

Ο

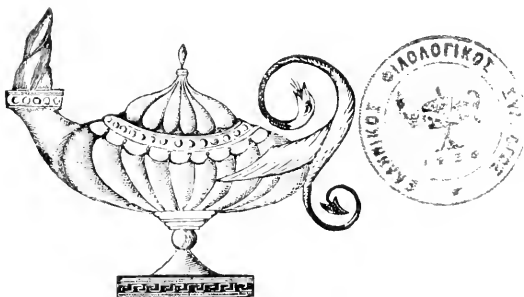
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΤΟΜΟΣ Ζ΄.

(1871—72).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

(Ὁδῷ Περμποπαζάρου Ἀριθ. 11).

1873.

f1

7

114

67

0.357

0.357

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου.

ΑΡΘΡ. 1. Σκοπὸς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐστὶν ἡ τῶν γραμμάτων ἐν γένει καλλιέργεια καὶ διάδοσις κατὰ τὴν Ἀνατολήν.

α.) διὰ τῆς ἐγγράφου ἢ προφορικῆς ἐν αὐτῷ δικαιοσύνης φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μελετημάτων.

β.) διὰ δημοσίων διαλέξεων.

γ.) δι' ἐκδόσεως ἑμῶν μῶνου περιοδικῶν συγγραμμάτων.

δ.) διὰ φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν σχέσεων μετὰ Συλλόγων καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν καθιδρυμάτων τῆς τε θρωμικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς.

ε.) διὰ συστάσεως δημοσίας Βιβλιοθήκης, Ἀναγνωστηρίου καὶ συλλογῶν.

ς.) διὰ συστάσεως διαγωνισμῶν πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας, ἢ πρὸς λύσιν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων.

ζ.) δι' ὑποστηρίξεως ἀπόρων σχολείων, ἢ καθιδρύσεως νέων.

η.) διὰ παντὸς ἄλλου μέσου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου συντείνοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ τῶν Κοσμητέρων.

ΑΡΘΡ. 2. Τὰ τοῦ Συλλόγου διευθύνουσιν οἱ Κοσμητορες αὐτοῦ, ὁ Πρόεδρος, οἱ δύο Ἀντιπρόεδμοι, ὁ Γενικός καὶ Εἰδικὸς Γραμματεὺς, ὁ Βιβλιοφύλαξ καὶ ὁ Ταμίης.

ΑΡΘΡ. 3. Ὁ Πρόεδρος κηρύττει τὴν ἐναρξιν καὶ λήξιν τῶν συνεδριάσεων, διευθύνει τὰς συζητήσεις, καὶ ἐπανάγει τοὺς παρεκτροπομένους εἰς τὴν τάξιν, λαμβάνων δὲ μέρος ἐν αὐταῖς παραχωρεῖ τὴν ἔδραν τῷ ἑτέρῳ τῶν Ἀντιπροέδρων, δίδωσιν ἐκάστῳ τῶν μελῶν αἰτοῦντι τὸν λόγον, τίθῃσι τὰ ζητήματα εἰς ψηφοφορίαν, ὑπογράφει τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων, τὰ διπλώματα, τὰ πρὸς πληρωμὴν ἐντάγματα καὶ πάντα τὰ ἐκ τοῦ Συλλόγου ἐξερχόμενα ἔγγραφα, συγκαλεῖ ἐν ἀνάγκῃ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου εἰς ἐκτάκτους συνεδριάσεις, ἐποπτεύει τῶν δημοσίων διαλέξεων, παρευρίζεται αὐτοδικαίως ἐν ταῖς συνεδριάσει τῶν Ἐπιτροπῶν, ἐκτελεῖ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Συλλόγου, καὶ φροντίζει περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ Κανονισμοῦ.

ΑΡΘΡ. 4. Τὰ τοῦ Προέδρου ἀπόντος ἢ κωλυομένου ἐκτελεῖ ὁ ἕτερος τῶν Ἀντιπροέδρων, ὃν ὁ μὲν ἰδίᾳ μεριμνᾷ περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων, καὶ προεδρεύει τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ δὲ περὶ αὐξήσεως τῶν πόρων τοῦ Συλλόγου, καὶ προεδρεύει τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς.

ΑΡΘΡ. 5. Ὁ Γενικός Γραμματεὺς τηρεῖ τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰς σφραγίδας, τὸ πρωτόκολλον καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Συλλόγου, ἀντιγράφων αὐτὴν ἐν ἰδίῳ Κώδικει, ἐγγράφει ἐν τῷ Μητρώῳ τὰ μέλη, παρέχει τῷ Ταμίᾳ ἀκριβῆ κατάλογον αὐτῶν, ἀναγιγγέλλει διὰ τῶν ἐφημερίδων τὴν ἡμέραν τῶν συνεδριάσεων καὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων, καὶ τὰ προκείμενα ἐν αὐταῖς θέματα, τηρεῖ βιβλίον τῶν ἡμερησίων διατάξεων, συνυπογράφων αὐτὰς μετὰ τοῦ Προέδρου, ἀναγιγνώσκει ἐν ταῖς συνεδριάσει τὰ πρὸς τὸν Σύλλογον ἀποσελλόμενα ἔγγραφα, ἢ γνώμη τοῦ Προέδρου περιλήψιν μόνον, κοινοποιεῖ

αυτῶν, ἀγγέλλει ἐγκαίρως πρὸς οὓς δεῖ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Συλλόγου, ἀποστέλλων ἅμα καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενα ἔγγραφα, φροντίζει περὶ τῆς τακτικῆς διακονίας τοῦ Περιηδικοῦ, καὶ περὶ τῆς ἐγκαίρου αὐτοῦ ἀποστολῆς εἰς τὰ ἐκτὸς τῆς Κων/πόλεως διακείμενα μέλη, σφραγίζει δὲ καὶ συνοπογράφει μετὰ τοῦ Προέδρου τὰ διπλώματα καὶ τὰ λοιπὰ ἐπίσημα ἔγγραφα.

ΑΡΘΡ. 6. Ὁ Εἰδικὸς Γραμματεὺς συντάσσει τὰ πρακτικὰ ἐκάστης συνεδριάσεως ἐν τῷ ἐπι τούτῳ Κώδικι, εἰς οὗ καὶ ἀναγιγνώσκαι αὐτὰ ἐν τῇ ἐνάρξει τῆς ἐπομένης, καὶ ἐγκριθέντα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου συνοπογράφει μετὰ τοῦ Προέδρου· συντάσσει δὲ ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ, καὶ συνοπογράφει καὶ τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῶν Κοσμητορῶν.

ΑΡΘΡ. 7. Τοῦ Γενικοῦ Γραμματεῖος ἀπόντος ἢ κωλυμένου, ἐκπληροῖ τὰ χρεῖα αὐτοῦ ὁ Εἰδικὸς καὶ τὰνάκλιον ἀπόντων δὲ καὶ τῶν δύο, οἱ Ἀντιπρόεδροι.

ΑΡΘΡ. 8. Ὁ Βιβλιοφύλαξ φροντίζει περὶ τῆς αὐξήσεως, καλῆς διατηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης, τοῦ Ἀναγνωστηρίου, τῆς Ὄργανοθήκης καὶ τῶν Συλλογῶν, φυλάττει ἀκριβῶς κατάλογον καθ' ὕλην καὶ ἀλφαριθμητικὸν τῶν βιβλίων καὶ ὀργάνων, κατάλογον τῶν προσφερομένων βιβλίων καὶ χειρογράφων μετὰ τοῦ ἐνόμιου τῶν δωρικῶν, παρέχει πᾶσαν εὐκολίαν τοῖς βουλομένοις ἐργάζεσθαι ἐν τῷ Ἀναγνωστηρίῳ, καὶ δαίνει τοῖς μέλεσι βιβλία, κατὰ τὰς εἰδικὰς περὶ τούτου διατάξεις, ὑπεύθυνος ὢν διὰ πᾶν τὸ ἀπολεσθῆν.

ΑΡΘΡ. 9. Ὁ Ταμίας κρατεῖ τὸ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου, ὑπεύθυνος ὢν διὰ πάντα τὰ εἰς αὐτὸ εἰσφερόμενα χρήματα· φροντίζει περὶ τῆς ἐγκαίρου εἰσπράξεως τῶν συνδρομῶν διὰ διπλωμάτων ὑπ' αὐτοῦ ὑπογεγραμμένων, τηρεῖ τὰ ἐξῆς βιβλία, ἧ) ἡμερολόγιον ἢ πρόχειρον, β') δύο βιβλία μεριδίων, τὸ μὲν τῶν προσόδων καὶ δαπανῶν κατ' εἶδη, τὸ δὲ τῶν ἐτησίων συνδρομῶν τῶν μελῶν, γ') εἰδικὸν βιβλίον τῶν ἐνικουσιῶν ἰσολογισμῶν· οὐδέποτε δαπανᾷ ἀφ' ἑκαστοῦ, ἀλλὰ τῇ τοῦ Προέδρου ἐντολῇ, φυλάττειν τὰ πρὸς πληρωμὴν ἀποστελλόμενα αὐτῷ ἐντάλματα· ἀποτελεῖ δὲ μέλος τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς.

ΑΡΘΡ. 10. Οἱ Κοσμητορες συνεργόμενοι τακτικῶς μὲν ἅπαξ τοῦ μηνός, ἐκτάκτως δὲ κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Προέδρου, συσκέπτονται περὶ πάντων τῶν ἀφορώτων τὴν Σύλλογον, καὶ ἀποφασίζουσιν διὰ πλειονότητος· τῶν ἐν ταῖς συνεδριάσεσι παρόντων ἐν δὲ τῇ λήξει τῆς ἐ-

τῆσις περιόδου συνεργόμενοι πάντες παραδίδουσι τοῖς διαδόχοις αὐτῶν σῶμα καὶ ἀνελλιπῆ καὶ ἐν καλῇ καταστάσει τὰ ἀρχεῖα, τὰ βιβλία καὶ πάντα τὰ τοῦ Συλλόγου, συντάσσοντες πράξιν ἐπὶ τούτῳ, καταχωρίζομένην ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν συνεδριάσεων τῶν Κοσμητορῶν, καὶ συνοπογραφομένην ὑπ' αὐτῶν τε καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν.

ΑΡΘΡ. 11. Ἐν δυσὶν ἐκτάκτοις συνεδριάσεσι κατὰ τὰς δύο τελευταίας τοῦ Ἀπριλίου ἐβδομάδας οἱ Κοσμητορες ἀναγιγνώσκουσι τὰς ἐξῆς ἐκθέσεις· ὁ μὲν προεδρεύων τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀντιπρόεδρος περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ γιγνομένων· ὁ δὲ Γενικός Γραμματεὺς ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου· ὁ δὲ Εἰδικὸς συνοπτικὴν ποιῆται περίληψιν τῶν λοιπῶν ἐτήσιων τοῦ Συλλόγου ἐργασιῶν· ὁ δὲ Βιβλιοφύλαξ ἀναγιγνώσκαι ἔκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης, τοῦ Ἀναγνωστηρίου, τῆς Ὄργανοθήκης καὶ τῶν Συλλογῶν, καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς αὐξήσεως καὶ βελτιώσεως αὐτῶν· ὁ δὲ Ταμίας ἔκθεσιν περὶ τῶν προσόδων καὶ δαπανῶν τοῦ λήξαντος ἔτους, τῆς καταστάσεως τοῦ ταμεῖου καὶ τῶν καθυστερούντων μελῶν, προσυπογραφομένην ὑπὸ τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀφροῦ πρότερον αὐτῇ ἐξετάσῃ τὰ τοῦ ταμεῖου, καὶ εὔρη τὰ βιβλία αὐτοῦ ἐν τάξει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν μελῶν.

ΑΡΘΡ. 12. Τὰ συγκροτούμενα τὸν Σύλλογον μέλη εἰσὶ τακτικὰ, ἐπίτιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα.

ΑΡΘΡ. 13. Καθίκοινα τῶν μελῶν εἰσὶν ἡ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου μέριμνα καὶ συνδρομὴ αὐτῶν, καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀνατίθειμων αὐτοῖς ἐντολῶν.

ΑΡΘΡ. 14. Τὰ ἐπίτιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα μέλη, παρεπιδημοῦντα ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ παρεμριζόμενα ἐν ταῖς τοῦ Συλλόγου Συνεδριάσεσιν, ἀπολαμβάνουσι τῶν αὐτῶν, ὡν καὶ τὰ τακτικὰ μέλη, δικαιομάτων.

ΑΡΘΡ. 15. Νέα τακτικὰ μέλη δέχεται ὁ Σύλλογος, ὅσα ἂν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ ἀλλοῦ διακείμενα προτιθῶσιν ἐγγράφως ὑπὸ τριῶν τοῦ Συλλόγου τακτικῶν μελῶν, ὑπευθύνων ὄντων διὰ τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκπλήρωσιν τῶν χρεῶν τῶν προτεινομένων.

ΑΡΘΡ. 16. Ἐπίτιμα μέλη ἐκλέγει ὁ Σύλλογος, τῆ προτάσει τῶν Κοσμητῶρων ἢ τινος τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν, ἄνδρας ἐπὶ φιλολογικαῖς καὶ ἐπιστημονικαῖς διαπρέποντας γνώσεσιν, ἢ εὐεργετήσαντας διακερῶντος τὸν Σύλλογον, ἢ μεγάλως συντελέσαντας εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας.

ΑΡΘΡ. 17. Ἀντεπιστέλλοντα μέλη ἐκλέγει ὁ Σύλλογος, τῆ προτάσει ὡσαύτως τῶν Κοσμητῶρων ἢ τινος τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν, ἄνδρας λογίους ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως διαμένοντας, ὅσοι ἂν προσφέρουσιν αὐτῷ πόνημά τι αὐτῶν λόγῳ ἄξιον, ἢ συντελοῦσιν εἰς διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ διάσωσιν τῶν ἀρχαίων μνημείων.

ΑΡΘΡ. 18. Ἡ ἐκλογή τῶν νέων μελῶν, τακτικῶν, ἐπίτιμων καὶ ἀντεπιστελλόντων, γίνεται διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ κατ'ἀπόλυτον πλειοψηφίαν τῶν παρόντων μελῶν, ἀρῶν τὰ ἐνόμιμα τῶν ἐκλεγθησομένων προαγγελθῶσιν ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἐν τῇ προηγουμένη συνεδριάσει.

ΑΡΘΡ. 19. Πρὸς ἕκαστον τῶν ἐκλεγομένων μελῶν ὁ Σύλλογος ἐκδίδωσι δίπλωμα, φέρον τὴν μεγάλην αὐτοῦ σφραγίδα, καὶ ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως· ἀποστέλλει δὲ συνάμα καὶ ἀντίτυπον τοῦ Κανονισμοῦ πρὸς γνώσιν τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν μέσων, δι' ὧν ἐνεργεῖ πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ.

ΑΡΘΡ. 20. Ἐκ τῶν νέων μελῶν τὰ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντα, λαμβάνοντα τὸ δίπλωμα, ὑπογράφουσιν ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν ἐπιδόσεων πρὸς ἀπόδειξιν τῆς παραλαβῆς αὐτοῦ, τὰ δ' ἄλλαχού διαμένοντα δι' ἐπιστολῆς ἀγγέλλουσι τὴν παραλαβὴν τοῦ διπλώματος καὶ τοῦ Κανονισμοῦ.

ΑΡΘΡ. 21. Τὰ τακτικὰ μέλη, ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ ἄλλαχού διαμένοντα, καταβάλλουσιν, ἅπαξ μὲν ὡς δικίωμα διπλώματος μίαν ὀθωμανικὴν λίραν, ἐτησίως δὲ μίαν ὡσαύτως ὀθωμανικὴν λίραν, πληρωτέαν ἅμα τῇ ἐνάρξει ἑκάστου ἔτους τοῦ Συλλόγου.

ΑΡΘΡ. 22. Πᾶν μέλος τακτικόν, μὴ ἀποτίσῃ τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν αὐτοῦ ἐπὶ ἓν ἔτος, καὶ μετὰ πρῶτην καὶ δευτέραν ἐγγράφον πρόσκλησιν τοῦ Ταμίου ἐντὸς τριμηνίας ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ ἔτους μὴ καταβάλλῃ τὰ ὀφειλόμενα, ἀπαλείφεται ἀπὸ τοῦ Μητρώου καὶ ἀπὸ τοῦ κατ' ἔτος ἐν τῷ Ἐπισημῶν δημοσιευομένου καταλόγου τῶν μελῶν, καὶ τοῦ λοιποῦ οὐδὲν ὡς γίνεται δεκτόν, ἂν μὴ πρότερον ἀποδῶ καὶ πάντα τὰ καθυστερούμενα μέχρι τῆς νέας αὐτοῦ αἰτήσεως.

ΑΡΘΡ. 23. Πάντα τὰ μέλη λαμβάνουσι δωρεὰν τὸ Ἐπισημῶν τοῦ Συλλόγου σύγγραμμα, καὶ πᾶν ὅτι ἄλλο παρ' αὐτοῦ δημοσιεύεται. Τὰ δὲ νέα μέλη λαμβάνουσι τὸ Ἐπισημῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους, καθ' ὃ ἐξελέχθησαν.

ΑΡΘΡ. 24. Ἀποκλείεται τοῦ Συλλόγου πᾶν μέλος, οὗ ἂν ἡ διαγωγή κριθῆ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν τιμὴν καὶ συντήρησιν αὐτοῦ· ἢ δ' ἀπόφασις αὐτῆ ἐκτελεσθῆ κατὰ τὴν ἐξῆς τρόπον· πέντε τακτικὰ μέλη ἐγγειρίζουσι τῷ Προέδρῳ ἐγγράφον αἰτήσιν περὶ συγκροτήσεως ἐκτάκτου συνεδριάσεως, τοῦτον καὶ μόνον ἐχούσης τὸν σκοπὸν τῆς δ' αἰτήσεως ταύτης δεκτῆς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου γενομένης, ὁρίζεται ἡ ἑκτακτος συνεδρίασις, καὶ ἐξαγγέλλεται πρὸ μηνὸς δι' ἐγκυκλίῳ τοῦ Προέδρου εἰς ἅπαντα τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει μέλη, προσκαλεῖται δὲ καὶ ὁ ἐγκαλούμενος προσελθεῖν εἰς αὐτὴν πρὸς ἀπολογίαν αὐτοπροσώπως, ἢ, ἂν ἀποδραμῆ, δι' ἐπιστολῆς· μετὰ δὲ ταῦτα, ἀποσυρομένου τοῦ ἐγκαλουμένου, ἂν παρῆ, ὁ Σύλλογος ἀποφασίζει διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας· ἢ δ' ἀπόφασις αὐτῆ ἔχει κύρος, ὅταν, παρόντων εἴκοσι καὶ πέντε τοῦλάχιστον μελῶν, ψηφισθῆ ὑπὸ τῶν δύο πρώτων τούτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν συνεδριάσεων.

ΑΡΘΡ. 25. Αἱ συνεδριάσεις τοῦ Συλλόγου εἰσὶ τακτικαὶ καὶ ἐκτακτοί· καὶ αἱ μὲν τακτικαὶ ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος γίνονται ἐν ἡμέρῃ καὶ ὥρᾳ, ὁριζομένης ἐν ἀρχῇ τῆς χειμερινῆς καὶ θερινῆς ἐξαμηνίας, εἰσὶ δημόσιαι· αἱ δὲ ἐκτακτοὶ ἀποκλειστικαὶ τοῖς τοῦ Συλλόγου μέλεσιν.

ΑΡΘΡ. 26. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συλλόγου ἐν ταῖς συνεδριάσεσι γίνονται συνήθως διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας καὶ κατ' ἀπόλυτον πλειοψηφίαν, διὰ μυστικῆς δὲ, ὅσαι ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὁρίζονται, ἢ ὅταν τοῦτο αἰτηθῆ ὑπὸ πέντε τοῦλάχιστον μελῶν.

ΑΡΘΡ. 27. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συλλόγου, ὅς ἂν ἐγκρίνουσιν οἱ Κοσμητορες, ἐν ἰδίῳ καταγράφονται πίνακι, ἐκτιθεμένῳ ἐν τῇ αἴθρῳσῃ τῶν συνεδριάσεων.

ΑΡΘΡ. 28. Ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τοῦ Συλλόγου μόνον τὰ μέλη ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναγιγνώσκειν πραγματεῖαν τινὰ, ἢ κοινοποιεῖν τι, συζητεῖν καὶ ψηφοφορεῖν παρόντα· ξένοι δὲ εἰσαχθέντες ὑπὸ τινος τῶν μελῶν δύνανται, τῇ

τοῦ Προέδρου συναινέσει, ἀνακοινώσθη αὐτὴ τῷ Συλλόγῳ ἐγγράφως ἢ προφορικῶς.

ΑΡΘΡ. 29. Ἀπαγορεύεται πᾶσα πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ συζήτηση.

ΑΡΘΡ. 30. Γλώσσα, ἐν ἧ γράρονται αἱ πραγματεῖαι, τὰ πρακτικὰ, καὶ γίνονται αἱ συζητήσεις, ὅσπιν ἢ Ἑλληνικῇ, μόνον δὲ τοῖς ἑτερογλώσσου μέλεσι ἐπιτρέπεται γράφειν καὶ συζητεῖν καὶ ἐν ἑτέρᾳ γλώσσῃ.

ΑΡΘΡ. 31. Ἡ ἡμερησία διάταξις ἐκάστης τακτικῆς συνεδριάσεως, παρασκευαζομένη ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, περιλαμβάνει:

α.) ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγούμενης συνεδριάσεως, ἢ ἐγκριθέντα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὑπογράφονται ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Γραμματέως·

β.) ἀνάγνωσιν τῆς ἀλληλογραφίας·

γ.) κοινοποιήσιν τῶν προφορῶν (βιβλίων, χειρογράφων κτλ.

δ.) προτάσεις πρὸς ἐγγράφω μελῶν·

ε.) προτάσεις γινόμενας παρὰ τῶν Κοσμητόρων, τῶν Ἐπιτροπῶν, τῶν μελῶν·

ς.) ἐγγράφους ἢ προφορικὰς ἀνακοινώσεις περὶ παντὸς φιλολογικῆς ἢ ἐπιστημονικῆς ζητήματός·

ζ.) συζητήσεις ἐπ' αὐτῶν, τερουμένης ἀκριβῶς τῆς τάξεως, καθ' ἣν ἕκαστον τῶν μελῶν ἔχει ζήτησιν τὸν λόγον.

ΑΡΘΡ. 32. Ὅσαι τῶν προτάσεων ἀντίκεινται πρὸς προγενεστέρους τοῦ Συλλόγου ἀποφάσεις, σημειοῦνται ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει μετὰ τῆς παραπομπῆς πρὸς ταύτας.

ΑΡΘΡ. 33. Αἱ παρὰ τῶν Ἐπιτροπῶν καὶ μελῶν προτάσεις δέον ν' ἀποστέλλωνται τῷ Γενικῷ Γραμματεῖ ἄνω τοῦλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς συνεδριάσεως.

ΑΡΘΡ. 34. Νέαι προτάσεις μὴ ἐγγεγραμμέναι ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει, ὑποβάλλονται ἀποθραυσθῆναι εἰς τὴν ἐπιφέρειαν τοῦ Συλλόγου, ὅταν ἐγγράφως ὑποσηρῶσιν ὡς καταπεύρουσαι ὑπὸ πέντε μελῶν, καὶ παραδοθῆσι ὁ Συλλόγος τὴν καταπεύρουσιν αὐτῶν.

ΑΡΘΡ. 35. Ἡ τῆς συζητήσεως ἐξουσιοθέσις εἶναι τοῦ αὐτοῦ ἀναγνώστου ἢ ἐπιστημονικῆς κοινοποιήσεως παρατίθεται καὶ ἐν τῇ ἐπιμένῃ συνεδριάσει, ὑπὲρ ταύτων ὅμως ἀδυναμῶς.

ΑΡΘΡ. 36. Αἱ παρὰ τῶν Κοσμητόρων καὶ Ἐπιτροπῶν προτάσεις ὑποσκητίζονται ἰδίᾳ ἐν ταῖς συζητήσεσιν ὑπὸ τινος αὐτῶν ὡς εἰρηγοῦτο.

ΑΡΘΡ. 37. Ἐν ταῖς συζητήσεσιν ἕκαστον

μέλος αἰτεῖ καὶ λαμβάνει τὸν λόγον ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει ἄπαξ ἢ δις περὶ τοῦ αὐτοῦ, πρὶν ἢ κλείσῃ ἡ συζήτησις· ὁ δὲ τελευταῖος λόγος δίδεται τῷ ἀναγνώστῃ ἢ κοινοποιήσαντι ἢ προτείναντι τὸ περὶ οὗ ἡ συζήτησις.

ΑΡΘΡ. 38. Πᾶσα πραγματεία, ἀναγνωσθεῖσα ἢ κοινοποιήθεῖσα τῷ Συλλόγῳ, ἐγκριθεῖσα ἀποθραυσθῆναι τῷ Γενικῷ Γραμματεῖ, καὶ κατατίθεται ἐν τοῖς ἀρχείοις.

ΑΡΘΡ. 39. Ἡ ἡμερησία διάταξις ἐκάστης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, διαζυομένη ὑπὸ τῶν Κοσμητόρων, ἀγγέλλεται ἐγκριθέντα πρὸ τῆς ἐναρξέως αὐτῆς πρὸς γινῶσιν τῶν μελῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ τῶν διαρκῶν καὶ ἐκτάκτων Ἐπιτροπῶν.

ΑΡΘΡ. 40. Ὁ Συλλόγος ἐκλέγει κατ' ἔτος διαρκεῖς Ἐπιτροπὰς τὰς ἑξῆς: α.) Οἰκονομικῇ, β.) Συντακτικῇ πρὸς δημοσίευσιν τοῦ Ἡμερησίου, γ.) Ἐκπαιδευτικῇ, δ.) Φιλολογικῇ, ε.) Ἀρχαιολογικῇ, ς.) Ἐπιστημονικῇ καὶ Ἀνθρωπολογικῇ.

ΑΡΘΡ. 41. Ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ φροντίζει περὶ τῆς τακτικῆς διαχειρίσεως καὶ αὐξήσεως τῶν πόρων τοῦ Συλλόγου, καὶ συνεννοουμένη μετὰ τῶν ἄλλων Ἐπιτροπῶν καὶ Κοσμητόρων, παρασκευάζει τὸν ἐτήσιον τοῦ Συλλόγου προϋπολογισμόν, ἐν καθυποβάλλει ἅμα τῷ ἀπολογισμῷ τοῦ ἑξῆς ἔτους εἰς τὴν ἐπιφέρειαν τοῦ Συλλόγου.

ΑΡΘΡ. 42. Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ ἀσχολεῖται, καὶ μεριμνᾷ περὶ τῶν πρὸς διδάσκειν τῶν γραμματέων, ἑστῶτων τὰ περὶ σχολείων, μεθόδων, διδασκαλιῶν βιβλίων, δημοσίων διαλέξεων κτλ.

ΑΡΘΡ. 43. Ἡ Φιλολογικὴ μεριμνᾷ περὶ τῶν ἐκδόσεων τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν ἠκετέρων τῆς Ἐκκλησίας, κοινοποιεῖ τῷ Συλλόγῳ τὰς νεωτέραις φιλολογικῆς πρὸδους, ἀσχολεῖται δὲ ἰδίᾳ εἰς ἔρευναν τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθηκῆς χειρογράφων.

ΑΡΘΡ. 44. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ μεριμνᾷ περὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων καὶ ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων.

ΑΡΘΡ. 45. Ἡ Ἐπιστημονικὴ καὶ Ἀνθρωπολογικὴ καθίστασι γνωστὰς τῷ Συλλόγῳ τὰς νεωτέραις ἐπιστημονικῆς καὶ ἀνθρωπολογικῆς ἐρεῖνας καὶ ἀνακαλύψεις τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, ἀσχολουμένη ἰδίᾳ περὶ τὰς ἐκ τῶν ἐ-

πιστημῶν θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς τῆ ἡμετέρας χώρα ὠφελείας.

ΑΡΘΡ. 46. Ἐκάστη τῶν Ἐπιτροπῶν συνεδριάζει ἄπαξ τοῦλάχιστον τοῦ μηνός, συσκέπτεται καὶ ἀποφασίζει διὰ πλειονοψηφίας τῶν ἐν τῇ συνεδριάσει παρόντων, τρεῖς ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γραμματέως αὐτῆς, ἐξ ὧν καὶ κοινοποιεῖ τὰ μάλλον λόγου ἄξια ἐν ταῖς τοῦ Συλλόγου συνεδριάσει, καὶ προβάλλει εἰς συζήτησιν τῷ Συλλόγῳ σπουδαῖα θέματα.

ΑΡΘΡ. 47. Τῆ προτάσει τῶν ἀρμοδίων Ἐπιτροπῶν ὁ Σύλλογος ἀνατίθεται τοῖς ἀντεπιστέλλουσιν αὐτοῦ μέλεσι τὴν ἔρευναν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, ἀρχαίων ἢ προϊστορικῶν μνημείων, τὴν ἀντιγραφὴν χειρογράφων, ἐπιγραφῶν κτλ. ἢ ἐν ἀνάγκῃ ἰδίως ἀποφασίζει ἀποστολάς.

ΑΡΘΡ. 48. Τὰ εἰς τὸν Σύλλογον ἀποστέλλόμενα συγγράμματα παραπέμπονται εἰς τὰς ἀρμοδίους Ἐπιτροπὰς, ὅπως ἐπ' αὐτῶν ἔκθεσιν ποιῆσονται, ἂν αἰτήσῃ τοῦτο ὁ συγγραφεύς, ἢ κρίνη ὠφέλιμον ὁ Σύλλογος. Εἰς τὰς Ἐπιτροπὰς ὡσάκτως παραπέμπονται πρὸς κρίσιν καὶ γνωμοδότησιν καὶ τὰ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀναφύομενα ζητήματα καὶ ἀναφερόμενα εἰς τὰς ἐπιδόξια αὐτῶν ἐργασίας.

ΑΡΘΡ. 49. Ἐν ὄσιν ἐκτάκτως συνεδριάσει κατὰ τὰς δύο πρώτας τοῦ Ἀπριλίου ἑβδομάδας ἑκάστη τῶν Ἐπιτροπῶν ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων αὐτῆς ἐργασιῶν ἐν δὲ τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλόγου πνευγύρει ἔκθεσιν περὶ τῶν βραβείων τῶν διαγωνισμάτων, ἃ ἂν τύχωσιν ἑκάστη αὐτῶν πρὸς κρίσιν ἀνατεθειμένα.

ΑΡΘΡ. 50. Αἱ ἐκθέσεις ἑκάστης Ἐπιτροπῆς δημοσιεύονται ἐν τῷ Περιδικῷ, ἂν ἐγκριθῶσιν.

ΑΡΘΡ. 51. Αἱ ἐκτάκτοι Ἐπιτροπὴ διορίζονται ἐπὶ βῆτη προθεσμίᾳ· ταύτης δὲ ληξάντος, ἂν μὴ ἀποχωρῶντως ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου δικαιολογίσωσι τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐκθέσεως αὐτῶν, θεωροῦνται παρητημέναι, ὁ δὲ Σύλλογος προβαίνει εἰς ἐκλογὴν ἄλλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ τῶν δημοσιῶν διαλέξεων.

ΑΡΘΡ. 52. Αἱ δημοσίαι διαλέξεις, κατὰ τὰς περὶ τούτων διατάξεις, γίνονται ἐν γλώσση κα-

ταλιπτη, καὶ προκηματόνται περὶ φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν θεμάτων.

ΑΡΘΡ. 53. Ὅσα τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου μέλλουσι ποιῆσασθαι διαλέξεις, ὀφείλουσι μετὰ τὰς διακοπὰς ἄμα τῇ ἐνάρξει τῶν τοῦ Συλλόγου ἐργασιῶν ἐγγράφασθαι, σημειοῦντα καὶ τὸ θέμα τῶν διαλέξεων ὁ δὲ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου μετὰ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐγκρίναντες τὰ θέματα, συντάσσοις τὸ πρόγραμμα καὶ τὴν ἀριθμὸν τῶν ἀγορευτῶν καὶ τὴν πληθὺν τῶν διαλέξεων, καὶ καθυποβάλλουσιν αὐτὸ ὑπὸ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου.

ΑΡΘΡ. 54. Ἄν μετὰ τὸν ὄρισμὸν τοῦ προγράμματος ἐπιθυμῇ τι τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ὀμιλῆσαι, ὀφείλει αἴτησιν ποιεῖσθαι πρὸς τὸν Πρόεδρον, ἀγγέλλον ἄμα καὶ ὃ προκηματεύησεται θέμα· ὁ δὲ Πρόεδρος λαμβάνων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Προέδρου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἂν ἐγκρίνη αὐτὸ, ὀρίζει τὴν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, καθ' ἣν γενήσεται ἡ διάλεξις, καὶ ἀγγέλλει τοῦτο ἐν τῇ ἐπομένῃ τοῦ Συλλόγου συνεδριάσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Περὶ τοῦ Περιδικίου.

ΑΡΘΡ. 55. Τὸ Περιδικίον τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τῆν ἐπωνυμίαν « Ὁ ἐν Κοσταρτινοπόλει Ἐ.Ι.Ι.ηρικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος » κατ' ἔτος ἐκδιδόμενον περιέγει·

α.) Κατάλογον 1) τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου μετὰ τῆς χρονολογίας τῆς ἐγγραφῆς, τοῦ επαγγέλματος καὶ τῆς διαμονῆς αὐτῶν, 2) τῶν Κοσμητῶρων καὶ τῶν μελῶν τῶν Ἐπιτροπῶν·

β.) Τὰ ἔργα τοῦ Συλλόγου, ὅσον ἀναγνώσματα, πρακτικὰ, ἐκθέσεις τῶν Ἐπιτροπῶν, δημοσίαι, διαλέξεις κτλ·

γ.) Τὰ ἔργα τῶν ἄλλων Συλλόγων, ὅσα ἂν πρὸς δημοσίευσιν ἀποστέλλωνται, καὶ ἐγκρίνη ἢ Συντακτικῇ Ἐπιτροπῇ·

δ.) Ἐρμηνείαματα σπουδαῖα ἐκ ξένων Περιδικίων·

ε.) Βιβλιογραφίαν τῶν νεωτέρων φιλολογικῶν ἢ ἐπιστημονικῶν βιβλίων καὶ περιγραφῶν χειρογράφων ἀνεκδότων·

ς.) Τὰ προγράμματα τῶν διαγωνισμάτων·

ζ.) Κατάλογον τῶν χρηματικῶν δωρεῶν καὶ τῶν προσφορῶν χειρογράφων, βιβλίων, περιδικίων, ἐργάνων κτλ.

η.) Πίνακας διαχωρηζόντων τὰ ἐν τῷ Περιδικῷ.

ΑΡΘΡ. 56. Ἡ ἐπὶ τῆς συντάξεως καὶ δημοσιεύσεως Ἐπιτροπῆ, συγκειμένη ἐκ τοῦ Γενικοῦ καὶ Εἰδικοῦ Γραμματέως τοῦ Συλλόγου καὶ ἐξ ἄλλων πέντε μελῶν, κατ' ἔτος ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεγομένων, ἀναδέχεται τὴν εὐθύνην τῆς ἐγκρίσεως ἐκδόσεως τοῦ Περιδικοῦ, λαμβάνουσα πρὸς τοῦτο παρὰ τοῦ Συλλόγου τὴν ἀναγκαίαν πίστωσησιν καὶ πᾶσαν πληροῦσυστάτητα πρὸς καταχώρισιν ὀλοκληρῶν, ἢ ἐν περιλήψει τῶν παρ' αὐτῆς ἐγκρινόμενων πραγματειῶν, πρακτικῶν, ἐκθέσεων, δημοσίων διαλέξεων, καὶ πρὸς ἐπιδηρῶσιν, ἐν ἀνάγκῃ, τῶν καταχωριζομένων.

ΑΡΘΡ. 57. Τὰ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀναγνωσθέντα μόνον ἀδείκνυται ἐν φυλακίδι καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων προδημοσιεύονται, ἄνευ δὲ ἀδείας προδημοσιευόμενα ἀποκλείονται τοῦ Περιδικοῦ.

ΑΡΘΡ. 58. Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ ἔχθεισιν ποιεῖται περὶ τοῦ Περιδικοῦ καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ, ἀναγνωστικῶν ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀπρίλιον ἐκτάκτοις συνεδριάσεσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ τῶν Φιλολογικῶν καὶ Ἐπιστημονικῶν τοῦ Συλλόγου ἐχρίσεων.

ΑΡΘΡ. 59. Ὁ Σύλλογος διατηρεῖ φιλολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς σχέσεις μετ' ἄλλων Συλλόγων, δεχόμενος παρ' αὐτῶν προσφορὰς βιβλίων καὶ κοινοποιήσεις φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, ἀνεπιστέλλων δὲ αὐτοῖς τὸ Περιδικὸν αὐτοῦ καὶ παν ἄλλο ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευόμενον, καὶ πᾶσαν παρέχων αἰτουμένην κοινοποιήσιν ἢ διασφάρισιν, ὅταν αὐτῷ ἐρικτὴ ἦ, περὶ φιλολογικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν ζητημάτων, ἢ ἀνακαλύψεων, ἐν ταῖς ἡμετέραις χώραις γιγνομένων.

ΑΡΘΡ. 60. Τῇ προτάσει τῶν ἀρμοδίων Ἐπιτροπῶν ὁ Σύλλογος ἀνατίθεται τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Συλλόγοις τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν ἀρχαίων μνημείων, τὴν ἀντιγραφὴν χειρογράφων, ἐπιγραφῶν κτλ.

ΑΡΘΡ. 61. Ὁ Σύλλογος ἐπιτρέπει, ἵνα ἐν τῷ Περιδικῷ αὐτοῦ δημοσιεύονται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ 56 ἄρθρου, καὶ ἐν ἐνόμῳ τῶν ἀποστελλόντων, χειρογραφα ἀνεκδοτὰ, ἐπιγρα-

φαί, δημοσίαι διαλέξεις, καὶ πραγματεῖαι ἀναγνωσθεῖσαι ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Συλλόγων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Περὶ τῆς Βιβλιοθήκης, Ὁργανοθήκης καὶ Συλλογῶν.

ΑΡΘΡ. 62. Ὁ Σύλλογος διατηρεῖ Βιβλιοθήκην καὶ Ἀναγνωστήριον πρὸς χρῆσιν τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ δημοσίου, κατὰ τὰς ἰδίαις περὶ τούτου διατάξεσι, προσέτι δὲ Ὁργανοθήκην καὶ Συλλογὰς ἀρχαιολογικὰς, νομισματικὰς καὶ ρυσιγραφικὰς.

ΑΡΘΡ. 63. Ὁ Σύλλογος ἐν τῷ προϋπολογισμῷ αὐτοῦ ὀρίζει πῶς τι χρηματικὸν πρὸς διατήρησιν καὶ πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης, Ὁργανοθήκης καὶ τῶν Συλλογῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Περὶ τῶν διαγωνισμάτων.

ΑΡΘΡ. 64. Ὁ Σύλλογος τίθησι διαγωνίσματα ἐκ τῶν πόρων αὐτοῦ, ἢ ἄλλων φιλομούσων ἀνδρῶν ἀγωνοθετούντων, πρὸς διδόνσιν τῆς παιδείας, ἢ πρὸς λύσιν διαφόρων φιλολογικῶν, ἀρχαιολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων.

ΑΡΘΡ. 65. Ἐκάστου διαγωνίσματος δημοσιεύεται πρόγραμμα, ἐν ᾧ ὀρίζονται ἀκριβῶς τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ θε θέματος καὶ τῶν βραβείων.

ΑΡΘΡ. 66. Ἡ κρίσις ἐκάστου διαγωνίσματος ἀνατίθεται τῇ ἀρμοδίᾳ Ἐπιτροπῇ, τῶν μελῶν αὐτῆς ἀποκλειομένων τοῦ διαγωνισμοῦ.

ΑΡΘΡ. 67. Τὰ χειρογραφα τῶν πρὸς βράβεισιν ἀποστελλομένων πραγματειῶν οὐκ ἐπιστρέφονται τοῖς ἀποστείλαισιν, ἀλλὰ μετὰ τὴν κρίσιν κατατίθενται ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου, ἐπὶ τὴν ὀφείλῃς δύναται ἀντιγραφῶν λαβεῖν.

ΑΡΘΡ. 68. Ἐν μὴδὲν πόνημα κριθῆ βραβεύσιμον, παρατίθεται τὸ θέμα καὶ εἰς τὸ ἐπιπὺν ἔτος· ἂν δὲ καὶ τὸ δεύτερον μνημεῖον πραγματεῖα κριθῆ βραβεύσεως ἀξία, ὁ Σύλλογος λαμβάνων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἀγνωσθέντος, ἢ ἀλλάσσει τὸ θέμα, ἢ δαπανᾷ τὰ χρήματα πρὸς ἀγορὰν βιβλίων ἢ ἐπιστημονικῶν συλλογῶν, ἢ πρὸς ἔκδοσιν διδασκτικῶν βιβλίων κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

*Περὶ ὑποστηρίξεως ἀπόρων σχολείων
καὶ καθιδρύσεως νέων.*

ΑΡΘΡ. 69. Ὁ Σύλλογος κατὰ τοὺς πόρους αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ φιλομούσων ἀνδρῶν προσφοράς ἀπονέμει ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς τὰς πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων, ἢ πρὸς σύστασιν νέων, χρηματικὰς ἐπιχορηγήσεις.

ΑΡΘΡ. 70. Οὐδέμια χορηγείται ὑποστήριξις καὶ συνδρομὴ εἰς ὑπάρχοντα σχολεῖα, ἂν μὴ αἱ Ἐφοραὶ αὐτῶν προκαποτελείωσιν ἐκθεσίν περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς αὐτῶν καταστάσεως, ἐπικεκρωμένῃν ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἢ τῆς Δημογεροντίας.

ΑΡΘΡ. 71. Ὁ Σύλλογος, πρὸς γῶσιν ἀκριβοστερέων τῆς ἠθικῆς καὶ δικαιοδικῆς καταστάσεως τῶν ἡμετέρων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, αἰτεῖ πληροφορίας παρὰ τῶν Συλλόγων, ἢ τῶν ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις μελῶν αὐτοῦ, ἢ παρ' ἄλλων καταλλήλων προσώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Περὶ πόρων καὶ δαπανῶν.

ΑΡΘΡ. 72. Οἱ πόροι τοῦ Συλλόγου συνίστανται

α.) ἐκ τῶν προσόδων τῆς κινήτης καὶ ἀκινήτου περιουσίας αὐτοῦ

β.) ἐκ τῆς ἐτησίαις τῶν τακτικῶν μελῶν συνδρομῆς

γ.) ἐκ τοῦ δικαιώματος τῶν διπλωμάτων

δ.) ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἀντιτύπων τοῦ Περιοδικοῦ

ε.) ἐκ προσφορῶν φιλομούσων καὶ φιλογενῶν ἀνδρῶν.

ΑΡΘΡ. 73. Ὁ Σύλλογος δέχεται καὶ χρηματικὰς ἐπὶ ὀρισμένῳ σκοπῷ προσφοράς, ἧτοι πρὸς σύστασιν διχωνισμάτων, πρὸς ἐκδόσιν τῶν Ἑλληνῶν συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄλλων διδασκτικῶν καὶ ὠφελίμων βιβλίων, πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων, πρὸς πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ Συλλογῶν κτλ.

ΑΡΘΡ. 74. Πᾶν τακτικὸν μῆλος, ἐφ' ἂπαξ

δωδεκα θρωμανικὰς ἀποτίσαν λίρας, ἀπαλλάσσεται τῆς ἐτησίαις συνδρομῆς.

ΑΡΘΡ. 75. Οὐδέμια ἐκποιήσις τῶν τοῦ Συλλόγου γίνεται, ἂν μὴ πρότερον ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ γνωμοδοτήσῃ, καὶ ὀρισμένως προαγγελθῇ ἐν συνεδριάσει ὑπὸ τοῦ Πρωτόδρου καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, καὶ ἐν ἐκτάκτῳ ἐπὶ τούτῳ συνεδριάσει ἀποφασίσῃ ὁ Σύλλογος.

ΑΡΘΡ. 76. Ὁ Σύλλογος, προτάσει τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, ψηφίζει κατ' ἔτος προϋπολογισμὸν περιέχοντα κατὰ κεφάλαια τὰς προσόδους καὶ δαπάνας αὐτοῦ.

ΑΡΘΡ. 77. Οὐδέποτε τὰ ἐν ταῖς διαφόροις κεφαλαιῶσι τοῦ προϋπολογισμοῦ δαπανῶνται δι' ἄλλον, ἢ δι' ἂν ὀρίσθησαν σκοπὸν ἄλλως οἱ δαπανήσαντές εἰσιν ὑπεύθυνοι.

ΑΡΘΡ. 78. Ἐκτάκτους δαπάνας δύναται ὁ Πρωτόδρος ποιῆσαι κατ' ἔτος μέχρι δισχιλίων γροσίων, οὐχ ὅμως ἐφ' ἂπαξ, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν εἰς διαφόρους τοῦ Συλλόγου ἀνάγκας, ἂν δὲ πλεονίμων χρεῖα, ὀφείλει αἰτεῖν καὶ τὴν τοῦ Συλλόγου συναίνεσιν.

ΑΡΘΡ. 79. Οἱ μισθοὶ τῶν ὑπαλλήλων ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, καὶ ἀποτίονται τακτικῶς κατὰ μῆνα ὑπὸ τοῦ Ταμίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Περὶ δωρητῶν καὶ εὐεργετῶν.

ΑΡΘΡ. 80. Δωρηταὶ ἀναγράφονται, καὶ ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλόγου ἑορτῇ κηρύσσονται, ὅσοι δέκα καὶ πλεόν λίρας θρωμανικὰς κατ' ἔτος προσφέρουσιν, ἢ ἐφ' ἂπαξ ἑκατὸν καὶ πλεόν μεγάλοι δὲ δωρηταὶ, ὅσοι κατ' ἔτος προστίκονται καὶ ἐπέκεινα λίρας χορηγοῦσιν, ἢ ἐφ' ἂπαξ πεντακοσίας καὶ ἐπέκεινα.

ΑΡΘΡ. 81. Εὐεργεταὶ τοῦ Συλλόγου, ἢ τῶν γραμματέων, ἢ τῶν ἀπόρων σχολείων, κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς προσφοράς, ἀναγράφονται καὶ ἀνακηρύσσονται, ὅσοι ἢ πρὸς προαγωγὴν τοῦ Συλλόγου, ἢ πρὸς ἐκδόσιν τῶν Ἑλληνῶν συγγραφέων, τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἢ καὶ ἄλλων διδασκτικῶν καὶ ὠφελίμων βιβλίων, ἢ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων, προσφέρουσι κατ' ἔτος ἑκατὸν θρωμανικὰς λίρας καὶ ἐπέκεινα, ἢ ἐφ' ἂπαξ ὡς κεφάλαιον χιλίας καὶ πλεόν μεγάλοι δ' εὐεργεταὶ, ὅσοι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τῆς προαγωγῆς τοῦ Συλλόγου, ἢ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλληνῶν συγγρα-

φών, ἢ τῆς ὑποστηρίξεως ἀπόρων σχολείων, πεντακοσίας καὶ ἐπέκεινα χορηγοῦσι κατ' ἔτος λίρας, ἢ ἐράπειζ πεντακισχιλίας καὶ πλέον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ σφραγίδων τοῦ Συλλόγου.

ΑΡΘΡ. 82. Ὁ Σύλλογος ἔχει δύο σφραγίδας φερουσας ἐν μέσῳ λυχνίαν μετ' ἐπιγραφῆς 'Ε.Ι. Ἀθηναῖος Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐν Κωνσταντινουπόλει κωξιά, ὧν ἡ μὲν μεγάλη, ἔκτυπος οὖσα, τίθεται μόνον ἐν τοῖς διπλώμασι τῶν μελῶν, τῇ δὲ μικρῇ ἐνσφραγίζονται αἱ ἐπιστολαὶ, τὰ βιβλία καὶ πάντα τὰ ἀντίτυπα τοῦ Περιόδικου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ ἀρχαιρεσιῶν καὶ ἐπειτείου παρηγόρευσε.

ΑΡΘΡ. 83. Ἐν τῇ τελευταίῃ τοῦ Ἀπριλίου Κυριακῇ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν διαφόρων ἐκθέσεων ὁ Σύλλογος προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν νέων Κοσμητόρων καὶ τῶν μελῶν ἐκάστης Ἐπιτροπῆς.

ΑΡΘΡ. 84. Ἐκαστος τῶν Κοσμητόρων ἐκλέγεται διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, ὡσούτως δὲ καὶ τὰ μέλη ἐκάστης Ἐπιτροπῆς, προτεινόμενα ὑπὸ τῶν Κοσμητόρων.

ΑΡΘΡ. 85. Τῇ πρώτῃ τοῦ Μαΐου Κυριακῇ ἐν ἐπίσημῳ συνεδριάσει ὁ Σύλλογος πανηγυρί-

ζει ἐτησίως τὴν καθίδρυσιν αὐτοῦ, ἐν αὐτῇ δὲ ὁ μὲν Προέδρος γενικῶν ἀναγινώσκει ἐκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, αἱ δὲ Ἐπιτροπαὶ τὰς περὶ διανομισμάτων ἐκθέσεις· ἂν δὲ μὴ τοιαῦται ὑπάρχουσι, λόγον ἀπαγγέλλει ἀρμόδιον ὁ ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐκλεχθεὶς ἐπὶ τούτοις δὲ τελεῖται ἡ ἐγκαθίδρυσιν τῶν νέων Κοσμητόρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ τοῦ χρόνου τοῦ Κατολισμοῦ.

ΑΡΘΡ. 86. Ὁ παρῶν Κανονισμὸς ἰσχύει ἐπὶ πέντε ἔτη, ὧν παρελθόντων, ὁ Σύλλογος, ἂν ἐπὶ τῇ αἰτήσει δέκα μελῶν ἐγαρήνη τὴν ἀναθεώρησιν, ἐκλέγει Ἐπιτροπὴν πρὸς σύνταξιν τοῦ νέου Κανονισμοῦ, ὅστις καθυποβληθεὶς ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει, προαγγελλομένη ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἐν τῇ προηγουμένῃ καὶ ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως διὰ τῶν ἐφημερίδων, καὶ ἐπικυρωθεὶς δημοσιεύεται ἐν τε τῷ Περιοδικῷ καὶ ἰδίῳ, ὡς ὁ ἰσχύων τοῦ Συλλόγου νόμος.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 2 Ἰουνίου 1871.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ,
Κ. ΚΑΡΑΗΑΝΟΣ.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ,
Γ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ.

ΜΕΛΗ

ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

ΙΔΡΥΤΑΙ.

1861

† ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Τ. Δ. ἔμπορος.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ι. ἱατρός.

ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ἰωάννης, μέλος τοῦ Συμβουλίου ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας.

ΒΑΣΙΑΔΗΣ Ἰεροκλῆς, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

ΒΑΦΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

ΒΛΑΣΤΟΣ Ἀντώνιος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.

† ΓΑΛΑΤΗΣ Ἰ. Σ. ἱατρός.

ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Γ. Κ. ἔμπορος.

† ΕΥΘΥΦΡΩΝ Η. ἱατρός.

† ΖΩΓΡΑΦΟΣ Θεόδωρος, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενοφών, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

ΖΩΗΡΟΣ Ἀλέξανδρος, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

† ΙΓΓΑΞΗΣ Α. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.

ΚΑΛΑΜΙΔΗΣ Κωνσταντῖνος Η. Ν. ἐν Κ/πόλει.

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ Ἀλέξανδρος, Ὑφυπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν.

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ Κωνστ. ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

† ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ Στεφάνος, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

ΚΟΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ γ. Γεώργιος, κτηματίας ἐν Κ/πόλει.

† ΛΑΣΚΑΡΙΣ Ἀλέξανδρος, Μητροπολίτης Σισανίου.

ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Σπυρίδων, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

ΝΕΟΚΟΣΜΟΣ Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.

† ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ Α. Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Κ/πόλει.

ΠΑΣΗΑΑΔΗΣ Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.

ΠΥΑΑΔΗΣ Βασίλειος, λόγιος ἐν Κ πόλει.

ΡΑΖΗΣ Δημήτριος, Α'. Διοικητὸς τῆς ἐν Κ/πόλει Ἑλλ. Πρεσβείας.

ΣΑΒΒΑ παστὸς Ἰωάννης, Διοικητὸς Σφακίων.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, Σχολάρχης τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ Σχολῆς τῆς Παναγίας.

† ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ Γεώργιος, καθολικὸς.

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ.

Α

	Έτος εκλογής.
ΑΓΕΛΑΣΤΟΣ Μ. Στρατάτιος, έμπορος έν Κ/πόλει.	1871
ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΗΣ Γεώργιος, Γραμματεὺς τοῦ Ἄ. Στρωμνίτσης.	»
ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ Παύλος, έμπορος έν Κ/πόλει.	»
ΑΪΒΑΖΙΔΗΣ Νικόλαος, Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος έν Κ/πόλει.	1867
ΒΛΑΣΤΟΣ Νικόλαος, έμπορος έν Κ/πόλει.	1865
ΒΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Ζαχαρίας, έμπορος έν Κ/πόλει.	1869
ΛΑΤΙΝΑΛΜΑΖΗΣ Ἰωάννης, έμπορος έν Ἀδρικνουπόλει.	1872
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ Παρρασκευᾶς, έμπορος έν Κ/πόλει.	»
ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, μέλος τοῦ Ἄνωτάτου Συμβουλίου.	1864
ΑΝΤΥΠΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ, έμπορος έν Κ/πόλει.	1866
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, ιατρός.	1871
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Κωνσταντῖνος, έμπορος έν Κ/πόλει.	»
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Περικλῆς, έμπορος έν Κ/πόλει.	1870
ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ Δημήτριος, έμπορος έν Φιλιπ/πόλει.	1874
ΑΡΓΥΡΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, έμπορος.	»
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἀλκιβιάδης.	»
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γεώργιος, μέλος τοῦ Γραφείου τῶν μεταγραφῶν έν Κ/πόλει.	1870
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Σταυράκης, Μέγας Λογοθέτης.	1862
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ἰωάννης, Μέλος τοῦ Συμβουλίου έν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας.	1862

Β

ΒΛΑΜΙΑΝΟΣ Ἀνδρέας, έμπορος έν Κ/πόλει.	1872
ΒΛΑΤΑΤΖΗΣ Μιλτιάδης, τραπεζίτης έν Κ/πόλει.	1871
ΒΑΜΒΑΚΗΣ Νικόλαος, έμπορος έν Κ/πόλει.	»
ΒΑΡΟΤΖΗΣ Κ. Ιατρός.	»
ΒΑΣΙΑΔΗΣ Ἡρακλῆς, ιατρός έν Κ/πόλει.	1861
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Γεώργιος, δημοσιογράφος έν Κ/πόλει.	1868
ΒΑΦΙΑΔΗΣ Ἀναστάσιος, διδάσκαλος.	1872
ΒΑΦΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, ιατρός έν Κ/πόλει.	1861
ΒΕΡΙΣΗΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης έν Κ/πόλει.	1871
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Ἀθανάσιος, έμπορος έν Κ/πόλει.	1870

ΒΛΑΣΤΟΣ Αντώνιος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1861
ΒΟΔΙΖΑΣ Γ. μεσίτης ἐν Κ/πόλει.	1871
ΒΟΥΡΟΣ Περικλῆς, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1867
ΒΟΥΤΥΡΑΣ Στάχυρος, δημοσιογράφος ἐν Κ/πόλει.	1866
ΒΡΕΤΟΣ Ἰωάννης, " " " "	1871

Γ

GANNEAU Clément, διεργκνὸς τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας.	1872
ΓΕΝΙΔΟΥΝΙΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1861
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Σ. Γ. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1864
ΓΙΑΝΝΑΡΟΣ Θρασύβουλος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1867
ΓΚΙΩΝ Ἰωάννης, διευθυντὴς Ἄσφαλ. Ἐταιριῶν ἐν Κ/πόλει.	1864
ΓΚΙΩΝΗΣ Μιχαὴλ, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Μ. ἔμπορος ἐν Φιλιπ/πόλει.	1861
ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Φιλιπ/πόλει.	1871
ΓΑΥΚΑΣ Νικηφόρος, διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.	1872
GRUMBACH C. καθηγητὴς ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ Λυκείῳ Γαλατὰ Σεράι.	1872

Δ

DADIAN Agha Efendi, μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.	1871
ΔΑΛΛΑΣ Γεώργιος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΔΕΗΑΣΤΑΣ Νικόλαος, βιβλιοπώλης ἐν Κ/πόλει.	1874
ΔΕΤΗΕΡ Ph. D. Ph. διευθυντὴς τοῦ Αὐτοκρατ. Μουσείου ἐν Κ/πόλει.	1866
ΔΗΜΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, ἀρχιτέκτων ἐν Κ/πόλει.	1871
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Ἀθανάσιος, καθηγητὴς ἐν Χαλκηδόνι.	1871
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Α. Γ. γεωμέτρης ἐν Κ/πόλει.	1871
ΔΗΜΗΤΣΑΣ Κωνσταντῖνος, ἰατρὸς ἐν Ἀδριανουπόλει.	"
ΔΟΥΝΙΑΣ Λεωνίδας, φαρμακοποιὸς ἐν Κ/πόλει.	"
ΔΡΑΚΟΣ Δ. μεσίτης ἐν Κ/πόλει.	"

Ε

EDWARD Oskar, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1874
ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ Εὐστάθιος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	"
ΕΥΣΕΡΑΤΙΟΥ Πλ. Ἀρσένιος, σχολάρχης ἐν Χρυσουπόλει.	"

Ζ

ΖΑΔΕΣ Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1867
ΖΑΜΒΑΚΟΣ Δημήτριος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει.	1871

Έτος εκλογής.

ΖΑΝΝΕΛΗΣ Έμμανουήλ, έμπορος έν Κ/πόλει,	4868
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ Α. έμπορος έν Κ/πόλει.	4867
ΖΙΦΟΣ Ίωάννης, ιατρός έν Κ/πόλει.	4869
ΖΟΥΠΙΑΝ Κωνσταντίνος, έμπορος έν Φιλιπ/πόλει.	4867
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενογῶν, ιατρός έν Κ/πόλει.	4861
ΖΩΗΡΟΣ Άλέξανδρος, ιατρός έν Κ/πόλει.	»

Η

ΗΛΙΑΣΚΟΣ Κωνσταντίνος, έμπορος έν Κ/πόλει.	4863
--	------

Θ

ΘΩΜΙΔΗΣ Άθανάσιος, έμπορος έν Φιλιπ/πόλει.	4872
--	------

Ι

ΙΑΚΩΒΟΥ Μιλτιάδης, έν Παρισίους.	4874
ΙΩΑΚΕΙΜ Θεόδωρος, έμπορος έν Κ/πόλει.	»
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Έμμανουήλ, λόγιος.	»
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Κωνσταντίνος, έμπορος έν Κ/πόλει.	»
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ.	»

Κ

ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ Κλεόβουλος.	4863
ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Γεώργιος, έμπορος έν Κ/πόλει.	4871
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΠΣ Δημήτριος, έμπορος έν Κ/πόλει.	4872
ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντίνος Π. Ν.	4861
ΚΑΛΛΙΒΟΥΡΗΣ Πέτρος, ιατρός έν Κ/πόλει.	4871
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Δημήτριος, έμπορος έν Κ/πόλει.	»
ΚΑΜΠΕΡ Ηρακλής, έμπορος έν Κ/πόλει.	»
ΚΑΝΑΚΗΣ Π. Άθανάσιος, έμπορος έν Κ/πόλει.	»
ΚΑΝΑΚΗΣ Κ. έμπορος έν Κ/πόλει.	»
ΚΑΠΟΔΑΙΝΗΣ Ναπολέων, έμπορος έν Κ/πόλει.	»
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ Άλέξανδρος, ύφυπουργός τῶν Έξωτερικῶν.	4861
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ Κωνσταντίνος, ιατρός έν Κ/πόλει.	»
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ Στεφ. Κωνσταντίνος, μηχανικός.	4867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ Στέφανος, γραμ. τῆς Όθωμ. Πρεσβείας έν Πετρούπολει.	4870
ΚΑΡΑΪΑΝΟΣ Κωνσταντίνος, τραπεζίτης έν Κ/πόλει.	4862
ΚΑΡΑΣ Νικόλαος, έλεγκτής τῆς Έταιρίας τῶν Τροχιοδρόμων έν Κ/πόλει.	4871

ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΗΣ Η. μασίτης ἐν Κ' πόλει.	»
ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ Ἰορδάνης, καθηγητῆς ἐν Χαλκιδόνι.	»
ΚΑΤΗΝΑΚΗΣ Μιλτιάδης, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	»
ΚΑΤΣΙΓΡΑΣ Θωμᾶς, ἔμπορος ἐν Φιλιπ' πόλει.	»
ΚΕΠΕΤΖΗΣ Στάβρος, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	»
ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ζήνων, ἀρχιτέκτων ἐν Κ' πόλει.	1865
ΚΟΚΚΩΝΗΣ Δ. ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	1871
ΚΟΚΚΩΝΗΣ Ν. τραπεζίτης ἐν Κ' πόλει.	»
ΚΟΝΕΜΕΝΟΣ Γ. γεν. πρόξενος τῆς Τουρκίας ἐν Κερκύρᾳ.	1864
ΚΟΟΚΣΟΝ, ὑποπρόξενος Ἀγγλίας ἐν Κ' πόλει.	1871
ΚΟΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, τραπεζίτης ἐν Κ' πόλει.	1861
ΚΟΥΜΠΑΡΗΣ Ἀριστίδης, διευθυντῆς τοῦ ἐν Κ' πόλει Αὐτοκρ. Ἀστεροσκοπεῖου.	1864
ΚΟΥΡΤΕΛΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	1871
ΚΟΥΡΤΙΣ G. Chapelain de l'Eglise Commemorative protestante ἐν Κ' πόλει.	»
ΚΟΦΙΝΟΣ Ἰωσήφ, ἔμπορος ἐν Ἰωαννίνοις.	1872
ΚΡΙΚΟΣΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	1864
ΚΥΡΙΑΖΗΣ Χ. Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	1871
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Χ. Γεώργιος, κτηματίας ἐν Κ' πόλει.	1861
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Διονύσιος, ἔμπορος ἐν Κερκυσούτι.	1871

Λ

ΛΑΓΑΣ Βασίλειος, βιβλιοδέτης ἐν Κ' πόλει.	1871
ΛΑΖΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος, ταμίης τῆς Ἐταιρίας τῶν Τροχιοδρόμων ἐν Κ' πόλει.	1864
ΛΑΤΡΗΣ Γεώργιος, ἐμποροῦπάλληλος ἐν Κ' πόλει.	1871
ΛΕΒΑΛ Ἐφένδης, μηχανικός ἐν Κ' πόλει.	1871
ΛΙΟΥΜΑΣ Ἀπόστολος, καθηγητῆς ἐν Κ' πόλει.	1868

Μ

ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗΣ Α. δικαστῆς ἐν τῷ Ἑλλ. Προξενεῖῳ ἐν Κ' πόλει.	1871
ΜΑΛΙΑΔΗΣ Δημήτριος, δικηγόρος ἐν Κ' πόλει.	1865
ΜΑΞΙΜΟΣ Η. ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	1871
ΜΑΡΑΣΟΓΛΟΥΣ Μηνᾶς, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	»
ΜΑΤΣΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	»
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Ἀλέξανδρος.	1870
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Βομβάκῃ.	1871
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Σπυρίδων, ἱατρὸς ἐν Κ' πόλει.	1861
ΜΕΣΘΕΝΕΥΣ Πέτρος, ἐμποροῦπάλληλος ἐν Κ' πόλει.	1871
ΜΗΤΣΟΡΑΣ Κυριακός, ἔμπορος ἐν Φιλιπ' πόλει.	»
MILLINGEN Jules, ἱατρὸς ἐν Κ' πόλει.	1863

ΜΙΧΑΗΛ Ν. Μιχαήλ, ἔμπορος ἐν Σέρραϊς.	1870
MORDTMANN André Dr. en Philosophie.	1863
MORDTMANN A. Dr. en Médecine.	1871
ΜΠΑΣΣΑΣ Ν. ἱεργιτῆς τῆς Γεν. Ἐπαρχίας ἐν Κ/πόλει.	•

N

ΝΑΟΥΜ Γ. ἱατρὸς ἐν Κ/πόλει.	1871
ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Βομβάχῃ.	•
ΝΕΜΤΣΟΓΛΟΥΣ Ζήσης, ἔμπορος ἐν Φιλιπ/πόλει.	•
ΝΕΜΤΣΟΓΛΟΥΣ Μιχαήλ, ἔμπορος ἐν Φιλιπ/πόλει.	•
ΝΕΟΚΟΣΜΟΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1861
ΝΙΚΟΚΑΒΟΥΡΑΣ Σ. Α. καθηγητῆς ἐν Κ/πόλει.	1871
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Κ. ἔμπορος.	1864
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.	1871

O

ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ Στέφανος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
HUGHES, γραμματεὺς τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας ἐν Κ/πόλει.	•

Π

ΠΑΛΛΑΚΗΣ Χριστοφῆς, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1862
ΠΑΜΦΙΛΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ, Χωρεπίσκοπος Σταυροδρομίου.	1864
ΠΑΝΑΣ Α. ἱατρὸς ἐν Κ/πόλει.	1872
ΠΑΝΤΑΖΗΣ Μιλτιάδης, καθηγητῆς ἐν τῷ Ἑλλην. Λυκείῳ καὶ ἰδρυτῆς αὐτοῦ.	1867
ΠΑΝΤΖΙΡΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΠΑΝΩΡΙΟΣ Κ. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	•
ΠΑΠΠΑ Δανιήλ, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΠΑΠΑ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Φιλιπ/πόλει.	•
ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Κωνσταντῖνος, ἔμπορος ἐν Φιλιπ/πόλει.	1871
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Δημήτριος, ἱατρὸς ἐν Κ/πόλει.	•
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Ματθαῖος, καθηγητῆς ἐν Χαλκηδόνι.	1872
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Νικόλαος, διδάσκαλος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1870
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1861
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΠΑΣΠΑΤΗΣ Ἀλέξανδρος, ἱατρὸς ἐν Κ/πόλει.	1862
ΠΑΥΛΙΤΗΣ Ἀργύριος, ἔμπορος ἐν Φιλιπ/πόλει.	1872
ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871

ΠΑΠΘΩΝΙΔΗΣ Δ. δημοσιογράφος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΠΑΠΘΩΝΙΔΗΣ Κ. » »	1871
ΠΟΛΥΜΕΡΗΣ Κ. γραμματεὺς τοῦ Ἑλλ. Προξενείου ἐν Κ/πόλει.	»
ΠΥΛΑΔΗΣ Βασίλειος, λόγιος ἐν Κ/πόλει.	1861

Ρ

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ρ. Ἀλέξιος, ἀκόλουθος τῆς Ἑλλ. Πρεσβείας.	1870
ΡΑΖΗΣ Δημήτριος, Ἀ΄ διερμηνεὺς τῆς Βασιλ. Ἑλλην. Πρεσβείας ἐν Κ/πόλει.	1861
ΡΑΛΛΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1863
ΡΑΦΑΗΛ Ῥαφαήλ, ταμίης τοῦ Ἑλλην. Προξενείου ἐν Κ/πόλει.	1861
ΡΕΒΕΛΑΚΗΣ Δημήτριος, διευθυντὴς τροχιοδρόμων ἐν Κ/πόλει.	1871
ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ Ν. Ι. ἔμπορος ἐν Πιλιουπόλει (Ἀϊδινίω).	»
ΡΟΣΟΛΥΜΟΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	»

Σ

ΣΑΒΒΑ Ησασᾶς Ἰωάννης, διοικητὴς Σφακιῶν Κρήτης.	1864
ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ Βασίλειος, ὑποδιευθυντὴς τραπεζῆς ἐν Κ/πόλει.	1865
ΣΑΡΑΦΗΣ Ἀριστείδης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1869
ΣΑΡΔΙΝΣΚΗΣ Κ. δικηγόρος ἐν Κ/πόλει.	1868
ΣΑΡΡΟΣ Γ. Δ. τῆς νομικῆς ἐν Κ/πόλει.	1872
ΣΒΟΡΩΝΟΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΣΒΟΡΩΝΟΣ Μ. Πάλλης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	»
ΣΓΟΥΤΑΣ Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	»
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ἀλέξ. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	»
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ζωρζῆς, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	»
ΣΙΦΝΑΙΟΣ Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΣΚΕΝΤΟΣ Ἀπόστολος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει.	»
ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1874
ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Βασίλειος, » »	1871
ΣΟΥΛΙΔΗΣ Νικόλαος, ὑπάλληλος ἐν Κ/πόλει.	»
ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, σχολάρχης τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ Ἐνοριακῆς Σχολῆς τῆς Παναγίας.	1864
ΣΠΑΘΑΡΗΣ Ἀνδρέας, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν Κ/πόλει.	1864
ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ Ε. διευθυντὴς ἀσφαλιστικῶν ἐταιριῶν ἐν Κ/πόλει.	1874
SCHROEDER Paul, διερμηνεὺς τῆς Γαλλ. Πρεσβείας ἐν Κ/πόλει.	»
ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ Ἀναστάσιος, ἐν Σηλυμβερῆι.	1872
ΣΤΑΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ Δ. διευθυντὴς τοῦ ἐν Χαλκηδόνι Ἑλλην. Δουκείου.	»
ΣΥΓΓΡΟΣ Ἀνδρέας, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1874
ΣΥΡΙΓΟΣ Αὔσανδρος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	»

Τ

	Έτος έκδογής.
ΤΑΓΗΣ Άναστάσιος, καθηγητής ἐν τῷ Ἑλλην. Λυκείῳ καὶ ἰδρυτὴς αὐτοῦ.	1869
TAMBAKOS Ν. Δ. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1863
ΤΑΞΗΣ Βασίλειος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1874
ΤΑΞΗΣ Ἰωάννης, λόγιος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΤΑΠΕΙΝΟΣ Ἄριστοτέλης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	»
ΤΡΑΝΟΣ Ἐμμμανουήλ, μεσίτης ἐν Κ/πόλει.	1870
ΤΡΑΥΛΟΣ Π. Κ. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1874
ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ Εὐστράτιος, καθηγητὴς ἐν Ταῦγανίῳ.	»
ΤΣΕΡΩΝΗΣ Κωνσταντῖνος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει.	»
ΤΣΙΓΑΡΑΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1868
ΤΣΙΚΑΛΙΩΤΗΣ Στέφανος, μεσίτης ἐν Κ/πόλει.	1870

Φ

ΦΙΑΠΗΠΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ.	1872
ΦΙΑΠΗΠΟΒΙΤΣ Σωτήριος, ἔμπορος.	»

Χ

ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ.	1865
ΧΑΣΙΩΤΗΣ Γεώργιος, καθηγητὴς ἐν τῷ Ἑλλην. Λυκείῳ καὶ ἰδρυτὴς αὐτοῦ.	1869
ΧΕΝ Λεωνίδα, δημοσιογράφος ἐν Κ/πόλει.	1870
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Λεωνίδα, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1869

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ.

Α

Ἔτος ἐκλογῆς.

ΑΝΘΙΜΟΣ Γ'. Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.	1871
ARMENIS Βράβιλλας, πρεσβ. τῆς Ἑλλ. ἐν Λονδίνῳ.	1864

Β

ΒΑΣΙΛΙΑΝΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Κ'πόλει.	1874
BARTHOLDY Mendelsolm C. Καθηγ. Πανεπισ. Εἰδελεχέγγης.	1866
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. Ὑποδιευθ. τῆς Ἐθν. Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.	1871
ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ Χ. Ἰατρός ἐν Σμύρνῃ.	1863
BEULÉ E. Μέλος τοῦ Πανακκαδημίου τῆς Γαλλίας.	1866
VOGUE Melchior Comte de, Πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Κ'πόλει.	1871
BURNOFF Émile, διευθ. τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλ. Σχολῆς.	1868
BOURSION C. Καθηγ. τοῦ Πανεπισ. Βιέννης.	1870
BRUNET DE PRESLE Wladimir membre de l'institut.	1863
BYZANTIOS Σκαρλάτος, λόγιος.	1863

Γ

GANNA Adolfo, διευθ. τοῦ Ἡμεροδικῆ «Revista».	1874
GLADSTON William, πρωθυπουργὸς ἐν Ἀγγλίᾳ.	1862
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Γ'. Πρ. Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.	1874
GUIGNAULT, Secrétaire perpétuel de l'Académie des inscriptions et belles lettres de Paris	1864

Δ

DUMAST Guerrier Baron à Nancy.	1870
DURUY Victor, ancien ministre de l'instruction publique.	1863

E

	Ἔτος ἐκλογῆς.
HENGEN W. Secretario del Instituto di Correspondenza Archeologica.	1872
EGGER Émile membre de l' Institut.	1863
EICHTHAL Gustave d', membre de la Société Asiatique à Paris.	1864
ETTEM Pacha πρ. Ὑπουργός τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν δημοσίων ἔργων.	1865
LÉVÊQUE Charles, membre de l' Institut, professeur au collège de France.	1866
EΥΓΕΝΙΟΣ Ξηροποταμηνός, Ἀρχιμ. ἐν Κ/πόλει.	1863

Z

ZAMBALDI F. καθηγ. τῆς Ἑλλ. καὶ Λατιν. Γραμ. ἐν Βενετίχ.	1872
ZARIFΗΣ Γεώργιος, Τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1863
ZΩΓΡΑΦΟΣ Χρηστάκης Ἐφένδης, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	»

I

IGNATIEW (Général) πρεσβ. τῆς Ῥωσσίας ἐν Κ/πόλει.	1865
ΙΣΤΡΙΑΣ Δώρα.	1868
ΙΩΑΝΝΟΥ Φίλιππος, καθηγ. τῆς φιλοσοφ. ἐν Ἀθήναις.	1863

K

ΚΑΛΑΜΙΑΣ Η., καθηγ. ἐν Ἀθήναις.	1871
KARAJEAN Théodore Bitter von D. γεροϋσιαστής ἐν Βιέννῃ.	1872
ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ Εὐθύμιος, καθηγητῆς ἐν Ἀθήναις.	1871
ΚΛΦΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥΣ Α. Ἀρχιτέκτων ἐν Ἀθήναις.	»
KEMAA Πασσάς, Ὑπουργός τῆς παιδείας.	»
CHRIST, καθηγητῆς ἐν Μονάχῳ.	1870
KIRCHHOFF Α., ἀρχαιολόγος ἐν Βερολίνω.	1872
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ Στέφανος, καθηγητῆς ἐν Ἀθήναις.	1863
ΚΟΥΡΤΙΟΣ Ἐρέστος, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἐν Βερολίνω.	1870

A

ΑΔΑΜΠΡΟΣ Η. Νομισματολόγος ἐν Ἀθήναις.	1871
LAYONS, Lord πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλ. ἐν Γαλλίχ.	1865
LITTRÉ membre de l' Institut.	1864

M

	Ἔτος ἐκλογῆς.
ΜΕΛΑΣ Λέων, λόγιος ἐν Ἀθήναις.	1869
MILLER Emmanuel, membre de l'Institut.	1863
MORRIS Joy, Πρ. πρεσβ. τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κ/πόλει,	1865
MUNIFF effendi, πρεσβευτῆς ἐν Τεχεράνῃ.	•

O

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Σφοκλῆς, λόγιος ἐν Ἀθήναις.	1867
---------------------------------------	------

Π

ΠΑΛΛΗΣ Α. καθηγητῆς ἐν Ἀθήναις	1872
PANTAZIS Δ. τμηματάρχης ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς παιδείας ἐν Ἀθήναις	
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γρηγόριος, τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργ. τῶν Ἐξ.	1868
PATIN secrétaire p-rrétuel de l'Académie Française, doyen de la Faculté des lettres de Paris.	1864
ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ Χ. καθηγητῆς ἐν Ἀθήναις.	1874

P

ΠΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος, πρεσβ. τῆς Ἑλλάδος ἐν Παρισίοις.	1863
ΠΑΛΛΗΣ Γ. καθηγητῆς ἐν Ἀθήναις.	1869
PENIERIS Μ. διευθ. τῆς Ἐθν. Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.	1864
ROSSIGNOL (I. P.) membre de l'Institut.	•

Σ

SAINT-MARC GIRARDIN, membre de l'Académie Française, député.	1862
ΣΑΡΡΗΟΛΟΣ Νικόλαος, καθηγητῆς τῆς νομικῆς ἐν Ἀθήναις.	1867
ΣΑΦΕΤ Ηκαστῆς, Πρ. Ὑπουργὸς τῆς παιδείας.	1874
SCHMIDT Bernard.	1870
SCHMIDT Moriz, καθηγητῆς ἐν Ἰένῃ.	1874
CHASSANG maître de conférences à l'École normal supérieur .	1868

Φ

ΦΡΕΑΡΙΤΗΣ Κωνσταντῖνος, καθηγητῆς ἐν Ἀθήναις.	1867
---	------

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ.

Α

	Ἔτος ἐκλογῆς.
ABBOT Ἐρβίκος, ἔμπορος ἐν Θεσσαλονίκῃ.	1869
ΑΒΔΟΥΛΑΧ Βέης, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.	1864
ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ Τηλέμαχος, κτηματίας ἐν Κέφ.	1863
ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ Λέανδρος, καθηγητὴς ἐν Ἱερουσαλήμ.	D
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Β. καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.	1872

Β

ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ι. ἐν Λονδίνω.	1865
ΒΕΛΕΓΡΑΔΩΝ ΑΝΘΙΜΟΣ.	1868
ΒΕΛΟΥΔΗΣ Ι. λόγιος ἐν Βενετίᾳ.	1871
ΒΑΑΒΙΑΝΟΣ Ν. Νικήτας ἐν Ἀμοργῷ.	1864
ΒΛΑΧΟΣ Ἄγγελος, λόγιος ἐν Ἀθήναις.	1870
BERTHERAUD Γεν. Γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κλιματολογικῆς ἑταιρίας.	

Γ

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Ν. ἱατρός ἐν Κ/πόλει.	1863
GIDEL Charles A. λόγιος ἐν Παρισίοις.	1867
GOULD πρόην διευθυντὴς τοῦ Ἀδτοκρατορικοῦ Μουσείου.	1871
ΓΟΥΔΑΣ Ἄναστ. ἱατρός ἐν Ἀθήναις.	1864
ΓΡΗΓΟΡΑΣ Γερμανὸς Ἀρχιμανδρ. ἐν Λευσίᾳ.	1863
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Α. καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει.	1864

Δ

ΔΑΜΩΝ Δ. ἱατρός.	1872
------------------	------

ΔΕΚΙΓΑΛΛΑΣ Ι. ἱατρός ἐν Νάξῳ.	4864
ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ Ν. λόγιος ἐν Ἀθήναις.	»

Ε

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ Δορβόθεος Μ. Πρωτοσύγκελλος.	4867
--	------

Θ

ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Ι. ἐν Σέρραϊς.	4870
ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Κ. ἐν Ῥαιδεστώ.	»
ΘΕΡΕΙΑΝΟΣ Α. δημοσιογράφος ἐν Τεργέστῃ.	4863

Ι

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ.	4863
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σεραπίων, καθηγητῆς ἐν Καισαρείᾳ.	»
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σάββας, διδάσκαλος ἐν Τραπεζοῦντι.	4870

Κ

CALLEMER Emmeré καθηγητῆς τῆς νομικῆς ἐν Γρανόβλῃ.	4870
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Στέφανος, γραμ. τῆς Ὁθ. πρεσβ. ἐν Πετρούπολει.	4863
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Τηλέμαχος, σπουδαστῆς ἐν Ζυρίχῃ.	4870
KOEN, συντάκτης τῶν Ἰσραηλιτ. χρονικῶν ἐν Κερκύρᾳ.	4863
ΚΟΣΜΙΔΗΣ Κυριακός, ἔμπορος ἐν Ἡτολεμαίει.	4863
ΚΟΥΠΗΤΩΡΙΔΗΣ Παναγιώτης, γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.	4864
COUSSEMAKER Arthur φρονιτῆς τῆς νομικῆς ἐν Ζουαί.	4870
ΚΡΗΤΗΚΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, ἱατρός ἐν Σύρω.	»
ΚΡΙΝΟΣ Θ. λόγιος ἐν Ἀθήναις.	4865
DE QUEUX de Saint-Hilaire marquis, λόγιος ἐν Παρισίαις.	4867
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Κ.	4864

Λ

ΛΑΖΑΡΑΣ Η. ἱατρός ἐν Κερκύρᾳ.	4871
ΛΑΜΠΡΟΣ Μ. Π. νομισματολόγος ἐν Ἀθήναις.	»
ΛΕΒΙΔΗΣ Ν. Α. πρόεδρος τοῦ Ἐξελεγκτικοῦ Συνεδρίου.	4864

	Ἔτος ἐκλογῆς.
ΛΕΙΒΑΔΑΣ Θεαγένης Δ. τῆς φιλοσοφίας.	4863
LEONARDI Giovanni, φαρμακοποιὸς ἐν Κερκύρα.	4874
ΛΕΟΝΤΙΑΣ Σαπφώ, διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου Σμύρνης.	4872
ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ Ἀλέξανδρος, Μητροπολίτης Σύρου καὶ Τήνου.	4863

M

ΜΑΝΑΡΗΣ Σπυρίδων, γυμνασιάρχης ἐν Ἰωαννίνοις.	4863
MONTANI Pierre, ὑποδιευθυντὴς τοῦ Αὐτοκρ. Ἀστεροσκοπείου.	4866
ΜΟΡΔΟΣ Σαμουήλ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρα.	4864

N

ΝΑΥΤΗΣ Ἀνδρέας.	4867
ΝΕΧΑΜΟΥΛΗΣ Ἰωσήφ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρα.	4864

Ξ

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, γυμνασιάρχης ἐν Σμύρνη.	4863
---	------

O

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτης, καθηγητὴς ἐν Κερκύρα.	4868
---	------

Π

ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Ι. καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.	4863
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ. διδάσκαλος.	4874
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ. ἱατρὸς ἐν Θεσσαλονίκῃ.	4863
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Χρῆστος.	4864
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, λόγιος ἐν Βραζιλίᾳ.	4874
ΠΕΤΡΙΔΗΣ Α. λόγιος ἐν Λακωνίᾳ.	4864
ΠΕΡΙΔΗΣ, ἐν Κύπρῳ.	4874
ΠΩΠ Κωνσταντῖνος, Γεν. Πρῶξενος τῆς Ἑλλάδος.	4864

P

ΡΑΛΛΗΣ Ν. Ι. καθηγητὴς ἐν Περγάμῳ.	4872
ΡΑΜΜΟΣ Ι. καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.	4874

ΣΑΘΑΣ Κωνσταντῖνος, ἀρχιαιλόγος.	1868
ΣΑΚΚΟΠΟΥΛΟΣ Ν. Περβόενος τῆς Ἑλλάδος.	1870
ΣΚΟΡΔΕΛΗΣ Βλάσιος, καθηγητῆς ἐν Φιλιππόλει.	1868
ΣΚΥΛΙΤΗΣ Ι. δημοσιογράφος ἐν Τεργέστη.	1863
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Ἐπαμεινώνδης, λόγιος.	1867
ΣΥΜΒΟΥΛΙΑΔΗΣ Γεώργιος, ἱατρός ἐν Πετροπόλει.	»
ΣΧΑΙEMANN Ἐρρίκος Δρ. τῆς φιλοσοφίας.	1871
ΣΧΟΡΤΣΑΝΙΤΗΣ Δ. σχολάρχης ἐν Ἄρτζ.	1871

T

TΑΝΤΑΛΙΔΗΣ Ἠλίας, καθηγητῆς ἐν Νάλλκ.	1864
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗΣ Κ.	1872
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑΔΗΣ Ν.	1863

Φ

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ Ἀθανάσιος, καθηγητῆς ἐν Ἠπιείρω.	1863
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ Χ. Ν. τυπογράφος ἐν Ἀθήναις.	1864
ΦΟΥΡΤΟΥΝΙΑΔΗΣ Β. ἱατρός ἐν Κ/πόλει.	»

X

XΡΟΝΙΔΗΣ Κ. καθηγητῆς ἐν Ἀδριανουπόλει.	1863
---	------

Ἐν σελίδι ἐγ' μετὰ τὸ ΑἸΒΑΖΙΔΗΣ γράφει
ΑΚΑΤΟΣ Νικόλαος.

Ἐν δὲ ιε' σελίδι, εἰς τὸ στοιχεῖον I πρόσθετος τὸ.
JERNNIGHAM Hübert, γερμανικὸς τῆς Ἀγγλ. Πρεσβείας ἐν Κ/πόλει.

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ (x).

ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΕΦΕΝΔΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΡΦΗΣ.
 ΜΕΝΕΛΛΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ.

ΔΩΡΗΤΑΙ (z).

ΑΥΤΟΚΡ. ΘΘΩΜ. ΤΡΑΠΕΖΑ.
 ΓΕΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΘΘΩΜ. ΚΡΑΤΟΥΣ.
 Ζ. ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ.
 ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΝΟΣ.
 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΩΝΙΟΣ.
 ΑΥΣΤΡΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΙΣΤΩΣΙΣ.
 ΚΩΝΣΤ. ΔΟΣΙΟΣ.
 ΠΑΝΤΙΑΣ ΣΕΚΙΑΡΗΣ.
 ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΔΔΗΣ.
 ΘΕΟΔ. Α. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ.
 ΚΩΝΣΤ. ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ.
 ΒΑΣ. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ.
 Θ. και Β. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ και Σα.
 ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ.
 ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΑΣΤΟΣ.
 ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ.
 ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ.
 ΑΝΑΣΤ. ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ.

(x) Ἰδε ἄρθρα τοῦ Κανονισμοῦ 80—81.

ΚΟΞΜΗΤΟΡΕΞ.

κατὰ τὸ 1871—72.

<i>Πρόεδρος</i>	Κ. ΚΑΡΑΪΑΝΟΣ.
<i>Ἀντιπρόεδροι</i>	{ Ξ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ. I. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.
<i>Γεν. Γραμματεὺς</i>	Γ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ.
<i>Εἰδ. Γραμματεὺς</i>	Ν. ΤΣΙΓΑΡΑΣ.
<i>Ταμίας</i>	I. ΓΚΙΩΝ.
<i>Βιβλιοθήκη</i>	A. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ.

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ.

κατὰ τὸ 1871—72.

Α'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ.

- Ξ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ *Πρόεδρος.*
Δ. ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ.
Σ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ.
Ζ. ΑΔΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ.
Κ. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ.
Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.
I. ΓΚΙΩΝ *Ταμίας.*

Β'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ.

- A. ΤΑΓΗΣ *Πρόεδρος.*
II. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ.
Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ.
Γ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ *Γεν. Γραμματεὺς.*
Ν. ΤΣΙΓΑΡΑΣ *Εἰδ. Γραμματεὺς.*
Γ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ *Γραμματεὺς.*

Γ'. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ.

Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ *Πρόεδρος.*
 Η. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ.
 Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.
 Α. ΒΑΦΙΑΔΗΣ.
 Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ.
 Β. ΠΥΛΑΔΗΣ.
 Σ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.
 Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.

Δ'. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ.

Η. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ *Πρόεδρος.*
 Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ.
 Α. ΤΑΓΗΣ.
 ΣΤ. Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.
 Μ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.
 Γ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ.
 ΣΤ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.
 Γ. ΛΑΖΟΠΟΥΛΟΣ.
 Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.

Ε'. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ.

Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ *Πρόεδρος.*
 J. MILLINGEN.
 A. MORDTMANN.
 PH. DÉTHIER.
 Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ.
 ΚΩΝΣΤ. ΣΤΕΦ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ.
 A. MORDTMANN (*νύξ*).
 SCHROEDER.
 Α. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.
 Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ *Γραμματέας.*

Τ' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ.

Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ *Πρόεδρος.*

ΑΛΕΞ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.

Α. ΣΠΑΘΑΡΗΣ.

Α. ΒΑΦΙΑΔΗΣ.

Ξ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ.

ΑΒΔΟΥΛΑΛΑΧ-ΒΕΗΣ.

Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ.

Α. ΚΟΥΜΠΑΡΗΣ.

Β. ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ.

Α. ΖΩΠΡΟΣ *Γραμματέας.*

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1871 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1872

ΤΟΜΟΣ 7.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΑΒΑΣ
ΧΥΜΙΑΣ

(Ανεγνώσθη ἐν τῇ Σ7Δ'. Συνεδριάσει).

Α'.

Οἱ πλείστοι τῶν περὶ Χυμίας γραψάντων ἐν-
διέτριψαν περὶ τὰς γνωσὰς ἐκείνας τῆς λέξεως
χυμιά παραγωγίας, εἴτε ἐκ τοῦ ἐνόμκτος χυμιά,
ὑπερ κατὰ Πλουτάρχου (1), παρ' Αἰγυπτίους ἐ-
δήλου τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ, εἴτε ἐκ τοῦ χυ-
μα, κατὰ Βορέλιου (2), ὑπερ ἦν τὸ βιβλίον, ἐν
ᾧ οἱ ἄγγελοι ἐδίδασκον τὰς θυγατέρας τῶν ἀν-
θρώπων, εἴτε ἐκ τῶν κοπτικῶν λέξεων χεμι-
ε (γῆ μέλαινα) (3), εἴτε πάλιν ἐκ τῆς Λαμίας,
χώρας τοῦ Χάμ (4), ἢ ἐκ τῆς Χέμιιδος (5) πό-
λεως τῆς Θηβαΐδος (6).

- (1) Περὶ Ἰσίδου.
- (2) Ola. Borrichii de ortu et progressu chemiae. Bibliotheca Mangeti. τόμ. Α'. σ. 2.
- (3) I. Ἀλεξανδρίδου. Ἱστορία τῆς Χημείας. Βιέν-
νη. 1869. εἰς 8ον. σ. 11.
- (4) Ferd. Hofer Histoire de la Chimie. 2 τό-
μοι. εἰς 8ον. ἐν Παρισίοις. 1842—3. τόμ. Α'. σ. 32.
- (5) Αὐτόθι.
- (6) Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἠθίλομεν παραδεῖξαι μετὰ πολ-
λῶν ἄλλων τὴν λέξιν Χυμιά ἐκ τοῦ χυμός, διότι ἡ
ἐτυμολογία αὕτη πλεονεκτεῖ κατὰ τούτου τοῦ ἄριστου,
ὡς ἔχουσα σημασίαν ἀνάλογον τῇ χυμικῇ ἐπιστήμῃ,
δηλαδή ὡς ἐκφράζουσα τὴν ἀρχὴν τῆς Χυμίας, ἥς
τινος αἱ πρώται πράξεις καὶ ἀνακαταίε ἐγένοντο διὰ
τοῦ χυμοῦ τῶν βοτάνων, πολλὸ ἀργότερον ἀνακαλυφθε-
σάν περὶ συμπλήρωσιν τῆς ἐπιστήμης τῶν ὀρυκτῶν τε
καὶ ζωϊκῶν οὐσιῶν, ἐνῶ οὕτε τὸ βιβλίον ἐνῶ ἐδιδά-
σκοντο αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων, οὕτε ἡ
μέλαινα γῆ, οὕτε τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ κτλ.
ἔχουσι τινὰ σχέσιν πρὸς τὴν Χυμίαν. Ἐκτὸς τούτου ἡ
λέξις Χυμιά ἀπατάται μόνον μετὰ Χριστοῦ, πρὸ
Χριστοῦ, ὡς καὶ μετὰ ἐνοίε, ἐκλείπει ἡ Ἐπιστήμη,
Ἐπὶ Τέχνῃ, Θεία Ἐπιστήμη, Ἀπόκρυφος Ἐ-
πιστήμη, Τέχνῃ τοῦ Θωῆ ἢ τοῦ Ἑρμοῦ, κτλ. Ἡ λέ-
ξις Χομιά οὐκ ἔστιν παρ' ἀπαντὶ ἐκ συμφώνου παραδ-

Οἱ δὲ μεταγενέτεροι Ἀραβες ἔχουσι καὶ αὐ-
τοὶ ὡς πρὸς τὴν λέξιν χυμιά τοὺς Βορέλιους,
τοὺς Κορυμφίους καὶ Κίρκερας αὐτῶν, καθότι,
κατ' αὐτούς, ἡ λέξις χυμιά (كیمیاء) ἐκ τοῦ
كوس (καίμοδος) χυμιάς παραγόμενη, ὅλος ἀρα-
βικὴν περίστασι χαρακτῆρα, οἱ δ' Ἕλληνες ἀ-
δικῶς πάνυ ἐσφραγίσθησαν τὴν τε χυμιά καὶ
τὴν καίμοδος. Ἄλλ' ἐλίγχα τινὰ ἀκούσει, νομι-
ζομεν, πρὸς ἐπανόρθωσιν τούτων, ὡς ἑξῆς:

Οἱ Ἀραβες, ὅτε παρεδέχθησαν τὰ ἐπισημο-
νικὰ τῶν Ἑλλήνων συστήματα, συμπαραδέχθη-
σαν καὶ πολλὰς ἑλληνικὰς λέξεις, ἅτε μὴ υπάρχ-
οντος ἔτι παρ' αὐτοῖς ἑτέρου ἐπὶ τούτῳ κα-
ταλλήλου ὄρου, ὡς λ. γ. τὰς λέξεις اولاد
(ὀκιανούς) ὠκεανός, بوفلون (μπουκαλεμῶν) χυ-
μακίεον, طابان (1) (τελίνο) ἢ دانیس (2) (δελί-
νες), ἢ طلیس (3) (τελίνας), ὑπερ ἐστὶν ἡ τοῦ
Διοσκορίδου τελλίνη (4), نقت ἢ نقت (νέρετ ἢ
νάρετ) νάρθη (5), زرجس (νερεΐσις) νάρκισσος (6),
اقانئون (ἀκάντιον) ἀκάνθιον, ἄκνηθα, اكل (ἐγ-
κίλ) ἀγκύλιον, اسرلاب (ἐσουρλάμπ) ἀσουρά-
βιον, بولوس (μπουλόμου) βουλόμος, βουλιμιά,
كيميا (καχυμιά) καδυμιά, كيمياء (κισιούμια) κίβιος,
اثير (ἔθιρ) αἰθέρ, اسطوره (ιστορῆ) ἱστορία,
ليارغوس (λίταργος) λίθαργος, λιθαργία, ادس

δεγμένη, ὡς βλέπομεν· ἀλλ' ἐπὶ τείλους τὸ ὄνομα Χο-
μιά ὑπερίσχυον.

- (1) صدق ابن بيطار
- (2) Αὐτόθι.
- (3) Αὐτόθι.
- (4) Διοσκορίδου Βιβλ. Β'. κεφ. ἡ.
- (5) Λέξις ἐν γρηθείς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλληνι, ἀ-
πατάται δὲ καὶ παρὰ Πλουτάρχου.
- (6) λ. ἑλλ. παρὰ τοῦ ναρκω κατὰ Γαζῆ.

(λίμρα λέμρος, ليمون (λεμονάκι) λεζιμόν.

سيفسطا (μικαντής μαρνήτης) 1. مكي (μυ-
σειά μακίχα, موسي (μουσική μουσική, سيفسطا
(σαρσατέ ή σαρσατέ) σάρσαμα, فاسوف (φασίλο-
σος φιλόσοφος, سيدريس (σιδριτίσι) σιδρι-
τίσι, تيرياقي (τιριακή θεριακή, بوراطس (μπου-
ράτισι) πυρίτισι λέθος, ارغنون (αργόν άρ-
γνόν) άργκνον, ردى (ρεδδ-ουλ-κί-
μους) κακίχμον 2) κτλ. ως και μετέπειτα τί
βουζαντινής έποχής λέξεις 3) طوارق (πλ.
(παρισί πλ. (πεδερικά) θώραξ 4) قطار (β)
(κακταριέ) κονταρίον, زور (6) ζουρνάρι) ζουρνά-
ριον. Άλλά τά πλείω περιστά. καθότι ή μεγάλη-
λειπρία περί τούτου άποδειξίσι έστιν, ότι ή λέ-
ξις γρημία έν μέν τοις αρχαίοις συγγραμμάσι
άπαντακι τά πρώτον κατά τήν Η. αιώνα (7),
έν δε τοις έλληνικοις ήδη περί τά μέσα του Α.
μ. Χ. αιώνας 8) ώστε δέον ή λέξις γρημία (καί-
μιά) ένα θεωρείται ως έκ του έλληνικού γρημία
παράχουσα.

Άρ' έτέρως γενικώς νομίζεται πάλιν, ότι ή
λέξις αλ-γρημία σημαίεται έκ του αρχαικού άρ-
θρου ج (άλ) και της λέξεως ك (καίμιά) γρημία.

(1) λ. έλλ. έκ του ονόματος της επαρχίας, έν η εύ-
ρέθη (Μαργησία).

(2) Σύμβολον έκ του ج εναντίον και του ك
γούσι. Τούτο άπήρτησα έν τη άραβική μεταφράσει του
109 και 110 κεφάλαιον του Β'. βιβλίου του Αισακιο-
ύ, χειρογράφου λίαν απαίρη και πολύτιμου, δακτυ-
λοθέτη μου κατά του εύγενούς και μουσικου φασί-
μεί Φασίχ, Ήουάδη.

(3) Τάς λέξεις αυτές έκδήχθησαν οί Άραβες κατά
τους πρός Βουζαντινούς πολέμους αυτούς.

(4) Λέξις αναφερομένη υπό του Άραβος Ιστορικού
Μακρής, طوارق حربیة, κατά δε του K.
Reinard εστιν ή έλληνική θώραξ (S. de Sacy, Chro-
nometrie arabic, 3. τόμος, 4826. εις δυν. том. Α'.
σ. 273).

(5) Αυτόθη.

(6) Αί τάς λέξεις ζουρνάρι έννοουσι πρό παντός
άλλου τών γεγραμμένων έπινουζήτων.

(7) Έπιγραμμοί γρημιά συγγραμματα των Άρά-
βων είνε τά του Τζαμπέρ, έν οίς πρώτον άναφέρεται ή
λέξις chimia.

(8) Ηουατέρου περί Ίσίδου.

και ότι τήν Ίεράν Τέγγην (1), ούτως οί Άρα-
βες πρώτοι έκαλεσαν.

Ούδεις συγγραφεύς πρό του Ε'. αιώνας ποιεί-
ται μείναν της λέξεως ΑΛΓΗΜΙΑ, ήτις άπαν-
τάκι τά πρώτον έν τινι άστρολογική πραγμα-
τείη του κατά τόν Ε'. αιώνα γραφόντος Ίου-
λίου Φιρμίκου του Μπτήρνον (2). Άλλά πόθεν
άρη γε ή Φιρμίκος ήρθετη τήν λέξιν ταύτην;
Τούτο νομίζομεν δύναται να εξηγηθη ούτως:

Ο Φιρμίκος συνέγραψε τήν άστρολογικήν
αύτου πραγματείαν μεγάλως ώρρηληθείς έκ των
μετά Χαλδαίων και Ηερσών σχέσεων αύτου, ως
σημαίεται έκ των χαλδαϊκών και ζενδιικών λέ-
ξεων, έν τώ σύγγραμμά αυτού βρίθει. Ηθναώς
οί άλχημιστά των Χαλδαίων είχαν κατά τήν
έποχην του Φιρμίκου, ή και πριν, παραδεχθεί
τήν άριστόστατον και νεωγενή λέξιν γρημία, ή
έχρωντο προς έκφρασιν της Τέγγης του Θώθ'
έρωτήσαντος δε του Φιρμίκου τους έν εκείναις
ταίς χώραις άλχημιστάς ποία ή επιστήμη αύτων,
άπεκρίθησαν αύτω Η ΧΥΜΙΑ (χαλ-γρημία ή
χαλ-γρημία). Ο Φιρμίκος άγνοών τήν χαλδαϊκήν
γλώσσαν, και μή έννοών κατά συνέπειαν τήν
σημασίαν του χαλδαϊκού άρθρου χαλ, έθελώρησεν
ως μίαν και τήν αύτην λέξιν τό τε άρθρον και
τό όνομα, και ως έρον, δι' ου δάθεν έν Άσία ώ-
ρίζον τήν του Τρισεμίστου Έρμου τέγγην.

Άλλ' ο Φιρμίκος μόνη τήν λέξιν γρημία δεν
έσώχησε μετά του άρθρου γρη' πολλές άλλας
έλληνικάς τε και λατινικάς λέξεις μετά χαλ-
δαϊκών ή ζενδιικών άρθρων και λέξεων συγγείι,
και ούτως, ου μόνον διδει ύπονοίας περί της
γενιστότατος της λέξεως αλ-γρημία, άλλ' έτι και
παίθει ήμεις περί της των βραχιστών γλωσσών
άγνοίας αύτου.

Τήν λέξιν ούν αλ-γρημία οί μέν μη είδότες
της ανατολικής γλώσσας παρεδέχθησαν ως γνη-
σίαν, και εξήπλωσαν, μηδένος τήν πηγήν αυτής
έξετάσαντος οί δ' Άραβες έδιδάχθησαν ούν τη
ζευδοπιστήμη και τόν παραδοξογενή αυτής ό-
ρον, και εξήπλωσαν αύτον μετέπειτα ως λογι-
κώτατον, καθό σημερινόντα ότι « ή Έβραϊκή
Τέγγη εστιν Η ΧΥΜΙΑ, ήτοι ή κατ' εξοχήν Χυ-
μιά (3).

Ούτω λοιπόν ή λέξις αλ-γρημία, ή έκ του βη-
θέντος πηκνού σφάλματος Ίουλίου Φιρμίκου
του Μπτήρνον γεννηθείσα, ούκ έστί χαλδαϊκήος

(1) Δελ. τήν έβραϊκήν.

(2) Julia Firmici Materni, Math. Β.68. Γ. κερ. έ.

(3) P. L. Jacob, Curiosités des sciences occultes.
Paris. 1862. εις 120 σ. 4.

βρος τῆς Ἑρμητικῆς Τέχνης, ἥμιστα δὲ ἀραβικός, ἀλλ' ἑλληνογαλδικῶν λέξις ἀνοήτως ἐν τῷ γαλδικῷ λεξικῷ, καὶ ἐκ παρενόησεως ἢ ἀπροσεξίας γεννηθεῖσα, ἥτις, ἐν παρόδῳ λέγομεν, δεόντα λαμβάνει ἀντιφιλῆς δεσείαν, καθότι ἡ πρώτη αὐτῆς συλλαβὴ, εἰ καὶ ὑπὸ τοῦ Φιρμίκου πρόσθετος, ἐστὶ τὸ γαλδικὸν ἄρθρον *χάλ.* οὐχὶ δὲ τὸ κοινὸς νομιζόμενον ἀραβικὸν *α.λ.* διὰ τοῦ λόγου, οὗς ἤδη ἐξεθέμεθα.

Ἄλλ' αἱ λέξεις *χυμία* καὶ *ἀλχυμία* ἐν τῇ παρχαγωγῇ μόνον αὐτῶν δὲν παρουσιάζουσι τὰς μόνας δυσκολίας· ἑτερόν τι ὁμοίως σπουδαῖον μένει σκοτεινόν, τὸ ζήτημα δηλαδὴ τῆς συγχύσεως τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης μετὰ τῆς ψευδαισθητικῆς παρὰ τοῖς μωαμεθανικοῖς λαοῖς.

Οἱ πλείστοι τῶν συγγραφέων τῶν Ἀραβῶν, καὶ γενικῶς τῆς Ἀνατολῆς, ὀρίζουσι τὴν *Χυμίαν* καὶ Ἀλχυμίαν διὰ μόνως τῆς λέξεως *كیمیاء* (Κιμιὰ). Τοῦτο ἤθελε τις εἶπε προήργετο ἐκ τοῦ ὅτι ἡ Ἀλχυμία ἦν ἡ *Χυμία* τοῦ μέσου αἰῶνος· ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἄλχυμιστὰι δὲν ἐγνώριζον, ἢ δὲν ἀνεγνώριζον ἄλλην *χυμίαν* ἢ τὴν Ἀλχυμίαν, διὸ καὶ *Χυμίαν* ἀπεκάλεον τὴν Ἑρμητικὴν Τέχνην. Τῆς γνώμης ταύτης ἤμεθα καὶ ἡμεῖς, πρὶν ἢ λάθωμεν γνῶσιν, ὅτι τινὲς τῶν Ἀραβῶν εἶχον ἤδη ποιήσει διάκρισιν μετὰ τῆς *Χυμίας* καὶ τῆς Ἀλχυμίας, τὴν μὲν ἀληθῆ *كیمیاء* ἐπιστήμην τῆς *Χυμίας* ὀνομάζοντες, τὴν δὲ ψευδῆ, ἀπλῶς *كیمیاء* *χυμίαν*· εἰς δὲ τῶν συγγραφέων τούτων ἐστὶ καὶ ὁ κατὰ τὰ 730 ἀκμάσας Ἑλ-Σινδῆ (1), ὅστις πρὸς τούτους, ἐπὶ τὸ ἐπιστημονικώτερον βραδίζων, καλεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τὴν *Χυμίαν* διὰ δύο συνάμα λέξεων *كیمیاء* (Κιμιὰ-ου-Σιμιὰ). Εἰς τοῦτο δὲ οὐκ ἐστὶ μόνος, καθότι πολλοὶ τῶν Ἀραβῶν χυμικῶν ὀνόμασαν τὴν *Χυμίαν* διὰ τῶν δύο τούτων λέξεων (2) διακρούοντες τὴν *Χυμίαν* εἰς βροτανικήν καὶ μεταλλικὴν· καὶ τὴν μὲν, βροτανοχυμίαν ὀνομάζουσι *كیمیاء* (κιμιὰ) ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ χυμῶς παραδεγόμενοι (3), τὴν δὲ, βροτανοχυμίαν *كیمیاء* (σιμιὰ) ἐκ τοῦ *كیمیاء* (σάμ σαμάτ) παράγοντες, ὑπερ τὰς μεταλλείδας φιλῆας ἐμ-

(1) Ὅρα κατωτέρω ἐν χυμικοῖς τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ τὰ κατ' αὐτό.

(2) d'Herbelot, Bibliothèque Orientale. Manuscrits. MDCCXXVI φύλλ. σ. 792. στήλ. α.

(3) Αὐτόθι.

φαίνει (1), ὥστε κατὰ τοὺς συγγραφεῖς τούτους ἢ ἐπιστήμην τῆς *Χυμίας* καθ' ἑαυτὴν οὐκ ἐκφράζεται, εἰμὴ διὰ τῶν δύο τούτων λέξεων, ὡς ἐπιστήμην περιστροφόμενῃ εἰς σκευασίας φητικὰς τε καὶ βροτικάς. Ἀλλὰ χρεῖς ἀπαραιτήτων ἡμῶν θεωροῦμεν, ἵνα ὑπομνήσωμεν, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ δύο τινὲς ψευδαισθητικαὶ *كیمیاء*

(Κιμιὰ-ου-Σιμιὰ) ὡσαύτως καλούμεναι (3), αἵτινες κατὰ τὸ *كتاب الاورااق* (Κιτάμπ-ουλ-Ἐνθάρ) καὶ τὸν Ἴβν Κασίμ Ἐλ Κορτομπι (ἐκ Κορδοῦνης) οὕτω πως ὀρίζονται· ἡ μὲν *كیمیاء الاورااق*

اخراج اطاقها الاورااق «πέγνη τῶν γήινων Πνευμάτων πρὸς ἐξαγωγήν εὐγενῶν οὐσιῶν καὶ χρῆσιν αὐτῶν» ἢ δὲ *كیمیاء* ἢ τῆς ἐνταῦθα, νομιζόμεν, οὐχὶ πλέον ἐκ τοῦ *كیمیاء* (σάμ) παράγεται, ἀλλ' ἐκ τοῦ *كیمیاء* (σεμά) οὐρανῶς, *كیمیاء*

الارواح العلو باواسانداق قوتها الانتفاع· Ἐπιστήμη τῶν ἀνωτέρων Πνευμάτων, συνσταμένη ἐκ τῆν ἑλξιν τῶν δυνάμεων αὐτῶν καὶ χρῆσιν αὐτῶν» (3). Αἱ δύο μυστηριώδεις αὐταὶ ἐπιστήμαι εἰσὶν, ὡς φαίνεται, ἐκ τοῦ ἄνωθι ὀρισμοῦ ἢ μὲν *كیمیاء*, ἢ *magie noire* (magie noire), ἢ δὲ *كیمیاء*, ἢ *magie blanche* (magie blanche) τῶν δυτικῶν. Οὕτω δὲ ἢ μὲν «πέγνη τῶν καταχθονίων πνευμάτων» ἢ προστρέχουσα εἰς τοὺς δαίμονας ἐστὶν ἡ μέλαινα μαγεία (4), ἢ δὲ «ἐπιστήμη τῶν ὑπερτέρων πνευμάτων» ἢ προστρέχουσα εἰς τοὺς ἀγγέλους ἐστὶν ἡ λευκὴ μαγεία (5).

Οἱ ἀνατολικοὶ τὴν σήμερον πάντα ταῦτα συγγέουσι, διότι οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν τὴν τε *Χυμίαν* καὶ Ἀλχυμίαν, ὡς οἱ εὐπιστότεροι τῶν ἄλχυμιστῶν δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἀποκαλοῦσι *كیمیاء* (6) οἱ δὲ, λησμονήσαντες

(1) T. X. Bianchi et J. C. Kieffer Diction. Turco-Francais. Paris MDCCCL. ἐκδ. 6^η. ἐν λέξ. *كیمیاء*.

(2) d'Herbelot aut. σ. 516. 792. στήλ. α.

(3) *كیمیاء* *الابن قاسم الطرابوني* καὶ ἰ. Herbelot aut. σ. 792. στήλ. α.

(4) Ὅρα διὰ *magie noire*, *magie blanche* P. L. Jacob aut. σ. 347.

(5) Αὐτόθι. Τὴν σήμερον δὲν δίδεται ἡ αὐτὴ σημασία.

(6) Τὴν σήμερον σχεδὸν πάντοτε τὴν ἐπιστήμην μετὰ τῆς ψευδαισθητικῆς συγγέουσι, καθὼς συνεσταύθη μετὰ τῆς ἀστρονομίας μετὰ τῆς ἀστρολογίας. Ἐπι δὲ καὶ *كیمیاء* ἐστὶν βρος γενικῶς ἰμπαρίων πάσαν ἐπιστήμην καὶ πᾶσαν μαλακίαν ὡς τὸ περίφημον

τὴν πρότερον σκευάζει τὸν λέξεων *Κιριά-ου-Σιμα*, τὴν δευτέραν μόνον δίδουσαν αὐτάς, ὥστε ὁ ἀκούων τὰς λέξεις ταύτας ἑνοεῖ τὰς ῥηθείσας δύο ψευδοτιμήνας, ἢ τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν τὴν Συμῆν μετὰ τῆς *Κιριά* ἄλφραίας, ἦν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐβίβη, συγγένοι μετὰ τῆς *Χυμίας*, μηδὲνως λαμβάνουσι ὑπόψιν τὴν ἡνω διακρίσιν τῶν Ἀραβῶν συγγραφέων, ἥτοι τὸ *ك* ἔχει ἢ μετὰ τοῦ *س*.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων κειρῶν, δεῦτερον ἐκ ἐκθέτουσαν τὰς ἐν ὀλίγω χρόνῳ καὶ ἐξ ὀλίγων συγγραμμάτων κτηθείσας ἑνὸν μικρὰς γνώσεις περὶ τῆς κατὰ τοὺς Ἀραβίους *Χυμίας*, Ἀρχόμεθα οὖν ἀπὸ τοῦ ἐρευρητοῦ τῆς *Χυμίας* κατὰ τὰ ἀραβικὰ συγγράμματα.

Μεγάλως διαφωνοῦσιν οἱ Ἀραβες συγγραφεῖς πρὸς ἀλλήλους περὶ τοῦ ἐρευρητοῦ τῆς *Χυμίας* καὶ ἄλφραίας, διότι οἱ μὲν διακρίνοντες, ὅτι ὑπῆρξεν ὁ Ἐνόχ, οἱ δὲ ὁ τῶν Ἀλεξάνδριων Ἐρμῆς ἢ Τρισεμέριος, Ἀλλὰ καὶ τούτους πολλοὶ συγγένοι, ὥστε ὁ ἀναγνούς, τὰ ἐν ταῖς ἀραβικοῖς συγγράμμασι περὶ αὐτῶν λεγόμενα, καὶ διακνούμενος ἵνα ἐξ αὐτῶν ἴδῃεν περὶ τοῦ ἐρευρητοῦ σχηματίσῃ, ἀπορεῖ ἐν τέλει, τίς ἐκ τῶν δύο ἐστίν, ὁ Τρισεμέριος Ἐρμῆς, ἢ ὁ Ἐνόχ.

Κατὰ τὴν *Κιτάμπ-ου-Κερανάτ* ἢ *Bill-Haw* τῶν *πλουσιακῶν ενδύμων*, ὁ πρότερος, ὅστις κατὰ τὰς ἀνατολικὰς παραδόσεις ἐκλήθη Ἐρμῆς, ἐστίν ὁ 1000 περίπου ἔτη μετὰ τὴν Ἀδάμ ἀκμάσας, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δευτέρας ἡλικιακῆς ἡμιστερίδος, Ἰδρις ἢ Ἐνόχ ὁ πατριάρχης, προσήτης, δε κατ' αὐτούς, ὁ ὑπὸ τῶν Χηλδαίων προσπωκλιθεῖς Οὐριὰξ ἢ Δουβανὰξ (ἕρχων ὑπέρτατος), τίτλος ἀπνοσημένιος ὑπ' αὐτῶν τοῖς μεγάλαις ἀνδράσιν. Ὁ πρότερος οὗτος Ἐρμῆς (1) ὀνομάζεται συνήθως ὑπὸ τῶν Ἀραβῶν *Χεμς-ου-Χεραμς* ἢ Ἐρμῆς τῶν Ἐρμῶν, ἢ καὶ *Χεμ-ου-ου-Ἐρχαμ* Ἐρμῆς ὁ Μέγιστος. Ὁ Τρισεμέριος, ἐν τῷ περὶ *رمل* (ῤεμλ),

ἥτοι περὶ ἀμμουμανταῖς (1) συγγράμματι αὐτοῦ, λέγει, ὅτι ὠνομάθη ἐπίσης ὁ Ἐρμῆς οὗτος καὶ *Eduocallis* Τριπλῆς, ἢ Τρισεμέριος, ἕνεκα τῶν τριῶν αὐτοῦ ὀνομάτων, Ἐρμῆς δηλονότι, Ἰδρις καὶ Ἐνόχ, καὶ τῶν τριῶν αὐτοῦ προσόντων, ἥτοι βασιλείας, σοφου καὶ προφῆτου.

Ὁ δευτέρος Ἐρμῆς, κατὰ τὸ *Κιτάμπ-ου-Κερανάτ*, ἀνεγράφη περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τρίτης ἡλικιακῆς ἡμιστερίδος, καὶ καλεῖται *Χεμς-ου-Σακῆ*, Ἐρμῆς ὁ δευτέρος, καὶ δευτέρος Οὐριὰξ (2) ἢ Δουβανὰξ, ἥτοι διδάσκαλος τοῦ Κόσμου, κατὰ τινὰ δὲ πραγματείας ἀποδοθημένον τῷ Τρισεμέριστῳ καὶ ὑπὸ τὴν τίτλον Ἐρμῆ-ου-Κελημ-ου-Χεμς γνωσθῆν τοῖς Ἀραβῶν, ἢ λέξις Δουβανὰξ σημαίνει *Μοχηλις-ου-Μπεσιρ*, ἥτοι σωτὴρ τῶν ἀνηρόπων. Ὁ δευτέρος οὗτος Ἐρμῆς, κατὰ τὸ *Κιτάμπ-ου-Κερανάτ*, καλεῖται Ἐδ *Mocallis-ou-Χημς*, ἥτοι σοφία τε καὶ μεθῆσις τρισεμέριστος. Ὁ Ἐμπούλ-Φαράτζ, ἐν τῷ *Μοχηλιού-ου-Δουβέλ*, συμφωνεῖ μὲν πρὸς ὅσα περὶ τοῦ πρώτου Ἐρμῆς ἐλέγθησαν ἀνωτέρω, λέγει δὲ περὶ τοῦ δευτέρου, ἥτοι τοῦ *Χεμς-ου-Σακῆ*, ὅτι ἐστίν ὁ τρίτος τῶν Ἐρμῶν, οὗχι δὲ ὁ δευτέρος, καθότι πρὶ αὐτοῦ ἀνεγράφη ἑταίρος τις Ἐρμῆς, βασιλευμενός ἢ χηλδαῖος, αἰωνῆς τινος μετὰ τὴν κατακλισην ἀκμάσας. Τούτω οἱ Χηλδαῖοι εὐρίστορον τὰς πρότερας αὐτῶν γνώσεις ἀπέδιδον, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἀνοικαδόμησιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Νεμερῶδ ἡμελιωθέντος καὶ μετέπειτα καταστραφέντος Ἠζραίου τῆς Βαβέλ.

Ἐκ τῆς βραχέως λοιπὸν περιλήψεως ταύτης καταδύλον γίνεται, ὅτι οἱ Ἀραβες ἐκάλουν Τρισεμέριστον τὸν τὸ Ἐνόχ καὶ Ἐρμῆν τὸν Δεύτερον, κατὰ τὸ *Κιτάμπ-ου-Κερανάτ*, τρίτον δὲ, κατὰ τὸν Ἐμπούλ-Φαράτζ.

Ἄλλοι δὲ θεωροῦσιν ὡς πατέρα τῆς ἄλφραίας τὸν Προφήτην Μωσῆσιν, ἢ καὶ τὸν Κορὴ τῆς Γραφῆς, ὅστις, ἐν παρενθέσει λέγομενος, δὲν παρίσταται πλέον ἐν ταῖς βίβλοις αὐτῶν, καθὼς

ἐκεῖνο *جنور* τῶν ἀγραμμάτων ἐκ τῶν Ὀθιμανῶν, ὅπερ ἐστὶ γενεῖς δι' αὐτοὺς ἔθνος ὄλων ἐν γένει τῶν ἀρχαίων ἠμελιῶν, ἄπερ μὴ καὶ μνη ἐποχῆ ἀποδίδονται, τῆ τῶν Γενουησιῶν. Ἐρώτησον τίς ἐσὶ οἱ καὶ τὰς πυγμαῖδας αὐτὰ κτετανας: οἱ Γενουῆσιος θά σὲ ἀπαντήσασαι, *وودخي جنوردن قالد*.

(1) Ἀηπίου ὑπόψιν, ὅτι οἱ Ἀνατολικοὶ, ὡς ὁ Κικέρων, ἔτις ἐπὶ τῆς Ἐρμῆας ὑπέλοιψες (De nat. Deor III) παραθέλονται ὡσαύτως πολλοὺς ῥήτορας τὸ ὄνομα τοῦτο.

(1) Ταῦθ, ἐπὶ ἀπαντῶνται πολλοὶ ἐκδοτοὶ εἰς τὴν γεωμανταῖαν καὶ λοιποὺς κλάδους τῶν ἀπορφῶν Ἐπιταμῶν. Ἐνταῦθα μάλιστα τοῦτο ἐστὶ συνηθέτατον.

(2) Κατὰ τὸν d'Horphelet Οὐριὰξ ἐστὶν ὁ τῶν Ἀργουσιῶν Ἰδρις (αὐτ. σ. 417): οὗ δὲ ἡ λέξις Οὐριὰξ ἢ Οὐρῆσι παραγέται ἐκ τοῦ Ἰδρις, ἢ καὶ τ'ἀναπάντων, τοῦτο τὸν Max Muller ἔργον ἐστὶ, καθότι οὐκ ἐστὶν εὐχερὲς τῷ τῶν ὀριῶν τὸ ὄρισι ὅποια ἐκ τῶν δύο γλωσσῶν, τῆς Χηλδαϊκῆς δηλονότι ἢ τῆς Αἰγυπτιακῆς, ἐστὶν ἢ ἀραιοτέρα.

(3) Οὐριὰξ ἢ Οὐρῆσι σημαίνει ἀρχων καὶ διδάσκαλος:

ἐν τῇ Γραφῇ, ἥτοι θυσιαζῶν παρηνόμοις, καὶ ὡς ἐκ τούτου τιμωρούμενος, ἀλλ' ὡς πλούσιος ἀρνηθεὶς τὴν ὑπὸ τοῦ Νόμου ὠρισμένην τοῖς πένησι βοήθειαν و كج καὶ τὸν Μωϋσῆν ἐπὶ μοιχείᾳ συκοφαντήσας, διὸ καὶ ἡ γῆ κατέπιεν αὐτὸν.

Τούτων οἱ μὲν βασιζόμενοι ἐπὶ τοῦ ῥητοῦ ἐκείνου τοῦ Κοράνιου, ἐν ᾧ ὁ Κορὸν (ὁ Κορῆ) παρίσταται λέγων «Ὅτι, ἔχω, ὀφείλω αὐτὸ τῇ ἐπιστῆμῃ μου, ἥσπιος μόνος ἐγὼ εἰμι κάτοχος (1),» θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς τὴν χρυσοποιὴν σκευασίαν ἀνακαλύψαντα.

Οἱ δὲ, ἐπὶ τῶν ἐρμηνευτῶν ἐρεθιζόμενοι, ἀποδίδουσι τοῦτο τῷ Μωϋσῇ. Διηγούνται δὲ ὅτι, ἰδὼν ποτε ὁ Προφήτης οὗτος τὸν Κορὸν τεθυμμένον ἐντὸς τῆς ἄμμου μέγχι τοῦ τραχήλου ἤρωτησεν αὐτὸν ἵνα τί ἐθύθισθες, ὃ Κορὸν, ἐντὸς τῆς καυστηρᾶς ἄμμου; — Προφῆτα, ἀπεκρίθη ὁ Κορὸν, ἵνα κρύψω τὴν γνώμωσίν μου· οὐκ ἔχω τι, ἵνα καλύψω αὐτήν. καὶ ὅτι τότε ὁ Μωϋσῆς, εὐσπλαγχνισθεὶς τὴν πενίαν αὐτοῦ, ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν Ἀλχημίαν, δι' ἣς ἐπλούτησε τασούτον, ὥστε, ὡς μὲν λέγει τὸ Κοράνιον (2), πολλοὶ ῥωμαῖοι ἄνθρωποι μόλις ἤθελον δυναθῆναι νὰ φέρωσι τὰς κλεῖς τῶν θησαυρῶν αὐτοῦ, ὡς δὲ λέγουσιν οἱ Ἑρμηνευταί, τεσσαράκοντα κάμηλοι ἔφερον αὐτάς.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ κατὰ τοὺς Ἀραβᾶς ἐφευρετοῦ τῆς Χυμίας. Περὶ τῆς ἐπιπέδου δὲ ἡδη τὰς πιθανωτέρας εἰκασίας περὶ τῆς πρὸς τοὺς Ἀραβᾶς διδασκαλίας τῆς ἐπιστήμης ταύτης.

Ἀρὰ γὰρ οἱ Ἀραβᾶς ἐκ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν παραδόσεων ἔλαβον νόησιν, ἵνα ἐγκρύψωσιν εἰς τὰς χυμικὰς ἢ μάλλον ἀλχημικὰς μελέτας αὐτῶν, καὶ τίνες ἄρα οἱ πρότεροι αὐτῶν διδάσκαλοι; Τοῦτο ἄγνωστον τῇ ἱστορίᾳ, ἥτις ἔχει γνώσιν μόνον τῶν ἀρχαιότερων χυμικῶν συγγραμμάτων, ἅπερ οἱ Ἀραβᾶς παρέλαβον ἐκ τῶν Ἰνδῶν, Αἰγυπτίων, Περσῶν καὶ Ἑλλήνων. Ταῦτα δὲ εἰσὶν *Al taw Brouhmanar rishis* كتاب البراهمان *to bibl. lior Tzhamasp* τοῦ Σοφοῦ كتاب حساب الحكيم βεζύρου τοῦ Ἀρδσέρ (Ἀρταξέρξου) βασιλέως τῆς Περσίας· τὸ τοῦ Τριμεγίστου Ἑρμού *كتاب لاسرار الهرمس* καὶ τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Ἀγαθουδαίου, τοῦ Ἡρακλείτου

καὶ τῶν *Nabatavor*, μεταφρασθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰβν-Βαχσιγιέ (1).

Ἦθανόν ὅμως ἔνεκα τῆς γειτνιασεως αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ συγγενούσεως ἐν τισὶ τῆς Ἀραβίας χώραις, οἱ Χαλδαῖοι καὶ Ἑβραῖοι πρότεροι νὰ ἐδίδαξαν τοὺς Ἀραβᾶς τὰ τῆς Ἀλχημίας, ἢ καὶ οὗτοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐδιδάχθησαν, ὡς δύναται τις εἰκάσαι ἐκ τοῦ ἄνωθι ῥηθέντος χωρίου Νουλίου Φιρμάκου τοῦ Ματῆρου, ἐξ οὗ φαίνεται, ὅτι οἱ χαλδαῖκοι λαοὶ εἶχον παραδεχθῆ τὴν ἑλληνικὴν λέξιν *Almia*, ἢ πιθανῶς παρελάθον παρὰ τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῆς ἐπιστήμης. Ὁ νεοστὶ διδαχθεὶς ἐπιστήμην τινὰ ἢ τέχνην δὲν ἔχει τὸν καιρὸν ἵνα μεταφράσῃ τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς τὴν μητρῶν αὐτοῦ γλῶσσαν, διακτιρεῖ δὲ τοῦτο ἐπὶ τινι καιρῶν ἢ καὶ πάντοτε. Ἐδιδάχθημεν τὴν Ἀλγεβραν الجبر ἀπὸ

τοῦς Ἀραβᾶς (2), καὶ τὸ ὄνομα τοῦ σπουδαίου τούτου κλάδου τῶν Μαθηματικῶν ἀραβικῶν μένει εἰσέτι· οἱ Ἀραβᾶς ἀπεκάλυψαν τοῖς Εὐρωπαίοις Σύνταξιν τὴν Μεγίστην τοῦ Πτολεμαίου, διὸ καὶ *Almageste* ἀποκαλεῖται· οἱ Τοῦρκοι ἐσπούδασαν τὴν Ἰατρικὴν ἐν γαλλικοῖς συγγραμμάσι, διὸ καὶ τοὺς τεχνικοὺς ἔρους γαλλικοὺς διετήρησαν, ἂν καὶ ὑπάρχουσι οἱ πλείστοι αὐτῶν ἐν τῷ *Continens* ἢ *حاوی* τοῦ *Mohammed bin Zakeria Er-Razi*, ἐν τῷ *کتاب* τοῦ Ἀλῆ μπίν Ἀμπμπάς, ἐν τῷ *کتاب* Ἰατρικῆς *القانون فی الطب* τοῦ Ἑμποῦ Ἀλῆ Νουσεῖν μπίν Ἀμπδουλλάχ Ἰμπν Σινά κτλ. κτλ.

Μετὰ δὲ ταῦτα νομίζομεν, ὅτι εἰσῆλθον αὐτοὺς εἰς τὰς διόδους καὶ τὰ μυστήρια τῆς Ἐπιστήμης ἢ ἐν Ἐδέσῃ ἱατρικῆ τῶν Νεστοριανῶν σχολῇ, ἢ μετέπειτα εἰς Τζοντισαπόρ τῆς Χουζιστανῆς μετενεθίσαι, ἐν ἣ ἴσως ἐσπούδασε καὶ ὁ Ἑμποῦ-Μουσσά-Γζαχίε μπίν Χεγμάν-Ἐλ-Σοφῆ, ὁ τῶν Δυτικῶν *Gebel*.

Ἐκτὸς τούτου συνετέλεσε καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτῶν καὶ ἡ ναυτιλία εἰς τὰ περᾶλια τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Βαζαντινοῦ κράτους, κατὰ τὸ μάλλον δὲ οἱ μετὰ τῶν Σινῶν σχέσεις αὐτῶν, ἐν πιστεῦσόμεν, ὅτι οἱ Σινῶν ἔσαν θρηστοὶ Ἀλχημισταί, καὶ ὅτι ἐν Σινικῇ ἤσαν θρηστοὶ ἢ σκευασία τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου

(1) Hammer ἐν *Encyclop. der Wissenschaften* τοῦ Ersch καὶ Gruber. Lips. 1819. σελ. 4ον.

(2) Οἱ Εὐρωπαῖοι οὐκ ἐδιδάχθησαν αὐτὴν ἐκ τῶν τοῦ Διοφανίου, ὅτις τῶν Ἀράβων διδάσκαλος ἔστιν.

(1) Κοράνιον. Σουρή κη. ἀγέτ. 78

(2) Αὐτόθι Σουρή κη. ἀγέτ. 76

ἦδη 2ῶ αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ (1). Ἄλλ' ἂν καὶ ἐδιδάχθησαν οἱ Ἀράβες τὴν Ἀλχημίαν ἐκ τῶν Χαλδαίων, Ἑλλήνων, Ἑρσῶν, Ἰνδῶν καὶ Σινῶν. οὐχ ἦσαν κἀλλὸν ἀκαλλιέργησαν, καὶ ἐμαγάλωσαν τὴν ἐπιστήμην, καὶ βελτηκῶν ἐκ τῆς ἐπιστήμης καὶ σταθερὰς ἀναφορᾶς τοῦ λίθου τῶν φιλοσόφων, ἐγενήθη ἡ βλάσις τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, ἐγενήθη ἡ Χημεία.

B'.

Αἱ σημεριναὶ γνώσεις τῆς Χημείας δὲν ἐνηχρῶνονσαν ἡμᾶς, ὅπως ἀσχημαθῶμεν καὶ μακρογοροῦμεν περὶ Ἀλχημίας καὶ ἀλχημιστῶν ἄλλ' ἐπιδοῦν ἐκ τῆς ἀλχημίας τῆς τῆς καὶ τῶν ἐργασίων τῶν ἀλχημιστῶν ἐξήλθεν ἡ ἀληθὴς καὶ φαινίτη Χημεία ἐπιστήμη, διὰ τοῦτο ἐνομήσμεν κἀλλόν, ἵνα ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ πραγματευθῶμεν τὰ περὶ ἀλχημίας παρὰ τοῖς Ἀράβιν, ἐκθέτοντας ὅσον οἶόν τε ἐν συνόψει τὰ περὶ τῆς δικαιοσύνης τῶν Ἀράβων ἀλχημιστῶν, τὰ περὶ τῆς ἔθης, τῆς ἰδέας καὶ τῆς δοξασίας αὐτῶν, καὶ τῆς τῶν Ἑρμητικῶν φιλοσόφων θεωρίας περὶ τῶν στοιχείων τῆς ἕλης καὶ τῶν συστατικῶν τῶν μετάλλων μεταπειτὰ δὲ θέλωμεν εἰσελθεῖν εἰς τοὺς χρομικοὺς τῶν Ἀράβων καὶ τὰς κυριώτερας αὐτῶν ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις.

Καὶ τοὶ ἡ Ἑρμητικῆ Τέχνης ὡς καὶ ἡ τῆς μαγείας ἐξάσκησης βρισκῶν ὑπὸ τοῦ Κοραϊνοῦ ἀπαγορεύονται, οὐχ ἦσαν οἱ Ἀράβες μετὰ πολλῆς τῆς ζήσεως ἠσπασθήσαν τὰς τῆς Ἱερᾶς Τέχνης δοξασίας.

Οἱ Ἀλχημιστῆ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔργισαν ἐρευνητῶντες μόνον τὴν τῶν μετάλλων μεταστοιχείωσιν, συνδόντες αὐτῇ τὰς παραδόξους καὶ θεοσοφικὰς ἰδέας, ἃς μετέπειτα πολλαπλασιασάντες συνήνωσαν κατὰ τὴν ἐνδέκατον αἰῶνα τῆ

θεωρίᾳ τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου, ὅστις ἀναφέρεται καθ' ἑκάστην τὸ πρῶτον περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, οὐχὶ δὲ τοῦ ΙΒ'. ὡς νομίζει ὁ Louis Figuier ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ L'Alchimie et les Alchimistes (1). Πρῶτοι οἱ κατὰ τὴν ΙΑ' αἰῶνα ἀμακάσαντες Ἀλχημιστῆ Χαλδαῖοι (2) καὶ Ἀράβιοι (3) περιγράφουσι τὸν φιλοσοφικὸν λίθον. Πρὸ αὐτῶν οἱ Ἕλληνας καὶ Ἀράβες συγγραφεῖς περιερίζοντο ἀνακρίνοντες μόνον θεωρητικῶς τὴν μεταστοιχείωσιν τῶν μετάλλων, οὐδὲν ὅπως ὑποδεικνύοντες εἰδικὴν τινα δύναμιν, δι' ἧς πραγματοποιηθήσεται τὸ φαινόμενον. Ἄλλὰ καὶ εἰς ἄλλο τι ὁ Louis Figuier ἀπακτάται, λέγων βεῖ ἡ ἰδιότης τοῦ θεωρητικῶν τὰς ἀσθενείας καὶ παρατείνειν τὴν ζωὴν ἀποδοῦναι τῷ φιλοσοφικῷ λίθῳ μόνον κατὰ τὴν ΙΒ' αἰῶνα (4), ἐν ᾧ δύο αἰῶνας πρότερον ὁ Ἀράβιος ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφόμενῳ, κατὰ τὴν λατινικὴν αὐτοῦ μετὰ ἑρμῶν, Artiphii antiquissimi philosophi De arte occulta atque lapide philosophorum liber secretus (5), λέγει: «ἀλλ' ἡ τῆς χημείας τῆς ἕλης μου ἔτος διὰ τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς χάριτος τοῦ θεομαστοῦ μου ποσοῦ κτλ.»

Τότε δὲ οἱ Ἀράβες ἀλχημιστῆ δικηρέθησαν εἰς δύο σχολὰς, ὧν ἡ μὲν πρώτη ἐπέζητει τὴν ἀνακαλύψιν τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου, ἡ δὲ δευτέρα μόνον τὴν εἰς χρυσὸν μετατροπὴν τῶν μετάλλων.

Κατὰ τοὺς ὀφθαλοὺς τῆς πρώτης σχολῆς διὰ τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου κατορθοῦτο τὸ πᾶν καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ χρυσοποιία, ὥστε κἀλλιον, ἔλεγον, ν' ἀνακαλύψῃ τις διὰ μίαν τὸν φιλοσοφικὸν λίθον, ὅστις καὶ χρυσὸν δίδει καὶ ζωὴν καὶ νεότητα, ἢ μόνον τὴν τοῦ χρυσοῦ σκευασίαν, ἥτις κατὰ τὴν ἀποκαθίσταται, ἅμα ὅταν ὁ εὐρὺν αὐτὴν προσεγγίσῃ εἰς τὰς πύλας τοῦ ἄδου.

Ὁ φιλοσοφικὸς λίθος, ὡς διασφριζόντο, ἐν ἀμείνῳ συναφείᾳ πρὸς τὰ ἀναλελυμένα μέταλ-

(1) L. Figuier L'Alchimie et les Alchimistes, Paris, 1860. εἰς 12ον ἔκδ. γ', σ. 43.
(2) Liber trium verborum Calid regis acutissimi, Theatrum chemicum, τόμ. 5', καὶ ἐν τῇ Biblioth. Mangeti, τόμ. Β'.
(3) Artiphii antiquissimi philosophi. De arte occulta, atque lapide philosophorum liber secretus, Parisii, 1612. εἰς 4ον.
(4) L. Figuier αὐτόθι σ. 47.
(5) Ἐν' ἄνω.

(1) Louis Figuier L'Alchimie et les Alchimistes, Paris, 1860. εἰς 12ον ἔκδ. γ', σ. 43.

(2) Liber trium verborum Calid regis acutissimi, Theatrum chemicum, τόμ. 5', καὶ ἐν τῇ Biblioth. Mangeti, τόμ. Β'.

(3) Artiphii antiquissimi philosophi. De arte occulta, atque lapide philosophorum liber secretus, Parisii, 1612. εἰς 4ον.

(4) L. Figuier αὐτόθι σ. 47.

(5) Ἐν' ἄνω.

λα, μεταβάλλει αὐτὰ εἰς χρυσόν (1), ἔτι δὲ καὶ πᾶν ὅ, τι ἂν προσεγγίσῃ ὡς ποτὶν χρυσιμῶσαι εἰς παρατάσιν τῆς ζωῆς καὶ ἀνάκνησιν τοῦ ἀνθρώπου ἔστι δὲ πρὸς τούτους τοῦ παντὸς πνευματικῆς, χαρᾶς καὶ θυμωδίας, χορηγητικός κτλ. κατὰ τὰς φίλας φράσεις τοῦ Διοσκορίδου. Ὁ Βοεργάβιος φρονεῖ, ὅτι ἡ ἰδέα τῶν ἰδιοτήτων τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου, τοῦ παρατίθει τὴν ζωὴν καὶ θεωρεῖται τὰς ἀσθενείας, ἐγένετο ἀσφαρὶς παρὰ τοῖς ἀλχημιστοῖς, ἐπειδὴ ἠρμάνευσαν καὶ παρεδέχθησαν κατὰ γράμμα τὰς μεταφορικὰς τῶν πρὸ αὐτῶν συγγραφεῶν ἐκφράσεις. Ὁ Τζαμπίρ λ. χ. λέγων «ὄς μοι τοὺς ἐξ λεπρούς, ἵνα κη-θαρίσω αὐτούς» ἔννοει, «ὄς μοι τὰ ἐξ ποταπὰ μέταλλα, ἵνα μεταποιήσω αὐτὰ εἰς χρυσόν» (2).

Ἐν τούτοις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἀλχημιστοὶ τῆς πρώτης σχολῆς, καίτοι συνδέοντες τῇ θεωρίᾳ τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου ἰδέας τινὰς τῶν Νεοπλατωνικῶν τῆς Ἀλεξανδρινῆς σχολῆς καὶ καθόλου τῶν Ἑβραίων δεισιδιαιμονίας, ἠδυνήθησαν πολὺ μᾶλλον τῶν Δυτικῶν, ἵνα ἐμμεύωσιν ἐν τῇ μελέτῃ τῶν πραγμάτων, καὶ ἀπαλλοτριώσωσι τὰ ἔργα αὐτῶν ἀπὸ πάσης συναφείας μετ' ἀκατάληπτων μεταφορικῶν θεωριῶν καὶ θρησκευτικῶν ἄρχων. Τοῦθ' ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῆς μικρᾶς μνείας, ἣν ποιῶσι τῆς θείας φύσεως τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου, καθ' ἣν ἰδέαν οὗτος ἐνυπάρχει εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ τῆς θρησκείας μυστήρια.

Κατ' ἀντιπαράθεσιν οἱ τῆς Δύσεως ἀλχημιστοὶ ἐτόλμησαν, ἵνα ἀφομοιώσωσι τὴν γένεσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου πρὸς τὴν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου (3). Ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτῶν ἀλχημικῷ φανατισμῷ καὶ τῇ πάντοτε συνδεσμένη αὐτῷ παραδοξολογίᾳ, ἔλεγον, ὅτι ὁ Θεὸς ὑπόσχεται τὸν φιλοσοφικὸν λίθον τοῖς ἐναρτέτοις χριστιανοῖς, ἐρεϊδόμενοι ἐπὶ τινος ἐδαφίου τῆς Ἀποκαλύψεως, καθ' ἣν ὁ Θεὸς δώσει τῷ νικητῇ λίθον λευκόν (4), καὶ τὸς ἄλλας παραλόγους παρομοιώσεις, ὧν τὴν ὑπόσηθητικὴν ἔννοιαν ἐδικαιοῦσιν διὰ διαφορῶν ἐδαφίων τῶν Γραφῶν,

ἢτινα, ὡς γνωστὸν, περιέχουσιν ἀνεξάντλητον ἀφθονίαν πρὸς ἐξηγήσεις καὶ ἐρμηνείας παντοδαπὰς.

Οἱ Ἀραβες ὁμοίως, εἴτε ἐνεκα τοῦ φανατισμοῦ, ἢ ἐμπνεῖσι νέας θρησκείας, εἴτε ἐκ τῆς φυσικῆς ἀπεργείας αὐτῶν πρὸς τοιαύτας ἀσθεῖς παρομοιώσεις, ποτὲ σχεδὸν τὰ θεῖα καὶ ἱερὰ μυστήρια τῆς θρησκείας πρὸς τὰ τῆς ψευδοπιστήμης ταύτης δὲν ἀφομοίωσαν. Ὀλίγιστα ὑπάρχουσιν οἱ ποιοῦντες τοῦτο, ὧν εἷς, ὁ Ἀραβὶς ἀλχημιστὴς Ζαχρηδδίν-Ἰμπν-Γιαννός-Ἐλ-Νετζδῆ, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ كتاب الاسرار الكونية للاخبار الهرمية تأليف الفقيه الفارزاهري الدين ابن يونس الجدي τὴν ἐπομένῃν ἀλληγορίαν τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς συνδέει τῷ λίθῳ τῶν φιλοσόφων, ποιητικῆ μᾶλλον ἢ θεοσοφικῆ ἀδείᾳ χρώμενος. «Ἦλθον δὲ εἰς Μερῶν, καὶ οὐκ ἠδύνατο πειθῆ ἐν Μερῶν» πικρὴν γὰρ ἦν διὰ τοῦτο ἐπονώνμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου Πικρία. Καὶ διαγόγγυζεν ὁ λαὸς ἐπὶ Μωϋσῆ λέγοντες, τί πύθεθα; ἐδόκησε δὲ Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, καὶ ἔδειξεν αὐτῷ Κύριος ζῆλον, καὶ ἐνέβηλεν αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐγγλυκάνθη τὸ ὕδωρ (1).»

Τὸ χωρίον τοῦτο τῆς Ἐξόδου διερμηνεύει ὁ Ἀραβὶς Ἀλχημιστὴς ὡς ἐξῆς. «Τὸ الواح (ἐλ-βῆχ) (2), ὅπερ ὁ Θεὸς ἔδωκε τοῖς ἀνθρώποις (3) εἶναι ἡ εὐτυχὴς ἀνακάλυψις (كشف المبارك), ἣτοι ὁ φιλοσοφικὸς λίθος (4). Δι' αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος τὰ πάντα ποιεῖ. Ἐάν καὶ τὴν χελιδόνα αὐτὴν ἐν τῇ πτήσῃ αὐτῆς διὰ μόνου ἐνὸς κόκκου τῆς σκευαίας ταύτης ἐπιτύχῃ, βίπτει αὐτὴν χυμῶν εἰς χρυσὸν μεταβεβλημένην (5). Ἄλλ' ἔ-

(1) Ἐξόδου ΙΕ'. 23.

(2) Ὡς τὸ καλοῦσι τὸ περὶ οὗ λέγει ὁ Μωϋσῆς ζῆλον. Ὁρα d'Herbelot αὐτ. σ. 97. στήλ. 6'.

(3) Οἱ Μουσαϊκῶν διατείνονται, ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἔλαβε τὸ ζῆλον οὗτὶ ἀπίστος ἀπὸ τῶν Θεῶν, ἀλλ' ὅτι προήγαγε τοῦτο κατὰ δόξαρχὴν ἐκ τῶν Πατριαρχῶν ἀπὸ Νῶε, διατηρήσαντος τοῦτο ἐν τῇ Κιβωτῇ. (Ὁρα αὐτόθι).

(4) Ἐβγενεστέρων εὐρλασκόμεν τὴν ἐξήγησιν ταύτην τῆς ἀεδοῦς ἐκείνης ἐρμηλείας (Ὁρα Herbelot αὐτ. τόμ. Α' σ. 39) τοῦ περὶ τοῦ χρυσοῦ μόνου πραγματοποιομένου χωρίου τῆς Ἐξόδου (ΑΒ'. 20).

(5) Τοῦτο ὑπενοθεῖται ἡμῖν τὸ συμβεβηκὸς τοῦ ἀλχημιστοῦ ἐκείνου, ὅστις καταδικώμενος ἐποίησται χρῆσιν τῆς θαυματουργοῦ κένωσης αὐτοῦ, δι' ἣς μετέβαλεν εἰς χρυσὸν τοὺς περὶ αἰσάντας αὐτῷ. (P. L. Jacob. αὐτ. σ. 403).

(1) Ὁ φ. λίθος μὴ κησάμενος τὸν ἀνώτατον τῆς τελειότητος αὐτοῦ βαθμὸν, μήτε τὸν τελευταῖον τῆς καθαρότητος αὐτοῦ ὅρον, μεταβάλλει τὰ μέταλλα μόνον εἰς ἄργυρον, καλούμενος τότε μικρὸς φ. λίθος. Μικρὰν ὁμοίαν οἱ ἀλχημιστοὶ μνείαν ποιοῦσι τούτου, διότι ἐν εὐρηστοῦντο εἰς ἡμιτελῆ ἔργα.

(2) L. Figuier αὐτόθι. σ. 47.

(3) P. L. Jacob. αὐτ. σ. 16. καὶ τὴν περιεργότερον. L. Figuier αὐτ. σ. 23.

(4) L. Figuier αὐτ. σ. 22.

χει ἐπιδρασαν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθῶν αὐτῶν τοῦ λαοῦ τούτου. Ἐάν ἐπὶ βόθῳ σπειρῇ τις ἄλλοθεν ἐξ ἄλλου κόνιν, ἀειβαλῆ ταῦτα ἀποκαθίρσασιν, ὡς τὰ βόθρα τοῦ παραδείσου.

« Ὁ ἔργον αὐτῆν, ἐξῆκαστοθεὶς ὁ Ἰουάν-Γουανός· Ἰλ-Ναζῶδα, παρατίθει τὴν ἑαυτοῦ ζῶαν κατὰ βούλησιν, καὶ βλάπτει τοὺς αἰῶνας διαρχομένουσιν καὶ νέφρ᾽ διακτερεῖ τὴν ἑαυτοῦ νεότητα ἀνθρώπων καὶ θρωσέσσασιν, καὶ τὸ παν. τέλος, κατορθοῖ, ἀρκεὶ μόνον νὰ βοηθῆ τοὺς πέναντας, διότι ἄλλως τὸ θῆνον τῆς δυναστείας ἀρπάζει αὐτόν, ὡς τὸν Κερσόν, διὰ τῶν γκαμῶν ἐνόχων αὐτοῦ (1) ».

Ἡ δὲ δευτέρη σχολὴ τῶν Ἀρχαίων ἄλχυμιστῶν, κλισία παραδειχουμένη τὰ παραδόξα τοῦ φιλοσοφικοῦ λήθου κατορθώματα, ἦν ἡ τῶν Opifits Iurits, οὕτως εἰπών, τῆς ἐποχῆς· διότι ἐνεσχολεῖτο εἰς τὴν διὰ μόναν· τῆς ἀληθείας γνῶσις μετατροπῆν τῶν μετάλλων, καὶ τοὺς ἐπηρεαζομένους ἐν μέρει καὶ αὐτῆ ὑπὸ τῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἰδεῶν, ὡς λ. γ. τῆς ἐν κλισίᾳ συναθροίσεως, τῆς συμβολικῆς γραφῆς κτλ. ὡς θέλουσαν ἰδεῖν προήντας. Διότι, εἰ καὶ φρικωδέστερον τῆς πρώτης βραδίξουσα, οὐχ ἦττον δὲν ἠδυνάθη ὀλοτελῶς· ν' ἀπαλλοτριωθῆ ἀπὸ τῶν μυστικῶν καὶ ἀποκρύφων δοξασίων τῆς Ἱερᾶς τῶν Λίγυ-γυπτίων Τέχνης καὶ λοιπῶν παραδόξων ἀρχῶν. Ἄλλ' ἐλίγιστοί τινες ἦσαν τῆς σχολῆς ταύτης, καθῆτι οἱ Ἀνατολικοί, καὶ μάλα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, δὲν ἠλλάξον τὰ λαμπρὰ τῆς Παγκοσμίου (2) θειροπολήματα μετὰ τῶν κλιπῶν λογικωτέρων λόγων τῶν Ἄλχυμιστῶν τῆς δευτέρης σχολῆς.

Οὗτοι παρεδέχοντο τὴν μετατροπῆν τῶν μετάλλων ἐπειδύμενοι· ἐπὶ δὲ τὴν ἐπισταμονικὴν λόγων. Ὁ κασσίτερος, ἔλεγον, ἔστιν ἄργυρος λεπρός, ὁ ὑδραργυρος ἄργυρος περιλυτικῶς, ὁ μόλυβδος χρυσοῦ λεπρός καὶ κενκωμένος, καὶ ὁ χαλκὸς ὡμός. Ὁ δὲ ἄλχυμιστῆς, ὡς ἄλλος ἱερός, ἱεραρεῖ τὰ πάθη ταῦτα δι' ἐναντίων ἡ ὁμοειδῶν φαρμάκων (3), καὶ ὡς ἤθελεν εἶπει τις σήμερον διὰ τοῦ ἀλλοπαθητικῶς, ἡ διὰ τοῦ ὁμοπαθητικῶς συστήματος.

Τὴν περὶ τῆς ἀσθενείας τῶν μετάλλων γνώμην παρεδέχοντο καὶ τινες τῶν Εὐρωπαικῶν. Ἄ-

ναχνώσομεν εἰς τὰ ἅπαντα τοῦ περιφήμου Ἀλβέρτου τοῦ Μεγάλου (Albert le Grand) τὰ ἑξῆς· « Τὰ μέταλλά εἰσι παρεμμερῆ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτῶν, μὴ διαστέλλομενα ἀπ' ἀλλήλων, εἰμὲ ἐκ τοῦ σχήματος. Ἀλλὰ τὸ σχῆμα ἐκκρῆνται ἀπὸ τινῶν τυχαίων αἰτιῶν, ὧν ὁ ἄλχυμιστῆς δεῖν ἶνα, κατὰ τὸ ἐνόν, ἐπιζητήσῃ τὴν ἀνακαλύψιν καὶ ἀπομάκρυνσιν. Τυχαίαι αἰτίαι λέγονται αἱ παρεμμούζουσαι τὸν τακτικὸν συνδυασμὸν τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὑδραργύρου· διότι, ὡς γνωστόν, πᾶν μέταλλον συνίσταται ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὑδραργύρου. Ἐκ μέρους ἀσθενοῦς γεννᾶται βροσός· ἀσθενὴς καὶ λεπρὸν, καὶ τοι τὸ σπέρμα ἦν γόνιμον καὶ ὑγιές. . . Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ μέταλλα, ἅπαντα ὡς ἐν μήτρᾳ γεννῶνται εἰς τὰ σπλάγγχα τῆς γῆς. Αἰτίων τι οἰονδῆποτε ἡ ἐπιτοπῆς ἀσθενείας μετάλλων ἀτελὲς παραγῶσαι (1). »

Περὶ τῆς γενέσεως τῶν μεταλλικῶν οὐσιῶν οἱ ἄλχυμιστῆς παρεδέχοντο τὴν ἑξῆς ἰδέαν·

Ὁ σχηματισμὸς τῶν συνήθων μετάλλων, οἷα ὁ μόλυβδος, ὁ χαλκός, ὁ κασσίτερος, ἐθεωροῦντο ὡς ἐκ τυχαίας τινὸς συμπόσεως προσερχόμενος. Ἡ φύσις καταγνωμένη ἵνα δῶ τοῖς ἔργοις αὐτῆς τὴν τελευταίαν τῆς τελειότητος τύπον τείνει, ἔλεγον, ἀεὶποτε ἵνα παραγάγῃ χρυσόν, ἡ δὲ γενέσις τῶν ἐπιλοπίων μετάλλων οὐδὲν ἄλλο ἔστιν, ἢ τὸ ἀποτελέσμα τυχαίας τινὸς ἀνωμαλίας συμβαίνουσας κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ χρυσοῦ (2). Κατὰ συνέπειαν οἱ ἄλχυμιστῆς, ἐν τῇ ὑπερβολῇ τῆς χρυσοποικῆς αὐτῶν ἐρρήθουν, ὅτι ἡ ἐντέλεια τῆς ὕλης ἔστιν ὁ χρυσός.

Ἡ δὲ φύσις τῆς χρυσοποικῆς ἦν κατ' αὐτοὺς ἡ ἀποχώρισις τῶν συστατικῶν τῶν μετάλλων, ἅπερ ἐθεώρουν ἐκ θεοῦ, ὑδραργύρου καὶ ἀρσενικοῦ (3) σχημαζόμενα, καὶ τὴν ἐν τῇ συνθέσει αὐτῶν ἀναλοφίαν ἰδιόχουσαν δι' ἐν ἑκάστον αὐτῶν· « Ὁ δυναθεὶς, ἔλεγον, ν' ἀποχωρῆσῃ αὐτὰ ἀποκατὰ τὴν δύναμιν τοῦ μεταποιεῖν τὰ μέταλλα εἰς Ἡλιον ἢ εἰς Σελήνην, ἥτοι εἰς χρυσόν ἢ εἰς ἄργυρον, καὶ γενικῶς τοῦ παραγεῖν πᾶν εἶδος μετάλλου, ὡς ἄλλη τις φύσις ». Οὗτος ἦν

(1) Beati Alberti Magni, Episcopi Ratisbonensis, Opera Omnia, τόμ. XXI. De Alchimia. Lugd. 1634. εἰς φολλ.

(2) L. Figuier αὐτ. σ. 40—41.

(3) Ὁ Τζαμπιρ πρῶτος· εἰσήγαγε τὸ ἀρσενικὸν μεταξὺ τῶν συστατικῶν τῶν μετάλλων. Πολλοὶ μετ' αὐτὸν παρεδέχθησαν τοῦτο.

(1) فصل ثالث زهير الدين ابن يونس 'Enb' 2

وهو في كشف المبارك

(2) Ἦτοι εἰς; φιλοσοφικῆς; λήθου.

(3) S. de Sacy αὐτῶσι τόμ. Γ'. σ. 457.

ὁ ἐπιστημονικὸς λόγος τῆς Ἀλχημίας καὶ τὸ θέμελλον, ἐφ' οὗ στηριζόμενοι ἠρέμων τὴν χουσοποιὸν κόνιν οἱ τῆς δευτέρας σχολῆς ὀπαδοὶ μετ' ἐλπίδος ἐπιτυχίας. Ἀγνωαίται τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τῆς ἀξιοσημειώτου ταύτης θεωρίας, ἥτις, καθ' ἑκαστὴν, δυνατὸν ἵνα θεωρηθῆ ὡς ἡ πρώτη ἐνδειξις ἐπιστημονικῆς σκέψεως ἐν τῇ Χυμίᾳ, καὶ ἥτις ἦν παραδεδεγμένη μέχρι τῶν μέσων τοῦ 17' αἰῶνος. Πρῶτος ὁ Τζαμπὴρ μνησθὲν αὐτῆς ποιεῖται (κατὰ τὸν Η'. αἰῶνα) οὐδόλωσ αὐτὴν ἐκωτὸ ἀποδίδων, ἀλλὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ἐνεκα τῆς θεωρίας ταύτης οἱ ἀλχημιστὰ ἐπὶ τῆς ἀποχωρίσεως μάλιστ' αὐτῶν συστατικῶν τούτων ἐξασκήσαντες τὴν μεγάλην αὐτῶν ὑπομονήν, ἀνεκάλυψαν τὰς πλείστας τῶν θειούχων, ἀρσενικούχων, ἰδίᾳ δὲ τῶν ὀξυρροούχων σκευασίων, ὡς μαρτυροῦσι τὰ τοῦ Τζαμπὴρ ἔργα (1).

Ταῦτα καὶ περὶ τῶν δοξασιῶν τῆς δευτέρας σχολῆς.

Ὡς πρὸς τὰς ἐρμητικὰς αὐτῶν συνταγὰς, οἱ Ἀραβες, οἱ τε τῆς πρώτης καὶ οἱ τῆς δευτέρας σχολῆς ὀπαδοί, διετήρουν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τὸ ἀκατανόητον ἐκεῖνο ὕφος, τὸ γνωστὸν παρ' ἡμῖν ἀπὸ τῶν συνταγῶν τῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἀλχημιστῶν τῆς Δύσεως. Οἱ τότε ἀλχημιστὰὶ ἐνεκα πολλῶν αἰτίων διετήρουν ἐκ συμπτώσιω σιωπῆν ἄνεκα ἐπὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν εἶπέ ποτὲ τι εὐληπτοῦν ἢ καθαρὸν περὶ τούτου. Ἠρχίζον μὲν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν, ὑπισχνόμενοι ὅτι τὰ πάντα θέλουσιν ἀποκαλύψει, ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἦν, εἰμὴ τυπικὴ τις φράσις, οὐδὲν σημαίνουσα. Πολλοὶ ἐν τῇ ὑπερβολικῇ αὐτῶν μυστικομανίᾳ ἔγραψον συνταγὴν τῆς Μεγάλης Πράξεως συναρπέντη λακωνικῶς εἰς μόνην τὴν λέξιν «λάβε». Ἐτεροὶ πάλιν ἠκολούθησαν τὸ καθαρὸν καὶ εὐληπτοῦν σύστημα Μωριανῶν τοῦ Ἐρμήλτου, τοῦ μαθητοῦ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὀμολογίαν

(3) Περὶ τοῦ τρίτου τῶν συστατικῶν τούτων, τοῦ ἀρσενικοῦ, ὁ Bonillet (Diction. des sciences des lettres etc. λ. arsenic) ἀποφαινεῖται ὅτι «τὸ ἀρσενικὸν ἦν ἄγνωστον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· τὸ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀράβων οὕτω καλούμενόν ἐστι τὸ θεαρσενικόν, ἥτοι θειούχος τις συνθεσμός τοῦ σήμερος· τούτου φαίνεται ὅτι ἐγνωρίζε τούτο ὁ Παρακλῆσιος, ἀλλ' ὁ Brandt πρῶτος· ἐμελέτησεν αὐτὸ κατὰ τὸ 1733. Ἐν τούτοις· ἐν τινι χωρίῳ τοῦ Breve breviarum de dono Dei συγγράμματος τοῦ ἐνδόξου Roger Bacon καταφαίνεται, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ τὸ ἀρσενικὸν διεκρίνετο τὸ θεαρσενικόν, ἀρα ἦν πρό τοῦ Παρακλῆσιου γνωστόν. (Ἔρα Sanioris Medicinæ Magistrî D. Rogeri Baconis Angli; Thesaurus chemicus; Francof. 1620. εἰς 320. α. 95).

τοῦ Ἀραβος Ἀλεξανδρινοῦ φιλοσόφου Ἀδφάρ, γράφοντες ὡς αὐτός· «Ἐκ πολλῶν ποίησαν 2. 3 καὶ 3, 1, 1, συν 3 ἔσσι 4, 3, 2 καὶ 1, Ἀπὸ 4 ἔως 3, 1. Ἀπὸ 3 ἔως 4, 1, ὄθεν 1, 3 καὶ 4. Ἀπὸ 3 ἔως 1, 2. Ἀπὸ 2 ἔως 4, 1. Ἀπὸ 3 ἔως 2, 1, 1, 2 καὶ 3. Καὶ 1, 2, ἀπὸ 2, καὶ 1, 4 ἀπὸ 1 ἔως 2, 4 ὄθεν 1. Εἶπον ὅρην τὰ πάντα (1).»

Ἡ συμβολικὴ γλῶσσα καὶ αἱ ἀλληγορικῆ ἐξστάνθησαν οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῶν ἐρμητικῶν συνταγῶν, ἀλλ' ἐπὶ καὶ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τῆς Ἀλχημίας οὕτω, καθὼς οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ἐκάλουν τὴν Ἀλχημικὴν Τέχνην τοῦ Θωῶ ἢ τοῦ Ἐρμού, Ἰερὴν Τέχνην, Πιρᾶζιν, Μέγα Ἔργον, κτλ. οὕτω καὶ οἱ Ἀραβες ὀνομάζον αὐτὴν الفتح (ἵλμ-ουλ-μυρᾶχ) Ἐπιστήμη τῆς Κλειδῶς, علم الايمان (ἵλμ-ουλ-μιάν) Ἐπιστήμη τῆς Τρυτάρης, علم الاكسر (ἵλμ-ουλ-ικσίς) Ἐπιστήμη τοῦ Ἐκφυλλοματος, ἥτοι τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου الكف (ἵλμ-ουλ-κιάς) Ἐπιστήμη τοῦ K, ἥτοι τοῦ ἀρχικοῦ ψηφίου τῆς λέξεως Kimiá, علم اللم (ἵλμ-ουλ-λίμ) Ἐπιστήμη τοῦ M, ἥτοι τοῦ ἀρχικοῦ ψηφίου τῆς λέξεως mián, علم الكيمياء (κιμιά ἐκμπερ) Μεγίστην Χομίαν, κτλ. κτλ.

Ἐκτὸς τούτων, ὡς ὁ Εὐσέβιος, ὁ Συνέσιος καὶ ὁ Ζώσιμος ἀναφέρουσι, ὅτι ἐν τῷ ναῶ τοῦ Φθᾶ (Ἡραίου), ἐν Μέμριδι, ὑπῆρχε μέρος τι ἰδιαιτέρον διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς Ἰερᾶς Τέχνης, οὕτω καὶ Λέων ὁ Ἀφρικανὸς (2) λέγει, ὅτι ὑπῆρχαν πολλοὶ ἀλχημιστὰι (Ἀραβες) ἐν Φίς τῆς Ἀφρικῆς, ἐνθα συνήρχοντο ἐν τινι ναῶ κατὰ πάσαν ἐσπέραν, ἵνα συνεργασθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ Μέγα Ἔργον.

Τούτο ἐνήγγετο ὡσαύτως καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ὡς καὶ ὁ Denis Zécaire (1510) ὀμολογεῖ ἐν τῷ Opuscule de la vraie philosophie des métaux (3). «Il ne se passait jour, mesmement les festes et dimanches, que ne nous assemblions, ou au logis de quelqu'un (et fort souvent au mien), ou à Nostre Dame la grande, qui est l'Église la plus fréquentée de Paris, pour parlermenter des besoignes qui s'esto-

(1) Fignier l'Alchimie etc. τ. 41—5.

(2) Africæ descriptio IX libris absoluta; Lugd. Bat. 1612. εἰς 80ν.

(3) Anvers. 1567. εἰς 120ν.

vent passées aux jours précédents κτλ. κτλ.» Δὴλον ἐκ τούτων, ὅτι οἱ μὲν τῶν ἀγγραμιστῶν ἀπέδιδον τοῖς υἰοῖς ἰδίαν τινὰ ἐπὶ τῆς τέχνης αὐτῶν ἐπιδρασίαν, οἱ δὲ ἠλιπίων ἐπωρελιπθῆναι ἐκ τῶν ἀπὸ κοινοῦ ἐργασιῶν.

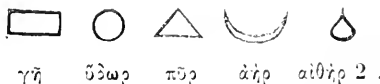
Ἄλλ' εἰθόμεν εἰς σπουδαῖόν τι ζήτημα, ὑπερ, νομίζομεν, εἰσέτι δυσεῖχγυτον μένει, τὸν στοιχείων τῆς φύσεως δηλονότι, καὶ τῶν συστατικῶν τῶν μεταλλῶν κατὰ τὰς ἀρχαϊκὰς ἀγγραμικὰς δοξασίας.

Τέσσαρα ἴσων τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαίους στοιχεῖα, ἅπερ θεωροῦμενα ἀπλά καὶ ἀσύνθετα ἀπέρηττον κατ' αὐτοὺς τὴν φύσιν. Ἄπλες ὁ μετασίων καὶ μέρος τῆς μεταγενεστέρας ἐποχῆς ἠσπασθησαν τὴν ἰδέαν ταύτην μέχρι τοῦ Ἰωνίου, ὅρ' οὐ ὑπεδείχθησαν ταῦτα ὡς σύνθετα 1.

Οἱ Ἀρχαῖοι συμπεροφόμενοι τῆς ἰδέας τῆς ἐποχῆς παρεδέχθησαν στοιχεῖα H_2O τοῦ Ἰωνίου, εἴτε ὡς φιλοσόφοι, εἴτε ὡς χημικοί. Ἡρὸ τῆς πρὸ αὐτοῦ διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμικῶν, ἔτσι μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων Ἀρσενιδῶν, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, τὸ ἰνδικὸν τῶν στοιχείων σύστημα ἦν παρεδεδεγμένον πρὸ αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ φιλοσοφία καὶ ἀστρονομία τῶν βραχμάνων.

Κατὰ τὴν γνώμην οὖν τῶν Ἰνδῶν φιλοσόφων τὰ ἀπαιρτίζοντα τὴν φύσιν στοιχεῖα εἰσι πέντε, ἔτσι ἡ γῆ, τὸ ὕδωρ, ὁ ἀήρ, τὸ πῦρ, καὶ ὁ αἰθήρ, καλούμενα ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν βεδῶν *Haritasāhā* (Πεντάς).

Ἐν ταῖς βίβλοις αὐτῶν, ἐτι δὲ καὶ ἐν ταῖς μνημείοις ἀπαντῶνται ὑπὸ τὰ ἐξῆς συμβολικὰ σημεῖα:

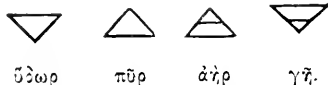
γῆ ὕδωρ πῦρ ἀήρ αἰθήρ.

Ἐν προόδῳ δὲ λεκτέον, ὅτι ἐν Ἰνδικῇ, κατὰ τὸ σύγγραμμα Φά-γούα-βεν-κιάου (3), ἐγείρονται λίθους ἐπὶ τῶν τῶν κληρικῶν τε καὶ

λαϊκῶν τὰ πέντε στοιχεῖα περιστῶντας. Τὸ διδόμενον σχῆμα περιέσεται ἰδέαν τῆς δι' ἕκαστον στοιχεῖον ὀριζομένης θέσεως.

Τὸ ἰνδικὸν σύστημα ὑπερίσχυσεν, ὡς ἐρέθη, μέχρι τοῦ Β'. περίου τῆς Ἑγύρου (1) αἰῶνος, ὅτε τὰ ἑλληνικὰ γραμμικὰ, εἰσδύσαντα τῇ προστασίῃ τῶν Χαλιφῶν εἰς τὰς ἀρχαϊκὰς χώρας, συνεπέβαλον σὺν ταῖς ἄλλοις καὶ τὰ τότε παρὰ τῶν Ἑλλήνων παραδεδομένα στοιχεῖα, ἅπερ, ὡς γνωστόν, οὕτω πως εἰκονίζοντο

ὕδωρ πῦρ ἀήρ γῆ.

Ἴδου δὲ ὁ δριμύς τῶν τεσσάρων στοιχείων, αἶον ἔστρομεν αὐτὸν ἐν τῷ H_2O Μνήματι τῆς Ἀμαθείας, συγγράμματι λίαν σπανίῳ τοῦ Σελίμ μπίν Ἀμπδουλγακφράρ-Ἐλ Τουλουῆ (2).

«Ὁ Δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος ἐδημιούργησε τέσσαρα στοιχεῖα ἀντίθετα πρὸς ἀλλήλα' τὸ πῦρ, ὕπερ ἐστὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν, καὶ κέατται ἀπόλυτον ἐλαφρότητα, τὸν ἀέρα, ὅστις ἐστὶ θερμὸς καὶ ὑγρὸς, καὶ οὐτινος ἡ ἐλαφρότης ἐστὶ σχετικὴ' τὸ ὕδωρ, ὕπερ ἐστὶν ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ κέατται σχετικὴν βαρύτητα' τὴν ψυχρὰν τέλος καὶ ξηρὴν γῆν, ἧς ἡ βαρύτης ἐστὶν ἀπόλυτος.

«Ἡ μὲν θερμότης, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Σελίμ, παράγει τὴν ἐλαφρότητα, τὸ δὲ ψυχρὸς τὸ βῆρος. Ἡ ὑγρασία ὑποβαθεῖ τὸν χωρισμὸν καὶ τὴν διάλυσιν τῶν μερῶν, καὶ ἡ ξηρασία ἐμποδίζει αὐτά. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν στοιχειῶδων τούτων δυνάμεων παρήχθησαν τὰ πάντα.»

Ἄλλὰ καὶ οἱ Ἀρχαῖοι χημικοὶ καὶ φυσικοί,

(1) The excellence and grounds of the mechanical philosophy τὸμ. Α'. σ. 195

(2) Ὁ Ἀριστοτέλης ἐκτός τῶν παρὰ τοῖς Ἑλλήσις τεσσάρων στοιχείων παρεδέχθη προσέτι καὶ τὴν ὑγρασίαν οὐσίαν, πέμπτον στοιχεῖον ἀνωτέρας κλίσεως φυσικῆς (1, Ἀλεξάνδρ. αὐτ. σ. 18), εἰς τὴν προσθήκην τοῦ ὁποῦο συνετέλεσε νομίζομεν ἡ εἰς Ἰνδικὴν ἐκστρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου.

(3) Fof Kone Ki par M. Abel Rémusat. Paris, 1836. εἰς 4ον, σ. 94—2.

(1) Ἑγύρα H_2O (χιτρίετ) δῖον ἵνα γράφηται οὐ-τω, οὐχὶ δὲ παραγόμενον ἀπὸ τοῦ ἐγείρεσθαι. Ἡ σημεϊκὴ αὕτη λέξις οὐδέποτε ἔχει σχετὶν πρὸς τὸ ἑλλην. ἐγείρομαι, ἀλλως τε σημεϊατε μεταναστευσι, οὐχὶ δὲ ἐγερσι.

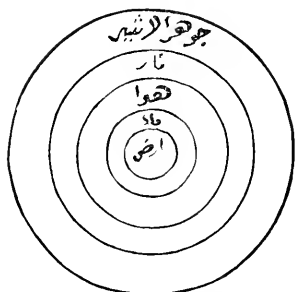
(2) فصل في العناصر

ὡς καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων φιλόσοφοι, διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους περὶ στοιχείων.

Ὁ περίφημος Ψευδοριστοτέλης, μαθητὴς τοῦ Ἐμποῦ Ἀλῆ Νουσέιν μπίν Ἀμπδουλλάχ Ἰμπν Σινά (Ἀβικένα), δύο μόνον στοιχεῖα, ὡς οἱ τῆς σιναικῆς σχολῆς, παραδέχεται, τὴν γῆν καὶ τὸ ὕδωρ, διότι λέγει, ἡ μὲν γῆ περιέχει τὸ πῦρ, τὸ δὲ ὕδωρ τὸν ἀέρα (1).

Ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Ἐμποῦ-Μπέιρ Ζεκεριά Ἐρ-Ραζζή (2), ὁ Χαλιδ (3), ὁ Σελήμ μπίν Ἀμπδουλγακφάρ (4) καὶ ἄλλοι, συμμερίζονται τὴν περὶ τεσσάρων στοιχείων γνώμην.

Ἄτεροι πάλιν ἐξηκολοῦθουν, καὶ πολλὴ μετὰ τὸν Β. τῆς Ἑβραίας αἰῶνα, ἔχοντες τὸ ἀριστοτελικὸν ἢ μᾶλλον τὸ Ἰνδικὸν σύστημα, ἤτοι παραδέχονται τὴν κίθρα ἢ τὴν πέμπτην οὐσίαν, ἢن جوهر العاوى (τζεούεερ-ουλ-άλευθ) ἢ جوهر الاثير (τζεούεερ-ουλ-Ἑθέρ) (5) ἐκάθουν, μὴ εἰκονίζοντες ὅμως πλέον αὐτὴν κατὰ τὸ ἦθος Ἰνδικὸν σύστημα, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον, ὡς βλέπομεν ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Ἐλ Νετζδῆ (6).

Ἐν συνόλῳ οἱ Ἀραβες διαφωνοῦσιν ἀλλήλους περὶ τῶν στοιχείων, οἱ μὲν κατὰ τὰ συστήματα, οἱ δὲ κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἄλλοι πάλιν κατὰ τὴν ἐξεικόνισιν αὐτῶν.

(1) Ὁρα κριτικῶς περὶ Ψευδοριστοτέλους ἐν χυμικῶς.

(2) Liber perfecti magisterii Rhasei. Χειρογρ. τῆς Ἐθν. τῶν Παρισίων Βιβλιοθ. ἀριθμ. 6514 σ. 413 recto.

(3) Liber trium Verborum Calid regis acutissimi ἔ.θ' ἄνω.

(4) Ἐ.θ' ἄνω.

(5) Ἐ.θ' ἄνω.

(6) Ἐ.θ' ἄνω.

(7) Ἐ.θ' ἄνω.

Πολλοὶ ἐνόμισαν ὅτι οἱ Ἀραβες ἀλχημισταὶ, μὴ παραδεχόμενοι τὰ βεβητά στοιχεία θεῶν ἂν αὐτῶν ὡς μόνον τοῦ παντὸς στοιχεῖα τὸν ὑδράργυρον, τὸ θεῖον, ἐνόησε δὲ καὶ τὸ ἀρσενικόν συνελθεῖν δὲ τὴν ἰδέαν ταύτην ἐν τῶν ἀλχημικῶν συγγράμματων, ἐν οἷς οὐδέμια περὶ τῶν ἀργικῶν στοιχείων τῆς ὕλης μεία γίνονται, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας ἀναφέρεται περὶ τῶν συστατικῶν τῶν μετάλλων, ἅπερ κατ' αὐτοῦ τὸ θεῖον, κτλ. Κατ' ἐξοχὴν στοιχεῖα ὑπὸ τοῦ ἀλχημιστοῦ καλοῦνται τὰ συστατικὰ τῶν μετάλλων, τὰ συστατικὰ μίας τῶν θεμελιωδῶν βάσεων, ἢ μᾶλλον τῆς θεμελιώδους βάσεως τῆς Ἀλχημίας. Ὁ ἀλχημιστὴς δὲν ἀναβαίνει πάντοτε μέχρι τῶν στοιχείων τῶν στοιχείων αὐτοῦ, ἀλλὰ περιορίζεται μόνον εἰς τὰ τῆ τέχνη αὐτοῦ ἀναγόμενα. Τὰ συστατικὰ ταῦτα εἰσὶ στοιχεῖα δι' αὐτόν, καὶ ταῦτα στοιχεῖα ἀποκαλεῖ, ἐννοῶν ὅμως αὐτὰ οὐχὶ στοιχεῖα τοῦ Παντός, ἀλλὰ τῶν μετάλλων συστατικὰ, οἷσπερ ἀναγνωρίζει ἕτερα στοιχεῖα.

Τὰ στοιχεῖα οὖν ταῦτα ἰδόντες τινες ἐν τισιν ἀλχημικῶς συγγράμμασιν ἐνόμισαν, ὅτι στοιχεῖα κατὰ τοὺς ἀλχημιστὰς εἰσὶν ἀπὸ τοῦ ἀέρος, τοῦ πυρός, κτλ. ὁ ὑδράργυρος, τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀρσενικόν, καὶ διέδοσαν ἐν Εὐρώπῃ τὴν σφαλῆραν καὶ σαθρὰν ταύτην ἰδέαν, ἥτις κακῶς ἀποδίδεται τοῖς Ἀραβῶν.

Ἰδὼν δὲ καὶ τὴν χωρίον τοῦ Ἀραβῆ ἀλχημιστοῦ جواهر السيار (Ζαχάρερ-ουλ-Σεγιάρ (τοῦ Ὀδοισπόρου) (1), ἐν ᾧ καίτοι ἀλληγορικῶς ἀναπτυσσομένου τοῦ ζητήματος, οὐχ ἥττον προφανῆς ἀποκαθίσταται ἡ διὰ κρισεῖς μεταξὺ τῶν στοιχείων καὶ τῶν συστατικῶν Ὁ ὑδράργυρος καὶ τὸ θεῖον (οὗτος δὲν παραδέχεται τὸ ἀρσενικόν) συνεννοῦνται εἰς ἀδιαχώριστον γάμον (ἤτοι συνδιὰζονται), καὶ ὅτε μὲν τοῦ συζύγου πρεσβυτέρου ὄντος, ὅτε δὲ τῆς συζύγου, ὅτε πάλιν θυμαλικῶν ὄντων καὶ τῶν δύο (ἤτοι κατὰ διζυρίους ἢ ὅσας ἀναλογίαις), μετὰ παρέλευσιν χρό-

Lulle, Le Testament, La Pratique et le Codicille, εἰκονίζονται τὰ στοιχεῖα συμπεριλαμβανόμενα καὶ τῆ: quintessence (πέμπτη οὐσία). Ὁρα Jacob auct. σ. 19. Διὰ τῆς λέξεως: quintessence ἐμφασιζοῦνται καὶ τὰ μᾶλλον πηκτικὰ πρόθετα τεσσάρων ἢ πέντε ἐπαυλημμένων στοιχείων.

(1) Τὸ χωρίον τοῦτο ἀναφέρεται μετὰ τῶν ἄλλων τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος ὑπὸ τοῦ κειμήλιου μνημονευμένου علاء الدين احمد بن محمد السدي (ἕρα ἐν χυμικῶς περὶ τούτου).

νοῦ τινός γενναίαι ἐξ αὐτῶν τέκνον (ἔτσι παρή-
γεται ἐξ αὐτῶν σώμα, μέταλλον). Ἄλλὰ καί
οἱ τοῦ τέκνου τοῦτου γενεῖς ἐγεννήθησαν συν-
επιή της συνουσίας τεσσάρων θερίων διαφύ-
ρου γένους, εἰδούς καὶ μορφή. Τούτων τὸ πρῶ-
τον ἐστὶ θερίον καὶ ζῆρον (τὸ πῦρ), τὸ δεύ-
τερον θερίον καὶ ὕγρον ὁ ἀήρ, τὸ τρίτον ὕ-
γρον καὶ ψυχρὸν (τὸ ὕδωρ), τὸ τέταρτον ψυ-
χρὸν καὶ ζῆρον ἢ γῆ) ταῦτα δε δὲν ἐγεννή-
θησαν ὑπ' οὐδενός (ἔτσι εἰσὶν ἄπλα καὶ ἀσύν-
θετα).

Δι' τῆς ἐκθέσεως τῆς θεωρίας, ὡς νο-
μίζομεν, κατέστη ἡ θεωρία αὕτη, ἥτις πολλὰ
κις παρήγαγε σύγχυσις εἰς τὰς μελέτας τῶν
νεωτέρων χημικῶν. Ἄλλὰ πρὶν ἢ ἐπισφραγίσω-
μεν τὰ ἄλλα ταῦτα περὶ στοιχείων, δεῖν νο-
μίζομεν ἵνα γίνῃ μείνα καὶ ἑτέρως περὶ τούτου
γνώμης τινῶν, παρεχόμενον μὲν τὴν διάκρι-
σιν, ἣν ἐποιούνο οἱ ἄλχημιστὰι μεταξὺ τῶν
στοιχείων καὶ τῶν συστατικῶν τῶν μετῶλων,
πλὴν ἐν μέρει. Κατ' αὐτούς οἱ ἄλχημιστὰι ἐ-
ρόνουν, ὅτι εἰ καὶ τὰ πάντα συνίστανται ἐκ
τῶν τεσσάρων στοιχείων, οὐχ ἕτερον ἐν εὐί ἐξ
αὐτῶν, ἐν τῇ γῆ, ὑπάρχουσι μερίδες ὑδραργύ-
ρου. «Ὁ ὑδραργύρος, κατ' αὐτούς, ἐνομίετο
ὑπὸ τῶν ἄλχημιστῶν τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ
Δύσεως ἡ ἀρχὴ τοῦ παντός, καὶ ἐνομήχε γαιω-
μίας εἰς ἅπαντα τὰ βερέα καὶ ἐλαργά σώ-
ματα (1).»

Ἐν τούτοις, αἱ ἔνομοι τῶν Ἑυρωπαϊῶν γνω-
μῆ καὶ θεωρίαι οὐδὲν ὡς υπερβάνοντι κατὰ τὸ
παρόδον εἰκασίαν τινὰ τοῦ Δόκτορος Hoyer,
ἣν ὑποστηρίζει ἐναντίον τῶν ὑπ' αὐτῶν
τῶν ἄλχημιστῶν δεδοξασμένων. Οἱ Ἀραβῆς
ἄλχημιστὰι καὶ οἱ τῶν ἄλλων μερῶν ἐρητι-
κῶν φιλόσοφοι λέγουσιν, ὅτι τὰ μέταλλα
εἰσὶ συνθετα. ἐρίζοντες ὡς συστατικὰ αὐτῶν,
ὡς ἐρέθη, τὸν ὑδραργύρον καὶ τὸ θεῖον, ἵσπερ
ὁ Ἰσαμπὴρ προσέθετο τὸ ἀρσενικόν. Ὡς δ' ἐ-
γράφημεν ἤδη ἐν τῷ «Περὶ Ὀρυκτολογίας
παρὰ τοῖς Ἀραβί» τὰ τρία ταῦτα σώματα,
κατὰ τὸν Hoyer, ἄδελον πῶς στασιζόμε-
νον, οὐκ ἐνοοῦντο ὡς συστατικὰ τῶν μετῶ-
λων, ἀλλ' ἔσαν, δῆθεν, ἢ οἱ ὄροι, δι' ὧν ἀπέ-
ρριπον οἱ ἄλχημιστὰι τὴν τῶν ἐπιλοίπων συ-
στατικῶν ὀρυκτολογίαν, ἢ τὰ σύμβολα, δι' ὧν
ἐκαλόπετο ἄλχημικῶ πέπλω ἡ ἀλήθεια. «On
s'abuserait si l'on croyait que les élé-
ments des métaux sont du soufre, du

mercure et de l'arsenic véritables, et
tels qu'ils se présentent dans la nature;
ces éléments n'ont rien de commun
avec les corps dont ils portent les
noms» κτλ (1)*.

Ἀγροόμεν πῶς ὁ Hoyer δύνανται ἰσχυ-
ρισθαι τοιούτον τι, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ
Hoyer πραγματευόμενος, τοῦ προσθέσαντος
τρίτον συστατικὸν τοῖς μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ
δύοσι. Ἐάν ὁ ὑδραργύρος καὶ τὸ θεῖον ἔσαν ἰθα-
νικά, διατὶ ἔρα γε προσέθη ὑπὸ τοῦ Hoyer
τρίτον συστατικόν, ὅπερ οὐκ ἐστὶ tel qu'il
se présente dans la nature, καὶ ὅπερ n'a
rien de commun avec le corps dont il
porte le nom (2); Ἐάν ἔσαν γενεῖς τῶν
συστατικῶν ὄρων, τότε ποῖον βαρύτητα ἔθελεν
ἐπιφέρει ἡ προσθήκη ἐνός, δεκά, ἑκατόν!

Ἄλλὰ τοῦτο ἀνατρέπεται μάλλον διὰ τῶν ἐ-
ξῆς. Κατὰ τὰ προειρημένα, οἱ ἄλχημιστὰι ἐπὶ
τοῦ θεῖου, τοῦ ἀρσενικοῦ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ
ὑδραργύρου, ἐξήλθον μάλλον τὴν ὑπομονὴν
αὐτῶν ἠερόντες αὐτὰ συστατικὰ τῶν σω-
μάτων, κατέγνον εἰς τὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀπο-
χώρισιν καὶ ἀποξένωσιν. Ὑποθεσίθω ἐπ' ὀλί-
γον, ὅτι οἱ ἄλχημιστὰι ἠπάτων τὸν κόσμον λέ-
γοντες μὲν ὑδραργύρος, θεῖον, ἀρσενικόν, ἐν-
νοοῦντες δὲ ἅλα συστατικά. Ἄλλ' ἔρα γε ἡ-
δύναντο πῶς αὐτοὶ ἐαυτοὺς ν' ἀπατήσωσι, καθ'
ἦν κερὸν ἐνησχοῦντο εἰς τὴν ἀποχώρισιν
τῶν συστατικῶν τούτων, ἐρευνῶντες διηνεκῶς
τὰ κατ' αὐτά;

Ποιούμεθα μείνα τῆς θεωρίας τῆς ἐξῆς,
ἢ ἀβυσμῶς αὕτη ἰδέα ἀπολακτίσασα καὶ αὐ-
τὰς τὰς ἐρητικὰς δοξασίας τῶν τότε ὀπαδῶν
τῆς Ἠράκλειου προβαίνει, καὶ ἐξαπλοῦται με-
ταξὺ τῶν Ἑυρωπαϊῶν, ἐπαπειλοῦσα οὕτως ἵνα
νέως γεννήσῃ συγχύσεις καὶ παρενοήσεις ἐν τε
τῷ ἱστορικῷ καὶ ἐπιστημονικῷ τῆς Χημίας
κλάδῳ.

(1) F. Hoyer οὗτ. τόμ. Α', σ. 313.

(2) Ὁ Hoyer ἰδῶν εἰσέεται τὴν ἐνίστη ἀλλη-
γορικῆν σημασίαν τῆς λέξεως ὕδωρ, δι' ἣς οὐχὶ τὸ
σύνθεσι ἀλλ' ὁ ὑδραργύρος δηλοῦται παρὰ τοῖς ἄλχη-
μισταῖς, ὡς καὶ εἰς ἕτερα συμβαίνει, ὡς ἐπαύγου; θα-
λάσσιος. Ἀφροδίτης σπέρμα κτλ, ἕπερ ἀλληγο-
ρικῶς ἀναφύουσι, εἰσῆλθεν εἰς διὰ τῶν ὑποθέσεων,
συγχύτας οὕτω ζήτημα τόσον σπουδαῖον διὰ τὴν ἱστο-
ρίαν τῆς Χημίας.

Γ'.

Ἐκατοντάδες Ἀραβίων, ἀπολλυόντων ἐν τῇ ἐρμητικῇ γράμῃ τὴν ἐκυτῶν περιουσίαν, καὶ διερχομένους ἐπ' αὐτῆς τὰς πολυτιμοτέρας τοῦ βίου στιγμὰς, ὅσμημέριαι προσώδευον ἐν ταῖς δοκιμαίαις καὶ ἐφαρμογαῖς αὐτῶν, καὶ ἀνεκάλυπτον ἀντὶ τῆς ἐπιζητουμένης *Ηγάδιως τῆς Μερίτης*, ἢ τῆς Χρυσοποιοῦ κόνεως, σκευασίας παντοδαπὰς καὶ συνδυασμοὺς ποικίλους καὶ διαφόρους, δι' ὧν ᾠκοδομήθη ἐπὶ θεμελίων ἀκραδάντων ἢ βασιλῆς τῶν ἐπιστημῶν Χυμία, ἧς πατέρες εἰσὶν οἱ Ἀραβες, ὡς δικαίως καὶ ὁ Γιββῶν ἐπιθεωρεῖ (1), καθότι αἱ ἀμύθηται τῶν ἀρχαίων χυμικαὶ γνώσεις οὐ δύνανται ληρηθῆναι ὑπ' ἑλίου.

Ὁς ὁμολογεῖ τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς διδάκτωρ Watson (2), ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν Ἀραβίων, οἵτινες ἀνέλυσαν τὰς οὐσίας τῶν τριῶν βασιλείων τῆς φύσεως, ἐρευνῶν τὰ διαβρωτικὰ ὕδατα καὶ τὰ πνευματώδη ποτά, ἀνεκάλυψαν διαφόρους δραστικὰς ὀργανικὰς οὐσίας, ἐξήγαγον ἐξ ὀρυκτῶν τε καὶ φυτικῶν οὐσιῶν σωτήρια φάρμακα, πάντα ἄγνωστα μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτῶν, ἐφήρμοσαν τέλος τὴν Χυμίαν κατ' βιομηχανίαν καὶ ταῖς τέχναις.

Διερχόμενοι ἐπιτορχῶδην τὰ ἀραβικὰ χυμικὰ συγγράμματα ἐκπληκτόμεθα κατ' ἀρχὰς μὴ ἐννοούντες πολλά. Ἡ ἀλλογραφία, αἱ εἰκόνας, τὰ σύμβολα, τὰ μάλιστα ἐνορῶνται ἐν αὐτοῖς, ὡς καὶ ἐν τοῖς τῶν Εὐρωπαϊῶν ἀπὸ τοῦ Γ. μέγρι τοῦ Γ'. κίθωνος' τούτου δ' ἕνεκα ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ ἐποχὴ αὐτῶν παρίσταται ἡμῖν ἐποχὴ ἄγνοιας καὶ στείρας. Ἀλλὰ βαθμηδὸν συνουκισόμενοι τῇ ζήτησιν ἐκείνην γλῶσση βλέπομεν τὰ σκόθρη ἔλιγον κατ' ἔλιγον διελύθησαν, καὶ ἀποκαλύπτονται ἡμῖν γνώσεις τῆς ἐπιστήμης μεγάλαις διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην, καὶ τὸ πάντων σπουδαιότατον, πλείστας ὄσας ἐρευνήσεις καὶ ἀνακαλύψεις, εἴτε αὐτῶν εἴτε παρ' αὐτοῖς διασθεσίας, αἵτινες σήμερον ἀδίκως πάνυ θεωροῦνται ὡς ἀνακαλύψεις ὑπὸ τῶν νεωτέρων γενόμεναι, ὡς διαφρονικεῖται τοῖς Ἀραβῶν ἔτι καὶ αὐτῇ ἢ τῆς Χυμίας διδασκαλίᾳ, εἰ καὶ πλείστα λέξεις ἀραβικαὶ σφύζονται ἐν τε τῇ

Χυμίᾳ καὶ τῇ Φαρμακευτικῇ ἱκανῶς μαρτυροῦσαι περὶ τοῦ ἐναντίου (1).

Τ' ἀρχαιότερα περὶ Χυμίας ἀραβικὰ συγγράμματα εἰσὶ τὰ τοῦ Τζαμπίρ (Jabbar) (2), ζῶντος κατ' Ἐμπούλ-Φουῦ ἐπὶ τὰ τέλη τοῦ ὀγδόου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνάτου μ. Χ. αἰῶνος (3). Ὁ μέγας οὗτος χυμικός ὁ καὶ κατὰ

(1) Οὕτω παρατηροῦνται αἱ λέξεις *laime* ἀραβικῶς لا (λακ), borax براق ἢ براق (μπερράκ ἢ πορράκ), alcohol الكحل (ἐλζούρ), (καὶ οὐλί *الكلي* ἐλκελί, ὡς νομίζει ὁ Hoefler (αὐτ. τόμ. Α'. σ. 307), alkali القلي (ἐλκαλί), kermes قرمز (κιρμιζ), ambre كافور (ἀμπέρ), ῥακή عرق (ἀράκ), camphora كافور (κιαφούρ), elixir الاكسر (ἐλ-ἱκσέρ), alambic الالبيق ἢ الالبيق (ἐλ-ἱμπίκα) κτλ. κτλ.

Ἐκ τούτων ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων λέξεων παρατηροῦνται τὰ ἀκόλουθα. Ἡ μὲν λέξις elixir σημαίνοια ἐκχέλισμα, ἐστὶν ἡ ἀραβικὴ λέξις, ὡς εἶδομεν, اكسر (ἱκσέρ) τὸν φ. λίθου ὀλοῦσα (ἔρα Bianchi κτλ) καὶ οὐλί ὡς νομίζει ὁ d'Herbelot (αὐτ. σ. 289 στήλ. 4) τὴν Λομίαν. Ἐστὶ δὲ λέξις καθαρώς ἀραβικὴ παραγομένη ἐκ τοῦ كسر περίττωμα, οὐχὶ δ' ἐκ τοῦ ἐλκω ἢ ἐκ τοῦ ἀλέξω, ὡς τινες διεγχορήθησαν. Ἡ δὲ λέξις alambic οὐ ἐστὶν ἀραβικὴ, ὡς νομίζεται, ἀλλ' ἐλληνικὴ. Ἔστιν ὁ τὸν Διοσκοριδοῦ ἄμβιξ, ὡς ὀλητο τὸ εἶδος χωρίον αὐτοῦ. «Οἵτινες γὰρ ἐπὶ λοιπῶς κεραιμάς, κόλωνα, σπύρον ἔχοντα κιννάβαρι περικαλιπτοῦσαι ἀμβίκα παραελπίσαντες πλήθ, εἴτα ὑποκαίουσιν ἀθραῖν' ἢ γὰρ προσίζουσα τῷ ἀμβίκα αἰθάλη ἀποσπῶνται καὶ ἀποσπῶνται ὑδ' ἀργυρος γίνεται.» Ἔ: ἐν παρόλῳ δὲ λέγομεν, οὐκ ἔστι ἡ ἐνομοθεσία, ὅτι ἡ οὐλίσις ἐστὶ νεωτέρα ἐρευνήσις, ἧς ἕπατα ἡ δόξα ἀνέκει τῷ Aluleasis δηλ. Ἐμπούλ Κασίμ-ουλ Ζεγρευή, ἢ τὸν Arnaud de Villeneuve, οὐδέμεις αἵτις ὑπάρχει πλέον, ὁμοῦ ἀπεδείχθη ὅτι ἡ οὐλίσις περιεγραφῆ παραστάται ὑπὸ τῶν συγγραφέων τοῦ Γ'. καὶ Δ'. αἰῶνος, καὶ μάλιστα τῶς μέλλουσ' οὕτω γρηγορῆσθαι πρὸ πολλοῦ.

(2) Κατὰ τὸν Javary ὑπέβηεν Ἀραβίαις χυμικοὶ καὶ πρὸ τοῦ Τζαμπίρ αὐτοῦ. ὁ συγγραφεὺς ὁμοῦ, ἐπεὶ δὲ ὁ μνηθεὶς συγγραφεὺς δὲν ἐπιφέρει καὶ τὰς ἀπεδείξεις τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων, τοῦ' ὅπερ ἀποκαθίστηται τοῖς ἱστορικοῖς αὐτοῦ κατὰ τὸ πᾶν ὅσον κέρως ατερομένους ἐπιμένονες θεωροῦνται μετὰ πολλῶν (ἔρα L. Figuier Vies des Savants illustres du Moyen-Age, Paris 1867. μ. 8ον. σ. 39. κτλ. κτλ.) τὸν Τζαμπίρ ὡς τὸν ἀρχαιότερον Ἀραβὰ χυμικόν, καθύσιν μάλιστα καὶ οἱ τοῦ Θ'. καὶ Γ. αἰῶνος Ἀραβίαις χυμικοὶ οὐδένα προγεέστερον αὐτῶν ἀπέφουον. ἢ τὸν Τζαμπίρ (ἔρα τὰ συγγράμματα τοῦ Ραζή, Ἀδινένα καὶ Χαλίδ, ὡς οἱ εἰσὶν εὐρηγῆναι ἐν ταῖς παραπομπαῖς τοῦ ἀπ' ἡμετέρας ἀναγνώστου). Περὶ Javary ἔρα F. Hoefler αὐτ. τόμ. Α'. σ. 309. στήλ. 4μ.

(3) d'Herbelot αὐτ. σ. 360. στήλ. 4.

(1) Gibbon Histoire de la décadence et de la chute de l'Empire Romain Paris. 4843. εἰς μ. 8ον. τόμ. Β'. σ. 514. στήλ. 6'.

(2) Elements of Chemistry τόμ. Α'. σ. 47 καὶ ἀκολ.

τινας πατρὸς τῆς Χυμίας 1) καλεῖται ἘμπούΜουσα Τζαμπίρ 2), ἢ Τζαμπίρ 3) μπίνα Χαϊν 4) Ἐλ Σοφά 5), γεννηθεὶς ἐν Τυβῆ 6) ἢ ἐν Χαϊβάν τῆς Μεσοποταμίας 7). Εἰ καὶ ἡ ἐποχὴ αὐτοῦ οὐκ ἐστὶν ἐν τῶν ἀρχαιότερων, οὐχ ἕττον τογγώνουσι ἄγνωστα τὰ περὶ τὴν βιογραφίαν. ἄμωδρά δὲ καὶ ἀσυνάρτητα τὰ περὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸ ὄνομα, τὰ περὶ τὴν θρησκείαν, τὸν βραβίον καὶ τὴν ἐθνικότητα αὐτοῦ. Οἱ πλείστοι συμφωνοῦσιν, ὅτι ἦν Ἀραβὸς γένους καὶ μουσουλμάνος τῆς δόξης ἄλλ' ἀπ' ἐτέρου ἄλλοι δὲ μὲν θεωροῦσιν αὐτὸν σαβιανόν, ὡς εἰ ἄHerbelot 8) ἐπὶ δ' Ἑλλήνων ἀσπασθέντα τὸν Ἰσλαμισμόν, ὡς Ἄλιος ἢ Ἀρκακίος (9), δὲ πάλιν βασιλεὺς τῶν Ἰνδῶν, ἐπειδὴ μὲν ἐπὶ τοῦ τίτλου τοῦ συγγραμμάτος αὐτοῦ Testamentum Geberi regis Indiae 10), ἔμεσαν τέλος ἢ Ἰουδαίου, ὡς εἰ Ἐμπούλλ Φεζά 11).

Ἐκ πάντων τούτων ἰδιόαιτι τις εἰκόσται, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς ἦν ακιθῶς τὸ τοῦ Τρισμαχίστου Ἐραμοῦ ἢ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀξιόλογου, καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν ἐρ-

ματικῶν φιλοσόφων καὶ ἄλλων χυμικῶν ἐλαβόν τὸ τοῦ διδασκάλου ὄνομα πρὸς πλείονα τῶν ἔργων αὐτοῦν βαρύτερα καὶ ἀξίον. Μ' ὅλα ταῦτα συμφωνοῦμενοι καὶ ἡμεῖς τῇ γενικῇ ἰδέᾳ, θέλομεν παραδεχθῆναι τὸν Τζαμπίρ ὡς πρόσωπον ἐν θεωροῦντες αὐτὸν Ἀραβὸς ὄνομα τῶν γενικῶς ἀραβιστῶ ἐκπονηθέντων αὐτοῦ συγγραμμάτων.

Λέγουσιν ὅτι ὁ Τζαμπίρ περὶ Χυμίας μόνον καὶ Ἀλχομίας πεντηκόνσια συνέγραψε συγγραμματα 1), ἕτερα δὲ περὶ ἄλλων ἐπιστημῶν, ἐξ ὧν τὰ διασωθέντα 2), ἀποδεικνύουσι τὸν ἄνδρα ὡς μόνον Χυμικόν, ἀλλὰ καὶ φιλόσοφον καὶ μαθηματικόν (3) ἐν γένει δὲ κατὰδύο ἐπι καὶ ἐκ τῶν τίτλων αὐτοῦ γίνεσθαι ἡ ποιικιλία τῶν γνώσεων τοῦ πανεπιστήμονος Ἀραβίου.

Καὶ ἐν τούτοις ὁ Τζαμπίρ, εἰς τὸ ἀραβικόν ὄνομα τοσαύτων τιμῶν, ὄνομα τῆς εὐρείας μαθησεως, τῶν ἐρευμητέων καὶ ἀνακαλύψεων αὐτοῦ, περιπεσὼν, εἰς τὸ τοῦ Ῥογήρου Βάκωνος, τοῦ Παρκελσου, ὡς καὶ ὅρ' ὄλων τῶν χυμικῶν τοῦ μεσαίου « Magister magistrorum » διδασκαλὸς τῶν διδασκάλων καὶ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ F. Hofer « ὁ Ἰπποκράτης τῆς Χυμίας » ἀποκαλούμενος, εἰς τὸ τοῦ Cardan ἐν τῇ τάξει τῶν δώδεκα μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἀκουστικῆς τιθέμενος, ὁ Τζαμπίρ, λέγομεν, ἐλησμονήθη ὑπὸ τῶν νῦν Ἀράβων, ὡς καὶ ἄπαντες οἱ ἐπιλόχοι ἐνοῶσι αὐτὸν ἄνδρας. Οὗτοι ἱστορικούς τινας μόνον, ὡς τὸν Ἰμπν Χαϊδούν, καὶ ποιητὰς τινάς, ὡς τοὺς Μουταεμπμπῆ καὶ Ἀνταρά ἀναγνωσκουσι. Τζαμπίρ, Τζαζῆ, Ἰμπν Σινά, Ἰμπν Ροῦστ, Ἰμπν Μπαϊτάρ, Κασθίνῆ καὶ λοιποὶ, εἰσὶν ὡραὶ δι' αὐτοὺς ἀκτίνες μεγαλείου παρελθόντος. Ἦτω· μάλιστα ἤκουσαν τὰ ἐνόματα αὐτῶν, ὡς τὰ τῶν Μπουκατ, Σωαράτ, Ἐρλατῶν, Ἐραστῶ! Ἀλλὰ ταῦτα ἐν παρεῶν.

Ὁ Τζαμπίρ οὐκ ἦν δευσιδίχμιον. Αἱ τῆς ἐποχῆς δοξασταὶ οὐδὲν ἐπιτόσαν αὐτόν, ὡς ἐρολεῖται καὶ ἐν τῷ συγγραμμάτι αὐτοῦ Summa Collectionis complementi Se-

(1) L. Figuier Vies etc. σ. 39.

(2) F. Hofer αὐτ. τόμ. Α', σ. 309—Kurt Sprengel Hist. de la Medicine. Trad. J. L. Jourdan. Paris. 1845 τόμ. Α', σ. 263.

(3) d'Herbelot αὐτ.—Ἠρῶς τούτοις Geber ἦτοι Τζαμπίρ ἀποκαλεῖ αὐτὸν καὶ ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Μαγνητείου καὶ τὸ Gymnaecium chymicum καὶ ὁ J. Grieninger, Geberi de Alchimia libri tres, Argentorat. arte et impensa J. Grieningeri 4529 fol. καὶ ὁ Jo. Petreius ἐν τῷ Alchimia Geberi lib. excud. Jo Petreius Nurembergensis; Bern. 1545. Ἐν καὶ οἱ πλείστοι ἐν γένει τῶν συγγραμμάτων.

(4) Τὸ ἀνέκδοτον σύγγραμμα τοῦ Ραζζῆ De aluminibus et silibus quae in hac arte sunt necessaria, τὸ σωζόμενον ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Γυμναείου Βιβλιοθήκης (Biblioth. No. 6514. σ. 425, ἀνομαζῆται αὐτὸν ὡς τὸν Aven. ἢ δὲ d'Herbelot αὐτὸν καλεῖ αὐτόν ὡς τὸν Haïam. ἢ δὲ Lenglet-Dufresnoy (Histoire de la Philosophie hermetique. Paris 1742 εἰς 18ον τόμ. Α', σ. 74.) ἀναφέρει σύγγραμμά τι τοῦ Τζαμπίρ ἐν τῷ huii Hajam ἀποκαλεῖται «Opus qui titulus Liber Divinarum tractatus chymicus et pars octava quingentorum quos de hoc argumento litteris consignavit Abou Moussa Giaber ben Harjiam Sofi, qui vulgo Geber nuncupatur.

(5) F. Hofer αὐτ. d'Herb. αὐτ. κτλ κτλ

(6) Lenglet-Dufresnoy αὐτ.

(7) d'Herbelot αὐτ.

(8) Ἐνδ' ἔνω.

(9) F. Didot Biogr. génér. 1837 εἰς μ. 8ον λ. Geber. F. Hofer αὐτ.

(10) Mangeti Biblioth. τόμ. Α', σ. 562

(11) Ὅρα καὶ L. Figuier Vies etc. σ. 31.

(1) d'Herbelot αὐτ. σ. 360.—F. Hofer αὐτ. τόμ. Α', σ. 319—Lenglet-Dufresnoy αὐτ. τόμ. Α', σ. 79.

(2) Τὰ διασωθέντα ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Τζαμπίρ ὑπάρχουσι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν λατινικῇ μεταφράσει. Ὀλίγοτά ἐστὶ τὰ ἀραβικά, ἅπερ εὕρηται ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Leyde, τοῦ Ὀδυσσεύου καὶ τῶν Παρισίων.

(3) Τινὲς εἶπον ὅτι καὶ τὴν ἀλγεβρᾶν ἐφεῦρε (ὄρα L. Figuier Vies etc. σ. 33.)

cretorum naturae (1) « Ἐντόπωσον ἐν τῷ πνεύματι σου ὅλας τὰς τῶν πειραμάτων σου στιγμάς, καὶ προσπάθεισον ἵνα κελῶς κατανοήσῃς ἅπαντα τὰ φαινόμενα, ἅτινα ὑπ' ὄψιν σου παρέρχονται. » Δι' ἧ καὶ ἐπέτογε μᾶλλον τῶν ὑστερον Ἰσλάθων ἐν ταῖς χυμιαῖς αὐτοῦ ἐρευνηαίς, ὧν τοὺς κυριωτέρους καμπούς παραθέτομεν, ἀπὸ τῶν μεταλλικῶν ὀξέων, τῆς βάσεως ταύτης τῆς Χυμίας, ἀρχόμενοι.

Οἱ ἀρχαῖοι ἠγνόουν τὴν χημῖαν τῶν ὀξέων καὶ διαθρονωτικῶν ὑδάτων. Ἐγνώριζον μόνον τὸ ὄξος καὶ τοὺς ὀξέας τῶν φρυτῶν ὄπου. Τὰ δὲ πειράματα, οἷς ὑπεβάλλοντο παρ' αὐτῶν τὰ μέταλλα ἦσαν ἀπλῶς μηχανικά. Ὁ τότε μεταλλουργὸς μὴ ὧν χυμικῶς εἰργάζετο ἔχων τὴν ἄκμονα, τὴν πυράγραν, τὴν σφύραν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐργαλεῖα.

« Ἦλθε δὲ χημικός

ὄπλ' ἐν χερσὶν ἔχων χημικὰ, πείρατα τέχνης, ἄκμονά τε σφύραν τ' εὐποίητόν τε πυράγραν, οἷσιν τε χρυσὸν εἰργάζετο (2). »

Δέον ν' ἀναρτῶμεν μέρη τοῦ κ'. μ. Χ. αἰῶνος, ἥτοι μέχρι τοῦ Τζαμπίρ, ἵνα εὐρωμεν τὰ πρῶτα ἔχνη τῆς διαλύσεως τῶν μετᾶλλων διὰ μεταλλικῶν υἰων ὀξέος. Οὗτος ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ « Alchimia » (3) περιγράφει τὰ τῆς σκευασίας τοῦ νιτρικῶν ὀξέος καὶ τοῦ βασιλικῶν ὑδατος. Οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ εἶπέ τι περὶ τῶν πολυτίμων τούτων διαλυτικῶν, ὧν ζῆνε ἡ Χυμία ἀδύνατος. Τῷ Τζαμπίρ ἀρὰ γε ἀποδοτέα ἡ τιμὴ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης; Οὐδέν τι εἰ ἴδιος περὶ τούτου λέγει (4), ἀλλ' ἡ μετροφοροσύνη ἦν, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἀλχημιστῶν, ἐκ τῶν πολλῶν ἀρετῶν τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός. Καὶ ἐν τούτοις ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἀπεδόθη ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊῶν τῷ Raymond Lulle (5), ὅστις οὐχὶ μόνον τοῦ νιτρικῶν ὀξέος ἐρευρατῆς οὐα ἔστιν, καθ' ὅτι πρὸ ἐξ ὡς ἑγγιστα αἰῶνων ὁ Τζαμπίρ εἶχεν ἤδη ποιήσει μνεῖαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ κακῶς τὴν τούτου σκευασίαν περιγράφει.

« Ἔστι, λέγει, ἡ ἡμετέρα ζύμη καὶ τὸ ἡμέτερον ἐκχύλισμα ἔστι τὸ ὕδωρ ἡμῶν, οὐχὶ τὸ κοινόν, οὐχὶ τὸ ὑδαρφυρικόν ἢ τὸ ρλεγματικόν,

ἀλλὰ τὸ καὶ αὐτοῦ τοῦ πυρός κωστικώτερον, ἐνὶ λόγῳ τὸ *agma fortis acuti*, ὅπερ καίε: πᾶν τὸ προστιγγᾶνον αὐτῷ (1) ».

Ἦσόν διαφέρει ταύτης ἡ εὐκρινῆς καὶ καθαρὰ περιγραφή τοῦ Τζαμπίρ, ὅστις τὰς μακτιολογίας συστηματικῶς ἀπορρίπτει περὶ μόνης τῆς σκευασίας τούτου ὁμιλεῖ.

« Λάβε μίαν λίτραν θεϊκοῦ χηλικῶ, μίαν καὶ ἡμίσειαν νίτρου καὶ ἐν τέταρτον στυπτηρίας διύλισον τὸ ὅλον, ἵνα ἐξέλθῃς ἐξ αὐτοῦ ὑγρὸν τι μεγάλην ἔχον τὴν διαλυτικὴν δύναμιν, ἣτις αὐτῶναι ἐσάκις προστίθεται τῷ ὑγρῷ ἐν τέταρτον ἡμιμουνακοῦ ἄλατος » (2).

Τὸ ἔχθην σύγγραμμα τοῦ Τζαμπίρ περιέχει, ἐκτὸς τούτου, καὶ ἑτέρας σπουδασιότητας διὰ τὴν Χυμίαν ἀνακαλύψεις, ὧν αἰ κυριώτεραι εἰσὶν ἡ σαρκοράγος λίθος ἢ πέτρα τῆς κολάσεως (3), ὁ δευτεροβάσιδος ὑδροχλωρικῆς ὑδράργυρος (4), τὸ ἐρυθρὸν ἄξείδιον τοῦ ὑδραργύρου (5), τὸ ἥκωρ τοῦ θεῖου, τὸ γάλα τοῦ θεῖου (6) κτλ. (7).

Ἐν δὲ τῷ συγγράμματι Liber investigationis magisterii Geberi philosophi perspicacissimi (8) ἀκριβέστατα περιγράφει τὸ ἡμιμουνακὸν ἄλας, τὸ ἄλας τῶν ὄρων, καὶ ἄλλα, περὶ ὧν ἀσφῶς οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀπερνήθησαν, καὶ ἀναφέρει κατὰ πρῶτον ἐν αὐτῷ περὶ τοῦ κωστικῶν κάλεως (*potassa caustica*).

Ὡς καὶ ἐν τῷ Summa Collectionis Complementi secretorum Naturae (9) περιγράφει κἀλλιστα τὴν μεταώρισιν, τὴν ἀπόσταξιν, τὴν διύλισιν, τὴν ἀπανθράκωσιν, τὴν διάλυσιν, τὴν πύξιν, τὴν ἐκκάθαρσιν τῶν μετᾶλλων (*examen cineritii*) κτλ.

Ἄλλ' ἐπίσης σπουδαῖόν ἐστι τὸ ἐν τῷ ἔχθηντι συγγράμματι χωρίον, ἐν ᾧ φανίνεται ὁ

(1) Testamentum, κω. LX καὶ LXH. Mangeti Biblioth. τόμ. Α'. σ. 744—5.

(2) De invent. Veritat. κ. XXII σ. 182 ἐν Alchimia Geberi. Ἦτοι ἐάν εἶε τὸ διαλυτικὸν ὕδωρ, ὡς καλεῖ τὸ νιτρικὸν ὄξος ὁ Τζαμπίρ, προσθήκη τις ἡμιμουνακῶν ἄλα, μεταβάλλει αὐτὸ εἰς βασιλικὸν ὕδωρ, ὅπερ διαλύει τὸν χρυσὸν καὶ ἑτέρα δυσδιάλυτα σώματα.

(3) De invent. κτλ. κ. XXI. σ. 180—1

(4) Ἀνθρ. κ. VIII.

(5) Ἀνθρ. κ. X σ. 173 καὶ Liber formacum M. II κ. IX σ. 193.

(6) De invent. κτλ. κ. VI σ. 172.

(7) Ἀνθρ.

(8) Biblioth. Mangeti. τόμ. Α'. σ. 558.—Gynnaecium Chemicum. τόμ. Α'. σ. 464.

(9) Ἐνθ' ἄνω.

(1) Biblioth. Nat de Paris χειρόγρ. ἀρ. 6514.

(2) Ὁμήρου Ὀδυσσεῖς Γ'. 432.

(3) Alchimiae Geberi lib. excud. Jo Petreius Nurembergensis; Bern. 1515. 4°.

(4) F. Hoefel. αὐτ. τόμ. Α'. σ. 311.

(5) Ἀτ. σ. 399.

Τζαμπιρ ὡς ἔχον γνώσιν ἐπὶ καὶ τῆς μεθ' ἑτέρου μεταλλοῦ κράσεως τοῦ σιδήρου.

Ὁ Vogel, ἀναγνωσκόμενος εἰς τὴν *Χρονικὴν τῆς Χουμάς* (1), ἐπίπτουσα τῆς μεθ' ἑτέρου μεταλλοῦ κράσεως τοῦ σιδήρου.

Τὸ ῥῆθρον χωρίον, ἐν ᾧ ὁ Τζαμπιρ περὶ ὑδράργυρου πραγματεύεται, διακλιθεὶς τὰ ἑξῆς.

«Ὁ ὑδράργυρος ἀπαντατα εἰς τὰ ἔργατα τῆς γῆς» ὅν προσκολληται ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν, ἐρ' ὧν βῆσι. Τὰ μέταλλα, οἷς συγκερύνονται εὐχερέστερον, εἰσὶν ὁ μολύβδος, ὁ κασίτερος καὶ ὁ χρυσός. Συγκερύνονται ἐπίσης τῷ ἀργύρῳ, λίαν δυσάτως τῷ χαλκῷ, οὐδέποτε δὲ τῷ σιδήρῳ, *πληρὸν δαί τινος μισθού*, ἥτις μέγα ἐστὶ τῆς τέχνης μυστήριον».

Κατὰ δὲ τὸν ἐκ τῶν τελευταίων λόγων τῆς περιουσίας ταύτης, ὅτι ὁ Τζαμπιρ οὐκ ἠγνοεῖ τὸν μῆθρον τῆς μεθ' ἑτέρου μεταλλοῦ κράσεως τοῦ σιδήρου ἀνακλιθεὶς καταχρηστικῶς ἀποδοθεῖσα τῷ Vogel κατὰ τὸν III. αἰῶνα.

Ἀλλὰ τὸ σύγγραμμα *Summa Collectionis Complementi Secretorum Naturae* φαίνεται ἐν τῷ πλουσιώτερον τῶν τοῦ Τζαμπιρ, καθότι ἐν αὐτῷ ἀπαντῶμεν καὶ χωρίον, ἐξ οὗ δὲν ἀνακλιθεὶς εἰκόσκει μετὰ πιθανότητος, ὅτι ὁ μέγας οὗτος χημικὸς ἐγνωρίζον ἤδη πρὸ δεκάδος αἰῶνων τὸ ἐν τῇ Χουμά ἀναπόφευκτον τῶν ἀερίων. «Ἐπέργουσι ἄνδρες, λέγει, ὁ Τζαμπιρ, ποιοῦντες πειράματα πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν μεταλλῶν προσκόλλησιν τῶν ἀερίων, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀγνοίας αὐτῶν, ὡς πρὸς τὴν διασκευὴν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν πειραμάτων, τὰ ἀέρια ταῦτα καὶ ἐνίοτε καὶ τὰ σώματα αὐτὰ ὑπερκαύουσι διὰ τῆς τοῦ πυρὸς ἐπιανεργείας τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐξασκαυομένην ἐπίδρασιν. Ἐάν θέλης, ὃ τέκνον τοῦ (Ἑρμητικοῦ) δόγματος, ἵνα ἐπιπέμης ἐπὶ τῶν σωμάτων μεταβολῆς διακρίσεις, μέγας, ὅτι τοῦτο διὰ τῶν ἀερίων κατορθώσεται. Ὅποτεν τὰ ἀέρια προσκολληθῶσι ἐπὶ τῶν σωμάτων, ἀπόλλουσι τὸ σχῆμα καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν οὐκ εἰσὶ πλέον, οἷα ὑπάρχον πρότερον. Ἴδου δὲ τί προκλιπται ἐκ τῆς ἀπ' ἀλλήλων ἐνεργουμένης διαστολῆς» ὅτε μὲν τὰ ἀέρια ἔκταρῶνται, τῶν σωμάτων, ἐρ' ὧν ἴσαν προσκολλημένα, διακρινόντων, ὅτε δὲ τὰ ἀέρια καὶ τὰ σώματα συγχρύνουσι ἔκταρῶνται.» Ἀυτὸν οὖν ἐπὶ τὸν συγχρύνουσι ἐνταῦθα κλείει τὰ περὶ ἀερίων, ἴσως μὴ θέλων ἵνα ἐκτενέστερον περὶ τούτου πραγματευόμενος ἀποκλιθεὶς τὰ τότε

θεωρούμενα μυστήρια. «Ἴδου, λέγει, περὶ τῶν τῶν λόγων, ὅτι δὲν ἀνακλιθεὶς εἰπῶ.» Ἐάν, κατὰ τὴν ἐπὶ πολλῷ ἐπιανεργεῖσθαι γνώμην, τὸ περὶ ἀερίων μέρος τῆς Χουμάς ἦν ἐκ τῶν μεγαλειότερων τῆς ἀρχαιότητος μυστηρίων, οὐδέλλως ἄραρον, ὅτι οἱ συγχρύνουσι ἐποχῆς, καθ' ἣν τὸ κράτος τῆς δαισιδαμονίας ἦν τοσοῦτον ἰσχυρόν, ἀπέτερον ἵνα ἐκταρῶνται ἐπὶ τούτου.

Ἐκ δὲ τῶν ἐρμητικῶν τοῦ Τζαμπιρ ἐργασίων συνταγὴ τις ἐστὶν ὁμοίως ἄλλῃ προσοχῆς, καθὼ ἐξήγουσα πῶθεν ἐπήγαγον ἢ διὰ τῶν ζωϊκῶν οὐσιῶν ἔρουντα τῆς χρυσοποιῶς σκευασίας ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν τε καὶ δυτικῶν ἄλχημιστῶν τοῦ μεσαιῶνος. Τὸ *Testamentum Geberti regis Indiae* (1) περιέχει τὴν περιώνυμον ἐκείνην συνταγὴν, ἥτις τοσοῦτον κατέστη ἐπιζήλιος τοῖς ἔπαυσις τῆς Ἱερᾶς Τέχνης, καὶ ἥτις διὰ τοσοῦτον αὐτοῦς μακτίων ἑλπίδων ἐβουκάλισε. «Δυνάμεθα, λέγει, νὰ ἐξαργύρωμεν ἄλλας τι μόνιμον ἐκ τῶν ζώων, τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἰχθύων, ὅπερ κτλ» καὶ τοῦτο «*sal totius talpae combustae congelat Mercurium, et Venereum convertit in Solum et Martem in Lunam*», ἥτοι, τὸ ἐκ τῆς τέρας τοῦ ἀποτερωμένου ἀσπάλκου ἐξαργύρωμεν ἄλλας δύνανται πῆξαι τὸν ὑδράργυρον, καὶ μεταβαλεῖν τὸν χαλκὸν εἰς χρυσὸν καὶ τὸν σίδηρον εἰς ἄργυρον. Καλεῖ δὲ τὸ ῥῆθρον ἄλλας *Sal animalis* ζωϊκῶν ἄλλας.

Ταῦτα μὲν περὶ τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀράβων χημικῶν, μεταθώμεν ἤδη εἰς τὸν Ἰρὰζ.

Ἐσάτως εἰς τῶν μεγάλων χημικῶν τῶν Ἀράβων ἐστὶ καὶ ὁ Μουχαμμέτ μπίν Ζεκερὶ Ἐρ-Ἰρὰζ, καὶ οὐχ Ἐμπού Μπέκιρ Ἐρ-Ἰρὰζ, ὡς ἐνομαζέουσι αὐτὸν ὁ ἱστοριογράφος τῶν Ἀράβων Sébillot (2) καὶ ὁ σοφὸς Hoefler (3) καὶ ὁ διάσημος Sprengel (4), συγχέοντες φαίνεται αὐτὸν, ὡς πρὸς τὸ ὄνομα, μετὰ τινος Ἐμπού Μπέκιρ Ἐρ-Ἰρὰζ, θεολόγου ἀκμασάντος περὶ τὰ 660 τῆς Ἐγίρας (5).

Ὁ Μουχαμμέτ μπίν Ζεκερὶ Ἐρ-Ἰρὰζ ἐστὶν ὁ περίφημος ἱατρός, ὁ γνωστός τοῖς Εὐρωπαίοις ὑπὸ τὸ ὄνομα Hhasés (ἢ Rhazés) γεννηθὴν τῷ 840 μ. X. (6) ἐν τῇ πόλει Ῥέζ ἢ Ῥάζ (7),

(1) Biblioth. Mangeti, τόμ. Α'. σ. 562

(2) L. A. Sébillot, Histoire des Arabes Paris 1854 ἐξ. 429, τ. 389.

(3) F. Hoefler, αὐτ. τόμ. Α'. σ. 323.

(4) Kurt Sprengel, αὐτ. τόμ. Β'. σ. 285

(5) D'Herb. αὐτ. σ. 704, στλ. 4.

(6) L. Fignier Vies κτλ. σ. 43.

(7) Τῆ τῶν Πάρθων Ἀρακίτζ.

καὶ ἀπέθανε τῷ 922 μ. Χ. ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μουκατεδῆ Μπλλάχ III. Καθίρον τῆς δυναστείας τῶν Ἀββασιδῶν, οὗτινος ἦν ἱατρός (1). Ἐγγραμμάτισεν ἀρχιιατρός τοῦ μεγάλου νοσοκομείου τῆς Βαγδάτης (2), περιγράφη τὴν Ἀφρικὴν καὶ Ἰσπανίαν, ἀπέθανε δὲ τυφλὸς (3) ἐγκαταλείψας τοὺς μεταγενεστέρους ἠσχαυροὺς σοφίας καὶ ἐπιστήμης.

Κατ' ἀρχάς μὲν λέγουσιν, ὅτι ἀφιερῶθη ὅλος τῇ μουσικῇ, καὶ ὅτι ἰδὼν τὸ μάταιον τῆς τέχνης αὐτοῦ ἐγκατέλειπεν αὐτήν, ἵνα παραδοθῆ τῆς φυσικομαθηματικῆς ἐπιστήμης (4). Ἦν φιλόσοφος, ἱατρός, χυμικός καὶ ἀστρονόμος. Διηγούνται ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἀποδέσκει τὸ φῶς προσεκάλεσε χειροῦργον πρὸς ἐγγχείρειν, καὶ ἐρωτήσας αὐτὸν πότες ὁ ἑρθελμὸς ἔχει τὰς μεμβράνας, ἀπέβλεπεν αὐτὸν διὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ ἄνοιαν αὐτοῦ (5). Κατὰ τὸν Ἰσπανικὸν Μουχίμπενν Ἐμπούλ Βελιδ μπίν. Κεμκασέδιν Ἰμπν Σεγνά-ουλ-Χανερῆ, ἔχθρος τις τοῦ Ῥαζὴ ἔλεγεν, ὅτι οὗτος οὐδὲ χυμικός καλὸς ἦν, καθὼ πτωχὸς, οὐδ' ἱατρός, ὡς μὴ θεραπεύσας τοὺς ἑρθελμῶν αὐτοῦ, οὐδ' ἀστρονόμος (ἦτοι ἀστρολόγος), ὡς μὴ προϊδὼν μετὰ αὐτῷ ἐπισυμβάντα δυστυχήματα. Ἄλλ' ἡ κρίσις αὐτῆ ἐμπαθὴς ἐστὶν ἀκρισία ἀμυθοῦς καὶ ἀπειδέτου, καθότι τὰ ἔργα τοῦ Ῥαζὴ αὐτὸν καὶ ἱατρὸν ἄριστον καὶ χυμικὸν διακκριμένον δεικνύουσι.

Κατὰ τὸν Ἐμποῦ Οὐμπεὶ 226 συνέγραψε (6) συγγράμματα (7), ἐξ ὧν δώδεκα διαλαμβάνουσι περὶ Χυμίας (8).

Ἔς εἶδομεν καὶ ἐν τῷ «Περὶ Ὀργανολογίας» περὶ τοὺς Ἀρχύων ἡμετέροις ἀναγνώσματος, ὁ Ῥαζὴς ἐν τῷ Liber perfecti magisterii Rhasei τὴν μεταλλογίαν καλεῖ κατὰ ἀστρονομίαν, καθὼ πραγματευσμένην περὶ τῶν ἐπτὰ τότε γνωστικῶν κυρίων μετάλλων, ἀπερ εἰσίν, ὡς λέγει, ὁ ἀστέρας τῆς γῆς κατ' ἀντικρατήσιν τῶν ἐπτὰ ἀστέρων τῶν συμβόλων αὐτῶν,

ὧν τὴν κατὰ τὰς ἀλχημικὰς δοξασίας συγγένοιον δὲν δυνάμεθα ἵνα ἐκθέσωμεν κάλλιον τοῦ ἐξῆς τετραγύχου τῆς Cabale Intellective (1).

Le Soleil marque l'or, le vif argent Mercure; Ce qui est Saturne au plomb Venus est à l'airain; La Lune de l'argent, Jupiter de l'étain Et Mars du fer sont la figure (2).

Ὁ Ῥαζὴς ἐρεθεσε πολλὰς φαρμακευτικὰς σκευασίας, ὧν τὴ πρόσμηκτον καὶ ἐνωτικὸν στοιχεῖον ἐστὶ τὸ οἶνόνπνευμα. Ματαξὺ δὲ τῶν νέων συνθέτων οὕτων, περὶ ὧν πραγματεύεται ὁ διάσημος οὗτος ἀνήρ, συγκαταλέγονται τὸ κίτρινον θεραπενικόν, τὸ ἀρσενικοθεύχρον (Purilgan), ἡ χρυσόκολλα, συνδυασμοὶ τινες θεῖου μετὰ σιδήρου καὶ γαλλίου, ἄλλα ὑδαρουργοῦχα, ὡς καὶ πλείεσται ἄλλαι ἀρσενικοῦχοι σύνθετοι οὕσαι.

Ἄλλ' ἡ κοριώτερά τοῦ Ῥαζὴ χυμικὴ συνταγὴ ἐστὶν ἡ τῆς βραχῆς, ἧς τινὸς ὅμοιος ἡ ἀνακάλυψις οὐκ ἀνάγει αὐτῷ, ὡς νομίζεται, διότι οὗτος ἐδιδάχθη τὴν σκευασίαν τοιοῦτου τινὸς ποτοῦ ἐκ τῆς ἐν τῷ Testamentum Iheris regis Indiae (3) περιγραφῆς τῆς ἐκ λευκοῦ οἴνου βραχῆς, ἢν ὁ Τζαμπὴρ καλεῖ aqua vite قرع de vino albo. Ἀρ' ἐτέρου τῷ Ῥαζὴ ἀποδοτέα ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀπὸ τοῦ οἴτου ἐξ-αγομένης βραχῆς, ἢν ἀλχημικώτατα περιγρά-

(1) P. L. Jacob αὐτ. σ. 38.

(2) Οἱ Βυζαντινοὶ ἀλχημισταὶ πιστεύοντες εἰς τὰ τῆς Ἀστρολογίας ἀπίδδον εἰς τοὺς ἀστέρας ἐπίδρασιν τινα ἐξαιρουμένην ἐπὶ τῶν ἐπιγεῖων σωματων. Τὰ μέταλλα, τινὰ τῶν ἐπιπλοίων ὄργαντων καὶ ἑσραὶ τινες οὕσαι ἀφιερῶθησαν τοῖς οὐρανοῖς σώματι, ὡς ἐξῆς. Τῷ μὲν Κρονῷ ἀφιέρουσι τὸν μόλυβδον, τὸν λευθέρουον, τὸν ἀήτην καὶ τινὰς ἄλλας παρεμμερεῖς ἔλαι· τῷ δὲ Δι' τὸν κασιτερον, τὸ κοράλλιον, τὴν σκινδαράνην, τὸ θεῖον τῷ Ἄσει τὸν σίδηρον, τὸν μαργαρίτην καὶ τοὺς περὶ τὰς ἄλλους· τῷ Ἥλιῳ τὸν χρυσόν, τὸν διάκλυτον, τὸν ἀδάμαστα, τὸν σάπριον καὶ τὸν ἀνθρακᾶ τῆ Ἀροδίτη τὸν γαλλίον, τοὺς μαργαρίτας, τὸν ἀμύθιστον, τὴν σάχηρον, τὴν ἀρακάτο, τὸ μέλι, τὴν μύρρα καὶ τὸ ἀμυμονικόν ἔλαι· τῷ Ἐρμῇ τὸν ὑδαρουργον, τὴν σπείραγγον, τὸ ἤλεκτρον, τὸν λίθον, τὴν μαργαρίτην· τῷ δὲ τῆ Σελήνῃ, τὸν ἄργυρον, τὴν ἑλὸν καὶ τὴν λευκὴν γῆν. Οἱ Ἀραβῆς παρὰ τῶν Ἀλεξανδρινῶν, τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Ἑβραίων παραδόντες τὰ τῆς μαγείας καὶ καθόλας ἐμμετωθήσαν (οἱ τοῖς πρώτοις σοφίᾳ) πρὸς τὰς ἀρχαί· ταῦτα, καὶ περιεβλήσαν ὅτι ἐν μέρει ἡ ἀστρολογία ἐστὶν ἀγαθὴ πρὸς τὴν τῆς Ἑβραϊκῆς Τέχνης κατασκευὴν καὶ εἰσακτικὴν, οὕτω δὲ ὁ Ῥαζὴς, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ Τζαμπὴρ καὶ Ναιδῆ, λέγουσιν δευτῆ τῶν ἀστέρων πορεῖα ἐπιφρᾶ ἐπὶ τὸν μέταλλον.

(3) Ἐνθ' ἄνω.

(4) D'Herb. αὐτ. σ. 703. στήλ. 6'.

(5) L. Figuier αὐτ. σ. 46.

(6) F. Hoefler αὐτ. τόμ. Α'. σ. 323—L. Figuier αὐτ. σ. 53.

(7) D'Herb. αὐτ.

(8) Hoefler αὐτοῦ.

(9) Ὁρα Hoefler ἐνθ' ἄνω.—Lenglet-Dufresnoy αὐτ. καὶ L. Figuier αὐτ. σ. 48.

(10) Τὰ κοριώτερα εὐρηνεῖα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Escorial.

(11) D'Herb. ἐνθ' ἄνω—Sprengel αὐτ. τόμος. Β'. σ. 285—6.

φει. Ὁ ἴδιον τὸν τίτλον τῆς συνταχῆς τῶν-
τας Liber perfecti aqumae vitae simpliciter
(σκευασία ἀπλοσίστην τῆς βλακῆς) ἀπακταται.
νομίζον ὅτι θέλει ὄντως ἰδεῖ ἀπλοσίστην τῆς
βλακῆς περιγραφὴν.

Ἰδού δὲ ἡ ἀπλοσίστη συνταχῆ·

«Λάβε ἐξ ἀποκρίφρον τινός υἱου θελαῖς»
τρίψον αὐτὸ μέγιστον σποδὸν δονηθῆς ἐκ τούτου καὶ
κατασκευάσεις εἶδος τι ζύμην, μετέπειτα δε ἀ-
ρκισιν ἕνα ἐπέβλην αὐτῷ ἡ ζύμη, καὶ τότε
τιθεῖς ἐν ζυμῷ διύλισον αὐτὸ (1.)»

Ἡ καὶ κατὰ τὴν συνταχὴν τῆς βλακῆς ἐπιμυστι-
κότως τοῦ Ἀρχαῖου γραμματοῦ κατ' οὐδὲν ἐκπλητ-
ται ἡμᾶς, καθότι, ὡς γνωστόν, οἱ τότε οὐκ ἐ-
πύθον μυστικὰ μόνον τὰ κατὰ τὴν ἀλχημίαν,
ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτῶν γραμμὴν ἀνακαλύψιν
περιέργρων ἀλληγορικῶς (2).

(1) Liber perfecti magisterii Rhasai. Biblioth.
Nat. de Paris. χειρόγρ. 6514, σ. 120 verso (1Α'
αἰῶνος).

(2) Ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκείνας ἐπερέ-
ποντο τοῖς σχολαστικαῖς οἱ φιλοσοφικαὶ περὶ ὀνομα-
τισμοῦ, πραγματισμοῦ, συνλληπτικισμοῦ, περὶ
ἰδῶν παρὰ λόγον καὶ ἀνωμελῶν, νόημα δὲ καὶ βλα-
σφημῶν, αἰτίνας προκαλλῶν ἐπέβη ποτε τὸν ἄνθρω-
πον εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν πλάνην, καὶ ὡς λέγει
πολλὰ ὀρθῶς ὁ διάσημος Σααδὴ ἐν τῇ προλόγῳ τοῦ
Ρουάσιος αὐτοῦ·

مجلس تمام کتت باآخر سید عمر
ماهیچنان دراول وصف تو مالد ام

ἦτοι, ἀπόλυτο, Κύριε, ἡ ζωὴ ἡμῶν ἐν τῇ αἰτῆσει
Σου, καὶ ἐν τούτῳ οὐδένος ἐπίρου ἐκαρπωσάμεθα,
εἰμὶ εἰ Κύριος εἶ.

Τοῖς μὲν σχολαστικοῖς, λέγου, συγγνωστῆαι ἦσαν
αἱ ἄκαρποι αὐταὶ ἐριδες καὶ διαρρηταίαι· ἀλλ' ἡ τοῦ
ὀρθοῦ λόγου χρῆσις καὶ ἡ τούτου ὕψις, καὶ ἡ ἀμερο-
ληπτος ἐφαρμογὴ ἐπὶ τῆς μελέτης τῆς Φύσεως ἀπα-
σκορακίζοντο. Τὸ ἀπλοσίστην τῶν φανομένων ὑπε-
τίθετο ὡς ἐκ φαντασιακῆς τινός αἰτίας, ὡς ἐκ μυστη-
ριώδους καὶ ὑπερφυσικῆς δυναμείας προερχομένων. Ἡ
Φυσικὴ ἡ Χημικὴ ἑθνωροσκο μαγεῖα. Πᾶσα χημικὴ
ἀνακαλύψις ἑθνωροσκο ἔργον τοῦ Σαααδ, εἰς ὃν ἄπαν-
τες ἐπίστατον μετὰ τῆς αὐτῆς ὡς καὶ εἰ τὸν Θεὸν
πεποιθήσει. Ὁ νεώτερά τινα πράγματα παρεσάγωμεν,
ὁ ἐπιχειρῶν τὴν διάγνιν φωτὸς ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ, ἐ-
σάρτετο εἰς τὴν πυρὴν ὡς βλάστημος καὶ κεκολλημέ-
νος, καθὸ ἀληθῆς συνεργάτης τοῦ Βαλζιβούλ, τοῦ Ἀ-
σταρόβ, καὶ λοιπῶν δαιμόνων. Συναεῖται οὖν τῶν βλα-
σάνων τῶν ἀκακοποιῶν τοῦ ἐαυτοῦ συνδηλοῦσι ἐπι-
βαλλομένου, ὁ ρυμῶς τῆς Εὐρώπης ἀνακαλύπτου-
ναι, εἴτε τὴν τῶν πραγμάτων ὄψιν μεταβαλεῖται δυνά-
μενον, εἴτε ἀπλῶς παραδοῖς ἀποελέηματα διανοῦν,
ἐπιμειλῶς ἔκρυπτεν αὐτό. Ἐν τῇ συγγραμμῇ αὐ-
τῷ ἐλεγχε μὲν τε, ἀλλὰ καὶ τούτο συμβολικῶς καὶ ἀλ-
ληγορικῶς γράψων ἐκαστῆς μάλλον, ἡ οἰκουμενίζε τὸ

Ἐπίσης σποδωδῆ εἰσι καὶ τὰ ἐν τῷ συγ-
γραμμῇ τοῦ Ἰρζῆ, σωζόμενον ἐν μεταφράσει
λατινικῇ (1) ὑπὸ τὸν τίτλον Liber Rhasis
qui dicitur humen liminum magnam.

Ἐν τούτῳ βραβεῖ περὶ τινός ἐλαίου ἐπιτογγα-
νομένου διὰ τῆς διύλισως τοῦ θελαῖου σιδήρου
(ultramantum), ὅπερ πιθανῶς ἦν ἔλαιον χαλ-
κάνθου (θελαῖον ἐξῆ), διότι τὸ ὑπόσταμα τῆς
διύλισως ἦν crocus ferri (peroxyde de
fer). Ὥστε ἦν ἔλαιον χαλκάνθου παρεμμερῆς
τῷ τοῦ Nordhauson, παρεσκευαζόμενον ὑπὸ
τοῦ Ἰρζῆ διὰ τῆς διύλισως τοῦ θελαῖου σι-
δήρου.

Μετὰ τὴν Ἰρζῆ κατατάσσονται μετὰ τῶν
Ἀρχαίων Χημικῶν ὁ Ἐμποῦ Νάου Μουχημιέτ
Τουρχανῆ Ἐλ-Φαρχιμπῆ ἢ Ἐλ-Φαρχιμπῆ (954
—1010 μ. Χ.), ὁ Ἐμποῦ-Ἀλῆ Νουσαῖν μπῆν
Ἀμπδουλλάχ Ἰμπν Σινά, ὁ μαθητὴς αὐτοῦ
Ψευδαριστοπέλης (2), ὁ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον

πράγμα. Ἡ πυρὰ ἤφοδῆζε τοὺς σοφοὺς τῆς Εὐρώπης,
καὶ συνέτελλε πᾶσαν πιθανὴν πρόσodon.

Ἄλλ' ἐν Ἀσίᾳ, καθὸς ἦσαν συγγνωστῆαι αἱ τῶν
Μουουτεζῆ τῆς Βαζοράς, τῶν Μουουτεζῆ τῆς Βαγ-
δάτης, τῶν φειλοσῶν καὶ λοιπῶν θρησκευτικῶν ἐριδῶν,
οὕτω καὶ πάσης ἐπιστήμης ἔρευνα καὶ πρόσodon· καὶ
ἐν τούτοις τὴν αὐτὴν ἐπιφοδῆζιν, τὸ αὐτὸ σκοπεῖον
ὑποῖ ἀπαντᾷ τις, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, καὶ ἐν τοῖς συγ-
γραμμῇ τῶν Ἀρχαίων Χημικῶν. Ποθεν τοῦτο προ-
ήρχετο, ἐνὶ μάλιστα πυρὰ οὐχ ὑπῆρχεν ἐκεῖ; εἰμὶ
προήρχετο τοῦτο ἐξ ἀπλῆς ἀπομιμήσεως, τότε ὀυ-
ναταί τις εἰπεῖν, ὅτι οἱ Ἀραβῆς, οἱ ποιεσθέντες καὶ
γαλοχηθῆτες ἐκ τῶν ἀλχημικῶν γνώσεων τῆς Ἀ-
λῆζιδριῶν; καὶ Βυζαντινῆς Σχολῆς ἔργον γένωιν καὶ
τῶν αἰγυπτιακῶν μυστηρίων τῆς Ἰερᾶς Γένης; καὶ
κατὰ συνέπειαν τῆς ποιητῆς τῶν φύλλων καὶ ἀνθρώ-
πῆς; προσέειπ, οἱ οἱ Αἰγυπτῶν ἱερεῖς ἔχρασαν
πρὸς δηλητηριασίν τῶν προδιδόντων τὰ μυστήρια αὐ-
τῶν (τοῦτο παρεκίνησε πολλοὺς σοφοὺς, ἵνα ὑποθέ-
σωσιν ὅτι τὸ ἐν λεγόμενον πρωσιτικόν οὐκ ἦν γνω-
στὸν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.). Οἱ δὲ Ἀραβῆς, καθὸ
λάτρεις τῶν ὑπερφυσικῶν καὶ τῶν ἀδυνάτων, ἐραντά-
ζοντο, ὅτι ἡ δηλητηριασῆς τῶν προδιδόντων τὰ τῆς ἐ-
πιστήμης μυστήρια ἐνηργετο εἶτι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν
αὐτῶν, καὶ οἱ ἑταῖραί τις μυστηριώδης, ἀφανῆ, τρο-
μερᾶ, ἐρόμενον, ὡς οἱ πάσαι Αἰγυπτῶν ἱερεῖς, τοῖς
προδιδόντας οἰονόηποτε τῆς Φύσεως μυστήριον διὰ
κεραυνοβολοῦ θανάτου.

Ἰδού ἤδυνάτι τις λέγειν εἰς τῶν λόγων, οἱ οὓς καὶ
οἱ ἐν Ἀσίᾳ ἠπάθησαν τὴν μεταφορικῆς, συμβολικῆς,
πολλῆς; ὅτι καὶ ἀκατανόητος ἐκίνησεν γλώσσων. Ἐάν
οἱ ἐν Εὐρώπῃ ἐροῦντο τὴν πυρὰν, οἱ ἐν Ἀσίᾳ οὐκ
ἤθελον φαίνεται καὶ ὑπερβῆθαι τὰ φρικαλέα ἄνθη τῆς
περὶ αὐτῶν.

(1) Biblioth. Nat. de Paris. χειρόγρ. 6514 σ.
113 recto.

(2) Ὁ Ψευδαριστοπέλης; ἐξῆ πιθανῶς κατὰ τὸν 1Α'
αἰῶνα, διότι λέγει ἐαυτὸν μαθητὴν τοῦ Ἀδύβεντα.

ἀπκτῆσας τοὺς μεταγενεστέρους (1), καὶ τινες ἄλλοι, περὶ ὧν δὲν θέλομεν ἀσχοληθεῖ, καθὼ οὐδὲν τι ἀξιοσημείωτον περιεχόντων τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν.

Ἐν δὲ ταῖς Χυμικαῖς Βιβλιοθήκαις, οἷον ἐν τῇ τοῦ Μαγγιέτου, ἐν τῇ Gynaecium Chemicum, ἐν τῇ Theatrum Chemicum κατὰ ἀναφερόνται τινες χυμικοὶ ὡς Ἀραβεῖς, ἀλλ' οὐδέμια περὶ αὐτῶν πληροφορία ὑπάρχει. Τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἀρ' ὧν ἰδύνατό τις ἐξηγεγεῖν τι, ἐξέλληνισθησαν, καὶ ἐξελατινισθησαν καὶ αὐτά, ὥστε ἄγνωστον τίνες εἴσι, καὶ κατὰ τοῖαν ἐποχὴν ἤκμασαν οἱ Salmana, Alphidius, Hamon, Rachaidib καὶ λοιποί.

Μεταξὺ τῶν ἐν ταῖς ῥηθείσαις Βιβλιοθήκαις ἀναφερομένων Ἀράβων χυμικῶν, παρίστανται ἀραβικῶν χαρακτῆρα Calid τις μαθητῆς Μωριαννοῦ τοῦ Ἐρημίτου, ἢ οἱ ἄλλομιστοὶ Σουδᾶν ἢ μονάχων τῆς Αἰγύπτου ἀποκαλοῦσιν, ὡς καὶ ἐνοεῖται ἐν τῷ τίτλῳ τοῦ συγγραμμάτου De Compositione Alchemiae quem edidit Morienus Romanus Calid regi Aegyptiorum (2), ζῶν πιθανῶς περὶ τὰς ἀρχαῖς ἢ τὰ μέσα τοῦ 11. αἰῶνος (3).

Ἐπίσης Ἀραβ' φίνεται ὧν καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Hoefler μνημονεύμενος Bubacar filius Mahometi Ἐμποῦ Μπέαρ μπίνι Μουχκαμέτ.

Ἐν μὲν τοῖς συγγραμμάταις τούτων οὐχ εὐρομὲν τι ἕξιν λόγῳ, διὸ καὶ κρίνομεν ἀπὸ σκοποῦ τῆν ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν διακριθῆν, ἐν ἐτέρω ὅμως συγγραμμάται ὡσπύτως ἀγνώστου τινὸς Alchid Bechil τοῦνομα, θεωρουμένου Ἀραβὸς ὑπὸ τοῦ Hoefler (4), ὑπάρχει τι διακριτικῶν σπουδαίων τιῶν τῷ Brandt ἀνακάλυψιν.

Ὁ Alchid ἢ Alchid Bechil ἐν τῷ συγγραμμάται αὐτοῦ Ordinatio Alchid Bechil

(1) Ὁ Ψευδαριστέλης ὠνόμασεν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα, παρ' ᾧ κατὰ τὸ τότε ἔθος εὐρίκιστο ἢ ὡς ἀλλομιστῆς ἢ ὡς ἀστρολόγος, ἔλαθε δὲ τὸ τοῦ Σταγειρίτου ὄνομα, διὸ καὶ τὰ συγγραμμάται αὐτοῦ ἀπεδόθησαν ποτε τῷ Ἀριστοτέλει. Μετὰ ταῦτα ὁμοίως ἀποδοχθεῖσαι τῆς ἀπάτης ἐτιμωρήθη ὁ Ἀσιανὸς οὗτος διὰ τοῦ ἐπιθέτου Ψευδῆς. Μετεφράσθη σύγγραμμάται ἀλλομικῶν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν τίτλων Tractatus Aristotelis Alchemistae ad Alexandrum Magnum.

(2) Mangeti αὐτ. τόμ. Α'. σ. 519.

(3) Λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐποχὴν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Μωριαννοῦ τοῦ Ἐρημίτου.

(4) Histoire de la Chimie.

Saraceni philosophi (1) πραγματεύεται περὶ τινος τεργητοῦ ἄνθρωκος (carbunculus) ἢ περὶ τινος πελκινίου λίθου (bona luna), ὃς τινος ἐπέτυχε τῆς παραγωγῆς διὰ τῆς διυλίσεως τῶν οὕρων μετ' ἀργύρου, ἀσθέστον καὶ ἀνθερακούχον ἄρκαμικῶν οὐσιῶν. «Ὅλα ἔστιν ἀπύθωνα, ὡς λέγει ὁ Hoefler (2), ὁ Σαρακηνὸς (3) οὗτος νὰ ἐπέτυχε τοῦ φωσφόρου, ἢν ἄνθερακα ὠνόμασεν, ὡς διακρίθοντα ἐν τῷ αὐτῷ. Ἄλλως τε, παρὰ τῆς ὁ αὐτῆς συγγραφῆς, τοῦτο ἔστιν, ὡς ἐγγιστα, τὸ πείραμα, δι' ὃ κατὰ τὸν 12. αἰῶνα ὁ Brandt ἀνεκάλυψε τὴν φώσφορον.

Ὁ φιλόμυθος Σαχίν Ἐφένδης εὐηρεστήθη ἵνα ἐμπιστευθῆ ἡμῖν χειρόγραφον τι ἀραβικῶν τοῦ 875 ἔτους τῆς Ἐγύπτου, ἐπιγραφόμενον وكشف اخبار الحكمة في عجم الاسرار الكيما والسيميا أليف السراج العالمی علا الدين احمد بن محمد السندى Ὁ πύρην τῆς σοφίας ὡς πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς ἀληθείας καὶ ὁ ἀποκαλυπτὴς τῶν μυστηρίων τῆς Βοτανολογίας καὶ τῆς Ὀρυκτολογίας, ἐπὶ τοῦ φαινοῦ τῶν πεπαιδευμένων Ἀλαϊδδίν Ἀχμικέ μπίνι Μουχαμμέτ Ἐλ Σουδῆ τῷ 710 τῆς Ἐγύπτου ἀποθανόντος, ὡς λέγεται ἐν τῷ χειρογράφῳ.

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἀποδείκνυσαι τὴν συγγραφέα αὐτοῦ ἄνδρα μηδὲν πτοκθίντα ἢ ἐπιπρεσθίντα ἐκ τῶν δοξασίων καὶ φρονιμάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ κρίσις αὐτοῦ καὶ αἱ παρατηρήσεις τοσοῦτον ὑμῖς καὶ περρωτισμέναι εἴσιν, ὥστε ἤθελε τις ἔνευ δισταγμοῦ ἀποδώσει αὐτὰς πλησιεστέρη ἐποχῇ.

Ἐὰν λάθωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπὲρ τῆς πιθανότητος τῆς Ἀλχημίας κοινῆν πεποιθήσιν τῆς τότε ἐποχῆς, ὅτε καὶ ὁ ἀμφοβόλλων αὐτός, ὡς ὁ τὴν σήμερον ὑπὲρ τῆς Ἀλχημίας κλίτων, οὐκ ἐτόλμα ἵνα ἐπιτρέψῃ γνώμην κατ' αὐτῆς, σοφούμενος μήπως ὡς ἀμαθὴς καταγορηθῆ, λάθωμεν δὲ πρὸς τοῦτοις ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν σπικνωτάτην περὶ τὰς ἐμβριθεῖς παρατηρήσεις τῶν μεσαιωνικῶν δεξιότητων, θέλομεν ἀναμφιδόλως ἀπορήσει ἁλοδόντες τῶν Ἐλ-Σουδῆ τούτων λέγοντα

(1) Bibliothèque Nation. de Paris. Χειρόγρ. 7156. σ. 443 recto.

(2) F. Hoefler αὐτ. τόμ. Α'. σ. 332.

(3) Ἡ λέξις Σαρακηνὸς Saracenus, Sarrazin,

κατάγειται ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ سارقون سرقى (σαρκῆν, σαρκηγοῦν) Ἀνατολίτης.

« Τὸ κατ' ἐμὲ θεωρῶ ἀδύνατον τὴν χρυσοποιάν, πολλῶν δὲ μαλλόν τὸν φιλοσοφικὸν λίθον (كبري). Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ εἶδον ἰδίᾳ πείρα πολλὰς μετατροπὰς καὶ πολλὰ θάματα **كبري** **كبري** διὰ τῆς *Ἐπιστήμης τῆς Λεμίας*, ἐπειδὴ τὰ μέταλλα θεωροῦνται δικαίως ὡς σώματα σύνθετα ἔπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ χρυσοῦς ἦν κατ' ἀρχὴν κατώτερον τι σῶμα, ἀρχίζον διὰ τοῦ χρυσοῦ εἰς τὴν ἐντέλειαν ταύτην διὰ τοῦτο νομίζω, ὅτι ἴδιανά τινε θεωρεῖται τὴν χρυσοποιάν δυνατήν, ἐὰν ἐννοήσῃς τρία τινα, ἧτοι τὴ μέσον τῆς ἀπομιμήσεως τῶν συστατικῶν οὐσιῶν τοῦ χρυσοῦ, τὴν ἀναγκάσιον ποσότητα τῶν συστατικῶν τούτων οὐσιῶν, καὶ τὴν διὰ τοῦ πυρὸς ἢ δι' ἄλλου μέσου ἀντικατάστασιν τῆς πύκνωσίνου φυσικῆς ψήξεως. Ἀλλὰ, προσεπιλέγει, μέχρι τούτου ἡ τέχνη οὐα ἰδυνήθη εἰσέτι ἀναγνωρίσαι κατὰ νόμους σταθεροῦς τὰ στοιχεῖα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν χρυσοῦ, τοὺς νόμους, καθ' οὓς διέταξεν ὁ Ὑψίστος τὴν φύσιν, ἵνα παρήχη αὐτόν, τὴν σχηματισμὸν, τὴν ἐντέλη αὐτοῦ ἠέρωσιν, τὰ ἔτη, τοὺς αἰῶνας ἢ τὰς γιλιετηρίδας, αἵτινες ἀπικυθύνονται πρὸς ψῆξιν αὐτοῦ, καὶ ἐσπεόμενος οὐ δύναται εἰσέτι ἀπομιμηθῆναι, οὐδὲ ὑποθεθῆσθαι ταῖς λειτουργίαις τῆς φύσεως. »

Ἄπὸ δὲ τῆς θεωρίας ταύτης μεταβιβάζει ὁ Ἐλ-Σινδῆ εἰς τὰ ἀκόλουθα.

« Λέγουσιν ὅτι ὁ Χερμέζ-ουλ Μουσελλίς-ουλ Χικμέτ ἔφευξε τὴν μέθοδον τοῦ μετακρῆμναι τὰς ἀπλουστεράς οὐσίας εἰς χρυσοῦν, καὶ διαγυροῦνται πρὸς τούτους, ὅτι ὁ προφῆτης Σαλομών ἐννοήσῃ τὴν **كبري** **كبري** *Ἰλη-ουλ-μωράχ, Ἐπιστήμην τῆς Ἀλμῶδς (Ἰαχρῆκῆν, ἀλλ' εἰς ταῦτα ἀπιστῶ, ἕνεκα πολλῶν ἰμοι γινωσκῶν λόγων, καὶ μάλαςτα διότι ὁ Θεὸς οὐδὲν ἐπιτρέπει τὴν ἀπομίμησιν τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὡς γινωσκόμενον ἔστι ἐν τῇ Βίβλῳ αὐτοῦ (ἐν τῷ Κορνήλιῳ). »*

Εἶδομεν μεθ' ὀπίσσω τῆς ἐπιταχυνότατος συνάμα δὲ καὶ τῆς ἐξουσίας ὁ Ἄρχὸς οὗτος περὶ τῆς Ἰαχρῆκῆς ἀποφαινεσθαι. Οὐ πιστεύει μὲν εἰς τὴν μέγχι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ἀνακάλυψιν μέσου τινὸς πρὸς κατασκευὴν χρυσοῦ, ἀλλὰ μετ' ἐπιφυλάξεως, καὶ σπριζόμενος ἐπὶ λογικῶν θεμελίωσιν, ὡς οἱ νῦν γινώσκουσι, ἐλπίζει ὅτι πιθανὸν μίαν ἡμέραν νὰ διακωθῶσιν οἱ χίρνοι κόποι ἄπαντος τοῦ μετακίονος. Ταῦτα μαρτυροῦσιν ἄνδρα ἀπηλλαγμένον προλήψεων καὶ

μετέχοντα συστηματικῆς διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην παιδείας καὶ νόος οὐ τοῦ τυρόντος (1).

Ἐκτὸς τούτου ὁ Ἐλ-Σινδῆ φησίναι γινώσκον καὶ αὐτὸς τὴν φέρουσαν, διότι ἐν τῷ ἐξήθεντι αὐτοῦ συγγράμματι, ὁμιλεῖ, ὡς ὁ Al-child Bouchil, περὶ τινος τεχνικοῦ ἄνδρακος δικαστῆλῶτος ἐν τῷ αὐτότῃ.

Ὁ τελευταῖος τῶν δικαστῶν Ἀράβων γινωσκῶν (2) ἔστιν ὁ Ἄδων ὑπὸν Ἄλλ' Ἐλ-Ἰχάδε-κῆ, συγγράμματα σὺν ἄλλοις (3) ἐν Δαμασκῷ κατὰ τὸ 740 τῆς Ἐπίρας (4) τὸ συγγράμμα **بقيّة الحيرفي قانون طلب الأكربر** ἢ *Ἐταίρα τοῦ σοσοῦ* (5) ὡς πρὸς ταῦτα καθόλας τῆς ἀναδιηγήσεως τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου, ἐν ᾧ διδάσκει τὴν μέθοδον, ἧς ποιητὸν χρῆσιν ἐν τῇ ἐρευνῇ ταύτῃ. ἐξειδηόμενος ἐπὶ τοῦ ἐξῆς ἔρητο τοῦ Κορνήσιου, ὅπου διερχομένης ὑπὲρ ἐαυτοῦ «οἱ ἄνθρωποι ἀγνοοῦσι τὴν τοῦ αἰτουμένου ἰδυνάταν» τούτου δὲ ἔστι τὸ αἴτιον τῆς ἀποτυχίας αὐτῶν ἐν τῇ ἐρευνῇ αὐτοῦ.»

(1) Ἐν καιρῷ τοῦ τότε γενικοῦ ἀλχημικοῦ ζήλου καὶ ἀναβρασμοῦ, οἱ Ἀνατολικοὶ εἶλον καὶ τινε φρονησόντας, οἵτινες οὐ μόνον ἐξενεπέδοντο τὴν πιθανότητα τῆς Ἐρμητικῆς Τέχνης, ἀλλὰ καὶ συνεβούλευον τὴν ἐκ ταύτης ἀποχίν, ὡς καὶ ἕτεροι ἐξεργον τὰς μεταξὺ τῶν ἀλχημιστῶν προσπάθειαι. Ληγροῦνται δι' ὁ ἔμποδος Γινωσκῶν ἀρχοῦσας τῆς Βαγδάτης ἐπὶ Νασοῦ Ἐλ-Ρασίδ, εἶπε τὰ ἐξῆς ἐκπέων ταῖς περὶ τούτων αὐτῶν συμφωνίαι καὶ γράσει. «ἀποουάστε ἴνα τὰς ἐπισημίας ἐκτός ὄμου, τῆς Ἀρρολογίας καὶ τῆς Ἀλγορίας» διότι ἡ μὲν ἀδικως ἀξάζει τὰς τοῦ βου θήψαι, καὶ εἰς αἰωλίαν παραχίν καὶ σύγγιν τὴν ἀνήρωσιν διατηρεῖ, ἅμα βταν νομίσῃ δι' προετθε κοκκιν τι διὰ τὴ μέλλον αὐτοῦ» ἡ δὲ καταστρέφει τὴν περιουσίαν τοῦ ἐπιχειροῦστος ἀνευ ἐπιτυχίας τοῦ ποθυομένου (d'Herb. αὐτ. σ. 291—2). Ἀργότερον δὲ ὁ Σαοδῆ διὰ τοῦ ὄρατος ἐκείνου ἡμισίχου ἐεεράζει ἐν οὐαί ἕξεται τὸς ἀγνοῦσας ἐρεῖνας τοῦ ἀλχημιστοῦ.

كبري كبري كبري

«Ὁ ἀλχημιστὴς ἀπέβλεπεν ἐν θήψαι καὶ ἐν δυστυχία.»

(2) J. Leo, libellus de viris quibusdam illustribus apud Arab. ἐκδ. Holtzinger, 1660. figur. 4.

(3) Ὁ Ἰχάδεκῆ ἐξεποίησε καὶ συλλογὴν πέντε ἀρχαίων συγγραμμάτων, ἧς ἐπιγράφεται **المصباح في علم الفتحاح**

Ὁ φανὸς διὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς Κλειδοῦ καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀλχημιστῶν τοῦ II. αἰῶνος τῆς Ἐπίρας, ἦν ἐπιγράφει διὰ τοῦ μυστικοαστρολογικοῦ τίτλου ἢ ἀνατολή τῆς Σελήνης ὑπὸ τὴν προεδρείαν καὶ ἐπιπέλειαν τῶν χρυσοῦν ψηγμάτων (F. Hoefler αὐτ. τόμ. Α'. σ. 308).

(4) d' Herb. αὐτ. σ. 493.

(5) Τούτου ἔδωκεν ἕνα μεταφρασθῆ καὶ ἢ ἐπιθυμία τοῦ σοσοῦ κατ. ἀλλ' ἤθελεν ἀπο/έσει τοῦ ἀνατολικῶν αὐτοῦ ἕλας.

Ὁ Sédillot (1) διακρίνειται, ὅτι πρῶτος ὁ Τζαλδεκὴ ἀναφέρει τὴν λέξιν **أَكْبَر** (αἰσὶρ) ἔν τινι συγγράμματι αὐτοῦ, ὅπου ἐστὶ τὸ ὄνομα ἡμῶν ἀνωθι μνημονευθέν. Ἐὰν δὲν συνεμερίζομεθα τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ λέξις αὕτη πολὺ ἀρχαιότερα ἐστὶ, ἢ ἠέλομεν βεβαίως παρατηρήσει τῷ γάλλῳ ἱστοριογράφῳ, ὅτι πολὺ πρὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ **أَكْبَر** ὁ τῷ 710 τῆς Ἐγύπτου ἀποθανὼν Ἑλ-Σινδὴ τῆς λέξεως ταύτης μνησθῆναι ποιεῖται (2).

Τὸ ὄνομα τοῦ Τζαλδεκὴ πολλάκις καὶ ὑπὸ πολλῶν παρεμφερῶν, ὡς ὑπὸ τοῦ Hoefler προσέροντος αὐτὸ ἐπὶ τῷ γερμανικώτερον Dschildegi (3), τοῦ Sédillot, Gunkleki (4) καὶ λοιπῶν ἐκτὸς δὲ τῆς παρεμφερῶσεως ταύτης ὁ δεύτερος τίθησι (6) τὸν Τζαλδεκὴ κατὰ τὸ 1252, ἐν ᾧ ἐστὶ καὶ ἓνα ἐλόκληρον αἰῶνα μεταγενέστερος.

Δ

Τελευτώντας, νομιζόμεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄπορον τὸ εἰπεῖν καὶ τινα περὶ δύο μεγάλων χυμικῶν ἐφευρέσεων τῶν Ἀράβων, ὧν τῇ μὲν πρώτῃ ὀφείλει ὁ κόσμος τὴν τῶν φῶτων διάδοσιν καὶ ἐξάπλωσιν, τῇ δὲ δευτέρῃ ἡ στρατηγικὴ τὴν τελειοποιῆσιν αὐτῆς ἐπὶ βλάβῃ δυστυχῶς τῆς ἀνθρωπότητος. Αὗται δ' εἰσὶν ὁ χάρτης καὶ ἡ πυρίτις.

Ὁ περιφημοὺς βιβλιογράφος Καζιρὴ ἀνεκάλυψε τὴν ἀληθῆ πηγὴν τοῦ χάρτου, ὡς ἀκολούθως:

Ὁ χάρτης ἦν γνωστὸς ἀρχαίως ἐν Σινικῇ, ἔνθα κατασκευάζετο ἐκ μεταξῆς, ὡς καὶ ἐν Ἰαπωνίᾳ ἐκ καννάβου, ρλοισῶν συκκιμίνης καὶ ῥιζοχάρτου. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 30 τῆς Ἐγύπτου (κατὰ τὰ μέσα τοῦ 7. αἰῶνος) ἐργαστάσιον σινικῶ χάρτου συνετήθη ἐν Σαμαρκάνδῃ, μετὰ δὲ πενήτηκοντα ἔτη, κατὰ τὸ 706, Γουστουρ Ἐμρὸς τις, Μάκιος, ἐφευρε τὴν μέθοδον τῆς διὰ βράμβου κατασκευῆς αὐτοῦ. Τοῦτο τρα-

νῶς ἀποδείκνυσι χωρίον τι τοῦ Μουχάμμεδ-ουλ-Γαζαλί, ὅστις κατὰ τὴν ὑπὸ Καζιρὴ λατινικῆν μεταφράσιν λέγει.

«Amo Egitae 98, quidam Josephus, cognomento Amrū omnium primus chartam in urbe Meccanā invenit, ejusque usum Arabibus induxit.»

Ὁ δὲ εὐσυνειδητὸς ἱστορικὸς τῶν Μαύρων τῆς Ἰσπανίας Louis Viardot θεωρεῖ ὡς ἀπόδειξιν τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἐφευρέσεως τοῦ ἐκ βράμβου χάρτου καὶ τὸ ἀκόλουθον.

«Une preuve que les Arabes et non les Grecs du Bas Empire, comme on l'a prétendu longtemps, sont les inventeurs du papier de coton, c'est qu'un savant grec chargé, au rapport de Montfaucon, de dresser le catalogue des vieux manuscrits de la bibliothèque royale de Paris, sous Henri II, le nomme toujours papier de Dumas (1).

Τοῦτο παρίσταται ἡμῶν ἀνεπαρκές· λαπτέον ὅμως ὑπ' ὄψιν, ὅτι κατὰ τὸν 14. αἰῶνα οἱ βιομήχανοι τῶν Ἀράβων συνέστησαν ἐργαστάσιον χάρτου ἐκ βράμβου, καννάβου καὶ λινού, ἐν Xativa (San Felipe), ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο καὶ ὁ ὕψατος τῶν Ἀράβων Γεωγράφου Σερίφ-ουλ-Ἰδρισὴ (2), καὶ ἐν Σέπτα τῆς Ἀρμαίας. Ὁ δὲ τρόπος τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, γενόμενος ἐν Εὐρώπῃ γνωστὸς, ἤρξατο ἐφαρμοζόμενος, τοῦθ' ὕπερ ἐπήνεγκε τὴν κατὰ μικρὸν ἐν ὅλῃ τῇ Δύσει χρῆσιν τοῦ χάρτου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ παπύρου καὶ τῆς μεμβράνης (3).

Ταῦτα μὲν περὶ τοῦ χάρτου· μεταβῶμεν δὲ ἤδη εἰς τὴν πυρίτιδα, ἥτις τοσαύτας ἀντιλογίας ἐγέννησε παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τοῦ 16. αἰῶνος.

Ἡ πυρίτις φάνεταί οἷσα ἀρχαιότητα, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων περὶ τινος βροντοποιοῦ σκουαίας λεγόμενα. Οἱ ἱερεῖς κατ' αὐτοὺς ἐμυλοῦντο τὴν βροντὴν καὶ τὸν κερκυνὸν κατὰ τὰς τελετὰς τῶν μυστηρίων τῆς Ἰσιδος καὶ τῶν Ἑλευσινίων. Διαγούνται δὲ μετ' ἐκπλάξεως τὴν ἀυθάδειαν

(1) L. Viardot Essai sur l'histoire des Arabes et des Mores d'Espagne. Paris 1833. 2 τόμοι. εἰς 8ον τόμ. Β' σ. 140.

(2) كتاب زهرة المشتاق في احتراق الافاق تأليف الشريف الادريسي الجزء الاول من الاقليم الرابع

(3) L. Figuer Les Grandes Inventions. Paris 1865. εἰς μ. 8ον σ. 50.

(1) L. A. Sédillot αὐτοῦ σ. 397.

(2) Ὅρα τὸ ἀνωθι χωρίον αὐτοῦ, ἐν τοῖς περὶ τοῦ παρὰ τοῦ Σαλίν Ἐφένδη δαιτυμόντος ἡμῶν χειρογράφου λεγομένοις.

(3) F. Hoefler αὐτ. τόμ. Α'. σ. 308.

(4) Sédillot αὐτ. σ. 397.

(5) αὐτοῦ.

καὶ ἀλαζονίαν τοῦ Σαλμονέως ἀξιούντων τὴν κεραυνὸν καὶ τὴν ἀστραπήν ἀπορραμίσθαι (1). Δίων ὁ Κρίστου ἀναφέρει, ὅτι ἡ Καλλινοῦλα ἐκαιχάτο, ὡς δυναμὸς ἐξισοῦσθαι πρὸς τὸν Δία κατὰ τὴν τοῦ κεραυνοῦ χρείαν, ἅτε καὶ αὐτὸς κεραυνοβολῶν εἰς τὴν ἀέρα διὰ μηχανῆς. «Βρονταί· ἐκ μηχανῆς τινος ἀντεβρόντα (2).» Κατὰ δὲ Φιλόστρατον οἱ σοφοὶ τῶν Ἰνδῶν κεραυνοὶ τὸν ἐγγυθὸν ἀπόθουον (3). Ἄλλα ταῦτα οὐκ εἰσὶ, νομίζομεν, ἱκανὰ, ἵνα πείσωσιν ὅμως, ὅτι οἱ Ἀρχαῖοι καὶ τὴν πυρίτιδα ἐφύρισσκον ἄλλως τὰ χωρία ταῦτα οὐκ ἂν διέφρανον τὸν ἐξωδερκῆ ὀρθαλμὸν τοῦ ἐνδόξου Dufrenoy. Διὸ καὶ μεταβιβάζομεν εἰς πιθανότερα.

Ἀποδεικνυμένον ἐστὶ τὴν σήμερον, ὅτι οἱ Σῆνοι καὶ Βυζαντινοὶ ἐφορήθησαν τὴν ἰδέαν τῆς σκευασίας ταύτης τοῖς Ἀρχαίοις, οἵτινες ἐφύρισον τὴν νιτρικὴν πυρίτιδα διὰ προσθήκης ἄλλων οὐσιῶν εἰς τὰς οὐσίαις, εἰς ὅν συνέκρινον τὰ πυροτεχνήματα, καὶ τινες πολεμικῶν φλεγματικῶν οὐσιῶν τῶν Σινῶν, ὡς καὶ τὸ ὑπὸ Καλλινοῦ ἐφραμβῆν Ἑλληνικῶν πυρ.

Οἱ Ἀραβῆς, ὡς φαίνεται, πρῶτον συνήψαν τὸ νίτρον εἰς τὸ θεῖον καὶ τὴν ἀνθρακκῆ, εἰς ὃν συνέκρινον τὸ Ἑλληνικὸν πυρ (4), ὅπερ ἐδιδάχθησαν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς μάχαις καὶ νουμαχησίαις αὐτῶν, καὶ ὅπερ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ποσάβησαν ἐπιήνεγκαι θεῖον κατὰ τὰς ῥάλλαγμας τῶν σκουροσφῶν, ὡς καὶ ἡ πυρίτις μετέπειτα κατὰ τὰς ῥάλλαγμας τῶν τέκνων τῆς Ἰβηρίας.

Ἐν τούτοις οἱ λαθόντες ὑπ' ὄψιν τὰ χωρικά τοῦ Spondanius ὑπέθεσαν, ὅτι πρῶτοι οἱ Ἄγγλοι, κατὰ τὸ 1316, ἐποίησαντο χεῖρας τῆς πυροκόνου. Ὁ Spondanius δηγρεῖται, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐφείλουν τὴν κατὰ τὸ 1316 ἐν Γρόου νίκην αὐτῶν εἰς σιδηρᾶς σφάρας κεραυνοῦ δίκην ἐκσπρονδονίζουμένης διὰ βομβῶν «Indeque coeplam inter Francos confusionem auctam valde fuisse hombaridis quibus Angli, candentes ferreas glandes horrifico sono emittentes o-

quos terrere sessorosque magnamque occisionis cladem intulere (1).» Ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου ἐφειδόμενοι εἶπον, ὅτι ἡ μάχη, ἐν ἣ κατὰ πρῶτον ἐγένετο χεῖρας τῆς πυρίτιδος, ἢ ἡ ἐν Γρόου ἄλλ' ὑπάρχουσαν ἱστορικῶν παραδείγματα καὶ πρὸ τῆς μάχης ταύτης, ὡν τινὰ θέλομεν ἀπαριθμήσαι.

Α'. (2) Ἐν τῇ νουμαχίᾳ μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Γουάνδος καὶ τοῦ ἑμίρου τῆς Σεβίλλης κατὰ τὸν ΙV. αἰῶνα μετεμειρίσθησαν τὴν νιτρικὴν πυρίτιδα πρὸς ἐκσπρονδονίσαν βλαβημάτων (3).

Β'. Ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Νιέβλης, κατὰ τὸ 1257, οἱ Ἀραβῆς ἐβρίπτουν κατὰ τοῦ ἐγγυθῶ σφάρας (4).

Γ'. Τὸ 1321, ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Βαζέζης ὑπὸ Ἰσραήλ βασιλέως τῆς Γρανάτης, ἐγένετο χεῖρας τῆς πυροκόνου (5).

Δ'. Ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ἀλγεζίρας (Algeziras دجزيرة) κατὰ τὸ 1342, ἦτο τέσσαρα ἑτα πρὸ τῆς ἐν Γρόου μάχης, οἱ Μαῦροι ἐπυροβολῶν κατὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Mariana ὁ δὲ Ferreras, ὃς τὸ χωρίον παραθέτομεν, λέγει φησὶς, ὅτι αἱ σφάραι ἐξεσπρονδονίζοντο διὰ πυρίτιδος (6). Y esta es la primera vez que se halla en la historia el uso de la polvora, porque con ella se arrojaban las ballas.»

Οἱ Ἑβραῖοι, ἀρ' οἷ ἄπαξ καὶ δις ὑπέστησαν καταστροφῆς καὶ ἦττας ἐν ταῖς πρὸς Ἀραβῆς καὶ Μαῦρους τῆς Ἰσπανίας πόλεμοις αὐτῶν, διδάχθέντες ἰδίᾳ πρὸς τὰ μεγάλα τῆς πυροκόνου ἀποτελέσματα μετεμειρίσθησαν ἐπὶ τέλους αὐτῶν, ὡς τὸ κυριώτερον τῶν μαχῶν ὅπλων. Ὡς δὲ φαίνεται ἐκ τῆς ἐν Γρόου μάχης, οἱ πρῶτοι τῶν Ἑβραίων οἱ ἐκ τῆς σπουδαίας

(1) Spondani, Annal. cardin. Baronii continua-tio καὶ ἐπιλ. ad. am. 1346.

(2) Ὁ Sédillot νομίζει ὅτι ἦδη κατὰ τὸ 690, οἱ Ἀραβῆς ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Μέκκας μετεμειρίσθησαν βόμβας (αὐτ. σ. 438). ἄλλ' ὁ Noël des Vergers (l'Arabie, Paris, 1847, εἰς 809 σ. 309, στήλ. α.) λέγει ὅτι ἐν ἧσαν ἡ μηχανὴ, δι' ἣν ὁ Χατζῆς ἐξεσπρονδονίζου εἰς τὰς πόλιν Ἀθῶν.

(3) Sédillot αὐτ. σ. 438.

(4) Lachère Diction. Univers. Paris 1856. εἰς 409 λ. poudre. Ch. Dreyss Chronol. Univers. Paris, 1864. εἰς 420 σ. 356. στήλ. α.—Bouillet Diction. des sciences etc. λ. poudre.

(5) Sédillot αὐτ. σ. 438.

(6) Watsons Chemical essays. τόμ. Α'. σ. 327—Sédillot αὐτ. σ. 438.—F. Hoefler. αὐτ. σ. 485. κτλ.

(1) Virg. Aen. VI, 585. Valer. Flacc. I. 662—Hyg. fab. 61 καὶ 250.

(2) Δίωνος τοῦ Κασσίου, Ἱστορ. Ρωμ. ἐν Καλιγούλ. 662.

(3) Φιλόστρατου, ἐν βίῳ Ἀπολλων. Β'. 33.

(4) L. Figuier, Les Grandes Inv. ἐν τῇ περὶ πυρίτιδος. Παρατηροῦμεν τῇ L. Figuier ὅτι τὸ νίτρον προσέφη ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῇ θείῃ καὶ ἄθρακι, οὐχὶ ὡς νομίζει μόνον κατὰ τὸν ΙΔ'. αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ πρῶτον, ὡς θέλομεν εἶναι.

ταύτης ἐφευρέσεως ὠρελαθέντες εἶπιν οἱ Ἄγγλοι. Δύο ἄνδρες ὑψηλῆς περσιώτης, τῶ γένους Ἄγγλοι, οἱ κόμητες de Derby καὶ de Salisbury παρερέθησαν ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Ἰσπανικῶν στρατευμάτων πολιορκίᾳ τῆς Ἀλξάνδρειας, καὶ κατὰ Watson (1) πιθανῶς οὗτοί εἰσιν οἱ μεταδόντες τὴν πυρίτιδα τοῖς ἑαυτῶν συμπατριώταις.

Ἄλλ' εἴπομεν καὶ τίνι οἱ Εὐρωπαῖοι ἀπέδιδον τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην.

Οὗτοι ἰδόντες ἐν τῷ συγγράμματι Ἀλβέρτου τοῦ Μεγάλου *De Mirabilibus Mundi* (2) περιγραφὴν τινὰ διαφορομένην (3) τῆς πυρίτιδος, ἐνόμισαν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τῆς πυρίτιδος ἐφευρέτης. Τοῦτο οἱ μὴ λαθόντες γνώσιν τοῦ ζῆου συγγράμματος Ἀλβέρτου τοῦ Μεγάλου ἐνόμισαν καὶ διὰ τὸν Ἄγγλον Roger Bacon, ὅστις ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *De secretis operibus artis et naturae et nullitae magiae* (4) περιγράφει τὴν πυρίτιδα ἀλχυρικώτατα:

«... Sed tamen salis petrae *Luru Vopo Vir Can Utri* et sulfuris: et sic facies tonitrum et coruscationem, si scias artificium.» Ἦτοι, «πρὸς ἀπομίμησιν τῆς ἀστραπῆς τε καὶ βροντῆς ληπτέον νίτρον, θεῖον καὶ *Luru Vopo Vir Can Utri*,» ὅπερ συμβολικῶς ἐμφάνει τὴν ἄνθρακα.

Ἄλλω πάλιν ἐθεώρησαν ὡς τῆς πυρίτιδος ἐφευρέτην μοναχόν τινὰ τῆς Γερμανίας Berthold Schwartz τοῦνομα, εἴτε μὴ λαθόντες ὑπ' ὄψιν τὸν Albertus Magnus καὶ τὸν Roger Bacon, εἴτε πάλιν ἀγνοοῦντες τὰ ὑπὸ τῶν δῶω τούτων ἐνδόξων ἀνδρῶν περὶ πυρίτιδος λεγόμενα.

Τὴν δὲ σήμερον ἀναγνωρίζεται χειρογράφον τι ἀραβικὸν τοῦ II^{ου} αἰῶνος συγγραφὴν ἐπὶ τῆς ἐν Ἀραβίᾳ τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου τοῦ IV^{ου} σταυροφορίας, ὡς πρῶτον περὶ πυρίτιδος μνεῖν ποιοῦμενον (5). Τὸ χειρογράφον τοῦτο, ὅπερ δὲν ἐνομαζόσουν, ἐστὶ, νομιζόμεν, τὸ

الفون
كتاب الخزون جامع الفون
سوتنوس τὴν ἀκόλουθον συνταγὴν τῆς πυρίτιδος εὑρομεν ἐν τῇ

πλουσίᾳ βιβλιοθήκῃ τοῦ αἰδίουμου Στεφάνου Καραθεοδωρῆ (1).

« Περιγραφή τῆς ἐν τοῖς τηλεβόλοις τιθεμένης σκευασίας.

« (Ἀξθε) νίτρον δεκα ὀκταμύα, δῶω ἄνθρακος, μίαν καὶ ἡμίσειαν θεῖου» τρίψον καλῶς ταῦτα, καὶ πλήρωσον εἰς αὐτῶν τὴ τηλεβόλον ἀκριβῶς κατὰ τὸ εἶπον. Κατασκευάσον ἀπολούθως ἐμβολία ζῆλινον παρὰ τινι τρυφευτῇ, ἀνάλογον τῆς διαμέτρου τῆς τοῦ τηλεβόλου ὀπῆς, καὶ εἰσάξον αὐτὸν ἰσχυρῶς. Μετέπειτα εἰσάξεις τὴν σφαιραν ἢ τὴν (πυρροβόν) *πέλοσ*, καὶ μεταδίδεις τὸ πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τῷ τοῦ τηλεβόλου κοιλώματι. Τὸ δὲ τηλεβόλον κατασκευαζόμενον δεόν ἵνα διαπυρπάται ἐσωτερικῶς μέχρι τῆς πυρκαμίας, ἥτοι ὁ πυθμὴν αὐτοῦ δεόν ἵνα μὴ ὑπερβαίη τὴν ὀπῆν, δι' ἧς μεταδίδοται τὸ πῦρ, διότι ἐὰν διεσπράτα μακρότερον τῆς πυρκαμίας ἢ ἀπὸ ζένης δυοστύχημα τῷ πυροβολιστῇ (2) ».

(1) Ἡ Εὐγενεστάτη Κυρία Λουκία Καραθεοδωρῆ εὐχερестήθη ἵνα βοηθήσῃ τὰς μελέτας μου, ἐπιτρέπουσά μοι ν' ἀρυσθῶ πλείστα βιβλία ἐκ τῆς πολυβιβλίου τοῦ σοφοῦ συζύγου αὐτῆς βιβλιοθήκης.

(2) صفه الدوا الذي تحطه في المدافع

عباره باردوق عشره فحم درهمين كبريت درهم ونصف
لحمه تماماً وتلماً ثلث المدفع ولا تملأ أكثر ولعمل له مدفع
خشب عند الخراط على قدر المدفع وتذكر فيه بقوة
ويحط عليه البندق او السهم واعطيه النار في الذخيرة
وتقسيم المدفع تحت الجرس ان كان اعنى من الجرس
فيوه عيوب ويثلكم ازاحى (من الكتاب الخزون جامع
الفون).

Et καὶ ἡ λέξις: مدفع (μεδφέε) ἀποπέμπον εἶναι καταλληλοτάτη πρὸς ἑκταραὶν τοῦ τηλεβόλου, οὐχ ἦτοον τὴν σήμερον ἡ λέξις αὕτη ἐξηγεῖται ἐν Τουρκίᾳ πολεμικῶν πρόχημα· τὸ δὲ τηλεβόλον λέγεται παρ' Ὀθωμανοῖς: طوب ^ἢ طوب (τὸ π ἢ τόμπ), ὅπερ, νομιζόμεν, σχετίζεται πρὸς τὸ λατίν. *lulus* σελήν.

Ὁ κόμης Rzuvinski, ἐν τινι ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν de Hammer ὁμιλῶν περὶ τοῦ συγγράμματός τούτου, πρῶτον μὲν λέγει, ὅτι ἀνέκει τῇ ἐποχῇ τῶν σταυροφοριῶν, ἀκολούθως δὲ φάνεται ἀγνοῶν τὴν σημασίαν τῆς λέξεως باردوق (μπαρδούκ) ἢ, λέγει ἐν οὐδενὶ λεξικῷ εὐρίσκω - (Fundgruben des Orients Βιβλ. τ. 418). Ἐνταῦθα τοῦτο σημαίνει بارود (μπαρδού) νίτρον τὸ δὲ باردوق ἀπλοῦν ἀντιγραπικὸν σφάλμα ἐστὶ. *Arzuvici* عضويوس (ζῆλου)

(1) Ἐνθ' ἂνω.

(2) Argenterat. 1493. εἰς 80ν.

(3) F. Hoefler αὐτ. τόμ. Α'. σ. 367.

(4) Epistola fratris Rog. Baconis. De secretis operibus artis et naturae et nullitae magiae. Opera Joh. Dee Londiniensis. Hamburg 1618, 12... (80 σελ. 62ς). Mangeti Biblioth. Chim. τόμ. Α'. 616.

(5) Lachâtre ἐνθ' ἂνω—Bouillet ἐνθ' ἂνω.

Ἄλλὰ, προγενέστερον καὶ τῶν ἔργων Ἀλβέρτου τοῦ Μεγάλου καὶ τῶν τοῦ Ρογήρου Βακωνῶν, καὶ τοῦ ἀραβικοῦ χειρογράφου τῆς σαρδουρίας τοῦ Ἀνδρέου Λοδολόγου, ἐξεπονήθη σύγγραμμά τι, ἐν ᾧ τις ἀπαντᾷ σαφεστᾶταιν τῆς πυροκόνουως περιγραφῶν.

Ὁ περὶ τὴν Γ. αἰῶνα ἀραβὸς Ἑλληνας (1) Marcus Graecus, ἐν τῶν τῶν μόνων λατινιστῶν διασωθέντων συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἐν τῷ *Liber Ignium*, περιγράφει κάλλιστα τὴν πυρίτιδα λέγων.

Accipias lib. I sulfuris vivi, lib. II carbonum vitis vel salicis, VI lib. salis petrosi, Quae tria subtilissime terrantur in lapide marmoreo κτλ. (2).

Νομίζομεν ὅμως, ὅτι ὁ γραικὸς Marcus Graecus ἐστὶ τῆς ἀραβικῆς σχολῆς, καθότι ἐν τῷ ἄρθρῳ συγγραμμάτι ἀναφέρονται πολλὰ λέξεις ἀραβικοῦ σχηματισμοῦ ὡς alkitrān, albacarium, κτλ. Ἀλλὰ δὲ ἐὰν ὁ Marcus Graecus ἐδιδάχθη καὶ τὴν πυρίτιδος σκευσίαν ἐκ τῶν Ἀράβων, ἢ ἐκ αὐτῶν ἐστὶν ὁ τὴν κατασκευαστικὴν ταύτην σκευσίαν ἐπινοήσας. Οὐχ ἦσαν τὸ σύγγραμμά αὐτοῦ ἐστὶ τὸ πρῶτον τῶν περιεχόντων λεπτομερεῖας, περὶ τῆς σκευσίως τῆς πυροκόνουως, ἐπὶ δὲ καὶ τῶν μυσίων αὐτῆς ποιουμένων. Οἱ Ἕλληνες ἴσως δύνανται διακριτικτικῶς τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην τοῖς Ἀράβων, ὡς καὶ οἱ Ἀραβῆς δικαίως διακριτικτικῶς ἐπιδοῦναι τὴν τοῖς Εὐρωπαίοις.

Ἐν τούτοις ἡ πυρίτις ἐστὶν ἔργον οὐχὶ ἐνὸς ἀτόμου, ἀλλὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ συνόλου τῶν αἰώνων. Μικρὰ περίοδος συνεχῶν βελτιώσεων καὶ πειραμάτων ὑπὲρ διαφόρων ἐθνῶν γενομένων ἐν τῇ σκευσίᾳ τῶν κωστικῶν μιγμάτων καὶ γραικτικῶν αὐσίων, ὧν ἐδήμνητο ἐκπαλὶ χρῆσις ἐν ταῖς μάχαις, παρήγαγε διὰ τῆς ρωσικῆς τῶν τεχνῶν προόδου τὴν ἰσχυρὰν καὶ κατασκευαστικὴν ταύτην σκευσίαν, ἥτις τοσαύτην ἐμελλε νὰ ἐξασκησῆ ἐπίδοξον ἐπὶ τὰς τύχας τῶν νεωτέρων λαῶν.

λέγεται ὁ *Asius lapis*, ἐξ οὗ ἐξάγεται τὸ νήτρον, ὅπερ *ارود* καλεῖται ὡς καὶ ἡ ἐκ τούτου κατασκευαζομένη πυρίτις. Ἄλλως, τὸ ἐκεῖ ὁ Κ. Ruzuski ἵνα ὑποθέσῃ, ὅτι *ارود* σημαίνει ἐνταῦθα *ارود* διὰ τὸν λόγον *ارود* ἢ *ارود* ἐστὶν ἔγγυς τοῦ *ارود* β'. ἀνεφερομένων τῶν οὗων γνωστῶν συστατικῶν ἔμενε τὸ τρίτον.

(1) F. Didot Biogr. Générale). Marcus Graecus.

(2) Appendice au tome 1er de l'histoire de la Chimie ἐν Hoefler aut., τόμ. Α'. σ. 491.

Τὰς γραικῆς, κύριαι, τῶν Ἀράβων ἐργασίαις ἐξεθέσαμεν κατὰ τὸ ἐνόν. Πρὶν δ' ἀποχωρισθῶμεν τῆς φιλοσοφίας καὶ μουσικοτραγῶν ταύτης ἀμυγρῶως, ἐπιτραπήτω ἡμῖν ἵνα ἀντὶ ἐπιλόγου βῆσῃμεν τὰ ἐξῆς ἄρθρῳ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ΑΡΑΒΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.

Ὁ Ἀραβὸς, ὁ πατὴρ τῆς Χημείας καὶ Φαρμακευτικῆς, ὁ ἀληθὴς τῶν Μαθηματικῶν εὐεργέτης, ὁ δεκτικὸς πολλὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας ἐκ τῆς ἀλήθειας καὶ ἀποδείξεως, ἐστὶν ὁ μόνος φανὸς ὁ λάμπων ἐντὸς τοῦ γενικοῦ αἰσίου.

Ὁ Ἀραβὸς δὲν ἐλαττώθησε τὴν φιλόσοφον, ἥτις ἤναψε τὴν θρησκείαν τοῦ φανῶ αὐτοῦ, ἀλλ' αἰετοῦτε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα θεώρει ὡς τὰς μόνους σωτηρίας σκηνίδας, αἵτινες διέσωσαν αὐτὸν ἐκ τῆς τρικυμίδουσι θαλάσσης τῆς ἀμυγρῆς.

Ὁ Ἀραβὸς ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ φέρει εἰσέτι θάλλοντας δύο στεφάνους τὸν στέφανον τῆς Δόξης, καὶ τὸν στέφανον τῆς τῶν μεταγενεστέρων Εὐγνωμοσύνης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΤΑ', ΤΒ', ΤΓ', καὶ ΤΙΑ'. Συνεδριάσει).

Ἡ Γλωσσολογία (Sprachwissenschaft) ἀνήκουσα εἴτε εἰς τὰς ρωσικὰς ἐπιστήμας, εἴτε τὰς ἱστορικὰς, κύριον ἔργον ἔχει τὴν ἐρευνᾶν καὶ περιγραφῆν τῆς συγγενείας τῶν γλωσσικῶν στελεχῶν, δηλ. τῶν ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχηγούου γλώσσης καταγομένων γλωσσῶν, καὶ τὴν κατάταξιν τῶν κλάδων τούτων κατὰ γενικὸν σύστημα. Μέχρι τοῦδε ὀλίγα γλωσσικὰ τελέγη ἀκριβῶς ἐρευνήθησαν, διὸ καὶ τῆς γλωσσολογίας τὸ ἔργον, ἐπιστήμης σχετικῶς λίαν νεαρῆς, ἀπείκειται κυρίως εἰς τὸ μέλλον.

Ἡ γλωσσολογία προὑποτίθηται κατὰ ταῦτα βῆσιν τὴν γλώσσων, ἥτις εἶναι ἡ διὰ φωνῆς ἐκφρασις τῶν διανοητικῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἡ ἐπὶ ρωσικῆς βῆσεως ἐκφρασις τοῦ δικαιοῦσθαι. Ὁ λόγος φέρει λοιπὸν ἡμᾶς ἀναγκασίως εἰς τὴν γλώσσων, περὶ ἧς προτάσσομεν βραχέα τινὰ πρὸς εὐχρηστέρων κατ'ἀλήθειαν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἔμακτος.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

α) Περὶ γλώσσης καθόλου.

Ἐάν τί καλούμεναι πάντε αισθήσεις τοῦ ἀνθρώπου διακρίβάζωσιν εἰς τὴν ψυχὴν πᾶ φαινόμενα τοῦ ἔξω κόσμου, ἡ γλῶσσα διακρίβάζει τὰς ιδέας καὶ ἐν γενεῖ πάντα τὸν βίον τοῦ πνεύματος εἰς τὸν ἔξω κόσμον, καὶ ποιεῖ ὅλον τὸ εἶδέναι καὶ δικαιοῦσθαι τῶν καθ' ἕκαστα ἀτόμων κοινὴν κτήμα ἀπάντων, τῶν συγγενῶν καὶ ἐπιγινόμενων, καὶ τὰνάπαινον ὅλον τὸ εἶδέναι καὶ δικαιοῦσθαι τῶν πρὸ ἡμῶν καὶ τῶν συγγενῶν μεταβάλλει εἰς ἴδιον ἡμῶν κτήμα. Πάν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης μέχρι τοῦδε ἄξιον λόγου διανοήθη, καὶ ἔπραξε, καὶ τῆς προσωρικῆς ἡ ἐγγράφου περὶδοσεως ἄξιον ἔκρινεν, ἀνάκει διὰ τῆς γλώσσης εἰς τε τὴν παρούσαν καὶ τὰς ἐπερχομένας γενεάς· οὕτω δὲ πᾶσα κατόπιν γενεὰ ἐκπροσωπεῖ συγγενῶν· ὅλας τὰς πρὸ αὐτῆς, εἶναι τρόπον τινα τὸ ζῶον αὐτῶν. Διὰ τῆς γλώσσης μόνος εἶναι δυνατόν ἡ ἀνθρωπότης νὰ ὑψωθῆ ἐκ τῆς ζωόδου καταστάσεως, ὡς περὰ πολλοῖς τῶν φυσικῶν λαῶν καὶ νῦν ἐστὶ περὶτρέψεται, εἰς ὑψηλοτέραν, πνευματικὴν μόρφωσιν, εἰς τὸν πολιτισμὸν, καὶ ὡς οὐδεὶς ἀπροκατάληπτος δύναται νὰ ἀρνηθῆ, εἰς ὑψηλοτέραν ἠθικὴν. Διὰ τῆς γλώσσης μόνος εἶναι δυνατόν, ἵνα τὰ διὰ τῆς πείρας τῶν προγόνων κεκτημένα γένησιν καὶ ἡμέτερον κτήμα, διότι αὐτὴ εἶναι τὸ μέσον, δι' οὗ αἱ γνώσεις, καὶ αἱ πρότεροι γενεαὶ μετὰ πληθὺν μεμονωμένων συμβεβηκότων ἐκτίσαντο, βραχυτέρον καὶ εὐχερέστερον μεταδίδονται εἰς τοὺς μεταγενεστέρους· ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα, ἡ μάλλον διὰ τῆς γλώσσης τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἔχει μόνον τὰ αἰσθητὰ ἢ πνευματικὰ φαινόμενα καθ' ἕκαστα εὐκόλως καὶ διαρκῶς δύναται νὰ κατέσχη, ἀλλὰ διὰ τῶν αὐτῶν μέσων καὶ τὸν φυσικὴν ἢ ἠθικὴν νόμον τὸν περιλαμβάνοντα καὶ διακρατοῦντα τὰ πο. ε. λ. α., δηλ. ὅλα τὰ καθ' ἕκαστα ὅμοια ἢ συγγενῆ φαινόμενα, τὴν ιδέαν καὶ τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, μονιμοποιεῖ, εἰς ὧν τὴν κατανοήσιν καὶ τελειότεραν πνευματικὴν κτήσιν αἱ ἐπιγινόμεναι γενεαὶ σχετικῶς εὐμεγέστερας ἰδιαιτέρας πείρας καὶ διδασκαλίας χρῆζουσιν. Οὕτω δὲ

μόνον δυνάμεθα καὶ τὸ εἶδέναι τῶν πρὸ ἡμῶν καθ' ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην ἐνεργητικότητα ἀπὸ παντοδαπῶν πλανῶν νὰ καθάρωμεν, καὶ διὰ νέων κτήσεων κατὰ βίθος καὶ πλάτος πολλαπλασιάσωμεν· μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὰς προόδους τοῦ πολιτισμοῦ, ὡς ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῶν βλέπομεν. Ἄνευ τοῦ ἀληθοῦς θείου δώρου τῆς γλώσσης ὁ ἄνθρωπος ἤθελεν ἔχει τὴν αὐτὴν μοῖραν τοῦ κτήσιν, περὶ ὧν οὐδεὶς γίνεται κατὰ πνευματικῆς μορρώσεως καὶ περὶ αὐτῶν ἀναπτύξεως, ὡς στερουμένων τοῦ δώρου πρὸς μετάδοσιν τοῖς ὁμοίαις αὐτοῖς τοῦ αἵτου τῶν διὰ τῆς πείρας κεκτημένων γνώσεων· ἐστὶ δὲ καὶ τοῦ νόμου τοῦ διήκοντος ἐν τοῖς πολλοῖς ὅπ' αὐτῶν παρηχημένοι. Ἐκ τούτου ἐπιτεταί, ὅτι ὁ νῦν πύθικος οὐδόλως εἶναι ἱκανώτερος ἢ ἀπλούστερος τῶν πρὸ αὐτοῦ.

Ἐάν λοιπὸν ἡ γλῶσσα σκοπῆ νὰ καταστήσῃ προσωπὴ τὰ ὑπὸ τινῶν ἀνθρώπων ἢ λαῶν κεκτημένα αἰσθητὰ ἢ πνευματικὰ εἰς ἕκαστον ἀνθρώπον καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα, ἐπιτεταί, α) ὅτι ἡ διαφορά μετὰ τὸ ἀνθρώπου καὶ ζῴου εἶναι μεγίστη. Τὸ ζῶον τελευτῶν ἐκπληροῦ τὸν σκοπὸν τοῦ βίου αὐτοῦ, ὁ ἄνθρωπος ὁμοῦ ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν ἀπανταχοῦ καὶ πᾶντοτε ἐπιγινόμενων ὁμοίων αὐτῶ· ἐνὸς τὸ ζῶον φροντίζει μόνον περὶ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως, καὶ τῆς τῶν μετέπειτα ὁμοίων αὐτοῦ, ὁ ἄνθρωπος σκοπεῖ πέραν τοῦ φυσικοῦ βίου ἐξερχόμενος νὰ περιβῆται καὶ πνευματικῶν κόσμων, οὗτοι ἔχει πρὸς τὸν φυσικόν, ὡς ὁ ἐπὶ γῆς ἡμῶν βίος πρὸς τὴν αἰωνιότητα. Ἐκ τούτου δε ἐπιτεταί, β) ὅτι ὁ πολιτισμὸς δὲν εἶναι ὁμοκατακρίτος· τις ἀποπλάνησις τῆς ἀνθρωπότητας, ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς δημιουργικῆς τοῦ Θεοῦ· πλανῶνται δὲ τὰ μέγιστα οἱ πιστεύοντες, ὅτι ὁ ἄνθρωπος προσεγγίζει μάλλον εἰς τὸν προσωρινὸν αὐτοῦ ζῶν ἐν φυσικῇ καταστάσει, δηλ. κτηνωδίας, καὶ ἐν ἡμῶν ἡμῶν ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ, νὰ ἐκπληρῆ αὐτῶν εἰς αὐτὸν. Ὅτι ἀναρχοῦσιν εὐαίσθητὰ τινὰ πνευματικὰ περὶ τῆς καθάρσεως ἠθικῆς καὶ τῆς παιδείας, ἀθώας λατρείας τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν ἐν φυσικῇ καταστάσει διακρίνοντων λαῶν, ὑπάρχει μόνον ἐν τῇ πραγμασί τῶν ἀνθρώπων τούτων, ἀντιρᾶται δὲ ὅλας πρὸς τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν. Ἐάν δὲ ἡ ἠθικὴ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἔχη ἐστὶ ἱκανὰς ἐλλείψεις, οὐδόλως δύναμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι καὶ ἕκαστος οἱ πεπολιτισμένοι ἀνθρώποι τε καὶ λαοί, ὧν ἡ ἠθικὴ εἶναι γαλακτῆ, ὑπερέχουσιν ὅμως κατ' αὐτὸ τοῦ-

το τῶν ἐν φυσικῇ καταστάσει ἀνθρώπων καὶ λαῶν.

Πάντα ταῦτα εἶναι ἀναγκαστικὰ συνέπειαι τῆς γλώσσης, ἥτις καθιστάσα τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ὑψηλότερον, ἐγένετο οὐ μὲν πολλοῦ ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας ἐρεύνης, ἢ μάλιστα δ' ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν ἐπιστήμην, τὴν *Μιλωσο-λογία*, ἢ τὴν ἐπιστήμην τῆς γλώσσης, ὡς εἶπομεν ἐν ἀρχῇ, ἄλλως τὴν τῶν γλωσσῶν συγκριτικῆν ἐρευνᾶν (*Vergleichende Sprachforschung*), ἥτις εἶπερ ποῦ ἕλλησι τὰ μέγιστα καλλιεργεῖται ταῦν ἐν Γερμανίᾳ.

Ἄλλὰ πῶς ἀρά γε ὁ ἄνθρωπος ἐπενόησε, καὶ ἐπλάσε τὴν γλῶσσαν; Πῶς ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ παρὰδρασίῳ καταστάσει, ὡς ἀρχειται ἡμῖν ἡ Ἁγία Γραφή, ἠδυνήθη, ἵνα μεταδιδῆ τὰς ἰδέας αὐτοῦ δι' ἐνάρθρων φωνῶν, ἐν τῷ ὄργανῳ τῆς γλώσσης βασιμηδὸν ἀνεπτύχθησαν, ἢ ἅμα τῷ ἀνθρώπῳ ἐρχομένῳ εἰς τὸ εἶναι ἦσαν ἐντελῶς διακεκομμέναι, ἢ περὶ τούτου ἀπόφρασις εἶναι ἔξω τῆς θεολογίας. Ἡμεῖς λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ὅστις ἐν ἀνομίαις συνελήθη, κατὰ τὸν Δαυὶδ, τὸν ἄνθρωπον, ὅστις εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον φέρεται μόνον *ἐν δυνάμει καὶ ὄργῃ* πρὸς πᾶν τὸ ἀγαθόν, καὶ πᾶν τὸ κακόν, πρὸς πάντας τὰ προπερήματα καὶ τὰς ἐλλείψεις ἐν ἐν τῇ παιδικῇ, νεανικῇ, ἀνηλικῇ καὶ προσεχτικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ παρὰτηρουμέναις, ἐξ ὧν, καὶ ἐν ἡ ῥιλαυτικῇ ὑπερισχύσει, ἀναπτύσσεται ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐκείνας τὰς φυσικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις καὶ τὴν *εἰσιπευδαιότητα*, αἱ τινες ἀποτελοῦσι τὴν ὠφέλειαν ἢ τὴν βλάβην, τὴν εὐτυρίαν ἢ δυστυρίαν αὐτοῦ. Ὡς μόνον *δύναμις λαμβάνει* ὁ ἐν ἀνομίαις συλληθεὶς ἄνθρωπος καὶ τὴν *γλῶσσαν*, ἣν δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν ἢ τὴν ἀνάπτειν τὸν πρὸς αὐτὴν ὄργανον, ἢ τὴν κτισιν τῶν ἀποτελουσῶν αὐτὴν λέξεων καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Καὶ ἵνα λάβωμεν ἰδέαν μετὰ πόσου πόνου καὶ μόχθου ἢ δυνάμεις αὐτὴ γίνεται βασιμηδὸν ἐμπειρία καὶ ἐπιτηδεύσις καὶ ἐξίς, παρὰτηρούμενη τὰ μικρὰ παιδιὰ μετὰ πόσου μόχθου ὁ νέος τῆς γῆς πολίτης ἐκφράζει τοῖς περὶ αὐτὸν τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ αἰσθητά αὐτοῦ, καὶ ταῦτα τῶσαν ἀπελθῶσι! Ἐνταῦθα ἐραρμύζεται τὸ «τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἢ δὲ σὰρξ ἄσθενής.»

Ἡ Γεωγραφία καὶ Ἑθνολογία κατέστησαν ἤδη ἀναντιρρήτου, ὅτι ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστων γενομένων ἐνεκακοσίων περίπου γλωσσῶν τῆς γῆς οὐδεμία μετεδόθη τῷ ἀνθρώπῳ εἰς τὸ εἶναι ἔλθοντι *συγγεγελομένη*, ἀλλ' ὅτι ἐκάστη

αὐτῶν εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπιμόχθου ἀγῶνος τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος πρὸς εὐρεσιν εὐχρηστοῦ αἰσθητοῦ φρεσῶς τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ, ἢ δε γλώσσα ἐπομένως, ὡς καὶ πολλὰ προέοντα τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἐμοσύνης αὐτοῦ, εἶναι *δημιούργημα*, προῖον τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος.

Ἡ Γλωσσολογία ἀπέδειξεν, ὅτι ἐκάστη γλῶσσα τῆς γῆς εἰς ἀνάγκην ὑποβληθεῖσα ἐκτίσαστο τὴ εἰ καὶ τῶσα πλοῦσιον ἤδη ὕλην αὐτῆς ἐκ μικροῦ τινος κατ' ἀρχὰς ἀριθμοῦ φθόγγων καὶ λέξεων, ἐκφράζουσα εἴτε διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς λέξεως πολλὰ πράγματα, εἴτε διὰ μικρῶν περὶ τοὺς φθόγγους μεταβολῶν ὠρισμέναις σχέσεσι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας· οἷον, βάλω, ἐβάλον, βέβαλακα, βέλος, βολή, κτλ. Πῶς ὁμοίως οἱ ἀρχαῖοι οὗτοι φθόγγοι εὐρέθησαν, περὶ τούτου αἱ γνῶμαι διαφέρουσι. Πλὴν τῆς δόξης τινῶν θεολόγων, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐδιδάχθη τὴν γλῶσσαν ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅστις τῇ βοήθειᾳ αὐτῆς μετέδοκεν αὐτῷ τὰς σπουδασιότατας ἠθικάς, ἐπιστημονικάς καὶ θρησκευτικὰς γνώσεις, οἱ γλωσσολόγοι ὑπὸ μίαν ἐποψὴν συμπενοῦσι πληρέστατα ὅλοι δηλονότι παρὰδέχονται τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος χρόνον τινὰ διετέλεσεν ἄνακτος, μεταχειριζόμενος εἰς μετὰδοσιν τῶν δόξεων αὐτοῦ χειρονομίας καὶ νεύματα, ἐως οὗ τελευτήσῃ ὑπὸ τῶν ἰδεῶν μὴ δυνάμενων πλέον νὰ ἐκφρασθῶσι διὰ τῶν δακτύλων ἐθίσθη νὰ ἐκφράσῃ τὰς ἐντυπώσεις καὶ τὰ αἰσθητά αὐτοῦ διὰ φθόγγων. Ἄλλὰ τίς ἦν ἡ ἀγῶνα εἰς τοῦτο ὄδος; Οἱ μὲν νομίζουσι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπενόησε τεχνητοῦ ὄρου, ὦν ἡ σημασία ἐνεπεδόθη καὶ ἐμονιμοποιήθη διὰ κοινῆς ἀποράσεως τῶν συμφροστων ἢ δὲ ὑπαρξίς διαφόρων γλωσσῶν ἐξηγεῖται ἐκ τούτου, ὅτι διάφορα ἔθνη ἠκολούθησαν τὴν αὐτὴν ὁδὸν εἰς τὴν μόρσιν τῆς γλώσσης, ἐκαστον δὲ ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων ὤρισεν καὶ τοὺς φθόγγους, ὃς ἤθελεν εἰς τὴν διὰ τῆς γλώσσης ἐκφρασιν τῶν διαφόρων αὐτοῦ ἰδεῶν. Ἄλλ' ἢ διὰ κοινῆς ἀποράσεως ἐπινοήσις τεχνητῶν ὄρων καὶ ἡ μονομοποίησις τῆς σημασίας αὐτῶν προῦποτίθησι τὴν γλῶσσαν, δι' ἧς οἱ συμφροστέται ἀμοιβαίως συνεννοῦντο.

Ἐτέρω, κατὰ τὰ τελευταιῶν ἐκχόμενα ὁμοίᾳ τῇ προηγουμένῃ, εἶναι ἡ ὑπὸ Max Müller (Vorlesungen über die Wissenschaft der Sprache I, 338 κ. ἐρ. τῆς γερμ. μεταφρ.) ἀναπτύχθεῖσα θεωρία, καθ' ἣν ὁ ἔνστικτόν τι τοῦ πνεύματος ἐλαττέρον, δημιουργικὴ τις δυνάμις ἐκίνησε τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐκφράσῃ διὰ τῆς φωνῆς πᾶσαν ἰδέαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸν

ἐγκέφαλον αὐτοῦ εἰσπύπτουσαν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν φωνηέντων ἢ φθογγικῶν τούτων τύπων, νομίζει ὁ M. Müller, ἔπρεπε κατ' ἀρχῆς νὰ ἴσται ἄπειρος, μόνον δὲ διὰ τῆς φυσικῆς διακρίσεως, ἢ νὰ ἰδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ ἐτι ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἱστορίᾳ τῶν λέξεων, ἐγένετο δύνατόν, ἵνα ἐκ τῶν συνωνύμων ῥιζῶν ἀπολεσθῇ ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, τελευταίον δὲ ὅλοι αὐταὶ αἱ ῥίζαι νὰ περιορισθῶσιν εἰς ὡρισμένον τινὰ τύπον. Κατὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι «τῆς πρώτης ἐμπειρώσεως καὶ μονομοποιήσεως τῶν στοιχείων τῆς γλώσσης προηγήθη μία περίοδος τῆς ἀπειροσίου ἀνέξεως, ἐν οὗτος εἴπειν *γλωσσικὸν ἔαρ*, ὡπερ εἶδει νὰ παρακολουθήσῃ πολλὴ φωνόπορον».

Τρίτη θεωρία, λίαν εὐφρώς ἐξενεργηθεῖσα ὑπὸ Herder, ἢν οἱ πλείστοι τῶν γλωσσολόγων ἠσπάσθησαν, παραδέχεται μὲν τὸ ἀρχῆθεν ἀναυδον τοῦ ἀνθρώπου, διακρισθεῖται ὅμως τὴν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τεχνητὴν μονομοποίησιν τῆς γλώσσης, ἀποφανομένην, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἠεροῦσατο τῶν ἤχων τῶν πετηνῶν, κυνῶν, βοῶν, τοῦ κρότου τῶν κεραυνῶν, τοῦ ῥόθου τῶν κυμάτων, τοῦ ψευδίσματος τῶν φύλλων καὶ τῶν ἀνέμων, τοῦ κελαρύματος τῶν βύσσων, καὶ ἐπειρήθη νὰ μιμηθῇ αὐτούς. Διὰ τῶν ἤχων τούτων, οὗς ἐμιμήθη ἐκ τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων, ἐστήρικεν κατ' ἀρχῆς τὰ ἀντικείμενα, ἐξ ἧν οἱ ἦχοι ἐξήρχοντο, εἴτα δὲ προεκτείνεας τὴν ἰδέαν ταύτην παρήγαγε τὴν γλώσσαν. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, ἢν ὁ μὲν Max Müller (*Vorlesungen* . . I. 312) Bau=wau Theorie, συνήθεε δὲ ὀνοματοποιεῖται ἀποκαλοῦσιν, ἐάν τις ἤθελε νὰ εἴπῃ ἄλλω τινι, ὅτι εἶδε π. γ. κόρακα, ἐμμεῖτο, ὕπερ φυσικώτατον καὶ εὐληπτότατον μέσον διακρινώσεως, τὴν φωνὴν τοῦ πετηνοῦ τούτου. Ἡ μίμησις αὕτη, θεθέντος ὅτι ἦτο κορά, ἐρημιζέτο κατ' ἀρχῆς εἰς ἐν τὴν πολὺ ζῶα παρήγοντα τὴν αὐτὴν φυσικὴν φωνήν, βραδύτερον ὅμως εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν κοράκων βραθυμῶν καὶ κατ' ὀλίγον ἴσως τοιαῦτα ὀνόματα, δηλ. φωναὶ φυσικαὶ ὁμοίον ἢ συγγενῶν ἀντικειμένων μετ' ἀκουστικῶν ἰδιότητων μετηνέχθησαν εἰς μόνον ὄρατά βραθυμῶν μάλιστα ἐσκήρθησαν, ἵνα βοηθεῖα ὀνομάτων αἰσθητῶν ἀντικειμένων πλάσσωσιν γλωσσικὸν τύπον ὑπὲρ αἰσθητῶν ἀντικειμένων, εἴτε τὰς λέξεις θάβρος, ταχύτης, πονηρία κτλ. Οὗτος ὁδῶντο π. γ. ἡ λέξις «λέων» νὰ σημάξη οὐχὶ μόνον ἕνα μόνον λέοντα καὶ τὸ γένος τῶν λέοντων, ἀλλὰ καὶ τὸ θάβρος.

Ἡ θεωρία αὕτη βεβαιούται ψηλαρητῶς σχε-

δὸν δι' ἐκείνης τῆς ἐρευρέσεως τοῦ πνεύματος, ἣτις τὴν διὰ τῆς φωνῆς ἀκουστικῆν γενομένην ἰδέαν καθίστασιν ὄρατὴν, καὶ μάλιστα οὐχὶ ἐπὶ χρόνον βραχύν, ἀλλ' ἐπ' αἰῶνας. Αὕτη εἶναι ἡ γραφή. Ἡ ἐπιστήμη κατέστησεν ἀναπτέρητον, ὅτι τὰ 24—30 στοιχεῖα ἢ σημεῖα, δι' ὧν πᾶν διανοήθη ἢ λεχθῆεν τὸς ἐσθαλαμῶς προσέμεν, προῦλθεν ἐξ *οἰκονομικῆς* γραφῆς, δι' ἧς ἰδέαν τινὰ, ἄλλοις ἐν ὄρατῇ μορφῇ διακρινώσιμον, ἐνεσωμάτουσιν σημειοῦντες μόνον τὸ ἀσθητῶν ἀντικείμενον, ἀρ' οὐ ἀφῆρουν τὴν ἰδέαν. Μετεδίδοδο λοιπὸν ἡ ἰδέα τοῦ *λέοντος* διὰ τοῦ σημείου τοῦ δένδρου, ἢ ἰδέα τοῦ *λέοντος* διὰ τοῦ σημείου τοῦ ζώου τούτου. Ἡ δὲ περαιτέρω ἀνάπτυξις εἶναι ὅπως ἀνάλογος τῇ τῆς γλώσσης, καὶ ἐνῶ οἱ Σίναι π. γ. κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν συγγραφέων ἔχουσιν εἰσεῖτε 70,000 σημεῖα τῶν λέξεων, ἡμεῖς ἐκράζομεν δι' ὀλίγων στοιχείων ὅλας τὰς μέχρι τούδε ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος κατακταθείσας ἰδέας· ἡ δὲ πηγὴ τούτου εἶναι ἡ μήτηρ φύσις.

Εἶναι ἀληθεῖς, ὅτι πολλὰ ὀλίγα τῶν νῦν ὀνομάτων τῶν ζώων ἐπανάγονται εἰς ῥίζας, αἱ τινες αἱ αὐταὶ ἢ ἄλλως συγγενεῖς εἰσι ταῖς φυσικαῖς φωναῖς τῶν οἰκείων ζώων· ἀλλὰ δὲν εἴμεθα βέλαιοι, ἢν τὰ ὀνόματα ταῦτα τῶν ζώων πραγματικῶς παραχθῶσιν ἐκ ῥιζῶν ὑπαρχουσῶν ἤδη κατὰ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς γλώσσης ἡμῶν. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ σαρκαρτικῇ ὑπάρχωσι πέντε λέξεις πρὸς δόλωσιν τῆς γειροῦς, ἕνδεκα πρὸς τὴν τοῦ φωτός, δεκαπέντε τοῦ νεύρου, εἴκοσι τῆς σελήνης, εἰκοσιεξ τοῦ ὕδατος, τριάκοντα καὶ τρεῖς τῆς σφαγῆς, τριάκοντα καὶ πέντε τοῦ πυρός, τριάκοντα καὶ ἑπτὰ τοῦ ἡλίου, ἐξάγεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ γλωσσικὸς ἠσφακός, τὸ ὕλικόν, τῆς ἰνδογερμανικῆς γλωσσικῆς οἰκονομίας μέχρι τῶν χρόνων, εἰς οὗς ἡ ἐπιστήμη ἠδυνήθη νὰ εἰσδύσῃ, κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ Ὁρατίου «*Verborum vetus interit aetas et ritu juvenum florent modo nata vigentque*» ἔσως πολλὰς διπλῆς μεταβολάς, διὸ καὶ περὶ τῶν ἰνδογερμανικῶν πανκρατίων ὀνομάτων τῶν ζώων πολλὰ ὀλίγα ἢ μαλλοὺν οὐδὲν δύνανται νὰ μᾶς εἴπῃ.

Πλὴν τῆς θεωρίας ταύτης ὑπάρχει καὶ ἐτέρα, ἡ ἐπιφωνηματικῆ. ἡ καθὼς ὁ M. Müller ἀποκαλεῖ αὐτήν, ἡ Pali=Pali Theorie. Φιλολογοὶ τινες θεωροῦντες ἀνάξιον τοῦ ἀνθρώπου τὸ μαθεῖν καὶ διδασκῆναι τὰς φωνὰς παρὰ τῶν πετηνῶν καὶ ζώων νομίζουσιν, ὅτι οἱ πρώτοι φθόγγου τῆς γλώσσης ἐγένοντο ἐξ ἐπιφωνη-

μάτων, ὡς *puh! st! hm!* ρεὺ! ἄ! δλ. ἐξ αὐτομάτων ἐκφράσεων τῆς γαλλῆ, τοῦ ἀλλοῦ, τῆς λήπης κτλ. Ἄλλὰ καὶ περὶ τοῦτου ὑπάρχει διαφορὰ γλωσσῶν. ἐν δλ. αὐτῶν τοῦδε γλωσσῶν γινώσκονται γλωσσῶν δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς μίαν γλῶσσαν *μητέρα* ἢ ἀρχέγονον γλῶσσαν, ἢ πρὸς ἑτέρας τῶν ὑπαρχόντων γλωσσῶν οὐνομένων ὑπέρχον πολλὰ τοιαῦτα ἀρχέγονα γλῶσσῶν.

Πρὸς εἰσὴν τῆς γλώσσης ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰθιοπίας *Μακαμάττος*, ὡς ἀναφέρει ὁ *Πρόδρομος* (1, 2, διέταξε ποιημένα τινὰ νὰ ἀναθεῖναι δὴν νεογέννητα βρέφη οὕτως, ὥστε πλησίον αὐτῶν νὰ καὶ ἀκούσθαι οὐδεμίαν λέξιν. Μετὰ παρελθόντων δὴν περίπου ἑπτῶν τὰ δὴν παιδιὰ πρῶτον τινὰ ὑπεδέχοντο τὴν εἰσερχόμενον ποιημένα φωνάζοντα «βέκος» οὗ φωνομένου πολλὰς κατὰ συνέθειαν ἡμέρας ὁ ποιητὴν ἀνήγαγον τὸ πρῶτον πρὸ βασιλείᾳ. Οὗτος θέλων νὰ πεισθῆ αὐτὸς περὶ τοῦ πράγματος, ἠθέλησε νὰ μάθῃ ἀν ὑπάρχει πῶποτε λόγος, παρ' ᾧ ἡ λέξις «βέκος» σημαίνει τὴν ἀρ' οὗ δὲ εὐχαίε, ὡς παρὰ τοῖς Φρυγῶν βέκος καλεῖται ὁ ἄρτος, ἐξέλαθε τὴν φωνήεν γλῶσσαν ὡς τὴν ἀρχαιοτάτην καὶ τὴν πρῶτην γλῶσσαν τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ αὐτὸ πείραμα λέγεται, ὅτι ἐποίησε καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας *Φρειδερίκος*, ὁ Β', ἔτι ὁ βασιλεὺς τῆς Σκωτίας *Γαίωβος* ὁ Δ', καὶ μέγας τῆς *Μογγόλιος* εἰς τὴν πέραν τοῦ Γάγγου Ἰνδῶν.

Ἄλλὰ παραλείποντες τὰ ζητήματα ταῦτα, ὡς καὶ εἰ ἐγένετο μίαν ἢ ἀρχέγονον γλῶσσαν, ὅθεν αἱ λοιπαὶ πάσαι ὡς ἀπὸ πηγῆς ἀπέβησαν, ἢ μάλλον πολλὰ τοιαῦτα ἀρχέγονα γλῶσσῶν, ἐπειδὴ βαθυπλῆθῶν γλῶσσῶν μὲν ἀπώλοντο, οὐδεμίαν δὲ νέαν γίνεσθαι παραλείποντες, λέγομεν ταῦτα, ἢ ὡς ἴσως καὶ πολλὰ ἄλλα ἐν τῇ δημιουργίᾳ θέλουσι μείνειν ἄλυτα διὰ παντός, ἢ ἀνηρωπῆται ἐσθλὰ ὅμως ἐσθλὰς μεγαλοπρεπεῖας καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος σπουδαιότητας θριαμβοῦς περὶ τοῦ προβλήματος: «*πρωτοποιεῖσθαι τῆς ὑπαρξείας τῶν πρῶτων στοιχείων τῶν ἀρχετέπων βιῶν, τίνα ὅθεν ἐκ τῆν ἀνά τεύχην αὐτῶν δημιουργῶσιν αὐτῆς ἁριθμῶν ἢ γλῶσσαν, καὶ πῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας αἱ διάφοροι μέχρι τοῦδε γνωσθαὶ γενόμεναι γλῶσσῶν τῆς γῆς.*»

Ἦδη οἱ ἀρχαῖοι Ἰνδοὶ ἤρουντο τὴν γλῶσσαν, περὶ δὲ τὰ 500 ἔτη π. Χ. περίπου εἶχον τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἦδύνατο νὰ ἀναχθῆ εἰς μικρὸν τινα ἀριθμὸν βιῶν, ἐνῶν ἐν Ἑβραϊκῇ οὐδεὶς πρὸ τοῦ γάλλου Ἑβραίου Στε-

φάνου (1528—1595) ἐσκέπτετο περὶ τοιοῦτου πράγματος. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐνασχολήθησαν λίαν εἰς τὴν ἔρευναν τῆς γλώσσης, ἀλλ' ἔνυ μεθόδον καὶ ἀποτελέσματος. Κατὰ τοὺς μετὰ Χριστὸν ὅμως χρόνους μέχρι τῆς ἐκκατοσταετηρίδος ἐπεκράτει γενικῶς ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ ἑβραϊκὴ γλῶσσα εἶναι ἡ ἀρχαία, ἐξ ἧς ἔπρεπε νὰ πηγάζωσιν αἱ λοιπαὶ γλῶσσῶν τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ εἶχον τὴν ἀπόστορον ἰδέαν, ὅτι ἡ ἑβραϊκὴ ἐγένετο ἡ γλῶσσα τοῦ Ἀδάμ, καίτοι οὐδὲν οὕτε ἐν τῇ παλαιᾷ, οὕτε ἐν τῇ νέᾳ Διαθήκῃ χωρίον ὑποστηρίζει τὴν ἰδέαν ταύτην. Περὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἀδάμ οὐδὲν γινώσκουμεν ἔαν δὲ ἡ ἑβραϊκὴ, ὡς γινώσκουμεν αὐτὴν, εἶναι μίαν τῶν γλωσσῶν, αἵτινες ἐξήλθον ἐκ τῆς ἐν τῇ πυρροποιᾷ τῆς Βαβυλ συγχύσεως τῶν γλωσσῶν (Γεν. Α', 11), δὲν ἔπεται, ὅτι ἡ ἑβραϊκὴ ἦν γλῶσσα τοῦ Ἀδάμ. ἢ αὐτὴ γλῶσσα, ἢ κατέχουσα κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν τὸν κόσμον ἅπαντα. Ἠρώτος ὁ φιλόσοφος Leibnitz (1646—1716) ἐπιτυχῶς κατοπολέμησε τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ ἀρχέγονος γλῶσσα ζητητέα ἐν τῇ ἑβραϊκῇ. Ὁ Leibnitz προσέθε βασιαντέρος, θεὸς ὁ πρῶτος τῆς ἐπιστημονικῆν πρῶτον τοῦ περὶ γλώσσης ζητήματος. Προσεκίλευσε δηλονότι ὅλους τοὺς ἱεραποστόλους, τοὺς περιηγητάς, πρέσβεις καὶ ἡγεμόνας, ἵνα ἀποστείλωσιν αὐτῷ γλωσσῶν δείγματα ἐξ ὅλων τῶν ὁπωσδήποτε προσιτῶν γλωσσῶν τοῦ κόσμου, οὕτως εἰργάζοντο ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν Κίβη οἱ Ἰησοῦται ὁ Ὁλλανδὸς περιηγητὴς Witsen ἐπεμψεν αὐτῷ μεταφράσιν τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Ὀττομαντῶν. Ὁ δὲ ἐκ μίαν ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Ἀυτοκράτορα τῆς Ρωσίας Ἡέτρον τὸν μέγαν (1713) ἐξέχεται, παρεκίλευσε διαφόρους Ρώσους λόγιους, ἵνα συντάξωσι λεξικά τῶν ἀπεραριθμῶν γλωσσῶν τῆς Ρωσίας, ἢ τοῦλάχιστον μεταφράσιν τῶν δέκα ἐντολῶν, τοῦ Πάτερ ἡμῶν καὶ ἐτέρων, καὶ ἀποστείλωσιν αὐτῷ. Τὴν ἰδέαν τοῦ Leibnitz, ὅστις ὡς λόγιος, θεολόγος, νομικός, ἱστορικός καὶ μαθηματικός, ἦν τὰ μάλλιστα πολυάσχολος, καὶ μόνον νύξιος ἡδύνατο νὰ δώσῃ, τινὲν τρόπον ἔπρατε νὰ ἐπιληθῶσιν τοῦ περὶ γλώσσης ζητήματος, ἐξέτελεσεν ὁ Adelung ἐν τῷ «Μιθριδάτῃ» αὐτοῦ βοηθηθεὶς εἰς τοῦτο τὰ μάλλιστα ὑπὸ τοῦ λογιῶν Ἰησοῦτου Hervas (1735—1809), ὅς τις κατ' ἀρχάς ὡς ἱεραπόστολος ἐσοῦδαζε γλῶσσαις μεταξὺ τῶν πολυγλώσσων φυλῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὕστερον δὲ ἐν Ρώμῃ ἀναπροσφύμενος μετὰ Ἰησοῦτῶν ἱεραποστόλων ἀπανταχόθεν τοῦ κόσμου εἰς τὰς ἐρεῖνας αὐτοῦ ἐπωρε-

λέτω. Οὗχ ἦττον λίαν ἐλυσιτέλῃσσι τῷ Adelung τὸ διαταγῆ, καὶ συνεργίᾳ τῆς μεγάλης Δικατερίνης τῆς Ῥωσσίας (1762—96) συνταχθὲν λεξικόν, περιλαμβάνον 279 γλώσσας (171 αἰσιτικάς, 55 εὐρωπαϊκάς, 40 ἀφρικανικάς καὶ 23 ἀμερικανικάς).

Καὶ ὅμως ὅλα τὰ γλωσσολογικά ταῦτα ἔργα σφάλλονται οὐσιωδῶς, ὅτι κατατάσσουσι τὰς γλώσσας, ὡς ἐρυνώσιν κατὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῶν χωρῶν, ἐνθα λαλοῦνται, καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν ἀμοιβαίαν ἐσωτερικὴν αὐτῶν συγγένειαν. Ἐὰν δὲ ὁ Hervas ἀνεκάλυψε τὴν συγγένειαν τῆς ἑβραϊκῆς, χαλδαϊκῆς, ἀραβικῆς, αἰθιοπικῆς καὶ Ἰνδοσιναιτικῆς, ὄφειλε τοῦτο κατὰ μέγιστον μέρος τῇ γεωγραφικῇ θέσει τῶν χωρῶν, ἐν αἷς αἱ γλώσσαι αὐταὶ ἐλαλοῦντο. Μόνη ἡ ἀνεκάλυψις τῆς σκανδικῆς, τῆς γλώσσας τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν, ἥτις ἄλλως τρεῖς ἑκατονταετηρίδας π. Χ. ἦν νεκρά, καὶ σήμερον δὲ εἶναι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς λογίοις, ὡς παρ' ἡμῶν ἡ λατινικὴ, ὠδήγησεν εἰς τὴν μέθοδον τῆς γλωσσολογίας, ἥτις ἔκτοτε παρήγαγεν ἀπίστευτα ἀποτελέσματα. Ἀφοῦ οἱ Ἰησοῦτακι ἱεραπόστολοι κατὰ τὴν 15^{ην} καὶ 16^{ην} ἑκατ. ἐκίνησαν τὴν προσοχὴν εἰς τὴν γλώσσαν ταύτην καὶ τὴν πλουσίαν αὐτῆς φιλολογίαν, ἔδρυσαν τῷ 1784 πολλοὶ ἄγγλοι, ἠγρομένω τοῦ ἐν Ἰνδίας ἀγγλο ἀρχιδιακτοῦ Γουλιέλμου Jones «τῆρ ἀσιατικῆρ ἑταιρίαν ἐν Καλκούτῃ» πρὸς ἐπιστημονικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν Ἰνδῶν. Πραχρῆμα δὲ Jones ἀνεκάλυψεν, ὅτι ἡ σκανδικὴ ἦν γλώσσα συγγενεστέρη τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ. Ἐγερθὲν ἄπαξ τὸ δειχθῆναι ὑπὲρ τῆς σκανδικῆς γλώσσας καὶ φιλολογίας ἐν Εὐρώπῃ, κατ' ἀρχὰς δι' ἀγγλικῶν μεταφράσεων Ἰνδικῶν συγγραμμάτων, τῷ ἔξῃσιν ἐφεξῆς ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, πλὴν δὲ τῶν ἀγγλῶν λογίων W. Jones, Colebrooke, Wilson καὶ ἄλλων, οἱ γερμανοὶ πρὸ πάντων φιλόσοφοι καὶ γλωσσολόγοι, ὡς οἱ ἀδελφοὶ F. καὶ Aug. Schlegel, W. Humboldt, J. Grimm, Pott, Benfey, Kuhn, G. Curtius, Schleicher, Steinthal, Max Müller, καὶ ἄλλοι, πρὸ πάντων ὅμως ὁ πρῶτος ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου καθ' ἡγεσίαν Franz Bopp, ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἰνδογερμανικῆς γλωσσολογίας. ὅτινες ἐνασχολώμενοι εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἰνδικὴν γλώσσαν καὶ φιλολογίαν μεγάλας τῇ ἐπιτήμῃ προσήνεγκον ὑπηρεσίας. Ὁ Bopp διὰ τοῦ συγγραμματος αὐτοῦ «Vergleichende Grammatik des Sanskrit, Zend, Armenischen, Griechischen, Lateinischen, Lithanischen,

chen, Slavischen, Gothischen und Deutschen (1833-1852)» κατέστησεν ἀναμφίβολον τὴν συγγένειαν τῶν ἐννέα ταύτων γλωσσῶν, καὶ ἔδειξεν, ὅτι ἡ σκανδικὴ δὲν εἶναι ἡ ἀρχέγονος ἡ μήτηρ γλώσσα τῶν λοιπῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν, ἀλλὰ μόνον περσοῦτέρα ἀδελφὴ αὐτῶν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ὑπῆρξε γλώσσά τις ἐπι ἀρχαιότερα καὶ ἀρχαιωτέρωτέρα τῶν εἰρημένων, ἀποτελοῦσα τὴν κοινὴν αὐτῶν βάσην κατεσκευασθῆ αἰμίστα εἶδος ἀρχέγονον γλώσσας εἰς ἐν συναγομένω τῶν εἰς ὅλας κοινῶν γλωσσικῶν τύπων, μία ἀρχέγονος ριθώσα βρασιζομένη ἐπὶ ἀναμφίλεκτον μακροτέρω, καὶ παρέχουσα ἡμῖν ἐξηγήσεις περὶ πραγμάτων, περὶ ὧν ἡ ἱστορία μέχρι τοῦδε οὐδεμίαν εἶχε προαίσθησιν. Γινώσκωμεν ἀκριβέστατα, ὅτι τὴν παναρχαίαν ἔδραν ὅλων τῶν ἰνδογερμανικῶν λαῶν, ὑπ' ὅςιν συνήθως περιλαμβάνονται οἱ Ἰνδοί, Πέρσαι, Ἕλληνας, Ἴταλοί, Κέλται, Γερμανοί, Λιθουανοὶ καὶ Σλάβοι, πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κασπίης θαλάσσης ἐν τῇ Βακτριανῇ, τότε Ἀρχὴ καλομένην ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι πρὸ τῆς ἀπὸ τοῦ κοινῶς στελέχους ἀποσχίσεως αὐτῶν δὲν ἦσαν ἄγριοι, πλάνητες, εἰς τὴν ἀλίσταν ἢ θήραν ἢ εἰς νομὴν τῶν ζώων ἀσχολώμενοι λαοί· εἰς ἐναυτίους εἶχον ἔδρας μονίμους, καὶ ἤσκηον τὴν γεωργίαν. Ἐγίνωσκον, καὶ ἐτίμων τοὺς οἰκογενειακοὺς δεσμούς, εἶχον ἤδη καὶ τὰς ἀρχαῖς πολιτικῆς διοργανώσεως. Γινώσκωμεν ἔτι, ὅτι ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν ὑπῆρχον ἀπέραντα δάση γινώσκωμεν τὰ κατοικίδια αὐτῶν ζῶα, ὡς καὶ ἐκεῖνα ἐπι, ἅτινα ἦσαν αὐτοῖς ἄλλως ὠφέλιμα, ἢ ἐπιβλαβῆ, ἢ ἐπαχθῆ, ἐν οἷς τὴν μίαν καὶ τὸν μὴν. Γινώσκωμεν ἔτι, ὅτι ἐγίνωσκον καὶ μίαν θάλασσαν, ἥτις ἦν ἡ Κασπία, καὶ ὅτι ἤσκηον καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Ἴνα δὲ τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν καὶ λαῶν τὴν γενὴν συγγένειαν καταραπῆ ποιήσωμεν, φέρωμεν ἐνταῦθα ὀλίγα τινὰ παραδείγματα· ὁ οἶκος καλεῖται sanc. dama, ἑλλ. δόμος, λατ. domus, σλ. domū, κελτ. daimh' τὸ γένος καλεῖται sanc. guias, ἑλλ. γένος, λατ. genus, κελτ. kumi σκανδ. kyn, ἀρχ. γερμ. kummi. Τὸ ἀξιολογώτερον ὅμως τεκμήριον τοῦτου παρέχει ἡ βρασιζικὴ τοῦ ἐνωστῶτος τοῦ ῥήματος «εἶναι», ὅπερ σχηματίζεται οὕτω·

sanc.	ami,	asi,	asti,
	smas,	stha,	santi
ἀρχ. σκανδ.	jesm',	jesi,	jest,
	jesmi,	jeste,	sut.
λαθ.	esmi,	essi,	esti,
	esme,	este,	esti.

ἑλλ.	εἰμί	ἔσσι (εἰς) ἔστί,
	ἔσμεν,	ἔστέ, ἐντί (εἰσί).
λατ.	sum (esum)es,	est,
	sumus, estis,	sumt.
γοθ.	im,	is, ist,
	sijum (isum) sijuti,	sind.
ἀρχ. γερμ.	im,	pis, ist,
	pirumes,	pirut, sind.
γερμ.	bin,	bist, ist,
	sind,	seid, sind.

Τὸ λιθουανικὸν esmi, essi, esti ὡς λέγεται σήμερον ἔτι ἐν Κουρλανδίᾳ καὶ Λιθουανίᾳ καὶ μέρει τινὶ τῆς ἀνατολικῆς Προσσίας, εἶναι συγγενέστερον τῇ ρίζῃ ac τῆς ἀρχαίου γλώσσας, ἢ οἱ ἀρχαιότεροι ἑσμενοι καὶ ἑσσι καὶ ἐντί. Ὁλόκληρα τρισχίλια ἔτη χωρίζουσι τὴν ἑσμενικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῆς ζωσας ἔτι λιθουανικῆς, ἐκ δὲ τῆς ἐπελευθῆς ἀπομονώσεως τῆς τελευταίας καὶ τῆς ἐλλείψεως γραμμῆς γλῶσσας ἐξηγουόμενοι οἱ ἀρχαιότεροι καθαροὶ διαμεινάντες τύποι ἐκ δὲ τούτου παρίστανται καὶ ἤττονος θαυμασμοῦ ἄξιοι. Ἀπεδείχθη μάλιστα ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν τῶν καθ' ἑκάστα μελῶν τῆς γλωσσικῆς ταύτης οἰκογενείας, πόσον στενὴ εἶναι ἡ συγγένεια τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν πρὸς ἀλλήλας (ὄρα κατωτέρω τὸ σχῆμα). Ἐπίσης ἐκ τῶν ἰδιαιτῶτων τῶν γλωσσῶν ἀπεδείχθη, ὅτι ἐκ τῶν ἰνδογερμανικῶν ἔθνων μετανάστευσαν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐστίας, τῆς Ἀρίας, κατὰ πρῶτον οἱ Γερμανοὶ, Λιθουανοὶ καὶ Σλάβοι, εἶτα οἱ Ἕλληνας, Ἴταλοι καὶ Κέλται, τελευταῖοι δὲ Ἰνδοί, Μῆδοι καὶ Πέρσαι.

Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα τῆς γλωσσολογικῆς παρέχοντα ἡμῖν πολυτίμους διασκευαίσεις περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν, καὶ περὶ τῆς παναρχαίας ἱστορίας τῶν κελούτων αὐτῶν ἔθνων, δὲν εἶναι τὰ μόνον παρελθόντα ἐκ τῆς σπουδῆς τῆς γασκαρίτης. Ἐνθ' ἄλλοις ἔσονται ἐκ τῶν λαμπρῶν τούτων ἀποτελεσμάτων ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τῆς ἰνδογερμανικῆς ἢ ἀρίας γλωσσικῆς οἰκογενείας οἱ γλωσσολόγοι ἐπεχείρησαν νὰ ἀναζητήσωσι τὴν ἐποστερικὴν, φθονγολορικὴν καὶ γραμμειτικὴν κατασκευὴν τῶν μέχρι τοῦδε ἐγνωσμένων γλωσσῶν τῆς γῆς, καὶ τὴν κατὰ ταῦτα ταξινομήσιν αὐτῶν, τὰ δ' ἐκ τούτου ἀποτελέσματα ἔσαν ἔτι καταπληκτικότερα καὶ ἀξιοθαυμάστα. Τὸ ἐξαγόμενον τούτων εἶναι, ὅτι ὅλα καὶ ἐπὶ γῆς λαλούμενα γλῶσσαι διακρίνονται εἰς τρεῖς τάξεις, ὧν ἐκάστη παρίστησι καθόλου ἰδιαιτέρων βαθμίδων γλωσσικῆς ἀναπτύξεως. Τὴν πρώτην τά-

ξιν ἢ τὴν κατωτάτην βαθμίδα τῆς γλωσσικῆς ἀναπτύξεως ἀποτελοῦσιν αἱ λεγόμεναι *monosyllabici* ἢ *isolierenden sprachen* τὴν δευτέραν τάξιν ἢ τὴν μέσην βαθμίδα σὶ *singalisch* καὶ *zungenfugenden sprachen* τὴν δὲ τρίτην ἢ τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα καὶ *clitic* καὶ *glottal* (lectierenden sprachen). Ἐάν τις ἔλεγεν ἡμῖν «παῖς—πῦρ—δρῦς—γῆ», τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἡμιλείν ἤθελε φανῆ ἡμῖν κινιματωδῶς καὶ παράδοξον, ἀλλὰ δὲν ἠθέλομεν ἀπελπισθῆ περὶ τῆς λύσεως τοῦ κινιματωδῆς ἐάν δὲ τὸ αὐτὸ περιεχόμενον ἐλέγγοτο ἡμῖν οὕτω «παῖς—ἐκεῖ,—πῦρ—ποιεῖν, —δρῦς—τὴν,—γῆ—ἐν,» καὶ οὕτως ἠθέλομεν ὑποσπῶμεν ἐννοήσαι, καὶ ἠθέλομεν μεταφῆραι, ὡς καὶ εἰς τὴν πρώτην περίστασιν, τὰς λέξεις εἰς τὴν πρῶτὴν ἢ ἐν χρήσει ἔκφρασιν «οὗτος εἶ παῖς ἐπύρωσεν, ἢ ἐπύρωσεν τὴν δρῦν τὴν ἐν τῇ γῆ.» Ἡ πρώτη περίστασις διδῶσιν ἡμῖν κατὰ προσέγγισιν ἰδέαν περὶ τῆς κατασκευῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν *monosyllabici* ἢ *isolierenden* γλωσσῶν ἢ δευτέρα τῶν *singalisch* καὶ *zungenfugenden*, καὶ ἢ τρίτη, ὡς ἀπαιτεῖ τὴν παραδοξὴν βαθμὴν τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἡμετέρων γλωσσῶν, παρίστανται ἡμῖν τὴν κατασκευὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν κλιτικῶν γλωσσῶν.

Αἱ *monosyllabici* γλῶσσαι σύγκεινται μόνον ἐκ *monosyllabici* λέξεων, ριζῶν, αἰτινες σημαίνουσι γενικώτατα οἰκονομῶντες ἰδέαν ἢ ἐννοίαν ἄνευ σχέσεως τινος ἰδιαιτέρως ἢ λειτουργίας τῆς ἰδέας ταύτης, διὸ καλοῦσιν ἔτι τὰς γλῶσσας ταύτας καὶ *radical*. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἄλλας ἰνδογερμανικὰς γλῶσσας εἶναι λίαν δύσκολον νὰ εὑρωμεν τοιαύτας ρίζας, αἵτινες σημαίνουσι μόνον τὴν ἰδέαν ἄνευ τῆς προστασιακῆς σχέσεως τινος οἰκονομῶντες ἐν τῇ σινικῇ γλώσσῃ ὅπως π. γ. ἡ λέξις *li* σημαίνει γενικώτατα τὴν ἰδέαν τοῦ μεγάλου, ἰδιαιτέρως δὲ τύπος διὰ τὸ οὐσιαστικὸν μέγεθος, τὸ ἐπιθετικὸν μέγεθος, τὸ ῥῆμα μεγεθύνειν δὲν ὑπάρχουσι ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ. Μόνον δὲ ἐκ τῆς συντάξεως τῶν λέξεων δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἡ λέξις σημαίνει μέγεθος καὶ ὅλας τὰς πτώσεις καὶ ἀριθμούς, μέγεθος καὶ ὅλας τὰς πτώσεις, τὸ γένος καὶ τοὺς ἀριθμούς, καὶ μεγεθύνειν καὶ ὅλους τοὺς χρόνους, ἐγκαλίσεις συζυγίας, ἀριθμούς καὶ πρόσωπα.

Ὅτι ἡμεῖς κελούμεν *γραμματικὴν* δὲν γνωρίζουσι αἱ *monosyllabici* γλῶσσαι ἡμεῖς λέγομεν «διὰ τῆς ῥάβδου», οἱ Σῖνοι ἔχουσιν ἔτι λέξιν σημαίνουσαν «χρησθῆαι ῥάβδω» τὸ ἡμέ-

περον «ακτ' οίκον» λέγεται παρὰ Σίναις «*hō-*
li» σημαίνον «οἶκος—ἐνδον». Οὐδὲν ὅθεν θκυ-
μαστόν, εἰ ἢ ἐμαχθῆσαι τοιαύτης γλώσσης πα-
ρέχει τοῖς ξένους μεγάλας δυσκολίας, καὶ μάλι-
στα ἐν ἑὶ πολιτισμῷ ἐνὸς λαοῦ εἰς τοιαύτην
βαθμίδα τῆς γλωσσικῆς ἀναπτύξεως εὐρισκο-
μένου ἔφθικαν ἤδη σχετικῶς εἰς ἰκανὸν ὄψος,
ὡς παρὰ τοῖς Σίναις, ὧν ἡ γλώσσα διὰ 450, ἢ
ἐκν λυθόμεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἐκ τοῦ διακρόρου το-
νισμοῦ διακρορᾶς (π. γ. *ma*—κακτὰρβῆιν, *ma'*
—εἰρῆζειν, *ma* ἵππος κτλ.), διὰ 1250 περίπου
ῤιζῶν, ὧν ἑκάστη ἔχει 40—50 σημασίας, ἐκ-
φράζει περίπου 40—50,000 ἰδέων.

Καὶ ὅμως σφάλεται τις νομίζων, ὅτι ἡ πα-
ρά τινι λαῷ μονοσύλλαβον ἔχοντι γλώσσαν με-
ταξὺ τῶν Ἰθαγενῶν συνεννόησις ἦθελεν εἶναι
ἀτελής. Ἐν τῇ σιναικῇ γλώσσῃ π. γ. ἑκάστη
ἰδέα ἀποδοῖσται ἀκριβέστατα μέχρι καὶ αὐτῶν
τῶν λεπτοτάτων σχέσεων ἐπειδὴ ἐν τῇ συντάξει
τῆς γλώσσης ταύτης, ὡς καὶ παρὰ πολλὰς τῶν
εὐρωπαικῶν νόμοι αὐστηροὶ ἰσχύουσιν. Οἱ Σίναι
δὲν ἔχρουσι κατὰλήξιν διὰ τὴν αἰτιτικὴν, ἐκ-
φράζουσιν ὅμως αὐτὴν σαφέστατα προτάσσον-
τες τὸ ὑποκείμενον καὶ ἐπιτάσσοντες τῷ ῤημα-
τὶ τὸ ἀντικείμενον, ἢ τιθέντες λέξεις πρὸ τοῦ
ὀνόματος ἢ μετ' αὐτὸ ἐκλυθινομένας ὡς ἀν-
τικείμενον τοῦ ῤήματος. Τὸ ἀνωτέρω *li* (= *li*
μέγας) πρὸ μὲν τοῦ οὐσιαστικοῦ εἶναι ἐπιθε-
τόν π. γ. *li* — *liu*—μέγας ἄνθρωπος, μετὰ
δὲ τὸ οὐσιαστικὸν εἶναι ῤημα π. γ. *liu*—*li*
=ὁ ἄνθρωπος εἶναι μέγας.

Ἐὰν λοιπὸν μονοσύλλαβός τις γλώσσα μὴ
μεταβάλλουσα τοὺς φθόγγους τινῶν τῶν λέ-
ξεων ἤρχεται νὰ μεταχειρίζηται αὐτὰς ἀπο-
κλειστικῶς ἢ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς δῆλω-
σιν ὁρισμένου τινῶν σχέσεων πρὸς ἄλλας λέ-
ξεις ἢ ἰδέας, π. γ. τόπου, χρόνου, πτώσεως κτλ.
ἐὰν π. γ. οἱ Σίναι μεταχειρίζωνται τὰς λέ-
ξεις *li* (=ἐνδον) καὶ *γ* (=ἔρχεσθαι), ἃ ἀνωτέ-
ρω εἶδωμεν ἐν τῇ *hō*—*li* (= οἶκος=ἐνδον), καὶ
γ—*liug* (=ἔρχεσθαι—ῤάδος), τὴν μὲν πρῶ-
ταν πῶποτε εἰς δῆλωσιν τόπου, ποῦ, τὸ δὲ τε-
λευταίαν πάνποτε εἰς δῆλωσιν τοῦ ὄργανου, τότε
ἢ μονοσύλλαβος γλώσσα μετέθε εἰς τὴν δευ-
τέραν βαθμίδα, ἥτοι ἐγένετο *συγκολλητικῇ*.

Αἱ συγκολλητικαὶ γλώσσαι διακροῦσι τῶν
μονοσύλλαβον κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ τελευταῖαι
δὲν ἐκφράζουσι ποσῶς τοιαύτας σχέσεις τῶν δὲ
κλιτικῶν γλωσσῶν τῆς ὕψιστης ἀναπτύξεως
διακροῦσιν, ὅτι αἱ συγκολλητικαὶ ἀρίνουσι τὴν
λέξιν τὴν σημαίνουσαν τὴν σχέσιν καθ' ὅλους
αὐτῆς τοὺς φθόγγους ἀνέπικρον τὴν δὲ ἀρχικὴν

σημασίαν αὐτῆς δυνάμεθα ἐντελῶς νὰ ἐνοήσω-
μεν, ἐνῷ αἱ κλιτικαὶ γλώσσαι ἰσχυαίνουσι, συ-
στέλλουσι καὶ μεταβάλλουσι τοὺς φθόγγους
καὶ τὴν ἀρχικὴν σημασίαν τῆς τὴν σχέσιν ἐκ-
φραζούσης λέξεως· τὸ ῤημα εἶναι π. γ. ὅπερ
σπασ. εἶναι *as*—*mi* σφραγίζεται ἐκ δύο λέξεων,
ὧν ἡ *as* σημαίνει εἶναι, ἡ δὲ *mi* βαθμυδὸν ἐκ
τοῦ *ma* ἰσχυαίνεσθαι σημαίνει ἐγὼ λοιπὸν *as*—
mi καὶ ἐπομένως εἰ-μὴ σημαίνει «εἶναι—ἐγὼ.»
as—*li* καὶ ἄλλ. ἐσ-σι σημαίνει εἶναι—σί, εἰς κτλ.

Ἐκ τῶν συγκολλητικῶν γλωσσῶν ἐπισημότε-
ρα εἰσιν ἡ Οὐγγρική καὶ Τουρκική, ἥτις ἔχει
κατὰ τὸν Max Müller τὴν κανονικωτάτην
γραμματικὴν κατασκευάν. Ὁ πλοῦτος τῶν τύ-
πων εἰς πολλὰς τῶν γλωσσῶν τούτων εἶναι ἡ
περιρροή, παραδειγμα δὲ φέρομεν ἐκ τῆς τουρκικῆς
τὸ ἐξῆς· εἰς τὴν γλώσσαν ταύτην *σεβ* σημαίνει
ἀγαπᾶν, *μεκ* σημ. εἶναι, *σεβ*—*μεκ* ἐμοῦ σημαίνει
ἀγαπᾶν—εἶναι, ἀγαπῶντά τινα εἶναι, ἀγαπᾶν.
Ἐὰν δὲ ἐν τῇ λέξει ταύτῃ παρεμβάλωμεν τὴν
λέξιν ἢ σημαίνουσαν *εαυτόν*, ἔχομεν τὸ ῤημα
σεβ—*ιν*—*μεκ* σημαίν. ἀγαπᾶν ἑαυτόν, τέρπεσθαι,
χίρειν, ὅπερ *σχηματίζει* ὅλους τοὺς χρόνους,
ἐγκλίσεις κλπ. ὡς τὸ *σεβ*—*μέκ*· ἐὰν εἰς τὸ *σεβ*—
μέκ παρεμβάλωμεν τὴν λέξιν *ισχ* (*isch*) σημ.
ἀλλήλους, ἔχομεν τὸ ῤημα *σεβ*—*ισ*—*μέκ* σημαίν.
ἀγαπᾶν ἀλλήλους· ἐὰν δὲ παρεμβάλωμεν τὴν
λέξιν *τιρ* σημαίν. ποιεῖν, ἔχομεν τὸ ῤημα *σεβ*—
ισ—*τιρ*—*μέκ* σημ. ποιεῖν ἀγαπᾶν ἀλλήλους· ἐὰν
δὲ παρεμβάλωμεν τὴν λέξιν *με* σημαίνουσαν
οὐχί, ἔχομεν *σεβ*—*με*—*μεκ* σημ. μὴ ἀγαπᾶν· *σεβ*—
ίν—*με*—*μη* καὶ *χίρειν*· ἐὰν δὲ παρεμβάλωμεν
τὴν λέξιν *ιλ* σημ. πάσχειν, ὑποφέρειν, ἔχομεν
σεβ—*ιλ*—*μέκ* σημ. ἀγαπάσθαι. *σεβ*—*ισ*—*τιρ*—*με*—
μη καὶ μὴ ποιεῖν ἀγαπᾶν ἀλλήλους, καὶ οὕτω
καθεξῆς, ὥστε ἐξ ἐκάστου ἀπλοῦ ῤήματος πα-
ράγονται ἔτερα 40—50 νέα ῤήματα. Βαθυμυ-
δὸν ὅμως, ὡς δεικνύσιν ἡ γλωσσολογία, λέξεις
σχέσεις συνῆθος δηλοῦσται, καὶ ἰδίως ἀνωνομικαὶ
ἀποβάλλουσι ἕνα φθόγγον μετὰ τὸν ἄλλον διὰ
τὴν σπουδὴν τοῦ ἀνηρωπίου πνεύματος πρὸς
ἀπλοσύτητα καὶ ψυχροτέρων ἐκφρασῶν τῶν
ιδεῶν, ὥστε ἀποβάλλομένου ἐνὸς μέρους τῶν
φθόγγων πίπτει εἰς λήθην καὶ ἡ ἀρχικὴ ση-
μασίαι τῆς λέξεως, γενομένη ἀπλοῦς φθόγγος
σχέσιν τινὰ σημαίνουσα. Ἐκ τῶν ἰνδογερμανικῶν
ἀρχικῶν τύπων ἀνήκοντος ἐτι εἰς τὴν δευτέραν
βαθμίδα τῆς ἀναπτύξεως *bharaḥ*—*mauni*, ὅπερ
κατὰ λέξιν σημαίνει φέρω—εἶμὲ—ἐγὼ, γίνεται τὸ
ἑλλ. φέρομα—*μι* καὶ δι' ἀποβολῆς τοῦ τελευταίου
μ φέρομα—*σι* φέρομα. Ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ τύπου
bharaḥ—*ma*—*si*, ὅπερ κατὰ λέξιν φέρω—ἐγὼ—σύ,

γίνεται τὸ ἑλλ. φέρο-με-ς, φέρομεν, ὡς τὸ λατ. ferimus, volumus' ἐκ τοῦ ἀρχαίου τύπου bharañ-hi-si κατὰ λέξιν φέροις-σὺ-σὺ γίνεται φέρε-τε, λατ. fertis.

Ἡ ἀρχὴ τῆς συστολῆς καὶ παραμορφώσεως τῶν συνήθως τὰς σχέσεις δηλοῦσάν, ἀρχήθεν ὅμως πλῆρη σημασίας ἔχουσιν λέξεις, καθιερωταί, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, τὴν τρίτην, τὴν κλιτικὴν βαθμίδα τῆς γλωσσικῆς ἀναπτύξεως, ἣτις ἔχει ἐπὶ τὴν ιδιότητά τοῦ προσποεῖν τὴν βίξιν τῆς λέξεως εἰς δῆλωσιν ταύτης ἢ ἐκείνου τῶν σχέσεως. Οὕτω γίνεται ἐκ τοῦ βάλλω-ε-βάλ-ον, βολ-ή, βέλος· ἐκ τοῦ λείτω, εἴλεπον, λιπῶ, λέλοιπα, λοιπός.

Οἱ γλωσσολόγοι κληθῶσιν τὴν ἰσχυράν τῶν αὐτοτελῶν τούτων λέξεων, αἵτινες καθ' ἀρχὴς ἐσημαίνον ἰδέας πλήρεις, εἰς ἀπλῶς φθόγγων καταλήξεων φθονγματικῶν τελουμένων, ἢ φθονγματολογικῆν παρακμὴν τῆς γλώσσης. Καὶ ὅμως ἀδικῶς ἤθελέ τις θεωρήσει τὸ φαινόμενον τοῦτο ὡς ἐπισθοδρομικὴν τῆς γλώσσης πρὸς τὴν κατάλληλον ἐκφρασὴν τῆς ἰδέας. Τοιαύτη θεωρία ἀναιρεῖται οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἐκείνων τῶν ἐθνῶν, ὧν αἱ γλώσσαι ἀνάγουσιν εἰς τὰς κλιτικὰς, ἀλλ. τὰς φθονγματικῶς διεφραζόμενας γλώσσας, (διότι αὐτὰ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐγένοντο, καὶ διατελέσασιν ὡς φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλ. τῆς ὁμοεισεως τοῦ ἀνθρώπου ἐκ αὐτοῦ ὁμοῦς καταστάσεως εἰς ἑτέραν ἄξιαν τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσῳ ἡ ἱστορία ἀνέρεται οὐχὶ μόνον ὑπὸ τοῦ ἔνω δειχθέντος προορισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦ ἀποβαίνειν δηλονότι ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς τελειοτέρας, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου ἀποδείξει ἐγκρατεῖα ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ σκοπῷ τῆς γλώσσης αὐτῆς. Τὸ ὄνομα πράγματός τινας, ἢ λέξις, δοθεὶν εἰς τὴν ψυχὴν τρέπον δὴ τινα ὡς σημαῖον ἀναγνωρίσεως διὰ φυσικῆν ἢ ἠθικῶν, συνήθως ὁμοῦ ἀπὸ τῆς ἐλευθέρως θεληθείσης τοῦ ἀνθρώπου ἀνεξαρτητῶν αἰτίων, καὶ γινόμενον παραδεικτικόν ὑπ' αὐτῆς εἶναι σύμβολον, ὡπερ ἐφ' ὅσῳ τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ φθονγματικὸν σύστημα οὐδεμίαν ὑφίσταται μεταβολήν, καὶ ἡ ἀρχαῖα αὐτοῦ σημασία διατηρηώσασταί ἐτι, ἐκπρᾶξαι μόνον ἐν μόνον κατ' ἐξοχὴν ἐντόπισιν ποιοῦν γνώρισμα τοῦ ὀνομαστέου ἀντικειμένου' διὰ τῆς ὀνομασίας ὁμοῦ τοῦ γνωρίσματος τούτου φέροις εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀλόκληρον τὸ ἀντικείμενον, ὡς ἡ σφύρα, ἣτις ἀμέσως μὲν μικράν τινα θέσιν τοῦ κώδωνος ἐγγίζει, ποιεῖ ὁμοῦς ἀλόκληρον τὸν κώδωνα νὰ ἔγῃ. Οὕτω σπαν. ὁ ἐλέφας καλεῖται dantin, ὁ λέων Kesin' τὸ

πρῶτον σημαίνει κατὰ λέξιν «δόδοντας ἔχοντα», τὸ δεύτερον «σφίγγας ἔχοντα.» Εἶναι ἄλλως περιεργον ποσάκις τυχαῖόν τι γνώρισμα δίδωσι τὸ ὄνομα εἰς ἀλόκληρα ἀντικείμενα. Ἐνταῦθα καὶ ἐν οὐκ ἀδύνατον ἄλλη πόλις τῆς Εὐρώπης πορευόμενος τις πρὸς τὰ βασιλεῖα ἀνάτορα καὶ εἰπὼν πορεύεται εἰς τὰ «κεραμοουργεῖα», ἤθελε μείνει ἀκατάληκτος' ἐν Παιρσίσι· ὁμοῦ γὰρ ὁμοῦ ἤθελεν ἐνοήσει ἀμέσως, ὅτι πορεύεται εἰς τὰ ἀνάτορα τῶν Tuileries, ὡπερ παρὰ γαλλ. ἐκ τοῦ tuil ἐκ τοῦ λατ. tegula σημαίνοντες κέραμον' τοῦτο δὲ πρόβραχτι ἀπλῶς ἐκ τούτου, ὅτι ἐν τῇ θέσει, ὅπου ταῦν εἰνται τὰ ἀνάτορα τῆς γαλλικῆς πρωτεύουσας, μέχρι τοῦ 1304 ἔσαν κεραμοουργεῖα. Ἐὰν ὁμοῦ συστολλομένων ἢ παραμορφομένων τῶν φθόγγων μὲν ἀνεξήγητος ἢ ἀρχαία αὐτοῦ σημασία φαίνεται τὸ ὄνομα ἐνὸς πράγματος, οἱ δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐσωτερικὴν σχέσιν πρὸς τὸ πρᾶγμα αὐτό, ἀλλ' ὡς τυχαῖόν τι καὶ αὐθαίρετον σύμπλεγμα φθόγγων, ὡπερ κατὰ συνθήκην συνοικουμένων ἀνθρώπων σημαίνει τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα' ὅ,τι ἡμεῖς καλοῦμεν ἴχθιν καὶ οἱ γερμανοὶ fisch, ἡδόνατα, χωρὶς νὰ παρακωλύη παντάπασιν τοὺς σκοποὺς τοῦ πνεύματος, νὰ καλεῖται lops, ἢ γαλλ. poisson, ἢ οὐγγρ. hal.' Ἡ διαφορά μεταξὺ τῶν φθονγματικῶς φησῶν καὶ τῶν νεκρῶν λεγόμενων γλωσσῶν συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι λέξις τις τῶν πρώτων ἀνακημιθήσεται ἡμᾶς ὅσον τὸ θανατὸν τὴν ιδιότητά, ἣτις προὐκάλυψε τὴν σημασίαν ἐνὸς ἀντικειμένου, π. χ. ἡ εἰρημνία ὀνομασία τοῦ ἐλέφαντος dantin ἀνακημιθήσεται τοὺς σπαρτακτικῶς δόδοντας τοῦ ἐλέφαντος, μία λέξις ὁμοῦ τῶν «κατὰ τοὺς φθόγγους παρακματικῶν γλωσσῶν» ἀναφέρει τὸ ὄνομα ἀντικειμένου εἰς τὴν ψυχὴν. Ἄλλως δὲν πρέπει να πιστευώμεθα, ὅτι λαοί, τῶν ὁποίων ἡ γλώσσα ἔχει λέξεις διατηρούσας ἤδη σφύρας τὴν ἀρχαίαν σημασίαν, ἔχουσιν πλέον ἡμῶν τὸ γλωσσικὸν κίθημα' καὶ εἰς αὐτοὺς τὸ ὄνομα ἐνὸς πράγματος εἶναι ἐπίσης ἀδιάφορον, ὡς καὶ εἰς ἡμᾶς, καὶ αὐτοὶ παρατηροῦσι μόνον, ὡς καὶ ἡμεῖς, τὸ ὑπὸ τῆς κλιτικῆς συμβολικῆς δηλοῦμενον πρᾶγμα' ἀποδείξει τούτου εἶναι ἡ μνηκνοθεῖσα λέξις Tuileries.

Ὅπως γνωρίσῃ τι ἢ ἰδιότης ἀντικειμένου τινὸς δὲν δύναται νὰ γείνη τὸ σύμβολον τοῦ ἀντικειμένου, εἰς τὴν ἰδιότητά, ἢ, ἐὰν ἤδη ἐγένετο, δὲν δύναται νὰ μὲν διὰ παντός, οὕτω καὶ ὁ φθόγγος τῆς γλώσσης δὲν δύναται νὰ γείνη ὁ εἰς τὰς κλιτικὰς ὑποπίπτων φορεῖς τῆς ἰδέας, ἢ νὰ μὲν' ἀμφοτέρωτα εἶναι θεράποντες τοῦ ἀν-

θρωπίνου πνεύματος ἄνευ ἀξιώσεων αὐτοτελοῦς καὶ διαρκοῦς βίου. Οὐδόλως λοιπὸν θρυμακτόν, ἔάν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα συνιδῶν, ὅτι ἡ μονομορφίτης τῆς ἀρχαῖας σχηματικῆς λέξεως τινος εἶναι τοῦλάχιστον περιττὴ, ἡ δὲ δικταρική ὄλων τῶν τῶν σχηματικῶν ταύτην ἐνασφαλοῦντων φθόγγων εἶναι ἔχει μόνον μὴ ἀναγκαστικὰ, ἀλλὰ μάλιστ' αὐτὴ ἐπιβλαβὴς, ὡς ἀνωρελῶς διαπαινωμένους χροῖον τε καὶ σωματικῆς δυνάμεως, λεπτόναι καὶ πικρὸν καθίστασι τὸν βερὸν διερχομένην ἀποσπασμῶν πολλὰ πλῆσι καὶ ζῶντων ἰδεῶν, αὐτοῦ, αἵτινες πάντοτε ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον ἀγωνίζονται νὰ ἀποσπασθῶσι τῶν ἀδρῶν ἐντυπωσάντων. Οὐδόλως θρυμακτόν, ἔάν ὃ γερακὸν πολλὰς λέξεις χροῖον, καὶ ὄνσημον τοῦ στήθους ἀπαιτούσας κατόπτασε βραχυτέρας καὶ μαλακωτέρας, ὅσον τὸ ἀρχαῖον «zamburari» εἰς τὸ ἐλαφρότερον zambur. τὸ ἀρχ. γερακινὸν cokoluhelil εἰς jemlich, ampilos εἰς ebilos, muhalbos εἰς ruelich, umbistandim εἰς Umstand, farloranissa εἰς Ver-lust, weralti εἰς welt, κτλ. κτλ. κτλ. Δὲν εἶναι καὶ ἀπίθωνον τὸ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι μετὰ αἰῶνας αἱ νῦν κλιτικαὶ γλώσσαι ἤθελον ἐκφράζει ὄλας τὰς ἰδέας αὐτῶν διὰ μονοσυλλάβων λέξεων, καὶ ἤθελον διακρινεῖσθαι τῶν μονοσυλλάβων γλωσσῶν, ὧν προσημνημοῦσαίμεν, μόνον ὅτι αἱ μονοσυλλάβοι λέξεις τῶν κλιτικῶν γλωσσῶν ἤθελον ἔχει πολλὴ βελύτερον καὶ πνευματικώτερον τὸ περιεχόμενον, δηλ. ἤθελον ἐκφράζει πολλὰ καθαρωτέρας, βελυτέρας καὶ περιεκτικωτέρας ἰδέας, διὰ δε διακρίσεων φθόγγων τῆς κλίσεως καὶ τῶν τύπων ἤθελον φέροι ζωὴν καὶ κίνησιν καὶ εἰς τὸ περίπλεγμα τῶν λέξεων, καὶ νὰ ἀποδίδωσι τὰς λεπτοτάτας σχέσεις τῶν ἰδεῶν πρὸς ἀλλήλας. Ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα φαίνεται ἐγγίζουσα εἰς τὴν περιόδον ταύτην· διότι ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ἤδη μέγας ἀριθμὸς μονοσυλλάβων λέξεων, αἵτινες πᾶν τοῦτου ἔχουσι ἐπὶ τὴν ἰδιότητα, ὅτι αἱ αὐταὶ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ διὰ τῶν αὐτῶν φθόγγων εἰναι οὐσιαστικαὶ, ἐπιθετικαὶ, ῥήματι, ἐπιρρηματικαί, π.χ. ἡ λέξις damp σημαίνει ὑγρὸν (ἐπιθ.), ὑγρασίαν (ὄυσ.), to damp ὑγραίνω (ῥημα). Ἐπεὶ δε πλείοσι ὑπάρχουσι λέξεις, αἵτινες γράφονται μὲν εἰσὶ τὴν ἀσπύλατον, προφέρονται ὡμοσως μονοσυλλάβοι.

Ἐκ τῶν μέρων τοῦδε γλωσσῶν γενομένων γλωσσῶν κατὰ τὴν ἀναπτυχθεῖσαν ἤδη τριττὴν διαίρεσιν τῶν γλωσσῶν ἀνάκουσι

α) εἰς τὰς μονοσυλλάβων γλωσσῶν

1) ἡ σινική, ἥτις ἐν τούτοις κλίνει ἤδη πρὸς τὴν δευτέραν βαθμίδαν τῆς ἀναπτύξεως

2) αἱ γλωσσὶ τῶν πέραν τοῦ Γάγγου οἰκούντων λαῶν, καὶ

3) αἱ γλωσσὶ τῶν θηεταστικῶν λαῶν.

β) εἰς τὰς συγκολλητικὰς γλώσσας ἀνήκουσι πλέον τῶν δύο τρίτων τῶν γνωστῶν γλωσσῶν, ἐν αἷς ἡ οὐγγρική, τουρκική, μογγολική, ρινική κλπ.

γ) εἰς δὲ τὰς κλιτικὰς γλώσσας ἀνάκουσι

1) αἱ ἰνδογερακιναὶ, περὶ ὧν κατωτέρω ἐπιτενέσσεται γενέσεται λόγος·

2) αἱ σχηματικαὶ, δηλονότι ἡ ἀραβικὴ, χαλδική, συριακὴ, ἐβραϊκὴ, φοινικικὴ, κρηματικὴ.

Καὶ ὅμως γλωσσὶ ἀνάκουσι εἰς μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῆς τριττῆς ταύτης διαίρεσεως δὲν ἴσχυται ἐπὶ τῆς αὐτῆς βαθμίδου τῆς ἀναπτύξεως· εἰς ἐκκεντρίκας, ἐνῶ ἡ μία ἴσως ἴσταται εἰς τὴν κατωτέραν βαθμίδα, ἡ ἕτερά προώδευσεν ἰσχυρῶς ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς, καὶ προσεγγίζει τῇ ἐπομένῃ βαθμίδῃ. Ἐπίσης γλώσσα τις τῆς κατωτέρας βαθμίδου ἔχει τύπου λέξεων, προτάσεις μάλιστ' αὐτῆς ἐπομένης περιόδου, ἢ γλώσσῃς τῆς τρίτης περιόδου ἔχει τύπους τῆς δευτέρας ἢ πρώτης. Οὕτως ἡ σινική καθ' ὅλον μὲν ἴσταται ἐν τῇ κατωτέρῃ βαθμίδῃ τῆς γλωσσικῆς ἀναπτύξεως, καὶ ἐν τούτοις ἐν ταῖς διαλέκτοις αὐτῆς παρέχει ἀρχὰς καὶ ἴχνη τῆς συγκολλητικῆς, τῆς δευτέρας περιόδου· ἐπίσης καὶ ἡ τουρκικὴ, ἥτις καίτοι καθόλου ἴσταται ἐπὶ τῆς δευτέρας βαθμίδου, παρεδείχθη ὅμως ἤδη πολλὰς ἰδιότητας τῶν κλιτικῶν γλωσσῶν.

Κατὰ τὰ εἰρημένα δὲν πρέπει νὰ ἐκπληρωθῶμεθα πλέον, ἔάν οἱ γλωσσολόγοι ἐπὶ τῇ βράσει τῶν ρινομένων τούτων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, τῶν ἐκχθέντων ἐκ τῆς εἰδικῆς ἀναλύσεως τῶν ἰνδογερακινῶν γλωσσῶν, βεβαιώσων, ὅτι γλῶσσα ἀνάκουσα ἤδη εἰς τὰς συγκολλητικὰς ἴσχυ προτέρον μονοσυλλάβου, αἱ δὲ νῦν κλιτικαὶ ἴσχυ προτέρον συγκολλητικαὶ, πολὺ δε ἀρχαιότερον ἴσχυ μονοσυλλάβου, ὅπως ἴσως καὶ πᾶς ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς παιδείας αὐτοῦ ηλικίας μέγιστ' αἱ εἰς ἐντελειώσεως διατρέταται τὰς τρεῖς αὐτῆς βαθμίδας τῆς γλωσσικῆς μαρτυρώσεως, καὶ τοι περιστοιχίζόμενος ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν κλιτικῶν γλωσσῶν λαλοῦντων.

Γλωσσολόγοι δὲ τινες δοξάζουσι, ὅτι αἱ ἰνδογερακιναὶ καὶ σχηματικαὶ γλώσσαι ἀπέβησαν ἀπὸ μιᾶς πρωτογενέθου γλώσσας· ἡ δοξασία αὕτη ἔχει πολλοὺς τοὺς ἀντιποδῶντας, σκεπτιζόμενος κυρίως ἐπὶ τῶν ἐξῆς·

α) αἱ σχηματικαὶ γλώσσαι ἐν τῇ ἀρχαιότητι αὐτῶν μαρρῶ δὲν ἔχουσι εἶζαν τελείαν, ἐκ

των λέξεων ἐκλεπιστὴν καὶ ἐκρηραστὴν, ὡς καὶ ἰνδογερμανικῶν, ἀλλὰ ῥίζαν συζευμένην ἐν τῷ ἀρχαίῳ αὐτῆς τύπῳ μόνον ἐκ συμφώνων, εἰς ἃς ἢ προσθήκῃ ἐνὸς φωνήεντος διδώσιν εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ῥίζης ὀρισμένην τινα σχέσιν π. γ. ἢ ῥίζα τοῦ ἔβρ. *qmatā* εἶναι *qtl* κτείνειν. ἔξ ἐναντίας ἢ ῥίζα τοῦ ἑλλ. λέιπω, εὐλειπον, εὐλιπον, λέλοιπα, λοιπὸς εἶναι *lip*, οὐχὶ δὲ ὡς τοῦ ἔβρ. *lop*.

β') ἢ ῥίζα τῶν σχηματικῶν γλωσσῶν δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ δεχθῆ ὅλα τα δυνάτα φωνήεντα, οὐχὶ δὲ καὶ ἢ τῶν ἰνδογερμανικῶν, αἵτινες δεχονται τὸ πᾶν τριπτον τῶν φωνέντων βαθμικῶν διάσχισιν π. γ. βῆλλω, βέλος, βολή, *funde, fund, gefunden* οὐχὶ ὅμοιως ὡς ἢ ἑβραϊκῆ *lib, lab, alb, lela, ἢ lap, lup, loup, lop*, κτλ.

γ') ἐνῶ ἢ ἑλσὸς τῶν φωνέντων ἐν ταῖς σχηματικαῖς γλώσσαις εἶναι ἀπεριόριστος, παρὰ ὁδῶς τὰ συμφωνὰ εἶνε λίαν περιορισμένα. ἕκαστη ῥίζα σχηματίζεται ἐκ τριῶν συμφώνων, ὡς *qtl, ktl* (γράφειν), *dlb* λαλεῖν, κτλ. Ἐν ταῖς ἰνδογερμανικαῖς ἔξ ἐναντίας ὁ σχηματισμὸς τῆς ῥίζης μονοσυλλαβῶν πάντοτε ὁμοίως γίνεται λίαν ἐλευθέρως π. γ. *i*, εἶναι *iu*, εἶδεν, ἐσθίειν *di, da, do, didōn*, κτλ.

δ') καὶ σχηματικῆς γλώσσαις εἰσὶ πεντηχρὶ κατὰ τοὺς γερμανικῶς τύπους, ἔχονται μόνον τρεῖς πτώσεις, δύο χρονικῶς τύπους, καὶ δὲ ἰνδογερμανικῶν ἔξ ἐναντίας ἑπτὰ πτώσεις καὶ τοῦλάχιστον πέντε γένους.

β') Περὶ τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν (*).

Καθὰ ἀνωτέρω εἴρηται, εἶναι ἀδύνατον νὰ περιδεχθῶμεν πρωτογενέθων τινα γλώσσων, ἔξ ἃς πασαι καὶ λοιπαὶ ἀπέβησαν, μᾶλλον δὲ ἐγένοντο πλείους ἀρχέγονοι γλώσσαι, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἡδὲ ζωσῶν γλωσσῶν τῆς ὑδρογείου σφαιρᾶς. Πᾶσα δὲ γλῶσσα ἔχει τὸν βίον ἢ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς, διότι, εὐθὺς ἔξ ἀρχῆς δὲν ἐδόθη τῷ ἄνθρωπῳ συντατελεσμένη, ἀλλ' ἐδραμοειρήθη ὑπ' αὐτοῦ βαθμικῶν. Ὅ οὐ δὲ βίος τῆς γλώσσας διακρίεται εἰς δύο κυριώτερας περιόδους:

α') τὴν τῆς ἀναπέδσεως τῆς γλώσσης, καθ'

ἢν ἢ γλῶσσα, καὶ αὐτὴ ἢ ἀπλουστάτη, ἐγένετο βαθμικῶν ὅλοι οἱ τελειότεροι τύποι αὐτῆς παρήχθησαν ἔξ ἀπλουστερόν, οἱ τῶν συγκλητικῶν π. γ. γλώσσων ἐκ τῶν τῶν μονοσυλλαβῶν, οἱ δὲ τῶν κλιτικῶν ἐκ τῶν τῶν συγκλητικῶν αὐτῆς εἶναι ἢ προῖστορικὴ περίοδος.

β') τὴν τῆς παραμῆξε αὐτῆς κατὰ τε τοὺς φθόγγους καὶ τοὺς τύπους, ὅπου, καὶ οὐκ ὀλίγη μεταβολὴ ἐγένοντο εἰς τὴν σημερινὴν καὶ τὴν ἀντικεινὴν καὶ αὐτῆς εἶναι ἢ ἱστορικὴ περίοδος. Ἡ μεταβολὴ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ἐγένετο βαθμικῶν. Κύριον ἄμα τῆς παραμῆξε εἶναι ἢ ἔρουν καὶ ἐξήγησις τῶν νόμων, καθ' ὅς καὶ γλώσσαί κατὰ τὸν βίον αὐτῶν μεταβλήθησαν, διότι ἄνευ τῆς γνώσεως τῶν νόμων τούτων δὲν δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν τοὺς τύπους τῶν προσπιθῶν ἡμῶν, καὶ μάλιστα τῶν ζωσῶν ἐστὶ, γλώσσων.

Ἐνεκα τῆς διαφόρου ἀναπόδξεως καὶ εἰς διάφορα σημεῖα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσας διακρίεται ἢ αὐτὴ γλῶσσα κατὰ τὴν δευτέραν αὐτῆς περίοδον, ἢς ἢ ἀρχὴ ἐπίσης καίται πρὸ τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως, εἰς πολλὰς γλώσσας, διαλέκτους καὶ ἰδιώματα, ὅπου δύναται νὰ ἐπαναληθῆ πολλὰς. Ἡ παραλλαγή καὶ διακρίσεις αὐτῆς τῶν γλωσσῶν κατὰ τὸν βίον αὐτῶν ἐγένετο βαθμικῶν καὶ κατὰ μακρὰς περιόδους.

Αἱ γλώσσαι, αἵτινες ἀμέσως παρήχθησαν ἐκ τῆς ἀρχέγονου γλώσσας καλοῦνται πρωτογενεῖς γλώσσαι (*Grundsprachen*), ἕκαστη δ' αὐτῶν παραλλαγή σχεδόν, καὶ διεκρήθη εἰς γλώσσας, ἕκαστη δὲ τούτων πάλιν εἰς διαλέκτους, αὐτὰ δὲ εἰς ἰδιώματα. Αἱ ἐκ μιᾶς ἀρχέγονου γλώσσας παρήχθησαι ἀποτελέσαν ὅμοι μίαν γλωσσικὴν ὁμοφυλίαν, ἢ γλωσσικὸν στέλεχος διακρούμενον αὐτῆς εἰς γλωσσικῆς οἰκογενείας ἢ κλάδους.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἰνδογερμανικῆς γλώσσαι καλοῦνται σιμὰ τίς ἢ συμπλεγμᾶ γλωσσῶν τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, αἵτινες ποσούτων συμφωνοῦσαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ διαφέρουσαι ἄλλων γλωσσῶν, ὥστε προδήλιος κατακρίνεται ἢ ἐκ μιᾶς ἀρχέγονου γλώσσας καταγωγὴ αὐτῶν. Ἐντὺς αὐτῶν πάλιν τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν φαίνονται γλωσσικῆς τινες, γείτονες γεωγραφικῶς συγγενέστεραι πρὸς ἀλλήλας. Ὅτω δὲ ἢ ἰνδογερμανικῆς γλωσσικῆς ὁμοφυλίας διακρίεται εἰς τρία συμπλεγμᾶτα ἢ τυκῆματα:

α') Τὴ ἀσιατικὴν ἢ ἄριον τυκῆμα, συζευόμενον ἐκ τῆς ἰνδικῆς καὶ ἑρατικῆς οἰκογενείας, λίαν συγγενῶν πρὸς ἀλλήλας, Ἀρχαιοτάτη καὶ πρωτογενεῖς γλώσσα τῆς ἰνδικῆς οἰκογενείας,

(*) Πρὸς Α. Schleicher's Compendium der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen. 3te auflage, Weimar, 1871.

καὶ ἀρχαιοτάτη γνωστὴ τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν ἐν γένει· εἶναι ἡ ἀρχαία ἰνδική, ἡ γλώσσα τῶν ἀρχαιοτάτων μερῶν τῶν Βεδῶν, βραδύτερον δὲ, ἐν ἀπλουτέροις τύποις καὶ κατὰ τινὰς κανόνας ὡς γραπτὴ γλώσσα ἀπέφανται τῶν διαλέκτων τοῦ λαοῦ, *saṃskṛita* λεγόμενη. Τὴν πρωτογενῆ γλώσσαν τῆς ἐρηνικῆς οἰκογενείας· δὲν γνωρίζομεν αἰ ἀρχαίωςται καὶ μέχρις ἡμῶν διασωθεῖσαι γλώσσαί εἰναι ἡ βακτριανὴ γλώσσα ἢ ζενδικὴ καὶ ἡ ἀρχαία περσικὴ, ἡ γλώσσα τῶν σαρκοειδῶν ἐπιγραφῶν τῶν Ἀχαιμενιδῶν. Εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην ἀνάκει ἡ ἄρμενικὴ ἢ ἰνδο-ἄρμενικὴ καὶ νεώτερον χρόνον, καὶ ἥτις ἐνωρὶς ἀποσχίσθη τῆς ἐρηνικῆς πρωτογενεῦς γλώσσης.

β) τὴ τῆς νοτιοδυτικῆς Εὐρώπης τμήμα, συγκείμενον ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, εἰς ἣν ἀνάκει καὶ ἡ μόνον ἐν μεταγενεστέροις γλωσσικῶσι τύποις διατηρηθεῖσα ἄθαιρικὴ, ἐκ τῆς ἰταλικῆς (ἢ οἱ ἀρχαιοτάτοι γνωστοὶ τύποι τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶναι ἡ λατινικὴ, ἴδιος ὅμως ἐν διαφύρουσα τῇ γλωσσολογίᾳ εἶναι ἡ ἀρχαία λατινικὴ πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἐπίδρασαν μορφωθεῖσης γραπτῆς γλώσσης, ἔτι ἡ ὀμβρική καὶ ὀσκιική), καὶ τῆς κελτικῆς (ἢ τὰ μάλιστα καλῶς διατηρηθεῖσα, καὶ τοι ἕδη λίαν διαλελυμένη, γλώσσα τῆς κελτικῆς οἰκογενείας εἶναι ἡ ἀρχαία ἱρική ἢ ἱρλανδική, ἀπὸ τῆς Ζ'. περίπου ἑκτοντοκτατηρίδος μ. Χ. προσ-ιτή). Ἡ ἰταλικὴ καὶ κελτικὴ εἶναι πρὸς ἀλλήλας ὁμοιότεραι ἢ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν.

γ) τὴ τῆς βορείου Εὐρώπης τμήμα, συγκείμενον ἐκ τῆς σλαβικῆς οἰκογενείας μετὰ τῆς γενεστέτης· λιθουανικῆς τῆς καὶ σπουδασιώτατης, καὶ ἐκ τῆς ἀπώτερον ἡμιωτέρον κειμένης γερμανικῆς. Ἀρχαιοτάτος τύπος τοῦ τμήματος τούτου εἶναι ἡ ἀρχαία ρουθηνικὴ (ἀρχαία ἐκκλησιαστικὴ σλαβική, γνωστὴ ἕδη ἐκ χειρογράφου τῆς IV' ἑκτοντοκτατηρίδος, ἡ λιθουανικὴ καὶ μάλιστα ἡ καθαρὰ λιθουανικὴ, ἡ νότιος λιθουανικὴ καὶ ἡ πρῶσικὴ λιθουανικὴ) καίτοι ἀπὸ τριῶν ἑκτοντοκτατηρίδων προσ-ιτή, οὗχ ἕτητον ὅμως βραχύτερα τὴν πανρχαίαν τῶν θρόγγων βάλτιδα, καὶ ἡ γοθικὴ ἐκ τῆς Δ' ἑκπ. μ. Χ. Πρὸς τῇ γοθικῇ ἐκλυθάνεται ὡς ἀρχαιοτάτος ἀντιπρόσωπος τῆς γερμανικῆς καὶ τῆς βορείου ἢ σκανδιναβικῆς ἢ ἀρχαία καθαρὰ γερμανικὴ (*althochdeutsch*), καὶ ἡ ἀρχαία ρόρειος ἢ σκανδιναβικὴ, (*altnordisch*), ὁαίτι· περιέχουσι ἀρχαιότερους τύπους ἢ ἡ γοθικὴ.

Ἀρχαιώτερον καὶ τῇ ἀρχεγονῇ γλώσσῃ πι-

στώτερον ὡς πρὸς τοὺς θρόγγους καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς γλώσσης διέμεινε τὸ ἀσιτικὸν τμήμα, τούτου δὲ ἡ ἀρχαία ἰνδικὴ γλώσσα ἢ ἡ σκνσκριτῆ. Ἐρεζῆς δὲ διετήρησε τὴν ὁμοιότητά πρὸς τὴν ἀρχεγονῆν ματέρᾳ γλώσσῃ, ὀλιγοτέρους μάλλον ἰδιάζοντας τύπους σῆν, τὸ τῆς νοτίου Εὐρώπης τμήμα, τούτου δὲ ἐξικρέτους ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα διεφύλαξε πιστότατα τὴν ἀρχαίαν γραμμικήν. Τελευταῖον τὸ τῆς βορείου Εὐρώπης τμήμα, ὅπερ καθόλου ἀνεπτύχθη μάλλον ἰδιότροπον καὶ μάλλον τῆς ἀρχεγονῆς γλώσσης ἀριστάμενον.

Συνδυάζοντας τὰ ἄνωτέρω περὶ τῆς συγκειμένης τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν πρὸς ἀλλήλας συμπερίνομεν περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐν τοῖς προϊστορικῶς χρόνοις διασχίσεως αὐτῶν τὰ ἑξῆς.

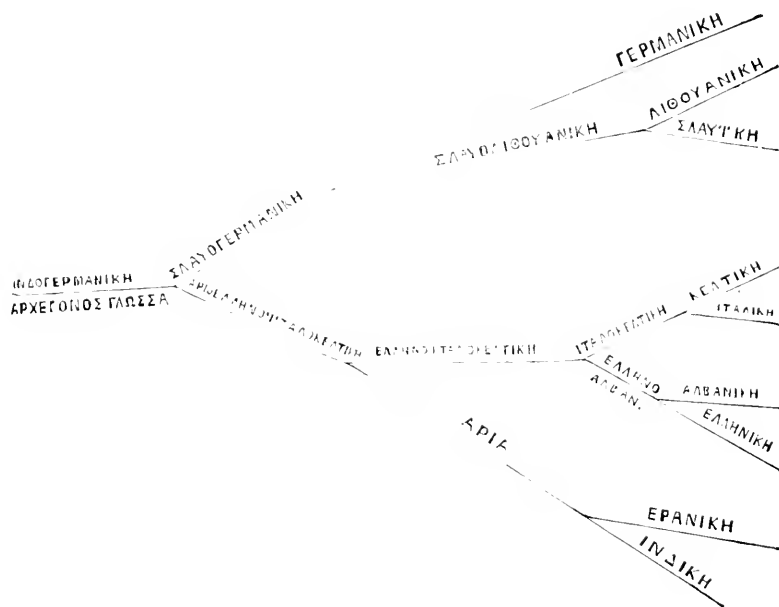
Ἡ ἀρχεγονοσ ἰνδογερμανικὴ γλώσσα διασχίσθη κατ' ἀρχῆς εἰς δύο μέρη διακρινόμενα ἀπ' ἀλλήλων διὰ τὴν ἄνοιον ἀνάπτυξιν αὐτῶν εἰς τὰ δύο μέρη αὐτῶν μέρη, ἴδιλ. εἰς τὸ σλαβογερμανικόν, εἰς τὴν γλώσσαν δαλ., ἥτις βραδύτερον διεφύθη εἰς γερμανικὴν καὶ σλαβο-λιθουανικὴν. Εἶτα ὁ λιπόμενος κορμὸς αὐτῆς, ὁ ἄριο-ἑλληνο-ἰταλο-κελτικόν, διεφύθη εἰς ἑλληνο-ἰταλο-κελτικόν καὶ ἄριον, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος διασχίσθη βραδύτερον εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἡλβανικὴν γλώσσαν, καὶ τὴν ἰταλο-κελτικὴν, ὁ δὲ δεύτερος διετέλεσεν ἀπὸ πολλῶ ἀδύσχητος βραδύτερον διασχίσθησαν αἰθῆς ὁ σλαβο-λιθουανικῆς, ὁ ἄριος (ἰνδο-ερηνικῆς) καὶ ὁ ἰταλο-κελτικῆς. Πιθάνως συνέσπεσαν ἐν ταῖς διαφύσεσι καὶ διασχίσεσι ταύταις περισσότεραι γλώσσαί, ἢ ὅσαι φαίνονται σήμερον, διότι πολλὰ ἰνδογερμανικὰ γλώσσαί τῷ χρόνῳ ἐσθέθησαν.

Τὰ ἀνατολικώτερον οἰκούμενα ἰνδογερμανικὰ ἔθνη διετήρησαν τὴν γλώσσαν αὐτῶν μάλλον ἀρχαιότερον ἢ τὰ δυτικώτερον, μεταβάλλοντα αὐτὴν πλεον ἐπινοῶν. Ἐκ τούτου καὶ ἐξ ἄλλων ἔτι ἔπεται, ὅτι οἱ σλαβογερμανικοὶ μετανάστευσαν τὸ πρῶτον πρὸς ἀνατολάν, τούτοις ἐκολούθησαν οἱ Ἕλληνας, Ἰταλοὶ καὶ Κελτοί. Ἐκ τῶν μενιάντων Ἀρίων οἱ Ἰνδοὶ ἐστράψαν πρὸς τὰ νοτιοανατολικὰ, οἱ Ἑρᾶνοι ἐξήλθθησαν πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ. Ἡ δὲ πατρίς τοῦ πανκρχαίου ἰνδογερμανικοῦ ἔθνους ζητητέα κατὰ ταῦτα εἰς τὰ ὄροπέδια τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, ἐν τῇ Βακτρικῇ ἢ Ἀρίᾳ χόρῳ.

Μόνον περὶ τῶν Ἰνδῶν, ὅτινος τελευταῖοι πάντων ἐκ τοῦ πατρίου ἔδαφους μετανάστευσαν, γινώσκουμεν, ὅτι εἰς Ἰνδία ἐισβάλοντες ἐξέβαλον τῶν ἐθρῶν αὐτῶν ἑσθικῶν τι ἔθνος, ἐκ

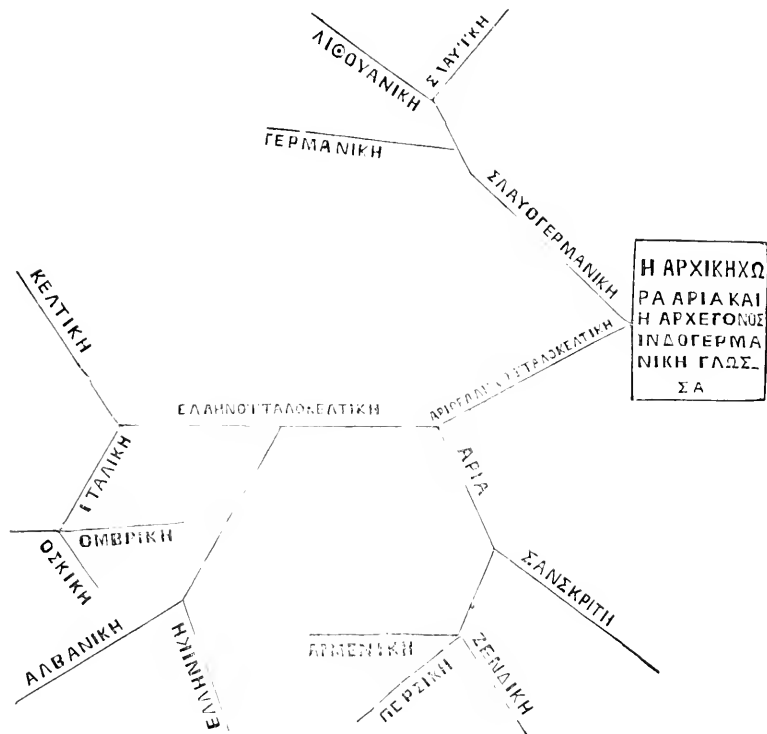
τῆς γλώσσης τοῦ ὁποίου παρέλαβον ἱκανὰ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν. Ὁμοίον τι συνέβη πιθανῶς καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν ἰνδογερμανικῶν ἔθνων. Τὴν ἀρχαιστάτην διαίρεσιν τῆς ἀρχεγόνου ἰνδογερμανικῆς γλώσσης μέχρι τῆς συστάσεως τῶν ἐκ ταύτης παραχθῆσαίτων συγγενῶν πρωτογενῶν γλωσσῶν παρέστησεν ἐναρτή-

στερον ὁ A. Schleicher (Compendium der Verh. ατλ. 3te Aufl s. 9) διὰ τοῦ γλωσσολογικοῦ δένδρου. ἐν ᾧ τὸ μὲν μέγος τῶν γερμανικῶν σηκώνει τὴν διαίρεσιν, ἡ δὲ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις αὐτῶν τὴν βαθμὴν τῆς συγγενείας αὐτῶν.

Τὸ γλωσσολογικὸν τοῦτο δένδρον ὁ J. Lip-petr («Die Sprache» Programm ... 1870) μετεσχημάτισεν ὡς ἑξῆς, ἵνα μετὰ τῆς συγγε-νικῆς τῶν γλωσσῶν σχέσεως οὐκ ἀρνήσῃ-

ποτε καὶ ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῶν χωρῶν, ἐν αἷς τὰ ἰνδογερμανικὰ ἔθνη ἰδιαιτέρον εἰς μονί-μους ἔδρας ἐγκατέστησαν.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΕΠΙΤΟΜΟΣ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΚΑΙ ΛΑΤΙΝ. ΓΛΩΣΣΗΣ.

Είναι δηλολογοῦμενον, ὅτι γλώσσάν τινα γρασομένην καὶ φιλολογοῦσαν ἔχουσαν μενθάνομεν διὰ τῆς γραμματικῆς. Γραμματικὴ δὲ εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ κατὰλληψις καὶ παράστασις τῶν φθόγγων, τύπων, τῆς σημασίας τῶν λέξεων καὶ τῶν μερῶν αὐτῶν, καὶ τῆς κατασκευῆς τῶν προτάσεων συντόμως δ' εἰπεῖν, ἡ συστηματικὴ γνῶσις γλώσσας τινός. Κατὰ ταῦτα ἡ γραμματικὴ διακρίεται ἢ εἰς φθολογοῦσαν ἢ φωνολογοῦσαν ἐξετάζουσαν τοὺς φθόγγους γλώσσας τινός, ὅπως εἶνε καὶ ὅποιοι, καὶ ὅποιος μεταβολὰς ὑπέστησαν, καὶ ὅποιαν ἐπίδρασιν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους' β' εἰς τυπικὴν ἢ κλιτικὴν ἢ

μορφολογοῦσαν, ἐξετάζουσαν τοὺς τύπους τῶν λέξεων, ἀπὸ τῶν ἀπλῶν βιζῶν μέχρι τῶν συνθετωτάτων λέξεων, καὶ τὰς μεταβολὰς αὐτῶν, ἢς τῷ χρόνῳ ὑπέστησαν' γ' εἰς σημασιολογοῦσαν τῶν λέξεων, ἐξετάζουσαν τὴν σημασίαν ἐκάστης λέξεως καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτῆς ἐν τῷ λόγῳ καὶ δ' εἰς σύνταξιν ἢ σύντακτικόν.

Ἐὰν ἡ γραμματικὴ ἔχη ἀντικείμενον τὴν γλῶσσαν ἐν γένει, καλεῖται γενικὴ γραμματικὴ' ἐὰν δὲ ὁρισμένην τινα γλῶσσαν, ἢ συμπλεγμὰ γλῶσσῶν, εἰδικὴ γραμματικὴ. Ἡ γραμματικὴ θεωρεῖ τὴν γλῶσσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὡς τι γενόμενον καὶ ἀπηρτισμένον, ἐρευνᾷ καὶ παρίστασι τὸν βίον τῆς γλώσσας, καθ' ὅς νόπους ἐμορφώθη διὸ καλεῖται ἱστορικὴ γραμματικὴ. Ἡ γραμματικὴ λοιπὸν τῶν Ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσας εἶναι εἰδικὴ ἱστορικὴ γραμματικὴ, θεωροῦσα τὰς γλώσσας ταύτας ὡς ἀ-

πρωτισμέναι, καὶ ἐξήγησεν τὴν χρονολογικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν καὶ κατὰστασιν.

Ἐν τοῖς ἐφεξῆς βραχέως πραγματευόμενοι τὴν συγκριτικὴν γραμματικὴν τῆς ἑλλ. καὶ λατιν. γλώσσης θέλομεν συγκρίνει ἀμφοτέραις πάντοτε πρὸς τὴν ἀρχέγονον ἰνδογερμανικὴν μητέρα γλώσσαν, τὴν μὴ περισθεῖσθαι μὲν, ἀλλ' ἐκ τῶν εἰς πᾶσας τὰς ἐξ αὐτῆς παρχρηθεῖσας γλώσσας κοινῶν ἀναπαρισταμένην, ἐπὶ δὲ πρὸς τὴν προσθετέραν πασῶν ἀδελφῶν τὴν σκανδιναβικὴν, ἐν δ' ἀνάγκῃ καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς συγγενεῖς αὐταῖς γλώσσας. Κατὰ δὲ τὴν ἀνωτέρω τῆς γραμματικῆς διαίρεσιν ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς φθολογίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΦΘΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

Ἡ γλώσσα σύγκεται ἐκ λέξεων, αἱ δὲ λέ-

ξεις ἀναλύονται εἰς *φθόγγους* ἢ *φωνάς*, ἡ δὲ περὶ τῶν φθόγγων καὶ τῶν σχέσεων τῶν μεταβολῶν αὐτῶν θεωρία καλεῖται *φθολογία* ἢ *φωνολογία*. Οἱ φθόγγοι διακροῦνται εἰς δύο α) *φωνήεντα*, ἢ *φωνήεντα*, καὶ β) *συμφώνους*, ἢ *σύνφωνοι*. Καὶ φωνήεντα μὲν καλοῦνται αἱ φωναί, αἵτινες μόναι εἰσὶν ἐντελῶς ἀκουσταί ἄνευ τῆς βοήθειας τῶν συμφώνων· σύμφωνα δὲ αἱ φωναί, αἵτινες μόναι δὲν ἀποτελοῦσι τελείαν φωνὴν ἄνευ τῆς μετὰ τῶν φωνήεντων συμπλοκῆς αὐτῶν.

Οἱ φθόγγοι τῆς ἰνδογερμανικῆς ἀρχέγονου γλώσσης, ἐξ ὧν οἱ τῶν διαφόρων ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν παρήχθησαν κατὰ τοὺς νόμους τῶν εἰς τὸν βίον τῶν γλωσσῶν φθολογικῶν μεταβολῶν, καὶ εἰς οὗς αἱ τῶν ἄλλων γλωσσῶν ὡς εἰς κοινὴν πηγὴν ἀναφέρονται, εἶναι οἱ ἐξῆς:

Σύμφωνα.

Φωνήεντα.

ἀκαριαία		φιλὰ		δατέα		συριστικά		συνεχῆ		ἔξῃνα Γ καὶ Ι φθόγ.		
ἄφων. ἡμίφ.		ἡμίφ.		ἄφωνα		ἡμίφ.		ἄφωνα ἡμίφωνα		a aa áa		
οὐραν.	k	g	gh				j			i	ai	ái
ὑπερωϊκ.												
γλωσσ.												
ἔδοντ.	t	d	dh	s				n	r		au	áu
χειλέφ.	p	b	bh				v	m		u		

Εἰς ἀρχαιότεραν περίοδον τῆς ἰνδογερμανικῆς γλώσσης ἔλειπον τὰ τρία δασέα gh, dh, bh καὶ αἱ μετὰ τοῦ αἰ δίφθογγοι (au, ai, au), εἰς δὲ τὴν παναρχαίαν ἡλικίαν ἐστὶ γλώσσαν ἔλειπον ὅλοι αἱ δίφθογγοι. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ ἰνδογερμανικὴ παναρχαία γλώσσα εἶχε πιθανῶς ἐξ ἀκαριαία σύμφωνα, δηλ. τρία ἄφωνα K, l, p, καὶ τρία ἡμίφωνα g, d, b' ἐξ ἄφωνα συνεχῆ, δηλ. τρία συριστικά j, s, v, καὶ τρία ὑγρά καλούμενα, δηλ. τὰ δύο ἔξῃνα n, m καὶ τὸ r, τὸ l εἶναι παραλλαγῆ δευτερεύουσα τοῦ r, ἐπὶ δὲ ἐξ φωνήεντα u, i, u, καὶ ai, ai, ai, βραδύτερον, μικρὸν πρὸ τῆς πρώτης ἀποσχίσεως, ὑπάρχον ἐννέα ἀκαριαία σύμφωνα καὶ ἐννέα φωνήεντα.

Ἡμίφωνα ἢ μέσα εἶναι τὰ σύμφωνα, ὧν ἐκφωνουμένων συνεχῆ καὶ ἡ βήχνημένη φωνὴ τοῦτο συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ ἔξῃνα, τὸ l καὶ l,

ἐξ ἐναντίας δὲ τὰ στιγματῆα σύμφωνα καὶ τὰ συριστικά δύνανται νὰ ἐκφωνηθῶσι μετὰ ἢ ἄνευ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς. Τὰ ἡμίφωνα λοιπὸν σύμφωνα συνεπάγονται καὶ μίσην τινὰ φωνήεντος. Τὰ δασέα εἶναι διπλοὶ φθόγγοι, ἀμρότεροι δὲ, ὃ μὲν ἀκαριαῖον σύμφωνον, ὃ δὲ δασύ πνεῦμα, ἀκούονται προφερόμενοι. Καὶ τὸ φιλὸν πνεῦμα πρὸ φωνήεντων ἐκφωνούμενον εἶναι στιγματῆον σύμφωνα.

Φωνήεντα τῆς ἰνδογερμανικῆς ἀρχέγονου γλώσσης.

ἀρχικῶς φωνήεντα α) ἐπίτασις β) ἐπίτασις
 α) σειρά α φων. a a+a=aa a+aa=âa
 β') σειρά i φων. i a+i=ai a+ai=âi
 γ') σειρά u φων. u a+u=au a+u=âu.

Ἡ β' ἐπίτασις ἀπαντᾷται μόνον εἰς τὸ αἰα-

τικόν, νότιον καὶ βόρειον εὐρωπαϊκὴν τμηματικῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν ὕθεν κατὰ γένηται πιθανώτατα ἐκ τῆς ἀρχαίου γλώσσας, καὶ τοὶ τῶν γλωσσῶν ἐκάστων μὴ συμφωνουσῶν ἐν τῇ χρήσει αὐτῆς.

Τῶν φωνηέντων τούτων τὸ α εἶναι τὸ καθ' αὐτὸ φωνῆεν καὶ συνθέστατον ἐν τῇ ἰνδογερμανικῇ γλώσσῃ, μὴ δυνάμενον νὰ τραπῇ εἰς σύμφωνον, τὸ δὲ ι καὶ υ, ὅμοια λίαν πρὸς ἄλληλα, διαφέρουσιν οὐσιωδῶς τοῦ α, συγγενέουσι δὲ λίαν μετὰ τῶν συμφωνῶν καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ κ καὶ ν ἀντικαθιστόντων πολλάκις αὐτά.

Ἐκαστον φωνῆεν δύναται νὰ κινηθῇ μόνον ἐν τῇ σειρᾷ αὐτοῦ πρὸς ἑκφρασίαν τῆς σχέσεως μετὰ τῆς βίξας αὐτοῦ. Τα φωνήεντα τῶν μορφωτικῶν τῶν βίξων καὶ λέξεων δηλ. *προσφυμίτων ἢ ἐπιθεμίτων* (suffixa) δέχονται ἐπίσης ἐπίτασιν τῶν φθόγγων, ἐπειδὴ ἀρχήθεν ἦσαν βίξαι αὐτοτελεῖς. Ἡ πρωτόθετος βίξαι ἔχει πάν-

τοτε ἐν τῶν ἀρχικῶν φωνηέντων, πρὸ δύο δὲ συμφωνῶν οὐδέποτε τὸ φωνῆεν ἐπιταίνεται διὰ εἰς βίξας λαγοῦσας εἰς δύο σύμφωνα εὑρεται μόνον τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν ι, οὐχὶ δὲ ι καὶ υ.

Ἡ κλίσις λοιπὸν συνίσταται εἰς τὴν τροπὴν τῶν φωνηέντων, τὴν δὲ ἔκτασιν τῶν φωνηέντων πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς δευτερεύοντι καὶ μὴ ὑπάρχον ἐν τῇ ἀρχαίῳ γλώσσῃ, καὶ ἔνθα μάλιστα ἐν πολλοῖς τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν φανερὰ ἀρχαιότητος τις ἔκτασις, αὐτὴ εἰσήχθη πιθανῶς βραδύτερον μετὰ τὴν ἀπόσχισιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀρχαίου μητρὸς γλώσσας. Ἐπίσης σπανιώτατα συγκαρδύονται φωνήεντα μετ' ἄλλων φωνηέντων ἀποτελοῦντα συναλοιρῆν ἐν τῇ ἰνδογερμανικῇ γλώσσῃ.

Καὶ οἱ μὲν φθόγγοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας διακρίνονται ἐπίσης εἰς σύμφωνα καὶ φωνήεντα ὡςδε.

Σύμφωνα.

Φωνήεντα.

ἀκαριαία			
ψιλὰ	δασεῖα	συριτικὰ	
ἄφων. ἡμίφ. ἡμίφ		ἄφωνα	ἡμίφων.
οὐραν. <u>κ</u>	<u>γ</u>	<u>ι</u>	
ὑπερωϊκ.			
γλωσσ.			
ὀδοντ. <u>τ</u>	<u>δ</u>	<u>θ</u>	<u>σ</u>
χειλ.	<u>π</u>	<u>β</u>	<u>φ</u>

συνεχῆ		ὑγρά	
ἔξῃνα	ἡμίφ. ρ καὶ λ φθόγγ.	ἡμίφ.	ὑγρά
	<u>γ</u>	<u>ι</u>	<u>ε</u> <u>η</u>
		<u>λ</u> <u>ρ</u>	<u>ο</u> <u>ω</u>
	<u>ν</u>		
	<u>μ</u>		

Ἐν τῷ πίνακι τούτῳ κατατάσσονται μόνον οἱ ἄπλοῖ φθόγγοι, τὰ διπλά ζ, ξ, ψ, δὲν παρεκλαμβανόμενται, διότι εἶναι συμφωνικοί, ἐκ συμφωνῶν δηλ., δίφθογγοι, ὡς τοῦ μὲν ζ ἐκ τοῦ

ὀδοντικοῦ συριτικοῦ σ καὶ τοῦ δ γινομένου, τοῦ δὲ ψ καὶ ξ ἐκ τοῦ πσ καὶ κσ.

Οἱ δὲ τῆς Λατινικῆς εἶναι οἶδες

Σύμφωνα.

Φωνήεντα.

ἀκαριαία			
ψιλὰ	συριτικὰ		
ἄφωνα. ἡμίφ. ἄφωνα	ἡμίφων.	ἡμίφ. <u>γ</u> καὶ <u>λ</u> φθόγγ.	
οὐραν. <u>ε</u> , <u>α</u>	<u>η</u>	<u>ι</u>	
ὑπερωϊκ.		<u>λ</u>	
γλωσσ.			
ὀδοντ. <u>τ</u>	<u>δ</u>	<u>σ</u>	
χειλέσφ	<u>π</u>	<u>β</u>	<u>φ</u>

συνεχῆ		ὑγρά	
ἔξῃνα	ἡμίφ. <u>γ</u> καὶ <u>λ</u> φθόγγ.	ἡμίφ.	ὑγρά
	<u>η</u>	<u>ι</u>	<u>ε</u> , <u>ε</u> , <u>α</u>
		<u>λ</u> , <u>ρ</u>	<u>ο</u> , <u>ο</u>
	<u>ν</u>		
	<u>μ</u>		

Α'. Φωνηεντολογία τῆς Ἑλλην. γλώσσας.

Ἀρχόμεθα ἤδη ἀπὸ τῶν ἀπλουστερῶν φθόγγων, δηλαδὴ τῶν φωνηέντων. Ἀνωτέρω εἶπομεν, ὅτι ἡ ἀρχαίος ἰνδογερμανικῆ γλώσσα, ἐξ

ἧς καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἀπέβησεν, εἶχε τρία ἀρχικά φωνήεντα, ι, ι, υ, ἐν τῇ ἑλληνικῇ δὲ τῶν α, ι, υ περιστώμενα, ἐξ ὧν διὰ παρατάσεως ἐγένοντο τὰ ἄ, ἰ, ῠ. ἐκ δὲ τῶν ἀρχικῶν ἀνεπτύχθησαν τὰ λοιπὰ φωνήεντα καὶ καὶ ἐκ φωνηέντων δίφθογγοι.

Ἐκ τοῦ α τῆς ἰσογερμανικῆς ἀνεπέδουσαν βραδύτερον ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ λατινικῇ γλώσσῃ ἔπειτα δύο, τὸ ε. ο' οὗτω δὲ τὴ α ἐγένετο γ, ε. ο, τὸ δὲ γ, ε, ο' ἐπίσης ἐτρέπησαν εἰς α, κ. ο. καὶ εἰς τούτῳ μὲν ἔβαιναν αὐ πλείστα τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων, ἣ δὲ αὐθιχὰ καὶ αὐ ἰταλικῆς διὰλεκτοῦ πολὺ βραδύτερον εἰς περιττέρω προέβησαν, συστέλλασαι τὸ ε καὶ ο πολυλχοῦς εἰς ἰ καὶ η. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ ρομηνιεντολογία τῆς ἑλληνικῆς εἶναι ἀρχαιότερα τῆς λατινικῆς, ἥτις, ὡς κατωτέρω διαγρήσεται, ἔμειναν εἰς τὴν συρρολογικῶν πιστοτέρη, ἣ ἡ ἑλληνική.

Τὸ η προδέρετο ὡς μακρὸν ε, ἀλλὰ καὶ δὲ μᾶλλον ὡς τὸ γαλλικὸν (Henné), ἐμφότερον πρὸς τὸ ἰ, εἰς β καὶ μετέθη ἰδίως ἐν τῇ α. ἔκκοντακινητῆρι π. X. πλὴν τοῦ ἑρμηκεῦ ἰδεῖται ἡδὲ, ἰδίως παρὰ Πλάτωνι, λέγοντι: «οἱ μὲν ἀρχαιότερον ἡμέραν τὴν ἡμέραν ἐκάλλον, οἱ δὲ ἡμέραν, οἱ δὲ νῦν ἡμέραν (Κρατῆρ. 118. 68 ἄ.)» Παρὰ τῷ αὐτῷ αὐτόθι καὶ 104 «*Σημήτηρ μὲν οὐκίναται κατὰ τὴν δόξαν τῆς ἰδοῦδος διδοῦσα ὡς μήτηρ, Σημήτηρ καλεῖσθαι.*» ἐπεκράτησε δὲ κατὰ τὴν γ' καὶ β'. ἔκκοντακινητῆρι π. X. καὶ ἐφεξῆς.

Τὸ υ προδέρετο ἀρχαιότερον μὲν ὡς η' κατὰ τὴν κλασικὴν ὁμοί ἐποχὴν τῆς γλώσσας ὡς τὸ γαλλικὸν η καὶ τὸ γερμαν. η, ὕστερον δὲ, μάλιστα παρὰ Λαδοῖσι κατὰ τὴν ζ'. π. X. ἔκκοντακινητῆρι μετέθη εἰς ἰ ἢ εἰς ἰθαλόν, ἵπερ, ἵπερ, παρ' Ἀλλανῶν καὶ Σαπρῶν. Ἐκ τούτων μετεδῆθη καὶ τοῖς λοιποῖς Ἑλλησι κατὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν ἐπεκράτησε παρὰ πάντιν. Αὐτὸ φωνηέντων ἀνωτέρω σημειωθεῖσαι διρθογγίαι κατὰ τὴν κλασικὴν ἐποχὴν προδέρετο συνηκουσόμενων ἀμφοτέρων τῶν φωνηέντων, ἐραδύτερον ὁμοί ἀπετέλεσαν ἕνα μόνον φθόγγον, ὡς παρ' ἡμῶν γίνεται ὅτι ὁμοίως ἔχου τῆς τοιαύτης τῶν διρθογγῶν προφορᾶς εὐρέτα καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ εἶναι βέβαιον ἀναλλομήτως ὁμοίως νομιζόμενος ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας, τοσούτων λεπτοῦν ἀίσθημα ἔχοντες, ἤθελον ἔχειν διὰ τὴν φθόγγον ἑπτά σημεία, δῆλ. ι, κ, υ, ει, οι, υι, ἣ' διὰ τὸν φθόγγον ε δύο, ε, κ, καὶ οὗτω καθέξῃς. Μᾶλλον δὲ ἔκαστος αὐτοῦ εἶχεν ἰδίαν προφορὰν τοῦ ἄλλου ὑποειδήσασε διαφέρουσαν, τῶν φθόγγων μάλιστα κ, ει, οι, ἣ διρθογγικῆς προφορᾶς εἶνε ἡ ἀρχαιότερα, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχαίᾳ διὰ τὸ ταχὺ τῆς προφορᾶς ἤρξαστο να ἀποβάλλασαι. Ὅτε ἐπὶ Εὐλακίδου ἀρρονοῦ τοῦ 403 εἰσῆλθη ἐν Ἀθήναις ἡ νέα γραφή, διακρίσεις δὲν ἐγένετο μετὰ τὸ εἰ

καὶ Η' ἐπὶ μετὰ τὸούτου καὶ τοῦ I, ἣ νέα γραφή αὐτὰ ἀνεπέδουσα βεβαίως τῇ καλουμένῃ γλώσσῃ ἐν Ἀττικῇ. Καὶ τούτῳ ὁμοί παρέχει πολλὰς δυσκολίας, ἰδίως δὲ περὶ τοῦ πότε εἰσῆλθη ἡ διακρίσις αὐτῆς τῆς προφορᾶς. Ὅτι ἡ συγγραφή αὐτῆ καὶ παρὰ φθορᾶ, ἰδίως παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς παρατηρομένη καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἦν μεγάλη πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, δὲν ἀποδεικνύεται. Κατὰ τὴν Ἀλεξανδρινὴν περίοδον, καὶ πρότερον ἔτι εἰς τινὰς γῶνας αὐ διρθογγίαι καὶ εἰς προδέρετο ὡς ε καὶ ι. Κατὰ τὴν δευτέραν ὁμοί ἐκκοντακινητῆρι π. X. ὁ γραμματικὸς Ἡρωδιανὸς ἔθετο πολλὰς κανόνας περὶ διρθογγίαις, τίνες λέξεις πρέπει νὰ γραφῶνται διὰ τοῦ κ, εἰ ἢ ι. Ἐπίσης ἐγένετο διακρίσις ἐπίστε παρ' αὐτῷ τοῦ η καὶ ει, τοῦ υ καὶ οι. Ἐκτοσε αὐξάνει ἡ ἀνάγκη διρθογγικῶν κανόνων, ὅτινας πολυπλασιάζονται ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς γράμμασι, ὅτε τὸ γράμμα μετὰ τὴν γραφῆς καὶ φωνῆς ἐγένετο μεγαλύτερον. Περὶ τούτου μαρτυροῦσιν οἱ περὶ διρθογγίαις κανόνες τοῦ Θεοφράστου (κατὰ τὴν θ' ἐκστ.) καὶ τοῦ Χαιροβοσκῶ, ἐκδοθέντες ἐν τῷ Β'. τόμῳ τῶν Ἀνεκδότων τῆς Ὀξωνίας. Δυνάμεθα ὅθεν νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἀρχὴν τῆς διακρίσεως τῆς προφορᾶς τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου ἀπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου. Ἡ μεγαλύτερα ἀνάγκη τῶν διακρίσεων ἑλληνικῶν φθόνων ἀλλήλων, ἣ ἡγεμονία τῶν ἡμιβαρβάρων Μακεδόνων, ἣ πολυειδῆς ἐπαφὴ καὶ ἡ συγγνωσιμὸς μετὰ τῶν μὴ ἑλλήνων, καὶ μάλιστα τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ἔσχε βεβαίως ἐπίδρασιν εἰς τὴν προφορᾶν, καὶ μάλιστα ὅτε τὴν φιλολογικὴν εἶχον ἔκτοσε ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον οὐχὶ Ἕλληνας, ἔκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἀλλὰ τῶν ἀσικῶν καὶ ἰδίως τῶν πρωτευουσῶν τῶν ἀρτίως ἰδρυθέντων ἑλληνικῶν κρατῶν.

Ὅτι ἡ α διρθογγίαις προδέρετο ἐπὶ τῶν Ἀττικῶν οὐχὶ ὡς ε, ἀλλὰ καὶ τῶν δύο φθόγγων ἁκουσόμενων, ἀποδεικνύσι τὸ ἐκ τῆς κρήσεως κήρω ἐκ τοῦ καὶ ἐγῶ, ἔνθα τὸ α ἐπικρατεῖ δὲν πρέπει νὰ λαβόμεν ὑπ' ὄψιν τὴν μεταγραφὴν τῆς διρθογγίαις ταύτης ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων διότι εἶνε βέβαιον, ὅτι τὸ λατινικὸν η, ὡπερ ἀντικαθίσταται τὸ ἀρχαῖον καὶ γραφόμενον καὶ διρθογγικῶς προσεβέβησαν κ, διακρίσαστο παρὰ τοῖς λαοῖσι τῶν Ῥωμαίων τοῦ ε. Πλὴν τῶν παρ' Ὀμήρῳ κλήσας, πολλῆς, ἀπὸ τῶν κήλων, πολλῆς, ἰδίως παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς οἰεῖται ἡ μετέβασις τοῦ α εἰς κ, καὶ ἐπομένως εἰς ε τῆς διρθογγίαις α, π. X. οἱ Βοιωτοὶ ἔλε-

γον ἰππότυ, εὐεργέτης, χειλίης, τῆς, ἀντί ἰππό-
ται, εὐεργέτης, χειλίαις (χειλίαις), τῆς. Ἀπὸ τῶν
Ἀλεξάνδρινων ὁμοίως καὶ ἐρεξῆς κατὰ τὴν γ'.
π. X. ἕκατοντ. προϋφάετο μονοφθόγγως ὡς ε.

Τῆς ἐν διφθόγγῳ προϋφάετο ἀρχῶν ἀμ-
φότερα τὰ φωνήεντα ὡς τῆς εἰς πρῶτὸς Γερ-
μανοῖς τῆς Σουεβίας καὶ τοῦ κατὰ Ῥήνου, ὧν
τινὲς προϋφάετο τὴν λέξιν Rhein, οὐχὶ =
Rhan, ἀλλὰ Rhein. Τὴν διφθόγγικὴν αὐτῆς
προσφάξιν καὶ τὴν μεταξῶν ὀ καὶ ἰων αὐτῆς
δείκνυσσι καὶ ἡ παρὰ Ῥωμαίους μεταγραφὴ αὐ-
τῆς ὅτε μὲν διὰ τοῦ ε, ὅτε δὲ διὰ τοῦ ι, ἀ-
ποδιδούσιν ὅτι ἡ συστολὴ τοῦ ε καὶ ἡ ἔρξαι-
το κατὰ τὴν γ'. π. X. ἕκατοντ. Κατὰ τὴν σ'.
π. X. ἕκατοντ. παρὰ Βοιωτοῖς ἀντὶ τοῦ εἰ καὶ
ταὶ ι, ὡς δείκνυσσι ἔντε τοῖς ἀποσπάσμασι
τῆς Κορίνθου (509 π. X.), καὶ ἐν ταῖς Βοιωτι-
καῖς ἐπιγραφαῖς τῆς δ'. ἕκατοντ. π. X. Περὶ τὴν
ε. ἕκατ. π. X. ἔρξαιεν ἡ προσφάξ τοῦ εἰ νὰ
μεταβλήνῃ εἰς ι ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Ἀττικῇ, περὶ
δὲ τὴν γ'. ἕκατ. π. X. ἐπεκράτησε παρὰ πᾶσι
τοῖς Ἑλλήσιν.

Καὶ ἡ οἰ προϋφάετο διακλειυμένος καὶ οὐ-
χὶ ὡς ι. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ οἰ συστέλλη εἰς
ι πολὺ βραδύτερον, ἢ ἡ εἰ καὶ τὸ η. Ἐν τοῖς
ἐρωτήμασι τοῦ Μ. Βασιλείου (σ. 594) κατὰ
τὴν δ'. ἕκατ. μ. X. φέρεται ὁ κανὼν, «πᾶσα
λέξις ἀπὸ τῆς κω συλλαβῆς ἀρχομένη διὰ τοῦ
υ ψιλὴν γράφεται, πλὴν τοῦ κοίλου» ὁ κανὼν
ἤθελεν εἶσθαι ψευδής, ἐὰν τὸ κω προϋφάετο ὡς
κι, διότι τότε ἔπρεπε νὰ προσενηθῶσιν καὶ αἱ
λέξεις κίθαρς, κίς, κισοῦς, κίχων, κίων καὶ
ἔτερα· ἐπίσης εἰς τοὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἡ-
ρωδικοῦ διατηρηθέντας ἐπιμαρτυρούς, καὶ εἰς
τοὺς ἐπὶ τῆς θ'. ἕκατ. συντεταγμένους κανόνας
τοῦ Θεοφράστου, καὶ εἰς τὸ Μέγα Ἑτυμολογι-
κόν (σ. 289. 11) ἀναφέρεται, «τὰ εἰς υἷ ἄ-
παντα διὰ τοῦ υ ψιλὴν γράφεται, πλὴν τοῦ
προῖξ». Καὶ οὗτος ὁ κανὼν ἤθελεν εἶναι ψευ-
δής, διότι εἶναι πλεθρὺς ὀνομαζόμενοι εἰς ιε, εἰς οὐ
δῆλον ὅτι καὶ κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἔτι περίο-
δον ἡ προσφάξ τοῦ υ ἦν διάφορος τοῦ οἰ καὶ ι.
Καὶ ἡ ὀνομασία δὲ εἰς ψιλὴν καὶ υ ψιλὴν ὀνο-
μαζοῦσιν ε καὶ ι λεπτόν τρόπον τινὰ ἀπέταντι
τῶν διὰ δύο φθόγγων γραφομένων αἰ καὶ οἰ.
Τούτου ἕνεκα ἐγένετο ἡ ὀνομασία αὕτη ἐν ἐπο-
χῇ, καθ' ἣν τὸ μὲν ε πρότερον εἶ, τὸ δὲ υ
πρότερον ὄ κλειόμενον δὲν διέφερον κατὰ τὴν
προσφάξιν τοῦ αἰ καὶ οἰ. Καὶ ἡ ἀλφαβητικὴ δὲ
τάξις τοῦ λεξικοῦ τοῦ Σουῖδα ἀνάγεται εἰς τὴν
ἀρχὴν ταύτην. Καὶ ἐν τῷ Μ. Ἑτυμολογιῶ ἡ
λέξις δοθουε τίθεται μετὰ τὴν λέξιν δρύρακτος,

εἶτα δὲ μετὰ πολλὰς λέξεις ἐκ δυο ἀρχομένας
ἔπεται ἡ λέξις δύο. Τούτοισι κανόνας καὶ γρή-
σεις καίτοι εἰς ἀρχαιότερον συλλογιῶν μεταβί-
σκει δὲν ἢ ἀπαρῆχθαι βεβαίως ἀμετάβλη-
τοι, ἐὰν καὶ τότε ἔτι περὶ τὴν ι. ἕκατ., ὅτε
παραδέχονται τὴν σύνταξιν τοῦ Μ. Ἑτυμολογι-
κοῦ, δὲν ἐθεωρεῖτο τὸ οἰ ὡς ταυτόφωνον μὲν
τῷ υ, διάφορον δὲ τοῦ ι, εἰ, κ, τὰ ὅποια ἔσαν
τότε ὀμόφωνα.

Ἡ διφθόγγος λοιπὸν οἰ κατὰ τὴν ἐποχὴν
τῆς γενικῆς διαφθορᾶς τῶν διφθόγγων μετα-
βλήθη κατ' ἀρχαίς εἰς τὸ γερμ. u (γαλλ. u),
βραδύτερον δὲ ἰκανῶς κατὰ τὴν ι. π. X. ἕκατ.
εἰς i. Πᾶσαι αἱ μεταβολαὶ αὗται τῶν διφθόγ-
γων φαινόνται πρῶτον παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς, οἱ
τινὲς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κλασικῇ ἐποχῇ ἀντικα-
θίστων τὴν διφθόγγον αἰ διὰ τοῦ η, τὴν εἰ διὰ
τοῦ ι, τὴν οἰ διὰ τοῦ υ, ὅσον ἐρεῖσεται, ἴμι, τῆς
(Aurens de dial. aolica p. 191).

Τὸ αὐτὸ φητέον καὶ περὶ τῶν διφθόγγων αι
καὶ ευ, αἵτινες πιθανότατα προϋφάετον ἢ δια-
κλειυμένως, ὥστε καὶ τὰ δύο φωνήεντα ἠκούον-
το, ἢ ὡς προσερχομένου τοῦ υ ἐκ τοῦ F, ὡς αἰ'
καὶ εἰ' αἱ αφ καὶ εφ. Κατὰ δὲ τὴν γ'. π. X.
ἕκατοντ. προϋφάετο ὡς αφ καὶ εφ, ὡς φάνει-
ται παρὰ τοῖς Ὁ. μεταφρασταῖς, γράφουσιν ἄ-
διαφόρως Δαυιδ καὶ Δαβίδ· ταῦτας ἠκολούθουν
καὶ ἡ πυ καὶ ωυ ὡς γρηῶς, νηῶς, οὐτῶς, θεῶμα,
πύχμων κλ. προϋφάετο δηλονότι ὡς ου, ου,
εφ' ἡ δὲ ου ὡς ου καὶ ωφ.

Ἡ οἰ προϋφάετο κατ' ἐξοχὴν μονοφθόγγως,
τὸ δὲ ὑπογεγραμμένον ι εἰς τὸ α καὶ η καὶ ω
ἐπὶ Ἀργούστου ἦν ἡδὴ ἀνεκχώρητον (Στράβ.
XIV σ. 648), ὡς κλεῖε αὐτὸ ὁ Ἡρωδικοῦς, εἰ
καὶ πρότερον μεγάλη ἀστάθεια περὶ τὴν θέσιν
καὶ παράλειψιν αὐτοῦ φαίνεται ἐν ταῖς ἐπι-
γραφαῖς. (*)

Ἡ δὲ οἰ διέβη καὶ αὐτὴ τὰς τρεῖς βαθμί-
δας, ου, ιι καὶ ι, μετ' Ἀλεξάνδρον τοῦλάχι-
στον ἡ διφθόγγος οἰ ἦν ὀμόφωτος τῇ υ καὶ ι.

Μετὰ τὰ βραχέα ταῦτα περὶ τῆς προσφάξ
τῶν διφθόγγων μεταβλήσεων εἰς τὴν κυρίως
φωνηεντολογίαν τῆς Ἑλλάδος γλώσσης.

Α'. Φωνῆεν ἀρχαῖον α.

Τὸ ἀρχαῖον φωνῆεν α τῆς ἰνδογερμανικῆς

(*) G. Curtius Erläuterungen zu meiner gr. Schulgrammatik 3te Auflage s. 19—27.

Δ. Μαυροπούλου Λοκίμων Ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς
γλώσσης σ. 34—43.

ἀρχαίονος γλώσσας ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐκλεπτύνονται ἢ ἰσχυαίνονται.

1) Ἐξαρτῶνται, π. γ. γί-γνομαι ἀντί γι-γένεσθαι βίξα γεν. ἀρχ. μ-ου, σκυσ. μιου π-ί-πτω ἀντι τοῦ π-ιπέτ-ω, βίξα πετ. ἀρχ. και σκυσ. πιλ (πίπτειν ἔ-σχη-ον ἀντι τοῦ ἔ-σχη-ον, ἀρχ. τύπος η-σχη-ι-αι, βίξα σχη. σκυσ. συη (ἔχειν, κρατεῖν, ἀρχ. συη κλ., σύρι: σπυ-νίος ἀπόβλαιο: ἐντέλειος τὸ ἀρχαῖον α εἰς τα τῶν στελεχῶν ἢ θεμάτων μορφωτικά στοιχεῖα, π. γ. πα τρ-ός, πα-τρ-ί και ἐρεξίς ἐκ τοῦ στελέχους πατερο, ἀρχ. πα-τιρ, ἀντι πατέρος, πατέρη (Ομ.), ἀρχ. τύπ. πα-τιρ-ι πα-τιρ-ι κλ.

Τὸ α δὲν ἀποβλάττει συνήθως ἐν ἀρχῇ, π. γ. ἐσ-μέν ἀρχ. ησ-μην-ί, σκυσ. η-μην-ί, ζενδοσι: η-mahi, λατ. s-umus, εἰκν=ἑσ-μην, ἀρχ. τύπ. ησ-μην, σκυσ. η-μην, λατ. η-ι-η, ζενδο. η-μην, εἰ (εἰ) ἀντί ἑου, ἀρχ. τύπ. ησ-μ, σκυσ. η, ζενδο. ηη (ακλόσι).

2) τὸ α ἰσχυαίνεται ἢ ἐκλεπτύνεται,

1) Εἰς ἰ σπανίως εἰς τὴν βίξιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον πρὸ δύο συμφώνων διὰ τὰς μέσας βαθμίδας τοῦ ε, π. γ. ἰσ-θη ἀρχ. τύπ. ησ-θη (ε' πρόσ. προσ.) βίξιν ες, ἀρχ. και σκυσ. ησ= εἰναί, οσσυ.

Ἠπ-νημι και πετ-άννουι (ἀνοίγω, ἀπλόνω) λατ. πα-ι-ου, πατ-νέου (πίπτω), βίξ. πετ. σκυσ. πατ. κίρ-νημι και κερ-ζω, κερ-αννουι, τίκα-τω βίξ. τικ, ἀρχ. τικ, πρὸλ. ἑ-τερον, τέ-τοικ-α, ἴππος ἀντί ἰα-τός, σκυσ. η-ν-ος, λατ. η-ν-ος ἀρχ. ηκ-ν-ος, βίξ. ηκ (τρέχειν, θέειν). Ἡ συστολή ἢ ἰσχυαίνεις αὐτὰ τοῦ ἀρχαίου α εἰς ἰ συνήθως γίνονται εἰς τὴν ἀναδιπλωσιν τοῦ ἐνεστώτος, π. γ. τί-θη-μι, σκυσ. και ἀρχ. τύπ. τα-θη-μι, ἔλλ. βίξ. τα, ἀρχ. και σκυσ. τα (πιθέειν), δι-δω-μι, ἀρχ. τύπ. σκυσ. τα-δ-ι-μι, ἔλλ. βίξ. δι, ἀρχ. σκυσ. τα (διδό-ναι). τὸ ἐκ τοῦ α γινόμενον διὰ συστολῆς ἢ ἐκτείνεται εἰς ἰ. π. γ. π-ί-νω, βίξ. π, πο (πίσις, π-ί-τριον, πέπωκα), ἀρχ. ηη. παρθεν-οπ-ί-π-ης, πρὸλ. ὀπ-οπ-ή, βίξ. ὀπ, ἀρχ. ηκ (βλέπειν). ὀσ-μί-να, ὀσμίην ἰστοπ. ἐν. μαχη, συμπληκή, ἀρχ. τύπ. ηη-μαη, ηη-μαη-ι, βίξ. ηηη (μάχουσαι).

Ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ και Δωρικῇ διαλέκτῳ ἡ ἐκλεπτύνσεις αὐτὰ τοῦ α εἰς ἰ εἶναι συνθεστέρα π. γ. ἰσ-τί-α, ἰων. ἰσ-τίη, ἀντι ἑσ-τίη, ἀρχ. βίξ.

(*) Σημ. ὁ * σημαίνει μέτρον τινὰ βαθμίδα, ἢν πιθασί: ἀπῆλθεν ἡ γλώσσα ἐνα φραση εἰς τὸ ἐπομενον π. γ. ἐκ τῆς βίξης γεν. ἐγένετο πιθωνός γι-γένεσθαι, εἰ οὐ γι-γνομαι.

ηη. ἢ Ἄρχαδ. και Κορυ. ἀντι ἐν εἰς τὸ ἀν-τωνομικὸν στέλεχος αν ἀνήκον, παρὰ Βωιω-τοῖς ἰων ἀντι ἑδον, ἀντι ἑδον, βίξ. οσ (εἰναί, οσσυ) κτλ.

2) Τὸ α ἐπισκοπιζόμενον εἰς ο, τοῦτο δὲ εἰς υ μεταβάλλει εἰς υ ἢ μεταβάλλει αὐτὰ τοῦ α εἰς υ εἶναι λίαν σπανία, συμβαίνουσα ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον πρὸ τῶν ἐξήκοντος ἢ πρὸ τοῦ λ και ρ. π. γ. νοκ-ός, στέλ. νοκ- (νοκ), λθ. naklis, γοτ. nakts, σκυσ. ἐπίρρ. nakta-m (δικα νο-κός), λατ. στέλ. noct- κίτ. noct-em, τὸ βί-ξικὸν φωνῆεν ἀρχ α, ἡ δὲ βίξιν πιθωνός nak (noctare, nocere, κτείνειν, λυαίνουσαι), ὄνως στέλ. ὄ-νοχ' βίξ. συλλαβὴ νοχ, πρὸλ. γοτθ. nagl- κλ. ηη-μ-α-s, πιθωνός ἀρχ ἡ βίξιν περιελάμ-βανε τὸ φωνῆεν α' γυνή, βίξιν ηηη (γίγνεσθαι), σκυσ. μ'ἄη-η-s (ἄνωμος), μ'ἄη-η (γυνή), πλθ. η'ἄη-η (γυνή), κώλικος, σκυσ. kakra-m' μὲλ-ος; μὲλ-ει, βίξ. κώλ ἐκ τοῦ mer λατιν. mol-a, mol-ere, λθ. mal-ū, ἡ ἰσχυαίνεις ἢ ἐκλεπτύνσεις αὐτὰ εἶναι συνθεστέρα ἐν ταῖς διαλέκτοις και μάλλιστα τῇ Ἰουδαίᾳ π. γ. ὄνο-μα=ὄνομα, ὄμοιος=ὄμοιος, ἀρχ. τύπ. samai-as ἐκ τοῦ stel. samai=ἔλλ. ὄμο- (ὄμοι=ὄ-μοιος) τοῦτο δὲ ἐκ τῆς δαικτικῆς ἀνωνομικῆς ἀρχ. βίξης σα, ἔλλ. ὄ κτλ.

3) Τὸ ἀρχαῖον φωνῆεν α μεταπίπτει συνήθως εἰς ε ἐν τῇ βίξιν, εἰς δὲ τὰ μορφωτικά τῶν στε-λεχῶν στοιχεῖα εἰς ο' τὸ α εὐρηται ἐν τῇ βί-ξῃ, ἐν δὲ τοῖς πρὸς σχηματισμὸν τῶν λέξεων ἐπιθέμασιν ὡς τὰ πολλὰ ὀρίζεται δι' ἀποβλη-θέντος ἢ μὴ ἐξήκοντος π. γ. ε=α ἑδ-ω, σκυσ. α'δ-ηη, βίξιν ἑδ, ἀρχ. ηη (ἑθεῖν), βίξ. ἑδ, ἑζομαι, =ἑσδ-ιομαι (λατ. sed-uo), ἑδ-ος (sed-os), ἀρχ. ηηη, βίξ. γεν. γέν-ος, ἀρχ. ηηη (γίγνε-σθαι), ἑσ-τί, ἀρχ. και σκυσ. ησ-τι (βίξ. ησ esse) ῥέρ-ω ἀρχ. και σκυσ. ηη-ηη, ἑρρ-ον, ἀρχ. και σκυσ. η'η-ηη-ηη, βίξ. ῥερ, και ἑρ. ἐπίσης ἀπαντα ε εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν στελεχῶν. π. γ. πα-τέρ, ἀρχ. πα-ιρ, μί-τερ, ἀρχ. ηη-ηη, στέλ. μέν-ος (μέ-νος), σκυσ. ἀρχ. και ηη'η-η-s κλ.

ο=α, π. γ. πο-ός, και ἀρχ. σκυσ. παδ-ās, βίξ. και στέλ. ηηη (πόος, βραίνειν), ὄπου τὸ ο τῆς ἔλλης. ἐγένετο πιθωνός δι' ἐπιτάσεις τοῦ ε ἐν τῷ πεδ.—ὄ, τὸ ἀρχ. και σκυσ. σα, τα-ί βίξ. και στέλ. σα, τα, (δακτ. ἀντ.). πό-σις (σῶζυ-ρος), ἀρχ. και σκυσ. ηη'η-η-s (κύριος), μένος ἐκ τοῦ ἑμνεσ-ος, ἀρχ. και σκυσ. ηη'η-η-s, ηη'η-η-s-ηη-ηη ἀπαντα τὰ εἰς α στελέχη τρέπουσι τὸ α εἰς ο, νε'ῶς, νε'ῶν, λατ. ηη-ος ηη-ο-ηη, ἀρχ. και σκυσ. ηη'-να-s ηη'-να-m, κτλ.

Ἐν ταῖς διαλέκτοις εὐρηται ο παρὰ τῷ α,

π. γ. ἐν τῇ Αἰολικῇ βροχέως, ἀντὶ βραχέως (ἐπιπίπτει), στέλ. βραχύ, λατ. brevis. ἐν τῇ Ἑσκαθ. ἐκαστὸν ἀντὶ ἑκατόν, λατ. centum ἄρχ. τόπ. τοῦ ἑκατόν εἶναι kata-m ἢ kanta-m, σανσ. catu'-m. παρὰ Κυπρίους κόρζα=καρδία, λατ. card. cord, ἄρχ. τύπος τοῦ στελέχους εἶναι στέλ. τὸ ἀρχαιότερον α διεστρέθη ἐν τῷ Δωρικῷ Fi-κατι ἀντὶ τοῦ νεοτ. Ἄττι. εἰ-κουσι. Τὸ ἀρχικὸν α μείνει ἐν τῇ βίβλῃ, ἢ ἰσοδυναμεῖ α ἢ ἐξέριον π. γ. ἀν-ωα-ή, στέλ. ἄκ-οντ, ἄρχ. βίξ. αλ, λατ. ac (ac-utus, ἐξέρις). ἄγ-ω, λατ. ar-ο σανσ. a'-d-ami, ἄρχ. βίξ. αγ. ἄγ-ος (λόπιον ἄγ-ωνυμι (λοποφυαί), ἄρχ. βίξ. αηι, γοτ. ar-ur-is σφόδος). ἐ-λαχ-ύ-ς, σανσ. lahi, -tis πλατύς λιθ. platū-s, prathū-s (νεοελλ. φαρδύς), ἄρχ. prathū-s κτλ. Ἐπίστε εὐρεται α παρὰ τῷ α οὐδὲ ὡς ἐπίτασις τοῦ α θεωρούμενον, π. γ. ἐ-ταμ-ον καὶ ἐ-τεμ-ον. ἐ-τραρ-ον ἐ-τραπ-ον, ἐ-κταν-ον' τρέρ-ω καὶ τρέρ-ω, τρέπ-ω καὶ τρέπ-ω, τάν-ω (δωρ). κτείν-ω ἐκ τοῦ κτέν-ω κτλ. Αἰ-ξέριον=α, π. γ. πόδα, ἄρχ. καὶ σανσ. ma'd-am, λατ. ped-em, πόδα' σαν. pad-as, ἄρχ. padam-s. ἐπτά. ἄρχ. καὶ σανσ. sap'ta, λατ. septem. δέκα, σανσ. dakam, ἄρχ. τόπ. dak-am, λατ. decem. — σα (κατάληξις τοῦ ἄ. ἀρίστου) = ἄρχ. καὶ σανσ. sa-m π. γ. ἐ-δικ-σα (ἔδειξα), σανσ. a-dik-s'am, βίξ. dic, ἄρχ. dik=δεικνύμι κτλ.

4. Τὸ α ἐπιτείνεται.

Α'. Ἐπίτασις τοῦ α. Κανὼν τῆς ἄ. ἐπιτάσεως τοῦ α εἶναι, « τὸ ε τῆς ῥίζης ἐπιτείνεται εἰς ο, τὸ α εἰς α δηλ. εἰς η » 1) π. γ. ε εἰς ο, φόρος, φορ-έω, ἄρχ. καὶ σανσ. bhā-r-us (βάρως), bhā-r-ijāmi (ῥέρω), ῥάρος. ὄχ-ο-ς, ὄχλημα (ἄρχα), σανσ. va'h-u-s, σλαβ. voz-u', ἄρχ. τόπ. vāh-i-u-s, γερμ. wagen, βίξ. Fez, σαν. voh, ἄρχ. τόπ. vāhi (vehere, ὄχεσθαι), ἥτις ὁμοίως συναλλάσσεται μετὰ τῆς βίξης σελ. σαν. sahi ἔχων, κρατεῖν. γόν-ή, γόν-ος, γόν-ος, γόν-ος σαν. gan-as. βίξ. γον. ἄρχ. gam (γίνεσθαι), κτλ.

α) τὸ α ἐπιτείνεται εἰς η καὶ κ, ἄτινα εἰσὶν ὅμοια. π. γ. λέ-ληκ-α λέ-ληκ-α, ἐ-λακ-ον, βίξ. λακ. σανσ. lap, σλαβ. καὶ λιθ. rok, ἄρχ. rak. λέ-ληκ-α, λέ-ληκ-α, ἔλακ-ον, λα-ν-θ-άνω, λήθη, βίξ. λθη. εἰ-λησ-α, λήψις, λα-μ-θ-άνω. βίξ. λθη. κτλ.

Ἐν τοῖς πρὸς σχηματικῶν τῶν λέξεων ποιχείους τὸ ο εἰς η, γ, τοῦτο δε γίνεται συνήθως εἰς τὸ ληκτικὸν φωνῆεν τοιοῦτον τελεχῶν (ο=α), ἄτινα εἰς τὸ θηλυκὸν ἐπιτείνουσι τὸ ληκτικὸν φωνῆεν τὸν τελεχῶν. π. γ. ἐν. ἄρ. νέο-ς οὐδ.

νέο-ν, ἄρχ. ταν. na'-va-s, na'-va-m, λατ. novus, novum. ἠλ. ὅμοιος νέη, ἰων. νέη, ἄρχ. καὶ σαν. na'vā (novus).

Β'. Ἐπίτασις τοῦ α. Τοιαύτη θεωρεῖται τὸ ω. π. γ. ἔρρω α. βέω, βρω-ός καὶ ἔρρω-νομι, βίξ. ἔρρω. λατ. frag, γοτ. brak, γερμ. brechen, πτόξ δηλ. πτόξ-ε, γον. πτωκ-ε, πτόξω=πτόξ-ω, καὶ πτόξω=πτόξ-ω καὶ ἐ-πτακ-ον βίξ. πτακ, περαιτέρω πύκνωσις μαρρωθεῖσα ἐκ τῆς βίξης πτα (πρόλ. πε-πτα-ός). Εἰς τὴν δευτέραν ταύτην βαθμίδα τῆς ἐπιτάσεως ἀνάγονται καὶ τὰ ἔξω. τρώ-ος καὶ ἔτρακ-ον, βίξ. τρακ. ἑδ-ω-δα καὶ ἑδ-ω-ός=ἑδ-ω-ο, ἑδ-μά, ἑδ-μά βίξ. ἑδ. ὠκ-ός σαν. a'us, ἄρχ. τόπ. ak-us, ἀ-ωα-ή, βίξ. ak. πρόλ. ἵππος (λατ. equus), ἄρχ. ak-vas, ὄων, μέλλον ὄων (παρὰ Σαπφῶ ὄων κατ' Alpheus, ὄδιον Ἡσίογ.), ἄρχ. τόπ. ājra-m (νεοελλ. ἀδύρον, οὐχὺν κατὰ λέξιν ἐκ πτα-νός καταχρόμενον), ἐκ τοῦ ἄρχ. avi-s, σαν. vi-s (avis) κτλ.

Παραδείγματα τινὰ ἐν ταῖς διαλέκτοις παρεγγύσθη ὡς ἀντὶ ο, ὡς ἐν τῇ Θεσσαλικῇ γλώσσῃ, ἀντὶ γνόμα, βίξ. γνο. ἄρχ. gna=gnm (γίνεσθαι)-ου ἀντὶ ὧν εἰς τὴν γον. πλῆθ. ὡς καὶ ἐν τῇ λατιν. ... mui, ἄρχ. āui, καὶ ἑτερα.

Β'. φωνῆεν ἀρχικόν ι.

Τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν ι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ 1) μένει τὸ αὐτό. π. γ. ἱ-μεν, ἱ-θι, σαν. i-masi, i-hi, ἄρχ. τόπ. i-masi, i-dhi, βίξ. i (=ἰέναι, ἰρε). ἐ-λειπ-ον βίξ. λιπ. λατ. hic, σαν. rik, ἄρχ. τόπ. rik. Fid-μεν ἄρχ. καὶ σαν. vid-ma-si, στέλ. Fido-τορ (ἐν. ὄν. ἴσ-τωρ), ἀντὶ τοῦ Fido-τορ, ἄρχ. τόπ. vid-tar, βίξ. vid (εἰδέναι) κτλ.

2) τὸ ι ἐκτείνεται α) εἰς ἠ. π. γ. εἰ-μι, λιθ. es-mi, σαν. i-mi, ἄρχ. τόπ. ai-mi, βίξ. ι. πείθ-ω βίξ. πθ. λείπ-ω βίξ. λιπ. λείγ-ω, βίξ. λήγ. ἄρχ. i-hi, κτλ.

β) εἰς α. π. γ. αἰθ-ω, αἰθ-εσθαι, αἰθ-ήρ, αἰθ-ουσα' λατ. ac-dus (αἰκός), acd-his, βίξ. id=σανσαρ. idh, indh,=καίειν, γερμ. u, κτ. eit=πῦρ αἰ-ἴων, ἄρχ. τόπ. ai-vāns, χόρος, μακρὸς χόρος, λατ. ac-vo-m, ἄρχ. τόπ. ai-vi-m, σαν. i'-va-s=δρῆμος, βίξ. ι=ἰέναι μετὰ τοῦ ἐπιθέματος vau καὶ ἑτερα.

γ) εἰς ο. π. γ. οἰ-μος, οἰ-μα (εἶδος), πρόλ. αἰ-ών, εἰ μι. ἱ-μεν, βίξ. ι=ἰέναι. Πέ-ποιθ-α καὶ πείθ-ω βίξ. πθ (ἐ-πέ-πθ-μεν), λέ-λοιπ-α, λοιπ-ός, καὶ λείπ-ω, βίξ. λιπ. οἰκ-ος, σανσ. vic-u-s, λατ. vic-us, βίξ. Vic, σανσ. vic, ἄρχ. vik, ἴζεσθαι=καθῆσθαι. Foinos, λατ. vin-um, κτλ.

Γ'. Φωνήν ἀρχαῖον η.

Τὸ ἀρχαῖον φωνάει η ἐν τῇ ἑλληνικῇ.

α) εἶναι υ. π. γ. ἐ-φυ-γον, φυ-γέ-βιζ, φυ-γασα. ihu-g (dhu-g-na'-s, κρησείδ), γυ-θ. hu'-m—bhu-m—akhu-pu-in, λατ. hu. ζυγόν, λατ. ju-g-um, ἀρχ. σασα. ju-m-a'm, βιζ, ju-m. ἐ-φυ-ρός, σασα. rudh-i-ra'-s, ἀρχ. τόπ. rudh-rās, βιζ, βυθ. ἀρχ. σασα. rudh, γυ-θ. rud, γερμ. rolh. σύ, τό, τί, du, κτλ.—ὄχι σπα-νίως τὸ υ ἐκτείνεται εἰς υ. π. γ. ὄωρ μετὰ βραχέως καὶ μακροῦ υ. πρὸλ. σασα. ul-a-in, ul-akia'-m. λατ. ul-a (zua, ὄωρ) μετὰ παρεμβλλομένου ἑβρίνου, βιζ. σασα. ul (z-γελίνου) κλυ-θη, σασα. em-dhi, ἀρχ. kru-dhi, πρὸλ. κέ-κλυ-θη, κλυ-τός, βιζ. ἀνω. ἀρχ. kru (ἀκούειν), κτλ.

Ὁ ἀρχαιότερος φθόγγος ου διατηρήθη ἐν τῇ βοιωτικῇ διαλέκτῳ τοῦ=σῶ. κύνες=κύνας καὶ ἄτερα. Τὸ μεταγενέστερον υ=τῷ γαλ. η καὶ τῷ γερμ. η εἶναι σχετικῶς ἀρχαῖον. Ἐπίστε ἀπάνται ἂντι τοῦ υ, ὡς ἐν τῇ νῆξ ἑλληνικῇ π. γ. ρι-τυς, ρι-τίω, λατ. hūto, βιζ. ρυ, ἀρχ. ihu' dhi'-on και dhi'-os, dhu, σασα. deu-γυ-θ. trū—δένδρον, κτλ.

β) Τὸ υ ἐπιτείνεται Ι εἰς ου. π. γ. ρεῖγ-ω, πέ-ρυν-α βιζ, ρυγ. ελευ(θ)-ου-μα, βιζ. ἐλυθ ἐν τῷ κλυθ-ον=ἐ-λυθ-ον. κλέθ'-ος, σασα. rian-as (δέξω), βιζ. κλυ. πλέθ'-ω, ἀρχ. καὶ σασα. plān-āni. βιζ, πλυ. βεῦ-μα, βεῖ-σομαι, βέθ'-ω (ὡς καὶ ἐν τῇ νεοελλ.), ἀρχ. καὶ σασα. sri'-v-āni, βιζ. βυ, ἀρχ. καὶ σασα. sru κ.τ.λ. β) εἰς κ' π. γ. ἰνάπτοι' ἀντι 'αῖσ-ω, ἐν-κασ-μα. πρὸλ. εῖ-ω, λατ. ul-o—'ous-o, 'uis-o, σασα. us'-āni ἀρχ. τόπ. uis-āni, βιζ. us'. ἀρχ. us, κέγ-η βιζ, ηρ, σασα. ōg-as (δύναμις).

2) Εἰς ου' ἡ ἐπίτασις τοῦ υ εἰς ου εἶναι σπα-νωτέρη, ἰδίχ δ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως π. γ. εἰλόουθα, βιζ. ἐλυθ, ἡλυθον καὶ ἐλυθ-σομαι ἀ-κόλουθ-ος καὶ κέλυθ-ος, σπουδ-ή καὶ σπεῦ-δο. συνηθέστερον εἰς τὸ λακταῖον η. π. γ. πνοθ'-η καὶ πνέθ'-ω, βιζ. πνο' βελ'-η, βέθ'-ος καὶ βεῦ-μα, βιζ. βυ. κ.τ.λ. Ἐπίσης δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ κυ (ου) δευτέρη ἐπίτασις τοῦ υ' π. γ. τὸ καῦ; ἐλακπέ-ον ὡς καῦ; ἔνεκα τοῦ καῦ; σασα. hū-s, ἰων. κη'-ός, δωρ. κηθ'-ός, σασα. hān-a's ἐκ τῆς βιζ. hu.

Τὸ ω μόνον ἰωνικόν=τὸ κ' π. γ. θωμα =θωμα. ἔτι θέθ'-α, εἰς ὃ θέθ'-άμα, βιζ. θυ.

Καὶ τὸ ω εἴρηται ἔστιν ὅτε ὡ; δευτέρη ἐ-πίτασις τοῦ υ' π. γ. ζω-μός, πρὸλ. ζήμα, ἀλαθ. ju-ehi, σασα. ju-s'-u-in, λατ. ju-s, κ-

παντα ἐκ τῆς βιζης ju, ἑλλ. ζυ, ὄλω; διαφέρου τῆς βιζης ζε, εἰς τὸ ζέω. ζώ-νομι, βιζ. ζυ, ζυγόν' ἀρχ. ju ζευγόναι' χώ-νομι, βιζ. ζω, χέω. Τὸ δωρ. βός=βόες, σασα. mū-s, καὶ τὸ ἰων. ὠ=κω δεικνύον ἐπίτασιν τοῦ ο εἰς ὠ=ω ὡ η ου, ἀρχ. αη υ.

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΩΝ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ.

Οἱ ἐν ταῖς προαίροις γραμματικαῖς τῆς ἐλ-ληνικῆς γλώσσας ἐκτελεζόμενοι ἐπὶ τῶν φωνέν-των νόμοι, ὡς οἱ περὶ συναρισέως καὶ τῶν λοιπῶν πηθῶν τῶν φωνέντων, ἐνταῦθα παρα-λείπονται. Παράδοξος φαίνεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἡ συγχὴ χασμωδία γινουμένη ἐκ τῆς ἀ-ποδόλης τῶν συμφωνιῶν j, V, s, καὶ τῆς εἰς φωνήεντα μεταπτώσεως αὐτῶν, οὐδ' ὅλως θερη-πευμένη διὰ τῆς συναρισέως. Οὕτω δύναται νὰ ἀπαρῶσι τύποι πάντες φωνήεντα ἀλλεπάλ-ληλα ἔχοντες, ὡς δηθίωεν ἢ πληθ. τῆς εὐκτ. τοῦ βήμ. δαίω = ἀποκτεῖνω ἐκ τοῦ δῆος). ἡ λέξις δῆος (πολέμοσι) γίνεται πιθανῶς ἐκ τοῦ 'δῆσιος=σασα. dā-sias=ἐχθρικός ἐκ τοῦ 'dā-si-s (δάρσιον, δούλος, ἀρχαῖον βραχίσιος τὸν ἐχθρὸν σημαῖνον) καὶ τῆς ἐπιθετικῆς καταλή-ξεως ja, εἰς ὃ τὸ 'dā-si-ja-ni='dāsi-jo-mi, εἰς ὃ δαίω, ἐκ δὲ τούτου ὁ ἀρχ. τόπ. τῆς εὐκτ. dā-si-ja-ni-am, ἑλλ. δὲ δαίω-εν, τοῦ δὲ ο εἰς ω ἐκτελέντος γίνεται δαίω-ω-εν.

Ἐν τῇ ἑλλ. γλώσσῃ εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν ἀρχαῖων φωνέντων τὰ μέγιστα συντελοῦσι τὰ σύμφωνα. Ἄξια λόγου πρὸ πάντων εἰσὶν αἱ γινόμεναι διὰ τὴν ἀποστροφὴν τῆς ἑλλ. γλώσ-σης πρὸς τὰ ἐν τῇ ἰνδοευρωπαϊκῇ τὸ πλάι ἀλ-λεπάλληλα συμφωνικά j, V, s ὡν τὸ μὲν j καὶ V μεταπίπτουσιν εἰς ι καὶ υ, τὸ δὲ j ἔτι καὶ εἰς ε, τὸ δὲ υ καὶ j ἐκ τῆς ἰσομένης συλλαβῆς μετακλίνουσιν εἰς τὴν προηγουμένην τελευ-ταίαν τὴ j, V, καὶ s μετὰ φωνέντων ἀπο-βλήσκονται. Ἀποβλλομένους ἢ μαλακνομένους τῶν συμφωνῶν τὰ φωνήεντα συγχάς ἐκτεί-νονται, ὄχι δὲ σπανίως προσάσσεται καὶ ρω-νήεν γέξωον ἀπὸ συμφωνῶν ἀρχαῖων, καὶ με-ταξὺ δὲ συμφωνῶν παρεμβάλλεται φωνήεν.

α) Ηρόθεσις τοῦ ι εἰς τὴν εἰς οὐ κατέλα-ξιν. 1) εἰς τὴν πληθ. τοπ. καὶ δοτ. π. γ. ταῖσι καὶ ἰων. τῆσι, εἰς ὃ ταῖ; ἐκ τοῦ 'h-si ἐκ τῆς ἀνοσομακῆς βιζ. hi καὶ δι' ἐπίτασεως; hi καὶ τῆς καταλήξεως τῆς πληθ. τοπικῆς; si), κατὰ δὲ τοῦτο καὶ ταῖσι, ταῖς, ἐκ τοῦ 'h-si,

*[a-si. 2) εἰς τὸ θ'. ἐνία. τῆς ὄρ. καὶ ὑποτ. τῶν ἐνεργ. π. γ. φέρεις ἐκ τοῦ *φέρεις, *φέρε-σι, ἀρχ. τύπ. bhara-si ὑποτ. φέρης ἐκ τοῦ *φέρῃσι, τούτου δ' ἐκ τοῦ *φέρῃσι, *φέρῃσι, ἀρχ. τύπ. bhara-si.

β') Φωνηεντοποιήσις καὶ μεταπτώσις τοῦ j καὶ v.

1.) τὸ μὲν j γίνεται, ι, τὸ δὲ v ὑφ' ἑλόν' π. γ. τὸ ἀρχαῖον στοιχεῖον εἰς μόρφωσιν τῶν στελεγῶν ju=ἔλλ. ιο. πάτερ-ιως κλπ. rāti-ius, ἐκ τοῦ στελ. πάτερ, πρβλ. τί σκασ. rāti-ja-s' ἀρχ. ratar-ja-s. ἀγ-ιως, σκασ. jūr-ja-s (σεβασός) ἢ κατὰ λέξιν τοῦ συγκρ. ἰων. ἀρχ. -jāns' π. γ. ἡδ-ίω, στέλ. ἡδ-ίον ἐκ τοῦ ἡδ-ύς, ἀρχ. τύπ. svād-jāns, στέλ. svād-jāns ἐλάσσω ἀντὶ τοῦ *ἐλάχλω, ἀρχ. τύπ. laghujāns ἐκ τοῦ ἐλαχ-ύς=μικρός, ἀρχ. τύπ. lagh-ū-s κτλ. ἐν τῇ προσφύσει πρὸς σχηματισμὸν τοῦ στελέγους τοῦ ἐνεστώτος ju, π. γ. ἰδ-ίω (ἰδένω), ἀρχ. τύπ. svīd-jāmi' δα-ίω (ἀνάπτω) ἐκ τοῦ da-jāmi. πρβλ. κρῆζω ἀντὶ τοῦ *κράχλω μετὰ τῆς αὐτῆς προσφύσεως διακταρσάσει ἐνταῦθα τὸ j. Ἐν τῷ δωρικῷ μέλλοντι εἰς σίω ἀντὶ τοῦ *σῖω, ἀρχ. sjūmi' ἐν τῇ ἐν. γεν. τοῦ ἀρσ. καὶ οὐδ' ἐτέρου τῶν εἰς α στελεγῶν ἐκ τοῦ ἀρχ. —i-ju, ὅπερ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀποβόλη τοῦ σ ἐγένετο=σιω' π. γ. ἵππο-ιω ἐκ τοῦ *ἵκφο-σιω=σκασ. ἄσναςja, ἀρχ. akva-sja τὴ τῆς εὐατικῆς στοιχεῖον in, ἀρχ. καὶ σκασ. ja' π. γ. εἶν ἀντὶ τοῦ *εσ-ja-μ=τῷ ἀρχ. as-jā-m κατ' ἀποβόλην τοῦ σ ἐν μέσῳ φωνηέντων, καὶ ἑτερα.

2.) Ἐνώσει εὐρίσκειται ε ἀντὶ τοῦ j (οὐχ ὁμοίως ἀντὶ τοῦ v, ἴ) καὶ μάλιστα κατόπιν συμφώνων' π. γ. e=j ἐν τῷ μέλλοντι, ὡς πλευσύ-μαι, φουσύμαι=σέμαι ἐκ τοῦ σῖμαι, ἀρχ. τύπ.—sjūmi' ἔτι κενός, κίολ. κέννος, ἀμ-ρότερα ἐκ τοῦ *κνῖος, ἀρχ. τύπ. kvaijas, σκασ. cūijās. εἰσῆς (ἀλλήθης)=σκασ. saljā s' στερεῆς καὶ σφῆρος, ἀρχ. τύπ. στερεῖος, slaujas, θηλ. στείρα, δὴλ. slaujā, κτλ.

3.) Ἐν j καὶ v ἔπονται τῷ v καὶ ρ, μεταπίπτουσι συνήθως ὡς i καὶ u πρὸ τῶν συμφώνων' παρὰ τοῖς Αἰολεῦσιν ὁμοίως ἀρομοιοῦνται ταῦτα πρὸς τὰ προηγούμενα σύμφωνα. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸ λ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις διαλέκτοις, μόνον δὲ κατ' ἐξίχρῃσιν συμβαίνει εἰς αὐτὸ μεταθέσις. Ταῦτα δὲ ἐννοοῦμεν οὕτως: ὅτε εὐρίσταντο ἔτι οἱ ρθόγγοι j καὶ v, δι' ἀρομοιώσεως ἐγένοντο i καὶ u ἐν τῇ προηγούμενῃ συλλαβῇ, ἅτινα βραδύτερον ἐξέλιπον.

4.) j π. γ. κτείνω κίολ. κτένω ἀντὶ τοῦ *κτείν-

jω ἐκ τοῦ *ατέν-jω' μέλινα ἐκ τοῦ *μέλιαν-ja, χεῖρον, κίολ. χεῖρον ἐκ τοῦ *χεῖρ-jω ἐκ τοῦ *χερ-jω' ρθείρω, κίολ. ρθέρω ἐκ τοῦ ρθέρ-jω κτλ. Ἐν τῷ λ j γίνεται ἀρομοιώσεως καὶ ἐκ τῆς τῆς κίολ. διαλέκτου, π. γ. ὄρελλω ἴπαρ' Ὀαῖρω ὄρελλω) ἀντὶ τοῦ *ὄρελ-jω. Συνθέσταις καὶ μετὰ τὸ v, ρ καὶ λ, τὸ ἀρχαῖον j γίνεται i.—π.

χ. γρόνω-ς, ἐλευθέρω-ς κτλ. σχηματίζονται ἅπαντα ἐκ τῆς ἀρχαῖας εἰς ja καταλήξεως.

Τὸ j ἐπενώθη μετὰ τὸν ἄλλον συμφώνων' π. γ. μέζων ἀντὶ τοῦ *μεγ-jω ἐκ τοῦ *μέγ-jω, ὅπερ ἐστὶ μεγ μετὰ τῆς ἀρχ. καταλήξεως τοῦ συγκρ. -jāns, ἔθνα τὸ ζ=γλ, ὅπου παρατηρεῖται ἡ καθ' αὐτὴν ἐπένησις τοῦ j' ἔτι, κρείττων ἐκ τοῦ *κρείτ-jω ἐκ τοῦ *κρέτ-jω, διατηρηθὲν ἐν διαλέκτοις κρέσσω, ἔθνα τὸ σσ=τj, σχηματισθὲν ὡς τὸ μέζων κτλ.

2) v π. γ. γόνος, γόννα, κίολ. γόννος, γόννα, γόννατος, ἀντὶ γονόσ, γονόα, γονόατος, στέλ. γόνω' ἰων. οἴλος=ἄλος ἐκ τοῦ ὄλφο-ς, πρβλ. σκασ. sarnas (ἐκαστος, πᾶς), λατ. salvan-s, solvan-s (=lotus) ἐκ τοῦ solvan, κτλ.

β) Ἀποβαλλομένου τοῦ j, v, s τὰ φωνηέντα παρακαλοῦσθωσιν ἀλλεπαλλήλα καὶ συναρῶνται' 4) ἀποβάλλεται τὸ s. π. γ. φέρη ἐκ τοῦ *φέρεσι, σκασ. bhāras' μένος ἐκ τοῦ *μένεσι, σκασ. māmas-us' εἶνα, ἐκ τοῦ *εσ-jην, ἀρχ. τύπ. as-ja-ns, σκασ. s-jā-m' εἰπόμην ἐκ τοῦ ἐ-σεπ-όμην, βίξ. ἔπ. δὴλ. σεπ, σκασ. suk, λατ. seq, τοῦ ἔπομαι, κτλ.

2) Ἀποβάλλεται τὸ F, π. γ. εἰργασίμην (Ἐργάζομαι) ἐκ τοῦ *ἐ-Ἔργ-ασίμην' εἶπον, εἶπαι, ἀρχαῖος. εἶπον-ον ἐκ τοῦ ἐ-Ἔ-Ἔ-επ-ον, =ἀρχ. τύπ. a-va-vaik-um, ὅστις εἶναι ἀροματ' ἀναδιπλώσεως ἐκ τῆς βίξ. Ἔπαι (εἶπαι, λέγειν), σκασ. vak, λατ. voc, ἀρχ. τύπ. vak κτλ.

3) Ἀποβάλλεται τὸ j πρὸ πάντων ἐν τοῖς στελέχεσι τῶν παραγῶων ἑρημάτων, ἐπειδὴ ὅλα τα ῆματα εἰς — ἐκ, —άω—ώω, καὶ συναρῶσιν ἐγένοντο ἐκ τοῦ —*αῖω, *εῖω, *οῖω, ἀρχ. καὶ σκασ.—asjāmi' π. γ. φορεῖ, φορέω=σκασ. bhārajāmi, κτλ.

γ) Ἀποβαλλομένου συμφώνων γίνεται ἀντικαταστατικὴ ἔκτασις τῶν φωνηέντων. Η) Τὸ v πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλομένου ἐκτείνει ἂ) τὸ ο εἰς ου, π. γ. φέρουσι=φέρουσι ἐκ τοῦ φέροντι=bhāramti' φέρουσ=φέρουσι ἐκ τοῦ *φέρωντα κτλ. β') Τὸ ε εἰς εἰ' π. γ. τιθεῖς=τῷ παρὰ Κρησὶ τιθέης ἐκ τοῦ *τιθέντ-ς' χαίρεις=*χαρῖ-Ἔεντ-ς' γ') τὸ α εἰς ἄ' π. γ. ἰσῆς=ἰσῆς ἐκ τοῦ *ἰσῆντ-ς κτλ. δ') τὸ υ εἰς υ π. γ. δεικνῶς=δεικνῶς ἐκ τοῦ *δεικνῶντ-ς, κτλ.

*ασπίτως ἐνετέο καὶ τὸ εἶναι ἐκ τοῦ *εσ-
μί κίολ. ἐμμί δι' ἀφρομοιώσεως, ἀρχ. καὶ σπασ.
as-pi, ὄρεινός ἀντι *ὄρεσ-νός, κίολ. ὄρεινος ἐκ
τοῦ ὄρος. ἰων. ὄρος, ἀρχαιότερον *ὄρ-β'ος, βίξ.
ὄρ=ἀναπέλλω, ἐξάνισταμαι, στέλ. ὄρες—μετὰ
προσφύσεως Νυ, καὶ τὰ ὄρια.

2) Τοιαῦτα ἀντικαταστατικῆ ἔκτασις γί-
νεται καὶ ἐν τῷ ἀορίστο ἀποβάλλομένου τοῦ
τ μετὰ τὸ λ, μ, ν.—π. γ. ἐνεμικ (νέμω ἀντι
τοῦ *ἐ-νεμ-σικ, πρὸλ. τὸ κίολ. ἐ-νέμικτο δι'
ἀφρομοιώσεως) ἔφρικα (φρίνω ἀντι τοῦ *φρικίω),
ἀντι *ἔφρικ-σικ' ἔστειλα ἀντι *ἔστειλα. κτλ.

Συνήθως ἡ ἔκτασις αὕτη ἐν τῇ ἐν. ἐνομ.
τοῦ ἀρσ. καὶ θηλ. συμφωνολόγητων στελεχῶν
γίνεται ἀντι τοῦ ἐκλιθέντος ε ἢ τς, π. γ. ποι-
μῆν ἀντι ποιμῆν-ς' πρὸλ. σπασ. l'āim'ā (βασι-
λεῦς) ἀντι τοῦ *l'āim'ān-s' λατιν. homo ἀντι
*hōmōn-s, γοτθ. huma (ἀνήρ), δέλ. *guma
ἀντι *gumān-s' κτλ.

δ') Παρεμβάλλεται καὶ προτάσσεται ρω-
νῆεν ἐκ τῆς εὐδύως ἀναπτυσσομένης ρωνῆς
ἐκ τῶν συμφώνων τούτων.

1) Φωνῆεν παρεμβάλλεται παρὰ τὸ ν, λ καὶ
τοῖς ἐξήρσις. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρεμβάλλεται α
καί ε, σπανιώτερον ο καὶ ι, σπανιώτατα δὲ υ.
π. γ. ὄρεγῶ, βίξ. ὄρειν, ἐκ τοῦ ὄρυ, πρὸλ. σπασ.
ar'g' (=ἐκτείνεσθαι, προσπαθεῖν), καὶ ὄρινάο-
μαι, ἐπὶ ὄρινάο καὶ ὄρινά, ἔνθα φησὶν ὄρινε-
ται ἡ παρεμβούλη' ὄρυ=ὄρειν, ὄριν, ὄρυ καὶ ἀρχ.
ar'g' παρὰ τὸν=ταρχί-ω, τέταρχα καὶ ταρ-
χῆς ἐκ τῆς βίξης ταρχ, κτλ.

2) Φωνῆεν προτάσσεται σπανιώτατα πρὸ
τῶν ἀπλῶν ἀκαριαίων ρηθῶρων, οὐδύως πρὸ
τοῦ τ, π, ρ, συναθέστατα δὲ πρὸ πολλῶν συμφώ-
νων, πρὸ τῶν ὑγρῶν καὶ ἐξήρσις π. γ. α)
πρὸ δύο συμφώνων, ἀ-στήρ. λατ. stella ἀντι
τοῦ *ster-nha, γοτθ. staurn, σπασ. star' ὄ-
φρος, σπασ. hhrū-s. Παρὰ τοῖς Λεσβ. κίολ. ἄ-
σπρ, ἀσπρ=σπρ, σφι (ἀρχ. sni) ἐ-γῆεις καὶ
γῆεις, σπασ. hjas. β') πρὸ λ, μ, ν, ρ'—π. γ. ἐ-
λαρχῆ-ς, σπασ. hghūn-s, λατ. l'ānvis ἐκ τοῦ *l'ā-
mūn-s. ἐ-μέ, ἐ-μοὶ καὶ με, μοι, ἀρχ. mī, ἀνήρ,
σπασ. στέλ. mīr, ὄμβρ. mīr (ὁ ἡγεμῶν) ἐν-
νέψ' α μετὰ διπλοῦ ν, λατ. novem, σπασ. mī-
vān, κτλ. γ') Πρὸ τοῦ ἀρχαίου ο' π. γ. ἐ-β'έργ-
ειν καὶ β'έργ-ειν (ἐργεῖν, ἐργάσειν), πρὸλ. σπασ.
βίξ. vār'g' (ἀποκλίσειν). ἐ-έρσκα παρὰ Κορινθ.
ἄβ'ερ-σικ καὶ β'έρση, ἔρση (ἄρσιος), σπασ. βίξ.
vār's' (ὄγκρινεῖν, βρέχειν). ἐ-φείκων καὶ εἰσοσι-
βοιωτ. φίκατι, σπασ. vīcātī, λατιν. vicinī
ἡ λέξις ἤρχιζεν ἀπὸ τοῦ du (dui=δύο). τὸ ε
λοιπὸν προτάσσεται ἀποβλήθέντος τοῦ ι καὶ

συχνότερον πρὸ τοῦ F. δ'). πρὸ ἄλλων συμφώ-
νων. π. γ. ὀ-δός, στέλ. ὀ-δόντ. λατ. στέλ.
dent, σπασ. dant καὶ dant-a, λαθ. στέλ.
danti κτλ.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝ/ΛΕΙ ΑΝΑ- ΣΚΑΦΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ.

(Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΤΕ'. Συνεδριάσει).

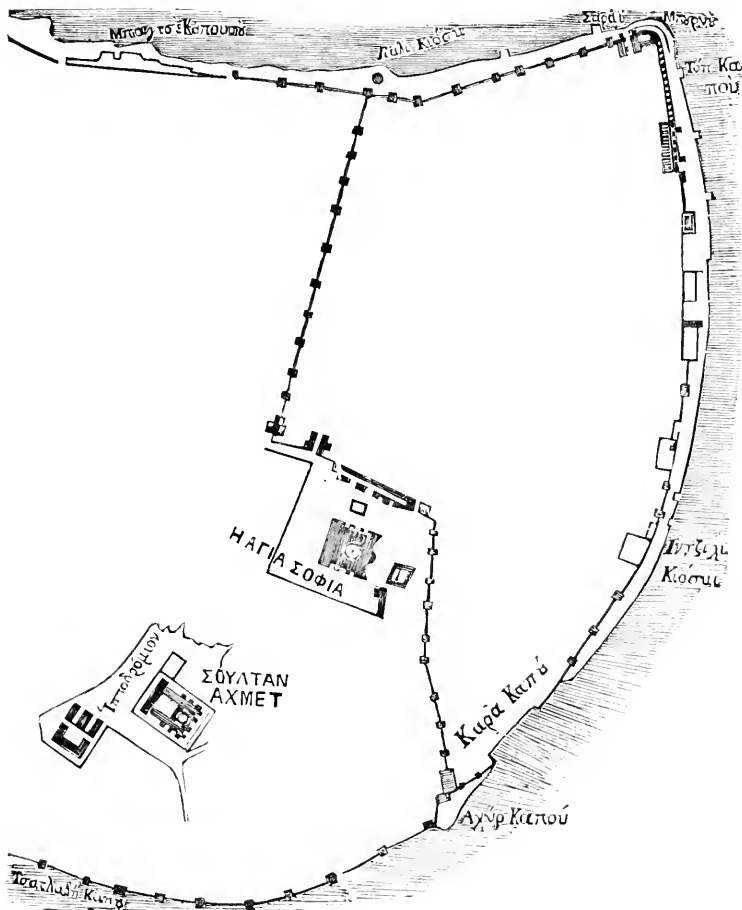
Μέχρι τούδε, Κύριοι, οἱ γεωγραφοὶ τῆς Κων-
σταντινουπόλεως κατενόηοντο περιγράφοντες καὶ
ιστοροῦντες τὰ φαινόμενα λείψανα τῶν Βυζαντι-
νῶν. Ἐπίστε ἀνασκαπτόντες θεμελίαι οἰκιῶν,
ἢ δημοσίων κτιρίων, ἀνεκάλυψαν δεξιαμενῆς,
κίονας, κιονόκαρα, τέγχεα καὶ ποικίλα ἐρείπια
κτλ. Ταῦτα ἐπεκαλύφθησαν, καὶ μόνον οἱ χει-
ρόνακτες χιλιόντες ἐθαύμαζον τὴν ἐρμηνεύσει
τῶν κτιρίων τούτων. Οὐδέποτε συνεγορήθη νὰ
ἐμπληθῆ ἡ σκαπάνη χάριν τῆς ἐπιστήμης εἰς
τὰ ἔργατα τῆς ἡμετέρας πόλεως. Φρονῶ ὅτι
εἰσέτι σώζονται θεμελίαι πολλῶν ἀρχαίων κτι-
ρίων, τῶν ὁποίων τὴν μὲν λαμπρότητα γινώ-
σκωμεν, τὴν δὲ θέσιν ἀγνοοῦμεν. Σώζονται βα-
βαίως λείψανα οὐχὶ μόνον Βυζαντινῆς, ἀλλὰ
καὶ Ἑλληνικῆς τέχνης, διότι κατὰ τοὺς πρώτους
αἰῶνας ἐκοιμήθησαν ἐξ Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας
πᾶσα ἡ τῶν Ἑλλήνων κτλ. καλλιτεχνή-
ματα. Αἱ καταστροφῆ καὶ ἀρκαγίαι τῶν ἀγροί-
ων καὶ μισελήνων Σταυροφόρον τὸ 1204,
καὶ παρακίαι καὶ ἡ σκαπίσι τοῦ βυζαντινοῦ
ὄχλου δὲν ἐξήρσανται ταῦτα ὅλα. Οἱ Ὀθω-
μανοὶ, ἀρειμαῖνοι καὶ φιλοπόλεμοι, οὐδέποτε ὠ-
ρέθησαν νὰ μάλωσι τὸν βίον καὶ τὴν πολι-
τείαν τοῦ κατακτηθέντος Βυζαντινοῦ λαοῦ, ἀλ-
λοστὴρον τὴν θρησκείαν καὶ τὰ ἔθνη. Κατὰ δάρι-
σιν τοῦ Βουλκλέωντος καὶ τῶν Βλαχερνῶν τὰ
βασιλεῖα, τῶν ὁποίων τὴν ἐσωτερικὴν δικαιοσύνην
ὕπερθεθαύμασαν οἱ Σταυροφόροι. Ἐκδομη-
σαν τὰ ἀνεγερθέντα τεμένη αὐτῶν μὲ τοὺς
ὑπερμεγέθεις κίονας πλακίτων καὶ ἐκκλησιῶν.
Ἐτραψαν εἰς τεμένη πολλὰς ἐκκλητίας, κατα-
δάσαν πλείστας ἄλλας, κατέβρυξαν στάλας
καὶ ἀνδραγίας, καὶ ἀνήγειραν ἐπὶ τῶν θεμε-
λίων ἀρχαίων κτιρίων ἴδια, ὥστε τὴν σήμερον

μεθ' ἄλλην τὴν σύντομον φιλοπονήσαν των ἱστορικῶν, ἀλλοδαπῶν καὶ ἡμετέρων, ψηλαφόντες βεδιζόμεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀρχαῆς καὶ ἱστορικωτάτης τῆς πόλεως. Ὁμοῦχροντα ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν, λέγει ὁ Βύλλιος, ἔγνη δὲν διεσώζοντο τῶν Βυζαντινῶν ἀνακτόρων. Ἐνά κτίρια ἐκάλωσαν τὸν Βυζαντινὸν Ἀνακτορικὸν περίβολον. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἁρμονία, αἱ εἰκό- νες, οἱ ἀνδριάντες, δὲν ἔτερον τ' ἀφείλαν καὶ ἄμυστα εἶρη, τὰ κατακτίσαντα τὴν Κωνσταν-

τινοῦπολιν. Οἱ αἰματηροὶ αὐτῶν πόλεμοι κατὰ τῶν ἀλλοθρησκῶν γειτόνων περιόριζον τοὺς Ὀθωμανοὺς, τοὺς ἀποστρεφόμενους καὶ κατα- πτόντας πάσαις τῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης τῶν Χριστιανῶν. Τί ὅμως νὰ εἶπω περὶ τῶν ἐ- πιστατόντων τῆς σημερινῆς ἀνασκαφῆς Εὐ- ρωπαίων, κατεδαφίζόντων ἀψίδας, ἀμειλόν- των κοσμήματα μαρμάρου, βίβλιντων ἐν τῇ θαλάσῃ ἐνεπιγράφους πλάκας, συντριβόντων πλίνθους μετὰ συμβόλων καὶ ἐπιγραφῶν; Οἱ

ΠΙΝΑΞ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΟΛΟΥ.

σκαπανείς χάριν παιδικῆς ἡρωτικότητος ἀγκυλομακτικῆ καὶ σταχυροῦς. Πλείστα μέρη τῶν παρακλιῶν τειχῶν τῆς Προποντίδος καταδαρήθησαν διὰ σφοδρῶν καὶ πυρρῶν, μόνον καὶ μόνον κατακαρμακισθῆσι καὶ γρηγορήσασσι ὡς στρώμα τοῦ δρόμου. Πλάκας ἐκ μαρμαροῦ, τεμάχια κίμων, κινώματα, καὶ ἐπιπλάσματα μέγιστα πλήθουσι, ἐρηρημένωσιν διὰ τὸ αὐτὸ στρώμα. Τοῦ οἴκου τοῦ μεγάλου Κωνσταντοῦ, ἀνευρεθέντος, τὸ πλείστον μέρος καταδαρήθη, οὐδὲν ἄλλο φροντίσαντες νὰ μῆθωσι τίνας ἢ κειναικὰ αὐτά. Πέθανον οἱ ἐπιστατοῦντες ἀέγνωσαν τὰ πολλὰ κατὰ τῶν Βυζαντιῶν λοιδορήματα, καὶ νομίζουσιν ὅτι καθὼς οἱ Ὀθωμανοὶ κατακέραιον τὸ κράτος, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐπ' ἀρχῆς τῆς ἱστορικῆς ἐργασίας, ἀρνηζόντες πάντα τὰ σημεία καὶ φαινόμενα τοσούτου ἐξηρησιωμένου ἔθνους. Ήσθη οἱ Γραικοὶ οὐδὲν συμφορῶμενοι τὰ ἄδικα ταῦτα φρονήματα, δικαίως θρηνοῦμεν τὴν φθορὰν τοσούτου ἱστορικῶν μνημείων.

Οὐδέποτε, Κύριοι, ὑπέστεισαν τασούτην φθορὰν τὰ γερὰ ἰδρύματα τῶν Βυζαντιῶν, ὅσων ἐρέτες ἀπὸ τοῦ σκαρῆς τοῦ σιδηροδρόμου ἄλλα καὶ οὐδέποτε ἄλλοτε τοσούτον ἐρωτίσθη ἡ ἱστορία τοῦ Βυζαντίου. Αἱ ἀνακαταράξι, εὐτυχῶς, διεφώτισαν χώραν τοῦ Βυζαντίου μέχρι τοῦδε εἰς πάντας ἀπρόσβου.

Καλὸν εἶναι, πρὶν ἢ παραγορήσωμεν, νὰ εἴπω, ὅτι δὲν προσέθεμι νὰ περιγράψω τὰ Βυζαντινὰ πλάκτια τῆς Ἀνατολῆος, οὐδὲ τὰς πολλὰς τῶν πλάκτιων τούτων ἐκκλησίας, ἀλλὰ νὰ περιγράψω τὰ σήματα ἀνακλυθέντα λεῖψανα τῶν Βυζαντιῶν. Οἱ ἐπιθυμοῦντες πλείονας περὶ τούτων γνώσεις, ἔς μελετήσασσι τὸ περὶ Κωνσταντινουπόλεως σφράσιστον σύγγραμμα τοῦ Κ. Βυζαντιῶ Σαυλάτου.

Ὁ σιδηρὸς δρόμος ἤρχισεν ἐρέτος, μεσοῦντος Ἀπριλίου, ἀπὸ τῆν πόλιν Γαλιή κίονα κίονοσού, τὴν πάλαι τοῦ Ἰωάννου. Διέρχεται ὅλον τὸν Ἀνατορικὸν περιόλου πλείον τοῦ παραθαλάσσιου τείρουσ' ἐξέρχεται πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κεῖκ κίονοσού, διέρχεται διὰ τῆς ἐκείσε ἔθωμανικῆς συνοικίας, μέχρι τῆς Ἰζακλαδῆ κίονοσού, τῆς πάλαι πόλεως Σιδράης. Ἐδῶθεν, μεταξὺ τοῦ τείρουσ καὶ τοῦ κίονοσ τῶν ἀγρῶν Μαρτίουσ Σερρίου καὶ Βάκουσ, (τῶν Κουτσοῦκ Ἀρχι Σόρια) διέρχεται διὰ τοῦ Κάτερρα ἰσηκῆ καὶ τῶν κίονοσ τῆς Βιάγκας, ποτὲ μὲν ἔσω, ποτὲ δὲ ἔξω τοῦ τείρουσ, μέχρι τοῦ σταθμοῦ τῶν Ἑπτὰ πόρουσ. Ἀπὸ τῆν Σιδράην πόλιν μέχρι τῶν Ἑπτὰ πόρουσ οὐδὲν ἄλλον ἱστορικῶσ περὶ τῆσ. Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρῆς τοῦ πρὸς ἀνατολὰς πόρουσ τοῦ Κωνσταντινοῦ, ἀνέγνω τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφήν.

ἘΠΙΤΡΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡ

Αἱ δύο πρῶται λέξεις εἶναι ἀναστρέφουσι ἐντετυχημέναι. Ὁ διερχόμενος τὴν δρόμον δύναται, ἐκ τῶν ἔσω τοῦ παρακλιῶ τείρουσ κίονοσ, νὰ μελετήσῃ ἀνεῖτες τῆν ἐσωτερικὴν οἰκοδόμησιν, τῆς πολλὰς τοῦ τείρουσ ἄψιδας, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τινὰς πόρουσ, καὶ παραρρηθῆ ἐκ τῆς περιουκῆσῆσ καὶ τῆς, ὅτι τὰ τείρη ταῦτα δὲν ἔχουν οὐδὲ τὸ ὕψος, οὐδὲ τὸ πάχος, οὐδὲ τὴν ἐρωμῆσῆσ τῶν γεραιῶν τειχῶν. Τα τείρη ταῦτα, εἶναι τῆς ἐπὶ τοῦ γείουσ τῆς θλάσῆσ ἀνεγέρσεσ ἄλλοτε, ποτὲ δὲν προσεβλήθησαν. Πόρουσ νὰ ἴδω ἀνακακτοῦμενοσ τὸ Κάτερρα-Ἀσηκῆ, καὶ τοῦσ ἐκείσε κίονοσ τῆς Βιάγκας, ἄλλοτε νεῶρα τῶν Βυζαντιῶν. Ἀτοχῶσ οἶμοσ ἀπὸ τῆν Σιδράην πόλιν μέχρι τῶν Ἑπτὰ πόρουσ, προσεβλή χῶμα (1).

Καλὸν εἶναι πρὸς σκαρῆσῆσιν κατὰ τῆσ τῶν πολλῶν ἀνακλυθέντων ἱστορικῶν μνημείων, νὰ περιγράψω πρῶτον, ὅσα ἀνερέθησαν ἐντὸς τοῦ Ἀνατορικῶ περιόλου μετέπειτα προβίονοσ εἰς τὰ πλείον τοῦ Ἰζακλαδῆ κίονοσ.

Αἱ πλείστα περιγραφῆ τοῦ περιόλου τούτου εἶναι ἀσκαρῆσ, τινὰς δὲ καὶ λίαν ἡμικρημέναι. Ὁ μὲν Βακταρχῆσ Κωνσταντίουσ ἐλίγησῆσ λέγει περὶ τούτου, ἔ δὲ Κ. Βυζαντιῶσ περιγραφῶσ τ' ἀνάτορα καὶ τὰς ἐκκλησίας, ὀδωγῆσῆσ ἀπὸ τοῦσ Βυζαντινοῦσ καὶ τινὰς μεταγενεστέροσ συγγραφεῆσ. Εἶν' ἀδύνατον νὰ

Κωνσταντῆν, ἀνερέθησιν κολοσσίουσ λίθουσ, λεῖψανα τοῦ κολικῶ περιουκῆσ τοῦ νεωροῦ Κωνσταντινουπόλεωσ. Πατρι. σελ. 30 ἐν σημ. Περὶ τούτου καλεῖ ἐκτενέστερον ὁ συγγραφεῆσ ἐν τῆ πρὸς τὸν Κ. Βυζαντιῶν ἐπιστολῆ του, Κωνσταντιῶ Α'. Ἐβλάσῆσῆσ συγγραφεῆσ, σελ. 443. ἐν Κωνιπόλει 1870.

(1) Ἀνακαταράξι τινὰς γενόμεναι τὸ 1819, ἐν τῆ

ἐνοήσῃ ὁ ἀναχνώστης τὴν θέσιν τῶν κτιρίων. Ὁ Δουκάγγιος περιγράφει μετὰ συντομίαις τὰ αὐτὰ ἀνάκτορα, ἀναγράφων πάντα ὅσα περὶ αὐτῶν συνέγραψαν καὶ χωρογράφοι καὶ ἱστορικοί. Πρὸ δέκα ἐτῶν ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις τὸ περὶ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ καθεστώτος τῆς Κ/πόλεως σύγγραμμα τοῦ 'Ιουλίου Labarte (1). Οὗτος χειραγωγούμενος κυρίως ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου τὴν ἐκθεσιν βασιλείου τάξεως (2) καὶ ἀπὸ ἄλλου Βυζαντινοῦ ἱστορικοῦ, ὄχι μόνον ἰσθόρησε τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὰ κοσμημάτα τῶν ἀνακτόρων ὧλων, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς σαφηνείας ἠκρίβωσε καὶ τὴν θέσιν ἐκάστου. Μολοντί εἰς τινὰ μέρη σφάλλαι, ὁμολογῶ ὅτι αἱ σημεριναὶ ἀνασκευαὶ προσπεθευθείασαν πολλὰ αὐτοῦ γραφόμενα. Οἱ ἐρεγόμενοι νὰ μελετήσωσι τὰ ἱστορικὰ ταῦτα ἀνάκτορα τῶν Βυζαντινῶν, ἂς ἀναχνώσωσι τὸ σύγγραμμα τοῦ Labarte, διότι τοιοῦτου ἐμβριθοῦς ὑπομνήματος δὲν ἤσώθη εἰσέτι ἡ πόλις τοῦ Κωνσταντινίου.

Καλὸν εἶναι, Κύριοι, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα μελετήματα Βυζαντινὰ, τὰ ὅποια εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὸν Σύλλογον, νὰ περιγράψω πρότερον τὰ ἐρεπίαια, καὶ ἀκολουθῶς ἱστορήσω ὅσα περὶ τούτων εὐρίσκωμεν εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Βυζαντινῶν. Ἄς ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς τοῦσκαφεῖς τοῦ δρόμου, ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ Εὐγενίου μέχρι τῆς Καρὰ καπουσοῦ.

Ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ Εὐγενίου, Μ. 237 πρὸς ἀνατολάς, καὶ Μ. 117.70 ἀπὸ τὸ πικράλιον τείχος, ἡ γῆ αἴρηναι ὑψοῦται. Δεξιόθεν ἀναβάνομεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ὅπου τὰ Σουλτανικὰ ἀνάκτορα, ἀριστερόθεν διὰ δρόμου κατωφεροῦς καταβάνομεν εἰς τὸ πικραθαλάσσιον τεῖχος. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην, Μ. 5 καὶ 8 ὑπὸ τὴν γῆν, ἀνεκαλύφθη μέγας σωρὸς πλακῶν μαρμαρίνων, κιονοκράνων, στυλοδακτύων, στηλῶν, καὶ κοσμημάτων ἀρχιτεκτονικῶν, φερόντων σταυρούς. Ἐπὶ τῶν μαρμάρων τούτων μίαν μόνην ἐπιγραφὴν ἀνέγνων, ἐπὶ τινος κιονοκράνου εὐτελεστάτης τέχνης. Τὸ ἦνω μέρος τοῦ κιονοκράνου εἶναι πλάτους Μ. 0,50. τὸ κάτω Μ. 0,42. Ἐπὶ μιᾷς πλευρᾷ εἶναι θυροῦς, ὕψους

Μ. 0,46, καὶ πλάτους Μ. 0,45, καὶ ἐντὸς τ' ἀκόλουθα γράμματα.

Ἐπὶ πλακῶς μαρμαρίνης ἀνέγνων τ' ἀκόλουθα δύο γράμματα.

ΙΕ

Ἐπὶ τινος κόμματος μαρμάρου κυβικοῦ ἐφάνοντο ὀβλία καὶ κερποὶ τῆς ἀμπέλου, ἐξαιτίας ἐργασίας. Μ' ἐρᾶνθησαν λείψανα Ἑλληνικοῦ νεοῦ, ἴσως τοῦ Βάχχου τὸ μάρμαρον τοῦτο ἐλαξεύθη ἐκ νέου πρὸς χρῆσιν τοῦ δρόμου. Τὰ πλεῖστα δὲ τῶν κιονοκράνων εἶναι παρακμηζούσης τέχνης ἔργα. Αἱ στήλαι διαφέρουν καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ πάχος. Τινὲς εἶναι ἐκ μαρμαρίνου, τινὲς δὲ ἐκ σπιρίτου. Ὅλα ταῦτα κατεκείντο εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς, ὡς νὰ κατηδαρίσθησαν ἀπὸ σεισμῶν. Μέχρι σήμερον, πάμπολλα τεμάχια μαρμάρου, κίονες καὶ κιονόκρανα ἀναφανίζονται εἰς τὰς ἐπικλιεῖς πλευρὰς τοῦ δρόμου (†). Πολλὰ μάρμαρα ἐκ τοῦ ἀνεξαντλήτου τούτου σωροῦ ἐλαξεύθησαν ἐκ νέου διὰ τὸν σιδηρόδρομον, πάμπολλα ἀνορυθέντα ἐκαλύφθησαν πάλιν μετὰ τὰ ἐξαγόμενα χόματα. Ἀπὸ τὸν σωρὸν τούτου, Μ. 428,65 πρὸς ἀνατολάς, οὐδὲν ἄλλο εῖρεπίον ἀνεφάνη. Δεξιόθεν τοῦ δρόμου ἀναφανίζονται τεῖχη μικρὰ, καὶ ἀγῶγοι Ὀθωμανικοί, τὸ ἐπίλοιπον εἶναι βράχος. Ἀριστερόθεν, ἐξήχθησαν πλάκες μαρμαρίναι πολλαί, ἀνεφάνησαν καὶ τεῖχη Βυζαντινὰ ὅλη ἡ πλευρὰ αὕτη ἦτο πλήρης πετρῶν ἐξεργαζομένων οὐδεμίαν ἐπιγραφὴν εὑρήκα, οὐδὲν κόσμημα, ἐξικριζόμενον μικροῦ ἀναγλύφου ἐπὶ κιονοκράνου, εἰκονίζοντος ἄγγελου.

Εἰς τὸ μέρος, ὅπου ὁ δρόμος κάμπτεται ἀπ' ἀ-

(1) Le palais Imperial de Constantinople et ses abords par Jules Labarte. Paris. 1861.

(2) Τοῦ συγγράμματος τούτου, ἀγνώστω εἰς τὸν Δουκάγγιον, ἐξεδόθη ἐν Λειψία τὸ μὲν πρῶτον μέρος τὸ 1751ον, τὸ δὲ δευτέρον, τὸ 1754ον. J. Labarte σελ. 6. Πρὸς καὶ τὴν ἐκδοσιν τῆς Βόννης.

(†) Ταῦτα σήμερον, Ἰανουάριον 1873, ἐξαφανίσθησαν.

νατολῶν πρὸς νότον, Μ. 128,65 ἀπὸ τὸν πρῶτον σωρὸν. ἀνερχομένη ἐντὸς τοῦ δρόμου, Μ. 3,0 περίπου ὑπὸ τὴν γῆν, κολοσιαιῶν τείχος διατέμνον αὐτὸν ἀπὸ δεξιῶν πρὸς ἀνατολὰς, καὶ περικεινόμενον πέραν τοῦ δρόμου πρὸς τὸν αἰγιαλόν, διότι οἱ ἔργαται παρὰ τὴν συνόθειαν αὐτῶν προεχώρησαν, ἵνα ἀνασκαφῶσι τοὺς κολοσιαιῶν λίθους τοῦ τείχους. Οἱ λίθοι τῶν ὁποίων τινὰς κατεμέτρησα, ἦσαν μήκους Μ. 2,14, πλάτους Μ. 1,18, καὶ πάχους Μ.0,65. Δεξιόθεν, ἐπὶ τὸν θεμελίον τούτων ἐρείδεται ἄλλο τείχος, πάχους Μ. 2,36, συγκείμενον ἐκ πετρῶν, πλίνθων τετραγώνων καὶ πλινθοειδῶν. Τὸ τείχος τοῦτο ὕψεται μέχρι 12 περίπου μέτρων. Τὴν μὲν νότιον αὐτοῦ πλευρὰν καλύπτει κισσός, τὴν δὲ βόρειον τὰ παρακείμενα χώματα. Τὸ κάτω τείχος δὲν εἶναι ἔργον Βυζαντινόν, διότι (ἐξαιρουμένων τῶν θεμελίων, περὶ τῶν ἰσχυρῶν πυργῶν, κυρίως μεταξὺ Ναυλῆκαπὸς καὶ Ψωμθείων) δὲν ἐκτιζοῦν οἱ Βυζαντινοὶ τὰ θεμέλια αὐτῶν μὲ τοιαύτας κολοσιαιῶν πέτρας. Φανερόν εἶναι, ὅτι μεταγενέστεροι ἀνήγειραν ἐπὶ τοῦ πρώτου τείχους ἕτερον, τὸ ὁποῖον παρατείνεται πέραν τοῦ δρόμου. Τὸ Βυζαντινόν τείχος ἐδῶ διεξῆλθε. Λυποῦμαι νὰ εἶπω, ὅτι τὸν Αὐγουστον οἱ λίθοι τοῦ ἀρχαίου τείχους, ὁμοῦ μετ' ἄλλων τῶν πλεονίστων ἐρείπειαν, λαξευθέντες ἐκ νέου, ἐνετειγίσθησαν οἱ πλείοτεροι, εἰς παρακείμενον νέον τείχος, ἀνεγερθεὶν δεξιόθεν τοῦ σιδηροδρόμου, ἵνα προφυλάτῃ αὐτὸν ἀπὸ τὰ ἐπικείμενα χώματα. Περὶ τοῦ τείχους τούτου ἐπακηγόρησα, διότι εἶναι ἀνακάλυψις σπουδαιοτάτη διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνακτόρων. Μέχρι τῆς ἡμέρας (18 Νοεμβρίου) σῶζονται ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ δρόμου λίθοι τινὲς τοῦ κυκλωπέου τούτου τείχους.

Ἀπὸ τὴν κορυφὴν ταύτην ὁ δρόμος διέρχεται πλησίον τῶν τειχῶν ἢ γῆ εἶναι ἐπίπεδος, καὶ εἰς τινὰ μέρη πολλὰ γῶμα προσετέθη. Δεξιόθεν εἶναι κῆποι, καὶ ἐνδοτέρου τείχη Ὀθωμανικὰ, ἄνω τῶν ὁποίων φαίνονται τὰ Ὀθωμανικὰ ἀνάκτορα. Ἐντὸς τῶν τειχῶν τούτων ἀναρτίζονται εἰς τινὰ μέρη γερὰ καὶ λειψῆνα Βυζαντινῶν κτιρίων. Ὅλα ἢ πλατεῖα αὕτη εἶναι τῶν Βυζαντινῶν τὸ Τζουκιστήριον, περὶ τοῦ ὁποῖου συχνότατα λαλοῦν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ (1). Τὸ πάλιν ἢ γῆ ἐδῶ ἦτο κατω-

ρῆς πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ἰσοπεδῶθη, καὶ ἀνεγέρθησαν τὰ δεξιόθεν τείχη, ἵνα ὑποκρατῶσι τὰ γῶματα.

Ἐξω τῶν τειχῶν τοῦ Ἀνακτορικοῦ περιβάλλον, ἐπὶ τῆς ἐκείσε κορυφῆς, ἀνιδρύθη ἀπὸ τοῦ Ὀθωμανοῦ τὸ καλούμενον Ἰντζιλῆ κίονα, ἔχον τέσσαρας καμάρας, δύο μικρὰς, καὶ δύο μεγαλύτερας. Ὑπὸ τὴν κίοναον τοῦτο ἦτον ἄλλοτε ἀρχίσμα τοῦ Χριστοῦ Σωτῆρος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίου (1), καὶ οὐχὶ τῆς Παναγίας, καθὼς ἐζήτησαν ν' ἀποδείξωσι ἕρπτες τινὲς λόγιοι εἰς τὸν Ἀνακτορικὸν Κήρυκα, τὸν 15 καὶ 17 Ἰουνίου, ὁ Κ. Κοβέρης ὑποθέτει ὅτι αἱ καμάραι εἶναι τὰ ὑπόγεια τῆς Παναγίας Ὀδηγητρίας, ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ Labarte « εἶθε » λέγει « νὰ μᾶθωμεν ἀπὸ Ἑλλαντῶν τινα, ἂν οἱ Γραικοὶ εἰσέτι συνέρχονται εἰς τὸ ἀρχίσμα τοῦτο, καὶ εἰς τινὰ τόπον ». Ταῦτα ὅλα σαφέστατα ἰστόρησεν ὁ κλεινὸς Πατριάρχης ἀπὸ τοῦ 1824. Τὸ ἐπίπετον Ἰντζιλῆ ἐδόθη διὰ τὴν καλλονὴν τοῦ περιπέτου, καὶ ὄχι νομίζω πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ Βυζαντινοῦ Μαργαρίτου τρικλήνου (2). Τὸ κίοναον τοῦτο εἶναι κτίριον γνωστόν εἰς τοὺς παραπλέοντας τὴν ἐκεῖ θάλασσαν.

Πρὶν φθάσωμεν ἐπισθεῖν τοῦ περιπέτου, 612 βήματα μακρὰν τοῦ προειρημένου κυκλωπέου

περιγράφει τοὺς ἱπποκῶν ἀγῶνας τῶν βασιλέων εἰς τὸ Τζουκιστήριον. Κωνσπολις. Σ. Βυζαντίου. Τόμ. Α'. σελ. 241. Ἑλλ. Συναριστήριον. — Γῆν λέγει Τζουκιστήριον ἑτυμολογεῖ ὁ Hammer ἐκ τῆς Περσικῆς Tschewkau (Const. und der Bosphoros. Τόμ. Α'. σελ. 240).

(1) Les Grecs vénéraient encore par tradition, il y a quelques années, la fontaine sainte du Sauvour, qui se trouvait sous le dit Indjilî Kiosk. — Const. 1844 σελ. 37. — Κ[πολις]. Σ. Βυζαντίου. Τόμ. Α'. σελ. 481. — Οἱ ἡμέτεροι εἰς οὐκῆς τῆς ἀλώσεως ἄγρι τοῦ 1821 ἔτους ὄν' ἄρας ἐπὶ ἀεὶς συντρέχοντες καὶ πανηγυρίζοντες κατὰ τὴν ἔκτην τοῦ Αὐγούστου, ἐπιβάλλοντο τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν κίοναον τοῦ ῥηθέντος μελῆθρου ἀναβλύζον ὕδωρ ὡς ἀγίασμα. Κωνσ. Α'. Ἑλλάς. Συγγραφαί. σελ. 384. Ἐν Κ πόλει 1870. Περὶ τούτου λέγει καὶ ὁ Hammer. (Const. und der Bosphoros Τόμ. Α'. σελ. 236) Der Weihquell (ἀγίασμα) unter dem Indschilî Kiosk gehörte vermuthlich zur Kirche der wegweisenden Mutter Gottes. Τῆς ἀκτῆς γνώμη εἶναι καὶ ὁ Labarte σελ. 99. ὅστις οὐδέποτε ἀναφέρει τὸν Πατριάρχην.

(2) « Κατὰ δὲ τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος, ἴδοι μὲν καὶ τὸν Μαργαρίτην προσηγορευμένον τρικλήνον, ὅστις ἐκ βάρθρον τῆ Θεοφραστειανῆς. » Σύν. Θεοφάνους. σελ. 143. — J. Labarte. σελ. 74. — Κ[πολις]. Σ. Βυζαντίου. Τόμ. Α'. σελ. 203.

(1) Σύν. Θεοφάνους σελ. 143. — Τὸ Τζουκιστήριον ἢ μικρὸς Θεοδοσίας ἔκτισεν. . . ἢ δὲ Βασιλεὺς ὁ Μακεδὼν παρεβίβατο τὸ Τζουκιστήριον καὶ ἐπέτατο. Γ. Κωνινό. σελ. 81. Ὁ Κλειναμος, σελ. 263

τείχους, τὸ ἔδαφος ὑφούται, καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς φθάνει μέχρι τῶν ἐπιπέδων τοῦ παραλλήλου τείχους. Ὅλος ὁ προφανῶς χειροποίητος οὗτος λοφίσκος εἶναι 204 περίπου μέτρων μήκους, M. 173 πρὸς βορρᾶν, καὶ M. 31 πρὸς νότον τοῦ Ἰντζιλῆ κλάσκι. Ὁ δρόμος διεπέρασεν ὅλον τὸν λοφίσκον τοῦτον.

Διὰ πολλὰς ἡμέρας οἱ ἐργάται ἀνεκάλυπτον ἀείδας, συγκοινωνούσας μετ' ἀλλήλων, καὶ μετὰ πολλὴν κόπον ἠδυνήθησαν διὰ σπηρῶν καὶ βραρυτάτων σκεπῶν νὰ διαχωρίσωσι αὐτάς, κρημνίσωσι καὶ καθάρσωσι τὸν τόπον ἀπὸ τὰ χρώματα καὶ τὰς πέτρας. Αἱ καμάραι ἦσαν ἐρυμνόταται ἐκ πλίνθων τετραγωνικῶν μεγάλων, τὸ ὑπόγειον ἔδαφος ξηρότατον. Τὰ κτίρια ταῦτα πρὸ τοσούτων αἰώνων ἀνεγερθέντα, πολλοὶ ἐπεσεκέθησαν, καὶ ἅπαντες ἐθαύμασαν τὴν ἐρυμνότητα αὐτῶν. Τὸ ἔδαφος ἦτο κεκαλυμμένον ἀπὸ χρώματα καὶ πέτρας. Μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν ἑκατὸν περίπου μέτρων δρόμου, ἐρήνη τείχος μέγα, ἐρυμνὸν καὶ παχύτατον, διακόπτον ὅλον τὸν δρόμον ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Μετὰ τὴν καταδάρσιν τοῦ τείχους τούτου, ἀνεφάνησαν πάλιν καμάραι ὅμοιαι τῶν προηγουμένων, τὰ αὐτὰ διαχωρίσματα, ἔργα ἅπαντα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς. Ἐντὸς χώρου σταυροειδούς, 30 περίπου μέτρων μήκους, καὶ τοσούτου πλάτους, ἦσαν πάντα ἐρείσματα, M. 1,80 πλάτους, ὑποκρατοῦντα τὰς ἀψίδας, ἐκτεινομένης ἀπὸ τὰ ἐρείσματα μέχρι τῶν πλευρῶν τοῦ χώρου τούτου. Αἱ καμάραι συνεκονίζον μετ' ἀλλήλων δι' ἀψίδων. Αἱ πλευραὶ τοῦ χώρου ἦσαν μήκους M. 4,40. Αἱ ἀψίδες ἅπασαι ἦσαν M. 13, ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ M. 4 καὶ ὄχι ὑπὸ τὴν γῆν. Ἄλλοτε αἱ καμάραι αὐταὶ συν-

εκοινώνουν μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἐχωρίσθησαν διὰ τοῦ προμνημονευθέντος τείχους (1). Ἀπὸ τὰς καμάρας ταύτας, ὑπόγειος δίοδος φέρει πρὸς ὑπόγειον παράλιον συγκοινωνοῦν μετὰ τῆς ἐξω προκουμαίας, διὰ τῆς καλουμένης Μικρᾶς Σιδηρᾶς πύλης. Τὸ μέγα τοῦτο ὑπόγειον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου σήμερον ἐργάζονται σιδηροδρομικοὶ ἀρμένιοι, φθάνει μακρὸν ἄντρον, παρὰ χειροποίητον ὑπόγειον. Χωρίζεται εἰς τρεῖς θαλάμους δι' ἀψίδων μεγάλων, πλάτους M. 2,14. Ἡ μεσαία καμάρα εἶναι πλάτους M. 3,80. Δεξιόθεν μικρὰ ὄβρα ἄγρουσα εἰς πύργον σκοτεινόν. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλευρᾶς φθάνει παράθυρον καὶ σημεῖα ἐξώστου. Εἶναι ἀνυπερβήτως ἀρχαῖος πύργος, ἀνεγερθεὶς πρὸ τῆς κτίσεως τῶν ὑπογείων τούτων. Τὸ ὕψος τοῦ ὑπογείου τούτου εἶναι τὸ αὐτὸ μετ' ὅν τῶν ἐσωτερικῶν καμαρῶν.

Πρὸς βορρᾶν τῆς Μικρᾶς Σιδηρᾶς πύλης, ἐπὶ τοῦ παραλλήλου τείχους, εἶναι ἑτέρα πύλις, μετὰ δύο θυρίδων. ἤγρουσα εἰς ἕτερον ὑπόγειον ἐπίμηκες, μήκους M. 38 καὶ βάθους M. 8. Ἡ ὄρη ὑποκρατεῖται ἀπὸ ἐξ ἐρυμνᾶς ἀψίδας. Ἢν σήμερον οὐδεμία συγκοινωνία ὑπάρχει μέσον τούτου καὶ τοῦ ἑτέρου ὑπογείου. Ταῦτα τὰ ὑπόγεια, ὄρατὰ εἰς τοὺς παραπλέοντας, μέχρι τοῦδε ἦσαν εἰς πάντας προσιτά, ἀλλ' αἱ ἀνασκαφαὶ ἐμελλον νὰ μᾶς διδάξωσι τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἱστορίαν.

Μεταξὺ τῶν λίθων τῶν ἀνοργηθέντων ἐκ τοῦ λόφου τούτου εὐρέθη πλῆξ μαρμαρίνη, μήκους M. 1,30 καὶ πλάτους M. 0,15, φέρουσα τ' ἀκλόουθα γράμματα μετὰ τῶνων

(1) Τὸ σχέδιον τῆς περιγραφῆς ταύτης ἐλαβῆ ἀπὸ τὸν φιλόφρονά Κ. Κοπελίτην ἐπιστάτην τοῦ σιδηροδρόμου.

ΚΤΟΙΣ
ΑΠΑΝΣΤΟΙΣΤΩΝ

Ἐφ' ἐτέρας πλῆκῆς τετραγώνου ἀνέγνων τ' ἀκόλουθα γράμματα, λίαν ἀτέλως ἐγγεγραμμένα:

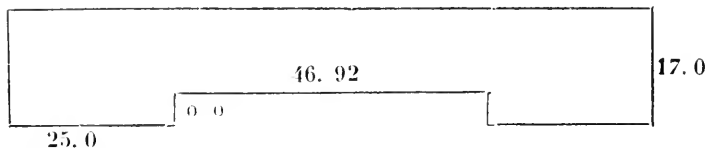
VICTORINSIS

Πρὸς νότον τοῦ Ἰντζιλῆ κίρκ M. 31, εἶναι ἕτερον ὑπόγειον, ἀνοίγον ἐντὸς τοῦ περιβόλου, καὶ παράλληλον μετὰ τοῦ παραχλωκασίου τείχους. Τὸ μήκος αὐτοῦ εἶναι πλεῖστον τῶν 20 μέτρων, διότι ἡ βόρειος αὐτοῦ ἄκρη εἶναι περραγμένη με πείρους καὶ χόματα. Τὸ πλάτος αὐτοῦ M. 3,75 ἔχει δὲ καὶ ἐτέραν διόδον ἀγούσαν πρὸς τὸν δρόμον.

Περὶ τὰ τέλη Μαΐου, ὅταν αἱ πλεῖοτεροι καμάρι εἶχον ἤδη κρημνισθῆ, καὶ μετεκομισθῆ-

σαν ἀλλαγῆσε τὰ χόματα, καὶ πρὶν εἰσέτι πλατυνθῆ ὁ δρόμος, παρετήρησα ἐκατέρωθεν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν καμαρῶν ἐρειθόμενον, τείχος κτιρίου ἐπιμήκους, παράλληλον μετὰ τὸ παράλιον τείχος καὶ μακρὰν αὐτοῦ M. 28,80. Μολοντί μέρος τοῦ τείχους εἶχε καταπέσει, εὐκόλον ἦτον νὰ ἴδῃ τις ἄπαν τὸ πλάτος καὶ μήκος αὐτοῦ, διότι σωστάτα ἦσαν τὰ πλεῖστα αὐτοῦ μέρη κατὰ τὸ ἐξῆς σχέδιον.

Σχῆδιον τῶν ἐρειπίων. M. 98. 28.

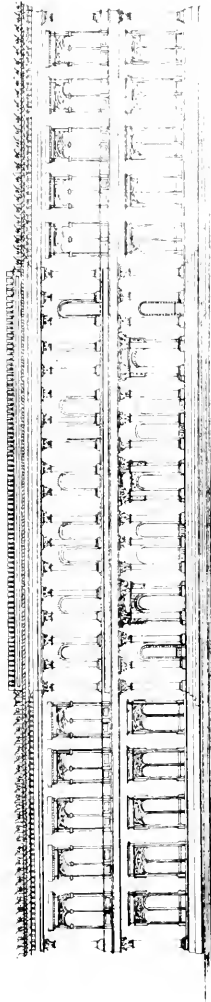

Αἱ πλευραὶ αἱ παράλληλοι μετὰ τὸ παράλιον τείχος ἦσαν μήκους M. 98,28 ἡ βόρειος καὶ νότιος M. 17. Ἡ πλευρὰ ἡ βλεπούσα πρὸς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν εἶχεν ἔσοχον M. 25,68 ἀπὸ τὴν ἑνωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς βορείου πλευρᾶς ἡ ἔσοχη αὕτη ἐξετείνετο M. 16,92. Τὸ πλάτος τοῦ τείχους, 1,18. Ὅλον τὸ ἐμβαδὸν τοῦ περιτετραγισμένου τούτου χώρου εἶναι μέτρα τετραγωνικὰ 1,670,76. Ἐνώπιον τῆς βορείου ἄκρης τῆς ἔσοχῆς ἐσώζοντο δύο βῆθρα, ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων M. 2,76, ἡ δὲ διάμετρος αὐτῶν M. 0,76. Τὰ τείχη ταῦτα καὶ τὰ σωζόμενα βῆθρα εἶδε καὶ ὁ Κ. Κυριακὸς Ἰαχάριωφ συν-εξετάζων μετ' ἐμοῦ τὰ ἐρεῖπια ταῦτα.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ ταῦτα, αἱ ἐργατῆαι ἀνεκάλυψαν εἰς τὴν βορειοτάτην ἄκρην τοῦ χώρου τούτου, καὶ μέτρα τινὰ ὑπὸ τὴν γῆν, σωρὸν μέγαν μαρμάρων λελαζομένων βρυουάτων, καὶ πλῆκῶν μαρμαρίνων, καὶ παντοῖα παντὸς μεγέθους καὶ βάρους μάρμαρα, ἀνήκοντα εἰς περικαλλῆς κτίριον. Ἐντὸς τοῦ σωροῦ τούτου ἀνεκάλυψαν δέκα κιονόκρανα, 4 μεγῆλα καὶ 6 μικρότερα, πᾶμπολλα βῆθρα, τῶν ὁποίων τὰ ἄγκωδέστερα ἦσαν ὅμοια τῶν δύο ἐπὶ τοῦ χειλούς τοῦ κτιρίου σωζόμενων. Εἰς τὰ βῆθρα τοῦ

σωροῦ, ἀνορύχθησαν δύο πλάκες μαρμαρίναι μήκους M. 2,76, πλάτους M. 1,07 καὶ πάχους M. 0,23. Ἐν μόνον χειλοῦ ἀμφοτέρων εἶναι κεκοσμημένον, καὶ ἐντὸς τῶν κοσμημάτων ἐκάστης πλῆκῆς φαίνονται κηχρώτατα δύο κεφαλαί, ἡ μὲν λέοντος, ἡ δὲ βοῦς. Αἱ αὐταὶ κεφαλαὶ ἀναφαίνονται καὶ εἰς ἕτερα τεμάχια τεθραυσμένα καὶ ἀνορυθέντα ἀπὸ τὸν αὐτὸν σωρὸν. Ταῦτα τὰ μάρμαρα κεῖνται μέχρι σήμερον πλεσίον τοῦ δρόμου, τὰ δὲ κιονόκρανα καὶ βῆθρα εἰς ὑπόγειον ἀπέκτανι αὐτῶν, δεξιόθεν τοῦ δρόμου. Ὅταν κατὰ πρῶτον εἶδα ἐπὶ τῶν πλῆκῶν τὸν λέοντα καὶ τὸν βουῦν, καὶ τὸ μέγεθος πάντων τῶν ἀνορυθέντων τούτων μαρμάρων, ἐπέστην πάραυτα, ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ περιώνυμον καὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων ὀνομαζόμενον Βυζαντινὸν πλάστιον τοῦ Βουκολέοντος. Ὅτι δὲν ἦτο ἐκκλησίαι, τοῦτο ἀποδεικνύει παρέρστατα, ἡ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ἐπέκτασις αὐτοῦ.

Δυνάμεθα ἐκ τῶν λειψάνων τούτων, καὶ τῶν ἄλλων ταμημάτων τῆς κορονίδος καὶ τῶν ἐπιστολιῶν νὰ σχεδιάσωμεν τὸ κτίριον ὅλον, ἵνα λάθωμεν ἰδεῖν τινὰ τῶν αυτοκρατορικῶν Βυζαντινῶν πλάστιων, τῶν ὁποίων οὐδὲν σχ-

Ἡ πρὸς τὴν ἑβάν Σοφίαν πρόοψις τοῦ Παταίου τοῦ Δουροξέοντος.

διασμα, οὐδεμίαν εἰκόνα ἔχομεν; Πιθάνων πλατωνίμωι ἀκούσατε ὅμως τοὺς λόγους μου.

Ἡ ἐσοχὴ τοῦ κτιρίου εἶναι μήκουσ M. 46,92. Ἐνώπιον τῆς ἐσοχῆς ταύτης, καθὼς προεῖπα, ἐσώζοντο δύο βάρβα, ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων M. 2,76. Αἱ μαρμάρινα πλάκες μετὰ τῶν κεραίων τῶν λεόντων καὶ βῶδων ἐνάντι τοῦ αὐτοῦ μήκουσ, δηλ. M. 2,76, καὶ εἶναι ἀναμφισβήτως μέρος τῆς κορωνίδος. Διακρινόντες τὸ μήκουσ τῆς ἐσοχῆς M. 46,92 διὰ τῆς διαστάσεως τῶν βάρβων M. 2,76, εὐρίσκουμεν δεκαεπτά δικτυλία χωρίσματα, καὶ ἐπομένως 16 κίονας (1). Βάρβα ἀνωρύθησαν, καθὼς προεῖπα, μεγάλα καὶ μικρά. Ἐμέτρησα τὰ μεγάλα βάρβα, τῶν ὁποίων ἡ βάσις εἶναι M. 0,92, ἡ ἄνω διάμετρος M. 0,76, τὸ δὲ ὕψος M. 0,45. Ἐμέτρησα καὶ τὰ μεγάλα κιονόκρανα, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος εἶναι M. 0,56. Ἰνα μάθω τὸ ὕψος τοῦ κίονου, κατεμέτρησα κίονας πολλοὺς ἐξῆρμμένους ἔνθεν κἀκεῖθεν εἰς τὰς πλευράς τοῦ δρόμου. Εὐρήκα δὲ ὅτι τινὲς ἔχοντες διάμετρον M. 0,68 εἶχαν ὕψος M. 4,22. Ἡ διάμετρος πρὸς τὸ ὕψος, ὡς 1 πρὸς 6 $\frac{1}{2}$, δηλ. ὁ κορμὸς τοῦ κίονου ἦτο πλέον ἢ ἕξαπλάσιος τῆς διαμέτρου αὐτοῦ. Ἄλλοι κίονες ἦσαν ὡς 1 πρὸς 5 $\frac{1}{2}$, ἄλλοι ὡς 1 πρὸς 7 $\frac{1}{2}$, ἄλλοι ὡς 1 πρὸς 6 $\frac{1}{2}$, ἄλλοι ὡς 1 πρὸς 6. Τινὲς δὲ εἰς τὰ Ὄθωμανικὰ τεμένη εἶναι ὡς 1 πρὸς 10 καὶ 42' ἀλλὰ τούτων οἱ πλείστοι δὲν φαίνονται ἔργα Βυζαντινά, ἀλλ' ἀρχαῖα ἔχοντα ἀπὸ ναοῦ Ἑλληνικοῦ. Οἱ κίονες τοῦ ἵπποδρόμου εἶχαν διάμετρον πόδας 3, 6, ὕψος πόδ. 28, ἔν πρὸς 8 (2). οὐδεὶς κίων σώσας ἀνεκαλύφθη εἰς τὰ εῤρειπια ταῦτα. Ἐκρίνα λοιπὸν νὰ δώσω εἰς τὸ ὕψος τῶν κίωνων 7 διαμέτρους τοῦ βάρβου M. 0,76 $\times$ 7 = M. 5,32. Προσθέτοντες

τὸ ὕψος τοῦ βάρβου	M. 0,45
» τῶν κιονοκράνων	» 0,56
» τοῦ κορμοῦ	» 5,32

ἔχομεν τὸ ὅλον ὕψος τοῦ κίονου M. 6,33

Ἐπὶ τῆς σειρᾶς ταύτης τῶν κίωνων ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα, τῆς ὁποίας τὰ λείψανα εἰσὶ τὴν σώζονται, δηλ. μικρότερα βάρβα, καὶ μικρότερα κιονόκρανα. Τὰ μὲν βάρβα ἔχον διάμετρον M. 0,66, τὰ δὲ κιονόκρανα ὕψος M. 0,51. Κατὰ

τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ὁ κορμὸς τῶν ἄνω κίωνων εἶχεν ὕψος M. 4,62. Προσθέτοντες

τὸ ὕψος τοῦ βάρβου	M. 0,37
» τοῦ κιονοκράνου	» 0,51
» τοῦ κορμοῦ	» 4,62

ἔχομεν τὸ ὅλον ὕψος τοῦ κορμοῦ M. 5,50

Μέσον τῆς ἄνω καὶ κάτω σειρᾶς τῶν κίωνων εἶναι τὸ ἐπιστύλιον καὶ τετραγώνου τεμαχία μαρμάρινα, εὐτυχοῦς περισσθέντα εἰς τὰ εῤρειπια 2,20 μέτρα περίπου εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν ἄνω καὶ κάτω κίωνων διάστασις. Ἐπὶ τῆς κορωνίδος τῆς ἄνω σειρᾶς τῶν κίωνων εῤρειδόντο καὶ μαρμάρινα πλάκες, αἱ φέρουσαι τὰς κεφαλὰς τῶν λεόντων καὶ βῶδων. Διεσώθησαν καὶ τινα τεμαχία μαρμάρινα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἄνω κορωνίδα, ἐκ τῶν ὁποίων κατακρίνεται ἡ ποιικίλη διακόσμησις τοῦ κτιρίου, φιλόκαλος ἀπομίμησις Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ. Ἄν τὸ κτίριον ὅλον ἦτο θολωτόν, ἢ κατὰ τὴν φράσιν τῶν Βυζαντινῶν κουβουκλωτόν, ἀγνωσθ. Εἰκάζω ὅμως ὅτι ἦτον ἠλιακός, δηλ. στέγη κεκλιμμένη με μόνυδρον, καθὼς τὰ πλείστα παλατῖα, καὶ ἄπασι καὶ ἐκκλησίαι. Ἄνω τῆς δευτέρας σειρᾶς τῶν κίωνων, πιθάνων τὸ κτίριον ὕψουτο μέχρι M. 2,20 κατὰ τὰ εὐρισκόμενα τμήματα ἔχομεν λοιπὸν

ὕψος τῆς ἑξωτερικῆς ἀναβάθρας	M. 4,20
» τῶν κάτω κίωνων	» 6,33
» τῆς διαστάσεως	» 2,20
» τῶν ἄνω κίωνων	» 5,50
» τῆς κορωνίδος	» 2,20
» ὄλου τοῦ κτιρίου	M. 17,43

Ταύτην τὴν περὶ τοῦ κτιρίου ἰδέαν μου ἐκοινοποίησα εἰς τὸν νοήμονα ἀρχιτέκτονα Κ. Δημάδην, μελετήσαντα πολλὰς ἀπικτανὰ τὰ ἐν τῷ δρόμῳ σωζόμενα λείψανα, καὶ συναρμολογήσαντα, κατὰ τοῦς κανόνας τῆς Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τὸ σχέδιον τοῦ παλατίου τούτου, ἢ μάλλον τὴν πρὸς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν πλευρὰν αὐτοῦ τὴν ἀριστερὰν τῶν θυρῶν καὶ θυρίδων, τὸ ὕψος, πλάτος καὶ τὴν διακόσμησιν αὐτῶν ἢν ἀδύνατον νὰ γνωρίσωμεν. Τοῦτο μόνον λέγω, ὅτι μικροὶ τινες κίονες, καὶ ἀνάλογα τούτων κιονόκρανα συναρμολογούμενα μετὰ τῶν ἄλλων, τεκμαίρουσι ὅτι τὰ παράθυρα ἐχωρίζοντο διὰ μικρῶν στηλίδων. Ταῦτα ὅμως δὲν μὲν κοίλων ν' ἀνεγείρωμεν ἐκ τῶν περισσθέντων λειψάνων κτιρίου, τοῦ ὁποίου τὰ πλείστα μέρη εἰν' ἀληθέστατον ἀπεικόνισμα τῶν βάρβων, κιονοκράνων, καὶ τῆς κορωνίδος τοῦ περιωνύμου παλατίου τοῦ Βουκολέοντος (Ἰδὲ Πίνακα ἐν τῆλει τοῦ Τεύχους).

(1) Ὁ Καινοῦργος, τρίκλινος, ἔχων πλησίον αὐτοῦ καὶ κοιτῶνα, κτίσμα Βασιλεῖου τοῦ Μακεδόου, ὑποκρατούμενος δικαῖς κίσιον, ὧν ὁπῶν μὲν πράσινοι Θεσσαλικοί, οἱ δὲ λοιποὶ ὄνυχται, ἢ ὁμοιοὶ ὀλυχίται. Σ. Κίπολις Σ. Βυζαντινοῦ Τόμ. Α'. σελ 204. J. Labarte. σελ. 75.

(2) Κίπολις Σ. Βυζαντινοῦ Τόμ. Α'. σελ. 236.

Μετά τὴν περιγραφήν τῶν ἑρείπιων τούτων, ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτῶν.

Τὰ ἑρείπια τὰ πρῶτα, εἰκόσω ὅτι εἶναι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, κειμένης ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Ἡ σημερινὴ πόλις τοῦ Ἀνακτορικοῦ περιβόλου, καλούμενη Τὸ π καπουσού, εἶναι κατὰ τὴν Πατριάρχην, ἢ πάλαι Βοζαντινὴ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας, οὕτω καλούμενη ἀπὸ τὴν ἐκάσθη πλῆσιον καὶ τῆς Ἁγίας ταύτης. Ὁ Πατριάρχης λέγει, ὅτι τὸ 1816, ἢ εἰς τότε σωζομένη Βοζαντινὴ αὕτη πόλις, κειμένη μεταξὺ δύο πύργων ἐκ λίθων λευκῶν, ἀνεγερθέντων ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου, κατακαρτίσθη ὅμοσ μετὰ τῶν πύργων, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἀνιδρύθη ἡ νῦν θωρακικὴ 1). Τὸ θωρακικὸν ἀνάκτορον, τὸ ὅποιον ὁ Σουλτάν Μωχάμωτ ἀνήγειρε τὸ 1817, ἀπετερώθη πρὸ ἐλίγων ἐτῶν. Ὁ Δημήτριος Ὀρφανοτρόφος, πιθάνῃ ἦτον εὐεργέτης τις τοῦ ναοῦ. Ὁ Κωδινὸς ὁ Κορυπαλάτης (σελ. 41.) λέγει, «ὁ ἑρμηνεύτης ἦν μεν φρονιζῶν καὶ ἐπιμελούμενος πάλαι τῶν ἑρμηνῶν, νῦν δὲ οὐδαμῶς κέκτηται τινα ὑπερησάν». — Τὸν δὲ ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τὴν ἄνωθεν τοῦ βελόνης ἐκδομήτου ἐνόησεν. — Καντὰ. Τόμ. Β'. σελ. 47. «καὶ πάλιν, «καὶ πρὸς τὸν ἐν Βασιλείῃς τοῦ μωροβλάτου Δημητρίου τοῦ μάρτυρος γενόμενος ναὸν.» Ἰδε Τόμ. Β'. σελ. 66. — Τὴν μονὴν ταύτην ἐπισκεύασαν οἱ Παλαιολόγοι, καὶ ἐκ τούτων ἐλάθον ὑστέρως τὸ ὄνομα αὐτοῦ. — Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Δημητρίου, τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν τὴν τῶν Παλαιολόγων». Κωδ. Κορυπ. σελ. 80. — ὁ δὲ τὴν ναοῦ ἄνωθεν καταλιπὼν (ὠρμίζετο γὰρ ἐπὶ τοῦ Εὐγενίου πύλας) καὶ περιπλοσάσας τὴν Ἀκρόπολιν ἐπὶ τὸ ἀκμαιοτάτων τοῦ βεμβάτου ἐλθὼν, ἐρώρειαι πρὸς τὴν τῆς μάρτυρος Βαρβάρας καλούμενην πόλιν.» Ἐνεκα τοῦ ναοῦ τούτου, ἐκαλεῖτο τὸ μέρος

τούτου, Ἀκρόπολις τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (1). ὁ δὲ ναὸς τῆς Ἁγίας Βαρβάρας ἦτο ἀναντιρρήτως πλῆσιον τῶν παλαιῶν τείχων.

Ἐδῶ πλῆσιον ἦτο καὶ ὁ πύργος τῶν Μαργάνων, ἢ τὰ μάργανα, κατὰ τὴν Κωδινόν σελ. 22. «Ἐκτισε δὲ αὐτῆς καὶ τέσσαρας ἐμβόλους ἀπὸ τοῦ παλαιῦτος μέγρι τῶν χειρῶν τειχῶν, ἐρχομένου ὁλόου» ὁ μὲν εἰς ἕρχετο ἀπὸ τοῦ Τζουκασιτρίου καὶ τῶν Μαργάνων καὶ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ τοῦ Εὐγενίου, καὶ διήρχετο μέγρι τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου.» Ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ἐπέτατο ἄλλοις μέγρι τοῦ καστελλίου τοῦ Γαλιτά. Α. Διάκ. σελ. 79 — «πέδας σιδηρῆς διατείνοντες ἀπὸ τῆς κατακτιρῶ πόλεως εἰς τὸ τεῖχος τοῦ Βοζαντιῦ, παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν καλούμενον.» Ν. Χαλκοῦ. σελ. 384. ὅλη ἡ Ἀκρόπολις τῶν Βοζαντινῶν ἦτο ἐκτὸς τοῦ Ἀνακτορικοῦ περιβόλου, ἐπὶ τοῦ χώρου, ὅπου ὁ Σουλτάν Μωχάμωτ ἀνήγειρε τὸ παλαιῶν του.

Ἡ φράσις τοῦ Καντακουζηνῶ, «τὸ ἀκμαιοτάτων τοῦ βεμβάτου» καὶ τ' ἀκόλουθα γραφόμενά του, με περὶ αὐτοῦ ναὸ ἐξετάσω καὶ τοὺς ἐγκώδιαι λίθους, τοὺς ὀλοῖους, κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ καὶ ἄλλων, ἔθεσαν οἱ Βοζαντινοὶ πρὸ τῶν θεμελιῶν τῶν τειχῶν. Λέγει ὁ Καντακουζηνὸς Τόμ. Γ'. σελ. 221. περὶ τῶν πλοίων πλοιστῶν ἀπὸ τῶ νεώρου τοῦ Καντοσκάλου πρὸς τὸν λιμένα, «εἰπεὶ δὲ ἐγγὺς τοῦ νεώρου ἦσαν, ὑπὸ σφοδρότητος τοῦ πνεύματος ἐξωθούμενοι, ἐκινδύνευσαν βράχσει περιπεσεῖν, ἢ πρὸ τῶν τειχῶν πάντῃ ἐγκάτεσπασται, ὥστε τοῖς τείχεσιν ἀμύνειν πρὸς τὴν βίαν τῶν κομμάτων.» Πάλιν μετ' ἐλίγων — «ἐγκουμένην γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς τείχεσιν προσπίπτει, πέτραι τε πολλαί, καὶ ὄραλοι καὶ φαινόμενοι, τῶν τειχῶν προβέβηκται πανταχοῦ, πρὸς ἄνωθεν τῶν κομμάτων, ὑπὸ τῶν πρῶτων τειχῶν αὐτῶν τὸ Βοζαντινόν, ἐκ προνοίας ἐκδομημένη» (2).

Ταῦτα τῆς πέτρας, ἢ μάλλον βράχους, βλέπομεν μέγρι σήμερον, κυρίως δὲ ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Βλαχίας, μέγρι τῆς πρὸς βορρῆν καμπῆς τοῦ παραθλασίου τείχους. Ὁ Καντακουζηνὸς γράφων χίλις ἑτη μετὰ τὴν ἀνέγερσιν

(1) Const. p. 33. Πολλοὺ λόγου εἶτα εἶναι τὰ γραφόμενα τοῦ Πατριάρχου, διηγουμένου τὰ ὅσα ὁ εἶδος εἶδε. Τὸ 1817 κατακαρτίσθη καὶ ὁ παρὰ τὴν πόλιν Εὐγενίου ὁμόμοιος πύργος. 13. σελ. 16 ἐ. σημ. Ἡ πόλις αὕτη κατὰ τὴν εἰσῶα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ Grellot «Nouvelle d'un voyage de Constantinople» ἐκδοθεῖσαν τὸ 1680 ἐκαλεῖτο Μτοστάν καπού. Κωνσταντινουπόλις. Σ. Βοζαντινοῦ Τόμ. Α'. σελ. 147, ἐ. σημ.

(1) «Stetit enim Acropolis Constantinopolitana in primâ urbis regione, in primo colle ad orientem. . . in extremo urbis angulo quem S. Demetrii vocabant imperi Graeci, à templo S. Demetrii ibidem aedificato.» Const. Christ. Τόμ. Α'. σελ. 44

(2) Τομ. Γ'. σελ. 232—Κωδινός, σελ. 128.

τῶν τειχῶν, πιθανὸν δὲν παρατήρησεν ἄπασιν τὴν ὑπὲρ τῶν τειχῶν μέριμναν τῶν πρώτων τειχοδόμων.

Ἡ θάλασσα τῆς Προποντίδος σφοδρότατα κυμαίνεται ἀπὸ τὴν νοτιο-δυτικὴν ἀνεμὸν. Ἡ μεγελοκώμων θάλασσα μετὰ καταπληκτικῆς ὀρμῆς προσπίπτει κατὰ τῶν τειχῶν, μέσον Βλάγκας καὶ Ἀχῆρ καπουσού. Ἡ ὀρμὴ τῶν κυμάτων ἐντὸς τοῦ κόλπου τῶν Ψωμιαθίων ἀμβλύνεται ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον τῶν Ἐλιῶν (1), καὶ τὸν μακρῆρον πύργον, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου συνουνοῦνται τὰ χερσαία μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν τειχῶν. Τὰ κύματα, πένοντος σφοδροῦ νοτίου ἀνέμου, πλήττονται τὰ τεῖχη, ἀνέρχονται μέχρι τῶν ἐπιπέδων, καὶ πολλαίκις χύνονται ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἀπὸ τὴν Βλάγκαν, ὅλα τὰ τεῖχη, κυρίως δὲ οἱ εὐαίθριοι πύργοι, ἔχουν εἰς τὴν βᾶσιν τῶν στήλας κολοσσικάς, κιονοκράνας, καὶ πολλαίκις μάκρμα κεκοσμημένα· διότι, Κύριοι, οὐδεμίαν πέτρα ἀντέχει τοσοῦτον εἰς τὴν διάθεσιν τῆς θάλασσης, ὅσον τὸ μάκρμαρον. Καθ' ὅλον τὸ περὶ αὐτὸν τεῖχος τῆς Προποντίδος ἀναφαίνονται πολλὰ μάκρμα, κυρίως δὲ πλεονάζουν ἀπὸ τὴν Βλάγκαν μέχρι τῆς Ἀχῆρ καπουσού. Εἰς τὸν πύργον τῆς Σιδηρᾶς πύλης, Τζατλαχῆ καπού, ἀπέναντι τοῦ νοτιο-δυτικῆ ἀνέμου, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θάλασσης, ἐμέτρμα εἰκὼ βᾶθρα, καὶ ἄνω τοῦτον εἰκοσι στήλας ἐπὶ δύο σειρῶν. Αἱ ὑπερκειμεναι πέτρα καὶ πλίνθοι εἰναι βραχύτατα διαθεβερωμένοι ἀπὸ τὴν κυμαίνομένην θάλασσαν. Ἐπὶ τῶν κιονοκράνων εἰσέτι ἀναφαίνονται τὰ λαζεύματα, μετὰ δεκαπέντε κίωνων ἄνεμον πλῆσιν. Ἐβῆσαν τοὺς Βυζαντινοὺς (2) διὰ τὴν ἀπόλειαν τοσοῦτων μακρῶν καὶ κίωνων, ἀλλὰ μάκρμα τοιαῦτα δὲν ἀναφαίνονται, εἰ μὴ σπανιώτατα εἰς τὰ θεμέλια τῶν χερσαίων τειχῶν, ἢ τῶν τειχῶν τοῦ λιμένος.

Οἱ τειχοδόμοι ἀνήγειραν τὰ περὶ αὐτὰ τεῖχη, ὄχι κατὰ τὴν ἀρμονίαν τῶν χερσαίων τειχῶν, ἢ τῶν τοῦ λιμένος, ἀλλὰ διαγωνίως, ὥστε ἡ κυμαίνομένη θάλασσα νὰ μὴ πλήττη καθέτως τὰ τεῖχη ἢ τὰς γωνίας τῶν πύργων· καὶ ἡ τειχοδόμοσι αὐτὰ, ἀρχόμεναι ἀπὸ τὴν πύλην τῶν Ψωμιαθίων, κυρίως καταφαίνεται ἀπὸ τὴν Βλάγκαν μέχρι τοῦ Ἀχῆρ καπουσού, ὅπου τὰ τεῖχη δὲν πλήττονται ἀπὸ τὴν θάλασσαν τῆς Προποντίδος. Μεγίστη ἡ πρόνοια

τῶν Βυζαντινῶν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως αὐτῶν.

Μυθῶμεν ἀπὸ νόμον τινα τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Κόδικος (1), ὅτι ἐπὶ τῆς παραλίης ταύτης μέσον τοῦ ἀμφιθεάτρου καὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ λιμένος, κατὰ τοὺς πρώτους κίονας τοῦ Βυζαντίου ἐκαθίενον ἄσβεστον. Ὁ νόμος διατάττει, νὰ μὴ καμινούηται εἰς τὸ ἐξῆς ἄσβεστο εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, «χάριν τῆς υγείας τῆς μεγαλοπόλεως, καὶ ἕνεκα τῆς γεινιαιώσεως τῶν ἡμετέρων ἐνδικιτημάτων» (2).

Ἀπὸ τῶν ἄγων Δημήτριον ἐρχόμεθα εἰς τὸ τεῖχος τὸ διακόπτον τὸν δρόμον. Τὰ θεμέλια τοῦ τεύχους τούτου ἀνήκουν εἰς κτίρια προγενέστερα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, κτίρια βεβαίως ὄχι Χριστιανικά. Ἐδοῦ ἦσαν τὰ παλάτια τοῦ Βυζαντος, κατὰ τὸν Κωιδών (3). «Ἔθος γὰρ ἦν τοῖς ἀρχαίοις ἀρχηγῶς εἰς τὰς ἀκρόπολεις κτίζειν τὰ ἐκῶτων παλάτια». Οἱ Βυζαντινοὶ, εὐρόντες τὸ τεῖχος τοῦτο, ἐπέκτισαν ἐπ' αὐτοῦ κτηνότερον ἄλλο, τὸ ὅποιον οἱ ἴδιοι πάλιν καταδάφισαν ἔτη τινα πρὸ τῆς ἀλώσεως. Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Βυζαντινῶν ἦτον ἐκτὸς τοῦ τεύχους τούτου.

Διαβαίνοντες διὰ τοῦ Τζουκανιστηρίου βήματα 612, ἐρχόμεθα εἰς τὸ παλάτιον, τὸ ὅποιον ἐκάλεσα τοῦ Βουκολέοντος, πλησίον τοῦ ὁποίου, κατὰ τὴν μακρῆρον τὴν Βυζαντινῶν, ἦτο καὶ ὁ λιμὴν τοῦ Βουκολέοντος, καλούμενος ἐνίστε καὶ λιμὴν τοῦ παλατίου. Τὸν λιμένα τοῦτον οἱ χωροφύλαχοι, ἡμέτεροι καὶ ἀλλοδαποὶ, θέτουν ποτὲ μὲν εἰς τὸ Κάτερρα λιμανί, ποτὲ δὲ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἰουλιανῶν, παρὰ τὴν Σιδηρᾶν πύλην, καὶ οὐδέποτε ἐντὸς τοῦ παλατίου. Μόνος ὁ Labarte, ὀδηγούμενος ἀπὸ τὰς συγγραφαίς τῶν Βυζαντινῶν, κατέδειξε τὴν ἀληθῆ θέσιν αὐτοῦ· μολοῦντι τὸν θέτει ἔξω τῶν τειχῶν, πληνθεῖς ἀπὸ τὸν χάρτην τῆς Κωνσπόλεως τοῦ Buonelmonte, καταχωροσθέντα εἰς τὴν Χριστιανικὴν Κωνσταν/πολιν τοῦ Δουκαγγίου, καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦ Banduri. Ὁ Buonelmonte ἐκινῶν ἐπὶ τοῦ ἔξω τεύχους, δύο κρηπίδας ἐκτεταμένους ἐντὸς τῆς θάλασσης, βαθμυδὸν συστελλομένους, ὥστε ν' ἀφῆσται στενοτάτην εἰσοδὸν εἰς τὸν χειροποίητον τοῦτον λιμενίσκον. Ταῦτα τὴν παράλογον εἰκόνα θεωρεῖ ἀληθῆ ὁ Labarte, μηδὸλος

(1) Cod. Theodosian. βιβ. ΙΔ'. τίτλ. ς. σελ. 443. Lugd. Batav. 1593—Banduri. Τόμ. Β'. σελ. 677.

(2) «Propter salubritatem urbis amplissimae, et nostram aedium vicinitatem».

(3) Σελ 24.

(1) Τὸ νῦν Ζεῖτόν μοσροῦν.

(2) Κωνσταν/πολις· Σκαρλ. Βυζαντίου. Τόμ. Α'. σελ. 97.

συλλογίζόμενος, ὅτι εἶν' ἀδύνατον, ἕνεκα τῶν ἐδῶ σφραγῶν βουμάτων καὶ τῆς βαθυτάτης ἠαλάσσης, νὰ θεμελιωθῆ κρηπίς ἀντέροισα εἰς τ' ἀκαταμάχιστα βράχια τῆς ἄκρας ταύτης. Ἐν τῷ τοῦ λιμένος τοῦ Βουκολέοντος εἰσέπλευσαν ὀλιγάκιρος ὁ Βυζαντινὸς στόλος. Εὐγνωμονοῦμεν τῷ Boudelemont, ὅτι διὰ τοῦ σχεδιάσματος τούτου κατέδειξε τὴν τέως ἄγνωστον τοποθεσίαν τοῦ λιμένος τούτου.

Ὁ λιμὴν οὗτος ἦτο κάτωθεν τοῦ παλατίου καὶ πλησίον αὐτοῦ. Λέγει ὁ Γ. Κεδρηνὸς σελ. 375. « Ἄγει τούτου (ἰδὲλ. τὴν Τζιμισκίαν) πρὸς τὴν κάτωθεν τοῦ παλατίου χειροποίητον λιμῆνα νεκρῶς. — Ἄξια μελέτης εἶναι τὰ περὶ Βουκολέοντος γραφόμενα τῆς Ἄννης Κομνηνῆς (1). «Ὁ δὲ γε τέως τῶν σκήπτρων δοκζήμενος Ἀλέξιος, ὁ ἐμὸς πατήρ, εἰσω τῶν βασιλείων γενόμενος, τὴν μὲν ἰδίαν σύνευνον πεντακκοῦσατον ἔτος ἄχουσαν τὴν ταῖς ἀδελφαῖς καὶ τῇ μητρὶ καὶ Κρίσκι τῶν πρὸς πατρὸς αὐτῆς πάππῳ ἐν τῷ κάτω καταλελοιπίει παλατίῳ οὗτω γὰρ ἔβησε καλεῖσθαι ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου θέσεως τὴν ἐπωνυμίαν λαχόν' αὐτῆς δὲ μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἐξ ἄχουστῆς προσκόντων αὐτῷ γαμβρῶν εἰς τὸ ὑπεραξίμενον παλάτιον ἄνεισιν, ἢ καὶ Βουκολέων ἐπωνομάζεται (2) ἐξ κίτιος τοιαύδε. καὶ γὰρ ἀγγλῶ τῶν τούτου ταυθόν, λιμὴν δι' ἐγγροσῆτον καὶ μακρῶρον πάλαι τῶν χρόνων ὠκοδοῦατο, ὅπου ὁ λίθινος λέων ἔχωρει τὸν βουθ' ἔβηται γὰρ τοῦ κέρας τοῦ βουθ, καὶ ἐξ-αυγενίσας αὐτὸν ἐμφεταί πως τῷ λιμῶν' ἐξ οὗ δὴ καὶ Βουκολέων ὁ τόπος ὅλος ὠνομάζεται, τὰ τε ἐν ἡπείρῳ οἰκοδομημάτα, καὶ αὐτὸς δὴ ὁ λιμὴν.» Ἐκ τῶν γραφομένων τούτων τῆς Ἄννης; μανθάνομεν, ὅτι ὑπῆρχε καὶ γλαυκώτερον παλάτιον ἐκεῖσε πλησίον, ἀλλὰ σήμερον εἶν' ἀδύνατον νὰ προσδιορίσωμεν τὴν θέσιν αὐτοῦ. — Περὶ τοῦ Βουκολέοντος, λέγει ὁ Κεδρηνὸς, Τόμ. Β'. σελ. 49. «Παλιόσκη τις ἦν οἰκουμένη τοῦ Μιχαήλ, αὐτὴ κατὰ τὰς τελευτικὰς περιόδους πάθει μανίας ἠλίμιστο' ὁπότε γούν ἀλώη τῷ πάθει, εἰς τόπον ἐρχομένη, ἐν τῷ βουθ τε καὶ λέων ἴδρονται λίθινοι (καὶ τούτου ἔχει τὴν προσηγορίαν ὁ τόπος, Βουκολέων ὠνομαζόμενος) (3), ἐβία γεγωνατόρα τῆ φωνῆ.»

Τώρα, Κύριοι, ἵνα εὐρωμεν τὴν θέσιν τοῦ λιμένος, πρέπει πρότερον νὰ πισθῶμεν περὶ τῆς θέσεως τοῦ παλατίου τοῦ Βουκολέοντος. Μὴ λησμονώμεν, ὅτι κοινῶς οἱ Βυζαντινοὶ ἐκάλουν ὅλον τὸν χώρον τούτον Βουκολέοντα. Λέγει ὁ Κοιδινὸς σελ. 100. «Τὰ ἐπάνω τοῦ τείχους παλάτια τοῦ Βουκολέοντος ὁ μικρὸς ἀνήγειρος Θεοδοσίος, ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἀνήγειρος Τρίκλινον, καὶ καλεῖται εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.» Τρίκλινον καλεῖ καὶ ὁ Πορφυρογέννητος τὸ παλάτιον τοῦ Βουκολέοντος. Βιβλ. Β'. κεφ. 18'. σελ. 586. Μνεῖαν τοῦ παλατίου τούτου εὐρίσκουμεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοφίλου, 828—842. «ἀλλ' ὁ Θεόφιλος τούτους (δηλ. τοὺς βρῆκους) θέμενος εἰς οὐδὲν, νῦν μὲν εἰρακτῆ τινα καὶ φρουρᾷ τῇ κατὰ τὸν Βουκολέοντα, τούτου (ἰδὲλ. τὸν Θεόφρον) τίθησι, φρουρεῖσθαι προστάξας.» Συν. Θεοφάνους, σελ. 136. ὁ Συλλίστης σελ. 533. λέγει «δεσμοτήριον κατὰ τὸν Βουκολέοντα» (1). Τ' ἀκόλουθα περὶ τοῦ Θεοφίλου ἴσταται Γεώργιος ὁ μοναχὸς, σελ. 810. «Πρὸ δὲ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ὁ θεομισθῆς οὗτος βασιλεὺς, βουλὴν μυστικὴν ποιησάμενος μετὰ τῶν ἑμορφῶρων αὐτοῦ, περὶ Θεοφίλου τοῦ Πέρσου. . . ἀνήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ εἶχε μετ' αὐτοῦ. Βαρυθεις δὲ ἐκ τῆς νόσου, καθέρψε Θεοφρόνον ἐν ταῖς καμάραις τοῦ Βουκολέοντος. . . ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν τοῦ Θεοφίλου. . . τὸ δὲ σῶμα τοῦ Θεοφίλου, διὰ τοῦ Βουκολέοντος ἐξεχάγοντες λαθρῶς, διέσωσαν πλησίον τοῦ Ναρσού, ἐν τῇ νῦν λεγομένη τῆς Θεοφίλιας.»

Ὅτι καὶ ἔτι μνημονοῦμεν καμάραι ἦσαν δεσμοτήρια, ἐξήγω καὶ ἐκ τινος περικοπῆς τῆς Συνεχίσεως τοῦ Θεοφάνους, σελ. 447' ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου. « Ἀλλὰ καὶ τὰς βασιλικὰς στολάς, καὶ τὰ ἔκπαλα στέμματα καὶ διδύμητα φθαρῆντα εἰς ἀνακίνας διωροδόσχα, καὶ τὸν Βουκολέοντα ζωδῖος ἐκ διαφόρων τῶπων ἀγχιῶν ἐκαλλόπισε, καὶ εἰσε ἰχθυοτροφεῖον ἐποίησε' ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῇ φυλακῇ τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἐξωθεν θεμάτων κατεχομένων δεσμῶν ἤρουνσε, καὶ ἐπισκέψατο, καὶ τῶν δεσμῶν ἐλυτρώσατο,

(1) Βιβλ. Γ'. σελ. 437. Allgemeine Encyclopädie. Brockhaus. Leipzig 1866. σελ. 526.

(2) O Labarte σελ. 211, καὶ οὐ μετέφρασαν. «dans le palais haut qu'on appelle Boucoleon. γράφα, qu'on appelle aussi Boucoleon.»

(3) Ἐτομολογία ἡμαρτημένη ἢ λέξις εἶναι Λατι-

νικῆ Bucca-leonis, στόμα λέοντος; οἱ μεταγενέστεροι Βυζαντινοὶ ἄγνωστον τὴν λατινικήν, ἐτομολόγησαν αὐτὴν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν βουθ καὶ λέων. Ὁρθότητα περὶ τῆς λέξεως λαλεῖ ὁ Κ. Βυζάντιος. Κηποδία. Τόμ. Α'. σελ. 374.

(1) Const. Christ. Τόμ. Α'. σελ. 457.

ὡς πάντας σωτήρια ἐπευρημένον τὸν ἀγαθὸν καὶ χριστομιμήτην ἄνκτα Κωνσταντῖνον.» Μέχρι τοῦ Νικηφόρου Φωκά ὄλαι αἱ κημέραι ἤσαν ἡνωμένοι, καὶ τὰ σώματα τῶν ἐν ταῖς κημέραις θανατωθέντων ἢ ἀποθανόντων ἐξήχοντο διὰ τῆς Μικρᾶς Σιδιτρᾶς Πύλης, καὶ ὄχι διὰ τοῦ λιμένος τοῦ Βουκολέοντος. «Μετ' ὀλίγων ὁ Ζαούτζης τελευτᾷ ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ διὰ τοῦ Βουκολέοντος κατενεγκόντες αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κουλέου κατέψαψαν.» Συν. Θεοφάνους, σελ. 362 (1).

Περὶ τοῦ παλατίου τοῦ Βουκολέοντος, βασιλεῖοντος Νικηφόρου τοῦ Φωκά, πληρέστερα εἶναι τὰ γραφόμενα τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος φοβούμενος τὸν λαόν, ἀπερσίσει ν' ἀνεγείρῃ γύρω τοῦ παλατίου τοῦ Βουκολέοντος μέγα τείχος. Πῶθον ὅτι συγχρόνως ἀνεκαίνισεν καὶ ἐλάμπρυνε τὸ παλάτιον τοῦτο. Λέγει περὶ τούτου Λέων ὁ Διάκονος (σελ. 64), σύγχρονος ἱστορικός· «διενοτισθηῖναι τὴν αὐτοκράτορα, ὡς παρὰ τὴν βασιλείαν ἐστὶν ἐκπλήσει τὸν βίον, ἀναρθεῖς παρὰ τῶν ὀψεθῶν . . . πειθόλιον ἐκ τοῦ θιατέρου μέρους τοῦ πρὸς ἑλάτταν ἐπικλινούσας τῶν ἀνακτόρων τειχίσειν ἀρξάμενος, κατὰ θάτερον πρὸς θάλατταν συνεπέριε, καὶ τείχος τὸ νῦν ὁρώμενον ὕψηλόν τε καὶ ὄχιρον ἐδομήσατο, καὶ τὴν βασιλείαν ἐτίκην, ὡς ὑπετόπισεν, ἡσφαλίσατο.» Ἐκτενέστερα λαλεῖ ὁ Γ. Κεδρηνὸς σελ. 369. περιγράφων τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ. «Πλέον δὲ τῶν ἄλλων ἠνάισε τοὺς ἀνθρώπους, καίπερ λίαν ὄντων γυλεπωπάτων, ἢ τοῦ τείχους κτίσις τῶν παλατίων. Πολλὰ γὰρ ἔργα κύκλω ὄντα τοῦ παλατίου, εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ἐξεργασμένα, καταστροφάμενος, ἀκρόπολιν καὶ τυραννεῖον κατὰ τῶν ἀθλιῶν πολιτῶν ἀπειργάσατο . . . ἀποθήκας καὶ σιτοβολῶνας ἐνόθεσεν, καὶ ἱπποὺς καὶ κλιθάνους ἐργασάμενος, καὶ πληρώσας εἰδῶν,

προτεθέσπιτο γὰρ αὐτῷ ἐνόθεον τοῦ παλατίου ἀποθανεῖν . . . ὅτε γὰρ τὸ τείχος τοῦ παλατίου κατασκευάζετο, μὴ τῶν νυκτῶν, ἀλλὰ τὴν θάλασσαν ὑποπλέων τις ἐξεβόησεν, «ὦ βασιλεῦ! ὕψις τὰ τείχη, ἀλλὰ μέχρι πύλου φθάσης, ἐνδον τὸ κελὸν, εὐλόωτος ἢ πόλις.» πολλὰ δὲ ἀνὰ κτηθείς ὁ τοῦτο εἰπὼν οὐχ εὐσέθη! τοῦ τείχους γὰρ τελευτούμενος, τότε συνέθη καὶ αὐτὸν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἀποθανεῖν, ὀπηνίκα τὰς κλεῖς ὁ τὴν ἐπιμέλειαν ἐπιτετραμμένος φέρων αὐτῷ ἐνεγείρισεν.» Ἀπὸ τῶν Ἐφορίμων στ. 2793 μαθάνομεν ὅτι τὸ τείχος

ἐξέμνη πάντας πρὸς μῖσος!

ἢ κυκλόθεν τέτυχε τοῖς ἀνακτόροις ὑψητένης τ' ἔναι περίδρομον λίαν.

Εἰς χειρόγραφον τοῦ Ν. Χωριάτου (1) λόγος γενομένου περὶ τινος λακωνίδος εὐρισκομένης ποτὲ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Νικηφόρου Φωκά, σημειοῦνται τὰδε, «ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἐπάνω τοῦ Βουκολέοντος, ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς Νικηφόρος ὁ Φωκάς ἔμενε».

Τὴν περικομὴν τοῦ θανάτου τοῦ Νικηφόρου Φωκά, συμβάντος κατὰ τὴν Κεδρηνὸν, Τόμ. Β'. σελ. 37ῷ. τὴν 14. Δεκεμβρίου 969, κληρικὸς τις τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐμήνησε τὸν βασιλέα, κατοικοῦντα ἐν τῷ Βουκολέοντι, διὰ γράμματός ἀνονήμου, ὅτι τινὲς συνώμοσαν νὰ τὸν θανατώσωσι, καὶ ὅτι εἶναι κεκοιμημένοι ἐν τῷ παλατίῳ. Διερρώνησε ὅλον τὸ ἀνάκτορον, ἀλλ' οἱ συνωμῶται ἦσαν εἰς κρύπτῃν πλῆσιν τοῦ κοιτώσους τῆς βασιλείσσης Θεοφανοῦς. Ἡ Θεοφανὴ, χήρα τοῦ Ῥωμανοῦ, καὶ νῆα εἰσέτι ἀποσφραγισμένη τὴν Φωκᾶν συνεννοήθη μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου Τζιμισαῖ, παραπονομένου κατὰ τῆς ἀγνωμοσύνης τοῦ βασιλέως. Πέμπει ὁ Τζιμισαῖ ἄνδρας πιστοὺς κρυφθέντας ἐν τῷ ἰδίῳ παλατίῳ. Δύο συγγραφεῖς, Λέων ὁ Διάκονος καὶ Γεώργιος ὁ Κεδρηνός, ἀφαιροῦνται τὴν φωνὴν τοῦ αὐτοκράτορος Φωκά. «Οἱ δὲ πρὸς τῆς Αὐγούστης ὑποδεχθέντες ὑπέρηται τοῦ Ἰωάννου, τοῦ δοματίου ζισοῦρας ἐκποθήσαντες, τὴν ἐκεῖνον ἀρτίην προσεδέχοντο περὶ τὰ ὑπαίθεκα τῶν βασιλείων ὑπερῶν κατασκευοῦμενοι» ὀρμητικὰ δὲ τις βαρῶν αὐρα τὸ τοῦ λέρος ἐπέπευ κατάστειμα, καὶ χιὼν ἄγειτο πολυλί. Πέμπτην τῆς νυκτὸς ὄρα καὶ γέμομον ἤδη κατεπληγέλλετο, καὶ ὁ Ἰωάννης ἀρτίετο μετὰ τῶν συνωμοστῶν, ἐπὶ λέμβου τὸν ἀρμάλλον πε-

(1) Οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς λαλοῦν περὶ πολλῶν δεσμοτηριῶν, ἀπ' αἵμα βδόνη τε καὶ πσῆθι διὰ τῶν σχολῶν πρὸς τοὺς ἐν τοῖς δεσμοτηρίοις κατοικοῦμενοι· τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Πραιτωρίου καὶ τῶν Νομείων. — Συν. Θεοφ. σελ. 475—480. • Μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὰ Νομεία καθεστῶν. (ὁβλ. τὸν Πατρ. Ἰγνάτιου. 16. σελ. 668—Τὰ δὲ Νομεία καὶ τὴν Χαλκίδα ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε, καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀργά, ἐποίησεν αὐτὰ φυλακὴν ὁ Ἡσαῖου καὶ οἱ κληθεῖς. • Γ. Κωδινός, σελ. 76. • Εὐδὸν δὲ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος· τὰς φυλακὰς τοῦ Βυζαντίου εἰς τὸ Στρατήγιον, ἐκτίσει καὶ αὐτὸς τοὺς κατακρίτους ἐφρούρει, διήκρυσαν δὲ χρόνους σπγ.' (283) μέχρι τῆς βασιλείας Φωκά τοῦ Καπαδόκου. • Const. Christ. Τόμ Α'. σελ. 157.

(1) Ν. Χων. σ. 149. ἔκδοσις Βόννης.—J. Labarte σελ. 212. ἐν σημ.

ριπλέον, καὶ τῆς ἡπείρου προσπιθάνων, ἵνα (= ὄψου) ὁ λίθινος λέων τὴν ταύρον ζωγράφει (Βουκολέοντα τὸν τόπον κέλευσεν ἡ συνθήκη).
 θς τοῖς ἄνωθεν ἐπὶ τῶν ὑπαίθρων προκύπτουσιν ὑπηρεταῖς συρίττων ἐπεγινώσκαστοῖ τοιοῦτον γὰρ τοῖς παλαμναίοις ἐδόθετο σύνθημα. Κύριον οὐκ καλοῦσιν ἐξηρημένον χαλάσαντας ἄνωθεν, καθ' ἕνα τοὺς συνομμάτας· πρότερον ἅπαντας ἀνιμνήσαντο· ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Ἰωάννην αὐτόν (1). ἀνελθόντες οὐκ παρὰ πᾶσαν ἀνθρωπίνην ὑπόνοιαν, καὶ τὰ ζήρην γυμνάσαντες, εἰς τὴν βασιλικὴν εἰσελεύσασαι θάλακρον, καὶ τὴν κλίην καταειληρότες, καὶ ταύτην εὐρήντες κενὴν, καὶ μὴ τινα ἐν αὐτῇ διακατακλύμενον (2), ἐπέπηγασαν ἀπὸ τοῦ δέου, καὶ κατακρημνίζειν αὐτοὺς ἐπειρώσαντο πρὸς θάλασσαν· ἀλλ' ἀνδράρῳντι τῶν ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος Ἰτακῶν, αὐτῶν ἠγασμένον, ὑποδεικνύον τὸν βασιλικὴν καθεύδοντα, οὐ κύλιω περισάντες, ἔνυττον τοῖς ποσὶν ἐναλλόμενοι· διῦπνισθέντα δὲ τοῦτον, καὶ τὴν κεφαλήν ἐπ' ἀγκῶνος ἐρείσαντα, ζήρει βιαίως παίει (3) Λέων ὁ Βαλκάντης ὀνομαζόμενος». Δ. Δικα. σελ. 87.—Προσθετο εἰς ταῦτα ὁ Κεδρηνός, Τόμ. Β'. σελ. 375, «Τελευταῖον ἐπεὶ περ καταπεφράθησαν παρὰ τῶν προκρίτων τοῦ παλατίου, καὶ συνίστατο ἐπ' αὐτοὺς πλῆθος ἡμινομήμων ἀποσφράττους τοῦτον, καὶ τὴν κεφαλήν ἀποτεμόντες διὰ τινος θυροῦς τοῖς εἰς βοήθειαν συντρέγουσι δεικνύουσι, καὶ οἱ μὲν οὕτω καταπεφρέθησαν, τοῖς δὲ περὶ τὸν Τζιμισαῖον κηρὸς ἐδόθη ἀδείω· καὶ μετ' ἀδείας πάντα ποιῶν.»

Ἐκ τῶν γραφομένων τούτων, Κύριοι, πληροφοροῦμεθα, ὅτι τὸ παλάτιον τοῦ Βουκολέοντος ἦτο πλησίον τοῦ ἀγριαλοῦ· αἱ ἀνασκευαὶ καὶ τὰ ἰστορούμενα ταῦτα μαρτυροῦν, ὅτι καὶ τὸ ἔδαφος ὑψοῦτο καὶ τότε, καθὼς καὶ τὴν σήμερον, μέχρι τῶν ἐπαλξέων, διότι ἐδῶ περιέμεναν, καὶ κατασκόπων οἱ συνομμάται τὴν ἔλευσιν τοῦ Τζιμισαῖ. Ἀνακρῆς ὅμως καὶ ἕτερα ἰστορούμενα· «καὶ πρὸς τῷ τοῦ Βουκολέοντος αἰγιάλῳ προσφαιτῶν». (4) «Ἀπὸ τοῦ Βουκολέοντος πλείω μικρῶ ἐμβυδίσαντες, ἐν τῇ Ἰε-

ρεῖα διεπέρασεν» (Συν. Θεοφάν. σελ. 371). «καὶ πλείον ποτὲ διὰ τοῦ Βουκολέοντος διαρρογμένου ἐρωτήσας» (σελ. 628).

Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Νικηφόρου Φωκά, λέγει ὁ Χωνιάτης (1), ἔταξαν οἱ Βυζαντινοὶ περὶ τὰς ἀκτὰς τοῦ Βουκολέοντος νυκτοφύλακας, ἵνα περιφρουρῶσι τὰ ἐκείσε παράλια. Ὁ Ἀνδρόνικος εἰς τὴν ἀπόδρασίν του δέειραν τὴν προσοχὴν τῶν φυλάκων τούτων. Εἰλάξω, Κύριοι, ὅτι τὸ ὑπόγειον, πρὸς βορρᾶν τῆς Μικρᾶς Σιδηρᾶς Πέλλας, ἦτο τὸ ἐνδιαιτήσιμα τῆς φρουρᾶς ταύτης, διότι εἶναι κτήριον σαφέστερον τῶν ἄλλων, ἀνεγερθὲν οὐχὶ μετὰ τῆς προσκομῆσεως σπουδῆς.

Τὸ παλάτιον τοῦ Βουκολέοντος ἀνιμνήσκειται καὶ ὁ Βιλέλμος, ἀρχιεπίσκοπος τῆς Τύρου, συναδαίων τὸν βασιλικὴ τῶν Ἱεροσολύμων Ἀμαλαρχῶν VII ἐλθόντα εἰς Κ/πολιν, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν παρὰ τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ, κατὰ τοῦ Σαλαδίνου τὸ 1170 (2). Ὁ συγγραφεὺς μαρτυρεῖ, ὅτι τὸ παλάτιον τοῦτο κείτοι ἐπὶ τοῦ ἀγριαλοῦ.

Ἀπισκομένης τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, τὸ 1204, ὁ Μοῦρτζουρλος (3) κατέφυγεν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Βουκολέοντος, καὶ ἐκεῖθεν μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτοῦ ἐξῆλθε τῆς πόλεως. Εἰς τὸν μακρείσιον Βουναρχίον τοῦ Μονφρεζιάτου παρεδόθη τὸ παλάτιον τοῦτο μετὰ πάντων τῶν ἐκείσε γάρην σωτηρίας καταφυρόντων. Ἐντοῦς τὸ παλάτιον τούτου, κατὰ τὴν λόγον τοῦ Βιλλερδουίνου, εὐρέθησαν καὶ αἱ ὠρειώτεροι κυρίαὶ τοῦ κόσμου, ἐκείσε καταφυγούσαι· ἡ Γαλιλίας Ἀγγὴ ἡ τοῦ Βρανᾶ ἐρωμένη, καὶ ἡ ὠρεία καὶ νεάζουσα ἐπὶ τοῦ Ἰσακίου γῆρας Μαργαρίτα ἡ Οὐγγαρικὴ (4). Ὅταν ἅπανα ἡ πόλις ἐκυρμύθη, ὁ Λατίνος ἀυτοκράτωρ Βαλδουίνος κα-

(1) Κ/πολις Σ. Σααρλ. Βυζαντινοῦ. Τόμ. Α. σελ. 213.

(2) Est autem in ipsa urbe super litus maris ad Orientem persiensium, imperiale palatium quod Constantinianum appellatur — Willelmus Tyrinus Lib. XX. cap. XXV. — Const. Christ. p. 59 — J. Labarte. σελ. 204.

(3) L'empereur Moreulfex . . . qui s' en va fuant par les rues al chateil du Boukelion. — Ducange Hist. de l'empire de Constple sous les Français. Livr. I. — Κ/πολις Σ. Βυζαντινοῦ. Τόμ. Α'. σελ. 569, ἐν σμκ. — J. Labarte. σελ. 213.

(4) Le marquis Boniface de Montferrat chevaucha tout le long du rivage vers Bouchelion, et quand il fut là li palais lui fut rendre la vie sauve pour ceux qui étoient dedans. Là furent trouvées, la plupart des hautes dames qui s' étoient en fuies an chateau, Ville — Hardouin. Conquête de

(1) Ἀνῆλθεν ἰλιότατον ἄνοδον νύκτωρ.—Ἐφραῖμ. 2813.

(2) Καταλαμῶνουσιν αὐτὸν ἐπ' ἐδάφους κείμενον, καὶ στρωμνῆν ἔχοντα πλῆον κοκκοειδέα καὶ ἀρατοῦ ἔθριμα Γ. Κεδρηνός. Τόμ. Β'. σελ. 375.

(3) Σπᾶττουσι τόνε τὸν βασιλεῖα ζήρει.—Ἐφραῖμ. 2817.

(4) Συν. Θεοφάνους.—σελ. 22.

τόκησε τὸ παλάτιον τοῦτο τοῦ Βουκολέοντος. Τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ τῶν Βλαχευῶν, ἦσαν τότε περιτετραγισμένα (1).

Ταῦτα, Κύριοι, εἶναι τὰ περὶ τοῦ παλατίου τοῦτου ἱστορούμενα. Ἐκ τῶν ἀνακαρῶν καὶ τῶν περισοθέντων λειψάνων ἀνηγεύραμεν τὸ κτίριον, εὐρήκαμεν τὰς καμάρας, μίαν τοῦ μεγάλου τείχους πλευρὰν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεχειρήθη ἡ ἀσφαλιστὴ τῶ παλατίου ὁ Νικηφόρος Φωκάς, τὰς ἐξω καμάρας, τὴν μετὰ τῆς θαλάσσης συγκοινωνίαν αὐτῶν, καὶ τέλος τὸ φρουραρχεῖον τῶν ἐκείσε νικητοφυλάκων. Ταῦτα ὅλα, κατ' ἐμὲ σαφηνίζουσιν πληρέστατα τὰ μέγιστα τοῦδε ἀκατανόητα γραφόμενα τῶν Βυζαντινῶν. Ἡ πρὸς ἄρξάν πλευρὰ τοῦ μεγάλου τείχους ἐξηρακίσθη.

Μένει τώρα, Κύριοι, νὰ εὐρωμεν τὴν θέσιν τοῦ λιμένος τοῦ Βουκολέοντος, τὴν ὅπου ἐκείσε εἰς τὴν χάρτην τοῦ Ὁυονdelmonti καλεῖται λιμένας τοῦ Παλατίου (2), καὶ τὴν ὅπου ἐκείσε καθὼς προείπα, θέτουν οἱ πλειότεροι ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Προποντιδῆς πλησίον τῆς Σιδηρᾶς Πύλης. Ὁ λιμὴν οὗτος ἦτο, κατὰ τὴν Κεδρῶν (3), ἀκόσθην τοῦ παλατίου, ἐπιμένως πρὸς νότον αὐτοῦ. Κατὰ τὴν Ἀναν Κομνηνὴν (4), «ἀγγυὸν τῶν τούτου τειχῶν». Ὁ λιμὴν λοιπὸν οὗτος, ἐντὸς τοῦ Ἀνακτορικοῦ περιβάλλου εὐρισκόμενος, ἐκείτο 32 μέτρα πρὸς νότον τοῦ Ἰνδύλι κίσκι, ὅπου ὁ χειροποίητος λοφίσκος ταπεινοῦτος ἔδω τὸ ἔδαφος εἶναι μικρὰ καλῶν, καὶ δεξιόθεν τοῦ δρόμου εἶναι μικρὰ δεξιμενῆ, γύρω τῆς ὁποίας συναθροίζονται γῆνες καὶ νῆσσοι τοῦ παλατίου. Φρονῶ, ὅτι τὸ ὑπόγειον τοῦτο, παραλλήλων μὲ τὸ παραθαλάσσιον τείχος, ἦτον ὁ νεώσοικος τοῦ Βυζαντινοῦ βασιλικοῦ δρομωαίου. «Ἰστέον ὅτι μέχρι τῆς βασιλείας Λέωντος τοῦ αἰδιμίου καὶ σοφωτάτου βασιλέως, οὐκ ἦν βασιλικὸν δρομωαίον. . . ὁ δὲ αἰδιμὸς καὶ σοφωτάτος Λέων ὁ βασιλεὺς, φιλοτιμωτέρων πως πρὸς τοὺς μαχίστους καὶ πατριάρχους καὶ αἰεσίους συγκατακτικὸς διακείμενος. . . ἐποίησε δρομωαίον, καὶ δὴ ἀπύσσω εἰσῆρχετο ἐν αὐτῷ ὁπουδᾶν (sic) ἐβούλετο ἀπελθεῖν συνήρχοντο δὲ μετ' αὐτοῦ οἷους ἂν

ἐβούλετο τῶν Ἀρχόντων κτλ.» (1). Ὁ λιμὴν οὗτος εἶχε μακρῆρην ἀποβάθραν (2), κεκοσμημέναν μετὰ λεόντων καὶ σταλῶν, ὅθεν ἀπέβηαι μόνος ὁ Ἀδτοκράτωρ μετὰ τῶν ἀλλοκῶν του. Ὁ λιμὴν οὗτος ἦτο λίαν εὐρύχωρος, πλάτους, νομίζω, περίπου 124 μέτρων, διότι κατὰ τὰ γραφόμενα τῶν Βυζαντινῶν, εἰσέπλευσεν ἐντὸς αὐτοῦ ὀλόκληρος ὁ βυζαντινὸς στόλος. «Μὴ συνειδακόντος δὲ Νικολάου Πατριάρχου εἰς τοῦτο, ἐμυκνῆθη Ῥωμακὸς παρὰ Θεοδώρου τοῦ φηθέντος παιδαγωγοῦ, ἐλθεῖν μετὰ στόλου παντός μέχρι Βουκολέοντος (3)» ἤλθεν ἐνοπλος ἕκαστῶ τῶ στόλῳ παντὶ ἐν τῷ Βουκολέοντι» (4). Ἄν κατὰ τοὺς πλείστους τῶν γραφομένων ὁ Βουκολέων ἦναι ὁ αὐτὸς μετὰ τοῦ νεωρίου τοῦ Κοντοσακίου, τῶν Σοριῶν καλουμένου, τότε τί ἐνοεῖ ὁ Φραντζῆς (5), λέγων «τῷ δὲ τῶν Καταλάνων κινσούλῳ Πέτρῳ Γουλιάνῳ ἐδόθη, ἵνα φυλάττῃ ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Βουκολέοντος, καὶ ἕξει ἐγγυὸν τὸ Κοντοσακίον;»

Ἐκ τῶν παλατίων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ὑπῆρχε δρόμος πρὸς τὴν Βουκολέοντα λέγει Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (6) «Κατέρχονται τὰ καταβάσιον τοῦ Βουκολέοντος, καὶ ἐκνεύοντες δεξιὰ, κατέρχονται πρὸς τὴν νόρθηκα τῆς νέας μεγάλης Ἐκκλησίας.»

Ἐκ τούτων μυνθάνομεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὕτη, τὴν ὅπου ἐκείσε ὑπερῶνυσεν ὁ Πατριάρχης Φώτιος, ἐκείτο πρὸς τὸ νοτιο-δυτικὸν τοῦ παλατίου τοῦ Βουκολέοντος. Ἡ εἰσοδὸς τοῦ λιμένος τοῦτου μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀνεκτίσθη. Ἰχνη αὐτῆς δὲν φαίνονται. Πλείστα ἄλλα περὶ τοῦ λιμένος τοῦτου ἱστοροῦν οἱ Βυζαντινοί.

Διεργόμεθα τώρα, Κύριοι, τὸν Ἀνακτορικὸν περιβάλλον, τὸν πῆρην θεμελίον καὶ μαρμάρων, διότι παντοῦ ὅπου οἱ ἐργάται ἔσκαπτον, ἵνα ἐπιθέσωσι γῶμα ἐπὶ τοῦ δρόμου, ἀνεφαίνοντο βάρηα, κινούκρηνκα, λελαξζυμένα μάρμαρα καὶ πέτραι ἀνήκουσαι εἰς Βυζαντινὰ κτίρια.

Ἐξεργόμεθα διὰ τοῦ φηθέντος τοῦ τείχους εἰς συνοικίαν Ὁθωμανικὴν, διὰ τῆς ὁποίας διερχεται ὁ δρόμος, μέχρι τῆς Σιδηρᾶς Πύλης.

(1) Κ. Πορφυρογ. Τόμ. Γ'. σελ. 233. Περὶ κωπηλατίων σελ. 601.

(2) Κ[ηπο]λις Σ. Βυζαντίου Τόμ. Γ'. σελ. 136.

(3) Γεωργίου Μοναχοῦ Βίος Κ. Πορφυρογ. σελ. 886—Συν. Θεοφάνους' σελ. 390. «Ὁ κατὰ τὸν Βουκολέοντα λιμὴν.—Ν. Χων. σελ. 289—Ἀλιμὴν περὶ τὰ ἀνάκτορα.—Ζων. περὶ Θεοφιδίου σελ. 117.

(4) Γ. Μοναχοῦ Βίος Κ. Πορφυρ. σελ. 393.

(5) σελ. 253.

(6) Βιδ. Α'. κερ. 19—σελ. 117.

Cople. Paris 4870—σελ. 92—98. Παπαρ. Ἰσραὴλ τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους. Δ'. 726.

(1) furtestima et numitissima palatia. Tafel καὶ Thomas. Α'. 301.

(2) Portus Palatii—Const. Christ.

(3) Τόμ. Β. σελ. 375.

(4) Βιδ. Γ'. σελ. 137.

Τὸ τείχος τοῦτο, ἀφανέσκατον μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς ἀδεύοντας διὰ τῶν ἐκείσε ὁδῶν, εἶναι ἀνκν-τιβήτως λείψανον τοῦ ἀρχαίου τείχους τοῦ περικλειούτος τὰ Βυζαντινὰ παλάτια. Ἡ ἀνύρεσις τοῦ τείχους τοῦτου εὐκρινέστατα σαφηνίζει καὶ ἕτερα ἀσαφῆ καὶ ἀδέβαια τῶν Βυζαντινῶν. Ἀπέχει 750 βήματα ἀπὸ τὴν Καρὰ καπούσου ἀτυχῶς, οἱ σκαφεῖς κατηδάρισαν τὴν πύλην Καρέαν, τὸ δὲ τείχος ὅλον σώζεται μέχρι σήμερον δεξιόθεν τοῦ δρόμου.

Οἱ Βυζαντινοί, Κύριοι, ἀνεγείραντες τὸ νέον τείχος τῶν παλατιῶν, ἀπὸ Βαβ-ι-χουμκιοῦν μέχρι θαλάσσης, ἐπεξέτειναν καὶ τὸ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, πρὸς τὴν πύλην τοῦ Εὐγενίου, περιλαμβανόντες ἐδῶ νέον χῶρον, δι' ὅσον ἀπέλεισαν ἐπὶ τῆς Προποντιδος (1). τὰ ἐκεῖ χερσαία τείχη τὸν σημερινὸν Ἀνακτορικὸν περιόλου, ἐκτεινόμενα ἀπὸ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης μέχρι τῆς πύλης τοῦ Εὐγενίου, εἶναι ἔργα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς. Τὸ ἀρχαῖον τείχος τοῦ Βυζαντινοῦ περιόλου πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν εἶναι τὸ κυκλώ-πιον τείχος, τὸ ὅποιον ἀνεκαλύθη πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ὅπου, κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς, τελειοῖται καὶ τὸ Τζουκνιστήριον, καὶ ὅπου ἦτον ἡ πύλη ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν πόλιν. «Ὅλος ὁ χῶρος λοιπὸν, ὁ ἐκτεινόμενος ἀπὸ τὴν ἄκραν τοῦ Τζουκνιστήριου μέχρι τῆς πύλης τοῦ Εὐγενίου, περιελήθη ἐντός τῶν ἀνακτόρων, χῶρος; περὶ τοῦ ὁποίου οὐδέποτε γίνεταί μνηστὴ εἰς τὰ ἱστορικὰ τῶν ἀνακτόρων» ἦτο μάλιστα πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ νέου τείχους μεγίστη ἀγορά. Ἐδῶθεν μέχρι τῆς Πύλης τοῦ Νεωρίου, τοῦ Βαχτσῆ καπούσου, συγκατάκουον Σαρακηνοί, Γενουάνσιοι, Ἀμαλφηνοί, Πισαῖοι καὶ Ἑβραῖοι (2), ἅπαντες ἔχοντες ἰδίαις ἀποθήκας, ἀποθήκας καὶ ναοῦς.

Ἐκ τῶν πολλῶν Βυζαντινῶν μαρτυριῶν, ἀναφέρει τ' ἀκόλουθα γραφόμενα τοῦ Νικ. Χωνιάτου (σελ. 452) περὶ τοῦ Μκνουῖλ Κομνηνοῦ. «Μεθ' ἡμέρας δὲ τινας καὶ αὐτὸς τὴν μεγαλόπολιν εἰσῆεν κατάγει θρίαμβον ἀπὸ τῆς Ἐβῆς πύλης, ἧτις ἀνέφυγε κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν (3) . . . αὐτὰ μέντοι τὰ καθ' ἐκάτερα μέρη

τῆς ἀγίας, καθ' ἣν ἐμελλε τελειοθῆαι θρίαμβος, παρυσιστάμενα δρόμωκα εἰς διώροφά τε καὶ τριώροφα παρυσούμενα πασιν ἐνεποιούον θαυμασμόν, καὶ τὰ τέγη δ' οὐχ ἧκιστα μάλιστα πολλοῦ; τοὺς θεωμένους καὶ πάντας ἀνέχοντας ἐκκρεμεῖς . . . εἰς δὲ τὸν μέγαν νέον εἰσῆεν καὶ τοῦ παντὸς ἐνώπιον λεῶ τὴν τοῦ Κυρίου λαλήσας ἀίνεσιν, πρέσβιν ἐκείθεν εἰς τὰ βασι-λεῖα», βεβαίως τοσοῦτος λαὸς δὲν συνεχωρεῖτο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ βασιλεῖα.

Ὁ Καντακουζηνὸς γράφων, μεσοῦτος τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, λέγει (1), «καὶ πρὸς τῶ ναῶ τοῦ μεγαλομάρτυρος γενόμενος Δημητρίου, ὅς τῶν βασιλείων φιλοδόμητο ἐντός», καὶ πάλιν (2), «πρὸς τὸν ἐν βασιλείῳ τοῦ μυροβλύτου Δημητρίου». Ἡτο λοιπὸν ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐντός τῶν βασιλείων τὸ 1341, καὶ αὐτὴ ἡ ἐπανάληψις τοῦ Καντακουζηνοῦ «ἐν τοῖς βασιλείῳ», μὲ πείθει ὅτι πρὸ ὀλίγου περιελήθη ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐντός τῶν βασιλείων, καὶ ἐπυμένως δὲν ἦτο τοῖς πᾶσι γνωστόν. Εἰκάξω δὲ, Κύριοι, ὅτι τὸ νέον τοῦτο τείχος ἀνηγέρθη περὶ τὸ 1269 βασιλεύοντος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦτο ἐξ ἄνω ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν Γενουανῶν τῶν μετὰ τῶν Βυζαντινῶν ἐμπουρουμένων. Περὶ τούτων θέλω λαλήσει εἰς ἄλλον καιρὸν.

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σιδηρᾶς Πύλης, καλουμένης διὰ τινὰ ἔτη μετὰ τὴν Ἰλιουσιν Ἡῶρα τῆς Ἀρκοῦδας, Ἀρκοῦδοπορτα, καὶ Ἡῶρα τοῦ Λέοντος (3) ἐραίνοντο ἐπὶ τῶν τειχῶν παραθύρα κατὰ κορονίδων, καὶ δύο μαρμαρινοὶ λέοντες εὐτελεστάτης ἐργασίας (4). Ταῦτα δὲ τὰ κοσμήματα, καθὼς καὶ ὅλον τὸ τείχος, κατηδάρισθησαν, διότι διὰ τοῦ χώρου τούτου διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος. Μέγα ὑπόγειον ἐκ μαρμάρου ἀνεκαλύθη μέτρα τινὰ ὑπὸ τὴν γῆν, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁπὰς δὲν ἤδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ, ἕνεκα τῶν χωμάτων. Ἀνατολικώτερον, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ παραλίου τείχους, φαίνονται μέχρι σήμερον κίονες ἐντός τοῦ τείχους, καὶ παρῆκει ἕνω τοῦ τείχους ἑπτὰ κμαῖρα πλινθῶ.

(1) Τομ. Β'. σελ. 47.

(2) Ἰδ. σελ. 66.

(3) *Justa portam urbis quam vocant Leonis.* Gyllius de topogr. Const. Βιβ. Β' κεφάλ. 15. — Κωδ. 101.

(4) ὁ Πατριάρχης Κεφ. Γ'. σελ. 32. φρονεῖ, ὅτι τὰ λείψανα ταῦτα ἦσαν τοῦ παλατιοῦ τοῦ Ἀετοῦ ἀνεγερθέντος ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου. Οἱ λέοντες οὗτοι μετακομίσθησαν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Ἁγίας Εἰρήνης.

(1) Ὁ Labarte σελ. 217. εἰκάζει, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς Ἀνακτορικὸς περιόλος ἦτο—400,000 μέτρων τετραγωνικῶν—εἰκοστὰ ἀπλῆ, διότι ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐγνώριζε ποῦ ἔληγαν τὰ ἐπὶ τῆς Προποντιδος τείχη.

(2) Ὁ Buondelmonte θέτει εἰς τὸ μέρος τοῦτο πόλιν, ὑπ' αὐτοῦ καλουμένην Porta Iudaica. Const. Christ.

(3) Const. Christ. Τομ. Α'. σελ. 55.

κτιστος, τῶν ὁποίων αἱ δύο κατὰ μέρος κατα-
δαρσθήσασιν. Εἰς τὰς πέντε ἄλλας, μήκους Μ.
5, 12, καὶ πλάτους Μ. 4, 35, σώζονται τρεῖς
θύραι Μ. 12, περίπου ἄνω τῆς θαλάσσης. Αἰ-
μονοκλίματος παραστάδες ἐκ μαρμάρου, ἐντέ-
λως δελταζωμέναι, εἶναι ὕψους Μ. 3, 70, τὸ
πλάτος τῶν θυρῶν Μ. 1, 76. Τὸ ἀνώριον καὶ
τῶν τριῶν εἶναι κακοσχημένον μετ' ὀλίγα ἀκάν-
θου, λεπτοτάτης καὶ ὠρευστάτης ἔργασίας. Ἡ
μεσικία θύρα εἶναι γλυκαλωτέρα. Ἄνω τῶν θυ-
ρῶν εἶναι ἡμικύκλιον ὄπκι διαφῶς. Ἐπὶ τοῦ
ἔξω τείχους σώζονται εἰσέτι μεγάλα μαρμα-
ρινα ἄντηριδες ὑποκατασκευαί τὴν πλάκην ἐξίστην,
ἐκτείνουμένην ὑπὸ τῆς θύρας καὶ τὸ ἐπιλοιπὸν
τεῖχος ὁμοίαι ἀντηριδες φέρονται εἰς τὸν πύργον
τοῦ Ἰσακίου Ἀγγέλου. Ἀνασκαπτομένης
τῆς γῆς ὅπισθεν τῶν κληρῶν τούτων, ἀνεφάν-
θησαν ὄψωρικαι, θεμέλια καὶ λείψανα κτισίων
τασούτων ἐρουμῶν, ὥστε μεταχειρίσθησαν οἱ ἐρ-
γάται πρὸς ἐκκαθάρισιν τοῦ δρόμου βαρύντατα
στέπωνα καὶ πυρίτιδα.

Ἄπαντα τὰ κτίρια ταῦτα ἐκάλουν οἱ πλείο-
τεροι καλύτια τοῦ Ὀρμίσου. Ὁ Δουκάνγιος (1)
φρονεῖ, ὅτι εἰς τὸ καλύτιον τοῦτο ὑπῆρχον τὰ
θλασμοφυλάκεια τῶν Ἀυτοκρατόρων ὡς λέγει δὲ
ἄλλαχοῦ, ὅτι πιθανόν τὰ ἐπὶ τῶν τειχῶν παρὰ
θύρας ταῦτα πλεῖστον τῆς Σιδεῆρας Πύλης, ἦσαν
μέρος τοῦ καλύτιου τῶν Σοφίων (2). Ἴδου περὶ
τούτου γραφόμενά τινα τῶν Βαζαντιῶν. Λέ-
γει ὁ Προκόπιος περὶ Ἰουστινιανοῦ. «Εἰς δὲ τοῦ
Χριστοῦ Ἀποστόλους τὸ πσιπὸν ἐπιδεδεκεῖται
τρόπον τοιοῦτον. πρῶτα μὲν Πέτρος καὶ Παῦλος
νέου οὐ πρότερον ὄντα ἐν Βαζαντίῳ εἰδήματο
παρὰ τὴν Βασιλεῶς αὐλήν, ἢ Ὀρμίσου (3) τὴ
πλάκην ἐπὶ ὄνομα ἦν ταῦτην γὰρ ἰδίαν αὐτοῦ
οἰκίαν καλύτιον εἶναι δοκοῦν τε καὶ πρέπειν
τῷ μεγάλῳ περὶ τῆς οἰκοδομῆς διαπρεφέστατον,
ἐπειδὴ αὐτοκράτωρ κατέστη Ἰουλιανός,
τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσι ἀνήψεν, οὐ δὴ καὶ τέμα-
νος ἄλλο Ἀγίους ἐπιφανέσι Σεργίῳ τε καὶ Βάκ-
χῳ εἰδήματο, καὶ ἔπειτα καὶ τέμανος ἐκ πλά-
γιου τούτου παρακείμενον» (4). Πάλιν μετ' ἐ-
λάσσον, «πρὸς ἐπὶ τούτοις δὲ τὴν Ὀρμίσου ἐ-
πὶ ὄνομα οἰκίαν, ἄγχιστα ὄσσαν τῶν βασιλείων
παραλλάξαι τε καὶ ὅλως εἰς τὴν ἐπιφανέστερον

μεθαρμοσάμενος, ὡς τοῖς βασιλεῦσι ἐπεικώς
πρέπει, τῷ καλύτιῳ ἐντέθεικεν, εὐρότερον τε
αὐτό, καὶ πολλῷ ἔτι μάλλον ἀξιώτερον πάν-
τῃ ἐξείργασται. Γ. Λέγει ὁ Ἀνώνομος Ββ. Γ'.
«τὰ δὲ ὄντα κτήματα εὐμαρῆθη εἰς τὸν Ἄ-
γιον Σέργιον, οἷκος ἦν τοῦ μεγάλου Ἰουστινι-
ανῶ, ὄντος αὐτοῦ Πατριάρχου» (2). Ὁ Γάλλος λέ-
γει, ὅτι οἱ Γραικοὶ εἰσέτι ἐκάλουν τὴν ὑπὸ τῶν
Τούρκων καλούμενην Κισοζόδα Ἄγια Σόφια,
ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου (3).
Ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀρχαίας Καρσέας πύλης μετὰ
τοῦ τείχους ἐναρξίως σαφηνίζει τὰ γραφόμενα
τοῦ Προκοπίου, «τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσι ἀνήψεν»,
καὶ «οἰκίαν ἄγχιστα ὄσσαν τῶν βασιλείων». Ὁ
Ἰουστινιανὸς δὲν παρεξέτεινε τὰ αὐτοκράτο-
ρικὰ τεῖχη, ἵνα ἐγκλίση τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐν-
τὴς αὐτῶν, διότι μεταγενέτεροι συγγραφεῖς λα-
λοῦν περὶ τοῦ τόπου ὡς κτήματος τῆς πό-
λεως πρὸς τούτους, καθὼς ὀρθότατα λέγει ὁ
Lubart, ἤθελεν εἰσθαι τὰ καλύτια ὑπὸ τὴν
μεσημβριῶν καὶ ὑπερκειμένην πλευρῶν τοῦ Ἰπ-
ποδρόμου, καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐπανα-
στατούτου λαοῦ.

Τὸ ἔδαφος ὅλον τῶν καλύτιων τοῦ Ὀρμί-
σου εἶναι εἰς τινα μέρη Μ. 15, ὑπεράνω τῆς
θαλάσσης. Ὅπισθεν τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους λεόν-
των ἦσαν πιθανώτατα οἱ κήποι, διότι ἐντὸς
αὐτοῦ ἐν μόνον ὑπόγειον ἀνεράνη. Πρὸς τὴν
γωνίαν τῆς Σιδεῆρας Πύλης τὸ τεῖχος τῶν κή-
πων ἐπικατείνεται μεσογείως, ὑψηλὸν καὶ ἀγυ-
ρὸν. Ὑπὸ τὸ τεῖχος τοῦτο, μέχρι τῆς ἐκκλησίας
τῶν Ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου, καὶ ὑπὸ τὸ
ἀπόκρομανον τεῖχος τοῦ Ἰπποδρόμου, εἶναι γῶ-
νος γλυκαλῶς, καὶ ἐδῶ θέτω τὸν καλούμενον
λιμένα τοῦ Ἰουλιανῶ, ἢ νεώριον τοῦ Ἰουλι-
ανῶ, λιμένα συγχέομενον συντότατα μετὰ τοῦ
Βουκολέοντος καὶ τῶν Σοφίων. Ἀκούσατε πρῶ-
τον τοὺς Βαζαντινοὺς, καὶ μετέπειτα ἐργάμε-
θα εἰς τοὺς νεωτέρους γεωγραφάρους. Λέγει ὁ
Ἀνώνομος, Ββ. Γ'. «ὅτι (γρ. εἰς) τὰ καλούμε-
να Ὀρμίσου λιμὴν ἦν μικρὸς, ἐν ᾧ ὁ μέγας
Ἰουστινιανὸς ἐγχεράτισσε κτίσων, καὶ ὀνόμασε
Σέργιον καὶ Βάκχον . . . ἐκλήθη Ἰουλιανῶ
λιμὴν, ὅτι ὁ κτίσας οὕτως ἐκκαλεῖτο». Ὁ δὲ Κω-

(1) Const. Christ. Ββ. Β'. σελ. 119.

(2) «Quod quidem palatium illud forte fuerit, quod Sophianarum dictum est.» Const. Christ. Ββ. Β'. σελ. 55.

(3) Μετάνορος σελ. 414—416.

(4) Περί Κτισμάτων. Τόμ. Γ'. σελ. 190.

(1) Ἰδ. Τόμ. Γ'. σελ. 202.—Συνάξαι γὰρ οὕτως τοὺς Ἁγίους Τιμαθέου ἐν τῷ Ὀρμίσου, ἐν τῷ νέῳ καλύτιῳ. Εὐστᾶθ. ἐν τῷ βίῳ Εὐτυχίου Πατρ. Κ[πολεως] τ. 37. Banduri Τόμ. Β'. σελ. 669.

(2) Κωδ. 125.

(3) Sergii et Bacchi adhuc superest, ejus nomen dumtaxat Graeci etiam nunc retinent. Ββ. Β'. Κεφ. 16.

δινός, περί Κτισμάτων Κων/πόλεως, σελ. 87 λέγει τὰ ἐπόμενα, «τὰ δὲ καλούμενα Ὀρμίσδου, λιμὴν ἐτύγγχευε μικρός, ἐν ᾧ ὄρωσαν αἱ νῆες πρὸ τοῦ κτισθῆναι τὴν λιμῆνα τῶν Σοφίων, ἐκ δὲ τῶν πολλῶν χρόνων ἀμεληθεὶς ἐγεμίσθη» ἐκείσε δε εἰ Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας κτῆσαι πρὸ τοῦ βασιλεύσαι ἀπὸ δὲ τοῦ κτισθέντος αὐτὸν Ἰουλιανὸν εἴληκε τὴν ἐπωνυμίαν, καὶ καλεῖται Ἰουλιανὸς λιμὴν,»—καὶ τὸ τε θέλημα μάρτυρος ἱερὸν, ὃ παρὰ τὸν τῆς πόλεως λιμῆνα ἔστιν, ὅπως ἐπώνυμον Ἰουλιανὸς συμβαίνει εἶναι» (1). «Ὁ λιμὴν οὗτος καίμενος, καθὼς προεῖπα, ὄπισθεν τῆς Σιδεράς Ἠύλης, εἴτε διότι ἦτο μικρός, καὶ χώρον δὲν εἶχε γὰ τὸν ἐπακτείνωσι, διότι πρὸς βορρᾶν εἶναι τὸ Ἰπποδρόμιον, πρὸς δυσμὰς ἢ ἐκκλησίαι τῶν Ἀγίων Σεργίου καὶ Βάκχου, εἴτε διὰ τὸν θόρον καὶ τὸ ἀτίθαστον τῶν ναυτιλλομένων, ἐγεμίσθη, καὶ ἠνοίχθη ὁ εὐρυχωρότερος, καὶ μέχρι τῆς ἀλώσεως θαμίζόμενος λιμὴν τῶν Σοφίων, μετέπειτα τοῦ Κοντοσκάλου καλούμενος, καὶ τὴν σήμερον Κάτερρα λιμάνι (2).

Ἀκατάληπτα εἰς τινος, τοὺς μὴ ἰδόντας τὸν τόπον τοῦτον, πιθανὸν γὰ φανῶσι τὰ ἱστορούμενα ταῦτα. Ἡ τοῦ χώρου τούτου ἐπισκόπησις, ἀδύνατος μὲν ἄλλοτε, εὐχερестаίτη δὲ τὴν σήμερον, πείθει τὸν ἐπισκεπτόμενον πρὸς τὴν ἀνάγκη, ὅτι λιμὴν πλησίον τοῦ Ὀρμίσδα δὲν ἔδυνατο γὰ ἠνοίχθῃ, εἰ μὴ ὄπισθεν τῆς Σιδεράς Ἠύλης. Ὁ Γύλλιος σελ. 140, συγχέει τὸν Ἰουλιανὸν μετὰ τοῦ Σοφίων, ἢ μάλλον ἀγνοεῖ τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν δύο λιμῶνων. Ὁ Banduri νομίζει, ὅτι ὁ λιμὴν τοῦ Ἰουλιανὸς μετὰ κερὸν ἐκλήθη λιμὴν τοῦ Βουκολέοντος (3). Ὁ Hammer (4) εἰς τὴν γεωγραφίαν Κ/πόλεως καὶ Βοσπόρου, λέγει ὅτι δύο λιμῆνας εἶχεν ἡ Κ/πόλις ἐπὶ τῆς Προποντιδῆς, ὁ μὲν εἶναι ὁ λιμὴν τοῦ παλατίου, καλούμενος καὶ βασιλικός, ἢ τοῦ Βουκολέοντος, λαθῶν τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐκ τοῦ θρονόμου παλατίου

ἐκείσε κειμένου. Εἶναι δὲ ὁ αὐτὸς μετὰ τοῦ καλούμενου Ἰουλιανὸς, τῶν Σοφίων, καὶ τοῦ Κοντοσκάλου (1). Προσθέται δε εἰς σημείωσιν, ὅτι ὁ Δουκάγγιος σφάλει, γράφων ὅτι ὑπάρχον τρεῖς λιμῆνες τοῦ Βουκολέοντος, τοῦ Ἰουλιανὸς καὶ τοῦ Κοντοσκάλου.

Ἐργόμενοι τόρα εἰς τοὺς ἡμετέρους. Λέγει ὁ Πατριάρχης, «Ἐντὸς τῆς Σιδεράς Ἠύλης ἔτον ὁ περίφημος λιμὴν τοῦ παλατίου . . . ἐκαλεῖτο λιμὴν τοῦ Ἰουλιανὸς . . . ἀκολούθως λιμὴν τοῦ παλατίου, ἀποθάρρα βασιλική, καὶ Βουκολέον (2). Μετ' ἄλλων λέγει, ὅτι «ἡ τρίτη ῥεγῶν ἐμπεριέχει μεταξύ ἄλλων καὶ τὸ παλάτιον τοῦ Ἀετοῦ, καὶ τὸν βασιλικὸν λιμῆνα Βουκολέοντα, κατὰ τὴν χώραν τὴν σήμερον καλουμένην Γ'κατλὰδὴ καπού.»—ὁ Σ. Βυζάντιος (3) γράσει τὰ ἐξῆς: «Σοφικῶν ἢ Βουκολέοντος λιμὴν (τὸ νῦν Κάτερρα λιμάνι), ὁ μέγιστος καὶ ὀνομαστότατος τῶν ἐπὶ τῆς Προποντιδῆς τὸ πάλαι κειμένων—κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκαλεῖτο τοῦ Ὀρμίσδου, ἢ ἐκαυτίζετο μετ' ἐκείνου, εἵπειτα δὲ ἀνοικήθη τοῦ Ἰουλιανὸς, ἢ Ἰουλιανίσιος . . . μετονομάσθη τῆς Σοφίας ἢ τῶν Σοφίων». Περιγράφων τὸ παλάτιον τῶν Σοφίων ἢ τὰ Σοφικὰ (4), τὰ ὅποια ἦσαν παρὰ τὸ σήμερον Κάτερρα λιμάνι, λέγει, «τὸ δὲ παλάτιον τοῦτο ἐλέγχετο, καθὼς καὶ ἔτι, καὶ κατὰ παλαιότητα τοῦ Βουκολέοντος, σχετικῶς ὡς πρὸς τὸ τοῦ Θεοδοσίου, τὸ ὅποσον ἦτο ἕπιερ κείμενον καὶ ἐπάνω, καὶ ἀπ' ἐκείνου πρὸς τοῦτο ἔφερε μεγαλοπρεπῆς καὶ μαρμαρῆνη κίθωδος, προήκουσα μέχρι τῆς καλουμένης ὑπὸ τοῦ Λωϊκάτου, Ἀπὸθάρρα τοῦ Βασιλέως» . . . — λέγει πάλιν μετ' ἄλλων . . . «καὶ διὰ τοῦτο συγχέεται τὸ παλάτιον τοῦτο τῷ τε πρὸ αὐτοῦ τοῦ Ὀρμίσδου, καὶ τῷ μετ' αὐτοῦ τοῦ Ἐλευθερίου, ἢ τῆς Εἰρήνης, καὶ δὲν εἶν' ἀπίθανον γὰ ἦσαν τὰ τρία ταῦτα ἐν αὐτῷ.»

Ταῦτα ἐπλάνησαν καὶ τὸν Κ. Παπακρήνη-πούλου (5) λέγοντα. «Ἡ πόλις ἔμεινε εἰς τὴν διαίρησιν τῶν Φεράγων ἀπὸ τῶν Βλαχερνῶν μέχρι τοῦ Βουκολέοντος, καὶ μέχρι τῆς Νρυτῆς

(1) Οὗτω ἐκαλεῖτο καὶ ἐπὶ Γούλιου—Βιδ. Β'. κερ. 45. Ἐμεινεν ἀνοικτός μετὰ τὴν ἄλωσιν 62 ἔτη.—Κ/πόλεως Πατρ. σελ. 159 ἐν σημ.

(2) Προκ. περί Κτισμ. Τόμ. Γ'. σελ. 190.—«Καὶ τῷ Ἰουλιανῷ λιμῆνα προσβολῶς: τῆθισιν (ὁ Ἀυτοκράτωρ Ἀναστάσιος) Σουτῆς.—λέξ. Ἀναστάσιος. «καὶ ἐθῶν μετὰ καρῶν εἰς τὸν Ἰουλιανὸς λιμῆνα—Χρον. Πατριχ. Τόμ. Α'. 700.

(3) De portu Iuliani, qui deinde Buccoleontis appellatus fuit. Τόμ. Β'. σελ. 476.

(4) Const. und der Bosporos. Τόμ. Α. σελ. 21—109.

(1) Τὸ ἐν Κοντοσκάλῳ νεώριον ἐλέγχετο καὶ νεώριον ἐν ἐπιστάτῳ Κωνσταντοῦ, τόμ. Γ'. 165. προσφίεται καὶ Κοντοσκάλου.

(2) Κέρ. VI. σελ. 32—38—136.

(3) Τόμ. Α'. σελ. 268.

(4) 12. Τόμ. Α'. σελ. 273.

(5) Ἱστορία τοῦ Ἑλλ. Ἔθους. Τόμ. Α'. σελ. 725. πρὸς καὶ τὸν Hammer Const. und der Bosporos Τόμ. Α. σελ. 496.

Πύλας, ἤτοι ὡς ἠθέλομεν εἶπει σήμερον ἀπὸ τοῦ Ἐγριούθ 'Ενσαρί, μέχρι τοῦ Κάτερρα λιμένα, καὶ τοῦ Γεντί κουλέ, τῶν Ἑπτὰ πύργων.

Ταῦτα, Κύριοι, καταγράψω, ἵνα καταδείξω εἰς τὴν ἡμέτερον Σύλλογον τὴν ἀνάγκην συντονωτέρως μελέτης εἰς τὴν εἰσέτι ἀσκήρῃ γεωγραφικῆν τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης. Μὴ ἀπολαβρυνώμεθα ἀναγινώσκοντες τοσοῦτων μεγαλίμων συγγραμμάτων τ' ἀμικρήματα. Εἰς ἡμᾶς τὰ πάντα σήμερον εἶν' εὐπρόσιτα, καὶ ἀξιοῦμεμποι εἶμεθα, ἂν δὲν διαφωτίσωμεν τὴν ἱστορίαν ὅλων τῆς Κ/πόλεως, ἀκολουθοῦντες τὰ ἔγγρα τοσοῦτων φερειπῶν ἀνδρῶν.

Τώρα, Κύριοι, ἀρῶ ἐμάθομεν τὴν ἀληθῆ θέσιν τοῦ λιμένος τοῦ 'Ιουλικινοῦ, μετὰ θάρρους λέγω, ὅτι τὰ ἐπὶ τοῦ τείρους ἐρείπει, καὶ κί πέντε πλινθόκτιστοι καμάραι, εἶναι ἀναμυριλέκτως τοῦ μεγάλου 'Ιουστινιανοῦ τὸ ἐνδικίτημα. Βέβαιον εἶναι, ὅτι ζῶντος αὐτοῦ κί καμάραι αὗται ἦσαν μέρος τοῦ ὅλου παλατίου, καὶ πιθανὸν ἐπὶ τοῦ ἐξώστου καθήμενος συνέλαθε τὴν ἰδέαν, μετὰ τὴν κίμακτῆρῃν στήσιν τοῦ Νίκαι, ν' ἀναστήσῃ τὸν μεγαλοπρεπῆ προῦλλον τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Εἶπα ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀναγινώσματος, ὅτι οὐδέποτε τοσοῦτον ἐφωτίσθη ἡ ἱστορία τοῦ Βυζαντίου, ὅσον σήμερον ἀπὸ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Θερμικοῦ ἀρχαιοδρόμου. Ἐμαθήκαμε τὴν θέσιν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Εἶδαμεν τὸ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀρχαῖον τείχος τοῦ Βυζαντινοῦ Ἀνακτορικοῦ περιβάλλου, τὸ παλιόν τοῦ Βουκολέοντος, τὰ δεσμοθήρια ἢ τὰς καμάραις τοῦ Βουκολέοντος, τὸ φρουραρχεῖον τῶν ἐκείσε νυκτοφυλάκων, τὸν λιμένα τοῦ Βουκολέοντος, τὰ πλεῖστα τοῦ Ὁρμιάδου ἀρχαῖα Βυζαντινὰ τείχη, τὴν πύλιν Κιζέαν, τὴν οἰκίαν τοῦ μεγάλου 'Ιουστινιανοῦ, τὸν λιμένα τοῦ 'Ιουλικινοῦ καὶ ἀμφοτέρω τὰ ὅρια τοῦ ἐπὶ θαλάσσης ἐπικλινοῦς τείχους τῶν ἀρχαίων Βυζαντινῶν Ἀνακτόρων.

Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ.

ΤΑ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΑΣ.

(Ἀναγνώσθη ἐν τῇ Γ'. Συνεδριάσει).

Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τῷ 1827 τὸν καθηγητὴν F. E. Schulz εἰς τὴν Ἀρμενίαν, ἵνα ἐρευνήσῃ τὰς ἐκεῖ ἀρχαιότητας καὶ μάλιστα τὰς ἐν τῇ πόλει Βάν παρὰ τὴν ὁμόφυμον λίμνην, οὗτος δὲ πτόύχησεν, ἵν' ἀνακαλύψῃ ἐν ταῖς τῇ ἱεραιμένη πόλει Βάν καὶ περὶ τὴν λίμνην ἱκανὰς σφραγεῖδας ἐπιγραφάς, ἃς ἐπιμελέστατα ἀντιγράψας, καὶ ὡς ἔδει φιλοκρινήσας ἀπέστειλεν εἰς Παρισίους. Αὐτὸς ὁμοῦς δυστυχῶς, δὲν ἠδυνήθη νὰ δημοσιεύσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν του, ἐπειδὴ ὁ Κοῦρδος ἀρχηγὸς τοῦ Ζουλαμέρα ἐδολοφόνησεν αὐτόν. Αἱ ὑπ' αὐτοῦ ἀντιγραφείσαι ἐπιγραφαὶ δύο καὶ τεσσαράκοντα τὸν ἀειμὲν ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τῆς ἀσιατικῆς ἐταιρίας (Société Asiatique) ἐν τῇ εφημερίδι αὐτῆς (ἀριθ. 52 τοῦ ἔτους 1840). Συγχρόνως σχεδὸν ἐδημοσιεύθη ἐν ταῖς μηχανικαῖς ἐκδόσεσι τῶν ἐργασιῶν τῆς γεωγραφικῆς ἐταιρίας ἐν Βερολίῳ (τὸ 1840) ἀντίγραφον σφραγεῖδος ἐπιγραφῆς, ἣν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ μηχανικοῦ Mühlbach ἀνεκάλυψε παρὰ τὸν ἄνω Εὐδράταν ἐγγὺς τῆς Μαλατίας, ἀνήκουσαν, ὡς ἀμέσως ἀπεδείχθη, εἰς τὸ αὐτὸ σῶστημα.

Ἐπειδὴ νομίζω, ὅτι τὰ διάφορα εἶδη τῆς σφραγεῖδος γραφῆς δὲν εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστά, προτάσσω βραχέως τινὰς παρατηρήσεις πρὸς εὐχερεστέρην κατάληψιν τῶν ἐπομένων.

Ἡ σφραγεῖδις γραφὴ, ὀνομασθεῖσα οὕτως ἐπειδὴ σύγκριται ὅμοις ἐν σφραγῶν, ἄπλων καὶ διπλῶν, τῶν τελευταίων μάλιστα γνωινωθῶν, διακρίεται εἰς δύο μεγάλα συστήματα, τὸ τῆς Περσέπλεως ἢ τὸ Ἄριον, καὶ τὸ Ἀναρικόν. Τὸ πρῶτον καὶ ἀπλοῦστατον ἐγνώσθη πρὸ 70 σχεδὸν ἔτων κατὰ τὰ κυριώτερα ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ Γρότεφενδ, οὗ ὁμοῦς κί ἐργασίαι βραδύτερον τοσοῦτον συνεπληρώθησαν ὑπὸ τοῦ Rask, Burnouf, Jaquet, Behr, Lassen, Rawlinson, Benfey καὶ Spiegel, ὥστε δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐτὰς ὡς σχεδὸν συντελεσμέναις. Ἡ γλώσσα ἢ ἐν τῷ εἶδει τούτῳ τῆς γραφῆς διακρηθεῖσα ἀπεδείχθη συγγενὴς τῇ σκανδακῆ, συγγενεστέρη δὲ τῇ Ζενδικῆ, ἢ ἢ ἐπὶ τῶν Ἀρχιμενιδῶν ἀρχαῖα ἐπίσημος τῶν Περσῶν γλώσσα.

Τὸ δεύτερον σύστημα, τὸ Ἀναρικόον, εἶναι μᾶλλον περιπελεγμένον, καὶ εἰς πλείονα; ὑποδιαίρεσις διακρούμενον α.) τὸ λεγόμενον Σκυθικόν, ἢ τῶν Σούσων, περιλαμβάνον περὶ τὰ 110-120 σημεῖα, παρέχον δὲ γλώσσαν, ἀρχαίαν Τουρκικὴν μὲν φαινομένην διὰ τὴν κατασκευὴν αὐτῆς, ἀναμειγμένην ὅμως μετὰ πολλῶν ἀρίων στοιχείων· αὕτη φαίνεται ἢ γλώσσα τῆς ἀρχαίας Σουσιανῆς. β.) τὸ Ἀσσυροβαβυλωνιακόν τὸ μᾶλλον τῶν ἄλλων περιπλοκώτερον, 600—700 σημεῖα παρέχον, καὶ γλώσσαν παρέχον σμητιτικὴν, εἰς ἃ ἅπαντα τὰ μνημεῖα τῆς Νινευὸς καὶ Βαβυλωνίας ἀνήκουν, μὴ λαμβανόμενων ὑπ' ὄψιν τῶν μικρῶν διαφορῶν μεταξύ τοῦ τῆς Νινευὸς καὶ τοῦ μεταγενετέρου Βαβυλωνιακοῦ συστήματος. γ.) τὸ Ἀρμενικόν σύστημα, οὕτως ἐπικληθέν, ὡς ἀπαντῶμενον μόνον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταῖς ἐν τῇ τῶν ὀρίων τῆς Ἀρμενίας ἀνευρισκομέναις, περιλαμβάνον μὲν 120—130 σημεῖα, παρέχον δὲ γλώσσαν μέχρι τοῦδε ἀγνωστον. Ὑπάρχουσι ὅμως καὶ ἄλλαι τιναὶ τροποποιήσεις τοῦ Ἀναρικοῦ τούτου συστήματος, μικροῦ λόγου ἄξιαι πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν, πάσαι δὲ κοινὴν πρὸς ἀλλήλας ἔχουσαι, καὶ οὐσιαστικῶς διακρινόμεναι τοῦ Ἀρίου συστήματος ἢ τοῦ τῆς Περσπολείως, ὅτι πλὴν μεγάλου ἀριθμοῦ κοινῶν σημείων καὶ ἰδιαιτέρων ἔχουσι ταῖς ἰδιαίτηρας, ὡς ἐνομήζουσι προσδιοριστικῶς ἢ ἰδιογράμματα. Οἱ πρώτοι, δηλαδὴ οἱ προσδιοριστικοί, προτάσσονται λέξεων τινων, ἵνα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δηλώσωσι τὴν σημασίαν αὐτῶν· π. χ. ἀπλοῦς κῆτος, σφῆν, δηλοῖ ἀρσενικὸν κῆρον ὄνομα, ἕτερα δὲ συμπλέγματα αὐτῶν θεότητος, γυναικῆς, χώρας, ποταμοῦς, πόλεως, ζωῶν, φυτικῆς καὶ ὀρυκτῆς οὐσίας· καὶ ἕτερα· τούναντίον τὰ ἰδιογράμματα δι' ἐνὸς μόνου συμπλέγματος ἐκφράζουσιν ἰδέας τινάς, ὡς βασιλεῖα, χώραν, θάλασσαν, πρόβατον, βοῦν, καὶ ἕτερα. Πάντας τοὺς προσδιοριστικούς τοῦτους καὶ τὰ ἰδιογράμματα ἔχουσι κοινά, πλὴν μικρῶν ἐξαιρέσεων, καὶ τὰ τρία μνημνευθέντα συστήματα, τὸ αὐτὸ δηλαδὴ σύμπλεγμα, τὸ εἰς ἓν σύστημα πόλιν δηλοῦν ἢ χώραν, δηλοῖ τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ συστήματα· τὸ αὐτὸ ἰδιογράμμα, εἰς ἓν σύστημα σημαίνει πρόβατον, σημαίνει τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὰ ἄλλα. Ἐν ταῖς ἡμετέραις τῆς Εὐρώπης γλώσσαις ἔχομεν τι τοῦτο λίαν ὅμοιον. Τὰ ἀριθμητικὰ ἡμῶν σημεῖα εἰσιν ἰδιογράμματα· ἐάν τις π. χ. βλέπῃ ποῦ ποτε γεγραμμένον τὸν ἀριθμὸν 4, ἀνακρινώσκει τὸ σημεῖον τοῦτο ἄλλο; ἄλλως, ὁ μὲν Γερμανὸς vier, ὁ δὲ Γάλλος quatre, ὁ δὲ Ἀγ-

γλος four, ὁ δὲ Ἕλληνας τέσσαρα, καὶ οὕτως ἐρεσθῆς, πάντες ὅμως ἐνοοῦσι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, δηλ. 4. ἐάν δὲ ἔβλεπε πρὸς τὸ εἰρημένον σημεῖον 4 καὶ τὸ ἐξῆς ll, ὁ μὲν Γερμανὸς ἤθελεν ἀναγνώσκει αὐτὸ rlund, ὁ δὲ Ἀγγλος round; ἀκριβεστέρα ὅμως ἀνάουσι; διδάσκει, ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο συντίθεται ἐκ τῶν δύο στοιχείων l b, τούτου δὲ ἕνεκα ἀναγνωστέον libra, ἐξ οὗ προσέτι ἐξάγεται, καὶ ἐκ τίνος τῆς Εὐρώπης χώρας τὸ ἰδιογράμμα τοῦτο τὴν πρώτην αὐτοῦ ἔχει ἀρχήν. ἐν τῇ βορειοδυτικῇ Γερμανίᾳ, ἐνθα ἢ τοῦ νομισμάτος μόνος marca, ἢ τῆ ἐλλοῦ προτάθεισα ὡς νόμισμα συμπάσης τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἀπὸ ἑκατονταετηρίδων εἶναι εὐχρηστός· μεταχειρίζονται ἐπίσης διὰ τοῦτο ἰδιογράμμα τὸ σημεῖον K τῆς συνήθους γραφῆς ἐν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ, ὅπερ ὁμοιάζει μᾶλλον τῷ ρωμαϊκῷ πρωτοτύπῳ, ἢ τὸ ἡμέτερον συνήθως K, τοῦτο δὲ εἶναι τὸ τελευταῖον στοιχεῖον τῆς λέξεως Mark.

Βοηθεῖα τῶν δύο πρώτων κλάδων τοῦ Ἀναρικοῦ συστήματος, εἰς ἃ οἱ φιλόλογοι ἱκανῶς ἤδη προώδυσαν, ἠδυνήθησαν ὡς ἀναγνώσασιν ἐνωρίς ἢ ἡδη τὰς ἀρμενικὰς ταύτας σφηνοειδεῖς ἐπιγραφὰς, βοηθεῖα δὲ τῶν προσδιοριστικῶν καὶ ἰδιογραμμάτων καὶ νὰ ἐξαγάγῳσιν ὀνόματα καὶ ἕτερα τινά, ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον ἠδυνήθησαν, παραχρῆμα δὲ ἐνόησαν, ὅτι ἐν αὐτοῖς περιεῖχον γλώσσα ὅλος ἄγνωστος, δι' ἃ καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν ἔμενον ἄγνωστον.

Καὶ ὅμως δύο ἄνδρες εἰδικοὶ περὶ ταῦτα ἐξέτερον τινά τῆς ἀκατανόητου ταύτης ὕλης. Ὁ Rawlinson πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀνεγνώρισεν, ὅτι τὰ μνημεῖα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ διάστημα τὸ μεταξύ τῆς καταστροφῆς τῆς ἀρχαίας ἀσσυριακῆς μοναρχίας, καὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ κράτους τῶν Ἀχαιμενιδῶν, περὶ τὰ ἔτη περίπου 750—550 π. Χ. τούτου δὲ ἕνεκα ἀποδοτέα εἰς πάντα διαφόρους μονάρχους κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀλλήλους διαδοξαμένους.

Εἰδικώτερον εἰς ταῦτα ἐπεδόθη ὁ ἀποθανὼν Ἐδουάρδος Hincks ὑποθέλων τὰ ἐξαχόμενα τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ τῇ ἀσιατικῇ ἐταιρίᾳ (Asiatic society) τῆς μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἑλλανδίας· τῇ 4 Δεκ. τοῦ 1847. Μὴ κατανόησας ἐντελῶς τὸ περιεχόμενον, ἐξέδρεν ὅμως ἀναμφιλέκτως τὰ ἐξῆς· ἀνεγνώρισται α.) ὡς καὶ ὁ Rawlinson, τὴν ἐποχὴν καὶ τοὺς μονάρχους, εἰς ὃς τὰ μνημεῖα ταῦτα ἀνήκουσιν· β.) ἀκριβεστέρον τὸ περιεχόμενον· μισ; τῶν σπουδαιωτάτων τούτων ἐπιγραφῶν γ.) παρέστησεν ἀκριβῶς τὸ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις ἐν χρή-

σει αριθμητικῶν σύστημα, καὶ δ') κατέδειξεν ὅτι ἡ γλώσσα αὐτῶν εἶναι ἄρια. Πλὴν ἄλλων ἤττον σπουδαίων ἐξαρχομένων, τοῦτο καὶ μόνον ὁ Hincks κατόρθωσεν, ἐκ δε τῆς γλώσσας, ἵνα αἱ ἐπιγραφαὶ παρέχουσι, μίαν μόνον ἐξέυρε λέξιν, τὴν ada ἢ adai σημαίνουσαν «λέγει,» ἢ «ἔλεγε».

Ἀπὸ τοῦ Hincks ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς εἰρηκμένης ἑταίρειας τὸ ἔργον αὐτοῦ τῷ 1848 δημοσιεύσας οὐδὲ μίαν ἑτέραν ἀπόπειραν γινώσκω ἀναγκάσεως ἢ ἐρηκμένης αὐτῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ οὗ τοῦ ἤδη ἀπέχον ὕλικόν ἐπολλοπλακίσθη ὅπως τούτων. Ὁ ἄγγλος Layard ἀντέγραψεν ἐν Παλῶ παρὰ τὸν ἄνω Εὐφράτην ἐπιγραφὰν δημοσιεύσας ἐν ταῖς «*Inscriptions in the Cuneiform character*, London, 1851.»

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Kùstner ἀντέγραψε δύο ἐπιγραφὰς ἐν τῇ ῥωσικῇ Ἀρμενίᾳ, δημοσιεύσας ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετροπόλεως ἐν τοῖς *Mélanges Asiatiques*, Tom. 5, σελ. 416, τῷ 1865.

Ὁ Ἀββὰς Νερσὴς Σαρκισιὰν ἐξέδωκε τῷ 1864 ἄρμενιστὶ ἐν Βενετίᾳ τοπογραφίαν τῆς μικρᾶς καὶ μεγάλης Ἀρμενίας, ἐν ἣ περιέχονται 6 ὑπ' αὐτοῦ ἀντιγραφεῖσαι ἐπιγραφαί.

Τὸ ἄρμενικὸν περιδικὸν φύλλον «*Αρχαῖα*» ἐκδιδομένον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἑδζιμαζὶν περιέχει ἐν τῷ φύλλῳ τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ Νοεμβρίου τοῦ 1869, σελ. 138, ἐν τῷ τοῦ Φεβρουαρίου 1870 σελ. 248, καὶ ἐν τῷ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1870, σελ. 475, ἑτέρας τρεῖς, αἱ ἀνεκάλυψεν ὁ ἀρχιμικθόριτζ Μασρόπ Σαμπκιδιὰν παρὰ τὸ Ἀρμαβίρ καὶ Ζολακέρτ.

Ὁ Δρ. de Robert ἀνεκάλυψε τῇ ἰταλικῇ γεωγραφικῇ ἑταιρίᾳ (*Società geografica italiana*) δύο ἐπιγραφὰς, αἱ αἱ ἐδημοσίευσεν αὐτῇ ἐν τῷ *Bollettino* τῷ 1870.

Τελευταῖον ἐλάθον κἀγὼ ἀπ' εὐθείας παρὰ φίλων ἐξ Ἀρμενίας ἐπιγραφὰς τινὰς ὑπ' αὐτῶν ἀντιγραφείσας καὶ μέχρι τούδε ἀνεκδύτους.

Πολλὰ τῶν νεωστὶ σταλείσθω μοι ἐπιγραφῶν εἶχον μὲν ἤδη ἀντιγραφῆ ὑπὸ τοῦ Schulz, συνετέλεσαν ὅμως τὰ μέγιστα ἐν τῇ παραβολῇ. Τρεῖς ὅμως τούτων τῶν ὑπὸ τοῦ Schulz ἀντιγραφεισῶν ἀναφέρονται εἰς τὸν βασιλέα Σέρξην, διὸ πρέπει ν' ἀρχειοθεῖται τοῦ ἀνωτέρου ἀριθμοῦ 42' καὶ παρ' ἐμοὶ κείμενα ἀνεφέρονται εἰς τὰς 50 περιπόου.

Ὅτι ἡ γλώσσα τῶν ἐπιγραφῶν τούτων εἶναι ἀρχαία ἄρμενικῆ, ἦτο τὰ μέγιστα πιθανόν' ἀλλ' ἦν ἐν ὅλῳ σφαλῆρον ἐπὶ ἀπλᾷ ὑποθέ-

σεως ἐρειδόμενοι νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ κείμενον αὐτῶν ἐκ τῆς ἄρμενικῆς. Καὶ ὅμως δι' ἀριθμίστας ἐρευνᾶς λέξεις τινὰς παραχρημὰ ἐξηγήθησαν ἀσφαλῶς, ἐπειδὴ οἱ προσδιοριστικοὶ διευκρινίζον τὴν εὐρεσίν' πάσα σχεδὸν αἰ ἀσφαλῶς ἐξηγήθησάν τε εὐρεθεῖσαι λέξεις ἀνευρέθησαν ἐν τῇ ἄρμενικῇ, ἐνοεῖται μετὰ τῶν τροποποιήσεων, εἰς αἱ πάσα γλώσσα ἐν διατήματι πλὴν τῶν 1000 ἐτῶν ὑπόκειται. Ὅστω δὲ πᾶσα περαιτέρω ἀμυβυλὴ ἐξέλιπε, βοηθεῖ δὲ τῆς ἄρμενικῆς γλώσσας καὶ ὅλων τῶν διὰ τῶν προσδιοριστικῶν, ἰδεογραφῶν καὶ λοιπῶν χαρακτηριζομένων διευκρινίσεων ἐξεγένετο, ἵνα ἐνοήσωμεν καὶ ἐρηκνέσωμεν τὰς ἐπιγραφὰς πᾶσας ὡς πρὸς τὸ κυριοθέστατον αὐτῶν περιεχόμενον. Τὴν ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἄρμενικῆς ταύτης καὶ τὴν φιλολογικὴν ἐξήγησιν ὅλων τῶν ἐπιγραφῶν ἐν μιᾷ διατριβῇ συναχθῶν ἀπέστειλα τῷ προέδρῳ τῆς ἐν Γερμανίᾳ ἀνατολικῆς ἑταιρείας, ἐνταῦθα ἐκτίθημι μόνον τὰ ἐξαρχόμενα τῶν ἐρευνῶν τούτων.

Καὶ ὅ, τι μὲν ἀφορᾷ τὴν ἐποχὴν αὐτῶν, ἱκανῶς αὐτῇ ἐξάγεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ τέταρτος ἐν τῇ σειρά βρασιλεὺς περιγράφει τὰς ἐκστρατείας αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἀσσυρίας' ἐξ ἡ λοιπὸν καθ' ἣν χρόνον ὕφίστατο εἰσέτι ἡ ἄσσυριακὴ μοναρχία, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος, ὁ πέμπτος, ἐν τῇ σειρά, διηγείται τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ κατὰ τὰς Βαβυλωνίας' κατεστράφη ἄρα, ὡς προφανῶς δεικνύται, ἐν τῷ μεταξὺ τῷ Ἀσσυρικῶν κράτος, διότι ἄλλως πόλεμος μεταξὺ Ἀρμενίας καὶ Βαβυλωνίας ἦν ἀδύνατος. Τῆς δὲ ἄσσυρικῆς μοναρχίας καταστραφεῖσαι περὶ τὰ 600 π. Χ., τῆς δὲ Νινεῦν τότε συγχωνευθείσης μετὰ τῆς βαβυλωνιακῆς μοναρχίας, δυνάμεθα πῶς νὰ παραδεχθῶμεν τὸ ἔτος τοῦτο καὶ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ τέταρτος βασιλεὺς τῆς ἡμετέρας ἐνταῦθα σειράς ἀπέθανεν, ὁ δὲ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἐάν δὲ ὑπολογισθῶμεθα τὰ ἔτη τῆς βασιλείας ἐκάστου τῶν τεσσάρων πρώτων βασιλείων περὶ τὰ 25, ἀνερχόμεθα περίπου εἰς τὸ ἔτος 700 π. Χ., καθ' ὃ ὁ Θαλιχθροελλασάρ, Σαρρινὴ καὶ Σαναχριβὴμ ἐξεστράτευσαν πρὸς νότον κατὰ τῆς Βαβυλωνίας καὶ πρὸς τὰ δυσμηκὰ καὶ νότια κατὰ τῆς Συρίας, Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης.

Τὸ κράτος, ὃ οἱ ἡγεμόνες ἦσαν οἱ ἐν ταῖς ἡμετέρας ἐπιγραφαῖς ἀναφερόμενοι βασιλεῖς, ἐκαλεῖτο Βασιμ, τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο ἐξηκάνυσται τέλειον ἐκ τοῦ χάριτος τῆς Ἀρμενίας' Γενάπκλιν ἀνακρινόμενον ἐν ταῖς αὐταῖς μνη-

μάσιον· πληθὺν ἐτέρων γεωγραφικῶν ὀνομασμάτων, ὑπερσώτων οὐ μόνον κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐστὶ ἐπὶ τοῦ χάρτου. Ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας ἐκαλεῖτο Τούσπα, ὡς περ ἀποκαλεῖ τὴν πόλιν Βάν ὁ ἄρμενιος ἱστορικός· ὁ Χωρηνικός Μωσῆς (βιβλ. Γ'. κεφ. 33) Τόσπ, ὁ Πολεμικός ἀκριβέστερον ἀποκαλεῖ τὴν λίμνην τοῦ Βάν Ὡσπίαθα, τὴν δὲ πόλιν Βάν Ὡσπίαν (Πτολεμ. Γεωγρ. Ε', 13. § 7 καὶ 19).

Πρῶτος βασιλεὺς, ὃν ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν μνηθάνομεν, εἶναι ὁ Βαχριδοῦρ Α'. υἱὸς τοῦ Λουτιβί· ὁ τίτλος αὐτοῦ εἶναι ὁ αὐτὸς τῶ τῶν μοναρχῶν τῆς Ἀσσυρίας «βασιλεὺς βασιλείων, βασιλεὺς μέγας, βασιλεὺς τῶν στρατιῶν». Τὸ βασιλείον αὐτοῦ εἰσέτι δὲν ὀνομάζεται Βασιμιά, ἀλλὰ Μκιρί, καθὸ βεβαίως τῶ περ' Ἀρμενίους ὀνόματι τῆς Μηδίας, Μαρ, ὡς τῆς Ἀρμενίας, ἢ τοῦλάχιστον τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμίσεως τῆς χώρας, πιθανῶς ἐπὶ τῶν βασιλείων τῆς Ἀσσυρίας, ἀποτελουμένου μετὰ τῆς Μηδίας ἐπιγραφίαν τῆς Ἀσσυρίας. Ἐκ τῆς μόνης ἐπιγραφῆς τῆς τῶ βασιλεῖ Βαχριδοῦρ Α'. ἀνηκουστικῆς οὐδὲν ἕτερον μνηθάνομεν, ὡς πολλὰ περιεχοῦσαι χάσμακτα, καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ αὐτοῦ Schulz πιθανῶς καὶ ἑλληπῶς ἀντιγραφείσης.

Τούτων διεδέξατο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰσπουίνης ἱκανὸν ἄρξας, ὡς φαίνεται. χρόνον, εἰ καὶ δύο μόνον ἐπιγραφαὶ εἰς αὐτὸν ἀναφέρονται. Τούτων ἡ μὲν ἀρχαιοτάτη τὴν κατασκευὴν ἀρηγίζεται ἀνακτόρου τινὸς ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντος, ἡ δὲ δευτέρη, ὡς καὶ ὁ Hincks περὶ τήρησεν, εἶναι πολλὴ σπουδαϊστέρη, ὑπὸ δὲ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐθνογραφίας ὁμολογουμένως εἶναι τῶν σπουδαιωτάτων καὶ τὰ μέγιστα ἐνδιαφερόντων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος. Πρὸς δὲ τούτους εἶναι καὶ λίαν εὐληπτος, ἅτε διπλῆ τρέφον τινά· τὸ κείμενον ἀληθινῶς αὐτῆς ἐπανακλιμαίνεται δις, πρῶτον μὲν ἐν μιᾷ καὶ τριάνοιχα σειραῖς, εἶτα δὲ ἐν τρισὶ καὶ ἐξήκοντα· ἐκ δὲ τούτων τὰ χάσμακτα τῶν δύο κειμένων πανταχοῦ σχεδὸν συμπληροῦνται ἀμοιβαίως. Ὅτι δὲ, καὶ τοιούτων οὕτως ἔχόντων, οὐδεὶς τῶν φιλολόγων εἰσέτι ἐφιλοκρίνησε τὸ σπουδαιώτατον τοῦτο μνημεῖον, ἔστι μοι ὄλωσ ἀκατάληπτον. Ὁ Ἰσπουίνης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μινούας ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀναφέρονται πάντοτε συγχρόνως, διὸ εἶναι πιθανώτατον, ὅτι ὁ Ἰσπουίνης διὰ τὸ βαθὺ γῆρας αὐτοῦ παρέλαβε συνάγωντας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μινούαν. Ὅτι ὁμοῦς ὁ Ἰσπουίνης, ὡς ἤδη περὶ τῆς ἀρχαιότητος, πολλὸν χρόνον ἤρξεν,

ἐξάγεται ἀμέσως· ἤδη ἐκ τῶν δύο εἰς αὐτὸν ἀναφερομένων ἐπιγραφῶν, αἵτινες ἐν τε τῇ γλώσσῃ καὶ τῇ γραφῇ τοιαύτης τροποποιήσεις παριστᾶσιν, ὅποια ὡς τὰ πολλὰ παρατηροῦνται μόνον εἰς μακρὰ χρονικὰ διαστήματα. Ὁ Ἰσπουίνης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μινούας ἀναφέρονται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ, ὅτι ἔθυσαν εἰς σύμπαντας τοὺς θεοὺς τῆς χώρας· ἀναφέρεται ἐτι ἐκάστη θεότης ἰδίᾳ, τὸ μέγεθος τῆς προσενεργείσης θυσίας, συγκειμένως ἐκ πρῶτότων καὶ βῶων, ἀπαξ δὲ μόνον ἐκ καμῆλων. Πλέον τῶν ἐξήκοντα θεοτήτων ὀνομαστὶ ἐν τῷ μνημείῳ τούτῳ ἀναφέρονται συνὸδῶ τῶ τῶν ἠμμάτων ἀριθμῶ, τὰ δὲ πλεῖστα τῶν ὀνομάτων τούτων τῶν θεῶν εἰρηνται ἔντε τῇ ἀρμενικῇ καὶ περσικῇ ἱστορίᾳ ὡς κτεῖρα ὀνόματα. Ἐρεξί, ἠέλω ἐπανέλω ἀπαξ εἰς εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην.

Αἱ πλείστα τῶν ἐπιγραφῶν ἀναφέρονται εἰς τὸν βασιλέα Μινούαν, υἱὸν τοῦ Ἰσπουίνου, ἐπὶ μακρῶν πιθανώτατα βασιλεύσαντα. Αἱ πλείστα αὐτῶν ἀναφέρονται εἰς οἰκοδομήματα ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντα, καὶ αὐτὰ καθ' ἑκάστη πρὸς τοῦτο πολλὸν χρόνον ἀπαίτουντα. Τούτων ἐν π. χ. εἶναι ἀρχεῖον, καὶ εἰς ἐκάστην θεότητα, μία εἰρηκτῆ, μία στρατιωτικῆ ὁδὸς παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Βάν, ἐνθα πιθανῶς οἱ μέχρι τῆς λίμνης εἰσχωροῦντες βράχοι διέκοπτον τὴν συγκοινωνίαν, καὶ ἕτερα. Ἐπιγραφαὶ τινες ἀναφέρονται ἐπι πολεμικῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Μινούα· ἐκ τῶν ἐν αὐταῖς ἀναφερομένων πόλεων καὶ χωρῶν ἐξάγεται, ὅτι αἱ ἐκστρατεῖαι αὐταὶ ἐγένοντο πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ παρὰ τὴν μεσημβρινὴν ὄχλην τῆς λίμνης· ἐπειδὴ ὁμοῦς αἱ ἐπιγραφαὶ εἰσὶν ἑλληπτεῖς καὶ ἡρωτικαί, μνημῆναι, δὲν δύναμεθα δυστυχῶς νὰ ἐξακριβώσωμεν πανταχοῦ ἕκαστα. Ἐν τούτοις ἡ ὑπὸ τοῦ Λαυάρδ ἐν Παλιῶ ἀντιγραφείσα ἐπιγραφῇ, ἀναφερομένη ἐπίσης εἰς τὸν βασιλέα Μινούαν, ἀποδεικνύει, ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις μέχρι τῆς θέσεως ταύτης ἐξεπείναντο, κατὰ τὸν ἄνω δὴλαθὴν Εὐφράτην Κυρίως αἱ ἐργασίαι ἐγένοντο κατὰ τῶν χωρῶν Νατιβὰ καὶ Βουτιριά, τούτων δὲ τὴν μὲν περίστασι φανερῶς ἡ χώρα Χωῖτ πρὸς δυσμὰς τῆς λίμνης τοῦ Βάν, τὴν δὲ Βουτιρίαν μετὰ τῆς πρωτεύουσας αὐτῆς Χουζμακὰ δὲν ἠδυνήθηεν ἢ ἀνέρω μετὰ βεβαιότητος, πιθανώτατα ὁμοῦς ἔκειτο παρὰ τὴν Παλιῶ. Ὁ Μινούας ἀναφέρει πρὸς τούτους ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, ὅτι ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ταύτῃ εἰκοσι πόλεις ἐκούσας· παρεδῶθηον εἰς αὐτόν.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ βορειοανατολικὰ ὁ Μινούας φαίνεται ἐκτείνας τὰ κατακτήσεις αὐ-

του' επειδή ἐν μιᾷ ἐπιγραφῇ, ἄλλως τε λίαν ἀσχερῆ καὶ ἐλλιπεῖ, ἦν ὁ Κίσι-Πιερ ἀντέγραψε παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀράου, ἀπέναντι τοῦ Ἀρμακίρ, ἀναγνωρίζουσαν τὸ ὄνομα τοῦ Μινοῦα, οὗτο τοῦ Ἰσπουίνου' ἀλλ' ἡ κατάκτισις αὕτη ἀπολέσθη πάλιν, ἐπειδὴ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος πολλοὺς καὶ βραεῖς πολέμους διεξήγαγε καθ' ὅλην τὴν ἑκτασὴν μεταξὺ τῆς λίμνης τοῦ Βάν καὶ τοῦ Ἀράζην.

Ἐτέρων ἐκστρατειῶν ἐπεχείρησεν ὁ Μινοῦας πρὸς νοτιοανατολικά κατὰ τινος ἀρχαίου Κοῦρδων ἀνοραζομένου Διοβινάν, ὅπου ἐτυμολογικῶς ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς τῷ ἑλληνικῷ Διογένει, καὶ δύναται νὰ παραχθῆται πρὸς τὴν μηδικὴν Διόβει. Ὁ υἱὸς τοῦ Διοβινάν Οὐτίβουρ-νὴν ἔπεισεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ. φαινεταί ὅμως, ὅτι ὁ Διοβινάν βραδύτερον πάλιν διέκειτο δυσμενῶς πρὸς τὴν Βακτριάν, ἐπειδὴ ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Μινοῦα ἐπολέμησεν ἐπίσης αὐτόν.

Παρὰ τοῖς Ἀρμενίσις ἱστορικοῖσι, ὧν οἱ ἀρχαιότατοι ἀνάγονται εἰς τὴν δ'. ἐκαστονκτηρίδα μ. Χ., μακτικῶς ἤθελε τις ζήτησις πάντα ταῦτα τὰ ὀνόματα, καὶ ὅμοις ἀποδεικνύονται. Μωσῆς ὁ Χωρηνικὸς ἀναφέρει ἡμῖν τοὺς ἐρεξῆς, πρώτους βασιλεῖς τῆς Ἀρμενίας, ἄ.) Βαρουῖρ, οὗτο τοῦ Σγκαγιάρτα, β'.) Ρατζάν, γ'.) Παρνούας, ὁ Παρνούας λοιπὸν εἶναι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὁ Μινοῦας ἐν τῇ ἡμετέρῃ γραφῇ ἡ ταυτότης δὲν εἶναι προφανής, ἐν τῇ ἀρμενικῇ ὅμως σφηνουεῖδαι ἐπιγραφῇ ἡ διαφορὰ εἶναι μικροτάτη ἢ συλλαβὴ παρ' ἐκράζεται διὰ σφηνῆς καθεύτου καὶ ὀριζοντείου διεσταυρωμένον, ἢ συλλαβὴ μὲ διὰ σφηνῆς καθεύτου, δεξιόθεν δὲ αὐτοῦ δι' ὀριζοντείου' ἐν ταυαύτῃ λοιπὴν ἐπιγραφῇ ἐχρειάζετο μόνον μικρὸν τι βῆμα εἰς τὸν λίθον νὰ γείνη, ἢ ἀσῆμαντον λάθος, ἵνα ἀναγνωσόμεναι Παρνούας ἀντὶ Μινοῦας. Τίς οἶδε τί συνέβη εἰς τὴν ἐρευνητικὴν ἐκείνου τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἐξ οὗ Μωσῆς ὁ Χωρηνικὸς ἠντλήσας τὰς εἰδήσεις αὐτοῦ' Κατὰ τοῦτο καὶ ὁ Ρατζά ἤθελεν εἶναι ὁ Ἰσπουίνος τῶν ἡμετέρων ἐπιγραφῶν' καὶ τοῦτο βεβαίως δὲν ἁμοιάζει πολὺ, ὁ Μωσῆς ὅμως παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Ρατζά ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο διὰ τοῦς πυρῶδεις αὐτοῦ σφραγισμούς. Λοιπὸν οὐχὶ βεβαίως κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ βίου του' τοῦτου δὲ ἕνεκεν εἶναι φανερῶς ἐπ' ἀνύμῳ ἀποδοθὲν αὐτῷ ἐν προεβερκινῇ ἡλιθίᾳ, ἀπαραλλάκτως ὡς τὸ Βαββαρόσσα. Βαββαρόσσα καὶ Φριδερίκος δὲν ἁμοιάζουσι πολὺ, καὶ ἐν τούτοις γινώσκουμεν μετὰ βεβαίότητος, ὅτι ἀμφοτέρως τὰ ὀνόματα ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν μόνάρχην δηλοῦσιν. Ὁ Βαρουῖρ τελευταῖον ἤθελεν εἶ-

ναι ὁ Βαββαρόσσος τῶν ἡμετέρων ἐπιγραφῶν' ἐν τούτῳ δὲ ἡ ὁμοιότης εἶναι ἀναντιρρήτως, καὶ μάλιστα ἐὰν λάβῃ τις ὅπ' ὄψιν, ὅτι Μωσῆς ὁ Χωρηνικὸς ἔγραψε 1200 περίπου ἔτη βραδύτερον, ἢ ὁ χαράκτις ἐχάρασσε τὴν ἀρχαιοτάτην ταύτην ἀρμενικὴν σφηνουεῖδαι ἐπιγραφὴν.

Μεταξὺ τῶν ἐπιγραφῶν εὐρίσκειται καί τις, ἢ ἡ σύζυγος τοῦ Μινοῦα ἀνέθετο τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς πιθανῶς μετὰ τὴν αὐτοῦ θάνατον' ἐκ τοῦ ἐπιγράφου τοῦτου μανθάνομεν τὸ ὄνομα αὐτῆς καλούμενης Τάρξαι, θυγατρὸς τῆς Τάρξαις.

Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Μινοῦα Ἀργήστης κατέλιπεν ἡμῖν τὰ ἐκτενέστερα μνημεῖα, εὐρισκόμενα ἐπὶ τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Βάν, καλούμενης Χορράρ' τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπερ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς συχνάκις ἀπαντᾷ σημαῖον ἀρόπολιον, φρούριον, οὐ μόνον συνήθως φαίνεται ἐν τῷ γράτῃ τῆς Περσίας, Ἀρμενίας καὶ Καππαδοκίας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ σώζεται κάκιον, ἐν τῇ Λατινικῇ caeter, ἐν τῇ Γερμανικῇ Kerker (εἰρηκτῆ) μέχρι τῆς σήμερον. Ἐν τῇ νέῃ ἀρμενικῇ κάκιον σημαίνει λόρον' ἡ συνεκδοχὴ τῆς σημασίας εἶναι λίαν καταφανής' ὁ λόρος χρησιμεύει εἰς κτίσιν ἀκροπόλεως, ἢ δὲ ἀρόπολις χρησιμεύει εἰς εἰρηκτῆν. Ὁ Ἀργήστης κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ λόγους ἔκτισε τὴν ἀρόπολιν ταύτην τοῦ Βάν' οἱ δὲ ἐξωτερικοὶ τοιοῦτοι αὐτῆς περιέχουσι πλήρη τὴν ἱστορίαν τῶν ἐκστρατειῶν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἀπλότητα τὸ κείμενον ἀρχεται ὕδα' *Ἀργήστης ὁ Μινοῦα λέγει' οὗτοι εἰσιν οἱ τόποι, οὗς ὑπέταξαι, καὶ τῷ ἐμοῦ κράτει συνεχώνουσα' μὲθ' ἡ εἰσέρχεται εἰς τὰ πράγματα αὐτά. Πρῶτον ἀναφέρει τὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ Κοῦρδου Διογένους, ὅστις ἤδη παρείχε πράγματα τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ἐπειτα ἐρεξῆς ἢ ἐντέλει κατὰκτισις τῶν ἐπαρχιῶν Ταράν, Ἀντζιταν καὶ Τουρπουπεράν, πρὸς δυσμὰς τῆς λίμνης τοῦ Βάν. Ἐν τῷ ἡμετέρῳ κειμένῳ αὐτὰ ὀνομαζονται Οὐλουάν, Ἀνσαίτ καὶ Τουρπουπερά, δικτηρῶ ὅμως τὰ ὀνόματα ὡς παρεδόθησαν ἡμῖν ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων καὶ Ἑλλήνων συγγραφέων. Ἦ Ὀδλυὸν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς πρωτεύουσας Ταράν ἐξάγεται ὡς ἐκείνη ἢ ἐπαρχία, ἣτις συνορεύουσα πρὸς τὴν ἀνωτέρω κείται εἰς ἀμφοτέρως τὰς ὄχθας τοῦ ἀνω Εὐφράτου, παρὰ δὲ Τακίτω (Annal. XIV, 24) Taurantium, παρὰ δὲ τοῖς Ἀρμενίοσις Ταράν (καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν προφορὰν Νταράν) ὁ ἐνταῦθα ἠττηθεῖς ἡγεμὸν ἐκαλεῖτο Νατιρούαδα.

Ἀκολούθως φέρει ἡμῶς τὸ κείμενον πρὸς τὴν περσικὴν Ἀρμενίαν καὶ τὰ δυτικὰ μέρη τοῦ Ἀ-

Ζερβειτζάν, εἰς τὴν παρὰ τὴν λίμνην Οὐρούμνα γῶρῶν φάνεται δὲ ὅτι ὁ Ἀργήστης αὐτόθι ὑπέβη τὰ Ἀσσυριακὰ ὄρια, προσέβαλε τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα Ἀσσυριακὰ στρατεύματα, κατέσχευε δὲ καὶ τὴν ἐπαρχίαν, τῆς γενεστὴν σύμμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ῥοβανδιζ. Ἐν ᾧ ὅμως ἐνησχυοῦτο ἐνταῦθα εἰς τὰ νοτιοανατολικά, ἐξερβάγη εἰς τὰ βορειοανατολικά μέρη τοῦ κράτους τοῦ ροβερὰ ἐπανάστασις ἀμέσως δὲ μετὰ τὰ ἀναφερόμενα ταῦτα συμβάντα εὐρισκόμεν τὸν Ἀργήστην ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βασπουρακάν, ἐν τῷ ἡμετέρῳ κειμένῳ Βουσπαρουί, παρὰ Κεδρηῶν (Τόμ. 2. σελ. 380, ἐκδ. Βόν.) Βασπρακάν, ἄρα πλησίον τῆς πρωτεύουσας αὐτοῦ Βάν, πρὸς τὰ νοτιοανατολικά τοῦ Ἀραράτ, καὶ πρὸς νότον τοῦ ποταμοῦ Ἀλλζα, ὅστις οὐχὶ μακρὰν αὐτοῦ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀράξην. Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ ἀναφερόμενη Σχάβρασακάν ἀντιστοιχεῖ τῇ γῶρῳ Σχάβρασακάν, ἣτις κατὰ τὴν μαρτυρίαν Μωσῆος τοῦ Χωρηνηκοῦ βραδύτερον ὠνομάσθη Ἀρατζ.

Αἱ ὀλίγον πρότερον κατακτηθεῖσαι ἐπαρχίαι τῆς Ἀσσυρίας ἐπανεστῆσαν καὶ αὖθις, ὁ δὲ Ἀργήστης ὤφειλε νὰ μάχηται συγγρόνως καὶ ἐν βορρᾷ καὶ ἐν νότῳ τῶν κρατῶν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας. Καὶ πρῶτον μὲν ἐστράφη κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Βασπουρακάν, οἵτινες ἠδύναντο βεβαίως νὰ γείνωσιν αὐτῷ ἐπικινδυνότατοι, καταβάλων δὲ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ὤδευσε πάλιν κατὰ τῆς Ἀσσυρίας. Τὰς περαιτέρω ἐργασίας δὲν διδάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν εἰς τὰ καθέκαστα, ἐπειδὴ τὸ κείμενον τῶν ἐπιγραφῶν παρέχει ἐνταῦθα μεγάλα χάσματα ἐκ τῶν ἐφεξῆς ὅμως ἐξάγεται μεθ' ἰκανῆς βεβαιότητος, ὅτι οἱ ἐπαναστάται τοῦ Βασπουρακάν ἐπωφελήθηνας ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἀργήστου ἐπανεστάτησαν καὶ αὖθις. ἤδη δὲ ἡ ἐπανάστασις ἔλαβε ροβερὰν ἔκτασιν διότι ἐν ᾧ, ὡς εἶδομεν ἤδη, ὁ Ἀργήστης ἐνίκησε τὸ πρῶτον τοὺς ἐπαναστάτας παρὰ τὸν Ἀράξην, ἐφάνησαν οὗτοι ἤδη πολλὴν νοτιώτερον πρῶτον πλησίον τοῦ Καδουκιάν, τοῦ σημερινοῦ Καρακουγιόλ, ἔπειτα πλησίον τοῦ Ἰράν, τοῦ σημερινοῦ Γιλάν, πρὸς δυτικὰς τῆς σημερινῆς πόλεως Χοί ἐν τῷ δυτικῷ Ἀζερβειτζάν. Ὁ Ἀργήστης φάνεται ἐν τούτοις, ὅτι ἔβρεν ἐν Ἀσσυρίᾳ μικρὰν μόνον ἀνίστασιν. ὡς φάνεται, ἡ Ἀσσυρία ἦτον ἤδη ἐν παραλυσίᾳ ὁ Ἀργήστης ἠδύναντο τούτου ἕνεκα τὰ ἐκεῖ ὑπηρετούμενα στρατεύματα νὰ στείλῃ ἐπίσης πρὸς βορρᾶν. Ἡ ἐπανάστασις κατηνύσθη ἐντελῶς, ὁ δὲ Ἀργήστης μετὰ ταῦτα ἐξέτεινε τὰς κατακτήσεις

αὐτοῦ περαιτέρω, αἵτινες, καθ' ὅσον δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν ὀνομάτων, ἐξέτεινοντο μέχρι τῶν πρὸς βορρᾶν τῆς λίμνης τοῦ Ἐριβάν ἐπειδὴ μεταξὺ ἄλλων ἀναγινώσκωμεν τὸ ὄνομα Οὐγιστί, διατηρηθὲν εἰσὶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ποταμοῦ Ἀγιστεβί ἐκτὸς τούτων κατέκτησε καὶ ἐπαρχίας τῶν Οὔων καὶ Ἀλανῶν οὕτω δὲ ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἔσχεν ἰκανὴν ἔκτασιν.

Διὰ τούτων τελευτᾷ τὸ πρῶτον μέρος τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Ἀργήστου, ὅστις περὶ τοὺς ἔκθεσιν διὰ βραχέως πρὸς τὸν υἱὸν τὸν προσλαλιᾶς φάνεται δὲ, ὅτι μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τούτων συνετέλεσε τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Βάν. Τούτοις ἔπονται αὖθις ἕτεραί ἐκστρατεῖαι ἐπελεθεῖσάαι βραδύτερον, πρὸς βορρᾶν ὅμως τῆς λίμνης τοῦ Βάν ἔκειθεν ὁ Ἀργήστης ἐξεστράτευσε πρὸς τὰ δυτικά, ὅπου πρὸς ταῖς ἄλλαις κατέκτησε τὴν πόλιν Σαμοιχαδίρ, ἡ τὴν σημερινὴν Σχαιμράμ. Ἡ τὴν πρὸς αὐτὴ κείμενη Σχαιμραμακίπερτ. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη φάνεται ἐκτελεσθεῖσα περαιτέρω μέχρι τῆς λίμνης τῆς ἐπαρχίας Μοζονηῆς, τὸ κείμενον ὅμως εἶναι ἐνταῦθα τόσον κεκολοβωμένον καὶ ἐλλιπές, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ προσδιορίσωμεν τὰς θέσεις. Ἐν τέλει δὲ λέγεται πάλιν μετ' ἀρχαϊκῆς ἀπλοότητος «πάντα ταῦτα ἐτέλεσα ἐλέω τῆς Ἀναίτιδος.» Ἐπειτα δὲ μικρὰ τις ἐτι προσθήκη, πιθανῶς ἔκθεσις περὶ τῶν τελευταίων πολεμικῶν πράξεων τοῦ Ἀργήστου ἐπειδὴ ὅμως λείπει ἡ συνάφεια, εἶναι δύσκολον νὰ ὀρίσωμεν ποῦ αἱ πολεμικαὶ αὗται πράξεις ἐγένοντο πρῶταί τε καὶ ἀλώσεως καὶ καταστροφῆς πόλεως τινος Βιχοῦρα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βάμ.

Ὁ Ἀργήστης διηγεῖται ἀκριβῶς πόσους ναοὺς ἐν ἐκάστῃ ἐκστρατείᾳ ἔκαυσε, πόσας πόλεις κατηδάφισε, πόσους αἰχμαλώτους συνέλαβε, πόσους ἐχθροὺς ἐθανάτωσε, πόσους ἄνδρας, γυναῖκας καὶ παιδία ἐκ τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν αἰχμαλώτους ἀπήγαγε, πόσους δὲ ἵππους, βόας καὶ πρόβατα ἐλήστευσεν, ὧν εἶχε πιθανώτατα ἀκριβῆς βιβλίον, ἐν ᾧ κατέγραψεν ἀσφαλῶς, διότι σπανίως ἀναφέρει στρογγύλους ἀριθμοὺς.

Οὕτως ἀναφέρει π. χ. ὅτι ἄπαξ ἔπεσον εἰς χεῖρας αὐτοῦ 13254 δούλοι, 10170 ἐλευθέροι ἄνδρες, 23200 γυναῖκες, 52665 στρατιῶται, καὶ ὅτι ἐλήστευσε 1404 ἵππους, 35016 βόας καὶ 11823 πρόβατα.

Οἱ μεταγενέστεροι ἱστοριογράφοι τῆς Ἀρμενίας οὐδὲν γινώσκουσι περὶ ἐνὸς τῶν ἰσχυροτάτων μοναρχῶν τῆς πατρίδος των. μάλιστα δὲ ἐγινώσκετο τὸ ὄνομα τοῦ Ἀργήστου ἐτι ἐν τοῖς

χρόνους Μωσείως τοῦ Χωρηνικοῦ ἐν τῷ ὄνοματι Ἀργασσώβι, διαμερισμάτων τῆς ἐπαρχίας Μόα' τοῦτο μόνον διασώθη ἐκ τῆς μνήμης αὐτοῦ. Τὴν ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν ἀνερόβωλον τοῦ Βάν, ὕψιστά μιν καὶ μέχρι τῆς σήμερον, καὶ νῦν ἐστὶ ἀναγεγέλλουσαν τῷ κόσμῳ διὰ θαυμαστὰς γραφῆς τῆς πράξεως τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς, ἀποδίδωσιν ἡ ἔθνη καὶ παρὰ τοὺς τῶν Ἀρμενίων, ὡς διατήρησεν ἡμῖν καὶ τὸν Μωσῆν ὁ Χωρηνικός, εἰς μίαν γυναικῆ καὶ ταύτην ἀλλοδαπὴν, τὴν Σαμίρακιν. Τί ὄφελαι τῷ Ἀργῆσῃ ἀνακρέουσι σαφέστατα ἐν ἰδικαίῳ ἐπιγραφῇ (ἀριθ. VIII παρὰ Schulz) ὅτι αὐτὸς ἔκτισεν αὐτὴν τὴν ἀνερόβωλον, προσκεκλιμένοι ἐράνησαν αὐτὴν ἔξῃ. Ὁ Σαρινά βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας, γινώσκαι ἐπίσης βασιλεὺς τῆς Ἀρμενίας Ἀργῆσταν, οὐχὶ βραβύσιος τὴν ἡμέτερον Ἀργῆσταν, πολὺ μεταγενέστερον οὕτω καὶ οὐχὶ βασιλεὺς τῆς Βιθυνία, ἀλλὰ τῆς Οὐράρτης, δηλ. τῆς θυτικῆς Ἀρμενίας. Ὁ Αἰσχύλος ὀνομάζει μεταξὺ τῶν ἐν Σαλαμῖνι πεσόντων Περσῶν καὶ ἓνα Ἀργῆσταν

«Αἰλίας, Ἀρσάμης τε καὶ Ἀργῆστας τρίτος»
(Αἰσχ. Πέρ. 308).

Ὁ υἱὸς καὶ διαδόχος τοῦ Ἀργῆστου Βαγριδοῦρ β'. φαίνεται ἐπὶ τοιμηρότερος κατακτητὴς γενόμενος, ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Καὶ δὲν ἔχομεν μὲν περὶ τῶν ἐκστρατειῶν αὐτοῦ τοσούτης εἰδήσεως, ὡς περὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, αἱ διασώθεισαι ὅμοιαι εἶναι περιεκτικώτεραι, εἰ καὶ σύντομοι. Ὅσον θυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν ἔξ' ἀσθενῶν συνδυασμῶν, ἡ πρώτη ἐκστρατεία τοῦ Βαγριδοῦρ περιγράφεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Μαλακίας, ἢ τὴν ἀντιγραφὴν ἀρτίωμεν τῷ ἀρχηγῷ τοῦ μηχανικοῦ Mühlbach. Καὶ αὐτὸς ὁ τόπος τῆς ἐρέσεως αὐτῆς ἀποδεικνύει πόσον ὁ κατακτητὴς προέβη μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ. Ἡ ἀνερόβωτος ὅμοιαι ἐξέτασις τοῦ περιεχομένου φέρει ἡμῶς ἐπὶ περικριτοί.

Εἰδομέν ὅτι αἱ τελευταῖαι πολεμικαὶ πράξεις τοῦ Ἀργῆστου ἐγένοντο πρὸς τὴν θυτικονομίαν τῆς ἡμέρας τοῦ Βάν κειμένης χώρας. Ἐν αὐτῇ ἀνερόβω τῇ χώρῃ κατήρξατο Βαγριδοῦρ ὁ β'. τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ πρὸς τὴν Μαλακίαν φαίνεται λοιπὸν, ὅτι ὁ πατὴρ τὸν ἀπέθανε, πρὶν ἢ τελειώσῃ ἡ ἐκστρατεία. Ὁ βραχὺς ὅμοιαι καὶ λακωνικὸς τρόπος, καθ' ὃν ἡ ἐκστρατεία αὕτη μνημονεύεται, ἄνευ ἀπαριθμήσεως αἰχμαλωτῶν, τῆς λείας καὶ λοιπῶν, φαίνεται ἐπιβεβαιῶν τὴν εἰκαστικὴν ταύτην οὕτω δὲ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι Βαγριδοῦρ ὁ β'. ἤρχατο εἰς πέραν τὸν ὅπυ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀρξάμενον πόλεμον. Καὶ ἐνταῦθα ἀνευρίσκωμεν

Νατιρουαδῶν ἡγεμόνα τῆς πόλεως Μιδά Βακί ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάι, πλησίον τοῦ Μιλιάρν πρὸς δυσμάς τῆς πόλεως Βατλῆς, ἐν ᾧ ἐπὶ Ἀργῆστου εἰδομέν αὐτὸν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Τάραν, Ἀντζιτηνὴν καὶ Τουρουπεράν. Ὁ Νατιρουαδῶ λοιπὸν αὐτὸς ἦν ἢ βασιλεὺς τῆς θυτικῆς Ἀρμενίας, ἴσως υἱὸς τοῦ Ἀργῆστου ἐκείνου, ἢ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας Σαρινά ἀναφέρει ὡς ἀντιπαλον αὐτοῦ. Ἐν ᾧ ὁ Βαγριδοῦρ ἄπην, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔμεινε ἔρχων ἐν Βάν' αἱ πρώται κατακτήσεις αὐτοῦ ἦσαν αἱ πόλεις Τίνας, ἡ Τίνας τοῦ Πτολεμαίου (Ε', 13 § 14), Μιδάνου, ἡδὴ Μακαρανί, Ζαβασκάν, ἡδὴ Σασοῦν εἰς τὸν ἄνω Βατανῶν σῶν, τελευταῖον δὲ ἡ ἔδρα τοῦ Νατιρουαδῶν, ἡ πόλις Ἰοσί, δηλ. Ἀρξέν, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἀρξανίης, ἡ σημερινὴ Ἀξρόν, ἡ Ἀξόρα τοῦ Πτολεμαίου (Ε', 13 § 17). Ὁ Νατιρουαδῶν ἀπεσώθη πρὸς τὴν πόλιν Μιδά, δηλαδή Ἀμίδά, τανὼν Ἀμίτ καὶ συνήθως Δικρεβίρ. Ὁ Βαγριδοῦρ ἠκολούθησεν αὐτόν, ἐπολιόρκησε καὶ κατέκτησεν αὐτήν. Τί ἐπράξεν ὅμως ὁ νικητὴς, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὸν εἰδημόνα τῆς ἱστορίας δυνάστη τις νὰ ἐνοήσῃ τοῦτο οἰκισθῆν. Ὁ Βαγριδοῦρ ὅμως αὐτὸς δὲν καταλείπει ἡμῶς εἰς ἀμυθολίαν περὶ τοῦτου λέγων ὅτι τὸν οὐτιδανὸν Νατιρουαδῶν ἐτόλμωσα, καὶ δέσμιον ἀπέστειλα εἰς τὴν πόλιν μου βραδύτερον ἐθανάτωσα αὐτόν, τὸν δὲ ἀρκυρήντα χρυσὸν αἱ ἔργον κομίσαι ἐκέλευσα εἰς Βακίαν». Ἐπειτα κατ' ἄλλοις δέκα πόλεων, ἢς κατέκτησε, καὶ εἰ μὴ δύναμαι νὰ δεῖξω αὐτὰς πάσας ἐν τῷ χάρτη τῆς Μεσοποταμίας, ἀρκεῖ ὅμως ἐκείνο, τὸ ὅτι μετὰ βραβύτητος γνωρίζομεν, νὰ μᾶς ἐκπλήξῃ εἰκότως περὶ τοῦ τοιμηροῦ τῆς ἐκστρατείας. Κατὰ τὰς αἱ πόλεις αὗται εἶναι αἱ ἔξῃ, αἱ Χαζκάν, ὅπου ὅμοιαι δὲν ἔδυνήθησαν ν' ἀνεύρω, β'. Γασουκάν, καὶ σήμερον σμεδῶν οὕτως ὀνομαζομένη Τελλ Γασουράν, πρὸς τὰ μεσημβριονοτικὰ τοῦ Δικρεβίρ. Τὴν Χαζκάν λοιπὸν πρέπει ν' ἀνακηρύξωμεν μετὰ τοῦ Δικρεβίρ καὶ Τελλ Γασουράν, γ'. Τουμισκί, ὁ τόπος οὗτος θεωρεῖται ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς, ὡς ὁ κόσμος σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας, καὶ νομίζω ὅτι δὲν πληρώμα ταυτίσων αὐτὸν μετὰ τῆς σημερινῆς Οὐρρα, τῆς ἀρχαίας Ἐδέσσης, δ'. Χαζκάν' ὁ τόπος οὗτος ὀνομαζέτο καὶ ἐπὶ Ἀβραάμ ἡδὴ Χαρὰν (Γεν. Α' 11.31), οὕτω δὲ ὀνομαζέται καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡ πόλις αὕτη εἶναι διὰ τὴν ἕρτα του Κράσους περιήρημος (CITRA) ε'. Μαίνου. σ'. Ἀρσοῦ ὀνομαζέτο οὕτως αἱ τόποι, φαίνεται ὅτι, ἐκείντοι

πλησίον ἀλλήλων, διότι Ἰσίδωρος ὁ Χαρχακηνὸς ἐνομάζει Μανουσέρρα Ἀνορθή, ὡς φρούριον καὶ πηγὴν, τὰ ὅποια κατὰ τὰς δεδομένας ἀπιστάσεις πρέπει νὰ ζητήσωμεν πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἐδέσσης, καὶ μεσημβρινοδυτικῶς τῆς Χαρά, ἐπὶ τῆς ἀπὸ Χαράν πρὸς τὸν Εὐφράτην ὁδοῦ. ζ'.) Ἐφραζμένον ὄνομα, οὗ τινος ὅμως οὐδεμίαν τιμῶν νὰ δώσω ἐξηγήσῃν ἀναγινώσκεται Ku . . . . dikouira. κ'.) ὄνομα δι' ἰδιογράμματος παριστάμενον «ἡ πύλη τοῦ στρατοῦ», πιθανῶς ἡ Θαψάκος, ὁ συνήθης τόπος τῆς μεταβάσεως διὰ τοῦ Εὐφράτου κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους. Ἡ θέσις τῆς Θαψάκου ταύτης ἦτο ἐπὶ πολλὸν χρόνον γεωγραφικὸν αἰνίγμα, ὡπερ ὅμως ἐλύθη ὑπὸ τῆς θυγατρῆς μου. Ἀὕτη ταξιδεύουσα ἀπὸ Χαλεπίου εἰς Δεῖρ εὗρε κατὰ μῆκος τοῦ Εὐφράτου εἰς τὴν καμπὴν αὐτοῦ ἀπὸ νότου πρὸς ἀνατολὰς, ἐκεῖ ὅπου οἱ χάρται ἐχρῶσι τὸ ὄνομα Σεῖχ Ὀμερ, τόπον μεταβάσεως, πῆρον ἐνομαζόμενον καὶ νῦν ἐστὶ «Δεῖλι», ἀκριβῶς σχεδὸν ὡς οὗτος ἐνομαζέσκει ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ Θωραά (Βασ. Γ', 4, 24), τὸ ὄνομα τοῦ τόπου δὲν εἶναι Σεῖχ Ὀμερ, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Σεῖχου, ὅστις εἰς τοὺς χρόνους τοῦ συναγματοῦ (Chesney (Σέσνεϊ) ἦτον ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐκεῖ Βεδουϊνῶν νομάδων. Ὁ Ἀλέξανδρος ἦν βασιλεὺς ὁ τελευταῖος κατακτητῆς ὁ παρευθεὶς τὴν ὁδὸν ταύτην βραχυότερον ἐπὶ τῶν Σελευκιδῶν ἀντικατέστησεν αὐτὸ τὸ βραχυότερον κείμενον Ζεῖγμα, ἧδη Μπιρετζί. θ'.) Ἀγκουρατζί ἠδυνάμειθα νὰ μεταφράσωμεν τοῦτο «Ἀραβικὴ Ἀγκυραν,» ἀλλὰ συγχύζομαι πλέον ἐπὶ τοῦ χάρτου. Ὅπωςδὴ ποτε ἐκ τῆς μέγρι τοῦδε διευθύνσεως τῆς ἐκστρατειᾶς βλέπομεν, ὅτι ὁ Βαγριδὸς εἶχε περιποῦν τοὺς αὐτοὺς σκοποὺς, οὗς πρὸ αὐτοῦ ὁ Σαλμανασὺρ καὶ ὁ Σαναχειρμή μετ' αὐτοῦς δε ὁ Νάουροδονόσωρ καὶ ὁ Κύρος, διανοεῖτο δὴλον ὅτι νὰ κατακτήσῃ τὴν Συρίαν, τὴν Φοινικὴν καὶ τὴν Παλαιστίνην. Ἐνεκα τῆς θαυμασίας ἐπιμονῆς, μεθ' ἧς ἐν τῇ Ἀνατολῇ διατηροῦσι τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα, ἠδυνάμην νὰ θεωρήσω τὴν Ἀγκουρα Ταζί εἴτε Κραζ, εἴτε Κριετῆν, ἀμρότερα κείμενα ἐπὶ τῆς ἀπὸ Δαμασκοῦ πρὸς τὴν Παλμύραν ὁδοῦ ἢ Κριετῆν, εἶναι ὅπωςδὴ ποτε πανάρχαιος τόπος ὁ Βελადόριος ἀμφέρει ἐν τῇ βιβλίῳ αὐτοῦ τῶν κατακτήσεων (σ. 112 ἐκδ. de Gouje Leyden 1866), ὅτι ὁ Χαλιδ ὁδεύων ἀπὸ τῆς Βαβυλωνίας πρὸς τὴν κοίτην Συρίαν διήλθε διὰ τοῦ τόπου τούτου ὁ τόπος λοιπὸν οὗτος ὑπῆρξε πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἰσλαμισμού καὶ ἐγὼ εὗρον ἐκεῖ ἐ-

πιγραφὰς ἀρχαίας ἐξ ἐποχῆς, καθ' ἣν καὶ ὁ χριστιανισμὸς ἐκεῖ ἀκόμη δὲν ὑπῆρχεν. Ἡ Κραζ, εἰ καὶ δὲν εὗρον ἀρχαῖα μνημεῖα, εἶναι ὅμως πανάρχαιος τόπος. Ἐν τούτοις νομίζω δι' ἄλλους λόγους, ὅτι ἡ Ἀγκουρα Ταζί τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς εἶναι ἡ σημερινὴ Κριετῆν. ι'.) Μιλουάνι τὸν τόπον τούτων δὲν δύνάμει ποσῶς ν' ἀποδείξω.

Ὁ κατάλογος διακόπτεται ἐνταῦθα, μηδενὸς λόγου περὶ οἰκισθῆτος λαῖκας τῆς νίκης γενόμενος. Ἐν τῷ κειμένῳ προσορτάται ἀμέσως ἐπιτάκσις πρὸς τὴν Ἀνατίαν, ἐστὶ δὲ ἡ εἰδήσις, ὅτι ὁ Βαγριδὸς ἀνήγειρε τὸ μνημεῖον, ὃ ἤδη ἠρμυνοσάμενον φαίνεται λοιπὸν, ὅτι ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ αὐτοῦ ταύτῃ ἐθάρσεν μέχρι τοῦ Ἀγκουρα Ταζί, καὶ ὅτι ἐνικήθη ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν Σύρων τῆς Δαμασκοῦ, καὶ ὄφειλε νὰ ἐπιστρέψῃ ἄνευ αἰγματοπισθέντων ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδιῶν, καὶ ἄνευ ληστευθέντων ἵππων, βρωῶν καὶ προβάτων, ἐπιφρίσεται, οἱ Ταζοί, δηλ. οἱ Βεδουῖνοι Ἀραβες μετέβησαν αὐτὸ τὸν δρόμον διὰ τῆς Θαψάκου, οὗτος δὲ ὄφειλε ν' ἀποσυρθῆ πρὸς δυσμὰς τοῦ Εὐφράτου, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τῶν ἀρίστον εἰς Μαλατίαν, ἧτις πιθανῶς εἶναι ἢ ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἐπιγραφῇ τελευταῖον ἀναγραφέντῃ Μιλουάνι. Μετὰ ταῦτα ὁ Βαγριδὸς ἐπαρμήσεν δευτέρην ἐκστρατείαν, διαιρουμένην εἰς τρία μέρη πρῶτον κατέκτησε τὴν ἐπαρχίαν Βαρουατηνῆν, ἀνήκουσαν εἰς τὸ Βαβυλωνιακὸν κράτος, ἧς τὴν ἀκριβῆ θέσιν δὲν δύνάμει νὰ εἰροῦ. Ἐκ τῶν συνδυασμῶν τῶν μερῶντων εἰραγεται, ὅτι δὲν πιθανῶς πολὺ παρεχόμενος αὐτὴν περιποῦν τὴν αὐτὴν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀδιαθηνῇ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Νινευί. Ἐκεῖθεν ἐξεστράτευσεν πρὸς τὰ βουρηνιατικὰ διὰ τῆς γῶρας τῶν Κούρδων, ταῦν Ἰρβαυῖν, ὅπου ὑπέταξε διαφόρους ἀρχηγούς. ὅλοι σχεδὸν οἱ τόποι, οὗς ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ταύτῃ κατέκτησε, φαίνονται ἤδη ἐπὶ τοῦ χάρτου τελευταίου παρεδόθη εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ νικητοῦ ἢ πόλις Βουβινδανῆ, ἢ σημερινῆ Βούβου, πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ὀροῦμα. Καὶ τὴν μὲν δυσμένειαν αὐτοῦ οἱ ἡττηθέντες ἠσθάνθησαν πληρέστατα, παρεκκλῶνται δὲ, ὡς καὶ ἐν τῇ κατακτήσει τῆς Βαρουατηνῆς, κατὰ μέρος τῶν πορφυροθέντων ναῶν καὶ ἀνακτόρων, τῶν φουροθέντων ἐχθρῶν, τῶν εἰς αἰγματοπισθέντων ἀπυρῆντων ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδιῶν, τῶν ληστευθέντων βρωῶν καὶ προβάτων. Τὸ τρίτον μέρος τῆς ἐκστρατείας φέρει ἡμᾶς εἰς τὰς πέριξ τῆς λίμνης Ὀροῦμα, τελευταῖα δὲ εἰς τὴν κατακτίσιν τῆς γῶρας Ὀρμυβιδίαν, προφανῶς τῆς γῶρας ἐκεῖνης, ἧς ἡ

πρωτεύουσα και νῦν ἐτι ὀνομάζεται Ὁροῦμια παρὰ τὴν ὀμώνυμον λίμνην. Μετὰ ταῦτα ἐν τῇ ἐκθέσει ἔπεται ἀνακεφαλαιώσως κατὰ λέξιν ἔχουσα ὧδε. «Τὴν δὲ τὴν λείαν ἔλαθον ἐν τρισὶ χώραις· ἀπέκτεινα 12735 ἄνδρας, ἤχμαλώτισα 46600 γυναῖκας, καὶ 12000 παιδιὰ, ἤραπαα δὲ 2500 ἵππους, 23334 βόας καὶ 58, 100 πρόβατα» ἢ αὕτη ἐπιγραφὴ διδάσκει ἡμᾶς τελευταίον, ὅτι ὁ Βαγριδοῦρ μετεξερίσθη μέρος τῆς λείας εἰς οἰκοδομὴν ἔργων πρὸς τιμὴν τῆς Ἀνατίδος, ἐκ δὲ τῆς ἑτέρας ἐπιγραφῆς μηχανόνομεν, ὅτι ἐκ τῆς λείας ταύτης ἐπίσης ἀνήγειρε δύο στήλας εἰς τιμὴν τῆς Ἀνατίδος καὶ τοῦ Τιάσπα.

Διὰ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων περαινέται τὸ ὕλικόν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Βακτριᾶς· τὸ ἔργον, ὕπερ διεννοοῦντο νὰ πράξουσιν ὁ Ἀργήστας καὶ Βαγριδοῦρ ὁ β'. ἐν τόχαις τῆς Ἀνατολῆς, διεκρίθη αἰριδιῶς ὑπὸ ἑτέρου κατακτητοῦ. Ὁ Κύρος μετὰ τῶν Περσῶν αὐτοῦ κατέστρεψεν ὅλα τὰ κράτη ἀπὸ τῆς Μυθίας μέχρι τῆς Λυδίας παρὰ τὴν Μεσόγειον. Δαρεῖος δὲ ὁ α'. ἠρίθμει τὴν Ἀρμενίαν ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ὑποκειμέναις ἐπαρχίαις.

Παρὰ τῷ χωρίῳ Ἀταμχάν ἐπὶ ἐνὸς ὑψώματος παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην τῆς λίμνης τοῦ Ἐριθάν, Ἀρμενίως τις ταξιδεύων εὑρε μίαν ἐπιγραφὴν, ἣς ἔδοκε μοι ἀντιγράψω αὕτη ἦν τοῦ αὐτοῦ συστήματος τῆς σφραγιστοῦς γραφῆς, ἣς καὶ τὰ προηγούμενα. οὐδερῖαν ὅμως ἔχει σχέσηιν μετὰ τοῦ κράτους τῆς Βακτρίας, φαίνεται μάλλον, ὅτι αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἕτερον ἀνεξάρτητον κράτος· ὁ ἀρχηγὸς ὀνομάζεται ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἐπιγραφῇ Ἰτουθάρ, υἱὸς τοῦ Κουπίς· καὶ ὅμως ἡ δευτέρη συλλαβὴ τοῦ κυρίου ὀνόματος δὲν εἶναι ἀκριβῶς βεβιαία. Περὶ τοῦ βασιλικοῦ τίτλου οὐδὲν ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ κειμένῳ· ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι προφανῶς ἀτελής, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ λέγομεν. Ἐξήχθημεν ὅμως ἐξ αὐτοῦ, ὅτι ὁ Ἰτουθάρ κατέκτησε τὴν πόλιν Παρταχά, νῦν Παρταβ, παρὰ τοῖς Ἀρψι Βαρδαχά, ἐν τῇ Ἀρμενικῇ ἐπαρχίᾳ Ὅστι, παρὰ τὸν Τερτέρ, παραποτάμιον τοῦ Κούρ, τὴν δὲ βασιλεῖα αὐτοῦ Ζιμαθὰβ υἱὸν τοῦ Λουϊκούν, μετὰ τῶν δύο γυναίκων αὐτοῦ ἤχμαλώτισεν. Ἀπὸ τῶν Ἰσπανίων μέχρι τοῦ Βαγριδοῦρ β'. ὁ βασιλικὸς τίτλος εἶχεν ὧδε «Δ. υἱὸς τοῦ Δ ἰσχυρὸς βασιλεὺς, εὐμενὴς βασιλεὺς, βασιλεὺς τῆς Βακτριᾶς καὶ τῆς λαμπρῆς πόλεως Τοῦσπα». Μόνον ἐν τοῖς ἐσχάτοις χρόνοις Βαγριδοῦρ ὁ β'. ἐπήνεργε μικρὰν τινα τροποποίησιν ἀποκαλῶν αὐτὸν ὧδε· «Βαγριδοῦρ υἱὸς τοῦ Ἀργήστου, ἰσχυ-

ρὸς βασιλεὺς, εὐμενὴς βασιλεὺς, ὁ βασιλεὺς τῆς Βακτριᾶς καὶ ὁ Κῆριος τῆς λαμπρῆς πόλεως Τοῦσπα», ἢ λέξις, ἢ μετέφρασα ἐνταῦθα «κύριος», ἐν τῷ πρωτοτύπῳ λέγεται Χουτιβί· ταῦτὸν ἀκριβῶς τῷ τίτλῳ, ἔν ἀπὸ ἑπτὰ ἐτῶν σέβει ὁ νῦν ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου «Χιδίβ», σημαῖνον Περσίτι «ἄρχοντα, κάτογον, κύριον».

Δικαίως ἤθελεν ἐρωτήσθαι ὁ ἀναγνώστης, ἐὰν ὅλα ταῦτα εἶναι νῆα πράγματα, νῆα ἱστορία, περὶ ἧς ὁ κόσμος οὐδὲν μέχρι τοῦδε ἐγίνωσκε, καὶ περὶ ὧν ἐν οὐδενὶ ἱστορικῷ συγγράμματι τῶν ἀρχαιωτάτων χρόνων ἀναφέρεται τι, οὕτω δὲ μεγάλως ἤθελε τις ἀμφιβάλλει. Ἀποκρίνομαι, ὅτι ἕκαστος τῶν ἀναγνωστῶν μου δύναται νὰ εὖρη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ τὴν διεβεβιασμένην παντὸς ὅτι ἀνέγνων ἐν τοῖς μυθμείοις ἐκείνοις. Εἰς τῶν συγγράμμων τοῦ βασιλεῶς Βαγριδοῦρ β', ὁ προσήτης Ἰεζεκίηλ, παρέσχεν ἡμῖν ἐν τῷ κεφαλαίῳ 38 καὶ 39 φανερὰν περιγραφὴν τῶν δρώσεων τῶν κατακτητῶν τούτων, καὶ μάλιστα ἀφηγεῖται τὴν ἐκστρατεῖαν τοῦ Βαγριδοῦρ εἰς τὴν Ἐδουσαν, Χαρὰν καὶ Πέραν τοῦ Εὐφράτου πρὸς τὴν Συρίαν. Δὲν λέγεται μὲν αὐτοῦ Βαγριδοῦρ βασιλεὺς τῆς Βακτριᾶς, ἀλλὰ Γῶγ ἐν τῇ χώρᾳ Μαγῶγ, ὁ ὑπέρτατος κύριος τοῦ Μεσῆχ καὶ Θουβάλ. Μαγῶγ σημαίνει ἐν τῷ πινάκι τῶν ἔθνων τῆς Γενέσεως τὴν Ἀρμενίαν, ὡς καὶ νεώτεροι ἔρουσι ἀναντιρρήτως κατέστησαν. Θούγχα ἢ μάλλον Θούργουα, ὕπερ ἐθεώρουν μέχρι τοῦδε ὡς τὸ Ἀρμενικὸν ἔθνος, ἄλλοι μάλλον τὰ Τουρκοταρταρικά ἔθνη· τὸ ὄνομα Γῶγ καὶ Μαγῶγ φαίνεται καὶ νῦν ἐτι ποικιλιώτερον ἐν τῷ χάρτῃ τῆς Ἀρμενίας. Μεσῆχ καὶ Θουβάλ εἶναι ὡς γνωστὸν οἱ Μοσχοὶ καὶ Τιδαρινοὶ τῆς ἀρχαιότητος, δηλ. οἱ κάτοικοι τῶν νοτιοανατολικῶν περσικῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ἀναγρόμενοι λοιπὸν ἐνταῦθα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰεζεκίηλ λεγόμενα.

Τὰδε λέγει Κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σε Γῶγ καὶ ἄρχοντα Ἰούσ, Μοσῶχ, καὶ Θουβάλ, καὶ περιστρέψω σε, καὶ δώσω χαλκὸν εἰς τὰς σιαγόνας σου, καὶ συναξῶ σε, καὶ πάσαν τὴν δύναμίν σου, ἵππους καὶ ἵππους ἐνδεδυμένους ὄωρακας πάντας συναγωγῆ πολλῆ, πέλτας καὶ περιεφραχίας καὶ μαχητῶν, πάντες αὐτοὶ ἔχοντες, Πέρσαι καὶ Αἰθίοπες, καὶ Αἰθῶες, καὶ Αὐδοί· πάντες ἐν περιεφραχαῖς καὶ πέλταις, Γομέρ, καὶ πάντες οἱ περὶ αὐτόν, οἶκος τοῦ Θεργχαχά, ἀπ' ἐσχάτου βορέα, καὶ πάντες οἱ περὶ αὐτόν καὶ ἔβη πολλὰ μετὰ σοῦ. Ἐτοιμάσθητε, καὶ ἐτοίμασον σεαυτὸν σύ, καὶ πᾶσα ἡ συν-

αγωγή σου, ἡ συνηγμένη μετὰ σοῦ, καὶ ἔση μοι εἰς προφυλακὴν. Ἄρ' ἡμερῶν πλείονων ἐτοιμασθήσεται, καὶ ἐπ' ἐσχάτου ἐτῶν ἐλεύσεται, καὶ ἦξει εἰς τὴν γῆν τὴν ἀπεστραμμένην ἀπὸ μαχαίρας, συνηγμένην ἀπὸ ἔθνων πολλῶν ἐπὶ γῆν Ἰσραὴλ, ἣ ἐγενήθη ἔρημος δι' ὄλου, καὶ οὗτος ἐξ ἔθνων ἐξελέληυθε, καὶ κατοικήσουσιν ἐπ' εἰρήνης ἄπαντες. Καὶ ἀναθήσῃ ὡς ὑετός, καὶ ἦξει ὡς νεφέλη κατακαλύψαι γῆν, καὶ ἔση σὺ καὶ πάντες οἱ περὶ σέ, καὶ ἔθνη πολλὰ μετὰ σοῦ. Τάδε λέγει Κύριος, Κύριος· καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἀναθήσεται ῥήματα ἐπὶ τὴν καρδίαν σου, καὶ λογιῆ λογισμοὺς πονηροῦς, καὶ ἐρεῖ· ἀναθήσομαι ἐπὶ γῆν ἀπεβριμμένην, ἦξω ἐπὶ ἠγοῦχάζοντας ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ οἰκοῦντας ἐπ' εἰρήνης, πάντας κατακούντας γῆν, ἐν ἣ οὐχ ὑπάρχει πειγος, οὐδὲ μοχλοί, καὶ θύραι οὐκ εἰσὶν αὐτοῖς, προνομεῦσαι προνομὴν, καὶ σῦλα σκυλεύσαι, τοῦ ἐπιστρέψαι χεῖράς μου εἰς τὴν ἠρνωμένην, ἣ κατωκίσθη, καὶ ἐπὶ ἔθνος συνηγμένον ἀπὸ ἔθνων πολλῶν, πεποικῶτας κτήσεις, κατοικούντας ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς. Σαββά, καὶ Δαυιδάν, καὶ ἔμποροι Καρχηδόνοι, καὶ πᾶσαι αἱ κῶμαι αὐτῶν ἐροῦσὶ σοί· εἰς προνομὴν τοῦ προνομεῦσαι σὺ ἔρη, καὶ σκυλεύσαι σῦλα, συνηγάγεις συναγωγήν σου λαθεῖν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἀπενέγκασθαι κτήσιν τοῦ σκυλεύσαι σῦλα.»

Αὐτόθι 18—23. «Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐν ἡμέρᾳ, ἣ ἂν ἔλθῃ Γῶγ ἐπὶ τὴν γῆν Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος, Κύριος, ἀναθήσεται ὁ θυμὸς μου, καὶ ὀζυλός μου, ἐν πυρὶ τῆς ὀργῆς μου ἐλάλησα. Εἰ μὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται σεισμὸς μέγας ἐπὶ γῆς Ἰσραὴλ, καὶ σεισθήσονται ἀπὸ προσώπου Κυρίου οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ θηρία τοῦ πεδίου, καὶ πάντα τὰ ἔρπαια τὰ ἔρποντα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι αἱ ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς· καὶ βραχθήσεται τὰ ἔρη, καὶ πσοῦνται αἱ φάραγγες, καὶ πᾶν τείχος ἐπὶ τὴν γῆν πσοῖται. Καὶ καλέσω ἐπ' αὐτὸ καὶ πᾶν ῥόθον, λέγει Κύριος· μάχιρα ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἔσται. Καὶ κρινῶ αὐτὴν θανάτῳ, καὶ αἵματι, καὶ ὑετῷ κατακλύζοντι, καὶ λίθοις χαλάξῃς, καὶ πῦρ καὶ θεῖον βεῖξω ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ἔθνη πολλὰ μετ' αὐτοῦ. Καὶ μεγαλυνοθήσομαι, καὶ ἀγασθήσομαι, καὶ ἐνδοξασθήσομαι, καὶ γνωσθήσομαι ἐναντίων ἔθνων πολλῶν, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος.»

Κεφ. ΑΘ'. 4 — 6. «Τάδε λέγει Κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σέ Γῶγ ἄρχοντα ῥώς, Μεσόχ, καὶ

Θοβέλ. Καὶ συναῶ σε, καὶ καθοδηγήσω σε, καὶ ἀναβίθω σε ἐπ' ἐσχάτου τοῦ Βορῆα, καὶ ἀνάξω σε ἐπὶ τὰ ἔρη τῷ Ἰσραὴλ. Καὶ ἀπολώ τὸ τόξον σου ἀπὸ τῆς χειρὸς σου τῆς ἀριστερᾶς, καὶ τὰ τοξοῦματά σου ἀπὸ τῆς χειρὸς σου τῆς δεξιᾶς, καὶ καταβάλω σε Ἐπὶ τὰ ἔρη τὰ Ἰσραὴλ, καὶ πεσῇ σὺ καὶ πάντες οἱ περὶ σέ, καὶ τὰ ἔθνη τὰ μετὰ σοῦ δοθήσονται εἰς πλήθη ὄρνεων, παντὶ πετεινῷ, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ πεδίου δέδωκά σε καταβρωθήναι. Ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδίου πεσῇ, ἐπὶ ἐγὼ ἐλάλησα, λέγει Κύριος. Καὶ ἀποστελῶ πῦρ ἐπὶ Γῶγ, καὶ κατοικηθήσονται αἱ νῆσοι ἐπ' εἰρήνης, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος». Αὐτόθι 9 — 16. «Καὶ ἐξελεύσονται οἱ κατοικούντες τὰς πόλεις Ἰσραὴλ, καὶ κούσουσιν ἐν τοῖς ὕπλοις, πέλταις καὶ κοντοῖς, καὶ τόξοις καὶ τοξοῦμασι, καὶ ῥάβδοις χειρῶν καὶ λόγχαις, καὶ κούσουσιν ἐν αὐτοῖς· πῦρ ἐπὶ τὰ ἔρη, καὶ οὐ μὴ λάθωσι· ζύλα ἐκ τοῦ πεδίου, οὐδὲ μὴ κώψωσιν ἐκ τῶν δρυμῶν, ἀλλ' ἡ τὰ ὄπλα κατακούσουσι πυρὶ· αἱ προνομεῦσαι τοὺς προνομεύσαντας αὐτούς, καὶ σκυλεύσουσι τοὺς σκυλεύσαντας αὐτούς, λέγει Κύριος· καὶ ἔσται, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δώσω τῷ Γῶγ τύπον ὀνομαστόν, νημησίον ἐν Ἰσραὴλ, τὸ πολυάνδριον τῶν ἐπειθόντων πρὸς τὴν θαλάσσην, καὶ περιοικοδομήσουσι τὸ περιστόμιον τῆς φάραγγος, καὶ κατορύξουσιν ἐκεῖ τὸν Γῶγ καὶ πᾶν τὸ πλῆθος αὐτοῦ, καὶ κληθήσεται τότε τὸ πολυάνδριον τοῦ Γῶγ. Καὶ κατορύξουσιν αὐτοὺς οἵκος τοῦ Ἰσραὴλ, ἵνα καθαρισθῇ ἡ γῆ ἐν ἔπτμηθῃ. Καὶ κατορύξουσιν αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς, καὶ ἔσται αὐτοῖς ὀνομαστόν, ἣ ἡμέρᾳ ἐδοξάσθη, λέγει Κύριος. Καὶ ἄνδρας διὰ παντὸς διασεύουσι ἐπιπορευομένους τὴν γῆν, θάψαι τοὺς καταλελειμμένους ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, καθαρῖσαι αὐτὴν μετὰ τὴν ἔπτμηθῃ, καὶ ἐκχτήσουσιν. Καὶ πᾶς ὁ διαπορευόμενος τὴν γῆν, καὶ ἰδὼν ὅστων ἀνθρώπου, οἰκοδομήσει παρ' αὐτῷ σημεῖον, ἕως ὅτου θάψωσιν αὐτὸ οἱ θάπτοντες εἰς γαλὶ τὸ πολυάνδριον τοῦ Γῶγ. Καὶ γὰρ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Πολυάνδριον, καὶ καθαρῖσθήσεται ἡ γῆ.» (α).

Ἐνημηθῆναι ἔδη πρότερον, ὅτι τὸ ἄρμενικὸν πᾶνθρον εἶναι πλουσιώτατον, καὶ ὅτι μίαν τῶν ἐπιγραφῶν εἶναι κατὰ τοῦτο ἀληθὲς μεταλίθειον. Ἡ κυρία ἐθνικὴ θεότης ὄλας τῆς Ἀρμενίας ἦν ἡ

(α) Σημ. Σουτ. Ἐπιτρ. Ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ ἡ παρικοπή τοῦ Ἰεζεκίηλ ἐτέθη κατὰ τοὺς 0'.

Ἀναίτις, ἀντιστοιχοῦσα τῷ Διὶ τῶν Ἑλλήνων, τῷ Jupiter τῶν Ῥωμαίων, τῷ Βοδῶν τῶν Βερσίων ἔθνων, τῷ Ὁρουαζῆ τῶν Περσῶν. Ἐν ἐκείνῃ τῶν ὄψ' ἐμοῦ συλλεγεῖσθαι καὶ ἐρευνηθεῖσθαι ὅσο ἐπιγραφῶν γίνεται ἐπιτάλαις πρὸς τὴν Ἀναίτιν. Τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἐπακλουθῆναι ἐν Ἑλλάδι καὶ τῷ Λατίῳ καὶ ἐν τισὶ Χριστιανικαῖς ἐκκλησίαις ὡς ἴδῃα δὴ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις ὑπάρχει Ζεὺς Ὀλύμπιος, Ζεὺς Καπιτωλῖνος, Ἄρτεμις Ἑρῆσι καὶ Ταυρικῇ, Ἀρσδίτη Ὀβρακίη, παρὰ δὲ τοῖς Χριστιανοῖς Παναγία τῶν Βλαχευσῶν, τοῦ Ἀρετοῦ, S. M. Maria Draperis, ἅγιος Ἰακώβος τῆς Κομποστόλλης, καὶ ἐρεξῆς, οὕτω καὶ αἱ ἡμέτεραι ἐπιγραφαὶ περιέχουσιν Ἀναίτιν τοῦ Ἄνι, Ἀναίτιν ὁρασηνῶρον, Ἀναίτιν εὐμενῆ, Ἀναίτιν συγχωροῦσαν, Ἀναίτιν τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐρεξῆς. Εἶναι ἤδη πρὸ πολλοῦ γνωστόν, ὅτι ἡ Ἀναίτις τῶν Περσῶν καὶ Ἀρμενίων ἀντιστοιχεῖ κατὰ τὰ πλείστα τῇ Ἀρτέμιδι τῶν Ἑλλήνων ἢ λατρεία τῆς θεότητος ταύτης φαίνεται ὅμοιος ἀρχῆθεν πεγασασα ἐκ τῶν Τουρκανῶν λαῶν, βραδύτερον δὲ ἐπὶ τῶν Ἀχμενιδῶν ἔδειξε μίζης καὶ ἐν Περσίᾳ. Ἐξ ἐναντίας δὲ ἐν Ἀρμενίᾳ, ὅπου ἡ ἐπιβροχὴ τοῦ Τουρκῆ πολὺ ἀρχαιότερον δεικνύεται, εὐρίσκωμεν τὴν λατρείαν αὐτῆς σχετικῶς πολὺ ἀρχαιότερον. Συμπερινοῦντες ἐκ τῶν Τουρκανικῶν στοιχείων τοῦ ἔθνους εὐρίσκωμεν, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἤθελε σημαίνει ἀπλῶς «θεὸν τῆς Σελήνης.»

Εὐρίσκωμεν ἐπὶ ἐν Ἀρμενίᾳ, ὡς ἐν Περσίᾳ καὶ Ἑλλάδι, ὅς ἀρχαίην θεότητα μίαν Γριάδα, δῆλα δὴ τὴν Ἀναίτιν, τὴν Τιάσπην, καὶ Πάρ. Ὁ Τιάσπης φαίνεται, κατὰ τινὰς βεβιαίως λίαν ἀσθενεῖς ἐνδείξεις, ἀντικαθιστῆς τρόπον τινὰ τὴν Ἀρην τῶν Ἑλλήνων, ἔχον σὺναμα καὶ χαρκτηριστικὰ τινὰ τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὸ ὄνομα ἀντικαθίσταται τὴν Ἀρμενικὴν τῶν Περσικῶν *Tiaspis*, τοῦ παρ' Ἡροδότῳ *Ζ', 11* Τιάσπην υἱοῦ τοῦ Ἀχμενέως, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ *θεοπέτη* ἐν χωρίῳ τινὶ οὐχὶ βεβιαίως λίαν σαφεῖ λέγεται ἡ Ἀναίτις σὺναμα τοῦ Τιάσπης, διὸ διακρίνεται ὡσαυθὺς τῆς παρθενικῆς Ἀρτέμιδος τῶν Ἑλλήνων. Ἡ τρίτη θεότης τῆς Ἀρμενικῆς, τριάδος εἶναι Πάρ τὸ ὄνομα σημαίνει ἐν τῇ Ἀρμενικῇ «λάμψιν, δόξαν», πλῆθος δὲ Ἀρμενικῶν καὶ Περσικῶν κυρίων ὀνομαζομένων σχηματίζονται ἐκ τούτου, π. χ. Φαρνάκης, Φαρνάβιζος, Φαρναμίαν, Φαρνέρος, Τισσαρέρνης, Ὀλοφέρης καὶ ἕτερα, ὅπου βεβιαίως φαίνεται σημαίνει τὴν μεγάλην ὑπόκληρον, ἢ παρὰ τοῖς κατοικοῖς τῶν χωρίων τούτων ἀπῆλκον

καὶ ἡμέτεροι ἐπιγραφῆαι ὅμοιος οὐδεμίαν τούτων διδοῦσιν ἕμιν ἐξήγησιν ὁδομαῖ ἀναφέρεται μόνος, πάντοτε δὲ μετὰ τῆς Ἀναίτιδος καὶ τοῦ Τιάσπης, ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν θεοτήτων, εἰς ἃς αἱ θυσίαι προσφέρονται, ἐπίσης δὲ ἀναφέρεται μόνος. Φαίνεται ὅτι ἀντιστοιχεῖ ἰσχυρῶς τῷ Μέρη τῶν Περσῶν καὶ τῷ Ἠλίῳ τῶν Ἑλλήνων.

Ἠλὴν τῶν τριῶν τούτων ἀνωτέρων θεοτήτων ἀναφέρονται ἐπὶ ὀνομαστικῶς 47 ἕτεραι θεότητες· ἐπειδὴ ὅμοιος ἢ Ἀρμενικῇ γλώσσᾳ δὲν διακρίνεται τὰ γένη, οὐδεμίαν δὲ ἐτέραν τούτου ἐνδείξιν ἔχομεν, οὐδὲ ὅμοιος δὲ ὄνομα καὶ νὰ δηλώσω, τίνες τῶν θεοτήτων τούτων εἶναι Ἀρμενικοῦ ἢ Ἑλληνικοῦ γένους, μόνον περὶ τῆς Ἀναίτιδος καὶ τοῦ Τιάσπης ἐσμέν βεβιαίως ἐξ ἐναντίας ὅλα σχεδὸν τὰ ὄνομα ἀνακρίνονται ἐν τοῖς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν διατηρηθεῖσι κυρίως ὀνόμασι τῶν Ἀρμενίων καὶ Περσῶν, οὕτω δὲ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ λατρεία τῶν διαφόρων τούτων θεοτήτων διήρκεσε μέχρι τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ χριστιανισμοῦ. Δύο ὅμοιος ἢ τρία ὄνομακα, εἰ καὶ τὸ κείμενον εἶναι διπλοῦν, ἀποβλέποντα ὅμοιος θεότητος κατωτέρως τάξεως, δὲν διατηρήθησαν ἐντελῶς. Ἐτι πλῆθος ἀναφέρονται θεοτήτων οὐχὶ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν ὀνομαζομένων, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἢ τῆς ἐπαρχίας ὅπου αὐταὶ ἐτιμῶντο π. χ. ἡ θεότης τῆς Ταῦσπης, ἢ θεότης τῆς πόλεως Ἀρσούνης, καὶ οὕτως ἐρεξῆς, διότι τοῦτο ἦτο παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις τῶν χρόνων ἐκείνων ἐπίσης φανερόν, ὡς εἰ ἐλέγομεν περὶ τῆς θεῆς τῆς Σάμου, τῆς Ἑρῆσου, τῶν Ἀθηνῶν, ἢς εὐκόλως ἐκαστος ἐννοεῖ, ὅτι εἶναι ἡ Ἡρα, ἢ Ἀρτεμις καὶ ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ. Δυστυχῶς ὅμοιος ἡ Ἀρμενικῇ φιλοσοφίᾳ τῶν χρόνων ἐκείνων, εἰ ποτε τοιαύτη ὑπῆρξεν, ἀπώλετο ἐντελῶς, βρεθίωμεν λοιπὸν τούτου ἔνεκα ν' ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰς βραχεῖας εἰδήσεις τῶν ἡμετέρων ἐπιγραφῶν. Τὸ μέγεθος τῶν θυσίων τῶν εἰς ἐκείστην θεότητα προσφερομένων δεικνύσιν ὅπως ὅσῃποτε ἰκανῶς τὴν σειράν, ἢν αὐταὶ κατεῖχον ἐν τῷ Πανθέῳ τῆς Ἀρμενίας, ἐλλείπει δὲ ἐτέρον εἰδήσεων παρατίθεμαι ἐντυχῆ τὸν κατάλογον ἐν τῇ ἐρεξῆς τάξει.

Τῇ τριάδι Ἀναίτιδι, Τιάσπῃ καὶ Πάρ ἐξ ἀκριβῶς.

Τῇ Ἀναίτιδι (ἀπλῶς μόνῃ) 17 βού; καὶ 34 πρόβρατα.

Τῷ Τιάσπῃ σὺζῆγῳ τῆς Ἀναίτιδος; 6 βόας καὶ 12 πρόβρατα.

Ταῖς ἔθνικαῖς θεότησι 4 βόας καὶ 18 πρόβρατα.

Τῆ θεᾶ τῆς Σελήνης 4 βόας καὶ 8 πρόβατα.

Τῆ Ἀρτουράσκη 34 πρόβατα καὶ 2 βόας.

Τῆ (ὄνομα δυσπανάγνωστον) 2 βόας καὶ 14 πρόβατα.

Τῆ Ἰνουαμάβ 17 πρόβατα.

Ἐκείνη τῶν ἀκολούθων θεοτήτων Χουτού, Οὐά, Βατί, Ζιβίπαρ, Ἀρσιμίτ, τῆ Ἀναίτιδι τῶν ἀνδρῶν, τῷ Τιάσπα τῶν ἀνδρῶν, τῆ θεότητι τοῦ Λίμα 2 βόας καὶ 4 πρόβατα.

Αἱ μέχρι τοῦδε θεότητες, αἱς μεζήζονες θυσιᾶι προσφέροντο ἢ ταῖς λοιπαῖς, εἰσὶν ἁριμῶς· 12 τῶν ἀριμῶν, ἐπειδὴ ἡ θεὰ τῆς Σελήνης εἰναι ἡ αὐτὴ τῆ Ἀναίτιδι. Αἱ 12 αὐταὶ εἰσὶν α.) Ἀναίτις, β.) Τιάσπα, γ.) Πάρ, δ.) Ἀρτουράσκα, ε.) ἐσθρακρέμων ὄνομα, ς.) Ἰνουαμάβ, ζ.) Χουτού, η.) Οὐά, θ.) Βατί, ι.) Ζιβίπαρ, ια.) Ἀρσιμίτ καὶ ιβ.) ἡ θεότης τοῦ Λίμα. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι καὶ οἱ Ἀρμένιοι εἶχον τὸ δωδεκάθεον αὐτῶν. Πλεῖστα τῶν ὀνομάτων τούτων ἀναγράφονται καὶ βραδύτερον ἐστὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν χωρῶν ἐκείνων, π. γ. τὴν Ἀρτουράσσαν ἀναμιμνήσκει τὸ ροῦριον Ἀρτουγέβρασα, ἀναφερόμενον πολλᾶκις ἐν ταῖς πρώταις τέσσεσιν μετὰ Χριστὸν ἐκατονταετηρίσιν ἡ Ἀρσιμίτ ἔχει ἀναντιφθέτῳ· ομοιότητα μετὰ τοῦ ὀνόματος Ἀρσάκις, πάππου τοῦ Δαρείου Α΄ ἡ Χουτού εἶναι προφανὴς· τὸ περὶ τοῦ Χουθά καὶ τὸ γερμανικὸν «Uoll». Οὐά εἶναι πιθανῶς ἰσοδύναμη, διὸ δὲν ἀναγνωσκαται συλλαβικῶς, ὡς συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἀσσυριακῇ σφραγισθεῖ γράφῃ, ὅπου εἶναι ταυτοσημῶν τῷ Βέλ (Βήλος) ἢ ἂν λοιπὸν πιθανῶς θεότης ἀναστοιχουμένη τῷ Βήλω τῶν Ἀσσυρίων, κατὰ δὲ ταύτην ἐποσδῆποτε θεότης ἀνωτέρας τάξεως· ἡ Λίμα εἶναι νησος· μικρὰ ἐν τῇ βορειοανατολικῇ γωνίᾳ τῆς λίμνης τοῦ Βάν, ἣτις καὶ νῦν ἐστὶ ὀνομαζέται Λίμα· αὕτη κατοικεῖται ὑπὸ τῶν ἰσίων μόνον μαγαχῶν, ἐν ἐντελεῖ ἀπομονώσει ἀπὸ τοῦ ἐπιλοιποῦ κόσμου ἐν τινι μονῇ ἀσκητικῶν βίον διαγόντων, περὶ ὧν ὁ ἐν ἀρχῇ ἤδη ἀνεκρινευθεὶς πατὴρ Νερσὴς Σαρχιζιάν ἐν τῷ ὀδοιπορικῷ αὐτοῦ τινὰ ἀνακοινῶται.*

Ἄμεως ἀκολουθεῖ ἐν τῇ σειρά ἀριμῶς θεοτήτων, εἰς ἑκάστην τῶν ὁποίων προσφέρεται θυσιᾶ ἐνός βοῦς καὶ δύο πρόβατων· τῶν θεοτήτων τούτων εἰκοσι πέντε ὀσῶν ἀναφέρονται τὰ ὀνόματ' ἀκολούθως· ἡ Ἀναίτις μετὰ 8 διαφόρων προσωνυμῶν π. γ. ἡ εὐμενής· Ἀναίτις, ἡ δρεπανηφόρος· Ἀναίτις, ἡ Ἀναίτις ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀνι, τελευταίον 12 ἐστὶ ἀνωνόμων θεοτήτων χαρακτηριζομένων μόνον διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἢ ἐπαρχίας, ἐν αἷς ἡ λα-

τρεῖα αὐτῶν ἦναι. Ἐκ τῶν ὀνομαστικῶν ἀναφερομένων θεοτήτων, ἑκάστη παρέχει ἀφορμὴν εἰς ἐρευνὰς τὰ μάλιστα ἐνδιαφερόσας, περὶ ὧν ὁμοῦς δὲν θεωρῶ ἥδη τὸν κερὸν καταλλήλουν. Ἐκ τῶν γεωγραφικῶν ὀνομάτων ὅμοια τινὰ ἐνδιαφερόσας γενικότερον. Ἐκ τοῦ Πλινίου (Hist. nat. V, 20) μαθάνομεν, ὅτι ὑπέρχεν ἐν Ἀρμενίᾳ ἐπαρχία Αἰαθίτικα, ἣτις φανερῶς ἔσχε τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ τῆς Ἀναίτιδος. Ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ καταλόγου μαθάνομεν ἐτι, ὅτι ὑπέρχε μία πόλις ὀνόματιος, ἣτις παρὰ Μωσῆ τὸ Χορνηκὸ (Ζιβίλ. Β΄, κεφ. 13) ὀνομαζέται Βοια, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐστὶ Ἐρζιγκιάν ὀνομαζομένη, ἱκανὴν σπουδαιότητα ἔχουσα ἐμπορικὴν καὶ στρατιωτικὴν· Ἐστὶ μαθάνομεν περὶ μιᾶς θεότητος τῆς πόλεως Κομάνου, ὃ ἀναμνησκαται τῷ Comana Pontica, ἣτοι Γαμενέκ παρὰ τῇ Τοκάτ, καὶ τὰ Κόμανα τῆς Καππαδοκίας, τὸ σημερινὸν Ἐλβιστάν, ἀμρότερα περιουσια κατὰ τὸν πανάρχαιον ναὸν τῆς Ἀναίτιδος καὶ τὴν ἰσχυρὰν ἱερουργίαν, ἣτις ὑπερθεῖ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ. Ἐὰν ὅμοις ἐνεσῶνται ἐνταῦθα ἀμρότερα αἱ πόλεις αὐταί, ἡ ἴσως ἄλλη τις ἐστὶ ὀνόματιος, δὲν τολμῶ νὰ διαβεβαιώσω νομίζω μαλλον, ὅτι τὸ ὄνομα Κόμανα εἶναι κοινὸν εἰς πολλὰς πόλεις, καὶ ἐτι ἴσως τὸ ὄνομα τούτου δευτέρως θερακευτικὸν τι αἰτίων· οὕτως εἶναι, ὡς γνωστὸν, καὶ τὴν σήμερον ἐστὶ ἡ Κομα τὰ μάλιστα ἀγία πόλις ἐν Περσίᾳ, ὅπου πλείονας τῶν 444 ἱερῶν ἀναπαύονται πληθύν τῆς Φατμά ἀδελφῆς τοῦ Ἰμάμου Ἀλῆ Ἰτζῆ. Ἐπιναλλοχθέντα λοιπὸν καὶ ἐνταῦθα ὅ, τι εἶναι συνηθέρον ἐν τῇ μικρῇ Ἀσίᾳ καὶ Ῥωμέλῃ, ἐστὶ δηλ. ἐποινδῆποτε ἱερὸν τῆς μητρὸς τῶν θεῶν ἐγένετο βραδύτερον ἀγίασμα τῆς θεομήτορος· τὸ ἱερὸν τῆς Ἀναίτιδος ἐγένετο παρὰ τῆς Μωαμεθανῶς ἱερῶν τῆς Φατμάς, οἱ δὲ ἱερεῖς τῆς Ἀναίτιδος μεταβάλλονται εἰς ἱμαμάς. Ἡερολάτρες τις ὀνόματι Βεστάν, δολοφονήσας τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, τὸν βασιλέα Ὀσμάνζ δ΄. τῆς Περσίης τῷ 591 μ. Χ., καὶ βραδύτερον κατὰ τοῦ οἴου αὐτοῦ ἐπαναστατήσας, ἐτάρην ἐν τῇ πόλει Σαρχζὸδ, ὃ δὲ τάφος αὐτοῦ τιμάται καὶ τὴν σήμερον ἐστὶ, ὡς τὸ μνημεῖον ἐνός ἐρσοδόξου Μωαμεθανοῦ Βεστάν Μίρζα καλουμένου.

Ἡεροδόξος ἀναφέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ καὶ ἄσῃα τις εἰς τὴν θεότητα «τῆς πολεμίας χάρας»· διατὶ ἔχει· βεβαιώσιν ὅτι οἱ ἐκεῖ πλεοῖον κατοικοῦντες Γεζίται προσεύχονται τῷ διαβόλῳ. Πιθανῶς ὅμοις ἐν πολέμῳ ἡ θεότης τῆς πολεμίας χάρας δωροδοκούμενη δι'

ἐνός βούς καὶ δύο προβάτων παρήτει τοὺς προστατευμένους αὐτῆς ἐν δὲ ἡ δωροδοκίᾳ δὲν ἐπετύγγανεν. οὐδὲν ἐσάμεινον ἀλλήως εἰς βούς; καὶ δύο πρόβατα, ὅπου τοσαῦτα ἑκατοντάδες προβάτων καὶ βούων ἐσφράζοντο.

Εἰς ἐτέρας θεότητας προσφέρονται ὀλιγώτεροι εἰς θεοσίαι, δηλ. ἡμίσις βούς καὶ ἐν πρόβατον, ἢ μόνον ἡμίσις βούς, ἢ τελευταίαν ἐν πρόβατον εἰς τὴν τελευταίαν βελτίως τὴν κατωτάτην τάξιν ἀνέκουσιν ἐξ ὀνόματα, ἐν οἷς καὶ εἰς τις Ἀρῆα. Οἱ Ἀρμένιοι ἱστορικοὶ ἀναφέρουσι ἡμῖν ῥωμανικοτάτην τινὰ ἱστορίαν Ἀρῆα τοῦ Καλοῦ, βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, πρὸς ἃν ἡ Σεμίραμις, ἡ ἰσχυρὰ βασίλισσα τῆς Ἀσσυρίας, εἶχε φλογερὸν ἔρωτα, καὶ πρὸς ἃν προσήνεγκε τὴν χεῖρα αὐτῆς, τὴν καρδίαν, τὸν θρόνον καὶ τὸ βασιλείον τῆς πάντα ὅμως ἀπέκρουσεν ὁ Ἀρῆας ὁ Καλός, ἐρ' ᾧ ὀργισθεῖσα λίαν ἡ Σεμίραμις ἐκίνησε πόλεμον κατὰ τῆς Ἀρμενίας, διατάξασα ὅμως αὐστηρῶς, ἵνα φεισθῶσιν οἱ στρατιῶται αὐτῆς τῆς ζωῆς Ἀρῆα τοῦ Καλοῦ, δυστύχως ὅμως ὁ Ἀρῆας ἐφρονεῖτο ἐν τῇ μάχῃ, ἡ δὲ Σεμίραμις κατέκτησεν ἐξ ἔρωτος τὴν Ἀρμενίαν, καὶ ἔκτισε τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Βάν, ἐπειδὴ ἡ θέσις τοῦ τόπου παρὰ τὴν τερπνὴν λίμνην τοῦ Βάν, ἤρσκειν αὐτῇ μεγάλως. Ἀπέναντι τοῦ μύθου τούτου τὰ χρονικά τῆς Νινευί, ἐρ' ὅσον γινώσκωμεν αὐτὰ ἐκ μεταφράσεων τοῦ Oppert, Meunier καὶ ἐτέρων, παριστάνουσι τὴν Ἀρμενίαν ὡς χώραν στασιαστικὴν καὶ ἀνωπύτατον. Ὁ Ἰσπουίνης καὶ Μινούας, εἰ καὶ λίαν προθύμως προσφέρουσι μεγάλας θυσίας εἰς τὰς ἄλλας θεότητας, Ἀρῆα τῷ Καλῷ προσφέρουσι πρὸς θεσίαν μόνον ἐν πρόβατος, ὃ δὲ Ἀργήστης ὁ υἱὸς τοῦ Μινούας ἀγνοεῖ τὴν Σεμίραμιν τοσαύτον, ὥστε ἀποδίδει εἰς ἑαυτὴν τὴν κατασκευὴν τῆς ἀκρόπόλεως τοῦ Βάν οὔτε δὲ εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ, οὔτε εἰς τὴν τὸν διαδόχου αὐτοῦ φαίνεται τὴ ζωρίων τῆς ἐπιγραφῆς τῶν τειχῶν ἀντίστασιν τινα εὐρύν, ἐπειδὴ μέχρι τῆς σήμερον μένει τοῦτο ἀκέραιον, τούτου δὲ ἕνεκα ἡ ἔννοια αὐτοῦ εἶναι τὰ μάλιστα εὐληπτος.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἰσχυρίαν τὸν πολιτισμῶ, αἱ ἐπιγραφαὶ αὐταὶ παρέχουσι σμικροτάτην ὠφέλειαν, οὔτω π. χ. οὐδὲν μνησθένον περὶ σιμμάχιας; καὶ ἐπιμαχίας τῶν Ἀρμενίων τὰ χωρία τὰ παρὰ τῷ Ἰεζεινίλ (κερ. 38. 4. ὃ καὶ κερ. 39. 3. 9.) ἀφανίζουσι ἡμῖν τοῦτο ἄριστ' μνημονεύονται δ' ἐνιαχοῦ σακναί, χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος μνημονεύονται δις μόνον, ἀλλ' ὡς σκευή, ἐπειδὴ, ὡς γνωστὸν, κατ' ἐκείνου τοῦ

χρόνου δὲν ὑπῆρχεν εἰσέτι νόμισμα. Ὅτι ἵπποι σπανιότατα ὑπῆρχον ἐν Ἀρμενίᾳ, κάμηλοι δὲ σχεδὸν οὐδὲλλως, βόες δὲ καὶ πρόβατα εἰς πλῆθος ἄπειρον, συμφωνεῖ κατὰ γράμμα σχεδὸν πρὸς τὴν σημερινὴν κατάστασιν. Ἀγάλματα καὶ γλυφαὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἃ ἠδύνατο νὰ δώσωσιν ἡμῖν πολλὰς ἀξιολόγους διασαφῆσεις, δὲν εἶδον ἐν ὅμως τοιαῦτα πράγματα δὲν ὑπῆρξαν, δὲν δύνامي νὰ διαθεβῶμαι τίς οἶδε πόσα καπέστρεψαν ἢ πλεονεξία. Ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ βραχάρυται τῶν Περσῶν, τῶν Ἀράβων, τῶν Μογγόλων καὶ τῶν Τούρκων ἐν διαστήματι 2500 ἐτῶν; πόσα ἀνεπίμητα μνημεῖα καταστράφησαν ὑπὸ τῆς δεισιδαιμονίας καὶ ψευδολατρίας ἐγχωρίων ἱερέων;

Πολλῶ μάλλον ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἐκ τῆς γλώσσης ὠφέλεια τὸ ὕλικον τῶν 50 ἐπιγραφῶν κατὰ μὲν τὸ πρῶτον μόνον εἶναι κατώτερον τῶν ἀρχαίων τῆς Νινευί, ἐν ᾧ εἶναι πολὺ πλουσιώτερον τῶν τῆς Βαβυλώνας καὶ Περσείας. Ὅστις οὐδέποτε ἐγένετο ὁ μεγαλοφυῆς ἀνὴρ, ὁ περὶ τὰ 700 π. Χ. προσαχρῶσας τὸ ἀσσυρικὸν σύστημα τῆς γραφῆς εἰς τὴν ἀρμενικὴν γλῶσσαν, ἦν ὄντως ἐξοχός, ὡς ὑποδιόξασ; τὸ πλῆθος τῶν σημείων εἰς τὸ πέμπτον περίπου, τὸ πολυσημον τοῦ ἀσσυρικῶς συστήματος τῆς γραφῆς σχεδὸν ὅλως διευκολύνει ὀρθῶς λοιπὸν αἰσθανόμενος, ὅτι ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐνοικοῦσα πνοὴ διὰ τοιαύτων λαμπυρίων ἀποκαλύπτεται, οἱ Φοίνικες, οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Ἕλληνας ἀπέδωκαν τοῖς εὐρεταῖς τῆς γραφῆς θείας τιμὰς. Ὁ Κάδμος; τῆς Ἀρμενίας, ὁ τὰ γράμματα μετενεργῶν ἐκ τῆς Ἀσσυρίας εἰς τὴν Ἀρμενίαν, καὶ προσαχρῶσας εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀρμενικῆς γλώσσης, ἔμεινεν ἡμῖν ἐντελῶς ἄγνωστος, ἴσως κρύπτεται ἐν τῷ ὀνόματι Κουίρᾳ, ἀναφερομένῳ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν θεοτόπων τὸ ὄνομα τοῦτο παρὰβλαβλόμενον πρὸς τὸ ἀρμενικὸν Κρελ σημαίνει γράφειν, krojm δὲ γράφειν. Ἡ Κλειώ ὅμως τῆς Ἀρμενίας ἐξίλεισε τὸ ἄδικον τοῦτο, ἀναφέρουσα εὐγνωμόνως τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρός, ὅστις; 1000 ἔτη βραδύτερον ἐπενόησε τὸ ἦδ ἐν χρήσει ἀρμενικὸν ἀλφάβητον.

Τὸ ἀρμενικὸν σύστημα τῆς φωνηοειδῶς γραφῆς διαφέρει ἐν τισι τῶν λοιπῶν συστημάτων ἢ προφανεστάτη τροποποίησις συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι ἐκάστη σειρὰ ἀναγκαιῶς περατοῦται εἰς ὀλόκληρον λέξιν, οὔτω δὲ οὐδεμίαν συγχορευταὶ διακοπὴ τῆς λέξεως ἐν τῷ τέλει τῆς σειρᾶς. Τοῦτο συνδέεται ἀκριβέστατα καὶ ἑτέρῃ ἰδιωτροπίᾳ τούτου τοῦ συστήματος ἵνα πληρώσῃ διπλασιὰ τὰς σειρὰς, ἐν ᾧ ἡ γραπτέα

λέξεις είναι πολύ μακρά, διὰ τὸν ἔτι ὑπολειπόμενον χώρον, ἢ προηγουμένη λέξις, ἢ οἰαδήποτε ἄλλη λέξις τῆς αὐτῆς σειρᾶς μακύνεται ἀυθαίρετως, περιττῶν φωνηέντων παρεμβαλλομένων οὕτω π. γ. τὸ ὄνομα Μινοῦας δύναιται νὰ γραφῆ ἁπλῶς διὰ 4 γραμματικῶν Mi-nu-a-zì, ἀλλὰ καὶ ὅλως αὐθαίρετως Mi-i-nu-a-zì, Mi-nu-a-a-zì, Mi-i-na-u-a-zì.

Αἱ ἰδιότυπες αὗται κατὰ πρῶτον μὲν ταρατουσαί παρέχουσιν ὅμως μεγάλας ὠφελείας εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Ὁ Hneks διὰ τὸ μέσουσιν τούτου ἀνεγνώρισε τὰ ἅπλα φωνήεντα τοῦ ἀρμενικοῦ συστήματος· τούτο ἐξασφαλίζει τὴν ὀρθότητα τῶν ἐξαγομένων, χρησιμεῖον εἰς ἀντιπαράβολὴν τῆς ἀναγνώσεως, καὶ διευκολύνον τὴν διαίρεσιν τῶν λέξεων. Ὁ εὐρετής τοῦ συστήματος τῆς Περσιπλῶσις ἔτι ἀγνιστοῦστος ἐπέτυχε τοῦ τελευταίου τούτου σκοποῦ ἁπλοῦστος ἔστι καὶ ἀσφαλέστος, δι' ἰδίῳ σημείου μερίζοντας τὰς λέξεις, ὅπερ ὅμως ἐλλείπει ἐν τοῖς ἀναρικοῖς συστήμασιν.

Ἡ γλῶσσα τῶν ἀρμενικῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν παρέχει ἐντελὲς ὕποστυον δείγμα τῆς ἀρχαιοτάτης ἀρμενικῆς γλώσσης, διὸ εἶναι τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσα. Ἐὰν μάλιστα αἱ ἀντιγραφαὶ τῶν ἡδῆ γνωστῶν ἐπιγραφῶν ἐθεωροῦντο ἔτι ἄπαξ ἐπιτοπίως, καὶ ἔαν τὸ ὕλικόν, ὅπερ κατὰ τὴν διαθεβείων τῶν Ἀρμενίων εἶναι ἔτι μεγαλύτερον ἐν ταῖς ἀρμενικαῖς ἐκκλησίαις καὶ ταῖς μοναῖς, ἀντεγράφετο ὑπὸ εἰδημόνων περιηγητῶν, ἢ γλῶσσα αὕτη ἤθελε προσενέγκει ἀφθονον ὕλικόν εἰς τὴν γλωσσολογίαν. Τῆς γνώσεως ταύτης ὕλης προσάγω ἐνταῦθα δείγματά τινα.

Τὰ πατρωνυμικὰ σχηματίζονται ἀπαρᾶλλάκτως, ὡς καὶ ἐν τῇ νέᾳ ἀρμενικῇ (ἐν μέρει δὲ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ), δηλ. βοήθειά τῆς ῥίζης γκαν, π. γ. Ἀργήστης, ἑ υἱὸς τοῦ Μινοῦα, λέγεται, Ἀργήστης Μινοῦαγκας, ὅλως ἀναλόγως τῇ νέᾳ ἀρμενικῇ σχηματίζούσῃ Πετροζιάν, Ἀγκοπιάν, καὶ ἐρεζήης· ἐπίσης καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ Διογένης, Ἐρμογένης. Ἐκ τούτων βλέπομεν, ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἀρμενικὸν γκάν ἐν τῇ νέᾳ ἀρμενικῇ ἐκλεπτυνθὲν ἐγένετο lán.

Ἡ κλίσις τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις τούτοις γλωσσικοῖς δείγμασιν εἶναι πενιχρὰ τύπων, ὡς ἡ μέση καὶ ἀρχαία Ἀρμενικῇ, ἐν ᾗ ἡ ἀρχαία περσικῇ, ἢ ἀρχαία Ἑλληνικῇ, ἢ λατινικῇ, ἢ γοθθικῇ διετήρησαν τὸν πλοῦτον τῶν τύπων αὐτῶν μακρότερον, κυρίως δὲ εἶπεν ἀπὸ ὀλίγων ἐκατοντακτηρίδων ἐξησθένησεν. Μὴ ἡ τότε ἀρχαία Ἀρμενικῇ

γλῶσσα, περὶ τὰ 700 ἡδῆ π. Χ. ἦν ἀσθενὴς ἐκ γήραος, ἢ οὐδέποτε ἔσχε πλουσίους τύπους; τίς δύναται νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τούτου; Ἡ γλῶσσα τῶν ἐπιγραφῶν ὅμως ἔχει τὸν μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ παρκαείμενον, ὅστις δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν τῇ μέσῃ καὶ νέᾳ ἀρμενικῇ.

Ἐκ τῶν λέξεων τῶν λίαν ἐνδιαφεροῦστων πρὸς σύγκρισιν ἀναφέρω ὀλίγα τινὰ παρδειγμάτα.

Ἀρκης (βασιλεύς), νεοαρμ. Ἀρκαί, Ἑλληνιστὶ ἄρκων.

Κούβα καὶ Ἄββα (ἀμρότερα σημερινὰ ἵππος), ἄββα τὸν φορητὸν ἵππον, λατινιστὶ equus, Περσιστὶ jabu. Κούβα εἶναι ἵππος τῶν μαχῶν, ἰνδιστὶ gora, γερμανιστὶ Rosse, καὶ ἀγγλιστὶ horse.

Βουργαδὸν (φρόριον), σύνθετον ἐκ τοῦ burg, νεοαρμ. burg, Ἑλλ. «βύργος» καὶ dum νεοαρμ. tum (dum), «οἶκος» ἀμρότερα συνδεδόμενα διὰ τοῦ καὶ νῦν ἔτι ἐν χερσὶ πρὸς σχηματισμὸν λέξεων κ.

Hus (οἰκοδομηκῆ), γερμανιστὶ haus, καὶ hus (plattdeutsch).

Tur, νεοαρμ. tur (dur), Ἑλλ. θύρα, γερμ. Tür.

Tuana (δύναμις) Περσιστὶ Tuam, Ἑλλ. δύναμις, γερμ. zwang, plattd. tevingung, tevang.

Εἰς τὴν συνηθεστάτην φράσιν περὶ τῆς ἀπαγωγῆς τῶν αἰγμακλώτων τὸ σύνθημα ῥημα εἶναι schiubi (φέρω, ἀπάγω), ἐκ τῆς ῥίζης schiu, νεοαρμενιστὶ tshuel, γερμ. schieben, τὸ δὲ ῥημα schiubi ἀναμνηστικῆς ἡμᾶς, ἄκουσας τὴν εἰδυλλιώδη κατάστασιν, καθ' ἣν δυσάρεστα ἔτομα ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας προωθούμενα auf den Schub ἐτίθεντο.

A. MORDMANN.

(Μετὰφρασις Μ. ΠΑΠΑΝΙΚΑ).

ΟΛΙΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^ο.

ΑΙΩΝΑ ΙΔΙΑ ΔΕ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗ-
ΜΟΝΙΚΟΥ ΥΛΙΣΜΟΥ.

(Ανεγνώσθη ἐν τῇ Σ7^η καὶ ΤΘ^η Συνεδρίσει).

Τῇ εὐμενεί ὑμῶν συγκρατῶσαι πεποιθότες ἀρχόμεθα πραγματευέσασθαι ἀντικείμενον λίαν ἀκινυθῶδες καὶ δυσγέρε. Ἀποτραποίμεθα δ' ἐν τοῦ παραστάτη ἐνότιον τοιαύτης τοιούτων ἀνδρῶν χάριτι, εἰ μὴ εὐρίσκωμεν τοὺς πλείους τῶν φιλοσοφούντων νομίζοντας, ὅτι αἰ ἰδέει τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, τοῦ Λαϊβνιτίου καὶ τοῦ Καρτεσίου παραγνωσθήσεται ἀπερίφραστα παντελῶς, ὑποχωρήσασαι, ὡς λέγουσιν, εἰς τὰς θεωρίας τῶν ὑλιστῶν καὶ τῶν ἀθέων. Ὑπερβολὴ τις τοῖς διίσχυρισμοῖς τούτοις ἐνεστίν, ὡς κατὰ τὴ ἐνὶν περὶ αὐτῶν ταῦτο δῆλον ποιῆσαι, τὰ κυριώτερα φιλοσοφικὰ συστήματα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἀνεπίττοντες, καὶ οὕτως ἀποδεικνύοντες ὅτι καὶ τὴν σήμερον, καίτοι τῶν ἰδεῶν τοῦ Mohschott καὶ τοῦ Litttré παρὰ τοῖς πλείστοις παραδικαῶν γενομένον, οὐχ ἥττον βίως σπουδαῖα τις ἀντίθετος ὑπάρχει Σχολία.

Τὴν λεπτομερῆ ἐξέτασιν ἀπακῶν τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ἐπιχειροῦμεν, φρονούντες ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐργῶδες καὶ κατὰ τι ἀδύνακτον ἦν εἶναι, οὐ μόνον ὡς πρὸς τὰς ἀσθενεῖς ἡμῶν δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν χρόνον τὴν ἡμῖν ἐνταῦθα ἐπιτερούμεναι διὰ ἐν ἐλίγοις μικρὰ τινα ἀρχηγίασθαι ἀνακαμπύνομεν, περὶ τὴν ἥδη ἐπιμαρτυρούσαν φιλοσοφικὴν Σχολίαν τοῦ ὑλισμοῦ μάλλον διατρέχοντες, καὶ τὰ ἀναγκαῖα αὐτῇ ἀντιτάττοντες, τὴν ἦν ἐν τῷ ἡμετέρῳ αἰῶνι ἡ φιλοσοφία ἐβάδισε, καὶ ἰδίῃ τὴν ἦν ἐν τῷ Γερμανικῇ καὶ Γαλλικῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος βαδίζει ὁδῶν διακράττοντες.

Γνωστὴ ἐστίν ἡ μεγάλη ἐπιπέδωσις, ἣν ἡ τῶν Γάλλων φιλοσοφία τῆς δευτέρας μεριδος τοῦ XVIII αἰῶνος ἐπιπύων λογίων ἤσκησεν. Οἱ ἐγκυκλοπαιδικαὶ τῆς κοινῆς γνώμης κύριαι γενόμενοι, τὸ μὲν ἐκ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τοῦ ζήλου μεθ' ὃν τὰς θεωρίας αὐτῶν ὑπερῆσαν, τὸ δὲ διὰ τῶν εἰρωνικῶν προσβολῶν, ἃς πολλῶν κατὰ τῶν τὰ ἐναντία φρονούντων ἀρειδῶς κατεπότῃσαν, τὸ δὲ διὰ τῆς αὐτῶν μάλιστα με-

γαλοφίας, ἃν τραυῶς ἀπέδειξαν ὑποστηρίζοντες διδασκαλίαν ἀρχαίαν μὲν, ἀναζωογονηθεῖσαν δὲ ὑπὸ τῆς τότε προαγωγῆς τῆς επιστήμης, ἐφρόνουσι ὅτι εἰς τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς ἀληθείας ἀφίκοντο πρὸς λύσιν ἀπάντων τῶν ὑψηλῶν προβλημάτων. Διὰ οὐ μόνον τὰς ἐπιμαρτυρούσας θερησείας κατεπολέμουσι, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀλαθέτου ὁρμῆς τοῦ τὰ πάντα καταστρέφειν παρακαρῶμενοι, ἐτότῃσαν βέλα, ὡς ὄντο, θανατηφόρα καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ δόγματός τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Καίτοι δὲ πολλοὶ τῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὰ μάστιγα διακαυρῶμενον ἀνδρῶν, οἷον ὁ J. J. Rousseau, καὶ αὐτῆς ὁ Voltaire, τῶν θεωριῶν τούτων ἀπειχον, οἱ πλείστοι τῶν τὰ πρόσω κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην φροῦντων λογίων τὰς τοῦ Diderot, d'Alambert, Holvetius καὶ de Holbach ἠσπάζοντο ἰδέας. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ στρατιωτικοῦ τοῦ ὡς πρὸς τὰ ὅπλα ἐνδόξου δεσποτισμοῦ τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, καὶ ἀπὸ τοῦ 1818ου ἔτους κατὰ μέσον ὄρον τὸ φιλοσοφικὸν πνεῦμα τὴν ἐμπειρίαν ἀποκαρῶντο, ὑποστήριζον ἐν μὲν τῇ Γαλλίᾳ τὰς τῶν Maine de Biran, Cousin καὶ Jouffroy θεωρίας, ἐν δὲ τῇ Γερμανικῇ τὰς τῶν Fichte, Schelling καὶ Hegel. Καὶ ἐν μὲν τῇ Γερμανικῇ ἡ Ἑγγελικὴ ὑπερίσχυσε Σχολία, ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ ἐν γένει ἡ πνευματικιστικὴ (Spiritualiste). Σημειώσιον δὲ ὅτι καὶ ἐν ταῖς δυοῖν ταύταις τῶν πρώτων ἐστίναι, ἰδίῃ δὲ ἐν μὲν τῇ Γερμανικῇ ἀπὸ τοῦ 1832ου ὡς ἔγγιστα, ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1845ου ἔτους, βίβλική τις μεταβολὴ ἀνεγέννη καὶ περὶ τούτων μὲν βραδύτερον ἰδίῃ πραγματευθήσεται, νῦν δὲ ἀρῶμεθα τῆς ἀρχηγείας τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων, ἃ ὑπερίσχυσαν ἐν Γερμανικῇ κατὰ τὴν πρώτην μερίδα τοῦ XIX αἰῶνος.

Δὸς φιλοσοφικαὶ Σχολία, ὧν ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἀρχομένη, ἡ δὲ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς κέντρον καὶ ἀρταγίας πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ διακρίωσιν τῆς ἀληθείας, ἀνάκλιον πρὸς ἀλλήλας ἀντίθετοι περὶστανται. Καὶ ἡ μὲν ἐπὶ τῆς ἐρώσεως τῶν περὶ τὴν ἀνθρωπὸν πραγμάτων βυσιζόμενα τὴν τε Βίαν καὶ τὴν Λόκωσιν, ἵνα μὴ εἰς τοὺς ἀρχαίους ἀναδύωμεν χρόνους, ὡς ἐξόχως αὐτῆς θιασώτης προτίθεται ἡ δὲ κέντρον καὶ βῆσιν τῶν θεωριῶν ἀπὸ τῆς τὴν ἀνθρωπὸν ἔγρουσα, τὸ ὑποκειμενὸν δαλονότι, ἡ καὶ ἰδεολόγως ἐπιμαρτυρούμενη, ἀνακαρῶνται ἡ φιλοσοφία τοῦ Καρτεσίου, τοῦ Πασχάλλου καὶ τῶν θιασώτων αὐτῶν. Ἀπορρί-

πτεται ὁμοῦς αὐτῇ ὑπὸ πλείστον ἐνδόξων ἀνδρῶν, οἷοι ὁ Ber Kellcy, ὁ Hume, ὁ Kant, ὁ Fichte καὶ ἄλλοι, οἱ θεωρητικῶς ὅλως τὰ πάντα κρίνοντες, ἢ μάλλον ὑπὸ θεωρητικῆν μόνον ἐποψίαν τὰ κυριότερα φιλοσοφικὰ προβλήματα ἐξετάζοντες. Δοκιμῆν ἐγένοντο τῆς πρὸς ἄλληλα συνδιαλλαγῆς τῶν φιλοσοφικῶν τούτων δύο ἀντιθέτων συστημάτων. οὕτω τὴν φιλιῶσιν καὶ τὴν συγχώνουσιν ἀμφοτέρων τούτων τῶν φιλοσοφικῶν Σχολῶν καὶ ὁ Σπινόζας ἐπεχείρησεν. Ὁ μὲν γὰρ οὗτος ἀπὸρ δογματικῶν τὴν ταυτότητα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὕλης μεταφώσθη μέχρι γενικῆς τινος ἰδέας τῆς οὐσίας, διασχρημαθεῖς ὅτι ἡ οὐσία ἐστὶν ἡ ὑπερτάτη πραγματικότης, ἣς τὸν νοῦν καὶ τὴν ἔκτασιν ὡς συμβεβηκότα μόνον ἐθεώρησεν. Ὡς πρὸς τὴν ἀτομικότητα δέ, ἦρουν τὴν συνειδήσιν, ὁ Σπινόζας τὸ Ἐγώ, ὡς ὠρισμένον τι εἶδος τοῦ ἀπείρου ἔθετο. Ὁ Ὀλλανδὸς οὗτος φιλόσοφος ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ μεταβολὴν ἐνεκαινισμῶν ἀνάλογον, πρὸς ἣν ὁ Copernic ἐν τῇ Κοσμολογίᾳ ἐθαυματουργήσεν, ὑποστηρίζει ὅτι ἡ γῆ οὐκ ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τοῦ εἰς ἡ ἀνήκει ἀστρονομικοῦ συστήματος. Ἡ ἀτομικότης, κατὰ τὴν τοῦ Σπινόζα διδασκαλίαν, δέον ὅπως μὴ θεωρητῆται ὡς τὸ κέντρον τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἡθικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀπλῶς ὡς ὑποδότης τι στοιχείου αὐτοῦ. Ὡς πρὸς ἐκείνου πρὸς ἀκριβῆ κατὰληψιν τῆς σημερινῆς ἀστρονομίας, ἀναγκάζεται παραθέσειν τὴν ἀπαρκῆν τῶν κλισήσεων μαρτυρίαν, παραδεχόμενος τὴν περὶ τὸν ἥλιον κίνησιν αὐτῆς γῆς, καίτοι ἀνιήτου αὐτῆς φαινόμενης, οὕτω καὶ ὁ Σπινόζας, τὰς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως φροῦδας καὶ ἀποβέβηπτάς ἀποκαλύπτων, ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ ἀτομικὴ ὑπερξίς οὐχ ἢ κατ' ἐξοχίαν ἐντότης ἐστίν. Ὁ ἄνθρωπος ὁμοῦς (καὶ τοῦτό ἐστιν ἐτέρη ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας ταύτης) ἀνευρίσκων καταλαμβάνει τοὺς φυσικοὺς νόμους, οἵτινες, ἕνεκα τοῦ ἀναγκάσιου αὐτοῦ, οὕτως εἰπεῖν, νοήμονες μὲν, ἀνευεῖδτοι δὲ ὄντες, ἀνάλογοι πρὸς τοὺς νόμους τοῦ νοῦς ἡμῶν εἰσιν. Ἐὰν δὲ ἡ ὕλη νοήμων ἦ, καὶ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐν αὐτῇ καταπτρίζεται, τοῦτο δείκνυσσι τὴν ταυτότητα τῆς ὕλης μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἢ φύσιν ἄρα, κατὰ τὸν Σπινόζαν, διπλῆ ὑπάρχει ἐν τε τῇ ὕλῃ καὶ ἐν τῷ νοῷ. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Σπινόζα, ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτῆς, οὐχ εὖρα πολλῶς ἠκισώταξ. Δύο μεγάλοι νόες περιεμείνοντο, ὅπως οἰκειοποιηθέντες ἀναπτύξωσι καὶ δημοτικῆν αὐτὴν ποιήσωσι, οἱ μεγάλονοες ἄνδρες οὗτοί εἰσιν ὁ Schelling καὶ ὁ Hegel.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Schelling ἦν ἐν ταύτῳ ἡ φιλοσοφία τῆς φύσεως, καὶ ἡ τῆς τέχνης. Ἄδύνατόν ἐστιν ἡμῖν, ἵνα πρὸς τὸ παρόν, ὅσον δεῖ, ἐκταχθῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν ὅλου τοῦ συστήματος τοῦ ἐξῆθον ἐκείνου γερμανικοῦ φιλοσοφίου γενικῶν δὲ μόνον ἰδέαν ἐκείνου δίδωμεν, σημειῶντες ὅτι ὁ Schelling προήγαγε μὲν εἰς ἐπιστημονικὴν μέθοδον τὴν κατ' ἐποψίαν φιλοσοφίαν, ἐπεχείρησε δὲ ἀποδείξει τὴν ταυτότητα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὕλης, διακρίβων κατὰ τοῦτο τοῦ Kant, τὰ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων διακρίβωντος. Ἄλλ' ἡ βράσις τῆς ταυτότητος παρὰ τῷ Schelling οὐκ ἐστὶν ἡ οὐσία, ὡς ὁ Σπινόζας διετείετο, ἀλλ' ὁ λόγος. Καὶ οὗτος μὲν εἰς τὴν φύσιν τὴν προτέρην ἐχορήγει, ἐν τῷ ὁ Schelling εἰς τὸν λόγον τὴν παρεῖναι καὶ αὐτῇ ἐστὶν ὡς ἐγγίστα ἡ κυριότερα διακροχή, ἡ τὰ δύο τῶν φιλοσοφῶν τούτων συστήματα διακρίνουσα.

Ἄλλ' ὁ Schelling, ὑπὸ τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ φαντασίας ἐμπνεόμενος, οὐδεμίαν ἀκριβῆ τινα φιλοσοφικὴν μέθοδον καθάρτισεν, ἥτις ἀναμνησθητέως ἐν τῇ ἐρεσῇ τοιαύτου ζητημάτων ἀναγκασία ἐστίν. Τὴν ἑλλειψιν ταύτην τοῦ εἰρημένου συστήματος πέραιτα κατανοήσας ὁ Hegel, τοιαῦτον πηδάλιον εἰς τὸν φιλοσοφικὸν κόσμον ἐχορήγησε καὶ ὡς τὸ κυριώτερον διανοητικὸν τοῦ Hegel ἔργον ἐστὶν ἡ μέθοδος, δι' ἣς τὴν τῆς ταυτότητος φιλοσοφίαν διέταξε, καὶ οὕτω πολλοὺς πρὸς ἐκείνους προσελκύσας, καὶ γοητεύσας, ἀπόλυτόν τινα πνευματικὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ἥσκασεν.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ HEGEL.

Κατὰ τὸν Hegel, ἡ φιλοσοφία ἐστὶν ἡ ἐνόητης τῶν ἰδικιτέρων ἐπιστημῶν, ἡ ἀποκάλυψις τοῦ νόμου τοῦ δικαιοῦτος τοῦ ἄλλου νόμου· ὁ δὲ νόμος οὗτός ἐστιν ἡ ἐπιτήμη τοῦ ἀπολύτου. Ἡ δὲ μέθοδος αὐτοῦ συνίσταται εἰς τὸ ἐμφανεῖν, εἰς τὸ ἀναλῆναι, οὕτως εἰπεῖν, τὸν κόσμον διὰ τῆς ἐνδείξεως τοῦ τρόπου τῆς μεταβολῆς αὐτοῦ.

Συνωδῆ τῷ Σπινόζᾳ δογματικῆς ὁ Hegel, ὅτι μόνον τὸ γενικὸν ἐστὶν ὑπεραπτόν· ἐκείνω δ' ἀντικεινόμενος προσέθετο, ὅτι ἡ ἄπειρος οὐσία ὅλως πνευματικὴ ἐστὶν, ἀδύλογος δὲ ὕλική. Πίψομεν, λέγει, τὸ βλέπειν περὶ ἡμῶν, καὶ πέραιτα παικίλον καὶ ὠραῖον θέαμα περιστατικῆ ἡμῖν ἔδω σέσσια δάσκη πικνοῦνται, ἐκεῖ ἀνήθη

ραὶ παιδικὰς ἐκτείνονται, ἀλλὰ καὶ ὑπερμεγέθη ὄρα ἐφείρουσι τὰς κορυφὰς αὐτῶν μέχρι τῶν νεφελῶν, καὶ πόλεις μεγαλοπρεπεῖς ἐλαύνουσι περικυτῶν τὴν προσοχὴν ἡμῶν. Ὁ φρωτοβόλος ἥλιος, ἡ ἀκτινοβόλος σελήνη, μυριάδες ἀστέρων, ἡ βροχὴ, ἡ χιών, ὁ κεραυνός, καὶ πολλὰ ἄλλα φυσικὰ φαινόμενα καὶ μετέωρα ἐμπνέουσιν ἡμῖν ἀπορίαν, τρέμονα καὶ θαυμασμόν. Ὁ δὲ νοήμων ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς περιεργείας καὶ τῆς ἐμφύτου αὐτοῦ τάσεως πρὸς εὔρεσιν τῆς ἀληθείας παροτρυνόμενος, καὶ τοῖς περιστοιχουσιν αὐτὸν πράγματι τὸν νοῦν προσέχων, χεῖρας ἀνακαλύπτων ἐν τῇ λαμπρότητι καὶ ἀρμονίᾳ τοῦ κόσμου, ὃν βλέπει, σχέσεις τινὰς καὶ νόμους σπουδαίων περὶ αὐτὸ ἀνευρεῖν, καὶ ἀνευρίσκει τὴν ἀληθῆ σμακίαν τοῦ κόσμου τούτου. Οὕτω μετὰ τῆς ὑψούσης ὑπεράνω τῶν ἄλλων πλασματικῆς. Δέον ὅμως ἵνα τὸν νοῦν ἡμῶν, τὸν ἐννοουῦντα τὸν κόσμον τούτον, ὡς ἀλλοτρίου τινα νοῦν, μετὰ τοῦ Ἡμεῖο θεωρήσωμεν, τοὺς δὲ τῶν λοιπῶν ἀπάντων νόμους ἐκλαπτέον ὡς δικαίωσιν γενικῶς τινος νοῦς, μίαν μόνην δικαιοσύνην, ἣτις ἐστὶ τὸ πρῶτιστον στοιχεῖον τοῦ Παντός. Ὅτι δὲ περὶ τοῦ νοῦς, ταῦτόν καὶ περὶ τῆς συνειδήσεως νομιστέον. Ἐξιστάζοντες τὴν ἡμετέραν συνείδησιν καθορώμεν, ὅτι προτρέπει μὲν ἡμᾶς εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀποτρέπει δὲ τοῦ κακοῦ ὅτι κακτοκίχεται μὲν τὰς προλήψεις, καὶ τὰς μοχθηρὰς πράξεις τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀποπειλανμένων ἀνθρώπων, χεῖρας δὲ ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τῶν εὐγενῶν κινήματων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ὡσαύτως δὲ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ὡς ἀλλοτρίαν συνειδήσιν, τὰς δὲ τῶν ἄλλων συνειδήσεις ὡς διατρέχουσιν τῆς συνειδήσεως τοῦ Παντός θεωρήσειν. Οὕτως ὁ κόσμος γενικῶς τι Ἐγὼ καθίσταται, τὸ ὑποκειμένον, τὸ πνεῦμα. Ἄλλὰ τὸ ὑποκειμένον ἐμπεριέχει τὴν τοῦ ἀντικειμένου ἰδέαν, τὸ πνεῦμα τὴν τοῦ νοῦς. Τί δ' ἐστὶ τὸ ἀντικείμενον, τουτέστι τίς ὁ νοῦς; Ἐὰν τὸ πνεῦμα ἢ τὸ ἀπόλυτον, ἀντικείμενον ἐστὶ τὸ ὑποκειμένον ἢ δὲ οὐσία ἐστὶν ὑποκειμένον ἢ πνεῦμα. Βέλτιον δ' ἂν εἴη ἀντὶ τῆς λέξεως «πνεῦμα» τῇ λέξει «ἰδέα» γρηθῆναι. Ἐν τῇ Ἐγγελιακῇ διδασκαλίᾳ οὕτως, ὡς καὶ ἐν τῇ τοῦ Schelling, τὸ τὸν νοῦν ταυτίζον σὺν τῷ διακηθέντι πράγματι οὐκ ἔραϊ' ἐπειδὴ τὸ νοῦν ἂν καὶ τὸ διακνούμενον πράγμα ταῦτά οὐκ εἴσιν, ἀλλὰ ταυτίζονται, καὶ ταυτίζονται ἐν τῇ ἰδέᾳ. Ἡ ἰδέα, αὐτὰ τὴν τοῦ Ἡμεῖο δόξαν, ἐστὶν ἡ ἀληθὴς τῶν πραγμάτων ἀρχὴ αὐτῆς παντὸς ἄλλου προπάρχει, τὸ παν παράγει' ἔαν δὲ ἐξ ἀνάγκης διανοῆται, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ

ὅτι αὐτὴ ἐκείνη νοεῖ. Διὰ τῆς λέξεως ὅμως «ἰδέα» ἐννοητέον τὴν βυβλὴν τῆς ἰδέας, ἡ μάλλον τὴν ἀδιέλπιτον μεταβάσιν ἀπὸ τῆς μὲν εἰς τὴν δε κατὰστασιν. Τὸ μὲν εἶναι ἐστὶ τὸ γίνεσθαι, τὸ δὲ ἀπόλυτον ἐστὶν ἡ ἐπίμονος ἀναπτύξις ἀντοτήτος τινος, ἣτις συνίσταται εἰς τὴν μεταβάσιν καὶ εἰς τὴν πρόσθον. Ἀναγκασίον δὲ σημαίνει, ὅτι ὁ Ἡμεῖο δικαίεται, ὅτι τὸ ἀπόλυτον ἐστὶν ἡ ἡμεῖα ἐν τῇ κινήσει, ἐστὶν ἡ κίνησις, ἣτις ἡμεῖα ἐστὶν αὕτη δὲ καὶ ἐκείνη εἰσὶν αἱ δύο ἐσφύεις τοῦ ἀπολύτου, οὐτινος ὁ σκοπὸς ἐστὶ τὸ αὐτὸ φαινόμενον εἰς φαινόμενον προβάσιν, καὶ εἰς τέλος ἀρκαίνεσθαι, ὃ ταυτὸν ἐστὶν ἐκείνω, ὅπου ἐστὶ τὸ ἀπόλυτον γινόμενον ἀπόλυτον, ἐπειδὴν γνωρίσῃ ἐαυτὸ ὡς ἀπόλυτον. Τὸ δὲ ἀπόλυτον ἰδέα θεωρούμενον, οὐκ ἐστὶ τὸ ἀπόλυτον, δέον ἐξελεῖν, οὕτως εἰπεῖν, ἐξ ἐαυτοῦ, καὶ ἐτέραν μορφήν λαβόν, εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατὰστασιν ἐκπελάσθαι, καὶ οὕτως ἀπόλυτον γενέσθαι.

Ἐὰν ὅμως, κατὰ τὸν Ἡμεῖο, ἡ ἰδέα μεταβαλλομένη ἀναπτύσσεται, τίς ἐστὶν ὁ νόμος τῆς κινήσεως ταύτης, τοῦ βυβλῶς τούτου; Ὁ Ἡμεῖο, ὡς πρὸς τοῦτο, οὐδόλως σφωδρῶς τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ἀρηγεῖται' φαίνεται δὲ νομίζον ὅτι ἡ μεταβολή, ἡ μεταβάσις τῆς ἰδέας ἀπὸ τῆς μὲν εἰς τὴν δε κατὰστασιν, οὐκ ἂν ποτε πύσασται, καὶ τοῖς μεταβαλλόμεναι τῆς ἰδέας νόμω τινὶ ὑπεικουσῶν, καθ' ὃν πᾶσα κατάρχαις τὴν ἰδέαν τῆς ἀποράσεως ὑπεμρῶναι, πᾶσα ὑπαρξίς τὴν τοῦ ὄριου αὐτῆς. Ἡ ἀπόρρασις τὴν κατάρχαις οὐκ οὐδέποτε, ἀλλ' ὄριζις αὐτὴν μόνον, τοῦτο δὲ ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ἐξέρωμεν συνδιπλασίτην τινα μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων ἰδεῶν. Ἡ δὲ συνδιπλασίτη αὕτη διὰ τρίτης τινος ἰδέας γίνεται, ἣτις τὰς δύο προτέρας ἐμπεριέχει. Τὸ δὲ πρῶτον τῶν δύο τούτων ἰδεῶν, ἅμα ἐμφανισθῆναι παρίσταται τὴν ἐναντιότητά, ἣτις αὐτὸς ἐνεσθαι, καὶ μεταβολὴν τινα δεικνύει. Οὕτως ἔχει κατὰ τὸν Ἡμεῖο ὁ νόμος τῆς τῶν πραγμάτων μεταβολῆς κατάρχαις, ἀπόρρασις, συνδιπλασίτη, θέσις, ἀντιθέσις, σύνθεσις τοιαυτὴ ἐστὶν ἡ σειρά τῶν φάσεων, δι' ὃν ἡ ἰδέα μεταποιούμενη παρακρούεται. Ἰδῶμεν δὲ νῦν ἐν συντόμῳ τίνι τρόπῳ ὁ Ἡμεῖο προβάλλει εἰς τὴν τοῦ νόμου τούτου ἐφαρμογήν.

Κατὰ τὸν Ἡμεῖον ἐκεῖνον φιλόσοφον ἡ ἀρχὴ ἐστὶ τὸ εἶναι, ἡ μάλλον ἡ γνῶσις τοῦ εἶναι' τὸ δὲ εἶναι τοῦτο ἀπόλυτος ποῖς διακνούμενον ἐστὶ τὸ εἶναι ὃ οὐκ ἔν, δηλονότι τὸ οὐκ εἶναι. Τὸ εἶναι ἐμπεριέχει κατ' ἀπόρρασιν τὸ οὐδέν' ἀλλὰ παρὰ ἀπόρρασις τὸν ἰδέαν τῆς καταρφα-

σεως συμπεριλαμβάνει αὐτως, ὥστε τὸ εἶναι ἐστὶ καὶ οὐκ ἐστὶ τὸ δὲ γίνεσθαι, ἢ συνδιαλλαγῆ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων ἰδεῶν ἐστίν.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γίνεσθαι ἐστὶ πρᾶγμα τι ἄλλα τοῦτο ὡς ἄλλο τι ὑποτιθέμενον, ἀρνεῖται τὸ τελευταῖον, καὶ ἀρνούμενον τοῦτο, ἐν ἐκωθῷ περιορίζεται, καὶ κατὰ τὴν τοῦ Hegel ἔκφρασιν καθίσταται τὸ ἐν ἐκωθῷ εἶναι. Τὸ ἐν ἐκωθῷ εἶναι ἐστὶν ἐν ἅμα τὸ ἐν ἄπαισι τοῖς λοιποῖς ἀντίκειται. Ἐκ τῆς ἰδέας ταύτης τὴν τῆς ἀναλογίας καὶ τῆς πληθῆος γνώσιν προσκτώμεθα.

Διὰ παραπλησίον ἰδεῶν, ἐκ τῆς ποσότητος εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἰδιότητος ἀφικνούμεθα, καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὴν τοῦ μέτρου.

Ἐνταῦθα κατὰ τὸν Hegel περατοῦται ἡ τοῦ εἶναι θεωρία, ἢ ἡ τῆς οὐσίας διαδόχεται, μεθ' ἢν ἡ τῆς ἰδέας ἀναφίνεται θεωρία, ἥτις καὶ τὴν λογικὴν περαίνει, ταύτην δὲ διαδόχεται ἡ φιλοσοφία τῆς φύσεως, ἢ ἡ φιλοσοφία τοῦ πνεύματος ἀκολουθεῖ τέλος μετὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ πνεύματος ἄρχεται ἡ φιλοσοφία τοῦ ἀπόλυτου, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀπόλυτος φιλοσοφία, δηλονότι τὸ ἀπόλυτον γίνεται ἀπόλυτον.

Τοιοῦτον ἐν ἀμυδρᾷ σκιαγραφίᾳ ἐστὶ τὸ γιγαντικὸν διανοητικὸν οἰκοδόμημα, ὅπερ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἐν Γερμανίᾳ ἀπεργάσαντο ἐντόπιον ἐπίσημον. Ὁ Hegel τότε τὰς ἡνίκας τῶν φιλοσοφικῶν δοξασίῶν εἰς χεῖρας ἔλαβεν ἡ δὲ Γερμανία ἐγένετο ὅλως Ἐγγεληνῆ.

Ἄλλα κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐν Γαλλίᾳ τί συμβαίνει; Ἐν τῇ χώρα ἐκείνῃ, ὡς ἀνωτέρω ἐβλήθημεν εἰπόντες, οἱ φιλοσοφοῦντες πρὸς τὸν πνευματικὸν ἀπέκλινον, φιλοσοφικὸν σύστημα, οὐ τὴν ἔλθειν τῶν ἀρχῶν ἐνταῦθα οὐκ ἐπιχειρήσαντες τὸ μὲν, διότι αἱ ἀρχαὶ τούτου πασιγνωστοὶ εἶναι, τὸ δὲ, διότι βραδύτερον τὸν ὕψιστον ἀνελίζοντες, τοῦ ἐκ διωκτέρου ἀντιθέτου πνευματικισμοῦ τὰς κυριωτέρας ἀρχὰς ἐκθέσαντες. Τούτο μόνον ἐκ προκαταβολῆς σημειώτερον ἦδεν, ὅτι ἡ πνευματικὴ Σχολή, κατὰ τὴν ἀκριβῆ παρατήρησιν τοῦ P. Janet (1) εἰς δύο διακρίθη; ἐτέθη ὁδός. Οἱ πνευματικαὶ ἐπειράσαντο τὸ πρῶτον, ὅπως ἀνακαινίσωσι τὸ σύστημα αὐτῶν, καὶ ἐπανορθώσωσι τοῦτο ἀντιμαχόμενοι κατὰ τὸν προσβολῶν, ἀς ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας τοῦ XVIII αἰῶνος ὑπέστη. Βεβαίως τὸ ἔργον τοῦτο οὐκ ἐστὶ τέλειον ἄλλ' οὐχ ἥτ-

τον πασιδύλον, ὅτι μεταξύ τῶν φιλοσόφων ἐκείνων ὑπερῆξάν τινες, λίαν ἐπίσκοποι κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν εὐρείαν αὐτῶν παιδείαν, οἶνες τὴν φιλοσοφίαν τὰ μάλα προήγαγον. Καὶ ἐκ τούτων ὁ Cousin ἐν τοῖς κριτικαῖς αὐτοῦ σχολίαις ἐπὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Locke καὶ Kant, καὶ ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος, ἐν τοῖς *Τετραμείοις* αὐτοῦ, καὶ τελευταῖον ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ἁγίου λόγου, ἢν οὐ δεῖ συγγένει, ὡς τινες ποιοῦσι, μετὰ τῆς Vision en Dieu τοῦ Malebranche, ὁ Cousin, λέγομεν, ἐν τοῖς συγγραμμάσι τοῖς προμνημονευθεῖσι δεινὸς τὰ πάντα ἀνδειχθεῖς, ὡς εἰς τῶν ἀρίτων φιλοσόφων τοῦ XIX αἰῶνος θεωρεῖται. Ἡ τοῦ ἁγίου λόγου θεωρία, ὡς αὐτὸς αὐτὴν ἀποκαλεῖ, συνίσταται εἰς τὸ παραδέχεσθαι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐννοεῖ τὸ τε ἀναγκαιὸν καὶ τὸ γενικὸν δι' ἄλλης τινὸς δυνάμεως ἢ διὰ τῆς πείρας, δι' ἧς γενικὰς μόνον ἐννοίας κτάται, δηλονότι ἕκαστος ἡμῶν ἔχει ἐν τῷ νῷ τὴν ἔννοιαν τοῦ κατὰ συμβεθεκῆς καὶ τοῦ ἀναγκαιου, τὴν τοῦ πεπερασμένου καὶ τοῦ ἀπείρου ἔννοιαν.

Ὁ Jouffroy ποιεῖται λίαν λεπτοσυνθεῖς ἀνάλυσιν τῶν ἀρεστῶν καὶ δυσαρέστων αἰσθημάτων, καὶ οἰκοδομεῖ ἕβηκὴν τινα θεωρίαν. Ὁ Jouffroy γνωστὸς πρὸ πάντων ἐγένετο, πειρασόμενος ἀποδειχθαι, ὅτι ἡ ψυχολογία διακρίβος ἐστὶ τῆς φυσιολογίας, καὶ ἡ βάσις παντὸς ἐπιστημονικοῦ συστήματος ἐστίν.

Ἐπὶ αὐτῶν δὲ ὁ Maine de Biran καὶ ὁ Royer Collard, ὁ μὲν ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς ἐλευθερίας βουλήσεως, ὁ δὲ ἐν τῇ τῆς ἐξωτερικῆς ἀντιλήψεως, ἀμφοτέρου δὲ ἐν ἀπάταις ταῖς λοιπαῖς θεωρίαις τῆς Σχολῆς, εἰς ἢν ὑπάγονται, διαπερῆσαντες ἐπὶ σοφίᾳ καὶ εὐφυίᾳ, κατέλαβον τὴν πρῶτην θέσιν μεταξύ τῶν μεγάλων τῆς σοφίας ἀνδρῶν.

Μικρὸν δ' ἔπειτα οἱ τῶν Γάλλων φιλόσοφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπέκυσαντο ἰθύνοντες τὰς αὐτῶν μελέτας εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτῶν συστήματος, καὶ ἀφωσιώθησαν κυρίως εἰς τὴν ἀκριβῆ κατὰληψιν τῶν ἀρχαίων φιλοσοφικῶν συστημάτων. Τὰ συγγραμμάτια τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Πλωτίνου καὶ τοῦ Ἀβελάρδου P. Abaelardus), τοῦ Spinoza καὶ τοῦ Kant, καὶ πλείστων ἄλλων μεταφράσθησαν εἰς τὴν γαλλικὴν μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ ἐπιτυχίας. Ἡ τοιαύτη ἐργασία ἦν κολλασία ἢ δὲ Γαλλία τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ κριτικὸν νοῦν ἀξιώλογον, καὶ ἐρμηνευτικὸν πνεῦμα οὐ τὸ τυχερὸν ἀνεδείξαν.

Ἄλλα καίτοι τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁμολο-

(1) P. Janet Crise philosophique σελ. 2 κλ.

γυφτόν, ὅτι ἡ τῶν πνευματιστῶν Σχολή ἐξ-
σθένειεν. Τῆς δὲ ἐξασθενήσεως ταύτης τὰς
αἰτίαις ἐρευνήσομεν ποῦρωτέρω, ὅτε καὶ τὴν ἦν
ἡ φιλοσοφία ἐν τε τῇ Γαλλίᾳ καὶ τῇ Γερμανίᾳ
κατὰ τὴν δευτέραν μερίδα τοῦ XIX αἰῶνος ἐ-
σχάτισεν ὁδὸν ἐξετάσομεν.

Ἡ Σχολή τοῦ Cousin ὑπεσχέθη πολλὰ εἰς
ἀρχῆς. Ἐν Γαλλίᾳ ἐφρατίζοντο τὴν παλιγγενε-
σίαν τῆς φιλοσοφίας, συναρμογὴν συστήματός
τινος ὕλως ἀρμούσιου καὶ ἀληθοῦς, ἀλλ' οὐδὲν
τούτων ἐπετεύχθη, ἐπειδὴ, ὡς ἄνωτέρω εἶπο-
μεν, οἱ περὶ τὸν Cousin ἐνησχολοῦντο κυ-
ρίως περὶ τὴν μελέτην τῆς ἀρχαιότητος, ὕλως
παρὰμελοῦντες τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἐντε-
λοῦς ἐπιτυχοῦς ἐκβάσεως τοῦ φιλοσοφικοῦ τῆς
Σχολῆς δόγματος. Νῦν ἐν Γαλλίᾳ ἡ τῶν πνευ-
ματιστῶν Σχολή ὑφίσταται κρίσιν, ἦν οὐχ ὑπέ-
στη ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Ἑγκυκλοπαιδικῶν.
Ἄλλ' ὄρθον ἂν εἶη παρατηρήσαι, ὅτι πρῶτος ὁ
Kant κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἰκανῆν ἐξ-
ήσκησεν ἐπιδρασίαν, ὅπως ἐκείνην ἐξασθενήσῃ.
Καὶ ἀληθῶς, πᾶς τις γνωρίζει ὅτι ἡ κριτικὴ
τοῦ ἀπολύτου ὄρθου λόγου (1) ἐστὶν ἡ κατα-
δικὴ τῶν μεταρσίων ἰδεῶν, διότι ἐν αὐτῇ ὁ
Kant παραδέχεται, ὅτι ἴον ἀδύνατον ἐστὶ τὸ
ἐνοεῖν ἄλλο τι, ἢ τὸ φαινόμενον, ὡς καὶ τὸ
γνωσκαῖν τι περὶ τῶν ψυχικῶν κινήματων, ὅν
ρίζητι ἀπάτη ἐστὶ τὸ βούλεσθαι περὶ Θεοῦ,
περὶ ψυχῆς καὶ περὶ κόσμου ἐν γενεῇ διὰ τοῦ
λόγου δογματίζειν.

Πρὸς ταῖς προῤῥηθείσας αἰτίαις, ταῖς εἰς τὴν
ἐκλυσιν τῆς πνευματικῆς Σχολῆς συντελεσά-
σαι, δεῖον ἔνα προσθῶμεν τὴν τε ἐπιδρασίαν
τῆς τοῦ Hegel φιλοσοφίας, καὶ τῆς θεωμασίας
καὶ γιγαντιαίας προόδου τῶν φυσικομαθη-
ματικῶν ἐπιστημῶν, καὶ τελευταῖον τὴν ἦν ἐ-
δαίκνυνεν ἡ νέα γενεὰ ἀντιμεταρσικῆν τάσιν,
ἧτις τὰς ρίζας αὐτῆς ἐν Γερμανίᾳ εἶχε. Τοιαῦ-
ται ἐν συνόλω εἰσὶν αἱ αἰτίαι, αἱ ἀνεγείρασαι
ἐν Γαλλίᾳ σύστημα φιλοσοφίας πολέμιον τοῦ
προτέρου, οὗ οἱ ἐπιστημότεροι πρόμυχοι (ἐκκ-
στος ἐν τῇ εἰδικότητι καὶ τῷ διακρίβῳ αὐτοῦ
κύκλῳ) εἰσὶν οἱ κ. κ. Taine, Renan, Va-
cherot καὶ Littré.

Ἐν δε τῇ Γερμανίᾳ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ
Hegel ἐφρόνου, ὅτι οὐδὲν φιλοσοφικὸν σύστη-
μα ἠδύνατό ποτε τὸ τοῦ Hegel ἀντικαταστή-
σαι, καὶ περ τοῦ τε Schopenhauer καὶ τοῦ
A. Humboldt αὐτὸ σφόδρα καταπολεμουμένων.

τοῦ προτέρου μάλιστα καὶ εἰς παρεκτροπὰς
γλώσσας ὑβριστικὰς ἀπεπέως παρεκκλίνοντος.
Ἄμα δ' ὡς ὁ Ἐγγελοῦ τῷ 1832 ἔπει ἀπέθανε,
πάρυτα τὸ σύστημα αὐτοῦ κλονιζέσθαι ἤρξα-
το, διακρίβρος καὶ πολυειδῶς ὑποσκαπτόμενον,
διὸ καὶ ἐρμηνεῖται διάφοροι τοῦ τῶος τόν τε
θρησκευτικὸν καὶ τὸν πολιτικὸν κατακυριεύ-
σαντος κόσμου συστήματος ἀνεφάνησαν, ὧν ἡ
μὲν πρὸς τὰς μεταρσικὰς καὶ θρησκευτικὰς
ἰδέας, ἡ δὲ πρὸς τὰς ὕλικὰς καὶ ἀθέους παρα-
κλίνουσα ἐφωράθη καὶ τρίτη δὲ μεταξὺ τῶν
ἄνω προτέρων μεταρσικῶν ὑπῆρξεν ἐρμηνεῖα, ἧ-
τις μεταξὺ τῶν δύο προτέρων κατεχε ἴσιν.

Ὁ θεῖσμός, ὁ πανθεισμός καὶ ὁ ἀθεῖσμός εἰ-
σὶν αἱ ἐκ τοῦ ὕλως ἐξόχου ἔργου τοῦ Hegel
μετὰ τὴν θάνατον αὐτοῦ ἐξεληθῶσαι τρεῖς φι-
λοσοφικαὶ θεωρίαι. Τὰ συστήματα ταῦτα ὀνό-
μασιν ἀπεκάλησαν, ἅπερ ἴδῃ τοῖς πολιτικοῖς
διδόνται ἐν τοῖς κοινοβουλευτικοῖς σώμασιν.
Ὅτως οἱ μὲν τῶν ἐρμηνευτῶν τὴν δεξιάν, οἱ
δε τὴν ἀριστεράν, οἱ δὲ τὴν ἐσχάτην ἀριστεράν
κατέχειν ἐλέγοντο πλευρῶν ἢ πτέρυγων. Καὶ ἡ
μὲν ἀριστερὰ ἰδέα, ἡ ὑπὸ τοῦ Michelet τοῦ
Βερολίνου καὶ τοῦ διδ. Strauss ἐκπροσωπου-
μένη ἐπαιετο μάλιστα τὴν ἀτομικότητα τῆς
θεότητος καὶ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἐρμη-
νεύειν, διασχυρίζομένη ὅτι ὁ Θεός, κατὰ τὴν
παρὰ τῶν πνευματιστῶν ἀποδομιζομένην σημα-
σίαν οὐχ ὑπάρχει, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ εἶναι ἀ-
θάνατος. Ἡ δὲ ἐσχάτη ἀριστερὰ ἰδογματίζε
πρὸς τούτους, ὅτι ἡ ἰδέα μετὰ τῆς φύσεως, ἡ
λογικὴ μετὰ τῆς φυσικῆς, τὸ πνεῦμα μετὰ τῆς
ὕλης ταυτίζεται (2) Feuerbach, ὁ Bruno, ὁ
Bauer, ὁ Arnold Ruge, ὁ Man Stimer
εἰσὶν οἱ ἐξόχοι ὑπερσπισταὶ τῶν θεωριῶν τού-
των. Ἄλλ' ἡ μεταξὺ τῶν φιλοσοφικῶν συστη-
μάτων πάλῃ μικρὴν διακρίσεσιν ἐπέκυσε ἕνεκα
τῶν πολιτικῶν ταρχῶν, τῶν κατὰ τὸ 1848
ἔτος συμβασῶν. Ἄφου δὲ αὐτὰ κατανασθῆ-
σαν, καὶ αἱ φυσικομαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι τὰ
μάλιστα προήχθησαν, ἡ ἐπιπεσοῦσα λιθουργία
ἐπέκυσε, τοῦ Moleschott ἴδῃ τὴν ἐπὶ τῶν φι-
λοσοφικῶν προβλημάτων σημασίαν τῶν συζητή-
σεων ἀνερτήσαντος (1). Ὁ σοφὸς οὗτος ἀνήρ
τῆς τοῦ ὕλισμου ἰδέας ἀπατάζεται, καὶ ἀναν-
τιβῆρτως εἶπεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐν Γερμανίᾳ Σχο-
λῆς ταύτης. Περὶ δὲ αὐτὸν πλεῖστοι ὅσοι σπου-
δαῖοι περιίστανται ἄνδρες, δραστηρίως ἰσθόλα
ἐκτοξεύοντες βέλη κατὰ τῆς πνευματικῆς φι-

(1) Kant Kritik der reinen Vernunft.

(1) Moleschott Kreislauf des Lebens.

λοσοφίας· τοιαῦτοί εἰσιν ὁ Büchner, ὁ δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος τοῦ ἐπιγραφομένου «Ἔλη καὶ δύναμις» (2) λίαν γνωστὸς γενόμενος, Ch. Vogt, Society, Ed. Laeventhal.

Τοιαύτη σκιαγραφικὴ ἐστὶν ἡ κατὰστασις τῆς ἐν τῇ Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φιλοσοφίας κατὰ τὴν δευτέραν μερίδα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος. Πρὶν ἢ δὲ ἀναλάβωμεν τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν ὕσον οἷον τε ἀκριβῆ ἀφήγησιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὕλισμου, ὃς ἐστὶν τὸ κύριον θέμα τοῦ ἡμετέρου λόγου, ἐξέστει ἡμῖν ἐλθεῖναι τὰ συστήματα τῶν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ πολυμαθεῖς διαπρεπόντων νῦν ἐν Γαλλίᾳ φιλοσόφων, τῶν Taine, Renan, Vacherot καὶ Littré.

Ἡ τοῦ Taine φιλοσοφία.

Εἰς τρεῖς μέρη δύναται τις διαιρέσει τὸ δικονομικὸν ἔργον τοῦ Taine, ὃν τὸ μὲν, τὰ ἐριστικὰ συγγράμματα αὐτοῦ κατὰ τῆς πνευματικῆς Σχολῆς, τὸ δὲ, τὰς φιλοσοφικὰς δοξασίας αὐτοῦ, τὸ δὲ, τὰς κριτικὰς ἰδέας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς φιλολογίας, ἐξελεγκτικὰς, οὕτως εἰπεῖν, οὕσας τοῦ κυρίου φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ ἐξόχου ἐκείνου γάλλου φιλοσόφου συμπεριλαμβάνει. Οὐδεμίαν ἀξίαν ἀποδιδόντες εἰς τὰς μικρολόγους ἀντιλογίας καὶ τοὺς εἰρωνικούς λόγους, οὗς ὁ Taine ἀρθήτως ἀπονεύει ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπικαλουμένῳ « Les philosophes classiques du XIX siècle en France » εἰς ἄνδρας τοιοῦτους, οἳοί εἰσιν οἱ Royer Collard, Maine de Biran, Cousin, Jouffroy, καὶ οἱ τοῦτοις παραπλήσιοι, ὁμολογοῦμεν, ὅτι οὐδὲ ὧς σκοποῦμεν ἐλθεῖναι ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἐκεῖνο μέρος τῆς ἄνω ῥηθείσης διαιρέσεως τῶν συγγραμμάτων τοῦ Taine, ὡς ἀνοικεῖον προσβολῶν κατὰ τῆς πνευματικῆς Σχολῆς πλήρους. Παραλείποντες οὖν τὰς ἐν τῷ συγγράμματι τοῦτοῦ περιεχομένας περιγραφὰς προσώπων, τὰς φιλολογικὰς κρίσεις, ἀπέβη καὶ χαρακτηρισμούς καὶ πᾶν τι ἄλλο ἐπορευόμενος, εἰς τὸ κύριον ἡμῶν θέμα περιορισθόμεθα, τὸ καὶ οὐσιώδες, καὶ ἀρηγησόμεθα μόνον τὰ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Taine, μετὰ μεγίστης διαλεκτικῆς δεινότητος κατὰ τῶν θεωριῶν τῶν φιλοσόφων ἐκείνων ἀντιλεγόμενα. Ὁ Taine ἐν πρώτοις γενικὴν τινα ἐνστάσιν ποιᾷται, ὅτι ἡ τῶν Πνευματικῶν Σχολῆ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας πολ-

λάκις ἐλιγορούσα, ἐπὶ τῆς ἠθικῆς μόνον τὸ δόγμα αὐτῆς ἰδρύει. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τοῦτου ἀναφέρει, ὅτι ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ἐρειδόμενοι οἱ πνευματισταί, τὸν μὲν πανθεισμὸν καὶ τὸν ὕλισμὸν πολεμοῦσι, τὴν δὲ τοῦ Θεοῦ ὑπαρξίν παραδέχονται, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀθανασίαν ὑποστηρίζουσι. Τῆς φιλοσοφίας ταύτης τὸ κριτήριον ἡ ἠθικὴ ἐστίν. Ἐνταῦθα ὁ Taine ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ φιλοσοφία δέον εἶναι πίστις καὶ θρησκεία, καὶ οὐχὶ ἄπλως ἐπιστήμη. Ἰσχυρῶς τις, κατὰ τὴν τοῦ Bacon ἔκφρασιν, παρθένος. Πασίγνωστον ἐστίν, ὅτι πολλοὶ φιλοσοφικαὶ Σχολαὶ περὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἠσυχάθησαν, καὶ μάλιστα τῶν τὰ μάλιστα διασῆμων τινὲς ἠσπάσθησαν τὴν ἰδέαν, ὅτι πρέπει τὸ φιλοσοφικὸν δόγμα ἀντικαθιστάναι τὸ θρησκευτικόν, ἡ μᾶλλον τὴν μόνην θρησκείαν τὴν φιλοσοφίαν εἶναι. Καὶ οὕτως ἡ μὲν πλατωνικὴ φιλοσοφία τοῖς Ἀλεξανδρινοῖς, ἡ δὲ τοῦ Ἐπικούρου καὶ τοῦ Λουκρητίου τοῖς τοῦτον θιασώταις αὐτόχρημα θρησκείμα ἐγένετο. Ὁ τε Goethe καὶ ὁ Kant εἰς τὰς φιλοσοφικὰς αὐτῶν δοξασίας μόνον ἐπίστευον. Οἱ τοῦ XVIII αἰῶνος ἄθεοι θρησκευτικὸν τὸ δόγμα εἶχον, ὅπερ συνέστατο εἰς τὸ πιστεῖν εἰς τὸ περρωμένον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν πολιτισμὸν. Ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τελευταῖον ἠκούσαμεν, ὅτε μὲν τῶν Saint-Simoniens δισχυροζόμενοι, ὅτι ἡ φιλοσοφία δύναται γενεσθῆαι διοργανωμένῃ θρησκείᾳ, ὅτε δὲ τοῦ Auguste Comte φιλοσοφικὸν τι λίαν παράδοξον θρησκείμα ἐξυμνοῦντο.

Μετὰ τὴν γενικὴν ταύτην ἐνστάσιν, ἣν κατὰ τῆς πνευματικῆς Σχολῆς ὁ Taine προβάλλει, προβαίνει εἰς τὰ καθέκαστα, καὶ πρῶτον μὲν τὴν τῆς ἐξωτερικῆς ἀντιλήψεως τῶν Σάτων θεωρίαν ἀντικρούσων, τὴν τῶν εἰκονικῶν ἰδεῶν (idées-imaginées) θεωρίαν παραδέχεται, ὑποστηρίζων αὐτὴν ἐπὶ τῷ ὅτι αἱ ἰδέαι ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τῇ φαντασίᾳ ἐναποταμιεύμεναι, αὐτόχρημα εἰκόνας ἀπόντων καὶ παρόντων ἀντικειμένων γίνονται. Ἡ ἐξωτερικὴ ἀντιλήψις, κατὰ τὴν Taine ἐστὶν ἀληθὴς ὁρεναπάτη. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς τὰς πλείους τῶν τοῦ Jouffroy θεωριῶν ἀποξέριπτει, θεωρῶν ἰδίᾳ τὴν τῶν ἀρεστῶν καὶ δυσαρῆστων ἀίσθημάτων ἀνάλυσιν τοῦ Jouffroy, ὡς σφαλῶν ὧς γερμανικῶν παραλογισμῶν, μεταφορῶν καὶ ἀρηρημένον ἐνωπιῶν (1). Ἐπὶ τοῦτοῦ δὲ τὴν τῆς ἀίσθητικῆ-

(2) Büchner, Kraft und Stoff.

(1) H. Taine Les philosophes classiques du XIX Siècle en France κερ. X. σελ. 239.

τητος θεωρίαν οὕτως ἐν παραδείγματι ἀρχαίται (1). Ὅταν εὐχρον περὶ τὴν μῆλον διέηται, αἱ θηλικί τῆς γλώσσης αὐτοῦ ἀνοψοῦσι παρὰ τὸ ἀρχαίται τοῦ νευρικοῦ αὐτῶν κροσσούς, ἵνα διαβραχῶσιν ὑπὸ τοῦ γρημοῦ τοῦ περιαικῶ μῆλου ἢ προσοχῇ τοῦ διέξαντος τὸ μῆλον τοῦτο προσαικῶσιν εἰς τὴν εὐάρεστον ταύτην σίσθησιν, ἣτις εἶδος τι ἡδονῆς ἐστίν. Ἀλλ' ἐν ταύτῳ αἱ ἰδέαι τοῦ οὕτω παθαινομένου ἀνθρώπου εἰς δόνησιν τίθενται, καὶ διὰ ταύτας γίνονται καθάρωτεροι, εὐαρινέστεροι, καὶ ὁ ἀνθρώπος εὐθυμῆι τότε δὲ μετὰ μείζονος ἡδονῆς τῷ περιαικῶ μῆλῳ τὴν νόον προσέχων, ἀρέσεται τοῦτο. Τοιαύτην τινὰ περὶ τῆς αἰσθητικότητος ὅπως φυσιολογικῆν ἀνάγκην, καθ' ἣν ἡ ἐργαστικὴ ἐντύπωσις τὸ πᾶν ἐνεργεῖ, ὁ Taine ποιῆται, ὡς ὑπογραμμὴν εἰς τοῦτο τὰς τοῦ Condillac ἰδέας λαβῶν. Ὡς καὶ τὰς τοῦ πρωτίστου τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος φιλοσόφων, τοῦ ὑπὸ τοῦ Dante προσεζήχοντος τῶν Ἐπιστημῶν (2) ἀποκαθηέντος, τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις, ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένως τῷ δαιμονίῳ Πλάτωνι, ἐθέσπιζεν, ὅτι ἡ ψυχὴ οὐδὲν δύνάται ἀφ' ἑαυτῆς ἐνεργεῖν ἄνευ τῆς βοήθειας τῶν αἰσθήσεων, ἢ τῆς φαντασίας, ἣτις διατηρεῖ τὰς εἰκόνας τῶν αἰσθητῶν λέγων «οὐ νοεῖ ὁ νοῦς τὰ ἐκτὸς μὴ μετ' αἰσθήσεως ὄντα» (3).

Τὴ περὶ τῆς ἠθικῆς ὕλης ἐξέχων ὑπὸ τοῦ Jouffroy ὑποστηρηθέντα εἰσι τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένοις γνωστέα καὶ ταῦτα ὁ Taine καταστρέφει διὰ θετικῶν καὶ μαθηματικῶν συλλογισμῶν λίαν σοφῶς ἀναπτυσσόμενον. Ὁ Taine διασχυρίζεται, ὅτι τὸ εἰς ἄποδεν τι ἀντικῶν ἀγαθῶν ἐστὶ σύστημα πρωτίστου τινῶν πράξεων, αἵτινες καθιστᾶσι τοῦτο ὡσαύτως διατείνεταί, ὅτι αἱ ἀνθρώπινα κρίσεις, ὡς καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν παραγόμεναι αἰσθήσεις μάλλον ἢ ἥτονον γενναίαι εἰσὶν ἢ δὲ γενικὴ κρίσις ἀνωτέρα κατὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς εἰδικῆς ἐστίν οὕτως, ὥστε καὶ τὸ κινῶν τὸ αἰσθητικὸν τὸ ἐκ τῆς γενικῆς κρίσεως παραγόμενον, ὑπερτερεῖν κατὰ τὸ μεγαλεῖον τὸ ἐκ τῆς εἰδικῆς κρίσεως παραγόμενον αἰσθητικὸν τὸ κινῶν ἕνα εἰς τὴν ἀρετὴν δένον εἶναι κριτέον κατὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ φιλοκροῦδος. Ἀπασα ἡ τοῦ Taine ἠθικὴ εἰς τοιαύτας ὀρισμένας ἰδέας περιτρέφεται.

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς τὰς κυριωτέρας ἰδέας

τῶν ἄλλων ἐξέχων γάλλων φιλοσόφων τοῦ XIX αἰῶνος καταπολεμεῖ, ὡς τὴν τοῦ ὀρθοῦ λόγου θεωρίαν τοῦ Cousin, τὴν τῆς ἐλευθέρως βουλήσεως τοῦ Maine de Biran, καὶ ἐν γένει τὰς πρωτίτας θεωρίας τῆς Σχολῆς τούτων. Ἐνωρεῖται Κόρσις, ὅτι ἐνταῦθα μὴ δύνάμενοι ἐν ἐκτάσει ἀνελεῖται ἅπαντα τὰ ὑπὸ τοῦ Taine ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ ποιαιήτοις αὐτοῦ συγγραμμάσι κατὰ τῶν Θεωρηματικῶν γραφέντα, περιορίζεσθαι εἰς γενικὴν μόνον ἔκθεσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ Taine. Ὁ Taine συνωδᾷ τῷ Locke καὶ τῷ Condillac, νομίζει, ὅτι αἱ λειτουργίαι τοῦ νοῦς οὐδὲν τὸ ἀπόκρυστον καὶ ὑπεράνθρωπον ἔχουσι, σηματοῦμενα ἐν ταῖς ὁδοῖς ταύταις λέξεσι, πείρα καὶ ἀνάγκη, καὶ διὰ μὲν τῆς πείρας τὰ πράγματα, διὰ δὲ τῆς ἀνάγκης οἱ τὰ πράγματα διεπόμενοι ὅμοιοι γνωστοὶ γίνονται. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς ἀναγκάσις καὶ γενικὰς ἰδέας, αὐταὶ ἐκ τῆς γνώσεως πράγματός τινος ὀρισμένου ἢ ἐνδεχομένου ἐξάγονται. Ἐξ ἰδικιτέρου π. χ. τριγώνου ἢ γενικῆς ἰδέας τοῦ τριγώνου, κατ' ἀρχίσεις, γεννάται ἢ ἰδέα αὐτῆς γενικῆς οὕσα εἰς ἅπαντα τὰ τρίγωνα ἐφαρμόζεται ἢ λέξις ἅπαντα τὴν γενικὴν ἰδέαν ἐμφανίζει. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τριγώνου σύστημα τι ἰδεῶν ἐξάγεται, ὅπερ τὴν γνώσιν τοῦ πράγματος, ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τοῦ τριγώνου, ἀπαρτίζει ἢ γνώσιν αὐτῆς σὺν ταῖς συνθήσιν αὐτῆν ἰδέας ταυτιζόμενα, αἱ καὶ πανταχοῦ αὐτὰς συμπεριλαμβάνει ἢ δὲ λέξις τρίγωνον τῆς ἀναγκάσις ταύτας ἰδέας ἐμφανίζει (1). Κατὰ τὸν Taine μόνον διὰ τῆς ἀκριβέσεως τῆς ἀποδείξεως καὶ ἀπειρώσεως γνώσεως ἀποκτώμενα δι' αὐτῆς πάλιν ἐν τοῖς ἀξιόμασι διδόμενα τινὰ προσεγγίνονται ἡμῖν, ὧν τὰ μὲν τὰ δὲ ἐμπεριέχουσι. Ἐὰν δύο διδόμενα τοιαῦτα εἰσὶν, ὥστε τὸ μὲν τὸ δὲ συμπεριλαμβάνει (καὶ τοῦτο καθίσταται τὸ ἀξιόμακ) ἢ ταυτότης αὐτῶν ἀναγκάσις καὶ ἀπόδενοντος γίνεταί. Ὁ Taine τὴ τῆς ταυτότητας ἀξιόμακ μόνον ἀναγνωρίζει, τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἐφαρμογὰς καὶ συνεπείας τούτου θεωρεῖ (2). Ἐπίσης ὁ γάλλος φιλόσοφος ἔθεν μὲν διασχυρίζεται, ὅτι ἅπασαι αἱ ἐκ τῶν προτέρων κρίσεις, ὡς ἀρχαὶ ἢ ἀξιόμακ, ἀναλυτικῶς μόνον κρίσεις εἰσὶν, ἔθεν δὲ οὐ παραδέχεται τὴν ὑπαρξίν τῶν ἐκ τῶν προτέρων συνθετικῶν κρίσεων ἐν δὲ τῇ συνθέσει τούτων, ἅπλας ἀφρημένως ταυτότατας ἐκ

(1) H. Taine. Ἀπόδοι. σελ. 244.

(2) Dante. inferno. LV. 434.

(3) Ἀριστοτέλης. Περὶ αἰσθήσεων καὶ αἰσθητῶν. σελ. 6.

(1) H. Taine. Ἀπόδοι. Κεφ. VII. σελ. 169.

(2) H. Taine Le positivisme anglais. Étude sur Stuart Mill σελ. 429.

διεφραζμένης διαλέκτου παρεμφερθεύσεως εὐρίσκει. Οὕτω, τὸ τῶν οὐσιῶν ἀξίωμα, ὅτι « πᾶσα ἰδιότης πάντως ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐνεστί » μεταβάλλει, διατινώνομενος ὅτι τὴν ἀκόλουθον φέρει ἐννοίαν, ὅτι δηλονότι τὸ μέρος ἐμπεριέχει τὴν ἰδέαν τούτου ὅλου, ὡς καὶ τὸ τῶν ἀκρίτων ἀξίωμα ὅτι « πᾶν γινόμενον κίτταν τινὰ ἔχει » ἐμμέσως μεταστρέφει, μεταλλάττων τὴν γνώσιν τῆς αἰτίας εἰς γνώσιν νόμου, καὶ κατὰ τοῦτο πρὸς τὸν Stuart Mill διαφωνῶν, ὅστις τὴν τῆς αἰτίας ἰδέαν διὰ τῆς τύχης ἀντικαθίστησι.

Ἡ τῶν ἀπειρῶν ἀντικειμένων γνώσις, λέγει ὁ Taine, ἐκ τῶν ἀναγκάσιων μὲν κρίσεων προέρχεται, προέρχεται δὲ ἐκ τῆς ἀκριβέσεως τῆς διὰ τῆς πείρας προσγινομένης. Ἡ διὰ τοῦ νόου γινόμενη προσθήκη, κατὰ τὴν αὐτὴν συγγραφήν, οὐδαμῶς δύναται τὸ ἀναγκάσιον καὶ τὸ ἄπειρον ἐξηγήσασθαι, ἐπειδὴ τὸ πεπερασμένον μετὰ τοῦ πεπερασμένου πολλαπλασιαζόμενον πάλιν ὡς πρὸς τὸν πεπερασμένον ἀναγκάσιως δίδωσι. Ὅ,τι δὲ τις διὰ τῆς προσθήκης οὐ προσκατάγει, τοῦτο διὰ τῆς ὑπεξήρσεως ἐπιτυγχάνεται. Φέρει δὴ σκοπήσωμεν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μεθόδου ταύτης ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἀπεράντου ἀποστάσεως. Ὑποθώμεν περιγεγραμμένην τινὰ διάστασιν πᾶν δ' ὅτι, ἰδίᾳ αὐτὴν χαρακτηρίζει, ἐκ ταύτης ἀφαιρέσαντες, τὴν ἀπλην καὶ μόνον διάστασιν, τὴν ἀναγκάσιωτικὴν οὐκ ἀδήποτε ἄλλη διάστασις ἑμοιάζουσαν, θεωρήσωμεν. Ἐν αὐτῇ ἀπανταχοῦ ἀπαντα τὰ ἐξ ὧν συνίσταται μέρη ταυτὰ εἰσὶν ἢ ἐν μέρει τούτων λαβόντες ὑπ' ὄψιν, καὶ εἰς τὸ ἔριον τούτου ἀφαιρούμενοι, ἔτερον τι μῆριον ἔρωμεν, ὃ συνέχειον τοῦ προτέρου ἀποτελεῖ, καὶ ὅπως ὁμοίον ἐκεῖνῳ ἐν' οὗτω καθεξῆς εἰς τὰ πρόσω προβαίνοντες, τὸ αὐτὸ περὶ τρίτου καὶ τετάρτου κλ. μορίου εἰπεῖν δύναμεθα, μέχρις οὗτου εἰς τὴν δολιχὴς διαστάσεως πέρασ καὶ τελευταῖον μῆριον ἀφαιρούμενοι, καὶ μὴ περαιτέρω προῦθαι δύναμενοι τῶμεν, καὶ τὴν ἑτέρου μορίου ἐνδεχομένην ὑπαρξίν υποθώμεν, οὕτω τὴν δοθεῖσαν διάστασιν εἰς τὸ ἑλπίπειρον παρατείνοντες. Ἐκ τούτων ἄλλον, ὅτι πᾶσα δοθεῖσα διάστασις δύναται ὑπ' ἑτέρας ἀμειβεσθαι, καὶ αὐτὴ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ αὐτοῦ συλλογισμοῦ ὑπ' ἑτέρας, καὶ οὕτω καθεξῆς, μέχρι τοῦ σημείου ἐκεῖνου, καθ' ὃ τὸ ἀπεράντου γνώσις ἐν τῷ νῷ ἡμῶν ἀναθρώσκει. (1). Τὴν αὐτὴν ἐ-

ξηγήσασθαι, κατὰ τὴν Taine, ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου, τοῦ ἀριθμοῦ, δυνάμεθα δοῦναι καὶ ἐν γένει ἐπὶ πάσης ἰδέας δεκτικῆς κατὰ τῆς οὐσίας ἢ μειώσεως μέχρι τοῦ ἀπείρου. Σημειωτέον δὲ ἐν παρέδω, ὅτι ὁ γάλλος φιλόσοφος, περὶ οὗ ὁ λόγος γίνεται, περὶ τοῦ μαθηματικῶν μόνον ἀπείρου, παντάπασί δὲ περὶ τοῦ μαθηματικῶν, δηλαδή περὶ τοῦ ἀπολύτου ἀποφάνεται. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν οὐσιῶν, ὁ Taine, ὑπερβαίνων κατὰ τοῦτο τὸν Stuart Mill, τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν οὐκ ἀναγνωρίζει, ὑποστηρίζων ὅτι οὐτε πνεῦμα, οὐτε σῶμα, ἀλλ' ἁπλῶς συστήματα κινήσεων ἐνεστωσῶν ἢ ἐνδεχομένων, καὶ συστήματα ἰδεῶν αὐθις ἐνεστωσῶν ἢ ἐνδεχομένων ὑπάρχουσι. (1). Τὰ συμβάντα καὶ αἱ σχέσεις αὐτῶν ταυτοτάτα τινὰ μόνον ἔχουσι. Τὸ δὲ ὅλον τοῦ φαινόμενου τὴν οὐσίαν, τὰ μέρη, τὰς ἰδιότητας αὐτοῦ ἀποτελεῖ. Τὸ φαινόμενον πρὶν τῆς ἀναλύσεως καὶ διακρίσεως ἢ οὐσία ἐστὶ τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἀναλυόμενον καὶ διακρούμενον παρίστησι τὰς ἰδιότητας αὐτοῦ. Ἐκ τούτων ἔπεται, ὅτι οὐσιώδης τις δεσμός (vinculum substantiale), ὡς λέγει ὁ Λαϊνόντιος, τὰς ἰδιότητας συνδέων οὐκ ὑπάρχει, ὅτι ἡ ψυχὴ, ὡς τελευταῖον συμπέρασμα, οὐδὲν ἄλλο τι ἐστίν, ἢ τὸ σύνολον τῶν ἐν ἡμῖν ἐνόντων αἰσθημάτων, τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἀποφάσεων. Ἡ οὐσία, συνελόντι γράναι, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν πνευματιστῶν τῇ λέξει ταύτῃ ἀποδοδμένην σημασίαν, ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ οὐκ εὐρίσκειται. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ γνώμη τοῦ Taine, ἧτις ἐστὶν ἑμοία τῇ ἀπάντων τῶν ἐμπερικῶν φιλοσόφων, ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείτου καὶ Κρατύλου μέχρι τοῦ Locke καὶ τοῦ Comte.

Καίτοι ὁ Taine ἀσπαζόμενος τὴν γνώμην, ὅτι ἡ οὐσία κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Royer Collard καὶ Cousin ἀποδοδμένην σημασίαν οὐκ ὑπάρχουσι, ὅμως τὰς αἰτίας τούτων παραδέχεται, καὶ τότε νέαν ἐννοίαν, τὴν ἀκόλουθον, εἰς τὴν λέξιν « αἰτίαν » ἀποδοτέον. Λέγοντες ὅτι σύστημα τι πραγματικῶν, ὃ τὴν οὐσίαν ἀπαρτίζει, αἰτίαν τινὰ ἔχει, ἐνοητόν ἐστι πᾶσα σειρά πραγματῶν εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη ἀναλυτέα ἐστὶν οὕτω πᾶν πράγμα τὴν αἰτίαν αὐτοῦ ἔχει, καὶ τοῦτο λέγοντες, ὑπεμφανίσαμεν, ὅτι πᾶν πράγμα δύναται ἀναλῆσθαι εἰς τὰ ἐξ ὧν συνίσταται στοιχεῖα τὰ σειράν τινά συν-

(1) H. Taine Les philosophes classiques du XIX siècle en France. Κεφ. VII σελ. 174.

(1) H. Taine Le positivisme anglais. Étude sur Stuart Mill. σελ. 114.

στώντα στοιχειά είναι αί αιτίαι τῆς σειράς ταύτης, τὰ πράγματα τίνος στοιχειά είναι αί τοῦ πράγματός τούτου αιτίαι. Αἱ ἀλλοθεῖς αιτίαι, κατὰ τὴν φιλοσοφίαν ταύτην, εἰσὶ δύνάμεις, νόμος, ἀρχή, ἰδιότης.

Μὴ ἐπιλαθόμεθα δὲ, ὅτι κατὰ τὸν Taine ἡ τῶν πραγμάτων αιτία ἐστὶ πρᾶγμα τι. Ἐπιχρόνουσι μόνον σὺνθετα πρᾶγματα ἢ στοιχεῖα, ἐξ ὧν τὰ μὲν ἀποτελέσματα, τὰ δὲ αιτίαι εἰσὶν (1). Τίνι δὲ τρόπῳ ὁ σοφὸς Γάλλος ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ τῶν πραγμάτων αιτία ἀνατιβήτως πρᾶγμα ἐστίν; ὁ Taine, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἰδέας αὐτοῦ ταύτης ὡς παράδειγμα φέρει ὀργανικὸν τι ὄν, π. γ. τὸν ἄνθρωπον. Μετὰ προσοχῆς δὲ ἐξετάζων τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐξάγει πρᾶγμα τι, γεγονός τι κοινὸν εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος καὶ καθ' ἑκάστης τῆς στιγμῆς τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἐστίν ἡ θρέψις. Τὸ γεγονός τοῦτο ὑποστήρισιν ὡς αιτίαν συμπλέγματος ἄλλων γεγονότων, καὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀποδεικνύει: 1) διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν σχέσεων τῆς φύσεως καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ὀργάνων, 2) διὰ τῆς συγκρίσεως ἄλλων ὀργανικῶν εἰδῶν τῆς ζωτικῆς κλίμακος, 3) διὰ τῆς ἐρεύνης τῆς μεταμορφώσεως αὐτοῦ τοῦ ζώου εἰς τὰς διαφόρους ἐποχὰς τῆς αὐτοῦ ζωῆς. Ἐκ τῆς θρέψεως ὅλον σύστημα φαινόμενον παράγεται: ἄρα ἡ θρέψις αιτία ἐστίν, ἀλλ' αὐτὴ ἡ αιτία εἰς ἑτέραν αιτίαν ὑποτάσσεται, ἥ τις ἐστὶν ἡ θερμότης. Διὰ τελευταίας τίνος ἀναλύσεως ὑψηλότερον μέχρι τοῦ τύπου τοῦ ζώου φθάνει τις; ὁ δὲ τύπος ἀνεξάρτητόν τι καὶ ἀρχέτυπον ὄν, αιτία ὡς πρὸς τὴν λειτουργίαν γίνεται. Ὁ τύπος, γεγονός τι ὄν, ἐστίν ἡ ἀληθὴς αιτία. Τοιαῦτα καὶ παραπλήσια αιτίαι ὑπάρχουσιν, αἵτινες εἰσὶ τὰ δεσπόζοντα γεγονότα ἐκάστης σειράς ὀργανικῶν ὄντων. Ἄρα ὁ Taine, ἐναντίον τῶν θετικῶν (positivistes) φιλοσόφων, ὅτινες τὰς αιτίας μακρὰν τῆς επιστήμης ἐξορίζουσιν, ὑποστήριξις (2), ὅτι αί αιτίαι διὰ τῆς πείρας ἀνακαλύπτονται, διότι ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος τὴν αιτίαν ἐρεῖε ὡς πρᾶγμα τι, ἐξ οὗ ἡ φύ-

σις, αί σχέσεις καὶ αί μεταβολαὶ ἄλλων πραγμάτων ἐξάγονται (1).

Φανερὰ ἂν ἦν ἀπατη, εἰ καὶ ἐκ τῶν ἄνω λεχθέντων εἰκάζετο, ὅτι ὁ Taine τὴν μεταφυσικὴν ἀπορρίπτει, ὅστις τὸναντίον ἐν τινι τῶν σοφῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων λέγει:

« Malgré l'étroitesse de notre expérience, la métaphysique est possible, » à la condition que l'on reste à une grande hauteur, que l'on ne descende pas dans le détail, que l'on considère seulement les éléments les plus simples de l'être, et les tendances les plus générales de la nature. Si quelqu'un recueillait les trois ou quatre grandes idées où aboutissent nos sciences, et les trois ou quatre genres d'existence qui résument notre univers; si il en comparait ces deux étranges quantités qu'on nomme la durée et l'étendue, ces principales formes de détermination de la quantité qu'on appelle les lois physiques, les types chimiques et les espèces vivantes, et cette merveilleuse puissance représentative qui est l'esprit, et qui, sans tomber dans la quantité, reproduit les deux autres et elle même; si il découvrait entre ces trois termes, la quantité pure, la quantité déterminée et la quantité supprimée (2), un ordre tel que la première appela la seconde et la seconde que la troisième; si il établissait ainsi que la quantité pure est le commencement nécessaire de la nature, et que la pensée est le terme extrême auquel la nature toute entière est suspendue, si ensuite, isolant les éléments de ces données il montrait qu'ils doivent se combiner comme ils sont combinés, et non autrement; si il prouvait aussi qu'il n'y a pas d'autres éléments, et qu'il ne peut y en avoir d'autres, il aurait esquissé une métaphysique sans empiéter sur les sciences positives (3). »

(1) H. Taine Les philosophes classiques du XIX siècle en France. Κεφ. de la Methode σελ. 350 κ'.—Τὸ αὐτὸς Le positivisme anglais Etude sur Stuart Mill. σελ. 438.

(2) H. Taine Les philosophes classiques du XIX siècle en France ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἑκ-δόσεως σελ. IX.

(1) H. Taine Ἀπόθ. Κεφ. De la method. σ. 351.

(2) Die aufgehobene quantité.

(3) H. Taine Le positivisme Anglais. Etude sur Stuart Mill. σελ. 445—147.

Ἐκ τοῦ τετραγίου τούτου, ὅπερ ἕνεκα τῆς ἀξίας αὐτοῦ αὐτολεξεῖ ἀντεργάσμενον, ἐξάγειται, ὅτι ἡ μεταφυσικὴ δέον ἰν' ἀπαλλοχθῆ τῶν αὐσιῶν καὶ τῶν αἰτιῶν, ὡς οἱ Πνευματισταὶ αὐτὰς ἐνόουν. Καταργηθῆτω ἡ ἀνορθόπινος αἰτία, δηλονότι ἡ ἐλευθερία¹ φαντασία ἐστὶν ἡ θεία αἰτία, δηλονότι ὁ Θεός, ὡς δημιουργός τοῦ παντός καὶ ὡς ἀριστοτέχνος κατὰ τὴν τοῦ Πινδάρου ἔκφρασιν. Οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ πράγματα ὑπάρχουσιν, ἅτινα ἕνεκα τῆς ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ὑπάρξεως αὐτῶν οὐ μόνον δυνατὰ ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖα εἰσιν.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ συνιστάμενον ζήτημα εἰς τὸ ἐξετάζειν, ἐὰν τὰ πράγματα ἔχωσιν ἀρχήν τινα, ὁ Taine διακρίνεται, ὅτι ἀρχὴν οὐκ ἔχουσιν, ἢ μᾶλλον ὅτι ἡ ἀπλή ἀσότης ἐστὶν ἡ ἀναγκαιὰ ἀρχὴ τῆς φύσεως. Τὰ ὄντα, κατὰ τὴν φιλοσοφίαν ταύτην, εἰσὶ πράγματα, ἅτινα διὰ τύπων τινῶν ἀντικαθίστανται οὕτως, ὥστε γενικαὶ τινες ὑπέρτατοι προτάσεις εἰσὶν οἱ ἀθανάστοι δημιουργοὶ τοῦ παντός. Τὰς γενικὰς ταύτας προτάσεις, τοὺς ἀθανάτους τούτους δημιουργούς, ἐξετάζοντες, εὐρίσκομεν τὸ μόνον καὶ ἀρχικὸν πρᾶγμα, ἐξ οὗ αὐταὶ πηγάζουσι, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης ἐνότητά καὶ τὸ παραγαγόν αὐτὴν καταλαμβάνομεν. Ἡ ἐνότης τῆς οἰκουμένης οὐτε ἐξ ἐξωτερικοῦ οὐτε ἐξ ἐσωτερικοῦ τινος πράγματος προέρχεται, ἀλλ' ἐκ γενικοῦ τινος πράγματος, τοῖς ἄλλοις παραπλήσιου. Ἐκ τῆς ἱεραρχίας ταύτης, ὅμως ἀναγκαίως, ὁ κόσμος μοναδικόν τι ὄν ἀποκαθίσταται, ἀδιάρηστον, οὐ τινος ἄπικτα τὰ λοιπὰ ὄντα μέλη αὐτοῦ εἰσιν.

Τοιαῦτα εἰσιν ἐν ὄλγοις αἱ κυριώτεραι ἀρχαὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Taine. Οὐ προέβημεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν λεπτομερειῶν καὶ τῶν δευτερευουσῶν ἰδεῶν τοῦ ὅλως ἐξέχου καὶ μαθηματικῶ ἐκείνου νοός, διότι οὐ μόνον τὰ συγγράμματα τοῦ ἀνδρός εἰσὶ τοῖς πλείστοις γνωστὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ πῶν πρὸ αἰῶνων τὴν αὐτὴν ὡς ἔγγιστα διδασκαλίαν ὑποστηρίζαντων. Ἄλλ' οὐ παραλείπετον τὰς ἀρχὰς μικρὸν ἀνελεῖσαι, ἐφ' ὧν ὁ Taine τὰ ἱστορικά αὐτοῦ πονήματα ἰδρούει, τὰ ὡς σκοπὸν προτιθέμενα τὸ ἐξελεγεῖται καὶ ἀποδείξει τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα, καὶ ὧν τὴν πολυμάθειαν οἱ σοφοὶ θαυμάζουσι.

Ὁ Taine λέγει διαρρήδην, ὅτι ἡ ἱστορία ἐστὶ προβλημα μαχανικῆς (1), διότι ἐν ταύτῃ

φαινόμενα ἀπ' ἀλλήλων ἐξαρτώμενα ὑπάρχουσι, δυνάμεις τινὰς ἐμφανίζοντα μᾶλλον ἢ ἥτον ἰσχυράς καὶ ἐνεργούς, ἃς ὁ ἱστορικός χρεώσται ἀνακαλύπτειν, τὰς αἰτίας αὐτῶν προσδιορίζων, καὶ τὰ ἀποτελέσματα, εἰ δυνατὸν, προβλέπειν. Κατὰ τὸν Taine ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας ἐστὶν ἱεραρχία τῆς ἀναγκῶν κυβερνώσα τὸν τε Ὀυκῆν καὶ τὸν ἡθικὸν κόσμον.

Κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, φιλολογία ὀνομάζεται τὸ διανοητικὸν πρῶτον οἰοῦδηπότε ἔθνος. Τὸ δὲ σπουδάζειν ἐστὶ τὸ ἀγρολεῖσθαι περὶ τὸ διὰ τῆς ἀναλύσεως ἀνευρίσκειν τὰς ἀρχικὰς αἰτίας, ἐξ ὧν ἐξέσπι ἐξάγειν τὰς μεταβολάς, ἃς ἡ φιλολογία αὐτὴ κατὰ καιροῦς ὑπέσται, ὡς καὶ τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰ λοιπὰ ἀπεικονίσματα τοῦ ἔθνους ἐκείνου, ὡς ἐστὶν ἡ θρησκεία ἢ πολιτικὴ κλ. Τὸ σπουδάζειν ἐπίσης συγγραφεὶς τινὰ ἐστὶ τὸ ἐρευνᾶν τὴν αἰτίαν, ἐξ ἧς τὰ διανοηθέντα προήλθον.

Αἱ τρεῖς ἀρχικαὶ δυνάμεις, αἵτινες συνδέονται τὸν πολιτισμὸν ἀπαρτίζουσιν, εἰσὶν ἡ φυλὴ, τὸ μέσον καὶ ἡ στιγμή² ὧν ἡ μὲν φυλὴ, λέγει ὁ Taine, ἐστὶν ἔμφυτος τις διάθεσις, ἑτερῶς κατὰ τὰ διάφορα ἔθνη, καὶ διάφορος κατὰ τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν μερῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὸ δὲ μέσον ἐστὶ τὸ σύνολον τῶν φυσικῶν, πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν περιστάσεων, αἵτινες διασφύρω ἀλλοιοῦσιν, ἢ συμπληροῦσι τὸ φυσικόν, ἢ δὲ στιγμή, τέλος, ἀποτελεῖ εἶδος τι ἐπιδράσεως, συνισταμένης εἰς τὴν ταχύτητα τῆς προσγιγνομένης ἐκ τῆς ἀενάου ὀλήσεως τῆς φυλῆς εἰς τὸ τελεσθῆν ἢ διὰ ἀποτελέσματος ἐκ τοῦ μέσου, ἐν ᾧ ἡ φυλὴ ἐκείνη ζῆ. Αἱ ἀρχικαὶ δυνάμεις αὗται, ἡ φυλὴ, τὸ μέσον, ἢ στιγμή σύστημα τι ἀποτελεσμάτων προάγουσιν, ὅπερ ἐστὶν ὁ πολιτισμὸς, καὶ τούτου ὁ μᾶλλον διακεκριμένος τύπος ἡ φιλολογία ἐστὶν.

Τοιαῦτα εἰσιν αἱ ὅλως μοιραῖαι ἀρχαί, ἃς ὁ Taine ἐν τοῖς ἱστορικοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι παραδέχεται, ἐφαρμόζων αὐτάς, ἰδίᾳ δὲ ἀναπτύσσει αὐτάς ἐν τῷ ἐπιχαλουμένῳ Histoire de la litterature anglaise³ συγγράμματι μεγάλης ἀξίας καὶ περιθώτῳ ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ.

Δεῦτε νῦν ἐξετάσωμεν εἰς τίνα κλάσιν τῶν φιλοσόφων ἀνήκει ὁ Taine. Αὐτὸς ἑαυτὸν ἄσμενος δεικνύσιν ὡς συμβιβαστὰν μεταξύ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς τοῦ τέλους τοῦ XVIII αἰῶνος φιλοσοφίας. Ἄλλὰ πρὶν ἢ τυροῖς ὀμμασι παραδεχθῶμεν τοῦτο, ἐξελεγεῖσθαι εἴπερ ἔρχεται ἀληθείας. Κατὰ τὴν τοῦ γερμανοῦ φιλοσόφου

(1) H. Taine Histoire de la litterature anglaise.
Ἐν τῷ Προλόγῳ σελ. XXXI.

ακριβῆ διδασκαλίαν, ἢ ἐν εὐλόγοις προηγουμένους ἐσεικασμένους, τὸ γενικὸν ὑπάρχει πρὸ τοῦ εἰδικοῦ, ἢ ἰδέα ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῶν πραγμάτων, καὶ ὡς πῶτος ἡ μόνη ἀληθὴς μέθοδος ἡ θεωρητικὴ ἐστὶ. Τὸν ἀπὸ Condillac φιλοσοφία θεωρεῖται, ὅτι τὰ μόνον ἐν τῷ κόσμῳ τοῦτῳ ὑπάρχοντα εἰσὶν τὰ αἰσθητά, ἀπὸ ἐμφανιζόμενα, καὶ παραδέχεται, ὅτι μόνον διὰ τῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς ἀντιπαράθεσεως τῶν πραγμάτων, ἐκ τοῦ πεπερασμένου εἰς τὸ ἀπρημένον καὶ ἐκ τοῦ εἰδικοῦ εἰς τὸ γενικὸν μεταβαίνουμεν. Ἠθέριον τῶν συστημάτων τούτων τὸ προσεγγίζον τῆ τοῦ γάλλου φιλοσόφου διδασκαλίᾳ, ἀρχῆς ὁ Taine ἐστὶν ὁπαδὸς τοῦ Spinoza καὶ τοῦ Hegel, ἢ μάλλον ἐστὶν ὑπερσπιστὴς τῶν θεωριῶν τοῦ Condillac, τοῦ Laromiguière, τοῦ Stuart Mill, τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου ἀρχηγοῦ τῶν θετικῶν ἐν Ἀγγλίᾳ; Ἀναμφισβητήτως ὁ Taine ἐστὶ θεωρητικὸς τῶν τελευταίων τούτων καὶ διὰ πολλοῦ ἄλλου λόγου, καὶ διότι, συνωδῶ τοῖς ἐμπειρικοῖς, ὁ Taine διδάσκει, ὅτι ἀρχὴ πάσης ἐπιστήμης τὸ αἰσθητὸν ἐστὶν, ὅτι τὸ αἰσθητὸν τὸ μόνον ὑπαρκτόν, τὸ μόνον φαινόμενον ὑπάρχει. Ἐστὶν ἀληθές, ὅτι κατὰ τὴν ἡμέτερον φιλόσοφον δυνατὰ τις σειρὰν τινα γεγονότων εἰς ἐν ἐκνάγειν, ἢ δὲ ἐπαγωγὴ αὕτη ἐμπνεῖ ἡμῖν τὰς ἀπολύτους ἰδέας, ἐφ' ὧν καὶ μετ' ὧν δύνασθε σκέπτεσθαι ἀντὶ τῶν πραγμάτων, οἷς ἀρχῆθεν ἐχρώμεθα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν τοῦ Condillac μεταφυσικὴν, παραδεχόμενον τὸ διὰ σημείων ἀντιπαράθεσιν τὰς ἐν τῷ νοῦ ἀπολύτους ἰδέας, καὶ ἐπὶ ταύτας σκέπτεσθαι, οὐδόλω; δὲ εἰς τὴν τοῦ Hegel. Ἠσπεύμεν δ' ἐπίστας, ὅτι ἡ τοῦ Taine φιλοσοφικὴ φιλοσοφία πολλῶ τῆς τοῦ Hegel ἀπέχει, ὡς πλείων ἰδεῶν τῶν αἰσθητικῶν φιλοσόφου (Sensualistes) μετέχουσα. Κατ' ἀρχὰς ὁ Taine ὑπερήμαζε φιλοσοφικὸν τὴν κριτικὴν, ὅπερ κυρίαν φυσικὴν δύναμιν (la faculté raisonnée) ἀνόμαζε, συνιστάμενον εἰς τὸ νομίζειν ὅτι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ φυσικὴ τις δύναμις ἐνεστὶν, ἥτις ἐξήκει τὸ παν, τὰς τε σκέψεις καὶ τὰς πράξεις; ἀλλὰ τὴν ἡμέτερον, ὡς προσηλούμενος εἰς τὴν τοῦ Condillac Σχολίαν, ὁ τῆς Histoire de la littérature Anglaise συγγραφεύς, ἀπέβησε τὸ κριτικὸν ἐκεῖνο, καὶ διασχυρίζεται, ὅτι ὁ βουλιόμενος ἐξήγειν τὰς τε σκέψεις καὶ τὰς πράξεις τινός, δεῖν ἵνα ἐξετάζη τὴν κρασίαν, τὴν ἰδιοσυγκρασίαν, τὸ φύλον, τὴν ἡλικίαν, τὰ ἦθη καὶ ἔθνη αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴν ἐποχὴν καὶ τὸ μέσον, ἐν ᾧ ἐγεννήθη, τὸν

περιστοιχοῦντα αὐτὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, οὐδόλω; δὲ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις (1). Τοῦναντίον δὲ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σχολῇ ἀπαντῶμεν, ὅτι πᾶς μέγας ἀνὴρ ἐστὶν ἐνσάρκωσις τῆς αἰδοῦ ἰδέας, αἱ δὲ ἐξωτερικαὶ περιστάσεις οὐδέποτε εἰσὶν ὀριστικαὶ τῆς μεγάλου καὶ κίτιαι. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Hegel, πᾶς μεγάλου ἀνὴρ εὐρίσκειται εἰς δινηκὴ πόλεμον μετὰ τῆς ἐποχῆς, καὶ ἢ ζῆ ἢ δὲ κίτιαι τῶν μεγάλων γεγονότων ἢ μεγάλου ἐστὶν, ἥτις ἐστὶν αὐτόχρονος καὶ ἀνεξάρτητος πάσης ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως οὕτως, ὥστε ἡ ἱστορία ἐν τοῖς ἐξόχῳ ἀνδράσι σπουδαστέα ἐστὶν. Ἀπ' ἐναντίας δὲ, κατὰ τὸν Taine, ἡ μεγάλου ἐστὶν ἀποτέλεσμα ἀπάντων τῶν ἐποχῆ τινα συμπατότων ἐξαιρετικῶν φαινομένων. Ἀρὰ ἡ ἱστορία ἀναλυτέα ἐστὶν ἐν τοῖς πράγματι, ἐν τοῖς γεγονόσι, τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ παραχόμενον, τοῦ ἰδανικοῦ ὡς συμβόλου τοῦ πραγματικοῦ ὄντος, τοῦ ἠθικοῦ, κατὰ τὴν τοῦ Leibniz περιδύσαν ἐκφρασίαν, ἀνταντικλάσεως τοῦ φυσικοῦ ὄντος. Ὁ Taine ἀρνεῖται ἐνίοτε εἰς τὸ ἄριστον, εἰς τὸ γενικόν, καὶ κατὰ τοῦτο ἀκολουθεῖ κατὰ τὸν Hegel, ἀλλ' ἀνακρίτικόν ἐστιν, ὅτι ὁ γάλλος φιλόσοφος ἐμπλήθει τὰς τῶν αἰσθητικῶν καὶ ἐμπειρικῶν ἰδέας ὑπερκαίει. Πράγματι μόνον ἀναγορεύει, καὶ ἀπασα τὴν αὐτοῦ φιλοσοφίαν μετὰ μεγίστης ἐπιδειξυτικῆς καὶ παρρησίας ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἰδρύει. Ὡσπερ δὲ τις τῶν τῆς ἐποχῆς ἡμῶν φιλοσόφων ἐρῶς παρακατῆ (2), ἢ τοῦ Hegel Σχολῆ εἰς τὴν μεγάλην οὐκαθένην τῶν μεταφυσικῶν συστημάτων ἀνήκει, βεβαίως οὕτε εἰς τὴν τοῦ Καρτεσιου, οὕτε εἰς τὴν τοῦ Leibnitz Σχολῆν κατακατῆ ἐστὶν, ἀλλὰ εἰς τὴν τοῦ Spinoza, τὴν τοῦ Πλωτίνου, καὶ διὰ τῆς τούτου τῆ τοῦ Πλάτωνος συνάπτεται Σχολῆ. Ἡ δὲ τοῦ Taine φιλοσοφία αὐτοῦ ἡμῶν ἀντίπονος ἐκείνου, ὡς τὸν λόγον τῆ αἰσθησεῖ, τὸ νοητὸν τῷ αἰσθητῷ, τὸ ἰδανικὸν τῷ πραγματικῷ, τὰς ἀρχὰς τοῖς πράγματι ὑποτάσσουσα, καὶ ὡς δυναμὴν μετὰ τοῦ Μάρκου Ἀδελφίου ἀνακατάξει ὁ φύσις; φύσις! Ἐκ σοῦ πάντα, καὶ ἐν σοῖ πάντα καὶ πρὸ; σὲ πάντα.

Ἡ τοῦ Renan φιλοσοφία.

Ἐπιχειροῦμεν νῦν εἰς ἑσθεῖν φιλοσοφίας συγγραφέως ποιητικωτάτου καὶ πολυμαθεστάτου,

(1) H. Taine Philosophie de l'art. σελ. 43.

(2) P. Janet La crise philosophique. σελ. 51.

τῶν κεχαρκτηρισμένων καὶ ὠρισμένων ἰδεῶν ἐναντίου, ἀπὸ τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς ἀκριβοῦς ἀληθείας ἀνεξαρτήτου, τῶν μυστηριωδῶν καὶ ἀπολύτων ἰδεῶν μύστου, τὸν ἑαυτοῦ νοῦν εἰς κλωνίαν ἀβεβαιότητα παραδίδουτος. Ὁ δὲ συγγραφεὺς οὗτος ὁ Renan ἐστίν. Καὶ ἐν πρώτοις ὅποιαν περὶ Θεοῦ ἰδέαν ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ σχηματίζει; Ὁ Renan εἰς τὴν λέξιν «Θεὸς» δύο σημασίας ἀποδίδωσι, καὶ τούτου ἡ μὲν ἰδέα ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «*Études d' Histoire religieuse*» ἐπικαλουμένω, ἡ δὲ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις συγγράμμασιν αὐτοῦ ἀναπτύσσεται καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτῃν σημασίαν, ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ ἀνώτατος τύπος τῆς ἐπιστήμης, τῆς τέχνης, τῷ ἄπειρον, τὸ ἀπόλυτον, τὸ ἰδανικὸν ἀρχέτυπον, τῶν ἀπολύτων ἐπιστημῶν ὁ δεσμός, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ ἐνότητις οὐχ ὑπάρχει. Ἡ ἰδέα αὕτη «Θεός» ἐκ τῆς σκέψεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς ἐκπορεύεται τὸν Θεὸν λατρεῖν ὁ ἀνθρώπος ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐξυμνωθεῖσι τύποις, ἐν οἷς ἔθετο τὴν ἀγαθότητα καὶ τὸ κάλλος (1). Ὁ Θεός, κατὰ τὴν πρώτῃν ταύτην σημασίαν, ἐστὶν ἡ τῶν κυρίως καίριων ἀναγκῶν ἡμῶν συγκεφαλαίωσις, ἡ τοῦ ἀπείρου κατηγορία (2). Ὁ Renan ἐν τοῖς μεταγενεστέροις αὐτοῦ συγγράμμασι μεταβάλλει κάπως τὴν περὶ Θεοῦ ὑπ' αὐτοῦ ὁρισθεῖσαν ἰδέαν. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ *L' avenir de la métaphysique* οὐ παραδέχεται τὴν διὰ τῆς ἀφαιρέσεως ἡ καὶ τῆς πείρας ἀποδείξιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ δυνατὴν, διακρινόμενος, ὅτι ἡ φύσις, ἥτις ἄλλως τε ἀνάγκη ἐστίν, Θεὸν οὐκ ἐμφανίζει, οὕτως ὡς καὶ ἡ ἱστορία, ἥτις διαρκῆς ὡς πρὸς τὴν ἡθικὴν σκάνδαλον οὕσα θεῖαν πρόνοιαν οὐκ ἀποδεικνύει (3). Ὡς περ δὲ ἅπαντες οἱ μυστικοὶ φιλόσοφοι βεβαίως, ὅτι ἡ αἰσθησις μὲν ἐστὶν ἡ ὀρίζουσα τὸν Θεόν, ὁ λόγος δὲ εὐδαμῶς, οὕτω καὶ ὁ Renan τοῦτο θεσπίζει, διχογραφούμενος (καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ δευτέρα σημασία), ὅτι Θεός ἐστίν, ὅν ὁ ἀνθρώπος ἀπ' ἑαυτοῦ ἔθετο· δηλὸν δὲ ὅτι ἡ ποιητικὴ ἰδέα ἐστὶν ὅλος ἀβάσιμος. Καὶ ὅμως ὁ Θεὸς ἐν τοῖς τὰ μάλιστα ἐντελέσιν οὖσιν ἐνεστὶν οὕτως, ὥστε ἐν τῇ ζωῇ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἀδρανεῖ ὕλῃ, ἐν τῇ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν συνειδήσει, ἢ ἐν τῇ τοῦ τυγχόντος ἀνθρώπου ἐνοικίει. Τὸν δὲ Θεὸν τῆς πεπειδευμένης καὶ ἀπαίδευτου μερίδος τῆς

ἀνθρωπότητος οὐδόλως χαρακτηρίζει, καὶ τοῦτο ποῖων, λέγει, οὐδόλως ἀποφάνεται περὶ τῆς ὑπάρξεως ἢ τῆς ἀνυπαρξίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπιρύλαξις αὕτη, προστίθηται ὁ σοφὸς ἐκεῖνος συγγραφεὺς, ἐστὶ μᾶλλον ἀποτέλεσμα βλαθείας εὐσεβείας, φοβουμένης μὴ ποτε βλασφημήσῃ, τὰ μὲν Καίσαρος τῷ Θεῷ, οὐχὶ δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ ἀποδιδούσα. Οἰαδῆποτε γὰρ κατηγορία τῷ ἀπειροτελείῳ εἰ ἐφρημοσθεῖη, τολμηρὰ ἂν εἴη, ἐκτὸς μίαν, ἥτις ἐστὶ τὸ εἶναι. *Omnis determinatio negatio est*, εἶποι ἂν ὁ Spinoza. Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Renan ἐν τοῖς τελευταίοις πονήμασι αὐτοῦ δεκτὴν γενομένην δευτέραν ταύτην ἔνοιαν, καθ' ἣν ὁ Θεὸς ἀόριστόν τι ἐστὶ, καὶ ἀγνωστόν τι ἀνώτερον ἐν τῷ τῷ τελειοτέροις τοῖς φύσεως προϋοῦσιν ἐνόν, κατὰ ταύτην λέγομεν τὴν ἔνοιαν ὁ Θεός οὐκ ἐστὶν ἀπόλυτός τις προσωπικότης, διότι συμφώνως τῷ Strauss, ὁ Renan διατείνεται, ὅτι ἡ μὲν προσωπικότης τὸ ἐργῶν, ἀντίθετον ἐτέρῳ τινὶ ἐργῶ ἐστὶ ἀναγκαιῶς προσήκει, τὸ δὲ ἀπόλυτον, τὸ ἄπειρον τό, κατὰ τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ, τὸ πᾶν περιτύσσει καὶ περιέχον οὐχ ἐτέρῳ τινὶ ἀντιπαρτιθέμεναι χρωῶν, καὶ ἀντιπατικὸν ἂν εἴη τὸ παραδέχεσθαι, ὅτι τὸ ἀπόλυτον, δηλονότι ὁ Θεός, ἐγὼ τι, ὅτι ἡ ἀκριβῶς ὠρισμένον ἐστὶ. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Renan ἐν τοῖς τελευταίοις συγγράμμασιν αὐτοῦ ἐκφέρει ἰδέας τῶν ἀνωτέρω ἐν σπέρματι ἐκτεθεισῶν ἐκ διαμέτρου ἐναντίας. Κατὰ τὰς ἰδέας ταύτας τὸ τῆς ἐσχάτης αἰτίας πρόβλημα εἰς τοιούτους νόμους διαλύεται, οἷοι εἰσιν οἱ τῆς φυσικῆς, τῆς ἀστρονομίας, τῆς ἱστορίας, οἷτινες μόνον οἱ τοῦ εἶναι νόμοι εἰσίν, καὶ πραγματικότητος πλήρους μετέχουσιν, ὅτι ἡ ἀληθὴς θεολογία ἡ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐπιστήμη ἐστίν, ἡ ἐπιστήμη τοῦ καθόλου γίγνεσθαι, ἀπολήγουσα εἰς τὴν λατρείαν, εἰς τὴν ποίησιν, εἰς τὴν τέχνην, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἡθικὴν, ὅτι τὸ πᾶς δικαιοσύνη καὶ τοῦ λόγου ἀπόλυτον, ἐκτὸς μὲν τῆς ἀνθρωπότητος θεωρούμενον, ἀφρημονικὸν τι ἐστίν, ἐνός δὲ, πραγματικόν τι, ὅτι «τὸ ἄπειρον τότε μόνον ὑπάρχειν δύναται, ὅταν περὶ παρασμένην τινὰ μορφήν ἐνδύθῃ,» ὡς περ ἀντιτάσκει εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου.

Ἄρα ὁ Renan δύο ὁρισμοὺς τῆς λέξεως «Θεοῦ» ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ὑπεμφαίνει, καὶ τούτων ἡ μὲν (ἀντιθέτως πρὸς τοὺς πνευματικιστάς, ὃν τὰς ἰδέας ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὡς ἐσφαλμέναις καὶ ἀντιφατικαῖς στιγματίζει,) τὸν Θεὸν ὡς τὸ ἀπόλυτον, τὸ ἄπειρον, κατηγορίαν τινὰ τοῦ νοῦς, ἡ δὲ, ὡς ἀναπτυσ-

(1) E. Renan *Études d' Hist. religieuse* σ. 423.

(2) E. Renan. *Αὐτοῦθι*. σελ. 419.

(3) E. Renan. *Αὐτοῦθι*.

σόμενον τι, ἀκαταπαύστως γινόμενον, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοῖς τελειοτέροις πράγμασι καὶ οὐσι δείκνυσσι.

Τὴν τοῦ παντός γένεσιν ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς οὕτω ποιεῖ εἰκάζει. Ἀρχικὴ τις νεφελικαία ὑπὸ προϊούσης τινὸς συμπυκνώσεως ὠλομένη, βαθυμῆδὸν τὴν μηχανικὴν καὶ τὴν χημικὴν κατάστασιν ὑποδυομένη, εἰς τὴν πλανητικὴν ἀπολήγει. Ἡ νεφελικαία αὕτη εἰς δυστάμενα κέντρα κατασυντρίβεται ἕκαστον δὲ τῶν συντριμμάτων τούτων πλανήτην μορφοῖ, καὶ ἐκ τούτων καὶ ἡ γῆ προκύπτει. Ἡ δὲ γῆ διαφόρους βαθμοὺς συμπυκνώσεως διελθούσα, καιρῆς τινὰς μεταβολὰς ὑφίσταται, δι' ὧν ἡ ζωὴ ἐν γένει γεννάται· ἐν τῇ γῇ καταρσση εἰς ὠρισμένην τινὰ φυσικὴν κατάστασιν εἰς ἄλλην δὲ ἀνωτέραν βαθμίδα ζωτικότητος δι' ἄλλων μεταβολῶν ἀφικομένη ἡ γῆ γεννᾷ τὴν ἀνθρωπότητα, ἥτις διὰ διαφόρων ἀλληλούχων ἀλλοιώσεων διαβαίνουσα, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνακισθησίας τῆς ζωώδους ἡρεμίας ἀρχομένη, εἰς διακεκριμένας συνειδήσεις καὶ ἄτομα μεταβάλλεται, καὶ διαιρεῖται (1). Τί ἄρα τότε ἡ ψυχὴ γίνεσσι; Ἡ ψυχὴ, κατὰ τὸν διάσημον τοῦτον γάλλον συγγραφεα, ἐστὶ προκύπτον, τὸ προῖον δηλονότι τῆς συζεύξεως καὶ τῆς συναντήσεως τῶν ἐγκεφαλικῶν δυνάμεων καὶ ὅμοις τὴν ψυχὴν ἀθάνατον ἀνακηρύττει, ἀλλ' ἡ ἀθανασία αὕτη ἀνίσταται εἰς τὸ ἐπιζῆν ἐν τῷ ἀπολύτῳ, ἐν τῷ ἀπειροτελείῳ, ὅπερ ἐστίν, ἐν τῷ μὴ ὑπάρχοντι, διότι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ταύτῃ ὁ Θεὸς ὄντοστος ἀμοιρεῖ. Ὁ Renan παρομοιάζει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἀρμονίαν τῆς λύρας, καὶ οὕτω δύναται συνοπθᾶ Συμμίχ τῷ Θεοῦ λέγειν. « Ἡ μὲν ἀρμονία ἀόρατον τι καὶ ἀσώματον καὶ πάγκαιόν τι καὶ θεῖον ἐστὶν ἐν τῇ ἡρμωσμένῃ λύρᾳ, αὐτὴ δὲ ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ σώματ' ἐστὶ καὶ σαματσοειδῆ καὶ ζῆνθετα καὶ γαῖωδη ἐστὶ καὶ τοῦ θνητοῦ ζυγγενῆ. Ἐπειδὴν οὖν ἡ κατὰ τὴν τὴν λύραν, ἡ διατέμῃ, ἡ διαβῶρῃ τὰς χορδὰς, εἴτις διησχυρίζετο τῷ κῦ τῷ λόγῳ, ὡσπερ σὺ, ὡς ἀνάγκη ἐστὶ εἶναι τὴν ἀρμονίαν ἐκείνην καὶ μὴ ἀπολωλέναι· οὐδε μὴ γὰρ μηχανῶν ἂν εἴη τὴν μὲν λύραν εἶναι εἶναι, διεβῶρωιῶν ὅων χορδῶν. καὶ τὰς χορδὰς θνητοειδεῖς οὐσας, τὴν δὲ ἀρμονίαν ἀπολωλέναι τὴν τοῦ θεοῦ τε καὶ ἀθανάτου

» ὁμορῶν τε καὶ ζυγγενῆ, προτέρων τοῦ θνητοῦ
» ἀπολωμένῃν· ἀλλὰ κρίναι, ὡς ἀνάγκη ἐστὶ
» που εἶναι αὐτὴν τὴν ἀρμονίαν, καὶ πρότερον
» τὰ ζῆλα καὶ τὰς χορδὰς κατασκηπῆσθαι,
» πρὶν τι ἐκείνην παθεῖν καὶ γὰρ οὖν, ὡς Διό-
» κρατες, οἴμαι ἐξέγωγε καὶ αὐτὸν σὺ τοῦτο
» ἐντεθυμῆσθαι, ἐπι τοιοῦτόν τι μάλιστα ὑ-
» πολυμάχομεν τὴν ψυχὴν εἶναι, ὡσπερ ἐν-
» τεταμένου τοῦ σώματος ἡμῶν καὶ ζυνεχο-
» μένου ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ
» τοιοῦτων τινῶν, κρᾶσιν εἶναι καὶ ἀρμονίαν αὐ-
» τῶν τούτων τῆν ψυχὴν ἡμῶν, ἐπειδὴν ταῦτα
» καλῶς καὶ μετρώως κρατῆρ ἴσως ἄλληλα. Εἰ
» οὖν τυγχάνει ἡ ψυχὴ οὕσα ἀρμονία τις, δη-
» λον ὅτι, ὅταν χαλαρῆ τὸ σῶμα ἡμῶν ἀ-
» μέτρως, ἢ ἐπιταθῆ ὑπὸ νόσων καὶ ἄλλων
» κακῶν, τὴν μὲν ψυχὴν ἀνάγκη εὐθὺς ὑπερ-
» χει ἀπολωλέναι, καὶ περ οὕσαν θειοτάτην,
» ὡσπερ καὶ αἱ ἄλλαι ἀρμονίαι, αἶ τ' ἐν τοῖς
» φθόγγοις καὶ ἐν τοῖς τῶν δημιουργῶν ἔργοις
» πάσι, τὰ δὲ λείψανα τοῦ σώματος ἐκάστου
» πάλιν χρόνον παραμένειν, ἕως ἂν ἡ κατα-
» κλυθῆ ἢ κατασκηπῆ ἴρα οὖν πρὸς τοῦτον τὸν
» λόγον τί φήσομεν, ἐάν τις ἀξιοῖ κρᾶσιν οὐ-
» σαν τὴν ψυχὴν τῶν ἐν τῷ καλωμένῳ θανάτῳ
» πρώτην ἀπόλλυσθαι» (1).

Ἐνίοτε δὲ ὁ Renan, ὁμοιογενέως, φά-
νεται παραδεχόμενος ἰδέας ἀντιθέτους ταύταις,
ἰδέα, ὅταν ἐν τοῖς Essais αὐτοῦ γράφῃ, «πέ-
» πεισματι ἐστὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἠθικὴ ζωὴ ἀν-
» τιστοιχεῖ, καὶ ταίνει πρὸς τινα ἀνώτερον σκο-
» πόν, πρὸς ἀντικειμένον τι. Ἐάν δὲ ἐν τῇ
» ζωῇ ταύτῃ τὸ πλοθυόμενον ἢ εὐδαιμονία ἢ,
» οὐδεμία ἂν εἴη διαφορά μεταξὺ τοῦ προο-
» ρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ τῶν κατωτέ-
» ρων ὄντων, ὅπερ οὐκ εὐδοῦσται, τῆς ἠθικῆς
» τῆ τοῦ εὐδαιμονεῖν τέχνης οὐ ταυτιζόμενης.
» Τῆς δὲ προτάσεως ὅτι ἡ θυσία καθήκον ἐστὶ
» τῷ ἀνθρώπῳ δεκτῆς γενομένης, τὰ ὅρια εἰς
» τὸν πρὸ ὀφθαλμῶν ἐμφανιζόμενον ὀρίζοντα
» ἀφανίζονται. Ὡσπερ οὖν τὰ τῶν νήσιων τῆς
» ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀρώματα ἐπὶ τῆς τῶν ὑ-
» δάτων ἐπιφανεῖς πλέοντα τοὺς τῆς εὐόδου
» ἐκείνης θαλάσσης πλωτήρας κατεργάσονται,
» οὕτω τὸ θεῖον τοῦτο ὀρμημένο ἀγνωστόν
» τινα γῆν προσοικονεῖ, καὶ τὸ ἀπειροτέλειον
» προαναγγέλλει» (2). Καὶ τοι τοῦ ταμχιῶ
» τούτου, καὶ τινῶν ἄλλων τούτῳ παραπλησίω

(1) E. Renan Les Sciences de la nature et les sciences historiques (Revue des deux mondes 45 Octobre 1863).

(1) Πλάτων. Φαίδων κεφ. XXXVI.

(2) E. Renan Essais de morale et de critique.

ἐν τοῖς τοῦ Renan συγγράμμασιν ὑπαρχόντων, οὐχ ἤττον ὅμως οὐκ ἀποδοτέον εἰς τὰς παραφροσύναις ταύταις τὴν φαινομένην σημασίαν, ἢν ἐπιφέρουσι, εἰδότες ὅτι ὁ διαχωρισμὸς τοῦ μὴ εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ τὸ περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς λύσει πῶς τὸ πῶς, ὁ ἀπορονοιακὸς ἐν συνόλω λίθος ἐστίν, ἐρ' οὐ βρασίζεται ὁ Renan, ὅστις ταυτίζει τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς σὺν τῇ ἐν ἡμῖν οὕση ἐσωτερικῇ δυνάμει, τῇ ἀτενίζουσῃ εἰς τὸ ἄπειρον, καὶ τῇ ἀνυψούσῃ ἡμᾶς ἄχρι τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ.

Τὴν δ' ἐν τῷ κόσμῳ μεγάλην τάξιν καὶ ἀρμονίαν ὁ Renan ἀναγνωρίζει, οἶνει παραδεχόμενος ὅτι κρῖνον τι ὀρμέμευτον καὶ τῷ κόσμῳ ἐνεσιν, ἐπὶ τούτου ἐπιδρῶν, καὶ εἰς τὴν πρόθεον ἐκεῖ τεῖνον. Ἡ γνώμη, κατ' ἢν ὁ κόσμος ἐμφαίνει ὑπονοουμένην τινὰ τάξιν ἐστὶν ἐσφακμένη, κατὰ τὸν γάλλον φιλόσοφον, καὶ διὰ καὶ ἀπορρίπτει. Τῇ ἰδέᾳ τοῦ Πλουτάρχου (1) ἀκολουθῶν νομίζει ὁ Renan, ὅτι ἡ ὕλη οὐκ ἐστὶν ἀκίνητος καὶ ἄψυχος, ὅτι οὐδεμία δυνάμις ἐλαττήριος καὶ κανονίζουσα ὑπάρχει, ἀλλὰ νοήμων τις ἐσωτερικῇ, ἀέννος καὶ προοδευτικῇ αἰσῶ, ἡ τὸν φυσικὸν κυβερνοῦσα κόσμος, σοφὸν ὀρμέμευτον ἐστίν. Ὁ φυσικὸς κόσμος ἄρα πικροδαπῶς καὶ ἀδικαίως ἀλλοιούται, τῆς φύσεως ἐν ἀεικινήσει εὐρισκομένης, καὶ τῶν αὐτῆς φαινομένων ἀδικαίως ἐκ τῆς μὲν εἰς τὴν δὲ μεταβαίνοντων κατὰστασιν, ἀδικαίως μεταβαλλομένων καὶ γιγνομένων, καὶ εἰς τὸ ἐκεῖ γίγνεσθαι ἐξ ὑπερτάτης συνάραξης παραρρομένων. Οἱ δὲ τὰ φυσικὰ φαινόμενα διέποντες νόμοι, οἱ ἐν τῇ αἰωνιότητι ἐν ἀκινήσει καὶ ἡρεμίᾳ διάγοντες, διαφέρουσι τῶν διεπόντων τὰ πρὸ μικροῦ μνησθέντα ἀεικίνητα καὶ ἐμμετάβολα φαινόμενα. "Ὡς περ δὲ ὁ φυσικὸς κόσμος, οὕτω καὶ ὁ ἠθικὸς εἰς διακεχωραμένους ὑπέκειν νόμους. Τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἢν ὁ Renan ἐκπνευστικῶς τίθει, φρίνεται βραδύτερον ἐν τισι τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἀπορρίπτει, δυσχωρίζομενος ὅτι ἡ ἠθικὴ κατὰ λόγον τῶν ἐθνικοτήτων, τοῦ τε χρόνου καὶ τοῦ χώρου τροποποιεῖται, ὅτι πᾶσα ἀλήθεια σχετικὴ ἐστίν, ὅτι τελευταῖον κατὰ τοῦτο τῷ Goethe παρακολουθεῖ, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι ἡ ἐνέργεια τὸ ἀγαθὸν ἐστίν, ὅτι αὐτὴ αὕτη ἡ ἀλήθεια οὐκ ἐστὶ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ἡ προσπάθεια, ἢν τις καταβάλλει ὅπως ἀνεύρη αὐτήν.

Ὁ Renan τὸ τε δίκαιον καὶ τὸ κατῆκον ἀναγνωρίζει, τὰ τοῦ ἀνθρώπου πλεονεκτήματα ταῦτα μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ ἀνυψῶν. Ἡ ποιητικὴ καὶ δημοκρατικὴ φαντασία τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως προτρέπει αὐτὸν πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας' οὐκ ἀκολουθεῖ ὅμως τῷ Kaimi, ὅστις διὰ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ, πᾶν τὸ διὰ τῆς κριτικῆς αὐτοῦ καταδικασθὲν ἀνοικοδομεῖ, τὴν τοῦ γερμανοῦ φιλοσόφου διδασκαλίαν ταύτην ὡς ἀλλοτρίαν μὴ παραδεχόμενος. Ὁ Renan τὰς τε ἀποτόμους καταφάσκει καὶ τὴν λογικὴν μέγιστον ἐπαγωγὴν οὐχ εὐρίσκει ὀρθά, μάλλον δὲ ἐν τῷ ἀρίστῳ, τῷ ἀναποφασίστῳ, ἐν ταῖς ἀντιθέσεσιν ἐνασμενίζεται, ὡς ἀνωτέρω καταδείχμεν ταῦτο διὰ τῆς ἐκθέσεως τῶν αὐτοῦ ἀρχῶν.

Τοῖς πᾶσι γνωστὸν ἐστίν, ὅτι ἐκτὸς τῆς φιλοσοφικῆς ἀξίας τοῦ Renan, ὁ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ μέγας κρότος κυρίως προῆλθεν, ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς πλείστοις αὐτοῦ τὰ περὶ θρησκευτῶν περιφρονητῶν ζητήματα ἀποτόμως ἐπραγματεύεσθαι. Οὐδόλως ἐνταῦθα προτιθέμεθα ἰδίᾳ ἀναλύσαι τὰ πρῶτα ἐκεῖνα πολυμαθῆ συγγράμματα τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ἐξέστω ἡμῖν μόνον ὀλίγα τινὰ περὶ τούτων εἰπεῖν, κατ' ὅσον τὰ ἄπαντα τῆς σπουδαίου κόσμου συγγραμμάτων, καὶ πολλῶν ψυχᾶς κλονίσαντα ἐκεῖνα τοῦ Renan διανοητικὰ προϊόντα σὺν τῇ φιλοσοφικῇ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ συνδέονται.

Κατὰ τὸν ἡμέτερον συγγραφέα πᾶς κριτικὸς ἐν ταῖς περὶ τῶν θεολογικῶν προβλημάτων συζητήσεσιν, ὀρεῖται συζητῶν μὴ ἀναλίσκεσθαι ἐπὶ μακταῖς, ἀλλ' εὐθαρσῶς καὶ ἀκριβῶς περὶ τῶν πραγμάτων κρίνειν καὶ ἀποφάσκεισθαι. Ὁ Renan ταῦτα λέγων ἐννοεῖ, ὅτι ὁ σοφὸς κριτικὸς χρεσάσεται πᾶν ἐκ τοιούτων προβλημάτων ἀναβλασάντων πάθος σπουδῆ ἀποκλείειν' ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος κριτικὸς ἐν ἐξαιρετικῇ καὶ ἀντιθέτῳ θέσει ὡς πρὸς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων εὐρίσκειται, οἷτινες καίτοι τὸ ἀνῆκον εἶδος τοῖς σοφοῖς ἀπονέμοντες, ἀντικεινῶς κἄπως πρὸς αὐτοὺς ἔχουσι' ἢ δὲ θρησκευτικῆς τῆς ἀνθρωπότητος ἱστορία, δηλαδὴ σειρά τις ἐξελιγμῶν συνημάτων καὶ ἰδεῶν χάριν τῶν πολλῶν καὶ ἕνευ τῆς μετοχῆς τούτων φαίνεται ἀναπτυσσομένη (1). Σημειωτέον δὲ ἐν παρόδῳ, ὅτι ὁ Renan ἄπαντα τὴν ἀνθρωπότητα εἰς δύο κλάσεις διαιρεῖ, ὧν ἡ μὲν ἐκ τῶν

(1) Πλατωνικὰ ζητήματα Η'.

(1) E. Renan Études d'histoire religieuse.

πεπαιδευμένων και τῶν τῷ πνεύματι πλουσιῶν συνίσταται, ἡ δὲ περιέχει τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ἀπολοικοὺς και τοὺς πτωχοὺς τῷ πνεύματι· οὐδέτερά τούτων τὴν τοῦ ἀπειροῦ λατρείαν ἀποκλείει, ἀλλ' ἡ μὲν ταύτην ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τῇ τέχνῃ και τῇ ἀσκήσει πασῶν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων εὐρίσκει, ἡ δὲ ἐν ὑποδεεστέροις τινὶ χώρῃ, ἐν τῇ θρησκείᾳ ἐπιτυγχάνει.

Ἡ ἀρχὴ τῆς τοῦ Renan κριτικῆς συνίσταται ἐν τῷ μὴ παραδέχεσθαι τὸ θεῖον ὡς δυνατὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ ἐν οἰκοῦμεν. Ὡς ἀπόβροια δὲ τῆς βίας ταύτης· ἐξάγεται τὸ ἀνθρώπινον τῶν θρησκειῶν, αἵτινες ὡς ἐξ ἄλλοιῶν περιστάσεων, κλιματίων, παραδόσεων, φυλῶν, χρόνου τε και χώρου προαχθεῖσαι, διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων. Ὁ τῶν Etudes d' histoire religieuse συγγραφεὺς διαβέβηκεν ἀποφαίνεται, ὅτι «μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐιδῶν τῆς ποιήσεως τὸ μέλλον προσηγγίζον τῷ τῆς τέχνης οὐσιώδει σκοπῷ ἐστὶν ἡ θρησκεία». Τὰς δὲ διαφορὰς θρησκειῶν ὁ Renan μελετῶν, ἰσχυριζόμενος τινὰς μόνον ἐν αὐταῖς διαφορὰς εὐρίσκει, τὴν δὲ κατὰ βάσιν ομοιότητα ἀπασῶν τῶν θρησκειῶν ἐκ τῆς ταυτότητος τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς και τῆς μεθόδου παράγει. Ὁ γὰρ φιλόσοφος νομίζει δυνατὴν τὴν διὰ τοῦ ψυχολογικοῦ θεῖου ἀντικατάστασιν τοῦ θεολογικοῦ, και δισχυρίζεται ὅτι ἡ ἀρχὴ πασῶν τῶν θρησκειῶν ἐστὶ τὸ αὐτόμακτος. Τούτου δὲ δύο βραβμοὺς παραδέχεται, ὃν ὁ πρῶτος παράγει τὸ ρητὸν (la legende), ὁ δεῦτερος τὸν μῦθον και διὰ τούτου μὲν ἡ αὐτόμακτος συνειδησι· τῆς ἀνθρωπότητος ἐγέννησε τὰς θρησκειῶν τῆς ἀρχαιότητος, δι' ἐκείνου δὲ ὁ χριστιανισμὸς προήχθη. Ταῦτα δὲ ἐναντίον τοῦ Strauss ὁ Renan δογματίζει, ἐκείνου ὑποστηρίζοντος, ὅτι αἱ τε τῆς ἀρχαιότητος θρησκείαι και ὁ χριστιανισμὸς εἰσι προϊόντα μύθων ἐπιτοδείως συμπεπλεγμένον. Καθ' ὅσον δὲ ὁ νοῦς, λέγει ὁ Renan, αὐξάνει και προάγεται, τὰ θεῖα φαντάσματα τὰ ὑπὸ νεαρῶν και ἀμαθῶν φαντασίαις πλασθέντα ἐκλείπουν και ἀκυροῦνται· ἡ δὲ τέχνη μόνη ἐστὶν ἀθάνατος.

Τὰς γενικὰς ταύτας ιδέαις τοῦ ὅλου συστήματος τοῦ Renan ἐρυσθάνοντες ἐξαγάγομεν ἄν, ὅτι ὁ διάσχυρος ἐκείνος ἀνὴρ ἀλληλοδιαδόχως· ὑπὸ διαφόρων ἐξόχων φιλοσόφων ἐπηρεαζόμενος φαίνεται, οὕτως, ὥστε ὁ τε Spinoza, και ὁ Kant και ὁ Hegel και ὁ Hamilton ἀντιποιήσαντες ἄν τῶν ιδεῶν τοῦ ἡμετέρου φιλοσόφου ὡς ιδίων, ἐπειδὴ ὡς φαίνεται, ὅτι ἄν

ἐν ἐκάστη τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἡδὺ και εὐκαρινὲς εὐρίσκειν, τοῦτο, ὡς ἄλλη μέλισσα, ἀπομυζῶν ἴδιον ἐποίει και ἀφομοίου (1).

Δηλὸν ἔρα ὅτι ὁ Renan, τὴν τοῦ Θεοῦ προσωποποιήσαντα, τὴν ἐν ἐργῷ τινι τοῦ ἀπολύτου συγκέντρωσιν καταπολεμῶν, ὑπὸ τοῦ Hegel ἐμπνέεται, και ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπιβροικὴν εὐρισκόμενος θεοπίστης, ὅτι τὸ θεῖον τοῖς τελειοτέροις ἐνεστιν. Ὅταν δὲ ὁ Renan διατείνεται, ὅτι τὸ ἀπειροτέλειον ὡς ἀόριστον και ἀκατανόητον οὐχ ὄριστον ἄλλως ἐστίν, ἢ διὰ τοῦ εἶναι, και δογματίζει ὅτι ἀνάγκη ἐστὶ παραδοῦναι τὴν θρησκευτικὴν ιδέαν, ἵνα μὴ ἐξουτελισθῇ, εἰς ἄκραν ἀοριστικότητα, ταῖς ιδέαις τοῦ Hamilton βραβίως ὑπέκει. Ἄλλαι δὲ τοῦ Spinoza ιδέαι ἐν τοῖς τοῦ Renan συγγραμμάμασι ἀλλαγῶ ὑποφάσκουσιν, ὅταν ἐν τούτοις διδάσκωνται, ὅτι ἐκάστη τῷ Θεῷ ἀποδοθεῖσα ιδιότης· εἰς ἄκρην διαλύεται, ὅτι ἄλλως τε ἀπασαι αἱ φράσεις, ὃν χρῆσιν ποιούμεθα πρὸς ἐξήγησιν τῆς τοῦ Θεοῦ φήσεως και ιδιότητος, ὅλως ἀντίθεται εἰσιν πρὸς τὸ ἀπειροτέλειον, ὡς μόνον τῷ ἀνθρώπῳ ἀρμοσαι ὄσται. Ὁ Renan τελευταῖον ὑπὸ τῆς τοῦ Kant μεγαλοφάνειας ἐμπνεσθάνοντα, τὴν ἀνυπαρξίαν τῶν μεταφυσικῶν ὄντων, εἰς ἄπλου τάπους τῆς διανοίας μεταβαλλομένων, ἐπιθεωροῖ, και ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ μόνη τῶν ἀπολύτων ιδεῶν ἀξία, ἢν αὐτὸς ἀναγνωρίζει, ἐστὶ τὸ συναρμοσθῆναι τὰ τῆς πείρας στοιχεῖα. Καίτοι δὲ ἐκ πολλῶν πηγῶν ἀρυσθάνοντος τοῦ Renan, πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ ἐκτουτοῦ συστήματος, ὑπερ ὅμως και ἰδίῳ τινὶ χαρακτηρισμῷ ἐπισημαίνεται, σημειωτόν, ὅτι οὐδὲλως τὸ σύστημα τούτου πρὸς τὸ ὅλον σύστημα τοῦ Taine, ὃ ἀνωτέρω ἐσικαταγράψαμεν, σχετίζεται. Μεταμύρρωσις και κίνησις, ἰδοῦ τὸ τοῦ Renan σύστημα. Μηχανισμὸς και εἰμαρμένη, τοιοῦτον τὸ τοῦ Taine. Ἀμφοτέροι θεωροῦσι τὴν φύσιν ὡς πελώριον τι φαινόμενον, ἀενάως μεταβαλλόμενον, τὴν ἀνθρωπότητα ὡς στιγμὴν τινὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης, ὁ δὲ ἀνθρωπος οὐτινος ἡ ψυχὴ, κατ' αὐτοῦς, ἐστὶν ἀποτελεσμα τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ἀρμονία τις θνητῆ, ἡ διάθεσις προερχομένη, ὡς και ὁ Δικαίχυρος ἐνόμωζεν (2), ἐκ τινος συναρμογῆς τῶν τὸ σῶμα

(1) Ἰδε E. Caro L'idée de Dieu dans la critique contemporaine. σελ. 82 κλ.

(2) Ἰσχυρὸς, παρ' Ἐδουάρδου ἐν Eūay. Προπ. 1E. 9. σελ. 810 Α'. «Τούτω τοιγαροῦν ἐπόμωος Δικαίχυρος, και κατ' ἀκολουθον Ικανὸς ὢν θεωρεῖν, ἀνήχης τὴν ὅλην ὑπόστασιν τῆς ψυχῆς.»

συνιστάντων στοιχείων, ἐστὶν ἐν τῶν τῆ; ἀνθρώπινης συμπεριφορῶν. Ἄλλ' ἐν ᾧ, ὁ Vaine κυρίως εἰς τὰ πράγματα τὸν νοῦν προσέχει, καὶ αὐτὰ χαρακτηρίζει καὶ βρίζει ἀγαπῶν, τὴν τῶν ἀκριβῶς διακεχωραγμένων ἀνάλογον καὶ τὴν τῶν χαρακτῆρων καὶ ἀτόμων περιγραφὴν ἀσπάζεται, καὶ δύο, τελευταίον, ψυχικὰς δυνάμεις μόνον ἀναγνωρίζει, τὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν ἀραιρίσιν, ὁ Renan πᾶν τὸ βρωτῶς δεδηλωμένον ψευδὲς διακηρύττει. τὰ γενικὰ φαινόμενα, τὸ ὅλον, τὴν καθολικότητα ἀγαπᾷ, τὰς ἀρχικὰς καὶ ἀγνώστους ἐποχάς, τὰς φυλάς, τοὺς αἰῶνας, τὰ γενικὰ συστήματα ἐρευνᾷ καὶ ἀναλύει, ἐν δὲ οὐκ οἶδ' αὖτε, ἐν τῇ φύσει καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἄγνωστον ἐξυμνεῖ καὶ ἀνοητοῖ. Ἡ τοῦ Renan εὐφυία τῷ θεμελιώδει ἀρέσκειται καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὸ γενικὸν καὶ ἀόριστον τάσιν ὁ γάλλος οὗτος φιλόσοφος τῇ τοῦ Hegel φιλοσοφίᾳ προσεγγίζει, καίτοι κἄπου τὸν αὐτοῦ συγγραφεῶν ἀγερώχως πως πᾶσαν σὺν τῷ γεγραμῶ ἐκείνῳ φιλοσόφῳ συνάγει ἀπορρίπτων.

Ἡ κοινὴ γνώμη τῷ τοῦ Renan τρόπῳ τοῦ γράφειν καὶ σκέπτεσθαι συμπαθεῖ. Ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ πολλοὺς ἀριθμεῖ ὁπαδοὺς· τὰ δὲ διανοητικὰ αὐτοῦ προτόνια μέγαν ἔθρονον καὶ πολλὴν τὴν συγκίνησιν διεγείρουσι. Τοῦτο δὲ γίνεται οὐ μόνον, διότι τὰ τοῦ περιβόητου ἐκείνου ἀνδρὸς συγγράμματα ἐκτεταμένον μάθουσι, ὅξειαν εὐφυίαν καὶ ἐπιστημονικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐξείρετον ἀτομικότητα ἐκδηλοῦσιν, ἀλλὰ διότι ἐνταῦθ' ἐν τούτοις ὅτι ἀναγνωσταὶ γλαφυρὰν ποιητικὴν καὶ μαγευτικὴν τινα γλώσσαν εὐρίσκουσιν, ὡς δύναται τις τὴν παρὰ τῆς K. Charlotte de Bœcklis πρὸς τὸν μυστικὸν φιλόσοφον Saint-Martin ἀποταθεῖσιν φράσιν (1) ἐφαρμύζειν καὶ λέγειν, ὅτι τὰ τοῦ Renan συγγράμματα ψυχῆς γέμουσιν.

Ἡ τοῦ Vacherot φιλοσοφία.

Δυσκόλως ἂν εἴροι τις φιλόσοφον εὐκρινέστερον καὶ βαθυνότερον τοῦ Vacherot. Οὐ μόνον δὲ πολυμαθὴς ἐν ἅπασιν τοῖς αὐτοῦ συγγραμμάσι καὶ ἐμβριθὴς φαίνεται, ἀλλὰ καὶ εὐσχημῶν καὶ ἁξιοπρεπέως. Οὐ παρέστηκεν μὲν ἐν ταῦθα, ὡς τοῖς ἀρίστοις στέφανον πλέσσωμεν, καὶ θυμιάμα θυμακμοῦ αὐτοῦ; καύσωμεν, ἀλ-

λὰ πρὸς τοιαύτην καὶ τηλικαύτην διαλεκτικὴν δεινότητα, ἣν ὁ Vacherot κυρίως ἐν τῷ σοφῷ αὐτοῦ συγγράμματι τῷ ἐπικαλουμένῳ « La Métaphysique et la Science δεικνύουσιν, ἀτενίζοντες, οὐ δυνάμεθα μὴ ἡμολογεῖν τὸ πόνημα τοῦ ἀνδρὸς· τὴν πρώτην κατέχειν θέσιν μεταξὺ τῶν λοιπῶν φιλοσοφικῶν συγγραφεῶν τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος. Ὁ Vacherot ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ, ὡς καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις, σοφόν τι σύστημα ἀναπτύσσει, ἐν ᾧ πλείστας τῶν πνευματικῶν ἀρχὰς παραδέχεται, τὴν μὲν θεμελιώδη βᾶσιν, τὴν ἰδρύουσαν τὴν ψυχολογίαν ὡς τῆς μεταφυσικῆς θεμελίον, καὶ τὴν ἐξ ἐκείνης; εἰς ταύτην μετέβασιν ὑποστηρίζων, τὴν δὲ ἰδέαν, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ, ὡς πρότον τι τῶν ὑποδεεστέρον τῆς φύσεως δυνάμεων θεωρεῖται, ἀπορροῦον, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν οὐχ ὡς προκύπτου τι, ἀλλ' ὡς ἀτομικὴν δύναμιν αὐτὴν ἐαυτῇ συνειδυῖαν ἀναγνωρίζων, ἀμα δὲ καὶ ὡς σταθικὴν τινα ἠθικὴν προσβεύων, τὴν τε εὐθύνην καὶ τὸ δίκαιον τοῦ συμπερόντος διακρίνων, τὸ δὲ δίκαιον καὶ τὸ καθήκον, ὡς ἐν ἀπολύτοις σχέσεσι θεμελιωμένον θεωρῶν. Ἐν πολλοῖς ἄρα ζωτικῶς ζητήμασιν, ὡς καὶ ἐρεξῆ; ὀψόμεθα, ὁ Vacherot, εἰ καὶ ἰδιοτρόπως, τὰς τῶν Πνευματικῶν ιδέας ἀσπάζεται, νῦν δὲ ἐν πρώτοις τὰς ἀπὸ τοῦ συστήματος τούτων διαφορὰς τῆς φιλοσοφίας τοῦ ἡμετέρου συγγραφεῶς ἐξετάσωμεν.

Ἡ τοῦ Vacherot φιλοσοφία ἀπὸ τῆς κριτικῆς ὀρμυζομένη, τὴν ἀρχαίαν μεταφυσικὴν κατεδαφίζει, καὶ νέαν τινα ἰδρύει. Κατὰ τὴν φιλοσοφίαν ταύτην, ἡ τῶν Πνευματικῶν Σχολῆ ἀβάσιμόν τινα διδασκαλίαν ἐπαγγέλλεται, ὡς ἐπὶ ἐπισημοῦς θεωρίας τοῦ νοῦς στηριζομένη, ὅς τις νοῦς, κατὰ τὸ δόγμα τῆς Σχολῆ; ἐκείνης, δέον ἵνα καὶ θεωρητῆ; ὡς δυνάμεις τις θεία, ἀποκαλύπτουσα καὶ προσωποποιούσα τρέπον τινα τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθεῖσαν ἀραιρίσιν, ἣτις ἐστὶν αὐτὸς ὁ Θεός; (1). Καὶ τίσιν ἄρα ἰδιότησιν ἡ τῆς τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Καρτεσίου, τοῦ Leibnitz Σχολῆ; μεταφυσικὴ τὸν Θεὸν διακασμεῖ; Ἰδιότησιν ἐκ τῆς γῆδης ψυχολογίας παραληφθεῖσιν; (2) οὕτως, ὥστε τὰς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἰδιότητας ἡ φιλοσοφία ἐκείνη τῷ Θεῷ ἀποδίδωσι, καὶ ἐκ τῆς ἀνωτέρας πραγματικότητος τὸ ἀπειροτέλειον ἀραιρεῖ. Οὔτε ἄ-

(1) Ad. Franck La philosophie mystique en France à la fin du XVIII siècle. Saint-Martin et son maître Martinez Pasqualis. σελ. 33 καὶ 43.

(1) E. Vacherot La Métaphysique et la Science. Ἐν τῷ Προλόγῳ σελ. 24.
(2) Ὁ αὐτός; Αὐτοῦ. Τόμ. Σελ. 540 καὶ 54.

πειρον, οὔτε ἀπόλυτον, οὔτε ἀναγκάσιον, οὔτε καθολικόν, οὔτε τέλειον, τὸν τῶν Πνευματικῶν Θεὸν δύνανται τις ὀνομάσαι. Διὰ τί λοιπὸν ὁ Θεὸς οὐκ ἔστιν οὕτως ἄπειρος; Ἐπειδὴ ὕψος ἄπειρος ἦ, ὡς ὁ τε Hegel καὶ ὁ Strauss δογματίζουσι, δέον τὸ Ἄν εἶναι, ὕπερ ἢ τῶν Πνευματικῶν διδασκαλῶν οὐκ ἐπιτρέπει, διότι ἐν αὐτῇ ὁ Θεὸς ἔνθεν μὲν ἐμποδῖται ἐν τε τῇ ἀνθρωπότητι καὶ τῇ φύσει προσκρούει, ἔνθεν δέ, ὡς ἀνωτέρω τις ψυχῆ, ὡς ὑπερτάτη ἀτομικότης περισταμένη, πεπερασμένον τὸ δέον εἶναι. Διὰ τί οὕτως ἀπόλυτος οὐκ ἔστι; διότι οὐκ ἔστιν ἄνευ σχέσεώς τινος νοῆσαι αὐτόν. Εἰ ὁ Θεὸς πρόσωπόν τι ἦν, ἡσθάνετο ἔν, ἐβούλετο, ἐν τῷ χρόνῳ ἐσκέπετο, καὶ οὕτω σχέσις τις τῇ ἀπολύτῳ αὐτοῦ ὑπάρξει ἐπιτίθετο ἔν. Καὶ διὰ τί οὐκ ἔστιν οὕτως ἀναγκάσιος; διότι ἡ ἀπεικονίζουσα ἐκείνου ἰδέα ἐστὶν ἀποτέλεσμα ψυχολογικοῦ τινος συμπεράσματος, ἐξ οὗ τῇ προκρίσει ἰδέα τὴν τῆς ἀναγκαιότητος χαρακτηρεῖται ἀποδοῦναι οὐ θέμις. Καὶ διὰ τί οὐκ ἔστιν οὕτω καθολικός; διότι ἡ τῆς καθολικότητος ἰδέα ἀντίκειται, καὶ ἀντιφάσκει πρὸς τὴν τῆς προσωπικότητος. Καὶ διὰ τί οὐκ ἔστιν οὕτω τέλειος; διότι τὸ τοῦ τελείου ὄντος ἔργον ἀτελὲς εἶναι οὐχ ἀρμόζει. ἄλλως τε διότι τὸ ἐπινοεῖν τέλειόν τι ἔν, ἀδύνατόν ἐστιν, ὡς τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς ἐκ μίας εἰς ἑτέραν, καὶ ἐκ ταύτης εἰς ἄλλην τελειότητος βαθμίδα ῥαδίως μεταβαίνοντος, ἢ κατὰ τῆς τοῦ ἀπειροτελείου ἀκατανόητος ἀποβαίνει. Ἐκ τούτων ἔπεται, ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν Πνευματικῶν ὁ Θεὸς εἰδωλὸν τι ἐστὶν ἄνευ συστάσεως καὶ ἄνευ πραγματικότητος. Ἄλλ' ὁ Vacherot τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ οὐδὲν ἄλλο μνησθῆναι, ἀλλὰ ταύτην μᾶλλον ἐκ τούτων ὡς θετικῆν, ἐπιστημονικὴν θεωρεῖ, ὡς ἐν τῷ νῷ γεννωμένην ἐξ τινος τῆς δικαιοῦς πράξεως ἐξ ἀραιρέσεως ἐκταυτῶ καὶ ἐκ συνθέσεως προσερχομένης. Καὶ ὄντως, κατὰ νόμον τινὰ τῆς λογικῆς, ἔσται τὸ φαινόμενον, τὸ πεπερασμένον, τὸ σχετικόν, τὸ περιστατικόν, τὸ ἀτομικὸν παραδεχόμεθα, ὡς ὑπονοούμενον τὸ ἄπειρον, τὸ ἀπόλυτον, τὸ ἀναγκάσιον, τὸ καθολικὸν ὑπεμφαινόμενον. Τὰς νοητὰς ταύτας ἰδέας, τὰς ὑπὸ τῶν ἐμπειρικῶν δι' ἀραιρέσεως ἐξαγομένους ἢ μὲν ἀραιρέσεις ἀναλαμβάνει, ἢ δὲ σύνθεσις ἐν ἐνὶ ὄντι ἐνοῖ. Οὕτω κατέχοντες τὰς θεολογικὰς γνώσεις, αἵτινες δύο τάξιν εἰσιν, ὧν ἡ μὲν, τὸ εἰς ὃ κυρίως ἢ μεταφυσικῆ τείνει τέμα, ἡ δὲ τὸ ἐξ οὗ ἢ τῆς θεολογίας ἄρχεται ἀρετρικῶς δεικνυσιν.

Ἡ πρώτη θεολογικὴ γνώσις, ἥτις ἐκ τῶν

ἐμπειρικῶν γνώσεων τοῦ φαινομένου, τῆς πληθούς, τῆς σχέσεως, τῆς συμπώσεως, τῆς ἀτομικότητος ἐξάγεται, ἐστὶν ἡ γνώσις τοῦ ὄντος, ὕπερ ἑνικὸν ὡς τὸ Σύμπαν, ἄπειρον, ὡς ἄνευ ὁρίων ἐν τε τῷ χρόνῳ καὶ τῷ χώρῳ, ἀπόλυτον, ὡς εἰς ἐνεργεῖον, εἰς ὑπάρξειν, οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἠδὲ ἄνευ, ἀναγκάσιον, ἐπειδὴ ἡ οὐσία αὐτοῦ τὴν ὑπάρξειν αὐτοῦ συνυπονοεῖ, καθολικόν, ἐπειδὴ τὸ ὅλον τῶν φαινομένων συμπεριλαμβάνει. Οὐδὲν ἀτομικὸν ὄν, δύναται τὴν ἄπειρον ὀντότητα αὐτοῦ τὴν ἐκ πνεύματος καὶ ὕλης συγκειμένην, περιέχειν. Ὁ τῆς πρὸς τὸ σύμπαν σχέσεως αὐτοῦ νόμος οὐκ ἔστιν ὁ τοῦ αἰτίου πρὸς τὸ αἰτικὸν νόμος, ὁ Vacherot ἀποκαλεῖ τοῦτον, κόσμον. Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς οὕτως ἐν τῷ κόσμῳ, οὐκ ἀναγνωρίζει τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πίστει, ἐξουσιάζοντος ὄν ὡς Θεοῦ ἵνα εἰς τὴν γνώσιν τούτου ἀφικώμεθα, δέον ὕψος εἰς ἀνώτερον βαθμὴν τῆς γνώσεως ἀτενίσωμεν, ὕπερ οἱ πανθεῖσταί οὐ ποιοῦσι, καὶ δὴ τότε ἡ δευτέρα θεολογικὴ γνώσις ἀποκαλύπτεται. Ἐν τούτῳ τῷ βαθμῷ, τὸ ἄπειρον ὄν ἀληθῶς Θεὸς καθίσταται, τὰς κυρίας τοῦ Θεοῦ ιδιότητας, τὸ τε ἀμετακίνητον, καὶ τὸ ἀνεξάρτητον καὶ τὸ τέλειον ὑποδοῦμεν. Ἄλλὰ τὸ ἄπειρον ὄν τοῦτο, ὡς Θεὸς παριστάμενον, γίνεται ἰδανικὸν καὶ ἀνύπαρκτον, οὐδεμίαν ὀντότητα, ἢ μᾶλλον ὡς ὀντότητα τὴν ἰδέαν ἔχον (1). Ὁ περὶ Θεοῦ διαλεγόμενος δέον ὕψος ἐνθυμηταί, ὅτι . . . τοῦ νοῦς οἰκοδόμημα τι ἐστίν, ἀναλόγως τῷ τῶν γεωμετρῶν. Ὁ Θεὸς ἐστὶν ἡ καθαρὰ ἰδανικὴ καὶ οὐσία, αἵτινες ἀντίθετοί εἰσι τῆς ὑπάρξεως. Ἡ ἀλήθεια, κατὰ τὸν Vacherot, ἀντίκειται τῇ ὀντότητι, καίτοι διηλεκτικῶς μὲν ἀλλὰ ματαίως ταύτην ἐπιδιώκουσα. Ὡς περὶ δὲ ἡ ἀλήθεια τῇ ὀντότητι ἀντίκειται, οὕτω καὶ ἡ οὐσία, ἢ ἐν τῇ δικαιοῦς ἐδρεύουσα, ἀποκρούει τὴν ὑπάρξειν, ἥτις ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ὀντότητος ἐκτείνεται. Ὁ τέλειος ἄρα Θεὸς ἰδανικὸν τι ὄν ἐστίν, ὕπερ τὸ θαυμαστὸν ὑποκείμενον τῆς θεολογίας ἀποτελεῖ, «ἥτις περιστρέφεται εἰς τὸ συνιστᾶ» καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ἀπολύτων ἰδεῶν, εἰς «τὸ ἀνευρίσκειν καὶ οἰκοδομεῖν τὸν νοητὸν» κόσμον, ἔνθα ὁ νοῦς τὸ φῶς ἀνακαλύπτει, «δι' οὗ ἢ τῶν ἐπιστημῶν φιλοσοφία διαφωτίζεται.» Ἡ δὲ θεολογία πλουτεῖ ἀπὸ πασῶν τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων, αἵτινες ἐκ τῆς κοσμογονίας εἰς τὴν θεολογίαν μεταβαίνουσαι γίνονται ἰδανικαί. Τὸ ὑποκείμενον τῆς

(1) E. Vacherot. Αὐτόθι ὡ; ἀν. Τόμ. II. Σελ. 500 καὶ ἀκ.

τε θεολογίας καὶ τῆς κοσμολογίας ταυτὸ ἐστίν, ἀλλ' ἡ μὲν θεολογία ἐστὶ θεωρική, ἡ δὲ κοσμολογία πράξις. Εἰ βουλομένη ἐν τισὶ λέξεσι τὴν περὶ Θεοῦ ἔντευχον διδασκαλίαν τοῦ σοφοῦ Vacherot συμπεραλθεῖν καὶ συμπάει, φαίμεν ἂν, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς ἡ ἰδέα τοῦ κόσμου ἐστίν, ὁ δὲ κόσμος ἡ ἐντότης ἐκείνου (1).

Ὁ Vacherot διασχίζειται, ὅτι ἐν τῇ προειρημένη νέᾳ θεολογίᾳ τὸ πᾶν νοητὸν καθίσταται, ἐν ᾧ ἐν τῇ παλαιᾷ διδασκαλίᾳ τὸ πᾶν δύσληπτον καὶ σκοτεινὸν ἀποθάνει. Οὕτω τῆς νέας ταύτης διδασκαλίας δεκτῆς ἀπαξ γενόμενος, τὸ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κακοῦ πρόβλημα ἐξηγεῖται, ἐπεὶ τὴν ἀρχὴν παραδεχθέντες, ὅτι ἡ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου σχέσις ἀνάλογός ἐστι τῇ μεταξὺ τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τῆς ἐντότητας, οὐδόπως πράξοντες εὐρήσομεν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ εὐρισκόμενον κακόν, ὡς τῆς μὲν τελειότητος τῷ Θεῷ μόνῳ ἀνηκούσης, τῆς δὲ ἀτελείας τῷ κόσμῳ φυσικῆς οὐσης. Δυσχερὲς ἐπίσης ἂν εἴη ἐξηγήσασθαι κατὰ τὴν ἀρχαίαν διδασκαλίαν, τίνι τρόπῳ τὸ τέλειον ὄν, ὁ θεὸς λόγος, κατὰ τὴν τοῦ Πλάτωνος ἔκφρασιν, συγκατέειν εἰς τὸ ἀπὸ τῆς ἀμετακινήτου ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐξελεῖν, καὶ τὸν κόσμον τοῦτον παραγαγεῖν. Ὁ Vacherot εὐχερῶς πᾶν καὶ ἄνευ φιλοσοφικῆς παρασκευῆς τὸ ζήτημα τοῦτο λύει, μηδενίζων τοῦτο, καὶ διακρινόμενος, ὅτι οὐδεμία μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου σχέσις ὑπάρχει, ἀλλ' ἐστὶ ταυτότης, ἐπεὶ ὁ κόσμος ἐστὶν ἡ ἀναγκαία πραγματικότητα, ἡ ἐνδύμνητος ἐντότης αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἥτις τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ ταυτίζεται.

Ὁ κόσμος ἐστὶν ἡ αἰτία ἀπάντων τῶν γιγνομένων· αὐτὸς δι' αὐτοῦ ἐξηγεῖται, καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπαρκεῖ ἂν ἀπόλυτον τι καὶ αὐταρκες. Πᾶσα ἄρα μεταβατικὴ αἰτία ἀποβιβασθήτω. Ἡ φύσις ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτῆς οὐσίας ὀνομαζομένη δραστηριότητος διαρκούς, ἀναγκαίας, ἑρμεμφύτου μετέχουσα, παράγει, μέχρις ἂν εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ἀφικομένη αὐτῇ ἑαυτὴν νοήσῃ (2). Ἡ διάνοις, τὸ πνεῦμα ὡς βᾶσιν καὶ οὐσίαν τὴν φύσιν ἔχουσαν (3). Ὁ νοῦς αἰτία οὐκ ἐστίν, ἀλλὰ γιγνομένης τὴν ὁ κόσμος τὰ μέλλιστα νοητός ἐστίν, ἀλλὰ τὸ γιγαντικὸν τοῦτο νοητὸν πράγμα νοητοῦ δημιουργοῦ ἀμοιρεῖ. Ὁ Vacherot παραδέχεται μὲν τὸ νοητὸν τοῦ κόσμου καὶ

τὴν νοημοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἀρνείται δὲ τὴν μεταξὺ Θεοῦ καὶ κόσμου αἰτιατικὴν σχέσιν. Ἐν καὶ ἀδύνατον λέγει, ἐπεὶ ὁ μὲν κόσμος ἐστὶ πράγμα, ὁ δὲ Θεὸς δημιουργὸς οὐκ ἐστὶν ἀπὸ τοῦ κόσμου μηδὲλος διακρινόμενος, ἀλλ' ἐστὶ νοήμων μὲν ὡς πνεῦμα, ἰσχυρὸς δὲ ὡς φῦσις (1).

Ἡ τελειότης ἐν τῷ τέλει αἰτίας τῶν πραγμάτων ἔγκειται (2)· ἀρχῆθεν ἐν τῷ κόσμῳ ὀνομαζομένης τῆς δυνάμει πρὸς τὰ τελικὰ αἰτία ἀκαθέκτως ὠθοῦσα ἐνεστίν. Ἀντικειμένους δὲ πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη καθ' ὅν τὸ τέλειον ἐκ τοῦ ἀτελοῦς οὐ δύναται παραχθῆναι, λέγει ὁ Vacherot, ὅτι ἔμφυτος ἐν τῷ ἀτόμῳ πρὸς τὴν πρόδον τείνουσα κλίσις ὑπάρχει. Καθ' ὅσον οἱ αἰῶνες τοῖς αἰῶσι προστίθενται, τῶν ἐνικυτῶν περιπλομένων, κατὰ τὴν τοῦ Ποιητοῦ ἔκφρασιν, τὸ πᾶν ἀλληλοδιαδόχως μεταβολᾷ καὶ μεταμορφώσεσι ὑφίσταται, ἡ δὲ φύσις ἐν τινι προσώρῳ στιγμῇ τῆς ἀπεράντου ταύτης γενικῆς ἀναπτύξεως τὴν ἀνθρωπότητα παράγει, ἥτις, αὐτομάτως ὑπὸ ἐσωτερικῆς τινος φωνῆς πρὸς τὰ πρόσω ὀτρυνομένη, εἰς τὸν σκοπὸν αὐτῆς τείνει, ὅστις ἐστὶν ἡ ἀνεύρεσις τοῦ ὄντος — τοῦ ἰδανικοῦ Θεοῦ. Οὕτω φαίνεται ὁ Vacherot κατὰ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους φιλοσοφίαν παραδεχόμενος, ὑποστηρίζων ὅτι ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν καὶ ὑπάρξιν αὐτοῦ ὁ κόσμος αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπαρκεῖ, καὶ ὅτι μυστηριώδης τις ἐνέργεια τὴν πρόδον προκαλοῦσα ἀπὸ τοῦ ὑπεράνω ὄντος πρὸς τὸν κόσμον διευθυνομένη ὑπάρχει. Ἀλλ' ὁ Vacherot τῆς τοῦ Σπαργερίτου θεωρίας ἀπομακρύνεται, δογματίζων ὅτι ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν ἀπὸ τοῦ κόσμου οὐ διακρίνεται, διότι τοῦ ἰδανικοῦ ἀπλύτου ἡ ἐντότης αὐτῆς ὁ κόσμος ἐστὶ, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς οὐ προϋπῆρξε τοῦ σύμπαντος, ἐπεὶ οὗτος οὐκ ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν πραγμάτων ἀλλ' ἐν τῷ τέλει τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν ἀναφαίνεται.

Ὅτως ὁ Θεός, κατὰ τὸν Vacherot, ἐντότητας στερεῖται, ἐπεὶ κατ' αὐτὸν, ἐναντίον τοῦ Bossnet καὶ τοῦ Leibnitz, ἡ τελειότης τὴν ἐντότητα ἀναρῆι, ὡς ἐκ διαμέτρου ἀντίζουσαν καὶ μεταβατικὸν τι φαινόμενον οὐσαν. Ὡς περὶ οὖν τὰ διὰ τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Πλάτωνος ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα (δι' ἧς ἐκκῆστη τοῦ εἶναι τάξις εἰς ἀπόλυτον τινα τόπον καὶ υπογραμμὸν ἐπανήχθη, καὶ τὸ πῦρ αὐτὸ καθ' ἑαυτό, καὶ τὸ ζῶον καθ' ἑαυτό, καὶ

(1) E. Vacherot Αὐτοῦ: ὡς ἂν. Τόμ. II. Σελ. 501, 598.

(2) E. Vacherot Αὐτοῦ: ὡς ἂν. Τόμ. II. σ. 529.

(3) E. Vacherot Σελ. 552.

(1) E. Vacherot Αὐτοῦ: Τόμ. II. Σελ. 528.

(2) E. Vacherot Αὐτοῦ: Τόμ. II. Σελ. 529.

τὸν ἄνθρωπον ὁμοίως αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν ὄντα παρεδέξατο), ἀνύπαρκτα καὶ ἐπιπραλῆ, καὶ μὴ ὄντα ἄλλοι τινες τύποι καὶ ἰδέαι εἰσίν, ὡς πρὸς κλίωνα τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης ἀπέδειξε, οὕτω τὸ τοῦ εἶναι ἀρχέτυπον, ἀνύπαρκτος τοῦ νοῦ; ἀπείρησίς ἐστι. Τὸν Θεὸν ὡς ὑπαρκτὸν τι παριστάντες, ἐξευτελιζόμεν αὐτὸν ὁ Θεός ἐστὶ πλάσμα τοῦ ἀνθρώπου νοός, ὅπερ κατὰ τι μὲν τὴν ζωτικὴν αὐτοῦ ὄντοτητα ἀπόλλυσι, κατὰ τι δὲ τὴν ἀντικειμένην αὐτοῦ ὄντοτητα διακωλύει (1), τῆς ἀναγκαιότητος καὶ τῆς καθολικότητος ἐπηρεαζόμενος (τοῦτο ὁ Kant οὐ δοξάζει.) πρὸς ἀπέδειξιν τῆς ἀντικειμένης. Ὡς συνέπειαι δὲ τῆς φιλοσοφίας ταύτης, καθ' ἣν δηλονότι ὁ Θεός πρῶτον τοῦ νοητικοῦ ὄντος ἐστίν, ἐξάγεται, ὅτι τῆς ἀνθρωπότητος ἐκλιπούσης, ὁ πραγματικὸς Θεός, κατὰ τὴν ἐκφρασίν τοῦ Vacherot, δικέμεν μὲν, ἀλλ' ὁ ἀληθὴς Θεός ἀρακνίζεται (2).

Τίς δὲ ἄρα ἡ τοῦ Vacherot περὶ ψυχῆς θεωρία; Ὁ διάσημος οὗτος τῶν γάλλων φιλόσοφος νομίζει, ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ ἐστὶν θάνατος, διότι θάνατον μόνον τὸ τέλειον ἐστίν, τοῦτο δὲ ὄντοτος ἀμοίρει! ἄλλως τε ὁ ἄνθρωπος οὔτε σῶμα, οὔτε ψυχὴ, οὔτε σύνθεσις τις σώματος καὶ ψυχῆς ἐστίν, ἀλλ' ἐν τῇ ἐνόητῃ αὐτοῦ σύνθεσιν τι ἂν, παράγει τὴν τε ὕλην καὶ τὸ πνεῦμα ἐν τοιαύτῃ σχέσει, ὥστε ἡ μὲν ὕλη τὴν βίαν, τὴ δὲ πνεῦμα τὴν οὐσίαν τῆς ἀνθρωπότητος ἀποτελεῖ. Ἡ δυνάς αὐτῆ ἐν τῇ ἐνόητῃ τοῦ ἀνθρώπου ἀναλυτέα ἐστίν, καὶ δ' ἐν τῷ ἀνθρώπῳ σχέσεις τῆς φύσεως καὶ τοῦ πνεύματος ἐξηγουμένη μόνον ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ συνθέτου ὄντος, ὅπερ ἐκεῖνας ἐμπεριέχει (3).

Ὁ Vacherot τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἀπορρίπτει. Ἄλλ' ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὴν ἀτομικότητα ἀναγνωρίζει, τὴν προσωπικότητα, τὴν συνείδησιν, ἐξ ἧς ἀρτεται τὴν λύσιν τῶν ψυχολογικῶν προβλημάτων. Ὡς πρὸς ταῦτα δὲ ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς οὐ συμμερίζεται τὰς ἰδέας ἐκείνων, οἵτινες τὴν ψυχολογίαν διὰ τῆς φυσιολογίας ἀντικαθιστάσι. Ὁ Gall καὶ ἡ Σχολὴ αὐτοῦ (4) ἐπειράσαντο διὰ τῆς φυσιολογίας ἀνεπιτυχῶς ἐπιστημονικὴν τινὰ θεωρίαν τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου ἀνευρεῖν! ἄλλοι δὲ τινες,

ὡς ὁ Flourens, ὁ Longel, ὁ Despine ἐπεχειρήσαντο λύσαι τὸ πρόβλημα, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀνευρεῖσθαι ἐν ἐκάστη ἐνεργεῖσιν σχέσεις, ἧτοι αἰσθημάτων, ἢ ἀντιλήψεως, ἢ διανοίας, ἢ βουλήσεως, ἢ κινήσεως ἐν τῇ γενικῇ ὀργανώσει τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὀργανόν τι εἰδικὸν καὶ διακεκριμένον τοῦτο δὲ οἱ φυσιολογοὶ ἐκείνοι ἐπέτυχον, τοῦ τῆς συνειδήσεως ζητήματος ἢ θιγόμενον, καὶ εἰς ἐμβριθῆ ἀποτελέσματα ἀφίκοντο (1). Ὁ δὲ Vacherot ἀπορρίπτει τὰ δόγματα ἐκείνων, οἵτινες πέραν τοῦ σημείου τῆς προειρημένης Σχολῆς προβαίνουν, καὶ τὰς δοξασίας τῶν Vulpian, Luys, Littré, οἵτινες τὰ ψυχολογικὰ φαινόμενα τοῖς φυσιολογικοῖς ὑποτάσσουσι (2), καὶ τὰς τοῦ de qual-Refuges καὶ τῆς τῶν φυσιογράφων Σχολῆς, οἵτινες τὰ προβλήματα ταῦτα εἰς ζητήματα στατιστικῆς ἐπαγάγουσιν, ὡς καὶ τὰς τῶν Stuart Mill, Bain, Herbert καὶ Hume, οἵτινες τὸν ἄνθρωπον μόνον ἐν τοῖς ἔργοις καὶ πράξεσιν, ἐν τῇ πνευματικῇ καὶ ἠθικῇ αὐτοῦ ζωῇ, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῇ ἐνδομύθῳ αὐτοῦ φύσει, ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ ἐξετάζουσι, μέθοδον τινὰ ἀνάλογον τῆς τοῦ Bacon ὑποστηρίζοντες (2), τὰς δοξασίας ταύτας, λέγομεν, ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς φαίνεται μὴ παραδεχόμενος, προτιμών μᾶλλον τὴν ψυχολογίαν τῆς Σχολῆς τοῦ Maine de Biran (3), ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ εὐρίσκειται ἡ ἐσκαμμένη καὶ ἀκριβολόγος ἐξέτασις τῶν ἐνδομύθων δυνάμεων, τῶν ὁρατῶν τούτων τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ζωῆς τῶν τῷ ἀνθρώπῳ ἐνόητων. Οὐχ ἦτον ὅμως, προστίθαισιν ὁ Vacherot, τὴν πείραν οὐκ ἀπορρίπτειν, διότι διὰ μόνης ταύτης μεθάνομεν, ὅτι πᾶσα ψυχολογικὴ δυνάμις τὸ ἴδιον αὐτῆς ὄργανον κέκτηται, καὶ ὅτι ἡ τῶν ψυχολογικῶν δυνά-

γράμματα, ὡς καὶ τὸ τοῦ Vulpian σοφὸν πόνημα Lecous sur la physiologie générale comparée du système nerveux.

(1) Ὁσα Flourens Du système nerveux.

(2) Ἐξέτασις τὸ ἄξι σημαμένον σύγγραμμα τοῦ Vulpian. Lecous sur la physiologie, τὸ ἔξοχον τοῦ Luys système nerveux cérébro-spinal σελ. 314 κλ. ὡς καὶ τὰ ὅτι τοῦ Littré ἐπιτεθέντα ἐν τῇ Revue de philosophie positive τῆ 4 Δεκεμβρίου. 1868.

(3) Ὁσα. Stuart Mill Psychologie d' Alexandre Bain Revue des Cours littéraires 14 Avril 1869), καὶ τοῦ αὐτοῦ Philosophie de Hamilton, μετάφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλ. εἰς τὸ γαλ. παρὰ τοῦ Cazilly.

(4) Ὁσα. Main de Biran Rapport du physique et du moral humains Τόμ. IV σελ. 16 καὶ ἀκ. καὶ Jouffroy Melanges philosophiques. Les facultés de l'âme humaine.

(1) E. Vacherot Ἀπόθ. ὡς ἀν. Τόμ. II. σ. 579

(2) E. Vacherot Ἀπόθ. ὡς ἀν. Τόμ. II. σ. 584.

(3) E. Vacherot Ἀπόθ. Τόμ. II. Σελ. 691.

(4) Ὁσα τὰ τοῦ Gall καὶ τοῦ Spruzheim συγ-

μεων δραστηριότης ἀνάλογος ἐστὶ πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς τῶν ὀργάνων ἀναπτύξεως· ἀλλὰ τὴν πείρα οὐ δέον ἀκολουθεῖν, ὅταν οἱ θιασῶται ταύτης ἡμᾶς ἀναγκάζωσιν ὁμολογεῖν, παρὰ τὰς τῆς συνειδήσεως ἀποκαλύψεις καὶ παρὰ πᾶσαν τῆς γλώσσης χρῆσιν, ὅτι τὸ ὄργανον ὑποκείμενον καὶ αἰτία ἐστὶ τῶν ψυχολογικῶν φαινομένων. Ἡ μόνη ἐπιστημονικὴ σύνεσις ἐγκριτεται τοῖς λόγοις τοῦ καθηγητοῦ Tyndall καὶ ἄλλων τινῶν σοφῶν, οἵτινες τοῖς παρὰ τῆς φυσιολογίας δοθεῖσιν ἀποτελέσμασιν ἐμμένουσι, καὶ ψυχολογίαν τῆς φυσιογίας οὐδαμῶς ταυτίζουσιν, καὶ ἐκ τῆς ἐπιστήμης μόνον ἀπαιτοῦντες τὸν τρόπον, καθ' ὃν, κατὰ τὴν τοῦ Bossuet ἔκφρασιν, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ὅλον τι ἀρμόδιον καὶ ἀλληλεγγύως προσηρμοσμένον ἀποτελοῦσιν. Ὁ Vacherot πιστεύει, ὅτι ὁ κόσμος εἰς οὐδὲν αὐτοῦ μέρος ὅλας τῆ μηχανικῆ μοίρα παραδέδοται, ὅτι ὑπὲρ πάντων νόμων θεωρεῖται ὡς ὑπάρχει, δι' ἧς εἰς τὰς ἀληθεῖς αἰτίαι προσεγγίζει δυνάμεθα, αἵτινες κινῶσι, διευθύνουσι καὶ ζωογονοῦσι· τὸ πᾶν, ὅτι ἅπαντα τὰ ζῶα, κατὰ τὰ ὄρθια ἐκληφθέντα τῆς ἐπιστήμης διδόμενα, τὸ τέλος αὐτῶν ἐν ἐκαστοῖς ἐμπεριέχοντα, τῶν ἐκαστῶν κινήσεων αἰ ἀληθεῖς αἰτίαι εἰσὶν οὗτοι, ὥστε τὸ μὲν ζῶον αὐτόματον αἰτίαν, τὸν δὲ ἄνθρωπον ἐλευθέρην αἰτίαν τοῦτων εἶναι. Ἐκ τούτων ἐξάγεται, ὅτι οὐ μόνον, ὡς ὁ Kant δογματίζει, ἐν ὀνόματι τοῦ ἠθικοῦ νόμου, τὴν προσωπικότητα, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν τῆς συνειδήσεως ζωικότητα παραδέχεσθαι δεῖ, ἀλλ' ἐν ταυτῇ ἐν ὀνόματι τῆς πείρας, τῆς ἀληθοῦς θετικῆς ἐπιστήμης, ἥτις ἐν τῷ ἡμετέρῳ αἰῶνι τοιαύτας καὶ τηλικαύτας γιγαντιαίας ἐξετέλεσε προσόδους.

Φυσιολογικαὶ τινες, ὡς ἄρτι ἐρρήμεν εἰπόντες, καὶ τῆς θετικῆς φιλοσοφίας Σχολαὶ οὐ παραδέχονται τὴν ἐλευθερίαν ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις δυνάμεσιν τε καὶ βουλήσιν· τὸ αὐτὸ συνέθη καὶ ἐν τισι περὶ τῆς ἱστορίας θεωρίαις· ἐπειδὴ, ὡς περ ὅταν ἡ ψυχολογία καὶ εἰς ἀπολύτους περιωρίζετο μελέτας, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῆς ἀνεξαρτήτως τοῦ ὄργανισμοῦ ἐξητάζοντο, ἡ ἐπιστήμη τοῦ ἀνθρώπου σφαλερὰ ἦν, μέχρις οὐ ἐν τῇ ψυχολογίᾳ εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ τὰ πειράματα τὴν προσοχὴν αὐτῶν γρέψαντες οἱ φυσιοδιφῶντες φιλόσοφοι, τὸν ἄνθρωπον κατὰ πάσας αὐτοῦ τὰς σχέσεις πρὸς τὸν ἐξῶ κόσμον, καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ νοητοῦ ὄντος πρὸς τὸν ἴδιον ὄργανισμὸν ἀκριβῶς ἐξετάσαντες, ἐσπερέωσαν τὴν ἐπιστήμην διὰ βράσεων σφραγετέρων, οὕτως ὅταν

τὴν ἱστορίαν μελετήσωμεν περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἀπλὴν ἀφήγησιν τῆς πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς ἐνεργείας τῶν ἐν τοῖς τοῦ κόσμου συμβάμασι πρόσωπόν τι διαδοχματιζόντων μεγαλοφυῶν ἀνδρῶν, τὸν ἀξέβηλον ἐκείνον τῆς γνώσεως κλάδον εἰς ἐπιστήμην οὐκ ἀνυψώμεν. Ἄλλ' ὅπως τοῦτο γένηται, δέον ἐν τῇ ἀρρηγίσει τῶν τε πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν συμβεβηκότων ἀνερευνᾶν τὰς σχέσεις τῶν διαφόρων περιβάσεων τῶν ἐξωτερικῶν τε καὶ τῶν ἐσωτερικῶν, τὰς αἰτίαις καὶ ἐπιδράσεις τὰς ἐκ τῆς φυλῆς τῆς ἐθνότητος, τῆς γεωγραφικῆς θέσεως, τῆς πολιτείας, τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀναπτύξεως κλ. προερχομένας, αἵτινες συνετέλεσαν εἰς τὴν πραγματοποίησιν καὶ διάρκειαν τῶν συμβεβηκότων ἐκείνων. Ἡ μέθοδος αὕτη, τὴν μὲν ψυχολογίαν εἰς ἐγκεφαλικὴν φυσιογίαν μετέβαλεν, ἐν ἣ ἡ προσωπικὴ ἀτομικότης τῶ ὄργανῳ συγγέεται, τὴν δὲ ἱστορίαν εἰς κοινωνικὴν φυσιογίαν μετατρέπει, καθ' ἣν ἡ ἐθνικὴ ἀτομικότης ὑποχωρεῖ τῇ ἐπιδράσει τῶν οικονομολογικῶν καὶ φυσικῶν αἰτιῶν. Ἄπαντες οἱ τῆς ἀρχαιότητος ἱστορικοί, ὡς ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Ξενοφῶν, ὁ Τίτος Λίβιος, ὁ Σαλλούστιος, ὁ Τάκιτος ἐν τῷ ἀτομικῷ καὶ προσωπικῷ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων μέρει, κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Vacherot, ἐμμένουσι, καὶ διὰ τούτου ἡ ἱστορία τῆς φιλολογίας καὶ τῆς θηλικῆς ἐργῶν μάλλον, ἢ διανοητικῶν προῖον τῆς ἐπιστήμης ἀποβαίνει. Οἱ ἀρχαῖοι τὴν φιλολογικὴν καὶ αἰσθητικὴν ἱστορίαν τῷ αὐτῷ πνεύματι καὶ τῇ αὐτῇ μεθόδῳ, ὡς καὶ τὴν πολιτικὴν διεπραγματεύσαντο· καὶ τοῦτο ἄλλο γίναται ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ὁρατίου, τοῦ Κυντιλιανῶ, ἐν οἷς οἱ κορυφαῖοι ἐκείνοι ἄνδρες κυρίως εἰς τὰ ἄτομα, εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου προσωπικότητα, καὶ οὐδὲν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως, τῆς φυλῆς, τῆς κοινωνίας τὴν μελέτην αὐτῶν διπύθονον. Ὁ Vacherot τὸν χαρακτήρα τούτου τῆς ἱστορίας τῆς Ἀρχαιότητος εἰς δύο αἰτία ἀποδιδοσά, Ἴον εἰς τὴν πρὸ πάντων πρακτικὴν καὶ πολιτικὴν εὐφυίαν ἐκείνων τῶν χρόνων, τὴν τὸ πᾶν εἰς τὴν θερμοθεσίαν τῆς πολιτείας· ἐπανάγουσαν Ἰον εἰς τὴν γεωγραφικὴν κατάστασιν τῶν τότε ἐθνῶν, ὧν τὰ πλεῖστα τῶν τότε πολιτικῶς ἀμαζύζοντων μικρὰ ὡς πρὸς τὴν τῆς χώρας ἔκτασιν, καὶ ἐλιγάρθημα ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῶν κατοίκων ἦσαν.

Ἡ ἀρχαιότης ἄρα οὐδὲν εἰς τὴν ἱστορίαν ἀληθῶς θετικὴν ἐπιστήμην ἀπέδειξε· τὸ αὐτὸ

συνέθετο, κατὰ τὸν Vacherot, καὶ παρ' ἡμῶν τοῖς νεωτέροις λαοῖς μέχρι τοῦ XVIII αἰῶνος, διότι καὶ κατὰ τὸν Machiaveli καὶ τὸν Guichardin ἡ ἱστορία ὡς εἶδος τῆς φιλολογίας ἐνομιζέσθαι. Κατὰ τὸν XVIII μόνον αἰῶνα συνέστησαν ἢ τε ἐπιστήμη τῆς ἱστορίας καὶ ἡ φιλοσοφία αὐτῆς. Καὶ τοῦτο-ούτῃ ἢ μὲν προτέρα συνέσταται εἰς τὸ ἀνευρίσκειν τοὺς διέποντας τὴν σειράν καὶ τὴν συμπλοκὴν τῶν γεγονότων νόμους, καὶ τῆς ἢ μέθοδος ἢ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς, ἢ παρὰ τοῦ Bacon ἐρευρεθεῖσα, ἐνομιζέσθαι, καὶ ἐδρακίως ἐθεμελιώθη παρὰ τοῦ Montesquieu (1) καὶ τοῦ Vico (2), ἢ δὲ ὑστέρᾳ οὐχ ὡς τινες νομιζέουσαν ὑπὸ τοῦ Bossuet, ὅστις τὴν τῆς θείας Ἡρακλείας ἐπέμβασιν, ὡς καὶ οἱ τῆς Σκότσ φιλόσοφοι, παρεδέξατο, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Leibnitz ἐμπαρρόθη, ὅστις τὴν τῶν φυσικῶν καὶ θηϊκῶν πραγμάτων σχέσιν καὶ ἀλληλοσχίαν ὑπὸ τὴν τοῦ ἀποχρόντου λόγου ἀρχὴν ὑπέταξε, καὶ ἐπρέσθουσαν ὅτι τὸ παρὸν ἐμπεριέχει καὶ γεννᾷ τὸ μέλλον, ὡς τὸ παρελθὸν τὸ παρὸν. Τεραστία ὅμως πρόβουσι ἐν τῇ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας, καὶ ἐν τῇ καθαρῇ ἱστορικῇ ἐπιστάμῃ, τῇ τε πολιτικῇ καὶ τῇ φιλολογικῇ κατὰ τὸν XIX αἰῶνα ἐγένοντο. Ἐν ᾧ δὲ ἐν τῇ ἀρχαιότητι μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὰ ἄτομα μόνον ἐξετάζοντο, καὶ ἱστορικῶς ἀνεπτύσσοντο, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐποχῇ καί-τοι τῶν τῶν ἀνθρώπου ἰδιότητων ἐρευνησμένων, οὐδὲν ἕπτον καὶ ἄλλα τινὰ στοιχεῖα, ὡς τὴν γεωγραφίαν, τὴν ἐθνογραφίαν, τὴν συγκριτικὴν φιλολογίαν καὶ γραμματικὴν, τὴν ἐπιγραφικὴν καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν οἱ ἱστορικοὶ ἐνδελεχῶς μελετῶσιν. Ἡ δὲ διαφορὰ αὕτη κατὰ τὴν ἡμέτερον συγγραφέα, ψαλαρχτῆ γίνεται τοῖς συγκρίνουσι καὶ παραλληλιζουσι τὰ ἱστορικὰ συγγράμματα τοῦ Ἡρόδοτου, τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Πλούταρχου, τοῦ Κοῖνου Κουρτίου, τοῦ Τίτου Λίβιου, τοῦ Κικέρωνος μετὰ τῶν τοῦ Otfried Müller, τοῦ Thirlwall, τοῦ Grote, τοῦ Niebuhr, τοῦ Mommsen, τοῦ Michelet, τοῦ de Coulanges, τοῦ Guizot, τοῦ Thiers, τοῦ Guinet καὶ τῶν λοιπῶν.

Ὁ Vacherot γνωμοδοτεῖ, ὅτι ὁ ἱστορικὸς δὲν κατὰ τι μὲν τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως κἀδραξαι, καὶ ἐν τῇ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ἀλληλοσχίᾳ διέπρασάν τινα εἰμαρμένην ἀναγνωρίζειν, κατὰ τι δὲ τὴν τῆς ἀνθρωπίνης ψυ-

χῆς ζωτικότητι παραδέχεται, ὡς καὶ τὴν τῶν προσώπων εὐθύνην, αἰτίνας ἐπὶ πάσι τοῖς πολιτικαῖς γεγονόσι, καὶ ἐπὶ τοῖς τῆς φιλολογίας δικαιοδικαῖς προθέσιν, ἐπιδρασίαν τινα ἀκούσασιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἄρα ἀναγκασίον τὸν τε ἀνθρώπου καὶ τὴν φύσιν ἐξετάζειν. Ὑπάρχουσι σοφοί, οἱ τὸ πᾶν τῇ ὀριστικῇ ἀνάγκῃ (determinisme) ὑποτάσσοντες· οὕτως ὁ Taine (1) ἰδίᾳ, ἀκολουθῶν τῷ Spinoza, ὑπεβάλλει τὸν θηϊκὸν κόσμον ὑπὸ νόμους παραπλάσιους τοῖς τοῦ ὑλικοῦ, καὶ ἐκείνῃ τὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν μέθοδον ἐπιβάλλει. Τὸ τοῦ Hegel σύστημα (2) καὶ αὐτὸ εἰς τὴν ἀνάγκην καταλλάγει, διότι, κατὰ τὸν γερμανὸν φιλόσοφον, τοῦ πραγματικοῦ καὶ νοητοῦ ὄντος, ἡ ἱστορία συγκεκριμένη ἐστὶ καὶ οἰοῦναι ζωσὰ λογικῇ, ἥτις μεταβαίνουσα ἀπὸ ἰδέας εἰς ἰδέαν, διὰ πασῶν τῶν τῆς διαλεκτικῆς φάσεων διέρχεται, οὐδὲν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς τὸ εἰσποδὸν ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων πρωτοβουλίᾳ εὐρίσκουσα. Κατὰ τε τὸν Hegel καὶ τὸν Mommsen τὸ πᾶν ἐστὶ μέγα, τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀγαθόν, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ καλὴ, τὰ εὐγενέστερα καὶ τὰ ἀγενέστερα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας αἰσθητικὰ αὕτη ἐστὶν ἡ θεωρία τῆς ἐπιτυχίας, ἥτις ἕλωσ γερμανικὴ ἐστίν. Ὁ δὲ Vacherot παρεδέξατο, ὅτι ἡ τύχη καὶ ἡ ἐλευθερία εἰσὶ δύο ἐξουσίαι τὴν ἱστορίαν διευθύνουσαι, καὶ τούτων ἢ μὲν τύχη εἰς τοὺς τῆς δυνάμεως νόμους, ἢ δὲ ἐλευθερία εἰς τοὺς τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ λόγου ὑπεΐκουσα, ἑκατέρα κατ' ἰδίους αὐτῆς νόμους ἐνεργεῖ οὕτως, ὥστε κατὰ τὸν γάλλον φιλόσοφον, πρὸς μελέτην καὶ ἀκριβῆ διεσάφην τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, ἀνάγκη ἐμβαθύνειν τὴν συνείδησιν, καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιδράσεις ἀνερευνᾶν.

Αἱ ἀνακαλύψεις τῆς συνειδήσεως, λέγει ὁ Vacherot, οὐ μόνον ἀντικρὺς ἀντιγράφουσιν εἰς τινὰς τῶν θεσπιῶν τῶν φυσολόγων καὶ τῶν ἱστορικῶν, ἀλλὰ καὶ τῇ μεταφυσικῇ τῶν δικαστῶν φιλοσοφικῶν Σχολῶν. Πρὸς ἀπὸδειξιν δὲ τούτου, ὁ γάλλος φιλόσοφος ἐξετάζει τὰς κυριωτέρας τῶν μεταφυσικῶν θεωριῶν.

Ἄπασαι αἱ Σχολαί, καὶ δὴ καὶ αὐταὶ αἰθετικαί, ὡς ἡ τοῦ Buffon, ἡ τοῦ Laplace, ἡ τοῦ Darwin, μετέχουσι μεταφυσικῆς τινος (3).

(1) H. Taine Histoire de la litterature anglaise.

Ἐν τῷ προλόγῳ.

(2) Hegel Philosophie der Geschichte.

(3) E. Vacherot La science et la conscience.

Σελ. 144 κλ.

(1) Montesquieu Esprit des lois.

(2) Vico Principes d'une Science naturelle relative à la nature commune des nations.

Καὶ ὄντως ἡ τῆς φύσεως φιλοσοφία διὰ τῶν φυσικῶν ἐπισημῶν θεμελιούται, ἀπάντας τοὺς διακρίρους κλάδους τῆς καθόλου φυσικῆς, ὡς καὶ τὰς ἐσωτερικῆς τῶν σωματίων κινήσεις ὑπὸ τοῖς νόμοις τῆς μηχανικῆς, προσπαθοῦσα ὑπεβάλλειν, καὶ τὰς ὀργανικὰς ἐνεργείας, ὡς ἀπλᾶ προϋόντα τῆς πᾶν ὄργανων γυμικῆς συνθέσεως ἐλαχιστάνουσιν. Ἡ δὲ ἀπόλυτος ἐνότης τοῦ ὄντος διὰ τῆς εἰς τὴν κίνησιν ἀναγωγῆς ἀπάντων τῶν φαινομένων τῆς καθόλου ζωῆς ἐπιτυγχάνεται. Τοιαῦτα ἐστίν, ἐν συντόμῳ, ἡ φιλοσοφία ἐκείνων, ἐν ᾗ, κατὰ τὴν Vacherot, ἡ προσωπικότης, ἡ ψυχῆ, ἀπλᾶ λέξεις καὶ κοῦφα γυμικαίσεις τοῦτο δὲ ἀντιβάνει εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς συνειδήσεως. Ὡσαύτως ἡ συνείδησις οὐ δύναται θεωρεῖν ὡς ὀρθὴν τὴν τῶν ὕλιστων θεωρίαν, καθ' ἣν οἱ κύριους ψυχολογικὰς παρατηρήσεις ἀναγνωρίζονται μὲν κατὰ τι, εἰ καὶ ὡς ἀληθεῖς ἀπόλυτοι καὶ ὀριστικῶς ἀληθεῖς μὴ θεωροῦμεναι, ἀλλὰ καθ' ἣν οἱ θιασῶται αὐτῆς παραδέχονται τὴν μηχανικὴν δύναμιν ὡς μόνην ὑπάρχουσαν καὶ ὡς ἀκρωτίζουσαν τὴν τὴν ψυχολογίαν καὶ τὴν βιολογίαν, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν χημείαν. Πνευματικιστικῶς δὲ τινες Σκολαί, ἡ τοῦ Leibnitz καὶ ἡ τοῦ Maine de Biran εἰς τὰ τῆς φύσεως διδόμενα καὶ αὐτὰ ἀντιγράφουσι. Ἐν ταύταις, ἡ μὲν ἐξήγησις ἀπάντων τῶν τοῦ παντός ὄντων ἐπὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ νοῦς καὶ τῆς βουλήσεως βασιζέται, ἡ δὲ τῆς τῶν ὄντων οὐσίας διασάφει ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐξαρτάται. Ἡ οὐσία τῶν πραγμάτων, τὸ εἶναι αὐτῶν, ἔγκειται ἐν τῇ δυνάμει τῇ ὠλοῦσθι αὐθρομῆτος εἰς ὀρισμένον τι τέλος, καὶ ἡ δύναμις αὕτη ἐστὶ τὸ ὀρυμφοῦτον, ἡ βούλησις. Πᾶν ἂν νοῦς καὶ βούλησις ἐστί, πᾶσα φυσικὴ ἢ ἠθικὴ τάξις ἀνάγεται εἰς τὸν νόμον τῆς ἀνωτέρας ἀνάγκης, ἣτις ἐστὶν ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἣν οἱ πνευματικιστὰὶ ἐκείνοι ἀπόλυτον ἐλευθερίαν ὀνομαζούσιν. Ἡ ἐλευθερία ἐστὶ τὸ τῶν πράξεων αὐτόματον, καὶ ἔχει ὡς μέτρον τὴν τῆς ἐλπίσεως δύναμιν, τὴν μέχρι τοῦ ἀγαθοῦ φέρουσαν οὕτως, ὥστε τὸ ἐν ἀγάπῃ εὖ ποιεῖν ἐστὶ πράξις ἐλευθεριότερα τοῦ ἐν σκέψῃ καὶ ἐκλογῇ εὖ ποιεῖν. Ἄρα διὰ τῆς θεωρίας ταύτης, ἔρωτᾷ ὁ Vacherot, τὸ καθῆκον μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ οὐ συγγέεται, καὶ αὐτοὶ οἱ χαρακτῆρες τῆς ἠθικῆς οὐ παραλείπονται; Ἐὰν ἡ ἀγάπη αἰτία τοῦ ἀγαθοῦ ᾖ, τότε τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν ἄρεσθ. Ἄρα ἂν δυνάμεθα ἐπίσης παραδεχθῆναι μετὰ τῆς Σκολῆς ἐκείνης, ὅτι ἡ βούλησις καὶ ὁ νοῦς σὺν τῇ ἀγάπῃ ταυτίζονται ἐν τῷ τύπῳ τῆς ἀπειροτελειότητος

μεταβαλλομένου εἰς ἀρχὴν τινὰ διάφορον τῶν ἄλλων; Ἐνταῦθα κῆρις ἀντίρρῳσιν τινὰ διορθωμεν πρὸς τὴν ψυχολογίαν καὶ τὴν μεταφυσικὴν τῶν Πνευματιστῶν ἐκείνων. Ὡς δὲ πρὸς τὴν περὶ ἐνότητος φιλοσοφίαν τοῦ Spinoza, τοῦ Schelling, τοῦ Hegel, αὐτῆ τὴν τε ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀτομικότητα καταγγεῖ, ὑπερ ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ αὕτη ἀντίκειται εἰς τὰ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν ὑπαγορευόμενα. Ἔστιν ἀληθές, ὅτι ἡ τῆς θεολογικῆς φιλοσοφίας τῆ ἠθικῆς τάξεως προσκολλᾶται, ἀντικειμένου τῆς φιλοσοφίας τῆς φύσεως, ἣτις τὰς ἐρώσεις αὐτῆς διευθύνει πρὸς τὴν καθολικὴν τάξιν, πρὸς τὴν ἄνθρωπον δὲ οὐδαμῶς· ἀλλ' ἡ θεωρία ἐκείνη, κατὰ τὴν Vacherot οὐκ ἀρκεῖται εἰς τὸ ἀναγνωρίζειν καὶ ἀγαπᾶν τὸν Θεόν, ἀλλὰ ὡς ἄλλος Gerson, ἡ ἄλλα S. de Thérèse, ἡ ὡς ἄλλος Fénelon πᾶσαν ἀτομικότητα ἀρνεῖται, καὶ ἐν τῷ Θεῷ μόνον ζῆ (1). Αἱ συνέπειαι αὐταὶ ἀπορρίπτονται μὲν ἐν τῇ θεολογίᾳ τοῦ ἀγίου Λυγουστίνου καὶ τοῦ Bossuet, ἀλλὰ καὶ ἐν ταύτῃ καὶ τοῦ δόγματος ἀπειπίσεως περιορίζουσι τὴν ἀνθρωπίνην ἀτομικότητα εἰς βαθμὴν, ὥστε καὶ τὴν συγγέσθαι τῇ τοῦ Θεοῦ ἀτομικότητι. Ἀντίρρῳσις τις ἄρα τῆς θεολογίας πρὸς τὴν ψυχολογίαν ἐν τῇ Σκολῇ ταύτῃ, ὡς καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις, ὑπάρχει.

Ἐα τούτων ἐπειτα, κατὰ τὴν Vacherot, ὅτι μετὰ τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς θεωρίας ὑπὸ πᾶσαι αὐτῶν τῆς ἐπιθυμίας ἀντίρρῳσις ὑπάρχει. Ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς τὰς θεωρίας τῶν τε ὕλιστων καὶ τῶν πνευματιστῶν, καὶ τῶν πανθεϊστών, καὶ τῶν μυστικιστῶν, ὡς ἄλλας καὶ ἀσθενεῖς ὑποθέσεις ἀπορρίπτει μὲν, παραδέχεται δὲ μόνον τὰ ἐκ τῆς πείρας διδόμενα, ὡς καὶ τὰς τῆς συνειδήσεως ἐμπνεύσεις. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἡ κριτικὴ Σκολῆ ὡς ἀνοήστια καὶ ἀνύπαρκτα ἀπομυροῖ, διότι κατὰ τὴν Kant τὸν ἡ συνείδησις τὰ φαινόμενα μόνον ἐννοεῖ, οὐδὲν δὲ περὶ τῶν αἰτίων ἡμᾶς διδάσκει· Ἐν τῷ τοῦ αὐτεξουσίου πρόβλημα εἰς τὴν ἀντινομικὴν ἀντίρρῳσιν ὑπέκεινται, ὡς καὶ τῆς μεταφυσικῆς προβλήματι. Καὶ ὅμως ὁ Kant εἰς τὴν ἐλευθερίαν πιστεύει, καὶ διὰ τοῦ πρακτικοῦ λόγου αὐτὴν ἀποδεικνύσιν (2). Ὁ Vacherot τὴν τοιαύτην τοῦ Kant ἀπόδειξιν κρίνεται μὴ ὑποστηρίξει, διότι κατ' ἐκείνον ὁ

(1) Τὰς κριτικὰς Fénelon Oeuvres Spirituelles, T. IV, Σελ. 16.

(2) Ὁσα τὰ τοῦ Kant σύγγραμμα, Kritik der reinen Vernunft.

περιθώτου των γερμανῶν φιλόσοφος εἰς ἐλαττωματικὸν κύκλον περιστρέφεται, ἔνθεν μὲν ἀποδείξει βουλόμενος τὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπαρξίν τῆς ἐλευθερίας, ἔνθεν δὲ θεωρῶν ὡς ἀνεμφίλεκτον τὸν ἠθικὸν νόμον, ὅστις προϋποτίθῃσι δύο τῆς συνειδήσεως γεγονότα, ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητα, νοῦν διλονότι, ὅστις τὸ χρήσιμον καὶ ἀγαθὸν ἐνοεῖ, καὶ βούλησιν ἐλευθερὰν, ἰκανὴν τὰ ἐρᾶ πράττειν, ὅπερ ἦν ἀποδεικτέον. Ὁ Vacherot ἐν ταύτῳ ἀμφοτέρως τὰς ἀνω σημαθείσας τοῦ Kant προτάσεις καταπολεμεῖ, θεσιζῶν ὅτι διὰ μόνῃς τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως ἡ ἐλευθερία ἀποδεικνύται. Ἡ συνειδήσις ἄρα ἀκλόνητος καὶ ἀκράδαντος ἐναντίον τῶν ὑπὸ τῶν διαφόρων θεωριῶν ἐκτοξευθεισῶν προσβολῶν ὑφίσταται, καὶ ὡς βράσις καὶ κρηστὴς παντὸς ἐπιστημονικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ συστήματος διαμῆναι.

Ἐκ τῶν συντόμως προεκτεθεισῶν ἀρχῶν τοῦ Vacherot εὐχερῶς κατανοοῦμεν, ὅτι ὁ φιλόσοφος οὗτος, ὡς καὶ ὁ Renan, ἀποκρούει τὴν τῶν διαφόρων Σχολῶν μεταφυσικὴν. Ἄλλ' ὁ Vacherot μεταφυσικὸς φιλόσοφος ἐστίν, νέαν τινὰ θεολογίαν ἰδρύων, καὶ τὴν τῶν θετικῶν Σχολῶν ἀποκρούων, ἐν ἧ ἡ μεταφυσικὴ δύναμις τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς καταργεῖται. Τὴν κατάρχησιν ταύτην τῆς μεταφυσικῆς δυνάμεως, ἥτις τὰ τῆς πείρας διδόμενα θεωροῦσα μέχρι τοῦ ἀπειρου τὴν ἐπιστήμην ἀνοψοῖ, ὁ Vacherot ἀνάρμοστον καὶ ἀβίβρατον θεωρεῖ. Δυσωπεῖται ἐπίσης ὁ γάλλος φιλόσοφος τῇ Σχολῇ τῶν πανθειστῶν παρακολουθεῖν, ταύτην μετὰ περιφρονησεως ἀποσκορακίζων, συνισταμένην κατ' αὐτὸν εἰς τὸ καταργεῖν τὴν τοῦ ἰδανικοῦ ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ διαφοράν, καὶ εἰς τὸ ἀποδιδοῦναι τοῖς πραγματικοῖς οὐσί τοῖς τῶν ἰδανικῶν χαρακτηριστάς· οὕτως, ὥστε ὁ μὲν Spinoza ὡς πανθειστὴς ἀνακηρύσσεται (κατὰ τὴν περὶ πανθεῖσμου ἐκείνου κρίσιν, ἣν οὐκ ἐξετάζομεν), ὁ δὲ Πλωτῖνος, ὁ Schelling καὶ ὁ Hegel πανθεισταὶ ὑπ' αὐτοῦ οὐκ ἀποκλῶνται, διότι ὁ μὲν Spinoza, τὸ πᾶν ἐν τῇ τῆς οὐσίας ἐνόησι ταυτίζει, οἱ δὲ λοιποὶ, ἧγουν ὁ Πλωτῖνος, ὁ Schelling καὶ ὁ Hegel ἀξιοῦσιν, ὅτι τὸ ἰδανικὸν λογικὸν ἀπὸ τῆς ὀντότητος διακρίνεται. Τὸ παραδεχθῆναι ὅτι ὁ Vacherot τὰς πλείστας τῶν πανθειστῶν ιδέας οὐκ ἀσπάζεται, ὡς θεσιζῶν τὴν λογικὴν διαφοράν μεταξὺ τῶν ἀπολύτων τῶν καὶ τῶν ὑπαρκτῶν ὄντων καὶ πραγματῶν, τοῦτο ἀδύνατον ἡμῖν φαίνεται, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ πρὸς πολλῶν ὡς ἀκριβεῖς πανθεισταὶ ἀναγνωρίζομενοι

δύο διαφόρους οἰασθήσασθε ἀρχὰς ὡς ἀντιθέτους παραδέχονται (1), διότι καὶ αὐτὸς ὁ πρὸς τοῦ αὐτοῦ Vacherot πανθειστῆς ἀποκαλούμενος Spinoza τὴν φυσικοῦσαν φύσιν τῆς φυσιοθείας φύσεως διακρίνει (2). Ὁ Vacherot ἄρα, καὶ τοι ἐν τοῖς ζωτικωτέροις προβλήμασι τῆς τε ψυχολογίας καὶ τῆς ἠθικῆς ἐνθερμῶς ὑπεραπιστῆς τῶν πνευματικῶν θεωριῶν φρονιμῶν, οὐχ ἦττον ὅμως ἐν τῇ θεολογίᾳ τὰς τοῦ πανθεῖσμου κυριωτέρας ιδέας μετ' ἐξαίρετου ἐπιτυχίας παραδεχόμενος ἀναπτύσσει, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἀναπτύξει ἡ ἐξοργία αὐτοῦ καὶ περιφρονησὶς ἀτομικότητις διαλύμπευ.

Ἡ τοῦ Littré φιλοσοφία.

Ἁ Littré ἐστὶν ἐπαδὸς τῆς θετικῆς φιλοσοφίας (3), καὶ ὁ ἐξοχωτέρως τῶν διαδόντων τὰς ἀρχὰς καὶ ιδέας αὐτῆς. Ἀπάτη δ' ἂν εἴη λέγειν, ὅτι ὁ ἐπὶ βιβλιοφιλίας καὶ ἐπιστημονικῆς γνώσεσι ποικιλίας διακρίπων οὗτος ἀνὴρ εἰς τῶν θεμελιωτῶν ἡ καὶ γεννητόρων τῆς θετικῆς φιλοσοφίας ἦν ἄλλος γὰρ ἢ τις εἶποι δικαίως, ὅτι ὁ Littré τὰς τοῦ Αὐγούστου Comte θεωρίας υἰοθετήσας μετὰ μεγίστης ὀψης σοφίας ἀνέπτυξε, ἐξωλόγησας, καὶ δημώδεις ἐποίησε τὰς ἐν τῷ Cours de Philosophie positive τοῦτου εὐριστόμενας δοξασίας (4). Ἄλλ' ὁ Littré οὐδόλως τυρλοῖ ὅμματα ἀσπάζεται ἀπάσας τὰς ἐν τοῖς τοῦ Comte συγγράμμασιν ἀναπτυσσομέναις ιδέαις, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἀπορρίπτει οὐ μόνον τὰς ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ Comte ἀβιβαρέτους καὶ δικτατορικῆς ἀρχάς, οὐσαὶ κληροδόχημα τῶν Saint-Simoniens, ἀλλὰ καὶ τὰς παραδόξους αὐτοῦ θρησκευτικὰς πεποιθήσεις. Κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Littré ὁ Comte ὑπέπεσεν εἰς τὰς παρεκτροπὰς ταύτας (5), ὡς μὴ ἀκριβῶς καὶ κατὰ γράμ-

(1) E. Caro L'idée de Dieu dans la critique contemporaine. σελ. 262.

(2) Τὰς ἐκφράσεις ταύτας—φυσικοῦσα φύσις καὶ φυσιοθεία φύσις—ὡς ἀντιστοιχοῦσας ταῖς ἀκολουθοῦσι γαλλικαῖς—nature-naturante et nature-naturée ἐκλαμβάνομεν.

(3) Κατὰ πᾶσα πιθανότητα ὁ πρῶτος τῆ ἐκφράσει ταύτῃ χρησάμενος «θετικὴ φιλοσοφία» ἐστὶν ὁ Saint Simon κατὰ τὸ 1808 ἔτος ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφόμενῳ «Introduction aux travaux du dix huitième siècle II σελ. 498.»

(4) Auguste Comte Cours philosophie positive β'. ἐκδ. μεθ' ἐνόδου προλόγου ὑπὸ E. Littré.

(5) J. Stuart Mill Auguste Comte and positivism σελ. 200.

μα ἀκολουθήσας τῇ μεθόδῳ καὶ ταῖς ἀρχαῖς, ἀξίαν ἐπιστημονικῶς αὐτὸς διέγραψε. Καὶ ἄλλοι μὲν εὐφραδίᾳ ἄνδρες, ὡς ὅτε Καρτέσιος καὶ ὁ Leibnitz, εἰς οὐ μικρὰς παρεκτροπὰς υπέπεσον, ἀλλὰ τοὐλάχιστον τῶν φιλοσόφων τούτων ὁ μὲν ἐπὶ τὸ αὐτοματισμὸν τῶν ζώων ἐρειδόμενος, ὁ δὲ τὴν προωρισμένην μεταξὺ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀρμονίαν ὑποστηρίζων, παρεδέχθησαν ἕκαστος ἰδίᾳ τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν παραγόμενα παρακολούθηματᾶ. Ἀπεδείχθη δὲ ἕκαστος, ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Καρτεσιου ἐσφαλμένη καὶ ἀνυπόστατος ἐστίν, τῆς ἐπιστήμης ἀναγνωρισάσης ὅτι, ἐπειδὴ οὐδεμία ἀνατομικὴ ἀπόλυτος διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων, καὶ ἐπειδὴ οὐμίας οὐδεμία ἀπόλυτος διαφορὰ ὑπάρχει καὶ ἐν ταῖς λειτουργίαις τῶν ὀργάνων μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων, τὰ ψυχικὰ φαινόμενα τὰ τὸν ἄνθρωπον διακρίνοντα τῶν λοιπῶν ζώων εἰσὶ μίᾳς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, καὶ μόνον κατὰ τὸν βαθμὸν διάφορα. Ἡ τοῦ Leibnitz θεωρία ἠττήθη ὡσαύτως ὑπὸ τῆς θετικῆς ἐπιστήμης, διότι ὑπ' αὐτῆς ἀπεδείχθη, ὅτι αἵτε διανοητικαὶ καὶ αἱ ἠθικαὶ ἐμφανίσεις ὡς πρὸς τὴν νευρικὴν ὕλην διακρίνεται, ὡς ἡ βραδύτης πρὸς πᾶσαν ὕλην, δηλονότι εἰσὶ φαινόμενα ἀνεξάρτητα, καὶ ἂν ἐν τῇ παρουσίᾳ καθιστάσει τῆς ἐπιστήμης τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς φέρουσι. Ἐκ τούτων δῆλον γίνεται κατὰ τὸν ἡμέτερον συγγραφέα, ὅτι αἱ μὲν δύο προσημειωθεῖσαι θεωρίαι, εἰ καὶ ἀπαράδεκτοι, ἀναγκαῖα ὅμως συνέπειαι καθίστανται τῶν σφαλερῶν καὶ ἀνυποστηρίκτων ἀρχῶν τῶν δύο ἐκείνων ἐξόχων φιλοσόφων, αἱ δὲ παρεκτροπαί, εἰς ἃς ὁ Comte υπέπεσον, ὡς ἀφελήριον οὐκ ἔχουσι τὸ τῆς θετικῆς φιλοσοφίας ὕλον σύστημα, ἀλλὰ προέρχονται ἐκ παραδόξου ἐλλείψεως ὕψους λογικῆς, τῆς ἀπλουστερίας καὶ τὰ μάλιστα ἀναγκαιῶς τοῖς φιλοσοφοῦσι.

Ὁ Littré ἀπορρίπτει τὰς ἀδυναμίας ταύτας τοῦ Comte, οὐχ ἥττον δὲ εὐχάριστος παρεδέχεται ἀπάσας τὰς κυριώτερας ἀρχὰς τῆς θετικῆς φιλοσοφίας, ἧτις, κατὰ τὸν ἡμέτερον συγγραφέα, στερεὰ καὶ ἀκράδαντος ὑφίσταται, καίτοι ἀπείρους προσβολὰς τῶν θεολόγων καὶ τῶν μεταφυσικῶν φιλοσόφων ὑποστάσα, καίτοι τοῦ Stuart Mill, τοῦ ἀρχηγοῦ ἐκείνου τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ θετικῶν φιλοσόφων, ἐν ἀρίστῳ τινὶ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων (1), ἐπιτυχῶς τὴν

τοῦ Comte φιλοσοφίαν ἀναπτύξαντος καὶ προσβαλόντος αὐτὴν ἐν μέρει, ἰδίᾳ δὲ δυσχερῶς ἐντος, ὅτι ὁ Comte τὴν κοινωνικολογίαν (sociologie) οὐκ ἐγκαθίδρυσεν, καὶ ὅτι βίβλική τις ἐλλείψις ἐν τῇ θετικῇ φιλοσοφίᾳ ὑπάρχει, ἡ τῆς ψυχολογίας. Τὰς προσβολὰς ταύτας ὁ Littré ἀντικρούει ἐν πολλοῖς αὐτοῦ σοφοῖς συγγραμμασιν, καὶ μάλιστα ἐν τῇ αὐτοῦ ἀπαντήσῃ πρὸς τὸν Mill, ἐν ἣ μετ' ἐξαιρέτων ἐπιστημονικῶς ἀξίας καὶ ἀκριβείας τὸ ἐντερον σύστημα αὐτοῦ διακρίνει καὶ ἀναπτύσσει.

Ἐν πρώτοις δὲ τί ἐστὶν ἡ θετικὴ φιλοσοφία; Ἡ θετικὴ φιλοσοφία ἐστὶν ἡ τοῦ κόσμου ἀντίληψις κατὰ τὸ σύστημα τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἢ δὲ ἀντίληψις τοῦ κόσμου ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς συναρμογῆς τῶν θεμελιωδῶν ἀληθειῶν, ἢ τῶν γενικῶν γεγονότων, ἄτινα πρὸς ἐκείνῃν ὀδηγοῦσι. Φιλοσοφία ὡσαύτως ἐπιστήμη τις ἐστὶν ὁ τρόπος τοῦ διανοεῖσθαι αὐτήν, καθ' ὃν αἱ θεμελιώδεις ἀλήθειαι, ἢ τὰ γενικὰ γεγονότα, τὰ αὐτῇ ἀνήκοντα συναρμολογοῦνται (1). Οὐ δέον δὲ λέγειν, ὅτι ἡ θετικὴ φιλοσοφία ἐστὶν ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τὴν διανοητικὴν, ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν αὐτοῦ ἔποψιν, καὶ ὅτι ἡ φιλοσοφία ἐπιστήμη τινὸς διαλοῖ τὴν ἐπιστήμην ταύτην θεωρουμένην ὡς πρὸς τὴν μέθοδον, δι' ἣς ὁ νοῦς πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐγγίζει ὡς πρὸς τὰ σημεῖα, δι' ὧν ἡ μέθοδος διακρίνεται, καὶ ὡς πρὸς τὴν συναρμογὴν αὐτῶν. Τοιοῦτος ὅρισμός (2) οὐ δίδωμεν, ἵνα μὴ τὴν φιλοσοφίαν μετὰ τῆς λογικῆς συγχύσωμεν ἑσθίην μὲν γὰρ πραγματικὴ ἐστὶν, ἰδίᾳ τις τῶν πραγμάτων ἀντίληψις, αὐτὴ δὲ τυπικὴ, τρόπος τις τοῦ εἶναι τῆς διανοίας. Ἄλλως τε ὁ πραγματικὸς ὁ ἀντικειμενικὸς ὅρισμός ἐστὶν ὁ μόνος συμβεβηζόμενος τῇ φιλοσοφικῇ ἱστορίᾳ τοῦτο δὲ ἔχει ὅστω, διότι ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, πρὸ τῆς θετικῆς φιλοσοφίας, δύο φιλοσοφίαι ὑψηλὰς ὑπῆρξαν, ἡ θεολογικὴ καὶ ἡ μεταφυσικὴ, ὧν ἡ μὲν θεοπέφτει, ὅτι τὸ πᾶν ἐξ ὑπερτάτης βουλήσεως, ὑπ' ἣς κυβερνᾶται, ἐδημιουργήθη, καὶ ὅτι ἐν ταῖς δόγμασιν αὐτῆς αἰῶνος καὶ ἀπόλυτοι ἀλήθειαι ἐμπεριέχονται, ἡ δὲ, ἀντὶ τῆς θείας ἀρχῆς ἀντικαθίστασι τὴν νοητικὴν, προσθεύουσα ὅτι πᾶν τὸ λογικῶς νοηθὲν ὄντως αἰτία τῶν πραγμάτων ἐστὶ. Μετὰ τὴν μεταφυσικὴν φιλοσοφίαν ἀνα-

(1) E. Littré Auguste Comte et Stuart Mill et la philosophie positive etc. σελ. 9.

(2) J. Stuart Mill Auguste Comte and positivism σελ. 53.

(4) J. Stuart Mill Aug. Comte and positivisme.

ραίνεται τὸ γενικὸν ἔργον τοῦ Comte, ὅπερ ἐστὶν ἡ θετικὴ φιλοσοφία, ἐν ἣ νόμοι μόνον ὑφίστανται, καὶ ἐν ἣ τὸ πᾶν ἐκ τῆς πείρας ἀποβέβον εἰς τὴν πείραν ἀπολύγει.

Κατὰ τὴν φιλοσοφίαν ταύτην, μόνον τὰ διὰ τῆς πείρας ἀκριβῶς ἀποδειχθέντα γεγονότα ἔως ἀληθῆ ἀναγνωρίζονται ἀποβέβεται δὲ ἢ τε τοῦ ἀπολύτου γνώσις, καὶ ἡ τῶν αἰτίων, τῆς οὐσίας καὶ τοῦ αὐτεξουσίου· οὐδὲν ὑπάρχει ἢ πράγματι, ἢ νόμοι προσηκτικῶς καὶ λεπτομερῶς ἀνακαλυφθέντες καὶ ὁρισθέντες. Ὡς δὲ ὁ Ἠβέρδον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Διογένηος τοῦ Λαερτίου, ἐδογματίσεν, ὅτι τὸ μόνον κριτήριον τῆς πραγματικότητος ἐστὶ τὸ ἐξωτερικὸν φαινόμενον, οὕτω καὶ ἡ θετικὴ φιλοσοφία τοῦτο ἐπὶ τῆς σημασίας αὐτῆς ἀναγράφει. Ἡ ἀνθρωπότης, κατὰ τὸν Comte, ἐστὶν ὁ ἀνώτερος βαθμὸς τῆς ζωότητος· ἡ δὲ ἐλευθερία, κάτοπτρον πιστὸν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, κατὰ τοσοῦτο μόνον ὑπάρχει, καθ' ὅσον τὸ ταῦτης μετέχον ἂν ὑπέκειται τοῖς νόμοις τῆς φύσεως, οὕτω π. χ. ἐν τῇ κατὰ γῆς πτώσει λίθου τινός, ἐλευθερία τοῦ λίθου δεικνύεται, ὅτι κατὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς μετὰ ταχύτητάς τινος ἀναλόγου τῷ χρόνῳ τῆς ἀποστάσεως ἔλκεται.

Ἡ φιλοσοφία αὕτη δικαίρει τὸν κόσμον εἰς δύο μερίδας, εἰς τὸ προσηκτικὸν καὶ ἀπρόσηκτον, τὰ γνωστὸν καὶ τὸ ἄγνωστον· ἡ ἀθάνατος δόξα τοῦ Comte ἐστίν, ὅτι ἐθεμελίωσε τὴν ἰδέαν ταύτην, καὶ ἠδρακίωσε φιλοσοφίαν τινά, προσλαβὼν ἐκ τῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν ἀρίστων ἐπιστημονικῶν νόων συστήματά τινα ἀλληθίων τῇ μεθόδῳ προσηκτικῶν.

Ὁ Littré, ἀντιθέτως τῷ Stuart Mill, διασφρατίζεται, ὅτι ἡ κοινωνικολογικὴ ἐπιστήμη συνέτη, καὶ ἐθεμελιώθη βλοτελῶς ὑπὸ τοῦ Comte. Οἱ νόμοι τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἀνακαλύπτονται ἐν τῇ δυναμικῇ καταστάσει τῶν κοινωνικῶν, καθ' ὃν δηλονότι τρόπον αὐτὰ ἀναπτύσσονται, καὶ προάγονται. Τὸ κέρριον θέμα τῆς κοινωνικολογίας ἐστὶν ἡ ἱστορία· ἡ στατικὴ κατάστασις, δηλαδή ὁ τρόπος, καθ' ὃν αἱ κοινωνίαι, διατηροῦνται καὶ ὑπάρχουσι, θεωροῦν τὸ ἀποτελεθὲν θέμα, καὶ συμπεριλαμβανέται τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν (1)

Ἡ κοινωνικὴ ἀνάπτυξις, κατὰ τὸν Comte, διὰ τριῶν βαθμίδων διεργεταί, ὧν ἡ μὲν ἐστὶν

ἡ θεολογικὴ ἢ καὶ ἀρχαιοτέρα, ἡ δὲ ἡ μεταφυσικὴ, ἡ δὲ ἡ θετικὴ ἢ καὶ τελευταία. Ἡ θεωρία αὕτη συνίσταται κυρίως τὴν κοινωνικολογίαν, ἣτις οὕτως ἀνεξάρτητος καθίσταται ἀπὸ τε τῆς βιολογίας καὶ τῆς θεολογίας καὶ τῆς μεταφυσικῆς. Ὡσπερ δὲ ὁ Bichat ἀπέδειξεν, ὅτι οἱ ὄργανικοι ἴστοι συμφορεῖς ἔχουσι καὶ τὰς ιδιότητάς, αἷς διακρινόμεναι (καὶ ὧν τινῶν τὰς αἰτίαι, μέχρις ἐκεῖνου τοῦ μεγαλοφυοῦς ἀνατόμου, ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀνεξήτητον οἱ φυσιολόγοι κόσμῳ), καὶ οὕτω θετικῶν κατέστησε τὴν μελέτην τῶν ιδιοτήτων τούτων καὶ τῶν ἰστών, ἰδρύσας, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὴν βιολογίαν ἐπὶ βῆσει θετικῇ καὶ στερεῇ, οὕτω καὶ ὁ Comte τὴν κοινωνικολογίαν ἰδρύσεν, ὑποδείξας ὅτι τὸ κατ' ἰδίον τινὰ τρόπον αὐξάνειν τῇ φύσει ἐνεστι, καὶ τοῖς πᾶσι ποιήσας προσηκτικὴν τὴν μελέτην τῆς δυνάμεως ταύτης καὶ τὸ μέσον δι' οὗ ἐνεργεῖ. Ἐστὶν ἀληθές, ὅτι ὁ Montesquieu, ὁ Machiaveli, ὁ Adam Smith, ὁ Bentham, καὶ ἄλλοι γονίμοι· ἰδέας περὶ τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ἤδη κατείχον (1), ἀλλὰ κατὰ τὸν Littré ὁ εἰς ἀληθῆ ἐπιστήμην τὴν κοινωνικολογίαν ἀνυψώσας, καὶ δικαίως αὐτὴν ἀναγκάειαν θεωρήσας ἐν τῇ θετικῇ φιλοσοφίᾳ, ἐστὶν ὁ Αὐγουστος Comte.

Ἡ ψυχολογία ἀποτελεῖ μέρος τι τῆς βιολογίας. Ἐυθεὶς δὲ καὶ ἀνυπόστατος ἐστὶν ἡ μέθοδος ἡ ἐν τῇ ἀκριβείᾳ καὶ βιολογικῷ ἐξετάσει τοῦ ἐγῶ συναρτημένη δι' ἧς ἡ ψυχολογία εἰς ἐπιστήμην ἀνυψοῦται. Μία μόνον μέθοδος ὑπάρχει πρὸς τὴν μελέτην τῶν δικαιοκρατικῶν δυνάμεων, καὶ ἡ μέθοδος αὕτη ἐστὶν ἡ φυσιολογικὴ οὕτως, ὥστε, κατὰ τὴν θετικὴν φιλοσοφίαν, ἡ δικαιοδοσία τῆς σημερινῆς ψυχολογίας περιορίζεται εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἐγκεφάλου. Ὡς δὲ ἡ γραμματικὴ, ἡ ἀπόβρυξ τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως οὕσα, τῇ βιολογίᾳ οὐκ ἀνήκει, καὶ τοι ταῦτας ἐκείνην ἐμπεριεχοῦσας, οὕτως ἡ τε νοολογία καὶ ἡ λογική, ἡ αἰσθητικὴ καὶ αὐτὴ ἡ ἠθικὴ, ἀνεξάρτητος τῆς βιολογίας· εἰσὶν. Ἡ γενικὴ ἄρα θεωρία τῆς ἠθικῆς, τῆς αἰσθητικῆς, τῆς λογικῆς καὶ τῆς νοολογικῆς οὐδόλως συντελοῦσιν, ἀπαρχαλλήκτως ὡς καὶ ἡ γενικὴ θεωρία τοῦ λόγου καὶ τῆς γραμματικῆς, οὐδόλως ἀποτελοῦσι μέρος τι τοῦ ὅλου τῆς θετικῆς φιλοσοφίας. Ἐκ τούτων ὁρῶμεν, ὅτι ἡ ψυχολογία ἀποτελεῖ μέρος τῆς βιολογίας. Τὸ δὲ ὑποκει-

(1) Littré Auguste Comte et la philosophie positive σελ. 304 κλ.

(1) J. Stuart Mill Auguste Comte and positive σελ. 52

μενον ὑποτάσσεται τῷ ἀντικειμένῳ, ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἰδέα τῆ τοῦ κόσμου. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ τοῦ ὑποκειμένου θεωρία ἔχει ἰδίον τινα χαρακτῆρα, εἰ καὶ δευτερεύοντα, ὁ Litttré νομίζει, ὅτι δέον ὅπως θεωρηθῆ ἢ ὡς παράρτημα τῆς θετικῆς φιλοσοφίας, ἢ ὡς κλάδος τῆς τῆς ἀνθρωπολογίας. Τὸ πᾶν ὅμως, κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Comte, ὑπόκειται τῇ πείρᾳ, καὶ δι' αὐτῆς ὑπόστασιν προσκτώμενον θεμελιούται. Ἡ πείρα ὑπὸ τῆς ἐσωτερικῆς ἀντιλήψεως (intuition) ἐκτιμᾶται, πᾶν συμπέρασμα καὶ πᾶσα ἐπαγωγή διὰ τῆς πείρας ἐξελέγγχεται, ὅπερ ἐστὶ διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἀντιλήψεως ἔρα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, χρῆζόμεν οὐχὶ τῆς λογικῆς ἀλλὰ τῆς πείρας, τῆς ἐσωτερικῆς ἀντιλήψεως. Ἡ ἐσωτερικὴ ἀντιλήψις, κατὰ τὴν θετικὴν φιλοσοφίαν, συνίστησι τὸ κριτήριον τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας (1).

Κατὰ τὸν Litttré, πᾶσι αἱ τοῦ ἀνθρώπου γνώσεις σχετικαί εἰσιν (2). Παισιγνωστον δὲ ἐστίν, ὅτι πρὶν τῆς τοῦ Comte φιλοσοφίας, τὸ αὐτὸ ὑπὸ πολλῶν μετ' ἐπιτυχίας ὑπερῆριζετο, ὡς ὑπὸ τοῦ Bentham, τοῦ James Mill, τοῦ William Hamilton, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν ὡς ψυχολογικὴ τις ἀρχή, προεργασμένη ἐκ τῆς φύσεως τῆς διορατικῆς ἡμῶν δυνάμεως, ἐν ᾧ ὑπὸ τοῦ Comte ἐτίθετο ὡς ἐμπειρικὴ τις ἀρχή, εἰς αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἀποβρέουσα, ἐπειδὴ ἐν πάσι ταῖς ἐπιστήμας δύνανται τις εἰς βαθμὴν τινα γνώσεως ἀρκεῖσθαι, οὐ πέραν προβῆναι ἀδύνατόν ἐστιν ἄλλως τε, ἐν τῇ τῶν προμηθεύοντων ἐξόχων ἀνδρῶν φιλοσοφίᾳ, ἢ ψυχολογικῇ ἀπόδειξις τῆς σχετικότητος τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων τὰς πρώτας αἰτίας οὐ ἀποκρούει, τοῦτο δὲ ἀντιστρέφως συμβαίνει ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τοῦ Litttré, καθότι ἐν ταύτῃ αἱ πρώται αἰτίαι ἐκτὸς τῆς ἐπιστήμας τίθενται. Ἡ θετικὴ Σχολή, ὡς καὶ ἡ πειραματικὴ, ἥς ὡς ἀρχηγὸς ἐν Γαλλίᾳ δικαίως ἀναγνωρίζεται ὁ περιπόλιτος φυσιολόγος Claude Bernard, δογματίζει, ὅτι ἡ ὀριστικὴ αἰτία πάντων τῶν φαινομένων φυσικῆ ἐστὶ, καὶ ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ αἰτίᾳ ἐνεστὶν ὁ τρόπος τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς· σκοπῶς παραδέχεται, ὅτι ὁ ἐπιστημονικὸς σκοπὸς ἐν τῇ ἐρευνῇ ἐκπληροῦται, ὅταν ἡ ἕμερος αἰτία παντός φαινομένου ἀνευρίσκειται ἐν ἐτέρῳ τινὶ φαι-

νομένῳ, ἢ ἐν τινι συμπλοκῇ πλειόνων φαινομένων. Μνεῖαν δὲ ἐν παρόδῳ τῆς πειραματικῆς Σχολῆς ποιησάμενοι, ὁμολογοῦμεν, ὅτι, καίτοι εἰς ἀρχάς τινας συμφωνοῦσα τῇ θετικῇ, διαφέρει ὅμως σημαντικῶς ταύτης. Ἄυτη μὲν ἀποβάλλει τῆς ἐπιστήμας τὴν ἰδέαν τῶν προτέρων αἰτίων, ἐκείνη δὲ ἀναδέχεται κατὰ τὴν ἐπάναυδον εἰς τὰς μεταφυσικάς δοξασίας, τινὰς τῶν ἐκ τῶν προτέρων ἰδεῶν χρησιμοποιοῦσα, καὶ μόνον σκοπὸν προτιθεμένη τὸ καθιστάναι τελειωτικῶς ἀκριβῆ τινα ἐπιστημονικὴν μέθοδον.

Ἡ τε πειραματικὴ καὶ ἡ θετικὴ Σχολὴ βραδύονται ἐπὶ τῆς ἐπιστήμας, ἀλλ' ἡ μὲν οὐα ἀποκρούει τὰς διαβατικὰς οὐσίας, οὐδ' ἀποκωλύει τοὺς σκοποὺς τοῦ ἐκτὸς τῶν ἐπιστημῶν πιστεῖν εἰς ὅτι, ἀγαθὸν ἂν κρίνοιεν εὐλογον, ἢ δὲ δεικνυσι συστηματικὴν ἔχθραν κατὰ πάντων, ὅσοι πέραν τῆς πείρας τὴν περιέρχονται καὶ τὰς ἐρεῦνας αὐτῶν ἂν παρατείνουσι. Κατ' αὐτὴν οὐδεμία ἀπόλυτος ἰδέα ἐν τῷ νοῦ ἡμῶν, οὐδὲ πέραν αὐτοῦ ὑπάρχει. Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης βασιζόμενος ὁ Litttré, δικαίως ἀντικρούει τὸν Stuart Mill διεσχυριζόμενον (1), ὅτι οὐδόλω ἀντίφασίς ἐστὶ, καὶ ὅτι οὐδόλω ἀλόγως σκέπτονται οἱ παραδεχόμενοι τὴν ὑπαρξίν ὑπερτάτου τινός· ὄντος, δημιουργοῦ τοῦ Παντός καὶ Παντοκράτορος, καὶ ἀπαρκαθίστων αἰώνων νόμων διεπνόντων τὰ τοῦ κόσμου. Ὁ Litttré μετ' ἀγανακτήσεως καὶ παντὶ σθένει ἀποβρίπτει τοιοῦτόν τινα ἰσχυρισμὸν, ὅτις κατ' αὐτὸν ἀντίκειται τῷ θετικῷ τρόπῳ τοῦ σκέπτεσθαι, ὡς ἀναγνωρίζων ὄν τι, ὅπερ οὐδέποτε οὐδαμῶς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἀνεφάνη, καὶ ὡς τὰ τελικὰ αἰτία καθιερῶν. Ἐν παντὶ λογικῷ ἐπιστημονικῷ συστήματι δέον τὰς πρώτας ἰδέας παραλείπειν, οὐ μόνον ὡς στοιχεῖον τῆς ἐπιστήμας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς θρησκείας.

Καὶ ὅμως ὁ Comte παρεδέξατο πίστιν καὶ θρησκείαν τινὰ, ἥς αὐτὸς ἦν ὁ θεμελιωτῆς καὶ ἱεροπράτης. Ὁ Litttré, καίτοι τὰς κυριώτερας ἰδέας τῆς φιλοσοφίας τοῦ Comte ἀσπαζόμενος, τὰ τῆς νέας θρησκείας αὐτοῦ δόγματα τὰ ἀναπτυσσόμενα ἐν τῷ συγγραμμάτι αὐτοῦ (2), τῷ ἐπιχαλομένῳ *Système de politique positive*, οὐ παραδέχεται (3), θεωρῶν, συμψώ-

(1) J. Stuart Mill Auguste Comte and positivisme σελ. 3.

(2) A. Comte *Système de Politique positive*, ou *Traité de sociologie*, instituant la religion de l'Humanité.

(3) E. Litttré Auguste Comte et la philosophie positive. Ἐν τῷ πρόλογῳ. σελ. IV.

(1) E. Litttré Auguste Comte et Stuart Mill suivi de Stuart Mill et la philosophie positive par Wyronhoff σελ. 307.

(2) E. Litttré Auguste Comte et la philosophie positive. σελ. 45.

νωσ; τῶς de Bignières (1), κτὰ ἀνάγκη ἀνδρῶν ἐπιστήμονος. Μηδὲλος προτιθεμένου ἐκθῆναι τὰ τῆς θρησκείας τοῦ Comte κη' ἔκαστα, συγχωρηθῆτω ἡμῶν μικρὰ ἕττα περὶ ταύτης τελευτῶσιν ἀρηγήσασθαι.

Ἡ τοῦ Comte θρησκεία. Ὡς κίρια δόγματα τῆς θρησκείας ταύτης; δύο τινὰ θεσπίζει· ἓν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀρεταίς τισι ταῖς θετικαῖς ἐπικαλομέναις κοσμοῦμενος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, τῷ θανάτῳ ἐπιζῆ, καίτοι τῆς ζωῆς τῆς μετὰ τὸν θάνατον ἀντικειμενότητος ἀμοιροσύνης, καὶ ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀντιλήψει κειμένης, εἶδει τινὶ ὑποκειμενικῇ; ἀθνασίαις ὁμοιολογῆσαι; ἄν ὅτι Ἐπερτάτον ἐστὶ Ὁ (grand être) ὑπάρχει, καίτοι μὴ μετέγον τῶν συστατικῶν τῆς Θεότητος ἰδιότητων, ἥτις ἄλλη οὐκ ἂν εἴη ἢ κτὴ ἡ ἀνθρωπότης. Ὁ Comte ἀπορῖπτει τὸν ἀθεϊσμόν, ὅστις, κατ' αὐτὸν ὅτε μὲν ἀφαιρεμένος τις ἢ ἀόριστος; πανθεισμός; ἐστίν, ὅτε δὲ ἄλογός; τις καὶ ἀσυνεπής; θεολογισμός;. Ἀλλὰ τί ἐστὶν ἀκριβῶς; τὸ ὑπέρτατον ἐκείνο Ὅν, τὸ ὑπὸ τοῦ Comte πολλάκις Ἐπερτάτη Θεᾷ ἀποκαλούμενον; Ἡ ἱστορία; τῆς; ἰδέας; τοῦ ὑπερτάτου Ὀντος; ἀπαρτίζει; πᾶσαν τὴν φιλοσοφίαν; τῆς; ἱστορίας; τῶν; θετικῶν;. Κατ' αὐτὸν ὁ ἀληθὴς νόμος; τῆς; ἱστορίας; ἐστὶν ὁ ὀρίζων τὴν βραδείαν ἀλλ' ἀνένδοτον πρόοδον τοῦ ἀνθρώπινου γένους; ἕπερ; κατὰ; πρῶτον; τὴν; θεολογικὴν; διατρέχει; περίοδον; τὴν; εἰς; τρεῖς; ἐποχὰς; διχορρομένην; ὧν; ἡ; μὲν; τῆς; εἰδωλοκρατείας; ἡ; δὲ; τοῦ; πολυθεϊσμοῦ; ἡ; δὲ; τοῦ; μονοθεϊσμοῦ; ἐστὶ; μετὰ; δὲ; τὴν; τελείαν; ἀνάπτυξιν; τούτων; τὸ; ἀνθρώπινον; γένος; εἰς; τὴν; μεταφυσικὴν; προθεβαίνει; περίοδον; ἥτις; πρὸ; ἐνός; σχεδὸν; αἰῶνος; βρασιλεύει; τοῦ; παρόντος; κυριεύουσα; καὶ; ἀπολήγουσα; εἰς; τὴν; ἐν; τῷ; μέλλοντι; ἐδραιωθησομένην; θετικὴν; φιλοσοφίαν; τὴν; τὰς; παλαιὰς; καὶ; σαστηναῖς; δοξασίας; διασκαδύουσαν;. . . καὶ; τὴν; διδάξουσαν; τὸ; μόνον; ἀλλήθ; ἀντικειμενικὸν; ὡς; κίον; πάσης; ἀγάπης; καὶ; λατρείας; τὴν; ἀγάπην; καὶ; λατρείαν; τῆς; ἀνθρωπότητος;. Ἄττα; πραγματικὰ; τι; Ὅν; οὐσα; διὰ; τοῦ; χρόνου; καὶ; τοῦ; χώρου; ὀριζομένα; καὶ; ὑπὸ; ἰδίου; τύπου; συγκεκριμένους; καὶ; ὀρισμένους; ἀναπτυσσομένα; ἐν; ταυτῷ; ἰδανικῶν; τῶν; ἂν; ἐστίν; ὡς; ὅπως; ἡ; ἰδέα; ταύτης; ἐν; τῷ; νῦν; συλλαβῆθ; ἐνέργει;σιν; τινὰ; ἀσκηρῆσαι; προὔποιθῆσαι;. Τὸ; ὑπέρτατον; Ὅν; ἐστὶ; τὸ; συνδῶν; τὸ; παρὸν; μετὰ; τοῦ; παρελθόν-

τος; καὶ; τὸ; μέλλον; μετὰ; τοῦ; παρόντος;. Καὶ; ἀληθῶς; ἀισθανόμεθα; ἐν; ἡμῖν; ὅτι; διὰ; τῶν; ἰδεῶν; τῶν; ἦθῶν; καὶ; τῶν; νόμων; ἡμῶν; ἀποτελέσονται; οὕτως; εἰπεῖν; μέρος; τοῦ; μέλλοντος; καὶ; ἀδιάσπαστοι; δεσμοὶ; συνδέουσιν; ἡμᾶς; τῷ; παρελθόντι;. Ἡ; δὲ; σειρά; τῶν; γενεῶν; τῶν; ἀλλήλας; διαδεχομένων; δεικνύει; τὴν; πραγματικότητα; καὶ; τὴν; ὄντοτητα; τοῦ; ὑπερτάτου; Ὀντος; τοῦ; ὑπὸ; τῶν; θετικῶν; φιλοσόφων; ἀναγνωριζομένου; δηλονδὲ; τοῦ; ἀνθρώπινου; γένους; καὶ; τοῦ; κατὰ; τὴν; τοῦ; Comte; δόξαν; ἀμυδρῶς; πως; ἐν; τῷ; ἀνθρώπινῳ; νοῷ; εἰσαχθέντος; ὑπὸ; τοῦ; Pasqual; τοῦ; Leibnitz; καὶ; τοῦ; Condorcet; τοῦ; μὲν; προτέρου; διὰ; τῆς; συγγραφῆς; τῆς; φυλῆς; τῶν; ἀνθρώπων; πρὸς; καθολικὸν; τινὰ; ἄνθρωπον; ἔσκει; μεγαλυνομένον; τοῦ; δὲ; δευτέρου; διὰ; τῆς; ἀνακαλύψεως; τοῦ; κυρίου; νόμου; τοῦ; διεπνους; τῶν; μονάδων; ὅλον; σύστημα; καὶ; τοῦ; ὑποτάττοντος; τὸ; παρὸν; τῷ; παρελθόντι; καὶ; τὸ; μέλλον; τῷ; παρόντι; τοῦ; δὲ; ὑτέρου; διὰ; τοῦ; ἀπλοῦ; καὶ; ἐνεργοῦς; τρόπου; κη' ὅν; ἐνόησε; τὸ; ἀνθρώπινον; γένος; ὡς; κίον; ἐνικῶν; θεωρητῶν; αὐτῶν;. Ἡ; ἀνθρωπότης; εἰς; δύο; κλάσας; ὄντων; διαιρεται; ἄς; ὁ; Comte; ὁμάδας; ὀνομάζει; ὧν; ἡ; μὲν; ἐκ; τῶν; ζώντων; τῆς; ἀντικειμενικῆς; ὀμάδος; (population objective) συνίσταται; ἡ; δὲ; ἐκ; τῶν; θανόντων; καὶ; τῶν; ἐν; τῷ; μέλλοντι; ὑπαρξόντων; τῶν; καὶ; ὑποκειμενικῆς; ὀμάδας; (population subjective) ἐπονομαζομένη; σύγκειται;. Καὶ; οἱ; μὲν; ζῶντες; ὑπὲρ; τῶν; γεννηθησομένων; ἐν; τῷ; μέλλοντι; ἐργάζονται; ὡς; τύπον; καὶ; ὑπογραμμῶν; τὰ; τῶν; θανόντων; πολιτικὰ; ἀποτελέσματα; καὶ; διανοητικὰ; προϊόντα; λαμβάνοντες;. Κατὰ; τὸν; Comte; ἀθνασίαι; ἄλλη; ἢ; ἡ; ὑποκειμενικὴ; αὕτη; ζωῆ; ἡ; ἐν; τῇ; μνήμῃ; τῶν; ζώντων; διατηρούμενη; καὶ; ἀνάμνησις; τις; οὕσα; οὐχ; ὑπάρχει;. Τὸ; δὲ; ὅλον; τῶν; ἀναμνήσεων; τούτων; τὴν; τοῦ; ὑπερτάτου; Ὀντος; ὄντοτητα; συνίστησιν;. Ἐν; τῷ; ὅλῳ; τούτῳ; οὐ; δύναται; συμπεριληφθῆναι; ἡ; ἀντικειμενικὴ; ὀμάς; ἥτις; ἵνα; τούτῳ; συνυπάρξῃ; δέον; πρῶτον; ἀποθνήσκει; ἦγον; ὑποκειμενικὴν; ὑποδύνη; μορφήν; καὶ; τὴν; θετικὴν; ὑποσηναι; κρίσιν;. Τὸ; ὀριστικὸν; ὑπέρτατον; Ὅν; ἐκ; τεθεωῶτων; σύγκειται; ὧν; ἡ; ἀντικειμενικὴ; ῥοπή; ἀξία; ἀποτελέσματα; ἐγκατέλειπε; (dont l'essor objectif a laissé de dignes resultats) οἱ; μὴ; τοιαῦτα; ἀποτελέσματα; ἐγκαταλιπόντες; ἀποκλείονται; ἐκείνου; τοῦ; ὅλου; καὶ; ὁμοῦ; ὁ; Comte; ἐγκατατάττει; ἐν; τῷ; ὑπὸ; τοῦ; ἀνθρώπου; λατρευομένου; καὶ; ἐξομολογούμενου; ὑπερτάτῳ; Ὅντι; (διότι; δυνατὸν; ἂν; εἴη; καὶ; ἄλλα; τοιαῦτα; ἄλλαχού; ὑπάρχειν; ἄπερ; ὁμοῦ; οὐδὲ-

(1) Celestin de Bignières Exposition abrégée de la philosophie et de la religion positives.

λω· ἐνδιαφέρουσι ἡμῖν ὡς ἄγνωστα), ἐγκατατάττει, λέγομεν, ὑποδέστερα ἡμῶν ὄντα τινά, ὠφελήσαντα ἡμᾶς τὰ μέγιστα καὶ ἡμῶν ἔνεκα, οὕτως εἰπεῖν, ζήσαντα. Ὁ Comte ἐνομάζει ταῦτα, τὰ ἐλεύθερα ἡμῶν βοηθητικά ζῶα (nos libres auxiliaires animaux).

Ἦνα τὸ δὲ ὑπεράτατον Ὀνο μολδῶς ὑπὸ τινων ὡς λίαν ἀφρημένον καὶ ἐν τῷ μυθῷ μόνον τῆς ἡμετέρας συνειδήσεως ἔδρευον θεωρηθῆ, ὁ Comte διατείνεται, ὅτι ἐκπροσωπεῖται ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ ἐπιπόθου φύλου (le Sexe affectif), ὑπὸ τοῦ ὠραίου δηλονότι φύλου, ὑπὸ τῆς γυναικός. Ἄλλ' ὅπως ἡ γυνὴ μέσον γένηται ἄμωμον, ἄμικτον καὶ ἀμύλοντον, ὁ Comte φαντάζεται φυσιολογικὴν τινα λίαν τολμηρὰν μετρώλην, ἱκανὴν τοῦ ἀποτελέσει αὐτὴν ὄλως ἀνεξάρτητον τῶν κτηνοῶν ἐνοστίκτων τοῦ ἀνδρός (1).

Τοιαύτη ἐν συνόψει ἡ τοῦ ὑπεράτατου Ὀνοτος θεωρία ἡ ὑπὸ τοῦ Comte συσταθεῖσα. Ἄλλ' ἐξετάσωμεν τινὰς τῶν μερικωτέρων αὐτῆς, ὅπως ἔποψιν τινα σκιαγραφῶμεν τῆς θρησκευτικῆς τοῦ Comte οἰκοδομῆς, ἰδίᾳ δὲ ὅπως περιγράφωμεν τὴν λίαν περιεργὸν ὀργάνωσιν τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας, ἣτις ἀκριβῶς ἐν πάσῃ αὐτῆς ταίς λεπτομερείαις ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ἐκείνου διαχαράττεται.

Τὸ θρησκευτικὸν τοῦτο σύστημα εὐχερῶς πάλιν ἐκτελεστέον ἐστὶ, καὶ μάλιστα μικρὸς τις προσηλυτῶν θίσις εἰς ἐνέργειάν ποτ' ἔθηκεν. Συνίσταται δὲ εἰς τὴν ἐγκρατικὴν ἐπίκλησιν τῶν προσφιλῶν ὄντων (dans l'évocation célebre des êtres chers) Ἦνα ὅμως ἡ σκιά τοῦ ἀγαπητοῦ ὄντος ἀναρῶν, δέον ὅπως, πρὶν ἢ θῆ διανοητικῶς τὴν ζῶσαν εἰκόνα ἐκείνου, προσδιορίσῃ τὸν χῶρον, τὴν γῆσιν καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτοῦ, καὶ πρὸ πάντων ἰδανικέσθῃ τὸν προτιμηθέντα τύπον, ὅπερ μᾶλλον διὰ τῆς ἀφαίρεσεως ἢ διὰ τῆς προσθέσεως ἐμφικτὸν γίνεσθαι, τὰ ἐλαττώματα τῶν τεθνεώτων τῆ λήθη παραδοῦσι, καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτῶν μόνον ἐνθυμιούμενοι. Ἦ ἐγκρατικὴ ἐπίκλησις αὕτη τῶν τεθνεώτων προπραγματεύει καὶ προαναγγέλλει τὴν προσευχὴν, τὴν ἀνυψοῦσαν καὶ ἐγκωμιάζουσαν τὰς ἐνδομύχους ἰδέας τῆς ψυχῆς ἡμῶν.

Ἦ μὲν τοῦ Θεοῦ λατρεία αὕτη διακρίεται

εἰς δημοσίαν καὶ εἰς ἰδιωτικὴν, αὕτη δὲ ὑποδιακρίεται εἰς προσωπικὴν καὶ οἰκιακὴν. Καὶ τούτων ἡ μὲν παράγει μεγάλην τινὰ κοινωνικολατρευτικὴν (sociolatritique) διάταξιν, τὴν τῶν ἀληθῶν φρονητῶν ἀγγέλων (des vrais anges gardiens), ὅτινες γυναικεῖον μορφὴν ὑπαδύονται, καὶ πρὸς οὓς ἡ λατρεία τρεῖς προσευχὰς ὀρίζει, τὴν μὲν τὴν τοῦ ἔθρου, ἣτις καὶ ἡ ἐκτενεστέρα ἐστὶ, καὶ ἣτις δέον προδικατικῶς ἡμᾶς εἰς τὴν κλήσιν χρῆσιν τῶν δυνάμεων ἡμῶν κατὰ τὴν ἡμέραν, τὴν δὲ τὴν τῆς ἐσπέρας, τὴν ἐν τῇ κλήσιν τελομένην, καὶ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν παρατατέαν, τὴν δὲ τελευταίαν, τὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ γιγνομένην, πρὸς τὸ ἐμποιεῖν τοῖς ἔργοις καὶ πράξεσιν ἡμῶν τὴν εὐπαθῆ ἐπίδρασιν (l' influence affective).

Ἐν τῇ ἰδιωτικῇ κοινωνικῇ λατρεῖᾳ συμπεριλαμβάνεται ἡ μεγάλη διάταξις τῶν κοινωνικῶν μυστηρίων, ἅτινα, ἐννεῶν τὸν ἀριθμὸν, τὰ ἀκόλουθὰ εἰσιν. 1) Ἡ παράστασις (la présentation), εἶδος τοῦ θετικῶν βαπτίσματος, ἐν ᾧ ὁ καὶ ἡ διάδοχος τεχνιτῶν ζεύγος (un couple artificiel) ἀποκαλοῦνται. 2) Ἡ μόησις (l' initiation), ἣτις δεικνύει τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐκ τῆς αὐτομάτου ἀνατροφῆς, τῆς ὑπὸ τὴν μητρικὴν ἐποπτεῖαν καὶ διὰ τῆς μητρικῆς μεριμνῆς τελομένης, μεταβάλλει ὁ παῖς εἰς τὴν συστηματικὴν ἀγωγὴν, τὴν ὑπὸ τοῦ ἱερατικῶν ὀδηγομένην. 3) Ἡ παραδοχὴ (l' admission), ἣτις δικαιοῖ τὸν νέον, τὸν εἰς τὸ ἐκκοσθὸν πρῶτον τῆς αὐτοῦ ἡλικίας ἀρχιμέμον, τῇ ἀνθρωπότητι ὑπερετίθει. 4) Ὁ προσδιορισμὸς (la destination), δι' οὗ, ὠφέλιμον τι ἐπαγγελμα ἐπιχειρεῖ ὁ μετὰ πολλὰς δοκιμασίας ἐλευθέρως αὐτὸ ἐκλεχόμενος. 5) Ὁ γάμος (le mariage), ὅπως δὲ τελεσθῆ οὗτος, δέον τὸν μὲν ἄνδρα νεώτερον τῶν ὀκτώ καὶ εἰκοσι ἐτῶν, τὴν δὲ γυναῖκα τῶν εἰκοσι καὶ ἐνός· ἀλλὰ τότε μόνον τελεστέος κατὰ τὸν θετικὸν νόμον, ὅταν ὁ ἀνὴρ εἰς ἱκανὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν ἀρχιμέμον, ἄξιος γένηται τῆς κοινωνικῆς ὑπάρξεως μετασχεῖν. Τὸ μυστήριον τοῦτο συμπληροῦται διὰ τῆς συστάσεως τῆς αἰωρίας γρηῖας (veuvage civil) καὶ διὰ τῆς ὑποσχεσεως, ἣν οἱ συζευζόμενοι ποιοῦσι τοῦ παραδοῦσθαι τῷ ἀποκειμενικῷ γάμῳ (un mariage subjectif), εἰ πῶς ἕτερος τῶν συζύγων γρηρεύσει ποτέ. Οὗτο δὲ κατὰ τὴν τοῦ Comte δόξαν ἀπκλαχθήσεται ἡ κοινωνία τῆς πολυγαμίας, ἣτις συμβαίνει οὐ μόνον, ὅτε τῶν συζύγων ζῶντων, ὁ ἕτερος μετὰ τρίτου τινὸς προσώπου εἰς γάμον κοινωνίαν ἔρχεται, ἀλλὰ καὶ

(1) Auguste Comte. Système et politique positive, ou Traité de Sociologie instituant la Religion et l'Humanité. Τόμ. IV. σελ. 68 καὶ 276.

ὅτε, τοῦ μὲν τῶν συζύγων θανάτου, ὁ ἕτερος (κατ' ἄλλου τοῦδε συζεύγνυται. 6) Ἡ ὠριμότης (la maturité) ἐν ταύτῃ ἀρχεται ἡ εὐθύνη τοῦ ἀνδρός, ὅστις μέχρι τοῦ ματακρίου τούτου δύναται τὰ σφάλματα αὐτοῦ ἐπανορθῆναι. 7) Ἡ ἀποχώρισις (la retraite), ἣτις ἐπιτελεῖται, ἅμα τοῦ τῆς ἀνθρωπότητος θεράποντος τὸ ἐξηκουστόν καὶ τρίτον τῆς ἡλικίας παραλλήλῳ ἔτος. Ἀπὸ τοῦδε οὐδὲν ἐνεργητικῶν μέσων ἐν τῇ κοινωνίᾳ λαμβάνων, παραδίδωσιν ὠρισμένῳ τινὶ ἀνθρώπῳ τὸ χρηματικὸν αὐτοῦ κεφάλαιον, εἴ τυχὼν κατέχει τοιοῦτον, ἀρχαῖον τὸ πρὸς τὴν ἰδίαν συντηρησὶν ἀπολύτως ἀναγκασίον ποσόν. 8) Ἡ μεταμόρφωσις (la transformation), δι' ἣς οἱ ἱερεῖς τῆς ἀνθρωπότητος δρίζουσι τὴν πρακτικῶς ἐπιτελεσθεῖσαν ὀντότητα ὡς ὑποκειμενικὴν τελειοποίησιν τῶν ἀντικειμενικῶν ὑπερσυνῶν, αἵτινες ἄξιαι ἐκείνης εἰσίν. 9) Ἡ προσάμνησις (l'incorporation) τελευταίου, ἡ δι' ἐπισήμου ἀποράσεως τελομένη, ἀμετακλήτως προσδιορίζει τὴν τύχην ἐκάστου.

Ταύτη ἐστὶν ἡ ἰδιωτικὴ λατρεία. Ὅσοια δ' ἄρξ γε ἐστὶν ἡ δημοσίη; Ὁ Comte οὐ δύναται προσῆσαι τὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ρυθμῆς, πρὸς οἰκοδομὴν τῶν ἀναγκασίων καὶ τῆς θετικῆς θρησκείας. Πρὸς τὸ παρὶν οἱ τῆς θρησκείας ταύτης θεασάμενοι δύνανται, λέγει ὁ Comte, ἀποπέμψειν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν λατρείαν αὐτῶν ἐν τοῖς τῶν Καθολικῶν ναοῖς; ἀλλ' εἰς τὸ μέλλον, πρέπει τὰ ἱερὰ κτίρια ἀνοικοδομηθῆναι ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐκλεκτῶν τμήσῳ (des tombes d'élite), καὶ πάντα εὐθὺς πρὸς τὴν γενικὴν μαρτυροῦσαν, τοῦς Ἁριστοῦς, τὸ πρόσωπον στρέφειν.

Τὸ ἱερὸν τῶν καὶ τούτων ἀνάγκη ἵ, τῶν προσεγγισμένων περιλαμβάνειν, ἵνα ὁ μέχρις ἱερῆς λειτουργίῶν περιστοιχίζεται ὑπὸ τῶν δικαιοκρινέων γενικῶν. Ἡ δὲ πρὸς τὸ σημείον τοῦ σταυροῦ, τοῦτο γενήσεται διακρίσει; ἢ τὰ νῦν παρὰ τοῖς χριστιανικοῖς νοήματα, γενήσεται διλονότι δια τῆς διαδοχικῆς καὶ ταχέως ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς ἐπὶ τῶν τριῶν ἡμερολογίων ὀργάνων, τῆς ἀγάπης, τῆς τάξεως καὶ τῆς πρῶτου, καὶ διὰ τῆς ἐν ταύτῃ ἐκρονήσεως τῶν ἐξῆς λέξεων ἡ ἀγάπη ὡς ἀρχή, ἡ τάξις ὡς βῆσις καὶ ἡ πρῶτος ὡς σκοπός. Τὸ δὲ ἅμην ἀνεπιστραπτὶ ἀποσκορακίζεται.

Ὁ Comte ἀπεκρίβει περιγράφων τὰς τῶν θετικῶν νέας ἐρατὰς; μεταξὺ δὲ τούτων ὑπάρχουσι καὶ λίαν παραδόξοι, αἰτινας παραλείπομεν ἐνταῦθα. Εἴπομεν δὲ τι περὶ τοῦ ἡμερολογίου ἢ μᾶλλον περὶ τῶν ἡμερολογίων τοῦ

Comte, ἐπειδὴ ταῦτα δύο εἰσίν, ὧν τὸ μὲν ἄριστικὸν ἐστὶ καὶ καθῆκον τὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἀρρηκνέμενην λατρείαν, τὸ δὲ προσωρινὸν καὶ πρὸς τὴν μεταβατικὴν ἐποχὴν προωρισμένον. Οἱ ἐξ ἡμῶν ἐκ τῶν δέκα καὶ τριῶν ἐπειδὴ τριεκαίδεκα ἀποτελοῦσι κατὰ τοῦτον τὸ ἔτος ἀριστοῦνται εἰς τὴν σύνδεσιν τῶν ἡμερολογίων δεσμών τῶν ἀλλήλων; διαδεχόμενων οὗτοι δὲ εἰσὶν ἡ ἀνθρωπότης, ὁ γάμος, ἡ πατρύτης, ἡ διαδοχή, ἡ ἀδελφότης, οἱ οἰκέται; οἱ τρεῖς ἐπόμεινοι μῆνες ἀνήκουσιν εἰς τὰς προπαρασκευαστικὰς καταστάσεις τὰς ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μεταλλαχθεῖσαι, τὴν εἰδωλολατρείαν, τὸν πολυθεϊσμὸν καὶ τὸν μονοθεϊσμὸν, οἱ δὲ τέσσαρες τελευταῖοι ἀριστοῦνται εἰς τὰς συνήθει; λειτουργίας τῆς ἀναγεννηθείσης κοινωνίας, εἰς τὴν γυναικίαν ἢ τὴν εὐπαθεῖ ζῶν (la vie affective), τὸ ἱερᾶτον, ἢ τὴν σκοπετικὴν ζῶν (la vie contemplative), τὴν τάξιν τῶν πνεύτων ἢ τὴν ἐνεργητικὴν ζῶν (la vie active), τὴν βιομηχανίαν ἢ τὴν πρακτικὴν ζῶν (le pouvoir pratique). Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν μεταβατικὴν ἐποχὴν καὶ πρὸς τὸ παρὶν, δεόν ἵνα ἀρισθώμεν ἥπτον ἀρρηκνέμεν ἡμερολογίῳ, ὡς σκοπὸν ἔχοντι τὴν τοῦ παρελθόντος συγκεκριμένην δοξολογίαν (la glorification concrète du passé), δηλονότι τὸ μνημόσυνον τῶν ἐξέχων προγόνων τῆς ἀνθρωπίνου οἰκογενείας καὶ τῶν ἐνοδοστέρων θερεκτόνων τῆς ἀνθρωπότητος, οἷτινες ὅμοι; εἰς διακρίσει; κλάσεις διακροῦνται, καὶ τρία γένη τύπων παρέχουσι, τοῖς μνηκίους, τοῖς ἐδομομακίους καὶ ἡμερολογοῖς. Ὑπάρχουσι τριεκαίδεκα μηνιαῖοι τύποι, προστᾶται καὶ πᾶστρονες τῶν δέκα καὶ τριῶν μινῶν τοῦ θετικῶ ἔτους; ἐν ἐκάστῳ δὲ τούτων τέσσαρες ἐθιμομακίκοι τύποι συμπεριλαμβάνονται, ἐν οἷς καθῆς ἐξ ἡμερολογοῖς τύποι ἐμπεριέχονται.

Ἡμερολογοῖς πολλὰς; ἄλλας μερικότητας τῆς περιέχουσι καὶ ἀλλοκούτου ταύτης θρησκείας τοῦ Comte, ὡς καὶ τὰς ἀξιοσημειώτους; εἰδηγίας, ἃ; λίαν ἐπιμελῶς δίδωσιν ἐπὶ τῆς μελολύτης ὀργανώσεως τοῦ θετικῶ κλήρου, χωροστομῶν σημειώσαι, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ὅτι ὁ Littré οὐδὲως ἀπαξίεται τὰς προρήθει; εἰδῆς; καὶ θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, ἃ; χάριν τοῦ παραδόξου καὶ ἀγνώστου αὐτῶν, καὶ ἵνα ὑποδείξωμεν εἰς ὅποιαν χαλκροῦσιν ἰδεῶν (I)

(I) Littré Auguste Comte et la philosophie positive, ἐν τῷ προλόγῳ σελ. V.

καὶ αὐτοὶ οἱ ἐξαγωγήται τῶν ἀνδρῶν ἐνίοτε περιπίπτουσι, ἐκρίναμεν εὐλογον τινὰ περὶ τούτων σκιαγραφήσει.

Ὁ Littre τῆ ἐπιστημονικῆ μόνον μερίδι τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ Comte προσκολάχεται, ἐν ᾧ, ὡς καὶ τῷ τῷ Geoffroy-Saint-Hilaire καὶ τῷ τῷ Goethe συστήματι, ἐνόητος ἀδιάσπαστος καὶ κλιωνία τοῦ κόσμου ἐν τῇ φαινομένη ποικιλίᾳ δῆλη γίνεται πρὸς ἀποδείξιν δὲ τούτου ἐξετάζει τὰ μὲν τοῦ ἀνοργάνου κόσμου φαινόμενα ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ, φυσικῇ καὶ χημείᾳ, τὰ δὲ τοῦ ὄργανικου ἐν τῇ βιολογίᾳ, τὰ δὲ ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ ἐν τῇ κοινωνικολογίᾳ, καὶ συγκρίνει αὐτὰ πρὸς ἄλληλα. Τὸ δὲ ἔργον τοῦ Littre συνίσταται εἰς τὸ εἶσαι τὰ ὑψηλότερα ἀποτελέσματα τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, τὸ συναρμολογεῖν αὐτὰ κατὰ φυσικὴν τινὰ μέθοδον, καὶ τὸ ἐξαγαγεῖν ἰδέαν τινὰ ἀληθῆ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Τὴν φιλοσοφίαν ταύτην διακηρύττων καὶ υποστηρίζων μετ' ἀπαραμίλλου βεβαιότητος ὁ Littre, τὰλλα φιλοσοφικὰ συστήματα ἀπορρίπτει. Οὐχ ἦτονος ὅμως σημειωτέον, ὅτι ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς συμπάθει ἐν τινι καὶ πρὸς τὴν τῶν ὕλιστων Σχολῆν δεικνύουσι. Αὐτὴ αὕτη ἡ τῶν ἐπιστημῶν διαίρεσις, ἢν ἀσπάζεται οὗτος (1) τὴν αὐτοῦ συμπάθειαν ὑπερβαίνει. Καὶ ἀληθῶς ἐν τῇ ἀνεκπεραλιώσει τοῦ σπουδαίου συγγράμματός τοῦ Comte (2) εὐρίσκουσα μεγάλην τινὰ διαίρεσιν τῶν σώματων, τὴν ἄλλως τε καὶ ὑπὸ τοῦ Saint-Simon (3) ἐν χρήσει οὔσαν, εἰς σώματα ἀνόργανα καὶ ὄργανικὰ καὶ ἡ μὲν ἐπιστήμη τῶν προτέρων συνίσταται τὴν ἀστρονομίαν, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν χημείαν ἢ δὲ τῶν ὑστέρων ἀκμαστίζει τὴν φυσιολογίαν, ἐν ἣ συμπεριλαμβάνεται ἡ ψυχολογία, καὶ τὴν κοινωνικὴν φυσικὴν, τὴν τὴν κοινωνικὴν στατιστικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν δυναμικὴν ἐμπεριέχουσαν. Ὡσαύτως ὁ ἐπιστημονικὸς ὕλισμός οὐδὲν ἂν ἀντιτείνει τῷ ἀκολούθῳ ὀρισμῷ τῆς ψυχῆς, ἥτις, κατὰ τὸν Littre, ἀνατομικῶς μὲν θεωρουμένη, ἐστὶ τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν (4) τοῦ ἐγκε-

φάλου καὶ τοῦ νωτικίου μυελῶ, φυσιολογικῶς δὲ ἐξεταζόμενα, ἐστὶ τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἐγκεφαλοῦ εὐκισθησίας (1), οὗτος, ὡς καὶ ὕταν ὁ ἡμέτερος, συγγραφεὺς δυσχωρίζεται, ὅτι ἡ ἰδιότης τοῦ προσκαρμύζεσθαι τοῖς τελειοῖς ἀποτελέσματι ἐστὶ μία τῶν ἰδιοτήτων τῆς ὕλης. Ἡρῆς τούτου δὲ ὁ Molleschott οὐδὲν ἂν ἀντίποι τῇ ἐπικρίσει, ἢν ὁ Weyrouhoff (2) κατὰ τοῦ Stuart Mill ποιῆται. Διακρίνοντας τὴν ψυχολογίαν ἀπὸ τῆς φυσιολογίας, καὶ οὐδῶλος ἢν διακωρυττοῦτο (3) κατὰ τὴν Littre δογματίζονται, ὅτι ὡς πρὸς οἱ φυσικοὶ ἀναγνωρίζουσιν, ὅτι ἡ ὕλη βρωτῆτος μετέχει, οὕτω καὶ οἱ φυσιολόγοι παραδέχονται δύναται, ὅτι ἐν τῇ νευρικῇ οὐσίᾳ ἡ τοῦ σκέπτεσθαι δύναμις ἐνοπάρχει. Οὐδὲι δὲ τούτων δύναται διασχηρῆσαι ἀκριβῶς τὸν τρόπον, καθ' ἢν ἡ μὲν ὕλη βρωτῆτος μετέχει, ἢ δὲ νευρικὴ οὐσία σκέπτεσθαι δύναται (4).

Ἐκ τούτων καὶ τῶν παραπλησιῶν εἰκάζομεν, ὅτι ὁ Littre πρὸς τὴν τῶν ὕλιστων Σχολῆν μάλλον κλίνει, καὶ τοὶ πολλαχοῦ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ τοῦτο ἀρνούμενος.

Ἡ θειτικὴ φιλοσοφία, σφόν τι σύστημα ἐστὶν ἢ δὲ ἀξία ταύτης παρὰ πᾶσιν ἀναγνωρίζεται. Μαρίστην δὲ ἐπιστημότητα προσέκλιναται, ὅταν ἐπὶ κερφαλῆ τῆς φιλοσοφίας ἐκείνης ἀνῆρ ἀνακηρῆται τοιοῦτος, οἷος ὁ Littre, ἀνῆρ, ἢν τῶν ποικίλων καὶ ἐκρηθῶν γνώσεων αὐτοῦ ἕνεκα δυνάμεθα ἀποκαλέσαι, ὡς ὁ Εὐνάπιος τὸν Λογγίνου (3) «Βιβλιοθήκην ἐμψυχον, καὶ Μουσέον κινούμενον.»

Καὶ ταῦτα μὲν, Κύριοι, περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ φιλοσοφίας, τῆς κατὰ τὴν δευτέραν μερίδα τοῦ ἡμετέρου κίβου κυρίως ἐπικρατούσης ἢ δὲ δύναμει δὲ, πρὶν ἢ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὕλισμοῦ ἀψώμεθα, καὶ ἄλλων τινῶν τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα συνοψίσει, ὡς τὸ τοῦ Proudhon, τοῦ σοφοῦ καὶ ἐμπροῦς πολέμιστοῦ, τὸ τοῦ Sainte-Beuve, τοῦ λεπτοπροῦς ἐκείνου καὶ ἐξόχου κριτικοῦ, ἀλλὰ παραλείπομεν ταῦτα,

(1) Littre Ἀπόθ. σελ. 32.

(2) A. Comte Tableau synoptique du Cours de Philosophie positive.

(3) Saint-Simon Introduction aux travaux scientifiques du XIX siècle Τόμ. I. σελ. 198.

(4) Ὁ ὀρισμὸς οὗτος ὄχι ὅμως ἀκριβῆς φαίνεται, ἐπειδὴ ἅπασα γνωστὸν ἴσται, ὅτι ἡ ἀνωριμὰ περὶ τῆν περιγραφὴν καὶ σύσθεσι τῶν ὀργάνων ἴζει ἐσχωλεῖται, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, ὅπερ ἔστιν ἔργον τῆς φυσιολογίας.

(1) Littre et Robin Ἀξίωσιν τοῦ Nysten.

(2) E. Littre Auguste Comte et Stuart Mill, suivi de Stuart Mill et la Philosophie positive par G. Weyrouhoff, σελ. 69, κλ.

(3) Vie et lumiere, discours prononce à Zurich (Revue des cours scientifiques: année 1865).

(4) E. Littre ἐν τῷ προλόγῳ σελ. XX τοῦ συγγράμματός τοῦ Leblais: Materialisme et spiritualisme.

(5) Εὐνάπιος ἐν β. Πορφυρίου, σελ. 43.

ροβούμενοι μὴ πέραν τοῦ δέοντος τὴν ὑμετέ-
ραν ἐξικνήσωμεν φιλόστοιχα ἀνοχήν, ἀλλ' ἢ
χάριτας ὑμῖν πᾶς μερίστας οἰδαμεν.

A. Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ.

ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ

A. ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΤΗ'. Συνεδριάζεται.)

Ιον. Ἐν τῷ τοῦ Φικρορόνιου συγγράμματι
«τὰ ἀρχαῖα μολυβδόβουλλα ἐν Ῥώμῃ 1740»
ὑπάρχει ἀπεικονισμένον ἐν τῷ XI πίνακι σελ.
38 μολυβδόβουλλον ἐπὶ τοσοῦτον ἐφθαρμένον,
ὥστε πᾶσα ἐπαρκὴς αὐτοῦ ἐξήγησις ἀποδίδει
δυσχερῆστα. Καὶ ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀ-
πεικονίζονται ὁ Ἀπίστολος Πέτρος καὶ ἡ Πα-
νακχία ὑποδοκαστάζοντες καὶν' κάτωθεν δὲ ἡ ἐπι-
γραφή

Η ΓΙ Ο ΦΙ Α
Α Α

περὶ δὲ **CTINIANOC CCB**

ἐν δὲ τῷ ἔμπλακιν ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὡς ἐξῆς·

----ΕΙΘΘΕΛ

--- CETA

ΤΟΙC-----

RYT . . . .

KAI - - - -

CE - - - - IKH

Αὐτὸς ὁ Φικρορόνιος ἀπέσχε ν' ἀναπληρώσῃ
τὴν ἐν λόγῳ ἐπιγραφὴν, λέγει δὲ περὶ αὐτῆς
τάδε·

«Questo piombo indorato, di gran-
dezza come si mostra in disegno, è di
peso oncie 5 1/4. Le figure sono del im-
peratore Gustiniano e di Teodora sua
moglie, come si raccoglie dal residuo
dell' inserzione corrova il Tempio
che i due. Angusti consorti sostengo-
no è quello, che in onore della divi-
na Sapienza cominciato da Gustino,
fu poi perfezionato da Gustiniano
chiamato vulgarmente Sta Sofia è tan-
to, come ognium vedli, significano le
lettere che ricorrono sopra et sotto à
questo tempio ἡ Ἁγία Σοφία. Nel reverso
è gran danno, che l' inserzione sia

μηστήριον. Τοῦτέστι «Τὸ μολυβδόβουλλον τοῦτο
εἶναι ἐπιπερρωμένον, καὶ τὸ μέγεθος, ὡς δει-
κνυται ἐν τῷ σχεδίῳ, ἔλασι βάρους ὀγκιῶν ὅ 1/4
Τὰ ἐπ' αὐτοῦ εἰκονιζόμενα πρόσωπα εἶναι τὰ
τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς συζύ-
γου αὐτοῦ Θεοδώρας, ὡς εἰκάζεται ἐν τοῦ σω-
ζομένου τῆς ἐφθαρμένης ἐπιγραφῆς· ὁ δὲ καὶς,
ὅν οἱ δύο Ἰουστινοὶ σύζυγοι ὑποδοκαστάζουσιν,
εἶναι ὁ πρὸς τιμὴν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἀνε-
γερθεῖς, ἀρξάμενος μὲν κτίζεσθαι ἐπὶ Ἰουστι-
νου, ἀποπερατωθεῖς δὲ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ὁ κοι-
νῶς καλούμενος Ἁγία Σοφία, καὶ τοῦτο δηλοῦ-
σιν, ὡς εὐκόλως πᾶς τις βλέπει, τὰ ἐπὶ τοῦ
ναοῦ καὶ ὑπ' αὐτὸν γράμματα. Λυπηρὸν ὅτι τὸ
ἔμπλακιν εἶναι ὅλως ἐφθαρμένον».

Τὸ ἐν τῷ XI πίνακι ἐκτύπωμα ἀριθλον
ποιεῖ, καθ' ἡμᾶς, ὅτι δὲν πρόκειται οὐδόλως
περὶ ἀπεικασμάτων τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστι-
νιανοῦ καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ καὶ προαιρου-
μεθα τὴν γνώμην, ὅτι καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ περὶ
ἐπιγραφή μεγάλην ὑποστάα ἐξείδωσιν ἀδύνα-
τον ἦτο ν' ἀναγνωσθῇ στινιαρὸς σεί(αστός).
οὐδεὶς βεβαίως γινώσκων τὰς δυσκολίας τῆς
τῶν τοιοῦτων κινήματων πολλὰκις ἐπιγρα-
φῶν ἀσφαλτοῦ ἀναγνώσεως τῶν μολυβδοβούλλων
μεμνηθήσεται τῷ Φικρορόνῳ σφαλέντι περὶ τὴν
ἐρμηνείαν· εὐτύχημα δὲ μέγα εἶναι, ὅτι ἀνευ-
ρόντες ἐν Κ' πάλει δύο ἕτερα ἀντίτυπα, δυνάμε-
θα πῶς ἐξ αὐτῶν, κλίπερ οὐχ ἦττον ἐφθαρμέ-
νων, κατ' ἀντιπροσβολὴν ν' ἀναπληρώσωμεν τὰ
χάσματα, καὶ ἐξενέγκωμεν ὀρθοτέρην ἐπὶ τοῦ
ἐν λόγῳ μολυβδοβούλλου γνώμην.

Τὸ ἕτερον τῶν δύο τούτων ἀντίτυπον εὐρί-
σκειται παρὰ τινι ἀρχαιοκαπήλῳ Hadri Agop
καλούμενῳ. Τὸ ἔμπλακιν αὐτοῦ ἐστὶν ὅλως ἐξεί-
δωμένον, τὸ δ' ἔμπροσθεν εὐτυχῶς οἰσνεὶ πρὸς
ἀποζημίωσιν συμπληροῖ, καὶ διορθῶν ἱκανῶς τὴν
ἐπιγραφὴν. Τὰ πρόσωπα εἶσι τὰ αὐτά, οἷα καὶ
τὰ ἐν τῷ τοῦ Φικρορόνιου μολυβδοβούλλῳ, ὡς
ἐπίσης καὶ ἡ ἐπιγραφή

Η ΓΙ

Α + Α

Α Α

Α. Πέτρος

Α Α

ἡ Πανακχία

Α Α

Α Α

Α Α

Α Α

Α Α

Α Α

Α Α

Ἡ δὲ περίξ ἐπιγραφή ἔχει ὡς ἐξῆς

✠ Ν Η Ε Ρ Α Γ Ι Α Θ Ε Ο . . . Τ Ο Κ Ε Ρ Ο Η Θ Ε Ι

ὑπεραγία Θεοτόκε βοήθει.

Τὸ δ' ἕτερον αὐτῶν εὐρίσκεται παρ' ἐμοί.
Τὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐρθραμένον. Ἐπιγραφή
κύκλωθεν

... Π Ε Ρ . . . . . Ρ Ο . . Ε .

Τὸ δ' ἔμπροσθεν αὐτοῦ φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφήν

+ Τ Ο Ι Σ Θ Ε
Ο Σ Ε Ρ Ε Σ Τ Α
Τ Ο Ι Σ Π Ρ Ε Σ
Ρ Υ Τ Ε Ρ Ο Ι Σ
Σ Ε Κ Κ Λ Η Σ Ε
Κ Δ Ι Κ Ο Ι Σ

Τοῖς θεοσεβαστάτοις πρεσβυτέροις καὶ ἐκκλη-
σευδίκοις.

Διάμετρος ὁ ἑκατοστομέτρον.

Συγκρίνοντες τὰ δύο ταῦτα ἀντίτυπα, τὸ ἐ-
μὸν καὶ τὸ τοῦ Φικρονοῦ πρὸς ἄλληλα, εὐ-
κόλως ἀναγνωρίζομεν τὴν ταυτότητα τῶν γραμ-
μάτων. Ἐπιτραπήτω ὅθεν ἡμῖν ν' ἀποκατα-
στήσωμεν τὸ λείψανον τοῦτο κατὰ τὸν ὑπο-
δειχθέντα τρόπον ἐν τῷ ἀντικρῷ ἐπισυνημμένῳ
σχέδιῳ.

Το ἐμπεριεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς οὐ δεῖται
ἐρμηνείας εἶναι φανερόν, ὅτι πρόκειται περὶ μο-
λυβδοβούλλου τοῦ Ἐκδικείου (δικαστηρίου) τῆς
Ἐκκλησίας συναρμυμένου ἐκ τοῦ κλήρου καὶ τῶν
προστατῶν (defensores) (ἐκκλησειδίκων) αὐ-
τῆς. Κατὰ τὰς τοῦ Δουκαγγίου σημειώσεις (Mos-
sarium ad scriptores Med. et inf. grec.) ἡ
ἀρχὴ αὕτη Ἐκδικεῖον ἦτο περιβεβλημένη τὸν
χαρακτήρα δικαστηρίου, οὐ τινος αἱ ἀποφάσεις
ᾤφειλον νὰ φέρωσι σφραγιδά τινα. Τὸ τοῦ Φι-
κρονοῦ ἀντίτυπον φαίνεται ὅν χρυσόβουλλον,
ἐκτὸς ἐάν, ὕπερ πιθανώτερον, ἢ ἐπιχρῶσται
αὐτοῦ ἦναι μεταγενεστέρη. διότι τὰ χρυσό-
βουλλα ἰδιάζοντα κυρίως τοῖς Αὐτοκράτορσι
δὲν ἤρμοζον δικαστηρίῳ δευτέρης τάξεως. Τὰ
δύο ἕτερα ἀντίτυπα εἰσὶν ἀπλῆ μολυβδοβούλλα.

Τὸ τῶν προσώπων σχέδιον καὶ τὸ σχῆμα
τῶν γραμμάτων μαρτυροῦσι σαφῶς περὶ τῆς
ἐποχῆς αὐτῶν δὴλ. τοῦ 9ου ἢ 10ου αἰῶνος
μ. Χ'. συγκρίνων δὲ τὸν τύπον τοῦ μολυβδο-
βούλλου τούτου πρὸς ἄλλα τῆς συλλογῆς μου

θεωρῶ αὐτὰ ἀνήκοντα μᾶλλον εἰς ἐποχὴν 30
ἔτη προγενεστέρην τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀνα-
βάσεως τῆς δυναστείας τῶν Κομνηνῶν.

2ον. Θεόδωρος κληρικὸς τῆς Μεγάλης Ἐκ-
κλησίας. Ἐν τῷ ἔμπροσθεν, διπλοῦς σχορῆς ἐπὶ
τριῶν βαθμίδων μετ' ἀραβουργιῶν.

Ἐπιγραφή δὲ περίξ

+ Κ Ε Ρ Ο Η Θ / Τ Ω Σ Ω Δ Ο Ν Λ Ω

Ἐν δὲ τῷ ἔμπροσθεν ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή

• Ε Ο

Δ Ω Ρ , Κ Λ Ι

Γ Ι Κ , Τ Η Σ

Μ Σ Γ , Σ Κ

Λ Η Σ ,

Τὸ ὄλον Κύριε βοήθει
τῷ σῷ δούλῳ Θεόδωρῳ
Κληρικῷ τῆς Μεγάλης
Ἐκκλησίας.

Διάμετρος 1, ὁ ἑκατοστῶν. Ἐποχὴ 10ου αἰῶν.

3ον. *Μιχαήλ δίακονος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ Νοτάριος τοῦ Πατριαρχείου.*

Ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν Ἐν δὲ τῷ ἔμπῳ

+ Κ Ε Β Θ,	Τ Μ Ε Κ Λ,
Μ Ι Χ Α Η Λ	Ζ Α Σ Π Α
Δ Ι Α Κ Ο	Τ Ρ Α Ρ Χ
- Ν -	Κ Ν Ο Τ Φ

δηλ. Κύριε βοήθει Μιχαήλ διάκονο τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ Πατριαρχικῆ Νοταρίας.

3ον. *Κωνσταντῖνος ὁ ἐπί τῆς Τραπεζῆς καὶ μαγγλιανίτης τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας.*

Ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν ἢ προτομῇ τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν κατὰ τι χαρακτηριστικώτατον σχέδιον γράμματα

ΜΡ ΘΥ

Ἐν δὲ τῷ ἔμπῳ

+ Η Ω Ν Ο,	Κωνσταντῖνος ὁ ἐπί
· Ι Τ Η Σ Τ Ρ Α	τῆς Τραπεζῆς καὶ μαγγλιανίτης
· Σ Ζ Η Σ Κ Λ Μ Α	τῆς μεγάλης
· Γ Λ Α Β Ι Η Σ Τ Θ	Ἐκκλησίας.
Π Ε Κ Α Λ Η	

Τὸ μολυβδοβούλλον τοῦτο παρέχει ἡμῖν ἀφορμὴν εἰς ἐρευνὰς ὅχι ὅλως ἀμύητους ἐνδιαφέροντος. Καὶ πρῶτον μὲν τὰ γράμματα, καὶ μάλιστα τὸ Μ τὰ Α, Α καὶ τὸ Β, δὲν ἀνήκουν οὔτε τῇ τῶν Κομνηνῶν ἐποχῇ, οὔτε τῇ τῶν Παλαιολόγων, καὶ εἶναι μάλλον οἰονεὶ τύποι μεταβίβασου ἀπὸ μᾶς εἰς ἄλλαν ἐποχὴν δὲν διαστῆζομεν λοιπὸν νὰ θεωρήσωμεν αὐτὰ ἀνήκοντα εἰς τοὺς χρόνους τῶν πρώτων Παλαιολόγων. Εἶτα δὲ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ ἡ ὀνομαστικὴ ἀντὶ τῆς γενικῆς τῶν πρώτων Βυζαντινῶν χρόνων ἢ τῆς συντακτικῆς δοτικῆς, διὰ τοῦ τύπου «Κύριε βοήθει» κτλ. Τελευταῖον δὲ μάλιστα ἐξήγησα εἰς τοὺς ταῦτα πραγματευθέντας συγγραφάς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μαγγλιανίτου Ἐκκλησίας, ὅα εὐγνωμονῶν δὲ παντὶ τῷ δυνασσομένῳ νὰ μὲ διαφωτίσῃ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

3ον. *Ἀντώνιος Ἐπίσκοπος Σύμου.*

Τὸ μολυβδοβούλλον τοῦτο δὲν ἀνήκει κυρίως εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας Ἁγίας Σοφίας· ὅχι ἕττον φαίνεται μοι εἶναι ὅλως ἀνάξιον λόγου διὰ τὴν προσωποποίησιν, ἣν παρουσιάζει ἐν τῷ ἔμ-

προσθεν. Ὑπάρχει δηλ. ἐν τῷ ἔμπροσθεν αὐτοῦ γυνὴ κεκαλυμμένη μετὰ σταφάνου κρατοῦσα ἐν ταῖς χερσὶν ἄγγελλον· ἐκαστέρωθεν δὲ εὐρίσκειται ἡ ἐπιγραφὴ ἡδε·

ἡ Ἁγία Σοφία Θεοῦ λόγος.

+ Η Θ	Ε	Σ
Α Γ Λ	·	Φ Ι
Ι Α °		Λ

Ἐν δὲ τῷ ἔμπῳ

Ε Π Ι	Σ Κ Κ	δηλ. Ἀναστασίας
Ν	Ο Π	Ἐπισκόπου Σύμου.
Ο Π	Ο Ν	
Σ Α	Λ Μ Θ	

Διάμετρος 2 ἑκατοστόμ. Ἐποχὴ ἡ τῆς οἰκουγενείας τοῦ Ἡρακλείου.

Β'. ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ Κ/ΠΟΛΕΩΣ.

3ον. *Γεώργιος (Ξιφιλίτις) Ἀρχιεπίσκοπος Κ/πόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.*

Ἐν μὲν τῷ ἀρκούτῳ βεβλαχμμένῳ ἔμπροσθεν ὑπάρχει πρόσωπον τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν ἐπὶ οἰονεὶ θρόνον κληθμένης· ἐπιγραφὴ δὲ ἐκαστέρωθεν

ΜΡ ΘΥ

Ἐν δὲ τῷ ἔμπῳ

+ Γ Ε Ω Ρ Π Ο Σ
Ε Λ Ε Ω Θ Ν Α Ρ Χ Ι
Ε Π Ι Σ Κ Ο Π Ο Σ Κ Ω Ν
Υ Α Ν Τ Ι Ψ Υ Π Ο Λ Ε Ω Σ
Ν Ε Α Σ Ρ Ψ Μ Η Σ Κ Α Ι
Θ Ι Κ Υ Μ Ε Ν Ι Κ Ο Σ
Π Α Τ Ρ Ι Α Ρ Χ Η Σ

Τουτέστι Γεώργιος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κ/πόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Μέγεθος 4,5 ἑκατοστόμ.

Ὁ τύπος τοῦ μολυβδοβούλλου κατ' οὐδὲν

φαίνεται διαφέρων τῶν ὑπὸ τῶν Κ. Φιζερνούου καὶ Σαβατιέρου περιγραφέντων ἤδη ὡς πατριαρχικῶν μολυβδόβουλλων ὡσαύτως δε καὶ ἡ ἐπιτοχὴ αὐτοῦ εὐλόγως εἰκάζεται ἐκ τοῦ τύπου καὶ τῆς μορφῆς τῶν γραμμῶν ἀνακόντων εἰς τὸν Πον ἡ 12 κλιῶνα μ. Χ. ὁ μόνος φέρων τὸ ὄνομα Γεώργιος Πατριάρχης ἐκείνης τῆς ἐποχῆς εἶναι ὁ 102ος Πατριάρχης Κ' πόλεως Γεώργιος, ὁ Θεοφιλιός, ὁ Θεοφιλής, ὅστις ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰσακίᾳ τοῦ Ἀγγέλου ἐπατριάρχευσεν ἐπὶ ἔτη 83 καὶ μῆνας δέκα. Παραπέμπουμεν εἰς Νι-

κήταν τὸν Χωνιάτην τὸν βουλούμενον μαθεῖν τὰ καθέκαστα περὶ τῆς διωκτικῆς αὐτοῦ καὶ τῶν βραδύργων, δι' ὧν ἐμακρώθη ἡ ἐκλογή Θεοδώρου τοῦ Βασιλικῆνος πατριάρχου Ἀντιοχείας. ὃ τὸ μολυβδόβουλλον εὐρισκόμενον παρ' ἡμῶς ἐπίσης ἔχει ὡτάωσιν. Ἐν τῷ ἔμπροσθεν, πολλὸ ἐρθραμένον, ὑπάρχει εἰκὼν τῆς Παναγίας φερούσης ἐν τῇ ἀριστερῇ τὴν Χριστόν. Γράμματα

ΜΡ — ΗΘΑΙ — ΓΗ.

δηλ. Μήτηρ (Θεοῦ) ἡ ὀδηγήτρια.

Ἐν δὲ τῷ ἔμπροσθεν. + — ΘΕΟΔΩΡΟΣ — ΠΓΕΩΘΥΠΡΙΑΡ —

ΠΠΘΕΝΠΟΛΕ — ΠΠΜΕΓΑΛΗΣ — ΠΠΤΙΟΧΙΑΣ — ΠΠΣΧΗΛΑΝΑ — ΙΟΛΗΣ —

Θεόδωρος ἐλέω Θεοῦ Πατριάρχης Θεουπόλεως Μεγάλης Ἀντιοχείας καὶ πάσης Ἀνατολῆς. Μέγεθος 4,6 ἑκατοστομέτρων.

2ον. Θεόδωρος Εἰρηνικός (ὁ Κουπάς), βραδύτερον Πατριάρχης Κ' πόλεως.

Ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Τήρων ἔθριος. Ἐπιγραφή

Ο ΘΕΟΔΩΡΟ. ΠΠΠΠΠΠΠΠ.

Ἐν δὲ τῷ ἔμπροσθεν

+ ΕΙ — ΡΗΜΙΚΟΝ — ΣΚΕΠΟΙΣ ΜΕ — ΠΠΟΝΔΥΛΑΝ — ΤΗΡΩΝ —

Εἰρηνικὸν σέποις με σὺν δούλῳ τῆρων.

Μέγεθος 4,6 ἑκατοστομέτρων.

Ἡ ἐπιγραφή ἀποτελεῖ τρίμετρον ἰαμβικόν ὁ τύπος τῶν γραμμῶν προσεγγίζει πρὸς τὸν τῆς τῶν Παλαιολόγων ἐποχῆς ὡς ὑποληφθήσονται δέ, νομίζω, λίαν παράτολμος, ὑποθέτων ὅτι τὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ἐπώνυμον ἀπεδίδετο τῷ Θεόδωρῳ, τεκμαίρομενος τοῦτο ἐκ τῆς τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου ἀπεικονίσεως καὶ τῷ ὄντι οὐχὶ σπανίως εὐρίσκουμεν μολυβδόβουλλα φέροντα τὸν τύπον Ἁγίου τινὸς οὐοιδήποτε καὶ ὀνομαζόμενα σαφῶς, ὅτι ὁ τῆς σφραγίδος κάτοχος εἶναι ὀνομαζόμενος τοῦ Ἁγίου καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι τὸ ἡμέτερον ἀντίτυπον οὐδὲως ποιεῖται μείζον τούτου, ἀλλ' ἂν ἐπιτραπῇ ἡμῖν νὰ μορφώσωμεν τὸ ὄνομα τοῦ φέροντος κατὰ τυχάν ἴσως σύμπτωσιν, θέλομεν ἀναγνωρίσει ἐν τῷ Θεόδωρῳ τούτῳ τῷ Εἰρηνικῷ αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅστις, κατὰ τὰς Νικήτας τοῦ Χωνιάτου πληροφορίας, πολλάκις ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Ἀγγέλων ἀνεβιβάσθη εἰς ἀρχάς λίαν σημαντικὰς, καὶ βραδύτερον ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων κατοχῆς τοῦ Κράτους ἀνέβη ἐπὶ τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τὸν εἰς Νικήταν ὡσαύτως μεταβιβάσθη κατὰ τὸν κατὰλογον τῶν Πατριαρχ-

ῶν τοῦ Βανδουρίου ὑπῆρξεν ὁ 105ος. «Θεόδωρος Εἰρηνικός ὁ Κουπάς ἔτος ἀ. μῆνας δ'.

3ον. Ἐν τῷ ἔμπροσθεν ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Γράμματα

• • • • Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἐν δὲ τῷ ἔμπροσθεν

+ ΕΠΙΣ
ΚΡΟΠΟΣ
ΚΩΝΣ...
ΝΤΙΝΩΠΟ
ΛΕΩΣ

Ἐπίσκοπος Κ' πόλεως.

Μέγεθος 3 ἑκατοστομέτρων.

Ἡ γραφή τῶν γραμμῶν πρὸ πάντων τῶν ω καὶ υ, ῥεῖκνυσιν ἐποχῆν πολλῶ προγενεστέρην ἐκείνης, ἢς ἀντίτυπα τινα ἐν τοῖς ἀνωτέρω περιγραφόμενῃ ἢ παρούσῃ προσώπου, Ἀγγιούμαστα, ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ θέσωμεν τὴν

τοῦ μολυβδόβουλλου τούτου ἐποχὴν πρὸ τῆς Ἰασηρικῆς δυναστείας. Οὐδεμίαν γνῶμην ἐπὶ τοῦ μολυβδόβουλλου τούτου δυνάμεθα νὰ ἀπορρυθώμεν· πολλάκις μὲν τὰ τῶν ἐν ἑπαρχίαις Ἄρχιεπισκόπων μολυβδόβουλλα δὲν φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ τιτοφόρου, ἀλλὰ τότε δικαί ὁ Πατριάρχης χρῆται μόνον τῷ τίτῳ ἀπλοῦ Ἐπισκόπου Κ/πόλεως;

Ἰον. Κωνσταντίνος δ' Νατοῦλης κωνσταντινῶς καὶ πρόεδρος τοῦ Πατριαρχικοῦ δικαστηρίου.

Ἐν τῷ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὑπάρχει ὁ Ἅγιος Παντελεήμων ὁρθιος.

Γράμματα Ο ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟ

Ἐν δὲ τῷ ἔμπαλιν

ΚΕΡΘ.
ΚΩΝΚΥΡ
ΚΛΙΣΙΣΕΡ/
ΤΥΠΡΙΑΡΧ.
ΚΥΣΕΚΡΕ
ΤΥΤΨΛΔ
ΤΟΥΛ/

Κύριε βοήθει Κωνσταντίνω κωνσταντινῶσι καὶ ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ σεκρέτου τῷ Νατοῦλῃ.

Μέγεθος 2, ὅ ἑκατοστομέτρων. 11ος αἰών.

Ἰον. Κωνσταντίνος ὑποδιάκονος καὶ Νοτάριος τοῦ Πατριαρχείου.

Ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν σταυρὸς ἐπὶ δύο βαθμίδων ἐπιγραρῆ περίε

..... ΕΙΤΨΣΥΔ/

Κύριε βοήθει τῷ σῷ δούλῳ.

Ἐν δὲ τῷ ἔμπαλιν
+ ΡΩΝ

ΣΤΑΝΤΝ
ΟΥΠΟΔ.
ΠΑΤΡΙΑΡ
ΧΙΚ, ΝΟΤ
ΑΡΙ,

Κωνσταντίνω ὑποδιάκονῳ καὶ Πατριαρχικῷ Νοτάριῳ.

Μέγεθος 1 ἑκατοστομ. 9ος ἢ 10ος αἰών.

Ἰον. Προκόπιος αὐτοκρατορικὸς κληρικὸς καὶ Πατριαρχικὸς Νοτάριος.

Ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἐν μονογράμματι

ΤΩ Ψ ΣΩ
Κ ← Θ — Η,
ΔΣΥ | ΛΩ
          Κ

Κύριε βοήθει τῷ σῷ δούλῳ.

Ἐν δὲ τῷ ἔμπαλιν

+ ΠΡΟΚΟ
ΠΥΡ, ΚΛΗΡ,
ΚΥΣ ΠΑΤ
ΑΡΧ, ΝΟΤ

Προκόπιῳ Βασιλικῷ κληρικῷ καὶ Πατριαρχικῷ νοτάριῳ.

Μέγεθος 1 ἑκατοστομέτρων. 10ος αἰών.

MORDTMANN.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΓΟΝΟΥ
ΕΠΙ ΤΗΝ ΔΙΑΘΕΥΣΙΝ ΤΩΝ ΡΕΥΣΤΩΝ
ΔΙΑ ΤΩΝ ΤΡΙΧΟΕΙΔΩΝ ΣΩΛΗΝΩΝ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΤΙΔ' καὶ ΤΙΣ'. Συνεδριάσει).

Α'.

Ἐξ ὅτου αἱ περὶ τῆς φυσιολογικῆς σημασίας τοῦ θερμογόνου πειραματικῶς ἡμῶν ἔρευναι ἤγαγον εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ φυσικὸς αὐτὸς ὄργανος ἐστὶ τῶν ἐπισημοτάτων βιολογικῶν στοιχείων ἐν τῷ ζωικῷ ὄργανισμῷ, ἐπιλαμβάνονται καὶ ἄλλοι βιοδιεταί τῶν ἀναζητήσεων τούτων, συνήγαγον καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς ἐπεξετάσεως ταύτης τὸ πόρισμα, ὅτι αἱ ὑφ' ἡμῶν τὸ πρῶτον διαγορευθεῖσαι φυσιολογικῶς ἀλλήθειαι (1) εἰσὶν ἡ ἀκριβῆς καὶ πιστὴ ἀναγραρῆ τῶν ἀποκρίσεων, οὕτως εἰπεῖν, ἥ ἡ ζωικὴ φύσις ἔδωκεν

(1) Ὅρα πρακτικὰ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, Τόμ. ΜΕ', 28 Δεκεμβρ., 1857 καὶ Τόμ. ΜΖ', 25 Ὀκτωβρ., 1858.—Πρακτικὰ τῆς ἐν Παρισίοις Ιατρικῆς γερμανικῆς ἑταιρίας (ἐν τῆς Gazette hebdomadaire d. méd. et d. Chir. Τόμῳ Δ', ἀριθ 27), καὶ ἑμετέρας Recherches expérimentales sur l' influence exercée par la chaleur sur les manifestations de la contractilité des organes. Paris, 1870.

εις τὰ ἐρωτήματα, ἄπερ ἀπηθύνμεν αὐτῇ διὰ τοῦ περάματος. Ἐκτοτε τὰ μὲν εὐρήματα, εἰς ἃ ἤγαγον αἱ φυσιολογικαὶ ἡμῶν ἀναζητήσεις περὶ τὴν καρδίαν, τὸν στόμαχον, τὸν ἐντερικὸν σωλήνα, τὴν μήτραν, τὰ μυϊκὰ ὄργανα τῶν μῆτερον ἐκκολοφθέντων ἐμβρύων, προοῦσης τῆς ἐν τῷ ὧφ ζωῆς αὐτῶν, καὶ τὸ παλλόμενον ἐπιθήλιον ἐπανακέρυξεν ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «*Kathyrhesis peri tōn idioitōn tōn zōntōn istōn*» ὀρθῶς ἔχοντα ὁ πολὺς ἐν φυσιολογίᾳ Κ.λαύδος ὁ Βεργάρδος (1), οὐχί, βεβιαίως, εἰκὴ καὶ ἀβασκανίστως, ἀλλὰ πάντως δῆπου, μετὰ τὸ εὑρεῖν αὐτά, ἐπαναπειρασάμενον καθάπερ ἡμεῖς, ἀκριβῶς. Διὸ καὶ ἀποδειχάμενος ἦν ἐπὶ βίβασι ταῖς ἐρευναις ἡμῶν ταύταις κατεστῆσμεν ἐν τῇ φυσιολογίᾳ νέαν κατὰ τὰς πάντων τῶν εἰς συστολὰς μεταστασίμων ζωϊκῶν ἰσθῶν εἰς θερμοσυστάτους καὶ μὴ, διεῖλε καὶ αὐτὸς κατὰ τὸ ἡμέτερον τοῦτο σύστημα τῆς διαίρεσεως πάντας τοὺς πρὸς συστολήν ἐπιτηδεύοντες ζωϊκοὺς ἰστούς. Τὰς δὲ περὶ τὸ παλλόμενον, ἢ ἀμακρίστον ἐπιθήλιον (ἢ, ὀρθότερον, *epimerida*) ἡμετέρας ἀναζητήσεις ἐπαναλαθὼν ὁ ἰατρὸς Roth (2), εὑρεν ἀληθῆ τὴν ὑπ' ἡμῶν τὸ πρῶτον ἐξαγγελοῦσαν φυσιολογικὴν γνῶσιν, ὅτι τὸ θερμογόνον ταχύνει τὴν τῶν λαχνῶν τῆς παλλομένης ἐρμηνοῦδος κίνησιν. Ἐπίσης καὶ ὁ ἐν Δορπάτῃ ἐπαναλαθὼν τὰς ἀπενεγκοῦσας ἡμῖν τὰς περὶ τὴν ἐρμηνοῖδα φυσιολογικὰ πορίσματα πειράσεις βραβῶνος Μ. Λέζαρδος Stuart (3) διαβῆθην ἀποφαίνεται, ὅτι τὸ περιγινόμενον, ὅπερ ἔσχεν ἐκ τῆς ἐπακλήψεως ταύτης τῶν ἡμετέρων φυσιολογικῶν πειραμάτων «*ἀπέθην ἐντελέστα ἐπικυρωτικὸν αὐτῶν*» («*..fielen durchaus bestatigend aus*). Καὶ ὁ Engelmann ἐκδοῦς σπουδαίαν μονογραφίαν (4), ἐν ἣ κατέθετο τὰ πορίσματα τῶν περὶ τὴν φυσιολογίαν τοῦ εἰρημένου ὄργανου ἰστού πειραματικῶν αὐτοῦ ἀναζητήσεων, προσπαρτίθεται ὡς ἀποδειχθέντα τὰ ὑπ' ἡμῶν ἀποληρθέντα.

Ἡ καθολικὴ γνῶσις, ἥτις προήλθεν ἐκ τῆς

(1) *Claude Bernard* Leçons sur les propriétés des tissus vivants, Paris, 1866 (σελ. 145, 146, 152, 489, 490).

(2) *Ueber einige Beziehungen des Flimmerepithels zum contractilen Protoplasma*, ἐν τῷ Ἄρχειῳ Οὐρόχοβότου, Τόμ. ΑΖ., σελ. 184—195.

(3) *Ueber die Flimmerbewegung*, ἐν Δορπάτῃ, 1867, σελ. 41, 42.

(4) *Th. W. Engelmann*, über die Flimmerbewegung, ἐν Λειψίᾳ, 1868, σελ. 4, 5.

ὑπ' ἡμῶν ἐπιχειρημένης καθυποβολῆς ταύτης εἰς πειραματικὴν βάσκανον τῶν κυριωτέρων ἐκ τῶν εἰς συστολὰς μεταστασίμων ζωϊκῶν ἰσθῶν ὅσον ἐπὶ τῇ ἐπιρρῳῇ τοῦ θερμογόνου ἐπὶ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς συστατικότητος αὐτῶν, — ἢ ἐντεῦθεν, λέγομεν, προελθοῦσα καθολικὴ ἐν τῇ φυσιολογίᾳ γνῶσις ἐστίν, ὅτι οἷον ἢ βούλησις εἶχει σχέσιον πρὸς τὰ τῆς ζωϊκῆς λεγομένης ζωῆς μυϊκὰ ὄργανα (*εἰςαίρεισι τῆς καρδίας*), τοιαύτην εἶχει, ὅσον ἐπὶ τοῖς μυϊκοῖς ὄργανοις τῆς φυσικῆς ζωῆς ἢ τοῦ θερμογόνου ἐγερτήριος ἐπίδρασις. Ὅπως, ὁσάκις αἱ ἐξωτερικαὶ ἀνάγκαι ἀπαιτήσωσι τοῦτο, κινούμεν κατὰ βούλησιν, προσφόρως τῷ ἐκάστοτε σκοπῷ, τὰ γυῖα ἡμῶν, οὕτως, ὁσάκις αἱ τῆς φυσικῆς ζωῆς ἀνάγκαι χρήσωσι ἐπιτάσεως, ἢ ὑποστολῆς, ἢ προκλήσεως τῶν κινήσεων τινῶς τῶν διαλειτουροῦντων τὰ περὶ αὐτὴν φαινόμενα ὄργανων, αἱ τοῦ θερμογόνου αὐξομειώσεις ἐπιτείνουσιν, ἢ ὑποστέλλουσιν, ἢ προκαλοῦνται τὰς συστολὰς αὐτοῦ. Ἴνα ὁ στόμαχος, ὡς ἐν παραδειγματι, τελῆσθ τὴν περὶ τὸ μηχανικὸν μέρος τῆς πέψεως λειτουργίαν αὐτοῦ, μεθ' ἣν, εἰλούμενος ἢ εἰλυσπόμενος, συναναμίγνυσι τὰ εἰς αὐτὸν εἰσενηνεγμένα σιτία καὶ ποτά, καὶ φέρῃ τὸν πεπτεῖον πόλτον εἰς ὅσον οἷον τε συναψοστέραν καὶ μείζονα συνεπαρῆν μετὰ τῆς ἔνδοθεν ἐπιρρῳῆς τῶν τοιχωματικῶν αὐτοῦ, καὶ συναναρρῳῇ τῷ ὑπ' αὐτῶν ἐκκρινόμενῳ γαστρικῷ ὑγρῷ τὰς πεπτείας ὕλας, — ἵνα, λέγομεν, ταῦτα γένωνται, ἀνάγκη διεγερθῆναι, ἢ ἐπιταθῆναι (προδιεγερθεῖν εὐσας) τὰς εἰλυσῆς ἢ εἰληπτικὰς συστολὰς. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐγχερῆζε κατὰ τὴν εἰς αὐτὸν εἰσχωγῆν τῆς τροφῆς ἐγερτηρίου τινός, ἀναπληροῦντος τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐξαρτήσεως τοῦ ὄργανου τούτου ἐκ τῆς βουλήσεως, ἢς ἢ ἐπὶ τὴν προβίβασιν τοῦ ἐγκάρσου ἐπιρρῳῆ ἐξαικολοῦθεῖ μόνον μέχρι τινός, οὕτω καθορισθέντος, χωρὶου τοῦ οἰσφάγου.

Ὅτι ὁ δραστήριος οὗτος ὑπῆρχε προσωκονομημένος τῇ μηχανικῇ τοῦ στομάχου λειτουργίᾳ ἦν ἐκ τῶν ὑστέρων γνωστών, ἅτε παρατηρηθέντος ἐπὶ τὴν ὑποδεσμεύον ζώων καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ (ἐν περιπτώσει, καθ' ἃς ὑπῆρχε στομαχικὸν συρρίγγιον), ὅτι, εἰσκομισθεῖσαν εἰς αὐτὸν τὴν τροφὴν ὁ στόμαχος, μεθίστάμενος εἰς εἰληματικὰς συστολὰς, πρῶτον μὲν φέρει ἐπὶ τ' ἀριστερὰ, εἶτα δὲ, διὰ τοῦ μεγάλου στομαχικοῦ τόξου, κομίζει αὐτὴν μετὰ τοῦ πλωροῦ, κεκλεισμένου ἐν ἀρχῇ τῆς ἐν τῷ στομάχῳ πέψεως, εἶτα δὲ ἀπὸ τοῦ πλωροῦ ἐπανάγει αὐτὴν ἐπὶ τὴν καρδιακὴν αὐτοῦ

χώραν. Ἐξαιρουμένη δὲ γινομένη ἢ περιουσιμὴ αὐτὴ τῶν ἐν τῷ στομάχῳ σιτίων πολλάκις, μέγιστος οὖν ὑπερμένου ἴσως τῆ ἐπιπόρσει τοῦ ἐν τῇ περὶ τὴν πέψιν χημικῆ διεργασίᾳ ἐκλυομένου θερμογόνου) τοῦ τῶν πυλωρῶν συγκαίοντος σφιγκτικῶς, διερχεται κατὰ μικρὸν ὁ γαστρικός, καὶ μεταχέεται εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλήνα. Ἦγνοῦτο οὖμος μέχρι τῆς ἔξευρέσεως τῆς φυσιολογικῆς γνώσεως, ὅτι ὁ στόμαχος πέφουκε λίαν εὐπλῆθῃς πρὸς τὴν ἐπ' αὐτὸν θερμογονικὴν ἐπίδρασιν, — ἠγνοῖτο, λέγομεν, τῶς, ὅτι ἦν τὸ τῆν διέγερσιν τῶν στομαχικῶν συστατῶν ἐργάζομενον ἐγερτήριον. Ἰσπερθετο δὲ μόνον, ὅτι ὁ μηχανικός ἐρεθισμός, ὃν ἢ ἐπὶ τὰ τοιχοματικά τοῦ στομάχου προσεπιθῆ τῶν σιτίων ἐργάζεται, ἦν ὁ μόνος κλιωδῆς λόγος τῆς προκλήσεως τῶν στομαχικῶν συστατῶν. Ἄλλ' ἤδη γινώσκουμεν, ὅτι ὁ στόμαχος ἐστὶν ἐκ τῆς τάξεως τῶν θερμοσυστάτων ἰσθμῶν, ἀνάγκη ἄρα πάσῃ ἐπίδρασιν τῶν κατ' αὐτὸν θερμικῶν ὄρων συνεπιφέρειν διέγερσιν τῆς μινικῆς αὐτοῦ ὁμοιομερείας. Ἐπειδὴ δὲ ἐν καιρῷ τῆς ἐν τῷ στομάχῳ πέψεως τὸ ἐν αὐτῷ θερμογόνον ἐπιδίδει εἰς ἔντασιν, ἢ τε καὶ τῶν τροφῶν, ἃς προσεπιρῶμεθα, οὐδῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, θερμῶν, καὶ τῆς ἐν τῷ στομάχῳ πέψεως ἀπογεννώσεως θερμογόνου (ὡς ἐγνώρισεν ἡμῖν ἡ ἄμεσος πειραματικὴ παρατήρησις, περὶ ἧς ἔσται ἡμῖν ἀλλοῦθ' ὁ διὰ πλείονος λόγος), ἔπειτα, ὅτι ἐν τῷ πραγματικῷ τούτῳ ὄρῳ ἐγχεταὶ τὸ αἷτον, δι' ὃ κατὰ τὴν πέψιν μεθίσταται ὁ στόμαχος εἰς τῆς τῷ μηχανικῶν μέρους αὐτῆς διαπρακτομένης εἰλυσποματικῆς συσταλάς. Τὸ αὐτὸ δύνανται τις εἰπεῖν καὶ περὶ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος.

Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ θερμοσυστατοὶ ἰσθμοὶ πρόκεινται ἐπίσης παραδείγματα, κατακρίνοντα ἡλικίᾳ φυσιολογικῆς σημασίας πρόσθεσι τῷ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος φυσικῷ ὄρατικῷ.

Ταῦτα παρελθαιτικώτερον προσθέμενοι (ἵνα δευχθῇ ὁπόσον ἄγνον σπουδῆς ἐν τῇ φυσιολογίᾳ τὸ θερμογονικὸν ἐγερτήριον, καὶ ὅτι ἐνδικῶς προσεστησάμεθα τὴν φυσιολογικὴν περὶ αὐτὸ ἔρευναν σκοπῶν τῶν μέχρι τούτου ἡμετέρων πειραματικῶν ἀναζητήσεων), ἴσμεν ἐπὶ τὸ κυριώδες θέμα τοῦ λόγου.

Ἢ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων δημοσιευμάτων γενομένη ταχέως, ὡς εἰρηται, προσεπιθῆ τῆς βιοδυναμικῆς ὀρέξεως τῶν φυσιολόγων ἐπὶ τὴν σπουδῆν τῶν εἰρημένων, ἄπερ τὸ θερμογόνον προκαλεῖται ἐν τῷ ζωικῷ ὄργανισμῷ, καὶ ἢ ἐντεῦθεν ἐκραιπθεῖται ἐπιπὶ ἡμῶν αὐτῶν, ὅτι ἢ ἐπὶ τὴν διεύθυνσιν ταύτην περαιτέρω ἰχνηλασία

τῶν μυστηρίων τῆς ὄργανικῆς φύσεως ἠδύνατο φρωτίσαι ἡμᾶς ἐτι μᾶλλον περὶ τῆς φυσιολογικῆς σημασίας τοῦ θερμογόνου, τῆς τοσοῦτω μᾶλλον ἄξιοσπουδᾶστου, ὅσω καὶ ὁ ἄνθρωπος τέτακται ἐν ἐκείνοις τῶν ἐπιπῶν ὄντων, ἐν οἷς ἢ τοῦ θερμογόνου παραγωγῆ, συναρτητῆ οὐσα τῇ διαθρεπτικῇ, τῇ χίματωτικῇ καὶ τῇ ἐν τοῖς ἀπεκριτικοῖς ἀδένεισι διεργασίᾳ, ἐστὶ ἐν καιρῷ ζωῆς ἀδιάπτωτος, — ταῦτα, λέγομεν, πάντα ἐκράτουν, ὡς εἰκόσ, ἐν ἡμῖν τὴν ἀπόρρασιν τοῦ καθυποθαλαίν τῇ πειραματικῇ βρασάνῳ καὶ πάντα τὰ λοιπὰ εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς τοῦ ἀνθρώπου φυσιολογίας καθυπαγόμενα ζήτηματα.

Ἐξαιρουθήσαστες, λοιπὸν, τὰς ἐρεῦνας, ὧν πρὸ δεκαπενταετίας ἠρξάμεθα, ὅσον ἐπέτρεπον ἡμῖν αἱ δυσχέρειαί, πρὸς ἃς, ὡς γνωστὸν, προσεπράσσαί ἐτι ἐν τῇ ἡμετέρῃ χώρᾳ πάσα ἐπιστημονικὴ ἐργασία, χριζούσα πρωτοτύπων, ἀκριβῶς ἐξειργασμένων καὶ προσεπράστων τῷ σκοπῷ, οὗ στοχαζόμεθα, τετελεουργημένων μηχανημάτων, προσέθεμεν ἡμῖν νῦν ἐν τῶν περαιτέρω εὐρημάτων, προθύμως ὑπακούσαντες εἰς τὴν πρὸ μικροῦ γενομένην ἡμῖν πρόσκλησιν ἐπὶ τὸ ἀναπληρώσαι τὴν ἑλλειψιν ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ, στερομένην τοῦ ποιησομένου ἐπιστημονικῆν τινα ἀνακούωσιν.

Ἐπειδὴ ἢ τε διὰθρεψίς πάντων τῶν ἰσθμῶν τοῦ ζωικοῦ ὄργανισμοῦ καὶ ἢ ἐν ταῖς ἀδῆσι παρασκευῇ τῶν ἀπογεννημάτων αὐτῶν διαλειτουργεῖται ὑπὸ τοῦ αἵματος ἐν τοῖς λεπτεπιλεπτοῖς κυρίως ἐκείνοις ὄρατικῆς τῆς κυκλοφορικῆς ὁδοῦ, ἄπερ διελαύνουσιν ἀπειραχῶς πάντας τοὺς ἰσθμοὺς τοῦ ζωικοῦ ὄργανισμοῦ, τουτέστι ἐν τοῖς τριχυνδέσι τῶν ἀγγείων, ἔπειτα ὅτι οὐδαμῶς ἐστὶν ἀδιάπτωτος, ἢ τὸ κυκλοφοροῦμενον αἷμα ἐνδιαιτρεῖται μείζονα ἢ ἐλάσσονα χρόνον ἐν ταῖς στενοπορίαις ἐκείναις. Διὰ τοῦτο πᾶς ὄρος, ὑπ' ᾧ ταχύνεται ἢ βραδύνεται ἢ πορεύεται τὸ αἷμα ἐν τοῖς τριχυνδέσι τῶν ἀγγείων, ἐστὶν ἐπιμελεστικῆς σπουδῆς ἀξίον, καὶ διαφέρει μεγάλως τῷ τε φυσιολόγῳ καὶ νοσολόγῳ. Μόνη ἢ ἐν τῷ προσήκοντι τάχει καὶ ἀνάλογος ταῖς φυσιολογικαῖς ἀνάγκαις ἐκάστου ὄργανου καὶ τῷ δένοντι ποσῷ ἐκάστου τῶν ἀδενικῶν προϊόντων γινομένη περιπόρᾳ τοῦ αἵματος ἐστὶν ὄρος, οὗ οὐκ ἄνευ πρὸς τὴν φυσιολογικὴν τοῦ ὄργανισμοῦ ἀκεραιότητα, πάσῃ δὲ τῇ ὄρειν τοῦτο τῆς ταχύτητος ὑπερβαίνουσαν, ἢ ἀπολειπομένην αὐτοῦ δίκνυσιν τῆς κυκλοφορικῆς ὁδοῦ ὑπὸ τοῦ αἵματος ἀνάγκη συναπλάσσειν ὅτε μὲν μείζονα, ὅτε δ' ἐλάσσονα ἀπέκλινον ἀπὸ τῆς ὕγεινῆς καταστάσεως.

Οὐ μόνον δὲ ἐκ τῶν προτέρων ἀφορμῶσα ἡ κρίσις αὕτη ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τινα ἄμεσα παρατηρήματα διδάσκουσιν, ὅτι ἡ σκίψις αὕτη ἐστὶν ὀρθή· γνωσθόν, ὅτι τῆς φλεγμονῆς προτρέχει ἐλάττωσις τοῦ τήχους τοῦ ἐν τοῖς τριχοειδέσιν ἀγγείοις τοῦ πεπονθότος ἰστού αἱμακτικοῦ βέθρου, τὴν δὲ ὑποστολὴν ταύτην τῆς ταχύτητος διαδέχεται παντελῆς στάσις τοῦ αἵματος, μεθ' ἣν γίνονται ἡ τοῦ παθολογικοῦ ἀπογεννήματος ἐξιδρώσεις.

Ἡ δὲ τριχοειδῶν ἀγγειῶδων διέλευσις τοῦ αἵματος γίνεται μετὰ πολλῆς δυσχερείας καὶ τρυσοῦτον βραδέως, ὥστε μβλῖς καὶ λίαν ἀμυδρὸς ἐστὶν ὄρατῆ διὰ τῶν φιλῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖς τριχοειδέσιν ἀγγείοις ἡ πρόσσις τοῦ αἱμακτικοῦ κρηματίου. Τὰ αἵτια δὲ τῆς βραδύτητος ταύτης εἰσὶ τὰ ἐξῆς·

α. Ὅτι ἡ τοῦ κυκλοφορουμένου αἵματος κοίτη, προῖουσα ἀπὸ τῆς καρδίας ἐπὶ τὰ τριχοειδῆ ἀγγείδια, γίνεται αἰεὶ στενοτέρα (ἕτε ἐκάστου τῶν μειζόνων ἀρτηριακῶν ἀγγείων καταδικαιουμένου εἰς ἀπειροπληθεῖς ἀκρέμονας) κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον, καθ' ὃν ἡ ταχύτης τῆς διὰ τῶν σωληνῶν διόδου τῶν βευστῶν, γινουμένης ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς περὶ τὸ φαινόμενον ὄροις, ἐστὶν ἀντιστρόφως ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐπὶ εὐρος ἐπίδοσιν τῆς κοίτης, δι' ἧς γίνεται ἡ τοῦ βευστοῦ διάδοσις·

β. Ὅτι ἡ εἰς τὰ τοιχωμάτια τῶν λεπτῶν σωληνῶν ἐναρῆ (adhesion) καὶ ἡ πρὸς αὐτοῖς προστριβὴ τοῦ διερχομένου βευστοῦ ἐμποδίζουσι τὴν ἐλευθερὰν αὐτοῦ διέλευσιν.

Διὰ τὰ ἐμπόδια δὲ ταῦτα, οἷς συναντᾷ τὸ αἷμα ἀφικνούμενον εἰς τὰ τριχοειδῆ ἀγγείδια, πύει ἐν αὐτοῖς καὶ ἡ παλμώδης αὐτοῦ πρόωσις, ἣν αἱ καρδιακαὶ σφύξεις ἐμποιοῦσιν αὐτῷ, καὶ ἥτις παρατηρεῖται κατὰ τὴν βίβιν αὐτοῦ διὰ τῶν μειζόνων ἀρτηριακῶν διεξόδων. Ὡστε ἐν τοῖς τριχοειδέσιν ἀγγείοις ὁ τοῦ αἵματος βῆξις, ὑπὸ φυσιολογικῆς συνθήκαις παρατηρούμενος, πρὸεισιν ὁμοιοταχῶς, οὐχὶ δὲ κατὰ παλμώδεις πρῶσις. Μόνον ὅταν ἡ καρδία, οὕσα πρὸς τῷ τέρματι πλέων τῆς ζωτικότητος αὐτῆς, οὐκέτι σφύζει ὁμοιορρυθμῶς, ἀλλ' αἱ σφύξεις αὐτῆς γίνονται διαλείπουσαι καὶ αἱ διαλείψεις αἰεὶ σπανιώτεραι, — μόνον τότε παρατηρεῖται καὶ ἐν τοῖς τριχοειδέσιν ἀγγείοις, ὅτι, ἐὰν ἐν τινι αὐτῶν πύση χωροῦν ἐπὶ τὰ πρόσω τοῦ αἵμα, εἶτα δὲ ἀνακτῆσθαι αὐθις τὴν κίνησιν αὐτοῦ, αὕτη γίνεται, οὐχὶ πλέων ὡς πρότερον ἰσοταχῶς καὶ ὁμοιορρυθμῶς, ἀλλ' ἀνισοταχῶς καὶ κατὰ παλμικὰς πρῶσις.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῖς ἐμποδίοις, ἅπερ ἀντιτάσσει ἡ σμικρότης τῆς διαμέτρου τῶν τριχοειδῶν ἀγγειῶδων τῆ δι' αὐτῶν διέλευσις τοῦ αἵματος. Ἰδομεν νῦν εἰ τινα εἰσὶ καὶ τὰ ὑποβοηθούντα τῷ αἵματι ἐν τῇ κινήσει αὐτοῦ διὰ τῶν στενοτάτων ἐγχείων τῆς κυκλοφορικῆς ὁδοῦ.

Ἐν τοῖς πρώτοις εἰσὶν ἀνενεκτοὶ ἐνθάδε οἱ ἀνατομικοὶ ὄροι, ἐν οἷς ἐστὶν ὠκυνομημένη ἡ τῶν τριχοειδῶν ἀγγειῶδων διάθεσις, καὶ δι' οὗς ἐκαστον κῶτον περιβαλλόμενον εἶτε ὑπὸ συνδακτικοῦ ἰστού, εἶτε ὑπὸ μυϊκῆς οὐσίας, ἐστὶν εὐένδοτον καὶ μέχρι τινὸς μελαρῶσιμον πρὸς τὸ ἐκάστοτε πάχος τοῦ εἰς αὐτὸ εἰσπαγκταζόμενου βευματίου τοῦ αἵματος. Ὅτι δὲ ὑπὸ τῆς ὀστικῆς δυναμείας τῆς καρδίας βιαζόμενος τὸ αἷμα χωρήσει ἐπὶ τὰ πρόσω διατείνει τὰ τοιχωμάτια τῶν τριχοειδῶν ἀγγειῶδων καὶ οὕτως εὐρύνει τὰ ἀγγείδια ταῦτα, ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου, ὅτι περὶ τὴν ἀπόσβεσιν τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ ζωτικότητος καὶ πρὸς τῷ τέρματι τῆς λειτουργικῆς τοῦ ἀγγείου τούτου παρατηροῦνται ὁπισθοχωρήσεις τοῦ ἐν τοῖς τριχοειδέσιν ἀγγείοις αἵματος.

Ὁ δεύτερος τῶν ὄρων, οἷτινες ὑποβοηθοῦσι τῇ κινήσει τοῦ αἵματος διὰ τῶν τριχοειδῶν ἀγγειῶδων ἐν τοῖς θερμώσιμον τῶν ζώων, ἐστὶν ἡ θερμωγονικὴ αὐτοῦ κατάστασις. Ὅτι δὲ, κατὰ πολὺ ἀνισοθέσιμον ὄντων δύο βευστῶν, τὸ μάλλον θερμὸν διέρχεται τάχον διὰ τῶν λίαν λεπτῶν σωληνῶν, ἐγνωσάστο ἤδη ἀπὸ πολλοῦ, παρατηρηθέντος, ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν τριχοειδῶν σωληνῶν, δι' οὗ ἐν τεταγμένῳ χρονικῷ διαστήματι διέρχεται ἐν κυβικῶν ἑκατοστῶν μέτρον ὕδατος, οὗ ἡ θερμοκρασία ἔ' ἐκ., διέρχεται ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι 2,314 ὕδατος ἐν θερμοκρασίᾳ 37°, 5.

Ἡ ἀπόδειξις τῆς βραδύτητος ἐνεργείας τοῦ θερμωγόνου ἐν τῇ διὰ τῶν τριχοειδῶν σωληνῶν διέλευσις τῶν βευστῶν ἐστὶν εὐχερὴς καὶ κατὰ πλείους ἢ ἓνα πειραματικὸν τρόπον ἐπαγώγιμος. Καὶ πρὸς ταχίστην μὲν καὶ πρᾶξιμοτάτην ἀπόδειξιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος φυσικῆς ἀληθείας χρήσιμον ἐστὶ τὸ μηχανηματικόν, ἅπερ συνσκευασάμεθα πρὸς σπουδᾶν τοῦ φαινομένου, συνσκευῆς ἐκ δύο παρ' ἀλλήλας προσκεκολλημένων κυπελλίδων, ὑπὲρ ἧς ἐστὶ προσεργασμένη κατακλιθῆαι σμικρὰ στρόφιγγι τοιοῦτοτρόπως, ὥστε, στρεφόμενης αὐτῆς, ἀνάγονται ἢ κατάγονται ἕρῆμα καὶ κατ' ἐλάχισον τὰ ἐκ τοῦ συνεχόμενου αὐτῆ λαβίδου ἀπὸ τοῦ ἕρκου αὐτῶν ἠρτημένα ἰσομήκη καὶ ἰσο-

πλατῆ ταινίδια ποτικῶν χάρτων. Πληρωθεῖσάν δ' ἀμροτέρων τῶν κυπελλίδων τῆς μὲν ὕδατος ψυχροῦ (π. χ. 19°), τῆς δ' ἑτέρας θερμοῦ (70°), κατὰγονται ἡρέμα διὰ τῆς περιστροφῆς, τῆς στρόφιγγος ἀμφότερα τὰ τοῦ ποτικῶν χάρτων ταινίδια, μέχρι, οὐ ἐμβαπτισθῶσι τὰ ἄκρα αὐτῶν (γίνεται δὲ ἡ ἐμβαπτίσις αὐτῆ ταυτοχρόνως) εἰς τὸ ὕδωρ, τὸ μὲν εἰς τὸ θερμὸν, τὸ δ' ἕτερον εἰς τὸ ψυχρὸν. Τούτου γενομένου, παρατηρεῖται ὅτι τὸ θερμὸν ὕδωρ διαπιπίσκει τὰ χιόν τὸν χάρτην, καὶ ἀνέρεγεται ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ εἰς μείζον ὕψος ἢ τὸ ψυχρὸν.

Ἄλλῃ πειραματικῇ δεξιᾷ τῆς βοηθητικῆς ἐπιβροῆς τοῦ θερμογόνου ἐπὶ τὴν διέλευσιν τῶν βυστῶν διὰ τῶν τριχοειδῶν σωληνίων ἐν ἀγγείῳ, φέρον πρὸς τῷ πυθμῆν αὐτοῦ τριχοειδῆς σωληνίου, ἐμπλήσωμεν πρῶτον ψυχροῦ ὕδατος, καὶ μετρήσωμεν τὸν χρόνον, ὅσον δεῖται ἐκάστη σταγὼν τοῦ ὕδατος, πρὸς διέλευσιν διὰ τοῦ τριχοειδοῦς σωληνίου, εἴτα δ' ἐκχέαντες τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, ἐμπλήσωμεν τὸ ἀγγεῖον ὕδατος ὑπερτεροῦντος πολὺ κατὰ τὴν θερμοκρασίαν τὸ πρῶτον, καὶ μετρήσωμεν αὖθις τὸν χρόνον, ὅσον ἀπαιτεῖται πρὸς διέλευσιν ἐνὸς σταλαγμοῦ τοῦ βυστοῦ διὰ τοῦ τριχοειδοῦς σωληνίου, παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ θερμὸν ὕδωρ διέρχεται τάχιον ἢ τὸ ψυχρὸν.

Ἐ τρίτος τῶν ἀποδεικτικῶν τρόπων, δι' ὧν ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ θερμογόνον διευκολύνει τὴν διὰ τῶν τριχοειδῶν σωληνίων διέλευσιν τῶν βυστῶν, ἐστὶν ὃ ἐν ᾧ μετροῦνται καὶ συγκρίνονται πρὸς ἄλλα τὰ ποσὰ βυστῶν μεγάλως ἀνισοθέρμων, διελθόντα ἐν δεδομένῃ χρονικῇ μονάδι διὰ τοῦ αὐτοῦ τριχοειδοῦς σωληνίου' ἐν ᾧ διὰ τριχοειδοῦς τινος σωληνίου διεβρύη ἐν δικστήματι 1' ὕδατος ἀπεσταγμένου, οὐ ἢ θερμοκρασία 7°, δραχμῆ ἡμίσεια, ἐν ἰσῷ χρόνῳ καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ τριχοειδοῦς σωληνίου διήλθον ὕδατος ἀπεσταγμένου, οὐ ἢ θερμοκρασία 60°, δραχμῆ 2 1/2.

Ἐ τέταρτος τρόπος, δι' οὗ καταρχίνεται ἐν αὐτῷ τῷ ζωικῷ ὄργανισμῷ, ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιβροῆ τοῦ θερμογόνου, ἐστὶν ὃ ἐξῆς: πρῶτον ἄγομεν εἰς τὸ ὅπτικόν τοῦ μικροσκοπίου πεδίου καὶ καταλλήλως προσελθόμεν πρόσφορον τι μέρος τοῦ σώματος τινὸς τῶν καταλλήλων ζώων πρὸς μικροσκοπήσιν τῆς τοῦ αἵματος κινήσεως διὰ τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων καὶ τῶν λοιπῶν ἀρτηριακῶν ἢ φλεβικῶν κλόνων. Εἰσὶ δὲ τὰ πρόσφορα πρὸς τὴν μικροσκοπήσιν ταύτην μέρη δ' νηκτικῶς ὕμην (β) καὶ ὑπόκειται ἐνταῦθα ὑπὸ τὰ ἡμέτερα μικροσκοπία πρὸς δε-

ξιν τοῦ λεγομένου), ἢ ὁ πνεύμων, ἢ ἡ γλῶσσα βατράχου, ἢ πτέρυξ νυκτερίδος, τὸ οὐραῖον πτερόφυλον σμικροτινος ἰχθυοῖδου, τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς σαλμακάνδρας κ.τ.τ. Ἄλλὰ τὸ πρόσφορότερον ὁ βάτραχος. Δέον δὲ εἶναι τοιαύτην τὴν πρὸς τῷ μικροσκοπίῳ προσήλωσιν αὐτοῦ, ὥστε κείσθαι μέρος αὐτοῦ ἐν ἀγγείῳ τοιουτοτρόπως, ὥστε, ἐγγεγραμμένον εἰς τὸ ἀγγεῖον ὕδατος, ἐμβαπτίξασθαι μέρος τοῦ ζώου, τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ μικροσκοπούμενου χωρίου μενόντων ὑπὲρ τὸ ὕδωρ. Ἐὰν δὲ, ἐν ᾧ παρατηροῦμεν ὑπὸ τῆς θερμοκρασίας τοῦ περιέχοντος τὴν τοῦ αἵματος κίνησιν, καὶ οὐδαμῶς ἀριστῶμεν τὸν ὀρθοκλινὸν ἡμῶν ἀπὸ τοῦ μικροσκοπίου, ἐγγυθῆ εἰς τὸ ἀγγεῖον, ἐν ᾧ τὸ μικροσκοπούμενον ζῶον, θερμὸν ὕδωρ (π. χ. 40°), παρατηροῦμεν, ὅτι γίνεται τάχιον ἢ πρότερον ἢ τὸ αἷματος κινήσις. Ἰδοὺ δὲ ἐπάγομεν ἐνώπιον ὑμῶν τὴν πειραματικὴν ταύτην δεξιὴν πρὸς βεβαίωσιν τοῦ λεγθέντος.

Ἄλλ' ἠδυνάτο τις ὑπολαβεῖν (εἰ μὴ ἐγίνωσκεν ἐξ ἄλλων πειραματικῶν τρόπων, ὅτι τὸ θερμογόνον ποιεῖ εὐχερἔστεραν τὴν διὰ τῶν τριχοειδῶν σωληνίων διέλευσιν τῶν βυστῶν), ὅτι ἡ ἐπιτάχυνσις αὐτῆ τῆς τοῦ αἵματος κινήσεως οὐκ ἐστὶ φυσικὸν φαινόμενον, ἀλλὰ φυσιολογικόν, τουτέστιν ἀποτέλεσμα τῆς τοῦ θερμογόνου ἐπιδράσεως ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον, ἢ τὸν νωτικὸν ἡμῶν, ἢ τὴν πειραματικῶς ἀποδεδειγμένην ὑπ' ἡμῶν λίαν εὐπαθεῖ πρὸς τὴν θερμογονικὴν ἐνέργειαν καρδιάν.

Καὶ ταῦτα μὲν καθολικώτερον περὶ τῆς εἰς ὑπόθεσιν τῷ ἀναγνώσματι τούτῳ ὑποκειμένης φυσικῆς ἀληθείας, ἧτις μέχρι τοῦδε μεγαλομυρέτερον μόνον ἐγίνωσκετο, οὐχὶ δ' ἐπὶ τὸ ἀκριβές, ἅτε οὕτως τυχεύσῃ τῆς προσκοῦσῃς ἐν τοῖς καθέκαστα πειραματικῆς σπουδῆς, ἧς ἐστὶν ὄντως ἀξία, δι' οὓς ἀρχόμενοι τῆς ἐκθέσεως ταύτης παρεθέμεθα λόγους.

Μέχρι τοῦδε ἠγνωστοῦ παντελῶς: ἂν ἢ ταχύτης τῆς διὰ τῶν τριχοειδῶν σωληνίων διελύσεως τῶν βυστῶν συμπροσέωγ τῷ βαθμῷ τῆς θερμομετρικῆς τῶν βυστῶν καταστάσεως, ἐν ἄλλαις λέξεσι, ἂν ἢ ταχύτης ἐστὶν ἐκάστοτε ἀνάλογος τῷ βαθμῷ τῆς τῶν βυστῶν θερμομέτρως: ἢ. ἧτις ἡ ἀναλογία τῆς εἰς τὸν ψυχροαἷμον ζῶον κυκλοφορικῆς ταχύτητος πρὸς τὴν ἐν τοῖς θερμοαἷμοις.

Πλὴν δὲ τοῦ φωτός, ὅπερ ἤθελεν ἐπισκεδασθῆ ἐπὶ τὰ εἰρημένα ἀπορήματα ἐκ τῆς πειραματικῆς περὶ αὐτὰ ζητήσεως: ἠλίπισαμεν παρασχῆν ἡμῖν ἰσως αὐτὴν καὶ εὐρήματα ὅλως ἀπρόοπτα καὶ μηδαμῶς ἐκ προνοίας ζητούμενα.

Ἐπίσχιοντες τὸν λόγον ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ ἐν τῷ προσδιορισμῷ κυρίως τοῦ ὄριου, μέχρις οὗ εὑρομεν προηγμένον τὸ ζήτημα, ὅτε ἤρξασθε περὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ὑπεριθέμεθα εἰς τὴν προσεχῆ τοῦ Συλλόγου συνεδρίασιν τὴν τε ἐκθεσὶν τῶν εὐρημάτων, εἰς ἃ ἤγαγεν ἡ ἀναζήτησις αὕτη, καὶ τὰς πειραματικὰς δεῖξεις, αἵτινες τεκμηριοῦσι τὴν τῶν εὐρεθειμένων ἀληθειαν.

B.

Ὁντος τοῦ ἔργου τούτου μέρους πλήρους ἡμῶν πραγματείας περὶ τῆς ἐν τῷ ζωτικῷ ὄργανισμῷ λειτουργικῆς σημασίας τοῦ θερμογόνου, θεωρήσαμεν χρειῶδες προσεχέσθαι, ἅτινα εἰσὶ τὰ νῦν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἰσχύοντα περὶ τῆς φύσεως τοῦ θερμογόνου συστήματα. Τὴν προπαρθεσὶν ταύτην ἐθεωρήσαμεν ἀκόμιμον ἵνα τεθήσῃ καὶ ἐν ταῦτα.

Ἐκ τῶν τοσούτων δοξασιῶν, ὅσαι μέχρι τοῦδε ἐξηγέθησαν περὶ τῆς φύσεως τοῦ φαινόμενου τῆς θερμότητος, δύο μόναι παραμένουσιν ἐτι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην, ἢ σπανιτάτοι εἰσι πλεόν σήμερον οἱ προσείμενοι, ἐν ἐκάστῳ τῶν σωμάτων ἔνεστι φύσει, περιεχυμένον τοῖς μορίοις αὐτοῦ καὶ ἐμποδίζον τὴν ἄμεσον αὐτῶν συναρπῆν, ἐνυλόν τι ἀβαρὲς διέγχευμα, δυνάμενον μεταρρῦθαι εἰς αὐτοῦ εἰς ἕτερον σῶμα, καὶ τοῦ ὁποίου τὰ μόρια διηλεκτικῶς ἀποκρούουσιν ἀλλήλα. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐξηγητικῶν θεωριῶν τὰ θερμογονικὰ φαινόμενα προξενούνται ὑπὸ δονησῶς τινος τῶν μορίων τοῦ θερμοπασμένου σώματος, οὕσης μεταγωγίμου καὶ εἰς τὰ τῶν ἄλλων σωμάτων διὰ λεπτεπιλέπτου τινὸς ἐλαστικοῦ περιβόρου, εἰς ἃν μεταδίδεται, ἢν τρόπον εἰς τὸν ἀέρα αἱ ἠχητικαὶ δονήσεις. Ἡ δευτέρα αὕτη θεωρία ἐστὶν ἡ σύμμερον καθολικὸν σχεδὸν παραδεχόμενῃ ἀλλ' ἢ ἐπὶ πολὺ ἐπικράτησις τῆς πρώτης ἐναπέλειπε τῇ ἐπιστημονικῇ γλώσσῃ τὸ ἔθος τοῦ ἐκφράζεσθαι κατ' αὐτὴν, καὶ περὶ ὧς προέφημεν, μικτέτι θεωρουμένην ὄρθην. Ὅστε καὶ ἡμεῖς χρῆσάμεθα οὐ τῆς ὅλης πραγματείας ταύτης τῇ φράσει «ἐκλυσις θερμογόνου» οὐκ ἔσμεν ἐκλιπόμενοι ὡς πρεσβύοντες τὴν περὶ τοῦ αἰτίου τῆς θερμότητος δόξαν ἐκείνην, εἰς ἣς ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἡ ἐκφρασις αὕτη.

Ταῦτα καθολικώτερον προϋπομνήσαντες, ἵωμεν ἐπὶ τὸ εἰδικὸν τοῦ ἀναγνώματος κεφάλαιον.

Ἐν πάσαις ταῖς πειραματικαῖς ἐπιστήμαις δέον μὴ διαγορεύειν τὸν ἐπιχειρησθέντα τῇ ἐξερευνησῆαι τινὸς τῶν ἐπιγενομένων ἀπλῶς μόνον καὶ κατ' ἀφοριστικὸν τρόπον τὰ ἐξευρηματα, ἄπερ συνεκομίστατο ἐκ τῆς ἐρευνῆς, ἢν διεσχέγαγεν, ἀλλὰ παρατιθέναι καὶ ἀκριθῆ περιγραφὴν τοῦ πειραματικοῦ τρόπου, καθ' ὃν εἰργάστατο. Οὕτω μόνον γίνεται δυνατὸν ἐπιβασανισθῆναι καὶ ὑπ' ἄλλων τὴν τῶν νεωστὶ γνωσθέντων ἀληθειαν, ἐπαναλαμβάνομένης ὑπ' αὐτῶν τῆς ἀπενεργούσης αὐτὰ ζητήσεως, περιποιηθῆναι τοῖς νέοις εὐρημασιν ἀθεντικὸν καὶ καθολικὸν κύρος, καὶ γενέσθαι οὕτως αὐτὰ ἀνυπόπτως ἀγώγιμα ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς ἐπιστήμης.

Τὸ σύστημα τοῦτο, ὅπερ ἠκολουθήσαμεν καὶ ἡμεῖς ἐν πάσι τοῖς προτέροις φυσιολογικαῖς ἡμῶν δημοσιεύμασι, θέλομεν τεθήσῃ καὶ ἐν τούτῳ, περιγράφοντες ὑμῖν τὸν τρόπον τῆς ἀναζητήσεως, τὸν ἀγαθόντα ἡμᾶς εἰς τὰ προσώτερό τοῦ λόγου ἐκτεθησόμενα πορίσματα.

Πρὶν ἢ ἐκθῶμεν ὑμῖν τὰ περὶ τῆς πειραματικῆς μεθόδου, καθ' ἣν ἀπελάθομεν αὐτὰ, ἢτοι περὶ τοῦ τελεσφόρου μέρους τοῦ καθ' ὃν ἐπιερασάμεθα τρόπον, διαληψόμεθα περὶ τῶν ἀκάρπων προπειρῶν, περὶ τῶν ἐν τῷ ἀκότι, οὕτως εἰπεῖν, ἐπ' οὐκ ὀλίγον γενομένων διαψλησῆσεων, μέχρις οὗ εὑρομεν τὴν πρὸς τὸ ζητούμενον ἀγαθοῦσαν. Τὴν ἀρχήν ταύτην θεωροῦμεν μὴ παραλειπτέαν ἐν ταῦτα διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους. Ἄ. ἵνα μὴ τοῦληθῆ, ὅτι ὀλιγορήσαμεν ἐν τῷ ἔργῳ ἡμῶν ὅσον, ἢ τοῦδε τῶν ἐρευνητικῶν μέσων. Β'. ἵνα μὴ μεθ' ἡμᾶς ἄλλοι τράπωνται ἐπίσης μάτην τὴν παντάπασιν ἀνόνητον ἀποδειχθεῖσαν ἡμῖν ἐρευνητικὴν ὁδόν, οἷα δὴ μάχιστα οὐ μόνον οὖσαν ὅλος ἀσυντελή πρὸς τὴν εὔρεσιν τῆς ὑπομεινόμενης ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ δυναμένην παραγαγεῖν εἰς πεπλανημένα καὶ ἀναλήθη συμπεράσματα.

Τὴν πρώτην ἀποπειρατῆριον παρατήρησιν ἐποιήσαμεθα δι' ἀγγεῖδιον, εἰς οὗ τὸ πυθμῆνιον, ἢν τετραγώνιον, ἢν ἐντρομομένον τριχοειδὲς ὑέλινον σωλήνιον, οὗ ἡ διάμετρος ἡμισυ χιλιστῶν μέτρον, τὸ δὲ μήκος ἐν δέκατον.

Ἐγγέχοντες εἰς ἀνηρητῆριον τὸ οὕτω συνεσκευασμένον ἄγγος ἀπεσταγμένον ὑδὸρ μέχρις ἐντελοῦς πληρώσεως, ἐμετροῦμεν διὰ τοῦ σιγμοειδικτικοῦ γνώμονος τοῦ ἡμετέρου ὠρολογίου τὸν χρόνον, οὗ ἔδειτο ἐκάστη τοῦ ὑδατος σταγῶν πρὸς τὴν διὰ τοῦ σωληνίου διέλευσιν, ἢ ἀπε-

μετρούμεθα τὸ ὕδωρ, ὕπερ ἐξερχετο διὰ τοῦ σωλήνιου ἐν ὠρισμένῃ χρονικῇ μονάδι.

Ἄλλ' ὁ πειραματικὸς οὗτος τρόπος ἀπεδείχθη ἥκιστα σκόπιμος, ἐπειδὴ ἀλλότρια μόρια, ἐναιωρούμενα τῷ ὕδατι, ᾧ ἐπειρώμεθα (καὶ μετὰ πασαν τὴν ἐπιμέλειαν, ἐν ἣ ἐξελεγχόμεθα αὐτὸ ἀμιγῆς ἀλλοτρίων μορίων), ὑψίζανοντα ἐν τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου, παρεσθύνον εἰς τὸ σωλήνιον, καὶ οὐ μόνον πύξαινον τὸν χρόνον, ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ διέλευσις ἐκάστης σταγόνης (ὡσεὶ μικροῦ δειν ἐνθάδην ἡμᾶς εἰς τὴν πλάνην τοῦ συναγαγεῖν ἡμαρτημένα συμπεράσματα), ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἀπέφρασσον ἐντελῶς τὸ σωλήνιον. Παραδεικνύσθωσαν δὲ καὶ τινα τῶν κατὰ δὴλον ποιούντων τὸ σφαλερὴν τῆς μεθόδου ταύτης παραδειγμάτων σταγῶν ὕδατος ἀπεσταγμένου, οὗ ἡ θερμοκρασία 40°, διήλθε διὰ τοῦ σωλήνιου ἐκείνου, τὸ μὲν πρῶτον ἐν τρισὶ πρώτοις καὶ τεσσαράκοντα δευτέροις λεπτοῖς, εἶτα δὲ ἐν τρισὶ πρώτοις καὶ πενήτηκοντα ἑκτῷ δευτέροις ἐν ἄλλῃ παρατηρήσει ἐδέησε πρὸς διέλευσιν διὰ τοῦ εἰρημένου τριχοειδοῦς σωλήνιου μίαν σταγόνην ἀπεσταγμένου ὕδατος 13°, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ διελύθει 22", ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ 37". Σημειωτέον δ' ἐφ' ἑαυτῆς, ὅτι ἐν πάσῃσι ταῖς ἐν τῷ ἀναγνώσματι τούτῳ ἀναφερομέναις παρατηρήσεσιν ὁ τοῦ θερμογόνου βαθμὸς προσδιωρίζετο δι' ἑκατοσάθμυ θερμομέτρου, τὸ δὲ ὕδωρ, ᾧ ἐπειρώμεθα, ἦν ἀπεσταγμένον.

Οὐ μόνον δὲ ἡ ἀπόρραξις τοῦ οὔτου μέτροῦ τὴν διαμετρον σωλήνιου καθίγησι τὰς δι' αὐτοῦ παρατηρήσεις λιαν ἐπισφαλεις, ἀλλὰ καὶ ἡ διπλοκῶς προοῦσα ταπεινώσις τοῦ ὕψους τοῦ ἐν τῷ ἀγγεϊδίῳ βουστοῦ, μεγίστην ἔχουσα τὴν ῥοπὴν (ὡς ἐκ τε τῶν προτέρων ἢ ἐικάσαι, καὶ ἡ ἕμεσος παρατήρησις ἀπέδειξε) πρὸς τὴν ταχύτητα τῆς διὰ τοῦ σωλήνιου διόδου τοῦ βουστοῦ.

Διὰ πάντας τούτους τοὺς λόγους ἐδέησε νὰ ἐγκυκλοποιήσῃμεν ὡς παντάπασιν ἀπόρροφον τὸν πειραματικὸν οὗτον τρόπον, ἀποπειρασάμενοι μετ' αὐτὸν τοῦ ἀπολύθου.

Σκοπήσαντες ἵνα ἐκ τε τοῦ χρόνου, οὗ ἐδέετο ἡ μέχρι δεδομένου ὕψους ἀνάποσις τοῦ βουστοῦ ὑπὸ ἀκριβοῦς ἰσομεθῆλον ταινίων ἠθητικῶ χάρτου, καὶ ἐκ τοῦ ἐκαστοτε βαθμοῦ τῆς τοῦ βουστοῦ θερμότητος κρίνωμεν περὶ τῆς σχέσεως τοῦ τάχους τῆς διὰ τῶν τριχοειδῶν σωληνίων διόδου τῶν βουστῶν καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐν αὐτοῖς θερμότητος, ἐπειρασάμεθα ἐπὶ βάσει τῆς ἰδέας ταύτης διὰ τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς ἀνακινώσεως ἡμῶν ταύτης περιγραφέντος συσκευασματίου, ὕπερ ἰδοῦ πρόκειται ἡμῖν ἐν-

ταῦθα. Ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος οὗτος ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων παντάπασιν ἀνεπιτήδευς πρὸς παροχὴν ἀκριβῶν πορισμάτων. Οὐ μόνον τῆς θερμοκρασίας τοῦ ὕδατος οὐσης τῆς αὐτῆς, ἐμβαπτίζομένων δὲ εἰς αὐτὸ ἐκ διαδοχῆς τῶν ἄκρων δύο ταινίων τοῦ χάρτου, ἀνέρχετο τὸ βουστὸν εἰς δεδομένον ὕψος τάχους ἐν τῷ ἐνὶ τῇ ἐν τῷ ἐτέρῳ, ἐτι δέ, ἐμβαπτίζομένων συγχρόνως τῶν ἄκρων δύο ταινίων τοῦ χάρτου εἰς τὸ βουστὸν, ἀνέρχετο τοῦτο ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι εἰς ἄνω ὕψη, ἀλλὰ καὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ ταινιδίου ἐπανεληγμένως δοκιμασθέντες ὅσον ἐπὶ τῇ ἀκριβείᾳ τῆς εἰς αὐτὸ δι' ἀναπόσεως ἀνόδιου τοῦ ὕδατος, ἀπεδείχθη καὶ οὕτω πλημμελής ἡ μέθοδος αὕτη ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ταινιδίον ἐκ διαδοχῆς ἐμβαπτισθῆν (ἀφ' οὗ μετὰ πάσαν ἐμβάπτισιν ἐξήραιντο καλῶς) εἰς ἀπεσταγμένον ὕδωρ, τὴν αὐτὴν ἔχον θερμοκρασίαν, ἐδίδεν ἄλλοτε ἄλλο ἀποτέλεσμα.

Παρατηρήσθωσαν δὲ καὶ τινα παραδείγματα, καταφαίνοντα τὸ σφαλερὴν τοῦ παρατηρητικοῦ τούτου τρόπου· εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ταινιδίον ὑψώθη εἰς ὕψος δύο ἑκατοστών μέτρον ἀπεσταγμένου ὕδωρ, οὗ ἡ θερμοκρασία 9°, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ δοκιμασίᾳ ἐν διαστήματι 58", ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ 70". Ἐν ἐτέρῳ ταινίῳ, τὸ μὲν πρῶτον ἐδέησε πρὸς τὴν ὕψωσιν τοῦ βουστοῦ (ἐγένεον δὲ πάσαι αἱ περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος παρατηρήσεις δι' ὕδατος, οὗ ἡ θερμοκρασία 9° καὶ πρὸς ὕψος δύο ἑκατοστών μέτρον) ἐξήκοντα δευτέρων λεπτῶν, εἶτα δὲ τριάκοντα δύο μόνων. Ἐν τρίτῳ ταινίῳ ἐγένετο ἡ εἰς τὸ εἰρημένον ὕψος ἀνάποσις τοῦ ὕδατος ἐν μὲν τῇ πρώτῃ παρατηρήσει ἐν τεσσαράκοντα ἐνέκῃ δευτέροις λεπτοῖς, ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ ἐν πενήτηκοντα καὶ ἑξί. Ἐν ἄλλῳ ἡ μὲν πρώτη παρατήρησις ἐδῶκε πενήτηκοντα τέσσαρα δευτέρᾳ λεπτά, ἡ δὲ δευτέρᾳ τεσσαράκοντα καὶ τρία ἐν ἄλλῳ δὲ ἐδέησε πρὸς μὲν τὴν πρώτην ὕψωσιν ἐξήκοντα ἐνέκῃ δευτέρων λεπτῶν, πρὸς δὲ τὴν δευτέρην ἐβδόμηκοντα καὶ πρὸς τὴν τρίτην τεσσαράκοντα καὶ πέντε.

Ἀρνεύτες λοιπὸν ὡς ὅλως ἄχρηστον καὶ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἐρευνῆς ἐγράψαμεν ἐπ' ἄλλον τινὰ, ἀποδείχθῃ ἐκ τῆς χρήσεως αὐτοῦ σκοπιμώτατον ὄντος καὶ ἀπενεργόντα ἡμῖν τὰς πορίσματα, ὧν ἡ πρὸς ὑμᾶς ἀνακινώσις ἐστὶν ὁ σκοπὸς τοῦ ἀναγνώσματος τούτου. Ἐχει δὲ ἡ μέθοδος αὕτη ὡς ἐξῆς· σκευαζάμενοι τὸ ἐκ λευκοσιδήρου τοῦτο ἀγγεϊδίον, οὗ τὸ μὲν βάθος 15 χιλιστὰ μέτρον, ἡ δὲ ἄνω διάμετρος 18, ἀπὸ τοῦ μέσου δὲ τοῦ ὕψους αὐτοῦ ἀπο-

κλίνον ἐπὶ κῶνον ἀποτεταμημένον τὴν κορυφὴν πρὸς διακίον (τὸ πυθμένιον), οὗ ἡ διάμετρος 26 χιλιοστά μέτρου, καὶ κατὰ τὴν μεσότητά τοῦ ὁποίου προσήρμισται χαλκοῦν τριχοειδὲς σωλήνιον, οὗ ἡ διάμετρος ἐν χιλιοστῶν μέτρου, ἐπειρασάμεθα αὐτῷ ὡς ἐξῆς· ἐντιθέντες ἐν ὕδατι (οὗ τὴν θερμοκρασίαν ἐδείκνυον ἡμῖν ἐν τῷ ἀνηρητημένον ἐκπύθρακτον, ὡς εἴρηται, θερμόμετρον) τὸ ἀγγεῖδιον, ἐριθρόνυτες αὐτὸ ἐν δακτυλῶδει τριποδίσκῳ, ἐνιδρυνέμεν ἐν τῷ ὕδατι, ὥστε εἰσεῖναι τὸ βρευστὸν διὰ τοῦ τριχοειδοῦς σωλήνιου εἰς τὸ ἀγγεῖδιον, ἐμετροῦμεν τὸν παρερχόμενον χρόνον ἀπὸ τῆς ἐνθέσεως τοῦ ἀγγεῖδιου ἐν τῷ ὕδατι μέχρι τῆς τοῦ ὕδατος ὑψώσεως εἰς ὠριμένον ὕψος. Ποιοῦντες δὲ τὴν παρατήρησιν ταύτην δεκάκις ἐν ἐκάστῳ τῶν βαθμῶν τῆς τοῦ ὕδατος θερμοκρασίας, ἐν οἷς ἐγένετο ἡ περὶ τὸ ζήτημα πειραματικὴ σπουδῆ, ἐλαμβάνομεν ἐκ τῶν δέκα παρατηρήσεων τὸν μέσον χρονικὸν ὄρον.

Τὰ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἐπιτευχθέντα πορίσματα εἰσι τὰ ἀκόλουθα·

Βαθμὸς θερμοκρασίας ὕδατος.	Μέσος χρόνος ἐκ δέκα παρατηρήσεων.
48 ⁰	24"
20 ⁰ —24 ⁰	24"
25 ⁰ —26 ⁰	23"
26 ⁰ —27 ⁰	23"
30 ⁰ —31 ⁰	22"
31 ⁰ —32 ⁰	22"
35 ⁰ —36 ⁰	21"
36 ⁰ —37 ⁰	21"
40 ⁰ —41 ⁰	20"
41 ⁰ —42 ⁰	20"
(45 ⁰ —46 ⁰)	(20")

Οἷα δὲ σκοπὸν προστησάμενοι τῶν ἰδίων ἡμῶν πειραματικῶν σπουδασμάτων τὴν τῆς ζωϊκῆς φυσιολογίας διακρίβωσιν, περιωρίσαμεν τὴν ἔρευναν ταύτην ἐν τοῖς φυσιολογικοῖς περιπέου ὅριοις, λιπόντες τοῖς ἐξ̄ εἰδικότητος Φυσικοῖς τὴν πέραν αὐτῶν ἐξ̄ακολούθησιν τῆς πειραματικῆς σπουδῆς τοῦ ζήτηματος.

Ἐκ τοῦ ἔργου παρατεθέντος πίνακος καὶ τῶν ἄλλων καθ' ἐκείνας παρατηρήσεων εἰσὶν ἐξακτέα τὰ ἐξῆς κυρίως συμπεράσματα, ὅσον ἐπὶ τοῖς ταχθεῖσι θερμομετρικοῖς ὅριοις·

α.) ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ θερμογόνου αὐξήσις τῆς ταχύτητος τῆς διὰ τῶν τριχοειδῶν σωληνίων

διόδου τῶν βρευστῶν οὐκ ἔστιν ἀνάλογος τῷ βαθμῷ τῆς θερμότητος.

β.) ὅτι ἡ κατ' ἑλαττον ἢ πέντε βαθμοῦς διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας τοῦ βρευστοῦ οὐδεμίαν συνεπάγεται διαφορὰν ἐν τῷ τάχει τῆς διὰ τῶν τριχοειδῶν σωληνίων διόδου τῶν βρευστῶν. Ὡστε ἐὰν ἐν τῷ ζωϊκῷ ὄργανισμῷ ὑποστέλληται, ἢ αὐξάνη κατ' ἐλάχιστον ἡ τοῦ αἵματος θερμοκρασία, οὐδαμῶς συναυξομεῖται κατ' ἀνάγκην φυσικὴν (physique) τὸ τάχος τῆς διὰ τῶν τριχοειδῶν ἀγγεαδίων διελεύσεως τοῦ αἵματος·

γ.) ὅτι ὅσον ἐπὶ τῇ φυσικῇ τοῦ αἵματος ἰδιότητι, περὶ ἣν ἡ πειραματικὴ αὕτη ἔρευνα, καὶ μὴ λαμβανόμενον ὑπ' ὄψιν ἄλλιον, τυχόν, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διὰ τῶν τριχοειδῶν διελεύσεως τοῦ αἵματος συνερχομένου φυσικῶν [physiques] καὶ φυσιολογικῶν ὄρων) ἡ ἀριθμητικὴ ἀναλογία τῆς ταχύτητος, ἐν ἣ τὸ αἷμα διέρχεται ἐν τοῖς ψυχροαίμοις τῶν ζώων τὰ τριχοειθῆ, πρὸς τὴν ἐν ἣ γίνεται ἢ ἐν τοῖς θερμοαίμοις διὰ τῶν τριχοειδῶν κίνησις τοῦ αἵματος· ἔστιν ἡ ἢ ἔχουσι πέντε πρὸς ἑξ̄.

Ταῦτα εἰσι, σαφῆ ὁμῆγηρις, τὰ κυριώτερα τῶν πορισμάτων, ἅπερ περιεγένοντο ἐκ τῆς ζήτησεως ταύτης, ἔχοντα δῆπου τὸ κατ' ἐπιστήμην καθόλου διάφορον, ἀλλ' ἐν τῇ φυσιολογίᾳ μάλιστα καὶ τῇ νοσολογίᾳ ἀναγκαφῆς ἄξια.

Ὅντες ἠναγκασμένοι ὡς ἐκ τῆς κριτικῆς ἐπεξεργασίας τῶν Ἱπποκράτους ἀπάντων, ὧν ἀπὸ ἐτῶν παρεκσευάζομεν τὴν ἐκδοσιν, διατιθέναι πᾶσαν τὴν ὑπὸ τοῦ ἱατρικοῦ ἡμῶν ἐπαγγέλματος λειπομένην ἡμῖν σχολὴν περὶ τὸ ἔργον ἐκεῖνο, λυπούμεθα μὴ περιόντος ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι ἀρκούντος χρόνου πρὸς συγχρότερας εἰς τὴν ἡμέτερον Σύλλογον βιοδιφικῆς ἢ ἄλλας ἐπιστημονικῆς ἀνακοινώσεως. Μετὰ τὴν συντέλειαν δὲ τοῦ ἔργου ἡμῶν ἐκεῖνου ἔσται ἡμῖν αὐθις τῶν κυρίων μελημάτων ἡ προσοτέρω διεξαγωγή τῶν περὶ τὴν ζωὴν ἔρευνῶν ἐπ' ἀνακοινώσεως πρὸς τὸ σοφὸν τοῦτο σώμα τῶν ἐντεῦθεν γνωσθησομένων. Ἐπειδὴ αὐταῖς, ἐκάστῳ ἡμῶν συμβαλλομένου τὸ ἐφ' ἐαυτῷ πρὸς ἐξ̄ακολούθησιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι τοῦ μεγάλου φυσιογενικοῦ ἔργου, οὐ πρότως κατήρξατο ἐν αὐτῇ ὁ Σταγειρίτης Κουθέρως, ὁ Ἀριστοτέλης, ἀνάζομεν αὐτὴν σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν διανοητικὴν ἐκείνου περιωρίαν, εἰς ἣν ἔβη τὸ πᾶσι, καὶ δεόμεν ὅτι συνακισθανόμεθα καὶ ἡμεῖς ὁ περὶ τῆς ἡμετέρας πατρίδος τοσοῦτον ἀληθῶς διηγόρευσε ἡμῖν ὁ μέγας Οὐμβρόδωτος, εἰπὼν περὶ αὐτῆς ὅτι «λογιστέον

ἐκὸν ἐὺτυχῆ, ὅτι ἀνεβίω ἐν χρόνοις, καθ' οὓς μεγάλην φυσικοῖστορικῶν ἀληθειῶν ὑπολείπειται ἔτι ἡ ἀνακάλυψις».

Π. ΚΑΛΑΙΒΟΥΡΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΩΑΒΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΜΕΞΑ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΤΙΖ' καὶ ΤΙΗ'. Συεδριάσει.)

Ὁ Σύλλογος προσεκάλεσέ με ἵνα ποιήσω διάλεξιν τινα περὶ τῆς περιουσίμου ἐπιγραφῆς τοῦ Μέσα, βασιλείως τῶν Μωαβιτῶν, ἀνακαλυφθείσης· πρὸ δύο καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν ἐν Διόβω, μικρῷ χωρίῳ κειμένῳ πρὸς Ἀνατολὰς τῆς νεκρᾶς θαλάσσης, ἐπὶ τῆς χώρας τοῦ ἀρχαίου λαοῦ τοῦ Μωαβ.

Ἡ ἀνακάλυψις ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς παρήγαγε μεγίστην αἰσθησιν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ, καὶ διατελεῖται ἐπὶ μακρὸν ἔτι οὗσα τὸ ἀντικείμενον τῶν συζητήσεων τῶν σοφῶν ὑπήκουσα δὲ ποσούτῳ μᾶλλον προθύμῳ εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ ἡμετέρου Φιλολογικοῦ Συλλόγου, καθ' ὅσον ὁ λίθος τοῦ Μωαβ σχετίζεται πρὸς ἀρχαιολογικάς τινας μελέτας, αἵτινες ταῦν ὑπὸ εὐκρίθμων τινῶν ἐπιστημόνων (παρατηρῶ δὲ τοῦτο μετὰ λύπης) καλλιεργοῦνται, καὶ τοι ἡ σπουδαίτης τούτων τῶν μελετῶν περὶ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς ἐν γενεῖ, ἐστὶ πρόδηλος.

Θὰ ἐλογίζομαι ἐὺτυχῆς, ἐὰν κατώρθουν τὸ κατ' ἐμαυτὸν νὰ συντελέσω μικρὸν τι, ὅπως ὁ ἐν Κ/Πόλει Φιλολογικὸς Σύλλογος, ὁ λίαν ἀξιοπαιστὸς μεριμνῶν περὶ τῆς ἀνακαλύψεως καὶ δημοσιεύσεως τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας στρέψῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπίσης καὶ πρὸς ἀρχαιότητα ἐποχῆς ἀπωτέρω καὶ προγενεστέρως τῆς Ἑλληνικῆς ἀμυθῆς, πρὸς τὴν σημητικὴν ἐκείνην Ἀνατολήν, ἣτις θεωρεῖται κοινῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος.

Ὁ λίθος τοῦ Μέσα, ἔξοστιν εἰπεῖν, ἄνευ ὑπερβολῆς, ἐστὶν ἡ σπουδασιότατη τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων τῶν καθ' ἡμᾶς γεγενημένων, διὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ ἀξίαν καὶ τὰς πολυτίμους διασαφήσεις, αἷς χορηγεῖ ἡμῖν ὑπὸ

πλακιογραφικὴν καὶ γλωσσολογικὴν ἔσοψιν. Τέως μὲν ὅτι ἤπιστάμεθα περὶ τῆς ἀρχαίας χώρας τοῦ Μωαβ καὶ τοῦ λαοῦ αὐτῆς περιερίξοτο εἰς τινας διηγήσεις ἐνιαχοῦ τῆς παλαιᾶς Γραφῆς ἀπαντώσας, ἣτις τότε μόνον ποιεῖται μνεῖαν τῶν Μωαβιτῶν, ὅσakis οἱ Ἑβραῖοι διατελώσων εἰς ἀμέσους σχέσεις, ἢ, ὅπερ συγχρότον, εἰς πολεμικὴν σύγκρουσιν πρὸς τοῦτον τὸν λαόν. Αὐταὶ αἱ διηγήσεις εἰσὶ λίαν σύντομοι, μεροληπτικαὶ καὶ μετὰ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ συντεταχμέναι.

Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐκπλήττῃ ἡμᾶς ἀναλογισμένους τὴν ἐγθροπῆσιν καὶ τὸ ἀδιάλλακτον μίσος, ἄπερ διεγείρονται ἀπ' αἰῶνων τὰ δύο ὄμορα ἔθνη τοῦ Ἰσραὴλ καὶ Μωαβ. Γινώσκετε ὅσα ἀφηγεῖται ἡ Παλαιὰ Γραφὴ περὶ τῆς αἰμομιξίας τοῦ Λώτ. Ἡ ἀφήγησις αὕτη, καθ' ἣν οἱ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῆς νεκρᾶς θαλάσσης οἰκοῦντες ἔθνηκοὶ, Μωαβίται τε καὶ Ἀμμωνίται, κατήγοντο ἐκ τῆς αἰμομιξίας τοῦ Λώτ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀβραάμ, κατὰ τινα ἐποχὴν πολλῷ προγενεστέρην προφανῶς τῆς μεταναστεύσεως τοῦ Ἀβραάμ, ἐπινοηθεῖσα, κατ' ἐμὴν κρίσιν, ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἐπὶ ὄνειδισμῷ τῶν δούρων αὐτῶν, καὶ παρέχουσα ὑπόνοιαν μίσους βαθέως ἐβρίζωμένου, ἐπλάσθη, νομιζομεν, μετὰ μακροχρόνιους ἐριδας καὶ μάχας τῶν δύο συγγενῶν λαῶν πρὸς ἀλλήλους.

Τὸ αὐτὸ μῖσος ὑπεγόρευσε τὴν μισαλλόδοξον ταύτην διατάξιν κατὰ τῶν Μωαβιτῶν, ἣν ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ Δευτερονομίῳ (23. 3) «Οὐκ εἰσελεύσεται Ἀμμωνίτης καὶ Μωαβίτης εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα». Ἐνῷ ὁ αὐτὸς νόμος (7) παραδέχεται τοὺς Ἰδομαίους καὶ Λιγυπτίους ἀπὸ τῆς τρίτης γενεᾶς. «Οὐ βδελύξῃ Ἰδομαῖον, ὅτι ἀδελφὸς σου ἐστίν· Οὐ βδελύξῃ Λιγυπτίον, ὅτι πάροικος ἐγένεον ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ.» Ἀρ' οὐ χρόνον, κατ' ἀγαθὴν συγκυρίαν, εἴρομεν ἀπροδοκῆτως τὸν λίθον τοῦ Μέσα, κατέγομεν ἔγγραπον αὐθεντικὸν γεγραμμένον ὑπὸ Μωαβίτου, ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ εὐάφους αὐτῶν τῶν Μωαβιτῶν, ἀποκαλύπτον ἡμῖν πόλυτιμον σελίδα τῆς ἀρχαίας Ἱστορίας τοῦ Μωαβ, καὶ ἀφηγοῦμενον συμβεβηκότα Ἱστορικά, ὧν οἱ Ἱστορικοὶ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς μνεῖαν μὲν ποιοῦνται, ἀλλὰ λίαν ἀσφῶς καὶ ἑλλειπῶς. Ἐκ ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς ἄρα ἔξοστιν ἡμῖν νὰ παραβάλομεν τὰς Βιβλικὰς διηγήσεις πρὸς τὰς Μωαβιτικὰς, καὶ βίβωμεν βλέμμα ἐπὶ τῆς Ἀρχαίας Γῆς ὑπὸ μωαβιτικῆν ἔσοψιν.

Ἄλλ' ὅπερ ἐστὶ λίαν ἐνδιαφέρον, αὕτη ἐστὶ τὸ μόνον καὶ μοναχικὸν πρωτότυπον ἔγγραπον

τὸ διασωζόμενον πρὸ τῆς ἐποχῆς τῶν βασιλέων Μωαβιτῶν πρὸς διαφώτισιν τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ καὶ ἐξέλεγε τῶν ἀφηγήσεων τῆς Βίβλου.

Ὁ Μέσα βασιλεὺς τοῦ Μωάβ εἶναι σύγχρονος τῷ Ἀρχάβ καὶ Ἰωράμ, βασιλεῦσι τοῦ Ἰσραήλ, καὶ τῷ Ἰωσαφάτ, βασιλεὶ τοῦ Ἰούδα, δηλονότι ἡ βασιλεία αὐτοῦ δὲν ἀπέχει ἀπὸ τῆς τοῦ Σολομῶντος υἱοῦ τοῦ Δαυὶδ, εἰμὴ κατὰ ἐγδοήκοντα μέχρι ἐκατὸν ἐτῶν. Οὐδεὶς ἤθελεν ὑποπτεῦσαι, ὅτι θὰ περιεώζοντο γραμμικὰ μνημεῖα ἐποχῆς τοσούτων μεμακρυσμένων καὶ οὐδέποτε οὐδεὶς θὰ προσεδόξα, ὅτι θὰ εὐρίσκοντο τοιαῦτα περὶ λαῶν, ὃν αἱ Βιβλικαὶ ἀφηγήσεις περιστῶσιν ὡς τραχὺν καὶ πάντη ἀπολίτιστον. Ἦδη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Δαιβῶν, δυνάμεθα ἐλπίζειν, ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Παλαιστίνης καὶ ἡ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῆς Νεκρῆς θαλάσσης χώρα κρύπτει καὶ ἄλλα ἔτι μνημεῖα, ἴσως ἀνερχόμενα εἰς ἀρχαιοτέρην ἐποχὴν, ἐπὶ τῆς βασιλείας Σολομῶντος καὶ Δαυὶδ, ἢ ἐπὶ τῶν Κριτῶν τοῦ Ἰσραήλ.

Ἐπὶ παλαιογραφικὴν καὶ γλωσσολογικὴν ἔποψιν τὸ μνημεῖον τῆς Δαιβῶν οὐχ ἥμισυ σπουδαῖόν ἐστι. Κατέχομεν γὰρ νῦν ἀρχαιοτάτων δειγμάτων τοῦ σημητικῆς ἀλφαβήτου. Ἡ ἐπιγραφὴ ἡμῶν ἐστὶν ἀρχαιοτάτη, ὣν κεκτῆμεθα σημητικῶν ἐπιγραφῶν, πλὴν ἴσως τῶν ἐμβληματικῶν σφραγίδων τινῶν ἀραμναϊκῶν, εὐρεθεισῶν ἐν τοῖς ἔρειπίοις τῆς Νινευῆ. Συνελόντι δ' εἰπεῖν, ἀρχαιοτάτη οὐσα πάσις ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς, τυγχάνει τὸ ἀρχαιοτάτων κείμενον γεγραμμένον καθαρῶς δι' ἀλφραβητικῶν χρακτῆρων, δηλονότι τὸ ἀρχαιοτάτων δειγμάτων αὐτοῦ συστήματος γραφῆς, ὧπερ φησὶν νῦν ἅπαντες οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ τῆς γῆς.

Ἡ ἀραμναϊκὴ γραφὴ, ἣν καὶ οἱ Τούρκοι παρεδέξαντο, ἐστὶ τροπολογημένη τοῦ αὐτοῦ συστήματος. Ἰσως θὰ ἐρίωντο παράδοξον καὶ ἀπίστευτον, ἐὰν δισχυρισθῶ, ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Τούρκοι χρώνται τῷ αὐτῷ γραμμικῷ συστήματι τῶντι εἶναι λίαν πρὸς ἕρπον, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἀναμφισβήτητον, ὅτι οἱ Ἀραβες, οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Τούρκοι, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες, οἱ Ρῶσοι, οἱ Γάλλοι, οἱ Γερμανοὶ καὶ ἅπαντες οἱ λοιποὶ λαοὶ τῆς Εὐρώπης μεταχειρίζονται τὸ αὐτὸ γραμμικὸν μέσον, ὅπως ἐκφράξωσι τὰς ἑαυτῶν διανοίας, εἴων περιστατικῶν ἐν τῷ μνημείῳ τοῦ Μέσα. Πάντα ταῦτα τὰ ἀλφραβητικὰ πηράζουσι ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς, ἀπὸ τῆς φοινικικῆς ἢ κάλλιον τῆς χαναϊκῆς γραφῆς.

Πρὶν ἢ κατέλθω εἰς τὰ καθέκαστα τῆς ἡ-

ματέρας ἐπιγραφῆς, ἐπιτραπήτω μοι, κύριοι, ἵνα διὰ βραχέων ἀφηγηθῶ ὑμῖν τὰ κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ λίθου, καὶ περιγράψω τὸ σχῆμα αὐτοῦ.

Εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀκάματον δραστηριότητα σοφοῦ τινὸς Γάλλου, τοῦ Clerment Ganneau, ὃν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ βλέπωμεν ταύτην τὴν ἐσπέραν ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἀφείλομεν τὸ πολυτίμον μνημεῖον τῆς Δαιβῶν. Ὁ Ganneau, πρῶτον πρῶτος διερμηνεύς τοῦ γαλλικοῦ προξενείου ἐν Ἰερουσαλήμ, νῦν δὲ διερμηνεύς τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας ἐν Κωνσταντινουπόλει, δέον νὰ ὑποδεικνύηται ὡς ὁ ἀνακάλυψας τῆ ἐπιστήμη τὸν λίθον τοῦ Μέσα. Αὐτὸς ἐστὶν ὁ πρῶτος, ὅστις ἀναλαβὼν νὰ ἀναγῶ τὴν ἐπιγραφὴν αὐτοῦ, διὰ τῆς ἐπιμύθου καὶ δυσχεροῦς ταύτης ἐργασίας ἐκτίσαστο μεγάλην ὑπόληψιν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ.

Ἠγέρθη συζήτησις περὶ τῆς προτεραιότητος τῆς ἀνακάλυψως, ἀλλὰ δὲν νομίζομεν τὸν τόπον ἐνταῦθα κατάλληλον, ὅπως κατέλθωμεν εἰς τὰ καθέκαστα ταύτης. Ὁ Γρανῶν, ἐστὶν ἀληθὲς, δὲν εἶναι ὁ πρῶτος τῶν Εὐρωπαίων, ὁ μὲν τὴν ὑπαρξίν τούτου τοῦ μνημείου πέραν τῆς Ἀσραβιτίτιδος, καὶ ἀνακάλυψας αὐτὸ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔρειπίοις τῆς Δαιβῶν ἀλλ' αὐτὸς ἐστὶν ὁ δικσώσας καὶ χρησιμοποίησας αὐτὸ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης· ἀνευ αὐτοῦ οὐδὲν πιθανῶς θὰ ἦπιστάμεθα περὶ τοῦ πολυτίμου τούτου μνημείου, καὶ μόνον χάρις εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὸν ἔρωτα αὐτοῦ πρὸς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας Ἀνατολῆς τὸ μνημεῖον τοῦτο δὲν ἀπόλετο ἐσεὶ τῇ ἐπιστήμῃ.

Ὅτε γεγραμμένους τις, ὁ Κ. Κλέιν, Ἰεραπόστολος δικταλῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ἐν Ἰερουσαλήμ ἀγγλικῆς ἀποστολῆς, περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ 1868, περιηγόμενος τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου γόρην καὶ τὴν περὶ τὴν Νεκρῶν θαλάσσαν, διέβηκεν διὰ τοῦ χωρίου Δαιβῶν, οἱ Βεδουῖνοι ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸν περιεργον τοῦτον λίθον, εἰπόντες αὐτῷ ἐπιτόδες, ὅτι ἦν ὁ πρῶτος τῶν Εὐρωπαίων, πρὸς ὃν ἐκοινοποίησαν τοῦτον, ὅστις ἦτο μέγας δλότροχος λίθος μέλας, πλήρης ἀρχαίων χρακτῆρων. Ἀλλ' ὁ περιηγητὴς μὴ ὢν εἰδήμων τῆς σημητικῆς παλαιογραφίας, δὲν ἠδυνάθη νὰ ἐκτιμῆσθαι τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦτου τοῦ εὐρήματος, καὶ ἤκρῆσθη μόνον νὰ ἀντιγράψῃ μνημικῶς, ἀτε καὶ εἰδῶς τὴν ἀξίαν αὐτῶν, χρακτῆρῆς τινος, οὗς μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἐκοινοποίησεν εἰς τὸν Ἡτέρομαν Πρόξενον τῆς Γερμανίας ἐν Ἰερουσαλήμ.

Οὗτος οὖν, τυγχάνων σοφὸς διάσημος, παρα-
χρῆμα ἀναγνωρίζας αὐτούς, ὡς ἀνήκοντας εἰς
τὸ ρωμαϊκὸν ἀλφάβητον, ἔσπευσε νὰ ποιήσῃ τὰ
ἀναρχαία διαβήματα πρὸς ἀποκρίτην τοῦ λίθου
διὰ τὸ μουσεῖον τοῦ Βερολίνου· ὅθεν διὰ τῆς
μεσολαβήσεως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει προ-
σθείας αὐτοῦ κατορθώσας νὰ λάβῃ βεζυρικὴν ἐπι-
πιστολίαν πρὸς τὸν πᾶσιν τῆς Ἱερουσαλήμ, δι'
ἧς εἶδιδετο αὐτῷ ἐξουσίαν νὰ λάβῃ τὸν λίθον
ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις. Αὐστραχῶς ταῦτα τὰ
διαβήματα εἰς οὐδὲν εὐχάριστον ἀποτέλεσμα
ἀπέληξαν· κί διαπραγματευσθεὶς μετὰ τὸν διου-
κητὸν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς Νεαπόλεως
(Nablus) ἀπ' ἐνός, καὶ μετὰ τῶν Βεδουίνων
ἐτέρωθεν, παρετεινότο ἐπὶ μήκιστον, καὶ μετὰ
ἐν ἔτος ἔτι ἡ ὑπόθεσις εὐρίσκατο εἰσέτι ἐν τῷ
αὐτῷ σημείῳ, ἐν ᾧ καὶ κατὰ τὰς ἀρχάς. Ἄ-
μα ὅτε ἡ Ὀθωμανικὴ κυβέρνησις, πρὸς ἣν οἱ
Βεδουῖνοι τῆς πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώρας ἀεί-
ποτε ἐγγυμῶς ἔχουσαν, ἀνεμίχθη εἰς τὴν κτήσιν
τοῦ λίθου, οὗτοι ἐπειδὴ εὐρίσκατο ὁ λίθος ἐν τῇ
χώρᾳ αὐτῶν, ἐφάνησαν ὀδύροισι καὶ πείσμονες,
νομίσαντες ὅτι συνέφεραν αὐτοῖς μᾶλλον νὰ πω-
λήσωσιν ἀμέσως καὶ ἄνευ μεσολαβήσεως, ἢ νὰ
παραδόσωσιν αὐτὸν εἰς τὰς Ἀρχάς.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Γκαννὸ ἔλαθε γινῶσιν τῆς
υπάρξεως τοῦ λίθου διὰ τινῶν Ἀραβῶν τῆς Πα-
λαιστίνης, καὶ ἂ λέγεται. Βλέπων δὲ ὅτι ὁ
Πέτερμαν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ
αὐτοῦ, ἐνόμισε καθήκον νὰ πράξῃ πᾶν τὸ ἐπ'
αὐτῷ, οὐδὲ κόπον, οὐδὲ ἀργύριον φειδόμενος,
ὅπως μὴ ἀφήσῃ νὰ ἀπολεσθῇ μνημεῖον, οὐ ἐ-
μάντευσεν ἤδη τὴν ἀξίαν ἐκ τῆς ἀορίστου πε-
ριγραφῆς, ἥτις ἐγένετο αὐτῷ.

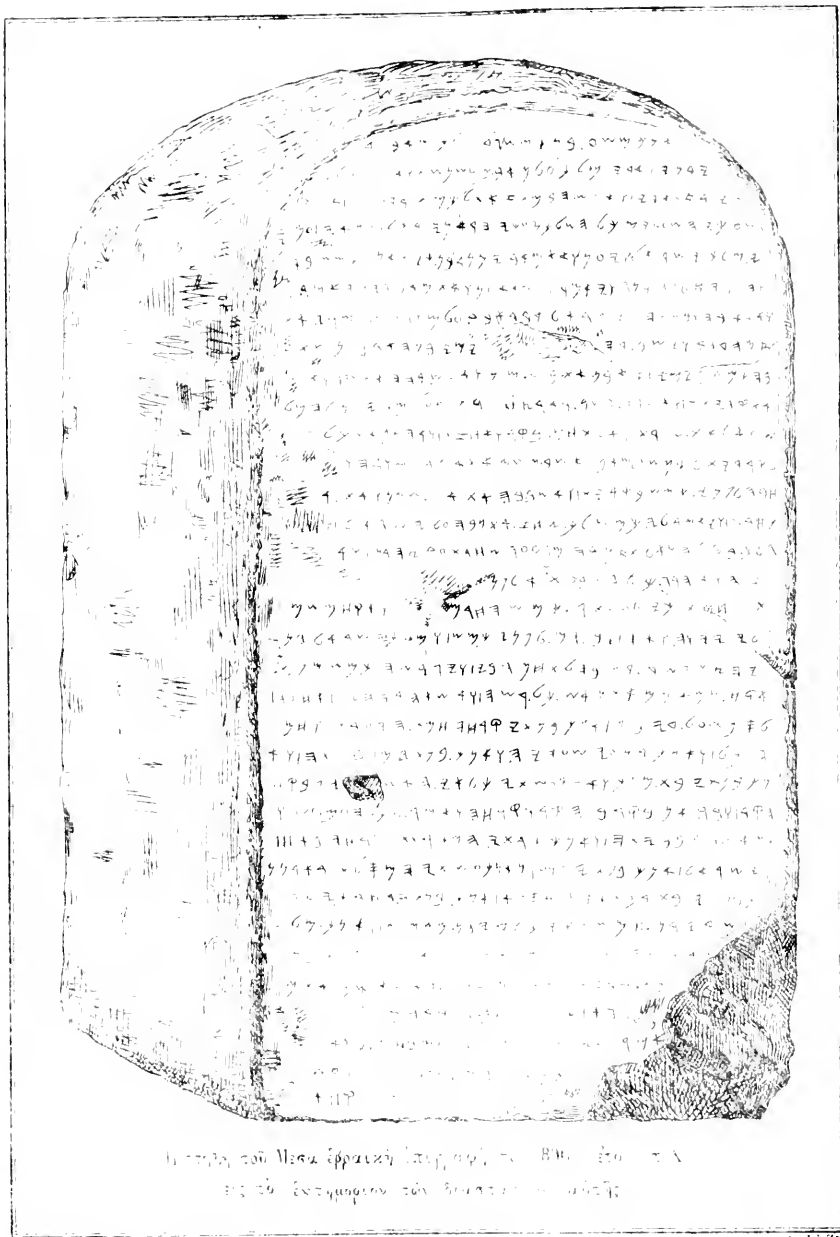
Κατ' ἀρχὰς ὅπως σχηματίσῃ ἰδέαν ἀκριβε-
στέραν περὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ὡς ἐγγιστα
ἐπιτοχῆς τῆς ἐπιγραφῆς, ὡς καὶ περὶ τοῦ εἶδους
τῆς γραφῆς αὐτῆς, ἐπειψεν Ἀραβὰ τινὰ ἐξ Ἱε-
ροσολύμων εἰς Δαβὼν εἰς τοὺς Βενι-Πα-
μίδε ἰδιοκτητὰς τοῦ λίθου, ὅστις ἀντέγραψεν
ἀγριόταως γραμμῆσι τινὰς τῆς ἐπιγραφῆς· ἡ ἀν-
τιγραφὴ, καίτοι γενομένη λίαν ἀδεξίως, ἤρκε-
σεν ὅμως εἰς τὴν Γκαννὸ, ὅπως ἐνόησῃ τὴν με-
γάλην ἀρχαιολογικὴν σπουδαϊκότητα τοῦ μνη-
μείου. Μὴ ἔχων τὸν καιρὸν νὰ μεταβῇ αὐτο-
προσώπως εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν
ἐνετείλατο αὐτῆς ἐτέρῳ Ἀραβῷ, ὅστις ὑπάρτεται
ἐν τῷ προσενεῖῳ, ἀνθρώπῳ νοσημονεστάτῳ καὶ
ἐπιτηδείῳ, ἵνα μεταβῆ εἰς Δαβὼν λάβῃ ἐκ
τοῦ λίθου ἐκτύπωμα χάριτινον καλόν· ὁ Ἀραβὺ
οὗτος ἐξεπλήρωσε τὴν ἐντολήν μετ' ἱκανῆς ἐ-
πιτηδεύτητος, καίτοι κατὰ τὸ ἥμισυ ἐπιτυχῶν·

ἐπέθετο διπλαθὴ τὸν χάριτιν ἐπὶ τοῦ δλοπρόχου
λίθου, ἀλλ' ἔριδος ἐπελθούσης μεταξὺ τῶν
ἀνθρώπων τοῦ Ganneau καὶ τῶν ἐπιχωρίων
Βεδουίνων, ὑπολαβόντων ὅτι ὁ λίθος ἔνεκα τῆς
ἐπὶ τοῦ χάριτου ἐκτυπώσεως τῶν γραμμῶν
ἐμελλε νὰ ἀπολεσθῇ τὴν μαγικὴν δύναμιν, ἢ ν'
ἀπὸδίδον εἰς αὐτὸν ἀφελῶς, ὁ νέος Ἀραβὺ τοῦ
Ganneau τραυματισθεὶς διὰ λόγγης, περ' ὄλιγον
ἀπόλασε τὴν ζωὴν του, ἐκ μὴ ἐτρέπετο παρα-
χρῆμα εἰς φυγὴν μετὰ τῶν περὶ αὐτόν· ἀλλ'
ἀγαθὴ τύχη, προλαθὼν ἀπέσπασε τὸ βέκος τοῦ
ἔτι ὑγροῦ χάριτου ἀπὸ τοῦ λίθου, οὐ ἔνεκα τὸ
ἀποτύπωμα διεβράχη εἰς ἑπτὰ τεμάχια, καὶ
συνεβλήθη πολλὰ χροῖ, καὶ ἐκόμισε τοῦτο οὗτος ἔ-
χον τῷ Ganneau. Μικρὸν μετὰ ταῦτα οἱ Βεδουί-
νοι θερμάναντες τὸν λίθον, καὶ θερμοῦ ἔτι ὄντος
χάσαντες ψυχρὸν ὕδωρ ἐβρασσαν αὐτὸν εἰς τεμά-
χια. Τὸ αἶτιον τῆς βανδαλικῆς ταύτης πράξεως
δὲν ἐσαρκηνίσθη εἰσέτι ἱκανῶς· φαίνεται ὅτι οἱ
κάτοικοι τῆς Δαβὼν κατακνησάντες τὴν με-
γάλην ἀξίαν τοῦ λίθου ἤρισαν πρὸς ἀλλήλους
περὶ τῆς κατοχῆς αὐτοῦ· ἔνεκα δὲ τούτου τι-
νὲς αὐτῶν τελευταῖοντες κατέσρεψαν αὐτόν, ὅ-
πως μὴ ἀφήσωσιν αὐτόν νὰ περιπέσῃ εἰς τὰς
χεῖρας τῶν ἄλλων, οἵτινες μόνον θὰ ὠφελοῦντο
ἐκ τούτου.

Μετὰ τινὰς μῆνας ὁ Ganneau κητύχησε ν'
ἀγοράσῃ ἀντὶ ἀόρας πληρωμῆς δύο τῶν μεγί-
στων τεμαχίων τοῦ τεθραυσμένου λίθου, βρα-
δύτερον δὲ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ τινὰ τῶν μικροτέ-
ρων τεμαχίων. Βοηθεὶς τούτων τῶν συντριμ-
μάτων καὶ τοῦ ἐκ τῆς πέτρας δλοκλήρου λη-
φθέντος ἐκτυπώματος ἐπελήρθη τῆς ἐπιπόσου
ἐργασίας τοῦ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ καίμενον
τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐγὼ αὐτός, κατὰ τὴν ἐν Ἱε-
ροσολύμοις διατριβὴν μου, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ
1870, ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ πεισθῶ περὶ τῶν
δυσχερειῶν τούτου τοῦ ἔργου καὶ τῶν προσκομ-
μάτων, ἃ ὠρειλὲ τις νὰ ὑπερνηκίσῃ, ὅπως ἐ-
πιτύχῃ τοῦ καίμενον. Ἄλλ' οἱ ἀγῶνες τοῦ Κ.
Ganneau ἀντημελήθησαν λαμπρῶς· ἐγκατε-
στάτος τῆς ἐβραϊκῆς γλώσσης καὶ τῆς ἱστορίας
τῆς Παλαιῆς Διαθήκης κατορθώσας ν' ἀναγνῶ
σχεδὸν ἐξ ὄλοκλήρου τὴν ἐπιγραφὴν, καὶ διε-
κόμισας τὰ ἐξαχθόμενα τῶν ἐρουμένων αὐτοῦ δι'
ἐπιστολῶν πρὸς τὸν κλητὴν κ. Roussin. Ἡ πρώτη
τούτων τῶν ἐπιστολῶν ἀπὸ τῆς 10 Ἰανουαρίου
1870 ἐξετυπώθη ἐν Παρισίοις ἐπιμελεῖς τοῦ
κ. Roussin, ταύτη δὲ ἠκολούθησαν δύο ἄλλαι
δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαιολόγου ἐν
τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιθεωρήσει τοῦ 1870.

Ἡ ἀγγελία ταύτης τῆς ἀνεκαλύψεως παρή-

Ἡ ἐπιτολὴ τοῦ Μεγα Ἰβραήμ (πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ ΒΒ. 180) τὸ Α
ἐκ τοῦ ἐπιτομίου τοῦ Βασιλείου τοῦ 1807;

γαγεν εικότως πανταχού μερίστην ἐντόπωσιν. Τοῦτο μαρτυροῦσιν αἱ πολυπληθεῖς δημοσιεύσεις αἱ κατόπιν τοῦ ἔργου τοῦ Gamneau γενόμεναι, ἐξ ὧν περιορίζομαι νὰ μνημονεύσω τὰ πολλοὺ λόγους ἕξια ἔργα περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου τοῦ Schlottmann καθήρητοῦ τοῦ ἐν Ἄλλερ πνευματιστήν, καὶ τὰ σχῆμα δύο ἄλλων ἀπαινολόγων γερμανῶν, τῶν Noeldecke καὶ τοῦ Levy, ὡς καὶ τὸ πόνημα τοῦ Derenbourg τοῦ ἐν Παρισίοις.

Ὁ τελευταῖος λόγος περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν δὲν ἐξῆρθε εἰσότης, καίτοι ἡ καθόλου αὐτῆς ἐννοία ἐστὶ σαφεστῆτα. Τὸ σχέδιον τοῦ πνευματιστοῦ ἐπεξεργάσθη ἐπὶ τοῦ Gamneau πρὸ δύο ἐτῶν σφριζομένου ἐπὶ τῶν συντριμμάτων καὶ τοῦ ἐκτυπώματος δὲν εἶναι ὀριστικόν. Βραδύτερον ἐπεδιωρθώθη ὑπ' αὐτοῦ πολλὰ, ὡς ἐπὶ τοῦτοῦ πίνακος, ὅτις ἄλλα ἀπλῆ ἀντιγραφή εἶναι τοῦ πνευματιστοῦ τοῦ Gamneau ἐσημείωσα ὑποδείξας, διὰ γραμμῶν κυανῶν, τὰ δύο μεγάλα τεμάχια, ἅπερ κατέχει ὁ Gamneau, καὶ εὐρίσκονται εἰσὶ ἀνέπαφα. Αἱ ἐπιδιωρθώσεις, αἱ ἐπὶ τοῦ ἀρχαιολόγου τούτου ἐπανεγχεῖσαι, εἰκότως ἀναφέρονται μάλιστα πρὸς τὰ χωρία τοῦ κειμένου, τὰ γνωστὰ μόνον ἐκ τοῦ ἐκτυπώματος, λαφθέντος πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ λίθου.

Ὁ Gamneau ἀσχολεῖται περὶ τὴν συγγραφὴν ἔργου ὀριστικοῦ περὶ τοῦ μνημείου τῆς Δαιβῶν. Τοῦτο τὸ ἔργον ἐκ τῶν φωτογραφικῶν εἰκόνων ἀπάντων τῶν ὑπερχίνουσι συντριμμάτων καὶ τῶν τεμαχίων τοῦ ἐκτυπώματος αὐτοῦ συναποτεριζόμενα ἐπαγγέλλεται ν' ἀποκαλύψῃ καὶ ἕτερα γεγονότα πολλοῦ λόγου ἕξια.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἐρμηνεύσεως ἀκριβέστων τινῶν χωρίων τοῦ κειμένου τῆς ἐπιγραφῆς, δεόν, ὅπως μὴ ἀρῶμεν τὴν φαντασίαν ἐλευθερᾶν εἰς ὑποθέσεις καὶ εἰκασίας, ἀλλ' ἵνα περιορισθῶμεν εἰς ὅτι εὐρίσκεται, ἢ εὐρίσκειτο ἐγκαταχραζόμενον ἐπὶ τοῦ λίθου, διὸ ἀναγκαῖον ἐστὶ νὰ ἔχωμεν ἐνώπιον ἡμῶν ἀπεικασμὰ ἀκριβέστατον τῆς ἀεραίου καταστάσεως τῆς ἐπιγραφῆς.

Ἰδοὺ νῦν ἡ ἐξωτερικὴ περιγραφή τοῦ λίθου κατὰ τὰς σημειώσεις τοῦ Κλέιν, τοῦ μόνου εὐρωπαϊκοῦ, ὅστις εἶδεν αὐτὸν ἀκέραιον καὶ ἀνέπαρον ὕψος μὲν ἔχει ἐν μέτρῳ καὶ δέκα ἑπτα ἑκατοστῶμετρα, εἰς πλάτος, μὲν ἑβδομηκοντα, πᾶρους δὲ τριάντου πέντε ἑκατοστομέτρων τὸ κείμενον περιβάλλεται, ὡς εἰκός, κύκλῳ, ὡς δεικνύται τοῦτο ἐπὶ τοῦ πίνακος, ὑπὸ μικροῦ τινος πλαισίου, τὸ ὅποιον πρὸς ἀ-

ριστέραν ἐξηλείφθη, ὡς καὶ τὸ τέλος σχεδὸν ἀπασῶν τῶν γραμμῶν.

Ἡ ἐπιγραφή ἀναγινώσκεται, ὡς εἰκός, ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά, μίκα δὲ τῶν κάτω ἢ πρὸς τὰ δεξιὰ γωνία αὐτῆς, πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἤδη ἐξελείφθῃ, πρὶν ἢ κατασυντριβῆ ὁ λίθος ὑπὸ τῶν Βεδουνοῦν. Ἡ ἐπιγραφή ἔχει ἐν συνόλῳ τριάκοντα καὶ τέσσαρας γραμμάς, τὸ δὲ σύνολον τῶν γραμμῶν, ἐξ ὧν ἀπικριζέτο τὸ κείμενον, ὡς εἶχεν ἐν ἀρχῇ, ἀνήρητο, κατὰ τὸν Gamneau ἐν γίλιχ περίπτῳ ἐκ τούτων ἐναπελείφθησαν εἰς τὸ προετούπο, δηλαδή ἐπὶ τοῦ λίθου ἐγκαταχραζόμενα ἐξἄκρῃσι δώδεκα, τουτέστι πλέον τῶν τριῶν πέμπτων τοῦ ὅλου. Ἐκ τῶν δύο μεγάλων τεμαχίων, τῶν ἐπὶ τοῦ πίνακος σημειουμένων, τὸ μὲν φέρει τριακόσια πεντήκοντα ὀκτὼ γράμματα, τὸ ἕτερον δὲ, ὅπερ περιέχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιγραφῆς, ἑκατὸν πενήκοντα ἐκ τῶν μικρότερον συντριμμάτων, ἅπερ δέκα καὶ ὀκτὼ ὄντα κατέχει ὁ Gamneau, τὸ ἐγκαθέστερον φέρει τριάκοντα καὶ ὀκτώ, τὸ δὲ μικρότερον ἐν μόνον γράμμα. Ἀπαντα τὰ τεμάχια αὐτὰ εὐρίσκονται καὶ νῦν ἐπὶ ἐν Ἱερουσαλήμοις. Ἔτερα δὲ συντριμματα τοῦ λίθου εὐρίσκονται ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ λοχαγοῦ Warren γνωστοτάτου ἐκ τῶν τοπογραφικῶν αὐτοῦ μελετῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. Οὗτω κεκτῆμεθα πλέον τῶν τριῶν πέμπτων τοῦ προετούπου μνημείου. Τὸ δὲ ἄλλοισιν δυνατὸν ν' ἀποκαταστῇ ὀλόκληρον διὰ τοῦ ἀποτυπώματος.

Πολλοὶ συνείδησαν ν' ἀποκαλώσι τὸν λίθον τῆς Δαιβῶν στήλην. Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Κλέιν τὸ σχῆμα τοῦ λίθου εἶναι μέλλον τραπέζιον, πλάξ, ἢ στήλη φρίνεται ὅτι ἦν ἐγκατακλεισμένος ἐν τινι τοίχῳ, ἴσως δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τοίχῳ τοῦ ναοῦ, οὗ μνηεῖον ποιεῖται ἡ ἐπιγραφή ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ διὰ τῶν λέξεων (naas habamal), ἥτοι καὶ ὠλοδομήσῃμα τοῦτο τὸ θυσιαστήριον (Sanctuaire).

Ἐξετάσωμεν νῦν αὐτὸ τὸ περιεχόμενον τοῦ μνημείου ἡμῶν. Τί ἀφηγεῖται ἡμῖν; Τίς ἐποίησεν αὐτό; Ταῦτα λοιπὸν μανθάνομεν ἐκ τῶν πρώτων λέξεων τῆς ἐπιγραφῆς ἀρχομένης οὕτως: «ἐγὼ εἶμι ὁ Μέσα υἱὸς τοῦ Khamoshgad βασιλέως τοῦ Μωάβ γεννηθεὶς ἐν Δαιβῶν. Anok Mescha ben Kamoschgad ha Diboni» ὁ ὀμιλῶν ἔρα ἦν βασιλεὺς τις τοῦ Μωάβ, καλούμενος Μέσα, ἢ μάλλον Μέσχα.

Ἀναγινώσκουσι τις τοῦτο τὸ ὄνομα παραχρῆμα ἀναγινώσκεται τοῦ Μωσᾶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, βασιλέως τοῦ Μωάβ, συγγένου τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ Ἀχαάβ, Ὀρχοζίου καὶ

Ἰωράμ, καθ' οὗ ὑποτελοῦς αὐτοῖς ὄντος καὶ ἐπαναστάντος κατὰ τῆς κυριαρχίας τοῦ Ἰσραήλ, ὁ Ἰωράμ καὶ Ἰωσαφάτ, βασιλεῖς τοῦ Ἰσραήλ καὶ τοῦ Ἰούδα, βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἐδὼμ ἐπεχείρησαν ἐκστρατεῖαν, ὅπως καθυποτάξωσιν αὐτόν. Τὸ τρίτον κεφάλαιον τοῦ Δ'. βιβλίου τῶν Βασιλειῶν ἀφηγεῖται ἡμῖν τὴν περιήρπον ταύτην ἱστορίαν. Ἐργὸν ὁ Μωσῆς τῆς Βίβλου καὶ ὁ τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς Μέσα εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον τοῦτο δὲ ἐπιβεβαιούται ἐξ ὁλοκλήρου τοῦ κειμένου τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐν ταύτῃ ὁ Μέσα ἀρχόμενος ἀφηγεῖται τὴν προαιώνιον καὶ βραχίαν καταπίεσιν τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραήλ ἐπὶ τῆς χώρας τοῦ Μωάβ, μέχρι τῶν χρόνων τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ περὶ ταυ μνημονεύει ἐπιτήδεις τοῦ Οὐμῖ (Ἀμβρι) βασιλέως τοῦ Ἰσραήλ. Αὐτὸς οὗτος ἦν ὁ κυριεύσας τὸ βασιλεῖον τοῦ Ἰσραήλ περὶ τὸ ἑνεακαισιστὸν τριακοστὸν τέταρτον ἔτος (μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἡλὶ ὑπὸ Ζαμβρι), καὶ μεταβιβάσας τὴν πρωτεύουσάν τοῦ βασιλείου ἐκ Θερσᾶς εἰς Σαμάρειαν. Τοῦτον διεδέξατο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀχαάβ, οὗ ἡ ἱστορία καὶ τὸ τραγικὸν τέλος γνωστά εἰσιν ἐκ τῶν βιβλίων τῶν Βασιλειῶν καὶ τῶν Παραλειπομένων καὶ αὐτὸς δὲ μνημονεύεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ, οὐχὶ ὅμως ὀνομαστί. Ὁ βασιλεὺς τῶν Μωάβ ἀπαριθμεῖ πολυλὰς πόλεις κατακτηθείσας ἢ ἀνακαινωθείσας ὑπ' αὐτοῦ, τὰ δὲ ὀνόματα τούτων τῶν πόλεων ἀπικνωτοῖς σχεδὸν ἄπαντα ἐν τῇ Γραφῇ π. γ. Medéba מֵדֵבָה מֵדֵבָה Mädehá στ. 8.)

Ἰεριθ. ΚΑ', 30 (Ἀμορραῖον), Ἰησοῦ Ναυῖ ΙΓ', 9.16 (Ρουβὴν), Ἰακίνας ΙΕ', 2 (Μωάβ), ἂν εὐρίσκωμεν τετρακίς μνημονουμένῃν ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ *Daibár*, ἔνθα εὐρέθη ὁ λίθος, πόλις γενέθλιος τοῦ Μέσα, ὑπὸ τῶν συγγραφέων τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς καλουμένη ὠσαύτως *Δαϊβών-Γάδ*, δηλονότι *Δαϊβὼν ἀνίκουσα τῷ ἐδάρει* τῆς Ἰσραηλιτικῆς φυλῆς Γάδ. Τὸ ἀρχαῖον ὄνομα περιεσώθη μέχρι σήμερον, ἐπειδὴ τὸ χωρίον, τὸ ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τῆς *Δαϊβὼν* κείμενον, ὀνομάζεται καὶ νῦν *Daibár* دایبار ἀλοοῦθως ἀναφέρει *Bud. Meon Qerioth* (Ἰωμὸς Β', 2), σήμερον καλούμενον *Qurajjal* (Sveitzen 1, 342). *Aróer*, σήμερον *Aráir* ἐν τῇ Βίβλῳ μετὰ τῆς προσθήκης *ascher at sephat nahal Arnon* ἐπὶ τῆς ἔχθρας τοῦ ποταμοῦ Ἀρνῶν. *Athuroth* אֲתֻרוֹת (Ἰεριθ. ΑΒ', 3. 34). *Kirjathaim Nebo, Jahaz* יְרִיחַ

αὐτῆς τόπος, καθ' ἂν *Sihon*, ὁ βασιλεὺς τῶν Συρίων, ἠττήθη ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ τὴν εἰσοδὸν αὐτῶν εἰς Χανακὴ ἐπὶ Μωῦσέως. *Beth Bamol*, ὅπου δέον νᾶ ἦ ταυτὸ μετὰ τοῦ *Bamoth* καὶ *Bamoth Bual* τῆς Βίβλου. *Becer* ἢ *Buzor*, *Beth Diblathaim*. Ἐναπολείπονται ἔτι αἱ πόλεις *Scharon* ἢ *Schirran*, *Bikrân* καὶ *Horonaim*, αἱ μόναι μὴ ἀπικνωτοῖαι ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ.

Ἄλλ' ἡ πρώτη εἶναι ἡ αὐτὴ κατὰ τὸ Ἰερουζολυμιτικὸν Targum, πρὸς ἐδάριον τῶν Ἀρριμῶν (ΑΒ', 38), μετὰ τοῦ τόπου *Sibmah*, ὅστις ἀποτελεῖ μέρος τῆς φυλῆς τοῦ Ρουβὴν. Ἄπασαι αὗται αἱ πόλεις, ἐκτός τῆς τελευταίας *Horonaim* ἔκειντο ἐν τῇ βορείῳ μεριδι τῆς χώρας τῶν Μωάβ, δηλονότι πρὸς βορρῆν τοῦ ποταμοῦ Ἀρνῶν, τοῦ διακρούοντος τὸ ἕδραρον τῶν Μωαβιτῶν εἰς δύο ἴσας μερίδας, ὧν ἡ μὲν βόρειος ἦν κάλλιον κεκαλλιεργημένη καὶ πυκνότερον κατοικημένη, ἢ ἡ νότιος.)

Ἡ πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀρνῶν χώρα ὑπῆρξεν ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων τὸ θέατρον πολέμων μεταξὺ Ἰσραηλιτῶν καὶ Μωαβιτῶν ἐκεῖ συνθέντησαν αἱ τοῦ Μέσα καὶ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰσραήλ πρὸς ἀλλήλους μάχαι, ὡς μνημονεύει ἡ προκειμένη ἐπιγραφῇ, ἧτις δὲν εἶναι ἐπιτύμβιος, ὡς ἤθελεν ἐκλάβει τις, ἀλλὰ, συντόμως εἰπεῖν, προκλήρυξι, ἡ μᾶλλον δευτέρου νικῶν, ἃς ἤρατο ὁ Μέσας, βασιλεὺς τοῦ Μωάβ, κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ ὁμολογία ἐγνομουσῶνας τοῦ Μέσα πρὸς τὸν Θεὸν αὐτοῦ *Khamos* ἢ *Khemosch*, δι' ἧς ὁμολογεῖ αὐτῷ χάριτας δημοσίᾳ, διότι ἐπροστάτευσεν αὐτὸν νᾶ κατανικήσῃ τοὺς παλαιούς ἐχθρούς τοῦ Μωάβ' ἐρ' ᾧ ὠκοδομήσατο αὐτῷ θυσιαστήριον, καὶ ἔστρας τὴν λίθον τοῦτον πρὸς ἐξῆμνισιν τοῦ θριμύθου τοῦ *Khamos*, Θεοῦ τοῦ Μωάβ, κατὰ τοῦ Ἰεχωθά, Θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἅμα πρὸς δόξαν τῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ Μέσα. Ὁ βασιλεὺς τοῦ Μωάβ ὁμιλεῖ διὰ μακρῶν περὶ τῶν ἀγόνων αὐτοῦ πρὸς τὴν βασιλέα τοῦ Ἰσραήλ, ἀπαριθμεῖ μετὰ πολλῆς περιφιλικῆς τῆς πόλεις τοῦ Γάδ καὶ Ρουβὴν τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατακτηθείσας καὶ ἀνακαινωθείσας, καὶ ὁμιλεῖ μετ' ἀγαλλιᾶσεως περὶ τῶν σπαγῶν, ἃς ἐποιήσατο ἐν αὐταῖς πρὸς δόξαν τῶν θεῶν *Khamos* καὶ *Astar-Khamos*. Εἶναι περιεργον νᾶ βλέπῃ τις ἐνταῦθα τὸν Θεὸν τοῦ Μωάβ *Khamos* διαδραματίζοντα τὸ αὐτὸ πρόσωπον πρὸς τὸ τοῦ Ἰεχωθά τῆς Γραφῆς. Ἐν ὀνόματι καὶ πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν Ἰεχωθά οἱ Ἰσραηλιταὶ ἐν ταῖς μάχαις αὐτῶν πρὸς τοὺς γείτονας λαοὺς κατασπαζούσι

τους κατοίκους τῶν ἀλωθειῶν πόλεων ποσάκις δὲν ἀναγνωσκόμεν ἐν τοῖς ἱσραηλικοῖς βιβλίοις τῆς Γραφῆς, ὅτι ὁ Ἰσραὴλ διεπέρασε τοὺς ἐχθρούς αὐτοῦ ἐν στόματι μαχηράς; ὁ Μέσα ἔρχεται ἐν τῷ αὐτῷ ἐν ὀνόματι τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ἀποδίδου τοῖς Ἰσραηλιταῖς τὰ ἀντίποινα. Οὕτω, π. χ. κυχάται, ὅτι κατέσφαξε τοὺς κατοίκους τῆς Γαδιτιδος πόλεως Atharoth εἰς ὄλοκαύτωμα πρὸς τὸν Khamos. Καὶ ὅμως δὲν ἐμιλεῖ ἀποκαλειστικῶς περὶ τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ ἀνδραγαθημάτων, ἀλλ' ἀπαριθμεῖ ὡσαύτως καὶ τὰ εἰρηνικὰ κῦτος ἔργα, δηλονότι τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας οἰκοδομὰς καὶ ὄργανώσεις ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ, τὰς ἀνοικοδομὰς καὶ τὴν ἀνοίκισιν τῶν πόλεων, ἃς ἀπὸ τῶν πολεμίων ἐκυρίευσεν πληροφροεῖ ἡμάς, ὅτι ἐπέταξε τοῖς κατοίκους τῆς πόλεως Dhibon ὑπὸ λευφθαῖας κατασκευάμεναι, νὰ κατασκευάσωσιν ὕδροδεξαμενὰς, καὶ ὅτι ἔταχεν ὄδον διήκουσαν κατὰ μῆκος διὰ τῆς βελθείας κοιλάδος τοῦ Ἄρων. Ἄλλ' ἀρῶμεν νὰ ἀρχηγήθῃ τὰυτα ὁ ἴδιος. Ἰδοὺ ἡ κατὰ γράμμα μεταφράσις τῆς ἐπιγραφῆς αὐτοῦ.

Στίχ. 1ος. Ἐγὼ εἰμι Μέσας, υἱὸς τοῦ Καμοσγάδ (Khamoschjad) βασιλεὺς τοῦ Μωάβ τοῦ ἐκ Δαϊβόν.

2ος. Ὁ πατήρ μου ἐβασίλευσε τοῦ Μωάβ, καὶ ἐγὼ ἐβασίλευσα

3ος. μετὰ τὸν πατέρα μου. Καὶ ἔκτισα τοῦτον τὸν ναὸν (ἢ τοῦτο τὸ θυσιαστήριον πῶβ) ὑπὲρ τοῦ Khamos ἐν Qurchu, ναὸν ἀπολυτρώσεως,

4ος. Ἐπειδὴ μὲ ἔσωσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν μου, καὶ ἠξίωσέ με γὰ ἴδω δευτερχοῦντας τοὺς μουσῶντις με.

Ἡ φράσις, ἣν μετέφρασα διὰ τοῦ «ναὸς ἀπολυτρώσεως» ἐν τῷ κεκλιμένῳ φέρεται διὰ τῶν λέξεων *batnat meschu*. Κατὰ τὴν ἐπιτυχῆ διόρθωσιν τοῦ Schlotmanni, αὕται αἱ λέξεις δύνανται νὰ μεταφρασθῶσι διττῶς, εἴτε διὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Μέσα, εἴτε διὰ τοῦ ναοῦ ἀπολυτρώσεως, ἢ ναοῦ τοῦ σεσωμέριου. Ὁ Μέσα ἐνταῦθα ποιεῖ λογοπαίγνιον, ἐπειδὴ τὸ κέριον ὄνομα Μέσα σημαίνει καθ' αὐτὸ «ἀπολύτρωσιν, σωτηρίαν» καὶ περὶ γὰρ ἐκ τῆς ῥίζης *luschu* (ἀρχαῖστί *basu*), οὗ ἡ ἀρχαῖκή σημασία εἶναι εἶρη· τὸ *hisil*, ἧτοι ὁ ἐνεργητικοῦς τύπος τῆς ῥηματικῆς αὐτοῦ ῥίζης σχηματίζει ἐβραϊκῶς *hoschil*, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει κυρίως ποιεῖν εἶρη, δίδειν εἶρος, καὶ ἐπομένως σώζειν, ἀπελευθεροῦν. Ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης παρήχθησαν τὰ ἐβραϊκὰ κέρινα ὀνόματα *Mosdu*

ἢ Ἰουά *Josue* ἢ Ἰησοῦς *Jesu*

Ἡ ἔννοια τῆς λέξεως *batnat* δὲν σημαίνει κυρίως ναὸν, ἀλλ' ἕννομα, θυσιαστήριον ἐπὶ ὀψίματος ἰδρυμένον. Ἡ Γραφὴ ἐμιλεῖ συνεχῶς περὶ τῶν ὀλωμάτων τοῦ Βαζάλ, τῆς Asarte καὶ τοῦ Khamos.

Ὁ Μέσα λέγει, ὅτι ὠκοδομήσατο τὸ θυσιαστήριον τοῦ Khamos ἐν Qurchu ἢ λέξεις αὐτῆ δὲν εἶναι σαφῆς, ἀλλὰ πιθανῶς πρόκειται περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Δαϊβόν. Ἐπειδὴ, λέγων οὕτως ὁ *batnat*, οὗτος ὁ ναὸς, πρόβαλον ποιεῖ, ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ναὸς εὐρίσκειται ἐν Δαϊβόν. *Qurchu* εἶναι ὄνομα ἢ συνοικίας τινὸς τῆς πόλεως, ἢ, ὅπερ εἶναι πιθανώτερον κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως, τῆς ἄνω πόλεως, τῆς ἀκροπόλεως τῆς Δαϊβόν, ὅπου ὁ Μέσα εἶχε τὴν κατοικίαν αὐτοῦ. Ἡ ἐπιγραφὴ ἐξακλουθεῖ οὕτω πως:

5ος. Ὁ Ἀμβρι ἦτο βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ κατεπίεσε τὸν Μωάβ ἐπὶ μακρὰς ἡμέρας· ἐπειδὴ ὁ Khamos ὠργίσθη κατὰ τῆς χώρας αὐτοῦ.

6ος. Καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ διεδίεξο αὐτόν, καὶ αὐτὸς ὡσαύτως εἶπε, καταπίεσω τὸν Μωάβ. Ἐν τοῦτοις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου ὁ K (Khamos)

7ος. εἶπε $\text{שׁוֹבֵב בְּרַבְרָב}$ Ὁψομαι αὐτόν, ἐπισκέψομαι αὐτόν καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ (δηλονότι ἢ ὀψων ἐπιεικῆς πρὸς τὸν Μωάβ), καὶ ὁ Ἰσραὴλ κατεσφάγη διὰ παρτοῦ Ne Israel abad obed olam.

8ος. Καὶ ὁ Ἀμβρι ἐκυρίευσεν τὴν χώραν τοῦ Μιδδεβῶ, καὶ κατέφραξεν ἐν αὐτῇ (κατόπιν ὑπέφραξε χάσμα δέκα περὶ τοῦ γκαμμάτων κατὰ τὴν ἴσην εἰς τὰς λέξεις) αὐτὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τεσσαράκοντα ἔτη.

9ος. Ἄλλ' ὁ Khamos (ἀπέθετό μοι τοῦτο) ἐν ταῖς ἡμέραις μου (δηλονότι ἐπὶ τῆς βασιλείας μου). Καὶ κατεκένωσα *Bitul M'ou*, καὶ ἔφραξα ἐν αὐτῷ τάφρον (ἐλλείπει τὸ λοιπὸν τοῦ στίχου).

10ος. Καὶ (ὠκοδόμησα) τὴν Kirjathaim, καὶ οἱ ἄθρωποι τοῦ Γὰδ κατέφραξον ἐν τῇ γῆ Atharoth ἀπὸ παλ. τοῦ (ἐν τῷ ἔδαφει τῆς πόλεως Atharoth) ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.

11ος. κατεσκενέωσα ἐαυτῶν, δηλαδὴ ὠργίρωσε) τὴν πόλιν Atharoth καὶ ἐπολέμησα κατὰ τῆς πόλεως (δηλονότι ἐπολέμησα τὴν πόλιν) καὶ ἐξεπέφραξα αὐτήν, καὶ ἐθόνησα

12ος. ἀπαύτως τοὺς ἐν τῇ πόλει ἄρθρω-

πουε πρὸς θεῶν (ἢ πρὸς ἡδονῶν) τοῦ Khamos καὶ τοῦ Μωῦθ. Καὶ ἀπήγαγον ἐκείθεν τὰ σκεύη τοῦ θεοσιτιστηρίου, καὶ ἔσυρον αὐτὰ κατὰ γῆς ἐνώπιον τοῦ Khamos ἐν Qeriolt. καὶ ἐγκατέστησα ἐκεῖ (δη.τοῦτο ἐν Atharoth) τοὺς ἀνθρώπους τῆς Schiran καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Sereth Machurath.

Τίθημι τὴν τελευταίαν πόλιν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Derembourg (τὸ κενὸν ἀνεπιληρόθη ἀκριβῶς ὑπὸ τῆς γραφῆς τῆς ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολόγου τούτου προτεινομένης). Ἡ πόλις קְרִיּוֹל קְרִיּוֹל (ἀλφῆς τῆς ἡσῶς) μνημονεύεται ἐν τῇ βίβλῳ Ἰησοῦ Νουῆ (II*, 10) παρὰ τῆ Σεβαμᾶ (φυλῆς Ρουβὴν). Ἐσημαίωσα ἥδη ὅτι τὸ ἱεροσολυματικὸν Targum (ad Num. 32, 38) συντακτικῶς τὴν Schiran μετὰ τῆς Σεβαμᾶ. Πιθανώτατον ἔρα ὅτι εὐρίσκεται παρὰ τὴν Schiran τὸ ὄνομα τῆς Sereth Haschahar.

Ἡ Atharoth (Ἀταρόθ) ἦν πόλις τοῦ Γὰδ, εὐρίσκεται δὲ ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Ἀριθμῶν (AB, 3f) παρὰ τῇ Δαϊθὼν (4) καὶ τῇ Ἀροῆρ. Οὐθιανῶτατον ἔρα ὅ ἀποκαταστήσας τούτο τὸ ὄνομα, οὗ τὰ ἔγνη μένουσιν ἔτι ἐπὶ τοῦ ἐκτυπώματος, τὸ δὲ Ταῦ ἐστὶν ἐγκαταργημένον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λίθου. Κατὰ τὰ φαινόμενα ἡ Ἀταρόθ ἦν πόλις σπουδαστάτη, κέντρον στρατιωτικῶν καὶ θερηκοικτικῶν τῶν Benid-Gid, τοῦθ' ὅπερ ἐξήκει τὴν σκληρότητα τοῦ Μέσα κατὰ τῶν κατοίκων αὐτῆς. Ὑπάρχει κενὸν τι ἐν τῇ τελευταίᾳ γραμμῇ, μεθ' ἣν ἔπονται αἱ λέξεις καὶ ἔσυρον αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον τοῦ Khamos ἐν Qeriolt. Πρόκειται ἐντάυθα περὶ ἐνός ἢ πλειόνων ἱερῶν ἀντικειμένων καθιερωμένων τῇ λατρείᾳ τοῦ Ἰερωθά' καὶ ἐβεβήλωσε τὰ ἱερὰ σκεύη, ἅπερ ἀπήγαγον ἐντεῦθεν εἰς τὸ μαωθιτικὸν θεοσιτιστήριον τοῦ Khamos ἐν Qeriolt, ὅπως δοξάζει διὰ τῆς προξέως ταύτης τὴν νίκην τοῦ θεοῦ αὐτοῦ κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ. Ἐν τῇ δεκάτῃ ἐγδότῃ γραμμῇ ὑπάρχει ἐδάξιον παντελῶς ὅμοιον, ἐνθα ἔτι ἀναγινώσκεται ἡ λέξις קְרִיּוֹל יָהוּעַ Keli Jahveh «σκένη τοῦ Ἰερωθά.»

Ἐν τῇ δεκάτῃ ἐγδότῃ γραμμῇ ὑπάρχει ἐδάξιον παντελῶς ὅμοιον, ἐνθα ἔτι ἀναγινώσκεται ἡ λέξις קְרִיּוֹל יָהוּעַ Keli Jahveh «σκένη τοῦ Ἰερωθά.»

Ἐν τῇ δεκάτῃ ἐγδότῃ γραμμῇ ὑπάρχει ἐδάξιον παντελῶς ὅμοιον, ἐνθα ἔτι ἀναγινώσκεται ἡ λέξις קְרִיּוֹל יָהוּעַ Keli Jahveh «σκένη τοῦ Ἰερωθά.»

14ος. Καὶ ὁ Khamos μὴ λέγει. Ὑπαγε κρυπτόσθε τὴν πόλιν Nebu' ἀπὸ τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἐπήγαγον ρυτίδες καὶ

15ος. ἐπολέμησα κατ' αὐτῆς ἔωθερ μέγρι μισηθίας, καὶ ἐκρυβον αὐτῆς, καὶ

16ος. κατέσφαξε αὐτὴν ἐξ ἑλοκλήρου, ἐπὶ τὰ χιλιάρια ἀνθρώπων. Κατὰ τὸ ἐφεξῆς κενὸν ὁ βραβύλιος ἀναμφιβόλως ἐξακολουθεῖ ἀναγινόμενος τὰ κατὰ τὴν σφαγὴν, αἰτιολογῶν ταύτην τὴν κλιτύτητα διὰ τῶν λέξεων τῶνδε:

17ος. Ἐπιώθῃ εἰς τὴν Astar Khamos ἀνήκει ἡ καθιέρωσις τῶν γυναικῶν (Ki le astar Khamos hacharam (li) ἀνεπιληρῶ ἐν Kulláh). Τὸ ῥῆμα hecherum, ὅπερ ἀναγινώσκωμεν ἐντάυθα, σημαίνει ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς II. Δαβήκης ἐκρημένειξερ, ἐξολοθρεύειν πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ.

18ος. Καὶ ἔλαβον ἐκείθεν τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ Ἰερωθά, καὶ τὰ ἔσυρον γαμαὶ κατέραυτι τοῦ προσώπου τοῦ Khamos, — Καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ ὠκοδομήσατο Jahuz.

19ος. καὶ κατέκει ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν πόλιμον αὐτοῦ μετ' ἐμοῦ, ἀ.τ.τ. ὁ Khamos ἀπεδίωξε αὐτὸν ἀπὸ προσώπου μου.

20ος. Καὶ ἔλαβον ἐκ Μωῦθ διακοσίους ἀνδρας ἐν ὄλω (Kol röscho), καὶ ἐπολέμησα τὴν Jahuz (Veéscheh קְרִיּוֹל) ἐνε-

βαλον ταρχῆν κατὰ τῆς Jahuz קְרִיּוֹל θορυβεῖν, ποιεῖν θόρυβον, ἀλαλχημῶν, ἐμποιεῖν ταρχῆν Schlottmann), καὶ ἐκρυβον αὐτὴν εἰς προσθήκη (προσθέει αὐτῆς) εἰς τὴν Μωῦθ.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἐδάξιῳ ὑπάρχει τι λίαν ἀξιοσημειώτων. Τούτο δὲ εἶναι, ὅτι τὸ μαωθιτικὸν κείμενον διδῶσιν ἡμῖν ἐντάυθα, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δεκάτης ἐγδότης γραμμῆς, μετὰ ἀπολύτου βεβαιώσεως τὸ ὄνομα τοῦ Ἰερωθά, τὸ δὲ διάστημα τετραγράμμου, γογραμμένον διὰ τῆς αὐτῆς ὀρθογραφίας, δι' ἧς καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, διελονότι קְרִיּוֹל ὅπερ συνεισάσμεν νὰ ἀπαγγέλλωμεν Ἰερωθά, μετὰ τῶν συμφῶνων ἅπερ οἱ Μασοεῖθ, οἱ στίχεται (rou-chabours) τῶν Βεβλικῶν γραμμάτων ἔρω-διάσκν αὐτό' ἀλλ' αὕτη ἡ προφορὰ δὲν εἶναι ἡ ἀρχαία, οὐδὲ ἡ ἐβραϊκὴ τὸ τετραγράμμου δέον νὰ ἀπαγγέλλεται Jahve ἢ συντετακμένως Jahu.

Ἔστι γνωστὸν ὅτι, κατὰ τινὰ ἀρχαίαν δημοτικὴν δοξασίαν, ἦν ἀπηγορευμένον νὰ προσέ-ραται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ Jahve ἔρα ἦν ὄνομα ἀρρήτων. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀναγινώσκοντες ἢ ἐμιλοῦντες ἀεὶ ποτε ἀνικαθήσων, καὶ ἀντικαθιστῶσιν ἔτι καὶ σήμερον ἀντὶ τούτου τὸ ὄνομα Adonáj יְדוֹנָה Κύριος' οὕτω καὶ οἱ ἐβροδομήκοντα μεταφράζουσιν αὐτὸ διὰ τοῦ ὁ

(4) Καὶ ὠκοδόμησεν οἱ υἱοὶ Γὰδ τὴν Δαϊθὼν καὶ τὴν Ἀταρόθ καὶ τὴν Ἀροῆρ καὶ τὴν Σαράρ καὶ τὴν Ἰαζήρ, καὶ ὕψωσαν αὐτάς.

Κόριος. "Ότε κατὰ τὸν ἕκτον μ. Χ. αἰῶνα οἱ σοφοὶ ἔβραιοι, οἱ καλοῦμενοι Μασορέθ, ἐφρονογόποιήσαν (vocalisèrent) τὰ Βιβλικὰ γράμματα, θέντες σιγμὰς ὑπὸ τὰ σύμφωνα, ἐκ θεοσεβείας ἐτίθεισαν ἐν τῷ ἱερῷ τετραγράμματι πανταχοῦ τὰς σιγμὰς, δηλονότι τὰ φωνήεντα τοῦ *Adonaj*, ὥστε ἐκ τούτου προέκυψεν ἡ νέα μορφή יהוה ἀντὶ τοῦ *Jahve*

יהוה ἢ (יהוה) Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ

Μέσα, εὐλόγως ἢ ἀλλήθως προφορὰ ἦν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις· πολὺ δὲ βραχύτερον ἐξ ὑπερμέτρου θεοσεβείας ἐξενίκησεν ἡ νεωτέρη.

Τὸ μνημεῖον τῆς Δαβὼν περιλαμβάνει βασιλῶς τὸ ἀρχαιότατον, ὃν κεκτῆμεθα γραφικῶν παραδειγμάτων τοῦ τετραγράμματος.

Ἀπαριθμήσας ὁ Μέσα τὰς μάχας αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλεῦς τοῦ Ἰσραὴλ ἐξήκολούθη ἀρραγόμενος τὰς οἰκοδομὰς καὶ τὰ διάφορα ἔργα, ἅπερ ἐξετέλεσεν ἐν Qarcha τῇ καθέδρῳ αὐτοῦ, λέγων·

21ος. Ἐγὼ ἔκτισα τὴν Qarcha, τὸ τεῖχος τῶν οὐραίων.

22ος. καὶ τὸ τεῖχος (τῆς κοιλάδος). Ἐγὼ δὲ κατεσκεύασα τὰς πόλεις· ἐγὼ ἔκτισα τοὺς πύργους.

23ος. Ἐγὼ ὠκοδόμησα τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως· καὶ ἐγὼ κατεσκεύασα τὰς δεξαμενὰς διὰ τὰ ὕδατα ἐν μίσῳ τῆς πόλεως.

24ος. Δὲν ὑπῆρχον δεξαμενὰ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς πόλεως ἐν Qarcha, καὶ εἶπον εἰς ἅπαντα τὸν λαόν· Ποιοῦσάτω

$\text{יהוה}(\text{יהוה}) \text{יהוה}$

25ος. Ἐκασίος ἑαυτῷ δεξαμενὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Αἱ ἐπισημὰ λέξεις *Yenok Kirullit. Panikrütet le Qarcha* ἐπιδέχονται πολλὰς ἐρμηνείας· ἐγὼ δὲ μεταφράζω αὐτὰς ἀπλῶς· ἐγὼ ὠροῦμαι τὰς τάφρους τῆ Qarcha. "Ἐπειτα ἔπειτα κενὸν γράμματων τινῶν, μεθ' ὃ ἀναγινώσκεται ἡ λέξις *Israël*· κατὰ τὸ φωνηόμενον ὁ Μέσα ὁμιλεῖ ἐνταῦθα περὶ ὀχυρωματικῶν ἔργων, ἅπερ ἐξετέλεσεν ἐν Qarcha, ὅπως προφιλῶς αὐτὴν ἀπὸ τῶν προσβολῶν τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐξήκολούθει ἀρραγόμενος ἡμῖν, ὅτι ἔκτισε τὴν πόλιν Ἀροῦρ. Ἡ λέξις *κτίειν* בָּנָה ἐνταῦθα καὶ ἀλλοχρῶς τῆς ἐπιγραφῆς, ὅπου ἂν μνημονεύονται πόλεις κτισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Μέσα, σημαίνει ἀνακτίειν, ὠροῦσθαι, ἀνακατακτίειν, ὡς συνεχρῶς ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ II. Δαβὼν.

26ος. Ἐγὼ ἔκτισα τὴν Ἀροῦρ, ἐγὼ δὲ κατεσκεύασα τὴν ὁδὸν τοῦ Ἀρμον.

27ος. Ἐγὼ ἔκτισα τὴν Beth-Bamoth, ἐπειδὴ ἦν κατεστραμμένη. Ἐγὼ ἔκτισα τὴν Bezer. "Ἐπειτα κενόν, μεθ' ὃ ἀναγινώσκεται

28ος. *Πεντήκοντα μαχητὰ τῆς Δαβὼν*, ἐπειδὴ ὦλη ἡ Δαβὼν ἦν πεσθίον. Ἐνταῦθα, καθ' ὃ φάνεται, πρόκειται περὶ φρουρᾶς τεθείσης ὑπὸ τοῦ Μέσα ἐν Bezer, ἐκλεγεῖσθαι ἐκ τῶν μαχητῶν τῆς Δαβὼν.

29ος. Καὶ συνεπλήρωσα τὰς ὀχυρώσεις τῶν πόλεων, ἃς προσεβίβην εἰς τὴν χώραν.

$\text{יהוה} \text{יהוה} \text{יהוה} \text{יהוה} \text{יהוה}$

Καὶ ἐγὼ ἔκτισα τὴν πόλιν (ὑπάρχει ἐνταῦθα χάσμα) καὶ τὴν Beth Diblathum καὶ τὴν Beth Baul Moon, καὶ ἀνήγειρα ἐκεῖ (τὸ λοιπὸν τῆς φράσεως ἐλλείπει). Αἱ τέσσαρες τελευταῖαι γράμματι τῆς ἐπιγραφῆς εἰσὶν ἐλλειπέσταται, τυγχάνουσαι τεμάχια μόνου φράσεως. Ὁ βασιλεὺς Μέσα ὁμιλεῖ αὖθις ἐνταῦθα περὶ πολέμου ἐν τῇ πρὸς νότον μερῶν τῆς χώρας αὐτοῦ. ἀναγινώσκουμεν δις τὸ ὄνομα πόλεως *Xororatu*, ἣν προσβάλλει, ὑπέβαιον τῷ προστάγματι τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ *Khamos*. Ὁ *Khamos μοι λέγει, κατάβα πολέμησον πρὸς τὴν Horonaim*. Ἐν τῇ τελευταίᾳ γραμμῇ ἀναγινώσκεται ἡ λέξις *שׁוּחַל* (κατὰ κρασίον ἐκ τοῦ Schanah, ἀραβιστὶ καὶ τουρκιστὶ *senét*, ἔτος), ὥσως περιλαμβάνει τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ λίθου, ἀριθμομένην κατὰ τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Μέσα.

"Ὅπως ὀρίσουμεν τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν τοῦ μνημείου ἡμῶν, δεῖν ἵνα ἀποδείξωμεν, ἐὰν αἱ μάχαι, περὶ ὧν λόγον ποιεῖται ἡ μωαβιτικὴ ἐπιγραφή, εἰσὶ προγενέστεραι καὶ ἐκστρατεῖαι τοῦ Ἰωρᾶμ καὶ Ἰωσάφατ τῆς τῶν Μέσα, ἣν ἀρραγεῖται ἡ II. Γραφή ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τοῦ Δ'. βιβλίου τῶν Βασιλειῶν, ἢ μεταγενέστεραι.

Θέλω ἐκθέσει ὑμῖν διὰ βραχείου τί μνησάνομεν περὶ τοῦ Μέσα ἐκ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς.

Οἱ ἔβραιοι εἶχον ἄρα ἐπὶ πολὺ, ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς αὐτῶν εἰς Χαναάν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Ἰησοῦ τοῦ Νευῆ, τῆς χώρας τοῦ Μωάβ. Οἱ Μωαβίται διεμαρτύροντο αἰετοτε κατὰ τῆς Ἰσραηλιτικῆς κυριαρχίας· ἀλλ' οἱ ἀγῶνες, οὓς κατέβηλον ἐκάστοτε, ὅπως ἀπάλλαξιν αὐτὰς, ἔμενον ἀτελεσφόροισι. Ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν Βασιλειῶν (II', 2) καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Παρκλησιπομένων (III', 2) λέγεται, ὅτι ὁ Δαυὶδ καταστᾶς βασιλεὺς τῶν δώδεκα φυλῶν ἐπεχεί-

ρυσαν ἐκαστρατεῖαν χίμακτηράν, ἀλλήθι πόλεμον ἐξόντωσθε· κατὰ τῶν Μωαβιτῶν, καὶ περ ἑλκων μακρόθεν τὸ γένος ἐκ Μωαβιτῶν ἀπὸ τῆς προμήτορος αὐτοῦ 'Ρούθ, ἧς τὴν ἱστορίαν ἀρηγεῖται ἡμῖν ἡ Γραφὴ ἐν τῷ γκριεστάτῳ εἰδύλλῳ 'Ρούθ. Ὁ Δαυὶδ ἠδυνήθη νὰ ὤραληθῆ ἐκ τῆς συγγενείας αὐτοῦ τούτης μετὰ τῶν Μωαβιτῶν, ἐβλῆον κατὰ τὴν μετὰ τοῦ Σαούλ πάλην αὐτὸν ἐν Misrahl καθέδρα τοῦ βασιλέως τοῦ Μωάβ, περ' οὗ ἐξηγήσατο ἕσουλόν διὰ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. Ἀλλὰ προύνοτος τοῦ χρόνου, ἐφάνη ἥμισα εὐγνώμων πρὸς τὸν εὐεργέτην, ὃν κατέστρεψε φόρου ὑποτελῆ.

Μετὰ τὸν χωρισμὸν τῶν δέκα ρωλῶν ἐπὶ 'Ιεροβοάμ, τούτεστι μετὰ τὴν τελευταίην τοῦ Σολομωνῶτος, ἡ ἐπὶ τῶν Μωαβιτῶν ἡγεμονεῖα ἔλαχεν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ 'Ισραήλ. Ὁ Ἀμθρὶ πρὸ πάντων, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀρχάβ καταπέισαν σκληρῶς τὸν Μωάβ. «Ὁ Ἀμθρὶ βασιλεὺς τοῦ 'Ισραήλ, λέγει ἡ ἐπιγραφή ἡμῶν, κατεπέισε τὸν Μωάβ ἐπὶ ἡμέρας μικράς, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ διεδέξατο αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτός, καὶ ἐγὼ θὰ καταπέισω τὸν Μωάβ.

Ὁ Ἀρχάβ ἔπασεν ἐν τῇ κατὰ τῶν Συρίων μάχῃ τῷ ἐκτακτοσιστῷ ἐννενηκαστῷ ἐβδόμῳ ἔτει. Τοῦτον διεδέξατο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀρχόζιαι, ὅστις ἦν ἀδύνατος καὶ καχεκτικός. Μέσα ὁ δραστήριος βασιλεὺς τοῦ Μωάβ δράττεται τῆς ευκαιρίας ταύτης, ὅπως ἀνακτήσῃται τὴν ἀνεκαίρησιν αὐτοῦ, ἐλαθῶν ἴσως τὸν τραχηλὸν καὶ βίσιον θάνατον τοῦ Ἀρχάβ ὡς τιμωρίαν τοῦ Khamos. *Καὶ ἠθέτησε Μωάβ εἰς 'Ισραήλ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Ἀρχάβ.» οὕτως ἄρχεται τὸ Δ'. βιβλίον τῶν Βασιλειῶν. Ὁ Μέσα ἠρνήθη νὰ ἐκτίσῃ τὸν εἰς ἀρνία καὶ κριὸς συνιστάμενον ἐτήσιον φόρον· ὁ Μέσα ἦν πλούσιος εἰς κτήνη, διὰ τοῦτο δὲ, πρὸς ἐξονειδισμόν, προσεποινεῖται hanōkel, δηλονότι ὁ ποιμὴν, ἢ ὁ φύλαξ κτηνῶν· ὁ Ὀρχόζιαι ἀσθενῆς ὢν δὲν ἠδύνατο νὰ καθυποτάξῃ τὸν ἐπαναστάντα ὑποτελῆ αὐτοῦ. Ἀλλ' αὐτὸν, βασιλεύοντα ὀλίγον χρόνον, διεδέξατο εἰς τὸν θρόνον τοῦ 'Ισραήλ 'Ιωραμ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὅστις ἀποφασίζει παραρῆμα, ἵνα καταστείλῃ τὴν ἐπαναστασίαν. Ἐπὶ τούτῳ οὖν παρεσκευάζει ἐστρατεῖαν κατὰ τοῦ Μέσα, παραλαβὼν ἐπικούρους τὸν βασιλέα τοῦ 'Ιούδα 'Ιωσαφάτ καὶ τὸν βασιλέα τοῦ 'Εδὼμ. Τὸ Γ'. κεφάλαιον τοῦ Δ'. βιβλίου τῶν Βασιλειῶν ἀρηγεῖται ἡμῖν τούτην τὴν ἐκαστρατεῖαν ὡδὲ πως· «Καὶ Μωσὶ βασιλεὺς Μωάβ ἦν νεώκῳ, καὶ ἐπέστρεψε τῷ βασιλεὶ 'Ισραήλ ἐν τῇ ἐπαναστάσει· ἑκατὸν χιλιά-

δας ἀρνῶν, καὶ ἑκατὸν χιλιάδας κριῶν ἐπὶ πόλων. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Ἀρχάβ, καὶ ἠθέτησε βασιλεὺς Μωάβ ἐν βασιλεὶ 'Ισραήλ. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς 'Ιωραμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ ἐκ Σαμαρείας, καὶ ἐπεσκέψατο τὸν 'Ισραήλ. Καὶ ἐπορεύθη, καὶ ἐξῆρσένταί τε πρὸς 'Ιωσαφάτ βασιλέα 'Ιούδα, λέγων· βασιλεὺς Μωάβ ἠθέτησεν ἐν ἐμοί, εἰ πορεύσῃ μετ' ἐμοῦ εἰς Μωάβ εἰς πόλεμον. Καὶ εἶπεν, ἀνεχθήσομαι ὑμῶς μοι, ὑμῶς σοι· ὡς ὁ λαὸς μου, ὁ λαὸς σου· ὡς οἱ ἵπποι μου, οἱ ἵπποι σου. Καὶ εἶπε· ποῖα ὁδὸν ἀνεχθῶ, καὶ εἶπεν· ὁδὸν ἐρημον 'Εδὼμ. Καὶ ἐπορεύθη ὁ βασιλεὺς 'Ισραήλ, καὶ ὁ βασιλεὺς 'Ιούδα, καὶ ὁ βασιλεὺς 'Εδὼμ, καὶ ἐκύκλωσαν ὁδὸν ἐπὶ τῆς ἡμερῶν καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ τῇ παρεμβολῇ, καὶ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἐν τοῖς ποσίν αὐτῶν. Καὶ εἶπε βασιλεὺς 'Ισραήλ· ὦ, ὅτι κέκληκε Κύριος τοὺς τρεῖς βασιλεὺς παρερμύενους· δοῦναι αὐτοὺς ἐν χειρὶ Μωάβ. . . . . καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν παρεμβολὴν 'Ισραήλ. Καὶ 'Ισραήλ ἀνέστησαν, καὶ ἐπάταξαν τὴν Μωάβ· καὶ ἐφυγεν ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. Καὶ εἰσῆλθον εἰσπορεύομενοι καὶ τύποντας τὴν Μωάβ.»

(Βασιλειῶν Δ'. κεφ. Γ'. ἐδ. 4—10 καὶ 24.)

Ἡ Γραφικὴ ἀφήγησις, ὡς βλέπετε, εἶναι ὀλίγον σαφεινῆ. Κατ' αὐτὴν οἱ Μωαβίται ἀπακτηθέντες ἐξ ἀντικατοπτρισμοῦ τινος, καὶ φραντασθέντες ὅτι εἶδον ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου κοκκινίζουσαν ὕδασι τὰ ἔγχυ χίμακτηρᾶς μάχης ἐπισυμβάσης νικητῆς μεταξὺ τῶν συμμαχῶν βασιλείων, ἐπέπεσον κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ὅπερ ἐξέλαθον ἐγκυκαταλειμμένον, ἀλλ' οἱ 'Ισραηλιταὶ ἀποκρούσαντες ταῦτα τὴν ἄτακτον προσβολὴν ἤρριξαν νὰ ἐρημώσῃ τὴν χώραν, καταστρέφοντες τὰς πόλεις, ἐμμορᾶτοντες τὰς κρήνας, τέμνοντες τὰ ὕπωροσφρα δένδρα καὶ βίπτοντες λίθους εἰς ἄγρους. Ὁ Μέσα πολιορκηθεὶς ἐν Kir-haršot, πόλει μοαβιτικῇ, οὐχὶ μακρὰν κειμένη τῶν νοτίων μεθορίων, ἐποίησεν ἔξοδον μετὰ ἐπτακασίον ἀνδρῶν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ διασπάσῃ τὰς τάξεις τῶν πολεμίων αὐτοῦ. Τότε ἀμυχανῶν καταρροίει εἰς μέτρον λίαν ἀβελπιστίαν· Ὑσιάζει τὸν πρωτότοκον ἐνὸν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ τείχους, ὅπως καταστήσῃ ἑαυτῷ ἴλεων καὶ εὐνοῶν τὸν θεὸν αὐτοῦ Khamos. Παράτιθρημ αὐτὰς τὰς λέξεις τῆς Γραφῆς. «Καὶ εἶδεν ὁ βασιλεὺς Μωάβ, ὅτι ἐκρᾶταίωσεν ὑπὲρ αὐτὸν ὁ πόλεμος· καὶ ἔλαθε μετ' ἐαυτοῦ ἐπτακασίους ἀνδρας ἐσπασμένους βρομφαίαν διακόψαι πρὸς βασιλέα 'Εδὼμ, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

Καί ἔλαβε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρωτότοκον, ὃν ἔβασιλευσαν ἀντ' αὐτοῦ, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν ὀλοκαύτωμα ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ ἐγένετο μετὰ μίσητος μέγας ἐπὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἀπῆραν ἀπ' αὐτοῦ. 27. καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν γῆν.» κεφ. Γ' 26, 27.

Διὰ τῆς αἰνιγματικῆς ταύτης φράσεως λήγει ἡ ἀρχή της τῆς ἐκστρατείας. Ἡ κερνιδία ἀποχώρησις τῶν συμμάχων μετὰ τὴν θυσίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Μέσα ἐστὶ δυσεξηγήτως. Ἀπορὸν εἶναι πῶς στρατιὰ ἀναστέλλει κερνιδίους τὴν πορείαν αὐτῆς, καὶ ὑποφωρεῖ οὐδεμίαν ὑπόθεσιν ἤτταν. Ἀναγινώσκων τις ἐπισταμένως κατανοεῖ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀποκαλύπτει ἡμῖν ἕλην τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ κρύπτει σοβαρὰν τινα ἤτταν τῶν ἐπιδρομέων, ἀναγκασθέντων νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ἀποχωρήσωσιν.

Ἀγανάκτους ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ, δηλονότι ἀπὸ μέρους τοῦ Ἰερωθά. Διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ συγγραφεὺς παρέχει ὑπονοεῖν, ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἀπέτυχε. Ὁ Ἰερωθά ὠργίσθη κατὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· ἐπειδὴ ὁ Ἰσραὴλ ἠνάγκασε τὸν ἐγθρὸν νὰ προστρέξῃ εἰς ὀλοκαύτωμα τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν (1).

Ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ πολέμου οὐδὲ λόγος κἄν γίνεται περὶ τῆς ἡγεμονείας τοῦ Ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ Μωάβ· ὁ Μωσὰ ἀπέσεισε τὸν ζυγὸν τοῦ Ἰσραὴλ, ἀπελευθερώσας τὴν χώραν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καταπιεστώων αὐτῆς.

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἰωράμ καὶ Ἰωσαφάτ συνέβη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνάτου αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ μικρὸν, κατὰ τὰ φαινόμενα, μετὰ τὴν ἀνάθικσιν τοῦ Ἰωράμ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἰσραὴλ. Ἡ στήλη ἡμῶν, προωρισμένη νὰ ἐξυμνήσῃ τὰς νίκας τοῦ Μέσα κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ, σχετικῶς ἄρχε πρὸς ταύτην τὴν ἐκστρατείαν, καὶ ἐστῆθη πρὸ ἢ μετὰ ταῦτα τὰ γεγονότα· Ἡ ἐρώτησις αὕτη εἶναι λίαν δύσλυτος, οἱ δὲ ἀρχαιολόγοι διαφωνοῦσιν ἐπὶ τούτου.

Τὸ κατ' ἐμέ, τείνω νὰ πιστεύσω, ὅτι αἱ νίκαι τοῦ Μέσα κατὰ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν, ἢ συνέπειαι τῆς ἀτυχοῦς ἐκστρατείας τῶν βασιλέων Ἰωράμ καὶ Ἰωσαφάτ. Ὁ Μέσα, ἐπωρηληθεὶς τῶν νικῶν αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἰωράμ, κατέστη ἐ-

πιθετικὸς ἐκδιώξας τὸν βασιλέα τούτου ἀπὸ τῆς πρὸς νότον χώρας αὐτοῦ ἐτρέπη πρὸς βορρᾶν, ὑπερῆρθε τὴν γραμμὴν τοῦ Ἀρνῶν, καὶ κατέλαβεν αὐτὴν τὴν πέραν τοῦ ποταμοῦ τούτου χώραν. Τὸ θέμα τούτου ἀνῆκε τὸ πάλαι εἰς τοὺς Μωαβίτας, οὐδέποτε πάλαντας νὰ θεωροῦσιν αὐτὸ ὡς ἑαυτῶν κτήσιν. Οἱ Ἰσραηλιταὶ τοῦναντίον ἐθεώρουν τὸν ποταμὸν Ἀρνῶν ὡς μεθόριον γραμμὴν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Μωαβιτῶν διὰ τοῦτο δὲ ὁ ποταμὸς οὕτως κέκταται μεγίστην σπουδαιότητα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τούτου τοῦ λαοῦ. Ἐπὶ τῆλου ὁ Μέσα τὸ ζήτημα τούτου ἔλυσε ὑπὲρ τῶν Μωαβιτῶν, ἀποκαταστήσας τὰ ἀρχαῖα ὄρια τοῦ Μωαβ καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ὅριζω ἄρα τὴν χρονολογίαν τοῦ ἡμετέρου μνημείου περὶ τὸ ἔτος 880 π. Χ. ἥτοι ἔτη τινὰ μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάθικσιν τοῦ Ἰωράμ (897).

Πιθανὸν νὰ ἀπατώμικι, τὰ δὲ γεγονότα περὶ ὧν ὀμιλεῖ ἡ στήλη, δυνατὸν νὰ ἦναι προγενέστερα τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἰωράμ. Ἀλλὰ καὶ τούτου τεθέντος, ἡ στήλη ἢ ἐστῆθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὁρχοζίου, μετὰ τὴν θάνατον τοῦ Ἀρχάβ, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ ἀναφερόμενα συμβεβηκότα ἐγένοντο πιθανῶς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μέσα.

Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἡ διαφορά εἶναι ὀλίγων μόνον ἐτῶν, εἶναι δὲ ἀναμνησθήτατον, ὅτι τὸ μνημεῖον ἡμῶν ἀνέρεχται εἰς τὸ πρῶτον ἡμῶν, ἢ, ἀκριβέστερον εἶπεν, εἰς τὴν πρῶτην δεκαπενταετηρίδα τοῦ ἐνάτου π. Χ. αἰῶνος.

B.

Κατὰ τὴν προλαβοῦσαν συνδράσκων περιέγραψα τὴν στήλην τῆς Δαιβῶν, ἀρηγήθην τὰ κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτῆς, καὶ παρέσχον ἡμῖν μετάρρασιν κατὰ γράμμα τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς· προσεπέθησα ἐνταυτῶ νὰ παραστήσω ἡμῖν τὴν μεγάλην ἱστορικὴν ἀξίαν, ἣν κέκταται τὸ μνημεῖον τοῦτο, ὑπερ ἀνέρεχται εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ Ἀρχάβ, Ἰωράμ καὶ Ἰωσαφάτ. Ἐναπολείπεται μοι ἤδη νὰ ἐξετάσω διὰ βραχέων τὴν ἐπιγραφὴν ἡμῶν ὑπὸ τὴν γλωσσολογικὴν καὶ παλαιογραφικὴν ἑποψίν.

Ἡ γλῶσσα, εἰς ἣν συνετάχθη τὸ κείμενον ἡμῶν εἶναι ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων Μωαβιτῶν, τοῦ λαοῦ κείνου τοῦ οἰκοῦτος τὴν πέραν τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης χώραν, ἢ· τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἔδαρος ἦν ὄμορον τῇ μεγάλῃ ἀραβικῇ ἐρίμῳ. Ἡ Μωαβιτικὴ γλῶσσα ἦν μέχρι τοῦδε ἀ-

(1) Δὲν εἶναι μάλιστα ἀπιθανόν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐκστρατείας ταύτης ὑπαντιέται, ὅτι ὁ Μέσα προσήνεγκεν ὀλοκαύτωμα τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰερωθά, ὅπως καταστήσῃ ἴλεον αὐτῷ τὸν θεὸν τῶν πολεμίων αὐτοῦ.

γνωστος, ἀγαθὴ δὲ τις συγκυρία κατέστησεν αὐτὴν αἰρῶν γνωστὴν ἡμῖν διὰ τῆς θριαμβευτικῆς στήλης τοῦ Μέσα, βασιλέως τοῦ Μωάβ. Δυναμέθρα οὖν μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ταύτης τῆς στήλης νὰ προσθῶμαι εἰς τὴν κλίμακα τῶν σμιτικῶν γλωσσῶν νέον γλωσσικὸν ἰδιῶμα, δηλονότι τὴν Μωαβιτικὴν διάλεκτον. Ἡ διάλεκτος αὕτη εἰς ποῶν μέλος τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν σμιτικῶν ἀποκαλουμένων γλωσσῶν ἀνήκει; μετὰ ποίας γνωστῆς γλώσσης συνδέεται στενότερον;

Γινώσκете, ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς σμιτικῆς φυλῆς, ὑπὸ τὴν γλωσσολογικὴν ἐποψίν, διαιρεῖται εἰς τρεῖς μεγάλα συμπλέγματα· δηλονότι εἰς τὸ ἀραμαϊκὸν συμπλέγμα, περιλαμβάνον τὰς σμιτικὰς διαλέκτους, τὰς ἐπιλουμένους πρὸς βορρᾶν τοῦ ἐδάφους τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τῆς σμιτικῆς φυλῆς, δηλονότι τὴν χαλδαϊκὴν, τὸ συριακὸν καὶ ἕτερά τινα γλωσσικὰ ἰδιώματα, ὀλίγον διεκδομένα, ὡς τὸ σαμαρειτικόν, τὸ παλμυρητικὸν καὶ τὸ ναβαταϊκόν (!) εἰς τὸ μισαοτορ συμπλέγμα, σχηματιζόμενον ἐκ τῶν γλωσσῶν τῶν Χανανιῶν, δηλονότι ἐκ τῆς φοινικικῆς καὶ τῆς ἐβραϊκῆς; καὶ τρίτον εἰς τὸ ἀραβικὸν ἢ μεσημβρινὸν συμπλέγμα, εἰς ὃ ἀνήκουσι, πλὴν τῆς ἀραβικῆς γλώσσης, τὸ αἰθιοπικὸν ἰδιῶμα, ὅπερ ἐμιλεῖται μέχρι τῆς σήμερον ἐν Ἀβυσσινίᾳ, καὶ ἡ ἄμφικριτικὴ διάλεκτος, εἰς ἣν εἰσὶ συνεταχμέναι αἱ ἄμφικριτικαὶ (himjaritiques) ἐπιγραφαί.

Ἡ μᾶλλον διεκδομένη τῶν τριῶν τούτων γλωσσῶν, κατὰ τὴν σμιτικὴν ἀρχαιότητα, δηλονότι μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωάμεθ, ἦτον ἡ ἀραμαϊκὴ διάλεκτος. Ἀλλ' ἡ ἐπικράτησις αὐτῆς ἐπὶ τῶν λοιπῶν μῦλις ἄρχεται τρεῖς αἰῶνας μετὰ τὴν χρονολογίαν τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς, συμπίπτουσα μετὰ τῶν ἐισβολῶν τῶν Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων κατακτητῶν, ἰδίᾳ δὲ μετὰ τῆς τοῦ Νάβουχοδονόσορος. Ἀπὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἄρχη τῆς διαδόσεως τοῦ ἰσλαμισμοῦ ἐν Ἀσίᾳ ἡ ἀραμαϊκὴ διάλεκτος διεδραμάτισε τὸ αὐτὸ σχεδὸν πρόσωπον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀνατολῇ, οἷον ἡ ἀραβικὴ σήμερον, τὸ κατ' αὐτήν, ἀντικαταστήσασα τὴν ἀραμαϊκὴν, ἕνεκα τῆς διόδου τοῦ ἰσλαμισμοῦ ὑπὸ τῶν Καλιφῶν διόδου τοῦ Μωάμεθ.

Ἀλλὰ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς, πρὸ τῶν κατακτήσεων τῶν βαβυλωνίων βασιλέων ἐν Συρίᾳ, αἱ τρεῖς γλωσσικαὶ οἰκογένειαι ἦσαν ἔτι περιτρισμαῖαι ἐν τοῖς ἀρχαίοις αὐτῶν ἔθροισι, ἡ μὲν ἀραμαϊκὴ ἐν τῷ εὐρυχώρῳ λεκανοπέδιῳ τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τί-

γρεως καὶ ἀπὸ τὴν βορείων Συρίαν, τὸ δὲ χαναναϊορ ἰδιῶμα ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ τὸ ἀραβικὸν ἐν τῇ ἡερσονίῳ τῆς Ἀραβίας.

Ἡ μωαβιτικὴ γλώσσα ἦν ἐκ τοῦ χαναναϊορ στελέγους. Τοῦτο δὲ θὰ ἤδυνάτο τις νὰ ὑποπέσῃ ἤδη (καὶ ἐὰν ἔτι μὴ εἶχα δεῖγμά τι ἐκ ταύτης τῆς γλώσσης), ἀναλογιζόμενος τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας τοῦ Μωάβ καὶ τὰς ἐθνικὰς σχέσεις τὰς συνδεούσας στενότερα τοὺς Μωαβίτας μετὰ τῶν Ἑβραίων. Ἡ στενὴ αὕτη συγγένεια τῶν ἡμῶν τούτων ἔθνων ἐπιβεβαιούται, ὡς ἔρῃην εἰπῶν, ὑπ' αὐτῆς τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, καὶ ἐν αὐτῇ μάλιστα τῇ ἀφελήσῃ τῆς αἰμομιμίας τοῦ Λώτ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀβραάμ, περὶ ἧς λόγος γίνεται ἐν τῇ Βίβλῳ τῆς Γενέσεως.

Τὸ αἰσθητὰ τῆς συγγενείας καὶ ἁμοιότητος οὐδέποτε ἔρα ἀπεσέβηθη, παρὰ τὴν ἐγθροπάθειαν, ἣν οἱ λάτρεις τοῦ Ἰερουβά αἰείποτε ἐξεδήλουν κατὰ τῶν λατρευτῶν τοῦ Khamos. Ἐκ τῶν προτέρων οὖν πιθανώτατον ἦν, ὅτι ἡ γλώσσα τῶν Μωαβιτῶν προσήγγιζε πρὸς τὴν τῶν Ἑβραίων. Τῶνόντι ἡ στήλη τῆς Δαιθῶν ἐπιβεβαιῶσι πληρῶστα ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, καθιστῶσα αὐτὴν ἀναμφισβήτητον. Ἡ ἁμοιότης τοῦ γλωσσικοῦ ὄρους τῆς ἐπιγραφῆς μετὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης αἰρεῖ μάλιστα πᾶσαν ἀμφιβολίαν. Ὁ Μέσα ἐκφράζεται σχεδὸν καθαρῶς ἐβραϊστὶ μεταχρηζόμενος φράσεις καὶ ῥήσεις ἰδίᾳ γραφικῆς. Οὗτω π. χ. ἀναγινώσεται ἡ φράσις *ascher jasafti ul ha-ares* «τὸ ὅποιον προσέθεσα εἰς τὴν γῆν» *vekach Mim-Moab mitán isch kol roscho*, καὶ ἔλαβον ἐκ τοῦ Μωάβ δικασίους ἀνθρώπους ἐν ὄλω» (*Kol roscho* ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ εἶναι εἰς χρῆσιν κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν). *Israel abad obed olam*, «Ὁ Ἰσραὴλ κατεστράφη καταστροφὴν αἰώνιον» δηλονότι διὰ παντός. Θέλω παραθέσει ὑμῖν δεῖγμα τῆς γλώσσης, ἀναγινώσκων τοὺς ἐπὶ τὰ πρότωτα στίχους τῆς ἐπιγραφῆς, ὅσοι δὲ ὑμῶν, κύριοι, γινώσσετε τὴν ἐβραϊκὴν γλώσσαν θὰ καταλάβετε παρεκρῆμα τὴν ἔννοιαν.

Anok Mescha ben Kemoschgad = ἐγὼ εἰμι Μέσας υἱὸς τοῦ Κεμοσγάδ.

Melek Moab hu-Dibóni = βασιλεὺς τοῦ Μωάβ τοῦ Δαιθῶνιου.

Abi malak al Moab scheloschin rabbin. Ὁ πατὴρ μου ἐβασίλευσε τὸ Μωάβ τριάντοτα ἔτη.

Yeamók malákti achar ábi καὶ ἐγὼ ἐβασίλευσα μετὰ τὸν πατέρα μου.

Vá-úas habámat söt Likmosch be

Korecha, καὶ ἔκτισα τοῦτο τὸ θουσιαστήριον (καθ' αὐτὸ εἶπειν, τοῦτο τὸ ὕψωμα *bāmāi*) τῷ Khamos ἐν Qorcha.

Bāmat Mescha θουσιαστήριον ἀπολυτρώσεως (ἢ τοῦ Μέσα, ὅπως ἂν δόξῃ ὑμῖν, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι λογοπαίγριον).

Ki hoschidūni mikkol ha-scholekin ἐπειδὴ μὲ ἔσωσεν ἐξ ὄλων τῶν ἐχθρῶν.

Veki hir'ūni bekol soneuj καὶ μὲ ἐπροστάτευσεν ἀπὸ τῶν μισούντων με (*soneuj* εἶναι, ὡς ἑβραϊστὴ, ἐνεστὼς τῆς μετοχῆς τοῦ *sana*, μισεῖν).

Omri melek Israel ὁ Ἀμφρί ἦν βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.

Vejuam et-Moab jāmīn rabbin, καὶ κατεπίσεν τὸν Μωάβ ἐπὶ μακρὰς ἡμέρας.

Ki tuamaf Kemosh be-ardō ἐπειδὴ ὁ Khamos παρωργίσθη κατὰ τῆς χώρας αὐτοῦ.

Vejachlefo benō. καὶ ὁ υἱὸς τοῦ διεδέξατο αὐτὸν (γινώσκατε ἅπαντες τὴν λέξιν *chulaf* διαδέχεσθαι, ἐκ τῶν Καλιθῶν, διαδόχων τοῦ Μωάμεθ).

Vajoumer gam hu καὶ εἶπε καὶ αὐτός.

Jāmīn et-Moab θὰ κατεπίσω τὸν Μωάβ, *Bejāmaj* κατὰ τὰς ἡμέρας μου, *Amar Kemosh* ὁ Khamos εἶπεν *veat'reh bō ubebēto* ἐπισκέψομαι αὐτόν.

Ve Israel abad obed olam καὶ ὁ Ἰσραὴλ κατεστράφη αἰώνιον κατεστρόφη, κτλ.

Βλέπετε, ὅτι ἀνέγνων εἶναι καθαρῶς ἑβραϊκὸν νομίζει τις, ὅτι ἀκούει ἐδάφριον τι τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, ἐξαιρέσει τοῦ πληθυντικοῦ, λήγοντος· εἰς *im*, τοῦ ῥηματικοῦ τύπου *sina-īnāi* καὶ τῆς λέξεως *scholek* σημερινόσας ἐχθρόν, ἄπερ ἀμρότερα δὲν ἀπαντῶσι κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς.

Ὁλόκληρος ἀλληλουχία λέξεων καὶ ἐκφράσεων τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς προσκομίζεται ἰδίᾳ εἰς τὴν γλώσσαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μὴ ἀπαντῶσα ἐν ταῖς λοιπαῖς σημιτικαῖς διαλέκτοις κατὰ τὴν αὐτὴν σημασίαν. Ἀναφέρω μόνον τὰ ῥήματα *ūsū* *וְשָׁא* ποιεῖν *karat* *כָּרַח* ὀρύσσειν *hāh* φονεῖν *hāh* κατέχειν *hāhāhā*

ὀργίζεσθαι, παροξύνεσθαι *hāh* ἀπελευθεροῦν, σώζειν *hāh* διώκειν *hāh* τὴν κλίμακα τὸ

λιθόστρωτον *hāh* ἐν τῷ ἐσωτερικῷ *hāh* ἔπαγε (προστακτικὴ τοῦ ῥήματος *hāh* *hāh*)

ἐμπροσθεν *hāh* δὲν ὑπάρχει *hāh* ἐπίσης *hāh* τὸ μῦθον τῆς ἀμέσου διathέσεως, καὶ γράφεται ἀκριβῶς, ὡς ἑβραϊστὴ, ἐνῶ ἡ φοινικικὴ ὀρθογραφία ἀπειτεῖ ἐν *Iod* ἐν τῷ μέσῳ.

Τὸ ἄρθρον εἶναι πάντοτε *hāh* ὡς ἑβραϊστὴ ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία, τοῦθ' ὕπερ ἐστὶ γραμματικωτέρων διὰ τὴν μωαβιτικὴν γλῶσσάν, καὶ ἀποδεικνύει τὴν στενὴν αὐτῆς συγγένειαν μετὰ τῆς ἑβραϊκῆς· ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία εἶναι πάντοτε *hāh* ἐνῶ ἡ φοινικικὴ διάλεκτος δὲν γνωρίζει αὐτήν, εἰμὴ ὑπὸ τὴν συντομωτέραν μορφήν *hāh* ἢ *hāh*.

Ὡς πρὸς τὸν γραμματικὸν δὲ ὀργανισμόν τῆς μωαβιτικῆς γλώσσης ἡ ταυτότης αὐτῆς μετὰ τῆς ἑβραϊκῆς ἐστὶ σχεδὸν ἐνεστέλης. Εὐρίσκομεν συνεχῶς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ π. χ. τὸν συνδυασμὸν τοῦ μεταβλητοῦ *hāh* μετὰ τοῦ συγκεκριμένου ὀριστοῦ. Νόμιμα *hāh*

καὶ ἐποίησα *hāh* καὶ εἶπε *hāh* καὶ κατέχευε *hāh* καὶ κατώκησε *hāh* καὶ ἔ-

κεισεν. Τὸ ῥῆμα κλίνεται ὡς ἑβραϊστὴ, π. χ. ὅπου τὸ πρῶτον ῥιζικὸν εἶναι ἐν *hāh* ἢ λαμέθ, ἡ ἀραιρέσις τοῦτου τοῦ συμφώνου γίνεται κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν καὶ ἑβραϊστὴ π. χ. *hāh* καὶ *hāh* (ἀντὶ τοῦ *hāh* τοῦ ῥήματος *lakāch*).

Ἐν τούτοις παρατηροῦνται τινες διαφοραὶ ἀπὸ τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης, δηλοῦσται κλίσειν τινὰ πρὸς τὴν ἀραμαϊκὴν καὶ φοινικικὴν διάλεκτον. Ὁ πληθ. καὶ δοῦκός σχηματίζονται προσθήκῃ τοῦ γράμματος νοῦν, ὡς ἀραβιστὴ καὶ ἀραμαϊστὴ, δι' ἣ ἡ κατάληξις τοῦ μὲν πληθ. εἶναι *im* τοῦ δε δοῦκ. *im*, π. χ. *scholeschim* τριάκοντα, ἑβραϊστὴ *scholeschim*, *matlūn* διακόντα. ἑβραϊστὴ αἱ ἀντιστοιχοῦσαι καταλήξεις εἰσὶν *im* καὶ *im*. Οἱ ῥηματικοὶ σχηματισμοὶ *hāh* ἐπαλέ-

μησα *hāh* ἔπαγε *hāh* πολεμήσῃς σχετίζονται πρὸς τὸν ὀρθον τύπον τοῦ ἀραβικοῦ ῥήματος· μόνον ἡ μωαβιτικὴ διάλεκτος δὲν ἐλέπτυνε τὸ *N* τοῦ μορφοτικοῦ *hāh* εἰς ἔλιφ *hāh*.

Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία δὲν εἶναι εἰς χεῖρσιν ἄνευ τοῦ προστακτικοῦ ἄρθρου, ὡς φοινικιστὴ π. χ. *hāh* τοῦτο τὸ ὕψωμα, ἑβραϊστὴ *habāmāi hāh*. Τὸ θετικὸν οὐσιαστικὸν

εις τὸν πληθυντικὸν λέγει ὡς φωνιστὶ καὶ ἀρβιστὶ εἰς *ul* 7 και ἀπολύτως ἐστὶ, ἐνθ' ἐ-
θριστὶ τὸ τελικὸν τ δὲν διατηρήθη, εἰμὴ ἐν τῇ
לרבב תלכבב δηλονότι πρὸ τῆς γενικῆς.

Ἡ πρωτοπρόσωπος ἀνωνομία *amok* ἐγώ, ἀντιπροσώπια πρὸς τὸν ἑβραϊκὸν τύπον *amoki* παρουσιάζει ἡμῖν ἀναλογίαν πρὸς τὴν φωνικικὴν ἢ χαναναϊκὴν διάλεκτον. Ἄλλ' αὐτὰ κί διαλεκτικαὶ διαφοραὶ εἰσὶν ἀσημαντοὶ ἀπέτανται τῆς μεγάλης συμφωνίας, τῆς ἀπανταχοῦ τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν ἀναδεικνυμένης, μετὰ τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης. Ἡ σημιτικὴ γραφή, ἐστὶν ἀληθῆς, δὲν ἐκφράζει, εἰ μὴ ἀτελέστατα τὴν γλώσσαν, γράφουσα μόνον τὰ σύμφωνα οὐχὶ δὲ καὶ τὰ φωνήεντα ἑπομένους λίαν πιθανὸν εἶναι, ὥστε κί διαφοραὶ κί μεταξὺ τῶν γλωσσῶν μωαβιτικῆς καὶ ἑβραϊκῆς, νὰ ὦσι τῇ ἀληθείᾳ μετρίους, ἢ ὅσον ἡ ἐπιγραφή τοῦ Μέσα παρίσταται ἡμῖν, ἀλλ' οὐκ ἔσταν εἶναι ἀναμφέριστον, ὅτι δὲν ὑπάρχει οὐδέμια διάλεκτος σημιτικῆ, πρὸς ἣν τὸ μωαβιτικὸν ἴδιωμα νὰ μὴ ἔχη συμφέροντα τοσούτου γενῆν, ὅσων πρὸς τὴν γλώσσαν τῶν ἐμβῶν αὐτῆς Ἰσραηλιτῶν, δηλονότι πρὸς τὴν χαναναϊκὴν γλώσσαν, ἣν περδεύοντο οἱ Ἰσραηλιταὶ μεταναστεύοντες εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Τὸ ὄρος τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν εἶναι ἐντελῶς Βεβλικόν. Εἶναι σαφές καὶ εὐληπτον, μᾶλλον ἐπιμεμελῆμένον, ἢ π. γ. τὸ τῆς ἐπὶ τοῦ σαρκοφάγου τοῦ Eschummazar ἐπιγραφῆς, καὶ τοι οὕσης, τοῦλάχιστον κατὰ τρεῖς αἰῶνας μεταγενεστέρως τοῦ μνημείου τοῦ Μέσα.

Ἐξετάσωμεν νῦν τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφὴν ὑπὸ τὴν παλαιογραφικὴν αὐτῆς ἐποψίν. Ὁ γραφικὸς αὐτῆς χαρακτήρ εἶναι ἕως ἰδίας μελέτης, ἅτε λίαν σπουδαῖος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ φωνικικοῦ ἀλφαβήτου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ δύσκολα ζητήματα τῆς παλαιογραφικῆς ἐλιγίστους τῶν ἀρχαιολόγων ἐνδιαφέρουσι, θέλω περιορισθῆν νὰ ἐκθέσω ὑμῖν ἐν κοραλαίῳ τὰ ἀξιολογώτερα ἀποτελέσματα, ἃ ἐκέρδησεν ἡ ἱστορία τοῦ φωνικικοῦ ἀλφαβήτου ἐκ τῆς εὐρέσεως τῆς στήλης ἡμῶν.

Ἡ ἡλικία τῆς στήλης τῆς Δαιβῶν ὠρισται ἀκριβῶς γινώσκαστε ἤδη, ὅτι αὕτη ἀνιδρύθη ὑπὸ τοῦ Μέσα, βασιλέως τοῦ Μωάβ, συγγένου τοῦ βασιλεῦσι τοῦ Ἰσραὴλ Ἀχαάβ, Ὁμοζίου καὶ Ἰωραμ, καὶ τῷ Ἰωραμ τὸ βασιλεῖαι τοῦ Ἰούδα, κατὰ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα ἢ δεκαπενταετηρίδα τοῦ ἑνάτου π. Χ. αἰῶνος. Ὡστε κατέχουμεν νῦν δειγμα ἀλφαβήτου φωνικικοῦ ἀρχαίου, ὃ ἡ χρονολογία εἶναι ἀναμφέριτος. Ἐπομένως, ἡ ἐπιγραφή τοῦ Μέσα δύνανται ἀπὸ τοῦδε

νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σταθερὸν σημεῖον ἐν τῇ κλίμακῃ ἀπασῶν τῶν μεταμορφώσεων καὶ τῶν ἀλληλοδιαδόχων μεταβολῶν τοῦ ἀρχαίου φωνικικοῦ ἀλφαβήτου, τῶν δυναμένων νὰ σκοτισώσι, καὶ ἐμβάλωσιν εἰς ἀμυχανίαν τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαιολόγων. Κατέχουμεν νῦν θεμέλιον ἱστορικῆς κατατάξεως κειμένων παρομοίων, καὶ μέσον ὅπως ἐκτιμῶμεν μετὰ βεβαιότητος κατὰ προσέγγισιν τὴν ἡλικίαν ἐτέρων φωνικικῶν ἐπιγραφῶν, ὑπολογίζοντες κατὰ πόσον προσεγγίζουσι ἢ ἀρίστανται ἀπὸ τοῦ γραφικοῦ συστήματος τῆς στήλης τῆς Δαιβῶν.

Τὸ σχῆμα τῶν χαρακτήρων καὶ ἡμετέρας ἐπιγραφῆς εἶναι ἀρχαϊκώτατον καὶ σύμφωνον πρὸς τοὺς ἀποστάτους χρόνους, εἰς οὓς αὕτη ἀνέγχεται, οὕσα τὸ ἀρχαϊκώτατον παντὸς ἐτέρου σημιτικοῦ κειμένου. Ἀπασα κί γνωστὰ φωνικικὰ ἐπιγραφαὶ παρουσιάζουσι σχήματα γραμμάτων μεταγενέστερα. Πρὸ τῆς ἐν Δαιβῶν ἀνακαλύψεως ὁ διάσημος ἐπιτάριος τοῦ Eschummazar, βασιλέως τῆς Σιδῶν, ἔθεωρετο ὑπὸ τῶν σημιτολόγων ὡς τὸ ἀρχαϊκώτατον κείμενον, τὸ διὰ φωνικικῶν χαρακτήρων γεγραμμένον, ἐξαιρέσημεν λίθους τινὰς γεγλυμμένους, ἀσσυριακῆς τέχνης, καὶ πολλὰς κεράμους τῆς Νινευὲ φερούσας ἀρχαϊκὰ σύμβολα. Ἀλλὰ τὰ γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Eschummazar ἔχουσι ἤδη σχῆμα πολὺ μεταγενέστερον καὶ νεώτερον τῆς μωαβιτικῆς στήλης, ἀνήκοντα ἤδη εἰς τὸ σχῆμα τῆς φωνικικῆς γραφῆς, τῆς καλουμένης *swahiaic*, ἣτις δὲν ἀνέγχεται εἰς ἐποχὴν προγενέστεραν τοῦ σ'. ἢ τοῦ ζ'. αἰῶνος π. Χ.

Ἡ χρονολογία τοῦ μνημείου τοῦ Μέσα ἀπὸ τῆς τοῦ Eschummazar ἀπέχει τοῦλάχιστον τρεῖς αἰῶνας. Ὑποβάλλω ὑμῖν ἐνταῦθα τρία πικνωμοῦντα τὸ πρῶτον παρίστασι τὴν ἐπιγραφὴν τῆς Δαιβῶν, τὸ δεύτερον τὴν τοῦ Eschummazar, βασιλέως τῆς Σιδῶν, περὶ ἧς ἔσται ἐπισημάμενη τὸν λόγον, καὶ τὸ τρίτον τὴν διάσημον φωνικικὴν ἐπιγραφὴν τῆς Μασσαλίης, ἣτις περιέχει τιμολόγιον θυσῶν προσενηχθειῶν εἰς τὴν ἐν Μασσαλίᾳ ναὸν τοῦ Βήλου, καὶ ἀνέγχεται εἰς ἐποχὴν πιθανῶς ἐστὶ μεταγενεστέρην τῆς τοῦ σαρκοφάγου τοῦ Eschummazar. Αἱ τρεῖς αὗται φωνικικαὶ ἐπιγραφαί, κί διεξοδικώτερα ἢν ἐκτιμήσῃ, ὑποδεικνύουσιν, ὡς ἐκ τοῦ γραφικοῦ χαρακτήρος αὐτῶν, τρεῖς διαφόρους ἐποχάς. Ἡ τῆς Δαιβῶν εἶναι δειγμα τῆς ἀρχαϊκῆς φωνικικῆς γραφῆς, δηλονότι τοῦ ἀλφαβήτου ἐκείνου τοῦ γνωστοῦ εἰς ἅπαντας τοὺς σημιτικούς λαοὺς περὶ τὸν δέκατον καὶ τὸν ἕκτον αἰῶνα, πρὶν ἢ ἀποχωρισθῆν εἰς διαφόρους κλά-

δους· ἡ τοῦ Eschmunazar περίσσεια τὴν σιδωνίαν γραφὴν, τὴν ἀνὰ τὴν Φοινικίαν ἐν χρήσει κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα· ἡ δὲ τῆς Μασσαλίας, ἣν προθύμως θὰ ἔθετον εἰς τὸν πέμπτον αἰῶνα, θεωρητέα ὡς δείγμα τῆς καρθαγενικῆς γραφῆς κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἐν τῇ Ἀρμενικῇ φοινικικῆς κατὰ τῆς πόλεως· ἡ γραφὴ αὕτη, ὡς βλέπετε παραβάλλοντες τὴν ἐν Μασσαλίᾳ ἐπιγραφὴν πρὸς τὴν ἐν Σιδῶν, δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς ἀπὸ τῆς φοινικικῆς, τῆς καλουμένης σιδωνίας, καὶ περ κλίνοσα ὀλίγον πρὸς τὴν δεξυγραφίαν.

Πρᾶγμα τι μεγίστου ἐνδιεφέροντος καὶ ἄξιον νὰ ἐρελελύθη ἰδίᾳ τὴν ὑπετέραν προσοχὴν ἔσιν, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Δαιθῶν εἶναι τὸ ἀρχαιότατον δείγμα, οὐ μόνον τῆς φοινικικῆς γραφῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς καθαρῶς ἐν γένει ἀλφραθητικῆς γραφῆς, ἣ ᾗ τῶν νῦν ἄπαντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς, ἐκτὸς τῶν κατοίκων τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας, τῶν Σινῶν, Ἰαπῶνων, τοῦ συστήματος ἐκείνου, ἐξ οὗ παρήχθησαν τὰ ἀλφάβητα, ἑλληνικὸν καὶ λατινικόν, συριακόν, ἀραβικόν, Ἰνδικόν, θηβετιανόν, σιαμικόν, βραμικικόν, ἰαβανικόν καὶ πλῆθος ἄλλων γραφῶν.

Ἐπέδειξα τὴν ἐπιγραφὴν τῆς Δαιθῶν ὡς τὸ ἀρχαιότατον δείγμα τῆς ἀλφραθητικῆς γραφῆς. Ἀλλὰ δύναται τις ἀμφισβητῆσαι τοῦτο, ἀντιτάσσων τὴν ἱερογλυφικὴν καὶ σφρηνοειδῆ γραφὴν. Οὐδὲν ἀνθίσταται, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐπιγραφαὶ ἐκ τῶν δύο τούτων συστήματων πολλῶ ἀρχαιότεραι τῆς στήλης τοῦ Μέσα. Ἀλλὰ τὰ σφρηνοειδῆ κείμενα κατ' οὐδὲν δύναται νὰ διασείσωσι τὴν θέσιν μου, ἐπειδὴ ἡ γραφὴ τούτων δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὴ ἀλφραθητικὴ, ἀλλὰ μᾶλλον σου.λαβικὴ, ἐκάστω σημείῳ ἐν τούτοις περιεστῶντος μίαν συλλαβὴν.

Ὡς πρὸς τὴν αἰγυπτιακὴν δὲ γραφὴν, δὲν ἀρνοῦμαι παντάπασιν, ὅτι τὸ σύστημα τῶν ἱερογλυφικῶν, παρὰ τοὺς χαρακτῆρας τῶν καθαρῶς ἰσογλυφικῶν καὶ συμβολικῶν, δηλονότι παρὰ τὰ εἰκονικὰ ἰσογράμματα ἢ τοὺς γρίφους, περιέχει ὡσαύτως τὰξιν σημείων, ἅτινά εἰσι χαρακτῆρες ἀληθῶς ἀλφραθητικοί. Ἀλλ' αὕτη ἡ περίπτωσις οὐχ ἦτον δὲν δύναται ν' ἀλλοιωσῇ τὸ ἀληθές τῆς διαθεωρητέως μου, ἥς τὴν ὀρθότητα ὡπως παρατήσω ὑμῖν, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ κάμω μικρὰν τινα παρέκκλισιν περὶ τῶν διαφόρων συστημάτων τῆς γραφῆς ἐν γένει. Ἠρανισάμην δὲ τὰς σκέψεις ταύτας ἐκ τῶν λεπτόων καὶ σφρόν ἐρευνῶν τοῦ δικτύμου παλαιογράφου Φραγκίσκου Λενορμάν.

Ὅπως ἐρίσωσι τὴν ἐκφρασὴν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν δι' ὀλικῶν σημείων οἱ ἄνθρωποι μετεχει-

ρίσθησαν δύο γραφικὰς ἀρχάς· ἡ μὲν εἶναι ἡ ἰσογραφικὴ, ἡ δὲ ζωγραφικὴν παράστασις τῶν ἰδεῶν, ἡ δὲ ἡ φωνητικὴ ἢ παραστατικὴ τῶν φθόγγων. Ἡ φωνητικὴ διαιρεῖται εἰς δύο βαθμούς· εἰς τὸν σου.λαβικόν, περιεστῶντα δι' ἐνὸς μόνου σημείου τὴν συλλαβὴν, συγκαθήμεν ἐκ συμφώνου καὶ φωνήεντος, καὶ εἰς τὸν ἀλφραθητικόν, χωρίζοντα τὸ σύμφωνον ἀπὸ τοῦ φωνητικῶ ἔχου, καὶ χρισμμένοντα αὐτῶ ὡς κινήσεις, δηλονότι περιεστῶντα διὰ διακριτικῶν σημείων τὸ σύμφωνον καὶ τὸ φωνήεν.

Ἀπαντα τὰ σύμματα τῆς γραφῆς ἤρχισαν ἀπὸ τῆς ἰσογραφικῆς, τῆς διὰ ζωγραφίας παραστάσεως τῆς ἰδέας, καὶ κατήνησαν εἰς τὴν φωνητικὴν διὰ βαθμικῆς προόδου. Ἡ χρῆσις τοῦ γρίφου ἤγαγεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς σου.λαβικῆς γραφῆς. Ὁ γρίφος εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ἡ γέφυρα ἡ διαβιβάσασα ἀπὸ τῆς ἰσογραφικῆς εἰς τὴν φωνητικὴν· κατ' ἀρχὰς μετεχειρίζοντο εἰκόνας ἰσογραφικὰς, ὡπως παραστήσωσι τὴν προφορὰν, ἥτις ἦν προσηκολλημένη εἰς τὴν εἰκονικὴν αὐτῶν ἔνοιαν, μακρὴ λαμβανομένη ὑπ' ὄψιν τῆς ἐνοιαίας ταύτης. Περιέργον παράδειγμα γραφῆς, ἡ ὅποια ἔστ' ἐν τῷ γρίφῳ, καὶ οὐδὲ βῆμα προέβη εἰς τὴν πραγματικὴν φωνητικὴν, περιεστῶσι τὰ μεξικανικὰ ἱερογλυφικὰ, σύστημα γραφικόν, ὕπερ μετεχειρίσθησαν οἱ Ἀζτέκοι τῆς Anahuac. Ἡ σφρηνοειδῆς γραφὴ, παραχθεῖσα καὶ αὕτη ἐξ εἰκονικῆς τινος γραφῆς, περιήλθεν εἰς τὴν αὐτὴν κατὰστασιν, ἀλλὰ δὲν ἐξήλθεν αὐτῆς, μείναντα γάμμος, καὶ οὕτως εἰπεῖν, ἀποκρυπταλοθεῖσα εἰς τὸν συλλαβισμὸν, καὶ μὴ ρηθῆσασα μέχρι τῆς ἀποσυνθέσεως τῆς συλλαβῆς, δηλ. εἰς τὸν ἀλφραθητισμὸν. Ὅσοι λαοὶ μετεχειρίσθησαν αὐτὴν, Σάβθαι, Πέρσαι, Ἀσσύριοι, οὐδέποτε ἔσχον γράμματα, καὶ αὐτὸ εἰπεῖν, ἀλλὰ μόνον σημεῖα συλλαβικὰ.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων γραφικῶν συστημάτων κατὰ τὴν ἱερογλυφικὴν ἢ ἰσογραφικὴν γραφὴν, ἅτινά εἰσι τέσσαρα τὴν ἀριθμὸν, δηλονότι τὰ αἰγυπτιακὰ ἱερογλυφικὰ, ἡ σινικὴ γραφὴ, ἡ σφρηνοειδῆς γραφὴ καὶ τὰ μεξικανικὰ ἱερογλυφικὰ, ἐν μόνον κατήνησαν εἰς τὴν ἀλφραθητικὴν μέθοδον, τὰ αἰγυπτιακὰ ἱερογλυφικὰ. Οἱ κάτοικοι τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου, λαὸς οὐσιωδῶς φιλόσοφος, ἐποιήσαντο τελευταίαν καὶ βριστικὴν πρόδον ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ γράφειν, εἰσάγοντες εἰς τὸ γραφικὸν αὐτῶν σύστημα χαρακτῆρας ἀληθῶς ἀλφραθητικούς· μετεχειρίσθησαν, λέγω, παρὰ τὰ εἰκονικὰ σημεῖα τῶν συμβολικῶν ἰσογραμμάτων, τῶν γραφικῶν τρόπων καὶ τῶν συλλαβικῶν σημείων, καὶ ἀληθῆ γράμ-

μακτα, δηλονότι συλλαβικά σημεῖα. Τοῦτο τὸ γεγονός ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Lepsius. Οὕτως οἱ Αἰγύπτιοι παρέστησαν π. χ. τὸν φθόγγον α

δι' ἐνός κλάμου ἢ δι' ἐνός αἰετός

τὸ σύμφωνον μ διὰ μιᾶς γλαυκός

τὸ ρ δι' ἐνός στόματος

τὸ λ δι' ἐνός λαιτός

τὸ η διὰ

σχοινίου ἐστριμμένου

τὸ sch δι' ἐ-

νός κήπου

τὸ u διὰ τῆς χειρὸς

καὶ τλπ.

Ἄλλὰ παρὰ τὴν κυριωτέραν ταύτην πρὸδον ἐν τῇ γλωσσικῇ ἀνάγκῃ, ἥτις πολλὴν φιλοσοφικὴν ἀκρίβειαν ὑποτίθειεν, ἡ αἰγυπτιακὴ γραφὴ οὐδέποτε κατέστη γραφὴ καθαρῶς ἀλφαιτική, μείνασα, καὶ μετὰ τὴν παραδοχὴν τῆς φωνητικῆς, οὐσιωδῶς παράστασις τῶν ἰδεῶν διὰ ζωγραφίας· ἐπειδὴ αἱ εἰκόνες, αἱ ὑποδεικνύουσαι γράμματα, δὲν ἀπεξεδύθησαν πάσης ἀξίας ἰδεογραφικῆς· ἡ αὐτὴ εἰκὼν, π. χ. δύνανται νὰ ἔχη, ἐν τῷ αὐτῷ κειμένῳ, σημασίαν εἰκονικὴν, συμβολικὴν, συλλαβικὴν καὶ ἀλφαιτικὴν. Τοιοῦτόν τι σύστημα, καίπερ τὸ τελειότερον τῶν ἀρχικῶν γραμμικῶν συστημάτων, τῶν ἀρχαίων ἐκ τῆς ἀπλῆς ἰδεογραφικῆς, πόσον ἔστιν εἰσέτι ἀγροίκον, συγκεχυμένον καὶ ἀτελές. Παρηκολούθειτο δὲ εἰκότως ὑπὸ περιπλοκῆς τοσούτου ἀπεριορίστου, ὥστε ἡ τέχνη τοῦ γράφειν ὄφριλε νὰ διατελῇ ἀέριστε ἀποκλειστικὸν κτήμα τῶν ἱερέων καὶ τῶν σοφῶν, μὴ δυναθεῖσα πώποτε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ πλήθη.

Ἐνακλειεῖτο ἄρα ἀπειρομεγέθους ἀπόστασις, ὅπως ἡ γραφὴ προσλάβῃ τὴν ἀπλότητα καὶ σαφῆνειαν, τὴν μόνην κατάλληλον, ὅπως καταστήσῃ αὐτὴν ὄργανον ἐφαρμοσίμου ἐν πᾶσι ἰδιώ-

μα καὶ εἰς τοὺς κοινούς τῶν ἀνθρώπων εὐχρηστον. Ἔδει νὰ μεταμορφωθῇ ἡ γραφὴ κυρίως εἰς ζωγραφίαν, περσαστατικὴν τῶν φθόγγων, ν' ἀποβῆλῃ πᾶν ἔγνος ἰδεογραφικῆς, καὶ ἐκτός τούτου νὰ περιορισθῶσι τὰ διάφορα φωνητικὰ αὐτῆς σημεῖα εἰς ἓνα μόνον χαρακτηριστὰ ἀμετάβλητον δι' ἐκάστην ἐνάθερωσιν τοῦ ὄργανου.

Ἄλλως ἡ γραφὴ οὐδέποτε θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ ἐπαξίως καὶ ἐντελῶς τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν αὐτῆς· ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης σπουδῆς.

Ἡ ἀπειρομεγέθους αὐτῆ ἀπόστασις δὲν διηνόσθη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Φοινίκων, τῶν γειτόνων αὐτῶν. Οἱ Φοινίκες ἄρα θεωρεῖται ὡς οἱ ἕριστικοὶ ἐφευρεταὶ τοῦ ἀλφαιτοῦ ἡμῶν. Οἱ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι συγγραφεῖς ὁμοφώνως ἀπονέμουσιν εἰς αὐτούς τὰς τὴν δόξαν. Πολλοὶ ἀναμνησκόμενοι τοὺς συγγνώστα ἀναφερθέντας στόχους τοῦ ποιητοῦ Lucan. (Phars. III, 220—222).

Phoenices primi, fauae si creditur,

[ausi,

Mensuram rudibus vocem signare figuris]

καὶ τὰς λέξεις τοῦ Πλινίου· Ipsa gens Phoenicum in magna gloria litterarum inventionis. Hist. Nat. V, 12. 13. Κλήμης Ἀλεξάν. Στρομ. I, 16, 75. «Φοινίκας καὶ Σύρους γράμματα ἐπινοήσασιν πρώτους κτλ.»

Τὰ Φοινικικὰ γράμματα δὲν ἐπενοήθησαν, εἶναι ἀληθές, ὑπ' αὐτῶν τῶν Φοινίκων, ἀλλ' ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐξ Αἰγύπτου. Δὲν δύναμαι νὰ θίξω σήμερον τοῦτο τὸ πολλοῦ λόγου ἄξιον ζήτημα· ἀρκούμαι μόνον νὰ εἶπω, ὅτι ἀπεδείχθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ δικασμοῦ αἰγυπτιολόγου, τοῦ Rougé (Hraut. τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας ἐν Παρισίῳ), διὰ τρόπου πειστικοῦ, ὅτι τὸ φοινικικὸν ἀλφαιτικὸν ἐξήχθη ἐκ τῆς αἰγυπτιακῆς ζωγραφικῆς γραφῆς, τῆς καλυμμένης ἱερατικῆς, ἥτις ἦν ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐν τοῖς χειρογράφοις. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ Φοινίκες πρῶτοι πάντων κατέστησαν τὴν γραφὴν ἀποκλειστικῶς ἀλφαιτικὴν, ἐκκαθάραντες ἀπ' αὐτῆς πᾶν ἔγνος μὴ φωνητικόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀληθεῖς ἐφευρεταὶ τοῦ ἀλφαιτοῦ.

Ὁ ἀρχαιότητα δὲ τῶν τύπων τοῦ ἀλφαιτοῦ τούτου ἀποκαλύπτεται ἡμῖν ἐκ τῆς γήλης τῆς Δικιών, οὕτως, ἕνεκα τούτου, τὸ ἀρχαιότατον δείγμα τῆς ἀλφαιτικῆς γραφῆς. Πᾶσα μελέτη τῆς συγκριτικῆς παλαιογραφίας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀναμειξῆς τῶν διαφορῶν ἀλφα-

βήτων, ἄπερ ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου, ὀφείλει ἀπὸ τοῦδε νὰ ἔχη ὡς ἀρετηρίαν τὴν μωαβιτικὴν ἐπιγραφὴν τῆς Δαιβίων.

Δὴν εἶναι κατάλληλος ὁ τόπος ἐνταῦθα, ὅπως κατέλθω εἰς σημειτικὰς παλαιογραφικὰς λεπτομερεῖας· παραπέμω ἐκ τῶν ἀρχαιότων μου, ὡς μέλει τούτων τῶν ζητημάτων, εἰς τὰ θεμελιώδη πονήματα τοῦ Kopp καὶ τοῦ Gesenius, ὧν αἱ γῶμαι ἐπεκρωθήσαν ἐσχάτως· ὑπὸ τῶν λεπτολογῶν καὶ σοφῶν ἔρευνῶν τοῦ κόμητος Voguë τὰ ἔργα τοῦ ἐπιστήμονος τούτου, ἄπερ εὐρίσκει τις ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ «Σύμμικτα ἀνατολικῆς ἀρχαιολογίας», παρέσχον νέαν ὠθησιν εἰς τοῦτον τὸν κλάδον τῆς παλαιογραφικῆς ἐπιστήμης, καὶ διεφώτισαν τὴν ἱστορίαν περὶ τῆς ἀλληλοδιαδόχου ἀναπτύξεως τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου.

Ὁ Voguë μετεχειρίσθη λίαν εὐδοκίμως τὴν παλαιογραφίαν, ὅπως ἔριση τὴν ἡλικίαν ἐκάστης τῶν διαφόρων σημειτικῶν ἐπιγραφῶν.

Περιορίζομαι ἵνα σημειώσω ἐνταῦθα τὸ σχῆμα γράμματων τινῶν τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς.

Τὸ *Mim* καὶ τὸ *Schin* ἔχουσι σχῆμα χαρακτηριστικώτατον. Ἐν ταῖς πλείστασι τῶν φοινικικῶν ἐπιγραφῶν τὰ δύο ταῦτα γράμματα παριστῶνται ὑπὸ τῶδε τὸ σχῆμα 𐤌 ἢ 𐤍 ἔχοντα τὴν κεφαλὴν κυκλοτερεῖ 𐤌 ὡς ἀπ' ἐναντίας ἐν τῷ κειμένῳ τῆς Δαιβίων ἡ κεφαλὴ παρίσταται διὰ γραμμῆς τεθλασμένης ἑλικοειδῆς.

Ὁ κόμης Voguë, ἐν τινι ὑπομνήματι περὶ τινῶν φοινικικῶν ἐπιγραφῶν τῆς νήσου Κύπρου, συνεστήσατο ἦδη ὡς γενικὸν κανόνα, ὅτι αἱ τεθλασμέναι γραμμαῖ, ἢ, ὅπως αὐτὸς ἐκφράζεται, ἡ κύμανσις γραμμάτων τινῶν, ἴδιᾶ τοῦ 𐤌 καὶ τοῦ 𐤍 ἦν ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὸν τοῦ φοινικικοῦ ἀρχαίου ἀλφαβήτου, καὶ ὅτι π. χ. πᾶσα ἐπιγραφὴ περιῶσα τὸ *Mim* καὶ τὸ *Schin* τεθλασμένον ἦν προγενεστέρα τοῦ 7. αἰῶνος.

Ἡ στήλη τῆς Δαιβίων ἐδικαίωσεν αὐτὸν πληρέστατα. Ἐν τῷ φοινικικῷ ἀλφαβήτῳ, ὑπὸ τοῦ Voguë καλούμενῳ σιδωνίῳ, ἡ διακύμανσις ἀπώλετο, ταῦταν δὲ ἀντικατέστησαν μικραὶ γραμμαὶ ἐγκάρσιοι, βραδύτερον δὲ κυκλοτερεῖς.

Ἄλλ' ὅπερ θαυμαστὸν καὶ λίαν ἠνδιαφέρον εἶναι, ὅτι οἱ χαρακτηριστῆρες τῆς Δαιβίων ὁμοιάσουσι καταπληκτικῶς πρὸς τὸ ἀρχαίον Ἑλληνικὸν ἀλφάβητον, τὸ ἐνομαζόμενον ἀλφάβητον τοῦ Κάδμου, γράμματα καθήγια, καὶ συγκείμενον ἐξ εἰκοσι καὶ δύο γραμμάτων, ὡς τὸ φοινικικόν.

Ἐσχεδιάσα συγκριτικὸν πίνακα τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀρχαίου· ὁ πίναξ οὗτος θέλει καταδείξει ὑμῖν τὴν μεγάλην ὁμοιότητα, ἵνα μὴ εἴπωμεν ταυτοτάτα, τῶν δύο τούτων ἀλφαβήτων. Ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ ἐθέμην τὴν τετραγώνου ἐβραϊκὴν γραφὴν, δι' ἧς ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι ταῦν τετυπωμένη. Τῆς γραφῆς ταύτης ἡ χρονολογία εἶναι λίαν πρόσφατος, καὶ συνδέεται μετὰ τὴν ἀρχαίαν γραφὴν, μεταγενεστέρα τῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κατεχώρησα διὰ αὐτὴν ἐνταῦθα, ἐπειδὴ εἶναι κοινοτάτη μεταξὺ ὅλων τῶν σημειτικῶν ἀλφαβήτων. Ἡ δευτέρα στήλη παρίσταται τὸ ἀλφάβητον τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Μέσα, ἡ τρίτη τὸ σιδωνίου ἀλφάβητον, δηλαδή τὸ μεταγενεστερον τοῦ ἑκτοῦ αἰῶνος ἀλφάβητον, ἡ τετάρτη δὲ ἐπὶ τέλους τὸ ἀρχαίον ἑλληνικόν (1).

ὑπεδείχθημεν ἐνταῦθα δύο διαφόρα σχήματα δι' ἕκαστον γράμμα· τὸ πρῶτον παρέλαθον ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν φοινικιστὶ γεγραμμένον, ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά, ἢ τοῦλάχιστον βοουτροσηθον, δηλονότι ἀλληλοδιαδόχως ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά καὶ τὰ νάπαλι.

Τὸ δεύτερον παρέλαθον ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς αἱ γραμμαὶ ἔχουσι τὴν συνήθη διεύθυνσιν, ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ. Ἄλλως αἱ δύο αὐτὰ τὰς εἰς τῶν γραμμάτων εἶσιν ὅμοια, ἑκτὸς τῆς ἀνεστραμμένης διεύθυνσεως τῶν γραμμῶν.

Τὴν εἰς Ἑλλάδα εἰσαγωγὴν τῆς φοινικικῆς γραφῆς ἡ παράδοσις ἀποδίδει εἰς τὸν Κάδμον, ἡρωα Φοινικᾶ ἐξ εἰκείνου, ὧν τὰ ὀνόματα στενῶς εἰσὶ συνδεδεμένα μετὰ τῶν πρώτων φοινικικῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει ἀποικίσεων. Οἱ Ἕλληνες διετήρησαν μέχρι τῆς σήμερον τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου· τὸ *Alfa* π. χ. ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ φοινικικὸν *alef*, καὶ σημαίνει «βοῦν», τὸ *Beta* εἶναι τὸ φοινικικὸν *bet* 𐤁 οἰκία, τὸ *Gamma*

(1) Ἐξήχη ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ὧν κατέγομεν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν τῶν νήσων Θήρας καὶ Μήλου, ἐνθα τὰ Κάδμεια γράμματα ἦσαν ἐν χρῆσει ἐπὶ μακρότατον. Αἱ τῆς Θήρας εἶσι γελομιναὶ ἐπὶ μεγάλων ὄγκων λάβας ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις νεκροπόλεσι, αἱ τινες κείναι μεταξὺ τῶν χωρίων Μέσα Βουόν καὶ Ἐζωμύτη ἐπὶ τῆς νήσου Σαντορίνης, ἀντεγράφουν δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ βαρβάρου Πρώκους Ὀστεν. Ἡ σποδοδαίστερα τούτων τῶν ἐπιγραφῶν μετεκομιθῆ ἐστὶ Ἀθήνα· εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Θηλείου ὑπὸ τοῦ Ross. εὐρροκαται δὲ ἐν πανομοιότητι ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἀρχαιοτάταις τοῦ Παγκράθ.

μα, φοινικιστί gaml, ἑβραϊστί גמל ἀραβιστί
 gimil (κάμηλος), τὸ *delta* προϋφέρετο φοι-
 νικιστί *délel* דלל και ἐσήμεινε «θύραν,» τὸ
 Ἰωτα εἶναι τὸ φοινικικὸν jod (ἀραβιστί jed) ἢ
 «χείρ,» τὸ Ἰητα Π'Π «κλεισίμου» Η, τὸ
 θήτα δ «ὄρις» (συνεσπειρωμένος) κτλ.

Συγκρίνοντες τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ἀλφά-
 βητον πρὸς τὸ φοινικικὸν παρατηρεῖτε, ὅτι οἱ
 Ἕλληνες μεταμόρφωσαν τὰ πνεύματα καὶ τὰ
 σημετικά ἡμισύμωρα, τὸ Alef τὸ He τὸ cheth
 τὸ iih, τὸ nan εἰς φωνητικά σημεία. Τοῦτο
 ἐστὶν εὐεξήγητον. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἡ
 φοινικικὴ εἰσι δύο πάντῃ διάφοροι γλώσσαι
 οὐδὲν πρὸς ἀλλήλας κοινὸν ἔχουσαι. Ἡ μὲν ἀ-
 νήκει εἰς τὸ στέλεχος τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν
 γλωσσῶν, ἡ δὲ εἰς τὸ σημετικόν, καὶ δὲν ἔ-
 χουσι τὰς αὐτὰς ἐναρθρώσεις. Αἱ σημετικά
 γλώσσαι εἶναι πλουσιώταται κατὰ τὰ πνεύ-
 ματα, ἐνῶ περ' αὐταῖς τὰ φωνήεντα κείνται
 ἐν δευτέρῃ μοίρῃ, ὅντα οἰοῦναι συμπληρωματικά.
 Αὕτη ἡ δικυμάνουσι, τοῦτο τὸ κενὸν τῶν φθόγ-
 γων παρὰ τοῖς Σημίταις, ὑπῆρξε τὸ αἷτιον, δι'
 ὅ οὔτοι καθήρησαν πᾶσαν σημείωσιν τῶν ἐ-
 σωτερικῶν φωνέντων τῆς λέξεως, γράφοντες
 μόνον τὰ σύμωρα, ἅπερ ἐσχημάτιζον τὸ μό-
 νιμον καὶ σταθερὸν στοιχεῖον τῆς γλώσσης αὐ-
 τῶν. Παν τοῦναντίον ἀπέβη ἐν τῇ ἑλληνικῇ
 γλώσσῃ τὰ πνεύματα ἐν αὐτῇ εἰσὶν ἐλιγάρθημα,
 θανάπαιον δὲ τὰ φωνήεντα ἐπικρατοῦσι στα-
 θερῶς καὶ οὐσιωδῶς. Οὐδὲν ἄρα φυσικώτερον
 τοῦ ὅτι οἱ Ἕλληνες, ὅτε παρεδέξαντο τὸ χα-
 ναϊτικὸν ἀλφάβητον, ἐχρήσαντο τοῖς φοινικι-
 κούσι σημείοις τῶν τελικῶν καὶ ἀρατικῶν πνευ-
 μάτων διὰ τὴν παράστασιν τῶν φωνέντων,
 ἐπειδὴ ὑπέρχει ὀργανικὴ πρὸς ἄλληλα συγγέ-
 νεια τῶν πνευμάτων καὶ τῶν συμῶνων. Οὕτω
 προΐοντι τῷ χρόνῳ, τὸ πνεῦμα Ἄλλεφ (τὸ ἐλίφ

τῶν Ἀράβων **X** μετετρέπη εἰς α, τὸ ξίν Ο

εἰς ο μικρόν, τὸ χέ **Ξ** εἰς ε ἡυλόρ, τὸ ναν

Υ εἰς υ ἡυλόρ καὶ τὸ **Η** chéth εἰς τοῦς
 φθόγγους ε, ι καὶ ἦεα. Ἄλλὰ τὸ τελευταῖον

τοῦτο, τὸ cheth, εἶναι εἰς χρῆσιν καὶ εἰς τὰς
 ἀρχαῖκας ἐπιγραφὰς ὡς σημεῖον πνευματισμοῦ

ΜΑΜΥΑΞΘ Ἑρμῆς

ἢ **ΔΕΡΗΣΜ** Δελφίς

ἐνθα τὸ πῖ καὶ τὸ ἦτα περιστάτωι τὸ χειλέο-
 φωνον πνεῦμα φ, φ'.

Ὅπως ἀποδείξω διὰ προφανοῦς παραδείγμα-
 τος τὴν συμῶνιν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἀλ-
 φαβήτου μετὰ τοῦ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Μέσα,
 θέλω μεταγράψαι τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν Ἑρ-
 μῆς διὰ μωαβιτικῶν χαρακτήρων, ἀντικαθι-
 στῶν ἕκαστον γράμμα διὰ τοῦ ἀντιστοιχοῦν-
 τος χαρακτήρος τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ μνημείου
 τοῦ Μέσα.

ΜΧΜΥΑΞΗ

ἢ ὅπως παράγω ὅμιν ἄλλο παράδειγμα'
 (ἐπιγραφὴ θήρας)

ΜΥΞΖΑΟΑ Δωριεὺς

μεταγεγραμμένον διὰ μωαβιτικῶν χαρακτήρων

ΜΥΞΖΑΟΔ

Παρατίθημι ἐνταῦθα παραδείγματα τινα
 ἰδοῦ ἐπιγραφῆς τῆς νήσου *Ἡίρας*, ἐνθα τὸ
 ἀρχαῖον ἀλφάβητον παρέμεινεν ἐν χρῆσει ἐπὶ
 μακρότατον.

Ἐπάγατος ἐποίηι.

ΜΟΤΑΤΑΖΞ
ΞΖΟΖΞ

Νῦν θέλω ἀντικαταστήσει ἕκαστον γράμμα
 ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς μετὰ τοῦ ἀντιστοιχοῦν γράμ-
 μα τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Μέσα'

ΠΡΩΤΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΑΛΦΑΒΗΤΟΥ.

Ἡ ἀρχαιοτέρα μορφή τοῦ ἀλφαβήτου, εἴτε τῶν εἰκοσι-δύο πρώτων χαρακτήρων.
(Κατὰ τὸν πίνακα τοῦ K. Clermont-Ganneau.)

	Τάξις καὶ ἀριθμὸς τῶν γραμμάτων.	Ὄνόματα τῶν γραμμάτων Ἑβραϊστί.	Ἀριθμητικὴ δύναμις τῶν Ἑβραϊκῶν γραμμάτων.	Ὄνόματα τῶν γραμμάτων Ἑλληνιστί.	Ἀριθμητικὴ δύναμις τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.	Γράμματα Ἑβραϊκὰ κατὰ τὴν στήλην τοῦ Μέσα.	Γράμματα Ἑλληνικὰ ἀρχαϊκὰ.	Γράμματα Ἑλληνικὰ κλασσικὰ.	Γράμματα Λατινικὰ.
1	Aleph	1	Ἄλφϰ	1	Α	Ⲁ	Α	Α	Α
2	Beth	2	Βῆτϰ	2	Β	Ⲃ	Β	Β	Β
3	Guimel	3	Γάμμϰ	3	Γ	Ⲃ	Γ	Γ	Γ
4	Daleth	4	Δέλτϰ	4	Δ	Ⲅ	Δ	Δ	Δ
5	Hé	5	Ε(ψιλὸν)	5	Ε	Ⲇ	Ε	Ε	Ε
6	Vau	6	Ἔβϰ (Αἰολικὸν)	6	Ϝ	Ⲇ	Υ	Ι	Ε
7	Zaïn	7	Ζῆτϰ	7	Ζ	Ⲇ	Ζ	Ζ	Ζ
8	Het	8	Ἡτϰ	8	Η	Ⲇ	Η	Η	Η
9	Tét	9	Θῆτϰ	9	Θ	Ⲇ	⊕	Θ	Ι
10	Yod	10	Ἰῶτϰ	10	Ι	Ⲇ	Ι	Ι	Ι
11	Kaph	20	Κάππϰ	20	Κ	Ⲇ	Κ	Κ	Κ
12	Lamed	30	Λάμδδϰ	30	Λ	Ⲇ	Λ	Λ	Λ
13	Mim	40	Με	40	Μ	Ⲇ	Μ	Μ	Μ
14	Noun	50	Νε	50	Ν	Ⲇ	Ν	Ν	Ν
15	Samech	60	Ξε	60	Ξ	Ⲇ	Ξ	Ξ	Ξ
16	Ain (ο)	70	Ο (μικρὸν)	70	Ο	Ⲇ	Ο	Ο	Ο
17	Phé	80	Φε	80	Φ	Ⲇ	Φ	Φ	Ρ
18	Tsadi	90	—	—	—	Ⲇ	—	—	—
19	Qoph	400	ἘϞοππα	90	Ϟ	Ⲇ	Ϟ	—	—
20	Roch	200	ῤῶ	100	Ϟ	Ⲇ	—	—	—
21	Chin	300	Σιγγϰ	200	Ϟ	Ⲇ	—	—	—
22	Tau	400	Τϰῶ	300	Τ	Ⲇ	Τ	Τ	Τ

WYΞZAOΔ
 WOXK7KJΞ
 ΞZOKJΞ

Ἐπιγραφῆ τις τῆς Κρήτης εὐρεθεῖσα ἐν Ἑρμούπολει εἶναι γεγραμμένη οὕτως

ΞΥΞΘΑΑΓΞΥΟΥΖΤ

τοῦθ' ὕπερ ἀναγνωστέον· Τίμων ἔγραψε με.
 Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς ἑλλείπουσι δύο
 γράμματα, τὸ ταῦ καὶ τὸ ἰῶτα.

Ἦεν τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, ἥτις προφανῶς
 εἶναι ἑλληνικὴ, ἐξέλαβεν Ἀσιανολόγος τις ὡς
 φοινικικὴν.

Ὅπως κατασκευάσθητε τὰ συνήθη ἑλληνικὰ
 γράμματα, ἀρκεῖ μόνον νὰ γράψῃτε τοὺς μωα-
 βιτικούς χαρακτῆρας ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά.
 Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες συνειθίσαντες ἐνωρίς νὰ γρά-
 φωσι, παρὰ τὸ ἔθος τῶν διδασκάλων αὐτῶν
 Φοινικίων, ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἔδωσαν
 σύναμα εἰς τὰ γράμματα αὐτῶν διεύθυνσιν ἀν-
 τίστροφον.

Οὕτως, ἐν παραδείγματι, τὸ σημεῖον

✱

ὕπερ ἐν ταῖς βουστροφηδὸν γε-

γραμμέναις ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς περίσταται

ἔτι κατὰ τὸ αὐτὸ σχῆμα, δηλονότι

Α Α

τάχιον προσλαμβάνει τὸ ἀντίστροφον σχῆμα

Α Α Α

ἐνθα καὶ τὸ ἔψιλον

δὲν εἶναι, εἰμὴ τὸ φοινικικὸν χεῖ ἐτραμμμένον

⌘

Τὸ Κάψα ἔχει πάντοτε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπι-

γραφῇ τοῦτο τὸ σχῆμα

⌘

ὕπερ προ-

δήλως εἶναι τὸ ἑλληνικὸν Κάππα Κ.

Τὸ Μι

⌘ ⌘ — Μ

δίδωσιν ἑλληνιστὶ τὸ Μ

Τὸ Νῦ Ν Ν βραδύτερον Ν

Τὸ Πι ⌘ α ⌘ ρ ⌘ π

Τὸ Βῆτα ⌘ οἱ Ἕλληνες ὅπως διακρί-

νωσιν αὐτὸ κάλλιον τοῦ Ῥῶ

⌘

μετεσχημά-

τισαν τὴν κατωτέρω αὐτοῦ καμπύλην γεγρα-

μὴν εἰς κύκλον.

⌘ — Β

Τὸ Ζῆτα ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Μέσα

Ζ

ἑλληνιστὶ Ζ.

Τὸ Δέλτα Δ — Δ

Τὸ Σίγμα ⌘ ἐγεννήθη ἐκ τοῦ φοι-

νικικοῦ γράμματος Σάδ.

⌘ ⌘

Τὸ Ἰῶδ Ζ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν

Ζ, ⌘, ⌘, ⌘

Περσίων τὸν λόγον ὀφείλω ἔτι νὰ σημειώ-

σω τι ἄξιον οὐ μικρὰς σπουδαιότητος ὡς πρὸς τὴν παλαιογραφίαν ἐν γένει, τὸ ἐξῆς ἄπασαι κί λέξεις ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἡμῶν ἀνεξιζήτως χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ στιμμάτων, κί δὲ φράσαι διὰ γραμμῶν καθέτων, τοῦθ' ὅπερ πλείστον συμβάλλεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ριζολογικὴν ἐρμηνείαν τοῦ κειμένου. Τοῦτο τὸ γεγονός ἐν ἀναμείφῳ τοσοῦτον ἀρχαίῳ ἀποδείκνυσιν ὡσαύτως, ὅτι ἡ διαίρεσις τῶν λέξεων καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν φράσεων διὰ σημείων στίξεως, δὲν εἶνε ἐφεύρεσις νεωτέρη, ἀλλ' ἀναρέρεται εἰς τὴν ἀποπτάτην ἀρχαιότητα.

Κύριαι! πρὶν ἢ καταπαύσω τὸν λόγον δὲν δύναιμι νὰ μὴ ποιήσω γενικὴν τινα παρατήρησιν περὶ τῶν μελετῶν τῆς ἀνατολικῆς παλαιογραφίας. Ἐξήνηλθα τὴν ὑμετέραν ὑπομονὴν διὰ συζητήσεως ζητημάτων καὶ λεπτομερειῶν παλαιογραφικῶν, ἅπερ ἴσως ἴθι ἐρίκοντο ἀνωφελῆ καὶ ἐστερημένα γενικοῦ τινοῦ ἐνδιαφέροντος. Τί τὸ ὄφελος; τοῦ νὰ ἀσχολῆται τις περὶ ζητήματα τοσοῦτον μάταια; διὰ τί νὰ καταπαύῃ τις τὸν χρόνον εἰς τοιαύτας ἐρεῦνας οὐδὲμιν σχέσιν ἐρούσας πρὸς τὰ ζητήματα τὰ πράκτονα τὸν κόσμον, καὶ οὐδὲμιν ὠφέλιμα προσενόσας; εἰς τὴν ἀνθρωπότητα; Ἀλλὰ νομίζω, κύριαι, ὅτι δὲν ἔγω ἀνάγκη νὰ εἶπω, ὅτι αἱ ἐρευναι τῆς συγκριτικῆς παλαιογραφίας δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἁπλῆς περιέργειας, παίγιον ψυχγωγικὸν ἄνευ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος. Οὐχί, κέκτανται ἀληθῆ σπουδαιότητα ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς πορείας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἡ γραφὴ εἶναι τὸ ὑλικὸν ὄργανον τῆς στάσεως τῆς διανοίας. Φρονεῖτε, ὅτι λάθῃ τις ἠδυνήθη νὰ συγκοινωνήσῃ καὶ νὰ διδάξῃ ἕτερον τὴν γραφὴν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ἐπιδράσῃ ἰσχυρῶς ἐπὶ τῶν ἰδεῶν, τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς θρησκείας τούτου, τέλος, χωρὶς νὰ κοινοποιήσῃ εἰς αὐτὸν τὰς ἄλλας ἐφευρέσεις, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας αὐτοῦ;

Ἡ διαβίβασις τῆς γραφῆς λαοῦ τινοῦ πρὸς ἕτερον οὐδέποτε ἐστὶν ἐρικτὸν τὸ ἄνευ τῆς διὰ βιβλάσεως ἰδεῶν. Ἡ ἐρευνα τῆς συγγενείας καὶ τῆς διαδόσεως ἀλφειότητος τινὸς ἐστὶν ἀρχαίῳ ἐρευνῇ σπουδαία τῆς γενικῆς ἱστορικῆς ἐρένης, δεικνύουσα ἤμην κί ἡ δυνάμις καὶ ὁ πολιτισμὸς κατὰ τοὺς ἀρχαίους αἰῶνας; ἐπάρατ' εἶπεν.

Πρὸς τὴν ἐπιστήμην τῆς συγκριτικῆς παλαιογραφίας, δηλ. πρὸς τὰς ἐρεῦνας περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς διαδόσεως τῆς γραφῆς, σχετίζονται ζητήματα σοβαρώτατα καὶ σπουδαιότατα.

P. SCHROEDER,

(Μετάρρ. Πληθωνίδου).

ΤΟ ΕΜΗΘΕΡΙΟΝ ΤΩΝ ΓΕΝΟΥΗΝΣΙΩΝ ΕΝ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΙ ΚΑΙ ΕΥΞΕΙΝΩ ΠΟΝΤῸ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ.

(Λεγεώσθη ἐν τῇ ΤΗΗ'. καὶ ΤΚ'. Συνεδρίασις).

Α'.

Ἡ φίλη Ἰταλία, ἥτις ἄλλοτε τοσοῦτον συνεμπορεύετο μετὰ τῶν Βυζαντινῶν, δημοσιεύει σήμερον τ' ἀφορώντα τὸ ἐμπόριόν της ἔγγραφα, μέχρι τοῦδε κεκορυμμένα εἰς τ' ἀρχαία καὶ τὰς βιβλιοθήκας αὐτῆς. Τοῦτων τινὰ μὲν βέβηλοι χεῖρες ἀφῆρπαξαν, τινὰ δὲ ἠράνισαν ἢ ὑγρασία, ὁ κνηροτὸς καὶ οἱ σῆτες.

Οἱ Ἰταλοὶ βιώντες σήμερον βίον ἐλευθεριώτερον σπουδάζουσι μετὰ πολλοῦ ζήλου τὴν πάτριον ἱστορίαν καὶ τὴν ἀρόμπτον θαλασσοπλοίαν τῶν πατέρων αὐτῶν, καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον. Πιθκὸν τὰ ἱστορικὰ μελετήματα ἕτερον εὐνομούμενον ἔθνος διηρέθισαν αὐτοῦς, ποθοῦντας νὰ μάθωσι οὐχὶ μόνον τοὺς πολέμους, ἀλλὰ τὰ θῆρα, ἔθιμα καὶ τὴν πολιτείαν τῶν πατέρων αὐτῶν.

Τὸν ἡμέτερον μεσαιωνικὸν βίον, μέχρι τοῦδε ἀνιστόρητον, σφηνίζουσι περισπούδαστα συγγράμματα τῶν ἡμετέρων καὶ ἀλλοδαπῶν. Ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀλώσεως μέχρι σήμερον οἱ ἱστοροῦντες τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς πολέμους τῶν Ὀθωμανῶν, σπενιώτατα ἀναμνησκοντοὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἀσήμερον καὶ ταπεινοῦ. Ἐνεκα τούτου οὐδένα ἱστορικὸν τῶν Τουρκικῶν πραγμάτων Εὐρωπαϊκὸν γινώσκω, ἀρμόδιον νὰ μεταρρασθῇ εἰς τὴν ἡμέτεραν γλώσσαν. Ὁρεῖλομεν ἐκ τῶν ἐσχάτως δημοσιευθέντων ἡμετέρων καὶ ξένων ἐγγράφων καὶ συνθηκῶν νὰ ἱστορήσωμεν ἡμεῖς τοὺς ἄρχοντας Ὀθωμανοὺς, συνάμα δὲ τὸν βίον καὶ τὰ παθήματα τοῦ ἀρχομένου Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Συγγράμματα δυσανήγνωστα καὶ ἀσυνάρτητα, ἀφιγόμενα βιωτικῆς φροντίδας, παραδόσεις, μύθοι καὶ παροιμίαι, μαρτυρούσας τὴν ἀμάθειαν καὶ τὰς ἐπιβλαβεῖς θρησκευτικὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ, μεγάλας διαφωτίζουσι τὸν πολιτικὸν βίον παντῶν ἔθνους. Τεκμήριον τοῦ λόγου μου εἶναι τὰ ἐν Βιέννῃ ἐκδοθέντα ἔγγραφα, ἀφορώντα τὰς σχέσεις τῶν Βενετῶν μετὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τὰ Βυζαντινὰ χρυ-

σθούλλα καὶ ἔγγραφα τῶν πρὸ τῆς ἀλώσεως ἀμυασιάντων ἡμετέρον Πατριάρχων (1). Ἐδῶ καταρτίζονται αἱ ἐπικρατούσαι ἐν Κων/πόλει δεσποδαμονίαι τοῦ Βυζαντινοῦ λαοῦ, ἡ ἀκόρεστος οἰνοφλυγία ἰδιωτῶν καὶ ἱερωμένων (2), ἡ ἀτιμωρησία τῶν εὐνοουμένων καὶ οἰκείων τοῦ Ἀυτοκράτορος ἀρχόντων, ἀνόμιως σφετεριζομένων χρήματα καὶ κτήματα ἰδιωτῶν. Οἰκίαι, ἐργαστήρια, χωράρια καὶ ἀμπελώνας ἀφιεροῦνται εἰς ἐκκλησίας καὶ μονάς, ἵνα διασωθῶσιν ἀπὸ πλεονεκτίας ἀρχόντων. Ἀνεγείρονται καὶ κοσμοῦνται εὐκατήρια καὶ μοναὶ ἐν τῇ μεγαλοπόλει καὶ ἀλλαχόσε, ἵνα καλύψωσιν οἱ ἰδρυταὶ τὴν ἀνομίαν τοῦ προτέρου βίου, καὶ ἀποφύγωσι τὴν τιμωρίαν τοῦ νόμου. Πάμπολλοι διεμάχοντο περὶ εἰκότων καὶ σεπτῶν λειψάνων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνδρωτὶ προσεπορίζοντο βίον ἀνετον (3). Ταῦτα πάντα προσμικτροῦντο πλείστοι τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἕτεροι καὶ ρυγιόπουοι κατέρευγαν εἰς τὰς μονάς, τῶν ὁποίων τὴν πολιτείαν περιέγραψεν ὁ Πτωγοπερόδρομος μεσοῦντος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος (4). Ταύτας ἴσημέραι ἐπλούτιζαν καὶ ἰδιώται καὶ αυτοκράτορες, καὶ διὰ χρυσοθούλλων καὶ ἄρων ἐκήρυτταν ἀσυδότης, καὶ πάσης ὑποτελείας ἐλευθέρους (5). Οὐδὲν παραδοξὸν λοιπόν, ἂν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς τελευταίας ἀλώσεως μόλις εὐρέθησαν ἐν ὄλῃ τῇ Κ/πόλει, κατὰ τὸν Φραντζῆν, πεντακισχίλιοι μαχαῶν, ἐνῶ πλεῖρα ἦσαν τὰ μοναστήρια μοναχῶν (6). Ἡ ἱερά Σύνοδος, οὐχὶ ἅπασ, ἀλλὰ πολλάκις προτρέπει τὸν λαὸν τῆς Κ/πόλεως, ἵνα προφυλάττῃται ἀπὸ μαχαῶν καὶ μαγγανείας, ἀπατώσας αὐτὸν (7). Ἡ Σύνοδος

αὐτῆ, εἰς τὴν ὁποίαν κατέρευγεν ὁ λαός, χάριν τῆς εὐθουδικίας αὐτῆς, μετὰ λύπης ἠναγκαζέτο νὰ καθυποβάλλῃ τοὺς ἀνικητῶς ψευδομένους δικαδίκους εἰς ἄρκους, ἵν' ὁμολογήσωσι τὴν ἀλήθειαν. Ἀπορακλήστωσι ἐπιγγεῖαι καὶ καθαιρεῖται ἱερεῖς ἀπέμους καὶ οἰνοφλυγαί (1), ἐπισκοποὺς καὶ ἀρχιεπισκόπους παρανομοῦντας (2), ἐπιπλήττει μετὰ πολλοῦ θάρρους καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἀνακτήσεσι τῶν Βλαχερνῶν ἱερωμένους ἱερεῖς, ἀπειλοῦσα καὶ πλείωτερα ἐπιτιμια, ἂν ἐνοχλήσωσι τὰ «ὄτα τοῦ αυτοκράτορος» (3).

Ἐνῶ ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων καταρτίζονται ἡ ἀμάθεια τοῦ Βυζαντινοῦ λαοῦ, ἡ πλεονεξία καὶ καταδυναστεία τῶν ἀρχόντων, μόνη ἡ ἱερά Σύνοδος πολιτείας ἐθελῶς, κεδόμενη τῆς ἐκκλησίας, καταδικάζουσα τὴν αὐθαιρέσιαν τῶν ἀρχείων ἀλλοκῶν, καὶ μετὰ παρηφσίας ἀποβάλλουσα τὰς ἀλόγους κινήσεις τῶν αυτοκρατόρων (4).

Ὁ διερχόμενος τὰ πολιτικά καὶ ἐκκλησιαστικά ταῦτα ἔγγραφα, τὰ συμπληροῦντα τοὺς πολιτικούς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς, ἐννοεῖ, ὅτι ὅπου ἄρχοντες καὶ ἀρχίμεινοι συμπολιτεύονται ἐν ἀπάτῃ καὶ δόλῳ, ἀμφοτέροι μέλλοντα ν' ἀπολέσωσι καὶ πλεῖται καὶ πατρίδα. Ἐκ τῆς διαφθορᾶς ταύτης προήλθε καὶ ἡ ἀνικανότης αὐτοῦ εἰς μάχας καὶ πολιορκίας, τὴν ὁποίαν προφανῶς ὁμολογεῖ ὁ λαός τῆς μεγαλόπολεως ταύτης, κηρύττων, ὅτι κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ 1224 οὐχὶ ἡ ἀνδρεία αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ Παναγία ἐπὶ τῶν ταυχῶν ἀπέδιωξε τοὺς πολιορκουμένους Τούρκους.

Ἐτερα ἔγγραφα, ἀφορῶντα τὰς σχέσεις τῆς Γενούης μετὰ τῶν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ ἐμπορικῶν ἀπ' αὐτῆς ἀποικιῶν, ἐξετυπώθησαν πρὸ ὀλίγου ἐν Γενούῃ (5). Πάντες γνωσκουσιν, ὅτι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κ/πόλεως οἱ Γενουήτιοι

(4) Fontes Rerum Austriacarum. Urkunden zur "Alteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig—ἐν Βιέννῃ—τόμ. Α' καὶ Β'. 1856—Τόμ. Γ'. 1857. Acta et Diplomata Graeca Medii Aevi, Sacra et Profana collecta, ediderunt Franciscus Miklosich et Josephus Müller. ἐν Βιέννῃ, Τόμ. Α'. 1860—Τόμ. Β'. 1862—Τόμ. Γ'. 1865—Τόμος Δ'. 1871.

(2) M. καὶ M. Τόμ. Α'. 187—319. Τόμ. Β' 76, 440 441, 458, 535.

(3) M. καὶ M. Α'. 52.

(4) Κορ. Ἄτ. Τόμ. Α'.

(5) Πρβ. M. καὶ M. Τόμ. Α'. ὅπου ἐμπεριέχονται ἅπαντα τὰ προνόμια τῆς βασιλικῆς μονῆς τῶν Λέμβων. (6) Τὸ 4100 εἶχεν ἡ Κων/πόλις 1200 ἐκκλησίας, καὶ 360 μοναστήρια, Const. Christ. III. 8.

(7) M. et M. Τόμ. Α'. 186. 488—Τόμ. Β'. 84.

Ἰδοὺ γὰρ ὅπερ ἐκλύπτες οὐ τὴν ἀρχὴν, φανερώς ἀνωμολογήθη, μὴ τὰ τῶν χριστιανῶν πρεσβυτέρων, τὰ

τῶν Ἑλλήνων δὲ μᾶλλον φανερώς λατρεύων τοὺς δαίμονα. Ἰδ. Τόμ. Α'. 545.

(1) M. καὶ M. Τόμ. Α'. 349. 324.

(2) Ἐπεὶ δὲ εἶδον αὐτὸν (δηλ. τὸν ἐπίσκοπον Ἀλαξίας) προδόντα μὲν καὶ τὰς σουδικὰς ψήφους καὶ ἀπομίμειν περιφρονοῦντα καὶ ἀθετοῦντα κτλ. M. καὶ M. Τόμ. Α'. 357. 358.

(3) M. et M. Τόμ. Α'. 56.—Τόμ. Β'. 540. ἠδ' ἀπὸ τοῦ εὐαγοῦς βασιλικῶς κλήρου τῶν Βλαχερνῶν οἰκονόμος.—Τόμ. Α'. 369.

(4) Ἰδ. Τόμ. Α'. 507.

(5) Codice Diplomatico delle Colonne Taurinensi, durante la signoria dell' ufficio di S. Giorgio 1453—1475. Ordinato ed illustrato dal P. Amedeo Vigna. Genova. 1868—1870—1874.

δὲν ἀπώλεσαν τὰς ἀποικίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, οὐδ' ἐποτήθησαν ἀπὸ τὴν καταπλακτικὴν καὶ νικηφόρον πορείαν τοῦ περὶητοῦ. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα διεσώζοντο μέχρι σήμερον εἰς τ' ἀρχεῖα τῆς τραπέζης τοῦ Ἀγ. Γεωργίου τῆς Γενούης (1). Τινὰ μετεκομίσθησαν εἰς Παρισίους ἐπὶ Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου, καὶ ἐκεῖσε ἐδημοσιεύθησαν (2). Τινὰ ἄλλα κλαπέντα, ἢ πωληθέντα εὗρισκονται εἰς χεῖρας πολιτῶν. Ἄπαντα ταῦτα, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1453 καὶ λήγοντα τὸ 1475, ἐκδίδει ὁ ἐν Γενούῃ Λιγυρικὸς Σύλλογος τῆς πατρῴου ἱστορίας, ἐπιστακτοῦτος τοῦ ἐμβριθοῦς Ἡγουμένου Ἀμεδαίου Βίγγα. Μέχρι τοῦδε ἐδημοσιεύθησαν τέσσαρα ὀγκώδη φυλλάδια, ἱστοροῦντα τὰ μέγρι τοῦ τέλους τοῦ 1464 συμβάντα ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, Γαλατῇ, Λέσθῳ, καὶ Χίῳ. Εἶναι σχεδὸν ἅπαντα Ἀκτινιστὶ γεγραμμένα, ἄνευ πολλῆς ὀρθογραφίας, ἐξικρισμένων τῶν ἐγγράφων τῆς παπικῆς αὐτῆς. Τινὰ εἶναι Ἰταλιστί (3), καὶ ὀλίγιστα Γαλλιστί. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐκδοθέντα μετ' ἄλλων ἱστορικῶν ὑπομνημάτων, διὰ δαπάνης τοῦ φιλομούσου Ἰταλικοῦ Συλλόγου τῆς Γενούης, εἶναι, κατ' ἐμέ, διδακτικώτατα ἔγγραφα διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων τούτων, καὶ ἰδίως διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, τοῦ ὁποῦ ὀλίγιστα ἱστορικὰ μνημεῖα τῶν χρόνων ἐκείνων διεσώθησαν. Ἄπας ὁ φιλογρηκὸς κόσμος τῆς Εὐρώπης μεγάλως ἐπίνεσε τὴν συλλογὴν ταύτην. Ἡμεῖς δὲ πρὸ πάντων εὐγνωμονοῦμεν τὴν εὐρίην Ἰταλίαν, διαφωτίζουσαν διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγγράφων τούτων τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν.

Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀφορῶσι κυρίως τὸν τότε εὐδαίμονα καὶ πολυάνθρωπον Καρᾶν, τὴν ποτὲ Θεοδοσίαν, κείμενον ἐπὶ τῶν νοτίων παραλίων τῆς Κριματίας. Διαφωτίζουν συνάμα καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν πολυαριθμῶν ἀποικιῶν τῶν Γενουησίων, εὐρισκαμένων εἰς τὰ Εὐρωπικὰ καὶ Ἀσιατικὰ παράλια τοῦ Πόντου. Κθίσθαι εἰς τὰ ἄνω μνημονευόμενα Πατριαρχικὰ ἔγγραφα καταρτίζεται ὁ ἰδιωτικὸς βίος τῶν Βυζαντινῶν, οὐ-

τω καὶ τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀρχειοῦνται μετὰ πολλῆς ἀφειλαίας τὰς ἀρχαίχας τῶν ἀρχόντων, τὴν δόλον τῶν ἐμπορευομένων καὶ τοὺς ἀγῶνας τῆς Γενούης ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν πόλεων τούτων, ἐπαπειλουμένων ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ τοὺς γείτονας Τατάρους, θρασυτέρους γενομένους κατὰ τὸν Χριστιανὸν μετὰ τὴν ἔλθειν τῆς Κ/πόλεως. Οἱ κλαυθμοὶ τῶν κινδυνεύοντων ἐν τῷ ἀπομερομένῳ Εὐξείνῳ Γενουησίων, ἢ μερίμων τῶν ἐν Γενούῃ πολιτῶν, οἱ δειλιώντες ὑποστελεῖς Γραικοὶ καὶ Ἀρμένιοι συζῶντες μετὰ τῶν Γενουησίων, ἀπεικονίζονται μετὰ πολλῆς ἀληθείας. Ἐδῶ οὐδεὶς ἱστορικὸς, χαριζόμενος εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καλύπτει τὰς παραφροσάς, ἢ ἐξυμνεῖ τὰς ἀρετὰς τῶν συμπολιτῶν του.

Ταῦτα τὰ ἔγγραφα ἀνέγνω πολλὰκις, ἵνα ἐκ τούτων συλλέξω τ' ἀφορῶντα κυρίως τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν. Ἄλλ' ἵνα γίνῃ τὸ ἔργον εὐληπτον εἰς τοὺς μεδέστοτε μελετήσαντας τὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων τούτων, ἐνόμισα καλὴν ἵνα ἱσορῶσω ἀπ' ἀρχῆς τὰς πολλὰς ἐμπορικὰς ἀποικίας τῶν Γενουησίων ἐν Κ/πόλει, Γαλατῇ καὶ Εὐξείνῳ Πόντῳ, καὶ προσφέρω εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἅπαντα τὴν ἱστορίαν τοῦ Γενουησίου ἐμπορίου εἰς τὰς χώρας ταύτας. Μανθάνομεν ἐκ τῆς μελέτης ταύτης τὰ κτήματα, τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς ἀποβάθρας ἐντοῦ τῆς Κ/πόλεως, τὰς ὁποίας ἐχορήγησαν εἰς τοὺς Γενουησίους καὶ ἄλλους Ἰταλοὺς οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες. Μολοντί κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους συνέγραψαν πολλοὶ Γερμανοὶ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἰταλοὶ περισοῦδαστα συγγράμματα περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐμπορευομένων, Ἰταλῶν διὰλ., Βενετῶν, Ἀμαλφηνῶν, Γενουησίων, Πισαίων καὶ ἄλλων, νομίζω ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες εὐγνωμόνως ἀποδεχόμενοι τὰ φιλόμουσα ταῦτα ἔργα, οὐχὶ ματαίως συνεργαζόμεθα πρὸς πληρεστέραν κατάληψιν τῆς περιέργου ταύτης ἱστορίας, καὶ διασκορπιστὸν ἀγνώστον τινῶν τύπων.

Τὴν ἐμπορίαν τῶν Ἰταλῶν ἐν Ἀνατολῇ καὶ Εὐξείνῳ Πόντῳ, καὶ τὴν μεθ' ἡμῶν πολυεστὴ αὐτῶν ἐπιμειξίαν οὐδεὶς ἐκ τῶν ἡμετέρων μέγρι τοῦδε συνέγραψε. Ἐξικρισμένων τῶν ἡμετέρων Βυζαντινῶν ἱστορικῶν τοῦ δεκάτου τρίτου καὶ δεκάτου τετάρτου αἰώνος, ἀρχειομένων τὰς ἐριδὰς τῶν ἐν Γαλατῇ Γενουησίων μετὰ τῶν Αὐτοκρατόρων, καὶ τὰς λεηλασίας αὐτῶν καὶ τῶν Βενετῶν εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, τὰ ἐπίλοιπα ἀρῶμεθα ἀπὸ τοὺς ἀλλοδαποὺς συγγραφῆς. Οὗτοι δὲ, μετὰ φιλοπονίας

(1) Cod. Diplomatico Vol I σελ. X.

(2) Santi Della Colonia dei Genovesi in Galata. Torino. 1831. Τόμ. Α'. XVI. Ταῦτα ἐξέδωκε μετὰ σοφῶν σημειώσεων ὁ πολυμαθὴς Silvestre de Sacy.

(3) Ἄν ὅσαν ἀνέγνωσα καὶ πολλὰκις ἀνετάληπτα εἶναι τὰ Ἰταλικά ἔγγραφα, γεγραμμένα τὰ πλεῖστα εἰς γλῶσσῃ Γενουησίων. Δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἢ ἑλλειψίς σημειώσεων εἶν' ἀτόμημα.

θαυμαστῆς, ἀνεσκάλευσαν, ἀντέγραψαν καὶ ἐμελέτησαν τὰ πολιτικὰ καὶ ἐμπορικὰ ἔγγραφα τὰ πρὸ αἰῶνων τεθησαυρισμένα εἰς τ' ἀρχεῖα τῶν ἄλλοτε ἐμπορικωτάτων πόλεων τῆς Ἰταλίας, Ἰσπανίας καὶ Γερμανίας. Αἱ βιβλιοθήκαι τῆς Ἰταλίας, τῆς Βιέννης καὶ τῆς Πέστης, παρέδωκαν εἰς τοὺς φιλομαθεῖς ἀρχαιολόγους πάντα τὰ ἔγγραφα, τὰ ὅποια κατασπίλων οἱ κοινωροί, καὶ μετὰ τοσαύτης ἀνέσεως κατεβίβρωσαν οἱ σκόληκες.

Ἐτεραί μὲν περισπούδαστα ἔγγραφα εἶναι καὶ αἱ ἐκθέσεις τῶν προξένων, πρέσβων καὶ βαιούλων τῆς Βενετίας, ἐκδοθεῖσαι πρὸ τινος χρόνου ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν χάριν τῆς πατρῆος ἱστορίας.

Τὰ ἔγγραφα ταῦτα δὲν εἶναι ἱστορία, ἀλλὰ βοθηήματα, ἐκ τῆς μελέτης τῶν ὁποίων φωτίζεται ὁ ἱστορικός· καὶ μετὰ τὴν προσήκουσαν σπουδὴν καὶ παραβολὴν αὐτῶν μετ' ἄλλων ἱστορικῶν, καταδεικνύει τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς συνειπίας τῶν γεγονότων, καὶ τὴν ἀληθῆ χαρακτῆρα ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Ἐγγραφα, ὡς τὰ ἡμέτερα Πατριαρχικά, καὶ τὰ Ἰταλικά τοῦ Καρὰ, ἀφηγούμενα ἄνευ στόμφου τὰς φροντίδας καὶ βιωτικὰς μερίμνας τοῦ λαοῦ καὶ τὰ κατὰ τῶν ἀρχόντων παράτονα αὐτοῦ, διαφωτίζουν πολλὰ ἱστορικά γεγονότα, τὰ ὅποια εἴτε εἰς προθέσεις, εἴτε ἐξ ἀγνοίας διαστρέφουν οἱ γνωστοὶ ἱστορικοί.

Πολυχρόνον ἔργον, Κύριοι, εἶναι ἡ ἱστορία τῶν ἐμπορικῶν ἀποικιῶν τῶν Ἰταλῶν εἰς τὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ὅσοι δὲ ἱστορικοὶ νὰ μελετήσῃ τοὺς Σταυροφορικοὺς πολέμους καὶ τὰς διαμάχας τῶν Λατίνων ἡγεμόνων εἰς τὴν Συρίαν καὶ Κύπρον (1). Προϋτίμησα νὰ ἱσθῆτω τὰς ἀποικίας τῶν Γενουησίων, διότι ἡ Βενετικὴ ἐπορθαλμωσία εἰς τὴν παράλιον ἠπειρον, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους αὐτῆς, ἀπεδιώξεν ἐκεῖθεν τοὺς ἀντιζήλους Γενουησίους εἰς τὸν Βόσπορον καὶ Εὐξείνιον Πόντον, ἔπου οὗτοι βροχούμενοι ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς, ὠχρώσαν τὰς πόλεις αὐτῶν, καὶ τέλος ἐκόλωσαν καὶ αὐτοὺς τοὺς Βενετοὺς ἀπὸ τοῦ ἐπικερδαῖ ἐμπορίου τοῦ Εὐξείνιου Πόντου. Εἰς τοσαύτην ἀγροικίαν ἐβόησαν οἱ μεθ' ἡμῶν συμβιβύοντες Γενουησῖοι, ὥστε

νὰ μὴ συγχωρῶσι καὶ αὐτοὺς τοὺς Βυζαντινοὺς νὰ πλέωσιν ἐν τῷ Εὐξείνιῳ Πόντῳ. Συναπολέσθησαν δὲ μετὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἐνῷ ἡ Βενετία, διὰ τινε κερὸν μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐνέμετο πολλὰς ὑποπελαίς χώρας, καὶ τινε αὐτῶν, καθὼς τὴν Ἐπτανήσσον, ἐξουσίαζε μετὰ τῶν πόλεων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Πρὸς τοῦτους, Κύριοι, βιοῦντες σήμερον ἐν μέσῳ πόλεων ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Γενουησιῶν κατοικουμένων, δυνάμεθα, καθὼς προεῖπα, νὰ διαφωτισόμεν τὴν ἱστορίαν αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν Ἑλληνιστῶν συγγραμμάτων. Γράφω ὅμως χάριν τῶν ἡμετέρων, καὶ ἂν ἐνίοτε μακρογράφω, ἃ παρεκβῶ τὰ ὄρια, τοῦτο ποιῶ, ἵνα πλείυτερον διαφωτίσω τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν τῶν μέσων αἰῶνων, καὶ δικαιώσω τοὺς ἡμετέρους προγόνους, τῶν ὁποίων ἀξιωμακόμενετα ἔργα καὶ τινε ἀρετὰς ἀπεισιώπησαν οἱ ξένοι, ἐνῷ διὰ βητορικοῦ στόμφου καὶ μετὰ πολλῆς πικρίας διετράνωσαν ὑπὲρ τὸ πρέπον τὰς κακίας αὐτῶν. Οὐχὶ περὶ τῶν Γενουησιῶν μόνον μέλλω νὰ λαλήσω, ἀλλὰ καὶ περὶ ἑτέρων Ἰταλῶν, μετὰ τῶν Βυζαντινῶν συνεμπορευομένων, καὶ δικηνη ληστῶν καὶ πειρατῶν ἀρπασάντων τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς πλείετας νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν νομίμων ἀρχόντων, τῶν Βυζαντινῶν. Αἱ εὐφοροὶ καὶ εὐάεροι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔγειναν κολιωνδῆθρα τῶν Ἰταλῶν, καὶ ἐ ἐκεῖσε λαὸς βρονόμενος τὰς ἀλλεπαλλήλους ἀλλαγὰς, πολιορκίας καὶ φόνους, προσεδέχτο νέους ἡγεμόνας μετὰ πλείετης ἀδιαφορίας (1).

Δι' ἡμᾶς δὲ διδασκτικὴ εἶναι ἡ ἱστορία πάντων τῶν ἐν Ἀνατολῇ Ἰταλῶν, διότι πολλὰ ἡμέτερα ἱστορικά γεγονότα ἐαφρακίσθησαν, καθὼς π. χ. ἡ παρακμὴ τοῦ Βυζαντινοῦ ναυτικοῦ ἐμπορίου, μὴ δυναμένου νὰ συναγωνισθῇ μετὰ τῶν Ἰταλῶν, καὶ ἡ ἐπιζήμιος συνεργία τῶν Βενετῶν καὶ Γενουησιῶν, κατὰ τοὺς τρεῖς τελευταίους αἰῶνας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Τῆς πολυετοῦς συναικίσεως τῶν Ἰταλῶν μετὰ τῶν Ἑλλήνων τεκμηρία σώζονται μέχρι σήμερον εἰς τινε πόλεις, πόργου καὶ ὀχυρώματα, τινε μὲν σῶα, τινε δὲ ἡρσιπωμένα. Τὸ κύριον δὲ καὶ προφανὲς μαρτύριον τῆς μεθ' ἡμῶν συμβιώσεως αὐτῶν εἶναι, ἀτυχῶς, ἡ ἀδιάλλακτος ἔθρηξ Γραικῶν καὶ Λατίνων (2).

(4) La pomme de discorde entre Gènes et Venise, ce fut toujours le commerce du Levant—Depping Histoire du Commerce entre le Levant et l'Europe. Paris. 1830.—Τόμ. Α'. 204—Miltitz. Manuel des Consuls. Londres. 1838. Τόμ. Β'.

(1) Νικ. Χων. 843.

(2) Ὁ Pococke, λαλῶν περὶ τῶν Κοκτῶν, λέγει

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Βυζαντινῶν, καὶ πολλὰ ἔτη μετέπειτα, πρὶν δεχθῶσιν οἱ Γερμανοὶ τὰς δοξασίας τοῦ Λουθήρου καὶ Καλβίνου, οἱ μέτον ἡμῶν βιοῦντες, ξένοι ἦσαν ὅλοι Καθολικοί. Οἱ Σταυροφόροι, οἱ μὲν ἡμῶν ἐμπορευόμενοι Ἰταλοί, καὶ οἱ συγγραφάσαντες περὶ Ἑλλήνων ἱερομένει καὶ ἰδιώται, καλοῦν ἡμᾶς ἀπίστους, ἀνάνδρους καὶ ψεῦστας. Ὅσοι ἐκ τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης μετέπειτα περιήρχοντο τὰς χώρας ταύτας χάριν ἐμπορίου, προσκλυτισμοῦ, ἢ ἀρχαιολογικῆς μελέτης, τὰ αὐτὰ ἐπαναλαχθῆσκον. Κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας, οἱ περιηγόμενοι τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀνατολὴν διακινητούμενοι Γερμανοὶ καὶ Ἀγγλοὶ ἐλάλησαν γλώσσῃ αλλοίαν, συμπονδύνας λαὸν ἄλλοτε μὲν περιώνουμον καὶ νοήμονα, νῦν δὲ κατατραυχόμενον ἀπὸ δουλείαν καὶ ἀμάθειαν. Οἱ μετὰ τῶν Γραικῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ συγκατοκύντες Καθολικοί, ἀπόγονοι οἱ πλείονες τῶν Ἰταλῶν τυροδοιωτῶν, ἀρωγὸς προθύμους ἔχοντες τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Πάπαν, διεθρέβησαν τοὺς τότε ὑποταλεῖς νησιώτας.

Ἀπὸ τὰς ἡμέρας τοῦ Φωτίου μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, οἱ Πάπαι καλοῦντες ἡμᾶς σχισματικούς καὶ σκληροτραχήλους, ἐξέκλειαν τὸ καθ' ἡμῶν σφοδρὴν πάθος τῶν Καθολικῶν. Πρὶν εἰσέτι φθάσωσιν εἰς τὰς πόλεις τῆς Κ/πόλεως οἱ Σταυροφόροι, ἀναφρίνεται εἰς τὰς προκαρῶντες καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν ἢ κατὰ τῶν ἀπίστων Γραικῶν δυσπίριξ. Οὐδέμῃς ὑπὲρ τῶν τότε Γραικῶν συμπάθεια εἰς τοὺς συγγραφῆς τῶν Σταυροφορῶν. Ἀλέξιος δὲ Κομνηνός, ἄπικτες οἱ ἔχοντες τὸ τόπου, καὶ αὐτὸς ὁ λαὸς τῶν ἀγρόων καὶ τῆς Κ/πόλεως, ἦσαν κατ' αὐτοὺς κατὰπτυστοι ἀπατεῶνες καὶ ἄζοι πάσης τιμωρίας. Αἱ λευκαστικαὶ τῶν Σταυροφορῶν διακρινόντων διὰ τῆς θρησκείας, καὶ τὰ μετὰ τὴν ἄλωσην τῆς Κ/πόλεως τὸ 1204 συμβάντα, περιγραφέντα ἀπὸ μέρους αὐτοῦ τῆν Χωνιάτην, εἶναι ἔργα ἐχθρῶν πρὸς ἐχθρούς· Βέβαιον εἶναι, ὅτι καὶ πρὸ τῶν Σταυροφορῶν Ἀτίνω καὶ Γραικοὶ ἐμίσηον ἀλλήλους. Οἱ ὑπὸ τὴν ἱεραρχίαν τοῦ Πάπα λαοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης πᾶν ἐπίστευον, καὶ πᾶν παρεδῆχοντο, προσερχόμενον ἐκ τοῦ Πάπα ἰδίως δὲ, ἀρότου Κάρολος ὁ Μέγας ὑπερετίμησε καὶ ὑπερβύβωσεν

αὐτόν. Οἱ πατέρες ἡμῶν, διὰ πολλῶν ἀγόνων καὶ πολλῶν θλίψεων, ἀπέφυγαν τὴν αἰσχρὰν ταύτην δουλείαν τῶν δυτικῶν λαῶν· οὐδέποτε προσέφεραν τὴν τραχὴλὸν τῶν εἰς τὸν ζυγόν, ὡς βίβας πειθήνιοι, οὐδ' ἠκολούθουν ὡς ἀλαλακτὴν τὸν ἀρχηγόν των. Τὰ πατριαρχικά ἔγγραφα τεμαριῶν τὴν πολλὴν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας μέριμναν τῶν ἱεραρχῶν μας, ἐκκλησίας τότε πανταρχῶθεν κατατραυχόμενης, ἀπὸ τε τοὺς Ὀθωμανοῦς καὶ τοὺς Ἀτίνους (1). Ἐνεκα τούτων, εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐβράσεν ἡ ἐκκλησία τὸ 1384, ὥστε « τὴν περιλειφθῆν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐπέσιον εἰσὸδήμα, οὐδ' εἰς μικρὸν μέρος τῆς καθόλου φωτακνογίας ἢ ἀρκετόν » (2). Οὐδέποτε ἐτόλμησαν οἱ ἡμέτεροι ἀρχιερεῖς νὰ θέσωσι τὸν πόδα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ λαοῦ ἀπ' ἐναντίας γενναίως πολλαῖς ἡγωνίσθησαν, ἵνα σώσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆν κικινετρέχειαν καὶ ἀρροσίωσιν τῶν αὐτοκρατῶν.

Ποτὲ δὲν ἐνόησαν οἱ δυτικοὶ τὴν καλομένην Χαλιμβουλίαν τῶν Βυζαντινῶν ἡγεμόνων, ζήτουστων τὴν μετὰ τῆς Ἀττινικῆς ἐκκλησίας ἔνουσιν μόνον καὶ μόνον, ἵν' ἀποσοθήσωσι τοὺς πανταρχῶθεν ἐπικειμένους κινδύνους. Ὅσαίς οἱ Βυζαντινοὶ ἐζήτουν τῶν Ἀτίνων τὴν βοήθειαν κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐχαρίζετο τὴν βοήθειαν, ἢν ὑπετάσσοντο εἰς τὰ δόγματα τοῦ Πάπα. Οἱ Βυζαντινοὶ ἡγεμόνες καὶ τιτες ὁμοφρονούντες ἱεράρχαι συνεφώνησαν, ἵνα γίνωσι Καθολικοί, τὰ πάντα δεχόμενοι, ἀλλ' ὁ λαὸς οὐδέποτε παρεδῆχθη τῶν Ἀτίνων τὰ δόγματα καὶ τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸν Πάπαν, ἵν' ἀπελευθερωθῆ ἀπὸ τὸν κίνδυνον προφανοῦς δουλείας. Ἐπιστρέφοντες ἐξ Ἰταλίας, πλήρεις χαρᾶς καὶ ἐλπίδων, δὲν ἔδωκόνθησαν οἱ Βυζαντινοὶ ἄρχοντες νὰ συμπραχθῶσιν εἰς τοιαύτην δουλείαν τῶν Ἑλλητικῶν λαῶν, τὴν μισοῦντα τοσοῦτον τοὺς Ἀτίνους. Ὅσον συνεπικουροῦντο περὶ τὴν Κ/πολιν οἱ Ὀθωμανικοὶ στρατοί, ἐξ Ἀσίας καὶ Θρακίας, ὅσον πλείοτερον ἠκούοντο ἐν Εὐρώπῃ καὶ ρωσὶ τῶν κινδυνεύοντων Βυζαντινῶν, τοσοῦτον προσπήτουν οἱ Καθολικοὶ τὴν εἰς τὸν Πάπαν ὑποταγὴν παντὸς τοῦ σχισματικοῦ πλαιρώματος (3).

Πᾶσα βοήθεια τῆς Εὐρώπης ἦτο τότε ματαια, οἱ πολέμοι οἱ κατακτείναντες τὸ Βυζαντινὸν κράτος, καὶ διὰ πολλὰ μετέπειτα ἔτη

•La haine qu'ils conservent encore aujourd'hui pour les Francs et les Grecs, mais surtout pour les premiers, à cause des efforts qu'ils ont fait pour les convertir». Voyages. Paris, 1772. Τόμ Β'. 249—Μετ. γαλλικῆ.

(1) M. et M. Τόμ. Α'. 69. 79. 143. 231.

(2) M. et M. Τόμ. Β'. σελ. 62.

(3) Ville-Hardouin, Paris. 1870. 32. 67.

κατακλιθέντες τοσοῦτους χριστιανικούς στρατούς, ἤθελαν ἀναμφιβόλως κατισχύσει εἶθους ἰσχυροτέρου τῶν ἀριστοπολέμων Βυζαντινῶν.

Ἐνθ' οἱ Βυζαντινοὶ ἐβλέπαν τοὺς Ὀθωμανοὺς προσεγγίζοντας, ὑπέφεραν συγχρόνως δευτὰ μέγιστα ἐκ τῶν πολλῶν ἐν τῷ κράτει ἐμπορευομένων Ἰταλῶν, τῶν ὁποίων τοὺς μετ' ἀλλήλων πολέμους ἐβλέπαν καὶ ὑπὸ τὰ τέγχη αὐτὰ τῆς πρωτεύουσας. Οἱ Ἰταλοὶ ἔμποροι, πλοῦσιοι καὶ καυτοπόροι θρακαῖς, ἐαδικουμένοι τοὺς αὐτοκράτορας, δι' ὅσα ὑπέφεραν δικαίως ἢ ἀδίκως ἐν Βυζαντίῳ, ἐπέπικτον ἐπὶ τῶν ἀθῶων νήσων, ἀρπάζοντες τὰ ὑπάρχοντα καὶ κτήνη τῶν νησιωτῶν, καὶ σύροντες εἰς αἰσχρὰν δουλείαν τοὺς νέους καὶ τὰς εὐσεβεῖς νέας.

Τίνας τοσοῦτον ἠδικήσαμεν ἡμεῖς, ὥστε διὰ πολλοὺς αἰῶνας νὰ διασφρατίζηται τὸ ἡμέτερον ὄνομα ἐν πάσῃ τῇ Εὐρώπῃ ὡς ἀπίστον καὶ κατὰ Θεοῦ ἀσεβούντων; Διεφυλάττομεν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἂν ἐγινόμεθα Καθολικοί; ἠθέλαμεν ἀποσύρει ἀπὸ τὰ ὕδατα τῆς Ἑλλάδος τοὺς τυχοδιώκτας ὑπηκόους αὐτῶν ἢ Γένομα καὶ ἢ Βενετία, αἱ θηρεύουσαι τὰ ἴδια συμφέροντα, καὶ κωφεύουσαι πολλὰς εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Πάπα; Πότε ἐξεδιχθήμεν ἡμεῖς τὴν φθοράν, τὴν ὁποίαν ὑπέφερον ἡ μεγαλόπολις αὕτη, ὅτε ὑπ' αὐτῶν ἐκυριεύθη τὸ 1204 (1); Ἐξεργάσωμεν ἅπαντα τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, κατέρριψαν τὰ καλλιτεχνήματα τοῦ λουτροῦ τοῦ Ζευσιππου, ἐπυρόπλασαν τὰ πλεῖστα μέρη τῆς πόλεως, ἠρήμωσαν οἰκίας καὶ ἐκκλησίας, καὶ ἀπέλασαν ἐκ Κ/πολεις εἰκόνας, ἀνδραγίας καὶ μέρων ἀριθμῶν πολυτίμων χειρογράφων.

Δὲν ἐννοῶ ἐκ τούτων ν' ἀποδείξω, ὅτι ἀθῶοι καὶ πάσης ἀνομίας ἄμοιροι ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς. Οὔτε καλὸν νομίζω εἶναι νὰ κρίνωμεν τὰ ἔθιμα καὶ τὴν πολιτείαν τῶν ἡμετέρων Βυζαντινῶν ἡγεμόνων κατὰ τὰ ῥῆτα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος. Θαυμάζω τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἡμετέρου Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καθ' ὅλον τὸν τελευταῖον βίον τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Οὔτε προφανεῖς κίνδυνοι, οὔτε τὰ θέλητρα τῆς λεγομένης ἐλευθερίας ὑπὸ τὸ σαλπιγγόν τοῦ Πάπα, δὲν ἐδεδέχσαν αὐτόν. Ἐλευθέρως ἐδουλώθη, τῆς δουλείας τὸν πικρὸν ἔρπον κατέρραγε, καὶ λοιδορούμενος σήμερον ἀνέστη, καὶ εἶδε τοὺς πάλαι του ἔχθρους κατὰ τοῦ ἱεράρχου των παλαίοντας, καὶ χεῖρα ἀδόλου ἀγάπης τείνοντας πρὸς λαὸν

ἀείποτε ἀγαπῶντα τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν, οὐχὶ μόνον ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ θρησκείᾳ.

Ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἐν τῷ Συλλόγῳ ἡμῶν μετὰ πολλῆς εὐφραδείας ἱστέρησεν ὁ Π. Ζάνος, καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐξέθικεν ὁ ἀείμνητος Κοραῖς (1), ἀναμνηνάσκω σήμερον, ἵνα καταδείξω ὅτι κυρία αἰτία τῆς ἀδυσωπότητος ἔχθρας τῶν Ἀσίων καθ' ἡμῶν καθ' ὅλον τὸν ἡμέτερον Βυζαντινὸν βίον, ἦτο τὸ κατ' αὐτοὺς ἡμέτερον πείσμα, καὶ ἡ ἐγκαρτέρησις εἰς τὰ πάτρια.

Πρώτιστοι τῶν Ἰταλῶν, τῶν ἐν Βυζαντίῳ ἐμπορευομένων, ἦσαν οἱ Ἀμαλθηνοὶ (2), τοὺς ὁποίους εὐρίσκωμεν μεσοῦντος τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ἔχοντας ἐργαστήρια καὶ ἐκκλησίας (3). Οὗτοι μετέφεραν εἰς Ἰταλίαν τὰ ποικίλα μεταξωτά, διὰ τῶν ὁποίων ἐκπίπτουσι τοὺς ναυαγιστοὺς οἱ Ἰταλοὶ (4).

Ὅταν ὁ Δεσιδέριος, Ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Μόντε Κασσίνου, Πάπας μετέπειτα γενόμενος Βίκτωρ Ὀγδοῦς, διανοεῖτο νὰ μεγαλύνῃ καὶ καλλωπίσῃ τὴν μονὴν ταύτην, προσεκέλευσεν ἐκ Βυζαντίου διὰ πρεσβευτῶν τεχνίτας Βυζαντινοὺς. Ἦνοιξε σχολὰς ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν, ὅπου ἐδιδάσκοντο οἱ Ἰταλοὶ τὴν χρυσοργίαν, ἀργυροργίαν, βελουργίαν, ζυλοργίαν καὶ λιθοργίαν, τέγχεα σχεδὸν ἀπολεισθέντας ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ σώζομένους, καίτοι παρακμαζούσας, ἐν Βυζαντίῳ (5). Τὸ λατινικὸν κείμε-

(1) Ὁ ἐν Κ/πόλει, Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος. Ἔτος Α'. 225.—Εἰς τὴν δισηδαιμονίαν ὄμως ταύτην (ἂν ἐγέννησά ποτέ τι καλὸν ἢ δισηδαιμονία) χρεωστούμεν οἱ σημερινοὶ Γραικοὶ τὴν ὑπαρξίν μας. Κοραῖ Ἄτακτα. Τόμ. Α'. 1. κέ.

(2) Une petite ville Napolitaine Amalfi, avait devancé toutes ces republics dans le commerce du Levant. Depping. Α'. 238, 239. Miltitz, Mamel des Consuls. Londres. Τόμ. Β'. 8. Παρ' Ἰταλοῖς Amalfitani. Ἀτυχῶς τὰ πλεῖστα ἱστορικὰ ἔγγραφα τῆς Ἀμαλθῆς ἀπωλέσθησαν. Heyd. Α'. 3. Illustrazioni di una carta del Mar Nero. Serristori. Firenze 1836. σελ. 2. Byzantinische Geschichten von Otförger. Graz. 1872. Τόμ. Α'. 295, 367.—Histoire de l'Église Latine de Constantinople. Belin. 1872 σελ. 3.

(3) Ἀναφέρεται ἡ ἐκκλησία, S. Maria Amalfitanorum de Latina. Const. Christ. I. 82. Μελέτιου Γεωργ. ἐν Βενετίᾳ. Τόμ. I'. 74.

(4) I Codici et le Arti a Monte Cassino, ὑπὸ τοῦ D. Andrea Caravita. Monte Cassino. 1869. Τόμ. Α'. σελ. 172. •Indumenta autem ipsius altaris... coopertoria serica Constantinopolitana... σελ. 173. •super ipsum altare, una lena serica Constantinopolitana.

(5) Caravita, σελ. 181—219. •Di qui la chia-

(4) Ὁ Νικήτας ἀπὸ σελ. 757—770 ἱστορεῖ τὰς λεηλασίας τῶν Ἀσίων. πρὸ. καὶ σελ. 855—868.

νον, τὸ ἴστωρουν τὰ ἔργα τοῦ περιφανοῦς τοῦτου Ἰγουμενοῦ, λέγει ὅτι πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα, ἡ Ἰταλία εἶχεν ἀπολέσει τὰς τέχνας ταύτας (1). «Ἐκ τούτων κατὰ μέγα μέρος ἀνεβλάστησεν ἡ φιλοκαλία τῆς Βυζαντινῆς σχολῆς ἐν Ἰταλίᾳ». Κατὰ τὴν μακροτάτην τοῦ Καραβίτα, οἱ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τούτων τεχνιτῶν διδασκόμενοι Ἰταλοὶ, προσελήθησαν τὸ 1081 ἀπὸ τοῦ Βενεδικτίνου τῆς Κίβας, καὶ ἐκόσμησαν τὴν ἐκκλησίαν τῆς μονῆς ταύτης μετ' ἰωσαϊκὰ καὶ εἰκόνας (2).

Κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, ἀμφιβολία δὲν εἶναι, ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ οὗτοι μεγάλως ὠρέλυσαν τὰς τέχνας ταύτας ἐν Ἰταλίᾳ (3), καὶ ἐξ ὄψεως τὴν τέχνην τοῦ ἰωσαϊκοῦ, μολονόντι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Θεοδοφίου ἐγένοντό τινα ἰωσαϊκὰ ἀπὸ τεχνιτῶν Ἰταλοῦς (4).

Ὁ Δεσιδέριος, ὅστις ἄλλοτε εἶχεν ἴδει τὰς ὀρειχαλκίνας πύλας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς Ἀμάλφης, γενομένης ἐν Βυζαντίῳ, καὶ μέχρι σήμερον θαυμάζομένης διὰ τὸ κάλλος αὐτῶν, ἐξήτησεν ἄριστος διὰ τὴν ἀνεγειρομένην ἐκκλησίαν τῆς μονῆς τοῦ Μόντε Κασίνου (5). Αἱ πύλαι αὗται, παραγγελλοῦσαι ἐν Βυζαντίῳ πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς ἐκκλησίας, ἀτυχῶς ἐγίναν μικραῖ. Ἐμεγεθύνθησαν δὲ καὶ ἐβλήθησαν εἰς τὸν ὅπον των, ἡγορευμένους τοῦ διὰ δόγῃ αὐτοῦ ἀποδεδειγμένου (6). Ἐπὶ τῶν πυλῶν τούτων ἐνεχαρχήθησαν τὰ ὄνυματα τῶν γαιῶν καὶ ἐκκλησιῶν τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου. Αἱ χαραγαὶ ἐπληροῦντο δι' ἀργύρου (7).

Ἰπὸ τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας, εἶν' ἑτέρα λέ-

γούσα, ὅτι ταύτας τὰς πύλας ἐποίησε Μαῦρος ὁ υἱὸς τοῦ Παντολέοντος . . . τὸ 1066. Εἰς ἑτέραν ἐκκλησίαν τῆς Ἰταλίας, πλησίον τῆς Ῥώμης, ὑπάρχουν ὅμοιοι πύλαι (1), ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐνεχαρχήθη ἡ ἀκολουθία ἐπιγραφῆ. «Τὸ 1070 ἔτος ἀπὸ τῆς ἐνεσχεύσεως τοῦ Κυρίου, ἐπὶ τοῦ ἡγουμένου Πάπα Ἀλεξάνδρου τετάρτου καὶ κυρίου Ἰλδεβράνδου εὐσεβοῦς μοναχοῦ καὶ ἀρχιδιακόνου, κατασκευάσθησαν αἱ πύλαι αὗται ἐν τῇ βασιλικῇ πόλει τῆς Κ/πόλεως (2), συνεργοῦντος τοῦ κυρίου Παντολέοντος, προξένου, ὅστις διέταξε νὰ γίνωσι».

Ἐτέρη δῶο εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς Ἀμάλφης φέρουν τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν, «τὸ ἔργον τοῦτο διέταξε νὰ γίνῃ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὁ Παντολέων τοῦ Μαῦρου Παντολέοντος (3).»

Ἐκ τούτων καταφαίνεται, ὅτι ἅπανσι αἱ πύλαι αὗται, τῶν ὁποίων τὴν τέχνην ἐθαύμαζον οἱ Ἰταλοὶ (4), κατασκευάσθησαν, μεσοῦντος τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ἐν Βυζαντίῳ, ἐπιστατούτων Ἀμαλφηνῶν ἐμπόρων, κατοικούντων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Δὲν φρονεῖ, ὅτι Ἀμαλφῆνοι τεχνίται κατασκευάσθησαν τὰς πύλας ταύτας ἐν Βυζαντίῳ, ἀλλὰ τεχνίται Βυζαντινοὶ, ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν τοῦ βαθυπλοῦτου Παντολέοντος, διότι οἱ Ἰταλοὶ ἐν Βυζαντίῳ ἦσαν ἔμποροι, καὶ δὲν συνεχωρεῖτο εἰς οὐδένα ἔθνον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς συντεχνίας τῶν ἐγχωρίων (5) πρὸς τούτους, ἂν οἱ ἐν Βυζαντίῳ Ἀμαλφηνοὶ κατασκευάζον τοιαύτας πύλας, ἡδύναντο πορευόμενοι εἰς Ἰταλίαν, νὰ διδάξωσι τοὺς Ἰταλοῦς. Ἀπὸ τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας μανθάνομεν, ὅτι οἱ Ἀμαλφῆνοι εἶχον ἐν Βυζαντίῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐκκλησίαν, ἀποθήκας καὶ ἀποβάθρας, καὶ πρόξενον τὸν Παντολέοντα. Τὰ χρονικὰ τῆς Ἀμάλφης μνημονεύουν καὶ προστορεῖς τετρακοσίων τα-

mata degli artisti Bizantini fatta da quel sommo Abate Desiderio . . . di qui la formazione di scuole in ogni genere di lavoro, sotto quei Greci precettori, che appiannando le difficoltà materiali nell'esecuzione dei lavori agevolavano la via ad una più ampia rivelazione del genio artistico Italiano: "16. Τόμ. Γ'. 602.—ed insieme ai prodotti di artigiani Greci anche l'opere di artisti furono per la via d' Amalfi portate all' Occidente. Heyd. Τόμ. Α'. 6.

(1) «El quoniam artium istarum ingenium a quingentis et ultra jam annis magistra Latinitas intermiserat—Caravita. Τόμ. Α'. σελ. 484 ἐν σμρ.

(2) Caravita, Τόμ. Α'. 482 ἐν σμρ.

(3) Πολλὰ εἰκόνας τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐνεδούτου κατὰ τὸν Βυζαντινὸν τρόπον, καὶ ἔβρισαν καὶ τὰ παρ' ἡμῶν συνήθη γράμματα. ΜΘ. IX. κτλ. Caravita, Τόμ. Α'. 232—241.

(4) Caravita. Τόμ. Α'. 488.

(5) Caravita. Τόμ. Α'. 494.

(6) Caravita. Τόμ. Α'. 280.

(7) Caravita. Τόμ. Α'. 494.

(1) Caravita Τόμ. Α. 492, ἐν τῇ καλουμένῃ Basilica Ostiense.

(2) Regia urbe Constantinopolitana.

(3) Ὁ Παντολέων οὗτος, ἦτον Ἀμαλφηνὸς ἔμπορευόμενος ἐν Κ/πόλει.

Hoc studiis Mauri . . .

Genis Melligene . . .

Consule Melligeano.

Pro Pantaleone . . . Caravita. Τόμ. Α' 492. Τὸν Ἀμαλφηνὸν τούτων περιγράφει ὁ Heyd ἐν τῷ Deutschen Kunstblatt. Σειτ. 1858. Τόμ. Α'. 233.

(4) «Portas aereas pulcherimas» Caravita. Τόμ. Α'. 495.

(5) Σφάλαι ὁ Dörping, Α'. 414 λέγων, les Francs osèrent même établir des ateliers au milieu du peuple grec.

ρίων του αὐτοῦ Παντολέοντος· εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Τροφιμένης τῶν Ἐλασσόνων (1).

Μετὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς περιφανοῦς ἐκκλησίας τῆς μονῆς τοῦ Μόντε Κασσίνου, ὁ Δεσιδέριος ἐπέμφε μοναχὸν τινα εἰς Βυζάντιον μετὰ τριάκοντα ἕξ λίτρων χρυσοῦ, ἵνα κατασκευάσῃ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τράπεζαν χρυσοῦν κεκοσμημένην διὰ λίθων πολυτίμων καὶ ἐγκαύσεων, ὡς ἐπιτάλιμα τοῦ ἐμπροσθινοῦ προσώπου τοῦ μείζονος βωμοῦ. Τὰ ἐγκαυστα ἀπεικονίζαν γεγονότα τινὰ τοῦ βίου τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ Ἀγίου Βενεδίκτου. Ἀνωχῶς, τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, μετὰ τῶν Βυζαντινῶν αὐτῆς κοσμημάτων, αἱ πολιτικαὶ ταραχαὶ καὶ οἱ ἀδιάλειπτοι σεισμοὶ (2) τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος κατέρριψαν καὶ ἐξηφάνισαν.

Οἱ τεχνίται οἱ Βυζαντινοί, τοὺς ὁποίους ὁ Δεσιδέριος προσεκάλεσεν εἰς Ἰταλίαν, πιθανὸν ἔμειναν ἐκεῖ, καὶ μετὰ τῶν μαθητευόντων Ἰταλῶν ἐγραψάν ἀπάσας τὰς ἱεράς εἰκόνας, κατὰ τὸν τύπον τῶν τότε Βυζαντινῶν ζωγράφων. Τὰ μονακικὰ τῆς Ῥώμης, καὶ ἐντελέστερα τῆς Φλωρεντίας, καὶ ἡ ἔντεχνος συναρμογὴ ποικίλων μαρμάρων ἐπὶ τοῦ δαπέδου πολλῶν Ἰταλικῶν ἐκκλησιῶν, εἶναι διδάγματα τῶν τότε εἰς Ἰταλίαν προσκληθέντων Βυζαντινῶν καλλιτεχνῶν.

Ἄνω τῆς μεγάλης πύλης τοῦ ναοῦ τοῦ Μόντε Κασσίνου εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς δευτέρας παρουσίας (3), τὸ μόνον σχεδὸν λείψανον τῆς τέχνης τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος, τὸ ὅποιον ἂν καὶ προφανῶς Βυζαντινὸν, κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ τὰ ἱμάτια τῶν ἱερωμένων, ἔχει πλειοτέραν κίνησιν τῶν κοινῶν Βυζαντινῶν εἰκόνων. Ἡ εἰκὼν αὐτῆ ὁμοία πολλῶν ἑτέρων σωζομένων μέχρι σήμερον εἰς τὰς ἡμετέρας Ἑλληνικὰς ἐκκλησίας, εἶναι ἀναμφιβόλως ἔργον τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Ἰταλῶν μαθητῶν αὐτῶν.

Εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν τοῦ Μόντε Κασσίνου φυλάττεται σταυρὸς ἀργυροῦ, μετὰ χρυσοῦ μαργαριτῶν καὶ πολυτίμων λίθων, ἐγκλείων ἕτερον μικρότερον, φέροντα τεμάχιον τιμίου ξύλου. Ὁ σταυρὸς οὗτος, φέρει τ' ἀκόλουθα γράμ-

ματὰ· «ξύλον τὸ λύσαν τὴν φθορὰν τὴν ἐκ ξύλου, κοσμεῖ Ῥωμακὸς εὐπρεπῶς τῷ χρυσῷ· Χριστῷ γὰρ αὐτῷ κόσμος ὄν τὸ χρυσοῦν» (ἰδ. εὐπροσθεν). Κατὰ τὰ χρονικὰ τῆς μονῆς ταύτης, εὐπατρίδης τις Ἀμαλφηνὸς ἐδωρόσηκε τὸν σταυρὸν τοῦτον εἰς τὴν μονὴν, ὅπου ἔγινε καὶ μοναχός· ἀφῆρπασε δ' αὐτὸν ἀπὸ τὸ καλῆτιον τῆς Κ/πόλεως εἰς τὴν συναμοσίαν κατὰ τοῦ Μιχαῆλ τοῦ Παρραβινάκη, ὅταν ἔλαβε τὸν θρόνον Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης τὸ 1078. Τὸ Βυζαντινὸν τοῦτο ἔργον, κατὰ τὸν Κραβδίταν, φρίνεται ἔργον Ῥωμακοῦ τοῦ δευτέρου.

Οἱ Ἀμαλφηνοὶ κατόκων ἀπαντες ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῇ αὐτῇ ἐνορίῃ, ὑπ' ἀρχηγῶν ἰδίων κελούμενον πρόξενον, ἔχοντες καὶ ἐκκλησίαν (1).

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Βενετῶν καὶ Πισαίων ἐν Βυζαντίῳ, τῶν ὁποίων τὴν ἱστορίαν ἀραγοῦνται ἅπαντες οἱ Ἰταλοὶ ἱστορικοὶ, ἀναφάνονται καὶ οἱ Γενουήνσιοι (2), πλοῦστοι ἐμποροὶ καὶ τολμηροὶ θαλασσοπόροι. Προσῆρχοντο δὲ πρὸ πολλοῦ εἰς Βυζάντιον μετὰ τῶν Πισαίων καὶ Βενετῶν χάριν ἐμπορίου· ἐπλήρωναν ὅμως τελωνικὰ δέκα τοῖς 100, ἐνῷ οἱ Πισαῖοι ἐπλήρωναν τέσσαρα τοῖς 100, καὶ οἱ Βενετοὶ ἦσαν παντὸς τέλους· ἐλευθέρου (3). Μακροὺς ὁ Κομνηνός, ὅστις ἐπέθυμε νὰ συμπαραλάβῃ βοήθους τοὺς θαλασσινοὺς Ἰταλοὺς, κατὰ τῶν ἐν Σικελίᾳ Νορμάνων, ἀπέστειλεν εἰς Γένουαν, «Διμήτριόν τε τινὰ Μπαρεμβολίτην» (4), ἐπικυροῦντα ὅσα πρότερον ἀντιγγέλων οἱ εἰς Ἰταλίαν προσταλέντες Ἠχαιολόγος καὶ Δούκας (5), καὶ προτείναντα τῷ κοινῷ τῆς Γε-

(1) Questa chiesa è forse identica con la chiesa di Sant' Andrea, detta più tardi la chiesa principale degli Amalfitani in Constantinopoli, o con uno dei conventi, S. Salvatore, o S. Maria de Latina colà, che ambedue appartenevano agli Amalfitani.—Heyd Τόμ. Α'. 7.

(2) Gènes avait devancé Venise dans ses établissements commerciaux au Levant. Depping Α'. 203. Ὁ Χαλκοκονδύλης σελ. 284 καλεῖ τοὺς Γενουήσιους Ἰανυίους. Κοῦδας οἱ Βυζαντινοὶ ἐκάλουον αὐτοὺς Γενουίτας.

(3) Οἱ Γενουήνσιοι δὲν εἶχαν ἔως τότε συνοικίαν ἴδιαν ἐν Κ/πόλει. Heyd Τόμ. Α'. 29. «Μόνον (δηλ. οἱ Βενετοὶ) τε τῶν ἀπάντων διὰ τοῦτο τὰς κατ' ἐμπορίαν δεκάτας οὐδὲν Ῥωμαίων εἰς ἐκείνου παρέσχοντο».—Κίνναμος 280.

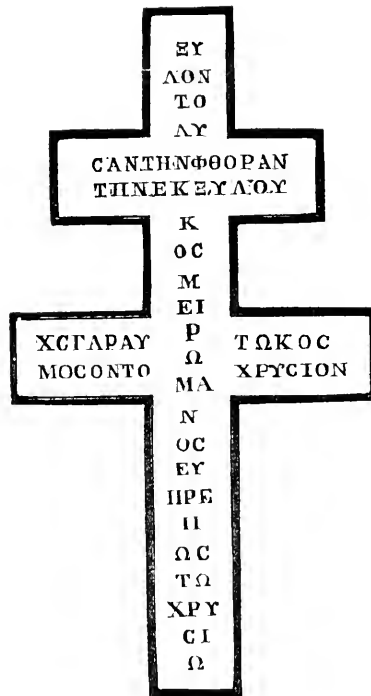
(4) Κίνναμος 67.

(5) Κίνναμος 135—136. Ἀρχύτερα, τὸ 1142, ὁ Καλοϊωάννης ἐδώρησε τινα προνόμια εἰς τοὺς Γενουήσιους. Millitz Τόμ. Β'. 80.

(1) S. Trofimeni di Minori. Caravita Τόμ. Α'. 194. Ἴνα μὴ ἐπαίρηται εἰς τὰ αὐτὰ, λέγω ὅτι ὅπου ἑτερόθρησκοι εἶχαν συνοικίας ἐμπορικὰς, εἰς πόλεις ὑποκειμένας εἰς Γραικοὺς καὶ Μουσουλμάνους, εἶχαν ἄποχρόνως καὶ ἐκκλησίαν καὶ κομητήριον.

(2) 9. Σεπτ. 1349—Caravita Τόμ. Α'. 335.

(3) Caravita Τόμ. Α'. 245.

νοῦς σύμβασιν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Ὑπεσχέθη ὁ Μακροβολίτης (1), ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ θέλει εἰσακούσει τὰ παράπονα τῶν ἐν τῷ κράτει ἀδικηθέντων Γενουήσιων, καὶ ἰκανοποιήσει, κατὰ τὸ δίκαιον, τοὺς ἀδικηθέντας· πρὸς τοῦτους εἰς οὐδὲν μέρος τοῦ κράτους νὰ μὴ δίδωσιν οἱ Γενουήνσιοι τέλος πλείωτερον τῶν Πισαίων. Ὁ αὐτοκράτωρ χαρίζει εἰς τὸ κοινὸν τῆς Γενούης κατ' ἔτος ὑπέριπυρα πεντακόσια καὶ δύο βλαττία, εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον ὑπέριπυρα ἐξήκοντα καὶ ἐν βλαττίων. Δίδει δὲ ἔμβολον καὶ ἀποθάβραν ἐν Κ/πόλει, μετὰ τελωνείου καὶ τελωνιακῶν δικαιοματίων, καθὼς ἔχουν οἱ Πισαῖοι (2). Ἄν ὁ Παλιολόγος ἢ ὁ Σαβαστός (3), ὑπεσχέθησαν ἤδη εἰς ὑμᾶς ἰδιὸν ἔμβολον καὶ ἰδίαις ἀποθάβραις, ἡμέτερος αὐτοκράτωρ θέλει παραχωρήσει αὐτάς. «Ταῦτα ἔγιναν ἐν τῇ πόλει Γενούῃ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου τὴν 12 Δεκεμβρίου 1155» (4).

Τὸ ἀκόλουθον ἔγγραφον εἶναι ἡ παραδοχὴ τῶν ἄνω συμφωνιῶν. «Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... ἡμεῖς οἱ ἄρχοντες τῶν Γενουήσιων μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, ποιῶμεν εἰρήνην μετὰ τοῦ Κυρίου Ἐμμανουὴλ αὐτοκράτορος Βυζαντίου Περρωρογεννήτου Κομνηνοῦ καὶ μετὰ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, καὶ ὑποσχόμεθα ἐν ἀληθείᾳ, ὅτι δὲν θέλομεν βουλεύεσθαι, οὐδὲ συνεργάζεσθαι μετὰ τῶν ἡμετέρων ἢ ἀλλοτρίων, ἢ ἀπολέσει χώραν εἴτε τιμὴν, τὴν ὅποιαν νῦν ἔχει, ἢ θέλει ἔχει... Ἄν τινες προσβάλωσιν ἡ πολιορκήσωσι τὰς γαίαις

αὐτῶν, οἱ ἐν ταῖς γαίαις αὐτῶν ἐνοικοῦντες Γενουήνσιοι, μετὰ πίστει καὶ ἄνευ δόλου, νὰ ὑπερασπίζωνται καὶ προσφυλάττωσι τὰς γαίαις ταύτας εἰς τιμὴν τοῦ Κυρίου αὐτοκράτορος Ἐμμανουὴλ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ».

«Οἱ ζημιώσαντες τὸν αὐτοκράτορα ἢ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ νὰ τιμωρῶνται, καθὼς τιμωροῦνται οἱ Πισαῖοι. Ἄν Γενουήνσιοι εἰς τὸ ἐξῆς ζημιώσῃ τὸ κράτος ἢ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ, οἱ ἄρχοντες τῆς Γενούης ὑπόσπονται νὰ πράξωσιν ὅ,τι ἀπαίτη ἡ δικαιοσύνη. Τὰ ἄνω γεγραμμένα ἐν πλήρει βουλή, οἱ ἄρχοντες τῶν Γενουήσιων ἐνόρκως ὑπεσχέθησαν νὰ φυλάττωσι.»

Δύο ἔτη μετὰ ταῦτα, κατὰ τὸν Ἱταλὸν ἱστορικὸν Κάθφρονον, ἐπεμψαν οἱ Γενουήνσιοι εἰς Κ/πολιν πρεσβευτήν(1), τὸν Ἀμίκον δὲ Μούρταν, ἵνα αἰτήσῃ τὸν ἔμβολον καὶ τὰς ἀποθάβρας, καὶ νὰ μάλῃ τὰ πρόνομια τὰ προδωρηθέντα εἰς τοὺς Πισαίους. Κατὰ τὴν ἐγγράφον μετὰ τοῦ Μούρτα σύμβασιν, δίδει ἡ βασιλεῖα (2) ἔμβολον, σκάλαν καὶ ἐκκλησίαν ἐν τῷ τῆς μεγαλοπόλεως. Μετὰ τὴν ἀπεριθησίαν τῶν καλουμένων σολεμνίων (3) — «διορίζεται κομμερκεύεσθαι αὐ» τοὺς οὗτος, ἤγουν, ἐν μὲν τῇ μεγαλοπόλει, » εἰς τὰ ἑκατὸν τέσσαρα, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς » χώραις τῆς Ῥωμανίας, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ » Ἀστίνοι, οἱ δίδοντες κομμερκικὰ ὀφέλιμα » δὲ φυλάσσεσθαι οἱ Γενουῖται καὶ τὰ πράγ- » ματα αὐτῶν σῶα ἐν πάσαις ταῖς χώραις τῆς » βασιλείας μου... ἵνα δὲ ἔχωσιν ἐπ' αὐ- » δεῖς τὰ Γενουῖτικὰ πλοῖαπραγματεύεσθαι » ἐν πάσαις ταῖς ποσὺδιπποτε χώραις τῆς βα- » σιλείας μου, ἄνευ τῆς Ῥωσσίας καὶ τῶν Μα- » τράχων (4), εἰ μὴ ἴσως ῥητῶς ἔστιν, ὅτι καὶ

(1) Ἐν τῷ Λατινικῷ κείμενῳ γράζεται Macro-polites » εἰς τινὰ ἄλλα Ἱταλικά, Metropolitae, Macropolitae.—Heyd Τόμ. Α'. 35 ἐν σημ.—Macropolitani—Sauli Τόμ. Β'. 186.

(2) Embolum et Scalum et Ecclesiam ultra (γρ. inter) Constantinopolim, in loco qui dicitur Orea (γρ. orea) in loco bono et placabili — Sauli Τόμ. Α'. 23 ἐν σημ.—Ἡ πόλις τοῦ Νεωρίου, νῦν Βαγτζέ κηπουσοῦ, ἐκαλεῖτο καὶ ὠραία. Constantiniade — 1816. 17. «ἀπὸ μέρους τῆς πόλεως τῆς πόλεως τῆς καλουμένης ὠραίας· εἰς τὸ τὸ Γαλατὰ μέρος.» — Δούκας· Κερ. 38. Τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον. (M. καὶ M. Τόμ. Γ'. 35) λέγει· «ἔμβολον καὶ σκάλαν καὶ ἐκκλησίαν ἐν τῷ τῆς μεγαλοπόλεως.» Ὁ Sauli μεταφράζει· id est di là di Cjli. — Πρβ. καὶ τὸν Miltitz Β'. 81. ἐν σημ.

(3) Τὸ Lat. κείμενον λέγει Si veru Paleologus vel subitus.—ὀρθῶς γράφει Σαβαστός ὁ Heyd Τόμ. Α'. 35.

(4) Sauli Τόμ. Β'. 181. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ χρυσοβούλλου τούτου ἀπαλέσθη.

(1) Ὁ Κίνναμος καλεῖ τοὺς Γενουήνσιους Λομπάρδους. σελ. 10 «Λιγούρων ἱππέων, οὓς Λομπάρδους ἤμιν ὀνομαζόμενοι ἄνθρωποι.»—282.

(2) M. καὶ M. Τόμ. Γ'. 35.

(3) Λεῖξ Ἰταλικῆ συνήθης παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, σημαίνουσα τὰ δῶρα τῶν αὐτοκρατόρων πρὸς τὰς πόλεις τῆς Ἱταλίας, κοινῇ εἰς τὰ χρυσοβούλλα ταῦτα. —Solemne, Solemne, ἑορτὴ κατ' ἔτος τελομένη, ἑπετηρὴς, ἑῶρον κατ' ἔτος διδομένη. Ἐν τῷ ἔγγραφῳ τῷ Λατινικῷ τοῦ Sauli Τόμ. Β'. 186. γράφεται pro sollempniis.

(4) Son tentato di leggere Meotica —Sauli Τόμ. Α'. 24. ἐν σημ. Περὶ τῆς πόλεως ταύτης θέλω λαλήσει εἰς τὴν περιγραφήν τῶν Λατινικῶν ἀποικιῶν τοῦ Εὐζαίνου Πόντου. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην κατεχομένην ὑπὸ βαρβάρων δὲν προσωρμίζοντο τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα. Εἰς τὸ Λατινικὸν κείμενον τοῦ χρυσοβούλλου τούτου, δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Sauli Τόμ. Β'. 192. γράφεται Matica.

» τούτο ἐκχωρηθῆ τούτους παρὰ τῆς βασι-
» λείας μου».

Οἱ περὶ ναυαγούτων Γενουησίων πλοίων λόγῳ τοῦ βασιλέως ἐν τούτῳ καὶ ἐν ἑτέρῳ τῶν Ησιαίων χρυσοβούλλῳ, ἐπέσυραν τὴν προσοχὴν τῶν ἀλλοδαπῶν συγγραφέων. «Καὶ ἐν
» πλοῖον Γενουϊτικὸν ἀρ' οἰουδιτινος τόπον ἐρ-
» χόμενον ἑ Ρωμανίαν κινδυνεύσῃ, καὶ συμβῆ
» τινὰ τῶν ἐν αὐτῷπραγματίων ἀφαιρεθῆναι
» ὑπὸ τινων, ἵνα γίνηται πρὸς ταῦτα τῆς βα-
» σιλείας μου ἐκδίκησις καὶ ἐπανόσωσις τῶν
» τοιούτων πραγμάτων.» Λέγει ὁ Νικήτας (1),
» ὅτι συνήθεια τῶν Ῥωμανῶν ἦτον ἀνέκασθεν, ν'
» ἀρπάζουσι ἀτιμωρητὰ τὰ ἐμπορεύματα καὶ λεί-
» ψανα τῶν ναυαγούντων πλοίων. Πρῶτος δ' Ἀν-
» δρόνικος ὁ τύραννος ἀπηγόρευσε διὰ νόμου τὴν
» τοιούτων ἀρπαγὴν (2). Ταῦτα προσεπιμαρτυρεῖ
» τὸ παρὸν χρυσοβούλλον. Τὰ τελευταῖα γραφόμε-
» να τοῦ χρυσοβούλλου ἀποδείκνουν τὴν ἐν τῷ
» κράτι πολιτικῆν τῶν Γενουησίων «εἰ δ' ἴσως
» συμβῆ πταίσαι τινας Γενουίτας, ὡπωσδήποτε,
» οὐκ ὀφείλουσι κρίνεσθαι παρὰ τινος ἑτέρου
» ἀλλογενοῦς, εἰ μὴ παρὰ τῆς ἀλλῆς τῆς βα-
» σιλείας μου, προκαθημένον δηλονότι Ῥω-
» μαιων, συγγενῶν ἢ καὶ ἀνθρώπων τῆς βασι-
» λείας μου καὶ ἵνα μὴ κἀντέχηται εἰς φυλα-
» κὴν ὁ πταίσας πρὸ κρίσεως, εἴπερ δίδωσιν ἐγ-
» γυπητὴν εἰ δὲ μὴ δίδωσιν ἐγγυπητὴν, ἵνα κα-
» τέχηται μὲν εἰς φυλακὴν, ἐκβάλληται δὲ καὶ
» κρίνηται, μέχρις ἂν γίνηται ἀπόβρασις ἐπ'
» αὐτῷ σὺν τούτοις ἵνα ἀποστείλληται μετὰ
» προκαδρομὴν πέντε ἐνιαυτῶν βεστικιρίτης
» τῆς βασιλείας μου, εἰς ἐκδίκησιν τῶν Γε-
» νουιτῶν, κἄν οἱ τοιοῦτοι ἐγκαλῶσι τῇ βασι-
» λείᾳ μου». Τὸ κοινὸν τῆς Γενουῆς προ-
» καλεῖ νὰ ᾔται ὁ ἐμβολος καὶ αἱ ἀποδείξεις
» ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τόπον μέ-
» σον τῆς συνοικίας τῶν Βενετῶν καὶ τοῦ πα-
» λατίου τοῦ δεσπότης Ἀγγελίου (3), ἂν τούτο

ἀδύνατον, νὰ αἰτήσῃσι τὸν τόπον τὸν καλού-
» μενον τρυπητόν (1). Ἄν ὅμως καὶ τόπος κα-
» τὰλληλος δὲν εὑρίσκειται ἐντὸς τῆς πόλεως, νὰ
» αἰτήσῃσι τόπον πέραν τοῦ λιμένος, ἐν Γαλατῇ.

Πότε οἱ Γενουῆται κατὰ πρῶτον κατόκησαν τὴν συνοικίαν αὐτῶν ἐν Κ/πόλει, ἀγνοοῦμεν. Τούτο μόνον γινώσκουμεν, ὅτι τὸ 1162, πέντε ἔτη μετὰ τὴν εἰς Κ' πόλιν ἀποστολὴν τοῦ ἕως μνημονευομένου Μούρτα, οἱ Ησιῶτι προσέβα-
» λον τὴν συνοικίαν τῶν Γενουησίων, συγκειμέ-
» νην ἐκ τριακασίων περίπου ἀνθρώπων. Τὴν ἐ-
» πούσσαν ἀπέδωξαν τοὺς Γενουησίους, καὶ ἤρ-
» πασαν καὶ τριακοντα χιλιάδας ὑπερπύρων. Οἱ
» ἐν Γενουῇ ἐτιμώρησαν τοὺς Ησιῶτας ἐν τῇ
» χώρᾳ αὐτῶν. Μόνος δ' Ἰταλὸς ἱστορικός Κάφ-
» ραρος ἀναφέρει τὰ συμβάντα ταῦτα (2). Ἢ
» ἐγκατάστασις τῶν Γενουησίων ἐν Βυζαντίῳ
» πιθανὸν ἔγινε τὸ 1158, διότι οὐδένα λόγον
» εἶχεν ὁ αὐτοκράτωρ ν' ἀρνηθῆ τὰ διὰ τοῦ Μα-
» κρημολίτου ὑποσχεθέντα.

Τὸ 1160 οἱ Γενουηῆσι ἐπεμψαν ἐν νέου καὶ ἕτερον πρεσβευτὴν τὸν Ἑρρίκον Γουέρικον (3).

Ὅταν ὁ Μούρτας ἐπανῆλθεν εἰς Γένουαν, ἀ-
» νέγνω εἰς ἐπήκουσιν τῆς κοινότητος ἐκτενέ-
» στερον ἐγγράφον, τὸ ὅποιον φάνηται ὅτι παρε-
» δέχθη ἢ κοινότης. «Ἐγὼ ὁ Ῥαῖκος δὲ Μούρ-
» τας πρέσβυς τῆς Γενουῆς, ὑπόσχομαι τὸν Κύ-
» ριον Ἐμμανουὴλ αὐτοκράτορα Κ/πόλεως, Πορ-
» φυρογέννητον Κομνηνόν, καὶ τοὺς κληρονόμους
» καὶ διαδόχους αὐτοῦ, καὶ τὸν μετ' αὐτὸν αὐ-
» τοκράτορα, ὅτι ἤμετι οὐδέποτε, εἴτε ἐν λόγῳ,
» εἴτε ἐν ἔργῳ, εἴτε διὰ ἐστεμμένων ἢ μὴ ἐστεμ-
» μένων, θέλομεν πράξει τι, διὰ τοῦ ὁποῦν ν'
» ἀπολέσῃσι ὁ Κύριος Ἐμμανουὴλ ὁ ἀγιώτατος

σακίου παραγενόμενος, ἐγγύ: οὕταν τῆς μονῆς τῆς Περιελέπτου· ἀλλ' ἡ οἰκία αὕτη οὐδόπως εἶναι ἡ οἰ-
» κία τοῦ δεσπότης Ἀγγελίου. Εἰς τὸ χρυσοβούλλον τὸ
» δοθὲν εἰς τοὺς Ησιῶτας, ἀναφέρεται μακρυτικὸν ἐργα-
» στήριον τῆς Περιελέπτου, δηλ. μετόμων τοῦτο πιθα-
» νὸν ἐπλάησε τὸν Heyd. M. καὶ M. Τόμ. Γ'. 49.—
» Γὰ οἰκίματα τῆς Περιελέπτου». 16. 52.

(1) Perforum, ὁ τόπος οὗτος, λέγει ὁ Heyd Τόμ. Α'. 37. ἐν σμρ. εἶναι πιθανώτατα, ἡ lapis perforatus ὁ τρυπητὸς λίθος ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Νικήτα. 719—742. «Τῷ Κοσμῳίτῳ ἐπίσταται . . . περὶ τὴν
» ἐκεῖ που γέφυραν καὶ τὸν λεγόμενον τρυπητὸν λίθον»
» ἡ γέφυρα αὕτη ἦτο πλησιέστατα τοῦ παλατίου τῶν
» Βλαχερνῶν, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἀπὸ τὴν ἐκτενὴν τὸν
» ὄρο nell'imboccatura delle acque dolci in esso. Περὶ τῆς
» γέφυρας ταύτης θέλω λαλῆσαι ἐν τῇ ἱστορίᾳ
» τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἀλώσεως τῆς Κ/πόλεως.

(2) Heyd Τόμ. Α'. σελ. 54.

(3) Heyd Τόμ. Α'. 38 ἐν σμρ.

(1) 423. 427.

(2) Questo per avventura è il più antico patto dove si deroghi al barbaro diritto di naufragio. Sauli Τόμ. Α'. 24. ἐν σμρ. Ὁ συγγραφεὺς ἀγνοεῖ τὰς διατάξεις τοῦ Ἀνδρόνικου. «non essere una prova di più per dimostrare che l'Europa va debitrice ai Greci e al commercio non solamente del nascimento delle lettere, ma eziandio degli orni civili. Prò. Depping Τόμ. Β'. 45.

3) Ὁ Heyd Τόμ. Α'. σελ. 37. ἐν σμρ. λέγει. casa della famiglia Angelo secondo Niceta ἡ trovava accanto al convento della Peri-
» λέγει ὁ Νικήτας, «οὐκ ὄσον εἰς τὴν οἰκίαν Ἰ-

αυτοκράτωρ καὶ οἱ αὐτοῦ διαδόχοι, χωρὴν ἢ τιμὴν, τὴν ὅποιαν νῦν ἔχουν ἢ θέλουν ἔχει, ἐξαιρουμένων τῶν ἡμετέρων κτημάτων τῆς Συρίας. Οἱ πρόξενοι τῆς Γενούης ἐν καλῇ πίστει νὰ πράττωσι κατὰ τῶν καχούργων ὅτι ἀπαιτεῖ ἡ δικαιοσύνη, ἅμα καταμπνυθῶσιν ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος. Ὑπόσχομαι, ὅτι θέλωμεν περιποιεῖσθαι τοὺς πρέσβεις αὐτοῦ, τοὺς ἀποστελλομένους εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν, καὶ ἂν ποτὲ εἰς ἑκατὸν τριῆρων προσβάλλῃ, ἢ πολιορκήσῃ τὰς γαίας τοῦ κράτους, οἱ ἐν τῷ κράτει ἐνοικοῦντες Γενουήσιοι νὰ ἐπιβαίνωσιν ἐπὶ τῶν τριῆρων τοῦ αυτοκράτορος, μὲ τὸν συνήθη μισθὸν τῶν Λατίνων ναυτῶν, καὶ νὰ ὑπάγωσι κατὰ τοῦ ἐγγρικοῦ στόλου, καὶ συμπληρώσωσιν αὐτὸν, ἐκτὸς εἰκοσι ἀνδρῶν ἀναγκαιῶν πρὸς προφυλάξιν τῶν ἰδίων πλοίων. Ταῦτα ἅπαντα οἱ πρόξενοι καὶ ὁ λαὸς τῆς Γενούης ἐν ὀρκῶς ὑπεσχέθησαν νὰ τηρῶσι. Λέγω προσέτι, ὅτι ὅσον ὁ αυτοκράτωρ θέλει τηρεῖ τὴν σύμβασιν ταύτην πρὸς τοὺς Γενουησίους, τόσον θέλουν τηρεῖ ταύτην καὶ οἱ Γενουήσιοι πρὸς τὸν αυτοκράτορα» (1).

Ταῦτα τὰ εἰς τοὺς Γενουησίους διδόμενα πρόνομια, καθὼς καὶ τὰ εἰς τοὺς Βενετούς καὶ πολίτας τοῦ Ἀγκῶνος, προσεπιμαρτυροῦν τὰ περὶ τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ γραφόμενα τοῦ Νικήτα Χωνιάτου (2), «ἀμέλει Βενετία καὶ Γένουαν»
 «Ἦσαν τε καὶ τὸν Ἀγκῶνα, καὶ ὅσα παρὰ
 » θάλατταν ἔθνη ἕτερα διακέχρται, φίλια Ῥω-
 » μαίοις ἐτίθει κατεμπειδῶν ὄρκους, καὶ παντο-
 » δαπαῖς φιλοφροσύναις ὑποποιούμενος, καὶ κα-
 » ταγούσις αὐτὰ δεξιούμενος ἐν τῇ ἀρχούσῃ
 » τῶν πόλεων».

Ἐκτὸς τούτων εἰς πλείστας ἄλλας Ἰταλιώτιδας πόλεις εἶχεν ὁ Ἐμμανουὴλ φίλους καὶ πιστούς, καὶ τὴν εὐνοίαν αὐτῶν ἀπέκτα σπαταλῶν τὰ δημόσια χρήματα... «Τὰ δὲ πλεί-
 » στα ταῖς τῶν ἐθνῶν μεταγιζόμενα παν-
 » σπερμιαίς, καὶ μάλιστα ταῖς Λατινικαῖς ἐκ-
 » ρέοντα ἀμυγύρει» (3). Κατὰ τῆς σπατάλης ταύτης συνεχῶς ἐγγόγγυζαν οἱ ὑπήκοοι, λοιδοροῦντες τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ ἀποστερφόμενοι τοὺς ἐν Κ/πόλει ἐνοικοῦντας Ἰταλοῦς, χάριον-
 τας πλείονα αὐτῶν πρόνομια, ταχύτερον πλου-

τοῦντας καὶ ἀλαζονευόμενους (1). Τὰ χρήμα-
 τα τὰ δημόσια δωρούμενα εἰς ξένους, χάριν
 τῆς ἐκτάσεως τοῦ κράτους, ἢ μάλλον τῆς ἀκο-
 ρέστου φιλοδοξίας τοῦ Ἐμμανουὴλ (2), ἐβά-
 ρυναν τὸν φορολογούμενον λαὸν μὴ ἐνοσούντα
 τὰς βουλὰς τοῦ βασιλέως. Ἄνειδίζαν δὲ αὐτόν,
 μὴ ἀρκοῦμενον εἰς τοσαῦτα πρὸς τοὺς ἄλλο-
 θρήσκους δωρήματα, ἀλλ' ἔχοντα προσέτι καὶ
 εἰς τ' ἀνάκτορα «ἑτερογλώττους ὑποβαρβαρί-
 ζοντας ὑπὲρ τὰς» (3).

Χρόνος τινὰς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν
 Γενουησίων ἐν Κ/πόλει, περὶ τὸ 1171ον, οἱ
 Βενετοί, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κιννάμου,
 ἐλεπλάττησαν τὰ κτήματα τῶν Γενουησίων.
 Κατὰ τὴν γνώμην δὲ τοῦ Heyd (4), ἦτο τέ-
 γνασμα τοῦ Ἐμμανουὴλ, ζητούντος νὰ ἐκδικη-
 θῇ τοὺς Βενετούς, τοὺς ὁποίους καταγέγρασεν
 ὡς πρωταίτιους τῆς φθορᾶς, καὶ πολλοὺς αὐ-
 τῶν ἐβρίψεν εἰς τὰς φυλακὰς τῆς πόλεως. Ἐ-
 νεκα τῆς ἀπωλείας τοσοῦτων πραγματείων,
 καὶ τῶν δεινῶν παθημάτων τῶν Βενετῶν εἰς
 τὰς φυλακὰς, ἀνεβούθησαν ἀκολούθως μακρο-
 χρόνιοι ἐριδες μεταξὺ Βενετίας καὶ Βυζαντίου.
 Οἱ Βενετοὶ μετὰ στόλου πολυαίριθμου, λεηλα-
 τήσαντες τὰς ἀρρομήτους νήσους τοῦ Ἰονίου
 Κόλπου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀνέλαβαν
 μετὰ τινὰ χρόνον τὰ ἐν Κ/πόλει κτήματα αὐ-
 τῶν καὶ χρηματικὴν ἀποζημίωσιν. Ἄν οἱ Βε-
 νετοὶ ἦσαν ἀληθῶς οἱ ζημιώσαντες τοὺς Γε-
 νουησίους, οὗτοι ἤθελαν αἰτήσθαι ἀποζημίωσιν
 διὰ τὴν ἀπώλειαν ταύτην ἀπὸ τὸν λατινο-
 φρονούντα Ἐμμανουὴλ, διὰ τοῦ εἰς Βυζάντιον
 σταλέντος πρέσβους Γρημαῶλδ τὸν Δεκέμβριον
 τοῦ 1175ου.

Τὸ ἐγγραφοῦν τῶν πρέσβων τούτων, δημο-
 σιευθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Sauli (5), ἐμπε-
 ριέχει τὰς διαταγὰς τῆς κοινότητος τῆς Γε-
 νούης, προσέτι πάμπολλα ἀφορῶντα τὴν ἡμε-
 τέραν ἱστορίαν. Ἐνεκα τούτου μεταγλωττίζω
 τινὰ μέρη αὐτοῦ.

(1) Καὶ τὸ ἀσομμέτρος ἐνετίθεν πλοστειν ταγὺ εἰς ἀλαζονείαν αὐτοῦ; ἤρενα (δηλ. τοὺς Βενετούς). Κιννάμου. 281. ἡ Ναύπακτος: τὸ 1285 ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, ὑπὸ τῶν ἀλαζόνων καὶ ἀγερῶν τούτων καὶ πλεονεκτῶν Ἰταλῶν. Μ. καὶ Μ. Τόμ. Α'. 469.

(2) (Mannell) jam conceperat malum in corde suo contra Venetos, videns eos divitiis abundare. Heyd Τόμ. Α'. 41. ἐν σμμ.

(3) Νικ. 266—Heyd Τόμ. Α. 64.

(4) Τόμ. Α'. 40.

(5) Τόμ. Β'. 483.

(1) Φαίνεται ὅτι ὁ αυτοκράτωρ ὑπεσχέθη ν' ἀποζημιώσῃ τινὰς ζημίας τῶν Γενουησίων, τὰς ὁποίας δὲν εἶχεν εἰσεῖτι ἀποτίσει κατὰ τὸ 1175. Sauli Β'. 485. quod Amico de Murta hanc perditam imperialis celsitudo restituere promisit.

(2) Ἰδ. σελ. 260. (3) Ἰδ. σελ. 266.

«Φροντίσατε ἐπιμελῶς ἢ ἀυξήσατε καὶ με-
 γέθυνετε τὸν ἔμβολον καὶ τὴν ἀποβάθραν,
 καὶ νὰ ἔχητε τὴν ἐκείσε ἐκκλησίαν καὶ τὰς
 οἰκίας μέχρι θαλάσσης, καὶ προσέτι ἔτεραν
 ἀποβάθραν, καὶ ὅσα μεζίζονα καὶ πλείονα,
 Θεοῦ βοηθούντος, δύνασθε ἢ ἀποκτήσῃτε.

«Ἀπὸ τῆς συμβάσεως μετὰ τοῦ Δημητρίου
 Μακροβόλιτου παρῆλθον 19 ἔτη, δικαιοῦ-
 μέχρα ὅθεν νὰ λάβωμεν δι' ἕκαστον ἔτος
 ὑπέρπυρα ἐξήκοντα διὰ τὸν ἡμέτερον ἀρχιε-
 πίσκοπον, καὶ δύο βλαττία μεταξωτὰ διὰ
 τὴν ἡμέτεραν κοινότητα, καὶ ἐν βλαττίον
 διὰ τὸν αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπον, τῶν ὁποίων
 βλαττίων τὴν τιμὴν θέσωμεν εἰς ὑπέρπυρα
 ἑκατὸν δι' ἕκαστον λοιπὸν ἔτος ὑπέρπυρα
 ἑκατὸν ἐξήκοντα, καὶ διὰ δεκαεννέα ἔτη τρεῖς
 χιλιάδας καὶ τεσσαράκοντα, τῶν ὁποίων τὰ
 χίλια ἑπτακόσια ἐξήκοντα τρία εἶναι διὰ
 τὸν ἀρχιεπίσκοπον, καὶ τὰ χίλια διακόσια
 ἑβδομήκοντα ἑπτὰ διὰ τὴν κοινότητα (1).
 «Ἴν' ἀνεγείρωμεν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου
 Λαυρεντίου αἰτήσατε ἀπὸ τὸν Ἁγίον αὐ-
 τοκράτορα τὰ ἐννέα χιλιάδας καὶ πεντα-
 κόσια ὑπέρπυρα, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ὅτι ἐγκρι-
 νει, μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἔργου.
 Πρὸς τοῦτους φροντίσατε νὰ λάβητε τὰ κατ'
 ἔτος ὀφειλόμενα πεντακόσια ὑπέρπυρα καὶ
 τὴν ἀξίαν τῶν δύο βλαττίων, ἕνευ δόλου.
 «Αἰτήσατε ἐπιμελῶς νὰ λάβητε ἀμοιβὴν δι'
 ὅσας ζημίαις ὑπέρβραν οἱ ἡμέτεροι συμπολιταὶ
 εἰς τὸν ἔμβολον τοῦ Σταυροῦ (2), καθὼς εἶ-
 ναι σεσημειωμέναι εἰς τοὺς ἰστολογισμοὺς τοῦ
 κράτους, διότι ἀλόγως καὶ ἀδικῶς ὑπέρβραν
 ζημίαν οἱ πολλοὶ τῶν ἡμῶν, οἱ ἐνδικαιωμένοι ἐν

τῇ μεγαλοπρεπεῖ πόλει τῆς Κ/πόλεως, ὑπὸ
 τὴν αἰγίδα καὶ τὰς πτέρυγας τοῦ αὐτοκρά-
 τορος (1) τὸν ἔμβολον τῆς Κωπαρέας ἀρχι-
 ρεθῆνα νὰ αἰτήσῃτε.

«Τὴν ζημίαν τῶν πλοίων τῶν ἡμετέρων πο-
 λιτῶν, πυρποληθέντων ὑπὸ τῶν Βενετῶν ἐν
 Ἄλμυρῳ, ὅταν ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης ἐ-
 μάχοντο χάριν τοῦ αὐτοκράτορος, νὰ αἰτή-
 σῃτε.

«Δι' ὅσας τὰς ζημίας τὰς γενομένας ἀπὸ τὸν
 κληρὸν τῆς συμβάσεως τοῦ Δημητρίου Μα-
 κροβόλιτου, αἰτήσατε ἀμοιβὴν ἀμολύουσαν
 εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Γενούης.

«Περὶ δὲ τῶν ζημιῶν τῶν γενομένων πρὸ τῆς
 συμβάσεως τοῦ Δημητρίου, φροντίσατε καὶ
 μογθήσατε ἐν καλῇ πίστει, ἵν' ἀποκτήσῃτε ὅ,τι
 δύνασθε ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ αὐτοκράτορος.»

Τὸ ἐγγράφον τοῦτο μνημονεύει καὶ ἑτέρας
 ζημίας τῶν Γενουανῶν, διὰ τὰς ὁποίας ἐμελ-
 λεν ὁ πρέσβης νὰ αἰτήσῃ ἀμοιβὴν. Ὁ ὄρκος τοῦ
 Γρημαλλοῦ ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων τῆς Γενούης
 ἔγινε τὴν 8ην Δεκεμβρίου 1174 (2), ὥστε ἔ-
 ρηθασεν εἰς Κ/πολιν τὸ ἔαρ τοῦ 1175.

Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τοῦτου μαθάνομεν, ὅτι
 ὁ Ἐμμανουὴλ μετὰ παρέλευσιν 19 ἔτων δὲν
 εἶχεν ἐκτελέσει τὰ πρὸ τούτων ἐνιαυτῶν ὑπο-
 σκεθέντα. Ὁ Ἐμμανουὴλ ἐπέμψεν εἰς Γένουαν
 τρεῖς πρέσβεις μετὰ χρημάτων, ἀλλ' ἡ Γένουα,
 διὰ λόγους εἰς ἡμᾶς ἀγνώστους, ἀπέβριψεν
 αὐτὰ (3).

B'.

Ἰδύνατον νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἱστορίαν τῶν
 ἐν Βυζαντίῳ Γενουανῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἰ-
 ταλιῶν, ἂν πρότερον δὲν ὀρίσωμεν τὸν τόπον
 ἢ τοὺς πότους, ὅπου ἄπαντες συγκαταστήσαν.

Ὁ πολυμάχης Heyd (4), ὁ ἱστορικός πρὸ

(1) Ἐκ τούτου μαθάνομεν ὅτι τρία βλαττία ἐ-
 τιμῶντα 100 ὑπέρπυρα Βυζαντινὰ. Τὸ ὑπέρπυρον ἦτο
 νομισμα χρυσοῦν, ἀξίας περίπου πρᾶγμα 12. Ἡ ἀξία
 τοῦ χρυσοῦ τότε ἦτο πεντάκις μεγαλύτερη τῆς σημερι-
 νῆς: ὅθεν τὰ τρία ἰσοδυναμοῦν μετ' ἡμερῶν πρ. 1200
 καὶ ἕκαστον βλαττίον πρ. 400. Ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶ-
 ναι ὑπέρπυρα — ἀπὸ τοῦ πυρρός τὸ ὅσπον σημαίνει
 τὸ φυσικὸν γρῶμα τοῦ χρυσοῦ, μάλιστα ὅταν ἦναι
 εἰς ἀκρον καθάρων. Κορ. Ἐτακτα. Τόμ. Α'. 49. Ἁ-
 ναρτέριον εἰς τὰ Πατριαρχικὰ ταῦτα ἐγγράφα τ' ἀ-
 κολουθεῖ, Ἁπέρπυρα πολιτεύόμενα. Μ. καὶ Μ. Τόμ. Β.
 375. 434. 437. Γ'. 106. 146 — ὅ,τι. πολι-
 τεύόμενα ἐκ γραμμῆματος.—B'. 394. 441.—ὅ,τι.
 χρυσαῖ. Β'. 504.—ὅ,τι. καταστίτα. Β'. 558. ὅ,τι.
 ἰζάγια. Δ'. 256. ὅ,τι. τρικίφαλα. Δ'. 320. Ἐπι-
 τιμηματι ὑπερπύρων εὐσθῆμων τετραχιθλῶν. Α'. 312.

(2) De Embolo de Sancta cruce. Ἰδ. σελ. 184.
 Ὁ ἔμβολος οὗτος καὶ ὁ μετ' ὀλίγον καλούμενος τῆς
 Κωπαρέας: ἦσαν μέρη τούτου αὐτοῦ ἔμβολου.

(1) Ὁ ἔμβολος οὗτως ἐκαλεῖτο, διότι ἐδῶ ἐργάζον-
 το τὰ κωπία. Εἰς τὸ χρυσοβούλλον τοῦ Ἀλεξίου, τὸ
 1202, (Μ. καὶ Μ. Τόμ. Γ'. 49) ἀπαντιῶμεν «τὰ
 κατώγια εἰς κωπαρικὸν ἐργαστήριον».—ὄλεμα ἀνώ-
 γουον εἰς κωπαρικὸν ἐργαστήριον.— τοῦ βῆθντος
 κωπαρικοῦ οὐκῆματος.—κατώγια εἰς κωπαρικὰ ἐρ-
 γαστήρια.— Πρῶ. καὶ τὸν Heyd Τόμ. Α'. σελ. 60.
 ἐν σημ. Εἰς τὸν τόπον τούτον σημερον κωπία δὲν
 ἐργάζονται. Πιθανὸν μετὰ τὴν Γενουανῶν μετέδη-
 σαν οἱ τούτων ἐργάται εἰς Γαλατῖαν.

(2) Heyd Τόμ. Α'. 55.—Sauli Τόμ. Β' 188.

(3) Sauli Τόμ. Β'. 488.

(4) Τόμ. Α'. 40.

μικροῦ τὰς ἐμπορικὰς ἀποικίας πάντων τῶν Ἰταλῶν ἐν Ἀνατολῇ, λαλῶν περὶ τοῦ ἐμβόλου τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Κοπαρέας, ἀνήκοντος εἰς τοὺς Γενουησίους, λέγει· « Ἐνεκα τῆς ἀτελοῦς « ἡμῶν γνώσεως τῆς τοπογραφίας τῆς Κ/πό- « λέως κατὰ τὸν μεσαιῶνα, δὲν δυνάμεθα νὰ « μᾶθωμεν, ποῦ ἦσαν αἱ κατοικίαι τῶν Γενουη- « σίων. Μολοντί τις τὰ χρυσοῦλλα μνημο- « νεύονται ὀνόματα δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν « τόπων ἐν Κ/πόλει, ἀναχθέντων εἰς τὰς συνοι- « κίας τῶν Βενετῶν, Πισίων καὶ Γενουησίων, « ἐντός τῆς πλεισίων τῶν ὁρίων αὐτῶν, εἶναι « σχεδὸν ἀδύνατον νὰ καταδείξωμεν ὡς ἐγ- « γιστα τὴν θέσιν τῶν συνοικιῶν (1).

Περὶ τούτων ὅλων θέλω λαλῆσαι, ὅταν συμ- μελετήσωμεν τὰ καλούμενα χρυσοῦλλα τῶν Βυζαντινῶν Αυτοκρατόρων, ὀρίζοντα τὰς συνοι- κίας αὐτὰ τὰ ὅρια αὐτῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ λατινοφρονοῦντος Ἐμμανουὴλ τοῦ Κορμηνοῦ, τὸ 1180, ἡ χῆρα αὐτοῦ καὶ ὁ εὐνοοῦμενος αὐτῆς Ἀλέξιος, ἐπέ- στυραν διὰ τῆς ἄφρονος διοικήσεως τῶν πραγ- μάτων τὴν ἔχθραν τοῦ Βυζαντινοῦ λαοῦ, βλέ- ποντες τὴν αὐτὴν φιλοφροσύνην, τὴν ὅποιαν καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν αὐτοῦ εἰδείκνυε πρὸς τοὺς Λατίνους ὁ Ἐμμανουὴλ. Οἱ Βυζαντινοὶ συγ- γραφεῖς ἀναμιμνήσκονται τοῦ κατὰ τῶν Λα- τίνων σφοδροῦ μίσους τοῦ λαοῦ, καὶ πικρότα- τα κατὰ τῶν Λατίνων καταδῶσι (2). Οὐχὶ μόνον κατώκισαν οἱ Ἰταλοὶ τὰς ἐμπορικότητας παραλλήλως τῆς Κ/πόλεως, ἀλλὰ προὔτιμώντο τῶν ἰδίων Κωνσταντινουπολιτῶν, χεῖροντες πλείονα αὐτῶν πρόνομια, καὶ τινες, καθὼς οἱ Βενετοί,

παντελῆ ἀτέλειαν (1). Πιθάνον ὁ λαὸς ἐφθό- νει τὴν πολυτέλειαν, τὰ πλούτη καὶ τὰ βα- ρύτητα αὐτῶν ἐμπορευμάτων, συσσωρευόμενα εἰς τὰς ἐκτενεῖς αὐτῶν ἀποθήκας.

Οἱ Βυζαντινοὶ ἀποστρεφόμενοι τὸν Ἀλέξιον, καὶ βλέποντες αὐτὸν ὁσημέρην χαρίζομενον εἰς τοὺς Λατίνους, ἐμίλησαν τὸν Ἀνδρόνικον νὰ ἐλθῇ εἰς Κ/πολιν, ἵνα ἐξώσῃ τὴν γῆραν καὶ τὸν εὐνοοῦμενον πρωτοσεβαστῆν Ἀλέξιον (2), καὶ λά- βῃ τὸν θρόνον. Ὁ Ἀλέξιος δὲ, βλέπων τὴν ἐκδι- λουμένην ἔχθραν τοῦ λαοῦ, παρελάθει ἐκ τῶν ἐν Κ/πόλει Λατίνων ἐπισκόπους πολλοὺς, πολ- λὰ ὑποσχόμενος μετὰ τὴν νίκην. « Τριῖνες « τοῖνον τὴν Προποντιδίαν ἐκάλυπτον, αἱ μὲν « Ῥωμαίους ἔχρουσι . . . αἱ δὲ τῶν κατὰ « πόλιν διαφρονηθέντων Λατίνων, ὅτι περ κρᾶ- « τιστον μέρους καὶ μαχημάτων, οἷς καὶ χρή- « ματα ποταπιπθῶν ἐπεχόντων, ἐπεὶ καὶ τοῦ- « τοις ἐσποταίμεν μᾶλλον ὁ χρώμενος πρωτοσε- « βαστός » (3).

Ἐμμανουὴλ τοῦ Ἀνδρόνικου εἰς τὰ προά- σταια τῆς πόλεως, ἅπαντες οἱ πολῖται ἐπευφή- μισαν, καὶ οἱ ὑπὸ τὸν Ἀλέξιον στρατιώται ἐλειποτάκτεσαν πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον. Οἱ δὲ Λατῖνοι, πιστοὶ εἰς τὸν Ἀλέξιον, ὑπέφεραν τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῶν λαῶν τῶν Βυζαντινῶν. Οἱ μι- σοῦμενοι Λατῖνοι ἐθανατόνουν εἰς πάσας τὰς ἀγρίας τῆς πόλεως, κυρίως δὲ εἰς τὰς συνοι- κίας αὐτῶν, ὅπου κατέφυγαν (4). Ἐσφάγησαν δὲ γυναῖκες καὶ τέκνα, καθὼς καὶ οἱ νοσηλεύ- μενοι εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῶν ἵπποτῶν τοῦ Ἀ- γίου Ἰωάννου (5). Παντοίας κακώσεως ὑπέφε-

(1) « Anche solo approssivamente. » №. 60. Ἀ- κολουθῶς, σελ. 408, λαλῶν περὶ τῶν Βενετῶν μετὰ τὴν ἄλυσιν λέγει· « Ma non siamo meglio informa- ti intorno al possesso dei Veneziani in Constanti- nopoli, nell' epoca del dominio Latino, di quello che lo siamo per il tempo anteriore. — Malheu- reusement, les passions politiques ou religieuses, le feu, et surtout celle indifference affectée de pact et d' autre pour les dissidents et leurs éta- blissements religieux, n' ont laissé que peu ou point de traces, sur les localités occupées par les Latins dans la ville de Constantinople, et rendent ainsi plus que difficile, toute recherche tendant à en déterminer l' emplacement. » Histoire de l' Eglise Latine de Constantinople ὑπὸ τοῦ Belin. Paris. 1872. σελ. 3. Miltitz B. 81.

(2) « Ἐστὶ δὲ τὸ ἔθνος (δηλ. τῶν Βενετῶν) ἤθει • μὴ διεφθορῶς, βωμολόχον εἶπερ τι καὶ ἀνελεύθε- ρον, ἔτε καὶ ἀπειροκαλὰς μεστὸν ναυτικῆς. » Κίν- ναμος. 280.

(1) « Μόνοι τε (δηλ. οἱ Βενετοὶ) τῶν ἀπάντων διὰ τοῦτο τὰς κατ' ἐμπορίαν δεκάτας οὐδενὶ Ῥωμαίων ἐξ ἐκείνων παρέχοντο' τολίον καὶ τὸ ἀσομμέτροι· ἐν- τεθεν πλουτεῖν, ταχὺ εἰς ἀλαζονείαν αὐτοὺς ἤρην. » №. 284 « Τὴν ἐμπορίαν αὐτοῖς ἀξήμιον ἐποίησαν ἐν πάσι ταῖς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Ῥωμαίων χώραις, ὡς- τε ἀνεύσι· ἐμπορεύεσθαι καὶ κατὰ τὸ αὐτοῖς βουλή- τόν. » κτλ. Ἄνα Κομν. Ἀλέξ. 6.

(2) Graeci indigne ferentes quod Imperator eu- rum Francos eis iraeponeret, Andronicum mand- ant ut veniet. • Leyd. τόμος Α'. 63. ἐν σημ.

(3) Νικ. Χων. 321. κατωτέρω 325 ὁμολογεῖ, ὅτι τῶν Λατίνων τὸ ὀπλιτικὸν ἦτον ἐπικρατέστερον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ναυτικοῦ — « πῆγχαλον καὶ ὅλον αἰμο- χαρεῖς. »

(4) « Ὅποσοι δὲ συνελήθησαν, θανάτῳ ὑπεδικά- σθησαν, πάντες· μένοι τὰς οὐσίας ἀπεβάνον. » Νικ. Χων. 326. Κατὰ τὸν Βιλλέμου τῆς Τύρου, ἐσφάγη- αν ἐκπαιχλοὶ Λατῖνοι. Belin Hist. de l' Eglise Latine à Constantinople. 6.

(5) Const. Christ. B. 51. Δ'. 463. Τὸ νοσοκομεῖον τοῦτο μνημονεῖται καὶ ὁ Βιλλαρδουτος. Paris 1870 — 73.

ραν οί μοναχοί και ιερομένοι Λατίνοι. Πολλοί ἐπωλήθησαν εἰς ζῆνους, ἐκ τῶν ὁποίων ἀκολούθως τετρακισχίλιοι ἐξηγοράσθησαν. Ἄπασαι αἱ συνοικίαι αὐτῶν, ἐντός τῶν ὁποίων ἦσαν αἱ ἐκκλησίαι, τὰ νοσοκομεία, τὰ προξενεία καὶ αἱ ἐμπορικαὶ ἀποθήκαι, ἐλεηλατήθησαν καὶ ἐπωρπολήθησαν (1). Οἱ Γενουήνσιοι ἀπώλεσαν «ὕπερπύριον χιλιάδας διακοσίας εἰκοσιοκτῶ» (2).

Πολλοὶ στρατιῶται καὶ ἔμποροι διέρυγαν τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ, καταργώντας εἰς τὰς παραλίους συνοικίας αὐτῶν, κλεισμέναις διὰ θυρῶν ἰδιαιτέρων. Ἐπέβησαν ἐπὶ τῶν Λατινικῶν πλοίων προσωρμισμένων παρὰ τὰς ἀποβάθρας, καὶ οὕτω διέρυγαν τοὺς παρὰ πόδας δίκοντας αὐτοὺς πολιτάς. Τὴν σραγὴν ταύτην, τὴν ὁποίαν ἐξεδιχθήσαν οἱ Λατίνοι μετὰ εἰκοσι δύο ἔτη, ἀρῆγονται οἱ ἡμέτεροι καὶ ἀλλοδαποὶ συγγραφεῖς.

Ἐκ τῆς ἀπωλείας τῶν Γενουησίων, τὴν ὁποίαν ἔμωοι μόνοι ὑπελόγησαν, καταρτίζεται τὸ ἐν Κων[σταντινουπόλει] ἀμαζόν ἐμπόριον τῶν Λατίνων. Οἱ Βενετοὶ ἦσαν πολυπληθέστεροι τῶν Γενουησίων, καὶ πιθανόν ὑπέφεραν πλειότερας ζημίας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Λατίνων ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο περίπου ἐξήκοντα χιλιάδες (3).

Παρὰ τὴν παραλίαν τῶν Λατινικῶν συνοικιῶν προσωρμίσθησαν, κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀδυσωπύτου σραγῆς, τεσσαράκοντα τέσσαρα Λατινικὰ πλοία, εὐρισκόμενα χάριν ἐμπορίου εἰς τὸν λιμένα. Ἐπὶ τούτων ἐπέβησαν οἱ φουγάδες, καὶ ἀπέπλευσαν μετὰ τινῶν ἄλλων πλοίων πρὸς τὰς Πριγκηποννήσους (4), διενυ-

κτέρευσαν ἐκεῖ, καὶ τὴν προεῖαν λεηλατήσαντες οἰκίας καὶ μοναστήρια τινὰ τῶν νήσων, ἀπέπλευσαν εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ὁ μὲν Νικήτας ἀποσωπῆ τὰς πράξεις τοῦ στόλου τούτου, ἡσύχως πλέοντας πρὸς τὴν Μεσόγειον, ὁ δὲ Βιλέλιμος τῆς Τύρου λέγει, ὅτι ἀνέτως, καὶ ἄνευ οὐδενὸς κωλύματος ἐκ μέρους τῶν Βυζαντινῶν, κατέκυσαν οἱ διασωθέντες Ἴταλοὶ οἰκίας, κωμοπόλεις, μοναστήρια καὶ πλοιαρία κατὰ τὸν διάπλουν αὐτῶν. Ἐξ αὐτῆς τῆς Κ[ωνσταντινουπόλεως] ἐφράνοντο αἱ φλόγαι εἰς τ' ἄντικρυ παράλιαν, χωρὶς νὰ δύνανται οἱ πολιταὶ νὰ τιμωρήσωσι τοὺς φουγάδας, ἐκδικουμένους τὸν φόνον τσοσούτων γυναικῶν καὶ παιδῶν, καὶ τὴν ἀπώλειαν τσοσούτου πλοῦτου.

Ἐνεκὰ τῆς ἀφρονος καὶ ἀνάνδρου σραγῆς τῶν Λατίνων ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἀκαταλόγηστοί ἦσαν αἱ μετέπειτα ζημίαι τῶν Βυζαντινῶν. Ἄνευ στόλου, ἄνευ ἐμπείρων ναυτῶν, κατεπολέμησαν καὶ κατέσραξαν εἰς τὰς ἀγίας τῆς Κ[ωνσταντινουπόλεως] τοὺς θρασεῖς καὶ ἐμπείρους ναύτας τῆς Μεσογείου, καὶ ἠγέρθη ἐν Ἰταλίᾳ γοερὰ φωνὴ ἐκδικήσεως κατὰ τῶν ἀπίστων καὶ ἀμαρτανόντων Βυζαντινῶν. Οἱ Ἴταλοὶ κατὰ τὸν διάπλουν τῶν, πιθανόν, ἐξημίωσαν τοὺς ὑπηκόους τοῦ Ἀνδρονίκου πλείοτερον τῶν ἰδικῶν τῶν ζημιῶν ἐν τῷ Βυζαντίῳ. Σωφρονεστέρᾳ ἦτον ἡ πολιτεία τοῦ Ἐμμανουὴλ Κομνηνοῦ, ζητούντος διὰ προνομίων καὶ δωρημάτων νὰ ἐλύσει τοὺς Λατίνους. Σωφρονεστέρᾳ ἤθελεν εἶσθαι καὶ πάντων τῶν αὐτοκρατόρων ἡ πολιτεία, ἂν μιμούμενοι τοὺς Ἴταλους ἐνεψύγωναν τὴν ναυτιλίαν τοῦ κράτους, καὶ συνερίζονταν μετὰ τῶν ἐμπορευμένων καὶ δραστηρίων Ἰταλῶν οἱ ὑπήκοοι τῶν ἐν τῇ ζῆρᾳ καὶ τῇ θαλάσῃ. Δὲν ἐγίνωσκον οἱ Βυζαντινοί, ὅτι οἱ Ἴταλοὶ πολὺ παθόντες, καὶ τὰ πάντα ἐν Κ[ωνσταντινουπόλει] ἔλεσαντες, ἐμελλαν πικρότατα νὰ ἐκδικηθῶσι τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον μετὰ τσοσούτης εὐχереίας κατεκράτησαν τὸ 1204;

Γνωστὴ εἶναι ἡ πολιτεία Ἀνδρονίκου τοῦ ἐπικαλουμένου τυράννου. Οἱ ἐξωσθέντες Ἴταλοὶ, σθάζαντες εἰς Ἰταλίαν καὶ διασαλπασκάντες τὰ δεινὰ αὐτῶν, παρεκίνουν τῆς Δύσεως τοὺς δεσπότης, ἵνα ἐκστρατεύσωσι κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ σφετερισθέντος τὰ κτήματα αὐτῶν. Προσέτι, ἡ ἀπανθρωπία τοῦ βασιλέως τούτου, καὶ ἡ ἀτιμωρητος ἀγωγὴ τῶν ἀρχόντων καὶ εὐνοουμένων αὐλικῶν, παρῳργίζαν ὁσημέραι τὸν Βυζαντινὸν λαόν. Μόνος τῶν Ἰταλῶν ἡγεμόνων ὁ Γουλιέλμος Β' τῆς Σικελίας, ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου, ἀναίρεθέντος

(1) • Τὰς οἰκίας ἀνέντες πλήρεις πλοῦτου καὶ πολυεῶν ἀγαθῶν . . . τοῖς βουλομένοις προνόμειμα. • Νικ. Χων. 326.

(2) • Δευτέρως ἐζητήσαμεν ἀποθεραπευθῆναι ἡμῖν τὰς ζημίας, αἱ ἐν τῇ καιρῷ τῆς εἰς τὴν μεγαλόπολιν εἰσελεύσεως τοῦ δηλωθέντος τορπάνου ἐκείνου Ἀνδρονίκου ὀπίστημεν, καὶ αὐτὰ τὰ σέματα τῶν προστάζει ἐκείνου ἀποσπαργέντων συνεποικῶν ἡμῶν, αἱ δὴ ζημίας καὶ οὐνοποσοῦμεν διὰ τοῦ δοθέντος παρ' ἡμῶν κατασπίγος, εἰς νομισμάτα ὑπέρπυρα χιλιάδας διακοσίας εἰκοσιοκτῶ. • Μ. καὶ Μ. Γ'. 27.

(3) Καταγράφω τοὺς ἀριθμούς τοῦτους κατὰ τὴν μερτορίαν τῶν συγχρόνων ἱστορικών. Ἐν Ἀνατολῇ τότε, καθὼς καὶ τώρα, οἱ τῶν ἔγκατοίκων ἀριθμοὶ εἶναι ἀσφαρεῖς ἢ μελλόν ἱσφαλμένοι.

(4) • Τὸ μὲν λεῖπον τῆς ἡμέρας ἐκείνης ταῖς νήσοις προσωρμίσκονται ἐξέπρανεν . . . τὴν δ' ἐπίπουσαν τινὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἱερῶν φροντιστηρίων πορπολήσαντες ἐξῆραν ἐκείθεν. • Νικ. Χων. 326.

μετ' ἄλιγον ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ λαοῦ (1) κατὰ τὰ γραφόμενα τοῦ Νικήτα.

Ὁ διάδοχος τοῦ Ἀνδρονίκου, Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος, φρονιμώτερος ἐπολιτεύετο πρὸς τοὺς Λατίνους. Οἱ Βενετοὶ, ἔμποροι ἀνάγκης, πρῶτοι ἐπεμψάν πρέσβεις εἰς Βυζάντιον, ἀνεκτίσαντο τὰ ἀρπαγέντα κτήματα, καὶ ἔλαβαν καὶ χρηματικὴν ἀποζημίωσιν. Οἱ Πισχίοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσι τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀπαιτούμενν ἀποζημίωσιν, διότι μετὰ τὴν ἐκ Βυζαντίου ἐξέωσιν αὐτῶν σκληρότερον πάντων τῶν ἄλλων Ἰταλῶν ἐλεηλάτησαν τὰς γαίαις τοῦ Κράτους.

Μετὰ τοῦτους προσῆλθαν καὶ οἱ Γενουήνσιοι πρέσβεις, Γουλιέλμος Τορνέλλος καὶ Γουθδος Σπινόλας, καὶ μετὰ πολυήμερους διαπραγματείας ἐγένε σύμβασις μετὰ τοῦ Ἰσαακίου. Περὶ τῶν ζημιῶν τῶν γενομένων εἰς τὴν συνοικίαν τῶν Γενουηνσίων, βασιλεύοντος τοῦ Ἀνδρονίκου, οὐδεὶς λόγος. Ἐδώρκεν ὁ Ἰσαάκιος, κατ' αἰτήσιν αὐτῶν, ἑτέραν ἀποβάθραν πλησίον τῆς μνηστῆ τοῦ Παντελεήμονος, ἰδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἐμμανουήλ, ἐκτὸς τοῦ παλατίου τοῦ κελουμένου Καλαμάνου ἤτοι τοῦ Βοτανειάτου, καὶ ἑτερά τινα οἰκήματα. Ἠύξησεν ὁ αὐτοκράτωρ τὰ πρὸς τὴν κοινότητα τῆς Γενούης διορήματα αὐτοῦ, δίδων σήμερον ἀντὶ τῶν πεντακισίων ἐξακασία ὑπέρπυρα, καὶ ἐκατὸν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον ἀντὶ τῶν ἐξήκοντα. Ἐξήκοντα πρὸς τοῦτοις οἱ πρέσβεις νὰ ἐλαττώσῃ τὸ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων μέχρι τοῦδε διδόμενον τέλος $\frac{1}{4}$ τοῖς 100 εἰς $\frac{2}{4}$ τοῖς 100, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ ἦτον ἀδυσώπητος (2).

Περὶ τὸ 1186, βασιλεύοντος τοῦ Ἰσαακίου Ἄγγελου, Γενουήνσιός τις, Καρούρης τὸ ὄνομα, μετὰ πλοίων διακρίτων καὶ στρογγύλων ἐλεγκάτετι τὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους (3). Τοῦτον ἄλλοτε ἐλθόντα εἰς Βυζάντιον, χάριν ἔμπο-

ρίου, ἐζημίωσεν ὁ τότε ναύαρχος Μιχαὴλ ὁ Στρυμνός (1) δι' αἰτίας, τὰς ὁποίας ἀγνοοῦμεν. Ταῦτην τὴν ζημίαν ἐξεδίκαιετο λεηλατῶν τὰς γαίαις τοῦ κράτους. Κατ' αὐτοῦ ἀπῆλθον ὁ Στειριόνης Ἰωάννης, «πειρατὴς μὲν ποτε γενογὼς, καὶ πειρατῶν ὁ χειρῖς», ἐκ Καλαβρίας «ὀρμώμενος, Ἰσαακίῳ δὲ τῷ βασιλεὶ προσφύεις ἐπὶ μεγίστοις φιλοτιμίαισι, καὶ Ῥωμικαῖσι πλειστάκις ὠφελικῶς ἐν τοῖς κατὰ ὀθάλασσαν ἀεθλομαχίαισι». Ὁ Στειριόνης μετὰ τῶν πλοίων του ἠγαυροβόλησεν εἰς τὴν Ἑλλάσποντον «περὶ Σηστόν», φρονῶν δὲ ὅτι ὁ Καρούρης διέπλεε τὸ Αἰγαῖον, συνεχώρησε τοὺς ναύτας του, ἵνα ἀποδοῦσιν εἰς τὴν ζημίαν. Ὁ Καρούρης περὶ μεσημβρίαν ἐπέπεσε κατὰ τῶν πλοίων κενῶν ὄντων, τὰ ὅποια ἐκυρίευσεν. Ἐξηκολούθη τότε θρούτερον ληστεῖαν τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια. Μὴ ἔχων ὁ Ἰσαάκιος δυνάμεις ἀξιωμαχούς, ἵνα καταβάλλῃ τὸν Καρούρη, ἐπέμψεν εἰς αὐτὸν Γενουησίους τινάς, κατσκοῦντας ἐν Βυζαντίῳ, καὶ γνωρίζοντας τὸν Καρούρη ἀπὸ τὴν κειρὸν τῆς ἐδοῦ ἐνδημίας αὐτοῦ. Συγγρόνως κατάρτισας νέας τριήρεις ὑπὸ τὴν ναύαρχον Στειριόνην, ἀπέστειλεν αὐτὰς κατὰ τοῦ Καρούρη. Διὰ τῶν Γενουησίων προσέφερον εἰς αὐτὸν ἐξ κεντηνῆρας χρυσίου, καὶ γόρην εἰς τὸ κράτος ἱκανὴν νὰ διατρέψῃ ἑπταπλοσίους, ὅσων ὀπαδῶν εἶχε σήμερον μετ' αὐτοῦ. Τὰς προσφορὰς ταύτας ἐδέχθη ὁ Καρούρης· ὁ δὲ Στειριόνης, παραλαβὼν καὶ τινὰ πλοῖα Πισχιᾶ, ἐπέπεσον αἴρην κατὰ τοῦ πειρατοῦ, τὸν ὅποιον ἐθανάτωσε, κυριεύσας πάντα τὰ πλοῖα αὐτοῦ, ἐκτὸς τεσσάρων διαφυγόντων μετὰ τοῦ ἀνεψιῦ αὐτοῦ (2).

Μόνος ὁ Νικήτας διηγεῖται τὴν πειρατεῖαν ταύτην, τὴν ὅποιαν, ὡς καὶ πλείστας ἄλλας, ἀποσωπῶσι τὰ Ἰταλικὰ χρονικά. Τεκμηρίει δὲ τὴν ἀθλιότητά τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, λαμβάνοντος εἰς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ πειρατὴν γνωστὸν, ὡς τὸν Στειριόνην (3). Εἰκόζω ἐκ τῶν

(1) Ἐκ πολλῶν Βυζαντινῶν συγγραφῶν καταφαίνεται, ὅτι ὁ Λατινικὸς λαὸς συμεμγνέτο μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ. «Τινὲς δὲ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ γένους ἐτυμψάν τὸν τύραννον Ἀνδρονίκον.» Νικ. Χων. 458. Πολλοὶ Βενετοὶ ἐν Βυζαντίῳ συνεζεύγησαν μετὰ τῶν θογατέρων ἐπιστῶν Βυζαντινῶν. Tafel καὶ Thomas Τόμ. Α'. 51 ἐν σελ. Depping Β'. 60.

(2) Τοῦτο καταφαίνεται ἀπὸ τὰς ὁδηγίας τὰς δοθεῖσας εἰς τὸν Ὀτομάνον. Sauli Τόμ. Β'. 496. «Et quod Januenses non dent nisi de centum duo.» «Τὸ τέλος τὸ διδόμενον ἀπὸ τοῦ Γενουηνσίου εἶναι 4 τοῖς 100· προσπαθήσατε νὰ τὸ ὀλιγοτεῖνετε εἰς 2 τοῖς 100, καὶ ἂν καὶ τοῦτο δὲν ἐπιτύχητε, εἰς 3 τοῖς 100.

(3) Νικ. Χων. 936.

(1) Μ. καὶ Μ. Τόμ. Γ'. 27. «ἐπὶ τοῦ δεσπότη τοῦ Κυρ. Μιχαὴλ τοῦ Στρυμνός καὶ ἑτέρων ἀθροῦτων τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπαρθέντων χάριν κομμερτίου ἢ ἄλλως πως.»

(2) Μέχρι τοῦ 1201 φαίνεται, ὅτι ἦσαν εἰσέτι ἐν ταῖς φυλακαῖς συνεργοὶ τινὲς τοῦ Καρούρη. Sauli Τόμ. Β' 498.

(3) Ὁ Βυλλαρδουῖτος σελ. 184, 183. λέγει περὶ τούτου τὰ ἑξῆς: «Et alors (1207) lui vint une nouvelle qui était bien triste, qu' Esturion, qui était amiral des galères de Theodore Lascaris, était entré avec dix—sept galères en bouche d' Avie» etc.

γρχρομένω του Νικήτα, ὅτι ὁ Καφούρς, δελεασθεὶς ἀπὸ τῶν χρημάτων τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν θεωρουμένην χώραν, ἔβηκε θυμῶν τοῦ Στειρόνη.

Περὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν συνέβη ἑτέρα πάλιν κατὰ τῶν ἐν τῇ πόλει κατοικούντων Λατίνων. Ὁ Ἰσακίος βλέπων ὅτι δὲν ἠδύνατο μόνος νὰ καταλάβῃ τὸν ἀποστατήσαντα Ἀλέξιον Βρανα, προσεκάλεσεν εἰς βοήθειαν τὸν ἐν Βυζαντίῳ διακρίβοντα γυναικάδελφον του Κορράδου τὸν Μομφεράτου. Οὗτος δέ, εἴτε διότι δὲν ἐνεπιστεύετο τοῖς Κων/πολίταις, εἴτε διότι ἦσαν ἀμαχημώτεροι τῶν Λατίνων (1), ἐπρατολόγησεν ἐκ τῶν ἐν Κων/πόλει Ἰταλῶν διακασίους παντήκοντα ἱππεῖς, πεντακκοσίους πεζοὺς καὶ τινὰς ἀπὸ Ἰσμηλιτῶν καὶ ἑσῶν Ἰβήρων «τῶν κατ' ἐμπορίαν σταλιχμένων εἰς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων» (2). Δικαίως λέγει ὁ Heyd (3), ὅτι οὗτοι ἦσαν στρατιωτικὸν τυχοδιωκτικὸν περιφερόμενοι ἐν Βυζαντίῳ, ζητοῦντες στρατιωτικὴν ἐργασίαν, καὶ οὐ γινώσκοντες ἐμπορὸν Ἰταλοῖ. Ἄν ὁ Κορράδος ἠδύνηθη νὰ συλλέξῃ, ἢ μάλλον νὰ στρατολογήσῃ ἐπτακασίους παντήκοντα Λατίνους μαχητὰς ἐνθὺς τῆς Κ/πόλεως, δικαιοῦμεθα λέγοντες, ὅτι οἱ Κ/πολίται ἀπεστρέφοντο τὰ ὅπλα, δικαιοῦμενοι μετὰ τοῦ λατινοφρονούντος Ἰσακίου νὰ σώσωσι τὸ κράτος, ἔλονεν προσευχόμενοι εἰς τοῦς νεοῦς καὶ τὰ μοναστήρια.

Ὁ Κορράδος μετὰ τοῦ Ἰταλικοῦ του στρατοῦ κατεστράφησε τὸν στρατὸν τοῦ Βρανα, καὶ ἐθανάτωσε καὶ τὸν ἴδιον. Τότε «τὸ ἀγεμαχίον καὶ πτωχέον πλῆθος τῆς πόλεως» μετὰ τῶν ὀπλοφόρων τοῦ Κορράδου παντοίας κακώσεις ἐπέφεραν ἐπὶ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν.

Ὁ λαὸς τοῦ Βυζαντίου ληστευόμενος ἀπὸ τοῦς μισθοφόρους Λατίνους καὶ τὸν ἀκολουθοῦντα αὐτὸν ἄεργον καὶ καπηλικὸν ὄχλον, ὤρμησε μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν συνοικίων τῶν Λατίνων, καὶ κατ' αὐτῶν τῶν μισθοφόρων τῶν ἐκ τῆς νίκης μεθυσμένων. Ἐνόμιζον οἱ Βυζαντινοὶ, ὅτι ἤβησαν ἀποδιώξαι τοῦς Λατίνους ἐκ τῶν οἰκημάτων αὐτῶν, καὶ ἀρπάξαι τὰ εἰς τὰς ἀποθήκας πολλότατα ἐμπορεύματα, πρῶτον-

τες ὅσα ἔγιναν κατὰ τοὺς χρόνους Ἀνδρονίκου τοῦ τυράννου. Οἱ Λατίνοι ἐφραζον τὰς ρύμας τῶν συνοικίων αὐτῶν διὰ θυρῶν (1), ἀνήγειραν ἐν βίᾳ ὀδοφράγματα καὶ παντοία ἐμπόδια εἰς τὴν πρὸσδόν τῶν Κ/πολιτῶν. Ὅλοι οἱ μισθοφόροι ἐγύθησαν εἰς τὰς συνοικίας ταύτας, διότι κατ' αὐτῶν κυρίως ἐμαίνετο ὁ λαὸς. Κατὰ τὸν Νικήταν, οἱ Βυζαντινοὶ «ἀσιδῆρωτοι γὰρ καὶ γυμνοὶ πρὸς ὀπλισμένους μαχηόμενοι, οἱ πλείστοι δὲ καὶ οἰνόφυγοι, ὄντες», οὐδόλους ἐζημίωσαν τοὺς Λατίνους. Τὴν ἐπιούσαν ὁ λαὸς ἠτοίμαζετο ἐκ νέου νὰ προσβάλῃ τοὺς Λατίνους, ὅταν ὁ βασιλεὺς διὰ τινος ἀξιοματικῆς διέταξε αὐτὸν νὰ ἡσυχάσῃ.

Ἐρχομὶν τώρα, κύριον, νὰ ἐρευνήσω τὴν θέσιν τῶν συνοικίων τούτων ἐν Βυζαντίῳ καὶ νὰ ὄρισω, ἂν ἦναι δυνατόν, τὸν τόπον, ἢ καθὼς προεῖπα, τοὺς τόπους, ὅπου ἐμπορεύοντο.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν χρυσοβούλλων τοῦ Ἰσακίου Ἀγγέλου, ὀριζόντων τοὺς τόπους αὐτῶν, δυναμέθη νὰ διευκρινίσωμεν τὰς συνοικίας καὶ τὰς ἀποβάθρας. Τότε πλείστα ἄλλα μέρη τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας γίνονται καταληπτὰ (2).

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1191 ὁ Ἰσακίος ἀποκρινόμενος εἰς ἐπιστολὴν τοῦ πρέσβειος τῆς Γενούης Τάντου, δικακρῆτται, ὅτι πρόθυμος εἶναι ἢ βασιλεὺς αὐτοῦ, ἵν' ἀκούσῃ καὶ παραδεχθῆ, ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν, τὰς αἰτήσεις τῆς Γενούης, καὶ ἐπικυρώσῃ τὰ προωρηθέντα πρόθυμα τῶν Γενουησίων ἐν Ῥωμανίᾳ.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1192 ὁ Ἰσακίος ἐπεκύρωσε τὰ πρόθυμα τῶν Πισαίων, καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος κατ' Ἀπρίλιον τὰ τῶν Γενουησίων. Ἀμφότερα τὰ πολύτιμα ταῦτα ἔγγραφα διεσώθησαν εἰς τ' ἀρχεῖα τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐκ τούτων κυρίως μέλλομεν νὰ ὄρισωμεν τοὺς τόπους τῶν Ἰταλῶν, βοηθούμενοι καὶ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους Βυζαντινοὺς ἱστορικοὺς.

Εἰς τὸ ἔγγραφον τὸ δοθέν πρὸς τοὺς Πισαίους δίδει ὁ βασιλεὺς «σκάλαν (3), ἐν ἣ μέλλουσιν

(1) Ἐκ ταύτης καὶ ἐξ ἑτέρας μαρτορίας μανθάνομεν, ὅτι αἱ συνοικίαι τῶν Λατίνων ἐκλείοντο διὰ θυρῶν. Τοιαύτας θυρὰς βλέπομεν εἰσὶν εἰς τινὰς πόλεις τῆς Αἰγύπτου.

(2) Το χρυσοβούλλα ὀρίσσει ἀπαντα τὰ ὄρια τῶν συνοικιῶν τούτων. Ἐνίοτε ὑπερέβαιναν ταῦτα οἱ Λατίνοι, ἀγναζέτωι τῷ Ῥωμαίῳ ἐαυτοῦς συνοικίζοντες (ἰδὲλ. οἱ Βενετοὶ) καὶ οἰκίας ταῦς αὐτῶν, ὡπερ οἱ ἄλλοι Ῥωμαῖοι ἐξῆς τῆς ἐκ βασιλέως δεδομένης αὐτοῖς ἀναστρέφομενοι διατριβῆς. — Κίναμος. 284.

(3) Ὁ αὐτοκράτωρ Καλοσιῶννης ἐπεμψε πολέτι-

(1) «Τὸ ἐκ Λατίνων ὀπλιτικὸν ἐπικρατέτερον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ναυτικοῦ».—Νικ. Χων. 325.

(2) Νικ. 490.

(3) non già nomini dei quartieri commercia li, ma piuttosto mercenari ed avventurieri che cercavano servizio militare.—Τόμ. Α. 74.

καταίρειν τὰ πλοῖα ὑμῶν, καὶ ὁ φόρτος ἐκ-
 βάλ्लεσθαι τούτων, καὶ κατατόπιον τοῦ
 παραγκματεύεσθαι ἐπιτήδειον καὶ ἐνδεχόμενον
 μετὰ οἰκημάτων, ἵνα ἀποτεθῆτε τὰς πραγ-
 ματείας ὑμῶν καὶ καταμένητε ὡσαύτως
 καὶ ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ
 Θεοῦ, τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, δοθῆσεται ὑμῖν παρὰ
 τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου τόπος (1) εἰς
 γράσιν, καὶ εἰς τὸν Ἱπποδρόμον ἵνα δοθῇ ὑμῖν
 κατατόπιον, ἕνα μέλλετε καθίσθαι ἐν ἡ-
 μέρῃ Ἱπποδρόμου (2). • Πλοῖον ὑμῶν εἰ-
 ναυαγήσῃ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς βασιλείας
 μου, τὰ πράγματα ὑμῶν, ἃ ὑμεῖς ἐλευθε-
 ροῦτε καὶ ἐκβάλλετε σεσωσμένα, ἵνα ἔχητε
 ἀμερίμωνα, καὶ ἃ δὲ ἐκβάλλουσιν οἱ Ῥω-
 μαῖοι βοηθήσαντες, ἵνα ἔχητε κἀκείνα, πα-
 ρασχόντες κατὰ τὸν τύπον τοῦ τόπου πρὸς
 αὐτοὺς τὸν μισθόν, εἰ μὴ ἴσως ἐκουσίως μέ-
 σον ὑμῶν κἀκείνων ἕτερόν τι συμφωνηθῆ».
 Ἄπὸ τοῦ ἴδιου ἔγγραφου μανθάνομεν, ὅτι
 πρὸ καιροῦ διὰ τινὰς αἰτίας ἠθέλησεν ἡ βα-
 σιλεῖα μου ἐναλλαχθῆναι αὐτοὺς τοὺς τοιού-
 τους τόπους, καὶ δοθῆναι αὐτοῖς ἀντὶ τούτων
 ἑτέρους ἐν τοῖς πέραν μέρεσιν ἀντικυρῆ τῆς
 μεγαλοπόλεως (3), οἱ δὲ προσελθόντες ἐδεή-
 θησαν τῆς βασιλείας μου μὴ οὕτω γενέσθαι,
 ἀλλ' εἶναι αὐτοὺς ἐν κατοχῇ ὧν εἶχον καὶ
 πρότερον (4) εὐδόκησεν ἡ βασιλεῖα μου οὕτω
 γενέσθαι καὶ πάλιν μετ' ἑλπίου, «ἐπεὶ γὰρ
 συνέβη διὰ τινὰς λόγους μετακινήθηναι ἡ-
 μᾶς πρὸς μικρὸν τῆς ἐκκλησίας, τοῦ ἐμβόλου
 καὶ τῆς σκάλας (5), ἅπερ εἶχομεν ἐν τῇ με-

γαλοπόλει, ὡς ἀντιδοθέντων ἡμῖν ἀντιση-
 κων ἐν τοῖς πέραν μέρεσιν, νῦν δὲ ἐξ ὀρισμοῦ
 τοῦ βασιλέως ἀποκατέστημεν εἰς ταῦτα, ἅ-
 περ εἶχομεν πρότερον ἵνα» κτλ.
 Ταῦτα ἀνακρῶν ἵνα καταδείξω, ὅτι οἱ Πι-
 σαῖοι εἶχον τὴν κατοικίαν αὐτῶν ἐντὸς τῆς με-
 γαλοπόλεως προσέτι ἐκ τῆς παρεχωρήσεως τό-
 πων ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ καὶ Ἱπποδρόμῳ, εἰκότως
 ὅτι δὲν κατόπιον μακρῶν τῶν τόπων τούτων.
 Εἰς τὰ χρυσόβουλλα τὰ ἐρίζοντα τοὺς τό-
 πους τῶν Λατίνων, καὶ εἰς πολλὰ Ἱταλικά ἐγ-
 γραφα τῶν τότε καιρῶν, ἐκδοθέντα ὑπὸ τῶν Ἱ-
 ταλῶν, λόγος γίνεται πολλάκις περὶ ἐμβόλου
 ποτὲ μὲν ἁπλῶς τοιούτου, ποτὲ δὲ δημοσίου.
 Ὁ ἀναγινώσκων τὰ ἐγγραφα ταῦτα μὴ λησμο-
 νήσῃ τὰ γραφόμενα λέοντος τοῦ Διακόνου (1)
 «ἐκτίσσε δὲ ὁ αὐτὸς καὶ τέσσαρας ἐμβόλους
 ἀπὸ τοῦ παλαιῦν μέχρι τῶν γερμανίων τει-
 χῶν, ἐγγροχῆρας ἠόλους ὁ μὲν εἰς ἤραστο
 ἀπὸ τοῦ Ῥζικανιστηρίου, καὶ τῶν Μαργάρ-
 νων καὶ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ διήραστο μί-
 γρι τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου». Ὁ ἐμβόλος οὗ-
 τος εἶναι, νομίζω, ὁ τοσαύτης μνημονευόμενος
 εἰς τὰ χρυσόβουλλα ταῦτα. Τῶν ἑκτασίων τῶν
 συνοικίων πρὸς δυσμὰς καὶ ἀνατολάς, πρὸς
 ἄρκτον καὶ νότον ἀγνοοῦμεν, διότι τὰ χρυσό-
 βουλλα μνημονεύουσιν ναῶν, οἰκημάτων, ῥυμῶν
 καὶ ῥυμίδων, ἀρραχισθέντων σήμερον πάντων.
 Τὸ χρυσόβουλλον τῶν Πισαίων ἀναφέρει
 πρῶτον τὰ προκατεχόμενα κτήματα αὐτῶν, τὰ
 πλεῖστα πυροληθέντα ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βα-
 σιλείας τοῦ Ἀνδρονίκου μεταπέται ἀπαριθμῆ
 «τὰ νῦν ἐπιφιλοτιμηθέντα, ἐν οἷς συνεισάγον-
 ται καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ἐκπαλαι ἐδάρα» . . .
 Μετὰ τὴν ἀπαριθμῆσιν γαιῶν καὶ ῥυμίδων ἀ-
 ναφέρειται καὶ μετόχιον τῶν Τριγυραίων καὶ
 τῶν Ὀλοβόρων (2), εἶτα λέγει, «εἰκείθεν τοῦ
 ἐμβόλου πρὸς ἄρκτον ἕταρος ἕνετον, τὸ νῦν
 φαινόμενον εἰς κάμπον (3) τῶν ποτὲ οἰκη-
 μάτων, ἔχον μήκος ἀπὸ τοῦ δημοσίου ἐμβό-
 λου, καὶ μέχρι τοῦ τείχους τοῦ κάστρου τοῦ

μα δῶρα διὰ τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς Πίσσης.
 Heyd Τόμ. Α'. 28.

(1) ὄπισθεν τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου Σοφίας
 διακείμενον μονῆριον τῆς Θεομητορῶς ἐπιτεκμημέ-
 νον τῆς Βραγαγγιώτισσης. • Μ. καὶ Μ. Τόμ. Α'. 423.
 ἦτον ἔρα Λατινικῆ ἐκκλησίας αὐτῆς;

(2) Κατὰ τὸν Roncioni σελ. 364. «la circostanza
 che i Pisani nell' ippodromo ebbero luogo supe-
 riore ai Veneziani, fu posteriormente causa di
 dissapori fra le due nazioni.» Heyd Τόμ. Α'. 25
 ἐν σημ. Ἄν οἱ Βενετοὶ εἶχαν τόπον ἐν ἡμέρῃ Ἱππο-
 δρόμου πησαντὸ τοῦ οὐδὲ προνοήτων γυμνασίου καὶ
 οἱ Γενουῆσιοι.— Millitz Β' 423 Κατὰ τὸν Sargi-
 cini ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Millitz Β' 463 ἐν σημ.
 φαίνεται ὅτι τὸ 1372 οἱ ἐγκατατοικοὶ τοῦ Ἀγκωνοῦ,
 καθὼς καὶ οἱ Βενετοὶ Γενουῆσιοι καὶ Καταλάνοι,
 εἶχαν τόπον ὠρισμένον ἐν τῇ ναφ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

(3) Πρὸ τὸν Heyd Τόμ. Α'. 51. ὅπου ἀρρηγίζεται
 τὰς αἰτίας ταύτας, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἱταλῶν
 ιστορικῶν.

(4) Μ. καὶ Μ. Τόμ. Γ'. 44.
 (5) Ἡ Πίσσα ἀπέφρασεν εἰς ἀνέγερσιν τοῦ μεγάλου

τῆς ναοῦ τὰ ἑσοδα τῶν ἐν Κ]πόλει ἐκκλησιῶν τῆς,
 τοῦ νοσοκομείου καὶ τῶν ἀποθαφῶν πρὸς τοῦτοις,
 τινὰ τελωμακὰ καὶ ἐνοίκια Heyd Τόμ. Α'. 53. ὁ
 ἐπὶ τῶν ἀποθαφῶν φόρος ἐκαλετο σαλαμιατικὸν «sal-
 laticum—Tafel καὶ Thomas Α'. 257.

(4) Σελ. 79.
 (2) Μ. καὶ Μ. Τόμ. Γ'. σελ. 48 καὶ 49. Μο-
 ναὶ πάντῃ ἀγνωστοὶ εἰς ἐμῆ.
 (3) Κείμενον ἐκάλουν οἱ Βυζαντινοὶ τὸν χώρον, ἐπὶ
 τοῦ ὀποῦ ἀνήγειραν οἱ Λατῖνοι τὰ κτίρια αὐτῶν.
 Γ. Ἀκροπόλεως σελ. 492.

» ρινομένου κατ' εὐθεϊαν ἀπὸ τῆς πόρτας τοῦ
 » Νεωρίου καὶ πρὸς δύναι, πύλαις ἑκατὸν ἑκατό,
 » καὶ πλάτος ἀπὸ τοῦ νεροδρόμου τοῦ πρὸς
 » δύναι μὲν τῆς μονῆς τοῦ ἀπὸ Λογοθετῶν ἑν-
 » τος, πρὸς ἀνατολὰς δὲ τοῦ εἰς κάμπου ραι-
 » νομένου ἐδάφους, τοῦ ἐξάγοντος τὸ ὕδωρ ἐν
 » τῇ πόρτῃ τοῦ Νεωρίου, καὶ πρὸς δύναι μέχρι
 » καὶ τοῦ νεροδρόμου τοῦ κατερχομένου ἀπὸ
 » τῶν Ἀμακληρῶν, καὶ ἐξάγοντος τὸ ὕδωρ ἐν
 » τῇ πόρτῃ τῆς Ἰακκατίας, πύλαις ἑκατὸν
 » δεκαπέντε, ἄνω τοῦ ἄνωθεν τῆς πόρτης τοῦ
 » Νεωρίου θολωτοῦ πύργου, ὡς ἕντος τοῦ ἀπὸ
 » Λογοθετῶν ἑκπαλίου» (1). Αὐταὶ αἱ γραφαὶ
 μαρτυροῦν, ὅτι πλείους τῆς πόλης τοῦ Νεω-
 ρίου, σήμερα Βαχτῆς καπουρού, ἔκεινον τὰ
 κτήματα τῶν Πισαίων. Ἀναφέρεται πάλιν μετ'
 ἄλλων τὸ τεῖχος καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ τεύχους πόρτα
 τῆς Ἰακκατίας (2), περὶ τῆς ὁποίας οὐδεμία
 μνεία εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς.

Μετὰ τὴν ἀπερῆσθαι τὴν οικουμένην καὶ
 τῶν δύο ἐκκλησιῶν τῶν Πισαίων, τοῦ Ἁγίου
 Πέτρου καὶ Ἁγίου Νικολάου (3), ἐρίζει τὰς
 ἀποβάθρας. Μνημονεύει ἀποβάθρας («ἡ ἀπὸ πα-
 » λαιοῦ, ἡ καὶ ἐξῶθεν τῆς πόρτης τοῦ Νεω-
 » ρίου, ἡ καὶ ρινομένη καὶ λεγομένη Διπλῆ») κτήμα οὐσας τῶν Πισαίων, ἔχουσας πρὸς ἀνα-
 τολὰς τὴν σκάλαν τῆς μονῆς τῆς ἀπὸ Λο-
 γοθετῶν (4), καὶ πρὸς δύναι τὴν ἑτέραν σκά-
 λαν τῶν αὐτῶν Πισαίων, τὴν καὶ πρὸς δύναι
 τῆς «πόρτης τοῦ Νεωρίου διακινημένην». Ἡ
 σκάλα αὕτη δὲν εἶχαν οἰκίσματα παρὰ τὸ τεύ-
 χος, διότι ταῦτα ἦσαν ἅπαντα κτήματα τῆς
 μονῆς τῆς ἀπὸ Λογοθετῶν. Ἀπὸ ταύτης τῆς
 Διπλῆς σκάλας πρὸς δύναι «ἕτεροι σκάλαι τρεῖς

» αἰ διήκουσαι μέχρι καὶ τῆς σκάλας τῆς νῦν
 » κατερχομένης παρὰ τῆς μονῆς τοῦ Κύρ Ἀν-
 » τωνίου» (1) «καὶ τοιαύται δὲ τρεῖς σκάλαι
 » κέκτανται ὡς πρὸς τὸ τεῖχος, ἐδάφῃ καὶ οὐ-
 » κήματι, ὧν ἡ μία, ἡ πρὸς δύναι τῆς Πόρτης
 » τοῦ Νεωρίου, κέκτανται ἐδάφους ἄνετον, ἀπο-
 » ρακασόμενον διὰ ἐξαπλήγων, γρασιμῶν ὡς
 » ἀπόθεντο μέχρι καὶ τῆς πόρτης τοῦ Νεω-
 » ρίου» (2).

Τῶν πρὸς δύναι τῆς Διπλῆς σκάλας τριῶν
 σκαλῶν κατεῖχετο ἡ μὲν πρώτη, ἡ πρὸς δύναι
 αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ Πισαίου, ἡ μεσαία ἀπὸ τοῦ
 Ἀμακληρῶν, καὶ ἡ τρίτη ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ
 Κύρ Ἀντωνίου. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ
 εἴσο των τεύχων δημοσία ἔδος δὲν εἶχαν, εἰ μὴ
 χαμηλὰ οἰκίσματα παρὰ τὸ τεῖχος, καὶ τινα
 παραπήγματα ἐπὶ τῶν ἀποβαθρῶν (3).

Μαθόντες ἐκ τοῦ χρυσούλλου τούτου τὰς
 κατοικίας τῶν Πισαίων ἐν Κ]πόλει, εὐκόλον
 θεωροῦμεν τὴν διασφραξίν τῶν θέσεων τῶν
 ἄλλων Ἰταλῶν (4).

Τὸ χρυσούλλον τῶν Γενουσησίων κατεγρά-
 φη τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1192 (5). Τοὺς ἄνω μνη-
 μονευθέντας πρέσβεις ὁ Ἰσαάκιος «εὐμενῶς τε
 » αὐτοὺς παρεδέξατο, καὶ περὶ ὧν ἐζήτησαν,
 » τρακτίσσι διωρίσατο». Τὸ χρυσούλλον τῆς
 βασιλεῖς ἀπεστάλη εἰς Γένουαν διὰ τῶν πρέ-
 σβειῶν, τοῦ γραμματικοῦ Νικηφόρου τοῦ Πεπα-
 γωμένου, καὶ τοῦ διερχομένου Γεράρδου τοῦ
 Ἀλκαμανπούλλου, ἕνα παραδεχθῆ καὶ ἐπιου-
 ροθῆ ἀπὸ τῆν κοινότητα τῆς Γενούης. Τισού-

(1) Προσεπιφιλὸς μετὰ δὲ τούτοις ἡ βασιλεῖς μου,
 καὶ τὰ ἐνοικίαι τῆς μονῆς τοῦ Κύρ Ἀντωνίου, τὰ ἐν
 τῇ γενιτομέφ αὐτῆς πρακτικῶ δηλωθητομενα». Μ.
 καὶ Μ. Τομ. Γ'. 46. Ταῦτα ἦσαν πιθανώτατα ἐντό;
 τοῦ τεύχους, ὁμοί ἐπὶ τῆς παραλίας ἡ ἀποβάθρα τῶν
 Ἀμακληρῶν ἦτο μέσον τῆς τῶν Πισαίων καὶ τῆς μον-
 ῆς τοῦ Κύρ Ἀντωνίου.

(2) Οὐ Μιλίτζ Β'. 122, ἀναφέρει μίαν μόνην ἀ-
 ποβάθραν τῶν Πισαίων.

(3) Δυσκόλον εἶναι νὰ μάθωμεν πόσον ἀπέχων τὰ
 παραλία τεύχη ἀπὸ τὸ γέφυρον τῆς θαλάσσης. Ὁ Βιλ-
 γαρδουτος Paris. 4870. σελ. 87. λέγει, ὅτι κατὰ
 τὴν ἐφοδὸν τῆς 9ης Ἀπριλίου 1204, οἱ Βυζαντινοὶ ἐπὶ
 τῶν πύργων καὶ τοῦ τεύχους, οἱ τῶν λογγῶν ἐπλητε-
 ταν τοῦ, ἐπὶ τῶν πλοίων Λατίνους, «de main à main».

(4) Πλανάτι νομίζω ὁ Heyd τόμ. 4', λέγων, noi
 veniamo a sapere che i Pisani avevano un possedimento molto esteso in Constantinopoli, che andava dalla porta della Barsena (porta Neorri) fino al corno d'oro, rimpetto à Galata, ed era attiguo al quartiere degli Amalfitani.

(5) Μ. καὶ Μ. Τομ. Γ'. 24—25.

(1) Μ. καὶ Μ. Τομ. Γ'. 49

(2) Παντίστατα . . . κύρ Θεοδώου Ἰακκατίας. Μ.
 καὶ Μ. Α' 215—ἀναφέρονται εἰς ἑτέρα χρυσούλλα
 «Yeanati duas stationes, in quibus panes venduntur,
 ἐντός τῆς συνοικίας τῶν Βεζαντινῶν. Tafel. ca. Thomas A'. 192. Ἰακκατίοι ἦσαν στρατιώται φρουροῦ-
 τες τὸ παλάτιον. Κ. Παρρηγορέντης. Τομ. Γ'. ἐν
 σελμ.

(3) Const. Christ. IV. 89. Μίαν ἀνήγαγον οἱ Ἰ-
 διοὶ «αὐτῇ τῇ παρ' αὐτῶν ἀνεγερθεῖσῃ ἐντός τῶν δι-
 καιῶν αὐτῶν ἑτέραν ἐκκλησίαν». Μ. καὶ Μ. Τομ. Γ'.
 60. Κατωτέρω, 20, λέγει τὸ χρυσούλλον «καὶ αἱ
 παρὰ τῶν αὐτῶν Πισαίων κτισθεῖσαι ὄνω μεγάλα ἐκ-
 κλησία, ἡ μὲν μία . . . τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἡ
 δὲ ἑτέρα . . . τοῦ Ἁγίου Νικολάου».

(4) Μετὰ τὴν ὕπὸ τῶν Λατίνων ζωσθῆν τῆς Κων-
 σταντινουπόλεως τὸ 1204, ἡ μονὴ αὕτη τῆς ἀπὸ
 Λογοθετῶν ἰδωρῆθῃ εἰς τοὺς Πισαίους. Const. Christ.
 IV. 55.

των ἐγγράφων ἐγένοντο δύο ἀντίγραφα, τὸ μὲν τούτων « τοῖς τοῦ Λογοθέτου τοῦ δρόμου (1) » χαρτίος τῆς Βασιλείας μου ἐναποτεθῆναι, τὸ » δὲ ἕτερον ἀποκομισθῆναι ὑμῖν παρὰ τῶν ἀποκρισιῶν τῆς Βασιλείας μου».

Πρὶν ἰστορήσθαι τὰ χρισθέντα, ἤ, κατὰ τὰ χρυσόβουλλα φιλοτιμηθέντα εἰς τοὺς Γενουησίους, καὶ τινα ἄλλα ἀφορῶντα τὴν ἡμετέραν ἰστορίαν, καλὸν εἶναι νὰ συμμελετήσωμεν τὰ οἰκήματα καὶ τὰς ἀποβάθρας τῶν Γενουησιῶν, ὡρλοῦμενοι ἀπὸ τὰς θέσεις τῶν Πισσιῶν.

Ἐδώρθησαν ὁ βασιλεὺς τοῖς Γενουησίοις « τὴν » τε προκατεχομένην παρ' αὐτῶν παράλιον » σκάλαν, καὶ τὴν ἐμβόλιον καὶ τὴν πλησιάζουσαν τῇ προτέρᾳ αὐτῶν σκάλᾳ ἑτέραν σκάλαν, τὴν τῇ σεβάσμιᾳ μονῇ τῇ ἐπ' οὐράμῃ » τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος παρὰ τοῦ Μανουὴλ ἐκείνου ἀνεγερθεῖσα διαφέρουσαν (2), » ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ ἐκατέρωθεν τοῦ παλατιοῦ » ἐμβόλιον αὐτῶν συναπτόμενα οἰκήματα, ἡ- » γουν τὰ τῆς μονῆς τῆς ἀπὸ Λογοθετῶν καὶ » τῆς μονῆς τοῦ πατρικίου Θεοδοσίου (3).

Ἐκ τοῦ χρυσόβουλλου τῶν Πισσιῶν ἐμάθηκα, ὅτι ἡ μονὴ τῶν ἀπὸ Λογοθετῶν ἔκειτο πλησίον τῆς πόλεως τοῦ Νεωρίου, καὶ πρὸς ἀνατολὰς αὐτῆς (4). Εἶχε δ' ἡ μονὴ καὶ ἀποβάθραν καλυμμένην τὴν ἀπὸ Λογοθετῶν. Ἡ ἀποβάθρα λοιπὸν τῶν Γενουησιῶν ἦτο πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἀποβάθρας τῆς ἀπὸ Λογοθετῶν καὶ τῆς Διπλῆς, διότι πρὸς δυσμὰς ὅλαι αἱ παράλιοι σκάλαι κατεῖχοντο ἀπὸ τοὺς Πισσιῶν, τοὺς

Ἀμαλφηνούς, καὶ τὴν μονὴν τοῦ Κύρ Ἀντωνίου. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ τῆς πόλεως τοῦ Νεωρίου, ἐντὸς τοῦ τείχους, ἦσαν τὰ οἰκήματα ἢ μετόχια τῆς μονῆς τῆς ἀπὸ Λογοθετῶν καὶ τῆς μονῆς τοῦ πατρικίου Θεοδοσίου (1).

Ἐπέκεινα δὲ τούτων, « ὁρεῖται τούτοις ἡ » βασιλεῖα μου καὶ τὸν ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῶν » Καλοβίων δικαίωμενον οἶκον τοῦ Καλαμά- » νου (2) ἦτο τοῦ Βοτανειάτου, μετὰ τῶν » ἐμπερικλιωμένων τῶ περιτειγίσματι τούτου » οἰκημάτων, τῆς νωστέρης καὶ τῶν δύο αὐ- » λῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ ἐκκλησιῶν » καὶ τοῦ λουτροῦ». Ἐκ τούτων καταφάνεται, ὅτι οἱ Ἴταλοὶ δὲν ἀνήγειραν πᾶσαι τὰς ἰδίαις αὐτῶν ἐκκλησίας, ἀλλὰ παρέσθαι τινὰς Ἑλληνικάς, μνημονευόμενας εἰς τὴν Πατριρχικὰ ἐγγράφα. Αἱ πλείστα καταποθεσάαι, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ χρυσόβουλλον τῶν Γενουησιῶν, εἶναι ἀγνωστοί. Ἡ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Κλαμάνου μνημονευομένη κινστέρνα ἐκάλειτο κινστέρνα τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ἀντιφωροῦτο (3), ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχον ἄδειαν οἱ Γενουησίοι, ἵν' ἀνεγείρωσι τὰ καταπεσόντα οἰκήματα καὶ « ἀντὼσιον ὕδωρ εἰς οἰκίαν χρῆσιν, . . . ἄνευ μέντοι λουτροῦ καὶ ποτοῦ ἄλλῶν». Ἐπειδὴ αἱ κινστέρναι τῆς Κ]πόλεως ἦσαν εἰς ἀνοσφερῆ τόπον, εἰκάζω ὅτι οἱ τοιοῦτοι τῶν Γενουησιῶν ἐπεξετέλλοντο ἰκανὸν διάστημα πρὸς νότον τοῦ παραθαλασίου τείχους καὶ πλησίον τῆς Ἁγίας Σοφίας (4).

Περὶ τῶν χρησιμοποιηθέντων τούτων τόπων λέγει τὸ χρυσόβουλλον « ἀλλ' οὐδὲ ἡ κατοχὴ » καὶ νομὴ τῶν ἀναγεγραμμένων παραλίον, » σκαλῶν καὶ τῶν οἰκημάτων καὶ τοῦ ἐμβό- » λου, καὶ αὐτοῦ τοῦ οἴκου τοῦ Βοτανειάτου, » ἀφαιρεθῆσονται ἐξ αὐτῶν, ὡς τῆς βασιλείας » μου κατὰ τὴν δοθείσαν αὐτῇ ἔννομον ἐξου-

(1) Ἦτο τότε λογοθέτης τοῦ δρόμου, Κύρ Δημήτριος ὁ Τορνίχης. Μ. καὶ Μ. τόμ. Γ'. 26. 32. Οὗτος ἔγραψε πρὸς τὸν Λατίον Ἐπισκόπον Στρογγόμου περὶ τῆς ἐπισκεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐξ οὐράματος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγελίου. Δημητράκοπουλου Ὁρθόδοξος Ἑλλάς. Ἐν Λειψίᾳ. 1872. 33

(2) ὅγλ. ἀνήκουσα.

(3) Μ. καὶ Μ. τόμ. Γ'. 34. Ἐκ τῶν ὁδηγῶν τοῦ πρέσβους Ὀττομάνου, Sauli τόμ. Β'. 196, καταφανεῖται ὅτι οἱ Γενουησίοι ἦσαν πλησίον τῶν Πισσιῶν. Possessionem emboli nostri . . . cum domibus duabus in quibus molendina . . . sunt usque embolum Pisanorum.

(4) Εἰκάζω ὅτι ἡ θέσις τῆς μονῆς ταύτης εἶναι ἐκεῖ, ὅπου μετέπειτα ἀνήγειρθε τὸ Ὄθωμανικὸν κτίριον, τὸ ἀνῆκον εἰς τὸν τάφον τοῦ Σουλτάν Χαμιδ, ἀρισταρόβου τῆς πόλεως τοῦ Νεωρίου, καλούμενον Χαμιδὲ Ἰμπερλι. Πρὸ τῆς Κ]πόλις τοῦ Βυζαντίου, Τόμ. Α'. 525. Ἡ μονὴ αὕτη εἰς τὰ χρυσόβουλλα καλεῖται τῆ: ἀπὸ Λογοθετῶν, τοῦ ἀπὸ Λογοθετῶν καὶ ἰῶν ἀπὸ Λογοθετῶν. Μελετιίου Γεωργ ἐν Βενετίᾳ. 1807, Τόμ. Γ'. 74.

(1) Αἱ μοναὶ αὗται, καθὼς καὶ ἡ πολλὰς μνημονευομένη τοῦ Κύρ Ἀντωνίου, οὕτως ἐκαλοῦντο ἀπὸ τοῦ ἰδρύσαντος αὐτάς.

(2) Ὁ Νικήτας, σελ. 183 μνημονεύει « τὸν σεβαστὸν Κοωνταντιῶν τὸν Καλαμάνον, ἄνορα καὶ τὸλμῆς λελογισμένης μεστόν καὶ τὸ γενεῶν εὐτοχοῦντα στάσιμον, ἀμάσταντα ἐπὶ Μανουὴλ τὸ Κορωνησὺ. Τὸ ὄνομα Καλαμάνος εἰκόμην εἶναι σώζεται εἰς τινὰς οἰκονομίας τῆς Κ]πόλεως.

(3) Μ καὶ Μ τόμ. Γ' 57.

(4) Ut possident ejusmodi Embolum et scalam in magna civitate, sicut illis tradita sunt, vice illorum quae data fuerunt eis in transmarinis partibus. Semini ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Παλατῆ τοῦ Sauli τόμ. Α'. 25 ἐν σμ. Ἀγνωστὸν τί ἐνοστοῖ ὁ Semini γράφων « in transmarinis partibus ».

» σίαν ἀφαιρουμένης· τὰ τοιαῦτα πάντα ἀπὸ
 » τῶν κατεχόντων αὐτά, καὶ δωρουμένης τῷ
 » κοινῷ τῆς Γενούης· διὰ τὸ συμφέρον καὶ
 » χρησίμῳ τῇ Ῥωμανίᾳ· κερδανοῦσι δὲ οἱ Γε-
 » νοῦται· καὶ πᾶσαν τὴν ἐξ αὐτῶν εἰσοδον,
 » τὴν τε νῦν οὖσαν καὶ τὴν ἐπομένην ἐξ ἐπι-
 » πανήσεων αὐτῶν, ἐντὸς τῶν παρὰ τῶν παρ-
 » δωμένων αὐτοῖς συνόρων γενομένων, μέχρι·
 » ἂν τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν μου καὶ τοῦς
 » κληρονόμους καὶ διαδόχους αὐτῆς, καὶ πρὸς
 » αὐτὴν τὴν Ῥωμανίαν συντηρῶ πίστιν καὶ
 » δουλείαν τὸ καστρον καὶ ἡ χώρα τῆς Γε-
 » νοῦης, καὶ αὐτὸ τὸ κοινὸν αὐτῆς, ἀπαράθραυ-
 » στον καὶ ἀκολούθουτον κατὰ τὴν παρὰ τῶν
 » ἀναγεγραμμένων ἀποκρισιῶν αὐτῶν γε-
 » γονέναι ἐγγράφων συμφωνίαν, τὴν καὶ ἀ-
 » νωτέρω συνταχθεῖσαν τῶν ἀφαιρεθέντων ταῦ-
 » τα τὸ ἱκανὸν σχεῖν μελλόντων ἀπὸ τοῦ δη-
 » μοσίου· κἂν μὴ σῶσιν δέ, μὴ κατὰ τῶν Γε-
 » νοῦται ὀφειλόντων ἐνάγειν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ
 » δημοσίου αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ νομομισμένου και-
 » ροῦ· κἂν μὲν τύχωσιν ἀντιστικῶσως, ἔχουν
 » τὸ ἱκανὸν διὰ τοῦ δοθέντος, κἂν μὴ τύχωσιν
 » δέ, στέρησιν, ὡς τῆς βασιλείας μου ἐπ' ἀ-
 » δείας ἐκ τῶν νόμων ἐγούσης· εἰ εἰδῆσαι δω-
 » ρεῖσθαι καὶ τὰ ἄλλότρια, καὶ ὅτω δωρου-
 » μένης τὰ τοιαῦτα τῷ τῆς Γενούης πληρώ-
 » ματι·».

Ἀντέγραψα ταῦτα, ἵνα κατανοήσατε τὴν
 αὐθαίρεσίαν τοῦ ἀνοήτου Ἰσακίου. Ὅσακις
 ζῆνοι χάριν ἐμπορίας κατόκησαν εἰς τὴν ἀλ-
 λοδακίαν, συνήθως ἠγόραζαν διὰ πολλῶν χρη-
 μάτων παραλίους τινὰς τόπους, ὅπου ἀνήγει-
 ραν ἀποθήκας, περιέσκαπταν τάφρον, καὶ ἀ-
 νέκτιζαν τεῖχη, ἵνα διαφυλάττωσι τὰ ἐμπο-
 ρεύματα αὐτῶν ἀπὸ γείτονας ἄρπαγας. Ἐν
 Κ/Πόλει ὅμως εὐρύχωρα παλάτια, καὶ ἀποθή-
 κηαι ἐδωροῦντο εἰς ζένους ἐτεροδόξους καὶ ἐτε-
 ρογλώττους (1), καὶ τὸ δημοσίον ἐπλήρωνε
 τοὺς ἰδιοκτήτας. Κατὰ τὸν Ἰσακίον, ἂν τὸ
 δημοσίον δὲν ἱκανοποίησεν, ἢ μάλλον ἂν ἡ ἀ-
 ποζημίωσις φανῆ ἀνεπαρκῆς, οὐδέποτε νὰ ἐνά-
 γειν εἰς δικτὴν τοῦς Γενουησίους, ἀλλὰ τὸ
 δημοσίον αὐτό, τέλος ἂν καὶ τοῦτο δὲν ἀπο-
 ζημιώσῃ, νὰ γνωρίζωσιν οἱ κτήτορες τῶν διω-

ρηθέντων οἰκημάτων, ὅτι ἡ βασιλεία δικαιοῦ-
 ται ἐκ τῶν νόμων νὰ δωρῆται καὶ τ' ἄλλότρια.

Ἀπὸ τοῦδε ἄπασα ἡ ἱστορία τοῦ Βυζαντι-
 νοῦ κράτους σαφηνίζει τὰ τοσαῦτα δωρήματα,
 νόμιμα καὶ ἄνομα, τὰ ὅποια οὐδέποτε ἐγένον-
 το ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἀνεξαρτήτων αὐτο-
 κρατῶρων τοῦ 9ου καὶ 10ου αἰῶνος. Οἱ προσ-
 ἐγγίζοντες Ὀθωμανοί, τῶν δυτικῶν ἡγεμόνων
 ἢ γνωστῆ φιλοκτημοσύνη, παρεκίνου ἀπὸ τοῦ-
 δε τοῦς Βυζαντινοῦς, ἵνα κολακάζουσι τοῦς θα-
 λασσινοῦς καὶ τολημαίτας Ἰταλοῦς. Ἡ βήτρα
 δὲ τοῦ Ἰσακίου εἰς τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο,
 καθὼς καὶ εἰς τὸ τῶν Ησακίου, ὅτι ἔχει ἐκ
 τῶν νόμων ἐξουσίαν νὰ δωρῆται καὶ τ' ἄλλό-
 τρια, εἶναι βήτρα κτήτορος βασιλείας· εἰς ὅσα
 ἐξήχρωσιμῶν ὑπάρχουσι (1).

Ἐκ τῶν ἔνω εἰρημένων γίνεται πρόδηλον,
 ὅτι κατὰ τὸ 1192 ἄπασα ἡ περὶ τὴν τοῦ Βυ-
 ζαντίου, ἢ ἐκτανομένη ἀπὸ τὴν μονὴν τοῦ
 Κύρ Ἀτωνίου, πλησίον τοῦ νῦν Βαλοῦ παζάρ
 καπουσοῦ, μέχρι τῆς πύλης τοῦ Νεωρίου, νῦν
 Βαγτζῆ καπουσοῦ, εἶχε τέσσαρας ἀποθήκας,
 τὴν πρώτην τῆς μονῆς τοῦ Κύρ Ἀτωνίου, τὴν
 δευτέραν τῶν Ἀμυλωνῶν, τὴν τρίτην τῶν Η-
 σακίου, τὴν τετάρτην τὴν καλουμένην Διπλῆν,
 ἀπέναντι τοῦ Βαγτζῆ καπουσοῦ. Πρὸς ἀνατο-
 λὰς ταύτης ἦτον ἡ ἀποθήκη τῆς μονῆς τῶν
 ἀπὸ Λογοθετῶν ἀνατολικώτερον δέ, δὴ ἔτε-
 ραι ἀποθήκαι, ἀνήκουσι εἰς τοῦς Γενουησίους.
 Μέσον τῆς πύλης τοῦ Νεωρίου καὶ Βαλοῦ πα-
 ζάρ καπουσοῦ ἦτον ἐπὶ τοῦ τεῖχους πύλη δη-
 μοσία, καλουμένη τῆς Ἰκανατίσσης (2), πῆχους
 ἑκατὸν δεκαπέντε μακρὰν τῆς πύλης τοῦ Νεω-
 ρίου

Ἄπαντα τὰ ἐντὸς τοῦ τεῖχους οἰκήματα
 τῶν Ἰταλῶν ἦσαν ἀπέναντι τῶν ἀποθηρῶν
 αὐτῶν. Εἰς τὰς ἀποθήκας ταύτας προσωρμί-
 ζοντο τὰ πλοῖα αὐτῶν, καὶ ἐδῶ ἤρχοντο οἱ
 βασιλικοὶ τελῶναι, ἵνα εἰσπράττωσι τὰ συμφω-
 νηθέντα 4 τοῖς 100 ἐπὶ τῶν εἰσχυομένων
 ἐμπορευμάτων. Τελῶναι Ἰταλοὶ ἐλάμβαναν ἐκ
 τῶν ὀμβροθῆσκων τέλος τι χάριν τῆς κοινότη-
 τος· τὰς θέσεις ταύτας τῶν Ἰταλῶν σαφηνίζου

(1) Ὁ Ἄγγελος· ἐκυβέρνησεν ὡς δεσπότης δημο-
 σφόρος, ἢ μάλλον, ὡς ἤθελε πράξει ληστῆς σπουδά-
 ζων νὰ μὴν ἀφήσῃ τίποτ' εἰς τὸν ληστευόμενον, διὰ
 φόβον μὴ δὲν εὕρῃ καιρὸν νὰ τὸν ληστεύῃ καὶ δεῖ-
 τερον. Κοραῆ Ἀτακτα. Τόμ. Α', σελ. 14.

(2) Μετὰ καὶ τοῦ πλάτους τῆς δημοσίας πόρτας
 Ἰκανατίσσης. Μ. καὶ Μ. Τόμ. Γ'. 23.—Ὁ Δάριος
 ἔκτισε τῆς Κανατίσσης τοῦ Σκληροῦ.—Κωδ. 44. Ἐ-
 χει ἔρα σῆλαιν μετὰ τῆς ἀνω πύλης;

(1) Περὶ τὸ 1180, κατὰ τὸν Εὐστάθιον, εὗρισκον-
 το ἐν Κ/Πόλει 60,000 Λατίν. Περὶ τὸμ. Α'. 62
 'O Ville-Hardouin Paris. 1870—74. λέγει «une
 mêlée commença entre les Grecs et les Latins qui
 étaient habitants de Constantinople et il y en a-
 vait beaucoup». ταῦτα τὸ 1203.

καί ἕτερα χρυσόβουλλα τῶν βασιλέων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρω μετ' ὀλίγον, ἵνα συμπληρώσω τὴν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν τούτων ἐν Κ]πόλει.

Ἐρχόμεθα τώρα καὶ εἰς ἕτερα γραφόμενα τοῦ ἄνω χρυσόβουλλου. Οἱ Γενουήσιοι πρέσβεις ἀπήτουν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα ἀποζημιώσεων δι' ὅσα ἔπαθον «ἐν τῇ τοῦ τυράννου» ἐκεῖνου Ἀνδρονίκου εἰς τὴν μεγαλόπολιν ἐπισημῶν, ὅταν «Ρωμαῖοι καὶ Λατῖνοι» εἰς ἐχθρότη μετὰ τὰς ἀχάμενοι ἔσφαττον καὶ ἐσφάττοντο, ἐξημίουν καὶ ἐξημιούντο». Τέλος οἱ πρέσβεις, ἀκούοντες ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀπῆτει, ἵν' ἀποζημιώσῃ καὶ οἱ Λατῖνοι τὰς ὅσας ζημίας ἐπροξέντησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὸν ἀπόπλου αὐτῶν, συναφάνησαν, οἱ μὲν Γενουήσιοι ἵνα λησμονήσῃσι τὰς ζημίας αὐτῶν ἐν τῇ μεγαλόπολει, ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς λεηλασίας τοῦ στόλου (1).

Ἡ παρακμὴ τοῦ Βυζαντινοῦ ναυτικοῦ, ἐμπορικοῦ καὶ πολεμικοῦ, ἀρχεται ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς συνοικίσεως τῶν Λατίνων ἐν Κ]πόλει. Οἱ Λατῖνοι οὐχὶ μόνον μετεκρίβουν ἐκ τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐμπορεύματα εἰς Κ]πολιν, καὶ διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς Εὐρώπην. ἀλλ' εἶχαν καταστήματα εἰς τὰς παραλίους πόλεις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, πλουτοῦντα διὰ τῆς ἐπιχειροῦς ἀκτοπολείας, καὶ χαιρόντα πλείονα προνόμια τῶν ἐγγυωρίων Βυζαντινῶν ἐμπόρων. Ἄλλως, ἀδύνατον νὰ καταλάβωμεν διὰ τί τὰ παράλια τοῦ κράτους ἐγίνοντο λεῖα ἀνετος εἰς τοὺς τυχοδιώκτας Ἰταλοῦς, τῶν ὁποίων τὰς πειρατείας καὶ κακώσεις δὲν ἤνείγοντο πάντοτε καὶ αὐταὶ αἱ μητροπόλεις τῆς Ἰταλίας (2).

Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ἄνω χρυσόβουλλου, πλοῖον Γενουήσιον (3), πλοιαρχούμενον ἀπὸ τὸν Γουλιέλμον Γράσον, μετὰ τινος Πισατικοῦ, κατέπλευσεν εἰς Ῥόδον, καὶ ἐπέπεσε κατὰ τῶν ἀόπλων κατοίκων, τῶν ὁποίων

τινὰς ἔσφαξε, καὶ ἄλλων τὰ χρήματα ἤρπασεν. Ἐκείσε εὐρίσκόμενοι ἀμφοτέρωι οἱ πλοιαρχοὶ συνητήθησαν μετὰ Βενετικῶν πλοίων, κομιζόντων εἰς Βυζάντιον πρέσβεις τοῦ Ἰσακίου πρὸς τὸν Σαλαχάτινον, ἐπικυαμπόντας εἰς Βυζάντιον, καὶ ἑτέρους τοῦ Σαλαχάτινου πρέσβεις πρὸς τὸν Ἰσακίον (1), κομιζόντας «φάρια τε καὶ μουλάρια, καὶ ἄλλοια ζῶα κυνηγετικά, οἷα λιθὴν τρέφει καὶ Αἴγυπτος, καὶ παντοῖα πολυτίμητα πράγματα», καὶ τοὺς πρέσβεις τοῦ Ῥωμαίου, τοὺς Συρίου πραγματευτὰς καὶ πάντας τοὺς Χριστιανούς καὶ Μουσουλμάνους ἐπιβάτας, «ἀπηνῶς καὶ ἀνηλεῶς διὰ μαχαίρων κατέσφαξαν» (2) διεσώθησαν μόνοι οἱ Γενουήσιοι καὶ Πισαῖοι, οἱ εὐρεθέντες ἐν τῷ πλοίῳ. Τυχόντες δὲ μετὰ ταῦτα καὶ πλοῖοι Λογγοβαρδικοῦ, εἰς τὰ μέρη τῆς Κύπρου ἀπερχομένου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐπέβαιναν πρέσβεις τοῦ Ἰσακίου καὶ ὁ ἐπίσκοπος Πάφου καὶ Ἰταλοὶ τινες, ἐπέπεσαν κατ' αὐτοῦ, ἐθανάτωσαν ἀπαντας τοὺς Λογγοβαρδους, ἀφῆκαν ἐλευθέρους τινὰς Πισαίους, καὶ ἐδέσμευσαν τὸν ἐπίσκοπον Πάφου. Τὸ χρυσόβουλλον ἀπαρημει τὰς ἀπωλείας ἐκάστου, καὶ τὰ ἀρπαγέντα χρήματα. Τὰ δῶρα τοῦ Σαλαχάτινου πρὸς τὸν Ἰσακίον συμποσούντα εἰς νομίσματα ὑπέρπυρα 6675, τοῦ δὲ πρέσβειος εἰς ὑπέρπυρα 700, τὰ τῶν πραγματευτῶν εἰς ὑπέρπυρα 39000, μεθ' ἑτέρον 193. Τοῦ δὲ σεβαστοκράτορος Κυροῦ Ἀλεξίου εἰς ὑπέρπυρα 50,000, τὸ ὅλον εἰς ὑπέρπυρα 96,568. Πολλῶν ἑλλάνων ἐμπορευμάτων σημειώσεις, λέγει τὸ χρυσόβουλλον, ἀπωλείσθησαν σφαγέντων τῶν κατόχων τῶν σημειώσεων. Τὰ δῶρα τοῦ Σαλαχάτινου πρὸς τὸν Ἰσακίον ἦσαν φάρια, ζυλαλόη, βλασαμέλιον, ἑμπαράτα, βλαττία (3), σελοχάλινοι χρυσοὶ εἰκονισ ἐπὶ μετὰ λιθαρίων καὶ μαργαριταρίων.

(1) Ἐκ τούτων καταφαίνεται, ὅτι ὁ Νικήτας (ζωρῶν τὴν σφαγὴν τῶν Λατίνων ἀποσιωπᾷ τὰς πράξεις τοῦ στόλου. «ἀμνησίαν πάσης ζημίας: ἐν τῇ ἐπισημῶν οἱ τοῦ τυράννου καὶ πρὸ τούτου καὶ μετὰ ταῦτα, καὶ μῆτρι καὶ νῦν τῇ χώρῃ τῆς Γενούης: ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς Ῥωμανίας μερικῶς ἢ καθόλου γενομένης καθυπισχυόμεθα. — Μ καὶ Μ. Τόμ. Γ'. 29. Μὴ λησμονώμεν ὅτι κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν αἱ ζημίας ἀνείδωνται εἰς ὑπέρπυρα, 228.000.

(2) Les Genois et les Catalans se livraient plus que d'autres Latins à la piraterie. Depping B'. 201. 202.

(3) M. καὶ M. Τόμ. Γ'. 37.

(1) «Les deux princes (δηλ. ὁ Ἰσακίος καὶ ὁ Σαλαχάτιος) se firent mutuellement des présents, et pour marque de leur bonne intelligence, ils gardèrent respectivement dans leurs cours, les Ambassadeurs qu'ils s' étoient envoies». M. Marin Histoire de Saladin Paris. 4758. Τόμ. Β'. 456.

(2) «Οἱ φιλοὶ προσεγγίσαντες τούτοις καὶ πρεβένταν εὐρηκίως τάχα ἐξ αὐτῶν ἐπιζητούντες, ἐπαπήδησάν τε αὐτοῖς ληστρικάς.» M. καὶ M. Τόμ. Γ'. 38.

(3) Βλαττιον ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Blatta, σκώληξ, ὁθεν τὰ ποσῶρ φορέματα τῶν παλαιῶν ἑξαιρίτως τὰ μάλλινα. Βλαττία (Lat. Blattearius) ὁ τεχνίτης τῶν

Ἐπαμῆν ὁ Ἰσακίος εἰς τὴν Γένουαν τὸν Ἰγγλίον Πέτρον μετὰ τοῦ Γενουανιστοῦ Πέτρον Πανδόλου, ζήτων ἱκανοποιῆσιν διὰ τὰς ζημίαις ταύτας, τὰς γενομένας εἰς τὴν βασιλείαν καὶ τοὺς πραγματευτάς, καὶ μολοντι ἡδύνατο ὁ βασιλεὺς ν' ἀποζημιωθῆ ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰς πραγματείας τῶν ἐν Βυζαντίῳ ἐμπορευομένων Γενουανιστῶν, προτίμησε νὰ πέμψῃ εἰς Γένουαν τοὺς πρέσβεις, ἵνα ἱκανοποιήσῃ ἡ πόλις αὐτὴ τὰς ζημίας τῆς βασιλείας καὶ τῶν πραγματευτῶν. Τὸ χροσθούβλιον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρσώμεθα ὅλα ταῦτα, εἶναι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1192ου.

Ἡ αὐθάδεια τοῦ Γενουανιστοῦ τούτου περιπατοῦ σφόδρα παρόργιστε τὸν Βυζαντινὸν λαὸν κατὰ πάντων τῶν ἐν Κ' πόλει κατοικοῦντων Λατίνων. Οἱ πραγματευταὶ, ἐνῶ ἐθρήνον τὴν ἀπόλειαν τοσοῦτων χρημάτων, ἔβγαλαν τὸν Ἰσακίον, τὸν φιλοφρονούντα τοὺς Λατίνους. Ἠτοιμάζοντο ν' ἀρπάξωσι τ' ἀγαθὰ τῶν Λατίνων πρὸς ἀποζημιώσιν τῶν ἀπολεσθέντων χρημάτων καὶ ἐκδικήσιν τῶν φρονεθέντων. Δικαίως λέγει ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ χροσθούβλιῳ τούτῳ, «τοσοῦτον δε τὸ φιλότιμον περὶ τὴν » καθ' ἡμᾶς; χάριαν ἐπιδειξυμένη ἡ βασιλεία μου, » ἀνάλογον καὶ τὴν ἐξ ὁμοῦ δουλείαν ἔχειν » προσεδόκα, καὶ μὴ μόνον μὴ εἰς πολεμίους, » ὅμῃς εὐρίσκειν καὶ προφρανεῖς ἐχθροὺς ἀν- » τικροῖς, ἀλλὰ καὶ συναρίθους καὶ συμμάχους » ἐν πασιν, οἷς ἂν εὐεσθήτε τόποις, εἴτε κατὰ » ζῆρον εἴτε καὶ κατὰ θάλασσαν» (1).

Μετὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἀποστολὴν τῶν ἄνω πρέσβειων ὁ Ἰσακίος, ἵνα περιστείλῃ τὴν ἀρμὴν τοῦ ἀγκυρακοῦντος λαοῦ, διέταξε τοὺς Γενουανιστοὺς νὰ θέσωσιν «ἐν ἀσφαλεῖ» τὰς πραγματείας αὐτῶν, νὰ πωλήσωσι αὐτάς εἰς ὅποιον θέλουσιν, καὶ «τὸ τίμημα αὐτῶν ἐναποτίθεσθαι», ἵωσῶτου φροντίσῃ ἡ Γένουα «περὶ

» τῆς ἀρμολομένης ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ ἀτοπήματι » ἐκδικήσεως, καὶ τῆς τῶν πραγμάτων πάν- » των ἱκανοποιήσεως».

Τὸ ἀκόλουθον ἔτος, κατ' Ἀπρίλιον, ἐβόησαν ἐν Γενούῃς δύο πρέσβεις, ὁ Γουίδας Σπινιόλας καὶ ὁ Γουλιέλμος Τορνέλλος, κομίζοντες τὴν περὶ τῶν προειρηθέντων πάντων ἀπόφασιν τῆς κοινότητος τῆς Γενούης. Τὸ ἔγγραφον, τὸ ἱστοροῦν τῆς υποθέσεως ταύτης τὴν σύμψακιν, χρονολογεῖται ὑπὸ Ὀκτωβρίου τοῦ 1193. Λέγει ὁ βασιλεὺς, ὅτι οἱ πραγματευταὶ οἱ ἀπολέσαντες τ' ἀγαθὰ των καθ' ἑκάστην ἀνακλιόνται, «τὴν » ἐκδικήσιν λιπαρῶς ἐξαγορεύμενοι» δέσμενοι, ἵνα ἱκανοποιηθῶσιν ἐκ τῶν ἐνταῦθα εὐρισκομένων Γενουανιστῶν. Ὁ βασιλεὺς συνεκάλεσε τοὺς ἐν Κ' πόλει Γενουανιστοὺς, ἵνα φροντίσωσι περὶ τῆς ἐκδικήσεως τοῦ κακοῦ, καὶ οὕτω καταπράξη τὴν ὁσμῆρα αὐξάνουσαν ἀγκυρακοῦσιν ἅπαντος τοῦ λαοῦ. Λέγει τὸ χροσθούβλιον, «ὡς δὲ οὗτοι (δηλ. οἱ Γενουανιστοὶ) τὴν τοῦ τη- » λικουτον πράγματος ἀνεβάλλοντο φροντίδα, » καὶ ἔκυτον ταύτην ἀποτινάσσεσθαι ἐπει- » ρῶντο, τὴν τῶν τολμησάντων τούτου κακίαν » προβαλλόμενοι, καὶ τὴν διὰ ταύτην ἀπὸ τῆς » χάριος αὐτῶν πρὸ χρόνων ἦδη πολλῶν ἀπο- » σόβησιν ἀντιεθῆεν αὐθις ἀγριώτερον αὐτοῖς, » ὁ τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐπηγείρετο δη- » μος, καὶ θερμότερος ἔδειτο τῆς βασιλείας » μου ἐξ αὐτῶν ἱκανοθῆναι τὰ ἀπὸ τοῦ τοιοῦ- » του πλοῖου ἀρχειρεθέντα πράγματα αὐτῶν, » ἡ βασιλεία μου τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πραγμα- » σιν ἐνδιδοῦσα, ἑσώει χωρεῖται, τοῖς τε Κ/πο- » λίταις τὴν θέρουον καταστέλλουσα, καὶ τοῖς » Γενουίταις τὸ ἀσφαλεῖ; ἐπὶ τοῖς πράγμασιν » αὐτῶν περιποιουμένη, καὶ τὴν προκυρωθῆσιν » συμφωνίαν τῆς βασιλείας μου καὶ τῆς Γε- » μινίας, καὶ τοῦ κἄστρου καὶ τῆς χώρας Γε- » νοῦας μὴ ἀκυρωθῆναι διοικουμοῦσα».

Διηγεῖται ὁ βασιλεὺς τὴν ὑπὸ τῶν Γενουανιστῶν περὶκαταχθῆναι εἰκοσι χιλιάδων υπερπύρων. Τοιοῦτοτρόπος ὁ θέρουος καταστέλλεται, καὶ οἱ Γενουανιστοὶ διήγον ἐν ἀφοβίᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ.

Οἱ ἀρχιθέντες πρέσβεις τῆς Γενούης ἀνήγειλαν εἰς τὸν Ἰσακίον, ὅτι οἱ ταῦτα πράξαντες Γενουανιστοὶ πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὴν περὶ τὰς «ἀπεδιώχθησαν διὰ τὸν ἐκδεδιητημένον αὐτῶν βίον, καὶ τὴν ἐν οὐκ ἀγαθοῖς ἀνα- » στροφῆν» (1), ὅτι δὲν θέλουσιν πύσει διοικον-

βλατίων» καταβλατεῖ. Κορ. Ἄτακτα. Τόμ. Α'. 492. Βλατίον(ον) λέγουσιν οἱ Ντοῖ ἐπὶ σήμερον τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων, rougeole • Βλατίη τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς. • Μ. καὶ Μ. Δ'. 45. Ἐκ τούτων καὶ τὰ κύρια ὀνόματα • Βασιλείος ὁ Βλατιέρῳς. • Μ. καὶ Μ. Δ'. 217. Θεόδωρος ὁ Τριβιατιεῖτης. Ἰδ. Τόμ. Γ'. 58. Τὸ Βλατίον ἐλέγετο ἑλοῖς καὶ ἑλίαιτον. • mille iherperi et un examito cioè un pallio o veste tutta di seta. • Tafel καὶ Thomas B. 89. Ἐλοῖς ἢ τὸ χρουσκοντιέρον. • exanithum ante textum. • Ἰδ. 90. Νικ. Χων. 908. καὶ τὰς σημειώσεις. Περὶ τοῦ Βλατίου, pallium, ἴδε τὰ γραφόμενα τοῦ Millitz B'. 80. 4ν σημ.

(1) Μ. καὶ Μ. Τόμ. Γ'. 37.

(1) Μ. καὶ Μ. Τόμ. Γ'. 44.

τες αὐτούς, ἕως οὗτο συλλάβωσι καὶ παραδώσωσι αὐτούς εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως. Ἰακτεῦσον δὲ αὐτόν, «μὴ διὰ δύο ἢ καὶ τριῶν ἀνδρῶν κακίαν» ἀποβάλλῃ ἀπὸ τῶν εὐνοϊῶν του τῆν Γένουαν, πιστὴν ὕσαν πάντοτε πρὸς τὴν βασιλείαν τῶν Βυζαντινῶν. Ἐκ τῶν λόγων τούτων ἐκάμφθη ὁ Ἰσαάκιος, καὶ διέταξε ν' ἀποδοθῶσι τὰ ὑπὸ τῶν Γενουησίων εἰς ἐγγυητὰς κατατεθέντα ὑπέρπυρα, καθὼς καὶ ἐπεδόθησαν (1).

Οἱ Γενουῆσιοι πρέσβεις φοβούμενοι μὴ μεταμεληθῆ ὁ βασιλεὺς, ἢ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῶν ὁ λαός, καὶ διωχθῶσι ἀπὸ τὰς συνοικίας αὐτῶν, ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν βασιλέα ἵνα ἐπικυρώσῃ διὰ νέου χρυσοβούλλου τὰ πρόνομια αὐτῶν. Εἰς ταῦτα προθύμως συνήνεσεν ὁ Ἰσαάκιος· ἂν ὅμως ἔλαβον οἱ πραγματευταὶ τὸ τίμημα τῶν πραγματειῶν αὐτῶν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ταμείου, ἂν ὁ πειρατὴς συνελθῆρη καὶ παρεδόθη εἰς τὸν βασιλέα πρὸς τιμωρίαν, ἀγνοοῦμεν. Ταῦτα, ἀφορῶντα τὸν Ἰσαάκιον καὶ τοὺς ὑπηκόους του, δὲν μνημονεύονται ἐν τῷ ἐγγράφῳ. Πιθανὸν μὲ φαίνεται ὁ βασιλεὺς καθησύχασε τὸν λαὸν μὲ χρήματα, διότι ἄλλως ἔμελλαν ἄνθρωποι νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν Γενουησίων. Τὸ τέλος τοῦ χρυσοβούλλου σαφηνίζει τινα, τὰ ὅποια ἀπεσιώπησαν ἕτερα ἐγγράφα, «ἵνα μὴ κακὸν τὴ μέγα»
 » παρὰ τῶν Κων/πολιτῶν τοῖς ἐν τῇ μεγα-
 » λοπόλει Γενουίταις συμβῆ, ὅποια ὁ πολὺς
 » ὄχλος οἶδε ποιεῖν, τὴν ἀγίαν αὐτοῦ βασιλείαν
 » τοῦτο οἰκονομῆσαι, καὶ οὐδέποτε μνήμην τῆς
 » τοιαύτης ὑποθέσεως ποιησάμεθα, μᾶλλον μὲν
 » οὖν καὶ ἐν τοῖς ὅρκοις . . . τοῦτο προστί-
 » θεσθαι, ἀμνηστεῖαν παντελῆ πάντας τοὺς
 » Γενουίτας ἔχειν τοῦ τοιοῦτου σκανδάλου . .
 » καὶ μηδέποτε ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν κατασχέσει
 » τινὸς τῶν Γενουιτῶν γενέσθαι μήτε διὰ τὴν
 » τοιαύτην αἰτίαν, μήτε δι' ἑτέραν οἰκονομῆσαι
 » μερικὴν ζημίαν ἢ βλάβην τῇ Ῥωμανίᾳ, ἢ τινι
 » τῶν ἐπὶ οὐκίω αὐτῆς εἰς τὸ ἐξῆς ἐπινεγῆσσο-
 » μένην παρὰ τινῶν Γενουιτῶν, πρὸ τοῦ δοῦναι
 » εἶδῃσαν τῷ κάστρῳ Γενούας, καὶ ἐξ ἐκείνου
 » τὴν ἐκδικήσιν ἀπατήσαι, καθὼς ἀρχῆθεν
 » συνεφωνήθη».

Ἰστόρησα κύριοι, τὴν πειρατείαν ταύτην καὶ τ' αὐτοκρατορικὰ χρυσοβούλλα, μαρτυροῦντα τὴν πολλὴν τοῦ Ἰσαακίου φιλοφροσύνην, ἢ

μᾶλλον ταπεινώσιν εἰς τὰς μετὰ τῶν Γενουησίων διαπραγματεύσεις αὐτοῦ. Πολλοὶ πιθανὸν κατακρίνον τσακύτας παραχωρήσεις, γενομένας πολλὰκις πρὸς βλάβην τοῦ ἰδίου Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου μέχρι τῆς πρώσεως τοῦ κράτους, οἱ Βυζαντινοὶ βασιλεῖς ἐθώπευσαν τοὺς Λατίνους, διὰ τῆς βοήθειάς τῶν ὁποίων ἤλπιζαν ν' ἀποσπῶσιν τοὺς κινδύνους τῆς Ὀθωμανικῆς στρατιᾶς. Οὗτοί δέ, τολμηρότεροι τῶν Βυζαντινῶν θαλασσοπόροι, καὶ πλειότεροι τῶν Βυζαντινῶν πλουτοσύνης, οὐχὶ μόνον περιεφρόνου, καὶ ἐχλεύαζαν ἀναφρονδῶν τοὺς Βυζαντινοὺς, ἀλλὰ καὶ πολλῶν κακώσεων αἰτίοι ἔγιναν, ἀδιαλείπτως κατ' ἀλλήλων μυχόμενοι οὐχὶ μόνον εἰς τὰς Ἑλληνικὰς καὶ Βυζαντινὰς θαλάσσας, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μεγάλῳπόλει.

Ἡ παντελής ἔλλειψις ναυτικοῦ ὑπεκίνει πολλοὺς Ἴταλοὺς πειρατὰς νὰ διαπλέσῃ ἀφρότως τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Αἱ ἀφροῦρητοι νῆσοι καὶ τὰ περὶ αὐτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐληστεύοντο ποτὲ μὲν ἀπὸ Γενουησίου, ποτὲ δὲ ἀπὸ Βενετούς καὶ Σικελούς. Ἐξ ἐνὸς χρυσοβούλλου τοῦ Ἀλεξίου κατὰ τὸ 1201 μαθητόμεν, ὅτι πρὸς καταδιώξιν πλοίων καὶ κατέρησον πειρατικῶν Γενουησίων « ἀπὸ τῶν μερῶν τῆς Σικελίας », ἀπεσάλη ὁ Κακαλλάρος Γουλιέλμος Γενουῆσιος μὲ αὐτοκρατορικὸν σιγγίλλιον, διατάττον πάντας τοὺς διοικητὰς νὰ τὸν βοηθήσωσι, ἵνα συλλάβῃ τὰ πλοῖα ταῦτα. Τὸ χρυσοβούλλον τοῦτο τεκμαίρει τὴν ἔλλειψιν ναυτικοῦ καὶ ναυτῶν Βυζαντινῶν, ἱκανῶς νὰ ἀντιστρατεύωνται κατὰ τῶν Ἰταλικῶν πειρατικῶν πλοίων.

Δύο ἔτη πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κ/πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, ἐξεδόθη, βασιλευόντος τοῦ Ἀλεξίου, ἕτερον χρυσοβούλλον εἰς τὸν ἀποσταλέντα εἰς Κ/πολιν πρέσβυν τῆς Γενούας, Ὁτομπόνον Δελακροζζά (1), ἐπικυρῶν τὰ ἤδη δωρηθέντα οἰκήματα, καὶ προσθέντα καὶ ἕτερα. Τὰ ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ τούτῳ μνημονεύμενα καὶ τὰ προμελετηθέντα, σαφηνίζουν, κατ' ἐμὲ, πληρέστατα τὰς μέχρι τοῦδε ἀγνώστους θέσεις τῶν Γενουησίων. Μολονότι αἱ πλείστα ὀνομασίαι εἰναι εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον ἄγνωστοι, καὶ οἱ μνημονεύμενοι ἐμβολοὶ, αἱ μοναὶ καὶ

(1) «Καὶ ἐλάβομεν ἡμεῖς τὰ τοιαῦτα νομίσματα ἀπὸ χειρῶν τοῦ ὀξεοβαρφυπόλου Ἰωάννου εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας». Μ. καὶ Μ. Τόμ. Γ'. 44.

(1) Ottenbuono di Croce, οὕτω γράφεται εἰς τὰ Ἴταλικά ἐγγράφα· quod praecedentes legati Willelmus Tornelli et Guido Spinola cum sancto imperio contraerant, sicut est inscriptum et redactum corroborat ac confirmat (ἑλ. ὁ αὐτοκράτωρ), Sauli Τόμ. Β'. 495.—Μ. καὶ Μ. Τόμ. Γ'. 49.

ῥῦμαί τε πολλοὺ ἤρκανίσθησαν, καὶ ἑτερογλωσσά ὄνυματα διεδέχθησαν τὰ ἡμέτερα Ἑλληνικά, ἀλλ' εἰσὶ διαιρέσιον ὅτετις τινες γνωσταί, ἐκ τῶν ὁποίων δυνάμεθα μετὰ πλείστης βεβαιότητος νὰ ὀρίσωμεν τὰς συνοικίας ταύτας.

Τὸ χρυσόβουλλον διατάττει τὸν πανσέβαστον πρωτονοτάριον Κύρ Κωνσταντίνου Παδικαδίτην καὶ τὸν λογοθέτην Κύρ Θεόδωρον Τριβλαττίτην μετὰ τοῦ κιδεσιμωτάτου Ἰωάννου τοῦ Ἀνζῆ, ἵνα παραδώσωσι εἰς τὸν πρέσβην Ὁτομάνου Δελακρότζα τὰ «παρὰ τῶν Γενοῦσι» τῶν προκατεχόμενα ἐν τῇ μεγαλοπόλει ἐνοικία καὶ καὶ τὰς παραλίους σκάλας, τὰ καὶ «προδεδωρημένα αὐτοῖς» ἐτι δὲ παραδοῦναι αὐτῶ καὶ τὰ ἀρτοῦ ἐπέκεινα τούτου δωρηθέντα τὰ παρὰ τῆς βασιλείας μου τῷ αὐτῷ κάτρω καὶ τῇ χώρῃ τῆς Γενοῦσας» κτλ... τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο ἀπαιτεῖ ἰδιωτικὰ οἰκίματα μετὰ τῶν ἐνοικίων, εἴτα δὲ, οἰκίμα τῆς μονῆς τοῦ πατριῶκου Θεοδοσίου, ἕτερον πλειάζον τῇ μονῇ τῇ ἀπὸ Λογοθετῶν καὶ «τὴν μίαν παρὰ ῥέλιον σκάλαν, τὴν διακρέουσαν τῆ σεβασμικῆ» μονῇ τοῦ Μανουὴλ καὶ πλειάζουσαν τῇ παρὰ τῶν Γενοῦσιτῶν προκατεχόμενῃ σκάλῃ» (1). Αὕτη ἔκειτο πρὸς ἀνατολὰς ταύτης, καὶ μετ' αὐτῆς μνημονεύονται καὶ τινὰ χαμάγεια κτίρια παρὰ τὸ τείχος. Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου μανθάνομεν, ὅτι ἀπέκνυνται τῆς πρὸ καιροῦ παρεχωρηθείσης σκάλας ἡτοῦ πόλη καλουμένης τοῦ Ῥαϊκτορος, μὴ μνημονευομένη ἐκ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφεῖς. Ἀδύνατον ἐκ τῶν γεγραμμένων νὰ ὀρίσωμεν, ἕως τοῦ πρὸς ἀνατολὰς ἐξετείνοντο αἱ δύο αὗται ἀποβάθραι.

Ἐντὸς τοῦ τείχους παρεχωρήθησαν πολλὰ οἰκίματα, τινὰ μάλιστα πλείσιον τῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, καὶ κατὰ τι ἐγγράφον Ἰταλικόν, μέχρι τῆς Ἀγίας Σοφίας (2). Ἦτον ἄρα ἡ μονὴ αὕτη τοῦ Μεγαλοδημητρίου ἐν τῇ Ἀκροπόλει, περὶ τῆς ὁποίας τοσαῦτα ἐγραφήσαν οἱ Βυζαντινοί; Ὁ οἶκος, ὁ ἐπιλοχούμενος τοῦ Βυζαντινοῦ, τοῦ ὁποίου ἐμνήσθη ἡνωτέρω, περιεῖχε καὶ ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας ἄπαντα

τὴν κόσμον, ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν, λεπτομερῶς περιγράφει τὸ χρυσόβουλλον (1). Αὕτη ἡ ἐκκλησία ἀφαιρεθεῖσα πρότερον, πότε ἀγνοοῦμεν, ἀπεδόθη ἐκ νέου εἰς τοὺς Λατίνους.

Μνημονεύονται ἐν τοῖς χρυσόβουλλοις τοῖς τοῖς πολλὰ ἕτερα εὐκτήρια, ἄγνωστα τὰ πλείοτερα τὴν σήμερον, τεκμαίροντα τὸ πλῆθος τῶν τοιοούτων κτηρίων ἐν Κ/πόλει. «Οἰκίματα τοῦ εἰσοῦ Βασιλέως. Μετόχιον τῶν Ἑλιγμῶν. Μονὴ τῆς Ὑψιλλῆς. Νὰς τῶν Ἁγίων μεγάλων μαρτύρων Τεσσαράκοντα. Μονὴ τοῦ Μιχαήλ, ἐξουσιάζουσα τὰς δύο ἀποβάθρας τὰς δοθείσας εἰς τοὺς Γενοουσιούς. Νὰς τοῦ Ταξίαρχου Μιχαήλ περὶ τὴν ἐνορίαν τοῦ Εὐγενίου. Ὁ οἶκος νὰς τῆς Ἀγίας Δυναμέως. Ἡ μονὴ τοῦ Μανδύλου κτλ.»

Ἦν τελειώσω τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰταλικῶν συνοικιῶν ἐν Βυζαντίῳ, πρὸ τῆς ἀλώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Λατίνων, καλὸν εἶναι νὰ μάθωμεν ποῦ κατοῦσιν καὶ οἱ ὀμόφυλοι Βενετοί.

Οἱ Γενοῦνοισι διὰ τοῦ πρέσβους Μούρτζα τὸ 1157ον ἤτησαν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα ἔμβολον καὶ σκάλαν μέσον τῆς συνοικίας τῶν Βενετῶν καὶ τοῦ παλατιοῦ τοῦ δεσπότη τοῦ Ἀγγέλου. Ἄνωχ ἡ Κομνηνὴ (2) λέγει, ὅτι πρὸς ἀμειβὴν τῶν Βενετῶν, βοηθησάντων τὸν πατέρα αὐτῆς Ἀλέξιον κατὰ τῶν Νορμάνων, ἐδώρησεν οὗτος «τὰ ἀπὸ τῆς παλαιῆς Ἐβραϊκῆς σκάλας (3) μέχρι τῆς καλουμένης Βίγλας (4)» διήκοντα ἐργατήρια, καὶ τὰς ἐντὸς τοῦ διαστήματος τούτου ἐμπεριεχομένας σκάλας».

(1) Φαίνεται ἀπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ὁτομάνου, ὅτι τὸ παλάτιον τοῦ Καλαμάου, ἦτο τοῦ Βυζαντινοῦ, (ὄθεν τὸ Λατινικὸν κείμενον, Chalamia καὶ Kalama) ἀφῆρθη ἀπὸ τοῦ Γενοουσιού, καὶ ἐδόθη εἰς τοὺς Γερμανοὺς (Alemanni), qui palatium ipsum penitus devastarunt. Παρακαλεῖ ἡ Γένουα, ἵνα ἐπισκευασθῇ δι' ἐξόδου τῆς βασιλείας, καὶ ἀποδοθῇ ἐκ νέου μετὰ τῆς ἐκκλησίας, τοῦ δουρτοῦ καὶ τῆς κινετέρνης. Sauli Tom. B. 196. Militiz B. 84.

(2) Ἀλεξ. Βιδ. Δ'. Οἱ κ. Tafel καὶ Thomas λέγουσιν ἐν τῇ τὸμῳ Α'. 49, ὅτι τοῦ χρυσόβουλλου τούτου οὗτε τὸ πρωτόγραφον ἑλληνικόν, οὗτε ἡ λατινικὴ μετάφρασις εὐρέθησαν μέχρι τοῦδε.

(3) H n' y a dans l'enceinte de la ville (δηλ. τῆς Κ/πόλεως) ancum Jnif. Voyages en Asie par Bergeron. A la Haye. 1735. Ὁ Βενιαμὴν τῆς Τουδῆλλης ἦτον ἐν Κ/πόλει περὶ τὰ τέλη τοῦ 12ου αἰῶνος. Πιθανόν οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον ἐξωσθῆ ἐκ τῆς πόλεως.

(4) Εὐλάξω εἰ ἡ ἐδῶ καλουμένη Βίγλα εἶναι ἡ πόλις τοῦ Δρουγγαρίου, ἢν Ζινδάν-καπουσοῦ. Πιθανόν ὁ ἐδῶ πύργος, ὅστις μακίταινα ἐγένειεν εἰρκτῆ, (Τουρκ. Ζινδάν) ἦτο Βίγλα.

(1) Ἀναγινώσκον ἐν τῷ διυτέρῳ Τόμῳ τῶν Πατρ. Ἐγγράφων σελ. 564. «Οἴκημα περὶ τῆς Μαρμαρόπορον ἐν τῇ ἐνορίῃ τοῦ Εὐγενίου διακείμενον.» Ἡ πόλις αὕτη δὲν ἀναφέρεται ἀλλὰ ῥωσ.

(2) Μεθ' ἐτέρων δύο οἰκίων μέχρι τῆς Ἀγίας Σοφίας (cum aliis duobus domibus usque Sanctum Sophiam). Sauli Τόμ. Β'. 196. Ἀναγινώσκονται ταῦτα εἰς τὰς ὁδηγίας τὰς δοθείσας εἰς τὸν Ὁτομάνου, ἀπερχόμενον ἐκ Γενοῦσας εἰς Κωνσταντινούπολιν.

«Ὁ δὲ Κίνναμος (1) «καὶ στενωπὸς αὐτοῖς ἐν
» Βυζαντίῳ ἀποτέτακτο, ἔν ἐμβολὸν ἐνομά-
» ζουσιν οἱ πολλοί». Ἐχομεν καὶ ἑτέραν μαρ-
τυρίαν τοῦ Πτωχοπροδρόμου περὶ τῶν Βενε-
τῶν (2).

Καὶ διάβα κ' εἰς τὸ πέραμα, γοργὸν ὡς
[ἔξαφτέριν]

Ἐρώτησε στὸ διάβα σου ἐπὶ τοὺς Βενετικούς,
Τὸ πῶς πουλιέται τὸ τυρίν, τί ἔχει τὸ κεν-
[τήναριν]» (3).

Ὁ Κοραῆς νομίζει, ὅτι οἱ ἐδῶ καλούμενοι
Βενετικοὶ ἦσαν οἱ Βενετοί, οἱ ἀντίζηλοι τῆς
φτραρίας τῶν Περσίων, οὗτω καλούμενοι «διὰ
» τὸ βρένετον (4) χρώμα τοῦ φορέματός».

Ὁ μὲν ὑπάγει ἔς ἀγορὰν ἱατρικῶν σπερμά-
[των,
ἄλλος ὁρᾶται εἰς πέραμα, ἄλλος εἰς ταύ-
[γενίου.

Πέραμα, λέγει ὁ Κοραῆς, ὠνομάζετο ὁ Γα-
λατᾶς, ὡς πέραν, ἦγον καταντικρὺ τοῦ Βυζαν-
τίου. Ἄλλου στίχ. 223 λέγει ὁ ποιητής.

Νὰ μετερχόμην πέραμαν ναύρισα ὁκὰ τι
[κέρδος,
ὡς κωπηλάτης πρότερον, δεύτερον ὡς πλω-
[ρήτης.

Εἰς τοὺς στίχους τούτους ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ
τῶν παλαιῶν τὸ πορθμεῖον (5). Ὁ Πτωχο-
πρόδρομος, γράφων πέραμα, ἐννοεῖ τόπον ἐντὸς
τοῦ Βυζαντίου, ὅθεν συνήθως διέβαιναν εἰς τὸν
ἀντίπεραν Γαλατᾶν, καὶ οὐχὶ τὸν ἴδιον Γαλα-
τᾶν, ἄσκημον τότε προσάστειον καὶ ὅπου οὐδέπο-
τε ἐκάθισαν οἱ Βενετοί. Μέχρι σήμερον οἱ ἀπὸ
τὴν ἀποβάθραν τοῦ Γαλατᾶ, Καράκιοι καλου-
μέναν, διαβαίνοντες εἰς Βυζάντιον ἀποβαίνου-
εἰς τὴν ἀποβάθραν τὴν καλουμένην Βαλοῦκα-πα-
ζάρ, ἀπέναντι τῆς Βαλοῦκα-παζάρ καπουσοῦ. Ἐ-
δῶ πωλοῦνται τὰ «ἱατρικὰ σπέρματα», εἰς τὴν
ἐπισθεν τῆς πύλης ταύτης ὁλωτὴν ἀγορὰν,
καλουμένην Μισσιρ-τζερσά, ἐδῶ εἶναι καὶ ἡ

πύλη τοῦ πέραματος (1). Ὅλη αὕτη ἡ συνοι-
κία ἐλέγετο τὸ πάλαι ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς
πέραμα, διότι ἐδῶθεν τότε, καθὼς καὶ τὴν
σήμερον, διαβαίνου ἀπὸ τὴν Πόλιν εἰς τὸν Γα-
λατᾶν.

Ἐπειδὴ κατὰ τὰ προμελετηθέντα ἀπὸ τὴν
ἐνορίκην τοῦ πέραματος μέχρι τῆς πύλης τοῦ
Νεωρίου κατόφουσι οἱ Ἀμαλφρινοὶ καὶ οἱ Πι-
σάσιοι, ὑποθέτω ὅτι οἱ Βενετοὶ εἶχαν τὴν πρὸς
δυσμὰς παραλίαν μέχρι τῆς ποτὲ πύλης τῶν
Δρουγγαρίων, νῦν δε Ζινδάν-καπουσοῦ, καὶ κα-
τὰ τὸν Δεουνκλάβιον, πύλην τῶν καρabiῶν
μετὰ τριῶν ἀποβαθρῶν (2). Κατὰ τὰ γεωγρ-

(1) Porta Peramatis. Tafel καὶ Thomas Τόμ.
Α'. 16. Αἰεὶς ὁ Heyd Α'. 19. οὗ ἡ πύλη αὕτη
corrisponde probabilmente alla porta Neorij della
quale Leunclavio dice, juxta portamThaue est sca-
la Syecna, trajectusque Syecnus, vel Galatae Pe-
ramia, sicut Graeci vocant. Ὁ Leunclavio ὀρθό-
τατα λαλεῖ περὶ τῆς Βαλοῦκα-παζάρ-καπουσοῦ. Per-
ama, fretum ipsum. Const. Christ. σελ. 9. Κηπολις
Σκ. Βυζαντίου Α'. 533. Μνημονεύεται καὶ ἐμβολο-
τοῦ Περᾶματος εἰς λατινικὴν μετᾶφρασιν αὐτοκρατο-
ρικοῦ χρυσοβούλλου. Ad haec largitur eis (ἄηλ. τοῖς
Βενετοῖς) ergasteria in embolo Peramatis, id est
transitus, existentia, cum eorum solaris, quae
introitum et exitum habent versus embolum, pro-
gredientia ab Hebraeica usque ad locum qui dici-
tur Vigla. Tafel καὶ Thomas Α'. 50. in ipso no-
stro embulo, ἔ. 56. vel in embolo. ἔ. 68 Περᾶτα
ἐλέγετο ἡ καταντικρὺ τῆς Κηπολις παραλία. Ὁ
Wolf ἐν ταῖς σημ. Νικ Χων. 879 λέγει: utrum
vero perata . . . nunc Peram sive Galatham vo-
cent, affirmare non possumus—«τῆ περᾶτα ἐναυλι-
ζόμενοι, ἦτις τοῦ Περσίου κατονομάζεσται. Περσίων
τὸ νῦν Χάστρη. Κηπολις Σκ. Βυζαντίου Β'. 11.
Portam Peramae. ἔ. 56.

(2) Porta Carabiorum (τῶν καρabiῶν) Graecis
recentioribus dicitur, quam Turci Gemisele (γρ.
Yemish iskelessi) et auctor est Leunclavio. Cons.
Christ. Α'. 47. Ἀναφέρεται καὶ porta Canavuci —
à Vigla versus portam Canavuci. Tafel καὶ Tho-
mas Α'. 412. 493. Μνημονεύεται τὸ 1324 Κανα-
βούτζη; δρουγγάριος. Μ. καὶ Μ. Α'. 414. 417.
Πλησίον τοῦ Ζινδάν καπουσοῦ πρὸς ἀνατολὰς εἶναι
πᾶμπολλα κηροπωλεῖα: ταῦτα εἶναι τὰ ἀναφερόμενα
εἰς τὸ χρυσοβούλλου τοῦ Αὐτοκράτορος Ἐμμανουὴλ,
τὸ δοθέν εἰς τοὺς Βενετοὺς versus Aquilonem tria
ergasteria cerulariorum. ἔ. Α. 441. et maritimas
III scadas, quae in predicto spatio terminantur.
ἔ. Α'. 57. Miā καλεῖται τοῦ Ἁγίου Μαρτινοῦ,
adhuc cum his comprehenditur et, quae est in li-
tore scada smeti Marciani, quae hodie a Chryso-
basilio possidetur. ἔ. Α'. 442. 483. Εὐαζῶ ὅτι
εἶναι ἡ ἄλλοτε καλουμένη porta S. Marci. ἔ. Α'.
271. terra vacua posita in Constantinopoli foras
muri civitatis, in scala majiori in ripa de prima
(οἱ x. x Tafel καὶ Thomas Τόμ. Β'. 44. ὀρθῶς

(1) Σελ. 284.

(2) Κοραῆ "Ἐτακτα Τόμ. Α'. Βιβλ. Β'. 413.

(3) Σήμερον εἰσὶτι σωζόνται πάμπολλα μεγάλα τυ-
ροπωλεῖα (κοινῶς χαβιραδικὰ) πρὸς δυμὰς: τῆς πύ-
λης Βαλοῦκα παζάρ.

(4) Bleu céleste. Κορ. ἔθθα ἀνωτέρω.

(5) Οἱ Χιοὶ σήμερον καλοῦν τὴν ἀντικρὺ αὐτῶν
πόλιν, τὸν Τεσμέ, πέραμα: καὶ περαματοῦσιν τὸν ἐ-
κείσε κατοικοῦντα, καὶ τὸν ἐκεῖθεν ἐκπλέοντα ἀνατο-
λικὸν ἄνεμον,

μενα τῆς Ἄννης Κομνηνῆς, ἡ Ἑβραϊκὴ σκάλαι ἦτο πιθανώτατα πλησίον τοῦ Βασιλείου παζάρ, διότι ἀνατολικώτερον ἦσαν αἱ ἀποβάθραι τῆς μονῆς τοῦ Κύριου Ἀντωνίου καὶ τῶν Ἀμαλφιτῶν (1).

Ἐσχάτως διὰ φροντίδος τοῦ σεβαστοῦ συναδέλφου κ. Μίλλιντζεν, καὶ ἀπὸ τινος Τουρκικῆς ἱστορικῆς ἐγγραφοῦ ἐμάθαμεν, ὅτι τὸ γήπεδον, ἡ μέρος τοῦ γηπέδου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μεσοῦντος τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἀνιδρώθη τὸ βασιλικὸν τέμενος· καλούμενον Γενιτζαμί (2), ἦτο κτήμα τῶν Ἑβραίων Κερκῶτων, δωρηθὲν εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ἐπὶ τούτου εἶχαν τὰς οἰκίας καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. Ἡ Ὀθωμανικὴ διοίκις ἐδόσαν εἰς αὐτοὺς ἀντὶ τῶν ἐδῶ οἰκιῶν ἑτέρας· εἰς Χάσισι, καὶ αὐθυσίαν εἰς τεσσαράκοντα μέλη τῆς κοινότητος καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτῶν. Μὴ δυνάμενοι οἱ Ἑβραῖοι νὰ πωλήσωσι ἢ ἀπαλλοτριώσωσι τὸ γήπεδον τῆς συναγωγῆς, λαμβάνουν τακτικῶς ὡς ἐνοίκιον αὐτὸ μέχρι τῆς ἑξήμερον γρόσιας τριῶντα δύο κατ' ἔτος· κρατοῦν τὸ φερμάνιον τὸ ἐρίζον ταῦτα ὅλα (3).

Τὸ ἐγγραφοῦν τούτου, μολοντοὶ νεώτερον τοῦ 13 αἰῶνος, προσεπιμύρονται τὰ γραφόμενα τῆς Ἄννης Κομνηνῆς. Ἐκ τούτου εἰκόζω, ὅτι ἐδῶ πρέπει νὰ τοποθετήσωμεν τὴν Ἑβραϊκὴν σκάλαι ἀπέναντι τῆς ἐκείσῃς Ἑβραϊκῆς συνοικίας, τὴν ὁποίαν σημειοῦναι εἰς τὸν χάρτην του ὁ Buondelmonte (4). Ἐκ τῆς μελέτης τῶν

ἀποθῶρων τῶν Ἱταλικῶν ἐθνῶν πρόδηλον εἶναι, ὅτι ἡ συνοικία ἡ Ἑβραϊκὴ ἦτον ἐπὶ τῆς ἀλλῆς τοῦ Γενιτζαμί, πλησιέστατα τῆς πύλης τοῦ Βασιλείου παζάρ καὶ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Μεσσηρτζαρή καὶ ἐδῶθεν πρὸς δυσμὰς ἐξεταίνετο ἡ συνοικία τῶν Βενετῶν, κεραισιμένη ἐκ τῶν ἀντιζήλων Γενουσησίων, μετὰ τῶν ὁποίων ἤρξαν μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ κράτους. Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ τῶν Βενετῶν ἐκτὸς τοῦ τεύχους, ἦτον ὁδὸς καλούμενη ὁδὸς δημοσίᾳ (1), ἐκατέρωθεν τῆς ὁποίας ἀνηγέρθησαν οἰκίαι καὶ ἐργαστήρια. Τούτων τὰ πλείωτα ἦσαν μετόχια τοῦ πατριάρχου τοῦ Γράδου (2), καὶ ἡ σημείωσις αὐτῶν, γενομένη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1206, εὐτυχῶς διασώθη εἰς τ' ἀρχεῖα τῆς Βενετίας (3). Πλησίον τοῦ τεύχους ἦσαν δεκατρεῖς οἰκίαι ἐνοικιαζόμεναι κατ' ἔτος ἀντὶ ὀγδοήκοντα ὑπερπύρων. Παρὰ τὴν πύλην τοῦ Δρουγγαρίου (4) ἦσαν ἑνδεκά, ἐνοικιαζόμεναι ἀντὶ τεσσαράκοντα ἑπτὰ ὑπερπύρων. Παρὰ τὴν ἄλλαντιον (5) ἦσαν ἑκοσι ἑπτὰ, ἐνοικιαζόμεναι ἀντὶ ἑκατὸν τριάκοντα ἐννέα ὑπερπύρων. Ἐντὸς τοῦ τεύχους, παρὰ τὸν κῆρον τοῦ Ἁγίου Ἀκινδύνου, ἦσαν ἐκτὸς, ἐνοικιαζόμεναι ἀντὶ δεκατριῶν ὑπερπύρων. Ἐμπρὸς τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἦσαν ἑπτὰ, ἐνοικιαζόμεναι ἀντὶ δέκα ὑπερπύρων. Πλησίον ἐτέρου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Κερκῶτων (6), ἦσαν οἰκίαι δεκατέσσαρες, ἐνοικιαζόμεναι ἀντὶ εἰκοσι ἑξ ὑπερπύρων. Ὁ κατέχων τὸ καντήριον τῆς ἀποθῶρας τοῦ Δρουγγαρίου ἐπλήρωνε κατ' ἔτος· ἐβδόμηκοντα δύο ὑπερπύρα (7). Τὰ κτήματα ταῦτα ἐνοικιαζόντο διὰ εἰκοσι ἐννέα ἔτη.

γράφου ἐν σημ. an de Perama?). Ἐκ τούτου εἰκόζω ὅτι ἡ ἀποθῶρα αὕτη ἦτο πλησίον τῆς· ὡς ἀποθῶρα· Βασιλείου παζάρ Ἰσκιεσι καλούμενης. Ἀναφέρεται καὶ ἡ σκάλαι τοῦ Δρουγγαρίου ἡ τῶν Δρουγγαρίων *parie de terra posita in Constantiunopoli foras muri civitatis in scala de Drongario*. Ἰδ Β'. 11, 60. Ἀπὸ τῆς ἀποθῶρας τοῦ Δρουγγαρίου, 77 ποδας· πρὸς ἀνατολὰς, ἦτον ἡ πύλη τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Ἰδ. 71. Περὶ τῆς scala maior πρόβ. τοῦς αὐτοῦς· Τόμ. Α'. 57. Ἡ scala, quae vocatur Caecogalla (Ἰδ. 117) ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν Βενετῶν, μοι εἶναι ἄγνωστος.

(1) A porta Ebrayky usque ad murum. Tafel καὶ Thomas B', 5

(2) K]πολις Πατρ. 4846. σελ. 137.

(3) Περὶ τούτων ὅλων οὐδὲν λέγει ὁ συγγραφεὺς τοῦ Χαζηνάτι-ὄλτζεβαμί, περιγράφων τὸ τέμενος τοῦτο. Τόμ. Α'. 21. Ἡ πύλη τοῦ Νεωρίου ἐκαλετο καθὼς ἰσθμὸν καὶ Ἑβραϊκῶς . . . πυρκαϊᾶς· ὁ γενομένης τὸ 1589 ἐξηφείθησαν ἑκατοτε ἐντεύθεν. • Κ πόλις Σααρ. Βυζαντινοῦ. Τόμ. Α'. 531.

(4) Porta Judaica. Const. Christ. Ad portam Pe-

ramae usque ad Iudecam. Ad prefatum Iudecam. Tafel καὶ Thomas A'. 56, 57. Ἡ πύλη αὕτη εἰς τὸν χάρτην τούτου ἐφαρμμένως τοποθετεῖται εἰς τὴν ἄκρην τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου ἡ πύλη τῆς Ἁγίας Βαρβάρας· ὡς Τὸπ καπουσῶ.

(1) Via publica.

(2) Bona Patriarcatus Gradensis posita in Constantiunopoli.

(3) Tafel καὶ Thomas B'. 4.

(4) Δρουγγαρίος, ναύαρχος· μέγας δρουγγάριος τοῦ θεοδώστου στόλου. • Μ. καὶ Μ. Α'. 108.

(5) De ripa secus mare.

(6) S. Joannis de Cornibus. Ὁ Κωδὸνός σελ. 123 μνημονεῖται ἐκκλησία· καλούμενης· «Τὸ Μυρκαέ-ρατον» . . . καὶ ἐκείθεν ἐν τοῖς χρόνοις Μαρκανοῦ τοῦ βασιλέως. • Μελετιῦ Γεωργ. ἐν Βενετίᾳ, 1807 1'. 93.

(7) Pro statera medio (γρ. medio) et kila, pp. LXXII. Scala de Drongario.

Τοῦ ἐνιαυσίου ἐνοικίου τὸ μὲν ἡμῖς ἐπληρώ-
νετο τὸν Μάρτιον, τὸ δ' ἕτερον τὸν Σεπτέμ-
βριον. Μετὰ τὰ εἴκοσι ἐννέα ἔτη ἅπαν τὸ γή-
πεδον μετὰ τῶν ὑπὸ τῶν ἐνοικιαστῶν ἀνεγερ-
θέντων νέων οἰκοδομημάτων ἐπανήρξατο εἰς
τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου (1).

Ὁ μελετῶν τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰταλικῶν συν-
οικιῶν ἐν Κ]πόλει μὴ νομίση, ὅτι ἅπασα ἡ πα-
ραλία, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκοντο αἱ ἀποθά-
βραι τῶν Λατίνων, ἦτο κτήμα ἀπόλυτον αὐτῶν.
Ἐναφῆρουν οἱ ἱστορικοὶ τὴν ἀποθάβραν τῆς Ἀ-
κροπόλεως, τὴν Χαλκηδονοῖαν σκάλαν (2),
καὶ τότε, καθὼς καὶ νῦν, πλησίον τῆς πύλης
Βαχτζῆ καπούσου, τὴν σκάλαν τοῦ Περάμα-
τος ἀντικρὺ τῆς Βαλοῦκ παζῆρ πύλης. Προσ-
εἶτι ἄς ἐνθυμῆται ὁ ἀναγνώσκων τὰ Βυζαντι-
νὰ, ὅτι πάμπολλα τῶν ἀρχαίων Βυζαντινῶν
διετηρήθησαν ἀναλλοίωτα ἀπὸ τοῦ κυριάρχου
'Οθωμανοῦ.

Πλείωτερά περὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ οἰκιῶν
τῶν ἐν Κ]πόλει Ἰταλῶν θέλω ἱστορήσει, ὅταν
συμμελετήσωμεν τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας
τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὅτε οἱ Ἰταλοὶ, ποτὲ
μὲν σύμμαχοι, ποτὲ δὲ πολέμιοι, μεγάλως ἐξ-
ησθένησαν τὸ κράτος. Ἄνευ ὅμως τῆς γνώ-
σεως τῆς περὶ τὸ Νεώριον κατοικίας αὐτῶν
τὰ ἐξῆς ἱστορούμενα εἶναι κατ' ἐμὲ ἀσφρέ-
στατα.

Παράδοξον εἶναι, ὅτι μετὰ τοσοῦτους αἰῶ-
νας ἡ κατοικία τῶν Γενουησίων ἐπῆλθεν ἐκ
νέου εἰς χεῖρας τῶν Εὐρωπαίων. Εἰς τὸν χώρον
τοῦτον καλοῦμεν Σιρκετζή Ἰσκειεσί, σταθμὸν
σήμερον τοῦ σιδηροδρόμου, καθαρῶς ὄντινον καὶ
ἀνασκαπτόμενον εἰς τινα μέρη, οὐδὲν λείψανον
Λατινικῶν κτιρίων εὐρέξα.

Ταῦτα, κύριοι, εἶναι ὅσα ἐκ τῶν χρυσο-
βόλλων καὶ Ἰταλικῶν ἐγγράφων μανθάνομεν
περὶ τῶν ἐν Κ]πόλει οἰκούντων Ἰταλῶν, πρὸ
τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων τὸ
1204. Ἡ ἔρευνα τῆς ἐκτάσεως τῶν ἐντὸς τοῦ
τείχους κατοικιῶν αὐτῶν εἶναι σήμερον ἀληθῆς
ματαικονία. Διὰ τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν ὅμως
καλὴν εἶναι, ὅτι διὰ τῆς μελέτης καὶ παραβο-
λῆς τῶν ἐγγράφων καταδειχάμεν τὸν τόπον
τῶν μεθ' ἡμῶν κατοικησάντων Λατίνων, ἐκτει-
νόμενον ἀπὸ τῆς πύλης τῶν Δρουγγαρίων καὶ

τῆς μονῆς τοῦ Κύρ Ἀωνοῦ κατὰ τὴν Βα-
λοῦκ παζῆρ πύλην μέχρι τῆς πρὸς Ἀνατολὰς
πύλης τοῦ Εὐγενίου, νῦν Γραχὴ κῆρα καπού-
σου. Αἱ ἐμπορικαὶ αὐτῶν ἀποθάβραι σημειον-
ται μετὰ πολλῆς ἀκριβείας πρὸς δυσμὰς καὶ
ἀνατολὰς τῆς γνωστῆς πύλης τοῦ Νεωρίου,
νῦν Βαχτζῆ καπούσου. Ταῦτα τὰ μελετήματα,
τὰ σαφηνίζοντα τὴν πρώτην ἐν Κ]πόλει κα-
τοικίαν τῶν Λατίνων, δυνάμει καὶ ἡμεῖς νὰ
ἀνταποδώσωμεν εἰς τοὺς ῥήλους Ἰταλοῦς, τοὺς
σολάζαντας καὶ ἐκδόντας τὰ πολυτίμα χρυσο-
βούλλα τῶν ἡμετέρων αυτοκρατόρων.

A. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ.

ΤΟ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

(Ἐργνωσθῆ ἐν τῇ ΤΚΒ'. Συνεδριάσει.)

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἔλαβον τὴν τιμὴν
νὰ ἐμιλήσω ὑμῖν περὶ τῆς ἐφευρέσεως τῶν νο-
μισμάτων καὶ τῆς ἱστορίας τῶν ὀνομάτων τῶν
ὡς καὶ περὶ τῆς ποσότητος τῶν πολιτικῶν
μετάλλων ἐν τῷ κόσμῳ τὸ σημερινὸν ἀ-
νάγνωσμά μου ἐτὸ χαρτονομίσμα παρὰ τοῖς ἀρ-
χαιοῖς*, ἀποτελεῖ μέρος τοῦ μικροῦ μου ἔργου
ἱστορικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ μελέται περὶ τῆς
τῶν νομισμάτων πιστώσεως καὶ τῶν τραπέζων
κτλ. * Πρὶν εἰσελθῶ δὲ εἰς τὸ θέμα μου, ἐπι-
τρέψατέ μοι νὰ σᾶς εἴπω δίκην εἰσαγωγῆς ἐλί-
γα τινα περὶ τῶν πιστωτικῶν καταστημάτων,
καὶ γενικᾶς τινας ἀρχάς, μάλιστα περὶ νομί-
σματος, ἄνευ τῶν ὁποίων πολλὰ πράγματα ἴσως
θὰ ὡς δύσληπτα εἰς τινας τῶν διὰ τῆς παρού-
σεως τῶν τιμησάντων μου.

Οἱ κυριώτεροι ἐπολιτιστικοὶ μογλοὶ παν-
τὸς τόπου καὶ χώρας εἰσὶν, ἡ τῶν ἐπαγγελ-
μάτων ἐκπαίδευσις, ἡ ἀνάπτυξις τῆς συγκοι-
νωνίας καὶ τὰ πειρωτικὰ καταστήματα. Ἡ ἐπαγ-
γελματικὴ ἐκπαίδευσις, ἥτοι ἡ εἰς τὰ πάντα
εἰδικότης, δύναται νὰ καταστήσῃ εὐδαίμονα
πάντα τόπον, διότι δι' αὐτῆς οὐ μόνον βελτιοῦ-
ται πᾶσα ἐργασία καὶ παραγωγή, ἀλλ' ἅμα
αὐξάνει, καὶ κατὰ συνέπειαν εὐθηνότερα ἀπο-
βάνει. Μετὰ ταύτην παρυσιάζεται ἡ ἀνάγκη

(1) Tafel καὶ Thomas, Β'. 492, 493, 495.

(2) Ἐκομισθῆ τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου Σαμουὴλ
εἰς Κ]πολιν διὰ τῆς Χαλκηδονοῖας σκάλας. Χρον.
Παρχ. Τόμ. Α'. 569, 572.

τῆς μετακομιῆσεως τῶν προϊόντων, τῶν ζώων καὶ ἀνθρώπων, ἤτοι ἡ ἀνάπτυξις τῆς συγκοινωνίας, δι' ἧς θέτομεν εἰς συνάφειαν τὰ προϊόντα καὶ ἄτομα, ἤτοι τὴν παραγωγὴν μὲ τὴν καταβλῶσιν. Ὁ ζωτικὸς ὅμως μοχλὸς πάντων τούτων εἶναι τὰ χρήματα, ἀνευ τῶν ὑποίων ἢ ἐργασίᾳ ἀκίνηται, ἢ δὲ παραγωγῇ ἡρεμεῖ. Ἀλλὰ τὰ χρήματα κυκλοφοροῦντα τυχεῖος καὶ ἀκωνόνιστος, ὅσον πολλὰ καὶ ἄν ὦσι, δὲν ἐπαρκούσι ποτε εἰς τὰς ἀνάγκας τόπου τινός, διὸ καὶ περυσιζέεται πάρχυτα ἡ ἀνάγκη τῆς συστάσεως τῶν πιστωτικῶν καταστημάτων, ἔνθα συβέροντα ἅπαντα τὰ ἀργὰ καὶ ἐλίγρον παραγωγικὰ κεφάλαια, χάρις εἰς τὰ πλεονεκτήματα ἄτινα εὐρίσκουσι, διανεμόνται· ἐκείθεν διὰ δικαίρων καὶ ποικίλων ὁδῶν, κυκλοφοροῦντα μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος, καὶ μεταβάλλονται ὅπου δεῖ, καὶ ἐπανερχόμενα πάλιν, ἕμα ὅταν ἀρχίσωσι νὰ ἀποβαίνουσιν ἄνευ παραγωγῆς, ἔνα τεθῶσι καὶ πάλιν εἰς παραγωγικώτερον κίνησιν, καὶ οὕτω καθέξῃ. Ἡ ἴδρισις λοιπὸν οὐνοδῆποτε πιστωτικῶν καταστημάτων· ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χώρᾳ, καὶ μάλιστα ἐν χώρᾳ, ἔνθα τὰ τοιαῦτα ἐλλείπουσιν ἐντελῶς, ἢ ἐν μέρει, εἶναι εὐεργετική, καθὼς καὶ ἡ εἰδικὴ ἢ Ὀπαγγελματικὴ ἐκπέδουσι καὶ ἡ συγκοινωνία. Ὅταν μάλιστα ταῦτα πολλαπλασιάζωνται, ἀποβαίνουσιν ἐπιεργετικώτερα, διότι ἐπιφέρουσι τὸν συναγωνισμόν τὰ πιστωτικὰ π. γ. καταστήματα διὰ τοῦ συναγωνισμοῦ τῶν κεραλαίων ἐπιφέρουσι τὴν εὐθυμίαν των, ἤτοι τὸν ἐκπεσμόν τοῦ τόκου, προσέτι δὲ καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἐργασιῶν ὥστε ἐκν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ κύκλος τῶν ἐργασιῶν των περιορίζετο κατ' ἀρχὰς εἰς δάνεια τῆς κυβερνήσεως, ἢ εἰς τοὺς μεγάλους ἐμπόρους, διὰ τῶν πιστωτικῶν καταστημάτων ὁ κύκλος οὕτος ἐξ ἀνάγκης ἐνδυνάμει εἰς πᾶσαν αὐξήσιν κεραλαίων, ἢ εἰς πᾶσαν ἴδρυσιν νέων καταστημάτων, καὶ κατὰ συνέπειαν καταβαίνει ἀπὸ τὰ ἀνώτερα εἰς τὰ κατώτερα κοινωνικὰ στρώματα, ὥστε ἡ ὠφέλεια εἶναι διττῇ. Ἐκν δὲ αὖ ὠφέλεια πολλὰκις τῶν καταστημάτων τούτων εἰσὶν ἐκπληκτικαί, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς εὐνομοστάτους καὶ ἐπιτυχεῖς συνδυασμούς τῶν ἰδρυσάντων καὶ διευθυνόντων ταῦτα· διὸ καὶ τὰ κέρδη των εἶναι ὄχι ἀπλοῦς τόκους, ὅστις θὰ ἦτον ὑπέρογκος, ἀλλ' ἀμοιβὴ προσωπικῆς ἐργασίας· ἄλλως τε τὰ πιστωτικὰ καταστήματα οὐδέποτε κυρίως δανείζουσι, τοῦτο θὰ τοῖς ἦτον ἐπιζήμιον, ἀλλὰ διαθέτουσι τὰ κεφάλαια τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς καταναλώσεως, ὧν εἰσιν οἱ ἐνεργητικώτεροι πράκτορες. Ἡ σπουδὴ λοι-

πὸν καὶ μελέτη τῶν πιστωτικῶν καταστημάτων καὶ τῆς ἱστορίας των εἶναι βεβαίως ὠφελιμοτάτη καὶ ἀδιαφιλονεικτος.

Α'.

Ἡ ἐφεύρεσις ἢ μᾶλλον ἡ πρώτη χρῆσις τοῦ νομίσματος δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μέγχα εὐεργέτημα τῇ ἀνθρωπότητι· διότι ἡ συναλλαχῇ, ἀνευ νομίσματος, εἶναι δύσκολος καὶ ἐπιζήμιος. Ἐκν τὸ νόμισμα δὲν ὑπερχεν, ἕκαστος ἡμῶν ἐπρεπε νὰ ἦ πράγματι ἔμπορος, διότι ἐπρεπε νὰ ἔχη ἀποθήκας καὶ πᾶν κατάλληλον μέτρον πρὸς διατήρησιν τῶν κεραλαίων καὶ τῆς ἐτησίου παραγωγῆς του· ἡ δὲ τιμὴ παντὸς προϊόντος θὰ ἦτον ἄστατος καὶ αὐθαίρετος, καὶ ἡ ἐργασία ἀπάντων ἡμῶν θὰ ἐκολοῦτο διασβερισμένη. Ἀπίστας τὰς δυσκολίας ταύτας παρέστηκα ὑμῖν ἄλλοτε διὰ τῆς ὠραιοτάτης καὶ ἐκρηστικωτάτης ἐπιστολῆς τῆς *Mlle Zélie* (1). Τὸ νόμισμα καὶ τοι ἐμπόρευμα κέκτηται προσέτι καὶ τὰ ἐξῆς πλεονεκτήματα, ὧν τινων τερροῦνται ἅπαντα τὰ ἄλλα ἐμπόρευματα, διὸ δικαίως θεωρεῖται ὡς ὄργανον, ὅπερ ἐν ταῖς συναλλαχαῖς εἶναι μέτρον ἴσης πραγματικῆς ἀξίας παντὸς ἐμπόρευματος. Καὶ τῷ ὄντι τὸ νόμισμα, ἀνεξαρτήτως τῆς νομισματικῆς του ἀπιστολῆς, εἶναι ἐμπόρευμα, ἤτοι πράγμα καὶ χρήσιμον εἰς τινὰς τῶν ἀναγκῶν μας· εἶναι τὸ ἀπρῶτότερον ἐμπόρευμα, δυνάμενον νὰ διατηρηθῇ ἄνευ ἰδιαιτέρων φροντίδων· εἶναι δημογενὲς καὶ δημοειδές, δικαιρετὸν καὶ εἰς ἐλαχίστας ἀξίας, αἵτινες ὄχι μόνον ἐν τῇ δικιρέσει δὲν ἐλαττοῦσι τὴν ἀξίαν των, ἀλλὰ συνεννοῦνται ἐκ νέου ἄνευ ζημίας, εἶναι εὐμετακώμιμον ἐνεκα τῆς σμικρότητος, τοῦ βάρους καὶ ὄγκου του· ἡ ἀξία του μεταβάλλεται ἐλιγώτερον παντὸς ἄλλου ἐμπόρευματος, καὶ τέλος δύναται νὰ λάβῃ καὶ διατηρήσῃ λεπτόν τι ἐκμαγέσιον· ἔχει προσέτι ἄλλας τινὰς δικαριτικὰς ἰδιότητας, ὡς τὸν ἦγον καὶ τὸ εἰδικὸν βάρος τῶν πολυτίμων μετάλλων. Ἐνεκα δὲ ἅπαντων τῶν πλεονεκτημάτων καὶ ἰδιοτήτων τούτων, αἱ τὰ πολύτιμα μόνον μέταλλα κέκτανται, ἀνέκχθη προσιμηθησαν ὡς τὰ καταλλήλοτερα διὰ νὰ γίνωσι νόμισμα.

Τὰ πολύτιμα δὲ ταῦτα μέταλλα εἰσὶν ὁ χρυ-

(1) Ὅρα τὴν *De l'origine des monnaies et de leurs noms* πραγματεῖαν μου σελ. 6.

φθός και ὁ ἀργυρός. Καὶ τί μὲν ἐστὶ νόμισμα εἰδομεν, νῦν δὲ εἰπόμεν τί ἐστὶ χαρτονόμισμα. Τὸ χαρτονόμισμα εἶναι ὑπόσχεσις, ἢ τίτλος τις, εἰς ὃν ἡ κυβέρνησις δι' ἰδιαιτέρου διατάγματος ἀποδίδει νομισματικὴν ἰδιότητα.

Δεῖν νὰ διακρίνωμεν δύο χαρτονομίσματα, ἥτοι τὸ papier-monnaie, χαρτονόμισμα, ὑπὲρ ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ κράτους καὶ monnaie-papier, τραπεζιτικὰ γραμμάτια, ἐκ συνθηκῶν προερχόμενα. Καὶ τοῦτο μὲν ἀνταλλάσσεται ἀπέναντι νομισμάτων, ἐνῶ τὸ ἐκ τοῦ πολιτικοῦ κράτους προερχόμενον καθὼ οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχον, τότε μόνον ἀνταλλάσσεται, ὅταν ἔχῃ καταναγκαστικὴν κυκλοφορίαν, ὡς συνήθως γίνεται· ἡ διαφορὰ τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τοῦ ἄλλου εἶναι μεγάλη, διότι τὸ μὲν ἐκδίδει ἡ κυβέρνησις, ὅταν εἰς μεγάλας ἀνάγκας εὐρισκομένη δεν δυνήθῃ νὰ πορισθῇ ποθεν χρήματα, διὸ οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν· τὸ δὲ δεύτερον ἐκδίδουσι τὰ προνομοιοῦχα συνήθως πιστωτικὰ καταστήματα, ἅτινα ἀπέναντι αὐτοῦ ἔχουσι ἐνρίσθονον παρακαταθεμένον κεφάλαιον· διὸ καὶ δικαίως ἀντιπροσωπευτικὰ νομίσματα ἠδύναντο νὰ ἀποκλασθῶσιν. Ἐκ τούτων ἐξάγουμεν τὰ ἐξῆς, ὅτι τὸ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου νόμισμα ἀνεξαρτήτως τοῦ νομισματικοῦ χαρακτῆρός του ἔχει πραγματικὴν intrinsèque ἀξίαν, ἐνῶ τὸ χαρτονόμισμα οὐδεμίαν τοιαύτην ποτὲ ἀξίαν ἔχει, ἀλλὰ μόνον ὅταν ὑπὸ πιστωτικῶν καταστημάτων ἐκδιδόμενον ἀντιπροσωπεύῃ νομίσματα.

Ἀνάκθεν ἐγένετο χρῆσις πρὸς κατασκευὴν νομίσματος ὄχι μόνον τῶν πολυτίμων μετάλλων, ἀλλὰ καὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ ἄλλων τοιούτων μετάλλων ἐνίοτε, χάριν τῶν μικρῶν ἀξιών, αἵτινες δυσκόλως ἠδύναντο νὰ παρασταθῶσι διὰ τῶν πολυτίμων μετάλλων· ὥστε τὰ ἐκ χαλκοῦ ἢ ἐκ τοιούτων ἐστελῶν μετάλλων νομίσματα, billon, σημερινὰ τε καὶ ἀρχαία, ὡς τὰ παρ' ἡμῶν 1, 5, 10, 20, καὶ 40 παραδῶν χάλκινα νομίσματα, ἐθεωροῦντο καὶ λέγονται πάντοτε νομίσματα.

Υπάρχουσι καὶ ἄλλα τινὰ νομίσματα, ἅτινα μέρος μόνον τῆς ἀξίας των ἐμπεριέχουσι, ὡς τὰ kreutzer καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ τὰ παρ' ἡμῶν μεταλλικὰ λεγόμενα, ἥτοι τὰ μεσιλίικα καὶ τὰ τῶν 10, 20, 40, καὶ 100 παραδῶν νομίσματα, ἅτινα εἰσι καὶ αὐτὰ νομίσματα· εἰς ταῦτα δύνανται νὰ καταχρηθῶσι καὶ τὰ ὁμοίως φύσεως ἐν ἄλλαις τοῖς κράτεσι κυκλοφοροῦντα, ὡς προχθές ἔτι.

Τὰ κίθδηλα εἰς οὐδεμίαν δύνανται νὰ ὑπα-

χθῶσι τάξιν ὡς ἐκ τῆς ἀπάτης, ἐφ' ἧς βασίζονται.

Τὰ περισσότερα σημερινὰ ἀργυρὰ νομίσματα, ἥτοι τὰ ἀγγλικὰ, γαλλικὰ, ἰσπανικὰ, ἰταλικὰ, ἐλβετικὰ, βραβηικὰ, ἐλληνικὰ καὶ τοιαῦτα, δεν ἔχουσι ἐντελῶς πραγματικὴν ἀξίαν, ἐκτὸς τοῦ πεντοσφράγγου, ἀλλ' 81/100 διὰ λόγους, οὓς δεν δυνάμεθα νὰ ἀναπτύξωμεν σήμερον. Οὐχ ἦτον ὅμως τὰ νομίσματα ταῦτα εἰσὶν ἐπίσης πραγματικὰ νομίσματα.

Τὰ δὲ wamporpey καὶ cauris, εἰδὸς τι ὀστράκων στιλπνῶν, ἐν χρῆσει παρὰ τισὶ ἀγρίοις καὶ βαρβάροις λαοῖς, εἰσι πραγματικὰ νομίσματα, ὡς τὰ παρ' ἡμῶν χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ, ἐνεκὰ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν παρὰ τοῖς ἀγρίοις, διὸ καὶ εἰσι παρ' αὐτοῖς νομίσματα.

Τὰ τῶν σαρθουρίων καὶ σικοῦρων δέρματα παρὰ τοῖς Ῥώσοις ἐν χρῆσει ἄλλοτε ἦσαν ἡ νομισματικὴ των μονὰς πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ νομίσματος. Ἄλλ' ὅταν ἔφερον μέρους μόνον τούτων φέρων τὴν σφαγιῖδα τῆς κυβερνήσεως, ἰσθιδύναμι με ἐλόγκληρον δέρμα, καὶ ἐνόσω πράγματι ἀντεπροσώπευε δέρμα, ἦτο βεβαίως τραπεζιτικὸν γραμμάτιον· ὅταν δὲ δεν ἀντεπροσώπευεν οὐδέν, τότε ἦτον ἀπλοῦν χαρτονόμισμα, ὡς ὅταν οἱ κατακτητὰι Μογγόλοι δυσπιστοῦντες ἐπὶ τῇ ἀντιπροσωπευτικῇ των ἀξίᾳ, καὶ ζητήσαντες τὰ ἀντιπροσωπευόμενα δέρματα, ἅτινα δεν ὑπῆρχον, ἐπῆλθε χρεωκοπία (1). Καὶ ταῦτα μὲν ἐν γένει περὶ νομίσματος καὶ τῆς διακρίσεώς του, ὡς καὶ περὶ χαρτονομίσματος, νῦν δε ἴδωμεν, ἐὰν τὸ χαρτονόμισμα ἐγίνωσκον οἱ ἀρχαῖοι.

B.

Χορὶα τινὰ ἀναφερόμενα παρὰ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων οὐδεμίαν ἡμῶν ἀρίνουσι ἀμφιβολίαν περὶ τῆς χρήσεως τοῦ χαρτονομίσματος παρ' αὐτοῖς· καὶ ὅμως τὰ χωρὶα ταῦτα, καὶ τοι μνημονεύόμενα, ἔσιν ὅτε καὶ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Eckel, μόνον ὁ Boeckh, ὁ Heerin καὶ ὁ Courselle Seneuil τὰ ἐξήτασαν, εἰ καὶ ἐσπευσμένως· ἐὰν δὲ ἄλλοι· τινὲς μνημονέουσι ταῦτα, οἱ μὲν θεωροῦσι τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπαρξίν τοῦ χαρτονομίσματος μῦθον, οἱ δὲ μνημονέουσι ταῦτα ἀπλῶς καὶ ἄνευ οὐ-

(1) Wolowski L' or et l'argent σελ 404. Καρμασίνοῦ ἱστορία τῆς Ῥωσσίας, μετάφρ. Δ. Ν. Βερνάρδου σελ. 266. Ἀθήνη 1855, τόμ. α.

δενός σχολίου' μερικοί δὲ συγγέουσι ταῦτα μετὰ τῶν σιδηρῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων, διότι δὲν ἔκαστον τὰς διακρισεις, αἱ πρὸ ἔλιγου ἐποιήσασθε.

Αἰσχίνης ὁ Σωκρατικός φιλόσοφος, ἐν τῷ 6'. *περὶ πλοῦτου* διαλόγῳ αὐτοῦ (κδ') παρίσσει τὸν Σωκράτην λέγοντα' «Αὐτίκα γὰρ οὖν οἱ Καρχηδόνιοι νομισματι χρῶνται τοιούτῳ' ἐν δερματίῳ σμικρῷ ἀποδέδεται ὅσον τε στατήρος τὸ μέγεθος ἀλλίστα' ὅ, τι δὲ ἐστὶ τὸ ἐναποαδεσμένον, οὐδὲς γινώσκει, εἰμὴ οἱ ποιῶντες' εἴτε κατεσφαρισμένῳ τούτῳ νομίζουσι' καὶ ὁ πλείστα τοιαῦτα κεκτημένος, οὗτος πλείστα δοκεῖ χρήματα κεκτήσθαι, καὶ πλουσιώτατος εἶναι. Εἰ δὲ τις παρ' ἡμῖν πλείστα τοιαῦτα κεκτημένος εἴη, οὐδὲν ἂν μάλλον πλούσιος εἴη, ἢ εἰ ψήρους πολλὰς τῶν ἐκ τοῦ ἔρους ἔχοι. Ἐν δὲ Λακεδαιμόνι σιδηρῷ σταθμῷ νομίζουσι, καὶ ταῦτα μέντοι τῷ ἀργεῖῳ τῷ σιδήρῳ' καὶ ὁ πολλὸν σταθμὸν σιδήρου τοῦ τοιοῦτου κεκτημένος πλούσιος δοκεῖ εἶναι, ἐτέρωθεν δ' οὐδενὸς ἄξιον τὸ κτήμα. Ἐν δὲ τῇ Αἰθιοπία λίθοις ἐγγεγλυμμένοις χρῶνται, οἷς οὐδὲν ἂν ἔχοι χρῆσασθαι Λακωνικῶς ἀνὴρ. » ὁ δ' Ἀριστείδης (1) λέγει « Βυζάντιοι σιδηρῷ νομίζουσι.... Καρχηδόνιοι αὐτέστιν. »

Ἡ σαφήνεια τῶν χωρίων τούτων οὐδεμίαν ἀρίνει ἀμφιβολίαν, ὅτι τὰ νουμισμένα ταῦτα δερματία ἦσαν χαρτονόμισμα, ἀφοῦ ῥητῶς λέγει ὁ συγγραφεύς, ὅτι ἐν μὲν τῇ Καρχηδόνι τὰ τοιαῦτα ἦσαν νομισματά ἐκτός δὲ τῆς Καρχηδόνος οὐδεμίαν εἶχον ἀξίαν. Ὅσον δὲ διότι τὸ χαρτονόμισμα τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἦτον ἐκ δερματός καὶ ὄχι ἐκ χάρτου, ὡς σήμερον, τοῦτο οὐδὲν σημαίνει, διότι ὡς γινώσκουμεν ἅπαντες, ὁ χάρτης δὲν ὑπέρχε τότε' τὰ ὑπὸ τοῦ χάρτου δὲ ἀντικατασταθέντα ἦσαν αἱ περγαμνῆαι, τὰ δερματά, ἡ βίβλος κτλ. Τὸ χαρακτηριστικὸν δὲ τὸ χαρτονόμισμα εἶναι ὄχι ἡ ὕλη, εἰς ἧς σφίκεται, ἀλλ' ἡ μηδαμίνωτος τῆς ἀξίας του, ἐφ' ἧς κυρίως καὶ βασιζέται τὸ θέμα ἡμῶν.

Νομίζω περιττὸν νὰ εἶπω, ὅτι ὁ Αἰσχίνης ἐνταῦθα συγγέει τρία διάφορα πράγματα, ἥτοι τὸ καρχηδονικὸν χαρτονόμισμα, τὸ τῶν Λακεδαιμονίων νόμισμα, ἀντιστοιχοῦν μὲ τὰ σημερινὰ χαλκίνα, billon, ἔχοντα μέρος μόνον τῆς ἀξίας των, καὶ μὲ τοὺς ἐγγεγλυμένους λίθους τῶν Αἰθιοπῶν, οἵτινες φαίνεται νὰ ἦσαν

ἂν ὄχι πολύτιμοι, τοῦλάχιστον σπάνιοι λίθοι, ἀντιστοιχοῦντες μὲ τὰ wamprethay τῶν Ἰνδῶν, μὲ τὰ cauris τῶν Ἀφρικανῶν καὶ τὰ τοιοῦτου εἶδους νομισματά, καὶ ἔχοντα κατὰ συνέπειαν πραγματικὴν ἀξίαν.

Περὶ τοῦ χωρίου τούτου ἰδοὺ τί λέγει ὁ διάσκημος Heerin ἐν τῇ ἐμπορικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ. «Οἱ Καρχηδόνιοι δὲν ἐγνώρισαν τὸ χαρτονόμισμα, οὔτε τὰ τραπεζικὰ γραμματία' οὐχ ἤπτον εἶχον ἔθος τι, ὅπερ προήρχετο ἐκ τῆς αὐτῆς παγῆς, ὑπάρχον ἐπίσης εἰς τινὰς ἐμπορικὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ τινὰ σημερινὰ κράτη, ὄχι. σημεῖα νομισμάτων» (1).

Τὸ πρᾶγμα τοῦτο μνημονεύεται ἀπλῶς καὶ ὑπὸ τοῦ Eckel (2) ἀνευ οὐδενὸς σχολίου.

Εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι τὰ σιδηρὰ τῶν Λακεδαιμονίων νομισματά διαφέρουσι κατ' οὐσίαν τοῦ τε χαρτονομίσματος τῶν Καρχηδονίων καὶ τῶν ἐγγεγλυμμένων λίθων τῶν Αἰθιοπῶν. Γινώσκουμεν ἅπαντες, ὅτι ὁ Λυκούργος ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν τῶν χρυσοῦν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων, καὶ ἀντ' αὐτῶν κατεσκεύασε σιδηρὰ, αἵτινα ἦσαν ὀγκωδέστατα. «Ἐπρωτον μὲν γὰρ ἀκυρώσας πᾶν νόμισμα χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν, μόνῳ χρῆσθαι τῷ σιδηρῷ προσέταξε, καὶ τούτῳ δὲ ἀπὸ πολλοῦ σταθμῷ καὶ ὄγκου δύναμιν ὀλίγην ἔδωκεν, ὥστε δέκα μῶν ἀμοιβὴν ἀποθήκης τε μεγάλης ἐν οἰκίᾳ δεῖσθαι καὶ ζεύγους ἄγοντος», λέγει ὁ Πλούταρχος (3) ὁ δὲ Πολυδεύκης «σιδηρῷ δὲ νομισματι καὶ Λακεδαιμόνιοι χρῶνται ἐκ πολλοῦ ὄγκου ὀλίγον δυναμῆν» (4). «Ἐν δὲ Λακεδαιμόνι σιδηρῷ σταθμῷ νομίζουσι» (5). Ταῦτα ἀποδεικνύουσι σαφῶς, ὅτι τὰ νομισματά τῶν Λακεδαιμονίων ἦσαν ὀγκωδέστατα καὶ ἐλαχίστης ἀξίας' κατὰ συνέπειαν, ἐὰν δὲν εἶχον ἐντελῶς τὴν ἀξίαν, δι' ἣν ἐκυκλοφόρουσαν, ἦσαν ὅπως τὰ ἡμέτερα χαλκίνα' διὸ καὶ δὲν δύνανται ποσῶς νὰ συγχυθῶσιν οὔτε μὲ τὸ χαρτονόμισμα, οὔτε μὲ ἄλλα σιδηρὰ νομισματά ὀνομαστικῆς ἀξίας, περὶ ὧν κατωτέρω.

Δερματία νομισματά, ἥτοι χαρτονόμισμα, εἶχον ὄχι μόνον οἱ Καρχηδόνιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ῥῶσοι. Καὶ

(1) A. H. L. Heerin De la politique et du commerce des peuples de l' antiquité tom. δ. σελ. 463 γαλλ. μεταφρ.

(2) Doctr. Num. vol. tom. I, pref. σελ. XX.

(3) Πλούταρχ. Βίοι Παράλλ. Λυκούρ. κεφ. XX.

(4) Πολυδεύκης; ὀνομαστικῶν Θ'. 78 καὶ 79.

(5) Ὅρα Αἰσχ. Σωκρ. ἐνθα ἀνωτέρω.

(1) Λόγ. XLVI (ὑπὲρ τῶν τεττάρων). Τόμ. Β'. σελ. 445.

περὶ μὲν τοῦ πᾶν Ῥωμαίων ὁ Σενέκας λέγει· *Aes alienum habere dicitur et qui aureos debet et qui corium forma publica percussus, quale apud Lacedaemonios fuit, quod usum numeratae pecunia praestat* (1).

Ὁ δὲ Ἰσίδωρος de Liville λέγει· *De corio enim pecudum nummi incidebantur et signabandur* (2).

Ὁ Σουΐδας ἐν λέξει *ἀσάρια*, λέγει· «Νουμᾶς ὁ πρῶτος βασιλεὺς μετὰ Ῥομύλον Ῥωμαίων γεγονώς, ἀπὸ σιδηροῦ καὶ χαλκοῦ πεποιημένα — ἀσάρια, — πρῶτος ἐχάρισατο Ῥωμαίους, τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων διὰ σκυτίων καὶ ἄστρακίνων τὴν χρεῖαν πληροῦντων, ἅπερ ὠνόμαζεν ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος νομμίας, ὡς φησι Τραχύλιος» (3).

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἀναχάρσιδος παρρηθεῖ ἄρθῳς τὰ ἐξῆς· «Πολλοὶ νομισματολόγοι βασιζόμενοι ἐπὶ τινος χωρίου τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστείδου (Orat. P'aton.) λέγουσιν, ὅτι τὸ ἐκ δέρματος τοῦτο νόμισμα εἰδείκνυε τὰ παρ' αὐτοῖς ἐμπορευόμενα δέρματα, ὧν ἐγένετο μέγα ἐμπόριον» δηλ. ὅτι τὸ ἐκ δέρματος τοῦτο νόμισμα ἦτον ἐμπορικὴν δειγμὰ δερμάτων, ὡς σήμερον, καὶ οὐδὲν ἄλλο. Νομίζομεν ὅτι τὰ τοιαῦτα βεβαιωμένα συμπέρασμα στήριζόμενα ὅλας ἐπὶ ἐσφαλμένῳ βάσει οὐδ' ἀπαντήσεως χρῆζουσιν.

Ἐν τοῖς Πανδέκταις δὲ ἀπαντῶμεν τὰ ἐξῆς· «*Eadem Lege exprimitur, ne quis nummos stagneos, plumbeos, emere, vendere, dolo malo vellet*» (4).

Οἱ Ῥῶσοι κατήντησαν εἰς τὴν γῆρσιν τοῦ ἐκ δέρματος χαρτονομίσματος ὡς ἐξῆς. Εἶπομεν ἄλλοτε ἐκτενῶς, ὅτι πρὶν τῆς ἐφευρέσεως τῶν νομισμάτων ἕκαστος τόπος εἶχε τὴν νομισματικὴν μονάδα του, ἣτις ἦτο συνήθως τὸ κυριώτερον ἐμπόρευμά του, ἦτοι τὸ βᾶρος ἢ μέτρον του, ἢ καὶ ζῶν τι ἢ νομισματικὴ αὐτῆ μονὰς ἐννοεῖται ὅτι εἶχε πραγματικὴν ἀξίαν

αὐτῆ δὲ παρὰ τοῖς Ῥῶσοις ἦσαν αἱ μηλωταὶ ἢ δέρματα ζῶων κυκλοφορούντων ἀντὶ νομίσματος· ἀλλ' ἐνεκα τῆς δυσκολίας, ἣν παρεῖχον κυκλοφοροῦσαι, ἢ κυβερνήσει, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ἔκοπτε τεμαχίον τι τοῦ δέρματος, καὶ σφραγίζουσα τοῦτο ἔθετεν εἰς κυκλοφορίαν χάριν εὐκολίας, καὶ ὑπερ ἐκπροσωποῦν ὀλοκλήρων τὸ δέρμα ἐκυκλοφῆρει ἀντ' ὀλοκλήρου τοῦ δέρματος ἢ τῆς ἀξίας του· καὶ ἐνόσω τὰ δέρματα ὑπῆρχον ἐν ταῖς ἀποθήκαις, καὶ ἐξ-επροσωποῦντο πραγματικῶς, τὸ πρᾶγμα εἶχε καλῶς, διότι τὰ τεμαχία ταῦτα ἦσαν πραγματικὰ τραπέζιτικὰ γραμμάτια· ἀλλ' ὅταν τοιαῦτα ἀποθήκαι ἐμπιστεύονται εἰς χεῖρας τῶν κυβερνήσεων, ἐννοεῖται ὅτι ἡ διατήρησις των εἶναι προβληματικὴ. Ἡ Ῥωσικὴ κυβερνήσις λαβοῦσα ἀνάγκην χρημάτων, ὡς συνήθως ἄπασαι αἱ κυβερνήσεις, τὰ ἐκπροσωπούμενα δέρματα ἐποίησεν τεμαχία δερμάτων, δῆθεν ἀντιπροσωπευτικῶν, πρᾶγματι ὅμως ἰδανικῶν, καὶ ἐνόσω ὁ κόσμος ἐδέχετο τὰ τεμαχία ταῦτα ἀντὶ ὀλοκλήρων δερμάτων, τὰ πάντα ἔβαινον καλῶς· ἀλλ' οἱ κατακτηταὶ ἤρνήθησαν νὰ ἀναγνωρίσωσι τὰ δερματικά ταῦτα εἰς τὰς συναλλαγὰς των, καὶ ὅταν ἀπήτησαν ὀλοκλήρα τὰ δέρματα, ἐγένετο γρῆσκασι (1). Ἡ συνήθεια αὕτη, ὡς ὁ Wolowski (2) νομίζει, εἰσήχθη ἐκ Κίνας, ὑπερ ἐσφαλμένον κατ' ἡμᾶς· διότι οὐδὲν φυσικώτερον τούτου ὥστε νὰ ἦτο ἐπιχώριον ἔθιμον, ἅμα ὅτε ἡ νομισματικὴ μονὰς ἐν Ῥωσσίᾳ ἦτο δέρματα, ὡς ἄλλοτε ἀπεδείχθηεν (3).

Εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Σουΐδας ἀναφέρει ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι πρὸ τοῦ Νουμᾶ μετεχειρίζοντο καὶ ἀστράκινα νομίσματα. Ἰδῶμεν τί ἦσαν τὰ νομίσματα ταῦτα. Ὁ Barthélemy ἐν τῷ μνημονευθέντι αὐτοῦ συγγράμματι ὀμιλῶν περὶ τῶν σιδηρῶν νομισμάτων τῆς ἀρχαιότητος, περὶ ὧν κατωτέρω, λέγει· «καὶ περὶ τούτων μὲν, τῶν σιδηρῶν δηλαδ. νομισμάτων, οὐδὲν δεῖγμα ἔχομεν. Ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ νομισματολόγοι ἐπίστευσαν εἰς τὴν ὑπαρξίν νομίσματος κορινθιακοῦ ἐκ χαλκοῦ, ἀλλ' ἀπεδείχθη σήμερον, ὅτι ἦτο πλάνη βασιζομένη

(1) De benef. V, 44.

(2) Orig. XVI, 47. ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ J. B. A. A. Barthélemy, Nouveau Manuel complet de Numism. ancien. Paris 1851 παρὰ τῷ Β.δ. Boret. σελ. 9.

(3) Λεξικὸν Σουΐδα.

(4) Pandect. Tit. X. Sect. IV. Οἱ δὲ Βυζαντινοὶ κατὰ τὸν Γεώρ. Κεδρινὸν μετεχειρίσθησαν καὶ ζῴλινα νομίσματα.

(1) L' or et l'argent, 1870 τοῦ αὐτοῦ σελ. 104. Ἱστορ. τῆς Ῥωσσίας Καραμζίνου μετὰ. Δ. Ν. Βερνάρδου τόμ. α. 1855. Ἀθήνησι σελ. 266.

(2) Les finances de la Russie. 1864 σελ. 448 παρὰ τῷ Β.δ. Guillaumin. 1864., σελ. 155.

(3) De l' orig. des monnaies et de leurs noms σελ. 8.

ἐπὶ τοῦ ὅτι πολλοὶ ἀρχαῖοι ἐρείχλαχοι συνέ-
κειντο ἐκ μίγματος χαλκοῦ καὶ ἄλλων μεταλλ-
λων καὶ πρὸ πάντων ἐκ κασιτέρου. Ἀναφέρο-
μεν ἐπίσης ἀπλῶς περὶ τῶν ἐκ κασιτέρου νο-
μισμάτων Διονυσίου τοῦ Συρακοῦσιου, τῶν ἐκ
δέματος τῶν Καρχηδονίων καὶ Σπαρτιατῶν
καὶ τῶν ἐξ ὀστράκων, ἅτινα κατ' ἀρχὰς με-
τεχειρίσθησαν οἱ Ῥωμαῖοι, ὡς ἄρχαιοι τινες λέγοι
σήμερον» (1).

Ἐάν εἶναι ἀληθές ὅτι πρὸ τοῦ Νουμά οἱ
Ῥωμαῖοι μεταχειρίζοντο ὀστράκια νομίσματα,
τὰ ὀστράκια ταῦτα ἔάν ἦσαν κοινὰ, ἦσαν ἐξ
ἀνάγκης χαρτονομίσμα, ὅπερ καὶ τὸ πιθανώ-
τερον. Ἐάν δὲ ἦσαν σπανιώτατα (καὶ τότε ἔ-
πρεπε τοὐλάχιστον νὰ τὰ μεταχειρίζονται καὶ
ὡς κοσμήματα ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν), τό-
τε θὰ εἶχαν πραγματικὴν ἀξίαν μὴ διαφέρου-
σα τῶν auris καὶ wampopeay.

Ἐν τῇ Μετρολογίᾳ τοῦ Hultsche εἰς τὰ ἀ-
ποσπάσματα τῶν ἀνωμένων ἀλεξανδρινῶν
συγγραφέων, ὅπερ καὶ ἐν τῷ ὄνομαστικῷ τοῦ
Πολυδεύκου ἀναφέρεται, ἀντικρῶσκουεν τὸ ἐ-
ξῆς, ὅπερ ἄλλοτε ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν ἐνοή-
σαμεν καὶ ὅτι οὐδεὶς προσεπέθεσέ ποτε νὰ ἐξ-
ηγήσῃ, καθόσον τοὐλάχιστον γινώσκουεν. «Οἶ-
δα δὲ καὶ ξυλικὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ τάλαντον
ἕτερον ὃ μῆξ μὲν ἰδίως ἔχει ζ'. ἐξάπλάσιον δὲ
σχεδὸν τῷ τοῦ νομίσματος ἀριθμῷ» τὸ δὲ ἐν
Ἀλεξανδρείᾳ ξυλικὸν τῷ πέμπτῳ διαφέρει πρὸς
τὸ προειρημένον ἐπιχώριον περιττεῖον» (2).
Οὐδέμια ἀμφιβολία ὅτι τὰ ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ
Ἀλεξανδρείᾳ ξυλικὰ ταῦτα τάλαντα διαφέρου-
σάξαις ἦσαν χαρτονομίσματα.

Ἐκτὸς τῶν Λακεδαιμονίων σιδηροῦν νό-
μισμα, ὅπερ δὲν πρέπει νὰ συγγέωμεν μὲ τὰ
ἄλλα, ἔκοψαν καὶ οἱ Κλαζομένιοι, οἱ Ῥόδιοι
καὶ οἱ Βυζαντινοί. Περὶ τῶν πρώτων ἰδοὺ τί
λέγει ὁ Ἀριστοτέλης: «Κλαζομένιοι δὲ... ὀ-
φείλοντες στρατιωτικῆς μισθὸν εἰκοσι τάλαντα
καὶ οὐ δυνάμενοι, τόκον ἔφερον τοῖς ἡγεμόσι
τέτταρα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ» ἐπεὶ δὲ τοῦ μὲν
ἀρχαίου ἀπέκοπτον οὐδέν, αἰεὶ δὲ μάτῃν ἐδα-
πάναν, νόμισμα ἔκοι'αν σιδηροῦν εἰς ἀργυ-
ρίου λόγον εἰκοσι τάλαντων» εἶτα διδόντες
τοῖς εὐπορωτάτοις ἐν τῇ πόλει κατὰ λόγον ἐ-
κάστῳ, ἀργύριον παρ' ἐκείνων ἔλαθον ἴσον. Οἱ
τε οὖν ἰδιῶται εἶχον εἰς τὰς καθ' ἡμέραν

χρεῖας ἀναλίσκειν, καὶ ἡ πόλις τοῦ χρέους ἀ-
ππλάχτη. Δεύτερον δὲ ἐκ τῶν προσδίων ἐκείνοις
τόν τε τόκον κατέφερον, αἰεὶ τε διακρούοντες
ἐκάστῳ πρὸς μέρος διεδίδουσαν, τοὺς δὲ σιδη-
ροὺς ἐκομίζοντο» (1).

Ἐκ τοῦ περιεργωτάτου τούτου χωρίου ἡ χρῆ-
σις τοῦ χαρτονομίσματος ἀδιαφιλονεικτικῶς κα-
θίσταται ὡς ἐκ τῆς σαφηνείας τοῦ, «νόμισμα
ἔκοψαν σιδηροῦν, εἰς ἀργύριον λόγον εἰκοσι τα-
λάντων». Τὰ σιδηρὰ δὲ ταῦτα νομίσματα ὀ-
νομαστικὴν ἀξίαν ἀργυρίου ἔχοντα δὲν ἐξεδό-
θησαν, ὅπως συνήθως, θελήναι εἰς καταναγ-
καστικὴν κυκλοφορίαν, ἀλλὰ διανεμήθησαν
μεταξὺ τῶν εὐπορωτάτων Κλαζομενίων, ἐκά-
στῳ ἀναλόγως τῆς περιουσίας τοῦ ὥστε ἡ-
το δάνειον ἐκ μετοχῶν, ὅπως τὰ σημερινὰ αἰ
μετοχὰ μάλιστα αὐτά, δηλ. τὰ σιδηρὰ νομί-
σματα, ἦσαν ἀνώνομοι, ἦτοι τῷ φέρουσι,
ἀροῦ μεταχειρίζοντο ταῦτα διὰ τὰς καθημε-
ρινὰς τῶν ἀνάγκας: «οἱ τε οὖν ἰδιῶται εἶχον εἰς
τὰς καθ' ἡμέραν χρεῖας ἀναλίσκειν». Τὸ δά-
νειον δὲ τοῦτο ἔγεινε μόνον καὶ μόνον ἵνα ἡ
πόλις ἀπαλλάχθῃ τοῦ χρέους, διότι μάλιστα τὸν
τόκον τῶν εἰκοσι τάλαντων ἠδύνατο νὰ πλη-
ρώσῃ. διὸ καὶ λαθόντες εἰκοσι τάλαντα διὰ τῶν
σιδηρῶν νομισμάτων τὰ ἔδωκαν ἀπέπνυτον τοῦ
χρέους τον, καὶ οὕτω τοῖς ἔμειναν μόνον τὰ
σιδηρὰ ταῦτα νομίσματα, ἅτινα ἀπέσυρον τῆς
κυκλοφορίας βαθυπόδον, ἀγοράζοντες ταῦτα βε-
βαίως εἰς τὴν ὄνομαστικὴν τῶν ἀξίων, καὶ διὰ
τῶν τόκων οὗς πρότερον ἐπλήρωνον ὥστε ἐνῷ
πρότερον μόνον τὸν τόκον ἠδύνατο νὰ πληρῶ-
σει μόνοντες αἰεποτε χρεώσται, οὕτω ἔάν ὑποθέ-
σωμεν ὅτι ὁ τόκος ἦτον 18 0/0, ὡς συνήθως,
ἀππλάχθησαν τοῦ χρέους ἐν διαστήματι 5
ἐτῶν 8 μηνῶν καὶ 20 ἡμερῶν, ἐπειδὴ ἦτον
ἄνευ τόκου ὥστε ἦτον δάνειον ἄνευ τόκου, μὲ
εἶδος χρεωλώσιον.

Τῶν δὲ Βυζαντιῶν τὸ σιδηροῦν νόμισμα πολ-
λοὶ ἀναφέρουσι ὅχι μόνον ἐν τῇ ἀρχαϊότητι,
ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Ὁ Ἀριστοφά-
νης ἐν ταῖς Νεφέλαις αὐτοῦ λέγει:

«Ποῖος θεοὺς ἐμεῖ σὺ; πρῶτον γὰρ θεοὶ
ἡμῖν νόμισμα οὐκ ἔστι. Στρ. τῷ γὰρ Ὀμῶντι
ἢ σιδηροῖσιν, ὥσπερ ἐν Βυζαντίῳ;» (2).

Καὶ ἀλλοχού:

«Χαλεπὸς ἂν οἰκήσαιμεν ἐν Βυζαντίῳ,

Ἵπου σιδηροῖσι χρώνται νομίσματα».

Ὁ δὲ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους προσ

(1) Ὁρα τὸ ἄνωτ. σύγγραμμα σελ. 9.

(2) Metrologiconum Script. Reliq. edit. Fred.
Hultsche σελ. 302. 1866 ἐν Λειψία.

(1) Ἀριστοτέλ. Οἰκον. XVII.

(2) Στίχος 249.

θεται· «ἐδόκει τὸ τῶν Βυζαντιῶν νόμισμα ἐλαχιστον εἶναι πάντων καὶ φαυλότατον, ἅτε σιδηροῦν ὑπάρχον».

Ὁ δ' Ἀριστέλης· «οὐδὲ γὰρ εἰ Βυζάντιοι σιδήρῳ νομίζουσι, τούτου χάριν εἰσὶ δίκαιοι τῶν Ἑλλήνων καταγελᾶν;» (1)

Τὸ τῶν Βυζαντιῶν σιδηροῦν νόμισμα ἀναφέρει καὶ ὁ Ἡσύχιος (2).

Ὁ δὲ Πολυδεύκης λέγει· «Βυζαντιῶν γε μὴν σιδήρῳ νομίζοντων ἦν οὕτω καλούμενον σιδάρεος, νόμισμά τι λεπτόν· ὥστε ἀντὶ τοῦ πρῶτοι τριῶν χαλκῶν, λέγειν, πρῶτοι τριῶν σιδάρεων. Ὅθεν καὶ ἐν τοῖς Στρατίαις Μυρμιδόσι εἰρηται·

Ἐν τοῖς βαλκανεῖσι προσκέλευθος ἡμέρα,
ἀπαξάπασα γῆ στραταῖα σιδάρεων»

σιδηρῷ δὲ νομισματι καὶ Ἀκκεδαίμονιοι χρῶνται ἐκ πολλοῦ ἔγκου ἔλιγον δυναμένῳ· ὅξει δὲ αὐτοῦ τὴν ἀμῆν εἰς τὸ ἄτομον κατασθενύουσι (3).

Ἄπαντα τὰ χωρία ταῦτα καὶ τοὶ μὴ ἀρκούντως εὐκρινῆ, ἵνα μᾶς πείσωσι ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα ἦσαν ἄνευ ἀξίας καὶ κατὰ συνέπειαν χαρτονομίσμα, οὐχ ἥττον ἀναπτύξεις συγγραφῶν τινῶν μᾶς πείθουσι περὶ τούτου, ὡς θέλομεν ἰδῆ κατωτέρω.

Ἐν τοῖς Οἰκονομικοῖς αὐτοῦ ὁ Ἀριστέλης (4) ἀναφέρει προσέτι τὸ ἐξῆς· «Οὐκ εὐπορῶν δὲ ἀργυρίου (Διονύσιος ὁ Συρακοῦσιος) νόμισμα ἔκοψε κασιτέρω, καὶ συναγαγὼν ἐκκλησίαν πολλὰ τοῦ κεκοιμημένου νομισματος ὑπερείπεν, οἱ δὲ ἐψηφίσαντο καὶ μὴ βουλόμενοι ἕκαστος ὁ ἀνείλετο ἔχειν εἰς ἀργυροῦν, ἀλλὰ μὴ κασιτέρινον».

Ὁ δὲ Πολυδεύκης (5) ἀναφέρει τὸ αὐτὸ ὡς ἐξῆς· «τοῦς μὲν τοὶ Συρακοῦσιους κασιτέρω ποτὲ ἀντ' ἀργυρίου νομίσει (6) Διονύσιος κατηνάγκασε· καὶ τὸ νομισμᾶτιον τέσσαρας δρχυμάς ἀπτικὰς ἴσχυεν ἀντὶ μιᾶς». Τὸ αὐτὸ ἀναφέρει

ἀπλῶς καὶ ὁ Barthélemy (1). Ἐνωσεῖται δὲ ὅτι εἶναι καθάρῳ χαρτονομίσμα ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναφέρει ἐν τοῖς Οἰκονομικοῖς αὐτοῦ (2) καὶ τὸ ἐξῆς· «Τιμόθεος Ἀθηναῖος πολεμῶν πρὸς Ὀλυνθίους καὶ ἀπορούμενος ἀργυρίου, κόψας χαλκῶν διεδίδου στρατιώταις· ἀγανακτοῦντων δὲ τῶν στρατιωτῶν, ἔφη αὐτοῖς τοὺς ἐμπόρους τε καὶ ἀγοράστους ἅπαντας ὠσαύτως πολλήσιν· τοῖς δ' ἐμπόρους προσεῖπεν, ὅν ἂν τις λάβῃ χαλκῶν, τούτου πάλιν ἀγοράζωσιν τὰ τ' ἐκ τῆς γῶρας ὄνια καὶ τὰ ἐκ τῶν λειῶν ἀγορεύωσιν· ἔς δ' ἂν περιλιθῆ αὐτοῖς χαλκός, πρὸς αὐτὸν ἀναφέροντας ἀργύριον λαμβάνωσιν». Τὸ τοιοῦτον ἦτον ἐπίσης ἐμπρόθεσμος ἔκδοσις χαρτονομίσματος καταναγκαστικῆς κυκλοφορίας, ἐπειταῖτῃ μᾶλλον ἔνεκα τῶν περιστάσεων.

Ἰδοὺ τί περὶ τούτων λέγει ὁ Βοϊκίχιος ἐν τῇ πολιτικῇ αὐτοῦ Οἰκονομικῇ τῶν Ἀθηναίων. «Ἐνταῦθα (ἐν Ἀκκεδαίμονι) . . . ἡ χρῆσις τοῦ σιδηροῦ νομίσματος ἦτον ἀρχαία καὶ χάριν θηϊκῶν λόγων· δὲν συνέβαινεν ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ ἐν Βυζαντίῳ· τὸ σιδηροῦν τῶν νόμισμα, ὅμοιον τῷ τῶν Κλαζομενῶν (ὥστε τὸ τῶν Βυζαντινῶν νόμισμα εἶχεν ὀνομαστικὴν ἀξίαν δηλ. ἦτο χαρτονομίσμα· τότε λοιπὸν οὐδεμίαν σχέσις μεταξὺ τῶν σιδηρῶν Βυζαντινῶν νομισμάτων καὶ Ἀκκαικῶν, ἅτινα εἶχον ὅπως δῆποτε πραγματικὴν ἀξίαν), διέφερον κατὰ τοῦτο μόνον μὴ ἀναγνωριζόμενον ὡς χρῆμα. Μ' ὅλην τὴν εὐνοϊκὴν ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον θέσιν καὶ τὴν γονιμότητα τοῦ ἔδαφους τοῦ τῶν Βυζαντιῶν συγχρότατα εὕρισκετο εἰς δυσχερεῖς θέσεις. Ὑπέφερε πολλὰ θεινὰ διαρκούντων τῶν μετὰ τῆς Πελοποννήσου, Ἡελοποννήσου καὶ Μακεδονίας πολέμων· ὅταν διρκῶς εἰς διενεξίαις εὕρισκόμενον μετὰ τῶν περὶστοιγούντων αὐτὸ βραβάρων, δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ οὔτε διὰ τῆς βίας οὔτε διὰ τῶν φόρων. Εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ Ταντάλου προσετίθεντο καὶ τὰ θεινὰ τοῦ πολέμου. ὅταν ὁ ἐχθρὸς κατέστρεψεν ἢ ἤρπαξε τὰς πλουσίας ἐσοδίας του, ἔς μετὰ τόσων κόπων καὶ δαπανῶν προητοιμαζὼν ἐν τοῖς γονίμοις περιχώροις. Ἀπὸ τῆς 125 β'. Ὀλυμπιάδος ἐπιλήρωσαν φόρον εἰς τοὺς Γαλάτας 3, 5 καὶ 10 γιλιάδας χρυσῶν καὶ μέχρι 80 ταλάντων, ἵνα ἐξαγοράσωσι τοὺς ἀγρούς των ἀπὸ τὴν καταστροφῆν.

(1) Λόγ. XLVI (ὑπὲρ τῶν τεττάρων). Τόμ Β'. σελ. 445. οὐ χυρῶν καὶ ἰνωτέρω (ἐν σελ. 468) ἐμνήσθημεν.

(2) Σιδάρεοι, παρὰ Ἀριστοτ. ἐν Νευταῖαι· σιδάρεοι θεοῖς, ὡς ἐν Βυζαντίῳ . . . λεπτῶ νομισματι, ὡ σιδηρῷ ἐλαχίστω ἔχρῶντο Βυζαντίοι. Κατὰ δὲ τὸν Hultsche «ἐπεὶ οἱ ἐν τῷ Βυζαντίῳ λεπτῶ οἱ νομισματικῶ σιδηρῷ καὶ ἐλαχίστῳ ἔχρῶντο» σελ. 325.

(3) Ὀνομαστ. Πολυδ. Θ'. 78 καὶ 79.

(4) XXI.

(5) Ὀνομαστικ. Θ'. 78 καὶ 79.

(6) Οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ ὅτι τὸ νομίζω ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσι χωρίοις, σημαίνει κόπτω νόμισμα.

(1) Αὐτόθι σελ. 9.

(2) XXIV.

Τὰ δεινὰ ταῦτα τοὺς ἠνάγκασαν νὰ καταρῦ-
γουν εἰς πολλὰ ἔκτακτα μέτρα, καὶ τέλος νὰ
ἐπιβάλλωσι φόρον ἐπὶ τῆς ναυτιλίας, ὅστις ἐ-
πέφερε τὸν μεταξὺ Βυζαντινῶν καὶ Ῥοδίων
πόλεμον. Μεταξὺ τῶν πρώτων μέσων, ἄτινα
μεταχειρίσθη ἡ πόλις αὕτη ἵνα ἐξέλθῃ τῶν δυσ-
χεριῶν τούτων, εἶναι ἡ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ χρεῖσι
σιδηροῦ νομίσματος, ἵνα διακρήσῃ τὸ ἀργυροῦν
της διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον καὶ τὰς ἀνάγκ-
ας τοῦ πολέμου. Ἐκυκλοφόρει δὲ κατὰ τὸν και-
ρὸν τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου φέρων τὸ δω-
ρικὸν ὄνομα σιδάρεος, ὡς τὸ ἐκ χαλκοῦ ἐν Ἀ-
θῆναις νόμισμα, *χάλκεον*. Ἐπειδὴ ἦτο λεπτόν
καὶ ἄνευ ἀξίας, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀ-
ριστοφάνους (ἐδόκει δὲ τὸ τῶν Βυζαντινῶν νό-
μισμα ἐλάχιστον εἶναι πάντων καὶ σφαλότερον,
ἅτε σιδηροῦν ὑπάρχον), φαίνεται ὅτι ἦτο κατε-
σκευασμένον ἐκ πάχους τινὸς φύλλου σιδηροῦ
τετυπωμένον ἐξ ἑνὸς μόνου μέρους. Τὰ *μίναλλα*
ἦσαν ἡ μόνη μεταχειριζομένη ὑπὸ τῶν Ἑλλή-
νων ὕλη διὰ τὰ νομισματικὰ σημεῖα. Δὲν εἰ-
μεθα ποσῶς διαθεσιμὸι νὰ ἀντικρούσωμεν τοὺς
συγγραφεῖς ἐκείνους, ἐξ ὧν γινώσκωμεν ὅτι οἱ
Λακεδαιμόνιοι ἔκμακον χρῆσιν δερματίνου νο-
μισμάτων· τούτο εἶναι μῦθος, ὅν δὲν πέπει τις
νὰ διασκεδάζῃ δι' ἀτυχῶν διορθώσεων τῶν συγ-
γραφέων, ὡς κάμει ὁ Saumaise εἰς τὸν Πλί-
νιον, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀπορρίπτῃ ἐντελῶς. Τὸ
αὐτὸ λέγομεν καὶ διὰ τὸ τῶν Ῥωμαίων δερ-
ματίνου νόμισμα πρὸ τοῦ Νομισμ. Μόνοι οἱ
Καρρχιδῶνοι εἶχον ὑποθετικὸν νόμισμα τοῦ εἰ-
δους τούτου· μετεχειρίζοντο σῆμᾶτι πάχους
στατήρος ἀγνώστου φύσεως, κεκαλυμμένον ἐκ
δερματός καὶ ἐσπραγισμένον, διὰ τῆς τοῦ κρά-
τους σφραγίδος* (1).

Νομίζω περὶ τὸν νὰ ἐπαναλάβω ὅσα εἶπον
ἵνα καταδείξω τὴν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ δια-
σήμευ Βοικηίου ὑπάρχουσαν διαφωνίαν.

Ἴδου δὲ τί περὶ τούτων λέγει καὶ ὁ διάση-
μος οἰκονομολόγος Courville Senecil ἐν τῷ
περὶ χρυσινομίσματος ἄρθρῳ του· «Ὅτι ἦτο
δυσκολώτατον νὰ ὀρίσῃ τις ἀκριβῶς τὸν χρόνον,
καθ' ὃν πρῶτον ἐραντάσθησαν νὰ ἀποδώσωσι
αὐθεντικῶς καὶ διὰ κυβερνητικῆς πράξεως ἀ-
ξίαν ἀνεξάρτητον τῆς ὕλης, ἐξ ἧς συνέκειτο.
Τὰ ἐν πολιορκίαις κοπέντα νομίσματα, περὶ ὧν
πολλᾶκι ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία μνεῖται ποιεῖται,
κρύβαντο τὴν ἀξίαν αὐτῶν μάλλον ἐκ τῆς πι-
στώσεως, ἢ ἐκ τοῦ περὶ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν

θεσπίσματος· ἦσαν ὑποσχέσεις ἀνταλλακτικαί
μετὰ τὴν ἄρσιν τῆς πολιορκίας, οἷον τὰ σι-
δηρὰ νομίσματα, ἐκδοθέντα ὑπὸ τῶν πολιορ-
κουμενῶν ἀπέναντι τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν,
τὰ νομίσματα ταῦτα ἐπλάσθησαν ἄλλως τε ὡς
ἔκτακτον καὶ προσωρινὸν μέσον οἰκονομίας.

«Χωρὶον τι Λισγίου τοῦ φιλοσόφου, ἀναφε-
ρόμενον ὑπὸ τοῦ Πευθῖν, βεβαίως τὴν ὑπαρ-
ξιν νομισματῶς τινος ἄνευ ἀξίας ἐν τῇ ἐμπο-
ρικῇ πόλει τῆς Καρχηδῶνος. Ἡ ἀξία τοῦ δερ-
ματίνου τούτου νομίσματος προήρχετο ἐκ τῆς
πιστώσεως ἢ ἐκ θεσπίσματος τινος τῆς κυβερ-
νήσεως; Ἦσον δ, τι ἀποκαλούμεν σήμερον χρυ-
σινομίσμα; Ἠθάνον· πλὴν εἶναι δύσκολον νὰ
διαβεβαιώσωμεν τι μετὰ θετικότητος ἐπὶ τῆς
περιέργου ταύτης λεπτομερείας τῆς ἀρχαίου-
τητος.

«Τούαντίον οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία περὶ
τῆς γενικῆς παραδεδομένης χηΐσεως τῆς νο-
θεύσεως καὶ παραποιήσεως τῶν νομισμάτων
ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κυβερνήσεων, ὅτε νὰ νοθεύωσι
τὰ νομίσματα ἀλλάσσωσαι αὐθαίρετως τὸ βάρ-
ρος καὶ τὸν τίτλον αὐτῶν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι
αἱ Ἀθῆναι, κατ' ἐξαιρέσειν, δὲν ἐνόθευσαν πο-
σῶς τὰ νομίσματα τῶν, ὅπερ ὑπῆρξεν ἐν τῶν
αἰτίων τοῦ ἐμπορικοῦ μεγάλου τῶν. Ἀλλαχοῦ,
καὶ πρὸ πάντων ἐν Ῥώμῃ, ἡ τῶν νομισμάτων
νόθευσις ἐθεωρήθη ὡς ἐντιμὸς καὶ συνήθης τα-
κτικὸς πόρος. Ὁ Πλίνιος ἀπαριθμεῖ φιλοφρόνως
τὰ ἐκ τοῦ τῆς νοθεύσεως μέσου προερχόμενα
εἰς τὴν κυβερνήσειν κέρδη.

«Ἡ αὕτη γνώμη ἐπεκράτησε καθ' ὅλον τὸν
μεσαιῶνα· ἡ ευκολία δι' ἧς παρεποιούντο τὰ
νομίσματα ἔθεωρετο ὡς δικαίωμα κυριαρχικόν,
δικαίωμα, οὔτινος ἄπαντες οἱ βασιλεῖς καὶ ἄρ-
χοντες μεγάλην κατὰχρησιν ἔκμακον μέχρι τοῦ
τέλους τοῦ 17. αἰῶνος, καὶ μετ' αὐτὴν τὴν ἐφεύ-
ρῃσιν τοῦ χρυσινομίσματος, ὅτε ἡ γαλλικὴ ἐ-
παντάσσεις ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν κατὰχρησιν
ταύτην, ὡς καὶ εἰς τόσας ἄλλας.

«Αἱ ὑπερβολικαὶ ἐκδόσεις τοῦ χρυσινομίσμα-
τος ἐκ παραναγκαστικῆν κυκλοφορίαν εἶναι
ἅμα τὸ ἔσχατον μέτρον τῆς παραποιήσεως τῶν
νομισμάτων καὶ τῆς κατὰχρησεως τῆς πίστεως.
Ἄντι νὰ κόψωσι νομίσματα ἐκ μετάλλου βάρ-
ρους καὶ τίτλου κατωτέρου, ἐξέδωκαν χάρτην
ἄνευ οὐδεμίας πραγματικῆς ἀξίας καὶ μὲ κα-
ταναγκαστικὴν κυκλοφορίαν Ἡ τελευταία αὕτη
ἐπιχείρησις εἶναι λοιπὸν σωφτερά. Ἀποδεικνύει
κατάστασιν πολιτισμοῦ πλέον προκεχωρημέ-
νην, διαδέχεται τὰ ὑποθετικὰ σημεῖα, ὡς ἡ
παραποίησις τῶν νομισμάτων τὴν χρῆσιν τοῦ

(1) Αὐτόθι, τόμ. 6. 458.

νομίσματος· είναι ἡ κίβδηλεια τῆς πίσεως, διὸ καὶ πρέπει νὰ καταταχθῆ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν συνέχειαν τῶν ἐπιχειρήσεων, αἵτινες διεδέχθησαν τὰ νομίσματα» (1).

Ἐκτὸς λοιπὸν τοῦ Βουκρίου, τοῦ Heerin καὶ τοῦ Courselle Seneuil, οὐδεὶς ἄλλος, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, ἐξέτασε τὸ θέμα τοῦτο· τὰς γνώμας τούτων, ὡς εἶδατε, ἀνέφερον καθ' ὀλοκλήρην. Νῦν ἐξετάσωμεν τὸ χαρτονόμισμα καὶ πρὸ ἄλλοις ἔθνεσι· διότι οἱ Κινεῖς, οἵτινες ἐγνώρισαν πρὸ ἡμῶν τὴν πυριτιδα, τὴν μηχανητικὴν βελόνην, τὴν τυπογραφικὴν καὶ τόσα ἄλλα πράγματα, ἐγίνωσκον ἐπίσης καὶ τὸ χαρτονόμισμα ἀπὸ τῶν β'. ἡδ. π. Χ. αἰῶνα.

Γ.

Ὅτε πρὸ τετραετίας διέτριβον εἰς Nansy, ἔνθα κατὰ πρῶτον ἤρξατο κυρίως τὰς περὶ πιστώσεως, νομισμάτων καὶ τραπεζῶν μικρὰς μελέτας μου, χάρις εἰς τὰς πλουσιωτάτας βιβλιοθήκας τῶν κυρίων Ch. Cournault, de Metz-Noblat κτλ. συνδιελέχθη ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ μου θέματος πολλάκις μετὰ τοῦ συγγραφέως τῶν *ηῶων τῆς Ἑλλάδος* κ. Lacroix· ἔως τότε δὲ μόνον τὸ χωρίον τοῦ Aισχίνου ἐγνώριζον καὶ τὸ σύστημα τοῦ Law. Ἐνῶ δὲ ὠμιλοῦμεν περὶ τῆς πρώτης χρήσεως τοῦ χαρτονομίσματος ἐν Εὐρώπῃ ἤρώτησα αὐτόν, ἐάν προτιμῶν δὲν ἐγένετο χρῆσις αὐτοῦ ἀλλαγῆσε, τότε μ' εἶπεν ἐν ὀλίγοις τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἐν Κίνῃ πρὸ πολλῶν αἰῶνων, καὶ ὅτι περὶ αὐτοῦ ἔγραψε πρὸ τίνος μονογραφίαν τινα ἣν καὶ μοι ἔστειλεν πραγματικῶς ἀθημαρῶν. Ἐκ τῆς πραγματικῆς ταύτης ἔμαθον, ὅτι οἱ Κινεῖς οἱ ἐγίνωσκον τὸ χαρτονόμισμα ἀπὸ τῶν θ'. ἡ-δη αἰῶνα μ. Χ. καὶ ὅτι ἔκαμον χρῆσιν αὐτοῦ ἐπὶ ὀλοκλήρως αἰῶνας ἤτοι μέχρι τοῦ 13'. αἰῶνος. Τότε ἐκοινοποίησα αὐτῷ τὸ χωρίον τοῦ Aισχίνου, καὶ ἐλυπήθη διότι ἠγνοεῖ αὐτὸ ὅτε περὶ τοῦ θέματος τούτου ἔγραψε. Μετ' αὐτὸ πολὺ ὅμως ἐπέσθη, ὅτι καὶ οἱ Κινεῖς ἐγίνωσκον πολὺ προτιμῶν τὸ χαρτονόμισμα ἄρ' ὅτι ὁ κ. Lacroix ἐνόμιζεν.

Κατ' Ἀγγλικὴν τινα ἔρημερίδα ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ κ. Wolowski (2), τὸ χαρτονό-

μισμα ἐκ χάριτος ἢ περιγρηκῆς ὑπῆρχεν ἐν Κίνῃ ἀπὸ τῶν ἀρχαιστάτους χρόνων· ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν πρῶτον ἐγένετο χρῆσις αὐτοῦ ἀγνοεῖται, τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ὑπάρχουν ἀποδείξεις περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ κατὰ τὸ 119 π. Χ. Ἄλλ' ἐκλήρωσον συστηματικώτερον τὰ τοῦ ἐν Κίνῃ χαρτονομίσματος, ἀρῶμενοι τὰ δέοντα ἐκ τῆς μονογραφίας τοῦ Courselle Seneuil καὶ ἐκ τῆς ἀξιολόγῃ μνημονευθείσας πραγματικῆς τοῦ κ. Lacroix, ὅστις ἤρσθη ἐπίσης τὰς πληροφορίας του ἐκ τοῦ περιήρου Ἐνεστού περιηγητοῦ Μαρκοπόλου, τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Biot καὶ τῆς περιηγήσεως τοῦ Cheik-Ibn Batoutah ἀναφερομένης ὑπὸ τοῦ Cantu ἐν τῇ Παγκοσμίῳ αὐτοῦ ἱστορίᾳ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Won-Ty, ὅστις ἐβασιλευεν ἐν Κίνῃ κατὰ τὸ τέλος τοῦ β'. π. Χ. αἰῶνος, ἐπιθυμῶν νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς Hioung-Nou, καὶ ἀδυνατῶν νὰ ἐπαρκῆσῃ εἰς τὰς δαπανηράς του ἐκστρατείας, καὶ ἀγνοῶν διὰ τίνος μέσου νὰ προμηθευθῆ χρήματα, ἐπέκρησε νὰ συναθροίσῃ μὲγαν ἀριθμὸν λευκῶν ἐλάφων, ἀπαγορεύον ἅμα ἅπασιν τοῖς μεγιστάσι νὰ ἀνατρέψωσι τοιοῦτου εἶδους ἐλάφους ὅταν μετέβαινον, κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐορτάς, εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ἔδιδεν αὐτοῖς εἰς ἀντάλλαγμα τῶν δώρων, ἅτινα προσέφερον αὐτῷ, χαρτίον τοῦ δέρματος τῶν λευκῶν τούτων ἐλάφων, ὅπερ ἐτιμᾶτο 400,000 loien ἢ δηναρίων (1).

Ὁ Μαρκόπολος λέγει ἐν τῇ Περιηγήσει αὐτοῦ. «Ἐν τῇ πόλει Chan-Balikh εὐρίσκειται τὸ νομισματοκοπιεῖον τοῦ μεγάλου Χάν, ὅστις δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς κάτοχος τῶν μυστηρίων τῶν ἀλχημιστῶν, διότι ἔχει τὴν τέχνην νὰ παραγάγῃ χρήματα διὰ τοῦ ξήξ τρέπου. Ἀφαιροῦσι τὸν φλοῖον συκαμίνεος, καὶ λαμβάνουσι τὸν εσωτερικὸν φλοῖον, κείμενον μεταξὺ τοῦ ἐξωτερικοῦ φλοιοῦ καὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου, τὴν κοπανίζουσιν ἐντὸς θυεῖας μέγας ὅτου κατασταθῆ μίγμα τι, δι' οὗ κατασκευάζουσι χάρτην τινα ὅμοιον ἐκ βιάμβικου, πλὴν βελυτεροῦ χρώματος ὅταν δὲ ἴκωσι πάντῃ ἔτοιμος, τὸν κόπτουσιν εἰς τεμάχια τετράγωνα διαφόρου μεγέθους, μακρότερα μάλλον ἢ πλατύτερα, καὶ ἅτινα ἔχουσι διθρον ἄξιαν ἐνὸς δηναρίου tournois, τὰ δὲ ἐνὸς gros de Venise κτλ.

«Ὁ χάρτης οὗτος κατασκευάζεται μετὰ τόσης πομπῆς, ὡσεὶ ἐάν ἦτο χρυσοῦν νόμισμα· οἱ

(1) Dict. de l'économ. polit. εἰς τὴν λέξιν papier-monnaie.

(2) Les Finances de la Russie, Paris, 1864 σελ. 448.

(1) Dict. de l'économ. polit. αὐτόθι.

ἐπὶ τούτῳ ἐπιστατοῦντες διάφοροι ἀξιωματικοὶ ὑπογράφουσι, θέτουσι τὰς σφραγίδάς των, καὶ τέλος ὁ σφραγιδοφύλαξ τοῦ βασιλέως βάζει τὴν ἐμπειπιστευμένην αὐτῷ σφραγίδα τοῦ βασιλέως ἐντὸς μίλλτου, σφραγίζει ἅπαντα τὰ τοῦ χάρτου τεμάχια, καὶ τούτο ἀποδίδει αὐτοῖς κύνειτικὸν χαρκατῆρα. Τὸ χαρτονόμισμα τοῦτο πέμπεται εἰς τὸ κράτος, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀποποιήθῃ αὐτὸ ἐπὶ πονηρῇ θανάτου.

Ὁ δὲ θρωακὸς περιηγητὴς Chouk-ibn-Batoutah, λέγει: «Οἱ κάτοικοι τῆς Κίνας δὲν μεταχειρίζονται εἰς τὰς ἐμπορικὰς των πράξεις οὔτε χρυσὰ οὔτε ἀργυρὰ νομίσματα. Ἄπαντα τὰ ἐξώθεν ἐρχόμενα νομίσματα ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἀναλίσκονται εἰς ἄσχημον χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Πολλοὶσι καὶ ἀγοράζουσι διὰ τεμαχίων χάρτου, ὃν ἕκαστον εἶναι ὅσον παλάμη χειρὸς, φέρουσι τὸ σημεῖον ἢ σφραγίδα τοῦ σουλτάνου. Εἰκοσιπέντε τοιαῦτα γραμμᾶτια ἐνομαζήνται bällicht, ἧτοι ἀποτελοῦσι τὸ παρ' ἡμῶν δηναρίον ἢ χρυσὸν νόμισμα. Ἐὰν τις ἐχθρῶς ζῆσημένῃ ἢ ἐφθαρμένῃ τῶν γραμμᾶτιων τούτων, τὰ φέρει εἰς εἰδός τι νομισματοκοπέου, ἐνθα λαμβάνει ἀντ' αὐτῶν ἄλλα νέα. Οὐδὲν ὄρισταται ἐξῆδον διὰ τούτο (κατὰ τὴν Μαρκόπολον ἐπλήρουσθε τις $3\frac{1}{10}$ κατὰ τινὰ δὲ ἀγγλικ. ἐφημερίδα $3\frac{1}{10}$) διότι οἱ κατασκευάζοντες ταῦτα πληθύνονται ἀπὸ τὸν σουλτάνον. Τὸ μέγαρον τοῦτο διευθύνεται ἀπὸ τινος τῶν πρώτων ὀμίης τῆς Κίνας. Ἐὰν ἄτομόν τι μεταβῆ εἰς τὴν ἀγορὰν μὲν νομίσματα ἀργυρὰ ἢ καὶ χρυσὰ, ἐν ἀγορᾷ τι, δὲν λαμβάνουσι ταῦτα, καὶ οὐτε προσέχουσι μάλιστα εἰς αὐτόν, μέχρις ὅτου ἀνταλλάξῃ ταῦτα μὲ bällicht ἧτοι γραμμᾶτια, δι' ὧν δύναται νὰ ἀγοράσῃ ὅ,τι ἂν ἐπιθυμῇ.»

Ἐκτὸς ἄλλων λοιπὸν μαρτυριῶν ἔχομεν τὰς μαρτυρίας τῶν δύο τούτων περιηγητῶν οἵ τινες κατὰ διάφορον ἐποχὴν ἐπισκεθεῖντες τὴν Κίναν οὐδεμίαν ἡμῶν ἀφήνουσιν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ χαρτονομίσματος ἐν Κίνῃ καὶ περὶ τῆς κατασκευαστικῆς κυκλοφορίας, καὶ ὅτι τοῦ χαρτονομίσματος ἐγένετο πρῶτον χρῆσις ὄχι ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Thang κατὰ τὸ 807 μ. Χ., ὡς νομίζει ὁ κ. Liotsoix, ἀλλ' ἀπὸ τὰ τέλη ἤδη τοῦ 6. αἰῶνος π. Χ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην φαίνεται νὰ ἔγινε μᾶλλον συστηματικωτέρως τις μεταρρύθμισις, διότι κατὰ τὰ χρονικὰ τῆς Μογγολικῆς δυναστείας ἢ κυβερνήσεως ὑπερβίβασε τοὺς κεραχαιοῦρους νὰ καταθέσωσι πολυτίμητα τε μέταλλα καὶ νομίσματα εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον,

ἀπέναντι δὲ αὐτῶν τοῖς ἔδωκε εἰδός τι γραμμᾶτιων ἐνομαζομένων feytsien *εἰλαφφὸν νόμισμα* ἐκπροσωποῦντων τὰ νομίσματα. Τὸ χαρτονόμισμα δὲ τούτο διήρκεσε μέχρι τῆς 21 πρώτης δυναστείας τῆς Κίνας ἧτοι μέχρι τῶν μεγάλων Ming, οἵτινες ἐκδιώξαντες τοὺς Μογγόλους ἐθεσίουσαν μέχρι τοῦ 15. αἰῶνος. Οἱ Ming παρεδέχθησαν ἐπίσης τὸ χαρτονόμισμα καὶ διατηρήσαντες αὐτὸ ἐπέκρινον τὸν 100 ἐτῶν τὸ κατήργησαν κατὰ τὸν 15. αἰῶνα. Τὸ χαρτονόμισμα καὶ σήμερον ὑπάρχει ἐν Κίνῃ, ἀλλ' εἰς τοιαύτην περιέπεσε περιφρόνησις, ὥστε σχεδὸν οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει, ὥστε οἱ Κινεῖοι ἀφοῦ ἀνέχθησαν αὐτὸ ἐπὶ 17 περίπου αἰῶνας δὲν κατόρθωσαν νὰ ἐκτιμηθῶσιν αὐτὸ καὶ νὰ ὠφελῶσιν αὐτοῦ δεόντως ὡς οἱ Εὐρωπαῖοι διότι τὸ χαρτονόμισμα, ὅταν ἐν ὠρισμένῳ μέτρῳ γίνηται χρῆσις αὐτοῦ, παρέχει σπουδαιοτάτας ὑπερβίβας τῇ κοινωνίᾳ.

Πρὸ τοῦ 1. αἰῶνος ὑπάρχεν αἰθηρὸν τι νόμισμα ἐγκαθίστατον, ὃς τὸ τοῦ Λυκούργου, διὸ καὶ μεταχειρίσθησαν ἀντιπροσωπευτικὰ αὐτοῦ γραμμᾶτια ἢ ὑποχρεώσεις (ἐνεκα τοῦ δυσμετακουίστου τοῦ νομίσματος), ἢ μᾶλλον κατὰ τὴν ἐκκροσιν τοῦ Κινεζίου, τρόπον τοῦ μετακομίζεσθαι τὸ νόμισμα τὰ γραμμᾶτια δὲ ταῦτα, περὶ τῆς φύσεως τῶν ὁποίων οὐδεμίαν ἡμῶν μὲναι ἀμφιβολία, ἐξεδόθησαν ὑπὸ ἰδιαιτέρας τινὸς τραπεζίης, ἢν βραδύτερον ἐμυμήθη ἢ κυβερνήσις.

Κατὰ τὸν 1. αἰῶνα ἐμπορικὰ τινὰ καταστήματα συνέρχασαν ἐταιρικῆν τινὰ τράπεζαν, ἧτις ἐξεδίδεν εἰδός τι συναλλαγματῶν ἢ μᾶλλον γραμμᾶτιων εἰς διατρήγην, Kua-osten, πληρωτέων κατὰ τρεπίαν, ἢ δυνάμενα νὰ κυκλοφορῶσιν 65 ἔτη (ὥστε ἡ διάρκεια τῆς προνομισίουσιν ταύτης τραπεζίης ἦτον ἐξηκονταπενταετής), ἀλλ' ἡ τράπεζα αὕτη διελύθη μετ' οὐ πολὺ ἀποσπασοῦσα, ἢ δὲ κυβερνήσις ἐσπευσε νὰ τὴν μιμηθῆ ἰδρύσασα ὁμοίαν κατὰ τὸ 1023, καὶ ἀπαγορεύσασα τὴν ἰδρυσιν ἄλλης τοιαύτης, καὶ ἧτις διήρκεσε μέχρι τοῦ 1260 τὸ χαρτονόμισμα δὲ τῆς τραπεζίης ταύτης διήλθεν ὅλας τὰς φάσεις, ἃς χαρτονόμισμα δύναται νὰ διέλθῃ.

Ἡ κατάχρησις τοῦ χαρτονομίσματος ἐν Κίνῃ, καίτοι κατ'ἑστῆ χρονικῇ ἀσθένειᾳ ἐπ' ὀλοκλήρους αἰῶνας, δὲν ὄριστα ἄνευ γογγυσμῶν, ἂν καὶ ἐπίνοσας τὴν θναυκαθὸν τοῦ Μαρκόπολου. Ὁ Ἀχμέτ ὅστις φαίνεται νὰ ἦτον ὑπουργὸς τῶν οικονομικῶν τοῦ Kholibaikhan, ἐδολοφρονήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Αἱ κατακρυψαὶ δὲ αὐταὶ δὲν περιορίσθησαν μόνον εἰς τὸν λαόν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ σοφοί, ὄχι

ἄμμοιροι ὀρθῶν τινων θεωριῶν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ὕψωσαν τὴν φωνὴν των κατὰ τοῦ καταθλιπτικοῦ τούτου συστήματος. Ἰδοὺ τί περὶ τούτου λέγει ὁ σοφὸς Κινέζος Μοντουαλέν, συγγραφεὺς ἑκατοντόμου τινὸς ἐγκυκλοπαιδείας:

«Ὁ χάρτης δὲν ἔπρεπε νὰ ἦ νόμισμα, ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐν χρῆσει μόνον ὡς ἀντιπροσωπευτικὸν σημεῖον ἀξιών τινων ἐκ μετάλλου, ἢ τροφίμων καὶ νὰ ἀνταλλάσσεται ταχέως διὰ μεταλλικῶν νομισμάτων χάρην τῆς οἰκονομίας τῆς μεταφορᾶς. Ἐν ἀρχῇ τοιαῦτα ἦτον ἡ χρῆσις τοῦ χαρτονομίσματος παρὰ τοῖς ἐμπόροις. Ἡ κυβέρνησις οἰκειοποιουμένη τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην τῶν ἰδιωτῶν, ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ ταῦτα ἀληθῆς νόμισμα, διὸ καὶ πάραυτα ὁ ἀρχαῖος του σκοποῦ παρεμυρῶθη.»

Ἰδοὺ δὲ καὶ διάλογός τις μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος Ὀγοδαῆ, ἐνὸς τῶν αὐτοκρατόρων τῆς δυναστείας τῶν Song καὶ τοῦ ὑπουργοῦ του Thson-Tsai. «Συνετὲ ὑπουργέ, λέγει ὁ ἡγεμῶν, σήμερον μὲ πρότεινον νὰ ἐκδώσω χαρτονομίσμα' τί περὶ τούτου σκέπτεσαι; —Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Tshang-Soung, τῆς δυναστείας τοῦ χρυσοῦ, ἀπεκρίθη ὁ ὑπουργός, ἤρχισαν νὰ ἐκδίδωσι χαρτονομίσμα μετὰ τοῦ νομίσματος. Ὑπῆρχεν ὑπουργός τις ὅστις ἐκέρδισε πολλὰ κατὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ χαρτονομίσματος, εἰς ὃν ἔμεινε τὸ ὄνομα Seigneur-Billet χαρτονομισματοκύριος. Τὸ χαρτονομίσμα δὲ εἰς τοιοῦτον ἐξευτελισμὸν ἔβηκεν. ὡς ἐμὸς μετὰ 10 χιλ. γραμμᾶτια ἠδύνατό τις νὰ ἀγοράσῃ ἐν πλακούντιον ἐξ ὄρυζιου. Ὁ λαὸς ὑπέφερε πολὺ, τὸ δὲ κράτος κατεστράφη. Τὸ παράδειγμα τοῦτο δέον νὰ ἐγώμεν πρὸ ὀφθαλμῶν. Ἐὰν νῦν πρέπη νὰ ἐκδώσωμεν χαρτονομίσμα, ἡ ἀξία του δὲν πρέπη νὰ ὑπερβῇ τὰς 750 χιλ. φρ.» Τὰς συνετάς ταύτας συμβουλάς ἠκολούθησεν ὁ Ὀγοδαῆ.

Οἱ λόγοι τῆς ἐν Κίνχ διαρκείας τοῦ χαρτονομίσματος εἰσὶν οἱ ἐξῆς: ἡ διαρκὴς ποσότης τοῦ χαρτονομίσματος δὲν ἦτο τόσον ὑπερβολικὸς, ὥστε νὰ ἐξαντλήσῃ πάντα πόνον ὅτι ἡ ἐξαργυρώσις, ἢ ἡ διάρκειά του ὤριζετο εἰς μακρὰς προθεσμίας' κατὰ τὴν λήξιν δὲ ἀντὶ νὰ ἐξαργυρώσῃ ταῦτα ἐπέφερον μεταρρυθμίσεις τινὰς ὅτε μὲν ἀπαγορεύοντες τὴν χρῆσιν τῶν νομισμάτων ἢ καὶ νοθεύοντες ταῦτα, ἐνίοτε δὲ περιώριζον καὶ αὐτὴν τὴν χρῆσιν τῶν πολυτίμων μετάλλων. Ἰδοὺ δὲ πῶς περιγράφει ὁ Biot τὴν κατάστασιν τοῦ Ὀυρανίου Κράτους ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Gengiskhanides.

«Ἡ δημοσία πίστις εἶναι κατεστραμμένη ἐξ ἀλοκλήρου, ὡς ἐκ τῆς ἀβεβαιότητος τῆς ἐξαργυρώσεως τοῦ χαρτονομίσματος' ἀγνοεῖται μάλιστα, ἐὰν σιεῖται τις τῶν ἀπὸ τοῦ 1160 ἐκδοθέντων γραμματίων ἐξαργυρώθη ποτὲ ὑπὸ τοῦ κράτους ἄλλως ἢ ὑπὸ ἄλλων χαρτονομισμάτων». Φόροι, μισθοί, προμήθειαι, δημόσια ἔργα, δημοσία ὑπηρεσία, τὰ πάντα ἐπληρώνοντο διὰ χαρτονομίσματος' οὐδεὶς λοιπὸν κῶχαιρειτο, διὸ καὶ ἐπὶ τέλους οἱ κάτοικοι, πολῖται τε καὶ στρατιωτικοί, τῆς αὐτοκρατορίας ἐπανεστάτησαν καὶ ἀντικατέστησαν τοὺς κατακτητὰς διὰ τῆς ἐθνικῆς δυναστείας. Οἱ Song δὲ καὶ Kim, οἵτινες προηγῆθησαν τῶν Μογγόλων, κατεστράφησαν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 17. αἰῶνος οἱ Μογγόλοι κατακτητᾶι, οἵτινες ἐβασίλευον ἐν Περσίᾳ, μετεχειρίσθησαν ἐπίσης καὶ αὐτοὶ χαρτονομίσμα.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν Κινέζων, Ἑλλήνων καὶ ἄλλων τινῶν ἀρχαίων ἐθνῶν. Ἐν Εὐρώπῃ δὲ κυρίως εἰσῆχθη πρῶτον ὑπὸ τοῦ περιφήμου Σαῶτου Law κατὰ τὸ 1716. Ἀκολούθως οἱ Εὐρωπαῖοι ἵδρυσαν διάφορα συστήματα χαρτονομίσματος ἐπὶ ποικίλων καὶ σοφῶν βάσεων ἐρειδόμενα, ὧν τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο τὸ αὐτό, δηλ. νὰ διαθέσωμεν ἄπαντα τὰ μεταλλικὰ νομίσματα εἰς τὴν διάθεσιν τῆς κυβερνήσεως, ἥτις νὰ διδῇ ἀπέναντι αὐτῶν σημεῖα ἄνω ἀξίας, ἥτοι χάρτιν. Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ κάμω ἐνταῦθα τὴν ιστορίαν ἁπάντων τῶν συστημάτων, διότι εἶναι θέμα ἀπαιτοῦν ἰδίαν πραγματείαν τοῦτο μόνον λέγω, ὅτι ἐνόσω ἢ κυβερνήσις διατηρεῖ τὰ νομίσματα, ὁ χάρτης ἐπὶ τὴν ἀξίαν του, ἀλλ' ἄρα ἀφοῦ δαπανήσῃ τὰ νομίσματα καλῶς ἢ κακῶς, τὸ χαρτονομίσμα τοῦτο χάνει τὴν ἀξίαν του. Ἐν τέλει λοιπὸν τοῦ λόγου ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ εἰπῶμεν γενικὰ τινα περὶ χαρτονομίσματος.

Δ'.

Ἴσως ἐλαχίστη ποσότης χαρτονομίσματος ἐν τισι τόποις δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὅταν ὁ τόπος οὗτος εὐρίσκηται εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις καὶ ἀνάγκας. Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ χαρτονομίσμα τοῦτο γίνεται δεκτὸν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ au pain' εἰς ἕσση μοῖραν τῆς ἀξίας του, ἢ ἀποτιμηθῇ ἐξ ἀνάγκης ἐν τῇ ἐλαχίστῃ ἀνάγκῃ εἰσαγωγῆς, ἢ ἐν μεταλλικῇ ἐξαγωγῇ, ὅπερ τὸ αὐτό, ἢ ἐν οἰκῶντι ἐμπορικῇ κρίσει ἢ πολέμῳ. Ἀλλὰ τὰ αἴτια ταῦτα δύνανται νὰ θεωρηθῶσι ἀνύπαρκα ὡς πρὸς τὴν μεταβολὴν

τῆς τιμῆς τοῦ χερτονομίσματος· ἐπειδὴ τὸ χερτονομίσμα εἶναι ἀξίον τεχνική, ἡ ἐκδοσις αὐτοῦ εἶναι ἀπερίοριστος, ὅπου δὲν δύναται νὰ συμβῆ καὶ εἰς τὸ νόμισμα, διότι ἡ νομισματοποιήσις δὲν εἶναι πρᾶγμα γινώσκον ὡς ἐν τῷ χερτονομίσματι, εἰς β' δίδεται ἀξίον ἢς ἐστραβεῖτο πρῖν. Κατὰ συνέπειαν τὸ χερτονομίσμα ὑποτιμαται, ἢ τὸ νόμισμα ὑφ' οὗται.

Ἡ ὑποτίμησις αὐτῆ τοῦ χερτονομίσματος ἠδύνατο νὰ λάβῃ τὸν ἐξῆς ἀπλότου καὶ μαθηματικὸν τύπον κατὰ τὸν Councelle Seneuil· «Ἡ ἀξίον τῆς ἐν κυκλοφορίᾳ ποσότητος τοῦ χερτονομίσματος, οἰκιδήποτε καὶ ἂν ἦ, εἶναι ἴση πάντοτε τῇ ἀγνώστῳ, πλὴν βεβαίᾳ ποσότητι τῶν νομισματικῶν ἀξίων, ὧν ἡ κοινωνία ἔχει ἀνάγκην» ἡ ποσότης δὲ αὐτῆ εἶναι σχεδὸν ἀμετάβλητος· ἐν δεδομένῳ χρόνῳ καὶ ἐμπορικῇ καταστάσει. Ἐὰν τὸ νομισματικὸν οὐ τινοῦ ἀνάγκην ἔχει π. γ. ἡ Γαλλίᾳ διὰ τὴν ἐνεργητικὴν ὑπηρεσίαν τῶν συναλλαγῶν τῆς ἧτον ἐν δισεκατομμυρίῳ, ἡ ποσότης τοῦ χερτονομίσματος, ἦν ἠδύνατο νὰ θέσῃ εἰς κυκλοφορίαν οἰκιδήποτε καὶ ἂν ἦτο, δὲν θὰ ἤξιζε ποτε πλέον τοῦ ἐνὸς δισεκατομμυρίου. Κατὰ συνέπειαν πᾶσα ἐκδοσις, ἧτις θὰ ὑπερέβαινε τὸ πῶρον τοῦτο θὰ ὑπέφερεν ὑποτίμησιν ἀνάλογον, ἀναπόφευκτον, ὑποτίμησιν κατ' εὐθὺν λόγον εἰς τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐκδοθεῖσαν ἀξίαν. Ὑπεθέσαμεν πρὸ ἐλίγου τὸ ἐν Γαλλίᾳ πῶρον εἰς ἐν δισεκατομ., ἐὰν ὁ τύπος εἶχε χερτονομίσμα ἰσάζιον καὶ ἤθελε νὰ διπλασιάσῃ τοῦτο ἀναβάλλων τὴν ἀξίαν του εἰς δύο δισεκατομ., τὸ χερτονομίσμα θὰ ἔχανε τὸ ἧμισυ τῆς ἀξίας του· ἐὰν ἐγένετο ἐκδοσις 3 δισεκατομ. θὰ ἔχανε τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς ἀξίας του, ἐὰν τέσσαρα τὰ $\frac{1}{2}$ καὶ οὕτω καθεξῆς· εἰς 4ῆ δὲ δισεκατ. θὰ ἤξιζε μόνον τὸ ἕδον τῆς ἐνομαστικῆς τοῦ ἀξίας. Τοῦτο δὲ σχεδὸν κατὰ γράμμα ἀποδεικνύεται διὰ τῆς ἱστορίας.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν καιρῷ γαλλικῷ ἄνευ μεταβολῶν καὶ ἐμπορικῶν κρίσεων, χωρὶς νὰ λαμβάνωμεν ποσὰς ὑπ' ὄψιν τὰ πάλαι, τοῦς εὐθους καὶ ἀνθρωπίνους ἐλπίδας, διότι τότε χάνει ἐντελῶς τὴν ἀξίαν του.

Τὰ αἷτια δὲ ταῦτα τῆς μεταβολῆς τοῦ χερτονομίσματος, οὐδεμίαν κυβέρνησις, ὅσον συνετὴ καὶ ἂν ἦναι, δύναται νὰ τὰ προῖδῃ καὶ ἐπιμετῆσαι ἀκρῶντος καὶ πάντοτε. Ἄλλως τε ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι ἡ κυβέρνησις ἡ ἐκδίδουσα χερτονομίσμα δὲν τὸ ἐκδίδει χάριν τοῦ γλίσχου τόκου ἐν, ἐνοσεῖται, ὠφελεῖται πάντοτε, καὶ ὅσον αἰ ἐκ τοῦ χερτονομίσματος προκύ-

πτουσαι οἰκονομίαι συνεπάγουσι νέας δυσχερεῖς εἰς τὸ κράτος, ἀλλὰ μόνον εἰς καταπειγούσας ἀνάγκας καταφεύγει εἰς τὸ μέτρον τοῦτο· ἐν τοιαύταις δὲ δυσχερεῖσι περιστάσει διατελοῦσα πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ καταχρησθῆ τοῦ μέσου τούτου, πῶς μάλλον καὶ ὅσον πᾶσα νέα ἐκδοσις θὰ προμηθεύει τῇ κυβερνήσει νέους πόρους, εἰς ζημίαν πάντοτε τῶν κατόχων τῶν προγενεστέρων τίτλων, εἰς ἐκάστην νέαν ἐκδοσιν ἐνὸς δισεκατομμυρίου χάνει τὸ ἧμισυ τοῦ προηγούμενου ποσού, ἧτοι τὸ ποσοδὸν τοῦ ἀξίοντος ἀριθμοῦ τοῦ ἐκδιδόμενου δισεκατομ., ἢ κ. ἡ ἐκδοσις τοῦ β'. δισεκατομ. τὰ ἧμισυ τοῦ α. ἧτοι 500 ἐκατομ. ἡ ἐκδοσις τοῦ γ'. τὸ 3ον, τοῦ δ'. τὸ 4ον καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἦναι περὶ τὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ προσωρινὰ ταῦτα μέσα, ἅτινα κυβερνήσις τις ἀπολαμβάνει διὰ τοῦ χερτονομίσματος, τὰ πληθύνει διὰ μεγάλων πάντοτε θυσιῶν καὶ παντοίων ἀταξιών, ἧς τὸ μέσον τοῦτο εἰσάγει εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν αἰ ἐξῆς, περὶπου κατὰ τὸν αὐτὸν συγγράμα.

«Κατ' ἀρχὰς οὐδεὶς ὑποφέρει· τὸν κιντῖον ἡ διὰ τῶν ἰδανικῶν νομισμάτων ἡ σημειῶν ἀντικατάστασις τῶν νομισμάτων εἶναι πραγματικὴ καὶ τις πρόδοσις, ἐξ ἧς ἡ κοινωνία ὑφραστεῖται· ἐν τῇ ἀντικατάστασι τοῦ μεταλλικοῦ νομισματος ὁ χάρτης θέτει εἰς ἐνεργεῖαν τὴν ἀξίαν, ἦν ἐξεπροσώπει, καὶ φαίνεται ὅτι δολοκλήρος ἡ ἀξία αὐτῆ ἐργεταὶ πᾶραυτα καὶ αἴφνης εἰς ἀύξησιν τοῦ κοινωνικοῦ πλοῦτος. Ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ὑπόθεσι· ἡ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐκδοσις τοῦ πρώτου δισεκατομμυρίου παρέρχει τῇ κοινωνίᾳ τὴν γρηῖν ἴσως ποσότητος πλοῦτος, εὐρύνουσα τὸν κύκλον τῆς ἀγορᾶς. Συγχρόνως τὸ νόμισμα καὶ αὐτὸ τὸ μεταλλικὸν θὰ ὑφίστατο ὑποτίμησιν τινα, ἵνα διευκολύη τὴν ἐκτέλεσιν ἀπάντων τῶν πτωτικῶν συμβολαίων, ἀπάντων τῶν ἐμπορικῶν ὑποχρεώσεων, προσθέσαστε εἰς ταῦτα τὴν ὑπερτιμησιν ἀπάντων τῶν ἐμπορευμάτων καὶ κέρδη φαινόμενά τε καὶ πραγματικά, καὶ ἔχετε πᾶραυτα ἅπαντα τὰ σημεῖα μεγάλης τινὸς εὐημερίας καὶ κατὰ συνέπειαν αὐξήσιν δαπανῶν ἐκ μέρους ἀπάντων τῶν ἰδιωτῶν.

«Ἦς τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ χερτονομίσματος ἡ κίνησις ἀκολουθεῖ ἐπι καρὸν τινα· ἕκαστος προσπαθεῖ νὰ ἀνταλλάξῃ τὸ χερτονομισμὸν τοῦ δι' ἐμπορευμάτων· ἡ κερδοσκοπία ἰδρύεται ἐπὶ τοῦ ἐκπεσμοῦ τοῦ χάρτου, καὶ δίδει εἰς τὰς ἐμπορικὰς πράξεις μεγάλαν κίνησιν· περιουσίαι σχηματίζονται ταχέως ἐπὶ τινῶν ἐρεσιῶν. Ἄλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ σκηνὴ

μεταβάλλεται, ἡ κίνησις τοῦ ὕψωμοῦ καὶ ἐκπεσμοῦ τοῦ χαρτονομίσματος, προσελθούσα ἐκ τῆς κερδοσκοπίας, καὶ ἡ πρόοδος τῆς ὑποτιμήσεως, καθ' ἑκάστην αὐξάνουσαι φέρουσι πικρὸν φρόνον· οὐδεὶς πλέον δέχεται ὑπογραφέας μετ' διορίαν, ἡ πίστωσις δὲν ὑπάρχει πλέον, οὔτε ἐργασίαι καὶ ἐπιχειρήσεις ἐμπρόθεσμοί· ὁ ὀρίζων τοῦ ἐμπορίου καθ' ἑκάστην σμικρύνεται, πλησιαίων αὐτὸν ὡς ἐν κενρῷ καταγίγδοσ' τὸ μέλλον καὶ ἡ ἐλπὶς ἐξάλεφρονται.

«Ἐν τούτοις ἡ καταστροφή πάντων τῶν ἰδιωτῶν, ὧν ἡ περιουσία βασίζεται ἐπὶ συμφωνητικῶν μακρῶς προθεσμίας, ἀρχίζει νὰ γίνηται ἐπισιθητή. . . Ἡ κυβερνήσις ὑπερτιμῶσα τὸ νόμισμα ὑπερτίμησε πᾶσαν ἀξίαν ἐκτιμωμένην διὰ νομισμάτων. Δὲν ἐπωφελέθη δὲ οὔτε ἐξ αὐτῶν σχεδὸν τῶν νομισμάτων ἦτοι τῶν ὄσκα οἱ ἰδιῶται ἀπόλασαν. . . ἡ περιουσία τῶν πιστωτῶν περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν ὀφειλετῶν· εἰς εἶδος τὴν καταργήσεως τῶν χρεῶν, ὡς ἐν ταῖς δημοκρατικαῖς τῆς ἀρχαιότητος, κατάργησις παρακολουθουμένη πάντοτε ἀπὸ τὴν καταστροφήν τῆς πιστώσεως, τῆς σπανιότητος τῶν κεφαλαιῶν καὶ τῆς βασιλείας τῶν τοκογλύφων».

Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα παρετηρήθησαν ἐν Σουηδίᾳ, Δανιμαρκίᾳ, Ρωσίᾳ (ἔθνη ὑψόθη τὸ χαρτον. εἰς 400/00), Αὐστρίᾳ (ἔθνη εἰς 1200/00) Γαλλίᾳ, Κίνα, καὶ τέλος πρὸ τινῶν ἐτῶν ὡς ἐνθυμίσθη ἐνταῦθα. Τὸ χαρτονομίμα ἐκδίδεται ὄχι πάντοτε ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ὑπὸ μεγάλης τινὸς εταιρίας.

Ἐὰν ὅμως αἱ ἐκδόσεις τοῦ χαρτονομίσματος ἠδύναντο νὰ κλονισθῶσιν, ἡ δὲ ἀξία του νὰ παρέχῃ ἐγγυήσεις τινὰς καὶ τέλος ἀσφάλειαν, τὸ χαρτονομίμα θὰ ἦτο προτιμητέον· διότι θὰ ἦτον ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ εὐχρηνότερον, τὴν δὲ ἀξίαν τοῦ πραγματικοῦ νομίσματος ἠδυνάμεθα νὰ διχθῶσωμεν πρὸς αὐξήσιν τῶν ἐνεργητικῶν κεφαλαιῶν τῆς κοινωνίας. Ἐνωθὼν δὲ ἔπραττον ὅ,τι αἱ τράπεζαι, αἵτινες κατορθώνουσι νὰ ἔχωσι μέσον τινὰ ὄρον, ἡτοι νόμισμα μεταξὺ τοῦ ἐκ χάρτου καὶ ἐκ μετάλλου νομίσματος, βασιζόμεναι τὸ ποσὸν ἐπὶ τῶν ἐλευθέρων καὶ πραγματικῶν ἀναγκῶν τῆς κοινωνίας ἀνευ οὐδεμιᾶς καταναγκαστικῆς ἢ δικαιοματικῆς κυκλοφορίας, καὶ τέλος διὰ τῆς ἀριστεύου· ἐκπληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεων των· σύστημα παρουσιάζον ἀπαντα τὰ πλεονεκτήματα τοῦ χαρτονομίσματος, χωρὶς νὰ ἔχη τὰς ἀτοπίαις τοῦ χαρτονομισματικοῦ συστήματος. Πολλὰκις ὅμως παρετηρήθη, ὅτι ἔθνη ὑπάρχουσι προνομιοῦχοι τράπεζαι, αἱ κυβερνήσεις δι' αὐτῶν

ἐκδίδουσι εἶδος τὸ χαρτονομίσματος προσεχόμενον ἐκ τῶν ὑπερβολικῶν ἀπικιτήσεων τοῦ κράτους, καὶ ἵνα πραγματοποιήσῃσι προκταχολίας τινὰς, παρέχουσι προσωρινὴν τὴν δικαίωμαν εἰς τὰς τράπεζας ἵνα ἐκδώσῃσι πλέον τοῦ δέοντος γραμμάτια, ἵνα εὐκολύνωσι καὶ ταῦτα· ἐνθὸς τὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας τῶν τραπεζῶν μεταξὺ τῶν πολλῶν τοῦ ἄλλου κλήρον ἐπιφέρει καὶ τὴν ἐλάττωσιν τῆς χρήσεως παντὸς εἶδους νομίσματος, καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ τὸ τοῦ χαρτονομίσματος, ἀφοῦ ἡ θέσις του ἐν τῷ συστήματι τούτῳ εἶναι τόσον μικρά, ὡς π. γ. ἐν Σκωτίᾳ, ἔθνη ἡ ἐπιτυχία ὑπερέβη πᾶσαν ἐλπίδα. Ἄλλως τε διὰ τοῦ συστήματος τῆς ἐλευθερίας τῶν τραπεζῶν εἶναι δυνατὸς ὁ μεταξὺ των συναγωνισμός, ὅστις ὄχι μόνον τροφοδοτεῖ τὴν πίστωσιν, καὶ ἐμφυλώνει τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἀλλὰ συγχρόνως προφυλάττει τοὺς ἀρκετὰ πεφωτισμένους τόπους ἀπὸ τῆς καταστροφῆς, αἵτινες παρακολουθοῦνται πάντοτε ὑπὸ τοῦ χαρτονομίσματος. Ἄλλως τε τὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας τῶν τραπεζῶν βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας, χαίρει τὴν συμπάθειαν ἀπάντων τῶν εὐλακρινῶν φίλων τῆς ἐλευθερίας. Τελευτώντες λέγομεν ὅτι τὸ χαρτονομίμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι κακόν, ἐὰν ἡ δύνατο νὰ γείνη μόνον χρήσις αὐτοῦ ἐκ μέρους τῶν κυβερνήσεων, θὰ ἐπέφερε πραγματικὰς ὠφελείας· ἀλλ' ἡ ἰδέα αὕτη, πεπείσμεθα, ὅτι θὰ εἶναι πάντοτε θεωρία ἀπραγματοποιήσι· συντασσόμενοι δὲ μετὰ τῆς σχολῆς ἐκείνης, ἥτις παραδέχεται τὴν ἐλευθερίαν τῶν τραπεζῶν, ὄχι δὲ καὶ τὰς προνομιοῦχους τραπεζας, ὡς π. γ. τὰς ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, καταχρῶμεθα καὶ κατ' αὐτῶν τῶν τραπεζιτικῶν γραμμάτιων (ἂν καὶ ὑπάρχῃ ἕδυσσοσ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ χαρτονομίσματος) τῶν προνομιοῦχων τραπεζῶν, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ἐκδίδῃ πᾶσα τράπεζα, ἡ οὐδεμία, ὕπερ φρίνεται φρονιμώτερον, ἀλλ' ἀπλῶς μόνον νὰ μεταχειρίζωνται τὰ συνήθη πιστωτικὰ μέσα. Ἡ ἱστορία τοῦ χαρτονομίσματος μὲς διδάσκει τοῦτο, ὕπερ μετ' ἀρκετῆς ὑπερηφανείας λέγομεν, ὅτι ἐνῶ ἀπαντα τὰ σημερινὰ ἔθνη κατεχράσθησαν πέπρακτον πάσης ἐκφράσεως· τὸ χαρτονομίμα, μὲν αὐτῶν τῶν Κινέζων ἐξαιρουμένων, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας καὶ τοὶ γινώσκοντες τὸ χαρτονομίμα ὄχι μόνον δὲν κατεχράσθησαν αὐτὸ, ἀλλὰ μάλιστα ἔκαμαν χρήσιν αὐτοῦ καὶ τοῦτο ἐν κρίσιμοις περιστάσεσιν, ἐν πολέμῳ, ὅταν ἡ πατρίς ἐκινδύνευεν.

A. N. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΦΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΕΡΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ.(Ανεγνώσθη ἐν τῇ ἐπιτεσίῳ ἑορτῆ τοῦ Συλλόγου
τῇ 7 Μαΐου 1872).

Φιλόμοσος Ὀμήγευς,

Σήμερον σήμερον τῶν Μουσῶν τελοῦμεν πανήγυριν, καὶ ἀγῶνας πρὸς τούτους θεαταὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ συνήλθομεν τοσοῦτοι καὶ οὕτω δικαίεμενοι ἄλλ' ἢ ὅτε ὅλον ἔθνος ἀνθρώπων κατὰ τινὰ ἐτῶν περιτροπῆν, τῶν βιωτικῶν αὐτοῦ ἔργων ἐπιλαθόμενον, συνέβριε φαιδρῶν καὶ χάριεν εἰς θαλαρῶν παιδιᾶν, καὶ ὡς πλήμμυρα κεχμημένων παρὰ τὰς χλοερὰς ἔχθη ἀργυροδίνου ποταμοῦ, ἣ ἐπὶ λόφων ἀλωσθῶν περὶ μεγαλοπρεπῆ νκὸν τοῦ ὕψιστου, ἐν μέσῳ μυρίων ἀνδριάντων καὶ κατακόσμων βωμῶν καὶ ἱερῶν, περιέμενον ἀνοσημῶς τὴν ἐναρξίν μεγάλην τελετῶν πάντες βεβαίως τῇ διανοίᾳ ἤδη παρέστητε εἰς τὴν κωιδιάνειραν Ὀλυμπίαν ἀγῶνας ἐκεῖ τελοῦνται σωματικῆς ἀκμῆς καὶ πνεύματος καὶ πλούτου, καὶ τίς τῶν τότε Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν μυθῶν τῆς ἐλάσσονος Ἰστίας μέγχι τῶν ἐσχάτων κρασπέδων Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἠδύνατο ἄνευ λύπης νὰ ὑπομείνῃ ἐστερημένος τῆς φαιδρότητας ἐκείνης καὶ χάριτος τῶν τελετῶν; ἀσθενῆ μόνον ἰδέαν οἱ καθ' ἡμᾶς πρακτικοὶ καὶ γραχλέοι αἰῶνες δύνανται νὰ παρᾶσχωσι τῆς εὐθύμου νεανικότητος, μεθ' ἧς τὰ φιλοπαίγιμα ἐκεῖνα πλῆθη νῦν μὲν περὶ τὸ στάδιον συνωστίζοντο ἐπιβῶντα, νῦν δὲ περὶ τὸν ἱππόδρομον καὶ τὴν πάλιν καὶ τὸν δίσκον καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα ἄλλα τοῦ Ἰωνοῦ βᾶψιδου ἔμελλον ν' ἀκροασθῶσι βᾶψιδου ἰσοστος τῆς Ἀγγιλῶος λιτᾶς καὶ τὴν Ηριάνου ἰεσσίαν, ἣ τὴν Ἀλικαρνασσίδα μουσαν νὰ ἐπευφημήσωσιν, εἰς Μπραθῶνα καὶ Σλαχμῖνα ἐκ νέου ἐξορμῶσαν τοὺς ἀκρατάς, καὶ διὰ τῆς μελισταγοῦς μὲν ἰάδος τῷ ἄρῶν ὅμοις ἐκείνο τῶν πατέρων ἐπὶ τοῦ βραχέου; σαλπίζουσαν; ἀλλὰ μὴ σπευδέτωσαν πενθήμερον τοιαύτην τρυφὴν δύνανται ἐκεῖ νὰ τρυφήσωσιν ἐν τῇ κοιλάτῃ τῶν Χαρίτων οἱ μακάριοι ἐκείνοι κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους παῖδες; παῖδες, καί, ἀλλ' ὅμοις γόητες περὶ πάντα καὶ θυμπατοῦργοί διη-

νεκεῖς αἱ λιγυραὶ τῶν κηρόων φωναὶ συνάγουσι τοὺς θεατάς πρὸς ἀκρόασιν τοῦ ἐνόμματος τοῦ νικητοῦ γὰρος δ' ἐκείνου διὰ τοῦ πεδίου γουρῶν, μακαρισμῶν παρὰ πάντων ἀπολαίει ὡς τοῦ ἄκρου τυχῶν τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγχιθῶν ἢ δ' ἐν τῷ τῷ ἄλλοις μυθῶ ἐρέσπεροις ἐκείνη πομπὴ καὶ ἡ φέρμιγξ καὶ ἡ πολύτροπος ὠδὴ καὶ ὁ ὑπὸ λαμπάσιν ἐργουόμενος χορὸς τὴν ἐναρξίν δηλοῖ ἐπινικίου κώμου, ἦν οἱ φίλοι τῷ νικητῇ χαίροντες τελοῦσι, τὸν Διρχαίου κύνου τὸν ὕμνον χορηγοῦντος; πανούχιον τὸ ἄλλος ἐκ τῶν κώμων ἀνταρχει, δῶρον τοῦ τῶν Χαρίτων πρὸς τὴν νίκην μετὰ τὸν θαλλὸν ἐλαίας τιμωτάτον.

Ἄγωνα καὶ ἡμεῖς σήμερον οἱ ἐκείνων ἀπύγονοι τελοῦμεν, καὶ γραμμάτων μάλιστα τοῦτον ἄλλ' οὔτε ἡ θαλαρᾶ τοῦ πεδίου πόα, οὔτε τὰ περικαλλῆ ἐκεῖνα ἐκ δένδρων καὶ ἀνδριάντων δάση, οὔτε ὁ ἄπλοῦς καὶ τίμιος θαλλὸς τῆς ἐλαίας πάρεστιν, οὔτε οἱ κῶμοι καὶ οἱ χοροὶ καὶ ἡ Πινδάρου μουσα ἴνα νικητὴν τε καὶ ἀθλοθέτην κομηθῶσιν ὁ καθ' ἡμᾶς περίφροντις καὶ σκυθηρῶσι αἰῶν, ὁ γραχματιστὰς πρὸ πάντων τοῖς ἀνθρώποις πορίζων, Πινδάρου δὲ ἐπὶ μακρῶν ποθῶν καὶ ἰσως ἐτι ποθήσων, ἀντὶ πάντων ἐκείνων τῶν δῶρων τῶν Χαρίτων, ἐνταῦθα συναγαγόντες ἡμᾶς ἐνέκλειπεν, ἀργύριον δὲ πρὸς τῇ δάφνῃ τῆς ἀρετῆς βραβεῖον ἔθετο, ἐμὲ δ' ἄχαριν, ὡς αὐτός, καὶ ἰσγνώφωρον τοῦ ἀγῶνος κήρυκα, ἐπεικῶν δεδμενον τῶν ἀκούοντων καὶ ἀκουουσῶν, παρ' αἷς μάλιστα ὑπελείρηθη τι τῆς ἀρχαίας ἐκείνης τῶν Ὀλυμπίων χάριτος.

Σεπτεμβρίου 7ῆ τῶν ἔτους 1864ον ἐν συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου ΕΞ'. ὑπὸ τοῦ τότε γενικοῦ γραμματέως ἐπιστολῇ ἀνεγινώσκετο ὁμογενοῦς, οὕτινος τὰ φιλογενῆ αἰσθήματα οἷον δι' ἀπαρχῶν τότε πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκδηλωθέντα, ἤρξαντο ἤδη ὑπερβάλλοντα τὰς γεννηθείσας τότε πολλῶν ἐλπίδας, καὶ σπεύδουσιν ἴνα τάξωσιν αὐτὸν εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων τοῦ ἔθνους εὐεργετῶν πάντες γιγνώσκωμεν τὸν ἄνδρα, περὶ Ἡπειροῦ δὲ φερώνυμον ἀγῶνα τῷ Συλλόγῳ προβάλλει Ζωγράφου κηλοῦμενον.

Καὶ ὁ μὲν Σύλλογος ἀναγνωρίζων τὴν μεγίστην ἀξίαν, ἦν αἱ τοιαῦται πραγματεῖαι ἐγχοῦσιν ἐπὶ τε τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν καὶ τὴν καθ' ὅλου ἱστορίαν τοῦ νεωτέρου ἡμῶν βίου, οὐ μόνον εἰς τὴν πρότασιν τοῦ ἀνδρὸς ἀποθυμαθῶν ἐπευφημήσαν, ἀλλὰ καὶ μέλος αὐτοῦ ἐπίτιμον τὸν ἀθλοθέτην ἐψηφίσαστο, διαφερούσης εὐγνωμοσύνης χρέος τελῶν πρόγραμμα δὲ τοῦ ἀγῶνος μετ' οὐ πολὺ ἐπεκύρωσεν καὶ τοῖς ἀγωνισθησομένοις ἐξήγγελλεν.

Μαΐου δὲ πέμπτη τοῦ 1865 οὔτος, ἐπέ-
τειον ἑορτὴν τοῦ Συλλόγου τελούντος, ἀπὸ
τοῦ βήματος τούτου ὁ τῆς τότε ἐξεταστικῆς
Ἐπιτροπῆς εἰσηγητὴς ἀνεκοίμην πρὸς τοὺς ἀ-
κούοντας, ὅτι δύο εἰς τὸν Ζωγράφεον ἀγῶνα
πραγματεῖται ἐστάλησαν, ὧν ἡ δευτέρα ἐκ σε-
λίδων μὲν 900 συνεστῶσα, σύμβολον δὲ φέ-
ρουσα τὸ «Σπάρταν ἔλαχε, κείναν κόμει,»
μειζονος μὲν λόγῳ ἐράνη ἀξία, οὐχὶ δὲ καὶ
οὕτως ὀρθὴ καὶ τελεία, ὡς ἀνιδεῖται τὴν ἀ-
ριστεύουσαν τὸ πρόγραμμα διὸ ὁ μὲν ἀγὼν
μετ' ἀγαθῶν εὐχῶν καὶ ἐλπίδων προὔπεμψθη
ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν ἐπέτειον τοῦ ἐπιόν-
τος ἔτους πανήγυριν, ὁ δὲ φιλόπονος τοῦ ἔργου
συγγραφεὺς ἐκρίθη ἄξιος, ἵνα τύχη ἀμοιβῆς
τριακοντα λιρῶν, αἵπερ καὶ ἐχορηγήθησαν αὐ-
τῷ ὑπὸ τοῦ φιλομούσου ἀγωνοθέτου.

Ἄλλ' οὔτε τὸ ἐπιὸν ἔτος οὔτε τὰ ἐρεξῆς
ἐπόμεια ἐφαίνοντο πληροῦντα τὰς ὁδὰς ἐκεί-
νας καὶ ἐλπίδας τοῦ Συλλόγου· αἱ δ' ἐπέτειοι
ἑορταὶ διεδέχοντο ἀλλήλας, σίγην περὶ Ζωγρα-
φείου ἀγῶνος τηροῦσαι, μέχρις οὗ ὁ Σύλλογος,
ἔργῳ πεισθεὶς περὶ τῆς υπερβαλλούσης εὐρύτη-
τος τοῦ ἐναγωνίου θέματος, τῇ 20ῃ Ἰδρίου
τοῦ 1870 οὔτος ἐνέκρινε καὶ ἐξήνεγκε πρό-
γραμμα ἀγῶνος, ἐπεικῶς μὲν εὐχερῆ καθιστάν
τὴν τῶν ἀγωνιστῶν πρόσδοτον, ἡμέραν δ' αὐ-
τοῦ τὴν ἑορτὴν πάλιν τοῦ σωματείου ἡμῶν
τάττον.

Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος Φε-
βρουαρίου ἀπεστάλη πρὸς τὴν ἀγῶνα τούτου ἡ
αὐτὴ ἐκείνη πραγματεία, ἥτις ἐν τῇ προτέρᾳ
τοῦ ἀγῶνος περιόδῳ μειζονος μὲν λόγῳ οὐχὶ
δὲ καὶ τοῦ ἐπάθλου ἀξία ἐκρίθη, ἔργον ὡς φαί-
νεται τοῦ μακροῦτος Π. Ἀραβαντινοῦ, ἀλλ' ἰ-
κανῶς πληρέστερον καὶ μακρότερον ἢ τότε·
διότι ἡ μὲν πληθὺς τῶν σελίδων αὐτοῦ, ἐπὶ
τέταρτον ἐκτεινομένην, εἰς τὰς 1800 ἀνέρχε-
ται, ἐνῶ τὸ τότε σταλὲν τὸ ἡμῶν τοῦ ἀριθμοῦ
τούτου ἐπλήρου· ἀντὶ δὲ τῶν τότε τριῶν τό-
μων ἕξ πρὸ τῆς νῦν Ἐπιτροπῆς ἀνελήθησαν
σύμβολον δ' αὐτοῦ προτέτακται τὸ
*βάρδιτοι μὲν γάρ οἱ ἔσαν καλλιτέχνες ἔπλοι
ἡκιστοὶ δ' ἦν αὐτοὶ ἐλαυνόμενοι ἄρμ' ἐν ἀγῶνι.*

Καὶ ἐν τῇ παρούσῃ δὲ μορφῇ τῆς πραγμα-
τείας ὁ φιλόπονος συγγραφεὺς περᾶται νὰ ἀρ-
μισθῆ κατὰ δυνάμιν πρὸς τὸ πρῶτον διαγω-
μιστικὸν πρόγραμμα ἐν τε τοῖς καθέκαστα
καὶ ἐν τῷ ὅλῳ· οἱ δὲ τρεῖς πρόσθετοι τόμοι,
ὕλην τινὰ αὐτοτελεῖ ἄλλως ἀποτελοῦντες, συμ-
πληροῦσι συγχρόνως καὶ ἀπαρτίζουσι κατὰ δύ-
ναμιν τρία τινὰ τῆς πραγματείας μέρη, ἕσμα-

τα δημοτικὰ, ἔθιμα καὶ γλώσσας ἡπειρωτικὰς·
ἄνεσιν δ' οὐ σμικρὰν καὶ εὐχέριαν πολλὴν εἰς
τὴν κρίσιν τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς ὁ συγγραφεὺς
παρέσχε, προσμίμῳ τι προτάξας τῆς παρούσης
αὐτοῦ πραγματείας, πρὸς τοὺς κριτὰς μὲν τὸν
ἀγῶνος ἀναφερόμενον, ἀπολογίαν δὲ τινὰ πε-
ριέχον ὑπὲρ τῶν πλημμελειῶν καὶ ἐλλείψεων
τοῦ ἔργου, αἵτινες ἐν τῇ προτέρᾳ κρίσει ὑπε-
δείχθησαν τῷ πονήσαντι.

Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ προομίου σπουδαίαν ἐξο-
μολογητικὴν ποιεῖται ἡμῖν ὁ συγγραφεὺς, τάδε
πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν λέγων «ὑπὸ τὴν κρίσιν
τῶν ἀξιότιμων ἀγωνοδικῶν τοῦ παραταθέντος
Ζωγραφεῖου διαγωνίσματος καθυποβάλλων τὴ
ταπεινὸν μου τοῦτο ποιεῖν, ἐπειδὴ ἔχω ὑπ'
ὄψιν ὅτι πανομοιούτων ἐστὶ τῆς πέρας ἐπι-
κριθεῖσης περιγραφῆς τῆς Ἡπείρου (τὸ προοί-
μιον ἐγγράφη τῇ 1866), θεωρῶ ἄνευκτον τὸ
ναυαγίῳ μου, ἐὰν ἐν ταῖς φιλολογικαῖς συζη-
τήσεσι καὶ διασκέψεσιν αὐτῶν ἐπικρατήσῃ τὸ
αὐτὸ αὐστηρὸν κριτικὸν πνεῦμα καὶ αἱ ποικί-
λαι καὶ μεγάλαι ἀξιώσεις τῆς παρελθούσης
περιόδου τῶν ἀγωνοδικῶν» τοιαῦτα ἀνομολο-
γεῖ ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς εὐσεβῶς πάνυ καὶ
σωφρόνως τῇ ἀληθείᾳ θύων ἰδῶντο δ' ἔσως
καὶ ἀπλῶς ἡ τοῦ προομίου τούτου ἀνάγνωσις νὰ
πίσῃ τὴν Ἐπιτροπὴν, ὅτι ἄσκοπον θὰ ἐπεχειρεῖ
ἔργον, ἀναλαμβάνουσα νὰ κρίνῃ αἰθὺς πόνημα,
καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Συλλόγου κριθῆν. ἄλλως
δ' οὐδόλλως εὐρίσκων ἔργον αὐτῇ οἰκτεῖν τὸ κρι-
ναὶ εἰ ὀρθῶς καὶ εὐδοκίμως περὶ αὐτοῦ αἱ ψή-
φοι ἐτέθησαν· ἐν τούτοις οἱ κριταὶ τὸ μὲν εἰς
τὴν μεγάλην ὕλην τῶν προσθέντων τόμων βλέ-
ποντες, τὸ δ' ἐπιθυμοῦντες ἵνα διὰ θεμιτῆς ἐν
τούτοις ἐπιεικεῖς μετέλθωσι τέλος λύσιν τινὰ
τοῦ ζητήματος τούτου, καὶ ἐλπίζοντες ὅτι ἐ-
μελλον ἴσως νὰ ἐρευσθῶσιν ἐπὶ ἐξαίρετων τινῶν
ἀρετῶν τῶν προστεθέντων νέων μερῶν πρὸς ἀν-
τιστήκουσιν τῶν ἐν τῇ περιγραφῇ αὐτῇ τῆς Ἡ-
πείρου πλημμελειῶν καὶ ἐλλείψεων, ἀπεράσθη-
σαν ὅπως ἀναλάβωσι τὴν κρίσιν τῆς ὅλης
πραγματείας κατὰ τὴν δευτέραν ταύτης μορφήν
καὶ κατὰ τὸ πρῶτον τοῦ ἀγῶνος πρόγραμμα.
Διελθόντες λοιπὸν μετὰ τῆς δυνατῆς ἐπι-
στασίας τοὺς τρεῖς πρώτους καὶ κριθέντας τοῦ
ἔργου τόμους, καὶ καθ' ὕλην μὲν πῶς εὖρον αὐ-
τοὺς πλημμελεῖς καὶ ἐλλειπῶς ἔχοντας, ἀλλὰ
μάλιστα πάντων κατ' εἶδος.

Ἀντὶ τῆς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔργου τακτικῆς «βι-
βλιογραφίας», ἣν τὸ πρόγραμμα ἐκείνου ἐντόμων
ἤξιον καὶ σαφῶς ὥρις τῶ ἀγωνισθασμένων,
παρατίθεται ἡμῖν κατὰλόγῳ τῆς ἀπλοῦς τῶν

ἀρχίον και νεωτέρων πηγῶν, ἄνευ τινὸς περὶ αὐτῶν κρίσεως και ἱστορίας, μετ' ἱκανῶν δὲ ἄλλως ἀμαρτυμάτων και ἐλλείψεων.

Και ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τόμῳ και ἡ Γεωγραφία και ἡ εἰδικὴ Τοπογραφία και ἡ ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις, πάντα ταῦτα ἀμετάβλητα διατελοῦντα, οὐδὲν παρατηρήσεως ἄξιον ἔχουσιν.

Και τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἔργου, τὸ ἱστορικὸν λεγόμενον, πρὸς τε τοὺς ὅρους τοῦ προγράμματος και πρὸς τὴν καθ' ὅλου ὁρθότητα και ἀκριβείαν ἱκανῶς ἐστὶ ἐλλείψεις διασφῶζει· ἔνθεν μὲν ὁμοίως ἔχον διατελεῖ τὸ ἐνδεὲς τῆς ἀρχαίας ἡπειρωτικῆς ἱστορίας και περὶ ἄλλων μὲν, μάλιστα δὲ περὶ τῶν ἐλληνικῶν εἰς Ἑπειρον ἀποικιῶν και περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἠέρου, πλὴν ὅτι ἀντὶ τοῦ κριτικοῦ *Η. Λουτάρου* διορθοῦται που *γελοιοῦ* *Η. Λουτάρου*, και τινες ἀναχρονισμοὶ ἐπὶ τῷ ὁρθότερον ἐπανέχονται, ἔνθεν δὲ ἡ τε διοικητικὴ τῆς Ἠείρου διαίρεσις, ἡ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν περίοδον, και ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ὡς και ὁ τῶν ἐκασταχοῦ ἀρχιερέων κατάλογος ὑπόκεινται πολλοῦ εἰς τὴν ἐπιβροήν τῆς ἀδυναμίας τοῦ συγγραφέως, ἵνα προσδράμη εἰς τὰς γνησίας πηγὰς και τοὺς εὐδοκίμους περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδηγούς.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τοῦ πονήματος τμήματι ἐδικαιούτο τις μείζονα ἐντέλειαν να προσδοκῆ και μετὰ μειζῶνον ἐπομένως ἐλπίδων εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ να χωρῆ διότι τὸ τμήμα τοῦτο ἐν τε τοῖς καθ' ἕκαστα και σχεδὸν ἐν τῷ ὅλῳ παντοίων συλλογῶν χαρακτηριστὰ μάλιστα ἔχον, και πολλῶ ἐλάσσον, ὡς εἰκόσ, τὰς ἐπιστημονικάς ἀξιώσεις φέρον, ἥδυνάτο να ἀποβῆ τῷ συγγραφεὶ εὐρὸ και ἄνετον στάδιον λυσitelοῦς δραστηριότητος· ἐναυθα μάλιστα σμικρὸν ἢ οὐδὲν πρὸςτατο ἐν τῇ δυναστικῇ αὐτοῦ βίῃ τὸ δυσέκρητον ἐκεῖνο *VOLO* τῶν καθ' ἡμᾶς συγγραφέων, ἡ βιβλιακῇ ἐνδεῖα, οὐδ' ἦν παντάπασιν ἀναπάλλακτον τὸ κράτος τῶν ἐρ' ἐκάστας εἰδήσεως παραπομπῶν και σημειώσεων, ὧν ἄνευ οὐδενὸς ἄξια καθίστανται ἔργα ἱστορικά, οἳα τὰ τῶν ἄλλων τῆς πραγματείας τμημάτων· ἀλλ' ἐναυθα πρὸς συλλογὴν και τινὰ διάταξιν ὤλης, ὁρθῆς μάλλον ἀντιλήψεως και σφραῖς ἐκθέσεως δεομένην ἢ ὑπελοπότερας ἐπιφύσεως και θεωρίας, πᾶρασι πρὸς τοῦτους και πρὸς διακρίσεις και λίαν ὑπόρους, τὸ σῶμα και ὁ βίος αὐτῶς τοῦ λαοῦ, ἱκανῶς μὲν πᾶσι προσιτός, μάλιστα δὲ τῷ τυχόν συζῶντι· ἀλλ' ὁ πατήρ τοῦ ἔργου τούτου και ἐναυθα πλὴν τῶν ἐθίμων, ἀσμάτων και γλώσσων τῆς Ἠείρου, περὶ ὧν ἐν τοῖς ὕστερον ἰδίῃ γίνεταί λό-

γος, εἰς πάντα σχεδὸν τὰλλα κεφάλαια δὲν πρὸςέρθηκε, φαίνεται, ν' ἀποδώσῃ τὸ κατὰ δύναμιν πλήρες και τέλειον, ὑπὸ τοῦ θανάτου πικρῶς προληφθείς, ἐνῶ ἐκ τῶν τριῶν ἤδη προσθέτων τοῦ ἔργου τόμων δυνάμεθα να εἰκάσωμεν, ὅτι εἶχεν ἀρχίσει ἅπαν τὸ τρίτον τμήμα να συμπληρώσῃ και μεταξῆυθμίση ἐπὶ τὸ βέλτιον.

Ἄλλὰ νῦν τὸ περὶ θρησκείας και ἑορτῶν ἀρχίον τε και νεωτέρων ὁπόσῳ ὑπολείπεταί σχετικῆς τινος ἀκριβείας περὶ ταῦτα και τελειότητος, δύναται τις και ἄλλως να κατίδῃ, μάλιστα δὲ ἐὰν παραβιάλλῃ τὰ περὶ εἰδωλολατρικῶν λειψάνων ἐν τῷ κρινομένῳ ἔργῳ πρὸς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἔργου ἐκδοθέντος ὑπὸ Βερνάρδου Σμιδητίου πονήματος, περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἐν τῇ χριστιανικῇ καθ' ὅλου θρησκείῃ και λατρείᾳ πραγματευομένου. Οὐδὲλως βεβιαίως ἔννοοῦμεν ν' ἀπαιτήσωμεν παρὰ τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως ἔργασίαν τινὰ, πῶρῳ ἀρεστῶσαν τοῦ παρ' ἡμῖν σκοποῦ τῶν τοιούτων βιβλίων, τὴν παραβολὴν δηλονότι ἐκεῖνων τῶν θρησκευτικῶν στοιχείων παρ' ἡμῖν πρὸς τὰ τοιαῦτα πᾶντων τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἦν ὡς τοιαῦτη ἱκανῶς εὐδοκίμοῦσαν παρὰ Πολίτην εὐρίσκομεν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων μελέτης αὐτοῦ, ἱκανῶς ὁμοίως θὰ ἐπληροῦτο ἔλλογός τις τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπιθυμία, ἐὰν παρεθῆρη και παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀγωνιστῇ ἕμιλλάν τινὰ πρὸς τὸ εὐτακτον τῆς οἰκονομίας, πρὸς τὴν λελογομένην συλλογὴν τῆς ὤλης και πρὸς τὴν ἀκόπιμον και δεξιάν κερποσιν αὐτῆς; εἰς συγκρίσεις μετὰ τῶν ἀρχαίων και ἐξαγωγῆς παντοίων πορισμάτων, ἅπερ θναυμάζων τὸ ἀναγνώστης διερχεται τὴν πραγματείαν τοῦ Σμιδητίου ἐκεῖνον.

Τὰ δὲ περὶ τῶν ἐν Ἠείρῳ σχολῶν πολλοῦ μὲν ἄλλως λόγου φαίνονται ἄξια, ἀλλ' ἐνδεῖα τις περὶ τὰς ἀκούεις εἰς τὰ χειρόγραφα παραπομπάς, ἀβεβαία πῶς τινὰ τῶν λεγομένων ἐκεῖ καθίστησι και ἐρεσιμάτων δεόμενα· τὰ τῶν ἐν Ἰωαννίνῃς μάλιστα σχολῶν κατὰ τὸν ἐθ' ἰδίως αἰῶνα ἐξελέγχονται ὑπὸ Βελοῦδου, ὅστις ἀποχρώντως τὰ τῆς ἐλληνικῆς ἐν Βενετιῇ ἀποικίας ἐξεκρίβωσαν.

Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' αἱ ἀξιώσεις ἐκεῖνα τοῦ προγράμματος περὶ κλῶν ἐν Ἠείρῳ τεχνῶν, ἐὰν τινες και τότε ἠσκήθησαν, πληροῦνται που, και περ ἱκανῶς ὄντος τοῦ περὶ βαναύσων τεχνῶν λόγου.

Ἄλλ' ἀντὶ πασῶν τούτων τῶν συμπληρώσεων και διορθώσεων, πρὸς ἀπαρτισιῶν τινὰ

τοῦ ἔργου ἀκριβῆ ὁ συγγραφεὺς προὔτιμησεν, ὡς φαίνεται, ἵνα φιλοπονήσῃ περὶ τὴν σύνταξιν εἰκοσασελίδου εἰς τέταρτον διατριβῆς, καὶ ταύτην ἐπιγράψας «Παρατηρήσεις τινὲς ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ διαγωνίσματι τοῦ 186ῦ ἀγωνοδικῶν», νὰ παρεμβάλῃ ἐν τοῖς τόμοις, οἵτινες ἐμελλον ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τόνδε· καὶ τῶντι ἀπεστάλη πρὸς τοὺς κριτὰς καὶ ἡ διατριβὴ αὕτη μετὰ τοῦ ἄλλου ἔργου.

Διὰ τῆς ὁπωσούν δεξιᾶς οἰκονομίας τοῦ ἔργου τούτου τῆς φιλοτιμίας, διὰ τῆς ὁπωσούν σπουδαίας δυνάμεως τῆς γλώσσης αὐτοῦ θὰ ἐπεθύμει ἡ Ἐπιτροπὴ ἵνα ἐκοσμοῦντο μᾶλλον τὰ κυριώτερα τῶν τοῦ συγγραφέως ἔργων, καὶ ἴσως ὀλίγη τότε θὰ παρίστατο αὐτῷ ἀνάγκη, ἵνα ποιῆται πρὸς τὴν ἔκθεσιν παρρησιάζουσαι, διότι περὶ τοῦ εἶδους τοῦλάχιστον τοῦ ἔργου θὰ συμφωνῶναι πως τότε καὶ ἡ ἔκθεσις πρὸς τὰς ἐπιτάξεις τοῦ ἐργασμένου. Συμβαίνει πολλάκις ἀλλοθῶς τὸ τῶν ἀνηρώπων ἐν γένει φιλότιμον ἐκβληθῆναι καὶ τὴν ἀντιτυπίαν αὐτῶν πρὸς ἀντιρρήσεις ἐγείρειν, οὕτω σφόδρα τὰς δυνάμεις αὐτῶν νὰ ἐπιτείνῃ, ὥστε θαυμάσια τινα καὶ ἀδόκητα νὰ παραγάγῃ· ἀλλ' ὁ παρὼν πόνος τοῦ ἄλλοτε ἐπικραθέντος ἀγωνιστοῦ δὲν ἀνάγκη εἰς τὸν κύκλον τῶν εὐτυχῶν ἐκείνων ἐπιχειρήσεων, ἀλλ' ἔστι μᾶλλον φιλοτιμίας ὑπερβαλλούσης ἐπιδειξίς, οἷα πάντων σχεδὸν τῶν ἐν ἀγῶνι ἐπικρατούμενων, οὐδ' ὁπωσούτων τὸ κύριον τῆς κρίσεως ἐκείνης σαλεύουσα.

Ὁ δὲ τρόπος ἐν γένει, καθ' ὃν ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς εἰργάσθη, καὶ ἡ συγγραφικὴ μορφή, ἥτις διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπὶ παντὸς τοῦ ἔργου ἀπετυπώθη, οὐκ ὀλίγον ἀλίσκονται ἀμοιροῦντα τῶν ἀναγκαίων πρὸς αὐτὰ προσόντων· ἡ μὲν ἀποδοχὴ τῆς ταμιευομένης ὕλης δὲν γίνεταί μετὰ τὴν δέουσαν εὐλάβειαν καὶ φιλοκρίσιον τοῦ συγγραφέως πρὸς τὰ προσεφερόμενα ἢ λαμβανόμενα, καὶ ἀδυνατεῖ μὲν τις νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἡ πληθὺς τῆς απαιτουμένης ὕλης δύναται πως νὰ ἐπιδράσῃ κακῶς ἐπὶ τῆς τοῦ ἔργου μορφῆς, ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐκ τῆς σκέψεως ταύτης γαλιᾶσῃ τις τὸ ἀστυρόν τῆς κρίσεως ἐντύχῃα, πάλιν ὁ συγγραφεὺς ὑπολείπεται τοῦ ἐπεικοῦς πρὸς ταῦτα ὄρου. Ἡ μείζων ἢ ἐλάσσων ἐνδεῖα παραπομπῶν, ἢ ἡ πολλάκις ὀλιγώρος καὶ σφαλερὰ παράθεσις αὐτῶν καθισταῖσι τὸ ἔργον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τῆς συγγραφικῆς ἀκριβείας καὶ πολυεπίβλεπας δὴσχηστον καὶ δυσπρόσοδον· ἡ δὲ μονότονος καὶ ἄχρους τῶν πάντων ἀφήγησις μικρὰν διάκρι-

σιν ποιοῦσα μεταξὺ σπουδαίων καὶ φαύλων, μεταξὺ τῶν ἀπρὶς ἐχομένων τῆς προθέσεως τοῦ ἔργου καὶ τῶν παρεργῶν ἢ πῶρροθεν μόνον αὐτῆς ἀποτρεμένων, τὸν μὲν ἱστορικῶς ἐρευνῶντα εἰς ἀθυμίαν ἐμβάλλουσι, συγχὼν ἀποπλανῶσαι τῆς καθολικῆς τῶν γεγονότων πορείας, ἢν πειράται νὰ ἀνιχνεύσῃ ἐν μέσῳ πολλῶν μικρολόγων διηγήσεων, εἰς δὲ τὸν περιεργὸν ἀπλῶς ἀναγκνῶσθαι μικρὸν τὸ διαφέρειν ἐγείρουσι. Πολλὰχρὺ δὲ τούναντιον εὐρίσκουσι τὸν συγγραφεῖα ἀποδιδόμενον εἰς τολμηρὰς καὶ παρακεινδυνευομένας θεωρίας· οὐ σπάνιον δ' ἦμῖν ἀπαντᾶ καὶ τὸ ἐνδεὲς ἢ ἀόριστον τῶν ὁρισμῶν, μετὰ διαιρέσεων πλειστατικῆς τῆς ὕλης κατὰ συμβεβηκὸς γιγνομένων, οὐδ' ἐρ' ἐνὸς οὐσιώδους γνωρίσματος τῶν ἐνοιῶν ἐρειδομένου. Ἀλλὰ καὶ ἡ γλώσσα τοῦ ἔργου πολλὰχρὺ γραμματικῶς χωλιάνουσα, στερεῖται τοῦ τόνου ἐκείνου καὶ τῆς ζωῆς, ἢν χεῖρες δεξιᾶι διὰ τῆς κυριολεξίας καὶ τῆς προσφόρου συνθήκης τῶν λέξεων δύναται νὰ ἐμπνεύσασιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἐλθόμεν ἤδη, φιλόμουσος ὀμήγουρις, καὶ ἐπὶ τὰ τρία πρόσθετα μέρη τῆς κρινομένης πραγματείας, τὰ Δημοτικὰ Ἔσματα, τὸ Γλωσσάριον, καὶ τὴν Ἐθιμογραφίαν, καὶ ἰδόμεν ὁ πόσον αἰ ἀρετὰ ἢ αἰ ἐλλείψεις αὐτῶν ἠδυνήθησαν ἐπὶ τὴν τῆδε ἢ ἐτέρωσε ῥοπήν τῆς πλάστιγγος τῶν ἀγωνοδικῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐπισκεφθόμεν τὰ Δημοτικὰ λεγόμενα Ἔσματα, τὰ ἀνόνομα ταῦτα καὶ ἔκθετα ἔχοντα τῆς δημώδους Καλλιότητος, πρὸς ἃ πολλοὶ πολλάκις ὀλιγώρως ἀπέβλεψαν καὶ ἀποβλέπουσι, τὴν ματαιοπονίαν τῶν περιήκωντόντων αὐτὰ οἰκτεροῦντες· ἀλλ' οἱ κύριοι οὗτοι καὶ οἱ προτιμῶντες πᾶσαν τὴν τελευταίαν τῆς Γαλλίας ποιήσαν νὰ ἀπαντήλωσιν, ἢ στίχους τινὲς τῶν δημοτῶν ἡμῶν ἡσμάτων νὰ ἀναγνώσωσιν, ἐνθὲν μὲν μνηύουσιν ἐν μέρει τὸ αἴτιον τῆς διαστροφῆς, ἢν ἡ νῦν ἡμῶν ποιήσις ἐπαθε, πρὸς τοὺς παραχρόρους τόνους πῶν περὶ Ἰουσοῦ ἀπέλιπὸν καὶ μισανθρώπων κλίνασα, καὶ πᾶσαν ὀνειδιὰν ὑπερβολὴν καὶ ἀνακροαστίαν ἐκδεχόμενη ἐν τε τοῖς πάθεσι καὶ τοῖς αἰσθηματικῶν καὶ τοῖς ῥυθμοῖς· ἐνθὲν δὲ κακῶς οὗτοι γιγνώσκουσιν, οὐδ' ἀδύνατα ταῦτα ὄντα καὶ ἀπόβλητα δὲν νὰ ὦσιν. Μαθέτωσαν ὅτι πατὴρ αὐτοῦ ἔστι μέγας τις καὶ δαυμῶνος ποιητής, ἔστι τὸ καθ' ἑλίου πνεῦμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅπερ ἐν εὐτυχαστέροις καιροῖς ἤπιστατο νὰ ἠηλάξῃ δι' αὐτοῦ Ὀμήρου, καὶ διὰ τοῦ Ὀμήρου νὰ διατρέφῃ μὲν πάντας ἐκείνους τοὺς ὑστέ-

ρους ποιητάς, νὰ παιδεύῃ δὲ σύμπασαν τὴν
 θυμακτουργήσανταν Ἑλλάδα· ἀλλ' ἐν ᾗδῃ τὸ
 πνεῦμα τοῦτο ἀπέβαλε τὴν ἐμπειρίαν καὶ δύ-
 ναμιν ταύτην, ἣ ἂν οἱ χρόνοι καὶ οἱ καιροὶ δὲν
 ἀνέχονταν μηδ' ἐπιτρέπουσι τὴν ἐκ δημοσίων
 ἄσμάτων γένεσιν δευτέρου Ὁμήρου, ἀλλ' ὅσων
 μὲν ἀπλῆν καὶ ἀπέριττον χάριν αισθάνεται τις
 ἐπ' αὐτῶν κεχυμένῃ! ὡς δ' Ἑλληνική ἐστὶν ἡ
 πνοὴ ἐκείνη τῆς συμμετρίας, τῶν παθῶν τῶν
 λέξεων καὶ τῶν ῥυθμῶν, ἥτις ὡς αὔρα ἐξ ὑγει-
 νῶν χωρίων φερομένη, ὑγεινῶς μὲν δύναται
 ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ νὰ ἐπιδράσῃ, ἰα-
 τρικῶς δ' ἐπὶ τῆς νεοτέρης ἡμῶν ποιήσεως!
 πόσους ἄρα οἰκιστοτέρους Ἀγγλέας δύναται ἐν
 τούτοις ὁ λαὸς νὰ ἀνεύρῃ, πόσας δ' Ἀνορθόμαχας
 καὶ Ἐκτροκας, πόσας δὲ Πανελόπας καὶ Ὀδυσ-
 σέας; ἀλλ' ὁ περὶ τὴν φύσιν καὶ τὸ ἦθος τοῦ
 νῦν Ἑλλήνος φιλοσοφῶν πόσον πολυτίμου ὕ-
 λος ἤθελε στερεῖσθαι τῶν δημοσίων ἄσμάτων
 σπουδαίοντος; οὐ μὲν ἀλλ' οὐδὲ τοῖς γραμματι-
 κοῖς καὶ τοῖς ιστορικοῖς τῆς νῦν Ἑλλάδος ἡ-
 δυνάμεθα νὰ συγχαρώμεν, ἐὰν τὰ δημόδια
 ἄσματα ἀπόλλυντο.

Ἄλλ' ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν προχθὴν τῆς κρί-
 σεως, ὅθεν ἡ ἔνθεος τοῦ Διὸς κέρη ἀπεπλάνη-
 σεν ἡμᾶς.

Ἡ συλλογὴ αὕτη τῶν δημοτικῶν ἄσμάτων
 ἀπαρτίζεται τὸ ὅλον ἐκ 533 παντοίων τῶ μέ-
 γεθος ἄσμάτων καὶ ἐκ διστίχων 4388 μετὰ
 καὶ τῶν καλούμενων στιχομυθικῶν ἀγώνων
 καθ' ἃ δὲ ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ εἰδικῷ τῶν ἄ-
 σμάτων προσημῖο ὁμολογεῖ, σπουδαίῳ περὶ
 τὴν συλλογὴν τούτων ὑπ' ὅσων αὐτοῦ εἶχε τὰς
 προγενεστέραις τῶν ἄσμάτων συλλογὰς τῶν
 Κ. Φοριέλου, Τομασίου, Οὐλερίου, Μαρκέλου,
 Σγινᾶ, Ζαμπελίου, Ἀντ. Μανούσου καὶ τὰ διὰ
 τῆς Πανδώρας σποράδην ἐκδοθευμένα ἄσματα
 ἐκ πάντων δὲ τῶν συνειλεγμένων ὑπὸ τοῦ ἀ-
 γωνιζομένου συγγραφέως μόνον 90 κατὰ τὴν
 ὁμολογίαν αὐτοῦ εἰσι προεκδοθευμένα ἐν ταῖς
 ἐπιρμέναις συλλογαῖς, καὶ ταῦτα προσελήθη-
 σκεν, λέγει, ἐπὶ τῷ ἀκριβέστερον καὶ ποιητικώ-
 τερον, ὡς δὴλα δὴ ἤκουσεν αὐτὰ παρὰ τῶν
 ἐντροφόντων ἐν τῇ ἔθνηκῃ ταύτῃ ἄσματολόγῃ.
 Ὁμολογεῖ δ' ἔτι πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ ἄσματα
 τινα περιέλαβεν ἐν τῇ συλλογῇ, ἀλλὰ γὰρ μὲν
 πῶς πιθανῶς ποιηθέντα, ἐντελῶς δ' ἐν Ἠπει-
 ρῷ πολιτογραφηθέντα φάνεται ὅμως, ὅτι δὲν
 ἐγίνωσκεν ἄλλας τινας νεοτέραις τοιαύταις
 συλλογὰς καὶ ἡπειρωτικῶν μάλιστα τινας ἄ-
 σμάτων οὔτε λ. γ. τὴν πληρεστάτην πᾶσων
 εἶχεν ὑπ' ὅσων, τὴν Ἀρνόλδου Πασσοβίου (pu-

publaria carmina Graeciae recentioris),
 οὔτε τὴν ἰδίω ἡπειρωτικῶν τοῦ Γ. Χασιώ-
 του, οὔτε τὴν τῶν διστίχων συλλογὴν τοῦ αὐ-
 τοῦ ὥστε οὐκ ἔλιγαν τῶν ἐν τῇ συλλογῇ αὐ-
 τοῦ συνέβη νὰ ὡσι προεκδοθευμένα ἐν ταῖς συλ-
 λογαῖς ἐκείνων· ἀλλ' ἡ συλλογὴ αὕτη ἐστὶ
 πλείστης ὠρελείας πρόξενος, ὡς πρὸς τὸ πολὺ
 τῶν ἤδη ἐκδοθευμένων ἄσμάτων διότι κατὰ τι-
 να περιεργον σύμπτωσιν τὰ πολλὰ τῶν ἐν τῇ
 συλλογῇ ταύτῃ ἄσμάτων ἐκ τῆς πρώτης πα-
 γῆς προφανῶς ληρθέντα, ἐκ τοῦ στόματος αὐ-
 τοῦ τοῦ λαοῦ, τοιαύταις παραλλαγῆς καὶ ποι-
 κιλίας πρὸς τὰς δύο τελευταίας διακονοῦσιν,
 ὥστε κάλλιστα καὶ εὐαρμυστότατα συμπλη-
 ροῦσιν ἀλλήλας· ὅπου μὲν ἔχρουσιν ἐνδεῶς τὰ
 τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως, ἐκεῖ μᾶλλον τέλειά
 εἰσι τὰ τῶν ἄλλων, ἐνθα δὲ τὰ τῶν ἄλλων ἐλ-
 λείπουσιν, ἐκεῖ τὰ τῆς παρούσης συλλογῆς
 πληρέστερα ὄντα τελειοῦσιν αὐτὰ ὥστε κατὰ
 σύγκρισιν τινα καὶ περὶ τὴν τῶν ἐκδοθευμέ-
 νων συλλογῶν πρὸς τὴν ἤδη κρινομένην ἡδύ-
 νατο νὰ γίνῃ πληρεστάτη τις καὶ πῶς τελεία
 τῶν δημοσίων ἄσμάτων ἐκδοσις.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ὕλης τῆς ἀνὰ χει-
 ρας συλλογῆς. Τὸ δὲ εἶδος αὐτῆς δὲν φαίνεται
 ἀμιλλώμενον πρὸς τὰς ἀρετάς καὶ τὰ προσόν-
 τα ἐκείνης; διότι ἡ μὲν ταξινόμησις τῆς ὕλης,
 δύσλυτον ἄλλως οὔσα ζήτημα τοῖς συλλογεύ-
 σι, δὲν γίνεταί κατὰ κοινὴν τινα βᾶσιν διαι-
 ρήσεως τῶν καθ' ὅλου καὶ ὑπομηρίσεως τῶν ἡ-
 δὴ διαιρέσεων καὶ οὕτως ἐφεξῆς μέγρι τῶν
 ἀπλουστάτων εἰδῶν, ἀλλὰ λίαν γενικὰ γένη
 μετ' εἰδικῶν εἰδῶν ὁμοῦ τάσσονται· τοῦτο εὐ-
 κόλως δύναται τις νὰ κατανοήσῃ ἐκ τῶν παν-
 τοίων τίτλων τῶν μερῶν, ὧδε ἐγόντων· *Πο-
 λεμικά, Θρησκευτικά, Ἠθικά, Ἄσματα θρη-
 σκευτικῆς ἕλης, Ἀποδημακά, Κακοσυμβια-
 κά, Ἐρωτικά, Μυθῶδη, Διηγηματικά, Ἀντη-
 ρά, Ὀμοῖα Ἱστορικά, Ἀ.Ι.Ἱστορικά, Ἠθικά,
 Ἐλεγεία ἢ Μερολόγια κ.τ.λ.* Ἐνῶ ἡδύνατο
 τοῦλάχιστον τὰς ἄλλας καθ' ὅλων ὑποδιαιρέ-
 σεις, ἡ τρίτῃ τοῦ ὅλου βίου κτη-
 γορία, πολιτεία, θρησκεία καὶ ἰδιωτικὸς βίος,
 καὶ οὕτω νὰ ἔχωμεν τὴν πρώτην διάκρισιν εἰς
Πατριωτικά, Θρησκευτικά καὶ Ἰδιωτικά, καὶ
 μετὰ ταύτην τὰς ἄλλας καθ' ὅλων ὑποδιαιρέ-
 σεις, ἡ ἴσως δὲν θὰ εἶχε κακῶς, ἐὰν κατὰ τὰ
 ποιητικὰ γένη ἡ πρώτη διάκρισις ὑπέκειτο εἰς
Ἐπικά, Λυρικά καὶ Τᾶλα μετὰ τῶν δευτε-
 ρων διακρίσεων αὐτῶν ἄλλως δὲ ἄξιον μιμή-
 σεως παράδειγμα ὑπόκειται αἱ τῶν συλλογῶν
 Πασσοβίου καὶ Χασιώτου διακρίσεις.

Ἡ δὲ γλῶσσά ἐστι κυρίως μὲν καθαρῆουσα δημοτικῆ πλὴν τινῶν ἀρχαϊκῶν λέξεων, ἐλιγίστων οὐσῶν ὑπάρχουσι δὲ καὶ τινα ὁμοιοκατάληκτα ἄσμακτα, ὧν ἡ λέξις φέρει τὸν χαρακτῆρα ἔργου ἐπιτετραυμένου καὶ παρὰ λογίου τινὸς προελθόντος.

Ἡ δ' ἐν τῷ προλόγῳ τῆς συλλογῆς παρῆθεσις τῶν παντοίων μετρικῶν γενῶν καὶ εἰδῶν τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ποιήσεως πρὸς ἀνάλογά τινα τῆς ἀρχαίας ἐντέχνου, καὶ ἡ ἀνακάλυψις θαυμασίας συμφωνίας καὶ ἀντιστοιχίας τούτων πρὸς ἐκεῖνα, ἔστιν ἔργον εἰς ὑπερβολὴν τολμηρὸν καὶ κρείσσον τῶν δυναμῶν τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἐν τῇ σοφῇ Εὐρώπῃ αἱ περὶ τὴν ἀρχαίαν μετρικὴν σπουδαὶ πολὺ εἰσέτι μετ' εὐλαθείας καὶ ὄκνου γίνονται περὶ ἕκαστον τούτων τῶν ζητημάτων, ἅπερ ὁ συγγραφεὺς θερῶν λίαν ἐπιχειρεῖ ἐνώπιον ἡμῶν νὰ λύσῃ.

Αἱ δὲ κατὰ τὸ θνατὸν γινόμεναι εἰς ἕκαστον ἄσμα εἰσαγωγαὶ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν περὶ πάντων λίαν σπανίως πληροφоруσιν ἡμᾶς περὶ τοῦ μέρους, ὅθεν τὸ ἄσμα ἐλήφθη, ἄλλως ὅμως δὲν ἔχουσι κακίως.

Καὶ περὶ μὲν τῆς συλλογῆς τῶν ἀσμάτων τοσαύτῃ τὸ δὲ Γλωσσάριον, πρὸς ὃ ἦδη ἡμῶν ὁ λόγος τρέπεται, λέξις οὐσα μᾶλλον τῆς λεγομένης κοινῆς τῶν ἀρχαίων διαλέκτου παρὰ μὲν τοῖς τότε γραμματικαῖς ἦν ἐν χρήσει ὑποκριτικῆς τῆς λέξεως γλῶσσα, ἥτις πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἀρχαίῃν ἡ ἰδιαζούσαν λέξιν συγγραφέως ἢ χώρας τινὸς ἐσθίμικαν, παρ' ἡμῖν δὲ τοῖς νεωτέροις οὐκ οἶδ' ὅπως περιτραπὴν κατέστη ἵνα σημαίνῃ συλλογὴν γλωσσῶν, ἣν περ οἱ τότε πληθυντικῶς γλώσσας ἐκάλουν.

Καὶ ὅπόσου μὲν ἕξιαι εἰσὶν αἱ τοιαῦται συλλογαὶ πρὸς τὸν πλουτισμὸν τοῦ νεωτέρου ἡμῶν λεξικοῦ, πρὸς παρασκευὴν τῆς ἀναγκαιᾶς ὕλης εἰς εὑρεσιν τῶν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ κρατούντων νόμων, καὶ πρὸς θαυμασίαν ἐπικουρίαν εἰς τὴν ἰδικιτέραν ἀνάπτυξιν τῆς ἐγχαωρίας ἡμῶν φιλολογίας παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, οὐδ' ἔγκαιρον τὸ μακρογορεῖν περὶ τῶν τοιούτων κλίσειν δ' εἰς τοιαύτας συλλογὰς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἱκανῆν παρ' ἡμῖν εὐρίσκαμεν ἀναπτυχθεῖσαν, ἐὰν ἀπὸ αἰδιμίμου Κορῆ ἀρξώμεθα ζητούντες καὶ ἐπ' ἐσχάτων δ' ἐν περιοδικαῖς μάλιστα ἀποχρῶσά τις τοιαύτη ὕλη ἀπαντᾷ, Ἡπειρωτικῆ ὑπὸ Γ. Χασιώτου ἐκδοθεῖσα, Μακεδονικῆ ὑπὸ Δ. Πανταζίδου, Κυπριακῆ ὑπὸ Ἀθ. Σκαλληρίου, Αἰγαιοπελαγονικῆ δὲ ὑπὸ Πρωτοδίκου, Κυπριακῆ αἰθῆς ὑπὸ Μυριανθῆος, καὶ ἡ

τοῦ Συλλόγου *Ἡρακλῶν* ἐν τῷ περιοδικῷ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ λέξικὸν ὁπωσοῦν τέλειον τῆς νῦν Ἑλληνικῆς οὐδὲν εἰσέτι ὑπάρχει, πᾶς τις βεβηκίως ἐνοοεῖ, ὅτι πρὸς εὐδόκιμον συναγωγὴν ἰδιωτικῶν χώρας τινὸς λέξεων προαπειτεῖται εὐρεῖά τις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον γνώσις τῆς λαλουμένης γλώσσας, ὡς αὐτὴ καθ' ὅλου νῦν ἐν τοῖς Ἑλλήσι καλεῖται, ὥστε οὕτω νὰ δύναιτο ὁ συλλέγων νὰ διακρίνῃ τὰ ἴδια τῶν παρὰ πᾶσι κοινῶν, μηδὲ ματαιοπονεῖ ἐξ ἀπειρίας, λέξεις παγκοίνας ὡς γλώσσας τοπικὰς ἀναγράφων, ὑπερ πάθος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παραλλάττοντας βλέπομεν πάντας σφεδρὸν τοὺς πρόσθεν ρηθέντας. Ὁ δ' ἡμέτερος συγγραφεὺς εἰς ἄκρον ἄλλως φιλόπονος ὧν δὲν ἀνάγεται ἀτυχῶς ὡς πρὸς τοῦτο εἰς τὴν χορείαν τῶν διαφυγόντων τὸν κίνδυνον τοῦτου, ἀλλ' ἐκ τοῦ τίτλου ἐπὶ τοῦ βιβλίου τούτου δεικνύται ἤτοι παρανοήσας τὴν λέξιν γλωσσάριον, ἢ οὐ πολλὴ τῆς Ἡπειροῦ ἐξελθὼν καὶ ἀδυνατῶν ἐπομένως νὰ διακρίνῃ τὰς ἰδιαζόντας ἡπειρωτικὰς πολλῶν παγκοίνας ἑλληνικῶν καὶ ὁ μὲν τίτλος ἔχει ὥδε: «Γλωσσάριον, ἥτοι πρόσθετος συλλογὴ λέξεων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς διαλέκτου, ἐν χρήσει οὐσῶν κατὰ τὴν Ἡπειρὸν καὶ ἀθησαυρίστων εἰς τὸ λεξικὸν τοῦ κ. Σκαλλῆτου Βυζαντίου» τίτλος δηλῶν ὅτι γλωσσάριον ἐστὶ συμπληρωτικόν τι τοῦ λεξικοῦ καθ' ὅλου παρῆραρχικα, ὑπερ οὔτε ἡ λέξις σημαίνει, οὔτε τὸ τοῦ ἀγῶνος πρόγραμμα ὠρεῖται, ἢ δ' ἐν αὐτῷ συνειλεγμένη ὕλη πάντα, πρὸς τὴν ἐπινομίαν ταύτην συμφωνοῦσα, πολλὰς ἀνὰ πᾶν βῆμα κοινὰς λέξεις ἔχει (1). αἵτινες δὲν ὑπάρχουσι μὲν ἴσως ἐν τῷ ἀτελεῖ ἐκείνῳ τῆς νεοελληνικῆς Λεξικῆ τοῦ Βυζαντίου, ἀλλ' ὑπάρχουσι σύσσωμοι καὶ ἀκέραιοι ὡς ἐρμηνεῖται ἀρχαίων λέξεων ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Λεξικῷ τοῦ αὐτοῦ Βυζαντίου.

Ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Γλωσσarioῦ προαγγέλλει ἡμῖν ὁ συγγραφεὺς, ὅτι ἐκ τῶν 3000 λέξεων, ἃς ἐνταῦθα ἀπεθωραρίσας, μόνον 280 ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ἡπειρωτικοῦ γλωσσarioῦ Γ. Κρομμύδα, Ἡπειρωτοῦ ἐμπόρου κατὰ τὸν νῦν αἰῶνα ἀρχόμενον ζῶντος, καὶ ἐκ τινος ἐτέρου ἐν Ν. Πανδύρα ὑπὸ Γ. Κωννεμένου ἐκδοθέντος,

(1) Ἐν τῷ Α. ἄβυσσος, ἀγκυλῶνα, ἀγνώριστος, ἀγουρίδα, ἀεῖφι, ἀδιάντροπος, ἀθυρόστομος, ἀλειτούργητος, ἀλωμίζω, ἀναγκάζω, ἀνεμόμυλος, ἀνήλιος, ἀνοικοδόμητος καὶ ἄλλαι.

τάς δὲ ἄλλας πάσας ἔρσηθ' ἐκ τῆς πρώτης πη-
γῆς, εἰς αὐτοῦ τοῦ λαοῦ' καὶ ὅμως ἡ σημασιολογία
αὐτῆ πικρῆ; τῶν συνθερισμένων λέξεων, ἐθεν-
δήποτε καὶ ἂν ἐλήφθη, δεῖον ἵνα ἀνακαθαρθῇ
ἐκ πασῶν τῶν κοινῶν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ὡς
τε νὰ ὑπολειφθῶσιν αἱ ἀκριφῆδες Ἠπειρωτι-
δες. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι μετὰ τοιαύτην τινὰ
ἐργασίαν, λίαν χρήσιμον ἠδύνατο ν' ἀποβῇ τὸ
βιβλίον ὡς πολλὰς καὶ τὰς ἰδίως Ἠπειρωτι-
κὰς ἔχον (1), οὐ μικρῶ δὲ ἀκριβέστερον καὶ
τελευτέρον ἠδύνατο νὰ ᾖ τὸ ἔργον τοῦτο, ἐὰν
μετὰ τὴν εἰρημένην ἐκκάθαρσιν καὶ τὴν ἐπι-
μελεῆ πρὸς τοῦτοις ἀποβῶσιν τῶν προφα-
νῶς ζενικῶν λέξεων, εὐαρίθμω ἀλλως οὐ-
σῶν, παρετίθεντο κατὰ τὸ δυνατόν μέτρον
καὶ εἰς ἐκάστην λέξιν παραδείγματά τινα εἰς
ἀσμάτων, μύθων, ἢ παροιμιῶν, τῶν σημασιῶν
αὐτῶν κυρωτικά, ἐτυμολογία δὲ τις σώφρων
καὶ κατὰ τὴν νῦν βαθμιὰν τῆς γραμματικῆς
ἐπιστήμης ἐγίγνετο.

Ἡ δὲ προτεταγμένη ἐξασέλιδος εἰς ὄρθον
σύγκρισις τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς πρὸς τὴν
Ἀττικὴν, μικρὰν μὲν ἢ οὐδεμίαν ἀναφορὰν
πρὸς τὸ Ἠπειρωτικὸν Γλωσσάριον ἔχει, οὐδὲν δὲ
τοιοῦτον τὸ τοῦ ἀγῶνος πρόγραμμα ἠξίωσεν,
ἀλλὰ τινὰ μᾶλλον τῆς Ἠπειρωτικῆς ἢ τῶν Ἠ-
πειρωτικῶν διαλέκτων γραμματικῆς. Ἐπειτα
πῶς ἔστι δυνατόν ἐκ παραδειγμάτων τῶν πλει-
στων βεβαίως Ἠπειρωτικῶν νὰ ἐξαχθῶσι σχέ-
σεις καὶ διαφοραὶ τῆς ὕλης νεοελληνικῆς πρὸς
τὴν Ἀττικὴν; Πρὸς σύνταξιν διαλεκτικῶν
γραμματικῶν κἀλλιστον παραδειγματὶ δύναται
νὰ ἴκηι ἡ νεωστὴ ἐν Λειψίᾳ ἐκδοθεῖσα διατριβὴ
τοῦ Ἀμερικανοῦ Ἀλῶνος (de Dialecto Lo-
craensium), ἢ ἡ Τσακωνικὴ Δ. Οἰκονόμου,
πολλὰ δ' ἄλλα ἐλάσσονες ἐν τῷ γραμματικῷ
περιοδικῷ Γ. Κουρτίου (Studien), καὶ ἡ Κυ-
πριακὴ Ἀθ. Σακελλαρίου, ἢ τῶν Κυπριακῶν αὐ-
τοῦ προτεταγμένου. Καθ' ἑαυτὴν δ' ἐξεταζομένη
ἢ σύγκρισις αὐτῆ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς πρὸς
τὴν Ἀττικὴν εὐρίσκειται ἐκτετατομένη ἐπὶ μικροῦ
τινος μέρους τῆς ὅλης γραμματικῆς, ἐπὶ τῆς
φθογγολογίας μόνον ἵδίως περὶ μετακινήσεως
μόνον τῶν φθόγγων γίγνεται λόγος καὶ περὶ

τινων φθογγικῶν παθῶν, τὰ δὲ περὶ τύπων καὶ
σχηματισμοῦ αὐτῶν παραλείπονται' καὶ ὁμο-
λογητέον βεβαίως, ὅτι πρὸς ἔργα τοιαύτης ἀ-
κριβολογίας καὶ γραμματικῆς φροντίδος δεῖ-
μενα, οἷα τὰ φθογγολογικὰ εἶναι, ἀπαιτεῖται
πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τις μάλιστα εἰς τὴν συγ-
κριτικὴν λεγομένην γλωσσολογίαν, ὧν ἀγευ-
στος τυχὼν ὁ συγγραφεὺς πολλὰκις μὲν προσ-
πτάξει ἐν τοῦτοις, ἀλλ' ὅμως καὶ ἱκανῶν τινων
νόμων τῆς φθογγολογίας εὐσφῶως ἄπτεται, καὶ
παραδείγματα οὐχὶ ἀτυχῆ πρὸς κώρων αὐτῶν
ἐπάγει (1).

Λεῖπεται δ' ἡμῖν τέλος καὶ τις λόγος ἀπο-
χρῶν περὶ ἐθιμογραφίας τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ
συγγραφεῖς ἴδιον τόμον ἀποτελοῦν ἐκ σελλίδων
μεγάλων εἰς τέταρτον 144, ἔχει προτεταγμέ-
νον εἰδικῶν τινὰ πρόλογον, ἐν ᾧ αἱ τοῦ συγ-
γραφεῖς καταθέσεις περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν
εἰργάσθη, συμφωνοῦσαι πρὸς τὸ πρᾶγμα ἀνά-
γουσι καὶ τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τὴν γενικὴν ἐκεί-
νην κατηγορίαν τῆς ὅλης πραγματείας, τὴν
τῆς Θεμασιολογίας φιλοπονίας ἀλλ' ἀσθενοῦς ἐπι-
στημονικότητος. Ἀναγνωρίζομεν καὶ αὐτὸς καὶ
ἀγωνίζεται ἵνα ἐξέρη τὴν μεγάλην σημασίαν,
ἣν τὰ ἔθιμα χώρας τινὸς δύνανται ἐπὶ τὸν χη-
ρακτηρισμὸν τῶν ἐνοικούντων, ὡς ἐπὶ τὸν τῶν
ἀτόμων οἱ προσωποὶ χαρακτῆρος, τὴν μεγί-
στην ἀνευρίσκων εἰς τὴν δι' αὐτῶν σύναψιν τοῦ
νεωτέρου ἡμῶν βίου πρὸς τὸν ἀρχαῖον, ἀλλὰ
σπουδαζῶν περὶ τὴν παραβολὴν τῶν καθ' ἕκα-
στα ἐθίμων πρὸς τὰ ἀρχαῖα οὐχ ἄπαξ σφά-
λαται, τὸ μὲν εἰς ἀνακριβεῖς τῶν παραπομπῶν,
τὸ δ' ἐν μεγάλῃς εὐκολίαις περὶ τὴν ἐκδοχὴν
τῆς ὁμοιότητος. Τὸ δ' ὅλον ἔργον ἐξεταζόμε-
νον εὐρίσκειται ἐν διγυστασίᾳ τινὶ ὃν πρὸς τὴν
ἐπινομίαν αὐτοῦ ἐθιμογραφίαν. Φαίνεται ὅτι
καὶ ἐνταῦθα συνῆθε περὶ τὸν συγγραφεῖα, ὅ,τι
καὶ ἐν τῷ γλωσσάρῳ εἴτε ἐκ παρενοήσεως τῆς
λέξεως ἐθίμου, τοπικοῦ περὶ τὸν βίον ἰδιώμα-
τος, εἴτε εἰς ἀδυναμίαις τοῦ δικαίῃναι ὅ,τι τὸ
κοινὸν ἐν τῷ βίῳ τοῖς ἐξομοιώσεως ἢ πᾶσι τοῖς
Ἕλλησι, καὶ ὅ,τι τὸ ἴδιον τοῖς Ἠπειρωταῖς,
πρῶτῃ μὲν μάλλον πάντα σχεδὸν τὸν ἰδιωτι-
κὸν βίον νὰ περιλάβῃ, ἢ τὰ ἰδιώματα ἐπιλε-
γόμενος νὰ ἐκθέσῃ. Ὁμολογητέον ἡμῶς ὅτι τὸ
τοιοῦτον ἔργον δυσχερέστατον ἔστι, καὶ οὐχ

(1) ἄδολετος (ἀδύνατον), ἄγορος (νεανίας), ἄπρο-
μαίνομαι (ἀπροσβίμαι), ἀκαρα μὴ ἔχη ὁ δ' ἄβολος;
(=μὴ χῶραν ἔχτω), ἀνάμα (ὁ προσφερόμενος; οἰκο-
νεὸν οἶκος εἰς τὴν λειτουργίαν), ἀναπίων (προξένω,
δουεῖζω, διαβῆλω), ψολογία (καταρῶμαι τὴν ψυ-
χὴν τινος θανόντος), συμπαῖ (ὑποκινῶ ἐρεθίζω), ἀ-
νασοφίζω (συνέρχομαι, ἀναλαμβάνω κτλ.).

(1) Τροπὴ φωνηέντων τὸ α—ο βιά, μαλάχα
—βόγα, μολόχα, τὸ ε—α ἰλαρός, ἰγγίζω, μυελός;
—ἀλαρός, ἀγγίζω μυελός; τὸ ο—α ὄρμαθος, ὄργανον,
ὄρκα;—ἀρμάθ, ὄργανον, ζαρκάδι κτλ.

δμοίως λόγῳ κρινόμενον καὶ ἐργῶ τελοῦμενον διότι ἀπαιτεῖ γνῶσιν ἂν μὴ τελείαν, ἀλλ' ἀποχρώντως πλήρη τοῦ ὅλου βίου τῶν νῦν Ἑλλήνων, ἵνα καλῶς κατορθωθῇ καὶ τοῖς εἰς τὴν (1) ἀπερ ὅς τύποι θεραπευτικοί, ἢ κοινὰ οὐ μόνον τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων συνήθειαι, πολλὰ ὀλίγον Ἑσπεριωτικὰ ἰδιώματα ἐκκληπτά εἰσίν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἴσως δὲν διακρίνονται πρὸς τὸν ὅλον τοῦ ἔργου σκοπόν, διότι τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων εὐκόλως τις συνάγων μετὰ τινὰ ἐκδοσιν πολλῶν ἐπαρχιακῶν ἐθιμογραφικῶν οὐχὶ δυσκόλως δύναται καὶ τὰ ἴδια ἐκάστοις νὰ διδῆ καὶ συναρθεῖσι σπουδαίως ὅμως καθ' ὅλην ἑλλείπον ἐλέγχεται τὸ ἔργον, καθ' ὅσον τὸ πλεῖστον ἢ τὸ πᾶν αὐτοῦ ἐξ Ἰωαννίνων εὑρίσκει τις συγκομισθέν, τὰ δὲ τῆς ἄλλης Ἑσπερίου, πλὴν τῶν ἀπὸ Πάργας, ἢ ἄγνωσά εἰσι τῷ συγγραφεῖ, ἢ περὶδικῶς καὶ δι' ἑλαχίστων μνημονεύονται ἐντεῦθεν ὄλων γίνεσθαι, ὅτι στενὴν εἰκόνα τοῦ κατ' Ἑσπεριον βίου ἔχει πρὸ αὐτοῦ ὁ ἀναγνώστης, καὶ πολλῶ ἴσως ἐλάσσονα ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἀρχαῖον βίον ἔχουσιν, ἢ ἂν ἴση τιμῇ καὶ τῷ περιχώρῳ ἀπενέμετο, καὶ τὰ ἐκείθεν ἐθίμα συνήγοντο διότι εὐλογόν ἐστὶ ὅτι ταῦτα μάλλον ἄμικτα τουρκικῶν ἔξεων μείναντα πολλῶ τῶν κατὰ πόλεις ἀγνώστερα διατελοῦσιν, ἔνθα οἱ ὑπήκοοι πολλά, ὡς εἰκόσ, τῶν κατακτητῶν προσεδέχοντο καὶ ἐνεκολλοῦντο.

Ἰκανῶς εὐδοκίμος ἐστὶν ἡ τῶν γαυκλιῶν ἀσμάτων συλλογὴ εἰκοσι τοικῦτα ἐνέρουσα μετὰ πολλῶν καὶ παντοίων ἐφ' ἐκάστου παραλλαγῶν ἐν δὲ τούτοις ἐξαιρέτὰ εἰσι τὰ τοῦ χωρισμοῦ τῆς νύμφης ἀπὸ τῶν οἰκειῶν καὶ γειτόνων, καὶ μέχρι θαυροῦν πολλὰς τοὺς θεατὰς τῆς πομπῆς συγκινούντα.

Καὶ τὰ περὶ παιδιῶν δὲ δὲν ραίνονται ἤπιονος λόγου ἄξια διότι πλὴν τινῶν ἀτυχῶν πρὸς τοὺς ἀρχαίους παρθολῶν τᾶλλα ἱκανῶς καὶ καλῶς περιγράφονται ἢ πληθὺς αὐτῶν εἰς τὰς 47 ἀναβαίνει φαίνεται δ' ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐγίνωσκε τὰ περὶ ἀρχαίων παιδιῶν ὑπὸ Παπασελίουτοῦ ἐκδοδομένα.

Ἡ δὲ οἰκονομία τοῦ ὅλου δὲν τελεῖται δι' αὐστηρὰς καὶ ὀργανικῆς τῶν μερῶν ἐνότητος ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς θεραπείαις τμηματικῶς τοῦ ὅλου ἀνωμόμοις οὖσιν, οὐδ' ὁ ἀναγνώστης δύναται

νὰ εὕρη γενικὴν τινὰ ἔνοιαν συνδέουσαν ταῦτα πρὸς ἄλληλα, οὐδ' ἄλλοις τινὰ ἐφ' ἐκάστου τούτων αἰουρούμενον καὶ εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ μέρη ἐνότητᾳ ἐμπνένουσαν.

Καὶ τούτων ὅμως οὕτως ἐγένοντο, καὶ τὸ μέρος τοῦτο δύναται ἱκανῶς χρῆσθαι νὰ ἀποβῆ τῆς περὶ τοῦ νεωτέρου ἡμῶν βίου πραγματευομένοις.

Ταῦτα μὲν λοιπὸν καὶ περὶ τῆς ἐθιμογραφίας καὶ μετ' αὐτῶν καταλείομεν τὴν κρίσιν πάντων τῶν μερῶν τοῦ ἔργου. Συνάγοντες δ' ἐν τέλει οἱ κριταὶ τὰ εἰρημένα περὶ πάντων τῶν μερῶν τούτων δὲν εὑρίσκουσι μὲν ἐν αὐτοῖς μετὰ λύπης τὴν σχετικὴν ἐκείνην καθ' ὅλην τε καὶ εἶδος ἐρυθρίτητα καὶ τελευτήτητα, ἢν τὸ τε πρόγραμμα τοῦ ἀγῶνος καὶ ὁ ἐρῆς λόγος παρὰ τοῦ βραβευομένου πονήματος ἤξιον, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῶσι τὴν ἄμετρον δυσχερείαν, ὅφ' ἢς περὶβάλλεται ἡ εἰς τοιοῦτον ἔργον ἐγχειρίσις, σπουδούσα συγχρόνως καὶ καθολικῶν τῆς Ἑσπερίου ἱστορίαν νὰ ἀπαρτίσῃ μετὰ τῶν ἀναγκαίων γεωγραφικῶν καὶ χρονολογικῶν παρατηρημάτων, καὶ πᾶσαν τὴν πρὸς τοῦτο συγγραφικὴν καὶ δημοτικὴν ὕλην νὰ συναγάγῃ, ἥτις παμπληθῆς ἄλλως οὐσα εἶδει νὰ ἢ πρότερον διὰ πολλῶν χειρῶν παρεσκευασμένη καὶ τετακτισμένη μόνον μετ' ἱκανὴν τοιαύτην περὶ τὴν συλλογὴν τῆς ὕλης ἐνασχόλησιν καὶ ταύτης δημοσίευσιν ἢ ἀδύνατό τις, ὡς εἰκόσ, νὰ προβῆ ἀνυσίμως καὶ εἰς τὴν λύσιν τοῦ κυρίου περὶ τῆς Ἑσπερίου ζητήματος, τῆς καθολικῆς αὐτῆς ἱστορίας. Ἐκ τοιαύτης βεβαιῶς γνώμης προήλθε καὶ ἡ κατὰ τὸ 1870 μεταβολὴ τοῦ προγράμματος τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐντεῦθεν ὀρυθμῆσι καὶ ὁ γενναῖος αὐτοῦ ἰδρυτῆς, ὁ φιλομουσότητος Κρ. Ζωγράφος, καὶ ἐπιθυμῶν ἵνα προλαίμη τὴν τραχεῖαν ταύτην ὁδὸν πρὸς ὅμοια καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν ζητήματα, νέας αὐτῆς ἀξιώσεις ἐκτίθησεν ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν εὐγνωμοσύνης, νέαν ἀγῶνα γραμμάτων διὰ τοῦ Συλλόγου θέμενος, καθ' ἣν ἔν λήξει ἐθ. 400 ἐτήσιον ἐπαθλον κείναι πρὸς δέκα ἀρίστους γλωσσικῆς ὕλης συλλογὰς καὶ ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν συνειλεγμένας.

Ἡ δὲ νῦν Ἑπιτροπὴ τοῦ ἀγῶνος τὰς δυσχερείας ταύτας τοῦ κρινόμενου ἔργου ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνός, καὶ ἀνὰ παν βῆμα τῆς κρίσεως τὴν ἀκρίματον φιλοπονίαν τοῦ συγγραφεὺς συναντῶσα, ἀμολογεῖ ἀφ' ἑτέρου ὅτι τὸ ἔργον καθ' ὅλου μετ' ὅλην αὐτοῦ τὴν εἰρημένην συγγραφικὴν πλημμέλειαν ἐνέχει περιουσίαν μὴ ἱκανῶς γάλην καὶ ἄφθονον, καὶ ἱστορικὴν οὐκ ἱκανῶς

(1) Ὁ τοῦ προικοτομῆνου τύπος, ἢ προσφωρὰ ἔργου καὶ οἴνου τοῖς στεφανουμένοις, ἢ κατὰ τοὺς γάμους κόσμησις τῶν σογγενῶν καὶ φίλων κτλ.

πολύτιμον τοῖς περὶ ταῦτα σπουδάζουσιν, ἔλλω· τε καὶ δι' ἑλλειψιν ἐκδεδομένων πηγῶν, κυρίως ὁμως καὶ πρὸ πάντων δημοτικῆν ἢ εὐπαρὰ μάλιστα, καθ' ἣν αὕτη παρίσταται τεθησκαρισμένη ἐν τοῖς προσθέτοις τρισὶ τόμοις, Δημοστ. ἔσημασι, Γλωσσασίῳ καὶ Ἐθιμογραφίᾳ, ὅπως καὶ ἂν οὗτοι κατ' εἶδος ἔχωσι, χρησιμωτάτη μὲν ἔστι πρὸς τὰ Ἑπειρωτικά καθ' ὅλου καὶ τὴν νεωτέραν ἡμῶν φιλολογίαν, πολὺ δέ τι ἡδυνήθη ἐπὶ τὴν βραδείαν καὶ ἔρεμον βοπὴν τῆς εὐωνύμους κλινάσης, πλάστιγγος τῶν ἀγωνοδικῶν· οὔτινες ἀτυχήσαντες καὶ κατὰ τὴν παρούσαν τοῦ ἀγῶνος περίουδον τελείαν νὰ ἐξαγγείλωσι τὴν λύσιν αὐτοῦ, οὐδὲ ἐπινοήσουσιν δάφνης ἄξιον εὐρόντες τὸ ἔργον, καὶ ὁμως δὲν ἠξίωσαν ἐτέροθεν ἵνα ἄνευ ἀμοιβῆς ὧσιν αἱ ἄρτι εἰρημέναι ἀρεταὶ αὐτοῦ περὶ τὴν ὕλην καὶ ἡ ἀνένδοτος τοῦ ἐργασαμένου φιλοπονία.

Διὰ ταῦτα καὶ ὅπως ἀρωγὴ τις εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς πραγματείας προσενεχθῆ, ἐκρίθη τῇ συναιέσει καὶ τοῦ φιλομούσου ἀγωνοθέτου, ὅπως τῷ μὲν ἀποστείλαντι τὸ ἔργον λίρακι θῶμα ἐβδόμηκοντα καὶ πέντε ἀπονεμηθῶσιν, ὃ δ' ἄγων εἰς εὐτυχεστέρην περίουδον κρίσεως παραπεμφθῆ, ἐπ' αἰσιωτέροις μὲν τοῦ σεβαστοῦ κοινοῦ τιμῶντος τότε τὴν ἔκθεσιν, πρὸς ἐθνικῶν δὲ κέρδος σπουδαίον καὶ πρὸς κοινὴν χαρὰν τῆς τε Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν ἀκροωμένων.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ.

- » Ἡ. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ πρόεδρος
- » Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ
- » Μ. ΠΑΡΑΝΚΑΣ
- » Α. ΤΑΓΗΣ
- » Γ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ
- » Μ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ, εἰσηγητής.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΕΣΤΩΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ ΗΜΕΤΕΡΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ.

(Ανεγνώσθη ἐν τῇ ἐπετειῇ ἑορτῇ τοῦ Συλλόγου
τῇ 7 Μαΐου 1872).

Ἐνδεκα ἤδη ἔτη πληροῦνται, ἀφ' οὗτο συνέστη ὁ ἡμέτερος Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος. Ἐκτοτε κατὰ πᾶν ἔτος πανηγυρίζει χρημοσύνης τὴν ἐπέτειον τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἑορτῆν. Τὸ φιλόμουσον τῆς ἡμέτερας πόλεως Πανελληνίον παρίσταται αἰετοπε ἐν τῇ πανδήμῳ ταύτῃ τῶν γραμμάτων τελετῇ, ἀνκμιμνησκόμενον ἡμερῶν ἀρχαίων, χαίρον ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ταύτῃ πρὸς τὸν ἀληθῆ πολιτισμὸν σπουδῆ, καὶ ταύτην ἀρέχθῶνα τοῦ μέλλοντος λογιζόμενον ἀγάλλεται ἐπ' ἀρχαίαις προσδοκίαις. Μέλη σοφὰ τοῦ Συλλόγου, ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐπετειῶς προσφωνοῦντα, τὸ πρόηγμα ἐξίρουσαι τῶν ἀκροωμένων, τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐνθουσιασμοῦ πληροῦσι, καὶ τὰς γενικὰς ἐπευρημίας τοῦ κοινοῦ ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπισπῶνται. Ἡ φαιδρὰ αὕτη καὶ χαρμύσινος ἡμέρα ἐπέστη, θεῖα συνάσει, καὶ αὐθις. Ἰδοὺ καὶ πάλιν συνήλθομεν σήμερον ἐπὶ τὸ αὐτό, ἵνα τελέσωμεν τὸ πανηγυρικὸν μνημόσυνον τῆς ἐγκληιδρύσεως τοῦ γενικοῦ τούτου τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἀνατολὴν φροντιστηρίου. Ἐγὼ δὲ ὁ ἐλάχιστος ὄρισθεὶς τῇ ψήφῳ τῶν ἀξιότιμων συναδέλφων μου εἰς τῶν βητόρων τῆς μεγάλης ταύτης καθ' ἡμᾶς ἡμέρας, λαμβάνω τὴν τιμὴν ἵνα ἐμφανίσθω ἐνώπιον ὑμῶν ταύτην τὴν στιγμὴν.

Ναὶ, φιλόμουσοι κυρίαι καὶ κύριοι, ἐμφανίζομαι ἐνώπιον ὑμῶν, ὡς τοσοῦτο· ἄλλοι πολλῶ κρείττονες ἐμοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην κατὰ διάφορα ἔτη ἐνεφανίσθησαν· ἀλλ' ἡ ἐντολή μου πολλῶ διαφέρει τῆς ἐκείνων. Ἐρχομαι οὐχὶ ἵνα ψάλλω ὑμῶν καὶ ἐγκώμια, οὐχὶ ἵνα ἀνελιζῶ ἐνώπιον ὑμῶν μίαν πρᾶσιάν τοῦ προγονικοῦ ἡμῶν λειψῶνος, ἢ ἀναπτύξω μίαν τῶν χρυσοῖς καὶ ἀνεξίτηλοις γραμμασίαν ἐγκε-

χαρχαμένον ἀθανάτων σελίδων τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ἀλλὰ τὸ ἔνδοξον παρελθὸν κατὰ χώραν τιθέμενος, συνεσταλμένος καὶ περιδεὴς προάγομαι, ἵνα παρουσιάσω ὑμῖν ἀμυδράν τινα εἰκόνα τῆς ἐνεστώσης πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Μὴ ξενισθῆτε, εἰάν, ὡς ἐκ τῶν ἐντυπώσεων, ἃς θέλει παραγάγει ἡ ἔκθεσίς μου αὕτη, ἡ εὐγενὴς ὑμῶν καρδία συνειθισμένη ἵνα ἐντροφᾷ ἐν ταῖς τερψιβόμοις τοῦ παρελθόντος ἀναμνήσων, ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τοῦ συστή τὰς θυμοδακείας δοκιμασίας τῆς ἀγνακτικῆς καὶ τοῦ ἄλλου. Ἀναλογισθῆτε ὅτι, εἰάν θλιβόμεν τὴν καρδίαν ἐπὶ ταῖς ἡμετέραις ἐθνικαῖς ἐλλείψεσι καὶ τῇ ἀσυγγνώστῳ βλιγωρίᾳ τῶν ὑπευθύνων ὡς πρὸς τὴν προαγωγὴν τῶν κοινῶν ἡμῶν πραγμάτων, τότε μόνον περιζωσάμενοι τὴν ὀσφύν ἀθλητικῶς πρὸς τὸν μέγαν ἀγῶνα τῆς θεραπείας τῶν κακῶς ἐχόντων ἀποδυσόμεθα· διότι ἡ καλῶς ἐννοουμένη πρόδοξος κρηπίδα αὐτῆς καὶ βάσις ἔχει τὴν ἀκριβῆ τῆς ἀτελείας διάγνωσιν καὶ τὴν ἐπὶ τούτῳ εἰλικρινῆ συντριβὴν τῆς καρδίας.

Αἱ ὀλίγαι αὗται λέξεις ἀρκοῦσιν ἵνα δεῖξωσιν ὅποσον ἔστιν τὸ καθῆκον, πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὁποίου ἐκλήθη. Ἀλλ' ἡ κλησις αὕτη σταθρίζεται ἐπὶ τοῦ διέποντος τὸν ἡμέτερον Σύλλογον νόμου.

Ὁ Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος ἀπὸ Ἰουνίου τοῦ λήξαντος ἔτους θέμενος ἐν ἐνεργείᾳ τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμὸν ἀνέλαβε, δυνάμει τούτου, τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων Σχολείων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, τὴν σύστασιν τοιοῦτων ὅπου οὐχ ὑπάρχουσι καὶ τὴν ἐν γένει διδάσασιν καὶ προαγωγὴν τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἀνατολήν. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον λαβόντες ὑπ' ὄψιν ἄνδρες ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινότητι, ὑπὸ τῶν ἀγοστέρων τῶν πατριωτισμοῦ καὶ τῆς φιλομουσίας αἰσθημάτων ἐμφοροῦμενοι, ὑπεχρεώθησαν οἰκείᾳ βουλή καὶ αὐτοπροαιρέτῳ γνώμῃ, ὅπως προσφέρωσι κατ' ἔτος ὀρισμέναν τινα χρηματικὴν ποσότητα πρὸς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν εὐδῶσιν ὅπως προσέθετο ὁ Σύλλογος ἱερῷ σκοπῷ. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Σύλλογος ἐπόμενος τῷ 71 ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ ρητῶς διακελεύοντος «ὁ Σύλλογος πρὸς γυνῶν ἀκριβοτέραν τῆς ἐθνικῆς καὶ διανοητικῆς καταστάσεως τῶν ἡμετέρων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, αἰτεῖ τὴν πληροφορίαν παρὰ τῶν Σουλῶν, ἡ τῶν ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις μετῶν αὐτοῦ, ἡ παρ' ἄλλων καταλλήλων προσώπων», δι' ἐγκυκλίων διαβιβασθειῶν πρὸς τε τοὺς Σ.

Μητροπολίτας, τοὺς Σύλλογους, τὰς Λέσχας, καὶ τὰς Ἐφορίας τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Σχολείων ἠτήσατο πληροφορίας, συνωδᾷ τοῖς διατυπωθεῖσι διαγράμμασι, περὶ τῆς ἐν γένει πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἡμετέρων Ἐκπαιδευτηρίων, ὅπως οὕτω τὴν τε κατὰστασιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἀνατολήν διαγῶ, καὶ χρηματικὴν βοήθειαν χορηγήσῃ ὅπου ἀνάγκη. Ἡ παρήγορος αὕτη τοῦ Συλλόγου ροῆ ἄπο τοῦ ἐνὸς μέγρου τοῦ ἐτέρου ἄκρου τῆς Αὐτοκρατορίας ἀστραπαῖδον διαλυθῆσα ἐξηγερε καὶ ἀνεπτέρωσε πάντας. Κίνησις μεγίστη κατέλαβε τὸ Πανελλήνιον τοῦ Κράτους, ὑπεξεκλήθη ὁ ζῆλος, ἐπαρρόσθη ἡ δραστηριότης, ἀπεκαλύφθησαν αἱ ἐν γωνίᾳ καὶ παρὰβύστω γινόμεναι ὑπὲρ τοῦ κοινῶ ἀγαθοῦ ἐνεργεῖαι, ἐξανεστήσαν τοῦ ληθάργου τῆς ἀηδίας οἱ τὸν νήδυμον ὕπνον τῆς ἀναληθίας ὑπνώτοντες, ἱκαναὶ δὲ ἐκθέσεις περιεκτικαὶ τῶν ζητηθειῶν πληροφοριῶν, ἀπὸ τεσσαράκοντα ἡδη ἡμερῶν ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Σύνλογον τὰ πλείεστα τῶν ἐγγράφων τούτων εἰσὶν ἄξια ἐμβριθεῦς καὶ σπουδαίας μελέτης.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου Ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ταῦτα προετίθετο ἵνα καταστῆσιν πᾶνκα στατιστικὸν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀκριβῆ τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων καθ' ἅπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ ἔκθεσιν λαπομαρῆ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως αὐτῶν. Ἀλλὰ πολλὰ τῶν μερῶν οὐδὲν εἰσέτι ἐγγράφων ἀπέσταλκεν καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἀποστάληντα ὅπως μελετηθῶσι δεόντως, ἀπαιτεῖται χρόνος οὐ βραχύς. Διὸ καὶ ἐπιφυλακτομένη ἵνα πράξῃ τοῦτο ἀκολούθως, ἐνέκρινεν ὅπως ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τῶν ἐν χερσὶν ἡμῶν ἐγγράφων γένηται περιληπτικαὶ τίς ἔκθεσις, σκιαγραφοῦσα, οὕτως εἰπεῖν, τὴν πνευματικὴν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Σχολείων κατάστασιν, ἐπιφρασιβῆ δὲ συνάμα τοῖς μᾶλλον τῶν ἄλλων χρήζουσιν ἐπιμορίας ἀνάλογος χρηματικῆς χορηγίας.

Τὴν ἔκθεσιν λοιπὸν ταύτην ὡς Εἰσηγητικῆς τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ὑποβάλλων ἤδη τῇ σεβαστῇ ταύτῃ καὶ φιλομουσίῳ δικηγόρῳ, δημολογῶ ἐκ τῶν προτέρων ὅτι αὕτη στερεῖται ποικτικῶν καλλωνῶν, εἶναι ζῆρὰ καὶ μονότονος ὡς ἐκ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς· ἀλλὰ μὴ ἀποβλέψῃτε εἰς τὴν γύμνωσιν αὐτῆς ταύτην, λάβετε μᾶλλον ὑπ' ὄψιν τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς σκοπόν.

Ἐν πρώτοις παραγόμεθα ἵνα υποβάλλωμεν

ὄν συνοπτικὸν κατάλογον τῶν ἐπαρχιῶν, ὅ-
θεν ἐληφθησαν πληροφορίαι.

Ἐκ *Θράκης* διεβίβασθησαν πρὸς τὸν Σύλλο-
γον ἐκθέσεις μετὰ διαγράμματων παρὰ τῶν ἐ-
παρχιῶν Ἀδριανουπόλεως, Βιζύης, Σηλυβρίας,
τῶν ἐπισκοπῶν Καλλιπόλεως καὶ Μυρσούτου
τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείας, παρὰ Γάνου καὶ
Λόρας, Λίνου καὶ Φιλιππουπόλεως.

Ἐκ τῆς κάτω *Μοισίας* μόνον ἡ ἐπαρχία
Βάρνης διεβίβασεν εἰς τὸν Σύλλογον πληροφο-
ρίας.

Ἐκ τῆς *Μακεδονίας* δὲ διεβίβασαν πληρο-
φορίας αἱ ἐπαρχίαι, Σέρβραι, Δράμα μετὰ τῆς
ἐπισκοπῆς αὐτῆς Ἐλευθερουπόλεως, Μελένικον,
Κασσάνδρεια, Στρώμνιτσα, ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ
Θεσσαλονίκῃς ἐπισκοπὴ Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὀ-
ρους, ὧς καὶ ἡ Κύρρου, Σισάνιον, Γρεβεννά,
Καστορία καὶ Πελαγονία.

Ἐκ δὲ τῆς *Ἑπείρου* αἱ ἐπαρχίαι Ἰωάννινα
μετὰ τῶν ἐπισκοπῶν Βελλῆς καὶ Παράμυθιας,
Δρυϊνούπολις, Ἄρτα καὶ αἱ ἐπαρχίαι Βελεγρά-
δων καὶ Κορυτσῆς.

Ἐκ δὲ τῆς *Θεσσαλίας* ἡ ἐπαρχία Λαρίσσης
μετὰ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῆς Θαυμακοῦ, Γαρδι-
κίου καὶ Σταγῶν.

Ἐκ δὲ τῆς *Μ. Ἀσίας* ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Νι-
κοπόλεως καὶ αἱ ἐπαρχίαι Τραπεζούντας, Νι-
κομηδείας, Νικαίης, Προύσας, Σώρων, ἐπισκο-
πὴ Κρήνης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐρέσσου, καὶ αἱ ἐ-
παρχίαι Ἰκονίου, Κασαρείας, καὶ τῆς ἐν Συρίᾳ
Ασοδικεῖας τοῦ ὄρους Ἄντιοχείας.

Ἐκ δὲ τῶν *ῥήσων* τῆς *Προποντιδος* καὶ τοῦ
Αἰγαίου αἱ ἐπαρχίαι Ἡρικοκινήτης, Μιτυλήνης,
Μεθύμνης, Λίου, Κῶ, Ρόδου, Κύπρου, καὶ αἱ
ἐν Κρήτῃ ἐπισκοπαὶ Λάμπης καὶ Ῥεθύμνης.

Αὗται εἰσὶν ἐν συνόλῳ αἱ ἐπαρχίαι, παρ' ὧν
ἐλάβεν ὁ Σύλλογος ἕως νῦν ἀπαντήσεις.

ΘΡΑΚΗ.

Ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς *Θράκης*, τῆς χώρας ἐ-
κείνης, ἐν ἣ ἐγενήθη καὶ ἐβλάστησε τὸ πρῶ-
τον ὁ ἡμέτερος πολιτισμὸς ὅπου οἱ Ὀρρεῖς, οἱ
Εὐμολεῖοι, οἱ Μουσαῖοι καὶ οἱ Λῖνοι διὰ τῆς
λιγυρῆς αὐτῶν λόρας καὶ τῶν ἔδωρθήσων αὐ-
τῶν ἀρχαίων τὸ ἔθνος ἡμῶν παιδαγωγήσαν-
τες, τὰς βάσεις τοῦ ἐνδόξου ἠθικοῦ αὐτοῦ με-
γαλείου προκατεβάλλοντο. Ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῇ
παρίσταται ἡμῖν τὸ πρῶτον ἡ

Ἐπαρχία Ἀδριανουπόλεως.

Περὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐλάβομεν τὰς ἐ-
πιμέναια πληροφορίας.

Ἡ πόλις Ἀδριανούπολις, κειμένη παρὰ τὸν
Ἑβρον μεσογείως, ἔχει μίαν ἑλληνικὴν σχολὴν,
ἀνεγερθεῖσαν τὸ πρῶτον περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ'.
αἰῶνος, ἀνακαινισθεῖσαν ἐπὶ τῶν αὐδιμῶν
Μητροπολιτῶν Κυρίλλου τοῦ βραδύτερον ἀνα-
γορευθέντος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ Δω-
ροθέου τοῦ Πρώτου, δύο ἀλληλοδιδακτικὰς σχο-
λὰς κεντρικὰς, ἐν κεντρικῶν παρθεναγωγείων
καὶ ἐν προκαταρκτικῶν.

Ἐν τῷ προαεῖῳ Ἰαδριμίου ὑπάρχει μία ἄλ-
ληλῶδ. σχολὴ καὶ ἐν παρθεναγωγείων. Ἐν ἐκά-
σῳ δὲ τῶν προαεῖων Κιρισχανέ, Κυκίου καὶ Ἄτ
Παζαρίου ἀνὰ μία ἀλληλοδιδ. σχολὴ. Αἱ σχολαὶ
τῶν προαστείων ἀποσπασθεῖσαι τῆς κεντρικῆς
ἐφορίας, στεροῦνται ἤδη ἀνωτέρας ἐποπτείας.
Αἱ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς κεντρικῆς ἐφορίας
διατελοῦσάν σχολαὶ συνετηροῦντο τὸ πρῶτον
διὰ μικρῶν τιῶν τελῶν εἰσπραττομένων διὰ
τῆς δημογεροντίας πρὸς ὄφελος τῆς ἐκπαιδευ-
σεως, τούτοις προσετίθεντο καὶ αἱ κατὰ και-
ρὸς γινόμεναι ἰδιωτικαὶ συνεισφοραὶ καὶ τὰ
κληροδοτήματα. Ἦτα διαλυθείσης τῆς δημο-
γεροντίας, τὸ ἐτήσιον τέλος ἐξέλειπε, ἀντὶ δὲ
πάσης συνδρομῆς ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν κα-
θιδρομάτων ὑπελείψθησαν ἤδη μικρὰ τινα παρὰ
τῶν ταμείων τῶν σχολείων βοηθήματα, καὶ
ἰδιωτικαὶ συνεισφοραὶ, αἵτινες καὶ αὗται βρα-
θυμῶδ' ὑφίστανται μείωσιν ἐπισιθητῆν. Συνε-
πεῖχ τῶν ἀνωτέρω ὁ ἐτήσιος ἰσολογισμὸς τοῦ
ταμείου τῆς ἐκπαιδύσεως, συνιστάμενος κατὰ
τὰς προσόδους εἰς 50,500 κατὰ δὲ τὰς δαπά-
νας εἰς 61,100 παρουσιάζει ἑλλειμμα ἀπὸ
10,600, καθιστῶν ἱσμεῖραι δυσχερεστοῦσαν τὴν
συντήρησιν τῶν σχολῶν, καὶ λίαν δυσκατέρο-
θωτον τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον διαρρύθμισιν αὐ-
τῶν. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ
δεῖται ἐνὸς ἀνωτέρου Διδασκάλου, καὶ τὸ παρ-
θεναγωγεῖον ἐνὸς πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἑλλη-
νικῆς. Ἀποροὶ μάλιστα χρηστάς παρέχοντες
τὰς ἐλπίδας, ὑπάρχουσι πολλοὶ στερούμενοι
τῶν ἀναγκαίων. Ἄπαντες οἱ φοιτῶντες παῖδες
ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Ἀδριανουπόλεως μετὰ
τῶν ἐν τοῖς σχολείοις τῶν προαστείων ἀνα-
βαίνουσιν ἐν συνόλῳ εἰς 1080 Ἑλληνόπαιδα,
ὅπου ἐστὶ ὁ $\frac{1}{10}$ ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῶν
ἑλλήνων κατοίκων, ὑπολογιζομένων εἰς 20 χι-
λιάδας. Ἡ τοῦ προαστείου Κιρισχανέ δημοτι-
κὴ σχολὴ ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῆς κεντρικῆς ἐφο-
ρίας ἕνεκεν οικονομικῶν λόγων, ὡς καὶ αἱ τῶν
ἄλλων προαστείων συνεπεῖχ τούτου κατεπιμή-
θη καὶ τὸ δημομόρφον τῆς δημοσίας ἐκπαι-
δεύσεως ἐν Ἀδριανουπόλει. Ἄπασαι αἱ τῶν

προσπειρών σχολαί εἰσὶν ἀμυδρόφωτοι τινὲς λυγρίαι, δεόμεναι ἤθικου τε συνάμα καὶ ὕλικου ἑλαίου. Ἡ σχολὴ τοῦ προσπειρώ Κυκίου δαπανᾷ 40 χιλ. γρ. ἐτησίως μόνον πόρον, καὶ τοῦτον εὐτελέστατον, κέκτηται τὸν δίσκον τῆς I. Ἐκκλησίας, τὸ ἐκ τῆς κηροπωλησίας αὐτῆς ἀποφερόμενον κέρδος, καὶ ἀτόμων τινῶν συνεισφοράς. Πάντῃ ἀποροὶ μαθηταὶ καὶ ὄρρανοι συνάμα εἰσὶ πολλοί. Τὸ προκαταρκτικὸν παρθεναγωγεῖον τοῦ προσπειρώ Ἰδριμίου ἔχον δαπάνας κατ' ἔτος περὶ τὰς 6 χιλ. γρ. οὐδεμίαν πηγὴν ὠρισμένων προσόδων κέκτηται ἄποροι σχεδὸν πᾶσαι αἱ μαθητρίαι. Ἡ αὐτὴ κατάστασις ὑπάρχει καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀλληλοδιδασκατικὴν σχολὴν τοῦ αὐτοῦ προσπειρώ. Ἐν γένει ἀπάσων τῶν συνοικίων Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν προσπειρών αὐτῆς αἱ σχολαὶ χρίζουσι συνδρομῆς.

Οἱ μαθηταὶ τῆς σχολῆς τῆς κώμης Καρὰ Ἀγαταίω στεροῦνται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίω ἄρτου πλείστοι δ' ὅσοι νέοι εἰς τὰς ἀγίας περιφέρονται μὴ ἔχοντες τὰ ἀναγκαῖα πρὸς σπουδὴν. τὸ ταμεῖον τῆς I. Ἐκκλησίας τῶν Ἀγίων Θεοδώρων συντηρεῖ τὴν σχολὴν ταύτην ἄλλ' ἐπιδη πείζεται ὑπὸ χρέους, βαθυμῶδον ἀπόλυσι τὰ μέσα πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν πρὸς τὴν σχολὴν βοηθημάτων.

Ἐν τῇ κώμῃ Γέννη μία ἀλληλοδιδασκατικὴ σχολὴ ὑπάρχει, ἐν ἧ ὑπάρχουσι καὶ δύο τάξεις Ἑλληνικῶν. Οἱ μαθηταὶ εἰσὶ περὶ τοὺς 104. Μόνοι πόροι τῆς σχολῆς εἰσὶ μικρὰ τινα βοηθήματα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ συνδρομαὶ εὐκαταστάτων τινῶν ἄλλὰ καὶ αὗται βαθυμῶδον ἐκλείπουσιν ἕνεκα τῆς μὴ εὐδωσέως τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν τῶν κατοικῶν. Ἡ ἀλληλοδιδασκατικὴ σχολὴ δεῖται πινάκων ἀναγνώσεως καὶ γεωγραφικῶν, ὡς καὶ τὸ Ἑλληνικὸν αὐτῆς τμήμα ἔχει ἀνάγκην διδασκατικῶν βιβλίων.

Ἐν τῇ κώμῃ Σκοπῆ ὑπάρχει ἑλληνικὴ σχολὴ συστάσα τῷ 1812 ἐπὶ τοῦ αὐδῆμου Κυρίλλου, τοῦ μετὰ ταῦτα εὐκλεῶς πατριάρχου-σαντος. Ἡ σχολὴ αὕτη ἦν ἐκ μὲν καὶ ἡκμαζε καὶ ἐπὶ τοῦ πολυμάθου ἐκείνου Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Δωροθέου τοῦ Πρωτοῦ, διετέλει δὲ καρποφοροῦσα μέχρι τοῦ 1842. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τοῦ 1852 ἡ σχολὴ ἀπέβηκε τὴν γονιμότητά αὐτῆς. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1852 ἐπανελήθη ἡ πρώτη καὶ καρποφορὰ τῆς σχολῆς. Τῇ ἐπιμελείᾳ δὲ καὶ ἀόκνῳ προστασίᾳ τοῦ Ἱεροδιδασκάλου Κ. Ἰωάσαφ, προήθησαν πρὸ ἐξ ἑτῶν τὰ σχολεῖα ταῦτα. Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1852

ἀπεροίτησαν ἱκανοὶ τελειοδιδασκατοὶ, ἐπαγγελόμενοι τὸν ἀλληλοδιδασκαλον ἐν τοῖς πέριξ. Ἡ νεολογία ἔργα πρὸς μάθησιν, ἀλλὰ στερεῖται τῶν μέσων. Ἡ Σκοπὴ στερεῖται Παρθεναγωγείου, οὕτινος ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ἀμοιβῆς δὲ παντάπασι κεφαλαίων, διότι ἄπερ ἐκείντο εὐδαπάνησε πρὸς ἀνέγερσιν τῶν δύο νεομητῶν σχολείων, τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἀλληλοδιδ. ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀπερασίση ἵνα ἀγορασθῆ ἑτοιμὸς βρόπος τῆς οἰκίας πρὸς ἀνέγερσιν Παρθεναγωγείου ἀπαιτοῦνται δὲ 15 χιλ. γρ. ὅπως ἀνεγερθῆ παρθεναγωγεῖον χωρητικότητος 400 κορασιῶν. Διὸ καὶ ἐξαιτοῦνται τὴν πρὸς τοῦτο σύντονον τοῦ Συλλόγου συνδρομὴν, ὅπως οὕτω καὶ τῶν παρακειμένων χωριῶν τὰ κοράσια φοιτήσωσιν.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ Λουλεῖ Βουργάζιον, ἐν τῇ περιορρεῖα τῆς κομισπόλεως ταύτης ὑπάρχουσι 8 χωρία, καὶ τὰ μὲν 3 τούτων ὑπάρχουσι ἐκκλησιαστικῶς τῇ κυριαρχίᾳ τοῦ Ἀγίου Ἀδριανουπόλεως, τὰ δ' ἕτερα 5 τοῦ Ἀγίου Βιζύου. Ἐν οὐδενὶ τῶν βηθέντων χωριῶν ὑπάρχει ἀλληλοδιδ. σχολὴ, ἀλλὰ γραμματοδιδασκαλεῖα τινα ἀτελῆ κατὰ τὸ ἀρχαῖον σύστημα. Ἐντὸς δὲ τῆς κομισπόλεως Λουλεῖ Βουργάζιον ὑπάρχει ἐν ἑλληνικῶν καὶ ἐν ἀλληλοδιδασκατικῶν σχολείων, παρθεναγωγεῖον δὲ οὐδὲν ἑλάχιστοι τινες πόροι ὑπάρχουσιν ἑλλειψίς τῶν ἀναγκαίων βιβλίων.

Ἐν τῇ πλησιέστερᾳ κομισπόλει Βαθὰ Ἐσκαπὶ ὑπάρχει μία ἀλληλοδιδ. σχολὴ ἐν ἧ φοιτῶσι περὶ τοὺς 70 μαθητάς, ὧν οἱ πλείστοι ἀποροὶ. Ἐν τῇ κομισπόλει Μέγα Καβακλῆ μία ἀλληλοδιδασκατικὴ σχολὴ ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ 1867, ἔχουσα καὶ ἑλληνικὸν τμήμα δύο τάξεων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν σμικροτάτος ὡς πρὸς τὸν ὅλον πληθυσμὸν. Ἀνεπαρκῆ τινα βοήθειαν περὶ τὰς 3 χιλ. γρσ. χορηγεῖ ἡ τῆς μᾶς ἐνορίας I. Ἐκκλησία τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἀγίου Γεωργίου, τὸ δὲ ἑλλειμμα κατὰ τὸ δυνατὸν πληροῦται διὰ συνεισφορῶν ἐκ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας. Ἀποροὶ μαθητὰ ὑπάρχουσι πλείστοι ἐν τῇ ἀλληλοδιδασκατικῇ καὶ ἑλλ. σχολῇ τῆς κομισπόλεως Σιεπαστοῦ, καὶ αἱ σχολαὶ ὅμοιως στεροῦνται τῶν ἀναγκαίων. Ἡ I. Ἐκκλησία συντηρεῖ τὰς σχολὰς χορηγοῦσα ἐτησίως 6 χιλ. γρσίων, τὰ δὲ λοιπὰ ἀναπληροῦνται διὰ δανείων.

Ἐν ταῖς Τεσσαράκοντα Ἐκκλησίαις τρεῖς Σχολαὶ ὑπάρχουσι δύο ἀλληλοδιδασκατικαὶ καὶ μία ἑλληνικὴ. Πρὸς συντήρησιν δ' αὐτῶν κατ' ἔτος γίνονται συνδρομαὶ ὑπερβαίνουσαι τὰς

130 χρυσῶν λίρας, καὶ διδασκῶν παρὰ τῶν εὐπόρων μαθητῶν ἀποτίονται. Ὁ κατὰ τὸ ἔτος 1865 συστάς φιλελευθεριακῶς Σύλλογος κατώρθωσε διὰ τῆς ἐπιμονῆς αὐτοῦ ἵνα διὰ συνδρομῶν ἀνεγείρῃ ἐκ βιβλίων παρθεναγωγείου, ὕπερ καὶ διετήρησεν εἰς τετραετίαν. Ἄλλ' ἕνεκα τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ κυρίου τοῦ τόπου προϊόντος, τὸ παρθεναγωγεῖον κλονίζεται δημοτικὰ σχολεῖα ὑπάρχουσι ὅ, ὧν τὸ μὲν ἰδιοσυντήρητον, τὰ δὲ ἐνοριακῶς συντηροῦνται. Μὴ ὑπερχοῦσας ὅμως γενικῶς Ἑρσρίας ἐπὶ πάντων τούτων, οὐδόλους ἀποφέρονται οἱ προσδοκώμενοι καρποὶ κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν φοιτῶντων μαθητῶν ἀνύοντων εἰς 500.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ἐξάγεται ὅτι ἡ κατάρα τῆς ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως ἐστὶν ἄξια μεγάλης προσοχῆς, καὶ χρεῖται ἐπικουρίας καὶ χρηματικῶν βοηθημάτων. Οὐδόλους δὲ ἀμριβάλλομεν, ὅτι δύναται ἵνα ἐπιέλθῃ ἐπιστητὴ βελτιώσει εἰς τὰ ἀρρωθῶντα τὴν ἐν αὐτῇ ἐκπαίδευσιν, ἐὰν δραστηριώτερον φιλοτιμηθῶσιν ἵνα ἐνεργήσωσιν οἱ διέποντες τὰ κατ' αὐτὴν. Οἱ διαδόχοι τῶν Κυρίλλων καὶ τῶν Ηρωίων δέον ἵνα ὦσιν ἐφάμιλλοι ἐκείνων κατὰ τὸν ζῆλον, τὴν φιλομουσίαν καὶ τὴν πρὸς τὸ κοινὸν καλὴν ἀρροσίωσιν. Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Βιζύης.

Ἐπαρχία Βιζύης.

Ἐν γένει τὰ ἐκπαιδευτικὰ τῆς ἐπαρχίας ταύτης καθιδρύματα ἔχουσιν ἀνάγκην ὑποστηρίξεως. Ἐν δέκα χωρίοις τῆς ἐπαρχίας, κατοικουμένου ἐκάστου ὑπὸ 500 ψυχῶν, καὶ στερουμένοι παντελῶς δημοτικῶν σχολείων ἐλλείπει πύρων, ἀπαιτεῖται ἡ σύστασις τοιούτων.

Ἐν τῇ Βιζύῃ ὑπάρχει μία σχολὴ ἑλληνικὴ καὶ μία ἀλλοτλ. Πρὸς συντήρησιν αὐτῶν πρωτοβουλία τοῦ αὐθιμοῦ Μητροπολίτου Βιζύης Γεωργίου, συνέστη ὁμοίωσιν ταμίειον κινδυνεύον ἤδη νὰ διαλυθῇ, ἐλλείπει τῆς πατρικῆς φροντίδος καὶ ἕνεκα ἀμεριμνησίας τοῦ νῦν Μητροπολίτου. Οἱ μαθηταὶ ἀκίρως ἀποροῦσιν ἐλλείπει μέσων. Ἐν Μηδαίᾳ, συγκαταμένη ἐκ 250 οἰκιῶν, ὑπάρχουσι σχολὴ ἑλληνικὴ καὶ ἀλλοτλοδιδασκαλική, ἀλλ' ἐξαντληθέντων ἤδη τῶν πρὸς συντήρησιν τούτων μέσων, οἱ διδάσκαλοι ἀπελύθησαν, οἱ δὲ παῖδες περιπλανῶνται εἰς τὰς ἀγρούς. Τὰ κοράσια εἰσὶ πάντα ἀναλφάβητα, οὔτε ἐργάσιον τι γνωρίζουσι μόνον εἰς πατριώτικα ἀλλοτλοδιδασκῶν ἀντὶ εὐτελεστάτου μισθοῦ διδάσκει ἐν τινι σαθρᾷ οἰκίᾳ.

Ἐν τῷ μικρῷ λεγομένῳ Σαμκοσίῳ ἐν ἀλλοτλοδ. καὶ ἐν Ἑλληνικῶν ὑπάρχουσιν ἀριστῶστατα. Οἱ μαθηταὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων ἀναλογοῦσιν εἰς πρῶν. Πρὸς συντήρησιν τῶν σχολῶν τούτων δαπανῶνται περὶ τὰς 12 χιλ. γρ. Πῶς δὲ; ἰδοὺ οἱ λόγοι τῆς ἐκθέσεως κτύπολεξαι. «Χρῆος ἐπὶ χρέους θέτουσα ἡ Ἐκκλησία καὶ τόκους ἐπὶ τόκων, ἀγωνίζεται τῇ συνδρομῇ τῶν φιλομουσῶν κατοίκων ἵνα ἐξαρθεῖ πρὸς τὰς δαπάνας ταύτας; τούτου δι' ἕνεκα ὅτε μὲν διαλύει τὰς σχολὰς, ὅτε δὲ διατηρεῖ ταύτας. Οἱ μαθηταὶ σχεδὸν πάντες ἄποροι, βρακένδυτοι, γυμνόποδες καὶ νήστεις ἐν μέσῳ χειμῶνος καὶ παγετοῦ φοιτῶντες, οὐδὲν ἕνεκα τῶν μεγάλων τούτων δυσχερειῶν κατορθοῦσιν. Πόσα ἄρα γὰ τῶν δασυχῶν τούτων πλασματῶν κέκτανται προσόντα ἀγαθῶ μέλλοντος, ἄπορ ὅμως στείρα καταστρέφονται; Ἡ ἑλλ. σχολὴ πάντων ἐν γένει στερεῖται.» Οἰκτρὰ ὄντος ἡ κατάστασις αὕτη, ἀνάγκη συντόνου ἐπικουρίας καὶ δραστηρίων ἐνεργειῶν. Καὶ τί δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ ἀγαθῶς καὶ βέλτερος Ποιμενάρχης; καὶ ὅμως ἀπότμος τὰ πάντα νεκρὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ. Ἀβῶμεν ἤδη ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας.

Ἐπαρχία Σηλυβρίας.

Ἡ ἐπαρχία Σηλυβρίας ἔχει 40 μόνον χωρία. Μόνα τὰ 6 ἔχουσιν ὅπως οὖν ἄξιον λόγου σχολεῖα, τὰ λοιπὰ κακῶς ἔχουσιν τῶν πάντων στερουμένη ἡ μαθητὰ γυμνὰ καὶ ἀνορθῶτα καὶ τοῦ ἐπιουσίου αὐτοῦ στεροῦμενοι, ἐν αὐτοῖς διδάσκονται. Ἐν τῇ πόλει Σηλυβρίας ὑπάρχουσιν ἐν σχολαῖον ἑλληνικόν, ἐν ἀλλοτλοδ. καὶ ἐν παρθεναγωγεῖον. Μαθηταὶ φοιτῶσι 40 ἐν τῇ ἑλληνικῇ, περὶ τοῦς 120 ἐν τῇ ἀλλοτλοδ. ἐν δὲ τῷ Παρθεναγωγείῳ 100. Τοῦς ἀπόρους ὑποστηρίζει ἡ πρὸ τριετίας συστάσα ἀγαθοεργὸς Ἀδελφότης «Ἄγιος Σπυριδίων».

Ἐν τῇ κομποπόλει Ἐπιβατῶν ὑπάρχουσι μία ἑλλ. καὶ μία ἀλλοτλοδ. σχολὴ τῆς κοινότητος. Πλὴν τούτων τὴν κομποπολιν ταύτην κοροῦσιν αἱ ἀνεργεθεῖσαι φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ φιλογενοῦς ἱατροῦ Κ. Σ. Ἀργυρένου καὶ τῆς εὐγενεστάτης συζύγου αὐτοῦ Κυρίας Ἑλένης, αἵτινες εἰσὶ τῷ Ἀργυρένειον παρθεναγωγεῖον καὶ τῷ Ἑλένειον ἐκπαιδευτήριον. Ὁ Σύλλογος ἀποδίδωσι τῇ φιλομουσῶ ταύτῃ διαδί δημοσίᾳ τὸν δίκαιον ἔπαινον εὐχεταὶ δὲ ὅπως καὶ ἄλλοι εὐποροῦντες μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ζεύγους.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι ἡ ἐπαρχία αὕτη ὁσημέραι πνευματικῶς βελτιοῦται· τὰ πλεῖστα ὅμως τῶν ἐν τοῖς χωρίοις αὐτῆς σχολείων δέονται ὑποστηρίξεως.

Ἐξέτασμεν ἤδη τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἡρακλείας.

Ἐπαρχία Ἡρακλείας.

Μόνον παρὰ τῶν δύο Ἐπισκοπῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἦτο· τῆς Ἐπισκοπῆς Καλλιπόλεως καὶ Μυριοφύτου ἐλάβομεν πληροφορίας.

Ἐν Ῥαιδεστῷ ὑπάρχουσι μία ἑλλ. σχολή, ἐν ἀλληλοδιδακτικῶν καὶ ἐν παρθενγωγείων διηρημένον εἰς ἀλληλοδ. καὶ ἑλλ. τμήμα. Τῆς ἑλληνικῆς οἱ μαθηταὶ εἰσὶ 45, τῆς μίαις τῆς ἀλληλοδ. 215 καὶ τῆς ἑτέρας 110. Αἱ τοῦ παρθενγωγείου ὁμοίως· 215, ἀναλογία ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν 1 πρὸς 8. Δραστηρίως ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῶν καθιδρωμάτων τούτων ἐργάζεται ὁ ἐν αὐτῇ φιλεκαπαιδευτικὸς Σύλλογος ὕλικῶς τε καὶ ἠθικῶς τὴν γῶρην ταύτην βελτιῶν. Πολλὰ ἀγαθὰ διενεργοῦνται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τούτου ἐν τῷ τμήματι Βιζύης καὶ τῷ τμήματι Μαλγαρῶν. Διάφορα μέλη τούτου ἐστάλησαν εἰς τὰ χωρία τῶν τμημάτων τούτων, ὅπως ἐκ τοῦ πλησίον μελετήσωσι τὰς ἀνάγκας τῶν χωρίων πρὸς σύστασιν σχολείων. Χίρρον ὁ Σύλλογος καθορᾷ τοὺς ἀγῶνας, οὓς ὁ ἐν Ῥαιδεστῷ Σύλλογος καταβάλλει πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀναγκωρίζει τὴν ἀνάγκην συνδρομῆς αὐτῷ πρὸς ὑποστήριξιν.

Ἡ κοινότης Καλλιπόλεως ἔχουσα περὶ τὰς 600 οἰκογενεῖς διατρεῖ δύο ἀλληλοδ. σχολεῖα ἰκανῶς κατῆρισμένα, ἐν οἷς φοιτοῦσι περὶ τοὺς 265 μαθητάς, μίαν ἑλληνικὴν σχολὴν, τέσσαρα ἀριθμοῦσαν τάξεις, καὶ ἔχουσαν 3 διδασκάλους, ἐν ἧ πρὸς τῇ ἑλληνικῇ διδάσκειται ἡ Ὄθωμανικὴ καὶ ἡ Γαλλικὴ, ἐν παρθενγωγείῳ ἀρτισύστατον, ἐν ᾧ φοιτοῦσιν 100 κοράσις, καὶ ὑπὲρ οὗ ὁ σεβασμιος Ἀρχιερεὺς ἐδωρῆσατο ἐκ τῆς ἐπιχορηγήσεως αὐτοῦ 40 χιλ. γρ. ὡς καὶ τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἐτησίαν αὐτοῦ ἐπιχορηγήσιν ἐξ 7 χιλ. γροσίων.

Ἡ Ἐπισκοπὴ Καλλιπόλεως ἔχει 7 χωρία ἄπορα, ἐν οἷς ὑπάρχουσι ἀτελέστατα γραμματοδιδασκαλεῖα ἄξια βοθητικῆς. Ἡ Μάδυτος ἔχει σχολὰς δύο, ἑλληνικὴν, τὴν Γαϊτανάκειον καλουμένην, ἀνεγερθεῖσαν φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ ὀρέμματος Μαδύτου κυρίου Στεφανῆ Γαϊτα-

νάκη, καὶ ἀλληλοδιδακτικῶν. Αἱ σχολαὶ αὗται κέκτανται κληροδοτημάτων τινα.

Ἐκ τῆς Ἐπισκοπῆς Μυριοφύτου ἐλήφθησαν αἱ ἐβόλευσι πληροφοροῖσι.

Ἐκτὸς τῶν σχολείων ἑλληνικῆς, ἀλληλοδ. καὶ τοῦ παρθενγωγείου Μυριοφύτου καὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἀλληλοδ. Περιστάσεως, τὰ τῶν λοιπῶν κοιμῶν καὶ χωρίων ἐλλείπει πῶρον παρκαμάζουσι, ἰδίᾳ δὲ ἔχουσι ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς τοῦ Συλλόγου τὰ χωρία Πλάτκων, Γενήκιοι, Γεβουτζίκι καὶ Γαργάκι, καθότι ταῦτα στεροῦνται παντελῶς ἐκπαιδευτηρίων, πρὸς ἀνέγερσιν τῶν ὁποίων ἀπαιτοῦνται ἐν συνόλῳ 100 λίρ. ὀθ. διότι ἐν τισι τούτων ὁ νόρθηξ τῆς Ἐκκλησίας χρησιμεῖ ὡς διδαστήριον. Μαθηταὶ ἐν τε Μυριοφύτῳ καὶ τοῖς χωρίοις εἰσι πάμπολλοι. Ἐν τῇ βρῆθει ἐπαρχίᾳ Ἡρακλείας ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα 7 χωρία, ἀτελεῖ τινα γραμματοδιδασκαλεῖα ἔχοντα, ἅτινα πάντων τῶν ἀναγκῶν στεροῦνται.

Εἰ καὶ ἐν γένει ἡ ἐπαρχία Ἡρακλείας ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἐξεταζομένη κατάστασιν, δεικνυται, ἐλλείπει τῆς δεούσης ἐκ μέρους τοῦ ἀνωτάτου αὐτῆς Ποιμενάρχου προνοίας, ὑπολειπομένη τῶν γειτόνων αὐτῇ ἐπαρχιῶν, ἢ ἐν αὐτῇ Ἐπισκοπῇ Καλλιπόλεως οὐχ ἥττον διαφροῦμιζει ὁσημέραι ἐπὶ τὸ βέλτιον τὰ ἑαυτῆς, χάρις τῇ πατρικῇ προνοίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἐπισκόπου καὶ τῇ φιλομουσίᾳ ἰδίῳς Πλῆ Κοινότητος αὐτῆς.

Ἐπαρχία Γάνου καὶ Χώρας

Ἐκ τῆς ἐπαρχίας Γάνου καὶ Χώρας διεβίβασθησαν πρὸς τὸν Φιλοδ. Σύλλογον αἱ ἀκόλουθοι πληροφοροῖσι.

Ἐν Γάνῳ ὑπάρχουσι ἑλλ. καὶ ἀλληλοδ. σχολή. Οἱ κάτοικοι καὶ ζήλου εὐμοιροῦσι πρὸς τὴν παιδείαν, καὶ οἱ νέοι εὐρύτῳ ἔχουσι καὶ φιλομάθειαν, ἀγῶνες δὲ καταβάλλονται πρὸς προαγωγὴν τῶν γραμμάτων. Τὴν ἀνέγερσιν παρθενγωγείου ποθοῦσι, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ἔνδεια τῶν κατοίκων μεγίστη. Ἐν τῇ πτωχῇ κομπολίᾳ Λυδημίῳ ἀλληλοδ. σχολεῖον ὑπάρχει χρῆζον ἐπισκευῆς καὶ βιβλίων. Τὸ δὲ Νεοχώριον στερεῖται παντελῶς ἐκπαιδευτηρίου.

Ἐπαρχία Αἰνῶν.

Περὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Αἰνῶν ἐκ τῶν διεβίβασθέντων πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐγγράφων πληροφοροῦμεθα μόνον, ὅτι ὑπάρχει ἀναγ-

καιοτάτη ή σύστασις δημοτικῆς σχολῆς ἐν Φιέβρξαι, κομοπόλει τῆς ῥηθείας ἐπαρχίας, καθόσον δύναται αὐτῇ ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς κέντρον καὶ διὰ τὰ πέριξ, καὶ ὅτι τὸ ἀπὸ ἐξ ἡμῶν συστάν σωματεῖον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἄναγνωσθῆριον» ἐργάζεται πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπαρχίας.

Ἐπαρχία Φιλιππουπόλεως.

Μεταβίωμεν ἤδη εἰς τὰ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως. Ἐν Φιλιππουπόλει, ἐκτὸς τῆς ἀρχαίας κεντρικῆς ἑλληνικῆς σχολῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ ἑλλ. παρθεναγωγείου, τρία ὑπάρχουσι δημοτικὰ σχολεῖα· τὸ μὲν φιλοτίμω δαπάνῃ τοῦ Μιχαῆλ Γκιουμουσκαρδάνη συντηρεῖται· τὸ δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ αὐτοῦ κείμενον συντηρεῖται ἐκ τῶν χρημάτων, ἃ ἐκληροδότησεν ὁ αἰδιμος Ἱερομόναχος Νικόδημος, τὸ δὲ τρίτον κίτται ἐν τῇ πτωχοτέρᾳ συνοικίᾳ τῆς Ἁγίας Παρσκευῆς λεγομένη. Ἡ ῥηθείσα σχολὴ συντηρομένη ἐκ τῶν προσδῶν τῶν προσητημένων αὐτῇ κτημάτων, ἤδη, ὡς ἐκ τῶν ἐπισκεψάσων περιστάσεων, κινδυνεύει ὅπως ἀπολέσῃ ταῦτα. Ἡ δὲ ἐν Φιλιππουπόλει τῷ 1866 συστάσῃ ἀδελφότης «Τὰ Κελλὰ Ἐργα», ἀριθμούσα ἤδη 202 μέλη, ἐργάζεται κατὰ τὸ ἐνὸν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς σπουδαζούσης ἀπόρου νεολαίας. Ἐν Στενημάχῳ, πόλει μικρᾷ οἰκουμένη ὑπὸ 8 περίπου χιλιάδων, τῶν πλείστων κατοίκων ὄντων ὁμογενῶν, ὑπάρχουσι τέσσαρα σχολεῖα· δύο ἀλληλοδιδασκαλικά, ἐν οἷς φοιτοῦσι πλείους τῶν 200 μαθητῶν, ἐν παρθεναγωγεῖον ἔχον 100 μαθητρίδας καὶ μίαν ἑλληνικὴν σχολὴν ἔχουσα 30 μαθητὰς.

Ἐν Χάσιασι μάλιστα διατηρεῖται ἡ ἀρχαία ἑλλ. σχολὴ, συντηρομένη ὑπὸ μόνης τῆς I. Ἐκκλησίας· ἀπορία μεγίστη ἐπικρατεῖ· τῷ 1870 συνέστη καὶ παρθεναγωγεῖον συνδρομῇ τοῦ φιλογενεστάτου Κ. Γκιουμουσκαρδάνη, ὅπερ ἤδη ἐκλείσθη.

Αἱ σχολαὶ τῶν κομοπόλεων Χάσιασι καὶ Πιζαρτζικίου ἔχουσι ἀπόλυτον ἀνάγκην βοήθειας, ὡς καὶ τὸ Τσιπροχώριον Στενημάχου, ἐν ᾧ οὐδὲ ἐν σχολεῖον ὑπάρχει.

Μεταβίωμεν ἤδη εἰς τὴν κάτω Μοισίαν.

Κάτω Μοισία.

Ἐξ αὐτῆς μόνον ἡ Ἐπαρχία Βάρνης διεβίβασεν εἰς τὸν Σύλλογον πληροφορίας περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ὕλικῆς καταστάσεως τῶν σχολείων αὐτῆς, αἵτινες ἐν συνόψει εἰσιν αἱ ἐπο-

μεναι.

Δραστηρίας ἐνεργείας καὶ ἐνδελειγῆς ἀγῶνας ὁ φιλόμουσος τῆς ἐπαρχίας ταύτης Ἱεράρχης καταβάλλει νυθημερῶν πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ. Ἐν τῇ πόλει Βάρνης ὑπάρχουσι ἑλληνικὴ σχολὴ, ἔχουσα ἐξ διδασκάλου, διδασκουμένης ἐν αὐτῇ τῆς τε Ὀθωμανικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς, δύο παρθεναγωγεῖα καὶ δύο δημοτικὰ σχολαὶ τῶν ἀρρένων καλῶς κατηρτισμένα. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ὑπάρχουσι καὶ 5 ἰδιωτικὰ, τρία τῶν ἀρρένων καὶ δύο τῶν κορασιῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαζόντων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν συμποσοῦται περὶ τοὺς 1120 κατ' ἀνάλογον πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς κατοίκους πλείον τῶν 10/00. Τοῦτο δὲ ἐρείθεται τῇ φιλογενεῖ καὶ φιλομουσίᾳ τοῦ Μητροπολίτου. Ἐν τισι τῶν χωρίων ὑπάρχουσι ἀτελεῖ τινα ἀλληλοδιδασκαλικά σχολεῖα, ἐν τισι δὲ ἀπλᾶ γραμματοδιδασκαλεῖα καὶ ἐν τισι οὐδέν. Ἀπόλυτος ἔρα ὑπάρχει ἀνάγκη ἐπικουρίας εἰς τὰ χωρία πρὸς συντήρησιν τῶν ὑπαρχόντων σχολείων καὶ σύστασιν νέων, ὅπου οὐχ ὑπάρχουσι, ἰδίᾳ δὲ ἐν Βαλτζικίῳ καὶ Καθάρῃ πρὸς ἀνεγερσιν Παρθεναγωγείων.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ἐξετάσωμεν ἤδη καὶ τὰ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ εὐρροτάτῃ γῶρᾳ, ἐν ἣ ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος ἠγεμῶν, διπκαίδευτη γῆθεις ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς γράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστήμασι ὑπὸ τοῦ ἐξόχου τῶν φιλοσόφων, μετεφουέστατο ταῦτα μέχρι τῶν ἀπωτέρων τῆς Ἀσίας περάτων. Περὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐπαρχίῳ Σερβῶν, Δράμας καὶ Μελενίκου ἀρουμελιτᾶς ἐπομένως εἰδήσεις. Ἐν τῇ πόλει Σερβῶν ὑπάρχουσι 4 ἐκπαιδευτήρια οὐ μικροῦ λόγου ἕξι, καὶ τρία ἐν τοῖς προαστείοις. Μία ἑλληνικὴ σχολὴ, ἐν παρθεναγωγεῖον καὶ πέντε δημοτικὰ σχολεῖα. Ἀπαντῶσι οἱ ἐν τῇ πόλει Σερβῶν μαθητεύσιμοι εἰς 4 χιλ., φοιτῶσι ὅμως χίλιον περίπου. Ὑπάρχει καὶ βιβλιοθήκη οὐχὶ εὐκαταρρόνητος. Τὰ ῥηθέντα ἐκπαιδευτήρια ὑποστηρίζονται χρηματικῶς ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Φιλεκπαιδευτικοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου. Ἡ ἐπαρχία Σερβῶν περιέχει χωρία 85 περιέχοντα χριστιανικοὺς οἴκους ὁμογενῶν 2966. Ἐν τοῖς πλείστοις χωρίοις ὑπάρχουσι σχολεῖα δημοτικά. Ὑπολογιζόμενων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σερβῶν κατοίκων, πλὴν τῶν

τῆς πρωτεύουσας, εἰς 28,920, ὑπάρχουσι μαθητεύσιμοι 5,784, μαθητεύουσιν ὅμως μόνον 790. Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Δράμας καὶ Μελενίκου τὰ πλείεστα τῶν χωρίων στεροῦνται πόρων σταθερῶν. Ἐν ἅπασιν σχεδὸν τοῖς σχολείοις ὑπάρχει εἰς μόνον διδασκαλὸς ἔχων πολλοὺς μαθητάς, ἐν πολλοῖς δὲ διευθύνων τό τε ἐλληρικὸν καὶ τὸ ἀλληλοδιδασκικόν· καὶ οὗτος ἀνίκανος καὶ ἀμαθής· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διδασκαλίας ὅλος ἄσκοπος ἀνευ συστήματος καὶ τάξεως. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μελενίκου ἐν μόνον παρθεναγωγεῖον ὑπάρχει ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη ὅπως συστή τοιοῦτο πρὸ πάντων ἐν Ζαλαχρόβῳ, Ῥαχόβῃ, Ζίγγῃ καὶ ἐν Ὀπωρινοῖς. Ἐν τῇ κομοπόλει Τζουμαγιά, ὡς καὶ ἐν Πετριτῇ ὑπάρχει ἀνάγκη συστάσεως σχολῆς ἐλληνικῆς. Ἐν Δράμῃ ὑπάρχει ἐν ἀθλιέστατον. Ἐν τοῖς πλείστοις τῶν χωρίων αἱ τῶν σχολείων οἰκοδομαὶ εἰσὶν ἐτοιμώτεροι· πολλὰ στεροῦνται καὶ ἐφοριῶν. Πολλοὶ φιλομαθεῖς μαθητὰὶ ἔνεκα πενίας ἀποσφρονταὶ ἀκήριτοι. Τὸ Πράξιον, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἡ ἐδρα τῆς ἐπισκοπῆς Ἐλευθερουπόλεως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας, τῇ φροντίδι τοῦ σεβαστοῦ Ἐπισκόπου προήχθη οὐ μικρὸν. Ἡ σχολὴ τῆς κομοπόλεως ταύτης, ἣν κατὰ τὸ ἐνὸν βοήθει καὶ ὁ ἐν Σέρβαις Φιλεκαπαιδευτικὸς Μακεδονικὸς Σύλλογος, ἔχει δύο τμημάτα, ἐλληνικὸν καὶ ἀλληλοδιδασκικόν· περὶ τοὺς 100 μαθητὰὶ διδάσκονται ἐν αὐτοῖς· ἀλλὰ πλείεστοι ὅσοι παῖδες μένουσιν ἐν τῇ ἀμαθειᾷ παρθεναγωγεῖον οὐχ ὑπάρχει ἔνεκεν ἐλλείψεως πόρων. Τῶν περὶ Πραξίου χωρίων τινὰ ἔχουσι ἀτελέστατα σχολεῖα, καὶ τινὰ στεροῦνται παντελῶς.

Τοιαύτη ἡ κατάστασις τῶν διακηφθεισῶν ἐπαρχιῶν. Ἐν τούτοις τὸν δίκαιον ἀποδιδόντες ἐπιανοὶν τῶν ἐν Σέρβαις Φιλεκαπαιδευτικῷ Μακεδονικῷ Συλλόγῳ, ἀνθ' ὧν οὗτος μοχθεῖ ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν γραμματίων κατὰ τὰ μέρη ταῦτα, πεποιθήμεν ὅτι ἡ πατρικὴ μέριμνα τῶν σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν τῶν ἐπαρχιῶν τούτων καὶ ὁ ζῆλος τῶν κατωίων καὶ τῶν ἐφοριῶν θέλουσι συντελεσεῖν εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν ἐν αὐταῖς οὐσιωδῶν ἐλλείψεων.

Ἐπαρχία Κασσανδρείας.

Περὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Κασσανδρείας πληροφοροῦμεθα μόνον, ὅτι ἡ ἐν Βάλτῃ τῆς ἐκθεσίσης ἐπαρχίας συστάξ ἀδελφότης ἀγωνίζεται δραστηρίως πρὸς σύστασιν σχολῶν ἐν αὐτῇ, ὡς καὶ συνέστησε μίαν ἑλλην. σχολὴν ἐκ δύο τά-

ξεων, εἰς ἣν συνέβησαν ἐκ τῶν χωρίων ἱκανὸν μαθητὰ.

Ἐπαρχία Στρωμνίτισης.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Στρωμνίτισης ὁ σεβαστὸς αὐτῆς Ἱεράρχης δραστηρίως ἐργάζεται πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας, καίτοι πολλῶν πρὸς τοῦτο προσκομμάτων παρεμβαλλομένων. Ἐν τῷ 3 ἔτῳ τρία ἐκπαιδευτήρια συνέστησεν ἱκανῶς κατεστημένα ἐν τῇ πόλει Στρωμνίτῃ· ἀλλ' ἡ συντήρησις αὐτῶν καθίσταται δυσμερῆς προβληματικῇ ἡ πόλις αὕτη χρεῖται ἐπικοιρίας καὶ συνδρομῆς.

Ἐπαρχία Θεσσαλονίκης.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπαρχίαν Θεσσαλονίκης, μόνον περὶ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῆς Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὄρους καὶ Κύτρου ἐλήφθησαν αἱ ἐπιμέμεται πληροφορίαι. Ἐν τῇ κομοπόλει Λικριγκόβῃ τῆς ἐπισκοπῆς Ἱερισσοῦ ὑπάρχει μία μόνη Σχολὴ σμικροτάτη καὶ πεπαιτωμένη, ἐν ᾗ οὐδεμία τῶν διδασκάλων ἐργασία ἐστὶ δυνατὴ, οὔτε τῶν μαθητῶν πρόοδος. Συνεπεῖχ τῆς καταστάσεως ταύτης, ἡ κομοπολις αὕτη ἀνέλαβε τὴν ἀνέγερσιν ἑλλ. καὶ ἀλληλοδιδ. σχολῆς, ἀλλὰ τὸ ἔργον μένει ἡμιτελὲς ἐλλείψει μέσων· αἱ σχολαὶ αὗται θέλουσι χρησιμεύειν ἐν γένει πρὸς προαγωγὴν τῆς παιδείας καθ' ἅπαντα τὰ περὶ καίμενα χωρία, γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μακεδμοχώρια. Δι' αὐτοῦ μόνον τοῦ μέσου ἡ κομοπόλις Λικριγκόβη δύναται ἵνα καταστή ὁ πυρὴν τῆς παιδείας τῶν περὶ μέρων. Ἡ κομοπολις ἡμῶν αὕτη δεῖται καὶ ἐνὸς παρθεναγωγείου.

Τὸ δὲ Ἀσβεστοχώριον συνίσταται ἐκ 500 οἰκιῶν, ἐν αὐτῷ ἐν καὶ μόνον γραμματοδιδασκαλεῖον ὑπάρχει, ἀνεδιοργανωθὲν ὡπωσούν πρότινων ἐτῶν κατὰ τὸ νεώτερον σύστημα, συνιστάμενον τῷ πρώτῳ ἐκ δύο δοματίων, σήμερον δὲ, ἔνεκα τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν, ἡ ἀποθήκη τῶν ἀνθράκων τοῦ σχολείου μεταποιήθη εἰς δοματίον· καὶ τὰ τρία ταῦτα δοματία εἰσι ρυλακκί, ἐν αἷς ἡ νεολαία κρατεῖται μακρινομένη καὶ ρθίνουσα. Ἡ τοιαύτη οὐκ ἀτὰρ κατάστασις ἀνάγκησεν τὴν ἐφορίαν ὅπως διενεργήσῃ τὴν ἀνέγερσιν νηπιωγωγείου. Τὰ χωρία Ἐπινομῆς καὶ Λακριαδὰ ἔχουσιν ἀλληλ. σχολεῖα ἀτελῆ καὶ δεόμενα βοήθειας. Μόνον ἐν Κολυνδρῷ, τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Ἀγίου Κύτρου, ὑπάρχουσιν ἑλλ. ἀλληλ. καὶ Παρθεναγωγεῖον.

Ἐπαρχία Σισανίου, Γρεβεννῶν καὶ Καστορίας.

Περὶ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν Σισανίου, Γρεβεννῶν καὶ Καστορίας διεκονήθησαν τῷ Συλλόγῳ τὰ ἐπιόμενα τῇ φροντίδι ἐνὸς τῶν μελῶν τῆς Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος, τοῦ Ἱεροδικτικοῦ Κ. Στεφάνου Νούκα, τοῦ πολλῶν ἐπιάνων ἀξίου, περιελθόντος, ἐγκρίσει τῆς Ἀδελφότητος, τὰς διακληφθείσας ἐπαρχίας πρὸς διάγνωσιν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, καὶ σύστασιν τῶν ἀναγκαίων σχολῶν.

Κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τῆς Μακεδονίας, τὸ καλούμενον ὑπὸ τινῶν ὄροπέδιον τοῦ Ἀλιλάκμονος, ὑπάρχουσι 360 χωρία κέντρον ἔχοντα τὸ Τροσύλιον. Ἐκ τούτων 245 κατοικοῦνται ὑπὸ ὁμογενῶν τὰ χωρία ταῦτα συνισθῶσι τὰς τρεῖς μηνημιουθεσίας ἐπαρχίας. Πανταχοῦ ἐπικρατεῖ παχυλωτάτη ἀμάθεια ἐν παντὶ τῷ λεκανοπεδίῳ τοῦτο, ἐν ᾧ κατοικοῦσιν 200 χιλ. ἀνθρώπων, 6 μόνον ἑλλ. σχολεῖα ὑπάρχουσι καὶ 10 ἀλληλοδ. καὶ ταῦτα ἀτελέστατα. Ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη συστάσεως κεντρικοῦ Γυμνασίου κατὰ τὰ μέρη ταῦτα πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων.

Ἡ Σιάτιστα τῆς ἐπαρχίας Σισανίου ἔχει δύο ἑλλ. σχολεῖα, ἔχοντα 50 μαθητὰς, καὶ δύο ἀλληλοδ. ἔχοντα 500 μαθητὰς. Ἐκ τῶν 62 χωρίων τῆς ἐπαρχίας Σισανίου 41 στεροῦνται σχολεῖων, τὰ δὲ λοιπὰ ἔχουσιν ἀλληλ. ἢ γραμματοδιδασκαλεῖα, καὶ δύο ἢ τρεῖς ἔχουσι παρθεναγωγεῖα. Ἐκ δὲ τῶν 103 χωρίων τῆς ἐπαρχίας Γρεβεννῶν τὰ πλεῖστα ἀμοιροῦσι σχολεῖων.

Αἰθόμεν ἤδη ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπαρχίαν Πελαγονείας.

Ἐπαρχία Πελαγονείας.

Ἐν Βιτωλῶσι ὑπάρχουσι 3 γραμματοδιδασκαλεῖα, 3 ἀλληλ. 1 ἑλλ., παρθεναγωγεῖον καὶ γυμνάσιον. 1053 μαθηταὶ ἐν αὐταῖς σπουδάζουσιν, τῶν χριστιανῶν κατοίκων ὑπολογισθέντων περὶ τὰς 20 χιλ. ἀλλ' ἡ συντήρησις αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν ἄλλων κοινῶν καθιδρυμάτων, αὐξάνει κατ' ἔτος τὰ χρεῖα τῆς κοινότητος, ἀτινα ἤδη ἀνέρχονται εἰς 300 χιλ. γρ. ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη ὅπως καταρτισθῇ τὸ γυμνάσιον καὶ ἐξασφαλισθῇ ἡ ὑπαρξίς αὐτοῦ, πολλὴν τὴν σπουδαιότητα ἔχοντος ὡς πρὸς τὰς ἐκατὶ γαίτονας κοιμητῆρας καὶ χωρία, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν

παρακειμένων ἐπαρχιῶν. Ὁ δὲ Περλεπὲς ἔχει ἑλληνοαλληλοδιδασκτικὴν σχολήν. Πολλὰς δυσχερεῖας ὑφίσταται ἡ κοινότης Περλεπὲς πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν αὐτῇ εἶναι ἀξία τῆς ταχέως ἐπικουρίας τοῦ Συλλόγου, πρὸς ἀνέγερσιν παρθεναγωγεῖου. Ἡ δὲ κωμόπολις Μεγάροβον, ὑπὲρ τῶν γραμμάτων γενναῖος μοχλοῦσα, κέκτηται ἑλληνικὴν καὶ ἀλληλοδιδασκτικὴν σχολήν καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἡ δὲ Νιζόπολις δεῖται παρθεναγωγεῖου.

ΗΠΕΙΡΟΣ

Ἐπαρχία Ἰωαννίνων.

Μεταβινοῦμεν ἤδη εἰς τὴν εὐάνδρον καὶ καλλίτεκνον Ἠπειρον, τὴν γενέτειραν τῶν αἰμυνηστῶν Ζωσιμακῶν καὶ Καπλιανῶν γῆν. Ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων.

Περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων τῆς πόλεως Ἰωαννίνων οὐδὲν διεκονήθη τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ. Τὰ ἐκπαιδευτικὰ καθιδρυμάτα τῆς πόλεως ταῦτα, εὐχόμεθα ἵνα ὦσιν ἐκ τῶν πρώτων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, οἷά εἰσι τὰ τῆς Σμύρνης καὶ τὰ τῆς Νίσου, διότι καὶ κληροδοτημάτων πλουσίον εὐμοιρῆ ἡ πόλις αὕτη, καὶ ἐπὶ νοσηροσύνη καὶ φιλοπονίᾳ διακρίνονται οἱ κάτοικοι αὐτῆς, θυνάμενοι δραστηρίως συντελεῖσαι εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων καθ' ἅπαντα τὴν Ἠπειρον. Καθ' ὅσον ὁμοῦ ἀπορῆ τὸ Ζαγόριον τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τοῦτο μετ' ἐπιάνου μνημονεύομεν, διότι ὀλίγα αὐτοῦ χωρία στεροῦνται δημοτικοῦ σχολεῖου τὰ δὲ πλεῖστα διατηροῦσι καὶ ἑλληνικόν, τινὰ δὲ παρθεναγωγεῖον καταδείκνυται ἀναγκαῖα καὶ ἡ σύστασις κεντρικοῦ γυμνασίου. Ἐν Ζαγορίῳ ἐν συνόλῳ μνημονεύονται 20 ἑλληνικὰ σχολεῖα, 15 ἑλληνοαλληλοδιδασκτικὰ καὶ 160 ἀλληλοδ. ἢ γραμματοδιδασκαλεῖα 20 δὲ χωρία στεροῦνται παντελῶς δημοτικῶν σχολείων ἕνεκα πτωχείας. Ἄν οἱ πενέτασι καὶ οἱ ἀκτήμονες ὁμοθυμῆι σεβόμενοι τὸ ἐνοδοξον παρελθόν τοῦ ἔθνισμου αὐτῶν, τοῦ ἐπισουσίου αὐτοὶ στερούμενοι, κἀκῶνται τῆς μορφοσεως τῶν τέκνων αὐτῶν, ἢ τοσαῦτα ἔχουσα κληροδοτήματα τῶν Ἰωαννίνων πόλις τί δεῖται ἐνα πράξι; Ἐλπίζομεν ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Ἰωαννῖνα οὐδόλοιο θέλουσιν ἀνεχθῆ τὴν περικτιερω πρῶτασιν τῆς νοσηρῆς ταύτης καταστάσεως τῶν κατ' αὐτοὺς πραγμάτων ἀλλὰ σταθμιζόντες τὰς περιστάσεις, τιμῶντες ἑαυτοὺς καὶ τὴν φύσασιν αὐτοὺς γῆν, ἐπιδειξουσιν ὅσον τάχος ἀπέναντι τῶν ὁμογε-

νών αὐτῶν τοὺς ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν ἄλλους καὶ ἀγῶνας.

Περὶ δὲ τῆς ἐπισκοπῆς Βελλῆς τῆς βηθείσης ἐπαρχίας πληροφορούμεθα τὰ ἐπόμενα.

Ἐν Κονίτῃ ὑπάρχει μία ἑλληνικὴ σχολὴ καὶ μία ἀλληλοδιδασκτικὴ κεντρικὴ, καὶ δευτέρα τοιαύτη ἡμιτελής. Μῆρος τῆς ἐπισκοπῆς ἀναλόγως τῶν ὕλικῶν πόρων καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν χωρίων διακτερεῖ ἰδίᾳ δαπάνη πρὸς μὲν γραμματοδιδασκαλεία, πρὸς δὲ ἄλλῃλ. ἰδίᾳ δὲ ἐν Λεσκοβικίῳ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο Ἱ. Μονῶν Γκούρας καὶ Μολυβδοσκεπάστου τμηματικῆς Παγωινικῆς γίνονται ἐνέργειαι, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Ἀρχιερέως, πρὸς ἀνεγερσιν σχολῶν, ὡς καὶ ἐν τῷ χωρίῳ Μελίρι ἀνεγείρεται προσεχῶς ἑλλ. καὶ ἀλληλοδ. σχολεῖον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου ἐνέργειαι γίνονται πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων.

Περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Παρχμυθίας διεβίβασθη παρὰ τοῦ Σ. Ἐπισκόπου πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκθεσις σπουδαιότατη περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἰδίᾳ δὲ τῶν τμημάτων Παρχμυθίας, Μαργαριτίου, Πάργας, Φιλιατῶν καὶ μερίδος τινὸς τοῦ Δελβίνου. Ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ ὑποδείκνυται ἡ ἀνάγκη ὅπως τὰ μὲν ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἐπισκοπῆς ὑπάρχοντα δημοτικὰ σχολεῖα ὑποστηρηθῶσι, συσταθῶσι δ' ἄλλα ἐκτὼς, τρία μὲν ἐν τῷ τμηματικῷ Μαργαριτίου, τρία δὲ ἐν τῇ περιοχῇ Παναρτίου, ἐν τοῖς μάλλον κεντρικωτέροις χωρίοις, δύο δὲ μετὰ τῶν χωρίων τοῦ τμηματικῷ Παρχμυθίας ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ἡμίσει, ἕνα καθαρῶς τὸ ὁμογενὲς στοιχεῖον, ὑποστηρηθῶσι τὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα, μετατραπῶσι δὲ τὰ κοινὰ εἰς ἀλληλοδιδασκτικὰ καὶ ἀνεγερθῶσι καὶ ἕτερα τρία νέα, δύο μὲν ἐν τοῖς μάλλον κεντρικωτέροις χωρίοις τοῦ τμηματικῷ Παρχμυθίας, ἕν δ' ἕτερον ἐν τῷ τμηματικῷ τῶν Φιλιατῶν. Τῇ ἐκθέσει ἐπισυνάπτεται πινάξ στατιστικῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κωμῶν κατὰ τμήματα καὶ τῶν ἐν αὐταῖς Σχολεῖων.

Ὁ Σύλλογος συμπεριζόμενος τὰς περὶ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης κρίσεις τοῦ φιλομούσου τούτου Ἱεράρχου, πέποιθεν ὅτι ἡ Α. Σεβασμιότης διὰ τοῦ ζήλου ὅρ' οὗ ἐμπνέεται, θέλει κατορθώσει ἕνα βελτιωθῆναι τὴν κατάστασιν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, ἔργουσα καὶ τοῦτον συναρῶν ἐν κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῶν.

Ἐπαρχία Δρυϊνουπόλεως.

Περὶ τῆς ἐπαρχίας Δρυϊνουπόλεως διεβίβασθη

εἰς τὸν Σύλλογον στατιστικὴ πινάξ παρὰ τοῦ σεβαστοῦ αὐτῆς Μητροπολίτου. Κατ' αὐτὸν τὰ χωρία τὰ ἔχοντα σχολεῖα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἰσὶν 83 κατοικοῦμενα ὑπὸ ἔθνει 4928, τὰ δὲ περὶομένα σχολεῖα εἰσὶν 67 κατοικοῦμενα ὑπὸ 4135 οἰκῶν ὥστε τὸ ἐν πέμπτον τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ταύτης μένει ἄγευστον τῶν καλῶν τῆς παιδείας. Ὁ στατιστικὸς οὗτος πινάξ ἐστὶν ἄξιος σπουδαίας μελέτης, ὅρ' οὗ ὁ Σύλλογος εἰδικῶς περὶον ἀσχοληθήσεται. Ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ἐπληροφόρηθημεν μετὰ λύπης, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ καὶ τὸ Παρθενονγωγεῖον Ἀργυροκάστρου διαλύθησαν ὡς ἐκ τῆς ὑπὸ Κούζα κατασέσεως τῶν Μοναστηριακῶν προσόδων, δι' ὧν συντηροῦντο. Εἰ καὶ ὁ σεβ. Μητροπολίτης πολλὰν τὴν φιλομουσίαν ἐπιδείκνυται ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, οὐχ ἦττον ἡ κατάστασις αὐτῆς οὐκ ἐστὶν εὐχάριστος. Οἱ ἀγαθοὶ ἐπαρχιώται, ἰδίᾳ δὲ οἱ κἀκόιοι Ἀργυροκάστρου, δέον ἔνα φιλοτιμηθῶσιν ὅπως καταρτίσωσι διὰ παντοῦον μέσον τὴν ἀποκατάστασιν τῶν διαλυθῆσαν σχολῶν. Ἐν δὲ Κεσορατίῳ, κώμη μίαν περίπου ὄραν ἀπεχούση τοῦ Ἀργυροκάστρου, ὁ ζήλωτης τῶν καλῶν καὶ φιλόμουσος ὁμογενὴς, ὁ παντὸς ἐπαπίνου ἄξιος κύριος Χρηστάκης Λωγγράκος, ἀνήγειρε καὶ διακτερεῖ ἰδίᾳ δαπάνη μίαν ἑλληνικὴν καὶ μίαν ἀλληλοδιδασκτικὴν σχολὴν τῶν ἀρρένων καὶ ἐν παρθενονγωγεῖον.

Ἐπαρχία Ἄρτης.

Τὰ δὲ τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης ἔχουσιν ὡς ἐρεξῆς.

Ἐν τῇ πόλει Ἄρτῃ τρία σχολεῖα ὑπάρχουσι, ἑλλ., ἀλληλοδ. καὶ παρθενονγωγεῖον. Οἱ φοιτῶντες μαθηταὶ ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τοῦ τόπου εἰσὶν ὀλίγοι. Πρὸς συντήρησιν τούτων χορηγοῦσιν ἐνικαισίως ποσὰ τινα αἰ ἐν αὐτῇ κατάστασις τῶν μαθητῶν ἐστὶ λίαν εὐχάριστη. Ἡ Πρεβέζα ἔχει 1 ἑλληνικὴν καὶ 1 ἀλληλοδ. σχολεῖον, συνὰμα δὲ καὶ παρθενονγωγεῖον ἐν ᾧ φοιτῶσι τακτικῶς 160 μαθητρίαι, 12 ἐπὶ γυλιῶν ὡς πρὸς τὸν ὅλον πληθυσμὸν. Τὸ παρθενονγωγεῖον τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως αὐτοῦ συντηρήθη τῇ συνδρομῇ τοῦ τότε Ἄρτης νῦν δὲ Ἀγ. Ἀμασείας Κ. Σοφρονίου, τινῶν τῶν ἐκεῖ Ἱ. Μονῶν καὶ φιλομούσων τινῶν πατριωτῶν, ὡς τῆς συζύγου τοῦ Κονεμένου Βέη Κ. Σεβαστῆς. Ἐν δὲ τοῖς χωρίοις ὑπάρχουσιν 140 ἀτελῆ σχολεῖα χηρῶντα ἀνάδοργα-

νώτους. Ὑπάρχει ἀνάγκη συστάσεως παρθεναγωγείου ἐν ταῖς κεντρικαῖς κοινότητες τῶν τμημάτων τῆς ἐπαρχίας, οὗ ἕπτον ἐκ τῶν διαγγραμμάτων τῶν σχολείων τῶν διακρίσεων χωρίων ἐξάγεται, ὅτι οἱ κάτοικοι ζῆλον κέκτανται πλὴν, ἀλλ' ὅτι ἔκ τῆς ἀνερείας ἀπαντῶσι προσκόμματα περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀναγκαίων, πολλῶν μαθητῶν ἀπύρων ὄντων ἐν ταῖς χωρίαις· ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω βεβαιωθὲν πράγεται ἡ ἐπαρχία αὕτη. Ηπειρίθικεν δὲ ὅτι καὶ αἱ εὐαγεῖς Μοναὶ τῆς ἐπαρχίας θέλουσι συντελεῖ γυναικίως διὰ τῶν συνδρομῶν αὐτῶν πρὸς τὸν κοινωφελῆ τοῦτον σκοπὸν.

Ἐπαρχία Βελεγράδων.

Περὶ τῆς ἐπαρχίας Βελεγράδων ἀπεστάλη πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκθεσις σπουδαιοτάτη, ἐξ ἧς ἀρούμεθα τὰς ἐπομένους πληροφορίας. Ἐν Βερατίῳ ὑπάρχουσι μίᾳ ἑλληνικῇ καὶ μίᾳ ἀλλοδιδακτικῇ σχολῇ. Ἐν δὲ τοῖς χωρίοις Βερατίου, Βακοπολίας, Ηρετσάνης τῆς Ἀλλῶνος καὶ ἐν τῇ ἐν Ἀλλῶν Ἄρση, ὡς καὶ ἐν ἑτέροις 12 χωρίοις τῆς ἐπαρχίας, ὑπάρχουσι ἀπλᾶ γραμματοδιδασκαλεῖα, ὡς καὶ ἐν τῷ τμήματι τῆς Μουζακιάς. Ἡ ἐπὶ τὸ βέλτιον διοργανώσει αὐτῶν ἀπαιτεῖ χρηματικὴν βοήθειαν, ἰδίως δὲ τὰ ἐν τῇ ἄνω καὶ κάτω Σπαθία σχολεῖα, ἕνεκα σπουδαιοτάτων τοπικῶν λόγων, δέονται τὰς ἀμέσους καὶ συντόνου ἀρωγῆς. Ὁ δὲ σεβασμῶς τῆς ἐπαρχίας κυριάρχης λίαν ἀξιεπίνους ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς μορφώσεως τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ.

Ἐπαρχία Κορυτσᾶς.

Περὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Κορυτσᾶς ἐλάβομεν εἰδήσεις ὀλιγίστας, εἰ καὶ ἐνθαῤῥοντικὰς περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἐν τῇ πόλει Κορυτσᾶ συνέρη κατὰ τὸ ἐνεσῶς ἔτος Φιλοπότορος Ἀδελφότης, προτιθεμένη τὴν ὑποστήριξιν ἀπύρων σχολείων, καὶ ἀνέγερσιν νέων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ. Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις χωλαίνει ἐνταῦθα. Ἐπιχοῦ μὲν μόνον ἀτελῆ γραμματοδιδασκαλεῖα ὑπάρχουσι, ἐν τισὶ δὲ χωρίοις οὐδὲν σχολεῖον ὑπάρχει· σπάνιος παρθεναγωγεῖον. Εἰ καὶ ἡ κατάστασις αὐτῆ τῆς ἐπαρχίας οὐκ ἔστιν εὐχάριστος, ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι τὸ ἀρτισύστατον σωματεῖον θέλει συντελεσεῖ εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν μὴ καλῶς κειμένων, ἔχον συναρμόγιον καὶ συναντιλήπτορα καὶ τὸν σεβασμῶν ποιμονάρχην, ᾧ τινι

ἐξαιρετικῶς ἐπιβάλλεται τὸ σπουδαῖον τοῦτο μέλημα καὶ καθήκον.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Ἐπαρχία Λαρίσσης.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ἰδοὺ τί διεκοινώθη τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας Λαρίσσης. Αἱ περὶ αὐτῆς εἰδήσεις πολλὴν τὴν ἀθυμίαν καὶ τὸ ἄλγος ἐμποιοῦσι παντὶ ὁμογενεῖ. Τὰδε αὐτολεξεῖ ἀναφέρονται ἐν τῇ ἐκθέσει· «Ἀμάθεια παχυλὴ ἰσχυρὰ διὰ τῆς πονίας τεθρακισμένη δυναστεύει τὴν πλαταυῆ Θεσσαλίαν. Ἀπαντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς, πλὴν εὐαρίθμων οἰκούντων τὴν κατὰ τὸ Πήλιον χερσόνησον, κοιμῶνται τὴν τῆς ἀμαθείας ὑπνον, οὐδὲ κατὰ βῆμα χωρῆσαντες πρὸς τὰ πρόσω, οὐδὲ δυνάμενοι χωρῆσαι ὡς δεσμευμένοι ὑπ' ἀκαταμάχητον ἔνδειαν. Πάντες σχεδὸν χειρῶνακτες καὶ ἀποχειροβότοι ὄντες, καὶ ἀληθεῖς ἀπύγοι τῶν ἀρχαίων πνευστῶν, μόλις ἀποζῶσι, καὶ περ' ἄλλοις εὐμάριαν καὶ εὐζωίαν δαψιλῶς παρασκευάζοντες.» Μετὰ τὴν δραματικωτάτην ταύτην ἀφήγησιν προτίθενται τὰ ἐπόμενα μέτρα·

Δέον ὅπως ἐγκατασταθῇ ἐν Λαρίσση, ἥτις καὶ γεωγραφικῶς καὶ πολιτικῶς ἐστὶ τὸ κέντρον τῆς Θεσσαλίας, δόκιμὸς τις διδασκαλός, δυνάμενος ἅν ρυθμίσει κανονικῶς τὴν ὑπάρχουσα σχολεῖα, μορφώσῃ δὲ καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτῶν, οἵτινες συνικειωθέντες ταῖς στερεῖσεσι τοῦ τόπου ἱκανοποιούνται διὰ τῆς εὐτελοῦς ἀντιμισθίας, ἣν μόνον οἱ πτωχοὶ κάτοικοι δύνανται ἵνα παράσχουσι, καταρτίσῃ δὲ συγχρόνως καὶ ἑτέρους νέους ἐπίσης καταλλήλους ἵνα χρησιμεύσωσι εἰς τὰ ἐν τῷ μέλλοντι συσταθῆσόμενα σχολεῖα, καὶ οὕτω γένηται τὸ πρῶτον βῆμα διὰ τὴν δημοτικὴν καὶ κοινὴν ἐκπαίδευσιν. Ὁ Σύλλογος ἤθελε παράσχει τὴν μεγίστην τῶν εὐεργεσιῶν τῇ Θεσσαλίᾳ, ἐὰν ἔπεμπε τοιοῦτον Δημοδιδασκαλόν, καὶ προσέφερε χρηματικὸν τι ποσὸν πρὸς εὐρεσιν καὶ διορισμὸν τοιοῦτου.

Ἐν Ἀλωρᾷ δὲ οὐδὲ οἰκοδόμημα διὰ τὴν ἑλληνικὴν σχολὴν ὑπάρχει· ἀλλ' οἱ παῖδες ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν μεταβιβάζουσι δι' ἐνοικίῳ· οὐδὲ ἐν παρθεναγωγεῖον ὑπάρχει, καὶ ἀναγκάζονται τὰ κορσίσαι ἵνα φοιτῶσι εὐρόδην μίανδρον μετὰ τῶν ἀρρένων. Ἐν τοῖς ἐξωτερικῶς χω-

ρίοις οὐδεμίᾳ σχολῇ ὑπάρχει, ἀπασῶν ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων καταστραφείσων.

Ἐν Πλατάνῳ ἐν μόνον ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον ὑπάρχει, ἀβέβηον καὶ θηλέων ἀναμῆς διδασκομένων ὑφ' ἐνὸς διδασκάλου· πλείστοι ὅσοι φωτισθῆσθαι βραδουρροῦσιν ἵνα παραλύσῃσι τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐλίγων. Οἱ φοιτῶντες μαθηταὶ εἰσὶν 120, στερούμενοι πάντων τῶν ἀναγκαίων ὁ λαὸς βεβουθισμένος ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀμεριμνᾷ περὶ τῆς ὑγιούς ἀγωγῆς τῶν παιδῶν. Περὶ δὲ τῆς ἐπισκοπῆς Θουμακοῦ κειμένης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λαρισσῆς πληροφορούμεθα τὰ ἐπόμενα·

Αἱ κώμαι Καίτσα καὶ Ἀμβρικκὴ οὐδὲν σχολεῖον κέκτηνται, οὔτε κἂν αὐτῶν τῶν κοινῶν γραμμάτων, διότι οἱ κάτοικοι, πενήτατοι, πολὺ ἐκ τῆς ληστείας ὑποφέρουσιν. Ἐν Βελισσιώταις, ἐτέρᾳ κώμῃ, ὑπάρχει σχολεῖον διαιτηρούμενον δι' ἐξόδων τοῦ κατηματίου κ. Φωτιάδου, εἰς 8 φοιτῶσι περὶ τοὺς 60 μαθητάς. Ἐν ἕτερον ὑπάρχει ἐν Γούρᾳ, μισθοδοτουμένου τοῦ διδασκάλου ὑπὸ τοῦ ἐν Σύρῳ κ. Μεταξᾶ· ἀλλ' ἡ ἐπιχορηγίασι τούτου συνίσταται εἰς μὴνα 45 γρ. τὸν μῆνα, καὶ ἐπομένως ὅλος ἀνεπαρκής καὶ τὸ σχολεῖον κινδυνεύει ἵνα διαλυθῇ. Ἐν τοῖς χωρίοις Ματαρεγίνης, Ψυχικοῦ, Σοφάδων, Τυροῦσου, Νιμπίλγερνι, Καρδίτσης, Πλατάνου, Καχωμᾶ, Ἀλυμουρῶ, Θουμακοῦ καὶ Ἀμεργιάννης ὑπάρχουσι μὲν Σχολεῖα δημοτικά, ἀλλὰ πενήστατα καὶ ἀτελέστατα. Πανταχοῦ πτωχεῖα.

Ἐν τισὶ τῶν χωρίων τῆς ἐπισκοπῆς Γαρδικίου τὰ ὑπάρχοντα μέχρι τινὸς σχολεῖα ἐκλείσθησαν ἀκολούθως ἑλλείψει πόρων. Ἐν τισὶ δὲ γραμματοδιδασκαλεῖα μόνα ὑπάρχουσιν, ἐν οἷς διδάσκει εἰς ἱερῶς. Παχυλὴ δὲ ἐν γένει ἀμάθεια ἐπικρατεῖ καὶ ἐνταῦθα. Ἐκ τῶν διαγραμμάτων τῶν σχολείων δηλοῦται, ὅτι σχεδὸν ἅπαντες οἱ μαθηταὶ εἰσὶ πτωχοί, καὶ στερούνται τῶν ἀναγκαιῶν βιβλίων.

Ἢ δὲ Ἐπισκοπὴ Σαγῶν σύγκαιται ἐξ 100 καὶ ἐπέκεινα χωρίων μόνον ἐν χωρίον ὑπάρχει, ὅπερ διατηρεῖ ἑλλ. σχολεῖον καὶ ὅ ἀνὰ ἐν ἀλληλοδιδασκτικόν, τὰ δ' ἄλλα οὐδὲ γραμματοδιδασκαλεῖον δύνανται ἵνα διατηρήσωσιν, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι εἰσὶ πενήστατοι, ἀναγκάζμενοι οἱ δυστοχεῖς ἕνεκα τῆς σιτοδείας ἵνα τρώγῃσι κερχίριοι καὶ βαλαρίσιοι ψωμί.

Σπαρακιάρδιοι ἀληθοὶς ἡ κατάστασις ἐν γένει τῆς ἐπαρχίας ταύτης, δυναμένης ἵνα συγκινήσῃ καὶ τὰς σκληροτέρας καρδίαις· ἀνάγκη ἀμέσους ἐπιμορφίας ἠθικῆς· τε καὶ ὀλιγῆς. Ἐλ-

πίσωμεν ἡμῶς ὅτι βαθμηδὸν καὶ ἐνταῦθα διασκεδασθήσονται τὰ νέφη τῆς ἀμαθείας, ἐρ' ὅσον ζηλωταὶ ποιμεναρχαὶ κήδονται πατρικῶς τοῦ ποιμανίου αὐτῶν, οἳ οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ ἤδη ὑπάρχοντες, ὡν αἱ διαβίβασθῆσαι πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκθέσει μετ' ἐπαινῶν μνημονεύουσιν.

Μικρὰ Ἀσία.

Ἦδη μεταβαίνομεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν γῆν ἕκαινην, ἐν ἣ εἰς τὴν ἀρχὴν ἑκαρποφόρησεν ὁ ἕλλ. πολιτισμὸς, ὅπου ποιηταὶ, μαθηματικοὶ, φυσικοὶ, ἱατροὶ, ἱστοριογράφοι καὶ φιλόσοφοι διάσημοι ἐν τῷ ἑλληνισμῷ ἀνεφάνισαν. Ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς βορειοανατολικωτέρας ἐπαρχίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Νικοπόλεως.

Ἐντεῦθεν διεβιβάσθησαν πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον αἱ ἐπόμενα πληροφορία. Ἢ Ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη, κειμένη μεταξὺ τῆς Χαλδαίας καὶ τῆς Νεοκισσαρίας, ἔχει χωρία 75 καὶ οἰκοὺς περὶ τὰς ἐπτὰ χιλ. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς κύρ Ἰερεμίας ὠκοδόμησε σχολεῖον ἑλληνικὸν καὶ ἀλληλοδιδασκτικὸν ἐν τῇ Μητροπόλει. Ἐπτὰ χωρία μόνον ἔχουσιν ἀλληλοδιδασκτικὸν, ὀλίγιστα δὲ ἔχουσι γραμματοδιδασκαλεῖα. Τὰ πλείστα ἕνεκα τῆς ἐσχάτης πείνης στεροῦνται σχολείων, οἱ δὲ κάτοικοι πένητες μετερχόμενοι ἐν Κ/πόλει τὸ ἀγχοφορικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἐν σκότει ἀμαθείας διατελοῦντες. Τὸ ὅλον τῶν μαθητῶν συμποσῶνται εἰς 540 περίπου ἐν ἅπασιν τοῖς Σχολείοις. Ταῦτα συντηροῦνται ἐκ τῶν δίσκων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐκ μικρῶν τινῶν συνεισφορῶν.

Ἐπαρχία Τραπεζούντος.

Περὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Τραπεζούντος διεβιβάσθη πρὸς τὸν Σύλλογον ἕλθεσις σπουδασιώτατη παρὰ τῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Τραπεζούντος Ἐπιτροπῆς. Ἐξ αὐτῆς καταφαίνεται ὁ διακῆς ζήλος καὶ οἱ ἄτρυτοι ἀγῶνες, οὓς ἡ βίβησις Ἐπιτροπῆ ἀπὸ διατίας κατὰβάλλει, κατὰ μυρίων προσκομμάτων παλαιούσα, ὅπως βελτιώσῃ τὴν ἠθικὴν τοῦ ἠόντου κατὰστασιν.

Ἢ ἕλθεσις αὕτη ἐστὶ τὸ κάτοπτρον τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῶν ἐπαρχίων Τραπεζούντος, Νικοπόλεως, Χαλδαίας καὶ Ἀμασείας. Ἐντὸς διετίας ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, οὐχὶ ἐδιδραμάσθησαν, ἀλλ' ἐπολύ-

λαπλαισιώθησαν τὰ σχολεῖα. Ἦδη ἤ τε διελκρθεῖσα Ἐπιτροπή, καὶ ἡ συνάδελφος αὐτῆς καὶ συναντιλήπτως Ἱερατικὴ Ἀδελφότης, κοινῇ μετὰ τοῦ σεβαστοῦ καὶ γερικοῦ Μητροπολίτου ἐργάζονται πρὸς σύστασιν Ἱερατικῆς Σχολῆς καὶ διορισμῶν Ἱεροκήρυκας, ἐντολὴν ἔχοντος ὅπως περιεργάζομενος τὴν ἐπαρχίαν διδάσκῃ τὴν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἕμοιως πολλὰ τελεσφόρα μέτρα ἔλαθε καὶ πρὸς βύθμισιν τοῦ δημοσίου τοῦ τῆς διδασκαλίας.

Ἐπὶ δὲ Κερκασούτος ἰδίᾳ ἐλήθησαν αἱ ἐπιπέμεναι πληροφοροῖαι.

Ἡ Κερκασὸς ἔχει φροντιστήριον Ἑλληνικόν τὸ σχολεῖον τοῦτο ἔχει 6 διδασκάλους, ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ ἔχει 90 μαθητὰς, αἱ δὲ ἀλλήλοδ. 350· τὸ δὲ παρθεναγωγεῖον 140.

Ταῦτ' αἰσιν ἐν γένει τὰ κατὰ τὴν Πόντον ἐνεργουμένα. Ζήλος ὑπὲρ τῶν γραμμάτων δικαιοσύνη, φιλοπατρία ἀκαίρινη, ἐνδελείχη ἐνεργεια καὶ δραστηριότης αἰεὶ τὰ περικουσμοῦντα τὴν ἐπιτροπὴν ταῦτον πλεονεκτήματα. Οἱ Τραπεζοῦνταιοὶ εἰσιν ἀνώτεροι παντὸς ἐπαίνου ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν αὐτῶν τοῦτοις. Τὸ σάκος διαδέχεται ῥῶς, τὸ ἦθος μορφούται, ἡ νεολαία διαπαιδαγωγεῖται, διδασκαλίαι παρασκευάζονται, τὰ σχολεῖα διοργανοῦνται ἐπὶ τῇ κρείττονι, ἀνεγείρονται ὅπου δὲν ὑπάρχουσι, καὶ πόροι ἐξευρίσκονται, πλοῦσαι καὶ πέντες ὑπὲρ τῶν κοινῶν συντρέχουσι. Εἰς δὲ ἱερῆς Στέφανος καὶ αὐτὴν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ προσήνεγεν ἀνὸς ὑπὲρ τοῦ σχολεῖου χωρίου τινὸς τῆς ἐπαρχίας, ἐν ᾧ αὐτὸς διδάσκει.

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος μνημονεῖον μετὰ πολλῆς τῆς ἀγαλλιᾶσεως τῶν Τραπεζοῦνταιῶν, ἐπικαλεῖται τὴν ὑπὲρ αὐτῶν συνδρομὴν παντὸς φιλομοῦσου ὁμογενεῖος.

Ἐπαρχία Νικομηδείας.

Λέθωμεν ἦδη ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπαρχίαν Νικομηδείας. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπάρχουσι ἐν ἑλληνικῶν σχολεῖον, ἐν παρθεναγωγεῖον, τρία ἑλληνοαλληλοδιδακτικὰ, 18 ἀλλήλοδ. καὶ 25 χωρῆς ἔχουσι γυμνασιοδιδασκαλεῖα. Οἱ μαθηταὶ τῶν χωρίων στεροῦνται τῶν ἀναγκαίων βιβλίων· φροντὶς δὲ οὐ μικρὰ καταβύλλεται ὑπὲρ τοῦ σεβαστοῦ Μητροπολίτου, τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ πρὸ μικροῦ συστάσεως Φιλακακιδ. Ἀδελφότητος καὶ τινῶν προκρίτων πατριωτῶν, πρὸς τὴν βελτιωθῆν ἠθικῶν προαγωγὴν τῆς ἐπαρχίας καὶ διδάσκει τὰς ἑλληνικὰς γλώσσας· ὅχι ἥττον δεῖται ἰδίᾳ γερμανικῆς συνδρομῆς

ἡ κομφοπολις Ἀδὰ Παζαρίου, ἧς τὸ παρθεναγωγεῖον ἐκλείσθη ἑλλείψει πόρων, ὡς καὶ τὸ χωρίον Κιζ-Δερβέντ.

Ἐπαρχία Νικαίας.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Νικαίας πληροφοροῦμεθα τὰ ἐπιόμενα.

Ἐν Κίω ὑπάρχουσι ἐν ἑλληνικόν, ἐν ἀλλήλ. καὶ ἐν παρθεναγωγεῖον. Ἐν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπαρχίας ἡ γυμνασιοδιδασκαλεῖα τινὰ ἄθλια ὑπάρχουσι, ἡ οὐδὲν σχολεῖον ὑπάρχει. Μόνον ἐν Κιουπλίσις, χωρίῳ τῆς Νικαίας, ὑπάρχει ἀλλήλοδ. παρθεναγωγεῖον καὶ τάξις τις ἑλληνικῶν μαθημάτων. Ἐντεῦθεν ἐνοεῖται, ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας ταύτης παρουσιάζει οὐ μικρὰς ἐλλείψεις ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν δημοτικὴν παιδείαν.

Προσέθημεν ἕμους ὅτι θέλομεν λάβει ἀφορμὴν ὅσον αὐποῖ ἕνα μνημονεῖον τῶν μέτρων τῶν ληφθεῖσάντων πρὸς διαβύθμισιν τῆς δημοτικῆς παιδείσεως ἐν αὐτῇ. Ἡ παιδείσις ἡ δημοτικὴ ἐστὶν ἡ πρώτη πνευματικὴ τροφή τοῦ ἀνθρώπου. Πᾶσα τάξις ἀνθρώπων χρῆζει ταύτης· αὐτὴ οὐ προτίθεται ἕνα μορφώση ἡγεμόνας, ἢ ἕνα παρασκευάση διδασκάλους, ἢ καταρτίση καλλιτέχνας, ἀλλὰ σκοπὸν ἔχει τὴν καλὴν ἀγωγὴν παντὸς ἀνθρώπου, εἰς οἰκονομικὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ ἐν ἀνίκη. Τὰ ἔθνη ἀρετηρίαν τῆς πνευματικῆς αὐτῶν προόδου καὶ τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ τῶν προκαταρκτικῆν παιδείων λαγίζονται, καὶ ἐπὶ ταύτης τὸ πρῶτον τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἐριστώσιν.

Ἐπαρχία Προύσης.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Προύσης διεκινώθησαν τῷ ἡμέτερῳ Σύλλογῳ τὰ ἑξῆς.

Οἱ πλείστοι τῶν ἐν τοῖς σχολείοις τῶν χωρίων ροιτώντων εἰσιν ἄποροι· ἑλλείψεις διδασκτικῶν βιβλίων· εἰσέτι ὁ πρὸς τὰ γράμματα ζήλος τῶν κατοίκων δὲν ἀνεπτύθη, ἡ δὲ ροιότησις τῶν μαθητῶν οὐκ ἐστὶ τακτικὴ. Ἡ κομφοπολις Δεμερδεσίῳ διατρεῖ ἑλλ. ἀλλήλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον· ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς γενικῆς τῶν κατοίκων ἀπορίας, ἀπὸ δεκαετίας ἦδη πολλὰς στερησεῖς ὕριστανται αἱ σχολαὶ αὐταί. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς κομφοπόλεως ταύτης ροιτώσιν οὐ μόνον ἐκ τῶν πέριξ χωρίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν. Ἡ κομφοπολις αὕτη πολλὴν ἔχει τὴν σημασίαν, καὶ δεόν ἕνα ληρθῆ ἡ δέουσα πρόνοια περὶ αὐτῆς, καὶ διότι διατελεῖ

ἐν καταστάσει ἀνοσοφαλεί. Μολοντί δὲ ἡ ἀποτυχία τῶν κυριωτέρων προτίκτων τῆς χώρας ἀπὸ δεκαετίας καθίστασι δυσχερῆ τὴν συντήρησιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τούτων, ἀλλὰ διὰ τὸν ἔξωθεν ἀποστελλόμενον συνδρομῶν, διὰ τοῦ Νεγρεπονταίου διαγωνίσματος τῶν 25 λιρ. καὶ τῆς ἐξ 20 λιρῶν συνδρομῆς τοῦ σεβασμίου Μητροπολίτου τὰ σχολεῖα τῆς κωμοπόλεως ταύτης βελτιοῦνται. Οὐχ ἦσαν αἱ σχολαὶ Μουνδανίου, αἱ τῆς πέριξ τοῦ Δεμερδεσίου χώρας, ὡς καὶ τῶν χωρίων Καλασκαίου, Κεπετζικίου, Πλατάνου καὶ Σουτουρλικίου χρίζουσιν ἐπιχορίας συντόνου.

Ἐπαρχία Σμύρνης.

Ἐν τῇ πόλει Σμύρνη ὑπάρχει πρῶτον ἡ Εὐαγγελικὴ σχολή. Ἡ σχολὴ αὕτη περιλαμβάνει 2 δημοτικά, 4 ἑλληνικὰ καὶ 4 Γυμνάσιον καὶ ἄλλα δημοτικὰ ἐξαρτήματα τῆς σχολῆς. 2,300 λίραι δαπανῶνται κατ' ἔτος, καὶ ἔχει μαθητὰς 4400. Δεύτερον τὸ παρθεναγωγεῖον τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς. Τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦτο περιλαμβάνει σχολεῖον προπαιδευτικὸν ἔχον 4 τάξεις, Σχολεῖον ἑλληνικὸν ἔχον 3 τάξεις καὶ Γυμνάσιον ἔχον δύο τάξεις, καὶ ἔχει μαθητριάς 700. Τρίτον ὑπάρχει τὸ παρθεναγωγεῖον τῆς ἄνω συνοικίας Σμύρνης, συντηρούμενον ὑπὸ τῆς Λαμπδοουχικῆς λεγομένης Ἀδελφότητος. Ἔτερον κατὰ τὴν συνοικίαν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἔχον μαθητριάς 132. Ἡ ἐμπορικὴ σχολὴ Ἀρώνη καὶ τὸ ἰδιωτικὸν ἐκπαιδευτήριον τῶν ἀδελφῶν Γρηγοραδῶν. Ταῦτά εἰσι τὰ ἐν Σμύρνη ἐκπαιδευτήρια. Ἐν Φωκαίᾳ ὑπάρχει σχολεῖον ἑλλ. τῶν ἀρρένων ἔχον 55 μαθητὰς, 2 ἀλληλοδ. 4 τῶν ἀρρένων ἔχον μαθητὰς 430 καὶ 4 τῶν κορασιῶν ἔχον μαθητριάς 80· ἡ ἀναλογία δὲ ἐστὶν 6/100 ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς πόλεως. Ἐν Βουρνόβῃ διατηρεῖται ἑλλ. ἀλληλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἐν τῇ κωμοπόλει Ἰακρίου (Σεβδίκιου) διατηρεῖται 1 ἀλληλοδ. περιλαμβάνον καὶ 4 τμημα ἑλλ. καὶ 1 παρθεναγωγεῖον. Ἐν τῇ κωμοπόλει Πουντζᾶ ὑπάρχει 1 Παρθεναγωγεῖον, ἐν ᾧ φοιτῶσιν 90 μαθήτριάι.

Τοιαύτη ἐν συνόψει ἡ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας Σμύρνης.

Καθιδρόματα ἐκπαιδευτικὰ ἰκανὰ καὶ κατὰ τὸ μέλλον καὶ ἦσαν καλῶς διοργανωμένα, πόροι δὲσμερὶ πολλὰπλασιαζόμενοι, σύστασις Ἀδελφότητων, ζήλος πρὸς πᾶν ὅ,τι καλόν· σπουδασαὶ καὶ μαθήτριάι πλείοσι ὄσοι. Ταῦτα

τὰ ἀληθῆ τῶν Σμυρναίων ἐγκλωβίσματα· Σμύρνη καρδία καὶ Σμύρνη λογία δικαίως δύναται νὰ ἀποκαληθῆ. Παρκαλεῖται δὲ ὁ καλὸς καὶ φιλόμουςος αὐτῆς ποιμανάρχης, ἵνα ἀποβλέψῃ καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ αὐτοῦ τέκνα, κατορθώσῃ τὴν συναρογῆ τῆς διακληθείσης ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμῶν ἀγωνιζομένης Ἀδελφότητος τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον διοργάνωσιν τῶν σχολείων τῶν πέριξ κωμῶν καὶ χωρίων. Εὐδρόσουσι αἱ τοιαῦται ἀφαιρέσεις, τιμῶσι τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα οἱ διὰ τούτων λαμπρῶν κοσμημάτων καθοραζόντες τὴν πατρίδα αὐτῶν.

Ἐπαρχία Ἐφέσου.

Ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς Κρήνης τῆς ἐπαρχίας Ἐφέσου ἐλάβομεν τὰς ἐξῆς εἰδήσεις.

Ἐν Κρήνῃ ὑπάρχουσιν 4 ἑλληνικὰ, 1 ἀλληλ. νηπιακὸν καὶ παρθεναγωγεῖον. Μαθητὰ τοῦ ἑλλ. εἰσὶν 60, τοῦ ἀλληλοδ. 150, τῶν νηπιακοῦ 100 καὶ τοῦ παρθεναγωγεῖου 150, πλὴν τούτων καὶ 200 περίπου μαθητὰ διδάσκονται ἐν ἰδιωτικοῖς σχολείοις καὶ γραμματοδιδασκαλείοις· ἀναλογία τῶν μαθητῶν ὡς πρὸς τὴν πληθυσμὸν ἐστὶν 6/100, διατηροῦσι δὲ οἱ Κρηναῖοι καὶ ὑπότροφόν τινα σπουδάζοντα τὴν φιλολογίαν ἐν Ἀθήναις. Οἱ κάτοικοι τῆς Κρήνης καὶ φιλομουσίας καὶ ζήλου εὐμοιροῦσιν. Ὁ Σύλλογος στηριζόμενος ἐπὶ τῶν ἠθικῶν τούτων προσόντων, ἄτινα χαρακτηρίζουσι τοὺς διακληφέντας ὁμογενεῖς, συνίστησιν αὐτοῖς τὴν ἀνάγκην ὅπως φροντίσωσιν ἵνα ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἀξιώσῃ διότι ὡς ἔχει ἐπὶν ὅλωι δυσανάλογος πρὸς τὸν πληθυσμὸν τοῦ τόπου. Οὐκ ἐστὶ μὲν ἐπάναγκος ὅπως ἅπαντες ἀνεξίτητοι μετέβωσι τῆς ἀνωτέρας παιδείσεως· διότι οὔτε τὰ μέσα ἐπιτρέπουσι τοῦτο τοῖς πᾶσιν, οὔτε ὁ κοινωνικὸς προορισμὸς πάντων ἐστὶν ὁ αὐτός· τῆς δημοτικῆς παιδείσεως ὅμως οὐδεὶς ὀφείλει ἵνα μὴν ἄγευστος, μηδεὶς τῶν πικιδῶν στερεῖται τοῦ ἐπιουσίου τούτου ἔροτου τῆς ψυχῆς. Ἐν Ὁθατζικίῳ ἔχονται οἴκοις 110 ὑπάρχει σχολὴ ἀλληλοδ., μαθητὰ δ' ἐν αὐτῇ 45, ἀνάγκη ὑπάρχει βιβλικὸν διδασκατικόν. Ἐν Φειζδερὲ ὁμοίως ἀλληλοδιδασκτικὴ Σχολὴ ἐν ᾗ ὑπάρχουσιν μαθητὰ 85 ἐπὶ 400 οἴκοι. Ἐν δὲ τῇ κωμοπόλει Ἀλατσάτων ἑλληναλληλοδ. σχολὴ καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἡ κωμοπόλις αὕτη ἔχει 1800 ὡς ἔγγιστα χριστιανικοὺς οἴκοις. Ἐν τῷ χωρίῳ Κάτω Παργία ὑπάρχουσιν 1 δημοτικὸν σχολεῖον Ἀρρένων καὶ 1 παρθενα-

γωγείων. Μαθηταὶ πάντες ὁμοῦ 200' ἀνάγκη ἔχουσι βιβλίων. Ἐν τῷ χωρίῳ Ἁγία Παρασκευὴ δύο σχολαὶ ὑπάρχουσιν ἑλλ. καὶ ἀλληλοδ. ἔχουσι 120 μαθητάς· συντηροῦνται διὰ τοῦ δεκάτου τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως καὶ τοῦ ἐκ τῆς φορολογικῆς ποσῶ 40,000' ἀνάγκη ἔχουσι καὶ οὗτοι βιβλίων.

Ἐκ δὲ τῶν Βοιωτῶν, πολίχνης τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, παρακειμέναι ταῖς ἀρχαίαις Κλαζομεναῖς, πατριδὶ τοῦ φιλοσόφου Ἀναξαγόρα, διὰ τοῦ ἀπὸ διετίκας συστάτος ἀγνωστῆρου εὐ Ἀναξαγόρα» διεκοινώθη τῷ Συλλόγῳ, ὅτι τὰ Βοιωτὰ συνίστανται ὡς ἔγγιστα ὑπὸ 1700 χριστιανικῶν οἰκῶν ἔχουσι δύο νηπιακὰ σχολεῖα, δύο ἀλληλοδ. 2 παρθεναγωγεῖα οὐκ εὐκαταρρήντα καὶ δύο ἀλλ' ἀτελεῖ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ Γυμνάσιον δίδναι τὰ ἴνα συστήσωσιν, ἐν ἧ ὁμοίως συστήσῃ πάντας καὶ συνενώσῃ. τὸ ὅλον τῶν σπουδαστῶν ἐνταῦθα ἀναβάνει εἰς 450, ἐπὶ πληθυσμοῦ 800 οἰκῶν. Πλείστοι ὅσοι μαθηταὶ εἰσὶν ἄποροι, καὶ προσδεύουσι τακτικῶς φοιτῶντες, ἐξαιρέσει τῶν πάντων ἀπόρων. Ἐπεὶ δὲ τοῦ χωρίου Λιβρεσσίου πληροφόρηθη, ὅτι οἱ κάτοικοι διατελοῦντες ἐν ἐσχάτῃ ἐνδείᾳ, μετὰ πολλῆς τῆς δυσχερείας συντηροῦσιν ἐν δημοτικῶν σχολεῖων ὅτι θεωροῦσιν ἀπολύτως ἀναγκάσιαν τὴν ἀνεργεῖν παρθεναγωγείων, ἀλλ' ὅμως οὐ δύνανται, τὰ δὲ κοράσια αὐτῶν μένουσιν ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαθείας βεβουλισμένα.

Ἐπαρχία Ἰκονίου.

Περὶ τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐπληροφόρηθη τὰ ἑπόμενα.

Ἡ Μητροπολις τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίων περιέχουσα 400 οἰκῶν διατηρεῖ σχολεῖον ἀλληλοδιδασκατικὸν καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἡ κομῆπολις Σίλλη περιέχουσα περὶ τοὺς 600 χριστιανικοὺς οἰκῶν διατηρεῖ ἐν ἀνήρᾳ καταστάσει σχολεῖα ἑλληνικῶν ἀλληλοδιδασκατικῶν καὶ παρθεναγωγεῖον. Τὸ χωρίον Πέριμα ὑπὸ 450 χριστιανικῶν οἰκῶν κατοικοῦμενον διατηρεῖ σχολεῖα ἑλλ. ἀλληλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον. Τὸ χωρίον Τένει, περιέχον 300 χριστιανικοὺς οἰκῶν, διατηρεῖ σχολεῖον ἑλληνικῶν καὶ ἀλληλοδιδ. Πρόκειται δὲ ἦδη καὶ περὶ ἀνεγέρσεως παρθεναγωγείων.

Τὸ χωρίον Φερτέκι περιέχον περὶ τοὺς 350 χριστιανικοὺς οἰκῶν, διατηρεῖ σχολεῖα ἑλλην. ἀλληλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον Ἰνίδη, 6'. Μητροπολις τῆς ἐπαρχίας, ἔχουσα ὑπὲρ τοὺς 420

χριστιανικοὺς οἰκῶν, διατηρεῖ, ἐλλείψει διαρκῶν πόρων, μόνον ἀλληλοδ. σχολεῖον. Πόρος, κομῆπολις μικρὰ οἰκουμένη ὑπὸ 150 χριστιανικῶν οἰκῶν, διατηρεῖ σχολεῖον ἀλληλοδιδασκατικόν, ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ τμήμα ἑλληνικόν. Τὸ χωρίον Μαλακοπή, ἔχον 300 οἰκῶν χριστιανικοῦς, διατηρεῖ ἑλληνικὴν καὶ ἀλληλοδιδασκατικὴν τὰ πλείστα τῶν ἄλλων χωρίων ἔχουσι γραμματοδιδασκαλεῖα τινὰ δὲ παντελῶς στεροῦνται σχολεῖων. Ὁ Μητροπολίτης ἐργάζεται κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῷ μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου, ἀλλ' ἡ ἀνέγεια παρεμβάλλει μεγάλαι προσκόμματα εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἔργου. Ἐν γένει αἱ περὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης πληροφόρηται καταδεικνύουσιν, ὅτι εἰ καὶ εἰσέτι οὐκ ἀνεπτύχθη ὁ ζήλος παρ' ἄπαι τοῖς κατοικοῖς, οὐχ ἥττον τῆ δραστηρίῳ ἐνεργείᾳ τοῦ φιλομούσου Ἀρχιερέως καὶ τῶν προκρίτων βαθμηδὸν ἡ δημοσία ἐκπαιδεῖσις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἐπὶ τὸ κρεῖττον διοργανοῦται πρὸς προαγωγὴν καὶ διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας. Εὐχῆς δὲ ἔργον ἦθελεν εἰσθῆαι, ἐν καὶ τὰ γραμματοδιδασκαλεῖα βαθμηδὸν εἰς δημοτικὰ σχολεῖα μετεπιούοντο.

Ἐπαρχία Καισαρίας.

Παρ' αὐτῆς τὰδε διεκοινώθησαν τῷ Συλλόγῳ.

Ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας ὑπάρχουσιν 1 ἑλλ. 1 ἀλληλοδ. καὶ ἐν παρθεναγωγείων.

Ἐν Κερμερῳ, κομῆπολις τῆς Καισαρίας, ὑπάρχουσι σχολ. ἑλλ. ἀλληλοδ., παρθεναγωγεῖον καὶ 2 παιδαγωγεῖα. Ἐν τῇ κομῆπολι ταύτῃ ὑπάρχουσι 500 οἰκίαι ἑλληνικαί· φοιτῶσι δὲ ἐν ταῖς σχολαῖς παῖδες περὶ τοὺς 500, ἀνάγκη ἔχουσι διδασκ. βιβλίων. Ἐν τῇ κομῆπολι Γεωσγατίῳ ὑπάρχουσιν 1 ἑλληνικὸν καὶ 1 ἀλληλοδ. 110 δὲ οἰκίαι. Οἱ πόροι τῶν σχολῶν τούτων ἀπὸ διετίκας ἦδη παντελῶς ἐξέλιπον· οἱ πλείστοι μαθηταὶ εἰσὶν ἄποροι· αἱ σχολαὶ χρῆζουσι βιβλίων. Παρὰ τῷ Γεωσγατίῳ κείνται τρεῖς ἄπορα χριστιανικὰ χωρία, Ἀγχερ, Ἀσπραχμανί, Καριπλέρ, ἄτινα παντελῶς σχολεῖον στεροῦνται καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐπικαλοῦνται τὴν ἀρωγὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ἐν Ζυντζίδερος ὑπάρχουσιν 1 ἀλληλοδ. 1 προκαταρτικῶν παιδευτήριον καὶ ἰδιωτικὰ τινὰ παιδαγωγεῖα. Αἱ σχολαὶ ἔχουσιν ἀνάγκη γεωγραφικῶν πινάκων καὶ βιβλίων. Ἐν τῷ χωρίῳ Ταβλουσοῦν τῆς Καισαρίας ὑπάρχουσιν 1 ἑλλ. τῶν ἀρρένων καὶ 1 ἀλληλοδιδ. Ἐν τῇ κομῆπολι Μουταλάσκη

ὑπάρχουσιν ἐπὶ οἶκον 650 δύο ἑλληνικά σχολεῖα ἔχοντα 60 μαθητάς· 2 ἀλληλοδ. 270 μαθητάς ἔχοντα, 1 παιδαγωγεῖον καὶ 1 βιβλιοθήκη. Ἐν τῷ χωρίῳ Στέρνα ἐπὶ 50 οἶκον ὑπάρχουσι μία ἑλληνικὴ σχολὴ μετὰ 30 μαθητῶν καὶ 1 παιδαγωγεῖον. Ἐν τῇ κόμῃ Ἀνδρονικίῳ ἐπὶ 400 οἶκον 1 σχολὴ ἑλληνικὴ ἔχουσα 50 μαθητάς, 1 ἀλληλοδ. 150 μαθητάς ἔχουσα, 1 παρθεναγωγεῖον 45 μαθητῆρας ἔχον καὶ μία βιβλιοθήκη. Ἐν τῇ Ἀρχελιδίῳ (Ἐρκιλέτ) ἐπὶ 100 οἶκον 1 σχολ. ἑλληνικὴν καὶ 1 παρθεναγωγεῖον. Ἐν τῷ χωρίῳ Μόλου ἐπὶ 15 οἶκον 1 παιδαγωγεῖον. Παρὰ τὸ χωρίον Ζιντζίδερε παρκαιμένη ἡ Ἐρὰ Μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου μετὰ ἐξ πατέρων περιέχει ἐν σχολ. ἑλλ. ἔχον 16 μαθητάς καὶ βιβλιοθήκην.

Ταῦτά εἰσι τὰ ἀφορώμενα τὸ περὶ τὴν καθέδραν κεντρικὸν μέρος· τῆς ἐπαρχίας. Καθόσον δὲ ἀφορᾷ τὸ ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν μέρος τῆς ἐπαρχίας, τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον, ἐν 28 περιπόου χωρίοις ἐπὶ 3720 ὡς ἔγγιστα οἶκον ὑπάρχουσιν 8 σχολεῖα ἑλλ. 8 ἀλληλοδ., τρεῖς παρθεναγωγεῖα καὶ 15 παιδαγωγεῖα. Ἐκ τούτων πάντων δηλοῦται, ὅτι ἡ φιλομάθεια ὑπάρχει ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ. Εἰ καὶ ἡ μεγάλη ἀπόστασις τοῦ τόπου, τὸ ἐλιγνερθμον τῶν χριστιανῶν, τὸ ἑτερόφωνον τῆς γλώσσης παρεμβάλλουσιν μεγάλη προσκόμματα πρὸς τὴν προαγωγὴν τῶν γραμμάτων, οὐχ ἥττον ἀγῶνες οὐ μικροὶ γίνονται ὅπως ὑπερνικηθῶσι αἱ δυσχερεῖαι αὐταί. Ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολῆς τὰ γράμματα εἰσι τοσοῦτῳ διαδεδομένα, ὅσα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κιαισαρείας. Ἀξία συστάσεως ἐστὶν ἡ πατρὶς τοῦ αὐδιόμου φιλομούσου Ἁγίου Κιαισαρείας Παύσιον ἀποθιώσαντος πρὸ τινος, κόμη ἐκ 300 οἶκον συγκειμένη, Βαραχησία (Φάρασα), ἀπέχουσα τῆς πόλεως Κιαισαρείας 20 ὄλας ὥρας, ἀπέκκεντρος εἰς μέρος ἀπέριστον, διασώζουσα ἀρχαίως τὴν δυσκατάληπτον γλῶσσαν. Κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἡ Ζελέλα, κόμη μικρὰ πλησίον τῆς Ναζιανζοῦ, καὶ αὕτη διασώζουσα τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καθαρωτέρην καὶ καταληπτήν. Πεποιθαιμεν δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ νέου αὐτῆς πολυμαθοῦς καὶ φιλομούσου ποιμενάρχου, ἔχοντος συναγωγὴν καὶ συναυλιήτορα καὶ τὴν γενναίως ἀγωνιζομένην πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὰς χώρας ταύτας Καταποδικὴν ἀδελφότητα ὡς καὶ τὴν φιλικαιαυδουτικὴν Σύλλογον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ ἐπαρχία αὕτη ποιήσεται ἕως τάχος νέα βήματα πρὸς τὴν πρόδον.

Λαοδικεῖα τῆς Συρίας.

Ἐν δὲ τῇ Λαοδικεῖᾳ τῆς Συρίας ὑπάρχει 1 σχολὴ ἑλληνικὴ, ἀνεγερθεῖσα ὑπὸ τοῦ φιλομούσου Μητροπολίτου Λαοδικεῖας Κ. Μελετίου, ἀπὸ πενταετίας ἤδη ἐργαζομένου γενναίως, ὅπως ἔρη τὴν ἱερῶδη ἀγλὴν τὴν ἐπικαλύπτουσαν ἅπαντα τὸν ὄριζοντα τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἡ κομὴ πόλις αὕτη δεῖται τῆς γενναίας συνδρομῆς τῶν ἑσμενῶν, ἐπὶ τὰς πέναις τῶν κατοικῶν αὐτῆς ἕνεκα, καὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς θέσεως αὐτῆς.

Οὐκ ἐκλείφουσι τῷ Θεῷ στρατιῶται. Πανταχοῦ ἀναφάνονται οἱ τῶν καλῶν ἔρασταί, καὶ οἱ ἐργάται τῆς ἀγρυπνεσίας. Πόσον ἀνεκτίμητοι αἱ θυσίαι ἀποθνήσκουσιν, ὅταν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐλιγνότερον ὑφίστανται τοὺς πειρασμούς· τοῦ ἐρωίσμου. Κατὰ τὴν ἀπόκεντρον Συρίαν ἐν τῇ περιορισμένῃ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ ὁ καλὸς οὗτος ποιμενάρχης ἐργάζεται συναυλιήτορα ἔχον καὶ τὸν διδασκαλὸν τῆς σχολῆς κ. Θεμ. Ἀρρανιδῆν. Τί δὲν κατορθοῖ ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἀγαθὴ θέλησις; Τὰ ἐν γονίᾳ καὶ περὶ τὸ ἄνω γινόμενα ὑπὲρ τῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ δέον ἴνα διασκαλπίζονται.

Περὶ δὲ τῶν νήσων τῆς Προποντιδῆς καὶ τοῦ Αἰγαίου διακινώθησαν τῷ Συλλόγῳ τὰ ἐπόμενα.

Ἐπαρχία Προικονήσου.

Ἡ νῆσος Κοβταλὶς κατοικοῦμένη ὑπὸ γιλιῶν περίπου φυγῶν, ἔχει ἐν μόνον σχολεῖον, πρὸ εἰκοσαετίας ἰδρυθέν, μικρὸν καὶ πεπαλαιωμένον. Τὸ σχολεῖον τοῦτο ἐστὶν Ἀλληλοδιδασκατικὸν συνάμα καὶ ἑλληνικόν· μαθηταὶ ἐν αὐτῷ διδάσκονται περὶ τοὺς 105, οἱ πάντες ἄποροι, πλὴν εὐαρίθμων τινῶν. Ἐτήσιον πρόσδοσι τῆς σχολῆς συμποσούνται περὶ τὰς 4,500 γρ. ἐν ᾧ αἱ δαπάναι ἀναβάνουσι μέχρι 6500. Ἐπιζέεται ἤδη ἡ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀναδιοργάνωσις αὐτῆς καὶ ἡ ἀνάπτυξις, καθ' ὅσον ἐτέθη ὑπὸ τῆς προστασίας τῆς πρὸ διετίας συστάσεως ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ Ἐδελφότητος, «τοῦ Ἐκκλησιασμοῦ,» σπουδῆς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Ἐν τῷ χωρίῳ Ἄλιονα ὑπάρχει ἐν σχολεῖον ἀλληλοδιδασκατικόν, ἔχον 40 μόνον μαθητάς πενταετίας ἐπὶ διακοσίων οἶκον ἀπακινῶντα κατ' ἔτος περὶ τὰς 2 χιλ. γρ. οὐδεμία δὲ πικρὴ ὀρισμένης προσόδου πρὸς συντή-

ρχειν αὐτοῦ ὑπάρχει. Ἐν Μακρὰρ ὁμοίως ὑπάρχει ἐν μόνον ἀλληλοδ. συστάν τῷ 1857' μαθηταὶ φοιτῶντες εἰςὶ περὶ τοῦ 130, τὰ $\frac{3}{9}$ ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ. Ἐν ἔντοκον κεφάλαιον ἐκ 200 λιρ. ἔθωμ. ἀποτελεῖ τὸν μόνον πόρον αὐτοῦ. Ἐν τῷ χωρίῳ Ηλακτίους ὁμοίως ἐν ἀλληλοδ. ὑπάρχει συντηρούμενον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας· οἱ μαθηταὶ εἰςὶ περὶ τοῦ 70, ἅπαντες σχεδὸν ἄποροι. Ἐν Πασαλιμανίῳ ἀπὸ 15 ἔτων ὑπάρχει σχολὴ ἀλληλοδ. πεντήκοντα μαθητὰς ἐπὶ 150 οἴκων ἔχουσα, ὧν οἱ πλείστοι γυμνοὶ καὶ ἀνυπόδητοι ἔντες ἀναγκάζονται ἕνα ἀπουσιάζουσι τῆς σχολῆς· οὐδεμία ὠρισμένη πρόσοδος πρὸς συντήρησιν αὐτῆς· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς δυσχερείας εἰσπράττεται ποσὸν τῶ 20 τοῖς $\frac{9}{10}$ ἐπὶ τοῦ φόρου. Ἐκ τῶν χωρίων τῆς νήσου Πασαλιμανίου τὰ Σκουπία καὶ Χουχλιὰ ἔχουσι μὲν μικρὰ τινα σχολεῖα, ἀλλ' ἀθλιότατα· τὸ δὲ Βόρι λεγόμενον χωρίον παντελῶς στερεῖται ἕνεκα ἐσχάτης πτωχείας. Ἐκ δὲ τῶν τῆς Μακροκρονήσου χωρίων, τὸ μὲν προάστειον καὶ ἡ Ἀρθόνα ἔχουσι ἀνα ἐν σχολεῖον· τὸ δὲ Κλαζζαὶ συγκείμενον ἐκ τριάκοντα οἴκων οὐδὲν ἔχει· ἡ δὲ Γελχημὴ καὶ ἡ Ἀρσσία ἐξ 100 οἴκων ἔχουσι ἀτελέστατα τινα γυμνασθεοδιδασκαλεῖα. Ἡ κυρία αἰτία τῆς τοιαύτης περὶ τὰ γυμνασια καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐστὶν ἡ ἐσχάτη πείνις, ὅρ' ἣς οἱ κάτοικοι κατατρέχονται· ποδοῦσι τὴν παιδείαν, ἀλλὰ τῶν μέσων ἀπορροῦσιν ἱετικῶς ἐπιμακρῶνται τὴν συνδρομὴν τῶν ἑμογενῶν.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μιτυλήνης.

Ἐπαρχία Μιτυλήνης.

Ἐν τῇ πόλει Μιτυλήνη ὑπάρχουσι πέντε σχολεῖα· ἐν γυμνάσιον, ἐν ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον, δύο ἀλληλοδ. ἀρρέμενον καὶ ἐν ἀλληλοδιδ. κορασίον. Τὸ γυμνάσιον καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον συνέστησαν τῷ 1840. Ἐπὶ τὰ διδάσκαλοι διδάσκουσιν ἐν τῷ γυμνασίῳ, ἐν δὲ τῷ Παρθεναγωγεῖῳ ἐπὶ τὰ διδάσκαλίσσαι· ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τοῦ γυμνασίου ἀναβαίνει εἰς 170, τοῦ παρθεναγωγεῖου εἰς 60, τοῦ ἐνὸς ἀλληλοδ. τῶν ἀρρέμενων εἰς 240, τοῦ δὲ ἐτέρου εἰς 190· τοῦ δὲ τῶν κορασίων εἰς 200 ἐπὶ πληθυσμοῦ 10 χιλιάδ. κατοίκων. Αἱ πρὸς συντήρησιν τῶν σχολῶν γενόμενα δαπάναι καταβάλλονται ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἀναλόγως τῆς περιουσίας ἐκάστου· τὸ γυμνάσιον κέκτηται καὶ βιβλιοθήκην.

Ἐν Πλωμαρίῳ ὑπάρχουσι μία ἑλλ. σχολή, ἐν δημοτικὸν κατὰ τὸ συνδιδακτικὸν σύστημα, καὶ ἐν ἀλληλοδ. ἅπαντα συντηρούμενα ἐκ συνεισφορῶν καὶ παρὰ τῶν ἐκκλησιῶν. Πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ τρία ἰδιωτικὰ παρθεναγωγεῖα καὶ τέταρτον ἤδη ἀνεγειρόμενον. Ἐν δὲ τοῖς χωρίοις τοῖς κειμένοις περὶ τὸ Πλωμαρίον ἦτοι ἐν Πλαχίτῃ, ἐν τῷ Μεγάλῳ Χωρίῳ, ἐν τῷ Παλαιῷ-Χωρίῳ, ἐν τῇ Τριγῶνῃ καὶ ἐν Βορῷ ὑπάρχουσι ἀνα ἐν ἀλληλοδ. σχολεῖον.

Ἐν Πολυγῶνῃ ὑπάρχουσι ἑλλ. ἀλληλοδιδ. καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἐν τῷ ἑλλ. σπουδάζουσι περὶ τοῦ 20, ἐν τῷ ἀλληλοδ. 250, ἐν τῷ παρθεναγωγεῖῳ 80, ἅπαντες δὲ οἱ κάτοικοι εἰςὶ περὶ τὰς 4 χιλ. τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα συντηροῦνται ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ Ταμεῖου.

Ἐν τῇ κομποπόλει Βατοῦση ὑπάρχουσι ἑλληνικόν, ἀλληλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἐν τῷ ἑλλ. φοιτῶσιν 20 μαθηταὶ, ἐν τῷ ἀλληλοδιδ. 120, ἐν δὲ τῷ παρθεναγωγεῖῳ 25, ὡς 1 πρὸς 10 ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ· τὰ $\frac{3}{1}$ τῶν μαθητῶν ἄποροι, ἀλλ' ἐπιμαλεῖ καὶ φιλόπονοι.

Ἐν Μανδαμάδῳ ὑπάρχουσι ἐν ἑλληνικὸν καὶ ἐν ἀλληλοδ. συντηροῦνται ἐκ τοῦ ταμείου τῆς ἱ. Ἐκκλησίας καὶ τὰς κοινότητας. Ὑπάρχει ἀνάγκη παρθεναγωγεῖου· ἀλλ' ἀπορεῖ τὴ κοινότης τῶν πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖον μέσον.

Ἐν Πέτρῃ ὑπάρχουσι ὁμοίως ἑλλ. καὶ ἀλληλοδ. ἀπὸ τοῦ 1833' καὶ ἐν μὲν τῷ ἑλλ. διδάσκονται 20 μαθηταὶ, ἐν δὲ τῷ ἀλληλοδ. 70. Ὁ ἀριθμὸς τούτων ἀναλογεῖ 20 ἐπὶ τοῖς 100. Πρὸς συντήρησιν αὐτῶν δαπανῶνται περὶ τὰς 8 χιλ. γρ. προσερχόμενοι ἐκ συνεισφορῶν καὶ σχολαὶ ἔχουσι ἀνάγκην βιβλίων πρὸς διανομὴν τοῖς ἀπόροις.

Ἐν τῷ χωρίῳ Φιλίῳ ὑπάρχει ἐν ἀλληλοδιδ. ἐν ᾧ σπουδάζουσι περὶ τοῦ 130, ἐνῶ προσηγυμένως ὑπῆρχε καὶ ἑλλ. σχολή, ἀλλὰ ὧς ἐκ τῆς πολυετοῦς ἀφορίας ἐκλείσθη αὕτη.

Ἐν τῇ κομποπόλει Τελαονείων δυστυχῶς μία μόνη ἀλληλοδ. σχολὴ ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ 1837, ἔχουσα 135 μαθητὰς, κατ' ἀναλογίαν ἐνὸς πρὸς εἴκοσι ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ. Ἐν ᾧ ἡ κομποπολις αὕτη προηγούμενος διετήρει πρὸς τῇ Ἀλληλοδ. καὶ ἑλληνικῇ καὶ Παρθεναγωγεῖον, ἥδει στερεῖται τούτων ἕνεκα τῆς μειώσεως τῆς συγκομιδῆς· ἀπόλυτος ἀνάγκη βιβλίων.

Ἐν τῷ χωρίῳ Παμφίλοις ὑπάρχουσι ἐν ἀλληλοδ. τῆς κοινότητος, καὶ ἐν ἰδιωτικὸν παρθεναγωγεῖον συντηρούμενον ὑπὸ τινῶν φιλομούσων. Ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ 1400 κατοίκων σπου-

δάξουσι περί τούς 110 ἐν τῇ ἀλληλοδ. σχολῇ ἐν δὲ τῷ παρθεναγωγείῳ 18 μαθητρίαι. Ἡ σχολὴ συντηρεῖται διὰ τοῦ δημοτικοῦ φόρου. Ἡ φοίτησις τῶν μαθητῶν ἐστὶ λίαν ἄτακτος, μάλιστα ἐν καιρῷ γεωργικῶν ἐργασιῶν. Ἐλλείψεις μεγάλη βιβλίῳ διδασκτικῶν.

Ἐν δὲ τῷ χωρίῳ Βρισᾶ ὑπάρχουσι ἐν ἀλληλοδ. ἀπὸ 30 ἐτῶν καὶ ἐν παρθεναγωγείῳ ἀπὸ 3 ἐτῶν. Ἐν τῇ ἀλληλοδιδ. ὑπάρχουσι 170 μαθηταὶ ἐπὶ 400 οἰκῶν, ἐν δὲ τῷ παρθεναγωγείῳ 40 μόνον μαθητρίαι. Συντηροῦνται δὲ αἱ σχολαὶ αὐτὰς φρολογοῦμένου ἐκάστου τῶν πολιτῶν ἀναλόγως τῆς καταστάσεως αὐτοῦ. Ὑπάρχει ἀνάγκη ἑλλ. σχολῆς, ἀλλὰ τὰ μέσα οὐχ ὑπάρχουσι.

Ἐν τῇ νήσῳ Τενέδῳ ὑπάρχουσι ἑλλ. ἀπὸ τοῦ 1840, ἀλληλοδ. ἀπὸ τοῦ 1849 καὶ παρθεναγωγείον ἀπὸ τοῦ 1871. Οἱ κάτοικοι εἰσὶ περί τούς 2500' οἱ μαθηταὶ τοῦ ἑλ. εἰσὶ 12, τοῦ ἀλληλοδ. 90, τοῦ δὲ παρθεναγωγείου 130, συντηροῦνται δὲ ἐκ τοῦ ταμείου τῆς I. Ἐκκλησίας. Ὑπάρχει δὲ εἰς Λαχεῖον, μὴ ἐκκυβερθῆν ἐσέτι, διὰ 500 μετρήτια, ἐν οἰκόπεδον κληροδοτηθῆν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Τολμιδῶν' οἱ πλείστοι τῶν μαθητῶν ἄποροι. Ἐλλείψεις μεγάλη βιβλίῳ.

Ἐν δὲ Σιοπέλῳ ὑπάρχει ἐν ἀλληλοδ. σχολεῖον καλῶς διαρραγνόμενον ἀπὸ τοῦ 1865. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ὑπερβαίνει τοὺς 100 ἐπὶ 400 οἰκῶν. Ἡ κοινότης συντηρεῖ τὴν σχολήν. Μεγάλη πτωχεῖα ὑπάρχει.

Τοιαύτη ἐν γένει ἡ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας Μιτυλήνης. Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ἐξάγεται, ὅτι ἡ ἐπαρχία αὕτη βάνει πρὸς τὴν πρόδον' μάλιστα οὐ μικρὰ ἐργασία γίνεται πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων εἰς τὰ πέριξ. Χρῆζει δὲ χρηματικῆς βοήθειας' ἰδίᾳ δὲ ἡ κοινότης Τελωνεῶν, ὡς καὶ αἱ σχολαὶ τῶν χωρίων ἔχουσιν ἀνάγκην βιβλίων' Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ φιλόμουσος τῆς ἐπαρχίας ταύτης Ἐπαρχίας, θέλει διατελεῖ ἐργαζόμενος πρὸς τὴν βαθμυθὸν ἐλάττωσιν τῶν πρὸς τὴν πρόδον τοῦ ποιμανίου αὐτοῦ ὑφισταχμένον δυσχεραίνων.

Ἀνάμνησιν ἤδη ὑπ' ὅσιν τὴν ἐπαρχίαν Μηθύμην.

Ἐπαρχία Μηθύμνης.

Ἐν Μολύβῳ, ἀρχαίᾳ Μηθύμνῃ, ὑπάρχει μία μόνη σχολὴ ἀλληλοδ. καὶ ἐν ἐτοιμῆροπον παρθεναγωγείον, ἡμρότερα κακῶς ἔχοντα.

Ἐν δὲ τῇ κομποπόλει τῆς Ἀγίας Παρρασκευῆς ὑπάρχουσι ἐν ἑλλ. καὶ ἐν ἀλληλοδ. σχολεῖον' πρὸ τίνος δὲ συνέστη καὶ ἐν παρθεναγωγείον. Ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ ἀριθμεῖ 25 μαθητάς. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος οὐδόλως ἀναλογεῖ πρὸς τὸν πληθυσμὸν ὑπερβαίνοντα τὰς 6 χιλ. Τὸ παρθεναγωγείον ἔχει ὑπὲρ τὰ 30 κοράσια' τὸ δὲ ἀλληλοδ. 180 μαθητῶν.

Ἐν Κάπῃ, χωρίῳ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ὑπάρχει μία σχολὴ ἀλληλοδιδασκτικὴ μικτὴ, ἀνεγερθεῖσα τῷ 1841' οἱ μαθηταὶ ταύτης εἰσὶ περί τούς 80 ἐπὶ 600 κατοίκων. Τὸ κοινὸν ταμεῖον συντηρεῖ τὴν σχολήν. Ἄποροι εἰσὶν οἱ πλείστοι τῶν μαθητῶν' πολλοὶ τῶν παίδων ἐπιθυμοῦσι τὴν τακτικὴν εἰς τὴν σχολὴν φοίτησιν, ἀλλ' ἀφ' ἐνὸς ἢ ἕνδεκα τῶν ἀναγκασίων, ἀφ' ἑτέρου τὸ στενόχωρον τῆς σχολῆς κωλύουσιν αὐτούς. Καὶ ἐν τῷ χωρίῳ Τέλιε ὑπάρχει ἐν μικτῶν ἀλληλοδ. σχολεῖον, ἐν ᾧ φοιτῶσι περί τούς 400 μαθηταὶ καὶ μαθητρίαι ἐπὶ πληθυσμοῦ 500' ἡ αὐτὴ κατάστασις καὶ ἐν ταύτῃ. Ὁμοίως τοιαῦτα σχολεῖα μικρὰ καὶ ἀτελεῖ ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς χωρίοις Ὑψηλομέτωπον καὶ Τακίτζα.

Ἐν Ἀχερόνῃ τῆς Καλλονῆς δύο ἀπλὰ παρπατήματα ὑπάρχουσι χρησιμεύοντα ὡς σχολεῖα, καθὼς πυρποληθέντων τῶν ὑπαρχόντων. Πλὴν τούτων ὑπάρχει καὶ ἐν ἰδιοτικῶν παρθεναγωγείον' συντηροῦνται δ' ἐκ τοῦ δημοτικοῦ φόρου. Τὰ ²/₃ τῶν μαθητῶν εἰσὶ πέντητες, καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐ φοιτῶσι τακτικῶς εἰς τὰ σχολεῖα, στερούμενοι βιβλίων καὶ ἄλλων ἀναγκασίων' πτωχεῖα μεγάλη.

Ἐν γένει ἐξαιρουμένον ἐξ χωριδίων συγκειμένον ἐκ 30 μέχρις 40 οἰκῶν, τὰ λοιπὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας διατηροῦσιν ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα. Δυστυχῶς ὅμως, ἐπεὶδὴ ἀλλεπάλληλοι καὶ συνεχεῖς σεισμοί, πλημυρῆαι καταστρεπτικαὶ, ἀνομβρίαι, σιτοδείαι, ξήρανσις δένδρων μαστίζουσι τὸν τόπον, τὸ ¹/₃ τῶν κατοίκων ἀπὸ τοῦ 1850 ἐξαικολοῦθαι ἵνα μεταναστεύῃ πολλοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ὑπερπεριποδίζει τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον προαγωγὴν τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἡ ἐπαρχία αὕτη δεῖται οὐ μικρὰς βοήθειας, ἰδίᾳ οἱ κάτοικοι Μολύβου, Ἀχερόνης καὶ Κάπης πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως αὐτῶν.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Χίου.

Ἐπαρχία Χίου.

Περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀρούμεθα τὰς ἐπομένους εἰδήσεις.

Ἐν τῇ πόλει Νέω ὑπάρχουσι ἀ' ἐν γυμνάσιον συστακ τῷ 1839, διευθυρόμενον ὑπὸ τοῦ Κ. Γ. Σουφία ἔχον 83 μαθητάς, ἐν ᾧ διδάσκονται καὶ ἐκ τῶν ζήνων γλωσσῶν ἡ Λατινική, ἡ Γαλλικὴ, ἡ Τουρκικὴ καὶ ἡ Ἀγγλική. β' ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐκ 3 τάξεων συγκαίρως συστακ τῷ 1832, ἔχον μαθητάς 188. γ' ἐν ἀλλοδαπῶν σχολεῖον καταρτισθὲν τῷ 1839 ἔχον μαθητάς 150 δ' ἕτερον ἀλλοδαπ. ἰδρυθέν τῷ 1846, ἔχον μαθητάς 135 ε' περιθλαγωγεῖον, ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ ἐν τμήμα ἑλληνικοῦ σχολεῖου ἰδρυθέν τῷ 1839, ἔχον μαθητάς 190. Ἐν δὲ τῇ ἐξοχῇ Κάμπου ὑπάρχουσιν ἐν ἀλλοδαπ. μετὰ τμήματός ἑλλαν. ἔχον 80 μαθητάς, καὶ ἐν περιθλαγωγεῖον. Εἰς μισθοδοσίας σύμπαντος τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς πόλεως Νέου καὶ τῆς ἐξοχῆς Κάμπου δαπανῶνται κατ' ἔτος λίραι 1700. Εἰς ἐπιχορηγίας δὲ σχολείων τινῶν, εἰς ἄγραν βιβλίων τοῖς ὄλοις ἐνδεῖσι μαθηταῖς καὶ εἰς ἕτερας ἑμοίας ῥύσεως ἀνάγκης δαπανῶνται ἕτεροι 300 λίραι, τὸ ὅλον 2 χιλ. λίραι. Τὸ ποσὸν τοῦτο προέρχεται ἐκ τόκων κληροδοτημάτων τινῶν, καὶ ἐκ συνεισφορῶν ἐμπιστῶν, καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὄμογενῶν. Ἐκ τῶν εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς πόλεως Νέου φοιτῶντων παίδων τὰ $\frac{2}{3}$ εἰσὶν ἄποροι.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐκπαιδευτηρίων παράκειται τῷ γυμνασίῳ καὶ βιβλιοθήκη περιέχουσα περὶ τὰς 12 χιλ. τόμων, κληροδοτηθέντων τῶν πλείστον ὑπὸ τῶν ἀειδύμων τέκνων αὐτῆς Α. Κορῆ καὶ Ἰωάννου Ἀνδρεάδου.

Ἐν δὲ τοῖς 37 πρὸς βορρῆαν χωρίοις καὶ τοῖς 8 Κερκυραίοις ὑπάρχουσι σχολεῖα ἀλλοδαπ. 20, ἐν οἷς περὶ τοὺς 1300 παῖδες διδάσκονται. Ἐν δὲ τοῖς εἰκοσι καὶ ἐνὶ Μαστιχοχωρίοις ὑπάρχουσι 18 ἀλλοδαπ. ἐν οἷς διδάσκονται περὶ τοὺς 1200 παῖδες· πάντα δὲ ταῦτα μετὰ τῶν τῆς πόλεως εἰς ἀκλῶς καταρτισμένα.

Ταῦτα πληροφοροῦμεθα περὶ τῆς ἐπαρχίας Νέου. Οἱ φιλοπόνοι καὶ ἡλιόται τῶν καλῶν Νέου πάνυ φιλοτιμίως ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς διαιρέσεως τῶν γράμματων παρ' αὐτοῖς. Γενναῖον δὲ πρὸς τοῦτο συνδρομὴν παρέχει καὶ ὁ σεβάσμιος αὐτῆς Μητροπολίτης· διὸ καὶ ἀξιοὶ εἰσὶ πολλῶν ἐπιπέων.

Ἐπαρχία Κῶου.

Ἡ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας Κῶου ἐκτίθειται ὡς ἑπομένως·

Ἐν τῇ πόλει Κῶ ὑπάρχουσι σχολεῖα ἑλλαν.

ἀλλοδαπ. καὶ περιθλαγωγεῖον· ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν τῶν τριῶν ὄμοι ἀναβαίνει εἰς 150 κατ' ἀναλογία 1 ἐπὶ τοῖς $\frac{9}{10}$ τοῦ πληθυσμοῦ. Δαπανῶνται κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν καὶ τῶν τριῶν γρόσια 17 χιλ. προσχέμενα ἐκ κληροδοτημάτων τινῶν καὶ ἰδιοκτητῶν συνεισφορῶν ἐπιπέων, καὶ ἀπὸ εἰσιτηρίων τῶν εὐπείρων μαθητῶν· αἱ σχολαὶ στεροῦνται βιβλίων· πολλοὶ εἰσὶν οἱ ἄποροι.

Ἐν τῷ κομοπόλει Ἀντιμυκείου ὑπάρχουσιν ἐν ἀλλοδαπῶν καὶ ἐν ἑλλ. ἰδρυθέντα προνοῖα καὶ γρονθίδι τοῦ νῦν Μητροπολίτου· μαθηταὶ ἐν ἄμφοτέροις ὄμοι διδάσκονται 90· δαπανῶνται ἐπιπέως 6 χιλ. γρ. προσχέμενα ἐκ συνεισφορῶν καὶ εἰσιτηρίων· τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν φοιτῶντων παίδων εἰσὶν ἄποροι· ὑπάρχει ἑλλειψὶς διδακτικῶν βιβλίων. Ὁμοίως ὑπάρχει καὶ ἐν Ἀσπενδοῦ ἐν ἑλλ. καὶ ἐν ἀλλοδαπ. συντροφούμενα ὑπὸ τῶν I. Ἐκκλησιῶν καὶ διὰ συνεισφορῶν. Διδάσκονται ἐν αὐτοῖς περὶ τοὺς 110 μαθηταῖ· πολλοὶ μαθηταὶ ἐνδεεῖς καὶ ἄποροι· ἑλλειψὶς ὄμοιως διδακτικῶν βιβλίων. Τῶν θρηθέντων σχολείων εἰσὶ τὸ μὲν μικρὸν τι δομάτιον τῆς Ἐκκλησίας, τὸ δὲ κερφενεῖον μετασχηματισθὲν εἰς ἀλλοδαπ. Ἐν δὲ τοῖς χωρίοις Κερδακινή καὶ Πιλιῶ ὑπάρχουσιν ἀνά ἐν ἀλλοδαπ. σχολεῖον συντροφούμενον ἐκ συνεισφορῶν τῶν I. Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ἐκεῖ I. Μονῆς τοῦ προσφάτου Ἠλίου, καὶ ἀπὸ εἰσιτηρίων καὶ ἐμβατοικίων ἱερῶν ἄποροι πολλοὶ· ἀνάγκη ἀποστολῆς βιβλίων.

Εἰ καὶ ἡ ἐν γένει κατάστασις τῆς ἐπαρχίας ταύτης παρέχει ἀγαθὰ ἐχέγγυα ὑπὲρ τῆς βελτιοῦσθαι περαιτέρω προαγωγῆς αὐτῆς, οὐχ ἦτον ὅμως, ἐάν ἐπιστήσομεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς πόλεως Κῶ, οὐ δυνάμεθα ἵνα μὴ ζενισθῶμεν λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐν πόλει ἀριθμῶσθαι τρεῖς σχολαί, σπουδάζουσι ταῖδες κατ' ἀναλογία ἕως ἐπὶ τοῖς $\frac{9}{10}$ · ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν, ὄντων μόνον 150, ἐστὶν ἐλάχιστος· ὁ Σύλλογος ἐπικαλούμενος τὴν πατρικὴν μέριμναν τοῦ φιλοπόνου κυριαρχοῦ τῆς ἐπαρχίας, καὶ τὴν περὶ τὰ καλὰ φιλοτιμίαν καὶ τὸν ζῆλον τῶν κατοίκων τῆς διαληφθείσης πόλεως, ἐλπίζει ὅτι ἡ καχεγατικὴ αὐτῆ περὶ τὰ γράμματα κατάστασις αὐτῆς, θέλει ὅσον ὡπεὶ ἀρθῆ καὶ πικτελῶς ἐκλείψῃ.

Ἐπαρχία Ῥόδου.

Ἐν Ῥόδῳ ὑπάρχει μία ἑλλ. σχολὴ ἀτελοστέρα, μία ἀλλοδαπ. ἐν τῇ συνοικίᾳ τῆς Μητροπόλεως καὶ ἐτέρα ἐν Νεοχωρίῳ· μία ἀλλο-

λοδιδ. ἐν Λίνδῳ· ἑτέρα ἐν Μαλότζ καὶ ἑτέρα ἐν Ἀρχαγγέλω, χωρίοις ἢ ἑλληνικῇ ἔχει 42 μαθητάς, ἢ ἐν τῇ Μητροπόλει ἀλληλοδ. 138· τὰ δ' ἐν τοῖς ῥηθείαι χωρίοις σχολαῖς ἔχουσι περὶ τοὺς 340 μαθητάς· Ὁ ἐρβόδοξος πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀναβαίνει εἰς 5,155 οἴκους. Τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα συντηροῦνται διὰ κληροδοτημάτων, συνεισφορῶν τινῶν ἰδιωτικῶν, τῶν I. Μονῶν καὶ ἐξ ἐπιχορηγήσεως ἐνιαυσίας 2 χιλ. γροσίων τοῦ Μητροπολιτοῦ.

Πρὸς συντήρησιν μόνον τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Μητροπόλεως ἀπαιτοῦνται κατ' ἔτος 20 χιλ. γρ. πλὴν τῶν ἐκτάκτων δαπανῶν πρὸς ἀγορὰν βιβλίων τοῖς ἐνδεδείαι καὶ ἄλλων παραπλησίων διὰ καὶ κατ' ἑτος παρουσιάζεται ἑλλειμμα περὶ τὰς 3 χιλ. γροσίων. Ἐπισημασμεν ὅτι ἀπὸ τινος συστάσα Ἐπιτροπῇ τῶν ἐν Ῥόδῳ ἀγαθοεργῶν καταστημάτων, ἦτις, καθὰ πληροφοροῦμεθα, ἐργάζεται δραστηρίως πρὸς προαγωγὴν τῶν ἐκπαιδευτικῶν τούτων καθιδρυμάτων, θέλει ὅσον οὕτω κατορθώσει νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν αὐτῶν.

Περὶ δὲ τῆς ἐπισκοπῆς Λέρου τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας πληροφοροῦμεθα τὰ ἑξῆς· Ἐν Λέρῳ ὑπάρχουσιν ἐν ἑλλ. ἐν ἀλληλοδ. σχολαῖον καὶ ἐν ἀρχιεραγωγείῳ. Ἐἰς τὸ ἑλλ. φοιτοῖσι 40 μαθηταί, εἰς τὸ ἀλληλοδ. 380, εἰς δὲ τὸ παρεναγωγείον 160 μαθηταί· ἀναλογοῦσι δὲ πρὸς τὸν ὅλον πληθυσμὸν ὡς 1 πρὸς 10· δαπανῶνται ἐτησίως περὶ τὰς 300 λίρας, προσροημένα ἐκ κληροδοτήματος τοῦ ἀρχιερέως Μητροφάνους, ἐκ βοηθείας τῶν I. Ἐκκλησιῶν, καὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων ἐπιβληθέντος φόρου· ἄποροι μαθηταί ἐν τῇ ἑλλ. σχολῇ περὶ τοὺς 20, ἐν τῇ ἀλληλοδιδασκτικῇ 40, ἐν δὲ τῷ παρεναγωγείῳ 30· ἑλλειψίς παντελῆς διδασκτικῶν βιβλίων καὶ ἄλλων ἀναγκαίων βοηθημάτων διὰ καὶ ἀπόλυτος ἀνάγκη ἀποστολῆς τῶν ἀναγκασιωτέρων.

Ἐπαρχία Κύπρου.

Ἦδὴ λάθωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν τῆς ἐπαρχίας Κύπρου.

Ἐν Λευκωσίᾳ κατοικοῦμεν ὑπὸ 5700 χριστιανῶν ὑπάρχουσιν ἐν ἑλληνικῶν, ἐν ἀλληλοδ. καὶ ἐν παρεναγωγείῳ. Ἡ ὑπαρξίς τῆς ἑλλ. σχολῆς χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830. Ἡ σχολὴ αὕτη ἦν ἀείποτε ἀνθρώπαι καὶ ἀκακία. Πολλοὶ μάλιστα τῶν ἐν αὐτῇ σπουδασάντων ἀποροπύωντες μεταβιβάζουσιν εἰς τὰ περίρι χω-

ρία, ἔνθα ἀποκαθίστανται συνιστῶντες δημοτικά σχολαῖα καὶ διδάσκοντες ἐν αὐτοῖς. Ἡ δὲ ἀλληλοδιδ. σχολὴ ἰδρυθεῖσα τῷ 1831 ἔχει ἤδη ἀριθμεῖ τρεῖς διδασκάλους. Τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα συντηροῦνται ἐκ τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεισφορῶν τῶν I. Μονῶν, τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν πολιτῶν· οἱ φοιτῶντες παῖδες καὶ ἐν τοῖς τριεὶ σχολαῖοις ἀνέρχονται εἰς 445, τούτων 55 ἀνήκουσι τῇ ἑλληνικῇ, 250 τῇ ἀλληλοδ. καὶ 140 τῷ παρεναγωγείῳ. ἀναλογοῦσι δὲ πρὸς 7 $\frac{0}{10}$ ἐπὶ τὸν πληθυσμὸν· οἱ μαθηταὶ φοιτοῦσι τακτικῶς· οἱ πλείστοι δὲ τούτων εἰσὶν ἄποροι, οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων βιβλίων στερούμενοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἔργου. Καὶ ἡ μὲν ἀρχιεπισκοπὴ χορηγεῖ αὐτοῖς τὸν ἔργον, ἢ δὲ σχολῆ, ἄλλοτε μὲν εὐμερῶστα ἐχορήγει τοῖς ἀπόροις τὰ ἀναγκαῖα βιβλία, ἀλλ' ἤδη πάσχουσα δεινῶς, οὐ δύναται νὰ ἐξακολουθῇ τὴν χορηγίαν ταύτην. Ἐν Λευκωσίᾳ ὑπάρχει καὶ Λέσχῃ τις ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πρόσδος» σκοποῦσα τὴν ἠθικὴν προαγωγὴν τῆς Κοινότητος ταύτης.

Ἐν Λάρνακι τῆς Κύπρου καὶ Σαλά ὑπάρχει μία ἑλληνικὴ σχολὴ, συστάσα πρὸ τοῦ 1812· δύο τελειόφοιτοι τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν διδάσκουσιν ἐν αὐτῇ· πρὸς τούτοις καὶ δύο ἔτεροι διδάσκαλοι ὑπάρχουσιν, ὧν ὁ μὲν τῆς Γαλλικῆς, ὁ δὲ τῆς Ἰταλικῆς ὑπάρχει καὶ μία ἀλληλοδ. σχολὴ τῶν ἀβέβητων ἀπὸ τοῦ 1830 ἐν Σαλά, ἑτέρα δὲ συνέστη' ἐν Λάρνακι· δύο παρεναγωγεῖα ὁσαῦτοις ὑπεροφίτων, διευθυνόμενα ὑπὸ διδασκαλιστῶν τελειοφοίτων τοῦ Ἀρσακείου· ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν ἀναλογεῖ πρὸς τὸν πληθυσμὸν ὡς ὁ τοῖς $\frac{0}{10}$, τῶν δὲ θηλέων ὡς 2 τοῖς $\frac{0}{10}$ ἢ πρώτησι γίνεται τακτικῶς. Πρὸς συντήρησιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τούτων δαπανῶνται περὶ τὰς 60 χιλ. κατ' ἔτος, προσερχόμενοι ἐξ ἀμειρωμάτων, εἰσιτηρίων καὶ ἐκ συνεισφορῶν τῶν I. Ἐκκλησιῶν Λάρνακος καὶ τῆς I. Μονῆς Κύκου. Ἡ οικονομικὴ κατάστασις τῶν μαθητῶν, μάλιστα μετὰ τὴν μακρὰν ἐκείνην ἀνομβρίαν, κατέστη λίαν σθεναρὰ· τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν μαθητῶν εἰσι πενέστατοι· τὸ δ' ἕτερον $\frac{1}{3}$ μόλις ἀποζῇ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξήχθημεν, ὅτι οἱ Κύπριοι εἰσι ζηλωταὶ τῶν καλῶν καὶ φίλοι τῶν γραμμάτων· διότι καὶ δημοδιδασκαλοὶ, ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς Λευκωσίας μορφοῦμενοι, διδάσκουσιν ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν διαφόρων τῆς ἐπαρχίας χωρίων· καὶ Λέσχῃ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συστάσα συνεργάζεται πρὸς διόδοσιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν ἐπαρχίαν· πάσχουσι ὅμως

οικονομικῶς, διὸ καὶ εἰσὶν ἄξιαι τῆς ἀρωγῆς τοῦ Συλλόγου.

Ἐπαρχία Κρήτης.

Λάβωμεν ἤδη ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπαρχίαν Κρήτης.

Τὰς περὶ αὐτῆς διαδιβασθείσας πρὸς τὸν Σύλλογον πληροφορίας ἐλάβωμεν μόνον παρὰ τῶν σεβασμιῶν ἐπισκόπων Ῥεθύμνης καὶ Λάμπης. Καὶ περὶ μὲν τῶν τριῶν ἐπαρχιῶν Ἀποκορώνης, Σφακίων καὶ Ἀργυρουπόλεως, τῶν ἀπαρτιζουσῶν τὴν διοίκησιν Σφακίων, διεκοινώθησαν ἡμῖν τὰ ἐπόμενα. Ἐν Ἀποκορώνῃ 18 μόνον χωρία ἔχουσι σχολεῖα· ἐξ αὐτῶν τὰ μὲν 12 εἰσὶ δημοτικά, τὰ ὅ ἑλληνοδημοτικά· ἐν δὲ παρεναχωγεῖται. Ἐν αὐτοῖς σπουδάζουσιν ἐν συνόλῳ 774 μαθηταί. Ἐν 14 χωρίοις τῆς Ἀργυρουπόλεως ὑπάρχουσι σχολεῖα, ὧν τὰ μὲν 12 εἰσὶ δημοτικά, τὰ δὲ δύο ἑλληνοδημοτικά· μαθηταὶ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσιν ἐν συνόλῳ 662. Ἐν 11 δὲ χωρίοις Σφακίων ὑπάρχουσι σχολεῖα, ὧν τὰ μὲν 10 εἰσὶ δημοτικά, τὸ ἐν δὲ ἑλληνοδημοτικόν· οἱ εἰς αὐτὰ φοιτῶντες παῖδες, εἰσὶ 372. Τῶν τριῶν ἑμοῦ ἐπαρχιῶν τὰ σχολεῖα εἰσὶ 43, οἱ δὲ μαθηταὶ 1808. Τὰ ἀνωτέρω ἐκπαιδευτήρια συνέστησαν τῷ 1870· μέχρι δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδὲν ὑπῆρχε σχολεῖον. Ἐν γένει οἱ σπουδάζοντες, εἰσὶ πένντες· βιβλία διδασκαστὰ παντελῶς ἐλλείπουσιν. Αἱ σχολαὶ αὐταὶ συντηροῦνται διὰ τῶν προσόδων τῶν 1. Ἐκκλησιῶν καὶ διὰ συνεισφορῶν ἀστυκρότης μεγάλη ὑπάρχει ὡς πρὸς τὴν τακτικὴν φοίτησιν τῶν μαθητῶν. Ἐν δὲ τῷ τμήματι Ῥεθύμνης, ἐν 58 χωρίοις ὑπάρχουσι 15 δημοτικά σχολεῖα, ἐν οἷς ἐκπαίδευσονται 1475 παῖδες, ἐνῶ ὑπάρχει ἀνάγκη 170 χωρίων, καὶ 46 σχολείων, ἐν οἷς δεῖν ἵνα φοιτῶσι σχετικῶς ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν 3300 παῖδες. Ἐν δὲ τῇ πόλει Ῥεθύμνη ὑπάρχουσιν ἐν ἑλληνικὸν ἀπὸ τοῦ 1844, ἐν ἀλλοθιδοδικτικὸν ἀπὸ τοῦ 1840 καὶ ἐν παρεναχωγεῖται μετὰ δύο τάξεων ἑλληνικοῦ ἀπὸ τοῦ 1844· οἱ φοιτῶντες παῖδες ἐν συνόλῳ εἰσὶ 441. Ἐν γένει πρόσοδος οὐ μικρὰ γίνεται εἰς τὰ μαθήματα· ἄλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν μαθητῶν ἄποροι, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα βιβλία ἐλλείπουσιν. Αἱ διηλεκθῆσαι σχολαὶ συντηροῦνται διὰ τῆς Σουλτανικῆς ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως ἐκ γρ. 14220, ἐκ μοναστηριακῶν συνδρομῶν, ἀπὸ διδάκτρων καὶ ἀπὸ τῶν προσόδων ἀποθεματικῶν τινας κερφαλίου· ὑπάρχει δὲ ἀνάγκη σχηματισμοῦ μιᾶς τουλάχιστον γυμνασιακῆς τάξεως καὶ ἐνός διδασκάλου τῆς Γαλλικῆς.

Ἐκ τῶν ὀλίγων καὶ μερικῶν εἰδήσεων ἐξίγουμεν, ὅτι ἐν γένει ἡ διανοητικὴ τῶν ἐπισκοπῶν Ῥεθύμνης καὶ Λάμπης κατάστασις ἐστὶ λίαν παρεμειλημένη. Τὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα ἐπὶ ψιλῶ μόνον ἐνόματι ὑπάρχουσιν· μάλιστα ἐν τῷ τμήματι Ῥεθύμνης οὐδὲ ἐν παρεναχωγεῖται ὑπάρχει.

Πρὸ τῶν τελευταίων ἀλλαγῶν ἐκεῖνων ἀνομαζιῶν ἐν τῷ τμήματι τούτῳ 30 περίπου ὑπῆρχον σχολεῖα, ἐν ᾧ ἦδη μόνα 15· δι' ἕκαστον τούτων ἐδαπανήθη ἀνὰ 3 γιλ. γρ., προσερχομένων ἐξ ἰδιωτικῶν συνεισφορῶν καὶ συνδρομῶν τῶν 1. Μονὸν ἦδη ὅμως πάντα ταῦτα ἐξέλειπον· οἰκτρά ἀληθῶς ἡ κατάστασις χρῆζουσα ἰσχυρᾶς καὶ ἐνεργητικῆς χειρὸς. Γυμνόποδες καὶ βραχνόστοι παῖδες, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου ἔρπον στερομένοι, διὰ δυσθᾶτων καὶ μακροτάτων ἔδων διερχόμενοι, φοιτῶσι καθ' ἡμέραν εἰς τὰ σχολεῖα, τὰς ἀφορτῶν στερήσεις μετ' ἀκρίτου ὑπομονῆς καὶ κερτερίας ὑποπέροντες. Οὕτω συνήθως οἱ παῖδες ἡμῶν ἐν δάκρυσι καὶ στεναγμοῖς τὸν πνευματικὸν αὐτῶν ἔρπον ἐσθίουσιν· οὕτω καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν τῷ τῶν κελῶν ἔρωτι τακόμενοι, «σποδὸν ὡσεὶ ἔρπον ἔραγον, καὶ τὸ πόμα αὐτῶν μετὰ κλαυθμοῦ εἰζίνων».

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ὀλίγα περὶ τῆς νήσου Κρήτης καὶ τῶν φιλομούσων αὐτῆς, καὶ ζηλωτῶν τῶν ἀγαθῶν, πλὴν ἀπόρων, τέκνων, ἐπιτακλουμένων ἰκετικῶς τὴν ἀρωγὴν παντὸς ὁμογενοῦς πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν.

Προάστεια Κων/πόλεως.

Ἐπαρχία Δέρκων καὶ Χαλκηδόνος.

Ἰκαναὶ κῶμαι καὶ χωρία τῶν ἐπαρχιῶν τούτων καὶ σχολαὶ καλῶς συγκροτημέναι ἐκτίσαντο, καὶ Λέσχη καὶ Ἀδελφότητες συνέστησαν, οὐχ ἥτιον ὅμως οὐα ὀλίγα χωρία ὑπάρχουσιν, ἅτινα μόνον γραμματοδιδασκαλεῖα, καὶ ταῦτα ἀτελέστατα, ἔχουσιν. Ἡ φιλομουσία ὅμως τῶν πλείστων κατοίκων τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, καὶ ἡ πατρικὴ πρόνοια τῶν σεβαστῶν Μητροπολιτῶν τῶν διηλεκθῆσαι Ἐπαρχιῶν, εἰσὶν ἰσχυρὰ ἐγγέγραφα τῆς βελτιώσεως τῶν κακῶς ἐχόντων· ἰδίᾳ χρῆζει τῆς χρηματικῆς συνδρομῆς τοῦ Συλλόγου τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δέρκων χωρίον Κασταναί.

Κωνσταντινούπολις.

Αίαν παρήγορος και φερέγγυος υπάρχει η πνευματική κατάσταση της μεγαλοπόλεως ταύτης. 104 διδασκλήρια κέκτηται ἐξ ὧν παρθεναγωγεία 49, ἑλληνικά σχολεῖα ἀρρένων 37, τὰ δὲ λοιπὰ εἰσὶ δημοτικά. Διδάσκαλοι περὶ τοὺς 250 διδάσκουσιν, ἐν οἷς γυναῖκες περὶ τὰς 45. Μαθητὰ περὶ τοὺς 9800 ἐξ ὧν ἄρρένες 7100, αἱ δὲ λοιπαὶ μαθήτριαι. Πλεῖσται ὅσαι Λέσχαι, Ἄδελφότητες καὶ Σύλλογοι ὑπάρχουσιν. Μία μόνη συνοικία ἀριστάτατος, ἡ τοῦ Φερζήκοι, χρίζει τῆς συνδρομῆς τοῦ ἡμ. Συλλόγου πρὸς ἀνέγερσιν δημοτικῆς σχολῆς, ἧς παντελῶς στερεῖται, οἱ δὲ παῖδες εἰς τὰς ἀγυαῖς περιφέρονται.

Αὐτὰ εἰσιν ἐν γένει αἱ πληροφαιρίαι, αἱ δὲ Σύλλογος ἤρυστο περὶ τῆς πνευματικῆς αἰοικονομικῆς καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων. Πλεῖστα δὲ ὅσαι ἐπαρχίαι ὑπολείπονται, ἀρ' ὧν οὐδὲν εἰσέτι διεκοινώθη τῷ Συλλόγῳ, ὡς αἱ ἐπαρχίαι Ἀγγιᾶλου, Μαρωνεῖας, Διδυμοτοίχου, Δημοτηριάδος, Βεζύλιας, Κυζίκου, Ἀμασειας, Ἀγκύρας, Ἀήμου, Ἰμβροῦ καὶ ἄλλαι· ἐλπίζομεν δὲ ὅτι κατὰ τὸ προσεγὲς ἔτος θέλομεν δυνῆθαι ἵνα συμπληρώσωμεν τὰς ἀτελεῖς ταύτας γνώσεις ἡμῶν. Ἐν τούτοις ἐξ αὐτῶν τῶν ὀλίγων εἰδήσεων ἐξήγαγομεν, ὅτι εἰ καὶ ἐν γένει καταφαίνεται ἐν ἡμῖν ἄριστος τις πνευματικὸς, οὐχ ἥττον ὅμως οὐσιώδεις τινὲς ἐλλείψεις ὑφίστανται εἰσέτι, αἵτινες παρακωλύουσιν ἐπισηπῶς τὴν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν πρόσδοκ ἡμῶν. Παραλείπομεν ἵνα ἐνδιαιτρίψωμεν ἰδίᾳ ἐρ' ἐκάστης τῶν ἐλλείψεων τούτων, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ ἐνδελεχὴς τῶν ἀρμοδίων μέριμνα καὶ συνάσθησις τοῦ καθήκοντος ὁσημέραι ἀναπτυσσομένη, θέλοισιν ἔχει ἐν μέσῳ ταύτας. Περιοριζόμεθα δὲ ἵνα μνημονεύσωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος μίαν μόνην, τῆς χρηματικῆς δηλονότι ἀπορίας. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ἡμῶν ἐγνώσθη ἤδη, ὅτι τὰς πλείστας τῶν ἐπαρχιῶν μαστίζει ἡ πενία· πλεῖστα ὅσα ἐκπαιδευτήρια ὑπάρχουσι χρίζονται τῆς ἀμέσου συνδρομῆς τοῦ Συλλόγου, καὶ πολλὰ μέρη ὡσάυτως ὑπάρχουσιν, ἐν οἷς ἀναγκαιοτάτη ἡ σύστασις σχολείων. Ἀλλά, εἰ καὶ ἀναγκάζει ὁ Σύλλογος τὴν μεγάλην ταύτην ἀνάγκην, οὐ δύναται ὅμως ἵνα θεραπεύσῃ αὐτὴν ὁλοσχερῶς, παρέχων ἀνεξικρέτως χρηματικὰς ἐπιχορηγήσεις εἰς πάντα τὰ χρίζοντα

τούτων καθ' ὅτι κατὰ τὸ παρὸν ἔτος μόνως ὀκτακοσίας εἴκοσι ἐννέα χρυσᾶς λίρας θωματικὰς ἔχει νὰ διανεῖμα τοῖς σχολείοις λόγῳ βοθηταῖς.

Τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν ὀκτακοσίων εἴκοσι ἐννέα λιρῶν ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἐξῆς ἐπιχορηγήσεων·

α. Ἐτησίαις ἐπιχορηγήσεως τοῦ Χρησάκη ἐφένθη Ζωγράφου πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων ἐκ	λιρ.	200
β. Ἐτησίαις ἐπιχορηγ. τοῦ Κ. Γ. Ζαρίφη πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐκ	λιρ.	200
γ. Ἐτησίαις ἐπιχορηγ. τοῦ Κ. Μ. Νεγρεπόντη πρὸς ὑποστήριξιν παρθεναγωγείων Θράκης καὶ Μακεδονίας ἐκ	λιρ.	400
δ. Ἐπιχορηγ. τοῦ κ. Α. Βαλλιάνου	λιρ.	100
ε. Ἐκ προσφοράς τῆς Ἀστροτουρκικῆς Τραπέζης πρὸς τὸν Σύλλογον.	λιρ.	229

Τὸ ὅλον ἔθ. λιρ. 829

Ἐκ τοῦ διαληφθέντος ποσοῦ τῶν ὀκτακοσίων εἴκοσι ἐννέα λιρ. ἐξήκοσι εἰς ἑβδομήκοντα ὠρίσθησαν πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων καὶ πρὸς σύστασιν νέων. Τούτων αἱ μὲν 230 ὠρίσθη ἵνα διαβιβασθῶσι πρὸς Σύλλογους, Ἄδελφότητας ἢ Ἐπιτροπὰς ἐπὶ τῶν σχολείων, ὅπως δι' αὐτῶν διανεμηθῶσι ταῖς κατὰ τὰ μέρη αὐτῶν ὑπαρχούσαις ἀπόροις σχολαῖς· αἱ δὲ 440 ὅπως διανεμηθῶσιν ἀπ' εὐθείας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Συλλόγου· τὸ δὲ ὑπόλοιπον πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὀκτακοσίων εἴκοσι ἐννέα λιρῶν ὠρίσθη πρὸς ἀγορὰν βιβλίων διὰ τὰ ἄπορα σχολεῖα.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐθεώρησε καλὸν, ὅπως τὸ ἀνωτέρω ποσὸν τῶν 230 λιρῶν διανεμηθῇ ταῖς ἀπόροις σχολαῖς διὰ τὸν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα Συλλόγων καὶ λοιπῶν σωματείων ἕνεκα δύο λόγων, α) ὅπως διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπέληθ ἡ στερρότερη σύνδεσις τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας σωματείων, ἄτινα τὸν αὐτὸν τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων σκοπὸν ἐπιδιώκουσι, καὶ β) διότι τὰ σωματεῖα ταῦτα δύνανται ἵνα ἐξκαρτερώσωσι τὰς διαφόρους τῶν κατὰ τὰ μέρη, ἐν οἷς ταῦτα εὐρίσκονται, σχολῶν ἀνάγκης εὐχερέστερον τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Μετὰ τὴν γενικὴν ταύτην διαίρεσιν τοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων ἐπιψηφισθέντος ποσοῦ τῶν 829 λιρῶν ἐπέργεται ὁ ἐνοματικὸς καὶ ἀναλυτικὸς τούτου κατάλογος ὡς ἀκολουθεῖ.

Τὸ ποσὸν τῶν 230 λιρ. χρυσῶν ἔθ. διανεμηθήσεται ὡς ἐπομένως·

Τῷ Φιλεκπαιδευτικῷ Θρησκευτῶν Συλλόγῳ Ῥαιδεστού.	λίρ.	40
Τῷ ἐν Σέρρασι Φιλεκπαιδ. Συλλόγῳ	»	50
Τῇ ἐνταῦθα Φιλεκπ. Ἀδελφότητι	»	30
Τῷ ἐνταῦθα Φιλεκπαιδ. Συλλόγῳ «Μικρὰ Ἀσία.»	»	40
Τῇ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Τρα- πεζούντος Ἐπιτροπῇ	»	40
Τῇ Ἀδελφότητι Κορυτσᾶς	»	15
Τῇ ἐν Κίῳ Ἀδελφότητι Κικινῶν	»	15
Τὸ ὅλον λίρ.		230

Τὸ δὲ ποσὸν τῶν 440 λιρῶν διανεμηθήσεται
ὡς ἀκολούθως:

**Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀδριανουπόλεως
διὰ τὰ σχολεῖα**

1. Γέννης	λίρ.	10
2. Καραχάτσιου	»	40
3. Χωρίων Λουλέ Βουργαζίου.	»	10

**Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βιζύης
διὰ τὰ σχολεῖα**

4. Μηδείας	λίρ.	40
5. Μικροῦ Σαμακοβίου	»	40
6. Διὰ παρθενηγ. Σαραντεκκλ.	»	15

**Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἴνου
διὰ τὰ σχολεῖα**

7. Φεράδων.	λίρ.	45
-------------	------	----

**Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλιππουπόλ.
διὰ τὰ σχολεῖα**

8. Χάσκισι διὰ παρθενωγιστῶν	λίρ.	20
9. Παζαρτζίκιου	»	40
10. Τσιπροχωρίου.	»	45

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βάρνης

11. Διὰ τὰ ἐξω τῆς πόλεως ἀπορώτε- ρα σχολεῖα.	λίρ.	30
---	------	----

**Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας
διὰ τὰ σχολεῖα**

12 Πραβίου τῆς ἐπισκοπῆς Ἐλευθε- ρουπόλεως.	λίρ.	25
--	------	----

**Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Στραμνίτσας
διὰ τὰ σχολεῖα**

13. Τῆς πόλεως Στραμνίτσας	λίρ.	25
----------------------------	------	----

**Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ἱερισσοῦ
διὰ τὰ σχολεῖα**

14. Διαιρηγῶνης	λίρ.	10
15. Ἀσβεστοχωρίου.	»	10

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πελαγονείας

16. διὰ παρθενηγ. Βιτωλίων	λίρ.	25
17. » » Περλεπέ	»	20
18. » » Νιζοπόλεως	»	20

**Ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ Βελλᾶς
διὰ τὰ σχολεῖα**

19. Λεσκοβικίου.	λίρ.	10
------------------	------	----

Ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ Παραμυθίας

20 Ὅπως συστηθῆ δημοτικῶν σχολείων ἐν τῷ τμήματι Μαργαριτίου	λίρ.	40
21. Δε' ἕτερον τοιοῦτον ἐν τῇ περιο- χῇ Παναρίου.	λίρ.	40

**Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βελεγράδων
διὰ τὰ σχολεῖα**

22. Τῆς ἄνω καὶ κάτω Σπαθίας	λίρ.	20
23. Ἐν τῇ ἀργιεπισκ. Νικοπόλ.	»	40

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Προύσης

24. Πρὸς σύστασιν ἀλληλοδ. σχολῆς ἐν Μουνδανίως.	λίρ.	40
---	------	----

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰκονίου

25 πρὸς σύστασιν δημοτικ. σχολείων εἰς χωρία.	λίρ.	40
--	------	----

Ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας

26 Διὰ τὰ σχολεῖα.	λίρ.	20
--------------------	------	----

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κρήτης

27. Διὰ τὰ σχολεῖα τῶν χωρίων καὶ τῆς χώρας Σφρακίων τῆς ἐπισκοπῆς Λάμπης.	λίρ.	20
--	------	----

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κύπρου

28 Διὰ τὰ ἀπορώτερα σχολεῖα Λευκο- σίας καὶ Κιτίου.	λίρ.	20
--	------	----

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δέρκων

29 Διὰ τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου Κα- στάνων.	λίρ.	40
--	------	----

Τὸ ὅλον λίρ. 440

Τὸ δὲ πρὸς ἀγορὰν διδασκτικῶν βιβλίων διὰ τὰ ἄπορα σχολεῖα ὀρισθὲν ποσὸν τῶν λιρῶν ἐνεκρίθη ἕνα διανεμηθῆ ᾧδὲ πωσ.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀδριανουπόλεως χορηγηθήσονται βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα

1. Μεγάλου Καθακλῆ	} λιρῶν	5
2. Πικπὲ ἔσκισι καὶ		
3. Σκεπκαστοῦ.		

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Μυριοφύτου

4. Βιβλία διὰ τὰ ἀπορώτερα σχολ.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σηλυβρίας

5. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν περὶ τὴν Σηλυβρίαν χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γάνου καὶ Χώρας

6. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Καλλιουπόλεως

7. Διὰ τὰ βιβλία τῶν σχολείων τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κασσανδρείας

8. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Κύτρους

9. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Παραμυθίας

10. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δρυϊνουπόλεως

11. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λαρίσεως καὶ ταῖς ἐπισκοπαῖς Θαυμακοῦ, Γαρδικίου καὶ Σταγῶν

12. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	20

Ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Νικοπόλεως

13. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νικομηδείας

14. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Προύσης

15. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	10

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Κρήνης

16. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰκονίου

17. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	20

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καισαρείας

Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	25

Ἐν Προικοννήσῳ

Διὰ τὰ σχολεῖα Κουτάλεως.	λιρ.	5

Ἐν Κῶ

Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν Κρήτῃ

Βιβλία διὰ τὰ ἀπορώτερα σχολ. τῶν χωρίων.	λιρ.	5
Ἰπάλιοπον	λιρ.	9

Τὸ ὅλον λιρ. 159

Ταῦτά εἰσιν ὀνομαστὶ τὰ σχολεῖα καὶ τὰ ἐπιψηφισθέντα αὐταῖς χρηματικὰ ποσὰ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν χρηματικῶν τούτων ἐπιγορηγίσεων ἀποδίδουσι τὸν δίκαιον ἔπαινον καὶ τὴν ἱερὴν τῆς εὐγνωμοσύνης εἴδωλον, πρὸς τοῖς φιλοτίμοις

καὶ γενναίως προσανεγκόσαι τὰς χρηματικὰς τὰς ἐπιχορηγήσεις, καὶ ὡς ἐξ ἐνόματος τῶν εὐεργετηθέντων, οἷς οἱ ζήλωται οὗτοι τῶν καλῶν ὁμογενεῖς χορηγοῦσι τὰ μέσα τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν διαπλάσεως, εὐχεταὶ δὲ ὅπως κατὰ τὸ ἐλευσόμενον ἔτος ὁ Σύλλογος δυνήθῃ ἵνα διατιθέμενος χρηματικὰς ἐπιχορηγήσεις καὶ προσφορὰς πολλῶν πλείους, παράσχῃ τὴν ὀλικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν τοῖς τε ἐνδεεῖσι μαθηταῖς καὶ τοῖς λοιποῖς ἀπόροις ἐκπαιδευτηρίοις, ἅτινα, καὶ τοὶ ἀναγνωρίζων τὰς μεγάλας αὐτῶν στερήσεις, οὐκ ἠδυνήθη, μετὰ πολλῆς τῆς θλίψεως αὐτοῦ, ἵνα καὶ κατὰ μικρὸν παρηυθίσταται.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ὅτι, ἐνθὺ κατὰ τὸ παρελθὼν ἔτος αἱ χρηματικαὶ προσφοραὶ περιορίζοντο εἰς μόνους 100 λρ., κατὰ τὸ παρὼν ἀνέβησαν μέχρι τῶν 829, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὸ μέγα τοῦτο ἄλμα, ὕπερ ἢ φιλογένεια ἐν οὕτῳ βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι πρὸς τὰ πρόσω ἐποιήσατο, δικαιούται ἵνα προσδοκῇ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ἀμνηστὸν πολλῶν τούτου θαυμάσιον. Οὕτω πιστεύομεν, καὶ τοῦτο παρὰ τῶν ὁμογενῶν ἐξαιτούμεθα. Ὁ δὲ Κύριος πληρώσει τὰ αἰτήματά ἡμῶν.

Τῆ 6 Μαΐου 1872.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ

I. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Πρόεδρος καὶ εἰσηγητής.

ΠΡ. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ

Α. ΒΑΦΙΛΑΔΗΣ

Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ

Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ

Β. ΗΓΓΑΔΗΣ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣΠΘ'.

Τῆ 10 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κυρίου Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν δύο προηγουμένων συνεδριάσεων, ὁ Πρόεδρος κ. Κ. Καραπάνος εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς προέδρου διὰ τῆς ἐξῆς προσκλητικῆς:

Κύριοι,

«Σὰς εὐχαριστῶ πολλὴ διὰ τὴν τιμὴν τὴν ὁποῖάν μοι ἐκάμετε ἐκλέξαντές με Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου. Μολονότι αἰσθάνομαι πάντοτε τὸ αὐτὸ ζῶον ἐνδιαιρέσει ὑπὲρ τῆς εὐμερείας καὶ προόδου αὐτοῦ, ἐδίστασα νὰ δεχθῶ τὴν τιμὴν ταύτην, διότι ἀπὸ τινος ἤδη χρόνου ὅπως γινόμενος τοῦ ἐμπαικίου Ἐρμού, ἐροσθήθην μήπως δὲν δυνήθω νὰ ὑπηρετήσω ἐπαξίως τὸν λόγον. Ἡ περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἡμῶν τοῦ Θεοῦ τούτου τῶν λόγων ἱκανότης τῶν ἄλλων κοσμητῶρων, τοὺς ὁποίους ἐξελέξατε ὡς συναδέλφους μου, διεσκέδασε τοὺς ὀφθαλμούς μου τούτους. Ἐθεώρησα δὲ τότε καθήκον μου τὴν παρὰδοχὴν τῆς θελήσεώς σας, ὅπως συνερχασθῶ μεθ' ὑμῶν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, τὴν ὁποῖον προέθετο ὁ Σύλλογος διὰ τοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον ἤδη μέρος ἐπιψηφισθέντος νέου αὐτοῦ Κανονισμοῦ.

Κατὰ τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμόν ὁ Σύλλογος δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων, ἀλλ' ἀναλαμβάνει καὶ τὴν διδασίαν αὐτῶν εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὅθεν δὲν εἶναι πλέον κτήμα ἀποκλειστικὸν τῶν περὶ τὰ γράμματα μόνον ἀσχολουμένων, ἀλλ' ἀνήκει εἰς πάντα κάτοικον τῆς Ἀνατολῆς, ὅστις θέλει νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Πῶς δ' ἄλλως δύναται τις νὰ ὑπηρετήσῃ σκοπιμώτερον τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἢ συντελῶν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων αὐτῆς; τοῦτο εἶναι ἀλήθεια ἀναντιρρήτως διὰ πᾶν ἔθνος· δι' ἡμᾶς δὲ εἶναι καὶ ἀνάγκη ἀπόλυτος.

Ἐμεθεα κατώτεροι τῶν ἔθνων τῆς Εὐρώπης,

οὐχι διότι ὁ Θεὸς δὲν ἐπροίκισεν ἡμᾶς καὶ τὴν πατρίδα ἡμῶν διὰ πλουσίων φυσικῶν πλεονεκτημάτων, ἀλλὰ διότι στερούμεθα παιδείας καὶ γνώσεων. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη ν' ἀποκτήσομεν καὶ ἡμεῖς τὴν παιδείαν καὶ τὰς γνώσεις τὰς ὁποίας κέκτανται τὰ ἄλλα ἔθνη, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐπαναφέρωμεν τὴν πατρίδα ἡμῶν εἰς θέσιν ἀξίαν ἐκείνης, ἣν κατείχεν ἄλλοτε ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, νὰ ἐξασφαλίσωμεν εἰς αὐτὴν ὑπαρξίν αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητον, καὶ ἀπελευθερώσωμεν αὐτὴν τῆς δικνεκοῦς ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς ἐπεμβάσεως τῶν ἄλλων ἔθνων.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Σύλλογος ἡμῶν δὲν ἔχει σήμερον οὔτε τὰ μέσα, οὔτε τὴν δύναμιν ἵνα διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐπιτόχῃ τοιοῦτου ἀποτελέσματος κέκτανται ὅμως τὴν δύναμιν, ἣν παρέχει ἐλπίς βρασιζομένη ἐπὶ εὐτυχοῦς παραλήθοντος. Ἄγνωστος καὶ ἀφανής ὅτε τὸ πρῶτον συνέστη ὁ Σύλλογος, κατόρθωσεν ἐντὸς βραχείου χρόνου νὰ γίνῃ γνωστός καὶ ὅλην σχεδὸν τὴν Ἐρζόπην. Γνωστός σήμερον καὶ πλήρης ἐλπίδων θὰ εἴηρ εὐκολότερον τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας του ἐν τῷ νέῳ κύκλῳ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ πλείοτερον θὰ τὴν ἐνοήσῃσι, θὰ τὴν ἐκτιμήσῃσι καὶ θὰ τὸν ὑποστηρίξωσιν. Ἀναλαμβάνων δὲ τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν Ἐρζόπῃ, καὶ ἣν καὶ ὁ φιλόλαος ἡγεμὼν ἡμῶν ἐπιθυμεῖ καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, δύνανται νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι θέλει τῆς οὐ μόνον τῆς συμπαθείας, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς περωτιομένης αὐτοῦ κυβερνήσεως.

Ἄλλο μέλος ἐπρότεινεν ἤδη, καὶ ὁ Σύλλογος παρεδόθη τὴν ἐκφράσιν εὐχαριστιῶν εἰς τὸ παρελθὸν προεδρεῖον καὶ ἰδίως τὸν πρόεδρον. Νομίζω ὅλας καὶ ἐγὼ καθῆκόν μου, ἵνα ἐκφράσω ἀπὸ τῆς ἑδρας ταύτης τὸν ἀτομικὸν μου φόρον ἐπαίνων πρὸς τὸν κύριον Ἀριστάρχην διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν αὐταπάρνησιν, μεθ' ἧς εἰργάσθη ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, καὶ τοῦτο κατὰ τοσοῦτον μάλλον, καθόσον κτύπησα ἐκ τοῦ πλησίον νὰ ἴδω καὶ ἐκτιμήσω τὴν τοιαύτην ἐργασίαν αὐτοῦ.

Ἐπιτρέψατέ μοι προσέτι, κύριοι, ἵνα ζητήσω τὴν συνδρομὴν σας εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Προεδρείου, τὸ ὅποιον, καίτοι ἐμφοροῦμενον ὑπὸ τοῦ διακχεστέρου ζήλου ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου, οὐδὲν ἡμῶς θέλει δυνήθῃ νὰ πράξῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ἄνευ τῆς εὐλακροῦς ὡμῶν συνεργείας.

Μετὰ τὴν προσλαλίαν ταύτην τοῦ Προεδροῦ, ἀγγέλλονται τὸ γ' οὐ καὶ ψηφορορίας γενομέ-

νης κατὰ τὰ νενομισμένα γίνονται δεκτοὶ ὡς ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ὁ ἐν Ἀθήναις κ. Ε. Σγλιέμαν Δ. Φ., ὡς τακτικὸν δὲ μέλος ὁ ἐν Κατὰ δὴκσίον ἱατρός κ. Α. Γρίβας. Εἶτα συζητοῦνται ἑσώτερα καὶ τινὰ ζητήματα τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Σγ'.

Ἑκτακτος.

τῆ 14 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καρατάου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς τοῦ ταμείου Ἐπιτροπῆς, συνιστάμενης ὑπὸ τῶν κ. κ. Ι. Γκιών, Θ. Γαννιέρου καὶ Α. Βερναρόακι, ἀναγγελλοῦσας ὅτι ἐξετέλεσε τὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀνατεθείσαν αὐτῇ ἐντολήν, καὶ ἐκφραζούσας τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς ἐπὶ τῇ πλήρει τάξει καὶ ἀκριβεῖ πανταχοῦ τῆς ταμιακῆς διαχειρίσεως.

β) Ἐπιστολὴν ἐκ Πετροῦπόλεως ἀπὸ 1 Μαΐου 1871 τοῦ κ. Γ. Συμβουλίδου, ἀγγέλλοντος ὅτι διὰ τῆς ἀπὸ 19/31 Δεκεμβρίου ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἐνέκρινε τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ διαγωνισματός αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ βλάβειν ἐτι μόνον τὸ περὶ Ἡπείρου, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας εἰρημοσέθη, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ περὶ Πόντου Πρόγραμμα ἔνεκε τῆς μὴ ἐγκαίρου ἀρίσεως τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ, παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον νὰ ἐπιταχύνῃ καὶ τὴν τούτου δημοσίευσιν.

Ὁ Σύλλογος παραδοξάζμενος τὴν τοῦ ἀγωνοθέτου πρότασιν, ἐψηφίσατο παμψηφεί τὴν ἄμεσον δημοσίευσιν τοῦ περὶ Πόντου Προγράμματος διὰ τὸ ἔτος 1873.

γ) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Βασιλῆα «Φιλομούσου Συλλόγου» ἀπὸ 4 Μαΐου 1871 εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ Περιδικαίου.

δ) Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Καισαρείᾳ ἑλλ. φιλομούσου Λέσχης ἀπὸ 30 Ἀπριλίου, ἀναγγελλούσας τὴν παραλαβὴν τῶν Προγραμμάτων τῶν διαγωνισμάτων.

ε) Ἐπιστολὰς τῶν κ. κ. Σ. Σκουλοῦδα, Μ. Μαργασίλου καὶ Α. Νέν ἀπὸ 26 Μαΐου αἰτουμένων νὰ ἐκλεχθῶσι μέλη τακτικὰ τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλεται τὸ γ' καὶ ψηφορορίας γενομένης κατὰ τὰ νενομισμένα γίνονται

δεκτός ὡς τκατικὸν μέλος, ὁ κ. Ι. Καρολίδης Δ. Φ.

Ἐἶτα ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει ὅτι ὁ φιλογενής κ. Γ. Ζαρίφης προσφέρει τῷ Συλλόγῳ 200 λίρ. θθ. κατ' ἔτος πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων, ἢ ἰδρύσιν νέων ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν.

Ἐπὶ τούτῳ ὁ Σύλλογος κηρύττει εὐεργέτας τῶν ἀπόρων σχολείων τοὺς κ. κ. Χρηστάκη Ζωγράφον (ἰδ. Πρακτ. Συνεδρ. ΣΗΖ') καὶ Γ. Ζαρίφην, πρῶτους ἐργαζομένους εἰς βροθήσειαν τῶν ἀπόρων σχολείων.

Μετὰ ταῦτα συζητοῦνται καὶ ἐπιψηφίζονται τὰ ἄρθρα τοῦ Κκωνισμού ἀπὸ τοῦ 54—62 ἄρθρου.

Καὶ διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Ση'Α'.

Ἑκτακτος.

τῆ 19 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Σάββα Ἰωαννίδου ἀπὸ 6 Μαΐου συνιστῶσαν τὸν ὀσιώτατον Πρωθιερέα Χαρλάκμπου, ἀποσταλέντα ἐνταῦθα εἰς εἰσπραξίν συνδρομῶν πρὸς ἀνάγειν σχολείων ἐν Νικοπόλει, ἐπαρχίᾳ τοῦ Πόντου.

β) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Γ. Βαρεϊάδου ἀναγγέλλουσαν ὅτι ἡ Κ. Δώρα Ἰστροῦς ἐπεμφεν αὐτῷ 150 φράγκα πρὸς δημοσίευσιν τῆς περὶ Ῥαμκῶνας πραγματείας αὐτῆς, ταύτης δὲ προσκοδοθήσεως ἐν τῷ Ἡερικῶ, ἔγραψεν αὐτῷ ἵνα δαπανηθῶσιν εἰς βελτιώσιν τῆς Ἐπιτηρίδος τοῦ Νεολόγου, ἀλλ' ὁ κ. Βαρεϊάδης φρονῶν δικαιοτέρον νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Σύλλογον, τὰ προσφέρει αὐτῷ ὁ Σύλλογος, ἐπὶ τούτῳ ἐψηφίσατο εὐχαριστίας.

γ) Ἐπιστολὴν ἐφόρων τῶν σχολείων Λαρίσσης ἀπὸ 15 Ἀπριλίου 1871 περιγράφουσαν τὴν κατὰστασιν τοῦ κερθοναγωγείου τῶν, καὶ ἐξαιτουμένων τῆν εἰς αὐτὸ ἀποναιήν τοῦ Νεγρεποταγείου βραβείου.

Ἐπὶ τούτοις ὁ Γ. Γραμματεὺς ἐνετάλη νὰ παραπέμψῃ τὴν ἐκθεσιν, ὡς μετὰ τὴν ἀποναιήν τῶν βραβείων ἀρκομένην, πρὸς τὴν Ἐκ-

παιδευτικὴν Ἐπιτροπὴν, ὅπως λάβῃ αὐτὴν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸ ἐπιῶν ἔτος.

δ) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἐπαμεινώνδου Ι. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 11 Ἀπριλίου 1871 περικλειούσαν τὰς κατωτέρως ἐπιτυμβίους ἐπιγραφὰς εἰς τὸ ἐκεῖ χωρίον «τῶν Μιτυληνῶν» ἀνευρεθείσας.

1. Εὐμνήης Νάννα ἦρος χαιρε
2. Ἡρέπων ἦρος χαιρε
3. Ἐγνατοληίας Κάλλω Ἡρώς χρηστὴ χαιρε
4. Θ. Κ.

Χαιρε ὁ παράγων.

Ἀθηναίη Ἰγκίνθη

Συμβίῳ συζήσαντι

Ἀμέμπτως ἔτη Η'.

Καὶ Ἀθηναίη θυγάτηρ ΕΤ . . .

ΩΙ Β τῷ πατρὶ μνήμας

Χάριν.

ε) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Θάλητος Ἀντωνιάδου δικηγόρου, ἐξαιτουμένου νὰ ἐκλαχθῇ μέλος τακτικὸν τοῦ Συλλόγου.

Ἐἶτα ἀναγγέλλει τὰς ὑπὸ τῶν κ. Ἐμμ. Κρητικίδου, Σπ. Η. Λάμπρου, Συλλόγου «Παρνασσού» καὶ μεταμοχίης τραπέζης «Πόντου» γενομένης προσφοράς βιβλίων.

Ἀκολούθως συζητοῦνται καὶ ἐπιψηφίζονται τὰ ἄρθρα τοῦ νέου Κκωνισμού ἀπὸ τοῦ 63—71.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι γενομένων ἀνασκαφῶν τυχαίως ἐν Βουζαντίῳ κατὰ τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων Βουζαντινῶν Ἀνακτόρων (Σαράϊ Μπουρνού) ὑπὸ τῆς ἐταιρίας τῶν σιδηροδρόμων, ἀνευρέθησαν ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα ἀρχαία μνημεῖα, καὶ προτείνει νὰ διορισθῇ Ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέτασιν αὐτῶν μέλη δὲ αὐτῆς προβάλλει τοὺς κ. κ. Σ. Ἀριστάρχην Ph. Dehler καὶ Α. Πασπάτην. Ἡ πρότασις αὕτη γίνεται δεκτὴ.

Ἐπὶ τούτοις διελέθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Ση'Β'.

τῆ 22 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ξ. Ζωγράφου Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει:

α) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Δακιγλά ἀπὸ 18 Ἀπριλίου ἐκ Νάξου, ἀποστέλλοντος τῷ Συλλόγῳ τὴν περὶ τῆς περὶ Σεισμῶν Θεωρίας τοῦ Γάλλου Παρριέτος πραγματεῖαν αὐτοῦ καὶ τινὰ διαγράμματι τῶν κατὰ τὴν Θερμασίαν ἀνευρεθεισῶν προϊστορικῶν οἰκοδομῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων.

β) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ν. Ι. Πασπαλλῆ ἀπὸ 22 Μαΐου, ἐξαίτουμένου νὰ ἐκλεχθῆ τακτικὴν μέλος τοῦ Συλλόγου.

Ἐἴτα ἀγγέλλονται τὸ γ' καὶ ψηφοφορίας γενομένης κατὰ τὰ νενουμισμένα γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. Σ. Σκουλούδης, Μ. Μαράσσογλου καὶ Α. Χέν.

Καὶ διακλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣΥΓ'.

Ἑκτακτος.

Τῆ 26 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Ταταούλοις Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος, ἀγγελλούσης ὅτι μετέβλεπε τὸν Κανονισμὸν αὐτῆς οὕτως, ὥστε νὰ βοηθῆ τοῖς ἐκπαιδευτικαῖς τῆς Κομοπόλεως ἐκείνης καὶ φροντίξῃ διὰ δημοσίων διαλέξεων νὰ γίνηται ὠφέλιμος τῆ περὶ αὐτὴν κοινωνία, καὶ αἰτουμένη τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

β) Ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Gould, διευθυντοῦ τοῦ ἐνταυθῆ Ἀυτοκρατορικοῦ Μουσείου τῶν ἀρχαιοτήτων, προσφέροντος τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα κατάλογον τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ ἀρχαιοτήτων.

Ἀκολούθως δ' ἀγγέλλει τὰς προσφοράς βιβλίων τοῦ κ. Δ. Πασπαλλῆ καὶ τοῦ κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ.

Ἐἴτα συζητοῦνται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ ἄρθρα τοῦ Κανονισμοῦ ἀπὸ τοῦ 72—86 ἦτοι τοῦ τελευταίου.

Καὶ οὕτω διακλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣΥΔ'.

Τῆ 29 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Σ. Ἀριστοκλήους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Ἐπιτροπῆς μετὰ τῆς ἐγκυκλίου αὐτῆς, δι' ἣς αἰτεῖται δόξησις παρὰ τοῦ Συλλόγου περὶ ὁμοιομόρφου διδασκαλίας.

Παραπέμπεται εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπὴν.

β) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταυθῆ κ. Γ. Κορωνίου προσφέροντος 200 εἰρ. λίρ. τῷ Συλλόγῳ πρὸς καταρτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης, καὶ προτείνοντος τὸν Κ. Καλλιμάχου ἵνα συνεννοηθῆ μετ' αὐτοῦ περὶ σχηματισμοῦ τοῦ καταλλήλου καταλόγου.

Ὁ Σύλλογος ἐγνωμονῶν καὶ ψηφισάμενος εὐχαριστῆσαι ἀνατίθει τῷ κ. Καλλιμάχῳ τὰ περισσότερα κατὰ τὴν τοῦ δωρητοῦ ἐπιθυμίαν.

Ἐἴτα ψηφίζονται εὐχαριστήρια τῷ ἐν Ἀθήναις κ. Διονύσιῳ διευθυντῇ τῶν ταχυδρομείων, ἐπὶ τῇ ἀποδοχῇ τῆς αἰτήσεως τοῦ Συλλόγου, ἵνα πέμπωνται δωρεὰν εἰς Ἑλλάδα τὸ περιοδικὸν καὶ αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ.

Ἀγγέλλεται τὸ τρίτον κατὰ τὰ νενουμισμένα καὶ γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Θ. Ἀντωνιάδης.

Ἐἴτα ὁ κ. Γ. Ἀριστάρχης ἀναγινώσκει περὶ τῆς παρὰ τοῖς Ἀραβῶν χημείας (Ἰδ. σελ. 11). Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣΥΕ'.

Ἑκτακτος.

Τῆ 2 Ἰουνίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τῆς Ἐφορίας τῶν ἐν Ἀδριανουπόλει σχολείων αἰτουμένης παρὰ τοῦ

Συλλόγου νά συστήσῃ Σχολάρχην εἰς τὴν αὐτόθι Ἑλλ. Σχολήν.

β) Ἐπιστολὰς τῶν κκ. Η. Κοντογεώργη, Α. Μαινουδάκη, Α. Χριστοπούλου καὶ Ν. Βαμβάκη, αἰτουμένων νά ἐκλεθῶσι τακτικά μέλη τοῦ Συλλόγου.

Ἀγγέλλονται τὸ τρίτον καὶ ψηφισθέντες κατὰ τὰ νενομισμένα γίνονται δεκτοί, ὡς ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ὁ Κ. Goodf, ὡς τακτικὸν δὲ ὁ κ. Ν. Πασπαλλῆς.

Μετά ταῦτα ὁ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς ἀναγγέλλει ὅτι προσενηχῶν τὸ περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου κατ' ἐντολήν τοῦ Προεδρείου πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Σαρπὲ Πασάκν ὑπουργόν τῆς παιδείας καὶ τὸν Μουνίρ ἐφένδην πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου τῆς Παιδείας ἐπεφορτίσθη παρ' αὐτῶν νά ἐκφράσῃ τῷ Συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας αὐτῶν.

Εἶτα γενομένης συζήτησεως περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπετείῳ ἐσρῆ ἀναγνωστικῶν προσελήθων καὶ ἐκθέσεων, ἐνεκρίθη δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας, ἵνα αὐτὰ ἀναγινώσκονται προσηγουμένως ἐν τινι συνεδριάσει τοῦ Προεδρείου καὶ ἀπερασίσθῃ ἡ διάταξις αὕτη νά τεθῆ μόνον ἐν τοῖς Πρακτικοῖς, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῷ Κανονισμῷ.

Εἶτα ἀποπερατοῦται ἡ ἐπὶ τοῦ Κανονισμοῦ συζήτησις. Ἀναγινώσκειται τὸ ὅλον αὐτοῦ καὶ ἐπικυροῦται. Ὁ δὲ Σύλλογος ἐκφράζει εὐχαριστίας τῇ ἐπὶ τῆς ἀναθεώρησεως τοῦ Κανονισμοῦ Ἐπιτροπῇ.

Ἀκολούθως προβαίνει ὁ Σύλλογος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν δικαῶν Ἐπιτροπῶν καὶ ἐπιψηφίζει τῇ προτάσει τοῦ Προεδρείου ὡς

Μέλη τῆς μὲν Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς τοὺς κκ. Ε. Ζωγράφον Πρόεδρον, Δ. Πασπαλλῆν, Σ. Σαουλούδην, Ζ. Ἀλεξάνδριδην, Κ. Ανθόπουλον, Α. Βερναρδάκη, καὶ τὸν ταμίαν τοῦ Συλλόγου κ. Ι. Γαϊῶν.

Τῆς δὲ Συντακτικῆς τοὺς κκ. Α. Τάγγιν, Πρόεδρον, Ἡρ. Βασιάδην, Γ. Σοφοκλῆ, Γ. Ἀριστάρχην, τὸν Γεν. Γραμματέα Γ. Χασιώτην καὶ τὸν Εἰδικὸν Ν. Τσιγάρην.

Τῆς δὲ Ἐκπαιδευτικῆς τοὺς κκ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆ, Πρόεδρον, Ἡρ. Βασιάδην, Κ. Καραθεοδωρῆ, Α. Βασιάδην, Κ. Καλλιὰδην, Β. Παλάδην, καὶ Στ. Βουτυρῶν (α).

Τῆς δὲ Φιλολογικῆς τοὺς κκ. Ἡρ. Βασιά-

(α) Ἀκολούθως προστέθη καὶ ὁ κ. Μ. Παναρίκας.

δην, Γ. Σοφοκλῆ, Α. Τάγγιν, Στ. Κ. Καραθεοδωρῆ, Μ. Πανταζῆν, Γ. Χασιώτην, Στ. Βουτυρῶν καὶ Γ. Αζζόπουλον (β).

Τῆς δὲ Ἀρχαιολογικῆς τοὺς κκ. Σ. Ἀριστάρχην, Πρόεδρον, Γ. Μέλγιν, Α. Μόρδωκν, Douchier, Α. Πασπαλλῆν καὶ Κ. Καραθεοδωρῆ (γ).

Τῆς δὲ Ἐπιστημονικῆς τοὺς κκ. Α. Πασπαλλῆν, Πρόεδρον, Ἀλέξ. Καραθεοδωρῆ, Α. Σπαθάρην, Α. Βασιάδην, Ξ. Ζωγράφον, Ἀδδουλλάχ Βέην, Σ. Μυρογιάνη, Α. Κομπάρην, Α. Ζωπρῶν καὶ Β. Σαρκαϊώτην.

Καὶ οὕτω διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣηϚ.

Τῆ 5ῃ Ἰουνίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆος Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολήν τοῦ ἐν Ῥαιδεστῷ Ἱερωνικοῦ Φιλεκαπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 4 Ἰουνίου 1871, ἀναγγέλλοντος τὴν σύστασιν αὐτοῦ, καὶ ἐπικαλομένου τὴν συνδρομὴν τοῦ συμβουλίου Συλλόγου.

Εἶτα ἀναγγέλλει τὴν προσφορὰν τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ εἰρημένου Συλλόγου, ὡς καὶ τοῦ Κανονισμοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις ἑταιρίας τῶν «Φίλων τοῦ Λαοῦ» καὶ δύο ἀντιτύπων τῆς λογοδοσίας τοῦ συμβουλίου τῆς ἑταιρίας τῶν «Φίλων τοῦ Λαοῦ», ἀναγνωσθείσης κατὰ τὴν γενικὴν αὐτῆς συνέλευσιν τῆ 31 Ἰουνίου 1871.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον κατὰ τὰ νενομισμένα καὶ ψηφοροφίας γενομένης γίνονται δεκτοί, ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος ἡ Α. Ἐξ. ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας Σαρπὲ Πασάκ, ὡς τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κκ. Ν. Βαμβάκης Ἀ. Χριστόπουλος, Α. Μαινουδάκης καὶ Η. Κοντογεώργης.

Εἶτα ὁ κ. Κ. Καλλιὰδης καθυποβάλλει τῷ Συλλόγῳ, μετὰ προηγουμένην ἐκθεσιν καὶ τὰς ἀπαιτούμενας διασαφίσεις, κατάλογον τῶν ἀναγκαιότερων βιβλίων ἵνα ἀγορασθῶσι διὰ τὸν

(β) Προστέθη μετὰ ταῦτα καὶ ὁ κ. Μ. Παναρίκας.

(γ) Ἀπὸ Νοεμβρίου καὶ ἐξῆς προστέθησαν οἱ κ. κ. Μόρδωκνν οἰός, Schroeder, Α. Βερναρδάκης καὶ Α. Δημητριάδης.

Σύλλογον, ἀπέναντι τῆς ἐπὶ τούτῳ προσφορᾷ τοῦ φιλομούσου ὁμογενοῦς κ. Γ. Κορονίου.

Ἡ ἐπὶ τούτου συζήτησις ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν.

Εἶτα ὁ κ. Ἄλ. Σ. Μαυρογένης ἀναγινώσκει «Περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φιλοσοφίας κατὰ τὴν 19^{ην} αἰῶνα» (ιδ. σελ. 78).

Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος συζήτησις ἀναβάλλεται μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἀναγνώσματος.

Καὶ οὕτω διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣΥΖ΄.

Ἑκτατος.

Τῆ 19 Ἰουνίου 1871

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίασεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τοῦ καθηγουμένου τῆς Μοῦνης Πάτρως κ. Γραγορίου ἐξατουμένου βοήθειαν ὑπὲρ τῆς σχολῆς τῆς Πάτρως. — Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπὴν.

β) Ἐπιστολὴν τῶν ἐν Κερκίρῃ Ἰσραηλιτῶν Ἰωσήφ Νχαμοῦλη καὶ Σχμουήλ Μόρδου ἀπὸ 7 Ἰουνίου, ἐκφραζόντων τὰς εὐχριστίας αὐτῶν διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἡεροδικίου.

γ) Ἐπιστολὴν τοῦ Πιππαδοῦκα ἀπὸ 10 Ἰουνίου, προσφέροντος δύο ἀντίτυπα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης ἐμπειρικῆς ψυχολογίας.

δ) Ἐπιστολὴν τῶν ἐνταῦθα κυρίων Δ. Παπαδοπούλου ἱατροῦ καὶ Λεωνίδα Θ. Δούνα φαρμακοποιοῦ ἀπὸ 16 Ἰουνίου, αἰτουμένων νὰ γίνωσι τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου.

ε) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταῦθα Θεοδ. Α. Μαυροκορδάτου ἀπὸ 18 Ἰουνίου, ἀναγγέλλοντος ὅτι προσφέρει τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου ἑκατὸν θωμανικὰς λίρας, ἀρ. 100, πρὸς ἀγορὰν βιβλίων τὸν δὲ σχηματισμὸν τοῦ ἀρμοδίου καταλόγου ἀνατίθῃσι τῷ κ. Καλλιῆδῃ.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι ἐνὸς τῷ Προεδρείῳ ἐμέλλε νὰ προτείνῃ ὡς ἐπίτιμον μέλος τὸν κ. Λόσιον πρόεδρον τῆς ἐν Ἀθήναις ἑταιρίας τῶν «Φίλων τοῦ Λαοῦ» ὁ θεὸς μετεκλήσατο αὐτὸν παρ' αὐτῷ, καὶ ἐκφραζὼν τὴν λύπην τοῦ Προεδρείου ὅτι δὲν ἤξιώθη νὰ τὸν καταγράψῃ μεταξὺ τῶν ἐπίτιμων μελῶν αὐτοῦ,

προτείνει νὰ γραφῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ σωματεῖον οὗ προήδρευεν.

Ἡ πρότασις αὕτη παμψηφεί ἐγένετο δεκτὴ. Ἀκολούθως ἀναγγέλλει, ὅτι ὁ Κανονισμὸς τυπωθεὶς μέλλει νὰ διανεμηθῇ εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, καὶ ὅτι τὸ Προεδρεῖον ἐκρίνε καλὸν νὰ τὸν συνοδεύσῃ καὶ δι' ἐγκυκλίου, ἣν καὶ ἀναγινώσκει ὁ Εἰδικὸς Γραμματεὺς ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Ο ΕΝ Κ/Η ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

Ἐν Κ/πόλει, τῆ

1871.

Ἀριθ. 993.

«Διαβιβάζοντες ὑμῖν κατ' ἐντολὴν τοῦ Συλλόγου τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμὸν καθήκον ἡμῶν θεωροῦμεν, ἵνα δώσωμεν ἐξηγήσεις τινὰς ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου ἐστὶ κατὰ τὸν νέον Κανονισμὸν διττός, ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν καὶ ἡ διάδοσις αὐτῶν κατὰ τὴν Ἀνατολήν, μάλιστα τῆς κατωτέρας παιδείσεως, ἣτις ἐστὶν ὁμολογουμένως ἡ στερεὰ καὶ ἀκατάκταντος βᾶσις τῆς ἐπιστημονικῆς περυσίας ἐκάστου ἔθνους, ὡς ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἀνωτέρων ἐπιστημῶν ἐστὶν ἡ κορυφή.

Ὁ Σύλλογος τὸ κατ' ἀρχάς, ὅτε συνέστη, ἐνδιέτριβε μάλλον περὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων διὰ τῆς ἐγγράφου ἢ προφορικῆς ἀνακινώσεως φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μελετημάτων καὶ συζητήσεως ἐπ' αὐτῶν κατὰ μικρὸν δὲ ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τῆς εὐμενοῦς ὑποδοχῆς, ἣς ἔτυχε παρὰ τοῦ δημοσίου, καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιδοκιμασίας πολλῶν λογίων τῆς τε σοφῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἡμετέρας χώρας προαγόμενος, ἤρξατο νὰ εὐρύνῃ τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ἀναδεχθεὶς καὶ ἄλλα ἔργα, οἷά εἰσιν αἱ δημόσιαι διαλέξεις, ἄλλων τε καλῶν γενόμεναι ἀφορμὴ καὶ τῆς συστάσεως πολλῶν ἐπιστημονικῶν σωματείων ἐν τῇ θωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, ἡ ἑκδοσις τοῦ περιοδικοῦ, ἡ σύστασις δημοσίων βιβλιοθηκῶν πρὸς θεράπειαν τῆς μεγάλης ἐλλείψεως, ἣν πάς τις αἰσθάνεται ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ, καὶ ἡ σύστασις διαγωνισμάτων πρὸς λύσιν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων.

Διατηρών τὰ μέσα τούτα τῆς εκπαιδεύσεως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ὁ Σύλλογος ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον, ἵνα κατὰ τὴν μεταξὺ αὐτῶν ἐν τῷ νέῳ κώδῳ Κανονισμῷ καὶ τῆς ἐπισημείωσης τῶν ἀπόρων σχολείων καὶ τῆς καθιέρωσης νέων, ὅπου ἀνάγκη παρίσταται. Τὸ μέσον τοῦτο ὁ Σύλλογος ἡμῶν καθιέρωσεν ἐν τῷ Κανονισμῷ αὐτοῦ, διότι ἐθεώρησεν αὐτὸ ὡς τὴν θετικωτέραν ἐδὸν τῆς διαιδέσεως τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων καὶ ἡ μελέτη σπουδαίων καὶ ὑψηλῶν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, εἰς τὰ ὅποια κυριώτερον ἠσχολήθη μέχρι τοῦδε ὁ Σύλλογος, ἐστὶν ἀναντιρρήτως ἔργον ἀναγκασιότατον διὰ τὴν πατριδα ἡμῶν, ἥτις στερεῖται τῶν ἀλλοτρίων ὑπαρχόντων πολλῶν καὶ σπουδαίων ἐπιστημονικῶν καθιδρυμάτων ἄλλ' ἢ ὑποστηρίξει τῶν σχολείων καὶ ἰδῶν τῶν δημοτικῶν ἐστὶν ἀσυγκρίτως ἀναγκασιότατον, ὅπως δυναθῶμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ φυσικὰ καὶ ἡθικὰ πλοῦτα, ἅτινα ἐπεδαψίλευσεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, καὶ ἅτινα ἡ ἐλλείψις τῆς ἀπαιτούμενης παιδείας καὶ τῶν ἀναγκαίων γνώσεων ἀρῆκε νεκρὰ καὶ ἀκαλλιέργητα.

Ἐπαρθεύθεις ὅμως καὶ τὴν ἀποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων καὶ τὴν καθιέρωσιν νέων μεταξὺ τῶν μέσων τῆς εκπαιδεύσεως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ὁ Σύλλογος δὲν φρονεῖ, ὅτι θὰ δυναθῇ ἀμέσως διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πόρων νὰ ὑποστηρίξῃ πάντα τὰ ὑποστηρίξεις χρῆζοντα Σχολεῖα ἐν Ἀνατολῇ, οὐδ' ὅτι θὰ δυναθῇ ἀμέσως νὰ συστήσῃ νέα πανταχοῦ, ὅπου δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦτα, ἀλλὰ προσέθετο νὰ κατὰ βῆλη οὕτω τὰ θεμελίαια τοιαύτης τινὸς ἐργασίας, καὶ ἐμπιστεύθη εἰς τὸ μέλλον τὴν ὁλοσχερῆ καὶ τελείαν αὐτῆς ἐνέργειαν.

Διπλῶς δ' ἐλπίζει ὁ Σύλλογος, ὅτι θὰ δυναθῇ νὰ ραπῇ χρῆσιμος εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἀνατολῆς ἢ ἐφευρούς ποιούμενος περὶ τῶν νεωτέρων καὶ τελειωτέρων διδασκτικῶν μεθόδων, ὡς καὶ περὶ παντὸς ζητήματος τὴν διδασκαλίαν ἀφορῶντος, καὶ διαδιβάζων εἰς τὰς σχολὰς, αἷτινες ἤθελον ζητήσει τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, τὸ ἀποτέλεσμα τῶν τούτων ἐρευνῶν καὶ β') παρῆχον διάφορα ὕλικά βοηθήματα εἰς ἐκείνας τῶν πρὸς αὐτὴν ἀποτεινόμενων σχολῶν, ἃς θέλει εὐρεῖ ἄλλων τῶν ἄλλων ἐχρήσας ἀνάγκην τῶν τοιαύτων βοηθημάτων.

Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ πρῶτον, ὁ Σύλλογος στακχιζόμενος ἐπὶ τῆς ἐργασίας τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐλπίζει, ὅτι πολλὰ ἐξ αὐτῶν θὰ δειξοῖσι τὴν αὐτὴν ζῆλον περὶ τῶν σπουδῶν τῶν

πρακτικῶν τούτων θεμάτων, ὃν ἔδειξαν ἤδη περὶ τὴν μελέτην ὑψηλῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ δεύτερον, ὁ Σύλλογος ἐρείδεται κυρίως εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν φιλομούσων καὶ φιλοκαλῶν συμπολιτῶν ἡμῶν, καὶ ἐλπίζει, ὅτι θέλει πάντοτε τύχει τοιαύτης, προσημιονίζουσης τοῦτο ἐκ τῆς γενναίας πρωτοβουλίας, ἣν ἔλαβον ἤδη δύο τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν προσφερόμενα ἔκαστος ἀνὰ 200 λίρας ὁλομηνιακῶς καθ' ἔτος πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων, καὶ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ γενναίων συνδρομῶν, αἷτινες δὲν διέλιπον προσφερόμενοι αὐτῷ πρὸς ὑποστήριξιν διαφόρων αὐτοῦ ἔργων, καὶ ἐξ ὧν, ὡς ἐν παραδείγματι, ἀναφέρουμεν τὴν ἐκ 200 λιρῶν ἔθωμ. ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ ἀρτίως γενομένην παρὰ φιλοκαλοῦ ἡμογενοῦς. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀσχολίαι καὶ ἐργασίαι αὐτοῦ πολλάι εἰσι καὶ ποικίλαι, ὁ Σύλλογος, ὅπως τελειώτερον καὶ ἀκριβέστερον ἐκτελή τούτας, καθιέρωσεν ἐν τῷ νέῳ Κανονισμῷ τὴν σύστασιν διαφόρων διαρκῶν Ἐπιτροπῶν πρὸς ἐξακριβῶσιν καὶ μελέτην τῶν ζητημάτων, ἅτινα συνδέονται μετὰ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Διὰ τῆς συστάσεως τῶν Ἐπιτροπῶν τούτων ὁ κύκλος τῆς ἀπὸ κοινῶς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου καθίσταται εὐρύτερος, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἔσονται καὶ πλουσιώτερα καὶ σπουδαιότερα. Οὕτω δὲ ἐκάστη Ἐπιτροπὴ εἰδικῶν ἔχουσα σκοπὴν θέλει ἀποτελεῖ ἴδιον κέντρον ἐργασίας, ὃ δὲ Σύλλογος ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτοῦ συγκατερόντων ταύτας θέλει εὐρίσκει ἐν αὐταῖς τροπὴν πνευματικὴν προκομιασμένην καὶ ἀντικειμένην σπουδαίων μελετημάτων.

Θεωρῶν δὲ προσέτι ὁ Σύλλογος, ὡς ἄριστον σύνδεσμον τῆς καλλιέργειας τῶν γραμμάτων καὶ διαιδέσεως τῆς παιδείας τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀνεκλήρωε τὴν μετὰ σχολίων κριτικῶν καὶ ἐξηγητικῶν ἐκδόσιν αὐτῶν, ὡς ἐν τῶν κυριωτέρων μέσων πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, ὃν προσέθετο, προσκαλῶν οὕτω τοὺς μὲν φιλομούσους τῶν πλουσίων ὁμογενῶν, ἵνα χρηρηγῶσι τὴν πρὸς τοῦτο ἀναγκασιότατον δαπάνην, τοὺς δὲ λογίους ἵνα εἰς τὴν εὐγενῆ τούτων ἀποδοθῶσιν ἀγῶνα.

Ἐπαρθόντες τὴν παροῦσαν νομίζουμεν ἀναγκαῖον ἵνα ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τῷ ἔργῳ. Ἐν τῷ Κανονισμῷ, καθ' ὃ δύνανται νὰ γίνωσι τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου καὶ ἄλλοις ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως διακείμενοι, ἐξαιτούμενοι δὲ τὴν ἀρωγὴν ὑμῶν ὑπὲρ τῆς εκπαιδεύσεως τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου,

σὰς παρκακλοῦμεν ἵνα δεχθῆτε τὴν ἔκφρα-
σιν τῆς κτλ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ.

Ὁ Σύλλογος ἐνέκρινε τὴν ἐγκύλιον ταύτην.
Ἔϊτα ὁ Πρόεδρος ἀναγέλλει τὸν θάνατον
τοῦ περιδόξου Γ. Γρόττε ἐλλεγχθέντος ἐπιτίμου
μέλους τοῦ Συλλόγου πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς.

Ὁ δὲ κ. Στέφ. Κ. Καραθεοδωρῆ ἀναγινώσκει
τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ ἔχουσαν ἐν περιλήψει
ὡς ἐξῆς:

Ἐλπίζω ὅτι ἄλλος ἐκ τῶν σοφῶν συναδέλ-
φων, λέγει ὁ κ. Στέφ. Κ. Καραθεοδωρῆ, θέλει
ἀναλύσει δόντως τὰ σοφὰ τοῦ Γρόττε συγ-
γράμματα, περιορίζομαι ἵνα ἐν ὀλίγοις ἀναφέρω
κατ' ἐντολὴν τοῦ Προεδρείου τὰ κυριώτερα τοῦ
βίου τοῦ περικελούς τῆς Ἀλβιῶνος τέκνου, ὅ-
περ οὐ μόνον ἡ Ἀγγλία θρηνεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ
Πανελλήνιον, διότι τὰ ἐλλ. γράμματα ἀπόλε-
σαν τὸν ἐνδοξότερον ἀντιπρόσωπον αὐτῶν.

Ὁ Γρόττε ἦτο μέλος οἰκογενεῖας γερμανι-
κῆς καταγωγῆς καὶ ἔργου τοῦ τραπέζιτου
Γεωργίου Πρέσβωτου. Γεννηθεὶς τῇ 17 Νοεμ-
βρίου 1794, ἀπὸ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν περι-
όχου σχολῆν Charter House εἰσαθλῆν ὡς
ὑπάλληλος εἰς τὸ κατὰ γὰρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μέλος ἄγων τὸ 16 ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἐξώ-
δου ὡς βουλευτὴς τοῦ ἀναψυχῆ τὰς ὄρας εἰς τὸν
λόγιον Ἑρμῆν, καὶ ἐλοκλήρωσεν τὰς ἐσπέρας εἰς
τὴν μελέτην ἀρχαίων συγγραμμάτων καὶ εἰς
τὰς οἰκονομολογικὰς ἐπιστήμας, καὶ ἐνῶ ἀρ'
ἐνὸς προώδευεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἀρ' ἐτέρου
ἀνεμυγνέτο καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς πατρίδος
του, καὶ συνήθουζεν ὕλην πρὸς συγγραφήν ἱ-
στορίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ δὲ εἰς διάφορα πε-
ριοδικὰ ἔγραψε διάφορα, ἐξέδωκεν εἰς φῶς τὸ
πρόνημα τοῦ «Essentials of parliamentary
reform», καὶ τὰ συμβάντα τοῦ 1830 ἐνέβα-
λον αὐτὸν ἔτι μάλλον εἰς τὴν πολιτικὴν τέρ-
θην· τὸ δὲ 1832 ἐξελέχθη μέλος τοῦ Κοινο-
βουλίου μέχρι τοῦ 1841, ὅτε ἀπεσβῆθη καὶ ἀ-
πεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἱ-
στορίας τῆς Ἑλλάδος. Μέλος ὦν τοῦ Κοινοβου-
λίου ὡς βουλευτὴς τοῦ Λονδίνου ἐξῆται ἐπιμύ-
νωσ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς μυστικῆς ψηφοφορίας
εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐταλάς, ἀλλ' εἰς μάτην,
ὅτε καὶ βαρυνθεὶς ἀπεσβῆθη ἐντελῶς ἐκ τῶν
πολιτικῶν καὶ εἰς τοῦτο χρεωστούμεν τὸ λαμ-
πρὸν αὐτοῦ σύγγραμμά, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1846
μέχρι τοῦ 1856 ἐξεδόθη εἰς ἑβ. τόμους, καὶ

πασίγνωστος ὁ ἐθνουσιασμός, ὃν προῦξένησεν εἰς
τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον ἐν τῇ πεφωτισμένῃ
Εὐρώπῃ καὶ ἰδίᾳ ἐν Γερμανίᾳ, ἐνθα ἡ ἐκτύπω-
σις τῆς μεταφράσεως ἐγένετο κατ' εἰσθήσιν
τοῦ κλεινοῦ Niebuhr.

Μετὰ σύντομον, ἀλλὰ σαφῆ καὶ ἀκριβῆ ἀ-
νάλυσιν τοῦ μεγάλου τοῦτο ἱστορικοῦ ἔργου
τοῦ Γρόττε, ἀναφέρει ὁ κ. Στέφανος Κ. Καρα-
θεοδωρῆ τὸ δεύτερον ἄξιον λόγου σύγγραμμά
αὐτοῦ «ὁ Πλάτων καὶ οἱ λοιποὶ Σοκρατικοί,»
ὅπερ ἐξέδωκε τὸ 1866, μετὰ τὸ ὅσοιον ὁ πε-
ρικλεῆς ἀνὴρ ἔηχεσε μεγάλαν περὶ Ἀριστο-
τέλους συγγραφήν, ἧς μόνον ὁ πρῶτος τόμος
ἦτον ἐτοιμος πρὸς ἔκδοσιν, ὅτε ὁ θάνατος ἀφῆρ-
πεσαν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸν κείμενον.
Ἄν δὲ καὶ αἱ φιλολογικαὶ ἐργασίαι ἀπεβῆ-
רון τὸ πλείστον μέρος τοῦ καιροῦ του, μο-
λοντοῦτο παντοσφόρος καθίστατο ὠφέλιμος,
διότι τὸ University College τοῦ (Πανε-
πιστημίου τοῦ Λονδίνου) εἰς αὐτὸν χρεωστέι
τὴν ἀνηθρᾶν αὐτοῦ κατὰστασιν, ὅτι ὡς ὑ-
ποπρῦταν εἰς αὐτοῦ, εἶχε μόνος τὴν διδύχουσαν
τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου καθιδρύματος, καὶ
χάριν αὐτοῦ ἀπεποιήθη τὴν πρότασιν τοῦ κ.
Γλάδστονος νὰ λάβῃ θέσιν εἰς τὴν ἀνω βουλῆν.

Καταστρέφει δὲ τὴν λόγον ὁ κ. Στέφ. Κ.
Καραθεοδωρῆ διὰ συντόμου περιγραφῆς τοῦ
ιδιωτικοῦ βίου αὐτοῦ, καθ' ἣν ὁ Γρόττε ἦτον ὁ
εὐγενέστερος, γλυκύτερος καὶ μετριοφρονέ-
στερος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ,
γνωστὴ εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον διὰ τῆς
βιογραφίας τοῦ Ary Scheffer, ἐπιζῆ μετὰ
πεντηκονταετη βίον συζυγικῆς εὐτυχίας, καὶ
ὅτι ἐτελεύτησεν ἄτεκνος, οἱ καλλίτεροι δὲ κλη-
ρονόμοι τοῦ ἀνδρὸς εἶναι τὰ εἰς ἄπικταν τὴν
κλιῶα ἐπιζήσαντα ἀθάνατα αὐτοῦ συγγράμ-
ματα.

Ἔϊτα ὁ Πρόεδρος προτείνει ἵνα γράψῃ συλ-
λωπιτήριος ἐπιστολὴ πρὸς τὴν χῆραν τοῦ Γρότ-
τε, μνημονεύουσα τῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀναγνώ-
σεως τῆς βιογραφίας αὐτοῦ.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο παμφηρεῖ παρ-
δεκτῆ.

Μετὰ τινα δὲ συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ.
Κ. Καλλιᾶδου σχηματισθέντος καταλόγου τῶν
βιβλίων τῶν ἀγορασθησομένων διὰ τῆς προσφο-
ρᾶς τοῦ κ. Γ. Κορωνοῦ, ὁ κατάλογος αὗτος ἐν-
επίθη διὰ πλειονοψηφίας, τῇ πρὸςθεῖα ὅτι ὁ-
φείλουσι ἵνα ὦσι τὰ βιβλία ταῦτα δεδαμένα.

Ἐπὶ τούτοις ὁ Σύλλογος ἀνακηρύττει τὸν κ.
Γ. Κορωνοῦ διοριστὴν τοῦ Συλλόγου.

Ἐπίσης ἐνέκρινε νὰ γράψῃ εὐχαριστήριος

ἐπιστολῇ καὶ τῷ κυρίῳ Θ. Μαυροκορδάτῳ διὰ τὴν ἀνορθὴν ἐκατοντάμηρον προσρορᾶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ σχηματισμὸς τοῦ καταλόγου τῶν βιβλίων ἀνακτίζεται τῷ κ. Κ. Καλλιᾷδῃ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ δωρατοῦ.

Ἐπὶ τέλους ἀναγγέλλει ὁ Πρόεδρος τὰς εὐχαριστίας τῆς Α. Ε. τοῦ Σαφὲτ Ηασά ὑπουργοῦ τῆς παιδείας, δεξιχμένου τὸ δίπλωμα ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου.

Καὶ οὕτω διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣΖΗ΄.

Ἑκτακτος.

Τῆ 22 Ἰουλίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίασεως, ὁ Γενικός Γραμματεὺς ἀναγινώσκει:

α΄) Ἐπιστολὰς τῶν ἐπιτίμων μελῶν τοῦ Συλλόγου κκ. Χρ. Ζωγράφου καὶ Γ. Ζαρίφη πρὸς ἀπάντησιν τῆς εὐχαριστηρίου τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν ἐκ 200 λιτρῶν ἐντάξιν αὐτῶν συνδρομῆν ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων.

β΄) Ἐπιστολὰς τοῦ Α. Ηρόδης καὶ Νικοδήμου, τῶν ἐφόρων Φιλεκαπαιδευτικοῦ Συλλόγου τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, τοῦ Α. Εἰρηνοπούλου καὶ Ἰγνατίου, τῶν κοινοτήτων Χάσιας καὶ Σινασοῦ, πρὸς δήλωσιν ὅτι παρελάβον τὰ εἰς τὰ παρενεργεῖα αὐτῶν ἀπονεμηθέντα βραβεῖα τοῦ κ. Μ. Νεγρεπόντη.

γ΄) Τῆς ἐν Ἀθήναις ἐταιρίας τῶν «Φίλων τοῦ Λαοῦ» εὐγνωμοσύσις διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Κανονισμοῦ μετὰ τῆς ἐγκυαλίου.

δ΄) Τοῦ κ. Ξέρικου Σχλίεμαν εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

ε΄) Τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει κ. Βλ. Σκορδέλη παρέχοντος πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν ἐκεῖ σχολείων.

ς΄) Τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν σχολείων Φερράκης, αἰτούσης συνδρομῆν διὰ τὸ ἀρτισύστατον δημοτικὸν αὐτῆς σχολεῖον.

ζ΄) Τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλητικῶν γραμμάτων Συλλόγου συγχάριον

τος τῷ ἡμετέρῳ διὰ τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμόν.

κ΄) Τοῦ κ. Ν. Μάνου αἰτουμένου διὰ τὴν Κορυζῆν τὰ ἀντίτυπα τοῦ Ἡμερολογίου.

θ΄) Τοῦ κ. E. Goold εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους, καὶ προσφέροντος διὰ τὸν νέον σκοπὸν τοῦ Συλλόγου 10 λίρας ὀθωμανικὰς.

ι΄) Τοῦ κ. Η. Ἀμπρου ἀγγέλλοντος ὅτι ὁ μακαρίτης Κ. Δόσιος ἀφῆκε κληροδότημα εἰς τὸν ἡμετέρον Σύλλογον ἐξ 6000 δραχμῶν, καὶ ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο εἶναι ἤδη εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συλλόγου.

ια΄) Τοῦ κ. Α. Ρ. Ψαρχαβῆ προσφέροντος τὴν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετάρρασιν τῆς Αἰνεϊάδος τοῦ Βεργίλιου.

ιβ΄) Τοῦ κ. Ι. Παντζῆζιδου εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ Ἡμερολογίου καὶ τοῦ Κανονισμοῦ.

ιγ΄) Τοῦ Βαρόνου Dumast εὐχαριστήριον ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ μέλους ἐπιτίμου.

Εἶτα προτείνονται κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικά μὲν μέλη οἱ κκ. Κ. Ἰωσήφ Κοφίνας (ἐξ Ἰωαννίνων), Λεβιάδ ἐφένδης, Δ. Παπαδόπουλος ἱατρός, Λεωνίδας Δούνας φαρμακοποιὸς καὶ Ν. Βλέσσης, ὡς ἐπίτιμα δὲ οἱ κκ. Θ. Ὁρφανίδης, Ξμ. Κόκκασις, Η. Καλλιγᾶς, Πρ. Μητσόπουλος Καθηγητὴς τοῦ ἑλλ. πανεπιστημίου, Ν. Μαυροκορδάτος πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλητικῶν γραμμάτων Συλλόγου καὶ Γ. Βασιλείου ὑποδιοικητῆς τῆς ἐθνικῆς τραπέζης.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣΖΘ΄.

Ἑκτακτος.

Τῆ 6 Ἰουλίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίασεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει:

α΄) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Ὁ Παλαιόσκιος» ἀπὸ Αὐγούστου 1871, ἀναγγέλλοντος ὅτι διενεμήθησαν τὰ σταλέντα αὐτῷ ἀντίτυπα τοῦ Ἡμερολογίου κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ Συλλόγου.

β) Ἐπιστολὴν τῶν προδρόμων τοῦ Κήστρου Βεακίου, μετὰ συστατικῆς τοῦ Ἁγίου Βελεγράδου κ. Ἀνθίου, ἀγγελλόντων τὴν ἀποτριετικὴν σύστασιν παρενεργουμένη, κινδυνεύουσαν νὰ διαλυθῇ δι' ἑλλειψὸν πόρων, καὶ ἐξαιτουμένων τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

γ) Τοῦ κ. Α. Μελά, ἀπὸ Ἰουλίου 1871, πέμπτοντος τῷ Συλλόγῳ 10 ἀντίτυπα τῶν περὶ Χριστιανισμοῦ Φιλοσοφικῶν Μελετῶν κατ' ἐντολὴν ἀνονόμου ὁμογενοῦς, καὶ ἀπὸ δύο ἀντίτυπα τῶν ἐξουτοῦ συγγράμματων.

δ) Τῶν ἀδελφῶν Πεζέβη ἀπὸ Ἰουλίου πεμπόντων τὰ ἐκ τοῦ πιστηρίου αὐτῶν ἐκδοθέντα βιβλία.

ε) Τοῦ κ. Η. Καλλιγᾶ ἀπὸ Αὐγούστου 1871 εὐχριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

ς) Ἀγγελίαν τοῦ ἐν Παρισίαις κ. Α. Chassani Γραμματέως τοῦ «Πρὸς διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου» Περὶ ἐκδόσεως Ἑλληνογαλλικοῦ Ἀετικῆ. Ἐπὶ τούτῳ προτείνει ὁ Πρόεδρος, ἵνα δι' ἐγκυκλίου ἀγγελθῆ πρὸς τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, ὅτι τὸ Προεδρεῖον ἀναδέχεται νὰ διαδιεβᾷ τὰς συνδρομὰς.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο παμφερῆ παραδεκτὴ.

ζ) Ἀγγελίαν τοῦ ἐν Κυθωνίαις Ἀναγνωστρίου περὶ ἐκδόσεως τοῦ «Χαριλεύς τοῦ Βεακίου» μεταφρασθέντος ὑπὸ Α. Σταυρίδου.

Ἐγκρίνει ὁ Σύλλογος τὴν ἐν τῇ αἰθρῇ τοιχοκόλλησιν αὐτῆς πρὸς καταγραφήν συνδρομῶν.

η) Ἐπιστολὴν ἀπὸ Αὐγούστου τοῦ Ταμίου τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου «Πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων», διαβιβάζοντος τὸ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Κ. Δοσίου κληροδοτηθὲν ποσὸν τῶν 6 χιλ. δραχμῶν.

θ) Τοῦ κ. Ν. Τσιγαρᾶ ἀπὸ 7 ἑβδόμης ἀναγγέλλοντος, ὅτι ὁ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Καθηγητὴς κ. Δ. Στρούμπας προσφέρει δι' αὐτοῦ τῷ Συλλόγῳ τὰ διάφορα πονήματα αὐτοῦ.

ι) Τοῦ ἐν Σέρβιαις Μακεδον. Φιλεκαπ. Συλλόγου ἀπὸ Αὐγούστου, περιέγραψαν πληροφορίας περὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, καὶ περιλαμβάνουσιν πρόγραμμά τοῦ Ἀνωτατοῦ διευθυντήματος καὶ ἐγκύλιον πρὸς τοὺς διδασκάλους πρὸς πληροφορίαν τῆς καταστάσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν σχολείων.

ιά) Τῆς τῶν Κίων Φιλεκαπιδ. Ἀδελφότητος ἀπὸ 7 ἑβδόμης, πεμπούσης ἀντίγραφον τοῦ Κανονισμοῦ αὐτῆς πρὸς ἐπιθεώρησιν.

Ὁ Σύλλογος ἀνέθετο τὸ ἔργον τοῦτο τῷ κ. Βασιλάδῃ.

ιβ) Τοῦ κ. Τυπάλδου Πρατηντέρου ἐκ Καρπύρας ἀπὸ Αὐγούστου, ἐγκυκλιούσης τοῦ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

ιγ) Τοῦ κ. Η. Κουτογεώργη ἀπὸ Ἰουλίου, ὑποβάλλοντος τῇ κρίσει τῆς ἀρμοδίας Ἐπιτροπῆς τὴν χειρόγραφον αὐτοῦ Γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ἠρκαπέμειται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. Βασιλάδης ἀγγέλλει, ὅτι ὁ ἐν Παρισίαις πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνογραφμμάτων Σύλλογος δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ, προέβραβε ἅπαντα τὰ μέλη αὐτοῦ, ὅπως πέμψουσιν τὸ ἡμετέρον Συλλόγῳ τὰ ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθέντα βιβλία.

Μετὰ ταῦτα ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει διαφόρους προσφορὰς βιβλίων.

Ἀγγέλλονται τὸ ἕκαστὸν τὰ νουμισμένα, καὶ ψηφιστικῆς γενομένης γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Ζωννῆς Νομικός, Oskar Edward, Η. Ζερβουδάκης, Ἄ. Μάτσικας, Δ. Δράκος ἐν Κορινθίαις, Δ. Σαλτέλης ἐν Κυθωνίαις, Π. Μ. Σβαρῶνος ἐν Τυβίαις, Γ. Η. Μεχληλίδης, Πρ. Κήμπερ, Β. Μ. Βαλλιάνος, Κ. Η. Τραυλός, Ν. Ἰ. Κοκκίνας, Ἰ. Ζαδές, Α. Συρίγος, Δ. Καλλιάνος, Η. Μάξιμος, Η. Καρδαμίτσας, Κ. Η. Κωνάκης, Ἄθ. Η. Κωνάκης, Ἄ. Νικολόπουλος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Δ. Σφότσας, Μ. Βαλτατζής, Η. Ἀθωνογιάννης, Ν. Βερίστας, Κ. Βερότσας ἱατρὸς, Ἰ. Βόδιτσας, Σπλιωτοπούλου, Σ. Μ. Ἀγέλαστος, Στ. Οἰκονομάκης, Μ. Κούρτελης, Κ. Νικολαΐδης, Ἰ. Βρεττός, Ν. Ἰ. Ροδωκανάκης, Ἄθ. Ἀποστολίδης ἱατρὸς ἐν Ἀθηναῖς, Κ. Πολυμέρης, Ἢ. Σ. Γεωργιάδης ἐν Ρουσσουκίῳ.

Ἐἶτα ὁ Σύλλογος, τῇ προτάσει τοῦ Προεδρείου, ἐγκρίνει νὰ σταλῶσιν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις φίλους τῶν γραμμάτων, περὶ αἰτήσεως πληροφοριῶν διὰ τὴν κατάστασιν τῶν σχολείων αὐτῶν, καὶ περὶ ὑποδείξεως τῶν μερῶν, ὅπου ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη συστάσεως νέων σχολείων.

Ἐπίσης ἐγκρίνει τὴν ἀποστολὴν ἐγκυκλίου πρὸς συλλογὴν καὶ ἀντιγραφήν ἐπιγραφῶν, ἀρχαιοτήτων κτλ. τῶν ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις.

Ἐἶτα προτείνονται ὡς μέλη τῆς μὲν Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Μ. Παρηνίκας, τῆς δὲ Ἀρχαιολογικῆς ὁ κ. Ἄθ. Βερναρδάκης, καὶ γίνονται παμφερῆ δεκτοὶ. Ἐπὶ τούτοις διεβλήθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Τ'

Ἑκτακτος.

Τῆ 25 Ὀκτωβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγινωσθέντων καὶ ἐπιφρασθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγούμενης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει:

α) Ἐγκύκλιον τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλ. Συλλόγου ὁ Παρισσοῦς ἀπὸ 8 Ὀκτωβρίου 1871, ἐν ᾗ ἐκτίθεται ὁ σκοπὸς τοῦ εἰρημένου Συλλόγου.

β) Ὁμοίαν τῆς ἐν Κ/Πόλει Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος ἀπὸ Αὐγούστου 1871.

γ) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Κ/Πόλει Φιλεκαπιδευτικοῦ Συλλόγου «Μικρὰ Ἀσία» ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου 1871, δι' ἧς ἐξαιτεῖται νὰ τεθῆ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ἡ αἰτήσις αὕτη ἐγένετο παμφερῆ δεκτῆ.

δ) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Παιδιστῶ Θερακικοῦ Φιλεκαπιδευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 4 Ὀκτωβρίου 1871, ἐν ᾗ ἐπιτιθέμενος ὁ Σύλλογος οὕτως τὴν κατ' ἐκείνα τὰ μέρη κατὰστασιν τῶν σχολείων ἐξαιτεῖται τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

Παραπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπὴν.

ε) Ὁμοίαν τοῦ ἐν Αἴνῳ Ἀναγνωστηρίου «Ὁ Εὐαγγελισμὸς» ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1871.

ς) Ἐπιστολὴν τοῦ Προεδρείου τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικοῦ Συλλόγου Βῆρων ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου 1871, ἀγγέλλοντος τὴν ἐκλογὴν τῆς νέας ἐφορίας.

ζ) Τοῦ αὐτοῦ Προεδρείου πρὸς τὴν ἡμέτερον Σύλλογον ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου 1871 ἀγγέλλοντος τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν περὶ ἀνδρώσεως μνημείου ὑπὲρ τοῦ ἐλελλήνου Βῆρωνος ἐν Μεσοκοργίῳ, καὶ ἐξαιτούμενον συνδρομᾶς.

Παραπέμφθη εἰς τὴν Οἰκονομ. Ἐπιτροπὴν, πρὸς εἰσπραξὴν συνδρομῶν καὶ ἀποστολὴν αὐτῶν.

η) Ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνου κῆς Σωφρονίου ἀπὸ 23 7 βρίου 1871, ἐν ᾗ ἐκτίθει τὴν κατὰστασιν τῆς παιδείας καὶ τῶν σχολείων εἰς 60 χωρῖα Τσακρακοβίτας καὶ Σουλίου, τριῶν τῶν Κορυνθίων καὶ ἐπὶ τῶν Τσουμέρων, καὶ ἐξίτησον τὴ ποσὴν τὸ ἀπαιτούμενον πρὸς ἰδρύσιν σχολείων, ἐξαιτεῖται τὴν ἐπὶ τούτῳ ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου.

Τῆ προτάσει τοῦ Προέδρου ἐγκρίνεται νὰ γραφῆ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἅγιον

Ἰωαννίνων ἡ δ' ἐπιστολὴ μετὰ τοῦ περιλαμβομένου ἐν αὐτῇ καταλόγου νὰ παραπεμφθῆ εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπὴν.

θ) Ἐπιστολὴν τῆς ἐφορίας τῶν σχολείων Ἡρακλείου Κρήτης ἀπὸ 18 Ὀκτωβρίου 1871, αἰτουμένης ὅπως ἀποσταλῆ ὁ διδάσκαλος.

ι) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἐβρίκου Σχλιεμαν ἐκ τοῦ ἔθρου Ἰσραήλ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Τρωάδος ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου 1871, ἐξιστοροῦντος τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργουμένας ἐκεῖ ἀνακαρὰς, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΙΣΡΑΗΛΙΚ ΕΝ Τῷ ΗΕΑΙῶ ΤΗΣ ΤΡΩΑΔΟΣ.

Τῆ 10 22 Ὀκτωβρίου 1874.

Κόρις Γενικῆ Γραμματεῦ!

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ Σᾶς εἰδοποιήσω, ὅτι ἐπέτυχῃ ἐπὶ τέλους νὰ ἀρχίσω τὰς ἀνακαρὰς εἰς τὸ ἔθρος τοῦτο τὴν τετάρτην 9/11 8βρίου με 8 ἐργάτας ἄλλ' ἤδη τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εἶχον 33 καὶ τὴν 1/13 8βρίου 74 ἐργάτας, ὅτινες ἔμενον εἰς τὴν ὑπερσίαν μου ὄλοι εἶναι ἑλληνες ἀπὸ τὸ χωρίον Τρακόϊ τὸ ἡμερομίσθιον εἶναι ἐδῶ 9 γρ. Περὶσσοτέρους δὲ ἐργάτας δὲν εἶμαι εἰς κατὰστασιν νὰ ἐπιθεωρῶ.

Ἔχω μεγάλην ὠφέλειαν ἀπὸ τὰ ἀμαξία (brouettes), ἀλλὰ δυστυχῶς ἔχω μόνον 8 ἀπ' αὐτὰ διὰ τοῦτο μεταχειρίζομαι καὶ 43 κανίστρας διὰ τὴν μετακλίσειν τοῦ γόματος. Ἐκαστος ἐργάτης φέρει δύο κανίστρας διὰ μιᾶς, ἀλλὰ, ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι τὸσον κουραστικὴ, ὅστε ἀναγκάζομαι νὰ ἀλλάζω τοὺς φέροντας κάθε ὥραν. Μεταχειρίσθη τὴν πρώτην ἰδομαδα καὶ 4 ἀμαξίας με βρόδα διὰ τὴν μετακλίσειν τοῦ γόματος, ἀλλ' αὐταὶ δὲν μοὶ χρησιμεύουν πλέον εἰς τὸ παρὸν βάθος τῆς ἀνακαρῆς. Ἐργάζομαι με μεγίστην ἐνέργειαν ἕνα ρῆσσω ἀκόμη πρὸ τῶν χιμαρινῶν βροχῶν εἰς τὸ ἀρχαιότατον ἔδαφος, καὶ ἕνα λύσω ἐπὶ τέλους τὸ μεγάλο ἀίνχημα τῆς τοποθεσίας τῆς Τροίας τοῦ Ὀμήρου. Εἶμαι δὲ βεβαιότατος ὅτι τὸ ἔθρος Ἰσραήλ εἶναι ἡ ἀκρόπολις τῆς Τροίας, ἡ Πέργαμος τοῦ Πριάμου.

Εἶναι γνωστὴν ὅτι τὰ καλλιεργούμενα ἔρην σμικρόνουν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐντελῶς ἀρκαίνονται. λ. χ. πληθύνει τὸ γόμα τῶν Ἀνακρσγάγων ἐν Μακλειουβόργῳ ὑπῆρχεν ἐν ἔθρος, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ μου ἐλογαρίζουν τὸ ὑψηλότατον τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐν δια-

στήματα 40 ἑτῶν τοῦτο τὸ ὄρος ἀντελῶς ἤρα-
νίσθη. Ἄλλ' εἰς ἀνακτικὰ εἶναι ἀναγκάσιον, ὅτι
ἐκείνα τὰ ὄρη σημερινῶς ἐν ὕψει καὶ ἐν πλάτει
αὐξάνουσι, ἐπὶ τῶν ὀπίστων, ἐν διαστήματι χι-
λιῶδων ἑτῶν, πάντοτε νέα σπήτια κτισθῆναι ἐπὶ
τῶν ἐρειπίων τῶν παλαιῶν οἰκοδομῶν. Τὸ ὄρος
Ἰσραήλ ἀποδεικνύει τοῦτο σαφέστατα. Τὸ ὄρος
τοῦτο κεῖται κατὰ τὴν βόρειον ἄκρην τοῦ Hiium
Novum, τοῦ ὀπίστω ἡ τοποθεσία ἀποδεικνύε-
ται ὑπὸ τοῦ περιτειχίσματος, ὅπερ εἶναι παν-
ταχοῦ φανερόν. Ὅχι μόνον ἡ μεγαλοπρεπὴς
θεσις τοῦ ὄρους τούτου ἐντὸς τῆς τοποθεσίας
τοῦ Hiium Novum καὶ τῆς τουρκικῆν αὐτοῦ
ὀνομα Ἰσραήλ, τὸ ὅποιον σημαίνει ἀκρόπολις,
ἀλλὰ καὶ τὰ πέρισι ὑπ' ἐμοῦ ἐν αὐτῷ ἀνακα-
λυφθέντα τεῖχη καὶ παραπετάσματα δύο μέ-
τρων τὸ πλάτος, ὅλα ταῦτα ἀρκούντως ἀπο-
δεικνύουσιν, ὅτι ἐδῶ ἦτο ἡ Ἡράκλεις τοῦ Νέου
Ἰλίου καὶ οὕτω, ὅτι ἐδῶ καθ' Ἡρόδοτον 7.43
ὁ Ξέρξης ἀνέβη καὶ ἔθυσσε τῇ Παλλάδι τῇ
Ἀθηνᾶ τῶν Ἰλίων 1000 βώδια, ὅτι ἐδῶ ὁ
Μέγας Ἀλεξάνδρος ἐπέμελλε τὰ ὄπλα του ἐν
τῷ καθ' τῆς θεᾶς ταύτης, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐλα-
βεν εὐλογία τῶν ἐν αὐτῷ ἀπὸ τῶν τῆς Τροίης
πόλεμον φυλαχθέντων ὄπλων αὐτὸς δὲ ὁμοίως
ἐθυσίασεν ἐδῶ τῇ θεᾷ (Στράβων 13.1.8. Ἀξίμα-
νος 1.11. Πλούταρχος ἐν βίῳ τοῦ μεγάλου Ἀ-
λεξάνδρου 8).

Ἄπὸ τοῦ νοῦς τῆς Τροίης ὁ ναὸς τῆς Παλ-
λάδος Ἀθηνᾶς κυρίως μνημονεύεται ἐν τῇ
Ἰλιάδι καὶ ἐν τῇ παραδόσει διὰ τοῦτο συμπε-
ραίνω ὅτι αὐτὸς εὐρέθη εἰς τὸ ὑψηλότερον μέ-
ρος τῆς κορυφῆς ἀπεράσιμα δὲ νὰ ἀνακαίψω
ἐκείνων τὸν τόπον ἕως εἰς τὸ ἀρχαιότατον ἔδα-
φος ἐπεθύμουν ὁμοίως νὰ ἐβγάλω εἰς τὸ φῶς τὰ
παναρχαιότατα ἄγροῦματὰ τῆς Περγάμου, καὶ
νὰ ἐξετάσω ἀκριβῶς πόσω τὸ πλάτος καὶ τὸ
ὕψος τοῦ ὄρους κῆσις διὰ τοῦ ἐπισπεωρουμέ-
νου γώματος διὰ τοῦτο ἤρχισα εἰς ἀπόστασιν
20 μέτρων ἀπὸ τὴν περυνήν χυνοκά μου
μεγάλην διώρυγα 48 μέτρων τὸ μήκος καὶ 13
μ. τὸ πλάτος, ἥτις ὑπεβάνει τὸ ὑψηλότερον
μέρος τῆς κορυφῆς, καὶ ἐμπεριέχει ὅλον τὸ κτί-
ριον, τοῦ ὀπίστω ἀνεκάλυφα πέρισι τὰ θεμέ-
λια τὸ μήκος τῆς οἰκοδομῆς ταύτης εἶναι 17
μ. 90, τὸ δὲ πλάτος 13 μ. 23. φυσικῶ τῷ λό-
γῳ ἐβγάλα ὅλα τὰ θεμέλια ταῦτα.

Μέγισται εἶναι αἱ δυσκολίαι τῶν ἀνασκαφῶν
εἰς ταύτην τὴν ἔρημον, ὅπου τὸ πᾶν λέπει, αἱ
δὲ δυσχερεῖαι μεγαλύνουν καθ' ἡμέραν διότι,
ἔνεκα τοῦ κατάρρου, τὸ μήκος τῆς κατατο-
μῆς αὐξάνει καθ' ὅσον σκάπτομεν βαθύτερον.

Ἡ μετακόμισις τοῦ γώματος εἶναι τόσω δυσκο-
λωτέρα, ὅσω εἰς ἀνάγκης αὐτῇ πρέπει νὰ γίνῃ
διὰ πλεονάζον δρόμον. Κατὰ τὰς πρώτας 9 ἡ-
μέρας καὶ ἡ μετακόμισις τῶν εὐρισκόμενων
εἰς τὰς ἀνασκαφὰς πολλῶν πετρῶν ὑπερβολι-
κοῦ μεγέθους σφόδρα μᾶς ἐμπόδισε τοσούτω
μᾶλλον, καθ' ὅσον, καθ' ἣν στιγμὴν μία μεγά-
λη πέτρα κυλινοῦται ἕως εἰς τὴν ἄκρην τοῦ
κατάρρου, ὅλοι οἱ ἐργάται ἀρίωνον τὴν ἐργα-
σίαν τῶν, καὶ τρέχουν νὰ ἰδοῦν τὸν λίθον, τὸν μὲ
μείρισαν ταχύτητα καὶ μὲ κρότον κυλινοῦμέ-
νον ἀπὸ τὸ κατάρρον. Ἄλλ' ἀρ' οὐ ἐρθῆσα-
μεν εἰς βῆθος τριῶν μέτρων εὐρίσκωμεν μόνον
ὀλίγας μεγάλας πέτρας.

Εἰς βῆθος 2 μέτρων εὐρήκαμεν ἐν γέρῳ ἀπὸ
τῶν βωμικικῶν γόνων αὐτὸ ἦτο σιεπασμένον
μὲ μεγάλην πέτραν, καὶ φαίνεται, ὅτι εἶναι
μαθῶ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν ἔχει δίκαιον ὁ
σεβαστὸς φίλος μου ὁ κ. Φράνκ Καλβερτ, ὁ
ἰδιοκτητὴς τοῦ ἄλλου ἡμίσεος τοῦ ὄρους, ὅστις
βεβαίως ὅτι εἰς βῆθος 3 μ. εὐρίσκεται βράχος,
εἶμαι πεποιθὸς ὅτι, ἐὰν ἔχη βράχον, δὲν εἶναι
ἐλιγώτερον παρὰ 10 μ. ὑπὸ τὴν γῆν.

Εἰς βῆθος 1 μ. καὶ ἕως 2 μ. εὐρήκαμεν πολ-
λὰ χαλασμένα νομίσματα τοῦ Νέου Ἰλίου καὶ
τῆς Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωάδος. Ἄλλ' εἰς βῆ-
θος 2 ἕως 3 μ. τὰ νομίσματα λείπουν ἐντελῶς,
καὶ τὰ τζουκάκια εἶναι πολὺ παραξένου κα-
τασκευῆς, καὶ ἐνίοτε θμοιάζουν πρὸς τὰ ἀνα-
καλυφθέντα ἐν τῇ νήσῳ Θερρασίᾳ ὑπὸ 3 στρώ-
ματὰ πορσελίκης. Συγγὰ εὐρίσκωμεν καὶ χάλ-
κινα ξίφη χαλασμένα ἀπὸ καιρίαν ἐν γένει
ὁ χαλκὸς εἶναι τὸ μόνον μέταλλον, τὸ ὅποιον
μέχρι τοῦδε εὐρήκαμεν. Εὐρίσκωμεν πάμπολλα
στρωγγύλα κομμάτια γλίνας μὲ δύο τρέπας,
συμπερίνω ὅτι αἱ γυναικες μεταχειρίζοντο αὐ-
τὰς ὀφεινοῦσαι. Φαίνεται ὅτι οἱ Ἰλῖες ἤσαν
θυμικαστὰ κογγυλίαν, διότι εὐρίσκωμεν ὑπερ-
βολικῶν ποσῶν αὐτῶν εὐρίσκωμεν καὶ ὄστρακα
ὄστρειδίων καὶ πάμπολλα κόκαλα.

Τὸ ὕψος τοῦ ὄρους Ἰσραήλ εἶναι 40 ἡ βό-
ρειος πλευρᾶ, εἰς τὴν ὅποιον εἶναι τὸ σῆμα τῆς
διώρυγῆς μου, κατὰβάνει ὑπὸ γωνίαν 40 βα-
θμῶν.

Ἐπειδὴ ἐπιστατῶ μόνος ὄλας τας ἐργα-
σίας, σφόδρα δυσκολοῦμαι, ἀλλὰ μ' ὄλον τοῦ-
το τὸ μέγαλον ἔργον προοδεῖ, καὶ ἐὰν μόνον
ὁ καιρὸς μείνῃ ἀκόμη ἓνα μῆνα καλῶς, ἀναμ-
ριβόλος ὁ ἔλοιμεν φθάσει εἰς βῆθος 10 μέτρων.
Δὲν θέλω νὰ εἶπω τίποτε περὶ τοῦ τρόπου τῆς
ζωῆς μου εἰς ταύτην τὴν ἔρημον, ὅπου τὸ πᾶν
λέπει, καὶ ὅπου εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ πάρω

κάθε πρὸς ἑστέρας κινήσει, ὡς προφυλακτικὴν κατὰ τοῦ βασιλευσίου πορείαν.

Ὁ πολιτισμὸς ὡς ὅλα τα κακὰ καὶ ἀγαθὰ του σε. Ἄπτον, ἢ κἀλλιον κα αἰται. Ἰὸν ἐπιπνεύσαν. Ἄμα εἰς τὴν Τρωάδα κινήσει, τὸν 74 ἐργαζὼν μου δὸν ἔξῃσαι γραμματα, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν αὐτοὶ ἔχουν καθαρῶτατα ἔθ. Αἱ δε γυναικες τῆς Τρωάδος διακρίνονται τῶσον διὰ τὴν ὠραιότητά των, ὅσον καὶ διὰ τὴν σοφροσύνη των.

Τὴν πρώτην βροχερὰν ἡμέραν θά ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐξακολουθήσω τὰς πληροφορίας μου.

Δεχθῆτε τὴν βεβαίωσιν τοῦ εὐκαιροῦς σεβασμοῦ μου.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΣΧΛΙΕΜΑΝΝ

Διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας.

ιγ') Τοῦ κ. Ν. Μαυροκορδάτου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 27 Σεπτεμβρίου 1871, ἐκφράζοντος τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

ιδ') Τοῦ ἐνταῦθα κ. Π. Α. Βρεττοῦ ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου 1871, προσφέροντος τοὺς μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντας τόμους τῆς Ηκιδιχῆς αὐτοῦ Βιβλιοθήκης.

ιγ') Τοῦ ἁγίου Βελαγρᾶδων Κ. Ἀνθίμου ἐκ Βεραιτίας ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1871, περιλαβούσαν διάφορα ἀπεικονισματὰ ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων μνημείων.

ιδ') Τοῦ κ. Κ. Δημάδου ἀρχιτέκτονος ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου 1871, ἐξαιτουμένου ὅπως ἐγγραφῇ τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου.

ιε') Τῶν κ. κ. Δ. Μυλιᾶδου, Γ. Χασιώτου καὶ Ι. Γαϊῶν ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου 1871, προτεινόντων διαφόρους ὡς τακτικὰ μέλη.

Εἶτα ἀναγγέλλει τὰς προσφορὰς βιβλίων

1) Τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων.

2) Τῶν ἰδρυτῶν τοῦ ἐνταῦθα ἑλλ. κοινοῦ,

3) Τῆς ἐφορίας τῶν σχολείων Βαθυβέρβικου,

4) Τοῦ Συλλόγου «*Περία*» καὶ τοῦ Κ. Νικολαΐδου.

Ἀγγέλλονται τὸ β' κατὰ τὰ νενουμισμένα, καὶ γίνονται παμψηφεί δεκτοὶ ὡς ἐπίτιμα μὲν μέλη οἱ κ. κ. Ἐρνέστος Κοῦρτιος, καθηγητῆς ἐν Βερολίῳ, καὶ ὁ ἐνταῦθα πρεσβυτὸς τῆς Γαλλίας κ. Melchior de Vogué, ὡς τακτικοὶ δὲ οἱ κ. κ. G. Curtiss Chapelain de l'Église commemorative protestante de C/ple, Hughes γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς πρεσβείας καὶ ὁ D. Moridman (οὐδὲ ἱατρὸς) ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κ. κ. Ι. Θεο-

δορίδης, πρέσβος τοῦ ἐν Σέρβιαι Μακεδ. Φιλίππ. Συλλόγου, Κ. Θεοδορίδης, πρέσβος τοῦ ἐν Ἑκδοστῶ Συλλόγου, Hyde Clarke μαθητικὸς τοῦ ἀπιδροβίου Σουβῶν καὶ Goussier Γουσσέρη φαρμακοποιὸς ἐν Ἀγάρῃ.

Εἶτα ὁ Τακτικὸς ἀναγιγνώσκει τὸν ἐτήσιον προϋπολογισμὸν τοῦ Συλλόγου, ἡ δὲ συζήτησιν αὐτοῦ ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίαισιν.

Ὁ δὲ Πρέσβος ἀναγγέλλει, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ κτηρίου Ἐπιτροπὴ συνωθᾷ τῇ πληρεξουσιότητι, ἣν παρὰ τοῦ Συλλόγου ἔχει, κατ'ἄλληλον οἰκῶ-πεδον εὐρῶσα ἐξ 850 πεδίων τετραγ. πήγων, πρὸς λίρας 8θου. δὲ καὶ τρία τέταρτα τὸν τετρ. πήγων, ἐξαιτεῖται τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἀγορὰν αὐτοῦ.

Μετὰ τινὰς διασαφῆσεις περὶ βυμοτομίας καὶ περὶ ἐξοικονομήσεως τοῦ ἀναγκαζομένου χρηματικῆς ποσῆς, ὁ Σύλλογος ἐνέκυρε παμψηφεί τὴν ἀγορὰν τοῦ εἰρημένου οἰκοπέδου.

Ἐπὶ τούτοις διαλύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΑ΄.

Τῇ 4 Νοεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλήους
Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀγγέλλει, ὅτι ὁ ἐν Ἀθήναις κ. Η. Κουπιτώρης προσφέρει τῷ Συλλόγῳ Εὐαγγελίον ἐπὶ μεμβράνῃ.

Παραπέμπεται εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπὴν, ἵνα ποιήσῃται αὐτῇ τὴν δέουσαν περιγραφὴν αὐτοῦ.

Εἶτα ὁ πρεσβυτέρων κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆος ἀγγέλλει, ὅτι τὸ Πρεσβυτεῖον προτείνει τῷ Συλλόγῳ ὡς ἐπίτιμον αὐτοῦ μέλος τὴν Α. Θ. Η. τὸν οἰκομ. πατριάρχην κύριον Ἀνθίμον τὸν σ'. Ὁ Σύλλογος παραθεξάμενος ἐξελέξατο παμψηφεί τὴν Α. Θ. Η. Ἀνθίμον τὸν σ'. Μέλος Ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου ἐπεφόρισε δὲ τὸ Πρεσβυτεῖον ἵνα ἐν σώματι μεταβῆν παρ' αὐτῷ ἐπιδόσῃ αὐτῷ τὸ δίπλωμα.

Εἶτα ἀναγιγνώσκει τὸ β' κατὰ τὰ νενουμισμένα, καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοὶ, ὡς τακτικὰ μὲν μέλη οἱ κ. κ. ὁ

Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Σωφρόνιος, Κωνσταντίνος Δημάδης ἀργιτέκτων, Γ. Ἀδαμκυντίδης ἐν Κεσσάνδρεικ, Θεόδωρος Ἰωακείμ, Α. Δημητριάδης, Ἀρσένιος Παπαῖ Εὐφρατίου, Εὐστάθιος Εὐγενίδης, Βασίλειος Τάξης, Δημήτριος Κοκκίνης, Ζωρζής Σεβαστόπουλος, Μιλτιάδης Κατινάκης, Νικολέων Καποδάκης, Γεώργιος Δάλας, Γεώργιος Λάτρης, Κωνστ. Τσερώνης καὶ Ἀλεξάνδρος Σεβαστόπουλος, οἱ πάντες ἐν Κ/πόλει ἔτι δε οἱ ἐν Φιλιππούπολει κ. κ. Μ. Γκιουμουσχερδάνης, Ἀθ. Γκιουμουσχερδάνης, Κυριακὸς Δ. Μήτσος, Δ. Ἀργυριάδης, Κωνστ. Παπαδάκης, Ζήσης Νέμτσουλος, Μιχαὴλ Νέμτσουλος, Κλεάνθης Χατζῆ Ἀργυρούλους, Δ. Κυριαζῆς, Κ. Ζουπάν, Ἰωάννης Ἀλτιναμάζης, Κωνσταντίνος Δήμητρας, Εὐστράτιος Ζαφειριάδης καὶ Κωνσ. Περίδης· ὡς ἀντεπιστέλλον δὲ μέλος ὁ κ. Κλεάνθης Παπαζούλους ἐν Βραίλῃ.

Ἀκολουσοὶ δὲ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀγγέλλει, ὅτι ὁ κ. Ι. Ζωγραφίδης ἀποστέλλεται προσεχῶς εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης; ὡς διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς γλώσσης συνεπέειχ τῶν ἐπανειλημμένων αἰτήσεων τῶν ἐφόρων τῶν σχολείων τῆς πόλεως ἐκείνης· προτείνει δὲ εἰς τὸν Σύλλογον, ὅπως ἐπιτρέψῃ εἰς τὸ Προεδρεῖον ἵνα διὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαστικὰ ἔξοδα τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ δώσῃ ὁ Τραπὴς τοῦ Συλλόγου λίρας θλίμ. 4 ἐπὶ ἐπιστροφῇ.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ.

Ἐἶτα ὁ Κ. Μ. Παρνακίης ἀναγινώσκει τὸ «Περὶ γλωσσολογίας» πρῶτον ἀνάγνωσμα αὐτοῦ (ἰδ. σελ. 24).

Ἐἶτα ὁ κ. Ἦρ. Βασιλάδης παρატρεῖ τὰ ἐξῆς.

Διὰ τῆς σειράς τῶν γλωσσολογικῶν ἀναγνωσμάτων 2 προτίθεται νὰ ποιῆσῃ ὁ κ. Παρνακίης, ὁ Σύλλογος ἐπανερχεταί καὶ αὖθις ὕθεν ἤρξατο· διότι αἱ πρῶται συνεδριάσεις, ὡς ἐνθυμοῦνται τὰ ἀρχικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη, εἶχον εἰς τὰ περὶ γλώσσης ζητήματα καθιερωθῆ, πολλὰκι δὲ ὑπεδείχθη τινῶν γλωσσολογικῶν συγγραμμάτων ἀνάγκης δυνάμει καὶ ἐπιγύρη μέχρις οὗ καὶ συντέλεσθαι εἰς τὴν εἰσαγωγὴν καὶ πρόδον καὶ παρ' ἡμῖν τῆς γλωσσολογικῆς ἐπιστήμης (ἰδ. Περισδ. τῶμ. Α. σελ. 32), πολλὰκι δὲ καὶ τοῖς ἐν τῷ Περισδικῷ καταχωριζόμενοις ἐρανίσμασιν ἐπανελήθη, ὅτι τοῦ Συλλόγου ἔστι καὶ τοῦτο, ἵνα τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλοσοφικὰς γνώσεις τῆς ἑσπερίας Ἑσραπίας μεταχρῆσθαι εἰς τὴν πρῶτην αὐτῶν ἐπίτην, καὶ καταστήσῃ καὶ παρ' ἡμῖν κοινὰς· ὅτι τότε ὡς εὐχὴ ἐξοφράζεται, τοῦτο μετὰ χαρᾶς βλέπομεν νῦν καθιερωμένον ἐν τῷ Κανονισμῷ, καὶ ὡς

καθῆκον ἐπιβαλλόμενον εἰς ἰδίαν Ἐπιτροπὴν, τὴν φιλολογικὴν, «ἵνα δηλ. κοινοποιῇ τῷ Συλλόγῳ τὰς νεωτέραις φιλολογικαῖς προόδους». Διὰ τῆς κοινοποιήσεως ταύτης οὐ μόνον ὁ Σύλλογος ἐνήμερος καθίσταται τῶν προόδων τῆς γλωσσολογικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἐπέκεινα τῶν τοῦ Συλλόγου ὄριον ἐξεκπλῶνται αἱ γνώσεις αὐταὶ διὰ τῆς ἐν τῷ περιοδικῷ δημοσιεύσεως, ἕως οὗ πληθυνθῇ ἡ γλωσσολογικὴ γνῶσις καὶ διδαχθῶσι πολλοί.

Καὶ ταῦτα μὲν καθόλου, ἰδίᾳ δὲ, λέγει ὁ κ. Βασιλάδης, τὰς ἐξῆς ποιούμενι παρატρησίῃ.

Ὁ κ. Παρνακίης ἀναφέρων τὴν θεμελιωτικὴν τῆς νεωτέραις ἐπιστήμης ἐπελάθει τοῦ Εὐγενίου Burnouf οὐκ ὀλίγον συντελέσαντος εἰς τὴν θεμελίωσιν τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας, περὶ οὗ πάντοτε μετ' ἐπαίνων καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης ὁμιλεῖ ὁ Max Müller. Περὶ δὲ τῆς ἀρχεγονίου φυλῆς καὶ γλώσσης τῶν Ἀρίων τὸν λόγον ποιοῦμενος μεταχειρίζεται ὁ κ. Παρνακίης τὴν λέξιν Ἰνδοεραπεικὴν. ἢ οὐκ ἔθνηκῆς φιλοτιμίας ἐπλάσαν οἱ γερμανοὶ γλωσσολόγοι, καὶ τοὶ τινὲς ἐξ αὐτῶν μεταχειρίζονται τὴν λέξιν Ἰνδοεραπεικὴν· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν παρνακίαν ἐκείνην ἐποχὴν ἡ φυλὴ καὶ ἡ γλῶσσα ἦν ἀδιαιρέτος, καὶ οὕτε Ἰνδοὶ ὑπῆρχον οὔτε Γερμανοὶ, ὀρθότερόν ἐστιν, ἵνα μεταχειρίζομεθα τὸ ὄνομα Ἀρία, ὅπερ ἔστιν ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ὀνομάτων τοῦ ἀρχεγονίου τούτου φυλετικῷ στελέγῳ· τοῦ δὲ Ἰνδοεραπεικῆς δυνάμεθα νὰ κίνομεν χρῆσιν, ὅταν πρόκειται λόγος περὶ τοῦ συνόλου τῶν διακλαδῶσεων τοῦ στελέγους τούτου μετὰ τὴν ἀπόσχισιν. Γλωσσικὸν δὲ βεβιαίως ἀμείψιμα ἔστι τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Παρνακίης ῥηθέν, ὅτι ἐν τῷ Burnouf τὸ μὲν ἦν ἔστιν ὑποκειμένον, τὸ δὲ σὶ ἀντικείμενον, ἐνῶ καὶ αἱ δύο ἀντωνυμίαι εἰσὶν ὑποκείμενα, συναπαρτιζόμεναι τὸ πρῶτον πληθυντικὸν πρόσωπον. Ἀμειψάνει δὲ λέγων, ὅτι ὁ Max Müller ἀποκρούει τὴν ἀρχαίαν ἐνότητητα τοῦ Σημιτικοῦ καὶ Ἀρίου στελέγους· τοὐναντίον ἐν μακρῇ ἐπιστολῇ περὶ τῆς ταξινόμησεως τῶν Τουρανίων γλωσσῶν, ἀποσταλείσῃ τὸ 1854 πρὸς τὸν Bunsen πρεσβευτὴν τότε τῆς Πρωσσίας ἐν Λονδίνο, καὶ δημοσιευθεῖσῃ ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Δοκίμῳ τῆς φιλοσοφίας τῆς γενικῆς ἱστορίας, ἐπιχειροῦσε νὰ ἀποδείξῃ οὐ μόνον τὴν ἀρχικὴν ἐνότητα τοῦ Σημιτικοῦ καὶ Ἀρίου στελέγους, ἀλλὰ καὶ τοῦ Τουρανικοῦ, πρὸς ὃν ἀντίπερον ὁ καθηγῆγας Πόττ.

Περὶ ταῦτα λέγωντων ὁ κ. Μ. Παρνακίης, μεταχειρισθῆναι, λέγει, τὸ ὄνομα Ἰνδοεραπεικῆ

φυλῆ, ἐπειδὴ προθέμενος κατ' ἀρχὴν νὰ ἀκολούθησεν γερμανοῦς ἐπιστήμονας, πρὸς οὓς ἔχον ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην, δὲν δύνανται νὰ παρεκτραπῶ ποιοῦμενος χεῖρην ἄλλων προσωνομιῶν, καθέσθον μάλιστα οἱ ἄνδρες οὗτοι θεῶν ἵνα θεωρῶνται οἱ διδασκαλοὶ ἡμῶν ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα ζητήματα' διακρινάται δὲ περὶ ὧρων ὑπέροισι πολλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ἐπιστήμων τούτων ἀνδρῶν, οἷον ὁ Max Müller τὴν γλωσσολογίαν ἀποκαλεῖ *επιστήμην τῆς γλώσσης*, ἄλλοι τὴν ἐνομαζούσι *Linguistique* (γλωσσολογίαν), ἕτεροι γλωσσολογίαν κτλ.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παράλειψιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Eugénie Burnouf ὡς γλωσσολόγου, ἐπιφέρω ὅτι ὁ Max Müller θεωρεῖ τούτον ἐκ τῶν ἐξόχων νέων τῆς Γαλλίας, καὶ μαθητῆς μάλιστα αὐτοῦ ὑπῆρξεν, ἀλλὰ γλωσσολόγος οὐκ ἦν.

Ἐπὶ τούτοις διεδόθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΒ΄.

Τῆ 8 Νοεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Κυριατίου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν ἀπὸ 27 Ὀκτωβρίου 1871 τοῦ ἐν Ἀθήναις κ. Γ. Βασιλείου, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἐπιτίμου.

β) Ἐπιστολὴν τοῦ Προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, προτείνοντος νὰ ἐνομασθῇ μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Morfmann (Μόρς), ἀσχολούμενος εὐδοκίμως εἰς ἀρχαιολογικὰς καὶ Βυζαντινὰς μελέτας.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκάτῃ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας.

γ) Ἐπιστολὴν τοῦ Προέδρου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀναγγέλλοντος, ὅτι ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ λαβούσα ὑπ' ὄψιν τὰς ὑπὸ τοῦ Προεδρείου συνταχθείσας ἐγκυκλίους περὶ τῆς διανομῆς τῶν πρὸς ὑποστηρίξιν τῶν ἀπίστων σχολείων ἐπιστολῶν διδασκάντων προσφορῶν ἀπερίσπαστο κατὰ πλειονοψηφίαν, ὅτι θεῶν ἐν αὐταῖς νὰ ἀναφέρεται, ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο διανεμηθήσεται ἀνά 25 λίρας εἰς ἑκάτῳ ἄρρένων σχολεία, καὶ εἰς ἑκάτῳ παρνεναγωγεία' καὶ ὅτι

ὑπάρχει καὶ μειονοψηφούσα γνώμη, ὅπως ἀφεθῇ ἀόριστον τοῦτο.

Μετά τινα συζητήσιν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὁ Σύλλογος παρεδέχθη δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας τὴν πρότασιν τοῦ κ. Δ. Μακιάδου, ἵνα ἀφεθῇ τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, ὅπως αὕτη ἐρίσῃ κατ' ἔτος τὸ διανεμηθήσμενον ποσόν, ὡς καὶ τὴν ἀριθμὸν τῶν σχολείων, ἅτινα χρῆξουσιν ὑποστηρίξεως.

δ) Ἀναγινώσκει τὸ σχέδιον τῶν εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς, τοὺς Συλλόγους καὶ Λέσχας κλπ. ἀποσταλλομένων δύο ἐγκυκλίων (μετὰ τοῦ Διαγράμματος) ἐχουσῶν ὡς ἑξῆς:

Ο ΕΝ Κ/Η. ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

Ἐν Κ/Η-όλει τῆ

1871

Ἄρθ.

Ἐκ τῆς ἐσωκλείστου ἐγκυκλίου θέλει ἰδεῖ ἡ Ἑμετέρα τὸν τρόπον, δι' οὗ ὁ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐνέκρινεν, ὅπως ἀναπληρώσῃ κατὰ τὰ ἐνόητα αὐτῷ μέσα τὴν διὰ τοῦ Κανονισμοῦ διακηρυχθέντα ἡθὴ ἐκπαιδευτικὴν αὐτοῦ σκοπὸν. Ἡ αὕτη δ' ἐγκυκλίος ἐν ἀντιτύποις συναποστέλλεται ὑμῖν, ἵνα ἐγκλίρωσθε διαβιβάσῃ εἰς τὰς Ἐφορίας, Δημογεροντίας ἢ ἄλλα σωματεῖα, ἐποπτεύοντα τὰς σχολὰς τῶν πόλεων καὶ χωρίων τῆς ἐπαρχίας Ὑμῶν, ὅπως δυνήσῃμεν ἵνα πορισθῶμεν τὰς δεούσας ἀκριβεῖς πληροφορίας πρὸς εὐσυνείδητον ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σκοποῦ ἐν τε τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Καὶ ἀληθῶς, ἄλλως δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ἀνατεθείσαν ἡμῖν ἐντολὴν τῆς ὑποστηρίξεως τῶν σχολείων, ἢ δι' ὑμῶν τῶν πνευματικῶν πατέρων τοῦ ἔθνους, οἵτινες ἐστὲ καὶ οἱ φυσικοὶ προστάται καὶ βοηθοὶ αὐτῶν, πᾶν τὸ ἐρ' ὑμῖν παρέχοντες πρὸς τοῦτο. Οὕτω δὲ διαβιβάξουσιν ἡ Ἑμετέρα τὰς ἐγκυκλίους ἐνθα δεῖ, καὶ εὐχαριστοῦμένη ἵνα ἐπιμαρτυρῇ τὰς ἀπαντήσεις αὐτῶν προσφέρει ἡμῖν μεγίστην ὑπηρεσίαν.

Καὶ τοῦτο μὲν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ μέρη, εἰς ἃ ὑπάρχουσιν ἡδὴ σχολεῖα' καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ μέρη, ἐν οἷς ἐλλείπονται τοιαῦτα, παρεκκλήσωμεν θεομῶς τὴν Ἑμετέραν ἵνα ὑποδείξῃ ταῦτα, ἀναφέρουσα τὰς ἀνάγκας ἐκάστου αὐτῶν, τὴν κοινωνικὴν, ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν αὐτῶν κατάστασιν, καὶ τὴν συνδρομήν,

ην νομίζει ἀναγκάσιαν, ὅπως ἐπιτευχθῆ καὶ ἐν αὐτοῖς ἢ σύστασις σχολείων.

Καὶ ναὶ μὲν ὁ Σύλλογος δὲν δύναται νὰ συστήσῃ ἀμέσως σήμερον πανταχοῦ σχολεῖα, οὐχ ἥττον ὅμως δὲν θέλει παύσει ἐνθαζέροντα τὰ ἀνάγκην ἐνθαζέροντος ἔχοντα καὶ μὴ ἐξαρκούντα ἐκ τῶν ἐνότων μέσων πρὸς τοῦτο· καὶ εἴτε ἐν τῷ παρόντι, εἴτε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει πράξει πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῷ, ὅπως συντελέσῃ ἵνα πολυπλασιασθῶσι ταῦτα ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς χώραις. Νομίζομεν περιττὸν ἵνα συστήσωμεν εἰς τὴν Ἑμετέραν τὸ προκείμενον θέμα, ἀλλὰ στηριζόμενοι εἰς τὸν ἱερόν αὐτοῦ σκοπὸν, παρακαλοῦμεν θερμῶς Λύτην, ἵνα παρέσχῃ ἡμῖν τὴν ἠθικὴν σύμπραξίν Της πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ, ὃν ἀπὸ κοινοῦ πάντες ἐπιδιώκομεν.

Ἀναμείνοντες ἀπάντησιν Σας ἀσπαζόμεθα τὴν δεξιάν Της, καὶ ὑποσημειούμεθα μετὰ σεβασμοῦ,

Τῆς Ἑμετέρας

Πρόθυμοι θεράποντες

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ.

Ο ΕΝ Κ/Π. ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

Ἐν Κ/πόλει τῆ 187

Ἄριθ.

Πρὸς τὴν Ἐφορίαν (ἢ Δημογεροντίαν) τῆς Κοινότητος

Κύριοι

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἀναλαθὼν συμφώνως τοῖς ἄρθροις 69, 70 καὶ 71 τοῦ Κανονισμοῦ (*) αὐ-

(*) Ἄρθρον 69. «Ὁ Σύλλογος κατὰ τοὺς πόρους αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ φιλοπονοῦσαν ἀνδρῶν προσφοράς ἀπονέμει ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς τὰς πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων ἢ πρὸς σύστασιν νέων χρηματικὰς ἐπιχορηγήσεις.

Ἄρθ. 70 «Ὁδὲμία χορηγεῖται ὑποστήριξις καὶ σπενδόμενῃ εἰς ὑπάρχοντα σχολεῖα, ἂν μὴ αἱ Ἐφορίαι αὐτῶν προσποστέλωσιν ἔκθεσιν περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς αὐτῶν καταστάσεως, ἐπικεκορμημένην ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἢ τῆς Δημογεροντίας.

Ἄρθ. 71. «Ὁ Σύλλογος, πρὸς γινώσκιν ἀκριβεστέραν τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς καταστάσεως τῶν ἡμετέρων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, αἰτεῖ πληροφορίας παρὰ τῶν Σολλόγων, ἢ τῶν ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις μελῶν αὐτοῦ, ἢ παρ' ἄλλων καταλλήλων προσώπων.»

τοῦ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ὑποστήριξιν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ σχολείων, καὶ τὴν κατὰ τὰ μέσα αὐτοῦ ἀνέφερον νέων, ἔσθα δὲν ὑπάρχουσιν, ἔχει ἀνάγκην λεπτομερῶν πληροφοριῶν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὑρισταμένων σχολείων καὶ περὶ τῶν μερῶν, ὅπου τοιαῦτα δὲν ὑπάρχουσιν.

Ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν τούτων στηριζόμενος ὁ Σύλλογος θέλει κρίνει τὰ μέρη, τὰ ὅποια θέλει θεωρήσει ἔχοντα ἀνάγκην μᾶλλον τῶν ἄλλων, καὶ θέλει διανεῖμει κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν τὰ τε χρηματικὰ ποσά, ἄπερ φιλοβουσοῖ καὶ φιλοπάτριδες ὁμογενεῖς προσφέρουσιν αὐτῷ ἐτησίως, καὶ ὅσα ἐκ τῶν ἰδίων δύναται νὰ διαθέσῃ πρὸς ἐκπλήρυσιν τοῦ ἀνωτέρου σκοποῦ αὐτοῦ.

Τούτων λοιπὸν ἐνεκα περικλείομεν ὑμῖν Διάγραμμα, ἐν ᾧ ἐπιγεγραμμένοι εἰσὶ διάφοροι ἐρωτήσεις, ἀρρωθῶσι τὴν κατάρτασιν τῶν σχολείων ὑμῶν, καὶ παρακαλοῦμεν νὰ ἀπαντήσῃτε εἰς αὐτάς ὅσον οἶόν τε λεπτομερέστερον, σημειοῦντες τὰς ἀπαντήσεις ὑμῶν δι' ἕκαστον θέμα ἐπὶ τῆς ἀναλόγου στήλης, ἢ καὶ ἰδίαν ἐκθεσιν ἀποστέλλοντες περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν σχολείων ὑμῶν, παρακαλοῦμεν τὰς ἐν τῷ Διαγράμματι ἐρωτήσεις ἡμῶν. Αὗται δὲ αἱ ἀπαντήσεις δεόν ἵνα διαβιβασθῶσι πρὸς ἡμᾶς πρὸ τῆς πρώτης Μαρτίου τοῦ προσεχοῦς ἔτους 1872. Ταῦτα δὲ ποιοῦντες, καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν, ἐν ᾗ διαμένετε, συντελεῖτε τὸ καθ' ὑμᾶς, καὶ εἰς τὸν Σύλλογον προσφέρετε τὰς ὑμετέρας εὐγενεῖς υπηρεσίας, δι' ἃς ἐκ τῶν προτέρων τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν ἀποδοίμεν.

Πεποιθότες ὅτι τὸ ἐν λόγῳ Διάγραμμα θέλετε ἀποστέλλει, ὡς ἀνωτέρω ὤριστα, διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου, δι' οὗ θέλετε λάβει, ἵνα δυνθῆ ὁ Σύλλογος ὅπως συμπεριλάβῃ καὶ τὰ σχολεῖα ὑμῶν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γεννησομένην ἐξέτασιν πρὸς διανομὴν τῶν προῆρθέντων βοηθημάτων, ἀσπασταλισομένων μετὰ τὴν τρικοστήν Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1872, παρακαλοῦμεν ἵνα διαχθῆτε τὴν ἐκφρασιν τῆς πρὸς ὑμᾶς διακεκριμένης ὑπολήψεως ἡμῶν.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ.**ΣΧΟΛΕΙΑ.**

Ἑλληνικόν, Ἀλληλοδιδασκατικόν, ἢ Παρθένα-
γωγεῖον.

Ἦότε συνέστησαν ;

ΕΦΟΡΟΙ.

Τὰ ὀνόματα τῶν Ἐφόρων καὶ ὁ χρόνος τῆς
δικραείας αὐτῶν καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ.

Τὰ ὀνόματα τῶν διδασκάλων καὶ ὁ μισθὸς
αὐτῶν.

ΜΑΘΗΤΑΙ.

Ἀριθμὸς αὐτῶν καὶ ἀναλογία πρὸς τὸν πλη-
θυσμὸν τοῦ τόπου ἢλικία ἐκάστου τούτων ὡς
ἐγγύστα.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ.

Τὸ ἐτήσιον πρόγραμμα τῶν μαθημάτων κατὰ
τάξεις καὶ ὁ κανονισμὸς τῆς σχολῆς, ἂν ὑ-
πάρχη.

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ.

Τὰ ὀνόματα τῶν μαθητῶν τῶν ἐπιδιδόντων,
καὶ εἴπερ οὗτοί εἰσι πλούσιοι ἢ ἄποροι.

ΔΙΑΚΟΠΑΙ.

Ἡμέραι ἐορτάσιμοι καὶ αἱ ἐτήσια διακοπαί.

ΜΕΣΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ.

Κληροδοτήματα, ἢ συνεισφοραί, πόσαι καὶ
πῶς συνάζονται.

Ἦσαι αἱ πρὸς συντήρησιν τῆς σχολῆς γινό-
μεναι δαπάναι.

Ἦοῖαι αἱ πηγαὶ ἐξ ὧν πορίζονται ταῦτας
κατὰ ποσά.

ΕΙΔΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

Οἱ μαθηταὶ φοιτῶσι τακτικῶς ἢ οὐ; ἐν τῇ
τελευταίᾳ περιπτώσει ποῖα τὰ αἴτια.

Ἐπάρχουσιν ἄποροι μαθηταὶ καὶ πόσοι;

Ὅποιας ἄλλας ἀνάγκας ἔχει ἡ σχολή, ὡς
π. χ. βιβλίων, κτλ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

Ἐν

τῇ

Ἡ Ἐφορεία

Οἱ διδάσκαλοι

Ἀμρότεραι αἱ ἐγκύκλιοι αὐται, ὡς καὶ τὸ
Διάγραμμα, ἐνεκρίθησαν παμφηφει ὑπὸ τοῦ
Συλλόγου.

Εἶτα ἀναγγέλλει ὁ Γραμματεὺς τὰς προσφο-
ράς βιβλίων τοῦ ἐν Καισαρείᾳ διδασκάλου κ.
Σεραπίωνος Ἰωάννου, τῆς κ. Ῥαζῆ, τοῦ ἱατροῦ
κ. Α. Γούδα, τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς
Ἑταιρίας καὶ τοῦ κ. Ι. Κούρτελλη.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ 6'. ὡς ἐπίτιμον μέλος,
καὶ γίνεται δεκτὸς παμψηφεί ἡ Α. Ἐξ. ὁ ὑ-
πουργὸς τῆς παιδείας Κεμάλ Πασῆς.

Μετὰ τοῦτο ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι ὁ
Πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς συσκε-
ψάμενος μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐν Κ/πλει
Λεσχῶν προέβη εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν βύ-
θμισιν τοῦ Προγράμματος τῶν δημοσίων διαλέ-
ξεων.

Εἶτα ὁ κ. Μ. Παρχνίκας ἐξακολουθεῖ τὸ Περὶ
γλωσσολογίας ἀνάγνωσμα αὐτοῦ (ιδ. σελ. 24).

Ὁ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς παρατηρεῖ, ὅτι ἐπε-
θύμει νὰ μάθῃ πῶς στηριζόμενος ὁ κ. Μ. Πα-
ρχνίκας εἶρηκε τὸ κοινῶς λεγόμενον, ὅτι ἡ κεν-
τρικὴ Ἀσία θεωρεῖται ἡ κοιτίς τοῦ Ἰνδο-ευρω-
παϊκοῦ στελέγους.

Ὁ κ. Μ. Παρχνίκας ἀπαντᾷ, ὅτι καὶ εἰς τοῦ-
το ἡ γλωσσολογία καὶ τὰ τῆς ἀρχαιοτάτης
ἐποχῆς γλωσσολογικὰ μνημεῖα παρέχουσι τὰς
πιθανὰς ἐνδείξεις τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης
ταύτης.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΓ'.

Τῆ 15 Νοεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν
πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίασεως, ἐν
ἀπουσίᾳ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, ὁ Εἰδικὸς
Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ Πρωτά-

νωος τοῦ ἑλλ. πανεπιστημίου κ. Ε. Καπόρχα ἀπὸ
6 Νοεμβρίου 1871, ἀγγέλλοντος ὅτι ἅμα ἀ-
ποπερατωθεῖσας τῆς ταξινομήσεως τῶν βιβλίων
τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πανεπιστημίου, θέλει ἀπο-
στείλει ἢ πρωτανεῖα ἐκ τῶν πολλαπλῶν βιβλίων
ὅσα ἤθελον κριθεῖ χρήσιμα εἰς τὸν ἡμέτερον
Σύλλογον.

Εἶτα ἀναγγέλλει προσφοράς βιβλίων τοῦ κ.
Π. Κοντογιώργη, τοῦ κ. Ι. Καμπούρογλου καὶ
τοῦ Ἀναγνωστηρίου Σμύρνης.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τῆς
ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Ἐπιτροπῆς τῶν
Τραπεζούντιων κ. κ. Παπᾶ Ἰωάννου Λευί-
του, Γεωργίου Δομνηνοῦ καὶ Γ. Ζατρίδου ἀπὸ
6 Σεπτεμβρίου 1871, περικλείουσαν ἑκθεσιν
«περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας καὶ περὶ
τῶν σχολείων τοῦ Βαζούμ, Ῥιζέου, τῶν 8 χω-
ρίων Σουρμένων, τῆς χώρας τῶν Κοβάτων, τοῦ
Χότζι (Κύμανα), Πολίτζα, Κιθάραϊνα, Ἀργι-
λείου καὶ Καρλία, Καλιγκᾶς καὶ Κιρισχανᾶ,
Ζουμρερᾶς καὶ Μεσσαρᾶς, Χωλομάνας, Ἀσσόρ,
Ῥιζίου, Πλατάνων καὶ τῶν περὶ αὐτὰ διασπῶρων
χωρίων, τῶν τοῦ Ἀγριδίου, Κογκᾶ, Ὀχτζα,
Κοσμᾶ καὶ Καπίκιοι, τῶν τῶν τριῶν ἐξαρχῶν,
ἤτοι Περιστερᾶς, τοῦ ὄρους Σουμελᾶ καὶ Σάν-
τας, τῶν τῆς ἐπαρχίας Χαλδαιᾶς, Νικοπόλεως,
Νεοκαισαρείας, Ἀμκασίας, Σινόπης, Παφλα-
γονίας καὶ Τραπεζούντος».

Μετὰ μακρὰν συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως
ταύτης ὁ Σύλλογος παραδέχεται παμψηφεί τὴν
πρότασιν τοῦ κ. Στ. Ἀριστάρχου, ἵνα ἡ ἑκθε-
σις τῶν Τραπεζούντιων κοινοποιηθῇ ἐπισημῶς
τῇ Α. Θ. Π. τῷ Οἴκῳ. Πατριάρχῳ.

Εἶτα ὁ ταμίης κ. Ι. Γκιών, καὶ εἰσηγητὴς
τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὸν
προϋπολογισμὸν τοῦ τρέχοντος Συλλογικοῦ ἔ-
τους.

Μετὰ τινὰς συζητήσεις ἐπὶ τινων κεφαλῶν
καὶ τροποποιήσεις τινὰς, ὁ Σύλλογος παραδέ-
χεται αὐτὸν παμψηφεί ἔχοντα ὡς ἑξῆς:

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝ/ΜΟΛΕΙ ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓ.

ΔΕΚΑΤΟΥ ΣΥΛ-

ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ

Είσοφοι ἐτήσιοι ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων

	Λ. Τ.	Λ. Τ.
Ἀπὸ τῶν Κ ^ο ν Χρηστάκην ἐρένδην Ζωγράφον	200	} 400
» » » Γεώργιον Ζαρίφην	200	
Συνδρομὴ τακτικῶν μελῶν ἐνεστῶτος Συλλογικοῦ ἔτους	150	
» καθυστερούμενα λήξαντος	40	
» παλαιὰ προηγούμενων ἐτῶν	20	210
<hr style="border-top: 3px double #000;"/>		
Ἐκτακτοὶ συνδρομὴ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἐν γένει	15	
» » » τοῦ Ἀναγνώστηρίου	22	
» » » τοῦ Περιδικίου	6	43
<hr style="border-top: 3px double #000;"/>		
Ἐπὲρ τῆς Βιβλιοθήκης Προσφορά τοῦ κ. Γ. Κορωνοῦ	200	
» » » » τοῦ Θ. Μαρκοκορδάτου	400	300
<hr style="border-top: 3px double #000;"/>		
Τόκοι χρηματικοῦ Συλλόγου ἐν γένει εἰς χρεώγραφα περίπου ἀξίας	2700	
Πλὴν τῶν δυνάμενων ἐντὸς τοῦ ἔτους νὰ δαπανηθῶσι	1700	
<hr style="border-top: 3px double #000;"/>		
Ἐπίλοιπον	1000	
Ὁ τόκος αὐτῶν ὃ δυνάμενος νὰ δαπανηθῆ διὰ τὰς ἀ- νάγκας τοῦ Συλλόγου ὑπολογιζόμενος πρὸς 10 ⁰ / ₁₀₀		400
Δικαιώματα διπλώματος νέων μελῶν	50	
Περιδικίου πώλησις	40	60
<hr style="border-top: 3px double #000;"/>		
Ἐλλειμμα		272
<hr style="border-top: 3px double #000;"/>		
Τὸ ὅλον εἶναι ἰσοβαρῶν		1385

ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟ 1^{ης} ΜΑΪΟΥ 1871—50^{ης} ΔΕΚΜΒΡΙΟΥ 1872.

ΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΔΑΠΑΝΗΤΕΑ

	Λ. Τ.
Ἐπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων	400
Πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Περιδικιοῦ	200
Ἐπὲρ τοῦ Ἀναγνωστηρίου	20
Εἰς βιβλία χρῆσιμα διὰ τὰς μελέτας τῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Συλλόγου διὰ τὰς ἐργασίας αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ δετικά διὰ τὸ τρέχον ἔτος	50

Ἐξόδα τακτικά τοῦ Συλλόγου.

	Λ. Τ.
Εἰς μισθοδοσίαν ὑπαλλήλου Θ. Ἀλεξοπούλου	72
» ἐτέρου τακτικοῦ ὑπαλλήλου	48
Εἰς Ταχυδρομικά	30
» Γραφικὴν ὕλην	40
» Φωτισμὸν	15
» Θέρμανσιν	40
» Ἐκτακτα τυπωτικά καὶ ἄλλα διάφορα	40
Ἐπὲρ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς	40
Ἐπὲρ πασῶν τῶν ἄλλων Ἐπιτροπῶν	20
Ἐπὲρ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἕνα δαπανήσῃ ἐκ τῶν ιδίων τοῦ Συλλόγου πόρων χάριν ἄλλων κέντρων, ἢ ἀ- πόρων σχολείων, ὅπως ἐγκρίνη	400
Πρὸς ἀγορὰν βιβλίων βιβλιοθήκης	300
» δετικά δεθέντων ἤδη βιβλίων βιβλιοθήκης	30

Τὸ ὅλον ἴσως ἐθρομανικὰ 1385

Ἐπὶ τούτοις διαλύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΔ΄.

Τῆ 22 Νοεμβρίου 1874.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἐβρίκου Σγλίεμυν ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Τροίαν ὄρους Ἰσαρλῆκ ἀπὸ 24 Νοεμβρίου 1874, ἔγρυσαν ὡς ἑξῆς:

ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ἸΣΑΡΛΗΚ.

Τῆ 24 Νοεμβρίου 1874

Κύριε Γενικὲ Γραμματεῦ!

Μετὰ τὰς ἀπὸ 21 παρόντος εἰδησεις μου ἐξηκολούθησα τὰς ἀνασκαφὰς ἀκόμη ἕως σήμερον τὸ βράδυ, μ' ὄλον ὅτι ἔβραχεν ἀδιαικλίπτως. Ὅμως κατὰ τὴν μεγίστην λύπην μου εἶμαι νῦν ἠναγκασμένος νὰ πᾶσω τὰς ἐργασίας μου, ἵνα ἐξακολουθήσω αὐτὰς μόνον τὴν 20/1 Ἀπριλίου 1872. Δὲν εἶναι πιθανόν ὅτι θὰ ἀρχίσαι ἐνταῦθα ὁ χειμὼν πρὶν τῆς 3|15 Δεκεμβρίου, καὶ μ' ὄλην τὴν βροχὴν, μὲ ἐνθουσιασμὸν ἤθελον ἐργασθῆ ἕως εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, τοσοῦτο μᾶλλον, καθ' ὅσον εἶμαι πεποθῶς, ὅτι ἦδη ἔβρασα εἰς τὰ ἐρείπια τῆς ἀληθινῆς Τροίης. Ἐγὼ τὴν πεποθῆν ταύτην διότι ἀπὸ προχθὲς τὸ πρῶτ' δὲν εὗρισκω σχεδὸν ἄλλο τι, εἰς ὅλην τὴν ἐκτασιν τῶν ἀνασκαφῶν μου, παρὰ μεγάλας πέτρας, τῶν ὁποίων πολλὰ εἶναι κεκολλημένα ἢ δεδουλεμέναι, αἱ δὲ πλείστα ἀδοῦλεναι. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑπάρχουσιν λίθοι μεγάλου ὄγκου· π. γ. εἰργάσθην σήμερον τὸ πρῶτ' μὲ 65 ἐργάτας τρεῖς ὥρας ὅπως μετακομίσω ἐν κατώριον ὄρους.

Ἦδη εἰς βῆθος ἑπτὰ μέτρον ἠναγκάσθην νὰ ἀρῆσω ὅλως διόλου τοὺς δύο μεγάλους πλαγίους δρόμους· μετὰ δὲ ταῦτα ἔφερον ὅλας τὰς πέτρας καὶ ὄλον τὸ χώμα εἰς κορίνια καὶ ἀμψάκια (brouettes) διὰ τῆς μεγάλης χάνδακος καὶ ἀπὸ τὴν ἔκραν αὐτῆς, ἐπὶ πλαγίον δρόμον, εἰς τὸ κατήφορον τοῦ ὄρου. Ἄλλ' εἰς τὸ παρὸν βῆθος 10 μέτρον ἢ χάνδαξ αὐτῆ, ἧς οἱ τοῖχοι καταβαίνουν ὑπὸ γωνίαν 67 1/2 βαθμῶν, δὲν ἔχει πλέον ἀρκετὸν πλάτος διὰ τὴν μετακομίσιν πετρῶν τοιοῦτου ὑπερβολικοῦ μεγέ-

θους, καὶ πρὸ πάντων ἀναγκάζομαι νὰ κάμω αὐτὴν τοῦλάχιστον 4 μέτρα πλατυτέραν. Αὕτη ὅμως εἶναι μία γιγαντοῦδος ἐργασία, τὴν ὁποίαν εἰς τοῦτον τὸν βετώδη καιρὸν δὲν τολμῶ νὰ ἀρχίσω πρὸ τοῦ χειμῶνος.

Ἐνεκα τῶν πολλῶν μεγάλων πετρῶν δὲν εὗρήκαμεν οὔτε προχθὲς οὔτε χθὲς τζουκάλια· σήμερον ὅμως, εἰς τὴν τελευταίαν ὥραν, εὗρηκα ἐν μικρῶν τζουκάλιον 5 1/2 ἑκατοστῶν τὸ ὕψος μὲ 3 ποδάρια· σχηματίζει ὃ μεγάλους καὶ 5 μικρούς κάμπους, οἱ ὅποιοι τακτικῶς ἀλλάζουν μεταξὺ ἀλλήλων ὄλοι οἱ μεγάλοι κάμποι εἶναι πλήρεις μικρῶν ἐγκεχεραγμένων ἀστερίσκων· τὸ δὲ στόμα ἔχει μόνον 9 χιλιοστὰ μέτρον ἐν διαμέτρῳ. Συμπεραίνω ὅτι τοῦτο τὸ θαυμαστὸν τρωϊκὸν ἀγγεῖον ἐχρησίμευε ταῖς κυρίαις ὡς δοχεῖον διὰ μυρωδικῶν ἔλαιων, τὸ ὅποσον μετεχειρίζοντο εἰς τὸ λουτρόν. Δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι λαμπάς, διότι ὁ Ὅμηρος, ὅστις ἔζη 200 ἔτη μετὰ τὴν τῆς Τροίης καταστροφὴν, δὲν γνωρίζει εἰσέτι λαμπάδας· εὗρηκα σήμερον τὸ πρῶτ' καὶ δύο σάττας καὶ ἐκείνων τῶν μικρῶν ἤραστειων, ὧν μόνον δύο εἶχον εὑρεῖ μεταξὺ 7 καὶ 10 μ. τὸ βῆθος· εὗρηκα μίαν μολυβδίνην πλάκα 3 3/4 ἑκατοστῶν τὸ μήκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ φονικικὸν γράμμα Γ ἐν τῷ κέντρῳ καὶ μίαν τρύπαν εἰς μίαν γωνίαν, διὰ τοῦτο δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἡ πλάξ ἐκρέματο.

Μ' ὄλον ὅτι ἡ λέξις «γράφειν» εὗρίσκειται μόνον δις ἐν Ὁμήρῳ, καὶ ἔχει ἐκεῖ τὴν σημασίαν «ἐγχαράττειν», εἶμαι ὅμως πεποιθῶς, ὅτι τὰ γράμματα ἦσαν γνωστὰ ἐν Τροίῃ, καὶ ἔγω τὴν μεγίστην ἐλπίδα, ὅτι θέλω ἐπιτύχει ἐν τῇ ἐλευσομένη ἀνοίξει νὰ τὸ ἀποδείξω δι' ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων ἀναμφιβόλων μνημείων, ὅτι ἤρχισα προχθὲς νὰ φέρω πρακτικῶς εἰς τὸ ρῶς τὰ τῆς Τροίης ἐρείπια, ἀπερ' ἐπὶ τόσα ἔτη ματαίως ἐγυροῦσθαι θεωρητικῶς· φυσικῶ τῷ λόγῳ θέλω κάμει τὴν εἰλικρινεστάτην περιγραφὴν ὡς ἐν εὗρισκω.

Αἱ ἀνασκαφαὶ μου ἐν Ἰλιέον κόμῃ ἀπέδειξαν, ὅτι ὁ Στράβων καὶ ὁ Διμήτριος ὁ Σκέψιος ἔχουν μὲγάλον λάθος, λέγοντες ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἡ τοποθεσία τῆς Τροίης, διότι δὲν εὗρηκα οὔτε ἔγους τείχους οὔτε γώματος εἰς τὸ μικρὸν, σενόν, κρημνωδὲς ὕψωμα, τὸ ὅποσον συνίσταται ἀπὸ καθαρὰν γονθῶν ἄμμον. Δὲν πιστεύω τὰρα οὔτε εἰς τὴν ὑπαρξὴν μίης βρύσεως· ζεστοῦ ὕδατος εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τῆς Ἰλιέον κόμης· νομίζω ὅτι αὕτη ὑπάρχει μόνον εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ἰδιοκτῆτος τῆς Θυμβρίας, τοῦ

σεβαστοῦ φίλου μου κυρίου Φρ. Κάλμπερτ, διότι μὲ τὸ θερμομέτρον εἰς τὴν χεῖρά μου διέβην τὴν ὄλον τὸν βάλτον, καὶ δὲν ἀνεκάλυφα καμμίαν διαφορὰν εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν ὑδάτων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἔχει ἐκεῖ περισσοτέρως ψυχρὰς βρῦσεις παρὰ μίαν, ἀλλὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰμφορεῖ τις νὰ διορίσῃ μόνον μετὰ τὴν ἀποσφίραξιν τοῦ βάλτου, ὅστις τὴν συνίσταται ἀπὸ π.λωτῆς νήσου.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν μέγρι τοῦδε ἀνασκαφῶν μου ἦτο τὸ ἀκόλουθον ἕως εἰς βάθος 2 μέτρων εὑρηκα νομίσματα Σιγείου, Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωάδος καὶ τοῦ Νέου Ἰλίου τὰ τελευταῖα ἀπὸ τὸν 2ον αἰῶνα μετὰ Χριστόν μικρὰ στρογγύλα πηλίνα κομμάτια ὁμοιάζοντα πρὸς λαμπάδας, μὲ δύο τρύπας, ἀλλὰ χωρὶς στολισμάτα εὑρηκα μεγάλων ποσῶν τῶν κομματίων τούτων ἕως εἰς βάθος 3 μ., ὅπου διὰ μιᾶς ἐντελῶς ἐκλείπουν ἀντ' αὐτῶν δὲ εὑρηκα εἰς βάθος 3 ἕως 40 μ. τὰ πολλὰκις ὑπ' ἐμοῦ περιγεγραμμένα ἐν εἰδει ἠραιοστεινῶν καὶ φουρῶν, ἀπὸ μαῦρον λίθον ἢ ἀπὸ γλήννην, ὅλα σχεδὸν μὲ στολισμάτα. Εἰς βάθος 2 μ. ἐν ἔρωματικὸν φρέαρ, τὸ ὅποιον ἀνεσκαψα ἕως εἰς βάθος 41 περίπου μέτρων. Εἰς ὅλα τὰ στρώματα, ἕως εἰς 40 μ. τὸ βάθος, πολλὰ κογχύλια, ὀδόντας τοῦ ἀγρίου χιροῦ, ψαροκόκκαλα κὼκαλα δὲ τοῦ σκυλοψάρου μόνον εἰς βάθος 3 1/2 μέγρι 4 μ. Ἐως εἰς βάθος 4 μ. τὰ ἰθθακωμένα ἐρείπια τῶν ἀναριθμητῶν στρωμάτων χώματος ἀποδεικνύουν, ὅτι ὅλα αἰ οἰκοδομαί, αἱ ἐκεῖ ἐν διαστήματι πολλῶν αἰῶνων ὑπάρξασι, κατεστράφησαν ὑπὸ πυρκαϊῶν διὰ τοῦτο εὑρηκα μόνον ἀποσπάσματα τζουκακλίων καλῆς ποιότητος καὶ δύο μικρὰ ἀβλαβῆ τζουκάκια χονδρότατος εἶδους. Εἰς βάθος 4 μ. ἐπὶ ἀποσπάματος τζουκακλίου μικρὸν ἐπιγραφὴν εἰς αἰγυπτιακὰ ἱερογλύφω ἐπὶ ἄλλου ἀποσπάματος ἐν ἀνθρώπινον πρόσωπον φοινικικῆς κατασκευῆς, καὶ ἐπὶ κοινῷ λίθου 9 γράμματα ὅλως ἀγνώστου ἐμοὶ γλώσσης· εὐθὺς δὲ μετέπειτα, καὶ οὕτως εἰς βάθος 4 ἢ 4 1/4 μ. ὑπερβολικὸν ποσὸν λίθων ἐργαλείων καὶ ὄλων χονδρότατου εἶδους, τὸ ὅποιον ἐξακολουθεῖ ἕως εἰς βάθος 7 μ. ταυτοχρόνως δὲ μὲ τὰ λίθινα ἐργαλεῖα, ἀλλ' ἀκριβῶς ἕως εἰς βάθος 7 μ. πολὺ ὄρατα τζουκάκια χωρὶς στολισμάτα, ἀλλὰ συχνὰ μὲ τὸ πρόσωπον τῆς γλαυκῆς μικρὰ τζουκάκια καὶ μεγάλα ἀγγεῖα μὲ 3 ποδάρια ἐκτός τούτου ἀλλ' ὁμοίως μόνον ἕως εἰς βάθος 7 μ. εὑρέθη ὁ Πόλιππος ἐν τῇ φυσικῇ μορφῇ ἀπὸ γλήννην καὶ ἐν εἰδει τῆς ἄνω στρογγυλωμένης στήλης. Εἰς βά-

θος 4 μέγρι 7 μ. εὑρηκα πολλὰς μαχαίρας καὶ πρίονας συνισταμένας κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ κοπτερὰ κομμάτια πυροβολοπέτραις, σπανίως δὲ ἔχοντα τὸ σχῆμα λαμῶν. Ἔως εἰς τὸ ὅμοιον βάθος καὶ βελόναι καὶ χουλιάρια ἀπὸ κόκαλον καὶ πολλοὺς ὀμαλοὺς πηλίνους δίσκους μὲ τρύπαν διὰ τοῦ κέντρου. Εἰς βάθος 4 ἕως 6 μ. μόνον 2 γαλλίνα καρρία, μετέπειτα δὲ περισσοτέρως καρρία μετὰ 7 καὶ 40 μ. βάθος πολλὰς μεγαλοπρεπῶς κατασκευασμένας, δυστυχῶς δὲ ὑπὸ σκωρίας κατεστραμμένας γαλλίνας λόγγας καὶ ὀλίγας πολεμικὰς ἀξίνιας. Ὅσον βαθύτερον ἔσκαψα ἀπὸ τὸ βάθος 7 μ. τόσα περισσοτέρως ἔγην μεγαλειτέρου πολιμοῦ εὑρηκα λίθινα ὅπλα δὲν ὑπάρχοντων πλέον, τὰ λίθινα ἐργαλεῖα ἐξακολουθοῦν, ἀλλ' εἶναι πολὺ καλλιτέρας κατασκευῆς, αἱ μάχαιραι εἶναι μόνον ἀπὸ γαλλικόν τζουκάκια καὶ ἀγγεῖα γίνονται βαθμυδὸν μεγαλοπρεπέστερα ποτήρια ἐν εἰδει κωδῶνων μὲ κορώνην ἀπὸ κάτω, ἢ ἐν εἰδει στενῶν ὑψηλῶν κουτιῶν μὲ 2 μεγάλα γερούλια, καὶ μικρότατα τζουκάκια μὲ 3 ποδάρια, ἀλλ' ἐντελῆς ἀπουσία χρωματισμοῦ εἰς βάθος 7 1/2 μ. μικρὸς πηλίνος δίσκος μὲ φοινικικὰ γράμματα εἰς 8 1/2 μ. μία πηλίνη φουζλα μὲ 6 γράμματα ἀγνώστου ἐμοὶ γλώσσης ὁμοχρόνως ἐν γράμμα ἐπὶ μικροῦ λίθου, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς βάθος 40 μ. ἢ 33 ἀγγλ. ποδῶν μικρὰ πολυδιδνὴ πλάξ μὲ ἐν φοινικικὸν γράμμα.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν οἰκοδομῶν, αἱ ὅποιαι μετὰ 31 αἰῶνας εὑρέθησαν ἐπὶ τοῦ τόπου τῶν ἀνασκαφῶν μου ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ Νέου Ἰλίου, τῆς ποτε Περγᾶμου Πριάμου, ὅλοι οἱ οἰκοί, ὧνπερ εὑρηκα τὰ ἐρείπια ἕως εἰς βάθος 2 μ. εἶναι κτισμένοι ἀπὸ πέτραις συνηρμοσμένας μὲ ἄσβεστον. Φαίνεται δὲ ὅτι αὕτη ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀναθίσει ἕως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡμετέρας χρονολογίας. Ἄλλ' εἰς βάθος 2 μέγρι 4 μ. ἡ ἀπουσία τῶν λίθων καὶ ἡ φύσις τῆς τῶν στρωμάτων ὕλης δὲν ἀφίνου καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἐν διαστήματι πολλῶν αἰῶνων πρὶν τοῦ Χριστοῦ ὅλα αἰ οἰκοδομαὶ ἦσαν ἐνταῦθα ξύλινα. Ὅμως ταυτοχρόνως μὲ τὰ λίθινα ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα ἀρχίζουσι τὰ σπίτια τὰ ἐκτισμένα ἀπὸ κοινῶς λίθους συνηρμοσμένους μὲ πηλόν ἕως εἰς βάθος 7 μ. αἱ πέτραι τῶν οἰκοδομῶν εἶναι μικρὰ, τότε ὅμως αὐτὰ γίνονται μεγαλιέτερα, ἀλλὰ μόλις εἰς βάθος 8 1/2 μ. αὐτὰ ἤρχισαν νὰ μὲ ἐνοχλοῦν διὰ τοῦ μεγέθους των. Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὸ πεδῖον τῆς Τρωάδος εὐρίσκει εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἀνασκαφῶν μου πολλοὺς τοίχους

οικοδομῶν, οὐς ἠναγκάσθη νάδιαικώσω. Αὕτη ἡ ἀρχιτεκτονική καταβάλλει ἕως εἰς 10 μ. ὅπου διὰ μιᾶς ἀλλάσσει καὶ γίνεται γιγαντιαία. Εἰς τὰς οἰκοδομὰς τούτου τοῦ βῆθους ἔχει ἤδη πολλοὺς δουλευμένους λίθους, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῶν εἶναι ἀκόμη ἀδούλευτον. Δυστυχῶς μέχρι τοῦδε ἀπέτυχον νά ἰδῶ πῶς εἶναι κτισμένοι οἱ τοῦχοι, καὶ ποῖον πάχος ἔχουν· οἱ λίθοι αὐτῶν εἶναι κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλους ὡσπείη ὑπὸ φρεβεροῦ σεισμοῦ. Κατεπεῖσθη ὅμως ἔτι δὲν ἔχουν μεταξύ αὐτῶν οὔτε ἴχνος πηλοῦ ἢ ἀσβέστου.

Μόνον ἐκεῖνος ὅστις παρευρέθη εἰς τοιαύτας ἀνασκευὰς ἤμπορεῖ νά ἔχη ἰδέαν περὶ τῶν δυσκολιῶν τῶν ἀνασκευῶν ἐν μέσῳ τῶσων μεγάλων λίθων· μόνον αὐτὸς ἠξέυρει πόσος καιρὸς ἀπαιτεῖται, καὶ πόσον εἶναι κοπιαστικὸν ἰδίως εἰς τοιοῦτον δευτῶν καιρῶν, πρῶτον μὲν νά ἐβγάλη τις τὰς μικροτέρας πέτρας τριγῶρα ἑνὸς τῶν πολλῶν μεγάλων λίθων, μετέπειτα δὲ νά ὑποσκάψῃ τὸν λίθον, νά ὑποβῆσῃ τὴν μηχανήν, νά σκαλώσῃ τὸν μέγαν ὄγκον καὶ νά κωλίσῃ αὐτὸν διὰ τῆς λάσπης εἰς τὸ κατήφορον τοῦ ὄρους. Ἄλλ' αἱ δυσκολίαι καὶ δυσχέρειαι αὐξάνουν ἀκόμη τὸν πόθον μου νά ρθῶ εἰς τὸν τῶν ἐπιθυμῶν καὶ ἐλπίδων μου σκοπόν, καὶ ν' ἀποδείξω ὅτι ἡ Ἰλιάς θεμελιώνεται ἐπὶ ἱστορικῶν συμβάντων· ὅτι δὲ τὸ μέγαλον ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν ἤμπορεῖ νά στερηθῇ ταύτης τῆς κορυφῆς τῆς δόξης του. Δὲν θέλω φαισθῆ οὔτε κόπων οὔτε ἐξόφλων, ὅπως ρθῶ εἰς αὐτὴν.

Πρῆπει ἀκόμη νά καλέσω τὸν ὑμετέραν προσοχὴν ἐπὶ τὴν τοῦ ὄρους τούτου παράξενον αὐξήσιν. Ἐὰ θεμέλια τοῦ εἰς τὴν κορυφὴν ῥωμαϊκοῦ σπιτίου, ἅπερ ἦσαν ποτὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν ἐπιράνειαν τῆς γῆς, ἦσαν μὲν εἰς ἐνίους τόπους εἰς βῆθος 34 ἑκατοστῶν, εἰς δὲ ἄλλους εἰς βῆθος 4 μ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ κολοσσαῖα ἐρείπια, ἅπερ ὡς εἶμαι πεποιθὸς εἶναι τὰ τῆς Τροίης, εὐρίσκονται εἰς βῆθος 40 μ. ἡ ἐπισφύρασις τοῦ χώματος εἰς τοῦτον τὸν τόπον ἦτο εἰς τοὺς πρώτους 13 ἢ 14 αἰῶνας π. κ. π. ἀπὸ τῶν τῶν 30, εἰς δὲ τοὺς τελευταίους 17 ἢ 18 αἰῶνας μόνον 1 ἕως 3 ἀγγλ. πόδας. Ὁχυμασίῳ τρόπῳ ὅμως εἰς 31 αἰῶνας τὸ πάχος τοῦ ὄρους δι' ὅλου δὲν ἠξέψηεν εἰς τὴν βύθειον πλευρᾶν, ὅπου εἶναι τὸ κατήφορον, διότι ἔχει μόνον τὰ τῶν ἀναρτημάτων οἰκοδομῶν στρώματα ρθάνων πάντοτε ἕως εἰς τὸ κατήφορον, ἀλλ' εὐρίσκω καὶ πάντοτε ἕως εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κατηφόρου τὰ ἰδίαι ἀντικείμενα, ἅπερ εὐρίσκω κατὰ τὴν ἰδίαν ἠρξζόντων γραμμῶν εἰς

τὴν ἀντικείμενὴν ἄκραν τῶν ἀνασκευῶν μου. Λοιπὸν εἶναι περίεργον νά γνωρίζωμεν, ὅτι ἤδη κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Ἑρῴκου πολέμου τὸ κατήφορον τοῦ ὄρους ἦτο ἀκριβῶς τῶσων κρημνῶδες ὡς τὴν σήμερον, δηλαδὴ ὅτι αὐτὸ κατέβηκεν ἤδη τότε ὑπὸ πηλοῦ 40 β. μ. π.

Ἐὰν ἐπιθυμῆτε περισσοτέρας περὶ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἐξηγήσεις, εὐδοκῆσατε νά μοὶ γράψετε εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου σκοπεῶ νά μείνω ὅλον τὸν χειμῶνα.

Δεχθῆτε τὴν βεβῶσιον τῆς πρὸς ὑμᾶς διακεκριμένης ὑπολήψεώς μου.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΣΧΛΙΕΜΑΝΝ

Διδάκτωρ φιλοσοφίας.

Τῆ προτάσει τοῦ Προέδρου ψηφίζονται εὐχριστίαι τῷ γράφοντι.

β) Περικιοπὴν ἐπιστολῆς τινος ἐκ Πόρτο Λαγῶ διαλαμβανούσας, ὅτι περὶ τὰς ἀρχαίας πόλεις Ἀθῶνρα, Ἀμφίπολην καὶ Φιλίππους ἀνακαλύπτονται καὶ ἑκάστην νομίματα καὶ ἄλλαι ἀρχαιότητες, αἵτινες ἀπαλλοτριούνται, καὶ ἐριστώσας ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ἡ περικοπὴ αὕτη ἐνεκρίθη νά κοινοποιηθῆ εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπὴν.

γ) Ἐπιστολᾶς τῶν κ. κ. Ν. Περνίκια διδασκάλου, ἐκ Ζαγοροῦ τῆς Ἠπείρου, Β. Λαγῶ βιβλιοδέτου, καὶ Κ. Πληθωνίδου συντάκτου τοῦ Τύπου, ζητούντων νά καταταχθῶσιν εἰς τὰ τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου.

Ἀγγέλλονται τὸ δευτέρον ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος ὁ κ. De Sanley μέλος τοῦ Πανακκαδημίου τῆς Γαλλίας, ὡς τακτικῶν δὲ ὁ κ. Paul Schroeder διερμηνεὺς τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς πρεσβείας, προτεινόμενον ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ, οἱ κ. κ. Παναγιώτης Λαζαράς ἱατρός ἐν Κερκύρα, Δημ. Σχορτσάντης σχολάρχης ἐν Ἀρτῆ, καὶ Ἰωάννης Ράμμος καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις, προτεινόμενον ὑπὸ τοῦ Προεδρείου, καὶ γίνονται δεκτοὶ παμψφραῖ.

Συζητήσεως δὲ μακρᾶς γενομένης περὶ διαφορῶν ἐγκυκλιῶν, ὁ Σύλλογος παραδέχεται δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας τὴν πρότασιν τοῦ κ. Δ. Μαχλιᾶδου, «ἵνα ὁ Σύλλογος δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ ἀποταθῆ εἰς τὰ ἐν Εὐρώπῃ διάφορα ἐπίτιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα αὐτοῦ μέλη πρὸς σύμπραξιν αὐτῶν εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἀποπερρωθεῖσης βιβλιοθηκῆς αὐτοῦ.»

Ἐπίσης ἐνεκρίθη διὰ πλειονοψηφίας τὴν πρό-

τασιν τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, «ἵνα γαλή ἐγκύκλιος εἰς τοὺς ἐν Γερμανίᾳ ἐπισπωτέρους βιβλιοπώλας περὶ ἀποστολῆς βιβλίων εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον», ὡς καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Πρ. Βασιλάδου γενομένην προσθήκην, «ἵνα γίνηται ἐν τῷ περιοδικῷ ἀνάλυσις καὶ περίληψις τοῦ παρ' αὐτῶν ἀποστελλομένου συγγράμματος.» Ἡ δὲ διὰ τὰ περαιτέρω φροντίς ἀνετέθη τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἀνέγνω Περί Βυζαντινῆς Μουσικῆς, καὶ ἐν περιλήψει εἶπε τοιαῦτα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας, ὡς γνωστόν, μετεχειρίζοντο ἐν τῇ στιχουργίᾳ αὐτῶν τὸν χρόνον μετ' Ἀλέξανδρον ὅμως τὸν μέγαν, καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ῥώμην, ἤρξαστο βαθμῶδην νὰ διαφθεیرهται ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ προφορὰ, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, ἰδίως μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κορίνθου, καὶ μάλιχα κατὰ τὴς πρώτας ἑκατονταετηρίδας μ. Χ. Διαφθεραίστις δὲ τῆς προφορᾶς καὶ μεταπεσούσης εἰς τὴν νῦν περίπου παρ' ἡμῶν ἐν χρήσει, ἔμεινε ὁ μόνος, ὁ κυριώτερος παράγων ἐν τῇ στιχουργίᾳ μολονότι οἱ λόγοι ἐκοπε μετρίως ἀλώσεως Κ/πλόσεως καὶ ἐφεξῆς μέτρως ἡμῶν ἐπι ἐπειρώντο πάντοτε νὰ μεταχειρίζονται τὰ ἀρχαῖα μέτρα εἰς τὰ ποιήματα αὐτῶν. Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς τίς πρῶτος ἐποίησε ποιήματα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τόνου ἵχνη τοῦτων εὑρηναῖ Ἰωσφ. παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὴν γ'. μ. Χ. ἕκ. ἀμάρσαντι, ὅστις ἐν τῷ εἰς Χριστὸν ὕμνῳ λέγει

Παίδων ἡγήτορα Χριστόν,

ὅπερ εἶναι δίμετρον ἰαμβικὸν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τόνου. Ἐν τοῖς μετέπειτα ὅμως ἀνακρεονταίοις, τὰ ὅποια ἦσαν λίαν ἀγαπητὰ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, τὸ μέτρον ταλαντεύεται οὕτω μεταξὺ χρόνου καὶ τόνου, ὥστε δικαίως δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἀπὸ τῆς δ'. ἡδῆ μ. Χ. ἕκ. ἐπὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ ἐφεξῆς ὁ τόνος εἶχε λάθει τὴν ὑπεροχὴν ἐν τῇ στιχουργίᾳ.

Πλὴν τῶν ἀνακρεονταίων ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα ποιήματα, πεποιημένα κατὰ τὸν τόνον τοιαῦτα εἰσὶ τὰ ἅμα καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δ'. ἕκ. μ. Χ. ὁ Ἄρειος εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας τὰ τροπάρια, ἅτινα ἀναμνησκουσι τοὺς τρόπους τῶν διθυραμβοποιῶν, περὶ ὧν ἀναφέρει Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνεσεὺς ἐν τῷ Περί συνθέσεως ὀνομάτων (ιβ'. σ. 262) καὶ Ὁρασιτίων (β, 9). Τὰ τροπάρια ταῦτα ἀναφερόμενα

εἶτι καὶ ἐν τῷ Γεροντικῷ τοῦ ἀββᾶ Παμβῶ κατὰ τὴν ε. ἕκ. διατηρήθησαν, οὕτω κελούμενα καὶ ἄδόμενα καὶ μέχρις ἡμῶν. Κατὰ τὴν ζ'. ἑκατονταετηρίδα ἐποιήθησαν καὶ οἱ κανόνες, ὧν πρῶτος ποιητὴς ἀναφέρεται Ἀνδρέας ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, συγκείμενοι ἐξ ἑννέα ὠδῶν, ἐκάστη δὲ τούτων ἐκ πέντε ἕξ καὶ πλείονων στροφῶν ἢ τροπαρίων, ἐχόντων τὸν αὐτὸν ρυθμὸν καὶ τὸ μέλος τῆς πρώτης στροφῆς, ἥτις καλεῖται *Εἰρμός*.

Τὰ τροπάρια ταῦτα καὶ αἱ στροφαὶ ἀναλύονται εἰς κῶλα καὶ περιόδους κατὰ τὸ μέλος αὐτῶν, οὕτω δὲ ἐξεδύθησαν ἐσχάτως. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ μέτρα αὐτῶν, νομίζω, ὅτι οἱ μελωδοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ σχήματα τῶν ἀρχαίων χορικῶν ἀσμάτων τῶν λυρικῶν καὶ δραματικῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τόνου ἐποίησαν τὰ ποιήματα αὐτῶν ὁὔτι εἰκάζω, ὅτι ἀνεύρον μετὰ τοῦ σεβαστοῦ μου φίλου καὶ διδασκάλου κ. W. Christ, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου, τὰ πολυσχημάτιχα καὶ ἀσυνάρτητα μέτρα τῶν ἀρχαίων, ὡς περὶ τούτων δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν τῷ γ'. μέρει τῆς ὑφ' ἡμῶν ἐκδοθείσης «Ἀνθολογίας τῆς χριστιανικῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων».

Πλὴν τούτων οἱ μελωδοὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τισι ποιήμασιν αὐτῶν μετεχειρίθησαν τὸν χρόνον καὶ τὸν τόνον οὕτως Ἰωάννης ὁ Δρακασκηνὸς ἐν τοῖς τρισὶν αὐτοῦ ἰαμβικαῖς κανόσι μετεχειρίσθη τὸν χρόνον καὶ τὸν τόνον καὶ κατὰ μὲν τὸν χρόνον τὸ ποιῆμα εἶναι τρίμετρον ἰαμβικόν, κατὰ δὲ τὸν τόνον ὀρίζεται τὸ μέλος καθ' ὃ ἕδεται ὁ κανὼν.

Τελευταῖον οἱ Βυζαντινοὶ μετεχειρίζοντο ἀπὸ τῆς ἑ. ἕκ. τὸν πολικὸν στίχον, ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ποιήματα καὶ μέτρα ὁ πολιτικὸς στίχος εἶναι ἰαμβικὸς τετράμετρος καταληκτικὸν ἔχων τομὴν μετὰ τὴν δευτέραν διποδίαν.

Μετὰ ταῦτα διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΕ΄.

Τῆ 29 Νοεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. I. Δ. Ἀριστοκλείου
Ἀντιπροέδρου.

Ἀνεγκυροσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου *Béraros* ἀπὸ 23 Νοεμβρίου 1871, ἀναγγέλλοντας ὅτι ὅσον οὕτω ἐκδίδεται βασιλικὴν διάταγμα, ἐπιτρέπον τὴν εἰσπραξίν συνδρομῶν πρὸς ἀνεγερσὶν μνημείου τοῦ αἰμνήστου Βάρωνος.

β) Τοῦ κ. Κ. Χρονίδου Σχολάρχου Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 10 Νοεμβρίου 1871, ἀγγέλλοντας τὴν λήψιν τῆς ἀποδείξεως τῶν πέντε λιβρῶν, καὶ τοῦ Δ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ.

γ) Τοῦ κ. Σ. Α. Νικοκάρου, κίτουμένου νὰ καταταχθῆ εἰς τὰ τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη.

Προσφορὰν δὲ βιβλίων ἀναγγέλλει τὴν τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις κ. Ἰωάν. Αἰμπρινίδου.

Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφείας γίνονται δεκτοὶ ὡς ἐπίτιμα μὲν μέλη οἱ ἐν Ἀθήναις κ. κ. Παύλος Αἰμπρουνομισματολόγος, Λύσκανδρος Καρπαντζόγλου ἀρχιτέκτων καὶ Εὐθύμιος Καστόρχης Πρώτανος τοῦ πανεπιστημίου ὡς τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Νικόλαος Παρνακίης διδάσκαλος, Βασίλειος Λαγὰς βιβλιοδέτης, Κωνσ. Πληθωνίδης συντάκτης τοῦ Τύπου καὶ Καλλιάρχης Ἀποστολίδης ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κ. κ. Ν. Δ. Δεσίδης πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθ. Συλλόγου *Παρνασσός* καὶ Μ. Η. Αἰμπρος Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ αὐτοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ὁ προεδρεύων ἀγγέλλει, ὅτι τὸ Προεδρεῖον συνελθὼν μετὰ τῆς ἐπὶ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς ἐνέκρινεν, ἵνα οἱ ἀρχιτέκτονες μέλη τοῦ Συλλόγου διαγραφῶσι σχέδιον κτιρίου, ὅπως καθυποβλήθῃ εἰς τὴν ἐγκρίσιν τοῦ Συλλόγου, καὶ ὅτι συνεστήθησαν διάφοροι Ἐπιτροπαὶ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ περὶ εἰσπραξίν συνδρομῶν ὑπὲρ τοῦ κτιρίου.

Εἶτα ὁ κ. Α. Γ. Πασπάτης ἀνέγνω « Περὶ τῶν ἐν Κ/πίλει ἀνασκαφῶν ἐπὶ τοῦ Θρακικοῦ σιδηροδρόμου » (ἰδ. σελ. 16).

Ἐπὶ τούτοις διελέθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Τ΄.

Τῆς 13 Δεκεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τῆς

ἐφορίας τῶν σχολείων Ἡρακλείου ἀπὸ 28 Νοεμβρίου 1871, ἀγγελλούσας ὅτι παραδέχονται τὸν πρὸς τὸν διδάσκαλον κ. Ι. Ζωγραφίδην ὀρισθέντα μισθόν, καὶ ὅτι πέμπουσι τὰ ἀπαιτούμενα ὀδοιπορικὰ.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφείας γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ ἐνταῦθα κ. κ. Η. Καλλιθοῦρας, ἱατρός, καὶ Σ. Α. Νικοκάρου, καθηγητής.

Εἶτα ὁ κ. Μόρδτμαν ἀναγινώσκει « Περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων μνημείων τῆς Ἀρμενίας » (ἰδ. σελ. 64 κ. ε.).

Ὁ κ. Ἡρ. Βασιλάδης ὑποδείξας τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἐμβριθοῦς ἀναγνώσματος τοῦ κ. Μόρδτμαν, καθὼ οὐ μόνον διαχέοντος φῶς εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν καὶ ἀρχαιολογίαν, ἀλλὰ χρησιμεύσαντος καὶ ὡς ἀφορμῆς, ἵνα δείξῃ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἦν ἀγάπην καὶ συμπάθειαν τρέφει εἰς τὸ φίλον καὶ ἀδελφὸν ἔθνος, τὸ Ἀρμενικόν, καὶ πόσῳ ἐνδιαφέρεται εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἱστορίαν, προστίθησιν ὅτι τὸ πολυμαθὲς ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Μόρδτμαν, μεγάλῃν ἔχει σημασίαν ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀρμενικῆ ἔθνους, διότι ἀνάγει ἡμᾶς πρῶτον εἰς ἐποχὴν αὐτοῦ παναρχαίου, περὶ ἧς οὐδὲν ἄλλο ἐγγράφον σώζεται καὶ δεύτερον, διότι δίδει ἀφορμὴν καὶ εἰς τοὺς λογίους τῶν Ἀρμενίων, μαθόντας ἤδη ὅτι καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν ὑπάρχουσι γεγραμμένα σφηνοειδῆ ἐπιγραφὰ, ὅπως περιτυνάζωσιν αὐτὰς μετὰ συντόνου σπουδῆς, καθὼς καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀρχαῖα λείψανα διασώζονται ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ ἀσκοληθῶσιν εἰς τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν, καὶ οὕτω σαφηνισθῆ καὶ συμπληρωθῆ ἡ ἀρχαία ἱστορία τοῦ Ἀρμενικοῦ ἔθνους καὶ τρίτον, διότι ἀναμνησκον εἰς τὸ Ἀρμενικὸν ἔθνος τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ εὐκλειαν, δεικνύουσι τὴν μόνον ἀληθῆ ὁδόν, ἣν ὀρεῖται νὰ βαδίσῃ πρὸς ἀναγέννησιν αὐτοῦ. Ἐκφράζει δὲ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ τῷ κ. Μόρδτμαν, διότι ἐγένετο αἴτιος ἵνα ἐκδηλωθῇ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἡμῶν ἡ πρὸς τὸ Ἀρμενικὸν ἔθνος συμπάθεια, καὶ φιλοζενήσῃ οὕτως τοὺς λογάδας τῶν Ἀρμενίων ἐν τῇ συνεδρίσει ταύτῃ.

Ὡς πρὸς τὰς ἐπιγραφὰς δέ, μίαν μόνον παρατήρησιν ποιεῖται ὁ κ. Βασιλάδης περὶ τοῦ ἐνόματος *Διάσπας*, ὑπερ δὲ τοῦ θεοῦ τινα πρωτεύοντα τῆς Ἀρμενικῆς φυλῆς, ὅτι δὲν συγγενεὺς πρὸς τὸ *Dasapalis* = δεσπότης, ἀλλὰ μάλλον πρὸς τὸ νεοκρατικὸν *Diauspita*, *Diauspata* καὶ Ἀκτινιζ *Diespiter*, *Jupiter*, Ζεὺς πατήρ. Διὰ τοῦ ἐνόματος τούτου ἡ ἀρ-

χιγένηςλος Ἀρία ρωλή πρὶν ἢ ἀποσχισθῆ καὶ διααιρεθῆ εἰς διαφόρους λαοὺς ἐδήλου τὸν πρῶτον καὶ κορυφαῖον θεόν, τὸν πατέρα πάντων, ἀνδρῶν τε θεῶν τε, καὶ ὅτι φαίνεται αὐτῷ λίαν πιθανὸν εἶναι καὶ τὸ τῶν Ἀρμενίων ἔθνος τὴν λατρείαν ταύτην τοῦ Θεοῦ διετήρησε, καὶ αὐτὸν ἐδήλου διὰ τοῦ ὀνόματος Διάσπας.

Εἶτα ὁ κ. Κ. Καλλιμάδης, παρουσιάζων τὸν κατάλογον τῶν διὰ τῆς ἐκατονταετίας προσηρῆς τοῦ κ. Θ. Μαυροκορδάτου ἀγοραστησασμένων βιβλίων (ἰδ. σελ. 215) ἀναγγέλλει, ὅτι εἰς τὴν ἐγκρίσιν τοῦ Συλλόγου ὑποβαλλόμενος οὗτος κατάλογος κατηρτίσθη κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν ταῖς Ἐπιτροπαῖς τοῦ Συλλόγου ἀναγκαιούτων βιβλίων, ὧν ἡ ἀξία ἀναβαίνει εἰς 1800—2000 φράγκα κατὰ πιθανὸν ὑπολογισμόν.

Ἀναγινώσκειται ὁ κατάλογος ὑπὸ τοῦ Γεν. Γραμματικῶς, καὶ μετὰ τινὰς παρατηρήσεις γίνεται παμψηφεί δεκτός, ἡ δὲ περαιτέρω φροντίς ἀνατίθεται τοῖς κ. Ἡρ. Βασιλάῃ καὶ Στεφ. Κ. Καραθεοδωρῷ.

Εἶτα ὁ κ. Pierre Guizel, ἐκ τῶν ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῇ παρευθεθέντων Ἀρμενίων, λαβὼν τὸν λόγον ἐπ' ὀνόματι τῶν παρόντων ὁμοσθῶν αὐτοῦ, ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας αὐτῶν πρὸς τὸν Σύλλογον διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν αὐτῶν, συγχαίρει τοῖς μέλεσιν ἐπὶ τοῖς ἀγῶσι καὶ μόχθοις αὐτῶν οὐ μόνον διὰ τὰ ἀφροῦντα τῷ ἕλλ. ἔθνος ζητήματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ δεικνύουσι ὑπὲρ πάντων τῶν ἀφροῦντων τὴν ἱστορίαν καὶ ἀρχαιολογίαν τῶν ἐθνότητων τῆς Ἀνατολῆς, αἵτινες διὰ τῆς ἀπὸ κοινού ἐργασίας καὶ τῆς ἐπιστήμης θέλουσιν ἀπαλλαγῆ ποτὲ τῶν μεταξὺ αὐτῶν ἐπικρατούσων προλήψεων, καὶ θέλουσιν ἐκτιμᾶσαι δεόντως τὴν συγγένειαν καὶ τὴν κοινὴν αὐτῶν καταγωγὴν. Ἐκφράζει δὲ τὰς εὐχαριστίας αὐτῶν καὶ τῷ κ. Μόρδ-τιμαν διὰ τὴν τὰ μέγιστα ἐνδιαφέρουσαν αὐτοὺς ἐπιμέλειαν περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, μυθολογίας καὶ θρησκείας αὐτῶν, ἅτινα ἔμμενον ἐν τῷ σκότει καὶ σχεδὸν ἄγνωστο, καὶ δι' ἧς δίδει νέας πληροφορίες εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους διὰ τῆς μέγα ἱστορικῆν ἐνδιαφέρον ἐχούσας ἀνακαλύψεως αὐτοῦ τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου εὐχαριστῶν τῷ κ. P. Guizel διὰ τὰς πρὸς τὸν Σύλλογον φιλοφρονήσεις αὐτοῦ, ἀποδεικνύει συντόμως, ὅτι διὰ τῆς ἐπιστήμης θέλει ἀναγνωρισθῆ ἡ κοινὴ τῶν ἔθνων καταγωγὴ καὶ ἀδελφότης, καὶ θέλουσιν ἐκλείψει αἱ τὰ ἔθνη διαχωρίζουσαι προλήψεις. Παρκατρεῖει προσέτι, ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶ-

ναι γῶρος οὐδέτερος ἐν ᾧ οἱ πάντες δύνανται νὰ ἐργασθῶσι, καὶ νὰ προκύβῃ ἡ προσδοκωμένη ὠφέλεια καὶ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος ὡς παράδειγμα δὲ φέρει τὴν ἐσπερινὴν ταύτην συνεδρίαν, καὶ ἢ ἐν Ἐλληρικῷ Συλλόγῳ Γερμανὸς ἀνὴρ, ἐν Γαλιικῇ γλώσσῃ ὠμίλησε περὶ Ἀρμενικοῦ ἔθνους καὶ ἐπιγραφῶν.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΖ΄.

Τῆ 20 Δεκεμβρίου 1874.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγινωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίασεως, ὁ Γενικὸς Γραμματικὸς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι δέχεται τὴν ἰδίαν ἐκ-τουτοῦ δαπάνης συντήρησιν ἐπὶ πενταετίαν εἰς τὸ ἐν Σταυροδρομίῳ ἑλλ. λύκειον τῶν κ. κ. Χ. Καλωταίου, Μ. Πανταζῆ, Α. Τάγγη καὶ Γ. Χασιώτου ἐξ ὑποτρόφων, ἧτοι δύο ἐξ Ἠπείρου, καὶ ἀνὰ ἐνὸς ἐκ Θεσσαλίας, Μακεδονίας, Θράκης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν δὲ φροντίδα τῆς ἐκλογῆς τούτων ἀνατίθεται εἰς τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον ἔκφραξι δὲ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, ὅπως μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν αὐτῶν διδάξωσιν ἐπὶ τριετίαν ἐν τῇ ἐκκετῶν πατρίδι, ἢ ὅπου ἂν ἐγκρίνη ὁ Σύλλογος.

Ὁ Σύλλογος ἀνατίθεται εἰς τὸ Πρόεδρεῖον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνωθι ἐπιθυμίας τοῦ φιλογενεῶς κ. Χρηστάκη ἐφένδη.

Εἶτα ὁ κ. I. Καρολίδης ἀνέγνω «σύντομον ἱστορίαν τῆς φυσιολογικῆς περὶ ὀράσεως θεωρίας καὶ ἐκτετατωμένην περὶ ἀρχαιοτάτας καὶ περὶ γνώσεως καθόλου,» ἐν ᾗ ἐν περιλήψει ἐλεγε τοιαῦτα.

Ὡσπερ νῦν οἱ ἄμαθεις, οὕτως οἱ ἀρχαῖοτατοι τῶν ἀνθρώπων οὐδεμίαν εἶχον ὀρθὴν ἰδέαν περὶ τοῦ τρόπου, καὶ ἢν ἡ ὄρασις τελείται. Ἀποῦ δ' ἐξέθηκε τὰς ἀρχαιοτάτας περὶ ὀράσεως παρὰ τοῖς Ἑλλήσι φιλοσόφοις θεωρίας, καὶ ὅτι ὁ Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος δοξάζουσιν ὅτι εἰκόνας ἀπολύμεναι τῶν πραγμάτων εἰσέρουσιν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν καὶ οὕτω γεννώσι τὸ τῆς ὄψεως αἴσθημα, ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ὅτι αἰτινες ἐκπεμπόμεναι ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ψύχουσαι

τῶν πραγμάτων γεννωσι τὴν ὄρασιν, προσέθη-
κεν, ὅτι ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ ἀκολουθεῖ τῇ
τοῦ Ἐμπεδοκλέους διόξῃ, νομίζων ὅτι τότε μόνον
ἐκτελεῖται ὄρασις, ὅτε τὸ φῶς τὸ ἐκ τοῦ ὀφθαλ-
μοῦ πρὸς τὸν συναντᾷ ἐν τοῖς πράγμασι τῶ συγ-
γενεῖ ἐξωτερικῶ' ἐν δὲ τῷ Θεαιταίῳ πλησιάζει
μᾶλλον εἰς τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους θεωρίαν, ὅς
τις ἀποδίδωσι τὴν ὄρασιν ἐνεργεῖα τινὶ τοῦ
μεταξὺ τῶν σωμάτων διαφανοῦς, ὕπερ ἡρε-
μοῦν ἐργάζεται σκότος. Ἐπάρχει δὲ τοῦτο καὶ
ἐν κτῶ τῷ ὀφθαλμῷ, τελεῖται δὲ ἐσωτερικῶς
ἢ ὄρασις διὰ κρίσεως.

Ἐν δὲ τοῖς μέσοις χρόνοις, λέγει, ἀναπτύσ-
σεται τὸ φυσικὸν μέρος τῆς θεωρίας ταύτης,
καὶ δι' Ἀλλέρεου τὸ πρῶτον βεβαιούται τὸ τῶν
νεύρων ἐρεθιστῶν, περιγράφοντος ὀρθότατα τὴν
τοῦ φωτὸς πρὸς τὴν αἰσθῆσιν καὶ ταύτης πρὸς
τὴν ἀντίληψιν ἀναφορᾶν ἢ καὶ δι' ἄλλων πλὴν
τοῦ φωτὸς ἐρεθιστικῶν μέσων διεγέρσεως τῶν
νεύρων ἢν οὕτω γνωσθῆ. Πρῶτος δ' ἔγραψε περὶ
τούτου ὁ Γούτιος ἐν τῇ αὐτοῦ χρωματολογίᾳ
(Farbenlehre) μετέπειτα δ' ἐράνησαν αἱ περὶ
διεγέρσεων τῶν αἰσθητικῶν νεύρων πικρῆρη-
σαις τοῦ Ριττέρου, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Purkinje.
Τούτοις ἠκολούθησεν ὁ Μυλλέρειος περὶ τῶν εἰ-
δικῶν τῶν αἰσθητικῶν ἐνεργειῶν νόμος ἔχων
ὡς ἐξῆς, α) διάφορα ἐρεθιστικὰ ἐν τῷ αὐτῷ αἰ-
σθητικῷ τὴν αὐτὴν ἐμποιοῦσιν ἡμῖν αἰσθῆσιν,
β) τὸ αὐτὸ ἐρεθιστικὸν ἐν διαφόροις αἰσθητι-
κῶσι διάφορον ἐμποιεῖ τὴν αἰσθῆσιν.

Εἶτα ἀναφέρει, ὅτι αἱ πύσεις γινόμεναι
εἰκόνας ἦσαν ἤδη γνωσταὶ δι' Ἀριστοτέλει, καὶ
ὅτι ὁ Νεύτων ἐξηγεῖ ταύτας δι' ὁμοιότητος τοῦ
ἐρεθισμοῦ τοῦ ἀπὸ πίεσεως τῷ ἐκ τῶν φωτι-
κῶν ἀκτίνων. Πρῶτος δ' ὁ Βερκελέιος ἐπιχειρεῖ
ἀποδείξει, ὅτι διὰ τῆς ὕψεως οὔτε ἀποστάσεως,
οὔτε μεγέθους, οὔτε θέσεως τῶν πραγμάτων ἀν-
τιληφθέντα εἰσὶν ἐν αἰσθῆσιν, ἀλλὰ χρομᾶ μόνον
ὄραμεν καὶ τὸ φαινὸν καὶ τὸ αἰσθινόν, ὅτι ἡ
ἐννοια οὐσίας τῆς ἰδιότητος πάσης εἰς μίαν οὐ-
σίαν συμπεριλαμβανούσης οὐδαμῶς ἐκ τῶν αἰ-
σθήσεων ἀπορρέει, οὗ καὶ ὁλόου πράγματα ἐκ-
τός ἡμῶν κείμενα οὐκ εἰσὶν αἰσθητά, τῶν αἰ-
σθήσεων πασῶν μεταβολῶν οὐσῶν τῆς ψυχῆς,
τῶν δὲ χωρῶν ἐξηγεῖται ὁ Βερκελέιος διὰ τῆς
συνάψεως αἰσθητῶν φαινομένων εἰς ὀλικὴν πα-
ράστασιν. Νωτέρη τι εἰσὶν εἰσαγάται διὰ
Καντίου εἰς τὴν Γερμανικὴν, διακρίσει παρ' αὐ-
τῷ τοῦ ὑποκειμενικοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ
ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ, καὶ ὅτι χωρὸς καὶ χρόνος παρ'
αὐτῷ εἰσὶ μορφαί τῆς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐπο-
πτείας ἐκ τοῦ πνευματοῦ γεγεννημέναι ὁ δὲ

Φίλθιος ἐν τῷ «Προορισμῷ τοῦ ἀνθρώπου» ἐκ-
φράζει σαφέστερον ὅτι εἶναι ἤδη γνωστὸν, ὅτι
οὐχὶ αὐτὰ τὰ πράγματα αἰσθητά, ἀλλ' ἐν ἐ-
καστῇ ἀντιλήψει αἱ ἰδία μόνον τῆς αἰσθήσεως
καὶ τῆς συνειδήσεως καταστάσεις γίνονται ἡ-
μῖν αἰσθητά.

Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων Γερμανῶν φιλοσόφων,
λέγει ὁ κ. Καρολίδης, ὁ μὲν Ἐρβάρτος οὐδα-
μῶς, ὁ δὲ Κραύσιος (Krause) μετ' ἰδιαιτέρας
ἐκτάσεως καὶ βαθυνόας ἐπραγματεύσατο τὸ
ζήτημα ἐν τῷ αὐτοῦ συγγράμματι, ἀκριβέ-
στατον δὲ πάντων ἐξέθηκε φιλοσοφικῶς καὶ
φυσιολογικῶς τὴν περὶ αἰσθήσεων θεωρίαν ὁ
Λώτιος (Lotze) ἐν τῇ «Ἱατρικῇ αὐτοῦ ψυχο-
λογίᾳ.»

Εἶτα ὁ κ. Καρολίδης μεταβαίνει εἰς τὸ περὶ
χρωμάτων, καὶ λέγει ὅτι ὡς δι' ἐκάστης τῶν
ἄλλων αἰσθήσεων ἰδιαιτέρας τινὸς αἰσθανόμεθα
τῶν σωμάτων ἰδιότητος, οὕτω διὰ τῆς ὀρά-
σεως χρωμάτων καὶ μόνων. Ὅτι σὺν τούτοις
καὶ ἐκτός τούτων συνοιδίαιεν ἑαυτοῦ ἀντιλημ-
θαινομένοις πραγμάτων διαφόρων, ὀρείλομεν
τοῦτο ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι καὶ μάλιστα τῇ
ἀφῆ, καὶ σὺν ταύταις τῇ τε τῶν προγενεστέρ-
ων καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἐμπειρίᾳ ὄραμεν δὲ τῶν
πραγμάτων μόναν τὴν ἐπιφανείαν ὡς χρομα-
τα ἀπλά καὶ ποικίλα συμπίπτοντα ταῖς ἐπι-
φανείαις ὅθεν ἐρθῶς καὶ οἱ Μυθαγόρειοι χροιάς
τάς ἐπιφανείας ἐκάλουν. Ἀδύνατον οὖν εἰσδύειν
εἰς τὰ τῶν πραγμάτων ἐνδότερα, διότι ὅσον
ἢν διακριθῶν τὰ σώματα, χροιάς αἰεὶ καὶ ἐπι-
φανείας ὀψόμεθα, καὶ ἐκ τούτων ὄλοον ὅτι
ἐπειδὴ ἡ ὄρασις ἐστὶν ἡμῖν ἡ κυριώτερη τῶν
αἰσθήσεων, καὶ πλεῖστι τῶν ἡμετέρων ἐνοιῶν
ἐκ χρωμάτων συνίστανται, τὸ πλεόν τούτων
κτώμεθα τῇ ἀφῆ καὶ τῇ διανοίᾳ' αἴτιον δὲ
τῶν χροίων ἐξωτερικῶς μὲν τὸ φῶς, ἦτοι αἱ
τοῦ αἰθέρος κυμάνσεις, οὔσαι διάφοροι κατὰ
μήκος καὶ ταχύτητα (κατὰ τὴν καλουμένην
τῶν κυμάνσεων θεωρίαν), ἐσωτερικῶς δὲ ὁ τοῦ
ἀμυρίλλητροειδοῦς ἐρεθισμός, μεταβιβαζόμενος
ἐν εἰδει βέβητος, ὡς φασιν, ἡλεκτρικοῦ εἰς τὸ
ἀντιστοιχοῦν μέρος τοῦ νευρικοῦ κέντρου, ἦτοι
τοῦ ἑγκεφαλοῦ. Αἱ ἡλικακαί, λέγει, ἀκτίνες (αἱ
ἐπὶ τὰς τῶν κυματικῶν περιφερειῶν ἐραπτο-
μέναν νεροῦ ἀγόμεναι κἀθετοι), διερχόμεναι διὰ
πρίσματος τριγωνικοῦ θλῶνται, καὶ οὕτως ἀνα-
λύονται εἰς τὰ ἀπλοῦστατα αὐτῶν στοιχεῖα,
ἢπερ ἐμποιοῦσιν ἡμῖν τὴν αἰσθῆσιν τῶν τριῶν
κυριωτάτων χρωμάτων, τοῦ ἐρυθροῦ, τοῦ ὠ-
χροῦ, τοῦ κυανοῦ' ταῦτα δ' ἐρεξῆς μιγνόμενα
γεννώσι τὰ τρία δευτερευόντα, τὰ χροιοειδέ,

τὸ πράσινον ἢ γλωφῶν καὶ τὸ ἰοειδές, τὸ δὲ σύνολον τῶν φωτιστικῶν ἠλιακῶν ἀκτίνων ἐμποεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν ἀίσθησιν τοῦ λευκοῦ, καὶ ὅτι ἠχοϊκῆ, ὡς ἦμιν παρήσανται, εἰσὶ τὶ τῶν ἐν ἡμῖν ἢ καθαρώς ὑποκειμενικῶν τούτου ἀπόδειξεις, ὅτι φωτὸς ἢ χροῖαὶς αἰσθησις ἐγγίνεται τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ὑπ' ἄλλων ἐκτὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ φωτός (τῶν αἰθερίων δονήσεων) αἰτίων ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῶν ὄργανισμοῦ κειμένων, καὶ ὅτι τὸ ὀπτικὸν ὄργανον δύναται λαθῶν ἀφορμὴν ἐκ τινος ἐρεθισμοῦ, καὶ ἐνεργῶν ἐξ ἐαυτοῦ παράγειν αἰσθησιν χροῖαὶς μηδενὶ ἐξωτερικῷ ἀντιστοιχοῦσαν τοιοῦτο: δ' ἐρεθισμοὶ παράγοντες ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αἰσθησιν φωτός εἰσὶ α) ὁ τοῦ ἀμφιβλῆστροειδοῦς ἐκ μηχανικῆς πίεσεως ἢ οἰσθησῆς φυσιολογικῆς αἰτίας, β) ὁ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐπέλαθαι τις ἀπόδειξις εἰσὶν καὶ τε συμπληρωματικῆ καλούμεναι χροῖαί, γινόμεναι ἐνίοτε ἐκ διεστέσεως τοῦ ἀμφιβλῆστροειδοῦς διὰ μιᾶς ἢ πλείονων ἐξωτερικῶν χροῖων, καὶ ἢ μετὰ τὴν πῦσιν τῆς ἐξωτερικῆς αἰτίας ἐπὶ τινὰ χρόνον διακοπῆ τοῦ ἀπεικάσματος ἐν τῷ αἰσθητήριῳ καὶ ἢ πλημμυλῆς τῶν χρωμάτων αἰσθησις, ποσεργουμένη τὸ μὲν ἐκ τοῦ φύσει περιορισμένου τοῦ ὄργανοῦ ἢ ἐρεθιστοῦ τοῦ ὀπτικοῦ ὄργανου (διεγειρομένου οὐχὶ ὑπὸ πάντων τῶν αἰθερίων κυμάτων, ἀλλ' ὑπὸ βραχυῆς τινὸς αὐτῶν σειρᾶς), τὸ δὲ ἀπὸ βλάδης τινὸς τοῦ ἀμφιβλῆστροειδοῦς, ἢ καθόλου τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἀκολουθῶν ἀνέφερε τὰς κρίσεις τοῦ Γοιτίου περὶ τῆς ἠλιακῆς τῶν χρωμάτων ἐπενεργείας, ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἀδύνατον τοῦ διὰ τῶν χρωμάτων γινώσκαι ὅτι διπότε τῶν ἐκτὸς ἡμῶν καθίσταται διὰ τῶν εἰρημένων ἐνεργείας. Ἀφοῦ δ' ἀνέφερεν ἀπόσπασμα τῆς περὶ σκεπτικῶν πραγματειᾶς, περαίνει τὸ ἀνάγνωσμα διὰ τοῦ χωρίου τοῦ φιλοσόφου Λιχτεμπεργίου ἀρνούμενον τοὺς ἀνθρώπους καθόλου τὸ δυνατὸν τοῦ ἐκῆτων ἐξέιναι καὶ μανθάνειν τὰ ἐκτὸς ἐκῆτων ὅ,τι εἰσὶ κατ' οὐσίαν, καὶ λέγοντος ὅτι πᾶσαι ἡμῶν αἰ γνώσεις εἰσὶ τινες ἡμῶν αὐτῶν μεταβολαί, καὶ ὅτι τὸ γινώσκαι ἐξωτερικὰ πράγματα εἶναι ἀντίφαις.

Εἰς ταῦτα δ κ. Α. Τάγγης ποιεῖται τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις νομίζει, λέγει, ὅτι δ κ. Ι. Καρολίδης ἐνέπεσεν εἰς σφάλμα, εἰπὼν ὅτι τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ τὸ νοεῖν εἶναι πάθημα τῆς ψυχῆς. Τὸ αἰσθάνεσθαι, κατ' ὅσον ἐννοοῦμεν ἄπλωσ ἐπίδρασιν τινὰ ἐξωτερικὴν ἀνευ προσοχῆς τῆς ψυχῆς, εἶναι οὕτω πάθημα κατ' ὅσον ὅμοιος ἢ ψυχῆ ἐκουσίως στρέφεται πρὸς τὸ ἀντικείμενον, καὶ μετὰ προσοχῆς παρατηροῦσα αὐτὸ γινώ-

σκει μετ' ἀκριβείας, τὸ αἰσθάνεσθαι τότε εἶναι μᾶλλον ἐνεργεῖα ἢ πάθημα, καὶ ὑπὸ τοιαύτων ἐποψῆν τὸ αἰσθάνεσθαι ὀνομάζεται ἀνταλαμβάνεσθαι ἢ ἀντίληψις ἀφοῦ λοιπὸν καὶ κατὰ τὴν αἰσθησιν διακρίνομεν αὐτενεργεῖαν τινὰ τῆς ψυχῆς, πολὺ περισσότερον δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν τὴν αὐτενεργεῖαν ταύτην εἰς τὴν νόησιν. Ἐπίσης ἔσφαλε, λέγει, δ κ. Καρολίδης εἰπὼν, ὅτι τὰ ἀντικείμενα γίνονται ἡμῖν ὁρατὰ διὰ τῆς θλάσεως τοῦ φωτός, ἐν ᾧ ὤφειλε νὰ εἴπῃ διὰ τῆς ἀνταντακλάσεως. Ἡ δὲ περὶ φωτός θεωρία τοῦ ὑπὲρ ἑλίκων σύντομος, κατ' ὅσον δὲν ἀνέφερε τὰ περὶ κυματώσεως, ἢ τὰ περὶ ἐκπομπῆς ἐν ἐκτάσει, παρέλειψε δὲ τοὺς πατέρας τῶν περὶ φωτός θεωρίων Νεύτωνα καὶ π.

Ὁ δὲ κ. Ἀριστοκλῆς παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Καρολίδου εἶναι σπουδαῖστατον, καὶ ἀληθῶς ἢ ἕδος, ἢ ἠκολούθησεν, εἶναι ἢ μόνη ὀρθὴ καὶ κατάλληλος, ἀλλὰ λυπεῖται ὅτι δὲν συναφάνει πως μετὰ τοῦ τίτλου ἃν ἔφερε, διότι τῆς θεωρίας τῆς ὁράσεως ἄπλωσ ἐψυχασεν ὀλίγα τινὰ εἰπὼν περὶ Δημοκρίτου καὶ ἄλλων ἀρχαίων συμφωνεῖ δὲ μετὰ τοῦ κ. Τάγγη, ὅτι τὸ γνωστὸν εἶναι ἐνεργητικῆ τῆς ψυχῆς κατὰστατον.

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν δ κ. Ι. Καρολίδης λέγει, ὅτι ἢ παρατήρησις τοῦ κ. Τάγγη, ὅτι δηλ. εἶπον ἐγὼ, ὅτι ἢ νόησις εἶναι πάθημα τῆς ψυχῆς, προήλθεν ἐκ παρακοῆς ἢ παρενοήσεως τῶν λεγθέντων, διότι τοῦτο παραδέχεται διὰ τὴν αἰσθησιν ὅ,τι δὲ διασυρρίζεται, λέγει, εἶναι, ὅτι ἢ ψυχὴ δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ τῆς εἰρηκτῆς αὐτῆς, καὶ αἰ μόναι θυρίδες αὐτῆς εἰσὶ τὰ αἰσθητήρια, καὶ οἱ αἰ περιστάσεις αὐταὶ τὸ ἀντικείμενον, τοιοῦτον καὶ ἐνοεῖ αὐτό, καὶ ὅτι παραδέχεται αὐτενεργεῖαν τῆς ψυχῆς ὡς πρὸς δὲ τὰς περὶ τῆς συντομίας τοῦ ἀναγνώσματος παρατηρήσεις, αὕτη ἐπίγαγεν ἐξ ἄλλων σέψων, καὶ ἰδίᾳ ἴνα μὴ ὑπερβῇ τὰ ἅμα μιᾶς συνεδριάσεως ἐθεώρησε δὲ περιττὸν ν' ἀναφέρῃ τοὺς πατέρας τῆς περὶ φωτός θεωρίας, φρονῶν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἰσὶ γνωστοὶ εἰς πάντας τοὺς ἐνταῦθα. Περιττὸν δὲ θεωρεῖ ν' ἀπαντήσῃ εἰς ὅσα εἶπεν δ κ. Τάγγης περὶ θλάσεως καὶ ἀνταντακλάσεως, διότι πρὸς οὐδὲν τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγθέντων ἀντιφρονεῖται ταῦτα.

Ὁ δὲ κ. Βασιλάδης παρατηρεῖ, ὅτι αἰ φυσιολογικαὶ θεωρίαι τοῦ κ. Καρολίδου ὄφειλον κατὰ τὸν τίτλον τοῦ ἀναγνώσματος νὰ ἦσαν ἐκτενέστεραι ἐν ᾧ ὅρα, ὅπως ἔχει, τὸ πλεῖρον τοῦ ἀναγνώσματος περὶ αὐτὰ μὲν περὶ τῶν θεωρίων τῶν φιλοσόφων περὶ ὁράσεως. Δεύτερον, αἰ

ἐν τῷ Τιμαίῳ περὶ ὁράσεως θεωρεῖται τοῦ Πλάτωνος, ὅπως παραδέχεται συνάντησιν τοῦ ἑξωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἐσωτερικοῦ φωτός, ἦτοι *συναύγαιαι*, ὡς καλεῖ αὐτὴν ὁ Πλωτάρχος, προσεγγίζουσι πρὸς τὴν περὶ αἰθέρος θεωρίαν τῶν νεωτέρων μᾶλλον ἢ πρὸς τὴν τοῦ Ἐμπεδοκλέους. Τοιοῦτόν τι τοῦλάχιστον φρονεῖ ὁ Henri Martin, ὁ ἐκδότης τὸν Τιμαίον, ἐν τῷ «Περὶ φιλοσοφίας τῆς φύσεως» σφῆθ' αὐτοῦ συγγράμματι· ἐκφράζει δὲ τὴν λύπην αὐτοῦ, ὅτι ὁ κ. Καρολίδης παρεδράμε τὸς γάλλους συγγραφεῖς, πολλὰ καὶ κατὰ γράψαντας περὶ τῶν φυσιολογικῶν θεωριῶν τῶν ἀρχαίων ὅ,τι δὲ διέφυγε τοὺς πρὸ αὐτοῦ λαβόντας τὴν λόγον, ὁ κ. Καρολίδης, πολλὴν κατέτριψε λόγον περὶ σκεπτικῶν φιλοσόφων, οἰονεὶ θέμα τοῦ λόγου αὐτοῦ εἶχεν αὐτό.

Ὁ κ. Καρολίδης προτείνει καὶ ὁ Σύλλογος παραδέχεται, ἵνα ἡ περὶ τῆς δόξης καὶ θεωρίας τοῦ Πλάτωνος συζητήσεις ἀναβληθῆ εἰς ἑτέραν συνεδρίασιν.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΗ΄.

Τῆ 27 Δεκεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἄναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίασεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τοῦ Προέδρου καὶ τῆς διωδεκαμελοῦς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐν Ῥόδῳ Ἀγαθοεργῶν καταστημάτων, ἀπὸ 11 Ὀκτωβρίου 1871, ἐν ἣ περιλαμβάνουσι ἀντίγραφον τῆς ἀναφοράς αὐτῶν πρὸς τὴν Α. Ἐξ. τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας ὑπὲρ τῶν σχολείων αὐτῶν, αἰτοῦνται τὴν υποστήριξιν αὐτῆς καὶ παρὰ τοῦ Συλλόγου, καὶ ἀναγγέλλουσι τὸν σκοπὸν δι' ἃν συνέστη ἡ διωδεκαμελής Ἐπιτροπή.

Ὁ Πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι τὸ Προεδρεῖον φροντίσιν περὶ τῆς αἰτήσεως αὐτῶν θέλει ἀναγγεῖλαι αὐτοῖς τὸ ἀποτέλεσμα.

β) Τοῦ κ. Σοφοκλέους Οἰκονόμου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου 1871, δι' ἣς ἀγγέλλει τὴν ἀποστολὴν τῶν σοφισμένων τοῦ αἰδιοῦ πατρὸς αὐτοῦ συγγραμμάτων.

γ) Τοῦ κ. Γ. Βερουκίου ἐκ Ζακύνθου ἀπὸ 4 Δεκεμβρίου 1871, ἀποστέλλοντος τὸ ἕκτου συγγράμμα.

δ) Τοῦ ἐνταῦθα κ. Χρ. Παπαδοπούλου πέμποντος φάκελλον Ὁθωμανικῶν ἐγγράφων μετὰ ἐκθέσεως περὶ αὐτῶν ἦτοι

α) Δύο αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων ἀπὸ 1263 ἐγείρας πρὸς τὸν Διοικητὴν Νικομηδείας, τοῦ μὲν περὶ νεοσυλλεξίας καὶ τῶν ὄρων τῆς ἀποστολῆς τῶν νεοσυλλεκτῶν εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ δὲ περὶ ὑποθέσεως . . . τινὸς ἔχοντος γὰ λαμβάνη χρήματα παρὰ τῶν Γενναϊκῶν καὶ Γεωργίου ἀπὸ 1269 ἐγείρας.

β) Τριῶν Βουρβουροῦλτιῶν (διαγγελλμάτων) ἀπὸ 1271 ἐγείρας τοῦ διοικητοῦ Νικομηδείας Χουσεὶν Ῥευζῆ Πασσά πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν δημάρχους.

γ) κειμένων δύο αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων τοῦ μὲν πρὸς τὸν μουτσαρλίφην Κοτζά Ἰλὶ περὶ ἀποστολῆς τῆς ἀναγκαστικῆς ξυλικῆς πρὸς Ἰθρυμάντων τῶν Ἀγγλο-Γάλλων, τοῦ δὲ πρὸς τὸν Χουσεὶν Ῥευζῆ Πασσά περὶ ἀποστολῆς δημάρχου ἐπιφορτισμένου τῆς νεοσυλλεξίας.

δ) Ἀντιγράφων τοῦ εὐχαριστηρίου τῶν κατόικων τῆς Νικομηδείας ἐπὶ τοῦ Κραματικῆς πολέμου πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Σουλτάνον.

Εἶτα ἀγγέλλει τὰς προσφορὰς βιβλίων τῶν κ. κ. Σοφοκλέους Οἰκονόμου, Γ. Βερουκίου καὶ Μ. Περναίκα.

Ἀγγέλλονται τὸ θ'. κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας γίνονται δεκτοὶ ὡς ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ὁ κ. Henzen Γενικὸς Γραμματεὺς de l' institut di corrispondenza Archeologica di Roma, ὡς τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Ρωσόλυμος, Ἀνδρέας Συγγρός, Μιχαὴλ Γκιώνης, Ἀθανάσιος Κούρτελης, Πέτρος Μεσθενεύς, Κλεάνθης Φωτίου, Ἀντώνιος Δορίζης, Ν. Ψιχαῖς, Ἀντώνιος Σβορώνος, Δημήτριος Καλοκορέσσης, Βασίλειος Σοφατζόγλου, Κωνσ. Ἰωαννίδης, Νικόλαος Σπυλιδίδης, Νικόλαος Καρᾶς, Δημοσθένης Ῥεβελάκης, Περικλεὺς Ἀναστασιᾶδης, Γ. Καζανίθας, Δημ. Παντσίρης, πάντες ἔμποροι ἐν Κων/πόλει καὶ Κ. Παρδικάρης πράκτωρ τῆς ἑλλ. κυβερνήσεως ἐν Χλεπῶν.

Εἶτα ὁ κ. Α. Μόρδτημαν ἀνέγνω «Περὶ ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύφων Φιλιππουπόλεως» καὶ ἐν περιλήψει ἔλεξε τοιαῦδε.

Ὁ κ. Βλάχος Σαρδέλης ἀνεκίνησε τῷ Συλλόγῳ ἀντίγραφα ἐπιγραφῶν καὶ φωτογραφίας ἀναγλύφων, ἀνευρεθέντα κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο

ἐν Φιλιππουπόλει καὶ τοῖς περίξ αὐτῆς, καὶ πολὺ ἔχοντα τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰς πολυτίμους διασαφήσεις περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ τῶν χωρῶν ἐκείνων ἐν τῇ ἀρχαιότητι, περὶ ἧς οὐδὲν γινώσκωμεν· καὶ ἐντολῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἤρουνσε ταῦτα, δέκα ἐν συνῶλῳ ὄντα·

1) Ἀνάγλυρον παριστῶν τὸν Δία ὀλόκληρον ἐστραμμένον πρὸς τὸν θεατὴν, ἡμίγυμον, τὴν μὲν δεξιὰν ἔχοντα ἐπὶ κανοῦ πλήρους θυμάτων ἐπὶ τινος θυσιαστηρίου, τῇ δ' ἀριστερᾷ κρατούσντα ακήπτρον· δεξιόθεν τοῦ Διὸς εὐρηται θυσιαστήριον, ἐφ' οὗ ἴσταται ἀστὴ ἀναπεπταμένας ἔχων τὰς πτέρυγας· ἐπιγραφή

Κυρίῳ Διῷ

ἐπὶ δὲ τοῦ θυσιαστηρίου δεξιόθεν

Ἐν τῷ σῶ
δρόμῳ

κάτωθεν δὲ

Δορρεῦθης Δίνιος δῶρον
ἐκ τῶν δευράντων με ἐκδίκησον.

Ἐὰν ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ δὲν ἐδηλοῦτο ὁ Ζεὺς, ὃν ἐπικαλεῖται ὁ Δορρεῦθης, ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ τὸ ὅλον ὡς μνημεῖον χριστιανικόν. Τὸ περιεχόμενον, λέγει ὁ κ. Μόρδτμαν, ἀναμιμνήσκει ἄπειρα ὅμοια χωρὶα τῶν ψαλιῶν.

Ἐκ τοῦ σχήματος δὲ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τεχνικῆς ἐξεργασίας τοῦ ἀναγλύφου εἰκάζει ὁ κ. Μόρδτμαν, ὅτι εἶναι ἔργον τῶν ἀρχῶν τῆς γ' μ. Χ. ἑκατοστατηρίδος, εἰς ἣν ἀνήκουσι καὶ τὰ ἐπόμενα.

2) Ἀνάγλυρον παριστῶν ἰπέεα, δεξιόθεν δὲ πρὸ αὐτοῦ γυναικᾶ· ἔχει ἐπιγραφήν

ἄνωθεν Ἡρωῖς σεμνὸς Λα(μ)π(ρος)
κάτωθεν ΑΣΘΥΚΟΥΣ . . . . . εὐχὴν.

3) Ἀνάγλυρον ἔχον ἐπιγραφήν ὡς τὸ προηγούμενον,

Κυρίῳ Ἡρωῖ
ΓΡΑΙ[ΑΥΛΟΝ ΤΡΑΛΕΟ . . . εὐχὴν.

4) Ἀνάγλυρον παριστῶν ἰπέεα πρὸς τὰ δεξιὰ, κρατοῦντα τῇ μὲν δεξιᾷ ἀκόντιον, μεταξὺ δὲ τῶν ποδῶν τοῦ ἵππου κίνα ἐρίζοντα πρὸς ἄγριον ζῶον.

Ἐπιγραφή
ΑΙCΑΤ . . . ΠΙΕΤ. Γ. ΓΑΤΡΑΛΕΟC ΕΥΧΗΝ.
περὶ οὗ λέγει, ὅτι μεθ' ἱκανῶν ἔρευαν ἤθελεν

εἶσθαι δύνατον νὰ συμπληρωθῶσιν ἀμοιβαίως αἱ ἐπιγραφαὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου μετὰ τῶν τοῦ προηγούμενου, αἵτινες φρίνονται οὕσαι αἱ αὐταί, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀλικοῦ, ὅπερ ἔχει, ἐστὶ τοῦτο ἀδύνατον αὐτῶ.

5) Ἀνάγλυρον παριστῶν γυναικᾶ πρὸς τὸν θεατὴν ἐστραμμένῃ, καὶ κρατοῦσαν τῇ μὲν δεξιᾷ δίσκον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ἐπιγραφὴν (Κυρ)ίξ Ἡρᾶ Ἀρτάκην εὐχὴν

. . . Ο[ΚΑΙΗΡΑΙ . . . ΜΕΙΛΙΓΙ·Ι

εἰ καὶ ἐπεκράτει ἡ λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Κυζίκῳ, οὐδαμῶς, λέγει ὁ κ. Μόρδτμαν, εὐρε μνημονευμένη τὴν Ἡρᾶν ἐν Ἀρτάκῃ, καὶ πολὺ ἐλιγώτερον δύναται ν' ἀποδείξῃ τὸν συνδυασμὸν τῆς Ἡρας ταύτης τῆς Ἀρτάκης μετὰ τῆς ἐν Θράκῃ Φιλιππουπόλεως.

6) Τεμάχιον ἀναγλύφου παριστῶν γυναικᾶ λαμβάνουσαν τῇ ἀριστερᾷ βέλη ἐκ τῆς φαρέτρας· προφανῶς λοιπὸν τὴν Ἀρτεμιν. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἀναγνωρίζονται μόνον στοιχεῖα τινὰ (Κυ) ΠΙΑ. ΑΡΤ.

Τὰ τρία τελευταῖα ἀναμυρίετως εἰσὶ τὰ ἀρκτικά τοῦ ὀνόματος Ἀρτεμιν.

7) Ἀνάγλυρον παριστῶν δύο μορφαὶ πρὸς τὸν θεατὴν ἐστραμμένας ὑπὸ τὰ κλήματα ἀμπέλου· καὶ ἡ μὲν πρὸς τὰ ἀριστερὰ εἶναι νεαρὰ τογαίη περιβεβλημένη καὶ φέρουσα ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, ἧς πρὸς τὰ δεξιὰ ἴσεται κύων, ἡ δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ μορφή εἶναι πωγωνοφόρος, στηριζομένη διὰ τῆς δεξιᾶς ἐπὶ κορόνης, τῇ δ' ἀριστερᾷ κρατοῦσα λεοντῆν· ἴστη προφανῶς κριστίσι τῆν Ἡρακλέα, περὶ δὲ τῆς πρὸς τὰ ἀριστερὰ μορφῆς οὐδεμίαν τολμῆ νὰ ἐκφέρῃ εἰκασίαν. Φρίνεται δὲ, ὅτι ἐπιγραφή ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει.

8) Ἀνάγλυρον παριστῶν γυμνὴν μορφήν ἰπέως πρὸς τὰ δεξιὰ, περὶ οὗ οὐδὲν περαιτέρω γινώσκωμεν.

9) Ἀνάγλυρον παριστῶν παιδα γυμνόν, καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ἦνω μέρους ἄγνωστον μορφήν. Ἡ κεφαλή τοῦ παιδὸς φρίνεται ἐν τοῦτοις ληρθεῖσαι εἰς ἕτερον μνημεῖον.

10) Σφιγξ καθήμενη καὶ πτερωτὴ μετὰ μεγάλου διαμεσορρωμένου σιμπίου. Προσέτι ἐπὶ τινος λίθου ἐκ τοῦ ἀρχαίου φρουρίου εὐρέθη ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή, ἔχουσα πολλὰ χάσματα, ἀλλ' ἐκ τῶν περιεχομένων ὅλων, ὅτι ἦν οἰκογενειακὸν μνημεῖον.

. . . . . καὶ φιλίους τέκνο(ι)ς
(Σε)κινδᾶ . . . λημιτα(. . . Κ)λεοπάτρα κου-
ριδ[ίσις

... αίμογέρα χρηστή και Ἄτιλιχ ἀν-
θούσιν
... και τὸν ζῶντ' . . . ἐνέγγ(ρ)αψῆ Ἄπολ-
(λ)ινάριον θς
... σεμνῆς μητρὸς σ(ω)φροσύνην . . . σαν . . .
... και (ε) ἰς τέκνα εὐσεβῆ . . . ἐν ποθέουσ' ἐπὶ
χαίροις ὃ παραδ(ε)τα.

Τελευταῖον παρὰ τὸ χωρίον Περιστερὰ τῆς ἐπικρίσεως Παζαρτζίκι ἐπὶ τοῦ ὄρουσ' Ἰωδύπτης εὐρέθη ἀνάγλυφον παριστῶν ἱππέα βλάλλοντα διὰ τοῦ ἀκοντίου αὐτοῦ τῆ δεξιᾶ ἄγχιον θηρίον ἐπιγραφῆ

ἀνωθεν «Θεοῦ Διοσκόρο(ς)»
κάτωθεν
«Αὐγάζων (ὁ)πὲρ αὐτοῦ και τῶν ἰδίων εὐχῆν.»

Ἐρωτήσαντος τοῦ κ. Μ. Παρηνίκα πότε διεδόθη ὁ χριστιανισμὸς εἰς Φιλιππούπολιν, ἀπαν-
τη ὁ κ. Μόρδτμανν ὅτι δὲν εἰσῆλθεν εἰς τοιαύτην ἔρευναν, ἀλλ' ἀπλῶς εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ στήματος τῶν γραμμάτων και τῆς τεχνικῆς ἐργασίας εἰκάξει, ὅτι τὸ ἀνάγλυφον εἶνε τοῦ γ'. μ. Χ. αἰῶνος, και ὅτι Κυρίῳ Δι' εἶναι ἐπίκλησις ἐκ τῶν ψαλμῶν κληθεῖσα.

Ὁ δὲ κ. Βασιλάδης παρατηρεῖ ὅτι, ἂν παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ κ. Μόρδτμανν, ἀποδεικνύεται ἐξ αὐτῶν τῶν ἀναγλύφων, ὅτι και κατὰ τὸν γ'. μ. Χ. αἰῶνα ἦτον ὁ ἑλληνισμὸς και ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν χρήσει κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἄπερ τὴν σήμερον ἕτεροι διαφιλονεύοντες ὡς μὴ ἑλληνικά.

Ἐπὶ τούτοις διεβλήθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΘ'.

Τῆ 3 Ἰανουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων και ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ἀ) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἰακώβου Βολονάκη ἐκ Τεργεστής ἀπὸ 2ῆς Δεκεμβρίου 1871, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἕνεκα τῆς ἐπισφαλοῦς ὑγείας αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ἀναδεχθῆ τὴν ἀνατεθεισάν αὐτῷ ἐντολήν, ὅπως εἰσπράξῃ συνδρομὰς ὑπὲρ τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου, και ὑπόσχεται ὅτι ἐμμέσως θέλει πράξει τὸ ἐπ' αὐτόν.

β) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταῦθα κ. Ἀλκιβιάδου Ἀριστάρχου ἀπὸ 30 Δεκεμβρίου 1871, ἐκφράζοντος τὴν εὐχαριστίαν του ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τακτικοῦ

Και γ) Λιτήσεις διακρίβρων ἵνα ἐγγραφῶσι μέλη.

Εἶτα ἀναγινώσκει τὰς προσφορὰς βιβλίων ὑπὸ Λ. Ἀριστάρχου.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα και δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοί, ὡς ἐπίτιμα μὲν μέλη οἱ κ. κ. Φριδερίκος Τρισχέλιος καθηγητῆς τῆς ἑλληνικῆς και λατινικῆς φιλολογίας ἐν Λευψίχ, και Γεώργιος Κούρτιος καθηγ. τῆς φιλολογίας ἐν Λευψίχ, ὡς τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Διονύσιος Κωνσταντινίδης ἐκ Κερκασίντους και Εὐστράτιος Τσακκλωτός καθηγητῆς ἐν Ταϊγανίῳ.

Μετὰ τοῦτο ὁ Πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν 9 Ἰανουαρίου περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν π. μ. τεθήσεται ὑπὸ τῆς Α. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, προσκαληθέντος ἐπὶ τούτῳ, ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου, και προτείνει κατ' ἀπόφασιν τοῦ Προεδρείου ἵνα ἐπὶ μὲν τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου τεθῆ

Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

Θαρσεῖν χρῆ, τάχ' αὖρον ἔσσει' ἄμεινον.
εἶτα, ἡ λυχνία, τὸ σύμβολον τοῦ Συλλόγου, και κατόπιν'

Θεμέλιον τόνδε Πατριάρχης **ΑΝΘΙΜΟΣ** τ'. κατεβάλετο

Προεδρεύοντος Κ. Καραπάνου.

Τῆ 9. Ἰανουαρίου 1872.

Ἐπὸ δὲ τὸν θεμέλιον λίθον νὰ τεθῆ ἐντὸς μολυβδίνου κυλίνδρου ἐπὶ μεμβράνης γεγραμμένον τὸ ἀκόλουθον

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ὁ ἐν Κ/πόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος πρὸς καλλιέργειαν ἐν γένει τῶν γραμμάτων και διάδοσιν κατὰ τὴν Ἀνατολήν πρὸ δεκαετίας ἰδρυθείς, τὴν ἀνέγερσιν τοῦδε τοῦ κτιρίου ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ γένους και τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐψηφίσαστο τῇ φιλομουσῶν τῶν καλῶν ἀγαθῶν ὁμογενῶν πεποιθῶς συνδρομῆ.

Πάντων δὲ τούτων μαρτύριον ἐπίσημον καὶ αἰδίων ἔστω τάδε τὰ γράμματα τῆ τοῦ Συλλόγου σφραγίδι καὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν κοσμητόρων καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς σεσημασμένον.

Τῆ θ'. Ἰανουαρίου 1870'.

Ταῦτα πάντα παμψηφεί παραδεχθεὶς ὁ Σύλλογος, τὴν περαιτέρω φροντίδα ἀνέθετο εἰς Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τούτῳ ὀνομασθεῖσαν, συγκαμμένην ἐκ τῶν κ. κ. Κλεάνθους ἀρχιτέκτονος, Λ. Χρυσοβελώνου, Γ. Γκιών, καὶ Ἀθ. Βερναρδάκη.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Α. Σ. Μαυρογένης ἀνέγνω συνέχαινα «Περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φιλοσοφίας κατὰ τὸν 19' αἰῶνα» (ἴδε σελ. 78).

Ὁ κ. Γ. Ἀριστοκλῆς ποιεῖται τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις:

Ἀνέλκβε, λέγει, ὁ κ. Μαυρογένης, νὰ διαλάβῃ περὶ ἐνὸς μέρους τοῦ ὕλισμου, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο, ἀπαιτεῖται νὰ δεῖξῃ καὶ τὴν σχέσιν ἣν ἔχει πρὸς τὴν ἐποχὴν, ἐν ἣ ἀνεράνη, διότι δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐξῆλθε τὸ φιλοσόφημα ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐνός, καὶ νὰ εἴπῃ ὅμιν τίνα τὰ ἐπιδράσαντα πρὸς τοῦτο; δευτέρου παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἰσορία τῆς φιλοσοφίας δὲν ἀπαιτεῖ τὴν ἀπλὴν ἀφήγησιν, ἀλλ' ἀπαιτεῖται νὰ εἴπῃ ὅμιν καὶ ποῖα τὰ ὀρθὰ καὶ ποῖα τὰ ἐσφαλμένα, ἔπερ, ὡς νομίζει, δὲν ἐπραξεν ὁ κ. Α. Μαυρογένης. Τρίτον, ἔπρεπε ν' ἀναφέρῃ καὶ τοὺς λόγους, ἐφ' ὧν ἕκαστος στηρίζει τὸ φιλοσόφημα αὐτοῦ. Καὶ ἀληθὲς μὲν ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι προσέκοψαν εἰς πολλά, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ πράγματα, δι' ὧν ἀπηθανάτισαν τὰ ὀνόματά των, καὶ ἀπαιτεῖται προσοχὴ νὰ μὴ καταδικάσωμεν αὐτοὺς πλὴν τοῦ δόντος, διότι ὁ κ. Μαυρογένης ὑπερέβη τὰ ὅρια, ὅσον ἀφορᾷ τὸν Taine, παραστήσας αὐτὸν ὡς ὕλιστὴν ἢ ὡς ἤθελε ποιήσει κἀλλιον νὰ ἐκτιμῆσῃ καὶ ἴδῃ τί τὸ πλεμμελέει. Πρὸς τοῦτους νομίζει, ὅτι εἰς ἐν μέρος καταδικάζει τὸν Ἀριστοτέλην ἀναφέροντα τὸ «οὐδὲν ἐν τῷ νῷ, ἐὰν μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει,» ἔπερ καταδικάζει αὐτὸν ἐμπειρικὴν καὶ εὐρέθησαν μὲν οἱ ὑποστηρίζοντες τοῦτο ἐκ τῆς ῥήτρας ταύτης, ἀλλ' ἄκολούθως βαθύτερον μελετήσαντες τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους ἐνόησαν τὸ ἀληθὲς τῆς ῥήτρας ταύτης, καὶ ὅτι πρὸς ἀνάπτυσιν πάσης ιδέας ἀπαιτεῖται ἡ συγκοινωνία μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ἐπικροτεῖ δέ, λέγει ὁ κ. Ἀριστοκλῆς, εἰς τὴν ἐρῆην ἔκφρασιν τοῦ κ. Α. Μαυρογένους διὰ τὸν Renan χαρακτηρίσαντος τὴν κατ' ἐπι-

φάνειαν εὐφεται τοῦ ἀνδρός, ἐν σέβεται μάλλον ὡς φιλολόγον ἢ ὡς φιλόσορον; τελευταῖον παρατηρεῖ, ὅτι δὲν εἶνε ἐρῆον, ὅτι ἡ μέθοδος τῆς ἐπαγωγῆς εὐρέθη ὑπὸ τοῦ Βάκωνος, ὡς εἶπεν ὁ κ. Α. Μαυρογένης; ἀλλ' εἰς τὸν Σωκράτην ὀραῖται ἡ δόξα αὕτη, ἣν ἠσπάσθη καὶ ὁ Πλάτων, ἐτελειοποίησε δὲ ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ δὲ Βάκων ἀνέπτυξε μόνον τοὺς κανόνας αὐτῆς.

Πρὸς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ κ. Α. Μαυρογένης λέγει, ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ ἐκθέσῃ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ 19' αἰῶνος, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ 18', καὶ ὅτι οἱ διασημότεροι τῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης φιλοσόφων εἰσὶν οἱ τέσσαρες, οὓς ἀνέφερε καὶ ἀνέπτυξε; δὲν ἠκολούθησε δὲ ἣν μέθοδον ἐξέβηκεν ὁ κ. Ἀριστοκλῆς, διότι τὸ σκοπὸς αὐτοῦ ἦν νὰ δώσῃ ιδεᾶν τίνα τὸ φιλοσοφικὸν συτήματος, εἴτε, καθὰ ἐκφράζεται ὁ κ. Ἀριστοκλῆς, τοῦ φιλοσοφήματος αὐτῶν; διὸ καὶ περιορίσθη εἰς γενικὴν ἐποπτεῖαν, χωρὶς νὰ ἀεῖσθη εἰς ἐπικρίσεις καὶ ἐμβριθεῖς ἐπὶ αὐτῶν σκέψεις καὶ παρατηρήσεις χρῆζούσας μεγάλου ἐκτάσεως, ἡ ὅσων ὤρισεν εἰς τὸ ἀνάγνωσμα αὐτοῦ ὅσῳ δ' ἀφορᾷ τὰς περὶ Ἀριστοτέλους παρατηρήσεις τοῦ κ. Ἀριστοκλέους, τοῦτο μόνον εἶπον, λέγει, ὅτι ὁ Taine ὑπερκαπιζέται ιδέας, αἵτινες ἀνήκουσαι ἢ ἀποδίδουσι εἰς τὸν Ἀριστοτέλην.

Ἐπὶ τούτοις διεβλήθη ἡ Συνεδρίασις.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΜΕΛΙΟΥ ΛΙΘΟΥ.

Σήμερον τῆ θ'. Ἰανουαρίου 1872 ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ΑΝΘΙΜΟΥ τοῦ Γ', παρόντων τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ πλείστων φιλοπόσεων ὁμογενῶν.

Καὶ πρῶτον ἐτελέσθη ὑπὸ τῆς Α. Παναγιώτητος ἀγχιταμῆς, καὶ θερικῆ ἀνεπέμωθησαν πρὸς τὸν Ὑψίστον θεόν καὶ εὐχὴ ὑπὲρ στερωώσεως καὶ εὐμερίας τοῦ Συλλόγου καὶ ὑπὲρ τῶν Ἰδρυτῶν, Μελῶν, Ἐδερρωτῶν, Δωρητῶν καὶ Συνδρομητῶν τοῦ Συλλόγου; εἶτα ἐτέθη ὑπ' αὐτοῦ, βοηθημένον ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων, ὁ θεμέλιος λίθος φέρων τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδριάσει ἐγκριθέντα γράμματα καὶ σήματα. Κάτωθεν δὲ αὐτοῦ ἐτέθη τὸ ἐπὶ τούτῳ ψήφισμα ἐπὶ μεμβράνης, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Προέδρου κ.

Κ. Καραπάνου καὶ τῶν μελῶν τοῦ Προεδρείου καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ κτηρίου Ἐπιτροπῆς συγκειμένης ὑπὸ τῶν κ. κ. Η. Βασιλάδου, Ι. Μίλλιγγεν, Ι. Γκιών, Ξ. Ζωγράφου καὶ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου, ἐπικεκληρωμένοι δὲ ὑπὸ τοῦ Οἴκου-μενακοῦ Πατριάρχου. Ἐπὶ τούτοις ἡ Α. Πατριάρχης ἀπήγγειλε τὰδε.

Τέχνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ἐντιμος καὶ φιλόμουσος ὁμήγηρις.

Εἰ καὶ αἱ πρεσβυτικά μου δυνάμεις δὲν μοι βοηθοῦσι, ὅπως ἐκγράσω, ὡς θέλω, τὴν πνευματικὴν ἐγκάρδιον ἀγαθλίαν μου, ἀλλ' ὅμως πάλιν αὐτῆ αὐτὴ ἡ ἐγκάρδιος πνευματικὴ ἀγαθλίαις δὲν με συγχωρεῖ ἵνα ὅπως σιωπήσω ἀραχάλομαι δέ, ἴσα εἶπω, ἂν οὐκ ὡς θέλω, τοῖς ἀκούστον ὡς δύναιται, ἅς λέξεις τάτας.

Ὅτε πρὸ δεκαετίας ἡ σύστασις τοῦ Ἐ.λ. Φιλολ. Συλλόγου ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ ἐπηγγέλλετο ἕνα ἐποχὴν διανοητικῆς προόδου τῆς καθ' ἡμᾶς κοινοῦ διὰ τῆς δημηδοσιτέρας διωδόσεως τῆς παιδείας καὶ τῶν γραμμῶν, συμμεριζόμενος ἰσχυρῶς τὴν γενικὴν καὶ πάνδημον συκρίνησιν, ἢν παρήγαγεν ἡ ἐπ' αἰσίοις αὐτῇ ἐπαγγελία, ἠεχθήθη ὑπὸ ἰσχυρῆς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς προόδου τοῦ σώματος τούτου.

Ὁ λόγος ἔτη ἤρθεσαν, ὅπως τὸ εὐγενὲς βέβη-γος ἀνδρῶν διηπράξῃ ἀνώτερον τῶν ἐπιτυ-μένων ἀγαθῶν, καὶ ὑπερβῆν τὰς κοινὰς προσδοκίας ἀναλύθῃ σιωπηλῶς, ἀλλὰ μάλῃ ἐπαξίως, τὴν ἀρχηγίαν τῆς διανοητικῆς ἀραπτύξεως τοῦ γένους.

Ἐν τῷ σχετικῷ βραχυτάτῳ τούτῳ διαση-ματι τοσαύτην ζωτικότητα ἐπέτατο, ὥστε περιπέτειαι ἀπρόσδοτοι καὶ δευῆ καταστρεφῆ δὲν ἴσχυον νὰ καταβάλωσιν αὐτόν, τοῦ αἰσίου τῆς τέχνης αὐτοῦ ἀκμαιοτέρου ἀνέστη, καὶ σήμερον κάλλιον σκόπως τὸν πρακτικὸν σκοπὸν, πρὸς ὃν ὄφειλε νὰ τείνῃ. Ἡ ζωτικότης αὐτῆ μυστηρεῖ τρανῶς, ὅτι πάντες σνησθάν-θημεν τὴν ἀπόδοτον ἀνάγκην τῆς ἐπάρξεως τοιοῦτον κέντρον παιδείας, ἐπιζητήσιν δὲ καὶ πείθει ἑαυτοὺς, ὅτι ὁ σκοπὸς οὗτος οὐκ ἔστιν ἀτέλετος. Τὶ δὲν κατορθῶ ἡ συνείδησις τῶν ἀραχῶν καὶ ἐκλήψων ἠρωσθήν μετὰ τῆς θε-λήσεως τοῦ θεοαρέσει αἰτίας;

Ἡ Ἐκκλησία εὐλόγη τὰ τέχνα Αὐτῆς, ὅταν εὐθερώς πρὸς τοιαύτα μεγάλα καὶ θεύ-ρεστα ἔργα χωρῶσιν. Ἡ Ἐκκλησία ἐχάρησεν τοῖς τέχναις Αὐτῆς, ὅταν σπεύδωσι πρὸς ταυ-

τέραν καὶ ἀσφαλιτέραν πραγματοποιήσιν ἐνδὲ τῶν σπουδαιοτέρων μελημάτων τῆς ἐαυτῶν Μη-τρῆς. Ναί, τὸ λέγω μετὰ θάρρους, ἡ Ἀρατο-λικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῶν πρωτίστων μελημάτων Αὐτῆς ἐποιήσατο τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας παρὰ τῷ λαῷ καθότι ἐν ἄφ' ἐνδὲ δὲν συγχωρῆ τὸ νὰ ἐπάγεται ἡ θρησκεία εἰς τὸ χριτήριον τοῦ ὀρθολογισμοῦ, τὸ μολύρον-τος τὴν διάνοιαν καὶ πλανῶντος τὴν συνείδη-σιν, δὲν θέλει ὅμως ἀφ' ἑτέρου ν' ἀρχῇ ἐν τῷ σκότει, ἀγίνουσα τὴν γαστὴν ἔρμαιον τῆς δι-σπαιμονίας καὶ τοῦ πᾶσιμου.

Ἐν χροίοις χαλεποῖς ἡ Ἐκκλησία κατέστη τὸ χρησιμότερον τῆς ἐγίως καὶ ἀληθοῦς παι-δείας, περιέβαλε τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ μεγά-λους διδασκάλους, συνείσθησιν σχολεῖα, ἐστ-κῆσασα διὰ πάντα ταῦτα τὴν ἐγγρωμοσύνην τῶν ἀραπτῶν Αὐτῆς τέχνων, ἅτινα καὶ τὴν ὄραν ταύτην ἐπιχαλοῦνται τὰς εὐχὰς Αὐτῆς πρὸς ἐπόδωσιν τοῦ σκοποῦ, ὃν οὐδέποτε ἐπιβ-σαστο Αὐτῆ οὐδέ παύσει αἰτιδιώκουσα. Ἀπέ-ραντι τῶν ἀνιάρθων γενικῶν ἀξιώσεων καὶ διαιρέσεων καὶ παθῶν καὶ ἀντεγκλήσεων, αἴ-τινες ἀντιβαῖν οἰοῦσι πρὸς τὴν θεμελιώδη βά-σιν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῶς ἀγνωστοί τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀρεθῆσαν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τοῖτοις καιροῖς, καὶ κατατρέχουσι σήμερον τὴν κοινω-ρίαν τῶν πειθῶν, μολέται παρήγορον νὰ βλεπῶ ἐκλεκτῆ καὶ περυσισμένη μερίδα τοῦ ὀρθο-δόξου λαοῦ ἐπιδιώκουσιν τὴν διὰ τῆς παιδείας καὶ τῆς μορφώσεως τῶν ἡθῶν διάπλασιν τῆς κοινωρίας ἐν τῷ πνεύματι τῆς ὁμοιοῦς καὶ τῆς ἐνότητος, τὸ ὅποτον εἶναι ἡ βάσις τοῦ εὐ-κλεοῦς τούτου ἰδρύματος καὶ ἡ γενικώτερον ἀ-γετηρία τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ.

Ἐχετε πλήρη, ὦ ἀγαπητά μοι ἐν Κυρίῳ τέχνα, τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας. Συγκο-ροῦμαι βραθεῶς τὴν στιγμήν ταύτην, διότι ἐν ταῖς γενναῖαις μου ἡμέραις ἀξιοῦμαι νὰ θέσω τὸν θεμελιῶν λίθον τοῦ καταστήματος τοῦ Ἐ.λ. Φιλολ. Συλλόγου. Ἐν τῇ καταβολῇ τοῦ θεμελιῶν τούτου λίθου ἐρωτῶ ἀπεικονίζομένην τὴν παγίωσιν τοῦ κλεινοῦ Συλλόγου, τὸν δὲ αἰσίως ἀνεγερθόμενον τούτον οἶκον θεωρῶ ὡς ἰσχυρῆ τὸν εἶκόνα τοῦ ὅλου ἠθικοῦ καὶ δια-ροητικοῦ οικοδομήματος, εἰς δ τελούσιν αἱ ἐν-ἐργεταί πάντων ἡμῶν. Κόρυος ὁ Θεὸς τῶν Φώτων ἐπιστεγᾶσι τὸ οικοδόμημα τῆ ἠρωθεν Αὐτοῦ εὐλογίᾳ. Αὐτοὺς κατέθενοι τὰς προσ-παθείας ἡμῶν διατηρῶν ὄψηκτον τὸν ἀγα-στόν ἡμῶν σὸνδεσμον διὰ τοῦ πνεύματος τῆς Ἐπαγγελικῆς ἐνότητος καὶ ἀγάπης ἐν Χριστῷ.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος κ. Κ. Καραπάνος ἀπήγγειλε τὰ ἑξῆς:

Παραγιώτατε Δέσποτα, γυλιόμοσοι κέραιο.

Μεγάλην τελοῦμεν σήμερον πανήγυριν καταβάλλοντες τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ πρώτου ἐν τῇ πόλει ἡμῶν ἀνωτέρου ἐνδιατηρήματός Μουσῶν.

Τὰ γράμματτα οὐδέποτε ἐπκυσαν καλλιεργούμενα καὶ διδασκόμενα ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, ἀπὸ πολλῶν ὅμως κλίων στεροῦνται κέντρου ἀποκλειστικοῦ σκοπῶν ἔχοντος τὴν ὑψηλότεραν αὐτῶν καλλιεργεῖν καὶ τὴν εὐρυτέρων αὐτῶν διάδοσιν.

Τὸν σχηματισμὸν τοιοῦτου κέντρου προσέθεντο κυρίως οἱ πρὸ δεκαετίας ἰδρύσαντες τὸν ἐν Κ/πόλει Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογον. Ἐκτὸς ὅμως τῶν γραμμάτων ὁ Σύλλογος ἀπ' ἀρχῆς ἤδη τῆς συστάσεώς του ἐνόμιζε καθήκον, ἵνα καλλιεργήσῃ καὶ καταστήσῃ κοινωτέρας ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν τὰς γνώσεις ἐκείνας, αἵτινες ἔσπερον τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη εἰς τὸν βραχὺν τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς εὐμερείας, ἢν γνωρίζομεν ἀπαντες.

Τὸν σκοπὸν τοῦτον τῆς καλλιεργείας τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐπέδιώξεν ὁ Σύλλογος, δύναμαι νὰ εἶπω, μετ' ἐπιτυχίας κατὰ τὸ πρῶτον δεκαετὴς σάδιον τοῦ βίου αὐτοῦ. Πτωχῆς, ἄπειρος καὶ πικρίας κατὰ παντὸς εἶδους ἐμποδίων κενώσθησεν, ἵνα ζήσῃ καὶ παραγάγῃ καρποῖς, αἵτινες τὴν κατέστησαν γνωστὴν οὐ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ, ὅπου ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι περὶ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν μεριμνῶντες.

Ἀπέναντι τῶν κλίων καὶ τῶν στερήσεων ὁ Σύλλογος οὐδέποτε ἀπεθάρρυνθη. Ἀπ' ἀρχῆς ὅμως ἠσθάνθη, ὅτι ἔχει ἀνάγκην μονίμου κτιρίου, ὅπερ οἰκοδομήθηεν συμμόρφως πρὸς τὰς ποικίλας αὐτοῦ ἐργασίας ἤθελε παρέχει αὐτῷ τὸ μέσον πρὸς τελειώσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἐκπλήρωσιν. Τὴν ἀνάγκην δὲ ταύτην ἠσθάνθη ἔτι ζωηρότερον, ὅτε κατὰ τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμὸν ἀνοδέχθη ἄλλα τε καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀπῶρον σχολείων, εὐρύνας οὕτω τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ. Σκεπτόμενος δ' ὁ Σύλλογος πῶς δύναται ν' ἀνεγείρῃ τοιοῦτον κτίριον, ἔνα μόνον τρόπον εὕρισκε πρὸς ἐπίτευξιν τοῦτου τὴν συνδρομὴν τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν. Ἡ τοιαύτη συνδρομὴ εἶναι ὁ κυριώτερος, ἢ, μάλλον εἰπεῖν, ὁ μόνος ἔθνικὸς ἡμῶν πόρος· εἰς αὐτὸν ὀφείλομεν τὰς ἐκκλησίας, τὰ

σχολεία, τὰ νοσοκομεία καὶ ἐν γένει πάντα τὰ ἔθνικὰ ἡμῶν καταστήματα. Ἡ ἰδιωτικὴ συνδρομὴ εἶναι ὁ μέγας μοχλὸς, ὅστις διετήρησε καὶ τὴν θρησκείαν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν ἐπὶ κλίωνας ὀλοκλήρους καὶ ἐν μέσῳ περιστάσεων πολὺ δυσκολωτέρων τῶν σημερινῶν. Οὔτε ἡ πτωχεία, οὔτε ἡ πείσις ἐμποδισάν ποτε τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἵνα δι' ἰδιωτικῆς ἐκούσης συνδρομῆς διατηρήσῃ τὰ ἔθνικὰ καθήκοντα. Δὲν ἐδιστάσαμεν λοιπὸν ἵνα καταρθώμεν εἰς αὐτὴν πρὸς θρησκείαν τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης τοῦ Συλλόγου, καὶ δὲν ἠπατήθημεν. Γενναῖοι καὶ φιλόμοσοι ὁμογενεῖς συνεισέφερον ἤδη ὑπὲρ τὰς διασχίλας ὀθωμανικῆς λίρας, διὰ τῶν ὁμοίων ἠγορεύσαμεν τὸ γυλιόμον, ἔθνα θεμελιούμεν σήμερον τὸ κτίριον τοῦ Συλλόγου. Γενναῖοι καὶ φιλόμοσοι ὁμογενεῖς θὰ συνεισέφερασιν (οὐδεμίαν ἔχομεν ἀμφιβολίαν) τὸ ἀναγκαῖον ποσόν, ὅπως οἰκοδομήσωμεν τὸ κτίριον, ὅπερ σήμερον θεμελιώμεν. Διὰ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κτιρίου τούτου οὐ μόνον ὁ Σύλλογος θέλει τύχει ἀνεπιωτέρας ὑπάρξεως, καὶ καταρθώσῃ εὐκολώτερον τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν θέλει ἀποκτήσει ἐν νέῳ δείγμα ὑπάρξεως καὶ προσόδου· θέλει δειξέι δι' αὐτοῦ, ὅτι εἶναι πάντοτε τὸ ἔθνος ἐκείνο, τὸ ὅποιον ἔθετο τὴν διάνοιν ἄνω τῆς ὕλης, καὶ ὅτι δὲν θέλει παύσει καλλιεργεῖν τὸ δένδρον τοῦ πολιτισμοῦ, τὸ ὅποιον ἐφύτευεν ἐν τῷ κόσμῳ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ.¹

Ἐν τῷ κτιρίῳ τούτῳ τὸ ἔθνος ἡμῶν θέλει προσφέρει καὶ εἰς ἑαυτὴ καὶ εἰς τὰ μετ' αὐτοῦ συζώντα ἔθνη καὶ εἰς τοὺς παρεπιδημούντας ξένους τροφὴν ἠθικὴν ἄφθονον διὰ τῶν ἐν αὐτῷ γενησιμῶνων ἐπιστημονικῶν συζήτησεων καὶ δημοσίων διαλέξεων, καὶ διὰ τῆς σχηματισθησομένης βιβλιοθήκας καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν συλλογῶν.

Ἐπιτρέψατέ μοι, Κύριοι, πρὶν τελειώσω τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις, ἵνα ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς τὸν σεβαστὸν ἡμῶν Ἄνακτα καὶ τὴν περιστάμενον αὐτοῦ Κόβερνταν, διὰ τὴν προστασίαν ἣν παρέχει εἰς τὰ γράμματτα καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας, πρὸς τὸν γενάρῃν ἡμῶν Πατριάρχην, ὅστις εὐχρηστῆθη νὰ θέσῃ ἰδίαις χερσὶ τὸν θεμέλιον λίθον, καὶ εὐλογήσῃ τὰ ἔργα ἡμῶν, δεικνὼν τὴν συμπάθειαν ἣν δίδει εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀναπτύξιν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, καὶ πρὸς ἐκείνους αἵτινες συνεισέφερον καὶ θέλουσι συνεισφέρει ὑπὲρ τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου.

Ἐπιτρέψατέ μοι ἐπὶ τέλους, Κύριοι, ἵνα εὐ-

χρηστέω όλους υμάς ἐν ἐνόμῳ τοῦ Συλλόγου, διότι εὐχεστήθητε νὰ τιμῆσθε τὴν σημερινὴν αὐτοῦ πανηγύριν, καὶ εὐχρῶ ἔνα πολλάς καὶ συναεῖς τελεῶμεν τοιαύτας.

Παρατεταμέναι χειροκροτήσεις διεδέχθησαν τὴν λόγον τοῦ Προέδρου καὶ ἀνευρημαίαι ὑπὲρ τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου καὶ τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεώς Του, καὶ ὑπὲρ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος προσέρχεται τῷ Οἰκουμηνικῷ Πατριάρχῳ, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὸ δίπλωμα ἐπίτιμον μέλους τοῦ Συλλόγου, προσφωνήσας τάδε:

Παραγώγατε Δέσποτα!

«Ὁ ἐν Κ/πόλει Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος ἐπιτιμῶν καὶ δικαίως τὰ φιλογενῆ αἰσθήματα, ἀπερ ὑπὲρ τοῦ ἐμπιστευθέντος Ὑμῖν ποιμνίου ἐπιδείκνυσθε, τρανάντατον δὲ τούτου δείγμα παρέσχετε ἐν τῷ πρὸ εὐλόγου ἀπαγγελθέντι ἱεροπροπεσάτω λόγῳ, τοιμὰ δι' ἑμοῦ μὴ τῆ φωνῆ, ἔνα προσέρῃ τῇ Ὑμ. Θεωστάτῃ Παναγιώτῃ τὸ δίπλωμα Ἐπίτιμον Μέλους, πεποιθὼς ὅτι δὲν θέλει ἡ Ὑμ. Θ. Παναγιώτης πᾶσαι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι παρέχουσα τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς κατευδόσεως τοῦ ἀνωτέρου τοῦτου τῶν γραμμάτων φτωχίου.

Ἡ Α. Π. εὐμενῶς ἀποδέξαμένη τὸ δίπλωμα, κῦζατο καὶ αὖθις τὰ βέλτεστα τῷ Συλλόγῳ.

Ὁστω δ' ἐπεραιώθη ἡ τελετὴ τῆς καταθέσεως τοῦ θεμελίου λίθου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΥ.

Τῆ 10 Ἰανουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώττει:

α) Ἐπιστολὴν τοῦ Ἁ. Ἰωαννίνων κ. Σωφρονίου ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1871, δι' ἧς ἀπειτῶν εἰς τὰς παρὰ τοῦ Συλλόγου αἰτηθείσας πληροφορίες περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας καὶ τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίης αὐ-

τοῦ, λέγει ὅποια μέτρα ἔλαβον, ἔνα ἀπαλλάξωσι τὰ Μοναχῆρια τῶν χρεῶν, καὶ χρησιμεύσωσι τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν δι' ἄλλας ἀνάγκας, ὡς καὶ διὰ τὰ σχολεῖα, καὶ περιλαμβάνει διακρίσεις ἐγκωμιαίας αὐτοῦ ἐπὶ τέλους; δ' εὐχαιροῦται τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικοῦ μέλους.

Ὁ Σύλλογος ἐνέκρινε νὰ γραφῇ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ τῷ Ἁ. Ἰωαννίνων.

β) Ἐπιστολὴν τοῦ Ἁ. Καισαρείας ἀπὸ 10 Ἰανουαρίου 1872, δι' ἧς ἀναγγέλλει, ὅτι ἔκρινε σκόπιμον τὴν σύστασιν γυμνασίου καὶ παρθεναγωγείου ἐν τῇ Καισαρείᾳ, καὶ ὅτι ἠνεχώρη ἐπὶ τούτῳ κατάλογος, ὃν περιφέρουσιν οἱ κ. κ. Γ. Σοφοκλῆς καὶ Χαρχάκτος Ἐμμανουηλίδης, οὗς καὶ συνιστᾷ, καὶ αἰτεῖται ἔνα καὶ ὁ Σύλλογος γράψῃ τὸ ἀνάλογον δόγμα.

Ὁ Σύλλογος ἐψηφίσατο νὰ γραφῇ εὐχαριστήριος τῷ Ἁ. Καισαρείας δι' ἣν ἔλαβε πρωτοβουλίαν περὶ συστάσεως γυμνασίου, τὴν δὲ περὶ συνδρομῆς αἰτήσιν παραπέμπει τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

γ) Τοῦ ἐν Φιλαιπουπόλει Συλλόγου τῶν Φιλομούσων ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου 1871, αἰτουμένου ἔνα ὁ ἐν τῷ Ἑλλ. Λοκίῳ ἐκ Θηρῆκας ὑπότροπος τοῦ Χρηστάκη ἐρένδη Ζωγράφου ἐκλεχθῇ ἐκ τῆς πόλεως αὐτῶν ἢ ἐκ τῶν πέριξ.

Ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι πολὺ πρότερον ἔγραψε περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ὑποτρόφων τῷ εἰρημένῳ Συλλόγῳ, ὡς καὶ διὰ τὸν ἐκ Μακεδονίας τῶν ἐν Σέρβιαις Συλλόγῳ, διὰ δὲ τὸν ἐκ Θεσσαλίας τῷ Ἁ. Αφρίσσας, καὶ διὰ τὸν ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τῇ Λέσχῃ Μικρῶν Ἀσίας.

δ) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ν. Δ. Λεβίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 4 Ἰανουαρίου 1872, ἐκπερῶντος τὰς εὐχαριστίας του ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

ε—ς) Ἐπιστολὰς τῶν κ. κ. Ἀλεξ. Μανούσου καὶ Ν. Γιαμακῆ ἐκ Τεργέστης ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου 1871, παραιτουμένων τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς πρὸς εἰσπραξίν συνδρομῶν ὑπὲρ τοῦ κτηρίου, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὑπάρχει ἐκεῖ Ἐπιτροπὴ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διαδόσιν τῶν Ἑλλ. γραμμάτων Συλλόγου, πρὸς ἣν καὶ προτινοῦσι ν' ἀποταθῇ ὁ Σύλλογος.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ.

ζ) Ὁμοίαν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἰωάννου Χρυσοβελώνη ἀπὸ 4 Ἰανουαρίου 1872.

Ἀγγέλλονται τὸ β' κατὰ τὰ νουμισμένα καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοὶ ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος ὁ κ. Kirchhoff ἀρχαιο-

λόγος ἐν Βερολίῳ, ὡς τακτικὰ δὲ οἱ ἐνταῦθα κ. κ. 'Ιω. Σιφναῖος καὶ 'Ιω. Τάξης ἔμποροι, καὶ ὁ ἐν Παρισίοις Μιλτ. 'Ιακώβου, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κ. κ. Ν. 'Ράλλης Καθηγητῆς ἐν Περγάμῳ, Περὶδῆς ἐν Λάρινα Κόπρου καὶ 'Ιερώνυμος Μυριανεύς, Καθηγητῆς τῆς σχολῆς τοῦ Σταυροῦ ἐν 'Ιερουσόλοις.

Εἶτα ὁ κ. Μ. Παρναϊκὸς ἀνέγνω συνέχαιαν *Περὶ γλωσσολογίας* (ἴδε σελ. 24 κ. ἑ.).

Ὁ κ. Γ. Χασιώτης ποιεῖται τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις:

1) Ὅτι ὁ κ. Παρναϊκὸς ὄφριε πρὶν ἢ ἐλθῆ εἰς τὰς ἐξαφάνσεις τοῦ α νὰ εἴπῃ ἁ) περὶ τῶν ἀρχαίων φθόγγων α, ι καὶ σ, εἶτα περὶ τῆς διασχίσεως τοῦ α εἰς ε καὶ ο, καὶ τελευταῖον περὶ τῶν ἐξαφανίσεων τοῦ α. β) τὰ ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει περὶ τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ α παραδείγματα γεν-γενε-γενε δὲν φαίνονται ἐχόμενα ἀλλήθεις, διότι πρὶν ἢ ἐξαφανισθῆ ὁ φθόγγος α διασχίσθη εἰς ε, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ ὀρθοῦ ἀρίστου γεν, ἐνθα φυλάττεται ἡ ῥηματικὴ βίβλα γεν κτλ.

2) Ὅτι ὁ κ. Παρναϊκὸς εἰς τὰ περὶ ἐπιτάσεως προσέθηκε καὶ τὸν φθόγγον ο, ὅστις δὲν εἶναι ἐπίτασις, ἀλλ' ἐξασθένσις. Περὶ δὲ τῶν σχέσεων τῶν ἑλλαν. λέξεων καὶ χρονικῶν στελεχῶν φρονεῖ, ὅτι καλὸν ἦθελεν εἶσθαι, ἐὰν ἤρκετο μόνον εἰς τὴν σύγκρισιν τῶν ῥηματικῶν στελεχῶν ὡς πρὸς τὰς συγγενεῖς γλώσσας.

Πρὸς ταῦτα ὁ κ. Μ. Παρναϊκὸς λέγει, ὅτι αὐτὸς ἀκολουθεῖ τὸ Compendium τοῦ Schleichner, ἐξ οὗ ἤρσθη καὶ τὸ περὶ ἐπιτάσεως τοῦ ε εἰς ο, ὅπερ ἄλλοι πῶσιν τῶν φθόγγων κολουσιν, καὶ ὁ κ. Γ. Χασιώτης ἀκολουθεῖν ἄλλους γλωσσολόγους ἴσως ἔχει δίκαιον.

Ὁ κ. 'Πρ. Βασιλάδης ἐπεθύμει, λέγει, ἵνα ἐξέθετον ὁ κ. Παρναϊκὸς τὰς αἰτίας καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς οἱ ἀρχαῖοι φθόγγοι ἐξαλείφονται ἢ ἐπιτείνονται, περὶ ὧν δὲν ἐποιήσατο μνηεῖν ὁ κ. Παρναϊκὸς. Ἐχει δὲ, προσθέτει, δίκαιον ὁ κ. Χασιώτης λέγων, ὅτι πρὶν ἐξαφανισθῆ τὸ α ἐξέπεσον εἰς ε, ὅπερ λέγουσιν καὶ ὁ Schleicher καὶ ὁ Κούρτιος διακρινόντες τὸ ἀρχαῖον α εἰς τρία, διότι ἐν ἄλλοις μὲν ἐπράπη εἰς ε, ἐν ἄλλοις εἰς ο, καὶ ἐν ἄλλοις ἐξαφανισθῆ ἔχει ὅμως δίκαιον, λέγων ὅτι εἶναι ἐξασθένσις, διότι ἐν συγγράμει πρὸς τὸ ε εἶναι μᾶλλον ἐπίτασις προσέτι ἤκουσε, λέγει, τὴν κ. Παρναϊκὸν ὁσάκις ἀνέφερε τὸ αινας (=ἔππον) νὰ προσέξη δασῶς (ηασῶς) ἐνῶ εἶναι φίλον, καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐγένετο δασύ. Ἐπάρχει δὲ ἀρχαῖον ὄνομα ἑλλαν. 'Ιακος (=ἔππος) ὁ Τραχν-

τίνος, γυμναστῆς καὶ ἄλλος περὶ γυμναστικῆς γράφας, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται τοῦτο ἢ δὲ λέξις ναι ἐξ ἧς οἶκος δὲν σημαίνει, ὡς εἶπεν ὁ κ. Παρναϊκὸς, καθῆσθαι, ἀλλὰ εἰσέλθειν.

Ὁ κ. Παρναϊκὸς ἀναγνωρίζων τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Βασιλάδου ὡς λίαν ἐρθῆς, τασαῦται, λέγει, υπάργουσι σχολαί, ὅστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπιφανέστεροι Κούρτιος καὶ Schleicher δὲν ἀναφέρουσι τοὺς λόγους, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς τοὺς παρέλειψεν περὶ δὲ τοῦ ναι παρατηρεῖ ὅτι τὸ κείμενον, τὸ ὅποιον εἶχεν ὑπόψιν, μεταφράζει αὐτὸ διακμένειν καὶ καθῆσθαι.

Ἐπὶ τούτοις διελέθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΑ΄.

Τῆ 17 'Ιανουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ξ. Ζωγράφου
Αἰτιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιληφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν 'Ραιδεστῷ Θερακικοῦ Φιλελευθερευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 9 'Ιανουαρίου 1872, αἰτουμένου ἵνα, εἰ δυνατόν, προτιμηθῆ ὡς ὑπότροπος τοῦ Χρησταῖα ἐρευνῆ ἐκ Θεράκης εἰς νέος ἐκ 'Ραιδεστοῦ, ὅν ἤθελεν ὑποδείξει ὁ Σύλλογος οὗτος.

Ἡ αἴτησις αὕτη δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν, διότι προηγουμένως εἶχεν ἀναθεθεῖ ἡ ἐκλογὴ τοῦ ὑποτρόπου τούτου εἰς τὸν ἐν Φιλιππουπόλει Σύλλογον.

β) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Κ. Καλλιᾶδου ἀπὸ 13 'Ιανουαρίου 1872 περιελείουσιν κατάλογον βιβλίων, ἀτινα προσφέρει τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου.

γ) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἀναστασίου Σταμούλη ἐκ Σηλυμβρίας ἀπὸ 9 'Ιανουαρίου 1872, πέμποντος δύο μὲν λίρας ὑπὸ τὸν ὄρον, ἵνα, ἐὰν μὲν δύνανται νὰ γίνῃ μέλος, θεωρηθῶσιν ὡς τακτικὴ αὐτοῦ συνδρομή, ἄλλως νὰ χρησιμεύουσι τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου, δεκά δὲ δραχμὰ, τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ συνδρομήν, πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλαν. γραμμάτων καὶ τὰς ἐξῆς ἐπιγραφάς.

1) ἀνεκθῆναι ἰ θεόσωτος πόλις ταῦτα ἐπὶ

Μιχαήλ Θεοδόρα· καὶ Θέλης, οἷς ἐδικαιώσαν Κ.Κ. Βασιλεῦν ἐπὶ τῆς γῆς· ἢ ἐπιγραφῇ αὐτῆ, λέγει, σώζεται ἄνωθεν τῆς πόλεως τοῦ φρουρίου, καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ Κρούμου βασιλέως Βουλγάρου τὸ 805 μ. Α. καὶ ἀναγέρθησαν τὰ τείχη.

2)	Α	Α	ΤΡ	Κ	
	Ξ	Ο	ΚΧ	ΜΚΝ	ΤΩ
	Δ	Π		Μ	Η
	Α	Α		Ι	Ο
	ΞΟ	ΚΧ		ΝΝ	ΟΡ
	Δ	Π		Ω	Α

εὐρίσκειται, λέγει, ἐν τινι ἡρειπωμένῳ τζαμίῳ ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἔνθα σώζονται καὶ ἕχνη εἰκόνας ἐξῆται δ' αὐτῆν·

«Ἀλέξιος ἀπόκαυτος παρκαυώμενος.»

«Ἀλέξιος ἀπόκαυτος Ἰωάννου Θεολόγου.» διότι τὸ ρθὲν τζαμίον ἦν καὶς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου κατὰ τινὰ παραδόσιν.

Ἐγερίνεται ἴνα ὁ κ. Α. Σταμούλης προταθῆ μέλος τακτικόν, καὶ δ' ἐπιγραφῆαι νὰ παρκαμρθῶσιν εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπὴν.

δ') Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Ἀγκάρᾳ Φιλολογικῆς Ἀδελφότητος *Galatiae* ἀπὸ 28 Δεκεμβρίου 1871, ἀγγελλούσας τὴν σκοπὴν τῆς Ἀδελφότητος, καὶ τιθεμένης ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Παρῆρπεται εἰς τὴν Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπὴν.

ε') Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Βλ. Σαρδέλη ἐκ Φιλιππουπόλεως ἀπὸ Ἰανουαρίου 1872, αἰτοῦντος περίληψιν τοῦ ἀνεκγνώσματος τοῦ κ. Μόρδ-τμικν περὶ τῶν ἐν Φιλιππουπόλει ἐπιγραφῶν.

Ἐνεκρίθη νὰ σταλῆ ἡ αἰτούμενη περίληψις.

ς') Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 4 Ἰανουαρίου 1872, περιέχουσαν ἐγκύκλιον τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Κλήρου.

Παρῆρπθῆ εἰς τὴν Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπὴν.

ζ') Ἐπιστολὴν τοῦ γραμματέως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς περιέχουσαν προτάσεις μελῶν.

καὶ ἡ) Τὸν κατάλογον τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Καλλιᾶδου προσφερομένων βιβλίων.

Ἀγγέλλονται τὸ β' κατὰ τὰ νενουμισμένα, καὶ πεμψῆραι γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. Grunbach καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν-ταύθι αὐτοκρατορικῷ Λυκείῳ, Σ. Κέπετας ἑμ-παρος καὶ Ἀπόστ. Σκάντας δικηγόρος.

Ἔϊτα ὁ κ. Παρζάνικας ἀνεγὼν συνέχευεν *Περὶ γλωσσολογίας* (ἰδ. σελ. 24 κ. ἑ.).

Ὁ κ. Ἦρ. Βασιλάδης παρκατρεῖ, ὅτι ἴνα τὰ γλωσσολογικὰ ἀνεκγνώσματα ἀποθξίνωσιν ὠφείλιμα, δὲν ἀρκεῖ μόνον ἴνα ἔχη τις ὑπ' ὄψιν τὰ σοφὰ περὶ γλωσσολογίας τῶν ξένων συγγραμματα, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται νὰ ἀναδιφῆ καὶ τὸν πλοῦτον τῶν διαλέκτων τῆς σημερινῆς γλώσσης, διότι πολλὰ μὴ περισοθέντα ἐν τοῖς συγγραφεῦσι, σώζονται ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, ὡς εἶχε πράξει ὁ μακκαρίτης Δ. Μυρορρῶτης, ὅστις ἐν Βερολίνῳ ἐπὶ ὧν ἔγραψε περὶ τοῦ Ἰώτα (ιοΙ) ἐν τῇ ἐφημερίδῃ τοῦ Κόππ, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ρθόγγος οὗτος διετηρήθη ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ οἷον Γιάνας, στεργιά κλ. ὥστε δὲν πρέπει νὰ παρκατρεχόμεν τὰ τοιαῦτα. Ἐῖτα παρτήρησεν ὁ κ. Βασιλάδης περὶ τῆς μεταπτώσεως τοῦ σ εἰς δασὺ πνεῦμα, εἰπὼν ὅτι τοῦτο εἶναι σκινόμενον περίεργον, ἀπαντώμενον οὐ μόνον εἰς τὴν Ἑλλ. καὶ Περσικὴν γλώσσαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τῆς Πολωνησίης· καὶ ἡ μὲν Ἑλλ. καὶ Περσικὴ εἶναι γλώσσαι ἀρχαῖαι καὶ συγγενεῖς, ἀλλὰ πόθεν τοῦτο εἰς λαοὺς ἀπομεμακρυσμένους καὶ νεωτέρους; ὡς παρδεινμα δὲ μετατροπῆς τοῦ σ εἰς ρ ἔφερον τὸ βίεμ σρέω, ἔφερον, ἔφερον οἱ παλαιότεροι ἔγρασκον μὲ ψιλὴν καὶ δασεῖαν, οἱ δὲ νεώτεροι ἄνευ τούτων, καὶ ὁ δούς προσοχὴν εἰς ὅσα εἶπεν ὁ κ. Παρζάνικας ὅα ἐνόησε τὴν λόγον, διότι εἰς τὴν ἐνεστώτῃ τὸ σ ἐστράπη εἰς δασὺ εἰς δὲ τὸν παρκατικὸν εἰς ρ. Ἄλλο δὲ περίεργον ἀνεφερον ὁ κ. Βασιλάδης τὴν τροπὴν καὶ προφορὰν τοῦ Ι εἰς σ εἰς τὰς ἀρχαῖας καὶ νεωτέρας γλώσσας, οἷον palis πάσις, constitutio, κτλ.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΒ'.

Τῆ 24 Ἰανουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ξ. Ζαργάφου
Ἀντιπροέδρου.

Ἀνεκγνώσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν παρκατικῶν τῆς προηγούμενης συνεδρίασεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀνεγνώσκαε:

α) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Νρ. Παπαδοπούλου ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου 1872, πέμποντος κατὰ-λογον διαφόρων βιβλίων, ἅτινα προσφέρει τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου.

β) Τοῦ ἐν Σέρβιαις Μωκεδ. Φιλεκπ. Συλλόγου ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1872, περιλαμβάνουσιν ἐκθεσιν γενικὴν τῆς καταστάσεως καὶ ἐκτάσεως τῶν σχολείων καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ἐπαρχιωτῶν Σέρβων, Δρέμας (Δρέμα, Μυροκόπι, Ζεργνά, Πράβι) καὶ Μελενίκου (Μελενίκον, Τιμούρ, Χισάρ, Πετρίτσκα), μετὰ στατιστικῶν πινάκων.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπὴν.

γ) Σύλλογος Κορυτσᾶς (μετὰ τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ) ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1872, ἀγγέλλοντος τὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ ζητούντος τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπὴν.

δ) Εὐλαμπίου Θεοδωρίδου ἐκ Σηλομβρίας ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου 1872, προτείνοντος ν' ἀναλάβῃ ὁ Σύλλογος τὴν πρωτοβουλίαν ἵνα διακρίσῃ τοὺς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον χριστιανούς εἰς 4 βαθμούς, ὧν ὁ πρῶτος νὰ πληρώσῃ κατ' ἔτος γρ. 500, ὁ δεύτερος 300, ὁ τρίτος 200 καὶ ὁ τέταρτος 100 πρὸς διατήρησιν τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς.

Καὶ αὕτη παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπὴν.

ε) Τοῦ Ἀ. Κασαρέας καὶ Εὐσταθίου ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1872, περιλαμβάνουσιν πίνακα τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπὴν.

ς) Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Βαλλιάνου ἀπὸ 14 Ἰανουαρίου, προσφέροντος τὴν αἴθουσαν τοῦ Ἑλλ. θεάτρου, ὅπως δαθῇ χορὸς πρὸς ὄφελος τοῦ Συλλόγου.

Ἡ πρότασις τοῦ κ. Εὐαγγ. Βαλλιάνου ἐγένετο παραδεκτή μετ' εὐχαριστιῶν τῶ εἰρημένῳ φιλογενεῖ κ. Εὐαγγ. Βαλλιάνῳ.

ζ) Τῶν κ. Ροδοκανάνη καὶ Ζάρπα ἐκ Βραχίλας ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου 1872, ὅτι δὲν δύνανται νὰ συνδράμωσιν ὑπὲρ τοῦ κτηρίου τοῦ Συλλόγου, ἕνεκα τῶν ἐπιβαρυνουσῶν τὴν κοινότητα αὐτῶν συνεισφορῶν ὑπὲρ τοῦ κτηρίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς συντήρησιν Συλλόγου, σχολείου καὶ Παρθενωγωγείου.

η) Ὁμοίαν τῶν κ. κ. Σ. Ζαρερισπούλου, Σ. Μεταξῆ, Ἀνδ. Βαλλιάνου καὶ Δ. Μικροβλάκη ἐκ Μκασσάκλας ἀπὸ 5]17 Ἰανουαρίου 1872.

θ) Τοῦ κ. Π. Λάμπρου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 11

Ἰανουαρίου, ἐκφράζοντος τὰς εὐχαριστίας του ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

ι) Ὁμοίαν τοῦ κ. Μ. Π. Λάμπρου, ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

κ) Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ 5 Ἰανουαρίου περιλαμβάνουσιν τὸν κατάλογον τῶν βιβλίων, ἅτινα ὁ Σύλλογος «Παρνασσός» πέμπει τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου ἡμῶν.

κβ) Τοῦ Συλλόγου τῶν 40 Ἐκκλησιῶν ἀπὸ Ἰανουαρίου 1872, ἐκφράζοντος τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀπονομῇ τοῦ βραβείου εἰς τὸ Παρθενωγωγεῖον αὐτῶν ἐκ τοῦ Νεγροπονταίου διαγωνίσματος.

Τῇ προτάσει τοῦ κ. Ἡρ. Βασιλάδου ἐνεκρίθη ἵνα ὁ Σύλλογος δραστηρόμενος τῆς εὐκαρίας ταύτης γράψῃ τοὺς ἐν Σερβίαις Ἐκκλησιαστας, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν σύμφορην.

Καὶ ιγ) Τοῦ κ. Ἐβέρτου Σχλιέμαν ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Ἐν Ἀθήναις 11]23 Ἰανουαρίου 1872.

Κύριε Γενικὴ Γραμματεῦ.

Ἀναμερόμενος εἰς τὴν ἀπὸ 12/24 Νοεμβρίου τελευταίαν ἐκθεσίν μου σπεύδω νὰ κοινοποιήσω ὑμῖν, ὅτι ἐν τῷ παραρτήματι τῆς ἀπὸ 7 Ἰανουαρίου ἐφημερίδος Allgemeine Zeitung ὁ γερμανὸς ἐπιστήμων G. P. Heller δημοσιεύει τὰ ἐξῆς περὶ τῆς ἐπιγραφῆς, ἣν ἀνεκάλυψα ἐν Τρωάδι εἰς βάθος 8 1/2 μέτρων ἐπὶ πηλίνης βέμβικῆς τινος, ὡς ἔγραφα ὑμῖν ἐν τῇ ἀπὸ 6/18 Νοεμβρίου ἐκθέσει μου.

II ΤΡΩΪΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ.

Ἐν τῷ ἡμετέρῳ παραρτήματι Ἄρ. 350 ἀπὸ 16 Δεκεμβ. 1871 ὁ διδάκτωρ Σχλιέμαν κοινοποιεῖ τὴν ἐπιγραφὴν αἰνιγματώδους πλήνους σκεδούς τῆς Τρωάδος, καὶ ζητεῖ τὴν ἐξηγήσιν αὐτῆς. Ἡ γραφὴ εἶναι ἡ ἀρχαία Ἑλληνική, καὶ ὁμοιάζει ἀκόμη πολὺ πρὸς τὴν φοινικικὴν γραφὴν, ἥ ἔξ ἧς αὕτη κατάγεται· καὶ, αὕτη ὁμοιάζει πρὸς τὰ φοινικικὰ γράμματα περισσότερο ἀκόμη, παρ' ὅσον ὁμοιάζουσι πρὸς αὐτὰ τὰ ἀρχαιότερα ἑλληνικὰ γράμματα, καὶ ἤδη τούτου ἕνεκα αὕτη εἶναι λίαν σπουδαία.

Ἐπαναλαμβάνω τὴν ἐπιγραφὴν.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ

πρέπει ν' αναγνωσθῆ ἀπὸ ἀριστερὰς πρὸς δεξιάν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ περὶ αὐτῆς θέσει τῆς αὐτῆς εἶναι ἐπάνω κάτω, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γνωρίσωμεν αὐτήν. Τοῦτο ἀποδεικνύεται

διὰ τοῦ πέμπτου γράμματος τοῦ

ροινικιοῦ «αἰ» ο, τὸ ὅποιον ἐν ταῖς ἀρχαιοτέροις ἐπιγραφαῖς εἶναι ὅλως κλειστόν, ὡς κύκλος, καὶ σημαίνει «ὄμμα», ἐν δὲ ταῖς νεωτέροις ἐπιγραφαῖς αὐτὸ εἶναι ἄνω ἠνοιγμένον, ὡς ἔκπαστος δυνάται νὰ πεισθῆ εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 1. τῶν Monumenta Pheon. τοῦ Gesenίου (Gesenius), ἰδίως δὲ εἰς τὰ κερχιδονικά. Διὰ τοῦτο ἔχουμεν νῦν τὸ προνόμιον νὰ γνωρίσωμεν τί εἶναι τὸ ἄνω καὶ τί εἶναι τὸ κάτω μέρος τοῦ πλήθους σκευῶν.

Τὸ πρῶτον τῶν ἑξ̄ σημείων εἶναι ροινικιὸν «ἰώτα», ἡ εἰκὼν τῆς χειρὸς μετὰ τρεῖς εἰς τὸ κάτω

στραφομένουσ δακτύλους ἀντὶ πέντε

Αἰ ἐν τῷ 2ῳ πίνακι πολλάκι μορφαὶ τῆς ἀρχαίας ἑλλ. γραφῆς δεκνύουσιν κατὰ τὸ πλεῖστον μεγάλως συγκαπῆς καὶ σμικρύνουσιν ἐν τῇ ἑβραϊκῇ, τῇ ἑλληνικῇ, τῇ λατινικῇ καὶ τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ ἕως εἰς ἓνα δακτυλὸν τὸ ι (Ι). Εἰς ταύτην τὴν θέσιν τοῦ γράμματος ὑπάρχει καὶ δευτέρα ἐπικύρσις, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἀνάποδος ἐν τῇ νῦν αὐτῆς θέσει.

Τὸ δεῦτερον σημεῖον εἶναι ροινικιὸν λάμδ (L) ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ > (τὸ ἡμέτερον Λ), ἀλλὰ ἡ πλαγίᾳ γραμμὴ εἶναι τυχερὸν σχῆμα ἢ ἀναδιπλώσις τοῦ γράμματος, προκρίνον τὸ τελευταῖον, διότι ἡ γραμμὴ αὕτη ἐντελῶς ὁμοιάζει πρὸς τὸ γράμμα, καὶ στυρωειδῶς προσετέθη αὐτῷ.

Τὸ δὲ τρίτον σημεῖον, ὕπερ, ὡς λέγει ὁ διδάκτωρ Σχλιέμαν, εἶναι βεβλαμμένον, εἶναι ἐντελῶς τὸ ἴδιον ὡς καὶ τὸ πρῶτον, λέγουσιν εἶναι «ι» (Ι), διακρίνεται δὲ μόνον διὰ τὴν μικροτέραν αὐτὸ δὲ, ὡς φαίνεται, ἀποδεικνύει τὸ πρῶτον σημεῖον, ἕνεκα τοῦ μεγέθους του, ὡς τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῆς ἐπιγραφῆς τῆς περικυκλούσης τὸ σκεῦος, καὶ τοῦτο εἶναι νῆα ἐπικύρσις, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ πρέπει νὰ στραφῆ τὸ ἐπάνω κάτω.

Τὸ τέταρτον σημεῖον εἶναι εἰς τὴν ροινικιὴν γλώσσῃ ϩ, Σ, Πε καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν ἑλαρωῶς ἢ μιλῶς γραφομένουσ ϩ, στραφέν Εἰ, εἶς ὃ ἐτρογγυλοθῆ τὸ ἡμέτερον «ε».

Τὸ πέμπτον σημεῖον εἶναι ἀναμειβόμενον τὸ ἄνω ἠνοιγμένον «αἰν» ἢ «ο» τὸ δὲ ἕκτον βεβιωτάτα εἶναι τὸ ροινικιὸν «ουον» ἢ, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ Ν, τὸ ἡμέτερον Π.

Ὅτις ἡ ὅλη ἐπιγραφὴ σημαίνει ἱλιέον ἢ ἱλιέον τοῦτ' ἔστι Ἰλιέον ἀναγκάζομαι ν' ἀρῶσω ἐν ἀμειβολίᾳ, ἂν πρέπει νὰ προσθήσωμεν νόμισμα, ἕξρον, προσφορά, ἢ τι ἄλλο τοσούτω μάλλον, καθόσον δὲν εἶδον τὸ ἀντικείμενον ἰδίως ὄμμασι. Τῷ ὄντι ἐπὶ ταῖς τῆς Τύρου νομίμασιν εἶναι γεγραμμένον τὸ Ζορ Τυρίον (πίνας 34 Gesenius), ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν ἐνοεῖται «νόμισμα» εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφὴν, διότι ἐν τῇ ἐποχῇ ταυταύτης γραφῆς τὰ νομίματα ἦσαν πρὸ πολλοῦ ἐν κυκλοφορίᾳ. Τὸ σπουδαῖον καὶ εὐάρεστον τῆς λύσεως ταύτης θέλει εἰσθῆναι διὰ τὸν διδάκτωρα Σχλιέμαν καὶ διὰ πάντας, ὅτι αὐτὸς ἐπέθεσε τὴν δίκελλαν καὶ τὸ λισγάριον (ρθίριον) εἰς τὸν ἀληθῆ τύπον, καὶ ὅτι αὐτὸς ἀνεκάλυψε τὰ βῆθη τοῦ ἀρχαίου ἱλιέου. Αὐτὸς θέλει λάβει ἀπὸ τοῦτου νέον ἠέξρον διὰ τὴν ἐξακολουθησάντων ταυταύτων καὶ ἐπιτυχῶν ἐργασιῶν του, καὶ ὅσοιαι θέλοσιν καταστρέψει πολλὰς φαντασίας καὶ χιμῆρας.

Ἐλπίζω ὅτι αὕτη ἡ διεξηγήσις τοῦ ἐπιστήμονος γερακνοῦ εἶναι ἀληθῆς καὶ ἔρη, ἀλλὰ δὲν παρεδέχομαι, ὅτι ὑπῆρχον ἕδη νομίματα ὁμοειδῆ μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν, ἢν εἶρηκα εἰς βῆθος 8 1/2 μέτρον καὶ οὕτω τοὐλάχιστον 4 1/2 μέτρα πλοκάτω τῶν λειψάνων τῶν ἱστορικῶν χρόνων, διότι ἐνθυμίζω ὕμᾳς, ὅτι κανὴν ἔχονσ τῶν ἱστορικῶν χρόνων δὲν εὐρέθη ὑποκάτω τῶν δύο μέτρων βῆθους, ὅτι δὲ εἰς βῆθος 4ων ἕως 7 μέτρων εὐρέθησαν ὄμοι μετὰ λίθινα ἐργαλεῖα καὶ λίθινα ὄπλα πᾶμπολλά, σπασμένα προϊστορικὰ ἀγγεῖα μετὰ κερχλὴν γυναικίς ὁμοειδῆσ πρὸς γλαυκά, 2 μακροσ καὶ ὀμφοκλόν, ὡς δὲν εὐρίσκειται εἰς κανὴν μουσειον τοῦ κόσμου. Ὑποκάτω δὲ τῶν 7 μέτρων καὶ ἕως εἰς 10 μ. τὸ βῆθος χάλκινα ὄπλα, κομμάτια ἄλλων μάκιστα φανταστικῶν προϊστορικῶν ἀγγείων καλλιτέρας ποιότητος καὶ λπ. Πῶς ἔκει ἡμπορεῖ νὰ γεννηθῆ ἡ ἰδέα περὶ νομισμάτων (πρὸ πολλοῦ ἐν κυκλοφορίᾳ ὄντων) παρὰ ταῖς ἀνθρώπινας, ὡν τὰ λειψάνα ἀνεκάλυψε εἰς βῆθος 8 1/2 μ;

Θεωρῶσ παρακαλῶ ὕμᾳς νὰ με πληροφορήσῃτε ἂν ἐλάβετε τὰς ἀπὸ τὴν Τρωάδα πεμθῆσις ὕμιν ἢ ἐκέθεις μου.

Σκοπεῖω νὰ ἐξακολουθῶσω τὰς ἐν Τρωάδι ἀνασκαρὰς τὴν 20/1 Ἀπριλίου μετὰ μεγίστην

ἐνέργειαν, καὶ δὲν θέλω λείψει, ὡς καὶ πρότερον, νὰ δώσω Ὑμῖν κάθε ἐβδομάδα λεπτομερεῖς πληροφορίας. Ἐν τούτοις διακίμνω

μετὰ διακεκριμένης ὑπολήψεως

ΕΡΡΙΚΟΣ ΣΧΑΙΕΜΑΝΝ.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπὴν

Εἶτα ἀναγινώσκει τὸν κατάλογον τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου προσφερομένων βιβλίων.

Ἀγγέλλονται τὸ Ἔ. κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ παμψηφεῖ γίνονται δεκτοί, ὡς τακτικὰ μὲν μέλη οἱ κ. κ. Νικηφόρος Γλυκᾶς Ἀρχιμανδρίτης, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ Θεολογικῇ Σχολῇ, καὶ Ἀναστάσιος Βασιλιάδης διδάσκαλος ἐν Χαρταλιμῇ, ὡς ἀντεπιστέλλον δὲ ὁ κ. Δημήτριος Τσοῦλκῆς, ἡμερωτῆς, κτηματίας ἐν Μπέλταις τῆς Βασσαραβίας.

Εἶτα ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Χ. Κόλλεν, ἱατροῦ, συλλεγέντων νομισμάτων τῶν πόλεως Τόμης, Καλλιπίας κλπ. ἐκθεσιν τοῦ κ. Γ. Σ. Γ. Βόξ, προλήτου, μέλους τῆς Βασιλικῆς ἑταιρίας καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς, ἐξελληνισθεῖσαν ὑπὸ Διονυσίου Π. Κωντογεώργη, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

«Μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως ἐχέτω εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Νομισμάτων Ἐταιρίαν τὰ περὶ μικρᾶς συλλογῆς ἀρχαίων νομισμάτων προσφάτως προμηθευθέντων ἐν Κωνσταντῆσ, τῇ νέῃ θέσει τῆς ἀρχαίας Θρακικῆς πόλεως Τόμης, ἐν Μοισίᾳ, ὑπὸ τοῦ φίλου μου Δρ. κ. Γ. Κόλλεν, ὅστις ἐπὶ τινα ἔτη παρεπιδημῆ ἐκεῖ ὡς ἱατρός. Παρακινουῦμαι δ' εἰς τοῦτο ἐξαιρέτως, διότι ἡ τοποθεσία, ἐν ἣ τὰ νομίσματα εὐρέθησαν, ἀρχαιολογικῶς ἐνδιαφέρει, καὶ διότι αἰέρευναι, τὰς ὁποίας ὁ Δρ. Κόλλεν ἔκαμεν, ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς, ἦν ἐσχάτως ἐπεμψεν εἰς Ἀγγλίαν, καὶ ἦν ὁ συνεταιρὸς μου κ. Νεύτων (Mr. Newton) θέλει, ἐλπίζω, ἐκδώσει διὰ τὴν βασιλικὴν Φιλολογικὴν Ἐταιρίαν, κατέπαυσαν τὸ ἐπὶ πολὺ συζητηθὲν ζήτημα, ἐὰν ἡ νέα ἐν Τουρκίᾳ πόλις Κωνζάντα καὶ ἦναι ἡ Τόμις αὐτῆς, εἰς ἣν ὁ Ὄβιδιος ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου.

Νῦν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας γινώσκουμεν, ὅτι τόπος τις καλούμενος Τόμις (ὑπὸ Στράβωνος, Ζ'. 319' ὑπὸ τοῦ Ὄβιδίου Trist. III. 9, 33' ὑπὸ τοῦ Γεωγράφου τῆς Ραβέννης, Α. 6),

ἡ Τόμις (ὑπὸ Πλιν. IV. § 18, Στατίου § 1, 2, 25' ὑπὸ τῆς περιηγήσεως τοῦ Ἀντωνίνου, σελ. 227), ἡ Τόμις (ὑπὸ Μελά [Mela] II, 2), καὶ Τομῆς-ἑός (ὑπὸ Στρο. Βυζαντίου, S. V. καὶ Ἀβερκανοῦ Περιπλ. Εἰζ., II. σελ. 24), ἦτο πόλις τῆς Κάτω Μοισίας, ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, καὶ, κατὰ τὸν Σωζόμενον (Ἱστορία Ἐκκλ. Ζ. 25) καὶ Ἱεροκλῆν (σ. 637) ἡ πρωτεύουσα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῆς Μικρᾶς Σκυθίας. Ἐκεῖτο περὶ τὰ 36 μίλια μακρὰν τοῦ Ἰστρου (Ἄνω. Περιπλ. Εἰζ. II. σελ. 12), ἢ, κατὰ τοὺς Πευτινγερικανούς Πίνακας (Tabula Peutingeriana) περὶ τὰ 40 μίλια. Ἐν τῇ κλαυικῇ Ἱστορίᾳ ἐθεωρεῖτο, ὡς ὁ Ἰστρος, ἡ Καλλιπία καὶ ἄλλαι ὄμοροι χῶραι, ἀποικία ἐκ Μιλήτου, ἐνῶ, ἐν τῇ μυθολογίᾳ ἦτον ὁ τόπος, ὅπου ἡ Μήδεια κατέκοψε τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ἀψύρτου, καὶ ὅπου ὁ πατὴρ τῶν Αἰήτης συνήγαγε καὶ ἐνεταφίσε τὰ διάφορα μέρη τοῦ οὐροῦ του (Ὁβιδ. V. C. Ἀπολλόδωρος Α. 9. 26. Hygin. Tab. 13).

Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον παράγεται ἐκ τοῦ ἀρχαίου ῥήματος «τέμνω» (κόπτω), ἀναμφίβολως συνδέεται μετὰ τοῦ μύθου τούτου. Ὁ Ὄβιδιος ὑπαινίττεται τὸν μῦθον τούτον ἐν τοῖς ἐξῆς στίχοις:

«Inde Tomis dictus locus hic; quia feratur in illo

Membra soror fratris consecuisse sui.»
Trist. III Eleg. IX., 33, 34.

(Ἐκ τούτου ὁ τόπος ὀνομάζεται Τόμις, καθ' ὅσον ἀναφέρεται, ὅτι ἐν αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ κατέταμε τὰ μέρη τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς).

Καὶ τὴν θεμελίωσιν τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικίων ἐν τῇ βαρβάρῳ χώρᾳ τῆς Μοισίας ὑπαινίττεται ἐν τοῖς ἐξῆς:

«Hic quoque sunt igitur Graiae. . . quis [crederet? . . . urbes,

Inter inhumanae nomina barbariae?

Huc quoque Miletō missi venire coloni

Inque Getis Graias constituere domos?

Sed vetus huic nomen, positumque an-

[tiquius urbe,

Constat ab Absyrti caede fuisse loco».

Trist. III Eleg. IX., 1—6

(Ἐπίσης ἐνταῦθα (τίς ἤθελε τὸ πιστεῦσαι;) ὑπάρχουν Ἑλληνικαὶ πόλεις, μετὰ τῶν ὀνομάτων τῆς ἀπαυθέρπου βαρβαρότητας; Ἐπί-

σας ἐνταῦθα ἤλθον ἄποικοι ἐκ Μιλήτου, καὶ ἰδρῶσαντο μεταξὺ τῶν Γατῶν Ἑλληνικὰς ἀποικίας; Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ἀρχαῖον, καὶ εἶναι παραδεδομένον ὅτι ἡ πόλις ὀνομάσθη οὕτως ἀπὸ τὸν φόνον τοῦ Ἀψύρτου).

Περὶ τῆς μετὰ ταῦτα ἱστορίας τῆς ἐκ Μιλήτου ὑποτιθεμένης αὐτῆς ἀποικίσεως οὐδὲν γινώσκομεν καὶ μάλιστα ἠθέλομεν εἶχει μνείαν τινὰ τῆς ὑπάρξεώς της, ἐὰν δὲν εὐρίσκοντο εὐλίγα μᾶλλον μεταγενέστερα ἐπιγῶρια νομίσματα, καὶ ἰσχυρὰς αὐτοκρατορικῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων, ἀπὸ τοῦ Τίμειου μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου. Οἱ στίχοι τοῦ Ὀβιδίου μόνου διασφῶνουν αὐτὴν ἐξ ἐπαξίου λήθης, ἐπειδὴ δὲν ἐγένετο διάσχυσις ἐν τῇ μεσολαβούσῃ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου, καθ' ὅσον δύνανται νὰ εὗρω. Ἡ θέσις τοῦντι, ἢν κατεῖχεν ἐπὶ τοῦ ἐξωτέρου μεθορίου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἀπέχουσα πολὺ ἐξ ἐκείνων τῶν μερῶν, δι' ὧν στρατευόμενοι ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι κατακτηταὶ κατ' ἀνάγκην διήρχοντο, ἀπεμάκρυνον αὐτὴν (τῆν Κωνσταντίαν) ἐκ τῆς ἐνεργείας ἐκαίνης τῆς ἐπιβροῆς, ἣτις ἐξησφάλισεν εἰς ἄλλας ἐμφορὰς χώρας ἐνδιαφέρον ἐπὶ πολὺ διαρκέσαν.

Ὁ Δρ. Κόλλεν μολὶ ἔπεμψε τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ τόπου αὐτοῦ σύντομον σημείωσιν, μέρη τῆς ὁποίας ἐκθέτω ὡς ἑξῆς. Ἀρχεται λέγων ὅτι εἰς ἐν ὑπόμνημα γραφὲν παρὰ τοῦ κ. Φόρστερ (Mr. Forester), πρώτου μηχανικοῦ τῆς τοῦ Δουναβίως καὶ Βύξβινου Πόντου ἐπιτερίας τοῦ σιδηροδρόμου, ὡς κύριος οὗτος παρατηρεῖ, ὅτι ἄπασι αἱ γινόμεναι ἔρευνοι τείνουσι νὰ προσδιορίσωσιν, ὅτι ἡ Τόμις ἔκειτο ἐν Κωνσταντίᾳ ἢ πλησίον αὐτῆς, καὶ ὅτι εἶχε λόγους ἱκανοὺς νὰ πισυῆ, ὅτι ἡ Τόμις, ὡς τῆς τοῦ Ὀβιδίου ἐξορίας τόπος, ἦν ὄμορος, ἐὰν οὐχὶ ὁ αὐτὸς τῆ νῆα ταύτην τουρκικῆ πόλει.

Ὁ Δρ. Κόλλεν ἐπιθεβῆσιν τὴν κρίσιν ταύτην λέγων, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος εὗρε τὰ εἰρηπια οἰκοδομῶν μεγάλου μεγέθους καὶ στερεώτατος ἐφ' ὅλον τοῦ χώρου τοῦ ἀκρωτηρίου, ἐφ' οὗ ἡ νῆα πόλις κείται, καθὼς καὶ μέρος προκυμαίας ἐκτενομένης ἐντὸς τῆς θαλάσσης, καὶ θυμακίως εἰσέτι διατηρουμένης. Ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς πόλεως ὁ βράχος ἀνεσκήρη εἰς δύο μέρη, πιθανῶς δι' ἄγροτους, ἐπειδὴ τὰ ὑποτιθέμενα αὐτῶν στόμα ἀπολήγουσιν εἰς τὸ περὶ ἄλιον ἰσοψῶς μετ' τὴν θάλασσαν.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ σιδηροδρόμου, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ ἐν τῇ πόλει ἀνασκευαί, αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν ἀνεγερσιν πολυκρήβων ἀποθηκῶν

καὶ οἰκῶν, ἀνδειάζον τὰ θεμέλια ἐκείνου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἦτο ἄλλοτε μεγάλο οἶκος, ἢ θυμακίως ὠκοδομημένοι ναοί, ἢ δημοσιακτερία. Αἱ ἐπιγραφαί, ὧν ἀντίγραφα ἀπεστάλησαν εἰς Ἀγγλίαν, ἄπασι ἀνεσκήρησαν ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου, τὰ δὲ νομίσματα ἐσάγηθενθῆσαν ἐκ τοῦ λιμένος, ἢ εὐρέθησαν ἐν τῇ παραλίᾳ συγγάνεις εἰς βῆθος πλείον των 12 ποδῶν ὑπὸ τὴν νῦν ἐπιρᾶναι.

Ὁ Δρ. Κόλλεν προσθέτει, ὅτι δὲν ἤδυνήθη νὰ ἀνεύρη εἰρηπια τοῦ τόπου, τοῦ νῦν ὑπὸ τῶν γεωγράφων καλουμένου Νάξος παρὰ τὴν Τόμιν (Naxos apud Tomi), ἐκτὸς ἐὰν ὁ τόπος οὗτος ἦναι τὸ χωρίον τὸ νῦν καλούμενον Ἀναδὸλ-Κίβι, περὶ τὸ ἐν καὶ τέταρτον μιλίον μακρὰν τῆς Τόμιως, ὅπου οὐχὶ μόνον νομίσματα συγγάνεις ἀνασκήρησαντες οἱ χωρικοὶ εὐρίσκουσιν, ἀλλ' ὑπάρχουσιν εἰσέτι καὶ πολὺ μεγάλα τεμάχια λίθων τετυμημένων, καὶ ὅπου, ἐπὶ τοῦ σταλοβάτου κίονος καὶ ἐπιγραφή μετὰ τοῦ ὀνόματος «Titius Crispus», ἀνήκουσα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς ναὸν τῆς Ἀθηναῆς, ἀνεκαλύθη. Ἀμέσως πλησίον τούτου τοῦ τόπου εἰσέτι κείνται περίξ τεμάχια ὠραίων μαρμαρίνων κίωνων ἔχοντα 8-10 ποδῶν μήκας.

Ἐκ τοῦ κατὰ παράδοσον ταίχους τοῦ Τραϊάνου ἐλίγων μόνον νῦν ἐναπομένει, ἐπειδὴ τὸ ὀλικὸν ὅλον ἐξήχθη ὑπὸ τῶν Τατάρων, καὶ μετεκομίσθη εἰς τὴν πόλιν δι' οἰκοδομὰς.

ὑπάρχουσιν ἐναργεῖς ἀποδείξεις, ὅτι ἐν ἀρχαίως χρόνοις ἡ Δόβριτσα πρέπει νὰ ἦτο πολυπλήθης, ἐπειδὴ ἀπαντῶνται θεμέλια μεγάλων οἰκοδομημάτων καὶ κίονος διασπαρμένοι ἐφ' ὅλης τῆς χώρας, καὶ εἰς τοποθεσίας, ὅπου οὐδὲν ἄλλο σημεῖον κατοχῆς δύναται, νῦν, τοῦλάχιστον, νὰ ἀνευρεθῆ. Τοῦ Ὀβιδίου ἡ περιγραφή χειμῶνος ἐν Τόμι, ἐν ταῖς «Tristium» αὐτοῦ, εἶναι κατὰ πολλὰ ἐνδιαφέρουσα, διότι ταῦτο συμβαίνει καὶ τὴν σήμερον. Καὶ ὁ ἠθρῶν του περὶ τῆς ὄλοσχεροῦς ἐλλείψεως δένδρων, ὡς καὶ ἰσῶν, δεικνύει, ὅτι ἐν τῷ μακρῷ διαστήματι τῶν ἐτῶν ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ μέρους τούτου ποσῶς δὲν μετήλλαξε δυνάμεθα νῦν εὐκόλως νὰ ἀριθμώσωμεν τὰ δένδρα ἐκ τῆς ἀτραμάχης ἐκατέρωθεν ἐν τῷ διαστήματι τῶν πρώτων τριακόντα μιλίων, ἀπεργόμενοι ἢ εἰσαρχόμενοι εἰς Κωνσταντίαν.

Ἄξιον λόγου εἶναι νὰ φέρωμεν εἰς μαρτυρίαν τοῦ Ὀβιδίου αὐτοῦ τοὺς στίχους

«Orbis in extremi jaceo desertus are-
[nis,

Fert ubi perpetuas obruta terra nives.
Non ager hic pomum, non dulces edu-
[cat herbas,
Non salices ripa, robora monte virent.

Quocumque aspicias, campi cultore ca-
[rentes
Vastaque, quae nemo vindicet: arva
[jacent.

Epist. ex Ponto, I. 3, 49—56.

(Εὐρίσκομαι εἰς τὸ ἀπόπτατον μέρος τοῦ κό-
σμου, ἐν ἐρήμοις χώραις ὅπου ἡ γῆ αἰωνίως
καλύπτεται ὑπὸ χιόνος. Ἐνταῦθα, εἰς τοὺς ἀ-
γρούς, δὲν ὑπάρχει οὔτε δένδρον οὔτε ἀμπελος.
Δὲν θάλλουν ἐπὶ τῶν ὄχθων αἱ ἰτέαι, οὔτε ἐπὶ
τῶν ὄρεων (δρυς).

Ὅπου καὶ ἂν στρέψῃς τὸ βλέμμα, βλέπεις
τοὺς ἀγρούς ἄνευ γεωργῶν, καὶ τοὺς ἀπεράν-
τους λειμῶνας χέρσους).

Εἰς Μαγγάλικα, πρότερον Καλλατιᾶν ἢ Κά-
λατιν, εὐρίσκομεν τὴν ἀρχαίαν προκουμιάαν,
σχεδὸν ἐν μίλιον μακρὰν, εἰσέτι ὑπάρχουσαν,
καὶ σχεδὸν τόσον ἐντελῆ, ὡς ὅτε πρῶτον ὠκο-
δομήθη, καίτοι, κατὰ παράδοξον ἀντίθεσιν μὲ
τὴν προτέραν αὐτῆς σημαντικώτατα, ἐν τῷ
χωρίῳ αὐτῷ δὲν ὑπάρχει οὐδὲ ἐν ἀλιευτικῶν
πλοίων. Ἀυτοπρῶτος παρατήρησις ἐπὶ τοῦ ἀν-
τικου παραλίου τοῦ κόλπου πρὸς ἀνεύροσιν τοπο-
θεσίας τινός, ἥτις δυνατὸν νὰ ἦτον ἡ θέσις τῆς
Ἰστρίας ἢ Ἰστριαπόλεως, ἥτις, καθὰ λέγει ὁ
Πλίνιος, ἦτο μετὰ τῆς Καλλατίας « pulcher-
rima urbs, » ὅλοσχερῶς ἀπέτυχε. Δὲν ὑπάρ-
χουσι ὅμως εἰρείπια πρὸς δικαιολόγησιν τοιαύ-
της περιγραφῆς.

Τὰ ἐνταῦθα λοιπὸν εὐρεθέντα νομίσματα δὲ-
νανται νὰ περιγραφῶσιν ὡς ἐξῆς:

1. Καλλατιᾶ Μοισίας—Ἀυτόνομος.

ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΘΡΑΚΗΣ.

Ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους — Κερὰλὴ Λυσιμάχου
φοροῦντος ἐπενδύτην.

Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους—ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΥΣΙ-
ΜΑΧΟΥ. Παλλὰς Ἀθηνᾶ, μετὰ περικεραλαίαις,
καθήμενῃ ἀριστερῶθεν δεξιῶθεν μικρὰ εἰκὼν
τῆς Νίκης ἀριστερῶθεν δόρυ. Ὅπισθεν τοῦ θρό-
νου, ἀσπίς ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ΚΑΑ. Εἰς
τὸν χώρον, Π'. Εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος πε-
ρωτὴ τρίαινα, ἐστραμμένη πρὸς τὸ ἀριστερόν.
Μέγεθος, 78. Βάρος, ΑΓ'.

2. Καλλατιᾶ Μοισίας. — Ἀυτοκρατορικὴ
Ἑλληνικῆ.

ΓΟΡΔΙΑΝΟΣ ΠΙΟΣ.

Ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους — ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ.
ΓΟΡΔΙΑΝΟΥ. ΑΥΤ. Προτομὴ τοῦ Γορδιανοῦ
πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος, δακνηφόρου, ἀμφίεσμα
ἐπὶ τῶν ὤμων.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΚΑΛΑΑΤΙΑΝΩΝ. Νίκη πε-
ρικατούσα πρὸς τὸ ἀριστερόν. Δεξιῶθεν στέφα-
νος ἀριστερῶθεν κλάδος φοῖνικος. Εἰς τὸν χώρον,
πρὸς τὸ ἀριστερόν μέρος, Ε.

Μέγεθος, 44.

ΑΕ.

3. Τόμι Μοισίας.—Ἀυτόνομος.

Ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους — Κεκαλυμμένη κερ-
λὴ πρὸς τὸ δεξιόν.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — Δύω καίόμενα δάδες, με-
ταξὺ τῶν ὀπῶν ΤΟ. ὑποκάτω ΕΜΙ.

ΜΙ

Μέγεθος, 67.

ΑΕ.

4. Τόμι Μοισίας.—Ἀυτοκρατορικὴ Ἑλληνικῆ.

ΤΡΑΙΑΝΟΣ.

Ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους — . . . ΤΡΑΙΑΝΟΥ . . .
Προτομὴ τοῦ Τραϊανοῦ πρὸς τὸ δεξιὸν δακνη-
φοροῦντος ὄμοι ἡμφιεσμένοι. Ἐκ τοῦ ἄλλου
— τρόπαιον ἐπὶ τετραγώνου ὑποστηρίγματος
ἐκάτερῳθεν, οὔτω.

Ο

MI
N - -

(ἀντὶ ΤΟΜΙΤΩΝ).

Μέγεθος, 77.

ΑΕ.

5. Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ.

Ἐξ ἐνὸς μέρους — ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤΩ-
ΝΕΙΝΟΥ. Προτομὴ τοῦ Μ. Αὐρηλίου πρὸς τὸ
δεξιόν, δακνηφόρου, ὄμοι γυμνοῦ. Ἐκ τοῦ ἄλ-
λου ΜΗΤΡΟΠΗΘΑΙΟΥ ΤΟΜΕΟΥ. Ζεὺς ἀετο-
φόρος καθήμενος πρὸς τὸ ἀριστερόν μέρος' δε-
ξιῶθεν αἰετὸς ἀριστερῶθεν δόρυ. Εἰς τὸν χώρον,
πρὸς τὰ ἀριστερά, Γ.

Μέγεθος 1. D.

ΑΕ.

6. Ἐξ ἐνὸς μέρους — . . . ΚΑΙΣΑΡΙΒΗΡΩ.

Προτομὴ τοῦ Μ. Αὐρηλίου πρὸς τὸ δεξιὸν δα-
κνηφοροῦντος ὄμοι γυμνοῦ.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΤΟΜΙΤΩΝ. Βάχχος ἰστά-
μενος ἀριστερῶθεν δεξιῶθεν κἀνθαρός ἀριστε-
ρῶθεν, θύρσος παρὰ τοὺς πόδας του, πάνθηρ
τρέχων πρὸς τὰ ἀριστερά.

Μέγεθος, 71.

ΑΕ.

7. Ἐξ ἐνὸς μέρους—ΚΑΙΣΑΡΙΒΗΡΩ. Νεκρική προτομή τοῦ Μ. Αὐρηλίου πρὸς τὸ ἀριστερὸν ὅμοι ἡμιφεισμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΤΟΜΕΙΤΩΝ. Βάγκος ἰστάμενος ἀριστερῶθεν δεξιῶθεν κἀνάχαρος ἀριστερῶθεν, ὄβριτος· περὰ τοὺς πόδας του μακρῆς βωμῆς.

Μέγεθος, 72.

ΛΕ.

8. ΚΑΡΑΚΑΛΛΑ.

Ἐξ ἐνὸς μέρους — ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ. Προτομή τοῦ Καρακάλλα, δακνηροῦντος, δεξιῶθεν ὅμοι ἡμιφεισμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΜΗΤΡΟΗ. ΗΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩΣ. Τύχη ἰσταμένη ἀριστερῶθεν δεξιῶθεν στάθμη· ἀριστερῶθεν κέρας Ἀμαλθείας· εἰς τὸν χῶρον, δεξιῶθεν Δ.

Μέγεθος, 4.07.

ΛΕ.

9. ΠΑΛΥΤΙΑΛΑ.

Ἐξ ἐνὸς μέρους — ΦΟΥΒΙΑ. ΠΑΛΥΤΙΑΛΑ ΣΕ. Προτομή Πλαυτίλλας δεξιῶθεν, ὅμοι ἡμιφεισμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΜΗΤΡΟ. ΗΟΝΤ. ΤΟΜΕΩΣ. Τύχη ἰσταμένη ἀριστερῶθεν δεξιῶθεν, δόρυ ἀριστερῶθεν, κέρας Ἀμαλθείας· περὰ τοὺς πόδας της, δεξιῶθεν, τὰ ῥου κεραλή (:) εἰς τὸν χῶρον, ἀριστερῶθεν Δ.

Μέγεθος, 4.07.

ΛΕ.

10. ΓΕΤΑ.

Ἐξ ἐνὸς μέρους—ΑΥΤ. Κ. Π. ΣΕΗ. ΓΕΤΑΣ. Προτομή τοῦ Γέτα δεξιῶθεν, δακνηροῦντος· ὅμοι ἡμιφεισμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου ΜΗΤΡΟΗ. ΗΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩΣ. Νέμισσις ἰσταμένη ἀριστερῶθεν δεξιῶθεν στάθμη· ἀριστερῶθεν ῥάβδος· περὰ τοὺς πόδας αὐτῆς, δεξιῶθεν, τροχός.

Μέγεθος, 1.05.

ΛΕ.

11. Ἐξ ἐνὸς μέρους — Α. Κ. Π. ΣΕΗ. ΓΕΤΑΣ. Προτομή τοῦ Γέτα δεξιῶθεν, δακνηροῦντος· ὅμοι ἡμιφεισμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΜΗΤΡΟ. ΗΟΝ. ΤΟΜΕΩΣ. Ἀεὶς μετ' ἀνιπταμένον περὶ γων ἰστάμενος ἀριστερῶθεν ἐπὶ τετραγώνου βύσσεως, κρατῶν στέρνανον εἰς τὸ ῥάμπος του· ἐκκτέρωθεν σημάχ. Εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος Δ.

Μέγεθος, 4.06.

ΛΕ.

12. Ἐξ ἐνὸς μέρους — . . . ΓΕΤΑΣ. Προ-

τομή τοῦ νέου Γέτα δεξιῶθεν ὅμοι ἡμιφεισμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΤΟΜΕΙΤΩΝ. Βότρως σταφυλῆς.

Μέγεθος, 0.7.

ΛΕ.

13. ΣΕΒΗΡΟΣ ΛΑΒΞΑΝΔΡΟΣ.

Ἐξ ἐνὸς μέρους—ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΣΕΒΗΡ. ΛΑΒΞΑΝΔΡΟΣ. Προτομή τοῦ Σεβήρου Ἀλεξάνδρου δεξιῶθεν, δακνηροῦντος· ὅμοι ἡμιφεισμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΜΗΤΡΟ. ΗΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩΣ. Ζεὺς ἡμιφεισμένοις, καθήμενος ἀριστερῶθεν δεξιῶθεν ριάνη (θουσιῶν) ἀριστερῶθεν δόρυ. Εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος Δ.

Μέγεθος, 1.08.

ΛΕ.

14. ΜΑΞΙΜΕΙΝΟΣ.

Ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους — ΑΥΤ. ΜΑΞΙΜΕΙΝΟΣ. ΕΥΣΕΒ. ΑΥΤ. Προτομή τοῦ Μαξιμίνου δακνηροῦντος, δεξιῶθεν ὅμοι ἡμιφεισμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΜΗΤΡΟ. ΤΟΥ. ΤΟΜΕΩΣ. Σέραπτις ἰσταται ἀριστερῶθεν ἐπὶ κεραλῆς μύδιον· ἀριστερῶθεν λόγχη, δεξιῶθεν (:) εἰς τὸν χῶρον, ἀριστερῶθεν Δ.

Μέγεθος, 1.06.

ΛΕ.

15. ΓΟΡΔΙΑΝΟΣ ΗΙΟΣ.

Ἐξ ἐνὸς μέρους — ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟΥ ΑΥΤ. Προτομή τοῦ Γορδιανῶ δεξιῶθεν, δακνηροῦντος· ὅμοι ἡμιφεισμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΜΗΤΡΟ. ΗΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩΣ. Δύο ἡμιφεισμένων ἀβρένων εἰκόνας καθήμενων κατὰ γῆς ἀριστερῶθεν ὑπεράνω ἐκάστης κεραλῆς ἀστῆρ· εἰς τὸν χῶρον, ἀριστερῶθεν, Δ.

Μέγεθος 4,01.

ΛΕ.

16. Ἐξ ἐνὸς μέρους — ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟΣ ΑΥΤ. Προτομή Γορδιανῶ Ηῖος δεξιῶθεν, δακνηροῦντος· ὅμοι ἡμιφεισμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΜΗΤΡΟ. ΗΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩΣ (οὐτω) Νέμισσις ἰσταμένη δεξιῶθεν δεξιῶθεν (:)· ἀριστερῶθεν, σάκκος (:) περὰ τοὺς πόδας αὐτῆς ἀριστερῶθεν, τροχός· εἰς χῶρον, ἀριστερῶθεν, Δ.

Μέγεθος, 4,07.

ΛΕ.

17. ΦΙΛΗΗΙΟΣ Α.

Ἐξ ἐνὸς μέρους—ΑΥΤ. Μ. ΙΟΥΛΙ. ΦΙΛΗΗΙΟΥ. ΑΥΤ. Προτομή Φιλίππου Α'. δεξιῶθεν, δακνηροῦντος· ὅμοι ἡμιφεισμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΜΗΤΡΟ. ΠΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕ (οὕτω) . . . Τύχη ἰσταμένη ἀριστερόθεν· δεξιόθεν, φιάλη (θυσίων) ἀριστερόθεν, κέρας Ἄμαλθείας· εἰς χῶρον, ἀριστερόθεν Δ.
Μέγεθος, 1,05. ΑΕ.

48. ΤΡΑΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ ΓΕΤΑΣ.

Ἐξ ἐνός μέρους — Α. ΣΕΠΤΙ. ΓΕΤΑΣ. ΑΥ. Ἀγένειος νεανική προτομή τοῦ Γέτα δεξιόθεν· ὄμοι ἡμισυμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ. ΤΡΑΙΑΝΗΣ. Ἀρτεμῖς Κυνηγὸς περιπατοῦσα δεξιόθεν· σύρουσα βέλος· ἐκ φρενέτρας· ἀριστερόθεν καμπτόν τόξον· παρὰ τοὺς πόδας της, κύων.
Μέγεθος, 1,02. ΑΕ.

49. ΑΜΑΣΤΡΙΣ ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑΣ. Μ. ΑΥΡΗΑΙΟΣ.

Ἐκ τοῦ ἐνός μέρους— . . . Μ. ΑΥΡΗΑΙΟΣ. ΑΝΤΟΝΙΝΟΣ. Προτομή Μ. Αὐρηαίου δεξιόθεν· ὄμοι γυμνοί.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΑΜΑΣΤΡΙΑΝΩΝ. λιθυρῖς (galère) μετὰ δέκα κωπηλατῶν δεξιόθεν·
Μέγεθος, 4,14. ΑΕ.

Τὰ νομίσματα αὐτὰ ἐν γένει διατηροῦνται εἰς καλλίστην κατάστασιν, ἀλλὰ δὲν δύναμι νὰ εἴπω, ὅτι ὑπάρχει κανὲν ἐξ αὐτῶν, τὸ ὅποιον εἶναι ἀπολύτως νέον. Ἐνόμισμα ἄξιον λόγου νὰ ἐφελευσῶ τὴν προσοχὴν σας εἰς αὐτὰ πρωτίτως ἕνεκα τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ τύπου, ἐν ᾧ εὐρέθησαν· καὶ διότι ὁ Δρ. Κόλλεν μοι ἔπεμψε τὴ σύντομον περὶ αὐτοῦ ὑπόμνημα, ἐξ οὗ ἀνέγνων ὅμιν ἄρτι τὰ σημαντικώτερα.»

Ἐπὶ τούτοις διαλύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΓ'.

Τῆ 31 Ἰανουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους
Ἀρτυροῖδρον.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταῦθα Φιλεκαπιδευτικού Συλλόγου «Μικρᾷ Ἀσίᾳ» ἀπὸ 24 Ἰα-

νουαρίου 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι εὐγνωμόνως ἀποδεχόμενος τὴν πρότασιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ὅπως ἐκλέξῃ ἓνα νέον ἐκ τῆς Μικρᾷ Ἀσίας, ἵνα ἀναλωμασί τοῦ Χρηστάκη ἐρενδῆ Ζωγράφου ἐκπαιδευθῇ εἰς τὸ ἐνταῦθα Ἑλλην. Λύκειον, ἐξελέχθη τρεῖς νέους Μικρασιανοὺς, καὶ πέμπει αὐτούς, ἵνα ἐκ τούτων ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐκλέξῃται τὸν ἱκανώτερον.

Ὁ κ. Χριστιάνης λέγει, ὅτι τὸ Προεδρεῖον ἐνέκρινε νὰ τοὺς πέμψῃ εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπὴν, ἵνα αὐτὴ ἐξετάσῃ καὶ ὑποβάλῃ εἰς τὸν Σύλλογον τὴ ἀποτέλεσμα τῶν σκέψεών της, ὅπως ὁ ἀρμυδιώτερος ἐκλεχθῇ ὡς ὑπέρτερος τοῦ Χρηστάκη ἐρενδῆ Ζωγράφου.

β) Τοῦ Μητροπολίτου Σεβρῶν κ. Νεοφύτου, ἀγγέλλοντος τὴν λήψιν τῶν ἐγκυκλίων καὶ τῶν διαγραμμάτων, καὶ ὅτι ὁ ἐκεῖ Σύλλογος ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν στατιστικὴν τῶν σχολείων ἀποστέλλει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ.

γ) Τοῦ κ. Κ. Δήμητρα ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 26 Ἰανουαρίου 1872, ἐκφράζοντος τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικοῦ μέλους.

δ) Ὅμοιον τοῦ κ. Π. Λαζαρά ιατροῦ μέλους ἀντεπιστέλλοντος ἐκ Κερκίρας ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου 1872.

Εἶτα ἀγγέλλει τὴν προσφορὰν βιβλίων τοῦ κ. Μόρδτμαν.

Ἀγγέλλεται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα, ὡς τακτικὸν μέλος ὁ ἐν Σιγλυμβρίᾳ κ. Ἀναστάσιος Ν. Σταμούλης, καὶ δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας γίνεταί δεκτός.

Ὁ Πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ παρακλήθηται ὁ Πρόεδρος τοῦ ἐν Ἐλαδῆσθ Ἐθνικοῦ Φιλεκαπιδευτικοῦ Συλλόγου καὶ μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ ἡμετέρου κ. Ι. Θεοδωρίδης.

Ὁ κ. Μόρδτμαν ἀναγινώσκει «περὶ Μολυβδοβόλλων» (ἰδ. σελ. 108).

Ἐπὶ τούτοις διαλύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΔ'.

Τῆ 9 Φεβρουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Ἀριστοκλέους
Ἀρτυροῖδρον.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν

πρακτικῶν τῆς προκηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Λιθερπόλσει ἐπὶ τοῦ κυρίου Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν κ. κ. Γ. Μ. Χαπαγιάννη, Π. Κοντοσταύλου, Σ. Σπάρταλη, Δ. Γαλιᾶτη ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου, παραδεχόμενων τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτοῖς ἐντολήν.

β) Τοῦ κ. Δ. Βικέλλου ἐκ Λονδίνου ἀπὸ 30 Ἰανουαρίου 1872, ἀποποιουμένου νὰ ἀποτελέσῃ μέλος τῆς ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ κυρίου Ἐπιτροπῆς, καὶ πᾶντοπος συνδρομῆν ἐκ λιστῶν Ἀγγλικῶν πέντε.

γ) Τοῦ κ. Α. Καρτανζόγγλου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 29 Ἰανουαρίου 1872, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἐπιτίμου.

δ) Ὅμοίαν τοῦ κ. Γ. Γράμμου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 18 Ἰανουαρίου 1872, μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

ε) Τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει Συλλόγου τῶν Φιλοσόφων ἀπὸ 19 Ἰανουαρίου 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι ἐξελέξατο καὶ πέμπουσι τὸν ἐκ Θράκης ὑπότροπον τοῦ Χρησ. ἐφένδη Ζωγράφου.

ς) Τοῦ κ. Chassani Γραμματέως τοῦ ἐν Παρισίοις «Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλήν. γραμμάτων Συλλόγου» ἀπὸ 16 Ἰανουαρίου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν βιβλίων ἐκ τινῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἐκείνου πρὸς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου ἡμῶν.

ζ) Τῆς κ. Σαρραῦς Λεοντιάδος ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου, πεμπούσας ῥῆθην ἐπὶ τῇ ἀναγνίσει τοῦ Συλλόγου καὶ αὐτοσχεδίου στοχασμοῦ «περὶ τῆς πρώτης παιδαγωγίας, ἢ μάλλον, περὶ τῆς πρώτης ἀνατροφῆς».

η) Τοῦ κ. Εὐθ. Καστόρχου, μέλους ἐπιτίμου ἐξ Ἀθηνῶν εὐχαριστήριον ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου, ἔγραψαν ὡς ἑξῆς:

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Ἰανουαρίου 1872.

Κύριε Πρόεδρε!

Ἀσμένως ἀποκρινόμενος εἰς τὸ ἀπὸ 10 παρελθόντος Δεκεμβρίου ὑμετέρον ἔγγραφον, δι' οὗ εὐρηστήθητε νὰ μοὶ ἀναγγείλητε, ὅτι ὁ ὑφ' ὑμῶν προεδρευόμενος Φιλολ. Σύλλογος ἤξιωσε νὰ κατατάξῃ καὶ ἐμὲ ἐν τοῖς ἐπιτίμοις αὐτοῦ μέλησιν, ὁμολογῶ ἡμῖν τε, κύριε Πρόεδρε, καὶ τῷ φιλομουσῶ Συλλόγῳ πολλὰς τὰς χάριτας, δι' ἣν ἀπέδωκε τιμὴν εἰς ἀρχαίον τῶν μουσῶν λειτουργόν. Ἀλλ' ἐντεῦθεν λαμβάνω ἀφορμὴν νὰ δηλώσω καὶ τὴν τῆς ψυχῆς μου ἀγαλλίαν,

διότι βλέπω ὅτι ὁ ἐν τῇ Μητροπόλει τῆς Τουρκίας πρῶτος κατασταθεὶς Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς σύτος Σύλλογος οὐ μόνον δραστηρίως προβαίνει πρὸς τὴν ἐθνοφιλῆ αὐτοῦ σκοπὸν, ἀλλ' ὑπόδειγμα γινόμενος προκαλεῖ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ὁμοίον Συλλόγον τὴν σύστασιν. Εἰς τὰς σπουδαίας δὲ καὶ σκοπίμους ἐνεργείας τούτων τε καὶ τῶν ἀπανταχοῦ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων ἀποβλέπων πᾶς φιλογενῆς Ἑλλῆν εὐφραίνεται ἐπὶ τῷ θεάματι τούτῳ, καὶ πιστεύει ὅτι δὲν θέλει εἶσθαι μακρὰν ὁ χρόνος τῆς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους πολιτικῆς ἡθικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς πελονηθώσεως.

Ἀποπερατῶν τὴν εὐχαριστήριον ταῦτην ἐπιστολήν μου, παρακαλῶ ὑμᾶς, κύριε Πρόεδρε, νὰ δεχθῆτε μετὰ τῶν ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου εὐχῶν μου καὶ τρεῖς βιβλία, ὧν ἡ μὲν περιέχει μικρὰς τινας διατριβάς μου, ἡ δὲ μετὰφρασιν τοῦ Βεακκίου ὑπὸ τοῦ αἰδίου Κοραῆ, καὶ ἡ τρίτη διτομος τὴν ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Engel περιγραφὴν τῆς νήσου Κύπρου, ὡς μικρὰν συμβολὴν εἰς τὴν ἐκ νέου συγκροτουμένην βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου, καὶ ἐλάχιστον δειγμα τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξαιρετοῦ ὑπολήψεός μου.

ΕΥΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

Τῷ ἐλλογίμῳ Πρόεδρῳ τοῦ ἐν Κ/πόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου κυρίῳ κ. Καρπαῖνῳ.

Εἰς Κ/πολιν.

θ) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Σηλίουμαν, ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου, πέμποντος φωτογράφημα τοῦ ἀνακαλυφθέντος ἀνεπιγράφου ἀγγείου.

Χαιρετέμηθη εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπὴν.

ι) Τοῦ Μητροπολίτου Βελεγράδων ἀπὸ Βεράτιου 16 Ἰανουαρίου, πέμποντος φωτογράφημα τῆς ἐπιγραφῆς Αὐλώνος.

Ἐπέμνηθη εἰς τὴν Ἀρχαιολογ. Ἐπιτροπὴν. Ἀγγέλλοντος τὸ ἔλ. ὡς ἀντεπιστέλλοντα μέλη οἱ κ. κ. Μόρδοτμαν υἱὸς φοιτητῆς τῆς φιλολογίας ἐν Βόννῃ καὶ ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης ἐν Ἀθήναις, προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ Προεδρείου, καὶ παμψηφεί γίνονται δεκτοί.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ

α) Ὅτι ἡ Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Μικρὰ Ἄκτια* ἀποσταλέτων τριῶν νέων ἐξελέξατο ὡς

ὕπερφρον τοῦ Χρητ. ἐφ. Ζωγράφου τὸν Ἀρχάγγελον Γαβριήλ.

Ἡ ἐκλογή αὕτη ἐνεκρίθη.

β) Ὅτι ἐπειδὴ πολλὰ τῶν παιδῶν ἐνοριῶν τινῶν τῆς Κ/πόλεως μὴ φοιτῶντα εἰς τὰ σχολεῖα περιφέρονται εἰς τὰς ἀγυῖάς, καὶ οὐδεμία πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ τούτου λαμβάνεται πρόνοια καὶ φροντίς, προτείνει ἡ Ἐκπαίδ. Ἐπιτροπὴ, ὡπως τὸ Πατριαρχεῖον παρακλήθῃ ἵνα λάθῃ τὰ ἀπαιτούμενα δραστήρια μέτρα πρὸς ἄριστον τῆς καχεκτικῆς καὶ τῆς ἠλικίης καταστάσεως.

Ὁ Σύλλογος ἐπιδοκιμασῶς τὴν πρότασιν ταύτην τῆς Ἐκπαιδεύτ. Ἐπιτροπῆς ἀνέθετο τῷ Προέδρῳ, ὅπως ποιήσῃται τὰ ἀναγκαῖα διαβήματα περὶ τῆ Α. Π. πρὸς τὸν ὑποδειχθέντα σκοπόν.

Εἶτα ὁ ἱατρός κ. Π. Καλλιθέου ἀνέγνω «Περὶ τῆς ἐπιφύξης τοῦ θερμογόνου ἐπὶ τὴν διέλευσιν τῶν βρωτῶν διὰ τῶν τριχοειδῶν σωληνῶν» (ἴδ. σελ. 112).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΕ΄.

Τῆ 14 Φεβρουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους
Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τοῦ Ἀ. Αἰρίστου κ. Ἰωακείμ ἀπὸ 10 Ἰανουαρίου 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι ὡς ὑπότροφος τοῦ Χρητ. ἐφένδης Ζωγράφου ἐξελέγη ὁ ἐξ Ἀγρῶν Ἀστέρης Φαρμακίδης, καὶ ἐστάλη εἰς Κ/πολιν.

β) Ὁμοίαν τοῦ Φιλκαπιδ. Μακεδονικοῦ Συλλόγου Σεβέρδ ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου, προτείνοντος, ἵνα, εἰ δυνατόν, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐσώθησαν ἐκεῖ διδασκᾶν, ὁ Χρητῆς ἐφένδης Ζωγράφος ἀποστείλῃ αὐτοῖς τὸ διὰ τὴν ἐνταῦθα ἐκπαίδευσιν ἑνὸς νέου ἀπαιτούμενον ποσόν, δι' οὗ δύνανται νὰ μορφωθῶσι 3 ἢ 4 νέοι ἀρμόδιοι εἰς τὴν σχολὴν ἢν προτίθεται ὁ Σύλλογος αὐτῶν. Ἀγγέλλοντι δὲ ὅτι ὁ κ. Μιχαήλ Ν. Μιχαήλ ἔθετο διαγώνισμα ἐξ 25 ἔθωμικῶν λερῶν, κατ' ἑτος πληρωθῶσμένων ἐπὶ τετραετίαν, πρὸς συγγραφὴν εὐμεθόδου διδασκατικοῦ βιβλίου

ἐκ τῶν τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης εἰς τὴν προκαταρκτικὴν τῆς α. ἠλικίας ἐκπαίδευσιν, αἰτεῖται τὴν περὶ τούτου γνώμην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ἐνεκρίθη ἵνα ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀποσταλῇ εἰς τὴν Ἐκπαιδεύτ. Ἐπιτροπὴν. Περὶ δὲ τοῦ ὑποτρόφου νὰ σκερθῇ τὸ Προεδρεῖον καὶ ἐνεργήσῃ τὰ δεόντα.

γ) — δ) Ἐπιστολὰς τῶν Ἀ. Τρίκας, Παλαγωνείας, καὶ Ἡλιουπόλεως καὶ τῶν ἐφόρων τῶν ἑλλ. ἐκπαιδευτηρίων Βιτωλίων, περιουσίας τὰς περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν αἰτηθείσας πληροφορίας, καὶ αἰτούσας τὴν ἀρωγὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Παραπεμφθῆσαν εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπὴν.

ζ) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Τεργεστῇ κ. Α. Γ. Κωστῆ ἀπὸ 5 Φεβρουαρίου 1872, παρατιτουμένου τῆς ἐπὶ τοῦ κτηρίου Ἐπιτροπῆς, ὡς ἀποτελοῦντος μέλους τῆς ἐκεῖ ὑπὲρ τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλ. γραμμάτων Συλλ. Ἐπιτροπῆς.

Εἶτα ἀγγέλλει τὴν προσφορὰν βιβλίων τῆς κ. Σαπρούς Λεοντιάδος.

Ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι καθὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδρίασιν ἐγνώσθη ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γραμματέως τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλ. γραμμάτων Συλλόγου, ἦλθον τὰ βιβλία, καὶ προτείνει ἵνα ὁ κ. Βασιλάδης, εἰς ἢν προηγουμένως εἶχαν ἀνατρεθῆ ἢ κατὰ τρωσις τοῦ καταλόγου τῶν βιβλίων, ὧν χρῆζοντο καὶ Ἐπιτροπῆ, ἀναδεχθῇ τὴν φροντίδα ν' ἀντιπαραθῆ τὸν κατάλογον αὐτῶν πρὸς τὸν τῶν ἀγορασθησόμενων, καὶ ὅσα ἐξ αὐτῶν ἂν ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ἤδη σταλαῖσι νὰ τὰ ἐξαλείψῃ ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἀγορασθησόμενων.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο παμφηρεῖ δεκτὴ. Ἀγγέλλονται τὸ εἶ κατὰ τὰ νενουμισμένα ὡς ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ἡ κυρία Σαπρὸ Λεοντική, διευθύντρια τοῦ παρθενικωγείου Σμύρνης, ὡς τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Ἀργύριος Παυλίδης, Ἀθανάσιος Θωμίδης, Σωτήριος Φιλιπποῦτες, Νικόλαος Παππᾶς, Θωμᾶς Κατσιγγας, πάντες ἐν Φιλιππουπόλει, καὶ γίνονται παμφηρεῖ δεκτοί.

Μετὰ τούτου ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, α) ὅτι τὸ Ἰπουργεῖον τῆς Παιδείας ἔδωκεν αὐτῷ ἀρχαιολογικὰ τινα ἀντικείμενα ὅπως παραδώτῃ τῷ Συλλόγῳ, καὶ ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ κατὰ γίνεσθαι ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν.

β) Ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ προ-

ταίνας να προσληφθῆ ὡς μέλος αὐτῆς ὁ κ. Δημητριάδης γεωμέτρης.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτή.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΣ΄.

Τῆ 21 Φεβρουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *I. Δ. Ἀριστοκλέους*
Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Γ. Ἀρεντούλη ἐκ Τεργέστης ἀπὸ 17 Φεβρουαρίου 1872, ἀποποιουμένου ν' ἀποτελῆ μέρος τῆς ἐπὶ τοῦ κτηρίου Ἐπιτροπῆς, καθὼ ἀποτελοῦντος μέλους τῆς ἐκεῖ Ἐπιτροπῆς τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλ. γραμμάτων Συλλόγου.

β) Ὁμοίαν τοῦ κ. Α. Σ. Ἰάλλη ἐκ Τεργέστης.

γ) Τοῦ Συλλόγου *Μικρὰ Ἀσία* ἀπὸ 15 Φεβρ. 1892, πέμπτος τὸ ἐγγυητικὸν τοῦ κηδεμόνου τοῦ Ἀρχηγέλου Γαβριήλ ὑποπόριον τοῦ Χρηστάκη ἐφ' ἐνδῆ Ζωγράφου.

δ) Τοῦ κ. Ἐρνεστού Κουρτίου ἐκ Βερολίνου ἀπὸ 11 Φεβρ. 1872 εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἐπιτίμου, καὶ ζητοῦντος κατ' ἐντολὴν τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης ν' ἀποσταλῆ αὐτῷ τὸ Ἡεροδικὸν τοῦ Συλλόγου διὰ τῆς ἐνταῦθα Γερμ. Πρεσβείας.

Ἡ περὶ ἀποστολῆς τοῦ Ἡεροδικῶ φροντίς ἀνατίθεται τῷ Γεν. Γραμματεῖ ἐγκρίνεται δὲ νὰ σταλῶσι δωρεάν.

ε) Τοῦ κ. Γουστάβου Stieckel ἐξ Ἰέννης ἀπὸ 19 Φεβρ. 1872, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

ς) Τοῦ Α. Ἰωαννίνων κ. Σωφρονίου ἀπὸ 10 Φεβρ. 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι ἀποστέλλει ἀρχαῖα τινα νομίσματα.

ζ) Εὐχαριστήριον τοῦ κ. Δ. Ι. Ἀργυριάδου ἐκ Φιλιππουπόλεως ἀπὸ 14 Φεβρ. ὡς μέλους τακτικοῦ.

Ἀγγέλλονται τὸ β' ὡς ἐπίτιμα μὲν μέλη οἱ κκ. F. Zambaldi κληρηγ. τῶν Ἑλλ. καὶ Λατ.

γερμ. ἐν Βενετίῃ προτεινόμενος ὑπὸ τῆς Φιλολ. Ἐπιτροπῆς, ὡς τακτικὸν δὲ ὁ κ. Hubert Jernighan γερμαντεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλ. πρεσβείας, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ ἐν Βενετίῃ λόγιοι κ. κ. I. Βελάνδης καὶ K. Τριανταφύλλης, καὶ γίνονται παμψηφεὶ δεκτοί.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει ὅτι ὁ κ. Δανιὴλ Παπᾶ προσφέρει δεκά λίρας ὀθωμανικῆς ὑπὲρ τῶν ἀναγκάσιων δαπανῶν τοῦ ἀρχείου.

Ὁ Σύλλογος μετ' εὐχαριστήσεων παραδέχεται αὐτάς.

Ἀκολούθως ὁ κ. Π. Καλλιθέουσις ἀνέγνω συνέχων «περὶ τῆς ἐπιβρῆς τοῦ θερμογόνου κτλ.» (ἰδ. σελ. 112. κ. ἐξῆς.).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΖ΄.

Τῆ 28 Φεβρουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *I. Δ. Ἀριστοκλέους*
Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Δ. Οἰκονόμου ἐκ Τεργέστης, παραιτουμένου τῆς πρὸς εἰσπραξίν συνδρομῶν ὑπὲρ τοῦ κτηρίου Ἐπιτροπῆς.

β) Εὐχαριστήριον τοῦ κ. Δ. Κ. Σχορτσανίτου ἐξ Ἀρτις, μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

γ) Τῆς ἐν Λευκωσίῃ Κύπρου Λέσχης ἡ Πρόεδρος ἀπὸ 14 Φεβρ. 1871, περικλείουσαν ἔκθεσιν τῶν ἐφόρων τῶν σχολείων Λευκωσίας καὶ τῆς διευθυντικῆς τοῦ ἐν αὐτῇ παρθεναγωγείου, ἐπικαιρωμένην καὶ ἀπὸ τὸν Ἄ. Κύπρου κ. Σωφρόνιον.

δ) Τῆς ἐν Κονίτῃ τῆς Ἡπειροῦ ἐφορίας τῶν σχολείων ἐπικαιρωμένην ἀπὸ τὸν Ἄ. Βελλῆς κ. Γερμανὸν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων αὐτῶν.

ε—ιγ) Ἐκθέσεις τῆς ἐν Κουτάλει δημογεροντίας, τοῦ Α. Φιλιππουπόλεως κ. Νεοφύτου, τῆς ἐν Μολύβῳ Μιτυληνῆς Δημογεροντίας μετ' ἐπιστολῆς τοῦ ἱατροῦ κ. Εὐστ. Γεωργιάδου περὶ τῆς ἐν Μολύβῳ παιδείας, τῆς ἐν Κίῳ ἐφορίας, τοῦ Α. Ῥόδου κ. Συναεσίου, τοῦ Α. Βιζύης κ. Πλάτωνος, τῆς ἐφορίας τοῦ Τατάρ Παζαρτζικίου, τῆς ἐφορίας τῶν σχολείων Γάνου

καὶ τοῦ Α. Βελεγράδων κ. Ἀνθίμου, περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων αὐτῶν.

ιδ') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Φιλιππουπόλεϊ σωματοῦ Τά Καλιὰ Ἐργα ἀπὸ 19 Φεβρ. 1872, ἀγγέλλοντος τὸν σκοπὸν τοῦ σωματοῦ, καὶ πέμποντος ἀντίτυπον τοῦ ὄργανισμοῦ αὐτοῦ, καὶ σημειώσεων τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ.

ιε') Διάφορα Διαγράμματα σχολείων τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων, μετ' ἐκθέσεως περὶ συστάσεως Γυμνασίου ἐν Ζαγορίῳ.

ις') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταῦθα κ. Ἰωάννου Λέκκα ἀπὸ 28 Φεβρ., ἐξαιτουμένου συνδρομῆν ὑπὲρ τοῦ σχολείου τοῦ χωρίου Δρυμαδῶν.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικ. Ἐπιτροπὴν.

ιζ') Ἀγγελίαν τοῦ κ. Μιχ. Α. Μουστοζύδου περὶ ἐκδόσεως τῶν συγγραμμάτων τοῦ αἰμυνήσου πατρὸς του.

Ἀπεφασίσθη ἵνα τοιχοκολληθῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ πρὸς ἔγγραφῆν συνδρομητικῶν.

Ἀγγέλλονται τὸ β' κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ γίνονται παμπήρει δεκτοί, ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος δ κ. Α. Πάλλης καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστ. Ἀθηνῶν, ὡς τακτικὸν δὲ δ κ. Ἀντώνιος Σ. Σοβατζόγλου ἔμπορος ἐνταῦθα.

Ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι δ κ. Θ. Α. Κοσοῦδης προσφέρει τῷ Συλλόγῳ 10 λίρας ἕθ. διὰ θύκην βιβλίων.

Ὁ Σύλλογος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ τῷ κ. Θ. Α. Κοσοῦδῃ.

Εἶτα δ κ. P. Schroeder ἀνέγνω «περὶ τῆς Μωαβιτικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Μέσα» (ἰδ. σελ. 120).

Ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ παρεδρεύουσιν ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Γερμ. Αὐτοκρατορίας κ. Radovich καὶ δ κ. Clermont Ganneau ἀρχαιολόγος καὶ ἀνακαλύψας τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, καὶ ἐκφράζει αὐτοῖς τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου, διότι ἐτίμησαν τὴν συνεδρίαν ταύτην διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΗΉ.

Τῆ 6 Μαρτίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. I. Δ. Ἀριστοκλείους
Ἀντιπροέδρου.

Ἀνγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν

(ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ. ΤΟΜΟΣ 5')

πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ἀ—ιή) Ἐκθέσεις τῆς ἐν Προύσῃ Φιλεκπ.

Ἀδελφότητος ἡ Βιθονία, τῆς ἐν Νικομηδείᾳ Φιλεκπ.

Ἀδελφότητος (μετὰ τοῦ αὐλικοῦ ὁμολόγου 73750 γροσίων, ἀριερωθέντος τοῖς σχολείοις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Γέροντος Νικομηδείας κ. Διονυσίου), τῆς Ἐφορίας τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων Χίου, τοῦ Ἀ. Σηλυμβρίας κ. Διονυσίου, τῶν κατοίκων Μηδείας, τῆς ἐν Χάλκῃ ἐφορίας τῶν δημοτικῶν σχολείων, τῶν κατοίκων Νεοχωρίου Γάνου καὶ Χώρας τῆ ἐπικουράσει τοῦ Ἀρχιερέως αὐτῶν κ. Χρυσάνθου, καὶ τῆ συστάσει τοῦ συμπολίτου αὐτῶν κ. Δημ. Ζαρερίδου ἐκ Χάλκης, τῶν κατοίκων Τρίγλης, τοῦ ἡγουμένου τῆς ἐν Κρήτῃ Μονῆς Πρέβελι (περὶ συστάσεως σχολείων ἐν τῇ περιουσίᾳ τῆς Μονῆς ταύτης), τῆς ἐν Χάρις-κισοὶ Φιλιππουπόλεως Ἑλλ. Κοινότητος, τῶν ἐφόρων τοῦ ἐν Φιλιππουπόλεϊ δημοτικοῦ σχολείου Ἀργίας Παρασκευῆς, τοῦ ἐν Σαράντα Ἐκκλησιαίς Φιλεκπ. Συλλόγου, τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐκπαιδ. καταστημάτων Φιλιππουπόλεως, τοῦ Α. Παρραμυθίας κ. Ἀνθίμου, τοῦ Α. Καλλιουπόλεως κ. Γρηγορίου, τοῦ Α. Μελενίκου κ. Διονυσίου καὶ τοῦ Α. Ἰωαννίνων κ. Σωφρονίου, περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν σχολείων, καθὼς καὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἀδελφῶν Π. καὶ Γ. Γρηγοριαδῶν ἐκ Σμύρνης, μετὰ καὶ Προγράμματος τῆς ἰδιωτικῆς αὐτῶν σχολῆς.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπὴν.

ιθ) Λίτησιν τοῦ ἱατροῦ κ. Ζαμπάκη, ὅπως ἀντὶ ἀντεπιστέλλοντος γίνῃ τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου.

Ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει τῷ Συλλόγῳ, ὅτι κατὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ ἐξέθηκα τὰ δέοντα τῇ Α. Π. τῷ Οἰκουμηνικῷ Πατριάρχῃ περὶ τῶν ἐν ταῖς ἀγναιῖς περιφερομένων παιδίων, καὶ ὅτι ἡ Α. Π. θέλει προσκαλέσει τὰς ἐφορίας τῶν ἐνοριῶν, καὶ δώσει αὐταῖς τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας περὶ τῆς περιστολῆς τούτων, καὶ συνάμα θέλει πέμψῃ καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησιαίς ἱεροκλήρικας ἵνα διημιλήσωσι περὶ τούτου.

Εἶτα δ κ. Α. Γ. Πασπάτης ἀνέγνω «Περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Γενουσησίων κτλ.» (ἰδ. σελ. 138).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΘ'.

Τῆ 13 Μαρτίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ξενοφώντος Ζωγράφου
'Αντιπροέδρου.

'Αναγνωσθέντων καὶ ἐπιφροσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Προεδρεύων ἀναγγέλλων ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ παρεδρεύει ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλικῆς *Compte de Vogué*, μέλος ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου, καὶ ὁ K. Forster διευθυντὴς τῆς ἐν- ταῦθα Ὀθωμανικῆς Τραπεζῆς, πρεσβυνεὶ τοιά- δε πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐὶ ἔλλ. Φιλολ. Σύλλογος μετὰ πολλῆς τῆς εὐχαριστήσεως ἐκφράζει δι' ἐμοῦ τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ τιμῇ, ἣν ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης εὐπροσέστη νὰ περιποιήσῃ αὐτῷ παρεδρεύουσα ἐν τῇ παρούσῃ συνεδριάσει.

Ἡ παρούσα τῆς Ὑμ. Ἐξοχότητος ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν διατρανοῖ τὴν συμπάθειαν, ἣν ἡ Γαλλία ἀείπτως ὑπὲρ τῶν ἔλλ. γραμμάτων δικαίρεται, συμπάθειαν ἄλλως δικαίαν καὶ νόμιμον, ὡς συζητήσαν μετὰ τῶν ἀληθῶν αὐτῆς συμφερόντων ἐπειδὴ διὰ τῶν ἔλλ. γραμμάτων, ἥτοι διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς ἐν-δόξου ἔλλ. ἀρχαιότητος, τὰ ἔθνη καὶ ἀλλήως ἐλευθέρα καὶ πρᾶγματι μεγάλα ἀναφαίνονται. Ἡ μελέτη τῶν ἔλλ. συγγραμμάτων ἀνοψοῖ τὸ φρόνημα, καὶ μορφώνει τὸν χαρακτήρα, ἐξασφαλίζει καὶ τὴν ἀστυκὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀτομικὴν εὐδικιμονίαν. Καίτοι αἱ ἔλλ. καὶ θεότητες καὶ Μοῦσαι πρὸ πολλοῦ ἀπέδρασαν τοῦ ἡμετέρου ἐδάφους, δυνάμεθα βεβαίως καὶ τὴν Ὑμ. Ἐξ. ὅτι οὐδέποτε ἐπικυάμεθα καλλιερ- γούντες τῇ ἔλλ. γραμμάτι, ἀντλοῦντες ἐξ αὐ- τῶν καὶ μόνων τὴν ἔθνικὴν ἡμῶν μόρφωσιν.

Ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἡμετέρους Ἑθνομίους, Οἰκονόμους, Κορραῖς κλπ., ὡς ἡ Γαλλία τοὺς Φανελέων, τοὺς Βοσσουέτους, τοὺς Βολταίρους αὐτῆς, ἔχομεν, λέγω, τοὺς διδασκάλους, οἵτινες ὑπερτίθειν καὶ παραγέρονται μὲν ἡμᾶς ἐν κειροῖς, χλαροῖς, προητοίμασαν δὲ τὴν παροῦσαν ἡμῶν κατάστασιν, καὶ ἐνεπέδωσαν τὸ στάδιον τῶν ἡμετέρων ἀνόνων. Ὑπὸ τούτοις ὀδηγοῦς οὐδαὶς φέβος, ἐξοχώτατε, νὰ παρεκ- λίνωμεν τῆς δόξης, ἣν αὐτοὶ ἐχάρξαν καὶ μά- λιστα ἤδη, ὅτε ἡ μελέτη καὶ ἀναδιφασίς τῆς

ἔλλ. ἀρχαιότητος τοσοῦτον ἀνεπέυχθη παρ' ἡμῶν, χάρις τῇ εὐγενεῖ ἀρωγῇ τοῦ ἡμετέρου Ἄνακτος.

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, Κύριε Πρόεδρε, δι- καιοῦται τοῦνταυθεν ν' ἀπολαύσῃ καὶ τῆς ὑμε- τέρας ὑποστηρίξεως, διὰ πᾶν τὸ τὴν εὐμερίαν καὶ τὸ μέλλον αὐτοῦ ἀφορῶν.

Τὰ σπουδαῖα ἔργα τοῦ ὑπὲρ τῆς δικαδόμεως τῶν ἔλλ. γραμμάτων ἐν Περσίῳ Συλλόγῳ ὑπέστησαν τῷ ἔλλ. Φιλολ. τούτῳ Φιλολ. Συλλό- γῳ τὴν ὑποστηρίξειν τούτων, ἡ παρούσα τῆς Ὑμ. Ἐξοχότητος ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν δικαίως αὐτῆς, ἡ δ' εὐγνωμοσύνη ἀπάντων ἡμῶν πρὸς Ὑμᾶς, Κύριε Πρόεδρε, καὶ πρὸς ἅπασαν τὴν ἔλλ. τὴν ἐξασφαλίζει. »

Ἡ δ' Α. Ε. ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας κόμης de Vogué ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν ταύτην εἶπε τοιάδε:

Κύριε Πρόεδρε,

« Κατόπιν τῶν λόγων ὑμῶν ἀρμένως προά- γομαι, ἵνα εὐχαριστήσω ὑμῖν ἐπὶ ταῖς λίαν κολακαστικαῖς προσρήσεις, ἃς εὐπροσέθητε ἵνα μοὶ ἀποτεινῆτε. Πρὶν ἢ ἔλθω εἰς τὴν Ἄνα- τολὴν ὡς πολιτικῶς, διέτριξα αὐτὴν ὡς ἐρα- τῆς τῶν γραμμάτων, καὶ ἀκικαῖα δικαίρῳ ἔκ- τοτε τὰ αἰσθημὰτά μου, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ διότι ἀποσελῶ μέλος τοῦ ἐν Περσίῳ ὑπὲρ τῆς δικαδόμεως τῶν ἔλλ. γραμμάτων Συλλό- γου. Διὸ δλοσχερῶς συμμερίζομαι, καὶ ἐκτιμῶ πᾶν ὅτι, ἐξεργάσθητε περὶ τοῦ παρελθόντος, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς συγκινήσεως παρατηρῶ τὰς νέας ὑμῶν δραστηρίους ταύτας ἐνεργείας: καὶ μετ' εὐχαριστήσεως βλέπω γενικὴν τινα ζῶην καὶ ἐπίμονον ἐνεργίαν, ἥτις πολλὴν πε- ριποιεῖ ὑμῖν τιμῇ καὶ εὐτυχίᾳ θέλομεν λογι- σθῆ ἅπαντες οἱ ὑπὲρ τῶν γραμμάτων ἀγωνιζό- μενοι, ὅταν διὰ τῆς σπουδῆς αὐτῶν φθάσωμεν εἰς τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα. »

Εἶτα ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει:

α—β) Ἐκθέσεις τῶν ἐρήμων τῆς σχολῆς τῆς ἐν Ἀθῆναις τῆς Θεσσαλίας, τοῦ Α. Δρυνοπούλου κ. Ματθαίου, τοῦ Α. Κιτσιρέας κ. Εὐσταθίου, τοῦ Α. Μεθόμου κ. Ἀγαθαγγέλου, τοῦ Προέδρου τῆς Ἀδελφότητος Δεμο- κρεῖου κ. Ἀπ. Χριστοδουλίδου, τῆς Φιλεκπαίδ. Ἀδελφότητος Βάλτης Κασσανδρείας, τῶν Δη- μογερόντων Ἀγερόνης, τῆς ἐν Χρυσουπόλει Λέ- σης, καὶ τοῦ κίδου. Η. Χαρχαλάτου (περὶ τῶν σχολείων Νικοπόλεως), περιεχομένης τὰς περὶ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν καταστάσεως τῶν σχολείων ζητηθείσας πληροφορίας.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαίδ. Ἐπιτροπὴν.
 ι) Ἐυχριστήριον τοῦ ἀντεπιστάλλοντος μέ-
 λους κ. Κ. Θεοδορίδου ἐκ Ῥαιδεστού.
 ια) Ὁμοίαν τοῦ κ. Ι. Θεοδορίδου Προέδρου
 τοῦ ἐν Σέρραϊς Συλλόγου.
 ιβ) Τῆς ἐν Φαναρίου Λέσχης *Μνημοσύνης*,
 ἀγγελουσίας ὅτι ὠνόμασε πενταμελὴ Ἐπιτρο-
 πὴν, ὅπως ὑποβάλλῃ αὐτῇ ἐκθεσὶν περὶ τῶν σχολ-
 λείων τῆς περιφερείας αὐτῆς.
 ιγ) Τοῦ κ. Σχλίεμαν ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 2
 Μαρτίου, πέμποντος 5 φύλλα τῆς Ἐφημερίδος
 τῶν Συζητήσεων, περιέχοντα τὰς περὶ Ἰλίου
 ἐκθέσεις αὐτοῦ.

ιδ) Τοῦ ἱατροῦ κ. Α. Γούδα πέμποντος
 τὸν ἐύμουν τῶν *Παραιθλήτων Βίων* αὐτοῦ.

ιε) Τοῦ κ. Β. Αχγᾶ, προσφέροντος διάφορα
 βιβλία.

ις) Τοῦ κ. Π. Κωνσταντινίδου ἐκ Κεραι-
 σούντος, περιλαμβάνουσαν τὰ περὶ τῆς διαχειρή-
 σεως τῆς τραπεζίτης ὁ *Πόλις* διαλαμβάνοντα
 φύλλα τοῦ *Νεολόγου*.

καὶ ιζ') Τῆς ἐν Βουκορεστίῳ πρὸς εἰσπρα-
 ξιν συνδρουμῶν ὑπὲρ τοῦ κτηρίου τοῦ Συλλόγου
 Ἐπιτροπῆς, συνισταμένης ἐκ τῶν κ. κ. Μ. Ξαν-
 θοῦ, Δ. Ζητσαίου, καὶ Κ. Νικοκλέους, ἀγγελ-
 λούσης, ὅτι εἰσέπραξαν θωμανικὰς λίρας δικ-
 ασιᾶς εἰκοσὶν ἐπτά, ἀριθ. 227, καὶ εἰκοσά-
 ραξα καὶ εἰκοσὶν ἑνένκα, ἀριθ. 29, κατὰ τὸν ἐ-
 ζῆς κατάλογον

	Λίρ. Ὅθ.	
Ἄ. Ἀρνάκης	»	40
Θ. Νεφρεπόντης	»	25
Κ. Δερσίνης	»	40
Μ. Γερμάνης	»	5
Δ. Γερμάνης	»	5
Υἱοὶ Ζαρλέντη	»	40
Γ. Βλαστός	»	40
Α. Καλανδέρογλου	»	5
Ἦρ. Δούμας	»	5
Δ. Πολυμερίδης	»	5
Κ. Λεβέντης	»	5
Α. Κ. Φιλήτης	»	5
Ἀδελφοὶ Παπάζογλου	»	6
Δ. Σιμωνίδης	»	40
Ἀδελφοὶ Τζιρεκλεώτου	»	5
Γ. Μαυράκης	»	5
Η. Βακᾶς	»	3
Ἐμ. Τριανταφυλλίδης	»	5
Εὐθ. Πεταλάς	»	4
Ν. Γαβριήλ	»	5

Λίρ. Ὅθ. 473

Μεταφορὰ Λίρ. Ὅθ.	173
Ρ. Σκληθάνιτης	» 4
Η. Θεολόγος	» 5
Ξ. Θεολόγος	» 5
Ἄν. Φιλήτης	» 3
Μιχ. Βλαγγερίδης	» 3
Εὐθύμ. Νεφέστου	» 5
Φ. Χαρικλῆς	» 3
Δ. Πορφυρέσιος	» 3
Παντολέων Βαρκιάς	» 3
Μαρίν Ν. Γκούμα	» 40
Μιχαὴλ Ξανθός	» 40

Τὸ ὅλον Λίρ. Ὅθ. 227

Εἰκοσάραξακ.

Κ. Τρυνέκς	»	6
Δ. Ζητσαίου	»	5
Γρ. Σούτσος	»	5
Ἀρετὴ Φωτεινοῦ	»	3
Κ. Ν. Μιχαήλ	»	5
Κ. Νικοκλῆς	»	5

Τὸ ὅλον Εἰκοσάρρ. 29

Ἐπικροτήσαντος τοῦ Συλλόγου καὶ συγκινη-
 θέντος ἐπὶ τῇ προσφορᾷ ταύτῃ τῶν ἐν Βου-
 κορεστίῳ ὁμογενῶν, ὁ Πρόεδρος ἐντέλλεται
 τῷ Γ. Γραμματεῖ νὰ ἐκφορᾷ διὰ τῆς προσκοῦ-
 σης ἐπιστολῆς τὰς εὐχριστίας τοῦ Συλλόγου
 πρὸς τε τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ πρὸς τοὺς προσε-
 νεγκόντας, καὶ ν' ἀναγγεῖλῃ αὐτοῖς, ὅτι μετ'
 εὐγνωμοσύνης ὁ Σύλλογος ἀπεδέξατο τὴν προσ-
 φορὰν ταύτην.

Ἀγγέλλονται τὸ ἅ' κατὰ τὰ νενομισμένα
 ὡς τακτικὰ τοῦ Συλλ. μέλη οἱ κ.κ. Clermont
 (Jannou) διερχομένης τῆς Γαλλ. Πρεσβείας προ-
 τεινόμενοι ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπιτ. Ἐπιτροπῆς, καὶ
 Φίλιππος Σακελλάριος ἱατρός ἐν Γαλαζίῳ, καὶ
 γίνονται πρυφῆραι δεκτοί.

Εἶτα ἀνέγνω ὁ κ. Schroeder συνέχειαν
 « Περὶ τῆς μωαβιτικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Μέσα »
 (ἰδ. σελ. 420 κ. εἴς.).

Ἐπὶ τούτοις διετέθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚ'.

Τῇ 20 Μαρτίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους
 Ἀιτιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν

πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α—γ') Ἐκθέσεις τοῦ Ἄ. Πελαγονεῖς κ. Παρβενίου, τῶν Ἐσθρῶν τῶν σχολείων Μεγαροῦ, Νιζοπόλεως καὶ Τυρνόβου, τοῦ Ἄ. Σμύρνης κ. Μελετίου καὶ τῆς ἐσθρῶς τοῦ ἐκεῖ παραναγορείου καὶ τῶν ἐν Φωκαίᾳ ἐσθρῶν, τῶν ἐν Σηλομυθρίᾳ ἐσθρῶν τῶν σχολείων, τοῦ ἐν Σέρβαις Φιλεκαπιδ. Μακεδ. Συλλόγου, τῶν ἐσθρῶν τῶν σχολείων Στενημάχου, τοῦ Ἄ. Βάρνης κ. Ψωκείμ, τοῦ Ἀναγνωστηρίου Κυθωνίων, τῆς ἐν Κυθωνίαις Ἰ. Γραθοεργροῦ Ἀδελφότητος, τῶν Δημογερόντων Ἀιδημίου, τῶν Δημογερόντων Σιδιθῆ-μειοῦ, καὶ τῶν ἐν Νεαπόλει τῆς Κιαισαρείας Δημογερόντων μετ' ἐπιστολῆς τοῦ Ἀγ. Κιαισαρείας.

Παραπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαίδ. Ἐπιτροπὴν. ιδ') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Σέρβαις Φιλεκαπιδ. Μακεδ. Συλλόγου ἀπὸ 10 Μαρτίου 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι δὲν εὗρέθη κατ'ἀλλήλους τις ὡς ὑπότροπος τοῦ Χρηστάκη ἐρένδη, καὶ αἰτουμένου ἵνα ἡ ἐκλογὴ αὐτῆ ἀναβληθῆ μέχρι Αὐγούστου.

Ἀνετέθη τῷ Προεδρεῖῳ ἡ περὶ τούτου ἀκέφαις καὶ ἀπόφασις.

ιε) Τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει Συλλόγου τῶν Φιλολόγων ἀπὸ 4 Φεβρ. 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι ὑπότροπος τοῦ Χρηστάκη ἐρένδη ἐκ Θρακίας ὠνομάσθη ὁ Γ. Χ. Δ. Βασιουδάτης.

Εἶτα ὁ προεδρεῖον ἀναγγέλλει, ὅτι ὁ κ. Θ. Α. Κοσοῦδης τὴν ἐκ δέκα λεόνων προσρορᾶν αὐτοῦ διὰ θύκων βιβλίων (ἰδ. Συνεδρ. Π10') ἐπέζησεν εἰς πεντήκοντα, ἀριθ. 50.

Ὁ Σύλλογος μετ' ἀνευρημίων δέχεται τὴν προσρορᾶν τοῦ κ. Θ. Α. Κοσοῦδη ὁ δὲ Προεδρεῖον ἐντέλλεται τῷ Γ. Γραμματεῖ, ἵνα δι' ἐυχαριστηρίου ἐπιστολῆς ἀναγγείλῃ τῷ κ. Κοσοῦδῃ τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Α. Γ. Παπακτίτης ἀνέγνω συνέντευκτον «Περὶ τοῦ ἔμπορίου τῶν Γενουκισίων κτλ.» (ἰδ. σελ. 138 κ. ἑ.).

Ἐπὶ τούτοις διεβλήθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΑ'.

Τῆ 29 Μαρτίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ

Προεδρεῖος ἀναγγέλλει, ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ συμπαραβρέθει ὁ Ἄ. Φιλιππουπόλεως κ. Νεόφυτος.

Ὁ δὲ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α—ιδ') Ἐκθέσεις τοῦ κ. Α. Νικοπόλεως κ. Ἰερμίου, τοῦ Ἄ. Κρήτης κ. Ἀμβροσίου, τοῦ Ἄ. Δαρίσκας κ. Ψωκείμ, τοῦ Ἄ. Κιτιτίου κ. Κυπριανοῦ καὶ τῶν Ἐσθρῶν τῶν σχολείων Λάρνακος, τῶν δημογερόντων καὶ τῶν ἐσθρῶν τῶν σχολείων τοῦ προακτεῖου Γενί-Μαχλέ, τοῦ Ἄ. Δέρκιου κ. Νεοφύτου, τῶν ἐσθρῶν τῶν ἐκπαίδευτικῶν τῆς Στρομνίτιδος καταστημάτων, τῶν ἐσθρῶν τῶν ἐν μικρῷ Σκακκοβίῳ σχολείων, τοῦ Ἄ. Κασσανδρείας κ. Γρηγορίου, τοῦ Ἄ. Ἀδριανουπόλεως, τῶν ἐσθρῶν τῶν σχολείων Βάρνης, τοῦ Ἄ. Λάμπης κ. Παΐσιου, τῶν Δημογερόντων τῆς νήσου Χάλκης, καὶ τοῦ Ἄ. Μυροπότου κ. Γρηγορίου περὶ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν καταστάσεως τῆς παιδείας.

Παραπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαίδευτ. Ἐπιτροπὴν.

ιε) Ἐυχαριστήριον τοῦ κ. Γεωργίου Ἀδαμαντίδου ἐκ Στρομνίτιδος, ἀπὸ Μαρτίου 1872, μέλους τακτικοῦ.

Ἀγγέλλονται τὸ θ' ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Δ. Μυρογενῆς καὶ Γ. Νεγρεπόντης ἔμποροι ἐν Βουβλίᾳ καὶ δ κ. Δ. Στακτροπούλου διευθυντῆς ἰδιωτικοῦ σχολείου εἰς Καθήμεῖο, καὶ δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας γίνονται δεκτοί.

Εἶτα ὁ κ. Ι. Καραλίδης ἀνέγνω «περὶ τοῦ Γνωστικῶ».

Ὁ κ. Καραλίδης ἀρξεται πρῶτον ἀπὸ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ γνωστικῶ ἢ τῆς γνωστικῆς δυνάμεως, ἥτις ἐπὶ κατ' αὐτὸν ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς, δὲ ἥς ὁ ἄνθρωπος δύναται περιποιεῖν ἐαυτῷ γνώσεις τῶν τε καθ' ἑαυτὸν καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τῶν τοῦτον ἀναγορῶν. Γνώσις δὲ ἡ γνώσκω ἐστὶ κατ' αὐτὸν ἡ τοῦ πνεύματος ἐργασία, δὲ ἥς αὐτὸ δημιουργεῖ ἐν ἐαυτῷ συνεικτικὴν εἰκόνα τῶν ὄντων· οὗτα δὲ, ἐξ ακολουθεῖ ὁ κ. Καραλίδης, ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ παντελῶς γεωμετρικῆ τοῦ ἐπιλόπου κόσμου, ἅτε ἐν τῷ ἐγκεφαλῷ οἰκοῦσα, καὶ φῶσιν δ' ἔχουσα πάντῃ διάφορον τῆς ἐκτὸς φύσεως, δεῖται κατὰ τὸ εἶδος ὀργάνων, ἵνα κοινωνῇ πρὸς τὰ ἔξω καὶ γινώσκῃ ταῦτα καὶ θεωρῇ· τοῦτο δ' ἐστὶ κατὰ τὴν κ. Καραλίδην ὁ προσρισμὸς αὐτῆς. Τοιοῦτον ὄργανον ἐστὶ τῆ ψυχῆ ὁ ἐγκέφαλος καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀπορροῦμενα νεῦρα, ἐξερχόμενα δὲ ταῦτα τοῦ ἐγκεφαλοῦ καὶ ἀρκευόμενα ἄλλα εἰς ἄλλα τοῦ σώματος· ἄρα, ἐνθα ὑπάρχουσιν ἐπιτηδῆς κατασκευασμένα πρὸς ὑπόδοχὴν αὐτῶν

ὄργανα, καὶ διαφόρως ἕκαστον ὑπὸ τῶν ἐξῶθεν καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐπενεργειῶν ἐρεθιζόμενα, διακινεῖται τῇ ψυχῇ διὰ τῶν ἀντιστοιχοῦντων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ μερῶν τοῦ σώματος ἐρεθισμούς, ὧν ἡ ψυχὴ ἐπιλαμβανόμενη δημιουργεῖ κατὰ νόμους ἰδίου μὲν, ἀλλ' ἀγνώστους αὐτῇ, παραστάσεις χρωμάτων, θερμότητος, τόνων, πίσεως, ἡδέως, πικροῦ καὶ τῶν τοιοῦτων. Ταῦτα μὲν οὖν ἐστὶ, λέγει ὁ κ. Καρολίδης, αἰσθήσις ἐσωτερικῆ· ἐστὶ δὲ καὶ ἕτερά τις αἰσθήσις, ἣν ἐξωτερικὴν οἱ φιλόσοφοι καλοῦσι, δι' ἧς ἀμέσως ἡ ψυχὴ τῶν ἰδίων ἐνεργειῶν τε καὶ παθημάτων ἢ ὅλως καταστάσεων ἀντιλαμβάνεται. ἀμφότεραι δ' αὐταὶ αἰσθήσεις εἰσι πᾶσι τῆς γνώσεως ἀμέσως καλούμεναι κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐμμεσον, τὴν διὰ νοήσεως ἢ συλλογισμῶν, ἥτις ἐπερείδεται τοῖς ἐκ τῶν αἰσθήσεων δεδομένοις. Ἀναβαλὼν δὲ τὴν περὶ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς ἐμμέσου ἥτοι διὰ συλλογισμῶν γινομένης γνώσεως εἰς ἕτερον ἀνάγνωσμα ὁ κ. Καρολίδης ἀργεῖται τὸ πρῶτον ζητεῖν περὶ τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως ἢ τῆς ἐποπτείας· ἀρηγῆτόν δὲ τὸ πρῶτον εἶναι νομίζει ὅσα καὶ οἷα περὶ ταύτης ἐπιλοσόφησαν οἱ τε ἀρχαῖοι καὶ οἱ νεώτεροι τῶν φιλοσόφων.

Τῶν μὲν ἀρχαιοτάτων ἰωνικῶν φιλοσόφων (λέγει ὁ κ. Καρολίδης), ἰδίᾳ δὲ Θάλητος, Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξίμενος, ἡ θεωρία ἐπέτραπτο κατ' εὐθείαν εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τὴν γνωστικὴν τῶν ἐκτὸς ὄντων δύναμιν· νεώτεροι δὲ φυσικοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Ἀναξάγωρας, Δεμόκριτος καὶ Δημόκριτος, ἀποφαίνουσι τὴν διὰ τῶν αἰσθητηρίων ἀντιλήψιν ἀβέβαιον ὡς τοιαύτην, φρονοῦσι δ' ὅτι ἡ μετ' αὐτῆς ἐνοήσις καὶ διὰ ταύτης δίκουσα διάνοια κρίνει αὐτὴ τὰληθές. Εἴτα δὲ φέρει πρὸς μαρτυρίαν χωρία τῶν φιλοσόφων ἐκείνων παρὰ Σέξτω τῷ Ἐμπειρ. καὶ Διογένη τῷ Λαερτίῳ καὶ ἄλλοις σωζόμενα· ἰδίᾳ δὲ περὶ Δημοκρίτου φέρει τὴν μαρτυρίαν Σέξτου τῷ Ἐμπειρ. (παρὰ Μαθηματ. 138) λέγοντος, ὅτι διήρει τὴν γνῶσιν εἰς τὴν διὰ τῆς κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεως καὶ τὴν διὰ τῆς διανοίας πραγμανομένην· κἀκείνην μὲν ἐκάλεε σκοτήν, ταύτην δὲ γνησίην· Ἄλλ' ἡ διάνοια (κατὰ Δημόκριτον) παρέχει μόνον ἀναφορικῶς ὑπερτέραν βεβαιότητα, ἕτερ' δ' ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν οἶδεν ἐν βυθῷ τῆς ἀληθείας κειμένης. Σώζεται δὲ (λέγει ὁ κ. Καρολίδης) τὸ τοῦ Σέξτου χωρίον παρὰ Διογ. τῷ Λαερτίῳ 9, 72. Ἐμπειροκλῆς δ' ὁ Ἀρχαγορτίνος διδάσκει (κατὰ τὸν κ. Καρολίδην), ὅτι τὰ τε

ἐκτὸς πράγματα πάντα καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν αὐτῶν ὕλικῶν σύγκεινται ποιησίην, καὶ ὅτι τοῦτου ἕνεκα ὁ ἄνθρωπος γινώσκει τῷ ἐν ἑαυτῷ) ὁμοίῳ τῷ (ἐκτός, ἐν τοῖς πράγμασιν) ὁμοίῳ· καὶ πρὸς μαρτυρίαν ὁ κ. Καρολίδης ἀναγινώσκει στίχους αὐτοῦ παρ' Ἀριστοτέλει σωζομένους. Ἐπειτα μεταβαίνειν εἰς τοὺς Πυθαγορείους λέγει, ὅτι οὗτοι συνῶδα τῇ ἰδίᾳ ἀρχῇ, ὅτι πέρασ καὶ ἀπειρος, τὰ τῶν ἀριθμῶν στοιχεῖα, εἰσι καὶ πάντων τῶν ὄντων στοιχεῖα, πειρώνται κτᾶσθαι πᾶσαν γνῶσιν διὰ ζήτησεως μαθηματικῆς καὶ διὰ θεωρίας ἀριθμητικῆς· καὶ φέρει χωρία πρὸς μαρτυρίαν. Ξενοφάνης δὲ ὁ τῆς Ἑλεατικῆς σχολῆς ἀρχηγός (λέγει ὁ κ. Καρολίδης) ἐκ τῆς θεολογικῆς αὐτοῦ θεωρίας ὀρμώμενος διακρίνει τὴν βεβαίαν γνῶσιν τῆς κατὰ τύχην ὀρθῆς δόξης (φέρονται μαρτυρίαι ἀπὸ Σέξτου τοῦ Ἐμπειρ.). Παρμενίδης δὲ ὁ ἐπισημότατος τῶν Ἑλεατῶν καὶ διὰ λόγους τοῦ Ξενοφάνους καταπολεμῶν τὴν Ἠρακλείτειον περὶ τῆς καθολικῆς τῶν πραγμάτων ῥῆσις καὶ τῆς ταυτότητος τῶν ἐναντίων δόξαν («πάντα ῥεῖ»), ἀρκεῖται κατὰ πρῶτον, εἰ καὶ ἀτελῶς, εἰς τὴν θεωρητικὴν συνειδήσιν τῆς ἀρχῆς τῆς ταυτότητος καὶ τῆς ἀντιφάσεως· διδάσκει δ' ἅμα καὶ τὴν τοῦ νοῦν ἢ τῆς νοήσεως πρὸς τὸ νοούμενον ὄν ταυτότητα, καὶ ἀντιτίθειν αὐστηρῶς τὴν διὰ τῆς νοήσεως γινομένην, πειρικὴν τοῦ ἑνός, ὄντος ὄντος, γνῶσιν τῇ ἐπὶ τῇ ἀπάτῃ τῶν αἰσθήσεων ἐρειδωμένην περὶ πλήθους καὶ μεταβολῆς τοῦ ὄντος δόξῃ· εἴτα φέρει ὁ κ. Καρολίδης τὰ πρὸς μαρτυρίαν χωρία. Σημειοῦται δ' ἐν παρῶδῳ, ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν Παρμενίδου καὶ Ἠρακλείτου φιλοσοφικῶν ἀρχῶν ἐναντιότης ἐπανελήθη μετὰ τινος διαφορᾶς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἐν τοῖς ἐναντίως συστήμασιν Ἐγγέλου καὶ Ἐρβάρτου. Ἀνήκει δὲ (λέγει) κατὰ Παρμενίδην ἡ νόησις τῷ ἐνί, ὄντως ὄντι, καὶ ἐστὶ ταῦτον ἐκείνω· αὐτὸ δὲ τὸ ὄν ἐστὶν ὁ νοῦς ἢ τὸ νοεῖν, ὅπερ οὐκ ἐστὶν ἄνευ ὑποκειμένου, ὡ ἐμπέρομαι· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐόν· ἐκκενοῦνται δὲ διαφορᾶς τοῦ Παρμενίδου στίχου ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων). Εἴτα λαλῶν ὁ κ. Καρολίδης περὶ Ζήνωνος τοῦ τρίτου τῶν Ἑλεατῶν λέγει, ὅτι ἐγένετο κατ' Ἀριστοτέλη (παρὰ Διογένη τῷ Λαερτ. 9, 25.) εὐρετής τῆς διαλεκτικῆς τέχνης, δι' ἧς ἰδίᾳ προὔθετο δι' ἀποδείξεων κατὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ πολλοῦ καὶ τῆς κινήσεως ἀποδείξει τὴν Παρμενίδειον περὶ τοῦ ἑνός, ὄντως ὄντος, διδασκαλίαν. Ταύτην δὲ τὴν τοῦ Ζήνωνος διαλεκτικὴν, ἣ κατεργήσαντο οἱ σοφισταὶ ἐν ὑποκειμενικῇ αὐθαιρεσίᾳ, (λέγει ὁ κ. Κ-

ρολίδης) ἐχρησιμοποίησεν ὁ Σωκράτης, ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἐπιστήμης κατεχόμενος εἰς τὴν σπουδὴν τὴν περὶ τὴν ἀντικειμενικῶς ὀρθὴν γνῶσιν· οὕτω δ' ἐγένετο κατ' Ἀριστοτέλη εὐρετής τοῦ ὀρισμοῦ καὶ τῆς ἐπιγραφῆς, ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ τούτῳ εἰς ἠθικά προσβλήματα ἐχρημογή.

Παρὰ Πλάτωνα (ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Καρολίδης) ἡ τοῦ Ἡρακλείτου περὶ τῆς αἰδέου τῶν πραγμάτων βροῆς διδασκαλία καὶ ἡ τοῦ Σωκράτους πρὸς ἐνομοῦν σχηματισμὸν βροπῆ γενέσων ἕμου κατ' Ἀριστοτέλη (Μετὰ τὰ Φυσ. I, 6 καὶ I2, 4 καὶ 9) τὴν περὶ ἰδεῶν διδασκαλία. Καὶ τὴν μὲν δόξαν ὅτι τὸ αἰσθητὸν ὑπόκειται δινηκῶς τῇ μεταβολῇ καὶ βροπῇ παρελάθεσεν κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀρ. παρὰ τοῦ Ἡρακλείτεου Κρατύλου καὶ διετήρησε μέχρι τέλους· μαθὼν δὲ παρὰ τοῦ Σωκράτους ἐνομοῦν, αἰτινες, ὅπως ὀρθῶς σχηματισθεῖσαι, δύνανται εἶναι εἰς αἰ ἀναλλοίωτοι, ἐνόμισεν ὅτι οὐκ εἶδει τάχιστα ἀναρρέσειν εἰς τὰ αἰσθητά, ἀλλ' εἰς ἄλλα τινὰ ὄντα, ἧπερ εἰσὶ κατ' αὐτὸν ἀντικείμενα τῆς κατ' ἐνομοῦν ἐπιστήμης· ταῦτα δὲ τὰ ἀντικείμενα προσήρρασαν ἰδέαις. Ὅν κατὰ Πλάτωνα διὰ τῆς μονήρους παραστάσεως γινώσκειται τὸ μονήρες ἀντικείμενον, οὕτω καὶ διὰ τῆς ἐνομοῦν γινώσκειται ἡ ἰδέα· αὕτη δ' ἐστὶν οὐχὶ ἡ τοῖς ἀτόμῳ ἐμρῶς οὐσία ἢ τοιαύτη, ἀλλ' ἡ ὡς αὕτη κατ' ἐαυτὴν ὑπάρχουσα νοουμένη οὐσία τῶν εἰς τὸ τῆς ἀντιστοιχούσης ἐνομοῦν πλάτος ἀναγκῶντων ὄντων. Εἰσὶ δὲ αἱ ἰδέαι πολλαί τινες, αἱ δὲ μεταξὺ τῶν ἐνομοῦν ἀναρροραὶ ὑπάρχουσαι καὶ ἐν αὐταῖς ἐκείναις. Ὑψίστη δὲ τῶν ἰδεῶν ἐστὶ κατὰ Πλάτωνα ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἡ καὶ τὴν τοῦ εἶναι δυνάμει καὶ ἀξιώματι ὑπεραίρουσα, καὶ ἐστὶν οἷον ἥλιος ἐν τῷ χώρῳ τῶν ἰδεῶν, ὡς αἴτιον τοῦ τε εἶναι καὶ τοῦ γινώσκων, ἢν καὶ ταυτίζει κατὰ τινὰς τῆς ὑψίστης θεοστῆ. Ἐν μὲν οὖν τῷ διαλόγῳ Φαίδρω (σελ. 247) παρήρρασαν ἡμῖν ὁ Πλάτων τὰς ἰδέας (λέγει ὁ κ. Καρολίδης), ἰδίχ δὲ τῆς τῆς δικαιοσύνης, τῆς σωφροσύνης, τῆς ἐπιστήμης καὶ ἄλλας, ἐν τῷ ἐπέκεινα τοῦ ὄρακτοῦ χώρῳ καθημένας, ἄρρους, ἀμύρρους, οὐδεμῆ τῶν αἰσθησεῶν ἀντιληπτάς, ἀλλὰ μόνῳ τῷ νῷ προσιτάς· τὴν δὲ πρὸς γνῶσιν τῶν ἰδεῶν ἔρασαν ἀρηγεῖται ὁ Πλάτων ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ ὡς τινὰ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν ὑπεροράκων χώρῳ ἄνοδον. Ἐν δὲ τῷ Συμπόσιῳ (σελ. 211) ἀντιπιθεῖς ὁ Πλάτων τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ τοῖς κατ' ἔρασον καλοῖς πράγμασιν, οἷον καλοῖς σώμασιν, ἐπιτηδεύμασιν κτλ. καλεῖ τάχιστα αὐτὸ τὸ καλὸν μετὰ τῶν ἐπιθέτων εἰλακρῆς, ἄμικτον. Τοῦ-

το δὲ τὸ καθ' ἑαυτὸ καλὸν ἐστὶν αἰδέιον, οὔτε γεννόμενον, οὔτε θνήσκον, οὔτε αὐξόμενον, οὔτε φθίνον, κατὰ ταῦτά δ' ἔχον ἑαυτῷ, μονοειδὲς αἰετὸν οὐχὶ τῇ μὲν καλόν, τῇ δ' ἀίσχρον, οὐδὲ νῦν μὲν καλόν, ἄλλοτε δ' οὐ, οὐδὲ τῇ φαντασίῳ παραστατῶν, οὐδὲ τῆς λόγος, οὐδὲ τῆς ἐπιστήμης, οὐδὲ ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν ὄντων, οὐδ' ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἐν οὐρανῷ, ἀλλ' ἐστὶν αὐτὸ καθ' αὐτὸ μὲν ἑαυτοῦ· πᾶν δ' ἄλλο καλὸν ἐκείνου μετέχει. Τὸν μέντοι τῆς μελέσεως τρόπον (λέγει ὁ κ. Καρολίδης) οὐ διεσάρρασαν ἡμῖν ὁ φιλόσοφος. Ἡ δὲ μαθηματικὴ γνῶσις ἐστὶ κατὰ Πλάτωνα, ἐξακολουθεῖ, μέσση τις; μετὰξὺ τῆς νοήσεως καὶ τῆς κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεως, ἐρικνεῖται δ' αὐτῆς ἡ διάνοια· κατὰ ταῦτά δὲ καὶ τ' ἀντικείμενα τῆς μαθηματικῆς εἰσὶ μέσα τινὰ ὄντα μετὰξὺ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν. Διακρίνον δὲ πάλιν ὁ Πλάτων (κατὰ τὸν κ. Καρολίδην) ἐν τῇ κατ' αἴσθησιν γνῶσει τὴν πίστιν τὴν εἰς τὴν αἰσθητὴν ἀντιλήψιν καὶ τὴν καθαρὰν εἰκασίαν καὶ τὸ ἀνάλογον ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, τὰ κατ' αἴσθησιν ἀντιληπτά καὶ τὰ εἰκόνας ἢ τὰ εἰδωλα, ἀρικνεῖται εἰς τὴν ἐξῆς τῶν γνωστικῶν μεθόδων καὶ τὴν ἀνάλογον τοῦ συνόλου τῶν ὄντων διαίρεσιν.

νοῦς δόξα
νόησις | διάνοια πίστις | εἰκασία
νοητὰ αἰσθητὰ
ἰδέαι | μαθηματικὰ σώματα | εἰκόνας.

Ἐπὶ τούτοις διελέθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΒ'.

Τῆ 3 Ἀπριλίου 1872

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Ἡρακλείτων τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ἀ—ζ') Ἐκθέσεις τοῦ ἐπισκόπου Ἰερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους, Στεφάνου τινὸς Νοῦκα (περὶ τῆς ἐν ταῖς τρισὶν ὁμοῖαις ἐπαρχίαις, Σισανίου, Γρεβενῶν καὶ Καρφίας, καταστάσεως τῆς παιδείας μετὰ γεωγραφικοῦ χάρτου), τοῦ Ἀ. Λαρίσης κ. Ἰωακείμ, τῆς ἐν Λέρῳ Ἐπαρχίας, τοῦ κ. Βλ. Σαρδέλη ἐκ Φιλιππουπόλεως, τοῦ Ἀ. Σταγῶν, καὶ τοῦ ἐν Παιδεσῷ Ἐρακκικοῦ Φιλεκπιδ. Συλλόγου, περὶ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν καταστάσεως τῶν σχολείων.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπὴν.

Ἡ Ἐπιστολὴν τοῦ Ἀ. Λαρίσσης ἀπὸ 21 Μαρτίου, δηλοῦντος τὴν ἀποστολὴν ἐγγρητικῶν διὰ τὸν ἐκ Θεσσαλίας ὑπότροπον τοῦ Χρηστάκη ἐρένδῃ Ἀστέριον Χ. Φαρμακίδην.

Ὁ Ἐπιστολὴν τῆς κ. Σαπρούς Λεοντιάδος ἐκ Σμύρνης, ἀπὸ 24 Μαρτίου 1872, εὐχαριστοῦσας τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτῆς ὡς μέλους ἀντεπιστάλλοντος.

Ὁ τοῦ κ. Α. Ζ. Ἐπιπέδου ἐξ Ἀγκώρας, πέμπτοντος 7 ἐπιγραφὰς ἐπιτυμβίους καὶ μὴ, Ἑλλ. καὶ Λατινικὰς μετὰ δικασφάσεων.

Εἶτα ἀγγέλλει τὴν προσφορὰν τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένης ἐφημερίδος «Κλειῶ τῆς Ὀρθοδοξίας.»

Ὁ δὲ Πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ὁ κ. Γεώργιος Βασιλάδης προσήνεγκεν εἰς τὸν Σύλλογον χαλκὸν νόμισμα ἀρχαῖον.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἀρχαιολογ. Ἐπιτροπὴν. Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενουμισμένα ὡς τακτικὰ μέλη οἱ ἐνταῦθα κ. κ. Ν. Δεπάσης βιβλιοπώλης καὶ Ἀριστοτέλης Ταπεινὸς ἐκ Μελενίου, καὶ πεμφθεὶς γίνονται δεκτοί.

Εἶτα ὁ κ. Ἀθ. Βαρναρδάκης ἀνέγνω «Περὶ τοῦ χρονονομίσματος παρὰ τοὺς ἀρχαίους» (ἴδε σελ. 165).

Ἐπὶ τούτοις διαλύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΓ'.

Ἑκτακτος.

Τῆ 6 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ε. Ζωγράφου
Ἀντιπροέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν ἐκτάκτου Συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

Ἐπιστολὴν τῶν ἀδελφῶν Ν. καὶ Α. Στεφ. Κάσδαγλη ἐκ Σμύρνης, πεμπόντων 150 σὺμματα βιβλιαρίου τινὸς ἐπιγραφισμένου Ἀνακαλιφῆαι καὶ Ἐγεορθεῖαι, ἵνα διαθήσῃ αὐτὰ ὁ Σύλλογος κατὰ τὸ δοκοῦν.

Ὁ Σύλλογος ἐκπράζει τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ τοῖς κυρίοις τούτοις.

Εἶτα κατὰ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ὁ Πρόεδρος τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Α. Τάγης ἀναγγέλλει διὰ συντόμου ἐκθέσεως τὸ σμῆμα,

εἰς ὃ εὐρίσκεται ἡ ἔκδοσις τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ τίνες τῶν ἀναγνωσμάτων ἐδημοσιεύθησαν ἐν αὐτῷ, καὶ ὅποια κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἢ περὶ τὴν ἔκδοσιν γινομένη δαπάνη.

Μετὰ τούτον ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Π. Δ. Ἀριστοκλῆς ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἐκθεσιν

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Ὅτε πρὸ δεκαετίας ὀλίγοι τινὲς ὁμογενεῖς, ἐμφοροῦμενοι ὑπὸ τῶν ἀγνῶν τοῦ καλῶς ἐννοουμένου ἑλληνισμοῦ αἰσθημάτων, συνέλαβον τὴν ἀγκυρῆν ἰδέαν ἐνίοτε συνευγχαρίζοντες ἀλλήλοις ἀναλλάσσουσι τὰ δικνομήματα αὐτῶν, ὅτε μὲν ἀναπαριστάμενοι τὴν γερασὴν ἐκείνην τοῦ κόσμου διδάσκαλον ἀρχαιότητά, ὅτε δὲ ἐπὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐνδικριβότοις, οὐδεὶς ἠδύνατο ἵνα προῖδῃ, ὅτι ἡ πρωτοβουλία ἐκείνη, ἡ κατὰ τύπον οὐδέμησιν σημασίαν ἔχουσα, ἦν κατ' οὐσίαν ζειδωρος καὶ δημιουργός· καὶ ὅτι βαθυμυδὸν ἀναπτυσσομένη ἔμειλλεν ἵνα διαπλάσῃ καὶ διαμορφώσῃ τὸν ἡμέτερον, ὡς ἔχει σήμεραν, Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον. Ἄλλ' ὅμως τὰ πράγματα αὐτὰ καὶ ὁ χρόνος κατέδειξαν, ὅτι ἡ σύλληψις ἐκείνη προμνηστεύετο μεγάλα· ὅτι τὸ εὐέρισον, ἀρμόμενον τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως τοῦ πρὸς τὰ γράμματα ἐμψύτου ἔρωτος τῶν γεννητόρων αὐτοῦ, κινήθη ἐν βραχείῳ χρονικῷ διαστήματι, καὶ εἰς τάξιν παιδὸς προήχθη. Ἦδη δὲ ἔρωμεν μετ' ἐνδομύχου ἀγαλλιήσεως τὸν παιδα τούτον θαλερὸν καὶ ἀκμαῖον νεανίαν. Τὸ ἀποτέλεσμα τούτου δικηρῶν ῥύπτει ἡμῖν, ὅτι ἡ ἰδέα ἐκείνη τῆς ἀρχικῆς πνευματικῆς συνεντεύξεως ἦν μεγάλη· διότι αἱ μεγάλα ἰδέαι γεννῶσι τὰ μεγάλα ἔργα. Naί, κύριοι, ἀπὸ Ἰουνίου τοῦ 1871 ἔτους ὁ ἡμέτερος Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος εἰσῆλθεν εἰς τὴν νεανικήν αὐτοῦ ἡλικίαν, εἰσῆλθεν εἰς βίον πολλῶ κρείττονα τοῦ προτέρου. Εἰ καὶ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἦν αἰείποτε ὁ αὐτός, ἡ ἐνέργεια ὅμως αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως αὐτοῦ μέχρι σήμεραν ὑπέστη οὐσιώδεις μεταβιβάσεις. Ἦ ἀρχικῆ αὐτοῦ ἐνέργεια ἦν λίαν συνεπτυγμένη, αἰείποτε μὲν τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν πρόοδον τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐπεδίωκεν, καὶ οὐδέποτε ἐξέστη τοῦ ἀρχικοῦ σκοποῦ, ἀλλὰ τὴν ἐπίτευξιν τούτου ἀπὸ μονομεροῦς τινος ἐνεργείας ἀπέξεδέχετο· ἀπὸ τινος ὅμως αὐτῆ πολλοκλή καὶ πολύτροπος κατέβη.

Πολλὰ δυνάμεις ἀνακρανέονται ἐν τῷ ἐθνικῷ τούτῳ προσώπῳ ἐναρμονίως ἐργάζονται, πρὶς ἐν ὠρισμένον σημεῖον σκοποῦσαι ἢ τοιαύτη τοῦ ἡμετέρου σώματος, κύριοι, ἀνάπτυξις ἐστὶν ἢ μόνη φυσικὴ καὶ συνῆδουσα πρὸς τὸν αἰώνιον νόμον. Ἡ ἀδιείρητος ἐνότης, ἡ ἐσερχομένη πολλαπλότητος, στέιρα καὶ ἄγονος ἀποβαίνει μόνη ἢ ἐν τῇ πολλαπλότητι ἐνότης καὶ ἢ ἐν τῇ ἐνότητι πολλαπλότης γίνονται καὶ παραγωγὴς καθίσταται. Τοιοῦτος ὁ παγκόσμιος νόμος ἐπ' αὐτὸν καὶ πολιτεία, καὶ νομοθεσία, καὶ καλλιτεχνία, καὶ ἅπαντα τὰ τοῦ πολιτισμοῦ στοιχεῖα γρηίζονται καὶ ἐρεδράζονται. Ἴδου δὲ τὸ πολλαπλὸν συνάμα καὶ ἐνιαχὸν τῆς ἐνεργείας τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Στρέψας τὸ ὄμμα πρὸς τὴν προϊστορικὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἐποχὴν τὰς περὶ αὐτῆς ἀνθρωπολογικὰς ἐρευνὰς καὶ ἀνακαλύψεις ἐπιζητεῖ. Τὰ ἀπαρχαίλλα τῆς καλλιτέχνου Ἑλλάδος δημιουργήματα, πρότυπα τοῦ ἐνεσαρκωμένου ἰδανικοῦ ἀναλογιζόμενος, μετὰ ἱερσκειυτικοῦ σεβασμοῦ ἀνιχνεύει ταῦτα καὶ μελετᾷ. Τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα κρηπίδα καὶ θεμέλιον τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος θεωρῶν, τὰς περὶ αὐτῶν νεωτέραις φιλολογικαῖς προόδουσι φιλοτίμως ἐρευνᾷ καὶ ἐξετάζει, ὅπως οὕτω ἐγκαρτέστερος γενόμενος, τελειότεραν συνάψθησιν τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως ἐκείνῳ προσορίσθηται τὴν δὲ νεώτερον πολιτισμὸν περὶ πολλοῦ ποιούμενος, τὰς ἐπιστημονικὰς τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς γνώσεις ἀγωνίζεται ἵνα προσηκῆσται. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις καὶ πρὸς τὸ μέλλον τηλεσκοπῶν, καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν τοῦ λαοῦ πρόδον ἀνταρσιάζομενος, τὴν διδασίαν τῶν γραμμάτων κατὰ τὸ πάτριον ἔδαφος διενεργεῖ, τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν κατὰ τὸ ἐνὸν παρέχων, καὶ τὴν μεγαλοδωρίαν τῶν κτηλωτῶν ὁμογενῶν πρὸς τοῦτο ἐνθουσιωδῶς ἐπικαλοῦμενος. Ἄττη ἐστὶν ἢ πολλαπλὴ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐνέργεια. Ἐντεθεν ἔρχονται τὴν ἀρχὴν αὐτῶν αἱ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὠρισμένα ἐπιτροπαὶ: Ἐπιτροπὴ Οἰκονομικὴ, Ἐπιτροπὴ Συντακτικὴ, Ἐπιτροπὴ Ἀρχαιολογικὴ, Ἐπιτροπὴ Φιλολογικὴ, Ἐπιτροπὴ Ἑκπαιδευτικὴ, Ἐπιτροπὴ Ἐπιστημονικὴ καὶ Ἀνθρωπολογικὴ. Δυνάμεις πολλαπλαῖ, ἀποτελοῦσαι τὴν ἐνιαχὴν καὶ ἀδιάρρηκτον τοῦ Συλλόγου ἠθικὴν δυνάμην.

Ἦδη ἐπέστη ὁ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὠρισμένος χρόνος, καθ' ὃν τὸ πρῶτον ἐκάστη τῶν Ἐπιτροπῶν παρίσταται, ἵνα ὑποβάλλῃ τῷ Συλλόγῳ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς, ὅπως δηλώσῃ τί διεσκέφατο καὶ τί ἀπεφάνητο ἐν τῷ κύκλῳ

τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς. Τούτῳ τῷ κανόνι σοιγροῦσα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτὴ Ἐπιτροπὴ προάγεται ἵνα ἐκπληρώσῃ τὸ καθήκον τοῦτο, τιμησασά με διὰ τῆς ἐντολῆς ταύτης.

Οὐδῶλος λαμβάνει ὕμνας, κύριοι, ὅτι ὁ ἀνθρώπος, καθ' ὃν ἀτελεῖς, βαθμικῶν εἰς τὴν τελειότερα προάγεται καὶ χωρεῖ ὅτι τὸ πρῶτον αὐτοῦ βῆμα πρὸς τὸ σημεῖον ἐκείνου ἐστὶ καὶ τὸ δυσχερέστερον, κατὰ τὸ ἀρχαῖον λόγιον «Ἀρχὴ δὲ τοῖ ἡμῖν τοῦ παντός» καὶ ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ οὐδὲν γενναῖον, οὐδὲν μέγα πρακτικῶν ἔργων ἵνα παρουσιάσῃ ἀπέγκναι ὕμνων κατὰ τὸ παρὸν ἔτος. Ἐὰν ὑποτελῇ ὅτι ἐπραξέτι, τοῦτο ἐστὶν ἢ κατὰ τὸ δυνατόν ἀκριβῆς διάγνωσις τῆς ἀνατρεψιμένης αὐτῇ ἐντολῆς, καὶ ἢ ἀρμονικὴ εἰς τὰ κατὰλληλα στοιχεῖα διάκρισις. Ἀλλὰ δὲν συμμερίζεσθε μετ' ἐμοῦ τὴν ἰδέαν, ὅτι τοῦτο ἐστὶν ὁ τῆς προόδου ἀπαρχαίτητος ὄρος; καὶ τί ἄλλο σημαίνει ὁ ἀρχαῖος ἐκείνος λόγος «Ἐνῶπι σκυτός;»

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ συγκατεμένη ἐκ τῶν κ. κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλέους, προέδρου αὐτῆς, Κ. Καρπεθοδωρῆ, Ἡρ. Βασιλάδου, Ἀ. Βαφειάδου, Κ. Καλλιπιδου, Β. Πυλάδου, Μ. Παρναῖκα καὶ Σ. Βουτρυῆ, τῶν δύο τελευταίων μὴ λαβόντων ἐνεργῶν μέρος λόγῳ ἀσχολιῶν, ἤρξαστο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἀπὸ τῆς 17 Ἰουνίου τοῦ λήξαντος ἔτους. Καὶ πρῶτον συνετάξατο τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῆς διοργανισμὸν συμφωνῶς ταῖς διακελεύσεσι τοῦ ἄλλου τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, τοῦ ὀρίζοντος τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα αὐτῆς. Εἶτα ἐπιλαβόμενης τοῦ κυρίου αὐτῆς ἀντικειμένου διείλε τὴν ἐργασίαν αὐτῆς εἰς τρία μέρη: α) ἔλαθεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἢ πρὸς διδασίαν τῶν γραμμάτων συνδρομὴ καταρθούται ἀπὸ τῆς ἐπὶ ὕμνων βάσεων διαβύρθημίσεως τῆς δημοτικῆς παιδείσεως πρὸς τὴν ἐπ' ἀγχιῶ καὶ ἔγκαριον ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας τῶν παιδῶν β) διὰ τῆς προτροπῆς, ἐμψυχώσεως, νομοθεσιῶν καὶ ἄλλων ἠθικῶν βοηθημάτων πρὸς τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς κατὰ διαφόρους τρόπους ἀγωνιζομένους καὶ γ) διὰ τῆς ὕλικῆς βοηθείας πρὸς συντήρησιν τῶν ἀπόρων σχολειῶν, ἀνεργεσιῶν νέων, ἐνθα δεῖ, χορηγίαν τῶν διδασκτικῶν βιβλίων τοῖς ἀπόροις κτλ.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον, ἵνα λάβῃ γνώσιν τῆς κατὰστάσεως τῆς παρ' ἡμῖν δημοτικῆς παιδείσεως, ἵνα ἀκοιούθως διὰ τῶν κατὰλλήλων βοηθημάτων μελετήσασα τὴν ἐν Ἑυρώπῃ δημοτικὴν παιδείαν, καὶ διασκεψομένη ἀποφάνηται περὶ τῶν ἐλλείψεων τῶν ἡμετέρων, καὶ οὕτω γνωμοδοτήσῃ περὶ τοῦ τρό-

που τῆς ἐπὶ τὸ κρείττον διαβύθυσσας αὐτῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου οὐδὲν ὀριστικὸν εἰσέτι ἀπερήνατο, διότι εἰσέτι ἡ ἀναγκασία πρὸς τοῦτο ὕλη οὐ παρεσκευάσθη· πεποίηται δὲ ὅτι ἡ προκαταρκτικὴ αὕτη ἐργασία ἔξει τὸ τέλοςφόρον αὐτῆς ἀποτέλεσμα, θεῖα συνάρασι, κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ δεύτερον στοιχεῖον τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ἡ Ἐπιτροπὴ οὐκ ὀλιγόωρησε τοῦ καθήκοντος τούτου· καὶ ἰδοῦ τινα τούτου τεκμήρια· ἡ Ἐπιτροπὴ λαβούσα ὑπ' ὄψιν τὰς πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐπανειλημμένας ἐπιστολάς τις κατὰ τὸν Πόντον πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλ. γραμμάτων καρτερικῶς καὶ μετὰ πολλῆς τῆς αὐταπαρνήσεως ἀγωνιζομένης Ἐπιτροπῆς, ἐψηφίσαντο εὐχαριστίας αὐτῇ ἐπὶ τῇ ἀκαμάτῳ αὐτῆς δραστηριότητι, καὶ ἐκθύμως προέβρεψαν αὐτὴν εἰς τὴν μετὰ ζήλου ἐπιδιώξιν τοῦ ἐθνωφελοῦς τούτου ἔργου. Ἐπικαιρομένη δὲ αὕτη ἐπ' ἐσχάτων τὴν ἠθικὴν τοῦ Συλλόγου συνδρομὴν παρὰ τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ πρὸς ἀνέγερσιν Ἱερατικῆς Σχολῆς κατὰ τὸν Πόντον, ἐποιήσατο τῇ ἐγκρίσει τοῦ Συλλόγου τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο διαθέματα. Τὴν ἠθικὴν αὐτὴν συνδρομὴν ἡ Ἐπιτροπὴ παρέσχε καὶ πρὸς τὸν ἐν Ῥαιδεστῷ Φιλεκπιιδ. Σύλλογον, καὶ τοῦτον τὴν κατὰ τὴν Ὁράκην τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων διάδοσιν γενναίως ἐπιδιώκοντα. Ἡ Ἐπιτροπὴ συνεπέειξ ἐπιστολῆς τοῦ Προέδρου τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ἀρτισυστάτου Φιλεκπιιδ. Ἀδελφότητος, *Galatia*, δι' ἧς αὕτη διακονοῦσα τῷ Συλλόγῳ τὴν σύστασιν καὶ τὴν σκοπὸν αὐτῆς, προτιθεμένης τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Κοινότητος Ἀγκύρας, ἀνετίθετο τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ τὴν διηλεκτὴ ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῆς Ῥηθείας Ἀδελφότητος, ἐπεψηφίσαντο αὐτὴ τὰ συγχαρητήρια τοῦ Συλλόγου· ἐνεψύχωσαν αὐτὴν εἰς τὸ ἀνέλθειν ἱερὸν ἔργον, καὶ ἐγωνοδότησε συμφώνως τῇ αἰτήσει τῆς Ἀδελφότητος, ὅπως τῇ ἐπιστάσει τοῦ Συλλόγου ἀποστέλλωνται αὐτῇ τὰ ζητηθέντα περιοδικὰ φύλλα. Τὴν αὐτὴν ἠθικὴν συνδρομὴν παρέσχε καὶ τῇ ἀρτισυστάτῳ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κορυτσᾶς Φιλοπτώχῳ Ἀδελφότητι, τὴν προαγωγὴν τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην προτιθεμένην. Ἡ Ἐπιτροπὴ συνεπέειξ πληροφориῶν, ἃς ἤρξατο διὰ τοῦ ἐν Σέρβικαις Μακεδονικοῦ Φιλεκπι. Συλλόγου περὶ τῶν σχολείων Δράμης, Σερβῶν καὶ Μελενίκου, ἐπεψηφίσαντο εὐχαριστίας, καὶ ὑπέβητο αὐτῷ διὰ τοῦ Προεδρείου τὰ εἰκότα πρὸς εὐδωσίαν τοῦ ἔργου, ὅπερ οὗτος γενναιοφρόνως ἀνέλαθεν.

(ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ. ΤΟΜΟΣ Σ')

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἡ Ἐπιτροπὴ διενήργησεν, ὅπως ὁ Σύλλογος παράσχη τὴν ἠθικὴν συνδρομὴν κατὰ τὸ ἐνὶν αὐτῷ εἰς πάντας ἀνεξαρτέτως τοὺς ἐπικαιροσκομένους ταύτην.

Ἰδοῦ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς. Ὅτι τὸ καθήκον τοῦτο τῆς ἠθικῆς συνδρομῆς ἐστὶ πολλοῦ λόγου ἄξιον, τοῦτο τοῖς πᾶσιν ὁμολογοῦμενον. Ὁ ἀρχικὸς μοχλὸς τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀνθρώπου διαπλάσεως ἐστὶν ἡ καρδιά. Ἐρ' ὅσον αὕτη διὰ τῶν κελῶν ὑποδειγμάτων, τῶν προκαλητικῶν λόγων καὶ τῶν ὠφελίμων παραινέσεων πρὸς τὰ καλὰ παροτρύνεται, κατὰ τοσοῦτον πρὸς αὐτὰ ἀφοσιούται, καὶ ἐλαττήριον ἰσχυρὸν τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως ἀποκαθίσταται, καὶ ἡ ψυχρότερα καρδιά διὰ τῆς κοινωνίας θερμαίνεται καὶ ῥέγεται· τότε καὶ τὰς δυσχερεῖς ἀψηφᾷ καὶ τὰ προσκόμματα καταρροῖ. Οὐδὲν ἀντάλλαγμα τῆς τοιαύτης ἐνθουσιώδους καρδίας· ἡ ἠθικὴ συνδρομὴ τοιαύτας μεγαλεπήβολους ὑπὲρ τῶν κελῶν καταρτίζεται καρδίας. Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀκοῦσιν ἵνα δεῖξωσι κατὰ πόσον ἡ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐνεργουμένη ἠθικὴ συνδρομὴ πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀγωνιζομένου ἐστὶ λυσιστέλης καὶ ἀναγκασίαι.

Ἐλθωμεν ἤδη εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦτέστιν εἰς τὴν ἐπιψηφισαμένην ἀπόφασιν σχολείων, ἡ σύστασιν νέων. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔρχουσα ὑπ' ὄψιν τοὺς εὐτελεστάτους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου πόρους, οὐδὲν ἄλλως ἠδύνατο ἵνα συζητήσῃ καὶ διασκέψῃται ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, εἰ μὴ δύο ἀζιμίτοιμοι δημογεγεῖς, ὁ κ. Χρηστάκης ἐφρονδῆς Ζωγράφος καὶ ὁ κ. Γ. Ζαρίρης, ἐρχομαὶ τῶν πατρῶων, καὶ τῆς ἠθικῆς τῆς νεολαίας ἡμῶν μορφώσεως ζηλωταί, ἐφιλοτιμούντο ἵνα ἐρέσωσι χεῖρα ἀρωγῶν, ἀναδεικνόμενοι διὰ τῆς κατ' ἔτος προσφοράς αὐτῶν ἀνά 200 λιρῶν ἕθ. ἐνεργεταί τῶν ἀπύρων σχολείων. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς εὐγενοῦς προσφοράς τῶν κυρίων τούτων σπριζιμένη διασκέψατο, καὶ διετύπωσε τῇ ἐγκρίσει τοῦ προεδρείου, κατὰ τὸ 70 ἄρθρον τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ Κανονισμοῦ, διὰ γραμμάτων, πρὸς ἐκζητήσιν τῶν ἀναγκαιῶν πληροφориῶν παρὰ τῶν κατὰ τόπους Ἀ. Ἀρχιερέων, τῶν Συλλόγων, τῶν Λασχῶν καὶ τῶν Ἐφορῶν περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν διαφόρων σχολείων, καὶ τῆς ἀνάγκης συστάσεως νέων, ὅπου οὐχ ὑπέρχοντο, ὅπως αὐτῶ ὁ Σύλλογος ἀπονεμῆθαι τὸ προσνεχθὲν ποσὸν κατὰ

τὰς πραγματικὰς τῶν σχολείων ἀνάγκας. Αἱ ζητηθεῖσαι ἐκθέσεις διακρίβηζόμεναι εἰς τὸν Σύλλογον ὑποβάλλονται ἤδη τῇ Ἐπιτροπῇ, ὅπως ἐπ' αὐτῶν ἀποφρακνέμενη τὸ δόσον, κοινοποιήσῃ τὴν περὶ τούτων γνώμην αὐτῆς ἐν τῇ ἐπετειῷ τοῦ Συλλόγου ἑορτῇ. Ἄλλ' ἡ Ἐπιτροπὴ, εἰ καὶ εἰσέτι οὐκ ἀπεφρίκτα θριστικῶς ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σχολείων, ἅτινα χρῆζουσι τῆς ἡμετέρας ἀρωγῆς καὶ ἐπικουρίας, οὐχ ἤττον καθορᾷ τὴν ἀνάγκην μεγάλων χρηματικῶν ἐπιχορηγήσεων. Πανταχοῦ καρδίαι φλεγόμεναι ὑπὲρ τῶν γραμματίων καὶ τῆς παιδείας. Πανταχοῦ σχεδὸν ἀγῶνες πρὸς ἀποσίβησιν τῆς ἀγλῆος καὶ τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείστοις ἀνάγκαι, στερήσεις μεγάλαι καὶ πενία ἀκαταμάχητος. Παρὰ τῶν πλείστων ἐπιλήσεις τῆς ἀρωγῆς ἡμῶν καὶ ἐπικουρίας· τὰ δὲ ἡμέτερα μικρά, ἀλλ' ἔχει ὁ Θεός. Ἡ φωνὴ τοσοῦτων πτωχῶν καὶ ἀπῶρων χωρῶν, ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῶν γραμματίων κατασλεγομένων, καὶ τὴν σύντονον ἐπικουρίαν ἡμῶν ἐπικαλουμένων, εὐρήσει πάντως ἡγῶ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν φιλομούσων ἡμῶν καὶ φιλομαθῶν ὁμογενῶν, καὶ αἱ χρηματικαὶ ἡμῶν ἐπιχορηγήσεις πλοῦσαι καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἀνάγκας ἔσονται. Ἐλπίσωμεν ἐπὶ Κύριον καὶ αὐτὸς ποιήσει.

Ταῦτά εἰσι τὰ πρακτικὰ τῆς Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ παρὸν συλλογικὸν ἔτος, οἷον προέμια τῆς βαθμυδῶν προαχθισμένης ἐργασίας αὐτῆς. Τὰ μικρὰ δὲ τῆς ἐνδεδεχούσης φροντίδος γίνονται μέγλα.

«Εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο, καὶ θαμὰ τοῦθ' ἔρδεις, τάχα κεν μέγα καὶ [τὸ γένοιτο».

Ἐπὶ τούτοις διεβύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΔ'.

Τῆ 24 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀριστοκλέους
Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψικρισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ἀ) Ἐπιστολὴν Λουίζῃ Γαουδιάνου ἀπὸ 4 Ἀπριλίου 1872, δι' ἧς ὑποβάλλει ἦν ἔχει πρὸ-

θεσιν νὰ δώσῃ ἐσπέραν τινὰ μουσικὴν συνκυλίαν διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθέντος κυπαλαρμονίου πρὸς ὄφελος τοῦ τε ἡμετ. Συλλόγου, τοῦ ἐν Σέρβιαις καὶ ὑπὲρ ἐκτουτοῦ κατὰ τὸ τρίτον, καὶ ἐξαιτεῖται τὴν περὶ τούτου ἐγκρίσιν καὶ ἀπόφρασιν τοῦ Συλλόγου.

Ἀνατίθεται τῷ Προεδρεῖῳ ἡ περὶ τούτου ἀπόφρασις.

β) — ε) Ἐκθέσεις τοῦ Ἀ. Μετυλήνης κ. Μεθοδίου, τοῦ Ἀ. Κόου κ. Γερμανοῦ, τοῦ Ἀ. Ἰκονίου κ. Σωφρονίου, τοῦ Ἀ. Τραπεζοῦντος κ. Κωνσταντίου περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν.

Ἐκπεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπὴν.

ς) Εὐχχαριστήριον τῆς ἐν Κίῳ Φιλεκαπαίδ. Ἀδελφότητος ἀπὸ 19 Ἰανουαρίου, ὅτι ὁ Σύλλογος ἡμῶν παρέλαθεν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν αὐτοῦ τὴν εἰρημένην Ἀδελφότητα.

Καὶ ζ) Αἰτήσεις διαφόρων, ἵνα γίνωσι τακτικὰ μέλη.

Ἀγγέλλεται ὁ προεδρεῖων, ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς ἀνορθώσεως τῆς ἐν Στρασβούργῳ Βιβλιοθήκης Ἐπιτροπὴ ἐπεμψεν ἐγκύκλιον, προτρεπομένη πάντα φιλόμους νὰ πέμψῃ βιβλία εἰς αὐτήν, καὶ ὅτι ὁ Σύλλογος ἡμῶν δέχεται προσορᾶν βιβλίον ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης ταύτης.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. ὡς ἐπίτιμα μέλη, καὶ καμψήρει γίνονται δεκτοὶ οἱ κ. κ. Karajean γερουσιατῆς ἐν Βιέννῃ καὶ Ἀνδρέας Βαλλιάνος ἔμπορος ἐν Μασσαλίᾳ.

Ὁ κ. Μ. Παρνακίς ἀναγινώσκει τὴν περὶ τῆς γραμματικῆς τοῦ κ. Η. Κοντογεώργη κρίσιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Εἶτα ἀνέγνω ὁ αὐτὸς συνέχισαν «περὶ γλωσσολογίας» (ιδ. σελ. 24).

Ἐπὶ τούτοις διεβύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΕ'.

Ἐκτακτος.

Τῆ 12 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψικρισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἑκτάκτου συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει.

α) Ἐπιστολὴν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἀρχαιολ. Ἐπιτροπῆς αἰτοῦντος, ἵνα ὡς ἡμέρα συνεδριάσεως διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς ὁρίσῃ ἢ τετάρτη ἢ πέμπτη τῆς προσεχούσης ἐβδομάδος (20 Ἀπριλίου).

Ἐνεκρίθη ἡ αἴτησις αὕτη.

Ἐἶτα ὁ Πρόεδρος τῆς Φιλολογικ. Ἐπιτροπῆς κ. Ἦρ. Βασιλάδης ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἐκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ἀξιότιμοι συνάδελφοι,

Ὁ Σύλλογος πολλάκις καὶ πρότερον πρὸς ἑαυτὸν ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ εὐνοίαν τῶν τοῦ ἡμετέρου γένους λογίων καὶ τῶν ἀλλογενῶν διὰ τὴν ταχεῖαν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον, καὶ ζωηροτάτη ἐξεδηλώθη αὐτῷ συμπάθεια, δι' ἧς μετ' εὐσταθοῦς καρτερίας καὶ νεανικῆς φιλοτιμίας ἀνεδέχθη πολυαἰδέως καὶ σπουδαίως ἐργασίας, μάλιστα δὲ μετὰ τὴν καταστροφικὴν ἐκείνην πυρκαϊάν τῆς 24 Μαΐου τοῦ 1870, ὅτε πολλοὶ μετὰ βραχυλογῶς καρδίας καὶ ἀγωνίας τὴν παντελῆ αὐτοῦ περιέμενον καταστροφὴν καὶ ἐξοφάνισιν, ὅπως δὲ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀνηρέθη ζωτικώτερος, θαλερώτερος, ἀκμαιώτερος ἢ γενικῆ αὕτη συμπάθεια δεικνύσι, πόσον ἀπανταχοῦ ἐκτιμῶνται οἱ ὑψηλοὶ τοῦ Συλλόγου σκοποὶ καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἀνατολήν· ἀλλὰ πόσον ὁ Σύλλογος τὰς νέας ταύτας ἀρυσάμενος δυνάμεις ἠνωρήθη εὐθύς; Τίνες αἱ αἰτίαι τῆς ταχείας αὐτοῦ ἀναβιώσεως; καλὸν ἔστιν ἐξετάσαι καὶ μαθεῖν ταύτας, διότι ὅσα πρὸς ἀναβίωσιν ἐπιτήδεια, ταῦτα καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ εὐζωίαν καὶ διάρκειαν ἔσονται τελεσιουργά. Βεβαίως εἰς τὴν νέαν τοῦ Συλλόγου ζωὴν συνετέλεσαν πολλά, ἢ ἀπανταχόθεν, ὡς εἶπομεν, ἐκδηλωθεῖσα συμπάθεια, αἱ ἠθικαὶ καὶ ὕλικαί ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ συνδρομαί, ὁ ἐνθέρμος ἥλιος πολλῶν αὐτοῦ μελῶν, ἢ ἐκτακτοῦ ἐνεργεία τῶν κοσμητόρων, οὐχ ἥμισυ δὲ αἱ εἰσαχθεῖσαι εἰς τὸν Κανονισμὸν μεταρρυθμίσεις, δι' ἃν ἡ ἀταξία καὶ ἀκαταστασία ἐκ ποδῶν ἤρθη, ὁ δὲ κύκλος τῶν ἐργασιῶν εὐρύτερος πολὺ ἐγένετο, νέον δὲ ἠνεώκτα· σταθίον μεγάλαν ἔθνικῶν ἀγῶνων πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὅσαι ἢ εἰς τὴν τακτικὴν ἀναφέρονται διαχειρίσιν τῆς παρουσίας τοῦ Συλλόγου ἢ εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπόρων σχολείων, οὐδένα λόγον ποιούμεθα ἐνταῦθα, διότι ἄλλοι καλλίον

καὶ ἀκριβέστερον ἐν καιρῷ τὰ δέοντα ἐροῦσι, περιοριζόμεθα δὲ εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐκ τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν ὠφελείας.

Ὁ Σύλλογος διὰ τῆς συστάσεως αὐτῶν εἰς πολλαπλοῦν τινα ἀπέβλεπε σκοπὸν· α) ἵνα διὰ παντὸς ἀποσκορακισθῇ ἡ σύγχυσις καὶ ἀταξία, ἐξ ἧς συνέβη τῷ Συλλόγῳ πρότερον διορίσασθαι περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματός δις καὶ τρίς Ἐπιτροπὰς πολλάκις ἐκ τῶν αὐτῶν μελῶν ἄνευ ἀποτελέσματος· β) ἵνα εἰς ἐνέργειαν ὅσον οἷόν τε πλεῖονα προσληθῶσι τοῦ Συλλόγου μέλη· γ) ἵνα κατὰ μικρὸν δι' ἐκάστην τῶν Ἐπιτροπῶν ἄνδρες καταρτισθῶσιν εἰδικοί, διότι εἰσπτος εἰς τὴν πρόσφορον αὐτῷ Ἐπιτροπῆν ἐισερχόμενος εὐρήσει ἀφορμὴν καὶ εὐχαρίστησιν, ἵνα κατὰ τὰς ἑαυτοῦ σπουδὰς καὶ μελέτας, καὶ καθ' ἣν ἔχει κλίσιν, ἐργάζηται· δ) ἵνα παντοειδῶς ὕλης ἀναγνώσματα παρασκευάζονται, ὅπως μὴ κεναὶ παρέρχωνται αἱ συνεδριάσεις.

Ὅτι δὲ αἱ διαρκεῖς Ἐπιτροπαὶ ἐκτελοῦσι τὸν σκοπὸν τούτων δι' ἃν συνέστησαν, μανθάνομεν ἔνθεν μὲν ἐκ τῆς πληθύσεως τῶν εἰδικῶν ἐργασιῶν τῶν Ἐπιτροπῶν, ἔνθεν δὲ ἐκ τῆς ἀκμαίας τοῦ Συλλόγου πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἐνεργείας ἐν ταῖς συνεδριάσεσι. Κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος οὐδέμιν παρήλθε συνεδρίασις κενὴ ἄνευ ἀναγνώσματος· τούναντίον πολλὰ μέλη οὐκ ὀλίγας ἔχουσι διατριβάς ἐτοιμοῦς, ἅς τινες προκατελημμένον τῶν συνεδριάσεων ὑπ' ἄλλων οὐχ εὖρον ἔτι καιρὸν ἵνα ἀναγνώσῃ. Τούτου ἂν οὐδέποτε ἄλλοτε συνέβη κατὰ τὰ παρελθόντα τοῦ Συλλόγου ἔτη, καίτοι τότε ἀρθρνώτερα ἦσαν τὰ φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ βιβλία, διότι καὶ ἰδιωτικαὶ ὑπῆρχον βιβλιοθήκαι καὶ αὐτῆ ἡ τοῦ Συλλόγου. Ἐκ τούτων προσιωνιζόμεθα ὡς πλεῖστα τὰ ἐκ τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν ἀγαθὰ. Ὁφείλουσιν ὅμως τὰ μέλη τῶν Ἐπιτροπῶν ἵνα μὴ ἐπιλανθάνωνται, ὅτι γεγραμμένον ὄς καθῆκον ἔχουσι αὐταὶ αἱ Ἐπιτροπαὶ ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῶν διατάξεσιν «αἱ ἐργασίαι ἐκάστης Ἐπιτροπῆς προτίθενται τὴν ἐνίσχυσιν καὶ διευκόλυνσιν τῶν ἐργῶν τοῦ Συλλόγου». Αἱ Ἐπιτροπαὶ οὐκ εἰσὶ τμήματα αὐτόνομα, κέντρα ἀνεξάρτητα τοῦ Συλλόγου καὶ ἀυθόπαρτα, ἀλλὰ μέρη αὐτοῦ οὐσιώδη καὶ ἀναπόσπαστα· οὐδέποτε δὲ τὸ μέρος ἐστὶ μείζον τοῦ ὅλου, οὐδὲ δύναται καταστῆναι κέντρον αὐτοῦ. Ταῦτα ὀφείλουσιν ἔχειν πρὸ ὀφθαλμῶν πάντοτε αἱ Ἐπιτροπαὶ, ἵνα μὴ ἀντιεὐκολίας καὶ ἐνίσχυσεως παρέργῳ πραγματῶ τῷ Συλλόγῳ καὶ κωλύματα εἰς τὰ ἐργα αὐτοῦ.

Οἰοῦσιν δ' ἐνοεῖται, ὅτι καὶ ὁ Σύλλογος ὀφείλει πᾶσαν εὐκολίαν παρέχειν ταῖς Ἐπιτροπαῖς.

Ταῦτα καθόλου περὶ τῶν Ἐπιτροπῶν παρανακρουσμένῳ ἐπιτροπαίῳ μοι νῦν ἵνα εἰς τὰ καθέκαστα εἰσέλθω τῆς Φιλολ. Ἐπιτροπῆς.

Κατὰ τὴν Κανονισμὸν ἀναθεωριέμενα τῆ Φιλολογικῆ Ἐπιτροπῆ εἰσὶν αἱ ἐξῆς ἐργασίαι: α) ἵνα μεριμνᾷ περὶ τῶν ἐκδόσεων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, β) ἵνα κοινοποιῇ τῷ Συλλόγῳ τὰς νεωτέρας φιλολογικὰς προσόδους, γ) ἵνα ἀσχολεῖται εἰς ἐρευναν τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις χειρογράφων (Ἀρθ. 43), δ) ἵνα κρίνῃ τὰ πρὸς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου παραπεμπόμενα βιβλία, ε) ἵνα κρίνῃ καὶ γνωμοδοτῇ περὶ τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀναγεγραμμένων ἐν τῆς εἰδικῆς αὐτῆς ἐργασίας (Ἀρ. 48), ς) ἵνα προτείνῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Συλλόγου ὡς μέλη ἐπίτιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα ἄνδρας ἐπὶ φιλολογικαῖς διαπρέποντας γνώσεις (Ἀρθ. 17), ζ) ἵνα προβάλλῃ εἰς συζήτησιν τῷ Συλλόγῳ σπουδαῖα θέματα, η) ἵνα κοινοποιῇ τῷ Συλλόγῳ τὰ μᾶλλον λόγῳ ἔξισα ἐκ τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς (Ἀρ. 46), θ) ἵνα καθυποβάλλῃ ἐκθεσιν τῶν ἐπιστίμων αὐτῆς ἐργασιῶν, καὶ ι) ἐκθεσιν περὶ τῶν βραβεῖων τῶν διανομισμάτων, ἃ ἂν τύχωσιν αὐτῆ πρὸς κρίσιν ἀναθεωριέμενα (Ἀρ. 49).

Ταῦτα μετὰ τινῶν ἀναπτύξεων καὶ ἡ Φιλολογικῆ Ἐπιτροπῆ ἐν ταῖς περὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς διατάξεις ἐνεργήσασθαι καὶ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς προτιθέμενα τὴν ἐνίσχυσιν καὶ διευκόλυσιν τῶν φιλολογικῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου περιλαμβάνουσι φιλολογικὰ ἀναγνώσματα, τὰς νεωτέρας φιλολογικὰς προσόδους, ἔρευναν τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις χειρογράφων, συλλογὴν τῶν ζώντων μηρμίων τῶν διατηρουμένων ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, ἤτοι γλωσσολογικῶν λέξεων, δημοτικῶν ἀσμάτων, διαστίχων, παροιμιῶν, παραμυθίων ἐν δημοδίῳ γλώσσῃ κτλ.

Τοιαῦται μὲν περίπου αἱ ἀναθεωριέμενα τῆ Φιλολογικῆ Ἐπιτροπῆ ἐργασίαι. Ἰδομεν νῦν τί διεπράξατο ἄλλὰ πρὸ τούτου τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Συλλόγου ἐπικαλούμεθα ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῆς, ἂν μᾶτε πολλὰ μᾶτε μεγάλα ραυώσῃ, διότι πολλὰς ἔσχε τὰς ἐπιπροσθούσας δυσχερεῖς καὶ προσκόμματα, τὴν ἑλλείψιν βιβλίων, τὴν ἑλλείψιν χρημάτων, ὅπως ἀποστολὰς ποιῆται πρὸς ἔρευναν χειρογράφων, τὰς ἐν τῆς ἐνσηψιάσεως ἐπιδημικῆς νόσου προσελθούσας ταρχαῖς καὶ διακοπὰς ἐν τῇ ἐργασίᾳ, τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων ἐργασιῶν, αἱ ἀναθεωριέμενα εἰ-

σιν εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς συνερχόμενα καὶ ἐν ἄλλαις Ἐπιτροπαῖς, ἐξ ὧν ἀναγκάσει ἰδίᾳ τὸν κ. Τάγην, διότι εἰς τὰς ἀναμάτους αὐτοῦ φροντίδας ὀφείλεται τὸ πλεῖστον ἡ ἔκδοσις τοῦ ε. Τόμου τοῦ Ἡεροδικίου.

Ἡ Φιλολογικῆ Ἐπιτροπῆ συγκειμένη τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ τῶν κ. Α. Τάγην, Γ. Σοφοκλέους, Στ. Κ. Καραθεοδωρῆ, Μ. Πανταζῆ, Γ. Χασιώτου, Στ. Βουτυρᾶ, Γ. Λαζοπούλου καὶ Ἡρ. Βασιλάδου προσεβλήθη ὕστερον καὶ τὸν Μ. Πικρανίαν νεωστὶ ἐκ Γερμανίας ἐπαγγελθόντα ἐξ αὐτῆς μετὰ τινος συνεδριάσεως μετὰ λύπης ἀπεχώρησεν ὁ Στ. Καραθεοδωρῆς ἀποδημήσας ἐκ Κ/Πόλεως εἰς Βερολίνον ὁ δὲ Βουτυρᾶς τῶν ἀποστάσεων ἕνεκα καὶ τῶν πολυμύθων αὐτοῦ ἐν τῷ Νεολόγῳ ἐργασιῶν οὕτε προσελθεῖν ἠδυνήθη οὐδὲ συνερχασθῆναι τῇ Ἐπιτροπῆ, ὁ δὲ Λαζόπουλος διμήνου ἕνεκα ἀποδημίας καὶ τῶν νέων αὐτοῦ ἀσχολιῶν ἠναγκάσθη τῆς γραμματικῆς παρατηθῆναι, ἵνα μὴ κωλύματα καὶ ἀναβολαὶ εἰς τὰς τῆς Ἐπιτροπῆς ἐργασίας παρεμβάλλωνται.

Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει ἡ Φιλολογικῆ Ἐπιτροπῆ εἰς τὴν ἐκλογὴν προβάσασα τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γραμματικῆς αὐτῆς ἐπαρέστη περὶ τῶν ἀναθεωριέμενων αὐτῆ ἐργασιῶν, καὶ ἀπεσάσειεν ὅπως γενικαὶ τινες καὶ εἰδικαὶ διατάξεις πρὸς ὀδήγησιν αὐτῆς συνταχθῶσιν. Ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ ἀναγνωσθῆν ἐπεκυρώθη τὸ συνταχθῆν σχέδιον τῶν διατάξεων. Εἶτα ἡ Ἐπιτροπῆ σεφθεῖσασ τινὰς ἄνδρας ἐπὶ παιδείᾳ διακρινόμενους ὀφείλει προτείνειν ὡς μέλη ἐπίτιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα ἀπεσάσειεν, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦτο μετὰ μεγάλῃς μεταχειρίζηται φειδῶς καὶ προσοχῆς γάρ τῆς ὑπολήψεως τῶν τε ἐκλεγομένων καὶ τοῦ Συλλόγου. Ἐνομένου δ' ὕστερον λόγῳ περὶ φιλολογικῶν ἀναγνωσμάτων, ἄπερ τὰ μέλη παρακαλεῖσασ ὀφείλουσιν, ἐγκρίνεται ὅπως συνταχθῆ κατάλογος τῶν ἀναγκαιούντων τῇ Ἐπιτροπῇ βιβλίων, ὧν ἕνε μετὰ τὴν πρακτικὴν καὶ τὴν τῶν πλείστων βιβλιοθηκῶν τῶν μελῶν καταστρεφῶν ἀδύνατος ἀποδοθῆναι ἡ φιλολογικῆ ἐργασία. Ἐν τῇ τρίτῃ ἐξετάζεται ὁ συνταχθεὶς κατάλογος. Ἐν τῇ τετάρτῃ ἡ κρίσις τῆς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου παραπεμπθείσας τῇ Φιλολογ. Ἐπιτροπῇ γραμματικῆς τοῦ κ. Κοντογεώργη ἀνατίθεται τῷ κ. Πικρανίᾳ. Ἡ κρίσις αὐτῆ καὶ τὸ πρὸ πολλοῦ ἐτοίμη ἀνεγνώσθη κατὰ τὴν προλαβοῦσαν συνεδρίαν τοῦ Συλλόγου.

Ἐν τῇ τετάρτῃ συνεδριάσει νομίζει καλὸν ἡ Ἐπιτροπῆ, ἵνα τὰ μέλη αὐτῆς ἀσχοληθέντα εἰ-

τὰ νεώτερα φιλολογικὰ συγγράμματα ἀνακοινώσῃσι τῷ Συλλόγῳ περίληψιν αὐτῶν, καὶ καταστάσῃσιν οὕτω γνωστὰς τὰς νεωτέρας προόδους τῆς φιλολογίας. Κατὰ ταῦτα εἰς μὲν τὸν κ. Παρηνίκου ἀνατίθεται ἡ ἀνάλυσις τῶν γλωσσολογικῶν συγγραμμάτων τοῦ κ. Γ. Κουρτίου ('Εγγχειρίδιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἑτυμολογίας), τοῦ Schlicher ('Εγγχειρίδιον τῆς συγκριτικῆς γραμματικῆς) καὶ τοῦ Max Müller ('Επιστήμη τῆς γλώσσης) εἰς δὲ τὸν κ. Βασιλάδην ἡ μετὰ φρασὸς τῆςπραγματικῆς Γ. Κουρτίου, περὶ χρονολογίας τῆς ἀρχιγενέθλου Ἀρίας ('Ἰνδογερμανικῆς) γλώσσης, ἵνα καταχωρηθῆ ὡς ἐράνισμα ἐν τῷ ἑ. Τόμῳ τοῦ Περιδικίου, καὶ ἡ ἀνάλυσις τοῦ νεωτέρου συγγράμματος τοῦ Benfey, «Ἱστορία τῆς γλωσσολογίας καὶ τῆς ἀνατολικῆς φιλολογίας ἐν Γερμανίᾳ.» Ἐπεσχέθησαν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη ἵνα ἀναδεχθῶσι φιλολογικὴν τινα ἐργασίαν. Καὶ εἰ μὴδὲν ἄλλο ἐπραττεν ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ταῦτα ἀρκούσι πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι σπουδαίους ἀνέλαβεν ἵνα διευκολύνη τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου, διότι αἱ ἀναλύσεις τῶν ἄνω μνημονοθέντων συγγραμμάτων πολλὰ καὶ ποικίλα ἀποτελέσουσιν ἀναγνώσματα, τὰ περὶ γλώσσης κινούντα ἢ λύοντα σπουδαίως τὰ ζητήματα ποία τις ἦν τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ γλώσσα, καὶ πόσας περιόδους διεθλοῦσα ἀφίχθη εἰς τὴν τελείαν αὐτῆς ἀνάπτυξιν, κατὰ τίνα μὲν περίοδον συνέστησαν τὰ ῥήματα, κατὰ τίνα δὲ τὰ ὀνόματα, κατὰ τίνα δὲ οἱ χρόνοι, κατὰ τίνα δὲ αἱ ἐγκλίσεις, πότε μὲν αἱ πτώσεις, πότε δὲ τὰ μέτρα, ἃ οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ λείψανα πτώσεων ἀπραχιωμένων, καὶ πότε τὰ ἀπαρέμματα, ἃ ὡσαύτως εἰσὶ λείψανα πτώσεων. Τούτων τῶν ζητημάτων τὴν πιθανὴν λύσιν ἐν τῇ τοῦ Κουρτίου πραγματικῇ εὐρήσασθαι.

Ἀπὸ τῆς πέμπτης δὲ συνεδριάσεως καὶ ἔξῃς ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπελήρθη τῆς ἐξετάσεως τῆςπραγματικῆς, ἣτις διὰ τὸ περὶ Ἠπειροῦ ἀπεστάλη διαγώνισμα πολυμερῆς δ' ὅσα ἐν πολλοῖς συνεδριάσεσιν ἐπαγγέλλασθαι ἐπασχολῆσαι ἔτι τὴν Ἐπιτροπὴν. Ἡ ἐξέτασις δὲ τῆςπραγματικῆς ταύτης ἀπέδειξε καὶ αὐτὴν τρανῶς, ὅτι ὅσα ἀναγκάζει καὶ ὠφέλιμοι εἰσὶν αἱ συλλογαὶ τῶν ζώντων μνημείων, τοσοῦτο δυσχερῆς καὶ δυσκαθάρθωτον. Διὸ ἡ Ἐπιτροπὴ σκεφθεῖσα πολλὰκις τίνι τρόπῳ κατορθωθήσεται εὐκολώτερον ἡ συλλογὴ τῆς γλωσσικῆς ὕλης εὖρε τὸν ἔξῃς, ἢν καὶ προτείνει εἰς τὴν ἐπιφύρσιν τοῦ Συλλόγου· ἃ) ὁ Σύλλογος δι' ἐγκυλίαν πρὸς τοὺς ἀδελφάτους τῶν

ἐπαρχιῶν καὶ τοὺς λοιποὺς λογίους κοινοποιήσει, ὅτι κατ' ἔτος μέλλει ἀπονέμειν ἀμοιβὰς εἰς τοὺς ἀσχολουμένους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἰς συλλογὰς τῶν ζώντων μνημείων τῶν διατηρουμένων ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, ἦτοι λέξεων γλωσσολογικῶν, δημοτικῶν ἁσμάτων, διστίχων, παροιμιῶν, παρχυθίων ἐν δημῶδε γλώσσῃ, καὶ ἀποστέλλοντας αὐτὰς εἰς τὸν Σύλλογον· β) αἱ ἀμοιβαὶ, δέκα λιρῶν ἑθ. ἐκάστη, ἔσονται κατ' ἔτος δέκα, καὶ δοθήσονται ταῖς συλλογαῖς οἰωνοῦσιν ἐπαρχίαις, πόλεων, περιοχῆς τινος κομῶν, ὅσαι ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας κριθῶσι πληρέστεραι, ἀκριθέστερον ἐπεξεργασμένα καὶ ἄξιαι ἀμοιβῆς· γ) ὁ ἀποστέλλον δύναται συλλογὴν ἑνὸς μόνου ἢ δύο ἐκ τῶν ζώντων μνημείων ἢ καὶ πάντων ἀποστέλλαι· καὶ δ) ὅσαι τῶν συλλογῶν ἂν ἐκριθῶσι, δημοσιεύονται ἐν ὀνόματι τῶν ἀποστέλλαντων ἐν τῷ τοῦ Συλλόγου Περιδικίῳ. Ὅτι μὲν ὁ τρόπος οὗτος πρὸς συλλογὴν ὅσον οἷόν τε πλουσιωτέρας γλωσσικῆς ὕλης πρακτικώτερος ἔστιν, εὐκολώτερος καὶ ἀποτελεσματικώτερος τῶν ἄλλων, ὅσαι μέχρι τοῦδε προετάθησαν καὶ ἐφαρμόσθησαν, οὐδεὶς νομίζομεν, ὁ ἀμφισβῆλλον. Ἄλλὰ τοῦ χρήματι· καὶ περὶ τούτου ἐκατέρη ἡ Ἐπιτροπὴ ὁ δὲ Πρόεδρος αὐτῆς μετὰ μεγάλῃς εὐχαριστήσεως ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ὁ φιλογενέστατος ἡμῶν συμπολίτης κ. Χρ. Ζωγράφος ἀνεδέχθη ἄμενος χρηρῆναι κατ' ἔτος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ 100 λίρας ἑθωμ., ἐνετείλατο δὲ αὐτῷ, ἵνα κοινοποιήσῃ τοῦτο τῷ Συλλόγῳ καὶ αἰτήσῃ τὴν ἐγκρισιν αὐτοῦ.

Ἐν τῇ ἕκτῃ συνεδριάσει μεταξὺ ἄλλων καὶ σπουδαίαι ἐγένετο σκέψις καὶ ζωηραὶ συζητήσεις περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραμμάτων, διότι πολλοὶ αἱ ἐξ αὐτῶν ὠφέλιμοι πρὸς διὰδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ ἐξέγερσιν τοῦ ἔθνικου φρονήματος καὶ ἀναγέννησιν τῆς κριτικῆς φιλολογίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἐκρίθη δὲ ἀκόσμηον, ἵνα ὁ Σύλλογος ἀσφαλῆθῃ πρότερον εἰς τὴν ἐρευναν, συλλογῆς καὶ ἀντιγραφῆν τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῶν μοναστηρίων καὶ ἀλλοῦ εὐρισκουμένων χειρογράφων τῶν Ἑλλ. συγγραμμάτων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἐκ τῆς συλλογῆς καὶ παραδόλης αὐτῶν πρὸς ἄλλα καὶ καὶ πρὸς τὰ ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης διασωζόμενα χειρογράφα κατορθωθήσεται ποτε καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ νέα κριτικὴ ἐκδοσις τῶν Ἑλλ. συγγραμμάτων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας· ἀπειτούται δὲ καὶ πρὸς ταῦτα τὴν ἐργασίαν τῆς

Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦλάχιστον 400 λίραι κατ' ἔτος. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔχομεν δύναμι τὴν εὐχάριστον ἀγγελίαν, ὅτι φιλόδοξοις ὁμογενῆς ἀνεδέχθη τὴν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν τῶν χρημάτων τούτων, ἡ Φιλολ. Ἐπιτροπὴ ἐκράζει τὴν εὐχάν, ἵνα ὅσον οὕτω ἀγγελῆ τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ὑπάρχουσιν ὁμογενεῖς διακκῶς ποθοῦντες καὶ συντελοῦντες χροήμασιν εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Τοιοῦται, ἀξιότιμοι συνάδελφοι, αἱ ἐτήσιαι οὗτος Φιλολ. Ἐπιτροπῆς ἐργασίαι, οὕτε πολλὰ οὕτε μεγάλα, οὐδὲ τοιαῦται, ὅσας καὶ αὐτὰ ἐπεθύμει ἀλλ' ἔπραξε τὴ κατὰ δύναμιν καὶ καθ' ἃ εἶχε μέσα. Αἱ δυσχερεῖαι, ὡς εἶρηται, ἦσαν μεγάλαι τοῦτο τὸ ἔτος· ἴσως δὲ αἱ πλείους αὐτῶν καὶ εἰς τὸ μέλλον οὐκ ἐκλείψουσι· διὸ πρὸς εὐδοκίμωσιν τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν ἀπαιτεῖται ζήλος διακκῆς, ὅπως ἕκαστος μέλος ἐκπληρῇ τὸ καθήκον αὐτοῦ μετὰ θεοσευτικῆς ἀκριβείας καὶ μετὰ θυσίας τῶν ἰδίων αὐτοῦ συμφερόντων. Τότε καὶ μόνον ἡ εὐδοκίμωσις τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν βεβαία καὶ ἡ ἐργασία αὐτῶν τελεσφόρος ἴσται. Εἴθε αἱ διαρκεῖς Ἐπιτροπαὶ ἐπὶ πλείστον χρόνον διαρκέσαιεν μετὰ συμπνοίας καὶ ζήλου ἐργαζόμεναι ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ Γένους.

Ὁ Σύλλογος ἐκράζει τὰς ἐπιτροπικὰς αὐτοῦ τῷ φιλογενεστάτῳ κυρίῳ Χρηστάκῳ ἐφένδῃ Ζωγράφῳ διὰ τὸ νέον τοῦτο δείγμα τῆς φιλογενείας αὐτοῦ· ὃ δὲ Πρόεδρος ἐντέλλεται τῷ Γεν. Γραμματεῖ ἵνα διαδιβάσῃ αὐτὰς δι' εὐχαριστήριον ἐπιστολῆς τῷ φιλογενεστάτῳ τούτῳ ἀνδρὶ.

Τῇ προτάσει δὲ τοῦ Προεδρείου ὁ Σύλλογος παραδέχεται παμψυρεῖ, ἵνα ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ συντάξῃ τὸ Πρόγραμμα, καθ' ὃ δεόν να γίνηται ἡ συλλογὴ τῆς γλωσσικῆς ὕλης.

Εἶτα ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπισημονικῆς καὶ Ἀνθρωπολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Α. Ζωγράφος ἀνέγνω τὴν ἐπισημονικὴν Ἐπιτροπῆς, καὶ ἐξέθετο τοὺς λόγους, δι' οὓς εἴληγα μὲν εἰργάσατο ἡ Ἐπιτροπὴ, εὐελπίσει δὲ ὅτι πλείονα θέλει πράξει κατὰ τὸ ἐπίδη ἔτος.

Ὁ αὐτὸς ὡς εἰσαγωγικῆς τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς ἀναγνώσκει ἀνάγνωσιν τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Bertheland, Γεν. Γραμματέως τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κλιματολογικῆς ἐταιρείας, καὶ τοῦ ἀ. ἀριθμοῦ τοῦ 7. ἔτους (1869) Bulletin de la société Algérienne de la Climatologie et des sciences physiques et naturelles, ἀναπτύξας ἰδίᾳ τὰ ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ περιεχόμενα ἄρθρα.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΖ'.

Ἑκτακτος.

Τῆ 20 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ζ. Ζωγράφου

Ἀντιπροεδροῦ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδρίασεως, ὁ προεδρεύων ἀγγέλλει, ὅτι συμπαραδέρσει κατὰ τὴν συνεδριασίν τούτην ὁ κ. Ἀνδρέας Βαλλιάνος, ἀπὸρ διακρινόμενος ἐπὶ φιλομουσίᾳ, ἐπίτιμον μέλος τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. Α. Βαλλιάνος εὐχαριστήσας τῷ προεδρεύοντι, ἀγγέλλει ὅτι ὁ ἐν Γαλιζίῳ διαμένων γαμβρὸς αὐτοῦ κ. Μενέλαος Νεγρεπόντης εὐχαριστῶς ἀναλαμβάνει τὴν κατ' ἔτος ἐξακολούθησιν τῆς πρὸς τὸν Σύλλογον χρηματικῆς αὐτοῦ προσφορᾶς ἐξ ἑκατῶν λιρῶν θωμαϊκῶν ὑπὲρ τῶν ἀπόρων παρθενωγαγείων τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, καὶ ὅτι τὴν τοῦ λήγοντος ἡδὴ ἔτους προσφορὰν παρέδωκε τῷ ταμίᾳ τοῦ Συλλόγου.

Συγχρόνως ὁ κ. Βαλλιάνος ἀγγέλλει, ὅτι καὶ αὐτὸς προσφέρει τῷ Συλλόγῳ ἑκατῶν θωμαϊκῶν λίρας, ἅς καὶ ἐμέτρησε τῷ Ταμίᾳ τοῦ Συλλόγου, ἵνα διατεθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων.

Ὁ Σύλλογος μετ' ἀνευφημῶν δεξάμενος τὰς προσφορὰς ταύτας, ἐκήρυξε τὴν μὲν κ. Μενέλ. Νεγρεπόντην ἐγγένην τῶν ἀπόρων σχολείων, τὸν δὲ κ. Α. Βαλλιάνον Λορητὴν τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγνώσκει
 α) Εὐχαριστήριον τοῦ ἐν Βερολίῳ κ. Α. Kirchhoff ἐπίτιμου μέλους ἔχουσαν ὡς ἐξῆς·

Ἐν Βερολίῳ τῆ 18 Ἀπριλίου 1872.

Ἐ. Π. Λόγιμος Κύριε,

Ἀπηνέχθη μοι τῆ 17 Ἀπριλίου ἡ ἐπιστολὴ ἡ γραμμεῖσα ὑφ' ὁμων τῆ 15 Φεβρουαρίου, δι' ἧς ἠγγειλάτε μοι, ὅτι ὁ ἐν Κων/πόλει Ἑλληνοκῆς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐψήφιστά με ἐπίτιμον αὐτοῦ μέλος, ἅμα δὲ καὶ τὸ τε δίπλωμα καὶ ὁ τοῦ Συλλόγου κανονισμὸς· περὶ ὧν τῆς παραλαβῆς ἀνταπιστέλλων ἐγὼ κατὰ τὸ 20 ἔξορον τοῦ κανονισμοῦ δέδομαι ἴμῳν, ἐλλόγιμε Κύριε, εἰπεῖν τοῖς τοῦ Συλλόγου μέλεσιν ὑπὲρ

ἐμοῦ, ὅσον εὐχαριστῶ αὐτοῖς ὑπὲρ τῆς τιμῆς, ἧς με ἤξιωσαν διὰ ταύτης τῆς ψηφισμοῦ, καὶ εὐχομαι γενέσθαι τῷ Συλλόγῳ τυχρὴν τοῦ γενναιοτάτου σκοποῦ τοῦ προτεθέντος, δηλαδή τῆς τῶν γραμμμάτων ἐν γένει καλλιεργείας καὶ διαδόσεως κατ' ἐκείνας τὰς χώρας, καὶ διακρίνειν διηνεκῶς καὶ εὐτυχῶς πράττοντα τὰ πρὸς προαγωγὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους συντείνοντα.

Ἦμεῖς δέ, ἐλλόγιμε Κύριε, δεξάσθε τὴν ἐκφρασιν τῆς πρὸς Ἦμάς διακεκριμένης ὑπολήψεώς μου.

A. KIRCHHOFF.

β'—δ') Ἐκθέσεις τοῦ κ. Δ. Κωνσταντινίδου ἐκ Κερκασούτου, τοῦ Α. Ἄρτις κ. Σερραφείμ, τῶν κατοίκων Βρυούλλων καὶ τῶν ἐφόρων τῆς ἐκεῖ σχολῆς καὶ τοῦ Ἀναγνωστηρίου, περὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν σχολείων.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαίδ. Ἐπιτροπὴν.

ε) Ἐπιστολὴν τῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Ἐπιτροπῆς τῆς Τραπεζοῦντος ἀπὸ 6 Ἀπριλίου, ἐξαίτουμένης ὅπως γίνηται ὑπόμνησις τις τοῦ ποιοῦ, περὶ τῆς ὑπὸ τῆς Μονῆς Σουμελᾶ παραχωρήσεως τῆς Ἀ. Βαρθάρας, καὶ ὅπως κατὰ τὴν διανομὴν τῶν βοηθημάτων ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ Πόσιος.

Ἐνεκρίθη ἵνα διὰ μὲν τὸ α. ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα τὸ Προεδρεῖον, ἡ δὲ περὶ συνδρομῆς αἰτήσις παραπεμφθῆ τῇ Ἐκπαίδ. Ἐπιτροπῇ.

ς) Τῆς ἐν Βάλτῃ τῇ Κασσανδρείας Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 6 Ἀπριλίου, ἐξαίτουμένης τὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν Ἀδελφότητος.

Παρεπέμφθη τῇ Ἐκπαίδ. Ἐπιτροπῇ.

ζ) Εὐχαριστήριον τοῦ ἱατροῦ κ. Α. Πάλλη ἐξ Ἀθηνῶν, μέλους ἐπιτίμου.

η) Ἐπιστολὴν τοῦ σεβασμίου ἱερέως τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας κ. C. E. Curtis ἀπὸ 22 Ἀπριλίου 1872, ἀγγέλλοντος τὴν προσφορὰν βιβλίων τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Σ. Ἀριστάρχης ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἔκθεσιν.

Φιλάρχαιος Ὁμήγουρις.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ συγκεκλιμένη τὸ κατ' ἀρχαίαν μὲν ἐκ τῶν κ.κ. Dr I. Millingen, Dr A. Mordtman, Dr P. Déthier, ἱατροῦ Α. Γ. Πασιπάτη, Κων. Στ. Καραθεοδωρῆ καὶ Σ.

Ἀριστάρχου, προσλαβούσα δ' ἀκολούθως τοὺς κ. κ. Dr. Schroeder, Dr. Mordtman (οἶόν), Clermont Gameau, A. Βερναρδάκη καὶ Α. Δημητριάδην, ἐξελέχθη ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς συνεδριάσει πρόεδρος μὲν τὸν Σ. Ἀριστάρχην, γραμματέα δὲ τὸν κ. Α. Πασιπάτην· τοῦτου δὲ παραιτηθέντος, ἀνάλαβε προσωρινῶς τὰ καθήκοντα γραμματέως ὁ κ. Κων. Στ. Καραθεοδωρῆ, ὃν καὶ διαδέχεται ἀπὸ τῆς ζ'. συνεδριάσεως ὀριστικῶς ὁ κ. Α. Βερναρδάκης.

Ἡ Ἐπιτροπὴ συνέταξεν ἐν μὲν τῇ α. αὐτῆς συνεδριάσει τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῆς διοργανισμὸν, ἐν δὲ τῇ β'. τὸν κατάλογον τῶν ἀναγκαζούντων αὐτῇ βιβλίων, ὃν καὶ ὑπέβαλεν ἕκαστε εἰς τὴν τοῦ Συλλόγου ἐπιψήφισιν, ἐνεργήσῃ δὲ συνάμα ἐν τοῖς συνδρομηταῖς τοῦ ἐν Λονδίῳ ἐκδιδόμενου περιοδικοῦ The Numismatic Chronicle καὶ τῆς ἐν Παρισίοις Revue Archeologique.

Ἡ Ἐπιτροπὴ συνεκρότησεν 23 τὸ ὅλον συνεδριάσει, καθ' ἧς ἠγοροῦντο περὶ τὴν ἐπιγραφήν, τὴν γλυπτικὴν, τὴν ἀρχαιολογικὴν καὶ τὴν ζωγραφικὴν τῶν τε ἀρχαίων ἐθνῶν, καὶ δὴ καὶ τῶν Βυζαντινῶν.

Α'. Ἐπιγραφικῆ.

α) Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί.

Τῇ Ἐπιτροπῇ ἐκοινοποιήθησαν εἴτε ἐν ἀντιγράφοις, εἴτε ἐν ἀτελεῖ περιγραφῇ αἱ ἐξῆς ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαί.

1) Ἐπιγραφαὶ τρεῖς Ἀγαύρας, ἡ μὲν ἐπιτύμβιος, αἱ δὲ τιμητικαὶ εἰς αὐτοκράτορα Τιτον καὶ εἰς Ἀρχιερεῖα τινά.

2) Ἐπιγραφὴ ἀνακαλυφθεῖσα ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τοῦ μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Clermont Gameau, καὶ περιέχουσα ἀπαγόρευσιν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἐπὶ ἰσωνίᾳ θανάτου τοῦ νὰ εἰσδύωσιν εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, τοῦ ὑπὸ Ἡρώδου ἀνοικοδομηθέντος.

3) Ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι Νικομηδείας ἀνορθωθεῖσαι κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ σιδηροδρόμου καὶ μετενεχθεῖσαι εἰς τὸ ἐνταῦθα Μουσεῖον.

4) Ἐπιγραφαὶ συλλεγεῖσαι ἐν Κύπρῳ ὑπὸ τοῦ Προξένου τῆς Ἀμερικῆς κ. Κεσνύλα.

5) Ἐπιγραφὴ Παργάμου ἐφθικὴ κοινοποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Κων. Στ. Καραθεοδωρῆ πρὸς τὴν Ἐπιτρ. ἑτοιμάζουσαν ἔκθεσιν ἐπ' αὐτῆς.

6) Ἐπιγραφαὶ πέντε ἀνευρεθεῖσαι μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Charles Human ἐν Κίρκ-Ἀγάτς παρὰ τὴν Πέργαμον, ἀνακοινωθεῖσαι δὲ τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Schroeder τούτων ἢ μὲν ἐστὶν ἐφημέρια ἐπὶ πρυτάνεως Ἀττάλου Μενάνδρου, αἱ δὲ τέσσαρες τιμητικαὶ εἰς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Τράκιωνος, Διοδώρου τινὸς Νικάνδρου, ἱερείας τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἱερέως τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐφημέραχου τινὸς.

7) Ἐπιγραφαὶ 4 ἐπιτύμβιοι ἀντιγραφθεῖσαι μὲν ἐν Σάμῳ ὑπὸ τοῦ κ. Ἐπικρινῶνδρος Στακματιάδου, κοινοποιηθεῖσαι δὲ τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς.

8) Ἐπιγραφή εὐρεθεῖσα μὲν ἐν σπηλαίῳ τοῦ Πειραιῶς, περιέχουσα δὲ κατάλογον γνωστών καὶ ἀγνώστων ἔργων διαφόρων τραγικῶν ποιητῶν.

9) Ἐπιγραφή ἔμμετρος ἐπιτύμβιος Φιλωνός τινος ἀνακαλυφθεῖσα ἐν Αἰχρῶνι τῆς Λοκρίδος ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλήρου κ. Ἀνθίμου Λιερῶ.

10) Ἐπιγραφαὶ ἀναθηματικαὶ ἐν τῷ κατὰ τὴν Κυλλήνην τῆς Κορινθίας σπηλαίῳ.

11) Ἐπιγραφή Δερβίσιων, φωτογραφηθεῖσα ἐν Πελαγονείῳ καὶ ἀνακοινωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Dr Millingen, περιέχουσα δὲ τινὰς γραφὰς ἀκριβεστέρως τῆς ἡδὴ ἐκτυπωθείσης.

12) Ἐπιγραφαὶ 4 ἐπιτύμβιοι Ἀπολλωνίας.

13) Ἐπιγραφή ἐπιτύμβιος Αὐλώνας.

14) Ἐπιγραφή ἀφιερωτικὴ εἰς Ἄρτεμιν ἐν Ἀπολλωνείῳ.

Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀπολλωνίας καὶ Αὐλώνας, ὧν ἀντίγραφα ἔπεμψεν ὁ φιλόμοστος Μητροπολίτης Βελεγραδῶν κ. Ἀνθίμος, μέλλει μετ' οὐ πολὺν χρόνον καθυποβάλλῃ τῷ Συλλόγῳ ἐκθεσεῖν ἢ Ἐπιτροπῇ.

15) Ἐπιγραφαὶ ἐκ Φιλίπ/πόλεως πεμφθεῖσαι μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Βλ. Σκορδέλι, ἐπεξεργασθεῖσαι δὲ τῇ αἰτήσῃ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ κοινοποιηθεῖσαι τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ κ. Dr Nordtmann (πχτρός).

16) Ἐπιγραφαὶ 5 Τόμειος, ὧν ἡ μὲν ἀφιερωτικὴ εἰς Σαράπιν συνεπιεῖ ὀπτασίας, ἡ δὲ τιμητικὴ προσδουτοῦ τινος τῆς Μητροπόλεως Τόμειος εἰς Ῥώμαν ἐπὶ τοῦ αὐτοκρ. Ἀδριανού, αἱ δὲ δύο ἐπιτύμβιοι.

17) Ἐπιγραφή ἔμμετρος εἰς τιμὴν Κλυδίου τινος ἱατροῦ, ἀντιγραφθεῖσα ἐν τῇ Παρριοναίῳ Πορτίτσῃ.

Αἱ ἐπιγραφαὶ Τόμειος καὶ Πορτίτσῃς ἀντεγράφησαν μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Η. Κοντογεώργη, ἐ-

πεξεργάσθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Dr. κ. Déthier, αἰτήσῃ τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως κοινοποιηθῶσι τῷ Συλλόγῳ.

17 β') Τρεῖς ἐπιγραφαὶ Γάνου καὶ Πανίδου τῆς Θράκης ἐπὶ σηκωμάτων (Ponderaria) περιεχόντων καὶ κοιλώματα μέτρον χωρητικότητος, κοινοποιηθεῖσαι ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου κατὰ περιγραφήν τοῦ κ. A. Dumont.

17 γ') Ἐνεπιγράψαν ξίφος ἀνῆκον ὄθεν τῷ τελευταίῳ αὐτοκράτορι Κων/πόλεως Κωνσταντίνῳ τῷ Παλαιολόγῳ, κοινοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. K. Καρπανάου.

Ἄρθῳ ἢ Ἐπιτροπῇ ἐξήτασεν ἐπισταμένως τὸ ξίφος τοῦτο, οὐτινος ἢ θήκη καὶ ἢ λαβὴ ὡς καὶ τινὰ τῶν κοσμημάτων ἦσαν μεταγενέστερα τῆς λεπίδος, ἐξήλεγχε τοῦτο ὡς νόθον διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους. Τὸ ἐπ' αὐτοῦ μονόγραμμα καὶ ἡ σύνθεσις αὐτοῦ δὲν ἦσαν συνθήη τῶν Παλαιολόγων· τὰ γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς δὲν εἶχον τὴν σχῆμα τῆς ἐποχῆς· ἢ ἐπ' αὐτοῦ χρονολογία ἦν ἱστορικῶς βεβαιωμένη· τὰ δὲ ἀπαικτάματα, ἐμβλήματα καὶ τρόπικα, μάλιστα δὲ ἡ τούτων συμπλοκή, ἐμφορῶσαν τρανῶς περὶ τῆς μὴ γνησιότητος τοῦ ξίφους, ὡς καὶ τὸ σῆμα καὶ ἐν γένει ἢ τέχνῃ αὐτοῦ. Συμπεραίνει δὲ ἢ Ἐπιτροπῇ, ὅτι κατεσκευάσθη μᾶλλον ἐν Ῥωσίῳ κατὰ τὸ 1770, ὅπως ἐπὶ ὑπὸ Αἰκατερίνης τῆς Β' εἰς ὄπληρχηγόν τινα Ἑλληνα, μέγα πάντως ἀγούοντα ὅτι τὸ ξίφος τοῦ Δραχάστ ἐφερον.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ξίφους τούτου χρονολογία γεγραμμένη δι' ἀραβικῶν λεγομένων χαρακτῆρων ἤγειρε προσετι τὸ ζήτημα, ἂν οἱ Βυζαντινοὶ ἐγρῶντο τοιαύτοις· πολλῶν δὲ λόγων συμπεπόντων, ἀνέλαθεν ὁ κ. Α. Βερναρδάκης τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως συντάξῃ μελέτην πρὸς ἀποδείξειν ὅτι πολὺ πρὸ τῶν ἀραβικῶν κατακτήσεων ἦδη ἀπὸ τοῦ σ'. μ. X. αἰῶνος οἱ Βυζαντινοὶ ἐγνώριζον τοὺς ἀριθμοὺς τούτους, οἵτινες ἐπομένως ἀδικῶς ἀποκαλοῦνται ἀραβικοί.

β'. Ἐπιγραφαὶ Λατινικαί.

18) Ἐπιγραφή Τόμειος εἰς τιμὴν Σεπτίμου Σεβήρου ἀντιγραφθεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κ. Η. Κοντογεώργη, παραπεμφθεῖσα δὲ εἰς τὸν Dr. Déthier.

19) Ἐπιγραφή ἐπὶ ἀραβικαίνης πλῆκός εὐρεθεῖσα μὲν ἐν Τόμει ὑπὸ τοῦ κ. Cullen, κοινοποιηθεῖσα δὲ τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντίνῳ κ. Δ. Κοντογεώργη· ἐστὶ δὲ δίπλωμα πραιτωριανὸν ἐπὶ Οὐσπεσιανῷ τῆς 2 10]βρίου

76 μ. Χ., δι' οὗ χορηγεῖται πολίτου δικαίωμα εἰς στρατιώτην ἐπὶ εἰκοσιν ἔτη πιστῶς ὑπηρετήσαντα.

20) Ἐπιγραφή ἐπὶ ὄρου ἢ τέρματος τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ παρὰ τὴν Ἀπολλωνίαν, ἀποσάλλεισα ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βελεγραδῶν.

γ') Ἐπιγραφαὶ Φοινικικαί.

21) Ἐπιγραφή πεμθρῆσα ἐν φωτογραφημάτι ὑπὸ τοῦ κ. Schliemann, εὐρόντος αὐτὴν παρὰ τὴν Τρωάδα καὶ ἀναγνόντος Ἰ. Λέων Φοινικιστῆ, ἐνῷ κατὰ τὴν Ἐπιτροπὴν οἱ χερρακτῆρές εἰσι μᾶλλον ἄλλης ἐπιτοπίου δικλέκτου.

22) Ἐπιγραφή μοαβιτικῆ τοῦ βασιλέως Μέσα, εὐρεθεῖσα μὲν ἐν Διθῶν τῆς Παλαιστίνης, κοινοποιηθεῖσα δὲ μετὰ ἱστορικών καὶ παλαιογραφικῶν καὶ γλωσσικῶν σχολίων, ἐντολῇ τῆς Ἐπιτροπῆς, πρὸς τὸν Σύλλογον ὑπὸ τοῦ Dr Schroeder.

δ.) Ἐπιγραφαὶ Ἀρμενικαί.

23) Ἐπιγραφαὶ 50 σφηνοειδεῖς ἀρμενικαὶ εὐρεθεῖσιν μὲν εἰς Βῆν τῆς Ἀρμενίας, ἐρμηνευθεῖσιν δὲ ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ Dr. A. Mordtmann τῇ ἐπιμόνω ἀξιώσει τῆς Ἐπιτροπῆς.

ε') Βιβλιογραφία.

Οἱ μὲν κκ. Dr P. Déthier καὶ Dr A. Mordtmann προσήνεγκον τῷ Συλλόγῳ διὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τὸ ἐκυτῶν σύγγραμμα «Épigraphik von Byzantion und Constantinopolis. Wien 1864. 4ον. ὁ δὲ Dr. A. Mordtmann εἰς τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ «Inchriften aus Bithynien, ὁ δὲ οὖς αὐτοῦ κ. I. Mordtmann ἐκ Βόννης τὸ πῆνυμα αὐτοῦ «Épigraphische Nevigkeiten,» ὁ δὲ κ. Κωνσ. Στ. Καραθεοδωρῆ τὸν παρ' αὐτῶ διασωθέντα Β'. τόμον τοῦ Corpus inscriptionum Graecarum τοῦ Boeckh (Berlin 1854 fol.), ὁ δὲ κ. Σ. Ἀριστάρχης τὰ ἐπίσης περισωθέντα «Elementa Épigraphices Graecae τοῦ Franz.

Ἐρίστησι δὲ τὴν προσοχὴν τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης ἐπὶ τῶν ἐξῆς συγγραμμάτων

α) Σ. Κουμανούδου Ἀττικῆς ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι ἐν Ἀθήναις, 1871. 8ον. Περιέχει δὲ 3894 ἐπιγραφάς, ἐξ ὧν 1598 ἀνέκδοτοι, μετὰ σοφῶν προλεγομένων καὶ σημειώσεων.

β) A. Dumont Inscriptions Céramiques de Grèce. Paris, 1871 8ον. Ἐνταῦθα διακρίνονται διὰ μεθόδου ὕλως νέας οἱ ἀμορφεῖς, οἱ προερχόμενοι ἐκ τῶν κυριωτέρων μάλιστα ἐργαστηρίων τῆς Θάσου, τῆς Ρόδου καὶ τῆς Κνίδου, καὶ διερωτώνται αἱ ἐπὶ τῶν ὧτων τῶν ἀμορφεῶν ἐπιγραφαί.

γ) Pape's Wörterbuch der Griechischen Eigennamen γ'. ἔκδοσις ὑπὸ Dr G. E. Benseler. Braunschweig 1863—1870 2 τόμοι 8ον. Ἀναγκασιότατον βοήθημα πρὸς εὐρεσιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς κυρίων ὀνομάτων.

δ) Mommsen Corpus inscriptionum Latinarum. Εἰς ἀποπεράτωσιν τοῦ κολοσσίου τούτου ἔργου, ἦν ἀνυπόμουνος ἀναμένει ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος, προσέλαθε τελευταῖον ὁ κ. Mommsen, τῇ μεσολαβήσει τοῦ κόμητος Βίσμαρκ, τὸ παρὰ τῇ οἰκογενεῖᾳ Trivulzio ἐν Μεδιολάνοις διατηρούμενον χειρόγραφον, τὸ περιέχον συλλογὴν ἀπασῶν τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ λατινικῶν ἐπιγραφῶν.

Β'. Παλαιογραφία.

Ἐκ Τραπεζοῦντος ἐπέμθη τῷ Συλλόγῳ ἀντίγραμον χρυσοβούλλου τινὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου τῷ 924 μ. Χ. περὶ τῆς κατὰ τὸ ὄρος Ἄθω μονῆς τοῦ Ἐρημοποτάμου. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεσφόρτισε τὴν ἐρευναν τοῦ παλαιογραφικοῦ τούτου μνημείου εἰς τοὺς κκ. Dr A. Mordtmann καὶ Σ. Ἀριστάρχην, οἵτινες εὐρον ἐκδεδομένον μὲν τοῦτο ὑπὸ Ζαχαρίου (Zachariae a Lingenthal Novellae Constitutiones Imperatorum post Justinianum. Lipsiae, 1857. 8ον δ. XXVII), ἀλλὰ μετὰ πολλῶν παραλλαγῶν καὶ ἐνεκρίθη ὕπως αἱ διάφοροι γραφαὶ κατ' ἀντιπεράθειν συνεκδοθῶσιν ἐν τῷ περιοδικῷ.

Γ'. Γλυπτικῆ.

α) Ἀγάλματα.

1) Κερρακὶ δέκα γυναικεῖσι καὶ 3 κερρακὶ ἀνδρῶσι, ὧν ἡ μὲν ἐνεπίγραφος, ἐξ Ἀπολλωνίας, πεμθρῆσαι ἐν ἰχνογραφημάτι ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βελεγραδῶν κ. Ἀνθίμου.

2) Κερρακὶ μαρμαρίνου ἀνδρὸς ἀγενείου μετ' ἐπιγραφῆς, αὐτῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

3) Ἀνὴρ γέρον πωγωνοφόρος, ἀσκεπῆς, γυνὸς καθήμενος ἐπὶ στρωμνῆς, ὡσαύτως.

4) Κερκάλι λέοντος τρεῖς, ἐπίσης.

Περὶ πάντων τούτων ἐτοιμαζέτω ἔκθεσιν ἡ Ἐπιτροπὴ, συνεργισθέντων ἤδη τῶν κ. κ. Dr Millingen, Dr Schroeder καὶ Σ. Ἀριστάρχου.

4) Ἀγαλμα ἐνεπίγραφον πλὴν ἀκέραιον ἀνορύχθην ἐν Ρορτύνῃ τῆς Κρήτης.

5) Ἀγαλμάτια πηλινὰ ἐν Κύπρῳ ἀνακκλυοφθέντα ὑπὸ τοῦ προξένου τῆς Ἀμερικῆς κ. Κεσνόλα.

β') Ἀνάγλυφα.

6) Ἐριππος Θεότις Θρακικὴ ζητούσα νὰ διατυπώσῃ διὰ λόγγης τὸ παρ' αὐτῆς θέου ἠερὶον μετ' ἐπιγραφῆς, ἐν φωτογραφίματι σταλέντι μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Βλ. Σκορδέλι, περιγραφέντι δὲ ἐνώπιον τοῦ Σύλλογου, μετ' ἄλλων ἀναγλύφων τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπὸ τοῦ Dr Mordmann κατ' ἐντολὴν τῆς Ἐπιτροπῆς.

7) Γυνὴ κρατούσα ῥάβδον, γυνὴ κρατούσα χειροβόμητρον, γυνὴ φέρουσα σκιπτρον καὶ ἔχουσα κύνα παρ' αὐτῆς, γυνὴ περυγοφόρος, γυνὴ ποδῆρα γιτώνα φέρουσα, γυνὴ ἄτρακτον καὶ καλῆθιον φέρουσα, Ἀθηνα ἰσταμένη, ἀνὴρ σκιπτροφῶς ἰστάμενος, γυνὴ αἰωρουμένη, ἀνὴρ γυμνὸς σύρων ἕτερον διὰ τῆς κόμης σύροντα τρίτον ἐπίσης, στρατιώτης ἔλκων γυμνὸν ἄνδρα ἐκ τῆς κόμης, ἀνὴρ ἀκέραιος φέρων μακρὸν φιλοσοφικόν, ἀνὴρ ποιγωνοφόρος φέρων τιάρην ἐπὶ κεφαλῆς καὶ καθήμενος ἐπὶ σάιμποδος, ἀνὴρ κρατῶν ῥάβδον καὶ βολίωλον παρὰ τινὰ ἵππον, ἵππευς βάνων ἐπὶ γυμνοῦ ἐκτάδην κειμένον ἀνθρώπου, μαχητῆς φέρων κράνος καὶ προσωπίον, καὶ ἐμπήγων μαχίαν ἐπὶ τῆς ῥάχως ἑτέρου προηοῦς κειμένου, ἵππευς τρέχων καὶ κρατῶν λόγγην, μαχητῆς ἀποχιρετῶν νέαν γυναικῆ καὶ παρ' αὐτῶν κύων, ἀνὴρ χειτωνοφόρος καὶ παρ' αὐτῶν νέος γυμνός, σύμπλεγμα ἀνδρός, γυναικὸς καὶ τέκνου μετ' ἐπιγραφῆς, νέος καὶ νέα ἰστάμενοι μετ' ἐπιγραφῆς λατινικῆς, ἀνὴρ καὶ γυνὴ χορεύοντες γυμνοὶ περὶ βωμῶν, σύμπλεγμα ἀνδρός, γυναικὸς καὶ τέκνου μετ' ἐπιγραφῆς, κεραλίη γυναικὸν μετὰ καὶ ἄνευ ἐπιγραφῶν, ζῶα καὶ πτηνὰ μυθώδη, ἔλκρος τρέχουσα, κεραλίη λέοντος καὶ βοῦς, βοῦς ἐν σκύλῳ τρώγων, ἀμνὸς στρέφων πρὸς τὸ ἄ-

νω τὴν κεραλίην, κεραλίη βοῦς, λάρναξ μετ' ἐπιγραφῆς *Αναμύγου*.

Τ' ἀπεικονίσματα τῶν ἀναγλύφων τούτων προσεργόμενον τῶν πλείστων ἐξ Ἀπολλωνίας ἐπέμψθησαν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βελεγραδίου κ. Ἀνθίμου, καὶ ἐπεξεργάζονται, ὡς ἐρέθη, ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἐκ Βελεγραδίων ἐπιγραφῶν, ἀναγλυμάτων κλπ.

8) Σαρκοστάγιος ἐνεπίγραφος ἐν Πάτραις ἀνορύχθει, φέρων χορὸν ἐκτῶ γυμνῶν παίδων κρατούστων δορκάδα, χοιρίδιον, στρουθὸς, δῶπῶρας, καὶ παρ' αὐτοῖς ἔχόντων δύο κύνας κυνηγετικούς.

9) Σαρκοστάγιος μετ' ἀναγλύφων τέχνης ἑλληνικῆς, ἀνακκλυοφθεῖς ἐν Ταρσῷ ὑπὸ τοῦ κ. Wells καὶ μετακομισθεῖς εἰς Ἀμερικὴν.

10) Στήλη ἐν Ἐρέσῳ κρισιτούσα τὰς δώδεκα πόλεις τῆς Ἰωνικῆς συμπολιτείας μετὰ τῶν συμβόλων μιᾶς ἐκάστης.

11) Τὸ τῆς ῥάβδομουκναιῆς ἀνάγλυρον τοῦ Dr Millingen ἐγένετο ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Ἐπιτροπῆς νέον ἀφορμὴ λόγων καὶ ἐνδιαφεροῦστων παρατηρήσεων.

γ') Λατιν. ἰδ. λίθοι.

Ἐο κ. Dr. J. Millingen ἤρξατο μεγάλου ἔργου, ἦτοι τῆς περιγραφῆς τῶν παρὰ διαφόροις ἐν Κ' πόλει σωζομένων δακτυλιοσθίων, ἦν κατ' ἐγκρίσιν τῆς Ἐπιτροπῆς μέλλει νὰ κοινοποιήσῃ καὶ εἰς τὸν Σύλλογον. Μέχρι τοῦδε ὑπεβλήθησαν ὑπ' αὐτοῦ τῆ Ἐπιτροπῆ

12) Ἡ πάλιν τοῦ Ἠρακλέους μετὰ τοῦ Ἀγγελῶος περὶ Διηκνεῖρας.

13) Ὁ Ἀκταίων μεταμορφούμενος εἰς ἔλκρον μετ' ἐπιγραφῆς, ἐπὶ ἰάσπιδος.

14) Ὁ Μαρσύας ἐκδερβόμενος, ἐπὶ ἀγαθίτου λίθου.

Ἐπὶ δὲ τοῦ κ. Καραγεώργη παρουσιάσθησαν τῆ Ἐπιτροπῆ οἱ ἑξῆς:

15) Κυνηγὸς κρατῶν σάκκον, ὁπόθεν ἐξέρχονται πτηνὰ, ἄπερ ζητεῖ ν' ἀρπάσῃ κύων, ἐπὶ σμαρτάδιου.

16) Προτομὴ Ἀθηναῖς, ἐπὶ λίθου ἐρυθροῦ, κρανοφόρος.

Παρὰ δὲ τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου ἐνεχειρίσθησαν ἐν ἀντιτύποις τῷ κ. J. Millingen οἱ ἑξῆς δακτυλιοσθιοὶ μετὰ παρακλήσεων, ὅπως συμπεριλάβῃ καὶ τὴν περιγραφὴν τούτων ἐν τῇ γενικῇ αὐτοῦ Βυζαντινῇ δακτυλιοσθίῃ.

17) Γαυνομήδης ἀρπαζόμενος ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐν μορφῇ ἀετοῦ, ἐπὶ λίθου διακροῦς.

48) Ἀφροδίτη γυμνή κεκλιμένη ἐπὶ κλί-
νης, καὶ ὑπ' αὐτὴν ὑπογραφή ἀναγινωσκόμενη
βουστροφθῶν ΗΧΑΕΡ, ἐπὶ λίθου ἐπίσης δι-
αφανοῦς· ἐστὶ δὲ τοῦτο, κατὰ τὸν κ. Βερναρδά-
κην, ἀντίγραφον τῆς Ἀφροδίτης τοῦ Τιτιανοῦ.

49) Ἔρωσ κυνηγῶν τὴν ψυχὴν οὖσαν ἐν
μορφῇ Χρυσάλλιδος, ἐπὶ ὁμοίου λίθου.

20) Νέος γυμνὸς ἰστάμενος πρὸς τὰ ἀρι-
στερὰ καὶ κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τρο-
χόν, ὃν ἐπείγεται νὰ κυλίῃ διὰ τοῦ ἐν τῇ ἀ-
ριστερᾷ ἑλατήρος, ἐπὶ λίθου διαφανοῦς. Ὁ λί-
θος οὗτος ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τοῦ Κουρ-
τίου ἰδόντος αὐτὸν ἐν Σμύρνῃ παρὰ τῷ τότε
ὑποδιοικητῇ.

21) Κεφαλή Μεδούσης μετ' ἐπιγραφῆς βου-
στροφθῶν ΗΧΑΕΡ, ἐπὶ χρυσάλλο λίθου.

22) Ὁ Μαρσύας προσδεδεμένος εἰς δένδρον,
καὶ ὤπισθεν αὐτοῦ ὁ Ἀπόλλων ἔτοιμος νὰ τὸν
ἐκδύρῃ, ἐπὶ ἀγαθίτου λίθου.

23) Ἀθηνᾶ φέρουσα ποδῆρα χιτῶνα καὶ
κράνος· κρατεῖ διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἀσπίδα, διὰ
δὲ τῆς δεξιᾶς φέρων, καὶ παρὰ πόδας γλαυῶς,
ἐπὶ ἰάσπιδος.

24) Ἄρμα τέθριππον μετ' ἡνιόχου φέρον-
τος κράνος καὶ λόγχην, ἐπὶ ἰάσπιδος.

25) Ζεὺς καθήμενος καὶ σκηπτοῦχος, ἐνώ-
πιον δὲ αὐτοῦ ἡ πτεροφόρος Νίκη κρατοῦσα σέ-
φρον· μετὰ δὲ αὐτῶν βωμός, ἐπὶ ἰάσπιδος.

25 β) Κεφαλή νέου ἄσκου, ἐπὶ ἰά-
σπιδος.

25 γ) Κεφαλή Ἥρας, ἐπὶ ἰάσπιδος.

26) Προτομή γυναικίος, ἐπὶ ἰάσπιδος.

27) Πτηνὸν, πιθανῶς πελεκάνος, ἐπὶ γρανί-
του λίθου.

28) Πτηνὸν, οὔτινος ἢ κοιλίᾳ παρίστανει
πρόσωπον γυναικίος, ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

29) Ἴπποπόταμος καὶ παρ' αὐτῷ ἰστάμε-
νος ἄνθρωπος, ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

30) Κουρικὰ γράμματα, ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

31) Ἰερεὺς Γάλλος ἔχων μῦθον ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς· κρατῶν ὀρέξαντο εἰς τὴν ἀριστερὰν
καὶ ἀνεγείρων τὸν χιτῶνά του, ἐπὶ ἐρυθροῦ
λίθου.

32) Ἀνὴρ γυμνὸς ἐμπύγων μάχιον εἰς
τὸ στήθος λέοντος (ἄσσυριακῆς κατασκευῆς),
ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

33) Ἀφροδίτη ἀναδυομένη, ἐπὶ ἐρυθροῦ
λίθου.

34) Πτηνὸν ἔχον ἡμισέληνον ἐπὶ κεφαλῆς
(κατασκευῆς παρθικῆς), ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

35) Τύχη κρατοῦσα κέρας τῆς Ἀμυθλαίας
διὰ τῆς δεξιᾶς, πηδάλιον διὰ τῆς ἀριστερᾶς,

καὶ ἐκατέρωθεν ἀνὰ μίαν καρχαίς, ἐπὶ ἐρυθροῦ
λίθου.

36) Ἀγριόχοιρος.

37) Ἐλαφος καθήμενη (σύμβολον σελήνης).

38) Ἐλαφος καθήμενη (παρθικῆς κατα-
σκευῆς), ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

39) Ταῦρος τρέγων, ἐπὶ ἰάσπιδος.

40) Κεφαλή Σεράπιδος μετὰ μοθίου, ἔμ-
προσθεν ἤλιος, ὀπισθεν σελήνη, ἐπὶ ἰάσπιδος.

41) Παρθικὰ σύμβολα, ἐπὶ κυανολίθου.

42) Κάνθαρος ἀγρυπτικῆς μετὰ ἱερογλυ-
φικῶν χαρακτῆρων, ἐπὶ πυρίτου λίθου.

43) Ἡρακλῆς γυμνός, ἰστάμενος, ἐπιστη-
ριζόμενος εἰς τὸ βύβαλον, ἔχων μὲν λεοντῆν
ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος, φέρων δὲ τὴν ἀρι-
στερὰν χεῖρα ὀπισθεν, μετ' ἐπιγραφῆς ΗΡΑ-
ΚΛΗΣ, ἔργον ἐξαισίας καλλονῆς, λυσιπείου
τέχνης, παρεμφερὸς τῷ φανερῶς Ἡρακλεῖ,
ἐπὶ γαλλικανοῦ λίθου.

44) Ἀνὴρ ἰστάμενος, φέρων ποδῆρα χι-
τῶνα καὶ κρατῶν μήκωνας καὶ στάχυν ἐν τῇ
δεξιᾷ, ἐπὶ πρασίνου λίθου.

45) Ἔρωσ ἐπὶ στρουθοκαμήλου, ἐπὶ ἰά-
σπιδος.

46) Ἀνὴρ ἰστάμενος καὶ κρατῶν ἐν μὲν τῇ
ἀριστερᾷ κέρας τῆς Ἀμυθλαίας, ἐν δὲ τῇ δε-
ξιᾷ στάχυν, ἐπὶ ἰάσπιδος.

47) Ἀνὴρ κρατῶν δύο πτηνὰ διὰ τῆς λαίᾶς
καὶ στάχυν διὰ τῆς δεξιᾶς, ἐπὶ πρασίνου λίθου.

48) Ἀνὴρ καθήμενος γυμνὸς ἐνώπιον βω-
μοῦ, ἐρ' οὗ ἀέτος, ἐπὶ πρασίνου λίθου.

49) Ἡρακλῆς μαχόμενος πρὸς τὸν Νεμκίον
λέοντα, ἐπὶ πρασίνου λίθου.

50) Ζεὺς κισσοφόρος, ἐπὶ μελαγγῆρος λί-
θου.

δ') Σφραγίδες.

Σφραγίδες δ' ἐκοινοποιήθησαν τῇ Ἐπιτροπῇ

51) Ἐπτὰ μολύβδινα Βουλλλαὶ τῶν κλη-
ρικῶν τῆς Ἀγ. Σοφίας ὑπὸ τοῦ Dr. Mor-
dthmann (νῦτος), κοινοποιηθεῖσαι καὶ τῷ Συλλόγῳ
κατ' εἰσήγησιν τῆς Ἐπιτροπῆς.

52) Τρεῖς μολύβδινα βουλλλα πατριαρχῶν
Κ. Π. ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, κοινοποιηθεῖσαι ἐπίσης
καὶ τῷ Συλλόγῳ.

53) Σφραγὶς ἐξ ὀρειγάλου παριστώσα τὸν
Φιλοκατῆτην θεραπεύμενον ὑπὸ τοῦ Ἀσκλη-
πιοῦ, καὶ κοινοποιηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ κ. J. Mil-
lingau.

54) Κύλινδρος Ἀσσυριακῆς, παριστῶν Ἡ-
ρακλεῖα μαχόμενον πρὸς ταῦρον, μετ' ἐπιγρα-

φῆς σφρηνοειδούς, παρουσιασθεῖς ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου.

ε') Νομίματα.

Νομίματα δὲ ὑπεβλήθησαν τάδε ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βελεγράδων κ. Ἀνθίμου.

Ἑλληνικὰ μὲν

55) Ἀργυροῦν «Ἀπολλωνίας.»

56) Χάλκουν «Ἀπολλωνιατικῶν.»

57) Χρυσοῦν «Ἀλεξάνδρου.»

Λατινικὰ δὲ

58) Χάλκουν «Ἀναστασίας.»

59) Χάλκουν «Ἰουστινιανοῦ.»

Ἀνεκδότου νομισμα Ὀλοσέρνους Νικηφόρου τοῦ Β', βασιλείας τῆς Καππαδοκίας, οὐτινος τὴν ἐν τῇ Numismatische chronicle περιγραφὴν ἐν συνίσταται τῇ Ἐπιτροπῇ ὁ κ. Millingen.

Νομίματα ἀνακαλυφθέντα ἐν Νικομηδείᾳ φέροντα ἐπιγραφὰς «Νικομηδέων καὶ Νικομηδέων Μητρόπολις» «Νικαίων Μητρόπολις» καὶ ἀγγεῖον περιέχον γλῆκινὰ νομίματα ἀρμενικὰ, μετενεχθέντα εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον.

Νομίματα Τόμεως, Ὀδησοῦ καὶ Καλλατίας, περιγραφέντα ἀγγλιστῇ ὑπὸ τοῦ κ. VAUX ἐν πραγματικῇ μεταφρασθεῖσῃ μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κοντογεώργη, κοινοποιηθεῖσῃ δὲ μετὰ τὴν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ γνωμοδότησιν τοῦ κ. Dr. J. Millingen πρὸς τὸν Σύλλογον.

Ἐνταῦθα καὶ περὶ τῶν ἐν Πανίδῳ ἀνακαλυφθέντων πέντε μέτρων χωρητικότητος μετ' ἐπισήμου πήχεις δυνάμεινὰ νὰ ἀναφέρωμεν, ὡς καὶ περὶ τῶν δακτυλίων, ἃν ἦσαν ἐν χρήσει ὡς νομίματα παρὰ τοῖς λιμανίοις λαοῖς, ὅπως διατείνεται ὁ κ. Bonstetten (Revue Archéologique Juillet 1870) ἢ οὐχί, καθὰ ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνέπτυξεν ὁ κ. Α. Βερνερδάκης.

Ἄρχιτεκτονική.

α) Ἀσασκαγαὶ μνημεῖα.

Ἐν Πειραιεὶ ἀνεκαλύφθη τετραγώνου οἰκοδόμημα κεκοσμημένον διὰ μαρμάρων, εἰς ὅπερ ἄγει λιθινὴ ὁδός, παρ' ᾧ εὐρηνται δύο βωμοὶ ἐπιμελῶς ἐξεργασμένοι ἴσως ἕπο νεός τις τοῦ Ἰησοῦιδου.

Ἐν Ἀπολλωνίᾳ σὺζεται Μονὴ τῆς Παναγίας, τέχνης Βυζαντινῆς τοῦ γ'. μ. Χ. κίθωνος, ἔχουσα ἀνάγλυφα περιστῶντα δράκοντας καὶ τέρατα καὶ πτηνά, ὧν ἀπεικονίσματα ἐ-

πέμψθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀ. Βελεγράδων κ. Ἀνθίμου.

Παρὰ τὴν Νικομηδείαν κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ σιδηροδρόμου ἀνεκαλύφθησαν ἐρείπια πιθάνως Νεοῦ.

Ἐν Φιλιππουπόλει ἀνεκαλύφθησαν πρὸς τὸ ΒΔ. μέρος τῆς πόλεως ἐρείπια οἰκοδομημάτων τινος συνεχομένου πρὸς τὸ ἀρχαῖον τῆς πόλεως τείχος, καὶ συγκαμμένον κατὰ τὴν βᾶσιν ἐν τετραγώνων ἐπιτοπιῶν λίθων, ἄνωθεν δὲ ἐν λίθων καὶ πλίνθων συνάμα.

Αἱ κατὰ τὴν Θράκην ἀνακαλύψεις τοῦ κ. Α. Dumont (Rapport sur un voyage archéologique en Thrace. Paris. 1871 8ον) ἀρχαίων πόλεων, οἰκοδομῶν, ὁδῶν κλπ. φῶς μέγα ἐπιχέουσιν ἐπὶ τὰς τέως ἀγνώστους τῷ ἀρχαιοδύτῃ χώρας ταύτας.

Ἐν Ῥώμῃ ἤρξαντο ἀνασκαφαὶ πρὸς ἀνόρουξιν τοῦ ὕλου Παλατινοῦ λόφου καὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ μετὰ τὸ Ῥωμαϊκοῦ Φόρου, τῆς Ἰεῤῥᾶς ὁδοῦ, τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀψίδος καὶ τοῦ Μεγάλου Ἰπποδρόμου ὁ δὲ κ. Parker καταγίνεται εἰς σύστασιν Ἐταιρίας ἐχούσας διαθέσιμα κεφάλαια 50 χιλ. λρ. ἀγγλικῶν πρὸς ἀνασκαφὰς ἐν Ῥώμῃ, καὶ μάλιστα τοῦ μεγάλου Χρυσῶ Οἴκου τοῦ Νέρωνος μετὰ τῶν Θερωῶν τοῦ Τίτου καὶ τοῦ Τραϊανῶν.

Ἐν Παλαιστίνῃ καταγίνονται ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρία (Palestine exploration Society) ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ κ. Holland, Drake, Captain Steward, εἰς σύνθεσιν τοπογραφικοῦ χάρτου τῶν πρὸς δυσμὰς καὶ ἀνατολὰς τοῦ Ἰερδάνου χωρῶν μετὰ τῆς τοποθετίσεως τῶν ἀρχαίων πόλεων, ὁδῶν, ἐρείπιων, καὶ εἰς ἀναδίφησιν τῶν λoricῶν ἐνθα κατόκουον οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι, καὶ εἰς συλλογὴν ἀρχαίων ἀντικειμένων κτλ.

Ἐν Ἐρσέφῳ ἐξήκολούθει τὰς ἀνασκαφὰς ὁ κ. Wood, ἀνακαλύψας, ὡς φρονεῖ, τὸν νεῦν τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἄλλα διάφορα κτίρια, ὡς ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἐν Λονδίῳ Society for the encouragement of the fine arts ἐμφαίνεται, καὶ ἐν ἄλλοις ἔθροισι τῆς ἐν Σμόρνῃ Προσόδου κλπ. ἐφημεριδίῳ.

β') Τοπογραφικὸς χάρτης Κ/Π.

Ἐκ τῶν μᾶλλον ἀπαρχολησάντων τὴν Ἐπιτροπὴν ἦν καὶ ἡ ἀρχαία τοπογραφία τῆς Κ/πόλεως κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὴν νεῦν. Ἡ ἀρχαία ἰδέα δρεῖλεται τῷ κ. Κων. Στ. Καρθεωδωρῇ, ὅστις καὶ γενναίως πᾶν ἔθηκεν εἰς

τὴν διάθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς χάριτν ἀκριβέστατα ἰχνογραφημένον παρ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ κ. Α. Δημητριάδου, τῶν Βλαχερνῶν καὶ τῶν πέρσι μέχρι τοῦ Τεκροῦ Σερραίου.

Ἐπλείετο δὲ τῇ Ἐπιτροπῇ ἵνα ἐξκαλοῦθῃ τὴν σπουδαίαν τῶν συναδέλφων αὐτῆς ἐργασίαν. Εἰς τοῦτο προσδιώρισεν ἀποκλειστικῶς τὴν ἑπταετίαν πρὸς τὴν 40 ὅβ. λιβρῶν, ἣν ἐγχορήγησεν αὐτῇ ὁ Σύλλογος. Χάρις εἰς τοὺς ἀκαμάτους ἀγῶνας τῶν διαλεχθέντων δύο ἐπιστημόνων ἀνδρῶν καὶ τὰς ὁδηγίας τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπερατώθησαν ἅπαντα τὰ χειρῶν αὐτῶν. Ἐλήθησαν δὲ τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα, ὅπως συμπληρωθῇ ἡ μὲν περιχώρος διὰ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐταιρίας τῶν σιδηροδρόμων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, τὸ δ' ἐμβαδὸν διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν μέχρι τοῦδε ἀκριβεστέρων τοπογραφικῶν Πινάκων τῆς Κ/πλόως τοῦ Moltke, τῆς Δημηρχίας, καὶ πρὸ πάντων τοῦ Μοθμ. μηχανικοῦ Ἐπιτελείου (genie), ἔνθα 40 γεωμετέροι ἀπὸ τριετίας ἤδη ἀνεκδότως ἐργάζονται. Συνάμα ἡ Ἐπιτροπὴ ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν σχέδιον συγκριτικῶν πινάκων τῶν ἀρχαίων καὶ νέων ὀνομάτων τῶν πυλῶν, οἰκοδομῶν, τοποθεσιῶν τῆς Κ/πλόως συνταχθέν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου ἐπὶ τῇ βάσει: τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γούλιου, Hammer, Κορναντίου τοῦ Α', Σκαρλ. Βυζαντίου, Dr. Mordtmann, Α. Πασιπάτη κλπ., καὶ ἐργάζεται ὅπως εἰς πέρας ἔγῃ καὶ τὸν παραλληλισμὸν τοῦτον, ὅπως ἀκολούθως ἐφαρμόσῃ τὰ συμπέρασμα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ συγκριτικῶν χάρτου τῆς μεγαλοπύλως ταύτης. Ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν δύναται ν' ἀπακούσῃ ἀρ' ὁμῶν, ὅτι χάριτν τοιοῦτον, ἀλλ' ὑπὸ ἱστορικωτέρων ἐποψῶν ἤρξαιτο καταρτίζων προηγουμένως ὁ σφῶρ αὐτῆς συνάδελφός κ. Dr. Déthier, ὅπως συνεκδόσῃ μετὰ τῶν σχολίων τῶν περὶ τὸν Κριτόβουλον περιγραφῶν τῆς Ἀλώσεως.

Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ μὲν κ. Κ. Στ. Καρλαθεοφῶρ προσενεγκὼν αὐτῇ ὠραίον ἀντίγραφον χάρτου τοῦ προαεῖου τοῦ Γαλατῆ ἀπὸ Ἀζάπ-Καποῦ μέχρι τοῦ Μουμχανῆ καὶ ἀπὸ τῶν τευχῶν τῆς μεγάλης ὁδοῦ Χανδῆα μέχρι Κασίμ-Πασᾶ, προτίθεται νὰ σημειώσῃ ἐπ' αὐτοῦ ὅσα Βυζαντινὰ ἢ Γενουταῖα οἰκοδομήματα περιεσώθησαν, ἐν οἷς εὐρέθη καὶ ἀρχαῖος ὄχτος διήκων ἀπὸ τῆς ὁδοῦ Λιβαρδῆ μέχρι Μουμχανῆ. Ὁ δὲ κ. Α. Δημητριάδης παρουσίασε τὴν ἀναγωγὴν εἰς ὑποδιπλασίαν κλίμακα τοπογραφικῶν χάρτου ὑπὸ τοῦ βωσικῶν ἐπιτελείου σχεδιασθέντος τὸ 1828, τῆς Κ/λεως, τοῦ Βοσπόρου, τῶν νήσων, καὶ

τῶν Ἀσιατικῶν περιχώρων ἀπὸ Φαναρῶν μέχρι Ἀρετσῶν. Ὁ δὲ κ. J. Millingen ἐκοινοποίησεν, ὅτι οἱ ἐκ τῶν Ἰουδαίων Καρταῖται ἐκέκτητο κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους Συναγωγὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐρ' οὗ νῦν ἐκδομήθη τὸ τέμενος καὶ ἡ συνοικία «Γενή-Ἰζαμί», καὶ ὅτι ἔλαβον εἰς ἀντάλλαγμα οἰκοπέδον τι εἰς Νάσκιον διδοσθαι δε εἶτι καὶ νῦν τμήμα κτηματικῶν (ἰτζαρέ) εἰς αὐτὴν ἑπταετίαν διὰ τὸ τέμενος 32 γρ. καὶ χορηγῆται ἀσυδοσία διὰ 40 Καρταίτας. Ὁ δὲ ἱατρὸς κ. Α. Γ. Πασπάτης παρουσιάζει ἀπεικόνισμα τοῦ Καρχιέ-Ἰζαμίσι (Μονῆς τῆς Χώρας), ἐπιφυλακσόμενος ἵνα ἐν ἀρμοδίῳ καιρῷ ἀνακοινώσῃ τὰς περὶ τῶν περιλειπομένων ἐν Κοινσταντινουπόλει βυζαντινῶν ναῶν ἐρένας αὐτοῦ.

ἐ) Ζωγραφικὴ.

Ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης ὑπέβαλεν ὑπ' ὄψιν τῶν σφῶν συναδέλφων αὐτοῦ ἀπεικονίσματα τῶν τοιχογραφιῶν (fresques) τοῦ ἐν Ἰώμῃ ἀνορθουμένου καλῶτος τῆς Λιβίας, περιστανοῦσῶν διάφορα εἶδη μαντεῶν, οἷον λεκανομαντεῖας κλπ.

Ὁ δὲ Α. Βελεγράδων κ. Ἀνθίμος ἐπεμψεν ἀντίγραφον τῆς ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παναγίας ἐν Ἀπολλωνίᾳ εἰκόνης τῆς Θεομήτορος, ὠραίας Βυζαντινῆς τέχνης, ἐχούσης ἐνθεν μὲν τὴν προτομὴν Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Νεωτέρου (1325—1354), ἐνθεν δὲ τὴν τοῦ Νέου Κοινσταντινου Κομνηνοῦ Δούκα Ἀγγέλου τοῦ Παλαιολόγου.

Τοιαύτη ἡ ὠρὰ τῶν κυριωτέρων ἔργων τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπογραφῆ. Σταρομένη βιβλίον, τοῦλάχιστον ἐκείνων ὅσα πρὸ πολλῶν μανῶν ἐπεψήρουν ὁ Σύλλογος, δὲν ἄδύνατο νὰ διαλευκάνῃ ὡς πᾶντο διάφορα ζητήματα.

Ὅπως δ' ἐπωρελῆται τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐπιτοπίων γνώσεων ἀνδρῶν ἀρχαιολόγων καὶ ζηλωτῶν περὶ τὴν ἀναδίφησιν τῶν ἀρχαίων προστένει εἰς τὸν Σύλλογον ὡς ἐπίτιμα μὲν μέλη τοὺς ἑξῆς:

Τὴν Α. Ε. τῶν κόμητα Melchior de Voguë Ἡεσβουτῆν τῆς Γαλλίας,

Τὴν κ. Θεόδωρον Mommisen μέλος τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας,

Τὴν κ. Newton ἐπιμελετὴν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ ἐν Λονδίνῳ Βρετανικοῦ Μουσείου,

Τὸν συνταγματάρχην Sir Rawlinson πρόεδρον τῆς βασιλικῆς Ἐταιρίας τοῦ Λονδίνου,

Τὸν κ. F. de Sauley μέλος τοῦ γαλλικοῦ Πανεπιστημίου,

Τὸν κ. Henri Kieppert καθηγητὴν τοῦ ἐν Βερολίῳ Πανεπιστημίου,

Τὸν κ. Leon Rénier μέλος τοῦ γαλλικοῦ Πανεπιστημίου,

Τὸν κ. Emile Hübnér directeur de bureau Statistique à Berlin,

Τὸν κ. Kirchhoff μέλος τῆς ἐν Βερολίῳ Ἀκαδημίας.

Ἀντεπιστέλλοντα δέ,

Τὸν ἐν Ρώμῃ διδάκτορα κ. Henzen Γεν. Γραμματέα de l'Institut di Correspon- denza archeologica di Roma,

Τὸν κ. Hyde Clarke μηχαν. ἐν Σμόρνῃ. Τὸν ἐν Ξένῃ κύριον Stückel, καθηγητὴν τῆς θεολογίας καὶ τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν.

Τὸν ἐν Περγάμῳ ἱατρὸν κ. Πάλλην,

Τὸν ἐν Αἰόνας: τῆς Κύπρου κ. Ηιερίδην,

Τὸν ἐν Ἱερουσόλοις Ἀρχιμανδρίτην καὶ κα- θηγητὴν κ. Ἰερώνυμον Μοριανθέα,

Τὸν ἐν Βόννῃ κ. Ἰωάννην Mordtmann φι- λολόγον.

Τακτικὰ δέ,

Τὸν κ. G. Hughes, Γραμματέα τῶν Ἀνα- τολικῶν γλωσσῶν τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρε- σβείας,

Τὸν κ. Α. Δημητριάδην, μαθηματικόν,

Τὸν Διδάκτορα κ. Paul Schroeder, διερ- μανέα τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς Πρεσβείας, καὶ τὸν κ. Clermont Gammeau διερμηνέα τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας.

Τελευτώσα τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς ἡ Ἐπιτροπὴ εὐχεται ἀπὸ καρδίας, ὥπως ὁ προσφιλέτης ἡμῶν Σύλλογος εὐρύνῃ ὁσημέραι τὸν κύκλον τῶν ἀρ- χαιολογικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν, καὶ σχηματίξῃ συλλογὰς μνημείων τῶν παρωχημένων χρόνων ὄλων ἐν πλουσιωτέρας μέχρι καὶ τῆς καταρτί- σεις Μουσείου Ἀρχαιολογικοῦ, ἀξίῳ τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους ἐφ' οὗ βλαδιζόμεν.

Ἐπὶ τούτοις διελέθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΖ'.

Τῆ 24 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν

πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ἀ—δ') Ἐκθέσεις τῆς ἐν Φερρεζίῳ ἐφορίας, τῆς ἐφορίας Μεσσηνίας, τῆς ἐν Πόρῳ Φιλικε- πιδευτικῆς Ἀδελφότητος α' Ἡ Μέλισσα τοῦ Πόρου περὶ τῶν σχολείων αὐτῶν, καὶ δέκα συμπληρωματικὰ τοῦ Ἀγ. Ἄρτας ἐκθέσεις.

Παραπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπι- τροπὴν.

ε) Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Κων/πόλει Μακεδ. Ἐκπαίδ. Ἀδελφότητος ἀπὸ 22 Ἀπριλίου 1872, ἀγγελουμένη ὅτι πέμπουσι νέους τινάς, ἵνα ὁ Σύλλογος ἐκλέξῃ τὸν ἰκανώτερον ὡς ὑπότροφον τοῦ Χρηστάκη ἐρένδη Ζωγράφου.

Παραπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπι- τροπὴν.

ς') Ἐπιστολὴν τοῦ Χατζῆ Πολυχρόνη ἐκ Χερσαλιμῆς ἀπὸ 22 Ἀπριλίου 1872, προσέ- ροντος ἐν γαλλοῦν βυζαντινῶν νόμισμα.

ζ) Εὐχαριστήριον τοῦ κ. Α. Ν. Σταμούλη ἐκ Σηλυμβρίας, μέλους τακτικοῦ.

Εἶτα ἀγγέλλει τὴς προσροχῆς βιβλίων, τῆς ἐν Βιέννῃ ζωολογικῆς ἐταιρίας καὶ τοῦ κ. Δε- κιγγάλλ.

Ὁ Πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ἐν τῇ συνε- δριάσει ταύτῃ συμπαραδρεύει ὁ ἐν Πετροῦπό- λει διεκμένον ἡμογενὴς ἱατρὸς κ. Γ. Συμβου- λίδης, μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ ἡμ. Συλλόγου, ὃς πρὸ τοῖς ἄλλοις καὶ διαγωνίσμα ἔθετο περὶ Ἰοντικῶν, ὡς γνωρίζει ὁ Σύλλογος.

Ἀγγέλλει προσέτι, ὅτι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν (30) Ἀπριλίου γενήσονται αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ ἄρθρον τοῦ Κα- νονισμοῦ.

Ἀγγέλλονται τὸ ε'. ὡς μέλη τακτικὰ καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοί, οἱ κ. κ. Ι. Α. Πανῶς ἱατρὸς καὶ Γ. Κ. Σάββρος δι- δάκτορος τῆς νομικῆς.

Ἀκολούθως ὁ κ. Jernnigham, ἀνέγνω «περὶ τοῦ μυθολογικοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Βο- σπόρου» γαλλιστί, καὶ ἐν περιλήψει ἐλεξε τοιαῦδε.

Ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ ἐπι- ἀνωτέρω, καὶ διεκλήθει τὰ κατὰ τὸν Ἰάσονα καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς Ἀργούς καὶ τὰ κατὰ τοὺς Ἀργοναύτας, περιέγραψε τὸν πλοῦν αὐ- τῶν μέχρι τοῦ Βυζαντίου μεθ' ὄλων τῶν περι- πετειῶν. Μετὰ ταῦτα περιέγραψε τὰς κατὰ τὸν Βόσπορον περιπετείας αὐτῶν, τῆς διαφό- ρους θέσεις, εἰς ἃς προσήραξαν καὶ ἐνδιέτριψαν, καὶ εἰς ἃς ἀνήγειραν ἱερὰ, τοὺς διαφόρους κιν- δύνους καὶ ἀγῶνας αὐτῶν μετὰ καὶ ἄλλων καὶ

τοῦ Ἀμβόκου βασιλείως τῶν Βεθούκιων, τὰς θυσίας, τὰ μαντεῖα ἄτινα συνεβουλεύθησαν, τὰ κατὰ τὰς Κυκνάς Πέτρας καὶ τὴν εἰς Κολυγίδα ἄριζιν καὶ ἐπιτροφὴν αὐτῶν. Ἐπὶ τέλους ἐξήγησε τί ἐννοεῖ διὰ τοῦ χρυσοῦ δέραςτος, ὅτι οἱ Ἕλληνες πρῶτοι συνέλαβον τὴν ιδεάν ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς συστάσεως τῶν ἀποικιῶν ἐν ξέναις χώραις, ἥτις ἀνεδείξε σήμερον τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΗ΄.

Τῆ 26 Ἀπριλίου 1872.

Ἑκτακτος.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδρίασεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγνώσκει ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταῦθα κ. Θ. Α. Κοσοῦδη ἀπὸ 26 Μαρτίου 1872, προσφέροντος ἀνάγλυφον ἐπὶ πλακῶς ὀρειχαλκίνης.

Εἶτα ὁ Ἀντιπρόεδρος κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς ἀνέγνω τὴν ἐξῆς ἐκθεσιν περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων.

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Ἐχον τὴν τιμὴν ἵνα δικτελῶ κατὰ τὸ ἥδη ληγὸν συλλογικὸν ἔτος Ἀντιπρόεδρος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, υπέβαλον ἡμῖν κατὰ τὴν ἕνω τῶ ἐνεστώτος μηνός, συμφώνως ταῖς τοῦ Κανονισμοῦ διακελεύσεσι, τὴν ἐκθεσιν τῆς Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς. Ἦδη δὲ προάγομαι, συμφώνως τῷ 1ῳ ἄρθρῳ τοῦ αὐτοῦ Κανονισμοῦ, ἵνα ὑποβάλω ἡμῖν καὶ τὴν περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων ἐκθεσιν.

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος τὰς δημοσίας διαλέξεις ἐθεώρησεν ἀείποτε ἐν τῶν τελεσφορωτέρων μέσων πρὸς τὴν διάδοσιν τῶν γραμματικῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως αὐτοῦ κατ' ἔτος ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἱκανὰ διαλέξεις γίνονται. Ἀλλ' ὡς πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἀτελεῖ, καὶ βραβημῶδὸν διακρίβημιζονται καὶ τελειοποιῶνται, οὕτω καὶ αἱ δημόσιαι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου διαλέξεις πολλὰς εἶχον τὰς ἑλλείψεις, αἱ βραβημῶδὸν ἢ πεῖρα καταδείξασα

προεκάλεσε τὴν ἀνάγκην τῆς κατὰ τὸ ἐνὸν θερμοκρασίας αὐτῶν πρὸς μείζονα ὠφέλειαν τῶν ἀκροατικῶν. Τὰ κατωτέρω ῥηθησόμενα θέλουσι μαρτυρῆσαι περὶ τῶν λεγομένων μου.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς παρουσίας ἐξαμηνίας ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου ὠρίσαστο τὸ πρόγραμμα τῶν γενικῶν θεμάτων, ἐν οἷς δέον κυρίως ἵνα περιλαμβάνονται αἱ δημόσιαι διαλέξεις. Τὸ ῥηθὲν πρόγραμμα περιεχε τὰς ἐπομένους διακρίσεις:

α) Γεωγραφικὰ, β) Ἱστορικὰ, γ) Φιλοσοφικὰ, δ) Ἐπιστημονικὰ, ε) Ἠθικὰ, ς) Οἰκονομολογικὰ. Μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, ἀκολούθως ὠρίσθέντων τῶν ἐιδικῶν θεμάτων καὶ τῶν ἀγορητῶν, διετυπώθη τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, ὅπερ καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων προσδημοσιεῖσθαι ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς χειμερινῆς ἐξαμηνίας. Συνάμα ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς συνεννοήθη καὶ μετὰ τῶν ἄλλων Συλλόγων καὶ τῶν Λεσχῶν τῆς ἡμετέρας πόλεως, ὡς πρὸς τὰς περὶ δημοσίων διαλέξεων γενικὰς ἀρχάς, καὶ οὕτως ἤρξατο τὸ ἔργον.

Ἡ τοιαύτη προπαρασκευαστικὴ ἐργασία συντέλεσεν οὐ μικρὸν, α) ὅπως αἱ δημόσιαι διαλέξεις ἐξακολουθήσονται μέχρι τέλους τῆς ἐξαμηνίας σχεδὸν ἄνευ διακοπῆς β) ὅπως διαλέξεις προγραμματεύμεναι περὶ τοῦ αὐτοῦ θεματος μὴ χωρίζονται διὰ μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀπ' ἀλλήλων, καὶ μὴ διακοπῆται ἐπὶ μικρὸν ἢ συνέχειαι ἐπὶ βλάβῃ τοῦ ἀκροατηρίου καὶ γ) ὅπως στενωπότερον συνδεθῶσι μετὰ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ οἱ ἄλλοι Σύλλογοι καὶ αἱ Λέσχαι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸ ἐνὸν βάζεων ἐργαζόμενοι ὡς πρὸς τὰς δημοσίας διαλέξεις.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, παρακαλῶ ἵνα λάβητε ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ ἀκροατήριον κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ἐροῖτα τακτικῶς εἰς τὰς διαλέξεις ἢ αἰθούσας ἡμῶν ἦν πάντοτε σχεδὸν πλήρης· πολὺ μάλιστα ἔξω τῆς αἰθούσας ἀκροαταὶ ἐστάμενοι μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς ἠκροῶντο τοῦ ῥήτορος. Μόνον τὸ γενικικὸν ῥῶλον σπανιότατα ἐτίμα διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τὴν ἡμετέραν αἰθούσαν ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν τῆς ἀνωτέρως τάξεως τῆς ἡμετέρας κοινότητος λίαν εὐχάριστοι ἐνόησε ἐνερχεῖσθαι. Καὶ γὰρ ἐν ἀληθείᾳ ἐνόησαν αἰσθάνομεθα πάντες, βλέποντες τοῦ λαοῦ τὴν τάξιν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὸν φωτισμὸν ἀληθῶς, Κύριοι, ἡ εἰς καθίσταται δευτέρα φύσις. Ἐργάται τινὲς καὶ πλεί-

στοι ὅσοι τῶν νέων, καὶ τοῦτο περὶ τὴν μετ' ἀμύθητον ἀγαλλίασιν, ἦσαν οἱ τακτικοὶ εἰς τὰς πλείους τῶν δημοσίων διαλέξεις. Δὲν γάρ: ἐσι ἐπὶ τούτῳ ὁ Σύλλογος; δὲν συναισθάνεται ὅτι οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ δὲν μακταῖονται; ἢ τοιαύτη τοῦ δημοσίου ἐκτίμησις τῶν ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ αὐτοῦ καμάτων τοῦ Συλλόγου, δὲν ἐγγυώνεται ἡμῖν, ὅτι πᾶσα ἐνέργεια αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας τῶν γραμμικῶν στερεθῆσεται μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας; Καί! ἠραρῶμεν καὶ κερτερικῶς ἐργαζώμεθα.

Καί ἄλλο τι ἄξιον περὶ τῆς ἐπιτυχίας. Ἐν τισι τῶν προηγουμένων ἐτόν, μὴ ὑπάρχοντων ἄπο τοῦ νόμου κανονίζοντος τὰς περὶ δημοσίων διαλέξεων διατυπώσεις, ἐνόστο ἀπὴν τῶν δημοσίων διαλέξεων ἐναντιπροσωπεύον τὸ προεδρεῖον Κοσμητῶν, μόνου δὲ παρίσταντο οἱ τοῦ Συλλόγου ὑπάλληλοι. Κατὰ τὴν παρούσαν ἐξαμηνίαν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῆς τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ τεταγμένος ἵνα ἐποπτεύῃ τῶν δημοσίων διαλέξεων, ἦν σχεδὸν πάντοτε παρών ἢ τακτικῇ αὐτῇ ὑποχρεωτικῇ παράστασις αὐτοῦ καὶ τὸ ἔργον σοβαρώτερον ἀνεδείκνυε, καὶ τὴν τάξιν αὐστηρὰν διετήρει, καὶ τὸ ἀκρατήριον προσεῖλκυεν. ἢ τοιαύτη ἐπὶ τὸ κρεῖττον ὡς πρὸς τοῦτο μεταβολὴ ὀφείλεται ἰδιαζόντως εἰς τὸν νέον Κανονισμὸν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ἄν πάντες ὁμολογώμεν, ὅτι ὁ ἀτελέστερος νόμος ἐστὶν χριστεώτερος τῆς ἀναρχίας, οὐδεὶς ὅμως δύναται ἵνα ἀρνήθῃ, ὅτι ὅσον νόμος τις τελειότερος καθίσταται, τοσοῦτον εἰς τὴν ἠθικοποίησιν τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων συντελεῖ, καὶ ἕκαστον διδάσκει ἵνα σέβηται, καὶ ἐκπληρῇ ἀπαρεργαλίως τὸ καθήκον αὐτοῦ.

Ἐπισημεῖται καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δημοσίων διαλέξεων. Ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου, οὐδέποτε ἐν μίᾳ καὶ τῇ αὐτῇ χειμερινῇ ἐξαμηνίᾳ ἐγένοντο τοσαῦται δημοσίου διαλέξεις, ὅσαι κατὰ τὸ παρὸν ἔτος. Μὲ δημοσίου διαλέξεις κατὰ τὴν παρούσαν ἐξαμηνίαν εἰσι μέχρι σήμερον 41 τὸν ἀριθμὸν, ἤρξαντο δὲ τῇ 1ῃ Νοεμβρίου τοῦ κηζήσαντος ἔτους; ἤθελον δὲ ὑπερβῆ καὶ τὰς ἐξήκοντα, ἂν μὴ ἡ βροτολογιῶν χολέρα ἐνέσκαπτεν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν. Λυποῦμαι πολὺ, διότι δὲν δύναμαι ἵνα ὑποβάλω ὑμῶν ἀνάγνωσιν ἕκαστας τῶν διαλέξεων τούτων. Πάντα λίθον ἐκίνησα ἵνα κατορθώσω τοῦτο; ἀλλὰ κατέστη ἀδύνατον; καὶ ἐπιστολῇ ἐκπενηλημμένῃ ἐγγάρησαν πρὸς ἕκαστον τῶν ἀγορευτῶν, καὶ πρὸς τινας τούτων ἰδίᾳ ὅ τε ἄξιότιμος Γεν. Γραμματεὺς καὶ ἕνῳ ἀπετάθημεν, καὶ ἐν τισι τῶν τοῦ Συλλόγου συνεδριάσεων ὑ-

πόμενης ἐγένετο, ἀλλ' ὀλίγοι τῶν ἀγορευτῶν εὐχερестήθησαν ἵνα μὴ διαβιβῶσται περιλήψιν τῶν διαλέξεων αὐτῶν.

Συνεπαίχ τῶν ἀνωτέρω θέλω περιορισθῆ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς ὀνοματικὴν ἀπλῶς μνημονεύσιν τῶν θεμάτων. Ὁ δὲ Σύλλογος ἔχον ὑπ' ὄψιν τὴν δυσχερεῖαν ταύτην, ἥτις καὶ τὴν ἀναγκάειν τοῦ Συλλόγου τῆν ἐπιτακτικῆν, θέλει βεβήαιως ἀπορρίπτειν τὸ δέον, ἵνα καὶ ἡ διάταξις αὐτῆ τοῦ Κανονισμοῦ τηρηται οὐχὶ κατὰ τύπον μόνον.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ὑποβάλλω ὑμῖν, ὅτι ἀγορευτῆ κατὰ τὴν παρούσαν χειμερινῇ ἐξαμηνίαν ἦσαν οἱ κ. κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς, Ἡρ. Βασιλάδης, Ἰ. Βερναρδάκης, Α. Δημητριάδης, Κ. Καραθεοδωρῆ, Ἰ. Καραλίδης, Π. Καλλιθέουρας, Γ. Λαζόπουλος, Δ. Μαλιάδης, Μ. Παρνακίς, Ἰ. Σπαθάρης καὶ Γ. Χασιώτης. Τὰ δὲ γενικὰ θέματα ἦσαν ἱστορικά, φιλολογικὰ, ἐπιστημονικὰ, ἠθικὰ καὶ οἰκονομολογικὰ κατὰ τὸ ὄρισθὲν πρόγραμμα. Ἐκτὸς δὲ τούτων προστεθήσαν καὶ τὰ φιλοσοφικὰ. Ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν.

Ἱστορικά. Ὁ κ. Χασιώτης ἐν τῇ α. αὐτοῦ διαλέξει ἐδίδαξε τὰ περὶ Ἰουλίου Καίσαρος; ἐν δὲ τῇ β'. εἰσαγωγῇ εἰς τὰ κατὰ τὴν ἄλωσησιν τῆς Κηπίουσος ὑπὸ τῶν Φράγκων. Ὁ κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς ἐν τρισὶ διαλέξεσιν ἐδίδαξε συνεχῶν εἰσαγωγῆς εἰς τὴν γενικὴν Ἱστορίαν. Ὁ κ. Μ. Παρνακίς ἐν τρισὶ διαλέξεσιν ἐδίδαξε ἐν ἱστορίᾳ τῆς Γερμανίας. Ὁ κ. Γ. Λαζόπουλος ἐν μίᾳ διαλέξει ἐδίδαξε περὶ τῶν κατακτήσεων τῶν Ἀράβων ἐν Ἀρμενίᾳ. Ὁ κ. Δημητριάδης ἐν μίᾳ διαλέξει περὶ τῶν τελευταίων περιπετειῶν τῆς ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ Βιβλιοθήκης. Τὸ ὅλον τῶν ἱστορικῶν διαλέξεων ἀναβάνει εἰς δέκα.

Φιλολογικά. Ὁ κ. Ἡρ. Βασιλάδης ἐν μίᾳ διαλέξει ἐδίδαξε περὶ Ἡσίοδου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ὁ κ. Γ. Χασιώτης ἐν μίᾳ διαλέξει περὶ τοῦ μεταξὺ Δημοσθένους καὶ Αἰσχίνου ἀγῶνος. Ὁ κ. Ἰ. Καραλίδης ἐν τίσιν δυσὶ πρώταις διαλέξεσιν, περὶ διαιρέσεως τῶν Ἀρίων γλωσσῶν, ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ περὶ τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν, ἐν τῇ πέμπτῃ, ἱστορίαν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης. Ὁ κ. Α. Δημητριάδης ἐν δυσὶ διαλέξεσιν ἀνάγνωσιν τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους. Τὸ ὅλον τῶν φιλολογικῶν μαθημάτων ἀναβάνει εἰς 9.

Ἐπιστημονικά. Ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆ ἐδίδαξε ἐν 7 διαλέξεσιν συνεχῶν ὕμνων. Ὁ κ. Ἰ. Σπαθάρης ἐν ἐξ διαλέξεσιν Κοσμογραφ-

φίαν. Ὁ κ. Δ. Μελιάδης ἐν δυοὶ διαλέξεσι Περὶ τῆς ἐπιφύτης τῆς στοικῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν μύρρωσιν τοῦ δικαίου. Τὸ ὅλον 15.

Φιλοσοφικά. Ὁ κ. Η. Καλλιθέου ἐν μιᾷ διαλέξει ἐδίδαξε Περὶ ἡγεσάδου ψυχολογικῶς θεωρουμένου ὁ κ. Ψ. Δ. Ἀριστοκλῆς ἐν μιᾷ ὡσπύτως διαλέξει ἐδίδαξε Περὶ φαντασίας. Τὸ ὅλον 2.

Ἠθικά. Ὁ κ. Ψ. Δ. Ἀριστοκλῆς ἐν τρισὶ διαλέξεσιν ὠμίλησε Περὶ ἠθικῶν ἐνστιγμάτων ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ Περὶ πατριωτισμοῦ καὶ θεοῦ ἔρωτος. Τὸ ὅλον 3.

Οἰκογολογικά. Ὁ κ. Ἀθ. Βερναρδάκης ἐν τῇ πρώτῃ διαλέξει ἀνέγνω Περὶ τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ ἰσμοῦ αὐτῆς ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ Περὶ τελωνείων καὶ τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος. Τὸ ὅλον 2.

Οὗτός ἐστιν ὁ ὀνομαστικὸς κατάλογος τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν ἐξηκμητίαν ταύτην μέγρι σήμερον γενομένων δημοσίων διαλέξεων, ἐκτός τῆς κατὰ τὴν προσεγγὺ Κυριακὴν γενησομένης ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Καλλιθέου διαλέξεως Περὶ τῆς ἐνεαημέρου Βασιλείσσης Ἰωάννας.

Ἐλθόμεν ἤδη εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν ἄλλων Συλλόγων καὶ Λεσχῶν γενομένων διαλέξεων. Πρὸς τε τοὺς Συλλόγους καὶ τὰς Λέσχας ἐπέμφθησαν ἐπιστολαὶ τοῦ Προδρείου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἵνα διαβιβάσωσι τὰς περιλήψεις τῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις αὐτῶν γενομένων κατὰ τὴν ἐξηκμητίαν ταύτην διαλέξεων. Δύο μόνον ἐπέμψαν τοιαύτας, ἡ Ἐφορὰ τῆς Λέσχης *Μνημοσύνης* ἐν Φαναρίῳ καὶ τὸ Προδρεῖον τοῦ Φιλικηπιδεῦ. Συλλόγου *Μικρὰ Ἀσία*. Καὶ ἡ μὲν ἔφορὰ τῆς Λέσχης *Μνημοσύνης* διεβίβασεν ἡμῖν ἔκθεσιν συνοπτικὴν τῶν ἐν αὐτῇ γενομένων δημοσίων διαλέξεων κατὰ τὴν ἔκθεσιν ταύτην τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων διαλέξεων τῆς βηθείσσης Λέσχης κατὰ τὴν παρούσαν χειμερινὴν ἐξηκμητίαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1871—1872 διηρέθη εἰς 9 σειράς· αὗται δ' εἰσὶν αἰ ἐπόμεναι· 1) Ἀναλύσεις δραμάτων, 2) Ἀνάλυσις ἱστορικῶν λόγων, 3) Ἀρχαιολογικά, 4) Ἱστορία, 5) Φυσικὴ Γεωγραφία, 6) Πολιτικὴ οἰκονομία, 7) Φυσικὴ Ἱστορία, 8) Καλλιτεχνικά, 9) Φυσικομαθηματικά.

Ἐκ τούτων ἡ ἀνάλυσις βρασιωνῶν λόγων, δραμάτων καὶ τὰ ἀρχαιολογικά οὐδόλωι ἐδιδάχθησαν, διότι ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν φηνοπῶρον ἐνεκήρυσσα γολέρα ἐπήνεγκε τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐνάρξεως τῶν νυκτερινῶν μαθημάτων μέ-

χρι τῆς 11ης Ἰανουαρίου, καὶ διότι ἐκαλώθησαν τινες τῶν ἀναδεχόμενων σειρῶν μαθημάτων.

Ἐκ τῆς φυσικῆς γεωγραφίας ἐδιδάχθησαν παρὰ τοῦ καθηγητοῦ Ψ. Καρολίδου τρία μαθήματα γεγόμενα ἡμέραν ἀντὶ νυκτός, ὡς ἐκ τῆς ἐπελθούσης ἀναγκαίως μεταβολῆς τῆς ἐν τῷ προγράμματι τάξεως. Ἐκ δὲ τῆς ἱστορίας ἐποιήσατο δύο διαλέξεις ὁ δικηγόρος κ. Ἀλέξανδρος Ἰσμορίδης καὶ ἀποδημήσας ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Σεμηριώτου, ὀμιλήσας Περὶ τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν.

Τακτικῶς ἐδιδάχθησαν ἡ πολιτικὴ οἰκονομία ὑπὸ τοῦ δικηγόρου κ. Γ. Ἀποστολίδου, ἡ δὲ φυσικὴ Ἱστορία καὶ τὰ Καλλιτεχνικά ὑπὸ τῶν καθηγητῶν Αἰμιλίου Νοννίου καὶ Κ. Ζαχαριάδου.

Τὰ ἡμερήσια μαθήματα γεγόμενα κατὰ Κυριακὴν δὲν περιελήφθησαν ἐν τῷ δημοσιευθέντι προγράμματι, ἀρθεύοντα ἐλευθερα κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ θεματός καὶ τὸ συνεχές ἢ μὴ αὐτῶν.

Ταῦτα δ' ἐδιδάχθησαν οἱ ἑξῆς·

Στ. Βουτυρᾶς ὀμιλήσας Περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἑυρώπῃ κατὰ τὸν ἐν αἰῶνα, ἐξέθλακε λεπτομερῶς τοὺς ἀγῶνας καὶ μάχους, οὓς ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνας πρὸς τριγὰς διὰ τὴν διὰδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γουμμμάτων καὶ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Ἑυρώπῃ.

Μιλτ. Καρλοκυρὸς Περὶ τοῦ Ἀβραῆμ. Λίγκολν ὀμιλήσας, περιέγραψε τὰ ἔκτακτα προτερήματα τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐξ ἀσήμεο οἰκογενεῖς ἀνήθην εἰς τὸ ὑπατον τῶν ἀξιωματῶν ἐν τῇ Ἀμερικανικῇ πολιτείᾳ, καὶ κατέπυσε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, συντελέσας τὰ μέγιστα εἰς τὴν κατάρτησιν τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας. Ἐξέθληκε ἐν δευτέρᾳ διαλέξει τὰ κατὰ τὴν *δίκτην τῶν ἐπιτά ἐπισκόπων τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας*, κακασήσας ἐμφανῆ τὰ αἰσθηματά, ὑπ' ὧν ἐνεφορεῖτο ἡ φιλελευθερία μερὶς τοῦ Ἀγγλικοῦ κλήρου. Ἐν δὲ τρίτῃ διαλέξει ὠμίλησε Περὶ τῶν *σοστημάτων τῶν φυσικῶν*.

Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς ἐν δυοὶ διαλέξεσιν ὠμίλησε Περὶ τῆς *περὶ τὸ διακοσθεῖσθαι ἐλευθερίας*, ἧς ἐξέθλακε τὴν σωτήριαν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἀνάπτυσιν τοῦ ἑμπορίου, τῶν γουμμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, εἰς τὴν γέννησιν τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως ὑπὸ Λουθήρου καὶ Καλθίνου, καὶ εἰς τὴν μύρρωσιν πολιτευμάτων ἰδίᾳ δὲ τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἦρ. Βασιλάδης ἐν δυνάμει ἐπίσης διαλέξεσιν ἐπιστολάς τὰ τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν ἐν Σικελίᾳ ἑλληρικῶν ἀποικιῶν, καὶ ἤρξατο τῆς βιογραφίας τοῦ Τιμολέοντος, ὃν ὑπέδειξεν ὡς ἓνα τῶν θαυμασιωτάτων χαρακτηῶν τῆς ἀρχαϊότητος.

Γ. Ἀποστολίδης Ἐπεὶ φροολογίας ἐποήσατο δύο διαλέξεις, ὅρισε τὴν φύσιν τῶν φῶρων καὶ ἐθεῖς τὰς ἀρχὰς καλοῦ συστήματος φροολογίας· τρίτην δὲ διάλεξιν περὶ παθῶν, ὑποδείξας τὸ τε ὠφέλιμον καὶ ἐπιβλαβές, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς γενέσεως αὐτῶν.

Ἄθρ. Μαλλιάκας ποιησάμενος ἀνάλοισιν τῶν νεφελῶν τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐξέθηκε τὴν ἐπὶ τούτου ἔθικὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας τῶν Ἀθηναίων.

Κ. Ζαχαριάδης περὶ τῶν γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων τοῦ εἰ. καὶ εἴ. αἰῶνος ἡμιῶν, προομιᾶσατο ἱκανὰ περὶ τῶν γεωγραφικῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων.

Ἰπποκράτης Τυλάριος περὶ τῆς σεραφίας τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλλητισμοῦ πρῆγματευθεὶς, ἀπέδειξε μετὰ ἄλλων τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα, ὑπερῆκερᾶτησεν ἐν τῷ διοργανισμῷ τῆς ἀνατολικῆς Ὀρθοδοξίας Ἐκκλησίας.

Ἄθ. Σεμικριώτης περὶ δουλείας ὁμιλήσας ἐξέθηκε τὴν κατάστασιν τῶν δούλων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, τοῖς Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις, εἰπὼν τινα περὶ τῶν γενεσιουργῶν λόγων τῆς δουλείας.

Ἐγένοντο λοιπὸν μέχρι τῆς 23 Ἀπριλίου ἐν συνόλῳ 32 μαθήματα. Ἐκ τούτων 18 ἡμερήσια, ὧν τὰ τρία μετενεγθέντα ἐκ τῆς σειράς τῶν νυκτερινῶν μαθημάτων, ὡς εἴρηται, καὶ 14 νυκτερινῶν.

Τὸ δὲ προεδρεῖον τοῦ Φιλεκαπιδεῦτ. Συλλόγου Μικρὰ Ἀσία διεβίβασεν ὠσπύτως εἰς τὸν Σύλλογον ἔχθεσιν τῶν κατὰ τὸ 1871—1872 Συλλογικῶν ἔτος διδασκόντων ἐν τῇ αἰθούρᾳ αὐτοῦ δημοσίων μαθημάτων ἐν τῇ ἑλλ. καὶ τουρκικῇ γλώσσῃ. Κατὰ τὴν ἔχθεσιν ταύτην ὠρίσθη, ὅπως τὰς μὲν Κυριακὰς καὶ ἑορτάς καὶ δημοσίαι διαλέξεις γίνονται εἰς τὴν Τουρκικὴν, χάριν τῶν πανταχοῦ τῆς πρωτευούσης διεσπαρμένων Μικρασιατικῶν, τῶν ἀγνωσῶντων εἰσέτι τὴν ἑλληνικὴν, τὰς δὲ λοιπὰς εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Εἰς τὰ τουραστὶ διδασκόμενα μαθήματα ἐφοίτων τακτικῶς ἱκανοὶ Ὀθωμανοὶ καὶ Ἀρμένιοι. Τῇ προτροπῇ καὶ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ῥηθέντος Συλλόγου συνέστησαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Λέσχαι καὶ Ἀδελφότητες,

ὧν ἐν Κωνσταντίνῳ, Ἰκονίῳ, Σίλλῃ, Πόρῳ, Σπάρτῃ, Νεαπόλει τῆς Καππαδοκίας, Ἀγκύρῃ καὶ ἄλλαχοῦ. Ἐπισημὰταται δὲ ἡ ἐφορὰ τοῦ Συλλόγου, ἵνα ὑποβάλλῃ ἐγκρίτως τὰς πληροφορίας, ἃς εἰήτησεν ἔτη περὶ τῶν τῇ προτροπῇ αὐτοῦ συστάτων δημοσίων σωματείων, τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκπληρώσεως ὧν ἐπιδιώκουσι σκοπῶν.

Διαλέξεις δημοσiai ἐγένοντο 53

Εἰς Ἑλλητικὴν μὲν γλῶσσαν

Ο κ. Ι. Τυλάριος Ἐπεὶ Βασιλείου Μακεδόνος διάλεξις	1
» » Ἐπεὶ γυναικῶν ἐν τῇ Βυζαντινῇ Ἀυτοκρατορίᾳ.	4
» » Ἐπεὶ Ἡρακλείου καὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ.	1
» » Ἐπεὶ Οἰκουμ. Συνόδου.	2
» » Ἐπεὶ πάλης Ἀκτισμοῦ καὶ Ἑλλητισμοῦ κατὰ τὸν μεσαιῶνα.	1
Ο κ. Κ. Ζαχαριάδης Ἐπεὶ Καπιτωλίου.	4
» » Ἐπεὶ γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων γενομένων μέχρι τοῦ εἰ. αἰῶνος.	1
Ο κ. Γ. Καρολίδης ἀνάλοισιν τοῦ καθ' Ἡρώ καὶ Λέανδρον ποιήματος τοῦ Μουσαίου.	4
» » Ὑμνικὴν.	3
» » Ἐπεὶ Μικρᾶς Ἀσίας ἐν γένει.	3
» » Μετεωρολογικὰ.	1
Ο κ. Α. Χ. Πιπᾶς Ἐπεὶ Σωκράτους.	2
Ο κ. Β. Βαζιενθάλ Ἐπεὶ τῆς ἐπιβροχῆς τῆς τέχνης ἐπὶ τῶν ἐμφύχων καὶ ἀψύχων.	4
» » Ἐπεὶ χοροῦ παρὰ διαφόροις ἔθνεσι ἐν τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις χρόνοις.	1
Ο κ. Β. Γαβριηλίδης Ἐπεὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ Ἑλληνο-χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἐπιβροχῆς αὐτοῦ.	1
Ο κ. Γ. Ἀριστάρχης Ἐπεὶ τῆς παρ' Ἀραβῶν ὀρυκτολογίας.	1
Ο κ. Θ. Φακλινεὺς Βοτανικὴν.	1
Ο κ. Γ. Ἀποστολίδης Ἐπεὶ Ἑβραίων καὶ τοῦ χαρακτηῶρος αὐτῶν.	1
Ο κ. Γ. Λαζόπουλος Ἐπεὶ πολέμων καὶ κατακτήσεων τῶν Ἀράβων ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ.	1
Ο Ἐρολογιωτάτος Κ. Ἀθανάσιος ἀρχιδιάκονος τοῦ Ἀγ. Ἀμασειᾶς, Ἐπεὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρωπι-	

νου γένους κατὰ τὴν ἐμφάνειν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἐπιβροῆς καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ.

1 Ὁ κ. Μ. Κραθκοκρός: Ἐπεὶ προσωποκρατίας ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς πρόβου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

1 Ὁ κ. Β. Φαρσῆ: Ἐπεὶ τῆς ἱστορικῆς ἐπιστημότητος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὡς πρὸς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα.

Τριάκοντα μία διαλέξεις.

Εἰς Τουρκικὴν δὲ γλῶσσαν

1 Ὁ κ. Εὐ. Μισακλίδης: Ἐπεὶ Λεσχῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ὠφελημάτων.

1 » » Ἐπεὶ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ προχάστως τῶν γραμμάτων κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους.

1 Ὁ κ. Ἄ. Χ. Πικπᾶς: Ἐπεὶ Λεσχῶν, Ἀδελφότητων, Συλλόγων ὑπὸ ἱστορικὴν ἐποψὴν.

1 Ὁ κ. Γ. Κεραυλίδης: Ἀρχαῖα κοσμογραφία.

1 Ὁ κ. Μ. Σισμάνογλου: Ἐπεὶ Γεωγραφία.

1 » » Ἐπεὶ βιομηχανία.

1 » » Ἐπεὶ ἐμπορίον.

1 Ὁ κ. Β. Γαμβέρογλου: Ὑγεινή.

1 Ὁ κ. Τεβρίκ Βέης: Ἐπεὶ πέψεις.

1 Ὁ κ. Θ. Τελλόγλου: Ἐπεὶ ἐκπαιδευτικῆς τοῦ ἡλέως φύλου.

1 Ὁ κ. Ἀθανάσιος: Ἐπεὶ ἀντροπολῆς.

1 Ὁ κ. Β. Βήζεντχαλ: Ἐπεὶ ἀποσπαρακτικῶν γεννημένων καὶ τῶν προλήψεων.

1 Ὁ κ. Νι Θ. Σουλλίδης: Ὅθωμανικὴν ἱστορίαν ἐν συγκρίσει τῶν Ὅθωμανικῶν καὶ μὴ Ὅθωμανικῶν πηγῶν. 8

Εἰκοσι δύο διαλέξεις.

Ἴδον ἐν συνόψει πᾶν ὅτι, ἐν γένει ἀρροφῆ τὰς κατὰ τὴν παροῦσαν χειμερινὴν ἐξαμηνίαν γεννημέναις δημοσίαις διαλέξεσι ἐν τε τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ, ἐν τῇ Λέσχῃ *Μηνησάτην* καὶ ἐν τῷ Φιλελευθίνῳ Συλλόγῳ *Μικρῆ Ἀσία*. Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνωτέρω ἐλθεσιν δύνανται βεβαιοῦς ἵνα ἐξαχάγη ἐξ αὐτῆς ὡς τελικὸν συμπέρασμα, ὅτι ὁ λαὸς ἡμῶν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀδικαιεστέρως συνείδησιν τῆς ἀνάγκης τῆς ἔθνικῆς αὐτοῦ διαμορφώσεως κτώμενος, φιλομηδέστερος καθίσταται.

ὅτι ἡ διάθεσις τῶν δυναμένων ἵνα ἕκαστος κατὰ τὸ ἐνὸν περὶ αὐτὸν χρέημιον τῷ πλησίον διὰ τῆς διδασκαλίας δημιέροι αὐξῆι καὶ παρῆσται· ὅτι ἡ διὰ τῶν γραμμάτων μετ' ἡμῶν κοινωνία τῶν ἑτεροεθνῶν συμπατριωτῶν ἡμῶν καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἐπὶ σταθερῶν βάσεων προερχομένη ἀδελφικὴ συμπάθεια βραδέως μὲν, ἀλλὰ πραγματικῶς παροικουμένη καὶ τελευταίον, ὅτι βραχυπρόθεσμα προχωροῦμεν ἐν τῇ ὁδῶν ἐκείνῃ τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, ἐν ᾗ ὁ ἄνθρωπος μανθάνει ἵνα εἰσέλθῃ τὸ καθήκον αὐτοῦ, καὶ οὐδὲν τούτου ἰσώτερον θεωρῆ. Ἐπὶ τῆς ἐντυπώσεως τῶν αὐτῶν σκέψεων καὶ ὁ ἐλάχιστος διατελῶν, παρκαλῶ τὴν Σύλλογον ἵνα ἐπιψηφίσῃ τὰς εὐχριστίας αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀκμαίτους ἡμῶν ἀροφτάς, οἵτινες λίαν φιλοφρόνως πρὸς τὴν πρόκλησιν αὐτοῦ ἀνταπερίθρηναν, καὶ δευτέρον ἵνα ἐκφράσῃται δημοσίᾳ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ εὐχριστήριον πρὸς τὸ φιλομηδέως καὶ καρτερικῶν Κοινόν, ὅπερ δικαιοῦς ἐθέσει εἰς τὰς ἡμετέρας διαλέξεις, δικαιοῦν τὰς ὑπὲρ τοῦ κοινῶ καλοῦ προσπαθείας τοῦ Συλλόγου.

Συνάμα δὲ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος παρκαλεῖται, ἵνα διαβιβάσῃ τὰς εὐχριστίας αὐτοῦ πρὸς τὰς Λέσχας καὶ τοὺς Συλλόγους, οἵτινες ὑπέβηλον αὐτῷ τὴν ἔλθεσιν τῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις αὐτῶν γεννημένων διαλέξεων, καὶ κατέδειξαν κατὰ πόσον κἀδόνται τῆς ἔθνικῆς μορφώσεως τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Ἐπειδὴν, Κύριος, τὴν παροῦσαν μου ἐλθεσιν, συνκισθάνομαι χεράν ἐνδύομαι, ἐρ' ὅσον ἀναλογίζομαι τὰς ἀγαθὰς συνεπίαις τῶν γεννητῶν τούτων ἀγόνων. Χαίρω καὶ πάλιν χαίρω· ἀλλὰ τὴν χεράν μου ταύτην θυροῦμαι ταύτην τὴν γυμνὴν μίαν λῶπην, ὅτι μὴ ἐστέρησαν τὰ μέτρα, ἵνα ἐκπληρώσω ἰλοσχερῶς καὶ τοῦτο τὸ καθήκον μου, ὑποβάλλων τῷ Συλλόγῳ περίληψιν ἐκάστης τῶν δημοσίων διαλέξεων· ἀλλ' ἐὰν ἀσολούθῳ κατορθωθῆ, ἵνα ληρθῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι σημειώσεις περ' ἐκάστου τῶν ἀροφτῶν, καὶ τοῦτο, Θεοῦ θέλοντος, θέλω πράξει· ἄλλως, ἄς ἐλπίζομεν ὅτι κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος θέλει κατορθωθῆ διὰ τῶν περὶ τοῦτο περὶ τοῦ Συλλόγου ληρηθησομένων ἀναγκαίων μέτρων. Ὅθεν ἐξικιτούμενος συγγνώμην ἐπὶ τῇ ἀνοσιᾷ ταύτῃ ἐλλείπει, καταπαχῶ τὴν λόγον.

Ὁ δὲ Εἰδικὸς Γραμματεὺς κ. Ν. Τσιγαρὰς ἀναγινώσκει τὴν Περί τῶν ἐτησίων τοῦ Συλλόγου ἐργασιῶν ἐλθεσιν αὐτοῦ, καὶ ἰδίᾳ Περί τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γεννημένων ἀγνωμομάτων, ἀνερχομένων εἰς εἴκοσι πέσσατα, καὶ τῶν διαφόρων ἐλθέσεων, συμποσούμενων εἰς δέκα ἔξ.

καὶ τῶν ἐν ταῖς τακτικαῖς καὶ ἐκτάκτοις συν-
εδριάσεσι τοῦ Συλλόγου ληρωθειῶν ἀπορρίψαν.

Μετὰ τοῦτον ὁ βιβλιοφύλαξ κ. Ἀλ. Μανου-
γιάνης ἀνέγνω τὴν Περὶ τῆς Βιβλιοθήκης ἐκθε-
σιν αὐτοῦ, καὶ ἀνέφερεν ὀνομαστί τοὺς εἴτε βι-
βλία εἴτε χρήματα προσενεγκόντας πρὸς τὴν
σχηματισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης.

Ἐπὶ τούτοις διεδόθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΘ'.

Ἑκτακτος.

Τῆ 28 Ἀπριλίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν
πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνε-
δριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Εὐχαριστήριον τοῦ κ. Ν. Π. Γάλλου ἐκ
Περγάμου, μέλους ἀντεπιστάλλοντος, καὶ ἀγ-
γέλλοντος τὴν ἀποστολὴν 2 ὄθων. λιρῶν, καὶ
ἐκκτὸν ἀντιτύπων τῆς περὶ Περγάμου μονο-
γραφίας του καὶ δεκατριῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπι-
τροπὴν.

β) Ἐπιστολὴν τοῦ Συλλόγου «Μικρὰ Ἀ-
σία» προσκαλοῦντος τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου
εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ εὐροπῆν, γενησομένην
τὴν προσεχῆ Κυριακὴν.

γ) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Εὐαγγέλου Βαλλιάνου,
προτεινόντος ποιητικὴν ἀγῶνα, οὗ ἐπαθλον
ἔσται 1000 δραχμαὶ δοθησόμεναι τῷ ἀριτεῦ-
σοντι ποιητῇ τραγῳδίᾳ.

Παρεπέμφθη τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

δ) Εὐχαριστήριον τῆς κοινότητος τῆς ἐν
Καππαδοκίᾳ Νεαπόλεως διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ
συμπατριώτου αὐτῶν Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ ὡς
ὑποπρόβου τοῦ Χριστάκη ἐφένθη Ζωγράφου.

ε—ς) Ἐκθέσεις τοῦ Ἀ. Προικονήσου κ.
Γεδεῶν καὶ τῶν ἐσθρῶν τῆς ἐν Κιαισαρείᾳ κώ-
μης Ἰντζέσου περὶ τῶν σχολείων αὐτῶν.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαίδ. Ἐπιτροπὴν.

Ἀγγέλλονται τῷ β' ὡς τακτικὰ μὲν μέλη οἱ
κ.κ. C. Cookson, ὑποπρόεδρος τῆς Ἀγγλίας,
Δ. Πληθωνίδης, συντάκτης τοῦ Τύπου, ὡς ἀν-
τεπιστάλλον δὲ ὁ κ. Bartholdand F. Γραμματ.
τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κληματολογικῆς ἐταιρίας, καὶ
δι' ἀπολότου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοί.

Ἐἶτα ὁ Γεν. Γραμματεὺς κ. Γ. Χασιώτης ἀ-
ναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἐκθεσιν περὶ τῆς ἀλλη-
λογραφίας τοῦ Συλλόγου, κατὰ τὸ λήγον ἔ-
τος 1871—1872.

Κόρυς!

Ἐνῷ πολλὰ καὶ ποικίλα εἰσὶν ἀνατεθειμένα
τῷ Γενικῷ Γραμματεῖ ἔργα, περὶ οὐδενὸς ἄλ-
λου ὁ Κανονισμὸς ἀπικτεῖ ἐκθεσιν, παρὰ περὶ
τῆς ἀλληλογραφίας, διότι δι' αὐτῆς ἐκδηλοῦν-
ται κἀλλιον αἱ πολλὰ καὶ ποικίλα αὐτοῦ ἐν-
έργειαι καὶ σχέσεις. Ἡ ἀλληλογραφία ἔστιν
ὁ ἀλόγητος γνώμων τῆς σημασίας καὶ εὐρύ-
τητος παντὸς σωματείου, καὶ ὁ χριστός σύνδε-
σμος αὐτοῦ μετὰ παντὸς τὸν αὐτὸν ἢ καὶ πα-
ραπλήσιον ἐπιδιώκοντος σκοπῶν. Δικαίως ἄρα
οἱ νομοθετοὶ τοῦτο ὡς κύριον τοῦ Γραμματεῖος
ἔργον ἔθεσαν, καὶ τούτου λόγου καὶ εὐθύνας
ἤτησαν ἐπιπαροῦσαι δὲ τὴν ὑμετέραν ἐπιεί-
κειαν, ἂν αὐτὴ τε καὶ ἡ ἀνάγκη αὐτῆς εἰς
χειρὰς νεαρῆς ἐμπιστευθεῖσα μὴ φανῆ ἀξία
τῆς τε ὑποθέσεως καὶ τῆς προθέσεως πάντων
τῶν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου πονούντων.

Α'. μέρος.

Γενικόν.

Ἡ ἀλληλογραφία πολλὴ καὶ ποικίλη οὖσα
ἀπικτεῖ ἀριάθειον μίσθον, ἵνα διεξέλθῃ τις αὐ-
τὴν ἀσφαλῶς. Τοιοῦτος δὲ μίσθος ἐστὶν ἡ τακτικὴ
διάταξις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ δικαιρεσίς. Ἡ
ἀλληλογραφία ἔστιν ἐπιστολιμακία κοινωνία τοῦ
Συλλόγου μετ' ἄλλων, τοῦτ' ἔστι δι' ἀποστο-
λῆς καὶ λήψεως ἐπιστολῶν πραγματευομένων
περὶ πραγμάτων ἀναφερομένων ἀμέσως ἢ ἐμ-
μέσως εἰς τὰς ἐργασίας αὐτοῦ καὶ ὅπωςδὴποτε
σχέσιν τινὰ πρὸς αὐτὴν ἔχόντων ἔστιν ἡ πραχ-
ματικὴ παράστασις τῶν αἰσθημάτων καὶ σκέ-
ψεων τῶν συναλλασσομένων, δι' ὧν οὐ μόνον
νέα ἔσκει ἀναγεννῶνται ζῶπυρα ἐν ταῖς καρ-
δίαις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ σταθερωτέρα καὶ πα-
γιοτέρα καθίσταται ἡ σύνδεσις, ἡ τὴν ἰσχὴν καὶ
δύναμιν ἐν παντὶ παράγουσα.

Τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ πρότερον ὁ Σύλλο-
γος ὡς τῶν οὐσιωδῶν εἶχεν ἔρσει, ἀλλ' ὁ στε-
νὸς αὐτοῦ κύκλος στενὴν καὶ περιορισμένην ἀ-
πῆται καὶ ταύτην. Δὲν ἔχει ὅμως οὕτω τὸ
πραχμα ἀπὸ τινος χροῦνον. Ἡ δεινὴ τῆς Περ-
σικῆς ἐκείνη πυρκαϊά, ἡ τὰ πάντα ἀποτεροῦ-

σασα, ἵνα μὴ διαφεύσῃ τοὺς λιγέεις ἀγορητάς, ὧν κυριωτάτη ὕλη ἦν ἡ ἐκτραγώδης τῆς παρχικῆς καὶ τοῦ τέλους τοῦ Συλλόγου, ἔδειξε καὶ αὐτοῖς ἔτι τοῖς οὕτως ἐν τοῖς ἐδωλίοις τοῦ προσεδρεύοντος καθημένους, ὅτι οὐδὲ καὶ τὰ στοιχεῖα δύνανται νὰ καταστρέψωσιν τὴν παρ' ἡμῖν ἐνσαρκωθεῖσαν ιδέαν, ὅτι διὰ τοῦ συνεταιριστικοῦ καὶ συλλογικοῦ τούτου πνεύματος δύναμεθα μέγα τι εἰς πέρας νὰ φέρωμεν, ἂν μετὰ τῆς αὐταπαρνήσεως ἐκείνης καὶ τοῦ ζήλου ἐργαζόμεθα, ὃν παρὰ τοῖς μικρὸν ἀφισταμένοις ἡμῶν πατρῶσι ἐβλέπομεν. Ἐκ τοιαύτης δὲ δραστηρίου ἐνεργείας νέα ζωὴ τοῦ Συλλόγου παρχαίσεια γενεαίους τοὺς καρποὺς ἀπάνεγκε, παρχαίσεια καὶ εἰς ῥῶς ἀγαθοῦσα τὸν νέον ἡμῶν Κανονισμόν.

Ἀντιπρόσωπον τῶν φρονημάτων καὶ σκέψεων ἡμῶν τὸ Προεδρεῖον ἐσπευσε μετὰ τοῦ νέου Κανονισμοῦ διὰ τῆς πρώτης αὐτοῦ Ἐγκυκλίου, εἰς πολλὰ τυπωθεῖσας ἀντίτυπα, νὰ ἐξηγήσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὴν νέαν τοῦ Συλλόγου φάσιν, ἐν ᾗ περὶστραταί σαφῶς ὁ τῆς καλλιέργειας τῶν γραμμάτων σύνδεσμος μετὰ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας, τῆς κατωτέρας μάστιχα, τῆς σταθερῆς ταύτης καὶ ἀκαρδάντου βάσεως πάσης μαθησεως ἐκάστω ἔθνους. Καὶ ἀληθῶς ἡ τῶν γραμμάτων καλλιέργεια καὶ φιλολογικὴ μελέτη ἐν Ἀκαδημαίαις καὶ παρὰ λογίω ἐγγηρασάντων ἐν τοῖς γράμμασι ἐπιδωκομένη ἡδύνατο μὲν ν' ἀποφέρῃ καρποὺς τινας καὶ ἐνταῦθα, ὡς μέγα τοῦδε ἔργου καὶ γίνεσθαι, ἀλλ' ὅπως ἐπιτευχθῇ τοῦτο βέλτιον, ἔδει πρώτον νὰ ληθῶσιν ὑπ' ὅψιν αἱ ἀνάγκαι τῆς ἡμετέρας χώρας. Ἡ εὐρύτης λοιπὸν τοῦ κύκλου τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν προελθούσα, νέαν περίοδον ἀναγράφει, δι' ἣς θὰ δυναθῶμεν, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ ἐξεθέμεθα, νὰ χρῆσιμοποιώσωμεν τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ πλοῦτη τῆς ἡμετέρας πατρίδος, τὰ καταλειφθέντα νεκρὰ καὶ ἀκαλλιεργήτα διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀπαιτουμένης παιδείας καὶ τῶν ἀναγκαιῶν γνώσεων.

Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ σκοποῦ τούτου καθιερώσατε ἐν τῷ Κανονισμῷ πρακτικώτατον καὶ τελειοφόρον μέτρον, τὴν σύστασιν τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν, εἰς ἧς ἀνετέθησαν πρὸς παρσκευὴν καὶ μελέτην εἰδικὰ ἔργα, ἵνα ὑποβάλλωνται ὡς προσηγορευμένη πνευματικὴ τροφὴ ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου.

Τὴν νέαν ταύτην τοῦ Συλλόγου φάσιν ἀσμένως μὲν ἀπεδέχθη ἡ κοινὴ γνώμη, διὰ τῶν ἐνταυθὰ τε καὶ ἀλλοχθὸν δημοσίων αὐτῆς ὀργά-

νων εὐμενέστατα ἐκφρασθεῖσα, προθύμως δὲ προσέδραμον ἀμέσως μὲν φιλόμουσοι καὶ φιλογενεῖς συμπολίται, ἱκανὰ ποσὰ ἐκτασίως ὑπὲρ τοῦ πρακτικοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου προσέβροντες, ἀρχὴ δὲ κληροδοτημάτων ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας εἶδομεν, ὅτι καὶ ἕτεροι μιμηταὶ τῆς πρωτοβουλίας ἐκείνης πρόθυμοι προσέβρονται ἵνα καταθέσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν ἔθελόν αὐτῶν.

Καὶ τὰ πολλοχθὸν δὲ ἰδρυθέντα παραπλήσια ἐπιστημονικὰ κέντρα, μεθ' ὧν συνδέμεθα, ἐδέξαντο μετ' ἔθνηκῃς χαρῆς τὸν νέον ἡμῶν Κανονισμόν, ἐπιμνησθέντες εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ φάσιν. Οὕτω, ὃ ἐν Ἀθήναις Πρὸς διαδόσιν τῶν γραμμάτων Σύλλογος δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀπὸ 26 Ἰουν. ἀπαντῶν εἰς τὴν παρ' ἡμῶν ἀπευθυνθεῖσαν αὐτῷ Ἐγκυκλίῳ, διακρίσσει ὅτι ἅπαν τὸ ἔθνος μετ' ἀγάπης καὶ ἐλπίδος στρέφει τὰ βλέμματά εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον, ὅστις ἐνῶ τιρεῖ τὸν ἐπιστημονικὸν καὶ φιλολογικὸν αὐτοῦ χαρακτήρα, τείνων οὕτως εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀνωτέρας καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, παρσκευάζων περρωτισμένους τοῦ ἔθνους ὁδηγούς, καὶ κοινωνῶν μετὰ τῆς κατὰ τὴν ἐσπερίαν Εὐρώπην ἐπιστήμης, περισπούδατον συγχρόνως θεωρεῖ αὐτοῦ μέλημα τὴν διὰ τῆς στοιχειώσεως ἐκπαιδεύσεως μωρῶσιν τῶν λαῶν, ἧτις εἶνε ἡ εὐρυτάτη καὶ ἐδρασιωτάτη πάσης προόδου κρηπίς. Τὰ αὐτὰ ἐξέφρασαν καὶ ἕτερα σωματεία. Ὁ δὲ ἐν Ἀθήναις κ. Ἰ. Πανταζήσιος, μέλος ἀντεπιστάτου τοῦ Συλλόγου, ἔγραψεν ἡμῖν ἀπὸ 8 Ἰουλίου, ὅτι τὸν φιλολογικὸν Σύλλογον καὶ κατὰ τὴν σύστασιν αὐτοῦ μετὰ χαρῆς ἐχρητέησε καὶ νῦν μετὰ τὴν ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον τροπὴν, ἢν ἔλαβεν, ἀσπάζεται καὶ ἀγαπᾷ ὡς τὸ δεύτερον πνευματικὸν κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, ὅπερ εὐχαρῖται ἵνα ἡ φιλογένεια καὶ γενναϊότης τῆς ἡμετέρας πλουσίας κοινότητος ἀναδείξῃ ἐράμιλλον, ἣ καὶ ὑπέρτερον τοῦ παρ' αὐτοῖς πρώτου. Οἱ δ' ἐκ Κερκυρας φιλόμουσοι Ἰωσάκηλιται, Ἰωσήφ Ναχαμούλης καὶ Σαρμουὴλ Μόρδος, μέλη καὶ ταῦτα ἀντεπιστέλλοντα, περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου διημιλοῦντες ἐν τῇ ἀπὸ 7 Ἰουνίου ἐπιστολῇ αὐτῶν ἐπιλέγουσιν, «εἶθε πλήρης ἐπιτυχίᾳ νὰ στέψῃ τὰς προσπάθειάς ἡμῶν, τῶν πρώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ διεδιδωμένου πρὸς διασκέδασιν τῆς ζωερῆς ὁμίχλης τῆς τε ἀμυθείας καὶ τῶν πηλῶν, αἵτινες ἐπὶ τασούτων ἐγέναντο ἡ μάστιξ τῶν κοινωνιῶν καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.» Καὶ ἄλλοθεν δὲ ἴδια τε καὶ δημοσίᾳ ὑπὲρ τοῦ νέου ἡμῶν σκοποῦ ἐπιεικῶς πᾶν ἐκφρασθέντες,

καὶ τὰς μεταξέθυσαις ἡμῶν πάσαις ἐπιδοκιμασκάσαι, μεγάλως ἐνθαρρύνουσι ἡμᾶς εἰς τὸ νέον τοῦτο ἔργον, ὑπερ ἀνεδέχθημεν. Τὰ κατὰ τὸ λήγον ἕδη ἔτος γενόμενα καὶ αἱ σχέσεις ἡμῶν θέλουσι δείξει, ἂν κατορθώθῃ νὰ βραδύσωμεν εἰς τὰ ἔργα, ἅπερ ὁ τοῦ Συλλόγου νέος Κανονισμὸς διαγράφει ἡμῖν. Οὕτω δὲ φθάνομεν εἰς τὸ εἰδικὸν μέρος τὸ καὶ κύριον τοῦ ἔμου θέματος.

Β'. Μέρος.

Εἰδικόν.

Ἀπὸ τῆς νέας ταύτης τοῦ Συλλόγου πράξεως ὁ μὲν Σύλλογος ἐπεμψεν ἐπιστολάς 2115, ἐνομήσατο δὲ 300 μὲν ἐπιστολάς καὶ ἄλλα ἔγγραφα, 113 ἐκθέσεις καὶ 100 διαγράμματα, μὴ συμπεριλαμβανόμενων τῶν ἀνταλλαγισῶν ἡμεμισθίμων. Τούτων αἱ μὲν ἀναφέρονται εἰς τὰς περὶ τῶν μελῶν, αἱ δὲ εἰς τὰς τῶν Ἐπιτροπῶν, αἱ δὲ εἰς τὰ τῆς βιβλιοθήκης καὶ τελευταῖον ἄλλα: εἰς τὰς σχέσεις ἡμῶν μετ' ἀλλήλων ἐπιστημονικῶν σφαιρατίων.

α) Αἱ περὶ τὰ μέλη ἐπιστολαί.

Ἄσταί εἰσι διτταί, ἥτοι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐλογοίην καὶ τὴν ἀπάντησιν, ἥ εἰς τὰς σχέσεις αὐτῶν μετὰ τοῦ Συλλόγου περὶ ἄλλων ζητημάτων. Αἱ τοῦ πρώτου εἴδους ἐπιστολαὶ εἰσιν ὅσαι καὶ τὰ ἐνομασθέντα κατ' ὄλον τὸ ἔτος μέλη. Τούτων ἄλλοις μὲν τισιν ἀπεστάλη γραμμάτιον ὅπως ἐπιστολή, ταῖς δὲ πλείστοις σχεδὸν τι ἐπὶ τούτῳ τυποθῆν πρὸς πλείω ἐκδόλαιαν, καὶ κατὰ τὰς περιουσιώδεις ἕκαστον ἀρετὰς συμπεριλαμβανόμεν ἐν ταῖς κεναῖς διότι τὸ Προεδρεῖον λαθὼν ὑπ' ὄψει τῆ ἴσου ἔργον τοῦ Κανονισμοῦ, κατ' ὃ ἐπὶ πλείστα μέλη καὶ ἀλλοτρίως διακείμενα ἔδυναντο νὰ φερσθῶσι, παρεδέχθητο τὸ πρακτικὸν τοῦτο μέτρον διευκολύνον κατὰ μέρη μέρος τὰς πολλὰς τοῦ γραμμάτιον ἐργασίας. Διὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, τῶν συνοδευουσῶν τὸ δίπλωμα καὶ τὴν Κανονισμὸν, ἐδηλώθη ἡ τε ἀπίτι, δι' ἣν ὁ Σύλλογος ἀνόμεσε τινα μέλος, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ ἵνα αὐτὸ συνοδεύμενος συντελῇ ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ ἡμῶν ὅσα αὐτῷ ἴδναμι. Τῶν ἐν τῷ ἔξωτερικῷ διακρινόμενων μελῶν ἀπάντησαν μέχρι τοῦδε δύο μὲν τοῦ παρελθόντος ἔτους μέλη, ὁ Βαρώνος Dumast διὰ φιλελληνικωτάτης ἐπιστολῆς μεστῆς συμπαθειῶν καὶ εὐ-

μαινίας, καὶ ὁ κ. E. Schliemann, ὃ γνωστός ἐστὶν ὁ ζήλος ὑπὲρ παντὸς ὅτι ἑλληνικόν. Τοῦ δὲ παρόντος ἔτους 16 μὲν ἡμέτεροι φιλελληνικοῦ πάνου ἀπάντησαν, 5 δὲ εὐρωπαῖοι, ὧν καὶ ἐπιστολαὶ φιλελληνικωτάται δόλουσιν ἀριθλοῦσι, ὅτι καὶ οἱ ἐν Εὐρώπῃ λόγιοι εὐμενῶς πάνου ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου διακινεῖται. Δύο δὲ ἐπεστράφησαν ἐκ τοῦ ταχυδρομίου, ἀγνωστοῦ ὀνόμων τῶν δικημῶν αὐτῶν.

Αἱ δὲ σχέσεις τῶν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συλλόγου ἐνομασθέντων ἐπιτιμῶν καὶ ἀντεπιστελλόντων μελῶν ἴδεν εἶνε μὲν καὶ ὅπως ἀνθηρκαί, οὐχ ἥττον δεικνύουσι εὐάρεστα ἀληθῶς σημεία, δι' ὧν δυνάμεθα ἐν τῷ μέλλοντι διὰ κανονικωτέρας καὶ προσρροωτέρας συνδέσεως νὰ προσλάβωμεν τὰ πλείστα τούτων εἰς τὰς τοῦ Συλλόγου πολλαπλὰς ἐργασίας, ὅπως ἀληθῶς καταστῇ ἀδελφικὴ συνεννόησις τῶν διὰ κοινῶν δεσμῶν οὕτω συνδεομένων. Τὰς δὲ τοῦ παρόντος ἔτους ἐργασίας αὐτῶν θέλομεν ἰδεῖ εἰς τὰς οἰκίας Ἐπιτροπῆς, εἰς ἧς ἀπεστάλησαν. Τοῦτο δὲ μόνον ἐνταῦθα σημειώσομεν, ὅτι οἱ ἀποδεχόμενοι τὸ δίπλωμα οὐ μόνον ὑπισχνῶνται προθύμως νὰ συντελέσωσι ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν εὐμενῶν ἐκφράσεων ἀναπερσοῦσι ἡμᾶς εἰς τὸ ἔργον, ὑπερ ἀνελάθωμεν, διακρινόμενοις τὴν τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἀγαλλίασιν, διότι βλέπουσι ὅτι ὁ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Τουρκίας πρώτος κατασταθείς Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος οὐ μόνον δραστηρίως προβαίνει εἰς τὸν ἐθνικὸν αὐτοῦ σκοπόν, ἀλλ' ὑπόδειγμα γινόμενος προκαλεῖ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ὁμοίον Συλλόγον τὴν σύστασιν (ἀπόσι. ἐπιστ. E. Καστροχρὶ ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου εἰς Ἀθηνῶν).

Ἄλλ' ἐνθὺ χάρωμεν ἐπὶ τε τῇ προσκίτησει τοσοῦτον μεγάλῃμ ἀνδρῶν καὶ ταῖς εὐγενέσιν αὐτῶν ἐπιθήματι, τοσοῦτον ἀρ' ἑτέρου λυπούμεθα ἡναγκασμένοι νὰ προσγράψωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἐστερηθῆ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τοῦ δικηκερμένου τῆς Ἑλλάδος ἱστορικοῦ κ. Γ. Γροῦτου, εἰς τὴν γῆρας τοῦ ὁποῦ κατ' ἐντολήν ἡμῶν ἐξεργάσαμεν τὴν βιβλίαν λύπην τοῦ Συλλόγου, ὃ μέλος ἐπίτιμον ἦν. Ἐνταῦθα κατατακτέον καὶ τὴν στέρησιν τοῦ ἀειμνήστου κ. Κ. Δοσίτου, ὃν τὸ Προεδρεῖον ἄλλοις ἡμέρας πρὸ τῆς θλίψεως τοῦ θανάτου εἰδήσεως εἶχαν ἀποφασίσει νὰ προτείνῃ μέλος ἐπίτιμον. Ἐνωρίζετε ὅτι ἀντὶ τῆς προτάσεως τούτης κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐγγέλλετο ὁμῶν, ὅτι ὁ ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀθήναις Συλλόγων μέλη γα πονηρὰς τελευτῶν τὸν βίον ἔθετο τὰς πρό-

τας βάσεις κληροδοτήματος, προσενεγκών 6000 δραχμὰς ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Διὰ τῆ τε αὐτοῦ οἰκογενεῖα καὶ τοῖς Συλλόγοις, ὧν ἑνεργὸν μέλος ἦν, ἐξεδηλώθη ἡ βαθυτάτη πάντων ἡμῶν λύπη. Ἄλλὰ καὶ ὁ ἐν Κερκασούντι κ. Η. Τριανταφυλλίδης, ὁ ἐν Κυθωνίας κ. Στυράκης Ἀναγνώστη, ὁ ἐν Ἰωαννίνης κ. Η. Ἀραβαντινὸς καὶ ὁ ἐν Μικαλῆς κ. Μ. Βροτός, πάντες ἀντεπιστέλλοντα μέλη τοῦ Συλλόγου καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ μεγάλας ἐνδικαφερόμενα, κατέλιπον ἡμῖν τὴν βαθεῖαν λύπην, ὅτι ἐπερήθημεν τοιούτων συναδέλφων.

6) Αἱ εἰς τὰς Ἐπιτροπὰς ἀναγερόμεναι ἐπιστολαί.

Καθόλου εἰπεῖν αἱ τοῦ Συλλόγου ἐργασίαι περιστρέφονται καὶ δέον νὰ περιστρέφονται πάσαι εἰς τὰς Ἐπιτροπὰς. Διότι δι' αὐτῶν, ὡς ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ διακηρύξαμεν, ὁ κύκλος τῆς ἀπὸ κοινῶν ἐργασίας καθίσταται εὐρύτατος, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἔσονται καὶ πλουσιώτερα καὶ σπουδαιώτερα. Τὸ Προεδρεῖον μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν εἰς ἐκάστην Ἐπιτροπὴν ἐδικῶν μελῶν ἐφρόντισε τὸ κατ' ἀρχὰς διὰ τῶν πρὸς τοῦτο ἐπιστολῶν οὐ μόνον ν' ἀναγγεῖλαι τοῦτο, ἀλλὰ καὶ νὰ παρακαλέσῃ θερμῶς, ὅπως συναελθόντες εἰς προκαταρκτικὴν συνεδρίασιν σκεφθῶσι περὶ ἐδικῶν διατάξεων, ὑποβάλλωσι τὴν ἐτήσιον αὐτῶν προϋπολογισμὸν, ὑποδείξωσι τὰς αὐτῶν ἀνάγκας καὶ παρασκευάσωσι κατὰ τὸν Κανονισμὸν τὰ τε ἀνατεθειμένα αὐτοῖς ἔργα, καὶ ὅσα ὑποδεικνύουσι τὰ περὶ αὐτῶν ἴδια ἄρθρα τοῦ Κανονισμοῦ. Ὁρῶμεν δὲ νὰ δηλολογήσωμεν ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τούτου, ὅλας νέου παρ' ἡμῖν, ἐστῆφθη κατὰ μέγα μέρος δι' ἐπιτυχίας, ἂν λάθωμεν ὑπ' ὅψιν τὰ τε ἡμῖν παρουσιασθέντα διὰ τὰς Ἐπιτροπὰς θέματα, καὶ τὰς ἐργασίας, ἃς αἱ πλείοσαι τούτων ἐποιήσαντο. Τακτικώτερα δὲ τις ἐν τῷ μέλλοντι συνεννόησις αὐτῶν μετὰ τοῦ Προεδρείου θέλει ταχέως φέρει τὰ προσδοκώμενα μεγάλα ἀγαθὰ. Τοῦτο ὑπ' ὄψιν ἔχον τὸ Προεδρεῖον ἐφρόντισε νὰ βυθίσῃ ἐπὶ τὸ βέλτιον τὰς τοῦ γραφείου τοῦ Συλλόγου ἐργασίας, κατασκευάσαν καταλλήλα ἀρχεῖα μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων βοηθητικῶν τοῦ πρωτοκόλλου βιβλίων, ἅπερ τὰ τε εἰσεργόμενα καὶ τὰ ἐξεργόμενα ἔγγραφα, ὧν ἡ πλεθὺς μεγάλη, ἤα παρέχῃσι χρησιμώτερα ὅπου δεῖ ἐλπίζομεν δὲ ὅτι καὶ αἱ Ἐπιτροπῆ καμβάνουσι τὰ ἔγγραφα ταυ-

τα θέλουσιν ἐγκαίρως ὑποβάλλει τὴν περὶ αὐτῶν γνώμην ἢ ἔαθεσιν τῷ Συλλόγῳ, καὶ ἐπιτρέψῃ ταῦτα ἵνα κατατιθῶνται ἐν τοῖς ἀρχείοις.

Διαρκεῖς Ἐπιτροπῆ.

Τῶν Ἐπιτροπῶν ἡ μὲν Οἰκονομικὴ, Συντακτικὴ καὶ Ἐπιστημονικὴ ἐκτὸς τῶν εἰς πάσας γενικῶς ἀναφερομένων ἐγγράφων οὐδὲν μεθ' ἡμῶν ἀντήλλαξαν· δὲν ἔχει ὅμως οὕτω καὶ περὶ τῶν τριῶν ἄλλων, ἧτοι τῆς Φιλολογικῆς, Ἀρχαιολογικῆς καὶ Ἐκπαιδευτικῆς.

Φιλολογικὴ. Τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ ἀπεστάλησαν παρ' ἡμῶν τὰ ἐξῆς, ἅπερ ὑπέβαλον τῷ Συλλόγῳ μέλη ἀντεπιστέλλοντα· 1) ὁ ἐν Τραπεζοῦντι κ. Σάββας Ἰωαννίδης ἐν χειρόγραφον περιέχον ἀνεκδοτὰ τινὰ χρυσόβουλλα· 2) ὁ ἐν Πειραιεῖ κ. Η. Κουπιτόρης δι' ἐπιστολῆς ἐν εὐαγγελίῳ ἐν μεμβρᾷνῃ, ἑλλίπες μὲν τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἄξιον προσοχῆς· 3) ὁ ἐν Νάξῳ κ. Η. Κοντογεώργης Γραμμικτικῆν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ἐκνοσθεῖσαν καὶ κατὰ μέθοδον ὅλης πρακτικῆν συντακτικῆν, τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου ζητῶν· 4) ὁ κ. Σάββας Ἰωαννίδης ἐπεμψεν ἀντίγραφον χρυσόβουλλου τινὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου περὶ τῆς κατὰ τὸ ἔτος ἸΑΘ μονῆς τοῦ Σερποτάμου, ὅπερ παρεπιμύθη κατ' ἀπόφασιν ὡμῶν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ· 5) ἐξ Ἡλείου ἀπεστάλη πρακτικαῖα πολυτομῆς διὰ τὸ Ζωγράφειον διχρώνισμα.

Ὅτι δ' ἀφορᾷ τὴν ἐν ζώσῃ λαλίᾳ φερομένην γλωσσικὴν ὕλην, ἀγγέλλομεν ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ νῦν ὁ ἐν Κερκασούντι κ. Η. Τριανταφυλλίδης δι' ἐπιστολῆς ἀπὸ 16 ἀπριλίου πρὸς ἀπάντησιν ἧς ἀπέκθυσεν αὐτῷ πέρυσιν τὸ Προεδρεῖον Ἐγκυκλίῳ περὶ γλωσσικῆς καὶ ἄλλης ὕλης, βυθίων περὶ τοῦ ἀπλέτου ἱσχυροῦ τῆς εἰς τὰ στόματα τῶν περὶ τὴν Τραπεζοῦντα καὶ τὸν Πόντον χωρῶν φερομένης ὕλης, καὶ δεικνύων τὰς δυσκολίας, ἃς δύνανται τις πρὸς συλλογὴν αὐτῆς ν' ἀπαντήσῃ ἄνευ ὕλικῆς τινος βοηθείας, προτείνει ἵνα ὁ ἡμέτ. Σύλλογος διδρῆσῃ ἢ πέμψῃ εἰδικούς πρὸς τοῦτο ἄνδρας. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἶχον ὑπογεγραμμένην καὶ οἱ ἀδελφοὶ Κωνσταντινίδαι, ἀγγέλλουσι δὲ ὅτι ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου εἰσὶ πρόθυμοι νὰ προσφέρωσιν ἐτησίως δέκα εἰκοσάφρατρα. Μετὰ μικρὸν δι' ἐπιστολῆς ἀπὸ 7 Μαΐου ὁ κύριος λόγιος διαβιβάζων τὰ τῆς προαγουμένης ἐκνοποῖαι, ὅτι καὶ ὁ ἅγιος Χαλδεῖαι συμ-

μεριζόμενος τὰ ἐν τῇ πρώτῃ ἐκτεθέντα διατί-
θησι καὶ αὐτὸς δεκάκιρον ἐπισημάνων συνδρομῶν
ὑπὲρ τούτου· ἀλλ' ἀτυχῶς μετ' ὀλίγον ἀποθα-
νόντος τοῦ φιλοπόνου πρωτογεννοῦ, μετ' οὐ εἰς
συνεννόησιν εἴργηεν ἔλθει, καὶ μηδεμίαν ἀπαν-
τολήσι γενομένης ἡμῖν παρὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπι-
στολαῖς μνημονευομένων διοικητῶν ἀνεβλήθη τὴ
πράγμα. Καὶ ὁ ἐν Ἀνδροικίῳ τῆς Καισαρείας
κ. Σεραπίων Ἰωάννου ἀπαντῶν τῇ 16 Ἀπρι-
λίου εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν Ἐγκύκλιον, λέγει
ὅτι ἐγγώριος γλωσσικὰ παρὰ τῇ κόμῃ καὶ τοῖς
περιχώροις ἐκείνοις· ἀμυδρὸν ἤ οὐδὲν διασώζου-
σιν ἴχνος ἑλληνισμοῦ· μᾶλλον δὲ θὰ ἐξήτει τοῦτο
καὶ ὁ ἐξυδαρκέστατος ὀρθολογὸς τοῦλάχιστον ἐν
αἷς ἐδίδαξε χάριτι· συνιστῶν δ' ἡμῖν τιν ἐν
Καισαρείᾳ ἰδρυθεῖσαν Λέσχην, πολλοὺς ἀρι-
μοῦσων ἐν τοῖς μέλεσι νέους εὐπαίδεστους, ἐπι-
λέγει ὅτι μόνον διὰ τούτων καὶ δι' ὀλιγῶν μέσων
ἠδύνατο νὰ πληρωθῇ ἡ πρόθεσις τοῦ Συλλόγου
ἐν πολλαῖς ἀποκέντρσι κόμῃσι, ἐνθα ἡ μὲν
ἑλληνικὴ γλῶσσα λαλεῖται ὅπωςδῆποτε, ἔχνη
δὲ πολλὰ ἑλληνισμοῦ διασώζονται.

Τὴν σπουδαϊότητα τῆς γλωσσικῆς ὕλης τό-
τε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μεταβύβημισθὲν
πρόγραμμα τῶν Διαγωνισμάτων δεικνύει καὶ ἡ
Ἐγκύκλιος, ἣν ἀποστείλαμεν, ἀλλ' ἔδει πρὸς
πρακτικωτέρην καὶ ἀνυσιμωτέραν τοῦ πράγμα-
τος λύσιν νὰ ἐξευρεθῶσι τὰ μέσα. Ἀπλῆ νέα
Ἐγκύκλιος πρὸς τὰ ἀντεπιστελλόμενα μέλη καὶ
τοὺς λογίους τῶν ἐπαρχιῶν δὲν ἠδύνατο νὰ σέ-
ρη σπουδαῖον τι ἀποτελέσῃ· καὶ αὕτη ἡ τῶν
Διαγωνισμάτων ἀπολοπίσις οὐδὲν φανερταί
συντελέσασα, τοῦ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο περὶ
Θεσσαλίας ἀναβλαβημένου, μηδεμιᾶς σταλεί-
σις πραγματείας. Ἔδει λοιπὸν νὰ εὐρεθῇ λύσις
τις, δηλοῦσα ὅτι καὶ διὰ τὰς κατὰ περιούχας συλ-
λογὰς οὐ μόνον ἠθικὴ ἀλλὰ καὶ ὀλικὴ ἀμοιβὴ
δοθήσεται. Καὶ κατ' εὐτυχίαν ἡ ἐξεύρεσις τού-
του δὲν ἐβράδυνεν. Ὁ Πρόεδρος τῆς Φιλολογι-
κῆς Ἐπιτροπῆς ἀνηγγεῖλε· πρὸ ἑβδομάδος, ὅτι
ὁ φιλογενῆς ἡμῶν συμπολίτης κ. Χριστάκης
Λογιάδης ἀνεβλήθη ἄσμενος νὰ χορηγήῃ κατ'
ἔτος τῷ Συλλόγῳ πρὸς τὴν ἐκτεθέντα σισπὴν
100 θύμ. λίρας, ὑπερ δι' ἀνευφημῶν ἀπεδέ-
ξατο. Τὸ δὲ Πρόεδρον δι' ἐπιστολῆς ἐγένετο
ὁ διερχόμενος τῶν αἰσθημάτων ὕμνων, ἀνέθηκε
δὲ κατὰ τὴν ἀπόρρασιν τὰς τὴν συνταξὴν τοῦ
ἐπι τούτου προγράμματος τῆ Φιλολογικῆς Ἐ-
πιτροπῆς, ὑπολείπεται δὲ τοῖς διαδόχοις ἡμῶν
ἵνα κοινοποιήσωσι τοῦτο ἐπισήμως καὶ τοῖς ἐν
ταῖς ἐπαρχίαις λογίοις.

Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ. Αἱ περὶ ἀρχαιο-

λογικῶν ζητημάτων ἐπιστολαὶ εἰσὶ πως πλου-
σιώτεραι. 1) ὁ ἐν Σάμῳ κ. Σ. Σταματιᾶδης ἐκ
τοῦ χωρίου Μιτυληνῶν ἀπέστειλεν ἡμῖν 4 ἐπι-
τομῆσις ἐπιγραφῶν· 2) ὁ ἐν Θέρξ κ. Ἰ. Δε-
κιγλάς πρόστορικὰ τινὰ διαγράμματα τῶν
κατὰ τὴν Θηρασίαν ἀνευρεθεισῶν οἰκοδομῶν·
3) ὁ κ. Π. Κοντογεώργης 23 ἐπιγραφῶν, ὧν αἱ
μὲν 4 ἑλληνικαί, αἱ δὲ λατινικὴ καὶ ἡ ἑτέ-
ρα ἑμμετρος· 4) ὁ αὐτὸς ἀρχαῖά τινὰ νομίσμα-
τα. 5) ὁ ἐν Κωνσταντῶν κ. Δ. Κοντογεώργης,
υἱός, ἐπιγραφῶν ἐπὶ ὀρειχαλκίνας πλάκας εὐρε-
θεισων ἐν Τόμει· 6) ὁ αὐτὸς πραγματεῖαν τοῦ
κ. ΝΑΙΚ περὶ νομισμάτων Τόμειος, Ὀδησσοῦ
καὶ Καλλικτίας μεταφρασθεῖσαν ἐκ τοῦ ἀγγλι-
κοῦ· 7) ὁ ἐν Ἀγιάρας κ. Βιπίδης τρεῖς ἐπιγρα-
φῶν τὸ πρῶτον καὶ ἄλλας τινὰς πρὸ ὀλίγων ἡ-
μερῶν· 8) ὁ ἐν Σελμυβρίᾳ Ἀναστάσιος Στα-
μοῦλης ἐπιγραφῶν τινὰς Ἑλληνικὰς· ὁ Ἄ. Βε-
λεργάδων κ. Ἀνθίμος ἐπιγραφῶν τινὰς Ἀπολλω-
νίας καὶ Ἀδλιῶνας, φωτογραφήματα ἱκανὰ γλυ-
πτικῶν ἔργων καὶ ὀλίγα νομίσματα· 10) ὁ κ.
Κ. Καραπάνος 2 πλάκας ἐξ ὀρειχάλκου περι-
στόσις ἀνάγλυφα μετ' ἐπιγραφῶν, βυζαντινῆς
τέχνης· 11) ὁ κ. Ἐρρίκος Schliemann, ὁ
γνωστὸς ἡμῖν διὰ τοὺς πρὸς εὐρεσίαν τῶν Περ-
γάμων τοῦ Ἰλίου συντόνους ἀγῶνας αὐτοῦ διὰ
σειράς ἐπιστολῶν καὶ ἐκθέσεων ἀνέγραψε λε-
πτομερῶς τ' ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν
αὐτοῦ, κοινωνοῦς καθιστῶν ἡμᾶς τῶν ἐρευνῶν
αὐτοῦ. Τὸ Πρόεδρον ἔσπευσε νὰ εὐχαριστήσῃ
πᾶσι διὰ τὰς ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων φροντί-
δας των, ἰδίᾳ δὲ τῷ κ. Schliemann, ὅστις ἐρ-
γάζεται ν' ἀναδείξῃ τὸ Ἴλιον διὰ μνημείων
μηδεμίαν ἀποδεγρομένον ἀντίβρῃσιν, πρὸς οὐ-
δὲν λογιζόμενος τὰς δυσχερεῖς, εἰς αἷς ὑποβάλ-
λεται ἐν χώρᾳ στερομένη τῶν πάντων, πλὴν
τῶν ἐκ τῆς πολιᾶς ἀρχαιοτήτων μυριπῶνον ἐν-
τυπώσεων. Ὁ κ. E. Schliemann, διχόψυχος
ὡς ἐκ τοῦ γεμῶντος τὰς ἐργασίας αὐτοῦ, ἀνέ-
λαβεν ἠδὴ αὐτὰς μετὰ πλείονος ζωρότητος,
ὡς δεικνύει ἡ πρὸ μικροῦ ἀποσταλέσα ἀπὸ
15 ἀπριλίου νέα ἐκθεσις μετὰ τοπογραφικοῦ
χάρτου τοῦ ἀνασκαπτομένου χώρου. Καὶ τῷ
Ἄ. Βελεργάδῳ, ὅστις ἐπιδεικνύεται μέγαν ζή-
λον πρὸς διήκωσιν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ
ἀρχαιοτήτων καὶ ἀναγραφῶν αὐτῶν, πολλὰς
ἐξεργάσαμεν τὰς εὐχαριστίας, εὐχόμενοι ὅπως
καὶ ἑτέροι τῶν ἀρχιερέων μιμηθῶσι τὴ ἀξίε-
πικρον τοῦτο παράδειγμα· 12) ὁ Ἄ. Ἰωαννί-
νων κ. Σωφρόνης ἀπέστειλεν 72 ἀρχαῖα καὶ
βυζαντινὰ νομίσματα· 13) ὁ κ. Γ. Βασιλιάδης
ἐν νόμισμα ἀρχαῖον· 14) ὁ ἐκ Χαρταλιμῆς κ.

Χατση Πολυχρόνης ἐν χαλκοῦν νόμισμα' 15) ὁ κ. Θ. Κοσοῦδης πλάκα ἐξ ὄρειχαλκου περι-
στῶσαν κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀποστείλαντος·
τοῦς 'Αγ. Κωνσταντίνου καὶ 'Ελένης, μετ' ἐ-
πιγραφῆς: 16) ὁ ἐν Παργαῶν κ. Ν. Ι. 'Ράλλης
43 ἐπιγραφάς: 17) καὶ τελευτήσαν περιήλθον
εἰς χεῖρας ἡμῶν καὶ 6 ἀντίγραφα ἐπιγραφῶν τι-
νων καὶ ἀπεικαζμάτων διὰ τοῦ 'Α. Κασσανδρείας
κ. Νεοφύτου διαφόρου ἡμερομηνίας. Αἱ πλείεσται
τῶν ἐπιστολῶν τούτων μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἀ-
ναφερομένων παρεπέμφθησαν τῇ ἐπὶ τούτῳ ὡ-
ρισμένην 'Επιτροπῇ, αἱ δὲ ἐναπολειπούμεναι πα-
ραδοθήσονται μετὰ τὴν καθίδρυσιν τῆς διαδό-
χου αὐτῆς.

'Εκπαιδευτικὴ 'Επιτροπῇ. Τῇ 'Εκπαιδευτι-
κῇ 'Επιτροπῇ ὁ Σύλλογος ἀνέθηκεν, ὡς γνω-
στόν, τὰ τῆς ἐκπαιδείσεως τῇ 'Επιτροπῇ ταύ-
τῃ ἢ μᾶλλον τῷ Προέδρῳ αὐτῆς ἀνατεθειμένη
ἐστὶ καὶ ἡ περὶ τῶν δημοσίων Διαλέξεων
φροντίς, τοῦ λίαν προσφόρου τούτου τῆς δι-
δόσεως τῶν γραμμάτων μέσου παρὰ τοῖς ἐν-
ταῦθα ὁμογενεῖσι. Πρὸς ἐπιτυχίαν λοιπὸν τού-
του τὸ Προεδρεῖον συνεννοήθη μετὰ τοῦ Προέ-
δρου τῆς 'Εκπαιδευτικῆς 'Επιτροπῆς, τοῦ καὶ
ἀντιπροέδρου τοῦ Συλλόγου, προσεκάλεσε μὲν
τὰ μέλη αὐτοῦ δι' ἐπιστολῶν, ἵνα λάθωσι μέ-
ρος εἰς τὸ ἐτήσιον τῶν Διαλέξεων πρόγραμμα,
ἀνήγγειλε δὲ τοῦτο καὶ ταῖς Λέσχαις, μεθ' ὧν
εἶχομεν συνδεθῆ διὰ τῶν γενικῶν διατάξεων
κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ σκε-
φθῶσι, καὶ διὰ τῆς ἀμειβίας ταύτης συνεργα-
σίας κατορθωθῆ θῆσονται ἡ εἰς πᾶσας τὰς συν-
οικίας ἀναμενομένη ὀφελίμου ἐπιδράσις τῶν
μαθημάτων. Ὁρεῖλω δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν
ἦν ἐρέτος ἡ αὐτὴ ζῆσις καὶ προθυμία πρὸς τὸν
σκοπὸν τούτων, ἣν πέρυσιν αἱ πλείεσται τῶν
Λεσχῶν ἐράνθησαν δεικνύουσαι εὐχόμεναι δ' ἐν
τῷ μέλλοντι ὅπως ἡ συνεργασία μὴ περιορισθῆ
εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν προγραμμάτων, καὶ
τούτων λίαν παρακίρως, ἀλλὰ γίνῃται συμ-
φώνως τῷ πνεύματι τῷ ὑπαγορευσάντι τὰς
γνωστάς ἐκεῖνας διατάξεις.

Τῇ 'Εκπαιδευτικῇ 'Επιτροπῇ ἀνατεθειμένα
εἰσὶ καὶ ἄλλα πολλὰ ἔργα, ἥτοι ἡ ἐξέτασις
μεθόδων, διδασκτικῶν βιβλίων κλπ. Καὶ ὅτι
μὲν ἀφορᾷ τὴν μέθοδον, ἀπεστάλη δι' ἐπιστο-
λῆς παρὰ τῆς ἐν Σμύρῃ κ. Σαμπῶν Λεοντιά-
δος 'Αγέδιον περὶ συστάσεως μικτῶν ἀνατρο-
φῶν μικρῶν παιδιῶν κατὰ σύστημα σκοπί-
μου παιδαγωγίας: ὅτι δ' ἀφορᾷ τὰ διδασκτικὰ
βιβλία ὁ κ. Γ. Σοφοκλῆς, ὅστις ἀνέγνω κατὰ
τὴν ῥαζ' συνεδρίσιν πραγματείας Περὶ τῆς ἐν

τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ἐπικρατούσης μεθό-
δου, καταχωρισθεῖσαν καὶ ἐν τῷ Περιοδικῷ (ἐν
ἀρχῇ τοῦ II—III Τεύχους), ἀνήγγειλε τῷ
Συλλόγῳ κατὰ τὴν ἀ. 77βρίου, ὅτι ἔχει πρὸ
πολλοῦ ἐτοιμὸν πλήρες σύστημα διδασκτικῶν ἀ-
ναγνωσεῖς ἐπὶ ὕλης τερπνῆς καὶ διδασκτικῆς
ἄμα, ἐξαίτουμένος τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλό-
γου πρὸς ἐκδόσιν τοῦ βιβλίου. Καὶ τὸ μὲν πρῶ-
τον πρὸ τίνος παρελθὸν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν
παρεπέμφθη τῇ 'Εκπαιδευτικῇ 'Επιτροπῇ, εὐ-
χαριστία δ' ἐγράφησαν τῇ ἐπιστολήσῃ, περὶ
δὲ τοῦ δευτέρου ἡ 'Επιτροπῇ ἀπεφώνηκε, ὅπως
παρακληθῆ ὁ ἐπιστάτης νὰ πέμψῃ αὐτῇ τὸ
διδασκτικὸν αὐτοῦ σύστημα διὰ τὰ περικιτέρω.

Σπουδαϊοτέρα εἰσὶ αἱ ἐργασίαι, αἱ τῶν ὑπο-
στήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων ἀφορῶσαι, τὸ
νέον τοῦτο πραγματικώτατον τοῦ νέου Κανονισμοῦ
μέσον πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων. Δὲν εἶχον
ἐτι ἐπιψηφισθῆ ἅλα τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Καν-
ονισμοῦ καὶ ὁ πρὸς ὑποστήριξιν πάντας μεγάλου
καὶ γενναίου ἔργου πρόθυμος φιλόμυθος ὁμο-
γενὴς δι' ἐπιστολῆς λακωνικῆς ἀνήγγειλεν, ὅτι
ἐπιθυμῶν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς
παιδείας κατὰ τὴν Ἀνατολήν, ἥτις ἄλλοτε το-
σοῦτον προσέζηρχεν εἰς τὰ γράμματα, προσφέ-
ρει κατ' ἔτος δικασίας θύμω. λίρας ὑπὲρ τῶν
ἀπόρων σχολείων. Ἢ αὐτὴ μετὰ μικρὴν ἀνηγ-
γέλην γενναίαν πρόθεσιν τοῦ ἐτέρου φιλογενοῦς
τῶν ὁμογενῶν, καὶ περὶ τῆς τελευταίας ἡμέρας
νέαι προσφοραὶ ἐποσφράγιζον κατὰ τὸ λήγον ἔ-
τος τὸ ὑπὸ αἰσίως οἰονοῦν ἀρξάμενον γενναίως
τούτου ἔργου. Τὸ Προεδρεῖον διηρημένως τὰ αἰ-
σθημάτων ὅμων διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἐπιστολῶν,
πρόθυμον πάντοτε ὅπως διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Κα-
νονισμοῦ ὀριζομένων τιμῶν σέβηται καὶ ἐπι-
μῆ τοῦς εὐεργέτας καὶ προστάτας τῶν ἀπόρων
σχολείων.

Αἱ εἰδησεις αὐταὶ διὰ τε τῆς 'Εγκυκλίου ἡ-
μῶν διακοινοθεῖσιν τοῖς ἡμετέροις καὶ διὰ τῶν
ἐφημερίδων διαδιδασθεῖσιν ἀνεπτέρωσαν τὰς
ἐλπίδας πολλῶν Κοινοτήτων, αἵτινες σπερδόμε-
ναι μέσων εἰς ἀπελευσίαν εὐρίσκοντο. Καὶ πρῶ-
τον ἡ πρὸ ἔνδεκα ἔτων συστάς ἐν Γραμμάτιον-
τι ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων 'Επιτροπῇ διὰ
σεισῆς ἐπιστολῶν καὶ ἐθέσεων ἐδήλωσεν ἡμῖν
τὴν κατάστασιν τῆς παιδείας ἐν ταῖς χώραις
ἐκεῖναις. Ταύτην ἠκολούθησαν ὁ ἐν Σέβριαις Φι-
λοκαπεδιστῶν Μακεδονικῆς Σύλλογος, ὁ ἐν 'Ραι-
δεσῷ, τὸ ἐν Λίμῳ Ἀναγνωστήριον καὶ τελευτήσιον
ὁ 'Α. Ίωαννίνων κ. Σωφρόνιος. Τῇ 'Επιτρο-
πῇ καὶ τοῖς Συλλόγοις τὸ Προεδρεῖον ἐξέφρασε
τὰ συγχαρητήρια αὐτοῦ ἐπὶ ταῖς τραχῆς ταύ-

ταις ἐνδείξεισι τῆς φιλομουσίαις καὶ τῶν ἀτρούτων ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς διακωρυφώσεως τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν καμάτων, ἐπιλέγων ὅτι ἔθνηκ' εὐγνωμοσύνη ἔσται ὁ ἀμάραντος στέφανος. Τῷ δὲ σεβασμίῳ ἀρχιερεὶ τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις πρῶτος ἐξ Ἑπείρου αὐθρομήτως ἀπέστειλε πληροφορίας περὶ τῶν σχολείων, καὶ διεσεκάδαε τὴν λύπην ὅτι μόνον ἐν τῇ χώρα ἐκείνῃ δὲν περιστάτω ἡ πνευματικὴ κίνησις, ἣν ἐπιδεικνύονται αἱ ἄλλαι ἐπαρχίαι, ἐξέφρασαν ἰδιαιτέρως εὐχαριστίας, ἃς ἐψήφισαθε, καὶ εἰς συνεχῆ τῶν προσφῶρων μέσων πρὸς ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν, ἃς ἡ ἀπαιδευσίς προκαλεῖ, ἀλληλογραφίαν εὐρίσκειται.

Αἱ ἀποσταλείσαι αὐταὶ πληροφοροίαι, εἰ καὶ τμηματικαὶ, ἔχουσαι πολὺ τὸ ἐνδικαίον, παρεκίνησαν τὸ Προεδρεῖον ἵνα μετὰ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς συσκεθῆεν ἐξεύρη κατάλληλον τρόπον πρὸς συλλογὴν ὅτι πλείστων εἰδήσεων, καὶ εἰ δυνατόν, συστηματικῶν ἐκθέσεων τῆς παιδείας. Συνέταξε λοιπὸν τρεῖς Ἐγκυκλίους, ἃς καὶ ἐπεδοκίμασατε. Τούτων ἡ μία ἀπυθύνετο εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν ἐπαρχιῶν, τοὺς πνευματικοὺς τούτους πατέρας τοῦ ἔθνους, οὐτινὲς εἰσι καὶ οἱ φυσικοὶ προστάται καὶ βοηθοὶ αὐτῶν περιεκλείετο δὲ ἐν αὐτῇ ἡ πρὸς τὰς Ἑφορίας καὶ Δημογεροντίας τῶν σχολείων δευτέραι Ἐγκύκλιος μετὰ διαγραμμάτων ἐξεπίτηδες γενομένων, ἐπεξηγητικῆ τοῦ τρόπου, καθ' ἃν εἶδει ν' ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐπιγραφείσας ἐν κεφαλίδι ἐρωτήσεις. Τρίτῃ Ἐγκύκλιος ἀπεσέλλετο πρὸς τοὺς Προέδρους τῶν Συλλόγων καὶ Λεσχῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, περιελίσσουσα μὲν τὰς δύο προηγουμένας, διαδηλοῦσα δὲ ὅτι ἀναμένει παρ' αὐτῶν ὁ Σύλλογος ἐκθεσιν περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῶν σχολείων, καὶ εἰ δυνατόν, ἱστορίαν συνοπτικὴν καὶ ἀκριβῆ τῶν τῶν σχολείων τῆς περιοχῆς αὐτῶν καὶ τοῦ Συλλόγου. Τὸ πρακτικώτατον τοῦτο σχέδιον, ὅπερ δρᾷται ὅλως τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἡμετέρου Προέδρου, ἐπήνεγκε πολλοὺς τοὺς καρπούς, καὶ σχέδον ἐστέρηθη διὰ πλήρους ἐπιτυχίας.

ὑπὲρ τὰς 150 σπουδαιόταται ἐκθέσεις καὶ ἄλλα ἐπίσημα ἔγγραφα, ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ἀριθμῶς καταδεικνύουσαι μετὰ τῶν ἐπισυνημμένων 400 Διαγραμμάτων τὴν κατέσταν τῆς παιδείας παρ' ἡμῖν, εἶναι τὰ πρότελα τοῦ νέου τούτου σταδίου τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆγον ἔτος. Ὅ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς Προέδρος,

εἰς ἃν παρεπέμθησαν πάντα ταῦτα, θέλει ποιῆσαι ὑμῖν τὴν κατ' ἐπαρχίας ἀνάλυσιν τούτων κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτῆν, καὶ δεῖξει τὸ σημεῖον, εἰς ὃ εὐρίσκονται νῦν τὰ γράμματα, καὶ εἰς τίνα ὁ Σύλλογος θέλει ἀπονεύειν τὴν ὑλὴν συνοδουμένη καὶ υποστηρίξιν. Προτείνω δ' ὅπως πάσι τοῖς σεβασμίῳις ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς φιλοφρόνως πάνι ἀναθεσκαμένοις καὶ συντελέσασιν ὑπὲρ τούτου ζωηρὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστικῶν, καὶ δειχθῆ ἑαυτοῖς ὅτι διὰ τοιαύτας μεθ' ἡμῶν συνθέσεις καὶ τοιούτων ἐργασιῶν θέλουσι παρῆγει τὰς φιλομουσίας καὶ φιλογενεῖς αὐτῶν ὑπηρεσίας ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἀνατολήν.

Ἡ τῶν σχολείων υποστηρίξις συνεπάγεται τὰ περὶ διδασκαλίαν διότι κατὰ μέγα μέρος οἱ διδασκαλοὶ εἰσι τὰ ἐμψυχα σχολεῖα, τὰ δυναμένα πολλὰ καὶ καλὰ νὰ προσφέρωσι τῇ πατριδί, ὅταν μετ' αὐταπακνήσεως καὶ ζήλου ἐργάζωνται πρὸς τοῦτο. Τοῦτο γινώσκουσαι καὶ δύο τῶν κοινοτήτων ἐξήτησαν παρὰ τοῦ Συλλόγου καταλλήλους διδασκάλους διὰ τὰ σχολεῖα αὐτῶν. Ἡ Ἑφορία τῶν ἐν Ἀδριακουπόλει σχολείων, ἐκθέτουσα τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῶν σχολείων ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ τοῖς πέριξ, ἐξῆτει παρ' ἡμῶν κατὰ Ἰούλιον σχολάρχην διὰ τὴν Ἑλληνικὴν τῆς πόλεως ἐκείνης σχολὴν. Ἡ ἐπιστολὴ παρεπέμθη μὲν τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, ἀλλ' αὕτη ὡς ἐκ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους μὴ συνεδριάζουσα δὲν ὑπέβαλε τῷ Συλλόγῳ τὴν περὶ τούτου γνώμην τῆς. Ἦτο δὲ πλέον ἀργά, ὅποτε ἠδυνάμεθα νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς τῆς Ἑφορίας ἐκείνης προθέσεις. Κατὰ δὲ Σεπτέμβριον ἡ ἐξ Ἡρακλείου Κρήτης Ἑφορία δι' ἐπιστολῆς δηλοῦσας τὴν σταθερὰν αὐτῆς θέλησιν ἵνα προαγάγῃ τὰ ἐκαὶ σχολεῖα, ἐξήτησε παρὰ τοῦ Συλλόγου διδάσκαλον γινώσκοντα πλὴν τῆς ἑλληνικῆς καὶ τὴν γαλλικὴν, ὀρίσασα διήμερον διάστημα πρὸς εὔρεσιν τούτου. Εἰ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου ἡ βροτολογία γολέρα ἐμμεστίζε τὴν πόλιν ἡμῶν, οὐχ ἦτοον μετὰ τὴν ἀπόφραξιν ὑμῶν ἵνα εὐρεθῆ καὶ ἀποσταλῆ ὁ κατάλληλος διδάσκαλος, τὸ Προεδρεῖον οὐ μόνον ἀπέστειλε τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ ὑπέδειξε πόσῃ ἐπιβροχῇ ἐπὶ τοῦ ὅλου ἐπαρχιακοῦ πνεύματος ἔχει ἡ ἐν κυριότηρ τινὶ τῆς ἐπαρχίας ἔδρα διατήρησις συστηματικῆς καὶ ἀξίας λόγου κεντρικῆς σχολῆς. Ἡ Ἑφορία ἐξέφερεσα διὰ νέας ἐπιστολῆς τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς ὑπὲρ πάντων τούτων, διακηρύττουσα ὅτι πάντας κατέχει ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῶν σχολείων Ἡρακλείου ὁ αὐτὸς

ζήλος. Τέλος, κύριοι, γινώσκατε ὅτι πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ ἡ μόρφωσις νέων πρὸς διὰδοσιν τῆς παιδείας εἶναι τῶν γενναίων εὐεργετημάτων, ἅπερ δύνανται τις νὰ προσφέρῃ τῇ πατρίδι. Ὁ αἰετοπετὴς διὰ νέων πράξεων ζητῶν νὰ ἐνθαρρύνῃ ἡμᾶς εἰς ὅπερ ἀνελάθωμεν ἔργον κ. Χρηστάκης Ζωγράφος δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου ἐδόλωσε τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ἀποφασίσας νὰ διακηρῆσθαι εἰς τὸ Ἑλλ. Λύκειον ἐπὶ πενταετίαν ἐξ ὑποτρόφους ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, χρησιμεύοντα- τας ὡς ὄργανα πρὸς διὰδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν ταῖς αὐτῶν χώραις, ἀνατίθησι τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν τῷ Συλλόγῳ, ὅπως μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν αὐτῶν διδάξωσιν ἐπὶ τριετίαν κατ' ἐντολὴν ἡμῶν, ἐπὶ μισθῷ ἀναλόγῳ ἐν ταῖς αὐτῶν κόμαις. Τὸ νέον τοῦτο δείγμα τῆς φιλομουσίας τοῦ προστάτου τούτου τῶν ἀπύρων νέων ἀσμένως δεξάμενοι ἀνέθετε τῷ Προεδρεῖῳ τὰ περαιτέρω τοῦτο δὲ προσκαλέσθη τοὺς ἀρμόδιους πρὸς τοῦτο Συλλόγους εἰς ἐκλογὴν τῶν ὑποτρόφων ἀπέστειλεν αὐτοὺς μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν νομοισμένων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Λύκειον.

Ἐκτακοὶ Ἐπιτροπαί.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἀφορωσῶν τὰ ἔργα τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ὠνομάσθησαν ἐφέτος καὶ ἔκτακοὶ Ἐπιτροπαί πρὸς καταγραφήν συνδρομῶν ὑπὲρ τοῦ κτηρίου, ὅπερ ἐγένετο τῶν πρώτων τοῦ Προεδρεῖου μελημάτων. Τούτων αἱ μὲν εἰς τὰς τέσσαρας ἐπισημοτέρας συνοικίας τῆς πόλεως ἡμῶν ὀρισθεῖσαι ἀντήλλαξαν μεθ' ἡμῶν ἐπιτολάς περὶ ἐνάρξεως ἡ ἀναβολῆς τῆς ἀναθεθείσης αὐτοῖς ἐντολῆς· αἱ δὲ εἰσὶν εἰς τὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ διακεκρυμέναις ἑλληνομάχοις, ὅσων ἐν Ὀδησσῷ, Ηετροουπόλει, Λονδίῳ, Λίβερπουλῳ, Μασσαλίᾳ, Τεργέστῃ, Βιέννῃ, Καίρῳ, Ἀλεξανδρείᾳ, Γαλατσίῳ, Βραβίλῃ καὶ Βουκουρεστίῳ. Δι' Ἐγκυκλίῳ διλοῦσας τὴν σημασίαν, ἣν ἔξει ἐνταῦθα ἢτε σύνδεσις αὐτῶν μεθ' ἡμῶν καὶ ἡ τοῦ κτηρίου τοῦ Συλλόγου ἰδρυσις, γνωστὸν ἐποιούμεν καὶ τοῖς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὁμογενεῖαι τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου καὶ τὰς μέχρη τοῦδε ἐργασίας αὐτοῦ. Καὶ ἔσπευσαν μὲν αἱ πλείεσται τούτων ν' ἀπαντήσωσιν εὐμενῶς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ἀλλ' ἡ ἐυμένεια αὕτη περιεκάλυπτε τὴν αὐτῶν παρὰ τῶν, μὴ ἀναδεχομένων διὰ διαφόρους λόγους τὴν ἐντολήν, ἣν αὐτοῖς ὁ Σύλλογος ἀνέθηκεν. Ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης προκλήθεισος κατὰ μέγα μέρος

ἐξ αἰτίων ἀνεξαρτήτων ὅλως ἀπὸ τοῦ Συλλόγου ὠρμήθητε, ὅπως ἀντικατήσθητε τοὺς παραιτηθέντας, ὅπερ ἐν Τεργέστῃ γενόμενον καὶ αὐθις ἀπέτυχε. Τὸ ἀποβαρύντικόν τοῦτο γεγονός ἐμετρίσθη πως, ὅτε ἐλάβομεν ἐκ Λίβερπουλῆς ἐπιστολὴν παρὰ τῆς ἐκεῖ Ἐπιτροπῆς δηλοῦσης, ὅτι λογιζόνται εὐτυχεῖς ὅτι παρέχεται αὐτοῖς εὐκαιρία, ὅπως ὑποστηρίξωσι κατὰ τὸ ἐνὸν τὰς ἡμετέρας προσπάθειάς ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων παρὰ τοῖς ὁμοφύλοις λαοῖς τῆς Ἰθμοῦ. αὐτοκρατορίας. Τὰ αὐτὰ ἐξέγραψε καὶ ἡ ἐν Βιέννῃ, ὃ δὲ ἐν Λονδίῳ κ. Ι. Βικέλας παραιτούμενος λόγῳ ἀποδημίας ἐπεμψεν ὑπὲρ τοῦ κτηρίου πέντε ἀγγλικὰς λίρας. Τελευταῖον ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κκ. Μ. Εὐανθῶν, Δ. Ζητσαίου καὶ Κ. Νικολάου ἐγραψεν ἡμῖν, ὅτι οἱ τῆς πόλεως ἐκείνης ὁμογενεῖς ἐν παντὶ καιρῷ διατηροῦντες τὴν φιλογένην ἀπαραιμείωτον, λαβόντες γνώσιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος πράγματος, καὶ χρίνοντες ἐπὶ τῇ προόδῳ τῶν ἀγαθῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μετὰ σπουδῆς κατέθηκαν ἕκαστος τὴν δυνατὴν συνεισφορὰν ἀριθμουμένην εἰς λίρας ἴθωμ. 227 καὶ 29 ναπολεόνεια. Τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ καὶ τοῖς προθύμοις συνδρομοῦσι καλοῖς κάγαθοις ὁμογενεῖς ἐξεστράσαμεν τὰς δεούσας εὐχαριστίας μετὰ τῆς διαβεβαιώσεως, ὅτι ὁ Σύλλογος θέλει ἐσσεῖ ἀναμνησθεσθαι τῆς πρὸς πάν ὅτι ἐθνωφελὲς φιλοτιμίας τῶν ἡμετέρων.

Ἐνεργειῶν δὲ ὑπὲρ τοῦ κτηρίου γινομένων ἔδει νὰ παρσκευασθῶσιν ἐγκαταῖτες τὰ ἐπὶ τούτῳ σχεδιάσματα. Πρὸς τοῦτο δὲ προσκληθέντες διακεκρυμένοι ἐνταῦθα τε καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀρχιτέκτονες ἐπροβυμῆθησαν νὰ ὑποβάλωσιν ἑπτὰ τοιαῦτα· ὃ δ' ἐν Ἀθῆναις γνωρῆς ἀρχιτέκτων κ. Α. Κερταντσόγλου φιλοπονήσας τοῖσιν ἐκ τεσσάρων πλαισίων, καὶ ἀποσταίλας εὐρησθήθῃ δι' ἐπιστολῆς νὰ δῶν ἐξηγήσεις, προσθεῖς καὶ τὰ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν διακοσμῆσεως. Ἄξιός τοῦ τε ὄνματος τοῦ καθ' ἡμᾶς Συλλόγου καὶ τῆς καλλιθεσίας τοῦ ἐπιφανοῦς ἀρχιτέκτονος. Πᾶσι δὲ τοῖς ἀρχιτέκτοσι φιλοτίμως πᾶν φιλοπονήσας καὶ ὑποβαλοῦσι ταῦτα δεῖον μετὰ τὴν ὀριστικὴν ἐγκρισιν τοῦ σχεδίου νὰ γραφῶσιν εὐχαριστήριον.

γ) Αἱ περὶ βιβλίων ἐπιστολαί.

Τὰ βιβλία καὶ πανταχοῦ μὲν μάλιστα δ' ἐνταῦθα, ἐνθα ἐλλείπει δημοσίαι βιβλιοθήκη, εἶναι ἀληθῶς ψυχῆς ἰατρικὸν καὶ κοινὴ πνευματικὴ τροφή τοῖς ἑρασταῖς τῶν γραμμάτων.

δὴ κύριον μέλημα πάντων τῶν μελῶν δέον νᾶ ἢ ἡ ταχεῖα ἀντικατάστασις τῶν ὑπὸ τῆς πυρκαϊκῆς ἀπολεσθέντων θραυκῶν καὶ ἡ κατάρτισις βιβλιοθήκας οὕτως, ὥστε νᾶ ἢ προσιτῆ παντὶ τῷ βουλομένῳ. Δικαίως ἔρα μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς καὶ μετ' ἄκρου ἐνδιεφέροντος ἡρακατάμεθα ἄπαντες τῆς τε ἀπὸ 28 μαζίου ἐπιστολῆς τοῦ κ. Γ. Κορωνοῦ προσηνεγκόντος ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκας, δικαιοσύνης ἐθωμικῆς λέξεως, καὶ τῆς ἀπὸ 18 Ἰουνίου τοῦ κ. Θ. Α. Μαραγορδάτου προσφθέντος ἐκπῶν ἔθωμ. λίρας. Ἀμφοτέροις τοῖς δωρατικῆς τῆ Προεδρείου συνεπιεί τῆς ἀποφάσεως ἡμῶν ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν χαρᾶν, ὅτι διὰ τοιούτων προσφορῶν ἐτίθεντο οὕτω τὰ θεμέλια τῆς ἐκ νέου συστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης· εὐχαριστίας δὲ ἐξερράσθησαν καὶ τῷ κ. Κ. Καλλιμάχῳ, ὅστις καὶ πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα προσήνεγκε τῇ Βιβλιοθήκῃ βιβλία, οὐ πάύεται δὲ μεριμνῶν ὑπὲρ αὐτῆς τὰ κἀλλιστα δι' ἐπιστολῶν προσωπικῶν. Καὶ ἄλλοι δὲ ἡμετέροις τε καὶ ἀλλοδαποῖς, ὡς ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ βιβλιοφιλῶκατος ἡκούστατε, ἐσπευσαν καὶ κατ' ἡμέραν σπεύδουσι πλουτοῦντες τὴν ἡμετέραν Βιβλιοθήκην. Ἐνταῦθα μνημονοῦντον τοῦ ἐν Χαρισίῳ «Πρὸς διαδόσιν τῶν γραμμάτων Συλλόγου», ὅστις δι' ἰδίαις Ἐγκυκλίῳ προσκαλεῖ τούς περὶ αὐτὴν νᾶ συνελεσθῶσιν εἰς τὴν ἐπακρόβωσιν τῆς παρακλωθείσης Βιβλιοθήκας, πρὸ ἐλέγῳν δὲ μνηῶν διὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως αὐτοῦ κ. Γιαννακοῦ ἀπέστειλεν ἡμῖν ἱκανοὺς τόμους. Καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικὸς Σύλλογος ἡαγρασασὸς ἐπεμφῆν ἐκπῶν περίου τόμους. Ἐκαρμεῖς δὲ μένει ἐτι ἡ ὑπόσχεσις τῆς Συγκλήτου τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, εἰς τὴν νῦν τοῦ ὁποίου Πρύτανη κ. Β. Καστόρχην δι' ἐπιστολῆς ἀπὸ 26 Ἰβρίου ὑπενηθήκαμεν ταῦτα, οὕτως δὲ δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀπὸ 6 Ἰβρίου ἀνήγγειλεν, ὅτι αἰτία τῆς βραδύτητος ταύτης ἦν ἡ μήπω τῆς Βιβλιοθήκας τελεία ταξινόμησις. Πᾶσι δὲ τοῖς προσσηνεγκούσι βιβλία ἐγράφκαμεν κατ' ἐντολήν ἡμῶν τὰς δευσίας εὐχαριστίας. Τελουτῶν δὲ προσθέν ὅτι ὁ κ. Θ. Κοσοῦδας τῶν προσφορῶν τούτων λαθῶν γνῶσιν ἀπέστειλε τῷ Συλλόγῳ 50 ἔθωμ. λίρας πρὸς κατασκευὴν τῶν νέων θραυκῶν τῶν βιβλίων. Καὶ τῷ καλῷ ταῦτω κἀγαθῷ ὁμογενεῖ τὰς εὐχαριστίας ἀπενηθήκαμεν δι' ἐπιστολῆς.

Ἐν ἐπιστολαῖς διὰ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων προσφορῶν μέγα τι δὲν προσήνεγκε. Καὶ ἐνεῖδατε μὲν τοῦτο, διὸ καὶ ἐνατεῖλασθε τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ἵνα συντάξῃ τὴν δεύουσαν

Ἐγκυκλίῳν πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ἄλλους λογίους, ἀλλὰ καὶ διὰ ταύτης πρὸ τῆς τοῦ κτιρίου ἐγέρσεως οὐδὲν σπουδαῖον πρόπει νᾶ προσδοκᾶ τις.

δ) Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Συλλόγου μετὰ τῶν λοιπῶν σωματείων.

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος θεωρήθη πάντοτε καὶ θεωρεῖται δικαίως ὡς ἡ πρώτη ἐν τῇ Ἀνατολῇ σρωτόβλοκος ἐστία, ἥτις κακκαρτίσασα συμπαρέσσορον τὴν κρατίστην τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ λογίων κοινωνίαν παρήνεγκε περὶ αὐτὴν πολλὰ ἄλλα ἔλλην. γραμμάτων κέντρα, διαγείρουσα οὕτω τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἦ ἐν βραχεῖ δὲ διάδοσις περὶ τὰς ἡμετέροις καὶ τοῖς ἀλλογενεῖς τοῦ ὑπὲρ τῶν ἔλλην. γραμμάτων συλλογικοῦ πνεύματος εἶνε παρήνερος ἐλπίς περὶ τῶν ἐν τῷ μέλλοντι μεγάλων αὐτοῦ ἀποτελεσμάτων, ἀν ἄμακτον μὲν καὶ ζωρὸν ὡς νῦν διατηρηθῆ τοῦτο, κανονικώτερον δὲ ρυθμισθῆ. Πρὸς τὴν σκοπὴν δὲ τοῦτον δέον στενωτάτα νᾶ συνδέωνται τὰ πᾶσαρχῶς ἐγκατασπαρμένα σωματεῖα ταῦτα μετὰ τοῦ ἡμετέρου, καὶ ἀδελφικῶς συνδόμενα νᾶ ἐργάζωσινται κανονικῶς καὶ ἀπὸ κοινοῦ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ αὐτῶν σκοποῦ. Τοῦτ' αὐτὸ δικακρῶνται καὶ ὁ νέος ἡμῶν Κανονισμὸς· αὐτῆ δ' ἐστὶ καὶ ἡ πρόβσις πάντων ἡμῶν. Σήμερον δ' εὑρισκόμεθα εἰς τὴν εὐάρεστον θέσιν, νᾶ δικακρῶνόμεν ὅτι μετ' ὅλων τούτων εὑρισκόμεθα εἰ στενῆς σχέσεως, ἀνταλλάσσοντες ἐλευθέρως τὰς ἰδέας ἡμῶν καὶ ἀνακοινῶντες προθύμως πᾶν ὅ,τι κοινοφελὲς ἀγαθὸν ἐπιδιώκομεν. Καὶ ἀλλῶς τὰ τε ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ τὰ ἐν τῷ Ἰσίῳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τοῦ κράτους ὁ δὲ ἐκπαιδευτικῆς σωματεῖα, ἅπερ εἰσι γνωστὰ ἡμῖν, ἀποτεινόνται πρὸς ἡμᾶς ἐλευθέρως, ὑποβάλλοντα τὰς αὐτῶν ἐργασίας, καὶ αἰτοῦντα τὴν ἡμετέραν συνδρομήν καὶ προστασίαν. Καὶ τὰ μὲν ἐν ταῖς συνοικίαις τῆς μεγάλουπόλεως ταύτης, τὰς δημοσίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διακλέξει κοινὰς μετ' ἡμῶν ἔχοντα, κοινῶς καὶ συσκέπτονται καὶ σύζητοῦσι. Τὰ δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐκπαιδευτικῆς ὕλης ὄντα καὶ πρὸς ὑποστήριξιν σχολείων συστάνα, μεγάλως εὐκολῶνται ἡμᾶς εἰς ὅπερ ἀνεδέχθημεν νέον ἔργον. Οὕτω δὲ, ἵνα τὰ κεντρικώτερα ἀναμνήσω, ἡ μὲν ἐν Τραπεζοῦντι ἐξωτερικῆ Ἐπιτροπῆ ἐπὶ τῶν σχολείων, μετ' ἧς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀντηλλάξκαμεν οὐκ ὀλίγα γράμματα, ἀνα-

οίμως πάνυ προστατεύουσα τὰ περὶ τὴν Τρα-
πέζουστα καὶ τὸν Πόντον σχολεῖα, παρέχει ἡ-
μῖν τὰς ἀρίστας πληροφορίες περὶ τῶν τόπων
ἐκείνων, μηδαμῶς ἀποθάρσυνόμενη ἐξ ὧν ἀ-
παντὰ ἀνυπερβλήτων δυσχερεῶν ὁ δὲ ἐν 'Ραι-
δεσῶ Σύλλογος, οὐ πολλὸς χρόνος ἐξ οὗ συστάς
μετὰ τῶν κατὰ τὴν Θράκην ἀδελφῶν σωμα-
τείων, δείκνυσιν ἡμῖν τοὺς τε ἀγῶνας, οὓς κα-
ταβάλλει, καὶ ὑπερ ἐπιδιώκει μέλλον. Με-
γίστης δὲ προσοχῆς καὶ ἀξίως πολλῶν ἐπαίωνων
εἶνε ὁ ἐν Σέρβιαι Φιλεκαπιδ. Μακεδόν. Σύλλο-
γος, ὅστις μετὰ τῆς ἐνταῦθα Μακεδονικῆς 'Α-
δελφότητος δραστηρίως ἐπιδιώκων τὴν διάδο-
σιν τῶν γραμμῶν, καὶ ἐκάστοτε ἀγγέλλων
ἡμῖν οἷας γενναῖκας ἐργασίας ποιεῖ, κρατεῖ πάν-
τοτε ἡμᾶς ἐνημέρους τῶν ἐν τῇ 'Επαρχίᾳ ἐκείνῃ
ὑπὲρ τῶν γραμμῶν τελουμένων. Καὶ οἱ ἐν
τῇ 'Ασίᾳ δὲ ὑπάρχοντες· καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις
τοῦ Αἰγαίου πελάγους συστάνας προθύμως
ἀγγέλλουσιν ἡμῖν τὰ περὶ τῶν σχολείων τῆς
περιοχῆς αὐτῶν. Ποῖος δὲ Σύλλογος ἢ ποῖα
'Αδελφότης ἐκ σμικρῶν τὸ πρῶτον βρωμάμενος,
δὲν δείκνυει τρανὰ δείγματα τοῦ ἐκπαιδευτι-
κοῦ πνεύματος, ὑπερ κατέλαβε τοὺς ὁμογενεῖς
ἡμῶν; 'Απλῆ ἀνάγνωσις τῆς ἀλληλογραφίας
ὅλων τούτων τῶν σωματείων πείθει ἡμᾶς περὶ
τῆς ἐπιβρότης, ἣν ποτε ἐπὶ τῆς ὅλης ἐκπαιδευ-
σεως ἔξοσιν ταῦτα. Δικαίως ἔρχ ὁ τοῦ πνευπι-
στημίου Πούτανι κ. Ε. Καστόργης ἀναφωνεῖ
ἐν τῇ ἀπὸ 31 'Ιανουαρίου ἐπιστολῇ αὐτοῦ τάδε·
Εἰς τὰς σπουδαῖκας καὶ σκοπίμους ἐπενεργείας
τούτων τε καὶ τῶν ἀπανταχῶς ἑλληνικῶν ἐκ-
παιδευτηρίων ἀποβλέπων πᾶς ὁμογενὴς Ἕλλην
εὐφραίνεται ἐπὶ τῷ θεάματι τούτῳ, καὶ πείθει-
ται ὅτι δὲν θέλει εἰσθαι μακρὰν ὁ χρόνος τῆς
τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ποθητῆς ἠθικῆς καὶ ἐπι-
στημονικῆς παλινορθώσεως.

Ἦσαι τοῖς σωματείσις τούτοις τὸ Προεδρεῖον
οὐκ ἐπαύσατο κατ' ἐντολὴν ὑμῶν πᾶσαν τὴν ἡ-
θικὴν συνδρομὴν παρέχων, πρῶτον μὲν πάντοτε εἰς
ὅ, τι ἦν ἤθελον κρίνει τὸν Σύλλογον κατὰλληλον.
'Ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν
ὅτι ὁ ἐνταῦθα Φιλεκαπιδευτικὸς Σύλλογος ἢ
Μικρὰ 'Ασία διὰ τῆς ἀπὸ 22 Ὀβρίου ἐπιστο-
λῆς αὐτοῦ ἀνενέωσε τὴν καὶ πρῶτην ὑποβλη-
θεῖσαν πρότασιν, ἵνα τεθῆ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων
κηδεμονίαν καὶ προστασίαν. Ὁ Σύλλογος οὗτος,
συνδεδεμένος στενωθῶς καὶ μετὰ τῶν ἐν Κωνσταν-
τινῇ, Ἰωνίῳ, Σίλλῃ, Πόρῳ, Σπάρτῃ, Νεαπό-
λει τῆς Καππαδοκίας καὶ Ἀγκύρῃ, χάριν τῶν
μικρασιατικῶν, τῶν πλείστων ἀδελφῶν τῆς ἡμετέ-
ρας γλώσσης, ποιεῖ τὸ ἥμισυ τῶν αὐτοῦ δικ-

λέξων εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν, κοινὰς ποιῶν
τοῖς αὐτοῦ συμπολίταις τὰς πρακτικὰς καὶ
στοιχειώδεις γνώσεις τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀ-
ναγκαιωτέρων ἐπιστημῶν. Τὸ δὲ σύστημα τού-
το ὑποβλήτων καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ σωμα-
τείσις θέλει ἐξεγείρει τὸν πρὸς τὰ γράμματα
καὶ τὰς ἐπιστήμας ζῆλον τῶν προσταγμένων.
Τὴν προστασίαν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐξή-
τησε καὶ ἡ τῶν Κιανῶν Φιλεκαπιδ. 'Αδελφότης
ὑποβάλουσα τὴν 17 θέρου καὶ τὸν Κανονισμὸν
αὐτῆς πρὸς ἔγκρισιν. Καὶ ἡ ἐν Ἀγκύρῃ Φιλε-
καπιδευτ. 'Αδελφότης *Galacia*, ἔσφι συσταθεῖ-
σα τίθεται ὑπὸ τῆν προστασίαν ἡμῶν. Ταῦταις
κατ' ἐντολὴν ὑμῶν ἐδηλώθη ἡ χαρὰ, ὅτι διὰ
τοῦ μέσου τούτου τὰ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν καὶ ἐν
ταῖς ἐπαρχίαις ὁμοίας φύσεως σωματεῖα συν-
ενοῦνται οὕτω δι' ἀδικημάτων δεσμιῶν, καὶ
ἀπὸ κοινῶς ἀναλαμβάνουσι νὰ ἐπιδιώξωσι μετὰ
σταθερότητος τὴν ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας ἐν
τῇ Ἀνατολῇ. Ἀνηγγεῖλαμεν δὲ αὐταῖς, ὅτι μό-
νον διὰ τῆς συνεργασίας κ' οὐκ ἐπὶ τῆς ἡμῶν εὐ-
δοῦται τέλος καὶ μάλιστα ἐν χώρῳ, ἐν αἷς
κοινὰ καὶ γενναῖα μέτρα εἰσὶν ἀπαραίτητα εἰς
σκόπῳ καὶ ἐπιτυχῇ διασκέδασιν τοῦ αὐ-
τοῦ καὶ τῆς ἀμειψίας διὰ τῆς ἐξάπλωσεως
τῶν γραμμῶν καὶ διαδόσεως πρακτικῆς ἐγ-
κωλύου παιδείσεως.

'Ἄλλ' οὐ μόνον οἱ ἐνταῦθα τε καὶ ἐν ταῖς ἐ-
παρχίαις Σύλλογοί εἰσι στενωθῶς μετ' ἡμῶν συν-
δεδεμένοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ ἔξωτεριῳ. Ὁ
ἐν Ἀθῆναις πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμῶν
Σύλλογος, ὅστις μετὰ πολλῆς τῆς πρακτικώ-
τητος καὶ σωροσύνης ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς ἐκ-
παιδύσεως, διαίκεται, ὡς εἶδομεν ἐν τε τῇ
ἀρχῇ καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, εὐμενέστα-
τα πρὸς ἡμᾶς ὑπὸ τῶν αὐτῶν κατέχοντα κί-
σθημάτων ἢ τε 'Εταιρίαν τῶν *Φίλων τοῦ Λαοῦ*
καὶ οἱ Φιλολογικοὶ Σύλλογοι *Βέρων* καὶ *Παρ-
μισσός*. Τὸν τελευταῖον μάλιστα παρακαλοῦ-
θησεν ὁ Σύλλογος ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ,
ἐπεκροτήσασμεν δὲ εἰς τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμὸν
πολλὰς εὐχαριστίας ἀποδόντες, οὐ μόνον διότι
καταγίνεται ἐπὶ τῇ μελέτῃ καὶ ἐκδόσει τῆς
γλωσσικῆς ὅλης καὶ λοιπῶν φιλολ. μελετημά-
των, ἀλλὰ καὶ διότι κατὰ συγκυρίαν οἱ πλεί-
στοι τῶν εἰς τὸν ποιητικὸν καὶ φιλολογικὸν
ἀγῶνα τῶν Ἀθηνῶν διαχωρηθέντων ἦσαν νεα-
ρὰ αὐτοῦ μέλη. Τῇ δὲ 'Εταιρίᾳ τῶν *Φίλων τοῦ*
Λαοῦ, ἥτις προσπαθεῖ διὰ δημοῦδος διδασκα-
λίαν νὰ διαδόσῃ τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπι-
στήμας εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, βελθῶς συνε-
λυπήθημεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ προέδρου αὐ-

τῆς Κ. Δοσίου, ἀνδρὸς μεγατόμου καὶ ἀκαμάτου, μεγάλως ἐργασμένου ὑπὲρ τῆς ἐδραϊώσεως τῶν Συλλόγων τούτων.

Μετὰ δὲ τοῦ ἐν Παρισίους Συλλόγου «Πρὸς διὰδοσιν τῶν Ἑλλήν. γραμμάτων» οὐ πανόμθεα ἔχοντες ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ τὰς ἀρίστας σχέσεις. Ἐστέτος μάλιστα κατὰ τὴν 10 Ἰουνίου μεθόντες, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ρωθεῶν ἐκείνην τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Παρισίων θέλῃαν οὐκ ἐπαύσαντο ἐργαζόμενοι, καὶ παύοντες ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, συνελυθήμεν αὐτοῖς ἐπὶ ταῖς ἐθνικαῖς συμφροαῖς, καὶ ἐξεργάσαμεν τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ Γαλλία μεγάλουσι οὔσα ἀείποτε, καὶ τὸν ἐκπολιτιστικὸν ἀγῶνα γενναίως ἀγωνιζομένη, ταχέως θέλει ἐπουλώσει τὰς πληγὰς αὐτῆς, καὶ θέλει παρᾶγει εἰς τὸν κόσμον νέον δεῖγμα μεγάλων προνημάτων. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου κατ' ἐντολὴν ὑμῶν θέλοντες νὰ δῶμεν μικρὰν ἔνδειξιν τῶν φιλαδέλφρων αἰσθημάτων ἡμῶν ἀνεδέχθημεν ἀσμένως τὴν τοῦ κατ' ἔτος ἐκδομένου Περιοδικοῦ αὐτῶν διανομήν, συλλέγοντες τὰς τῶν ἐν Κ/Πόλει μελῶν ἐτιμίας συνδρομὰς, καὶ ὡς ἀνταποκριταὶ αὐτῶν παρέχοντες τὴν συνεργασίαν ἡμῶν εἰς ὅ,τι ἂν ἐγκαίνωσιν ἀρμόδιον τὸν Σύλλογον. Διὸ καὶ κατὰ Μάρτιον ἐστειλάμεν αὐτοῖς ρεῖμα 885 μετὰ τῶν σχετικῶν ἐγγράφων, καὶ ἐξηγήσαμεν τοὺς λόγους, ὧν ἕνεκα μέλη μὲν τινὰ παρητήθησαν, ἄλλα δὲ νέα ἐνεργήθησαν.

Τοιαύτη καὶ ἡ σχέσις τοῦ Συλλόγου ἡμῶν μετὰ τῶν πρὸς διὰδοσιν τῶν γραμμάτων ἐργαζομένων σωματείων. Εἶθε δὲ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ σχέσις αὐτῆ μὴ μόνον νὰ διατηρηθῇ ἀκαμάτουσα καὶ δικρατῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐρυνθῇ ἐτι μάλλον διὰ συνθέσεως μετὰ παντὸς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐπιστημονικῶν σωματείου διὰ τὰς φιλολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς ἡμῶν σχέσεις.

Ἐξέθηκα, Κύριοι, ἐν ἀτελεῖ σκιαγραφηματικῆς τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆγον ἤδη ἔτος. Ἄν δ' ἀνεμίχθην εἰς λόγους δικαιοδοσίας ἄλλων οὐκ ἐμὸν τὸ ἀμάστημα, ἀλλὰ τοῦ ἐπιβαλλομένου μοι καθήκοντος. Τὰς ἐντολὰς ὑμῶν ἐκπληρῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ταχέως αὐτῶν ἐκπληρώσεως ἐργαζόμενος, ἔνα πάντοτε πρὸ ἐρθαλμῶν σκοπῶν εἶχον τοῦ νὰ μὴ παρᾶλειψω ἐκὼν μηδὲν τῶν ὅσα ἐψηφίσασθε. Ἄλλ' ἂν δὲν βλέπατε ἐν αὐτῇ τὴν εὐρύτητα, ἢν προσεδόκα ἐκ τῆς νέας αὐτοῦ πορείας ὁ Σύλλογος, τοῦτο ἀπόδοτε τῇ ἐμῇ ἀδυναμίᾳ, ὅτι τὰς ἀποράσεις ὑμῶν ἐκτελῶν εἰργάσθην οδῶ ὡς ἤθουλόμην, ἀλλ' ὡς ἡδυνάμην. Εἶθε δ' ἐν τῷ μέλλοντι ἡ μεγάλη τῆς ἀλληλογραφίας σπουδαίότης εἰς χεῖρας δεξιωτέρως ἀνατεθεῖσα νὰ καταστῇ ἀξία τῆς ἀποστολῆς τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ.

Ἀναλοῦθως ὁ Ταμίης κ. Π. Γκιών ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ταμείου ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Ἐκπληρῶν τὴν διὰταξιν τοῦ ἀρθρου 11 τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, διδομι ὑμῖν λόγον τῆς ἐρ' ὅλον τὸ λῆγον 14. συλλογικῶν ἔτος διαχειρίσεως τῶν ἡμετέρων οἰκονομικῶν ἡ ἐμῇ ὑπόθεσις, Κύριοι, εἶναι ὅλος πραχματικῆ, καὶ χωρὶς νὰ ἀπασχολῶ ὑμᾶς εἰς θεωρῆας κλπ. προβαίω εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν λησίων μου.

Α'. Ταμείον.

Παραδοθὲν μοι τὴν 20 Μαΐου παρ. ἔτους ἀπὸ τὸν προκάτοχόν μου κ. Ζ. Ἀλεξανδριδὴν ἔφερον ὑπόλοιπον ἰσολογισμοῦ του

Α. Τ. 99,97

Προσετέθη καὶ τις δαπάνη, ἥτις κατὰ τὴν διαχειρίσιν του κατὰ λάθος εἶχε σημειωθεῖ δις, ἐκ

Α. Τ. 2,57

102 54

Ἐκτοτε μέχρι σήμερον ἡ ὄλη κίνησις τοῦ Ταμείου συγκρατακιοῦται ὡς ἑξῆς:

α.) Εἰσπράξεις.

1) Συνδρομαὶ τῶν μελῶν ἐν γένει	Α. Τ.	249	75
2) Δικαιώματα Διπλωμάτων	»	115	
3) Προσφοραὶ ἔκτακτοι	»	394	09
4) Προσφοραὶ ἐφ' ὠρισμένῳ σκοπῷ	»	4050	70
5) Τόκοι καὶ μερίσματα ἀπὸ μετοχῶν	»	478	83
6) Πώλησις Περιδικίου	»	4	35
7) Συνδρομαὶ ὑπὲρ τοῦ Κτιρίου	»	4609	50
8) Πώλησις μέρους τῶν μετοχῶν μας δι' ἀγορὰν τοῦ οἰκοπέδου	»	1657	84
		<u>5260</u>	<u>06</u>
	Ἐν ὄλῳ	5362	60

β') Δαπάναι.

1) Εἰς τὰ Περθεναγωγεῖα Χάσκιοι, Συνασοῦ, Δεμερδεσίου καὶ Σαράντα Ἐκκλησιῶν τοῦ κ. Μενελάου Νεγρεπόντη Προσφορὰ	»	100	
2) Διὰ τὸ οἰκόπεδον τοῦ Κτιρίου	»	2436	93
3) Εἰς ἀγορὰν Μετοχῶν	»	1787	
4) » διαφόρους τοῦ Συλλόγου δαπάναις	»	404	60
		<u>4728</u>	<u>53</u>
Ἐπόλοιπον	Α. Τ.	634	07

Β'. Συνδρομαί.

Τὸ ἀνωτέρω ποσὸν τῶν συνδρομῶν μερικώτερον ἔχει ὡς ἑξῆς:

1) Συνδρομαὶ τοῦ λήγοντος ἔτους	»	192	
2) » παλαιὰ καθυστεροῦσαι εἰσπραχθησάν ἀπὸ 3 Μέλῃ	»	47	75
3) Συνδρομαὶ τοῦ προηγούμενου ἔτους, αἵτινες μοὶ παρεδόθησαν πρὸς εἰσπραξίν.	»	40	249
		<u>249</u>	<u>75</u>

Ἀρχομένου τοῦ συλλογικοῦ τούτου ἔτους τὰ τακτικὰ Μέλῃ ἦσαν 83' ἐφ' ὅλον τὸ ἔτος ἐνεγράφησαν νέα ἕτερα 143. ἐν ὄλῳ ἐγένοντο Μέλῃ τακτικὰ 226. Ἐκ τούτων 5 διεγράφησαν, καὶ 9 ἕτερα ἐπιψηφισθέντα τὰς τελευταίας ταῦτας ἡμέρας θὰ πληρώσωσιν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους 1 Μαΐου 1872. Οὕτως ὑπελείρησαν τακτικὰ Μέλῃ, 2 εἶδει νὰ πληρώσωσιν ἀπὸ 1 λ. = 212. Ἐκ τούτων μόνον οἱ 192 ἐπλήρωσαν μέχρι σήμερον τὰς συνδρομαὶ τῶν, ὑπολείπονται δὲ νὰ πληρώσωσιν οἱ 20' ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ Μέλῃ ταῦτα ἐψηφίσθησαν ἐσχάτως, καὶ διαμένουσιν ἀλλοχῶ, προσδοκῶν προσεχῶς εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐπιστολῶν

μου να έχω παρ' αὐτῶν τὰς συνδρομὰς των, ἐνέγραψα ἐν τῷ Ἰστολογισμῷ ἐλόκληρον τὸ ποσὸν τῶν λ. 212, ὡς βεβαιωμένον.

Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τούτου τῶν εἰσπραξέων τῶν ἐφρτεινῶν συνδρομῶν, καθαρισθέντων ἤδη καὶ τῶν καθυστερούντων τῶν προηγουμένων ἐτῶν, δυνάμεθα νὰ ἐλπίζομεν διὰ τῆς αὐτηγὰς μάλιστα ἐφαρμογῆς τοῦ ἡμετέρου Κανονισμοῦ, ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι ζήτημα καθυστερούντων δὲν θὰ ὑπάρχει πλέον ἐν τῷ Συλλόγῳ.

Γ'. Δικαιώματα Διπλωμάτων.

Κατὰ τὸν νέον Κανονισμὸν πᾶν Μέλος καταβάλλει ἄπαξ λ. 8θωμ. μίαν δικαίωμα Διπλώματος. Ἐκ τῶν ἐφέτος ἐγγραφέντων 143 νέων Μελῶν, ἀρχειουμένων τῶν 9, 2 ὡς εἴρηται ὑπέχθησαν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ἐπομένου ἔτους, καὶ 3 ἐκ τῶν 3 δικηγραφέντων, 2 εἰσι τοῦ τελευταίου, ὑπολείπονται Μέλη 131, 2 ὄφρῃλον νὰ πληρώσωσι τὸ δικαίωμα τοῦ Διπλώματος των, ἤτοι λ. 131. Καὶ τοι μὴ εἰσπραχθεισῶν ἢ τῶν 115, καταλογίσθη καὶ τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν δικαιωμάτων τῶν Διπλωμάτων ἐλόκληρον ἐν τῷ Ἰστολογισμῷ, ὡς βεβαιωμένον ἔσοδον τοῦ ἔτους, δι' ἃν λόγον ἐγένετο τοῦτο καὶ διὰ τὰς συνδρομὰς, ὡς πρὸ ἐλπίου εἴπομεν.

Δ'. Προσφοραὶ Ἑκτακτοί.

Περὰ φιλομούσων καὶ φιλογενῶν ἀνδρῶν ὁ Σύλλογος εἰσέπραξεν ἐφ' ὅσον τὸ ἔτος τὰς ἑξῆς προσφορὰς:

Ἀπὸ τὸν κ. Γοορίδ	Α. Τ.	»	40
» τὸς κ. Συντάκτας τοῦ Νεολόγου ὑπὲρ τοῦ Περιδικιοῦ	»	»	6 55
» ἀνώνομον ἐξ Ἀδριανοποπόλεως διὰ τοῦ κ. Βλασ. Σχορδέλλη	»	»	5
» τοῖς φιλοπᾶτριδας υἱοῦ τοῦ κ. Δοσίου, τὸ κληροδότημα τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς των	»	»	226
» τὴν Σ. Ἑλλ. Κυβέρνησιν διὰ τὰς ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ἀπωλείας τοῦ Συλλόγου	»	»	76 70
» ὑπόλοιπον τῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Ηκρυσίαις Ἑλλ. Συλλόγου ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἀφρθεισῶν συνδρομῶν τῶν ἐνταῦθα μελῶν αὐτοῦ διὰ τὸ 1870	»	»	7 84
» τὸν κ. Δανιὴλ Παππᾶ	»	»	40
» » Θεμ. Κοσσοῦδην	»	»	50
» » ἐν Περγᾶμῳ ἱατρὸν κ. Ῥάλλην, Μέλος ἀντεπιστέλλον.	»	»	2
		»	394 09

Ε'. Προσφοραὶ ἐφ' ὠρισμένῳ σκοπῷ.

Ἐφ' ὠρισμένῳ δὲ σκοπῷ προσνήχθησαν τῷ Συλλόγῳ

Ἐπὲρ τῶν ἀπόρων Σχολείων	»	600
Πρὸς πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης	»	300
» συλλογὴν γλωσσικῆς ὕλης	»	400
Δι' ἀγορὰν Περιδικῶν διὰ τὸ ἀναγνωστήριον τοῦ Συλλόγου	»	50 40

α) Ἀπορα Σχολεία.

Οἱ κατὰ τὸν Κανονισμόν ἡμῶν ἀνακεκρυγμένοι εὐεργέται τῶν ἀπόρων Σχολείων κ. κ. Χρηστάκης Ζωγράφος, Γ. Ζαφίρης, καὶ Μενέλαος Νεγρεπόντης, ὡς προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν ἐτησίως οἱ μὲν κ. κ. Ζωγράφος καὶ Ζαφίρης ἀνά λίρ. 200, ὁ δὲ κ. Νεγρεπόντης λ. 100, ἐμέτρησαν τῷ Ταμείῳ ἕκαστος τὴν διὰ τὸ λήγον ἔτος εἰσφορὰν των,

Ἦτοι ἐν ὄλῳ

Α. Τ. 500

Ἐτέρας ἑκατὸν ἕτερος φιλόμουςος καὶ φιλόπατρις ἀνὴρ ὁ κ. Ἀνδρέας Βαλιάνος ἐμέτρησεν εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ Συλλόγου διὰ τὰ ἀπορα καὶ οὗτος Σχολεῖα.

» 100

600

Τὴν δὲ προσεχῆ ἐβδομάδα εἰσπράττομεν ἐτέρας 220

»

220

ὄφελος τῶν 400 μετοχῶν τῆς Ἀυτοτουρκικῆς Ἱστορίας. Τραπεζῆς, ἃς ὁ ἡμέτερος Πρόεδρος καὶ εἰς τῶν ἰδρυτῶν τῆς Ἐταιρίας ταύτης κ. Καρπαίνος ἐκράτησεν εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ἀξίαν τῶν λ. 8, κατὰ τὴν ἐκδοσὶν αὐτῶν, ἵνα διατεθῶσι καὶ αὐταὶ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων Σχολείων. Καὶ οὕτω

πρακτικατῆται ἐξ 820 λιρῶν ἀναμένει τὸν Σύλλογον, ἵνα κατὰ τὴν γνώμην τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς διανεῖμῃ αὐτὴν εἰς ἄπορα Σχολεῖα, ἐγκαινιάζων οὕτω τὴν πρακτικωτέραν τῶν ἐργασιῶν, ἣν ἀνέγραψεν ἐν τῷ νέῳ Κανονισμῷ αὐτοῦ.

»

820

β') Βιβλιοθήκη.

Οἱ κ. κ. Γεώργιος Κορωνιὸς καὶ Θεοδ. Α. Μαυρογορδάτος ἐμέτρησαν τῷ ἡμετέρῳ Ταμείῳ ἑκάτερος τὴν προσφορὰν τοῦ πρὸς πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου,

ὁ μὲν κ. Κορωνιὸς

Α. Τ. 200

ὁ δὲ κ. Μαυρογορδάτος

» 100

300

αἵτινες ὡσαύτως μένουσιν ἀνέπαρος πρακτικατῆται δι' ἕν σκοπὸν ὑπὸ τῶν φιλομούσων διορητῶν προωρίσθησαν. Τὸ ποσὸν τοῦτο ὄρισται ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ λήγοντος ἔτους νὰ ἐνδυσθῆ ὁλόκληρον εἰς βιβλία τοῦ Συλλόγου, καὶ τὸ Ταμεῖον ἔτοιμον ἀναμένει τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποράσεως αὐτοῦ, ἥτις ἀνετέθη εἰς Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν, ἵνα ἐκλέξῃ τὰ βιβλία, ἃ δέον ν' ἀγορασθῶσι.

Ἄλλ' ὁ Σύλλογος καὶ σήμερον ἔχει ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν πυρκαϊκὴν ἀναβιώσεώς του ἐσχηματισμένην βιβλιοθήκην τινα, χάρις εἰς τὰς ἀκαταπαύστους δωρεὰς βιβλίων παρὰ φιλομούσων ἀνδρῶν, ἃ, καὶ τοὶ δωρεαί, οὐχ ἦσαν εἶναι μίαι τις περιουσία. Τὸ μὲν θεωρῶν καλὸν τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομικὰ νὰ ᾧσιν ὅσον ἕνεσιν ἐν τάξει, τὸ δὲ ἀποβλέπων, ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι, ὡς ἐλπίζομεν, ἢ εἰς βιβλία περιουσία τοῦ Συλλόγου θὰ βραχύνῃ ἀξάνουσα, ἐστοχάσθη καλὸν νὰ ἐμπεριληφθῆ καὶ ἡ βιβλιοθήκη αὐτοῦ εἰς τοὺς λ/σμὸς του, καὶ ἐκτιμησάς αὐτὴν τῇ παραδογῇ καὶ τοῦ ἡμετέρου Βιβλιοφύλακος κ. Μαυρογένους ὡς ἀξίως τοὐλάχιστον 400 λιρῶν, ἐμπεριέλαβον ἐν τῇ Καταστάσει εἰς τὸ Ἐνεργητικὸν ἡμῶν, ἀυξήθέντος κατ' ἴσον ποσὸν τοῦ ἀπιθωματικοῦ μας ἐν τῷ Παθητικῷ.

γ') *Περιοδικὰ Συγγράμματα.*

Ὁ κ. Χρηστάκης Ζωγράφος ἀπὸ διετίας, ὡς γνωστόν, ἐξακολουθεῖ νὰ προσφέρῃ τῷ Συλλόγῳ πεντακοσιόγραμμον ἐτησίαν εἰσφορὰν διὰ περιοδικὰ τοῦ ἀναγκωσταρίου αὐτοῦ. Ἐσχάτως δὲ κατέβαλε καὶ τὴν διὰ τὸ προσεχὲς συλλογικὸν ἔτος τρίτην ἐτησίαν προσφορὰν τοῦ ἐκ φρ. 500. Τὸ ἀνωτέρω ποσὸν τῶν λιρ. 50, 10 προκύπτει ὡς ἑξῆς:

Υπόλοιπον προσφορᾶς	4870	φρ. 165	Λ.	7 20
Προσφορὰ διὰ τὸ	4874	» 500	»	21 75
» » »	4872	» 500	»	21 75
				<hr/>
				50 70
Ἐπληρώσαμεν τὴν συνδρομὴν 2 περιοδικῶν, χρησίμων τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ, διὰ τὸ ἔτος 1871			»	2 18
Υπόλοιπον ἐν τῇ κατωτέρῳ Καταστάσει			»	<hr/> <hr/> 48 52

δ') *Συλλογὴ γλωσσικῆς ὕλης.*

Ὁ ἴδιος φιλόμωσος καὶ φιλογενῆς ἀνὴρ κ. Χρηστάκης Ζωγράφος, εἰς ὃν τιμῶντι μεγάλην δόξαν οὗτος Σύλλογος εὐγνωμοσύνην, ὅτι προθύμως ἐπιδαψιλεύει πάντοτε τὴν ὑποστήριξίν του εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ σκοπῶν, ἐμέτρησεν εἰς τὸ Ταμεῖον μας τὴν διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος πρώτην ἐτησίαν προσφορὰν τοῦ τῶν λιρῶν 80. 400, ἃς ἀνήγγειλεν ἐσχάτως τῷ Συλλόγῳ, ὅτι προσφέρει κατ' ἔτος πρὸς συλλογὴν τῶν ζώωντων μνημείων τῶν διασσοζυμμένων ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Τὸ δὲ ποσὸν τοῦτο συμπεριελήφθη ἐν τῇ μερίδι «Διαγωνίσματα».

ζ') *Μετοχαί, τόκοι αὐτῶν καὶ μερίσματα.*

Ἀπὸ τὸν προκατόχον μου κ. Ζ. Ἀλεξανδρίδην παρέλαβον τὴν 20 περελθ. Μαΐου 135 Μετοχὰς τῆς Γεν. Ἐταιρίας καὶ 20 Μετοχὰς τοῦ Ἑλλ. Δανείου τῶν 8 $\frac{0}{10}$. Τὴν 7 Ἰουλίου παρελθ. ἔτους ἠγόρασα 60 ἑτέρας Μετοχὰς τῆς Γεν. Ἐταιρίας ἀπὸ 10, $\frac{43}{10}$ καὶ τὴν 5 Αὐγούστου ἑτέρας 5 ἀπὸ 9, $\frac{38}{10}$, καὶ οὕτως ἐγενόμεθα κάτοχοι 200 ἐν ὅλῳ Μετοχῶν τῆς Γεν. Ἐταιρίας τοῦ Ὁθωμ. Κράτους· τὴν δὲ 19 Αὐγούστου ἠγόρασα ἑτέρας 35 Μετοχὰς τοῦ Ἑλλ. Δανείου τῶν 9 $\frac{0}{10}$ ἀπὸ φρ. 219, 50· ἀλλ' εἴτα ἠγοράσαμεν τὸ οἰκόπεδον τοῦ κτιρίου ἡμῶν, καὶ ἐδέησε πρὸς ἀποπληρωμὴν αὐτοῦ νὰ πωλήσωμεν τὴν 10 Νοεμβρίου 150 ἐκ τῶν 200 Μετοχῶν μας τῆς Γεν. Ἐταιρίας ἀπὸ λιρ. 10, $\frac{2}{10}$, καὶ ἔκτοτε δὲν ἔχομεν ἢ τὰς 50. Ἐκ τῶν μετοχῶν τούτων ἀπηλαύσαμεν ἐν μερίσμα καὶ ἓνα τόκον· τὸ μὲν ἐκ λιρ. 401 25 τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ἐπὶ τῶν 45 εἶχομεν τότε, ὡς εἴρηται, μόνον 135 πρώτων μετοχῶν, τὸν δὲ ἀρχῆς τοῦ τρέχοντος ἔτους » 26 28 ἐπὶ τῶν 45 μὲν εἶχον ἐναπομείνει τότε 50 Μετοχῶν.

Τῶν δὲ 55 μετοχῶν μας τοῦ Ἑλλ. Δανείου ἀπηλαύσαμεν τὸν τόκον τοῦ παρελθ. Ὀκτωβρίου » 25 91 καὶ ἑτέρας » 23 39

---

 478 83

τὸν τόκον τῆς τελευταίας τὸν λήγ. μῆνα πληρωμῆς ἐπὶ 5½ ἐκ τῶν μετοχῶν μας τούτων, διότι ἡ μία τῶν 8 0/0 εἶχεν ἐκκυβευθῆ καὶ ἐξοφληθῆ ἀπὸ τῆς προλαβούσης ἐξαμηνίας. Οὕτω παρήχθη τὸ ποσόν, ὃ εἶδομεν ἄνωτέρω ἐν τῷ Ταμείῳ.

Α. Τ.

178 83

Αἱ τε μετοχὰὶ αὗται τῆς Γεν. Ἐταιρίας καὶ αἱ τοῦ Ἑλλ. Δανείου εἶχον ἀγορασθῆ εἰς ἐλάσσονας τῶν σημερινῶν τιμὰς, καὶ ἔκρινα μέρος τῆς νῦν κεκτημένης ὑπερτιμῆσεως νὰ φέρω εἰς αὐξῆσιν τοῦ περισσεύματος τῶν ἐτησίων ἐσόδων μας, ὡς ὅθ' εἶδομεν ἐν τῷ Ἰσολογισμῷ, ὅρισας αὐτάς εἰς ἀξίαν διὰ τὸ μέλλον πάλιν καὶ ταύτην ἐλάσσονα τῆς σημερινῆς, διότι τὰς μὲν 50 Μετοχὰς τῆς Γεν. Ἐταιρίας ἐκτιμῶ ἀνὰ λ. 41 ἐνῶ ἡ σημερινὴ ἀξία αὐτῶν εἶνε ἄνω τῶν λ. 42, τὰς δὲ Μετοχὰς τοῦ Ἑλλ. Δανείου ἐκτιμῶ ἀνὰ φρ. 220, ἐνῶ αἱ μὲν τῶν 8 τιμῶνται σήμερον ἄνω τῶν φρ. 240, αἱ δὲ τῶν 9 ἄνω τῶν φρ. 250. Ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἐκτὸς τούτων Μετοχῶν εἴμεθα κάτοχοι. Τὴν 25 Φεβρουαρίου ἠγόρασα 38 Μετοχὰς τῆς Ἐταιρίας τῶν Τροχιδορῶμων ἀνὰ λ. 13, 30, καὶ σήμερον ἠγόρασα ἑτέρας 19 Μετοχὰς τοῦ Ἑλλ. Δανείου τῶν 8 0/0 ἀ, φρ. 244. Οὕτω δὲ ὁ Σύλλογος ἔχει σήμερον τὰς ἐξῆς πιστωτικὰς ἀξίας.

50 Μετοχὰς τῆς Γεν. Ἐταιρίας ἀ. λ. 44.	
35 » τοῦ Ἑλλ. Δανείου τῶν 9 0/0 ἀ. φρ.	220
19 » » » » 8 » »	220
19 » » » » » » »	244
καὶ 38 » Τροχιδορῶμων ἀ. λ. 13, 30	

Ἀξίας ἀπάσας ὁμοῦ λ. Τ. 4824, 43.

Ζ'. Ἔσοδα καὶ Δαπάναι.

Ὁ ἐτήσιος Ἰσολογισμὸς αὐτῶν ἔχει ὡς ἐξῆς.

Περιοδικὸν ἐν τῷ δημοσιευθῆναι	Α. 129 95	Συνδρομαὶ λήγ. ἔτους Α. 212	
Μισθοδοσίαι ὑπαλλήλων	140 49	» παλαιὰ καθυστεροῦ-	
Ταχυδρομικὰ	49 80	σι » 47, 75	229 75
Φωτισμὸς	7 78	Δικαιώματα Διπλωμάτων	431
Γραφικὴ ὕλη	8 19	Προσφοραὶ ἑκτακτοὶ	394 09
Θέρμανσις	4 34	Τόκοι καὶ μερίσματα	478 82
Ἐκτακτα τυπωτικὰ καὶ ἄλλα	67 83	Διαφορὰ Μετοχῶν μας.	99 08
Ἀρχαιολ. Ἐπιτροπὴ διὰ τοπογρ. χάρτην Κ/πόλεως	40		
Ἐπιπλα καὶ σκευῆ τὰ ἀποσβεν- νύμενα	13 77		
Ἰσόλοιπον περίσσευμα	633 59		
	<u>4032 74</u>		<u>4032 74</u>

Ὁ λόγος, δι' ἃν ἀντὶ ἐλλείμματος, ὃ εἶχομεν ἐν τῷ προῦπολογισμῷ, προέκυψε περίσσευμα, εἶνε ὅτι καὶ τὰ ἔσοδα ὑπερῆκόντισαν τὰς προσδοκίας ἡμῶν, καὶ αἱ δαπάναι ἐγένοντο ἐλάσσονες ἢ ὅσας προῦπολογίσασμεν.

Η'. Κτίριον τοῦ Συλλόγου.

ἀνέθρονον	εἰς	Α. Τ.	1199 35
Τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ δι' αὐτὸ εἰσπεπραχμέναι συνδρομαὶ			
Ἔκαστε μέχρι σήμερον εἰσπεπράχθησαν καὶ καὶ ἐξῆς			
Παρὰ τοῦ Ἀγίου Δημητριάδος Γρ. 500 εἰς 20 γρ. ἄ. 102	»	4	28
» » Δ. Σγούτζ	»	30	
» τῆς ἐπὶ τῶν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς παθόντων Ἐπιτροπῆς τῆς Παναγίας	»	530	50
» τοῦ κ. Ἀνδρέου Βαλλιάνου	»	200	
» » Δ. Βικέλλα, ἐκ Λονδίνου	»	5	48
» » Ἀγίου Παμφίλου	»	2	
» » κ. Π. Σεικίρη	»	100	
» » Γ. Ν. Τριβάκου	»	50	
» » Δ. Ν. Τριβάκου	»	50	
» » Δημ. Κοκκῶνη	»	20	
» » Ἀμβρ. Μαυρογορδάτου	»	50	
» » Ἀντ. Βλαστοῦ	»	50	
» » Στεφ. Πάλλη	»	100	
» » Α. Νομικοῦ	»	5	
» » Ζ. Σεβαστοπούλου	»	25	
» » Εὐστ. Εὐγενίδου	»	25	
» » Δημ. Καλθοκορέσση	»	50	
» » Ἀνδρ. Συγγροῦ	»	60	
Καὶ παρὰ τῶν ἐν Βουκορεστίῳ ἑμογενῶν διὰ τῆς ἐκαῖ			
Ἐπιτροπῆς εἰσπεπράχθησαν			
Ἀπὸ τῶν κ. Α. Ἀρσάκη	»	40	
» » Θ. Νεγρεπόντην	»	25	
» » Κ. Δερούσην	»	10	
» » Μ. Γερμάνην	»	5	
» » Δ. Γερμάνην	»	5	
» » Γιῶδς Τζερλέντη	»	10	
» » Γ. Βλαστοῦ	»	10	
» » Α. Καλονδέρογλου	»	5	
» » Ἡρ. Δούμπαν	»	5	
» » Δ. Πολυμερίδην	»	5	
» » Κ. Λεβέντην	»	5	
» » Δ. Κ. Φυλίτην	»	5	
» » Ἀδελφοῦς Παπαζογλοῦ	»	6	
» » Θ. Συμωνίδην	»	10	

Μεταφέρονται

» 4503 26 4199 35

	Μεταφορά	Α. Τ.	1503 26	1199 35
» » »	Ἀδελφὸς Τζιρικλεώτου	»	5	
» » »	Γ. Μουράκην	»	5	
» » »	Ἡ Βακάν	»	3	
» » »	Ἐμμ. Τριανταφυλλίδην	»	5	
» » »	Εὐθ. Πεταλλάν	»	4	
» » »	Ν. Γαβριήλ	»	5	
» » »	Ἰω. Σκληθανίτην	»	4	
» » »	Π. Θεολόγον	»	5	
» » »	Σ. Θεολόγον	»	5	
» » »	Ἀναστ. Φυλίτην	»	3	
» » »	Μιχ. Βλαχλίδην	»	3	
» » »	Εὐθ. Χρήστου	»	5	
» » »	Ἰω. Χαρικλῆ	»	3	
» » »	Δ. Πορφυρέσκον	»	3	
» » »	Παντ. Βουρουκλιάν	»	3	
» » »	Μαρίαν Ν. Γούμα	»	40	
» » »	Μιχ. Ξανθόν	»	10	
» » »	Κ. Ψάτσεκα	20 φρ. 6		
» » »	Β. Ζητσαϊόν	» 5		
» » »	Γρηγ. Σούτσον	» 5		
» » »	Ἀρετὴν Φωτεινοῦ	» 3		
» » »	Κ. Ν. Μιχαήλ	» 5		
» » »	Κ. Νικολῆ	» 5 20 φρ. 20	»	25 25 1609 50
Ἦτοι τὰ ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς Συλλόγου εἰσπραχθέντα				
μέχρι σήμερον εἰσι		»		2808 83
Ἐδαπανήθησαν δὲ δι' ἀγορὰν τοῦ ἐκ □ 828 οἰκοπέδου		Α. Τ.	2366 93	
καὶ εἰς προκαταβολὰς τῷ ἀρχιτέκτονι κ. Κλεάνθει διὰ		»	70	2436 93
τὴν ἰσοπέδωσιν κλπ.		»		
Ἐπίλοιπον ὑπὲρ τοῦ κτιρίου μένουσιν ἐν τῷ Ταμείῳ		»		371 92
Καθυστεροῦνται ὅμως ἀκόμη ἀπὸ τινος τῶν ἐγγεγραμ-		»		300
μένων ὑπὲρ αὐτοῦ συνδρομητῶν περὶ τὰς		»		
αἰτίας πιστεύω, ὅτι ἐπὶ τέλους θὰ εἰσπραχθῶσι καὶ αὗ-		»		
ται, καὶ οὕτω σήμερον δυνάμεθα νὰ λογαριαζώμεν βε-		»		750
βαιωμένους διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Συλλόγου περὶ τὰς		»		

Θ'. Κατάστασις τοῦ Ἑνεργητικοῦ καὶ Παθητικοῦ.

Κατὰ τὰ εἰρημένα ἢ κατὰστασις σήμερον τοῦ Ἑνεργητικοῦ καὶ Παθητικοῦ τοῦ Συλλόγου εἶναι ἡ ἐξῆς.

<i>Μετοχαι</i>				<i>Ἀποθεματικόν. Τὸ σχηματιζόμενον μετὰ τοῦ περισσεύματος Ἰσολογ. μας</i>	
Ἑλλ. Δανείου	Α. 716 18				
Γεν. Ἐταιρίας	» 602 25				981 56
Τροχουδρόμων	» 506	1824	43	<i>Παρακαταθήκαι.</i>	
<i>Κτίριον</i> τὰ ὡς ἔνω				Δι' ἀγορὰν βιβλίων	Α. 300
δεδοσπνημένα	»	2436	93	» τὰ ἄπορα Συγολογ.	» 829
<i>Γραμμάτια</i> πρὸς εἰσπραξίν	»			» τὰ Διχαλονίσματα	» 321
Τὸ ἐκ τῶν Μετοχῶν				» Περιδοχικὰ Ἐναγνωστηρίου	» 48 52
μας Austroturc	» 229				4499 02
Καὶ ἐν ἑτερον παλαιόν	» 26	255		» Συνδρομαὶ κτιρίου.	» 2808 85
<i>Βιβλιοθήκη</i> , ἡ ἀξία αὐτῆς	»	400		» Ἀ/σμοὶ ἐκκρεμείας	» 6
<i>Ἐπιπλά</i> καὶ Σκεύη, τὰ ἀπολειπόμενα πρὸς ἀπόσβασιν	»	45			
<i>Ταμείον</i> , τὰ ἐν αὐτῷ μετρητὰ	»	634	07		
		5295	43		5295 43

Αὕτη εἶνε, κύριοι, ἡ ἐν γένει σημερινὴ κατὰστασις τῶν οἰκονομικῶν ἡμῶν. Αἱ περικυκλοῦσαι ἡμᾶς ἀνάγκαι ἀληθῶς εἰσιν ἄπειροι, καὶ μὲ τοιαῦτα μέσα ἐλίγον ἐπὶ τοῦ παρόντος δυνάμεθα νὰ ἐπαρκέσωμεν εἰς τὴν θεραπείαν αὐτῶν. Ἄλλ' ἂν ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ὅποτε καὶ ἐτήσιοι αὐτοῦ πρόσδοσι ἀνέβαινον εἰς χιλιάδας τινὰς γροσίων, ἀναμνηθῶμεν δὲ καὶ τὰς πρὸ διετίας ἐκ τῆς πυρκαϊκῆς ἀπολείας ἡμῶν, δι' ἧς ὁ Σύλλογος ἐθεωρεῖτο διὰ παντὸς κατεστραμμένος, ὁρμίσσομεν νὰ ὦμεν εὐχαριστημένοι, ὅτι ἐντὸς μικροῦ χρόνου ὁ Σύλλογος ἡμῶν τοιαῦτα δεικνύει σημεῖα σφριγώσεως ἀναβιώσεως, διότι πρῶτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ παρουσιάζει τοιαύτην ἀρετὰ εὐάρεστον οἰκονομικὴν κατὰστασιν. Κατὰ τὸν παρελθόντα βίον τοῦ Συλλόγου ὑπῆρξεν ἀληθῶς ἐποχὴ, καθ' ἣς διετέλει εἰς ἀνθρωπίνῳ πῶς κατὰστασιν οἰκονομικῶς, ἀλλ' οὐδέποτε εἶχεν ἀποκτήσει ἢν σήμερον κέκτηται ἰδίαν περιουσίαν, ἀναβαίνουσαν εἰς 4000 περίπου λίρας, καὶ οὐδέποτε εἶχε περιβιβληθῆ ἢ νῦν φέρει γόνυτρον, γενόμενος τὸ κέντρον τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ διανοητικῆς τοῦ ἔθνους ἡμῶν διαπλάσεως καὶ ἐκτελεστικῆς τοσοῦτων ἀγαθῶν γενναιωδῶρων τῶν ἡμετέρων φιλομούσων καὶ φιλογενῶν ἀνδρῶν. Ἐμβλέπων εἰς τὸν ζῆλον, ἢν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν δεικνύει περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῷ ἔργων, πέποιθε, ὅτι ὁ ἡμέτερος Σύλλογος καλῶς κατενόησε τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἀποστολήν, καὶ εὐφροσύνης ἀπεκδέχομαι κἀγὼ ὁ ἐλάχιστος αὐτοῦ διάκονος τὰ βελτίονα ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὁ Ταμίας ΙΩ. ΓΚΙΩΝ.

Ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ ἐξετάσασα τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου τοῦ Ἑλλ. Φιλολογικοῦ Συλλόγου κατὰ διατάξιν τοῦ Ἄρθρου 11 τοῦ Κανονισμοῦ, πιστοποιεῖ, ὅτι εὐρεν αὐτὰ σύμφωνα τῇ παρῴσῃ ἐκθέσει, ἐφ' ἣ καὶ ὑπογράφεται.

Ἐν Κων/πόλει τῇ 28 Ἀπριλίου 1872.

Ξ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΔΗΜ. ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ

ΣΤΕΦ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ

ΖΑΧ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΪΗΣ.

Ἐπὶ τούτοις διεβύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΑ΄.

Ἐκτακτος.

Τῆ 30 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τῶν κ. Ἀ. Βαφειάδου καὶ Κοσμᾶ Χ. Προδρόμου ἐκ Χαρταλιμῆς ἀπὸ 28 Ἀπριλίου 1872 προσφερόντων διάφορα νομίσματα.

Ἐἶτα προβαίνει ὁ Σύλλογος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Κοσμητόρων αὐτοῦ καὶ τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν κατὰ τὸ Β' συλλογικὸν ἔτος, καὶ δι' ἀπολύτου μυστικῆς πλειονοψηφίας ἀναδεικνύνται

Πρόεδρος μὲν ὁ κ. Κ. Καραπάνος
Ἀντιπρόεδροι οἱ » Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς καὶ
» Α. Mordtmann.

Γεν. Γραμματεὺς ὁ κ. Δ. Μαλιᾶδης
Ἐιδ. Γραμματεὺς » Δ. Πληθωνίδης
Βιβλιοφύλαξ » Α. Λιούμας
Ταμίαι ὁ αὐτὸς Ἰ. Γκιών.

Μέλη δὲ Διαρκῶν Ἐπιτροπῶν,

Τῆς μὲν Οἰκονομικῆς οἱ κ. κ. Ζ. Ἀλεξάνδριδης,
Κοκκίνης, Θ. Κοσοῦδης καὶ Β. Σπαρακιώτης,

Τῆς Συνακτικῆς οἱ κ. κ. Γ. Λαζόπουλος,
Γ. Σάββος, Μ. Παρνακίης, Γ. Σοφοκλῆς καὶ Ἀ.
Λιούμας,

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς οἱ κ. κ. Ξ. Ζωγράφος,
Κ. Καλλιᾶδης, Κ. Καραθεοδωρῆς ἱατρός, Μ.
Πανταζῆς, Γ. Σοροκλῆς καὶ Ν. Τσιγαρᾶς,

Τῆς Φιλολογικῆς οἱ κ. κ. Ἡ. Βασιᾶδης, Ἀ.
Δημητριάδης, Ἰ. Καρολίδης, Μ. Παρνακίης καὶ
Α. Τάγης,

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς οἱ κ. κ. Σ. Ἀριστάρ-
χης, Α. Βεναρδάκης, Δημητριάδης γεωμέτρης,
Ganneau, Millingen, Mordtmann (πα-
τήρ), Mordtmann (υἱός), Κ. Σ. Καραθεοδο-
ρῆς καὶ Α. Πασπάτης,

Τῆς δὲ Ἐπιστημονικῆς καὶ Ἀνθρωπολογικῆς
οἱ κ. κ. Α. Βαφιᾶδης, Ἀβδουλλάχ Βέης, Ἀ.
Ζωγράφος, Σ. Μαυρογένης, Ἀ. Σπαθάρης, Ἀ. Πα-
σπάτης, Π. Καλλιθεοδωρῆς, Weisbach καὶ
Mordtmann (υἱός).

Ὁ Πρόεδρος ἐντέλλεται τῷ Γεν. Γραμματεῖ
ἵνα ἀναγγεῖλῃ τοῖς νέοις Κοσμητόροις καὶ τοῖς

μέλεσι τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν τὴν ἐκλογὴν
αὐτῶν.

Ἐπὶ τούτοις διεβλήθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΑΑ΄.

Τῆ 7 Μαΐου 1872.

Ἐπέτειος Πανηγυρις τοῦ Συλλόγου.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Συνελθόντων τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἐν
τῇ αἰθούσῃ τῆς Σχολῆς τῆς Παναγίας ἐν Σταυ-
ροδρομίῳ καὶ πλήθους φιλομούσων, ἐν οἷς οἱ
Σεβασμίαι ἀρχιερεῖς Καισαρείας καὶ Παμφίλου,
μετὰ τοῦ μεγάλου Πρωτοσυγγέλλου κ. Λωρο-
θέου Εὐελπίδου, τῶν Ἀρχιεπισκόπων Εὐγενίου
Ἐπιπροποταμηνοῦ καὶ Νικηφόρου Γλυκᾶ, ὡς ἀν-
τιπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας κατέβηον τὴν πρῶ-
την θέσιν, παρεκάθητο δὲ αὐτοῖς ὁ ἐπιτετραμ-
μένος τῆς Ἑλλάδος κ. Δ. Ραζῆς, καὶ ὁ Γεν.
Πρόεδρος αὐτῆς κ. Ν. Αἰθαξίδης, ἀντιπρόσω-
ποι δὲ τῶν διαφόρων Λεσχῶν καὶ Ἀδελφότη-
των τῆς ἡμετέρας πόλεως πρόθυμοι παρέσαν-
το τὰ ἀδελφικὰ πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκδηλοῦν-
τες αἰσθήματα, ὁ Πρόεδρος κ. Κ. Καραπάνος
κηρύξας τὴν ἐναρξίν τῆς συνεδριάσεως ἀναγι-
νώσκει τὴν ἐξῆς λεπτομερῆ ἔχθεσιν περὶ τῶν
κατὰ τὸ λήγον ἔτος ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου.

Κυριαὶ καὶ Κόριοι,

Πρὸ ἔνδεκα ἐτῶν πολλοὶ λόγιοι καὶ φιλόμου-
σοι συνέστησαν τὸν Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν
Σύλλογον, ὅπως δι' αὐτοῦ καλλιεργῶσι τὰ
γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, καὶ εὐρίσκωσιν
ἐν αὐτῷ διανοητικὴν τινα διάχυσιν. Καὶ κατὰ
μὲν τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὁ Σύλλο-
γος περιορίσθη κυρίως εἰς τὸν σκοπὸν τούτον
τῶν ἰδρυτῶν αὐτοῦ δὲν ἦτο ὅμως δυνατὸν μί-
αμας λογίων συνεργησάτωσαν τακτικῶς πρὸς ἰδίαν
αὐτῶν ἠθικὴν ὠφέλειαν καὶ εὐχαρίστησιν νὰ
μὴ αἰσθανθῆ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ἐπιθυμίαν
τοῦ νὰ ἐπιδράσῃ καὶ γενικώτερον ἐπὶ τῆς κοι-
νωνίας, ἐν ἣ ἔζη' αὐτῷ δὲ ὁ Σύλλογος ἀπὸ
πολλῶν ἡδὲ ἐτῶν σὺν τῇ καλλιεργείᾳ τῶν
γραμμάτων ἐπεδίωξε καὶ τὴν διάδοσιν αὐτῶν
ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν. Τὴν τελευταίαν ὅμως

ταύτην ἐργασίαν ὁ Σύλλογος ἀνεδέχθη σπουδαϊότερον. καὶ ἀνέγραψεν ὡς ἓνα τὸν κυριώτερον, ἵνα μὴ εἶπω τὸν κυριώτερον τῶν σκοπῶν αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ σήμερον ἐν ἐνεργείᾳ Κανονισμοῦ αὐτοῦ, ἠδηλὰ ἀπὸ τοῦ ἤδη λήγοντος ἔτους.

Κατὰ τὸν νέον Κανονισμὸν ἡμῶν ἀναδεχθεὶς τὴν ὑποστήριξιν καὶ πολλαπλασιάσας τὴν σχολαίαν ἐν Ἀνατολῇ ὁ Σύλλογος, χωρὶς νὰ παραβλάψῃ τὸν φιλολογικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ χαρακτήρα, ἀνέλαθε συγχρόνως καὶ τὰ καθήκοντα ἔθνικου φροντιστηρίου. Τοιοῦτος δὲ γινόμενος ὁ Σύλλογος δὲν εἶναι πλέον κτήμα λογίων καὶ φιλομούσων τινῶν, ἀλλ' ἑλοκλήρου τοῦ ἔθνους, ὑπὲρ τοῦ ὁποῦ ἐργάζεται, καὶ εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ ὁποῦ στηρίζει τὴν πρόσδον καὶ ἐπιτυχίαν αὐτοῦ.

Τοιοῦτου ὄντος σήμερον τοῦ Συλλόγου ἡ ἐκθεσις τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν, τὰς ἑποικίας κατὰ καθήκον ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενον ἀνέλαθον ἵνα ποιήσω σήμερον ἐνώπιον ἡμῶν, δὲν δύναται νὰ ἴσται πανηγυρικὴ καὶ ἑπισημικὴ τις λόγος, ἀλλὰ καθαρὰ καὶ ἀπλή λογιμοσύνη, ἐξ ἧς ἢ κρινεῖται, ἂν πρέπει νὰ ὑποστηρίξῃται αὐτὸν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ καὶ εὐρέως σκοποῦ, ὃν ἀνεδέχθη. Ὅπως δὲ γαίῳ κατακληπτῆς, θέλει ἐκθέσει ὑμῖν ὅσον οἶόν τε συντομώτερον τί ἐπραξεν ὁ Σύλλογος ἐν ἐσχάτῃ τῶν ποιικίλων αὐτοῦ ἐργασιῶν.

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου κῆξῃσεν ἐπικισθητῶς κατὰ τὸ παρὸν ἔτος. Ἐξ 83 ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνέβη εἰς 230, ὃν τέσσαρα μὲν διεγράφησαν ἐκ τῶν παλιῶν, τρία δὲ ἐκ τῶν νεωστὶ ἐλεγμένων ὄθεν κατεστάχθησαν κατὰ τὸ ἤδη λήγον ἔτος 147 νέα μέλη. Καὶ ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν ἐπιτίμων καὶ ἀντεπιστελλόντων κῆξῃσεν ὡσαύτως ἐπικισθητῶς, τῶν μὲν πρώτων κατὰ 28, τῶν δὲ δευτέρων κατὰ 23 ὁ θάνατος ὅμως ἀρῆραξέ τινα τούτων, καὶ ὁ Σύλλογος θρηναί τιν ἀπόλειαν δύο τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν, τοῦ δικαιοκρίτου καὶ μεγάλου ἱστορικοῦ Γ. Γρατίου, καὶ τοῦ ἀειμνήστου καὶ φιλοπαιδείας Κ. Λοσίου. Καὶ τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν ὁ θάνατος ἐλόπησε καίριως τὴν Σύλλογον διότι ἐν τῷ πρώτῳ ὅλος ὁ περρωτισμένος κόσμος καὶ ἰδίως τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀπόλεσε τὴν μεγαλειότερον αὐτοῦ ἱστορικόν, ὡςτις καταλιπὼν τὸ πρακτικὸν στάδιον καθέρεψε ὅλον αὐτοῦ σχεδὸν τὴν βίον εἰς τὴν

μελέτην τῆς πολιτικῆς, κοινωνικῆς καὶ ἰδιωτικῆς ζωῆς τῶν προγόνων ἡμῶν, καὶ συνέγραψε τὴν ἐμβριθεστάτην καὶ σωφρότατην ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος: ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τὸ μὲν ἔθνος ἡμῶν ἀπόλεσε ἓνα τῶν σπουδαιότερων αὐτοῦ ἀνδρῶν, ὁ δὲ Σύλλογος ἓνα τῶν εὐκαιροτέρων φίλων καὶ βοηθῶν, ὡς εἰδείχθη τραγῶς καὶ ἐκ τῆς διαθήκης αὐτοῦ, ἐν ἧ πρώτῳ αὐτὸς καταλείπει τῷ Συλλόγῳ κληροδότημα 6 χιλ. δραχμῶν. Τὴν θλίψιν ταύτην ἐξέφρασαν ἤδη ὁ Σύλλογος πρὸς τὰς οἰκογενεῖας τῶν ἀειμνήστων τούτων ἀνδρῶν: θεωροῦ δὲ ὅτι ἐκπληρῶ ἔροδον καθήκον ἐκπερᾶσον αὐτὴν σήμερον καὶ δημοσίῃ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου. Ἐκ δὲ τῶν ἀντεπιστελλόντων αὐτοῦ μελῶν ὁ Σύλλογος θρηναί τὴν ἀπόλειαν τοῦ ἐν Ἰωαννίνωσι ἀοιδίμου Η. Ἀραβαντινοῦ, ὡςτις πολλὰ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐμόχλησεν, καὶ περὶ τοῦ ὁποῦ θέλει γίνεαι ἐκτενέστερος λόγος παρὰ τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ Λογισταρίου διαγωνισματος: τοῦ ἐν Κερκασοῦντι ἀοιδίμου Η. Τριανταφυλλίδου, ὡςτις ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου εἶχεν ἀποδεχθῆ τὴν ἰδέαν, ἣν δὲν ἠδυνάθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας, τῆς συλλογῆς τῶν ἐν Πόντῳ σοφισμένων ζώντων μνημείων τῆς γλώσσης ἡμῶν, καὶ τῶν ἀοιδίμων Μαρτίνου Βρετοῦ ἐν Μασσαλίᾳ καὶ Σταυράκη Ἀναγκύστου ἐν Κυθονίαις, οἵτινες δὲν ἔπαυον διεικνύοντες τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ.

Καίτοι ἡ νόσος γολέρα ἠνάγκασεν ὅλους ἡμῶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου νὰ ἀπορροῦμεν ἐπὶ τινα καιρὸν τὰς συναθροίσεις, οὐχ ἦττον ὁ Σύλλογος συνήλθε κατὰ τὸ ληθρον ἔτος εἰς 13 συνεδριάσεις. Τούτων αἱ μὲν 29 εἰσι τακτικαί, αἱ δὲ 14 ἐκτακταί.

Καὶ ἐν μὲν ταῖς τακτικαῖς συνεδριάσεσιν ἐγένοντο 23 σπουδαῖα ἀναγκύσματα ἐρελασάντα εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου πολυπληθεῖς ἀκροατήριον οὐ μόνον ἐξ ὁμογενῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὄλων σχεδὸν τῶν μετ' ἡμῶν συμβουόντων ἔθνων. Ταῦτα δὲ εἰσι: α) Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνασκαρῶν ἐπὶ τοῦ Ἰσχυρικοῦ σιδηροδρόμου, καὶ περὶ ἐμπορίου τῶν Γενουανέων ἐν τε Κωνσταντινουπόλει καὶ τῷ Εὐζεῖνῳ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Χασιπάκη (Ἀναγκύωμ. 3). β) Περὶ τῶν σπρωνοειδῶν ἀρμενικῶν ἐπιγραφῶν, καὶ Περὶ ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύφων Φιλιππουπόλεως ὑπὸ τοῦ δάκτορος Μόδερμαν (Ἀναγκύωμ. 2). γ) Περὶ μολυβδόβουλλων ἀναφερομένων εἰς τὴν

μεγαλάνομον εκκλησίαν τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπὸ τοῦ δόκτορος Μάρθιμαν υἱοῦ (ἀνάγν. 4). δ') Περὶ τῆς Μωαβιτικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βασιλέως Μέσα ὑπὸ τοῦ δόκτορος Schroder (ἀνάγν. 2). ε) Περὶ γλωσσολογίας καὶ περὶ μετρικῆς τῶν Βυζαντ. ὑπὸ Μ. Παρκενία (ἀνάγν. 6). ς') Περὶ τοῦ μυθολογικοῦ ἑνδιαφέροντος τοῦ Βοσπόρου ὑπὸ κ. Jermihkan (ἀνάγν. 4). ζ') Περὶ ἐπιπέδου τοῦ θεολογικοῦ ὑπὸ Η. Καλλιθοῦρη (ἀνάγν. 2). η) Περὶ γνῶστικῆς καὶ περὶ φυσιολογικῆς θεωρίας τῆς δράσεως ὑπὸ Ι. Καρολίδου (ἀνάγν. 2). θ') Βιογραφία Γροτίου ὑπὸ Σ. Κ. Καραθεοδωρῆ (ἀνάγν. 1). ι) Περὶ χαρτονομίσματος παρὰ τοὺς ἄρχαίους ὑπὸ Α. Βερναρδάκη (ἀνάγν. 1). ια) Περὶ χημείας παρὰ τοῖς Ἀρχαίον ὑπὸ Γ. Ἀριστάρχου (ἀνάγν. 4). ιβ') Περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φιλοσοφίας τοῦ 18' αἰῶνος ὑπὸ Α. Μαυρογένους (ἀνάγν. 2).

Τῶν δὲ ἐκτάκτων συνεδριάσεων αἱ μὲν 4 πρῶται κατηναλώθησαν εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ μέρους τοῦ Κανονισμοῦ, ὅπερ δὲν εἶχε συζητηθῆ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, καὶ εἰς τὴν ἑριστικὴν αὐτοῦ ἐπιφέρεισιν ἕτεραί δὲ 4 γενόμεναι κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ Συλλόγου ἐχρησίμευσαν διὰ τακτικῆς αὐτοῦ ἐργασίας· εἰς δὲ τὰς λοιπὰς εἰς ἐγένετο ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐκθέσεων τῶν Ἐπιτροπῶν καὶ τῶν Κοσμητῶρων, ἃς ὁ Κανονισμὸς ὀρίζει, καὶ αἵτινες περιέχουσιν ἐν λεπτομερεῖα ὁλόκληρον τὸν βίον τοῦ Συλλόγου.

Λεπτομερῆ δ' ἀφήγησιν τῶν κατὰ τὰς συνεδριάσεις ταύτας γενομένων περιέχουσι τὰ ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ Γραμματέως κ. Ν. Τσιγαρᾶ μετὰ πολλῆς τῆς φιλοπονίας συνταχθέντα ἐκτενῆ πρακτικὰ τοῦ Συλλόγου.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ.

Δημόσιαι διαλέξεις ἐγένοντο κατὰ τὸ λήγον ἔτος 42 ὑπὸ 43 ἀγορευτῶν ἐξ αὐτῶν αἱ 13 ἦσαν ἐπιστημονικαί, γενόμεναι ὑπὸ τῶν κ. κ. Κ. Καραθεοδωρῆ, Α. Σπαθάρη καὶ Δ. Μακλιᾶδου· 11 ἱστορικαὶ ὑπὸ τῶν κ. κ. Ι. Ἀριστοκλέους, Γ. Χρισώτου, Μ. Παρκενία, Γ. Λαζοπούλου, Α. Δημητριάδου καὶ Κ. Καλλιᾶδου· 9 φιλολογικαὶ ὑπὸ τῶν κ. κ. Πρ. Βασιλάου, Γ. Χρισώτου, Ι. Καρολίδου καὶ Α. Δημητριάδου· 3 ἠθικαὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Ἀριστοκλέους· 2 φιλοσοφικαὶ ὑπὸ τῶν κ. κ. Η. Καλλιθοῦρη καὶ Ι. Ἀριστοκλέους καὶ 2 οἰκονομολογικαὶ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Βερναρδάκη.

(ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ. ΤΟΜΟΣ 7').

Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγορευτῶν καὶ πρὸ πάντων ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκροατῶν, οἱ πλείστοι τῶν ὁποίων ἀνήκον εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, ἐνθαρρύνει ἡμᾶς, ἵνα ἐλπίσωμεν ὅτι τὸ μέσον τοῦτο τῆς εἰς τὸν λαὸν ἐμπνεύσεως τοῦ πρὸς τὴν μάθησιν ἔρωτος, ὅπερ πρῶτος ὁ Σύλλογος ἐνεκαινίσταεν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν, ἐπέτυχε πληρῶστα, καὶ ὑπόσχεται εὐχρέστους καρπούς. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Συλλόγου ἡμῶν αἱ ἕτεροι Σύλλογοι ἐρήρυσαν ἐνταῦθα τὸ μέτρον τῶν δημοσίων διαλέξεων, καὶ ἐποιήσαντο τοιαύτας κατὰ τὸ λήγον ἔτος ἐπὶ διαφόρων θεμάτων. Μετὰ πολλῶν τῶν Συλλόγων τούτων συνεννοήθημεν πρὸ ἐνὸς ἔτους, ἵνα ἀπὸ κοινῶν σκοπεύμεθα περὶ τοῦ κατελλογιστέρου τρόπου τῆς δημοτικῆς ταύτης διδασκαλίας. Δύο δὲ αὐτῶν οἱ καὶ τὰς σπουδαιότερας καὶ πολυαριθμωτέρας ποιήσαντες δημοσίαι διαλέξεις ἐπεμψάν ἡμῖν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς γενομένων τοιοῦτων. Οὗτοι δ' εἰσὶν ἡ ἐν Φαναρίῳ Λέσχῃ «Μηχανοσύνη», ἐν ἣ ἐγένοντο 32 δημόσιαι διαλέξεις, καὶ ὁ Σύλλογος «Μικρὰ Ἀσία», ἐν ᾧ ἐγένοντο 33 τοιαῦται, ἐξ ὧν αἱ 22 εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν χάριν τῶν πολλῶν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας ὁμογενῶν, οἵτινες ἀγνοοῦσιν εἰσέτι τὴν πάτριον γλῶσσαν. Μετ' εὐχαριστήσεως δὲ εἶδομεν μετὰ τῶν τελευταίων τούτων διαλέξεων καὶ μίαν γενομένην παρ' ὀθωμανοῦ συμπατριώτου ἡμῶν.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ.

Καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὁ Σύλλογος ἐπραξέ τι κατὰ τὸ λήγον ἔτος, ἐξετάσας διὰ τῆς Φιλολ. Ἐπιτροπῆς τὸ σύγγραμμα, ὅπερ ἐπέλη αὐτῷ διὰ τὸ λογιώτατον Περὶ Ἡλείου διαγώνισμα. Ὁ εἰσαγγετῆς τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης κ. Μ. Πανταζῆς θέλει ποιήσει ἡμῖν σήμερον ἐκτενῆ περὶ τούτου ἔκθεσιν. Ἐγὼ δὲ περιορίζομαι ἵνα ἐκφράσω τὴν ἐπιθυμίαν καὶ εὐχὴν τοῦ Συλλόγου, ὅπως κατὰ τὸ προσεχές ἔτος λάβωμεν σπουδαῖα καὶ ὅσον οἶόν τε πλείονα συγγράμματα διὰ τὰ Ἑλληνεῖα διαγώνισματα Περὶ Θεσσαλίας, περὶ Μακεδονίας καὶ περὶ Θράκης, καὶ διὰ τὸ Συμβουλευτικὸν διαγώνισμα Περὶ Πόντου. Ἐλπίζομεν δ' ὡςπρότως ὅτι θέλωμεν ἔχει κατὰ τὸ προσεχές ἔτος καὶ Περὶ τραγοιδίῶν διαγώνισμα τοῦ κ. Εἰ. Βαλλιάνου.

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ.

Ἡ ἐφόδος τῶν ἐργασιῶν, ἃς ὁ Σύλλογος ἀνεδέχθη διὰ τοῦ νέου αὐτοῦ Κανονισμοῦ, κατέστησεν ἀναγκασίαν τὴν σύστασιν τῶν τοιοῦτων

Ἐπιτροπῶν. Θὰ ἦτο δύσκολον ἢ μάλλον ἀδύνατον εἰς τὸν Σύλλογον ν' ἀσχοληθῆ καὶ διεκπεραιώσῃ τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα αὐτοῦ ἔργα εἴτε ἀπ' εὐθείας ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτοῦ, εἴτε διὰ προσωρινῶν Ἐπιτροπῶν. Μόνον ἡ σύστασις τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν καθίσταται δυνατὴν τὴν ταχέως καὶ κανονικῶν διεκπεραιώσιν τῶν ἔργων τούτων. Ἐκάστη αὐτὸν ἀσχολομένη ἐντὸς ὁρισμένου κύκλου, καὶ συζητουμένη ἐξ ἀνόρων εἰδικῶν κειμηλιόφρονων γνώσεως δύναται νὰ μελετήσῃ μετ' ἀνεύσεως, καὶ προστοιμασθῇ τὸ μέρος τὸ εἰς αὐτὴν ἀνήκον ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου. Οὕτω δὲ εὐρίσκων ὁ Σύλλογος τὰς ἐργασίας ταύτας προκτοιμασμένας, καὶ γνώων δύναται νὰ ἐκφράσῃ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ὠφέλιμα νὰ προσπορίσῃ.

Κατὰ τὸ λήγον ἔτος αἱ Ἐπιτροπὴ κατηνάλωσαν μέρος τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν εἰς τὴν αὐτῶν διοργάνωσιν. Ἐκάστη συνέταξε τὴν κανονισμὸν αὐτῆς, ἐσχημάτισε τὸν προϋπολογισμὸν τῆς, καὶ ὥρσε τὰ ἔργα τῆς. Ἡ προκαταρκτικὴ αὕτη ἐργασία, τὴν ὅποιαν ἀνάμειβα νὰ ἐνομασώμεθα τὸ «γνώθι σαυτὸν» τῶν Ἐπιτροπῶν, παρηγοῦσα καὶ ἐρίσατα τὸ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ νομιθετηθῆν σύστημα τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν δὲν ἀπέτελες τὴν μόνον ἀσχολίαν αὐτῶν. Πολλὰ παρήγαγον καὶ ἔργα σπουδαῖα καὶ ἀρκοῦντως πολυάριθμα, ἐξ ὧν μόνον τὰ κυριώτερα θέλω ἀναφέρει ἐνταῦθα, ῥηθούμενος μὴ καταχρησθῆ τὴν ὑπομνήην ἡμῶν.

Ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ συγκαταμένη ἐκ τῶν κκ. Ξ. Ζωγράφου Προέδρου, Δ. Πασπαλλῆ, Σ. Σκουλοῦδα, Ζ. Ἀλεξάνδριδου, Κ. Ἀνθοπούλου καὶ Α. Βερναρδάκη καὶ τοῦ ταμίου τοῦ Συλλόγου κ. Γ. Γκιῶν, σκοπὸν ἔχει τὴν καλὴν ἐν γένει διευθέτησιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Συλλόγου. Συνέταξε δὲ τὸν προϋπολογισμὸν καὶ ἐβούλησε τὸν κ. ταμίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων του, ὡς θέλομεν εἰδῆ κατωτέρω.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ συγκαταμένη ἐκ τῶν κ. κ. Πρ. Βασιλάδου Προέδρου, Γ. Σοφοκλέους, Ἀ. Τάγγι, Στ. Κ. Καραθεοδωρῆ, Μ. Πανταζῆ, Γ. Χασιάτου, Στ. Βουτυρᾶ, Γ. Λαζοπούλου καὶ Μ. Παρνίκια, ἐπιτίθειται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ καὶ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῆς διοργανισμῶν, ἵνα μερικῶς περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραμμάτων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, κοινοποιῆ τῷ Συλλόγῳ τὰς νεωτέρας φιλολογικὰς πηλοδοξίας, ἀσχοληταὶ εἰς ἔρευναν τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις χειρογράφων, κρίνῃ τὰ εἰς αὐτὸν ἀνατιθέμενα διαγωνισματὰ, βιβλίκα καὶ διάφορα ζη-

τήματα, ἀναφερόμενα εἰς τὰς εἰδικὰς αὐτῆς ἐργασίας, καὶ κοινοποιῆ τῷ Συλλόγῳ τὰ οὐσιωδέστερα τῶν ἔργων αὐτῆς. Τοῦτοτον ἔχουσα σκοπὸν ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἔκρινε κατὰ τὸ πρέπον ἔτος τὴν Γραμματικὴν τοῦ κ. Π. Κοντογιώργου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ κ. Παρνίκιας ἐποιήσατο ἔκθεσιν ἀνέθηκε δὲ εἰς μὲν τὸν κ. Μ. Παρνίκιαν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γλωσσολογικῶν συγγραμμάτων τῶν κ. κ. Γ. Κουρτίου, Schleicher καὶ Max Müller, εἰς δὲ τὸν κ. Πρ. Βασιλάδην τὴν μετάφρασιν τῆς πραγματείας τοῦ κ. Γ. Κουρτίου Περὶ χρονολογίας τῆς ἀρχιγενέθλου Ἀρίας (Ἰνδογερμανικῆς) γλώσσης, ἵνα καταχωρηθῆ ὡς ἐρήνημα ἐν τῷ Παιροδικῷ τοῦ Συλλόγου καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νεωτέρου γλωσσολογικοῦ συγγραμματος τοῦ κ. Beuliy, καὶ ἐπιλήθῃ τῆς ἐξετάσεως τῆς πραγματείας, ἥτις ἀπεστάλη διὰ τὸ Περὶ Ἠπείρου Ζωγράφου διαγνώσασθαι, περὶ τοῦ ὁποίου ποιήσει σήμερον ἔκθεσιν ἐνώπιον ἡμῶν. Συγχρόνως δὲ ἡ Ἐπιτροπὴ ἐμελέτησε καὶ τὸ ζήτημα τῆς συλλογῆς τῶν πανταχόσε διεσπαρμένων ζώντων μνημείων τῆς γλώσσης ἡμῶν, καὶ ἔθηκε βάσεις τινὰς περὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ Σύλλογος ἤκουσε μετὰ πλείεστας ὅσας εὐχρηστώσεως τὴν ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτῆς γενομένην αὐτῷ ἀγγελίαν, ὅτι ὁ πολυειδῶς ἡδὴ βοηθήσας τὸν Σύλλογον κ. Χριστάκης ἐρένης Ζωγράφος ἀνεδέχθη ἀμεινωὶς ἵνα χορηγῇ 100 λίρ. θη. κατ' ἔτος, ὅπως χρησιμεύσωσι πρὸς ἀμείβην τὸν ἀσχοληθσομένους εἰς συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων. Ἐμελέτησεν ὡσαύτως ἡ Ἐπιτροπὴ τὸ ζήτημα τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραμμάτων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐσκέθη περὶ τῆς ἐρευνῆς, συλλογῆς καὶ ἀντιγραφῆς τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν μοναστηρίων καὶ ἀλλοχοῦ εὐρισκαμένων χειρογράφων τῶν Ἑλλήνων συγγραμμάτων καὶ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἀναμένει δὲ παρὰ τῶν φιλομουσίων ἑταίρων, ἵνα δοθῇ τῷ Συλλόγῳ ἡ ἀναγκαία χρηματικὴ βοήθεια, ὅπως κατὰ τὸ ἐργόμενον ἔτος μετὰ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἀσχοληθῇ καὶ περὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραμμάτων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν ὁποίων καὶ τιμὴ καὶ ὠφέλιμα θέλει προκύβει εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ συγκαταμένη ἐκ τῶν κ. κ. Γ. Δ. Ἀριστοκλέους Προέδρου, Πρ. Βασιλάδου, Κωνρ. Καραθεοδωρῆ, Ἀ. Βασιλάδου, Κ. Καλλιῆδου, Β. Πολιάδου, Στ. Βουτυρᾶ καὶ Μ. Παρνίκια, ἐπιτίθειται τὴν ἐξέτασιν καὶ μελέτην ὅλων τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορούντων

τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἰδίως τὴν δημοτικὴν, καὶ φροντίζει περὶ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ πρακτικωτέρου τῶν σκοπῶν τοῦ Συλλόγου, τῆς υποστηρίξεως τῶν ἀπείρων σχολείων καὶ τῆς συστάσεως τοιούτων, ἔνθα δὲν ὑπάρχουσι. Συμφώνως δὲ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐπιτροπῇ ἐμελέτησε σπουδαιῶς κατὰ τὸ λήγον ἔτος τὸ ζήτημα τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως καὶ τῆς δι' αὐτὴν καταλλελοτέρας μεθόδου, ἐλπίζει δὲ ὅτι ἐντός τοῦ προσεχοῦς ἔτους θέλει λῆξει εἰς τελικὴν τὴν συμπέρασμα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, τοῦ ὁποῖου τὴν σπουδαιότητα ἕκαστος ἡμῶν κατανοεῖ, διότι ὅλοι γνωρίζομεν πόσον ἐπείγουσα εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας εἰς τὸν λαόν, καὶ πόσον θέλει εὐκολύνει τὴν θεραπείαν τῆς ἀνάγκης ταύτης ἡ εὐρέσις τῆς καταλλελοτέρας διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν μεθόδου καὶ ἡ ομοιόμορρος, εἰ δυνατόν, ἐφαρμογὴ αὐτῆς κατ' ὅλα τὰ σχολεῖα. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἠσχολήθη συγχρόνως εἰς τὴν ἐξέτασιν διαφόρων κοινοποιήσεων γενομένων τῷ Συλλόγῳ παρ' ἐτέρων Συλλόγων, Ἀδελφότητων ἢ Σχολῶν τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων αἰτήσεων τοιούτων σοματείων ἀνακόντων εἰς τὴν ἀρμοδιότητα αὐτῆς, καὶ ἐρρόησσε περὶ τῆς εὐρέσεως ἐν Ἠπιείρῳ, Θεσσαλίᾳ, Μακεδονίᾳ, Θράκῃ καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ τῶν ἐξ ὑποτρόφων μαθητῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, τοὺς ὁποίους ὁ κ. Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος, ἐπιθυμῶν ἵνα συντελέσῃ διὰ παντός μέσου εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀπεδέχθη ἵνα ἐκπαιδεύσῃ ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἑλληνικῷ Λυκείῳ ἀναθεις εἰς τὸν Σύλλογον τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀπασχόλησε τὴν Ἐπιτροπὴν κατὰ τοὺς τελευταίους τρεῖς μῆνας εἶναι ἡ ἐξέτασις τῶν ἐκθέσεων τῶν διαφόρων σχολῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας. Ὁ εἰσκητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Π. Δ. Ἀριστοκλῆς θέλει ὁμιλήσει σήμερον ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν ἐκθέσεων τούτων. Ὅθεν νομιζῶ περιττὸν νὰ ποιῶσω ἐκτενῆ ἐνταῦθα λόγον περὶ τῆς σπουδαίας ταύτης ἐργασίας τοῦ Συλλόγου, καὶ περιορίζομαι ἵνα ἐπισύρω τὴν προσοχὴν ὑμῶν εἰς ὅσα θέλετε ἀκούσει μετ' ὀλίγον περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων, ἐξ ἧς θέλετε ἰδεῖ πόσον ἱερὸς καὶ μέγας εἶναι ὁ σκοπός, τοῦ ὁποῖου τὴν ἐκπλήρωσιν ἀνεδέχθη νεωστὶ ὁ Σύλλογος, ἀνακείμενον αὐτὴν ἐκ τοῦ ζήλου καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις προδρόμων καὶ λογίων καὶ ἐκ τῆς

συνδρομῆς τῶν ἀπανταχοῦ εὐπόρων καὶ φιλομούσων ὁμογενῶν. Ἐυθόρμητον δ' αἰσθάνομαι χάριν σήμερον δυνάμενος νὰ ἐκφράσω δημοσίως, ὅτι ἀμα τῆ παρὰ τοῦ τούτου εὐρέθησαν ἄνδρες φιλόμουσοι καὶ φιλογενεῖς, ὅτινας δι' ἄδρον συνδρομὴν ἐνεθάρρουν τὸν Σύλλογον, ἵνα μετὰ ζήλου καὶ πεποιθήσεως ἐπιδιώξῃ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ. Τοιοῦτοι δ' εἰσὶν οἱ φιλόμουσοι καὶ φιλογενεῖς κ. κ. Χρ. ἐφένδης Ζωγράφος καὶ Π. Καρβύνης, ὅτινας προσέφερον ἀπὸ λίρας ὀθωμανικῆς 200 ἕκαστος πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπείρων σχολείων, καὶ ὑποσχέθησαν τὴν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατ' ἔτος προσφορὰν ἴσου ποσού, ὁ φιλόμουσος κ. Μ. Νεγρεπάντης, ὅστις προσήνεγκεν ἤδη κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος 100 ὀθμ. λίρας πρὸς βραβεύσιν ἀπείρων παρθενικογυναικῶν, προσέφερον ὁσάυτως κατὰ τὸ λήγον ἔτος 100 λίρ. ὀθωμανικῆς ὑπὲρ τῶν ἀπείρων σχολείων, ὑποσχέθεις ἵνα χορηγῇ κατ' ἔτος τὸ ποσὸν τούτου, καὶ ὁ φιλογενὴς κ. Ἀ. Βαλλιάνος, ὅστις προσήνεγκε κατὰ τὸ λήγον ἔτος ἀπὸ 100 ὀθμ. ὅπως χρησιμοποιοῦσιν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ τοιοῦτου σκοποῦ τοῦ Συλλόγου. Ἡ ἀπαριθμησις τοιούτων γενναίων συνδρομῶν εἶναι ὁ μεγαλειότερος ἔπαινος, καὶ δὲν θέλω νὰ ἐλαττώσω αὐτὸν προσθέτων τετραμηνίας νινὰς φράσεις. Εὐχόμεν δὲ μόνον ἵνα καὶ ἄλλοι φιλόμουσοι ὁμογενεῖς, πεισθέντες περὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν καθηκόντων, ὧν τὴν ἐκπλήρωσιν ἀνεδέχθημεν, ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν ἡμῶν, καὶ ὑποστηρίξωσιν ἵνα ὅσον οἶόν τε γενναϊότερον καὶ ταχύτερον βοηθήσωμεν τὰ συνδρομῆς χηρῶντα σχολεῖα, καὶ συντελέσωμεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τοιούτων, ἔνθα δὲν ὑπάρχουσι.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ συγκείμενη ἐκ τῶν κ. Στ. Ἀριστάρχου Πρεσβ. κ. Π. Μελίγγου, κ. Α. Μόρδουκην, Döthner, Schroeder, Μόρδουκην (νέον), Α. Βασπάτη, Κωνστ. Στ. Καραθεοδορί, Α. Βερναρδάκη, καὶ Α. Δημητριάδου, ἀσχολεῖται περὶ τῶν ἐπιγραφικῶν, γλυπτικῶν, ἀρχιτεκτονικῶν καὶ ζωγραφικῶν τῶν ἀρχαίων ἐν γένει θινῶν, ἰδίᾳ ὅμως προσέβηται τὴν εὐρέσιν αὐτῆς ἐξέτασιν τῶν μνημείων τῆς πέγνης τῶν προγόνων ἡμῶν, τὰ ὅποια ἐν ἀφθονίᾳ ὑπάρχοντα ἐν τῇ χώρᾳ, ὅπου καὶ οὗτοι ἐζητήσαν, καταστρέφονται ἡμέρᾳ τῆς ἡμέρας εἴτε ὑπὸ τοῦ χρόνου, εἴτε ὑπὸ τῶν βεβήλων χειρῶν, συμπαρακρίνοντα ἐπίστε μετ' ἑαυτῶν πολυτίμου σελίδας τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐποίησεν 23 συνεδριάσεις, καὶ ἠσχολήθη ἐν αὐταῖς εἰς τὴν ἐπιμελεῖαν διαφόρων ἐπιγραφῶν Ἑλληνικῶν, λατινικῶν

κδων, ροιμικίων και άρμενικίων, τών όποιών άντιγράφα κοιντοποιήθηκα τώ Συλλόγω ύπό διαφόρων μελών αύτου και άλλων φιλοχρησίων διεβιβάσθησαν εις αύτήν, και εξέητασε διάφορα αρχαιολογικά συγγράμματα, παλαιογραφικά μνημεία, άγάλματα, ανάγλυφα, δικτυολιθούς, σφραγίδας, νομισματα, αρχαίας ζωγραφίας και κειθήσεις νεότερων άνασκαφών ένεργηθειών εις διάφορα μέρη. Τα έργα τής 'Αρχαιολογικής 'Επιτροπής, εξ ών τινα έκοντοποιήθησαν και έν ταις συνεδριάσεσι τού Συλλόγου, εισί και πολλά και σπουδαία. Αυτοίμαι δέ, διότι ή εξ άνάγκης περιορισμένη έκτασις τής προεδρικής έκθέσεως δέν μοι επιτρέπει να άπαριθμήσω αυτά, και περιορίζομαι άναφέρειν τήν σχηματισμόν συγρητικώ τοπογραφικώ χάρτιν Κωνσταντινουπόλεως, έν τώ όποιώ διακρινίζεσται ή παρά τοις αρχαίαις ένομασίαι τών διαφόρων αύτης θέσεων, και τών όποιών ή 'Αρχαιολογική 'Επιτροπή έφερε σχεδόν εις αύσιον πέρας διά τών ένεργειών τών μελών αύτης κ. κ. Κ. Σ. Καραθεοδωρή και Γ. Α. Δημητριάδου.

Η Συντακτική 'Επιτροπή συγκατένευ έν τών κ. κ. Α. Τάχη Προέδρου, Ηρ. Βασιλάδου, Γ. Σοφοκλέους, Γ. Αριστάρχου, τού Γεν. Γραμματέως κ. Γ. Χασιώτου και τού Ειδικού Γραμματέως κ. Ν. Τσιγάρου, έσχολήθη μετά ζήλου εις τήν έκτέλεσιν τής επιπόνου έργασίας, τήν όποιαν άνέθηκεν αύτή ή Κοινωνία. Διέταξεν, εκάνθισε και διώριθεσε τά διάφορα έργα τού παρελθόντος έτους, και διά τής μετ' αύταπαρνήσεως έργασίας τού Προέδρου αύτης κ. Α. Τάχη, έφερεν εις πέρας τώ Ημερηδιώ τού Συλλόγου, όπερ μετ' όλίγων θέλει ιδεί τώ ρώ. Θεωρώ δέ καθήκόν μου ίνα και δημοσίως εκφράσω τήν ευγνωμοσύνην τού Συλλόγου πρός τε τήν Πρόεδρον και τά μέλη τής 'Επιτροπής διά τούς κόπους, ως ύπέρ τού Ημερηδικού αύτου κατέβαλον.

Η 'Επιστημονική 'Επιτροπή συνέκειτο έν τών κ. κ. Α. Ηασπάτη Προέδρου, Αλεξ. Καραθεοδωρή, Α. Σπαθάρου, Α. Βασιλάδου, Ξ. Ζωγράφου, Αδουλλάχ Βέν, Σ. Μαρουμένου, Α. Κομπάρου, Α. Ζωφρού και Β. Σαρακιώτη. Και τοι δέ επί πολύ άσχοληθείσα εις τήν προσδιορισμόν τού εύρέος κύκλου τών έργων αύτης, εξέητασεν ούχ ήττον διάφορα νέα επιστημονικά συγγράμματα, ως π. χ. τώ έργον τού κ. Hufgrund, Γεν. Γραμματέως τής έν Αγγερίη «Κληματολογικής 'Εταιρίας», και έργα τινά τού έν τών μελών αύτης Ιατρού Αδουλλάχ Βέν.

Γαύτα, κύριον, τά έργα τών 'Επιτροπών,

αίτινες, καίτοι στεροόμεναι τών άναγκίων βιβλίων και όσων έν τώ πρώτω έτει τής ύπαρξεως αύτων, διαπερζήσαντο, νομίζω, άρκετά, ίνα επιβεβαιώσωσιν όσα είπον άνωτέρω περί τής σκοπιμότητος τής συστάσεως αύτων και τής ευρύτητος τών έργων τού Συλλόγου.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

Η βιβλιοθήκη τού Συλλόγου περιελάθεισα κατά τήν άποφράδα ήμέραν τής 24 Μαΐου, καθ' ήν τώ πύρ τασάτα προδύνησθε δυστυχίματα εις τήν όλήν ήμείν, ήρξιστε να σχηματίζηται έν νέου κατά τώ παρελθόν έτος παρά τών προσώπων εκείνων, τά όποια έργόντισαν ίνα άναστήσωσι τήν Συλλογον μετά τήν καταστροφικήν τάτην πυρκαϊάν. 'Επιλουτίσθη δ' έτι μάλλον διά τών γενναίων προσφορών φιλομοσίων όμογενών, και σύγκειται σήμεραν εξ 800 περίπου τόμων, εξ ών οι 300 προσηέχθησαν κατά τώ λίγων έτος. Ο άριθμός δέ αύτων ήθελεν είσθαι πολύ άνώτερος, έν ένεκα διαφόρων λόγων ή Σύλλογος δέν έκρινε καλόν να άναβάλλη τήν άγοράν τών βιβλίων, τά όποια άπεράσισεν ίνα άγοράση διά τών γενναίων συνδρομών, ής προσέφερον ύπέρ τής βιβλιοθήκης αύτου οι φιλόμοσοι κ. κ. Γ. Κορωνούς και Θ. Μαρουγοδάτας, εξ ών ή μέν έδώρησατο λίρ. 20. 200, ή δέ λίρ. 20. 100.

Έκ τών κατά τώ λίγων έτος προσανεχθέντων 300 περίπου τόμων, 200 μόν προσέφερον ή έν Ηερσίους Ηέρη διάδωσαν τών Έλληνικών γραμμάτων Σύλλογος, όσις μεθών τήν έν εκή πυρκαϊά καταστρόφην τής βιβλιοθήκης ήμείν εξέδωκαν Έγκάκιον εις τά μέλη αύτου, και εξέκησαστο τήν ύπέρ αύτης συνδρομήν αύτων 97 δέ ή έν Αθήναις Φιλολογικός Σύλλογος Παρισιασός, 48 δέ οι κ. κ. Ηεζής και Βυμπής, 48 ή κ. Καλλιάδης, 44 ή κ. Χρ. Παπαδόπουλος, έν χειρόγραφον ίερών Ευαγγελίων ή έν Έλλάδι νομικασάρχης κ. Κομπάρου, και τά λοιπά διάφορα μέλη τού Συλλόγου και άλλοι φιλόμοσοι όμογενείς.

Ύπέρ τής βιβλιοθήκης προσέφερον όσάύτως ή μέν κ. Χρηστάκης έρένδης Ζωγράφος ρρ. 500 κατ' έτος πρής άγοράν περιοδικών ή δέ έν Πετρούπολει κ. Γ. Συμβουλίδης ρρ. 100 πρής τών αύτων ακούσων, και ή κ. Θ. Κοσουδης λίρ. 50 πρής κατασκευών βιβλιοθήκης, έν ή τεθήσονται τά ύπαρόντα βιβλία.

Μολλοί δέ τών συντακτών τών ένταυθα και άλλων έν Έλληνικών έφημεριδών άποστέλλουσι δωρεάν τά έκύτουν φύλλα, δηλούντες και διά

τῆς προσφορᾶς ταύτης τὰ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου αἰσθημάτων, ἕπερ πολλάκις πολυειδῶς διετράνωσαν.

Ἐκφράσαντες ἤδη τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου πρὸς τοὺς συνδραμόντας τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ φιλομούσους κυρίους, θεωροῦμεν καθήκον ἡμῶν ἵνα ἐπαναλάβωμεν ταύτην καὶ σήμερον δημοσίᾳ, καὶ εὐχρηθῶμεν ἵνα καὶ ἄλλοι μιμηθῶσι τὸ καλὸν αὐτῶν παραδειγμάτων, καὶ κατορθώσωμεν οὕτως ἐντὸς ὀλίγου νὰ σχηματισθῶμεν βιβλιοθήκην ἄξιον τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ ἥτις ἐκτὸς τῆς σπουδαίας ὑπερσείας, ἣν θέλει παρέχει εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν μελέτην σπουδαίων θεμάτων ὁμογενεῖς τε καὶ ξένους, θέλει συγχρόνως προσενῆσαι καὶ πολλὴν τιμὴν εἰς τὴν Σύλλογον καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

ΑΡΧΕΙΑ.

Ἡ εὐρύτης τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου κατέστησε ἀναγκαῖον τὸν σχηματισμὸν τακτικῶν ἀρχείων αὐτοῦ. Κατὰ τὸ λήγον ἔτος ὁ Σύλλογος ἐτακτοποίησε καὶ ταῦτα, ὡς καὶ τὸ γραφεῖον αὐτοῦ ἐν γένει. Ὅλα δὲ τὰ ἐισερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα ἐγγράφα διαπεραιουῦνται καὶ πρωτοκολλοῦνται τακτικῶς. Καὶ τὰ μὲν ἀμέσως κατατίθενται ἐν ταῖς ἀρχείαις αὐτοῦ, τὰ δὲ, ἀφοῦ πρότερον μελετηθῶσι παρὰ τῶν ἀρμοδίων Ἐπιτροπῶν. Ὑπὲρ τῶν ἀρχείων τοῦ Συλλόγου ὁ κ. Δ. Παπᾶς προσέφερε κατὰ τὸ λήγον ἔτος 10 λίρας ὀθωμανικᾶς.

ΚΤΙΡΙΟΝ.

Ἡ οἰκοδομὴ ἰδίου διὰ τὴν Σύλλογον κτιρίου, ἥτις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποτελεῖ ἐν τῶν κυριωτέρων μελημάτων αὐτοῦ, ἐξησφαλίσθη κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος. Ὡς ὅλ' ἰδόμεν ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ ταμείου, μέγα μέρος τῶν ἀναγκῶν πρὸς τοῦτο χρημάτων συνήχθη ἤδη διὰ τῶν φροντίδων τῆς ἐπι τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς, συγκατεμένης ἐκ τῶν κ. κ. Ἡρ. Βασιλάδου, Γ. Μιλιγγιαν, Ε. Ζωγράφου, τοῦ Ταμείου τοῦ Συλλόγου Ἰ. Γκιών καὶ ἐμοῦ, καὶ τὸ κατάλληλον οἰκόπεδον ἠγοράσθη πρὸ πολλοῦ. Πρὸ τεσσάρων δὲ περὶ πού μινῶν καταθέσαντες πανηγυρικῶς τὸν θεμέλιον λίθον, τὸν ὅποιον ἐν τῷ μέσῳ πολυπληθεῖς καὶ ἐκλεκτῆς συγκλήσεως κληδύνησαν ἡ Α. Θ. Παναγ. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, Ἄνθιμος ὁ Γ', ἠθέλωμεν ἤδη προχωρήσει εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ, ἣν ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ κατασκευάσωμεν αὐτὸ ὅσον οἶόν τε κατάλληλότερον διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Συλλόγου, δὲν παρε-

κίνει ἡμᾶς νὰ ζητήσωμεν τὴν γνώμην διαφόρων ἀρχιτεκτόνων καὶ ἐνταῦθα καὶ ἀλλοχρῶ πρὸς σχηματισμὸν τοῦ σχεδίου, ὅπερ ἐλπίζομεν ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θέλει ἐτοιμασθῆ ὀριστικῶς παρὰ τῶν ἐνταῦθα ἀρχιτεκτόνων, ὅτιτινες εὐπρεστῆθησαν ν' ἀναδεθῶσι τὴν μελέτην τῶν παρὰ διαφόρων ἀποσταλέντων ἡμῖν. Ἰσοπεδώσαντες τὸ οἰκόπεδον καὶ ἐκατέσταντες τὰς ἀναγκαίας προκαταρκτικὰς ἐτοιμασίας θέλομεν ἀρχίσει προσηρῶς τὴν οἰκοδομὴν, πεποιθότες ὅτι ἡ προθυμία τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν, ἵνα συνδράμωσι τὸν Σύλλογον ἡμῶν, θέλει ἀκολουθήσει καὶ μέχρι τῆς ἐντελευτῆς αὐτοῦ ἀποπερατώσεως, οὕτω δὲ ἐλπίζομεν ἵνα τελέσωμεν ἐν αὐτῷ τὴν προσεχῆ ἐπέτειον ἐορτὴν τοῦ Συλλόγου.

Πολλάκις ἀνεπαύθη ἡ χρησιμότης καὶ ἡ ἀνάγκη ἰδικιτέρου διὰ τὴν Σύλλογον κτιρίου. Περιττὸν δὲ θεωρῶ νὰ εἶπω τι περὶ αὐτῆς, καὶ περιορίζομαι ἵνα ἐπαναλάβω τὴν ἐκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐκείνους, οἵτινες διὰ τῶν συνεσφορῶν αὐτῶν συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ κτιρίου, ὅπερ παρῆν τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ, καὶ τῶν ὁσίων τὰ ἐνθήματα δημοσιευθέντα ἐν τῷ Ἡεροδικῷ θέλουσιν ὡσαύτως ἀναγγραφῆ καὶ ἐν τῇ ἐπι τούτῳ βίβλῳ τῶν κτιρίων τοῦ Συλλόγου.

Μνείας δ' ἄξιόεῖσιν οὐ μόνον οἱ ἐνταῦθα τῶν ὁμογενῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐσχάτως προσενεγκόντες ἀμείνως ὑπὲρ τοῦ κτιρίου.

ΤΑΜΕΙΟΝ.

Διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ταμείου κ. Γ. Γκιών δυνάμεθα νὰ εἶπωμεν μετ' εὐχαριστήσεως, ὅτι ἡ ἀταξία καὶ αἱ καθυστερήσεις τῶν συνδρομῶν ἔλειψαν ὑφιστάμεναι ἄλλως τε καὶ ἡ θέσις τοῦ ταμείου κατὰ τὸ λήγον ἔτος ἦτο ἀνθηρὰ. Τοῦτο καταδεικνύεται ἐκ τῶν ἐξῆς ποσῶν, τὰ ὅποια παρουσιάζει εἰς πίστιν διαφόρων ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου ἢ τοῦ λήγοντος ἔτους ταμειακῆ χρήσεως.

α) Ἀποθεματ. κεφάλαιον	Α. Ὁ9.	981,56
β) Κτίριον, ἄξια γηπέδου καὶ διαφόρων ἐν αὐτῷ ἐργασιῶν	2,436,93	" " 2808,85
εἰς μετρητὰ	371,92	
γ) Ἀγορὰν βιβλίων καὶ περιοδικῶν	" "	348,52
δ) Διαγωνίσματα	" "	321,50
ε) Δι' ἄπορα σχολεῖα	" "	829,
	Α. Ὁ9.	5289,43

Νομίζω, κύριοι, ὅτι ὅλοι θὰ συμφωνήσετε μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἡ θέσις αὐτῆ τοῦ ταμείου ἡμῶν εἶναι ἀρκούντως ἐνθαρρυντικὴ διὰ τὰς διαφόρους ἐργασίας, εἰς ἃς ἀνήκουν τὰ χρηματικὰ τὰτα. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ συντήρησιν, ἡ θέσις τοῦ Συλλόγου εἶναι ἔτι καλλιτέρα. Διότι ὁ ἰσολογισμὸς τῶν γενομένων αὐτοῦ ἐσοδῶν καὶ ἐξοδῶν ἀναδύει εἰς λίρ. θρ. 1032,74 ἐν τῷ ἐνεργητικῷ, ἐν δὲ τῷ παθητικῷ λίρ. θρ. 633,59, ἀφαιρῶν οὕτω περιπτώσειμα ἐκ λίρ. θρ. 390,15, ὅπου καταλογίσθη εἰς τὸ ἀποθεματικὸν κερᾶλιον. Μὴ ἐλάττωτε ὅμως ἐκ τούτων τὸν Σύλλογον ἡμῶν ὡς πλοῦσιον· πολλοὺ γὰρ καὶ δεῖ' ὡς ἐξέβη, ἐκ τῶν ὄ,289,43 μόνον λίραι θρ. 981,56 θέλουσι μείνει εἰς τὸ ἀποθεματικὸν κερᾶλιον τοῦ Συλλόγου· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν λίρ. θρ. 4,307,44 καὶ μὲν λίραι θρ. 2,436,93 ἐξοδωθήσονται ἤδη διὰ τὸ κτίριον, καὶ δὲ λίρ. θρ. 829 θέλουσι ἐξοδωθῆναι σήμερον διὰ τὰ ἅπασα σχολεῖα. τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἔτι λίρ. θρ. 1401,42 θέλουσι ἐξοδωθῆναι προσεγγῶς διὰ τοὺς διαφόρους σκοποὺς, εἰς οὓς ἀνήκουσιν. Ἀνθρᾶν λέγομεν τὴν θέσιν τοῦ ταμείου ἡμῶν, διότι ἐκτὸς λίρ. θρ. 1190,35, αἵτινες εἶχον ἤδη συνχρῆθ' ἐν τριῶν περιπέσει ἐτῶν διὰ λογισμῶν τοῦ κτιρίου, λιρῶν θρ. 200 διὰ τὰ διαγωνίσματα καὶ λίρ. θρ. 350 περιπέσει, ὑπερχουσῶν προσηγουμένως εἰς τὸ ἀποθεματικὸν κερᾶλιον, τὸ ὑπόλοιπον ἔτι λίρ. θρ. 3,540,08 εἰσῆλθεν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου ἐκ διαφόρων πηγῶν προσερχόμενον καὶ εἰς διαφόρους σκοποὺς προσδιορισμένον.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Αἱ σχέσεις τοῦ Συλλόγου μετὰ διαφόρων προσώπων καὶ σωματείων ἐγκολούθησαν κατὰ τὸ λήγον ἔτος τὴν αὐτὴν προοδευτικὴν πορείαν, ἣν καὶ αἱ λοιπὰ ἐργασίαι αὐτοῦ. Πολλὰ δὲ καὶ διάφορά εἶσι τὰ ἀντικείμενα τῶν σχέσεων αὐτοῦ τούτων. Πύξινος τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιτίμων καὶ ἀντεπιστελλόντων αὐτοῦ μελῶν, ἔλαθε παρὰ τῶν τούτων μελῶν αὐτοῦ διαφόρους φιλολογικὰς, ἀρχαιολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς κοινοποιήσεις, ἀνταπερίβη μετὰ διαφόρων σχολείων καὶ προσώπων, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς τὴν σύμπραξιν αὐτοῦ, ὁσάκις ἐξήτηθη αὐτῆ πρὸς δικαπερχίωσιν διαφόρων φιλολογικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων. Ἀλλὰ κυρίως ὁ Σύλλογος διὰ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεών του προέθετο κατὰ τὸ λήγον ἔτος δύο τινὰ, τὴν ἔρευναν τῆς καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρ-

χίαις σχολείων καὶ τὸν μετὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συσταθέντων Συλλόγων στενώτερον σύνδεσμον.

Ἐξἠκολούθηον τὸ σύστημα τὸ ὅποιον ἐφάρμοσε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λήγοντος ἔτους ἐν τῇ ἀπαστολῇ τοῦ νέου αὐτοῦ Κανονισμοῦ, τῆς δὲ ἐγκυκλίου ἀνταποκρίσεως μετὰ τῶν γνωστῶν αὐτῷ σωματείων καὶ προσώπων, ὁ Σύλλογος ἀπέβηκε πρὸ ἐξ' ἑαυτοῦ μελῶν Ἐγκύκλιον πρὸς τε τοὺς Σεβ. Ἀρχιερεῖς καὶ τὰς Ἐπαρχίας τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων, ὡς καὶ πρὸς τοὺς διαφόρους ἐν αὐταῖς Συλλόγους, διὰ τῆς ὁποίας ἐξήτει παρ' αὐτῶν λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων τούτων. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου ὁ Σύλλογος δύο τινὰ προέθετο, πρῶτον τὴν ἔρευναν τῶν μάλλον ἐχόντων χρεῖαν βοήθειαις σχολείων καὶ τῶν χωρῶν, ἐν αἷς ὑπάρχει καταπεύγουσα ἀνάγκη συστάσεως τούτων, καὶ τὴν δικαιοσύνην τῶν πρὸς βοήθειαν αὐτῶν προσερχθέντων ἤδη βοηθημάτων, περὶ ὧν σήμερον θέλατε ἀκούσει τὰ δέοντα· καὶ δεύτερον τὸν σχηματισμὸν ὅσον οἶόν τε τελευταίως στατιστικῆς τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων, τῆς ὁποίας τὴν χρησιμότητα εὐκόλως δύναται ἕκαστος ἡμῶν νὰ κατανοήσῃ, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὰ σωματεῖα ὅπως δυνήθωσι νὰ πράξωσι τὴν τέλειον, πρέπει ἐκ προοιμίων νὰ γνωρίσωσι καλῶς τὸν ἐπιδικαζόμενον πόθον αὐτῶν, ἵνα εὐρωσιν ἀκολούθως τὰ κατ' ἀλλήλα μέτρα πρὸς πραγματοποίησιν αὐτοῦ. Διὰ τῆς τοιαύτης δὲ στατιστικῆς ὁ Σύλλογος, ὡς εἶναι πάντοτε ἐν γνώσει τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων, καὶ θέλει φροντίζει εὐκολώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον περὶ τῶν μέσων τῆς θεραπείας αὐτῶν.

Γνωστοποιῶν δὲ εἰς πάντα τοὺς φιλομουσούς δημογενεῖς τὰς ἀνάγκας ταύτας, εὐκολύνει συγχρόνως τὴν θεραπείαν αὐτῶν, προσφέρων ἑαυτὸν ὡς ὄργανον προθυμώτατον πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν γενικῶν ἐπιθυμιῶν, τὰς ὁποίας θέλει γεννήσει ἀναγκιζήτους εἰς πάντα φιλογενῆ ἄνδρα ἢ γνώσις τῶν τε ἀναγκῶν τούτων καὶ τοῦ τρόπου τῆς θεραπείας αὐτῶν.

Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν συσταθέντες Σύλλογοι, καὶ τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ σημασία αὐξάνει σπουδαίως κατ' ἔτος, εἶσι περὶ τοὺς 62. Ὁ Σύλλογος δ' ἡμῶν εἶναι ὑπερήφανος, διότι ἡ σύστασις αὐτοῦ ἐγένετο ἡ πρώτη ἀφορμὴ τοῦ σχηματισμοῦ τούτων σωματείων, τὰ ὅποια κύριον σκοπὸν ἔχοντα τὴν ὑποστήριξιν καὶ διαδόσιν τῶν γραμμάτων ἀ-

νερέβρισαν πανταχού τὸν πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὸν πολιτισμὸν ἔρωτα, καὶ ὑπόσχονται διὰ τοῦ ζήλου καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως τῶν μελῶν αὐτῶν νὰ συντελέσωσι σπουδαίως εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ τὴν εἰς αὐτὴν παρεπομένην ὑλικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόσδοκον τοῦ ἔθνους ἡμῶν.

Πάντες οἱ Σύλλογοι οὗτοι διετήρησαν στενάς καὶ ἀδελφικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Συλλόγου ἡμῶν, ὅστις παρέσχεν αὐτοῖς πάντοτε τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, ὁσάκις ἐξήτηθη αὐτῇ. Τρεῖς μάλιστα ἐξ αὐτῶν, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύλλογος *Μικρᾶ Ἀσία*, ὅστις συντέλεσεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν Συλλόγων *Καισαρείας*, *Ἰκονίου*, *Σύλλης*, *Πόρου*, *Σπάρτης*, *Νικοπολέως* τῆς *Καππαδοκίας* καὶ *Ἀγκύρας*, ἡ ἐν *Κίῳ* *Φιλεκαπιδευτικῆ Ἀδελφότης* τῶν *Κιανῶν* καὶ ἡ ἐν *Ἀγκύρᾳ* *Φιλεκαπιδευτικῆ Ἀδελφότης* *Γαλατίας*, ἐξήτησαν ἵνα συνδεθῶσι στενότερον μετὰ τοῦ Συλλόγου ἡμῶν, καὶ τεθῶσι πως ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ, ὅπερ ὁ Σύλλογος μετ' εὐχαριστίας παρεδέχθη.

Πολλὰ ἤδυναμειν ἵνα εἰπωμεν περὶ τῶν πρακτικῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ ὅποια ἀπὸ τοῦδε ἔφερον ἡ σύστασις καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Συλλόγων, τὰ στενὰ ὅμως ὄριμα τῆς παρουσίας ἐλθέσθαι ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς, ἵνα περιορισθῶμεν μνημονεύοντες μόνον τινὰς τῶν Συλλόγων ἐκεῖνων, τῶν ὁσίων καὶ ἡ μετὰ ζήλου ἐργασίᾳ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης αὐτῶν ἐργασίας περιῆλθον εἰς γῶσιν ἡμῶν. Ὡς τοιοῦτος δὲ ἀναφερόμεν τὸν ἐν Σέρβειαις *Φιλεκαπιδευτικὴν Μακεδονικὴν Σύλλογον*, ὅστις ἀτρόπτως καταβάλλει κόπους πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων *Σχολείων* καὶ σύστασιν τοιοῦτων, ὅπου ἀνάγκη παρίσταται ἐν *Μακεδονίᾳ*, τὸν ἐν *Ραιδεστῷ* *Θρακικὸν Σύλλογον*, ὅστις ἐπιδιώκει ἐν *Θράκη* τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου, τὴν ἐν *Τραπεζούντῃ* ἐξωτερικὴν ἐπὶ τῶν *σχολείων* *Ἐπιτροπὴν*, τῆς ὁποίας ἡ φροντίς καὶ οἱ κόποι, οὗς καταβάλλει πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν, εἰσὶν ἀνώτεροι παντὸς ἐπαίνου, τὸν ἐν *Κων/πόλει* *Σύλλογον «Μικρᾶ Ἀσία»*, ὅστις μετὰ ζήλου ἐπιδιώκει τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν *Μικρᾷ Ἀσίᾳ* καὶ ὅστις, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, συντέλεσεν ἤδη εἰς τὴν σύστασιν Συλλόγων εἰς διαφόρους πόλεις αὐτῆς, τὴν ἐν *Κων/πόλει* *Μακεδονικὴν Φιλεκαπιδευτικὴν «Ἀδελφότητα»*, ἣτις καὶ τοι νεωστὶ συστήθεισα, ἤρξατο ἤδη τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ κυρίου σκοποῦ αὐτῆς, ὅστις ἐστὶν ἡ ἐν *Τραπεζούντῃ* σύστασις *κεντρικοῦ γυμνασίου*, καὶ τὴν ἐν *Φα-*

ναρίῳ *Λέσχῃ* *Μημησοῦραν*, ἣτις οὕσα εἰς τῶν πρώτων καρπῶν τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου ἡμῶν, ἐπιδιώκει μετὰ ζήλου καὶ δραστηριότητος τὴν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν διάδοσιν τοῦ πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ἔρωτος.

Πρὸς διατήρησιν τῶν μετὰ διαφόρων προσώπων καὶ σωματείων σχέσεων αὐτοῦ ὁ Σύλλογος ἐπέμψε κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἐπέκεινα τῶν 600 ἐπιστολῶν, 142 ἀντίτυπα τῆς *Ἐγκυκλίου*, ἣτις συνόδουσε τὴν ἀποστολὴν τοῦ *Κανονισμοῦ* αὐτοῦ, καὶ περὶ τὰ 1400 ἀντίτυπα τῆς πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, Ἐφορὰς τῶν *σχολείων* καὶ Συλλόγους *Ἐγκυκλίου* αὐτοῦ πρὸς ζήτησιν πληροφοριῶν περὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις *σχολείων*. Ἐλάβε δὲ παρὰ διαφόρων 300 ἐπιστολάς καὶ ἄλλα ἔγγραφα, ἐπέκεινα δὲ τῶν 500 ἐλθέσεων καὶ διαγραφμάτων ἀφορώντων τὰς ζητηθείσας περὶ *σχολείων* πληροφορίας. Ὡστε τὸ ὅλον τῶν ἀνταλλαχθεισῶν ἐπιστολῶν καὶ λοιπῶν ἐγγράφων κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἀναβάνει εἰς 2900 καὶ ἐπέκεινα. Ἦ σπουδαία καὶ εὐρεία αὐτῆ ἐργασίᾳ ὀφείλεται εἰς τὸν ἀπὸ δύο ἔτων μετ' ἐξιδικαμένου ζήλου ἐργαζόμενον *Γεν. Γραμματέα* κ. *Γ. Χασιώτην*.

Παραίονται τὴν ἐκτενῆ ἴσως, ἀλλ' ἀτελεῖ τὰς τὴν ἐκθεσίων τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, ἵνα ἐκφράσω τὴν πεποίθησιν, ὅτι καθὼς ὁ ἐπιστημονικὴς καὶ φιλολογικὴς σκοπὸς αὐτοῦ εἶχεν ἤδη ἐπιδοκιμασθῆ παρὰ τῶν λογίων ἡμογενῶν καὶ ξένων, οὕτω σήμερον καὶ ὁ ἐκπαιδευτικὸς αὐτοῦ σκοπὸς ἐπιδιοκιμασθῆ παρὰ πάντων τῶν φιλογενῶν καὶ φιλομουσῶν ἡμογενῶν, οἵτινες γενναίως συνένδραμον εἰς τὴν ἐναρξίν τῆς πραγματοποιήσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐλπίδα ὅτι δὲν θέλατε ἀρνηθῆ καὶ εἰς τὸ μέλλον τὴν συνδρομὴν ὑμῶν πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ τῶν φώτων εἰς τὴν ἠθικῶς σήμερον ἀναγεννωμένην ἡμετέραν πατριδα. Οὐχὶ ὁ Σύλλογος ἀλλ' ἡ ἐποχὴ ἐν ἧ ζῶμεν, καὶ τὰς ὁποίας πρῶτον εἶναι καὶ ὁ Σύλλογος αὐτός, πείθει ὅλους ἡμᾶς ὅτι πρέπει καὶ γράμματα νὰ συνεισφέρωμεν, καὶ ὅπως νὰ μὴ γρησθῶμεν, ὅπως γενικεύσωμεν τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν, καὶ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς, καθ' ἣν τὰ ἐν τῇ αὐτῇ μετ' ἡμῶν πατριδί κατοικούντα ἔθνη ἐργάζονται μετὰ πυροπόδους δραστηριότητος ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως καὶ προσόδου αὐτῶν.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκθέσεως ὁ Πρόεδρος κατὰ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ἀναγνώσκει τὸ 81 ἄρθρον τοῦ *Κανονισμοῦ* περὶ ἀνακηρύξεως

εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν ἐν τῇ ἐπατείῳ ἑορτῇ, καὶ ἀναγκρῦται εὐεργέτας μὴ τῶν ἀπόρων σχολείων, τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν συνδραμόντας φιλομούσους ὁμογενεῖς κ. κ. Χριστάκη ἐρευνῶν Ζωγράφου, Γ. Ζαχάρου καὶ Μενέλαου Νεγρεπόντην, δωρηταὶ δὲ τὸν ἀοίδιμον Κ. Δόσιον, καὶ τοὺς φιλογενεῖς κ. κ. Γ. Κορυωνῖον, Θ. Α. Μαυρογορδάτον καὶ Α. Βαλλιάνου.

Εἶτα λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Μ. Πανταζῆς, εἰσαγγεῖται τῆς Φιλολογ. Ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐξ αὐτοῦ καὶ τῶν κ. κ. Π. Βασιλάδου, Γ. Σφοραλέου, Ἄ. Τάχα, Γ. Χασιώτου καὶ Μ. Παρηνίκα, ἀναγινώσκει τὴν *Περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος* ἔκθεσιν (ἰδ. σελ. 178).

Μετὰ τούτου ὁ Πρόεδρος ἀναγγελλειν, ὅτι ὁ Σύλλογος συνανεῖται καὶ τοῦ ἀγωνιστοῦ ἀπονέμει τὰς ἐβδομάκοντα πέντε λίρας τῆ οἰκουγενεῖα τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Η. Ἀραβαντινοῦ.

Ἀκολούθως λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς, Πρόεδρος καὶ Εἰσαγγεῖται τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐξ αὐτοῦ καὶ τῶν κ. κ. Πρ. Βασιλάδου, Α. Βασιλάδου, Κ. Καραθεοδωρῆ, Κ. Καλλιᾶδου καὶ Η. Πολιάδου, ἀνέγνω λεπτομερῆ ἔκθεσιν *Περὶ τῆς ἐπιστάσεως καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἡμετέρῃς Ἐκπαιδευτηρίων* (ἰδ. σελ. 186).

Ὁ δὲ Πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ὁ Σύλλογος τῇ προτάσει τῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τοὺς πόρους αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ προσφορὰς τῶν φιλομούσων ἀνδρῶν ἀπονέμει τοῖς ὀρισθεῖσι σχολείοις τὰ διακληθέντα ποσά.

Μετὰ τούτου γίνεται ἡ ἐγκατάστασις τοῦ ἐνὸς τῶν ἀντιπροέδρων (τοῦ ἐτέρου μένοντος καὶ κατὰ τὸ ἐπίπιν ἔτος, ὡς καὶ τοῦ Προέδρου) καὶ τῶν Γραμματέων κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ὀριζόμενα περὶ τῶν νέων Κοσμητόρων. Τελουταῖον λαβὼν τὸν λόγον ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Δωρόθεος Εὐελπίδης διὰ φωνῆς συγκεκινημένος εἶπε τὰ ἑξῆς:

Ἐπιμος ὁμήγουρι!

Γηθόσονται συνδραμόμενοι εἰς τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου. Καὶ μετὰ μεγάλου μὲν ἐνδιαφέροντος ἠκούσαμεν τὴν ἔκθεσιν τοῦ Προέδρου, ἐξ ἧς καταδείχθη ἡ πνευματικὴ ἐργασία, ἣν ὁ Σύλλογος κατὰ τὸ ἔτος τούτου ἐποιήσατο καὶ καθ' ἑαυτὸν καὶ σχετικῶς πρὸς τοὺς ἄλλους ἡμετέρους Συλλόγους, ὧν εὐχαστὶ εἶναι πατὴρ καὶ γεννήτωρ. Μετ' ἴσης δὲ εὐφροσύνης ἀντελήφθημεν καὶ τῆς *Περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος* « Περὶ τῆς

Ἐπιτροπῆς » ἐκθέσεως καὶ κρίσεως, τὴν ὅποιαν ὡς ἑλληνοδικῆς ἐξήνεγκε. Μετὰ ζῶητων δὲ παλμῶν καρδίαις παρεκκρουθήσαμεν καὶ τὴν περιηγησάμενον ἡμᾶς διὰ τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ εἰς κατόπτρουσιν τῆς πνευματικῆς καὶ διανοητικῆς κινήσεως σύμφορον τοῦ ὑπὸ τῆς ἀκηπουρίας τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ φιλολόγου καὶ φιλομούσου ἡμῶν Ἀνακτοῦ Ἑλληνικοῦ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὡς οἰσνεὶ ἀνώτατος ἐπόπτης ἐπιδρᾷ σωτηρίας ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, καὶ τῆς ὁποίας ἔκθεσιν ἔλαβε τὴν φιλοτίμων προθυμίαν νὰ ὑποβάλλῃ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ὁ Εἰσαγγεῖται τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Καὶ ἡ πρᾶξις αὕτη τῶν ἐκθέσεων πληρέστατα δικαιοῦσα τὰς πρὸς τὸν Σύλλογον προσδοκίας καὶ ὑπόληψιν ἀπάντων, ἐπισύρει ἐπ' αὐτὴν τὰς εὐρημίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἀπίστευ ἑλληνοικῆς καὶ φιλομούσου καρδίαις, ἐπισπᾷ δὲ καὶ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς μητρὸς Ἑκκλησίας, ἥτις ἄλλοτε ἐν ἡμέραις θλίψεων καὶ δοκιμασίας βλεπούσα μετὰ συντριβῆς καρδίαις ὡς ἄλλη Παχλὴ τὴν ἐνεκα στερήσεως παιδείας λιμώττουσαν κατάστασιν τῶν ἑαυτῆς τέκνων, ἔσπευδεν ὑπὸ τὸ ἱερατικὸν καὶ μοναχικὸν τριβῶνιον νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατόν διατήρησιν τῆς πνευματικῆς λαμπρόδος, ἀνεγείρουσα σχολὰς ἐν Κων/πόλει, Ἄθωνι, Ἰωαννίνοις, Νίῳ, Σμύρνη, Κυθωνίαις, Πάτρῳ καὶ ἄλλαχοῦ. Ἦδη δὲ ὅτε συναρῶν πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν ἀποστολήν βλέπει εὐγενῆ μερίδα τῶν ἑαυτῆς τέκνων, καθόρμητον ἀναλαχθέντων τὴν φροντίδα τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀδελφῶν τας, καὶ διὰ φιλοτίμων ἀγῶνων σπεύδουσαν πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῆς πατρίδος, ὅποιαν χάριν καὶ ὅποιαν εὐφροσύνην δὲν αἰσθάνεται; Καὶ διὰ τούτου μετὰ πάσης θυμηδίας αἰρούσα τὰς ἑαυτῆς χεῖρας εὐλογεῖ ὑμᾶς καὶ τὸ ὑμέτερον ἔργον. Ναί, κύριοι, « Εὐλογημένοι ὑμεῖς τῷ Κυρίῳ. » Εὐλογημένοι ὁ ἱερεὺς ὑμῶν σκοπός, εὐλογημένοι οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν. Εὐλογημένοι αἱ χεῖρες αἱ ἀνορούσασαι καὶ εἰς ὄψις προάγουσαι τὸν προγονικὸν πλοῦτον, καὶ κινῶν τούτον καθιστῶσαι τοῖς πτωχοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν. Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἀφου ἐξευγένισαν τὸν ἄνθρωπον ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι αὐτῶν, ἔδωκε ἐπολίτισιν τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀνεγέννησαν τὴν Εὐρώπην, ἧς ἐκπληρώσασαι καὶ πάλιν τὸν εὐγενῆ προορισμὸν τῶν ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι τῶν. Τούτου προσμένει κύριοι, παρ' ὑμῶν ἡ πατρίς, τούτο ἡ μήτηρ Ἑκκλησία. Ἴτε λοιπόν, κύριοι, θεζέταλοι ἀνορούσατε τὰς προγονικὰς τῆς σο-

φίας ἐκβολάδας· ἀναδιφάτε τοὺς προγονικούς τῶν γνώσεων ἠσχαρῶς· διακλίετε τὴν διανοητικὴν σκοτούραν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ καταστήσατε αὐτὴν Ἀνατολήν τῆς σοφίας. Ἰτε, γενναῖοι, πρόθυμοι εἰς τὸ ἔργον ὑμῶν. Ὁ δὲ πατὴρ τῶν γῶτων ἔνωθεν εὐλογεῖτω μὲν ὑμᾶς, εὐδοῦστω δὲ αὐτὸ, ἵνα «τὸν ἔπεινον ὑμῶν ἀναγέλλῃ ἡ Ἐκκλησία», καὶ δύνηται νὰ λέγῃ περὶ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τὸ τῆς ἀσκατιζούσης Νύμφης, «ἀδελφίδός μου κατέβη εἰς κῆπον αὐτοῦ εἰς ριζάς τοῦ ἀρώματος, ποιμαίνων ἐν κήποις καὶ συλλέγων κριναί. Ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου, καὶ ὁ ἀδελφιδῷ μου ἐμοί, ὁ ποιμαίνων ἐν τοῖς κρινοῖς. Καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, ὡς εὐδοκία, ὥραϊα ὡς Ἱερουσαλὴμ, θάμβος ὡς τεταχμέναι· ἀπόστρεψον ὀφθαλμούς σου ἀπ' ἑναντίον μου, ὅτι αὐτοὶ ἀνεπέρωσάν με.» (Ἄσμ. σ'. 1, 4) Γένοιτο.

Ὁ Πρόεδρος εὐχριστήσας τῷ ἀντιπροσώπῳ τῆς Ἐκκλησίας δι' αἰς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἐξέφραξεν εὐμενεῖς διαθέσεις, διακηρύττει ὅτι ὁ Σύλλογος οὐ πύσσεται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ νὰ συντελῇ πρὸς καλλιέργειαν καὶ διὰδοσιν τῆς παιδείας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, προθυμώτατα παρέχων τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν συναγωγὴν αὐτοῦ.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς γενικῆς χαρᾶς καὶ τῶν ἀπανταχῶθεν ἐκδηλουμένων εὐμενῶν ἐκφράσεων κηρύττει τὴν λήξιν τῆς τελετῆς.

ΔΗΜΟΣΙΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ.

ΠΕΡΙ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΙΣΘΜΟΥ ΑΥΤΗΣ.

(Τῆ 16 Ἰανουαρίου 1872.)

«Corinthe, quelle magnifique situation pour le commerce. Elle était assise sur deux mers; elle ouvrait et fermait le Peloponnèse. Elle avait un port pour recevoir les marchandises de l'Asie, elle avait un autre pour recevoir celles de l'Italie, c'était l'Europe de ce temps, que de magasins! que de vaisseaux! que de monuments! . . .»
(Blanqui Hist. d'Econ. Polit. Tome I, ch. IV.)

Κύρια καὶ κέρρια!

Προσθεμένῳ νὰ ἐμιλήσω περὶ τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ ἰσθμοῦ αὐτῆς, ἐπιτρέψατέ μοι ἐν προσωπίοις νὰ προτάξω τινὰ περὶ συγκοινωνίας, ἅτινα εὐκολοτέρην θὰ καταστήσωσι τὴν κατὰ

λήψιν τοῦ θέματός μου. Ἡ περὶ συγκοινωνίας εἰσαγωγή μου, ἡ ἐμπορικὴ ἱστορία τῆς Κορίνθου καὶ ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς ἔχουσι τοσάτην σπουδαιότητα καὶ τοιαύτην εὐρύτητα ἰδεῶν, ἀπαιτοῦσι τόσας εἰδικὰς γνώσεις καὶ μελέτας, ὥστε σχεδὸν μετανῶν, διότι ἀνέλαβον τοιοῦτον θέμα. Ἡ ἐπιθυμία ὑμῶν τοῦ νὰ καταδείξω ὑμῖν, ἔστω καὶ ἀτελῶς, τὴν σπουδαιότητα τῆς Κορίνθου καὶ τὰ ἐκ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τῆς προελευσόμενα εὐάρεστα ἀποτελέσματα διὰ τὴν Ἀνατολῆν καὶ Εὐρώπην, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν μὲ κατέπεισαν νὰ ἐπιχειρήσω εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σημερινοῦ θέματός μου, διὸ καὶ ἐλπίζω νὰ τυχῶ τῆς ὑμετέρης συγγνώμης διὰ πάσαν ἑλλειψίν μου.

Α΄.

Τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας εἰσὶ τὸ πρότερον ὄργανον τοῦ ἐμπορίου, τὸ δὲ ἐμπόριον ἡ ζωὴ τῆς κοινωνίας. Τὰ τρόφιμα καὶ πάσης φύσεως προϊόντα, φυσικὰ τε καὶ τεχνητὰ, σημαντώτατα καταναλίσκονται ὅπου παράγονται· ἐξέτασθε τὴν τροφὴν, τὰ ἐνδύματα καὶ πάντα τὰ πράγματα, ὡν ἀκάνετε χρῆσιν, ἵνα ἴδητε τοῦτο, ἡ κίλλιον, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σὰς ἀναφέρω περιεκτικῆν τινα τοῦ διαστήμου ῥήτορος W. FOX κατὰ τοῦ νόμου τῶν σιτηρῶν, ἧτις μ' ὄλην τὴν ἀπειρητικὰ τῆς ἔχει πολλὴν τὴν σπουδαιότητα.

«Ἄμεν ἀνεξάρτητοι τῶν ξένων, εἶναι τὸ εὐνοούμενον θέμα τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων τῆς ἀριστοκρατίας. Ποῖος εἶναι λοιπὸν ὁ μέγας οὗτος κύριος, ὁ μέγας οὗτος δικηγόρος τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ὁ ἕλθρος οὗτος κατὰ πάσης ξένης ἐξαρτήσεως; Ἐξετάσωμεν τὸν βίον του. *Fallos* μάγειρος προπαρκακεύζει τὸ δειπνόν του, καὶ *E. Heats* ὑπερέτης ἐκτελεῖ τὰ τῆς προτομασίας διὰ τὸ δειπνόν. Ἡ Μιλαιδὴ, ἧτις κρετὴν τὴν χεῖρά του, λάμπει ἀπὸ μαργαρίτας, οἵτινες δὲν ἴα εὐεθῆσι ποτὲ ἐντὸς βρετανικῶν ὄφρειδιῶν, τὸ δὲ κυματίζον πτερόν τῆς κεφαλῆς τῆς δὲν ἀπετέλεισε ποτὲ μέρος τῆς οὐράς ἀγγλικῆς ὄρνιθος. Τὰ κρέατα τῆς τραπέζης του ἔρχονται ἀπὸ τὴ Βελγίον, οἱ οἶνοί του ἀπὸ τῆς Ῥῆνον καὶ τὴν Ῥοδαρὸν. Ἐπικρατοῦσι τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ ἀνθρώπων ἑλλήνων ἐκ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, καὶ προσφέρει εἰς τὴν ὄφρησίν του καπνὸν ῥύλλον ἑλλήνων ἐκ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ὁ εὐνοούμενός του ἵππος εἶναι κατ'αρχῆς Ἀραβικῆς, καὶ ὁ σκύλος του ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν τοῦ Ἀγ. Βερνάρδου. Ἡ πλουσία πινακοθήκη του σύγκριται ἐκ φιλαμαρδικῶν

εικόνων καὶ Ἑλληρικῶν ἀγαλμάτων. Θέλει νὰ διασκευάσῃ; ὑπάγει ν' ἀκούσῃ ἀυτοῦς Ἰταλοὺς λαρυγγίζοντας Γερμανικῶν μουσικῶν ἀκλουθουμένῃν ὑπὸ χοροῦ (chœur) Παλλικοῦ. Ὑψοῦται εἰς δικαστικὸν ἀξιωμακ; ἢ τοὺς ὅμοιους του κοσμοῦσα *Normine* δὲν ἐκόσμησε ποτὲ τὴν ῥάχιν οὐδενὸς Βρετανικοῦ ζώου. Αὐτὸ τὸ πνεῦμά του εἶναι παραξένον τι σύνολον ἐξ ἐξωτικῶν συνεισφορῶν. Ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ποίησίς του προέρχονται ἐξ Ἑλλήδων καὶ Ῥώμης, ἡ γεωμετρία του ἐξ Ἀλεξανδρείας, ἡ ἀριθμητικὴ του ἐξ Ἀραβίας καὶ ἡ θρησκεία του ἐκ Παλαιστίνης. Ἐν αὐτῇ τῇ κοιτίδι του ἐτριψε τοὺς φρονημένους δόξαντας του ἐπὶ κοραλλίῳ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὀκεανοῦ καὶ ὅταν ἀποθάνῃ, τὸ μάρμαρον τῆς Καθάρρας ἢ καλύψῃ τὸν τάφου του... Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος; ὁ λέγων ὤμην ἀνεξέλιττοι τοῦν ἔνων.»

Τὸν κατὰλογον τοῦτον ἠδύνατό τις νὰ τὸν αὐξήσῃ ἐπ' ἄπειρον, ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅσον καὶ ἂν περιούσιον τὰς ἀνάγκας του, ἔχει ἀνάγκην τῶσων προϊόντων, τὰ προϊόντα δὲ ταῦτα ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ ἄκρα τοῦ κόσμου χρειάζονται διάφορα μέσα συγκοινωνίας πρὸς μετακίνησιν αὐτῶν· τὰ μέσα δὲ ταῦτα ὅσῳ τελευσιποιῦνται καὶ πολλαπλασιασθῶσι, τόσῳ εὐκολωτέραν καὶ εὐθηνότεραν καθιστῶσι τὴν μετακίνησιν τῶν προϊόντων καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν βίον μας, διότι ἡ τιμὴ οὐδὲν ἴσως ἐμπορεύματο; ἐμπεριέχει πάντοτε ἀνάλογα ἐξόδα τῆς μετακινήσεως αὐτοῦ. Τῶν μέσων δὲ τῆς συγκοινωνίας ἔχουσιν ἀνάγκην ὅχι μόνον τὰ προϊόντα καὶ τὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι· τὰ μέσα λοιπὸν τῆς συγκοινωνίας εἰσὶν ἐν τῶν ἰσχυροτέρων ὀργάνων τοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος ἠναγκάσθη νὰ ἐρευνῇ μέσα συγκοινωνίας τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ ὕδατος, διότι ἡ ἐπιφάνεια τῆς σφαιράς μας σύγκειται ἐκ γῆς καὶ ὕδατος. Ὁ κάτοικος τῶν νήσων, τῶν περσικῶν καὶ τῶν ὀχθῶν τῶν ποταμῶν ἠναγκάσθη νὰ ἐρευνῇ τὴν ναυτιλίαν, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἔμαθε τὴν δύναμιν τοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ βέβηματος· ὁ κάτοικος τῶν μερῶν τούτων ἰδὼν ποτε κορμὸν τινα δένδρου φερόμενον ὑπὸ τοῦ βέβηματος, ἢ τοῦ ἀνέμου, χάριν παιδιᾶς ἐκάθισεν ἐπ' αὐτοῦ (ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἦτο καλὸς κολυμβητικῆς, ἀφοῦ ἐκ τῆς ἄλλιας ἐτρέφετο, καὶ ἦν ἐποχὴν δὲν εἶχεν ἀκόμη οὔτε πλοῦσιον οὔτε ἁλιευτικὸν τι μέσον, εἰμὴ τὸ πολὺ ῥάβδον τινά), φερόμενος δὲ ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐπιφανείας ἀκόπως τῆ δὲ κάκεισε, ἢ ἀἠέλιου νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν παιδιὰν ταύτην, καὶ προσε-

πάησε νὰ γείνη κύριος τοῦ κορμοῦ τούτου, ἐν βαθυκῶν ἔμαθε καὶ νὰ διοικῇ διὰ τῶν κινήσεων καὶ τῆς ῥάβδου του ἵνα δ' ἀκοπώτερον καὶ ἀσφαλέστερον κἀθήται ἐπ' αὐτοῦ, τὸν ἐκοίλακεν ἐν τῷ μέσῳ, βαθυκῶν ἐλέπτεινε τὰς ἄκρας του, καὶ τέλος ἀπετέλεσε τὸ μονόζυλον του, οὗ τινος καὶ τὰ ἐντελέστερα σημερινα πλοῖα φέρουσι τὸν πρῶτον τοῦτον τύπον. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς ταύτης κατεγίνετο μόνον εἰς τὴν ἀκτοπλοίαν, μετὰ πολλοῦ; δὲ αἰῶνας ὅταν ἐσχετίσθη μετὰ τῶν γεωργῶν καὶ ποιμένων, καὶ διὰ τῆς συναλλαγῆς τῶν ἐμπορευμάτων του ἠδύνηθη νὰ ἀποκτήσῃ δερματὰ, τότε μόνον ἔκαμε χρῆσιν τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνέμου· ὅτε δὲ βραδύτερον ἔτι ἐφευρέθη ἡ ὑφαντικὴ, καὶ ἠδύνηθη νὰ ἔχῃ ὑφάσματα, ἦτοι πραγματικὸς ἱστός, τότε ἀνεπτύχθη ἡ διὰ τῶν ἱστιοφόρων ναυτιλία, ἧς μεγάλην χρῆσιν καὶ σήμερον κάνομεν· τέλος ὅτε ἐσχάτως ἐφευρέθη ὁ ἀτμός, καὶ ἐφηρμάσθη μόνον πρὸ τινων ἐπῶν, ἐγένετο χρῆσις καὶ τῆς ἀτμοπλοίας, ἧς τὴν τεραστίαν αὐξήσιν καὶ ἀνάπτυσιν ἄπαντες γινώσκουμεν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς συγκοινωνίας τῆς ὑγρᾶς ἐπιφανείας τῆς σφαιράς μας.

Ὁ δὲ κάτοικος τῶν ὄρεων, κατ' ἀρχὰς κνηγὸς καὶ βραδύτερον ποιμὴν, καὶ ὁ κάτοικος τῶν πεδιάδων γεωργός, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐξασκηθῶσι κατὰ πρῶτον εἰς τὴν δρόμιν, ἀκολουθῶς ὅταν ἐξήμερωσαν καὶ ζῶα τινα καὶ μάλιστα τὰ φορτηγά, ἐγυμνάσθησαν πρὸ πάντων εἰς τὴν ἵπποδρομίαν, καὶ μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤρχισαν νὰ κατσκευάζουσι καὶ ἵδους· αἱ ἀμαξιτὰ ὁδοὶ πρέπει νὰ ἐπενοήθησαν βραδύτερον τῶσῳ ἄλλῳ, καθ' ὅσον τοῦ ἐλκῆθρου (ἡμάξης ἄνευ τροχῶν) φαίνεται νὰ ἐγένετο πρῶτον χρῆσις εἰς τὰ βόρεια μέρη ἐπὶ τοῦ πάγου· εἰς τὰ μεσημβρινὰ δὲ κλίματα ἠναγκάσθησαν νὰ προσθέσωσι τοὺς τροχοὺς, δι' ὧν ἀπετελέσθη ἡ σημερινὴ ἡμάξα, ἧς ἡ ἀπόκτισις ἐπέφερε τὴν βελτίωσιν τῶν ὁδῶν. Εἰς τὰ ὄρεα δὲ μέρη, καὶ τέλος ἐν τῷ ἔδαρῳ περυσίαζε δυσκολίας διὰ κατσκευῆν ἡμαξιτῆ; ὁδοῦ, χάριν εὐκολίας, κατσκευάζου ἐκ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μέρους τῆς ὁδοῦ τρινοῦς χάνδακας, ἦτοι τροχιάς, ἐρ' ὧν οἱ τροχοὶ τῶν ἡμαξῶν εἰσερχόμενοι ἐκκλίνοντο εὐκολώτερον, ἐξ οὗ οἱ τροχιοδρομοὶ (τροχιαστὰ ὁδοὶ), οἵτινες ἦσαν κοινῶς καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ μάλιστα ἐν τοῖς μεταλλείοις. Αἱ τροχιαὶ αὗται ἦσαν τότε ἐκ λίθων ἴσως δὲ ἐνίοτε καὶ ἐκ ξύλων, ὅπως συνήθως σήμερον οἱ ἐν Ἀμερικῇ σιδηρόδρομοι, ἐνεκα τῆς ἀκριβείας τοῦ αἰθῆρος, ἐσχάτως δὲ ὅτε ἐγένετο

χρήσις τοῦ ἀτμοῦ, αἱ τροχιαστικαὶ ὁδοὶ τελειοποιηθεῖσαι ἀποτελέσαν τοὺς σιδηροδρόμους. Νομίζω περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψω περισσώτερον ἐπὶ τῶν διαφόρων ἄλλων ὁδῶν τῆς ξηρᾶς, ἥτοι τῶν αὐτοκαταρκτικῶν, τῶν στρατηγικῶν, τῶν ἐπαρχιακῶν, τῶν δημοτικῶν κτλ.

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠρέσθη εἰς τὰ δύο αὐτὰ εἶδη τῆς συγκοινωνίας, ἀλλ' οἶσιναι ἀτελεῖ εὐρίσκειον τὴν πλάνην, μετέβαλε πολλὰκις τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς, ἀποξήρηναι λίμνας, θαλάσσας, ἐνώσας δύο ξηρὰς χωρίζομένας διὰ ποταμῶν καὶ θαλασσῶν, διακίρσας ξηρὰς διὰ ποταμῶν καὶ θαλασσῶν, ὡς διὰ τῆς ἐν Γαλλίᾳ διώρυγος τῆς Λαγκεδόκης, ἐνώσας τὴν Μεσόγειον μετὰ τοῦ Ὠκεανοῦ διὰ τῶν κοιλάδων τῆς Λυδῆ καὶ Garonne, τῆς ἐν νέῃ Ἰόρκῃ διώρυγος, ἐνώσας τὴν λίμνην Εἰλιὸ μετὰ τοῦ ποταμοῦ Hudson, τῆς ἐν Σουεῖ διώρυγος ἐνώσας τὴν Μεσόγειον μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς ἅπαντα ταῦτα ἀπετόλμησε νὰ ἀρῆθῃ εἰς τὰ αἰθέρια ὕψη καὶ νὰ ἀερόβατήσῃ ἐνθυμίσθη τὴν ἀνάπτυξιν, ἣν κατὰ τὸν τελευταῖον γαλλογερμανικὸν πόλεμον ἐλάβεν ἡ διὰ τῶν ἀεροστάτων ἀεροπορία. Μὴ πρὸς Θεοῦ νομίσατε, ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἀρχαιότης ἠγνόει τὴν χρῆσιν τοῦ ἀτμοῦ, καὶ τὰ γινώσκά αὐτῇ μέσα ἦσαν ἀτελέστατα, ἄπαγε! Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀναφέρω παραδείγματά τινα ἐκπληκτικῆς ταχύτητος.

Ὡς ἐκ τοῦ βίου τῶν πρώτων ἀνθρώπων ἡ ταχυδρομία ἦτο καινοτάτη παρ' αὐτοῖς, διότι ἐκ ταύτης ἐξηρτάτο πολλὰκις ὄχι μόνον ἡ διατροφή των (παρὰ τοῖς κυνηγτοῖς π. χ.), ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἡ ζωὴ αὐτῶν. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπήρσοτο διὰ τοῦτο, ὁ δὲ Ὀμηρος συγκύνετα ἐπιδαψιλεύει αὐτῷ τὸ προτέρημα τοῦτο διὰ τῆς λέξεως ὠκύπους. Ὅτε δὲ ἐσυνηματοποιήθη τὸ Κράτος, ἐνεψύχωσε τὸ προτέρημα τοῦτο διὰ δημοσίων ἀγῶνων καὶ βραβείων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ μάλιστα διετήρει ταχυδρομίους, οἵτινες ἠδύνατο νὰ διατρέξουσιν χίλια στάδια ἐν μῆθ' καὶ μόνῃ ἡμέρᾳ, 37 λεύγας· ὁ Εὐτυχιδῆς μετέβη ἐκ Πατακίων εἰς Δελφούς, καὶ ἐπέστρεψε πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου· ὁ Εὐκλῆς ἔνα φέρον πρῶτος τὰ εὐχρηγέλια τῆς ἐν Μαραθῶνι κατατροπώσεως τῶν Περσῶν ἔτρεξε τόσῳ ταχέως, ὥστε μόλις ἐπρόφθασε νὰ εἴπῃ χαίριετε, χαίρομεν, καὶ ἐξέπνευσεν· ὁ ἰδιαιτέρος ταχυδρόμος τοῦ Θεοδοσίου Παλλῆαδου, μετέβαινον ἐριπποῦ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἐκ Κοιν/πόλεως μέχρι τῶν ὄρων τῆς Περσίας, διάστημα 400 περίπου λευγῶν· ἡ νίκη τοῦ Ἀρδοουβόρου κατὰ

τοῦ Ναρσῆ ἐγένετο γνωστὴ ἐν Κοιν/πόλει μετὰ 72 ὥρας. Ὁμολογητόν ὅτι ἡ ταχυδρομία αὐτῆ ἦτον ἐπίσει ἀνεπτυγμένη ὄχι μόνον παρ' Ἑλλήσι τε καὶ Βυζαντινοῖς, ἀλλὰ καὶ παρὰ Πέρσας καὶ Ῥωμαίους, καὶ τέλος ἐσχάτως ἔτι ἐν τῷ Νέῳ Κόσμῳ. Οἱ Ἀζτέκοι, λαὸς τις ἐν Ἀμερικῇ, ἀγνοοῦντες τὴν χρῆσιν τῶν φορητῶν ζώων, εἶχον διωργανωμένα ταχυδρομεία διὰ σταθμῶν, οὓς διήνουν ἄνθρωποι, οἵτινες ἔφερον ὄχι μόνον τὰ γράμματα ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἕνα περιηγητὴν ἐπὶ τῆς βίβλου των. Καὶ ταῦτα μὲν ἱστορικῶς περὶ συγκοινωνίας, ἴδομεν δὲ νῦν τὴν ἐπὶ τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐπίδρασιν τῆς συγκοινωνίας.

Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις, τὰ πιστωτικὰ καταστήματα καὶ ἡ συγκοινωνία εἰσὶν οἱ κυριώτεροι μοχλοὶ τοῦ σημερινῦ πολιτισμοῦ μας· ὅπου εἰσέδυσαν καὶ ἐγκατεστάθησαν δεινῶς οἱ ἐκπολιτιστικοὶ οὗτοι μοχλοὶ, ὡς διὰ μαγικῆς βίβλου μετέβαλον τὰ πάντα.

Διὰ τῆς συγκοινωνίας συσχετίζει τις τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν κατανώσιν, τὸν παραγωγέα καὶ τὸν καταναλωτὴν· διὰ τῶν πιστωτικῶν καταστημάτων κυκλοφοροῦσι τὰ κεφάλαια γονιμοποιοῦντα τὴν παραγωγὴν· διὰ δὲ τῆς ἐκπαίδευσίσεως (ἐννοῶ ἐκπαίδευσιν ἐπιτηδευματικὴν καὶ εἰδικὴν) ὁ ἄνθρωπος ἄσχει τῶν φυσικῶν στοιχείων, διαπλάττει τὴν παραγωγὴν, ἥς εἶναι ὁ κυριώτερος μοχλός.

Ἐξετάσατε κάλλιον τὰς χώρας ἐκεῖνας, ἐνθα ἡ παραγωγικὴ δύναμις ἔβρασεν εἰς τὸν ὑπερτατον βαθμὸν· αἱ χώραι αὗται εἰσὶν αἱ ἔγρουσαι συγκοινωνίαν, ἥτοι ὁδοῦς, διώρυγας, ποταμούς, σιδηροδρόμους, ναυτιλίαν, πιστωτικὰ καταστήματα, ἀσφαλείας καὶ τέλος σχολεῖα τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων, πολυτεχνεῖα κττ. Τοιαῦται χώραι εἰσὶν ἡ Ἀγγλία, ἡ Ἀμερική, ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Γερμανία.

Τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας δικαίως ἠδύνατό τις νὰ τὰ παραβῆλῃ μετὰ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος· καθὼς ἄνευ τῶν φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος θὰ ἦτον ἀδύνατος, οὕτως ὁ πλοῦτος καὶ ἡ παραγωγὴ οἰουδ' ἔποτε ἔθνος· δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ χώραν ἄνευ τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας.

Ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, τὰ ἐν Εὐρώπῃ μέσα τῆς συγκοινωνίας κατεστρέροντο, ἡ Εὐρώπη δὲν θὰ ἐβράδυνε νὰ καταρμηθῇ, καὶ μετὰ μίαν γενεάν νὰ κατακτῆται εἰς κατὰστασιν τοιαύτην, ἐν οἷᾳ εὐρίσκειται ἡμῶν ἄρχαιον τόποι. Ἡ ἐργασία πολλῶν τεχνῶν καὶ βιομηχανιῶν θὰ περιορίζετο μόνον εἰς τὰς ἀνάγκας ἐκάστης πόλεως, ἀφ' οὗ

ἡ κυλιερσική προόντων, ἐμπορευμάτων, ἀνθρώπων τε καὶ κτηνῶν δὲν θὰ ἴτο δύνατῆ, καὶ ἐπιστάμαι θὰ ἐμκραίνοντο ἐπίσης; ἀφοῦ δὲ δὲν θὰ ὑπάρχε σταδίων δι' αὐτάς, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἴναγκαζέτο βαθυκαθὼν νὰ περιορισθῆ μόνον εἰς τὴν γεωργίαν, καὶ ταύτην λίαν περιορισμένην, διότι ἐπρεπε νὰ παρήγῃ τόσον ὅσον ἀρκεῖ διὰ τὴν πόλιν του, ἀφοῦ τὰ περισσεύοντα προϊόντα δὲν θὰ ἴδύναντο νὰ τὰ μεταφέρῃ ἀλλοχρῶν ἔννοεῖται δὲ ὅτι θὰ ἴσχυολεῖτο εἰς τὴν γεωργίαν, ὅπου τοῦτο ἴτο δύνατὸν ὁ πλεθυσμὸς τῶν πόλεων βαθυκαθὼν θὰ ἴρανοῦτο ἐλαττωμένος σημαντικῶς, καὶ τὴν πολιτισμὸν μας θὰ ἀντικαθίστα γεωργικῆ τις ἀτελεστάτη κοινωνία. Ἄλλ' ἀποδειξόμεν τὰ θαύματα τῆς συγκοινωνίας μάλλον διὰ πραγμάτων καὶ ἀριθμῶν.

Κράτος τι τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν, τὸ τῆς Νέας Ὑόρκης, κατ' ἐποχὴν, καθ' ἣν δὲν ἴεθεῖται ἐν ἑκάτ. κατοίκων (κατὰ τὸ 1810), συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ καλύψῃ τὸ ἔδαφός του διὰ διωρσῶν. Ἠρξάτο τοῦ πολυκροῦ τούτου ἔργου διὰ τῆς διώρυγος τῆς προσωρισμένης νὰ ἐνώσῃ τὴν λίανην Erie μὲ τὴν ἐν Ἀλβανῶν ποταμὸν Hudson. Τὸ μήκος τῆς διώρυγος ταύτης συνέκειτο ἐκ 586 χιλιομέτρων, δηλ. τετρakis σχεδὸν μακρότερον τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Ἄλλ' οἱ πολῖται τῆς Νέας Ὑόρκης ἴσαν Ἀμερικανῶν, οἵτινες δὲν προμύζον ποσῶς ἀπὸ τοιαῦτα ἔργα. Ἐπεχείρησαν λοιπὸν τὸ ἔργον μετ' ἀποράσσεως καὶ μόνον διὰ τῶν ἰδίων μέσων τῶν. Τὴν 4 Ἰουλίου τοῦ 1817 ἤρχισαν τὸ κολλοσιαιζον τοῦτο ἔργον, καὶ μετὰ ἑκτὸ ἔτη, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1823, ἡ διώρυξ ἴτο πλευστῆ καθ' ὅλον τὸ μήκός της.

Ἰδομεν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἔργου τούτου.

Κατὰ τὸ 1817 τὰ ἔθνηκα κτήματα ἐτιμῶντο 15,900,000 φρ. 12 δὲ ἔτη βραδύτερον μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου ἦτοι τὸ 1837 ἐτιμῶντο 118 ἑκ. ἦτοι σχεδὸν δεκαπλασιασθήσαν. Τὰ δὲ ἐκ τούτου εἰσοδήματα τοῦ Κράτους ἀπὸ 2,200,000 φρ. ὕψώθησαν εἰς 7,600,000. Τὰ κερδία τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐδιπλασιασθήσαν, τὰ τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων ἐνδεκαπλασιασθήσαν χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὰ διάφορα ἄλλα ἠθικά καὶ ὕλικὰ ὠφελήματα, ἅτινα ἐπέφερε, καὶ πῶς πάντων τὴν ὑπερτίμησιν ἐν γένει τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας, ἣτις κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετίαν ἤξῃσε κατὰ 1,114 ἑκατομ. φρ.

Ἡ ἰδιωτικὴ περιουσία τῆς μητροπόλεως τοῦ Κράτους τούτου ἐξετιμῆθη 10 ἔτη πρὸ τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος ἀντὶ 7,600 χιλ. φρ.

μετὰ τὴν κατασκευὴν δὲ τῆς διώρυγος 723 ἑκ. Οἱ ἀσθητοὶ οὗτοι δὲν χρῆζονται σχολίων. Πλὴν καταστήσωμεν εὐλαπτότεραν τὴν διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς συγκοινωνίας πρόβδον τοῦ σημαντοῦ πολιτισμοῦ μας διὰ τῶν ἐξῆς συγκρίσεων.

Ἡ μηχανικὴ ἐπιστήμη ἀπέδειξε, ὅτι ὁ ἄνθρωπος φέρει βάρους 10 χιλιουμέτ. καὶ βαδίζων 0,75 μέτ. κατὰ δευτερόλεπτον δύναται νὰ ἐργασθῆ καθ' ἑκάστην 7 ὥρας.

Ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος μικρὰν ἄμαξαν διτροχον, μὲ βάρους 100 χιλ. καὶ διανύων 0,50 μ. κατὰ δευτερόλεπτον δύναται νὰ ἐργασθῆ 10 καθ' ἑκάστην. ἦτοι εἶναι ὡς 1 : 1 1/2.

Ὁ ἵππος ἐπὶ εὐθείας ὁδοῦ φέρει 180 χιλ. καὶ διανύων 1,10 μ. κατὰ δευτερόλεπτον, δύναται νὰ ἐργασθῆ 10 ὥρας τὴν ἡμέραν, εἶναι ὡς 1 : 6 2/3.

Ἔννοεῖται ὅτι ὁ αὐτὸς ἵππος διανύων ἐν ἴσῳ χρόνῳ διπλασίαν ὁδὸν δὲν δύναται νὰ φέρῃ πλέον τῶν 80 χιλ. καὶ νὰ ἐργασθῆ πλέον τῶν 7 ὥρων.

Ὁ αὐτὸς ἵππος ἐξευρημένος εἰς ἄμαξαν φέρουσαν 700 χιλ. καὶ βαδίζων 1,10 μ. κατὰ δευτερόλεπτον δύναται νὰ ἐργασθῆ 10 ὥρας καθ' ἑκάστην, εἶναι σχεδὸν ὡς 1:38.

Ὁ αὐτὸς ἵππος βαδίζων μὲ διπλασίαν ταχύτητα δύναται νὰ φέρῃ τὸ ἡμισὸν βάρους, ὅμως καὶ νὰ ἐργασθῆ πλέον τῶν 4—5 ὥρων.

Ὁ αὐτὸς ἵππος ἐπὶ σιδηρῶν γραμμῶν φέρει ἐξαπλάσιον βάρους, ἢ ἐπὶ τῆς συνήθους ὁδοῦ ὁ μηχανικὸς δὲ ἵππος ἐννοεῖται ὅτι εἶναι οἰκονομότερος τοῦ πραγματικοῦ.

Μία ἀτιμάξιμα σίδηρος 6—8000 τόνους (1000 χιλιόγρ. ἑκάστος τόνος) διανύει 20 χιλ.(1) περίπου τὴν ὥραν τὸ βάρους τοῦτο ἀπικεῖ 70 ἵππους περίπου καὶ πενταπλάσιον χρόνον πρὸς μετακίνησιν, ἦτοι ὡς 1:50 περίπου. Ὅσοι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ὡς πρὸς τὴν τῶν πρώτων χρόνων ἄνθρωπον εἶναι ἰσχυρότερος πεντηκοντάκις ἕνεκα τῆς ἀναπτύξεως τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, δηλ. ἔστι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἠδύνωτο νὰ κάμῃ τότε ἐν δικαστήματι πεντήκοντα ἔτων, ὁ σημερινὸς τὸ κάμνει ἐν δικαστήματι ἑνὸς καὶ μόνου ἔτους, καὶ τοῦτο μόνον ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς συγκοινωνίας; ἀλλ' ἂν ὑπελόγιζέ τις καὶ τόσα ἄλλα πράγματα, ἅτινα ἐλάβον τεραστίαν ἀνάπτυξιν σήμερον, ὡς ὁ πηλόγραφος, ἡ-

(1) Ἡ αὐτὴ ἀτιμάξιμα δύναται νὰ ριπλασιάσῃ ἢ τετραπλασιάσῃ τὴν ταχύτητά της, ἀλλὰ μολὶς δύναται νὰ σφῆ τὸ 40ον τοῦ φορτίου της.

δύνατο βεβαίως νὰ ἀποδείξῃ ὅτι κατάντησαν ὄχι μὲν ἀθάνατος, ἀλλ' ὅτι ζῆ περισσώτερον τοῦ Μιθουσαλά, ἀφοῦ δύναται νὰ κάμῃ σήμερον ἐν δικαστήματι 60 ἐτῶν, ὅτι μόλις ἄλλοστὲ τις ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἐντὸς 3 χιλ. ἐτῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς συγκοινωνίας ἐν γένει· ἤδη δὲ εἰπόμεν ἱστορικῶς καὶ ἐμπορικῶς τινὰ περὶ Κορίνθου, καὶ ἀκολούθως ἕτερα ἅπαντα περὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς.

B'.

Ἡ Κορίνθος διχρεῖται εἰς Ἀκροκόρινθον καὶ εἰς τὴν κυρίως πόλιν. Ὁ Ἀκροκόρινθος, ἡ ἀκρόπολις, κειμένη ἐφ' ὑψηλοῦ ὄρους ἔχοντος πρῶν καὶ ἡμίσεως σταδίων ὕψος, καὶ ἀπολήγοντος εἰς ὄρειαν κορυφὴν, ἔνεκα τῶν τειχῶν καὶ τῆς θέσεώς της καθίσταται ἰσχυρὰ καὶ ἀπρόβητος, καὶ μόνον διὰ προδοσίας ἢ λιμοῦ ἠδύνατο νὰ κυριευθῇ. Πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς ἀκροπόλεως ὑπέρχεν ὁ κλῆς τῆς Ἀρροδίτης, ἧς τὸ ἀγάλμα ἐκαλύπτετο ἐκ λαμπρῶν ὀπλῶν ὑπάρχον δὲ παρ' αὐτῷ τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἐρωτος καὶ τοῦ Ἥλιου, ἐν ἐλάττωρον αὐτῶν πρὸ τῆς καθιερώσεως τῆς λατρείας τῆς Ἀρροδίτης, ἧς τις ἐκ τοῦ ὕψους τούτου ἐθασίλευεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τῶν δύο θαλάσσων.

Ἐκ τοῦ ἀρκτικοῦ μέρους τοῦ Ἀκροκόρινθου, ὅρ' ἂν ἔκειτο ἡ πόλις ἐπὶ τραπεζοειδοῦς ἐπιπέδου χωρίου, βλέπει τις μεγαλοπρεπῆ καὶ ποιικίλῃν εἰκόνα· πρὸς ἄκρον τὰ νεοβόλια καὶ ὑψηλὰ ὄρη τοῦ Παρνασσοῦ μὲ τὰς δύο κορυφάς του· πρὸς ἀνατολὰς τὴν Αἴγιαν, τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ ἀραιώτερον Σούνιον μετὰ τῶν περικαλλῶν αὐτοῦ νῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, πρὸς δυσμὰς τὰ εὐφορα πεδία τῆς Σικυωνίας, ἐφ' ὧν ὑπέρχονται τὰ ὄνειρα ὄρη ἐκτεινόμενα μέχρι τῆς Βοιωτίας καὶ τοῦ Κιθαιῶνος καὶ τῶν Σαμιοινίδων πετρῶν, ἔνθα διέτριβεν ὁ περιφρῆμος ἐκεῖνος λεηστής Σκυρίων, καὶ τέλος βλέπει τοὺς δύο κόλπους, ὧν τὰ κύματα συντρέχονται κατὰ τοῦ ἰσθμοῦ, ἐν ᾧ Πίνδαρος παρωμοίαζε μὲ γέφυραν κατασκευασθεῖσαν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐν μέσῳ τῶν θαλάσσων, ἵνα συνδῆθ' τὰ δύο κυριώτερα μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Μεταβῆναι τις εἰς Ἀκροκόρινθον ἀπαντᾷ τὴν περιφρῆμον πηγὴν Παιρήνην, ἔνθα λέγεται ὅτι ὁ Βελλεροφῶν εὗρε τὸν ἐκ τοῦ γυθέντος αἵματος τῆς φοργῶνος Μεδούσας σχηματισθῆνα

πετροτῶν ἵππων Πάγκραον, δροσιζόμενον εἰς τὰ διαχυτῆ ψυχὰ καὶ ἑλαφρὰ ὕδατά της.

Ἡ Κορίνθος ἔνεκα τῆς θέσεως αὐτῆς ὀνομάσθη ἀμφιθάλασσος ἢ ἀμφιάλιος. Ἡ ἀρχαιότης αὐτῆς, ἢ ἔγχρᾳ θέσις, ἢ γεωγραφικὴ τοποθεσία της κατέστρεψαν αὐτὴν κλειδὰ καὶ ποταμῶνα τῆς Πελοποννήσου καὶ πέδας τῆς Ἑλλάδος, διότι ἐπικαθήμενη ἐπὶ δύο θαλάσσων εἶχεν ἐξ ἑνὸς τὴν μεγάλην Ἑλλάδα, ἧς ἦτο τὸ αὐτὸ, ὡς ἐάν τις ἔλεγε σήμερον, τὴν Εὐρώπην, ἐξ ἄλλου δὲ τὴν Ἀσίαν, ἧτοι μὲν τότε ἐπίλοιπον κόσμον ἔχουσα δὲ προσέτι καὶ τὸ μεταξὺ τῆς Πελοποννήσου καὶ Στερεῆς Ἑλλάδος ἐμπορίων, ὅπερ σπουδαιότατον, διότι κατ' ἀρχὰς τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπορίον ἐγίνετο διὰ ἕκρας, συντέλει ὄχι μόνον εἰς τὴν ἀναπτύξιν ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτισμὸν της, ἔνεκα τῶν πληρονημένων τελῶν καὶ διωδίων.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ναυτικῆς ὄχι μόνον δὲν ἐβλάψε τὰς ἀπολαύσεις της, ἀλλὰ τὸναντικτὸν ἀνέπτυξεν αὐτάς· ἡ πειρατικὴ ἀφ' ἑνός, τὸ συνήθως θυελλώδες τῆς μεταξὺ Κρήτης καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Μιλέα θαλάσσης ἀφ' ἑτέρου, δι' ὃ μετὰ φόβου ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι «Μιλέαν κάμψαι ἐπιλάβου τῶν οἰκῶδε», καὶ τέλος τὸ μακρὸν τοῦ ταξιδίου ἠνάγκαζε τὰ πλοῖα καὶ ἐμπορεύματα, ἅτινα ἐξ Ἀνατολῆς ἀναχωροῦντα ἔπρεπε νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Μεσόγειον θαλάσσαν ἢ τὴν ἀπάλιν, ἠνάγκαζε, λέγου, νὰ μεταβῶσιν εἰς τοὺς λιμένας τῶν δύο θαλάσσων, ὅστινες ἀπέληγον εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου.

Ὅτω τὰ ἐμπορεύματα τῆς Ἰταλίας, Σικελίας καὶ τῶν δυτικῶν, οὕτως εἶπεν, λαῶν, ἐπέμποντο εἰς τὸν λιμένα τοῦ Λερχίου, τὰ δὲ ἐκ τοῦ Αἰγίου πελάγους, τῶν περὶ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν Φοινίκων εἰς τὸν λιμένα τῶν Κεγγρεῶν ἀκολούθως μεταφερόμενα διὰ τοῦ ἰσθμοῦ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον λιμένα ἐπέμποντο εἰς τὸν πρὸς ἂν ὄρον τῶν, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἐμπορικῆς κινήσεως ἐπενόησαν ἐπὶ τέλος καὶ τὴν διὰ τοῦ ἰσθμοῦ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον λιμένα μεταφορὰν τῶν πλοίων διὰ τροματικῶν ὁδῶν, περὶ ὧν ἄλλοτε ἰδίᾳ θέλομεν διηγήσασθαι.

Ἡ Κορίνθος καταντήσασα οὕτω ἀποθίγα τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ἐκάλυψε τὴν θάλασσαν ἀπὸ τὰ πλοῖά της, σχηματίσασα ἀξίολογον σῆλον πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν ἀποικιῶν της, ὧν αἱ κυριώτεροι ἦσαν αἱ Συρακοῦσαι, ἡ Κέρκυρα καὶ ἡ ἐν τῇ Ἠπείρῳ Ἀμβράκεια (Ἄρτα). Ἐπιλοισαίσασα προσέτι τὸ σῆμα τῶν πλοίων αἱ πρῶται μά-

λιστα τριήρεις κατασκευάσθησαν ἐν αὐτῇ (1). Τὰ παρ' αὐτὰ τῆς ἔργων πλοίων καὶ ἐμπορευμάτων ἐνταῦθα ἔβλεπέ τις παπύρου τῆς Λιγύπτου, ἐλεφαντίνου τῆς Λιβύης, δερμάτα τῆς Κυρήνης, λίθων τῆς Συρίας, φρονικοβαλάνους, τάπητας τῆς Καρχηδόνας, σίτους καὶ τυροὺς Συρακουσῶν, μῆλα καὶ ἄπια τῆς Εὐβοίας, δούλους τῆς Φρυγίας καὶ Θεσσαλίας, καὶ τόσα ἄλλα ἐμπορεύματα, ἅτινα καθ' ἑκάστην ἄρθονα ἐφέροντο εἰς τοὺς λιμένας τῆς. Ἄπαντα ταῦτα κατέστησαν τὴν Κόρινθον τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου, διὸ καὶ ὁ Ὅμηρος ἀπακαλεῖ αὐτὴν ἀργειῶν, ἥτοι πλουσίαν.

Οἱ τεχνῖται καὶ βιομηχανοὶ, εἰς οὓς ὠφείλετο ἡ ἀνάπτυξις τῶν τεχνῶν καὶ ἐπομένως καὶ ἡ κατὰ μὲγα μέρου ἐπιμερῆς τῆς πόλεως, ἐτιμῶντο καὶ ἐπροστατεύοντο.

Εἰς δὲ τὰς ἀποικίας ἐστελλόντο κατ' ἔτος διοικηταί, δημιουργοὶ καὶ ἐπιδημιουργοί, ἥτοι τεχνῖται καὶ ἐπιστάται τῶν τεχνιτῶν διὸ ὁ Ζήλος καὶ ἡ φιλοτιμία των κῆρυξαν ἐπιστήθη-

τῶς πρὸς τελειοποίησιν τῶν τεχνῶν, διὰ χρησίμων ἐφευρέσεων, αἵτινες βεβιάως διετέλουν ἐτι εἰς τὰ πρῶτα βήματα τῆς παιδικῆς των ἡλικίας ὡς ἡ ἐφεύρησις τοῦ κεραμικοῦ τρογῶν, οὗ τινος ἡ ἐφεύρησις ἀποδίδεται εἰς Θαλῆν τὸν Μιλήσιον. Ἐνταῦθα πρῶτον ἐπενοήθη ἀπὸ τῶν ἀρχιτέκτων Καλλιμάχων τὸ ἀκάνθιον κιονόκρανον λεγόμενον κορινθιακόν. Εἰς τὴν Κόρινθον ὑπῆρχον πολλὰ ἐργοστάσια καὶ μάλιστα καλυμμάτων καὶ κλινῶν λίαν περιζήτητων εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Καὶ τοὶ δὲ οἱ Κορίνθιοι διὰ μεγάλων δαπανῶν συνήθουζον τὰς εἰκόνας καὶ ἀγάλματα τῶν μεγαλειτέρων καὶ περιφροτέρων καλλιτεχνῶν, ἅτινα τόσον ἐτίμων τὴν Ἑλλάδα, ἡ Κόρινθος δὲν ἐγένεον οὐδένα μέγαν καλλιτέχνην ἴσως διότι διὰ τὰ ἔργα ταῦτα εἶχε μόνον τὴν φιλοκαλίαν καὶ ὄρεξιν τῆς πολυτελείας των, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἐκτίμησιν. Οὐχ ἦττον ὅμως τὰ γάλικα καὶ πῆλινα καλλιτεχνήματα τῆς ἡσπν περιζήτητα, καὶ πρὸ πάντων τὰ κορινθιοურγη χαλκώματα, ἅτινα εἶχον εἰδικὴν τὴν χροῶμα πυρός, ἔπερ, ἐλέγετο, ὅτι ἐλάμβανον βαπτύμενα εἰς τὰ ὕδατα τῆς πηγῆς Παιρήνης, καὶ τὸ ὅποιον ἐδίδον εἰς αὐτὴ οἱ Κορίνθιοι τεχνῖται διὰ τὴν αὐτοῦ μυστικῆς σεκυσίας. Τὰ κορινθιοურγη ταῦτα χαλκώματα ἐλλείπει ἐγγυρίου χυλοῦ οἱ τεχνῖται μιγνύοντες τὸν ἐξωθεν προερχόμενον χαλκὸν μετ' ὀλίγου χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατασκευάζον λάμπρον μέταλλόν τι, ἔπερ σχεδὸν δὲν προσέβαλλον ὁ ἴσος. Ἐκ τούτου δὲ κατασκευάζον θώρακας, περικεφαλίας, ἀγάλματα, κύλικας, ἀγγεῖα καὶ ἄλλα διάφορα ἀντικείμενα, ἅτινα ἐκόσμουον διὰ φύλλων ἰχθυογραφημάτων, καὶ ἄλλων κοσμημάτων γεγλυμένων. Μετὰ τῆς αὐτῆς δὲ εὐφρίας καὶ ἐπιδειξιότητος ἐκόσμουον ἐπίσης τὰ πῆλινα καλλιτεχνήματα ἢ κοινωτέρα ὕλη ἐλάμβανον εἰς τὰς χειρας αὐτῶν τοιαύτην κομψότητα καὶ χάριν, οἷαν μόλις δύναται εἰς νὰ φαντασθῆ, ἐταν συλλογισθῆ, ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα προετιμῶντο πολλῶν ἀπὸ τὰ ὅμοια μαρμαρίνα, ἀργυρᾶ, ἐνίοτε δὲ καὶ χρυσᾶ (1).

(1) Οἱ Κορίνθιοι φαίνεται ὅτι ἀνέκαθεν εἶχον ἰδιαιτέραν τινα κλίσην πρὸς τὴν ναυπηγίαν διότι ὁ ναυπηγὸς τῆς περιφέρειου Συρακουσῶν τοῦ τυραννοῦ τῶν Συρακουσῶν Ἰέρωνος, ἦτο Κορίνθιος, ὁ Ἀρχίας τὸ πῆλον τοῦτο ἦτο μέγιστον καὶ στερεώτατον, εἶχε δὲ ὀκτὶ πύργους, εἴλοισιν ἰσπῶνας, ἰσθμοτροπίον, κήπους καὶ περιπάτους καὶ διάφορα μηχανήματα τοῦ Ἀρχιμήδους. Τὰ καρφὰ τοῦ πλοίου τοῦτο ἦσαν χαλκὰ δεκάκλινα (3 χιλιογράμμων) τὰ πῆλινα, καὶ δεκάπεντε μῶν βάρους τὰ μεγαλύτερα, τὰ ὅποια προσημοζόντων διὰ τροπῶν. Ὁ Ἰέρων τὸ ὄνομαος Συρακουσῶν, ἀλλ' ἀποατεῖλας αὐτὸ μετ' ὀλίγου καιροῦ ὄρων πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, τὸ ὄνομασεν Ἀλεξάνδρειαν.

Ἦνα μὴ τις ἐκπλαγῆ ἐπὶ τῇ μεγεθῇ τοῦ πλοίου τοῦτο ἐπιτραπήθη ἡμῖν νὰ ὑπομνήσωμεν τῇ ἀναγνώσει, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κατασκευάζοντο μέγιστα πλοία, ὡς π. χ. ἡ μέγιστη καὶ θαυμαστὴ τεσσαρακοντῆρης τοῦ Πτολεμαίου, ἥτις εἶχε μῆκος διακοσίων ὀδοσάκτων πηγῶν, καὶ ἐδίετο ὑπὲρ τῆς ἐπὶ χιλιᾶδας ἀνδρῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῆς, ἀλλ' ἔμενε σχεδὸν ἄχρηστος. (Πλούταρχ. Δημ. 43). Κατὰ τὸν Ἀγγλον Ἀρδουθόουτον (Arbuthnot Tullies of Ardenius (Arden), τὸ πλοῖον τοῦτο, συγχρινόμενον πρὸς Ἀγγλικὸν τριπόρον, ἑκατὸν πυροβόλων, ἦτον ὡς 9 πρὸς δύο. Ἡ ναυπηγία δὲ, κατὰ τὸν Πέδουνα, εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἐφθασεν εἰς ἄμεινον τέχνην. Παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τοῦτου κατασκευάσθη καὶ μέγα πολυτελέστατον ποτάμιον πλοῖον, ὀνομασθὲν ἡ Θελαμηγῆς, τοῦ ὁποῦ τοῦ μῆκος ἦτον ἡμιστάδιον (1/16 μίλιον), ἡ δὲ διεκοσμήσις ἐκ χρυσοῦ, ἐξ ἐλεφαντίνων ὀδόντων, ἐξ ἀλαβαστρίνου λίθου καὶ ἐξ Ἰνδικῶν λίθων ἀξίας κλπ. (Ὅρα τὰς Γεν. Ἀρχ. τοῦ Ἐμπορ. ὑπὸ Νάυτου τόμ. β'. 483. ἔθεν ἡρῶσθημεν τὰς λεπτομερείας ταύτας).

(1) Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην λέγεται ὅτι κατασκευάσθησαν, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ Ροδίου Λοσίππου, οἱ τέσσαρες περιφέρειοι ἵπποι, οἱ σήμερον γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα chiovani de Venise, οἱ ἔπειτα τῆς Βενετίας, διότι κοσμοῦν τὴν πόλιν τοῦ ἐν Βενετίᾳ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Μαρκοῦ. Εἰσὶ δὲ περιφέρειοι μᾶλλον διὰ τὰς πόλιν, περὶπετεῖα αὐτῶν, ἡ δὲ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν των, οὐ καὶ σημειοῦμεν ὀλίγα τινα περὶ αὐτῶν. Ἀφοῦ

Ὅτω τὰ πλοῦτα αὐτῆς, ἡ πολυτέλεια, ἡ πρὸς τὰς ὀρακίας τέχνας εὐγενῆς κλίσις αὐτῆς, οἱ ἱεροὶ καὶ ἀνιερὸι ναοὶ τῆς, ἰσχυρισμοὶ τῶν θεῶν καὶ ἡμιθέων τῆς Ἑλλ. μυθολογίας, οἱ ἀνδριάντες, αἱ διάφοροι οἰκοδομαὶ, τὰ πολυτελή καὶ ἀξιοθαύμαστα προϊόντα τῶν τεχνῶν, οἶον εἰκόνας, ἀγάλματα, ἀγγεῖα μακρυκίνα τε καὶ μετάλλινα, ἐξ ὧν ἦτο πλήρης, κατέστησαν αὐτῆν τὸ συνεντευκτικόν τοῦ τότε πεπολιτισμένου κόσμου καὶ πρὸ πάντων τῶν μεγάλων καὶ πλουσίων. Τόσον δὲ κατήντησε περίφημος διὰ τὴν λεπτότητα καὶ χάριν εἰς τὴν πολυτέλειαν, τὴν συρμὸν καὶ κομψότητα, ὥστε διὰ τῆς λέξεως κορινθιακὸν ἐνόουν ἀπάσας τὰς λεπτολογίας

τῆς πολυτελείας, κομψότητος καὶ ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως τῶν μεγάρων, διότι ὡς πρὸς τοῦτο ἡ Κόρινθος ὑπερέβαινεν ὅλας τὰς ἄλλας πόλεις, πρὸ πάντων διὰ τὴν εἰς τὴν πολυτέλειαν ἰδιαιτέραν κλίσιν τῆς, διὸ καὶ ἐν τῇ Βυζαντινῇ αὐτῇ ὑπῆρχεν ἴδιον ἀξίωμα ὑπὸ τὸν τίτλον κορινθιαρίως (corintharius) δι' ἐκεῖνον, ὅστις ἦτον εἰδικῶς ἐπιφορημένος εἰς τὰς σχετικὰς λεπτομερείας, ἐπίπλασιν καὶ διακόσμησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν μεγάρων.

Γ'.

Ὁ ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου, ὡς ἀνωτέρω ἔδη εἶπομεν, κηνοῖσθαι ἐξαίρετικῶς ἀπὸ τὴν φύσιν, διὸ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀρχαιοτάτου χρόνου κατέχει σημαντικὴν θέσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ.

Πρῶτος κατὰ τὸ 602 π. Χ. Περίανδρος ὁ τῶν χρόνων τῆς Κορίνθου ἐπεχείρησε τὴν τομὴν του' ἀλλὰ περὶ τῆς ἑνεκα τῶν ἀπαισιῶν προβήσασεν τῆς Πυθίας τῶν Δελφῶν, ἧτις ἦτον ἐναντία εἰς τοιοῦτου εἶδους ἐπιχειρήσεις, καὶ ἡ ὁποία ἄλλοτε καὶ εἰς τοὺς Κνιδίους, οἵτινες προσπαθούστας νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν Κνίδον ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν κηθέλησαν νὰ κηψοῦσι τὸν ἰσθμὸν τῆς Κνίδου, εἶπεν

Ἴσθμὸν δὲ μὴ πυρροῦτε μηδ' ὀρούσατε

Ζεὺς γὰρ κ' ἔθηκε νῆσον. εἴμ' ἐβούλευε (1).

Κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν (2) ὁ Περίανδρος περὶ τῆς ἑνεκα τῆς πετρῶδους ρύσεως τοῦ ἰσθμοῦ καὶ τοῦ δυσχεροῦς τῆς ἐπιχειρήσεως. Βραδύτερον δὲ Δημήτριος ὁ Πολιορκητής, ὁ Κασίσαρ, ὁ Καλλιγούλας, ὁ Νέρων καὶ Ἡρόδης ὁ Ἀττικὸς (146 π. Χ.) ἐπεχείρησαν διαδοχικῶς τὴν ἐξ ἀκολούθησιν τῆς τομῆς του. Καὶ ὁ μὲν Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως κατὰ τὸ 301 π. Χ., διότι οἱ μηχανικοὶ του τὴν ἐπέπεισαν, ὅτι ἡ ἐκ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου κόλου ἐπιστρέψει τῆς θαλάσσης· εἶναι ἕνιστος, ὁ Κασίσαρ δὲ καὶ Καλλιγούλας περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ λόγους δευσιδαιμονίας· ἀλλ' ὁ Νέρων ἐράνην ἰσχυρότερος τοῦ νικητοῦ τῶν Γαλατῶν, διὸ παντῆμως καὶ μετὰ μεγάλης πομπῆς ἔδοκε τὸ πρῶτον κτύπημα διὰ χρυσῆς σκαπάνης· ὁ ἴδιος δὲ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐπεσάτει τῶν ἐργασίων. Τὰ πάντα ἔβαιων κατ' εὐχρῆν, ὅτε ἡ ἐπανόρθωσις τοῦ Vindex ἐν τῇ Γαλιατικῇ διεδόθη, δι' ἧν

ἠτύθησαν νὰ διαρῶσιν τὴν οἰκτρὰν τύχην τῆς Κορίνθου, μετῆνεχθησαν κατ' ἀρχάς εἰς Χίον, ἵνα ἐκκεθῆν μετενεχθῶσιν εἰς Ἱταλίαν· ἀλλ' ἔνεκα τῶν δυσκολιῶν τῆς μεταφορῆς καὶ τῶν πολιτικῶν σομβάντων ἐλημονήθησαν εἰς τὴν νῆσον ταυτήν ἐπὶ πολλοῦς αἰῶνας κεινομένοι ἐντὸς ἐρείπλων, ἔνθα εὐρέθησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ δ'. Οἱ ἵπποι, κεκαλυμμένοι διὰ παχίους φύλλου χρυσοῦ, τὸ πρῶτον ὑπερξετιμηθήσαν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ρουλασσόντων αὐτοῦ· ὡς μέγαν θησαυρὸν, οὗτινος θὰ ἔκαινον χρῆσιν ἐν κρισίμοις περιπτώσει, καὶ γὰρ νὰ διεγείρωσι τὴν πλεονεξίαν τῶν ἀρχόντων, καὶ πρὸ πάντων τὴν τοῦ Θεοδοσίου, οὗ τινος ἡ βασιλεία ἐνεκινήθη διὰ διαταγμάτων λιαν αὐτοῦ κατ' αὐτῶν. Ὁ καταβιωγμὸς ἤρχισεν, οἱ δὲ Ἰουδαοὶ τῆς Χίου ἀπολυόμενοι νὰ ἐξοριθῶσι, προσφέρουσι εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἡσυχίας καὶ ἐλευθερίας αὐτῶν τὸν θησαυρὸν τοῦτον, οὗ τινος τὴν ἀξίαν ὑπερψοῦσι δι' ἀναναρτήτων τιμῶν δυσδιακριτῶν καὶ μυστηριωδῶν ἀποσιωπητικῶν. Τέλος ἡ συμφωνία περαιούται, οἱ δὲ ἵπποι ἀποστελλόμενοι, καὶ φέρονται ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τίθενται εἰς τὰς πόλεις ἡ τὸ στάδιον τοῦ Ἴπποδρόμου. Ὅτε δὲ οἱ Γάλλοι καὶ Ἐνετοὶ ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ 420, οἱ ἵπποι οὗτοι διὰ κλήρου περιήλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἐνετῶν· τὸ δὲ ἐπόμειον ἔτος, ὁ ἀρχων (podestata) Μαρτῖνος Ζάνος μετέφερεν αὐτοὺς εἰς Ἱταλίαν. Κατὰ τὸ ταξίδιον δμως τοῦτο, ὁ ποῦς τοῦ ἐνὸς ἵππου ἐχωρίσθη τῆς κνήμης, καὶ ἐδόθη εἰς τὸν Δομινικὸν Μαρζίνην, ὁ ὁποῖος καὶ ἐξέθεσε αὐτὸν εἰς γωνίαν οὐδὸν τινος. Οἱ ἵπποι ἐναποθέθενται· εἰς τὴν ὀλοπήθησαν καὶ καταβλαφθέντες· ἐλημονήθησαν, μέχρις οὗτοι οἱ πρεσβυταὶ τῆς Φλωρεντίας, καταστήσαντες γωνίαν τὴν ἀξίαν αὐτῶν, τοὺς ἔθεσαν ἐπὶ τῆς μεγάλης πόλεως τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀ Μάρκου, ἐκεῖθεν δὲ κατὰ τὸ 1798 ἐληφθησαν ὑπὸ τῶν Γάλλων, καὶ μετῆνεχθησαν εἰς Παρισίους, ἔνθα κατ' ἀρχάς μὲν ἐτέθησαν ἕκαστος ἐπὶ κρηπίδος ἐνὸς ἀκολούθου δὲ ἐτέθηθησαν καὶ οἱ τέσσαρες εἰς τὸ ἐπὶ τῆς θριαμβευτικῆς ἀψίδος τοῦ Carrousel ὀρειχάλκινον ὄχημα. Κατὰ δὲ τὸ 1813 ἀπεδόθησαν εἰς τὴν Βενετίαν, καὶ ἐτέθησαν εἰς τὴν σήμερον εὐρέσκονται θέσιν, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν εἶναι οἱ ἀληθεῖς κορινθιοὶ ἵπποι, ἀλλ' ἀπομίμημα αὐτῶν, διότι αἱ ὀπαλαὶ τῶν ἀληθῶν ἦσαν εἰς ἄλεφαντόδοντος.

(1) Ἡρόδοτος Α', 174.

(2) Βίβλ Β', κεφ. 4.

καὶ ἀναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἐργασίας καὶ μεταβῆι πάλιν εἰς τὸ ὄρυγμα. Ἐξ ὅλων τούτων τῶν δοκιμῶν τὸ μόνον κέρδος, ὅπερ διασώθη διὰ τὴν ἐπιχειρήσασαν τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ ἑταιρίαν, εἶναι διόδικα περίπου φρέατα δοκιμῆς, ὧν τὰ πλείστα ἔχουσι δέκα μέτρων βάθος, καὶ 1740 μέτρα ἑσκαμμένα κατὰ μῆγα μέτρο; ἐπὶ τῆς διώρυγος.

Ἐκτοστὲ ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ ἐλκισμονήθη ἐντελῶς, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἐπιχώρην τῆς ἀνάγκης τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουεζ ἠρσενικῶς ἡ Ἑλλάς ἔπειπε νὰ ἀσφαλίσῃ περὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς.

Ὁ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν λοιπῶν Ὑπουργῶς κ. Ζαΐμης κατὰ Μάϊον τοῦ 1869 ἐπεμψεν Ἐπιτροπὴν μηχανικῶν, ἵνα ἐπιτοπίσῃ καὶ ἐπισημαντικῶς ἐξετάσῃ τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου. Ἐπὶ τῆς βίβλου δὲ τῆς ἐκθέσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, ὃ Ὑπουργῶς παρουσίασεν εἰς τὴν Βουλὴν εἰσαγωγικὴν τινα ἐκθεσιν, ἐφ' ἧς ἡ Βουλὴ βασιζομένη συνέταξε τὴν περὶ παραχωρήσεως νομοσχέδιόν τῆς, ὅπερ καὶ ἐπαύρωσε μετὰ τινας μῆνας.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐξάγομεν τὰ ἑξῆς:

Ὅτι τὸ μῆκος τοῦ ἰσθμοῦ εἰς τὸ ἐλάχιστον μέτρος του εἶναι 3,726 μέτρα.

Ὅτι τὸ ἔδαφος υφύφθμενον βαθμηδὸν ἐκπέτρῳθεν καταλήγει εἰς ὄροπέδιον κείμενον ἐν μέσῳ σχεδὸν τῆς ὄλης ἀποστάσεως, καὶ οὗ τινος τὸ μῆκος εἶναι 2,094 μέτρα, τὸ μέσον ὕψος του 65,39 μ. καὶ τὸ κορυφαῖον 78,83 μ.

Ὅτι τὸ ἔδαφος σφραγίζεται ἐκ παχέων στρωμάτων ἀμμοῶδων ὄστράκων, καὶ ὅτι ἐπ' αὐτῶν πρακτικῶν ἐπιτεθειμένα ἔτερα στρώματα ἀργιλλώδη ἀπολιθωμένα καὶ μὴ ἐπὶ ὅλων δὲ τούτων φλοῦς πάχους ἐνὸς περίπου μέτρου, ποῦ μὲν τιτανολίθου, ποῦ δὲ ἀμμολίθου ἀργιλλώδους ἢ συμπεφυμένου (conglomeré).

Ὅτι τὰ ἐκ τῆς Ἀδριατικῆς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν διευθυνόμενα καὶ διὰ τοῦ ἰσθμοῦ διακινούμενα πλοῖα θέλουσι συντάξει τὸν πλοῦν των κατὰ 163 θαλάσσια μίλια, τὰ δὲ λοιπὰ τῆς Μεσογείου, τὸ ἦμισυ τῆς ἀποστάσεως ταύτης, κτλ.

Κατὰ τοὺς ἰδιαιτέρους μου ἐπὶ τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ὑπολογισμοῦς, καὶ ἐν ἡ τομῇ τοῦ ἰσθμοῦ γείνη ἐν μέτρῳ διὰ tunnel ὑπογείου ὄβλου τῆς διώρυγος ταύτης ἐχούσης βάθος 8—10 μέτρων καὶ πλάτος 70 μέτρων, ἥτις οὕτως ἔσται εὐρυχωρότερα ἀκόμη καὶ τῆς τοῦ Σουεζ διώρυγος, ἀποτελεῖ ὄβλου 7 ἐκ. κυβικὰ μέτρα, δι' ἃ ἐν Ἑλλάδι ὑπολογίζουσι ἰσάριθμα φρ. Ὁ ὕψὸς τὸ ὄροπέδιον κείμενος ὑπό-

γῆος ὄβλου θὰ ἔχῃ ὕψος 30 μέτρων ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτοῦ θὰ κτισθῇ τεῖχος πλάτους δέκα μέτρων, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὸ κατὰ 50 ἐκ. μέτρων ὕψος ἐπικειμένον ἐπ' αὐτῷ ὄροπέδιον τὸ tunnel τοῦτο θὰ εἶναι διηρημένον οὕτω εἰς δύο, ἕκαστον τῶν δύο εἶναι 70 μέτρων πλάτους, 30 ὕψους καὶ 10 βάθους θὰ χωρισθεῖσι τὸ μὲν ὡς εἰσόδος, τὸ δὲ ὡς ἐξόδος τῶν πλοίων διὰ τοιούτων δὲ δικαστάμενον δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἢ ἐξέλθῃ τὸ μεγαλύτερον σημερινὸν πλοῖον. Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὴν κυρίως τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου.

Ἄν ὑποθέσωμεν δὲ ὅτι θὰ διαπανθῶσιν 1—2 ἔτι ἕκαστ. φρ. δι' ἄλλας ἐργασίας, ἔχομεν 8—9 ἐκ. θέτοντες δὲ ἔτι 3 ἕκαστ. φρ. δι' ἀπορόπτους ἄλλας διαπλάνας, ἔχομεν περίπου 1 ἐκ. φρ. ποσόν, ὅπερ ἀπαιτεῖ ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου κατ' ἀνώτατον ὄρον καὶ κατὰ τὸ ἀνωτέρω σχέδιον διότι ἐάν γείνη κατ' ἄλλον τρόπον, τότε διαφέρει. Ὁ κ. Piat, ὅστις πρὸ δύο περίπου ἐτῶν διὰ προνομίον ἀνέλαβε τὴν ἐν Ἑλλάδι κατασκευὴν τῶν σιδηροδρόμων καὶ τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, καὶ ὅστις τὴν κατασκευὴν τῶν σιδηροδρόμων ἤρτισεν ἤδη, νῦν δὲ μελετᾷ περὶ τοῦ εἶδους τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ, περὶ οὗ δὲν ἀπεράσισεν ἔτι, νομίζει συμπεριότερον, οὔτε νὰ τέμνη τὸ μικρὸν ὄροπέδιον, ὅπερ εὐρίσκειται ἐπὶ τοῦ στενωτέρου μέρους τοῦ ἰσθμοῦ, οὔτε ὑπ' αὐτῷ νὰ διέλθῃ τὸ tunnel ἀλλὰ τοῦναντίον ἢ διώρυξ νὰ παρελθῇ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄροπέδιου, ἥτις οὕτω δὲν θὰ γείνη μόνον ἐντελῶς εὐθεῖα, ἀλλὰ καὶ μακροτέρα τοῦ διὰ tunnel ἡμετέρου σχεδίου, θὰ ἦναι ὅμως ἐπίσης καλὴ ἐπιναλιμυβάνο ὅμως ὅτι οὐδὲν ἐπι ἀπεράσισεν ὃ κ. Piat.

Ὁ κ. Piat εἰναι τῆς ἰδέας, ὅτι ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ δὲν θὰ ὑπερβῇ ἐπίσης τὰ 15 ἐκ. φράγ. προσθέτων δὲ εἰς ταῦτα ὅ ἔτι ἐκ. διὰ τὴν κατασκευὴν προκυμαίων, γεφυρῶν, ἰδιαιτέων οἰκηδομῶν, διαχωρῶν τεχνικῶν ἔργων, ἐξῶδα διευθύνσεως καὶ τόκους κεφαλαιῶν κατὰ τὴν περιόδον τῆς τομῆς, καθ' ἣν φυσικῶς τῷ λόγῳ τὰ κεφάλαια δὲν θὰ ἦναι ἀκόμη παραγωγικὰ, ἀνατιβῆξαι τὸ ὅλον κεφάλαιον εἰς 20 ἐκ. φρ. ἄτινα πρέπει νὰ δίδουν τοῦλάχιστον 7⁰/₀ καὶ 1⁰/₀ προσέτι διὰ τὰ λοιπὰ ἐξῶδα, ἥτοι 1 ἐκ. φρ. κατ' ἔτος. Καὶ ἡ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως σχεδίασ Ἐπιτροπὴ ἀπεράσθη, ὅτι καὶ διαπάνκι τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ δὲν θὰ ὑπερβῶσι τὰ 16—18 ἕκαστομ.

Τὰ εἰσδημάτα τῆς ἐταιρίας εἰσὶ τὸ ἐκ τῶν διερχομένων πλοίων δικαιομα ἰσοδίων πρὸς

70 % τὸν τόνον· εἰσὸδημα λιμένων, προκυμίων, γαιῶν, καὶ βυμουλλήσεως πλοίων· εἰς ταῦτα δὲ δύναται νὰ προσθήρῃ τις τὰς γαίας, αἵτινες παρεχομένησαν τῇ ἑταιρίᾳ καθ' ὅσον τὸ μήκος καὶ πλάτος τοῦ ἰσθμοῦ, τὰ ἐν αὐταῖς ὕδατα καὶ τέλος τὴν ἐκ τῆς τομῆς ἐξαχθησομένην λαμπρᾶν δι' οἰκοδομὴν πέτρων. Χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ ἅπαντα ταῦτα δ. κ. P. Mill ἐξάγει, ὅτι ἡ ἑταιρία θὰ ἔχη ἐτήσιον καθαρὸν εἰσὸδημα τοῦλάχιστον 1,600,000 φρ. Ἀσφαλθεῖς ἄλλοτε ἐπίσης λεπτομερῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἐκ τῶν στατιστικῶν πληροφοριῶν τοῦ μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀνατολῆς ἐμπορίου, ἀς συνέλεξα, ἐσχηματίσθαι τὴν πεποιθήσιν, ὅτι τὰ εἰσὸδημα τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου ἔσονται κατὰ πολὺ ἀνώτερα τῶν ὑπολογιζομένων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου προλευσόμενα ὠφελήματα διὰ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον ἔσονται ὄχι μικρά.

Ἀτμόπλοῖον τῶν μεγαλύτερων ἐν Εὐρώπῃ ἑταιριῶν, π. χ. ἡ Ἀθῶνα τῆς ἑταιρίας Lloyd, χωρητικότητος 1,500 τόνων, διανύον 9—10 ὁκλιᾶς. μίλι κατὰ τὴν ὥραν ἐν συνήθει καίρῳ γαλήνης τῆς Μεσογείου ὁκαπᾶν εἰς ἄνωρακα, μισθὸν καὶ τροφὴν τοῦ πληρωμάτος 2—2,500 φρ. καθ' ἕκαστον ἡμερονόκιον· ἀναχωροῦν δὲ π. χ. ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου διὰ τὴν Σμύρνην, Κων/πολιν, Μαύρην θάλασσαν ἢ πηλασιόγειον τινα τῶν μερῶν τούτων λιμένα, ἢ τανάπαλιν, καὶ διερχόμενον διὰ τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου καὶ ὄχι διὰ τῆς σημερινῆς ἑδοῦ, ὑποτιθεμένου καὶ ὅτι δὲν θὰ ἀπαντήσῃ κακὸν καιρὸν, ὅπερ σπάνιον εἰς τὰ μέρη ταῦτα, κερδίζει 20 ὥρας καὶ 1800 περίπου φρ. ἐξ ὧν ἀρ' οὐ πληρωθῶσι δικαιοῦματα διόδου 1050 φρ. κερδίζει μετὰ τὸν 24 ὥρων καὶ 750 φρ. Τὸ ἐκ τῆς Μεσογείου δὲ προερχόμενον ἀτμόπλοῖον καὶ προσωρισμένον διὰ τὰ ἀνωτέρω μέρη, ἢ καὶ τανάπαλιν, δὲν κερδίζει μὲν γρήματα, ἀλλὰ κερδίζει τοῦλάχιστον 40 ὥρας· τούτων ἀριθμοὺς δὲ τούτους καὶ τὰς πληροφορίας μου ἐν γένει τὰς ἔλαβον δι' ἄλλοιολογίας ἐκ τῶν ἑταιριῶν τοῦ Lloyd, Fraissinet καὶ Messageries Maritimes, ἐκ συζητήσεων μετ' ἐιδικῶν ναυτικῶν καὶ ἐκ πολλῶν πλοιαρχῶν τῶν ἀνωτέρω ἑταιριῶν. Εἰς τὰ ἀνωτέρω δὲν ὑπολογίζονται ἐκ τῶνος καὶ τὸ χρεώλυτον τοῦ κεφαλαίου τοῦ ἀτμοπλοίου, αὐτὴ ἢ ἐλάττωσις τῆς ἀσφαλείας τοῦ κεφαλαίου τοῦ ἀτμοπλοίου, ἣτις θὰ προσέβη φυσικῶς ὡς ἐκ τῆς ἐλάττωσεως τῶν κινδύνων καὶ τοῦ πλοῦς. Τὰ κόμιστρα τῶν ἐμπορευμάτων ἐπίσης θὰ ἐλαττωθῶσιν, ἢ δὲ κυκλοφορῶν τῶν κεφαλαίων

φυσικῶ τῷ λόγῳ θέλει αὐξήσῃ ἐπαίσθητως, μεταξὺ τῶν πλοίων τῶν ἐπὶ τῆς περὶ οὗ δὲ λόγος γραμμῆς.

Διὰ τὰ ἱστορικά πλοῖα τὰ κέρδη καὶ ὠφελήματα ἔσονται ἂν ὄχι μεγαλύτερα, τοῦλάχιστον τοιαῦτα, οἷα καὶ διὰ τὰ ἀτμόπλοια· τέλος τὰ διὰ τὰ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν προλευσόμενα καλὰ ἐκ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ εἰσι πόσον καταφανῆ, ὥστε νομίζω περιττὸν νὰ ἐνδικριφῶ περισσότερον ἐπὶ τούτου, ὡς καὶ εἰς ναυτικὰς τινας λεπτομερείας, δι' αἷς τὰ πλοῖα ἔχουσι πᾶν συμφέρον νὰ προτιμῆσῃ τὴν νέαν ὁδὸν ἔλθωμεν μάλλον εἰς τὰ ἡθικὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα ἡ τομὴ θὰ ἐπιφέρει διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀνατολήν, καὶ ἅτινα προοιωνίζονται μέλλον αἴσον δι' ἅπαντας ἡμᾶς.

Ἄπαντες γινώσκετε, ὅτι ὁ ἀρχαῖος ἑλλ. πολιτισμὸς ἦτο κυρίως ἐμπορικὸς, καὶ ὅτι ἅπαντα τὰ θαυμασία, ὅσα ἔκαμεν, ἐφείλονται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ ἐμπόριον. Εἶναι γνωστὸν ἐπίσης, ὅτι ἡ καταστροφὴ καὶ ἡ πτώσις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀποδίδεται εἰς τὴν Ρώμην καὶ Ἀλεξάνδρειαν, αἵτινες ἀφῆρσαν ἀπ' αὐτῆς τὴν γραμμὴν τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, ἣτις πρότερον ἐπλούτισε καὶ ἐδόξασεν αὐτήν.

Ἄλλ' ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸ Σουεζ, δι' ἡμᾶς ἀδιάφορον ὅσοιτέρα αὐτῶν, εἶναι σήμερον τὸ κυριώτερον κέντρον τοῦ ἀνατολικοῦ ἐμπορίου· ἐν βλέμμα μόνον ριπτόμενον ἐπὶ τοῦ τυγνόντος γεωγραφικοῦ χάριστος πείθει πᾶρκαυτ ἡμᾶς, ὅτι γραμμὴ τις ἀγομένη ἀπὸ τοῦ Σουεζ μέχρι Λονδίνου εἶναι εὐθεία. Ἡ γραμμὴ αὕτη διερχομένη διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, Βρενθησίου καὶ Παρισίου λήγει εἰς Λονδίνον· αἱ τελευταῖαι δὲ αὐτὰ πόλεις εἰσὶν ἐπίσης τὰ κυριώτερα κέντρα σήμερον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου, χωρὶς νὰ εἰπωμέν τι περὶ πολλῶν ἄλλων γειτνιαζουσῶν δευτερευουσῶν πόλεων. Ἡ γραμμὴ αὕτη, οὕσα εὐθύτερα, εἶναι βεβχίως καὶ ἡ συντομωτέρα τῶν ὑπερχουσῶν γραμμῶν τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν πόλεων τούτων· ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν ἡ γραμμὴ αὕτη θὰ ἐπιφέρει ὄχι μόνον τοὺς περισσώτερους ἐπιβάτας, ἀλλὰ καὶ τὰ κυριώτερα ἐμπορεύματα, καὶ πρὸ πάντων τὰ ἀπαιτούμενα ταχέειν μετακίνοισιν. Τὰ ἐμπορεύματα λοιπὸν καὶ οἱ ἐπιβάται διερχόμενοι διὰ τῆς Κορινθιακῆς διώρυγος θὰ φθάνουσιν εἰς Βρενθησίον, ὅπερ θὰ κατασταθῇ τὸ ἐπίγειον τοῦ ἐμπορίου τῶν γραμμῶν τούτων· ἐκείθεν δὲ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου θὰ φθάνουσιν εἰς Παρισίον ἐντὸς 36 ὥρων, εἰς δὲ Λονδίνον ἐντὸς 45 ὥρων, ἣτοι μόνον οἱ ἀπὸ Πα-

ρσιως εις Χαρισίους; επιβάται θά κερδιζοιτο δια τῆς νέας ταύτης ὁδοῦ 27 ὥρας. Αἱ κατὰ ἑλκασσον λοιπὸν σημερινὰ γραμματὶ τῆς Ἀνατολῆς, μὴ ἐξαιρουμένων μηδ' αὐτῶν τῆς; ἐξ Ἀλεξάνδρειας; καὶ Σουεξ εἰς Μασσαλίαν. θά ἀντικαταστήθωσι κατὰ μέγα μέρος, δια τῆς διώρυγος εἰς Βρενοθήσιον ἀποληροσύνης. Ἡ συγκοινωνία δὲ αὕτη ἔσεται ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητός της; ἡ ταχυτέρα καὶ ἡ εὐθηνότερα. Οὕτω ἡ Ἑλλάς ἡ μέχρι σήμερον κειμένη ἐκτὸς τῆς παγκοσμίου ἐμπορίας; γραμμῆς; θά τεθῆ ἐπ' αὐτῆς, ἢ μαλλον ἢ γραμμῆ αὕτη θά διέρχεται δὲ τοῦ κύλου τῆς Ἑλλάδος, ἥτοι τῆς Κορινθιακῆς; διώρυγος. Οὕτως ὅχι μόνον ἡ ἐπιχειρήσασα τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἑταιρεία θά καταπλουτίσῃ, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλλάς; θά προλάβῃ δια τὸν κόσμον καὶ δι' ἑαυτὴν νέαν σπουδαιότητα καὶ σημασίαν, εἰς ἣν θά ἀνοιχθῆ μέγα στάδιον πλοῦτος καὶ εὐμερής.

Εἶδετε δια τῶν προλεχθέντων, ὅτι τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας; εἶναι ὁ κυριώτερος μοχλὸς τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἀναγεννήσεως; παντός ἔθνους; εἶδετε, ὅτι ἔθνη ὑπάρχει συγκοινωνία, ὑπάρχει ζωὴ, κίνησις, εὐμερής, ἀνάπτυξις ὕλικῆ καὶ διανοητικῆ; εἶδετε ὅποιαν ἀνέκαθεν ἡ Κόρινθος; εἶχε σημασίαν ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της; ἥτις; καὶ τοι πολλάκις καταστραφείσα καὶ πυρποληθεῖσα ἀναγεννᾶτο πάντοτε ὡς ἄλλος φῶνιξ, χάρις; εἰς τὴν θέσιν της, καὶ ὅποιαν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα ἀπέδωκεν πάντοτε οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς; εἶδετε τέλος; τὸ λαμπρὸν μέλλον, ὅπερ προσιονίζετο ἡμῖν ἄπαντι ἡ ἐπιχειρήσασα αὕτη. Εὐχόμενοι λοιπὸν ἄπαντες; τὴν ταχέαν πραχματοποιήσασιν αὐτῆς.

ΛΘ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

ΠΕΡΙ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ, ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΣ ΘΕΩΡΟΥΜΕΝΟΥ.

(τῆ 2 Φεβρουαρίου, 1872)

Ἐάν μέτρον τοῦ διαφέροντος, ὅπερ ἕκαστον εἶδος; τοῦ ἐπιστατοῦ δέον ἔχειν δια πάντα τὴν ἀντιπονομήσαν τοῦ ὄραίου, ἀληθοῦς, τίτου πεφωτισμένου ἀνθρώπου, πρέπη; νὰ θεωρηθῆ ὁ βαθμὸς τῆς ἀμέσου χρησιμότητος, καὶ ἐάν ἐπὶ βάσει; τῶ ὄρου; τούτου κατατάξωμεν πάντας; τοὺς κλάδους; τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας,

ὁλομεν, βαθμῶς, τάξει ἐν τοῖς πρώτοις; τὸ σύστημα; ἐκείνου τῶν γνώσεων, εἰς ὃ ἀνάγονται τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ὄργανισμῷ; ἐλλειτουργοῦμενα βιολογικῶς φαινόμενα.

Ἐκ τῆς ἐμπύκτου; προσούσης; αὐτῷ ἐρέσσει; τοῦ ἀνευρεῖν καὶ γνῶναι τὸ ἀληθές, ἄτε τοιοῦτον, οὐχὶ; δὲ ὡς; πρακτικῶς; λυσιτελεῖς; εὐρημα, προκρίνομενος; ὁ ἀνθρώπος, σχολάζει; πρὸς τὴν ἔρευναν; τῶν κατὰ τὰ ὄραϊα σώματα, ὧν; τινα ἀρεστοῦμαιν; ἀρ' ἡμῶν; πολλὰς; ἐκατοστοίας; ἐκατομμυρίων; μιλίων, καὶ; προὔπολογίζει; συμπώσεις; τροχιῶν, συμβηθημένας; ἀπειροπληθῆ; μεθ' ἡμᾶς; ἔτι, περιόδους; δὲ; ἀστείων, πρὸς; ἑ; ἀπειτούνται; ἐξαιτίας; μεγάλα; χρονικῶ; διαστήματα. Πρὸς; γνῶσιν; τοῦ ἀληθοῦς, ὡς; τοιοῦτον, ἄνευσιν; ἡ ἀνθρωπίνη; διάνοιξις; δια τῆς; παλαιου; δικηκῆς; ἐρευνῆς; εἰς; ἐποχὴν; κατ' ἐξαισίως; μακρὴν; χρόνον; προγενεστέρων; τῆς; ἡμετέρας, ἐξετάζουσα; τὰς; διαφόρους; εἰσόδους; τοῦ; σχηματισμοῦ; τῶν; βιολογικῶν; στοιχείων; τοῦ; ἡμετέρου; πλανήτου, καὶ; σπουδάζουσα; περὶ; ἀπολελυθώμενα; ὄραϊα; ὄντα, ἅπερ; ἔχον; κατὰ; χρόνον, ὧν; τελειωτὴ; ἢ; ἀπὸ; τῆς; ἡμετέρας; ἐποχῆς; ἀπόστασις, ὥστε; ἀδυνατεῖ, ἀληθῶς, ὁ; ἀνθρώπινος; νοῦς; ἵνα; χωρήσῃ; τὴν; ἔνοιαν; τοῦ; τεραστίου; τούτου; χρονικοῦ; διαστήματος.

Ἐν; ᾧ, λοιπὸν, ἐκτείνει; τὴν; ἐρευνητικὴν; αὐτοῦ; ὄραϊον; τὸ; ἀνθρωπίνον; πνεῦμα; εἰς; τοσοῦτον; μακροστάτας; ἀρ' ἡμῶν; ἀποστάσεις; πρὸς; ἀνεύρεσιν; τοῦ; ἀληθοῦς; ἐν; τοῖς; ἀγλωῦδοσιν; ἐκείνοις; τέμνοσι; τῆς; ἱστορίας; τῆς; γαίνης; σφαιρῆς, ἐν; ᾧ; ἡ; ἀνθρωπίνη; ἐπιστήμη; περιελάθειν; ἐν; τοῖς; σπουδαίμασι, περὶ; ἃ; καταγίνεται, σύμπαν; τὸ; ἀμύχανον; πλῆθος; τῶν; ἀπὸ; τῆς; γῆς; τοσοῦτον; ἀρεστώτων; ὄραϊων; σωμάτων, καταρθίσασα; ἵνα; ἐξακριβώσῃ; τὰ; κατὰ; τὰς; περιόδους; τινῶν; ἐξ; αὐτῶν, καὶ; προμηνώσῃ; αὐτάς; μεθ' ὅσης; βαθμικότητος; γινώσκωμεν; τὰς; περιφορὰς; τοῦ; ὄρο; δικηκτοῦ; γνώμονος; τοῦ; ἐγκολπίου; ἡμῶν; ὄρο; λογίου, ἐν; ᾧ, λέγωμεν, ταῦτα; οὕτως; ἔχουσιν, ὅπως; δικαίως; καθίστασιν; οἱ; βιολογοῦντες; διηγετικῶς; αὐτῶν; σπουδαίμα; τὰ; φαινόμενα; ἐκείνα, ἅπερ; ἐν; ᾧ; ἐλάχιστε; ἔσμεν; χρονικῶ; σημείῳ; ἐλλειτουργοῦνται; ἐν; αὐτῷ; τῷ; ἡμετέρῳ; σώματι, τοῦτοστι; τὰ; ἐκ; τῆς; βιολογίας; τοῦ; ἀνθρώπου; Ἐπίσης; δ' ἐλόγιως; δύναται; τις; διαγορευθῆ; κατ' ἔνοιαν; βιολογικὴν; τὸ; ἀρχαῖον; σοφὸν; τοῦ; σοφοῦ; θάλαττος; παρὰ; γαγγελμα; «γῶθη; αὐτῶν», ὅσον; ἀρῶς; γνωμολογεῖται; καὶ; κατὰ; φιλοσοφικὴν; ἐκδοχὴν.

Ὅσον; δὲ; πάλιν; ὑπερτερον; τὸ; πνεῦμα; τῆς; ὕλης, τοσοῦτον; ἀξιώτερον; ἐρευνῆς; ἢ; πάντα; τὰ;

ἄλλα φυσιολογικά ζητήματα τὸ περὶ τῆς ὕλης ὑποστάσεως τῶν ἐν ἡμῖν διαλειτούργουμένων διανοητικῶν ἐκδηλώσεων, τούτεστι τὸ ἐξ-εταχθῆν ἐν τίνι μοίρᾳ τοῦ ἡμετέρου ὄργανισμοῦ ἐστὶ καθυδρομένη ἡ δύναμις ἐκείνη, ἣτις αἰρεῖ τὸν ἀνθρώπου ὑπὲρ πάντα τὰ λοιπὰ ἔμβια ὄντα καὶ καθίστασθαι αὐτὸν τὴν κορωνίδα τῆς ὕλης δημιουργίας, τούτεστιν ἡ *διάνοια*.

Τὰ πραγματικά δεδομένα, ἅπερ ἡ φυσιολογικὴ δύναμις ἔνα ἐκπορεύει εἰς τὴν ψυχολογίαν, εἰσὶν ἐκ παλαιῶν θετικῶν γνώσεων, αἵτινες μέχρι τοῦδε περιεγέγοντο ἡμῖν ἐκ τῶν φυσιολογικῶν ἀναζητήσεων, αἱ πρωτίστως διακρίνεται τῷ φιλοσοφοῦντι περὶ τὸν ἄνθρωπον ὡς ἂν εὐμοιροῦν ἰδιαιτέρας νοητικῆς δυνάμεις.

Τὸ θέμα τοῦτο οὖν ἐστὶ βεβιαίως, ἐξ ἐκείνων, αἵτινα ἐκτίθενται, ἔστω καὶ ἐν κεραλαιω-δεσάτῃ συνόψει, ἐν χρόνῳ τοσοῦτον βραχεῖ, ὅσος ἐστὶν ὀρισμένος δι' ἐκάστην τῶν ἀκριάσεων τούτων· ἀλλὰ θέλομεν προσπαθῆσαι, συμπιερώντες τὸν λόγον πρὸς τὸ ὄχιον τῆς κλειψίδος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, συμπληρῶσαι, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ τὰ κυριωδέστατα.

Τινὲς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Σοφῶν, οἷον ὁ στωϊκὸς φιλόσοφος Χρύσιππος καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Διογένης ὁ Σελευκεύς, ἐπερσέβουν τὴν ὑπὸ τοῦ Bieliat ἐν τοῖς *κλιῖ* ἡμῶν χρόνῳ νεκροποιηθεῖσαν ἰδέαν, ὅτι ἡ *διάνοια καθύδρευται ἐν τῇ καρδίᾳ*. Ἄλλοι πάλιν ἐδόξαζον, ὅτι ἡ *ἔδρα τῆς διάνοιας ἐστὶ τὸ διάφραγμα*. Ἄλλ' ἐκπέ- ρου τῶν δοξασιῶν τούτων διακριθεὶς ἐπρω- αῖτατα ἡ ὀρθότης· ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Περὶ ἱ- ρῆς νόσου» ψευδιποκρατείου βιβλίου, ἀντεγώ- μενος τῆς ἰδέας, ὅτι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ διαλει- τουργοῦνται αἱ τῆς διανόιας ἐκδηλώσεις, πει- ράται ν' ἀνασκευάσῃ ἀμφοτέρως τὰς εἰρημένους δοξασίας (1).

- (1) • Διό φημι τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸν ἐρημνεύον
• τὰ τῆς ζῆσεως. Αἱ δὲ φρένες ἄλλως τοῦ σώματος ἔχουσι
• τῆ τύχῃ κεκτημένον καὶ τῆ νόμῳ, τῆ δ' ἔονται οὖν,
• οὐδὲ τῆ φύσει, οὐδὲ οὐδα ἔγωγε τίνα δύναμιν ἔχου-
• σιν αἱ φρένες, ὅπερ φρονεῖν τε καὶ νοεῖν, πλην εἴ
• τὸ ἄνθρωπος ὑπερχειρῆ ἐξ ὀδοκίου, ἢ ἀνηθείη,
• τιδῶσι καὶ ἄσιν παρέχουσι ὑπὸ λεπτοτητος, καὶ
• οὐ ἀνάτε· ἀντα· μάλιστα ἐν τῷ σώματι καὶ κοιλίᾳ
• οὐκ ἔχουσι, πρὸς ἡν δέξονται ἢ αγαθόν, ἢ κακόν,
• προσπίπτου, ἀλλ' ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων θεοροῦνται
• καὶ διὰ τῆν ἀβηθίην τῆς φύσεως· ἐπει αἰθανονται
• γε οὐδεὶς πρότερον τῶν ἐν τῷ σώματι ἔοντων,
• ἀλλὰ μάτην τοδοτὸ τὸ ὄνομα ἔχουσι καὶ τῆν αἰτίην,
• ὡσπερ τὰ πρὸς τῆ καρδίᾳ, ἅπερ ὡτα καλέεται,
• οὐδὲν ἐς τῆν ἀκοῆν ζυμβαλλομενα. Λίγουσι δὲ τι-

Ἄλλοι, ὡς ὁ Ἐμπειδοκλῆς καὶ ὁ Κριτίας, ἐ- δόξαζον, ὅτι ἡ ἔδρα τῆς νοητικῆς δυνάμειος ἐστὶ τὸ κίημα.

Ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ διάνοια καθύδρευται ἐν τῷ ἐγκε- φαλῷ εἰσηγήθη εἰς τὴν ἐπιστήμην ἐν ἀρχαιο- τάτῃ ἡδὲ ἐπιχρῆ· ἐν τῷ «Περὶ ἱρῆς νόσου» βιβλίῳ τῆς ἰσοκρατείου συλλογῆς διαγορεύε- ται ἄντικρυς καὶ διαφέρεται τὸ φυσιολογικῶς, ψυχολογικῶς καὶ φρονιτικῶς· μέγιστον τὸ διά- φερρον ἔχον ὄγμα, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος ἐστὶν ἡ ἔ- δρα τῆς διανόιας, καὶ ὅτι, ἐξισταμένου αὐτοῦ ἀπὸ τῆς φυσιολογικῆς ἀκεραιότητος, συνεξίστα- ται καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν φρονῶν αὐτοῦ (1).

Τὴν μεγάλαν ἀνθρωπολογικὴν καὶ ψυχολο- γικὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ ἀνατομικὴ ὑπόστασις τῶν διανοητικῶν δυνάμεων ἐστὶν ὁ ἐγκέφαλος, εὐρίσκειμεν καὶ ἐν τοῖς πλατωνικοῖς συγγράμ- μασι, ἐκπορασμένην μάλιστα ἐν ἐκείνῳ τῶν διαλεκτικῶν τρόπων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὃ ἡ μεγαλειότης ἐστὶν ὄντως προποθεσάτῃ τῷ ὄντι τῆς περὶ νόος ζητήσεως καὶ θεωρίας, ἥτοι τῷ διοκριῶ (2). Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἐπι-

• νες ὡς καὶ φρονέμεν τῆ καρδίᾳ, καὶ τὸ ἀνιήμενον
• τοῦτο ἐστὶ καὶ τὸ φρονεῖν· τὸ δὲ οὐκ οὕτως ἔ-
• χει, ἀλλὰ σπᾶται μὲν ὡσπερ αἱ φρένες, καὶ μάλ-
• λον, διὰ ταῦτα τὰ σπᾶται· ἐξ ἵπτανος γὰρ τὸ σώ-
• ματος φρένες ἐς αὐτὴν ζυτείνουσι καὶ ζυκαίεσσα
• ἔχει, ὡπερ αἰθανᾶσαι ἡν τὸ πόνος· ἡ τσις γίνηται
• τῆ ἀνθρώπου. Ἀδᾶκη γὰρ καὶ ἀνήμενον φροσιν
• τὸ σῶμα καὶ ζυτείνεσθαι καὶ ὑπερχᾶροντα τὸ αὐ-
• τὸ τοδοτὸ πάσμα· οἷοι ἡ καρδία αἰθανάται τε
• μάλιστα καὶ αἱ φρένες. Τῆς μένοιο φρονήσιος οὐ-
• δετέρῳ μέτεστι, ἀλλὰ πάντων τούτων ὁ ἐγκέφα-
• λος αἰτίος ἐστίν.

(1) • Εἰδέναι γρη, ὅτι εἴ οὐδε ὅς ἡμῖν αἱ ἴδοναι
• γίνονται, καὶ αἱ εὐφροσύναι, καὶ γέλωτες, καὶ παι-
• οῖα, ἢ ἐντεθῆν [τούτεστιν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου],
• καὶ λύπαι, καὶ ἀναι, καὶ παραφροσύναι, καὶ κλαυθ-
• μοί. Καὶ τούτω φρονέμεν μάλιστα, καὶ νοεῖμεν,
• καὶ βλέπομεν, καὶ ἰκούομεν, καὶ γινώσκουμεν τὰ
• τε αἰσγᾶ καὶ τὰ καλὰ, καὶ ἴδῃ καὶ ἀγῆα, τὰ μὲν
• νόμῳ διακρίνοτες, τὰ δὲ τῆ ζυμφέροτι αἰθανόμε-
• νοι. Τῆ δὲ καὶ τὰς ἴδοναι καὶ τὰς ἀγῆας τοτις και-
• ροτι διαγινώσκουτες καὶ οὐ ταῦτὰ ἀράκει ἡμῖν.
• Τῆ δὲ αὐτῆ τοτῶ καὶ μαιόμεθα, καὶ παραφρο-
• νόμεν, καὶ δᾶματα καὶ ρόθοι παρσταται ἡμῖν,
• τὰ μὲν νόμῳ, τὰ δὲ καὶ μῆ· ἡμῶν, καὶ ἐνούπια,
• καὶ πᾶσι ἀκατοῖ, καὶ φροσιδες οὐκ ἰνεόμεναι,
• καὶ ἀγνοσίη τῶν καθεστώτων, καὶ ἀβηθ, καὶ ἀπει-
• ρή·.

(2) • [Τὸ λογικὸν] δὲ περὶ τὰν κεραλῶν ἰδουμένου,
• ὡς τᾶλα μέρια τῆς ψυχῆς καὶ τὸ σῶματος ὑπη-
• ρεστιν τοῦτω καθᾶπερ ὑπᾶται τὸ σᾶνεος ἵπτανος·
• τοῦ δὲ σώματος ἄργᾶν μὲν καὶ ρίξαν μαιεῖν εἶμεν
• ἐγκέφαλον, ἐν τῷ ἀγαμῶνα· (Πλάτων Περὶ ψυχῆς
• κόσμου).

Πλάτωνος ούπω ἦν ἀνηκεμένη εἰς ἀποδοθειγ-
 μέναι καὶ ἀνακριστέατον γνῶσιν τὸ ὅτι ἰ-
 διαρίζει εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λό-
 γος ὑψηλὴ λειτουργία, ἐπειδὴ ἐν τῷ «Φαίδω-
 νι» εἰσάγεται ὁ Κέβης λέγων πρὸς τὸν Σω-
 κράτην, ὅτι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀπορρήματων,
 ἅπερ ἀπσυχόλων τὸν νόμον αὐτοῦ, ἦν καὶ τὸ
 ἐξῆς: «πότερον τὸ αἶμα ἐστίν, ᾧ φρονοῦμεν, ἢ
 » ὁ αἶψ, ἢ τὸ πῦρ, ἢ τούτων μὲν οὐδέν, ὁ δὲ
 » ἐγκέφαλος ἐστίν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων
 » τοῦ ἀκούειν, καὶ ὄραν καὶ ὀσφραίνεσθαι, ἐκ
 » τούτων δὲ γίνονται μνήμη καὶ δόξα, ἐκ δὲ
 » μνήμης καὶ δόξης, λαμβανούσης τὸ ἔρμευν,
 » κατὰ ταῦτά γίνεσθαι ἐπιστήμην».

Περὶ τῆς διανοίας καὶ τοῦ ἐγκεφάλου εὐρί-
 σκαμονεὶ καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Ἀριστο-
 τέλους δύο θεμελιώδεις ἰδέας (ἐξεννοημέναις
 ὅμως καθ' ἑαυτὴν ἑκατέραν, οὐχὶ δ' ἐν σχέσει
 πρὸς ἀλλήλας), αἰτινες, ὅμοῦ λαμβανόμεναι,
 δεικνύουσιν, ὅτι ὁ δαιμόνιος ἐκείνος νοῦς πρὸ
 εἰκόσιν ἡδὴ αἰῶνων εἶχε προσπελάσει εἰς τὴν
 μεγάλην ἀλήθειαν, ὅτι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐστὶν
 ἐνωσιμένη ἡ διάνοια. Ὁ μέγας ἐκείνος φρσιο-
 γράφος ἀρ' ἐνὸς μὲν διαγορεύει τὴν ζωολογι-
 κὴν ἀλήθειαν, ὅτι μόνος ὁ ἄνθρωπος ἐκ πάν-
 των τῶν ζῶων ἔχει ἴδιον τὸ βουλευέσθαι (1),
 ἀρ' ἑτέρου δὲ ποιεῖται τὴν πρακτικὴν, ὅτι ὁ
 ἄνθρωπος ἔχει, κατὰ λόγον τοῦ σώματος αὐ-
 τοῦ, μείζονα ἢ τὰ λοιπὰ ζῶα ἐγκέφαλον (2).
 Ἐφ' ὧν ὅμως, ὅτι τὸ πασῶν τῶν αἰσθητικῶν
 ἐντυπώσεων ἀντιλαμβάνόμενον ὄργανον ἐστὶν
 ἡ καρδία (3), καὶ ὅτι φσιολογικῆς σκοπῆς, οὐ
 στοχάζεται ὁ ἐγκέφαλος, ἐστὶ τὸ ἀναψύχειν
 τὴν καρδίαν, καὶ οὕτω συγκρανεῖναι τὴν ἐν
 αὐτῇ θερμότητα (4).

Τὴν δοξασίαν, ὅτι ἡ διάνοια ἐστὶ καρδίου-

μένει ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἠσπάζετο καὶ ὁ Γαλι-
 νός (1), διελέγχων μάλιστα ἐναγχῶ τῶν συγ-
 γραμμάτων αὐτοῦ μετὰ τινος δριμύτητος, ἐνι
 οπου δὲ καὶ διὰ τῆς εἰς τὸ γελῶν ἀπαγωγῆς,
 τὴν σαθρότητα τῶν ἐπιχειρημάτων, ἅπερ ἐπή-
 γοντο ὑπὲρ τῆς δοξασίας αὐτῶν οἱ πρεσβεύον-
 τες ὅτι ἡ διάνοια ἐνδίδυται ἐν τῇ καρδίᾳ.

Ἴδωμεν καθ' ὅσον προσεβίβασαν καὶ ἐν οἷς
 τισι συνεπλήρωσαν οἱ νεώτεροι τὴν περὶ τῆς ἐν τῷ
 ἐγκεφάλῳ ἔδρας τῆς νοητικῆς δυνάμεως γνῶσιν,
 τὴν λόγον ἀξιοτάτην πασῶν, ὅσας παρεγγύησε
 τῇ νεοτέρῃ ἢ ἑλληνικῇ ἐπιστήμῃ. Καὶ ὁ μὲν
 Ἄγγλος ἀνατόμος Θωμὰς Οὐβίλλης (Willis),
 ἀνακίνας κατὰ τὸν 17. αἰῶνα, προσένευεν ἰ-
 δίαν ἔδραν ἐκάστη τῶν κυριωτέρων διανοητι-
 κῶν δυνάμεων, δογματικῶν (2), ὅτι ἡ μὲν τῶν
 ἰδεῶν ἀντίληψις γίνεται ἐν τοῖς προσθίαις ἀνω-
 τέροις ἐγκεφαλικαῖς γαγγλίαις (corpora striata),
 ἡ δὲ φαντασία θακεῖ ἐν τῷ μεσολόβῳ
 (corpus callosum), ἡ δὲ μνήμη ἐν ταῖς ἐγ-
 κεφαλικαῖς ἐλιξί.

Ὁ δὲ σύγχρονος τῷ Οὐβίλλῃ Γάλλος ἀνα-
 τόμος Βιούσσενος (Vieussens) ἔδραν τῆς ψυ-
 χῆς θεώσεως τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐγκεφαλικῶν
 ἡμισφαίριων λευκὴν οὐσίαν, τὴν ἕκαστε ὀνομα-
 ζομένην *rienssienne* ὡσεὶδὲ κέντρον.

Παρεγγύημενοι τὸν Βύσσενον, παραδόξως ἀ-
 νακάμψαντες πάλιν σταδίους ὕλους ἀπὸ τοῦ
 σημείου τῆς προσόδου, εἰς ὃ ἤρχοντο τὰ περὶ
 τοῦ ζητήματος τούτου οἱ πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἀν-
 τιδογματικῶν (3), ὅτι ὁ ἐγκέφαλος οὐκ ἐπὶ
 ἄλλο ἢ ἐκκριτικὴν καὶ διαθετικὴν ὄργανον
 μὴ ἐνδικατρίβοντος οὐδ' ἐν τῷ περὶ τῶν τοῦ
 Ἀλλήρου, ὅσον ἐπὶ τῷ ἐγκεφάλῳ, πειραμά-
 των, οὐδὲν νεώτερον ἐνεργούντων, τοσούτων δὲ
 μόνον ἀρκοῦμενοι εἰπεῖν, ὅτι ὁ φσιολόγος οὐ-

(1) «Βουλευτικὸν δὲ καὶ μόνον [τῷ ἐγγρ. «δ' ἐν
 καὶ μόνον», ὅσον ἄνθρωπος ἐστὶ τῶν ζῶων» (Περὶ
 ζῶων ἱστορ. βιβλ. 4).

(2) «Κατὰ μέγεθος δὲ ἔχει ἄνθρωπος πλεῖστον ἐγ-
 κεφαλον» αὐτόθι. — «Ἐλεγε δὲ τῶν ζῶων ἐγκέφα-
 λον πλεῖστον ἄνθρωπος ὡς κατὰ μέγεθος, καὶ τῶν
 ἀνθρώπων οἱ ἄρρενες τῶν θηλειῶν» (Περὶ ζῶων
 μορίων τὸ δ').

(3) «Ἢ δὲ καρδία κυριωτάτη καὶ τὸ τέλος ἐπιτε-
 ῖσθαι, ὅστε ἀνάγκη τῆς αἰσθητικῆς καὶ τῆς ἠρεπι-
 κῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν ἀρχὴν εἶναι τοῖς ἐπι-
 μοις . . . ἀλλὰ μὴν τὸ γε κῆριον τῶν αἰσθήσεων ἐν
 ταύτῃ τοῖς ἀναίμοις πᾶσιν ἐν τούτῳ γὰρ ἀναγκασ-
 τὸ εἶναι τὸ πᾶντων τῶν αἰσθητικῶν κοινὸν αἰσθητι-
 ριον» (Περὶ ἀνατομῆς κεφ. γ').

(4) «Ὅτι μὲν οὖν θερμότητος τὰ ζῶα μετέχουν ἀ-
 ναγκαστον ὄλων ἐκ τούτων. Ἐπει δ' ἅπαντα δέσται
 » τῆς ἐναντίας βροπῆς, ἵνα ταχύνῃ τοῦ μετρίου καὶ

• μέσου (τὴν γὰρ οὐσίαν ἔχει αὐτὸν καὶ τὸν λόγον,
 • τῶν δ' ἄρκων ἐκείνων οὐκ ἔχει χωρὶς), διὰ ταύ-
 • την τὴν αἰτίαν πρὸς τὸν τῆς καρδίας τόπον καὶ τὴν
 • ἐν αὐτῇ θερμότητα μεμηγῆνται τὸν ἐγκέφαλον ἢ
 • φούσις. Τοῦτο γάρ ἐπάγει τοῦτο τὸ μόριον τοῖς
 • ζῴοις . . . Ὁ μὲν οὖν ἐγκέφαλος εὐερατον ποιεῖ τὴν
 • ἐν τῇ καρδίᾳ θερμότητα καὶ ζέσιν».

(4) «Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἔπρεπε τῇ πάσῃ μὲν εἰς
 • αὐτὸν τὰς αἰσθήσεις ἀναδεχόμενῃ, πάσας δὲ φαν-
 • τασίας φαντασιούμενῃ καὶ πάσας νοήσεις νοήοντι».
 (Περὶ γρ. τ. ἐν ἀνθρ. σῶμ. μορίων. λόγ. 4.) — Τὸ
 • λογικὸν ζῴμενον τῆς ψυχῆς (ὃ δὴ καὶ ἡγεμονικὸν
 • καὶ διάνοιαν καὶ κῆριον αὐτὸς ὁ Χρῆστος ὀνο-
 • μαζῆς) κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐστὶ . . . (Περὶ τῶν καθ'
 Ἱπποκρ. καὶ Πλ. δογμάτων βιβλ. 6).

(2) De anima brutorum, σελ. 76.

(3) Œuvres de Buffon, τόμ. 6'. σελ. 564.

τος, ἐπόμενος; τῆ ὑπό τοῦ Ἀριστοτέλους, ὡς προσέφημεν, ὑποσημανθείσῃ ἰδέᾳ τῆς ὕσον πρὸς τὴν ἀναλογίαν τοῦ μεγέθους τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ τῆς νοητικότητος βαθμοῦ ἀντιπρα- θέσεως τοῦ ἀνθρώπινου ἐγκεφάλου καὶ τοῦ ἐν ἐκάστῳ τῶν ἄλλων ζώολογικῶν εἰδῶν, ἀνέλ- θε τὴν συγκριτικὴν ταύτην ἐξέτασιν, ἣν ἐξη- κολουθήσαν οὐ πολλὰ μετ' αὐτῶν ὁ Soemmer- ring, ὁ Blumenbach, ὁ Vicq d' Azvire, ὁ Κυβιέρος κ. ἄ., ἔτι δὲ παρατρέχοντες τὰς τοῦ Gall ἰδέας περὶ τοῦ ἐγκεφάλου, ἄτε προσω- πτερώ τοῦ ἀκραμάτου τούτου ἐσομένου διὰ πλειόνων τοῦ λόγου περὶ αὐτῶν, ἐρχόμεθα εἰς τὰς περὶ τὸν ἐγκέφαλον θετικὰς σπουδὰς τοῦ Τηδεμάννου (Tiedemann). Ὁ ἀνατόμος οὗ- τος ἀπέδειξε περικριότερον ἢ πάντες οἱ πρὶ αὐ- τοῦ, ὅτι αἱ μεγαλομερεῖς ἀνατομικαὶ ὁμοιο- μέρειαι, ἐξ ὧν συνέστηκεν ὁ ὅλος ἐγκέφαλος (τούτέστι τὰ ἐγκεφαλικά ἡμισφαίρια, ἡ παρ- ἐγκεφαλὶς, τὸ τετραχάκον [quadrata s. emi- nentia quadrigena], ὁ ἐπιμήκης μυελὸς κτλ.) εἰσὶν, ὅσον ἐπὶ τῷ νόμῳ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν, παντάπασιν ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλή- λων, οὐδαμῶς γνωμένως τῆς ἐπὶ μεγέθους ἐ- πιδόσεως ἐκάστου αὐτῶν κατὰ λόγον τῆς τῶν λοιπῶν. Ὁμοίησι δὲ ἀπὸ τῆς γνώσεως ταύ- τος ὑπευπόσαστο τὸν μορφολογικὸν τύπον τοῦ ἐγκεφάλου ἐν ἐκάστῃ οἰκογενεῖ τῶν μαστο- φόρων, ἐσχτικῶς ἐν τῷ εἶδει τούτῳ τῆς ἐρευ- νῆς ἐπιτυχεῖς ὁμοκελεύθους ἐν μὲν Γερμανίᾳ τὸν Huschke, ἐν δὲ Γαλλίᾳ τὸν Gratiolet. Προβάς ἐν τῇ ἐξερουήσει τῶν κατὰ τὸ αὐτό- τυπον τοῦτο καὶ ἰδιόνομον τῆς ἀναπτύξεως ἐ- κάστου τῶν μεγαλομερῶν ἀνατομικῶν στοι- χείων τοῦ ἐγκεφάλου μέχρι τῶν ἐσχάτων λε- πτομερειῶν, ἐπειράσαστο ἵνα, ἐπὶ βλάσει τοῖς ὄ- ροις τούτοις, διαστειλῇ ἀπ' ἀλλήλων τὸν ἀν- θρώπινον καὶ τὸν τοῦ σαύρου (orang-out- tang) ἐγκέφαλον.

Ἐν ἀκραμάτι μόνα τὰ κυριώδεστατα περι- ληφόμεθα, οὐχὶ δὲ πάντα τὰ ἀνεκτέα ἐν πραγματικῇ κατ' ἐπιστήμην τελείῳ ἐκτεκρυ- φωμένη, ἔρχεται ἐν τῇ σειρά τῶν καρποφόρων ἐργασκένων περὶ τὴν φυσιολογίαν τοῦ ἐγκε- φάλου ὁ Flourens. Ὁ φυσιολόγος οὗτος, δι' ὧν διεξήγαγεν ἐμβιοτομικὰν περὶ τὸν ἐγκέφα- λον ἐρευνῶν, ἐτεκμηρίωσε πειραματικῶς τὸ κατὰ ψιλὴν μόνην εἰσάσιν δοξάζόμενον τέως, ὡς εἰρηται, ὅτι ἡ ἔδρα τῆς νοημοσύνης ἐστὶν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, εἰδικότερον δὲ ὅτι ὁ μὲν κυρίως ἢ μέγας ἐγκέφαλος (ἁμρότερα τὰ ἐγκεφαλικά ἡμισφαίρια) ἐστὶ τὸ μόνον καὶ ἀποκλειστικὸν

ἔρχονον τῆς νοήσεως, ἡ δὲ παρεγκεφαλὶς, πι- θανῶς ἔδρα οὐσα μόνως τῆς τὰς μεταβατικῆς κινήσεως ἰθουούσης δυνάμεως, οὐδεμίαν ἔχει ψυ- χολογικὴν σημασίαν.

Ἡ πειραματικὴ δεξις τῆς γνώσεως, ὅτι ἐν τῷ κυρίῳ ἢ μεγάλῳ ἐγκεφάλῳ καὶ μόνῳ θα- κεῖ ἡ νοητικὴ δυνάμις ἐστὶ τῶν μὴ δυσεκτελέ- στων, ἠθέλομεν δὲ ἐπαναλλάξαι αὐτὴν ἐνώπιον ὕμων, εἰ μὴ ἐροθούμεθα μὴ δι' αὐτῆς ἠέλο- μεν συναποδείξει, πρὸς τὴ ἀληθείᾳ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος φυσιοσκοπικῶς δόγματός, καὶ ὅτι ἠγνο- οῦμεν, ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἐκρατενοῦ μάλιστα φύλου μέρος τοῦ ἀκρατηρίου ἡμῶν χαρακτηρίζει, πρὸς τοῖς ἄλλοις πλειονοκάρκασιν, καὶ τὸ μάλι- στα συμπαθὲς, καὶ ἐλεητικὸν τοῦ ἔθους. Διὸ ἀρκεσθησόμεθα περιγράφοντες ὕμιν τὰ κατὰ τὰ πειράματα ταῦτα.

Ἐὰν ἀπὸ τινος τῶν πρὸς τὴν πειραματικὴν ταύτην ἐρευνᾶν προσφύρων ζώων (οἷα, ὡς ἐν παραδείγματι, ἡ ἀλεκτορίς καὶ ἡ περιστοκὴ) ἀρκεσθῶμεν ἁμρότερα τὰ ἡμισφαίρια, ἐξ ὧν συνέστηκεν ὁ κυρίως ἐγκέφαλος, τὸ οὕτω λε- λοθημένον ζῶον ἐξακολουθεῖ ζῶν ἐπὶ πολλὰ (ἐ- νίοτε μάλιστα καὶ ἐπὶ ἔτη ἐλόκληρα), διασω- ζῶν ἀεραζῶν τὴν λειτουργικὴν δυνάμιν τῶν ὀ- πτικῶν, τῶν γευστικῶν καὶ τῶν τῆν ἄπτικῆν ἀντίληψιν διακτεροφρόνητων αἰσθητηρίων, πι- θανώτατα δὲ καὶ τῶν ὄσρητηρίων καὶ ἀκου- στικῶν ὀργάνων ἔτι δὲ διατηρεῖ τὸ τοῦ κυ- ρίως ἐγκεφάλου αὐτοῦ ἐστερημένον ζῶον τὴν πρὸς τὰς εἰσθλήσις κινήσεις ἰκανότητά, τὴν λει- τουργικὴν ἀεραζήτητα τῶν πεπτικῶν, τῶν ἐκκριτικῶν καὶ ἀπεκκριτικῶν μορίων καὶ τὴν ἐκ περιτροπῆς διαδοχὴν τοῦ ὕπνου καὶ τῆς ἐ- γρηγρόσεως. Τί, λοιπόν, τὸ κινῶν καὶ τῆς φυ- σιολογικῆς ἀεραζήτητος ἀλλότριον, ὃ παρατη- ροῦμεν ἐν τῷ ζῳῳ, τῷ ἀπεστερημένῳ τοῦ κυ- ρίως ἐγκεφάλου; τί διακρίνει αὐτὸ τοῦ ἐν ἀνα- τομικῇ καὶ φυσιολογικῇ ἀεραζήτῃ ὄντος; ὅτι διατλεῖ κατενηνεγμένον οἶνον εἰς ὑπνω- δίαν τινὰ, ἢ, ὀρθότερον εἰπεῖν, εἰς παθητικὴν τινα κατάστασιν, οὐδὲν πλὴν ἐμπαίνον σημαίν, ὅτι παραμένει ἔτι αὐτῷ τὸ βουλητικόν, οὐδὲ ἡ φύσει νενομημένη μοῖρα τῆς νοημοσύνης καὶ τὰ θυμοσμοικὰ ἐπιμήματα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ οὕτως ἐγκεχειρημένον ζῶον πάει καὶ τοῦ προσφύρε- σθαι ἀρ' ἐαυτοῦ τὴν τροφὴν τοῦ ἀνάγκα τε- γχητῆς αὐτοῦ σιτισσεως ἵνα διατηρηθῇ ζῶν.

Νῦν ἐγείρεται τὸ πᾶλλω ὡς σπουδαῖον ζή- τημα, εἰ καὶ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ διακτεροφροῦμε- ναι ψυχολογικὰ ἐκδηλώσεις πρέπει γὰ θεωρη- θῶσιν, ὡς πάσαι καὶ ἐν τῷ ζωικῷ ὄργανισμῷ

γνωόμεναι ὀργανικὰ δράσεις, ἀλλὰ κατὰ φυσιολογικὰ λειτουργικὰ φαινόμενα αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ ὡς ἐκδηλώσεις ἄλλου τινὸς καὶ ἀβυσσοπλάτου οὐσίας, τῆς ἐψυχῆς, ἢ τὸ ὕψιστον ὄργανον ὁ ἐγκέφαλος. Καὶ τοὶ ἢ κατ' ἐπιστήμην καὶ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ σκέψεως καὶ λόγου ἐξέτασις τοῦ ὕψιστου τούτου ζητήματος, ὅπερ συναρτέσται συνδέεται μετὰ τῶν ἠθικῶν καὶ θεσκαυτικῶν πεποιθήσεων τοῦ ἀνθρώπου, οὐδαμῶς ἐγγχωρεῖ ἐν διδάγματι, προορισμένω, ὡς τὸ παρὸν, ἵνα γένηται ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, οὐ δυνάμεθα ὅμως οὐδ' ἐνταῦθα παρῶν ἀδιάφεκτον τὴν ἀρχὴν, ὅτι ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος πρέπει νὰ συμπύσωμεν ὅλους τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνώπιον τῆς ἀπείρου διαφοράς, ἥτις διίστην ἀπ' ἀλλήλων τὰς ψυχολογικὰς ἐνεργείας ἀπὸ τῶν περὶ τὰ ἀδενικὰ ἀπολειτουρήματα φυσιολογικῶν φαινομένων. Βεβαίως δὲ προήκουσι πέραν τῶν ὀρίων τῆς σώφρονος κρίσεως οἱ ἀπαζόμενοι τὴν δόξαν, ὅτι τὰ πνευματικὰ προϊόντα τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὰ ἀπογεννήματα τῶν ἐκκριτικῶν ἀδένων εἰσὶ τὰ αὐτὰ τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀμρότερα ταῦτα τὰ εἶδη τῶν ἀπολειτουρημάτων εἰσὶ καθυπεκτικὰ εἰς τὴν αὐτὴν αἰτιώδη ἀρχὴν, τὴν ὀργανικὴν δύναμιν. Κατὰ τοὺς οὕτω δοξάζοντας ἡ σκέψις ἐστὶ τὸ ἐκκριμα τοῦ ἐγκεφάλου, ὡς τὸ δάκρυ τὸ ἀπολειτουρήμα τῶν δακρυοποσῶν ἀδενίων, ὡς ἡ ἐκκρίσις τῆς χολῆς τὸ φυσιολογικὸν ἔργον τοῦ ἥπατος, καὶ οὕτω καθέξῃς. Κατὰ τὴν ἀρχὴν, λοιπὸν, ταῦταν (ἢν ἀπέχουεν ἐν τῷ παρόντι τοῦ ἐκτιμῶσαι ἐπὶ τὸ κατ' ἐπιστήμην ἀκριβές, ἵνα μὴ εἴτε θεωρηθῶμεν ἐλευθεριάζοντας περὶ τοσοῦτον καίριον ζήτημα, εἴτε νομισθῶμεν ἐξ ἀτολμίας συντασσόμενοι περὶ αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀνερευνήτως ἐμμενόντων τῶς ὀπωσθήποτε κειμένων), ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια εἰσὶ τὸ φυσιολογικὸν ἀπέκριμα τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ Ὁμήρου, τὴν δὲ καλλιτεχνικὴν ἰδέαν τοῦ Περθενώου ἐξέκριναν οἱ ἐγκέφαλοι τοῦ Ἰκτίου καὶ Καλλιμαχάτους δυνάμει τῆς αὐτῆς ὀργανικῆς παραγωγικότητος, ἐν ἣ ἐκρίνεται καὶ τὸ δεῖνα ἀσπρὸν καὶ δυσώνομον ὀργανικὸν ἀπολειτουρήμα. Ἄλλ' ἐπὶ τὴν κυρίαν τοῦ λόγου ὑπέβησαν.

Τεθέντος, κατὰ τὰ εἰρημένα, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος ἐστὶ, κατὰ τὴν παρομοίωσιν τοῦ Γαλῆνου, «ὁ οἶκος τοῦ λογισμοῦ» (1), ἔπειτα, ὅτι ὅσο

βελτίονες οἱ ἀνατομικοὶ ὄροι, ἐν οἷς τὸ ὄργανον τοῦτο, τοσοῦτω τελειότεροι ἔσονται καὶ αἱ ἐν αὐτῷ διαλειτουρηόμεναι νοητικαὶ ἐκδηλώσεις. Ἰδομεν κατ' ὅψον ἐπεκυρώθη ἐκ τῶν ὑπέρων ἡ θεωρητικὴ αὕτη ἀρχή.

Κατὰ πρώτων σκέψιν φαίνεται ἀναγκαστικὰ συνέπειαι τῆς ἀρχῆς ταύτης, ὅτι ὅσο πλείων ὁ ἐγκέφαλος, τοσοῦτω ὑπερτέρα καὶ ἡ διάνοια. Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα οὐδαμῶς φαίνεται ἔχον τῷ ὄντι οὕτως, οὐδὲ τοσοῦτον εὐχερῆς ἐστὶν ὁ προσδιορισμὸς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνατομικῆς τοῦ ἐγκεφάλου συνθήκης. Τινὰ μὲν τῶν δεδομένων, ἢ περιεγόμενον ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς τοῦ ἐγκεφάλου ὀλικῆς ἐπὶ τε τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐν ταῖς κατωτέροις βαθμοῖς τῆς ζωολογικῆς κλίμακας, συναθροῖσι τῇ ἰδέᾳ, ὅτι τὸ βῆρος τοῦ ἐγκεφάλου ἐστὶ κατ' εὐθείαν ἀνάλογον τῷ μεγέθει τῆς διανοίας, τινὰ ὅμως οὐχί. Ἀληθές, ὅτι δι' ὅλης τῆς σειρᾶς τῶν ἐμβίων ὄντων παρατηρεῖται τοιαύτη ἀναλογία, ἀλλ' ἐὰν ἡ σγῆσις αὕτη ἐξετασθῇ καθολικώτερον, οὐχὶ δ' ἐν ἐκάστῳ τῶν ζωολογικῶν εἰδῶν.

Ἐκ τῆς ὅσον ἐπὶ τῶ ἀνθρώπῳ ἐξετάσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος δόγματος ἐγνώσθη, ὅτι τινὰ μὲν τῶν ἐντεῦθεν περιγενομένων πορισμάτων ὑπεραγορεύουσιν αὐτοῦ, τινὰ δὲ δύνανται μᾶλλον νὰ θεωρηθῶσιν ἀποδεικνύοντα, ὅτι τὸ βῆρος τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ὁ βαθμὸς τῆς ἰσχύος τῆς διανοίας οὐδεμίαν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα ἀνάλογον. Αἱ ἄρα τοῦδε γνωόμεναι ἀποσταθμῆσαι ἐγκεφάλων, ἀνακότον εἰς ἐσχάτως ἠελιθίως ἀνθρώπους, ἐδιδάξαν, ὅτι πᾶς ἀνθρώπος, οὗ ὁ ἐγκέφαλος ἔχει βῆρος ἕλασσον ἢ χιλια γαλλικὰ γράμματα (grammes), ἐστὶ κατὰ φυσιολογικὴν ἀνάγκην ἀπόκλιτρος λογικοῦ. Ἐυρηνται ὅμως ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῆς ἐπιστήμης εἰδήσεις τινές, ἐπισχυροῦσαι τὴν δοξασίαν, ὅτι ὅσο πλείων ὁ ἐγκέφαλος, τοσοῦτω μείων καὶ ἡ διάνοια. Ἄλλὰ τινὲς τῶν πληροφοριῶν τούτων, διαβασανίζουμαι κριτικῶς, ἐξελέγγονται ἥμισυ ἀκριβείς. Περὶ τοῦ ἐγκεφάλου, π. χ., τοῦ μεγάλου Cromwell λέγεται ὅτι εἶχε βῆρος ἐξ λίτρων καὶ ἐνὸς τεταρτημορίου τῆς λίτρας ἄλλ' ἡ εἰδήσις αὕτη ἐλήφθη ἐκ τινος, τῷ 1702 ἐκδοθέντος, θεσκαυτικῶς συγγραμμάτιου, φέροντος τὴν ἀλλόκοτον ἐπιγραφὴν «Λαθακαπιστικὴν καὶ ἐνθουσιαστικὴν πάνθεον καὶ

«κόσμη, τοῦτ' ἐν ἀνθρώπῳ ἐστὶν ἡ κεφαλὴ, καὶ διὰ τοῦτο ὡςπερ ἱκεῖνος οἶκος ἐστὶ τῶν θεῶν, οὕτως ὁ ἐγκέφαλος οἶκος ἐστὶ τοῦ λογισμοῦ». (Γαλῆν. Περὶ τῶν καθ' Ἴπποκρ. καὶ Πλάτ. δογμάτων, βιβλ. Β'.)

(1) Ὡσπερ (ἴσ. ἐγγρ. ὄσπερ) οὐρανὸς ἐν ὅλῃ τῇ

πνευματικῆ ὀπλοθήκῃ κατὰ τῶν ἀρχαιοτέρων Κουακέρων καὶ τῶν νέων ἐλευθεροδόξων» (1), ἐν τῷ ὅρῳ ἐστὶν ἐξήμιμένη ἐν παρόδῳ καὶ κατὰ τριπλῶν καθιστώσα αὐτὴν λίαν ὑποπτον. Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ λόρδου Βύρωνος λέγεται ὅτι εὗρέθη ἔχων βάρος εἰς ἀγγλικῶν ἱατρικῶν λίτρῶν (pounds), τοῦτέστι 2239 γαλλικῶν γραμμίων. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ἔνδοξος ἐκείνος φιλέλλην ἀπέθανεν, ὡς γνωστόν, ἐν Μεσολογίῳ, φρίσσεται πιθανόν, ὅτι πρὸς ἀποστάθμικον τοῦ ἐγκεφάλου αὐτοῦ ἐγένετο χρῆσις οὐχὶ ἀγγλικῶν σταθμῶν, ἀλλὰ, πιθανότατα, ἰταλικῶν (ἐνετικῶν ἴσως), καὶ τότε αἱ τρεῖς λίτραι εἰσὶν ὀλίγη πολλῶ μικροτέρα τῆς προηγουμένης. Περὶ τοῦ ἐγκεφαλοῦ τοῦ Κυβιέρου τινὲς μὲν τῶν συγγραφέων λέγουσιν ὅτι εἶλε τρεῖς λίτρας, ἔνδεκα οὐγγίαις καὶ δραχμαῖς τέσσαρα καὶ ἡμίσειαν· ὁ δὲ Gratiolet ἀναβιβάζει τὸ βάρος τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἐξόχου ἐκείνου ρυσιόστορος εἰς πέντε λίτρας, τρεῖς οὐγγίαις, τέσσαρα δραχμαῖς καὶ ἓν γραμμίον. Περὶ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ Dupuître τινὲς μὲν λέγουσιν, ὅτι εἶχε βάρος τριῶν λίτρῶν καὶ δύο οὐγγίων, ὁ δὲ Τιτδέμανος τέσσαρα ἱατρικῶν λίτρῶν καὶ δέκα οὐγγίων, ὁ δὲ Gratiolet ἀναίρει τὴν ὀλίγη αὐτοῦ μέχρι πέντε λίτρῶν καὶ τεσσάρων οὐγγίων. Ὁ Τρουδῆρος Οὐβᾶγγερ (H. Wagner) κατέταξε κατὰ στατικὴν τάξιν τῆς ὀλίγης τῶν ἐγκεφάλων ἐκτὸς ἐπὶ διανοητικῆ ὑπεροχῇ διακεκριμένον ἀνδρῶν μετὰ τῶν ὀλίγων ἄλλων ἐνεκαοστῶν πενήκοντα καὶ εἰς ἐγκεφάλων κοινῶν, ὅσον ἐπὶ τῇ ὀλίγῃ τῆς διανοίας, ἀνθρώπων (2). Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ὁ μὲν τοῦ Κυβιέρου ἐγκέφαλος κατέχει τὴν τρίτην θέσιν, ὁ τοῦ λόρδου Βύρωνος τὴν τετάρτην, ὁ τοῦ Dirichlet τὴν ἐννενηκοστὴν ἕκτην, ὁ τοῦ Fuchs τὴν ἑκατοστὴν δεκάτην ἐβδόμη, ὁ τοῦ Gauss τὴν ἑκατοστὴν εἰκοστὴν πέμπτην, ὁ τοῦ Dupuître τὴν ἑκατοστὴν ἐξομοκοστὴν ἑνάτην, ὁ τοῦ Hermann τὴν τριακοστὴν εἰκοστὴν ἕκτην, ὁ δὲ τοῦ Haussmann τὴν ἐξομοκοστὴν τεσσαρακοστὴν πρώτην. Εἰς τὰ

πραδείγματα ταῦτα ἠδυνάτο τις προσθεῖναι, λέγει ὁ Leclut, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ Βολταίρου, ἡ σμικρότης τῆς ὀπλοῦς ἐστὶ πασίγνωστος, ἢ ἡ περιφέρειαι μύδις ἢν μείζων τοῦ μέσου ὄρου. Ὁ Gratiolet ἀναφέρει ἐτι ἐν τοῖς πραδείγμασι τούτοις καὶ τὸν τοῦ Σχίλλερ (Schiller) ἐγκέφαλον, ἐν σταθμίσις ὁ Carus εὗρεν οὐχὶ ὑπέρτερον τὴν ὀλίγη τῶν συνήθων στατικῶν ὄρου. Προσέτι ἐπάγεται τὸ παράδειγμα καὶ τοῦ κρανίου τοῦ Καρτεσιου. Σημειώσω ὅμως, ὅτι ἡ γνωστότης ἐκείνου, ὅπου φυλάσσεται ἐν Ηαρισίσις ὡς τὸ γνήσιον, οὐκ ἐστὶν ἀρκούντως μεμνητορῆμένη. Ἰστορεῖται μόνον περὶ αὐτοῦ, ὅτι εὗρέθη τῇ Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ Βερζελίου, ὠνησαμένου αὐτὸ ἐν τινι δημοπρασίᾳ, φυλασσόμενον τέως παρὰ τινι, τὰ τοῦ Καρτεσιου δοξάζουσα, συνδικτικὴ οἰκογενεῖα. Καλύπτεται δὲ τὸ κρανίον ἐκεῖνο ὑπὸ πλήθους ἐπιγραφῶν, αἰτίνας μαρτυροῦσι περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ. Ἀρ' ἐτέρου ὅμως βεβαιούται, ὅτι καθ' ἡμᾶς ἐτι δεκνύεται καὶ ἐν τῇ συνδικτικῇ πόλει Ἰψάλῃ ἕτερον κρανίον ὡς τὸ ἄληθές τοῦ Καρτεσιου.

Καὶ ἐκ τῶν περιγενομένων λοιπῶν πορισμάτων ἐκ τῶν περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος στατικῶν ἔρευνῶν μαθηάνομεν, ὅτι ἐστὶν ἡμιστά βεβία ἢ δοξασία, ὅτι οἱ ἐξόχως εὐφυεῖς τῶν ἀνθρώπων ἔχουσι βαρύτερον ἐγκέφαλον ἢ οἱ τὸν κοινὸν νοῦν ἔχοντες.

Ἦνα καθυπαγάγωσιν εἰς τὴν ἀρχὴν, ὅτι ὕπου ὑπέρτερα διάνοια, ἐκεῖ καὶ πλείων ἐγκέφαλος, καὶ τὰ εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀντιβάνοντα δεδομένα, τινὲς τῶν βιολόγων, θεωρήσαντες τὴν προσδιορισμὸν τοῦ ἀπολύτου βάρους τοῦ ἐγκεφάλου ἀνεπαρκῶς, ἤμιστα δὲ ἀκριβῆ τὴν στατικὴν ταύτην μέθοδον, ἐπειράσαντο νὰ προσδιορίσασιν τὸ βάρος τοῦ ἐγκεφάλου καθ' ἕτερον σύστημα, ἀκριβέστερον ὑποληθῆναι, τοῦτέστι σχετικῶς πρὸς τὸ βάρος τοῦ ὅλου σώματος. Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην συμβιβάζονται τινα τῶν κατὰ τὴν ἑτέραν ἀσυμβιβάστων δοκούντων πορισμάτων. Τὸ ὅτι ὁ ἐλεύρας, ὡ. ἔ. π., καίτοι ὑποδέστερος τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν βελῆν τῆς νοημοσύνης, ἔχει βαρύτερον ἐγκέφαλον, ἀπολύτως θεωρουμένης τῆς ὀλίγης αὐτοῦ, τοῦτο οὐδαμῶς ἀντιμάχεται τῇ περὶ ἢς ὁ λόγος ἀρχῆ, ἐπειδὴ ἡ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἐλεύραντος ὀλίγη σχετικῶς πρὸς τὴν τοῦ λοιποῦ αὐτοῦ σώματος ἐστὶ μικροτέρα ἢ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐγκεφάλου, ἐπιστῆς σχετικῶς θεωρουμένη.

(1) «Anabaptistium u. enthusiasticum Pantheon u. geistliches Buthaus wider die alten Quaker und neuen Freigeister».

(2) Ὅρα τὴν λεπτομερῆ ἀνάσιν τῆς συγγραφῆς τοῦ Ἰ. Οὐβᾶγγερ, εἰς ἢ ἀνεξήγητα τοὺς ἀνωτέρου στατικῶν ὄρου. ἐν τεύχε ἦ. τόμου Α'. τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ συγγράμματος «Ἰπποκράτης» (σελ. 201—206). «Περὶ τῆς πρὸς τὴν εὐφυίαν σήμεως τοῦ βάρους τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν τυπικῶν διαφορῶν τῶν γόρων αὐτοῦ».

Διατετυπωμένον, λοιπόν, τὸ περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος δόγμα κατὰ τὰ πορίσματα, πρὸς ἃ τείνει ἡ σύγκρισις τοῦ μεγέθους τῆς διανοίας πρὸς τὴν τοῦ ἐγκεφάλου ἑλκίν, ἔχει ὡς ἐξῆς: ὡς πλείον ὁ ἐγκέφαλος σχετίζεται πρὸς τὴν ἑλκίν τοῦ ὅλου σώματος, τοσούτω μείζον καὶ ἡ διάνοια. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος στατική μέθοδος (ἢ τὴν ἐπιπόσειν οὐχὶ δικαίως ἀποδίδουσι τινες εἰς τὸν Ἄλληρα (Haller), ἄτε πρώτου τοῦ ἡμετέρου Ἀριστοτέλους εἰσαγωγικός αὐτὴν εἰς τὴν φυσιογραφίαν (1), — ἡ στατική, λέγουμεν, αὕτη μέθοδος φαίνεται μὲν ἐκ πρώτης ὕψεως ἑλλογιωτέρα καὶ ἀκριβεστέρα τῆς πρώτης, ἀλλ' ἐξ ἐπιστάσεως ἐξεταζομένη ἐξελέγγετα ὡς ἀνεπαρκής. Καὶ πρῶτον μὲν ἐν τῷ αὐτῷ ζωολογικῷ εἶδει τὸ βῆρος τοῦ σώματος οὐδαιμῶς μένει τὸ αὐτό, ἀλλ' ἐπιστήμως ἐνίοτε διαφέρει, ἐν τισὶ μάλιστα περιπτώσεσι μέχρι τοῦ διπλασίου, ἐν ᾧ, ἀρ' ἔτερον, τὸ βῆρος τοῦ ἐγκεφάλου μένει τὸ αὐτό. Ἐπὶ δὲ τῶν διαφόρων ζωολογικῶν εἰδῶν ἐστὶ τοιοῦτοτρόπος νευραμικὴ ἢ ἐγκεφαλικὴ οὐσία, ὥστε ὅσῳ μείζον τὸ σῶμα, τοσούτω ἑλάσσον ὁ ἐγκέφαλος. Ἐκ τούτου ἠδυνάκτο τις νὰ συμπάρανη, ὅτι ἐν τοῖς μικροσωμωτέροις τῶν ζῶων προσπαρῆαι αἰετοῦται μείζον διάνοια ἢ ἐν τοῖς μεγαλύτεροις τὰ σώματα, ὕπερ ὅμοι οὐα ἔστιν ἀληθές. Ἡ μέθοδος αὕτη ἄγει καὶ εἰς ἕτερον ἄτοπον, εἰς ἡ οὐδαιμῶς ἀγόμεθα ὑπὸ τῆς ἑτέρας, τὸ ὅτι, δὴλαδὴ, ὁ ἄνθρωπος ἀπολείπεται κατὰ τὴν νοημοσύνην, ὡ μόνον πηθίκων τινῶν, ἀλλὰ, κυρίως μάλιστα, καὶ πολλῶν πεκνῶν, ἰδίως δὲ τοῦ πυργίτου στρουθοῦ, τοῦ αἰγυθάλου (muscivore) καὶ τοῦ κανκαρείου. Καὶ ἄλλως δὲ ἡ μέθοδος αὕτη ἐξελέγγετα μὴ ἔχουσα τὴν ἀξίαν, ἥτις ἐπανετέθη αὕτη κατ' ἀρχῆς. Εἰ πρόκειται περὶ ὀργανικῶν τινος συστήματος, τοῦ οὐοίου ἢ λειτουργικῆ ἐντασις ἐστὶν ὑπολελογισμένη πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ (ὡ. ἔ. π., περὶ τοῦ κυκλορρικού συστήματος) ἢ ἔθελον εἶσθαι, βεβαίως, ἐπαρκῆς στοιχείον συγκρίσεως τὸ μέγεθος αὐτοῦ σχετικῶς πρὸς τὸ σῶμα. Ἄλλ' ἐνταῦθα τὸ πρᾶγμα οὐα ἔχει παντάπασιν ὡτω, ἐπειδὴ τίς ἡ ἀνάγκη ἀκριβοῦς ἀναλογίας τοῦ βαθμοῦ τῆς νοημοσύνης πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ σώματος; Ὁ μάλλον μακρολόγος ἄνθρωπος ἀνάγκη νὰ ἔχη διὰ τούτου καὶ ὕπερτέρην διάνοιαν; Ἐὰν ἡ σχέση τῆς τοῦ ἐγκεφάλου ἑλκίς πρὸς τὴν τοῦ ὅλου σώματος ἔθελον

ἐπαρῆζει τὸ ποσὸν τῆς διανοίας, ἡ αὐξομειώσεις τοῦ βάρους τοῦ σώματος ἔθελον συνεπάγεται καὶ αὐξομειώσειν τῆς διανοίας, ὡστε ὁ μὲν εἰς διὰβρεῖν ἐπιδοῦς ἔθελον ἀποβάλλει κατ' ἴσον λόγῳ μέρος τῆς εὐρύτης αὐτοῦ καὶ ἀντιστρόφως. Ἐξελεγγήσεα, λοιπόν, ἥτις ἐπαρκῆς ἢ συγκριτικὴ αὕτη μέθοδος ἐγκατελείρηται.

Πρὸς ἐπίτευξιν ἀκριβεστέρον ὅρων συγκρίσεως ἐπειράσαντο τινες τῶν βιολόγων νὰ συγκρίνωσι τὴν ἑλκίν τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων οὐχὶ πρὸς τὴν τοῦ ὅλου σώματος, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ λοιποῦ ἐγκεφάλου. Ἄλλὰ καὶ ἡ μέθοδος αὕτη, ἐπίσης ὡσα ἀβεβαία, ἄγει οὐχ ἥττον ἢ αἰ προαγόμενα εἰς ἀντιρᾶσις καὶ εἰς ἄτοπα· ἐπειδὴ κατ' αὐτὴν πάλιν ὁ ἄνθρωπος ὡ μόνον ἔθελον ταχθῆναι παρὰ τὸν βῆκα ὡς ἰσόμετρος αὐτῷ κατὰ τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ ἔθελον θεωρηθῆναι, ὅσον ἐπὶ τῷ νοητικῷ αὐτοῦ κλήρῳ, ὑποδεέστερος εἶδους τινὸς πηθίκων, ἥτοι τοῦ μικκύλου (Sarrasin), μόλις δὲ ἔθελον ταχθῆναι, ὡς δικαιοκτιδῶς ὑπέρτερος, ὕπερ τὴν νησσαν, τὴν κορώναν καὶ τὴν σάκκρον.

Ἐπὶ τέλους ἐπειράσαντο τινες τῶν περὶ τὰς ἐρεῦνας ταύτας ἐσπουδακώτων ἵνα σταθμίσωσιν ὡ μόνον τὸν ἐγκέφαλον, ἀλλ' ἐλόκληρον τὸ νευρικὸν σύστημα, τοσούτοι καὶ τὸν ἐπιμύκη μυσλόν, καὶ τὰ αἰσθητικὰ νεῦρα, καὶ τὰ κινητικὰ, καὶ τὰ αἰσθητικὰ. Ἄλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἀποβαίνει τοσούτον δυσχερές, τὰ δὲ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἀπολαμβανόμενα πορίσματα τοσούτον ἐπισφαλῆ, ὡστε αὐτὸς ὁ πάντα τὰ ἐνταῦθα ἀναγόμενα ζητήματα ἐν πάσῃ ἐπιστάσει δικυμελετήσεα (Gratiolet) ἀποδοκιμάζει ἐντόνωα τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος συγκριτικὴν μέθοδον.

Ὅτως λοιπόν ἐνθεν μὲν τοσούτον ἀνεπαρκούς πρὸς ἐξελεγγήν ἀσφαλῶν πορισμάτων, ἐνθεν δὲ τοσούτον δυσχεροῦς τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς τοῦ ἐγκεφάλου ἑλκίς, ἐξητήθη ἐν τοῖς ἄλλοις περὶ τὸν ἐγκέφαλον πραγματικῶς ὄροις ἢ εὐρεσις ἀσφαλεστέρου κριτηρίου πρὸς τὴν προσδιορισμὸν τῆς νοητικῆς αὐτοῦ δυνάμεως. Προετάθη, λοιπόν, νὰ λαθῆναι ὡς ὄρος συγκρίσεως, ἀντὶ τῆς ἑλκίς, ἡ μορφή καὶ διάπλασις τοῦ ἐγκεφάλου. Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ μεθόδῳ ταύτῃ ἐνπαρῆουσι πολλὰ αἰ δυσχερεῖαι.

Τεθέντος, ὅτι ὁ τοῦσδε, ἢ τοῦσδε τύπος τοῦ ἐγκεφάλου ἐστὶ τὸ κυριωδέστατον δεδομένον, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὸν βαθμὸν τῆς διανοίας, ἐπειτα, ὅτι, ὅσον ἐπὶ τῇ δικυνομῇ τοῦ νοητικοῦ εἰς τὰ διαφόρα εἶδη τῶν ἐμβρίων ἐντων, ὁ τῷ ὕψιστῳ βαθμῷ τῆς

(1) Ὁρα ἐν σελίδι 323 σημειώσιν 2.

εὐφυΐα; συνοδεύων τύπος ἐστὶν ὁ τοῦ ἀνθρώπου ἐγκεφάλου, ἅτε καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὄντος καθυπερτέρου πάντων τῶν ἐμβίων ὄντων κατὰ τὴν νοητικὴν δύναμιν. Ὡς συγκριτικός, λοιπὸν, ὅρος πρὸς τὴν ἐκ παραθέσεως ταύτης ἔρευαν ἐλήφθη ὁ ἐγκεφαλικὸς τύπος τελείου ἀνθρώπου ἐκ τῆς κωκκασίας φυλῆς. Ὅσον ἄρα ἐγγύτερον τοῦ τύπου τούτου κεῖται ὁ ἐγκέφαλος εἰδὸς τινὸς ἐμβίου ὄντος, τοσοῦτον μείζονα εἶδει εἶναι καὶ τὴν νοημοσύνην τοῦ εἰδὸς ἐκεῖνου. Ἄλλ' ὁ κἀνὼν οὗτος ἔχει οὐκ ὀλίγας ἐξαιρέσεις τὰ ἐκ τῆς τάξεως, π. χ., τῶν σπονδυλωτῶν (ἐν ἧ ὁ ἐγκέφαλος τρεῖς τὸν αὐτὸν τύπον ἀπὸ τῶν τελομορφοτέρων εἰδῶν μέχρι τῶν ἀποειδιστάτων τῶν ζωολογικῶν διὰ πλάσιν) ἔπρεπε νὰ ὦσι πολλῶ καθυπέρτερα τὴν νοημοσύνην ἀπάντων τῶν εἰς πάσας τὰς λοιπὰς ζωολογικὰς τάξεις καθυπαγομένων, ἐπειδὴ ἐν τούτοις ὁ ἐγκέφαλος, ὅταν ὑπάρχη, ἔχει τύπον ὅλων διαφόρων τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα οὐδαμῶς ἔχει οὕτω. Ἐντεῦθεν συναγεῖ ὁ κ. Leuret (ἐκ δικημέτρου ἀντιθέτως ἢ ὁ Gratiolet ἀποφαινόμενος περὶ τῆς σημασίας τοῦ τύπου τοῦ ἐγκεφάλου κατὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐννοεῖται), ὅτι οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἐπικαταστήται λίαν μεγάλη ψυχολογικὴ σημασία εἰς τὴν ἐγκεφαλικὴν μορφήν.

Τὸ περὶ οὗ λόγος φυσιολογικὸν δόγμα (τουτέστιν, ὅτι ὁ τύπος τοῦ ἐγκεφάλου περιέχει τὸ ἀσφαλέστατον κριτήριον πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ βαθμοῦ τῆς νοητικότητος) ἀποδοκιμάζει ὡς ἡμικρημένως ἔχον καὶ ὁ κ. Lelut (1). Στρίβει δὲ τὴν δοξασίαν ταύτην ἐπὶ τε τοῦ ὑπὸ τοῦ παλαιότερου ἀνατόμου Οὐασαλίου διαγερθέντος δόγματος, ὅτι ἐν τῇ διαμορφώσει τῶν ζωολογικῶν εἰδῶν οὐ μετρησέζεται τὸ σχῆμα τοῦ κρανίου πρὸς τὸ τοῦ ἐγκεφάλου, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἐγκεφάλου παρεκκλίνει ταῖς κατὰ τύπον μεταλλαγαῖς τοῦ κρανίου. Συγκεραλαῖων δὲ τὰς περὶ τούτου ἐρένας τοῦ Lafourque καὶ Bouvier, καταδεικνύουσιν, ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ κρανίου ἐστὶν ἐν ἐκάστῳ ζωολογικῷ εἶδει ἡρμοσμένον πρὸς τὸ εἶδος τοῦ βίου καὶ τὰς προσωπικὰς αὐτῶ κινήσεις. Ἄλλως δὲ καὶ ἐκ τῶν προτέρων φρίνεται ἀκατάληπτον πῶς ἡ δύναμις τῆς διανοίας ἐξήρτηται ἀπὸ τὸν σχῆματος τοῦ ἐγκεφάλου. Εἰ προσέκειτο περὶ μηχανικῆς δυνάμεως, κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ παρεδελχίω-

μεν, ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ ὄργάνου ἔχει μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν λειτουργικὴν αὐτοῦ δύναμιν προκειμένου, π. χ., περὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς λακωνικῆς δυνάμεως τῶν σαχρόνων καὶ τῶν ὀδόντων, ἢ περὶ τῆς μολετωτικῆς δυνάμεως τῶν γνύων, δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν, ὅτι τὸ σχῆμα τῶν μορίων ἔχει πλείστην τὴν ἐπιρροὴν πρὸς τὸ μηχανικὸν αὐτῶν ἔργον. Ἀλλὰ τίς λόγος πείθει ἡμᾶς νὰ παρεδελχθῶμεν, ὅτι κατ' ἀνάγκην ὑπάρχει ἀναλογία μεταξὺ τοῦ στερογύλου, τοῦ τετραγωνικοῦ, τοῦ ὀσείδου ἢ τοῦ ροζοῦ σχήματος τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῆς μνήμης, π. χ., τῆς φαντασίας, ἢ τῆς κρίσεως;

Λεῖπεται ἡμῖν ἐτι ἡ ἐξέτασις δύο περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀνατομικῶν δεδομένων, ἅπερ ἐθεωρήθησαν σέβειν ἔχοντα πρὸς τὸν βαθμὸν τοῦ νοητικοῦ. Εἰσὶ δὲ ταῦτα ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐγκεφάλου κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπίσω καθήκουσαν ἰξίν καὶ αἱ ἐγκεφαλικαὶ ἑλικες. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου τῶν ὄρων τοῦτον εἰρησθῶσαν τὰ ἐξῆς: τὸ πῶμα τῆς δι' ὅλης τῆς ζωολογικῆς κλίμακος βραχέου τοῦ φυσιολογικοῦ δόγματος, ὅτι ὅσο μᾶλλον πρὸς τὰ ὀπίσω ἐκτείνονται τὰ ἐγκεφαλικὰ ἡμισφαίρια, τοσοῦτω νοημονέστερον τὸ ζῶον, τὸ πῶμα, λέγομεν, τῆς βραχέου ταύτης ἐστὶ τὸ ἀκόλουθον. Κατὰ μὲν τὸν Flourens, τὰ ἐγκεφαλικὰ ἡμισφαίρια ἐπὶ μὲν τῶν τρωκτικῶν οὐ καλύπτουσιν οὐδ' αὐτὸ τὸ τετράδιμον, ἐπὶ δὲ τῶν μηρυκάζοντων καλύπτουσιν αὐτὰ, ἐπὶ τῶν παχυδέρμων δὲ κούσις μέχρι τῆς παρεγκεφαλίδος, ἐπὶ τῶν πιθήκων καλύπτουσιν αὐτήν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τὴν υπερβαίνουσι. Καθ' ἃ δὲ εἰδίδεξεν ὁ Κυβιέρος, ἡ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς νοημοσύνης σειρά τῶν μασσοφόρων ἐστὶν ἡ αὐτὴ τῇ ἄρτι διασημανθείσῃ, τούτεστιν ὕστατα μὲν πάντων εἰσὶ τὰ τρωκτικὰ, μετ' ἐκείνα τὰ μηρυκάζοντα, εἶτα δὲ τὰ παχυδέρμα, ἀκολούθως τὰ σακροράγα, μετ' αὐτὰ οἱ πιθήκες καὶ ὑπὲρ τούτους ὁ ἄνθρωπος. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐστὶ, βεβαίως, πολλῆς προσοχῆς ἀξία, ἅτε κατὰ μέγα μέρος ὀρθή, ἀλλ' οὐδαμῶς ἔχει τὴν καθολικότητα, ἐν ἧ ἐστὶν ἐκπερασμαμένη, διὸ οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἐπικαταστήται αὕτῃ ἀπόλυτον κῆρος.

Τὰ δὲ περὶ τοῦ δευτέρου τῶν περὶ ὧν ἐνθάδε ὁ λόγος ἀνατομικῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον ὄρων ἔχουσι ὡς ἐξῆς: ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τινος ἄλλου ἐμβίου ὄντος (ὡς τῶν μηρυκάζοντων, τῶν παχυδέρμων, τῶν σακροράγων) φέρει ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ πολλά, ποικιλοτρόπως ἐλισσόμενα, ἐπιμήκη ἐπαρμάτια

(4) «Physiologie de la pensée et du Mémoire sur les rapports de la pensée et du cerveau».

καὶ ὀλίγους, τὰς ἐγκεφαλικὰς λεγόμενας ἑλικας ἢ τοὺς ἐγκεφαλικούς γύρους. Εἰς τὰ ἀνατομικὰ ταῦτα στοιχεῖα τοῦ ἐγκεφαλοῦ ἐπικρατέθη ἤδη ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Ἐραριστράτου ἡ ἐπίσημος λειτουργικὴ σημασία ὅτι διανοητικῶς πρὸς τὰς διανοητικὰς ἐκδηλώσεις (1). Τὴν δόξαν αὐτοῦ τοῦ Ἐραριστράτου, ὅτι ἡ κατὰ τὴν διάνοιν ὑπερχῆ τῶ ἀνθρώπου ὑπὲρ τὰ λοιπὰ ἔμβια ὄντα προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι εἰσὶ ἀλλοῖον πολυέλικτοι οἱ ἐγκεφαλικοὶ αὐτοῦ γύροι, τὴν δοξασάν, λέγομεν, παύτην ἀποδοκιμαζέει Ἡ Γαλλνός, ἀνθυποφέρων, ὅτι εἰ ἢ ὑπὲρ τὰ λοιπὰ ζῶα διανοητικὴ ὑπερχῆ τοῦ ἀνθρώπου προέρχεται ἐκ τοῦ πολυέλικτου τῶν γύρων τοῦ ἐγκεφαλοῦ αὐτοῦ, ἔπρεπε νὰ ἑλλείπῃσι παντάπασιν οἱ γύροι ἀπὸ τοῦ ὀνόμου ἐγκεφαλοῦ, ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐδὲν ἤττον ἐστὶν ἰκανῶς πολυέλικτος (2).

Εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνατομικὴν τοῦ ἐγκεφαλοῦ στοιχεῖον προσεστράπη ἰδιαιζόντως ἡ προσοχὴ τῶν ἀνατόμων καὶ φυσιολόγων εἰς ὅτου τὸ μικροσκοπίον εἰδείξεν, ὅτι οἱ κατὰ τὴν ἐγκεφαλοῦ γαγγλιτικοὶ κύτταροι (ὧν οἱ πρὸς τὴν λειτουργικὴν δυνάμιν τοῦ ἐγκεφαλοῦ ἐνδοτάτη σχέσις ἐστὶ σήμερον γενικῶς παραδεδεγμένη) εἰσὶ πολυακρῆμότεροι ἐν τῇ εἰς ἐπιτολίαν τοῦ ἐγκεφαλοῦ ραχὶ οὐσίᾳ. Ἐκτοτα ἐπανετέθη μετὰ πλείονος πεποιθήσεως μεγάλη ψυχολογικὴ ση-

μασία τοῖς ἐγκεφαλικῶς γύροις, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ἐκσημαίνονται αἱ περὶ τὸ ποσὸν καὶ τὴν διάταξιν διαφοραὶ τῆς ἐπιτολοίου φαικῆς τοῦ ἐγκεφαλοῦ οὐσίᾳς. Τὸ περὶ τῆς σχέσεως τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων πρὸς τὴν νοητικὴν τοῦ ἐγκεφαλοῦ δυνάμιν ἐραριστράτειον δόγμα τινὲς μὲν τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις φυσιοσκότων, οἷον ὁ Demoullins καὶ ὁ Flourens, προσείνεται, ἐρθὼν αὐτὸ θεωροῦντες, ἄλλοι δὲ, ὡς ὁ Leuret, ὁ Baillarger κ. ἄ., ἀνακρῆστουσιν ἀνάληθες. Καὶ ὁ μὲν Demoullins διετυπώσατο τὸ δόγμα τοῦτο πάντη συνωδῶ τῷ Ἐραριστράτῳ, δογματικῶς, ὅτι ὅσο πλείους αἱ ἐγκεφαλικαὶ ἑλικαὶ (κατ' ἄλλους δὲ καὶ ὅσο βαθύτεροι οἱ ὅλοι τῶν γύρων), τοσοῦτο καὶ μείζον τὸ νοητικόν. Ὁ δὲ Flourens, διαχαστικῶς τὸ ἐραριστράτειον δόγμα διὰ πᾶσιν τῶν ζωολογικῶν τάξεων, ἀπορρίπτει, ὅτι τὰ μὲν τρωατικὰ τῶν ζῶων, ἀρ' ὧν ἑλλείπουσι παντάπασιν οἱ ἐγκεφαλικοὶ γύροι, εἰσὶν ἤττον νοήμονα ἢ τὰ πλείους ἐγκεφαλικούς γύρους ἔχοντα πηχόμερα. Ταῦτα δὲ ἀπολείπονται τῶν μικροαζόντων κατὰ τε τὸ πλῆθος τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων καὶ τὴν νοητικὴν δυνάμιν, τῶν δὲ μικροαζόντων ὑπερτεροῦσι καθ' ἑκάτερον τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ὄρων τῆς συγκρίσεως τὰ σαρκοφάγα, τούτων δὲ οἱ πθήκαι, καὶ τούτων πάλιν πλεονεκεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὑπερτερῶν ἀπάντων τῶν λοιπῶν ἐμβίων ὄντων κατὰ τε τὴν δυνάμιν τῆς διανοῆς καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐγκεφαλικῶν ἑλικῶν. Ἄλλ' εἰς ἐναντίαν ὁ Leuret, καὶ τοὶ ὁμολογῶν, ὅτι ἡ δυνάμιν τῆς διανοῆς ἐστὶ κατ' εὐθέϊαν ἀνάλογος τῷ πλῆθει τῶν ἐγκεφαλικῶν ἑλικῶν, θεωρεῖ ἀμυρισθητήσιμον, ὅτι τὸ περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος κριτήριον ἔχει καθολικὴν καὶ ἀπόλυτον κύρος. Διαμυρισθητὴ δὲ ἰδίως τὸ ὑπὸ τοῦ Flourens διηγορευμένον, ὅτι τὰ μικροαζόντα μειονεκεῖται τῶν σαρκοφάγων κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων, ἀντισυμμετρῶν, ὅτι ἐπ' ἑκαίνων εἰσὶ πλείονες οἱ ἐγκεφαλικοὶ γύροι ἢ ἐπὶ τούτων, ἐν ᾧ ὁμολογουμένως ταῦτα ὑπερέχουσιν ἑκαίνων κατὰ τὴν δόσιν τοῦ νοητικοῦ. Κατὰ τὸν Leuret καὶ Gratiot ὁ ἑλέργς πλεονεκεῖται τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἑκτασιν τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων, ὥστε, ἔχν, λέγουσι, τὸ ἐραριστράτειον δόγμα ἄβελαν ἔχει ἀπόλυτον κύρος, ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε κατὰ τὴν δυνάμιν τῆς διανοῆς νὰ μειονεκεῖται τοῦ ἑλέργουτος. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δόγμα ἔγρηξε, κατὰ τὸν κ. Baillarger, ἀκριβέστερος ἐξετάσεως. Καθυποβχλῶν, λοιπὸν, αὐτῆς τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς νέαν βιά-

(1) «Καὶ ὁ ἐγκεφαλοῦ, παραπήσιος ὧν νῆσται καὶ πολὺπλοκος, πολὺ δ' εἰ ἀλλοῖον τούτου ἢ ἐπεγχερατικῆ, πολλοῖς ἑλιγμοῖς καὶ ποικίλοις κατεσκευαστο. ὥστε μαθῆναι τούτων τὸν γρηπν, ἡμαί. τὸν τούτων» ὁ θεωροῦντα, ὅτι ὡς περ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ζῶων, εἰ λῆρου τε καὶ λαγωῦς, καὶ εἰτι ἄλλο, κατὰ τὸ τρέχων πᾶσι τῶν λοιπῶν ζῶων ὑπερτίρει, τοῖς πρὸς ταῦτα χρῆσθεῖσι εὐκατεσκευασμένοις μουί τε καὶ νεύροις, οὕτω καὶ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ τῶν λοιπῶν ζῶων πολὺ ἰπρ διανοεῖσθαι περιεσι, πολλὸ τοῦτο ἐστὶ πολὺπλοκον». Ἐραριστ. περὰ Γαλλν. περὶ τῶν καθ' Ἰπποκρ. καὶ Πλάτ. ἐνημάτων, βιβλ. σ'.

(2) Ἐραριστράτος δὲ οἱ μὲν ἐκεφαλοῦ ἔγκεται ποικιλώτερον ἢ ἐπεγχερατικῆς καλῶς ἀποφαινεταί, πολὺπλοκον δὲ εἶναι τὰς αὐτῶν ἐπὶ ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων ζῶων αὐτῶν γε ταῦτα καὶ αὐτὸν οὐ ἢ τὸν ἐγκεφαλοῦ, ὅτι οὐ περιεσι αὐτῆς οὐσίως ἄνθρωπος τὸ νοεῖν, οὐκέτι ὁμοίως ὁρθῶς μοι δοκεῖ γινώσκειν, ἔχόντων γε ὅτι καὶ τῶν ὄμων πολὺπλοκον ἰκανῶς τὸν ἐγκεφαλοῦ. οὐ; ἔρχην ὄσον ἐπὶ τῇ σκαίῳ τε τοῦ τρώπου πατάσασιν ἀπλ ὦν τε καὶ ἀποκίλιτον ἔχων αὐτόν. Ἄμεινον δ' ἢ, κατὰ τῆς οὐσίᾳς εὐκράτην τοῦ νοουόντος σώματος, ὃ τί ποτ' ἄν ἢ τοῦτο, τὴν συνεσιν ἐπεσθαί νομικεσι, οὐ τῇ ποικιλίᾳ τῆς συνθέσεως. (Γαλλν. περὶ χρεῖας τῶν ἐν ἀνθρώπῳ σώματι μορίων, λόγος, ἡ.).

σανον, ἐξήνεγκεν ἐν ἰδίῳ ὑπομνήματι (1) τὴν κρίσιν, ὅτι ὁ βραχὺς τῆς δυνάμεως τῆς διανοίας οὐ μόνον οὐδαμῶς ἀναλογεῖ κατ' εὐθείαν τῆ σχετικῆ ἐκτάσει τῆς τοῦ ἐγκεφάλου ἐπιφανείας, ἀλλὰ, τοὐναντίον, φαίνεται ἔχων ἀντίστροφον πρὸς αὐτὴν ἀναλογίαν. Ὁ δὲ Darost δογματίζει περὶ τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων, ὅτι ἐν ἐκάστη ζωολογικῇ τάξει τὸ πλῆθος αὐτῶν ἐστὶν ἀνάλογον τῷ μεγέθει τοῦ σώματος, τὸ ἰδιῶζον ἐκάστῳ ζωολογικῷ εἶδει. Ὡστε κατὰ τὸν βιολόγον τούτον οὐδεμίαν ψυχολογικὴν σημασίαν πρέπει νὰ θεωρητῆ προσοῦσα τῇ ἀναπτύξει τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων. Καὶ ταῦτα μὲν ὄσον ἐπὶ ταῖς ὑποδεστέραις τῆς ἐν ἡ ὁ ἄνθρωπος τέτακται ζωολογικαῖς τάξεσι. Ἐξετάσωμεν νῦν τὸ ζήτημα καὶ καθ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ ψυχολογικῶς ὑπερέχων ἐγκέφαλος, τουτέστιν ὁ ἐγκέφαλος τῶν ἐξῆχος εὐφυῶν ἀνθρώπων, διακρίνεται κατὰ τὸ ὅτι ἡ μὲν ἐπιφανεία ἀμφοτέρων αὐτοῦ τῶν ἡμισφαιρίων ἐστὶ μέλλον πολυελεκτός, αἱ δὲ κύλικες τῶν γύρων αὐτοῦ βραχύτεραι τοῦ συνήθους, ἡ ἰδέα, λέγομεν, αὕτη εἰσεχώρησεν εἰς τὴν ἐπιστήμην οὐχὶ ἀκριβῶς βεβασκανισμένη, οὐδὲ βεβαιουσα ἐπὶ ἀσφαλῶν πραγματικῶν βάσεων ἐπειδὴ μέχρι τῶν τελευταίων τούτων χρόνων οὐδεμίαν βεβασίαν μέθοδον ὑπῆρχε πρὸς ἀκριβῆ ἐπιστημονικὴν ἐκτίμησιν τοῦ μάλλον ἢ ἥττον πολυελεκτότου τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων. Μόνη ἡ συγκριτικὴ παρατήρησις δύο παρ' ἀλλήλους κειμένων ἀνθρωπίνων ἐγκεφάλων, μάλιστα ὅταν οἱ ἐγκέφαλοι ἐκείνοι ἐτύγγανον διαφέροντες μεγάλως ἀλλήλων κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐλιγμῶν, καθίστα ἐνίοτε δυνατὴν τὴν κατὰ λίαν ἀκριστον προσέγγισιν ἐκτίμησιν τοῦ μάλλον ἢ ἥττον πολυελεκτότου τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων. Ὡστε οἱ ἐγκεφαλικοὶ γύροι ἀπετέλουσαν μέχρις ἐσχάτων ἀδιεξίτητόν τινα λαβύρινθον, αὐτόγραμμικὸν χάος, εἰς τὸ ὅποιον εὐλίγιστον μόνον φῶς κατώρθωσαν νὰ ἐπισκεδάσωσιν οἱ περὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἀσφαλθέντες ἀπὸ τοῦ Foville καὶ Arnold. Ἠρώτοι οἱ συγχρόνοι σχεδὸν δημοσιεύσαντες τὰ περιγεγόμενα ἐκ τῶν περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἀνατομικῶν αὐτῶν σπου-

δῶν πορίσματα Gratiolet καὶ Huschke (ὧν, κατὰ τινα ἔποψιν, προέδραμεν ὁ Leuret) ἀνεύρον, οὕτως εἰπεῖν, τὴν κλειθρὰ τοῦ μεγάλου τούτου ἀνατομικοῦ καὶ φυσιολογικοῦ μυστηρίου, ὑπαρκτοί τε εἰς ἀκριβῆς καθωρισμένον σύστημα τῶν ἐλιγμῶν τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἐτέθησαν ὡς σταθεροὶ καὶ μόνιμοι ἀρ' ὧν ὄροι δεκατέσσαρες τόποι τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων, τουτέστι

α. ἡ προσθία καὶ ἡ ὀπισθία μεσότη αὐλάξ, ἢ, κατὰ τὸν Gratiolet, ἡ πρώτη καὶ δευτέρα ἀνωθεῶσα πτερὰ, ἧτις, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ γέλου τοῦ οὐτοῦ δὲ λεγομένου ἐπιθλήματος, operculi, φέρεται πρὸς τὰ ἴνω καὶ τὰ κάτω καὶ διατέμενεται ὑπὸ τῆς «αὐλάκος τοῦ Ρολάνδου» εἰς προσθίαν καὶ ὀπισθίαν

β. ὁ ἀνώτερος, ὁ μέσος καὶ ὁ κατώτερος μετωπικὸς γῆρος

γ. ὁ ἀνώτερος, ὁ μέσος καὶ ὁ κατώτερος βρεγματικὸς

δ. ὁ ἀνώτερος, ὁ μέσος καὶ ὁ κατώτερος κροταφικὸς καὶ

ε. ὁ ἀνώτερος, ὁ μέσος καὶ ὁ κατώτερος ἰνικός.

Ἀπορωμένους τις, λοιπόν, ἐπὶ παντὸς ἐγκεφάλου, ἀπὸ τῶν κυρωθῶν τυπῶν γύρων ὡς ἀπὸ ἀρ' ὧν ὄρων, δύναται εὐχερῶς νὰ προσδιορίσῃ τὰς ἴξεις καὶ τῶν λοιπῶν, ἐξαιρουμένων μόνον τῶν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ἐγκεφάλῳ ἡμιστά ἀνεπτυγμένων ἰνικῶν γύρων. Διὰ τοῦ οἴωναι γεωδαιτικῶς τούτου καθωρισμοῦ τῆς ἐπιφανείας τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων καθίσταται δυνατὸν νὰ ἐκτιμῶμεν ἐπὶ τὸ ἀκριβῆς τὴν πλῆθύν τῶν ἐλιγμῶν παντὸς ἐγκεφάλου. Ὁ Ρουδὸλφος Οὐδάγγερ ἐσχε τὴν θλιβεράν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσῃ κατὰ τὸ σύστημα τοῦτου τοὺς γύρους τῶν ἐγκεφάλων πέντε διακεκριμένων συγκαθηγητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ροττέργης, τελευταίανταυτον κατὰ τὸ διάστημα ὀλίγων ἐτῶν, οἷον τοῦ ἐξοκούστου μαθηματικοῦ καὶ ἀστρονόμου GAUSS, τοῦ μαθηματικοῦ Dirichlet, τοῦ γνωριμωτάτου ἐν παθολόγοις Fuchs, τοῦ εὐδαίμωνι οἰολόγου C. T. Hermann καὶ τοῦ ὀρνιθολόγου Haussmann. Ἐκ τῶν ἐρευνῶν τούτων ἐπέστη ὁ κ. Οὐδάγγερ, ὅτι οὐκ ἔστι παντάπασιν ἀληθές, ὅτι ἐπὶ τῶν ἐξῆγων τὴν εὐφυῶν καὶ ἐν διανοητικῇ ἐργασιμότητι διαβεβιωκότων ἀνθρώπων εἰσι πολυπλοκώτεροι καὶ βραχύτεροι οἱ ἐγκεφαλικοὶ γύροι ἢ ἐπὶ τῶν ἀφυῶν καὶ τῶν βίον αὐτῶν ἐν διανοητικῇ ἀπραξίᾳ διαρχόντων ἐν ᾧ πῶν ἐκ τῶν σφῶν, τῶν ὁπίων τοὺς ἐγ-

(1) «De l'étendue et de la surface du cerveau dans son rapport avec le développement de l'intelligence (Bulletin de l'Académie de médecine, 1845, καὶ Annales medico-psychologiques, Tom. VI)».

κεφάλους ἐξήτασαν ὁ εἰρηκένεος φυσιολόγος, ὅσον ὁ τοῦ Gaiuss καὶ ὁ τοῦ Dürschel, διακρίνοντο οἱ ἐγκέφαλοι κατὰ τὸ πολυελείκτον τῶν γύρων αὐτῶν, ἄλλων πάλιν ἀνθρώπων, οὐδὲν ἤττον εὐρύων καὶ οὐδαμῶς ἀπολειπομένων ἐκείνων ὅσον ἐπὶ τῇ διανοητικῇ ἐνεργείᾳ, εὐρυνεὶ ο. Κ. Οὐδάκηνρ ἤττον πολυελείκτους τοὺς ἐγκεφαλικούς γύρους.

Τοὺς ἐγκεφαλικούς γύρους θεώρησε μεγίστην ψυχολογικὴν σημασίαν ἔχοντας ὁ Gall, θεμελιώδεις ἐπὶ τῆς ιδέας ταύτης τὸ φρενολογικὸν αὐτοῦ σύστημα, οὗ ἡ κατ' ἐπιστήμην βίασχος ἔσται ὁ σκοπὸς τοῦ περικυτέρω ἡμῶν λόγου.

Ἡ ιδέα, ὅτι ἐκάστη τῶν διανοητικῶν δυνάμεων ἔστιν ἐπίσης αὐθιγέστατος ὡς καὶ ἐκάστη τῶν ἄλλων λειτουργιῶν τοῦ ἡμετέρου ὄργανισμοῦ καὶ ὅτι, ἐπομένως, ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ὑπουργεῖ ἴδιον ὄργανον οὕτω διακεκριμένον, ὅπως καὶ ἕκαστον τῶν λοιπῶν ὀργάνων τῆς ζωτικῆς οἰκονομίας καὶ ἰδίας ἕκαστον τῶν αἰσθητηρίων, — ἡ ιδέα, λέγομεν, αὐτῆ οὐδαμῶς ἐξέθηρε τὸ πρῶτον ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Gall, ἀλλ' ἔστι τοσοῦτον ἀρχαία, ὅσον καὶ ἡ φυσιολογία καὶ ἡ φιλοσοφία. Ἡδὴ παρὰ Πλάτωνι εὐρίσκουμεν ἐκπεφρασμένην τὴν ιδέαν ὅτι, τῆς ψυχῆς μεμερισμένης οὕσης τριχῆ (1), τούτέστιν εἰς λογικὴν, εἰς θυμοειδῆ καὶ εἰς ἐπιθυμητικὴν (2), ἔστι κατωκισμένον τὸ μὲν λογικὸν αὐτῆς μέρος ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, τὸ δὲ θυμικὸν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐν τῷ ἥπατι. Καὶ παρ' ἑτέρω θεῖ Ἕλλητι συγγραφεῖ, τῷ Γαληνῷ, εὐρίσκουμεν ἐν τῇ στοιχειώδει αὐτοῦ ἀρχῇ τὸ ὑπὸ τοῦ Gall ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις πυργωθὲν φρενολογικὴν σύστημα (3). Ἀλλ' ἡ πρώτη συγγραφή, ἐν ἣ εὐρίσκουμεν ἐναργέστερον ἐκπεφρασμένην τὴν ιδέαν, ὅτι ἐκάστη τῶν κυριωτέρων διανοητικῶν ἐκ-

ράνσεων διακετιουργεῖται ἐν ἰδίῳ μέρει τοῦ ἐγκεφάλου, ἡ πρῶτη, λέγομεν, συγγραφή, ἐν ἣ ἀποσαφεῖται ἡ ὅλον τὸ σύστημα τοῦ Gall ὑπανέχουσα ιδέα αὕτη, ἔστι τὸ «Περὶ φύσεως ἀνθρώπου» συνταγματικὸν τοῦ ἐπισκόπου Ἐμεσίου Νεμεσίου. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος διακρίθηδεν ἐκτίθηαι (πρὸς τῷ ὅτι τὸ θυμικὸν ἐκτικὸν δρῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν ἐν τῷ ἥπατι), ὅτι τοῦ μὲν διανοητικοῦ ὄργανου ἔστιν «ἡ μέση κοιλία τοῦ ἐγκεφάλου», τοῦ μνημονικοῦ «ἡ ὀπισθεν» καὶ τῶν αἰσθητηρίων ἀντιλήψεων «ἡ ἔμπροσθεν ἐγκεφαλικὴ κοιλία» (4). Τὸ δόγμα τοῦτο ἦν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἤκμασεν ὁ Νεμεσίος, δηλονότι ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος, τὸ κοινῶς παραδεδομένον ἐν τῇ φυσιολογίᾳ καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ. Ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ μόνον τῷπος, τῇ ἐκφράσει, διακρίσεις ἔχον, ἀλλὰ κατὰ τὴν θεμελιώδεις αὐτοῦ ὅρους ἐντελῶς τὸ αὐτὸ ἐπανευρίσκουμεν δόγμα τοῦτο παρ' ἄλλοις, σχεδόν, τοῖς φυσιολόγοις καὶ φιλοσόφοις, οἵτινες ἀπερήκνυον τὴν περὶ τούτου δόξαν αὐτῶν. Πάντες ἐφρόνον, ὅτι μόνου τοῦ λογικοῦ ἔστιν ἔδρα ὁ ἐγκέφαλος. Ὁ πρῶτος δογματίας, ὅτι ἐν τῷ ὄργανῳ τούτῳ θηκεῖ οὐ μόνον τὸ λογικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν, ἔστιν ὁ Οὐβίλις. Ὁ ἀνατόμος οὗτος ἐξέφρανε προσέτι πρῶτος τὴν δόξαν, ὅτι ἐν τῇ παρεγκεφαλίδι εἰσὶν ἐνομισμένα πάντα τὰ δευτερεύοντα θυμοσοφικὰ ὄργανα, ὡς τοιουτοτρόπως μετήγαγεν, οὕτως εἶπεῖν, ἀπὸ τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἥπατος εἰς τὸν ἐγκέφαλον τὴν ἔδραν πάντων τῶν ἐν τοῖς ὄργανοις τούτοις, κατὰ τὴν δόξασίν τῶν πρὸ αὐτοῦ, θηκούτων ψυχολογικῶν φαινομένων. Ἀκριβῶς τῇ ἀρχῇ ταύτῃ ἠκολούθησε καὶ ὁ Gall, οὐχὶ ὅμοις ἐν γνώσει, ἀλλὰ, κατὰ πάσαν πιθανότητα, τυχεῖως καὶ σγῶν τὸ πρὸς ἀποφύρασμα τοῦ φρενολογικοῦ αὐτοῦ συστήματος ἐνδόξισμον ἐξ ἀπλῆς ἐμπειρίας. Ἡ περιστασις δὲ, ἣτις προσέτρεψε τὴν προσοχὴν τοῦ Gall, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, ἐρ' ἣς ἐσχάρωσε τὸ σύστημα αὐτοῦ, ἔστιν ἡ ἀκλόουτος ἡ μαθητεύων, λέγει, εἰ καὶ μάλιστ' ἀμῶν προκεχωρηκῶς ἐν ταῖς σπουδαῖς αὐτοῦ, παρετήρησε πλεον ἢ ἄπαξ, ὅτι εἰ-

(1) «Τρία ψυχῆς: ἐν ἡμῖν εἶδη κατῳκισται». (Πλάτων ἐν Τιμαίῳ).

(2) «Τὰς μὲν γὰρ ἀνθρωπίνας ψυχὰς τὸ μὲν λογικόν ἐστι καὶ νοερόν, τὸ δὲ ἀλόγον καὶ ἄφρον· τῷ δὲ λογικῷ τὸ μὲν κρείσσον ἐκ τῆς ταύτῃ φύσεως, τὸ δὲ γέριον ἐκ τῆς τῷ ἐτέρω, ἐκάτερον δὲ περὶ τῶν κεφαλῶν ἰδρῶμενον, ὡς τέλλα μέρη τῆς ψυχῆς· καὶ τῷ σώματος ὑπηρετεῖν τούτῳ καθάπερ ὑπἄνω τῷ ἀκάνειος ἄπαντος· τῷ δὲ ἀλόγῳ μέρει τὸ μὲν θυμοειδὲς περὶ τῶν καρδιῶν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν περὶ τῷ ἥπαρ». (Πλάτων ἐν Τιμαίῳ ἢ περὶ ψυχῆς κόσμου, τ. 1, καὶ ἐν Τιμ., κεφ. λζ., λδ').

(3) Γαληνῷ περὶ τῶν καθ' ἴπποκράτην καὶ Πλάτωντα δογμάτων, βιβλ. ζ'.

(4) «Ὁ ὄργανον δὲ καὶ τούτου [δηλ. τοῦ διανοητικοῦ] ἡ μέση κοιλία τοῦ ἐγκεφάλου». κεφ. ιβ'. «Ὁ ὄργανον δὲ καὶ τούτου [δηλ. τοῦ μνημονικοῦ] ἡ ὀπισθεν κοιλία τοῦ ἐγκεφάλου». κεφ. ιγ'. «Ἐπιδοῖ δὲ τῶν μὲν αἰσθητικῶν ἄργῶν καὶ βίβας τὰ ἔμπροσθεν εἶναι κοιλίας· φαιμέν τελλ». κεφ. ιγ'.

χον προδράζει αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐν τοῖς μαθήμασι προόδους τινές τῶν συσχολαστῶν του, οἵτινες, οὐ μόνον οὐδ'αμῶς ἦσαν ὑπέρτεροι αὐτοῦ κατὰ τὴν νοητικὴν δεξιότητα, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἔμεινον ἐκείνου αὐτοῦ κατὰ ταύτην, ὅτινες ὅμως κηρύττουν ἀγαθὸν μνημονικὸν ὅσον ἐπὶ ταῖς λέξεις. Προσέτι εἶχε, λέγει, παρατηρήσει, ὅτι πάντες οὗτοι εἶχον λίαν προβλητὰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐκ τοῦ προπετοῦς λοιπὸν ἐπεκμηράτο, μετὰ πολλοῦς, ὡς λέγει, ἐνδοξασμοῦ, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐγκεφαλοῦ ὑπῆρχον ἐπάρσεις περὶ τὰς ὀφθαλμικὰς κόγχας, προωθοῦσαι τοὺς ὀφθαλμούς. Οὕτω, λοιπὸν, λέγει, ὠδ'αγρήθη πρὸς τὴν «ἀνακάλυψιν», ὅτι ἡ ἔδρα τοῦ μνημονικοῦ ἐστὶν ἐν τῇ ὄψει τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιφανεῖς τοῦ ἐγκεφαλοῦ, καὶ ἦθη ἐπὶ τὴν ἰδέαν νὰ περιῶψῃ εἰς ἐκάστην ἐπαρσιν τῆς ἐγκεφαλικῆς ἐπιφανείας τὴν προσήκουσαν, κατὰ τὴν δοξασίαν αὐτοῦ, ψυχολογικὴν σημασίαν, ἀνακρίπτων αὐτὴν ἔδραν τῆς μὲν, ἢ τῆς δὲ τῶν διανοητικῶν δυναμέων. Καὶ βεβαίᾳ ἡ ἔδρα εἶχεν οὕτως ἐξευρεθῆ, καὶ οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο πρὸς δημιουργίαν τοῦ συστήματος ἢ καθολικέσεις τοῦ ἐπὶ μέρος.

Ἀφοῦ ὁ Gall εἶχε σχεδὸν συντελέσει τὸ ἔργον καὶ κατεγίνετο πρὸς διάδοσιν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ διὰ τῆς προφορικῆς διδασκαλίας, ἐσκέθη, ὅτι ὑπελείπετο ἐτι καὶ ἦν τῶν ὄν οὐκ ἄνευ ὁ διὰ συγγραφῆς προσπλουτισμὸς εἰς τὸ νέον ψυχολογικὸν δόγμα καὶ ἡ μονιμοποίησις τοῦ δοκούντος αὐτῷ μεγάλου φρουρητήριου. Διὸ καὶ ἐξέθετο ἐν ἐπιστολιμακίᾳ τινὶ ἀνακλιώσει, ἦν τῷ 1798 ἐπέστειλε πρὸς τινὰ τῶν φίλων αὐτοῦ, ὅτι σκοπός, οὐ ἔστοιχάζετο τὸ σύστημα αὐτοῦ, ἦν νὰ προσδιορισθῶσι τὰ λειτουργήματα τοῦ ἐγκεφαλοῦ καθόλου καὶ ἰδίᾳ τῶν διαφορῶν αὐτοῦ μερῶν καὶ ἕκαστα καὶ ἀποδειχθῆ, ὅτι δυνατόν τὰ γινώσκειν τις ἐκ τῶν ἐπαρμάτων καὶ τῶν εἰσοχῶν τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ κρατίου πάσαν ἐπιπορὴν διανοητικῆς τινοῦ δυνατόμεως καὶ πάσαν φυσικῆν βοήθη τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν τῇ πρώτῃ δογματικῇ ταύτῃ διακηρύξει τοῦ Gall ἐμπεριείχετο καὶ ἡ ἐξῆς παρὰδοξις ἀξιώσις: «Ἐἶθε, ἔγραψε πρὸς τὴν φίλον αὐτοῦ ὁ εὐρέτας τοῦ νέου συστήματος, » εἶθε δυναθεῖς νὰ καταστήσης ἐπιχωρίζον ἔθος τὸ κληροδοτεῖν εἰς ἐμὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πάντα οἰονδήποτε εἶδους μεγαλοφυῶν καὶ κεκτημένων ἀνθρώπων» «ἐὰν ὁ δάκιμον τῆς ἐξολοθρευέσεως ὑπῆκουεν εἰς τὰ προσταγμάτα τὰ μου, ἔπρεπε νὰ θεωρήσωσι τοῦτο ἥμισυ

» ἀκίνδυνον ἐκείτοις ὁ Κάντιος, ὁ Κέσπινρ, ὁ Οὐλμανδός, καθὼς καὶ παν ἄλλο ὁμοίως αὐτοῖς ἐπὶ ἐξῆρω εὐφρῆ διακηρούμενον πρόσωπον». Οἱ λόγοι οὗτοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Villers, εἶχον προσενῆσαι ἐν Βιέννῃ πανικὴν φόβον ἕκαστος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἴσπου μεγαλῆς δόσεως κρούει, δικαίως ἢ ἀδικίως, ἀντιποιοῦμενος ἔτρεψε μὴ ἡ κεφαλή αὐτοῦ ἦν προωρισμένη ἵνα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ πλουτίσῃ τὴν κρηνολογικὴν συλλογὴν τοῦ νέου αἰεσιάρχου. Πολλοὶ ἐνόμιζον ἐν πάσῃ συνουδιότητι, ὅτι εἶχε προσεταραμμέναν ἐπ' αὐτοῦ πάσαν αὐτοῦ τὴν προσοχὴν ὁ ἐπίφοβος διδάκτωρ, ἀπεκαθέρχμενος ἀνυπομῶνως τὴν τελευτήν των ἵνα κοσμήσῃ τὴν φρενολογικὴν αὐτοῦ κρηνοθήκην διὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ὡς διὰ κειμήλιου φρενολογικῶς ἀνεκτιμῶτου, καὶ οὐ οὐκ ἄνευ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τῆς νέας ψυχολογικῆς αἰρέσεως. Περὶ τούτου δὲ καὶ διακημονοῦνται τινὰ γειοῖα ἀνεκδοτὰ π. γ. ὁ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην βιβλιοφύλαξ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, προβεβηκίως ἔδει τὴν ἡλικίαν, εἶχεν ἀναγράψαι ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ ἴδιον ὄρον ἵνα σώσῃ τὴν κεφαλὴν του ἀπὸ τοῦ βεβηλωτικῶς σπυλίου καὶ τῶν ἐναγῶν ἐπιπλάσεως τοῦ ἀδικαίου τοῦ κρηνοκόπου.

Οὐδ'αμῶς ἐγγωρεῖ, βεβαίως, ἐνταῦθα ἡ διὰ μακρῶν ἀνάπτουσι τῶν λόγων, ἐξ ὧν καταγράφεται ἡ σαθρότης τοῦ φρενολογικοῦ συστήματος, ἅτε δὴ καὶ ἄλλως τοῦ λόγου ἐκαθενῆτος ὑπὲρ τὰ ὅρια τοῦ πρὸς τὰς ἀρρασεις ταύτας τεταγμένου χρόνου, ἴσοι δὲ καὶ τὰ τῆς ὑπομονῆς τοῦ ἀκρατοτέρου ἡμῶν. Διὸ ἀρκεσθησόμεθα ἐν μόνῃ κεραλαιώδει παραθέσει αὐτῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐξελέγγετα διὰ τῆς ἐπιπολαιωτέρας παρατηρήσεως σαθρῆ ἢ οἶνεῖ θεμελιωδестέρας βλάσης τῆς φρενολογίας, τυυτέστιν ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ κρατίου ἐστὶ τὸ πανμοιότυπον τῆς ὑπ' αὐτὴν ἐγκεφαλικῆς τῆς ἐξωτερικῆν πέταλον τῶν ὀστέων τοῦ κρατίου οὐδ'αμῶς ἐστὶ πανταχοῦ παράλληλον τῷ ἐσωτερικῷ, ἀλλὰ πλεισταχοῦ εἶχει διάφορον ἔξιν, ἐνισχυὸ μάλιστα ἐν διαμέτρῳ ἀντίθετον, ὥστε ἐκεῖ, ἐν ᾧ ἡ ἐξω ἐπιφάνεια τοῦ ὀστέου ἐστὶν ἐπιρμένη, κατὰ τὴν ἔνδον ὑπάρχει, οὐχὶ κοιλώτης, ἀλλ' ἐπαρσις. Ἐν τοῖς τοιοῦταις, λοιπὸν, πόποις ἀντὶ τοῦ εἶναι προσηγὴ τὴν τοῦ ἐγκεφαλοῦ ἐπιφάνειαν, ἐπομῆναι δὲ τὴν ἐγκεφαλικὴν οὐσίαν πλείονα, ὡς συμπεραίνουσιν οἱ περὶ τὸν Gall, συμβαίνει τὸ ἐναντίον κατὰ συνέπειαν δέ, εἰ τὸ φρενολογικὸν σύστημα οὐκ ἦν ψευδές, ἢ ἐκεῖ ὑπὸ τῶν

φρονολόγον παντάπασιν ἀυθαίρετος ἐνδριυμένη τοχρῶσα δικαστικὴ ἰκανότης, ἀντι τοῦ εἶναι αὐτὴν ὑπέροχον, ὡς ἤθελεν εἰκασεῖ ὁ Giall, ἢν ἂν μάλιστα, τοῦναντίον, ἐλαχίστα, ἢ καὶ ἐνέλειπεν ἂν παντάπασιν. Τὸ περίεργον δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Giall ἐγίνωσκε καὶ ὡμολόγηε τὴν ἀνατομικὴν ταύτην ἀλήθειαν, ἐρ' ἢς σπαρρίζεται μία τῶν μάλλον δυσανασκευάστων ἐνστάσεων, ὅσαι ἀντετάχθησαν κατὰ τῆς φρονολογίας.

Ἐτερον ἀνατομικὴν δεδωμένον, ἐπίσης ἀναμνησθήτεον, ἥμιστα δὲ ἀποδεικτικὴν τῆς βρασιμότητος, τοῦ φρονολογικοῦ συστήματος, ἐστὶν ὅτι πολλὰ τῶν ἐξοχῶν τῆς ἐγκεφαλικῆς ἐπιφανείας εἰσὶν ὅλως ἀπρόσιτοι τοῖς φρονολόγοις, οἷον πολλοὶ τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων, μὴ ἐρχόμενοι τοῦ ὄσπου, καὶ αἱ κατὰ τὴν βῆσιν τοῦ ἐγκεφάλου ἐπάρουσι, τὰς ὑποκίνας παρεῖδον ὅλως, οὐδὲ μάλιστα ἐπαναθεῖς φρονολογικὴν σημάσιαν, ὡσκαὶ κατὰ τὴν διάπλασιν τοῦ ἐγκεφάλου ὡς ἐκ προσωπονόησεως ἐγίνετο φροντισ πρὸς καθήδρουν πασῶν τῶν δικαστικῶν δυνάμεων ἐν μόνους τοῖς χωρίοις ἐκείνοις τοῦ ἐγκεφάλου, ἅπερ ἦσαν προσίτη τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς δακτύλοις τοῦ Giall.

Ἄλλος λόγος, πειθῶν ἐντελῶς ἕκαστον, ὅτι ἡ φρονολογία οὐδαμῶς δύναιται παραστῆναι ὅτι ἐπαγγέλλεται, ἐστὶν ὁ ἀδιόλουτος, τοσοῦτω μάλλον ἰσχυρῶς, ὅσα ἡ ἀνασκευαστικὴ αὐτοῦ δυνάμις ἀπορρέει ἐξ αὐτῶν τῶν δογματικῶν ἀρχῶν τοῦ ἀρχηγέτου τῆς φρονολογικῆς σχολῆς. Τουτέστιν αὐτὸς ὁ Giall ἐπέσβευσεν, ὅτι ὅσον μείζων ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐγκεφάλου, τοσοῦτον εὐρύτερα καὶ ἡ διάνοια, ὅσον δὲ πλείους καὶ βαθεύτεροι οἱ ἐγκεφαλικοὶ γύροι, τοσοῦτον μείζων καὶ ἡ ἐγκεφαλικὴ ἐπιφάνεια. Καὶ ὅμως οὔτε τὸ πλήθος, οὐδὲ τὸ βάθος τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων ἐκδιόλουται διὰ τινος ἐκφανοῦς σημείου ἐν τῇ ἐξῶ ἐπιφανείᾳ τῶν κρανίου.

Οὐχ ἦπτον ἐναργῆς τεκμήριον τῆς ἀσφρότητος τοῦ φρονολογικοῦ συστήματος ἐστὶν, ὅτι ἡ ἀρχή, ἐρ' ἢς βέβηκεν, ἔχει ὡς ἀρετικὴν μόνον τὴν κατὰ πῶν διαφοράν τοῦ ἐγκεφάλου, παρρωμένους ὅλως τῆς ποιότητος τῆς ἐγκεφαλικῆς οὐσίας. Καὶ ὅμως οὐδεὶς ἀπρωκατάληπτος, ἐκιντὴν δὲ καὶ τὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἀλήθειαν σεβόμενος, ἐρευνήτης τῶν βιολογικῶν φαινομένων δύναιται νὰ θεωρήσῃ τας λειτουργικὰς ἐκφάνσεις τοῦ ζωικοῦ ὄργανισμοῦ ὅλως ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῶν ἱστολογικῶν αὐτοῦ στοιχείων. Ἦδη ὁ ἡμέτερος Γαλλὸς (περιώμενος, ὡς εἴρηται, νὰ ἀνασκευάσῃ τὴν δοξασίαν τῶν περὶ

τὴν Ἐρκασίστρατον, ἐπανατιθέντων μόνω τῷ πολυελεῖατῳ τῶν γύρων τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου τὴν δικαστικὴν τοῦ ἀνθρώπου ὑπεροχὴν ὑπὲρ τὰ λοιπὰ θυμαία ὄντα) προσήθη καὶ τὴν ἐξῆς ἰσχυρότατον λόγον· ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνευ τῆ τῆς οὐσίας εὐκαρσία [οὔτως, ὁμοί, γραπτέον, ἀντι τοῦ κοιν. «ἀκαρσία»] τοῦ νοῦντος σώματος, ἢ τί ποτ' ἂν ἡ τοῦτο, τὴν σύνεσιν ἐπέσθαι νομίζου, οὐ τῇ ποικιλίᾳ τῆς συνθέσεως» (1). Οἱ δὲ μόνον τῶν κατὰ τὴν πῶν καὶ τὴν διάταξιν διαφορῶν τῆς ἐγκεφαλικῆς οὐσίας θέλοντες νὰ ἐξηγήσονται τὰς διαφορὰς τῆς νοητικῆς δυνάμεως περιπίπτουσιν ἐπίσης εἰς ἄτοπον, ὡς οἱ ἐπανατιθένται μόναις ταῖς διαφοραῖς τῆς χημικῆς συστάσεως τῆς ἐγκεφαλικῆς οὐσίας τὴν ἕνασον δικαστικὴν τῆς εὐφυείας. Ὡς γνωστὸν δὲ, τελικαύτην ψυχολογικὴν σημάσιαν ἐξελέθη ἔχουσα ἡ χημικὴ τοῦ ἐγκεφάλου σύστασις, ὥστε ἡ παρουσία ἑνὸς τῶν χημικῶν τοῦ ἐγκεφάλου στοιχείων, τουτέστι τοῦ φωσφόρου, ἐθεωρήθη ὑπὸ τινος ὁ κυριώτατος αἰτιώδης ὅρος τῶν τῆς διανοίας ἐκφάνσεων. Ἡ δοξασία αὕτη διετυπώθη ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον ὑπὸ τοῦ Μολησγῶτου διὰ τοῦ ἀφοριστικοῦ διαγορεύματος· «ἄνευ φωσφόρου ἀδύνατον ἡ σκέψις». Κατὰ τοὺς οὕτω δοξάζοντας, ὁ φωσφόρος ἐστὶν ὁ μέγας ψυχολογικὸς δραστήριον ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. Ἐκλαθῶν τὴν θεωρίαν ταύτην ἐν πάσῃ σπουδαιότητι ἀληθῆ ὁ Φαρσάχης ἐν Γερμανίᾳ, οὐκ ἐδίστασε νὰ ἀνακηρύξῃ «ὡς τὴν αἰτίαν τῆς ἐξασθενήσεως τοῦ ἤθικου» ἡ χαρματῆρος τῶν ἀνθρώπων ἐν Εὐρώπῃ τὴν «ὑπέροχον βρωσὴν τῶν γεωμῆλων, ἅτε ἐμπεριεχόντων ὀλίγον φωσφόρον». Πρὸς δικαστικὴν δὲ παλιγγενεσίαν τῶν λαῶν καὶ ἀνώψων τοῦ ἤθικου φρονήματος τῆς ἀσφρότητος προσέτεινεν ἐν πάσῃ σαβαρότητι τὴν ἀντι τῶν γεωμῆλων χρῆσιν τῶν πίσων, ἅτε ὄντων λίαν φωσφοροῦργο τροφῆς. Εἰς τὰς παραδόξους ταύτας ἰδέας ἔδωκε τὴν πρώτην ἀφορμὴν ὑπόμνημά τι τοῦ Comberbe, δι' οὗ ὁ Χημικὸς οὗτος ἐδημοσίωσεν τὰ πορίσματα, ἅπερ ἔγενε ἐξ ἧς ἐπίοιτος χημικῆς τοῦ ἐγκεφάλου ἀναλύσεως. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον ὁ ἐγκέφαλος τῶν μὲν εὐ ἐχόντων τὴν διάνοιαν ἀνθρώπων ἐμπεριέχει φωσφόρον 2,50 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ὁ τῶν ἡλιθίων 1 μέχρις 1,50 καὶ ὁ τῶν παραφροῶν 4 μέχρι 4,50 τ. ε. Ἐκ τῶν ἥμιστα ἀσφα-

(1) Περί χρεί. τ. ἐν τ. ἀνθρ. σώμ. μορίων, λόγ. ἦ.

λῶν τούτων πορισμάτων ἐτεκμήρατο ὁ εἰρημέ-
νος Χημικός, ὅτι ἐν τῇ χημικῇ συνθέσει τοῦ
ἐγκεφάλου ἢ μὲν ἔλλειψις τῆς δευτέρας ποσό-
τητος τοῦ φωσφόρου καταβιβάζει τὴν ἄνθρω-
πὸν σχεδὸν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀλόγων ζώων,
ἢ δ' ἐν μείζονι τῆς προσκομιδῆς ποσότητι πε-
ρυσία αὐτοῦ, διεγείρουσα τὸ νευρικὸν σύστη-
μα, διαταράσσει τὴν λειτουργικὴν ἀρμονίαν
τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ οὕτω μεθίστησι τὴν διά-
νοιαν εἰς τὴν οὐκ ἐπιτήρητον παθῶν τῶν νοσολο-
γικῶν καταστάσεων τοῦ ἀνθρώπινου ὄργανι-
σμοῦ, τὴν παραφροσύνην.

Πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην ἀνυπινέχθη ἡ ἐν-
στασις ὅτι ὁ ἐγκέφαλος τῶν ἰχθύων, οἴτινες,
βέλαια, οὐδαμῶς δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐξό-
χως νοήμονα ζῶα, ἐμπεριέχει πολὺν φωσφόρον.
Προσέτι ἡ, ὑπὸ τοῦ Lassaigne γενουμένη, χη-
μικὴ ἀνάλυσις, τοῦ ἐγκεφάλου ἀνθρώπων πα-
ραφροσῶν ἔδειξεν, ὅτι ἐν αὐτῷ οὐχ ὑπῆρχε
πλεον φωσφόρον ἢ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τῶν φρε-
νήων ἀνθρώπων. Καθ' ὅλου δ' εἶπεῖν, τὰ ὑπὸ
τοῦ Couerbe δημοσιουθέντα περὶ τῆς χημι-
κῆς τοῦ ἐγκεφάλου συστάσεως ἀνεσκευάσθησαν
ἐντελῶς ὑπὸ τοῦ Fremy. Ἀλλὰ ταῦτα πάν-
τα οὐδαμῶς δικαιολογοῦσι, βέλαια, τὸ μονο-
μερὲς τῆς φρενολογικῆς ἀρχῆς, ὅτι ἐκ μόνων
τῶν κατὰ τὴν ποσὴν καὶ τὴν διάταξιν διαφο-
ρῶν τῆς ἐγκεφαλικῆς οὐσίας προέρχονται αἱ
παρὰλλαι τῆς ψυχολογικῆς τοῦ ἐγκεφάλου
λειτουργίας.

Πλὴν τῶν εἰρημένων ἀντινέχθησαν κατὰ τῆς
φρενολογίας καὶ αἱ ἐξῆς δύο λίαν σπουδαῖαι
ἐνστάσεις: α', ὅτι τὸ ὄργανον τοῦτο καταστρέ-
φει τὴν ἰδέαν τῆς ἐνότητος τοῦ «ἐγώ», ἀντει-
σάχον ἀνθ' ἑνὸς ἐγκεφάλου πολλούς, καὶ β',
ὅτι αἶρει τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς
ἀρχῆς ὅτι εἰσὶ σὴνγονοὶ αἱ τε ἀγαθαὶ καὶ αἱ
κακαὶ ψυχικαὶ βροαὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' ἀμ-
φότεροι αἱ μομφαὶ αὗται ἐξελέγχονται ἀνυπό-
στατοι. Ἡ παραδοχὴ πλειόνων ἢ ἐνὸς ψυχι-
κῶν ὄργάνων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ οὐδαμῶς ἀπο-
κλείει τὴν ἰδέαν τῆς ψυχικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐ-
νότητος: ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ὑποτιθεμένου ὅτι
ἐστὶ ψυχολογικῶς ἅπλου ὄργανον, μὴ συγκεί-
μενος ἐκ πλειόνων ἢ ἐνὸς ὄργάνων, ὡς δοξά-
ζουσιν οἱ περὶ τὸν Gall, — καὶ τούτου, λέγομεν,
ὑποτιθεμένου, ἐστίν, οὐχ ἦττον, ἀνατομικῶς
σύνθετον ὄργανον. Ὡς, λοιπὸν, τὸ πολλαπλῶν
τῶν ἀνατομικῶν τοῦ ἐγκεφάλου μερῶν οὐ-
δαμῶς ἀντίκειται τῇ ἰδέᾳ τῆς ψυχικῆς ἐνό-
τητος, οὕτω συμβιβάζεται ἄριστα αὐτῇ καὶ ἡ
ιδέα, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος συνῆσθη ἐκ πλειόνων

ἢ ἐνὸς ψυχολογικῶν ὄργάνων. Ἄλλως δὲ ἡ ἰ-
δέα αὕτη οὐδαμῶς ἰδικαίει μόνῳ τῷ φρενολογι-
κῷ συστήματι, ἅτε καὶ αὐτοῦ τοῦ σφῶδρα πο-
λεμίου τῷ συστήματι τούτῳ Flouriens δογ-
ματίσαντος (ἐπὶ βάσει τοῖς πορίσμασι, ἃ ἔ-
σχεν ἐκ τῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον πειραματικῶν
αὐτοῦ ἐρευνῶν), ὅτι ὁ καθόλου ἐγκέφαλος ἐστὶ
ψυχολογικῶς σύνθετος, τοῦ μὲν κυρίως ἐγκε-
φάλου ὄντος λειτουργικῷ ὄργάνῳ τοῦ λογι-
κοῦ, τῆς δὲ παρεγκεφαλίδος ὑπουργούσης πρὸς
κανονισμὸν τῶν τῆς μετακινήσεως τοῦ σώμα-
τος σκοποῦσάντων κινήσεων τῶν γούων, τοῦ δὲ
τετραλόβου πρὸς ἀντίληψιν τῶν ὀρατικῶν ἐν-
τυπώσεων. Τὸ ὅτι δὲ ἡ ψυχολογικὴ αὕτη τοῦ
ἐγκεφάλου διαίρεσις ἐστὶ μεγαλυμερστέρη καὶ
γενικωτέρη ἢ κατὰ τὸ φρενολογικὸν σύστη-
μα, τοῦτο οὐδαμῶς μεταβάλλει τὴν ταυτοτή-
τα τῆς ἀρχῆς, ὅτι αἱ ψυχικαὶ ἐκφάνσεις δια-
λειτουργοῦνται διὰ πλειόνων ἢ ἐνὸς ὄργάνων,
ἅτε δὴ καὶ τῆς ἀντιλήψεως τῶν αἰσθητηρίων
ἐντυπώσεων καὶ, κατὰ τινα ἔσθλην, τῆς θήν-
σεως τῶν βραδυστικῶν κινήσεων οὐσῶν, οὐχ ἴσ-
τον, ψυχολογικῶν φαινομένων ἢ τὰ εἰς τὸ λο-
γικὸν ἀναγόμενα. Κατὰ τὰ εἰρημένα, λοιπὸν,
ἢ εἰς πολλὰ ψυχολογικὰ ὄργανα διαίρεσις τοῦ
ἐγκεφάλου οὐδαμῶς ἀποκλείει τὴν ψυχικὴν τοῦ
ἀνθρώπου ἐνότητα.

Ἐπίσης ἀνυπόστατος ἐστὶ καὶ ἡ ἑτέρα κατὰ
τοῦ γαλλεῖου ὄργαντος ἐπαχθεῖσα μομφή, ἡ
καὶ μάλλον τῶν λοιπῶν διαδεδομένη, ὅτι αἰ-
ρεῖ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου καὶ θεωρεῖ
αὐτὸν δούλον τῆς φρενολογικῆς αὐτοῦ ἰδιοφυ-
ας: ἐπειδὴ καὶ ἐὰν μὴ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ
ἐγκέφαλος ἐστὶ ψυχολογικῶς σύνθετον ὄργανον,
καὶ μὴ ἀποδοῦμεν, ὡς ποιοῦσιν οἱ περὶ τὸν
Gall, εἰς μείζονα ἀνάπτυσιν τοῦ μὲν ἢ τοῦ δὲ
ἐκ τῶν ἐγκεφαλικῶν ὄργάνων τὴν τοιάνδε, ἢ
τοιάνδε ἔμφρον, ἀγαθὴν, ἢ καὶ κακὴν, ἐν-
πὴν ἀνθρώπου τινός, οὐδὲν ἦττον οὐδαμῶς δυ-
νάμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν καὶ ὅλος ἀνεξ-
άρτητον τοῦ ὄργανισμοῦ. Ἡ καθ' ἑκάστην πει-
ρα διδάσκει, ὅτι ἡ εὐθυμία, ἡ μελαγχολία, τὸ
βῆψικανδανόν, τὸ περιεῖς καὶ πολλὰ ἄλλα
τῶν ψυχικῶν διαθέσεων, εἰσὶ συναρπάζατα συν-
νωμέναι μετὰ ποιᾶς τινος ὄργανικῆς ἰδιοσυγ-
κροσίας. Ἦδη ὁ πατήρ τῆς ἱατρικῆς διεφώνη
καὶ διεπρόβηθη διαγέγραυσεν ἐν τῷ «Περὶ ἀέρον,
ὕδατος, τῶσιν» θεματικῶς αὐτοῦ συγγράμμα-
τι τὴν ἀνθρωπολογικὴν κλήθειαν, ὅτι ὁ ψυχι-
κῶς χαρακτὴρ τῶν ἀνθρώπων περικεν ἐν συνα-
ρπάζῃ σὴσται πρὸς τὴν ἐκ τῆς φύσεως τῆς
χώρας, ἢν οἰκοῦσι, παρεχόμενην τοιάνδε, ἢ

τοιάνδε σοματικὴν διακράσιν (1). Προσέτι μίαν τῶν θητικῶν ἡμῶν γνώσεων ἐστὶν ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ χιματώδεις τὴν κρᾶσιν ἔχουσι ποιάντινα ἰδιωτικὰ ἐν τῇ ψυχολογικῇ αὐτῶν ζωῇ ὅπως διαφέρουν τῆς ἰδιωτικῆς εἰς τοὺς λευκώδεις καὶ εἰς τοὺς νευρώδεις τὴν κρᾶσιν, οὗτοι δὲ πάλιν διακρίνονται ἀλλήλων τε καὶ τῶν αἰματωδῶν καὶ κατὰ τὴν ψυχολογικὴν αὐτῶν ἔξιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ καθ' ἑκάστην, οὐ μόνον ἱατρικὴ περατήρησις, ἀλλὰ καὶ ἀτομικὴ ἐκάστου ἀνθρώπου πείρα διδάσκουσι, ὅτι κατὰ τὰς παντοίας νοσολογίας τοῦ ἡμετέρου ὄργανισμοῦ καταστάσεις διαλλάσσουσι καὶ αἱ διαθέσεις ἡμῶν. Εὐλόγως, λοιπόν, πᾶσι τὰς ἐρωτήσεις δι' ὅτι, τάχα, ἤθελεν εἶσθαι μᾶλλον ἀντιθηκὴ ἡ ἰδέα, εἰ ἦν ἀληθής, ὅτι ἡ φύσις προσοῦσα ἐκάστῳ ἀνθρώπῳ μείζων ἀναπτύξις τῆς μοίρας ἐκείνης τοῦ ἐγκεφάλου, ἐν ᾗ ὁ Gall ἐνθερμῶς τὴν δεινα, ἢ δεινα ψυχικὴν ἰδιότητα, συναπάγεται τὴν τοιάνδε, ἢ τοιάνδε ἠθικὴν ἐκκράσιν ἀνθρώπου ῥητὴν. Καὶ μήπως ὁ θέλων ἐκ παντὸς τρόπου ἵνα περιέλιξ τὸν ἀνθρώπου ἐν τῶν καλλίστων στοιχείων τοῦ ἠθικοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος, τὸ αὐτεξούσιον, οὐ δύναται, καὶ ἀφ' οὗ στερεῆθῃ τοῦ ἐρείσματος τῆς γαλλεῖου ἀρχῆς, ἵνα ἐπανάγῃ πᾶσαν ἠθικὰς κατακρίτεσαν πράξιν εἰς ἄλλου εἶδους ἀνάγκην, οἷον τὴν βιολογικὴν ἢ λάθρα ἀρραίσειεν τὸν ἄλλοτρίων εἰς τὴν ἔνδειαν τῶν πρὸς συντήρησιν χρειῶδων, τὴν ὑπὸ τῶν πολιτευομένων ἀθέτησιν ἠθικῆς τινας ἀρχῆς εἰς πολιτικὴν δῆθεν ἀνάγκην, κ. ο. κ.; Τὸ ἥμισυ ἀμπρόπον ἐστὶν τὸ σῶμα ἐκπύον σεβόμενον ἀνθρώπου ἀξίωμα «οὐδεὶς ἐκὼν πονηρός», ὅπερ ὁ Ἀριστοτέλης περατῖθεταί που τῶν ἠθικῶν αὐτοῦ (2) ἵνα ἀνασκευάσῃ αὐτό, ἐ-

πενοθήσῃ πολλῶν πρότερον ἢ τὸ φρενολογικὸν σύστημα ἐκτεκενοθήσῃ ὑπὸ τοῦ γεννήτορος αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ πλὴν πάντων τούτων, ἡδύνατο, βεβαίως, ὁ Gall νὰ ἀντιτάξῃ πρὸς τὴν μοιρῆν ταύτην, ὅτι οὐδαμῶς μέλει αὐτῷ εἰ τὸ σύστημα αὐτοῦ ἐστὶν ἀλυσιτελεῖς τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, ἀλλ' ὅτι ἐν καὶ μόνον ἐστὶ τὸ διακρίνον αὐτῷ καὶ κυρίως ἐξεταστέον, τοῦτο, εἰ ἐστὶ, ἀπλαθῆ, ἀληθὴς ἢ ἡμαρτημένη ἡ ἀρχή, ἐφ' ἧς βέβηκε.

Πλὴν τῶν ἤδη ἐκτεθέντων ἀποδεικτικῶν λόγων, ἐξ ὧν κατακρίνεται ἡ σαφρότης τῶν βράσεων, ἐφ' αἷς στηρίζεται ἡ φρενολογία, ἐξελέγχεται ἀναλήθης ἡ φρενολογικὴ αὕτη αἵρεσις καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἡ μέθοδος, καθ' ἣν εἰργάσατο ὁ Gall καὶ οἱ μετ' αὐτῶν φρενολογικοὶ πρὸς δημιουργίαν τοῦ συστήματος, ἐστὶν ἡμαρτημένη. Ποῖα ἐχέγγυα, λόγου χάριν, πιστῆς ἀπεικονίσεως πᾶσῶν τῶν ἀνομαλιῶν τῆς τοῦ κρανίου ἐξῶ ἐπιφανείας παρέχουσι αἱ ἀρχαῖαι προτομαί, οἷον ἡ τοῦ Ὁμήρου, ἢ τοῦ Σωκράτους, ἢ τοῦ Πλάτωνος, ἢ τοῦ Διογένηος, καὶ πλείεσαι ἄλλαι, ἃς ὁ Gall ἐπάγεται μαρτύρια πρὸς κύρωσιν τῶν δογματικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν; Προῖκε δὲ ὁ πυρῶσας τῆς κρανιοσκοπίας τὸ σύστημα εἰς τοσοῦτον περιφρονησεως τῶν δεδομένων τῆς ἱστορίας τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, ὥστε οὐδαμῶς ἐδίστασεν ἐπικαλεσασθαι τὸ ἀποδεικτικὸν κύρος καὶ αὐτοῦ τοῦ γραπτοῦ «ὁμοιώματος τοῦ Μουσῆως», ὡσπερ ἦν ἀναμφισβητήτως πεποιημένον ἡ γνησιότης αὐτοῦ.

Ἀνάξια πάσης σπουδαίας ἀνασκευῆς εἰσι προσέτι καὶ τὰ ἐπιχειρήματα, ἃ ὁ Gall ἤρυστο πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ δόγματος αὐτοῦ ἐκ τῆς φρενολογικῆς παντομίμου, ὡς δὴ ἠνώμασε τὸ εἶδος τούτου τῆς, κατ' αὐτόν, ἀποδείξεως. Ἀρκείτωσαν πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἀποδεικτικῆς ἰσχύος αὐτῶν τὰ ἐξῆς παραδείγματα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ ὄργανον τῆς φιλικῆς κείται ὅπως ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ, ἢ ὡς τοιαύτην ὀρίκει, ἀναφέρει, ὅτι ἐν τινι γλυπτῷ συμπλέγματι, ἐν ᾧ εἴπιν εἰκαστικῶς ὁ Κάστωρ καὶ ὁ Πολυδεύκης, προσερίκει ἐκότερος τὸν τόπον ἐκείνον τῆς κεφαλῆς, ἐν ᾧ ἐστὶ (κατὰ τὸν Gall, ἔννοεῖται) ἡ ἕδρα τῆς φιλικῆς, ἐπὶ τὸ ἀνάλογον χωρίον τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑτέρου. Ἐν τινι, λέγει, γραπτῇ εἰκόνι τῆς Παναγίας, ὄργω τοῦ Παρθένου, ἡ Θεοτόκος εἰκάζεται ἔγρουσα ἐπίσης ἐπερισσόμενον τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὴν ἀνάλογον τόπον τῆς κεφαλῆς τοῦ θείου βρέφους. Ὁ συνήθης φιλικὸς χαρακτήρισμα, ἐξακολουθεῖ ὁ Gall, ἐλάσας οὕτως εἰς τὸ ἔσχα-

(1) «... εἶεν ἂν εἶδα μεγάλου. καὶ ἐσωστῖσι παραπλήσιον καὶ ἀναρροῦτερον καὶ ἡμερώτερον τούτων» αἱ γνώμαι... τὰ εἶδα ἐσοκὸς σκληρὰ τε εἶ.αι καὶ εἶτονα καὶ ξανθότερα ἢ μετ' αὐτα καὶ τὰ ἦθα καὶ τὰς ὄργας αὐθιδαί τε καὶ ἰδ' οὐ γινώσκοντα· §. 16'. (σελ. 61 τῆς ἑμῆς ἐκδόσεως).— «... οἱ ἄνθρωποι σαρκοῦδεις εἶσι, καὶ ἄναρροι, καὶ ὕγραί, καὶ ἀταλαλαί, πωροί, καὶ τῆς ψυχῆν κραιῖ, ὡς ἐπὶ τὸ πούλι· τὸ δὲ βᾶθμον, καὶ τὸ ὑπερῶν ἐστὶν ἐν αὐτοῖσιν ἰδεῖν ἔς· τε τὰς τέχνας παγέεις, καὶ οὐ λεπτοὶ οὐδ' ὀξείς... σκληρροῦς τε καὶ ἰσχυροῦς, καὶ διεκρωμένους, καὶ εὐτόνους, καὶ δασέας ἂν ἴθουσι· τὸ τε ἐργαστικὸν αὐτῶν ἐνὸν ἐν τῇ οὐσί τῇ τοιαύτῃ καὶ τὸ ἀγροῦνον, τὰ τε ἦθα καὶ τὰς ὄργας αὐθιδαί καὶ ἰδιωμόνας, τὸ δὲ τὸ ἀγρῶν μᾶλλον μετέρονα, ἢ τοῦ ἡμέρου, εἰς τε τὰς τέχνας οὐτέρονα τε καὶ ξυνοτέρονα· καὶ τὰ πολεμικὰ ἀμείλους ἐφρῆσεις· §. 17'. (σελ. 61, τ. ἐμ. ἐκδ.).

(2) ἠθικ. Νικομαχ. Γ', ε',

τον τῆς παραδοξολογίας, ὁ χειρισμὸς, λέγει, τῶν συναντώντων ἀλλήλους φίλων γίνεται, οὐ μόνον διὰ τῆς δεξιώσεως ἢ τῆς συμβολῆς τῶν δεξιῶν, ἀλλὰ καὶ προσηρότερος ἑκατέρου τὴν ἰκάνη τῆς καρτῆς αὐτοῦ γόρην πρὸς τὴν τοῦ ἐτέρου. Τὸ καθ' ἑμᾶς, οὐδέποτε νύτυχῆσμεν νὰ ἴδωμεν τὸ χάριεν ὄντως τοῦτο εἶδος τῆς φιλοφροσύνης.

Ἐνισχυτὸ τοῦ φρενολογικοῦ συστήματος εἰσι παρεμβεβλημένα καὶ τινα στοιχεῖα φυσιο-λογικῶν ἀληθειῶν, ἅπερ ὅμως φέρουσι τὴν σφραγιδα τῆς ἐλόκληρον τοῦ δόγμα καὶ τοῦ χαρακτηριζούσης κωρυφαίας καὶ εἰσι κατακόσμου ἡρτυμένα διὰ τοῦ ἡδύσματος τοῦ ψεύδους. Πρῶτος, π. γ., ὁ Gall ἐδογματίσεν, ὅτι ἡ φθεγκτική τοῦ ἀνθρώπου δύναμις ἐστὶν ἐνδρυσμένη ἐν ἰδίῳ χωρίῳ τοῦ ἐγκεφάλου, ὥρισεν δὲ καὶ ἔδραν τῆς δυνάμεως ταύτης τὴν μίσραν ἐκείνην τῶν προσθίων τοῦ ἐγκεφάλου λοθῶν, ἧτις ἐπίκειται ἐπὶ τοῦ ἐπισθίου ἡμίσεος τοῦ ὄρουριου τῆς ὀφθαλμικῆς κόγχης.

Ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ φθεγκτικὴ δύναμις κέκταιται ἰδίῳ ὑπερετικῶν ὄργανον μίσραν τινα τοῦ ἐγκεφάλου φαίνεται ἔχουσα ὑπερ ἐκείνης πραγματικῆς τινα δεδομένα, διὰ καὶ ἀποδέχονται αὐτὴν καὶ ἱκανοὶ ἐπίζηλον κεκταμένοι θέσιν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ οὐδὲν εἰκῆ καὶ ἀεκασιάνως προσέειμενοι, οἷοι ὁ Bouillaud, ὁ Dax καὶ ὁ Broca.

Καὶ ὁ μὲν Bouillaud δοξάζει, ὅτι ἡ φθεγκτικὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναμις ἔδραν ἔχει τοὺς προσθίους τοῦ ἐγκεφάλου λοθῶς. Ἄλλὰ κατὰ τῆς δοξασίας ταύτης ἀντιτάσσονται νοσολογικὰ τινα δεδομένα, ὧν ἡ ἀποδεικτικὴ ἰσχὺς φαίνεται ἀκαταμάχητος. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ φυσιολογικῶς ταχάσιστα σπουδαία περίπτωσις, καθ' ἣν, καὶ τοι ἐντελῶς διεργασμένων ἐκ παθολογικῆς διεργασίας ἀμροτέρων τῶν προσθίων τοῦ ἐγκεφάλου λοθῶν, παρέμενον οὐδὲν ἦττον ἡ ἰκάνη πρὸς τὸ ἀρθρον εὐκρινέστατα λέγειν τινάς. Ἀνακλήθης, προσέτι, ἐξελέγχεται ἡ τοῦ Bouillaud γνώμη καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Vulpian ἀναφερομένων δύο νοσολογικῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς ὑπῆρχε παντελής ἐνεότης, ἐν ᾧ οὐδαμῶς ἦν παθολογικῶς ἠλλοιωμένη μίσρα τῶν προσθίων τοῦ ἐγκεφάλου λοθῶν.

Ὁ δὲ Broca ἀντισημαίνει, ὅτι ἡ φθεγκτικὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναμις ἔδραν ἔχει τὸν τρίτον μετωπιαῖον γόρον τοῦ ἀριστεροῦ ἡμισφαίριου τοῦ κυρίου ἐγκεφάλου. Πρὸς ἀπόδειξιν ὅμως τῆς ὀρθότητος τῆς δοξασίας αὐτοῦ ταύτης ἐπάγεται δύο καὶ μόνες νοσολογικῆς περιπτώσεις, ἧ, ἀληθέστερον εἰπεῖν, μίαν καὶ μό-

νην. Ἐκ τριάκοντα καὶ δύο νοσολογικῶν περιπτώσεων, συλλεθεισῶν ὑπὸ τοῦ Troussseau, δεκατέσσαρες μὲν εἰσι βρεβιωτικαὶ τῆς θεωρίας τοῦ Broca, δεκαοκτὼ δὲ ἀναριετικαί. Ὁ Troussseau θεωρεῖ κἀλλιστὴ ἰδιαζούσης προσοχῆς ἄξιον περίπτωσιν τινα, καθ' ἣν, ἐν ᾧ ἡ πάσχουσα εἶχεν ἐντελῶς ἀποβάλλει τὴν πρὸς τὸ φθέγγεσθαι ἰκάνητητα, ὁ μὲν δεξιὸς γόρος ἦν μεμολακυσμένος, ὁ δ' ἀριστερὸς εἶχεν ἐντελέστατα κατὰ φύσιν. Ὁ δὲ Vulpian παρετήρησε περίπτωσιν τινα, καθ' ἣν ἡ μὲν παθολογικὴ διεργασία τοῦ τρίτου ἀριστεροῦ μετωπιαίου ἐγκεφαλικοῦ γόρου ἦν παντελής, ὁ δὲ βαθμὸς τῆς ἀφασίας ἐλάχιστος.

Ἡ τριτὴ τῶν θεωριῶν περὶ τῆς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἔδρας τῆς φθεγκτικῆς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεως ἐστίν, ὡς εἰρηται, ἡ ὑπὸ τοῦ Dax ἐξελεχθεῖσα, καθ' ἣν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος δύναμις ἐστὶ καθιδρυμένη ἐν τῷ ἀριστερῷ ἡμισφαίριῳ τοῦ κυρίου ἐγκεφάλου, μὴ καθορίζουσα δὲ ἀκριθέστερον τὸν τόπον. Ἡ θεωρία αὕτη ἔχει κοινὴν μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Broca διεγερουμένης τοῦτο, ὅτι καὶ αὕτη, ὡς ἐκείνη, ἐρεῖδεται ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι ἡ δύναμις, ἐν ἣ ἐκφορῶμεν τὰ διανοητικὰ ἡμῶν, ἐστὶν ἐνοησιμένη ἐν τῷ ἀριστερῷ ἡμισφαίριῳ τοῦ κυρίου ἐγκεφάλου. Ἄλλως εἰπεῖν, ὅτι φθεγγόμεθα διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἐγκεφαλικοῦ ἡμισφαίριου, ὡπερ ἐστὶν ὁπωσοῦν παραδόξος ἰδέα, αἵτε ἀντιμαχομένη ταῖς τῶς καθολικῆς παραδεδομέναις, ὅτι ἐκτελεῖται τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαίριον πρόσσιν ἡ αὐτὴ ἢ καὶ τῷ ἐτέρῳ λειτουργικὴ ἰκάνητης, καὶ ὅτι ἀμρότερα ἀναπλευροῦσιν ἄλληλα ἐν ταῖς φυσιολογικαῖς αὐτῶν ἔργοις. Ἐνα δὲ φανῆ ἦτον ἀλλόκοτος ἡ θεωρία αὕτη, ἐπειράσαντά τις ἀνευρεῖν ἀνάλογα ἐν ἡμῖν φαινόμενα. Τὰ πλεῖστα, λέγουσι, τῶν πολυπλόκων καὶ δυσκατελέστον ἔργων οὐκ ἐκτελοῦμεν εὐχερέστερον διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἢ διὰ τῆς ἀριστερᾶς; Πρὸς τὴν γραφὴν, τὴν ζωγράφισιν, τὴν διχτυρισμὸν, καὶ πρὸς τοσαῦτα ἄλλα ἔργα, οὐ μεταχειρίζομεθα μόνον τὴν δεξιάν; Ὡς γνωστοῦν δὲ αἱ διὰ τῶν δεξιᾶ τοῦ σώματος γυῖων ἐκτελοῦμεναι κινήσεις ἔχουσι φυσιολογικῶς τὴν ἀρετήριαν αὐτῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ἡμισφαίριῳ τοῦ κυρίου ἐγκεφάλου, καὶ ἀντιστρέφους. Ἐνδεχόμενον, λοιπὸν (λέγουσιν), ὅτι ἔχει ὁμοίως τὸ πρᾶγμα καὶ ὅσον ἐπὶ τῇ ἔδρᾳ τῆς φθεγκτικῆς δυνάμεως.

Ἀπροκατάληπτως κρίνοντες περὶ τοῦ πιθανοῦ ἢ μή, τῶν ἐπιχειρημάτων, ἅπερ φέρουνται εἰς ὑποστήριξιν ἑκάστης τῶν εἰρημένων τριῶν

δοξασίων, εὐρίσκουμεν, ὅτι ἡ εἰκασία τοῦ Dux φαίνεται ἡ ἥττον δυσκαπόδετος. Κατὰ τὴν ὑπό του Bühner ἐν πλείστη ἐπιστασίᾳ καὶ ὅλος ἀμερολήπτως γενομένην κριτικὴν βίασάνον τοῦ περὶ οὗ ἦμιν ὁ λόγος ζήτηματος, ἐξ ἑκατὸν ἐξήκοντα καὶ πάντα ἐνέων ἢ ἄλλων ἀνθρώπων οἱ ἑκατὸν πενήκοντα καὶ πάντα ἦσαν ἡμιπληγες τ' ἀριστερά' ἀποδείξεις τοῦτο, ὡς γνωστόν, ὅτι ἐνυπῆρχε παθολογικὴ ἀλλοίωσις ἐν τῷ ἀριστερῷ ἡμισφαίριῳ τοῦ κυρίως ἐγκεφαλοῦ. Τοῦναντίον δέ, ἐν μόναις δέκα περιπτώσεσι συνυπῆρχεν ἡ ἀρχαία μετὰ παραλύσεως τοῦ ἀριστεροῦ ἡμίσεος τοῦ σώματος. Ὡστε δύναται τις, διατυπῶν ἐν ἀριθμητικαῖς ὕραις τὴν σχέσιν τῶν ὑπὲρ καὶ τῶν κατὰ λόγων, εἰπεῖν, ὅτι αἱ τῆς θεωρίας τοῦ Dux ὑπερχωροῦνται νοσολογικαὶ περιπτώσεις ἔχουσι πρὸς τὰς ἀντικειμένους αὐτῇ ὡς 13: 1. Ὅπωςδὴποτε ὅμως τὸ περὶ οὗ νῦν ἦμιν ὁ λόγος ζήτημα, καὶ μετὰ τοσαύτας προόδους τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας, οὕτω ἐσγὴ τὴν τελειωτικὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς πάντας πείθουσιν λύσει. Ἐξουεῖθη ὅμως ἤδη ἡ πρὸς αὐτὴν ἀσφαλῶς ἄγνοια ἑδός, τουτέστιν ἡ σπουδὴ τῶν νοσολογικῶν, οὗτοις εἰπεῖν, πειραμάτων αὐτῆς τῆς φύσεως. Ὅσον δέ ἐπὶ τῇ μεζῶνι εὐχειρίᾳ, ἐν ἣ ἡ δεξιὰ τῶν χειρῶν ἐκτελεῖ τινα τῶν ἔργων, καὶ ἂν τινος ἐπιγύχοντο ἐπιχειρήματα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς δοξασίας τοῦ Dux, δεόν παραθέσθαι τὰ ἑξῆς.

Καθολικόν, ἀληθῶς, παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς αἰτιώμενον ἐστὶ, σπαχίως μόνον (ἐξ ἀτομικῶν αἰτίων προεῖσας καὶ τούτας) παραχρῆμα τὰς ἐξαιρέσεις, ὅτι ἡ δεξιὰ χεὶρ προτιμᾶται πρὸς ἐκτελεσθῆναι παντός, εὐχειρίας, τινὸς γρηῃστοῦ, ἔργου. Τινὲς μάλιστα πιστεύουσιν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν καλπαζόντων ὁρομικῶν ἡ ἱππαστῆρων ἱππῶν παρατηρεῖται ἐπικράτησις τῆς προδεδεγμένης τῶν δεξιῶν ποδῶν. Καὶ ὑπὸ τινῶν μὲν ἔθεωρηθη αἰτία τῆς προτιμᾶσεως τῆς δεξιᾶς τῶν χειρῶν τὸ ἀνατομικὸν δεδομένον, ὅτι ἐν τοῖς δεξιοῖς ἡ ὑποκλειδῖος ἀρτηρία, ἀντὶ τοῦ ἐκφέρεσθαι ἐκ τοῦ ἀρτηριοῦ τοῦτου, λαμβάνει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τῆς ἀνωμόμου ἀρτηρίας. Ἄλλ' ὁ λόγος οὗτος, καὶ ἄλλως ἥμισυ πειστικῶς, καθίσταται καὶ ἐκ τούτου ἔτι μάλλον δυσκαπόδετος, ὅτι ὁ Pencock εἶρε τὴν βελτίειαν ἀνατομικῆν ἀνωμαλίαν ἐπὶ ἐνός δεξιόχειρος ἀνθρώπου. Ὡστε δεόν ζητηθῆναι ἀλλὰ χωρὶ τὸν τοῦ ἐξηγητέου φαινομένου λόγον.

Ἄλλοι ἐπειράσαντο ἵνα ἐρεῖσωσι τὴν περὶ τοῦ ζήτηματος δόξαν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀναποδείκτου καὶ ψιλῆς διαγορεύσεως τοῦ Galio-

let, ὅτι, ἄθην, αἱ ἑλικες τοῦ προσθίου λοβοῦ τοῦ ἀριστεροῦ ἐγκεφαλικοῦ ἡμισφαίριου ἀναπτύσσονται προαίτερον, καὶ ὅτι τοῦτο δυνατόν συνεπάγεσθαι καὶ προαιτερέραν, καὶ εὐχερεστέραν ἐνέργειαν τῶν νεύρων, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν μυῶν, τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ἡμίσει τοῦ σώματος. Κατὰ τῆς καθάρως ὁμοῦ ταύτης δόξης ἀντιτάσσονται ἄντικρυς ἄλλοι, οἷοι ὁ Ecker, ὁ Vogt καὶ ὁ Gallender.

Ὁ Pyc-Smith ἐπειράσατο ἐναγχοῦ ἔτι (1) ἐξηγήσασθαι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος φαινόμενον κατὰ τὸ ἀρχθβένιον δόγμα. Ὁ ἄνθρωπος, λέγει ὁ εἰρημένος ἱατρός, ἦν τὸ κατ' ἀρχῆς ἀμφιδέξιος, ἅτε τῶν συνήθων ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀργεγῶν ἀνθρώπων χειροπονητῶν (οἷον τῆς ἀναξείχθησεως, τῆς εἰσελάς, τῆς νήσεως) ἀσκουσῶν ἐξ ἴσου ἀμφοτέρως τὰς χεῖρας. Ἐπαλάθοντο ὅμως ὁ σφοδρὸς ἀνὴρ, ὅτι αἱ ἐν τῷ φυσικῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου χρεώδεις χειροπραγίαι εἰσὶν οὐ μόνον αἱ πρὸς ἃς ἀπαιτεῖται ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἡ συνέργεια, ἀλλὰ καὶ αἱ διὰ μόνης τῆς ἐτέρας τῶν χειρῶν σκοπιμώτερον ἐκτελούμεναι, οἷον ἡ δρέψις καρπῶν ἀπὸ δένδρων ἐρικτῶν μόνων διὰ τῆς ὕσον οἰόντε μείζονος διατάσεως τῆς ἐτέρας τῶν χειρῶν καὶ τῆς εἰς ὕψος ἀνατάσεως τοῦ κατ' αὐτὴν ἡμίσεος τοῦ σώματος, ἡ βολὴ λίθων, ἡ ἄλλων βλαμμάτων, κατὰ πολεμῶν, θηρῶν ἀγρίων, ἢ ἐπὶ ἀναίρεσει τῶν ἐπιτηδείων πρὸς τροφὴν ζώων, ὁ χειρισμὸς τῆς κορύνης, τῆς λόγγης κ.τ.τ. Ὁ κατ' ἠθῆσις ἱατρός προτείεται νὰ ἐρευνθῆσθαι τὰ ἐπὶ τῆς εἰρήνης αἰτίας ἀγρίων λαῶν, ἴσως οὕτω διαφωτισθῆ τὸ ζήτημα ἐξ ἧς τινος ἄρα αἰτίας ἐξενίκησεν ἡ τῆς δεξιᾶς χειρὸς γρηῃσις. Ἴσως, λέγει, ἐξεταζόμενου ὕπως κατακλίνουσιν ἐρ' ὕπνου τὰ παιδιὰ αὐτῶν οἱ ἄγριοι, ἐν ἣ τινι θέσει θηλάζουσιν αὐτὰ, κ. οὐ. κ., εὐρεθῆ ἡ αἰτία, δι' ἣν ἀπολείπεται κατ' εὐχειρίαν ἡ εὐνόμος χεὶρ τῆς δεξιᾶς. Ἐπανάγων δ' εἶτα ἐπὶ τὸ ἀρχθβένιον δόγμα τὸ προκείμενον ζήτημα, εἰκάξῃ, ὅτι οἱ πρόδοι ἐπινοήσαντες τὴν γρηῃσι, π. γ, τῆς ἀσπίδος ἄνθρωποι ἠδύνατο μὲν νὰ φέρωσιν αὐτὴν ἀδιαφόρως εἶτε τῇ δεξιᾷ, εἶτε τῇ ἀριστερᾷ τῶν χειρῶν, ἀλλ' ἴσως διέφευγον, λέγει, εὐχερεστέρον τὰ καίρια τῶν τραυματίων μεταχειρίζοντες μὲν διὰ τῆς δεξιᾶς τὰ κωκωτικά, ἢ πρὸς ἐπίθεσιν, ὅπλα, κρατούστας δὲ πρὸς ἄμυναν τὰ ἀσπίδα διὰ τῆς ἀριστερᾶς, ἐν τῇ διαδοχῇ δὲ τῶν γενεῶν, κατὰ

(1) Guy Hospit. Report., 3. Ser. XVI, σελ. 441. 1871.

τὴν διαρβίνειον ἀρχὴν τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς (ὡς ἐξηγήθησε, πᾶν εὐστόχως, τὸ «science naturelle» ὃ ἐν Ἀθῆναις ὄντως σοφῶς ἰατρὸς κ. Ἀλέξιος Πάλλης), ἐνεφρασίθη τοῖς ἐκγόνοις ἢ ἐν τοῖς πολυεμμικοῖς ἔργοις μείζον εὐχειρία τῆς δεξιᾶς τῶν χειρῶν. Τούτου δὲ, λέγει, γενομένου, ἐπεξετάθη εἶτα, κατ' εὐνόητον συνέπειαν, ἡ προτίμησις τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ ἐν παντοίοις ἄλλοις ἔργοις.

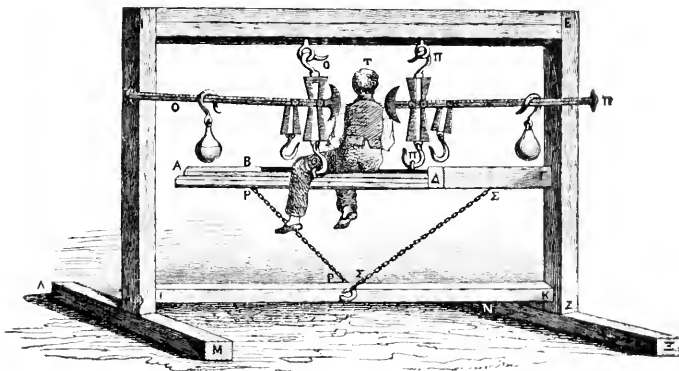
Ἐκκαστος συνοραῖ, ὅτι πάντα ταῦτα εἰσὶ ψιλλὰ καὶ ἀμέσου ἀποδείξεως οὐδαμῶς δεκτικὰ εἰκασίαι, καὶ ὅτι τῆς ἀπλῆς ταύτης δοκίσεως πολλῶ ἀίρετωτέρα ἤθελεν εἶσθαι γνώμη, βέλινουσα, εἰ δυνατόν, ἐπὶ βάσει τῆ πειραματικῆ ἀποδείξεως.

Ἐπιστήσαντες τὴν νοῦν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐστοχασάμεθα, ὅτι οὐκ ἦν τῶν ἀνευδέκτων τῶ μὲν πρὸς τῆ δεξιᾷ τῶν χειρῶν ἡμῶν τοῦ σώματος εἶναι ἥττον βαρῦ, ἢ τὸ πρὸς τῆ ἀριστερᾷ τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἐπειδὴ τῆς ἐργαστικῆς τῶν χειρῶν κινήσει συνοδεύουσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ μεταγωγῆι τοῦ κατὰ τὴν ἐργαζομένην χεῖρα μέρους τοῦ σώματος (οἷον συναψύφωσις τοῦ κατὰ τὴν ἀνατεινομένην χεῖρα ἡμῶν αὐτοῦ, πειρωμένου ἡμῶν ἐπικέσθαι πραγμάτων ὑψηλὰ ὄντων, μεταστροφή τοῦ πρὸς τῆ ἐργαζομένη χεῖρι ἡμῶν τοῦ σώματος ἢ μῶν περὶ τὸ ἕτερον ἐπὶ κατὰλήψει παντοίων

ἀντικειμένων, καὶ πολλὰ ἄλλα), ἐπόμενον ἦν προτιμηθῆναι ὀρμεμφύτως ἀνάκαθεν πρὸς πασαν ἐργασίαν τὴν πρὸς τῷ ἥττον βαρεῖ καὶ εὐμετακινήτοτέρῳ ἡμῶν τοῦ σώματος χεῖρα. Τίς ὃ μὴ ἐνοῶν, ὅτι, ἐὰν δύο ἐπιμήκεις ἀνισοβαρεῖς κύλινδροι (π. χ., ὃ μὲν σιδηροῦς, ὃ δὲ ξύλινος) νοηθῶσι συνημμένοι κατὰ μήκος ἀλλήλοις, πολλῶ εὐχερστετέρα ἔσται ἡ περιστροφή τοῦ ἥττον βαρέος περὶ τὸν ἕτερον, ἢ τὸ ἀνάκαλιν, καθὼς καὶ ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἕλασσον βαρέος ἔχοντος ἢ τοῦ μείζονος.

Τούτων προεικασθέντων, ὑπελείπετο ἡ τῆ λυδίχ λίθῳ τῆς πειραματικῆς παρατηρήσεως δοκιμασία τῆς εἰκασίης ἡμῶν ταύτης, ἵνα δειχθῆ εἰ εἶχεν ὀρθῶς καὶ ἦν ἄρα ἀναγκραπέα ὡς πεπιστωμένη ἀλήθεια ἐν ταῖς δέλοις τῆς ἐπιστήμης, ἢ, τούναντιον, εἰ ἦν ἀναλήθης καὶ διὰ τοῦτο ἐγκαταλειπέα. Πρὸς τὴν πειραματικὴν ταύτην δοκιμασίαν ἐμχανησάμεθα ἴδιον στατικὸν ὄργανον, ἐπιτήδειον πρὸς στάθμισιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος τοιοῦτοτρόπως, ὥστε μανθάνομεν (ἐπὶ ζῶντος τοῦ ἀνθρώπου) τὴν καλ' ὀλίγην διαφοράν ἑκατέρου τῶν κατὰ μήκος ἡμῶν αὐτοῦ.

Ἐκκατράχοντες ἐνταῦθα τὴν περιγραφὴν τοῦ σταθμητικῶ τούτου μηχανήματος, περὶ οὗ ἔσται ἡμῶν ἐν ἐτέρῳ, κυρίως φυσιολογικῶ, ἔργῳ ὁ λόγος, (1), ἀρκούμεθα προστιθέντες ἐνταῦθα

(1) Ἴνα παράσχωμεν ἀπὸ τοῦδε τοῖς διακριθόμενοις τὰ περὶ τὸν ἄνθρωπον φυσιολογούμενα χῶν χειρῶν

δη δρον πρὸς πειραματικὴν ἐπεξέτασιν τῶν εἰρημάνων ἡμῶν, ἔγνωμεν παραθέσθαι ἐν τισούτῃ ἐνθάδε τὴν τε

τὸ δι' αὐτοῦ ἐπιτευχθέν καθολικὴν πύρρισμα. Σταθμήσαντες τὰ σώματα δεκατεσσάρων ἀνθρώπων (ὧν οἱ ἑξ Ἑλληνας, οἱ τρεῖς Ἀρμένιοι, οἱ δύο Ὀθωμανοὶ καὶ οἱ τρεῖς Ἰουδαῖοι), εὑρομεν σταθερῶς ἐπὶ πάντων τούτων, ὅτι τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ τοῦ σώματος ἦν βραχύτερον τοῦ δεξιῦ. Ὁ ἐκ τῶν δεκατεσσάρων δὲ τούτων σταθμήσεων περιγενομένος μέσος ὄρος ἐστὶ διὰ μὲν τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ τοῦ σώματος 11563 γαλλικὰ γράμμια (Grammes), ἢ τεσσαράκοντα, περίπου, γαλλικὰ χιλιογράμμια (Kilogrammes), διὰ δὲ τὸ δεξιὸν 12500 γράμμια, ἢ τριάκοντα ἑπτὰ, περίπου, χιλιογράμμια. Ὡστε τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ τοῦ σώματος τῶν ἀποσταθμηθέντων δεκατεσσάρων ἀνθρώπων εὑρέθη βραχύτερον τοῦ δεξιῦ, ἢ δὲ διαφορά τῶν ὀγκῶν

περιγραφῆον καὶ τὸ ἀπεικασμα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζυγοστάθην. Τοῦτο συνέστηκεν ἐκ φυλίου πλαστίου (Α, Β, Γ, Δ ἐν τῇ παρακειμένῳ ἀπεικασματι), τῆς πλαστίνης (ἢ τοῦ περιβάθρου), ἥς τὸ μὲν μήκος γαλλ. μέτ. 1, 70, τὸ δὲ πλάτος 37, τὸ δὲ πῆχος 03, καὶ ἐκ Πισιδίου, ἐπίσης φυλίνου, καθ' ἰσότητα, οὗ αἱ μὲν στήλιδες (E, Z, H, Θ) ἔχουσι ὕψος 1, 15, τὸ δὲ ζυγῶρον ἢ μεσόθριον (H, E) καὶ ὁ ὑποκειμένος συνοχεύς (I, K) μήκος 1, 73, τὰ δὲ πῶ α (Α, Μ, Ν, Ξ) μήκος ἔχουσι, ὡς περὶ καὶ πάντα τὰ μέρη τὰς ἄλλας διαμέτρους τοιαύτας, ὥστε εἶναι ἀκούοντες σθεναρὰ πρὸς βίασιν τῶν σταθμιζομένων ἀνθρώπων. Πρῆταξαι δὲ ἡ πλάστιγξ ἀπὸ τοῦ ζυγῶρου διὰ τῶν σταθρίων (ο, ο, ο, H, H, H) ὁ τρόπος ὁ ασημαίνει τὸ παρεκκείμενον ἐξεκόνισμα. Ἴνα δὲ μὴ περιστῶληται ἡ πλάστιγξ κατὰ τὴν περὶ αὐτὴν περιβάσει τοῦ σταθμιζομένου ἀνθρώπου, εἶναι ὑποεταρμένα ἔθεν καὶ ἔθεν τῆς πλαστίνης κατὰ τὴν τῆς περιστάσεως ἴσιν (διήκοντα ἑκάτερον ἀπὸ τῆς μεσότητος ἑκατέρης τῶν στενῶν τοῦ πλαστίου πλευρῶν μέχρι τῆς μεσότητος τοῦ συνοχεύς) ἀκούοντες κραταὶ ἀλόγια (P, P', Σ, Σ). Γίνεται δὲ ἡ σταθμῆσις ἑκατέρου τῶν κατὰ μήκος ἡμισιῶν τοῦ ἀνθρώπινου σώματος καθ' ἰσότητα τοῦ ἀνθρώπου περιβάδην ἢ ἰσπασί περὶ τὸ πρὸς τοῖς σταθρίοις μέρει τῆς πλαστίνης, ὡς περὶ ἐμφαίνεται καὶ ἐν τῇ παρεκκειμένῃ εἰκονογραφίᾳ.

αὐτῶν οὐχὶ μικρὰ, ἴτοι τρία, περίπου, χιλιογράμμια (I).

Ὅτσο, λοιπὸν, ἀνευρέθη ὁ ἀληθὴς, νομίζομεν, καὶ διὰ τῆς ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἰσχυροτέρας τῶν ἀποδείξεων, τῆς πειραγματικῆς, τεκμηριωθεὶς λόγος, δι' ἃν ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς, τοῖς τε εὐπολιτεῦτοις καὶ τοῖς ἄγροισι, προτετιμῆται ἐν τῇ χρήσει ἡ δεξιὰ τῶν χειρῶν, τῆς ἐπικρατερώτερος οὕτως σπανίως ἐξαιρέσεως.

Διὰ τὸν ἔρτι ἐκτεθέντα λόγον δύναται τις, βεβάζως, ἐκ τῶν προτέρων νὰ εἰκάσῃ, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἔρχιτικῆς διαστορῆς τῆς σπονδυλικῆς στήλης γίνεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ τοῦ σώματος ὕψεσις καὶ ἡ ἐπίκλιμξις τῆς ῥάχους ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν, ἄτα, ὡς ἀπεδείχθη, βραχύτερον, τὸ δὲ κατὰ τὸ κῶτος τοῦ θώρακος κύρωμα ἐνίσταται ἐν τοῖς δεξιῖσι. Ἐξ ἑπτὰ ὕβων, διαστρώρων τὴν σπονδυλικὴν στήλην ἐκ ῥαχίτιδος, οὗς ἔσχουμεν εὐκαίριζον νὰ παρατηρήσωμεν ἐξ ὅτου ἔρχαγεν ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἐπακλήθεισιν τῆς εἰκασίης ἡμῶν ἡ πειραγματικὴ δοκιμασία, οἱ ἑξ εἶχον τὸ μὲν ὕψωμα ἐν τοῖς δεξιῖσι, τὴν δὲ κλιμῆν ἐπὶ θάτερα, ἐνὸς δὲ καὶ μόνου ἦν τὸ σῶμα ἐπὶ τὰ δεξιὰ κεκλιμένον, τὸ δὲ ὕψωμα ἐν τοῖς ἀριστεροῖς.

Πρὸς ἐπικρατερώτερον ὅμως βιάσανον τῆς ὅσον ἐπὶ τῇ ἴσει τῆς ῥαχίτικῆς διαστορῆς τοῦ σώματος εἰκασίης ἡμῶν καὶ ὀριστικῶν αὐτῆς ἐκτίμησιν εὐκαίρις ἐστὶν ἡ περαιτέρω κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐξακολουθήσει τῶν παρατηρή-

(I) Ἐπαναλαβόντες ἐξ ὅτου προηρέθη τὸ ἀνάγνωσμα τοῦτο τὴν συγκριτικὴν διὰ τοῦ σταθμοῦ ἐξέτασιν ἐπὶ ἐνεία ἄλλων ἀνθρώπων (ὧν οἱ πέντε Ἑλληνας, οἱ δὲ τέσσαρες Ἀρμένιοι), εὑρομεν τοῦ: ἐξῆς: στατικῶς ὄρου: (οἱ ἀριθμοὶ τῶν σταθμικῶν μονάδων σημαίνουσιν ἀγοραῖας ἰσάκτας, ὧν ἐκάστης, ὡς γνωστόν, 312 ἰ = εἰ γαλλικῆ χιλιογραμμῆ).

100

	Δεξιὰ'	ἀριστερά'	διαφ. (πλέον ἔθνος ἀνθρ. εἰ. τ. ἀρισ.).	ἔθνος ἀνθρ.	ἡλικία ἀνθρ
Α'.	28	30	2	Ἐ.	28 ἔ.
Β'.	33,130	36,100	2,270	Ἐ.	32.
Γ'.	33,26	38	4,374	Ἀ.	44.
Δ'.	28	30,30	2,30	Ἐ.	26.
Ε'.	33,70	35,100	2,30	Ἐ.	51.
Ζ'.	27,200	29,300	2,100	Ἀ.	29.
Ζ'.	34	28,40	4,40	Ἀ.	40.
Η'.	33	36	3	Ἀ.	60.
Θ'.	33,200	38	2,200	Ἐ.	34.
μέσος ὄρος	31,40	34,240	3,200		

σεων, ἃν καὶ μάλιστα ἱκετευτικῶς ἐξαιτούμεθα καὶ εὐελπιστῶ ἀπεκδεχόμεθα παρὰ τῶν ἰατρῶν ἰδίως μελῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ταῦτα παρεκβατικώτερον ἐνείραντες, ἐπάνεμιν ἐπὶ τὴν κυρίαν τοῦ λόγου ὑπόθεσιν.

Τὴν πρώτην νύξιν πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς φυσιολογικῆς ἀληθείας, ὅτι ἡ ρηθρητικὴ τῶ ἀνθρώπου δύναμις καθίδρυσται ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἐνδέχεται ὅτι ἔσχεν ὁ ἀρχηγέτης τῆς ἐν μακαρίῃ τῇ λήξει φρενολογικῆς σχολῆς ἐκ τῆς ἐμπειρικῆς παρατηρήσεως, ὅτι ἡ ἡγετικὴ ἀπόχρωσις τῆς φωνῆς ἐκαστοῦ ἀνθρώπου ἔχει σχέσιν καὶ ἀναλογίαν πρὸς τὴν νοητικὴν αὐτοῦ ποιότητα. Ἀνθρώποι, οἳ ἐστὶ περιερισμένως νενεμημένη ἡ νοητικότης, ἔχουσι ἀβληχρὸν, νοσθὴ καὶ ἄμουσον τὴν ἡγετικὴν τῆς φθέγγεως χαρακτηριστῆρα, ἡ ἀδυνατοῦσι προσενεγκεῖν τὸν δαῖνα ἢ δαῖνα τῶν φθόγγων, ἐν ᾧ οἱ ἄριστοι τὴν διάνοιαν προΐενται, ὅτε μὲν μᾶλλον, ὅτε δὲ ἥττον εὐχη καὶ εὐμουσον τὴν φωνήν. Πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς πρὸς τὸν ἐγκέφαλον σχέσεως τῆς ρηθρητικῆς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεως ἠδύνατο νὰ ποδηγετήσῃ τὸν δόξινον παρατηρητὴν καὶ τὸ, φυσιολογικῶς καὶ ψυχολογικῶς πολὺ τὸ διάφορον ἔχον, δεδημένον, ὅτι κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν ὁ ἐγκέφαλος οὕτω ἔχει συντελεσμένην τὴν μορφολογικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν, τὰ φωνητικῆς ἡμῶς ὄργανα εἰσὶν ἐντελῶς ἀνεπτυγμένα, — τὸ ὅτι, λέγομεν, κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην μόνον φυσιολογικῶς ἀπλούς καὶ διὰ τοῦτο εὐπροσφέρτους φθόγγους δύναται ἵνα προσφέρῃ ὁ ἄνθρωπος, οὐχὶ δὲ καὶ πολυσυνθέτους. Τὸ ἀνακρισθήτητον δεδομένον, ὅτι τῆς προσέσεως μόνων τῶν φυσιολογικῶς ἀπλῶν καὶ διὰ τοῦτο εὐπροσφέρτων φθόγγων ἐστὶ δευτικῶς ὁ ἐν ταπεινῇ ἔτι βραχυιδίᾳ τῆς ἐγκεφαλικῆς ἀναπτύξεως ὢν ἄνθρωπος, — τὸ δεδομένον, λέγομεν, τοῦτο ἔχει καὶ ἕτερον σημασίαν, ἡμῶν πρὸ πάντων τοῖς Ἕλλησι διαφέρουσαν, ἃτε δήπου ἐπιθυμοῦσιν ἐπαγαγεῖν, πρὸς τοῖς φιλολογικοῖς καὶ ἱστορικοῖς (1), καὶ φυσιολογικῶς τεκμήρια περὶ τοῦ ὅτι ἡμεῖς δευκατησάμεν, ἀπὸ τῶν προγόνων ἡμῶν ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν γενεῶν παραδοθεῖσαν ἡμῶν, τὴν γινισίαν προφορὰν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, καὶ ὅτι ὁ Ὀμηρος, π. χ., ἐπύρρσεν ὡς καὶ ἡμεῖς τὸ «βε-

λέσει βεβλήχται» καὶ τὸ «βεβλημένος βουθὼνα», καὶ ὁ Εὐριπίδης τὸ «βεβραβάρωσι ἐν βραβάρωσι», ὁ δὲ Ἡσίοδος οὐκ ἐπύρρσεν ὡς οἱ ἐρασμῖοντες τῶν ἑλληνιστῶν

«Καὶ δόμεν ὡς κεν δῶ καὶ μὴ δόμεν ὡς κεν

[μὴ δῶ]

» Καὶ δότη μὲν τις εἴλωκεν, ἀλότρη δ' οὐ-

[τις εἴλωκεν],

(Ἑργ. κ. ἡμ. 352—353)

ἀλλ' ὡς ἡμεῖς καὶ ὅτι οἱ πρόγονοι ἡμῶν διέσπελλον καλῶς καὶ κατὰ προφορὰν τὸ «ἔθνος» ἀπὸ τοῦ «έντος», καὶ τὸ «ἔθος» ἀπὸ τοῦ «έντος», καί, τὸ «κοιταῖ» ἀπὸ τοῦ κριταῖ» καὶ τὸ «σθένω» ἀπὸ τοῦ «στένω», καὶ τὸ «θεις» ἀπὸ τοῦ «τίς».

Ἐξετάζοντες τοὺς φθόγγους Β, Δ καὶ Θ ἐν καθάρως φυσιολογικῇ ἐπόψει, εὐρίσκουμεν, ὅτι ἡ μὲν πρόσις αὐτῶν κατὰ τὸν παρ' ἡμῶν διασωθέντα προφορικὸν τρόπον χρήζει πολλῷ πολυπλοκωτέρας μυστικῆς ἐνεργείας ἢ ἡ κατὰ τὸν παρὰ τοῖς περὶ τὸν Ἑρασμον ἑλληνισταῖς ἐν χρήσει πρὸς ἀπαγγελίαν ἐκαστοῦ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Θεωροῦντες τὸ λεχθέν μείζονος ἀναπτύξεως ἄξιον, ἐκτίθειμεν διὰ πλειόνων τὰ περὶ αὐτοῦ. Κατὰ τὸν ἡμέτερον προφορικὸν τρόπον πρὸς ἀπαγγελίαν τοῦ γράμματος Β ἀπαιτεῖται

α) νὰ καθελκύσωμεν τὴν κάτω σιαγόνα, ἀλλ' οὕτω συμμεμετρημένως καὶ τοσοῦτον μόνον, ὅσου δεῖ ἵνα ἡ τοῦ κάτω χεῖλους ἄνω ἐπιφάνεια ἀχθῇ εἰς τὸ αὐτὸ ὀριζήντων πεδίων, ἐν ᾧ καὶ ἡ κάτω ἐπιφάνεια τῶν τῆς ἄνω σιαγόνος τομέων. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτων ἀνάγκη νὰ συστειλωμεν κατὰ τὸ προσηκόν μέτρον, καὶ οὔτε πλέον οὐδὲ ἑλασσόν τοῦ δέντος, τοὺς ἐξῆς μῦς:

1) τὸ μυῶδες πλάτυσμα (subcutaneus colli)

2, 3) τοὺς δύο διφρεῖς τῆς κατωτέρως σιαγόνος (digastrici maxillae inferioris)

4, 5) τοὺς δύο στυλοειδεῖς (styloioidei)

6, 7) τοὺς δύο λοξοὺς σιαγονικοὺς (myloioidei) καὶ

8, 9) τοὺς δύο στενοὺς γενουοειδεῖς (m-nioidei)

β) νὰ διατεινομεν πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ κατώτερον χεῖλος οὕτω συμμεμετρημένως, ὥστε τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν τῆς ἄνω σιαγόνος τομέων ἀχθῆναι πρὸς τὸ αὐτὸ κάτω πεδίων ἵνα δὲ κατορθώσωμεν τοῦτο δεῖν συστειλαί.

(1) Ὁρα κυρίως τὰ ὑπὸ Κωνσταντίνου Οικονόμου ἐν τῷ «Περὶ τῆς γινισίας προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώτσης» συγγράμματι αὐτοῦ (ἐν σελ. 35—62, 77—88, 129—132, 143—159, 165—170) φιλολογοῦντα.

10, 11) ἀμροτέρους τοὺς καθελκυστήρας τοῦ κατωτέρου χείλους (depressores labii inferioris)

γ) νὰ διχθεῖσωμεν οὕτω τὴν γλῶσσαν, ὥστε εἶναι τὸ μὲν ἄκρον αὐτῆς κακχυμένον πρὸς τὰ κάτω, αὐτὴν δὲ μετρημένην πρὸς τῷ ἀπέθῳ τοῦ κοίλου τοῦ στόματος· ἵνα δ' ἐρικώμεθα τούτων δέον νὰ συστειλωμεν

12, 13) τοὺς δύο γενουγλωσσικούς (genioglossi) καὶ

14) τὸν γλωσσικὸν (lingualis)

δ') τούτων πάντων παρασκευασθέντων, ὑπολείπεται ἔτι νὰ ἐκδιώσωμεν τὸ ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ στόματος ἐναπειλημμένον πνεῦμα ἵνα γίνῃται ἡ τοῦ ρθόγγου πρόσις· πρὸς τοῦτο δὲ δέον συστειλῆαι πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἐκπνευστικὴν συστολήν τοῦ αἵματος τοῦ θώρακος μῦς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τῶν μῶν τούτων συνέργεια ἀπαιτεῖται πρὸς τὴν πρόσιν παντὸς ρθόγγου, ἐπομένως καὶ πρὸς τὴν καθ' οἰονδήποτε τρόπον γινομένην προφορὰν τοῦ περι οὐνοῦ ἐ λόγος γράμματος, διὰ τοῦτο παραλείπεται ἡ συναριθμησις αὐτῶν ἐνταῦθα τε καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς περὶ τῆς τῶν λοιπῶν γραμματίων προφορᾶς λεχθησομένους

ε) δέον, ἐν ἡ στιγμῇ προϊέμεθα τὴν ρθόγγον, νὰ καθελκυσώμεν αἰθίς τὴν κάτω σιαγῶνα, συστέλλοντες πάλιν τοὺς τὴν καθέλκυσιν αὐτῆς ἐργαζομένους ἐννέα μῦς.

Πρὸς ἀπαγγελίαν, λοιπόν, τοῦ γράμματος Β κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας προφορικὴν τρόπον ἀπαιτεῖται ἡ συνέργεια δεκαεπταῶν μῶν, εἴκοσι δὲ καὶ τρεῖς μυῖαι αὐτολαί.

Ἴνα δὲ τὸ αὐτὸ γράμμα τῆς ἑλληνικῆς ἀλαβήτου προφερῆ κατὰ τὴν παρὰ τοῖς ἐρασιμάχοις ἑλληνιστικῆς ἐν χρήσει προφορικὴν τρόπον οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτεῖται ἢ, συμμακρότων τῶν χείλων, ἐκδιωχθῆναι τὸ ἐν τῷ κοίλῳ αὐτοῦ ἐνεργούμενον πνεῦμα, κατὰ δὲ τὴν πρόσιν τοῦ ρθόγγου καθελκυσθῆναι τὴν κάτω σιαγῶνα πρὸς ταῦτα δὲ ἀπαιτεῖται ἡ συνέργεια ἐννέα μῶν μῶν.

Ἰδομεν ὅπως γένοιται κατὰ φυσιολογίαν καὶ τὰ καθ' ἑκάτερον τῶν τρόπων, καθ' οὓς προφέρεται τὸ γράμμα Δ, τὸν τε ἐν τοῖς στόμασι τῶν Ἑλλήνων ἡμῶν εἰθισμένον καὶ τὸν παρὰ τοῖς περὶ τὴν Ἑκκασίαν ἐν χρήσει.

Ὡς μὲν ἡμῆς προφέρουμεν τὸ γράμμα τοῦτο, χρῆζομεν πρὸς τὴν ἀπαγγελίαν αὐτοῦ τῆς συνεργείας ἑνδεκα μῶν, ὧν οἱ ἐννέα μεριστῶνται δις εἰς συστολήν, τούτῃσιν εἶναι εἴκοσι αὐ μῖται αὐτολαί, αὐ τὸν ρθόγγον Δ (ἑλλη-

νοτρόπως προφερομένου τοῦ γράμματος) συμπαράγουσαι, ἧτοι

α) δέον νὰ διανοιζώμεν ὅσον ἀρκεῖ τὸ στόμα, καθελκύνοντες τὴν κάτω σιαγῶνα τοσοῦτον μόνον, ὥστε νὰ διασπῶσιν οἱ τῆς ἄνω σιαγῶνης τομῆς ἀπὸ τῶν τῆς κάτω τοσοῦτον, ὅσον δεῖ πρὸς διάληθιν τοῦ ἄκρου τῆς γλώσσης. Ἴνα δ' ἐρικώμεθα τούτου δέον νὰ συστειλωμεν τὸ μωῶδες πλάτυσμα, τοὺς δύο διρυσίς τῆς κάτω σιαγῶνης, τοὺς δύο στυλοσσοειδέους, τοὺς δύο λοξοὺς σιαγονικούς καὶ τοὺς δύο στενοὺς γενουσιδέους

β) ἀνάγκη νὰ προσελκίσωμεν τὴν γλῶσσαν διὰ τοῦ μεταξῶ τῶν μικρῶν διεστραχῶτων ἐδόντων χασματίου οἷω συμμετρημένως καὶ τοσοῦτον μόνον, ὥστε τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης ἐράψασθαι τῆς ἐξῆς τῶν ἄνω τομῶν, οὕτω δὲ τὸ ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ στόματος ἐναπειλημμένον πνεῦμα, ὅταν ἐκδιωχθῆ, διαπνεύσει ὑπὲρ τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης καὶ μεταξῶ αὐτοῦ καὶ τῶν τῆς ἄνω σιαγῶνης τομῶν καὶ παραγγεῖν οὕτω τὸν ἰδιόζῳτον ἐκείνου ἡγετικὸν τύπον τὴν σύμμετρον δὲ ταύτην τῆς γλώσσης προσέλκυσιν ἐργάζονται ἀμρότεροι οἱ γενουγλωσσικοί μῦς

γ) δέον, προσέτι, νὰ ἐκδιώσωμεν τὸ ἐν τῇ κοίλῳ τοῦ στόματος ἀπειρημμένον πνεῦμα, συστέλλοντες τὸ τοῦ θώρακος αἴτος

δ) ἀπαιτεῖται νὰ καθελκυσώμεν αἰθίς τὴν κάτω σιαγῶνα ἐν ἡ στιγμῇ προϊέμεθα τὸ ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ στόματος πνεῦμα. Ἵσπερ συστέλλομεν καὶ πάλιν τοὺς τὴν καθέλκυσιν τῆς κάτω σιαγῶνης ἐργαζομένους ἐννέα μῦς.

Πρὸς τὴν προφορὰν, λοιπόν, τοῦ περι οὐοῦ ἐ λόγος ἑλληνικοῦ γράμματος κατὰ τὴν ἡμέτερον τοῦ προφέρειν αὐτὸν τρόπον χρῆζομεν τῆς συνεργείας εἴκοσι μῶν, ἢ, συνυπολογιζομένης καὶ τῆς δευτέρης ἐκάστου τῶν μῶν τούτων συστολῆς, εἴκοσιθθὸ μῖται αὐτολαί.

Πρὸς δὲ τὴν κατὰ τοὺς ἐρασιμάχους ἀπαγγελίαν τοῦ αὐτοῦ γράμματος οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτεῖται, ἢ, ἐρειδομένου τοῦ ἄκρου τῆς γλώσσης ἐπ' ἄπασαν τὴν πρὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς χόρην τῆς ὑπερώας, ἐκδιωχθῆναι τὸ ἀπειλημμένον μεταξῶ αὐτῆς καὶ τῆς γλώσσης πνεῦμα, καταχθῆναι δὲ ἅμα τὴν κάτω σιαγῶνα πρὸς τὴν λίαν ἀπλήν ταύτην ἐργασίαν συστέλλονται δέκα καὶ μῶνοι μῦς, τούτῃσιν ἡ τὴν γλῶσσαν βραχύνον, ἅμα δὲ καὶ κάμπτων τὸ ἄκρον αὐτῆς πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπίσω, ἧτοι ὁ ἄνωτερος ἐπιπέδικος γλωσσικός (lingualis longitudinalis superior) καὶ οἱ τὴν κάτω σιαγῶνα

διανοίγοντες ἐντέα μὲς⁴ δηλονότι ἀπαιτοῦνται ἐνδεκα μόρια μὲν καὶ συστολαί.

Τοῦ δὲ Θ ἢ καθ' ἡμᾶς μὲν προφορὰ μεθίστησι τοσοῦτος· εἰς ἐνέργειαν μὲς, ὅσους καὶ ἢ τοῦ Δ, γρη῏ουσα καὶ αὐτὴ εἰκοσι καὶ δύο μὲν καὶ συστολαί, ἐν ᾧ ἢ κατὰ τὸν προφορικὸν τρόπον, τὴν ἐν γρη῏σει παρὰ τοῖς τῷ Ἐρασμῷ ὁμόφοροι τῶν ξένων ἑλλητιστῶν (=Γ), παραπλησία οὕσα καὶ φυσιολογικῶς συγγενῆς τῇ τοῦ γράμματος D (ἄμφοτέροι γὰρ οἱ φθόγγου [D, Γ] εἰσι γλωσσοίπερώϊοι προσθιοπρόφοροι articulatō linguopalatalinalis prior vel anterior [1]), ἐστὶ καὶ φυσιολογικῶς ὅσον ἢ ἐκείνου ἀπλῆ καὶ ὀλιγόπλοκος.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συναγεται τὸ ἀναμυρισθῆ-
τητον φυσιολογικὴν συμπέρασμα τοῦτο, ὅτι ἢ μὲν κατὰ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον προφορὰ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Β, Δ καὶ Θ δεῖται πολυπλοκωτέρας μὲν καὶ ἐνεργείας, ἅτε καὶ τῆς συστολῆς πολλῷ πλείονων μῶν γρη῏ουσα, καὶ συμμετρῆσεως καὶ ἀκριθείας ἐν τῇ συστολῇ ταύταις προσκαπιτούσα, πρὸς ἢν χειρώδης ἐστὶν ἀνάπτυξις τις τῆς διανοίας καὶ λογικότης. Διὰ τοῦτο, οὕτω συντελεσθείσης τῆς τοῦ ἐγκεφαλοῦ ἀναπτύξεως, ἀδυνατεῖ ὁ ἄνθρωπος προενεγκεῖν τοὺς φθόγγους τοῦτους διὰ τοῦτο καὶ οὐδέποτε ἐκ τοῦ στόματος τῶν βρεθῶν ἀκούομεν αὐτούς. Οὐ μόνον δὲ διὰ τὸ συμμετρημένον καὶ ἀκριθὲς ἐν τῇ πρὸς ἄλλα ἀγωγῇ τῶν πρὸς τὴν ἀποτέλεσιν τοῦ γρακτικιστικοῦ αὐτῶν φθόγγου χρησίμων ἀνατομικῶν στοιχείων ἀδυνατεῖ τὸ βρέθρον, ἅτε μήπω ἀνεπτυγμένον τὴν ἐγκέφαλον, νὰ προσέγγη καθ' ἡμᾶς τὰ περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος γράμματα, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἔλλειπει ἐτι ἐνὸς τῶν πρὸς τὴν προφορὰν αὐτῶν συνεργούντων ἀνατομικῶν μορίων ἐστὶ δὲ τοῦτο οἱ ὀδόντες, ἅτε συνεργούντων πρὸς μὲν τὴν φθόγγον β ἰδίως τοῦ κατωτέρου χεῖλους καὶ τῶν τῆς ἄνω σιαγόντος τομῶν (articulatio infralabio-supradentalis), πρὸς δὲ τὴν δ τῆς γλώσσης καὶ πάλιν τῶν ἄνω τομῶν (articulatio supradento-lingualis). Τούναντίον δὲ διὰ τὸ φυσιολογικῶς ἀπλοῦν καὶ ὀλιγόπλοκον τῆς κατ' Ἐρασμον προφορᾶς τῶν γραμμάτων τούτων οὐ μόνον καὶ τὰ βρέθρα αὐτὰ ἄριστα δύνανται νὰ προφέρωσιν αὐτὰ ὁμοίως (τάττα, τα-

τά, λουά, λερρ [αβρῶν], κατ' Ἀριστοφ., Νε-
γελ. 13647, λελιά, λελιέ, λελιά, λελιέ), ἀλλὰ καὶ τῶν λογικῶν ἀμοιροῦντων ζῶων τινὰ δύνανται νὰ φηγνῶσι φωνὴν ὁμοίωσθον τῇ κατ' Ἐρασμον προφορᾶ τοῦ γράμματος β.

Προσθετὸν ἐτι, ὅτι καὶ πάντες οἱ λοιποὶ φθόγγου οἱ φυσιολογικῶς συγγενῆς τῷ β, τουτέστιν οἱ δι' ἀμφοτέρων τῶν χεῖλων, β, ὡς ὀνομαζόμενοι ἐν τῇ φυσιολογικῇ φθόγγολογίᾳ (1), οἱ διγυλικοὶ ἢ ἀμοιγιστοπρόφοροι (bilabial-lus), δηλονότι ὁ β, τὸ ἐν τῇ πρόσει τοῦ β διὰ τῆς παρατεταμένης δονήσεως ἀμφοτέρων τῶν χεῖλων παραγόμενον βρυλλημα, ἢ γρυλλισμοειδῆ φωνή, ἢ ἐμπερῆς τῇ προφορᾷ τοῦ ἀγγλικοῦ W (doobbbjii) καὶ ὁ μυγμῶς ὁ παραρραγόμενος συμμετακίτων τῶν χεῖλων καὶ εἰσβαζόμενος σὺν βύμῃ τοῦ πνεύματος εἰς τὸ τῆς βίνος κύλον, — ταῦτα, λέγομεν, τὰ φυσιολογικῶς ἀδελεῆ τοῦ φθόγγου β φωνήματα ἔχουσι γλωσσικῶς τε καὶ αἰσθητικῶς ὡς ἐξῆς. Ἢ διὰ τοῦ κραδαμοῦ τῶν χεῖλων κατὰ τὴν τοῦ φθόγγου β πρόσειν παραγόμενη βρυλληματώδης ἄχῃ, ὁ φθόγγος β, καὶ ὁ γρυλληματικῶς φθόγγος W εἰσι φυσιολογικῶς μὲν τοσοῦτον στοιχειώδεις, ὥστε τὴν μὲν βρυλληματώδη φωνὴν προείνται καὶ αὐτὰ τὰ βρέθρα, αἰσθύντα πιαίν(2), ἐτι δὲ οἱ ἴπποι, αἱ ἡμίονοι καὶ οἱ ὄνοι φηγνῶσιν αὐτήν, ἐκβαζόντες σὺν βύμῃ τῇ πνεύματος τῶν μυκτῆρων καὶ τοῦ χάρματος τῶν χεῖλων, κραδαίνομένων, ὡς ἔταν, π. γ., λυπῆ τὴ κνήθον αὐτῶν τὴν βίνα. Τὸν δὲ φθόγγον β προαί-
τατα προφέρουσι τὰ νήπια, εἰς ὧν τοὺς πρώτους κλαυθμικισμῶς διακρίνεται καὶ τὸ γρυλληματώδες W, ὑπερκαθωραζέει καὶ τὸν γρυλλισμὸν τῶν δελφικίων. Αἰσθητικῶς δὲ θεωρουμένων τῶν φωνῶν τούτων, δυνάμεθα, βεβαίως, εἰπεῖν, ὅτι εἰσὶν ἡκιστα ἐπαγωγοὶ καὶ παντάπασιν ἀνάξιοι τοῦ ἀνθρωπίνου στόματος καὶ ὡτός. Διὸ καὶ γρῶνται μὴ ἐξ αὐτῶν (τῆ βρυλληματώδεις λερρ) οἱ ὀρεωκόμοι, οἱ ἐνλητάι καὶ οἱ ἀμαρῆσι, ἀρίεντες αὐτῶν ὅταν θέλωσι νὰ ἐπίσχωσι τῆς πορείας τὰ ὑποζύγια αὐτῶν. Ἐν δικιώτατα δὲ εἶρηκε περὶ τῆς φωνῆς ταύτης ὁ de Bois-Reymond, ὅτι «τὸ σύμφωνον τοῦ-

(1) «Kuhmus κτλ», σελ. 206—231.

(2) Καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐπέμεινον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ ἡμέτερα νήπια, ὅτι ἤθελον νὰ πλώσιν ὁ Ἀριστοφάνης εἰπάγει ἐν ταῖς «Νεφέλαις» (1381) τὸν Στρεψιάδην λέγοντα

• αἰσθανόμενος σου, πάντα τραυλίζοντος, ὅτι νοσήει
• αἰ μὲν βρῶν εἰποις, ἐγὼ γὰρ ἂν πιατὸ ἐπέτρω».·

[4] *Orz *Kuhmus oder allgemeine Alphabetik
• vom physischen, physiologischen und gram-
• matischen Standpunkt von F. H. du Bois-Rey-
• mond, Berlin, 1862», σελ. 213.

» το ἤθελον εἰσθαι τοσοῦτον δύσχερον ἐν
 » ταῖς λέξεσιν, ὥστε ἐν οὐδεμίᾳ γλώσσῃ, ὅσον
 » τραχύρρητος κἄν ὑπεπίθετο, ἡδυνάτο τις
 » εἰκασθί, ὅτι ἐστὶν ἐν χρήσει ὁ ρόδιγγος ὀ-
 » τος» (1). Προεικάζονται τὰτα τῷ εἰρηκένῳ
 φυσιολόγῳ ἦν, βεβαίως, ἀδύνατον προῦδειν, ὅτι
 ἤθελον, οὐδὲν ἤττον, εὐρεθῆ ποτε ἀνθρώπινα
 ὄντα, ἅπερ νᾶ διαψύσσει τὴν εἰκασίαν αὐτοῦ
 τοσοῦτον δυσχερεῖς ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν ρη-
 γνύτω φωνάς. Καὶ ὅμως εὐρέθησαν οἱ μέλα-
 νες, μικρόσομοι καὶ εἰδηθήσασται κάτοιικοι
 μιᾶς νήσου ἐκ τῶν νέων Ἑβραίων (Hebriiden)
 χρώνται γλώσσῃ, ἣν, ὑπερβαίνουσιν καὶ αὐ-
 τὰς τὰς τραχύρρητοτάτας κατὰ τὴ δύσχερον,
 χερακτορίζει ὁ εἰρηκένος συγκρατασμός τῶν
 χειλέων. Παράδειγμα ἕως τῶν ἡδυγλώσσων ἐ-
 κείνων ἀγγίον ἔφερε τὸ χάριον ὄνομα *Mum-
 brrrrrrum*, ἕτερος δὲ τις *Boumbrrrr-
 ruai*.

Ὁ δὲ μυγμός, ὁ παρχόμενος διὰ τῆς εἰσ-
 χιάσεως τοῦ πνεύματος διὰ τοῦ κοίλου τῆς
 βίνος, συμμεμικτόν τῶν χειλέων, ἐστὶ φυσιο-
 λογικῶς τοσοῦτον ἀργουίδης καὶ στοιχειώδης,
 ὥστε, καθ' ἦν ποιεῖται ὁ de Bois-Reymond
 ὄρθην παρχήρησιν (2) καὶ τὰ παιδία αὐτὰ μύ-
 ζουσιν οὕτως ἐν ταῖς πρώταις αὐτῶν πρὸς τὸ
 φθέγγεσθαι ἀποπειρίαις.

Ἐκ πάντων τῶν εἰρηκένων συνάγεται, ὅτι
 ὁ παρὰ τοῖς ἑρασιμίζουσι τὴν προφορὰν τῆς ἐλ-
 ληνικῆς γλώσσῃς ἐν χρήσει προφορικῶς τρόπος,
 ὅσον ἐπὶ τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἑλληνικῶς γράμ-
 μασιν, ἔχει πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ὡς ἡ ἀπλή ἢ
 ἡ διὰ τεσσάρων βᾶδισις πρὸς τὴν μάλιστα τε-
 γνήσασαν σακνικὴν ἢ σχοινοδρακτικὴν ὄρχησιν.
 Καὶ τοῦτο μὲν ἐστὶ τὴ φυσιολογικὴν δεδομέ-
 νον, μηδεμίᾳ δεκτικῶν ἀντιρρήσεως ἢ περαι-
 τέρω δ' ἐξέτασις τοῦ ζητήματος ἐστὶν ἔργον
 τῶν ἐξ επαγγέλματος γλωσσολόγων κεκλημέ-
 νων ἀποφανθῆναι εἰ πιθανόν, ὅτι ἴθρος τι,
 ἐκπίπτει τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ ἀκμῆς καὶ
 ἀναυθάρουμένοι, καθίστηται ἐν τῇ γλώσσῃ
 αὐτοῦ ἀντὶ τῶν φυσιολογικῶς ἀπλῶν φθογ-
 γικῶν στοιχείων ἀλλὰ πολυποικωτέρας μού-
 κῆς ἐνεργείας πρὸς παραγωγήν αὐτῶν δει-
 μνα.

Δυστυχῶς οὐκ ἔστι δυνατόν καθυποβληθῆ-
 ναι εἰς πειραματικὴν βιάσασιν τοιαῦτα ἀπορή-
 ματα ἔαν ὅμως ἡδυνάμεθα ἀνερευθῆν καὶ τὰ

ἐθολογικὰ ζητήματα διὰ τῆς πειραματικῆς
 μεθόδου, πειρώμενοι διὰ τῶν ἐθνῶν ὡς διὰ τῶν
 λαγιόδων καὶ τῶν βαρτάρων, ἠθέλομεν προτι-
 μῆσαι πρὸς τοιοῦτον διαβάσανισμὸν ὑψηλότερα
 ἐθολογικὰ ζητήματα. Λίαν περίεργον ἤθελον
 εἰσθαι τότε, π. γ., εἰ τίς ἐγκαθεύρηεν οἰονδή-
 ποτε τῶν νῦν ἐπὶ πολιτισμῷ καὶ ἰσχύϊ διακoi-
 νομένον ἐθλόν ὡς ὑπὸ πειραματικῶν κώδωνα
 ὑπὸ τὸν ἀμρικαλύψαντα ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας
 τὴ ἡμέτερον ἔθνος ἀδιάπνευστον σιθροῦν πι-
 γέα, πλήρη τῶ ἀναειρευτοῦ ἀερίου τῆς βαρ-
 θερβαρότητος καὶ στέγοντα τῆς ἐπιστήμης τὸ
 ρῶς, ἐνέλλειπε δ' αὐτὸ οὕτως ἐγκαθειργμένον
 ἐρ' ὅσον χρόνον διήρχαν ἐν τῇ ὄντως ἀτλήτῳ
 ταύτῃ καταστάσει καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Τὸ
 ἔθνος ἐκεῖνο, ὅσον μεγάλη κἄν φαίνωνται νῦν ἡ
 ζωτικότης αὐτοῦ, θὰ ἀπέθνησκε, βεβαίως, διὰ
 πικνότης, ἐν ᾗ τὸ ἑλληνικὸν διατήρησεν ἀκέραια,
 εἰ καὶ πως ἀβλαχρότερον λειτουργούμενα, πάν-
 τα τὰ στοιχεῖα τῆς ἐθολογικῆς αὐτοῦ ζωῆς,
 ἀνακτάται δὲ προῦντι τῷ χρόνῳ τὴν πάλαι
 εὐεξίαν αὐτοῦ, ἀναπνεῶν αἰθίς τὸ ζεῖδιθρον ἐ-
 κείνο πνεῦμα. οὐ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἦν ἀπε-
 στερημένον, θαλάσμιον δὲ πάλιν καὶ ρωτιζό-
 μενον ὑπὸ τοῦ θεῖου φωτός τῆς ἐπιστήμης.

Π. ΚΑΛΑΙΒΟΥΡΗΣ

ἱατρός.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΝΕΑΗΜΕΡΟΥ ΒΑΣΙΛΙΔΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

(Τῆ 30 Ἀπριλίου 1872).

Κυρία καὶ κόρησι!

Ἡ τὰ μάλα κολακευτικὴ ἐπιεικεία, μεθ' ἧς
 ἠροσόητες, κατὰ τὴν περυσινὴν τοῦ ἡμετέρου
 Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐπέτειον πανηγύριν, τοῦ
 ἥμιστος ἀναξίου αὐτῆς καὶ κατὰ πάντα ἀτε-
 λούς «Ἵπαιτίας ἐγκωμίου,» με ἐνεθάρρουνεν εἰς
 τὸ νὰ καθυποβάλλω καὶ ἐφέτος τῇ προσωσιμέ-
 νῃ ἡμῶν κρίσει, ὑπὸ τὸ πρόσχημα δημοσίου
 διαλέξεως, βραχέειν μὲν, ἀλλὰ καὶ ὅσον οἶόν
 τε περιληπτικὴν ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ τὴν Ἰ-
 ωάννην Γεῖν. Εὐελπιστῶν δὲ ὅτι αἰ πρὸς με φι-
 λικαὶ ὤμων διαθέσεις ὑφίστανται ἀμικαί, δια-
 θεσικῶ τὸ φιλόμουσον ἀροπατηρίον μου περὶ

(1) Ἐνια ἄνωτέρω, σελ. 207, 208.

(2) Ἐνια ἄνωτέρω, σελ. 207, 208.

τῆς σταθερότητος τῶν πρὸς αὐτὸ εὐνομιόμων κισθημάτων μου, ἐν ἐμοὶ δι' ἀνεξιτήλων ἐντυπωθέντων χαρακτῆρων ὑπὸ τῆς φιλόστροφος ὑποδοχῆς, δι' ἧς ἐτιμήθη ἡ διὰ τῶν ἀδελφῶν μου χειρῶν προσοπισθεῖσα αὐτῷ Ἀλεξάνδριν φιλοσφρὸς τε καὶ μάρτυς. Αὐτὴ δὲ καὶ σήμερον μσοιτεῖ δι' ἐμοῦ, ὅπως εὐμενῶς, ὡς ἐκεῖνην, ὑποδεχθῆτε καὶ τὴν ἐνδοξὸν τῆς Ἀγγλίας βασιλισσαν, παραβλέποντες καὶ πάλιν τὴν προφραν ἁσθένειαν καὶ τὸ υπερβολικὸν χάριος τοῦ σφῶδρα τολμητιῶ αὐτῶν παρ' ὑμῖν ἐπιηρητοῦ. Καὶ ἀληθῆς μὲν ἐστίν, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο, καθὼς ξένον, δὲν δικαιούται νὰ προσξενήσῃ ταῖς ὑμετέραις ἀνοαῖς τὴν πέψιν ἐκείνην καὶ ἠδονὴν, τὴν ὅποιαν ἐπάγει ὄνομα καθαρῶς Ἑλληνικόν, ἀλλ' οὐχ ἥτοι φέρει μετ' ἐκαστοῦ πλείστα ὅσα ἀναμνήσεις, δυναμῆνας ἐν ἐρελαύσσοι τὴν μετ' ἐνδιαφέροντος προσοχῆν ἁμογενοῦς ἀκρατηρίου. Ἀρκεῖ δὲ πρὸς τοῦτο νὰ ἀνακλήσῃτε εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν, ὅτι ἡ περικληθῆς, ὠραία καὶ δόστικος αὐτὴ τῆς Ἀγγλίας ἐνεκῆ-μερος βασιλεῖς, γεννηθεῖσα ἐν πλείρῃ δεκάτῳ ἑκτῷ αἰῶνι, καθ' ὃν μεγάλη καὶ ἐνθουσιώδης ἡγέρθη πρὸς τὴν παιδείαν ἀμιλλα, κρατίστη ἀνεδείχθη πασῶν τῶν ἐπισκομητόρων τῆς ἐποχῆς γυναικῶν, τῶν ὀφθαζόμενων ἐπὶ εὐγενεῖ ἀγωγῆ καὶ σπανίᾳ πολυμαθείᾳ, καὶ ὅτι, πλὴν τῶν λοιπῶν αὐτῆς καὶ ποικίλων γνώσεων, οὕτως ἐξ-επαιδεύθη καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, ὥστε πρῶτως κατέστη ἱκανὴ νὰ ἀντιλαμβάνηται τῶν ἀπροσιωπητέων ἱστοριῶν τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Γυνὴ λοιπὸν ἀλλοφύλος, ἥτις ἐν τρυφερωτάτῃ νεότητι ἤνθοε καὶ ἐθαύμαζε τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τῶν θεῶν ἡμῶν προγόνων, καὶ ἐγίνωσκε κατὰ συνέπειαν τὸν ἐπὶ τῆς γῆς κύριον προσοισμὸν τοῦ γυναικεοῦ φύλου, δικαιούται, νομίζω, νὰ ἀπολαύσῃ τοῦ ἡμετέρου θαυμασμοῦ, νὰ ἐμπνεύσῃ δὲ καὶ εἰς ἐμὲ τὴν τόλμην, μετ' ἧς προβαίνομι εἰς τὴν σκιαγραφίαν τῆς κατὰ πάντα συμπαθητικῆς αὐτῆς εἰκόνας, ὀφειλομένην εἰς κῆθοντικὰ καὶ σπουδαῖα ἀγγλικά κείμενα, ἐξ ὧν ἀρσούντως ἐπωλεθῆ ἡ ἐμὴ ἄεργος γραφὴς τῆ προθύμῳ συμπράξει φίλου ἐθελήμονος καὶ κατόχου τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης.

Τὸ ἄνομα τῆς κραταιᾶς Ἀγγλίας τὰς βαθυμῖδας ἀνέθη δεκαοκταετής, τῇ 22ῃ Ἀπριλίου 1509, Ἐρρίκος ὁ Π' ὡς, ὅστις, ἔνεκα τῶν πρὸς τὰς ἐξ αὐτοῦ γυναικῶν ὀμοσότητων αὐτοῦ δύναιται νὰ παραβληθῆ πρὸς τὸν μυθιστορικὸν βαρῶνον «Κοκκοπόγων» (Barbe-Bleue). Καὶ κατὰ μὲν τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπὶ τοῦ ἄνομου

ἀναξήσεως του φιλιθόνος εἰς ἄκρον καὶ εὐωχίας ἐκδοτος ὅλος γενόμενος ὁ νέος ἡγεμῶν, ἀνεπισθῆτος τέλειος ἀπέθη τῶν κωνος, λίαν ὠμὰ καὶ τραγικὰ παραστήτας δράματα κατὰ τὸ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ χρονικὸν διάστημα. Ἄλλ' ἀποστρέφωμεν τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὰς ὀμοσότητας τοῦ αἰμοχαροῦς τοῦ πρώτου βασιλέως, καὶ ἴδωμεν τὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ, ἅμμερον ἔχοντα σχέσιον πρὸς τὰ τῆς καταγοιγῆς τῆς ἐνδοξοῦ ἡρωίδος ἡμῶν.

Ὁ Ἐρρίκος Π' ὡς, ἀποβιώσας τῷ 1547, ἐγκατέλιπε τρία τέκνα, τὴν Μαρίαν, θυγατέρα τῆς ἐξ Ἀρξάγωνίας Λικατερίνης, τὴν Ἐλισάβετ, θυγατέρα τῆς Ἄννης Βολείνου, ἀμροστέρως νόθους ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ἐπιστήμως κηρυχθεῖσας, καὶ ἀκουσθῶς ὑπ' αὐτοῦ πάλιν ἡγεμονίδας ἐπονομασθεῖσας, καὶ τὸν Ἐδουάρδον, υἱὸν τῆς Ἰωάννης Στυμόρου. Προαισθηθεῖς δὲ τὸν θάνατόν του, ἐγραψε διαθήκην, κατὰ τὴν ὅποιαν τὸν ἄνομον τῆς Ἀγγλίας ἐμελλε νὰ καθέξῃ ὁ Ἐδουάρδος, ἐν ἔλλειψει δὲ τοῦτου, ἡ πρῶτος τοῦ θυγατρῆ Μαρία, καὶ ἐν ἔλλειψει ταύτης, ἡ δευτερογενῆς Ἐλισάβετ, ἐν ἔλλειψει δὲ καὶ τῶν τριῶν τέκνων του καὶ γυναικῶν αὐτῶν κληρονόμος, ἡ Françoise de Suffolk, μακαριστὴ de Borsel, πρωτότοκος θυγατρὸς τῆς νεότερας ἀδελφῆς του Μαρίας, τῆς συζευχθεῖσας τὸν Κάρολον Beudon, δούκα de Suffolk, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρώτου αὐτῆς συζύγου καὶ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Β' ὡς. Ταύτης τῆς τοῦ Ἐρρίκου Π' ὡς ἀδελφίδος καὶ τοῦ Ἐδουάρδου του ἐξαδέλφου, ἥτις συνεζεύχθη τὸν λόρδον Γουῆ, προσλαβόντα καὶ τὸν τοῦ δουκῆ de Suffolk τίτλον, πρωτότοκος ὑπῆρξε θυγατρὶς ἡ ἡμετέρα ἡμεῶν.

Ἀναγορεύθη λοιπὸν βασιλεῖς, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐδουάρδος Γ' ὡς, ὁ πρωτότοκος τοῦ ἀποβιώσαντος Ἐρρίκου υἱός ἦτο δὲ ἐνεκατῆς, καὶ ἡ τοῦ Κράτους διοίκησις ἀνετέθη εἰς δέκα καὶ ἐξ συμ-βούλους, διορισθέντας διὰ τῆς διαθήκης τοῦ πατρός του. Ἄντες οἱ Ἀγγλοὶ ἱστορικοὶ συμφωνοῦσιν ἐν τῇ ἀρηγήσει τῶν ἀρχῶν τάσων καὶ σπανίων, προτεραιμάτων τοῦ Ἐδουάρδου Γ' ὡς, οὗτινος αἱ ἀρεταὶ τῆς μεγαλειότητος παρεῖχον ἐπιπέδα διὰ τὸ μέλλον, κατέστησαν δὲ τὸν νέον τοῦτον ἡγεμῶνα τὸ ἀντικείμενον τῶν τρυφερωτέρων τοῦ λαοῦ ἀισθημάτων. Ἀναγνωρίζουσι αὐτῷ χαρακτῆρα ἥπιον καὶ διαθέσεις εὐγενεῖς, μεγάλην ῥοπήν εἰς τὴν μάθησιν, ἐντυπωθῶ δὲ καὶ εἰς τὴν ταχεῖαν διακπαρίσιν τῶν ὑποθέσεων, ἀγγλίνων οὐ τὴν ταχέως, κρίσιν πάνυ περρωτισμένην καὶ ἄπειρον εὐθυδι-

κίαν. Καί ἀλλῶς μὲν ἔστιν, ὅτι ἡ ἀνατροπὴ αὐτοῦ καὶ κί κατὰ τὸν αἰῶνα ἐν ᾧ ἔζη ἐπιπολιχίζουσαι ἰδέει ἐνέσπειρον αὐτῷ ζῆλον θεοκρατικῶν ὑπερβολικῶν, καὶ δυνάμενον νὰ παρεκκλίη μέρει διωγμῷ κατὰ πεποιθήσεων ἐναντίων ἐκείναις, ἃς ἐνθέρμως ἐπρέσβυον, ἀλλ' εἰς τὴν τῶν δικακρυζομένων ἀνήκων νέαν ἀνακρίρωσιν, δὲν ἤθελέ ποτε καταστῆ σφοδρὰ ἐπίφοβος, καὶ μακροβιώτερος ἐάν ἦτο, διότι, ὡς λίαν ὀρθῶς περὶ αὐτῆς καὶ ὁ ἐπιφανὴς ἱστορικός καὶ φιλόσοφος ἄγγλος Δαυὶδ Ηὐμιν, αἱ τῶν δικακρυζομένων προλήψεις ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰς τῶν λατίνων ὑπὸ τοῦ Κλήρου διευθύνοντο καὶ διατρέποντο. Ἡ σωματικὴ οὖμος κατὰ κράτος τοῦ νέου βασιλέως, κληρονομήσοντας ἐκ τῆς ἐνυτοῦ μητρὸς, τῆς Ἰωάννης Σευμούρου, τὸν φθίσιν, ἣτις ἔμαλλα τόσον προῖμος, νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ ἀνθρώπου κατοικίαν, ἐξήσκει ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ δαλιτηριώδη ἐπιφρόνην, ἣς τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα ἤσαν ἡ νέκρωσις καὶ ἡ ἐν οὐ δέοντι εὐπιστία. Τὴν ἐκ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἀνιλευσῶς ταύτης ἀσθενείας προκύπτουσαν διάθεσιν ἤτο ἀδύνατον, ἐν κείναις τοσοῦτοις κρίσεσιν, καθ' οὓς οὐδὲν ὑπέρχε συνθέστρον τῶν ἐρίδων καὶ τῶν παθῶν, νὰ μὴ ἐκκαρπωθῶσιν οἱ ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Ἀγγλίας προεξάρχοντες, πρὶς ἐπιπολιχίαν κρημάτων τῆς φιλοδοξίας των. Καὶ δὴ τοῦτο ἐπεχειρήθη μετὰ μεγάλης ἐπιδειξίτικτος ὑπὸ τοῦ περιρρήμου Ἰωάννου Dudley, κόμητος de Warrick, δουκὸς de Northumberland.

Ὁ δούξ de Northumberland ἦτο μέγας ἀρχιανάρχος τῆς Ἀγγλίας καὶ μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ κυβερνήσαντος τὸ κράτος ἀντὶ τοῦ βασιλέως, ἀγγλικῶν ἔτι ὄντος φιλοδοξῶς δὲ εἰς ἄκραν καὶ δι' ἐξέχου νου προικισμένους, διανοήθη νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν παντοδύναμον τοῦ Ἐδουάρδου θεῖον καὶ προστατῆν τοῦ βασιλείου δούκα de Somerset, καὶ ἔτι ἰσχυρότερος τούτου, εἰ δυνατὸν, νὰ γείνη, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπετεύχθη διὰ τῆς εἰς θάνατον τοῦ ἀντιπάλου τούτου καταδικίας. Τότε ὁ Northumberland, βλέπων τὰ σχέδια αὐτοῦ κατευδουόμενα ὑπὲρ πάσαν προσδοκίαν, μεγάλῃ δὲ καὶ ἀπερίοριστον ἀποκατάσας ἐπιφρόνη ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ νέου μονάρχου καὶ τὰ πάντα ἀνὰ χεῖρας κρατῶν, αἱ τὸν πάντα δεσπόσας, ἐκιντοῦ μόνον δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστῆ κύριος, ἀλλ' ὅλος παρεδόθει εἰς τὴν ἀκίροστον φιλοδοξίαν του ἐτόλμησε νὰ ἀπεισῆ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ στέμμα τῆς Ἀγγλίας, τὸ ὅποιον ἐσκέπετο πῶς νὰ ἐφελκυσθῇ ἐπὶ κεραλῆς ἀνη-

κούσας τῇ οἰκογενεῖα αὐτοῦ. Ἐνθόμωμον δὲ τρέφον πεπολιθῶσιν, ὅτι ἡ νέα θεοκρατικὴ ἀναμύρωσις συνέφερε τῇ πατρίδι, ἵνα ὀριστικῶς ἀντικαταστήσῃ τὸν λατινισμόν, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν ταύτης τῆς δοξασίας συγκεντρώδων πᾶσας τὰς ἐνεργείας του, καὶ πάσῃ χροῖμανος τῇ πολιτικῇ ἐπιχειρῆσιν, ἣν εἶχεν ἀποκινήσει, καὶ ταῖς ἐξαιρετικαῖς πᾶν διανοητικαῖς αὐτοῦ δυνάμεσιν, ἐπαγεῖρσε τῆς ἀδυνατοῦ νὰ ἐπωρελῆθῃ διελθέσας τοῦ Ἐδουάρδου.

Καὶ δὴ ὁ ἔνθερος δικακρυζόμενος καὶ φιλοδοξῶς δούξ παρέστρεψε τῷ νεαρῷ ἡγεμόνι, ὅτι κί δύο αὐτοῦ ἀδελφάκι, Μαρία καὶ Ἐλισάβετ, εἶχον κερυχθεῖ νόθου ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ὅτι ποτὲ τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος δὲν θέλει συγκατατεθῆ, ὅπως ἀναβῶσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου, καίτοι ὡς κληρονόμοι τοῦ στέμματος ἀνακρυζόμενοι ἐν τῇ τοῦ Ἐρρίκου Ἡ' οὐ δικήθη, νόθου βασιλεύσαι ὅτι ἡ μεγάλη αὐτοῦ θεία Μαργαρίτα, βασιλῆς τῆς Σκωτίας, μετὰ τῆς οἰκογενεῖας αὐτῆς, ἀπεκλήρωθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τελευτῶντος μονάρχου, ἄλλως τε δὲ καὶ παρὰ τοῦ νόμου ὡς ζῆλον ἀποκλείεται τῆς διαδοχῆς ὅτι ἐάν ἡ Μαρία, ἡ μεγαλύτερα αὐτοῦ ἀδελφὴ καὶ τῆς λατινῶρονος ἐξ Ἀρβόκωνος Αἰκατερίνης λατινοφρονεστῆθη θυγάτηρ, διαδέχετο ποτὲ τὴν βασιλείαν, βεβαίως ἤθελεν ἐπιβλεῖν ἡ κατάρχησις τῆς νεοουστάτου δικακρυζομένης θεοκρατίας, ἡ καθιέρωσις τῶν νόμων, τῶν ψηφισθέντων ὑπὲρ τῆς ἀναμωρώσεως, ἡ ἀποκατάστασις ἐν νέου τῆς κυριαρχίας τῆς Ῥώμης καὶ τῶν σφετερισμῶν αὐτῆς ὅτι, ἀποκλειομένης τῆς πρώτης ἀδελφῆς, καθὸ νόθου, ἐπ' ἀνάγκης ἦτο νὰ ἀποκλεισθῇ καὶ ἡ δευτέρα, διότι καὶ ἡ Ἐλισάβετ ἄλλοτε, ὡς ἡ Μαρία, νόθος ἐκκρύχθη ὑπὸ τε τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῆς πατρὸς καὶ βασιλέως Ἐρρίκου Ἡ' ὅτι κατὰ συνέπειαν ἡ μόνη δικαία, νόμιμος καὶ συμφέρουσα λύσις τοῦ διαδοχικοῦ ζητήματος ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀνακρίρωσις ὡς διαδόχου τῆς δουκίας de Suffolk, πρωτοτόκου τῆς πρώην βασιλίδος τῆς Γαλλίας θυγατρὸς καὶ ἐξ' ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ ὅτι, ταύτης παρεπιτομένης τῶν ἀνακρυζομένων δικαιομάτων τῆς ὑπὲρ τῆς πρωτοτόκου θυγατρὸς Ἰωάννης Γ' οὔ, δέον ἵνα κερυχθῇ διὰ βασιλικῶν πινακίδων διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας ἡ Ἰωάννα. Ἦτο δὲ αὕτη, ὡς θέλωμον κατωτέρω λεπτομερέστερον ἐλθέσει, νόμω ἐπὶ νόμῳ τοῦ δουκὸς καὶ κατὰ πάντα ἀξία τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς.

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα βελθεῖν ἐνεποίησαν ἐντόπιον τῷ νέῳ βασιλεῖ, ὅστις, ἔνθερος καὶ

ελληκρινής ζηλωτής τῆς διαμαρτυρομένης θρησκείας, ἐθεώρει ἀληθῶς καταστρεπτικὴν διὰ τὴν νέαν καὶ πεφλημένην αὐτῷ ἐκκλησίαν τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβησιν τῆς Μαρίας' ἀδικαίως δὲ πρὸς τὴν Ἐλισάβετ' ἀδικεῖν, ὑπερηγάπα τὴν ἐξεδάδρανον τοῦ καὶ τὴν ἐμήλικα αὐτῷ καὶ συνανατραπεύσαν θυγατέρα τῆς Ἰωάνναν. Δ' ὅ καὶ αἰσθανθεὶς τὴν προσέγγισιν τοῦ θανάτου, διέταξε τὴν ἐκδοσιν τῶν ὑπὸ τοῦ δουκὸς de Northumberland ἐπιμένους καὶ ἀδικολοποῦσας αἰτουμένων βασιλικῶν πινακίδων, αἵτινες προσυπεγράφησαν ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρων τοῦ δικαστικοῦ κλάδου λειτουργῶν καὶ πάντων ἀνεξαρτήτως τῶν συμβούλων τῆς ἀντιβασιλείας. Καὶ μετ' οὗ πολλῶν χρόνων ἀπωλέσθη πάσα ἐλπὶς σωτηρίας, καὶ ὁ δυστυχὴς Ἐδουάρδος ἤγγιζεν εἰς τὸ τέμαρ τοῦ βραχυτάτου βίου αὐτοῦ. Ἀφθελθεὶς δὲ κατὰ κακὴν του μοῖραν εἰς τὴν διάκρισιν ἀγρότιδος καὶ ἀμαθούς γυναικὸς, τὴν ἐμπειρικὴν μετερχομένην ἰατρικὴν καὶ τὸν ἀσθενούντα νὰ σώσῃ ἀνακιδῶς ὑπισχυομένης, ὑπὸ μακρὰς κατεβλήθη καὶ ὀδυνηρὰς ἀγωνίας. Βαθμηδῶν ἢ γλώσσα αὐτοῦ περιεπλήθη, ἢ ἀναπνοὴ κατέστη δυσχερὴς, ὁ σφυγμὸς ἠλαττώθη, αἱ κνήμαι ἐξωγκώθησαν, τὸ πρόσωπον ἐπελιδνώθη, καὶ πλείστα ὅσα ἕτερα ἐπίσης σοβαρὰ συμπτώματα ἀνεφάνισαν, προκρινόντα τὸ τέλος σκληρῶν, ἀναπόφευκτον καὶ προσεγγέει. Τὴν δ' ὅταν Ἰουλίου 1553 περὶ τὴν 9ην ὥραν τῆς ἐσπέρας, ἀπεδήμησεν εἰς Κύριον, πλήρης χριστιανικῶν αἰσθημάτων καὶ πίστεως εἰς τὴν νεοσφύτων ἐκκλησίαν, ὁ καλὸς ἀγαθὸς Ἐδουάρδος Τ'ος, κατὰ τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ τὸ ἕβδομον τῆς βασιλείας του, ἐγκαταλίπων τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας ἐρμακίον ἀντιθέτως ἀπικιτήσων, αἵτινες ἐμελλον νὰ ἐρυθράνωσι τὰς βαλμίδας αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀγνοῦ καὶ εὐγενούς αἵματος τῆς ἡμετέρας ἡρώιδος.

Ἀλλὰ, πρὶν ἢ ἀπορασθῆτε τῆς ἀφρηγήσεως τῶν σπουδαιωτάτων συμβάντων, τῶν ἀμείωσας ἐπακολοθησάντων τῶν πρόωρον τοῦτον θάνατον, ἀνατρέξατε νεοεὶς, κυρίαι καὶ κύριοι, πρὸς στιγμὴν, εἰς τὰς ἡμέρας τῆς παιδικῆς ἡλικίας τῆς Ἰωάννης Γ'εῦ. Ἡ ἔσχατος αὐτῆς γυνή, ἥτις τοσαύτην περιποιεῖ τιμὴν εἰς τε τὸ μεγαλεπήβολον αὐτῆς ἔθνος καὶ εἰς ἅπαν ἐν γένει τὸ ἐράσμιον γυναικείον φύλον, ἐγεννήθη ἐν Βραχδάτη, κατοικητηρίῳ τοῦ δουκὸς de Suffolk, ἔτει 1537 ἢ βασιλείῳ ἑλκουσα τὸ γένος' διότι δύο τῶν ἐκ ματρὸς προγόνων αὐτῆς ἐρηματίσταν, ἢ μὲν σύζυγος τοῦ Ἐδουάρδου Δ'ου, ἢ δὲ, ὡς ἀνωτέρω ἐξέβη, θυγατὴρ τοῦ Ἐρρίκου

Ζ'ου καὶ σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Β'ου. Βιογράφος τῆς ἄγγλος, Edmund Lodge ὀνομαζόμενος, ἀποκκλεί αὐτὴν «Θαυμασίον ὄν πλῆρες ἐπιεικῆτων τε καὶ φυσικῶν προτερημάτων, ἀθωότητος ἐμπλοον καὶ γλυκύτητας χαρακτῆρος καὶ τρέφον, ὅμοια δὲ τρομαρῶ καὶ παρ' ἄξιαν δυστυχίας». Καὶ ἀληθῶς ἡ ἱστορία τῆς παιδικῆς ἡλικίας τῆς εἶναι ἐξαίρετικὴ καὶ μυθώδης, ἤθελε δὲ εἶσθαι καὶ πάντῃ ἀπίστευτος, ἐὰν τὰ περὶ αὐτῆς λεγόμενα δὲν ἐλάμβανον κύρος ἀθεντικὸν ἐκ τῶν μαρτυριῶν ἐπιστήμων συγγλυόν, ὧν ἡ εὐλακρὴ καὶ ἀκριβεία, παρὰ πάντων ἀναγνωρίζομενικ τῶν μεταγενεστέρων, οὐδὲ τὴν παρμηκροτέρην δύναμιν νὰ παρεξέωσιν ὑπόνοιαν προμελετητημένης ὑπερβολῆς. Ἡ ἀνατροπὴ τῆς θαυμασίας παιδὸς ἐγένετο κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῷ δεκάτῳ ἕκτῳ αἰῶνι σύστημα, καθ' ὃ ἡ πολυμάθεια δὲν ἦτο ἀποκλειστικὴ ἰδιοκτησία τῆς κοινῶς νομιζομένης σοβαρωτέρας μερίδος τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ἐθεωροῦτο ἐπίσης ὡς ὁ πολυτιμώτερος στολισμὸς καὶ τὸ εὐγενέστερον ἐγκαλλώπισμα τῆς οὐχ ἥττον σοβαρῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ μάλα θελακτικώτερας ἄλλης μερίδος. Ἠρώτος μετὰ τὴν μητέρα, τὴν ἀνεκτίμητον ταύτην παντὸς ἀνθρώπου εὐεργέτιδα, παιδαγωγὸς αὐτῆς καὶ διδάσκαλος ὑπῆρξε διαμαρτυρομένης τῆς ἱερῆς ὀνόματι Ἰωάννης Arlmar, ὅστις ἐξ-επλήρου παρὰ τῷ πατρὶ αὐτῆς καὶ τὰ τῆς ἱερωσύνης καθήκοντα ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῆς δουκιῆς ταύτης οἰκίαι, καὶ ὅστις ἀκολούθως διωρίσθη ἐπίσκοπος τοῦ Λονδίνου ὑπὸ τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισάβετ'. Πρὸς τὸν διακεκριμένον τοῦτον ἄνδρα ἔτρεφεν ἡ Ἰωάννα αἰσθηματικὰ βελῶς σεβασμοῦ καὶ ἀγάπας ὅλοις νύκτας, αἰσθηματικὰ ὑπολήψεις καὶ οἰκίας, ἀφροσύσεως καὶ πλήρους ἐμπιστοσύνης, ἅτινα οὐκ ἔλλιπον βελῶς συνειτέλεσαν εἰς τὴν ταχεῖν καὶ βίσιμον ἐμάθησιν τῶν ὑπ' αὐτῷ ἀκόως καὶ φιλοσότητως διδασθέντων.

Ὅσον δὲ ἤγάπα τὴν σπουδὴν καὶ ἤξευρε νὰ ἐπωρελήται αὐτῆς ἀκορόντως, καταρτάνεται ἐκ τοῦ ἐπομένους ἀνεκδοτοῦ, ὑπερ' ἀναξείρι ἐν τῷ περισημωτέρῳ αὐτοῦ συγγράμματι. τῷ ἐπιγραφομένῳ «ὁ δημοδιδάσκαλος» (the schoolmaster), σορὸς καθηγητῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα καὶ καλλιπείης τῆς Ἀγγλίας λατινιστής, παιδαγωγὸς δὲ καὶ γραμματεὺς χαρακτικής βασιλείων τε καὶ βασιλισσῶν, ὁ περιώνυμος Roger Ascham. Ὁ ἄγγλος οὗτος συγγραφεὺς λέγει, ὅτι μεταβὰς μὲν τῶν ἡμερῶν εἰς ἐπίσκοπον τῶν γονέων

τῆς Ἰωάννης, εὖρε πάντας τοὺς ἐν τῷ αἴματι συνδικασθεῖζόντας μετὰ πολυμαθῶν συγγενῶν καὶ φίλων κατὰ τὸ προσκείμενον ἄλλος πρὸς κωνηγεσίαν ἐρωτήσας, διὰ δικτὴ καὶ ἡ Ἰωάννα δὲν συμπεριέζετο τῆς οἰκονομικῆς δικασθεῖζου, καὶ πῶς εὐρίσκατο πληροφορηθεῖς, μετέβη ἀμέσως εἰς τὸ ὑποδειχθέν ἰδιαιτέρον αὐτῆς σπουδαγῆριον, ἔνθα εὖρεν αὐτὴν ὄλην τῇ μελέτῃ καὶ τῇ ἐξ αὐτῆς προερχομένη ἡδονῇ παραθεδομένην, καὶ ἀνὰ χεῖρας κρατοῦσαν μεγάλου χαρακτον καὶ ἐκ χρήσεως συνεχοῦς πεπαικωμένον βιβλίον. Ὡ πῶσον θέλει σπαρχθῆ ἡ Ἑλληνικὴ ὑμῶν καρδίαι, ὅταν ἀκούσατε τὸν τίτλον τοῦ θείου ἀριστοουργήματος, ὅπου κατέθελε τὴν Ἀγγλίαν παρθένον! Τὸ σύγγρημα τοῦτο ἀνέκει εἰς τὴν ἀθάνατον φιλολογίαν τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἐν ἧ κατέχει θέσιν ἐκ τῶν πρωτίστων καὶ ἔνεκα τῶν ἐν αὐτῷ ἀναπτυσσομένων ὑψηλῶν ιδεῶν, καὶ ἔνεκα τοῦ περιουσιμῶντος αὐτῆς ἐναρμονίου γλωσσικοῦ καλῆματος. Ἡ Ἰωάννα, παρουσιάζουμένη ἴσως τὸ προσεγγίζον πρόωρον τέλος της, καὶ παραγορεύου ἀναζητοῦσα ἐν λόγοις περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἀνεγίνωσκε μετὰ προσελώσεως, ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, τὸν Ψαίδωνα τὸν Πλάτωνος! Ἀποπεινόμενος εἰς ἀκρασίαν, ἐν ᾧ πλειονοῦσκει τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον, οὐδόλως θεωρεῖ ἐπάναγκες νὰ ἐπιπέσοι μακρὰς ἐπὶ τούτου παρακαρήσεις, καὶ βέβαιός ἐστι, ὅτι κατ' ἄξιον ἐξετιμῆθῃ ἢ ἢ ὑπὸ τούτου ὑψηλῆς συνδικαλέσεως ἐδραμονίαν νεάνις. Κατονομάσκα τὴν τάνην τοῦ πνεύματος αὐτῆς, καὶ οὐδὲν ἐν τῷ μέλλοντι μέγα καὶ ἀπροσδόκητον γεγονὸς δύναται νὰ φανῆ ὑμῖν ἀνώτερον τοιαύτης ἡγεμονίδος τοῦ διανοητικοῦ κόσμου, καὶ χάριτας ἀποδίδετε αὐτῇ, ὅτι εἶδετε ἀνταντακωμένην ἐπὶ τοῦ προσώπου της τὴν ὑμετέρην πεποιθήσιν περὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἔθνους ἐκείνου, εἰς ᾗ ἀνῆκεν ὁ Πλάτων, μεγαλείου ἐρ' ὡ ἐκείνη τε καὶ ὑμεῖς δικαίως σεμνύνεσθε, διότι ὑπερηδέσκα καὶ αὐτὰ τὰ ὅρια τοῦ ἐθνικοῦ τῷ Ἑλληνικῷ μεγαλείῳ κατέστη μεγαλείου κοσμοπολιτικόν. Ὁ Ascham ἐκφράσκα τῇ Ἰωάννῃ τὴν ἐκτουτὴ ἀπορίαν, πῶς μένει μόνη, κατ' ἴν κερὶν οἱ ἄλλοι δικασθεῖζουσι, ἔλαθεν ἀμέσως τὴν ἐπομένην ἀπάντησιν, ἡτις καὶ αὐτολεξεί παρ' αὐτοῦ ἀναγέρεται ἐν τῷ προῖρηθέντι πονήματι. «Ὅλοι αἱ κατὰ τὸ ἔλλος κωνηγεσίαι αὐτῶν εἰσὶ δι' ἐμὲ μάταιαι ἡδοναὶ συγγερνόμεναι μετὰ τῆς ἡδονῆς, ἢν κισθάνομαι, ἀναγνώσκουσα τὸν Πλάτωνα ὅσοι δὲ οἱ καλοὶ καὶ ἀπλοὶ ἄνθρωποι δὲν γνωρίζου-

σι τὰς ἀληθεῖς ἡδονάς». «Καὶ πῶς κατέρωθουσα, προσέθετο ὁ Ascham, νὰ συλλάβης τουαὐτὴν ἀληθῆ ἰδέαν τῆς ἡδονῆς, ὅταν καὶ ἄνδρες εὐαίμητοι μόλις ἀπέκτασαν.» Εἰς τὴν ἐρωτήσιν ταύτην ἀπάντησεν ἡ νεάνις: «Ὁ θεὸς εὐδοκῆσκα μὲ ἐδωρήσατο εὐρύσει καὶ ἀκαταπρόβου γονεῖς, διδάσκαλον δὲ καλὸν κἀγαθόν» εἰς αὐτοῦς καὶ μάλιστα εἰς τὸν τελευταῖον τούτου βιβλίῳ τὰ πάντα. Ἡ μεταρρώρον, ταπεινὴ καὶ ἀπλοῖα αὐτῇ ἀπόκρισις, ὑπερπερινεῖται ὑπὸ τοῦ Ascham καὶ δικαίως, διότι ἐκφράζεται καρδίαν ἐμπλεον ἀγνῶν κισθημάτων, διότι ἡ εὐγνωμοσύνη τὸ ὠραιότερόν ἐστι κόσμημα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, διότι εἰς οὐδὲν τὰ γράμματα, ἢν μὴ συντελεῖσιν εἰς τὴν ἡθικὴν τοῦ ἀνθρώπου διάπλασιν, διότι ἡ ταπεινοροσύνη τοῖς ἰσχυροῖς μάλιστα ἀρμόζει, καὶ κατὰ συνέπειαν τῇ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀδυναμίας παντοδυνάμῳ τοῦ ἀνδρὸς παραδυναμίτι. Σώζεται δὲ καὶ μακρὰ πρὸς τὴν Ἰωάνναν τοῦ Ascham ἐπιστολή, μὲ βεβαίως τῶν πολλῶν ἐπιστολῶν, ἢς τῇ ἀπῆλθονεν, ἐν ἧ ἐκφράζει τὴν μεγάλην ἰδέαν, ἢν εἶχε σχηματίσει περὶ τε τῆς ἐκτάκτου νομοσύνης καὶ τῶν ποιτικῶν γνώσεων αὐτῆς, καὶ συνέμα τὴν παρακαλεῖ, ὅπως μὴ ἀρεσθῆ ἀπκνῶσα μόνον πρὸς αὐτὸν Ἑλληνιστί, ἀλλὰ γράψῃ ἔπίσκα καὶ πρὸς τινὰ τῶν φίλων του, τὸν πολυμαθῆ Ἰωάννην Sturmius, ὅστις ἔνεκα τῆς λατινικῆς αὐτοῦ καλλιπειείας ἐπωνομάσθη ὁ Κικέρων τῆς Γερμανίας, ἔνα ἔχη μάρτυρα ἀξιόπιστον τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς δεινότητος, ὅταν ἐπανίστα αὐτὴν καὶ ἐν τῇ πατρίδι τοῦ σοφοῦ τούτου φίλου. Ἀλλὰ καὶ δὲ ὁμιλῶν περὶ τῆς Ἰωάννης, ἐκφράζεται μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ: «οἱ ἔπαινοι, λέγει, οὗς ὁ Ἀριστοτέλης ἀπονέμει ταῖς γυναῖκι, πληρέστερα ἐκφραζόνται αὐτῇ ἔχει συμπεριρορῶν ἀρίστην, φρόνησιν καὶ φιλοπονήσιν, πάντα τὰ ἀγαθὰ προσόντα καὶ μεγάλα προσηρήματα τοῦ γυναικείου φίλου ἄνευ τῶν ἀδυναμιῶν αὐτοῦ ὁμιλεῖ τὴν Γαλλικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν ὡς τὴν Ἀγγλικὴν γλώσσαν» γράφει δὲ μετὰ πολλῆς τῆς ἐρθεσπέας καὶ τῆς χάριτος: «πολλάκις συνδιελέχθη μετ' ἐμοῦ Ἑλληνιστί, Λατινιστί δὲ γράφει εἰς ὅρους νευρωδῆς καὶ μετὰ μεγίστης κισθηματικότητος».

Ἐπειὸς τῶν τῆς Ἰωάννης συγγρόνων, ὁ θωμάς Chalouet, οὐ μόνον ὑποστηρίζει πάσας τὰς τοῦ Ascham λεπτομερείας καὶ κρίσεις περὶ τῶν φιλολογικῶν αὐτῆς γνώσεων, ἀλλ' ἐπιπροστίθεται καὶ τὰς ἀσολούτους λίαν ἀξιοσημειώτους πληροφορίας: «ἐγνώριζε, λέγει, κατ-

λως τήν Ἑβραϊκὴν, Ἑλλὰδικὴν καὶ Ἀραβικὴν, διεκρίνετο δὲ προσέτι ἐπὶ τελειοποιήσει κατὰ πάντας τοὺς κλάδους τῆς γυναικείας ἀνατροφῆς· ἐκαλλιέργει τὴν τε φρονητικὴν καὶ τὴν ὀργανικὴν μουσικὴν μετὰ πλείστων ὄσων ἐπιτυχίας καὶ μεταδοτικῆς τέρψεως· ἦτο δὲ καὶ καλλιγραφίας κάτοχος καὶ σπανίως εἰς τὰ ἐργόχειρα ἐπιδηζήτοσος· πρὸς τοῦτοις, καὶ τοι διὰ τοιούτων καὶ τοσούτων πεπρωκισμένη προτερημάτων, διέπρεπον ἐπὶ πράττειν, σεμνότητι, γλυκύτητι καὶ ταπεινοφροσύνῃ.

Ὁ Fuller, ὅστις ἔζη μίαν ἐκατονταετηρίδα μετὰ τὴν Ἰωάνναν, συνάπτων μετὰ τῆς ἰδικζούσης αὐτῷ ἀριθείας τὰς μαρτυρίας πάντων τῶν γνωρισάντων καὶ σμετισθέντων αὐτῆς, λέγει ὅτι « εἶχε τὴν ἀθωότητά τῆς παιδικῆς, τὴν ὀρασιότητα τῆς νεανικῆς, τὴν βασιμότητα τῆς μέσης, καὶ τὴν σοβαρότητα τῆς καθεστρακείας ἡλικίας;» ἀνακεφαλαίων δὲ τὰς ἐπ' αὐτῆς πληρείς θαυμασμοῦ ἰδέας του καὶ κρίσεις, ἐπιφέρει μετὰ συγνηήσεως τοὺς ἐπὶ τῆς ἱστορίας βασιζομένους καὶ λίαν ἐγγλόττους τοῦτους λόγους, οἵτινες ἠδύνατο ἐπὶ τοῦ τάφου νὰ ἐγχαρχθῶσι τῆς ἡμετέρας ἡρώιδος· « ἡγεμονίς ἐν γενετῆς, πεπαιδευμένη ὡς κληρικῆς, ἔζησεν ὡς ἁγία, καὶ ἀπέθανεν ὡς κακοῦργος, διὰ τὰ περαπτόματα τῶν συγγενῶν τῆς.»

Ἐνδεκαετοῦς οὗσης τῆς Ἰωάννης, διελογίσθη, δι' ἰδία πολιτικὰ σχέδια, νὰ προσημαίωσθαι συνοικέσιον αὐτῆς μετὰ τοῦ νεαροῦ βασιλέως Ἐδουάρδου Γ' ὁ τοῦτου θεοῦ ἐξ μητρός, Θωμᾶς Σέμβούρου, ἀρμυνάρχου τῆς Ἀγγλίας, ὅστις εἶχε συζευχθῆ τὴν ἐπιζήσασαν τοῦ Ἐρρίκου II' ἑκτῆν γυναικᾶ, Αἰκατερίναν Πάριζ. Πρὸς ἀσφαλοτέρην δὲ ἐπιτυχίαν τοῦτου τοῦ σκοποῦ, κατέπεισε τοὺς γονεῖς αὐτῆς, ὅπως τῇ ἐπιτροφίῳ νὰ μείνῃ ἐπὶ τινὰ χρόνον παρὰ τῇ συζύγῳ του, ἵνα συναντῶνται συνεχῶς τὰ δύο παιδιά, καὶ ἐπαναλλάξωσι τὰς στενάς σχέσεις, αἵτινες συνέθεον αὐτὰ ἄλλοτε, καθὼ τὴν αὐτὴν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἔρχοντα ἡλικίαν καὶ νηπιθὲν συνανατραφέντα. Καὶ ὄντως ἐστῆλάν μὲν, τῷ 1548, ἡ Ἰωάννα ὑπὸ τῶν ἐαυτῆς γονέων παρὰ τῷ θείῳ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἀποθανούσα, κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, τῆς Αἰκατερίνης Πάριζ, ἐπενέκαμψαν εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἕκτοτε οὐδέις ἐγένετο λόγος περὶ συνοικεσίου αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἐδουάρδου.

Ἐπανακάμψασα ἡ Ἰωάννα παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ αὐτῆς, ἔζησεν ἐπὶ τινὰ ἔτη βίον ἡσυχον καὶ σχεδὸν ἔρημον, περὶ τὰς τῆς ἐκπαιδεύσεως

φροντίδας ἀσχολουμένη, ὁποίας δὲ προσέτιμα δικαιοδύσεις καὶ ἡδονὰς ἠκούσατο παρ' αὐτόπου μάρτυρος, οὗ τινος ἡ ἀρήρησις πρὸ ὀλίγου ὑβὴν καθυπεβλήθη. Ἀκούσατε δὲ νῦν πῶς ἐκφράζεται περὶ αὐτῆς καὶ ὁ Ἀγγλὸς ἱστορικὸς Froote, ὅστις ἐν τοσούτῳ δὲν διεκρίνεται ἐπὶ εὐμενέσι διαθέσεσιν ὑπὲρ τῶν διαμνητομένων. « Ἡ Ἰωάννα, λέγει, προσβυτέρα θυγάτηρ τοῦ δουκὸς of Suffolk καὶ ἐμψλις τοῦ Ἐδουάρδου, εἶχεν ἀρετὰς καὶ προτερήματα κατ' οὐδὲν ἥττονα τῶν τῶ βασιλέως, τὴν δὲ παιδεύαν αὐτῆς, ἦτις ἦτο τοιαῦτα, οἷα σπανίως ἐν ἡλικίᾳ περικοσμεῖ ἄνδρα, τοσούτων ἐπιχαρίτως καὶ μετριοφρονῶς μεταχειρίζετο, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ κατηραρῆθῆ ἐπὶ σχολαστικότητι ἢ ὑπεροψίᾳ. Δεκαπενταετῆς οὕσα ἐσοῦσά τῆν Ἑβραϊκὴν, καὶ ἔγραπτον Ἑλληνιστὶ δεκαεξαετῆς δὲ ἐκράτει ἀλληλογραφίαν λατινικὴν μετὰ τοῦ Bullinger. Πρὸς τοῦτοις, καὶ ποιήλατι αὐτῆς γνώσεις δὲν ἦσαν ἀνώτεροι τῶν φυσικῶν προτερημάτων καὶ τῆς σπανίας καλλογῆς καὶ ὀρασιότητος, δι' ὧν ἦτο ὑπὸ τῆς δημιουργοῦ δυνάμεως ἐστολισμένη.»

Ἡ περιώνυμος γαλλὶς φιλολόγος M. de Staol ἐπιφέρει ἐπίσης κρίσεις λίαν ὀρθὰς καὶ ἐνθουσιόδεις, στρηζομένας ἐπὶ τῶν προζήτησεσιν ἁρισπίστον ἱστορικῶν πηγῶν, περὶ τῆς Ἰωάννης, ἧς καὶ μεταφράζει μισρὰν πρὸς τὸν Arlmar ἐπιστολὴν εὐγλωττον καὶ σπουδαιότατην. Ἐπιτρέψατέ μοι, κυρία καὶ κύριοι, νὰ ἀναγνώσω ἐνώπιον ὑμῶν ἀποσπάσματά τινα μεταφράσεως ἀναξίως ταυῆτας λαμπρὰς ἐπιστολῆς, εἰς ὧν θέλετε κατῆδει τὴν ποιητικὴν φαντασίαν τῆς ἡμετέρας ἡρώιδος καὶ τὰς ἐμβρυθεῖς αὐτῆς καὶ μεγαλοφρενῆς σιόφειας περὶ τε τῶν ἀρχαίων καὶ περὶ τῆς ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων ἐπιρροῆς τοῦ χριστιανισμοῦ.

« Hier notre ami Ascliam vint me voir, et sa présence me causa un vif plaisir; elle reveilla dans mon esprit le souvenir des heures si douces et si fécondes que j'ai goûtées avec lui dans l'étude des anciens. Je voulais ne lui parler que de ces illustres morts dont les écrits m'ont ouvert une carrière de réflexions sans bornes. . . . C'était un de ces jours de la fin de l'hiver qui annoncent le printemps: je ne sais si la belle saison elle-même aurait autant frappé mon imagination que ce pressentiment de son retour: les arbres tournaient leurs branches encore dé-

pouillées vers le soleil; le gazon était déjà vert; quelques fleurs prématurées semblaient préluder par leur parfums à la mélodie de la nature quand elle reparait dans toute sa magnificence. . . Ascham et moi nous nous avançâmes sur le bord de la Tamise, et nous nous assîmes dans le bois, encore sans ombrage, que la verdure doit bientôt revêtir: les flots semblaient étinceler par le reflet des rayons du ciel; mais quoique ce spectacle fût brillant comme une fête, il y a toujours quelque chose de mélancolique dans le cours des ondes, et je défile de les contempler long-temps sans se livrer à ses rêveries dont le charme consiste surtout dans une sorte de détachement de nous-mêmes. . . Ascham, lui dis-je, vous savez avec quelles délices je lisais avec vous les philosophes et les poètes de la Grèce et de Rome: les beautés mâles de leur langage, l'énergie simple de leur âme resteront à jamais incomparables. La société, telle qu'elle est organisée de nos jours, a rempli la plupart des esprits de frivolités et de vanités, et l'on n'a pas honte de vivre sans réfléchir, sans chercher à connaître les merveilles du monde qui sont faites pour instruire l'homme par des symboles éclatants et durables. Les anciens l'emportent de beaucoup sur nous, parce qu'ils se sont faits eux-mêmes: mais ce que la révélation a mis dans l'âme du chrétien est plus grand que l'homme. Depuis l'idéal des arts jusqu'aux règles de la conduite, tout doit se rapporter à la foi religieuse, et la vie n'a pour but que d'enseigner l'immortalité. . . Les anciens élevaient leur âme par la contemplation de leurs propres forces, les chrétiens ont un témoin, et c'est devant lui qu'il faut vivre et mourir: les anciens voulaient glorifier la nature humaine, les chrétiens ne se regardent que comme la manifestation de Dieu sur la terre; les anciens mettaient au premier rang des vertus la mort qui soustrait au pouvoir des oppresseurs, les chrétiens estiment davantage le dévouement qui nous sou-

met aux volontés de la Providence. L'activité et la patience ont leur temps tour à tour: il faut faire usage de sa volonté tant que l'on peut ainsi servir les autres et se perfectionner soi-même; mais lorsque la destinée est pour ainsi dire face à face avec nous, notre courage consiste à l'attendre, et regarder le sort est plus fier que s'en détourner. . . Le vrai trésor de la pensée comme de l'imagination, ce sont les rapports du cœur humain avec son créateur: là sont les pressentiments, là les oracles, là les prodiges, et tout ce que les anciens, . . . qui jouissent tellement de la faculté de penser, . . . ont cru voir dans la nature n'était qu'un reflet de ce qu'ils éprouvaient au dedans d'eux mêmes à leur insu. . . Fiers des forces intellectuelles de l'esprit humain, ils croient pouvoir évoquer une autre vie en eux-mêmes par l'énergie de la contemplation, . . . et l'âme du chrétien se concentre dans ses propres mystères. Aussi toute action intérieure lui paraît plus terrestre que la résignation, . . . et . . . le sang des martyrs est un baume pour les blessures des infortunés!»

Τοιαύτη ἦτο ἡ Ἰωάννα, ὅτε ὁ δοῦξ de Northumberland ἐξήμειε τὰ βλέμματα του ἐπ' αὐτῆς, ὅπως τὴν μεταχειρισθῆ ὡς ὄργανον τῶν φιλοδόξων σκοπῶν του. Καὶ δὴ ἐζήτησε παρὰ τοῦ δοῦκαῖς of Suffolk τὴν χεῖρά της διὰ τὸν τέταρτον αὐτοῦ οἶον, τὸν λόρδον Guilford Dudley, ὅστις καὶ συνεζεύχθη αὐτῇ, καθ' ἃν χρόνον ὁ Ἐδουάρδος Γ'. ἤσθηνει βασιλεὺς, καὶ ἐξηκουετο ἐπ' αὐτοῦ ἡ δικηνεχὴ καὶ ἰσχυρὰ πίεσις, ἧς ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, καὶ δι' ἧς ὁ παντοδύναμος Northumberland προσεπάθει νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀποκλήρωσιν τῆς Μαρίας καὶ τῆς Ἐλισάβετ ἐκ τῆς τοῦ θρόνου διαδοχῆς. Τὸ συνοικεῖσθαι τοῦτο καὶ ἡ βασιλικὴ ἐπιχώρησις τῶν ἀμφιβόλων ἐπὶ τῆς βασιλείας δικαιοματῶν τῆς Ἰωάννης Γρέυ ἔστειλαν τοὺς τιμηκλεστερέους πόθους τῆς φιλοδοξοτάτης διανοίας τοῦ παντοδυναμοῦ δοῦκαῖς, ὅστις ἐβλεπε μετ' ἀνεκράστου χαρῆς τὸ στέμμα τῆς Ἀγγλίας ἐρχόμενον εἰς τὴν οἰογένηαιαν αὐτοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς βεβαίας καὶ ἀσφαλούς ταχύτητος, μεθ' ἧς ἀφ' ἑαυτοῦ αὐτὸ τῆς κερκίλης τοῦ βασιλείως πρόωρος, ἴσως δὲ καὶ βεβαιομένως, ἀλλ'

ἀναμφίβολος θάνατος. Ἄμα δὲ τελεσθέντος τοῦ γάμου τούτου, ἡ Ἰωάννα Dudley, προσφασίζομένη τὸ νεκρὸν τῆς ἡλικίας τῆς, ἀπήγαγε νὰ μὴν μετὰ τοῦ συζύγου παρὰ τῆ μητρὶ, καὶ ἐπέτρεψε τοῦ ποθομένου. Ἄλλὰ διαδοθείσης τῆς εἰδήσεως, ὅτι ὁ δυστυχιστὸν Ἐδουάρδος πνέει τὰ λούστια, τῇ ἐπεβλήθη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πνευροῦ, καὶ διαμένῃ ἐκεῖ, ἕως οὗ ὁ Ὑψίστος προσκαλέσῃ παρ' ἐαυτοῦ τὸν βασιλέα, ἵνα τότε μεταβῇ ἀμέσως εἰς τὸν Ἡρόνον τοῦ Λονδίνου, καθὼ ὀρισθεῖσα διαδόχος τοῦ θρόνου. Καὶ οὐδὲλος μὲν ἐπίστευον εἰς τοὺς λόγους τούτους ἡ ἡμετέρα ἡρώς, οὗς ἐξέλαθεν ὡς παιδικὰ χάριν λεγθέντας, ἀλλ' ἐνόησα εἰς τὰς ἐπιμόνους προτροπὰς τῆς πνευροῦς αὐτῆς δουκίσσης de Northumberland, μετέβη πρῶτον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δουκός, τῇ 9 ἰουανίου, καὶ ἐκεῖθεν ἀμέσως εἰς Sion House, ἔνθα προσεκλήθη, ἵνα λάβῃ δὴθεν ἐντολήν τινα παρὰ τοῦ βασιλέως, οὗ τινος τὸν πρὸ τριῶν ἡμερῶν συμβάτῃ θάνατον ἐκράτει μυστικὸν ὁ πνευρὸς δοῦξ, προτιθέμενος καὶ τὴν Ἰωάνναν νὰ ἐλάσῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ τὰς ἡγεμονίδας Μαρίαν καὶ Ἐλισάβετ δι' ὁμοιομόρητον ψευδοῦς βασιλικῆς προσκαλέσεως εἰς Λονδίνον νὰ προσελκύσῃ καὶ θέσῃ ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ κηδεμονίαν καὶ κατοχὴν.

Μεταβᾶσα ἡ Ἰωάννα εἰς Sion House, εἶδεν ἐντὸς μὲν τῆς βασιλικῆς κλίνης, οὐχὶ τὸν βασιλέα, ἀλλὰ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, περὶ δὲ ταύτης τὸ ἀνώτατον τοῦ κράτους Συμβούλιον, τὸ ὅποιον τὴν ὑπεδέλθη ὡς βασιλισσα, καὶ τὸν πνευρὸν αὐτῆς ὡς Ἡρόδρον τοῦ Συμβουλίου ἐγχειρόμενον καὶ ἐπισήμως ἀγγέλλοντα αὐτῇ τὴν τοῦ Ἐδουάρδου θάνατον ὡς ἀκολούθως: «Ὁ βασιλεὺς ἐγκαταλείπων τὸν κόσμον δὲν ἐλησμονέει τὰ πρὸς τοὺς ὑπακόους αὐτοῦ ὑψηλὰ καθήκοντα. Ἡ αὐτοῦ Μεγαλειότης, ἐπὶ τῆς κλίνης κειμένη τοῦ θανάτου, εἰδείθη τοῦ Ὑψίστου ἵνα προφυλάτῃ τὸ βασιλεῖον αὐτῆς ἐκ τῶν ἐφραχθέντων τοῦ παπισμοῦ δοξασίων καὶ ἐκ τῶν ἀναξίων αὐτῆς ἀδελφῶν δι' ὃ καὶ ἀπέκλεισεν αὐτὰς τοῦ θρόνου τῆς, ἔν παρῆδωκεν εἰς χεῖρας θυγατρὸς πρωτοτάκου τῆς παραιτηθείσης ἐξ ἀδελφῆς τῆς, εἰς χεῖρας τῆς ἡγεμονίδος Ἰωάννης Γρεῦ' ταύτης δὲ ἀπέκλυον ἀποθηκοῦσας, εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς». Περὶ αὐτῶν τὸν λόγον ὁ δοῦξ de Northumberland ἐβρίσθη πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Ἰωάννης, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ τὸ Συμβούλιον ἀποτελοῦντες λόρδοι, καὶ προσεκίνησαν πάντες αὐτῶν ὡς βασιλῖδα αὐτῶν.

Ἡ Ἰωάννα, θρηνησασα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ

βασιλέως, ἔν ὡς ἀδελφὸν τῆς ἡγάπα, ἀπεποιήθη τὸν θρόνον, λέγουσα ὅτι οὐδέποτε θέλει γίνεαι αἰτία νὰ ἀδικηθῶσιν αἱ γνήσιοι κληρονόμοι τοῦ στέμματος, καὶ ὅτι δὲν εἶχε τὰς ἀπαιτούμενας δυνάμεις, ὅπως φέρῃ τοσοῦτον βάρῃ φορῶν, οὐτὼνς θέουρι ἐκείνην πάντα ἀναξίαν. Ἐποήσατο δὲ τὴν διακέρυζιν ταύτην μετὰ προσφώνους εὐκρινεῖας καὶ ἀσθονίας δακρυῶν. Ἄλλ' ἀπκάζαπαντες οἱ κατὰ τὴν φροβερὰν καὶ κρισιμοτάτην ταύτην ὄραν ἐν τοῖς ἀνακτόροις εὐρισκόμενοι λειτουργοὶ τοῦ κράτους, ἀλλὰ πάντες οἱ συγγενεῖς, ἀλλ' ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ σύζυγος ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μὴ φωνῇ, γουκυλιῶς καὶ ἐδρακίως καθικέτευον αὐτὴν νὰ σώσῃ τὴν Ἀγγλίαν δερομένη τὸ στέμμα. Καὶ ἐκείνη ἐπιμόνως ἀπέκρουε τὰς ἰκεσίας ταύτας, συνασθηνομένη τὴν ταῖς ἀδελφαῖς τοῦ περιλημένου Ἐδουάρδου προσγινόμενὴν ἀδικίαν, ἴσως δὲ καὶ πραισθηνομένη τὸ τρομερὸν τέλος, ὅπερ ἐπεφυλάττετο αὐτῇ τε καὶ τοῖς συγγενέσι αὐτῆς, ὡν ὑπὲρ τὴν ἰδίαν ἀνελογίζετο τὴν ἀπόλειπν.

Ἄλλ' αἱ ἰκεσῖαι καὶ προτροπαὶ αὐτῆς περιεβλήθησαν τοσοῦτον βίαιον καὶ δεσποτικὸν χαρακτῆρα, ὥστε ἡ πανταχόθεν πιεζομένη νεανίς δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ τέλους νὰ ἐμμένῃ τῇ ἀποφάσει αὐτῆς, παρασυρθεῖσα πρὸ πάντων ὑπὸ τῆς πρὸς τὴν μητέρα ἀκαθάρτου καὶ φλογερὰς φιλοσοφίας τῆς. Ταύτη λοιπὸν ἐνόησα καὶ τῇ βίᾳ τὸν αὐχένα κύβητα ἀκουσίως, εἰδείθη τοῦ Ὑψίστου ὅπως ἀξιώσῃ αὐτὴν, ἐὰν ἡ ὑψηλὴ θέσις ἣν ἐμελλε νὰ καθέξῃ τῇ ἀντικῇ δικαιοῦς, ὅπως διοικήσῃ πρὸς δόξαν αὐτοῦ καὶ εὐμερίαν τοῦ λαοῦ. Τότε, γνωσθέντος καὶ τοῦ μέγρι τῆς ὥρας ταύτης ἀμφιβόλου ἡ καὶ ὄλου ἀγνώστου διατελέσαντος θανάτου τοῦ Ἐδουάρδου Του, ἐπίσημοι ἐγκύκλιοι ἀπεστάλησαν πανταχοῦ τῆς ἐπικρατείας, ἀγγέλλουσαι τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάθασιν τῆς Ἰωάννης, ὃ δὲ στρατὸς προσερχόμενος εἶδεν τὸν ὄρκον τῆς πίστωσης καὶ τῆς ὑποταγῆς τῇ σεπτῇ καὶ ὀρακῇ νεάνιδι, ἣτις ἐμελλε τῇ ἐπαύριον νὰ ἀναγορευθῇ ἐπίσημος βασιλῖς τῆς Ἀγγλίας. Τί ἄρα γε διελογίζετο τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν ἡ νέα βασιλισσα, ἀποχαριτεῖσασα τὸν ἥρεμον καὶ φιλολογικὸν βίον, καὶ εἰς νέον εἰσερχομένη στάθιν, ῥαδίον πολυπλόκων ἐνεργειῶν καὶ ἀδύλων ἐν τῷ μέλλοντι περιπετειῶν καὶ κινδύων, καὶ διατὶ προήγατο εἰς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν;

Ἡ ἐπαύριον 10ῃ Ἰουλίου 1553, ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος δευτέρα, πρώτη ὑπῆρξεν ἡμέρα τῆς

βασιλείας τῆς Ἰωάννης. Μετὰ βασιλικῆς παραταξέως, συνοδευομένη ὑπὸ συγγενῶν καὶ φίλων, τῆς δὲ μητρὸς βρινοῦσας ὤπισθεν καὶ τὴν ἄκραν τῆς γλαυκῆς αὐτῆς κρατούσας ἀνὰ χεῖρας, μεταβάλλει ἡ Ἰωάννα εἰς τὸν Πύργον τοῦ Λονδίνου, ἐνθα, κατ' ἀρχαίον ἔθιμον ἀναγορευόντο οἱ νέοι βασιλεῖς, καὶ διέμενον τὰς πρώτας τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως αὐτῶν ἡμέρας. Ἄλλ' αὐτῶν ἐλιγάρηθαι τινες θεαταί, καὶ αὐτοὶ συμφωνῆσαι, ἵστανται παρὰ τῇ εἰσόδῳ ἅμα δ' ἐκλείσθησαν αἱ πύλαι τοῦ Πύργου, οἱ στρατιωτικοὶ τῆς ἐπικρατείας κήρυκας μεθ' ἐνὸς λόγου τοῦτοφρόνων τῆς φρουρᾶς, κηρύττουσι τὴν μὲν ἡγεμονίδα Μαρίαν ἑκπαύτων τοῦ θρόνου, βασιλίσσαν δε τὴν ἡγεμονίδα Ἰωάνναν Γρέυ. Τὸ πλῆθος μίσητος τέρνον ἀδικηλακτων πύς τὸν φιλόδοξον Northumberland, καὶ φωνάζομενον ὅτι ἀκούει μετὰ τῆς Ἰωάννης συγγενῶν ἀναγορευόμενον καὶ αὐτὸν ὡς πρῶτον κυβερνήτην, μετὰ μεγίστης ψυχρότητος ἀποδέχεται τὴν εἰδήσιν ταύτην, τινὲς δὲ μάλιστα καὶ εἰς ἐνδείξεις προβαίνουσι ὑπὲρ τῆς Μαρίας, μόνον τῶν τοῦτοφρόνων ψαλλόντων τὸν ἐθνικὸν ὕμνον «God save the Queen». Ἐν δὲ τῷ Πύργῳ ὁ φιλόδοξος καὶ παντοδύναμος δούξ ἀγγέλλει τῇ νέῃ βασιλίδι, ὅτι καὶ ὁ υἱὸς τοῦ καὶ σύζυγος αὐτῆς Guilford Dudley μέλλει νὰ στεφθῆ βασιλεὺς τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς στέψεως τῆς. Ἡ δυστυχὴς Ἰωάννα, εἰς ἄκραν ἐκπλαγείσα ἐπὶ τῇ ἀγερωγῷ καὶ παραδόξῳ αὐτῆ ἀπειθήσει, καὶ τότε πρῶτον, φάνεται, ὡς παρατρεῖ καὶ ὁ ἀγγλος ἱστορικός Dixon, πεισθεῖσα ὅτι ἦτον ἀπλοῦν ὄργανον τῆς φιλοδοξίας τοῦ δουκὸς, ἐπιδιώκοντος τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβησιν τῆς ἰδίης αὐτοῦ οἰκογενείας, ἐντόνος διχηματόρητος κατὰ τῆς ἰδέας ταύτης, καὶ λέγει τῷ ἐκνυτῆς συζύγῳ. «Καίτοι νέη, ἐνωῶ κάλλιστα, ὅτι ὁ θρόνος τῆς Ἀγγλίας δὲν εἶναι παιδιὰ ὁ Ἐδουάρδος δὲν ἐξέρρησε θέλησιν ὅπως βασιλεύσῃ» πρὶν ἢ δὲ τούτω γίνῃ, προκαπιτεῖται ἡ συμκατάθεσις τοῦ Κοινοβουλίου». Μετακαλεσάμενη δὲ παρ' αὐτῆ δύο τῶν ἐπισημοτέρων λόρδων, λέγει αὐτοῖς ὅτι δούκα μὲν, ἔαν ἐπιθυμῆ τοῦτο, δύναται νὰ ἀνομήσῃ τὸν σύζυγόν τῆς, οὐδέποτε δὲ βασιλεύει, καίτοι τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐπιμήνουσας καταβλαύσας, προσπαθείας ὅπως τὴν μεταπέσῃ.

Δευτέρῃ ἡμέρῃ τῆς βασιλείας. — Ἡ Ἰωάννα πληροφορεῖται ἐξ εἰδήσεων ἀρχαίβωδων ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, ὅτι ἡ Μαρία, μεθοῦσα τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, θν ἐκράται, ὡς εἰδυμεν, μυστικῶς ὁ Northumberland, προ-

λαβοῦσα ἀπέβηεν εἰς τὰ ἐνδοτέρῃ πρὶν ἢ ρθῆσων οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ δουκὸς, ὅπως καλέσων αὐτὴν εἰς Λονδίον ἐκ μέρους ἄθεν τοῦ Ἐδουάρδου, καὶ ἀποσυρθεῖσα εἰς Kenninghall, ἀνηγορευθῆ καὶ αὐτὴ βασιλίσσα.

Τρίτῃ ἡμέρῃ τῆς βασιλείας. — Ἀρθεῖσας ἐπιστῆς πρὸς τοὺς μεγιστάνας τοῦ Κράτους τῆς Μαρίας, διεδικουότας τὰ δικαιώματα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἀπειτούσας παρ' αὐτῶν ἕνα τὴν ἀναγορεύσασιν βασιλίσσαν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, πρὸς δε καὶ ὑπισχυομένης τῷ Συμβουλίῳ συγχώρησιν καὶ ἀμνηστείαν ἐν περιπτώσει συναιεθήσεως τῶν πρὸς αὐτὴν καθηκόντων τοῦ, μεγάλη ἐπισυμβάει ἐν τῷ Πύργῳ ταρχῆ. Τῶν δὲ λόρδων συναγμένον ὄντων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς βασιλίδος Ἰωάννης, ἀποφασιζέται, μετὰ ὄριμον σύσκεψιν καὶ πολύωρον συζήτησιν, ἕνα ἀπέλθῃ μετὰ στρατοῦ κατὰ τῆς Μαρίας ὁ Northumberland, καθὼ ἰκανὸς στρατιωτικῶς.

Τετάρτῃ ἡμέρῃ τῆς βασιλείας. — Ὁ δούξ ἀναγορεῖ ἐπὶ κερκλῆς ἐπιστήμων καὶ περιβέπτων λόρδων, ἐξακιτηγίλων πίζων καὶ διαγιλίων ἵππιων, ἀποχαριστῶν δὲ τὴν Ἰωάνναν, συνιστᾷ αὐτὴν θερωμὸς πρὸς πάντας τοὺς μεγιστάνας.

Ἐμπότῃ ἡμέρῃ τῆς βασιλείας. — Ἡ μὲν Ἰωάννα ἔμφροντι διακείται καὶ τετρακαμμένη καὶ ἀπεισίαις παραδεδομένη προκλιθήσασιν ὁ δὲ δούξ προχωρεῖ εἰς τὰ πρόσω καὶ τοι δὲ προρῶμενος στρατευμάτῳ καὶ πολυμεροδίῳ ἰκνῶν, τέρμον ἐμπνέει τῇ Μαρίᾳ, ἥτις, φοβουμένη τὴν τῶν ἐχθρῶν προσέλασιν, καταφεύγει εἰς τὸ ἐχυρὸν φρούριον τοῦ Framlingham.

Ἐκτῇ ἡμέρῃ τῆς βασιλείας. — Ζητεῖται κατεσπευμένως παρὰ τῆς Ἰωάννης βοήθεια ὑπὸ τοῦ Northumberland, ὅστις ἀπαντᾷ μεγάλως καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν πολλαπλασιαζόμενης δυσκολίας κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ, καθότι καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πανταχόθεν περιεκυλώθη, καὶ πλοῦα σπυλῆτα εἰς τὰ περὶ τὸν Norfolk ὅπως συλλάβῃσι τὴν Μαρίαν, ἔαν ἀπεπειρωτο νὰ δεκαπετόσῃ, λειποτακτέσασιντα παρεδόθησαν αὐτῇ.

Ἐβδόμῃ ἡμέρῃ τῆς βασιλείας. — Πληροπορεῖται ἡ Ἰωάννα, ὅτι οἱ ἐπαῖοι τῆς Μαρίας ἀξάνουσι ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον, ὅτι ὁ λαὸς ἀπανταχοῦ ὑπὲρ αὐτῆς κηρύττεται, καὶ ὅτι δικαιοῶς προσέγγονται αὐτῇ, καὶ τὸ ἱσχυρὸν αὐτῆς κόμμα εἰς ἐνισχύουσιν εὐγενεῖς, οἷοι οἱ κόμματα de Bath καὶ de Susses, ὁ Williams Drury, ὁ Henri Benningham, ὁ Edouard

d' Hastings, ὁ Henri Jerningham καὶ ἄλλοι, ἀνέκοντες οἱ πλείστοι εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν. Ὅπερ δὲ ἕκαστα παρηγορητικὴν διὰ τὴν βασιλίαν, συνεπεὶ διακηρύξεων καὶ σοβρῶν διαδηλώσεων γενομένων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ὑπὲρ τῆς Μαρίας, ἐνδείξει χαλκωσέως τῶν τῆς υποταγῆς δεσμῶν καὶ στασιαστικὰ σχεδὸν κινήματα ἀναφαίνονται καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Πύργῳ.

Ὁγδοὴ ἡμέρα τῆς βασιλείας. — Νέαι θλίψεις κατατάρττουσι τὴν καρδίαν τῆς δυστήμονος ἀνάσσης, προσρρόμεναι ἐκ διακρίσεων ἐπισυμβασῶν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἰδίας αὐτῆς οἰκογενείας. Ὁ μὲν πατὴρ τῆς οὐδεμίαν ἔχει ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸν πνευθερὸν τῆς, ἣ δὲ δοῦκισσα de Northumberland ἐρίζει μετὰ τῆς δουκίσσης de Suffolk, καὶ ὁ σύζυγός τῆς ἐπιμόνωσ ζῆτεῖ ἵνα καὶ αὐτὸς σερβῇ βασιλεὺς. Ἐπίσης δὲ καὶ τὸ Συμβούλιον αὐτῆς διηρημένον τυγχάνει, καὶ ἕκαστα φιλικῶς πρὸς αὐτὴν διακείται, καὶ συζητεῖ ἐν πολυῳρῳ συνειδιάσει τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιοῦματα τῶν δύο βασιλίδων. Καίτοι δὲ τῆς Ἰωάννης οὐκ εὐαρίθμους ἀπαρτιστάσας ἀρροσιωμένους ὀπαδοὺς, ὑπουργοὺς τινες, συναθρόντες ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ λόρδου Sybilney, κηρύττονται ὑπὲρ τῆς Μαρίας, ἢν καὶ ἀνάσσαν ἐν Λονδίῳ πολυῳσι ν' ἀναγορεύσωσιν.

Ἐνάτη καὶ τελευταία ἡμέρα τῆς βασιλείας. — Τὰ πλείστα τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου συνάσσονται τῇ Μαρίᾳ, ἐγκαταλείποντα τὴν Ἰωάνναν καὶ οὐδόλους μεριμνῶντα περὶ τῆς δυστήνου καὶ εὐγενοῦς νεάνιδος, ἢν ἠνάγκασαν ὕπως δεχθῆ τὸ στέμμα· πληροφροεῖται δὲ αὐτὴ πρὸς τούτους, ὅτι ὁ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Northumberland στρατὸς στασιασὰς ἠνάγκασεν αὐτὴν νὰ ὀπισθοχωρήσῃ μέχρι Κενταβρηγίας, ἔνθα ὁ δούξ ἠδύνητο νὰ θεωρηθῆ αἰχμάλωτος τῆς Μαρίας, διότι ἐν τῇ πόλει αὐτῆς ἀπειράριθμοι ὑπῆρχον οἱ φίλοι αὐτῆς καὶ ὀπαδοί. Συνεπεὶ δὲ τούτων πάντων, ἡ Ἰωάννα ἀνυπερβήτως ἀπεκόμχεται τὴν ἀπάσιον τοῦ δρχάματος λύσιν, κατιδούσα ἐαυτὴν πάντῃ μεμονωμένην καὶ σφόδρα κλονιζομένην ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας.

Τοιαύτη ἡ τῆς ἡμετέρας ἡρώιδος ἐνεκήμερος βασιλεία! Τὴν δ' ἀκόλουθον ἡμέραν τὸ Συμβούλιον ἐγκατέλειπε μόνον ἐν τῷ Πύργῳ τὴν Ἰωάνναν, ἣ δὲ Μαρία ἀνηγορεύθη βασιλίσα πανδηῶς καὶ μετὰ τῆς προσποιούσας τε καὶ νομίμως ἐπιστημύτης, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Παύλου, καὶ ἀμέσως προσβλήθη τῆς πόλεις τοῦ Πύργου οἱ τοξοφόροι, ζητούντες ὅ-

πως εἰσελθῶσιν ἐν ὀνόματι τῆς βασιλίδος Μαρίας. Τοῦτο βλέπων ὁ λόρδος Γρέυ, παρέδωκε τὰς κλεῖς, ὀρμήσας δὲ εἰς τὰν αἰθουσαν, ἔνθα διέμενον ἡ θυγάτηρ του, καὶ εὐρῶν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενὴν ἀνέκραξε μετὰ θαυμάσιον «κατάθθι ἐκείθεν, τέκνον μου ἀγαπητόν ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς· δὲν σοι ἀνήκει ἡ ἔδρα, ἢν κατέχεις.» Καὶ ἐκείνη πᾶραυτα, τὰ πάντα ἐνοήσασα, κατέβη τοῦ θρόνου ἄνευ τῆς ἐλαχίστης θλίψεως ἢ ἀγανακτήσεως, ὑπέμνησε δὲ μόνον τῷ πατρὶ μετὰ πρῶτότητος, ὅτι ἀουσίως ἐδέχθη τὸ ὑψηλότατον τῆς ἐξουσίας ἀξίωμα, καὶ ἐξέφρασεν αὐτῷ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἐξουσιαθεῖσα ἐπ' αὐτῆς πείσως ἤθελε κολάσει ἐπὶ μικρὸν τὸ μέγα σφάλμα, ὅπερ διεπραχάτο. Καὶ οὕτως ἐληξεν ἡ ἐνεκήμερος βασιλεία μιᾶς τῶν ἀγοστέρων καὶ θαυμασιωτέρων τῆς ἱστορίας γυναικῶν.

Ἡ τάλαινα καὶ τῆος ἄνασσα Ἰωάννα ἀρέθη μόνη ἐν τῷ Πύργῳ μετὰ τῶν δύο θεραπεινίδων, διῆγε δὲ τὰς τοῦ νέου αὐτῆς βίου στιγμὰς ἀναγνωσκουσα τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Διαθήκην Ἑλληνιστί, καὶ ἐξαιτουμένη παρηγορίαν τῶν συμφορῶν, εἰς ἃς ἐξέβη ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης ἐν τε, ταῖς ὑψηλαῖς ἰδέαις τῶν θεῶν τούτων βίβλων καὶ ἐν ταῖς ἀπειρήθιμοις καὶ τερψικαρδίαις θεολόγοις τῆς γλώσσης ἐκείνης, ἢν ἐμαθεν ὑπὲρ πάντων ἄλλων νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ θαυμάζῃ. Κλαίονσα δὲ καὶ ἐπὶ τῆς τύχης καὶ τοῦ μέλλοντος τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τῆς, οὐδόλους ἐμερίμων περὶ ἐαυτῆς, ἀλλ' ἀταράχως καὶ ἐν εἰρήνῃ περιέμενε τὰ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς συμβησόμενα ἐπακόλουθα. Ἄλλ' ἐκεῖνος, ὅστις ὤρῃσεν αὐτὴν εἰς τὸ ἀπέραντον πέλαγος τῶν περιπετειῶν καὶ κινδύνων, ὁ πολυμήχανος δούξ de Northumberland, σullenθῆεις ἐπὶ τέλους αἰχμάλωτος, καὶ εἰς θάνατον καταδικασθεῖς, ἤρῃθη τὴν ἢν ἐπρέσβευε, καὶ δι' ἢν μόνον δῆθεν ἠγωνίζετο θεηρασκίαν κατὰ τὰς τελευταίας του στιγμὰς, ἐπέλιξεν οὕτω νὰ παρατείνῃ ἐπὶ τινα ἔτη, ἐν δυνάτων, τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Τοῦτο μαθεύσασα ἡ Ἰωάννα παρωρορίσθη σφόδρα κατ' αὐτοῦ, καὶ ἀνέκραξεν· «ὁ Θεὸς νὰ μὴ ἀξιώσῃ μήτε ἐμὲ μήτε τοὺς φίλους μου νὰ ἀποθάνωμεν οὕτως!» Εἰς δὲ τοὺς ἀντιπαρτηρήσαντας αὐτῆ, ὅτι ὁ δούξ ἔλλαξε θεόσκευμα τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐλπίζων νὰ σώσῃ, τὴν ἐξῆς ἔδωκε γενναίαν ἀπάντησιν· «καὶ νομίζετε ὅτι ἐγὼ, ἥτις εἰμὶ νῆα καὶ ἐν ἀνθρώπῳ μόνον ἡλικίᾳ, ἤθελόν ποτε λησμονήσει καὶ ἀπαρνήθῃ τὴν πίστιν μου δι' ἀγάπην τῆς ζωῆς; Οὐδέποτε, ὁ Θεὸς φυλάξοι! Κατ' ἰσχυρότερον λοιπὸν λόγον αὐτός, ὃ

τινος ἢ ἡλικία ἤτο τόσον προθεστικῶς καὶ ἐπομένως ὁ βίος βραχύς, ὥρσειε νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ. Καὶ ὅμως ὁ βίος εἶναι γλυκός! . . . Ὁ Θεὸς γένοιτο ἡμῖν ἴλαος.» Ὡς ἡ Εὐριπίδους Ἰριγένεια, ἀνακαρζύουσα τὸ παθητικώτατον ἐκεῖνο

«Μὴ μ' ἀπολέσης ἄωρον ἤδη γὰρ τὸ ρῶς

Βλέπειν . . . . .»

οὕτω καὶ ἡ Ἰωάννα χεῖρ μὲν δάχρυ ἐπὶ τῆς ἀπολείας τῆς τοῦ βίου γλυκύτητος, ἀλλὰ σταθερὰν εἶχε, ὡς βλέπετε, θέλησιν, ἵνα ἐμμελεῖν ἀκλόνητος ἐν τῇ θρησκείᾳ αὐτῆς· καὶ ἀληθῶς, θελετε ἰδεῖ μετ' ὀλίγον, ὅτι πάσαι αἱ γενόμεναι πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ἀσφαλείας ταύτης ἀπόπειραι ἀπέβησαν μάταιαι, καὶ καθ' ἑλοκλήριον ἀπέτυχον, καὶ τοῖς παρουσιασθεῖσαι διὰ τρόπου πολλὰ παρέχοντος καὶ μεγάλᾳ τῇ θέληστῃ.

Ἐν τούτοις θριαμβεύουσα ἡ ἡγεμονία Μαρία κατὰ τοῦ Northumberland, καὶ βασιλεῖς ὑπὸ τὴν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ ἀναγορευθεῖσα, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆ 3ῃ Ἀυγούστου 1553, συνοδουμένη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τῆς Ἐλισάβετ, πλείστον μεγιστάνων καὶ εὐγενῶν, τρισχιλίων ἢ τετρακισχιλίων ἰσπανοῦν καὶ ὄγλου ἱκανῶ. Ἡ Ἑβρίκου τοῦ Η'. Θωγάτρη Τυδώρις Μαρία «ἡ αἰμοχαρὴς» (the bloody Mary, ὡς ἐνομαζόσυν αὐτὴν μέχρι τῆς σήμερον οἱ Ἄγγλοι), ἡ καταστάσα ἀκολούθως διεδόθη ἐπὶ ὠμίτητι καὶ ἀπνευρωπίᾳ, καὶ ὡς αἰματοφόρον φάσμα τῆ τῆς ἀνωρωπότητος φαντασίᾳ ἐγγραχθεῖσα, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα πολλὰ μὲν καὶ ποικίλα διαπραξῆται ἐγκλήματα, πρὸ πάντων δὲ ἵνα τὸ τοῦ δημίου ἐκτραγωδήσῃ πρόσωπον ἀπέναντι τῆς ἐν τῷ Πόργου ὡς ἐν φυλακῇ καθειργημένης δυστήμονος καὶ πεπτονωκίας ἀνάσσης. Ἡ νέα βασίλισσα (λέγει ὁ κ. Λαμπρὸς ἀνεκεραικῶν κρίσεις ἱστορικῶν προγενεστέρων) μετεγείρησεν τὴν καθολικὴν θρησκείαν ὡς ἀνάβαθρον ἐπὶ τοῦ θρόνου. Καὶ διηρүүлῆται μὲν ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὴν ὡς εὐλαβῆς καὶ γενναίουφους γυνή, δυστυχῶς ὅμως αἱ πρόων αὐτῆς συμφοραὶ καὶ ἡ ὑπέριτρος θρησκευτικῆς παροξύνουσα τὸν ρῶσι τραγὴν καὶ ἄγριον χαρκατήρᾳ τῆς, ὥθησαν αὐτὴν εἰς πλείστας μιαιφόνους πράξεις, ὧν ἡ βασίλειά τῆς ἔδεικνεν παρίστησι θέαμα, καὶ δι' ὧν ἡ μνήμη αὐτῆς ἡμικρυβήθη κατὰ τὰ ὀλίγα ἔτη, ἅτινα ὁ Θεὸς τὴν ἀφῆκε νὰ ζῆσθ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑδουάρδου. Ἐνισχυλῆθη δ' ἀμέσως εἰς λαμπρὰν καὶ μεγαλοπρεπῆ κηδεῖαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς τῆ 8ῃ

Ἀυγούστου, καθ' ἣν καὶ μνημόσυνον ἐτελέσθη ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων κατὰ τὸ δόγμα τῶν καθολικῶν. Τοιαύτη ἡ τερατώδης γυνή, ἥτις ἐπέπεσον ὡς ἄλλα Ἑριννὸς ἐπὶ τῆς ἀθώας καὶ ἐναχέτου αὐτῆς ἀντιπέλας!

Ἡ Μαρία Τυδώρις, πεθομένη δῆθεν ἄλλων εἰσαγήσειεν, ἀλλὰ πραγματικῶς ἵνα ἱκανοποιῆσιν παρέβη τῇ ἐμφύτῳ αὐτῇ φιλεκδικῷ διαθέσει, ἀπεράσισε, μετὰ τὸν τελικὸν αὐτῆς θρήνητον, τὸν θάνατον τῆς Ἰωάννης Γρεῦ. Καὶ δὴ, μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου, τῆ 13ῃ Νοεμβρίου, ἡ ἐνεακάμερος ἄνασσα μετὰ τοῦ συζύγου καὶ ἄλλων τοῦ κράτους μεγιστάνων, μετακίνηθη ἐκ τοῦ Πόργου εἰς Guildhall, ἵνα δικασθῇ ὑπὸ κριτῶν ἀνόμων καὶ τυραννῶν τῆς νέας βασιλείδος ἔργων. Συμροτηθέντος δὲ πρὸς τοῦτο τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου, δικασθεῖσα ἐκπύρθη ἐνοχος ἐσχάτης προδοσίας, καὶ κατεδικάσθη, μετὰ καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς, εἰς τὴν ποινὴν ἐκείνην, τῆς ὁποίας ἡ μὲν νόμιμος ἐρακομὴ ἀφαίρει ἀπὸ τοῦ ἐνόχου τὸ καταρῶγιον τῆς μετανόιας, ἡ δὲ παράνομος ἐκτέλεσις προσκαλᾷ τοῖς τε φανεροῖς καὶ κρυφοῖς δικασταῖς στίγμα βαθὺ καὶ ἀνεξίτηλον.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς ἀνω βουλής ἐκδοθεῖσαν εἰς θάνατον καταδίκην αὐτῆς, ἡ Ἰωάννα ἐμεινεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀνενόχλητος ἐν τῇ εἰρατῇ, καὶ δὲν ἐφάνετο παράδοξος ἢ ἐλπία, ὅτι ἴσως ἡ Μαρία εἶχε λησμονήσει αὐτὴν, ἢ ἴσως ὅτι ἡ καταδίκη αὐτῆς ἐγένετο μόνον πρὸς παρεδειγματισμὸν καὶ ἐκρόβισιν, οὐδόλας δὲ καὶ ἵνα ἐκτελεσθῇ. Κατὴν τὴν ἔσπερον τὴν ἐλπίδα πάντες οἱ ἀπειράριθμοι θαυμασταὶ τῆς καλλονῆς, τῆς ἀθωότητος, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σοφείας, ὠρίμου καὶ θελατικωτάτης δεκαεπταετοῦ νεότητός τῆς. Ἀλλὰ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὁ πατὴρ αὐτῆς δούξ de Suffolk, προκαλέσας τὸ στασιαστικὸν κίνημα, οὐ τινος ἀρχηγὸς ὑπῆρξεν ὁ Wyat, ἐπενήνεγκεν εἰς τὴν μνήμην τῆς αἰμοχαροῦς βασιλείσσης τὴν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἰωάννης καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς κρεμασμένον καταδίκην. Ἡ Μαρία, μετὰ τὴν δειλίαν καὶ καταστροφὴν τῆς τοῦ Wyat καὶ Suffolk συνωμοσίας, ἥς ἐθεώρει κυριώτερον σκοπὸν καὶ πρωτίστην αἰτίαν τὴν ἐκ νέου ἐνθρόνισιν τῆς Ἰωάννης ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας, προῦκάλεσε τὴν ἀποκεράλιον τῶν δύο τούτων τοῦ κινήματος ἀρχηγῶν, καὶ ὀριστικῶς ἀπεράσισεν, ἵνα πᾶσι ἡ πικράταις τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς, εἰς ἣν εἶχε καταδικασθῇ πρὸ τριῶν ἡδὴ μηνῶν ἡ ἀγνὴ αὐτῆς ἀντιπέλας.

Τὴν 10ην φεβρουαρίου ἐστάλη εἰς τὴν φυλακ-

κὴν ὁ ἱερεὺς Feckenham, ἐρημέριος καὶ πνευματικὸς τῆς ἀνάσσης, ἐντολὴν λαβὼν παρὰ τῆς Μαρίας, ἵνα ἀναγγείλῃ τῇ θυγατρὶ νεάνιδι, ὅτι ἔδει νὰ προπαρσκευασθῆ διὰ τὸν θάνατον, καὶ συνάμα ὕπως παντοίας καταβῆλῃ προσπαθείας, ἵνα καταγῆσθαι δεόντως αὐτήν, καὶ ἀσπασθῆ τῆς τῶν διαμαρτυρουμένων πίστεως. Ἦτο δὲ ἡ πρώτη τετάρτη τῶν νηστεϊῶν, καὶ ὁ ἰδιαιτέρως τῆς ἀνάσσης ἱερεὺς ἀνήγγειλε τῇ Ἰωάννῃ, ὅτι ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ κατὰ τὴν ἐπερχομένην παρσκευὴν, καὶ προέτρεψεν αὐτὴν ὕπως ἀπαρητηθῆ τὴν θρησκείαν τῆς, καὶ ἀσπασθῆ τὸ λατινικὸν δόγμα, ἵνα εὐκολότερον τύχῃ τῆς ἀρέσεως τῶν ἀμαρτιῶν παρὰ τοῦ παντοδυναμοῦ καὶ φιλοδικαίου Θεοῦ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ, ἴσως δὲ ὕπως τύχῃ καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ τῆς ἀρεσκείας ὑπὸ τῆς ἀνάσσης τῆς καταδικῆς τῆς. Καὶ τὴν μὲν εἶδῃσιν τοῦ προσεγγίζοντος τέλους αὐτῆς ἤκουσεν ἀπαρχῶς ἡ ἡμετέρα νεκρὰ καὶ γενναῖα ἠρωϊκῶς, τῆς ὁποίας τὸ γλυκὺ καὶ ἄκακον μειδιᾶμα ἐξέπληξε τὸν Feckenham, ἀλλὰ σφόδρα πολεμῶς ἐδέχθη τὰς ἀπαρτίδας ἀλλοτρίῃ θρησκείας προτροπῆς αὐτοῦ, ἀποκριθεὶσα ὅτι ὁ Κύριος μακρόθυμος ὢν καὶ πολυέλεος θέλει ἀναμιφθόλως τῇ συγχωρήσει καὶ τὸ ἀμάρτημα τοῦτο, ἐὰν ἀμάρτημα δύναται νὰ λογισθῆ τὸ ἐμμένειν τῇ πίστει τῶν πατέρων, καὶ ὅτι ἀκλόνητον ἔχει ἀπόρροον νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ ἱερᾷ αὐτῆς θρησκείᾳ. Καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς, βλέπων τὸ ἀμετάτρεπτον τῆς σώφρονος νεάνιδος, ἀπῆλθεν ἀπρακτός· ἀκούσατε δὲ νῦν, κυρίκι καὶ κύριοι, τὰς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἀκουσίου τούτου μάντως κακῶν πρώτως σκέψεις τῆς Ἰωάννης, εὐγλωττώως ἀπεικονιζομένης ἐν τῷ ἐξῆς ἀσπασματικῷ ἀξιολογιώτατον πονήματι ὁμογενοῦς ἱστορικοῦ.

« Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ Ἰωάννα Γρεῦ κατέβη εἰς τὸν κήπον, ἐφαίνετο δὲ πρᾶξις, ὡς ἄλλοτε, οἱ μεγάλοι καὶ ζωηροὶ αὐτῆς ὀρθολογῶς ἔλαμπον, καὶ τὸ βῆμα αὐτῆς ἦτο σταθερόν. Διέτρεξε δὲ τὰς δεινδοστοιχίας, ἃς τοσάκις διῆλθε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, καὶ ἔστη εἰς τὰ αὐτὰ μέρη, εἰς ἃ συχνάκις ἐφοίτησεν ἄλλοτε, ἀποχιρρωτῶσα ἑκαστον. Χαίρετε, ἐψιθύριζε καθ' ἑκαστὴν, ἀρχαῖοί μου φίλοι, δένδρα καὶ θάσση, χαίρετε ἄνθη, τὰ ὅποια ἄλλοτε μὲν μ' ἐσκαίεζετε διὰ τῶν φύλλων σας καὶ μὲ ἐτέπετε διὰ τῆς εὐωδίας σας, νῦν δὲ εἴσθε κατὰξ' ἑρὰ πύσον τῷ ὄντι μετεβλήθητε, καὶ πόσον κατὰ τοῦτο ἡ σὰς ἁμοιόσως καὶ ἐγὼ μετ' ὀλίγων! Ὁ κακὸς κακῶς ἐπῆλθε, καὶ τὰ φύλλα σας ἔπεσαν τριγύρω σας, αὐριον καὶ τὰ ἰδικὰ μου μαλλία ἢ

ἀποκοπῶσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ θυμίου, καὶ θὰ πέσωσι περὶ ἐμὲ· πρὸ μικροῦ ἐκομπάζετε διὰ τὴν χλοερότητά μου, διὰ τὴν ποικιλίαν σας, καθὼς καὶ ἐγὼ διὰ τὴν νεότητά μου, ἀλλὰ τώρα ἐμαρῶνθητε, καὶ μόνον τὸ στέλεχος σας ἔμεινε, καθὼς καὶ ἐγὼ ὅσον οὕτω θὰ μείνῃ ἑλεσινόν, καὶ ἄθλιον πτόμα. Ὁ ἥλιος σας ἐθέρμαινε διὰ τῶν λαμπρῶν ἀκτίνων του, καὶ τὸ πρᾶξ σας ἐγκατέλειψεν, οὕτω δὲ καὶ ἐμὲ παρὰ με ἐγκατέλειψεν ἐλπίς. Τώρα εἴσθε γυμνά, καὶ ἀπωλέσατε ὅλον ἑκείνον τὸν μεγαλοπρεπῆ σολισμὸν σας, καὶ ἐγὼ ἰδοὺ μέλλω ὅσον οὕτω νὰ ἀποθάνω καὶ νὰ ἐκλείψω ἀπὸ τῶν προσώπων τῆς γῆς. Ἄλλὰ σεις, ἄνθη, σεις, ἄμα πνεύρη ἄνεμος γλυκύτερος, καὶ ἡ ἀνοιξὶς διαλύση τοὺς πάγους τοῦ χειμῶνος, σεις θὰ ἀνθήσατε πάλιν, θὰ ἐπιφροτισθῆτε μὲ χλωρὰ φύλλα καὶ κλάδους, ἐγὼ ὅμως, ἐγὼ . . . φεῖ! Αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου δὲν θὰ μὲ θερμάνωσι πλέον, αἱ τερπνὰ αὐρὰ δὲν θὰ πνεύσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου μου, τὰ βλέμματά μου δὲν θὰ ἐνατενίσωσι πλέον εἰς τὸν καθαρὸν καὶ κραινοῦν οὐρανόν, ἀλλ' εἴμαι καταδεδεικασμένη νὰ ἐκπνεύσω διὰ παντός, καὶ ὅμως εἴμαι καὶ ἐγὼ χλωρὰ, ὡς καὶ σεις, εἴμαι καὶ ἐγὼ πλήρης χυλοῦ, εἴμαι καὶ ἐγὼ ἄνθος! Χαίρε, τερπνὴ καὶ ὀρατὴ φύσις! Ὑποκίεσαι μὲν καὶ σύ, ὡς οἱ ἄνθρωποι, εἰς θλίψεις, ἀλλ' ὅσας λύπας σοὶ φέρει ὁ χειμῶν, σοὶ τὰς μετατρέπουσιν εἰς τέρψιν ἡ ἄνοιξις, τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον, εἰς ἡμᾶς ἀπεναντίας ἡ λύπη καὶ ἡ ἀπελπίσις διαρκουσι περισσότερον ἀπὸ τὴν χαρὰν, καὶ τὰ μὲν δάκρυά μας εἶναι διηνεκῆ, τὸ δὲ μειδιᾶμά μας προσωρινόν πάντοτε. Ἄμα πνεύρη ὁ ζέφυρος, τὰ δένδρα θὰ ἐπιφροτισθῶσι πάλιν ἀπὸ καρπῶν καὶ φύλλα, καὶ αἱ πεδιάδες ἀπὸ χλόης, πᾶν δ' ἔγγος τοῦ χειμῶνος θὰ ἐξαλειφθῆ πλέον ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδικήν μου καρδίαν, φεῖ! ἄμα βλαστῆσθῆς ἡ θλίψις, αἱ ῥίζαι τοσοῦτον βλαθῆς ἐμπήγονται, ὥστε διαφράγνουναι τὴν ψυχὴν μας, καὶ τῇ ἀφίνοισι πληγὰς μηδέποτε εἰς ὀλοκλήρου θεραπευομένας!»

Ὅτε ἐγνώσθη ἐν τῷ Πύργῳ, ὅτι τῇ μετὰ τὴν αὐριον ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ, ἕκαστος ἐπεθύμει νὰ λάβῃ τι παρ' αὐτῆς, νὰ ἀκούσῃ ὕστατόν τινα λόγον ἐκ τοῦ στόματός τῆς, καὶ νὰ ἀξιωθῆ τελευταίου τινὸς βλέμματός τῶν ὠραίων ὀρθοθαμῶν τῆς. Καὶ αὐτὸς ὁ σκληροκαρδῆς τοῦ Πύργου διοικητὴς John Brydges τοσοῦτω συνεινῆθη ἐκ τῶν θεληγῆτων τῆς, ὥστε ἐξῆλθε παρ' αὐτῆς, πρὸς ἀνάμνησιν, ὀλίγας ἰδιοχειρῶς γραμμὰς. Ἐνδοῦσα μετὰ κα-

λοκάγχιαις τῇ ἀπροσδοκῆσιν ταύτῃ αἰτήσῃ, ἐδωρήσατο αὐτῷ τὸ προσευχητῆριόν της, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ τὰς τρεῖς ἐγράψεν ἀκολουθῶσας σκέψεις, τὴν μὲν πρώτην Ἑλληνιστί, τὴν δὲ δευτέρην Λατινιστί καὶ τὴν τρίτην Ἀγγλιστί, ἃς ἀναφέρει μόνος ὁ Ἰταλὸς χρονογράφος Bionardo ὡς ἑξῆς:

« La Greca era tale.—La morte darà la pena al mio corpo del fallo, ma la mia anima giustificierà inanzi al cospetto di Dio la innocenza mia.—La Latina diceva. — Se la giustizia ha luogo nel corpo mio, l'anima mia l'averà nella misericordia di Dio.—La Inglese.—Il fallo è degno di morte, ma il modo della mia ignoranza doveva meritare pietà e excusatione appresso il mondo e alle leggi.»

Τὴν ἐκείριον ὁ σὺζυγὸν αὐτῆς Guilford Dudley ἐξήγησε ἐν τῇ ἰδίᾳ πρὸ τοῦ θανάτου της, ἀλλ' ἡ Ἰωάννα δὲν συγκατατέθη εἰς τὴν αἰτησιν ταύτην, ἀρκεσθεῖσα εἰς διὰ τρίτου δικασθέντας παρηγορητικούς τινας λόγους, δι' ὧν παρῴτρυνεν αὐτὸν νὰ ὑποστῇ τὴν τύχην του ὡς ἀνήρ καρτεροβύχου καὶ γενναίου. Ἡ πράξις αὐτῆ τῆς ἐννεακημέρου βασιλίδος κατὰ τὴν παρμηνὴν τοῦ θανάτου, διαφροσύνης ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ἐρμηνευθεῖσα, δυσκόλως μὲν δικαιολογεῖται, δυναμῆν μαχίστα καὶ νὰ θεωρηθῇ ὑπ' ἡμῶν ὡς κήλις δωραῖν περιαρθεῖσα ἐπ' ἑαυτῷ ὑπὸ τοῦ ἀγνοῦ καὶ κατὰ πάντα τελείου ἱστορικοῦ προσώπου τῆς ἡμετέρας ἡρωίδος, ἀλλ' ἔαν παραδεχθῆτε ὅτι, καὶ τοὶ ἀγαπῶσα τὸν σύζυγόν της, δὲν εἶχε τὴν ἀπειτυμένην ἠθικὴν δύνανμιν, ὅπως τῷ συγχωρήσῃ τὴν πίσειν, ἢν ἄλλοτε μεταχειρίσθη, ἵνα πείσῃ αὐτὴν νὰ παραβιάσῃ ξένα ἐπὶ τοῦ στόματός της δικαιοῦματα, θέτετε ἄμεσως ἀναγνωρίσει, ὅτι αἰτία τῆς ἀρνήσεώς της ὑπῆρξεν ὑπερβολικὴ μὲν ἴσως, σεβαστὴ δὲ βελόνη ἀναμνήσεως ἐπομθεύσεως ἀδίκου. Διήλθε δὲ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἠτις ἐπέπερωτο ἵνα ἡ ἡ τελευταία τοῦ βραχυτάτου αὐτῆς βίου, ἀναμνηστικῶσα τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον Ἑλληνιστί, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου αὐτοῦ γράφουσα, ἐπίσης Ἑλληνιστί, τὴν διὰθήσαν καὶ τὰς τελευταίας παραγγελίας αὐτῆς ἐν εἶδει ἐπιστολῆς πρὸς τὴν περικλημένην ἀδελφὴν Αἰκατερίναν Po-Honit. Τὰς ἐπιστολὰς ταύτας περιχοῦσας ἀθρόονα ἰδεῶν ὑψηλῶν καὶ διαγνωστάτων κλισημάτων, συνταχθεῖσας δὲ ἐν τῇ ματρικῇ ἡμῶν γλώσσᾳ, προσήκειν, ἵνα αὐτὸ τὸ κείμενον ἀναγνωσθῇ ἐνώπιον τῆς Ἑλ-

λικῆς ταύτης ἐμπηρέσεως, ἀλλ' ἐπικαλοῦμαι τὴν ὑπερέραν ἐπίεικτιαν ἐπὶ τῇ ἀουσίᾳ ταύτῃ ἑλλείπει, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὁποίας οὐτὴ κόπῳ ὅμως, οὐδὲ ἄλλαις ἐρεσίαισιν θυσίαις, καὶ παρακαλῶ ὅμως, μὴ δυνάητε νὰ προμηθευθῆτε τὸ πολυτίμιον τοῦτο καὶ σπανιώτατον κείμενον, ὅπως εὐδοκίσητε νὰ ἀνακοσθήτε μετὰ προσοχῆς τῆς ἐκ τοῦ Ἀγγλικῶ ἀτελοῦς ταύτης μεταφράσεως τῶν πανωστῶτων προδόντων τοῦ τῆς Ἰωάννης Ἑλληνικοῦ κλήμου.

« Σοὶ πέμπω, φιλότατη μοι ἀδελφὴ Αἰκατερίνα, βιβλίον τι, ὅπερ καίτοι μὴ φέρον ἐξωτερικὰ χρυσὰ κοσμημάτα πολυτιμώτερον τυγχάνει τῶν πολυτιμωτέρων λίθων. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐστίν, ἀγαπητὴ καὶ προσφιλέῃ μοι ἀδελφὴ, τὸ περιέχον τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, τὴν διαθήκην Αὐτοῦ, τὴν τελευταίαν του θέλησιν, ἣν ἀρξαιεν ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς, ὅπως καθοδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς ὁδὸν σωτηρίας καὶ ἐάν ἀναγνωσῆται αὐτὸ ἐν κλίματι διανοῆς, καὶ τὰς ἐπιτολὰς αὐτοῦ κατὰ γράμμα ἀκολουθήσῃ, θέλει σὲ οδηγήσει ἀναμνηστικῶς εἰς τὴν ἀθάνατον καὶ αἰώνιον ζωὴν. Θέλει σὲ διδάξῃ πῶς νὰ ζῆς καὶ πῶς νὰ ἀποθῆνῃς, θέλει σὲ περιβῆλει μετὰ μεγαλητέρας εὐχαιτικῆς ἐκείνης, ἣν ἤθελες ἀποκτήσει κληρονομοῦσα ἅπασας τὰς πλουσίας ἰδιοκτησίας τοῦ πατρὸς μας, διότι ἐνασχολουμένη εἰς τὴν μελέτην τοῦ βιβλίου τούτου, θέλεις ἀποκτήσει ἠσυχασμός, τοῦς ὁποίους οὐτε σῆς, οὔτε βρωσις ἀρνηίσει, καὶ κλέπτει οὐ διορρῶσσοσιν οὐδὲ κλέπτουσιν.» Ἐπιθύμησον, ἀγαπητὴ μοι ἀδελφὴ, μετὰ τοῦ Λαοῦ, νὰ κατανοήσῃς τὴν ἀγάπην Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. Ζῆθι μὲ τὴν ἰδέαν πάντοτε, ὅτι θέλεις ἀποθῆναι, ἐπὶ διὰ τοῦ θανάτου σου θέλεις ἀποκτήσει τὴν αἰώνιον ζωὴν. Καὶ μὴ νομίζῃς, ὅτι ἡ νεκρά σου ἡλικία θέλει κρατεῖναι τὴν ζωὴν σου ὅταν ὁ Θεὸς προσκαλῆται, ἄκουσι αἱ ὦραι, ὁ χρόνος καὶ αἱ περιόδοι εἶναι αἱ αὐταί, καὶ τότε εὐλογημένη ἡ περιθέσις ἐκείνη, ἥς ἡ λαμπρὰ εἶσται πλήρης ἐκείνη. Ἐπιτρέψον μοι, καλῆ μοι ἀδελφὴ, νὰ συνδιαλεσθῶ ἐπι μικρὸν περὶ θανάτου, ἄρες με νὰ σὲ διδάξω, πῶς ἐρεῖται ὁ ἀνθρώπος νὰ ἀποθῆναι. Ἀρνήθητι τὸν κόσμον, προσυλάχθητι ἀπὸ τὸν διάβολον, περισφόνησον τὴν σάρκα, καὶ εὐφρανθητι ἐν μόνῳ τῷ Κυρίῳ. Ταπεινώθητι διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, ἀλλ' ἀπόφυγε τὴν ἀπελπισίαν ἕως ἀκλόνητος ἐν τῇ πίστει, ἀλλ' ἀποκρούσον τὴν δαισιδαμονίαν ἐπιθύμησον δὲ μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἵνα ἀναπαύηθῃς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅστις ἐστίν ἡ ζωὴ ἐν τῷ θανάτῳ. Βραχέροις ἐν τῷ μέσῳ τῆς νεκρότης, ὡς ὁ πι-

στός και φρόνιμος δούλος, μὴ ἐπέβη ὁ θάνατος ὡς ληστής εἰς τὰ σκότη, καὶ σὲ εὗρε βλαθυμοῦσαν μετὰ τῶν δούλων τοῦ σκότους, καὶ σπεύσων ἵνα μὴ εὐρέθῃς ἄνευ ἐλαίου, ὡς αἰ πέντε μωραὶ παρθένοι, ἧ ὡς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις δὲν εἶχεν ἔνδυμα γάμου, καὶ μείνης ἐν τῷ σκότει, ἡ τοῦ νομῶνος ἐξω κλεισθῆς. Εὐφράνθητι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὁδὸς αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἐμπιστόνην σου, καὶ ἐπειθὶ φέρεις τὸ τῆς χριστιανῆς ὄνομα, ἀκολούθησον ἐκ τοῦ πλησίον τὰ ἔχνη τοῦ σωτήρός σου, καὶ ἔσο ἀληθῆς μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ. Ἄρον τὴν σταυρὸν σου, καὶ ἀπόβρῖψον τὰς ἀνομιὰς σου, τὸν δὲ Θεὸν σου λάτρευε ἑσέαι. Μὴ λυπηθῆς διὰ τὸν θάνατόν μου, ἀλλὰ μακρὸν χαίρε καὶ ἀγάλλου, παμφιλτάτη μου ἀδελφῆ, διότι θέλω μεταβῆ ἐκ τοῦ φθαρτοῦ εἰς τὸν ἀφθαρτον κόσμον, διότι πέποιθα, ὅτι ἀντὶ τοῦ θνητοῦ τούτου βίου θέλω ἀπολαύσει τὴν θάνατον καὶ μακαριὰν ζωὴν, ἧς δέομαι τοῦ Ὑψίστου, ἵνα ἀζιώη καὶ σέ, ὅταν ἔλθῃ ἡ εὐλογημένη ὥρα. Εἶθε νὰ σοὶ χορηγήσῃ τὴν θέαν καὶ σωτηριώδη αὐτοῦ χάριν, ὅπως διέλθῃς τὸν βίον σου ἐν φόβῳ Κυρίου, καὶ ἀποθάνῃς ἐν τῇ ἀληθινῇ πίστει. Σὲ ἐξοραίζω δὲ ἐν ὄνομτι τοῦ παντοπότου καὶ παντοδυναμοῦ Θεοῦ, ἵνα μηδέποτε ἐγκαταλείψῃς τὴν θρησκείαν σου, εἴτε ὑπὸ ἐλπίδος παρατάσεως τῆς ζωῆς σου κινουμένη, εἴτε φρουρούμενη τὸν θάνατον, διότι χάριν προσκίραμεν καὶ φθαρτῶν θέλει στερηθῆ τῆς αἰώνιου εὐδαιμονίας, ἧς ἀζιώσοι με ἦδη ὁ Ὑψίστος, ὡς καὶ σέ, ὅταν εὐδοκῆσῃ νὰ σὲ καλέσῃ παρ' ἐαυτῶ. Ὑγίαινε καὶ αὔθις, φιλάτη μοι ἀδελφῆ ἔχε ἀπάσας τὰς ἐλπίδας σου προσηλωμένας τῷ Θεῷ, ὅτι μόνος δύναται νὰ σὲ βοηθήσῃ. Ἀμήν!

Ἡ ἀγαπητὴ σου ἀδελφῆ

IRANNA ΔΟΥΔΑΕΥ».

Ἡ λαμπρὰ αὕτη ἐπιστολὴ, ἀκριβῆς ἀπεικονισίας τῶν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ὑψηλῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν θεῶν δοξασιῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, θεωρεῖται, καὶ δικαίως, ὡς ἡ πρωτίστη πασῶν τῶν ὥραίων τῆς Ἰωάννης ἐπιστολῶν· πληρέστατα δὲ καὶ ὑπ' ὕμνων ἐκτιμηθεῖσα, οὐδόλως χρῆζει περαιτέρω σχολίων καὶ παρατηρήσεων. Τὸ δὲ Εὐαγγέλιον, ἐφ' οὗ ἐγράφη, παρεδόθη ὑπὸ τῆς δυστήνου νεάνιδος τῆς θεραπκινίδι αὐτῆς μετὰ παρακλήσεως, ὅπως ἐγχειρίσῃ αὐτὴ τῇ ἀδελφῇ Αἰκατέρῃ ὡς τελευταίον καὶ πολυτιμώτατον μνημεῖον τῆς ἀγάπης τῆς. Μετὰ ταῦτα, διήλθε τὸ ὑπόλοιπον τῆς νυκτὸς μόνη καὶ διπλεκῶς προσευχομένη, ἀφοῦ εἰδοποιήθη ὅτι, καίτοι ἡ καταδίκη αὐτῆς

καὶ τοῦ συζύγου προκαπεσάσθη ἵνα ἐκτελεσθῇ ἐν τόπῳ δημοσίῳ, ἡ ἄνασσα καὶ ἡ βουλα μετέβαλον ἐν πρώτῃ ἀπόφασι, διατάξασαι ὅπως οὕτω μὲν γείνη διὰ τὸν Guifford, ἐκείνη δὲ ὑποστῇ τὴν ποινήν τῆς ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ Πύργου. Ἠόσον ἐφοβείτο ἡ αἰμοχαρὴς Μαρία τὰ ἀποτελέσματα τῆς συγκινήσεως, ἣν ἠβηλον βραβείως προσέζησει τῷ λαῷ ἡ ἀνθηρὰ νεότης, ἡ ἔκτακτος καλλονή, ἡ ἐγνομμένη ἀθωότης καὶ ἡ ἡγεμονικὴ ὄντως εὐγένεια τῆς Ἰωάννης! Καὶ ὅποια ἀναγνώρισις τῆς ἐν τῇ ἀσθενείᾳ τελειουμένης δυνάμεως τῆς ἀντιπάλου αὐτῆς καὶ μάρτυρος!

Τῇ ἐκαθίρῳ, 12η φεβρουαρίου τοῦ 1556 ἔτους, μετὰ ἐπὶ μηνῶν παρέλευσιν ἀπὸ τῆς ἐνεαήμερου βασιλείας, ὄρθρου βαθείως, πένθιμος ἤκουσθη κρότος ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς ἡμετέρας ἡρώιδος· οἱ τέκτονες ἠτοίμαζον τὸ ἱκρίον, ἐπὶ τοῦ ὅπου ἐμελλε νὰ ὄσῃ, ὡς ἐπὶ τελευταίον προσεφαλίχον, τὴν ἀκτινοδόλον κύτης κεφαλῆν. Ἡ Ἰωάννα ἠγέρθη, ὅπως ἴδῃ τὰ γενόμενα ἰδίως ἐφθαλμοῖς, καὶ πλησιάσασα εἰς τὸ παράθυρον, εἶδε τὸν δυστυχῆ σύζυγόν τῆς μεταφερόμενον ἐξω τοῦ Πύργου· ἐκάλθησε ἀταράχος, ἀναμείνουσα μετὰ γενναίου ψυχῆς καὶ τὴν ἐκυτῆς πανύστατον στιγμὴν, καὶ μετὰ βραδυτάτην παρέλευσιν μίαις ὥρας, διέκρινε τὸν κρότον ἀμάξης, καὶ ἀνεγνώρισεν ἐπ' αὐτῆς τὸν τοῦ συζύγου ἡρωητρισμένον καὶ αἰματόρροτον νεκρόν. Ἠγέρθη τότε, ἵνα χειρετήσῃ τὸ λείψανον ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς διερχόμενον, αἰ δὲ θαυμάζουσαι θεραπκινίδες τῆς προσεπάθον νὰ τὴν ἐμποδίσωσι τοῦ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ παράθυρον, ἵνα μὴ ἴδῃ τὸ ὑψοθὲν ἱκρίον καὶ τὸν περιμένοντα αὐτὴν δῆμιον, ἀλλ' ὠθήσασα αὐτὰς μετὰ πρῶτης, ἠτένισεν εἰς τὴν ἐπικήδειον ἀμαξίαν, καὶ ἔδωκε μακρόθεν μετ' ὀποκόφου συγκινήσεως τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν συζύγου προσριεῖ, πρώτῳ τιμωρηθέντι πρὸς μεγαλήτερον αὐτῆς βασανισμὸν. Ὁ Brydges, διοικητῆς τοῦ Πύργου, καὶ ὁ Feckenham, ὁ μόνος ἱερεὺς, ὁ παρὰ τῆς Μαρίας ἐπιτραπέσις ἵνα εὐρέθῃ πλησίον τῆς Ἰωάννης κατὰ τὰς τελευταίας τῆς στιγμῆς, προσῆλθον κλιάνοντες καὶ δυρούμενοι, καὶ μόλις δυνάμενοι νὰ ἴστανται ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν, ὅπως τὴν ὀδηγήσωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης. Ἡ Ἰωάννα, μαῦρα περιβεβλημένη ἐνδύματα, καὶ ἐν χερσὶν κρατούσα προσευχητῆριον, προσῆλθε μετὰ Θεοῦ ἐπὶ τῶν χερσῶν μειναιμάτων καὶ γλυκυτάτου βλεμματός τῶν ὥραίων ἐφθαλμῶν τῆς ἐν μέσῳ δύο σειρῶν στρατιωτῶν μέχρι τοῦ τόπου, ἐνθα ἔμελλε

νά ἐκτελεσθῆ ἡ ἀδικία καὶ σπαρταχικάρδιος ἀπόφασις. Φθάσασα ἐκεῖσε, καὶ μετὰ γενναιοψυχίας ὄντως φιλοσοφικῆς καὶ ἀνοιότατης τῆς δεκαεπταετίας ηλικίας τῆς εἰς τὸ ἱερὸν ἀτενίσασα, ἀναχρίσασα τὸν Feckenbaum ἐπὶ τῷ εὐγενεῖ τρόπῳ καὶ τοῖς μελιχρίοις αὐτοῦ καὶ παρηγορητικαῖς λόγοις, εἶτα στραφείσα πρὸς τοὺς πολυκλήριμους περιστάσεις, ἐλλήθησεν ὡς ἐγγύστα αὐτως: «Ἦλθον ἐνταῦθα ἵνα ἀποθάνω, ὡ ἀγαθοὶ πολῖται! εἰμὶ μὲν ἔνοχος ἀπάναντι τῆς βασιλείας, ἀλλ' οὐδέποτε ἐπεθύμησα, ἢ ἐξήτησα τὸν θρόνον». Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐσιώπησεν ἐπὶ τινα δευτεροβάστα, ὅπως ἀποκρούσῃ, φαίνεται, διὰ τελευταίαν φορὰν ἀπὸ τῆς νεανικῆς καρδίας καὶ φροντισίας τῆς πάσαν ὀσμικὴν ἐπιθυμίαν, φροντίδα καὶ λύπην, εἶτα ἐπιπροσέθετο τὰς λέξεις ταύτας: «Καθικετεύω πάντα: ὑμᾶς, ὡ καλοὶ χριστιανοί, νὰ μαρτυρήσατε ὅτι ἀποθνήσκω ἐν τῇ χριστιανικῇ διαμαρτυρομένῃ θρησκείᾳ, καὶ ὅτι μόνον ἐλπίζω σωτηρίας ἔχειν ἐν τῇ εὐσπλαχνίᾳ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς χάριτος τοῦ χύματος τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ» νὰ δευθῆτε δὲ ὑπὲρ ἐμοῦ κατὰ τὰς ἐλίγας ἐπι στιγμαῖς, καθ' ἃς μοι ἐπιπέτασκα νὰ ζήσω ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ». Κεῖ γονυκλιτήσασα, ἠρώτησε τὸν μετ' ἀκλιθέτου συγκινήσεως πλησίον τῆς ἰστάμενον τῆς Μαρίας ἱερέα, ἐὰν ἔδυνάτο νὰ ἀπαγγεῖλῃ ψαλμὸν τινά. Συγκατατεθῶν δὲ τοῦ Feckenbaum, ἀπήγγειλε μετὰ καθάρως φωνῆς καὶ κατανώσεως τὸν Ν' ψαλμὸν. «Ἐλέησον με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρημῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου». Περὶάσασα δὲ τὸν ψαλμὸν, ἠγέρθη, ἐξέβαλε τὰ χειρόκτια, καὶ μετὰ τοῦ βιουμάκτρου τῆς ἐνεργείσεν αὐτὰ μὲ τῶν θεραπεινῶν αὐτῆς, ἔδωκε δὲ καὶ τῷ Βρυδμὸς τὸ προσευχητήριόν τῆς. Εἶτα ἀπέδωθε πάντα τὰ γυναικεία κοσμητήματα, καὶ ἔλυσε τὸ προσευγίζον εἰς τὸν λαμὸν μέρος τοῦ φορέματός τῆς, ἀποκρούσασα μετὰ πράξιότητος τὴν χεῖρα τοῦ δημίου, ἥτις προσερέτετο ἵνα τὴν βοηθήσῃ. Ὅτε δὲ οὕτως, συμπεριζόμενος τὴν γενικὴν συγκίνησιν, ἐβίβησε πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς, ἐξαιτούμενος συγγνώμην διὰ τὸ ἔργον, ὑπερ ἔμελλε νὰ πράξῃ, ἢ Ἰωάννα ἀπεθύμουν αὐτῷ λόγους ἐπεικειε καὶ συγχαρητικούς: ἐνομηθεῖσα δὲ, φαίνεται, τὰς τελευταίας βραδύνας τῆς Ἄννης Βολεύνου, ἢς ἡ κεφαλή μόλις μετὰ τὸ τρίτον κτύπημα ἀπεχωρίσθη τοῦ σώματος, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον του μετὰ ταχύτητας καὶ πάραυτα ἔδωκεν ὄθονον ἐπὶ τῶν ἐρβαλμῶν τῆς. Τότε ἐκινήθη, ἵνα πλησιάσῃ εἰς

τὸ ἱερὸν, ὑπερ μὴ βλέπουσα ἐξήτει ψυχάρωσα' εἰς δὲ τῶν παρισταμένων, λαθῶν τὴν χεῖρα αὐτῆς, ὠδήγησε τὴν ἐνεκάθεμερον βασιλίσσαν εἰς τὸ μέρος, ἔθνα ἔμελλε νὰ δώσῃ δίκην ὑπὲρ ὧν ἄλλοι ἠδίκασαν. Ἦ μεγαλόφρων Ἰωάννα, μήτε περὶ τῆς δεκαεπταετίας αὐτῆς ηλικίας σενάζουσα, μήτε παρὰ πονον ἐκέρουσα κατὰ τῆς οὕτω σκληρῶς καὶ ἀδικῶς προσεγεθείσης αἰμομαχοῦς Μαρίας, μόνον δὲ τὸ τὸ Ἰησοῦ ἀποθνήσκοντος ἐπὶ τῶν ὠραίων τῆς χειλέων ὑποτονηροῦσασα, «Ἦάτες, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνευμά μου,» προέτεινε τὴν κεφαλήν εἰς τὸν πέλαιον τοῦ δημίου, καὶ παρεδόθη εἰς τὸν κλίον ὑπνον.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ βίος καὶ τοιοῦτος ὁ θάνατος τῆς Ἰωάννης Γρεῦ, ἢς ὁ τάφος, πλησίον κείμενος, ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τοῦ Λονδίνου, τοῦ πάντῃ παρεμελεμένου τάφου τῆς αἰμομαχοῦς Μαρίας, περικοσμεῖται μέχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τῶν λαμπροτέρων ἀνθῶν, διηνεκῶς ἀνανευόμενον ὑπὸ χειρῶν ἀγγέλων.

Ἦ περικλεῆς αὕτη γυνὴ, ἐρ' ἢ δικαίως ἐναθρόνεται τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος, δὲν ἀνήκει μόνον εἰς αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον. Ναι, κερία καὶ κέρου, καὶ ἡμεῖς δικαιοσύμην νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν ὡς ἡμετέραν, καὶ οὕτως εἰπεῖν, νὰ τὴν υἰοθετήσωμεν, ἀναλογιζόμενοι πόσον ἐκαλλίεργει τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, καὶ πόσον ὑπὸ τῆς μελέτης αὐτῶν ὠφελήθη, καὶ ἐξηγενησθη τόντε νοῦν καὶ τὴν καρδίαν. Μὴ λησμονώμεν, ὅτι ἡ μεγαλιτέρα διασκεδάσις, ἢ προσφιλεστέρη τέρψις, ἢ πολυτιμότερα ἡδονὴ αὐτῆς ἦσαν ἢ κατὰ μόνος καὶ ἀποκλειστικῆ μετὰ τῶν προγόνων ἡμῶν νοερά συνδιάλεξις, καὶ ἢ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀνάπτυξις τῶν ἰδεῶν τῆς: μὴ λησμονώμεν, ὅτι Ἑλληνιστὶ καὶ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἀνεγίνωσκε, καὶ προσήγετο, καὶ ἐπιστολάς ἐγραφεν οἰκογενειακὰς ἐν ταῖς τελευταῖαις τοῦ βίου ὧραις, καθ' ἃς ὁ ἄνθρωπος βλέπων ἐπερομένην τὴν κλίον σιωπὴν, προσοκλήταται ἐπὶ μὴλλον τῇ περιληπτικῇ καὶ οἰκειᾷ αὐτῇ μικρικῇ γλώσσῃ: μὴ λησμονώμεν, ὅτι ἡ μεγάλη στήλη, ἢν χεῖρας ἐν τῇ ἰσορίᾳ τοῦ γυναικείου φύλου, ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν στενωπὰν ταύτην διανοητικὴν σχέσιν, ἐν ἢ διετέλει μετὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων διὰ τῶν ὑψίστων προτύπων τῆς ἐξαιρετοῦ αὐτῶν μεγαλοφρίας: μὴ λησμονώμεν προσέτι, ὅτι ἔκτατοι χάριτες διὰ τὴν ἀκοιρῆν καὶ ἐνοησιώδη λατρείαν, ἢν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τε καὶ φιλολογίᾳ προσήνεγκεν, ὀφείλονται αὐτῇ κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, καθ' ἢν βλέπομεν παν-

ταχόθεν κκαταπολεμούμενον, περιυδρίζομενον, πτασσούμενον, άνκισχόντως και άτιμωρηται σκοφαντούμενον τόν 'Ελληνισμόν έκείνον, θν ή ήμετέρα ήρώς ήγάπα ένθουσιωδώς, και φλογερώς έθυμάζε, και ής, τόν κόσμον έκπολιτίσας και τής άνθρωπόττος άνκείχεις ευεργέτης, διαφυλλίζεσαι υπό τών ένθων, εις α και ρώτα εδωρήσατο και αύτην τήν θρησκείαν.

Διατηρήσωμεν δε έσαι εν ταίς καρδίαις ήμων άκμείαν και θάλλουσαν τήν μήνην τής έννεαήμερου βασιλίδος τής 'Αγγλίας, ως δικαίον φύρον ευγνωμοσύνης διά τήν πρὸς τοὺς ήμετέρους προγόνους λατρείαν αύτης, και ως παρηγορητικόν έχέγγυον τής εν τῷ μέλλοντι ευνοικής πρὸς τοὺς άπογόνους αύτῶν συμπεριφοράς τής τεξάσης αύτην μεγάλουργου και πεφωτισμένης χώρας' και ψάλλομεν τῇ φιλέλληνι 'Ιωάννη τῷ πλήρει χάριτος και ποιητικῶν κίσθημάτων έλεγείων, ύπερ έμινύρισε, σχεδόν ως άκολούθως, έπί τοῦ θανάτου προώως άποβιωσάσης νεάνιδος ευχλωστου και ευγενής γόνου τής μεταγενεστέρης 'Ελλάδος.

• Εις τής ζωής τά θέληγτρα οὐ μόνη έμειδίας,
Μόλις νομφίον άγαθὸ ή χειρ σοι προετίθη.
Ο κόσμος σοι ήνοίγετο μεσότης ευλαμοσίας,
Κ' ή μοιρά σου ύπέρτωρεν τά βήματά σου μ' άνθη.

• Ησο ώς χάρις καλλονής, ώς ευθαλείας Μούσα,
Τῷ νεαρῶν σου μέτωπον τῶν άρετων έφώρα,
Τὸ στέμμα, και, νεότητος τά βότα συνουσίας,
• Ησο τῶν όμηλικῶν σου αγλάεσμα, ω κόρη!

• Άλλ' οίμοι! τίς παρέμεινεν εν τῇ ζωῇ ευδαίμων,
Και βόδον ποτον έζησε μιᾶς πρωίας πέραν;
• Ω είναι, είναι βάσκανος τοῦ βίου σου ὁ δαίμων!
• Ο τι αν θάλλῃ τῷ πρωί έν φθάει τήν έσπεραν.

Βασίλι! ήσαν νεαρὰ τοῦ βίου σου τά έτη.
• Έξόδοι εν νεα.θές τοῦ 'Υμεναίου στέμμα,
• Ο νομφικός σου στολισμός' ενένουν εισίτι,
Και εχίς πλήρες χάριτος και καλλονής τὸ βλέμμα.

• Άλλ' αφηνί: χειρ τις σκελετοῦ σοι άποσπῃ τά βόδα,
Τὸν στολισμόν σου άφαιρει, κι' ὁ θάνατος άγρίως
Τὸ έαν σου καταπατεί μ' τὸν σκληρῶν τοῦ ποδα,
Και εἶτα τάρος άωρος σ' ενάλυψε και κρύος.

• Ω γύναι νεαρὰ! έν τῷ μήμητός σου
Τήν πλάκα βρέχη άληθινοῦ σποιδῆ πικρῶν δακρύων,
• Έάν βραγέα επί γῆς υπήρξεν ή όδος σου,
• Άλλ' άπόστον οίέμενε τὸ επί σέ μημητόν.

• Εν μέσῳ θά περινοστής άείποτε τῶν ζώντων,
• Ω άνοδῆμη ευσομος και πλήρης λευκῶν κρῖνων,
Κ' εις τās καρδίας θέλεις ζῆ τῶν πωλητῶν σοι ὄτων
Και θερμοτάτων θαυμαστῶν σου 'Αγγλων και 'Ελ-
[λῶνων.]

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ.

ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ.

Η ΘΡΑΚΙΚΗ ΚΑΙ ΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ
ΑΥΤΗΣ.

ΑΦΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΣ ΥΠΟ ΤΟΥ Κ.
ALBERT DUMONT.

• Η Θράκη μεγάλην άναμφιλέκτως κατέσχε θέσιν εν τῇ 'Ιστορίᾳ τοῦ αρχαίου κόσμου. 'Αλλ' οί αρχαίοι ιστορικοί ει και άρκούτως μαρτυροῦσι τοῦτο, ουδέμειαν ὅμως διδουσι ήμῖν λεπτομερῆ πληροφορίαν περὶ τοῦ ιδιζόντος γεωγραφητός, τής θρησκείας, τῶν ήθῶν, τῶν έθιμῶν και τοῦ πολιτεύματος τῶν ρωμαλέων φυλῶν, αίτινες κατώκουν τόν Αἴμον και τήν Ροδόπην, ουδέ περὶ τῶν βιαιῶν μεταβολῶν, ας υπέστησαν, ως ουδέ περὶ τῶν βαθμιαίων, εις ας ὁ χρόνος υπέβαλεν αυτάς.

Αι υπό τῶν 'Ελλήνων και Λατίνων άπολειφθεῖσαι ὕμιν περὶ τής χώρας ταύτης άφηγήσεις εισὶ σκοτειναι και λίαν άντιπραγματικαι, *obscurae uarietas*, κατὰ τήν έκφρασιν τοῦ 'Αμμιανῶς Μαρκελλίου, ὅστις έπικράθη κατὰ τὸν Δ'. αἰῶνα, ίνα συμμιθιάσῃ πρὸς άλλήλας τās μαρτυρίας, ας ή νεωτέρα κριτικῆ 'Επιστήμη άδυνατεῖ εισέτι ίνα καλῶς κατανοήσῃ. • Ο 'Ηρόδοτος άγνοεῖ τὰ κατὰ τήν κοιλάδα τοῦ 'Εβρου τόσον, ὅσον και τὰ κατὰ τὰ έκτενῆ τής Γερμανίας δάση' • Ο Θουκυδίδης ὅμως γνωρίζας κάλλιον τās χώρας ταύτας έννεκ τής πολυχρονίου εν θράκη δικιμονής αὐτοῦ, συνήρυσεν πᾶν ὅτι, εν γνώριζον περὶ αυτῆς κατ' έκεινοῦς τοὺς χρόνους, και τὰ χωρία άτινα διαπραγματεύονται περὶ τής χώρας ταύτης, και άτινα εύρίσκουεν εν τῷ Β'. βιβλίῳ τής Ιστορίας αὐτοῦ, έσονται ες αἰ κλασικα και άθάνατα. Δυστυχῶς ὅμως τὰ χωρία ταῦτα εισὶν ελιγάρθιμα και λίαν σύντομα. Παρὸ τῆς μεταγενεστέρου αὐτοῦ συγγραφῆς, ελιγας μόνον εύρίσκουεν πληροφορίας, και ταύτας περὶ τās παρχαίους μόνον πόλεις περιεσηφμενάς. • Ο δε Σπράβων ελιγας μόνον λέξεις λέγει περὶ τής χώρας, μηδεν προστίθει εις τὰ υπό τοῦ 'Ηροδότη άφηγηθέντα.

• Εν τούτοις ὅτε Φίλιππος και ὁ 'Αλέξανδρος είχον εισχωρήσει εις τὰ ενδότερα τής Θράκης' πρὸ αυτῶν δε εις τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους,

ριλόσοφος ἄμα τε καὶ ἱστοριογράφος, διέμενε πλέον τῶν τριῶν μηνῶν ἐν τῇ Θράκῃ, παρὰ τῷ βασιλεῖ Σεύθῃ. Ἡδὴν αὖτο λοιπὸν εἰ οὐχὶ νῦν σπουδᾶς καὶ γνωρίσει καλῶς τὴν λαόν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὅποιου εἴδωσεν ἐπὶ ἀρετοῦς μῆνας, τοῦλάχιστον ἵνα συλλέξῃ πλείεστας ὕσας πληρορορίας. Καὶ ὅμως τὸ Ἰ. τῆς Ἀναβάσεως βιβλίον, τὸ τόσῳ δραγματικόν, δίδωσι ἡμῖν περὶ τῶν ἡθῶν τῶν Θρακῶν, τῶν φυλῶν αὐτῶν, τῶν πόλεων, τῶν πολιτευμάτων, καὶ τοῦ παρελθόντος αὐτῶν, ἐλάχιστας μόνον πληρορορίας, ἀρκούσας μόλις πρὸς κατανόησιν καὶ ἐξήγησιν τῶν περιπληκνύσεων μισθωτῶν τινῶν μαχητῶν, ἀνακλῶντων δύσκολον καὶ ἐπικινδύνον ἐκπρατεῖν. Ἡ ὀλιγορορία αὕτη στερεῖ ἡμᾶς πολυτίμον γνώσεων.

Αἱ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν Θράκην εἰσοδαί, καὶ ἰδίως αἱ τοῦ Μανλίου (Mamilius) δίδουσι Τίτω τῷ Λιβίῳ τὸ ἐνδόσιμον, ἵνα περιγράψῃ τὰ μέρη, δι' ὧν αἱ Ῥωμαϊκῆ λέγεσθαι διήρχοντο. Αἱ δὲ τοπογραφικαὶ αὐτοῦ ἐνδείξεις εἰσὶν ὀρθαί, καὶ ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἐγνώριζε καλῶς τὰς χώρας, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη. Δι' ἃ καὶ ὁ περιγραφόμενος τὰ μέρη ἐκεῖνα, δύναται καὶ σήμερον ἵνα ἀκολουθήσῃ βῆμα πρὸς βῆμα τὴν διήγησιν αὐτοῦ, ἰδίως κατὰ τὸ περὶ τὸν Σαξζόνικὸν κόλπον τμήμα. Δυστυχῶς ὅμως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, οἱ Ῥωμαῖοι ὀλίγον ἀπεμακρύνθησαν τῆς Μακεδονίας, καὶ τῶν περὶ αὐτὴν πόλεων, διὸ καὶ ἡ τοῦ Τίτου Λιβίου περιγραφή εἰς ἐκείνη μόνον τὰ μέρη περιστρέφεται. Ἐπὶ δὲ Τιβερίου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, αἱ Ῥωμαϊκῆ στρατικαὶ εἰσέβαλον πολλὰς εἰς τὴν Θράκην, καὶ διήλθον αὐτήν, διὸ καὶ πολλὰ περὶ τῶν Θρακῶν ἐλπίζει τις νῦν εἶρη παρὰ τῷ Τακίτῳ. Ἄλλ' ὁ τῶν ἑλληνικῶν συγγραφεῶν ὁρίζεται περιτροπῶν τὰς φυλάς τάστας, τὰς ὀνομαθίμους κατὰ τὸ ἄσμημον αὐτῶν, κρίνει δὲ αὐτὰς ἀνάξιος τῆς προσοχῆς αὐτοῦ, καὶ περιορίζεται ἵνα περιγράψῃ αὐτὰς ἐν ὀλίγαις καὶ συγκεχυμέναις λέξεσιν, ὀνομαζόμενος αὐτὰς βάρβαρα ἔθνη, καὶ μὴ προσδιορίζων ἐν τῇ ἀρχηγείᾳ αὐτοῦ οὐδεμίαν γεωγραφικὴν ἐξ ακριβείων, οὐδὲ πληροροσίαν τινὰ περὶ τῶν ἡθῶν τῶν κατοίκων. Περιορίζεται δὲ εἰς ῥητορικὴν ἀνάλησιν τῶν αἰσθημάτων τῶν ἡττωμένων πρὸς τοὺς νικητὰς, καὶ εἰς ἐξαιρέτικὴν τῶν σὺν γαυρῶσιν, αἰτίνας ἐτάρακτον αὐτοῦ εὐρισκομένου, μεταξὺ τῆς κίσχόντος ἵνα υποκίψωσι, καὶ τοῦ ῥόθου ἵνα κατασπαράξωσι. Ἡ τῆς ἀκριβοῦς περιγραφῆς περιτροπῆς ἐστὶ τοσοῦτο μεγάλη, ὥστε περιγράφων τὴν διαίρεσιν τῆς χώρας μεταξὺ τοῦ Κότυου καὶ τοῦ Ῥοι-

μητάλου οὐχ ὑποδεικνύσι τὰ εἰς ἑκάτερον τῶν βασιλείων τούτων ὑπαγόμενα μέρη, εἰμὴ διὰ συγκεχυμένων καὶ ἀνεπαρκῶν λέξεων. Ἄλλοθι δὲ ἐξιστορῶν τὴν μακρὰν καὶ δύσκολον ἐκπρατεῖαν τοῦ Ἡοππίου Σαβίνου (Popponis Sabini) εἰς χώραν εὐροτάτην μὲν, ἀκριβῶς δὲ διηρημένην εἰς τμήματα διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων, οὐδεμίαν δίδωσι τῷ ἀναγνώστῃ ἑδηγίαν πρὸς κατανόησιν τῆς πορείας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ ἀγνοοῦμεν δὲ εἰς τίνα ἀκριβῶς τοποθεσίαν συνεπλάκασαν οἱ Θράκας μετὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν λεγεῶνων.

Καὶ Πλίνιος δὲ ὁ πρεσβύτερος νομίζει ἀνάξιον αὐτοῦ τὴν ἀρίθμησιν τῶν τῆς Θράκης λαῶν. Συγκρατῶν δὲ ἵνα ὀνομάξῃ ἐκεῖνα, ἄτινα δύναται ἀνευρηθεῖσαι ὑποδαῖσαι. «Populorum Thraciae» quos nominare non pigeat. Πολλὴν δὲ δυσκολίαν εὐρίσκει ὁ θῆλων ἵνα ὀρίσῃ τὸν τόπον, ὅν οἱ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τοσοῦτο ἀριθμοῦμενοι λαοὶ κατεῖχον. Καὶ ἐν τούτοις δυνάμεθα νῦν εἰπόμεν ὅτι τὸ XVIII κεφάλαιον τοῦ Δ. βιβλίου πολλὴν ἔχει τὴν ἀξίαν, δεικνύει δὲ ὅτι ὁ τόπος καθίστατο ὁσημέραι γνωστότερος, καὶ ὅτι ὁ γεωγράφος ὠρεθίσθη μεγάλως ἐκ τῶν διηγημάτων τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν.

Τὸ Ἡεροδοτικὸν τοῦ Ἀντωνίου συμπληροῦ τὰ τοῦ Πλινίου' πραγματεύεται ὅμως δυστυχῶς περὶ μόνον τῶν προσιτωτέρων πόλεων, τῶν κειμένων παρὰ τὰς μεγάλας λεωφόρους, αἰτίνας λίαν σπάνια ἦσαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν. Νέας τινὰς πληροροσίας χορηγοῦσιν ἡμῖν ὁ Πτολεμαῖος, ἡ Notitia dignitatum κτλ. διασπαρηνίζόμενας ὑπὸ τῶν Ἰ. Κτισμάτων τοῦ Προκοπίου, τῶν Θεμάτων Κωνσταντινίου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ τῶν ἐπισήμων πινάκων τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπισκοπῶν καὶ Μητροπόλεων. Ὁ μόνος ὅμως συγγραφεὺς, ὅστις δύναται κατὰ τινα φωτιστὴ ἡμᾶς ὡς πρὸς τὸν λαὸν αὐτὸν καὶ τὸν ἀρχικὸν χαρακτήρα τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ἐστὶν Ἀγμῆανός ὁ Μακελλίνος' ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἡ ἀρχηγία κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὀμολογίαν λίαν ἀτελής ἐστίν.

Ἐκ τῶν προλεχθέντων γίνεται λοιπὸν δῆλον, πόσον ἐλλειπέες καὶ ὀλίγαι εἰσὶν αἱ περὶ Θράκης ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διαβιβασθεῖσαι ἡμῖν γνώσεις. Ἡ ἑλλειψὶς ὅμως αὕτη ἀρῶρα μόνον τὰ ἐνδοτέρα τῆς χώρας' διότι τὰ περὶ αὐτὰ ἀνεκθηνῆσαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον γνωστά, πολλοὶ δὲ γεωγράφοι καὶ ἐξόχοι Διονύσιος ὁ Βυζάντιος κατέλειπον περιγραφῆν, ἥτις συμπληρωμένη ὑπὸ τῶν παρὰ τοὺς διαφόρους ἱστοριογράφων καὶ τοῖς ῥήτορι διεσπαρμένον

πληροφοριῶν, ἐξιστοροῦσι μετὰ τινος λεπτομερείας τὰ κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἀποικίας, τὰς κειμένους παρὰ τὰς τρεῖς θαλάσσας, αἵτινες διαβρέχονται τὴν ἑκτενὴ ταύτην χώραν.

Τὶ δὲ οἱ Ἀρχαιολόγοι ἐπραξαν, ἢ ἀναπληρῶσαι τὴν τῶν ἀρχαίων πληροφοριῶν ἕλλειψιν;

Τὰ ὄρια τῆς Θράκης λίαν ἀσαφῆς ὑπὸ τῶν Ἀρχαίων διαχρᾶτίζονται. Οὗτω δὲ μὲν Στράβων ὡδὲ πῶς ἔρξει αὐτὰς (Ζ', ἀ, 1.), «μεσημέριον δὲ τῷ Ἴστρον (ἔστι) τὰ τὰ Ἰλλυρικὰ καὶ τὰ Θράκιον» (α). Κατ' αὐτὸν κατοικοῦσαν οὕτω ἤπασαν τὴν χώραν, ἥτις περιλαμβάνει τὴν σήμερον τὴν Ἑβρωπαϊκὴν Τουρκίαν, πλὴν τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας. Ὁ Θουκυδίδης διαγράφει ἀκριβῶς τὰ ὄρια τῆς Θράκης λέγων, ὅτι ἡ ἰδιὴ Θράκη κεῖται μεταξύ τοῦ Αἰμου, τῆς Προποντιδος, τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τοῦ Στρυμόνου (ποταμοῦ). Βραδύτερον δὲ τὰ ὄρια ταῦτα ἐξετάθησαν πρὸς βορρᾶν μέχρι τοῦ Ἰστροῦ, καὶ οὕτως ἡ γῶνα αὐτῆ περιέβαλλεν ὅλας τὰς ἐπαρχίας, ἃς ὁ Πλίνος ὠνόμαζε *Thracia*, καὶ αἵτινες κατὰ τὸ 298 ἐγκαθίσταν μίαν τῶν δώδεκα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους τοπαρχιών.

Ἄριζτο λοιπὸν ἡ ἰδιὴ Θράκη πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Στρυμόνου, οἱ παρὰ τὴν ποταμὸν ὠμῶς τοῦτον οἰκοῦντες λαοὶ πολλὰς ἐξελκιδύοντο ὡς Μακεδόνες, ἀφ' ὧν δυσκόλως διακρίνοντο. Περιλαμβάνει δε προσέτι τὰς πρὸς νότον τῆς Ῥοδόπης κειμένας παδιάδας καὶ τὰ ἑκτενὴ ὀροπέδια αὐτῆς τῆς Ῥοδόπης, ὡς καὶ ἤπασαν τὴν κοιλιάδα τὴν μεταξύ τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ Αἰμου. Ὡς ἀνατολικὰ δὲ αὐτῆς ὄρια δυνάμεθα ἵνα παραδειχθῶμεν τὸ σημεῖον, ἐν ᾧ τὰ δύο ταῦτα ὄρη (ὁ Αἶμος καὶ ἡ Ῥοδόπη) ἐνούονται, καὶ πρὸς δυσμὰς ὡς φυσικὴν ὄριον τὴν Προποντιδα. Πρὸς βορρᾶν δὲ τοῦ Αἰμου κατοικῶν λαοί, οἵτινες πολλὰς ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Θράκας, πρὸς οὓς στενὴν εἶχον ἀναμιξιμῶς συγγένειαν, καὶ τοι διαφέροντες κατὰ τινα ἔθνημα.

Τὸ τμήμα δὲ τοῦτο τῆς χώρας, οὗ τινος διαγράψαμεν τὰ ὄρια, διατελεῖ μέχρι τῆς σήμερον ὅλως ἄγνωστον τοῖς ἀρχαιολόγοις. Ἐκ τῶν κατὰ τὴν παραλίαν μόνον χωρῶν ἐπιγραφαί τινες ἀντιγραφεῖσθαι ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ δικ-

αφῶν, καὶ κατ' ἐπιγράψην. Ἐπ' ἐσχάτων ὁμοῦ δὲ κ. Henzey περιηγήθη καὶ ἀνεκρένησε μετ' ἐπιγραφῆς ὡδὴ συνήθησε τὰ περὶ τὴν Μακεδονίαν ὄρια τῆς Θράκης, οὐδένα δὲ λαθάνει ἢ σπουδαίους τῶν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ τούτου ἀρχαιολόγου γενομένων ἐκείσε ἀνακαλύψεων, ἃς εὐρίσκωμεν ἐν τῷ ὑπομνήματι τῷ περὶ αὐτῶν ἰδίᾳ πραγματευμένῳ, καὶ ἐμπεριεχομένῳ ἐν τῷ ἑκτενὲ αὐτοῦ περὶ Μακεδονίας συγγράμματι (α). Πολλὰς τοπογραφικὰς πληροφορίας συνήθροισε καὶ ὁ κ. Desjardins περὶ τῆς παραδοσιακοῦ μεριδος τῆς Σαυθίας καὶ πολλὰς ἐπιγραφάς, ὡς καὶ ὁ κ. Guillaume Lejean, ὅστις περιηγήθει τὴν τοῦ Αἰμου σειρὰν πολλὰ ἀνεκδοτὰ ἀντέγραψεν. Οὐδέμια ὅμως μέχρι τοῦδε ἐγένετο μεθοδικῆ ἐπὶ φιλολογικῷ καὶ ἀρχαιολογικῷ σκοπῷ ἐρευνα κατὰ τὰ ἔθνη τῆς ἐπαρχίας ταύτης, αἱ δὲ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ εὐρισκομένων ἱστορικῶν γνώσεως ἡμῶν περιορίζονται εἰς τὰς σημειώσεις, ἃς κατέμειον ὁ Paul Lucas καὶ ὁ Marsigli, οἵτινες διεξήλθον, κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα, τὴν μεταξύ Ἀδριακουπόλεως καὶ Φιλιππουπόλεως χώραν, ὡς καὶ εἰς τὰς εὐαρίθμους μονογραφίας, τὰς ὑπὸ τινῶν ἰθαγενῶν Ἑλλήνων συντεθείσας. Οὐδὲ μόνον οἱ ἀρχαιολόγοι δὲν ἀνεκρένησαν τὰς χώρας ταύτας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ γεωγράφοι ἀπὸ ἐλλείγου μόνον χρόνου ἤρξαντο, ἵνα ἐνδιαιρέσωται εἰς αὐτὰς καὶ περιγράψωσι. Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, μέλος τι τῆς ἐν Παρισίῳ Ἀκαδημίας τῆς Φιλολογίας καὶ Ἀρχαιολογίας (Académie des Inscriptions et belles Lettres) ἔγραψε πρὸς τὸν παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ κυβερνήσει Γάλλον πρέσβυν κ. D'Andrioussy τὰ ἑξῆς: «Ἡ Θράκη τῶσον ἐλλίγον ἐστὶν ἡμῖν γνωστῆ, ὥστε ἀγνωστοῦμεν πού κεῖται ἡ Βίβλα» καὶ ὁμοῦς ἡ ἐπίσημος αὐτῆ πόλις, τὴν σήμερον πρωτεύουσα ἐνὸς δήμου, κατὰ μίαν μόνον ἡμέραν ἀπέχει τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐὰν δὲ εἴψωμεν τὸ βλέμμα ἐπὶ τινος τῶν καλλυπτερίων πινάκων τῆς Θράκης, τῶν πρὸ δεκαπενταετίας σχεδιασθέντων, βλέπομεν ἐν αὐτοῖς εὐρείας λευκὰς μεριδας ὑποδεικνυούσας ἀνατολικούς χωρὰς, ἐν ᾧ ἐν αὐτοῖς τοῖσι τοῖς τμήμασι χωρίων καὶ κομῶν ἑκατοντάδες ὑπάρχουσιν. Ἀλλὰ καὶ τὴν σήμερον ἐτι, εἰ καὶ τὰς χώρας ταύτας περιηγήθησαν, καὶ ἐρευνῶσαν ἄνδρες διακεκομμένοι, οἱ κκ. Ami Bonif, de Viquesnel, Barth καὶ G. Lejean, ἡ γεω-

(α) Τὸ τοῦ Στράβωνος χωρίον οὗδὲ τόσω ἀσαφὲς φαίνεται ἡμῖν (Ιδ. καὶ Β. Ἠλ. Ζ'. Κεφ. ε'. §. 4. ἐκδ. τοῦ Κοραῖ, Σελ. 34). Ἀλλὰ πρὸς πλείοτερον καταλήψην καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν περὶ Θράκης ὀφείλει τις νὰ προσθέσῃ καὶ τὰ ἐν τῷ Κεφ. γ'. καὶ ἐφεξῆς τοῦ αὐτοῦ Ζ'. βιβλ. σελ. (10) λεγόμενα, ἅτινα καὶ ἑκτενέτερα. Σημ. Α. Ζ.

(α) Henzey Mission de Macédoine, etc.

γραφία τῆς μερίδος ταύτης τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, οὐκ ἔστι καλῶς ἐγνωσμένη. Τῆς τοπογραφίας λοιπὸν χώρας τινὲς τοσούτου ἀβεβαιότητος, οὐδὲλοιοι παρεδόξουν ἢ τὸν ἀρχαιολόγον πρὸς αὐτὴν διαγραφίαν.

Ἄλλοι καὶ ἄλλοι ὑπέρχουσι λόγοι, ἀπομακρύνοντες τῆς Θράκης τοὺς λογιῶν, τοὺς ἀναζητούντας ἐν ταῖς κλασσικαῖς χώραις τὰ τοῦ παρελθόντος λείψανα. Ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ ὁ Ἑλληνο-Ρωμαϊκὸς πολιτισμὸς διεδόθη ἀργότερον ἢ ἐν τισιν ἄλλοις, οὐδεμίαν δὲ ἄλλα ἐπαρχίαν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ὑπέστη τοσαύτης ἐπιδρόμης καὶ λακλασίας, ὡς καὶ ἡ Θράκη. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν κατὰ τὸν Ἰον. μ. Χ. αἰῶνα ἐπιδρόμων μέχρι τῆς κατακτῆσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αἱ πεδιάδες τοῦ Ἑβρου διετέλουν οὕσαι ἀδικήτους πεδία μάχης καὶ ἐρημώσεως, καὶ ὡς τι διαρκεῖ στρατόπεδον, ἀρῶν οἱ διάφοροι ἔθνη προσέβαλλον τὴν πρωτεύουσαν. Ἐπι ἐνα ὅσον αἰῶνα οἱ Τούρκοι συνεκέντρωσαν ἐν αὐτῇ ὅλην αὐτῶν τὴν ἰσχύν. Ἄλλα καὶ λαοὶ καταρραπτικοὶ καὶ βυρβύροι, ὡς οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ τότε Τούρκοι, ἐὰν δὲν ἐλεγκάσθων τὴν γῆραν ταύτην, τὸ κλίμα αὐτῆ, ψυχρὸν καὶ βροχερὸν ὄν, οὐδὲλοιοι πρόσρρον ἢ τὸ πρὸς διατήρησιν οἰκοδομῶν καὶ μνημείων, ἀνεργεθέντων ἄλλως τε ἐν τῇ παρακμῇ τῆς τέχνης. Ἐργάζονται λοιπὸν ἐκ τῶν προτέρων οἱ ἀρχαιολογοὶ, ὅτι δὲν θέλουσι εὖρει ἐν τῇ Θράκῃ τὰ ἐκτενῆ ἐρεῖνα καὶ πολλαπλὰ ἐρεῖπια, ἅτινα διακροῦνται ἐν τῇ ἐρημίᾳ καὶ ὑπὸ τὴν θερμὴν ἥλιον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας.

Τῆς χώρας λοιπὸν ταύτης διατελούσας μέρη τοῦδε ἀνερευνητοῦ ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων, ὁ πρῶτος ἀρχαιολόγος, ὅστις ἐμελλε ἵνα περιηγηθῆ καὶ ἀνερευνηθῆ καλῶς αὐτὴν, ἠδύνατο ἵνα ἢ βέβαιος, ὅτι πολλὰς θέλει ἀνεύρει ἀνεκδύτους ἐπιγραφὰς, πολλὰ δὲ τὰ σπουδαῖα ἄνα.

Παραηρηθεὶς ἀπὸ τῆν χώραν ταύτην, θέλω ἐθέσει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν σπουδῶν μου κατατάττων αὐτὰς συνωδῶ πρὸς τὰς κυριώτερας ἱστορικὰς ἐποχὰς, δι' ὧν διέβηεν ἡ Θράκη, τούτεστιν ὡς ἑξῆς:

Ἰον.	κατὰ τὴν	Ἡρωϊκὴν	ἐποχὴν.
Ἰον.	»	»	Ἑλληνικὴν
Ἰον.	»	»	Ῥωμαϊκὴν
Ἰον.	»	»	Βυζαντινὴν

Τῶν δὲ τοῦ Βυζαντίου τοπογραφίαν θέλω ἐκθέσει ἐν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ.

Α'.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Θράκης περιελάμβανε κατὰ τὰ 280 χιλίων, ἢν δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν εἰς 93,000 τετραγ. χιλιομέτρα, τούτεστι πλεόν τοῦ ἐνὸς τετάρτου τῆς ὅλης περιοχῆς τῆς καθ' ἑμὰς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας (περιεχοῦσας 383,000 □ χιλιομέτρα) περιεῖχε δὲ τὰς ἑξῆς ὑποδιαίρεσεις, Εὐρώπην, Ῥωδοῦσαν, Θράκην, Αἴμον ἢ Σαυθίαν, καὶ κάτω Μοισίαν. Ἡ δὲ περιοχὴ τῆς ἰδίας Θράκης, ἢν ἔθετον ὡς σκοπὸν τῆς ἐμῆς περιηγήσεως, συγκρίνεται εἰς 70,000 χιλιομέτρων, τούτεστι τρεῖς εὐρυχωρότερα ἔστι τῆς Πελοποννήσου, καὶ κατὰ 15,000 χιλιομέτρα εὐρύτερα τῆς Ἀσιατικῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἀκριβὴς λοιπὸν ἔρευνα χώρας τοσούτου ἐκτεταμένης ἐστίν, εἰ οὐχὶ ἀδύνατος, τούλαχί στον λίαν δύσκολος, διὰ πρῶταν περιήγησιν διὰ ἀναλαβῶν τὸ ἔργον τοῦτο, ὧρειλον ἵνα εὐρίσσω κέρια τινὰ σημεῖα, ὡς π.χ. τὰς κυριώτερας πόλεις καὶ ἰδίως τὰς Ῥωμαϊκὰς πρωτεύουσας, καὶ ἐπισκεπτόμενος ἀλλοδαπὸς καλῶς αὐτὰ, προσπαθῶν ἵνα διευθυνθῶ πρὸς τὰ διάφορα ταῦτα μέρη, καίτοι γνωρίζων ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ἡ περιήγησις αὕτη ἔσται μεγάλη καὶ μακροχρόνιος, καὶ ἐπίπονος, διότι ἐμελλον νὰ διέλθω χώρας ἀπεχούσας ἀπ' ἀλλήλων κατὰ πεντακοσάδα λευγῶν, ἐνῶ οὐκ ἠδύναμην ἵνα διακινῶ πλεόν τῶν 3 χιλιομέτρων καθ' ὅραν. Ἐὰ πόλεις δὲ τῆς παραλίου ἕκρινον, ὅτι ἠδύναμην νὰ παραλείψω, ἀρ' ἐνός, διότι εὐκόλον εἶναι ἵνα ἐπισκεσθῆ τις αὐτάς, ἐπὶ τὴν βουλήθῃ, καὶ εἰς ἄλλου, διότι ἔχομεν ἤδη γνώσεις τινὰς περὶ τῶν ἐν αὐταῖς. Ἐπιάνγκας λοιπὸν ἦτο, ἵνα ἐπισκερθῶμεν τὸ ἐνδότερον ὅσον τὸ δυνατὸν μακρότερον καὶ κατὰ πλείονας διευθύνσεις.

Διελθὼν λοιπὸν τὸ δημοσιολόγιόν μου εἰς τρία κέρια τμήματα ὡς ἑξῆς.

α) Ἀπὸ Κων/λεως μέχρι τῆς ἐσχατίας τῆς ἐπαρχίας εἰς τὸ μέρος, ὅπου ὁ Αἴμος ἐνοῦται μετὰ τῆς Ῥωδοῦσας. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐμελλον ἵνα βεβαίω ἐπὶ τῆς μεγάλῃς λεωφόρου, ἥτις ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων διήρχετο διὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ῥωδοῦσας, τοῦ Αἴμου καὶ τῆς ἰδίας Θράκης, ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου μέχρι τῶν Μυλῶν τοῦ Τραϊανῶν,

(A) Ὁ κ. D. Dumont γράφει Hémimont, ὅπερ ἐξηγήθηεν ἂν Αἴμον, εἰ καὶ ἦτο ἐν γράσει παρὰ Βυζαντινοῖς τὸ Αἰμομόντιον καὶ Αἰμημόντη. Α. Ζ.

και ἥτις διὰ τὰς ἄνω Μουσείας περιτρέπεται μέχρι τοῦ Ἰστροῦ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὁμοίου ἑλληνε, πλησίον τοῦ Βυρμινιακοῦ. Ἀκολουθοῦν τὴν ὁδὸν ταύτην ἐμελλον ἐπισκερθεῖναι δύο μεγάλας πρωτεύουσας, τὴν Ἀδριακονόπολιν καὶ Φιλίππουπολιν, καὶ ἀνευρεῖν τοὺς σταθμούς τοῦ δρομολογίου τοῦ Ἀντωνίου.

β) Ἐκείθεν προεβίβην ἵνα ἐπιστρέψω ἀκολουθοῦν τὸν Ἑβρὸν, καὶ κατέλθω μέχρι τοῦ στομίου αὐτοῦ εἰς Αἴνον.

γ) Ἀπὸ τῆς Αἴνου ἀναχωροῦν ὄφειλον, ἵνα ἐπισκερθεῖν τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τῆς Ἡροποντιδος.

Ἀκολουθοῦν τὴν πορείαν ταύτην, ὄφειλον ἵνα ἐν τῷ μεταξῷ ἀνακλιθῶ καὶ ἄλλας ἰδιαιτέρας ἐκδρομὰς καὶ περιηγήσεις καὶ ἐρεῦνας, ἄνω τῶν ὁμοίων τοῦ ἔργου, τὸ ὁμοίον ἀνέλθων, ἤθελε εἰσθαι λίαν ἀτελεῖς. Οὕτω π. γ. ὄφειλον, ἵνα ἐκλέξω τὴν Φιλίππουπολιν ὡς κέντρον, ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐρωώμενος ἡδυνάμην, ἵνα ἀνερευνησω ἅπασαν σχεδὸν τὴν παρὰ Ῥωμαίους Θράκην. Κατερχόμενος δὲ πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑβροῦ, ὄφειλον ἵνα σταθῶ εἰς διάφορα σημεῖα, ὅπως σπουδάσω διάφορα μέρη λίαν ἀξιοσπούδαστα τῆς ἐπαρχίας τῆς Ῥοδόπας, ἰδίως δὲ ὅπως ἀναζητήσω τὰ ἔρεμια τῆς Τρακινουπόλευς.

Εὐτυχῶς ἔδυνάμην νὰ ἀποπερατώσω τὸ ἔργον τοῦτο, ἀκολουθῶν τὸ πρόγραμμα, ὅπερ προεβίβην. Καταγινόμενος δὲ ἐν Κοινταντινουπόλει περὶ τῶν ἀναρχικῶν πρὸς τὴν ὕδατοπορίαν μου καὶ τῶν ἀνασχευόντων προετοιμασιῶν, ἔδυνάμην ἵνα σπουδάσω ἀνέτως καὶ τὰς λεπτομερεῖας τῆς ἀρχαίας τοπογραφίας τοῦ Βασπέου, περὶ ἧς οὐδὲν ἀπὸ τριῶν αἰώνων τέλειον ἐδημοσιεύθη. Ἐπειράθην προσέτι, ἵνα σπουδάσω ζητήματὰ τινὰ ἀρσενῶντα τὰ τεῖχη τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, καὶ νὰ ἐξετάσω τὰς ἀρχαιότητάς, ἃς ἐπ' ἐσχάτων συνέλεξεν ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις, ὡς ἀπρχῆν ἐνὸς Μουσείου, ἐγκατασταθέντος εἰς τὴν τριμῆα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῆς Ἀγ. Εἰρήνης, καὶ ὧν τὰ πλείστα εἰσὲτι ἤγνωστα τῷ ἀρχαιολογικῷ κόσμῳ.

B.

ΗΡΩΙΚΗ ΕΠΟΧΗ.

Ὅτε ἡ Ἀρικνὴ ἐκείνη φυλὴ, ἥτις προώριστο ἵνα γίνῃ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Eλληνες*, μετέβη ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐγκατέστη κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς εὐρείας πεδιάδας, ἃς περιβεβρέχοντο ὁ Ἑβρὸς, καὶ ὁ Τόνζος, καὶ ὁ

Ἐργίνος. Οἱ Ἕλληνες ἀνορθῶς μόνον, ὡς φησὶνται, καὶ συγκεχυμένως εἶχον ἀναμνήσεις περὶ τῆς Ἀσιατικῆς αὐτῶν καταγωγῆς, ἐγνώριζόν ὅμως λίαν καλῶς, ὅτι εἶχον κατοικήσει ποτὲ τὴν Θράκην. Καὶ ἐβλήθ' ἂν ἦναι ἡ δοξασία τῆς τοῦ Oulfield Muller σχολῆς, ὅτι τὰ πολυπληθῆ ἔγχα τῆς Θρακικῆς ἐπιβόρας, ἃ ἀνευρίσκοντο παρὰ τοὺς Ἕλληνας ἐν τοῖς Ἑλεσσονοίοις, ἐν τοῖς τῶν Εὐμολεπιδῶν, ἐν τοῖς Δελφῶν κτλ. ἐρεῖσμεν νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τινὰ εἰσβολὴν, ἥτις, ἐλθούσα ἐκ τῶν βορείων χωρῶν, εἰσέδωκε μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ, καὶ ὅτι οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα Θρακῆς γνωστοὶ πολυάριθμοι Ἕλληνας ποιητῆ, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ τῶν Μουσῶν λατρεία, καθήγοντο ἐκ τῆς Πατρικῆς, ὅχι ἦσαν εἶναι βέβαιον, ὅτι πανορχικὰ καὶ σταθερὰ παρὰ τοῖς ἀριστοῖς παρὶσταται ἀπαρακαλεῖται τὴν Ὀρέα καὶ τὴν διδάσκαλον αὐτοῦ Αἴνον ὡς κατοίκους τοῦ Αἴνου καὶ τῆς Ῥοδόπας. Ἐν τῶν ἀρχαιότερων μυστηρίων τῆς Ἑλληνικῆς Θρακικῆς, ἡ τοῦ Διονύσου λατρεία, ἐγεννήθη ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ Ἑβροῦ, οἱ δὲ σύγχρονοι τοῦ Παρικλέους ὡς πρότερον βάζει τῆς Ἑθνικῆς Ἱστορίας ἐθεώρουν τὴν ἐποχὴν, καλ' ἦν οἱ πρόγονοι αὐτῶν κατοικοῦν τὴν Θράκην. Εἶναι δὲ βέβαιον, ὅτι ἐν τῇ Θράκῃ ἔλαβεν ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ τὴν πρῶτην αὐτῆς ἀνάπτυξιν. Διὸ εὐλαίει ἐπαρχίαι τοῦ ἀρχαίου κόσμου δύνανται, ἵνα ὑπεβάλλωσιν εἰς τὴν κρίσιν τῆς συγχρόνου ἡμῶν ἐπιστήμης ἴσον τίτλον εὐγενεῖας.

Μετὰ τὴν διάκασιν τῶν Ἑλλήνων εὐρίσκοντο παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἑβροῦ λαβόντινα βοιωτικῶν γνωστῶν ὑπὸ τὴν γενικὴν ὄνομα «Θρακῆς». Γνωστὸν δὲ ἦναι προσέτι, ὅτι ὁμίλει γλῶσσαν ἀκατάληπτον πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ὁ λαὸς οὗτος ἦτο πολυπληθέστατος, διεκρημένως εἰς διαφόρους φυλάς, διαικουμενῶν ὑπὸ ἰδίῳ ἐκάστη ἀρχηγῶν, ἀλλ' ἐνίστατο ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἐνὸς μόνου συνουμένους. Ἐλάτρουσαν μικρὸν τινα μόνον ἀριθμὸν θεῶν, μετρία δὲ νοητικῆς ἀναπτύξεως κάτοχοι, δεν ἔδυνάθησαν ἵνα μάθωσι ποτὲ τὴν τῆς γλώσσης αὐτῶν γραφὴν. Βίαιοι δὲ καὶ παράφοροι ὄντες, ἦσαν ἐκδοταί εἰς τὴν οἰνοποσίαν καὶ τὴν λιμερρίαν, ὅτε μὲν ἐκνηροὶ καὶ φιλόδοξοι, ὅτε δὲ παρυσιαίζοντες τὸ θέαμα ἀκατασχέτου καὶ ἀγρίας ἐνεργητικότητος. Ὁ λαὸς οὗτος ἔμεινε σχεδὸν πάντοτε ἄγνωστος.

Τίνας δὲ οἱ πρόδοι κάτοικοι τῆς Θράκης; Ὁ πόλις ὁ δεσπότης αὐτῶν πρὸς τὰς φυλάς, αἰτίως ἐσχηματίσαντο τοὺς μετέπειτα Ἕλληνας; Τὰ ζητήματα ταῦτα εἰσι λίαν σπουδαία, ἀλλὰ δυσ-

τυχώς οὐ δυνάμεθα τό γε νῦν ἵνα λύσωμεν αὐτά, δυνάμεθα οὖμος ἵνα συντελέσωμεν εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῶν διὰ τῆς συλλογῆς πληροφοριῶν ὅση τῷ δυνατῷ ἀκριβεστέραν.

I. Οἱ φιλολόγοι θεωροῦσιν ὡς λίαν συντελεστικὸν εἰς τὴν τῆς Θερρακικῆς γλώσσης διεκρίνεσθαι τὰ κύρια ἑνόματα. Ἐρευναί τινες περὶ τῆς γλώσσης ταύτης ἐγένοντο ἤδη ὑπὸ τοῦ Λασιππίτου ἀποστόλου δὲ καὶ ὁ κ. Πουμαίη προσέθεσε πολυαριθμῶς λέξεις εἰς τὸ σχηματίζομενον Θερρακικὸν Λεξικόν. Τὸ κατ' ἐμὲ θεωρῶ ὡς ἐν τῶν καλλιτέρων ἀποτελεσμάτων τῆς περιηγήσεώς μου τὴν συλλογὴν κυρίων τινῶν ἑνομάτων, αὐτὰ ἀνεῦρον ἐν τισιν ἐπιγραφαῖς εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν ἀναγομένας, καὶ αὐτὰ βεβαίως εἰς τὴν τῶν Θερρακῶν ἐθνικὴν ἀνήκουσι γλώσσαν, μὴ ἐξηγώμενα διὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐτυμολογίας.

II. Τὰ μυνημα, αὐτὰ ἀνάγονται εἰς τὰς βορρακικὰς δυναστείας, τὰς ἀρξάσας ἐν τῇ Ὀρεστιάδι, ἐν τῷ Τριμυντίῳ, ἐν Βιζύῃ, παρὰ τοῖς Βέσσοις, καὶ ἐν τισιν ἄλλοις τμήμασι τῆς Θερρακίας, εἰσὶ λίαν εὐάρθμα. Ὑπάρχουσαν ὅμως ἐν Φιλιππουπόλει λεῖψανα τείχους πελασγικῆς, κείμενα ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐνὸς λόφου ἀποτόμου, συνισταμένου ἐκ λίθου γρανίτου. Ὁ λόφος οὗτος καλεῖται σήμερον *Nirpēt Tepē* ἥτοι δὲ εἰς τῶν τριῶν λόφων, ὧν ἕνα καὶ ἡ πόλις ἐκλήθη Τριμυντίον (1). Ἐνταῦθα βλέπομεν τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τοῦ χωρίου ἐκείνου τοῦ Τακίτου λέγοντος, ὅτι οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ Θερρακῆς ἐκτίζον τὰ φρούρια αὐτῶν ἐπὶ κορυφῶν ἀπροσπελάστων. Ἡ ἱστορία τῆς Φιλιππουπόλεως, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἤδη τοῦ Φιλίππου κατοικήθη ὑπ' Ἑλλήνων ἀποίκων, μαλλόν δὲ ὁ ὅλος ὄγκος καὶ ἀκατέργαστος τρόπος, δι' οὗ τὰ τεῖχη ταῦτα ἐκτίσθησαν, διδάσκουσι ἡμᾶς, ὅτι τὰ λεῖψανα ταῦτα εἰσὶ πανάρχαια. Οἱ λίθοι λίαν ὀγκώδεις εἰσὶ καὶ ἀκατέργαστοι, ἐργοντος σχῆμα ἀνωμάλου πολυγώνου, κεῖνται δὲ ἐπ' ἀλλήλων καλῶς συγκολλημένοι, ἀλλ' ἄνευ λιθοκόλλης (σιμηνή). Τὰ λεῖψανα ταῦτα τῆς

ἀκροπόλεως, τρεῖς τὸν ἀριθμὸν, κεῖνται πρὸς τὸ μέρος τὸ προσβλέπον τὸν Ἐβρον (διὰλ. πρὸς βορρην). Τῶν τριῶν τούτων ἐρείπιων τὸ βορεινότερον ἔχει μῆκος ἐξ ἑστέρου, δύο μέτρον δὲ ὕψος. Τοιαῦτα περίπου διαστάσεις ἔχουσι καὶ τὰ ἄλλα δύο, κείμενα πρὸς ἀνατολάς.

Θεωροῦμεν ἄξιον προσοχῆς, ὅτι ἀνευρίσκουμεν καὶ ἐν Θερρακίᾳ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς οἰκοδομῆς, οὗτως ὑπάρχουσι πολλὰ μὲν λεῖψανα ἐν Ἐλλάδι καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, σπανιότατα δὲ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ.

Λεῖψανα Ἑλλησπυγικῶν τευχῶν ἐλιγνότερον ἀξιολογούμενα τῶν τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπάρχουσι καὶ ἐν Αἰδουμῶν τευχῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ παρὰ τοὺς πόδας ἐνὸς βοζαντινοῦ πύργου. Οἱ λίθοι ὅμως τοῦ τεύχους τούτου συνανθώσαν ἀργότερον δι' ἀσέβητου, ὅπως δυναθῶσιν, ἵνα ὑποβάσταξωσι Ῥωμαϊκὸν τι φρούριον πρῶτον, εἶτα δὲ ἑτερον τινα προμαχώνα κατὰ τὴν Μεσολίαν ἀνεγερθέντα.

Τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἀδριανουπόλεως κείμενον Βοζαντινὸν *παλιόκαστρον* παρουσιάζει εἰς τινὰ αὐτοῦ μέρη, ἰδίως δὲ ὅπισθεν τοῦ *Μεζεστείου*, παρὰ τὴν μεσολίαν αὐτοῦ θύραν, τεμάχια τεύχους λίαν ἀρχαίου, καὶ τοῖς μεταγενεστέροις τοῦ τῆς Φιλιππουπόλεως. Ὅγκοι γρανίτου ἐνὸς ἢ δύο μέτρων μῆκος, καὶ ἐνὸς μέτρου ὕψους, κεῖνται παραλλήλως συγκολλημένοι ἀνευ πηλοῦ, κατεργασμένοι δὲ εἰς τὰς ἄκρας αὐτῶν, καὶ ἀκατέργαστοι εἰς τὸ μέσον. Τὰ λεῖψανα δὲ ταῦτα ἔχουσι μεγαλείον τ., καὶ εἰς τινὰ μέρη καὶ διαστάσεις αὐτῶν εἰσὶ σημαντικαί, διότι κατεμέτρησα μῆκος 15 πόδων ἐπὶ ὕψους 4—5 μέτρον. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐρείπιων τούτων, καὶ ἄλλα πολλὰ ἔγχε ἐνὸς ἀρχαιότητος περιτειγίσματος βλεπέε ὁ περιηγούμενος τὴν πόλιν ἐκείνην. Ὅγκοι μεγαλόσχημοι γρανίτου λίθου κεῖνται εἰς διάφορα ἄλλα μέρη παρὰ τοὺς πόδας τοῦ μεταγενεστέρου περιτειγίσματος τινὲς ἐξ αὐτῶν τῶν ὀγκῶν φέρουσι ὅρ' ἐξούτων λεῖψανα μικροτέρου τεύχους, καλῶς διεργασμένου, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀνήκοντος εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν. Δυνάμεθα ἄρα γε ν' ἀποδώσωμεν τὴν ἀνεγερσάντων μεγαλοφροσῶν τούτων τευχῶν εἰς τοὺς βεβαίως τῶν Ὀδρουσῶν. Τοῦτο κρίνεται ἡμῖν πιθανὸν τόσῳ μαλλόν, καθ' ὅσον οἱ παρμύεστοι οὗτοι ὄγκοι διαφέρουσι καθ' ὅλον ἄλλοιαν, καὶ ἀντίκεινται πρὸς τὰ παρ' αὐτοὺς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀνεγερθέντα περιτειγίσματα. Τὰ τελευταία ταῦτα, καὶ τοῖς ὀρθαίσι καὶ καλῶς κατεργασμέναι, δὲν ἔχουσι τὴν ἀξίαν τῶν ἄλλων παρ'

(1) Ὁ *Nirpēt Tepē* κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς σημερινῆς Φιλιππουπόλεως, καὶ ἡ μὴ αὐτοῦ πλεοῦρὰ συνήθειαι μεθ' ἑτέρου λόφου, ὀλίγον ἀπέχοντος τοῦ *Tzampēt Tepē*. Ἡ πλεοῦρὰ αὕτη ἐστὶ κεκαλυμμένη μείρις τῆς κορυφῆς ὑπὸ πολυπληθῶν οἰκῶν σχηματιζόμενον μίαν τῶν καλλιτέρων καὶ ὑψιστοτέρων συνοικίων τῆς πόλεως, κατοικοῦμένης καθ' ὅλον ἄλλοιαν ὑπὸ Ἑλλήνων. Αἱ ἄλλα τρεῖς πλεοῦραι γάβητοι καὶ ἀπροσβάτοι οὕτως δὲν κατοικοῦνται. Α. Ζ.

αὐτοῖς κειμένον λειψάνων. Ἐάν δὲ ἡ ὑπόθεσις ἡμῶν ἦναι ὀρθή, τότε δυνάμεθα ἵνα διαγράψωμεν τὴν περιοχὴν, ἣν κατεῖχε ἐπιτίτης ἐποχῆς τοῦ Σιτάλλου καὶ Σούθου ἢ ἀρχαία αὐτῆ πόλις, μίξ τῶν πρωτίστων τῆς ἀρχαίας Θράκης· διότι ἐπὶ τῶν Ἀντιωνίων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κων/πόλεως, περιορίσθησαν, ἵνα ἐπισκευάζωσι μόνον καὶ συμπληρώσωσι τὰ ἀρχαία περιτείχιμα.

III. Εἰς τὰ ἐφεξῆς, θέλομεν περιγράψαι διάφορα ἀνάγλυφα, ἀπέριττα μὲν καὶ ἁλομυθὰ, ἀλλὰ πρωτότυπα. Καὶ τοὶ δὲ ἀνήγοντα εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν, ἀνάγονται ὅμως εἰς τὴ ἔθνικὴν τῶν Θρακῶν θρησκείαν, καὶ πολλὰ δύνανται ἵνα διδάξωσιν ἡμᾶς περὶ τῶν ἀγνωστοτέρων λεπτομερειῶν τῆς ἀρχαίας Θρακικῆς λατρείας.

IV. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς δημοσιεύσεως τοῦ συγγράμματος τοῦ Ami Boué (1840) οἱ γεωγράφοι ἅπαντες ὑποδεικνύουσιν, ὅτι εἰς τὴν εὐρείαν κοιλάδα τοῦ Αἴμου, ὑπάρχουσι διάφοροι ἀρχαῖοι τύμβοι (tumuli), περιδωόμεως οὐδεμίαν ἐκφέρουσι γνώμην. Ὁ Ami Boué ἀριθμεῖ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἀναφέρει μόνον, ὅτι οἱ Τοῦρκοὶ χωρικοὶ προσέδουσιν, ὅτι κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τῶν προγόνων αὐτῶν εἰς τὰ μέρη, ἐν οἷς ἐστρατοπέδουον οἱ Σουλτάνοι ἢ οἱ μεγάλοι Βεζῖροι, ὅπως ἀναστλιώσωσιν ἐπ' αὐτὸν τὴν τοῦ Ηρωδίου σημαίαν. Ὁ Viquesnel ἐν τῷ χάρτῃ τῆς περιηγήσεως αὐτοῦ προσήθησι καὶ ἄλλα εἰς τὸν κατάλογον τῶν χωμάτων τούτων· ἀπέχει ὅμως ἵνα ἐκφέρῃ γνώμην τινὰ περὶ τοῦ σκοποῦ, δι' ἃν συνσκευεβήσαν.

Πολλὰ ἐπάναγκες ὅμως εἶναι ἵνα διακρυσθῶμεν περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν σωρῶν τούτων. Ὑπάρχουσι δὲ τούτων ἑκατοντάδες, καὶ ἴσως ὁ μέγας αὐτῶν ἀριθμὸς ἀποτέρει διὰ τὸ διαπικρὸν τοὺς βουλομένους ἵνα ἀνασκάψωσιν αὐτούς· διότι τὸ ὕψος αὐτῶν εἶναι κατὰ μέσον ὄρον ἀπὸ 10—30 ποδῶν, τινῶν δὲ καὶ περὶ πλῆον. Ἐάν ὅμως παρατηρήσωμεν καλῶς τὸν τρόπον, καθ' ὃν τὰ χῶματα ταῦτα διάκινεταί, ἐάν συλλέξωμεν καὶ ἀντιπραχθῶμεν τὰς περὶ αὐτῶν ἀντιπρακτικὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δοξασίας τῶν κατοίκων, καὶ ἐξετάσωμεν ἐκ τοῦ πλείονος ἐκεῖνα ἐξ αὐτῶν, ἅτινα ἀνεπαίρησαν ἐν μέρει, ἴσως φθάσωμεν εἰς τι συμπέρασμα· ἄλλως τε δυνάμεθα νὰ ἐδικηθῶμεν καὶ ἐκ τῶν κλασσικῶν ἀναμνήσεων εἰς τὰς ἐρευνὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις ἡμῶν.

Ἄλλ' ὀρείλομεν πρῶτον, ἵνα διαστειλωμεν ἀπ' αὐτῶν τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ὑψώματα 4 ἢ 6 ποδῶν, ἅτινα εὐρίσκει τις κείμενα ἀνὰ δύο παρὰ

τὰς μεγάλας λεωφόρους, τὰς ὑπαρχούσας ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἅτινα ἐχρησίμευον βεβαίως, ἵνα διακινῶσι τὰς διαφόρους διευθύνσεις ἐν ταῖς ἀγχαῖσι τοῖς τοῖσι ποδίοις. Περὶ τῶν ἀληθῶν τομβικῶν προχωμάτων δυνάμεθα ἵνα ἐπιφέρωμεν τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις·

α. Τὰ σχῆμα αὐτῶν εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ἐν Μαζαβθῶν κειμένου χῶματος·

β. Πολλὰ τοῦτων ἀπαντᾷ ὁ περιγηγῆτης πρὸς τὰ ἄνω τοῦ Ἑβρου, ἐλάχιστα δὲ περὶ τὸ στόμιον αὐτοῦ, ἐκτὸς τῶν περιχώρων τῆς Αἴνου, ὅπου ὑπάρχουσι τινα. Ἐνίστη ἀπαντᾷ τις τοιαῦτα καὶ ἐπὶ τῶν ὄρων, ἀλλὰ σπανιώτατα καὶ κατ' ἐξαιρέσειν·

γ. Ὁ μεγαλύτερος αὐτῶν ἀριθμὸς εὐρίσκειται πλείστον τῶν μεγάλων πόλεων, αἵτινες ὑπῆρχον ἀνεκλίθεν μεγάλα κέντρα πληθυσμοῦ, ὡς π. χ. περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ πλείστον τοῦ Τατάρ Πάχαρτζίκι, τῆς ἀρχαίας ταύτης Βησσαπύρας. Ἐν τῇ πεδιάδι, ἐν τῷ μέσῳ ἧς κεῖται ἡ Φιλιππούπολις, ὑπάρχουσι πλεόντων δικασίων προχωμάτων. Ἐγὼ αὐτὸς ἠρέθηκα πλεόντων ἐξήκοντα μεταξὺ Φιλιππουπόλεως καὶ Χισσάρ, ἐν τῷ μέσῳ πεδίου γονιμοτάτου, ἅτινα ἀναμφιλέτους ἦσαν ἀνεκλίθεν κατοικημένα. Εἶναι βέβαιος νὰ ἀπαντήσῃ τις πολλὰ ἐξ αὐτῶν παρὰ τὰ χωρία τὰ κατοικοῦμενα σήμερον ὑπὸ Ὀθωμανῶν, καὶ ἅτινα ἦσαν ἄλλοτε πόλεις καὶ πολίχνια βυζαντινὰ, κείμενα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου τῶν ἀρχαίων Θρακικῶν ἁσπεων·

δ. Τινὰ ἐξ αὐτῶν διετηρήθησαν ἐν μέρει πρὸς ἰσοπέδωσιν τῆς μεγάλης λεωφόρου, ἣν ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβερνήσις ἀνοίγει ἀπ' ἄρκας εἰς ἄρκαν τῆς Θράκης. Ἐκ τῆς τομῆς ταύτης βλέπομεν, ὅτι οἱ σωροὶ οὗτοί εἰσι κατεσκευασμένοι διὰ τῆς ἐπισωρεύσεως γῆος μόνου, δὲν περιέχουσι δὲ, ὡς τὰ ἀρχαία τομβικὰ χῶματα τῆς ἐσπερίας Ἑβρώπης, σεῖραν ἀκαταργήτων λίθων·

ε. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀνεπαίρησαν· ἀλλ' αἱ πλείστοι τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ὑπ' ἀδίων ἀνθρώπων καὶ ἐπ' ἐλπίδι ἀνευρέσεως θησαυροῦ τινος ἐπιγεμισθῆσαι, οὐδὲν πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν δύνανται νὰ παράσχωσι βούθημα, ὡς κακῶς γενόμενον. Ἐντὺς τινῶν ἐξ αὐτῶν εὐρέθησαν κάλπηκα πήλινα, τμήματα ἀργύρων καὶ ὄπλα, ἀλλ' ἅπαντα βελύτερον τοῦ ἐπιπέδου, ὅπερ ἄλλως καὶ ἐξηγεῖται· διότι ἔθος ἦτον, ἵνα τίθηται ὁ νεκρὸς ἐντὸς ὀρύγματος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ συνσωρεύετο, καὶ ἀνηγείετο εἰτα ὁ σωρὸς τοῦ χῶματος·

ς. Ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν ἀνακαλυφθέντων

τούτων πραγμάτων μεθάνομεν, ὅτι ὁ πρόπος οὗτος τοῦ ἐνταριζῆν ἐγκαλοῦσθαι ἐπιπλήν χρόνον, διότι μακρὰ αὐτῶν εὐρέθησαν οὐ γὰρ μόνον ὠρεῖα καλλιτεχνικὰ ἀντικείμενα Ἑλληνικῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ διάφορα ἀργεῖα καὶ κοσμητικὰ Ῥωμαϊκὰ.

Ἐἰς τινὰ χωρὰ τὰ τοιαῦτα ταῦτα εὐφρακτα κίενται ἐν τῷ μέσῳ τῶν σαρκενῶν νεκροταφείων, τοῦ τύπου τῆς ταφῆς μὴ ἀλλοξάντος ἀπὸ τῶν ἀποπτάων χρόνων ἐν τοῖς κέντροις τούτοις τῆς ἀνθρωπίνης κατοικίης, μ' ὅλας τὰς κοινωνικῆς, θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἀλλαγῆς.

Δυναμέθει δὲ ἐκ τῶν προτέρων ἵνα εἴπωμεν, ὅπως ἔσεται τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν, ἐὰν αὐταὶ γίνωσιν εὐμεθέδως καὶ πολλήχως.

Ἄλλως τε δὲ καὶ ὁ Ἡρόδοτος αὐτῆς διδάσκει ἡμῖν πολλὰς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου θετικὰς πληροφορίας. «Ταράϊ δὲ τοῖσι εὐδαίμοσι» αὐτὸν εἰσι κίδε' τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθέσσι» τὸν νεκρὸν, καὶ παντοῖα σφάζοντες ἱεῖρα εὐδ» χέονται, προκλιόσσαντες πρώτον' εἰπεῖται δὲ» θάπτουσι κατακλιόσσαντες ἢ ἄλλως γῆ κρύ» φαντες, ἤματι δὲ ῥεῖντες ἀργεῖα τιθεῖσι παν» τοῖσι, ἐν τῷ τὰ μέγιστα ἄεθλα τιθεῖται κατὰ» λόγον μουσικήσι. Ταράϊ μὲν δὲ Θρακίαν» εἰσι κίδε» (1).

Ὁ Ἡρόδοτος διδάσκει ἡμᾶς προσέτι, ὅτι ἔθος ἦτο καὶ παρὰ τοῖς γείτοσι τῶν Θρακῶν κατεῖναι, τὸ ἀνεγείρειν χωμάτα ἐπὶ τοῦ λάκκου, ἐν ᾧ κατέθετον τοὺς ἐκυτῶν νεκρούς. Ὅδε κ. Lejeune κατένευσε φιλοφρόνως, ἵνα μοι διακοινώσῃ τὰς περὶ τῶν χωμάτων τῆς Βουλγαρίας καὶ Ῥουμέλιος σπουδὰς αὐτοῦ, ἃς ἐπεχειρήσατο κατὰ τὴν μακροχρόνιον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις διαμονὴν αὐτοῦ. Αἱ παρατηρήσεις αὐτοῦ εἰσι κατὰ πάντα σύμφωνοι πρὸς τὴν ἐμὴν γνώμην, ἐθαύμασε δὲ μόνον ὁ κ. Lejeune ἐπὶ τῇ πληθῆ τῶν Ῥωμαίων ἀντικειμένων, ἅτινα ἀνε-

ρίσκονται ἐν τοῖς σαρκοῖς τοῖς κειμένους πρὸς βορρῆν τοῦ Αἴμου.

Ὁ Ἀμὴ Βοῦδ' ἀναφέρει σαρκοὺς τινὰς πλησίον τῆς Σοφίης ἐν Βασσίῃ, ἐν Ἀλβανίᾳ, καὶ εἰς τινὰ ἄλλα μέρη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ ἔθος τῶν χωμάτων τούτων ἦτο γενικὸν παρὰ τοῖς λαοῖς τοῖς οἰκοῦσι πρὸς νότον τοῦ Ἰστροῦ. Ἡ ἀνερεύσεις τῶν χωμάτων τούτων ἔσεται βεβαίως ἡμέραν τινὰ τὸ ἀντικείμενον συντόνον σπουδῆς διὰ τοὺς ἀρχαιολόγους τῆς Εὐρώπης, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα ἔσεται οὐχὶ ἄξιον ἐνδιαφέροντος, διότι τὰ χωμάτα ταῦτα, καὶ ἰδίως τὰ τῆς Θρακίας, περιέχουσιν ἐν ἐκυτοῖς ἴσως τὴν Ἰστορίαν τῶν Ἡρωϊκῶν χρόνων τῆς χώρας.

Γ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ.

Ὁ Τάκτος παρήγαγε τοὺς εἰς τὰ ἐνόθετα τῆς Θρακίας σκευόντας λαοὺς τῶσον βαρβάρους, ὅσον ἦσαν καὶ οἱ Γερμανοὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ἡ γνώμη δὲ αὕτη οὐκ ἀναιρεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος οὐδὲ ὑπὸ τοῦ Πλίνου. Καὶ ὅμως γνωστόν, ὅτι ὁ Φίλιππος εἰθὼν εἰς Τρυμόντιον ἵδρυσεν ἀποικίαν Ἑλληνικὴν, καὶ ὅτι ἀργότερον ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέθεσε, καὶ διέλαθε τὰς παιδάδας τοῦ Ἑβρου, κατακλιπὼν βεβαίως ἔχνη τῆς διόδου αὐτοῦ. Δέν λοιπὸν ἵνα ἀνερευθῶμεν, ἐὰν εὐρίσκονται ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῇ μνημεῖα τινὰ, μακροχρόνια τὴν κατὰ τοὺς ἀποπτάτους ἐκείνους χρόνους ὑπερῆν βαθμοῦ τινος τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τῶν Ἰστοριογράφων καὶ γεωγράφων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς μὴδεν μακροχρόνιων περὶ αὐτοῦ. Ἐν Φιλιππουπόλει οὐδαμῶν γραφῆν εἶδον ἀρχαιότεραν τοῦ Ε. π. Χ. κίδωνος' ἀλλ' εἰς τὰ ἐνόθετα εἶξ' ἑστῶσιν μακρὰν τῆς Φιλιππουπόλεως, εἰς Βασσαπέχην, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βέσσω, ἰδιεζόντος ἀγρίου κατὰ τὸν Στράβωνα, ἢ διεισδαμονία τῶν Ὀθωμανῶν διατηρεῖ ἀλόβητον ὠρεῖαν τινὰ μακροχρόνιον στήλην, ἥτις κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γρακτικῶν τῆς ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφῆς, δὲν δύναται νὰ ἦναι μεταγενεστέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ στήλη αὕτη κείται ἐν τινι νεκροταφείῳ τῆς πόλεως, τεθεισά ἐπὶ τοῦ τάφου Μουκρεθανοῦ τινος ἀγίου, δοξάζομένου ἐπὶ θεοματωργήμασι. Ἡ ἐπὶ τοῦ κίονος τούτου τοῦ κειμένου ἐν τινι μακροχρόνιῳ γωνίᾳ τῆς Θρακίας ἐπιγραφῇ διδάσκει ἡμᾶς.

1 ὅτι ἀναγέθη πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλω-

(1) Ὁ Πλίνος λέγει ὅτι πλησίον τῆς Αἴμου ἔσται τὸ χωμάτιον τοῦ Πολυδῶδου. Παραδόξως δὲ πρὸς τὸ χωμάτιον τοῦτο τοῦ Ἡροδοτοῦ τῆς περιγραφῆς τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βελγίου Hildebrand, φρονεῖσθαι κατὰ τὸν H. αἰῶνα ἐν τῇ μάχῃ τῆς Brinnalla, ὅς ἐστὶ τὰς λεπτομερεῖας ἃς εἶδωσιν ἔμπε δ κ. Engelhardt περὶ τῶν χωμάτων τῆς Σαλαδικανίας, ἰδίως δὲ περὶ τοῦ βελγίου Giom θανατοῦ κατὰ τὸ 950. —Gumbel du Musée des antiquités du Nord à Copenhague (Copenh. 1868) et Varsave, Nordiske oldsager i det Kongelige museum i Kjøbenhavn (Copenh. 1859.) Σμρ. τοῦ κ. Dumont.

νος οὐτινος, ἡ λατρεία ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς
Θρακὰς τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡροδότου.

2) ὅτι ὑπῆρχε καὶ κατὰ ἀριερωμένους τῷ θεῷ
τούτῳ.

3) ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἐκείσε τὸ ἔθνος τῶν πα-
νηγύρων, ὧν ὁ καθαρὸς Ἑλληνικὸς χαρακτήρ
μαρτυρεῖται ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων
ἐξῆς, δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰσοκράτους (Ἰσ. Πανηγυρ. 643).

4) ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ τὸ ἔθνος
τοῦ στεφανόνειν δημοσίᾳ ἀποράσει τοῦ δήμου.

I. Ἡ γλῶσσα τῆς ἐπιγραφῆς ἐστὶ καθαρὸτάτη
ἀττικὴ τὸ ὄρος τοῦ διατακτικῆς [καί τοι ἡ ἀρχὴ
ἐστὶν ἐθρακρῆν], ὁμοιάζει πρὸς τὰ τῶν Ἀθη-
ναίων, ἄνευ μνηστικῶν τῶν Γερθῶν. Τὸ ὄ-
λον δὲ τῆς ἐπιγραφῆς μαρτυρεῖ περὶ τῆς κατ'
ἐκείνου τῆς Θρακικῆς πόλεως τινός, ἣς οἱ νόμοι
καὶ ἡ πολιτεία ἦσαν καθαρῶς Ἑλληνικὰ.

Νομισμὰτα Ἑλληνικὰ τῆς ἀρχαίας τοῦ Ἑλ-
ληνισμοῦ ἐποχῆς ἀνεύρισκονται πλείστα κατὰ
τὰ ἄνω τοῦ βῆθρου τοῦ Ἑβρου, καὶ ἰδίως ἐν
τῇ χώρᾳ τῶν ἀρχαίων Βέσσων. Γνωστὴν δὲ τοῖς
περὶ τὰ τοιαῦτα ἐνασχολουμένοις, ὅτι ἀκριβῆς
τις κατάλογος καὶ ἡ συναρμολόγησις τῶν νο-
μισμάτων τῆς ἀρχαιότητος, ἄνευ ἀνακλύ-
πτονται καθ' ἑκάστην ἐν ἑκάστη τῶν ἐπαρχιῶν
τῆς εὐρωπαικῆς Τουρκίας, ἐν Θρακίᾳ,
ἐν Βοσνίᾳ, ἐν Σερβίᾳ, ἐν Ἐξιοχίδειᾳ, ἐν Βουλ-
γαρίᾳ καὶ κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Μακεδονίας,
θύναται ἐλλείψει ἀκριβῶς ἱστορικῶν γνώσεων,
ἵνα συντείνωσι πολὺ εἰς τὴν ἐξήγιναν τῶν κα-
τὰ τὴν ἀρχαιότητα γεγονότων τῶν χωρῶν ἐ-
κείνων. Οὗτοι ἐκ τῆς ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Βελι-
γραδίου νομισματικῆς συλλογῆς, τῆς συλλεγθεῖ-
σης καὶ καταταχθεῖσης μετὰ πλείστας ἐπιμα-
λείας ὑπὸ τοῦ κ. Schakarick τοῦ νέου, καὶ ἦν
καθίστασι πολυτιμωτέραν ἢ ἀπ' ἀρχῆς τῆς τοῦ
Μουσείου συστάσεως ἐξακολουθουμένη ἐνδειξις
τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εὗρέθη ἕκαστον νομισμα, μνη-
σθόμενον ὅτι ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Μάρου, τὸ ἐμ-
πόριον, ἐμπόριον δὲ λίαν ἐκτεταμένον, ἐξήκει-
το μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπολει-
στικῶς ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Δυρραχίου καὶ
τῆς Ἀπολωνίας (Cl. Note sur quelques
objets antiques conservés au musée de
Belgrade. Revue Archéologique, 1868).

Τὰ κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Θρακίας συν-
εργῶς εὕρισκόμενα νομισμὰτα τῆς ἀθηναίας τοῦ
Ἑλληνισμοῦ ἐποχῆς ἀνάγονται σχεδὸν ἅπαν-
τα εἰς τὴν Μακρονείαν καὶ εἰς τὴν Θάσον. Ἐν
τούτοις ἀνακλύπτονται ἐνίοτε καὶ τετραδραχ-

μα τῶν Ἀθηναίων, ἀρχαίας μορφῆς, ὧν τινὰ ἦσαν
κεκρωμένα μετ' ἰδιαιζόστας ἐπιμαλείας. Ἐκ δὲ
τῶν τῆς Μακεδονικῆς ἐποχῆς ὑπῆρχον μέγας
ἀριθμὸς νομισμάτων τοῦ Φιλίππου, τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου καὶ τοῦ Ἀσιμαχίου, ἀποδεικνύοντα ὅτι
κατὰ τὸν γ' π. Χ. αἰῶνα πολλὰ ὑπῆρχον σχί-
σεις τῆς πεπολιτισμένης Ἑλλάδος πρὸς τοὺς
βαρβάρους τῆς Θρακικῆς λαοῦ.

Ἡ τοῦ Τακτοῦ Παζαρτζίκου ἐπιγραφὴ μένει μέ-
χρι τοῦδε μακροθῆ εἰς τὸ εἶδος αὐτῆς, εὐτυχῶς
ἐπιθεωρούσα γεγονότος, ὅπερ ἀποδεικνύεται ἀμυ-
δρῶς πως ὑπὸ τῶν νομισμάτων, καὶ ἰσχυρόσα
ἵνα μετρίσῃ τὰς ἀπόλοιτους καὶ περιφρονητι-
κὰς περὶ Θρακίας δοξασίας τῶν ἀρχαίων ἱστο-
ριογράφων καὶ γεωγράφων.

II. Ἐκτός τοῦ Βούζαντιου, τῆς Αἴνου, τῆς
Ἡρακλείας, τῆς Μακρονείας καὶ τινῶν ἄλλων
πόλεων τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου, καὶ κατὰ τὰ
περὶ τὴν τῆς Θρακίας Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, ὅλι-
γη προσοχὴ ἔχει ἦσαν. Παρὰ τὸ Σερραῶν-
τιν βιλέπορον, ὅτι εἰσὶν τῶν τειχῶν τοῦ Βούζαν-
τίου ὑπῆρχον βάρβαροι, ἐν δὲ τοῖς διαστήμασιν,
ἄτινα ὑπῆρχον μετὰ τῶν τῆς περὶ τὴν πό-
λεων κατοίκων ἰθακίαι, ἄτινα ἐπορεύοντο τὰ
πρὸς τὸ ζῆν ἐκ τῆς ληστείας, καταπολεμού-
μενα καὶ ὑποκλύποντα ἐνίοτε εἰς τὸν ζῆγόν
τῶν βασιλείων τῶν Ὀδρουσῶν. Ἡ ἑλλησις κα-
λοῦ λιμένος, κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν τῆς Προ-
ποντιδὸς ἀκτῆν, ἦτον ἴσως ἡ κυριώτερά κτίσις
τῆς μετρίως ἀναπτύξεως τῶν κατὰ τὴν Θρα-
κίαν Ἑλληνικῶν πόλεων. Καὶ τὴν σήμερον εἰς-
εἶτι εἰς τὰς περὶ τὴν πόλεως τῆς Προποντιδῆς,
ἐν αἷς μέγα γίνονται ἐμπόριον, οἱ ναυτικοὶ ἀνα-
στέλλουσιν ἐπὶ τῆς ἡμῶν τῆς ἀκτῆς τὰ πλοῖα
αὐτῶν κατὰ τὸν χειμῶνα, ἀναμένοντες ἵνα κα-
ταβιβάσων αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὸ
ἔαρ. Τὸ ἔθνος τοῦτο εἶναι πανάρχαιον· οὐδεμία
δὲ ἐπέρχεται ζημία εἰς τὸ πλοῖον διὰ τῆς ἐπὶ
τῆς ψάμμου διαχειμώσεως αὐτοῦ. Ἡ ἑλλησις
αὕτη, ἐπανκλήρω, ἦτον ἡ κυριώτερά κτίσις, ὡς
ἔσοι γε δοκεῖ, δι' ἣν αἱ μὲν ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς
ἀκτῆς Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι μεγάλαι καὶ τα-
χεῖαι ἀπέκτισαν λαμπρότητα καὶ ἀμύνην, αἱ
δὲ κατὰ τὴν Θρακίαν ποτὲ δυν ἐβρίσταν εἰς ἐξ-
ίσου μεγάλῃ οὐδὲ διαρκῇ λαμπρότητι. Ἐν
τούτοις εὕρισκόμενον πάλιν εἰς τὰ διάφορα μέρη,
ἵπου αἱ πόλεις κατὰ ἕκαστον, λείψανά τινα
ἀναγόμενα εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἑπι-
ποχὴν, καὶ θύναται ἵνα διαφωτισθῶσι ἡμᾶς
περὶ τῆς ἱστορίας τῶν πόλεων ἐκείνων, καὶ ἵνα
συντελέσωσιν ἴσως εἰς τὴν ἐν γένει πρόβου-
τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης.

Μνημεία. Μεταξὺ τῶν μνημείων, ἣ καὶ τῶν ἐρείπιων τῶν διακρίβρων ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ἄτινα εὐρίσκονται κατὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος παραλίαν τὰ κυριώτερα εἰσὶ:

1. Ὑπόγειός τις τάφος ἐν Πανίδῳ.

2. Τὸ τείχος τῆς Νερσονήσου.

3. Τὸ πρόσωμα τῆς Αἴνου.

4. Λείψανα ἔγχρωματῶν καὶ κῶν, λίαν κακῶς ὅμως ἔχοντα.

α) Πανίδος, τὴν ὁμοίαν ὁ *Vermesnel* ἐνομάζει *Baniado*, καὶ ἥτις ἐστὶν ἡ τῶν Βυζαντινῶν *Haniot*, ἀναφερομένη ἐν τοῖς *Θήμασι* Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ ἐν τοῖς Καταλόγοις τῶν Ἐπισκοπῶν, ἐστὶ τὴν σήμερον πτωχὴ τις καὶ ἀθλία Ἑλληνικὴ κώμη, μίαν ὥραν ἀπέχουσα πρὸς νότον τῆς *Ῥαιδεστού*. Ὁ ἐν αὐτῇ ἀρχαῖος τάφος ἀνεκαλύθη, ὡς φαίνεται, κατὰ τὸ 1858. Ἔστι δὲ ἐσακμαμένος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς πρὸς βορρᾶν τῆς περιοχῆς, ἣν κατεῖχεν ἡ ἀρχαία πόλις, καὶ ἐντὸς στρώματος τιτανώδους· ἔχει δὲ τὸ σχῆμα θαλάμου ἑρμωμομένου, ἔχοντος ὕψος μὲν περὶ τὰ 2 μέτρα, πλάτος δὲ καὶ μῆκος πλεόν των 2 μέτρων. Ἐν τῷ βῆθει τοῦ υπογείου τούτου ὑπάρχει εὐρύς τις τοῦροειδὴς κλιθῶνος· δεξιῶθεν καὶ ἀριστερῶθεν ὑπάρχουσι δύο ἀνάλογοι κλιθῶνοι, πλήρεις καὶ οἱ τρεῖς ὀσπῶν· οὐδὲν τεμαχίον κίλπης οὐδὲ σαρκοφάγου ἀνεῖρον ἐν αὐτοῖς. Ὑπερῶθεν τοῦ ἀπέναντι τῆς εἰσόδου κειμένου κλιθῶνου ἐστὶ λελαξευμένον ἐπιστήλιον λίαν κεκοσμημένον, ἀλλὰ βεβλαμμένον ὑπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ τῶν μετέπειτα ἐπιπερῶθέντων χριστιανικῶν σημάτων, τῆς βωγμῆς τάχως μετατραπίσης εἰς ἀγίασμα. Ἡ μόνη ἐπιγραφή, ἣν δύναται τις μετὰ τινος πιθανότητος ἀναγνῶναι ἐπὶ τῶν τοίχων ἐστὶν ἡ λέξις *ΙΑΚΟΣ*. Τὰ δὲ γράμματα οὐ δεικνύουσιν οὐδὲ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν Ἑλληνο-βυζαντινὴν.

Τὸ ὑπόγειον τοῦτο ὁμοιάζει πολὺ κατὰ τὴν γενικὴν αὐτοῦ διασκευὴν, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ τοίχου λελαξευμένον κορωνίδα καὶ κατὰ τὰ ἐπιλοιπα προσεστῆματα πρὸς πολλοὺς τάφους τῆς Παλαιστίνης, τῆς Συρίας καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τοιαῦτα μνημεία νομίζω, ὅτι οὐχ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ κυρίῳ Ἑλλάδι. Πολλὰ βεβαίως τοιαῦτα μνημεία δίδονται ἵνα εὐρεθῶσιν εἰς τὰ πέριξ τῆς Πανίδου, ὅπου ἡ τιτανώδης γῆ, ὡς ἐν ὅλῃ τῇ *Ἠρέκῃ*, εὐρίσκεται ἐν ἀφρονίᾳ.

Δὲν δυνάμεθα δὲ ἵνα μὴ ἀναγνωρίσωμεν ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ τῆς Πανίδου τὰς ἐνδείξεις ἐπιπέροισ βαβυλωνιαῖς. Διότι ὁ τύμβος οὗτος, καὶ τοὶ σαρφεῖς ἐν ἐποχῇ ἀνιερᾷ, δὲν ἦτο καθαρῶς

Ἑλληνικός, ἀλλὰ μάλλον Ἑραιο-Ἑλληνικός. Αὐτὸ δὲ τοῦτο καθίστασιν αὐτὸν λίαν πολύτιμον, διότι δυνάμεθα ἵνα θεωρήσωμεν αὐτὸν ὡς μοναδικὴν δαίτημα ἀπολεσθείσης καὶ οὐπω γνωστῆς ἐτέρας.

β) Ἡ μόνον μέσον, δι' οὗ καὶ τῆς Θερακικῆς Νερσονήσου πόλις ἠδυνήθησαν, ἵνα ἐξασφαλίσωσιν ἐαυτὰς ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν, ἦτον ἰσὶ ἀνεγερσὶς εὐρέος καὶ μεγάλου τείχους ἐπιτανωμένου ἀπὸ τῆς μίαις θαλάσσης εἰς τὴν ἐτέραν. Ἡ ἱστορία τοῦ τείχους τούτου ἐστὶ λίαν περίπλοκος, συνέλεξεν δὲ τὰ περὶ αὐτοῦ ὑπὸ διακρίβρων λαθόντα εἰς ἰδίαις πραγματείαις δύο λόγιοι, ὁ κ. *Schulz* ἐν Βερολίῳ καὶ ὁ κ. Παρνακίης ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀνεγέρθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Μιλτιάδου, κατεστράφη πολλάκις μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυσισμάχου, καὶ πολλάκις ἀνεγέρθη. Εἰ καὶ οὐκ ἀνευρίσκουμεν πλεόν τὰ πρωταίχρια τοῦ Ἀναστασίου, πρὸς βορρᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δυνάμεθα ὅμως ἵνα ἀκολουθήσωμεν τὴν διέθνησιν τῶν ἔγχρωματῶν τοῦ Μιλτιάδου ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Σάρδου μέχρι τῆς Προποντιδῆς· διότι ἐρησιμειύσαν ὡς ὑπόθετα εἰς Βυζαντινὰ προπύργια, περὶ ὧν ὁ Προκόπιος πολλὰ καὶ μακρὰ ἀφηγεῖται. Τὰ ἔγχρωματὰ ταῦτα καὶ νῦν ἐστὶ ἐν μέρει σώζοντα· βλέπει τις δὲ ἐν τῇ βῆθει αὐτοῦ ὠραίους ὄγκους λίθων, οἵτινες εἰσὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς. Σώζονται δὲ οἱ ὄγκοι οὗτοι κατὰ μακρὰν σειρὰν καὶ κατ' ἐθείαν σχεδὸν γραμμὴν ἀπὸ τῆς μίαις θαλάσσης εἰς τὴν ἐτέραν, διαρχόμενοι διὰ τινος φρουρίου ἢ ἀκροπόλεως, περιτεταγισμένης ὡσπύτως, ἧς σώζονται πολλὰ ἐρείπια, καὶ ἥτις ἐστὶν ἡ Λυσισμαχία, μετονομασθεῖσα κατὰ τὸν μεσαιῶνα Ἐξημίλιον, ὡς τοῦτο φαίνεται κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς· τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν βεβδῶς ἐν τῷ σημερινῷ *Ἐξαμίλ*.

Ἐκ τῶν υπαρχόντων νῦν λειψάνων καταφαίνεται, ὅτι τὸ τείχος τοῦτο ἦτον ὠραίας κατασκευῆς, πολλὰ ὁμοιάζον πρὸς τὰ λοιπὰ πολεμικὰ περιτειχίσματα, ὧν πολλὰ λείψανα εὐρίσκονται ἐν Ἑλλάδι, ὡς π. χ. τὰ ἀξιοπεριεργὰ ἔγχρωματὰ τῆς πόλεως Ἀρκεσίνης, ἐν τῇ νήσῳ Ἰαμοργῶ. Ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ τείχος τοῦτο ἀξιοσημειωτόν ἐστι, καὶ διὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ, οὗ ὁ ἐλάχιστος ὅρος ἐστὶν 2½ χιλιόμετρα.

γ) Ἡ πόλις Αἴνου παρακαμίζει καὶ σμικρύνεται ἡμέρη τῇ ἡμέρᾳ πλείοτερον. Προέρχεται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἐνδηρικῶν πυρῶν, τῶν παρχησμένων ὑπὸ τῶν λιμνάζοντων ὑδάτων πέριξ τῶν ἐκβυλῶν τοῦ Ἐβρου. Τὰ λιμνάζοντα

ταῦτα ὕδατα ὀσημέραι αὐξάνουσι, καὶ τὰ τέλματτα πολλαπλασιάζονται. Ἡ κατάστασης αὐτῆ τῆς χώρας ἀπορίαν προξενεῖ καὶ ἀμυγχανίαν εἰς τὸν περιηγούμενον αὐτήν. Πῶς ἠδυνήθη νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἀμυγχή, καὶ ἀροῦσαν λάθῃ σημαντικότητά, πόλις ἐν τοιαύτῃ νοσῶδει χώρῃ κειμένη; Ἄλλ' ἡ ἀμυγχανία ἡμῶν παύει, ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον εὖρει μέσα, δι' ὧν καθίστατον ἥττον νοσεράς τὰς ἀναθυμιάσεις τῆς Στενωτορίδος λίμνης. Αὐτοὶ ἄλλως οὐχὶ μόνον τῆς Αἴνου τὴν ὑπαρξίν, ἀλλ' οὐδὲ τῆς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἐβρου καὶ πλησίον τῆς Αἴνου κειμένης πόλεως τοῦ Τραϊκίνοῦ, τῆς πρωτευούσης ταύτης τῆς Ῥοδόπης, τὴν ἴδρυσιν δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν, ἐὰν καὶ τότε ἐλυμκίνοντο τὴν χώραν, ὡς νῦν, οἱ κακοήθεις καὶ φθοροποιοὶ πυρετοὶ.

Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ Αἴνος στερεῖται καὶ λιμνῶν, τὰ δὲ πλοῖα τὰ προσερχόμενα, ἵνα λάθωσι τοὺς διὰ τοῦ Ἐβρου (α) πηλομένους πρὸς ἐξκαγωγὴν οἴτους τῆς Ῥομέλης, ἀγκυραχίζονται νὰ ἀγκυροβολῶσι περὶ τὰ 4 μίλια μικρὰν τοῦ περὶ λίου, ἐντὸς μικροῦ ὄρου ἐκτεθειμένου εἰς πολλοὺς κινδύνους, καὶ εἰς τοὺς σφοδροὺς νοτιοδυτικούς ἀνέμους. Ἄλλ' οἱ ἀρχαῖοι διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτοὺς περινοίας θεράπευσαν τὰ ἐλαττωτάτα ταῦτα τῆς χώρας. Διὸ καὶ τὴν σήμερον εὐρίσκουμ ἐν τῇ Αἴνῳ λεῖψανα γιγαντικῶν ἔργων, ἀποδεικνύοντων τὴν ἀκατανόητον δραστηριότητα τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικίων, καὶ αὐτῶν ἔτι, χίτινες ὀλίγων μόνον βοηθημάτων ἦσαν κάτοχοι.

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἐβρου, κατὰ μίαν καὶ ἡμίσην ὥραν μακρὰν τῆς Αἴνου, ὑπάρχει ἄλλοι καὶ τις λίμνη, ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐμποδισμένη καλουμένη ἡ λίμνη αὕτη χωρίζεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης διὰ τινος ψαμμώδους πλευράς, οὐχὶ λίαν ἀρχαίας, ἐχούσης πλάτους ὀλίγων τινῶν βραμάτων. Ἡ λίμνη αὕτη ἐσχημάτιζεν ἄλλοτε λιμένα λίαν ἀσφαλῆ, διὸ καὶ ἡ Ὄθωμακικὴ Κυβέρνησις ἐσχεδιάσεν πῶς νὰ ἐξορύξῃ καὶ πάλιν αὐτόν. Ἀπέναντι τῆς λίμνης ταύτης, 100 μέτρα μικρὰν τῆς θαλάσσης, οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἀνεγείρει πρὸχωμα, οὗ οἱ κολοσσαῖοι λίθοι φάνηται καὶ τὴν σήμερον ἐν τῇ θαλάσῃ, μήκους 300 ποδῶν, καὶ πλάτους εἰκοσι ποδῶν. Τὸ πρὸχωμα τοῦτο ἦτο τοσοῦτω μεγαλοπρεπές, ὥστε δυσκολεύεται τις νὰ παραδεχθῇ, ὅτι μικρὰ τις καὶ ἀπομεμονωμένη ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Θρα-

κίαι Ἑλληνικῆ ἀποικία ἠδυνήθη, ἵνα ἐπιχειρήσῃ τοιοῦτον ἔργον ἀλλ' ὁ Ἑλληνικὸς τῆς κατασκευῆς χαρικτῆρ ἔστι καταφανέστατος. Διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ πρὸχώματος τούτου ἐξησφαλίζετο ἡ ὑπαρξίς καλοῦ λιμένος, οὗ ἄνευ δὲν ἠδύνετο νὰ ὑπάρξῃ πόλις ἐμπορικῆ. Προξέτι ἐμπόδιζε τοῦτο τὴν εισροήν, καὶ εἰς διάφορα μέρη σφύρατιν τῆς ἄμμου, καὶ τὴν ὡς ἐκ τούτου γέννησιν διαφόρων μικρῶν συναθροίσεων ὕδατος, ὡς τὰ νῦν τοῦτο ὑπάρχει, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀποσιμβύσεως τῶν ὑδάτων τούτων παραγωγὴν δηλητηριωδῶν, ὡς σήμερον, ἀναθυμιάσεων.

Ἐκ τῶν μεγαλοπρεπῶν δὲ τούτων ἐρείπειν μακθάνομεν, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον ἔσως μετασχηματίσει, δίδοντας εἰς αὐτὸν καλὴν διύθυνσιν, τὸν ὄρον τοῦ Ἐβρου κατὰ τὰς ἐξοχὰς αὐτοῦ. Ἐκ τῶν εἰς τὴν μέρα ἐργασιῶν αὐτῶν δυνάμεθα μὲν νὰ εἰκάζωμεν τοῦτο, ἀλλ' οἱ περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἐρευνῆ εἰς λίαν δύσκολοι, ἕνεκα τῶν πολλῶν καὶ πολυειδῶν μεταβολῶν, ἧς ὑπέστησαν τὰ περὶ τὴν Στενωτορίδα λίμνην μέρη, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κινδυνώδεις, διότι ἐν τῇ μέσῃ τῶν ἑλῶν τούτων διαμείνοντις διατρέχει κίνδυνον βέβαιον, ἵνα πάθῃ ὑπὸ κακοήθους πυρετοῦ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χειμῶνος αὐτοῦ. Δυνάμεθα ὅμως νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι τὴ σήμερον τοῦ Ἐβρου δὲν ἔστιν, ὅσοις ὑπάρχει σήμερον, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς λαμπρότητος τῆς Αἴνου καὶ τῆς Τραϊκινούπολεως.

Τὸ πρὸχωμα τῆς Αἴνου τάττεται μεταξὺ τῶν ἀποδείξεων, ὡν καθ' ἑκάστην ἀνακαλύπτει μὲγα πλῆθος ἡ ἀρχαιολογία, καὶ αἴτινες μακροτέρως ἡμῖν τὴν μεγάλην καλλιθεσίαν καὶ τὴν ἐπιδειξιότητα, πρὸς δὲ καὶ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν πρακτικὴν νοῦν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καθ' ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

δ') Ἐν Θρακίᾳ δὲν εἶδεται οὐδεὶς ὀλόκληρος ναός, οὐδὲ τεῖχος τι διόκληρον, ἀνάκτορον εἰς τὴν ἐποχὴν, περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος ἀλλ' εὐρίσκονται πολὺτιμα λεῖψανα τοιοῦτων οἰκοδομῶν. Ἐντὸς τοῦ τεύχους τῆς Αἴνου καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Διοκίτου εὐρίσκον τρεῖς τεμῆματα ὠρακίης ζωσφόρου (Hittit), ἀναγομένης εἰς τὴν ἀνθηροτέρα τῆς τέχνης ἐποχὴν, ἀνάκτορον δὲ καὶ τὰ τρεῖς εἰς τὸν αὐτὸν περίβολον (Sacellum), μικρότερον τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ τῆς Ἀπτερόρ Νίκης. Ἡ ζωσφόρος αὕτη ἔχει 30 ἐκαστοσμετρῶν ὕψος, καὶ περιέχον ἐπιπέδον ἐν τῷ περὶ Ἀμαζῶνων μύθῳ. Ἐν Ἐξωμυλίῳ βλέπει τις ἴσχυρὴν τινὰ τῶν ναῶν τῆς Λυσιμαχίαις ἐν Παιδεστῷ πολλὰ τεμῆματα τοῦ περιτειχίσματος

(1) Διὰ σχεδίων λίαν εὐθραύστων.

τῆς Βυσάνθου; ἐν Πανίῳ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κομμαθίου ἀναλογικὰ τινὰ εἰρήναι ὑπάρχουσι. Ἐν Περσίῃσι: βλέπει τις τὰ ἔργα ἀρχαίου καλοῦ, κενόμενος παρὰ τὴν κλίμακον, καὶ ἐπὶ τῶν εἰρηπίων τοῦ ὁποίου ἀνηγήθη καὶ τῆς χριστιανικῆς θεολογίας, διακτερῶν πολλὰ καὶ ὠραία μάρμαρα τοῦ ἀρχαίου τεμένους.

Ἐπιγραμμαί. — Αἱ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐποχὴν ἀναγόμεναι ἐπιγραφαὶ εἰσι λίαν σπάνιαι ἐν Θράκῃ ὑπάρχουσιν ὅμως ἐν Πανίδῳ καὶ ἐν Γάνῳ τρεῖς, ὧν μεγίστη ἡ σπουδαϊότης, ἡ τῶν δύο μέγιστα.

Γνωστὸν πῶσον διαφιλονεικεῖται εἰσέτι ἡ ἀληθὴς ἀξία τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μέτρων καὶ σταθμῶν οἱ ἀρχαιολόγοι οὐδὲν βέβαιον δύνανται εἰσέτι ἵνα ἀποφανθῶσι. Μεγάλως λοιπὸν ἠθέλην ὠφελεῖσαι ἡμᾶς τοιοῦτόν τι μέτρον, ἀνακλυπτόμενον καὶ ἀποδεικνύμενον, ὅτι ἦτο ἐπίσημος μετρικὴ μίτρα [étalon].

Τὸ νεώτερον, καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀρμόδιων κριτῶν τὸ ἐντελέστερον, τὸν περὶ σταθμῶν καὶ μέτρων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σύγγραμμα ἔστι τὸ τοῦ κ. Vasquez Queipo ὃ συγγραφεὺς δὲ οὗτος παραδέχεται ὅς ἀκριβῶς γνωστὸν καὶ ἀναμετρήθητον ἐν μόνον μέτρον. Μετὰ τινὰ κερὶν δ κ. de Witte ἠδυνήθη ἵνα καταμετρήσῃ μίαν Ἀσιατικὴν ἡμικοτύλιαν. Κατὰ δὲ τὸ 1867 ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Ἀθηνῶν προσεκτίσαστο πολὺτιμον χροῖνικα, ἧς γνωστὴ ἦν ἡ χωρητικότης (1). Ἡ δὲ μικρὰ πόλις Γάνος κείνηται τέσσαρα μέτρα διὰ τὰ ὑγρὰ καλῶς διατετηρημένα καὶ φέροντα εἰσέτι ἐγγειλομένην ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφὴν, δεικνύουσαν τὸ ὄνομα αὐτῶν. Εὐρίσκονται δὲ τὰ τέσσαρα ταῦτα σταθμὰ συνανωμένα ἐπὶ μίας μακροκρίτης τραπέζης, ὁμοίας πρὸς ἐκείνας, ἃς ἀνεκλύψαν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ὧν μία ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν, λίαν ὅμως ἐφθαρμένη καὶ ἀρχαιοσύνητος πρὸς τὰς ἀρχαιο-

λογικὰς μελέτας. Αἱ τράπεζαι αὗται ὀνομαζόμεναι παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησι *sphorai*, παρὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις *pondifragium* (1). Ὁ κ. Εγγμετ σπουδαίως ἀπέλας τὰς μέχρι τοῦδε ἀνεκκλυθείσας τραπέζας καὶ τὰ κατ' αὐτάς, διαπραγματεύθη περὶ αὐτῶν ἐν ἰδίᾳ πραγματείᾳ, ἣν ἀνεγέρῃ ἐν τινι συνδριάζσει τῶν ἀρχαιολόγων τῆς Γαλλίας.

Ἡ ἐν Γάνῳ ὑπάρχουσα πλάξ, μετὰ μεγίστης ἐστὶν ἐπιμελείας λελαξευμένη ἔχει δὲ τέσσαρα κοιλώματα μετὰ τῶν ἀκολουθῶν ἐπιγραφῶν

Παρὰ τὸ μεγαλύτερον HMI
Εἶτα TPI
KO
H

Δὲν ἠδυνήθη ἵνα καταμετρήσω τὸ πρῶτον κοιλώμα, ἀλλ' ἡ χωρητικότης αὐτοῦ δύνανται εὐκόλως ἵνα γνωσθῇ, διότι βεβαίως ὑπάρχει μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων τριῶν ἀναλογία βραχυοῦ ἀλλὰ μετρήσας τὰ ἄλλα τρία εὗρον, ὅτι ἡ χωρητικότης τοῦ δευτέρου μὲν ἦτοι τοῦ TPI ἐστὶν ἴση = πρὸς Α. 0,885, ἡ τοῦ KO = Α. 0,28 ἡ τοῦ H = Α. 0,14.

Ἐπὶ τῆς κυρίας πλευρᾶς τοῦ μνημείου τούτου ὑπάρχει ἐγκεκαρχυμένη γράμματα τῆς Μακεδονικῆς ἐποχῆς ἡ λέξις:

ΠΕΡΟΣ.

Σήκωμα δὲ Ἑλληνικῆς καταγωγῆς, ἀνάλογον πρὸς τὸ ἐν Γάνῳ ὑπάρχον, τοῦτέστι φέρον ἀβλαβῆ τὰ ὀνόματα τῶν μέτρων, εὗρέθη μέχρι τοῦδε ἐν μόνον, ἀνακλυθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Wilmner Ourschak (2).

Ἡ δευτέρα τράπεζα, ἡ τῆς Πανίδου, φέρει πέντε κοιλώματα ἄνω ἐπιγραφῆς τινος. Δυναθείς ἵνα μετρήσω τὴν χωρητικότητα τῶν δύο ἐξ αὐτῶν εὗρον τὴν τοῦ δευτέρου μὲν κατὰ τὸ μέγεθος ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς Α. 1,786, τὴν τοῦ μικροτέρου δὲ = Α. 0,163. Ἐπὶ δὲ τοῦ χείλους τῆς τραπέζης φαίνονται τὰ ἐξῆς γράμματα:

ΑΝΟΜΟΥΦΑΙΝΗΠΠΟΥ

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐστὶ θεμελιωμένη πρὸς τὸ ἀριστερὸν αὐτῆς μέρος· κάτοικος δὲ τις μοι εἰδείην ἀντιγραφῆναι τῆς ἐπιγραφῆς, πρὶν ἢ βλαρῆθῃ τὸ ἀριστερὸν αὐτῆς μέρος ἔχει δὲ ὡδε:

ΕΠΗΓΟΡΑΝΟΜΟΥΦΑΙΝΗΠΠΟΥ

(1) Παράβαλε τὴν ἐμὴν συλλογὴν τῶν ἐν Ἑλλάδι κεραμείων ἐπιγραφῶν σελ. 117 καὶ τὰς παρατηρήσεις, ἃς μοι ἀπεθύηεν δ κ. Εὐστρατιάδης ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημ. τῶν Ἀθηνῶν 1870 Ἀριθ. 11 διὰ τινὰ πραγματεῖαν μου περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, δημοσιευθεῖσαν ἐν Comptes rendus de l'Académie des inscriptions. Ὁ κ. Εὐστρατιάδης, ὅστις περιέγραφε πολὺτιμον τὸ σήκωμα ἀνακλυθὲν ἐν Γυθείῳ, δὲν ἠδύνατο ἵνα γνωρίξῃ τὰ περὶ αὐτῆς ἐνταῦθα ὄνομα. Ἐὰν ἐγνωρίζον αὐτὰ ἴσως ἤθελε μεταβῆαι γνώμην. Ἐπιφωτισσομαι ἵνα συζητήσω τὴν γνώμην τοῦ κ. Εὐστρατιάδου, ὅποταν πραγματοποιῆθῃ περὶ τῶν Θρακικῶν Σημωμάτων. Σημ. τοῦ κ. Dumont.

(1) Περὶ τῶν δύο τούτων λέξεων οὐδὲν εὗρομεν ἐν τοῖς διαφόροις ἀρχαιολογικοῖς συγγράμμασιν, ἅτινα συμβουλευθῆμεν. Α. Ζ.

(2) Ἐγγραφοῦ τούτου κατὰ τὸ 1869. Σήμερον τὸ πρῆγμα ἄλλως ἔχει. Σημ. τοῦ κ. Dumont.

Ἡ ἐπιγραφὴ, εἰ καὶ μοναδική, διότι δὲν ὑπάρχει ἑξομοίαις, ἐπὶ ἐνὸς σταθμοῦ, ἔστιν ὁμοίως φυσικῆ ὑπενημίσει δὲ τὸ πρὸς Ῥωμαίους ἔθος, ἵνα χαράττωνται ἐνίοτε ἐπὶ τῶν *rom-darumini* ἐπιγραφῶν, λέγουσι ὅτι ἡ Διανδρία (*Dianynviri*) ἐφρόντισεν ἵνα κατασκευασθῇ ὁ τύπος οὗτος τῶν σταθμῶν. Παλλὰς δὲ ἀπαντώνται καὶ ἐπὶ σταθμῶν ἑλληνικῶν ἐνόματα ἀστυνομῶν καὶ ἀγορῶν. Μετὰ τὴν λέξιν *ΦΑΝΙΝΗΟΥ* ὑπάρχει κεραρχαγῶν κηρύκειον. Ἡ δὲ ἀκριβὴς ἑρμηνεία τοῦ ἐμβαλῆματος τούτου καὶ τοῦ τύπου τῆς συνοδουσίας αὐτὸ ἐπιγραφῆς πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν ἀμφορέων τῆς Ῥόδου, τῆς Κνίδου καὶ τῆς Θάσου γεφυρωμένα, δὲν θέλει βεβαίως φανῆ ἀναξία προσοχῆς εἰς τοὺς καταγινόμενους περὶ τὴν ἐξ ἀκριβῶσιν τῶν λίαν σκωτεινῶν εἰσέτι ζητημάτων τῆς ἀρχαίας κεραρχικῆς τέχνης. Πολλοὶ ἀρχαιολόγοι φρονοῦσιν, ὅτι αἱ τέσσαρες ἢ πέντε χιλιᾶδες ἐπιγραφῶν, αἵτινες μέχρι τοῦδε ἀνεκαλύφθησαν ἐπὶ τῶν ὤτων (λαθῶν) διαφόρων ἀμφορέων, εἰσὶν ἀποχερῶσα ἐγγήσιας τῆς κατὰ τοὺς νόμους χωρτικότητος αὐτῶν. Ἡ ἐν Πανίδῳ εὐρισκουμένη πλάξ φαίνεται πως ἐπιβεβαιῶσα τὴν γνώμην ταύτην, ἥτις ἐὰν ἀποδειχθῆ ὡς ὀρθή καὶ ἀληθής, πολλὸ θέλει διακωλύσει ἡμᾶς περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων ἐμπορικῆς νομοθεσίας.

Τρίτη δὲ τις πλάξ, εὐρεθεῖσα ὡσκότως ἐν Πανίδῳ, δείκνυσιν ἡμῖν κατὰ πόσον ἐμερίμων οἱ ἀρχαῖοι καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν, ἐπὶ κοινῷ γράφῳ. Ἡ μετρολογικὴ αὕτη τράπεζα, λίαν ἐρθραμένη οὖσα, φέρει μεταξὺ ἄλλων καὶ τι μέτρον χωρτικότητος ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἑκατοσολίτρου τοῦθ' ὅπερ δεικνύει, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον σταθμικοὺς τύπους καὶ διὰ τὰς ἐλαχίστας ὑποδιαιρέσεις τῆς κοτύλης. Ἐπὶ τῆς πλακῆς ταύτης ἀναγινώσκειται εἰσέτι μονόγραμμα τι καὶ τὸ γράμμα Η.

Αἱ λοιπαὶ ἐπιγραφαὶ τῆς ἀθηναῖς ἐποχῆς, ἃς εὗρομεν, ἀνάγονται εἰς τὴν ἰδίαν ἐκάστης ἀποικίας ἰστορίαν, μηδὲν γενικῶν δεικνύουσαι. Πολυκαὶ εἰς αὐτῶν εἰσὶν ἐπιτύμβιοι μῆα δὲ ἐστὶν ἀνακρήρις τῆς εὐγνωμοσύνης κατοίκου τινὸς τῆς Πανίδου πρὸς τὸν Ἄτταλον ἑτέρα δὲ τις, εἰς τὸ αὐτὸ εὐρεθεῖσα μέρος, καταχάται τοῦ Φανίππου, τοῦ ἀγορῶν ἴσως ἐκείνου ἠγνεφόμενον ἥδη, ἀποδειχθέντος ἴσως ἐπιληψίμου ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς λειτουργίας αὐτοῦ.

Εἰκονικαὶ ἀρχαιοτήτες. — Ὅλαι αἱ Ἕλληνικαὶ πόλεις, καὶ αἱ ἐλάχιστα αὐτῶν, συνημιλιῶντο, ἵνα ἔχωσι πολὺ τιμα ἀριστοτεχνήματα. Ὁ Στράβων λέγει, ὅτι ὑπῆρχον ἐν Ἀπολιωνίᾳ

ἀγαλμά τι περικαλλῆς τοῦ Καλάμιδος ὥρατα δὲ τινὰ ἀνάγλυφα σοφίσματα ἕως τῶν ἡμερῶν ἡμῶν μαρτυροῦσιν, ὅτι αἱ ὥραται τέχναι, ἐκαλλιέργουοντο καὶ ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Θρακικῆς περὶ καλλίας. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι οὐδὲν τὸ κοινὸν μεταξὺ τῶν ἀναγλύρων τούτων καὶ τῶν ἐν Πανίδῳ γλυφῶν ὁ χαρακτήρ τῶν ἀναγλύρων τούτων ἐστὶ καθαρῶς Ἑλληνικῆς ἢ βυρβάρικῆς τῶν πέριξ φυλῶν ἐπιβροχῆς.

Βομῶσιτις ἀριστοτέλης τῆς Νύμφης, καὶ εὐρεθεῖς μὲν πιθανῶς ἐν Παικτίῳ, διατηρούμενος δὲ σήμερον ἐν Καλλιπύλῃ, ἐστὶν ἔργον ἐκ τῶν καλλιτέρων. Ἡ μυθολογομένη σκηνὴ ἀπεικονίσθη πολλᾶκις, ὡς γνωστὸν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ ἐρωτηγλύρων ἀδῶων, καὶ δι' ἀγροτικὰ ἀνευθῆματα. Ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τῆς Παικτίδος βλέπομεν τρεῖς Νύμφας, περιβεβλημένας γιτώνιας κομμάτιζοντας, ἀλλήλοκρατοῦνται δὲ ἐκ τῶν χειρῶν, ὀδηγούμεναι ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ πρὸς δεξιὰν ἢ Πάν αὐλοῶν. Ἡ ποικιλία καὶ ἡ ἀπλότης τῶν θέσεων καὶ τῶν κινήσεων, αἰτινες ἀπεικονίζονται ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τούτῳ, δίδωσιν αὐτῷ μεγάλην ἀξίαν δυνάμεθα δὲ νὰ παραβάλωμεν τὰς Νύμφας ταύτας πρὸς τὰ ὠραυτέρα τῶν Ἀθηναίων καὶ Βοιωτικῶν κεραρχικῶν ἀπεικονισμάτων.

Ἐν τῷ τείχει τῆς Ἀκροπόλεως τῆς Αἰῶνυ περικλείεται ἐν ἀνάγλυφον καλλίστης ἐργασίας. Κατ' ἀρχὰς νομίζει τις, ὅτι ἀπεικονίζεται ἐν αὐτῷ συμπόσιον τι τοῦ Ἀσκαπιοῦ ἢ τῆς Ἰγείας, ἀντικείμενον πολλᾶκις ἐπεξεργασθὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τεχνιτῶν, καὶ ὅπερ φαίνεται ἐπὶ πολλῶν ἀναθημάτων. Ἀλλὰ, κατ' ἐμέ, τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο παρίσται σκηνὴν τινα, ἥς μέχρι τοῦδε οὐδ' ὑπάρχει ἄλλη ἀπεικόνισις, καὶ ἥτις ἔχει μεγάλην ἀξίαν διὰ τὴν εἰκονικὴν ἀρχαιολογίαν. Θεὸς τις προβεβηκῶς τῇ ἡλικίᾳ κείτῃ ἡμικατακεκλιμένος ἐπὶ κλίνης, τὸ στάθος ἔχων γυμνόν, καὶ κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ κύπελλον ἐνώπιον αὐτοῦ κείτῃ τράπεζα ἔρθρωμένος εἰς ἐκείνων, αἵτινες ἴσαν ἐν γῆσει ὡς ἀναθήματα Θεῷ τινι, καὶ αἵτινες κατ' ἐξῆραρον μόνον ἀπεικονίζονται ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν ἐπιθανατίων συμπόσιων. Γυνὴ τις ἰσταμένη πρὸς δεξιὰν ὁμοίως πρὸς τὴν Ἰγείαν, ἢ πρὸς τὴν Ἰσίδν, ὅπου αὐτὴ ἀπεικονίζεται ἐν τοῖς συμπόσιοις τοῦ Ἀσκαπιοῦ ἢ τοῦ Σεράπιδος. Ἀριστοτέλης ὁ Πρακτῆς, νέος τὴν ἡλικίαν, κάθηται ἐπὶ ἔδρας κεκαλυμμένης διὰ δορᾶς λένοντος, κρατεῖ δὲ τὸ σύνθημα αὐτῷ ἐμβαλεῖν, τὸ ῥόπαλον εἶναι δὲ γυμνὸν καὶ ὀσκαλίτην καὶ νεοτάτος. Ὁ κ. Stephani, ὅστις ἐμελέτησε καὶ ἐξιστό-

ρσεν όλα τὰ τὴν Ἡρακλέα παριστάοντα καὶ μέχρι τοῦδε σωζόμενα ἀπεικονίσματα, δὲν ἀναφέρει οὐδεμίαν τοιαύτην ἀπεικόνισιν. Ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε γνωστοῖς ἀπεικονίσμασιν ὁ ἡμίθεος παριστάτω πάντως ἡμιακτακελιμένως ἐν τῷ μέσῳ τῶν νερῶν, καὶ λαμβάνων ἐν τῷ Ὀλύμπῳ τὴν ἀμύθη τῶν ἄθλων αὐτοῦ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ τινες ἄλλαι ποικιλίαι καὶ παραλλαγαί, ἀλλ' οὐδεμίαν ἐστὶν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐν Αἴθῃ εὐρισκομένην ταύτην εἰκόνασιν. Πῶς δὲ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τοῦ Σεράπιδος ἡ μόνη θεότης, ἢ γνωρίζω, ὡς παριστανομένη ἐπὶ ἀνακλιέντῳ ἐνώπιον βομοῦ τετραγώνου, ἐστὶν ὁ Ἀπόλλων, ὅστις ἀπεικονίζεται ἐν τινὶ ἐκτύπῳ, εὐρισκομένῳ σήμερον ἐν τῇ Παναθηναίᾳ τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὡς λαμβάνων μέγρος εἰς τι συμπόσιον.

Ὁρειῶνα ἀγαλματα εἶδον ὀλίγα, ἀλλὰ λίαν περισπούδαστα, ὡς προεργήματα ἐκ τῶν πέριξ τῆς Φιλιππουπόλεως, καὶ λίαν καλῶς καταεργασμένα, ἀποδεικνύοντα δὲ ὡσαύτως τὴν ἀμύθη, εἰς ἣν εἶχε ρθάσει ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη καὶ κατὰ τὰ ἐνδότερα τῆς Θράκης.

Κεράμειον ὅμοι καλλιτέχνημα δὲν εἶρον εἰς οὐδὲν μέρος τῆς Θράκης.

Τοιογραφία. — Ὑπὸ τὴν τοπογραφικὴν ἔσφιν καὶ Ἑλληνικαὶ τῆς Θράκης πόλεις δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τρεῖς κλάσεις, τὰς ἑξῆς,

α. Πόλεις, αἵτινες διακρούσι μέχρι τῆς σήμερον τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ὀνομασίαν

β. Πόλεις φερούσας ὄνομα βυζαντινόν, καὶ ὡν τὸ ἀρχαῖον ὄνομα λίαν δυσκόλως ἀνευρίσκειται, καὶ

γ. Πόλεις ἀνεκταθείσας ὑπὸ τῶν ἱστοριογράφων καὶ γεωγράφων, ὡν ὅμοι οὐδὲν ὑπάρχει τὴν σήμερον ἔχου.

Αἱ διακρούσαι τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν ὄνομα πόλεις εἰσὶ καὶ πολυαριθμόταται, ἰδίως κατὰ τὰ παράλια, ὅθεν τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον πατὴρ δὲν ἐξέλειπεν ἀπὸ εἰσοσι πέντε ἢ ἕξι αἰώνων. Τινὰ τῶν ἀρχαίων τούτων ἄσπερον εἰσὶ πολλὰ μικρὰς σημασίας, διὸ καὶ ἐκπληττεταὶ τὴν βλέπων, ὅτι μικρὰ καὶ ἀνίσχυρα πολίχνια διέμενον ἀκράδαντα ἐν τοῖς πετρώσει, τοιαῦτα δὲ εἰσὶ παρὰ χάρ. ἡ Περίστας (Θουρ. Σάρκις) ἐκτύπῳ ἀπέχουσα ὄρας πρὸς βορρῆν τῆς Καλλιπόλεως, ἡ Ἡράκλεια (Ἡρακλιτζα) μίαν ὄραν πρὸς νότον ἀπέχουσα τῆς Γάνου, καὶ τέλος τὸ Διδυμότερον. Ἄλλαι δὲ ἔσχον διάφορον ἐκαστὴ ἐπισκοπότητα, καὶ τοιαῦτα εἰσὶ τὸ Βυζάντιον, ἡ Βιζύα, ἡ Περύθου, ἡ Αἴνος, ἡ Μαρώ-

ναικ. Τῶν ἄλλων δὲ τέλος γνωστός ἐστὶν ἐκ θετικῶν καὶ βεβηθῶν μαρτυριῶν ὁ χρόνος, καθ' ἃν ἀπόλεσκον τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ὀνομασίαν, καὶ ὡς τοιαῦτα ἀναφέρω τὴν Ὁρρετιάδα, τὸ Τριμόντιον, τὴν Λυσιμάχεια. Ἡ μόνη λοιπὴ φροντίς τοῦ περιηρουμένου τὰς πόλεις ταύτας ἀρχαιολόγου ἐστὶν ἡ ἐξακριβῶσις τῆς ἀρχαίας τοποθεσίας, μεταβληθείσας ἐν ταῖς πλείεσταις. Οὕτω π. γ. τὸ Τριμόντιον ὕψουτο ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ λόφου Νεμπὲ Τεπέ, ὅστις τὴν σήμερον συνοικία τῆς ἐστὶ μόνον τῆς Φιλιππουπόλεως. Δυναμέθη ὡσαύτως, ἵνα ἐρίσωμεν τὴ μέρος, ὅπερ κατεῖχεν ἡ ἀρχαία Ὁρρετιάς, πόλις, ἡτις βεβηθῶσι δὲν εἶχεν ἑκάστην χιλιάδας κατοίκων, ὡς ἡ σύγχρονος ἡμῶν πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ τῆς Ρούμελης (1). Ἀπασα σχεδὸν αἱ κατὰ τὴν παραλίαν Ἀκροπόλεις ἐγκατελείφθησαν, κτισθέντων μετέπειτα τῶν οἰκημάτων, κατὰ γενικὴν ἔθωσιν, παρὰ τὸν αἰγιαλόν. Εἰς τὴν Περίσταν δὲν ἵνα ἀναζητήσῃ τις τὰ εἰρηπια τοῦ ἀρχαίου ἄσπερον πρὸς τὸ νοτιοδυτικὰ κατὰ ἡμισίαν ὄραν μικρῶν τοῦ ὑπάρχοντος τὴν σήμερον χωρίου τὰ εἰρηπια ταῦτα κίενται ἐπὶ τινος λόφου ἐγκατακλεισμένου τὴν σήμερον. Ἐν Αἴθῃ τὰ οἰκήματα μετεφέρθησαν ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, καταλείφθησας κατὰ μέρος τῆς ὑψηλῆς ἀκροπόλεως, ἡτις ἀπὸ τοῦ λυμένου ὑψομένου κατέργεται μέχρι τοῦ Ἐβρου. Ὁ καθ' ἡμῶν λιμὴν τῆς Γάνου ἦτο κατὰ πάσαν πηχ-

(1) Ἡ ὀνομασία αὕτη τῆς Ρούμελης ἐστὶ λίαν ἀσέβαστος καὶ συγκεχυμένη παρὰ τοῖς πλείεσταις περιηγηταῖς καὶ συγγραφεῖσι τῆς Εὐρώπης, διδομένη ἄλλοτε εἰς τὸν Νομόν τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἄλλοτε εἰς τὴν τῆς Σοφίας, ἢ τοῦ Ρουχτοῦ (Βουλγαρίαν), καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας· ὁ αὐτὸς πολλὰς συγγραφεῖς συγχέει ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τὰς διαφορὰς ταύτας ἐπαρχίας, ὀνομαζίας Ρούμελης, ὡς τὴν μίαν καὶ ὡς τὴν ἄλλην. Ἡ παρὰ τοῖς Γουρκοῖς Ρούμελη, στρατιωτικὴ ἄλλοτε οὐραπεία, περιελαμβάνει (ἐπίλοιπα) πολλὰ μέρη τῆς Θράκης, Θεσσαλίας, Μακεδονίας, Ἡπείρου καὶ Βουλγαρίας ὑπὸ τὴν διαίχην τὸς Ρούμελη Βασιλεῖς. Ἡ τὴν σήμερον ἐχούσα διαίχην τοῦ Κράτους ὅλης ἄλλῃ ἐστὶ. Ρούμελην δὲ λέγουσι οἱ Ὀθωμανοὶ ἐνοσοῦσι συνήθως καὶ συνεκδοχικῶς ἅπασαν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, τοὺς δὲ κατοικοῦν ἐν γένει τῆς Εὐρωπαϊκῆς αὐτοῦ γῆς ὀνομαζοῦσι Ρούμελη ἢ (ἂν καὶ τὸ παρ' ἡμῶν) Ρουμελιώται. Ἰδίως δὲ τοὺς κατοικοῦν τῆς Θράκης, Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ἡπείρου καὶ Βουλγαρίας, ἀνευ διακρίσεως ἐθνικότητος ἢ θρησκείας· διακρίνουσι δὲ τόντῃς Βούλγας αὐτοῦν Βούσναλη ἢ Μουσναλη καὶ τὸν τῆς Ἀλβανίας (Ἀρναουτοῦ, σχεδὸν ἄχρηστον) Ἀρναούτ. Ἡ σύγχροσι αὕτη τῆς Ρούμελης φαίνεται καὶ παρὰ τῷ κ. Dumont. Α. Ζ.

νότητα έρημος, ή δὲ πόλις έκείτο ἐπὶ τοῦ εὐρέος λόφου, ὅστις ὑψοῦται πρὸς δυσμάς, ἔστι δὲ εἰς τῶν ὀχυρωτέρων καὶ δυσπρωσιτοτέρων φυσικῶν ἀκροπόλεων τῶν μερῶν ἐκείνων. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁμοίως ἡ πόλις ἢ τὸ πολίχνιον τῆς ἀρχαίας Βυσάνθης έκείτο ἐπὶ τοῦ ὑψώματος, ὅπου εὐρίσκειται τὰ νῦν ἡ ἐκκλησία, ἡ ἐπικαλουμένη «*Παγαρία* *Ψευματοκρατόριον*», καὶ ὅπου σώζονται εἰσέτι ἀρχαῖα τινὰ λείψανα. Ἐρευνῶν τις καὶ ἐξετάζων τὰ μέρη δύναται λοιπὸν νὰ ἐξαγάγῃ βέβαιον, κατ' ἑμὴν γνώμην, συμπέρασμα.

II. Ἐν Θράκῃ ὀλίγησά εἰσι τὰ μέρη, ὅπου ὑπῆρξεν ἐπ' ἀληθείας πόλις τις ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ, ἢς δὲν δύναται τις νὰ ἀνεύρῃ τὸ πρῶτον ὄνομα. Ἡ μόνη ἐξαιρέσις ἔστι τὸ πολίχνιον Πάνιδος, ὅπου ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ περικαλλῆ εἰρεῖαι. Καταφανές ἐστίν, ὅτι τὸ τοσούτω σμικρὸν καὶ ταπεινὸν τὰ νῦν χωρίον τοῦτο ἐξετεῖνε ἄλλοτε πρὸς τοὺς πέριξ λοφίσκους, ἰδίως πρὸς νότον· τὸ δὲ ὄνομα, ὅπερ φέρει σήμερον, καὶ τοὶ Ἑλληνικὸν βεβαίως, ἀπαντάται ὁμοῦ κατὰ πρῶτον, νομίζω, παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν. Ἰσως δυνάμεθα ἵνα υποθέσωμεν, ὅτι ἡ Πάνιδος ἀντικατέστησε τὸν *Νέον Τεῖχος*, ὅπερ ὁ Σέυθης ὑπεσχέθη ἵνα δώσῃ τῷ Ξενοφῶντι, ἀλλὰ τοῦτο ἀπλῆ μόνον ἐστὶν ὑπόθεσις, μὴδὲ δύναται ἵνα ἐπὶ τοῦ παρόντος βεβαίωσῶται περὶ τοῦ θέματος τούτου. Τὸ αὐτὸ δὲ δυνάμεθα ἵνα εἰπώμεν καὶ περὶ τῆς *Λάρας*, κειμένης ἐπὶ τῆς παραλίας κατὰ μίαν ὥραν πρὸς νότον τῆς Γάνου, καὶ ἣτις διεδέχθη προφανέστατα ἀρχαίαν τινὰ πόλιν, ἢς ἀγνοοῖ τὸ ὄνομα.

III. Παρὰ τοῖς κλασικοῖς συγγραφεῦσιν ἀπαντῶμεν ὀνόματα πόλεων τινῶν, εὐτοχῶς λίαν σπανίων, ὧν οὐδὲν ὑπάρχει τὴν σήμερον ἔγγραφα. Τοιαῦτά εἰσιν ἡ *Ἰστροδωιάς*, ἡ *Ἰστροά*, ἡ *Σύμη* καὶ τὰ *Κύβηλα*. Παράλληλίζων τις μόνον καὶ ἀντιπαράθετον τὰ περὶ αὐτῶν χωρία, σπουδάζων δὲ προσέτι κλιῶς καὶ τὰς χώρας καὶ τὰ μέρη, ἐν οἷς ἔκειντο, ἴσως δυναθῆναι ἐξεργάσασθαι τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν θέσιν. Ἡ ἀντιπαράθετικὴ αὕτη μέθοδος δοκεῖ ἡμῖν ὡς ἡ μόνη ἰκανή, ἵνα διαφωτισθῇ τὰ ζητήματα ταῦτα (1). Μόνοι οἱ περιηγηταὶ δύναται νὰ ἐξηγήσωσι τὰ χωρία συγγραφεῶν τινῶν, οἵτινες γίνονται καταληπτοί, ἀναγνωσκόμενοι ἐν ταῖς χώραις, περὶ

ὧν διαπραγματεύθησαν. Αἱ ἐπὶ τὴν Θράκην ἐκστρατεύει τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου ὀλίγων μόνον ἔρευνῶν χρῆζουσιν, ὅπως κατανοηθῶσι, διότι περὶ γενικοτάτων μόνον πρόκειται. Τὸ ἔβδωμον ὁμοῦ τῆς τοῦ Κύρου *Ἀραβασεως* ἐστὶ δυσνοητότερον. Ἐπι τρεῖς ὅλους μῆνας βαδίζοντες οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος Ἕλληνες, καὶ διαφόρους ἐλιγμούς καὶ ὀπισθοπορείας ἀναγκάζουσι ποιῆσαι, ὀλίγων μόνον διήγησιν ἔκτασιν, οὐδὲλλως ἀπομακρυνόμενοι τῆς παραλίας. Ἀκολουθοῦντες τὴν πορείαν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἔστω καὶ τοῦ ἐντελεστεροῦ, τοῦ τοῦ κ. *Strimer*, παρὰ χάριν, δυσκόλως κατανοοῦμεν τὴν τοῦ Ξενοφῶντος διήγησιν, ἐνῶ περιήγησις ἐν τῇ Θράκῃ πολλὰ δυσνόητα διεκρινίζει. Ἡ τοῦ *Z.* βιβλίου τῆς *Ἀραβασεως* διήγησις ἐγένετο μετὰ στρατιωτικῆς συντομίας, διὸ καὶ ὀλίγον δυσνόητός ἐστι.

Δ.

ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ.

Τὰ ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης σωζόμενα λείψανα, συνιστάμενα ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ προστύπων (ἀναγλύφων), εἰ οὐχὶ ἐκ μνημείων, εἰσὶν ὄντως, ὡς υποθέτομεν ἐκ τῶν προτέρων, πολυαριθμότερα τῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς.

Σπουδάζων καὶ ἔρευνῶν τὰ λείψανα ταῦτα ὁ περιηγητὴς ἐξάγει τὰ ἐξῆς τρία συμπεράσματα, ἄνω πρῶτα, πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀρχαίων συγγραφεῶν σχηματισθεῖσαν περὶ Θράκης γνώμην, πρὶν ἢ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν χώραν.

α) Ὁ πολιτισμὸς ἦτο λίαν προκεχωρημένος καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα αὐτὰ τῆς Θράκης, ἀλλ' ἄποκλιτικῶς σχεδὸν μόνον κατὰ τὰς πεδιάδας.

β) Ὁ πολιτισμὸς οὗτος ἦτο καθαρῶς Ἑλληνικὸς, καὶ οὐχὶ Ῥωμαϊκός.

γ) Οὐχὶ μόνον δὲν εἶχεν ἐξελείψει τὸν ἐθνικὸν ἰδιότυπον χαρακτήρα, ἀλλὰ τοῦναντίον πολλὰ ἀρχαῖα ἔθνη παρεδέχτο, ὥστε τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ῥωμαίων αυτοκρατόρων θρακιστικὰ ἔθη τῆς χώρας ταύτης παρουσίαζον ἀρχικὸν τινα καὶ ἰδιόρρυθμον χαρακτήρα, μετὰ γὰρ σπουδῆς ἄξιον, καὶ λίαν ἐνδιαφέροντα τοῖς ἀρχαιολογοῖς, ἐὰν δυναθῶσιν ἵνα ἀνεύρωσιν ἀπάσας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας.

I. Τὰ πλεῖστον τῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς λειψάνων τούτων εὐρίσκονται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Φιλιππουπόλεως. Ἐν τῇ τῆς Ἀδριανουπό-

(1) Κατὰ τὸν κ. Σ. Βυζάντιον ἡ Ἄγορά έκείτο, ὅπου κεῖται ἡ τὰ νῦν *Malgara*, τὰ δὲ *Κύβηλα* μετετρέπησαν εἰς τὰ *Ψαλα*. Α. Ζ.

λεως, γενομένης ἀπὸ τοῦ ἰδ' ἤδη κίονος κέντρον τοῦ ἐν Εὐρώπῃ Ὄθωμανικοῦ Κράτους, ἀντιβλήθησαν ὑπὸ τῶν νέων τούτων κατακτητῶν τῆς χώρας τόσῳ πολλῇ μνημεῖα καὶ οἰκοδομαί, ὥστε καὶ τὰ ἐλάχιστα ἴχνη τῶν ἀρχαιοτήτων ἐξέλιπον. Οὕτω π. γ. οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τοῦ Ἀδριανου, ἥτις ἦτο πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Λίμου, οὐδεμία σώζεται ἐπιγραφή. Ἐν τῷ ἐν αὐτῇ τεμένει τοῦ Σουλτάν Σελίμ ὑπάρχουσι μεγάλωπρεπέστατοι ἀρχαῖοι κίονες καὶ κινώδρανα περικλιθῆ, ὧν ἡ ἀρχὴ ὅμως ἐστὶν ἀβέβαιος. Ἡ μόνη ἀρχαιοτάτη, ἣν δύνανται νὰ ἐπιδείξωσιν οἱ τῆς Ἀδριανουπόλεως κάτοικοι, ἐστὶ τμηματικὴ ἀνδριάντος οὐδεμίαν ἔχον ἀξίαν. Ὅπως ἀνεγερθῆσι τὰ ἑκατὸν πενητήκοντα Μουσουλμανικὰ τεμένη, αἱ ἑκατὸν ἐβδομηκοντα ἐξ κρήνη, οἱ ἐξήκοντα τρεῖς ξενωνες, ἅτινα ἐκτίθησαν ἐν περιόδῳ πέντε σχεδὸν κίονων ἔπρεπε φυσικῶς τῷ λόγῳ νὰ καταστραφῶσι τὰ μνημεῖα τῆς τῶν Κρισάρων ἐποχῆς.

Ἡ ἐπαρχία, ἥτις ἔπειτα τῇ τῆς Φιλιππουπόλεως ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχαιοτήτων, ἐστὶν ἡ τῆς Τρακίνουπόλεως· εἶτα δὲ ἔρχονται αἱ παράλιαι πόλεις, αἵτινες ἦσαν, ὡς φαίνεται, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀντωνίνων λίαν ἀνοθηραί. Πολλὰ λοιπὸν λείψανα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εὐρίσκει τις ἐν Χαλιδῷ, ἐν Χόρῳ, ἐν Λυσισμαχείῳ, ἐν Ραιδεστώ καὶ ἐν Περσιτάσει.

Τὰ δὲ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Φιλιππουπόλεως εὐρίσκόμενα ἀνάγλυφα καὶ ἀνεπιγραφὰ κείνται οὐχὶ μόνον ἐν τῇ πόλει αὐτῇ, ἀλλὰ καθ' ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν, ἥτις ἦτο ἄλλοτε ἡ ἰδίως ὀνομαζομένη Θράκη. Ἐν Νισσαρίῳ (1) εὐρίσκονται πολλὰ ἑρείπια Ῥωμαϊκοῦ φρουρίου, ἐπισκευασθέντος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ὡς καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων ἀνακόντων εἰς τὴν μεσαιῶνα. Λατινικῆ τῆς ἐπιγραφῆ δεικνύσιν, ὅτι τὸ φρούριον τοῦτο περιεῖχε Ῥωμαϊκὸν ἰσχυρὸν φρούριον ἐπὶ τῶν Κρισάρων, ἑτέρα δὲ τῆς Ἑλληνικῆς, ὅτι κατὰ τὸν 6' αἰῶνα τὸ ἔστυ ἐκείνου ἐσχηματίζεν εἰδὸς τι ἰσοπολιτείας (πολιτί-ρι) ἀνεξαρτήτου. Ἐν Καρὰ-Ρεϊζῇ, ἐν Βελκρί-τῆζ, ἐν Γεζύρον (:) καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις εὐρί-

σκονται ἐπιγραφαὶ μαρτυροῦσαι, ὅτι ὑπῆρχον ἄλλοτε ἐκεῖσε ἀρχαῖαι οἰκοδομαί (1). Ἐν Στενιμάχῳ δ' ἀριθμὸς τῶν ἐπιγραφῶν ἐστὶ σημαντικός, ὡς καὶ ἐν Τατάρ-Παζαρτζῖι (Βασσαπάρη) ἰδίως πρὸς νότον κατὰ τὸ Ἐλῆ-Δερέ παρά τῃ μοναστήριον, ὅπου ἀνάλογοι ἐπιγραφαὶ μαρτυροῦσι περὶ τῶν προλεθθέντων. Ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ παρόμοια δεικνύουσι πῶσῳ ἦτο προωθευμένη καὶ ἐν ταῖς ἀπωτάταις ἐτι γωνίαις τῆς Θρακίης ὁ πολιτισμὸς.

Δὲν ἐπιχειροῦμεν ἰνα δώσωμεν ἐνταῦθα ἕνεκα τῆς ἐκτίσεως κατὰλογον ἀκριβῆ τῶν ὑποδεσφῶν τούτων κέντρων τοῦ πληθυσμοῦ, ὧν τὰ δυνάμια θέλουσι δικαίως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀγνωστα, ἐκτὸς ἴσως τοῦ Καρὰ-Ρεϊζῇ καὶ τοῦ Στενιμάχῳ (2). Ἡ δευτέρα αὐτῆ πόλις περιεῖχε πληθυσμὸν 15,000 ψυχῶν, ἅπαντων Ἑλλήνων, διατρεσκάντων ἐν μέσῳ βουλγαροφρόνων γειτόνων ἰδιόβυθον Ἑλληνικὴν διαλεκτον.

Τὰ μέγιστα τοῦδε δημοσιευθέντα δρομολόγια περιέχουσι τὰ ὄνοματὰ τῶν σταθμῶν ἐκείνων μόνον, οἵτινες κείνται ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν λεωφόρων, οἱ δὲ κάτοικοι οὐδεμίαν τῆς ἀρχαιοτήτος διατηροῦσιν ἀνάμνησιν. Τουρκικὰ ἢ Βουλγαρικὰ ὄνοματὰ ἀντικατέστησαν τὰ Ἑλληνικὰ τῆς ἀρχαιοτήτος ὄνοματὰ. Καὶ αὐτῇ ἡ Ἐκκλησία ἀπόλεσε τὰς παραδόσεις, αἱ ἡδύνατο εὐκολώτατα ἰνα διατηρήσῃ διὰ καὶ ἐκ τῶν δέκα Ἐπισκοπῶν, αἵτινες κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς κώδικας ὑπῆρχον εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τῆς Φιλιππουπόλεως, ἐπιγίστων μόνον γνωρίζομεν σήμερον τὴν ἀρχαίαν τοποθεσίαν. Εἰ δὲ καὶ αἱ πύρροι τῆς μεγάλης Ῥωμαϊκῆς λεωφόρου κείμενοι αὐταὶ κώμαι ἦσαν ὀλίγαι σημασίαι κάτοχου, οὐχ ἦσαν πολὺτιμον ὅμως θεωροῦμεν τὴν ἐξακριβῶσιν τῶν κατ' αὐτά, καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῶν περὶ τοὺς ἀρχαίους συγγραφῶν ἀνεπαρκῶν πληροφοριῶν.

Γλώσσα τῆς χώρας ἢ ἡ Ἑλληνικὴ ἐκ τῶν σωζομένων ἐπιγραφῶν σπανιωτάτης ἀπαντῶμεν Λατινικῆς, καὶ αὐταὶ δὲ, αἵτινες ὑπάρχου-

(1) Τῷ ἄλλω καὶ Λύττῃ· κώμη δὲ ἐστὶν αὐτῇ, ὁκτὼ ὄρας ἀπέχουσα βορειοδυτικῶς τῆς Φιλιππουπόλεως, καὶ περιέχουσα μεταλλικὰ θερμα ὕδατα διαφόρου συνθέσεως, καὶ τὰ καλλήτερα, κατ' ἐμὲ, τῆς Τουρκίας. Περιγραφῆν τῶν ἀγνώστων, ὡς μὴ ὄφρα, θερμῶν τούτων προτιθέμεθα ἴνα δημοσιεύσωμεν μετ' ἄλλων. Α. Ζ.

(1) Μῖαν ἀρχαίαν (Ἑλληνικὴν) ἐπιγραφὴν εἶχον ἀνακαθίξαι ἐν τῇ περιόδῳ μου κατὰ τὸ 1855 ἐν Καρὰ-Ρεϊζῇ, ὡς καὶ ἑτέραν ἐν τῇ πλησίον αὐτοῦ κειμένην χωρίῳ Κόνο· ἀλλὰ δυστυχῶς, ἀντιγραφῆς τότε αὐταί: ὡς ἰδύνηθη, ἀπόλεσε τὰ ἀντίγραφα. Α. Ζ.

(2) Ἀγνοῶ διατί ὁ κ. Dumont θεωρεῖ τὸ Καρὰ-Ρεϊζῇ μικρὸν κῶμην πρὸς τὰ νοτιοανατολικά κειμένην τῆς Φιλιππουπόλεως, ἐπισημοτέρην ἄλλων πληθυσμῶν κωμῶν, ὡς π. γ. τῆς Κατούνισας, τῶν Βωδενῶν, τῆς Κοκκαλίνας, τοῦ Δεγρμέν-Δερέ, κλπ. ἡ διάκρισις αὐτῆ μοῖ φαίνεται ἄδικος. Α. Ζ.

σιν, ανάγονται εἰς τὰ μνημεῖα τῶν λεγεώρων. Πολλάκις ἐν ταῖς ἐπιτυμβίαις Ῥωμαίων ἀνηκόντων εἰς τινὰ ἐπίσημον οἶκον, καὶ θανόντων ἐν Θράκῃ, τὴν Λατινικὴν ἐπιγραφήν συνόδευε καὶ Ἑλληνικὴ. Πιστὰ δὲ αἰ εἰς Θράκας ἰδίως ἀναφερόμεναι ἐπιγραφαὶ εἰσὶ γεγραμμέναι Ἑλληνιστί, καὶ αὐταὶ αἰ βαρβαρικώτεραι, καὶ αὐταὶ αἰ προσανέστηον φέρουσαι ἀγροτικὴν χαρακτῆρα. Αἱ προσφερόμεναι τιμῆ αἰ τοῖς διοικηταῖς τῆς ἐπαρχίας Ἑλληνιστὶ ἑσπύτους ἦσαν γεγραμμέναι· λίθος δὲ τις εὐρεθεὶς πλησίον τοῦ Τατάρ-Παζαρτζίκ, καὶ τὰ τῆς ὁδοῦ δεικνύον διχοστάματα, Ἑλληνικὴν καὶ οὕτως φέρει τὴν ἐπιγραφήν. Ὁ δὲ πρὸς δικιωνίων τῆς μαρτυρίας τῆς ἀνεγέρσεως τῶν τειχῶν τῆς Φιλιππουπόλεως στρωθεὶς λίθος διγλώσσων, Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν, φέρει ἐπιγραφήν.

Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἡ ἐξάπλωσις καὶ γενικεύσις τῆς τε Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καθολικῆ ἐν τοῖς πεδίοις τῆς γῆς, φαίνεται ὅτι οὐδὲν εἰσέδυσεν εἰς τὰ βῆθη τῶν ὀρέων ἐν τῇ πρώτῃ βορείῳ σειρᾷ τῆς Ῥοδόπης ἀπαντᾷ τις ἕνη τινὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὅποιον ὅμως εἰς μάτην ἀναζητήσῃ εἰς τὴν λοιπὰ μέρη τῶν ὀρέων τούτων ὀρέων. Ἐν αὐτῇ τῇ σειρᾷ ὡς καὶ κατὰ τὸν Ἄμιον, εὐρομεν ὀλίγας τινὰς ἐπιγραφὰς ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν λεγεώρων λατινιστὶ γραφείσας. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη τῶν ὀρειῶν τεμαχισμῶν τῆς Θράκης πρὸς τὰ πεδινὰ ἐστὶ καταφανεστάτη τῆς ἀξίως μελέτης ἀντιθέσεως δὲ ταύτης ἐπελήρηθησαν οἱ βουλγαριστικὶ τῶν τελευταίων τούτων χρόνων, ὅπως ὑποστηρίζουσιν ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐριδι αὐτῶν, ἀδικῶς ὅμως αἰ παραλόγως καὶ ἄνευ οὐδεμίαν ἐπιστημονικῆς ἀποδείξεως, ὅτι Σλαῦοι κατοικοῦν ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων τὰ ἐνδότερα τῆς Θράκης. Καὶ ἡ μὲν δοξασία αὕτη, ἥς ὁ πολιτικὸς σκοπὸς καταρνεύσαστος, ἐστὶν ἀδίκαιος καὶ φροῦδη, ἡ ἀντίθεσις ὅμως τῶν δύο ἔθνεων καὶ πρὸς ἄλληλα κειμένον λαὸν ἐστὶν ὡσαύτως καταρνεῖς ἱστορικῶν γεγονόσιν ἄξιον προσοχῆς καὶ μελέτης.

Κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν οἱ ὀρειῶν τῆς Θράκης λαοὶ οὐχὶ μόνον διάφοροι ἦσαν τῶν τῆς πεδιάδος, ἀλλὰ καὶ προσβύλας καὶ λεηλασίας κατ' αὐτῶν πολλάκις ἐπεχειρίζοντο· ὁ δ' ἀνταγωνισμὸς οὗτος διήρκει καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, καὶ μαρτυρίας περιέρχουσιν περὶ αὐτῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πρᾶκτοσ ἀἰῶνος εὐρίσκουμεν καὶ ἐν τινι συγγράμματι περὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, τυπωθέντι ἐν

Βιέννῃ κατὰ τὸ 1819 (1). Οἱ νῦν κάτοικοι τῆς Ῥοδόπης οἱ Ἠμάκας Βουλγαροὶ (2) οὐκ εἰσὶν ἐπικινδύνου πλέον, ἀλλὰ καὶ οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐμφοίτητα οὔτε πρὸς τοὺς Σλαῦους, οὔτε πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῶν πεδινῶν μερῶν καὶ τῶν πόλεων ἐμφοίτουσι δὲ μόνον τὴν γλῶσσαν τῶν Βουλγάρων.

Τὴν διοργάνωσιν καὶ διαιρέσιν τῆς χώρας κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους δυνάμεθα, ἵνα μάθωμεν ἀσάτους ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν.

Ἐρὸ ὀλίγου ἐξεληθόντες τῆς βαρβαρικῆς καταστάσεως οἱ Θράκες ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν φυσικὴν, ὡς οὕτως εἶπεν, διοργάνωσιν διηρέθησαν εἰς κόμας ἕκαστος πάχος ἔχειν ἰδίαν κυβέρνησιν, ἥς ἀρχηγὸς ἦτο ὁ κομηάρχης τῶν πάγων τούτων ἀνευρίσκουμεν σήμερον τὰ εἰρηπία, ἀγνωστοῦμεν ὅμως δυστυχῶς τὰ ὀνόματα. Πλεῖσται τῶν κομῶν τούτων συνεδέοντο διὰ ἑμοσπονδίας, σχηματίζουσαι φυλὴν ἡ γένος, κατὰ τὰς ἐκ τοῦ ἑμοσποδίου ἡ τῆς υποποιείας ἀναλογίας. Τινῶν τῶν φυλῶν τούτων τὰ ὀνόματα διεσώθησαν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ὀλιγόριθμα ὅμως. Τὸ δὲ σύνολον τῶν φυλῶν τούτων ἐαχημάτιζε τὸ κοινὸν τῶν Θρακῶν, πολλάκις μνημονοῦμενον ἐν ταῖς ἐπὶ τῶν μνημείων ἐπιγραφαῖς.

Ὁ ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι δημόσιος βίος ἦτον, ὅποιος καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς μικροπόλεσι τοῦ Κράτους ὑπῆρχον ταυτέστι Γερουσία, βουλή, ἄρχοντες, φρατρία (φυλαὶ) καὶ αἱ λοιπαὶ ἀναμνηστικῶς ἱεραροῦσαι τῶν ἄλλων μάλλον πεπολιτισμένων χωρῶν ὡς παράδειγμα φέρω τὴν ἐν Φιλιππουπόλει ὑπάρξαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Γυμνάσιον τῶν Ἑρῆθων οὐδὲν ὅμως δὲ ἐκπλήττει ἡμᾶς ἡ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὑπαρχίς αὐτοῦ, διότι οἱ ταυτοῦ σὺλλογοὶ ἦσαν συνήθεις ταῖς ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνικαῖς πόλεσιν, ἰδίᾳ ἐν τῇ μικρῇ Ἀσίᾳ καὶ τὸ ἐν Κυζίκῳ ἀριθμεῖ ἐν

(1) Φαίνεται ὅτι ὑπανίσταται ὁ κ. Dumont τοῦ κατὰ τὸ 1819 τυπωθῆν ἐν Βιέννῃ «Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως» ὑπὸ τοῦ αἰδευτολογωτάτου Ολοκλήμου κυρίου Κωνσταντίνου ἱερέως Φιλιππουπόλεως, καὶ ἐκδόθην ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Πανεπιστημίου ἀγίου Φιλιππουπόλεως κ. Παϊτίου. Τὸ Συγγραμμά τιτοῦ ἀξίον λόγου ἐστὶ περίερον πολλὰ· πληροφορίας, καὶ περὶ πολλῶν διαπραγματευόμενων ἀρχαιοτήτων. Τὸ ἐπιτέλετον δὲ ἐστὶ τῶν μέγιστον τοῦδε περὶ Φιλιππουπόλεως διαπραγματευθέντων συγγραμμάτων. διότι τὸ κατὰ τὸ 1851 ὑπὸ Γ. Τσουκαλά Ζακυνθίου ἐν Φιλιππουπόλει καταδιδάσκοντος δημοσιευθὲν ἀναμνηστικὸν πύργου ἀμνηρημάτων καὶ ἐσφαλμένων πληροφοριῶν ἐστὶ. Α. Ζ.

τινι σωζομένη ἐπιγραφῇ πλεον τῶν ἑκατὼν μαθητῶν φρονεῖ δὲ ὅτι καὶ ἐν Μακεδονίᾳ οἰοῦντο, πολλὰκις ἀναφερθέντες ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἤσαν ὑποδοχόμενοι εἰς τὴν αὐτὴν, ὡς καὶ οἱ Ἐφραίμ, διωριζόμενοι. Αἱ περὶ τῶν καθιδρυμάτων τούτων τῶν διὰ τὴν νεολαίαν γνώσεις ἡμῶν ἦσαν ἀτελεῖς καὶ συγκαχυμένοι, πηγάζουσαι ἐκ τῶν ἐπιγραφικῶν συλλογῶν, ἀλλ' ἀνακαλυφθέντος κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐνός τοιούτου καθιδρυματος, τοῦ καλλητέρου καὶ τελειοτέρου, δυνάμεθα ἤδη ἵνα σπουδάζωμεν καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας τὴν διοργανισμῶν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος καταστημάτων. Οἱ τῆς Φιλιππουπόλεως Ἔρηθους συνέστησαν τὰ Ἐρηθία αὐτῶν κατὰ τὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πιθανῶς δὲ κατὰ τὰ τοῦ Βυζαντίου. Ἐπιγραφή τις ἀφορῶσα τοὺς Ἐρηθίους ἀνευρέθη ἐσχάτως ἐν τῷ μυθῷ τοῦ χειροῦ Κέρρατος ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτης πόλει· εἶναι δὲ λίαν ἐκτενής, καὶ περιέχει λεπτομερείας μοναδικὰς μέχρι τοῦδε. Ἡ δὲ ἐν Φιλιππουπόλει, κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ῥοδόπης ἀνακλυψίς ἐνός Ἐρηθίου ὑπενηθμίζει ἡμῖν, ὅτι πολλὴ ἀριθμῶς Ἔρηθων ὑπῆρχε καταγεγραμμένων ἐν τῷ Ἐρηθίῳ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπερ μέχρι τοῦδε ἐφαίνετο δυσεξήγητον. Νῦν δὲ γινώσκωμεν, ὅτι αἱ πόλεις τῆς Θρακίας μεγίστην ἐδείκνυν προθυμίαν, ὅπως στέλλουσι πρὸς ἐκπίδουτον τοὺς νέους εἰς Ἀθήνας, καὶ κατὰ τὴν προθυμίαν ταύτην μόναι αἱ τῆς Συρίας πόλεις ὑπερέτερον αὐτάς.

Τὰ μόναι τῇ Θρακίᾳ ἰδιάζοντα καθιδρυμάτῃ ἦσαν, ὡς μοι φαίνεται, τὰ τῶν Κωννητῶν Γυμνάσια ἢ Κωνηγεσία ἀνάλογα κατὰ τὰ φαινόμενα πρὸς ἐκείνα, ἅτινα κατέστησαν γνωστὰ ἡμῖν πολλὰ ἐπιγραφικὰ ἀνακαλυφθέντα ἐν Τόμει.

Μέγας ἀριθμὸς ἀνακλυψῶν καὶ ἐπιγραφῶν διαρωτίζει ζήτημά τι ἰδιοφύεστερον καὶ ἐπαγωγότερον τοῦ τῆς διοικήσεως τῶν μητροπόλεων, τούτῃ τὴ τῆς ἔθνικῆς λατρείας. Ὁ κύριος θεός, ὅστις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς ἰδiazούσης λατρείας τῶν Θρακῶν, καὶ μάλιστα τῶν χωρικῶν, ἔστιν Ἰππεύς ἐν τῷ αὐτῷ σχεδῶν πάντοτε στήματι ἀπεικονιζόμενος, καίτοι πλειστὰ εἰσι τὰ μνημεῖα, ἅτινα ἦσαν ἀφιερωμένα αὐτῷ. Ἐπὶ πάλαις μαρμαρίνας ἐργοῦσας ὕψος καὶ πλάτους ἐνός καὶ ἡμισσοῦ δεκατημορίου τοῦ μέτρου ἀπεικονίζεται Ἰππεύς φέρων κατὰ σάκονα ἀριθμῶς ἐρηρυσμένον χιτῶνα, καταθείοντα μόνον μέχρι τῆς ἐσφύρας, ἐπὶ τῶν ὠμων δὲ χλαυκίδα κυματίζουσαν, τρέχει δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ κρατῶν

ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χονδροειδῆ λόγγην, εἶδός τι σαβόπος, δι' οὗ πλήττει ζῶντι τι ὑπὸ φαντασιώδη ἀπεικονιζόμενον μορφήν, ἐν ᾧ ὡμος διακρίνει τις ἐνός τε κἀπρον, ἐπιγραφὴ δὲ ἀφιερωτικῆ φέρει τὰς λέξεις ΚΥΡΙΩ ΠΡΩΙ ἢ ἀπλῶς ΚΥΡΙΩ Π, καίτοι οὐδὲν μέχρι τοῦδε ἔχνος ὑπέδειξεν ἡμῖν, τίς ὁ ἡμίθεος οὗτος, ὁ τοσοῦτω λατρευόμενος; ἔπειτα εἶτα τὸ τοῦ ἀφιερῶντος ὄνομα, καὶ τέλος φέρεται ἡ λέξις ΕΥΧΗΝ. Ἡ ἐνομασία ΚΥΡΙΩς ἔστι λίαν συνήθης ἐπὶ τῶν Θρακικῶν μαρμαρίων, συνδεύουσα τὰ ὀνόματα τῶν μεγάλων θεῶν, ὡς ΚΥΡΙΩ ΔΙΙ, ΚΥΡΙΑΙ ΠΡΑΙ, ΚΥΡΙΩΙ ΑΗΟΛΑΩΝΙ. Αὐτὴ δὲ ἡ περίπτωσις κολύει ἡμᾶς τοῦ θεωρήσαι τὴν ἐπὶ ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνακλυψίς ἀπεικονιζόμενον ὡς ἀποθεώσιν τινα, διότι αἱ διαστάσεις τῶν μνημείων τούτων δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν ἐπικηδείων στήλων, φρονούμεν λοιπόν, ὅτι ἦσαν ἄλλων ἀφιερωμάτῃ πρὸς Θεούς.

Τὰ ἀφιερωμάτῃ ταῦτα πάντα ὁμοία, ἦσαν προεπεξεργασμένα βεβαίως, ὡς αἱ καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῶν ἐρηθῶδων ἀφιερῶμεναι βυζαντιναὶ εἰκόνες, ἀνάγονται δὲ εἰς Θεόν τινα, οὗ τὸ ὄνομα ἦτο περιττόν ἵνα γαργαθῆ μηδένος ἀγνωσούντος αὐτό. Πλακίον τοῦ Βακτοῦμ ἀνεκακλύθησαν τυχαίως ἐρείπια οἰκοδομῆς καὶ ἀφιερωμάτῃ τινα πρὸς τοὺς μεγάλους Θεούς, καὶ οὐκ ὀλίγα ἀπεικονίσματα τοῦ Θρακῆς ἤρωος; καὶ οἱ μὲν Θεοί, Ζεὺς, Ἥρα, Ἄρτεμις, ὑποδεικνύονται διὰ τῶν ἰδίων ἑκαστος ὀνομάτων, ὁ δὲ ἦρωος οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ χόριστον ΚΥΡΙΩΣ, περὶ οὗ προείπομεν. Ἡ ἐν ταῖς χώραις ταύταις δὲ γλυπτικῆ τοσοῦτω ἀτελής ἦτο, ὥστε ἀδύνατος ἦθειεν ἦσθαι ἡ ἀναγνώρισις τῶν μεγάλων θεῶν, εἰ μὴ ὑπεδεικνύοντο διὰ τοῦ ἰδίου ἑκαστος ὀνόματος; ἡ ἀναγνώρισις ὡμος τοῦ Θρακῆς ἤρωος εὐκολωτάτη, ὅποια καὶ ἂν ἦ ἡ τῆς τέχνης ἀτέλεια.

Ἡ ἐν τῷ αὐτῷ οἰκοδομῆματι συνᾶθροισις πολλῶν ἀπεικονισμάτων τοῦ ἤρωος τούτου νέα ἔστιν ἀπόδειξις, ὅτι οὐκ ἔστιν οὗτος ἄπλοῦς τις θητικός ἀποθεωθεὶς ἤρωος ὡμος ἵνα εἴπω, ὅτι ἢ ἐν Βακτοῦμ ἀνακαλυφθεῖσα μικρὰ οἰκοδομῆ ἔστι τὸ μόνον, ὅπερ ἀπῆντασ τῷ ἤρωι τούτῳ ἀφιερῶμένον τίμενος.

Ὁ ἦρωος οὗτος μέχρι τῆς σήμερον λατρεύ-

(1) Κατέγω τοιοῦτόν τι ἀάφλυρον εὑρέθην παρὰ τῆς Φιλιππουπόλεως, καὶ ὅπερ εἶδειν τῷ κ. Dumont, δούς αὐτῷ καὶ γλυφτικῶν ἀπομοίωμα αὐτοῦ. Ἡ ἐκείνη ὑπὸ τοῦ κ. Dumont διδομένη περιγραφή ἀκριβεστάτη ἔστι καὶ τοῦ παρ' ἐμοὶ εὑρισκομένου ἀνακλυψῶν. Α. Ζ.

ται υπό τὸ ἄνομα τοῦ ἁγ. Γεωργίου, διότι ἡ πρὸς τὸν χριστιανικὸν τοῦτον ἄγιον, καθ' ὃν τρόπον μάλιστα, στερεότυπον αἰ ἀπαράλλακτον ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, οὗτος εἰκονίζεται, ὁμοίως τοῦ ἀρχίου ἤρωος ἐστὶ προφανεστάτη. Ἐν τῇ Ἀρμενικῇ τῆς Φιλιππουπόλεως Ἐκκλησίᾳ ὁ Θραξ ἤρωος ἐπίτιμον κατέχει θέσιν, καὶ ἀνάπτουσι ἐνώπιον αὐτοῦ, ὡς ἐνώπιον ἁγίας τινὸς εἰκόνης, κρήνη καὶ λυχνίας. Ἐν πολλαῖς ἐκκλησίαις ὁ Θραξ ἵππεὺς καθηγιασθῆ μόνον διὰ σταυροῦ, διασώζων ἄθικτον καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀριερίωσιν. Ἐν Ηερστάσει ἐκτίσθη ναῖκος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγ. Γεωργίου, ἔνεκα μαρμάρου εὐρεθέντος ἐν μέσῳ ἀρχαίων ἱερειπίων, καὶ παριστάοντος τὸν ἐθνικὸν ἡμίθεον. Φιρονῶ δὲ οὐ λίαν ὠφέλιμον τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης ἔσται ἡ ἔρευνα τῆς ἐπιπέδου, ἣν ἴσως ἔσχεν ἡ τοῦ Θρακῆ ἤρωος ἀπεικόνισις ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τύπου τοῦ ἁγ. Γεωργίου, ὃν βλέπομεν καθιερούμενον ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ χριστιανισμοῦ αἰῶνων. Ἡ ὁμοίότης τῶν δύο ἐστὶ μεγίστη, διὸ καὶ δὲν παραδέχομαι, ὅτι μᾶλλον ὁ Βοιωτὸς ἵππεὺς, ὅς τις καὶ σπανιώτατα ἀπεικονίζεται, ὡς προσβάλλον ἄγιόν τι ζῶον, ὑπῆρξεν ὁ τύπος, καθ' ὃν οἱ πρώτοι χριστιανικοὶ παρεστήσαν τὸν ἁγ. Γεωργίον, ἢ ὁ Θραξ ἵππεὺς.

Πλείστα ἀνάγλυφα, ἀπαντα σχεδὸν εὐρισκόμενα ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῶν ἀρχαίων ἄστων καὶ κωμῶν, διδάσκουσι ἡμᾶς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἡ τοῦ λαοῦ εὐσέβεια παρίστανε τοὺς κλασικοὺς θεοὺς. Καὶ ὁ μὲν Ἀπόλλων ἀπεικονίζεται ὡς ῥομαλέος τις κυνηγὸς ἢ Ἀρτεμις, κεκαλυμμένη διὰ δορῆς ἀγρίου τινὸς θηρίου, φέρει ἀνα χειρὸς σκόλοπα ἢ Ἠρα μεγάλην πρὸς τὴν Ἀρτέμιδα ἔχει τὴν ὁμοίωσιν. Οἱ ἄλλοι ὅμοιοι θεοί, ὁ Ζεὺς, ὁ Ἀσκλαπιὸς καὶ μάλιστα ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἑρμῆς ἀπεικονίζονται, ὅπως καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐλληνικαῖς χώραις.

Ἡ τέχνη, δι' ἣς τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα εἰσι κατεργασμένα, ἐστὶ μετριὰ, ἐστ' ὅτε δὲ καὶ βράβηρος, τινὰ δὲ αὐτῶν εἰσὶν ὑποδείστερα καὶ τῶν εὐτελεστέρων προΐοντων τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Τὰ πλείστα ἐξ αὐτῶν δὲν δυνάμεθα ἵνα συγκρίνωμεν οὐδὲ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἠορρυρίου ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστίνου τοῦ Β'. ἀνεγερθὲν μνημεῖον, οὐδὲ πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν βάρβαρων τῶν δύο ὀβελίσκων τοῦ Ἰπποδρομίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως γεγλυμμένα ἀνάγλυφα. Ἐν τῇ Θράκῃ, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς ἀγρούς, ἡ βυζαντινὴ λογιμὴν τέχνη ἄρταται ἀπὸ τοῦ Β'. ἡδὴ μετὰ Χρ. αἰῶνος, ἡ δὲ σχολὴ αὕτη οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ παρμαέλαις, ἢ ἄγνοιαι τῶν κνόν-

ων τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, παρμαέλαις, ἧτις ἤρξατο πρῶτον ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐν ταῖς ἡπύων ποπολιτισμικαῖς ἐπαρχίαις, εἰσέδουσι δὲ βυζαντινὸν καὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν. Ἐν τῇ ζωγραφικῇ ἡ τέλειαι αὕτη μοὶ φαίνεται ὡς προὖν θρησκευτικοῦ τινος συνδυασμοῦ.

Ἐκτὸς τῶν ἀναγλύφων τούτων τῶν λίαν πολυτίμων, ὡς θαυνομένων ἡμῖν τὰς ἐθνικὰς ἰδέας καὶ τὰ ἦθη, εὐρίσκουμεν καὶ ἕτερα, ὧν ἡ τέχνη ἐντελεστερα μὲν, ἀπλὴ δὲ ἐστὶ μίμησις Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν ἀριστοτεχνικῶν. Μεταξὺ τῶν ἀπομνημόνων τούτων τὴν πρώτην δικαίως θέσιν κατέχουσιν αἱ ἀπεικονίσεις τῶν ἐπιπέδων συμποσίων. Τὸ ἀπεικόνισμα τοῦτο, περὶ οὗ πολλὰ καὶ περιφρασι ἐγένοντο συζητήσεις, καὶ περὶ ὧν οἱ ἀρχιολόγοι οὐ συμφωνοῦσι καὶ μέχρι τῆς σήμερον, λίαν σύνθετός ἐστι ἐν τῇ Θράκῃ. Τὰ τὴν σκηνὴν ταύτην παριστάοντα μαρμαρὰ εἰσι πολύτιμα διὰ πολλοὺς λόγους διότι γνωστόν, ὅτι ἄπασαι αἱ φυλαὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος δὲν παρεδύχοντο τὴν ἐπὶ τῶν τάρων ἀπεικόνισιν τῶν συμποσίων διὸ καὶ ἡ ἔρευνα καὶ σπουδὴ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐν τινι ἀγνώστῳ τμήματι τοῦ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐστὶν ἀδιάφορος. Στῆλαι ἀρχαῖαι παριστάνουσι συμπόσια ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ ὅταν τὴν Θράκην ἐν τοῖς μικροῖς χωρίοις τοῦ Βοσπόρου, μάλιστα ἐν Θεραιπέσι, ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ καὶ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ ἀρχαίου Βυζαντίου ἀνεκαλύφθησαν πολλὰ στῆλαι, ἐφ' ὧν ἦσαν ἀπεικονισμένα τοιαῦτα περιδείπνα ἢ σκηνὴ αὕτη τοῦ περιδείπνου ἀνεύρισκασται καὶ ἐν Ηερστάσει, καὶ ἐν Πανίδῳ, καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις χωρίοις τῆς Θράκης, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ἀρχαιότατες ὑπάρχουσι δὲ μέχρι τοῦδε ἐν Θράκῃ γνωστὰ ὑπὲρ τὰ εἰκοσι καλῶς διατετηρημένα μαρμαρὰ, παριστάνοντα τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος σκηνὴν. Ἡ μνεία δὲ τοῦ ἀρθμοῦ οὗ ἐστὶν ἄκοσμος διότι ὁ ὑπὸ τοῦ Walker δημοσιευθεὶς κατάλογος τῶν ἐπὶ τῶν τάρων παριστανόμενων περιδείπνων ἀναφέρει ἐν ὅλοις ἑκατὸν γνωστὰ μαρμαρὰ ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ Stephani δημοσιευθεὶς φαίνεται μὲν τελειότερος ἐκείνου, ὡς ἀναφέρειν πλείυτερα, ἀλλ' ἐν αὐτῷ συμψηφίζονται τὰ τῷ Serapidi καὶ τῷ Asklepiῳ ἀρρωσμένα ἀναθήματα μετὰ τῶν περιδείπνων, ἧτοι ἐπικηδεῖων συμποσίων. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἐν τοῖς Θρακικοῖς ἀπεικονισμοῖς τῶν περιδείπνων εὐρίσκουμεν ἰδιαιτῶς τινὰς χαρακτῆρας, λίαν περιερίους, τινὰς δὲ καὶ μοναδικούς. Ὡς πρὸς τὰς γενικώτατας δὲ περιερίζομαι ἵνα ὑποδείξω, πρῶ-

τον, ὅτι ἐπὶ τῶν Ὀρχακίων ἀναγλήρων οὐδέποτε ἀπαντῶμεν τὸν ἵππον, οὕτως ὑπάρχει ἐν τοῖς ἀπεικονίσμασι τῶν συμπόσιων, τοῖς εἰς ἄλλων χωρίων περιεργημένοις, καὶ περὶ οὐ πολλὰς ἐγένοντο ὑποθέσεις· ἐν ταῖς ὑποθέσεσι ταύταις διδεται ἀναξίως, κατ' ἐμέ, μεγάλη σημασία εἰς ἐν ἀσκήκωντον παρακλήσεως· δεύτερον δέ, ὅτι καθ' ὅλην τὴν περιήγησίν μου οὐδέποτε ἀπαντῶσα ἀριεργία τι. ἐν ᾧ ὁ Ἀσκληπιδῆς ἢ ὁ Σέραπτις περιστακτικῶς ὡς ἐστιώμενοι. Πολλοὶ ὑπέθεσαν, ὅτι τὰ συμπόσια τῶν σπηλαίων καὶ τῶν ἀριεργωμάτων εἰσὶν ἀνάλογα καὶ παράλληλα ἀπεικονίσματα, ὑπὸ τὴν αὐτὴν γεννηθέντα ἐμπνευσται, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε χώρᾳ. Κατὰ τοῦτο ἡ Ὀρχήκη ἐξαιρετική, οὐδ' ἔστι μόνη ἢ μὴ ὑποκείμενα εἰς τὸν ὑπερ τὸ δέον γενικευθέντα ὑπὸ τῶν ἀρχιολόγων νόμον τοῦτον.

Μεταξὺ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνεμίειον δέον ἵνα συγκαταριθμησάμεν καὶ ἀπεικονισμῶν τι, ὑπερ θεωρῶ, τὸ κατ' ἐμέ, ὡς μοναδικὸν καὶ πρὸς οὐδὲν ἄλλο ὁμοῖον (1), λίαν δὲ ἀξιοσημειώτατον. Ἐπὶ τινος ἀριεργωματος, ἔχοντος ἀκατόλων τινῶν ὕψος καὶ πλάτους, ἀπεικονίζεται γυνὴ ἡμιμακτακλίνας ἐπὶ κλίνας ἐχούσας πόδας περιεστριμμένους· φέρεται δὲ ἡ γυνὴ αὐτὰ ἐσθίοντα ποδίῃ μετὰ χειρῶν καὶ περιεστριμμένην κατὰ τὴν ἐσθῆν, καὶ κρατῆι παιδίον, ὡπερ θελάζει ἐνόπιον αὐτῆς καί τι τριπόσων (meissa Uffens) φέρων διάφορα ἐθώδια. Ἄνευ ὀδεμίας δυσκολίας ἀναγνωρίζομεν ἐν τῷ ἀπεικονισματικῷ τούτῳ περιδείπνον, ἦτοι θεῶν τινα, ἧτις δέχεται δῶρα ἐπικλήσεια. Τὸ ἀνάγλυρον τοῦτο μοναδικόν ἐστι, διότι ποτὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπικληθείσι συμπόσιαις σπανίως ἀπεικονιζόμενοι θεοὶ δὲν παρίστανται κατακλινοῦσι, οὐδὲ τὸν χαρακτηριστικὸν ἐπὶ τοῦ ἀναγλήρου τοῦτου φέρουσιν. Ἰδὲν δὲ καθ' ἅρῃν αὐτοῦ ἔδοντο ἵνα λάθῃ ὁ ἀναγνώστης εἰς ἰσογγραμμίαν, ἢ δυστυχῶς ὁμοῖο σὺ δυνάμεθα ἵνα προσερηθῶμεν εἰς τὴν περιγραφήν ἡμῶν, ἀναμνηστικῶς δὲ τῷ ἀπεικονισματικῷ τούτῳ τὰς θεῶν-μητιμὰς τῆς ἀρχαίας Γαλλίας.

Τὰ δὲ ἀνάγλυρα τὰ ἀπομιμούμενα Ἑλληνιστοματικὰ καλλιτεχνήματα ὄλιγον γράσιμα εἰσι

πρὸς τὰ ἀρχιολογικὰ ἐν μόνον εἰς αὐτῶν, εὐρέθην ἐν Ἐλλάδι, τῇ ἀρχαίᾳ Ἀστυμαχείᾳ, φησινταί μοι ἄξιον λόγου ἀέτωμα δὲ ἐστὶ τοῦτο σπλάγι ἐπιτακτικόν, ἐν ᾧ ἀπεικονίζεται ἐν ἀναγλήρῳ ἀρακίδαιος ἑταίρος ἵνα καταβροχθήσῃ νεκρῶν. ἐν κρατῆι ὑπὸ τοῖς δούρασι αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν πολλῶν δὲ μαρτύρων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἃ ἀπάντησα ἐν Ὀρχῇ, ἐν μόνον θεωρῶ ὡς ἄξιον λόγου ὑπὸ τὴν ἐσθῆν τῆς τέχνης· παρίστανται δὲ τοῦτο τὴν πρωτομὴν θεῶν Ἐρακτιδῶς. Ἢ κατὰ τῆς χώρᾳ ταύτης ἐλλειψίς τοῦ ἀισθητικῶς τοῦ Ῥωμαίου ἐν τοῖς καλλιτεχνήματιν ἐστὶ κατακρηστώτα, καὶ μαρτυρεῖται ὑπ' ὅλων τῶν γεγραμμένων λίθων, ὅσοι καθ' ἑκάστην ἀνακαλύπτονται· εἰς ὅμοιο εἰς αὐτῶν φησινταί μοι ἄξιον λόγου, πρῶτον, διότι σφίεται ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου, καὶ δεύτερον, διότι παρίστανται σπανίως λίαν ἐνδοκίμους, τὴν ἐξῆς· Ἰνὴ κρατούσα ἀνὰ χεῖρα κλωνίον μήκωνος· δίδει τὴν ἐσθῆν εἰς μικρὸν σχῆμα καὶ δυσειδῆ φέροντα, οὕτως ὁδηγεῖ αὐτῶν, καὶ φοιτᾷ διὰ τινος λαγύρας. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀναγλήροις, ἐν αἷς ἀπεικονίζονται διάφορα κλασικὰ ἀνεμίειμα, ἢ ἀδελφίτης τῶν ἐραυγλήρων ἐστὶ κατακρηστώτα.

Ἢ. Ἐκ τῶν νεωστὶ ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ὀρχαίας καὶ εἰς Ῥωμαϊκῶν ἀναγερόμενοι ἀραγόνοντα περιέργους τινὰς λεπτομερείας· οὐδαμῶν ὁμοῖο εὐρέθην ἀναγερόμενοι εἰς τὴν καθολικὴν ἱστορίαν διὰ καὶ ἵστορίας ἄξιαι εἰσὶν, ἢ καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πρώτου κερρακίου μαρτυροῦνται.

Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται εἰσὶν εἰκοσι δύο τὴν ἀριθμῶν, κατατάσσονται δὲ ὡς ἐξῆς·

1. Εἰς ἐπιτάφια τῶ πλείστον πολυεπιστῶν καὶ στρατιωτῶν·

2. Εἰς ἀριεργωματα αυτοκρατορικὰ.

3. Εἰς λίθους, ἐπ' ὧν ἀναγερόμενα τὰ ὄνομα τῶν Ῥωμαίων Διοικητῶν· τοιαῦτα δὲ ἐπιγραφικὰ ὑπάρχονσι πάντα, ὧν τέσσαρες Ἑλληνιστικῶν μόνον γεγραμμένα, ἢ δὲ πέμπτη δι' ἰστορίας εὐρίσκονται δὲ καὶ καὶ πάντα ἐν τῇ ἰδίᾳ Ὀρχῇ.

Ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀναγερόμετων οἰκδομημάτων διασφύζονται μόνον τμήματα τμητῶν τῶν περιβόλων, εἰς ὧν βρισκόμενοι δυνάμεθα, ἵνα ἀνεύρωμεν τὴν τοποθεσίαν πολλῶν ἰσχυρίων πόλεων, μάλιστα δὲ τῶν πρωτεύουσῶν τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν. Οὕτω π. χ. ὁ πρωτεύουσα τῆς τοποθεσίας τῆς ἀρχαίας Ἀδριανοπόλεως, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀίμου, ἦβελον εἶσθαι ἄδύνατος ἐν τῷ μέσῳ ἑατέ-

(1) Ἐνωσθὲν ἐντάθῃ μοναδικόν ἐν τοῖς Ἑλληνιστοματικῶν ἀνεμίεισι, διότι ὡς γνωστὸν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀπεικονίσματι τῶν ἡμετέρων χωρίων τὰ παρίστανται θελάζουσα γυναικί· ἀνάματα εἰσι πομπηθήματα. Τὸ Ὀρχαϊκόν τοῦτο ἀγλυρον μεγάλῃ ἰσοποιήσεται μοι τὴν ἐντύπωσιν, διότι ἀνεξήστου ἵνα μάθω, ἐὰν ὑπῆρχεν ἀνάλογα τι καὶ ἐξῆς τῶν ἀρχαίων Γαλλίας πρὸς τοὺς Ὀρχαίους. Σημείωσις τοῦ κ. Dumont.

νεστίτης, πεδιάδος και άνευ ακροπόλεως, ει μὴ ἦσαν τὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων Ῥωμαϊκῶν περιτειχισμάτων. Ὁ τῆς Φιλιππουπόλεως περίβολος εὐρίσκειται εὐκόλως ἢ γραμμῇ, ἣν ἠκολούθουν τὰ τείχη, ἐν μέρει ἐστὶ γνωστῇ· οἱ κυριώτεροι ναοὶ εἰσίντο ἐπὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς πλευρᾷ τῆς ἀκροπόλεως· τὰ δὲ νεκροταφεῖα εἰσίντο, ὅπου καὶ τὴν σήμερον, ἀφροτέρωθεν τῆς ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἀγορᾶς, λεωφόρου. Ἐν τῷ νεκροταφεῖῳ ταύτῳ ἀνεκαλύφθησαν πολλοὶ ἀρχαῖοι τάφοι, καὶ τὸ σπουδαιότερον, μικρὸς τῆς βορᾶς, εὐρεθείς σῶος καὶ ἀλώφωτος εἰς βραχὺ ἐνὸς μέτρου ὑπὸ τῷ σημερινῷ ἔδαφος. Οἱ ναοὶ κατεστράφησαν, ἀλλὰ τὰ ἐπιστήλια, τὰ ὑπέρθρα, οἱ κίονες, καὶ τὰ κιονόκρανα ἀνευρίσκονται πρὸς ἀνατολὰς τῆς καθ' ἡμᾶς πόλεως, καὶ διδούσιν ἤμῃν ἰδέαν τινὰ τοῦ γαλακτῆρος (Sylle) τῶν μακεδόνων οὐδὲν τευχῆριον δεικνύον τέχνην ἄξιαν λόγῳ ἀνεύρουσαν ἐν αὐτοῖς τοῖς λειψανοῖς· εἰκόμην δὲ ἐξ αὐτῶν, ὅτι τὰ κτήρια ἦσαν μικρὰ καὶ βραχέα, διὸ καὶ ἡ καταστροφή αὐτῶν οὐα ἐστὶ μεγάλη διὰ τὴν ἀρχαιολογίαν ἢ διὰ τὴν τέχνην ἀπόλειπαι. Τὰ δὲ λείψανα τῶν ἐν Αἰνῷ Ῥωμαϊκῶν κτηρίων δεικνύουσιν, ὅτι καὶ ἐν τῷ 3ῳ αἰῶνι οἱ οἰκοδομητῆς τῆς πόλεως ταύτης ἦσαν τελειώτεροι τῶν τῆς Φιλιππουπόλεως.

Αἱ πόλεις, ὧν γνωστικῶς μετὰ βραχίοντος τὴν ἀρχαίαν τοποθεσίαν, εἰσὶν ἡ Βισακπύρα, ἡ Φιλιππουπόλις, ἡ Βέρης, ἡ Ἀδριανούπολις καὶ τὸ Τζαμυλίμ (1) (1). Τῶν δὲ λοιπῶν εὐκόλως δυνάμεθα ἴνα εὐρίσκωμεν τὴν ἀρχαίαν τοποθεσίαν, ἐκνλῆθωμεν ὡς ἔδηξοῦς τὰ Ῥωμαϊκὰ δρομολόγια καὶ τοὺς ὑπολογισμούς· διότι ἐν γένει ἐπὶ τὰς ἀρχαίας αὐτῶν τοποθεσίας ἀνηρέθησαν πόλεις βυζαντινῆς, ἃς διεδέχθησαν πόλεις σουρακικῆς, αἵτινες οὐδὲν τὰς ἀρχαιότητας λείψανον περιέσωσαν.

Ἐκν δὲ διὰ τῶν ὑπολογισμῶν δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν, ὡς ἔγγιστα, τὰς τοποθεσίας τῆς Συδοπύρας καὶ Βαρτιδιῶου, μείζονος προσοχῆς ἀνακατήχεται ἄξιαν πόλιν ἐστὶν ἡ τῆς Ῥωδοπῆς πρωτεύουσα Τραϊκανούπολις. Ἡ πρωτεύουσα αὕτη ἦτο λίαν ἐπίσημος, καὶ πολλὰ ἐπέσωσε νομισματικὰ ἐπὶ Ῥωμαίων· ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντι-

νῶν ἐξῆκολούθει οὐσα μικρόπολις ἐκτεταμένης ἐπαρχίας. Ὁ Strümpf τίθησι τὴν Τραϊκανούπολιν μετὰ τῶν Κορσελῶν καὶ τοῦ Διδυμοτείχου ἐπὶ τῆς ἀριστέρας ὄχθης τοῦ Ἐβρου. Ὁ Parthey καὶ ὁ Pinder φρονέουσιν, ὅτι ἔκειτο ἐν Ὀρμαλίῳ, ἐν τῇ αὐτῇ τοῦτέστι τοποθεσίᾳ, ἀλλ' οὐδὲμὴν ἐγὼ εἶδον κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀρχαίαις πόλεως ἑνδείξιν, εἰ μὴ ἐν Lud-Bohigas (1), καίμην πρὸς βορρᾶν τοῦ Διδυμοτείχου, ἐν θέσει ἀνηκούσῃ τῇ ἀρκεύοντος γνωστῇ Πρωτινουπόλει. Ὁ Vilmosnel ἐν τῷ γεωγραφικῷ τῆς Θράκης Πέναντι, ὅν ἐδημοσίευσεν κατὰ τὸ 1834, τίθησι τὰ εἰρεῖαι τῆς Τραϊκανουπόλεως μετὰ τῶν Οὐρουνητῶν καὶ Λυτζά-Κησὶ μακεδόνων ὅμως προσάγων ἀποδείξιν. Ἡ ἀναβρῆσις τῆς τοῦ Οὐρουνητῶν καὶ Λυτζά-Κησὶ πεδιάδος καθίστασι τὴν ἐν αὐτῇ τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας πρωτεύουσας τῆς Ῥωδοπῆς βεβαίαν· διότι

α) τὰ εἰρεῖαι, πολυπληθῆ ὄντα, μεγάλην κατέχουσιν ἔκτασιν, πλέον μίᾳς τετραγωνικῆς λεύγης, μὴ συμπεριλαμβανόμενον οὐδὲ τῆς ἀκροπόλεως, οὐδὲ τῶν προαετίων, ἅτινα τὴν αὐτήν, ἣν καὶ τὸ ἄστυ αὐτῶ, εἶχον ἔκτασιν.

β) Μεταξὺ τῶν εἰρεπίων εὐρίσκονται ἐπιγραφικὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν αἰῶνα τῶν Ἀντωνίων·

γ) Βυζαντινῆ τις ἐπιγραφὴ, σωζομένη ἐν τῇ αὐτῇ, ἐν ἣ εἶχε τεθῆ θέσει, τοῦτέστιν ὑπερῶν μίᾳς κρήνης, μαρτυρεῖ ὅτι καὶ ἐν τῷ μεσσίῳ ἡ πόλις ἐκείνη ὀνομάζετο Τραϊκανούπολις·

δ) Τὸ ὄνομα τοῦτο διατηρεῖται παρὰ τισὶ τῶν κησίων.

Εἰς ταῦτα ἐπιπροσέθημι ὅτι καὶ τὸ Περροδουτικὸν τοῦ Ἀντωνίου ἐπιβραβασὶ τὴν γνώμην ταύτην, λέγον ὅτι τὸ ἀπὸ Τραϊκανουπόλεως μέγχι Ἀδριανουπόλεως διάστημα ἦτο 85 μίλιων, ἦτοι 125 χιλιομέτρων περίπου· ἡ αὕτη δὲ ὑπέρχει καὶ τὰ νῦν ἀπόστασις μετὰ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος εἰρεπίων καὶ τῆς πρωτεύουσας τοῦ Βυζαντίου· διότι ἀκολουθούσας τὰς ὄχθας τοῦ Ἐβρου εὐρίσκωμεν ἀπόστασιν μετὰ τῶν εἰρεπίων καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως 117 χιλιομέτρων, δηλαδὴ διαφοράν ἀσήμαντον, 8 χιλιομέτρων μόνον. Ἄλλως τε δὲ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου μαρτυρούμενα 85 μίλια καθιστῶσιν ἀπαράδεκτον τὴν τοῦ Strümpf ὑπόθεσιν.

Τὰ τῆς Τραϊκανουπόλεως εἰρεῖαι ἐκτίθενται

(1) Διὰ ἠδωθήης τῆς ἐνοήσεως, τί.α τῶν πόλεων τῆς ἀρχαιότητος σφραγίσθαι Τζαμυλίμ, ὃ καὶ Jamouli μέγιστος τῆς Αἰουβίου, καὶ εἰ ταύτην, τὸ ὄνομα οὐκ ἐστὶν ἀρχαῖον, νομίζω. Ἀδελφός ἐστὶ τί.α πόλιν ἐνοεῖ δὲ συγγραφεὺς ἀνιγραφεὶ τὸ ὄνομα, ὃ μεταχειρίσθη αὐτός, οὕτω. A. Z.

(1) ἴσως τὸ Λουλέ Βουρτζῆ; A. Z.

ἐν τινι εὐρείᾳ πεδιάδι, ἐν ἣ δύο μόνον ὑπάρχουσι χωρία, ἐξ 100 οἰκίων ἐκάτερον συγκαίμενα τὸ μὲν τῶν δύο πρώτων χωρίων κατὰ εἰκοσιλεπτά ἀπέχει πρὸς βορρᾶν τῶν ἑρείπιων, κείμενον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης μικροῦ τινος ποταμοῦ, καλουμένου τουργαῖ. Αὐτῶν Κισθίου τοῦ δὲ ἀπέχει κατὰ δύο ὄρας πρὸς ἀνατολὰς οὐ μακρὰν τὸν Ἔβρου. Ἡ πεδιάς αὕτη ἐκτείνεται εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ρωδοῦρας, πρὸς ἀνατολὰς ἕξει ὁ Ἔβρος, πρὸς νότον δὲ ὑπάρχει τὸ πέλαγος, κατὰ μίαν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀπέχον ὡραν πρὸς βορρᾶν ὑφίσταται ἀκρόπολις, ἔχουσα τὴν μὲν νότιον πλευρὰν λίαν ἀπότομον καὶ κλίθεον, τὴν δυτικὴν ὀλιγώτερον ἀπότομον, τὴν δὲ ἀνατολικὴν πλευρὰν ὑποκλινὴ καὶ εὐπρόσιτον. Ἀρχαία τις ὁδὸς ἐρχομένη ἐκ τῆς θέσεως, ἐν ἣ καίτις σήμερον τὸ Οὐρουτζίκι, διέρχεται διὰ τῆς ἀκροπόλεως ταύτης, ὡς τοῦτο καὶ νῦν καταφανές ἐστιν. Ἐπὶ τῷ λόρῳ σώζονται λείψανα βυζαντινῶν ὀχυρωμάτων καὶ τινὰ μέρη τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ὡς π. χ. εἰς τελοβάτης ἀριστομένους τῷ Αὐτοκράτορι Ἀντωνίῳ καὶ δύο ἐπιστήλια, ὧν τὸ μὲν φέρει γράμματα τοῦ Β' αἰῶνος, τὸ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου. Προφανές δὲ ἐστίν, ὅτι ἐν τῇ θέσει ἐκαίη ὑπάρχον ἄλλοτε ναοὶ καὶ θεμελίωσι ἄλλα οἰκοδομήματα.

Κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως, ὑπερμεγέθης τις βράχος φέρει Ἑλληνικὴν ἐπιγραφήν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, δεικνύουσαν τὰ ὄρια ἰερῶν τινος περιβόλου ἢ ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως μέχρι τοῦ βράχου ἐκεῖνου ἑκαταεὶς ἀνήκεν εἰς τινὰ ναόν, μετασχηματισθέντα πρῶτον μὲν εἰς χριστιανικὸν ναόν, οὐ σώζονται εἰσέτι πολυτίμητα λείψανα, εἴτα δὲ εἰς πλοῦσιον μοναστήριον Δελβισίου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο καθίδρυμα ἀπολέσθη προϊόντος τοῦ χρόνου τὰς νομὰς καὶ τὰ ἀγροκλίτια αὐτοῦ, παρῆλθοντες ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἡμερῶν, τὴν δὲ σήμερον εὐτελής ἐστὶ καὶ καταρειπωμένης τεκῆς, ἐν ᾧ εἰς μόνον Δελβισίος τῆς μελλούσης ζωῆς ἀνερείσεται τῆς ἡδονῆς. Ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως, ὅστις ἐπεσκευάσθη κατὰ τὴν μεσαιῶνα, δεν εὐρίσκει τις εἰρηὴ τμήματα τειχῶν οὐδενὸς λόγου ἔχει καὶ τινὰς ἐπιγραφὰς, ὧν μία Ἑλληνική. Ἐξω τοῦ περιβόλου ἀνευρίσκειται ἐπὶ εὐρείας ἐκτάσεως ἴχνη τειχῶν καὶ λείψανα οἰκοδομῶν, τὰ δὲ πρόσθεντα ταῦτα ἐκτείνονται πρὸς νότον καὶ πρὸς τὰ νοτιοανατολικὰ. Ἡ Τραϊκηνούπολις λοιπὴν ἐπλησίαζεν ἀπ' ἐνὸς πρὸς τὴν Θάλασσαν, ἀπ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ Ἐβρου δὴ καὶ ἕκαστος δικαιούται ἵνα θεωρᾷ, ὅτι

ἐπὶ τοσούτῳ ἔκτενον, χωρίου οὐδὲν ὑπάρχει μνημαίων. Ἰποθέτομεν δὲ ὅτι οἱ τῶν Ῥωμαϊκῶν κτιρίων λίθοι ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν οἰκοδομήν τῶν φρουρίων τοῦ Φερετζίκι καὶ τῆς Αἴνου ἄλλοι τε δὲ πικνωτότατον εἶναι, ὅτι καὶ τῆς Τραϊκηνούπολεως, ὡς καὶ αἰ τῆς Φιλιππουπόλεως, οἰκοδομαὶ ἦσαν ὡς πρὸς τὴν τέχνην μικροῦ λόγου ἔχει.

Ἐκ τούτων λοιπὸν βλέπομεν, ὅτι ὁ Σπριμπερ ἀπατάται ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν τοποθεσίαν τῆς Τραϊκηνούπολεως. Τοῦ Γεωγράφου τούτου συλλέξαντος ἀνεπαρκεῖς πληροφορίας καὶ βουθιμάκτας, ρωσικὸν ἦτο ἵνα ὁ τῆς Θράκης Πίναξ αὐτοῦ ἢ ἀτελής καὶ ἐσφαλμένος, διὸ καὶ χρῆζει νέας ἐπιπεραγίας καὶ διορθώσεως. Ἰδοὺ δὲ τούτου καὶ ἑτέρα ἀπόδειξις.

Ὁ Σπριμπερ τίθησι τὴν πόλιν Διδυμοτείχων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἐβρου, πλησίον τῆς Τραϊκηνούπολεως, ἐν ᾧ ἡ ἀρχαία θέσις τοῦ Διδυμοτείχου ἦτο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἑκτὸς δὲ τούτου ἀναφέρει ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ποταμὸν τινὰ, ὅστις ἕξεν ἐξ ἀνατολῶν γίνεταί ἐντὸς τοῦ Ἐβρου, ἐνῶ οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει διότι ὁ μόνος ποταμός, ὅστις ἕξει πλησίον τοῦ Διδυμοτείχου, ἐστὶ τὸ Κυζυλλερέ (1), ὅστις ἕξει ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς. Ὁ ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος Πίνακι κόλπος τῆς Αἴνου ἐστὶν ὡσαύτως φαντασιώδης. Τὸ ἐν τοῖς παλαιῶσι τῆς Προποτιδῆς ἱερὸν ὄρος (mons sacer) παριστάνεται καλ' ἵνα πρῶτον δυνάμενον, ἵνα ἐμβάλη εἰς ἀμυχινίαν τὸν βουλούμενον ἵνα συμβῆσθαι πρὸς ἄλλαλα τὴν τε περιγραφὴν τῶν ἱστοριογράφων καὶ τὴν πραγματικὴν τοπογραφίαν τοῦ μέρους τούτου τῆς Θράκης. Τὸ ὄρος τοῦτο οὐκ ἔχει ὑπερήνω τῆς Ῥαιδεσσοῦ οὐδὲ τὸ ὄρος, οὐδὲ τὸ καταπληκτικὸν ἦθος, δι' ὧν περιήρησι αὐτὸ ὁ Σπριμπερ ὁ διερχόμενος αὐτὸ περιηγητὴς ἀγνοεῖ σχεδόν, ὅτι ἀναβαίνει ὄρος, καὶ ὅτι ὑψώθη ὑπὲρ τὴν πεδιάδα. Τοιαῦτα σφάλματα ὑπάρχουσι πολλὰ ἐν τῷ Πίνακι τούτῳ, οὐδὲ δύνατο ὁ γράψας ἵνα μὴ ὑποπέσῃ εἰς αὐτὰ.

Ἐνταῦθα δεόν ἵνα ἀναφέρωμεν καὶ τινὰ μνημεῖα τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς. Ἐν τῷ ἐν Ἀγ. Εὐφρῆνῃ ὀθωνικῶν Μουσείῳ, βλέπει τις ἐπαγωγὸν ἄγαλμα, παριστάνον τὴν καλὴν ποιημένην, φέροντα ἐπὶ τῶν ὤμων ἄρνιον εἰκάζομεν ὅτι ὁ ἀνορθὸς οὗτος θρακικῆς ἐστὶ καταγωγῆς, οὐκ ἔσμεν ὁμοῦς βέβαιον περὶ τούτου. Ἀλλὰ πρὸς δυσμὰς τῆς ἐπαρχίας, πλησίον τῆς Φιλιππου-

(1) Καὶ οὐκ Kizildere, ὡς γράφει ὁ κ. Dumont.

πόλεως, ἀνεκκλήθη ἐσχάτως τάρως ἀρχαίως, δύο φέρων ἐπιγραφάς, τὴν μὲν εἰς τὴν ἀρχαίαν πολυθεῖαν ἀναγομένην, τὴν δὲ, σμικρῶ μετὰ γενομένην τῆς πρώτης, χριστιανικὴν ἀνακηρύττουσαν θρησκείαν· δύο γυναικείας τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, διότι τὸ αὐτὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ φέρουσιν ὄνομα, κατετέθησαν ἐν τῷ αὐτῷ μὲν μαιωλείῳ, εἰς διάφορον ὅμως ἀνήκου θρησκείας. Ὁ ἄλλος οὗτος ἀναμνησκεί ἡμῖν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας τὰ μέλη ὑπὸ τὴν αὐτὴν βιῶντα στέγην, διαφόρους ἐπρέσβυσαν θρησκείας, ἀντικειμένους πρὸς ἀλλήλους. Ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ ἐπιγραφῆς μανθάνομεν, καὶ ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ταχέως καὶ ἐνώρως εἰσέδυσσε καὶ μέχρι τῶν ἀπωτάτων γωνιῶν τῆς Θράκης· δὸν λοιπὸν ἵνα θεωρῶμεν τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην πολλῶ σπουδαιότεραν καὶ πολυτιμότεραν τῆς ἐν Πανιδῷ, εἰς τὴν χριστιανικὴν ὡσαύτως θρησκείαν ἀναγομένης ἐπιγραφῆς· διότι εἰς τὰς κατὰ τὴν παραλίαν κειμένας Ἑλληνικὰς πόλεις ἦτο φυσικόν, ἵνα ὁ χριστιανισμὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι αὐτοῦ εἰσδύσωσι ταχέως καὶ βραδίως. Ἐκ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ συμβιώσεως ἐν εἰρήνῃ δύο ἀντιθέλων θρησκειῶν, δυνάμεθα ἵνα ἐξηγήσωμεν ἐν μέρει τὴν ὑπὸ τῶν πρώτων ἐκείνων χριστιανῶν ἀνοχὴν τῶν τῆς πολυθεῖας εἰκότων, οὐ μὴν ἄλλα καὶ τὴν ἀπομίμῃσιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ἐν ζυγαρῶν καὶ ἐρημολύρῳ τοῦθ' ὅπερ δεκνύμεν, ὅτι τὰ δόγματα ἀνεκτικώτερα καὶ οὐχὶ τόσῳ ἀπόλυτα ἦσαν. Ἡ ἀνεκτικότης δὲ αὕτη καὶ τὸ ἀόριστον εἰσέτι τοῦ χριστιανισμοῦ τῶν πρώτων χρόνων, πρὸ πάντων δὲ ἡ μετρία ἀνάπτυξις τοῦ πνεύματος τῶν ἐκείσε *ειδωλολατρῶν* (*pagani*) καθίστα τὴν ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις πνευματικὴν κατάστασιν ἡσυχον καὶ ἀθλαστῆ, ὁποῖαν βλέπομεν αὐτὴν καὶ σήμερον ἐν τισι χωρίοις τῆς Ῥοδόπης κατοικημένους ἀναμῆς ὑπὸ χριστιανῶν καὶ μαιωμεθωνῶν, οἵτινες ἐνεκα τῆς ἀμαθείας αὐτῶν ἀγνοοῦσι τὴν διχωρήσιν, ἣτις διχωρίζει αὐτούς; (1), καὶ ἐνίοτε μάλιστα πα-

ραδέχονται ἔθνη τινὰ θρησκευτικὰ, θανειζόμενοι ἀπ' ἀλλήλων, εἰ καὶ τοῦτο φαίνεται ἀπίθανον.

Ε΄.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΧΗ.

Τὰ ἐν Θράκῃ εὐρισκόμενα λείψανα τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς εἰς τρεῖς ἀνάγονται κλάσεις:

1. Ἐκκλησίας προγενεστέρας τῆς ὑπὸ τῶν Ὁθωμανῶν κατακτῆσεως·
2. Πολεμικῆς οἰκοδομῆς·
3. Ἀναγλύφου, ἐπιγραφῆς καὶ διάφορα ἄλλα μνημεῖα.

Α΄. Αἱ Ἐκκλησίαι, κατὰ τὸ πλεῖστον ἕρειπωμέναι, εἰσὶ λίαν πολυπληθεῖς. Ἐν Πανιδῷ τουλάχιστον ἀριθμεῖ τις δεκατρεῖς, χρησιμεύουσας τὴν σήμερον ὡς μικρὰ παρεκκλήσια. Ἐν μικρῷ τινι χωρίῳ παραμέρω, ἐν τινι φάραγγι μεταξύ Γάνου καὶ Ῥαιδεστοῦ καὶ ὀνομαζομένῳ Λυδῖν ὑπάρχει ἴσος σχεδὸν ἀριθμὸς· ἐν δὲ Στενιμῶχῳ ὑπάρχουσι τεσσαράκοντα ὁμοῦ. Ταῦτα δὲ δεκνύουσι τὴν θρησκευτικὴν ζήλον τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἐπιβύρουσι καὶ ἀκουσίως τὴν τοῦ περιηγητοῦ περιέργειαν. Κατάλογος δὲ ἀκριβῆς τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων δύναται ἵνα διαφορίσῃ τὴν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους Γεωγραφίαν. Ὅστω ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Πανιδῷ παρεκκλησιῶν δεκνύει τὴν κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐπισημότητα τῆς πόλεως, καὶ μαρτυρεῖ τὴν ὑπαρξὴν Ἐπισκοπῆς ἀπολεσθείσης σήμερον. Ὁ ἐν Αἴῳ, Καλλιπόλει καὶ Ῥαιδεστῷ μέγας ἀριθμὸς θρησκευτικῶν ἕρειπίων μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ τὰ νῦν ἐρημὸς ἐκείνη παραλίᾳ ἦτον ἄλλοτε ἀνθηρὰ, πολυάνθρωπος καὶ πλουσία. Τὴν αὐτὴν δὲ μαρτυρίαν παρέχουσι καὶ τὰ καθ' ἅπασας τὰς πρὸς τὴν Φιλιππούπολιν κοιλάδας τῆς Ῥοδόπης εὐρισκόμενα ἕρειπια.

Καθ' ὅλην τὴν Θράκην τέσσαρα ἢ πέντε μόνον ὑπάρχουσι νῦν ἀνθηρὰ μοναστήρια· ἀλλὰ κατὰ τὴν μεσαίωνα μόνον ἢ ἐπαρχία Φιλιππούπολεως περιεῖχε πλεόν τῶν δεκαπέντε, ὧν διασώζονται σήμερον λείψανά τινά καὶ τὰ ὀνόματά (1). Αἱ ἄκται τῆς Ἡεροποντίδος καὶ τοῦ

(1) Ὁ κ. Dumont ἀπατάται κατὰ τοῦτο· ἀμφότερα τὰ μέρη γνωρίζουσιν, εἰ καὶ οὐχὶ ἐν λεπτομερεῖ καὶ ἐν πρῶτῳ τὴν διχωρίζουσαν αὐτοῦ διαφοράν, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ θεοὶ πείθονται· ἡ συμβίωσις ὑφίσταται ἀπὸ τινῶν μόνων χρόνων, οὐκ ἔστι δὲ τοσοῦτον γεννῆ, ὅσον ἐφάνη τῷ κ. Dumont, οὐδὲ τόσῳ εἰρηνική· ὁ σπιθὴρ ὑφίσταται ἀσέστος ὑπὸ τὴν αἰθίλην παρὰ τοῖς μισαμειανῶσι. Οὐκ ἐπιτρέπεται δὲ οὐδενὶ χριστιανῷ ἵνα κατοικήσῃ ἐν τῇ Ὁθωμανικῇ συνοικίᾳ, καὶ μεταξὺ τῶν δύο συνοικιῶν ὑπάρχει πάντοτε ὄριον, ἐν συνήθως ροαζὴ ἢ χαϊδάς. Α. Ζ.

(1) Τὰ περὶ τὴν Φιλιππούπολιν ὑπάρχοντα τὴν σήμερον Μοναστήρια εἰσὶν ὁμοῦ ἢ ἐνέκα, ὧν τὰ ἕξ ἐπὶ τῶν πλεωρῶν τῆς Ῥοδόπης, τὰ δὲ δύο εἰς τοῦς πρόποδα· τοῦ Αἴμου· τὰ δύο ταῦτά εἰσι Βουλγαρικὰ, ὧς καὶ δύο ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς Ῥοδόπης, ἀργαθέντα διὰ τῆς βίας. Τὸ ἕτερον τῶν παρὰ τὸν Αἴμον κειμένων δύο Βουλγαρικῶν Μοναστηρίων ἐστὶ Καλογραιῶν Μονή

Αιγίου Πελάγους είχαν οπωσδήποτε πολλά Μοναστήρια. Η σπουδή και έρευνα των καταρτισμένων Μοναστηρίων και υψών τούτων, δύνανται να εδαγήσθη έμμε εις την διακρίσιν πολλών άθεβίων εισετι ή άγνώστον ζήτημάτων της εκκλησιαστικής γεωγραφίας της χώρας ταύτης.

Υπό την εποψήν δε της τέχνης άπαντα σχεδόν τὰ έρείπια ταύτα περιέχουσι πολύτιμα γλωσσικά κορηήματα. Τινά εξ αυτών, ως κι παρά την Φιλίππουπόλιν κείμενον Μονά της 'Αγ. Παρλασκουής και του Βασκόβου, περιέχουσι εικόνας λίαν άρχαίας. Αί έν τή άγ. Παρλασκουή και τή Παγαγία του Κα.δ έυρισκόμενοι ειδώνες άναφέρονται εις την βασιλείαν Μιχαήλ του Παλαιολόγου, και είνιν έλευθερία της τραγώματος των ειδώνων της νεωτέρας βυζαντινής σχολής. Έν Βασκόβω δέ Νάυθας κοσμεῖται υπό τοιχογραφιών (Πιν.ΠΙΠ) άριστων χαρακτήρων, δεικνύοντες πρωτοτυπία και έπισημοτάτητα, τόσο δε πολυτιμότερον, καθ' όσον άπεικονίζουσαν έθια και ένδομησάς των άρχόντων και Δεσποτιών της έπαρχίας των Κοινακίων. Αί καλώς διατηρούμεναι δε των Έκκλησιών τούτων άναφέρονται εις τους τέσσαρας τελευταίους αιδώνας της βυζαντινής Αδελφικότητας. Ο άρχαιότερος αυτών χαρακτήρ έστίν ο γνωστός των Παρλασκουτικών οικοδομηών της Ανατολής από του ΙΑ' μέχρι του ΙΕ' αιδώνος' έπειδή δε τά κτίρια τού ειδούς τούτου καθήκονται δομηθέντα σπανώτερα έν τε τή Εύρώπη και έν τή Ασία, ή ανείρεσι αλλοθίτου τονός οικοδομημάτων της περι ης ο λόγος έπαρχίας δέον, ίνα θεωρηται ως ευτόνημα. Όρειόλω δε ίνα υποδειχθώ ως μεγάλου λόγου άξίως την Έκκλησίαν του Βασκόβου, την της Παναγίας του Κα.δ, παρακλήσά τινα του Στενιμάχου και έρείπιόν τι έν τώ μέσω κείμενον της Αδελφικότητας.

Β'. Έθος έπικράτησεν, ίνα θεωρωμεν τους βυζαντινούς Αδελφικότερους ως έν γένει άνανθρώπους, άκρουμένους ίνα άποκηρύσσιν μόνον της αιδ' αυτών μεγάλως προσβολάς, ειτα δε έπαναβυθίζόμενος εις την συνήθη αυτών έαυθίαν.

(έν Σόποι), το δε μέτρον και έπισπότερον πάσιον έστι το του Βασκόβου, επί της βορείου πλευράς της Ροδόπης ανωθεν του Στενιμάχου κείμενον, και ανεγερθέν, ως λέγει Άνα ή Κοινακή υπό Γεωργίου του Πακουριανού κατά το 1081 μετά τή και' έπιταγήν του Αδελφικότερου Αδελφίου του Κοινακίου εν τίνος ήτο μέγα Αφειδία) έσφρατίζαν και νίσαν αυτόν κατά των Πατριάρχων ή Αρμενίων των Παρισίων ή Γεγονοίων. Α Ζ.

Και όμως ή ιστορία καλώς και άμερολήπτως μελετωμένη αποδεικνύει τή λεγανθραμένον της δοξασίας ταύτης, τα δε έν Θρακία υπάρχοντα πολεμικά οικοδομηματα υποσηρίζουσι την της ιστορίας μαρτυρία. Η Θρακία καικλιωμένη έστιν υπό φροσίων και όχρωματών, διατηρούντων έν έλληθει της χρονολογίας της πρώτης αυτών άνδρσίσεως τοδίαχρον την της έπισκευής και συμπληρώσεως αυτών. Τη πλείστη των φροσίων τούτων δύνανται, ίνα παραβλήθωσι κατά τή μέγεθος και την ευπέπειαν προς τή του μεσίκιονος, έν τή Δύσει ανεγερθέντα' αλλά και απετέστερα έν ήσαν των ήμετέρων πολεμικών κτιρίων, ο άρμόβος αυτών άρκετα ήτο μαρτυρία της διαστημότητος των άνδρσίαντων αυτών ήμερώνων. Έν τή έπαρχία της Φιλίππουπόλεως έκάστα κοιλιάς, έκάστα ομαλή της Ροδόπης έχει, ή είχε τή φροσίον αυτής, και κατά τή περίε των έκδοτων του Έβρου από Αδελφικότητας μέχρι της Άνω υπαρχε σειρά εικόλητος φροσίων και όχρωματών, εξακραλλίζοντων τή κατά την χώραν έκείνην μέχρι της έπαρχίας έκείνης έμπίον, κι δε πόλεως άπασαι είχαν κίρησιν τι, όπερ έπισπότερον αυτής κατά των προσβολών, και όπερ ως επί το πλείστον σφίζεται και μέχρι της σήμερον, διατηρούν και τή ύνομα αυτών. Η της Θρακίας όχρωσις έν γένει ομνείται, ότι εξαγειόσθη μετά μεγίστης προσοχής, και επί ευροτάτων βασεων, τή δε σφείον εξεταλέσθη μετά μεγίστης άκριβείας. Άπαντα τά όχρωματα της χώρας ταύτης την αυτών ακρουσάξουσι χαρακτήρα, τή φροσίον υδρόπαι επί τινος λόσου αποτόμου, εσθ' οτε επί όρουσ, ώ τινος τή βραχίρα και οι βράχια φυσικα τή τεργατή προσθέτουσι όχρωσιον. Τά τείχη στερωμενα υπό πόργων τετραγώνων, προσηλλων, εξαγώνων ή άκταγώνων, είχαν πάχος δύο περίπου μέτρον, και ήσαν πάντοτε λίαν ύψηλά. Για τινα μέρη υπηρχε τριπή ή σειρά τείχων συγκνησίων, σχηματίζοντων έν τή ένότητι αυτών απόθρατον όχρωσιών εις εδον όμοις μέρους, πλην της Κοι πόλεως, άπαντα τις ταφρον περί τή τείχη. Ουδέποτε σχεδόν τή τείχωμα κατ' εδον έν έπισπόμενον γρομηθή, αλλά πάντοτε ένωκοσθαι αυξάνον διά των εξαγώνων και των διαγώνων αυτών την του εξώθεν προσβαλλόντος έθροδύ έλεθρον. Ουδεν σφίζεται κατά της εισόδους ηγως κινητής γροβίας (pouls lu-AI), άλλα προσβόλλασσεται αυτα υπό τείχους πρέχοντων και υπό μερόνους άρμόβων πόργων και έπιλλέων διασκευαμένων ούτω πως, ώστε ο τήν πόλην πολυμάχων και προσβάλλον υπέ-

καιτο πανταχόθεν εις τὰς ἐξ αὐτῶν προσβολάς. Εἰ καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ αὕτη ἁμοιάζει κατὰ τὸ πλείστον πρὸς τὴν τῶν φρουριῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, διαφέρει ὅμως κατὰ τινὰ ἰδιόζοντα χαρακτηριστικά.

Τὰ ἑθνομικτικὰ ταῦτα δύνανται προσέτι, ἕνα προσληφθῆσιν ὡς βοήθημα εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀνεγερθέντων πολυκίθων φρουριῶν, μετακινουμένων ὑπὸ τοῦ Προκοπίου· τὰ πλείστα τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ φρουριῶν τούτων εἶχον ἀνεγερθῆ ἐπὶ τῆς θέσεως ἄλλων προγενεστέρων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Γ. Μεταξὺ τῶν διακριθῶν λειψάνων τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς τὴν πρόπτη θέσιν κατέχουσιν οἱ ἀνδριάντες καὶ τὰ ἀνάγλυφα. Γνωστὸν ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία οὐκ ἐπιτρέπει τὴν τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παρθένου καὶ τῶν Ἁγίων ἀπεικονίσιν ἄλλως, εἰ μὴ διὰ τῆς γραφικῆς. Ἡ κατὰ τὸ 783 ἐν Νικαίᾳ τῆς ἑνωθείουσα Οἰκουμένη Ἱεράρχου, ἀποφαίνεται βεβαίως περὶ τούτου, καὶ δὲ ἀποφάσις αὐτῆς ἀνεκκλησίαι εἰσιν. Ἐν γένει τὰ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις γλυπτὰ κινῶν κίθρα ἄλλα μόνον κοσμητικὰ ἀπεικονίζουσιν. Ἐάν δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἀπαντῶνται ἐνόστη τινὰ, ἐπὶ τῶν ὁποίων βλέπει τις καὶ ἀνθρωπίνους μορφάς, καὶ ἀπεικονίζομενα αὐτὰ μορφαὶ εἰσιν χωρικῶν ἢ χειρωνακτῶν, λαϊκῶν τούτοις καταγραφικῶν εἰς τὰς τοῦ καθ' ἡμέραν βίου ἐνασχολήσεως· τούτων τὸ ἐν τῷ Οἰοματικῷ μουσεῖο ὑπάρχον ἀξιοσπουδαστὸν κινῶν κίθρον, ὅπερ ἠνθικεν ἄλλοτε, ὡς λέγουσιν, εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Τούτου οὕτως ἔχοντος, μεγάλη ἡ ἀξία Βυζαντινοῦ ἐκ μακροῦ ἀπεικονισματος (ἀγάλματος) τῆς Παναγίας σωζομένου ἐν Μιροβλίῳ. Ὁ ἀνδριὰς οὗτος, καλῶς διατηρηθείς, ὠραῖόν ἐστι καὶ τεχνιέντως κατεργασμένον καλλιτέχνικα· κατὰ δὲ τὴν γενικὴν τύπον, τὴν ἐκφρασίν, τὴν ἐνδομυσίαν καὶ τὴν ἰσχυρὴν ὁμοίαν πρὸς τὰς ἐντελέστερον ἀπεικονιζόμενας ἐν τῷ βάλει τῶν ἀψίδων τοῦ Βυζαντινοῦ, ἢ ἐπὶ τῶν μεταλλίων εἰκόνας τῆς Παναγίας· εἰ δὲ καὶ οἱ τοῦ προσώπου χαρακτηρισμοὶ εἰσιν εὐλίγω πρᾶξις, ἢ ὅλη ὅμως ἐκφρασίς, σοβαρὰ καὶ ἀξιοπρεπής, ἀξία ἐστὶ τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς. Τὸ ἀγάλμα τοῦτο ἀνίκαι βεβαίως εἰς τοὺς πρότους τῆς Βυζαντινῆς αυτοκρατορικῆς κλιῶνης· ὑπερτερεῖ δὲ κατὰ τὴν τέχνην καὶ τὰ ὠραϊότερα τῶν ἐκ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς διασωζομένων ἀγαλμάτων. Ὡς π. γ. τὰ ἐν τῷ Ἱεροποδριῷ ἀνάγλυφα τοῦ Πατριάρχου ἐκ τῆς Κωνσταντινῆς. Οἱ τοῦ Μιροβλίου ἱερεῖς ἔθεσαν τὸ ἀγάλμα τοῦτο ἐν τινι ὑπογείῳ, ὅπως μὴ πα-

ράξισθῶσι τὰ νομισμένα, κοινῶς δὲ πισύσσωσιν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀγάλμα ἐστὶ θανατοπορρῶν.

Τὰ δὲ ἄλλα ἐν Ἑλλάδι εὐρεθέντα ἀνάγλυφα, διατηρούμενα σήμερον ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μουσείῳ, εἰσιν ἀξιοσημείωτα διὰ τὸ χυδαῖον τῆς ἐκφρασεως, ἀξία καὶ ἐπὶ τὴν ἐσχάτην βλαμίδα τοῦ πολιτισμοῦ εὐρισκομένου· ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἀτέλεια ἀξιοσπουδαστὸς ἐστὶ. Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα εἰσὶ γαλυμμένα ἐπὶ πλακῶν ἐκ λίθου μαλακοῦ, μήκους 60 ἑκατοστομέτρων καὶ ὕψους 40 ἑκατοστομέτρων· τινὰ ἐξ αὐτῶν φέρουσιν καὶ γράμματα λατινικά, ἅτινα κατ' ἡμᾶς οὐδὲν, ἐν ἡ εὐρισκονται καταστάσει, παρέχουσι νόημα, μαρτυροῦσιν ὅμως, ὅτι τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα ἐγένοντο, καθ' ἡν ἐποχὴν, ἡ Ἑλληνικὴ οὐκ ἦν εἰσέτι ἡ μόνη τοῦ Ἀνατολικοῦ Κράτους γλῶσσα. Ἐπιτόξιοι τινες Λατινικὰ ἐπιγραφὰ, ἀνακαλυφθεῖσαι ἐν Ἑλλάδι, πολλὰν ἔχουσι κατὰ τὸ εἶδος τοῦ λίθου καὶ τὸν τρόπον τῆς γλυφῆς τὴν ὁμοίτητα πρὸς τὰ ἀνάγλυφα, περὶ ὧν ἤδη ὁ λόγος.

Δίδομαι ἐν τῷ βάλει χάριν περιεργείας τὴν περιγραφὴν τινῶν ἐξ αὐτῶν·

Ἰον. Ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ θρόνῳ (οὗ τὸ σχῆμα ἐστὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων *causidici*) φέρει δὲ τὴν ἐνδομυσίαν τῶν Βυζαντινῶν Αυτοκρατορῶν μετὰ ποικιλμάτων· ἑτέρος ἀνὴρ, ἐνδεδυμένος χιτῶνα ἁπλοῦν, περιτριγγιζόμενος κατὰ τὴν ὄσφιν, προσφέρει αὐτῷ κίνιστρον πλήρες δώρων· ὅπισθεν τοῦ θρόνου κεινται καὶ ἄλλα πρόσωπα κρατοῦντα ἀνὰ χεῖρας ὅμοια δώρα.

Ἰον. Ἀνὴρ ἐνδεδυμένος βραχὴν χιτῶνα πλησιάζει πρὸς τὸ δένδρον· ὑπερῶν αὐτοῦ φαίνεται θέσις τις, ἐρ' ἢς κεινται τρεῖς κεφαλὰὶ ἢ προσωπίδες.

Ἰον. Τρεῖς στρουθοκάμηλοι καὶ ἄνωθεν ἄνωθι (*rosaces*).

Ἰον. Δύο πολεμιστὰ, φέροντες χιτῶνας περιζωσμένους κατὰ τὴν ὄσφιν, μετὰ πύλου ὀξέως, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων Κωνσταντος τοῦ Β'.

Ἰον. Δρομάς.

Ἰον. Στρουθοκάμηλος καὶ ἄνωθεν ἄνωθι.

Ἰον. Ἀνάγλυφον τρία ὑπερκαίμενα φέρων ἀπεικονισματικὰ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἰσχυρῶς κοινὴν φέρων χιτῶνα· ἐπὶ τοῦ ὑπερ αὐτῶ κίων τρέχων, καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου τέλος τοῦ ὑπερῶν τῶν ἄλλων δύο ταχυκίνητος ἑτέρος κίων κατὰ πάντα ὅμοιος τοῦ πρώτου. Ἐπὶ ἑτέρας πλευρῆς τοῦ αὐτοῦ λίθου φαίνεται ἀνὴρ ἐνδεδυμένος χιτῶνα καὶ φέρων ἀνὰ χεῖρας κίνιστρον.

Τὰ ἐπὶ τῶν ἀναγλύρων τούτων εἰκονιζόμενα ζωὰ τῆς Ἀσίας καὶ Ἀρμενίας μαρτυροῦσιν ἴσως, ὅτι περιστάνουσι τὰς τοῦ Ἰπποδρόμου περὶστάσεις καὶ ἑορτάς, καὶ ἂν οἱ Ἀυτοκρατορεὶς παρουσιάζον πρὸς θεῶν εἰς τὴν λίαν τὰ ἀγρικ ζωὰ τῶν ἀπωτέρων μερῶν τῆς ἐπικρατείας ἴσως δὲ τὰ ἀναγλύρα ταῦτα ἐγένοντο καὶ εἰς μνημονίων τῶν κατὰ τὴν Πέργην, τὴν Εὐρράτιαν καὶ τὴν Νεῖλον ἐκστρατειῶν. Ὅτι δὲ καὶ ἂν περιστάνουσι τὰ ἀναγλύρα ταῦτα, δεῖν ἵνα ἀντιγραφῶσι καὶ μελετηθῶσι καλῶς, διότι θεωροῦμεν αὐτὰ ὡς ἄξια τῆς μελέτης τῶν ἀρχαιολόγων.

Ἰπάρχουσι κατὰ τὴν Θράκην πάμπολλα ἄλλα ἀναγλύρα, ἀλλ' οὐδόλιος δύνανται ἵνα παρὰβληθῶσι πρὸς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος.

Ἐκ τῶν ἄλλων μνημείων, ὧν πλῆθος μέγα ἀπῆνθησα ἐν τῇ περιουσίᾳ μου, τινὰ εἰσι λίαν ἀξιοσημεῖωτα. Μεταξὺ δ' αὐτῶν διακρίνονται οἱ ἐν Ἐξκαμιλίῳ τοῦζόμενοι ἄμφορες, φέροντες τὸ ὄνομα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τρεῖς τομαὶ τακτικῶν ἀπεικονιζούσαι περιτρέφονται τρεῖς περὶ τὸ ἄγγετον, φέρουσαι ἐγκεχραχημένον ἐν τῷ μέσῳ δεκαπεντάκις καὶ εἰκοσάκις τὸ αὐτὸ ὄνομα τὰ γράμματα, γοθικῶν ἔχοντα χαρακτῆρα, εἰσι λίαν ποικίλα, σχηματίζοντα κομφὴν καὶ πλούσιον καλλώπισμα. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὐταὶ ἀναμνησκουσι τὰς ἐπὶ τῶν γαλικῶν ἀγρείων ἀραβικὰς ἐπιγραφὰς διότι οὐδέμια ἀραβικόλια, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ τέχνη ἀπομυμειτὰ ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγρείοις τὴν Ἀσιατικὴν τέχνην, διὸ καὶ μεγάλῃς προσοχῆς ἄξια κρίνομεν τὰ λειψανά ταῦτα τοῦ Βυζαντινοῦ κόσμου ἐξ ἄλλου ἢ περὶ τῆς ἐπιβροῆς τῶν Ἀραβικῶν κοσμηματοσχημῶν ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς τέχνης γνῶμην, οὐκ ἐστὶ νέα καὶ ἡ σχέσις αὐτῆ τῶν δύο χαρακτῆρων πρὸ πολλοῦ ἐγένετο γνωστὴ. Δεύτερος δὲ λόγος, δι' ὃν οἱ ἐν Ἐξκαμιλίῳ ἄμφορες εἰσι λίαν πολύτιμοι, ἐστίν, ὅτι οἱ μὲν ἀρχαῖοι πλουσιοπαρόχοι ἐδαψίλευσαν ἐπὶ τῶν κεραμικῶν προϊόντων αὐτῶν τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὰ ἐπιόνυμα, ἀλλ' οἱ τοῦ μεσαιῶνος ἐγκατέλειψαν τὸ ἔθος τοῦτο, μὴ ἐγγράφοντες ἐπὶ τῶν ἀγρείων αὐτῶν τὰ ὄνομα τῶν ἡγεμόνων καὶ ἀρχόντων αὐτῶν, διὸ καὶ τὸ τοῦ Ἐξκαμιλίῳ ἀγγετον μοναδικόν ἐστιν.

Αἱ ἐκ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐπιγραφαὶ εἰσὶ πολλαὶ ἐν Θράκῃ ἀνάγονται δὲ εἰς τοὺς αὐτοκράτορας, καὶ διασώζουσι τὴν χρονολογικὴν πολλῶν μνημείων ἄλλα δὲ ἀναφέρονται εἰς τινὰς ἐπάργους, διδούσαι ἡμῖν πολλὰς περὶ αὐτῶν πληροφορίας ἄλλα δὲ τέλος ἀνάγονται

εἰς ἰδιώτας, ὧν μνημονέουσι καὶ δικαιώουσι τὰς εὐσεβεῖς γεννηθιδότας. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὐταὶ εἰσι πολύτιμοι, διότι πολλὰ διδασκόμεθα ἐξ αὐτῶν περὶ τῆς γλώσσης, τῆς ἑρμηνείας καὶ τῆς προφορᾶς δυνάμεθα δὲ ἵν' ἀνεύρωμεν ἐν τῇ γλώσσῃ ἐκείνῃ τὴν νεοελληνικὴν μετ' ὧν αὐτῆς τῶν ἰδιωτισμῶν καὶ τῶν ἀνωμαλιῶν.

Σπάνιαί τινες βουλγαρικαὶ ἐπιγραφαὶ εἰσι τὰ πρῶτα μέχρι τοῦδε ἐπιγραφικὰ μνημεῖα τῆς γλώσσης ταύτης ἀνάγονται δὲ αὐταὶ εἰς τινὰ βασιλείαν, ἣν μάλιστα ἀναφέρουσι οἱ Βυζαντινοὶ ἱστοριογράφοι καὶ αἱ ἔθνακαὶ τῶν Βουλγάρων παραδόσεις, αἵτινες εἰσὶν ἀτελεστεραὶ καὶ τῶν ἀτελεστερῶν παραδόσεων τοῦ μεσαιῶνος, καὶ ἥτις διακρίνεται ἐπὶ τῶν λίαν εὐαρίθμων νομισμάτων, αἵτινα οἱ Σλαβισταὶ ἤρξαντο ἀναζητοῦντες καὶ συλλέγοντες.

Ἐπιγραφαὶ τινες, εἰς εὐρωπαϊκὰς γεγραμμέναι γλώσσας, εἰσὶ τὰ μόνα ἔχον, αἵτινα κατέλιπον οἱ Θράγγοι κατακτητῆαὶ τοῦ μεσαιῶνος. Τινὲς δὲ μεταγενέστεροι ἀνάκουσιν εἴτε εἰς Εὐρωπαϊκῶν θεμελιῶν ἐν τῇ γῶρᾳ ἐκείνῃ, ἣν διέβαινον, ὡς π. χ. τὸ ἐπιτάφιον Ἀγγλοῦ τινὸς Πρέσβευτος, λαθόντος, φέρεται, μέγα μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῶν προκταρακτικῶν βάσεων τῆς εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτς, εἴτε εἰς τὴν πολυῶριθμον ἀποικίαν τῶν Οὐγγῶν, οὗς ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐδέχθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 17. αἰῶνος.

Εἰς αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἀνάγονται κατὰ φυσικὸν λόγον καὶ τὰ εὐρωπαϊκὰ τοῦ μεσαιῶνος χρονικὰ, ἐν οἷς πολλὰ περὶ Θράκης ἐστὶν ὁ λόγος, ὡς π. χ. ἡ τοῦ Βιλλαρδουίνου (Ville-Hardouin) ἱστορία τῆς κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ τοπογραφία τῆς Θράκης κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν δύνανται ἵνα σφραγίσῃ πολλὰ σκοτεινὰ χωρὶα τῶν δυτικῶν ἱστοριογράφων.

Ἐνταῦθα λήγουσιν αἱ κυριώτεραι περὶ Θράκης σημειώσεις τοῦ κ. Dumont. Ἐκ τῶν ὀλίγων δὲ τούτων φέρεται, πῶς σπουδαῖον καὶ ἄξιον μελέτης ἐστὶν τὸ μέγα *Μερί Θράκης* σύγγραμμα, ὅπερ ὑπόσχεται ἵνα δημοσιεύσῃ, καὶ αὐτὸς ἡ παρούσα ἀρχή τις ἐστὶ τὸ σκιαγράμμα, ὁ σκελετός ἐδημοσιεύθη δὲ αὐτῷ ὡς ἐπιστολιμικὴ ἔκθεσις πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Ναπολέοντος I'. σφῆν ἑλληνιστὴν ὑπομνήσιν κ. Duruy, ὅστις ἐνεθάρρυνε τὴν τοῦ κ. Dumont περιήγησιν. Ὁ κ. Dumont περιηγήθη τὴν Θράκην κατὰ τὸ θέρος

του 1869, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν εὐρισκόμενος καὶ ἐγὼ ἐν Φιλιππουπόλει, συνητήθησαν καὶ στενὰς ἔλαβον μετ' αὐτοῦ σχέσεις, συνοδοιπορήσας μάλιστα καὶ περιηγήθεις ἐπὶ τινὰ χρόνον μετ' αὐτοῦ. Ἐδυνάθησαν λοιπὸν ἵνα γνωρίσω ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ἐκτιμήσω τὸν τε εὐγενῆ χαρακτήρα καὶ τὰ φιλελληνικώτατα αἰσθήματα, ἰδίως δὲ τὴν μεγάλην νοημοσύνην καὶ τὰς βλαθείας καὶ ἐκτεταμένους γνώσεις αὐτοῦ. Ἐθαύμασα δὲ λίαν τὴν δυσανάλογον πρὸς τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πολυμαθειαν (διότι ὁ κ. Dumont νεώτατος ἐστὶ ἐστὶ), ὡς καὶ τὸν διακαῆ πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰς ἀνακαλύψεις ζῆλον αὐτοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν αὐταπάρευσιν, διότι καὶ τὴν ὑγίαν αὐτοῦ κακίως ἐβλάψε, κινδυνεύσας μάλιστα καὶ τὴν ζωὴν ἴν' ἀπολέσῃ ἐκ τῶν μικρομάτων τῶν περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐβρου ἐλθῶν. Ὁ κ. Dumont γινώσκει προσημίως καλλίστα τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν ἑλληνικήν, ἣν προσφέρει κατὰ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον. Ἐπανακάμψας εἰς Γαλλίαν ἤρξατο δημοσιεύων, εἰ καὶ ἀσθενῆς εἰσέτι κατὰ τὴν ὑγίαν, τὰς ἐκ τῶν διαφόρων περιηγήσεων καὶ σπουδῶν αὐτοῦ προσκτηθείσας γνώσεις, εἰς διάφορα γράφων περιοδικὰ συγγράμματα περὶ διαφόρων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων. Τὰ δημοσιευθέντα μέχρι τοῦδε πονήματα τοῦ κ. Dumont μαρτυροῦσι τὴν μεγίστην, ὡς προεῖπον, πολυμαθειαν, ἀλλὰ καὶ ἀκριβῆ διδούσιν ἰδέαν τῶν πραγμαμάτων, περὶ ὧν διαπραγματεύεται, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐν τῇ προοίῳ περὶ Θράκης πραγματείας δημοσιευθείσῃ ἐν τοῖς Ἀρχαίοις τῶν Ἐπιστημονικῶν καὶ Φιλολογικῶν Περηγήσεων (Archives des Missions Scientifiques et Littéraires Tom. IV. de la II Série), καὶ ἣς ἐξηγητήσαμεν τὸ πλεῖστον μέρος. Οὐ δυνάμεθα ὕμνος ταῦτόν εἰπεῖν καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων ἐσχάτως δημοσιευθέντος ἄρθρου ὑπὸ τὸν τίτλον L' Hellenisme en Turquie (βλέπε Revue des Deux mondes N^o du Decembre 1872).

Ἡ ἀνάγκη τοῦ ἄρθρου τούτου μεγίστην

προὔξενησεν ἡμῖν ἐκπληξὴν ἄμα καὶ λύπην, διότι ἐσφαλμένα εἰσὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐν αὐτῷ, καὶ λίαν ἀντιφάσκοντα οὐχὶ μόνον πρὸς ὅσα ἠκούσαμεν πολλῶν τὸν κ. Dumont πρεσβεύοντα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅσα ἐν ἄλλαις πραγματεαῖς αὐτοῦ ἐγράψεν. Οἱ Ἕλληνες, οὗς ὁ κ. Dumont τοσοῦτῳ ἐπαινῆ, καὶ ἐνθαῦρην εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἄλλα συγγράμματα αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἐπιλόγῳ τῆς παρούσης Περὶ Θράκης πραγματείας, ἐν ἐπιλόγον διὰ τὸ στενὸν τοῦ τόπου, ὡς καὶ τὸ *Περὶ τοῦ Βοσπόρου* κεφάλαιον, μέλλομεν ἵνα διακοινώσωμεν τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ παρόντος Περιοδικοῦ ἄλλοτε, οἱ Ἕλληνες, λέγω, οὗς ὁ κ. Dumont ἐκθειάζει ἄλλοθι, παρίστανται ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρῳ τῆς Revue ὑπὸ λίαν μελανὰ χρώματα. Ἄγνωστον εἰς τί ὄρεσθαι ἵνα ἀποδώσωμεν τὴν ἀντίφασιν ταύτην καὶ ἀναστρεφῆν, ὑποθέτομεν ὅτι ὁ κ. Dumont ὑπέκυψε ἀκουσίως εἰς τὴν ἐπήρσειαν δολίων καὶ κκοβούλων φίλων, οἵτινες στρεβλὰς καὶ νόθας πικρέουσι αὐτῷ πληροφορίας. Οὐδόλως ἐπιθυμοῦμεν ἵνα ἀκούωμεν πάντοτε ἐπίκουρος, τούναντίον προτιμῶμεν τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἐλαττωμάτων καὶ σφαλμάτων ἡμῶν, καὶ τὰς πρὸς θεραπειάν νοουθεσίας, ἀρκεῖ ἴν' ὦσιν αὐταὶ δίκαιαι. Ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἔχει πολλὰ προτερήματα καὶ πλεῖον ἐλαττώματα ταῦτα γνωστὰ καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, ἀλλὰ θαυροῦμεν καὶ ἐλπίζομεν ἐκείνων μὲν τὴν διατήρησιν, τούτων δὲ τὴν διόρθωσιν ὁ δὲ κ. Dumont ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτοῦ ἄρθρῳ ἀντιφάσκων εἰς ὅσα ἐγράψεν προηγουμένως, τὰ πρῶτα μὲν ἀποσιωπᾷ, ταῦτα δὲ μεγαλύνει καὶ πολλαπλασιάζει. Οὐδόλως ἐπιχειροῦμεν ἐνταῦθα τὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρου ἀνασκευὴν ἀλλὰ γνωρίζοντες τὴν χρηστότητα καὶ τὴν εὐθύτητα τοῦ κ. Dumont ἐλπίζομεν, ὅτι αὐτὸς οὕτως θέλει ὁμολογήσει τὴν ἀπάτην αὐτοῦ, σκεφθεὶς ὡριμώτερον, καὶ ἀκριβοστέρας καὶ ἀμεροληπτοτέρας λαθῶν πληροφορίας.

Α. Α. ΖΩΠΡΟΣ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Κανονισμὸς τοῦ Συλλόγου.	Σελ.
Κατάλογος τῶν ἰδρυτῶν.	γ'—ί.
Κατάλογος τῶν μελῶν.	ιá—ιβ'.
Κατάλογος εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν.	ιγ'—κσ'
Κοσμητόρες καὶ μέλη Ἐπιτροπῶν.	κζ'.
	κη'—λ'.

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Γ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ Περὶ τῆς κατὰ τοὺς Ἀράβας Χυμίας.	4— 24
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ Στοιχεῖα γλωσσολογίας.	24— 46
Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗ Περὶ τῶν ἐν Κ/πόλει ἀνασκευῶν.	46— 64
Α. ΜΟΡΔΤΜΑΝΝ Περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων μνημείων τῆς Ἀρμενίας.	64— 77
Α. Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ Περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φιλοσοφίας κατὰ τὸν 19' αἰῶνα.	78—108
ΜΟΡΔΤΜΑΝΝ (υἱοῦ) Περὶ μολυβδοβούλλων.	108—112
Π. ΚΑΛΑΙΒΟΥΡΣΗ Περὶ τῆς ἐπιβροῆς τοῦ θερμογόνου κτλ.	112—120
Ρ. ΣΧΙΡΟΕΔΕΡ Περὶ τῆς Μωαβιτικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Μέσα.	120—138
Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗ Περὶ τοῦ Ἐμπορίου τῶν Γενονησίων ἐν Κ/πόλει.	138—165
Α. Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ Περὶ τοῦ Χαρτονομίσματος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.	165—177

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος.	178—186
ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Περὶ τῆς ἐνεστάσεως καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ἡμετέρων Ἐκπαιδευτηρίων.	186—210

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Ἐκ τῆς ΣΠΘ'. Συνεδριάσεως μέχρι τῆς ΤΛΑ'.

Σελ.
210—313

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ

ΣΤΕΦΑΝΟΥ Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ, Βιογραφίας Γ. Γρόττε Ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου.	Σελ. 217
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ, Περὶ Βυζαντινῆς Μουσικῆς.	233
Ι. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ, Συντόμου Ἱστορίας τῆς Φυσιολογικῆς περὶ ὁράσεως θεωρίας.	235—237
Α. ΜΟΡΔΤΜΑΝΝ, Περὶ ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύφων Φιλιππουπόλεως.	238—240
Ι. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ, Περὶ τοῦ γνωστικοῦ.	260—262
JERNNIGHAM, Περὶ τοῦ μυθολογικοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Βοσπόρου.	278—279

ΕΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ.

Περὶ Γλωσσολογίας Μ. Π.	223—224
	καὶ 245—246
Περὶ τῶν Ἀρχαιοτάτων μνημείων τῆς Ἀρμενίας Α. Μ.	234—235
Ἐπὶ τῆς συντόμου Ἱστορίας τῆς ρυσιολογικῆς περὶ ὁράσεως θεωρίας Ι. Κ.	237—238
Περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φιλοσοφίας κατὰ τὸν 18 ^{ον} αἰῶνα. Α. Μ.	241

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΞΗΛΙΑΙ

Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ Προέδρου ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ.	210—211
ΑΝΘΙΜΟΥ ᾿ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ, ἐπὶ τῇ καταθέσει τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου.	242
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ Προέδρου, " "	243
Ξ. ΖΩΓΡΑΦΟΥ Ἀντιπροέδρου.	258
Κόμητος DE VOGUÉ Πρέσβευς τῆς Γαλλίας.	258
Μ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΥ ἐν τῇ ἐπετείῳ Πεντηκόστου.	312

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΚΤΙΚΗΣ τοῦ Τμήτου ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	211
ΤΟΥ κ. Γ. Σ. Γ. ΒΟΞ ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Χ. ΚΟΛΛΕΝ συλλεγόντων νομισμάτων Τόμους.	249—253

	Σελ.
ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	263
ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	263—266
ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, Κρίσις ἐπὶ τῆς Γραμματικῆς τοῦ κ. Π. Κοντογεώργη.	266
ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	267—270
ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	270
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.	271—278
ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥ, Περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων.	279—283
ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ.	283—284
ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΦΥΛΑΚΟΣ.	284
ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ.	284—294
ΤΟΥ ΤΑΜΙΟΥ.	294—302
ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ, Περὶ τῶν κατὰ τὸ 1871—72 ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου.	303—312

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΚΑΙ ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

Ἑρμηνευτικὴ τοῦ Κανονισμοῦ.	215—216
Πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς.	224—225
Πρὸς τὰς Ἐφορίας καὶ Δημογεροντίας μετὰ Διαγράμματος.	»
Ψήφισμα ὑπὸ τὸν θεμέλιον λίθον.	240

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

E. SCHLIEMANN, Περὶ τῶν ἐν Τροίᾳ ἀνασκαφῶν.	220—222
ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ » »	230—232
ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ » »	247—249
ΕΥΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗ Πρυτάνεως τοῦ Ἑλλ. Πανεπιστημίου.	254
A. KIRCHHOFF.	270—274

ΠΡΟΞΦΟΡΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ κλπ.

ΕΜΜ. ΚΡΗΤΙΚΙΔΟΥ, ΣΠ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ, ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ καὶ Μ. ΤΡ. ΠΟΝΤΟΥ.	212, 247
ΔΕΚΙΓΑΛΛΑ.	213, 278
GOOLD, Δ. ΠΑΣΠΑΛΛΗ καὶ ΑΛ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.	213
ΠΑΠΗΔΟΥΚΑ.	215
A. P. ΡΑΓΚΑΒΗ.	218
A. ΜΕΛΑ, ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ.	219
Δ. ΣΤΡΟΥΜΠΟΥ, I. ΒΡΕΤΟΥ.	222
ΒΕΛΕΓΡΑΔΩΝ ΑΝΘΙΜΟΥ.	222, 254
A. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, ΤΩΝ ΙΔΡΥΤΩΝ Τ ΑΥΚΕΙΟΥ, ΕΦΟΡ. ΒΑΘ. ΡΥΑΚΟΣ, ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΕΡΙΑΣ, Κ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, Π. ΚΟΥΝΤΩΡΗ.	222
ΣΕΡΑΠΗΩΝΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ, ΚΥΡΙΑΣ ΡΑΖΗ, Α. ΓΟΥΔΑ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓ.	

ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ, ΕΚΟΥΡΤΕΛΗ, Η. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗ,	Σελ.
Ι. ΚΑΜΗΟΥΡΟΓΛΟΥ, ΔΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ.	227
Ι. ΔΑΜΠΡΙΝΙΔΟΥ.	234
Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Γ. ΒΕΡΝΙΚΟΥ.	238
ΧΡ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΔΟΥ.	238, 246
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ.	238
ΒΔ. ΣΚΟΡΔΕΛΗ, Α. ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ.	240
Κ. ΚΑΛΑΙΑΔΟΥ.	245
MORITZMANN.	253
ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ.	254
ΣΑΗΦΟΥΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΟΣ.	254—255
Α. ΓΟΥΔΑ, Β. ΛΑΓΑ.	259
Α. Ζ. ΕΠΗΔΟΥ, Γ. ΒΑΣΙΛΑΔΟΥ, ΑΔΕΛΦΩΝ ΚΑΣΣΑΓΑΗ.	263
С. В. СУРГИТС.	274
ΧΑΤΖΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΗ, ΖΩΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ.	278
Ν. Σ. ΡΑΛΛΗ.	284

ΠΡΟΞΦΟΡΑΙ ΧΡΗΜΑΤΩΝ.

Γ. ΖΑΡΙΦΗ, ΔΩΡΑΣ ΙΣΤΡΙΑΔΟΣ.	242
Γ. ΚΟΡΩΝΙΟΥ.	243
Θ. Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ.	245
Ε. ΓΟΟΛΔ, Κ. ΔΟΣΙΟΥ.	248
ΧΡΗΣΤ. ΕΦΕΝΔΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ.	255, 269
Α. ΣΤΑΜΟΥΔΗ.	245
ΔΑΧΗΛΑ ΠΑΠΑ.	256
Θ. Α. ΚΟΣΟΥΔΗ.	257, 260
ΤΩΝ ΕΝ ΒΟΥΚΟΥΒΕΣΤΙΩ ΟΜΟΓΕΝΩΝ.	259
Μ. ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗ, Α. ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ.	270
Ν. Ι. ΡΑΛΛΗ.	284

ΔΗΜΟΣΙΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ.

Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ, Περὶ Κορίνθου καὶ τοῦ ἰσθμοῦ αὐτῆς.	343—322
Η. ΚΑΛΑΜΒΟΥΡΣΗ, Περὶ ἐγκερῆλου ψυχολογικῶς θεωρουμένου.	322—344
Κ. ΚΑΛΑΙΑΔΟΥ, Περὶ τῆς ἐνεακήμερου Βασιλείσσης Ἰωάννης.	344—359

ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ.

Η ΘΥΡΑΚΗ ΚΑΙ ΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΑΥΤΗΣ ὑπὸ Α. Dumont.	359—385
--	---------

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Ἐν σελίδι 17'	στίχῳ	β' ἄνωθεν	κάτω τοῦ ἔτος ἐκλογῆς	γράφε 1871
» 16'	στίχῳ	2	κάτωθεν ἀντὶ 1870	» 1871
» 12	στίχῳ	α' στίχῳ	6 κάτωθεν » ἦσαν	» ἦσαν
» 48	»	β' »	3 ἄνωθεν » Raxis	» Raxis.
» »	»	» »	20—21 κάτωθεν » ΤΙΑ'	» ΤΙΑ' καὶ ΤΚΔ'.
» 25	»	α' »	46 » »	» δι' οὗ
» 28	»	» »	4 » »	» Ἐβρίκου
» 49	»	» »	7 » »	» στυλοβ.
» 64	»	β' ἐν τῷ τίτλῳ	» »	» ΤΓ'
» 66	»	α' στίχῳ	47 » »	» γεωγραφικῇ
» 67	»	» »	6 ἄνωθεν	» γεωγραφικῇ
» »	»	» »	7 »	ἀνάγνωθι ἱστορικὸς (ἄνευ στίξεως).
» 72	»	» »	49 κάτωθεν »	γράφε ὁ δὲ Πτολεμαῖος
» 77	»	β' »	προτελευταίῳ	» υἱός
» 78	»	α' »	5 ἄνωθεν »	» υἱός
» 85	»	β' »	12 κάτωθεν »	» MORDTMANN
» 86	»	α' »	13 » »	» χορείας
» 87	»	β' »	12 » »	» ἡ οὐσία
» »	»	» »	10 » »	» τινός
» 105	»	α' »	7 ἄνωθεν »	» ἀνα-πτύσσει
» 108	»	β' »	2 » »	» litterature
» »	»	» »	44—45 » »	» littérature.
» »	»	» »	7 κάτωθεν »	» ἵνα τὸ δὲ
» 120	»	α' ἐν τῷ τίτλῳ	ἀντὶ ΤΗΗ'	» ἵνα δὲ τὸ
» »	»	» »	» »	» εἶναι ἐπιχειροῦσ.
» »	»	» »	» »	» ἐπιχειροῦστος
» »	»	» »	» »	» διόρθου, δυστυχῶς ἢ ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἐπιγραφῇ εἶναι ὅλως παρερθημένη ὀξείδωμένον
» »	»	» »	» »	» ὀξείδωμένον
» »	»	» »	» »	» ὀξείδωμένον
» »	»	» »	» »	» ΤΙΘ'
» »	»	» »	» »	» Διθῶν
» »	»	» »	» »	» σημητικὴν
» 121	»	β' »	7 κάτωθεν »	» σημητικὴν
» 138	»	β' »	25 κάτωθεν »	» Clermont
» 141	»	» »	20 ἄνωθεν »	» αὐτῶν
» 144	»	α' »	6 κάτωθεν »	» αὐτῶν
» »	»	» »	» »	» πρρ'

Ο

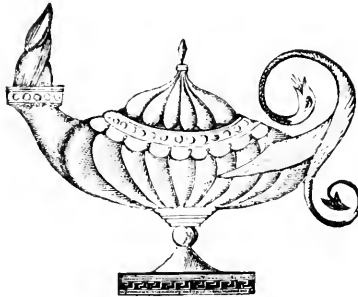
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΤΟΜΟΣ Ζ'. -

(1872-73).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

(Ὀδῷ Πεντηποταζάρου Ἀριθ. 11).

1874.

ΜΕΛΗ

ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

ΙΔΡΥΤΑΙ.

1861

† ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Τ. Δ. ἔμπορος.

† ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ι. ἱατρός.

ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ἰωάννης, μέλος τοῦ συμβουλίου ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας.

ΒΑΣΙΑΔΗΣ Ἡρακλῆς, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

ΒΑΦΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

ΒΛΑΣΤΟΣ Ἀντώνιος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.

† ΓΑΛΑΤΗΣ Ἰ. Σ. ἱατρός.

ΓΕΝΙΔΟΥΝΙΑΣ Δημήτριος, ἐν Κ/πόλει.

ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Μ. ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει.

† ΕΥΘΥΦΡΩΝ Η. ἱατρός.

† ΖΩΓΡΑΦΟΣ Θεόδωρος, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενοφών, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

ΖΩΗΡΟΣ Ἀλέξανδρος, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

† ΗΓΓΔΕΣΗΣ Α. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.

ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, Η. Ν. ἐν Κ/πόλει.

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Ἀλέξανδρος, ὑφυπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν.

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνστ. καθηγητῆς τῆς Α. Ἱατρικῆς Σχολῆς ἐν Κ/πόλει.

† ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφανος, ἱατρός ἐν Κ/πόλει.

ΚΟΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Χ. Γεώργιος, κτηματίας ἐν Κ/πόλει.

† ΛΑΣΚΑΡΙΣ Ἀλέξανδρος, Μητροπολίτης Σισανίου.

ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Σπυρίδων, καθηγητῆς τῆς Α. Ἱατρικῆς σχολῆς ἐν Κ/πόλει.

ΝΕΟΚΟΣΜΟΣ Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.

† ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ Α. Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Κ/πόλει.

ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Κ' πόλει.

ΠΥΛΑΔΗΣ Βασίλειος, λόγιος ἐν Κ' πόλει.

ΡΑΖΗΣ Δημήτριος, Α' διερμηνεὺς τῆς ἐν Κ' πόλει Ἑλλ. Πρεσβείας.

ΣΑΒΒΑΣ πασσαῶς Ἰωάννης.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, Σχολάρχης τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ Σχολῆς τῆς Παναχίας.

† ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ Γεώργιος, καθηγητὴς.

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ.

Α

Έτος έκδογής.

ΑΓΕΛΑΣΤΟΣ Δημοσθένης, έμπορος έν Κ' πόλει.	1873
ΑΓΕΛΑΣΤΟΣ Μ. Σταμάτιος, έμπορος έν Κ' πόλει.	1871
ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΗΣ Γεώργιος, γραμματεΐς του άγιου Στρωμνίτσας.	»
ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ Παύλος, έμπορος έν Κ' πόλει.	»
ΑΪΒΑΖΙΔΗΣ Νικόλαος, Γεν. Πρόξενος τής Έλλάδος έν Ίεροσολύμοις.	1867
ΑΚΑΤΟΣ Νικόλαος, έμπορος έν Κ' πόλει.	1865
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Άθανάσιος, έμπορος έν Κ' πόλει.	1873
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Ζαχαρίας, έμπορος έν Κ' πόλει.	1869
ΑΛΙΜΠΕΡΤΗΣ Ίωάννης, βιβλιοπώλης έν Κ' πόλει.	1873
ΑΛΤΙΝΑΔΑΜΑΖΗΣ Ίωάννης, έμπορος έν Άδριανουπόλει.	1872
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ Ίωακείμ, έμπορος έν Κ' πόλει.	1873
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ Ηρακλευάς, έμπορος έν Κ' πόλει.	1872
ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ Συμεών, βιβλιοπώλης έν Κ' πόλει.	1873
ΑΝΔΡΕΟΥ Χ. Δημήτριος, έμπορος έν Κ' πόλει.	1873
ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντίνος, μέλος του άνωτάτου συμβουλίου.	1864
ΑΝΤΥΠΑΣ Διονύσιος, έμπορος έν Κ' πόλει.	1866
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Σωτήριος, ιατρός έν Φιλιππουπόλει.	1873
ΑΞΕΛΟΣ Κωνσταντίνος, Γεν. Πρόξενος τής Έλλ. έν Κ' πόλει.	»
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Άθηνόδωρος, ιατρός έν Ήλιουπόλει (Άιδινίω).	1871
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Καλλιάρχης, έμπορος έν Κ' πόλει.	»
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ηερικλής, έμπορος έν Κ' πόλει.	1870
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Χ. Άπόστολος, έμπορος έν Ήλιουπόλει (Άιδινίω).	1873
ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ Δημήτριος, έμπορος έν Φιλιππουπόλει.	1871
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Άλκιβιάδης, έν Κρήτη.	»
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γεώργιος, μέλος του γραφείου των μεταφραστών έν Κ' πόλει.	1870
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Σταυράκης, μέγας Λογοθέτης έν Κ' πόλει.	1862
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ίωάννης, μέλος του Συμβουλίου έν τω Ύπουργείω τής Ηαϊδεΐας.	1861

Β

ΒΑΔΔΙΑΝΟΣ Μ. Β. έμπορος έν Κ' πόλει.	1872
ΒΑΛΣΑΜΟΣ Ι. μεσίτης έν Κ' πόλει.	1872

ΒΑΣΙΛΑΤΖΗΣ Μιλτιάδης, τραπεζίτης ἐν Κ' πόλει.	1871
ΒΑΜΒΑΚΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	»
ΒΑΡΚΚΕΡ Λίττωϊ, τραπεζίτης ἐν Κ' πόλει.	1873
ΒΑΡΟΥΖΗΣ Κ. ἱατρός ἐν Κ' πόλει.	1871
ΒΑΣΙΑΔΗΣ Ἡροκλῆς, ἱατρός ἐν Κ' πόλει.	1861
ΒΑΣΣΑ ἐφένδης, διευθ. τῶν Τροχιοδρόμων ἐν Κ' πόλει.	1873
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Γεώργιος, δημοσιογράφος ἐν Κ' πόλει.	1868
ΒΑΦΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, ἱατρός ἐν Κ' πόλει.	1861
ΒΑΦΙΔΗΣ Ἀναστάσιος, διδάσκαλος ἐν Χαρταλιμῆ.	1872
WEISBACH Augustin, ἱατρός ἐν Κ' πόλει.	1873
ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	1872
ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ Ἰωάννης, » »	1873
ΒΕΡΙΣΗΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης ἐν Κ' πόλει.	1871
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Ἀθανάσιος, οἰκονομολόγος ἐν Ἀθήναις.	1870
ΒΙΚΕΛΑΣ Δ, τραπεζίτης ἐν Λονδίνο.	1872
ΒΑΣΤΟΣ Ἀντώνιος, τραπεζίτης ἐν Κ' πόλει.	1861
ΒΟΔΙΖΑΣ Ι, μεσίτης ἐν Κ' πόλει.	1871
ΒΟΥΡΟΣ Περικλῆς, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	1867
ΒΟΥΓΥΡΑΣ Σταύρος, δημοσιογράφος ἐν Κ' πόλει.	1866
ΒΡΕΤΟΣ Ἰωάννης, » »	1871

Γ

ΓΕΝΙΔΟΥΝΙΑΣ Δημήτριος, ἐν Κ' πόλει.	1861
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ Ι. Β'. γραμμ. τῆς Ἑλλ. Πρεσβείας ἐν Κ' πόλει.	1872
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Σ. Γ. ἔμπορος ἐν Ῥουχτσουκίῳ.	1864
ΓΙΑΝΑΡΟΣ Θεοδόσιος, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	1867
ΓΚΙΩΝ Ἰωάννης, διευθυντής Ἀσφαλ. Ἐταιριῶν ἐν Κ' πόλει.	1864
ΓΚΙΩΝΗΣ Μιχαήλ, ἔμπορος ἐν Κ' πόλει.	1871
ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Μ. ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει.	1861
ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Φιλιπ' πόλει.	1871
ΓΑΥΚΑΣ Νικηφόρος, Μητροπολίτης Ἱμβροῦ.	1872
ΓΙΡΜΒΑΧΗ C. καθηγητὴς ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ Λυκείῳ Γαλατῶν Σεράϊ.	1872

Δ

DAHIAN Artin Effendi, πρόεδρος τοῦ 7. τμήματος τῆς Δεμοκράτίας.	1871
ΔΑΛΛΑΣ Γεώργιος, δικηγόρος ἐν Κ' πόλει.	1871
DEVEAUX Emile διευθ. τῆς Αὐτ. Ὁθ. τραπεζῆς ἐν Κ' πόλει.	1872
ΔΕΚΑΣΤΡΟΣ Αὔγουστος, τραπεζίτης ἐν Κ' πόλει.	»
ΔΕΗΑΣΤΑΣ Νικόλαος, βιβλιοπώλης ἐν Κ' πόλει.	1871
DERENTHAL Eduard, γραμμ. τῆς Γερμ. Πρεσβείας ἐν Κ' πόλει.	1872

	Ἔτος ἐκλογῆς.	
DETHNER Ph. D. Ph. διευθ. τοῦ Αὐτοκρατ. Μουσείου ἐν Κ/πόλει.		1866
ΔΗΜΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, ἀρχιτέκτων ἐν Κ/πόλει.		1871
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Ἀθανάσιος, καθηγητῆς ἐν Χαλκηδόνι.		1874
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Α. Γ. γεωμέτρης ἐν Κ/πόλει.		1874
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Ξενοφῶν, ἐμποροράπτης ἐν Κ/πόλει.		1873
ΔΗΜΗΤΣΑΣ Κωνσταντῖνος, ἰατρὸς ἐν Ἀδριανουπόλει.		1874
ΔΙΑΔΕΓΜΕΝΟΣ Γεώργιος, διευθυντῆς Ἀσφαλ. Ἐταιριῶν ἐν Κ/πόλει.		1872
ΔΟΥΝΙΑΣ Λεωνίδας, φαρμακοποιὸς ἐν Κ/πόλει.		1874
ΔΡΑΚΟΣ Δ., μεσίτης ἐν Κ/πόλει.		»
» Νικόλαος, μεσίτης ἐν Κ/πόλει.		1873

E

EDWARDS OSKAR, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.		1871
ΕΞΑΚΟΥΣΤΟΣ Πέτρος, μηχανικὸς ἐν Κ/πόλει.		1872
ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ Δημοσθένης, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.		1873
ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ Εὐστάθιος, » »		1874
ΕΥΕΛΠΗΣ Ν. Γ. διδάσκαλος ἐν Τένει τοῦ Ἰκονίου.		1872
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Πα. Ἀρσένιος, καθηγητῆς ἐν Κ/πόλει.		1874

Z

ZADES Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.		1867
ZALAPAS Ἀθανάσιος, γεν. λογιστῆς τῆς Ἐταιρίας τῶν Τροχιοδρόμων ἐν Κ/πόλει.		1872
ZAMBAKOS Δημήτριος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει.		1874
ZANNEAS Ἐμμανουήλ, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.		1868
ZARIFHS Λεωνίδας, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.		1872
ZARIFHS Πέτρος, » »		1873
JAUGE AMÉDÉE, μηχανικὸς καὶ γεωλόγος ἐν Κ/πόλει.		1872
ZERVOYDAKHS Α. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.		1867
ZΗΣΗΣ Ζήση, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.		1872
ZIΦΟΣ Ἰωάννης, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει.		1869
ZOYHAN Κωνσταντῖνος, ἔμπορος ἐν Ἀδριανουπόλει.		1867
ZOYRAPIDHS Ἰωάννης, καθηγητῆς ἐν Κ/πόλει.		1873
ZOYRAPHOS Ξενοφῶν, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει.		1861
ZOYHROS Ἀλέξανδρος, » »		»

H

ΗΛΙΑΣΚΟΣ Κωνσταντῖνος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.		1863
ΗΛΙΟΠΟΥΔΟΣ Ἀσημάκης, ἔμπορος ἐν Μακρονήξ.		1872

Θ

ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Κωνσταντίνος, έμπορος έν Κ' πόλει.	Έτος έκλογής. 1872
ΘΩΜΙΔΗΣ Άθανάσιος, έμπορος έν Φιλιπ' πόλει.	1872

I

ΙΑΚΩΒΟΥ Μιλιτιάδης, έμπορος έν Χαρισίοις.	1871
ΙΑΛΕΜΟΣ Όδυσσεύς, δημοσιογράφος έν Κ' πόλει	1872
JERNNIGHAM Hübert, πρ. γραμματεύς τής Άγγλ. Πρεσβείας έν Κ' πόλει.	»
ΙΣΜΥΡΙΔΗΣ Κωνσταντίνος, τραπεζίτης έν Κ' πόλει.	1873
ΙΩΑΚΕΙΜ Θεόδωρος, έμπορος έν Κ' πόλει.	1871
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Έμμανουήλ, λόγιος έν Κ' πόλει.	»
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ιωάννης, υπάλληλος έν Κ' πόλει.	1873
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Κωνσταντίνος, έμπορος έν Κ' πόλει.	1871
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ Σωφρόνιος.	»

K

ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Γεώργιος, έμπορος έν Κ' πόλει.	1871
ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Ηαντελής, έμπορος έν Κ' πόλει.	1872
ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ Ευστάθιος Κλεόβουλος.	1863
ΚΑΑΒΟΚΟΡΕΣΣΗΣ Δημήτριος, έμπορος έν Κ' πόλει.	1872
ΚΑΑΒΟΚΟΡΕΣΣΗΣ Ιωάννης, έμπορος έν Κ' πόλει.	1873
ΚΑΛΑΙΑΔΗΣ Κωνσταντίνος, έν Κ' πόλει.	1861
ΚΑΛΑΙΒΟΥΡΣΗΣ Ηέτρος, ίατρός έν Κ' πόλει.	1871
ΚΑΛΑΙΝΙΚΟΣ Δημήτριος, έμπορος έν Κ' πόλει.	»
ΚΑΛΩΓΤΑΙΟΣ Χριστόδουλος, καθηγητής και ίδρυτής του Έλληνικού Λυκείου.	1873
ΚΑΜΑΡΑΣ Ηέτρος, τραπεζίτης έν Κ' πόλει.	»
ΚΑΜΠΕΡ Ηρακλής, έμπορος έν Κ' πόλει.	1871
ΚΑΝΑΚΗΣ Η. Άθανάσιος, έμπορος έν Κ' πόλει.	»
ΚΑΝΑΚΗΣ Κ. έμπορος έν Κ' πόλει.	»
ΚΑΠΟΔΑΙΝΗΣ Ναπολέον, έμπορος έν Κ' πόλει.	»
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Άλέξανδρος, ύφυπουργός των Έξωτερικών έν Κ' πόλει.	1861
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνσταντίνος, καθηγητής τής Α. Ίατρικής Σχολής έν Κ' πόλει.	»
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στεφ. Κωνσταντίνος, μηχανικός έν Κ' πόλει.	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφανος, γραμματεύς τής Όθωμ. Πρεσβείας έν Πατρούπολει.	1870
ΚΑΡΑΜΑΝΟΣ Ν. τραπεζίτης έν Κ' πόλει.	1872
ΚΑΡΑΜΑΝΟΣ Γ. δικηγόρος έν Άρτη.	»
ΚΑΡΑΜΑΝΟΣ Κωνσταντίνος, τραπεζίτης έν Κ' πόλει.	1862
ΚΑΡΑΣ Νικόλαος, έλεγκτης τής Έταιρίας των Τροχιοδρόμων έν Κ' πόλει.	1871

Ἔτος ἐλογής.

ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΗΣ Π. μεσίτης ἐν Κ/πόλει.	1871
ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ Ἰορδάνης, καθηγητῆς ἐν Χαλκηδόνι.	»
ΚΑΣΤΕΛΛΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΚΑΤΗΝΑΚΗΣ Μιλτιάδης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΚΑΤΣΙΓΡΑΣ Θωμάς, ἔμπορος ἐν Φιλιπ/πόλει.	»
ΚΕΠΕΤΖΗΣ Σταῦρος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	»
ΚΛΑΔΟΣ Πέτρος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1873
ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ζήνων, ἀρχιτέκτων ἐν Κ/πόλει.	1865
ΚΟΚΚΩΝΗΣ Δ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΚΟΚΚΩΝΗΣ Ν., τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει	»
ΚΟΝΕΜΕΝΟΣ Γ., γεν. Πρόξενος τῆς Τουρκίας ἐν Κερκύρῃ.	1864
COOKSON C. ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἐν Κ/πόλει.	1871
ΚΟΡΩΝΑΚΗΣ Π. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1873
ΚΟΡΩΝΙΟΣ Γ. τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1872
ΚΟΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1861
ΚΟΥΒΕΛΑΣ Μιχ. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΚΟΥΓΙΟΥΜΤΖΙΑΝ Πετρὸς ἐφένδης, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	»
ΚΟΥΜΠΑΡΗΣ Ἀριστείδης, διευθυντῆς τοῦ Ἀδτοκρ. Ἀστεροσκοπίου ἐν Κ/πόλει.	1864
ΚΟΥΠΙΑΣ Γρηγόριος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1873
ΚΟΥΠΙΑΣ Λεωνίδα, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	»
ΚΟΥΡΤΕΛΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
COURTIS G., Chapelain de l'Eglise Commémorative protestante ἐν Κ/λει.	»
ΚΟΦΙΝΑΣ Ἰωσήφ, ἔμπορος ἐν Ἰωαννίνους.	1872
ΚΡΙΚΟΤΖΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1864
ΚΥΡΙΑΖΗΣ Χ. Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Ἀδριανουπόλει.	1871
ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἐτεοκλῆς, δημοσιογράφος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Ἀλέξανδρος, δικαστῆς ἐν τῷ πολ. Πρωτοδικεῖῳ Σταυροδρομίου.	»
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Γεώργιος, ἀδελφανατοπώλης ἐν Κ/πόλει.	1872
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Χ. Γεώργιος, κτηματίας ἐν Κ/πόλει.	1861
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Δημήτριος, ἀδελφανατοπώλης ἐν Κ/πόλει.	1872
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Διονύσιος, ἔμπορος ἐν Κερκασούντι.	1871

Λ

ΛΑΓΑΣ Βασίλειος, βιβλιοδέτης ἐν Κ/πόλει.	1871
ΛΑΖΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος, ταμίας τῆς Ἐταιρίας τῶν Τροχιοδρόμων ἐν Κ/πόλει.	1864
ΛΑΤΡΗΣ Γεώργιος, ἔμποροῦπάλληλος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΛΕΒΑΔ ἐφένδης, μηχανικός ἐν Κ/πόλει.	1874
LEON Gustave, ἱατρὸς ἐν Κ/πόλει.	1872
ΛΙΟΥΜΑΣ Ἀπόστολος, καθηγητῆς ἐν Κ/πόλει.	1868
ΛΟΥΤΡΑΡΗΣ Παῦλος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1873

ΡΑΛΛΗΣ Στεφ. Ἀλέξανδρος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1872
ΡΑΛΛΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1863
ΡΑΦΑΗΛ Ἐραχὴλ, ταμίης τῆς Ἑλλην. Πρεσβείας ἐν Κ/πόλει.	1867
ΡΕΒΕΛΑΚΗΣ Δημήτριος, διευθυντὴς τροχιδορῶμων ἐν Κ/πόλει.	1871
ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ Ν. Γ. ἔμπορος ἐν Ἡλιουπόλει (Ἀϊδινίω).	»
ΡΟΙΖΟΣ Αἰγούστης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΡΟΣΟΛΥΜΟΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΡΩΣΣΕΤΟΣ Ἰωάννης, ἔμποροῦπάλληλος ἐν Κ/πόλει.	1873

Σ

ΣΑΒΒΑΣ Πασᾶς Ἰωάννης.	1861
ΣΑΠΟΥΝΤΖΗΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ Βασίλειος, διδάκτωρ τῆς ἁγρικῆς ἐν Κ/πόλει.	1865
ΣΑΡΑΦΗΣ Ἀριστείδης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1869
ΣΑΡΔΙΝΣΚΗΣ Κ. δικηγόρος ἐν Κ/πόλει.	1868
ΣΑΡΔΙΝΣΚΗΣ Ν, διοικητὴς Σρακίων Κρήτης.	1872
ΣΑΡΡΟΣ Γ. διδ. τῆς νομικῆς ἐν Ἀθήναις.	1872
SHAW WILLIAM, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1873
SAX Charles, Ἡρόδενος τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐν Δυρραχίω.	1873
ΣΒΟΡΩΝΟΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΣΒΟΡΩΝΟΣ Μ. Ῥάλλης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΣΓΟΥΤΑΣ Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	»
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	»
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ζωρζῆς, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	»
ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ Γεώργιος, βιβλιοπώλης ἐν Κ/πόλει.	1872
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1873
ΣΙΦΝΑΙΟΣ Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΣΚΕΝΤΟΣ Ἀπόστολος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1871
ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ Η. τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1873
ΣΟΡΤΑΝ Σπυρίδων, κτηματίας ἐν Κ/πόλει.	1872
ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Βασίλειος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΣΟΥΛΙΔΗΣ Νικόλαος, ὑπάλληλος ἐν Κ/πόλει.	»
ΣΟΥΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, σχολάρχης τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ Ἐνοριακῆς Σχολῆς τῆς Παναγίας.	1861
ΣΠΙΘΑΡΗΣ Ἀνδρέας, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν Κ/πόλει.	1864
ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ Ε. διευθυντὴς ἀσφαλιστικῶν ἐταιριῶν ἐν Κ/πόλει.	1871
SCHROEDER Paul, διερχομῆς τῆς Γερμ. Πρεσβείας ἐν Κ/πόλει.	1871
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1873
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Δημ. ἱατρὸς ἐν Κ/πόλει.	1872
ΣΤΑΜΟΥΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἔμπορος ἐν Σκλυβρίχ.	»

ΣΤΑΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ Δ. διευθυντὴς τοῦ ἐν Χαλκηδόνι Ἑλλην. Λυκείου.	1872
ΣΤΕΡΙΟΣ Π. τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1873
ΣΤΡΟΜΠΟΥΛΗΣ Ν. ἰατρὸς ἐν Συγῆ.	1873
ΣΥΓΓΡΟΣ Ἀνδρέας, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1871
ΣΥΡΙΓΟΣ Λύσανδρος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1874
ΣΧΟΙΝΑΣ Ἀλέξανδρος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει.	1873

Τ

ΤΑΓΗΣ Ἀναστάσιος, καθηγητὴς καὶ ἰδρυτὴς τοῦ Ἑλλην. Λυκείου.	1869
ΤΑΓΗΣ Θεοχάρης, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει.	1872
ΤΑΜΒΑΚΟΣ Ν. Δ. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1863
ΤΑΞΗΣ Βασίλειος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΤΑΞΗΣ Ἰωάννης, λόγιος ἐν Κ/πόλει.	1872
ΤΕΤΣΗΣ Ἰωάννης, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Κ/πόλει.	1872
ΤΡΑΝΟΣ Ἐμμανουήλ, μεσίτης ἐν Κ/πόλει.	1870
ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ Εὐστράτιος, καθηγητὴς ἐν Ταϊγανίω.	1871
ΤΣΕΡΑΕΝΤΗΣ Βελισάριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1873
ΤΣΕΡΑΕΝΤΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1873
ΤΣΕΡΑΕΝΤΗΣ Σωκράτης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1873
ΤΣΕΡΩΝΗΣ Κωνσταντῖνος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει.	1874
ΤΣΙΚΑΛΙΩΤΗΣ Στέφανος, μεσίτης ἐν Κ/πόλει.	1870

Φ

ΦΑΜΠΑΤΟΣ Ν. ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1873
ΦΙΛΙΟΣ Δ. διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Κ/πόλει.	1872
ΦΙΛΙΠΠΟΒΙΤΣ Σωτήριος, ἔμπορος ἐν Φιλίπ/πόλει.	»
ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ.	»
ΦΛΩΡΙΟΣ Ἐδουάρδος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	»
ΡΗΡΥΓΙΕ Abia de, δημοσιογράφος ἐν Κ/πόλει.	»

Χ

ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ.	1865
CHARREL Louis, καθηγητὴς ἐν τῷ Αὐτ. Λυκείῳ ἐν Κ/πόλει.	1873
ΧΑΣΙΩΤΗΣ Γεώργιος, καθηγητὴς καὶ ἰδρυτὴς τοῦ Ἑλλην. Λυκείου.	1869
ΧΑΤΖΗ Χρήστου Χρήστος, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Κ/πόλει.	1873
ΧΕΛΜΠΣ Μιχαήλ, φαρμακοποιὸς ἐν Κ/πόλει.	1873
ΧΕΝ Λεωνίδα, δημοσιογράφος ἐν Κ/πόλει.	1870
ΧΟΥΡΜΟΥΖΗΣ Μιχαήλ, λόγιος ἐν Κ/πόλει.	1873
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Ἀριστοτέλης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1873
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Λεωνίδα, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.	1869

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ

Α

	Έτος έκδογής.
ΑΝΘΙΜΟΣ Γ'. πρώην Οικουμενικός Πατριάρχης.	1871
ΑΡΜΕΝΗΣ Βράδλας, πρώην πρεσβ. τῆς Ἑλλ. ἐν Λονδίνου.	1864

Β

ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Κ'πόλει.	1871
BANCROFT Georges, πρεσβ. τῆς Ἀμερικῆς ἐν Λονδίνου.	1872
BARTHOLDY Mendelssohn C. καθηγ. Πανεπ. Ύδαελθέργης.	1866
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ὑποδιοικητῆς τῆς Ἑθν. τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.	1871
ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ Χ. ἰατρός ἐν Σμύρνη.	1863
BEULÉ E. μέλος τοῦ Πανεκκαδελμίου τῆς Γαλλίας.	1866
BLACKIE J. Stuart, καθηγ. τῶν Ἑλλ. ἐν τῷ ἐν Ἐδεμβούργῳ Πανεπιστημίῳ.	1868
VOGUE Melchior Comte de, πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐν Κ'πόλει.	1871
BOKER, πρεσβ. τῶν Ἠνωμ. πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κ'πόλει.	1862
BURNOUF Émile, διευθ. τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλ. Σχολῆς.	1868
BOURSIAN C. καθηγ. τοῦ ἐν Ἰένη Πανεπιστημίου.	1870
BRUNET DE PRESLE Wladimir, μέλος τοῦ Πανεκκαδελμίου τῆς Γαλλίας.	1863
BYZANTIOS Σακράτατος, λόγιος ἐν Ἀθήναις.	1863

Γ

GEMMA Adolfo, διευθ. τοῦ Ἡμεροδικίου «Bovista».	1871
GLADSTONE William, πρῶτος ὀργάν. ἐν Ἀγγλίῃ.	1862
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Γ'. πρ. Οικουμενικός Πατριάρχης.	1871
GUGNIANT Secrétaire perpétuel honoraire de l'Académie des Inscriptions et belles lettres de Paris.	1864

Δ

DUMAST Guerrier Baron à Nancy	1870
DUMONT Albert, διευθυντῆς τῆς ἐν Τόμῃ Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.	1868
DURUY Victor, ancien ministre de l'instruction publique.	1863

E

Έτος έκδογῆς.

HELZENDORFF Franz von, καθηγ. τοῦ δικαίου ἐν Βερολίῳ.	1872
HENGEN W. Secretario del Instituto di Corresponzenza Archeologica.	1872
EGGER Emile, membre de l'Institut.	1863
EICHTHAL Gustave d', membre de la Société Asiatique à Paris.	1864
ELLIOT Henri, πρεσβ. τῆς Ἀγγλίας ἐν Κ/πόλει.	1872
ΕΓΓΕΜ Πασάς, μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.	1865
LÉVÊQUE Charles, membre de l'Institut, professeur au collège de France.	1866
ΕΥΓΕΝΙΟΣ Ξηροποταμνός, Ἀρχιμ. ἐν Κ/πόλει.	1863

Z

ZAMBALDI F. καθηγ. τῆς Ἑλλ. καὶ Λατιν. Γραμ. ἐν Βενετίῃ.	1872
ZARIFHIS Γεώργιος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1863
ZΩΓΡΑΦΟΣ Χρηστάκης, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.	1863

H

HAVET (Ernest), καθηγητῆς ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας, ἐν Παρίσις.	1867
---	------

I

IGNATIEW (Général), πρεσβ. τῆς Ῥωσσίας ἐν Κ/πόλει.	1865
ΙΣΤΡΙΑΣ Δώρα.	1868
ΙΩΑΝΝΟΥ Φίλιππος, καθηγ. τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθν. Πανεπιστημίου.	1863

K

ΚΑΛΑΜΙΤΑΣ Π. καθηγ. τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου.	1871
KARAJEAN Théodore Ritter von D., γερουσιαστῆς ἐν Βιέννῃ.	1872
ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ Εὐθύμιος, καθηγ. τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου.	1871
ΚΑΦΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥΣ Α., ἀρχιτέκτων ἐν Ἀθήναις.	"
KEMAL Πασάς, Ὑπουργός τοῦ Ἐβραφίου.	"
KEUDELL von, Πρεσβ. τῆς Γερμανίας ἐν Κ/πόλει.	1872
CHRIST, καθηγ. τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου.	1870
KIRGHHOFF A, καθηγ. τοῦ ἐν Βερολίῳ Πανεπιστημίου.	1872
KOKKINOS Ἐμμανουήλ, καθηγ. τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου.	1863
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ Στέφανος, καθηγ. τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου.	1863
ΚΟΥΡΤΙΟΣ Ἐρνέστος, καθηγ. τοῦ ἐν Βερολίῳ Πανεπιστημίου.	1870

Λ

ΛΑΜΜΡΟΣ Π. νομισματολόγος ἐν Ἀθήναις.	1871
LAYONS Lord, πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας ἐν Γαλλίῃ.	1865
LESSEPS Ferdinand de.	1873
LITTRE, membre de l'Institut.	1864
LUDOLFF Comte, Πρεσβ. τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐν Κ/πόλει.	1872

M

	Ἔτος ἐκλογῆς.
ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Ν. πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διὰδοσιν τῶν γραμμάτων.	1864
ΜΕΛΑΣ Λέων, λόγιος ἐν Ἀθήναις.	1869
ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Ἡρακλῆς, καθηγ. τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθν. Πανεπιστημίου.	»
MILLER Emmanuel, membre de l'Institut.	1863
MORRIS Joy, πρ. πρεσβ. τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κ/πόλει.	1865
MUNIF effendi, πρεσβευτῆς τῆς Τουρκίας ἐν Τεχεράνῃ.	1865

O

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Σοφοκλῆς, ἱατρὸς ἐν Ἀθήναις.	1867
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Θεόδωρος, καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου.	»

Π

ΠΑΛΛΗΣ Α. καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου.	1872
PANTAZIS Δ. τμηματάρχης ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ἐν Ἀθήναις.	»
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γρηγόριος, τμηματάρχης ἐν τῷ Ὑπουργ. τῶν Ἐξ. ἐν Ἀθήναις.	1868
PATIN Secrétaire perpétuel de l'Académie Française, doyen de la Faculté des lettres de Paris.	1864
ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ Χ. καθηγ. τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου.	1871

P

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος, πρῶτον πρεσβ. τῆς Ἑλλάδος ἐν Παρισίοις.	1863
ΡΑΛΛΗΣ Γ. καθηγ. τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθνικοῦ Πανεπιστημίου.	1869
PENIPEHS Μ. διοικητῆς τῆς ἐθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.	1864
ROSSIGNOL (I. P.) membre de l'Institut.	»

Σ.

ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ Νικόλαος, καθηγ. τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθν. Πανεπιστημίου.	1867
SARVET Πασσᾶς, Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.	1871
SCHMIDT Bernard.	1870
SCHMIDT Morriz, καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἰένῃ Πανεπιστημίου.	1871
ΣΙΜΟΣ Εὐστάθιος, πρεσβ. τῆς Ἑλλάδος ἐν Κ/πόλει.	1872

T

TUCKERMAN Charles, πρ. Πρεσβευτῆς τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ἀθήναις.	1873
--	------

Φ

ΦΡΕΑΡΙΤΗΣ Κωνσταντῖνος, καθηγ. τοῦ ἐν Ἀθήναις ἔθν. Πανεπιστημίου.	1867
---	------

X

CHASSANG, inspecteur général de l'Académie de Paris.	1868
--	------

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ.

Α

	Ἔτος ἐκλογῆς
ABBOT Ἐρρίκος, Πρόξενος τῆς Γερμανίας ἐν Θεσσαλονίκῃ.	1869
ΑΒΔΟΥΛΑΧ Βέης, καθηγητῆς τῆς ἐν Κ/πόλει Α. ἱατρικῆς Σχολῆς.	1864
ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ Τηλέμαχος, κτηματίας ἐν Κέῳ.	1863
ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ Λέωνδρος, καθηγητῆς τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ.	1863
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Β. καθηγ. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.	1872

Β

ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ἰωάννης, διευθυντῆς τῆς ἐν Λονδίῳ Ἑλληνικῆς Σχολῆς.	1865
VEIDNER Andrén, καθηγ. ἐν Μπαδμεμβούργῳ.	1872
ΒΕΛΕΓΡΑΔΩΝ Ἄνθιμος.	1868
ΒΕΛΟΥΔΗΣ Ι. λόγιος ἐν Βενετίᾳ.	1871
ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ Ν. Νικήτας, εἰρηνοδίκης ἐν Ἀμοργῷ.	1864
ΒΛΑΧΟΣ Ἄγγελος, λόγιος ἐν Ἀθήναις.	1870
BERTHERAND Γεν. Γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κλιματολογικῆς ἐπιτερίδας.	1870

Γ

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Ν. ἱατρὸς ἐν Βόλῳ.	1863
GIDEL Charles A., λόγιος ἐν Παρισίοις.	1867
GOOLD πρῶην διευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου ἐν Κ/πόλει.	1871
ΓΟΥΔΑΣ Ἄναστ. ἱατρὸς ἐν Ἀθήναις.	1864
ΓΡΗΓΟΡΑΣ Γερμανός, Ἀρχιμακροδότης ἐν Λειψίᾳ.	1863
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Α. καθηγ. ἐν Κ/πόλει.	1864

Δ

ΔΑΜΩΝ Δ. ἱατρὸς.	1872
------------------	------

ΔΕΚΗΓΑΛΛΑΣ Ι. ἱατρός ἐν Νάξῳ.	1864
ΔΟΥΖΟΝ Α. Ἡρόζενος τῆς Γαλλίας ἐν Ἰωαννίνοις.	1872
ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ Νικόλαος, λόγιος ἐν Ἀθήναις.	1872

Ε

ΕΥΕΛΗΠΙΔΗΣ Δωρόθεος, Μ. Πρωτοσύγκελλος ἐν Κ/πόλει.	1867
--	------

Η

ΗΛΙΑΔΗΣ Λεωνίδας, λόγιος ἐν Παρισίαις.	1873
ΗΛΙΟΥΘΟΛΕΩΣ Διονύσιος, Ἐπίσκοπος Ἐφέσου.	1872

Θ

ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Ι. ἱατρός, πρόεδρος τοῦ ἐν Σέρραις Μακεδονικοῦ Φιλεκαπιδ Συλλόγου.	1870
ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Κ. πρόεδρος τοῦ ἐν Ῥαιδεστῷ Ἱεραικοῦ Φιλεκαπιδευτικοῦ Συλλόγου.	»
ΘΕΡΕΙΑΝΟΣ Διονύσιος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστη.	1863

Ι

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σάββας, διδάσκαλος ἐν Τραπεζούντι.	1870
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σεραπίων, καθηγ. ἐν Κιαιρείῃ.	1863
HIRSCHFELD Gustave, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις.	1873

Κ

CAILLEMER Εὐαίριος, καθηγ. τῆς νομικῆς ἐν Γενέβῃ.	1870
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Τηλέμαχος, σπουδαστὴς ἐν Ζυρίχῃ.	»
KOEN, συντάκτης τῶν Ἰσραηλιτικῶν χρονικῶν ἐν Κερκύρῃ.	1863
ΚΟΣΜΙΔΗΣ Κυριακός, ἔμπορος ἐν Πτολεμαίδι.	»
ΚΟΥΠΤΩΡΗΣ Παναγιώτης, γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.	1864
QU'SSEMAKER Arthur, ροιτητὴς τῆς νομικῆς ἐν Αἴθ.	1870
ΚΡΗΤΙΚΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, ἱατρός ἐν Σύρῳ.	»
ΚΡΙΝΟΣ Δ., φαρμακοποιὸς ἐν Ἀθήναις.	1865
QU'EUX de Saint-Hilaire marquis de, λόγιος ἐν Παρισίαις.	1867
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Κ., σχολάρχης τῆς ἐν Τραπεζούντι Ἑλλην. Σχολῆς.	1864

Λ

ΛΑΖΑΡΑΣ Η. ἱατρός ἐν Κερκύρῃ.	1874
ΛΑΜΠΡΟΣ Η. Η. νομισματολόγος ἐν Ἀθήναις.	»
ΛΕΒΙΔΗΣ Ν. Α. πρόεδρος τοῦ Ἐξελεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐν Ἀθήναις.	1864

	Ἔτος ἐκλογῆς.
ΛΕΙΒΑΔΑΣ Θεοφάνης, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Βιέννῃ.	1863
LEONARDI Giovanni, φαρμακοποῦς ἐν Κερκύρῃ.	1871
ΛΕΟΝΤΙΑΣ Σαπφώ, διευθύντρια τοῦ ἐν Σμύρνῃ Παρθεναγωγείου.	1872
ΛΗΜΝΙΟΣ Ν. ἰατρός ἐν Ἀρτάκη.	»
ΛΟΝΤΟΣ Ἀνδρέας, πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἰωαννίνοις.	»
ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ Ἀλέξανδρος, Μητροπολίτης Σύρου καὶ Τήνου.	1863

Μ

ΜΑΝΑΦΗΣ Σπυρίδων, γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.	1863
ΜΑΤΣΑΝΟΣ Γ. καθηγ. ἐν τῇ Ζωσιμική Σχολῇ ἐν Ἰωαννίνοις.	1872
MONTANI Pietro, ὑποδιευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρ. Ἀστεροσκοπείου ἐν Κ'πόλει.	1866
ΜΟΡΔΟΣ Σχμουήλ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρῃ.	1864
MORDTMANN, φοιτητῆς τῆς φιλολογίας ἐν Βόννῃ.	1872
ΜΥΡΙΑΝΘΕΥΣ Ἰερώνυμος, καθηγητῆς τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ.	»

Ν

ΝΑΥΤΗΣ Ἀνδρέας, Ἕλλην πρόξενος ἐν Τεργέστη.	1867
ΝΑΧΑΜΟΥΛΗΣ Ἰωσήφ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρῃ.	1864

Ξ

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, γυμνασιάρχης ἐν Σμύρνῃ.	1863
---	------

Ο

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτης, διευθ. τῆς ἐν Κερκύρῃ ἰδιωτικῆς Σχολῆς.	1868
---	------

Π

ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Ι. γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.	1863
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ. διδάσκαλος ἐν Ἀρτῇ.	1872
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ. ἰατρός καὶ πρόεδρος τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Φιλελευθ. Συλλόγου.	1863
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Χρῆστος, λόγιος ἐν Κ'πόλει.	1864
ΠΑΠΑΔΟΥΚΑΣ Νικόλαος, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.	1873
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, λόγιος ἐν Βρασίλῃ.	1871
ΠΕΤΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, λόγιος ἐν Λακωνίῃ.	1864
ΠΕΡΙΔΗΣ Κ. ἐν Κύπρῳ.	1871
ΠΟΛΙΤΗΣ Ν. Γ. λόγιος ἐν Ἀθήναις.	1872
ΠΩΗ Κωνσταντῖνος, πρώην Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος.	1864

Ρ

ΡΑΔΔΗΣ Ν. ἰατρός ἐν Περγάμῳ.	1872
------------------------------	------

ΡΑΜΜΟΣ Ι. διδάσκαλος ἐν Κ/πόλει.	1871
ΡΑΦΑΗΛ Ἐλευθέριος, πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικοῦ Συλλόγου <i>Παρνασσός</i> .	1872

Σ

ΣΑΘΑΣ Κωνσταντῖνος, ἀρχιοδῖφης ἐν Ἀθήναις.	1868
ΣΑΚΚΟΠΟΥΛΟΣ Ν. πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Τρουστσοκίῳ.	1870
ΣΚΟΡΔΕΛΙΔΗΣ Βλάσιος, σχολάρχης ἐν Φιλιππουπόλει.	1868
ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ Ι. δημοσιογράφος ἐν Τεργέστη.	1863
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Ἐπικαινώνας, λόγιος ἐν Ἀθήναις.	1867
ΣΥΜΒΟΥΛΙΔΗΣ Γεώργιος, ἱατρός ἐν Πετρούπολει.	1867
Σχλείμακν Ἐρρίκος, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις.	1871
ΣΧΟΡΤΣΑΝΙΤΗΣ Δ. σχολάρχης ἐν Ἄρτη.	»

Τ

ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ Ἠλίας, καθηγ. τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς.	1864
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗΣ Κ. ἐν Βενετίῃ.	1872
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Ν.	1863

Φ

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ Ἀθανάσιος, καθηγ. ἐν Ἰωαννίνοις.	1863
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ Χ. Ν. τυπογράφος ἐν Ἀθήναις.	1864
ΦΟΥΡΤΟΥΝΙΑΔΗΣ Β. ἱατρός ἐν Κ/πόλει.	»

Χ

CHEVALIER de Chiani Gerard, Γεν. Πρόξενος τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐν Ἰωαννίνοις.	1872
ΧΡΟΝΙΔΗΣ Κ. λόγιος ἐν Ἀδριανουπόλει.	1863

Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Γκατικῶν Μελῶν μετὰ τὸ Ἀλεξάνδριδης Ἀθανάσιος, πρόεδρος
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Δημήτριος, τηλεγράφος ἐν Κ/πόλει.

1873

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ (α).

ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΕΦΕΝΔΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ.
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ.
ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ.

ΔΩΡΗΤΑΙ (α).

ΑΥΤΟΚΡ. ΟΘΩΜ. ΤΡΑΠΕΖΑ.
ΓΕΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜ. ΚΡΑΤΟΥΣ.
Ζ. ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ.
ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ.
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΩΝΙΟΣ.
ΑΥΣΤΡΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΙΣΤΩΣΙΣ.
ΚΩΝΣΤ. ΔΟΣΙΟΣ.
ΠΑΝΤΙΑΣ ΣΕΚΙΑΡΗΣ.
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΛΛΗΣ.
ΘΕΟΔ. Α. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ.
ΚΩΝΣΤ. ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ.
ΒΑΣ. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ.
Θ. καὶ Β. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ καὶ Σζ.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ.
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ.
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ.
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ.
ΑΝΑΣΤ. ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ.
ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΑΝΑΝΙΑΣ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΣ.

(α) Ἰδε ἄρθρα τοῦ Κανονισμοῦ 80—81.

ΚΟΞΜΗΤΟΡΕΞ.

κατὰ τὸ 1872—73.

<i>Πρόεδρος</i>	Κ. ΚΑΡΑΪΑΝΟΣ.			
<i>Ἀντιπρόεδροι</i>	<table> <tr> <td rowspan="2">}</td> <td>Α. ΜΟΡΩΤΜΑΝΝ.</td> </tr> <tr> <td>Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.</td> </tr> </table>	}	Α. ΜΟΡΩΤΜΑΝΝ.	Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.
}	Α. ΜΟΡΩΤΜΑΝΝ.			
	Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.			
<i>Γερ. Γραμματεὺς</i>	Δ. ΦΙΛΙΟΣ.			
<i>Εἰδ. Γραμματεὺς</i>	Δ. ΠΑΠΘΩΝΙΔΗΣ.			
<i>Βιβλιοθήκη</i>	Α. ΛΙΟΥΜΑΣ.			
<i>Ταμίαι</i>	Ι. ΓΚΙΩΝ.			

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ.

κατὰ τὸ 1872—73.

Α'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ.

Α. ΜΟΡΩΤΜΑΝΝ *Πρόεδρος.*
 Θ. ΚΟΣΟΥΔΗΣ.
 Ζ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ.
 Δ. ΚΟΚΚΩΝΗΣ.
 Ι. ΓΚΙΩΝ *Ταμίαι.*

Β'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ.

Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ *Πρόεδρος.*
 Η. ΒΑΣΙΛΔΗΣ.
 Γ. ΛΑΖΟΠΟΥΛΟΣ.
 Β. ΠΥΛΛΔΗΣ.
 Α. ΛΙΟΥΜΑΣ.
 Δ. ΦΙΛΙΟΣ *Γραμματεὺς.*

Γ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ.

- Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ *Πρόεδρος.*
 Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.
 Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ.
 Ξ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ.
 Β. ΗΥΛΑΔΗΣ.
 Μ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.
 Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ *Γραμματέας.*

Δ'. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ.

- Η. ΒΑΣΙΑΔΗΣ *Πρόεδρος*
 Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.
 Α. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.
 ΧΡΗΣΤΟΣ Χ. ΧΡΗΣΤΟΥ.
 Δ. ΦΙΛΙΟΣ.
 Α. ΤΑΓΗΣ.
 Ι. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ.
 Θ. ΤΑΓΗΣ *Γραμματέας.*

Ε'. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ.

- Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ *Πρόεδρος.*
 MILLINGEN.
 MORDTMANN (*πκτήρ*).
 MORDTMANN (*ύύς*).
 Ρ. DETIHER.
 C. GANNEAU.
 Α. Γ. ΠΑΣΠΑΘΗΣ.
 Κ. Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.
 Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.
 Η. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.
 Κ. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ.
 Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ *Γραμματέας.*

Ζ'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ.

Η. ΚΑΛΑΒΟΥΡΗΣ *Πρόεδρος.*

Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ.

MORDTMANN (*υἱός*).

L. CHARREL.

ΑΒΔΟΥΡΑΝ ΒΕΗΣ.

JADIGE.

WEISBACH.

Α. ΖΩΠΡΟΣ.

Α. ΒΑΦΙΑΔΗΣ *Γραμματέας.*

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1872 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1873

ΤΟΜΟΣ Ζ΄.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΣΟΥΛΟΥ ΞΕΡΑΪ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ ΑΝΑΚΑΛΥΦΘΕΙΣΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ.

(Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΤΑΓ΄ Συνεδριάσει).

Ὁ γραμματεὺς καὶ κί ἐν μέρει ἐργασίει τοῦ Ἑλλ. Φιλολογικοῦ Συλλόγου μ' ἐνθαρρύνουσις ἕνα ἀποστέλλω αὐτῷ ὅσας ἐν Σουλῶν Ξεράϊ, χωρίῳ τοῦ Πόντου, ἔδουθησαν περιηγούμενος νὰ ἀνακαλύψω ἐπιγραφάς, ἐπισυνάπτων καὶ τινας συντόμους σημειώσεις.

Ἐβρισθῶ δ' ἐν περὶ ὅ, ὅτι ἀπορροισίας πρὸ τριετίας ἕνα ἐρευνητῶ γεωγραφικῶς καὶ ἀρχαιολογικῶς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὸ μεταξὺ Ἀμασειᾶς καὶ Εὐξείνου Πόντου, ἀνεπιστήτως πως ἐπέστειλέθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐδέχθη νὰ θέσω ὡς τέρμα τῶν ἐρευνῶν μου, τὸ μεταξὺ Ἄλυος ποταμοῦ καὶ Εὐξείνου Πόντου, οὐχὶ ἀπὸ τῶν πηγῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς Σεβαστείαις.

Ἐβρισθῶν τινὰ τῆς 2ης Ἰουλίου 1871 ἐρευνῶν ἀπὸ τῶν πηγῶν τὴν διεύθυνσιν τοῦ Σουλῶνος παραποτάμου τοῦ Ἰριδος ποταμοῦ, ἐβρισκα μετὰ δύο ἡμερῶν πορεύειν (1) τὴν ἐνθάτην ἐσπερινὴν ὥραν Εὐρωπαϊστὶ εἰς τὸ χωρίον Σουλῶν Ξεράϊ. Περὶ ἀνατολὰς ἤλιου τὴν πρωΐαν εὐρέθη παρ' ἐλπίδα μεταξὺ πολλῶν εἰρηγασμένων μαρμάρων, παριστατόντων κιονόκρηνα, κίονας, ἀρχιτεκτονικὰ κοσμημάτα, πλάκας, κλπ. ἃ ἔκειντο φέρδην μίγδην καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν καὶ περὶ τοῦ βληθέντος χωρίου. Πραυτεῖα ἐνόησα, ὅτι εὐρίσκουμαι ἐντὸς ἀρ-

χαίς πόλεως, ἀλλ' ὅποιαι; Ὁ Στάβων καὶ τὰ ἄλλα βοθημάτα, ἃ εἶχον ὑπ' ὄψιν, οὐδὲν περὶ τοῦ ἂν ἐκεῖτο πόλις τις κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἀνέφερον. Ἀπελπισθεὶς ἀπαφάσισα νὰ ἐρευνηθῶ μετὰ λεπτομερεῖας τὸ μέρος, τὰ περιεχόμενα ἐντὸς καὶ τοῖς πέριξ τοῦ χωρίου, ἐλπίζων ὅτι θὰ εὐρεθῶσιν ἐπιγραφαί, ἐξ αὐτῶν δ' ἴσως καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως.

Τὸ χωρίον Σουλῶν Ξεράϊ κείτα εἰς τὴν μεσημβρινὴν ὄχθην τοῦ Σουλῶνος 39^ο. 40'. 31'' ἀρκτ. πλάτ. καὶ 33^ο. 44'. 56'' ἀνατολ. μήκους ἀπὸ Χαρισίων. Ὑψοῦται δ' ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης 2969 γαλλικαὶ πόδες περιέχει περὶ τὰς 100 θρησκυλικὰς οἰκίας καὶ πέντε κερκιστικαῖς. Εἰκάζω δ' ἐκ πολλῶν τεκμηρίων, ὅτι κείτα ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν. Ἡ ἔκτασις τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐκ διαφόρων σημείων εἶχε μεγάλην ἔκτασιν, ἰδίως πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ χωρίου. Ἀνατολικομεσημβρινῶς αὐτοῦ εὐρίσκονται ἔχνη τῶν θεμελιῶν ἐκκλησιᾶς, ἧτις ἦτο μίξ τῶν μεγαλύτερων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Πλασίον αὐτῶν καὶ ἐντὸς τοῦ χωρίου ἔβρισκα 23 κιονόκρηνα βυζαντινοῦ βυθμοῦ μὲ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος περὶ τὰ 2000 βήματα ἀπὸ τοῦ χωρίου ὑπάρχει βωμικὴ γέφυρα καλλίστης κατασκευῆς. ἐκ μεγάλων βολκανικῶν λίθων. Ὡς τῶν τοῦ ἀρχαίου μώλου τῆς Ἀμινσῶ, μετὰ τριῶν ἀψίδων ἐνοῦσα τὰς δύο ὄχθας τοῦ Σουλῶνος. Ἐκ πολλῶν ἄλλων σημείων εἰκάζω, ὅτι ἡ πόλις ἀνατολικῶς ἐξέτεινετο ἕως ἐδῶ.

Ἐπειδὴ εὐρίσκουμαι μακρὰν βιβλιοθηκῶν, βιάζομαι νὰ προσέρω νῦν μόνον ὕλην τοῖς ζηλωταῖς τῆς ἀρχαιότητος. Κατὰ χρονολογικὴν ὕβεν σειρὰν καταχωρίζω ἐνταῦθα τὰ ἀνακαλυφθεῖσας ἐπιγραφάς, ἀντιγραφείσας ἀπὸ τῆς 1ῆς ἕως τῆς 2ῆς Ἰουλίου 1871.

(1) Ἡ ἀπὸ τῶν πηγῶν μίγρι τοῦ χωρίου Sulu Sema ἀπόστασις εἶναι 10 ὥρων, ἢ βραδύτης ὅμοια αὕτη προῆλθεν ἐκ τῶν ἀρχαίων ἡμῶν.

Ἀριθ. Α'.

ΠΥΔΚΝΙΗΗΚ
ΟΜ' ΔΟΜΙΤΙΟΙΟ
ΥΑΠΗΒΕΝΕΦΗΚ
ΤΑΤΚΡΙΟΥΣΕΚΟ
ΥΝΔΟΥΥΗΑΤΙΚΟΥ

Ἔψος 9,74 γαλ. μέτρων.

Διάμετρος 0,40

Στήλη ἐξ ἄγρονος ἐκ μαρμάρου ὑπολευκού.

Ἀριθ. Β'.

Π ΠΕΘΙΚΟΥ » » »
Π ΒΟΥΔΗΚΑΙΟ » » »
ΕΗ ΤΩΝ ΠΕΡ » » »
ΜΕΕΛΑΕ » » »
ΑΡΧΟΝΤΩΝ » » »
ΕΤΟΥΤΕ ΡΕΙ.

Ἔψος 0,56.

Πλάτος 0,70. ἐπὶ λευκοῦ μαρμάρου.

Τοῦ ψήφισματος τούτου ἡ μὲν ἀρχὴ καὶ τὸ ἥμισυ ἀριστερὸν μέρος πάντα ἐξηλειμμένα εἰσίν. Τὰ δ' αἵτια τῆς παραλλαγῆς αὐτοῦ ἐν τῇ συλλογῇ ἀκολούθως.

Ἀριθ. Γ'.

ΜΗΟΝΤΙΟΝΝΟΥ »
ΔΙΟΝΜΗΟΝΤΟΥ.
ΝΟΥΥΕΛΔΙΟΥΥΙΟΝ
ΕΒΑΥΤΟΠΟΔΕΙΩΙ
Π ΒΟΥΗΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΕ
ΕΤΙΜΗΕΝ ΤΗΕ ΕΙΕ
ΤΗΝΘΟΛΙΝΔΗΜΗΚΟ
ΕΥΝΟΙΑΕΛΕΝΕΚΕΝ

Ἔψος 0,66.

Πλάτος 0,80.

Αἱ ἐπιγραφαὶ αἱ ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ Γ'. Η'. Θ'. Γ'. ἐπὶ γρανίτου λίθου κεχαρμημέναι εἰσίν, ἡ δὲ γλυφὴ αὐτῶν ἀρίστη.

Ἀριθ. Δ'.

ΛΕΟΝΤΕΙΝΟΝΤ »
ΚΑΙΛΟΓΓΟΝΚΟΡ
ΒΟΥΩΝΟΙΟΤΟ
ΕΤΑΤΙΟΥΛΟΓΓΟΥΥΙ
ΟΝΣΟΦΡΟΣΥΝΗΣΕ
ΝΕΚΑ ΚΑΙ ΕΥΚΟΣΜΙΑ »
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΝ

ΦΙΛΟΤΕΙΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΙΣ
ΛΑΛΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΗΝ ΜΕΙ
ΖΟΝΩΣ ΤΗΕ ΠΑΙΚΙΑΕ Κ » »
ΠΛΕΟΣ ΩΝΕΒΗΗΔΕΥΣΕΝ »
ΟΠΑΡΕΧΩΔΕΑΥΤΟΝ ΤΗΣ

Ἔψος 1,50.

Πλάτος 0,50.

Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου στίχου ἡ γραφὴ εἶναι δυσανάγνωστος· ἡμεῖς δὲ ὠδολήθημεν εἰς τὴν ἀντιγραφὴν ἀπὸ τῶ ἐν τῷ λίθῳ ἔχον· κατὰ πόσον δὲ ἐπετόχομεν καὶ ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν· ἔδε λίθος ἀμύκτης.

Ἀριθ. Ε'.

ΤΑΙΑΧΕ ΤΙΚΕΝΑΦΩ,,
Ο,, Ε ΝΟΥΡΕCΙΝ ΠΑΡΘΕΝ,,
ΝΑΠΤΗΗΝΘΗC ΥΧΙΟΝΤΟ
ΑΡΟΙΘΕΝ ΝΥΝΑΥΛΕΟ
CΑΝΑΠΤΑCΙΝΘC ΧΙΛΙΓΓΥ
ΨΟΙCΤΕΧΝΕCΙΝ ΚΗΡΕΙ
ΠΟΥCΑΘΑΝΟΝΤΟC
ΕΝΘΑΔΕΧΑΖΙΧΟΝ ΓΡΧ
ΧΑΤΙΚΗC ΕΠΙCΤΡΑΤΕΧΑ
ΧCΑΝΕΡΑCΕΧΝΟΝ ΓΙ
ΗΤΗΡΕΚΑΛΥCΕΘΑΝΟΝΤ
ΓΝΩΝΤΟC ΔΗΤΕΡΜΑΒΙΟ,,

Ἔψος 1,40.

Πλάτος 0,40

Ἐπὶ λευκοῦ μαρμάρου.

Ἀριθ. Σ'.

ΗCΑΡΙCΤΠΟ

ΧΝΗΧΗC ΚΕ

Ἰχνη τεσσάρων στοιχείων ἐν τῷ μέσῳ.

ΣΕΛΑΙΑΝΧΑ = Ι
 ΧΑΝΤΗΗΚΑΙΑΧ
 ΖΟΝΙΝ ΤΗΝΣΕ
 ΧΕΝΟΤΑΤΗΝ
 ΧΑΤΡΩΝΑΝΣΤΘ
 ΛΑΤΑΝΑΡΧΙΕΡΙΑΝ
 ΦΙΛΟΤΙΧΕΟΝ
 ΟΙΥΛΠΟΤΟΤΠΘ
 ΠΟΝΤΑΡΧΗΣ
 ΟΑΝΗΡΧΛΗΗ
 ΧΗΣΧΑΡΙΝ

*Υψος 1,56.

Πλάτος 0,75.

*Επί λευκού μαρμάρου, ὁ 8 στίχος δυσανάγνωστος.

*Αριθ. Ζ'.

CTR.
 ΡΟΝΤ
 ΑΛΟΙΣΓΕΓ
 ΝΣΙΟΣΙ
 ΟΥΜΕΙΝΨΥ
 ΙΝΧΡΥΣΘΑ
 ΤΡΗΝΔΑΓΑ
 ΣΤΩΔΕΝ
 ΑΙΑΒΜΟΝ
 ΕΥΟΠΩΣ
 ΕCΖΩ
 CΙΤΑΙΚΥΔΟ
 ΚΑΡΙCΤΕ

*Αριθ. Η'.

ΟΤ
 ΡΕΙΗ·
 ΛΓΥΝ
 ΣΑΜ
 ΑΓΥΝ
 ΙΓΕΝΕ
 ΑΝΤΑΡ
 ΚΑΙΚΑΣ
 ΙCΙΤΡΙΒΟ
 ΕΙΡΑΣΕΚ
 ΗΝΜΕΤΑΜ
 CΥΝΗΘΕC
 ΟΥΤΕΝΙΓΑ

*Εκ τῶν πρώτων τεσσάρων στίχων λείπει ἀνά ἓν γράμμα. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ λίθοι Ζ'. Η'. ὡς καὶ ὁ Γ'. εἶναι ἐκ γρανίτου τυχαίως ἐσώθη τὸ τέλος τοῦ Ζ'. καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ Η'. ἀπὸ τὰς βαναύσους χεῖρας τοῦ ἀναισθητοῦ τέκτονος καὶ τῶν συνεταίρων αὐτοῦ, ἵνα συναρμόσωσι τοὺς θεμελίους λίθους τῆς ἐκκλησίας. Οἱ χωρικοὶ ἀφῆρσαν τοὺς ἀριθμοὺς Ζ'. καὶ Η'. ἀπὸ τοῦ θεμελίου πρὸ 30 ἐτῶν, καὶ ἔθεσαν αὐτοὺς εἰς τὰ θεμέλια τῶν οἰκιῶν των, ὅπου εὕρισκονται κατὰ τὸ ἕμισυ παρακεχωσμένοι. Εἰκάζω ὅτι αἱ τρεῖς αὗται ἐπιγραφαὶ ἀποτελοῦν ἓν ὅλον. α) ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς Γ'. δὲν ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος· β) ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ λίθου δὲν λείπει οὐδεὶς στίχος οὔτε ἀνωθεν οὔτε κάτωθεν, ἵνα διαψύσῃ τὴν εἰκασίαν μου. γ) ὅτι ἡ γλυφὴ καὶ τῶν τριῶν λίθων εἶναι τῆς αὐτῆς χειρὸς. καὶ δ) ὅτι τὸ αὐτὸ μέγεθος κατὰ τὸ μῆκος, πλάτος καὶ πάχος ἔχουσι καὶ οἱ τρεῖς.

Ἄρθ. Θ'.

ΑΝΡΥΠΑΙΟΙ ΚΟΥΥΙΩΙ
 ΘΕΟΥΝ, ΟΥΑΥΙ ΟΝΩ ΙΤΡΑΙΑΝΟ
 ΑΔΡΙΑΝΟ, ΗΡΑΡΧΙ ΕΡΕΙΜΕΓΙΣΦ
 ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΟ ΚΑΙ
 ΑΥΤΟ ΚΡΑΤ' ΤΟΒ' ΥΠΑΤΩ ΠΟΓ. ΠΠ
 ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΔΟΙΚΑΙ Ε ΑΡΙΔ ΗΜΑΡΧΙΚΗΣ
 ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΕΠΙΦΑΡΜΑΝΟΥ
 ΠΡΕΣ ΒΕΥΤΟΥ ΤΟΥ ΚΑΙΑΝΤΙΣ ΡΑΤΗ ΓΟΥ
 ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
 ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΛΕΙ ΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ
 ΗΡΑΚΛΕΟΠΟΛΙ ΤΩΝ
 ΑΡΧΟΝΤΕΣ ΒΟΥΛΗ ΔΗΜΟΣ
 ΕΤΟΥΣ ΘΑΡ

Ἔψος 1,60.

Πλάτος 0,90.

Ἐπὶ χαλκολίθου.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη, ἡ καὶ σημαντικώτερη μεταξὺ τῆς συλλογῆς, εὐρίσκειται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῆς Ῥωμαϊκῆς γερφύρας. Ἐκ τῆς θέσεως, ἐν ἣ νῦν εὐρίσκειται, κινδυνεύει παντελῶς νὰ καταστραφῇ. Ἀπὸ τοῦ πρώτου στίχου καὶ ἐπάνω τοῦ ἀντιγράφου ἡμῶν ὁ λίθος εἶναι τεθραυσμένος καὶ ἐξηρατισμένος, μόλις δὲ μετὰ τεσσάρων ἡμερῶν ἐπιμονὴν ἠδυνήθημεν νὰ περπατήσωμεν τὴν ἀντιγραφήν αὐτῆς, ἀφοῦ ἐξηντήλασκαμεν πᾶν μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ.

Ἐκ τοῦ ψηφίσματος τούτου γίνεται γνωστὴν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως *Ἡρακλεοπόλις*, ὅτι ἐτι-γλορηθήκε παρὰ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων μετὰ τὸν ἔξοχόν τίτλον «*Σεβαστή*», καὶ ὅτι ἐν αὐτῇ κατ' ἔξοχὴν ἐλατρεύετο ὁ Ἡρακλῆς.

Ἐξ ὧν τῆς ἐπιγραφῆς ἡ ἐν τῷ λίθῳ χρονολογία ΘΑΡ, μᾶς ἐσύγγρασεν οὐκ ὀλίγον, ἀλλ' οὐχ ἥττον νομίζομεν, ὅτι διὰ τινος πραξικοπήματος πάθει πᾶσα συζήτησις, μεταθέτομεν δηλ. τὸ γράμμα Ρ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Θ, ἵνα δὲ μὴ λυπήσωμεν τὸ Θ τοποθετούμεν αὐτὸ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ρ, καὶ οὕτω γράφομεν ΡΑΘ. Τὸ δὲ λάθος ὁμοειδῶς ἀποδίδωι τῷ λιθοζῆφ, καθὼς καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς ἀπαντῶμεν ΤΙΣ ἀντὶ ΤΗΣ κτλ. ὅθεν φαίνεται ὅτι ἡ ἀποικία αὕτη ἐσυστήθη κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς δευτέρας τριακονδρίας (Triumviratus), 39 π. Χ. Ἀκολουθῶν ἐκτενέστερον περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Πόθεν ἤλθον οἱ ἀποικοὶ οὗτοι ἀγνοοῦμεν ἄς ποιοκεραλήσωσιν οἱ φίλοι τῶν *Chateaur en Espagne*.

Ἄριθ. Γ'.

ΙΟΣΟΝΜΟΙΡΑΙΤΑΝΔΕΙΚΕΕΣΕ
 ΣΥΟΣΑΘΡΗΣΩΣΙΓΑΛΗΝΑΙΗΣΙ
 ΚΑΙΕΓΩΠΑΤΑΡΧΟΣΑΓΑΥΟΤ
 ΣΤΗΣΑΣΚΥΔΟΣΜΕΝΕΝΙΣΤΡΑΤ.
 ΜΑΠΟΔΥΣΑΜΕΝΟΣΔΕΛΙΑΧΟΝΓ
 ΚΙΝΟΟΙΣΤΡΑΤΤΙΑΕΣΣΙΦΙΛΟΣΤΟ
 ΜΟΙΚΑΙΠΑΙΔΑΣΘΥΜΗΔΕΑΣΟΥΣ
 ΥΜΝΟΥΣΑΥΧΗΕΝΤΟΣΟΤΩΣΣ
 ΉΘΕΘΟΚΙΝΕΘΗΚΕΝΟΜΟΙΟΝΑ
 ΞΕΚΕΩΣΤΑΝΤΑΡΧΟΣΕΓΩΝΥΝ
 ΩΤΕΝΠΑΙΔΕΣΙΝΕΜΟΙΣΟΥΣΔ
 ΤΕΚΑΙΗΕΞΗΣΕΝΕΝΙΜΣΤΑΡΟΙΣ
 ΝΤΑΡΧΟΙΝΧΑΡΙΕΝΤΑΚΑΙΜΕΡΟ
 ΝΜΕΝΓΑΡΣΤΡΑΤΙΗΣΙΝΑΡΙΘΜΙΟ
 ΕΤΕΡΗΤΙΜΗΠΕΡΙΛΑΜΠΕΑΤΟΝ
 ΥΑΜΕΝΗΠΑΤΡΗΣΤΗΛΕΚΛΥΤΟ
 ΦΡΙΔΕΜΟΙΘΕΜΕΝΗΣΜΑΚΛΥΤΟ
 ΣΠΕΣΙΗΣΑΡΕΤΗΣΤΑΣΗΣΚΛΕΟ
 ΙΗΕΙΩΣΕΣΚΟΝΕΝΑΝΑΡΑΣΙΚΑ
 ΚΤΡΟΙΣΑΙΩΝΕΣΣΙΝΕΩΣΜΕΝΕΙ
 ΑΜΠΕΙΔΗΕΛΙΟΣΦΛΕΘΩΝΤΡΟΧ

Ἔψος 1,16.

Πλάτος 1,15.

Ἐπὶ γρανίτου λίθου. Ἴδτε Ζ'. Η'. ἀριθμούς.

Ἐν τῇ ἀρχῇ ἑκάστου στίχου, ἐξαιρέσει ἐλίγων, λείπουσι ποῦ μὲν ἓν, ποῦ δὲ δύο γράμματα.

Παρὰ τῷ μουχτάρῃ τοῦ χωρίου εὐρίσκεται
 χάλκινον νόμισμα, φέρων τὴν ἐπιγραφὴν ΣΕ-
 ΒΑΣΤΟ ΠΡΑΚ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τὸν Ἡρακλεῆ
 εἰς ἀθλητικὴν θέσιν, εἰς δὲ τὸ ὕψισθον μέρος
 τὴν δυσανάγνωστον ἐπιγραφὴν ΑΥΤΚ « « «
 καὶ ἐν τῷ μέσῳ κεφαλὴν αὐτοκράτορος, ἀλλὰ

σχεδὸν ἠφανισμένον, ἕνεκα τούτου δὲν δύναται
 τις νὰ ὀρίσῃ τὴν ἐποχὴν.

Εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. Θ' ἐπιγραφὴν ἀπαντῶμεν
 τὰ ἐπίθετα ΓΕΒΑΣΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, καὶ ΠΡΑ-
 ΚΛΕΟΠΟΛΙΤΩΝ, ὁμοίως καὶ εἰς τὸ νόμισμα.
 Εἰς δὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. Γ'. μόνον ΓΕΒΑΣΤΟΠΟ-
 ΛΕΙΩ' ἔθεν ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. Θ'. καὶ ἐκ τοῦ νομί-
 σματος γίνεται καταφανές, ὅτι ἡ πόλις αὕτη
 ὠνομάζετο Ἡρακλεοῦπολις, καὶ ἐλατρεύετο ἐν
 αὐτῇ κατ' ἐξοχὴν ὁ Ἡρακλεῆς· ἐπειδὴ ἡ ἰδίᾳ ἐ-
 πιγραφὴ τυτλοφορεῖ τὸν Ἀδριανὸν μέγαν Ἀρχι-

ερέα του Ήρακλέους. Ἀπὸ τῶν Ῥωμίων Ἀυτοκρατόρων ἐτιμῆθη μὲ τὸ ἐπίθετον *Σιμιστή* ἐκ δὲ τῆς ἐξόχου ταύτης τιμησοφίας γίνεται ὄμιον ἢ σημαντικότης αὐτῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν. Ἡ τιμὴ αὕτη ἐδίδετο μετὰ φειδοῦς, καὶ μόλις ἀριθμοῦνται 10 πόλεις· ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐνῶ αἱ πλεῖστα τῶν μεγάλων πόλεων αὐτῆς, μεθ' ὅλας τὰς ὑπερόχους χρηματικὰς προσφορὰς, δὲν ἤξιώθησαν τῆς τιμῆς ταύτης. Ἄλλ' ὁ Στραβῶν καὶ ταύτην καὶ πολλὰς ἄλλας δὲν ἀναφέρει, ἐξ ὅσων εὐλαξόμεν ὅτι αὕτη ὡς καὶ πολλὰς ἄλλαι σύγχρονοι αὐτοῦ ἀποικίαι μετὰ ταῦτα ἀνεπτύχθησαν (1).

Παρὰ τῶν κατοίκων ἔμαθον, ὅτι πρὸ 36 ἐτῶν Ἑβρωπικῶς τις ἐπεσκέρθη αὐτοῦς. Ἐν τῷ γεωγραφικῷ χάρτῃ τοῦ Ῥώσου στρατηγῶς Wrothsenko εὐρίσκεται τὸ ὄνομα Σουλοῦ Σεράι (2), ἐξ αὐτοῦ δὲ παρέλαθον αὐτὸ καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐκ τῆς εἰδήσεως ταύτης ἐξέγω, ὅτι ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πέντε εἰσὶν οἱ περιηγηθέντες τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, οἱ τρεῖς κριτικώτατοι Ἀγγλοὶ W. Hamilton, W. Ainsworth καὶ ὁ πρόην ἐν Τραπεζοῦντι Ἀγγλος πρόξενος J. Brault, ὁ παρὰ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ἀποσταλαὶς ἔνα ἐρευνητὴ τὴν Γαλιεῖαν διασώμας Ch. Texier καὶ ὁ στρατηγὸς Wrothsenko. Οἱ τέσσαρες πρόσοι δὲν ἐπεσκέρθησαν τὸ μέρος τοῦτο, οὔτε οὐδεὶς ἄλλος τῶν ἀρχαιοτέρων, οἷον Tavernier, Tournefort, Pocock καὶ λοιποί. Τὸ πῶς λοιπὸν ἤδυνθη νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τούτων ἀνδρῶν, μάλιστα τοῦ Hamilton καὶ τοῦ Texier, ἡ ἐξήγησις εἶναι εὐκόλος· πρῶτον μὲν ὕταν λάθῃ τις ὑπ' ὄμιν τὴν ἔκτασιν τῆς Μικρᾷ Ἀσίᾳς, δεῦτερον δὲ ὅτι εἰς τὸ μέρος τοῦτο, κατὰ τὴν ἦν ἔλαθε διεβύθυνεν τὸ ἐμπόριον ἀπὸ τοῦ μεσαίου, ἠλλαξάν καὶ αἱ διεβύθυνσις τῶν ὁδῶν, καὶ ὅτι τὸ Σουλοῦ Σεράι ἀπέχει ἀπὸ τῶν σημερινῶν ὁδῶν περὶ τὰς 10 ὥρας· καὶ ἂν τις ἐπισταμένως ἀναγνώσῃ τοὺς περιηγητὰς εὐρίσκει αὐτοὺς σχεδὸν πάντας πάντοτε εἰς τὰς λεωφόρους, πλὴν ἐκείνων, τῶν ὁποίων ὁ σκοπὸς ἦτο νὰ ἐξετάσῃσι τὰ ὄρισμα, ὡς τὴν Γαλιεῖαν καὶ Λυκίαν, καὶ ταύτας ἀτελοῦς, οὐχ· ἐκ κακῆς προκρίσεως, ἀλλ' ἕνεκα τῶν ἀτελεσμάτων προσκομμάτων, ἃ φέρουσι καὶ τὴν φλεγματοῦδεσσαν περιηγητὴν εἰς ἀπελπίσαν, καὶ τὸν ἀναγκάζουσι ν' ἀφῇ εἰς ἄλλους τὰς ἐρεῖνας αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Wrothsenko κατὰ τὴν μακρῶν ἄλλου πατριώτου περιήλθε τὰ μέρη ταῦτα, εὐλαξῶ ὅτι ὁ ἐπισκερθεὶς τὸ Σουλοῦ Σεράι εἶναι ὁ Ῥώσος στρατηγός, καὶ ἐπειδὴ ἐξ ἑνὸς μὲν δὲν ἦτο ἐγκατεῖς ἀρχαιολογικῶν γενέσεων, ἐξ ἄλλου δὲ, ἐπειδὴ εἶχεν ἀποσταλῆ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως του, ἔνα ἐξετάσῃ γεωγραφικῶς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὸ στρατιωτικὸν ὑπουργεῖον κατέταξε τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ εἰς τὸ μυστικὸν ἀρχεῖον. Ὁ δὲ Ἀγγλος πρόξενος Brault διεβυόμενος ἀπὸ J. Noumhat κατὰ τὸ 1835 εἰς Εὐδοξισόπολιν, ἐπητήσισε μὲν εἰς τὸ Σουλοῦ Σεράι κατὰ μίαν ὥραν ἀρκτικῶς, ἀλλ', ὡς φαίνεται, ἐπειδὴ ὁ Στραβῶν δὲν ἀνέφερε τὴν Ἁρακλεούπολιν ταύτην, δὲν ἐνόησεν, ὅτι εὐρίσκειτο πλησίον ἀρχαίας μεγαλοπόλεως. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ διεβυθύνθη κατὰ τὸ 1832 ὁ γάλλος J. B. Tavernier (1), ὁ δὲ Ῥώσος στρατηγός ἐν τῷ χάρτῃ αὐτοῦ σημειοῖ τὸ σημερινὸν ὄνομα τοῦ Σάλλικος Ischyryk=su.

Ἐὰν τακτικαὶ ἀνασκαφαὶ γίνωσιν, εἶναι ἐκτὸς ἀμφιβολίας, ὅτι πολλὰ ἐπιγραφὰ καὶ πάμπολλα μάρμαρα θὰ εὐρεθῶσιν· ἐπειδὴ εἰς τῶν γεωρικῶν ἀνορύττων φέρει ἐντὸς τῆς οἰκίας αὐτοῦ μετὰ 8 πόδας ἔρθασεν εἰς στρῶμα μαρμάρων ἀρχαῖον οἰκοδομημάτων, ἐξήγαγε δὲ εἰς τὴν ἐπιράναιαν 13 ὁλοκληρὰ μάρμαρα, μήκους 0, 120 πλάτους 0,70 καὶ πλάτους 0,10· ἐὰν δὲν ἐρθεῖτο τὴν πτώσιν τῆς οἰκίας του, ἐπειδὴ ὑποκάτω αὐτῆς προὔφαιε ἡ πρῶσις τῶν μαρμάρων, ἤθελεν ἐξάγει ἀπαντὰ τὰ μάρμαρα. Ἐγὼ δὲ ἀνακάλυψα εἰς τὰ θεμέλια τῆς Ἐρακλεῖας, ὁ ποδῶν μόνον ἡλικας, εὗρον τὴν ὑπ' ἀριθ. 6' ἐπιγραφὴν.

Ἡμεῖσιν ὄραν δυτικοκρατικῶς εἰς τὴν ἀρκτικὴν ὄχθην τοῦ Σάλλικος εὐρίσκονται θεοῦργα ὕδατα 380' τοῦ Ῥεωμόρου. Ἐντὸς τοῦ λουτροῦ εὐρίσκονται δύο ἀρχαῖαι κίονες ἐκ μαρμάρου, ἀλλ' ἕνεκα τῶν θεοῦργων ἀτμῶν ἔλαθον κεραιῶν γεωμάτων· εἰς τὸ βάθος καὶ τὰ πλάγια μέρη τῆς δεξιῆς μενῆς σφάζονται τὰ πλεῖστα ἀρχαῖα μάρμαρα.

Παρὰ Κιλικίᾳς Χριστιανοῦ, μετεργουμένου ἐνταῦθα καὶ εἰς τὰ περίξ χωρία τῶν πανικῶν ἐμπόρων, ἔμαθον ὅτι δύο ὥρας μακρὰν εἰς τὸ μεσημβρινὸν ὄρος εὐρίσκονται τὰ τῶν μαρμάρων λατομεῖα, εἰς δὲ τὸ μεσημβρινοδυτικὸν τὸ τοῦ γρανίτου λίθου.

(1) Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀκοσώθω; θέλω μὲν πραγματεῖθαι.

(2) Ὁ χάρτης οὗτος οὐδέμιαν κριτικὴν ἔχει.

(1) J. B. Tavernier Les Six Voyages. T. I. p. 403.

ΠΕΡΙ ΑΝΔΡΕΟΥ ΤΟΥ ΛΙΒΑΔΗΝΟΥ.

Συμβολή εις τὴν ἱστορίαν τῆς Τραπεζουπόλεως.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΤΑΠ. Συνεδριάσει).

Ἐν τοῖς Ἑλληνικαῖς χειρογράφοις τῆς ἐν Μονάχῳ βασιλικῆς βιβλιοθήκης, εὐρίσκειται κώδις τις τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος ὑπ' ἀριθμὸν 529, περιέχων πρὸς τοὺς ἄλλοις συγγράμματά τινα Ἀνδρέου τοῦ Λιβαδηνοῦ ἀνεκδότα μέχρι τοῦδε καὶ ὑπὸ τῶν σωθῶν ἀπακατήρτα (1).

Τίς εἶναι ὁμοῦς ὁ Ἀνδρέας οὗτος ὁ Λιβαδηνός; ἐν ταῖς γνωσταῖς ἡμῖν ἱστορικαῖς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Λιβαδηνοῦ, ἐν τέλει ὁμοῦς τοῦ εἰρημένου κώδικος ὑπάρχει σημείωσις τις ἱκανῶς μὲν αὐτὸν χαρακτηρίζουσα, μὴ δεικνύουσα ὁμοῦς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἔζη. Ἡ σημείωσις αὕτη, ὡς φαίνεται, ὑπ' αὐτοῦ τούτου γραμμένη, λέγει· «Ἡ Ἄγία Τριάς βοήθει μοι τῷ σῷ δούλῳ, βροτῶν ἀπάντων οἰκτίστον, πρωτοκαθολικαίῳ καὶ χαρτοφύλακι τῆς Τραπεζουπόλεως ἀγιωτάτης μητροπόλεως, καὶ ταῦτα γράφοντι σὺν γροφ. ἐν) τῆς δὲ δέλτω, Ἀνδρέῳ Βυζαντίῳ τῷ Λιβαδηνοῦ, καὶ οἱ ἐντογγάζοντες εὐχέσθε ὅν μοι σωτηρίας τυχεῖν ἀδύδω.» «Ἐκ δὲ τῶν συγγραμμάτων καὶ ἰδίως ἐκ τῆς Ἀναβάσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ὁμολογίας πίστεως ἐξάγεται, ὅτι ἔζη περὶ τὰ 1360 μ. Χ. καὶ μάλιστα ἐπὶ Βασιλείου Α' καὶ Ἀλεξίου Γ'. τῶν μεγάλων Κομνηθῶν αυτοκρατόρων τῆς Τραπεζουπόλεως.

Ἐξ ἄλλων πηγῶν οὐδὲν γινώσκωμεν ἀκριβές, περὶ τοῦ ἡμετέρου Λιβαδηνοῦ, εἰκάζομεν ὁμοῦς, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Λιβαδηνοῦ παρεφθαρμένως

πῶς φαίνεται ἀλλοχοῦ· οὕτως ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς Λαυρεντιανῆς βιβλιοθήκης ἐν Φλωρεντίᾳ ὑπὸ Bandini σελ. 147 cod. LXXXV, fol. LXXXIV ἀναγιγνώσκωμεν «εἰς κριτὴν στίχῳ Ἀνδρέου χαρτοφύλακος τοῦ Λιβαδηνοῦ.

» Τὸ τῆς δίκης πῦρ ἐνορῶν πρὸ τῆς δίκης λόγους, δικαστά, μὴ προληφθῆς τὴν φρένα' πῦρ γὰρ πέφυκε τῶν λόγων ἢ λαμπρότης τοῦς τὴν δίκαν κλέπτοντας ἐνδίκως φλέγον».

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ποιητὴς τῶν στίχων τούτων Ἀνδρέας καλεῖται χαρτοφύλαξ, ὁ δὲ συγγραφεὺς τῆς νομικῆς βίβλου «Πρόχειρον νόμον», ἐν ἧ εἰσὶν ἐγγεγραμμένοι οἱ πρὸς τὸν κριτὴν ἢ δικαστὴν παρανετατικοὶ στίχοι, Κωνσταντῖνος ὁ Ἀρμενόπουλος, ἤμας ἐ κατὰ τὴν ἰδ'. ἑκατονταετηρίδα, οὐδόλω; εἶναι ἀπίθανον, ὅτι τὸ ἐπώνυμον Λιβαδηνοῦ παρεφθάρτα ἐκ τοῦ Λιβαδηνοῦ, καθόσον οὐδὲν ἄλλως γινώσκωμεν περὶ ποιητοῦ καὶ χαρτοφύλακος Ἀνδρέου τοῦ Λιβαδηνοῦ.

Παρατηροῦντες τὰ ἐν τῷ κώδικι ἔργα τοῦ Λιβαδηνοῦ, βλέπομεν αὐτὸν εὐσεβῆ καὶ λόγιον ἄνδρα. Καὶ τὴν μὲν εὐσεβεῖαν αὐτοῦ δείκνυσιν ἀποδιδοῦς κατὰ τὰς ἰδέας τῶν τότε τὰ γινόμενα τῆ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ, τὴν δὲ ἀπὸ τῶν δεινῶν ἀπαλλαγὴν τῇ ἀσάτῳ βοήθειᾳ τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν Ἁγίων, ἰδίχ δὲ τῆς Θεομητορὸς· τὸ δὲ εὐμαθὲς αὐτοῦ δείκνυσται πρωτομὲν, ὅτι γινώσκει ακολῶς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἰδίχ δὲ ἀναφέρει συγχαίς στίχους τοῦ Ὀμήρου, εἴτα δὲ χωρῖα τινα τοῦ Πινδάρου (1), Εὐριπίδου (2) καὶ τοῦ Περικλεῖ τοῦ Διονυσίου (3). Ἐπὶ τούτοις ἦν ἐραστὴς τῆς ρητορικῆς, κάτοχος τῆς νομικῆς, περὶ ἧς λέγει· «ἐπεὶ περ ἀνερρώσθη, ἀνακτορικῆς τὸ ἀκολούθως θεραπείας ἀπέλαυον, ἐρρέτω φθόνος· τῆς

(1) Τὰ ἐν τῷ κώδικι τούτῳ περιεχόμενα ποιήματα τοῦ Λιβαδηνοῦ εἰσι τὰ ἑξῆς.

α.) Περιηγητικῆς ἱστορίας ἀναβάσεως Ἀνδρέου. ἦτοι λόγος κτλ. ἐκ φύλων 67 — 93 β.) σιχηρὰ ἰδία σταυροβητοκία γενόμενα αὐθιμῶς κατὰ τὴν μετ' αὐτὸν παρασκευὴν. γ.) ὁμολογία πίστεως μερικῆ. δ.) στίχοι καὶ τὴν μετ' αὐτὸν τῆς Θεοτόκου. ε.) Ἰαμβοὶ εἰς τὸ γενέσθαι τῆς Θεοτόκου. ς.) εὐχὴ ἐπὶ λιμῶν καὶ λοιμῶν καὶ φθορᾶ καὶ ζῆλι καὶ τρικωμῆ καὶ τρομῆ καὶ κακώσεσι λαοῦ. ζ.) περὶ τοῦ Ἀρμενοῦ. η.) ἐγκώμιον εἰς τὸν ἱερομάρτυρα Φωκλῆ τὸν θαυματουργόν. θ.) ἐπιτομὴ πρὸς τὸν Κερασσοῦτος ἐπὶ Γερασίμου. ι.) ποίημα ἐν ἰαμβοῖς ἱκετευτήριον εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν τῆς Θεοτόκου. ια.) ἀίνυματα τρία. ιβ.) ἐπιτομὴ τῶν ἱερῶν Κερασσοῦτος Γερασίμου.

(1) Ἐν φύλ. 70 «ὦστε μὲν καὶ χουτίοισιν ὑπὸ κλισινθεταῖς φρονεῖσιν κατὰ Πινδάρου»· πρὸλ. Πη.δ. Ὀδυσ. ς', 1.

(2) Ἐν φύλ. 88 «Ὅταν ἰδῶς ἄριστος κρεῖττον ἢ πῶ κατασέβεται λάβρον»· πρὸλ. Εὐρ. Ὀρέστ. 689 — 690.

«Ὅταν γὰρ ἰδῶς ἄριστος εἰς ὄργην πεσών, ὁμοῦς ὥστε πῶ κατασέβεται λάβρον».

(3) Ἐν φύλ. 76.

«κεῖνος· δ' οὐποτε τερπνὸς ἀκούεται ὀλκὸς ἀμῆτις, οὐδὲ βῶν μακροβόος ἐς αἴων ἐργομενῶν, ἀλλ' αὐτως, ἅτε ὑπὸς, ἀνὰ ὄριε βουκολοῦνται· ἄγδεις ἀταξίῳν καὶ ἀπειθεῖς ἀμῆτις».

Πρὸλ. Διονυσίου Περιηγητοῦ 191—194.

γὰρ τῶν δικολόγων τῇ πόλει ταύτῃ [Τραπεζοῦντι] τιμῆς τὰ πρῶτα εἰγόμεθα, οὐδὲ πρότερον ταύτης ἀπολειπούμενοι » (ἐν φύλλ. 85). Τὸ κυριώτερον δ' αὐτοῦ ἔργον, ὅπερ διακρίνεται διὰ τὸ ἔρον αὐτοῦ ὄφρα καὶ τὸ ἐκτελεῖν τοῦ περιηρουμένου, εἶναι ἡ «Περικλητικὴ ἱστορία» πλήρη φέρουσα τίτλον τὸν ἑξῆς: «Περικλητικῆς ἱστορίας ἀναβάσεως, Ἀνδρέου» λόγος εὐχαριστήριος . . . , προσφθόμενος αὐτῷ τῷ Σωτήρι καὶ τῇ προμήχῳ Κυρίῃ καὶ ἀειπαρθένῳ Μαρίας . . . ὅτι καὶ τοῦ χαλεποῦ γειμῶνος λαφύρασι δόξαντος τῶν σάλων ἐρρύσθημεν, καὶ τοῖς ἰδίῳις γεγονάμεν, καταστρατοπεδευσάσης τῆς στρατηγού τῶν δεινῶν ἀληθῶς υπερμάχου τῆς οὐθενείας ἡμῶν (ἐν φύλλ. 67). Ὡς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐξάγεται, τὸ πόνημα τοῦτο εἶναι λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐνώπιον φίλων. Ἐν αὐτῷ διηγεῖται μετὰ ἑκτορικοῦ κόμπου τὴν ἀπὸ Βυζαντίου εἰς Αἴγυπτον καὶ Παλαιστίνην ἀποδημίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπάνοδον αὐτῆς εἰς Βυζάντιον καὶ Τραπεζοῦντα. Πλέον ὅμως τῶν εἰδήσεων τούτων διακρίνουσιν ἡμῖν αἰ παραειρόμενα ἱστορικὰ εἰδήσεις, αἵτινες ἱκανῶν ὄφρα ἐπιγέουσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Τραπεζοῦντος περὶ τὰ μέσα τῆς 14' ἑκατονταετηρίδος, ἰδίχθαι δὲ ἐπὶ τῶν περιπετειῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Α' κατὰ τὸ ἔτος 1340 μ. Χ.' εἶναι δὲ ἄξιαι τῆς ἡμετέρας προσοχῆς, ἐπειδὴ ὁ Λιβαθῆνης αὐτόπτης εἶδε τὰ συμβάντα ταῦτα, ἀπηγγείλε δὲ αὐτὰ ἐνώπιον φίλων συναϊδῶτων. Τὸ περιεγόμενον τοῦ βιβλίου τοῦτου ὁλοκλήρως διδῶσιν ἡμῖν αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ποιούμενος ἀνάγνωσιν αὐτοῦ ἐν περισελίδῃ. [Πρόλογος] φύλλ. 67. Νόσημα α. β'. φύλλ. 69. Ἀρχὴ, ἡ εἰς Αἴγυπτον ἔκπλευσις 70. Εἰσβολὴ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, εἶτα εἰς Αἴγυπτον 71. Ἐκφρασις νεύλου βεΐθρου καὶ τῶν τούτου ὀρκίων 71. Εἰς Ἱερουσαλὴμ ἔνοδος καὶ ἔκφρασις ὁδοπορίας 71. Περὶ Ἱερὶγῶ καὶ Γάχης 71. Εἰσβολὴ εἰς Ἱερουσαλὴμ 71. Εἰσέλευσις εἰς τὸν ἄγιον ναὸν καὶ προσκύνσεις τοῦ ζωοδόγου Τάφου 72. Περὶ Βαθλέμ ἀγίας 72. Περὶ Ἰερδάνου 72. Ἐξέλευσις εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς Αἴγυπτον κἀνοδος 73. Ἀνάπλους εἰς Βυζάντιον καὶ κίνδυνος τοῦ πλοῦς 73. Ἐκφρασις τοῦ κλυδωνίου τοῦ ἐν τῷ Αἰγίῳ πελάγει 74. Ἐπίκλησις τῆς ἀγνῆς Θεοτόκου σὺν εὐχῇ τε καὶ οὐμωγῇ καὶ δάκρυσι 74. Ἐκστασις καὶ ἐκστάσεως ἔκφρασις 75. Ἐπιστασις τῆς ἀγνῆς Θεοτόκου 75. Ἐκφρασις τοῦ γόφου ὃ προσωκεῖλαμεν 76. Παλινοστήσις εἰς Ἀλεξάνδρειαν 76. Ἐκπλευσις αὐθῆς εἰς

τὸ Βυζάντιον» εἰσέλευσις καὶ τῶν οὐκίων περὶ πτυξις 76. Θάνατος τῆς μητρὸς 77. Νόσημα γ'. καὶ ἔκφρασις πρὸς τῆς ἀγνῆς Θεοτόκου 77. Ἐπιστασις τῆς ἀγνῆς Θεοτόκου 77. Οἰμωγὴ καὶ θρήνος ὅπερ καὶ αἵτησις 77. Εἰσβολὴ Γεωργίου τοῦ μαρτυροῦ εἰς πρῶθειαν 77. Ἀνάκλησις καὶ εὐχαριστία 78. Ἐκπλευσις εἰς Τένεδον καὶ ἔκφρασις ἧδη τῆς νήσου 78. Νόσημα δ'. καὶ ἀνακλισις 78. Ἀνάπλευσις εἰς Βυζάντιον 78. Ἐκφρασις ἐπίτομος Βυζαντίου 79. Ἐκπλευσις εἰς Τραπεζοῦντα πόλιν 79. Ἐκφρασις Ἀμινσοῦ 79. Ἐκφρασις Πλατάνων 79. Ἐκφρασις Δαρυνῶν 79. Εἰσβολὴ Τραπεζοῦντος 79. Ἐκφρασις Τραπεζοῦντος καὶ τῶν ταύτης ὀρκίων 80. Τελευτὴ Βασιλείου τοῦ Κομνηνοῦ 81. Ἐμφυλίῳ μάχης ἀρχὴ καὶ ἡ ἐν τῇ μονῇ τοῦ μαρτυροῦ Εὐγενίου κατὰ τῶν ὁμοφύλων ἐκστράτευσιν καὶ ἥττα τούτων καὶ σφαγὴ 81. Εὐγενίου τοῦ μαρτυροῦ εἰσβολὴ 81. Εὐχὴ εἰς Παρθένον ἀγνῆν 81. Ἐπέλευσις στρατιᾶς Περικλῆος κατὰ Τραπεζοῦντος 82. Παράταξις τῶν ἀστικῶν κατὰ Περσῶν, καὶ ἥττα τούτων καὶ τῆς πόλεως τούτων ἐρήμωσις 82. Ἐκφρασις πεπραξέως καὶ ἐμπροσμοῦ καὶ κακώσεως καὶ σφαγῆς ἀνθρώπων καὶ καύσεως 82. Εἰσβολὴ Θεοδώρου τοῦ μαρτυροῦ εἰς πρῶθειαν, εἶτα καὶ ἐπίτομος ἔκφρασις τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ καὶ τῆς τελευτώσεως, καὶ πρόσκλησις εἰς βοήθειαν 83. Ἐξέλευσις Τραπεζοῦντος καὶ ἀνάπλους εἰς Σκόθης 84. Κατάπλους αὐθῆς εἰς Τραπεζοῦντα 84. Νόσος ἐτι ε'. καὶ ἔκφρασις τῆς ἀγνῆς Θεομήτορος 84. Ἀρξίρασις περιουσίας μου καὶ πάλιν διὰ τῆς Θεομήτορος ἀπαλλαγῆς τῶν κακῶν 84. Μνήμη Νικολάου τοῦ πάνου καὶ εὐχαριστία πρὸς αὐτὸν ἐκ ψυχῆς 85. Νόσος ἐτι σ'. σφοδρὰ καὶ δυσίκατος καὶ πάλιν διὰ τῆς Θεομήτορος ἀνάκλησις 85. Τρίτη κατὰσερσις καὶ τῆς οὐσίας πάσης ἀρξίρασις καὶ κινδύνου χαλεποῦ τε βροπῆς, εἶτα τῆς πανάγνου ζυμμάχου Παρθένου παρεδόξος ἀπαλλαγῆς 85. Γεωργίου, Θεοδώρου, Εὐγενίου πρόσκλησις 85. Εἰσβολὴ Νικολαοῦ Μύρων καὶ δυσόπησης εἰς Θεὸν ἱεσταίης τῆς ἀγνῆς Θεομήτορος 86. Οὐσίας ἡ δῆμοσις 86. Φήμη ἐλεύσεως ἐκ Βυζαντίου τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου, 86. Ἀνάπλους τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου διὰ Εὐζείνου ἀπλοῦ εἰς Τραπεζοῦντα καὶ εἰσέλευσις καὶ ἀφῆρασις διὰ τοῦ Σχολαρίου τοῦ μεγάλου δουκός, καὶ τοῦ κυροῦ Μιχαῆλ, τῆ δε ἀνάσσαντος, καθίρασις τε καὶ καθίρασις 86. Ἐρις τῶν ἐν τέλει πάλιν δεινῆ 86. Κερκασουντόθεν ἐπίκλησις καὶ γραμμάτων ἔρροδος εἰσκαλοῦντων με 87. εἰς Κερκασοῦντα κατάπλους

καὶ εἰσαφίξεις, εἶτα καὶ τῆς πόλεως τῆς δε μερικῆς τις ἔκφρασις 87. Εἰσέλευσις ἐν Κερκασούντι καὶ ἡ πρὸς τὸν ἀρχιερέα καὶ τὴν ἑταιρείαν ζυνοῦσις 87. Πρέσβειαν καὶ γραμμάτων Τραπεζουτῶθεν εἰσαφίξεις 87. Ὁρμὴ βασιλείως διὰ ναυμαχίας εἰς Κερκασούντα, καὶ πολέμου παρτάξις ἔσωθῆν τε καὶ ἔξωθεν 88. Ἐπιβουλὴ λαθραία τῶν ἀστικῶν κατὰ δουκὸς 88. Προσφυγὴ τῇ ἀκροπόλει τῆς περὶ ἡμᾶς Κερκασούντος καὶ προσμονὴ τις 88. Εἶτα ἐκεῖθεν ἐξέλευσις καὶ ἀπέλευσις εἰς Κεγγρεούς, ἐν οἷς μέγας δοῦξ ἦν ὁ Σχολάριος· ὁ οὖν δὲ ἦν αὐτοῦ, ἦς τοὺς σὺν αὐτῷ συναθροίσας καὶ πάντας μεθ' ἑαυτοῦ τῷ πατρὶ διασώζει εἰς Κεγγρεούς, 88. Ὀλοολογαὶ σὺν ἱερεῖσι πρὸς Κύριον διὰ τῆς Θεομήτορος ὑπὲρ ἀναρρώσεως ἐμῆς 88. Ἀναμνήσεις ἰσχυραὶ τῶν πάλαι κατὰ οὐκίτιρμῶν καὶ δέησις ἐστενωμένης ψυχῆς πρὸς αὐτὴν καὶ ἀγίων ἐπικλήσεις ζυνοῦσθαι 89. Εἰσκλησις τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Εἰσκλησις Νικολάου τοῦ πάνου, καὶ θαυμάτων ἐπίτομος ἔκφρασις. Εἰσκλησις Γεωργίου τοῦ πάνου. Εἰσκλησις Θεοδώρου καὶ Εὐγενίου τοῦ πάνου 89. Εὐχὴ πρὸς Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἱλαστήριος, καὶ ἀνάμνησις ἀρχαίων αὐτοῦ οὐκίτιρμῶν, καὶ ἀναρρώσεως αἰτίας 89. Τίξις ἀπὸ τῶν παλαιῶν ἱστορίας διεγείρει τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα 90. Ἐξομολογήσεως προσευχὴ εἰς Θεὸν μεμνημένης τῶν παλαιῶν 90. Λίσθησις τις 90. Ἐκφρασις ἐξελείψεως ἀπὸ Κερκασούντος καὶ καταφράξεως 91. Ὀλοολογαὶ καὶ δάκρυα 91. Εἰσβολὴ ἐν τῇ νηὶ καὶ ἐκπλήσεις, καὶ εἰς Κεγγρεοὺς μετακλίμινσι 91. Ἐκφρασις ἄρεως Κεγγρεῶν 92. Δέησις σὺν ἱερεῖσι καὶ δάκρυσι πρὸς τὴν ἀγνὴν Θεοτόκον 92. Προσβία Κεγγρεῶθεν εἰς Τραπεζουτῆν, καὶ ἀντιπροσβία Τραπεζουτῶθεν εἰς Κεγγρεοὺς 93. Εἶτα ἐξέλευσις μετ' ἐγγύης καὶ εἰς Τραπεζουτῆν ἡμῶν ἀφίξεις 93. [ἐπίλογος] 93—94.

Ὁ λόγος οὗτος ἐγράφη μετὰ τὴν παῦσιν τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν καὶ τῶν εἰσβολῶν τῶν βερβάρων ἔθνων, « ὅτε καὶ τοῦ χαλεποῦ χειμῶνος λωφῆσαι δόξαντος τῶν σάλων ἐρρύσθημεν καὶ τοῖς ἰδίοις γεγόναμεν » . . . (φύλ. 67).

Ἐν αὐτῷ ἐκτίθησιν ἰδίᾳ ὁ συγγραφεὺς ζοφεροῦς χρώμασι τὰ εἰς Τραπεζουτῆν ἐνσκήψαντα δεινὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλείου, οὐδὲ ἀποκρύπτει τὴν ἀρρώσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐκεῖνον, οὐ βολογεῖ ἑαυτὸν ὀπαδὸν ἄλλως τὸ σύγγραμμά ἐχει πλήρη ἱστορικὴν ἀξίαν. Ὁ ρήτωρ, ὅστις ὠμίλει πρὸς αὐτόπτα, ἤθελε νὰ εἴπῃ μόνον τὴν ἀλήθειαν,

ὑπερ ἀνομολογεῖ ἐπανειλημμένως, ὡς ἐν φύλ. 80, 81, 86, παρσιωπᾶ ὅμως ἐπίτηδες τὰ δυνάμια καὶ τὸν χρόνον τῆς κυβερνήσεως τῶν βασιλέων, οἵτινες ἐβασίλευσαν ἐν Τραπεζουτῆν μετὰ τὸν εἰρημῶνα αὐτοκράτορα, καίτοι μὴ ὄντες ἀπόγονοι τοῦ αὐτοκράτορος ἐκεῖνου, εἰ καὶ ἀναφέρει τὰς πράξεις αὐτῶν. Περὶ τούτου λέγει αὐτὸς οὕτως.

« Ἀμίλει καὶ ἡμεν ἐτι καὶ ἄκοντες τὴν Τραπεζουτῆν ὄρωντες καὶ τῶν ἡδέων ἐπαπολαζόμενοι, τῆς δ' ἐνεργαμένης οὐμμενον ἐπιλαυνομένοι. Τῷ τοῦ καὶ τοῖς ἐν τέλει προσταφίσημεθα, καὶ ὡσπερ καὶ ἀνωτέρω μοι λέλεκται, καὶ δι' αἰδοῦς ἡγόμισθα μάλα πολλῆς, ἢ καὶ φιλικῆς ἡμῖν ἐκοινωνῶν οὔτοι καὶ δεξιῶσις, ἐρρέτω φθόνος, ἕκκα καὶ τιμῆς τε ἀνακτορικῆς ἀπελαχόμενοι, εἰρήσεται γὰρ τ' ἀληθείς, καὶ χρησεως τοῖς κρτοῦσιν ἡμεν ἐντεῦθεν αἴτιοι. Βούλομαι μὲν οὖν σιωπῆ τὰ ἐξῆς [τὰ μετὰ τὸν Βασιλείου θάνατον] παρκαμψαί, μὴ ἐνεῖραι ἐθέλων τοῖς πρόσω θ' ἡμέτερα, ὃ βέλτιστοι· ἀλλ' ἐπειδὴ χωρὶς τούτων ἀκολούθως εἰ λέγοιμι, οὐδὲ ἐκπεραίνειν ἀληθείας τὸν λόγον δευξίμεθα, φέρε τα ἐξῆς ὡς οἶόν τε τῷ λόγῳ προσάψομεν ».

Οὕτω δὴ τὸ ἔργον τοῦ Λιβადηνοῦ συντελεῖ οὐκ ἕλιον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων ἐκεῖνων, ὡς δευξήσεται ἀκριβέστερον ἐξ ἐπιμελοῦς πρὸς αὐτὸ παραβολῆς τῆς ἐξ ἄλλων πηγῶν γεγραμμένης ἱστορίας τῆς Τραπεζουτῆς.

Δύο, ὡς γνωστόν, λόγοι ἐγγραψαν τὴν ἱστορίαν τῆς Τραπεζουτῆς, ὁ γερμανὸς I. Φ. Φαλλμεράιερ (1) καὶ ὁ ἄγγλος Γεώργιος Φίνλαϋ, ὅστις ὅμως τὸν προκάτοχον αὐτοῦ βῆμα πρὸς βῆμα ἠκολούθησεν (2). Ὁ πρῶτος σπουδαιότατον πηγὴν ἔσχε τὸ Χρονικὸν τοῦ Τραπεζουτῆτος μιστικοσυμβόλου Μιχαὴλ Παναρέτου, ἐκδοθὲν ὑπὸ Τάρελ ἐν τοῖς ἐλλάσσοι τοῦ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης (Eustathii opuscula). Τὸ Χρονικὸν τοῦτο περιλαμβάνει ἀπὸ τοῦ 1204—1350 ἑλλαιεῖς μόνον εἰδήσεις περὶ ὀνομάτων, ηλικίας, κυβερνήσεως, οἰκογενειακῶν συμβεβηκότων τῶν ἐν Τραπεζουτῆν αὐτοκρατόρων, ὡς καὶ τῆδε κκεῖσε πολυεμικάς τινας πράξεις αὐτῶν ἄνευ ἐσωτερικῆς ἀλληλουγίας τῶν ἐκτι-

(1) Geschichte des Kaisertums im Trapezunt, verfasst von I. Ph. Fallmerayer München 1827.

(2) G. Finlay's Geschichte Griechenlands. ... und des Kaisertums Trapezunt, Tübingen 1853, ἰδίᾳ δὲ σελ. 333—474 τῆς γερμ. μεταφρ.

θεμένον. Περικεικώτερον ὅμως διὰ τὴν προσθηκὴν ἀκριβεστέρων γενεαλογικῶν καὶ χρονολογικῶν εἰδησεων, καὶ τακτικώτερον εἶναι τὸ Χρονικὸν ἀπὸ τοῦ 1330—1382, ἤτοι τοῦ 32 ἔτους τῆς κυβερνήσεως Ἀλεξίου Γ'. Λεκρολογικαὶ καὶ προσθηκῆ, καθάκουσαι μέχρι τῆς συζεύξεως τοῦ τελευταίου αυτοκράτορος Τραπεζούντος Δαυὶδ μετὰ τινος ἡγεμονίδος τῆς Ἑλληνικῆς δυναστείας Θεοδοῦσας ἐπὶ τῆς χειρουργήσεως, προστεθήσαν ὑπὸ ἀνωγῶνος μεταγενεστέρως χειρὸς διακόπιαν ὅμως ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς Μαρκεσιῆς βιβλιοθήκης ἐν Βενετίῃ μετὰ τὸ 1427 ὑπὸ μεγάλου χάσματος. Τὸν ἡμίτερον Λιβανιτῶν δὲν εἶχαν ὀφείν ὁ Φαλλμεράβερ, ὅπερ εἶναι ἰκανῶς παρὰδοξον, καθῆτι ὁ περιφραστικὸς ἱστορικὸς ἐξῆ ἐν Μονάχῳ, οὗ τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην τὰ μέγιστα ἐπωρλεῖτο πειθῶς; τὸ χειρογράφων διέφυγε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, καὶ εἰρηκὴ ζῆνον εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ τίτλου «Περικεικτικῆς ἱστορίας... λόγιος εὐχαριστήριος...» Διότι εἰ καὶ τὸ Χρονικὸν τοῦ Πανκράτου, ὅσον ἀρῶρ τὴν χρονολογικὴν σειραν τῶν αυτοκρατόρων τῆς Τραπεζούντος εἶναι πληρέστερον τούτου δι' ἕνεκα ἄξιον ἰδικιτέρας προσοχῆς, καὶ ὁ Λιβανιτῶν ὅμως ὡς αὐτόπτης τῶν συμβεβηκότων χρησιμεύει εἰς ἐπίβεβαιωσιν, ἐνικῶρ δὲ καὶ εἰς διόρθωσιν τῶν ἐν τῷ Χρονικῷ ἀναφερομένων.

Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου θέλω παραθέλει τὴν κατὰ τὸ χρονικὸν τούτου διάστημα ἱστορίαν τῆς Τραπεζούντος ὑπὸ Φαλλμεράβερ καὶ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου διὰ τούτου Λιβανιτῶν. Καὶ τὴν μὲν ὑπὸ τοῦ πρώτου γεγραμμένον ὡς προσκίτην τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα σχολάζουσι προῦποσῆθαι γνωσθῆν, ἐκ δὲ τοῦ Λιβανιτῶν παρατίθεμαι τὸ μὲν ἐν περιλήψει, τὸ δὲ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τὰ μέγιστα ἐκείνη, ἄτινα πραγματεύονται τὰ αὐτὰ συμβάντα.

Ἐν τῇ διηγήσει ἀμροτέρον τῶν συγγραφέων ἔχομεν κυρίως δύο ἐποχάς: α) τὴν θάνατον Βασιλείου Α' τοῦ μεγάλου Κομνηνοῦ, τῷ 1340 (6) τῇ μετὰ ἐννεαεταῖς ἀγῶνας καὶ ἐμυρῶν πολέμων; καὶ συγχῆς ἀλλοτρίως θρόνων ἐπάνοδον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου Ἀλεξίου Γ' τῷ 1349.

Τὰ ἐν Τραπεζούντῃ συμβάντα μετὰ τῶν δύο τούτων ἐποχῶν ἐκτίθενται λεπτομερῶς παρὰ Φαλλμεράβερ ἐν σελ. 173—193: πρὸς ταῦτα ἀντιστοιχεῖ ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Λιβανιτῶν τὸ πρῶτον μέρος, φῶλ. 80—86. ἐν ᾧ οὗτος διηγείται τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ καὶ τὰ ἐρεθῆς αὐτῷ συμβάντα.

Διηγούμενος ὁ Λιβανιτῶν τὴν ἀπὸ Κομνηνοποπόλεως εἰς Αἴγυπτον μετάβασιν καὶ τὴν αὐτόθεν ἐπιστροφὴν εἰς βασιλεύουσιν (1), πρὶν ἢ ἀφῆται τῆς ἐκθέσεως τῶν πραγμάτων τῆς Τραπεζούντος, προτάσσει περιγραφήν τῆς λαμπροτάτης τότε πρωτεύουσας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους: τὰύτῃ δ' εἶτα παρέπεται ἡ διήγησις τῆς ἀποδημίας αὐτοῦ εἰς Τραπεζούντα. Ἀρμυόμενος εἰς Τραπεζούντα ἔτυχε τῆς φιλίας τοῦ τότε αυτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Α', οὗ πρότερον ἐν Κοσταντινουπόλει εἶχε γίνεαι γνωριμίας; οὐ μόνον δὲ προσεκολλήθη εἰς τὴν αὐτὴν, ἀλλ' ἀπήλασε μετ' ὀλίγον τῆς ὑπολήψεως τῶν μεριστῶν τῆς Τραπεζούντος. Ἐπιθυμῶν γὰρ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσιν οὐκ ἔτυχε τῆς ἀδείας, τῶν ἡγεμόνων τούτου. Ἐγύθη τοι καὶ μετὰ τινά κληρὸν οὐ πᾶν βραχὺν τοῖς ἐν τῇδε τελείως προσητακρίσμεθα, καὶ οὐ μαλακῶν τι καὶ ὄρειμῶν, ἀλλὰ καὶ λίαν στερεῶς καὶ ὑπερκαυμένως. Ἐντεῦθεν καὶ τοῖς κρατοῦσι συνήθεις κινεστήμεν, καὶ λίαν ὠκισμένῃ τε καὶ περιλήθειᾳ, ὁμνεμον ἀγνωστοῦμοι πρότερον; πάλαι γὰρ ὄντι ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, κακεῖ τὰς διακριθῆς ποιουμένη τῷ Τραπεζούντος ἀνάσσοντι προστακρίσθμεν; ἀπέτω ῥόβων, καὶ ῥόβως βαλλέσθω πόρρω; καὶ συνήθει τούτου ἀρρήκτως φιλίας ὁμοῖς γερῶναμεν. Βασιλεῖς; δ' ἢ οὗτος; ὁ τοῦ μεγάλου Ἀλεξίου υἱὸς μέγας Κομνηνὸς ὁ ἀείμνηστος; τούτων δὲ οὗτος; ἐχόντων, ὧ ἄνδρες, τὴν εἰς πατρίδα πάλιν ἐπάνοδον ἐποθυομεν, καὶ κέντρον ἦν μοι διὰ παντὸς; ὁ τοῦδε πόθος ἀέναντος. Ὅθεν καὶ πρόσθε; τοῖς κρατοῦσι πολλὰκις ἀπέστειλον, δι' αὐτῶν ἀπαλλαγῆναι ζητῶν, καὶ ἡμίττα τὴν ἔρεσιν ἤνον. Ἀλλ' ἡμῖν μὲν τὸ ἐξ ἐρέσεως οὕτω συνεχῶς ἐσπουδάξετο, καὶ αἰτίας; ἦν ἀπασῶν ὧ τοχυόσων τὸ ἀνεθῆναι καὶ ἀπελθεῖν, ἄλλως; δ', ὧ εὐοικε, τῇ προνοίᾳ ἦν ὠρισμένον, κρείττον τι περὶ ἡμῶς κριμάσιν οἷς οἶδεν ἀρρήτοις τοῦ Θεοῦ προβλεπομένου, οἴμαι, παντάπασιν (φῶλ. 80) ».

Εὐροσύντων τῶν πραγμάτων τοῦ Λιβανιτῶν

(1) Ἐκ τῆς περιλήψεως; καὶ τῶν ἄλλων γεωγραφικῶν μαρτυριῶν τοῦ Λιβανιτῶν δὲν μαθίσκωμεν μὲν ὁμοιωδῆς τι νεώτερον, διορθοῦνται ὅμως; ἐξ αὐτῶν πολλὰ ὁδομῆτα παρὰ Φαλλμεράβερ. Οἷωσ; τὸ συγχαί; ὑπὸ τοῦ Φαλλμεράβερ ἀναφερόμενον πρῶτον Κομνηνὸν; κείτα παρὰ Λιβανιτῶν, φῶλ. 88. Κομνηνοῦ; ἢ Κομνηνοῦ; οὐνο; καὶ αἰτί; Τοῖσι πολιεῖς (Φαλλμ., σ. 195) Τραπεζοῖς; (Λιβ. φῶλ. 86), καὶ Ἀμιντοῖς; (Λιβ. φῶλ. 79) ἀντί Ἀμισοῖς; (παρὰ Φαλλμ.).

ὀνήσκει ὁ Βασιλεὺς τῷ 1340, οὕτω δὲ ἀλλάσσει ἢ διήγησις ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ. Ὁ συγγραφεὺς παρασιώπη τὰ ἐνόμιχα τῶν αὐτοκρατόρων, οἵτινες ἐπὶ ἐνέκῃ ἐτη διεδέχοντο ἀλλήλους ἐν Τραπεζούντῃ, ἀρχαίται τοὺς τὰ συμβάντα αὐτὰ, μηδὲ μὴ δὲ ὑπαικιστόμενος τοὺς ἀρχοντας; ἢ τὸ γένος αὐτῶν «ἐβουόουσι τοῖνον καὶ καλῶς ἔχουσι περὶ τῆδε φθάνει τελευτῆ Κομνηνῶν Βασιλείου δεινὸν ἐπέβουσα, οἷά τις συμφορὴν κωκεῖον καὶ ἐπέβουσα Λίγυπτιῶν πλεγαί; ἄλλα δεκάπληγος μείζων ἤμιν βραυτέρω, τῆς εὐδακμοῦνίς ἡμῖν καὶ τῆ πόλει τοῦ βασιλείου διαφρονήσαντος» ἀρετὴ γὰρ ἐκεῖνου πρὸς Θεὸν μεταστάντος, ἡμῖν καὶ ἀμφοῖν τὰ δεινὰ τῶν κακῶν ἐπιπέφρησεν οὕτω γὰρ τὸ πένθος ἐλώρησε, καὶ ἡ τῶν ἐν τέλει ἀστατος ἔρις, οἷμοι, καθ' ἑαυτῶν ἀνηγείροτο πρᾶγμα τι πᾶσιν ἀνθρώποις ἀρρήτου θείας ἐκτὸς προνοίας λύειν ἀμήχανον. Τοῦτο τοῖνον οὕτως ἔχον εἰδῶς, καὶ ὡς ἐπὶ κακῇ τὰ παρόντα τῆ δ' ἐπιβουόουσι κατὰ νοῦν γε βαλλόμενος, ἀπαίρειν τῆδε κατήπειγμα, καὶ πάσῃ χρώμενος πείρῃ, πάντα δηλονότι τῷ λόγῳ κινούμενος κάλων, καὶ οὐδ' οὕτως ἀπήλλαγμα. Μέσος τοῖνον ἐναπολειφθεὶς ζυμορῶν οὐκ εἶχον ὅτι καὶ γένουσι. Ἐδωμένη δὲ τοῦ Θεοῦ μάλα, καὶ θερμὴν ἐντέλλομαι διὰ τῆς Θεομητορίας ἀπαλλαγῆναι τῶν δυσχερῶν. Ἄλλ' εἰ ἐκκακούμενον ἀμωσγέτω; ἐπὶ μυσταῖς ταῖς συμφοραῖς, ὑπὸ γε προνοίας πάλιν ἀνέμεθε» (φύλ. 81).

Εἶτα ἀφηγεῖται ὁ Λιβαδηνὸς τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλείου κατὰ μῆνα Ἐπιφθίου (Ἰούλιον) (1) ἐκρηγέντα ἐμφύλιον πόλεμον.

«Τίς τοῖνον ἐώρακε τῶν τε ἀστικῶν καὶ ἐπληθῶν τότε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, καὶ ἀπακρυτὴ παρήλθε τὴν ἀνάγκην τοῦ πτόματος; ἦν δὲ κατ' ἀλλήλων ἐμφύλιον θυοῦ καὶ πιστῶν τῷ Θεῷ μυστὰ τις τῶν κακῶν ἐσχεδίασε καὶ τοῦτο ζυνέβαινε τῶν ἐν τέλει μάλλον τοῖς προύχουσι. Τίς τὴν συμφορὰν οὐκ ἐπέβησεν; ἢ τίς ἰδὼν ἢ ἀκούσας καὶ μισθὸν τῆς μύσσης τῆς ἀλλήλοφρονίας οὐ θρηνῶν ἀνωμώχετο; Οἶδεν Εὐγενίου Καλλινίου μονῆ ταῦτα τοῦ μάρτυρος, καὶ οἱ τὸν Εὐξείνου τουτουὶ Κόλιπον ἀπλωῶς ναιεστάντες; ἄνθρωποι, ὡς τι φάναι κατ' ἔπος,

τῷ γινόμενῃ πᾶσι ταῦτα περίπτωτα. Ἐγὼγε δ' οὐκ καὶ ταῦτα; εἴσω τότε τυχὸν τῆς ἀνάγκης ἐλάων, οἷμοι, καὶ τῆς πείρας ἕλιον γεγένημαι, ὅτι περ ἐν μέρῃ θερμοῖς φιλίαις προσπτικαίως τοῖς πεπρωτοῖσι περὶ φάμα . . . . Ἐκβολαὶ δὲ ἦσαν Ἐπιφθίου καλῶν, ἡμερῶν δεινοτάτων, ὅτε ταῦτά μοι γέγονεν ἀρχήθεν τοῦ μηνὸς τοῦδε ἀρξάμενα» (φύλ. 81—82).

Μετὰ ἐν ἔτος κατὰ μῆνα Πάνευμον (Ἰουλίου), ἐξκαλούθει ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, εἰσέδελον οἱ Ἡέροι εἰς τὴν χώραν, ἀσπασρόντες δὲ τὸν στρατὸν τοῦ αὐτοκράτορος ἐδήρουν τὴν χώραν, πυρπολήσαντες καὶ τὴν Τραπεζούνταν. «Οὕτω γὰρ Ἄρειος ἐξ ἐμφύλιου δεινοῦ ἢ πόλε; ἀνέπνευσεν, ἔτος ἐνὸς μέτρου καριπευόουσαν κατ' ἡμῶν, ὡς ἔπος, κατὰ μῆνα τὸν Πάνευμον, καθ' ὃν καὶ ὁ ἐμφύλιος ὤπλιστο, καὶ φάλλαγγες τινες θυοῦ Ἡερικαὶ συρραχίεσαι τῆ τῶν Τραπεζούντιων πόλει ἐπέδραμαίεσαν, λίγα πάντα συμπράσαι καὶ ἀρραχίεσαι, χώρας τ' ἐραμοῦσαι καὶ κατωροδοῦσαι τὰ πάνθ' αὐτα . . . Ἰστοίκατο τοῖνον καὶ τὰ τῆδε στρατεύματα, καὶ ἡ ζυμπλοῆς ἡμέρα παρασκευῆς ἦς εἶχον ἀρραίστο. Τί δε δει τὴν μέτω μακρογερῶν; ἀστικοὶ βαρβάρους ἐσμήνοντο, καὶ ναιδὸν οἱ βάρβαροι.

Ἦ τῆς ἀνοχῆς σου πανόβησι! Νῶτα δὲ Ἡέροις ἀστικοὶ ἐνδιδόουσι, καὶ φεύγουσι, καὶ πίπτουσι, καὶ ἀναιροῦνται, πολλοὶ διοκόμενοι, καὶ φιλοὶ μὲν πάντες; ἀνοχισταὶ καὶ τοῖς τῆς καὶ οὐ καλούμενοι ἀσπιθέρουσι ἐπὶ καθάπερ ἐλάων δειλίῃ καὶ δεινῆς καταπραγνῆς ἦσαν ἐκρούγοντες, ἵππευσι δὲ Ἡέροις ἠλίσκοντο, καὶ πάντες ἐλεινῶς ἀναιροῦνται, χωρὶς ἐνίων ποδῶν χρυσαμένον ὠκίστων, ἄλλ' οὐκ οὐκ τειχῶν τοῦ ἕστεως καταδεδραμαίεσαι τῶν βαρβάρων τῆς φάλλαγγος. Ἄλλ' οὕτω μὲν νίκαις καταπραγνῆτες καὶ θράσαι, οἷα φιλίαι εἰδῶσι τὸ βάρβαρον, κάλων στοιχεῶν τὰ τείχη περισταυρήσαντες, τί μὲν οὐκ ἐπραττον τῶν κακίστων; τί δε οὐκ ἔλεγον τῶν ἐχθίστων; ἔστι δ' ὅτε καὶ πείρας σπασαῖς ἀνταπήγουν, ἔν' εἴσω τῆς πόλεως γένοντο. Ἦδη γὰρ ἔβηλον πῦρ πανταρχῆ, καὶ τὰς περὶ ἀγλαῖας ἠράνιζον, καὶ τοῦ πυρὸς κί φλόγες ἐνευσεν τοῦ ἀστεως ἔξωθεν διαπεπτευθεῖσαι, ὡς μὲν βρέμνουσαι, ὡς δὲ ἀπειλοῦσαι, καὶ κητισσοῦν ἀπολοῦνται, μέγα τὶ τοῖς βαρβάρους τὸ θράσαι ἐνέκα. Εἴσω γὰρ ἀπάντων τοῦ τείχεος ἀσπασισθέντων, μετὰ πολλῆς τοῦ λοιποῦ καὶ ἀφελῶς τῆς ἀδείας διαφθειρόντες ἦσαν πάντα οἱ βάρβαροι. Πῦρ δὲ ἡ πόλις ὦλη γε, πῦρ ἔξωθεν τε καὶ ἔσωθεν ἦν, καὶ τὸ πῦρ, ὡς ἐμοὶ γ' οὐκ δοκεῖν, ὅλον θεήλατον ἦν,

(1) Παραδόξως ὁ Λιβαδηνὸς καλεῖ τοὺς μῆνας οὕτω δὲ τῶν συνηθῶν Ἑλληνικῶν (Ῥωμαϊκῶν) ὀνομασίαν αὐτῶν, ἀλλ' ἐπιείκειμ' ἕχριν διὰ τὸν Μακεδονικῶν καὶ Ἀραβικῶν. Ἐν τέλει δὲ τοῦ λόγου αὐτοῦ προστίθεται ἐντέλῃ κατάλογοι τῶν διαφόρων ὀνομασίαν τῶν μηνῶν.

καὶ μέγα τι σμερδαλέον, ὡς ἔπος, κοινάβιζε· πῦρ γὰρ τῶν βυρβάνων ἔξω που βαλόντων τῆς πόλεως; μέγα, κῆρυ· παραχρημα σφοδρὰ τε καὶ βίαιοι πνεύσασαι, μηδὲν πνεύσι πνεύσας; τὸ πρότερον (ἀνυμνάδας γὰρ ἦν ἡ ἡμέρα σφόδρα ἐκείνη, καὶ κινῆσαι ἄστρου κινῶσδης ἐπιτολή), τὰς τε βρομίους προὔπεμπον εἰσω τοῦ ἄστεως, καὶ λιθίνου οἴκου καὶ ἐπὶ κηδέπω πυρὶ λαβόμενα φλοῖζιν ἀγρίαι; κατέκκιον, καὶ τὸ πάντων οἰκτρότερον, οἴμοι, καὶ ἀνθρώπων ἀριθμὸν υπερβαίνοντα;» (φύλ. 82—83). «Ὅτε δὲ ὁ Λιβανθὸς πολλὰ πονήσας ἔλαβε τὴν ὄδωσαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπέπλευσεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. «Ὅτε ὅμως ἀρρίκτο εἰς τὸν Βόσπορον τῆς Μαιώτιδος κατέλαθον αὐτὸν αἶρνης πλοῖα ἐκ Τραπεζούτου; (1), ἅτινα μετήνεγκον αὐθις αὐτὸν εἰς Τραπεζούταν. «Ἐπεὶ δὲ καὶ Τραπεζοῦς πυρὶ πάσης ὕλης ἀπῆλλακται καὶ βυρβάνων κωλύσεως, τῆς περιειρηθείσης; πρότερον ἡμῖν οὐσίαις ἀπογυμνωθέντες νοῦν τῷ κοινῷ παραλήματι, ἤγουν τῶν καταλοπίων ἀγρίαις βεβρωμένων καὶ βρούχου; ὅλος τῆς τῆδε ἀπαρὶ γηγόνυμεν. Ὅθεν καὶ πάλιν, τοὺς πρᾶσθούσοντας ἔστειλλον, τοὺς κρατούντας ἰκέτερον, τοὺς ἐν τέλει προὔγοντας ἐδυσόπουν' ἔτι καὶ ὧν ἀδίκως ἐπεπόνθειν ἐμίμησκον.

Τούτοις κατακαμρθέντων ἐκείνων, μόλις αὐτῶν ἀπῆλλήγμεν, καὶ ἡ ποδὸν τάχους εἴχομεν, ὅλοι κομιδῆ τῆς νεῖς γεγογγυμεν, ἄρμα παρὰ λῆθον θέοντες. . . Ἀμέλει καὶ ὑπὸ Θεῷ Σωτῆρι καὶ Θεομητόρι τὰ ἰστία πετάσσαντες; μέσας πορεῖας εἰχόμεθα, καὶ πρὸς τὸν Μαιώτιν Βόσπορον ἀπεπλεύσαμεν. Ἐωρῶμεν ἐκείσε Ταυροκύβητας ἀρούρας, καὶ τοὺς Ἰππερβορείους; ζυνηκλιθήμεν. Κἀκίθην μέλλουσι τὸν ἀπόπλουν ποιῆσθαι πρὸς ἕκρος, νῆας Ῥωμαίθην ἄρνω ἐπιστάσαι αἰτίου κωλύματος ἡμῖν ἀνεφάνισαν. . . Αἱ τοίνυν τριήρεις; κί εἰρημέναι κατακλυθούσαι τὴν γῶρον, οἱ περὶκοῦμεν, ξυλλαβάνουσαι τὴν ἡμῶς ἤδη καὶ ἄκοντα, εἰρήσεται γὰρ τλήθης, καὶ τὴν Τραπεζούτιν τῆσι κατακλυθάνουσιν» (φύλ. 84).

Ὁ Λιβανθὸς διηγείται ἀκολούθως, ἔτι μετὰ τὴν ἐπιστροφήν αὐτοῦ εἰς Τραπεζούταν ἕτερον δυστόχημα (πιθικῶς ἐμφύλιος πόλεμος) ἐγένετο, ὅπερ ὅμως; δὲν ἠθέλησε νὰ γράψῃ. «Ἄλλο δὲ τοῦτο μῦθος; ἄρ ροικὸν τοῖς ἐν τέλει γέγονεν ἐμφυλιον καὶ ἀρρητομυγίας; ἔργα τοῖς εὐσεβοῦσιν ἀπόπτυστα' διὸ καὶ καθέλασται γράφειν οὐ δύνάμεθα» (φύλ. 84). «Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἀσθενήσασα ἐπεσκέψατο αὐτὸν ὁ μητροπολίτης; Ἀκάκιος; (φύλ. 84). Μόλις δ' ἵαθεις; ἀρρήσθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τὴν περιουσίαν ἕνεκα τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ παρχῶν (φύλ. 84). Ἀθῆς νοσήσας; ἴαθη μὲν μετ' ὀλίγον, ἀπέβλεν ὅμως; καὶ δεῦτερον τὴν περιουσίαν (φύλ. 85—86). Μετὰ δ' ἐν ἔτος; ἀγγέλλεται, ὅτι Ἀλέξιος; ὁ νεώτατος; υἱὸς τοῦ Βασιλείου, ἔρχεται εἰς Τραπεζούταν.

«Ὅσῳ δ' ἐναντίος; ἐξήκοντο πῆς, καὶ κινῆται; ἄρ Ῥωμαίθην ἀγγελίαι τῷ τῆδε τρικυβύτα κρατούντι; καὶ τοῖς ἄμ' αὐτὸν ἐπεισφρασαν' ὅπως; δ' οὖν, αὐτὸς ἐκὼν μὲν ἤδη παρήκω, τοῖς δὲ γ' εἰδῶσι; καὶ μάλα κινῶσταν. Ἐφῆσθηκε δ' ὅμως; ἀναξ; ἐν ἀκραιῖ σὺν μητρὶ βασιλίδι μέγας Κομνηνὸς; Ἀλέξιος; ἔτι νεώτατος; ἀνθος οἶον πρὸ ἰούλου; καὶ ἤσας; τερπνότατον καὶ πάσης; κικίς; ἄγευστον. Ἐκτος; μὲν ἐξ Ἀλεξίου τοῦ πρώτου τῆδε κρατήσσαντος; υἱὸς δ' Ἀλεξίου; δευτέρου; δὲ ὁμονόμου ἐκείνου; τετάρτου; δὲ κατὰ γένος; ἀνδρῶς; τε γενναίου; καὶ μεγαλοφροῦς; ἀριθλόου; Βασιλείου; δὲ πατὴρ Κομνηνοῦ; τοῦ ἀειμνήστου; καὶ πάνυ. Ἄλλ' οὗτος; μὲν ἐξελθὼν τῆς; βασιλίδος; τῶν πόλεων διήει; παρ' ἡἰόνος; τοῦ Κόλου; Εὐξείνου; καὶ ψαμάθους; ἐλλυμενίζόμενος; διήρει; τινί; καὶ προσορμιζῶν; ταῖς; παραχλακτιδίαις; πόλεσι; καὶ τυγχάνων; προπούσης; δοχῆς; τε καὶ ἄξιῶσεως; μάλα; βασιλικῆς;.

Ἦκε δὲ μετὰ Σινώπην; εἰς Ἀμινσον; κἀκίθην; εἰς Κερασούντα; καὶ παραβάλλει; Τριπόλεσιν; οἱ καὶ ὑπὸ πᾶσιν; ἀναγορεύεται; μάλα; καλῶς;. . Ἀμέλει; καὶ τῇ τῶν Τραπεζούτων; εἰσβάλλουσι; κρῖσται; καθήρηκτότων; γε πρῶν τὸν πᾶσι; ἀνεύσσαντα» (φύλ. 86). Ἐνταῦθα ὁ Λιβανθὸς; ἀρκεῖται; εἰς τὸ δεῦτερον; σχημαῖον; τῆς; διηγῆσεως; αὐτοῦ; δηλαδὴ; εἰς τὴν; ὑπὸ τοῦ; Ἀλεξίου; υἱοῦ; τοῦ; Βασιλείου; παραδοχῆν; τῆς; ἀρχῆς;.

Ἀνασκοπόντες; τὰ; μέγρη; τοῦδε; σχημαῖον; βλέπομεν; ὅτι; τὰ; ὑπὸ τοῦ; Φαλλμεράδερ; λεγόμενα; συμφρονούσι; κατ' οὐσίαν; μετὰ τῶν; ὑπὸ τοῦ; Λιβανθου; ἰδίῃ; δὲ; ἀναγράφουσι; ἐκ; συμφρονου; ἀμρτότερος; ὅτι; ὁ; πόλεμος; μεταξὺ; τῶν; δύο; μερῶν; ἐγένετο; ἐν; τῇ; μονῇ; τοῦ; ἁγίου; Εὐγενίου; ἡ; δ' ἐναντίως; μερῆς; τῆς; αὐτῆς; ἡ; ἐν

(1) Ἐν τῇ; κειμένῳ; λέγεται; «βωμαίθην»; ὅπερ; ἰδίῳ; λόγῳ; ἐν; Βυζαντινῶν; ἐκ; Κωνσταντινουπόλεως; ἐπειδὴ; οἱ; αὐτοκράτορες; τοῦ; Βυζαντίου; ἐκαλοῦντο; πιστοὶ; βασιλεῖς; καὶ; αὐτοκράτορες; Ῥωμαίων; (φύλ. 86). Ἐπειδὴ; ὅμως; καὶ; οἱ; αὐτοκράτορες; τῆς; Τραπεζούτου; ἦσαν; ἐκ; τοῦ; αὐτοκρατορικοῦ; γένους; τοῦ; Βυζαντίου; ἐνταῦθα; διὰ; τοῦ; «βωμαίθην»; ἐνοητέον; τὴν; θετὴν; πατρίδα; τοῦ; Λιβανθου; τῆς; Τραπεζούταν.

τῇ μονῇ κατοχυρωθεῖσα ὑπετάγη· (ὄρα τὴν παρὰ Λιβαδηνῶν ἀνάλησιν ἐν περιελίδι φύλ. 81. «Ἐμφυλίον μάχη· ἀρχὴ καὶ ἡ ἐν τῇ μονῇ τοῦ μάρτυρος Εὐγενίου κατὰ τὸν ἠμερολόγιον ἐκστράτευσις καὶ ἤττα τούτων καὶ στραγῆ»). Ἐξ ἐναντίας τὰ ὑπὸ Λιβαδηνῶν λεγόμενα περὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζούντης διακρίσονται πολλὰ τῶν τοῦ Φαλλμεράβερ. Πρῶτον, οὗτος ἀναφέρει στήν Τουρκων καὶ Τουρκομάνων, ὁ δὲ Λιβαδηνὸς ἀποκαλεῖ αὐτοὺς Πέρσας· ἴσως τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς περὶ τὰς λέξεις σχολαστικότητος τοῦ Λιβαδηνῶ. Ἐπειδὴ ὁμοίως τότε ἔτι κατώκουν Πέρσαι ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ (ὄρα Φαλλμ. σελ. 324), εἶναι ἀμφίβολον τίς τῶν δύο, ὁ Λιβαδηνὸς ἀκριβολογεῖ μάλλον, ἢ ὁ Παναρέτος, ὁμιλῶν περὶ τῶν Ἀμιτιωτῶν Τουρκων. Εἶτα ὁ Λιβαδηνὸς ἀναφέρει περὶ μιᾶς μόνον εἰσβολῆς τῶν Περσῶν, οὐχὶ δὲ περὶ δύο, ὡς ὁ Φαλλμεράβερ (σελ. 182) συνοψά τῷ Παναρέτῳ τελευταίον, ἀναφέρει μόνον τὴν πυρπόλησιν τῆς πόλεως, οὐδὲν δὲ περὶ λοιμοῦ ἕνεκα τοῦ ὑπὸ τῶν πτωμάτων μεμολυσμένου αἵματος. Ὡς πρὸς τὴν ἔλευσιν τελευταίον τοῦ Ἀλεξίου, τὴν πτώσιν καὶ καθάρσιν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Μιχαήλ, (φύλ. 86 ἐν τῇ ἀναλύσει. «Ἀνάπλους τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου δι' Εὐθείου Κόλπου εἰς Τραπεζούνταν καὶ εἰσέλευσις καὶ ἀνάρρησις διὰ τοῦ Σχολαρίου τοῦ μεγάλου δουκός, καὶ τοῦ κυροῦ Μιχαήλ, τῆδε ἀνάστωντος, καθάρσεσις τε καὶ καθάρσις»), συμφωνεῖ μὲν ὁ Λιβαδηνὸς τῷ Φαλλμεράβερ κατὰ τὰ κυριώτερα (σελ. 191—193) οὐδὲν ὅμως ἀναφέρει περὶ τοῦ δεινοτάτου λοιμοῦ τοῦ γενομένου ἐπὶ Μιχαήλ τῷ 1347 ἐν τῇ πόλει καὶ ὅλη τῇ χώρᾳ τῆς Τραπεζούντος, ὅτε κατὰ Φαλλμεράβερ τῷ Βοκκαλιῷ ἐπόμενον (σελ. 189) ἐκ πέντε ἀνδρῶν μόνον εἰς ἔμεινεν, οὐδὲ περὶ σεισμῶν καὶ ἄλλων φυσικῶν φαινομένων ἀναφέρει τι, ἅτινα τὸ λοιπὸν τῶν κατωίκων κατέστρεψε (φύλ. 85—86).

Παραβλῶν τὸ πρῶτον μέρος τοῦ λόγου τοῦ Λιβαδηνῶ πρὸς τὰ τοῦ Φαλλμεράβερ, μεταβαίνω εἰς τὰ συμβάντα μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ Ἀλεξίου Γ'. τῷ 1350—1356, περὶ ὧν ὁ Φαλλμεράβερ ἀρνηγεται ἐν σελίσι 194—195. Ὁ Λιβαδηνὸς διηγείται, ὅτι κειρὸν τινα μετὰ τὴν ἐκ Βυζαντίου ἔλευσιν τοῦ Ἀλεξίου ἐξεργάγη στάσις μεταξὺ τῶν ἀρχόντων (εὐγενῶν τῆς Τραπεζούντος). Ἀμείλει καὶ τῇ τῶν Τραπεζούντων εἰσβάλλουσι (οἱ περὶ τὸν Ἀλέξιον) κρατίστα καθηρξαμένοι γε πρὶν τὸν πάρι ἀνάστωντα (Μιχαήλ Ε. ἀ). Ἐγκαί-

νίζεται πάλιν δ' ἀνάκτορα. Φθορὰ δὲ τις μετὰ κειρὸν οὐ βραχὺν τῶν ἐν τῇ πόλει πάλιν τισὶ τοῖς ἐν τέλει δευτῆ περιεφύετο, ἡμᾶς τ' ἐπὶ τὸν τῶν δικολόγων θρόνον ἀνακτορόθεν αὐθις καθίζειν αὐτοὺς ἐβαλίζουσι, καὶ πάντα τῇ πόλει καὶ ἡμῖν κατὰ βῆρον εὐθέως εἶχε τὰ πράγματα. Ἄλλ' οὐκ ἦν ἀνεκτὰ ταυτὶ καὶ τῷ βασιλεῖ. ἔρις γὰρ πάλιν καὶ φθόνος μέσους τοῖς ἔμοσι παρεσθῆς ἀποπίαν ἐργάζετο. Ἐντεῦθεν καὶ ἀστατοῦσα τοῖς ἐταίροις δευτῆ τις φορὰ πελάζειν ἠπειέγετο, ἐφ' ᾧ καὶ τὸ μεταστῆναι λάθρα τῆδε ζυνοῖετο» (φύλ. 86).

Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς Κερκασούνταν προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς πόλεως Κυρίλλου. Περιγράφει βραχέως τὴν Κερκασούνταν, ἥτις ὅμως δὲν ἦτον ὡρεῖα πόλις, ἐπειδὴ πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀπαλλαγῆ τῶν βραχέων, ἀρνηγεται. «Τούτων τοίνυν οὕτωσι πρακτομένων, ἀγγελία τις ἦκε μοι καὶ γράμματα καλούμενά με τὴν Κερκασούνταν τάχει πόλιν καταλαβέσθαι, θεωρίας χάριν ἅμα καὶ ὁμιλίαις, εἶτα καὶ παλινοστῆσαι διὰ ταχέος ὑπαγορεύοντα. Ταῦτα δὲ ἔρα τῷ Κερκασούντιον ἐτόγγχεν ἀρχιερεῖ γεγραμμένα τοῖς τῶν ἐταίρων βουλήμασι· τῆδε γὰρ ἀπεληλύθειαν, ὡς ἀνωτέρω πρὶνεται. . . οὕτω τὴν Κερκασούντιαν εἰσάφικεθα πόλιν. Ἄστυ τοιγαρὸν ἐωράκαμεν τὴν Κερκασούντιαν μητρόπολιν, τείγεται χαλκῶς ὠχυρωμένον, ὡς ὁ λόγος, παντάπασιν, καὶ εὐρύτατον καὶ θολάτταις ἠγχαλιμένον. . . Ἐνθον τοίνυν γένόμενος τὸ τῆδε ἀρχιερεῖ προσαναήμεθα ἡδέως μάλα πρὸς αὐτοῦ τὰς ὁμιλίαις ποιούμενοι. Κύριλλος δ' ἦν ὁ τῆς πόλεως πρέσβος ἀπλάστῳ ἦθει δαλονότι καὶ βίῳ βιοῦμενος» (φύλ. 87).

Πρῶτον ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς διηγεται, ὅτι ἐν Κερκασούντι αὐτοῦ εὐρισκομένου ἐξεργάγη στάσις, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἔπλευσε μετὰ τοῦ στόλου κατὰ τῆς Κερκασούντος, ἐνθα μάχη ἐγένετο ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἐγένετο μυστικὴ τίς καὶ ὀλιγα ἔφοδος τῶν πολιτῶν κατὰ τοῦ δουκός. «Τὶ τὸ ἐν μέσοις; Γραφαὶ τοῖς κρατοῦσι καὶ πρέσβεις πρὸς τὴν ἐταιρίαν συχνοὶ ἀριανόνται, ἐν' ἐαίβην τὴν Τραπεζούντιων τάχος αὐτοὶ καταλάβωμεν. Τῶν δὲ ἀναβαλλομένων τὴν ἀρῆσιν ἐνδοκίως λόγους, οἳ ἐφρασκον, ἀσφαλοῦς ζωῆς εἶνεκα, θυμὸς τοὺς κρατοῦντας εἰσῆει μάλα θερμῆς καὶ οὐκ ἄκαιρος· ἤδη γὰρ ἀνήπται οὕτωσι καὶ ὑπὸ τισι τῶν ἐργόντων ἀπάδουσιν ὕλη γὰρ εἰς πυρσὸν μάλα τῷ πυρὶ διαέριον πρόσφορος. Ὅθεν ἐφ' ὅπλα καὶ ἠγας ἐφόρμισαν, καὶ τῇ Κερκασούντιον μά-

λα προσβάλλουσι τρήρεις τε καὶ ἀκατίαι; ἤμα καὶ δρόμοισι τοῖς πασι βασιλικαῖς. Τα δ' ἐξῆς, πῶς; ἤ; ἂν διαγραφῆμι μεσὸς καὶ αὐτῆς παρεσθῆς εὐθύνων ἢ ἀνεύθυνος; ἤτοι μὲν οὖν τῶν μερῶν ἀμφοτέρωθεν διεσπόμεν ἀκροβόλοισι καὶ φίλοισι ἦν, ἐνχοῦσα τὸ ἐνάλιον. Ἔστρεψε δὲ γε ἡ πόλις πάσα παραπλάγιος, τῇ νευμαχίᾳ δαλιόσι ἀντίρροπος. Ἦδη δὲ καὶ ζυμμάχοι μισοφόροι τοῖς κρατοῦσιν ἤκασιν ἴππει; ἤμα πεζοῖς ἐξ ἡπειροῦ τῆς γειτόνου βάρβαροι. Ἀθήκ' δὲ τοῦτο ἦν πεπραγμένον τινὸν ὑπὸ βραθέσι τοῖς σκευοφόμοισιν, ἃ καὶ μάλλον δειλίαν τινὰ ἐνάκε τῇ πόλει, ἐπι γὰρ ἐντεῦθεν ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης προσεδιόκατο τὸ μάχμον. Τί οὖν ἐπι Στράσι τις ἦν τοῖς ἐν τέλει καὶ τὸ δρᾶμα δεῖνὸν μὲν καὶ δυσάνακτον, ἤδη δὲ καὶ σαρξὸς τοῖς περὶ ἡμᾶς ἀνεσπρίαντο, καὶ τὰ τῶν πραγμάτων δῆλα τῶν φαινομένων καθίκα' ἔνοι τοῦτων γὰρ ἦσαν, ὡς φάναι, δαχμόνοες; διὸ καὶ στάσις τις ἦν τῶν ἐν ἡμαί, καὶ τοῦ δήμου βόμβος; μάλα πολλῆς, οἷον μάλλον φιλεῖ γίγνεσθαι μέσος αὐτῆς παρατάξις, ὅτ' ἦν τῶν συμφώνων κινιστομηθῆ τε ἄρω τοῖς προτέροις οὐχ ὅμοιον, ὡς καὶ Εὐριπίδῃ οὕτω δοκεῖ. . . Βουλῆ δὲ τις κραταῖ τῶν ἄλλων μάλα τοῖς καθ' ἡμᾶς στρατιῶν, ὡς τῇ ἀκροβόλει ἐπι προσπεριεργένει στερεώσ; ἐρητύει παντοῦθεν κατ' ὀχρήσων; προωχρήσω γὰρ τῷ δουαὶ ἀσφαλῶς, καὶ χειρωθῶν ἐνεπέπλοιστο» (φύλ. 87—88).

Μετὰ μεγάλῃς δυσκαλίαις ἀπαλλαγῆς ἀπέργηται ἡ Λιβαδικὴ ἐκ Κεραισούτου, καὶ ἀρηνεῖται εἰς Κογχροῦς, ὅπου ἐπίστος ἐξεργάχη πόλεμος; μετ' οὐ πολὺ διαλλάσσονται αἱ δύο μερίδες. «Ὅστω τοῖνον τῇ ἀκροβόλει γενόμενοι καὶ λόγους παρ' οἰκητόρων σαρξῆς δεδωγμένοι, τῶν κρατούστων ἐυδοῖν ἤδη γεγεννημένων τοῦ ἤστωος, ὡς εἰ ἔξω τε γεγεννημένα ἀλλοτρή τὴν πορείαν ποιήσαντες; σωτηρίαν ἐνοῦσι μάλλον περιποισαίμεθα, τοῖς λόγοις τοῦτων ἐπινευθῆσκμεν, καὶ δίοδον διὰ πορείας ἐξήτακαμεν καταλιθέσθαι τὸ ἔρωμα, οὐ καὶ ὁ μέγας, ὡς εἰρηται, δοῦξ ἐτύργων τεκναῖα πείρας; ἤτερ τινοσῶν καὶ ὀχλήστωος. Μόλις δὲ γενομένου εἰς ἀπελοθῆ δρόμον τῶν βασιλικῶν, ἀπάξων ἡμᾶς; ἐκείθεν παρὰ τὸ ἔρωμα, καὶ ἀπάντων μὲν τῶν ἡμαί τὸν δόξα καὶ ἐν αὐτῷ καταρίων τὰς τοῖς ἀιγαλοῖς, ἐν οἷς ἢ δρόμων παρὰ τὴν Κόραριν ἦν, οὕτωσι καλουμένην, τὸ ἐνδόσιμον ἤδη λελαχάκωτων, μόνως μόνον αὐτόν με, ὃ βίκα καὶ δίακ, οἱ περὶ τοῖς κρατοῦντας; οὐκ ἐπένευσον; ὑπῆδατο γὰρ τοι καὶ

λίαν κατὰ τῆς ἡμετέρας ποτηρᾶ πρὸς κικῶν σωτηρίας. Ταῦτα τοῖνον ἀκούσας; τε καὶ μαθῶν, ὡς μέσος κικῶν τοσούτων μόνος ἐγώ, στενα μαι πάντοθεν θαρραῖως; ἔλεγον. . . » (φύλ. 88—93). «Ἀμείλι καὶ τούτοις; καὶ τοσούτοις ὅλοις ὅλοις; δλορηθόμενος; ἀλάκῳ τινω; τῶν ἐξορυμῶτων ὡς εἰς ἐκὺθν ἐκακωδυνῶς; με; καὶ γε πλῆσιόσκασι; τὸ αἴτιον φράζει; μοι, καὶ κεισθαι; οὕτως; ἀπόρρητον ἔσκασι; τὸ δ' ἂν ἤκα ὡς ὅπλα; ἐμπεφραγμένους; ἤδη με; γεγονότα; ζυμαχίκα; τούτοις; εἰς; θαλάττων, καὶ σπρίων ἤμα; ζυμπελάσκασι; . . . » (φύλ. 90). «Εἶτα; θορρα; μάλα; πλῆσθῆς; καὶ; δυναμῶς; ῥηθῆς; οὐκ; ἀλίγῃ; τῆ; ἀίκα; κατέλαβον; καὶ; τὸν; δρόμωνα; πελάγμων; ἤδη; γενόμενον; κατῆκα; πάλιν; ποταίκα, καὶ; ἐνδον; τούτων; γενομένου; ἀνεθῆρσκα, κῆ; τὸν; ἀλλῆθ; φίλις; ἔρον, ὃ; φίλιτατος, καὶ; θαλατῆσι; ἐρρήμην; ὕδασι; καὶ; ἀνέβουξ. Καθόλου; δὲ; νύκτωρ; ἐκείθεν, νυκτῆς; γὰρ; ἤδη; πεπλάσκαμεν, ταῖς; ἀκαταῖς; τοῦ; φρουρίου; γενόμεμεν. Ἐκῶθεν; δὲ; τῶν; τοῦ; φρουρίου; κατῆρκα; παραγενομένου; τινος; ὡς; ἡμαί, ἀναλιθόμενοι; τε; εἰ, τὴν; πολλήγην; θαρραῖως; ἀνεθῆκαται. Εἶπω; τοῖνον; τοῦ; ἐρύματος; μόλις; ἤδη; γενομένου; τῷ; Σωτήρι; χριστήκα; θεῷ; κατεθόμεν; καὶ; τῇ; θεομητόρα. . . Ἀμείλι; καὶ; οὕτως; ἡδον; ἐχόμενοι, νυκσίπλοιο; πάλιν; καθ' ἡμῶν; οἱ; κρατοῦντες; τρήρεις; τε; καὶ; λέμβοις; καὶ; ἀκατίαι; καὶ; δρόμοισιν, ὑπὲρ; γε; τὰ; εἰκασί, καὶ; στρατεῖαν; οὐκ; ἀλίγην; ζυμαχοχότας; ἐπίσκαμον. ἱππικῆν; τε; καὶ; πεζικῆν; ἐκ; τε; θαλάσσης; καὶ; ἡπειροθῶν; ταῖς; τῆς; πολλήγης; ταῦτοις; ἡδον; προσβαλλουσιν; ἔσκασι; γὰρ; οὐχ; ἡμισα; καὶ; ἡδον; οἱ; ὄρων; τὸ; ἔρωμα, ὡς; καὶ; τισι; μέτροις; διασκαμένοις. Κιγχρίων; τοῦτι; κατονώμωστο. Ἰστανται; τοῖνον; κατέναται; τοῦ; κέρως; τοῦ; ἤστωος. Τὰ; δ' ἐν; μέσος; τούτοις; παρίκα. . . Τότε; γὰρ; τότε; ἐτελομάθη; τὰ; πάνθικα; καὶ; ἀμφοῖν; τῶν; μερῶν; ἀκροβόλοισι; τε; γὰρ; ἦσαν; τὰ; πρῶτα; ἐμφοῖλοι; καὶ; ἐσπῶν, ὃ; βίκα, τρώσως; ἀλλήλοισ; ἔφριετο. Καὶ; τίς; ἀδκαρῶσι; παρέλαβον; τῇ; ἀνῆκα; τῷ; νεβ; βαλλόμενος; Ταῦτα; καὶ; τὰ; τοιαῦτα; ὅπ' ἔμοις; ἔρων; ὄρωκα; δακρῶσ; ὅλοις; ὅλοις; γεγένηκα. . . Ἐπι; δὲ; μοι; τέλος; τὴν; εὐχην; δεδῆκατο, καὶ; πρὸς; δόσιν; ἐπικλίθει; ὃ; φασέθων; ἀπείγωτο, σπονδῆ; τις; καὶ; ἀμφοῖν; ἐτελείτο; χριτα. . . καὶ; ἤμα; ἐσπερίω; γε; δόσι; αἰ; τε; τρήρεις; καὶ; ἡ; λοιπῆ; νευμαχί; καὶ; ἡ; ἄλλα; στρατεία; οὐκ; ἀνεχώρησαν; καὶ; μετῶμελος; οὐ; πάντο; τι; μέτροις; αὐτούς; τ' ἐκείνοισ; καὶ; τοῖς; ζῶν; ἡμῶν; εἶχον; ἤκα; διὰ; τὸ; μῆσος; τὸ; ἔρωλον. Ἀμείλι; δὲ; καὶ; τοῦ; θεῷ; (Σεπτεμβρίου) οὕτωσι; περιπελάσκατος, ὃ;

γούν και τὰδ' ἐξεπράχθη, σκοπός τις φοιτῆ τοῖς ἐκτίροις ὄντος θεοφιλῆς, ὡς λύσαι γε πάντα τὰ μεταξὺ, καὶ γε τοῖς ἀναξί, προσελθεῖν, καὶ ἴλωσι τούτους ποιήσασθαι. Τοῦτο δὲ καὶ βουλή βεβουλεύμεθα ὅτι χρυστῆ ἦδη γὰρ καὶ αὐτός, νῆ τοὺς λόγους καὶ τὸν φίλιον ἔρον, ὦ βέλτιστοι, μὲν τῆδε ζυνθέμεται. Ἐρρέτω φρόνος, καὶ δέος ἔπαν πέρρω βυλλέσθω μοι. Διαπρεσβεύεται τοῦτο τῶννυν διὰ γραμμάτων τοῖς ἀναξί, φθάνουσι δὲ παραχρῆμα κἀκείθεν ἡμῖν τῶν ἐν τέλει τινῶς προύχοντες, σπονδάς ζητοῦντες καὶ διαλλαγὰς εἰρηναίας, πάντα τε ὑπισχνόμενοι καὶ ἐπαγγελόμενοι τὰ χρυστά, ἐφ' οἷς καὶ δι' ὄρκων ἐμπέδα γράμματα ἡμῖν μεν φέροντες ἐπεδίδουν, ἐχεγγύους τούτων ἄρραγεις δε καὶ Ἰταλῶν ἐτίθουν τοὺς προύχοντας» (φύλ. 91).

Ὡς τὸ τελευταῖον ὁ λόγος τοῦ Λιβαδηνοῦ. Ἐν ὅλῳ τῷ δευτέρῳ μέρει συμφωνοῦσι τὰ ὑπὸ Φαλλμεράερ μετὰ τῶν τοῦ Λιβαδηνοῦ ὡς πρὸς τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἀλεξίου εἰς Τραπεζοῦντι, τὴν διαμάχην τῶν ἀρχόντων, τὴν πολιορκίαν καὶ ἄλωσιν (διὰ συνδιαλλαγῆς κατὰ τὸν Λιβαδηνὸν φύλ. 93, τῆς Κερκασούτος καὶ τῶν Κερχεσῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου (Φαλλμεράερ σελ. 193).

Ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, ὅτι ἐκ τοῦ Λιβαδηνοῦ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία μικρὰ τινα κερδαίνει. Παρὰ Φαλλμεράερ λέγεται (σελ. 342. «Ὁυτος [Νῆφον μαιτροπολίτης Τραπεζοῦντος] καθαρῆς τῆ 1364, ὡς συμμετασχόν τῆς συννομῆσας τῆς κατὰ τὸν αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Γ' παρεπέμφθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σουμελά, ὅπου ἀπέθανε τῷ αὐτῷ ἔτει ἐκ νόσου. Πρὸ αὐτοῦ ἤρχμεράευσεν ὁ Βαρνάβας καὶ ὁ Ἀκάκιος, ὅς μάλιστα μέχρι μέρους εἰληπεν ἐν ταῖς ἐπαναστάσεσι τῶν ἀνακτόρων τῷ 1341 καὶ τοῖς ἐφεξῆς ἔτεσιν.» Ὁ Λιβαδηνὸς ὁμοῦς ἀναφέρει ὅτι τὸν Βαρνάβαν διεδέξατο ὁ Γρηγόριος. «Κἀκ πρώτης, ὁ φασιν, ἀφαιτηρίας τῷ τῆς πόλεως ἀρχμερῆι προσανήχθημεν. . . Γρηγόριος ἦν οὗτος ὁ καλὸς ἀρχμποιόμεν, ὁ μετὰ Βαρνάβαν διάδοχος, ὅς καὶ λόγους φίλων ὑπερσφίλει μᾶλλον τοὺς λόγους προσήκοντας ὁ θαυμασίος (φύλ. 79), τὸν δὲ Γρηγόριον διεδέξατο ὁ Ἀκάκιος» («ὄθεν καὶ τὸ πρεσβυτέριον ἔπαν ἅμα τῷ ποιμῆνι τῷ αὐδιμῷ ἐκείνῳ καὶ φιλοουμένῳ. Ἀκάκιος ἦν ὁ πολὺς ἐλέφ, ζυνήθησαν καὶ τεθεάκασιν καὶ δάκρυσι με κατέδουσιν» φύλ. 84). Ἐπιμνηθόμεν παρὰ τοῦ Λιβαδηνοῦ τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀγνώστου μέχρι τοῦδε Ἐπισκόπου Κερκασούτος *Keriklou* καλουμένου (ὄρα ἀνωτέρω

σελ. 13, ὅν οὐκ ἐγνώσκων ὁ Le Quien ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Oriens Christianus*, Tom. I p. 516.

Ταῦτά εἰσι τὰ κυριώτερα μέρη, ἐξ ὧν λαμβάνομεν ἀκριβεστέρας πληροφορίας περὶ τῶν τότε γενομένων ἐν Τραπεζοῦντι. Εἰ καὶ οὐχὶ μεγάλης ἀξίας, φρίνονται μοι ὅμοις ἰκανῶς σπουδαία, ἵνα ἐλαύσωσι τὴν προσοχὴν τῶν φιλολόγων καὶ ἱστορικῶν ἐπὶ τοῦ ἀγνώστου τούτου συγγραφέως.

M. PAPANIKAS.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΛΜΥΡΗΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΤΑΘ' καὶ ΤΜΒ' Συνεδρίσει).

A'.

Ἡ πόλις Παλμύρα καιμένη πρὸς νότον τοῦ Εὐφράτου ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἀραβίας, μεταξὺ Συρίας καὶ Μεσοποταμίας, κατέστη διάσχιμος περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καίτοι ἱστορικῶς τινες βασιζόμενοι ἐπὶ ἐδαφίων τινῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀποδίδουσι τὴν ἰδρύσιν αὐτῆς εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἰουδαίας Σολομῶνα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ εἰρημένος βασιλεὺς οὐδέποτε ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ μέχρι Παλμύρας, τὸ δὲ ὄνομα Ταδμώρ, ὅπερ φέρεται ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ, ἀνήκει μᾶλλον εἰς τι μέρος τῆς Ἰουδαίας, οὐδὲν θετικῶν γνωρίζομεν περὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης τῆς πόλεως, ἥ τις καιμένη μεταξὺ τῶν δύο αυτοκρατοριῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ἥτοι τῆς τῶν Πάρθων καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων, κατεῖχε θέσιν οὐδετέρας, καὶ διετέλει οἰστέ μεσάζουσα πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν καὶ τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου, ὁμοίᾳ τῇ Ἐνετικῇ δημοκρατίᾳ, κατεχούσῃ ἐπ' ἴσας κατὰ τὸν Μεσαίωνα θέσιν οὐδετέρας μεταξὺ ἔνθεν μὲν τῆς Γερμανικῆς αυτοκρατορίας καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης ἐπικρατειῶν, ἔνθεν δὲ τῆς Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας καὶ τῶν Μουσουλμανικῶν δυνάμεων τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ οὐδετέρα αὕτη θέσις ἐξησφάλιζε τῇ πόλει Παλμύρα με-

γάλης ὠφελείας, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς χρησάμενοι τῷ εἰς αὐτὴν εἰσερέσαντι πλούτῳ διεκόσμησαν αὐτὴν διὰ πολυαριθμῶν μνημείων, ἅτινα καὶ σήμερον ἐτι καὶ κατρησιωμένα ὄντα διεγείρουσι τὸν θαυμασμὸν τῶν ἰδοπέδρων.

Κατὰ τοὺς δύο πρώτους αἰῶνας μ. Χ. ἡ πόλις συνεκρέτει μικρὰν δημοκρατίαν ἢ μάλλον κοινότητα τινα δημοτικὴν, ἀπολύτως ἴση μοίρᾳ τῆς προστασίας ἀμροτέρων τῶν ἐμύρων Αυτοκρατοριῶν. Βραδύτερον, ὅτε, περὶ τὰ μέσσα τοῦ τρίτου αἰῶνος ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία ἤρξάτο παρακαλῶσα, ὅ δὲ αὐτοκράτωρ Οὐαλεριανὸς ἐν τινι πρὸς τὸν βασιλεῖα τῶν Περσῶν Σαπῶρ τῷ Α'. ἀτυχεὶ πολέμῳ ἠχμηλωτίσθη, ὅ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Γαλεριανὸς οὐδὲν ἐπραξεν ὅπως ἐαδικήσῃ τὸν ἐκείνου πατέρα, ὅ ὅπως ἀναστῆλῃ τὴν πρῶτον τῶν Περσῶν ἢ Ὀδενάτου, πλούσιος συγκλητικὸς τῆς Παλμύρας, ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν στρατίας τινος καὶ κατανικήσας τὰ περὶ τὰ στρατεύματα ἐξηνάγκασε τὸν βασιλεῖα Σαπῶρ νὰ ἀποχωρήσῃ εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ. Ὁ Γαλεριανὸς ἀναμείβων τὰ κατωρθώματα τοῦ Ὀδενάτου ἀπένευεν αὐτῷ τὸν τιμητικὸν τίτλον Αὐτοκράτορος τῆς Ἀνατολῆς· οὗτος δὲ ἐπωφελοῦμενος τῆς ἐν ἡ διατέλει ἀδυναμίας ἡ Ῥωμαϊκῆ αὐτοκρατορία, ἐποίησατο κατακτήσεις χωρῶν τιῶν ἐν Συρίᾳ καὶ Μεσοποταμίᾳ, καὶ μετέβλεπε τὴν μικρὰν δημοκρατίαν τῆς Παλμύρας εἰς μοναρχίαν ἰκανῶς εὐρεῖαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀδενάτου, δολοφονηθέντος ὑπὸ τινος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἡ γῆρα αὐτοῦ Ζηνοβία, γυνὴ βασιλεῖα καὶ φιλόδοξος κατέλαβε τὰ ἡνία τοῦ Κράτους, ὅπερ ἐπεξέτεινε μέχρις Αἰγύπτου, καὶ ἐβασίλευσε περὶ τὰ 270 ἀπάσης τῆς Συρίας ἀπολύτως καὶ ἀνεξαρτήτως.

Ὁ αὐτοκράτωρ Αὐρηλιανὸς βουλευσάμενος νὰ τιμωρήσῃ αὐτὴν, ἐξστράτευσε κατ' αὐτῆς, καὶ νικήσας παρὰ τὴν πόλιν Ἐμεσσαν (σήμερον Homs) τοῦς στρατοῦς αὐτῆς, ἔπειτα δὲ κυριεύσας τὴν πόλιν Παλμύραν καὶ συλλαβὼν τὴν Ζηνοβίαν αἰχμάλωτον, ἠνάγκασεν αὐτὴν νὰ κομῆσῃ τὴν θριαμβευτικὴν αὐτοῦ εἰς Ῥώμην εἰσόδον, καὶ νὰ ἐγκαταθίσῃ τοῦ λοιποῦ ἐν Ῥώμῃ.

Ἐκτοτε, ἀπὸ τοῦ 272, ἀρ' αὐτοῦ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Παλμύρας ἐξέπνευσεν, οἱ ἱστορικοὶ οὐδένα λόγον περὶ αὐτῆς ποιοῦνται. Περὶ δὲ τὸ 636 κατακτηθεὶσα ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὑπέστη τὴν κοινὴν τύχην τῶν εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ περιελθουσῶν χωρῶν.

Ἀλφόντος τοῦ 17ου αἰῶνος, τῷ 1691, ἄγγλος ἐνόμκτι Γουλιέλμος Ἀλιράξ, ἐν Χαλεπίῳ τὰς διατριβὰς ποιούμενος, ἐπιχειρήσας περιήγησιν εἰς Παλμύραν ἐποίησατο περιγραφὴν τῶν ἐρείπιων αὐτῆς δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου Ἐδμόνδου Χάνλεϋ ἐν τῷ «Philosophical Transactions» τῷ 1695. Ἐπιγραφασταί τινες Ἑλληνιστὶ καὶ Παλμυριστὶ ἀντιγράφεισι ὑπὸ τοῦ Ἀλιράξ καὶ τῶν συνδοσιπέδρων αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ Σμιθ τῷ 1698, ἀλλ' αὐταὶ λίαν ἀτελεῖς ὄντας ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς.

Τῷ 1750 οἱ κ. Dawkins καὶ Rob. Wood ἐπιχειρήσαντες ἑτέραν ἐκδρομὴν εἰς Παλμύραν κατώρθωσαν ν' ἀντιγράψωσιν ἐπιγραφὰς 13 Παλμυρναίας, 26 Ἑλληνικὰς καὶ 1 Λατινικὴν, ἀπάσης δημοσιευθεῖσας ἐν πολυτελεῖ τεύχει ἐκτυπωθέντι ἐν Λονδίῳ τῷ 1753 ὑπὸ τὴν τίτλον «Τὰ ἐρείπια τῆς Παλμύρας». Μόλις δὲ δημοσιευθεῖσας, δύο ἐπιστήμονες κατώρθωσαν ν' ἀναγνώσωσιν αὐτάς· ἐξ ὧν ὁ μὲν, ἄγγλος ἐνόμκτι Swinton ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν τῷ 18 τεύχει τῶν «Philosophical Transactions» ὁ δὲ, γάλλος, ὁ συγγραφεὺς τῆς περιηγήσεως τοῦ Νέου Ἀναχάριδος ἐν Ἑλλάδι Βαρθελεμῆ, ἐν ταῖς «Σκέψεσιν αὐτοῦ περὶ τοῦ Ἀναρθήτου καὶ τῆς ἄλλοτε ἐν Παλμύρᾳ λαλουμένης γλώσσης».

Βραδύτερον καὶ ἕτεροι περιηγηταὶ ἐπισκέψαντο τὰ ἐρείπια τῆς Παλμύρας· εἰς δὲ τῶν βραθυνοτέρων ἀνδρῶν τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, ὁ κ. Βόλνεϋ, ἐμπνευσθεὶς ἐκ τῆς θέας τούτων τῶν ἐρείπιων ἔγραψε τὸ ἀθάνατον αὐτοῦ πῶνμα «Τὰ Ἐρείπια».

Ὅσμημέρι δὲ ἐπειδὴ πολλοὶ συνεχέστερον ἐπισκέπτοντο τὰ μέρη ταῦτα, οἱ Ἀραβεῖς Βεδουῖνοι τῆς ἐρήμου καὶ τοῦ νεωτέρου χωρίου Tadmour, κειμένου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Παλμύρας, κῆρσαν τὰς ἀμειψίας αὐτῶν, ἀπαυτοῦντες μεγάλως ἀμοιβίως ὅπως ὀδηγῶσι καὶ προστατεύωσι τοὺς περιηγητάς.

Ἐσχάτως ὁ Σάχη Μιδζβέλ, ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς τῆς κατακλιθούσης τὴν μετὰ τὸ Δαμασκῶν καὶ Τιβμόρ δόδον, κῆρσε τὰς ἀμειψίας αὐτοῦ υπερβαλλόντως. Ἡ οὐζύγος αὐτοῦ, ἡ διαδόχτος Λαῖδου Δίγβου (γῆρα τοῦ ἀντιβασιλέως τῶν Ἰνδιῶν καὶ τοῦ Ἑλλήνος Χατζῆ Πέτρου) διεπραγματεύετο μετὰ τῶν περιηγητῶν τὰ συμβόλαια, διομολογοῦσα ὡς ἀμοιβὴν τῆς ἐνόβλου συνοδείας ἂν ἐχορήγει 60, 80 καὶ 100 λίρας στερλίνας· ὥστε περιηγηταὶ οὐχὶ πλοῦσοι ἠναγκάζοντο νὰ στερεθῶσι τῆς ἡδο-

νης τοῦ νὰ ἰδῶσι τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ζηνοβίας; Μόνον δ' ἐκ τῶν ἑλλείων τινές, ἐκτάκτως ἐνθουσιῶντες ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, κατώρθωσαν τοῦτο μεγάλας ὑποστάνας θυσίας. Ὁ ἔξοχος ἡμῶν συναδελφος, κύριος Βογκέ, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας παρὰ τῇ Ὑ. Πόλει, ἐπίσης ἐθυσίασε μέγα μέρος τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ὅπως ἰκανοποιήσῃ καὶ τὴν πρὸς τὰ γράμματα κλίσιν αὐτοῦ καὶ τὰς ἀπειθήσεις τῶν Ἀράβων Σείχων. Τοῦτο ὀφείλομεν ἄριστον τι πόνημα περὶ τῶν Παλμυρηνῶν ἀρχαιοτήτων, ἐπιγραφόμενον «Κεντρικὴ Συρία, Σημιτικαὶ ἐπιγραφαί.» ἐν ᾧ δημοσιεῖται πλέον τῶν 120 Παλμυρηνῶν ἐπιγραφῶν, ἐν μέρει κατὰ τὰ εἰλημμένα ἐκμηγεῖα καὶ τὰς φωτογραφίας, προσθεῖς καὶ τὰ διασωθέντα κείμενα, καὶ μεταγραφῆν καὶ μεταφράσιν μετὰ σοφῶν σχολίων.

Συγχρόνως ὁ ἐν Βερολίῳ καθηγητὴς Λεβύ, (τελευταῖος κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1872), ἐπεχειρήσεν εἰς ἀναθεώρησιν τῶν Παλμυρηνῶν κειμένων ἐφ' ᾧ ἀνεκονομάσμενος τῷ κύριῳ Βογκέ ἐδημοσίευσεν τὸ ἐξῆχόμενον τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Ἀνατολικῆς ἑταιρίας τῆς Γερμανίας.

Ἐν τῷ μεταξῦν τούτῳ ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἐκτιμῶσα τὰς ἐξ ἡμέσου καὶ ἀσφαλούς συγκοινωνίας μεταξύ τῆς Μεσοπεδίου καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου μεγάλως ὠφελείας, ἔγνω νὰ ὑποβάλῃ τὰς μεταξὺ Βαγδάτης καὶ Συρίας νομοδικίας φυλάξας εἰς σύστημα κανονικῶν τὴν ἐκτέλεσιν δὲ τοῦτο ἐν μέρει ἀνέθετο εἰς τὸν γαμβρὸν μου, τὸν βαρῶνον Ἀλβέρτον Γερσδόρφ, τότε Ὁμὲρ βέην, ὃν δὲ Ὁμὲρ Πασὰ ὑπογράψανον, ὅς καὶ συνεδρεῖται μετ' ἡμῶν τὴν ἐσπέραν ταύτην. Ἐκπληρῶν οὗτος τὴν ἀνατεθειάν αὐτῷ ἐντολὴν κατεκτήσατο πρὸ ἐξ ἑτῶν τὴν τοπικρίαν τοῦ Ζῆρ μετὰ τῆς πρωτεύουσας Δεῖρ ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου, καὶ διέμεινεν αὐτόθι ἐνιαυτὸν ὡς πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς διοικητὴς, ὅπως διοργάνισῃ ταύτην τὴν ἐπαρχίαν. Αἰθίς δὲ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1867 ἐνετάλη νὰ ὑποβάλῃ ἑαυτάς τοις διαιρέσιμα τῆς Παλμύρας (Timours) εἰς σύστημα κανονικῆς διοικήσεως.

Μόλις μάθων τὰς διατάξεις ταύτας παρεσκευάσθη νὰ ἐκπληρώσω ἐπιθυμίαν δικαῆν, ἣν ἐν εὐθέτῳ μου διέτρεπον, δηλονότι νὰ ἰδῶ καὶ θυμῶσω τὰ μεγαλοπρεπῆ ἑρείπια τῆς Παλμύρας. Τυχὼν ἀδείας παρὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου τοῦ 1870 ἀπῆλθον ἐκ Κων. πόλεως, καὶ ἀριζόμεν διὰ Βεῖρά, Λιβάνου, καὶ Ἀντιλιβάνου

καὶ Δαμασκοῦ εἰς Καριατεῖν, ἔνθα ὁ Ὁμὲρ βέης τότε εἶχε τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ, εἰς τὴν τελευταῖον διὰ σταθμόν, ἀπέχοντα 24 ὥρας ἀπὸ τῆς Παλμύρας. Ἐκείθεν δὲ μετὰ τινα χρόνον κινήσαντες ἀρικόμεθα εἰς Παλμύραν τῇ 27 Μαρτίου. Διέτριψα δὲ ἐκεῖ τετραήμερον, ὅπως ἐξετάσω τὰ μεγαλοπρεπῆ λείψανα τῆς ἀρχαιότητος. Κατὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον ἐπισκεψάμην καὶ τὰ ἑρείπια τῆς Πλιουπόλεως (Βαλβέκ), τὴν διώρουα τοῦ Μουζέ, τὰς Μυραμιδὰς, τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ μετὰ αἰσίων διάπλουν ἐπανῆλθον εἰς Κων. πόλιν.

Ἡ ἀρχαία πόλις Παλμύρα, καλουμένη ὑπὸ τῶν πάλαι ἰθαγενῶν Ταβμὸρ, καὶ ὑπὸ τῶν νῦν ἀπλῆ μεταβολῇ φωνηέντος *Tadmor*, οἰκεῖται σήμερον ὑπὸ λαοῦ ἐκ 50 οἰκογενειῶν ἀραβικῶν, ὧν αἱ οἰκίαι εἰσὶν ἐκτισμέναι ἐν τῷ περιβάλλῳ τοῦ μεγαλοπρεποῦ ναοῦ τοῦ Ἰλίου. Αἱ δὲ παλμυρηναὶ ἀρχαιοτήτες συγχροτοῦσι τὰ ἐπόνομα ἀρμπλέγματα.

1) *Τὰ ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα.* Ἐν τούτοις κατατακτέον πρὸ πάντων τὴν νῆον τοῦ Ἰλίου, κατ' οὐδὲν ὑπολειπόμενον τοῦ ἐν Ἰλιουπόλει ναοῦ τῆς αὐτῆς θεότητος. Ὑπάρχουσι καὶ δύο ἢ τρεῖς ἕτεροι ναοὶ, προσετι μεγάλοπρεπῆς κιονοστοιχία, παριστώσα εἶδος πρυτανείου, ἐπειδὴ ἕκαστος κίων ἀφιερωταὶ εἰς τὴν μνήμην πολιτοῦ, ἀναδειχθέντος ἀξίου τῆς πόλεως: ὑποβάθρον τι προσαρμοσμένον ἕκαστῳ κίονι ὑπεβάσταξε τὸ ἀγάλμα τοῦ πολιτοῦ, ἐπιγραφὴ δὲ παλμυρινῆ ἢ ἑλληνικὴ ἀνήγγελλε τὸ ὄνομα καὶ τὰς ἑτάτας τοῦ ἀνδρός. Οἱ δύο τελευταῖοι κίονες ἀνίδρυντο πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀδινάθου, βασιλέως τῆς Παλμύρας καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ζηνοβίας μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς. Οἱ κίονες μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν μόνον ὄρθιοι, ἀλλὰ τὰ ἀγάλματα ἐξηφανίσθησαν παντελῶς: ὅτι κατώρθωσα νὰ εἴρω εἶναι ἦδε ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀγάλματος τῆς βασιλίσσης Ζηνοβίας, ἣν καὶ προσάγω ἡμῖν (1).

Πλὴν ταύτης τῆς κιονοστοιχίης εὐρίσκονται καὶ ἕτεροι κίονες, ἐξ ὧν τινὲς μὲν ὄρθιοι, τινὲς δὲ καταπεπωκωότες, ἐστημένοι καὶ οὗτοι πρὸς τιμὴν ἐξῆγον πολιτῶν.

Εἰσὶ φαινόνται τὰ λείψανα τείχους περιβόλου τινός, κτισθέντος τῇ διαταγῇ τοῦ αυτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ.

2) *Ἡ νεκρόπολις.* Πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ὑπάρχει κλεισώρεα μεταξύ δύο ὄρεων, κατὰ ἡ-

(1) Τίθειται εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Συλλόγου.

γούσα εἰς τὴν λεωφόρον τῆς Συρίας. Ἡ κλειστέρα αὕτη σχηματίζει τὴν *Νικηφόρον* τῶν ἀρχαίων οἰκητόρων τῆς Παλμύρας, συνσταμένην ἐκ σειράς μνημάτων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ πρὸς μεγαλοπρεπῶν, ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ. Οἱ μεγαλοπρεπέστεροι τούτων κατέχουσι δύο ἢ τρεῖς ὄψεις, ἐν ἐκάστῳ δὲ ὄψει ὑπάρχουσι δεξιὰ τε καὶ ἀριστερὰ ἐντάφιοι παστάδες, ἐν αἷς ἦσαν ἐναποθεταμένα τὰ λειψύχνα τῶν τεθνεώτων οἰκογενεῖς τινός, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικρῦ τῆς εἰσόδου τοῖχου ὑπάρχουσι, κατὰ τὴν τάξιν τῶν παστάδων, αἱ προτομαὶ τῶν νεκρῶν μετ' ἐπιγραφῶν, δαλοῦσάν τὸ ὄνομα τούτων καὶ τὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἐπὶ τοῦ σχηματικῶς ὑπάρχουσι αἱ αὐταὶ προτομαὶ ἐστῆμέναι κυκλωτέρως. Ἀνοθεν τῆς κυρίας εἰσόδου, πρὸς τὰ ἐκτός, ἔτερα ἐπιγραφή, ἐνιαχοῦ διγλωσσος (παλμυρστικὴ καὶ ἑλληνιστικὴ), δαλοῦσά τὸ ὄνομα τοῦ κτίσαντος τὸ μνημα, τὸ τῆς οἰκογενεῖς, εἰς ἣν ἀνήκει, καὶ τὸν χρόνον τῆς κτίσεως, κατὰ τὴν χρονολογίαν τῶν Σελευκείδων.

3) *Λύγγρα ἀντικείμενα*, ἐν αἷς μνηστέον

α). Τὰ ἀναθηματικὰ θρησκευτικὰ ἔχοντα ἐπιγραφὴν παλμυρστικὴν (καὶ ἐνίοτε μετὰ ἑλληνικῆς μεταφράσεως). Ταῦτα ἰδίως εὐρίσκονται πολυπληθῆ ἐν τῷ νῦν μουσειατικῷ κομπητηρίῳ, ἡγήσασά τινα διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν ὄρασιον τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, ἔνθα καὶ ἀπετέθησαν.

β). *Ἀντικείμενα γλυπτικῆς*, ἅπερ πανταχοῦ τις ἀνασκάπτων τὴν γῆν εὐρίσκει, αἱ εἰς ὧν πολλὰ ἡγήσασα.

γ). *Ἀρχαῖα μετὰ ἑλληνιστικὰ* πολυάριθμα, σχεδὸν τὰ πλεῖστα ἐρειχθάλινα, ἅπερ εἰσὶ κεραμικὰ ἐπιχρῶρικα, κυκλωροῦντα τὸ πάλαι ἐν Παλμύρῃ.

δ). *Κεράμια σκευῆ*, οἷον λαμπτήρες (τινὲς αὐτῶν ἔχουσι ἐπιγραφὴν παλμυρστικὴν), δοχεῖα, δακρυδοχεῖα καὶ ἕτερα σκευῆ οἰκιακὰ.

ε). Ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις, δηλονότι ἐν τοῖς κεραμείοις, εἰσίστημι ἰδίως τὴν ὑπετέρην προσοχὴν εἰς τὰς εἰς ἄρρηκτον σφραγίδας, εὐρισκομένας πολυπληθεῖς ἐν τοῖς τάροις. Αἱ σφραγίδες ἐκατέρωθεν ἔχουσι ὁμοίωμα καὶ συχνότερα μικρὰς ἐπιγραφὰς, δαλοῦσας τὸ ὄνομα τοῦ τεθνεώτου. Λίαν συνεχῶς ἐπὶ τινῶν εἰς αὐτῶν ὑπάρχει ὁ τύπος περικλασάτου βλαστοῦ, ἐκμαχέον πθανῶς τοῦ δακτυλολίθου τοῦ νεκροῦ. Κατὰ τὴν ἐν Παλμύρῃ διατριβὴν μου συνήθισα περὶ τὰ τριάνοντα ἐκ τῶν ἀντικειμένων τούτων μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησίν μου ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ θυγάτηρ μου, κατὰ τὴν ἐκεῖ

διατριβὴν αὐτῶν, συνήθισαν πλεῖονα, τὴν δὲ συλλογὴν ταύτην, ἐκ 200 περίπου συγκειμένην, προσάγω ὑμῖν σήμερον. Φαίνεται ὅτι τὰ ἀντικείμενα ταῦτα διενέμοντο τοῖς φίλοις τοῦ τεθνεώτου, καὶ μέρος αὐτῶν ἐναπετίθητο εἰς τὴν τάφον μετὰ τῶν λειψύχνων αὐτοῦ. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, αἱ σφραγίδες αὐταὶ σχηματίζουσι μέρος οὐσιώδες τῶν ἐπικλοσίων τελετῶν, ἐρ' ὧ ἕξει εἰς τῆς προσοχῆς τῶν ἀρχαιοφίλων.

Β'.

Ὅτε πρὸ τριῶν ἐβδομάδων ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ ἐμιλήσω ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς ταύτης ὁμηγύρεως περὶ τῶν Παλμυρηνῶν ἀρχαιοτήτων, οὐδὲν ἕτερον ἐσκόπον, ἢ νὰ ἀφηγηθῶ ὑμῖν ὅ, τι εἶδον, νὰ παραστήσω τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἐνεποίησάν μοι τὰ μνημεῖα ταῦτα, καὶ νὰ παράσω ἰδέαν τινὰ περὶ τῶν ἐκεῖ σωζομένων ἀρχαιοτήτων. Οὐδόλωρ διενεούσῃ νὰ ποιῶ ὑμῖν ἐπιστημονικὴν ἐξήγησιν τῶν κειμένων, ἅτε τοῦ ἐξόχου ἡμῶν συναδέλφου, τοῦ κόμητος Βογκέ καὶ τοῦ αἰδιόμου φίλου μου, τοῦ καθηγητοῦ Λεβύ, ἐξήγησασμένον ἐπαρκῶς ταύτας τὰς ἐπιγραφὰς. Ἐπὶ τῆς προτάσει ὅμως μέλους τινὸς γενομένην δεκτῇ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, νὰ παράσω δηλονότι τοῦλάχιστον ἰδέαν τινὰ περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, καὶ περὶ τῆς γλώσσης εἰς ἣν ἐγράφησαν, ἐνόμισα ὅτι ὀρεῖται νὰ συμμορφωθῶ πρὸς ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν, ἐρ' ὧ ἐπελήρητον τοῦ ἔργου, ἵνα ἐπικυλώσω μικρὸν τὰς σφαιρικὰς μελέτας μου. Καὶ πρῶτον θεωρῶ χρεός μου, ἵνα ἀναγγείλω ὑμῖν, ὅτι πάντα τὰ ὑπ' ἐμοῦ ταύτην τὴν ἐσπεραν βηθησόμενα ὀρεῖται εἰς τὰς ἐμβριθεῖς ἐρεύνας τῶν φίλων μου, τοῦ κόμητος Βογκέ καὶ τοῦ καθηγητοῦ Λεβύ, πλὴν δύο ἢ τριῶν ἐπιδοσίων, περὶ ὧν ὡς ἐκ τῶν ἀντιγραφῶν μου, ἔχω ἀλλοίαν γνώμην, ἣν καὶ ἐκτίθημι μετ' ἑσέου τοῦ εἰς τούτους τοὺς ἐπιστήμονας προσήκοντος σεβασμοῦ καὶ αὐτὰς δὲ τὰς ἄλλας ἀνεκδότους ἐπιγραφὰς, ἀντιγραφείσας τὸ πρῶτον ὑπ' ἐμοῦ ἢ ὑπὸ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ γαμβροῦ μου, θέλω ἐξηγήσει ἐπόμηνος ἀκριβῶς τοῖς ἔχουσι τοῦ κόμητος Βογκέ καὶ τοῦ Λεβύ.

Καὶ δὴ ὅπως μεθοδικῶς προῶ εἰς τὸ ἔργον, λαμβάνω ἐν πρώτοις 2 διγλωσσους ἐπιγραφὰς, ἐν αἷς τὸ παλμυρστικὸν κείμενον οὐδὲν ἄλλο ἔστιν, ἢ ἄπλη μετὰ γράφῃ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου.

Ἄρθ. I.

Ὅπως κατὰδεῖξω τὴν συμφωνίαν τῶν δύο

κειμένων, πρατίθημι τὴν μεταγραφὴν τοῦ παλμυρηνῶ κειμένου μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐναλλάξ.

Στίχ. 1. (Ἑλλ. κειμ. 1—2).
Septimios Vorod Kratistos epitropa.
Σεπτίμιον Οὐροῶδην τὸν κράτιστον ἐπίτροπον.
Στίχ. 2. (Ἑλλ. κειμ. 3—5),
Dukenara v Argabeta akim Julis.

Δεκάστον δοικονάριον καὶ Ἀργαπέτην (ἔθετο)
Ἰούλιος.

Στίχ. 3. (Ἑλλ. κειμ. 5—7).
Avrilis Septimios Iada Hippikos.

Ἀυρήλιος Σεπτίμιος Ἰάδης ἵππικός.

Στίχ. 4. (Ἑλλ. κειμ. 7—9).

Bar Aleksa(nd)ros Khiran Soraiko I'yikra.

υἱὸς τοῦ Σεπτιμίου Ἀλεξάνδρου ἀπὸ στρατιῶν
(ὅπως τιμῆς).

Στίχ. 5. (Ἑλλ. κειμ. 9—11).
rahimih v koyumih birakh Sivan di.
τὸν φίλον καὶ προστάτην τιμῆς ἔνεκεν

Στίχ. 6. (Ἑλλ. κειμ. 12). Schauat 574.
ἔτους Η' Ο' Φ μηνί Ξανδικῶ.

Αἱ ἐπόμεναι λέξεις τοῦ παλμυρηνῶ κειμένου
ἐν τῷ ἑλληνικῶ κειμένῳ δὲν ἔχουσι τὴν ἀντι-
στοιχοῦσαν ἐξήγησιν.

Στίχ. 2. Akim, ὅπερ σημαίνει (ἔθετο).

» 4. Bar, υἱός

αἱ δὲ ἐφεξῆς λέξεις τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου
δὲν ἔχουσι τὰς ἀντιστοιχοῦσας αὐταῖς ἐν τῷ
παλμυρηνῶ,

Στίχ. 7. Σεπτιμίου.

Στίχ. 9. ἀπὸ στρατιῶν.

Τέλος, ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Ἡρώδου, φερομένου
ἐν τῷ ἑλληνικῶ κειμένῳ, ἐν τῷ παλμυρηνῶ εἰ-
σι γεγραμμένα τὰ ὀνόματα Khiran Soraiko,
ὃ δὲ παλμυρηνὸς μὲν Sivan ἀντιστοιχεῖ
πρὸς τὸν μακεδονικὸν μῆνα Ξανθικόν, ἢ ὡς ἀ-
παντὰ γεγραμμένος ἐν Παλμύρᾳ Xandicus.

Παραπέμπων τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ πόνη-
μα τοῦ κόμπτος Βογλέ καὶ εἰς τὸ τοῦ Λεβὺ
ποιουῦμαι ἐνταῦθα μόνον τρεῖς παρατηρήσεις:

1. Ἡ παλμυρηνὴ λέξις hippikos, ἡ ἀντι-
στοιχοῦσα πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἵππικός, ἀπο-
δεικνύει, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνδρόβη αὕτη ἢ
στῆλη, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα διαστρέφει ἔτι τὴν
δασεῖαν προφορὰν.

2. Ἡ λέξις Argabeta (ἑλληνιστὶ Ἀργα-
πέτη) εἶναι σύνθετος ἐκ τοῦ ark σημαίνοντος
φρούριον, καὶ τῆς ἀρμενικῆς λέξεως bed ἢ ped
σημαίνουσας «ἀχίον, δεσπότην, ἀρχηγόν»,
καὶ σχηματίζεται οὕτω, τοῦ φωνήεντος α γρα-

σιμείοντος ὡς μορίου συνθετικοῦ κατὰ τοὺς
γραμματικoὺς κανόνας τῆς ἀρμενικῆς γλώσσης.

3. Ὁ κ. Λεβὺ σημειοῖ, ὅτι ἡ λέξις koyumih
συριστὶ σημαίνει προστάταιν, ἐνῶ ἐν τῇ ἡμετέ-
ρᾳ ἐπιγραφῇ δηλοῖ προστάτης, τοῦθ' ὅπερ δὲν
ἀπαντᾷ ἐν τοῖς Σύροις συγγραφεῦσιν. Ὁμολο-
γῶ ὅτι δὲν εἶμαι ἀρμόδιος νὰ ἀντιπέω εἰς τὸν
κ. Λεβὺ, ἐν τούτοις τολμῶ τοῦλάχιστον νὰ
ποιήσω τὴν παρατήρησιν, ὅτι ὁ θηλυκὸς τύπος
τῆς λέξεως ταύτης εὐρίσκεται ἐν τῷ συριακῶ
κειμένῳ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐν τῇ πρὸς Ῥω-
μαίους ἐπιστολῇ τοῦ Παύλου Κεφ. 17', 2, ἐνθα
ἡ λέξις προστάτης ἐκφέρεται koyumitha.

Ἄριθ. 2.

Στίχ. 1. (Ἑλλ. κειμ. 1—2).

L'Avrilis Vorod Hippika

Ἀυρήλιον Οὐροῶδην Ἴππικός.

Στίχ. 2. (Ἑλλ. κειμ. 2—3).

v Bilevta Tadmouria abad.

καὶ βουλευτὴν Παλμυρηνὸν (ἐποίησε).

Στίχ. 3. (Ἑλλ. κειμ. 3—5).

Belakab bar Kharscha Fyikra.

Βηλάκαβος (υἱὸς τοῦ) Ἄρσα τὸν φίλον τιμῆς
χάριν.

Στίχ. 4. (Ἑλλ. κειμ. 6).

Schauat 570.

ἔτους Ο' Φ.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη οὐδὲν παρίσχειν ἀξίωση-
μείωτον.

Ἄριθ. 3.

Στίχ. 1. (Ἑλλ. κειμ. 1—2).

Ssalantha Septimia Bath Zaba nehur-
tha v Zadaktha

Σεπτιμίαν Ζηνοβίαν (θυγατέρα τοῦ Ζάβα) τὴν
λαμπροτάτην καὶ εὐσεβῆ

Στίχ. 2. (Ἑλλ. κειμ. 2—3).

Malktha Septimia Zabda rab Khila

βασιλεύσασαν Σεπτίμιος Ζαβδάς ὁ μέγας στρατη-

Στίχ. 3. (Ἑλλ. κειμ. 4—5).

rabbia v Zabba rab Khila di Tadmur
Kratistva

λάτης καὶ Ζαβθασίος ὁ (ἐνθάδε) πρακταλάτης (τῆς
Παλμύρας) οἱ κράτιστοι

Στίχ. 4. (Ἑλλ. κειμ. 5—6).

akim Umarthum birakh Ab di Scha-
math 582

(ἔθεντο) τὴν δέσποιναν μὲν Λόω ἔτους Η' Φ.

Ὡς βλέπει ἕκαστος αἱ ἐν τῷ Παλμυρηνῶ καὶ

Ἑλληνικῶν κειμένων παραλλαγαὶ εἰσὶν ἀνάξια σημειώσεις.

Τὸ ὄνομα τῆς Ζηνοβίας ἐν τῷ πρωτοτύπῳ περιστατα διὰ τοῦ *Balth Zabba* «θυγάτηρ τοῦ Ζαββά», ἢ δὲ ἑλληνικῆ λέξις ἐπιθέσει διὰ τῶν λέξεων δι' *Tadmur* «τῆς Παλμύρας». Παρκατητόν προσέτι, ὅτι ἡ λέξις *ssalam* (εἰκὼν) ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιγραφῇ, ἔβη λόγος πρόκειται περὶ τοῦ ἀγάλματος τῆς γυναίκος, ἐτέθη κατὰ θελοῦν γένος, ὡσαύτ' ἐγγραφέ τις γαλλιστί, «le portrait d'une dame.»

Οἱ δὲ στήσαντες τὸ ἀγαλμα ἀμρότεροι εἰσὶν γνωστοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ἄρθ. 4.

Στίχ. 1. *Ssalam Septimios Odi(math) Malk Malka*

Εἰκὼν Σεπτιμίου Ὀδαινάθου βασιλέως βασιλέων

Στίχ. 2. *v Methkama di Maditha Kullha Septimia*

καὶ κτίστου τῆς πολιτείας ἁπάσης οἱ Σεπτίμιοι

Στίχ. 3. *Zabula rab Khila rabba v Zabba rab Khila*

Ζαβδὺς ὁ μέγας στρατηλάτης καὶ Ζαββάτος ὁ στρατηλάτης

Στ. 4. *di Tadmur Kwatista akim Emorlum*

τῆς Παλμύρας οἱ κράτιστοι ἀνέθηκαν τῷ δεσπότῃ αὐτῶν

Στ. 5. *birakh Ab di Shanath 582.*

ἐν μηνί Ἀφῶ τοῦ ἔτους Φ' Η' Β'.

Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἠλλείπει, ἀλλ' ἡ μετάφρασις πλὴν μιᾶς λέξεως ἐστὶν εὐχερестάτη ἢ μόνη δυσκολία περιστατα ἐν τῇ λέξει *methkama* (στιχ. 2). Ὁ κόμης Βογρέ λέγει (σελ. 28 τοῦ πονήματος αὐτοῦ) **ܡܬܟܡܐ** μετοχὴ παθητικῆ τοῦ βήματος **ܩܦ** ὅθεν τὸ βήμα τοῦτο ἀρμακίσι σημαίνει «ποιεῖν τὴν φωνεῖν αὐτοῦ.» ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐβραϊκοῦ βήματος **ܩܦ** ἢ **ܩܦ** «ἔδειν» κεκτημένου τύπον ἀναδεδιδπλασιασμένον **ܩܦܩܦ** καὶ σημαίνοντος «κλαίειν, ὀδύρεσθαι», ὅθεν **ܩܦܩܦܩܦ** θρηνοδός (Ier. 41. 16.).

Ὁ κόμης Βογρέ ἐπὶ ταύτης τῆς παραγωγῆς βασίζομενος ἐρμηνεύει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐδάριον «ὑπ' ὀλοκλήρου τῆς πατρὶδος ποθυούμενος». Δὲν ἀποκροῶ ταύτην τὴν ἐρμηνείαν, ἀλλ' ὑπάρχουσι γραμματικαὶ δυσκολίαι, κωλύουσαι

μενὰ παραδεχθῶ αὐτήν. Ὅσαίς πρόκειται νὰ ἐκφραθῆ τὸ ὑπὸ τίνος ἐγένετο πράξις τις, συριστί γρονῶνται τῇ πρόθεσι *math*, παριστώση τὴν ἑλληνικὴν πρόθεσιν ἐπὶ καὶ τὰς γαλλικὰς πρόθεσις *sur* καὶ *de*. Ἡ γραμματικὴ ἔρα θὰ ἀπῆται «*methkama math maditha*» ἐνῶ ἐνταῦθα βλέπομεν τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν *di*, παριστώσαν ἐν προνομίᾳ περιστάσει τὴν γενικὴν ὅθεν προτείνω νὰ τηρηθῆ ἡ ἀρμακικὴ βίβα «ποιεῖν τὴν φωνεῖν αὐτοῦ», μόνον ἐν σημασίᾳ γενικοῦ π. χ. κατασκευαστής», ἢ ἰδρυτής», τοῦθ' ὅπερ ἐξέφρασα ἐν τῇ ἐξ ὑπ' ἀμοιῆς μεταφράσει διὰ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως *κτίστης*, τότε δὲ ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασις εἶναι ἔν κτίστῃ *de tuis πολιτείας ἀπάσης*.

Τῶντι γενομένων, ὅτι οἱ Σεπτίμιοι Ὀδαινάθος κατ' ἀρχὰς ἦν ἀπλοῦς γεροσυριστῆς τῆς παλμυρηνῆς δημοκρατίας, καὶ ἐπωφεληθεὶς τῶν τότε ταρχῶν τῆς βωμικῆς αὐτοκρατορίας ἰδρυσσε τὸ παλμυρηνὸν βασίλειον.

Ἄρθ. 5.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι τὸ μακρότατον ὃν κεκτήμεθα παλμυρηνῶν κειμένων, Ἄντι νὰ θέσω ὑπὸ τὴν μεταγραφὴν τοῦ παλμυρηνοῦ κειμένου τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἔχον 19 στίχους, πρὸς δῆλωσιν τῆς μεταξὺ τῶν δύο κειμένων διαφοράς παρατίθημι κατὰ γράμμα μετάφρασιν αὐτῆς.

Στ. 1. *Ssalam Julis Avrilis Zabdila bar Malko bar Malko.*

Εἰκὼν τοῦ Ἰουλίου Ἀβριλίου Ζαβδίλα υἱοῦ Μάλχου υἱοῦ Μάλχου.

Στ. 2. *Neschum di hva Sstratiga lKolonia Emithvita di*

Νασοῦμου θ; ἦν στρατηγὸς τῆ Κολωνείᾳ ἐν τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ

Στ. 3. *Moha Aleksandros Kesar v Schamash Kad iahva thanan*

Μοῦ Ἀλεξάνδρου Κεσαρος, καὶ ὑπερέτησεν, ὅτε ἦν ἐκεῖ

Στ. 4. *Kirispinos Higemona v Kad iahva lka leth-leginia*

Κρισπίνος ἡγεμών, καὶ ὅτε ἐκώμισεν ἐδῶ τὰς λεγεῶνας

Στ. 5. *Zadum Sagian v hva rab schak v khasak razain schagian*

ἡγόρασε πολλὰ, καὶ ἦν κύριος ἀγορᾶς καὶ ἔσσωσε γρήματα πολλὰ

Στ. 6. *v dbas lommih iazkithith mett kvoth sadad lch jarakhdud*

καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ βίου αὐτοῦ κλοκαγάθως διατάσων, ὅπως ἐμαρτύρησαν αὐτῷ Ζαρχαβῶλος.

στ. 7. Aloha v' af Julis. . . di safu v' iahim maditha

ὁ Θεὸς καὶ ἐστὶ Ἰούλιος. . . διότι γενναῖος (μεγαλόδωρος) καὶ φιλόπατρις

στ 8. akim Ich bula v' demos Fuksah schamah 554.

ἀνέθετο αὐτῷ ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος τιμῆς χάριν ἔτους Δ' Ν' Φ'.

Κατ' ἀρχάς βλέπομεν, ὅτι τὸ ὄνομα *Zenobios* δὲν ἀπικνῆ ἐν τῷ παλμυρινῷ κειμένῳ· ἐτέρωθεν δὲ ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ ἡ λέξις *Γ Κολοβία* δὲν μετεφράσθη διὰ τοῦ ἡ ἀποιχία· τὸ ὄνομα *Rutilius* ἐλλείπει· ἐν τῷ παλμυρινῷ κειμένῳ.

Ἡ λέξις *Hijemona* ἐστὶν ἑτέρα ἀπόδειξις, ὅτι τὸ δαυὶ πνεῦμα προσέφεροτο τότε.

Ἄντι τοῦ «ὀυζήλλιατίονες» ὑπάρχει παλμυριστὶ «*Lézioms*».

Ἡ ἀρχὴ τοῦ 6 στίχου αἰσιποτε ὑπῆρξε τὸ μῆλλον δυσερμηνεύτον τῶν παλμυρινῶν κειμένων· καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ πονήματος τοῦ κόμπτος Βογκέ ὁ Λεβὺ ἐκφράζεται περὶ τούτου τοῦ ἔδαφου ὡς περὶ *crux interpretum*, ἐπειδὴ τῶς αἱ ἀντιγραφαὶ παρίστανον κείμενον πλημμυλές· ἡ ἀντιγραφή τοῦ κ. Βογκέ γενομένη δι' ἐκμαγείου ἐφαίνετο ὀρίζουσα τὸ κείμενον, καὶ περ μὴ αἴρουσα τὴν δυσκολίαν. Καὶ ἐγὼ, τέλος πάντων, κατώρθωσα νὰ λάβω ἀκριβῆ ἀντιγραφῆν, καὶ ἐξ αὐτῆς νὰ ἐξαγαγῶ ἐρμηνεῖαν ἀπλῆν ἅμα καὶ κατάλληλον ὅτε ὅμως παρέβαλον αὐτὴν πρὸς τὴν τοῦ κ. Βογκέ, καὶ ἀνεγνώρισα, ὅτι ἕτερος ἡμῶν ἠπατάτο, μετέβη τὴν ἐπιουσαν εἰς τὸν χῶρον, ὅπως ἐξετάσω τὸ πρωτότυπον ἐν φωτὶ πανταχόθεν ἐρχομένῳ, διὸ καὶ ἀνεγνώρισα πάντοτε, ὅτι ἡ ἀντιγραφή μου ἦν ὀρθή· τὸ λάθος τοῦ ἐκμαγείου κατανοεῖται εὐχερῶς· πρόκειται περὶ μικρᾶς βλάβης τοῦ μαργαρίου, ἧτις ἐν τῷ πρωτοτύπῳ δι' ἐλαχίστης προσοχῆς δεικνυται, ἐνῶ διὰ τοῦ ἐκμαγείου, καὶ διὰ φωτογραφίας, ἐστὶ δὲν διακρίνεται ἡ γραμμὴ τοῦ χαρακτοῦ.

Εἶναι ἡ λέξις *iazkithith* ἧτις ἐν τῇ ἀντιγραφῇ τοῦ κ. Βογκέ παρουσιάζεται ὡς *Schikithith*, ἀλλ' ἡ γραμμὴ ἡ περιστάσασ τὰ δύο γράμματα *i* καὶ *o* ὡς ἐν μόνον *o* προέρχεται ἐκ τυχαίου συμβεβηκότος.

Τῆς ἀλλοῦς ἀναγνώσεως βεβαιωθείσης, ἡ ἐρμηνεία ἐστὶν εὐκόλος· εἶναι τὸ *hiphil* τοῦ ῥήματος *יָד* (*iazah*), ὅπερ ἐν τῷ *kul* σημαί-

νει «εἶναι δίκαιον, ὀρθόν», καὶ ἐν τῷ *hiphil* «καθίσταται δίκαιον, ὀρθόν» κατ' ἑθιχὴν ἔννοϊαν, δηλονότι «καθίσταται ἀκέραιον».

הָרַבִּוּ רַבְשָׁלַי הָרַבִּוּ רַב־רַבְשִׁי רַבְשִׁי

Ἔθεν ἀναγινώσκειται ἐν τῇ μεταφράσει τῶν *O'*, «Ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ; — ἐν τῷ φυλάξασθαι τοὺς λόγους σου».

Νῦν ἡ φράσις καθίσταται σαφής. Ἡ λέξις *lluar* ἦν μετέφρασα ὅθεν, σημαίνει κυρίως «τάξις, διάθεσις, διάταξις», οὐμὴ σημαίνει ζωὴ, οὐμὴ *h* «ἡ ζωὴ αὐτοῦ». οὕτως ἄρα «ἐπόλησεν ἀκεραίαν τὴν διάταξιν τῆς ζωῆς αὐτοῦ.» τοῦθ' ὅπερ ἔστιν ἡ συριστὴ μεταφράσις τοῦ «*ih-lem-e' vilae*» τοῦ Ἰορατίου.

Ἐποικισμένη τὴν πρακτικῆσιν, ὅτι ἀνεκοίνωσα τὰς περὶ τούτου τοῦ ἔδαφου ιδέας μου εἰς τὸν δάκτορα Λεβὺ, ὅστις δι' ἐπιστολῆς του πρὸς με ἀπὸ 17 Ἰουνίου 1870 διεκήρυξεν, ὅτι παραδέχεται τὴν ἐρμηνείαν μου.

Jarahbul, κατὰ τὴν παραγωγὴν σημαίνει τὴν θεότητα τῆς σελήνης, ἀλλὰ γένους ἀρσενικοῦ, τὴν Θεὸν *Luhur*.

Ἐν τῷ 7 στίχῳ τοῦ παλμυρινῷ κειμένου καὶ ἐν τῷ 16 τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπάρχει λέξις ἐξηλειμένη, καὶ ὡς δὴναται τις νὰ πεισθῆ διὰ προσεκτικῆς ἐξετάσεως τοῦ πρωτοτύπου, τὸ ὄνομα τοῦτο ἐξηλείφθη ἐπίτηδες· ἐν τούτοις εἶναι ἐπανορθωτὴν ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ ὁ φέρων τοῦτο τὸ ὄνομα χαρακτρίζεται ὡς ἐξοργιστὰς ἑπαρχοῦ τοῦ ἱεροῦ πραιτωρίου *praefectus praetorio*. Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τὸ 243, χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν, Ἰούλιος Φίλιππος ὁ Ἀραψὸς ἦν ὁ ἑπαρχὸς τῶν φρουρῶν τοῦ αυτοκράτορος Γορδιανοῦ τοῦ Γ', ὃν ἐδολοφόρησε κατὰ γέβρουσιν τοῦ 244, ἐπὶ τῆς κατὰ Σαπύριον τοῦ Α' βασιλείας τῆς Ηερσίας ἐκστρατείας αὐτοῦ, καὶ ἀνεκρύχθη ῥωμαῖος αυτοκράτωρ. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ (τῷ 249) ἡ μνήμη αὐτοῦ κατέστη τοσοῦτον ἀπεχθής, ὥστε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξηλείφθη ἀπ' ὅλων τῶν δημοσίων μνημείων, ἐξ οὗ βεβαιούμεθα, ὅτι τὸ ἐξηλειμμένον ὄνομα ἦν *Φίλιππος*.

Τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐπιγραφῆς ἐστὶν εὐανάγνωστον. Ἡ λέξις *safu* «εἶναι γενναῖοδωρον» δὲν εὐρίσκειται ἐν τοῖς συριστικῆς λέξιαις, ἀλλ' ἀπικνῆ ἐν τοῖς Σύροις συγγραφεῦσιν.

Ἄριθ. 6.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη διαφυγοῦσα τὴν προσοχὴν των πρὸ ἐμοῦ ἀντεγράφη τὸ πρῶτον ὑπ' ἐ-

μου, διὸ καὶ εἶναι ἀνέκδοτος· ἔστι δὲ *θεοσιστήριος*. Ἐπειδὴ δὲ τὸ καίμενον εἶναι μόνον *πυλμορμυρῶν*, παρὰ τὴν ὕψ' ἑκαστον στίχον αὐτοῦ ἐξήγησεν.

- Στ. 1. Berik schemh Falma
εὐλογημένον τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς αἰῶνας.
Στ. 2. abad gada v moda Bar
ἐποίησεν ἀγαθὴ τύχη καὶ εὐχαρίστως Βαρ
Στ. 3. ssania af khaiah v khria
συνίης διὰ τοῦ βίου ἐκτουῦ καὶ βίου
Στ. 4. benub v bench beit h
τῶν οἴων ἐκτουῦ καὶ τῶν οἴων τοῦ οἴκου
Στ. 5. schanath 550
ἐκτουῦ ἔτους Φ Ν

Ἄρθ. 7.

Καὶ αὕτη ἡ ἐπιγραφή ἐστὶν ὡσπύτως ἀνέκδοτος.

- Στ. 1. L' berik schemh Falma abad
Τῷ εὐλογημένῳ ὀνόματι αὐτοῦ εἰς αἰῶ-
νιον ἐποίησεν
Στ. 2. Zabdilah bar Mokimo tam
Ζαβδιλᾶς υἱὸς τοῦ Μοκίμου . . .
Στ. 3. af . . . . . birakh
διὰ (τοῦ βίου αὐτοῦ κατ. . . .) ἐν μακί
Στ. 4. El(ub) Schanath 314
ἑλοῦλ ἔτους T I Δ
Ἡ τρίτη γραμμὴ ἐστὶ λίαν ἐφθαρμένη.

Ἄρθ. 8.

Καὶ αὕτη ἡ ἐπιγραφή οὕσα ἀνέκδοτος ἀν-
τεγράφη ὑπὸ τῆς θυγατρὸς μου μετὰ τὴν ἀ-
ναχώρησίν μου ἐκ Παλμύρας.

- Στ. 1. Zaba bar Schemesch
Ζαβᾶτος υἱὸς τοῦ Σήμες
Στ. 2. v Odimath bar h
καὶ Ὀδινάθος υἱὸς αὐτοῦ
Στ. 3. Maditha . . .
τὴν πατρίδα . . .
Στ. 4. Schanath 528
ἔτους Φ Κ Η.

Ἄρθ. 9.

Ἀνέκδοτος ἀνευρεθεῖσα καὶ ἀντεγράφησα
ὑπὸ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ γαμβροῦ μου.

- Στ. 1. Ssalamia adan di Agilo
Σαλαμία ἀδελφὴ τοῦ Ἀγιλῶνος
Στ. 2. bar Ogra bar Mokimo
υἱὸς Ὀγρα υἱὸς Μοκίμου
Στ. 3. Bar Khadoran v di Amthakla bar
υἱὸς Χαδωρᾶν καὶ τῆς Ἀμθᾶκλας θυγα-

- Στ. 4. th Bona athath-lh Tadmo(ria)
τῆς τοῦ Βῶνα γυναικὸς αὐτοῦ, Παλμο-
ρμῶν.
Στ. 5. v di Oga barh di bama b khaiah
καὶ τοῦ Ὀγά υἱοῦ αὐτοῦ, ἧς κατεσκευά-
σεν ἐν τῷ βίῳ ἐκτουῦ (ζῶν)
Στ. 6. Iukrahumi . . .
τυμῆς χάριν . . .
Στ. 7. di beth alma bira-
τοῦ αἰώνιου οἴκου ἐν μα-
Στ. 8. kh Nisan schanath
νι Νισᾶν ἔτους
Στ. 9 84

Π Δ

Αἱ ἑκατοντάδες ἐλλείπουσι, καὶ δὲν τολμῶ νὰ
πληρώσω τὸ χάσμα.

Ὁ 7 στίχ. παρουσιάζει ἡμῖν ἑκφρασιν, ἣν
οὐδαμῶς ἄλλοθι τῶν παλμορμῶν ἐπιγραφῶν
εὑρον, τὴν « τοῦ οἴκου τῆς αἰωνότητος » ἢ
« τοῦ αἰωνίου οἴκου. » Εἰς οὐδεμίαν ἄλλην τῶν
ἐπιγραφῶν ἐπιγραφῶν εὑρον τὸ ἐλάχιστον ἔχον
πίστεως περὶ ἄλλης μετὰ θάνατον ζωῆς.

Ἄρθ. 10.

Προσθήμη ἐπι τὴν ἐπιγραφὴν, ἧς τὸν λίθον,
ἐρ' οὐ ὑπάρχει τὸ πρωτότυπον, προσήγαγον
κατὰ τὴν πρότερον μου περὶ τῶν Παλμορμῶν
ἀρχαιοτήτων διαλέξιν.

- 1 Akma bart
Ἄκμα θυγάτηρ
2 Zabdibul bar
τοῦ Ζαβδιδουὺλ υἱοῦ
3 Ogra athath
Ὀγά γυνή
4 Jarakhbula
τοῦ Ζαραχβούλου
5 Bar Leshmaschan
υἱὸς Λεσμάσκην
6 Bar Thoma
υἱὸς Θωμά
7 khabe f
ἀπέθανε.

A. MORDTMANN.

(Μετὰφράσαις Δ. Παρθωνίδου).

ΠΕΡΙ ΔΥΟ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ ΨΗΦΙΣΜΑΤΩΝ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ Τ.Μ'. Συνεδριάσει).

Αἱ δύο ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαί, περὶ τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ ποιήσω λόγον ἐνώπιον ὑμῶν, προσήχθησάν μοι πρὸ μικροῦ ὑπὸ τοῦ ἀξιολόγου φίλου μου, τοῦ δόκτορος LOHGE, ὑφηγητοῦ τῆς ἐν Βεθεκίῳ Ἀμερικανικῆς Σχολῆς (Robert College), μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ ἀπὸ τινος ἐκδρομῆς, ἣν ἐποίησε κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνοίξιν ἀπὸ Προύσας εἰς Ἀϊδιντζίκ, πόλιν τινὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ κατὰ δύο περίπου λεύγας ἀπέχουσιν τῆς Παντέρμου (Πανόρμου). Ἐν ταύτῳ δέ μοι παρεχώρησε καὶ τὴν ἄδειαν νὰ τὰς δημοσιεύσω. Δράττομαι δὲ τῆς εὐκαιρίας ταύτης τοσοῦτο προθυμότερον, ὅσῳ αὕτη μοι παρέχει τὴν ἀφορμὴν τοῦ νὰ προσέξω εἰς τὸν Ὀρθοκὶνὸν Σύλλογον ἅμα τῇ ἀνεγέρσει αὐτοῦ ἐνθῦμον, ἐλπίζω, εὐπρόσδεκτον, ἐπειδὴ ἀνήκει εἰς τὴν ὠραιότεραν σελίδα τῆς ἐθνικῆς τῶν Ὀρθοκῶν ἱστορίας. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται εἰσὶν ἐγκυκλιχαί μεν αἰ ἀμφοτέραι ἐπὶ τῆς αὐτῆς μαρμαρίνου πλάκῃς, πέντε περίπου ποδῶν ὕψους, καὶ 4 πλάτους, τὴν ὁποίαν ἡ εὐσέβεια καλοῦ τινος κάγαθου Μουσουλμάνου μετεπιθέασατο ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Κυζίκου εἰς τὸ μέρος, ὅπου εὗρεθῆ σήμερον, ὅπως χρησιμεύη ὡς μέτρον κρήνης, ἣν ἀνήγειρον ἐπὶ τῆς λεωφόρου, καίτοι μὴ πολὺ συγχυζομένης ὑπὸ διαβατῶν, οὐ μακρὰν τῆς θέσεως τοῦ Derwend, ὅπως ἐκλήθη τὰς εὐλογίας τῶν διψῶντων ὄδιτων. Καὶ ἡμεῖς δὲ οὐχ ἔπτον εὐχαριστοῦμεν αὐτῶν, διότι καὶ λεληθῶτως συνέτεινε νὰ διατηρήσῃ μνημεῖον τοσοῦτον ἀξιόλογον διὰ τοὺς παλαιογράφους· καὶ ἠβέλομεν βεβαίως ἔτι πλέον εὐγνωμονεῖ, ἐάν δὲν εἶχε τὴν ἀτυχή ιδεάν τοῦ νὰ θέσῃ τὸν λίθον οὕτω πως, ὥστε νὰ παρουσιάζωνται αἱ ἐπιγραφαὶ ἀντεστραμμέναι, τὸ δὲ πάντων χειρίστον ἐτύχησε τὸν λίθον κατὰ μέσσην τὴν πρώτην ἐπιγραφὴν, ὅπως εἰσαρμόσῃ ὑπερμεγέθη κρουνοῦν, ἄνευ τῆς παρκαμικρᾶς τύψεως τοῦ συνειδῶτος ἐπὶ τῇ ἀνοσίῳ κολοθῶσει πολλῶν γραμμῶν τῆς ἐπιγραφῆς, καὶ μάλιστα τῶν ἀξιολογωτέρων. Συνεπεῖρ δὲ τοῦ βανδαλισμοῦ τούτου τὸ κείμενον τοῦ ψηφίσματος μένει κεκολοθωμένον, καὶ τὸ ἐπιτοπίως ληρθὲν ἀντίτυπον, τὸ ὑπὸ τοῦ δόκτορος

LOHGE ἐγχειρισθὲν μοι δὲν μοι συνεχώρησε, καίτοι πολὺ μοχθήσαντι, νὰ διασφηνίσω ἐντελῶς τὰς ἐν ἀρχῇ τέσσαρας γραμμὰς καὶ τινὰς λέξεις τῶν πέντε ἀκολουθῶν· ἤδη μετκομισθεῖσαι· τὰς πλάκας εἰς τὸ Ἀυτοκρατορικὸν Μουσεῖον, ἐφρόντισα νὰ λάβω πιστὸν ἀντίγραφον ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγραφῶν, ὃ καὶ προσφέρω τῷ Συλλόγῳ (ἰδ. τοὺς ἐν τέλει πίνακας), ἐπιφυλακτικῶς νὰ ἀναπληρῶσαι ἐν μέρει τοῦλάχιστον τὴν λυπηρὰν ἀστέην ἑλλειψιν.

Τὸ κείμενον τῆς δευτέρας τῶν ἐπιγραφῶν ἐστὶ σχεδὸν ὅλοσχερὲς, μικραὶ τινες μόνον διορθώσεις ἐγένοντο ἐναχθοῦ ἀναγκαστικαί. Ἡ ἐπιγραφὴ σύγκαιται ἐξ εἰκοσι καὶ τριῶν στίχων, περιεχόντων ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῆς Κυζίκου, ἐπὶ Γάβου Κλαίταρος βασιλευσάντος, τοῦ ἐπικληθέντος Καλλιγούλα, ὑπὲρ τῆς Ἀντωνίας Τρυφαινῆς, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Πολέμωνος τοῦ α'. καὶ τῆς βασιλίσσης Πυθιοθωρίδος, τῆς φιλομήτορος καὶ χήρας τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρμένικης Κότους, κατὰ τὴν εἰς Κυζίκον ἐκίειν αὐτὰς μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς υἱῶν, τοῦ Ροιμπατάκιου, Πολέμωνος καὶ Κότους. Μοὶ ἐφάνη λίαν περᾶξενον, ὅτι δύο παρόμοιαι ἐπιγραφαὶ, ἀξίας ἱστορικῆς οὐ σμικρᾶς, ἐκτεθειμέναι ἐπὶ τῆς λεωφόρου, ἠδυνήθησαν νὰ ἐκρύβωσι τὴν προσοχὴν τῶν πολυχρήμων σοφῶν περιηγητῶν, οἵτινες κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐπισκέψαντο τὴν γῶρσαν. Ἐτι δὲ μάλλον ἐξέστην μὴ εὗρον αὐτάς οὔτε ἐν τῇ Corpus inscriptionum Boeckh, οὔτε ἐν τοῖς συγγραμμασὶ τοῦ Hamillon καὶ τοῦ Texier. Ὁ δὲ δόκτωρ Mordtmann, ὃ τὴν Κυζίκον καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπισκεψάμενος, καὶ ὃ πολλὰς ἐπιγραφὰς ἐκεῖ συλλέξας, δὲν παρετήρησεν αὐτάς, ὥστε τὰς θεωρῶ ἀνεκδότους, μέχρις οὐ ἀποδείξῃ μοί τις τὸ ἐναντίον.

Τῆς ἱστορικῆς ἀξίας τῶν δύο τούτων ψηφισμάτων μὴ δυναμένη· ἄλλως νὰ ἐκτιμηθῆ δεόντως, εἰμὲ ὑπὸ τῶν εἰδῶτων τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν τῷ κειμένῳ μνημονευομένων προσώπων, συγχωρησάτέ μοι νὰ υποβάλω ὑμῖν περίληψιν τῶν περὶ αὐτῶν εἰδήσεων. Ἡς ἤρυσάμην ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἱστορικῶν, τὰ ὅποια συνεβουλεύθην, ὡς καὶ τὴν διήγησιν, τὴν ὁποίαν ὁ Γάβιος κατέλειπεν ἡμῖν περὶ τοῦ αἰμακτροῦ δράματος, τοῦ ὁποίου ὁ βασιλεὺς Κότους ἐγένετο θύμα, καὶ τὸ ὅσον ἠνάγκασε τὴν χήραν καὶ τοὺς ὄρφανους αὐτοῦ νὰ καταφύγωσιν εἰς Ρώμην, διὰ νὰ ζητήσωσι τὴν τιμωρίαν τοῦ φονέως, καὶ τὴν περὶ τοῦ Τιβερίου ἀναγνώρισιν τῶν δικαιομάτων αὐτῶν ἐπὶ τῆς κληρονομικῆς τοῦ πατρὸς τῶν. Μεθόντες τὰ

δυστυχήματα τῆς ἡγεμονίδος ταύτης, καὶ τὸ ζωπρὸν ἐνδικρέμον, ὃ ἡ εὐγλωττία τῆς διήγειρον ἐν τῇ Βουλῇ, θέλετε δυναθῆ εὐκόλως νὰ ἐκτιμῆσθε τὰς ἐν τοῖς ψήφισμασι τῶν Κυζικηνῶν ἑμπεριεχομένας συμπληθικὰς ἐκφράσεις, ὅτε ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἠναγκάσθη ν' ἀναβῆ τὴν εἰς τὸ βασιλείον ἐπιστροφὴν τῆς, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀδειαν ἵνα ἐγκατασταθῇ προσωρινῶς ἐν Κυζίκῳ, ὡς καὶ τὴν ἀπολογίζην τῆς εὐνομοσύνης τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Γάϊον Καίσαρα διὰ τὰς εὐεργεσίας, ἃς ἐπέδωκεν αὐτῇ τε καὶ τοῖς ὄρφανοῖς αὐτῆς τέκνοισι.

Κότυς ὁ τρίτος τῆς δυναστείας, ὁ ἑπονομασθεὶς Σαπταίος, ἦν υἱὸς τοῦ Ῥωμαπτάλκου, βασιλέως τῆς Θράκης, καὶ ἕγγονος τοῦ κλεινοῦ Κότους, ὅστις ἐπὶ Αὐγούστου διεκρίθη διὰ τῆς ἐπιμόνου ἀντιστάσεως, τὴν ὅποιον ἀντέτεινε κατὰ τῆς φιλοδοξίας τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ κερφαλῆς τοῦ στρατοῦ, τὸν ὅποιον ὀργάνωσε κατὰ τὸ στρατηγικὸν σύστημα τῶν ἑλλήρων του, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη νὰ υποχωρήσῃ εἰς τὰς λεγεῶνας τὰς ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Πισωνος. Ὁ ἄγρος (Horus), διηγούμενος τὴν νίκην ταύτην, ἐκφράζει τὸν θαυμασμόν, ὃν προὔξεν ἡμεῖς ὁ ἀδάμακτος ἥρωισμὸς τῶν αἰχμηλῶτων ἀγωνιζομένων κατὰ τὸν παροξυσμὸν τῆς μεγάλου ἁγρόνου μὲν ἀλλ' ἀνισχύρου λύσεως τῶν ἵνα διεκρήξωσι διὰ τῶν ὁδόντων αὐτῶν τὰς ἀλύτους, αἵτινες παρέβλουν τὴν ἐνέργειαν τῶν χειρῶν του, « in ipsa captivitate rabiem » ostendere, quippe quum catenas moribus tentarent, feriatem suam ipsi rumbant. » Ὁ Ῥωμαπτάλκος, ἀνάξιος διὰ δόχος τοῦ πατρὸς του, ἐγένετο σύμμαχος τῶν Ῥωμαίων, καὶ συνέτεινεν ἰσχυρῶς εἰς τὰς νίκαις, ἃς ἔκραντο οὗτοι κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν κατὰ τὸ 6 μ. X. Ὁ συμμαχικὸς στρατὸς τῆς Θράκης συνιστάμενος ἐκ πεζῶν καὶ ἵππέων, ἀποτελεῖ δύνανον φροδερῶν, κατὰ τὸν Οὐελλήθον Πάτερκλον μνεῖαν τῶν ἐπιμοσίων ποιουμένων ἐν τοῖς ἑξῆς: « auxiliaribusque et equitibus tui regio, quippe magnam Thracum manum junctis predictis ducibus, Rhometales, Thracie rex, in adiutorium ejus belli secum traherat. »

Ὁ Ὀβίδιος ἀναφέρει πλείονας λεπτομερείας περὶ τοῦ Κότους, περὶ τοῦ ὅποιου πρέπει ἰδίῳ ν' ἀσφαλθῶμεν ἐνταῦθα. Ὁ ποιητὴς οὗτος ἀναμνησθεὶς εἰς Τόμιν, περὶ τῆς πόλεως, οἰκισθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀποίκων τῆς Μιλήτου, καὶ προαχθεῖσαν ἔπειτα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων

εἰς μητρόπολιν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἵνα ὑποστῇ τὴν ἐξορίαν, εἰς ἣν ἡ ὄργη τοῦ Αὐγούστου κατεδικάσεν αὐτόν, ἔμαθεν, ὅτι ἡ γεινιάζουσα χάρις, καὶ τοὶ κατοικοῦντές ὑπὸ φυλῶν Γετῶν, Σαρματῶν καὶ Λακῶν, ἀπετέλει μέρος Κράτους, κυβερνωμένου ὑπὸ τινος βασιλέως ὀνομαζομένου Κότους, ὅστις ἔπει νέος τὴν ἡλικίαν διεκρίθη διὰ τοῦ πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ὥραις: τέχνας ἑρωτος καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ. Ἡ δ' ἐπιπλάξις αὐτοῦ ὑπέβηε μεγάλη, ὅτε ἀναγκρὸς διάφρακα ποιήματα ἐν τῇ ἑλληνικῇ γεγραμμένα γλώσσῃ, καὶ τὰ ὅποια τῷ ἐράνησαν ἐφάμλλα τῶν τοῦ Ὀρφέως, ἔμαθεν ὅτι ποιητὴς αὐτῶν ἦν ὁ ἡγεμὼν ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου πατὴρ ἦν ἡ Βιστωνία.

«Carmina testantur, quae, si tua nomina demas, Thracium juvenem composuisse meum.
Nexa sub hoc tractu vates foret mitens Orphens,
Bistonis ingenio terra superba tuo est.»

Ποιητὴς καὶ αὐτός, ἐνόμισεν ὅτι δι' αὐτῆς του τῆς ιδιότητος δικαιοῦται ἀρκούντως, ἵνα ἐπιχαλεσθῇ τὴν υπεράσπισιν συναδελφου, καὶ τῷ ἀπύθωνεν τὴν Cotyli Regi ἐπιγραφομένην ἐπιστολήν, τὴν ἐν ταῖς ἐκ Πόντου ἐπιστολαῖς αὐτοῦ διατωζομένην. Ὁ Κότυς, κατ' αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν, κατήγετο ἐκ βασιλικῆς οἰκογενείας, τῆς ὅποιος ἡ ἀρχὴ ἀνέβαινεν εἰς τὸν Ἐρχθόνιον, τὸν Εὐμολπον, τὸν Μουσαῖον κατ. Ὁ Εὐμολπος ἐκυρίευσεν τὴν Ἀττικὴν κατὰ τὸ 1400, καὶ εἰσέγαγεν εἰς Ἐλευσίνα τὰ μυστήρια τῆς Δάμκρας.

«Hoc tibi et Eumolpus, generis clarissimus auctor, et prior Eumolpo suadet Erichthonius.»

Ἦν δὲ ὁ Κότυς ἐπίσης περιήμιος κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὡς καὶ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἐν κειρῷ ἐρήνης.

Κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, χρονολογομένης ἀπὸ τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Αὐγούστου, ὁ φιλόμοστος ἐκεῖνος ἡγεμὼν, ἠκολούθει ἡσυχῶς τὰς σπουδὰς του, καὶ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀβιδίου, συμβάντα ἐν Τόμοις, ἔρξαντο αἰ ἐχθροπραξίαι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ θεῖου αὐτοῦ.

Ἔστι δὲ πιθανόν, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Κότυς ἐξελέχθη ἐκ αὐτοῦ ἀξίαν σύζυγον, ἡγεμονίδα ἑλληνίδα τῷ γένει, Ἀντιοχίαν τὴν Τρύφραν, τὴν τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου

Πολέμωνος καὶ τῆς βασιλίσσης Πυθοδωρίδος θυγατέρα, ἐξ ἧς ἔσχε τὸς τρεῖς υἱούς, τοὺς μνημονουμένους ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Κυζίκου, καὶ περὶ ὧν ἔπειτα ποιήσομεν λόγον. Ἡ εὐτυχία τοῦ Κότυος ἦν βραχέα, καὶ τραγικὸς θάνατος ταχέως ἐτέθησε τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ τοῦ βελτίστου τῶν βασιλέων.

Ὁ Τάκιτος (1) ἀναφέρει, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ροιμητάλλου τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης καὶ συμμάχου τῶν Ρωμαίων, ὁ Αὐγουστος ἔκρινεν ἀρμόδιον πρὸς τοὺς φιλοδόξους σκοποῦς αὐτοῦ, νὰ διανεύη τὸ βασιλείον ἐκείνου τῷ ἀδελφῷ τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως Ῥησκούπιδι καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Κότυϊ. Καὶ αἱ μὲν πόλεις καὶ χώρα αἱ γειτνιαζούσαι τοῖς ἑλληνοκαῖς ἐμπορίαι, τοῖς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ὅλης τῆς Θράκης ἀπὸ τοῦ σποσιῶν τοῦ Ἰστρου μῆχρι τοῦ τοῦ Στρούμονος ἐκτεινομένοις, ὠρίσθησαν τῷ Κότυϊ, αἱ δὲ κρημνώδεις καὶ ἀκαλλιέργητοι χώραι αἱ ἐχθρικοὶ ἔθνησι ἄποροι ἐπετραπέσαν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Ῥησκούπιδος. Οἱ χαρᾶ κτῆρες τοῦ ἦν βασιλείου τούτου ἦσαν τοσοῦτο ἀπ' ἀλλήλων διάφοροι, ὅσο φέρεται καὶ ἡ φύσις τῆς γῆς τοῦ κράτους αὐτῶν. Ὁ μὲν γαρ κτήρ τοῦ ἀνεψίου ἦν γλυκός, προσνής (Juvenum mitissimus κατὰ τὸν Ὁσίδιον) ὁ δὲ τοῦ θεοῦ ἦν ὑπεροπτικός, ὠμός, φονερός. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας αὐτῶν εἰρηνικαὶ καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ὑφίσταντο πρὸς ἀλλήλους σχέσεις, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ὁ Ῥησκούπιδος ὑπερέβη τὰ ὅρια, κατακτείνεσε χώρας ἀνεκούσας τῷ Κότυϊ, καὶ ἀντέταξε προφανῶς δύναμιν τοῖς ἀντισταμένοις αὐτῷ. Καὶ ἐνὸς μὲν ἔξῃ ὁ Αὐγουστος, ὁ πρωτοεργὸς τῆς διανομῆς ἐκείνης, ἐνήργει μετ' ἐπιφυλάξεώς τινος, φοβούμενος μὴ προκαλέσῃ τὴν δυσἀρέσειαν αὐτοῦ, μὴ ὑπακούων εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἀλλ' ἄμα μὲθ' ὅτι διεδέχθη αὐτὸν ὁ Τιβέριος, ἔβριψε τὸ προσωπεῖον, καὶ τεθείς ἐπὶ κεφαλῆς ὠργανομένων ληστρικῶν συμμοριῶν, ἐλειλάττησε πολλὰς τῶν ἐπερχομένων τῶν τῷ Κότυϊ ὑποκειμένων, ἐκυριεύσε τινα φρούρια, καὶ ἔδοικε πρόφρασιν ἀπροκάλυπτον εἰς τὸν πόλεμον.

Ἄμα γνοὺς ὁ Τιβέριος τὰς παραχρᾶς ἐκείνας, ἐπειδὴ οὐδὲν μᾶλλον ἐφοβείτο, ἢ τὴν διατάραξιν τῶν καθεστῶτων, ἀπέστειλεν εὐθὺς ἐκατόνταρχον τινα ἐπιτραχόμενον νὰ διατάξῃ τοὺς δύο βασιλεῖς νὰ μὴ μάχωνται πρὸς ἀλλήλους. Καὶ ὁ μὲν Κότυς ἀπέλυσε πᾶραυτα τὸν

ἐπίκουρον στρατόν, τὸν ὅποιον εἶχε συλλέξει, ὁ δὲ Ῥησκούπιδος ὑποκινούμενος μετριοπάθειαν, ἐζήτησε συνέντευξιν, ἐπειδὴ, ἦν δυνατὸν, ἔλεγε, δι' αὐτῆς νὰ τακτοποιήσασιν τὰς διενέξεις αὐτῶν. Οὐδόλως ἐβράδυνον νὰ συμφωνήσωσιν ἐπὶ τοῦ χρόνου, τοῦ τόπου καὶ τῶν ὅρων αὐτῆς τῆς συνεντεύξεως, καὶ ὁ μὲν χαρίζομενος, ὁ δὲ δολιευόμενος ἐποίησαν παραχωρήσεις ἀμοιβαίας. Ὁ Ῥησκούπιδος ἐπὶ τῇ προφράσει τοῦ νὰ καθιέρωσῃ τὴν τῆς συμμάχου συνθήκην διὰ συμποσίου, ὠρληθῆς ἐκ τῆς σιγῆς, καθ' ἣν ὁ Κότυς παραδεδομένος εἰς εὐθυμίαν ἐξ ἀφθόου οἰνοποσίας καὶ εὐωχίας δὲν ἦτο προσεκτικός, ἔβριψεν αὐτὸν εἰς δεσμὰ, κυριεύων εἰς τὰς ἱεσείας καὶ τὰς ἐπικλησεις αὐτοῦ εἰς τοὺς ἑσπεσίους θεοὺς καὶ τοὺς νόμους τῆς φιλοξενίας. Εἶτα κυριεύσας ὅλην τὴν Θράκην, ἔγραψεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅτι πληροσφορθεὶς ἐγκρίτως περὶ τῶν ἐχθρικών προπαρασκευῶν τοῦ Κότυος, προϋπαλάχθη τοῦ κινδύνου καὶ ἐν ταῦτῳ δυσχρίετο, ὅτι πῆξανε τὸν ἀριμὴν τοῦ πεζικοῦ καὶ ἱππικοῦ αὐτοῦ, διότι εἶχε πύλαμον πρὸς Βισάρνας καὶ Σκύθας. Ὁ Τιβέριος μεθόλωσ διαβουκολούμενος ὑπὸ τοιαύτης κενῆς ἀπολογίας, βουλόμενος δὲ νὰ ἀπορύγῃ προφανῶς ῥῆξιν πρὸς τὸν βάρβαρον τοῦτον, ἀπάντησεν εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ δι' ἐκφράσεων διφορούμενων, ὅτι «ἐὰν δὲν προσνήθῃ μετὰ δόλου, ἠδύνατο νὰ ἐπισφραγίσθῃ ἐπὶ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ καὶ ὅτι οὔτε αὐτός, οὔτε ἡ Γερουσία δὲν ἤθελε ἀποφραγθῆ, πρὶν ἢ βεβαιωθῆ» καὶ περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου ἀκούθως, ὅτι ἀφ' οὗ παραδώσῃ τὸν Κότυν εἰς τὸν ἀντισράτηγον, πρέπει νὰ ἔλθῃ εἰς Ῥώμην αὐτοπροσώπως ν' ἀπαδείξῃ τὴν κατηγορίαν, ὅτι ὁ Κότυς κατ' αὐτοῦ συνώμοσεν.»

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη εἰς Θράκην διὰ τοῦ Λακτινίου Πάνδου, τοῦ ἀντισρατήγου (Praefectus) τῆς Μοισίας, μεθ' ἑνὸς ἀποσπάσματος στρατοῦ, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Κότυς ἔπερπε νὰ παραδοθῆ. Ὁ Ῥησκούπιδος, ἀμυβρόπτης μετὰ τὸ φέβου καὶ μίσους, ἀπεράσας τελευταῖον νὰ ἀποδειχθῆ ἑλοσχερῶς ἐνοχος κκοουργήματος τετελεσμένου μᾶλλον, ἢ τομμήματος ἀτελοῦς, καὶ διατάξας τὸν θάνατον τοῦ Κότυος διέσπειρε τὴν φήμην, ὅτι ὁ ἡγεμὸν οὗτος κτοκτόνησεν. (1) Δὲ Τιβέριος καὶ μετὰ τὸ συμβῆν αὐτοῦ οὐδόλως ἤλλαξε τὸ σύστημα τῆς ἀπάτης, ἀλλὰ προὐχώρησεν εἰς τοῦτο, ὥστε ἀποθανόντος τοῦ Πάνδου, τὸν ὅποιον ὁ Ῥησκούπιδος καταγράφει ὡς ἐχθρόν, ὠνόμασε διάδοχον αὐτοῦ τὸν Πομπώνιον Φλάκκον, ἀρχαῖον συμμάχον καὶ γνή-

(1) Annal. L. H. C. 64—67.

σιν φίλον τοῦ Ῥασκουπόλιδος, ἐπειδὴ αὐτῶς εὐκολότερον ἤθελε δυνήθῃ νὰ τὸν ἀπατήσῃ.

Ὁ δὲ Φλάκκος μεταβὰς ἐκ τῆς Μαισίης εἰς τὴν Θράκην, κατώρθωσε διὰ μεγαλοεργημάτων ὑποσχέσεων νὰ πείσῃ τὸν Ῥασκούπολιν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ῥωμαίων, ἔπου, ἐπὶ τῇ προράσει τοῦ νὰ ἀπονεύμῃ αὐτῷ τὰς πρὸς τὸν βασιλῆα αὐτοῦ ἀνηκούσας τιμὰς, περιεκύλωσεν αὐτὸν δι' ἰσχυροῦ ἀποσπάσματος στρατιωτῶν. Οἱ δὲ χιλιάρχου καὶ οἱ ἑκατόνταρχοι ἐπεδαψίλευον αὐτῷ συμβουλάς καὶ παραινέσεις διὰ τρέπουσιν λίαν φιλόφρονος· ἀλλ' ὕψω μᾶλλον ἀπακρόνοντο τῆς Θράκης, τοσοῦτῳ ἐπιβύζανον τὰ μέτρα τῆς ἐπαγρυπνήσεως, καὶ τελευταίον τῷ ἀναγγεῖλαι, ὅτι εἶχον ἐντολήν νὰ τὸν μεταγγώσῃ εἰς Ῥώμην.

Ἐναχθεὶς ἐνώπιον τῆς Γερουσίας ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ Κότυος, κατεδικάσθη νὰ τεθῇ ὑπὸ ἐπιτήρησιν μακρὰν τοῦ βασιλείου αὐτοῦ· ἡ δὲ Θράκη διενεμήθη μεταξὺ Ῥοιμητάλλου, τοῦ υἱοῦ του, ἀντιπρονοήτος τῷ πατρὶ, καὶ τῶν παίδων του Κότους. Τοῦτων δὲ οὐπὼ ἐνάλικων ὄντων, Τριβέλλικανός ὁ Ῥούρος, ἀρχαῖος στρατηγός (Πρωτοῦ) ὀνομάσθη κηδεμών αὐτῶν, καὶ ἐπεφορτίσθη νὰ διοικήσῃ προσωρινῶς ἀντ' αὐτῶν τὸ Κράτος κατὰ παράδειγμα ἀρχαίων, ὅτε ἔστειλαν εἰς Αἰγύπτου Μάρκον τὸν Λέπιδον κηδεμόνα τῶν υἱῶν Ἡτολεμαίου τοῦ Ἐπιφανοῦς· ὁ δὲ Ῥασκούπολις ὠδηγήθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἔπου εἶτε πειρασάμενος ἄραπετεῦσαι, εἶτε καταγορηθεὶς ἐπὶ τοιαύτῃ ἀποπειρᾷ ἐθακάθθη.

Ἡ διήγησις αὕτη τοῦ Τακίτου ἐστὶ τοσοῦτω μᾶλλον ἀξία λόγου, ὅσω τὸ συμβᾶν τοῦτο ἀπεισιπήθη ὑπὸ τῶν πλείστων ἱστορικῶν, μηδὲ Σουετωνίου καὶ Δίωνος τοῦ Κασσίου ἐξίχουρουμένων· ὁ δὲ Οὐελλήσιος Πάτερκλος, λίαν συνοπτικῶς μόνον μνημονεῖαι τούτων (1), καὶ δὲν ἀναφέρει τὴν φυλάξιαν τοῦ Ῥασκουπόλιδος, εἰ μὴ ὡς ἐντεχνον μηχανήμα τοῦ πανούργου Τιβερίου, ὑποβόηθουμένου ὑπὸ τοῦ ἐπιτηδείου Ροιμητῶν τοῦ Φλάκκου· ἐξετελέσθη δὲ κατὰ τὸ 19ον μ. Χ. Ἰδοὺ δλόκληρον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίον. «Sed proposita quasi universa principatus Ti. Caesaris forma singula recensuimus. Quia ille prudentia Rhascupolim interemptorem fratris sui filii Cotyis consortisque ejusdem imperii, Romam evocavit? singulari in eo nego-

tio usus opera Flacci Pompeii, consularis viri, nati ad omnia, quae recte facienda sunt, simplicitate virtute mentis semper, nunquam captantis gloriam.

Ἄντωνιά ἡ Τρύβρινα ἀναμφιβόλως καθ' ὑπερβολὴν ἡσθάνθη ἐκυτὴν ἱκανοποιηθεῖσιν, κατωρθώσασα διὰ τῆς εὐγλωττίας αὐτῆς τὴν τιμωρίαν τοῦ κακούργηματος, τοῦ ὁποῖου ὁ προσφιλέτης αὐτῆς σύζυγος ἐγένετο θύμα, ὡς καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν δικαιομάτων τῶν τέκνων αὐτῆς εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ θρόνου τοῦ ἀτυχοῦς πατρὸς αὐτῶν. Ἄλλ' ἡ ἡγεμονίς αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐνοήσῃ, ὅτι ἡ ὑψηλὴ προστασία, δι' ἧς ἡ Γερουσία τῆς Ῥώμης ἐτίμησεν αὐτὴν τε καὶ τοὺς ὄρφανούς αὐτῆς, διήγειρε τὴν γενικὴν δυσταρέσκειαν τῶν ὑπηκόων, τῶν ὁποίων ὁ πατριωτισμὸς διέωρα ἐπικειμένην τὴν ἀπόλειαν τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν. Δύο ἔτη μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ Ῥοιμητάλλου ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν τοῦ ἀντιβασιλέως Τριβέλλικανοῦ τοῦ Ῥούρου ἐν τῷ τῶν υἱῶν τοῦ Κότους, κατὰ τὸ 25ον ἔτος μ. Χ., σπουδαίαι τετραχάλι ἀνεφύλασαν καθ' ὅλην τὴν Θράκην συνεπέλα τῶν γενικῶν αἰτιάσεων, τῶν κατὰ τῶν νέων διοικήτων τῆς γῶρας ἐκτοξουμένων, τῶν ὁποίων ἡ ἀνικανότης, ὡς διεχυρίζοντο, δὲν ἠδύνατο νὰ τιμωρήσῃ τοὺς τετραχάλις τῆς δημοσίας ἡσυχίας. Ὁ δὲ Τάκιτος (1) προστίθεισιν, ὅτι τρεῖς φοβεραὶ φυλαὶ, ἐπίσης βλάβηροι, οἱ Κοιλιάτται, οἱ Ὀδρῶσαι καὶ οἱ Δάιοι, ὠπλίσθησαν ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς, ὧν οἱ μὲν παρεδόθησαν εἰς τὴν λεηλασίαν, οἱ δὲ διέβησαν τὸν Αἴμον πρὸς ἀναζητήσιν ἀπομεικρυσμένων συμμάχων, οἱ δὲ πλείστοι καὶ οἱ μᾶλλον ὠργανωμένοι ἐπολιόρκησαν τὴν Φιλιππούπολιν, ἔπου ὁ Ῥοιμητάλλος περιεκλείσθη.

Ὁ Οὐελλήσιος, ὅστις ἐστρατήγει τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐστρατοπεδουμένου παρὰ τῇ Θράκῃ, μαθὼν τὰς κινήσεις τῶν ἀποστατῶν, ἀπέστειλεν ἱππικὴν καὶ ναυτικὴν σπεῖραν πεζικοῦ φυλοῦ πρὸς διωγμὴν τῶν λεηλατούντων καὶ τῶν πρὸς ἀναζητήσιν ἐπικυόρων περιπλανουμένων, καὶ αὐτῆς ἔχων τὸ πλεῖστον τοῦ πεζικοῦ ἐστρατεύσεων, ἕνα ἀναγκάσει τὸν ἔχθρον νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν· τὰ πάντα προέβλεψεν ἐν τάξει καὶ πληρεῖς ἐπιτυχίᾳ· οἱ λεηλάται κατενεκματίσθησαν· τῆς δὲ διχονοίας εἰσερπυστάς μεταξὺ τῶν

(1) Hist. Rom. L. II. C. 429.

(1) Tac. Annal. III c. 38.

πολιορκητῶν, καὶ τοῦ Ῥοιμητάλκου ἐπιτυχῆ ἐξοδὸν ποιήσαντος, καθ' ἣν στιγμαῖν ἐράνησαν αἱ λεγεῶνες, συνήρθη συμπλοκή, ἐν ἣ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐφρονεύθησαν, χωρὶς νὰ χυθῆ οὔτε βάνις αἵματος τῶν Ῥωμαίων.

Ἄλλα καὶ μεθ' ὧν τὴν λαμπρὰν ἐπιτυχίαν ταύτην, ὁ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας πόλεμος ἐξηκολούθησε μετὰ πλείονος ἢ ἥττονος ἐντάσεως μέχρι τοῦ 26 μ. Χ. ἔτους, ὅτε, κατὰ τὸν Ἄκτιον (1) ἡ δόξα τῆς νίκης ἀπεδόθη εἰς Ποππαῖον Σαβῖνον, διότι κατώρθωσε νὰ καταβάλῃ τοὺς ἀποστάτας, οἵτινες χρακωθέντες ὀπισθεν τῶν μάλλον ἀπορρώγων κορυφῶν τοῦ Αἰμου, ἐπολέμησαν μετ' ἀκαθέκτου λύσεως, καὶ ὅπου ἐγκραδιοῦμενοι ὑπὸ τῶν πατριωτικῶν ἀσμάτων τῶν ἐκυτῶν μητέρων καὶ συζύγων, ὅσοι δὲν ἐπιπτον μαχόμενοι, διετρουπήθησαν διὰ τῶν ἰδίων ἐκυτῶν ξιφῶν, προτιμῶντες τὸν θάνατον τῆς δουλείας. Ἐνδεκα παρήλθον ἐτη μετὰ τὴν ἀποφασιστικὴν ταύτην νικην, καὶ ὅμως οἱ υἱοὶ τοῦ Κότυος δὲν ἔλαβον τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ βασίλειον αὐτῶν, τοῦναντίον, κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς τῆς Κυζίκου, τὰς ὁποίας μέλλω νὰ κοινοποιήσω εἰς ὑμᾶς, τὰς χρονολογούμενας ἀπὸ τοῦ 38 μ. Χ. ἔτους, ἐποχῆς τῆς ἐνθρονίσεως Γαίου τοῦ Καίσαρος, ἡ μήτηρ αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἤλθον κατοικήσοντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, μέχρι τῆς εἰς Θράκην ἐπιπόδου αὐτῶν.

Ὁ Στράβων, ὃν σύγχρονον τῶν προσώπων τῶν μνημονουμένων ἐν τῷ κειμένῳ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κυζίκου λέγει (556) «Δυσὶν δ' ἐκ τοῦ Πολέμανος ἐντων υἱῶν καὶ θυγατρὸς, ἡ μὲν ἐδόθη Κότυϊ τῷ Σαπκίῳ» δολοφονηθέντος δ' ἐχέρουσε, παῖδας ἔχουσα ἐξ αὐτοῦ, δυναστεύει δ' ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν.» Οἱ Σαπκιοὶ ἦσαν ἐκ τῶν 22 αὐτοχθόνων φυλῶν τῆς Θράκης, καὶ ἡ χώρα αὐτῶν ἔκειτο πλησίον τῶν Ἀεθέρων, πρὸς ἄκρον τῆς λίμνης Ἰσκαρίδος· ἦσαν δ' ὑπήκοοι τῶν βασιλέων τῆς Θρακίας, Ἀμαδόκου, Κερσοβλέπτου, Βηρισάδου, Σεύθου, οὗ μνημονεύει ὁ Ξενοφῶν, Σιστάλκου κλπ.

Ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Πόντου ὁ γεωγράφος οὗτος ἐπανειλημμένως ποιεῖται λόγον περὶ τῆς βασιλείσεως Πυθοδώριδος, ὡς ἐξῆς· «Τὴν μὲν μικρὰν Ἀρμενίαν ἄλλοι» ἄλλων ἐχόντων, ὡς ἐβούλοντο Ῥωμαῖοι, τὸ τελευταῖον εἶχεν ὁ Ἀρχέλαος. Τοῦς δὲ Τιβαρχνοῦς καὶ Χαλδαίους μέγχι Κολχίδος καὶ Φερνακίας καὶ Τραπεζοῦντος

ἔχει Πυθοδώρις, γυνὴ σφόδρον καὶ δυνατὴ προϊστασθαι πραγμάτων. Ἔστι δὲ θυγάτηρ Πυθοδώρου τοῦ Τραλλιανοῦ, γυνὴ δ' ἐγένετο Πολέμωνος, καὶ συνεδασίλευσεν ἐκεῖνον χρόνον τινα, εἴτα διεδόξατο τὴν ἀρχὴν, τελευταίαντος ἐν τοῖς Ἀσπουργιανοῖς κλυομένοις τῶν περὶ τὴν Σινδικὴν βαρβάρων. . . συνήκασε δ' Ἀρχελάῳ, καὶ συνέμεινε ἐκεῖνον μέχρι τέλους· νῦν δὲ χηρεῖσι (556).» Ἡ Πυθοδώρις μετὰ ταῦτα προσκληθεῖσα εἰς Ῥώμην διατρεχὴ τοῦ Τιβερίου, ἀπέθανε μικρὸν μετὰ τὴν ἄρξιν αὐτῆς, τὸ δὲ βασίλειον αὐτῆς μετεβλήθη εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. Ἡ Πυθοδώρις αὕτη ἔσχε τρεῖς τέκνα ἐκ τοῦ Πολέμωνος, τὴν Ἀντωνίαν Τρύφραν, ὀνομασθεῖσαν οὕτω πρὸς τιμὴν τῆς Ἀντωνίας τῆς μητρὸς τοῦ Γερμανικοῦ, τὸν Ζήνονα, ἀναδειχθέντα βασιλεὺς τῆς μεγάλῃς Ἀρμενίας ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ, καὶ λαθόντα τὸ ὄνομα Ἀρταξίδης» κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνάβασιν αὐτοῦ, καὶ τὸν Πολέμωνα, ὅστις κληρονομήσας κατὰ τὸ 38 μ. Χ. ἔτος τὸ βασίλειον τοῦ Πόντου, συνήνεσε, μετὰ τινα ἔτη, νὰ παραχωρήσῃ αὐτὸ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν. Ἡ νέα αὕτη ἐπαρχία ὀνομάσθη ἔκτοτε Πολεμωνιακὴς Πόντος. *Ponti modo regnum concedente Polemone, item Alpium defuncto Gotio in provinciae formam redegit* (Nero) (1).

Ἡ Σιδωνή, πεδία μετὰ τὴν Θεμισκυραν, ἡ Φερνακία, ἦτις ἐνεκα τῆς εὐφορίας καὶ τοῦ πλούτου τῶν προϊόντων αὐτῆς ρημίζεται ὡς ἡ ὠριωτέρα ἐπαρχία τοῦ Πόντου, ἡ Ζηλιτις καὶ ἡ Μεγαλοπολιτις ὑπῆγοντο τῇ ἀρχῇ τῆς Πυθοδώριδος. «Τὰ δὲ Κάβειρα, Πομπήτου κατασκευάσαντος εἰς πόλιν, καὶ καλέσαντος Διόσπολιν, ἐκεῖνη προσκατεσκεύασε, καὶ Σεβαστὴν μετωνόμασε, βασιλείῳ τε τῇ πόλει χρῆται· ἔχει δὲ καὶ τὸ ἱερὸν Φερνάκου καλούμενον, καὶ τὴν Ἀμειρίαν κομώπολιν, πολλοὺς ἱεροδούλους ἔχουσαν (Στρ. 557).»

Καθ' ἃς ἔχομεν εἰδήσεις περὶ τῆς προνήσεως τῆς ἡγεμονίδος ταύτης, καὶ περὶ τῶν ἐξαιρετικῶν πλεονεκτημάτων τοῦ Κότυος, οὐδὲν παράδοξον, ὅτι ἑλληνεῖς τὸ γένος συνήνεσε νὰ δώσῃ τὴν μονογενῆ θυγατέρα αὐτῆς εἰς ζῆνον ἡγεμόνα, ὅςτις διὰ τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ ἐφθασεν εἰς τὸ ὕψος τοῦ τότε πολιτισμοῦ, καὶ ἦν ἄξιος νὰ ἔχη σύζυγον τοιαύτην διακεκριμένην γυναικα.

Δὲν μοι ἐπιλείπεται ἕδη, ἢ νὰ προσθήσω λέ-

(1) Annal. IV. 46.

(1) Suetonius. Lib. VI. C. 48.

ζεις τινὰς ὡς πρὸς τὰς ὑπερβολικὰς ἐκφράσεις, αἱ ἐχρήσαντο οἱ Κυζικηνοί, λόγον ποιοῦμενοι ἐν τοῖς ψήφισμασιν αὐτῶν περὶ Γαίου τοῦ Καλιγούλα. Πρὸς ἀπολογίαν αὐτῶν χρεωστῶ νὰ εἴπω, ὅτι ἡ Κυζικὸς ἐστέρηθη τῆς αὐτονομίας αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Τιβερίου κατὰ τὸ 25 μ. Χ. ἔτος, τιμωρόσαντος τοὺς πολίτας αὐτῆς διότι ἠμέλησαν τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ Αὔγουστου, καὶ διότι προὔπληκτικον πολίτας Ῥώμης: «*Obiecta publice Cyzicenis in curia criminorum divi Augusti, additis violentiae criminibus adversum cives Romanos, et amisere libertatem, quam bello Mithridatis meruerant, circumsessi nec minus sua constantia quam praesidio Luculli pulso rege.*» (1).

Πρέπει ἐν ταύτῳ νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἐξισωθῆ πρὸς τὰς ἐνδείξεις ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγάπης, κί ὅποιαι πανταχόθεν τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἐμαρτύρουν τὴν γαῖαν, τὴν ὅποιαν ἡ εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασις τοῦ υἱοῦ τοῦ Γερμανικοῦ διέγεε πανταχοῦ. Ἐν βραχυτέρῳ τριμήνῳ χρόνῳ 100,000 θύματα προσήχθησαν εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν τῆς Ῥώμης, κατὰ τὴν Σουετόνιον, εἰς μαρτύριον τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν κατοίκων διὰ τὴν εὐεργεσίαν ἐκείνην. Πόρρω ἀπέιγον τοῦ νὰ ὑποπεύσωσιν, ὅτι τὸ ἀντικείμενον ἐκεῖνο τῆς λατρείας τοῦ λαοῦ ἐμελλε νὰ γίνῃ ἡ μάστιξ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐπομένως οὐδόλωσ ἠναμάρτον, ἔαν ἐν τριμῆ γενικῆς παραφοράς οἱ ἄρχοντες τῆς Κυζικου περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Γερμανικοῦ τὸν λόγον ποιοῦμενοι, ἐν τοῖς ψήφισμασιν αὐτῶν ἐξέφραζον τὴν εὐρημίαν μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων τῆς ὑπερβολῆς.

J. MILLINGEN.

(Μετάρρ. Σ. Μυρογόνοῦ).

ΕΤΟΙΧΕΙΑ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ.

(Στοιχεῖα ἐκ τοῦ Τόμ. Γ', σελ. 46).

β') Φωνηεντολογία τῆς Λατινικῆς γλώσσης.

Τὰ γωνηεντα τῆς λατινικῆς γλώσσης εἰσι τὰδε:

$$\left. \begin{array}{l} \Lambda \\ \Gamma \\ \Pi \end{array} \right\} \begin{array}{l} \bar{a} \\ \bar{i} \\ \bar{u} \end{array} \left\{ \begin{array}{l} E, \bar{e}, \bar{a} \\ o, o \\ \bar{e} \end{array} \right.$$

Ἡ γωνηεντολογία τῆς λατινικῆς γλώσσης ἔπαθε τῷ χρόνῳ πολλὰς μεταβολὰς. Ἡ κλασικὴ λατινικὴ γλώσσα, ὡς καὶ ἡ ἐρμεικὴ, ἀποστρέφεται τὰς διεθνογενεῖς, ἅς εἰς ἀπλοῦς φθόγγους μετέβαλεν. Ἡ ἀρχαία ὅμως λατινικὴ καὶ ἡ ὀσκιτικὴ διετήρησαν τὰς ἀρχικὰς διεθνογενεῖς. Ἡ λατινικὴ, ὡς ἐν τοῖς συγγραμμάσιν ἡμῶν πρόκειται, ἔχει ἤδη τὰ φωνηεντα ἀμετακίνητα, ὀλίγα δὲ ῥιζικὰ δεικνύουσιν ἐπιτὴν εἰς δύο τὸ πολὺ βαθμίδας περιοριζομένην κίνησιν τοῦ ῥιζικοῦ φωνηέντος ἐν τῇ σειρᾷ αὐτοῦ.

Ἡ φωνηεντολογία τῆς λατινικῆς ἀφίσταται μεγάλως τῆς τῆς ἀρχαίας. Ἡ ἀρχαία λατινικὴ καὶ ὀσκιτικὴ γλώσσα διετηρήθησαν λίαν ἑλλιπῶς, ἡ δὲ κλασικὴ λατινικὴ γραπτὴ γλώσσα φαίνεται μορφωθεῖσα ὑπὸ τὴν ζήτην ἐπιβροχὴν τούτου ἐνεκα ἡ λατινικὴ παρέχει μεγίστας δυσκολίας ἢ αἰ ἄλλαι γλώσσαι εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐρευναν.

Τὸ α ἰσχυαίνεται ἢ ἐκλεπύσσεται εἰς *i* καὶ *u*, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον δὲ μεταβαίνει εἰς *e* καὶ *o* (βραδύτερον δὲ τὰ πολλὰ εἰς *u*), ὡς ἐν τῇ ἑλληνικῇ. Τὸ *u* γίνεταί ἐπίσης *e* καὶ *o*, τῆς δὲ ἀποχωρήσεως ταύτης τῶν φωνηέντων ἐν τῇ λατινικῇ κίττι μάλιστα θεωρεῖται ἡ ἐπιβροχὴ τῶν ἄλλεπαλλήλων φθόγγων. Ἐπειδὴ δὲ αἱ σειραὶ τῶν φωνηέντων τῆς λατινικῆς συμφωνοῦσιν ἐντελῶς μετὰ τῶν τῆς ἑλληνικῆς, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸ λατ. *o* ὡς φωνήεν τῆς δευτέρας ἐπιτάσεως.

Αἱ σειραὶ *i* καὶ *u* ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ γλώσσῃ ἦσαν ἐντελῶς ὅμοιαι ταῖς τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἐν αὐτῇ ἐπιτὴ διαφορᾷ τῶν διεθνογενεῖς καὶ *ui*, ὡς καὶ *ei* καὶ *oi*. Ἐν τῇ σειρᾷ *u* ὅμως τὴν πρώτῃν ἐπίτασιν ἀντικαθίστησι πάντοτε ἡ δευτέρα (τἀνάπαλιν ἢ ἐν τῇ ἑλληνικῇ),

ἐπειδὴ τὸ ῡ πρὸ τοῦ υ (V) μεταβάλλεται εἰς ο̄ | ἔξ ἑνὸν ἐκ τῶν ἀρχαίων διφθόγγων μόνον τὴν
κατὰ τοὺς φθωρολογικοὺς νόμους· τῆ; λατι- | αι, ἥτις ὅμως πολλαχῶς ἀποκλίνει, ἵνα μετα-
νικῆς. Ἡ μεταγενεστέρα ὅμως γλώσσα ἐφύλα- | θῆλητῃ εἰς ἄπλοὺν φθόγγον.

Σειραὶ τῶν φωνηέντων καὶ διφθόγγου τῆς λατινικῆς γλώσσης.

Τὸ ᾱ τῆς ἰνδογ. ἐν τῇ λατ. ἐξαρτάνεται καὶ λεπτόνεται εἰς ἰ, υ,					
	ἀρχ. φων.	ἀ. ἐπίτασις.		β'. ἐπίτασις.	
Σειρὰ α	a e o	o ē ā		ō	
Σειρὰ ἰ	i,	Ei i ē	Ai ae	Oi oe	ū
Σειρὰ υ	u	eu	au ō	Ou	ū

Αἱ διὰ μειζῶνων στοιχείων σημειούμεναι δι-
φθόγγου ἀνήκουσι εἰς τὴν ἀρχαίαν λατινικὴν
ἢ οῡ ἐν τῇ κλασικῇ λατινικῇ γλώσσῃ εἶχε
μεταβληθῆ εἰς ου, δηλ. υ.

Ἡ μετάθεσις τῶν διφθόγγων εἰς ἄπλοὺς
φθόγγους ἐγένετο ἐξ ἀφομοίωσης ἀμφοτέρων
τῶν διφθόγγων πρὸς ἀλλήλους, ὡς εἰ εἰς ε,
αἰ εἰς ae, οἰ εἰς oe, au εἰς ō, ἢ τοῦ ἐνός εἰς
τὸν ἕτερον ὡς εἰ εἰς ἰ, ου εἰς ῡ ἢ δὲ μετά-
θεσις τοῦ οἰ, oe εἰς ῡ γίνεται ἐκ τῆς συγῆς
μεταβολῆς τοῦ ο εἰς ῡ κατὰ τὴν σειρὰν οἰ,
υἰ, ū, δυνατὸν δὲ καὶ oe, ue, ū.

Α'. Φωνῆεν ἀρχικὸν α.

Τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν ᾱ τῆς ἰνδογερμανικῆς ἐν
τῇ λατινικῇ ἀ. ἐλεπτύνεται ἢ ἰσχναίνεται·
4. ἐξαρτάνεται τὸ βίτικόν α' π. γ. sum, su-
mus, sumi, siem κλπ. ἀντὶ τῶν *esum,
ἀρχ. τύπ. as-mi *e-sumus, ἀρχ. τύπ. as-
masi, *e-sumi, ἀρχ. τύπ. as-anti, *es-
iem, ἀρχ. τύπ. as-jam, βίτικα es εἶναι. gi-
gen-o (πρόβλ. γί-γνο-μαι) ἐκ τοῦ *gi-gen-o.
βίτικ. gen (πρόβλ. gen-ūi, gen-us) ἀρχ. gan.
Συνηθέστερον ἢ ἐξαρτάνεται αὕτη γίνεται ἐν τῷ
δευτέρῳ συνθετικῷ μέρει, ὡς malo ἐκ τοῦ
*malvo, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ *mage-vol-o (ma-
gis-volo) καὶ τὰ ἑποια. Ἡ κατάλοιγος -br-
um γίνεται ἐν μέρει τοῦλάχιστον ἐκ τοῦ *ber-
um, βίτικ. ber, ἀρχ. bhar=ferre φέρειν, διὸ
ἐνταῦθα ὑπάρχει σύνθεσις, οὐχὶ δὲ πρόσφρασις
πρὸς σχηματισμὸν τοῦ στελέχους, ὡς ἐν τῇ
gnus ἐκ τοῦ *gen-us, βίτικ. gen(gignere)
π. γ. mali-gnus (malus κακός) καὶ ἕτερα·
ἔτι -gium ἐν τῷ jur-gium (δική, ἔρις) ἀντὶ
τοῦ jur-igium, πρόβλ. fem-ig-ium (κόπη),
βίτικ. ag (agere) κλπ.

Εἰς τὰ πρὸς σχηματισμὸν τῶν στελεχῶν ἐπι-
θέματα ἢ προσφράσεις ἐξαρτάνεται τὸ ᾱ ὡς καὶ
εἰς τὰς συγγενεῖς γλώσσας· π. γ. patr-is ἀρ-
χαιότερον *patr-us, *patr-os ἀντὶ τοῦ *pa-

ter-os, στέλ. pater-. ἀρχ. τύπ. patar-as
(ἐν. γεν.) καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις.

2. Συνηθέστατα ἐλεπτύνεται ἢ ἰσχναίνεται
τὸ ᾱ εἰς ἰ καὶ μάλιστα εἰς τὸ δεύτερον συνθε-
τικὸν μέρος· π. γ. ac-cipio (παραλαμβάνω)
καὶ capio (λαμβάνω) perficio (ἐκτελῶ) καὶ
facio (ποιῶ) as-sid-uo (κάθημαι, παρακα-
θῆμαι), βίτικ. sad, λατ. sed· me-mi-ni (ἐν-
θυμούμαι), βίτικ. man· cogni-tus (γνωστός),
βίτικ. gna ἐκ τοῦ gan κλπ. Ἔτι εἰς τὰ στοι-
χεῖα πρὸς σχηματισμὸν τῶν στελεχῶν καὶ λέ-
ξεων π. γ. veh-is, veh-it (β'. καὶ γ'. ἐν.
πρόσ. βίτικ. veh = ὄχεῖν) ἀντὶ τοῦ *veh-isi,
*veh-iti, ἀρχ. vagh-asi, vagh-ati· nomi-
nis (nomen), ἀρχ. gna-man-as κλπ.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει εἰς τὴν τουρκιζομένην σουλ-
ταθῆν τῆς λέξεως π. γ. in-ter (μεταξὺ, ἄμβρ.
an-ter συγκρ. τοῦ ἀντωνομικοῦ στελέχους, αι,
πρόβλ. sans an-ta't, a'n-tara-s (ἐνδοτέρος),
ἑλλ. ἐν-τερ· in-(ἀρνῆτ.), ἄμβρ. an- sans. un-
ἑλλ. ἀν· igni-s (πῦρ), sans. agni-s· quin-
que (πέντε), ἀρχ. τύπ. kankam. sans. pa'u-
k'am.

Συνήθως γίνεται ἢ ἰσχνανσις αὕτη ἐν τῇ
τῆς ἀνάδοπιλόσσους συλλαβῇ τῶν στελεχῶν τοῦ
ἐνεστώτος τῶν τῶ ἀρχικῶν φωνῆεν ἡγουσῶν βί-
τικῶν π. γ. gi-gno ἐκ τοῦ *gi-ge-no, ἀρχ.
τύπ. ga-gan-ami, ἑλλ. γί-γνο-μαι, βίτικ. gan·
si-sto (ἵστημι), ἀρχ. sta-sla-mi, βίτικ. sta·
si-do (κάθημαι) ἐκ τοῦ *si-sdo, *si-sedo, ἀρχ.
τύπ. sa-sad-ami, βίτικ. sad.

3. Συνήθως ἐλεπτύνεται ἔτι τὸ ᾱ εἰς ῡ καὶ
μάλιστα εἰς τὰ πρὸς σχηματισμὸν τῶν στελε-
χῶν καὶ λέξεων στοιχεῖα, καὶ εἰς βίτικας ἔτι,
συμφώνων ἕνεκα, τελευταία δὲ ἰσχνανσις αὐ-
τοῦ εἶναι ἢ κατὰ τὴν ἐφεξῆς σειρὰν α, ο, υ,
ū, ἰ π. γ. τὸ ἀρχ. op-tima-s ἐγένετο *opi-
to-mo-s, op-tumu-s, op-timū-s, *opi-
timu-s (ἄριστος), ἰταλ. ottimo· τὸ dakama-

s ἐγένετο *decomō-s, decumū-s, decimū-s (δέκατος), ἰταλ. decimo cap-ere (λαμβάνειν) καὶ man-cup-ium (παρὰ Πλάτωνα κτησίς), oc-cup-ere (κατέχειν) καὶ in-cup-ere (ζῶν σπένδι), man-cip-ium κτλ. Συχνότατα τὸ υ ἔναι μεταγενεστέρη μεταβολὴ τοῦ ἀρχαιότερου ο (ἐν τῇ ἑλλ. ἔμεινεν ο) καὶ μάλιτα εἰς τὰ πρὸς σχηματισμὸν τῶν λέξεων σοιχαῖα π. χ. ἐν. ἰν. αἰτ. ἀρσ. καὶ οὐδ. τῶν ἀρχ. εἰς η στελεχῶν -u-s ἐκ τοῦ ἀρχ. λατ. -o-s, ἑλλ. -o-s, ἀρχ. -a-s' -a-ū, ἀρχ. λατ. -o-m, ἑλλ. -o-v, ἀρχ. -a-m' π. χ. da-lu-s ἐκ τοῦ da-lu-s, ἑλλ. δο-τό-ς, ἀρχ. da-la-s' αἰτ. da-lu-m ἐκ τοῦ da-to-m, ἑλλ. δο-τό-ν, ἀρχ. da-ta-m. Ἐν γένει ἐκ τοῦ λακτικῆς τῆς ἀρχαιότερου γλώσσας -as ἐν τῇ λατ. γίνεται os, us' π. χ. genus, ἀρχαιότερον geno=γένος, σκνσ. g'ni-as, ἀρχ. g'ni-as' op-us (ἔργον), ἀρχ. λατ. op-os, ἀρχ. καὶ σκνσ. a'p-as' fer-mi, ἀρχ. λατ. fer-ont, fer-onti, ἑλλ. φέρ-οντι (φέρουσι), ἀρχ. καὶ σκνσ. bhar-ami κτλ. Μετὰ τὸ ν, η μένει ο' π. χ. voll (ὑπερον voll θέλει), βίξ. ἀρχ. καὶ σκνσ. var' loqu-ont-ur, loquuntur, quom quum, ἀρχ. τύπ. kam κλ.

Καθόλου δὲ ἡ λατινικὴ ἁμοιᾶται μεγάλως τῇ ἑλληνικῇ κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους εἰς ο τύπους.

4. Τὸ ἀρχ. ρωῆεν ἡ ἀ) διατηρήθη σπανιότατα ὡς η, μάλιτα δὲ, ὡς φαίνεται, πρὸ τοῦ μ. ο' π. χ. ac-us (βελόνη), ac-ies (ἀκὴ ἀκμή), ac-erbus (δριμύς), βίξ. ac, σκνσ. ac, ἀρχ. ak' arg-o, ἄγ-ω, σκνσ. a'm'ami, βίξ. ag mag-is (πλέον), mag-nus, μέγας, σκνσ. στέλ. mah-a'nt-, βίξ. mag, σκνσ. mah ἐκ τοῦ magh' frag-ilis (εὐθραυστος), frag-or, -n- fra-n-go, θραύω al-ius ἄλλος=ἄλλος, γοθ. al-is κτλ.

β) Τὸ ἀρχαῖον η φαίνεται ο εἰς τὰς βίξας πρὸ πάντων μετὰ τὸ ν καὶ πρὸ αὐτοῦ, πλὴν δὲ τούτου εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν στελεχῶν καὶ λέξεων. Μετὰ τὸ ν' π. χ. vom-o, ἑλλ. Vom-0, σκνσ. va'm-amir vol-o, vol-i, vom-im, βραδύτερον vul-i, vel-im, σκνσ. va't-ami βίξ. var' voc-are (καλεῖν), σκνσ. βίξ. vak', ἑλλ. Fer, ἀρχ. vak' vort o (στέρρω), βραδύτερ. vert-o, πρβλ. σκνσ. va't-ale = vertitur, βίξ. vert κτλ.

Τὸ ἀρχαῖον sva συνήθως ἐν τῇ λατ. γίνεσθαι so ἐκ τοῦ svo ἀντὶ sve, ἀρχ. sva κατὰ τὸν ἀνωτέρω νόμον εἶτα τὸ ν ἐξηφανίσθη ὡς καὶ ἐν τῷ le (σέ), se (ἔ) καὶ ἀρξ. ἀντὶ τοῦ *lve 'sve' π. χ. soccer (πενθηρὸς) ἐκ τοῦ *svocer, 'svocer, ἑλλ. ἐκυρός, ἀντὶ τοῦ

*σ'κυρός, σκνσ. sva'euras (γράφεται sva-euras) sororem (ἀδελφὴν), σκνσ. sva'sū-fam, ἀρχ. τύπ. svastaram, γερμ. schwes-ter sor-or, somnus ἀντὶ τοῦ *sor-nus, ἑλλ. ὕπνος, ἀρχ. τύπ. καὶ σκνσ. sva'r-nas, sva'r-i-mi, ἑλλ. ὑπνός, κοιμῶμαι.

Ἐρὸ τοῦ ν' π. χ. ov-is, ἑλλ. ὄβις, πρόβατον, σκνσ. a'v-is, λαθ. av-is' nov-os (βραδύτ. -nov-us), ἑλλ. νέφος, σκνσ. nav-as' nov-em, ἑλλ. ἐν-νέ'α, σκνσ. nav-an.

Καὶ εἰς ἄλλους συνδυασμοὺς φαίνεται τὸ η ὡς ο' π. χ. mor-ior (θνήσκω), βίξ. ἀρχ. καὶ σκνσ. mar. dom-are, βίξ. ἑλλ. δαμ, ἐ-δαμ-ον, σκνσ. dam, γοθ. lam, γερμ. zam' rot-is (δυναμικός, ἐν καταστάσει), rot-ens ἰσχυρός), ru-lin (κύριον εἶναι), πρβλ. ἑλλ. πόσις, ἀρχ. καὶ σκνσ. pa't-is (κύριος) coque-re (βράζειν, μαγειρεύειν), ἑλλ. βίξ. πεπ, σκνσ. rak', λαθ. kep, ἀρχ. kak.

Εἰς τὰ πρὸς σχηματισμὸν τῶν στελεχῶν καὶ λέξεων στοιχεῖα φαίνεται ο ὡς καὶ ἐν τῇ ἑλλ. ἰδίως πρὸ τοῦ s καὶ m, ὑπερ βραδύτερον ἡ γλώσσα ἐλέπτυνεν εἰς η (ὄρα ἀνωτ. σελ. 29, 3), π. χ. ἡ πρόσφρασις to ἐν τῇ ἐν-ν. τοῦ ἀρσ. καὶ αἰτ. τοῦ ἀρσ. καὶ οὐδ. -to-s, to-m, ἑλλ. -to-s -to-v, σκνσ. -la-s, -la-m' π. χ. in-clu-to-s, αἰτ. clu-to m, ἑλλ. κλυ-τό-ς, κλυ-τό-ν, σκνσ. cru-la's, cru-la'm, ἀρχ. kru-la-s, kru-la-m' ἡ κατάληξις τῶν οὐδατέρων -os (βραδύτερον -us) π. χ. gen-os (γεν-us γένος), σκνσ. g'ni-as, ἀρχ. g'ni-as, ἐπίσης Venos (ἐν κύρ. θαλ.) ἡ δοτ. πληθ -bos (-bus), σκνσ. -bhjas κτλ.

γ) Συνήθιστατα μετέθη τὸ η εἰς ο ἄνευ ἐπέφρασις τινος εἰς τοῦτο τῶν περὶ αὐτὸ φηλόγων π. χ. fer-o, βίξ. fer, ἑλλ. φέρ-ω, ἀρχ. καὶ σκνσ. bhar-ami, βίξ. bhār e-st, βίξ. es, ἑλλ. ἐσ-τί, ἀρχ. καὶ σκνσ. a's-ti, βίξ. as' sed-ō, βίξ. sed, ἀρχ. καὶ σκνσ. sad' eq-uos, βίξ. eq, ἑλλ. ἵππος=ἵαφος, σκνσ. ag-vas, βίξ. ac, ἀρχ. τύπ. ak-vas, βίξ. ak κτλ. Συχνάκις τὸ ο εἶναι προδήλως ἵσχαναίς τοῦ α' π. χ. fer-ec-tus καὶ καὶ fac-tus, κτλ.

Ἐκ τοῦ ο παρήχθη ε, ὡς verlo, vester, κτλ. ἀντὶ τοῦ ἀρχαιότερου vort-o, ἀρχ. τύπ. varl-a-mi, βίξ. ἀρχ. καὶ σκνσ. varl, γοθ. varth voster, σκνσ. vas (vos, vobis). Κατὰ ταῦτα παράγεται ὡς ἐλαφρότερον ρωῆεν τὸ ο πρὸς τὸ η καὶ ο.

1". Ἐπιπέφρασις τοῦ η.

1. Ἀπέναντι ο τὸ ο θεωρεῖται βραδύτερον, τὸ δὲ ο εἶναι ἐνίοτε ἐπίτασις τοῦ ο=η,

ὡς ἐν τῇ ἑλλ. καὶ σλαβικῇ· οὗτω δὲ τὸ ο=α, τὸ δὲ ε : ο=α : π. γ. mon-co (μιμνήσκω, παραινῶ) δηλ. man-ajami, ἀρχ. βίξ. man καὶ men-s ἀντὶ τοῦ *ments *men-ti-s, ἀρχ. τύπ. man-ti-s ἐκ τῆς βίξ. δηλ. διὰ τῆς προσφύσεως li. πρὸβλ. me-mi-mi (ἐνθυμούμαι) τοῦ ε ἰσχυανθέντος εἰς i noc-co (βλάπτω), ἀρχ. τύπ. nak-ajami, ἀρχ. βίξ. nak, σανσ. nav (ἀποβλέσθαι, θνήσκειν) τοῦ nex γεν. nec-is, per-nic-ies (ἐλεθρος) nec-are (φρονεῖν), πρὸβλ. ἑλλ. νέκ-υς, νεκ-ρός· doceo (διδάσκω), ἀρχ. τύπ. dāk ajami, καὶ didici, disco (μανθάνω) ἀντὶ τοῦ *dic-sco, *didac-sco, ἑλλ. διδά(ξ)σκω, καὶ διδάξω, δηλ. διδάσκ-ω, διδάχ-ή, βίξ. dak (οὐχὶ dic, ὡς ἐν τῷ dīco, δείκ-νυμι, ὅπερ ὅμως δικαρι-τέον τοῦτου) κτλ.

Ἐπειδὴ τὸ ο εἶναι βραχύ, δυνατὸν ἢ ἐπίτασις αὐτὴ νὰ γείνη καὶ πρὸ δύο συμφώνων· π. γ. pond-us (οὐδ. βράρος, φορτίον) καὶ pend-ere (σταθῆναι) portio (μερίσι) καὶ part-em (pars, μέρος), im-pert-io (ποιῶ κωνωνόν).

2. Τὸ ē εἶναι σπάνιον· π. γ. fīg-ula (κέραμος), ἐτι tēg-o καὶ tog-a' rēg-em (rex βασιλεύς), σανσ. fāg'-am, fā'g'anam καὶ rego (δικάζω, κυβερνῶ) legem (lex νόμος), col-leg-a (συνάργων) καὶ lēg-o (συλλέγω, ἀναγινώσκω) sēmi-, ἑλλ. ἤμι-, σανσ. sāmi-, āg. sāmi- κτλ.

3. Ὡς τὸ ē εἶναι ἐπίτασις τοῦ ο, οὗτω καὶ τὸ ā τοῦ α εὐρισκόμενον συνθέσται πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων· π. γ. ac-er, ac-ris (ξύς) καὶ ac-ies' plac-are (διαλλάσσειν) καὶ plac-ere (ἀρέσκειν) pac-em (pax εἰρήνη), ἐξ οὗ pac-are (εἰρηνεύειν) καὶ pac-ēre (συνθέταν ποιεῖν) κτλ.

Τὸ θλακὸν τῶν a βίξων εἶχεν ἀρχῆθεν καὶ ἐν τῇ λατινικῇ α' π. γ. nov-a, coc-tā, ἀρχ. nav-a, kak-tā, πρὸβλ. σανσ. na'-vā, *pak-ta, ἑλλ. νέf-a, πεπ-τά, θηλ. του nov-os, coct-os, nov-us, coct-us, ἀρχ. nav-a-s, kak-ta-s, ἑλλ. νέf-ο-ς, πεπ-τό-ς.

4. Οὐχὶ σπάνιος εἶναι τὸ ὀ ἐπίτασις τοῦ α καὶ μέλιτα πρὸς τῷ ο=α καὶ ἔνθα τὸ α εἶναι λατικόν τῆς βίξης, ἐτι δὲ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν στελεχῶν· π. γ. per-sōm-a (προσωπεῖον, πρόσωπον) καὶ sōm-us (τόνος), sōm-are (ἡχῆναι), βίξ. ἀρχ. καὶ σανσ. svāp- sōp-rio (κοιμίζω), ἀρχ. καὶ σανσ. svāp-aj-jami καὶ sōp-or (ὕπνος), βίξ. λατ. sōp, ἀρχ. καὶ σανσ. svāp' vōc-em (vox φωνή)=σανσ. vāk'-am,

ἑλλ. Fόp-α, ἀρχ. vāk'-am καὶ vōc-o (κλῶ), ἀρχ. βίξ. vāk (κλεῖν) κτλ.

Τὸ u=τῷ ἀρχ. ἀδυναταὶ νὰ θεωρηθῆ ὡς ἑτερος νεώτερος τύπος τοῦ ὀ, ὡς τὸ ο συγγότατα ἐγένετο u μὴ ἀπικνῶν βεβιαῖος ἐντός τῆς βίξης. Οὕτως αὖ προσφύσεις -lūro-, θηλ. -lūrī' π. γ. da-lur-us (δώσων), rup-lur-a (θραύσει) ἐκ τῶν εἰς -lōr στελεχῶν σχηματιζόμενα, ἀρχ. tar, da-tōr-, rup-tōr-, ἀρχ. da-tar-, rup-tar-'· ἡ κατάληξις τῆς γεν. πληθ.-am-, -um (βεβιαῖος-um, -um) ἀντὶ τῶν ἀρχαιότερων-om-, -um, ἑλλ.-ων-ών, ἀρχ. καὶ σανσ.-am-, sam' π. γ. (is) tarum=ἑλλ. τῶν, δηλ. τῶν, σανσ. tā sam' vōc- um=ἑλλ. Fοp-ών, σανσ. vak'am.

B'. Σειρὰ i.

Ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ, ὡς καὶ ἐν τῇ η, ἐλείπουνσι βίξαι διερχόμενα καὶ τὰς τρεῖς βαθμίδας τῆς ἐπιτάσεως. Μοναδικὸν παράδειγμα τῆς i σειρᾶς φέρεται ἡ βίξαι fid ἐν τῇ λέξει fid-es (πίστις), her-li-dus (ἄριστος), ἐτι con-fid-o, δηλ. feid-o (de-feid-ens) καὶ foid-os (foedus σπονδία). Καὶ ἐν βίξαις ἐν ταῖς δυσὶ βαθμῖσι φαινόμεναι παρατηρεῖται ἑλλειψίς· π. γ. βίξ. die (ἑλλ. δικ, σανσ. die ἐν τῷ in-die-o (ἐνδείκνυμι), causi-die-us (δικηγόρος), ἐτι deic-o, dīe-o (λέγω) βίξ. i (ἰέναι) ἐν τῷ i-tum, ἐτι ei-s, ei-tur=i s, it, tur (πρὸβλ. εἶμι, σανσ. ē-mi), καὶ ἕτερα.

Τὸ ἀρχαῖον φωνῆν i εὐρῆται π. γ. ἐν τοῖς die-are, βίξ. die, σανσ. die, ἑλλ. βίξ. dix (δείκνυμι) i-tum, ἑλλ. ἱ-μεν, σανσ. i-mas, βίξ. i (ἰέναι) vid-ēo (ἴδω), πρὸβλ. σανσ. vid-ma's, ἑλλ. Fid-μεν, γοθθ. vit-um, βίξ. vid-sei-n-d-o, scissus=*scid-tus, σανσ. k'hi-n-a-d-mi ἑλλ. σχιζ-ω=*σχιδ-ῶ, γοθθ. βίξ. skid ἐν τῷ skaid-au, βίξ. scid, κτλ. Ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν στελεχῶν· π. γ. ov-is, ἑλλ. ὄf-ις, σανσ. av-i-s, λιθ. av-l-s, βίξ. η, av μετὰ προσφύσεως i' συγχάξις τὸ i ἀποβάλλεται ἐν τέλει τῆς λέξεως κείμενον· π. γ. mois-av-ti τοῦ *ments ἐκ τοῦ *men-ti-s, ἀρχ. τύπ. man-ti-s, ἢ ἐπισκοτίζεται εἰς e' π. γ. men-te-m.

Τὸ γνήσιον τοῦτο i ἐπισκοτίζεται εἰς e καθ' ὀρισμένους νόμους· π. γ. in-dex (ἐνδείκ-της) in-die-is, βίξ. die' ig-ne-m (πῦρ) ἀντὶ τοῦ ἀρχαιότερου ig-ni-m, σανσ. ig-ni-m. Οἱ ἀρχαιότεροι οὗτοι τύποι τῶν αἰτιατικῶν διετηρήθησαν, ὡς γνωστὸν οὐχὶ ἑπάρως, ὡς navi-m (νῆα) καὶ nave-m, καὶ ἕτερα. Καὶ τὸ mare (θάλασσα) κείτα ἀντὶ τοῦ

*marī, προβλ. maria ἐν ὁμοίαις περιπτώσεσιν ἀποβάλλεται τὸ λατινικόν ἰ). Ἐπίσης ἐν τοῖς nave-bus, tempestate-bus ἐκ τῶν στελεχῶν navi-, tempestati- τὸ γνήσιον ἰ μετέβη εἰς ο. Τὸ ἰ λοιπὸν εἶναι τὸ ἀρχαιότερον, τὸ δὲ ο νεώτερον, ἐνὸς ἐν τῷ πολῷ συναθεστέρω ἐκ τοῦ ἰ ισχνανθέντι ἰ, ἐὰν τοῦτο ἐν τῇ ἀρχαιοτέρῃ γλώσσῃ μετὰ τοῦ ο συναλλάσσεται, τὸ ε εἶναι ἀρχαιότερον. Ἡ γλώσσα ὁμοίως μετ' ἑλλίγων δὲν διέκρινε τὴν διαφορὰν ταύτην καὶ καταγωγὰς πλέον θεωροῦσα ἀμφότερα τὰ ἰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναγοίαν.

Ἡ πρώτη ἐπίτασις εἰ (i, ē) π. γ. *deiv-om, div-ns (θεῖος, deivae, deivinus), σανσ. deva'-s, ἀρχ. τύπ. daiva-s, βίξ. div (φαίνειν· deiv-o, div-e (λέγω), ἀρχ. τύπ. daik-ami, βίξ. dic' fei-do fid-o βίξ. fid' vi-nim, δαλ. ve-i-nom, ἑλλ. οἶνος, γοθ. vniñ, κτλ.

Τὸ Deus (θεός) προήλθεν ἐξ ισχνάνσεως τοῦ deus, *devos, *deivos, εἶναι λοιπὸν ἕτερος τύπος τοῦ div-ns, περὶ οὗ μαρτυρεῖ τὸ deivni nus (θεῖος)· ἐπίσης κείται πιθικῶς οὗ (εἶμι) ἀντὶ τοῦ *eo, ējo, ἀρχ. τύπ. aiñ-ami ἀντὶ τοῦ *aiami διασχισθέντος τοῦ ἰ εἰς ἰj.

Ἐν τοῖς εἰς σχηματισμὸν τῶν λέξεων στοιχείοις τὸ ὀ εἶναι σύνθεσις παρὰ τῷ εἰ. ἰ βραχύτερον εἶναι ἐπὶ τὸ πλείστον τὸ μόνον σύνθεσις π. γ. omnis, omni's, omnes, καὶ τὰ ὀμοιοι.

Τὸ ai. ae εὔρηται σπανιώτερον ὡς ἐν τῇ ἑλληνικῇ π. γ. aiid-e (m), aed-es (ναὸς, οἰκός), aed-i-lis (ἕρως τῶν οἰκοδομῶν), aed-las (τὸ θέρος) ἀντὶ τοῦ *aed-las προβλ. ἑλλ. αἰθ-ω, αἰθουσα, αἰθ-ήρ, σανσ. βίξ. idh (ἀνάπειν) ae-vo-m, ἀρχαιότερον ai-vo-m (χρόνος, μακρὸς χρόνος) τῷ σανσ. ὀ-va-s (δρόσος), προβλ. εἰ. ai-f'ón, βίξ. ἰ léna, ἀρχ. πρόσφρασις va' aem-ulus (ἀντίχλος) καὶ im-itari (μιμῆσθαι) laevos, ἑλλ. λαλ'ός· scaevos. ἑλλ. σκαῖός.

Δευτέρα ἐπίτασις οἰ, oe, u' π. γ. foid-ere, καὶ *foid-es (fuedus), βίξ. fid' uber (ἄρθρονος), ἀρχ. λατ. foib-ri-s, ἀρχ. τύπ. aiidh-rī-s, σανσ. foibate, (αὐξάνει, ἀνθῆ), βίξ. idh' oimos, oimo-(m), oemus, amus (εἰς, ἐσός) comoinem, comainem κτλ.

Γ'. Σειρά ο.

Ἡ σειρά αὕτη ἐπέβη τὰ μάλιστα ἐν τῇ λατινικῇ, τὰ δὲ παραδείγματα εἶναι σπανιώτατα, ὧν φέρονται τὰ ἑξῆς: hie-erina (λύγχοι), ἑλλ. βίξ. λυκ, σανσ. ruk', ἀρχ. τύπ. ruk' ἐστὶ Leue-esie (Carm. Sal.), Loue-ina

(ὄν. κόρ.) lucem (ῥῶς), lu (ο) -men, lou (ο) -men) hie-erim (ἡγεμόνα) καὶ doue-ere, douere (ἀγαθῆσαι) in-tub-us (ἄνωμος) καὶ tub-o (νωμοφύλακα) καὶ ἕτερα.

Τὸ ἀρχικόν γωνήρ ἢ μέναι π. γ. rup-lus (διεξήρωγός, διαλελυμένος), ru-m-ru-o, σανσ. lum-r'a-ai, βίξ. lup, ἀρχ. rup-us-lus (κεκαυμένος), βίξ. us, σανσ. us'. jug-um, ἑλλ. ζυγ-όν σανσ. jug-a'm, βίξ. jug' fu-i (ἐγενόμην), lu-lurus (γενεσόμενος, μέλλων), προβλ. φυ-τόν, βίξ. ἀρχ. καὶ σανσ. bliu, ἐν τῇ σανσ. ἐκτάθεν εἰς bliu, κτλ.

Τὸ u τοῦτο ισχνανταί εἰς ἰ (ii) π. γ. lub-el, lib-el (ἀρέσκει), βίξ. σανσ. lubh (ἐρίεσθαι), γοθ. lub' eli-ens (πλάτης), βίξ. chu, ἑλλ. κλυ, ἀρχ. kru (ἀκούειν) *manu-bus, ἐξ οὗ manu-bus (manu-s gerit) τὸ u ὅμοιως διατηρήθη πολλαχθῶ. Ἐστὶ fructi-fer, corni-ger ἐκ τῶν *fructu-fer, *cornu-ger (καρποφόρος, κερασφόρος).

Ἡ πρώτη ἐπίτασις τοῦ u ἦν, ὡς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἰνδογερμανικῇς γλώσσαις, εἰς eu, ὡς ἐν τῇ ἑλλ. eu, ἀπολώσθη ὅμοιως λίαν ἠνωρίς, ὡς δείκνυσσι τὸ μόνον παραδοθὲν παράδειγμα τῆς ἀρχαϊκῆς ταύτης ἐπίτασεως Leucosius (ὄν. κόρ). προβλ. λευκός καὶ Loucelius, Luce-lius, ἀρχαῖος τύπος ἦν *Leue-ent-ius περαιτέρω διαχωρῶσις· μετοχῆς, στέλ. *leue-ent-enas. *leue-o ἐκ βίξ. luc, ὡς φεύγω ἐκ τῆς βίξ. fug. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀνωτέρω νόμον (σελ. 30, 31) τὸ e πρὸ τοῦ u, v τρέπεται εἰς ο, ἔπρεπε καὶ τὸ eu τὰ γένη οu, βραχύτερον δὲ u' π. γ. τοῦ duo (ἄγω), douco προσηγορεύεται τὸ ἀρχαιότερον *deuco, ἀρχ. τύπ. dauk-a mi, βίξ. duk, ἐπειδὴ αἱ βίξαι τοῦ ἐνεστώτος τοιοῦτου εἶδους σχηματίζονται δια τῆς πρώτης ἐπίτασεως· uo (καίω) *ouo ἀντὶ τοῦ *euso=ἑλλ. εὐ-ω ἀντὶ τοῦ *euso-σ, σανσ. o' s' -ami, ἀρχ. τύπ. aus-ami, βίξ. us. Εἰς τὰς εἰς u λεγούσας βίξας κείται πρὸ φωνάντων ou ἀντὶ τοῦ *ov=ou π. γ. *plovnt, ἐξ οὗ pluvnt, plu-ont (βρέχουσι), *pluv-ont ὅμοιως κείται ἀντὶ τοῦ pluv-ont προβλ. ἑλλ. πλέφ-οντι (πλέουσι), ἀρχ. τύπ. pluv-anti. Καὶ ἡ αἰτ. τοῦ κυρ. ὄν. Jov-om=Iovem ἐπαναφέρει εἰς τὸ *djevem, πιθικῶς καὶ τὸ Jupi-ter ἀντὶ τοῦ *dja-piter, djou-piter καὶ τοῦτο ἀντὶ τοῦ *djevupiter, στέλ. djem = ζευ, ὅπερ εἶναι μόνον ρηγορικὴ μεταβολὴ τοῦ djem, βίξ. djm=div (φαίνειν, φωτίζειν, ὡς ὀνομαστικῆν δὲ στέλεχος σημάίνει οὐρανὸν καὶ τὴν θεότητα τοῦ οὐρανοῦ) ἢ μετὰ δευτέρως ἐ-

πιτάσεως σανσ. όνομαστική dījā-us ούδόλω; επενήργησεν εις τούτο. Έπειδή ή πρώτη επίτασις είναι πολύ συνηθεστέρα τής δευτέρας, τά πλείεστα τής λατινικής u=άρχ. λατ. ου άνάγονται ένταύθα.

Η αι είναι πρώτη επίτασις ή έν τή ελληνική άρχήθεν μονιμοποιηθείσα, έν δε τή λατινική ή μόνη διφθογγος, ήν ή γλώσσα μέχρι του νυν διατήρησεν, ει και ένωρίς, ιδίως παρά τῷ λαθ, έταλαντεύετο μεταξύ του u, εις ὅ και μετέβη' ή αι συναϊρείται έτι και εις u δια τής μέσης βαθμίδος ὀ π. χ. aiuōra (ήώ;), άρχ. τύπ. aus-asa, βίζ. us έν τῷ u-ro, us-tus, σανσ. στέλ. us'-us άνευ επίτάσεως έν τή βίξη και τή προσρῳσει' aiu-eo, έλλ. αὔξω άντί του' αὔγ-σω, αὔγ-σάνω, λθ. a'ug-u, βίζ. um' έτι raud-us, rād-us, rüd-us, βίζ. rud, έλλως rub. ruf, σανσ. rudh. έλλ. ρυθ. Τό αι γίνεται και κατά δευτερόντα τρόπον π. χ. naua (ναύτης) έν του' nav-i-ia, auceps (όρνιθοθήρας) έν του' av-i-ceps, gaudeo (χαίρω) έν του' mā-i-deo, και έτερα.

Η δευτέρα επίτασις του u, άρχ. λατ. ου, βραδύτερον u, συμπύπτει μετά τής πρώτης, μόνον δε βροθήει τῶν συγγενῶν γλωσσῶν είναι δυνατὸν νά διακριθῆ έν τὸ u, ου=τῷ άρχικῷ au ή τῷ ai' τὸ τελευταῖον είναι βεβιαίως σπάνιον π. χ. rül'-us (έρυθρός), άρχ. έρλ. rü-ad, γοθθ. raud-s, άρχ. τυπ. raudh-as. Πιθανῶς και uher ένεκα του έλλ. οὔρα, άρχ. τύπ. άμφοτέρων audhar' ἴσως δε και luc-em, Louc-ma, lu(c)men, βίζ. luc, άρχ. ruk. Ένίστε τὸ u, ου έγένετο κατά δευτερόντα τρόπον δι' αποβολῆς φθόγγων π. χ. connecti, cuncti (όλοι όμοῦ) έν του' co-juncti p'udens (προβλέπων, συνετός) έν του' pro-videns.

Φθογγο.λογικὸι νόμοι τῶν φωνηέντων.

Έπειδή ή άκριβής έκθεσις τῶν οικιωτάτων φθογγολογικῶν νόμων τῶν φωνηέντων άνήκει εις τήν ιδιαιτέραν γραμματικήν τής λατινικής γλώσσας, έκτίθενται ένταύθα μόνον οί κυριώτεροι.

Χασμοδία. Αὔτη προκύπτουσα έν τής συγχρούσεως τῶν φωνηέντων θεραπεύεται συνήθιστα διά τής συναίρέσεως' τούτο συμβαίνει συνήθως, έν τὸ πρῶτον φωνῆεν είναι α,

ούτως απο (ά. έν. πρόσ.) έν του' amao, amas έν του' amais, άρχ. τύπ. τής καταλήξεως-ajami, -ajasi' amarunt (γ'. πλθ. παρκα.) έν του' ama-v)erunt' equae και equia έν του' equai (δπ. έν), die, fide έν του' diē, fidē, κτλ. Οὔτω και sis, έν του' sies, sīl, αρχαιότερον seil, έν του' siel, άρχ. τύπ. sjat' tibi, tibel, έν του' tibie, άρχ. τύπ. τής καταλήξεως -blja(m), άρχ. Άμφοτέρα τά φωνήεντα έν τούτοις μένουςι πολλάκις, και μάλιστα τὸ u και i και τὸ συγγενές αὐτοῦ e μετά τῶν έπομένων φωνηέντων δέν αποτελοῦσι χασμοδίαν π. χ. lui, lucs, fluumt (flu-ont). Αί καταλήξεις τῶν όνομάτων -io, -ia, -ies' fieri, tenuia (tenuia), eunt, eo, meae, κτλ. Έν ταῖς συνήθεσι μάλιστα co-actus, de-esse, co-optare, και έντός τής λέξεως boe (boare), κτλ. Η έντός τής λέξεως χασμοδία συμβαίνει πάντοτε έν τής αποβολῆς συμφώνων' π. χ. fluumt έν του' flouont, boe έν του' bovo, κτλ.

Αφομοίωσις. Τά μάλιστα γίνεται ή αφομοίωσις φωνηέντος εις φωνῆεν πρὸ ή μετά κειμένου, και όταν μη άλλεπάλληλα ὡσι τά φωνήεντα διά τής παρεμπτόσεως συμφώνων, καθῶς και ή αφομοίωσις φωνηέντων εις σύμφωνα (συγγένεια μεταξύ φωνηέντων και τιτων συμφώνων). Και ὅμοις ή γλώσσα αποφεύγει τήν άμεσον σύγκρουσιν δύο όμοίων φωνηέντων, έξ οὔ προκύπτει ή *αφομοίωσις*, ὡς aureolus, gladiolus, vinolentus, κτλ. άντι τῶν *aureulus *gladiulus *vinolentus έν τῶν aureu-s, gladiu-s, vinu-m κτλ. πρὸλ. siem, sies, siel πρὸς τά σανσ. sjam, sjas, sjat. Έν τούτοις και όμοίως παραδείγμασι δείκνυται όμοίωσις τῶν έπομένων φωνηέντος πρὸς τὸ προηγούμενον, διότι τὸ O προσεγγίζει μάλλον τῷ e και i, ή τὸ u, τὸ δε e συγγενείας μάλλον τῷ i ή τὸ a.

Κατ' άναστροφήν όμοίωσις συμβαίνει καθ' υπέρβασιν συμφώνων' π. χ. exul και exilium' facultas και facilis' stabulum και stabilis' mihi, tibi, έμβρ. mehe tefo bene και bonos, bonus, κτλ.

Περὶ τής συγγενείας τού v πρὸς τὸ e έβέθη άνωτέρω σελ. 30, 6'. Τὸ u ὡς επί τὸ πλείστον τίθεται πρὸ τῶν χειλοσφάνων και μάλιστα πρὸ του' m και l. Οὔτως ισχυριζόμενου του' α τίθεται u, και οὕχ i έν τοῖς oc-cup-o (καταλαμβάνω), au-cup-ium (έρνιθοθήρα) έν του' cap-ere, (λαμβάνειν) cou-lu-bernum (συνουσία) έν του' taberna (σκη-

νή, καλῶς), optimum (βραχύτερον optimum) ἄριστος κτλ. Πρὸ τοῦ I τὸ ἀρχαιότερον ο γίνεταί η' π. χ. τὸ poculum γίνεταί poculum (ποτήριον), τὸ consul consul (ἑπατορ), τὸ epistola epistula ἐπιστολή. Ἰσχυρινομένου τοῦ α τίθεται πρὸ τοῦ I μετὰ συμφώνου η καὶ οὐχὶ ἰ ἢ ε, ὅπερ ἀντικαθίσταται συνήθως τὸ ἰ πρὸ δύο συμφώνων π. χ. salsus insulsus (ἀπιπέρακτος), sepelio sepultus (τεθαμμένος), κτλ. Ἐπι η πρὸ τοῦ η μετὰ συμφώνου π. χ. ferunt, hominibus (ἀνθρωπίστος), κτλ. Ἐν πάσι τοῦτοις τὸ η κείταται ἀντὶ τοῦ ἀρχαιότερου ο, ὅπερ διετηρήθη βραχύτερον ἐν τῇ δημόδιε γλώσσῃ, ὡς ἀποδεικνύουσι μεταγενέστεραι ἐπιγραφαὶ καὶ ἡ Ἰταλικὴ γλώσσα π. χ. sepultura ἤδη τῷ 558 μ. Χ., Ἰταλιστὶ δὲ sepelere, columna ἀντὶ τοῦ columna (στήλη), Ἰταλ. coloma.

Καὶ αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον ἰ καίτοι μὴ ἐκ τῆς ἰσχυρίσεως τοῦ α γινόμενον τρέπεται εἰς η πρὸ τῶν χειροσφώνων, ὡς testu-mentum (μαρτυρία) ἐκ τοῦ testi-s (μάρτυς) carni-lex (ἄδικος, σαρκοφάγος) ἐκ τοῦ sel. carni-(κρέας), καὶ τὰ ὅμοια.

Τὸ ε τίθεται κατ' ἐξοχὴν ἐν ταῖς τελευταῖαις συλλαβαῖς πρὸ τῶν ἐξήκων π. χ. septem, ἔλλ. ἐπτά nomem sanc. nā-man-, cornicem (κερατάλως), βίξ. can' ovem ἐκ τοῦ ovim καὶ ἐν ταῖς πλείοσι τοῖς εἰς ἰ σελέγεσιν. Ἐν τῇ ἐν. αἰτ. τῶν εἰς η στελεχῶν ὅμως κείταται ο, η, ὡς novo-ni, novu-ni' πρὸ πάντων ὅμως τίθεται ε πρὸ τοῦ ι' π. χ. camera ἐκ τοῦ καμάρα, operis ἀλλὰ καὶ nominis' steterunt ἐκ τοῦ *stetis-ont' πρὸβλ. stetis-ti veher-is ἐκ τοῦ vehis, πρὸβλ. voluit-ur, κτλ.

Καὶ πρὸ τοῦ Γ κείταται μέλλον ο ἀντὶ η' π. χ. fo-fore, forem, βίξ. fu (fu-turus ἐσόμενος), ancora ἐκ τοῦ ἔλλ. ἄγκυρα' ἀλλ' ὅμως καὶ robur (δρῦς), ebur (ἐλεφαντόδους) εἰς ur ἴσως ἕνεκα τοῦ προηγουμένου h.

Ἐπι τίθεται ε πρὸ πλείονων συμφώνων συναλλασσομένων μετὰ τοῦ ἰ πρὸ ἐνός συμφώνου μέλλον τιθεμένου π. χ. iudex (δικαστής), ἀλλὰ iudicis' eques-ter (ἱππικός) ἀντὶ τοῦ *equet-ter, *equit-ter, ἀλλὰ equit-em' asellus (ζνίσκος) ἐκ τοῦ *asin(u)lus, πρὸβλ. asinus (ἄνος) conserco (καθιερῶ), abrup-tus (ἀφρακασθεῖς), κτλ. Πρὸ τοῦ ημ ὅμως μένει ἰ ἐν ταῖς attingo, infringo καὶ ταῖς ὅμοιαις.

Οἱ συνδυασμοὶ τῶν φθόγγων ent, end καὶ unt ταλαντεύονται π. χ. fer-ent-em ἀλλὰ

καὶ e-unt-em ἐκ τοῦ *e-ont-em, ἔνθα δ ἀρχαιότερος φθόγγος ο, η ὡς καὶ δ ε διετηρήθη ἕνεκα τῆς ἀνομοιότητος π. χ. voluit-arius' faciendus καὶ faciendus ἀμφοτέρω ἐκ τοῦ *faciendus, διετηρήθη ἐν τῷ sacris faciundis καὶ iure dicundo, καὶ τὰ ὅμοια. Μετὰ τὸ η κείταται πάντοτε ε, ὡς tuendus, restituendus. Ἐν πάσι τοῦτοις τὸ α εἶναι τὸ ἀρχαῖον φωνῆν.

Τὸ α ἰσχυρινομένον συνθέστατα εἰς ἰ κείταται πρὸ τοῦ η καὶ τῶν ὁδονομῶν ἐν γένει π. χ. μηχανή, ἀλλὰ machina, nominis, homin-ns. cecini ἐκ τῶν ἀρχαίων στελεχῶν ghaman, ghaman-,ka-kam-, κτλ.

Διὰ τῆς ἀνομοιότητος ἀποφεύγεται ἡ σύγκρουσις ἐντελῶς ὁμοίων φωνηέντων π. χ. veritas (veru-s ἀληθής), ἀλλὰ pie-tas (piu-s εὐσεβής), ebric-tas (ebriu-s μέθυσος), καὶ ἄλλα, οὐχὶ ὅμως καὶ pii-tas, κτλ. Ἐπι equit-is (eques), ἀλλὰ abiet-is (abies), ariet-is (aries), pariet-is (paries), divinus (divu-s θεός), ἀλλὰ alienus (aliu-s), levigare, (levi-s ἐλαφρὸς), ἀλλὰ variegare (vari-u-s ποικίλος), καὶ ἕτερα. Τὸ πρῶτον φωνῆν μεταβάλλεται ἐν τῷ meio ἐκ τοῦ *mijjo, *mijor ei, dei εἶναι ἀρχαιότερον καὶ ὀρθότερον τοῦ ii, dñi κτλ. Ἐνεκα τῆς ἀνομοιότητος τὸ ο διετηρήθη μακρότερον μετὰ τοῦ ι' καὶ ν' π. χ. equos, equom, novem, mortuos, καὶ ἕτερα.

Διὰ τῆς ἀποβολῆς συμφώνων γίνεταί μεταβολὴ τῶν φωνηέντων καὶ μάλιστα 1) ἀντικαταστατικῆ ἕκαστος τῶν γωνηέντων, καὶ 2) συναίρεσις.

1) Ἀντικαταστατικὴ ἕκαστος π. χ. pēs aries=*ped-s, *ariet-s' συνήθως τὸ φωνῆν ἐνταῦθα βραχύτερον ἐβραχύνθη π. χ. pedes ἐκ τοῦ pedes=*pedēt s, patēr ἐκ τοῦ pater (πατήρ)*=pater-s' ferens=*ferent-s (πρὸβλ. φέρων=*φέρον-ς) καὶ μάλιστα ἀποβαλλομένου τοῦ ἐξήκων πρὸ τοῦ s' π. χ. πληθ. αἰτ. τῶν εἰς α στελεχῶν εἰς-ος (novus)=ous, ἀρχ. τ.π. navinus' εἰς τὸ συγκριτικόν-ior-, forem ἐκ τοῦ jans-, jansam κτλ. Ἐπι pamo (πίθμι)=*posno (πρὸβλ. posui), quini (ἀνὰ πέντε)=*quincini' examen (σημνος)=*exagimen (ἰσ-ο). Ἰδίως ἀποβάλλεται μ πρὸ j' π. χ. maior (μεῖζων)=*māg-ior (πρὸβλ. mag-nis, μέγας), ajo (λέγω)=*ag-io (πρὸβλ. ad-agi-um παροιμία), κτλ.

2) Συναίρεσις. π. χ. amārum, amāsti, nōrum, amo (ἐκ τοῦ *amao) novī-s=*no-

vo-is, nova-is ἐκ τοῦ *novo-bios, nova-bios, καὶ ἕτερα. Καὶ ἐν τῷ τοῦ παρακειμένου ἀναδιπλασιασμῷ ἴσως συμβαίνει τὸ αὐτό π. γ. fēci ἐκ τοῦ *fēlici (πρὸς. cecini) ἐπίσης jēci, frēgi, καὶ ἕτερα.

Ἰσπαναίς ἢ *ἐκλιπτικαὶ φωνήεντων*, μηδύλων, περιοριζομένη ἐπὶ τῶν ἀτόνων συλλαβῶν, εἶναι λίαν συνήθης ἐν τῇ λατινικῇ, συμβαίνουσα πρὸ πάντων εἰς τὰς πρὸς σχηματισμὸν τῶν λέξεων προσφῶσις, εἰς τὰς συνθέσεις καὶ τὴν ἀναδιπλασίωσιν, καὶ εἰς ἀνάγὰς τὰς βριζιάδας συλλαβὰς. Οὕτως ἰσχναίνεται τὸ a εἰς e' π. γ. fall-o fe-fell-i, parco pe-perce-i, factus perfectus κτλ.

Τὸ a εἰς u διὰ τῆς μέσης βαθμίδος ο' π. γ. cap-io, oc-cup-o, da-tus, ἀρχ. τύπ. da-ta-s κτλ.

Τὸ a εἰς i διὰ τῆς μέσης βαθμίδος ο' π. γ. fac-io con-fic-io, pa-ter Ju-pi-ter, caed-o, ce-cid-i κτλ. τὸ δε ε' ἀντὶ τοῦ i ἐν τοῖς tu-bi-ten, pe-per-i. oper-is ἀντὶ τοῦ *opis-is (opos-os ἀρχ. τύπ. apas-as) καὶ ἕτερα.

Τὸ a εἰς ū π. γ. hal-o an-hel-o.

Τὸ a εἰς i' π. γ. quaer-o in-qui-r-o, caed-o ce-ci-d-i con-ci-d-o κτλ.

Τὸ au εἰς ō, ū π. γ. causa ac-cūso, fauc-es suf-fūco, plaud-oe-xplūd o, κτλ.

Μακρὰ φωνήεντα καὶ διφθογγαὶ βραχύνονται εἰς i' π. γ. gnū-tus co-gni-tus, juro (juro) pe-iēro, de-iēro (jēro ἀντὶ τοῦ *jīro μετὰ ε' ἀντὶ τοῦ i' πρὸ τοῦ r' (ἔνθα ἀνωτ. περὶ ἀφομοιώσεως).

Πρὸ τῶν δευτερευουσῶν προσφῶσεων καὶ εἰς τὸ πρῶτον συνθετικὸν μέρος τὰ στελέχη εἰς o, u πρὸ συμφώνων ἰσχνίζουσι τὸν ληκτικὸν τοῦ στελέχους φθόγγον εἰς i' π. γ. duri-las, dur-i-lies, στέλ. duro- (durus, σκληρός), corni-culum, corni-cen, corni-ger, στέλ. cornū (κέρας) καὶ ἕτερα.

Πρὸ τῶν φωνήεντων μένει u' π. γ. fructu-arius, fructu-osus, στέλ. fructu- (καρπός). ἐπίσης μένει καὶ πρὸ χειλοσφώνων π. γ. locu-ples, quadru-plex, quadru-plex.

Καὶ ἡ βραχύνεις τῶν φωνήεντων συμβαίνει εἰς τὰς ἀτονίστους ληκτικὰς συλλαβὰς. Οὕτω τὸ ἰ τοῦ θηλυκοῦ ἦν ἀρχῆθεν ἰ (ἑλλ. ᾱ, ι), τοῦτου δ' ἕνεκα ἐν τῇ ἀρχαιτέρῃ γλώσσῃ ἐνόηστε ἦν ἔτι μακρόν. Τὸ ἰ τῆς ἐν. ἀραιρ. τῶν εἰς i' στελεχῶν καὶ τῶν ἀναλόγων συμφωνολήκτων στελεχῶν ἦν ἀρχῆθεν-aii, εἰς οὗ-aid, -cid, -ed, d, ἀκολούθως ἐγένετο -ai, -e, -i, ὅθεν patēre τὸ e τῶν παραγώγων βημάτων φαίνεται

ἐνόηστε βραχύ π. γ. canē, jubē τὸ i ἐν τοῖς mihi, tibi, ubi κτλ. ἐγένετο διὰ βραχύνσεως ἐκ τοῦ ἀρχαιτέρου i, ei, τὰ δὲ mihi, ti-bei, ubi κτλ. συχνάκις ἀπαντῶσι. Τὸ ληκτικὸν ὃ ἦν ἀρχῆθεν πάντοτε μακρόν π. γ. homo=homon-s' agn, ἑλλ. ἄγω, ἀρχ. τύπ. ag-amī, ἐξ οὗ πρῶτον ἀποβολῆ τοῦ mi ag-a' ego ἑλλ. ἐγὼ κτλ.

Πρὸ τοῦ ληκτικοῦ i γίνεται συχνάκις βραχύντης π. γ. amāi ἀντὶ -at=-iui, aat ἐκ τοῦ iui, πρὸς. amā-imus. Ἐπίσης -ei, -it τῶν παραγώγων βημάτων καὶ ἐν τῇ εὐκτικῇ ἐκ τοῦ -ei, -it, ἀρχαιότερον -ei' καὶ τὸ i' τοῦ πρκα. ἀρχαιότερον ἦν -eiit καὶ τὰ ὅμοια. Τὸ αὐτὸ καὶ πρὸ ἐτέρων συμφώνων π. γ. -is τῆς εὐκτικῆς, feceris ἀντὶ τοῦ is ἄλλως ὕρεστωτος, ὡς feceris' patēr ἐκ τοῦ pater, (πρὸς. πατήρ) ἀντὶ τοῦ *pateris' -ōr' ἐν τῇ ἐν. ὄνομ. ἐκ τοῦ -ōr' π. γ. censur' (τιμωρία) ἐκ τοῦ cens tor-s καὶ πλείστα ἕτερα.

Ἡ συστολή ἐν ταῖς ἀτονίστοις συλλαβὰς ἔχει μέχρι τῆς ἐντελοῦς ἐξαφανίσεως ἦτοι ἀποβολῆς καὶ ἐκβολῆς τῶν φωνήεντων (πρὸς. ἀν. σελ. 29—30.)

Ἡ ἀποβολὴ ληκτικῶν φωνήεντων ἢ ἐγένετο ἐν τῇ γλώσσῃ βραδύτερον, ὡς animal ἀντὶ τῶν ὕρεστώτων animale, dic ἀντὶ τοῦ dice, hoc ἀντὶ τοῦ hoco κτλ., ἢ εἶναι ἀρχαιότερα, ὡς vehisi ἀντὶ τοῦ *vehisi, ἀρχ. τύπ. vaghasi est, vehit ἀντὶ τῶν *esti, *vehiti, ἀρχ. τύπ. asti, vaghati, κτλ.

Ἡ ἐκβολὴ ἀσθενῶς τονιζομένων φωνήεντων εἶναι συνηθεστάτη ἐν τῇ λατινικῇ συμβαίνουσα α' πρὸ φωνήεντων π. γ. minor, minus ἀντὶ τῶν *minior, *minius, nullus ἀντὶ ne-nullus κτλ., ἐνθα οὐδεμία συναίρεσις ἐννοητέα, ὡς ἐν τοῖς un-oculus (uno-oculus), sem-animus (semi-animus), κτλ. β'.) πρὸ συμφώνων συνθέσεως π. γ. aluminus, vertuminus ἀντὶ τῶν *aluminus, *vertuminus (ἑλλ. πρόσφωσις -μενο-, σανσ. -mana-) stella ἀντὶ τοῦ *sterla ἐκ τοῦ *ster-ula, puella ἀντὶ τοῦ *puerla κτλ. Ἡ ἐκβολὴ συμβαίνει μάλιστα μεταξὺ ὁμοίων συμφώνων. Τὸ ἄτονον i' πανταχοῦ σχεδὸν ἐκβάλλεται καὶ ἐξαφανίζεται π. γ. dixi ἐκ τοῦ dixisti, valde ἐκ τοῦ valide, gaudes ἐκ τοῦ *gavidus (gavisus) κτλ.

Ἐν τῇ κλίσει σπουδαία ἰδίως εἶναι ἡ ἐκβολὴ τῶν ἀρχαίων u καὶ i, δηλ. ο ἢ u καὶ i πρὸ τοῦ s πᾶς ἐν. ὄνομ. Οὕτω γίνεται puer καὶ τὰ ὅμοια ἐκ τοῦ *puers καὶ τοῦτο ἐκ

τοῦ *puerus*, *puerus* (σωζομένου ἔτι), *vir* ἐκ τοῦ *viris*, *virius*, *acer* ἐκ τοῦ *aceris* καὶ ἕτερα. Τοῦτο συμβαίνει συνήθως, ὡς γνωστόν, μετὰ τὸ *r* προηγούμενης βραχύνσεως. Οὕτω *quatuor* ἀντὶ τοῦ **quatuors*, **quatuores*, πρὸς. ἑλλ. τέσσαρες, *sans*. *katvā'ras* ἔξαρχισθέντος δὲ τοῦ φωνήεντος ἀπεβλήθη καὶ τὸ *s*. Ἀπρρχιωμένοι τύποι εἰσὶν οἱ *famul* ἀντὶ τοῦ **famuls* ἐκ τοῦ *famulos*, *dammis* ἀντὶ τοῦ **dammats* ἐκ τοῦ *dammatos*, *alis* ἀντὶ τοῦ *alios*, *Sallustis*, *Clodius* ἀντὶ τῶν *Sallustius*, *Clodius* καὶ ἕτερα.

Συχνότατα ἐκβάλλεται τὸ *i* τῶν εἰς *i* στελεχῶν, εἴ οὐ εὐθὺς προελκίνεται ἐν τῇ ὀνομ. ἢ ἐν τῇ λατινικῇ τὰ μέγιστα συμβαίνουσα συγχώνευσις αὐτῶν μετὰ τῶν συμφωνολόγητων στελεχῶν π. χ. *prīmas* ἀντὶ τοῦ ἀρχαιότερου *prīmatis*, *gens* ἐκ τοῦ **genis* καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ **gen-tis*, βίξ. *gen*, ἀρχ. *gan*, *moris* ἀντὶ τοῦ *mor-tis*, βίξ. *mor*, ἀρχ. *mar* (θνήσκειν) μετὰ τῆς προσφύσεως *ti*, ἀρχ. τύπ. *loi-pān gam-tis*, *mar-tis* καὶ ἕτερα.

Ἐπίσης ἐν τῇ λατινικῇ γίνεται παρεμβολή βοθητικῶν φωνηέντων π. χ. *s-u-mi* ἐκ τοῦ

*es-mi, *es-u-mi*, ἀρχ. *as-mi* *s-u-mis* ἐκ **es-mis* **esu-mis*, ἀρχ. *as-masi* *vol-u-mis* ἐκ τοῦ **vol-mis*, ἀρχ. τύπ. *var-masi*, πρὸς. *vol-ti*, ἀρχ. τύπ. *var-ti* *tegu-men-tum* εἶτα *tegu-mentum* καὶ *tegmentum*, *drachma* ἐκ τοῦ *δραχμή*, *techina* ἐκ τοῦ τέχνη καὶ ἕτερα ζενικά.

Ἡρὸ τοῦ *r* τὸ *e=i* π. χ. *rub-e-r* ἀντὶ τοῦ **rubr* ἐκ τοῦ *rubrs* **rub-ro-s*=ἑλλ. ἐρυθρός, *sans*. ἐπίσης μετὰ παρεμβεβλημένου βοθητικῶν φωνηέντων *rudi-i-tas*, ἀρχ. *rudi-ru-s* *gener* ἀντὶ τοῦ *gen-r(ou-s)*, ἑλλ. γαμβρός ἀντὶ τοῦ γαμ-ρός κτλ.

Τὸ συνηθέστατον τοῦτο βοθητικὸν *i* δυνατὸν νὰ ἐκληρθῇ ὡς ἰσχανσις ἀρχαιότερου *i* ἢ ὁ ἄνευ σταθερῶν κανόνων παρεμβεβλημένον π. χ. *mor-i-turus* καὶ *mor-tuus*, *or-i-turus* καὶ *ortus* καὶ ἕτερα. Κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν συμφωνολόγητων βίξων ἀπαντᾷ τὸ *i* τοῦτο καὶ ἐν φωνηεντολόγητοις βίξικαῖς καταλήξεσι π. χ. *tu-i-tus* καὶ *tu-tus*, *ru-i-turus*, *di-ru-i-tus* καὶ *ru-tum*, *di-ru-tus* κτλ.

ΣΥΜΦΩΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

Τὰ σύμφωνα τῆς ἑλλ. εἰσὶ τὰδε:

Σύμφωνα.

ἀκαριῶτα			εννεγῆ		
ψιλὰ	δασέα		συριστικά	ἔρρινα	ὕγρα
ἄφων. ἡμίφ.	ἡμίφ.		ἄφωνα ἡμίφωνα.	ἡμίφ. ρ. καὶ λ	φθόγγ.
οὐραν.	κ	γ	(δασέα)	γ	ἡμίφ.
ὑπερωῖα.					
γλώσσ.					λ ρ
ἔδοντ.	τ	δ	σ	ν	
χειλ.	π	β		μ	
		φ	(F)		

Ὡς πρὸς τὰ σύμφωνα ἢ ἑλλ. γλώσσα λ διετήρησε τὰ ἀρχικά δασέα, οὐχὶ ὅμως ὡς ἡμίφωνα, ἀλλ' ὡς ἄφωνα π. χ. τὸ $\chi=kl$, τὸ θ $=ll$, τὸ $\varphi=ph$, αὐτὰ δὲ ἀποδεικνύεται ἢ ἀρχαιοτάτη σημασία τῶν φθόγγων τούτων ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἢ προφορὰ ὅμως τοῦ χ , ρ ὡς συριστικῶν, καὶ τοῦ θ ὡς προσφέρεται παρ' ἡμῶν. εἶναι νεώτερα, ἐν μέρει δὲ λίαν ὀψὲ εἰσαχθέντα.

β.) ἢ ἑλλ. γλώσσα ἀποστρέφεται τὰ ἀρχικά συριστικά τὸ j ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ προσητῇ ἡμῶν καταστάσει τῆς γλώσσης διαχρυσίζον-

μεν μόνον ἐν τοῖς ἀποτελέσμασιν αὐτοῦ, ὡς φθόγγος ὅμως καθ' ἐαυτὸν ἀπόλωτο· τὸ v διετηρήθη ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ γλώσσῃ ὡς F · τὸ δὲ s ἔμεινε σχεδὸν μόνον ὡς ληκτικὸν λέξεως, εἰ τι δὲ πρὸ τῶν ἀφῶνων καὶ μετ' αὐτὰ (ξ , ψ) ὅτε καὶ πρὸς ἕτερόν τινα ἀρωμοιώθη φθόγγον. Ἡρὸ φωνηέντων μεταβάλλεται εἰς δασὺ· μετὰ ξ δὲ φωνηέντων ἐντελῶς ἐκβάλλεται.

Ὡς δ' ἐν ἀπάσις ταῖς ἰνδογεραμανικαῖς γλώσσαις, πλὴν τῆς ζενδικῆς, τὸ λ καὶ ρ πολλαχῶς συναλλάσσονται. Ἐν γένει ἢ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὡς πρὸς τὰ σύμφωνα ἔμεινε πιστοτέρα τῇ ἀρ-

χεγόνω ἰνδογερμανικῆ γλώσση ἢ ἡ σκανδιναβικὴ καὶ αἱ πλείους τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν.

Περὶ δὲ τῶν φθoγγολογικῶν νόμων τῶν συμφωνῶν ἢ ἀποβολῆ ἰδίως τῶν ἀρχικῶν συριστικῶν καὶ αἱ ἐκ τῆς ἀποβολῆς καὶ τῆς ἐπιπενεργείας αὐτῶν ταύτης προκύπτουσι μεταβολαὶ ἐπὶ τοῖς παρακειμένοις φθόγγουσι ἐπιπενεργον ἰκανῶς παρελλοχῶς τῆς ἀρχιστέρας καταστάσεως τῶν φθόγγων. Ἐπίσης ἐπιπενεργησε μεγάλως καὶ ἡ ἀφροσύνη. Πρὸ τοῦς ἀποβάλλοντες ὅλα τὰ ἑδοντόφωνα ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον δὲ καὶ τὸ ν ἐκπεινομένου τοῦ προηγούμενου φωνήεντος εἰς ἀντικατάστασιν. Ἐπίσης ἰκανῶν ἐπιπενεργουσι καὶ τὰ ὑπερωϊκά j, i (ζητακισμός). Τέλος δὲ μόνον ὀλίγα σύμφωνα τίθενται ὡς λκτικὰ λέξεως ὡς δὲ εἶπεν ὡς πρὸς τοῦς φθoγγολογικοῦς νόμους τῶν συμφωνῶν ἢ ἑλληνικῆ γλώσση ὁμοιάζει ταῖς σχετικῶς νεωτέρας γλώσσαις.

Α'. Ἀρχικὰ σύμφωνα ἀκαριαῖα. 1) ψιλὰ ἄφωνα κ, τ, π.

α.) Τὸ ἀρχικὸν κ=τοῖς ἑλλ. κ, γ, π, τ, [κ] =σσ' πρβλ. κατωτ. τοῦς φθoγγολογικοῦς νόμους). Τὸ ἑλλ. κ=τῷ ἀρχικῷ κ' π. χ. κερδίαι, λατ. cord, σκνσ. hard ἀντὶ *khard, ἀρχ. kard' καί-μαι, κοί-τη, βίξ. κν. σκνσ. κ' [κ] καὶ ἀρχ. κ' κῶνον κν-ός, σκνσ. σέλ. cvan-, ἀρχ. kvan- κλυ-τός βίξ. κλυ, σκνσ. κ'ru, γο-θ. hū, ἀρχ. kru λευκ-ός, ἀμυρ-λόκ-η (ἠώς, λυκωγῆς) βίξ. λυκ. σκνσ. ruk', ἀρχ. ruk κτλ.

Σημ. Τὸ ξ εἶναι μόνον διακριτικὸν τῆς γραφῆς σημειοῦ τοῦ κσ' π. χ. δεῖξω=δ'εικ-σω' δεξιός=δ'εκ-σιος δ'εκ-τιος, πρβλ. λατ. dexter, σκνσ. da'ks'-inas κτλ.

Τὸ ἑλλ. γ εἶναι ἐσθ' ὅτε ὀψικιτέρα μαλάκυνσι τοῦ κ διατηρηθὲν οὐχὶ σπανίως παρ' αὐτῶ π. χ. βίξ. φραγ' ἐν τῷ ἐ-φράγ-ην μετὰ ἐνεστώτος φράσσω=φράξω (ἄρχ τοῦς φθoγγολ. νόμους), λατ. fure-iv (σάττω, πληρῶ) βίξ. μαγ' ἐν τῷ ἐ-μάγ-ην, μάγ-ειρος, μαγ-είας, ἀλλὰ καὶ μάσσω =μάκ-τω, πρβλ. τὸ λατ. macerare (μαλάσσω), βίξ. mak' βίξ. πλχγ. ἐν τῷ πλγ-ῆ. ἐξ-ε-πλάγ-ην καὶ πλάσσω, δηλ. *πλκ-τω, λιθ. plāk-ti, ἐνεστ. plāk-ū κτλ.

Τὸ ἑλλ. π=τῷ ἀρχ. κ' π. χ. βίξ. πεπ (βράζειν) ἐν τῷ πέ-πεπ-ται. πέψω δηλ. πέπ-σω, πέπ-ων (ἄμιμος) καὶ πεκ ἐν τῷ πίσσω=πικ-τω ἀρχ. kak, λατ. coc' πέντε. αἰολ. πέμπε. πέμπ-τος, πέμπ-άζειν, λατ. quinque, ἀρχ. kankam' βίξ. πο ἐν τῷ πού, πῶς, πότερος, ἰων. ἔτι κοῦ, κῶς, κότερος, λατ. quo, γο-θ. hva, σκνσ. λιθ. slax' καὶ ἀρχ. ka κτλ.

Τὸ ἑλλ. τ=τῷ ἀρχ. κ' ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐν ἀντωνυμικοῖς καὶ ἀριθμητικοῖς στελέχεσι' π. χ. τίς, λατ. qui-s, σκνσ. ki-s (ἐν τοῖς na-kis, ma-kis οὐδαίς), ἀρχ. ki-s' τε (καί), ἀρχ. ka. σκνσ. k'a λατ. -quē, γο-θ. u-li ἀντὶ *liu' πρβλ. πό-τε δωρ. πό-κα, ἄλλο-τε δωρ. ἄλλο-κα κτλ.

β.) Τὸ ἀρχ. l=τῷ ἑλλ. τ' ([l]=σσ' πρβλ. τοῦς φθoγγολ. νόμους) π. χ. τή(τ), ἀρχ. καὶ σκνσ. la-l' (ἐν. ὄν. καὶ αἰτ. τοῦ ἀρχ. στελέχους τῆς δεικτ. ἀντ. -la-) βίξ. τα, τεν ἐν τῷ τέ-τα-κα, τὰ-νυμα, τείνω=τέν-τω, ἀρχ. καὶ σκνσ. ta, lam' βίξ. στα ἐν τῷ στα-τός, στά-σις, ἰ-στα-μι, ἀρχ. καὶ λατ. sta' βίξ. στεγ ἐν τῷ στέγ-ω, στέγ-ος, λιθ. βίξ. slag, ἀρχ. slag, κτλ.

Ἡ συμπλοκὴ κτ διατηρήθη ἐν πολλοῖς παροδείγμασι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης μόνον, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς μετετράπη εἰς ks' π. χ. ἑλλ. στέλ. τέκτον-, σκνσ. tak's'am- ἄρκτος=λατ. ursus, κατὰ τὸς φθoγγολογικοῦς νόμους τῆς λατινικῆς ἀντὶ *ursus, ἐκ τοῦ ursus, σκν. r'ks'-as, ἀρχ. τύπ. *ark-la-s.

γ.) Τὸ ἀρχ. p=τῷ ἑλλ. π' π. χ. βίξ. πο, πι, (πίνειν) ἐν τῷ πό-σις, πέ-πο-μαι, πέ-πω-κα πί-νω' πό-σις (ὁ σύζυγος), ἀρχ. καὶ σκνσ. pa-lis (κύριος) στέλ. πα-τερ, ἀρχ. patai, βίξ. pa (προστατεύειν) κτλ.

Ἀρχικὰ σύμφωνα ἀκαριαῖα. 2) ψιλὰ ἡμίφωνα γ, δ, β. α.) Τὸ ἀρχικὸν μ=τοῖς ἑλλ. γ, β. Τὸ ἑλλ. γ=τῷ ἀρχ. μ' (περὶ τοῦς ζ=γ] πρβλ. τοῦς φθoγγολ. νόμους) π. χ. βίξ. ζεν ἐν τῷ γέν-σις, γί-γ (ε) ν-ομαι, σκνσ. g'an, ἀρχ. gan, βίξ. γνο=μνη ἐκ τοῦ gan ἐν τῷ γι-γνώ-σκω, γνώ-μα' βίξ. ζυγ, ἀρχ. juq' ἐν τῷ ζεύγ-νυμι, ζυγ-ὸν κτλ.

Τὸ ἑλλ. θ=ἀρχ. γ' π. χ. θα ἐν τῷ θί-θη-μι, θά-σκω=ἀρχ. καὶ σκνσ. gn=θκίνειν, ἐν τῇ σκνσ. gi-mami, ἀρχ. gi-ma-mi, σκνσ. ga-k'k'hāmi, ἀρχ. ga-ska-mi' θαρῶς=σκνσ. gumi's ἀντὶ τοῦ ἀρχ. gurus ἄριστος=σκνσ. garris' ἄσ, ἀρχ. maristas, πρβλ. λατ. gravis. Παρὰ Βοιωτοῖς θανά=γυνή διατηρηθέντος τοῦ βίξικου φωνήεντος α, ἀρχ. τύπος ἀμφοτέρων gama, βίξ. gan (=γενῆν) εἰΓος (εἰος), σκνσ. g'vas' λιθ. g'vas, γο-θ. kvins, ἀρχ. τύπ. g'vas (ζωηρός) κτλ.

β.) Τὸ ἀρχικὸν d=τῷ ἑλλ. δ' (περὶ τοῦς ζ=δ] πρβλ. κατωτ. τοῦς φθoγγολογ. νόμους) βίξ. δο ἀρχ. da (διδόναι), ἐνεστ. δι-δω-μι, ἀρχ. da-da-mi' βίξ. δακ, ἐνεστ. δάκ-νω, σκνσ. βίξ. dac, ἀρχ. dak' βίξ. fid, ἀρχ. vid (ὄραν),

παρκα. Foida, γοθ. vait, ἀργ. τύπ. vivalda κτλ.

γ'. Τὸ ἔλλην. θ ὡς ἀρχικὸν τοιοῦτον σπανιότατα ἀποδιδυμίζεται π. χ. βλη-χθ, βλη-χθ-μαι, λατ. bal-ano, σλαβ. ble-ja, ἀγ. bla-zim βραχ-ύ-ς, λατ. bre-vis ἐπὶ τοῦ "breguis, σλαβ. brūz-ŭ καὶ τινά ἕτερα.

Ἄντι τοῦ γ, δ, θ δὲν τίθεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ χ, θ, φ.

3. Δασεῖς ἄφωνα χ, θ, φ ἄ) Τὸ ἀρχικὸν μῆ=τῷ ἔλλ. χ (περὶ τοῦ χῖ=σσ πρβλ. κκτωτέρω τοῦς φθολογ. νόμους) π. χ. χάν, γερμ. maus, ἀργ. τύπ. mausis, σκω. maas-s δπλ. "mausas, λιθ. maasis. σλαβ. masi βίξ. γυ ἐν τῷ χεF-ω, χύσις, γοθ. βίξ. μη-l νεο-γερμ. mu-ss βίξ. ἀχ. ἀγγ. ἐν τῷ ἄγγ-ω, ἄχ-νομαι, ἄχ-ομαι, ἄχ-ος, ἄχ-θος, ἀργ. μη, σκω. ἄη, λατ. auq, γοθ. arun κτλ.

β'. Τὸ ἀρχικὸν dh=τῷ θ (περὶ τοῦ dh=σσ πρβλ. κκτωτ. τοῦς φθολογ. νόμους) π. χ. βίξ. θε. da. dha (τιθέναι), ἐνεσ. τίθημι, ἀργ. καὶ σκω. da'dhāmi μέθυ, ἀργ. καὶ σκω. ma'dhu, ἀγ. mēur βίξ. ἰθ. ἐν τῷ αἴθω (ἀνάπτω), ἀργ. καὶ σκω. βίξ. idh κτλ. Τὸ θερμὸς ὅμως σκω. pharma's, λατ. formus, πρβλ. σλαβ. mō-ti, γερμ. warm, ἐκ τοῦ "mwarm, βίξ. θερ. ἐξ οὗ θέρωμαι καὶ θερ-ος, ἀργ. καὶ σκω. phar, ἔχει θ ἀντὶ χ.

γ'. Τὸ ἀρχικὸν bh=τῷ ἔλλ. φ π. χ. βίξ. φα ἐν τῷ φα-ίνω, φα-σις βίξ. φα (λέγειν) ἐν τῷ φα-ίω, φα-σκω, φα-τις, φα-νί, ἀργ. καὶ σκω. bha, σκω. bha'mi (φαίνωμαι), bhā-s, (φωτίζειν, φαίνεσθαι), bh-ās (λέγειν, ὁμιλεῖν), λατ. far' βίξ. φερ, ἐνεστ. φέρω λατ. fer. ferro, ἀργ. καὶ σκω. bhar, bhārami, γοθ. bar, baira κτλ.

Βίξται ἀπὸ δασεῖς ἀρχήθεν ἀρχόμεναι καὶ εἰς δασὸν λέγουσαι φιλοῦσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ τὸ ἀρχικὸν δασὸν πῆχυς (τὸ μέρος τῆς χειρός), ἀντὶ "ρήχης, ἀργ. σκανδ. boqr, ἀγ. bitos, σκω. balm's (βραχύνω) ἀντὶ τοῦ "bhaghu-s πωθ-μῆν ἀντὶ "ρωθ-μῆν, σκω. budh-na's (ἔδαφος) ἀντὶ "bhudh-na-s, ἀγ. bod-am, λατ. bu-n-d-us πωθ-ερός, πωθ-ερά, πείσ-μα (σχανίον) ἀντὶ "πέθ-μα ἐκ βίξ. πωθ ἀντὶ "φωθ (γερμ. binden συνδέειν), σκω. bandh, καὶ "bandh-u-s συγγενής, καὶ τὸ γοθ. band ἐνεστ. binda κτλ.

Β'. Ἀρχικὰ συνηθὴ σύμφωνα j, s, v. I Τὸ ἀρχικὸν j=τοῖς ἑλλ. ι, ε, ζ, υ, καὶ ἀποβάλλεται (περὶ τοῦ j εἰς ζ, σ πρβλ. κκτωτέρω τοῦς φθολογ. νόμους). Ἐκ τῆς ἀραιοσύνης

τοῦ j πρὸς ἄλλα σύμφωνα, ὡς κέρω ἀντὶ "κέρω, ἐλάσσω ἀντὶ "ἐλαχίων κτλ. ἔπεται, ὅτι τὸ j ἐν τῇ ἑλλ. ἀπόλωτο ὀφικίτερον. Ὅτι τὸ j ὑπῆρξέ ποτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, φαίνεται ἐπὶ ἐκ τῆς ἐπιβροῆς τοῦ ἀρκτικοῦ συμφώνου τοῦ ζυκτικοῦ ὡς=τῷ ἀργ. ju (ἀρκρ. τοῦ στελ. ja) καὶ τοῦ ἴετο, ἰέμενος καὶ ἐρ. ἐκ τοῦ ἀργ. ju (ἰέναι) ἐπὶ δὲ καὶ ἡ διὰ F γραφὴ ἀντὶ τοῦ j ἐν τῷ Ῥότι καὶ Ἰλασία'θ.

Ἄντὶ ἑλλ. ι=τῷ ἀργ. j π. χ. ἐν τῇ συνήθει πρὸς σχηματισμὸν τῶν στελέγων καταλήξει ἀργ. ju, ἑλλ. ιο' πάτρ-ιος ἀργ. palat-ja-s τελείω, ἐξ οὗ τελείω ἀντὶ "τελεσ-ῖω, = ἐνεστ. διὰ τοῦ ja ἐκ τοῦ στελέγους τέλεσ-(τέλος) καὶ τῆς προσρῦσεως -ju- κτλ.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ j μετὰ τὰ ὑγρά ἀρχῆθεν κείμενον μετατίθεται ἔμπροσθεν αὐτῶν ὡς ι' π. χ. φεῖρω ἐκ τοῦ "φβέρ-ῖω κτλ.

Τὸ ἑλλ. ε=τῷ ἀργ. j π. χ. κενεὸς ἀντὶ "κενῆς ὡς δαίκενσι τὸ παρ' Αἰολεῦσι κέννος, τὸ σκω. kvajizai ἀργ. πιθωνός kvamja-s στερεός=στερεός ἐκ τοῦ "στερεός, κτλ.

Τὸ ἑλλ. ζ=τῷ ἀρχικῷ j, ὅπερ φαίνεται ἀναπτύξαν πρὸ αὐτοῦ δ, ὡς ζ=δj π. χ. βίξ. ζυ ἐν τῷ ζούγγυμι, ζυγόν, djv-γόν = ζυγόν, λατ. jugum, σκω. jugsam κτλ βίξ. λατ. σκω. καὶ ἀργ. jug' ζέω, βίξ. ζεσ. ἔ-ζεσ-μαι, ζεσ-τός, ἀγ. jes-am, γερμ. machren, ἀργ. τύπ. τῆς βίξ. jas.

Τὸ ἑλλ. πνεῦμα = τῷ ἀργ. j π. χ. ἦπαρ, λατ. jecur, σκω. jakit' ἄγριος, σκω. jagjas, ἀργ. βίξ. jag' ὄρα, ζενδ. jata, γοθ. jōr, ἀγ. jat' ὑσ-μῖν (τοπ. ὑσ-μῖ-νι), ὑσ-μῖνη (μάχη), βίξ. ὡς πρὸ τοῦ μ ἀντὶ τοῦ "ὑθ.=σκω. juhdh (μάχεσθαι), judh-mama-m ὑσμίνη καὶ κατὰ τὴν κτλ. ἄλλ. ἡμοιον ὑμε-ις, σκω. jus "ma'-l (ἀρκρ.), λιθ. ju's κτλ.

Τελευταίον τὸ j ἀποβάλλεται ὅλος ἐν τῇ ἑλληνικῇ π. χ. ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰολ. ὕμπε-ς πρβλ. σκω. ju's "ma'-l (ἀρκρ.) ὅτι περὶ Σαπφῶ ἐκ τοῦ στελέγους ὄ, ἀγ. ju. Ἐν μέσῳ τῆς λέξεως συμβαίνει τοῦτο συνηθέτερον π. χ. κατόπιν συμφώνου εἰς τὴν καταλήξιν τοῦ μέλλοντος -σω ἀντὶ "σῖω, πρβλ. τὸν τύπον -σῖω = τῷ ἀργ. καὶ σκω. -s-juam. Συνηθέστατα ἀποβάλλεται τὸ j μετὰ τῶν φωνέντων, οὕτως ἐν ταῖς καταλήξεσι τῶν παραγώγων βημάτων -έω, -άω, -όω, αἵτινες ἀντιστοιχοῦσι ταῖς ἀρχικαῖς καὶ αναρκρτικαῖς εἰς -ajam π. χ. ρορέω=τῷ ἀργ. καὶ σκω. bhav-ajam. Εἰς τὰ εἰς ὡ ἐκ τοῦ εἰω, ὡς τελείω ἐκ τοῦ τελείω ἀντὶ "τελεσ-ῖω ἐκ τοῦ στελέγους τέλεσ-

(τέλος), μετὰ τῆς προσφύσεως ja, εἰς τὰ εἰς -ω ἀντί -ujō ὡς φῶω, ἀρχ. φῶιω, ἀρχ. τύπ. bihijami κτλ. Εἰς τὴν ἐν. γεν. τοῦ ἀρσ. καὶ οὐδ. τῶν εἰς -ο-, ἀρχῆθεν εἰς -α-, στελεχῶν π. χ. ἵππου ἐκ τοῦ ἵππου καὶ τοῦτο. ὡς γνωστόν, ἐκ τοῦ ἵππου, ὅπερ αὐθῆ: ἐκ τοῦ ἵππου jo, ἀρχ. akvasja πλόνον καὶ πλεῖον, ἀρχ. τύπ. pīa-janis, συγκριτικὸν ἐκ τῆς βίβης pīa, pīa ἐν τῇ ἑλλ. πολ-ύ. Τὸ j λοιπὸν πρὶν ἢ ἀπολεσθῆ, εἶχε μεταπέσει εἰς u.

2. Τὸ ἀρχικὸν s = τῷ ἑλλ. σ καὶ τῷ πνεύματι καὶ ἀποβάλλεται.

α) Τὸ ἑλλ. σ = τῷ ἀρχ. s ἐν τέλει τῆς λέξεως καὶ πρὸ ἀφώνων, σπανιώτερον δὲ πρὸ φωνηέντων π. χ. βίβ. ἐς, ἀρχ. ἄς (εἶναι, esse), ἐσ-τι, ἀρχ. καὶ σασ. as-ti. βίβ. μενες, ἐν μένος, ἀρχ. καὶ σασ. manas. Ἡ κατάληξις τῆς ἐν. ὄν. τοῦ ἀρσ. καὶ θηλ. εἰς-ς π. χ. πόσι-ς, ὄψ=ὄσι-ς, ἀρχ. καὶ σασ. pati-s, ἀρχ. vak-s. Ἡ κατάληξις τῆς ἐν. γεν.-ος, ἀρχ. ας π. χ. Fop-ός, ἀρχ. vak-as, σασ. vak-us, κτλ. βίβ. στα, ἴσται, ἀρχ. stat-sla-mi, λατ. καὶ ἀρχ. -sta. Ἐ' τὸ ἑλλ. πνεῦμα = τῷ ἀρχ. s ἐν ἀρχῇ λέξεως πρὸ φωνηέντων καὶ τοῦ ἀρχικοῦ v π. χ. βίβ. ἐδ, ἐδ-ος, ἐδ-ρα, ἔξομαι ἀντί *ἐδ-ομαι, λατ. sed, ἀρχ. καὶ σασ. sud (καθίσθαι) ἐπάτ, λατ. septem, ἀρχ. καὶ σασ. sapthar βίβ. ἐπ, ἐπ-ω, ἐπ-ομαι, λατ. sequor, σασ. βίβ. sak', ἀρχ. sak' ὕπνος, ἀρχ. καὶ σασ. sva'pnas κτλ.

Οὐχὶ σπανίως τὸ κτῶν φωνηέντος ἐκ μέσου λέξεως μετακτάνει εἰς τὴν ἀρχὴν πρὸ τοῦ φωνηέντος π. χ. ἱερὸς (ἰσχυρὸς, ἄγιος) ἐκ τοῦ ἱέρρς, ἱερρὸς = σασ. is'pā's (ἰσχυρὸς, θαρραλέος) Εἰπόμεν ἐκ τοῦ ἐ-επόμεν, ἐ-σε-πόμην, βίβ. ἐπ (ἐπεσθαι) ἀντί *επ, ἀρχ. sak' ἐως (αὐγῆ), ἀντί *ἔως ἐκ τοῦ *εῦως, *ἔ'ῶς, βίβ. αἰολ. αὔως ἀντί *αὔσως (ἡὸς μετ' ἐκτάσεως ἀντί *α'ῶ-σως), ἀρχ. τύπ. τοῦ στελ. aus-as-, πρῶλ. σασ. us'-iūs (αὐγῆ), ἐπίσης ἐκ τῆς αὐτῆς βίβης τὸ λατ. aurora ἀντί *aus-ōra, ὡς ἐν τῇ ἑλλ. μετ' ἐπιτάσεως τῆς βίβης κτλ.

Ἐνίοτε τὸ εἶναι μεταγενεστέρων προσθήκη φαίνεται, ὅτι τὸ γλωσσικὸν αἰσθημα ὡς πρὸς τὴν διαφορὰν τοῦ κ' καὶ τὸ σμικτικὸν ἔλιπ πρωίμως ἥδη ἤρξατο νὰ ἀποβάλλεται (πρῶλ. κατοπτέω γ'). Οὕτω π. χ. ἐν τῷ ἵππου ἐκ τοῦ ἰκ'ῶς, πρῶλ. τὸν ἕτερον τύπον ἱκκος, λατ. equos, σασ. ā'qvas, ἀρχ. τύπ. akvas. Ὅτι ἐνταῦθα τὸ βραχύτερον εἰσῆλθη, δεικνύουσι τὰ ὀνόματα Λευκιππος, Ἀλκιππος ἀντί τοῦ Ἀλύκιππος, *Ἀλχιππος ὕστερος = τῷ σασ. u'l

-liras. Τὸ ὅ ἀπαντᾷ ὡς ἀρχικὸν τοσοῦτον συνεχῶς ἀντί τοῦ ἀρχικοῦ stl, sva, ὥστε τὰ σπανιώτερον ἀπὸ ὃ ἀρχόμενα ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τοῦ ὅ. Εἰς ταῦτα πιθανῶς ἀνάγεται τὸ ὕδωρ, θοιωτ. οὕδωρ, λατ. uidea, σασ. uī-am, uī-ak'am, γοθθ. uado, λιθ. vandū κτλ.

γ') Ἐν τῇ ἑλληνικῇ τὸ ἀρχικὸν s ἢ μᾶλλον τὸ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ s προκύπτον ἀποβάλλεται ἐντελῶς. Καὶ ἐν μέσῳ μὲν λέξεως ἰσχύει τοῦτο ὡς κανὼν, σπανίως ὅμως ἐν ἀρχῇ πρὸ φωνηέντων ἐξ ἐναντίας πρὸ τοῦ ἀρχικοῦ ρ καὶ ν συμβαίνει πάντοτε π' χ. μένος, γεν. μένους ἐκ τοῦ μένεος καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ μένεσος, ἀρχ. τύπ. καὶ σασ. mā'manas' φέρη ἐκ τοῦ φέρεσαι, ἀρχ. bhārasai' μῦς, γεν. μῦδς = λατ. mus, muris, ἀμφοτέρω δὲ ἐκ τοῦ musas κτλ.

Ἐν ἀρχῇ πρὸ φωνηέντων τὸ εἰ ἀπεβλήθη ἐν τῷ α', ὅπερ ἐστὶν ἀντί τοῦ α', ὁ ἐπίσης ἀπαντώντων = ἀρχ. καὶ σασ. sui- (ἡμοῦ) π. χ. ἀ-δελφεὺς, ἀ-δελφός ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς μήτρας ἄ-λοχος (ὁ τὸ αὐτὸ ἔχων λέχος) ὁ-πατρος = ὁμόπατρος· οὕτω καὶ ἄ-παρ' ἐτερός, σασ. sal-jū's' βίβ. ἐχ τοῦ ἔχ-ω = σασ. salr' ἔ-σταλ-κα ἀντί ἔ-σταλ-κα, ἔ-σταλ-κα ἔ-σπαρ-μαι καὶ πλεῖστα ἕτερα. Ἐ τούτου φαίνεται, ὅτι ἡ ἀποβολὴ τοῦ πνεύματος, ὅ οἱ νεώτεροι Ἑλληνες ἀπεβάλλομεν ἐντελῶς, εἶναι ἥδη ἀρχαία.

Πρὸ τοῦ ν ἀπεβλήθη τὸ σ π. χ. νυδς (νύμφη), λατ. nuptus, ἀγ. snur, snura, σασ. snus' a ἀρχ. ἑλλ. τύπ. σνος-ος βίβ. νι ἐν τῷ νε'ῶ, παρκατ παρ' Ὀμήρῳ ἔνεον, ἐκ τοῦ ἔ-ανε'ῶν, ἀρχ. καὶ σασ. snu (βέειν, στάζειν).

Πρὸ τοῦ β τὸ εἰ ἀποβάλλεται π. χ. βυ (βέειν) βέω, βυτός = σασ. καὶ ἀρχ. svu, γερμ. παρεμβολῆ τοῦ t svu ἐν τῷ stum, λιθ. svu καὶ svru, σλαβ. svu ἐν τῷ o-slvon-ū (τόπος περιβήματος, νησος) διατηρεῖται ὅμως τὸ σ ἐν τῇ ἀρρομοίῳσι πρὸς τὸ β' π. χ. ἐβρύνη, ἐβρέυσα ἀντί τῆς *εβρύνη, *εβρέυσα.

Καὶ ἐν τῇ βίβη μερ τοῦ μέρ-μερος (πλήρης, φροντίδων), μέρ-ιμνα, μέρ-τυς, ὡς καὶ ἐν τῇ λατ. me-mor' καὶ τῇ γερμ. ma'ri (περίφραμος) τὸ ἐν τῷ σασ. snar' (δικανοῦμαι, μιμνήσκουμαι) διατηρηθῆν σ ἀπεβλήθη.

Πρὸ ἄλλων συμφώνων τὸ σ ἀποβάλλεται σπανίως. Ἐν τούτοις ἔχομεν π. χ. ταῦρος, λατ. tauro-s, σασ. sthura's, γοθθ. slunr, γερμ. stier'. Ἐνίοτε ἢ ἐναλλάγῃ τοῦ στ καὶ τ ἰδιάζει μᾶλλον ταῖς διαλέκτοις, ὡς τέργος καὶ στέγος, στέγ-ω, λιθ. slo'g-as(στέγη), stég-ti

(στέγειν), ρίζ. σκνσ. stēgā, ἀρχ. stāg, πρβλ. λατ. tēg-o, γερμ. decken, ρίζ. dak άνευ του = ἐν ἀρχῇ.

3. Τὸ ἀρχικόν V=τῷ ἔλλ υ. F ἀπολεσθέντι ἐν τῇ γλώσσῃ βραδύτερον. Τὸ υ σπανίως ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ' πνευματικῶς.

α) Τὸ ἔλλ υ.= τῷ ἀρχικῷ V π. χ. δύο, δῶο, ἔπερ μετὰ τοῦ δῶδεκα ἀναφέρεται εἰς ἀρχαιότερον ἔλλ. στέλεχος δFο=σκνσ. dvai- τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ κῶον καὶ λατ. canis ἀντι. qmānī s, σκνσ. cna, καὶ ἐν ἄλλαις τισὶ περιπτώσεσι. Δυσκόλω; ὀρίζεται εἰ τὸ V ἢ τὸ υ εἶναι τὸ ἀρχαιότερον ἴσως ην (ἀγγλ. w) ἦν τὸ ἀρχαιότατον.

β). Τὸ ἔλλ. F, ἀπολεσθέν βραδύτερον ἐν τῇ γλώσσῃ, ἦν τὸ αὐτὸ τῷ ἀρχικῷ V π. χ. Fούτος, λατ. vī numi, ἀρχ. λατ. veinomi, ἀρχ. τύπ. τοῦ σελ. vaima- Fούκος, λατ. vicus, ἀρχ. λατ. veicos, σκνσ. v'ca-s, ἀρχ. vaika-s' Fέργον, ρίζ. Fέργ, σκνσ. vrg', ufr'. γερμ. vuk (werk, warken), ἀρχ. varg' ρίζ. Fεπ (λέγειν)=λατ. voc ἀντι. 'vee, σκνσ. vak', ἀρχ. vak. π. χ. ἐν τῷ Fέπος=σκνσ. vakas (λόγος) καὶ πλείστα ἕτερα.

γ) Ἐν τῷ μέσῳ τῶν λέξεων μεταξὺ φωνηέντων τὸ vj δύνανται νὰ ἀποβληθῇ, ὡς ἐν τῇ προσφύσει ja τῇ προστιθεμένῃ ἐν τέλει τῶν ἀφρημένων εἰς ih καὶ δι' ἐπιτάσεως iav, ὅθεν iav-ja=τῷ ἔλλ. τέο π. χ. δοτέος=σκνσ. dātav-jas' θετέος=σκνσ. dātavjas.

γ'). τὸ ἔλλ. ' = τῷ ἀρχ. V ἐν τῷ ἔσπερος, ἔσπερα, πρβλ. λατ. vesperus, vespera. 'Is-τωρ, καὶ 'σ-τωρ, ὅπερ κατὰ τὸ Fιδ-μεν ἔπρεπε νὰ σχηματισθῇ στέλεχος Fιδ-τωρ, ἐξ οὗ ἰσορῶ ἐκ τῆς ρίζ. Fιδ' ἔννομι, εἶμα, αἰολ. Fέμμα=F'έσ-ννμι, F'έσ-μα ρίζ. Fεσ, λατ. ves-tim, ἀρχ. καὶ σκνσ. ρίζ. vas. Ἐνταῦθα δύναται ὅμως τὸ ' νὰ προκύψῃ καὶ ἐκ τοῦ σ διὰ μεταθέσεως.

Μοναδικὸν εἶναι τὸ θ=τῷ ἀρχ. V ἐν τῷ θούλωμι ἐκ τοῦ 'θλόνομι, σκνσ. vno, ἀρχ. τύπ. vur-na-mai' τὸ δὲ αἰολ. θόλλομαι καὶ θόλλα=θούλη μκρτυρεῖ, ὅτι ἀρχῆθεν ἦν 'θόλνα, τὸ δὲ οὐ ἐγένετο δι' ἀντικαταστατικῆς ἐπιτάσεως ἐνεκα τοῦ ἀποβληθέντος ν' ἢ ρίζα βολ ἀντι Fολ. ἀντιστοιχεῖ τῷ λατ. vol', vol ἐν τῷ velle, vol-i, ἀρχ. καὶ σκνσ. var' αἰρεῖσθαι, θούλεσθαι. Ἐν ταῖς διαλέκτοις συνηθέστερον εὐρίσκει θ ἀντι τοῦ ἀρχ. V ἐν τῇ λακωνικῇ π. χ. Fέργον, θιδεῖν ἀντι Fέργον, Fιδεῖν ἀρχ. ρίζ. Fεργ, vrid, παρὰ τοῖς αἰολεῦσι ρρίζα, βρόδον ἀντι Fρίζα, Fρόδον κτλ. Πολὺ πιθανόν, ὅτι ἐν

αὐτοῖς, πλὴν τῶν θρ=Fr. τὸ θ ἐν τῇ γραφῇ ἀντικαθίσταται τὸ V ἀντι τοῦ F.

Ἡρὰ τὸν συνήθη κανόνα καίτοι σφ ἀντι τοῦ ἀρχ. sV ἐν τοῖς ἀνωσυμμοῖς, στελέγεσι σρε-, σρο- (σρεῖς, σρέτερος, σρό-) =ἀρχ. καὶ σκνσ. sva.

Τὸ ἀρχικόν V μετεβλήθη εἰς μ' ἀμύνθ ἀντι 'α'F-vo-s, ἀρχ. ανι-s, ἔλλ. οF-i-s (οἶς) καὶ ἐν τισιν ἄλλοις.

Περὶ τῆς ἀφομοίσεως τοῦ V εἰς ἄλλα σύμφωνα, ὡς τέσσαρες =τέσF'αρες, τέτF'αρες ὅρα κατ. περὶ τῶν φθολογολογικῶν νόμων.

F'. Σέμωματα ἔβριτα. F) Τὸ ἀρχικόν η=τῷ ἔλλ. v (πρβλ. τὰ περὶ τῶν φθολογολογικῶν νόμων κατωτέρω) π. χ. νέF'ος, ἀρχ. καὶ σκνσ. navas' νῆς, σκ. navs, λατ. navis' ἀ-νῆρ, στέλ. νερ-, ἀρχ. καὶ σκνσ. nav- ἐννέF'α (έννέα), λατ. novem, ἀρχ. καὶ σκ. na'van κτλ.

Πρὸ τῶν οὐρανισκορόνων τὸ ἔβρινον πρέπεται εἰς οὐρανισκορόνων, ἀρχ. ηκ, ημ, ηηη=τοῖς ἔλλ. γκ, γγ, γχ. πρὸ δὲ τῶν χειλεσφῶνων εἰς χειλεσφῶνων. Κατὰ ταῦτα τὸ ἐν τῇ ρίζῃ τοῦ ἐνεστῶτος ἔβρινον. τὸ ἀρχικόν η καὶ μετὰ τὴν ρίζαν, μένει ἄτρεπτον. ὡς τέμνω, ἀρ. θ'. ἔ-ταμ-ον ὕς ν πρὸ τῶν ὀδοστορόνων, ὅσον λαυθ-άνω, ἀρ. θ'. ἔ-λαυθ-ον' πρὸ τῶν χειλεσφῶνων γίνεται μ, ὡς λαμβ-άνω, ἀρ. θ'. ἔ-λαυθ-ον' πρὸ τῶν οὐρανισκορόνων γ, ὡς λαγγ-άνω, ἀρ. θ'. ἔ-λαγγ-ον. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἀλλοχού, ὡς καὶ ἐν ταῖς ἀντιθέσεσι, ἐνθα ἢ σόν, γίνεται συμ-, συμ κατὰ τὸ ἐπόμενον σύμφωνον.

2) Τὸ ἀρχ. συ=τοῖς ἔλλ. μ. ν, τὸ τελευταῖον ἐν τέλει λέξεως) π. χ. στέλ. με-, μο-, ἔμε-, ἐμο-, (ἀ πρόσ. ἀντ.)=λατ. mo-, γερμ. mi-, (ἐν τοῖς mi-eli, mi-r) ἀρχ. καὶ σκνσ. ma ἐξ οὗ -μι, πληθ. -μεν, δωρ. -μες (ἀ πρόσ. πληθ. τοῦ ῥήμ.=τῷ ἀρχ. καὶ σκνσ. mi-ma-si) π. χ. εἰ-μι=τῷ ἀρχ. imi, σκνσ. 'mi' ἔ-μεν=ἀρχ. καὶ σκνσ. i-mi'si' μέστος (μέσος) =μέθης) λατ. mediū-s, ἀρχ. καὶ σκνσ. ma'dhi-s, γοθθ. midjis κτλ.

Δ'. ὕργα ρ καὶ λ. φθόγγου.

F. Σέμωματα ἄργα. Τὸ ἀρχ. F=τῷ ἔλλ. π. λ. α) Τὸ ἔλλ. ρ = τῷ ἀρχ. F' π. χ. ρίζ. ῥυθ. ἀρχ. καὶ σκνσ. ruidh. ἢ πρόσφρυσσι ρο, ἀρχ. καὶ σκνσ. ra, ἀμρότερη ἐν τῷ ἔρ-υθ-ρ-θ-s, σκνσ. ruidh-ira's, λατ. ruber τ. ἔ. rub-ro-s ἀρχ. ruidh-ra-s' ρίζ. ῥρ ἐν τῷ ἀρ-ῶο, ἀρ-οτρον. λατ. ar-o ar-atrum, γοθθ. ar-jau, λιθ. ar-ti, σλαυ. or-atī' ρίζ. ῥρ ἐν τῷ ἔρ-νομι λατ. or (orior), σκνσ. ar ἐν τῷ F-ἦσ'ni (orior) κτλ.

2) Τὸ ἕλλ. λ=τῷ ἀρχ. Γ' π. χ. βίξ. λυκ ἐν τῷ λευκός, λατ. luc, σανα. ruk', ἀρχ. ruk (φωτίζειν) βίξ. πολ. πλε, ἀρχ. καὶ σανα. par (πληρῶν) ἐν τῷ πολὺς, σανα. ruhi's ἀντί τοῦ ἀρχ. rarius, πύμ-πλη-μί' ἐ-λαχὺς, σανα. lag-hu's κτλ.

Οἱ κυριώτεροι γθογγολογικοὶ νόμοι τῶν συμφώνων.

Οἱ ἐπὶ τῶν συμφώνων ἰσχύοντες νόμοι παρατηροῦνται ἅ) ἐν μέσῳ, καὶ β') ἐν τέλει τῆς λέξεως.

Α') 'Ἐν μέσῳ λέξεως. 1. 'Ἡ ἀφομοίωσις' ἅ) ἐντελής ὁμοίωσις τῶν προηγουμένων θθόγγων πρὸς τὸν ἐπόμενον' π. χ. τοῦ σ πρὸς τὸ ἐπόμενον ν, μ' ἔννομι=Γέσ-νομι' αἰολ. ὄρε-νος=ὄρε-νος ἐκ τοῦ ὄρο, στέλ. ὄρετ, πρόσφαισι νο'- αἰολ. ἔμι=ἔσ-μι' τὸ εἰ-μί καὶ ὀρεινὸς ἀντικαθίστασι τὸ διπλοῦν μ καὶ ν δι' ἐκτάσεως. 'Ἐν τοιαύταις ἀφομοιώσεσι περιλαμβάνονται οὐχὶ σπανίως σύμφωνα ἀπολεσθέντα βραδύτερον' π. χ. περίρριτος ἀντί τοῦ 'περί-σρυ-τος, βίξ. βυ (βελ'ω) ἀντί 'σρυ, ἀρχ. καὶ σανα. sru, γερμ. sru (μετὰ παρεμβεβλημένου t) κτλ' ἀρρηκτος ἀντί 'ἄ-φρηγτος, βίξ. φραγ (φρήγ-νομι, φρήξις ἀντί 'φρήγ-τις) φιλομειδής ἀντί 'φιλο-σμεϊ-δής, βίξ. μι ἀντί 'σμι, ἀρχ. καὶ σανα. smī (γελαῖν) κτλ.

Εἶναι γνωστὴ ἡ ὁμοίωσις τῶν ἀκαριαίων χειλοσφώνων συμφώνων πρὸς τὸ ἐπόμενον μ' π. χ. γράμμα ἀντί 'γράφ-μα (γγράφμαι ἐκ τοῦ 'γγράφ-μαι) κτλ. ἔτι καὶ αἱ μόνον ἐν συνθέσει φαινόμεναι ἀφομοιώσεις, ὡς συλλέγω, συρρέω καὶ τὰ ὅμοια.

'Αφομοιούμενων ὄλων τῶν ὀδοντοσφώνων καὶ τοῦ ν πρὸς τὸ ἐπόμενον σ, τὸ οὕτω προκύπτουν διπλοῦν σ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως ἡγουμένων βραχείας φωνήεντος ἀπατῶ μόνον ἐν τῇ ἀρχαιότερᾳ ἐποχῇ τῆς γλώσσης, οὐχὶ δὲ βραδύτερον. Παρ' Ὁμήρῳ φέρεται π. χ. ποσσὶ ἐκ τοῦ *ποδ-σί, ὅπου τὸ σ εἶναι λείψανον τῆς ἀφομοίωσεως, οὐχὶ σπανίως δέ, καὶ μάλιστά ὅπου ἀρχῆθεν ἦν ντ, νδ, νθ, ἐκτείνεται τὸ προηγούμενον φωνῆεν. Τὸ τὴν ἀφομοίωσιν προσενοῦν σ δὲν εἶναι ἀρχικὸν ἐκ τοῦ τ γενόμενον' π. χ. πείσις (πᾶθος) ἐκ τοῦ στελ. πεθ-καὶ τῆς προσφάσεως σι-ς ἐκ τοῦ τι-ς. 'Ἐκτασις δὲ γίνεταί ἐν τοῖς εἰδός=Γεῖδ-φοτ-ς, δαίμων *δαίμων-ς, φέρουσι *φέρουσι ἐκ τοῦ φέροντι. Ν μετὰ ὀδοντοσφώνου ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ σ' π. χ. σπείσω ἐκ τοῦ *σπένδ-σω, τιθείς

ἐκ τοῦ *τιθέντ-ς, χαίριες ἐκ τοῦ *χαρι-φεντ-ς κτλ. 'Ἐτι δὲ καὶ ὅταν ἡ ἀφομοίωσις συμπίπτῃ μετὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ πρώτου συμφώνου, ὡς διδάσκω ἀντί τοῦ *διδάχ-σκω, πρβλ. διδαχ-ή' λάσκω ἀντί τοῦ *λακ-σκω, πρβλ. ἔ-λακ-ον, κτλ.

β') 'Ἐντελής ὁμοίωσις τοῦ ἐπομένου θθόγγου πρὸς τὸν ἡγούμενον. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀφομοίωσεως ὡς καὶ τὸ προηγούμενον ἰδιάζει τοῖς Αἰολεσσι, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις 'Ἐλλῆσιν ἀντί τοῦ διπλασιασμοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκτείνεται τὸ προηγούμενον φωνῆεν, ἢ τὸ υ καὶ j μετατίθεται. Οὕτω τὸ F, j καὶ σ ἀφομοιοῦνται πρὸς τὰ προηγούμενα ὑγρά, τὸ F' καὶ j ἐνίοτε καὶ πρὸς ἄλλους θθόγγους καὶ ἰδίως πρὸς τὸ σ, τὸ j πρὸς τὸ τ καὶ δ' π. χ. γόννος=γουνός=τῷ γόνF-ος, γεν. τοῦ στελ. γόνου' στέλ. πολλο-ἀντί τοῦ *πολFο-, ὅπερ εἶναι παλαιότερα διαμόρφωσις διὰ τοῦ ο=ἀρχ. α τοῦ στελ. πολ-δ', ἀρχ. par-u' ἴσπος καὶ τοῦ 'ἴFοFος, *ἴκFος (καὶ ἴκκος), ἀρχ. ak-va-s' κτένω=κτείνω = *κτέν-jω' χέριον=χείρων= *χέριον κτλ. Εἰς τὸ λj ἡ ἀφομοίωσις ἔμεινεν εἰς ἀπάσας τὰς διαλέκτους στέλιος=στέλιω' ἄλλος=ἄλιος, λατ. alius' πτίσσω=πτισηω, λατ. βίξ. pis ἐν τῷ pinso, pisto, σανα. pis'. Τοῦτο εἶναι σπανιότερον, συνθήσας ὅμως ἀποβάλλεται τὸ σ, βραδύτερον δὲ καὶ τὸ j (δρα ἀνωτ. σελ. 38. Σύμφωνα συνεχῆ α, 1). πόδεσι ἐκ τοῦ *πόδεσFι', τὸ -σFι ἀρχ. -sva εἶναι κατάληξις τῆς τοπ. πληθ. ποδε- ἐκ τοῦ ἀρχαιότερου ποδ- ὀνομαστικοῦ στελ' καὶ ἐν αὐτοῖς ἡ γλώσσα βραδύτερον ἐτήρησεν ἐν σ' π. χ. πόλεσι, γλυκέσι, ὅπερ ὅμως μεταξὺ δύο φωνέντων οὐδέποτε ἀποβάλλεται ὡς κείμενον ἀντί σσ. Τὸ τέτταρες, τέσσαρες ἐκ τοῦ *τέτFαρες, (ἀρχ. τύπ. katvaras), ἐξ οὗ *τέσFαρες εἶναι παράδειγμα ἀφομοίωσεως θj F πρὸς ἀκαριαῖον θθόγγον. Τὸ τ ἀντί τj, θj, κj (κατὰ τὸ φαινόμενον γj), χj ἐγένετο ὡσαύτως, τοῦ μὲν κj πρώτων γενομένου τj, ὡς ἐν πολλαῖς ἑτέραις γλώσσαις ἡ αὐτὴ ἀλλαγὴ τῶν θθόγγων φαίνεται, τῆς δὲ δασυτήτος τοῦ θj, χj ἀπολεσθεῖσις' π. χ. ἐρέτω ἐκ τοῦ *ἔρετ-jω, πρβλ. ἔρετ-μός' ἥττων ἐκ τοῦ *ἥτιω ἀντί τοῦ *ἥκ-jω, πρβλ. ἥκ-ιστος' ἐλάττων ἀντί τοῦ *ἐλατ-jω, τοῦτο δὲ ἀντί τοῦ *ἐλαθjω, *ἐλάθjω, πρβλ. ἐλάχιστος καὶ ἐλαχύς. Τὸ τ δὲν παρήχθη ἐκ τοῦ σσ, ἀλλ' εἶναι διάφορον διαλεκτικοὶ τρόποι τῶν αὐτῶν ἀρχικῶν τύπων, οἵτινες προηγήθησαν τῶν διὰ σσ.

Τὸ δδ, ἔτι τὸ ἀρχικὸν δ, ἀντί δj, γj ὅπερ

(δ) πρῶτον ἐγένετο δ], ἀνάκει ἐπίσης εἰς τὰς διακλάτους· π. χ. παρὰ Βοιωτοῖς καὶ Λάκωσι Δεύς, ἀντὶ τοῦ Ἄδεύς (Ζεύς). Παρὰ Βοιωτοῖς σπαρδῶ ἀντὶ τοῦ ἰσπαρδῶ ἐκ τοῦ ἰσπαρ-ῖω (σπαρῖω). βίξ. σπαχ (ἰσπαρ-ῖω) σπαλ-τῖδδω ἀντὶ τοῦ σπαλπιδ-ῖω (=σπαλπῖω). σπαλπῖος ἀντὶ λεγ. σπαλπ-γ- (σπαλπιγῖ- σπαλπιγγ-ος). Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ τὸ ἀττ. καὶ ἰων. ἐρδω, βίξ. Γεργ., (παρὰκ. ἐοργα, δηλ. Γέφοργα, Γέργον), γοτθ. vaurk, ἀντὶ τοῦ ἑρδ-ῖω, Γέργ-ῖω, ἐξ οὗ ὠρελιν εἶναι ἑρζῶ, ὅπερ ὁμοῦς διὰ τὸ ἀσυνδύακτον τοῦ ρζ φαίνεται μὴ γινόμενον· πρὸλ. ἰων. Γρέζω, βοιωτ. Γρέδδω = Γεργῖω, διαφέρουσι τοῦ ἑρδ-ῖω μόνον κατὰ τὴν μεταθέσιν τοῦ Γεργ εἰς Γεργ.

Ἡ αὐτὴ ῥοιόσις γίνεται καὶ ἐν τοῖς ἐν μέσῳ λέξεσι λσ, ρσ, νσ, μσ, (ἐξίχερσαι ἀρχικῶν τινων λέξεων. ὡς ὄρσο, ὄρσε, χέρσοι (χέρσοι), θάρσοι (θάρσοι), πέρσωναι (ἀναπόδεικτον ὁμοῦς)· π. χ. ἔστελλα=ἔστευλα = ἔστελ-σαῖολ. ἔρρᾶτο=ἔρρᾶτο· αἰολ. ἐγέννατο=ἐγενίνατο=ἐγένεσαστο· αἰολ. ἐνεμμα=ἐνεμα=ἐνεμσα κτλ. Οὕτως ἐγένετο χῆν, γεν. χην-ός ἐκ τοῦ ἰχέν-ος ἰχεν-ός, λατ. (ll) anis-er, σανα. hāns-a-s, γερμ. hāns mñ ἰων. καὶ αἰολ. μέσι, γεν. μν-ός ἐκ τοῦ μένι, λατ. mensis-s, σανα. mias (ἀρχ. ma-nl- μετ. ἐνεργ. ἐνεσ. τῆς βίξ. ma μετρεῖν) ὄλλυμι ἀντὶ τοῦ ὄλ-υμι.

γ) Ῥοιόσις τοῦ προηγουμένου θρόγγου πρὸς τὸν ἐπέμνον. Ὡς γνωστόν πρὸ τοῦ τ καὶ σ εὐρηται μόνον ἀκαριχία ἄρωνα (λεκ-τός, λέκ-σις = λέξις, βίξ. λεγ). πρὸ τοῦ δ ἀκαριχία ἡμίρωνα (γράφην βίξ. γραφ), πρὸ τοῦ θ διασέα (λεγ-θῆνα. βίξ. λεγ).

Πρὸ τοῦ ν τὰ χειλοδρόνα μεταβιβάζουσιν εἰς τὸ ἔρρινον αὐτῶν π. χ. σεμ-νός ἀντὶ ἰσβ-νός, πρὸλ. σέβ-ομαι, καὶ ὁμοῦς εὐρεται π. χ. ὕπ-νος ἀπέκταντι τοῦ λατιν. som-nus ἀντὶ τοῦ som-nus.

Τὸ ν μεταβιβάζει. ὡς γνωστόν, πρὸ τῶν χειλοδρόνων εἰς τὸ χειλοδρόνων ἔρρινον μ' π. χ. ἐμ-πειρος ἀντὶ τοῦ ἔν-πειρος· πρὸ δὲ τῶν οὐρανισκοδρόνων εἰς τὸ οὐρανισκοδρόνων ἔρρινον γ' π. χ. συγ-καλέω ἀντὶ τοῦ συνκαλέω.

Πρὶ τοῦ μ τὰ ἔδοντόφωνα τ, δ, θ, μεταβιβάζουσιν συνήθως εἰς τὸ σφριστικὸν αὐτῶν π. χ. ἦνυσ-μαι τοῦ ἀνύτ-ω (ἐκτελῶ). πέ-πεισ-μαι ἀντὶ τοῦ πέ-πειθ-ομαι κτλ. Ἐν τούτοις εὐρηται ἰων. ἐδ-μῆ καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ὁσ-μῆ, βίξ. ἐδ' ἰδ-μεν καὶ ἰσ-μεν τὰ ἀριθμῶς ἀτμῶς, κεκορυθμένος καὶ ἕτερα δὲν τρέπουσι τὸ ἔδοντόφωνον εἰς σ.

Ἐπι γνωστὴ εἶναι ἡ μεταβολὴ τῶν οὐρανισκοδρόνων κ, χ πρὸ τοῦ μ εἰς γ' π. χ. δόγ-μα, βίξ. δοκ' τέτυγ-μαι, βίξ. τυχ' καὶ ὁμοῦς μένει συγχάσις χ' π. χ. δραχ-μῆ. Ὁ νόμος οὗτος ἐν τῇ ἀρχαιότητι γλώσσει, ὡς ἐν τῇ ἰωνικῇ διακλάσει, δὲν ἐφαρμόζεται ἐντελῶς· π. χ. ἰκ-μενος, ἀκχ-μένος.

Ἐνίοτε φαίνονται τὰ προηγουμένα ἀκαριχία ἔρρινα τρεπόμενα εἰς διασέα π. χ. λύχ-νος βίξ. λυκ (λευκ-ός), ἀρχ. luk' ἀκ-χ-μένος ἐκ τοῦ ἀκ μετ' ἀνδιπλασιασμοῦ, πρὸλ. ἀκ-ωκ-ή.

Τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχει ἐν πολλοῖς τὸ ρ καὶ λ' π. χ. κί καταλήξει θρο, θλο παρὰ ταῖς ἀρχικαῖς ἡτι, ζηνδ. ἡτι' π. χ. θά-θρο-ν, βίξ. θκ' κλει-θρο-ν ἐκ τοῦ κλειώ, κλειώ, κλήω, κλήω ἴθιμε-θλον καὶ ἕτερα' ἐτι ἄρο-τρον=λατ. ἡτι ἡτι κτλ.

Πρὸ τοῦ εἰ τὸ τ εἰς τὰ πρὸς σχηματισμὸν τῶν στελεχῶν καὶ τῶν λέξεων στοιχεῖα, πλὴν τῆς δωρικῆς διακλάτου, τρέπεται εἰς σ' π. χ. φησί, δωρ. φατὶ τὸ -τι τοῦ γ', ἐνικ. προσ. διετηρήθη ἐν τῷ ἐσ-τί· τὰ ἀφρημένα εἰς σι-ς ἀντι-τι-ς π. χ. ρά-σις παρ' Ὀμηρ. καὶ τραγ. ρά-τις πέ-ψις, βίξ. πεπ, ἀρχ. τύπ. kak (θράζειν) ἐκ τοῦ πέπ-τις, ἀρχ. τύπ. kak-ti-s. Ἡ καταλήξις ja, ἔλλ. io, μετὰ τὰ στελέχη εἰς i, ta σχηματίζει ἡja ἀποβλαλλομένου ἐκ τοῦ lu τοῦ α, ὅπερ πρὸ τῆς καταλήξεως ja συνήθως ἀποβλά-λεται, ἔλλ. τιο, ἐξ οὗ σιο' π. χ. ἐκ τοῦ πλού-τος σχηματίζεται δωρ. πλούτ-ι-ος, ἐξ οὗ πλού-σιος· στελ. γέροντ (ὄν. γέροντ) μετὰ τῆς καταλήξεως ja, ἔλλ. ια. γίνεται γεροντία, ἐξ οὗ γε-ρουσία' ἀρχ. τύπ. (ll) vi kali, δωρ. Γίκατι, εἰκατι ἐκ τοῦ* Γίκατι, ἀττ. εἰκοσι κτλ.

Καὶ πρὸ τοῦ ν ἐνίοτε μεταβάλλεται τὸ τ εἰς σ' π. χ. σὸ ἀντὶ τοῦ δωρ. τὸ. λατ. καὶ λιθ. lu' ἢ πρόσφρσις συ νη, ἀρχ. τύπ. lu-na εἶναι περικτερόω διαμύρφωσις τῆς συνήθους τῶν ἀφρημένων πρόσφρσεως lu (luu).

δ) Ῥοιόσις τοῦ ἐπομένου θρόγγου πρὸς τὸν ἡροῦμενον. Τὸ j τοῦ ἡj ῥοιοῦται τῷ προηγουμένῳ ἡμίρῳν ἢ γινόμενον ἔδοντόφωνον σφριστικὸν ἡμίρῳν ζ' π. χ. Ζεύς ἐκ τοῦ Ἄδεύς =σανα. ἡjans (βίξ. ἡj=den φαίνεν, λάμ-πειν) πρὸλ. ἀρχ. λατ. Dion-is αἰολ. ζά=ἡj ἀντὶ διὰ' ἐζομαι=σέδjομαι, βίξ. ἐδ=σεδ κτλ.

Ἐνταῦθα ἀνάκει καὶ ἡ δασύτης σφρῶνων μὴ δασυνομένων ἀρχῆθεν γενομένη ἐκ τῶν προηγουμένων συνηθῶν συμφῶνων. Πρὸ πάντων τὸ σ ἔχει τὴν ἐνέργειαν ταύτην καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ π. χ. σχίζω δηλ. σχιδ-ῖω, σχιδ-ν, βίξ.

σχεδ και σκιδ εν τῷ σκιδ-νημι, λατ. scid εν τῷ scindo, γοθ. skid εν τῷ skaida, γερμ. scheiden. σανσ. k'hid, δηλ. ἀρχ. sk'ul εν τῷ k'hi-na'-d-mi (σχίζω) πάσχω ἀντί 'πύσχω ἢ τῶς' πάν-σχω, βίξ. πα εν τῷ πα-θ (ἐπαθ-ον) και πέ-ν (πέν-ομαι) περαιτέρω διαμορφωθὲν διὰ τοῦ θ και ν. Τὸ σ ἐνίοτε ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ δι' αὐτοῦ παραχουμένου διαμορφ. π. χ. ἔρχομαι ἀντί τοῦ ἔρ σγο-μαι, ἔρ-σχομαι, βίξ. ἐρ, πρβλ. σανσ. rk'h'hami και ark'h'ami=ἔρχω, ἀρχ, ἀ. ἐν. πρὸς. τοῦ ἐνεργ. ar-ska-mi, μέσ. ar-ska-mai κτλ.

Και τὰ ἔρινα ἔχουσιν ἐνίοτε τὴν δασυντικὴν τάτην δύνανται π. χ. τὸ παρὰ Βοιωτοῦς -νθι ἀντι-ντι εἰς τὸ γ'. πληθ. ἐνεργ. τῶν βραχύντων ὁμοφῆ (φωνή) ἀντί 'Γουπη, βίξ. Γεπ, ἀρχ. νικ (ὀμιλεῖν) ἔγγος, βίξ. ικ (ἔξυς), πρβλ. ἀκοντ- (ἄκων).

Ἴσως τὸ ρ, λ παρήγαγε τὸ δασυ ἐν τῷ τρέπω, ὅπερ διὰ τοῦτο ἦν ἀντί τοῦ τέρπω και τέρπω (κορέννυμι, τέρπω), σανσ. turp (κορεννύναι, τέρπεσθαι), λιθ. tur-li (ἐπιδιδόναι) κτλ.

ε.) Ἀμοιβαία ταυτότης και ὁμοίωσις τῶν φθόγγων πρὸς ἀλλήλους. Τὸ γ' γίνεται ζ, ἀφου τὸ μὲν γ' γένεται δ, τὸ δὲ δ' ζ' π. χ. κράζω ἐκ τοῦ κραδῶ και τοῦτο ἐκ τοῦ κράγ-ῶ, βίξ. κραγ, πρβλ. κέκραγ-α' ἄζομαι (τιμῶ) ἐκ τοῦ ἄγ-ῶμαι, πρβλ. ἄγιος μέζων, μεζῶν διὰ μεταθέσεως τοῦ j εἰς τὴν προχουμένην συλλαβὴν ἐκ τοῦ μεγ-ῶν, πρβλ. μεγ-ἄλκ, μέγ-ας κτλ. Τοῦ νίζω και γέρ-νιθ-ος (γέρνιψ) και νίπτω=νίβ-τω ὁ ἀρχαιότερος τύπος τῆς βίξης ηἰμ διετηρήθη ἐν τῷ σανσ. ηἰβ'.

Τὸ τj, θj, κj, χj, γίνονται σ. Ἐν τοῖς τj και θj τὸ j ἐγένετο ἴσως μετὰ τὰ ἄφωνα ὀδοντόφωνα συριστικὸν ἄφωνον σ, διὰ δὲ τοῦτο γίνεται πρῶτον τσ, θσ, εἴτα δὲ τῶν προχουμένων ἄφωνων ἀρμοσιωθέντων πρὸς τὸ ἐπόμενον σ ἐγένετο σσ. Ἐπειδὴ σσ=τj, θj ἀπαντᾷ και ἐν τῇ δωρικῇ διαλέκτῳ, οὐδὲως πρέπει νὰ περαιοθῶμεν, ὅτι τὸ τj (θj) ἐγένετο πρῶτον σj, ὡς -τι ἐγένετο-σι (ἐνθ. ἀνωτ. γ'), τοῦτο δὲ τὸ σj ἐγένετο σσ κατὰ τὴν κανόνα (ἐνθ. ἀνωτ. ε'), διότι ἐν τῇ δωρ. διαλέκτῳ μένει τ πρὸ τοῦ ι. Τὰ κj, χj γίνονται πρῶτον kj, χj, ὡς και τὰ οὐρανισκόφωνα πρὸ τοῦ j συγνάκις μεταβαίνουσιν εἰς ὀδοντόφωνα, ταῦτα δὲ ἔπειτα κατὰ τὴν εἰρημονικὴν τρέπον εἰς σσ' π. χ. ἐρέσσω ἐκ τοῦ ἐρέτ-ῶν, πρβλ. ἐρετ-μὸς' κρέσσω, κρεῖσσω (πρβλ. μεζῶν, μεζῶν) διὰ μεταθέσεως τοῦ j ἐκ τοῦ κρετ-ῶν, πρβλ. κράτιστος' κορύσσω ἐκ τοῦ κορύθ-ῶ

πρβλ. κεκόρυθ-μαι' πίσσα=πικ-ῶ, λατ. p'ic'is' ἦσσαν ἀντί τοῦ ἠκ-ῶν, πρβλ. ἠκ'ισ' ἔλασσαν ἀντί τοῦ ἔλαχ-ῶν, πρὸς. ἐλάχιστος, ἐλαχός, σανσ. k'hl'us.

Ὅχι σπανίως γίνονται τὸ σσ ἐκ τοῦ γj γινόμενον ἐνθα ἐκ τοῦτο συμβαίνει, ὡς βίσις θεωρητέον πάντοτε τὸ ἐν τῇ ἀρχαιότερῃ καταστάσει τῆς γλώσσας; ὑπάρχον κ. ὅπερ βραχύτερον ἐμπαλαθῆναι εἰς γ' π. χ. πλήσσω και πέπλαγγα, πληγῆ, ἀρχ. βίξ. πλακ. πλάξ, πλακός, γερμ. plah, λιθ. plāk-li (πλήττειν) φράσσω=φρακῶ, ἀλλὰ και ἐφράγγω μαλακυνθέντος τοῦ κ εἰς γ' πρβλ. τὸ λατ. facc-io κτλ.

Τὸ βράσσω εἶναι ἄλλοιον συγκριτικὸν τοῦ βραχῶς και οὐχὶ τοῦ βραδύς.

ζ.) Φαινόμενη παρεμβολὴ φθόγγων μεταξὺ συγκροτούμενων συμφώνων. Τὰ νρ και μρ, εἴτι δὲ τὰ μλ γίνονται διὰ τῆς παρεμβολῆς τοῦ δ και ε ὡς μβλ, διότι τὸ ν και μ συνδέονται καλλίτερον και εὐφρανότερον μετὰ τοῦ ἐπομένου ρ και λ, προσλαμβάνοντα ἀκαριαῖον σύμφωνον ἐν τέλει, -νδ, μδ, εἰς ὃ προσερτάται εὐκόλως τὸ ρ και λ, (ὡς και ἐν τῇ γαλλικῇ men-d-re ἐκ τοῦ λατ. mense. mensuris, 'genium, nombre ἐκ τοῦ λατ. numerus, 'numerus' humble ἐκ τοῦ λατ. humilis, 'humilis') π. χ. ἀνθρ ἀν-δ-ρός ἀντί τοῦ ἀνρ-ός, ἀνέρος' μεσ-τημέρια ἀντί τοῦ μεσ-τημέρια, ἡμέρῃ ἀ-μέροτος ἀντί τοῦ ἀμροτος, βίξ. μρο=λατ. mor (θάνατος) κτλ.

Μᾶλλον ταῖς διαλέκτοις ἰδιόχουσα εἶναι ἡ παρεμβολὴ τοῦ τ εἰς τὰ πτόλις και πόλις, σανσ. puram, puri (πόλις), βίξ. par (πληρῶν) πτόλιμος και πόλιμος, πρβλ. πολεμίζω (πάλλω, κινῶ) και λατ. pello κτλ.

ζ.). Ἀποβολὴ τοῦ σ μεταξὺ συμφώνων' π. χ. τέτυρσιθε. Παρὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ σ μεταξὺ φωνηθέντων ἐγένετο ἡδὴ ἀνωτέρω λόγος (σελ. 39). Σπανιώτερον ἀποβάλλεται και τὸ θ ἐπίσης ἐν μέσῳ λέξεως π. χ. κέρως ἀντί κέρωτος (ἐν. γεν. τοῦ στελ. κέρκτ-) φέρεσι (γ' ἐν. προσ. τοῦ ἐνεργ.) ἐκ τοῦ φέρε-τι, ἀρχ. bhara-li. Καὶ τὸ ὀδοντόφωνον ἐξῆρνον εἰς τινὰς περιστάσεις ἀποβάλλεται ἐπίσης' π. χ. μεζῶν ἐκ τοῦ μεζῶν-εσ.

η.) Μετάθεσις. ὡς θάρσος και θράσος, δέδορα και ἔδρακον' εἶναι δύσκολον νὰ διακρίνωμεν ὅσοι τῶν θέσεων εἶναι ἡ ἀρχαιότερα.

Τὰ τέ-θη-κῆ και ἔ-θη-νον και τὰ ὅμοια θεωρητέα ὡς πανάρχαια ποικιλία βίξικῶν τύπων, οὐχὶ δὲ ὡς προσεχόμενα ἐκ τῶν φθόγγων

γολογικῶν νόμων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. (ὄρα κατ. τὰ περί ρίζων).

2. Ἡ ὠμοειδέης. Ἐνταῦθα ἀνήκει ἡ γνωστή εἰς σ μεταβολὴ τῶν ἀκριαίων ἔδοντοφῶνων πρὸ τοῦ τ, καὶ θ εὐχερστεράν καθιστάσασ τὴν προφορὰν, παρατηρουμένη καὶ ἐν τῇ ζενδικῇ, λατινικῇ καὶ ταῖς σλαβογερμανικαῖς γλώσσαις· π. χ. ἀνυσ-τός ἐκ τοῦ ἀνύτω· ἄστειον ἐκ τοῦ ἄστω· πεισ-θῆναι ἐκ τοῦ πείθω· πισ-τός ἀντὶ τοῦ πιθ-τός.

Ἐνίοτε δύο ἀλλεπάλληλα δασεῖα δεν ἔπονται ἀλλήλοις, διὸ τὸ πρῶτον ἢ τὸ δεύτερον τρέπεται εἰς ψιλόν· π. χ. ἔ-τέ-θην, ἐ-τύ-θην ἀντὶ τοῦ ἔ-θέ-θην, ἔ-θύ-θην, ῥίξ. θε, θυ, πρβλ. τί-θη-μι, θύ-ω ἔτι σώθητι ἀντὶ τοῦ σώθηθι· ἡ καταλήξις τοῦ β' προσ. τῆς προστ. εἶναι θι, ἀρχ. dhi, πρβλ. κλυ-θι, ἀρχ. μόνον εἰς τὰ σύνθετα· π. χ. ἀμπ-έχω, ἐκε-χειρία.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς συγχρόνου προφορᾶς ἀλλεπάλληλων ὁμοίων φθόγγων γίνεται συναίρεσις δύο ὁμοίων ἢ ἴσων συμφῶνων εἰς ἐν ἀποβαλλομένου τοῦ μεταξύ ἀμφοτέρων φωνήεντος· π. χ. τράπεζα ἀντὶ τοῦ τετρά-πεζα· τέτραχμον ἀντὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου τετρά-δραχμον· ἀμφορέυς ἀντὶ τοῦ ἀρχαιότερου ἀμφι-φορέυς κτλ.

3. Τὰ δασεῖα. Ἐάν κατὰ τοὺς φθολογικούς νόμους τὰ ληκτικὰ τῶν ρίζων δασεῖα μεταβαίνουσιν εἰς ψιλὰ σύμφωνα, τότε δασύνεται τὸ ἀρκτικὸν τῆς ρίζης τ' τοῦ αὐτοῦ συμβαίνει, ἐάν μετὰ τὸ τέλος τῆς ρίζης ἔπεται θ, μολοντί πρὸ τοῦ θ μένει τὸ δασύ· π. χ. γέλ. τριχ-τριχ-ός, τρεπομένου ὁμοῦ τοῦ χ εἰς ψιλόν κ, γίνεται ἄρκις-ς=θρξ'· τρέ-χω, μέλλ. ὄψω ὁμοῦ θρέξω-σομαι τύρω (καπιῖξω), μέλλ. ὄψω· τρέφω, ἄρ. ὄμω· ἐθρέφθην κτλ. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίστασιν καὶ εἰς ἄλλας ὁμοίας τὸ ληκτικὸν τῆς ρίζης γίνεται δασύ ἕνεκα τοῦ θ (ρθ), ὡς συμβαίνει τοῦτο καὶ ὅταν ἡ ρίζα λήγῃ εἰς β, π, (ἐβλέφθην, ὄφθην, ῥίξ. βλέπ, οπ') ἐκ δὲ τούτου ἐπανερχεται τὸ δασύ καὶ εἰς τὸ ἀρκτικόν.

Περὶ τοῦ νόμου, καθ' ὃν ρίξαι ἀπὸ δασέως ἀρχόμεναι καὶ εἰς δασύ λήγουσαι ἀποβάλλουσι τὸ ἀρκτικὸν δασύ, ἄρ. ἄνωτ. σελ. 38.

4. Νόμος περὶ ἀναδιπλώσεως. Ἐκ δύο ἀρκτικῶν συμφῶνων ἐν τῇ συλλαβῇ τῆς ἀναδιπλώσεως μένει μόνον τὸ ἐν, κατὰ δὲ τοῦτο τὰ δασεῖα ἀναδιπλαιάζονται μόνον διὰ τοῦ πρώτου συστατικοῦ αὐτῶν μέρους (χ, δηλ. κλι διὰ τοῦ κ' θ, δηλ. ιθι διὰ τοῦ τ' φ, δηλ. ρθι διὰ τοῦ π')· π. χ. ἴ-σσι-μι, δηλ. σί-σσι-μι ἀντὶ

τοῦ ssi-si-mi' γέ-γραφα ἀντὶ τοῦ γρέ-γραφ-α' πέ-φυ-κα ἀντὶ τοῦ φέ-φυ-κα' τί-θη-μι κί-χρη-τι ἀντὶ τοῦ χί-χρη-μι καὶ τοῦτο ἀντὶ τοῦ χρί-χρη-μι κτλ.

Πολλῶν ὄντων ὁμοῦ τῶν συμφῶνων παραλείπεται καὶ τὸ πρῶτον, ὥστε ἀντὶ ἀναδιπλώσεως φαίνεται μόνον ἐν φωνῆεν· π. χ. ἔ-γνω-κα ἀντὶ τοῦ γέ-γνω-κα' ἔ-κτονα ἀντὶ τοῦ κέ-κτονα καὶ ἕτερα.

Β'. Ἐν τέλει λέξεως. Ἐν τέλει λέξεως ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα ἀνέχεται μόνον τὰ σύμφωνα ε καὶ ν (ὡς ἐπὶ τοῦ πλείστον ἐκ τοῦ ιη)· π. χ. πόσι-ς, ἀρχ. pati-s' πόσι-ν, ἀρχ. pati-m' ἔτι ρ'· π. χ. πάτερ, ἀρχ. τύπ. pater. ἐν. ὄν. παπάτηρ, ἀρχ. τύπ. pater. Τὸ κ εὐρηται εἰς τὴν πρόθεσιν ἐκ ἐπὶ τῆς εἰς συζαλιεταν, καὶ εἰς τὸ οὐκ, ὅπερ βεβαίως εἶναι τύπος συνεσταλμένος. Ἄλλα σύμφωνα ἀποβάλλονται ἢ τρέπονται εἰς ε ἢ ν. Οὕτω τὸ ἐν τῇ ἰνδογερμανικῇ ἀρχῆθεν σύνθεσις ληκτικὸν ε ἐν τῇ ἑλλ. ἀποβάλλεται (πρβλ. τὸ λατ. novē ἐκ τοῦ novod, ἀρχ. ni-vai ἐν. ἀφαιρ.), ἢ τρέπεται εἰς ε'· π. χ. τὸ ἀρχ. καὶ σασ. la-l, λατ. (is) tu-ul, γοθ. tha-l-a' ἔφερε, ἀρχ. καὶ σασ. a'bharat' ἔφω, σασ. a'bhat' ἔφερον, ἀρχ. abharat' εἶδος ἀντὶ τοῦ εἶδος, γεν. εἰδός-τος κτλ.

Τὸ ἐν ταῖς ἰνδογερμανικαῖς γλώσσαις τὰ μέγιστα εὐχερστερον ληκτικὸν σημεῖον τῆς αἰτιατικῆς καὶ στοιχείον τοῦ α'. ἐν. προσ. τοῦ ρήματος μ ἀντικαθίσταται ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον διὰ τοῦ ν'· π. χ. πόσι-ν, ἀρχ. καὶ σασ. pa'ti-m' νέφο-ν, ἀρχ. καὶ σασ. na'va-m' ἔφερον-ν, ἀρχ. καὶ σασ. a'bharan κτλ. Σπανιώτερον συγγωνεύεται μετὰ τοῦ προηγούμενου φωνήεντος, εἰς οὗ τὸ προηγούμενον α πιθανῶς ἐξετείνεται, τούτου δὲ ἕνεκα καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ γλώσσῃ ἔμεινεν ὡς α μὴ τραπὲν εἰς ε'· π. χ. πατέρα=πατερς ἐκ τοῦ πατέρα-ν, ἀρχ. τύπ. pater-am' εἰδεία=εἰδει-ς, ἀρχ. τύπ. τῆς καταλήξεως sam, πρβλ. σασ. a'dik-s' am' δέκα, λατ. decem, σασ. da'sam καὶ ἕτερα.

Ἐκ πολλῶν συμφῶνων, ὧν τὸ ληκτικὸν εἶναι ε, ἀποβάλλονται συνήθως τὰ τελευταῖα, ἐν τῇ ἐν. ὄν. ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μετ' ἐπιτάσεως· π. χ. φέρων ἀντὶ τοῦ φέροντος· μήτηρ ἀντὶ τοῦ μήτερ-ς· ποιμὴν ἀντὶ τοῦ ποιμέν-ς· εὐμενῆς ἀντὶ τοῦ εὐμέν-ς. Καὶ ὁμοῦ μένει ἀλ-λαχού τὸ ε'· π. χ. τιθεῖς, διδούς ἀντὶ τοῦ τιθέν-ς, διδόν-ς, ἐν τισι δὲ καὶ οἱ προηγούμενοι φθόγγοι· π. χ. φάλαγξ (γεν. φάλαγγος)· λύγξ (γεν. λυγκ-ός)· φλόξ (γεν. φλογός) κτλ.

Τὸ γνωστὸν ἢ ἐφελκυστικὸν δὲν εἶναι λείψανον ἀρχαιοτέρης περιόδου τῆς γλώσσης, ἀλλὰ νεώτερον εἰδικὸν τῆς ἑλλ. γλώσσης φαινόμενον π. γ. ἔφερε-ν, ἀρχ. καὶ σανσ. i' bharami. Ἐνταῦθα τὸ ν προσετέθη ἀποβληθέντος τοῦ ἀρχαίου ληκτικού τ. Οὕτω καὶ φέρουσι-ν, ἀρχ. καὶ σανσ. bh'aranti' ποσί-ν, ἀρχ. τύπ. paś-svi (τοπ. πληθ.)

Εἰς τὸ ἄ. πληθ. πρόσ. τοῦ ῥήματος τὸ ν τοῦτο προσεκολλήθη ἀναποσπάστως ἢ ἀρχαίῃ κατὰ λέξιν τοῦ ἄ πληθ. προσ. ἦν-ması, ἐξ οὗ

ması, ὅπερ διατηρήθη ἐν τῇ δωρικῇ διαλέκτῳ. Διὰ τῆς ἐνιχτοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης παρατηρούμενης ἀποβολῆς τοῦ ληκτικοῦ s (λίαν συνήθως ἐν τῇ λατινικῇ), ὡς οὕτω ἀντὶ τοῦ οὕτως, ἐγένετο ἐκ τοῦ μεσ' ἡμε, εἰς τοῦτο δὲ προσετέθη τὸ ν κατ' ἀρχῆς πιθανῶς ἐφελκυστικόν, οὕτω δὲ ἐγένετο -μεν' π. γ. ἀρχ. καὶ σανσ. bharamasi. σανσ. bharamas, ἑλλ. (δωρ.) φέρομε, ἴερομε, φέρομε-ν, διότι ἄλλως τὸ s δὲν μεταβαίνει εἰς ν ἐν ταῖς ἰνδογερμανικαῖς γλώσσαις.

ΣΥΜΦΩΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

Τὰ σύμφωνα τῆς λατινικῆς γλώσσης εἰσὶ τὰδε:

Σύμφωνα.

ἀκαριαῖα	συνεγῆ	ὕγρα
ψιλὰ	συριστικά	ἔρρινα
ἄφωνα. ἡμίφ.	ἄφωνα.	ἡμίφωνα. ἡμίφ. γ καὶ φ θόγγοι
οὐραν. c, q g	h	h
ὑπερωϊκ.		j
γλωσσ.		
ὀδοντ. f d	s	h, l
χειλεόφ. p b	t	h, m

Ἴδιον τῆς λατινικῆς εἶναι ἡ ἑλλειψίς τῶν δασέων ἀντικαθισταμένων ὑπὸ τῶν ἀντιστοιχῶν ψιλῶν ἡμιφώνων συμφώνων καὶ τῶν μὴ ἀρχαϊκῶν συριστικῶν f, h, ὧν τὸ μὲν f (ὑπερ ἐν μέσῳ λέξεως ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ h) ἀντικαθίστησιν ὅλα τὰ ἀρχαϊκὰ δασέα, τὸ δὲ h σχεδὸν πάντοτε τὸ ἀρχαϊκὸν gh.

Τὸ k (γραφόμενον c, q) μένει πάντοτε ἀμετάβλητον, ἀποβάλλεται ὅμως ἐνίοτε ἐν ἀρχῇ λέξεως, δὲν μεταβαίνει ὅμως εἰς p ἢ t ὡς ἐν ταῖς λοιπαῖς ἰνδογερμανικαῖς γλώσσαις. Τὰ ἀρχαϊκὰ συριστικά διετηρήθησαν ἅπαντα, συχνότατα ὅμως μεταβαίνει τὸ s εἰς r, τὸ j καὶ v ἐκβάλλονται συγχάξιν καὶ μεταπίπτουσιν εἰς i καὶ u.

Τὰ σύμφωνα ὑπόκεινται εἰς πολλοὺς φθολογικοὺς νόμους. Ἡ ἀφομοίωσις, ἀνομοίωσις, ἢ μεταβολὴ τοῦ t εἰς s, τοῦ s εἰς r, ἢ ἐκβολὴ συμφώνων, ἢ ἀποβολὴ τῶν αὐτῶν ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει λέξεως, τὸ τελευταῖον μάλιστα πολλὴν περισσότερον ἐν τῇ ἀρχαϊκωτέρῃ λατινικῇ, ἀπομακρύνουσι τὰ μάλιστα τὴν συμφωνολογίαν τῆς γλώσσης ταύτης τῆς ἀρχαϊκωτέρας καταστάσεως τῆς ἰνδογερμανικῆς ἀρχηγό-νου γλώσσης.

Α'. Σύμφωνα ἀκαριαῖα ψιλὰ ἄφωνα c, t, p. ἄ.) Τὸ ἀρχικὸν k = τῷ λατ. k, δηλ. c, q. Συνήθως κατὰ φθολογικὸν νόμον μῆπως σαφῆ γενόμενον τὸ ἀρχικὸν k προσεφέλλεται v. Τὸ k γράφεται διὰ τοῦ c, πλην ἐλίγων ἀρχαϊκωτέρων ἐξαίρεσεων, πρὸ δὲ τοῦ u, ἔπερ πρὸ ἐτέρων φωνέντων ἰσοδυναμεῖ τῷ v, γράφεται q (ἀρχαϊκώτερον δὲ καὶ πρὸ τοῦ εἰς σχηματισμῶν τῶν συλλαβῶν u, ὡς requiuia) π. γ. βίξ. coc ἐν τῷ coc-tus, coqu-u, ἀρχ. kak, ἑλλην. πεπ, σανσ. pak' quinque, ἀρχ. kan-kau, ἑλλ. πέντε βίξ. loc ἐν τῇ loc-utus, loqu-i (λαλεῖν), ἀρχ. rak, ἑλλ. λακ' βίξ. voc ἀντὶ τοῦ vec ἐν τῷ voc-em, voc-are, ἀρχ. vak', ἑλλ. Fep κτλ.

Ὡς ἐν τῇ ἑλληνικῇ (σελ. 37), οὕτω καὶ ἐν τῇ λατινικῇ τὸ k ἐνίοτε μεταλλάσσεται εἰς g' π. γ. vi-gin-ti, tri-gin-ta καὶ vi-cen-sumus, tri-cen-sumus (vigésimus, trigésimus, πρὸλ. εἴ-κο-σι, τριά-κον-τα) τὸ -gin-cen- εἰσὶν ἐνταῦθα λείψανα τῶν (de)-em, ἀρχ. τύπ. dakan' neg-otium = 'nec-otium' gubernator καὶ κυβερνήτης καὶ ἕτερα.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἴσως καὶ ἐν ταῖς gloria (δόξα) ἀντὶ τοῦ cloria, closia ἐκ στελέ-

χους 'elos- ἀντί τοῦ 'elovos- 'elovos=τω ἔλλ. κλεβες- (κλέος), σκυσ. cumanas- (δούξω), σκλυ. 'lovos- (λέξιος), βίξ. ἀρχ. κρυ (κλύειν, ἀκούειν), ὡς σκυσ. cumanas-ja (ἐνδοξος), cumanas-ju- (ἐνδοξος, πραξίς).

Τὸ υ πρὸ τοῦ ι προῦρέτο, ὡς εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, πρότερον ὡς τὸ ὑπερωϊκὸν κ', περι-που ὡς τὸ γερμανικὸν k ἐν τῇ λέξει kind, ἀκολούθως τὰ ciu, ciu κλπ. προῦρέοντο τῷ χρόνῳ tjo, tju, διὸ καὶ ἡ γραφή ἀπὸ τοῦ τέ-λουσ; τῆς β' καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς γ' ἔλα-τοντ. μ. X. ταλαντεύεται. Ἡ δὲ ὡς ts προ-φορὰ ἀνήκει εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν.

β'. Τὸ ἀρχικὸν l = τῷ λατ. l' π. χ. lu, ἀρχ. lu, ἔλλ. σύ βίξ. lo τοῦ is-lu-d (δεικτ. ἀντ.), ἀρχ. lu, lu-l, ἔλλ. τό βίξ. pri τοῦ pet-o (ἔρω) im-pet-us' pemia (πετερόν) ἐκ τοῦ pes-na, 'pet-na, ἀρχ. pat (πέταν, πί-πειν), ἔλλ. πιτ κτλ.

Ἡ μεταβολὴ τοῦ li πρὸ φωνήεντος εἰς ts ἀνήκει ὡς καὶ ἡ τοῦ ci εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐ-ποχὴν.

γ'. Τὸ ἀρχικὸν p = τῷ λατ. p' π. χ. βίξα pu τοῦ pu-tus (πότιον), ἀρχ. pa, ἔλλ. πο ἐν τῷ πόσις' lu-ho (πίνω), ἀρχ. τόπ. pi-pani (τὸ p ἐμαλακώθη εἰς h, ὡς καὶ ἀλλοχρὸς) βίξ. spec τοῦ spec-io, spic-io (ἔρω, σκοπῶ), spec-ies (ὄψις), σκυσ. pac' ἀντί τοῦ 'spac, ἀρχ. spah (spahen γερμ.), ἀρχ. spak κτλ.

β'. Σήμερον ἀκαριαία' ψιλὰ ἡμίρωνα g, d, h, α) Τὸ ἀρχικὸν g = τῷ λατ. g, gv, (gu). V. Τὸ λατ. g = τῷ ἀρχ. g' π. χ. guh ἐν τῇ gi-g(u)no, gen-us' gna ἐν τῇ gna-tus ἀρχ. gan, ἔλλ. γεν' βίξ. gno τοῦ gno-sco, gno-tus, ἀρχ. gna ἐκ τοῦ gau κατὰ μεταθέσιν, ἔλλ. γνὸ ἐν τῷ γι-γνώ-στω κτλ.

Τὸ λατ. gv (gu), v = τῷ ἀρχ. g' ὡς ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ k ἀνεπτύχθη qu, δηλ kv, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ g = τῷ ἀρχ. g' καὶ gh ἀνεπτύχθη gv. Τὸ gv ὅμως διετηρήθη μετὰ τὸ h, καὶ μετὰ τὸ r εὐρίσκειται gv καὶ μ' ἐν τοῖς ugruo καὶ ugruo (ὠθῶ), βίξ. ugr, ἀρχ. vugr, σκυσ. βίξ. vugr' (ἀποκλείειν), λιθ. vitz-ti (ὠθεῖν). Με-ταξῶ φωνηέντων τὸ g ἀρωμοιώθη τῷ v, μὴ μακρομένων τῶν πρὸ αὐτοῦ βρωχέων, οὕτω δὲ ἔμεινεν μόνον τὸ v' ἐκ δὲ τούτου τὸ λατ. v μεταξῶ φωνηέντων ἰσοδυναμεῖ τῷ ἀρχ. g καὶ gh' π. χ. βίξ. vlg ἀντὶ τοῦ vlg (πρὸβλ. γερμ. quick) ἐν τῷ παρκα. vixi, = 'vlg-si, vic-tus = 'vlg-tus, ἀλλὰ καὶ vlv-us, vlv-o (βιῶ, ζῶ) ἀντὶ τοῦ 'vlgv-us, 'vlgv-o, καὶ ἕτερα.

β'. Τὸ ἀρχ. d = τῷ λατ. d σπανίως δὲ τῷ l. Τὸ λατ. d = τῷ ἀρχ. d' π. χ. βίξ. da ἐν τῇ dā-tus, ἀρχ. καὶ σκυσ. da, ἔλλ. δο' βίξ. domi τοῦ domare, ἀρχ. καὶ σκυσ. dam, ἔλλ. δαμ-άω' dom-us, ἀρχ. καὶ σκυσ. dam-us, ἔλλ. δάμ-ος κτλ.

Τὸ λατ. l = τῷ ἀρχ. l' ἐν ἀρχῇ, σπανιώτε-ρον δὲ ἐν τῷ μέσῳ λέξεων πρὸ φωνηέντων π. χ. lacrima ἐκ τοῦ lacrima, ἔλλ. δάκρυ, γοσθ. lagr, ἀγ. zahar' levi r (ἀνδράδελφος), ἔλλ. δαχίς, σέλ. dzer—, ἀντὶ τοῦ 'daker, 'dai-fer, σκυσ. στέλ. dēva't—'lingua (γλώσσα), ἀρχαιότερον lingua, γοσθ. lugro, γερμ. zun-ge' od-ere καὶ od-or, ἔλλ. ὀδ-ωδ-α, ὀδμή, ὀσμή. Ἐνίοτε ἀρπότεροι οἱ τύποι διὰ τοῦ d καὶ l διεσώθησαν π. χ. impel-imentum καὶ im-ped-imentum (ἐμπόδιον) ἐκ τοῦ stel. ped, ἔλλ. ποδ κτλ.

Τὸ λατ. b εἶν ἐν τῷ ἀρχικῶν b ἐν τοῖς bud-are, πρὸβλ. ἔλλ. βλα χή, βλα-χάουκι, σκλυ. blō-ja, ἀγ. bla-zau, γερμ. blōken, λέξις πεποικυμένη' brevis ἔλλ. βραχύς, σκλυ. brū-zū (ταχύς) βίξ. lab ἐν τῇ lab itur (πί-πειν), lap-sus = 'lab-tus σκυσ. βίξ. lab, lamb ἐν τῷ lam-b-ale (πίπτει, κατακλίθει).

Γ'. Σήμερον ἀκαριαία' ἡμίρωνα dacia. Τὸ f ἀντικαθίστησιν ὅλα τὰ dacia τίθεινον κυ-ρίως ἐν ἀρχῇ λέξεωσ, ἐν μέσῳ δὲ λέξεωσ τίθε-ται h ἀντὶ f, καὶ ὅμως εὐρίσκειται fū-s, sero-fu, ἀρχ. (Αρρικυβός), sifilus, sifilare, καὶ sibilus sibilare (τυρῖζειν) καὶ ἕτερα ἔχοντα f ἐν μέσῳ φωνηέντων.

Τὰ ch, th, ph, εἰσι φθόγγαι ἑλληνηκοὶ βραδύτερον εἰσαχθέντες ἐν τῇ λατινικῇ γλώσ-σῃ ἄγνωστοὶ αὐτῇ πρότερον ὄντες.

α) Τὸ ἀρχ. ph = τῷ λατ. p, gv (qu), v, h, f. Τὸ λατ. d = τῷ ἀρχ. ph' π. χ. βίξ. ger, gra, ἐν τῷ ger-tamen (σπέρμα, βλαστός), gra-men, ἀρχ. ἑτερος τύπος τοῦ gramen, ἀγ. gruo-ni (grui), gra-s, σκυσ. ha't-it, har-ita, ἔλλ. χλό-η, βίξ. ἀρχ. ghar, ghra gra-tu-s, ἔλλ. χάρ-ις, χάρ-ις, δηλ. *χαρ-ίω, σκυσ. har-janu, γερμ. βίξ. gar (begehren) κτλ.

Τὸ λατ. gv (qu), v = τῷ ἀρχ. gh' π. χ. angv-is ἄρις, angv-illa (ἔγγ-ελος), πρὸβλ. ἔλλ. ἔχ-ις, ἔγγ-ελος, σκυσ. ah-is, δηλ. *aghi-is, λιθ. ang-is (ἄρις) τοῦ uix (χιών), δηλ. *hig-m ἐκ τοῦ snigh-us, γεν. hlv-is, ἀντὶ τοῦ *hgv-is, *snigh-us, λιθ. βίξ. snigh-to snig-iti (χιοῦζειν), snū'm-a-s (χιών), ἑλλην. νίφ-α (χιόνια), νίφ-ες, ἀρχ. βίξ. εἶναι snigh ὑπο-κειμένη πιθανῶς τῷ σκυσ. snih δηλοῦντι

ὄργον εἶναι brev-is ἀντί τοῦ *bregvis, ἑλλ. βραχύς lev-is (ἐλαφρὸς) ἀντί τοῦ *logvis, πρβλ. ἑλλ. ἐλαχύς, σκνσ. laqlhu's, ἐν ἀμφοτέροις προσθήκη τοῦ i εἰς τὰ ποτε ὑρστωτά στελέχη bregu-, legu-—τοῖς ἀρχ. braghu-, raghu-.

Τὸ λατ. h=τῷ ἀρχ. gh μάλιστα ἐν ἀρχῇ λέξεως, σπανιώτερον δὲ ἐν μέσῳ π. γ. hi-em-ps, πρβλ. ἑλλ. χιών, γέιμα, χυμιών, σκνσ. hima'-s (χιών, φύκος), σλαυ. ziama (χυμιών, φύκος), λιθ. z'ēna' homo (ἄνθρωπος), ἀρχαιότερον hemo, στέλ. homen-, hemen-, γοτθ. guma, στέλ. gumau-, ἀρχ. τύπ. gha-man- κτλ. Τὸ h εὐκόλως ἐξαφανίζεται π. γ. anser (χην) ἀντί τοῦ *hanser, σκνσ. hasa'-s, ἀγ. gans, στέλ. gansi-, σλαυ. gasi, λιθ. Zasi'-s via (ὁδὸς) ἐκ τοῦ *veh-ia, *veia, *v'ia, βίξ. veh, λιθ. v'ēze' nēmo (οὐδεὶς ἐκ τοῦ *ne-hemo καὶ ἕτερα.

Οὐχὶ σπανίως εὐρηται h, ἔνθα δὲν ἔπρεπε νὰ κείται π. γ. humerus ἀντί τοῦ ὑπὸ τῶν χειρογράφων μυχτρομένου umerus, ἑλλ. ὤμο-ς, σκνσ. āsa-s καὶ āsa-m, γοτθ. am-sa. Βραδύτερον δὲ τὸ h προϋτάσσοτο ἀρκτικῶν φωνέντων, ὥστε ἐνωρὶς ἦδη περὶ τῆς χρήσεως τοῦτου μεγάλη ἐπεκράτει ἀμφιβολία.

Τὸ λατ. f=τῷ ἀρχ. gh' π. γ. fel, στέλ. felli- πιθῶνς ἐκ τοῦ *felli-, ἑλλ. γόλ-ος, γολ-ά, ἀγ. galla, βίξ. ghar (γολῶν εἶναι) for-mus, for-midis (θερμός), σκνσ. ghar-ma'-s (θερμότης), σλαυ. grō-li (θερμικεῖν), gor-ōti (κρίειν), γερμ. warm ἀντί τοῦ *gwarm ἐκ τοῦ *gar-in ἅπαντα ἐκ τῆς ἀρχ. βίξ. ghar' (περὶ τοῦ ἑλλ. θερ-μός, θέρ-ομαι, ἔνθα τίθεται θ ἀντί τοῦ χ, ἔρα ἀνωτ. σελ. 38.).

Ἐπειδὴ τὸ f καὶ h ἀντιστοιχοῦσι τῷ ἀρχικῷ gh, τὸ δὲ h εὐκόλως ἀποβάλλεται, ἐξηγουμένη οἱ τοῦαι π. γ. faedus, fedus καὶ haedus παρὰ τοῖς aedus, ōdus folus παρὰ τῷ holus καὶ olus fortis καὶ hostis for-deum καὶ hordeum ἀντί τῶν *horleumi, *horsteum, ἀγ. gersta, ἑλλ. κριθὴ ἀντί τοῦ *χριστή κτλ.

Β') Τὸ ἀρχ. dh=τῷ λατ. d, f, b. Τὸ λατ. d=τῷ ἀρχ. dh' π. γ. medius=τῷ ἀρχ. καὶ σκνσ. ma'dhja-s, ἑλλ. μέσος, δηλ. *μεθ-ιος, γοτθ. midji-s aed-es (οἶκος), ἀρχ. εἰρία' πρβλ. aes-tus, aes-tas, ἐκ τοῦ *aed-tus, *aed-tas, βίξ. ἀρχ. idh, ἑλλ. αἰθ-ω, σκνσ. indh, ἀγ. eit (πῦρ) κτλ.

Ἐκ τούτου ἐν τῇ λατινικῇ αἰ ἀρχικαὶ βί-

ζαι: dha (τιθέναι, ποιεῖν) καὶ da (διδόναι) συμπίπτουσι π. γ. ab-do (ἀπομακρύνω, κρύπτω), con-do (δικαίθηναι, ἰδρῶ) cre-do (πιστεύω), οὐχὶ ἐκ τοῦ da-re (διδόναι), ἀλλ' ἐξ ἑτέρου τινὸς ἀπλοῦ ἀπολεσθέντος καὶ ἀντιστοιχοῦντος τῷ ἑλλ. τί-θη-μι, σκνσ. da-dha mi, ἀγ. tuo-m, πρβλ. καὶ τὸ σκνσ. cradda-dhami (credo). Ὑπὲρ τῆς συμπτώσεως τῶν βίξων dha καὶ da μακρύτερὸν τὸ ven-di-(πωλεῖ) καὶ venum dat = ἀρχ. καὶ σκνσ. vasham dadhāi=ὄνον τίθηναι, ἔνθα τὸ dat πιθωνώτατα κείται ἀντί τοῦ dha=ἑλλ. θε καὶ οὐχὶ τοῦ da=ἑλλ. δο. Εἰς τοῦτο ἀνάγεται ἔτι καὶ τὸ do, ὅπερ ἐγένετο μετὰ τὰτα πρόσφρασι: π. γ. albi-dus, ari-dus, sordi-du-s, ὡς καὶ ἕτεραι τοιαῦται βίξαι ἐν τῇ λατινικῇ ὡς προσφράσις εὐρηται π. γ. lava-cru-m, ludi-cru-s, ala-cris-s, volu-cris-s, ἐκ βίξης kur=ποιεῖν ἔτι late-bra, fune-bri-s ἐκ βίξ. bhar, ferre, ἑλλ. φέρει καὶ ἕτερα. Ἐν αὐτοτελείῳ ἄλλως λέξεσιν ἡ βίξα dha γίνεται ἐν τῇ λατ. fa, fe.

Μοναδικὸν εἶναι r ἀντί τοῦ d ἐκ τοῦ dh ἐν τῷ meri-dies ἐκ τοῦ *medi-dies (medius =ma'dhja-s, ἑλλ. μεσ-μεθρία, σκνσ. madh-jahua-s ἐκ τοῦ madhja-μέσος καὶ ahan-ἡμέρα). Ἐν τῷ ar=ad (ar-versus καὶ ἕτερα) ἡ τροπὴ τοῦ d εἰς r, δὲν ἔχει ἕτερον ὁμοῖον ἐν ταῖς λοιπαῖς συγγενεῖσι γλώσσαις, ὁμόνον δὲ ἐν τῇ ἑμβριτικῇ συναλλάξει συνήθως τὸ d μετὰ τοῦ r.

Τὸ λατ. f=τῷ ἀρχ. dh' π. γ. fūmus (καπνός), σκνσ. dhamas, λιθ. dūmai, σλαυ. dymū, ἀγ. tonni, ἑλλ. θύ-ος, βίξ. dhur for-es (πληθ. θύρα), foris (ἔξω), for-as (πρὸς τὰ ἔξω), ἑλλ. θύρα, γοτθ. dau'r, ἀγ. tor, lurī, γερμ. thüre, σκνσ. ζυμωσ. dva'ta-m, dva'r-, ἐν ταῖς Βέδικαι dur-, μετὰ d καὶ οὐχὶ μετὰ dh, ὅπερ ὑποδεικνύουσιν αἱ γλῶσσαι τῆς βορείου καὶ μεσημβρινῆς Εὐρώπης: fer-us, fer-a, fer-ox (ἄγριος), ἑλλ. θήρ, θηρ-ίον κτλ. Καὶ ἐν μέσῳ λέξεως εὐρηται f=τῷ ἀρχ. dh' π. γ. rulus, γοτθ. rand-s, ἀρχ. τύπ. raud-ha-s, βίξ. rudh, σκνσ. rudh-ira'-m, ἑλλ. ἐ-ρυθ-ρός.

Τὸ λατ. h=τῷ ἀρχ. dh ἐν μέσῳ λέξεως π. γ. rub-er, στέλ. rub-rō=ἑλλ. ἐ-ρυθ-ρός, σκνσ. rudh-i-ra'-, ἀρχ. rudh-ra-, βίξ. rub, σκνσ. rudh, γοτθ. rud. ἀγ. rut, σλαυ. rud-verbun (λόγος), γοτθ. vau'rod, γερμ. wort, ἀρχ. τύπ. vardh-iam, λιθ. va'rda-s (ἄνο-

Γ'. Τὸ ἀρχικόν bh = τῷ λατ. b, f, h. Τὸ λατ. h = τῷ ἀρχ. bh ἐν μέσῳ λέξεως· π. χ. ambo, ἔλλ. ἀμφω, σανσ. ubhau', ἀρχαιότερον ubha', γοθθ. bai, οὐδ. ba ἀποβολῆ τοῦ ἀρχαιότερου γράμματος. σλκ. oba, ἀρχ. στέλ. ambha- nebula, nubes, ἔλλ. νεφέλη, νέφος, σανσ. na'bhas (νεφέλη, οὐρανός), ἀγ. n'obal, σλκ. nebo (οὐρανός) κτλ.

Τὸ λατ. f = τῷ ἀρχ. bh· π. χ. βίξ. fu ἐν τῷ fa-ti (λέγειν), fa-tium (θέσφατον, μοῖρα), ἀρχ. bhā, ἔλλ. φα ἐν τῷ φη-μί, φω-νή, φά-τις, σανσ. bhā-s' (λαλεῖν)· βίξ. fer, ἐν. fer-o, ἔλλ. φερ. φέρ-ω, ἀρχ. καὶ σανσ. bhār, ἐν. bhār-āni· βίξ. fu (φύνη, εἶναι) fu-turus, fu-um, ἀρχ. καὶ σανσ. bhū, ἔλλ. φυ, φύ-ω, φυ-τός κτλ.

Τὸ λατ. h = τῷ ἀρχ. bh εἶναι σπανιώτατον· π. χ. hor-da καὶ for-da (φορβάς βοῦς), βίξ. fer, ἀρχ. bhār τοῦ mi-hi τὸ hi εἶναι ἀντί τοῦ -hi, καὶ σανσ. mā'-hjan ἀντί τοῦ mā'-bhjan, ὡς καὶ li-bi, σανσ. tu'-hjan καὶ ἕτερα. Ἐν τισι παραδείγμασι κεῖνται φανερώς ἐν τῇ λατινικῇ τὰ ψιλὰ ἀντί τῶν δασέων· π. χ. rutilus, βίξ. σανσ. ruti, ἔλλ. ρούθι, ἔλλ. παθεῖν putare, ἔλλ. πυθέσθαι sapiens, ἔλλ. σοφός latere, ἔλλ. λαθεῖν· βίξ. σανσ. rati, ἀρχ. ra'th κτλ.

Β'. Σύνμφωνα συνεξη. 1) Συριστικά j, s, v. α). Τὸ ἀρχικόν j = τῷ λατ. j (γράφ. i) καὶ i. Τὸ λατ. j = τῷ ἀρχ. j ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν μέσῳ τῆς λέξεως, σπανιώτερον ὅμως μεταξὺ φωνηέντων καὶ μάλιστα μόνον κατόπιν μακρῶν φωνηέντων· π. χ. cu-jus, plebe-jus, ἢ ἐν σύμφωνον ἀφομοιωτὰ τῷ j, ὡς ajo, major, mejo, (ὄρα ἄνωτ.)· π. χ. βίξ. jupe, σανσ. jupe'. ἔλλ. ζυγ, ἀρχ. jupe ἐν τῷ ju-n-ge (ζεύγνυμι), ju-pum, ἀρχ. καὶ σανσ. jupe-um, ἔλλ. ζυγόν, γοθθ. juik γερμ. jochr juvenis (νέος), σανσ. ju'van-, γοθθ. juugs, σλκ. juun, λθ. jau'-nus ajo (λέγω) ἀντί τοῦ *ag-jo, βίξ. ag, πρόσρσις jo-, ἀρχ. ja, πρβλ. ad-ag-jum (παροιμία), σανσ. ai (λέγειν) κτλ.

Τὸ λατ. i = τῷ ἀρχ. j κατόπιν συμφώνων· π. χ. medi-us = ἀρχ. καὶ σανσ. mā'dhjas, ἔλλ. μέσος = *méhjos' patr-us, ἀρχ. patar-ja-s, σανσ. pitr-ja-s. ἔλλ. πάτρ-ιος, ἀρχ. στέλ. pitr- μετὰ τῆς προσφύσεως ja' sicut, sicut, ἀρχ. as-ja-in, as-ja-t, ἔλλ. εἶην, εἶη ἐκ τοῦ *es-ja-n-, *es-ja-t, σανσ. sja-in, sja-t. ἐκ τῆς βίξ. es, ἀρχ. as (εἶνα) κτλ.

Ὅχι σπανίως ἐξαρχνίζεται τὸ j, συνήθως μεταξὺ φωνηέντων· π. χ. monico (μιμησάω,

παραινῶ), ἀρχ. τύπ. mānajami ἐνεργ. μεταβατικὸν ἐκ τῆς βίξ. men (men-tem, μῆτιν, νοῦν), me-mi-mi (ἐνθυμούμαι), ἀρχ. man (νοεῖν) sado (καθίξω, ἡσυχάζω) ἐκ τοῦ *sō-dao, *sadajo, ἀρχ. καὶ σανσ. sādajami, μεταβατ. ἐκ τῆς βίξ. sed, ἀρχ. sad. Ἐπιπρὸ τοῦ i καὶ τοῦ e, ὅπερ ἀντικαθίσταται τὸ i· π. χ. capis, capit ἀντι τοῦ *capjis, capjit, δηλ. kap-ja-si, kap-ja-ti παρὰ τῷ capio δηλ. kap-ja-mi καὶ κατόπιν συμφώνων· π. χ. minor, minus ἀντι τοῦ *min-ior, *min-ius διὰ τῆς ἀρχικῆς προσφύσεως τοῦ συγκριτικοῦ -jans' ero, eris, erit κυρίως ἐκ τοῦ *eso, *esis, *esit, ἀντι τοῦ *esjo, *esjis, *esjit, ἀρχ. τύπ. as-ja-mi, as-ja-si, as-ja-ti κτλ.

Β'). Τὸ ἀρχ. s = τῷ λατ. s, r. Τὸ λατ. s = τῷ ἀρχ. s ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει λέξεως, ἐν δὲ τῷ μέσῳ πρὸ ἀφώνων μεταξὺ φωνηέντων ἐν τῇ κλασικῇ γλώσσῃ τὸ s μεταβαίνει σχεδὸν πάντοτε εἰς r. Πρὸ τῶν ἡμιφώνων τὸ με ἀφομοιούμενον ἀποβάλλεται, τὸ δὲ μεταβαίνει εἰς r· π. χ. βίξ. sed, ἀρχ. καὶ σανσ. sad, ἔλλ. ἐδ, γοθθ. sad' septem, ἀρχ. καὶ σανσ. sa'ptan. ἔλλ. ἐπτὰ· πρὸ πρόσρσις -os, -es· π. χ. gen-os, gen-us, γεν. gen-er-us, gen-er-is, ἀρχ. gau-as-as, ἔλλ. γέν-ος, *γεν-εος = γένεος, γένους, σανσ. g'ān-as, γεν. mā'-as-as κτλ.

Τὸ λατ. r = τῷ ἀρχ. s (περὶ οὐ κατωτέρω ἐν τοῖς φιλολογικοῖς νόμοις).

Γ'). Τὸ ἀρχικόν v = τῷ λατ. v (μὴ διακρινόμενον τοῦ u ἐν τῇ γραφῇ) καὶ u. Τὸ λατ. v = τῷ ἀρχ. v· π. χ. βίξ. vid ἐν τῷ video (ὄρω), ἀρχ. καὶ σανσ. vid, ἔλλ. Fid· βίξ. vom ἀντι τοῦ *vem ἐν τῷ vom-o (ἔμεω), ἀρχ. καὶ σανσ. van, ἔλλ. Fem· βίξ. voc ἀντι τοῦ *vec ἐν τῷ voc-are (καλεῖν), vōc-em, ἀρχ. vak, σανσ. vak', ἔλλ. Fep, κτλ. Ἐν τοῖς quis, quod, anguis, suavis, τὸ u = τῷ v, ὡς quis, quod, anguis, suavis, ἐπειδὴ τὸ u ἐν τῇ μετρικῇ δὲν θεωρεῖται φωνῆεν.

Τὸ λατ. u = τῷ ἀρχ. v κατόπιν ἀκαρτεῖων συμφώνων καὶ τοῦ u· π. χ. quatuor, σανσ. katva'tas, ἔλλ. τέτταρες = τέτ'ρες, γοθθ. fidvar, ἀρχ. katvaras, ἐνθα τὸ u = v ἔχει δυνάμιν συμφώνου. Σύνθετος ἰδίως εἶναι τὸ u = τῷ ἀρχ. v ἐν τῇ ἀρχικῇ πρὸς σχηματισμὸν τῶν στελεχῶν προσφύσει va = λατ. vo, uo, βραδύτερον vu, uo, ὅπερ ἐν τῇ λατινικῇ κατόπιν τῶν πλείστων συμφώνων, ἐξαίρεσει τοῦ r, l, q, εἶναι uo, βραδύτερον uu, θηλ.

na' π. χ. al-vo-s (ὁ τρέφων), βίζ. al (al-o τρέφω) ar-vo-m (ἀρουραί), βίζ. ar (ἀροῦν) ἀλλὰ vac-uo-s (κενός), βίζ. vac' noc-uo-s (ἐπιζήμιος), re-lic-uo-s (λοιπός) καὶ re-liq-uo-s, βίζ. noc, lic κτλ.

Ὁὐχὶ σπανίως τὸ v ἐξαρκυρίζεται π. χ. se, si-bi καὶ λπ. ἀντὶ τῶν *sve, *svi-bi ἐκ τοῦ ἀρχ. στελ. svit, σανσ. sva' te, li-bi, ἀντὶ τῶν *tve, *tvi-bi, σανσ. tva-m. Ἀντὶ τοῦ ἀρχῆθεν ἀρκτικού sva- τίθεται ἐν τῇ λατιν. συνήθως so-, (ὄρα ἀνωτ., ἐν τῇ φθολογίᾳ τῆς λατ. περὶ φωνηέντων) eamis ἀντὶ τοῦ *evan-is, ἑλλ. κύων, σανσ. σέλ. evan-, ἀρχ. τύπ. kvan- suadeo (πείθω) ἀντὶ τοῦ *si-adveo ἐκ τοῦ suavis = *svad-vīs, ἑλλ. ἡδύς, σανσ. suadu-'s deus (θεός) = *deus, *devo-s, *deivo-s, dīvo-s, ἀρχ. τύπ. dai-va-s, σανσ. de'va-'s, λιθ. dē'va-s. Μεταξὺ φωνηέντων ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ γλώσσῃ τὸ v ἀποβάλλεται συνήθως π. χ. suus, suum ἀντὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου ἐν ἐπιγραφαῖς ἀπαντῶντος sovos, sovom (*suvus, *suvum) fluunt, ἐν ἀρχ. ἐπιγρ. fluunt' fui = *fuvī' boum ἀντὶ bovum, κτλ. καὶ ὅμως εὑρίτται novus, ovīs καὶ ἕτερα κατὰ τοῦ v.

Γ'. Ἐγγίνα n, m. á.) Τὸ ἀρχικὸν n = τῷ λατ. n. Ὡς ἐν ταῖς λοιπαῖς Ἰνδογερμανικαῖς γλώσσαις, οὕτω καὶ ἐν τῇ λατ. τὸ ἀρχικὸν n πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων συμφώνων γίνεται οὐρανισκοφώνον n, πρὸ τῶν χειλοφώνων ὅμως χειλοφώνον, δηλ. m' π. χ. ne (ἀρνητικὸν) ἐν τῷ ne-c, ne-fas κτλ., ἀρχ. καὶ σανσ. na' m- (ἀρνητικὸν ἐν συνθέσει), ὁμβρ. an, ἑλλ. ἀν-, ἀρχ. καὶ σανσ. an- βίζ. nec, nec-are (κατείναν), noc-ere (βλάπτειν), ἑλλ. νεκ, σανσ. nas, ἀρχ. nak' σέλ. noc-ti- ἐν τῷ noc-te-m, ἀρχ. nak-ti, ἑλλ. νυκτ-, σανσ. na'kta-m, λιθ. nak-ti-η κτλ. Τῆς μεταβολῆς τοῦ n εἰς n καὶ m παραδείγματα jn-n-go (ζεύγνυμι), βίζ. juv' ru-m-pro βήκνυμι, σανσ. lu-m-ra'mi, βίζ. rup, σανσ. lup, ἄντων ἀρχῆθεν βεβασίως ἦσαν juv-nāmi, rup-nāmi. βραδύτερον ὅμως τὸ ἔρρινον μετετέθη εἰς τὴν βίζαν, ἐξ οὗ ἐγένετο juv'gāmi, ruprāmi, δηλ. jungo, rumpro.

Ε'. Τὸ ἀρχικὸν m = τῷ λατ. m' π. χ. βίζ. men ἐν τῷ me-min-i, men-tem, mens (νοῦς) mon-uo, ἑλλ. = μέν (μέν-ος), ἀρχ. καὶ σανσ. man (νοεῖν) mā-ter, ἑλλ. μή-τηρ, σανσ. mā-tar', ἀρχ. mā-tar-'s κτλ. Καὶ ἐν ταῖς προσφάσειν εὑρίτται συνήθως m' π. χ. men, ἀρχ. man, ὡς ἐν τῷ *gnō-men,

(ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ. ΤΟΜΟΣ Ζ')

nō-men, σανσκρ. mā'-man-, ἀρχαῖον *gnā-man κτλ.

Ἐν τοῖς tene-brae (σκότος) ἀντὶ τοῦ *te-nes-brae, *temes-brae, βίζ. tam, ἐν τῇ σανσ. tā'm-as (σκότος), ἀγ. dēm-ar, γερμ. daemmerung κτλ., τὸ n ἐγένετο διὰ ἀνομοιότητος ἐκ τοῦ m πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀλλεπαλλήλων χειλοφώνων *teme'brae τὸ Papius (ἔννατος) ἐγένετο ἐκ τοῦ *nomus, *novinus, novem (ἑννέα).

Δ'. Ὅγρὰ r καὶ l φθόγγου. á) Τὸ ἀρχικὸν r = τῷ λατ. r, l. Τὸ λατ. r = τῷ ἀρχ. r' π. χ. rex (βασιλεύς), δηλ. *reg-s, ἀρχ. ra-m-s, σανσ. στελ. ra-m' βίζ. or, or-ior, or-tus, ἑλλ. ὄρνωμι, ἀρχ. καὶ σανσ. ar' βίζ. ar, ar-o, ἑλλ. ἀρ-ώω, σλαβ. or-jar aratrum, ἑλλ. ἀρ-οτρον κτλ.

Τὸ λατ. l = τῷ ἀρχ. r (ὄρα κατωτέρω τοὺς φθολογολογικοὺς νόμους περὶ τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ l μετὰ τοῦ r ἐν τῇ λατινικῇ χάριν τῆς ἀνομοιότητος) π. χ. βίζ. loc (λαλεῖν) = loqui-or, loc-utus, ἑλλ. λακ, σλαβ. rek (rek-ā, ὁμιλῶ), ἀρχ. rak' βίζ. luc, luc-erna, luc-em (φῶς), ἑλλ. λυκ, σανσ. ruk', γοτθ. luhl, ἀρχ. ruk' βίζ. lic, linquo, re-lic-uo-s, ἑλλ. λιπ (λείπω), σανσ. rik', ἀρχ. rik, κτλ.

Οἱ κυριώτεροι φθολογολογικοὶ νόμοι τῶν συμφώνων.

Οἱ ἐνταῦθα ἰσχύοντες φθολογολογικοὶ νόμοι παρατηροῦνται á) ἐν μέσῳ, β') ἐν ἀρχῇ καὶ γ') ἐν τέλει τῶν λέξεων.

Α'). Οἱ ἐν μέσῳ λέξεως ἰσχύοντες φθολογολογικοὶ νόμοι εἶσι

á.) ἡ ἄφομοίωσις. Αἱ εἰς τὰς μετὰ τῶν προθέσεων συνθέσεις γινόμεναι ἀφομοιώσεις ὡς ἀνήκουσαι μᾶλλον τῇ εἰδικῇ λατινικῇ γραμματικῇ ἢ τῇ συγκριτικῇ παραλείπονται ἐνταῦθα.

β.) Ἐπιτελιχὸ ὁμοίωσις τοῦ προσηγορικοῦ θθόγγου πρὸς τὸν ἔσθμενον. Αὕτη δὲν διακρίνεται τῆς ἐκβολῆς τοῦ πρώτου φθόγγου μετὰ τὰ μακρὰ φωνήεντα, κατόπιν τῶν ὁπίων τὰ διπλὰ σύμφωνα δὲν ἀκούονται εὐκόλως τοῦναντίον ὅμως κατόπιν βραχέως φωνηέντος ὁ διπλασιασμός τοῦ συμφώνου εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς κυρίως ἀφομοιώσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀποβολὴ ἐνὸς συμφώνου πρὸ ἑτέρου γίνεται ἐκ τῆς ὁμοιώσεως πρὸς τὸ ἐπόμενον, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα περὶ τῆς ἐξαρκυρίσεως συμφώνων πρὸ συμφώνων.

Τὰ διπλὰ σύμφωνα δὲν ἐγράφοντο πρὸ τοῦ

Ἐννίσου, ἐν δ' ἐπιγραφαῖς φαίνεται ἐν γένει μὴ ὄντα ἐν χρήσει ἀπὸ τοῦ 640 ἀπὸ κρίσεως Ῥώμης.

Παράδειγματα ἐντελοῦς ἀφομοίωσης τοῦ προηγουμένου πρὸς τὸν ἐπόμενον φθόγγον μετὰ βραχὺ φωνῆν εἶναι sum-mi-us ἐκ τοῦ *sup-mi-s, πρὸλ. sup-er-, super-er-, sup-er-mus=flamma ἐκ τοῦ *flag-ma, flag-rare=sel-la ἐκ τοῦ *sed-la, πρὸλ. sed-ere=puella ἐκ τοῦ *puer-la, *puer-ia, πρὸλ. puer κατ. λ.

Ἐτι ἐντελής ἀφομοίωσις τοῦ προηγουμένου συμφώνου πρὸς τὸ ἐπόμενον μετὰ μακρὴν φωνῆν, ὡς διπλασιασμὸν ὅμως δὲν ἔγραπον. Εἶναι γνωστὴ ἡ ὁμοίωσις (ἢ ἀποβολὴ) τοῦ d, l, συνήθως δὲ καὶ τοῦ n πρὸ τοῦ ἐπόμενου s, ὅτε τὸ προηγουμένον βραχὺ φωνῆν γίνεται μακρὸν, ὅπερ μαρτυρεῖ πιθανῶς τὸν ὑπάρχοντά ποτε τοῦ συμφώνου διπλασιασμὸν π. χ. suad-si ἐκ τοῦ suad-si παρκα. τοῦ suad-er- καὶ τὰ ὀμοιαί pes = *ped-s, αἰτ. pād-em milles, βραχύτερον milēs ἐκ τοῦ *milet-s, αἰτ. mil-lit-em formosus ἐκ τοῦ *formosus, ἢ πρόσφρασις ἀρχῆθεν ἢν vavis ἐκ τοῦ vant, οὗ τὸ v ἐξηρανήθη κατ. Ἐνίοτε ἡ γλῶσσα λίαν ἐνωρίς ἀπέβαλε τὸ n, ἄλλοτε διετήρησε μακρότερον τὸ n, ἢ δὲ μεταγενεστέρα γραφομένη γλῶσσα διετήρησεν αὐτὸ πάντοτε.

Πρὸς τὸ ἐπόμενον j ἀφομοιοῦται οὐδὲ σπα-νίος τὸ προηγουμένον m, τότε δὲ τὸ j γράφεται ἀπάντοτε ἄπλοον, τὸ προηγουμένον ὅμως φωνῆν ἐάν ἦτο βραχὺ, γίνεται μακρὸν π. χ. ma-jor ἐκ τοῦ *ma-jor, πρὸλ. ma-g-mis, βίξ. ma-g, ἀρχ. ma-gh (αὐξάνειν) a-jo ἐκ τοῦ *ag-jo, πρὸλ. ad-ag-ium, βίξ. ag, σνασ. ah, ἀρχ. ah (λέγειν). Πρὸ τῆς ἀρχικῆς προσφύσεως j μὴ μένει τὸ m, τὸ j ὅμως τότε μεταβάλλεται εἰς i' π. χ. ad-ag-iu-m, nau-fitig-iu-m. Παράβαλε τὴν συνθεσεστέρα ἐξαφάνισιν τῶν συμφώνων πρὸ τοῦ j μετ' ἀναπληρωτικῆς ἐκτάσεως ἐν τῇ συνθέσει π. χ. so(d)-jungo, pe(t)-juro, di(s)-judicio, tra(n)s-judicio καὶ ἕτερα.

Ἐξαφάνισις τοῦ m πρὸ τοῦ v ἄνευ ἀναπληρωτικῆς ἐκτάσεως γίνεται ἐν τοῖς ἐξῆς: brō-v-is, ἔλλ. βραχύς, lō-v-is ἀντὶ τοῦ *lōm-v-is, πρὸλ. ἔλλ. ἐ-λαχύς-; vivo ἀντὶ τοῦ *vī-m-v-o, vīxi δηλαδὴ *vīg-si, βίξ. vīg.

Τὸ d ἐξαφάνισθη πρὸ τοῦ v ἐν τῇ suāv-is ἐκ τοῦ *svadv-is, ἔλλ. ῥδός, σνασ. svādū-s.

Πρὸ τῶν ἐξῆρων ἐξαφάνιζεται ἐνίοτε τὸ m καὶ συνηθέστερον τὸ c, ὅπερ δύνανται νὰ μείνῃ

καὶ νὰ τραπῇ εἰς μ (ὅρα κατωτέρω γ'), σπα-νιώτερον ἄνευ ἀναπληρωτικῆς ἐκτάσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὅμως μετ' αὐτῆς πιθανῶς τὸ c πρὸ τῶν ἐξῆρων ἐμαλκύνθη εἰς μ πρὶν ἢ ἐξαφάνισθῇ ὅρα κατωτ. γ') π. χ. sti-mulus (κέντρον), sti-mulo (κεντῶ) ἐκ τῆς βίξ. stīg, δι' ἐπιτάσεως in-stīg-ō, μετ' ἐξῆρων in-stīne-tus = *in-stīng-tus, πρὸλ. ἔλλ. σίζω = *stīg-jō ex-ā-men ἀντὶ τοῦ ex-āg-men ἐκ τῆς βίξ. ag ἐν τῷ ag-ere, καὶ ag-men, teg-men, seg-mentum vā-nus (μάχιος) ἐκ τοῦ *vāc-nus, πρὸλ. vāc-nus (κενός). Τὸ ne ἐξαφάνισθη ἐν τῇ quī-ni (ἀνά πέντα) ἐκ τοῦ *quīnc-ni ἐκ τοῦ quīnque (πέντε) κατ.

Πρὸ τοῦ m ἐξαφάνισθη c ἐν ταῖς lu-men ἐκ τοῦ *luc-men, ἀμυθήβολον ὅμως εἰ ἐκ τῆς ἐπιτεταμένως ἢ μὴ βίξ. c, εἰ ἐκ τοῦ *luc-nem ἢ *louc-men, *luc-men τὸ es δηλ. X ἐξαφάνισθη πρὸ τοῦ m ἐν ταῖς se-mestris (ἐξάμηνος) ἀντὶ τοῦ *sex-mestris καὶ τισιν ἑτέροις.

Πρὸ τοῦ m ἐξαφάνιζεται b' π. χ. glāma ἀντὶ τοῦ *glub-ma, πρὸλ. glub-ere (ἐκλεπίζειν) grēmium (κόλπος) ἀντὶ τοῦ *greb-mium, πρὸλ. σνασ. g'arba- καὶ ἕτερα.

Πρὸ τοῦ l ἐξαφάνισθη x ἐν τῷ te-la, (ὄρα-σμα) ἐκ τοῦ *tex-la, πρὸλ. tex-ere (ὄρακναι).

Πρὸ τοῦ c ἐξαφάνισθη d καὶ t ἐν ταῖς hoc ἀντὶ τοῦ *hod-c, *hod-ce, πρὸλ. quod, ac ἀντὶ τοῦ *at-c, πρὸλ. at-que.

Πρὸ ἡμιφώνων συμφώνων ἐξαφάνιζεται s' π. χ. πρὸ τοῦ n ἐν τῇ pō-no ἀντὶ τοῦ *pōs-no, πρὸλ. pōs-nī cē-na ἀντὶ τοῦ *ces-na, ἄμβρ. ces-na' penna ἀντὶ τοῦ ἀρχαιότερου pes-na ἀντὶ τοῦ *pet-na ἐκ τῆς βίξ. pet, ἔλλ. πετ, σνασ. pat (πέτρῃ), πρὸλ. praepetes (πτενά), ἀγ. fūd-ara, fūd-ah, ἔλλ. πτ-ίλον. πτε-ρόν, κατ.

Πρὸ τοῦ m ἐξαφάνισθη s ἐν ταῖς fū-mus (κόπη), πρὸλ. fū-res-mus, res-mus ἀντὶ τοῦ *ret-mus, ἔλλ. ἐ-ρετ-μός' ἔνευ ἀναπληρωτικῆς ἐκτάσεως ἐξαφάνισθη τὸ s ἐν τῇ Cā-mena ἐκ τοῦ Cas-mēna, βίξ. cas, πρὸλ. car-men, βίξ. σνασ. cas, cās (διαιγεῖσθαι, λέγειν).

Πρὸ τοῦ n καὶ m μεταβιβάνει τὸ s εἰς i' ὅρα κατ. ε.

Πρὸ τοῦ l ἐξαφάνισθη τὸ s ἐν τῇ corpulentus ἀντὶ τοῦ *corpus-lentus, πρὸλ. corpus, corporis.

Πρὸ τοῦ d ἐξαφάνιζεται s' π. χ. jū-dex ἀντὶ τοῦ *jus-dex' idem, ἀντὶ τοῦ *is-dem'

di-ducō ἀντί τοῦ *dis-ducō καὶ ἕτερα. Μένει ὁμοῦ ἐν τοῖς trans-ducō, trans-do καὶ tra-ducō, tra-do, ἔτι ἐν τοῖς cius-dam, cius-dam.

Καὶ πρὸ τοῦ b ἐξαφρηνίζεται s' π. χ. tenebrae ἀντί τοῦ *tenes-|brae καὶ τὰ ὅμοια.

Πρὸ τοῦ d ἐξαφρηνίζεται r μετ' ἀναπληρωτικῆς ἐκτάσεως ἐν τῷ ped-o, pod-ex καὶ πέριδος, σκασ. pard, ἀρ. lutz, λυθ. perd.

Γνωστὴ εἶναι ἡ ἐξαφράσις· τοῦ r πρὸ τοῦ s ἕνεκα τῆς ἀφομοίωσης· π. χ. rsum, rsumm καὶ rursum, summ καὶ sursum, retrōsum καὶ retrorsum καὶ τὰ ὅμοια.

Πρὸ τοῦ sc ἐξαφρηνίζονται σύμφωνα μόνον διὰ τὴν ἀπλοποίησιν καὶ εὐκολίαν τῆς προφορᾶς· π. χ. di-sco ἀντί τοῦ *dic-sco, πρὸς δι-dic-r po-sco, (τοῦ se μόνιμου γενομένου καὶ τοῖ ἀρχῆθεν χρησιμεύοντος μόνον εἰς σχηματισμὸν τοῦ ἐνεστώτος, πρὸς po-|pose-i) ἀντί τοῦ *porc-sco, βίξ. proc, prec ἐν τοῖς proc-ax, proc-us, prec-or, γερμ. frab, frag (γοθ. frah-man, γερμ. Hagen) mi-sco ἀντί τοῦ *mig-sco, ἔλλ. μίγ-νυμι, καὶ ἐνταῦθα τὸ sc ἐν τῇ λατ. συνκρίσει μετὰ τῆς βίξης. Ὅμοιον εἶναι τὸ mis-tus ἀντί τοῦ mies-tus, mix-tus καὶ τοῦτο ἀντί τοῦ *misa-tus, πρὸς. misc-eo terra (ζηρά, γῆ) ἀντί τοῦ *tersa.

Ἐπίσης εἶναι γνωστὸν, ὅτι πολλῶν συμφώνων συμπλεκομένων ἐκβάλλεται ἐν αὐτῶν διὰ τὴν εὐφωνίαν· οὕτως ἐξαφρηνίζεται c, g μετὰ τὸ l, l ἐπομένου l ἢ s' π. χ. sar-tus ἀντί τοῦ *sarc-tus, πρὸς. sarc-io tor-tus ἀντί τοῦ *torc-tus, πρὸς. torqu-eo ul-tor ἀντί τοῦ *ulc-tor, ἐκ τοῦ ulc-iscr in-dul-tus ἀντί τοῦ in-dul-ctus ἐκ τοῦ *in-dulg-tus, τοῦ in-dulg-co καὶ ἕτερα· sar-si ἀντί τοῦ *sarc-si, πρὸς. sarc-io mul-si, mul-sus ἀντί τοῦ *mulg-si, *mulg-sus, ἐκ τοῦ *mulg-tus, πρὸς. mulg-co οὕτω καὶ ur-sus ἀντί τοῦ *uresus ἐκ τοῦ *urctus, ἔλλ. ζικτος, σκασ. l'ks'us.

Ἐν τέλει λέξεσι ὁμοῦ μένει τὸ rcs ἐν ταῖς arx, merc.

Ἐπίσης καὶ ἐν ταῖς συμπλοκαῖς τοῦ s-br, r-br ἀποβάλλεται τὸ s καὶ r πρὸ τοῦ b' π. χ. mulie-bris ἀντί τοῦ *mulier-bris ἢ *mulies-bris· fume-bris ἀντί τοῦ *fumes-bris καὶ fumer-a, fumus febris, hebris ἀντί τοῦ *fer-bris, βίξ. fer (fer-vor, ζέσις), ἀρ. ghar (ἄρα ἀνωτ. σελ. 46, Γ', α).

Τὸ Quintus ἀντί τοῦ quinc-tus εἶναι νέον.

Τὸ αὐτὸ ἔχεται καὶ περὶ τοῦ au-tor ἀντί τοῦ auc-tor ἐκ τοῦ *aug-tor (aug-co) καὶ τὰ ὅμοια. Πιθανώτατα ἐξαφρηνίζεται ἐνιγχοῦ καὶ ἐν τῇ ἀρχαιοτέρῃ γλώσσῃ τὸ c πρὸ τοῦ l ὡς in-vit-us ἐκ τοῦ *in-vic-(i) tus, βίξ. vic, vec, ἔλλ. Fea (ἐκ-ών), σκασ. vas, δὴλ. vak (θέλειν) in-vi-lare ἐκ τοῦ *in-vic-(i)-lare ἐκ βίξ. vic, vec, voc, (voc-are), ἔλλ. Fea, σκασ. vak', ἀρ. vak (λέγειν) καὶ τὰ ὅμοια. Ἐπι Victoria, Victorius καὶ Victoria, Victorius.

2) Ἐπειδὴ ἀφομοίωσι τοῦ ἐπομένου γθόγγου πρὸς τὸν ἡγούμενον· Ἡ ἀφομοίωσις αὕτη εἶναι λίαν συνήθης ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ. Οὕτως ἀφομοιοῦται π. χ. τὸ l τῆς καταλήξεως τοῦ ὑπερθετικῆς timu-s, ἀρ. καὶ σκασ. timia-s, διατηρεθὲν ἐν τῇ op-timus, πρὸς τὸ προηγούμενον s ἐν τῇ is-simus = *is-timus.

Τὸ is, ὁ βραχυτάτος τύπος τοῦ ἀρχικοῦ jans, ἐν τῇ λατ. ias, ior, ius, εἶναι πρόσφαις τοῦ συγκριτικοῦ, εἰς ἣν προστίθεται ἡ τοῦ ὑπερθετικῆς π. χ. longis-simus, ἐκ τοῦ *longis-timu-s. Ἐπίσης ἀφομοιοῦται τὸ l τοῦ tim-us εἰς r καὶ l τῶν ὑπερθετικῶν τῶν σχηματιζομένων ἐκ τοῦ μὴ ἐπιτεταμένου στελέχους τοῦ ἐπιθέτου· π. χ. celer-rimus, ἐκ τοῦ *celer-timus, facil-timus ἐκ τοῦ *facil-timu-s, κτλ., εἰμὴ τὰ ὑπερθετικά ταῦτα εἰσὶν ἀντί τοῦ *celer-is-timus, *facil-is-timus, *celer-timus, *facil-timus, *celer-simus, *facil-simus.

Τὸ s ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ r ἐν ταῖς torr-co ἀντί τοῦ *tors-co καὶ tos-tu-m ἀντί τοῦ *tors-tu-m καὶ terra ἀντί τοῦ *tersa, ἀρ. βίξ tars (ζηρὸν εἶναι), γερμ. dürr-e καὶ durs-t (δίψα) fer-rem, vel-lem ἐκ τοῦ *fer-sem, *vel-sem, πρὸς. ama-rem ἐκ τοῦ *ama-sem, *fac-sem καὶ ἕτερα.

Τὸ j ἀφομοίωθη ἴσως πρὸς τὰ προηγούμενα σύμφωνα ἐν ταῖς πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ἐνεστώτος καταλήξεσι, ὅτε τὸ λατινικὸν τῆς βίξης σύμφωνα διπλασιαζέται· π. χ. pello, fallo, curro, mitto καὶ ἕτερα (peljo, faljo, curro, mitto), εἰ καὶ αἱ συμπλοκαὶ lio, rio, tio εἶναι συνήθεις.

Τὸ v φαίνεται ἀφομοιωθὲν πρὸς τὸ προηγούμενον l ἐν ταῖς pallor, pallidus (ἄχρησ), ἀντί τῶν *palver, pal-vilus, πρὸς. ἀρ. γερ. falo, falaw-er, falw-er, λυθ. καὶ ἀρ. τύπ. paly-us, mollis (μυλθακὴς) ἐκ τοῦ molvis, *moldv-is ἀντιστοιχοῦν τῷ σκασ. mrdv's,

ἀρχ. τύπ. *mandu-s* *sollu-s*, *salvo-s*, *sano* *salva-s*, ἑλλ. ὄλος ἀντί τοῦ ὀλῆος. Ἐν τοῖς διπλοῖς τούτοις τύποις *sollus*, *salvus*, *pello*, *alius*, ἀναγνωρίζονται ἔχῃ ἀναμιζέως τῶν διαλέκτων.

Τὸ I μετὰ τὸ s ἀφομοιώθη αὐτῶ ἐν τῇ *cen-sor*, *census*, ἐκ τῆς βίχης *ceus*, μετὰ τῶν προσφάσεων *lor*, *tu*, πρὸς τὴν ὄσκ. *cen-sur*, *cen-som* = *cen-sum*. Ἐπι τὸ I ἀφομοιούται συνήθως τῷ ἡγουμένῳ s, ἐνθα ἐκ τοῦ *cl*, *l*+*l*, πρῶτον γίνεται *sl*, (ὄρα ἀνωτ. περὶ ἀνομοιότητος) κατόπιν βραχέως φωνήεντος ὁ διπλασιασμός διπλοῦται καὶ διὰ τῆς γραφῆς, κατόπιν ὅμως μικροῦ φωνήεντος ἢ συμφώνου συνήθως μένει ἀπλοῦν s ἢ καὶ διπλοῦν, ὡς *lissus*, *cassus*, *divisio*, *vissu* καὶ ἕτερα ἐν τῇ γλώσσῃ τὸν λόγον αὐτῶν ἔχοντα π. γ. *lissus* ἐκ τοῦ *fid-lu-s*, *liss-lu-s*, βίξ. *fid* ἐν τῷ *findo*, *fid-i* *gress-us* ἐκ τοῦ **gred-lu-s*, **gres-lu-s*, πρὸς *grad-i-or* *fossa* ἐκ τοῦ **fos-ta*, **fod-ta*, βίξ. *fod* ἐν τῷ *fod-io* *passus*, ἐκ τοῦ *pat-lu-s*, **pas-tu-s*, πρὸς *pat-i-or* κτλ.

3.) Ὁμοίως τοῦ ἡγουμένου γθόγγου πρὸς τὸν ἐπόμειον. Ὡς γνωστὸν, ἡμίφωνα ἀκαριαία σύμφωνα πρὸ ἀφώνων τρέπονται εἰς ἄφωνα π. γ. *ac-tus* ἀντί τοῦ **ag-tus*, πρὸς *ag-o* *scrip-tus*, *scrip-si* ἀντί τοῦ **scrib-tus*, **scrib-si*, πρὸς *scrib-o* καὶ ἕτερα. Τοῦ *vec-tus*, *veh-o*, ἀρχ. *vagh-a-mi*, τὸ ἀρχικὸν *gh* ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ λατ. *g*, ἐξ οὗ ἀρχ. *vagh-tas*, λατ. *veg-to-s*, *vec-tu-s* ἀλλ' εὐρηνται ἀμφοτέρω c καὶ g, ὡς *sec-ure* καὶ *seg-mentum*, *salic-em* καὶ *salig-nus* καὶ ἕτερα, ἐν οἷς τὰ ἡμίφωνα *m* καὶ *n* μετέβαλον τὸ c εἰς τὸ ἡμίφωνον *g*.

Χειλεύφωνα ἀκαριαία σύμφωνα πρὸ τοῦ *n* μεταβαίνουσιν εἰς τὸ χειλεύφωνον ἔρρινον π. γ. *som-nus*, *Som-nium* ἀντί τῶν **sop-nus*, (πρὸς *l*, *sop-ire*) **Sab-nium* (πρὸς *l*, *Sab-imi*, *Sab-elli*).

Ἡ ἀρχαιότερα γλῶσσα παρέρχει ἔτι s ἐκ τοῦ *l* μαλακυνθὲν πρὸ τῶν ἔρρινων, ὡς *res-nus* (*venus*) ἐκ τοῦ **ret-nus* (ἐ-ρετ-μός) *pes-na* (*penna*) ἐκ τοῦ **pet-na*, βίξ. *pet* (πετ-ῆν).

Μοναδικὸν εἶναι τὸ *quadra-ginta* παρὰ τῷ *quatri-duo*, ἐνθα τὸ *l* πρὸ τοῦ ἡμίφωνου *g* μετεβλήθη εἰς *d*.

Ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ *l* ἐγένετο ἐν τῇ λατ. διὰ τῆς διασυντικῆς δυνάμεως τὸ *r* ἐνίοτε **lhr*, **lhr*, *hr* (περὶ τοῦ *h* ἀντικαθίστατος τὸ *dh*

ὄρα ἀνωτ. σελ. 47 B') π. γ. *con-sobrius* (ἀδελφῶτος) ἀντί τοῦ *-sobrius* (τὸ s πρὸ τοῦ *h* ἀποβάλλεται, ἔνθα ἀνωτ. σελ. 48) καὶ τοῦτο ἀντί τοῦ **sodhrinus*, **sosthrinus*, **sostrinus*, ἐκ τοῦ **soster-inu-s*, στέλ. *sostor*—συνήθως **sosor*, *soror* (ἀδελφῆ) *salubris* ἐκ τοῦ **salus-bris* καὶ τοῦτο ἀντί τοῦ **salus-dhris*, **salus-thris*, **salus-tris*, **salut-tris* (*salus*-*salut-is* σωτηρία).

4.) Ὁμοίως τοῦ ἐπομένου γθόγγου πρὸς τὸν ἡγουμένον. Ἀπὸ συμβαίνει πρὸ πάντων εἰς τὸ *l*, ὅπερ μετὰ τὰ ἔρρινα καὶ ὑγρά (μετὰ συνεχῆ διὰ. σύμφωνα) μεταβαίνει εἰς τὸ συριστικὸν s. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μετὰ τὰ οὐρανισκόφωνα (μετὰ τὸ *c*), ὥσπερ καὶ ἐν τῇ ασσασκρίτῃ π. γ. ἐν τοῖς *man-sum* ἀντί τοῦ **man-lu-m* (*man-co*). Ἐπίσης ἐν τῇ *Leuc-ecie* (καπτ. τοῦ *Jupiter*) ἀντί τοῦ **Leu-ecie*, ἐκ τοῦ **Leucentie*, πρὸς *Leucentios*, *Leucentius* ἀντί τοῦ **leucent-ior*, *leucentios* ἐκ τοῦ **leucent* = **loucent*—μετ' ἐνεργ. ἐνεστ. **leuc-o*, **louc-o*, ἀρχ. τύπ. *rauk-ami*, βίξ. *luc*, ἀρχ. *ruk*. Μετὰ τὸ ἀρχικὸν *n*, ὅπερ ἐξηφανίσθη ἔπειτα, μετέθη τὸ *l* εἰς *s* π. γ. *pul-lu-s* ἀντί τοῦ **pul-tu-s* (*pel-lo*, *pe-pul-i*) *spar-sus* ἀντί τοῦ **spar* (*μ*-*tu-s* κτλ.).

Συνήθως τὸ *l* δὲν μεταβαίνει εἰς s μετὰ τὸ *n*, ἐὰν τὸ *nl* ἀνάκη εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σχηματιστικὸν τῶν λέξεων στοιχείον π. γ. *fer-unt*, *fore-nt-em*, πλὴν τοῦ ἀνωτέρω **Leu-ecios* ἀντί τοῦ **Leucentios*.

Μοναδικὸν εἶναι τὸ *lap-sus* ἀντί τοῦ **lap-tus*, **lab-tu-s*, πρὸς *lab-i* καὶ *scrip-tus* *scrib-ere*).

5.) *Μεταβλήθη* τοῦ s εἰς *g* μεταξὺ γωνιῶν ἢ μεταξὺ γωνιῶν καὶ ἡμιγῶνων συμγῶν καὶ κατόπιρ γωνιῶν καὶ ἐν τέλει λέξεως (τῆς προκειμένης γλώσσας). Τὰ ἡμίφωνα μεταβάλλουσι τὸ ἄφωνον s εἰς τὸ ἡμίφωνον *g* π. γ. *generis* (*genus*) ἐκ τοῦ ἀρχ. λατ. **genes-os* *maiores* ἐκ τοῦ **majoses* *erat* ἐκ τοῦ **esal*, βίξ. *es* *veter-nus* ἐκ τοῦ **vetes-nus* (*vetus*, *veter-is* ἀρχαῖος) *car-nem* ἐκ τοῦ **cas-men*, βίξ. *cas* *diu-nus*, *ho-dier-nus* ἐξ ἀπολεσθέντος στελέγους **dios*, **dies* = τῷ ἀρχ. *divas* (ἐν τῷ *dies*, *diei* τὸ λατικὸν s τοῦ στελέγους ἐξηφανίσθη) κτλ. Μεταξὺ φωνηέντων σπανίως ἐμεινε s π. γ. *nasus* (βίξ), *ασσασ*. *nas*, *σλαυ*. *nosu* *miser*, *vasa*, *posui*.

Συνήθως μένει τὸ s μόνον ἀντί τοῦ *ss* π. γ.

casus (πιῶσις) ἀντί τοῦ cassus ἐκ τοῦ *caddu-s καὶ τὰ ὅμοια.

6.) Σύμφωνοι εξαφανίζονται μεταξὺ φωνηέντων. Καὶ ἐνταῦθα παρατηρεῖται εἰδὸς τι ἀφομοιώσεως, καθ' ἣ ἡμίφωνα σύμφωνοι ἀφομοιοῦνται πρὸς τὰ περ. αὐτὰ φωνηέντα καὶ εἰς αὐτὰ ἐτραπίησαν, ὥστε ἐξ αὐτῶν μόνον ἢ συνοδούσασα αὐτὰ φωνὴ ἔμεινε, ἄφωνα δὲ διὰ τῆς ἐπιβροῆς τῶν φωνηέντων ἐγένοντο ἡμίφωνα. Ἐν ταῖς ῥωμαϊκαῖς γλώσσαις τοῦτο εἶναι συνήθιστα π. χ. ducatus, ἰταλ. ducato, ἰσπ. ducado, γαλ. duché. Συνήθιστα ἐξαφανίζεται τὸ j καὶ v, ὡς monco, mones ἐκ τοῦ *moncojo, moncojis, ἀρχ. τύπ. mārajami, mārajasi' amasti ἐκ τοῦ *amajisti, amavisti κτλ. Κατ' ἐξάρτησιν ἐξαφανίσθη τὸ s μεταξὺ φωνηέντων π. χ. vēr ἀντί τοῦ *veser, ἔλλ. ἔαρ ἀντί τοῦ *Ἔσσαρ, λιθ. vasarā (θέρος), σπαν. vas-anda's (ἔαρ) vīs, vim καὶ vīres, virium, στέλ. visi-, viri-. Βεβαίως ἐξαφανίσθη τὸ ἀρχικὸν bh ἐν τῇ λατ. f, h ἐκ τοῦ ama-vi ἀντί τοῦ *ama-fui κτλ.

7.) Φαινομένη παρεμβολὴ γθόγγων μεταξὺ συγκρουσμένων συμφώνων. Γνωστὴ εἶναι ἡ τροπὴ τοῦ m εἰς mp πρὸς συνδυασμὸν τοῦ m μετὰ τοῦ ἐπομένου l εἰς π. χ. liem-p-s, sum-p-si, sum-p-lus καὶ ἕτερα.

Β'. Ἀφομοίωσις. Τὸ l καὶ εὐμεταβάλλεται πρὸ τοῦ ἐπομένου l εἰς s' π. χ. eques-ter, pedes-ter, ἀντί τοῦ *equet-ter, *pedet-ter, πρβλ. equit-is, pedit-is, es-l, es-lis ἀντί τῶν *ed-l, *ed-tis, πρβλ. ed-o κτλ.

Εἰς ταῦτα ἀνάγονται καὶ τὰ -ālis καὶ -ari-s καὶ μάλιστα προηγουμένου l π. χ. mor-tali-s, ἀλλὰ καὶ vulg-ari-s, popul-ari-s, epul-ari-s.

Ἐάν οὐ αὐτοὶ θλόγγοι ἔπωνται ἀπεπλάηλοι, συναφρύνονται εἰς ἕν ἃς αὐτὰ ἢ ὅμοια σύμφωνοι ἀποβαλλομένου τοῦ μεταξὺ αὐτῶν κειμένου φωνηέντος' π. χ. consuetudo (συνήθεια) ἀντί τοῦ *consueti-tudo (cuesuetus) stipendium ἀντί τοῦ *stīpi-pondium (stīps, stīpis) veneficus ἀντί τοῦ *venenificus (venēnu-m φάρμακον) κτλ.

1.) Ἐν ἀρχῇ λέξεως. Ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ ἀποβάλλονται ἀρχτικὰ σύμφωνοι περισσώτερον ἢ ἐν ταῖς λοιπαῖς συγγενεῖσι γλώσσαις. Συχνάκις ἐκ δύο ἀρχτικῶν συμφώνων ἀποβάλλεται τὸ πρῶτον, καὶ ὅμοιος ἀποβάλλεται μάλιστα ἐν μόνον σύμφωνον πρὸ τοῦ ἐπομένου φωνηέντος ὡς τὸ c πρὸ τοῦ u.

Ὅτως οὐδεμίαν λατ. λέξιν ἄρχεται ἀπὸ cu, su, si, ἵππον δὲ ἀρχήθην ἢ λέξιν ἄρχετο ἀπὸ τῶν συμφώνων τούτων, ἀπέβαλλε τὸ s καὶ ἔμεινε μόνον τὸ δεύτερον' π. χ. nix, nivis ἐκ τοῦ *snig-s, *snigv-is, ἔλλ. νίφ-α (νίφ, νίφριν), ζενδ. cniiz' (νίφριν), ἀρχ. βουλγ. snigvū (χιών), λιθ. snig-ti (νίφριν), snig-sas (χιών), γοθθ. snaiw-s (χιών), γερμ. schnee' niurus (νύμφη) ἐκ τοῦ *sniguis, ἀγ. snur, σπαν. snus'ia, ἔλλ. νυός κτλ.

Ἐπίσης λατινικὰ λέξεις δὲν ἄρχεται ἀπὸ vl, vl' π. χ. lacer, ἔλλ. βράκος, ἀιόλ. βράκος δελ. Γράκος, σπαν. βζ. viack, ἀιόλ. viack (βράγνυ-ναι) radix, ἔλλ. βίζα, ἀιόλ. λεσβ. βρίζα, δελ. βρίζα, ῥιδίξ, γοθθ. vaurtes, ἀγ. wurza, wurzala, γερμ. wurzel, ἀρχ. τύπ. τῆς βζ. vrad καὶ ἕτερα.

Ἡρὸ τοῦ f ἀπέβληθη s ἐν τοῖς fallere, ἔλλ. σφάλλιν- fungus, ἔλλ. σφόγγος' funda, ἔλλ. σφενδόνη κτλ.

Μοναδικὰ εἶσι τὰ ἐξῆς: lego ἀντί τοῦ *sl -go, πρβλ. i-steg-a ἀντί τοῦ *im-steg-a, ἔλλ. στέγω, στέγη καὶ τέγη-η, λιθ. stogias (στέγη), γερμ. decken, dach (στέγη) laurus, ἔλλ. τάρφος, ἀρχ. βουλγ. turū σπαν. sthaur-s, γοθθ. stur, γερμ. stier κτλ. Τὸ ἀνάπα-λιν ἐκ τοῦ se ἔμεινε μόνον τὸ s ἐν ταῖς sir-pens (σχύνει), sirpea, sirpiculus καὶ scir-pus, scirpens, scipea, ἀγ. scilat, scilut, γερμ. schilf (κάλκαμος, δόναξ). Καὶ ἐν τῷ latium ἀντί τοῦ *latum, βζ. tol (tollo) ἀπέβληθη πιθωνῶς τὸ ἀρχικὸν l. Τὸ p πρὸ τοῦ l ἀπέβληθη πιθωνῶς ἐν τῇ lien, σπαν. plilan-, plilian, ἔλλ. σπλάν' ἴσως ἐν τῇ lana, lane-is (πίναξ, λοιπάς), ἔλλ. πλαξ, πλκα-ός (ἐπιπέδον), ἀγ. lali, γερμ. lach.

Ἐν τοῖς ἱστορικοῖς ἔρνοις, ὡς γνωστὸν, ἐκ τοῦ ἀρχτικοῦ mh ἔμεινε τὸ ἀπλοῦν μόνον m' π. χ. mo-sco, mō-lus, mō-men ἐκ τοῦ ἀρχαιότερου gmo-sco, πρβλ. co-gmo-sco, gmo-lus gmo-men, πρβλ. co-gmo-men, ἔλλ. γινώσκω, σπαν. m'ia, γερμ. kam καὶ kna' nā-tus ἀντί τοῦ ἀρχαιότερου gna-tus διατηρηθέντος ἐν τῇ co-gnatus, βζ. gna ἐκ τοῦ gna, ἔλλ. γι-γ(ε)-ο-μα ὡς ἐν τῇ ἀγγλικῇ γράσουσι μὲν gnad, graw, knowledge, δὲν προφέρουσι ὅμοιος τὸ m καὶ k.

Ἐπίσης ἐμφατέρον ἀπέβληθη τὸ st πρὸ τοῦ f π. χ. ἐν τῷ στέλ. sleiti-, sleiti-, leiti-, liti-, (lis. ἐρις), ἀγ. stril, γερμ. streit, ἐν ἐπιγραφαῖς slis ἔνθα τὸ sl μετέβη εἰς f' stlatus, latu-s (πλάτης), ἀρχ. βζ. star, ster-

no, stha-lus, ἑλλ. στορέννουμ κτλ. ἴσως καὶ τὸ stlocu-s, locu-s (τόπος, σπασ. βίξ. sthal ἐκ τοῦ stha, ἀρχ. sta (στασθαί), θέσις.

Ἡ τοῦ s uavis ἐνάντι τοῦ *suavis, οὗτω καὶ τὸ viginli ἀντὶ τοῦ *viginli, πρὸ βλ. duo, σπασ. dva. Ἡ ἀποβολὴ τοῦ d γίνεται ἐν τούτοις καὶ ἐν τῷ ἑλλ. εἰκοσι, καὶ σπασ. vica'li, ζενδ. vica'li, εἶναι ἔρα παν-αρχαία διότι ἐὰν ὑπῆρχεν ὀψιατικὸν (*dvi-ginli, ἤθελε γέναι: ἐκ τούτου *higinli, ὡς bis ἐκ τοῦ dvis, bellum ἐκ duellum, bonus ἐκ τοῦ duonus. Ἐνταῦθα δι' ἀμοιβαίας ἀρρομοιώσεως ἐγένετο τὸ b ἐκ τοῦ d καὶ v ἀρρομοιωθέντος τοῦ d πρὸς τὸ v κατὰ τὴν ποιότητα, τοῦ δὲ v πρὸς τὸ d κατὰ τὸν χρόνον ἢ ποσότητα, δηλ. γενομένου ἀκαριαίου ἢ μισροῦ φθόγγου.

Ἡ τοῦ j τὸ d ἀπεβλήθη ἐν τῇ Jovis καὶ ἐρεξῆς ἀντὶ τοῦ *Djovis, πρὸ βλ. ἀρχ. λατ. Divoe (Jovi) καὶ τὸ ἑκ. Divueli, σπασ. djāu-s (ουρανός), ἑλλ. Ζεὺς = ὄϊεος, βίξ. djū = div (φαίνεν, φωτίζειν). Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ ἐκ τῆς αὐτῆς βίξ. σχηματισθέντι Juno (*Hεx) ἀντὶ τοῦ *Diuo-no.

Καὶ αὐτὸ τὸ ἄλλο ἀνεκτὸν ἐν ἀρχῇ qv ἀπλοποιεῖται ἐν τῇ vermis (σκώληξ) ἐκ τοῦ *quemis, ἀρχ. τύπ. kumī-s, σπασ. kmi-s, λαθ. kirm-elē, γερμ. wurm.

Ἐψιατικὰ ἀπεβλήθη τὸ c πρὸ τοῦ v ἐν πολλοῖς τύποις τῆς ἑρωταματικῆς ἀντωνυμίας π. χ. u-bi ἀντὶ τοῦ *cu-bi ἢ *quo-bi διατετραθέντος ἐν τῷ συνθέτῳ ali-cubi u-nide ἀντὶ τοῦ *cu-nide διατετραθέντος ἐν τῷ ali-cunde u-ter ἀντὶ τοῦ *cu-ter (συγκριτικὸν ἐκ τοῦ στελ. cu=quo), πρὸ βλ. ἑκ. rmlu-cus-rid (δελ. ἐκάτεροι) διὰ τοῦ r=τῷ λατ. c, ἑλλην. πότερος, ἀρχαιότερον ἰων. κότερος, ἀρχ. τύπ. καὶ σπασ. ka-tarā's.

2.) Ἐν τέλει λέξεωσ ἡ λατινικὴ γλῶσσα, ὡς ἤμιν πρόκειται, ἀνέχεται οὐ μόνον ὅλα σχεδὸν τὰ ἄπλα σύμφωνα, ἀλλὰ καὶ δύο ἢ τρεῖς ὁμοῦ, δηλ. ἔτινα ἢ ὑγρά μετ' ὀρώων συνκνωμένα, ἔτι τὰ ἄρωνα, τὸ r, l, m, n, μετὰ τοῦ s τὸ j μετὰ τοῦ π. χ. ferum, hunc, vult, fert, serobis, Ars ἀντὶ τοῦ *art-s, fers (*feris), hiems, (*hiemps), ferens (*ferents). Τὰ rs, ls, ns, εἶναι ἀνεκτὰ ἐὰν γίνωνται ἐκ τῶν rs, ls, ns ἔτι καὶ osl. Ἐξήντα ἢ ὑγρά μετὰ ἄρώων καὶ τοῦ s π. χ. hiemps, urbs, arx, δελ. aras, falx δελ. fides. Τὰ λατινικὰ ταῦτα σύμφωνα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐγένετο δι' ἀποβολῆς ρωνκέντων ἢ ἐλ-

λείψει ρωνκέντων συνεστάλησαν, καὶ ὁμοῦ οὐδέποτε εἶναι ἀνεκτὸν ἐν τέλει διπλοῦν σύμφωνον π. χ. os, fel καὶ οὐχὶ oss, fell, πρὸ βλ. oss-is, fell-is: ἔτι δὲν εἶναι ἀνεκτὴ ἡ συμπλοκὴ δύο ἀκαριαίων φθόγγων. π. χ. lac ἀντὶ τοῦ *laet, πρὸ βλ. γεν. laet-is, καὶ rd ὡς rot, ἀντὶ cord, γεν. cord-is. Ἐνθα δὲ ἡ λέξις ἔπρεπε νὰ ἔχη λατινικὰ τὰ συμπλοκὰς ταύτας, ἀπερίεψε τὸ τελευταῖον σύμφωνον.

Μονιμοποιήσεως τῆς γραπτῆς λατινικῆς γλώσσας τῆς κλασικῆς ἢ ἐκκρίτου ἐποχῆς ἐμονιμοποιήθησαν καὶ αἱ καταλήξεις αὐτῆς. Ἡ ἀρχαιότερα ἔθνηκότερα καὶ ἀρχαιωτέρα γλῶσσαι παρέχει ἐν τῇ γραφῇ μεγάλην ἀδιαφορίαν ὡς πρὸς τὰ λατινικὰ σύμφωνα. Καὶ αὐτὰ τὰ διὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν λέξεων οὐσιωδέστα λατινικὰ σύμφωνα s, ll, l ἐν αὐτῇ ὅτε μὲν γράφονται, ὅτε δὲ παραλείπονται ὡς καὶ ἐν τῇ ὀμβρικῇ. Τοῦτο ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἀρχαιότερον, πρὶν δὲ τοῖς ἀπαιδέτοις τῶν Ῥωμαίων βεβαιῶς καὶ βραδύτερον, τὰ λατινικὰ σύμφωνα ἠκούοντο ἀσθενῶς ὡς περίπου ἐν ταῖς Ῥωμαϊκῆς γλώσσαις, ὡς ἐν τῇ ἰσπανικῇ τὸ l καὶ ἐν τῇ γαλλικῇ τὸ l, ll καὶ ἔτερα. Ἡ ὀρθογραφία ἔθετο κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἑλληνικῆς σταθεροῦς κανόνας τὸ σύμφωνα ἢ ἐγράφετο πάντοτε κατὰ τὸν κανόνα, ἢ ἀπερίεπτετο πάντοτε, ὅπερ ἐγένετο σπανιώτερον. Ὅλιγα παραδείγματα τῆς ἀμειταλαντεύσεως ταύτης τῆς καταλήξεως δίδευσιν ἐν τῇ γραφῇ μέχρι τῶν κλασικῶν χρόνων.

Θεωρήσωμεν ἤδη τὰ ἐν τῇ γραμματικῇ σπουδαιότατα λατινικὰ σύμφωνα. τὸ ἀρχικὸν s, ll, l καθ' ἕκαστα.

Τὸ s παραλείπεται ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐπιγραφαῖς, ὡς Tetio, Furio, ἴεν. ὄν. ἀντὶ Tetio-s, Furio-s: Corneli, Clodi κλπ. ἀντὶ Cornelis, Clodis=Cornelios, Clodios. Καὶ ὁμοῦ ἡ ἀποβολὴ τοῦ λατινικοῦ s ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ γλῶσσῃ περιορίζεται ὡς τὰ πολλὰ ἐν τῇ ἐν. ὄν. εἶναι γνωστὸν, ὅτι βραδύτερον ἔτι οἱ ποιηταὶ τὸ λατινικὸν s ἐπομένου ἀρκετικοῦ λέξεωσ συμφῶνον δὲν ὑπελόγιζον, καὶ ὅτι ἡ ἀσθενὴς προσφορὰ τοῦ λατινικοῦ s πρὸ συμφῶνον μακρῶρεται καὶ ἀλλαχόθεν. Ἡ γραπτὴ γλῶσσα ἐτήρησεν ὡς τὰ πολλὰ τὸ s. Ἐν αὐτῇ ἡ διατήρησις καὶ ἀποβολὴ τοῦ s ταλαντεύεται ἐν τῷ ἴ. ἐν. προσ. τῶν μέσων ῥημάτων, ὡς amabar̄is καὶ amabare' ἔτι ἐν ταῖς magis καὶ magē, potis καὶ pote, ἔνθα συνάμυ τὰ i ἐπιστασιόθη εἰς e.

Ἡ ἀποβολὴ τοῦ s ἐγένετο συνήθης καὶ κα-

νονική ἐν τῇ γραπτῇ γλώσσῃ· π. χ. ἐν τῇ πληθ. ὄν. τῶν ἀρσ. τῶν εἰς ο στελεχῶν, ἅτινα ἐν τῇ ἀρχαιοτέρῃ γλώσσῃ τῆδε κλίσεις δεικνύουσι τὸ s· π. χ. heis, magistreis καὶ ἑτερα, ἀλλὰ καὶ heī, magistrei, ὅπερ γενόμενον εἶτα hi, magistri κατήντησεν ὁ κανονικὸς καὶ μόνος τύπος. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν τῇ ἐν. γεν. τοῦ θελ. τῶν εἰς η στελεχῶν· π. χ. suae, dimidiae, βραχύτερον ὅμως μόνον suae, dimidiae καὶ ἑτερα.

Ἀποβλήθεις τοῦ φωνήεντος τῆς λεγούσης ἀπεβλήθη τὸ s μετὰ τὸ r ἐν τοῖς ruer, vir, quatuor, acer, ἀντὶ τοῦ *rueros, *vuros, *quatuores (ἑλλ. τέσσαρες), acris. Σπικνωτέρον ἐγένετο τοῦτο μετὰ τὸ l, ὡς vigil ἀντὶ τοῦ *vigils, vigilis.

Τὸ m ἐπίσης ἐν τέλει λέξεως ἀσθενῶς ἀκουόμενον ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις γραπτοῖς μνημείοις συνήθως δὲν γράφεται· π. χ. ommo, viro, duonoro καὶ pocolom, sacrom καὶ ἑτερα. Ἡ ἀσθενῶς ὅμως αὕτη προφορὰ τοῦ λατινοῦ m παρὰ τῷ λαθῷ ἔμεινεν, ὡς δεικνύουσι μεταγενέστερα ἐπιγραφαὶ καὶ ἡ γραπτὴ γλώσσα διετήρησεν αὐτὸ πάντοτε. Τὴν ἀσθενῆ προφορὰν τοῦ λατινοῦ m ἀναγνωρίζομεν, ὅτι ἐν τῷ στίχῳ πρὸ φωνέντων τὸ m δὲν ὑπολογίζεται.

Καὶ τὸ λατινικὸν n φαίνεται ἀσθενῶς ἀκουόμενον, ὡς alioqui καὶ alioquin καὶ τὰ ὅμοια.

Τὸ ἀρχαῖον λατινικὸν l ἐν τῇ ἀρχαιοτέρῃ λατινικῇ ἦν ἀσθενές, ὡς μάλιστα ἀκουόμενον l, διὸ καὶ συνήθως δὲν εὐρηται γραφόμενον· π. χ. patre, ἀλλὰ καὶ Gnaivod καὶ ἑτερα. Ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς κλασικῆς περιόδου τὸ l τοῦτο μὲν διατηρεῖται ἐν τῇ γραφῇ ἀντὶ τοῦ l, ὡς quod=τῷ ἀρχ. ku-l, id=l καὶ ἑτερα, τοῦτο δὲ ἀποβάλλεται ὅλως, ὡς ἐν τῇ ἐν. ἀφαιρ., ἔνθα τὸ l(=τῷ ἀρχ. l) μόνον ἐν τῇ ἀρχαῖκῃ λατ. διατηρήθη, ἐν δὲ τῇ τῶν κλασικῶν χρόνων δὲν γράφεται· π. χ. equo-l, equo=τῷ ἀρχ. akva-l, σανσ. a'cva-l' ἐν τῇ καταλήξει -to τῆς προστακτικῆς ἀπεβλήθη ἐπίσης τὸ l· π. χ. τὸ ἀρχ. as-lal, δασ. es-lud, λατ. esto ἐκ τοῦ *es-lod. Ἐὰν τὸ l δὲν ἦτον ἀρχαῖον λατινικόν, ἀλλὰ μόνον δι' ἀποβολῆς φωνήεντος ἐγένετο τοιοῦτον, μένει ἐν τῇ τῶν κλασικῶν χρόνων γλώσσῃ, ἐν ᾧ ἡ ἀρχαιοτέρα λατινικὴ ἀποβάλλει αὐτό· π. χ. il, ἀρχ. τύπ. ei-ti, ἀρχ. ai-ti' vehit, vehunt(i) 'vehonti, ἀρχ. vaghati, vaghanti καὶ ἑτερα· ἀρχαῖκῶς ὅμως dede=dedet, dedit, καὶ μάλιστα dedro ἀντὶ dedront, dederrunt. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν καὶ τὸ nt μάλιστα ἠκούετο προφερόμενον κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους· καὶ ἐν τῇ συνήθει γλώσσῃ ἡ προφορὰ αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα διπλοῦς τύπους τοῦ γ'. πληθ. τοῦ παρχα. ὡς fecerunt καὶ fecere ἄνευ τοῦ nt.

Πίναξ συγκριτικός τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης.

Α'. Φωνήεντα.

Σειρά Α	Ἑλληνισ	ἀρχικά φωνήεντα	ἀ. ἐπίπεδος	β'. ἐπίπεδος.
Ἰνδ. γειμικαὶ ἀχέφονος γλώσσα	ἰ, υ	α	aa (ā)	ā (a)
σινσ.	ἰ, υ	α	α	α
ἑλλ.	ἰ, υ	ε, ο, α	ο, α, η	ω
λατ.	ἰ, υ	ε, ο, α	ο, α, ε	ο
Ἰνδ. ἀχέφ. γλώσσα	ἰ	ἰ	ai	āi
σινσ.	ἰ	ἰ	ε	ai
ἑλλ.	ἰ	ε, ι	ει, ι	οι
λατ.	ἰ	ει, ι, ε	ei, i, e	oi, oi, e
Ἰνδ. ἀχέφ. γλώσσα	υ	υ	eu, yu	ou, (yu)
σινσ.	υ	υ	eu, oi	ou=ū
ἑλλ.	υ	υ	eu, oi	ou=ū
λατ.	υ	υ	eu, oi	ou=ū

Β'. Σύνφωνα.

ἀρχικά ἀκαταίτια σύμφωνα.	ἀρχικά συνηθ. σύμφωνα
ψιλὰ ἄφωνα	συριστικὰ
ὄργαν.	ἑξήνηα
ἰ, υ	ἡμίφ. ἄφων.
κ, kh, k, c, p, t, th	ἡμίφ. ἄφων.
κ, γ, π, τ	ὄργ. ἄφων.
κ/χ, τ/θ, θ/θ=σ	ἡμίφ. ἄφων.
ς, qv	ὄργ. ἄφων.
ἰ, υ	ἡμίφ. ἄφων.
κ, kh, k, c, p, t, th	ὄργ. ἄφων.
κ, γ, π, τ	ἡμίφ. ἄφων.
κ/χ, τ/θ, θ/θ=σ	ὄργ. ἄφων.
ς, qv	ἡμίφ. ἄφων.
ἰ, υ	ὄργ. ἄφων.
κ, kh, k, c, p, t, th	ἡμίφ. ἄφων.
κ, γ, π, τ	ὄργ. ἄφων.
κ/χ, τ/θ, θ/θ=σ	ἡμίφ. ἄφων.
ς, qv	ὄργ. ἄφων.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.

ΠΕΡΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΟΥΣΕΩΣ ΜΟΥΣΕΟΥΛΩΝ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΤΜΘ' καὶ ΤΜΤ' Συνεδρίσει)

Μεταξὺ τῶν μέχρις ἡμῶν περιωθέντων διαφώρων μνημείων τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, ὑπάρχουσι καὶ τὰ πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον ἔχοντα, αἱ σφραγίδες καὶ τὰ μολυβδόβουλλα, τὰ ὅποια μέχρι τοῦ νῦν διέφυγον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὰς τῶν σωθῶν ἐρεῦνας, κυρίως διότι τὰ ἀρχετύπα αὐτῶν δὲν εὑρίσκοντο εἰς ἐπαρκῆ ἀριθμὸν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ ἀββάς Φιλορόνης εἰς τὸ σύγγραμμά του, *piombi anticchi*, περιέγραψεν ἑκατοντάδα περίπου ἐξ αὐτῶν, καὶ ὁ Sabatier εἶχεν ἐπίσης ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν διαθήσιν του περὶ τὰ ἐξήκοντα ἄλλ' ἀμφοτέρω ὑπολείπονται πολλὴ εἰς τὴν ἐξήκοντα τῶν ἐπιγραφῶν των, συγνάεις μάλιστα δὲν φροντίζουσι νὰ δῶσι διασάφηναι τινὰ ἀναγκαιοτάτην ἐννοίαν. Δὲν θέλομεν ἀναφέρει ἐνταῦθα τὰς ἀποδείξεις τοῦ Baron Marchand, οὐδὲ τὰς τοῦ κ. Miller, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ὑποθέσεις ἐπ' οὐδεμιᾶς ἐρεῖδομένου πραγματικῆς βάσεως. Ἐν τούτοις εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ὕλη των ἦτο λίαν περιορισμένη καὶ κακῶς διατετηρημένη, ὥστε νὰ χρησιμεύσῃ εἰς σπουδαίας ἐρεῦνας. Παράδοξον ἀληθὲς πῶς τοιοῦτοι σοφοί, οἵτινες εἶτε διὰ τῶν νομισματικῶν πραγμάτων των, εἶτε διὰ τῶν ιστορικῶν γνῶσεσιν των ἦσαν προωρισμένοι νὰ διευκρινίσωσι ζήτημα τοσοῦτον γενῶς συνδεδεμένον μετὰ τῆς νομισματικῆς, ἀπέτυχον ἐνώπιον τῶν σχεδὸν ἀσημάντων παλαιογραφικῶν προσκομμάτων. Ἐν τινι μικρῇ πραγματείῃ, δημοσιουβήσῃ εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Kollme, ἐζήτησα νὰ διορθώσω δοξασίας τινὰς καὶ ὑποθέσεις τῶν εἰρημένων συγγραφέων διὰ καὶ δὲν ἐνδιατρίβω ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Ἐπιτραπήτω μοι ἂν ἐνταῦθα ν' ἀναφέρω μόνον τὰς ἀξιολόγους πραγματείας τοῦ κ. Λάμπρου, σοφοῦ ἀρχαιολόγου τῶν Ἀθηνῶν, αἵτινες διακρίνονται διὰ τε τὴν ἀκριβείαν καὶ τὴν τελείαν γνῶσιν τῶν πραγμάτων. (1)

Οὐδεις ὅμως τῶν προειρημένων παρατηρητῶν ἤφατο ἰδίως τοῦ σπουδαίου ζητήματος τῆς ἐποχῆς τῶν μολυβδόβουλλων. Ὅθεν ἐν τῇ πραγματείῃ μου ταύτῃ θέλω προσπαθῆσαι νὰ δείξω τὰς ἀρχάς, δι' ὧν δύναται τις νὰ φθάσῃ μέχρι τινὸς εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἐποχῆς ἐκάστης σφραγίδος. Εὐκόλως θέλει ἐννοήσῃ πᾶς τις ὅτι δὲν δύναται νὰ προβῇ εἰς τὸ τοιοῦτον, ἐὰν δὲν ἔχῃ ἐνώπιόν του μέγαν ἀριθμὸν δειγμάτων, τὰ δ' εὐρεθέντα, ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, διευκολύνουσι τὸ δύσκολον τοῦτο ἔργον. Ὅτε κατεσκευάζοντο τὰ διάφορα οἰκοδομηματὰ ἐν τῷ περιόβῳ τοῦ στραταρχείου (παρασκευαίου) εὐρέθη μέγας ἀριθμὸς ἐξ αὐτῶν εἰς τὰ ἐκφερόμενα πρὸς ἰσοπέδωσιν γῶματᾶ. Βραδύτερον τὸ περὶ τὸν γῶμα ἐξήρθη εἰς τὴν θάλασσαν, ἥτις κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐπικρατούντων νοτίων ἀνέμων ἐξέβραζεν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τὰ μολυβδόβουλλα, μεμιγμένα μετὰ τινων νομισμάτων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων. Οὗτως οἱ ἀκτοδίται (ἀριτζίδες) εὗρον πολλὰ ἐξ αὐτῶν καὶ τοιουτοτρόπως ἐσχηματίσθησαν πολλαὶ συλλογαί, ὡς ἡ τοῦ Σουπγῆ πασά (ἐξ 150 δειγμάτων) ἡ τοῦ Dr. Dethier, ἡ τοῦ ἱατροῦ Μακρίδη Βέη καὶ ἡ ἐμῆ, ἥτις ἀριθμῆται περὶ τὰ 700 δείγματα. Ἠδη ἐλάχιστα ἐξ αὐτῶν εὐρίσκονται, καὶ τὰ μένοντα εἰς τὰς χεῖρας ἀρχαιοφυλάκων τινων μικρὸν ἔχουσι τὸ ἐνδιαφέρον. Τὰ περισσώτερα τῶν δειγμάτων, τὰ ὅποια ἐξήτασαμεν, ἦσαν λίαν βεβλαμμένα διὰ τὴν ἐν τῇ θάλασσῃ διαμονὴν αὐτῶν, καὶ δύνημεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι πλεον τῶν 60 τοῖς 9/10 ἦσαν ὅλως δυσανάγνωστα. Ἐτερα δειγματα εὐρέθησαν κατὰ τὰς γενομένας ἀνασκαφὰς ἐν τῷ περιόβῳ τοῦ στραταρχείου πρὸς κατσκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου ἄλλὰ δὲ εἰς Σιμόρην, Κόζικον, Καλλιπόλιν, καὶ Ἀμάσειαν, ἀλλὰ τὰ περισσώτερα ἀνεκαλύφθησαν, ὡς εἰπομεν, ἐντὸς τοῦ στραταρχείου, ὅπερ πολὺ ἔχει τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν τοπογραφίαν τῆς ἀρχαίας Κωνσταντινουπόλεως· δύνημεθα δὲ νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τούτου, ὅτι τὰ ἀρχεῖα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἐκείνου κατὰ τὸ μέρος τούτου.

Οὕτω λοιπὸν ἡ ἀρθροῖα τῆς ὕλης ἤθελε μᾶς

γνωστὴν ὀρθῶς Ὁ ΠΑΥΛΟΥ, ἐν ᾧ πρὸς ἀριστερὰ εἶναι ὀλίγον ἀμυδρὰ. Ἐν τούτοις ἀναγνωσάμεθα λίαν σαφῶς Ὁ ΠΕΤΡΟΥ, ὅπερ ἀναπληρωτικὸν δι' ἐνὸς Ρ, διὰ τὸ ὅπου τὸ μολυβδόβουλλον δὲν ἐξήραται ἐπὶ Ὁ ΠΕΤΡΟΥ, καὶ οὐχὶ ὁ ἄγιος Κωνσταντῖνος, ὅν ὑποθέτει ὁ κ. Ποστολάκας· οἱ πρέπει ν' ἀναγνωρισάμεν εἰς τὸ πρὸς ἀριστερὰ πρόσωπον.

(1) Εἰς τὴν πραγματείαν τοῦ κ. Ποστολάκα εὐρίσκονται τὴν σφραγίδα τοῦ Κωνσταντινίου μητροπολίτου Κερκύρας. Ἐπὶ τοῦ μετώπου εἰκονίζονται δύο ἄγιοι, ἔχοντες ἐν τῇ μέσῃ αὐτῶν τὸν Μητροπολίτην, ὃν εὐλογοῦσιν· ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ ἐπιγραφή ἀνε-

ἐπιτρέψει ἤδη ν' ἀναλάβωμεν μετὰ πλείονος ἐπιτυχίας τὴν μελέτην τῆς ἐγκυκλίου των. Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι εἰς τὰς μελέτας ταύτας δεόν ν' ἀνακτρέχωμεν μικρότερον ἢ εἰς τὰς τῶν μεταλλίων καὶ τῶν νομισμάτων, διότι εἰς σειράν πλήρη μολυβδοβολῶν ἀπαντῶνται οὐ μόνον αἱ σφραγίδες τῶν αὐτοκρατόρων, καὶ αἱ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας των, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν ἀνωτέρων ἀξιομακτικῶν τῆς αὐλῆς, τῶν ὑπαλλήλων τῶν διαφόρων διοικήσεων, πολιτικῶν, ἐκκλησιαστικῶν, δικαστικῶν, καὶ στρατιωτικῶν τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ πολλάκις ἀπαντῶνται ἐπίσης καὶ ἀγνώστου χρήσεως μολυβδοβόλλαι. Δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐνθυμώμεθα κωλῶς τὰ συγγράμματα Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογενήτου *ἐκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως*, καὶ περὶ τῆς διοικήσεως τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ τὰ τοῦ Κωδικοῦ περὶ σφραγικῶν τοῦ Παλαιῦ Κωνσταντινουπόλεως· πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ἐπίσης κατὰ βάθος τὴν ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν τῆς αὐτοκρατορίας, κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις αὐτῆς ἐν τῇ σειράν τῶν αἰώνων· πρέπει ν' ἀκολουθώμεν μετὰ προσοχῆς τὰ ἔργα τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες διαύθυνον τὰς τύχας τῆς αὐτοκρατορίας κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Εὐκόλως δὲ κατανοεῖ πάς τις, ὅτι αἱ ἐρευναὶ αὐταὶ ἐξέρχονται μικρὸν τοῦ κύκλου τῶν νομισματολόγων ὡς καὶ τοῦ ἁπλοῦ φιλαρχαιολόγου, ὅστις συνήθως δὲν ἔχει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τοιαύτας μελέτας.

Ἡρῶν δὲ εἰσέλθωμεν εἰς τὰ κατ' ἕνα κατὰ ἐπὶ τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τῶν μολυβδοβολῶν, τὰ ὅποια ἀπαντᾷ τις εἰς τὰς συλλογὰς, πρόσφορον εἶναι νὰ ποιήσωμεν παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν, αἱ ἐμπερικλυτῶν μεταχειριζόμενοι τὸν μολυθδὸν πρὸς σφραγίσαν τῶν ἐπιτολῶν. Ἡ σφραγίς, ἢν δεκτικῶς ὄντι ἐνταῦθα, δίδεται νὰ δῶ ἰδέσθαι τινὰ περὶ τοῦ τρόπου τὸν ὅποιον μεταχειρίζοντο πρὸς σφραγίσαν. Ἦναι δ' αὐτῇ τεμάχιον μολυθδίου τρογγύλου συγκείμενον ἐκ δύο πλάκων καὶ ἔχον ἐν τῷ μέσῳ διατρήσιν, δι' ἧς ἔπρεπε νὰ διέρχεται τὸ νῆμα πρὸς προσάρτησιν τῆς σφραγίδος εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔγγραλλον (1). Ὑποθέτω ὅτι εὗρισκαν τεμάχια οὕτω κατασκευασμένα

καὶ ὅπως εἰσὶμα παρὰ τοῖς χαρτοπόλοις ἢ τοῖς χαρτίταις. Ἄρ' οὐ ἐπέρων τὸ νῆμα διὰ τῆς κεντρικῆς διατρήσεως; Ἔθετον τὸν μολυθδὸν εἰς τὸ βουλλωτότερον, ὅπου ἦτον εἶδος τύπου, ἴσως σχήματος ψαλίδιου ἢ διλαβίου, τὸ ὅποιον ἐπὶ τῶν δύο προσώπων ὄφριεν νὰ ἔχη κεχρησμένους τοὺς τύπους τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τῆς σφραγίδος, καὶ ἐπετόπου τὴν εἰκόνα ἐπὶ τοῦ μολυθδίου δι' ἰσχυρὰς πιέσεως ἢ διὰ κτύπου. Μῆνα ἔστωμι. ἐν λέξει τύπος· ὡςπερ εἰς τὸ *βουλλωτότερον περὶ τοῦ οὐλοῦ*. Τὸ βουλλωτότερον ἔφερε συνήθως ὁ κἀτοχος ἀνηρτημένον ἐκ τοῦ τρογγύλου. (Θεόδωρος Βαλασκίων τὸ *βουλλωτότερον* τὸ παρὰ τῷ στήθει τοῦ χαρτογράφου ἀπρωρημένον) καὶ ἦτο βεβαίως κατασκευασμένον ἐκ μεταλλοῦ σκληροτέρου ἵνα ἀποτοπῇ εἰς τὸν μολυθδὸν τὸν τύπον. Διὰ δὲ τὰ *μολυθδολογία* ἢ ἔλα καὶ τὸ *σχῆμα* τῆς σφραγίδος ἦταν ποικιλοτέρα ἦσαν ἢ ἐξ ἀρχῆς ὡς ἡ τοῦ Πέδου Ἀργυροῦ (δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Λάμπρου εἰς τὸ Ἀθηναϊκὸν Τόμ. 2. ἐν Ἀθῆναις 1872), ἢ ὕλινοσ, ὡς εἶδον τοιαύτην παρὰ τῷ Dr. Delhuet, τετράγωνον καὶ πεπλατυσμένον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς (ἀντιστρόφος) ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ. Ἦμέραν τινὰ ἔφερον μοι μολυθδὸν τινα, ὅσπερ ἔλεγε τὸ *σχῆμα* δακτυλίου διὰ σφραγίσαν (ἐν κερῶ) καὶ ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν ἐπίσης ἀντιστρόφος ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΗ.

Πολλὰ μολυθδολογία τῆς συλλογῆς μου ἀποδεικνύουσι καθάρως ὅτι μετέσχιλλον τὴν σφραγίδα κατὰ τὴν περίστασιν τὸ αὐτὸ ἄτομον κρίνεται ὅτε μὲν πρῶτον τῶν τίτλων καὶ ἀξιομακτικῶν, ὅτε δὲ μετ' ἑνὸς μόνου, ὡς ἁπλοῦς ἰδιώτης. Ὡς τὸ μῆλλον εὐκρινὲς παραδειγμα τῆς λεπτομερείας ταύτης, ἐσημείωσα τέσσαρα εἶδη τῆς σφραγίδος τοῦ Χριστοφόρου τοῦ Χοῦμου, ὧν τα τρία πρῶτα διαφέρουσι μόνον κατὰ τὴν διευθέτησιν τῶν γραμμῶν, ἢ κατὰ τὸν τρόπον τῆς Παναχίας εἰς τὰ ἔμπροσθεν· ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ εἶδει τελευταίον χαρκακτηρίζεται ὑπὸ

ὅποια διεύθυνσιν, ἵνα προσαρτῶσι ταῦτα ὡς κοσμηματὰ ἐπὶ τοῦ μετώπου.

Ἐν Δύο ἔργοις ἔθετο I. Ο ΠΑΠΑC (προφήτης Ἠλίας) Ο ΠΕΡΦΟC (ἀπόστολος Πέτρος).

ΟΤ. Θ Ε Ο Λ Ο Γ Ι Ο Θεολογία: Εἰρή Θεοδ
Ο Γ Ε Λ Ο Θ Υ Π Η Π Ι πατριάρχης Θεσσαλονίκης
Α Ρ Χ Ο Θ Α Η Ο Α Μ μερῆς: Αντοχίας: 2
Α Ν Τ Ι Ο Ν Ο Ν Ρ Υ Χριστοφόρος
C O Β Ε Ρ Γ Η C

(1) Ἐν μόνον πηκῆ τῆς ἐκδοτῆς μου ... ἐξέφρασαν, διότι δὲν σφραγίσαι ἐκ δύο πλάκων, ἀλλ' ἐκ μιᾶς μόνου, ἦναι εἰς τὸ ἴδιον μέρος, καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιγραφῆς, εἶναι διατεταραμένον, ἵνα διέλθῃ τὸ νῆμα, ὡς ἀπαντῶνται πλείστα ἀρχαῖα νομίσματα, τὰ

τὸν τίτλον δι ο ι κ η τ η ς , ὡπερ ἰσοδυναμεῖ ὀ
 παλλήλω τῶν Οἰκονομικῶν. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ
 πολυάριθμα εἶδη σφραγίδων, τὰς ὁποίας θέλω
 καλέσει βούλλαις ἀνωμόμοις, καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων
 δὲν εὐρίσκει τις σὺδαιμὴν ἐνδειξὴν οὔτε τοῦ ὀνό-
 ματος οὔτε τῶν τίτλων τοῦ ἰδιοκτῆτου. Προ-
 φανῶς κί σφραγίδες αὗται ἔχρηστέμευον μόνον
 ἵνα σφραγίζωσι τὰς ἀποβιβήτους διακονώσεις
 τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς. Ἐννοεῖται ὅτι κί σφραγι-
 δες αὗται, σὺδαιμὴν ἔχρουσι ἀξίαν ὡς ἰδιόχει-
 ροι ὀπογραφεῖ, δὲν ἠδύναντο νὰ χρεωσιμεύωσι
 πρὸς ἐπικύρωσιν οὔτε τῶν ἐπιστήμων ἐγγρά-
 φων τῶν ἀρχῶν οὔτε τῶν διαθηκῶν οὔτε τῶν
 συμβολαίων ἢ ἄλλων χρεωστικῶν ἐγγράφων.
 Ἡ συνήθης ἐπιγραφὴ τῶν ἀνωμόμων τούτων
 σφραγίδων σχηματίζεται δι' ἑνὸς τριμέτρου ἀ-
 ναγγέλλοντος, ὅτι ὁ ἰδιοκτῆτης τῆς σφραγίδος
 ἤθελεν ἀναγνωρισθῆ διὰ τῆς ἀναγνωσεως
 τῆς ἐπιστολῆς. Ἰδοὺ παραδείγματά τινα ἐπι-
 γραφῶν. ΟΥ ΣΦΡΑΓΙΣ ΕΙΜΙ ΤΗΝ ΓΡΑΦΗΝ
 ΓΝΩΣΕΙ ΒΑΕΠΩΝ. ΟΥ ΣΦΡΑΓΙΣ ΕΙΜΙ ΤΗΝ
 ΓΡΑΦΗΝ ΟΡΩΝ ΝΟΕΙ — ΟΥΤΙΝΟΣ ΕΙΜΙ Η
 ΓΡΑΦΗ ΔΗΑΩΣΕΙ — ΚΑΗΣΙΝ ΤΕ ΤΙΜΗΝ ΤΕ
 Η ΓΡΑΦΗ ΠΡΟΔΕΙΚΝΥΣΙ — Ε ΗΓΡΑΦΗΝ
 ΣΦΡΑΓΙΔΟΣ ΜΗ ΖΗΤΕΙ ΒΑΕΠΩΝ — ΕΚ ΤΗΣ
 ΓΡΑΦΗΣ ΓΝΩΡΙΜΟΣ Η ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΙΝΟΣ.

Δείγμα τῆς κατηγορίας ταύτης ἦν ἐκείνου,
 τὸ ὅποιον ἐβασάνισε τοσούτο τὸν σερβὸν γνῶ-
 στήν τῶν βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων M. Miller.
 Οἱ μὴ γνωρίζοντες ἐπὶ τὰς μεγάλας δυσκολίας,
 ἀς παρουσιάζει ἡ ἀνάγνωσις τῶν τοιούτων δειγ-
 μάτων κατὰ τὸ ἦμισυ βιβρωμένον καὶ μετ' ἐπι-
 γραφῆς ὀρθογραφεῖας ἀλλοκίτου, θέλουσι δυνη-
 θῆ νὰ σχηματίσωσιν μικρὰν τούτων ἰδέαν.
 διεξεργασμένοι τὰς πολυμύθους ἐρευνάς, εἰς ἀς ὁ
 κ. Miller μετ' ἀρρωστώσεως ἐπέδωκε πρὸς ἐρευ-
 νείαν αὐτῶν, χωρὶς νὰ δυνήθῃ νὰ κατορθώσῃ
 οὐδὲ κἄν τὴν ἔντελήν αὐτῶν ἀνάγνωσιν. Μεταξὺ
 τῶν διαφύρων εἰδῶν τῶν ἀνωμόμων τούτων
 σφραγίδων ὑπάρχουσι τινες, αἵτινες παρουσιάζ-
 ουσιν ἐκπυκνωθεὶν εἰκόνα ἀγίου π. χ. ἔμπροσ-
 θεν τῶν ἄγων Γεώργιον, ὅπισθεν τὸν ἄγιον Θεό-
 δωρον, ἢ τὸν Παναγίον, τὸν ἄγιον Δημήτριον,
 τὸν ἄγιον Νικόλαον ἢνευ σὺδαιμῆς ἐπιγραφῆς
 πλὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀπεικονιζομένου ἀγίου.
 Οἱ κκ. M. Miller καὶ Sabatier ἀποδίδουσι
 τὰς σφραγίδας ταύτας εἰς μοναστήρια καὶ εἰς
 ἐκκλησίας χωρὶς νὰ φέρωσιν ἀποδείξεις ὕπερ
 τῆς ὑποθέσεως τῶν, ὡπερ ἐφάνη μοι ἀπαρα-
 δεκτον διὰ πολλοὺς λόγους. Ἐν πρώτοις, ὅταν
 τὰ μοναστήρια καὶ αἱ ἐκκλησίαι ἦσαν καθιε-
 ρωμένοι εἰς δύο ἑπωνύμοις ἀγίους προέκειτο

πάντοτε περὶ δύο ἀγίων, αἵτινες διετέλουν ἔν-
 τινι πρὸς ἀλλήλους σχέσει π. χ. ὁ ἄγιος Κο-
 σμάς καὶ Δημιανὸς οἱ Ἀνάργυροι, ἢ οἱ ἄγιοι
 Πέτρος καὶ Παῦλος. Φαίνεται μοι δ' ἀπίθανον
 ὅτι ἐκκλησίαι τις ἔσχεν ἐπώνυμον συγχρό-
 νως τῶν Παναγίου καὶ τῶν ἄγων Νικόλαου,
 ἢ τῶν ἄγων Θεοδώρων τῶν Τίρων καὶ τῶν Στρα-
 τηλάτων. Ἀντιβῆρησι σπουδαιοτέρα ἀναφέρεται
 ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι τὰ μοναστήρια καὶ αἱ
 ἐκκλησίαι, καὶ μᾶλλον τὰ ἀπόβιβητα αὐτῶν, δὲν
 ἠδύναντο νὰ μεταχειρίζωνται βούλλαις ἀνωμό-
 μοις εἰς τὰς ἀνταποκρίσεις των, ἢ διὰ νὰ ἐπι-
 κυρώσωσιν ἐγγράφα γάμου, βραπτίσματος ἢ δια-
 θηκῶν, δωρημάτων κτλ. Ἐπὶ τοῦ θέματος
 τούτου οἱ Βυζαντινοὶ ἦσαν ὡς οἱ προκάτοχοί
 των Ῥωμαῖοι, νομομαθεῖς λίαν ἀκριβεῖς· τῶ
 ὄντι ἔχουσι πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῶν σφραγίδας
 ἐπισήμους ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων φερού-
 σαις τὸ ἴδιον αὐτῶν ὄνομα ὡς τὴν τῆς ἀγίας
 Σοφίας, τὴν ὅποιαν διεκρίνωσκα ἡμῖν τὸ πα-
 ρελθὸν ἔτος, ἢ περιστασῶσι τὸ ὄνομα τῶν ἡ-
 γουμένων αὐτῶν αἵτινες ἦσαν οἱ ἐπίσμητοι ἀν-
 τιπρόσωποι αὐτῶν.

Ἰδοὺ ὑποδείγματα.

Ἄρ. 1. Συλλ. Σουπλῆ Ηρασά 54.

Ἐμ. Παναγίου τῶν Βλαχερνῶν προτομὴ
 κατὰ πρόσωπον.

Ἄρ. 2. — Μ Ο μωνῆς τῆς Αὐδύμου
 Ν Η Γ Τ Η.

Α Υ Δ Ι Μ

Ο V

Ἄρ. 3. Θεόδωρος Κουδουκλεισίος καὶ ἡγού-
 μενος τοῦ Μοναστηρίου τῆς Σαρακηνῆς.

Ἐμ. Παναγίου τῶν Βλαχερνῶν, προτομὴ
 κατὰ πρόσωπον.

Ἐπιγραφὴ ΜΡ ΘΓ

Ἄρ. . . . . (Θεοτόκε βοήθει)

.. Ε Ο Δ Ω Θεοδώρ Κουδουκλεισίω
 Κ Α Ι Γ Ι καὶ ἡγουμένω μωνῆς τῆς
 Η Γ Ο Ὑ Μ Ε Ν Μ Σαρακηνῆς
 Ν Η Γ Τ Η Γ Γ Α
 Ρ Α Κ Ι Ν Ι Γ Συλλ. Mordtmann n. 561.

Δείγμα τῆς συλλογῆς μου περιτῶν ἐκπυκ-
 νωθεν τὸν ἄγιον Θεόδωρον καὶ τὸν ἄγιον Δη-
 μήτριον, δεικνύει τε ἄλλως τὴν ἀληθῆ σημάειαν
 τῆς κατηγορίας ταύτης διὰ τῆς κυκλοτεροῦς

ἐπιγραφῆς ΤΥΗΟΝ ΟΦΡΑΓΙΔΟΥ Η ΓΡΑΦΗ ΠΡΟΔΕΙΚΝΥΣΙ.

Τὸ ἀλλόκοτον ἔθιμον τοῦ μεταχειρίζεσθαι διακρούουσας σφραγίδας διὰ τὰ ἐπίσημα ἐγγράφα καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ἀλλοφυαρχίαν εἶναι ἐπι εἰς ἐνέργειαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Ἐκαστος Ὀθωμανὸς ὑπάλληλος ἢ πᾶν ἄλλο ἄτομον τάξεως τῶν περικειδυμένων μεταχειρίζεται τρεῖς σφραγίδας, τὴν μὲν ἵνα ὑπογράψῃ τὰ ἐπίσημα ἐγγράφα καὶ τὰς ἐπιστολάς, τὴν δὲ ἵνα σφραγίσῃ αὐτάς, ἀμφοτέρω δὲ φέρουσι τὸ ὄνομα του, τὴν δὲ τρίτην αὐτὴ φέρει τὴν καθ-

βαλιστικὴν λέξιν *beduh* $\text{C} \theta \lambda$ ἵνα σφραγίσῃ τὰς ἐπιστολάς, ἐν αἷς δὲν ἤθελε νὰ γένηται γνωστός διὰ τῆς σφραγίδος. Ἀναλογιζόμενοι πόσα ἔθιμα καὶ θεσμοὶ ἰδιοποιήθησαν οἱ Ὀθωμανοὶ παρὰ τῶν Βυζαντινῶν δὲν ἀμφοτέλλομεν βλέποντες εἰς τὰς ἀνωήτους ἡμῶν βούλλας τὸ πρωτότυπον τῆς σφραγίδος *beduh*. Προσέθημι ὡς περίεργα δείγματα καὶ τὰς ἐξῆς σφραγίδας αἵτινες δίδουσι μικρὰν τινα ἰδέαν τοῦ κληρικοῦ καὶ θεοσεβοῦς πνεύματος, τὸ ὅποιον ἐπιμαρτυρεῖ εἰς πᾶν ὅτι βυζαντινόν.

Ἄρ. 3. Ἐμ. Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἔρθιος

Ἐπιγραφή	Ο Π	ὁ Ἰωάννης ὁ
	Ω ΔΡ,	πρόδρομος
	Ο Μ,	

Ὀπ. Ο Λ V ὁ λόγος φωτός
X N O C Φ Ω ρώτιζε σὺν οἰκέτῃ.

T O C Φ Ω T I

Z E C O N O I

K E T H N

Συλλ. Mordtmann ἀριθ. 488.

Ἄριθ. 4. Ἐμ. ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ προτομή κατὰ πρόσωπον.

Ἐπιγραφή $\text{A} \cdot \text{MI}$

Ὀπ. Φ V Λ A Ξ Φύλαξ γαργῶν μοι τῶν
Γ Ρ Α Φ Ω Ν νοῶν ἀρχαγγέλου

M O I T Ω N N O

Ω N A P X H

Γ E T H C Συλλ. Mordtmann Ἄρ. 489.

Παρὰ τὴν μέθοδον ταύτην δυνάμεθα ἐπίσης νὰ παρουσιάσωμεν δείγμα τι. Ἐνθα δύο πρόσωπα μεταχειρίζοντο τὴν αὐτὴν σφραγίδα, τοῦθ' ὅπερ ἐξήγηται ἀποχωρόντως ἐκ τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν ἀμφοτέροι κατεῖχον συγγενίαν

τὴν αὐτὴν θέσιν. Οὐδὲν ἐμποδίζει νὰ υποθέσωμεν ὅτι δι' ἰδιαιτέραν χρῆσιν τῶν μεταχειρίζοντο ἄλλας σφραγίδας.

Ἄριθ. 5. Ἐμ. Σταυρὸς Βυζαντινός, δύο κεράτων πολυτελῶς κοσμημένος ἐπὶ τριῶν βαθμίδων.

Ἐπιγρ. Κυκλοτερὴς † KE ΡΟΗΘΗ ΤΟΥC ΔΟΥΛΟΥC . . .

Ὀπ. Φ Ι Λ Η Η Φιλίππος καὶ Νικήτας κο-
Ω Κ Α Ι Ν Ι Κ μερικαρίφ Ἀβύδου.

Η Τ Α Κ Ο Μ Ε Σ. Συλλ. Mordtmann Ἄρ. 251.
Ρ Κ Ι Α Ρ Ι Ω

Λ Β V Δ Ο V

Μεταξὺ τῶν πολυκέρθμων σφραγίδων, ἃς ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσω, οὐδεμίαν ἄλλην τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἀπέντησα. Αἱ Βυζαντιναὶ κυρίαι, αἵτινες εἴτε ἐκ τῆς γεννήσεώς των εἴτε ἐκ τῶν σφέσεων των κατεῖχον θέσιν τινα ὑψηλὴν, οὐδόλως ἠμέλουν τῆς φιλολογικῆς ἐκπαίδευστός των ἕνικα διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν κατατάσσονται μεταξὺ τῶν σοφῶν τῆς πρώτης τάξεως. Δὲν πρέπει νὰ ἐκπλαγῶμεν κατὰ συνέπειαν, ὅτι καὶ αὐταὶ ἐπίσης διετέλουν ἀναποκρίσεις καὶ μεταχειρίζοντο πρὸς σφραγίσιν τῶν ἐπιστολῶν των ἰδιαιτέραν σφραγίδας, ἧτις ἐδήλου τὸ ὄνομα ὡς καὶ τοὺς τίτλους αὐτῶν ἢ τὴν θέσιν ἣν κατεῖχον ἐκτός των ἀνωήμων ἐκείνων σφραγίδων, πολλὰς τῶν ὁποίων ἐθελοκακούντες ἠδυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς αὐτάς. Ἰδοὺ ἀποδείξεις τινες.

Ἄριθ. 6. Μαρία Βρυεννία Μαγίστρισα.

Ἐμ. Προτομή κατὰ πρόσωπον τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν.

Ἐπιγραφή ΜΡ ΘΥ

Ὀπ. † Θ Κ Ε Η, Θ, Θεοτόκα βοήθει Μαρία

Μ Α Ρ Ι Α Μ Α Μαγιστρίση τῆς Βρυεν

Γ Ι C T P I C Η νισῆ.

T H B P V E

N I C H Συλλ. Mordtmann. Ἄρ. 49.

Μαρία Βρυεννία, πιθανῶς σύζυγος τοῦ Νικηφόρου Βρυεννίου, ἢ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωάννου Βρυεννίου, τῶν πολυβρυλλήτων ἀντιπάλων Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, οἵτινες ἀμφοτέροι προήχθησαν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μαγίστρου ὑπὸ τοῦ Ἀυτοκράτορος Μιχαὴλ Δούκα.

Ἄριθ. 7. Μαρία Μελισσηνὴ Ζωστή.

Ἔμ. ὡς τὸν ἀριθ. 6 Ὅπ. ΜΑΡΙΑ ΖΩΨΤΙ—
T, ΜΕΛΙC.—NH (θεοτόκος βοήθει) Μαρίη Ζωψῆ
τῆ Μελισσινῆ; Ζωψῆ ἢ μαλλον πατρικίη Ζω-
σῆ ἤτο θέσις τιμητικὴ παρὰ ταῖς Αὐτοκρατεί-
ρας, ἧτις ἀνταγορεύεται σχεδὸν εἰς τὸ παρ'
ἡμῖν θαλαμηπόλι;

Εὐρίσκει τις εἰς τι μικρὸν ἐγγχειρίδιον τοῦ
Sabatier (Rev. Archéolog. 1838) γενικὴν
ιδέαν τῆς ἀρχῆς τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς χρήσεως
τῶν μολυβδοβούλλων, τὰ ὅποια μετεχειρίζον-
το ὡς σφραγίδες ἵνα σφραγίζωσι τὰς ἐπιστο-
λάς καὶ ἐπικυρώσι τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα καὶ
ιδιωτικὰ καὶ ὑπάλληλοι τοῦ κράτους καὶ τῆς
Ἐκκλησίας. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ αὐτοκράτορες,
ὅτινες εἰς ὠρισμένας ἐπίσημους περιστάσεις
μετεχειρίζοντο ἀποκλειστικῶς ἄλλας οὐσίας,
ὡς χρυσόν, ἄργυρον ἢ κρόνον, μετεχειρίζοντο ἐ-
πίσης τὸν μολυβδὸν διὰ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν
ἀνταπόκρισιν καὶ πρὸς τὰ γραφεῖα τῆς διοική-
σεως γράφοντες. (Κωδῆξ κερ. ὁ, 27 «πρὸς δὲ
δεσποτάς. Πατριάρχας καὶ τοὺς λοιποὺς ἄρχον-
τας τῶν ἐντιμωτέρων διὰ μολυβδίνης βούλλης
σφραγίζουσι») Ἡ χρήση ὡς σφραγίδων ἐπιστολῶν
προκύπτει ἄλλως τε σαφῶς ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν
αὐτῶν τῶν μολυβδοβούλλων εὐρίσκουσαν π.χ. ὡς
προσμίον: *σφραγίς τοῦ θεῖου, σφράγισμα τῶν*
γραμῶν, ἢ γραφίς σφραγίς καὶ λόγος, λό-
γους φυλάττω τ. δ. καὶ ἄλλας; αἰ δ' ἐπιγρα-
φῆ, σφράγισμα καὶ κέρωσις ὄσση λευκότης,
βούλλων κέρως — σφραγίς κερῶσα καὶ κερ-
ρώμοσι σχετίζονται μᾶλλον πρὸς τὴν ἐπικυ-
ρώσιν τῶν ἐπιστήμων ἔγγραφων. Διεξερχόμενοι
τοὺς τέσσαρας τόμους τῶν ἑλλήν. διπλωμάτων
τοῦ Mueller καὶ Miclosich ἀπαντῶμεν εἰς ἕ-
κατον σχεδὸν ἐπίσημον ἔγγραφον τὴν σημειώ-
σιν: εἶρη δὲ ἀπρωρημένην πολυβδίνην βούλλων
γράφουσα ταῦτα: Jus Greco Rom. lib. 2
εἶρη καὶ βούλλων κάτωθεν ἀπρωρημένην ἔ-
χουσαν ἐξ ἄμφοτέρων μερῶν τὰ γράμματα
κτλ. Μνησθόμεν ἔτι: ὅτι τὰ μολυβδοβούλλα
μὲ ἐπιγραφὰς ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐκα-
λυόντο διπύγμα (Manuñl Komn. novell de
jud. (νεαρκί). Ἄλλ' ἢ συνήθεια τῶν μολυβδο-
βούλλων δὲν ἦτο περιορισμένη εἰς αὐτὴν
μόνον τὴν χρήση. Οὕτω κατὰ τὴν ἀφήγησιν
τοῦ Λουιτπράνδου, ὅστις ἐπεσκέσθη τὴν αὐλήν
τοῦ Νικηφόρου Φωκά ὡς πρόσβυς τοῦ Αὐτο-
κράτορος Ὁθωνος, οἱ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως
ἀναχωροῦντες ταξιδιωτικὰ ὑπεβλάλλοντο εἰς τὴν
ἐν τῷ τελευσίῳ ἐπισκεψίῳ ὠρισμένα ἐμπορεύ-
ματα, ὧν ἡ ἐξαγωγή ἐκωλύετο, π.χ. τὰ με-
ταξωτὰ, ἐκρατοῦντο ἀντὶ τῆς ληστείας, ἐν ᾧ

ἔτερος (Λουιτπράνδου ἐκδ. Βόννης; Leonis Diae.
σελ. 367) διήρχοντο ἐλευθέρως ἐφοδιχόμενα
δι' ἐνὸς μολυβδοβούλλου. Ἡ χρήση τῶν μολυ-
βδοβούλλων τούτων εἰς τὰ τελευσίῳ εἶναι, νο-
μίζομεν. ἀσχυρῶς γνωστὴ εἰς ἐκείνους οὔτι-
νες ἐταξιδεύσαν εἰς Εὐρώπην. Παρουσάζω ὅ-
μιν ἐνταῦθα δείγμα ταύτης τῆς κατηγορίας,
ὅπερ ἔμοις δὲν ἀνάκει εἰς τὸ Τελευσίον τῆς
Πρωτευούσας.

Ἄρ. 8. Ἔμ. KOM—MEP—KIOV,
Ὅπ. CJK—EAI—AC, κομμερκίου
Σικελίας.

Ἐκτὸς τῶν σφραγίδων τούτων, ὠρισμένων
ἀποκλειστικῶς ἢ σφραγίζουσι τὰς ἐπιστολάς
καὶ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ἢ τὰ ἐμπορεύματα
κτλ. ἔσχωμεν τὴν εὐκακρίαν νὰ ἐξετάσωμεν ἐν
ταῖς συλλογαῖς ἀριθμὸν τινα μολυβδοβούλλων,
τα ὅποια οὐδὲν παρουσάζουσιν ἀπολύτως ἕ-
γχος νήματος, δι' οὗ αἱ σφραγίδες προσηρτα-
το εἰς τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα. Εὐρίσκονται ἐν
τοσαύτῃ ἀριθμῷ, ὡς ἦδη ἄποδόν τι τῆς πό-
λεως μας, εἰδήμων περὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ, ἀ-
περήνατο, ὅτι αἱ σφραγίδες αὗται θεωρεῖται
μᾶλλον ὡς νομίσματα. Ἰδοὺ ἡ περιγραφή αὐ-
τῶν.

Ἄριθ. 9. Ἔμ. Πρωτομὴ διαδωματοφόρος καὶ
κατὰ πρόσωπον Ἀλέξιου Α'. τοῦ Κομνηνοῦ
κρατοῦντος τῆ δεξιῆ μακρὸν σταυρὸν καὶ τῆ
ἀριστερῆ σφαιρὴν σταυροφόρον. Ἐπιγ. ΑΑΕΞΙΩ.

Ὅπ. Πρωτομὴ κατὰ πρόσωπον καὶ στεφα-
νηφόρος τοῦ Σωτήρος. Ἐπιγ. ΓΣ ΛΣ. Ἐποχὴ
1081—1092.

Ὁ τύπος ταύτης τῆς κατηγορίας εἶναι ὁ
κοινάτατος δὲν ὑπάρχει εὐρημα τὸ ὅποιον δὲν
περιέχει εἰκοσάδα ἐξ αὐτῶν. Οὕτως ὁ κ. Sa-
batier ὅστις ἀποδίδει αὐτὴν εἰς τὴν Ἀλέξιον
τὸν Β'. περιγράφει ἐξ αὐτῶν δείγμα τι.

Ἄριθ. 10. Ἀλέξιος καὶ Εἰρήνη ἔσθην, κρα-
τοῦντες ἄμοι καὶ μεταξὺ αὐτῶν μέγαν σταυ-
ρὸν. Ἐπιγ. ΑΑΕΙ. . . ΕΙΡΗΝΗ.

Ὅπ. ὁ ἄγιος Γεώργιος καὶ Ἰωάννης Β'. ὁ
Κομνηνὸς ἔσθην κρατοῦντες ἄμοι μεταξὺ αὐ-
τῶν τὸ λάβαρον. Ἐπιγ. ΙΩ. ΔΕΣΗΟΠΗΣ. Δεύ-
τερον εἶδος τοῦ τύπου τούτου παρίστανται εἰ-
κόνας εἰς πρωτομὴν κατὰ πρόσωπον, καὶ ἡ εἰ-
κὼν τοῦ ἁγ. Γεωργίου εἰς τὸ ὄπισθεν ἀντικα-
θίσταται διὰ τῆς τοῦ Σωτήρος. Ἡ ἐποχὴ ὄρι-
στέα μεταξὺ τῶν 1092, καὶ 1118, ὅταν ὁ
Ἰωάννης ἐπέστρεθη Αὐγούστος ὑπὸ τοῦ πατρὸς
του. Καὶ τοι δὲ αἱ σφραγίδες αὗται πάμπολυ-
λαί εἰσι, παρουσάζουσιν ἔμοις ἐνδικαίρον, ἐπειδὴ

είναι τὰ μόνα σχεδὸν μνημεῖα ἐπὶ τῶν ὁσίων Ἀλέξιος ὁ Α' ἐπιδείκνυται μετὰ τῆς συζήτου του Βιρρίνης Δούκα, καὶ Ἰωάννου τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ καὶ διαδόχου του. Τὸ νομισματικὸν ζήτη ἑλληνομαι ἀνεπιληρόθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Δρ. Γ. Ουαίρε τοῦ ἐν Βεροτιῷ ὅστις ἐκτίνατο σφραγίδα χρυσοῦ καθ' ὅλα ἄρματα. Ἐπειρον δείγμα θραυκαλοῦ περιεγράφη ὑπὸ τοῦ κ. Sabatier εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ περὶ βυζαντινῶν νομισμάτων II pl. 33. I, πλὴν ἐσφαλμένως ἀπεδόθη εἰς Ἰωάννου τὸν Β' καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Μανουὴλ καὶ Ἀλέξίου ἢ εἰκὼν τὴν ὁσίαν ἐλαχισθάνει ὡς Ἀβυσσῶνται εἶναι πιθκῶς γυνή τις; δυστυχῶς ὅμως ἡ ἑλλείπουσα ἐπιγραφή καθίστα τὸ λάθος συγγνωστόν. Ἐν πρώτῳ πρέπει νὰ καταδείξωμεν ὅτι αἱ αὐτοκρατορικαὶ σφραγίδες τῆς ἐποχῆς, εἰς ἣν ἀνήκουν τὰ περιγραφόμενα μολυβδόβουλλα, εἶναι μεγέθους ἀξιοσημειώτου σχεδὸν ἀπὸ 3 μέχρι 4 ἑκατοσίων τοῦ μέτρου, ἐνὸς ταῦτα δὲν ὑπερβαίνουσιν 1, 3 ἑκατοστόμ. τοῦθ' ὅπερ ἐναντιοῦται τῇ ἰδέᾳ ὅτι ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν σφράγιση τῶν ἐπιπέδων. Ἡ μολυβδόβουλλα δὲν ἀξία τοῦ μετάλλου ἐμποδίζει ἐπίσης νὰ τὰ θεωρήσωμεν ὡς χρυσιμένοντα ὡς νόμισμα· τοὺλάχιστον δὲν ἐνθυμούμαι ὅτι ἀπέναντα εἰς βυζαντινοὺς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς ταῦτα εἰς μόλιον ἐνδείξει. Περὶ τοῦ λοιποῦ ἐχρησίμευσεν μάλλον εἰς εἶδος τι σήματος ἢ προσεπιστήμου εἰσιτηρίου. Πᾶς ὅστις ἔχσεν ἐν Εὐρώπῃ γνώσκει, ὅτι αἱ διαφόροι Ἐρ γία τῶν γιανθρωπικῶν κατασκευῶν ἀπέναντος τοῖς πτωχοῖς σήματα, εἰς ἀνταλλαγὴν τῶν ὁσίων δέχονται τρυφᾶς, ἔλλα πρὸς θέρμανσιν. ἡ ἔλλα ἀντικείμενα ἀναγκαστικὰ εἰς τὴν ζωὴν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπίσης ἔθεντο εἰς ἐνέργειαν ὁμοίαν τινὰ χρῆσιν, ὡς τὸ διαθεβαιούσα τὰ ἐξῆς χωρία τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων: Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐκδ. Βον. I. σελ. 339 διακρούμενος τῆς τελετῆς ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν ρήτων, ἥτις ἐτελεῖτο ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἰανουαρίου, ἀναφέρει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ διένειμεν εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀξιωματικούς τῆς αὐλῆς σήματα (σημαγίδια νομισματικά) ἵνα δώσιν αὐτὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς, οἵτινες ὤφειλον νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν τράπεζαν ἐν τῷ παλατίῳ εἰς τὰ ΜΧ ἀκκοῦβητα.

Πολύκις καθ' ὅλον τὸ ἔτος, εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ εἰς τὴν τῶν Χριστουγέννων, ὁ αὐτοκράτωρ ἐδίδεν εἰς τὸ αὐτὸ παλάτιον δημοσίαις ἐνταξίαις, ὡν συμμετέχον οἱ

ἀξιωματικοὶ τῆς αὐλῆς, τῆς συγκλήτου, τοῦ κλήρου, τοῦ στρατοῦ κτλ. Ὑπερμεροῦτα δὲ νὰ προσκλήθῃ καὶ τοὺς πένητας, ταῦτον εἶπεν τοὺς μοναχοὺς, ἐγγειρίζων αὐτοῖς σημαγίδια ὡς σημεῖον τῆς ἀναχρωσίσσεως (Κωνσ. Πορρ. I, 778) Μετὰ τὸ δεῖπνον οἱ πένητες ἐδέχοντο ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμεῖου μικρὰν ἑλεμωσίαν (Κωνσ. Πορρ. I, 730—731). Εὐθὺς ὅτε τὸ τρίτον πινάκιον, τὸ τῶν γλυκοσιμάτων, παρετίθετο, ὁ ἀρτοκλήνος εἰσάγχετο καὶ διαρχόμενος παρ' ἐκάστου προσκεκλημένου, ὅστις εἶχε λάβει παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος σφραγίδιον, ἀνελάμβανεν αὐτὸ διδοῦς μικρὴν βυζαντινὴν περιέχον νόμισμα χρυσοῦ (ἢ τῷ κυρτῷ τοῦ μίνοσος τῶν δουλικῶν ἀναλαμβάνεται τὰ δοθέντα σημαγίδια ἐπὶ τοῦ ἀρτοκλήνου καὶ διδεται ἐκάστῳ πένητι εἰς βυζαντινὴν εἰδογίαν ἀποκομθίον ξηρὸν ἐνδεδόν ῥόμερον ἐν). Τὸ ἔθος τοῦτο, τὸ ὁσίον ἴσως ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἐκ τῶν δαίμων (τὰ ὁσίων ὀνομαζόντο ἀρχαίαι) τῆς πρώτης ἐκκλησίας ἐτελεῖτο οὐ μόνον ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων ἀλλ' ἐπίσης καὶ ὑπὸ τῶν δικαίων τῶν βυζαντινῶν ἢ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τῶν διαφόρων ἐνομιῶν τῆς πόλεως, οἵτινες ὤφειλον νὰ κἀνωσιν ἐνίοτε δικονομὰς εἰς τοὺς πένητας. Δὲν ἤθελεν εἶσθαι δὲ πολὺ τοιμηρὸν νὰ ὑποθεσώμεν ὅτι συγχάνει καὶ ἄλλοι πλοῦστοι παρεδίδοντο τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἑλεμωσίης εἰς ἐκπλήρωσιν εὐχῆς ἢ διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς ἐαυτοὺς ἀποθεματικὴν κερφάλιον ἐν τῷ ἄλλῳ Κόσμῳ. Ἡ συλλογὴ μου περιέχει δύο σφραγίδας αἵτινες πιθκῶς ἀναφέρονται εἰς ὅμοιον ἔργον θεοσεβείας.

Ἀριθ. 11. Ἐμ. Προτομή κατὰ πρόσωπον καὶ στεφανωφόρος τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ κρατούντος. Εὐαγγελίον τῆ ἁρισερῆ.

Ἐπιγρ. Ο Ω Ω ΘΕΟΛ, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος

Ἄπ. Εἰς ἁπλὴν τακτὴν κοκκωτὴν
 † Ο ΕΛΕ—ΩΝ ΗΤΩ—ΧΟΝ ΔΑΝΕΙ—ΖΕΙ ΘΩ
 ὁ ἑλεῶν πτωχῶν δανείζει Θεῷ. (Ὁρμαγάλινος).
 Τὸ ρῆτον ὁ ἑλεῶν πτωχῶν δανείζει Θεῷ, εἶναι ἐλλημικὸν ἐκ τῆς Γραφῆς. Παροιμ. 19. ἐδ. 17.

Ἀριθ. 12. Μολυβδ. Προτομή κατὰ πρόσωπον καὶ στεφανωφόρος τῆς Παναγίας.

Ἐπιγρ. ΜΡ ΘΥ
 Ἄπ. Ἐπιγρ. Ο ΕΛΕ—ΩΝ ΗΤΩΧ, -- ΔΑΝΙΖΙ—ΘΕΩ. (1)

(1) Ἐπειὸν τι παράδειγμα τοιαύτης σεσαγίδος ἔλεον ἐσχάτως εἰς τὰς γειτῆρας μου, ὅπερ ἴδε ἀκριβοῦς

Τὸ μολυβδόβουλλον τοῦτο ὑπερ παρίστανιν ἐπι τὰ ἔχρη τοῦ νήματος τοῦ διὰ μέτρον διεληθόντος ἐφαίνεται ἡμῖν τοῦτου ἕνεκα ἀποδείξις ἀντιφατικὴ εἰς τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ τῆς χρήσεως τῶν σφραγίδων τούτων. Ἄλλ' ἰδοὺ εἰς ἐπικουρίαν ἡμῶν χωρίον τῶν Ἰωάννου τοῦ Στεγλίτου (Chronie. Syriac. apud Assmanni Bibl. orient II 271) ὑπερ ἐξηγεῖ ἐντελούς τὴν ὑπόστασιν τοῦ νήματος.

« Δημοσθένης τις, Ἐπαρχος τῆς Ἐδέσσης, συνήγαγε τοὺς πτωχοὺς καὶ διένειμεν ἕκαστον αὐτῶν, ὃν διέκρινεν ἐκ μολυβδόβουλλου ἐξηρατημένου ἀπὸ τοῦ λαίμου διὰ τινος νήματος, λίτραν ἄροτο πρὸς τροφήν. »

Τρίτη κατηγορία μολυβδόβουλλων, ἧτις εἶναι σπανιωτάτη, καὶ τῆς ὁποίας ἡ συλλογὴ ἀριθμεῖ δύο μόνον δείγματα, φαίνεται ἔχουσα σημάσιν ὅλως διάφορον. Τὰ μολυβδόβουλλα ταῦτα εἶναι σχήματος ὀρθογωνίου, ὃν τὸ πρῶτον φέρει ἔμπροσθεν τὴν ἐπιγραφὴν ΓΟΙ. (Golis), ὀπίσθεν μὲ πολλὰ κορυθιόματα Ι. ἀφ' ἐνὸς ΧΑ, κάτωθεν ΠΙΟ-Χαρίσιος. Θεωρῶ τὸ μολυβδόβουλλον τοῦτο ὡς βάρος μονάδος (unciam) τοῦ φόλλις ὡς γινώσκετε. ἡ βυζαντινὴ κυβέρνησις ὤριζε τὰ ἑκατὰ ἕνα προλαμβάνη τὰς ἀπάτας καὶ τὰς ἐρίδας, αἵτινες ἠδύνατο νὰ διεγερθῶσιν ἐκ τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν ἡ νομισματοποιία, πρὸ πάντων τῶν γυλιῶν νομισμάτων, συνήθως παρεχωρεῖτο εἰς ἰδιαιτέρους ἐργολάβους. Ἰσως ἐπίσης οἱ μικροὶ ἀργυρομισθοὶ καὶ οἱ ἔμποροι ἦσαν ἐφοδισμένοι ἐκ τῶν σταθμῶν τούτων ἕνα προφυλάττονται τῆς ἀπάτης. Τὸ βάρος τοῦ φόλλις διέφερε πολὺ ἐπὶ τῶν διαφόρων βασιλείων. Ἡ ἡμετέρα σταθμικὴ μονὰς ἧτις ζυγίζετο ἀκριβῶς 13,3 γραμμίδι ἀναλογεῖ περίπου εἰς τὸ φόλλις τὸ ἐπὶ Μαυρικίου Τιβερίου, τὸ ὅποιον κατὰ τὸν Sautbier ζυγίζετο μεταξὺ τῶν II καὶ 14 γραμμίδων. Τὸ ὄνομα Χαρίσιος τὸ ὅποιον ὑποθέτο-

μεν ὅτι εἶναι ὁ ὕψιστος, ὁ ἐπιστάτης ἢ ὁ νομισματογνώμων τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἦτο τὸ ὄνομα πατρικίου τινος ἐπὶ Ἰουστίνου Β'. καὶ Τιβερίου Κωνσταντίνου (Αἰθιονη. Banduri lib. 2. Ed. Paris p. 33) τοῦ ὅ-περ συμπιπτε ἀκριβῶς μὲ τὸ ὄρισμένον βάρος ὅπως κατατάξωμεν τὴν σφραγίδα ταύτην ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαυρικίου καὶ Τιβερίου. Ἡ δευτέρα σφραγὶς εἶναι τὸν αὐτοῦ σχήματος· αὐτὴ ἔχει ἔμπροσθεν τὴν ἐπιγραφὴν

Ἐμ. ΗΜΙ Ὀπ. ΚΙ
ΟΝ ΟΝ ἡμιόγιον 1/2 οὔγκια.

Τὸ βάρος αὐτῆς ἀκριβῶς εἶναι 13,2 γραμμίδων ἐν δὲ ἑκατῶσιν τῆς ῥωμαϊκῆς λίτρας ἐπὶ Ἰουστινιανῶν, σωζόμενον εἰς τὸ Λούβρον, ἔχει βάρος 323,51 γραμ. ὑπερ δίδωσι δι' ἕκαστον ἡμιόγιον 13,48 γραμ. ἡ διαφορά τῶν δύο δεκατογραμμίδων ἀποδοτέα εἰς τὴν ἐκ τῆς ἐξυδάσεως ἀπώλειαν τῆς οὐσίας ἢ σφραγίς αὐτῆ καὶ διδασκαί ἐκτὸς τούτου ὅτι τὸ βάρος τοῦ φόλλις ἦτο 1/2 οὔγκια.

Ἰδοὺ, Κύριε, αὐτὴ εἶχον νὰ διακονήσω ὑμῖν ἐπὶ τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τῶν μολυβδόβουλλων τὰ ὅποια ἀπαντῶμεν ὑπολείπεται μοι νὰ μεταγραφῶ ἐπι τὰς ἀρχάς, αἵτινες δύνανται νὰ μετ' ὀδηγήσονται νὰ ὀρίσωμεν ὡς ἔγγιστα τὴν ἐποχὴν τῶν μολυβδόβουλλων, τὰ ὅποια ἐχρησίμευον ὡς σφραγίδες.

Αἱ ἀναφύμεναι ἐνταῦθα δυσκολίαι δὲν δύνανται πῶσος νὰ παρεβληθῶσιν ἐκεῖναις, αἵτινες κωλύουσι τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν τῶν σφραγίδων τούτων, κατετραχημένων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦσαν ἐκ τῶν γυλικῶν ἀλλοιώσεων τοῦ ὀλικῶ, μικρὸν ἀντέχοντος εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ θαλασίου ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος. Τὰ γράμματα καὶ τὰ σημάτια εἶναι σχεδὸν πάντοτε πεπιεσμένα ἢ ἐξηλειμμένα δι' ἀποτυπώσεως δὲ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν πάντοτε ἐντελὲς ἐκμυστήριον. Ἐκτὸς τούτου ὁ περιορισμένος χώρος δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐκφρασθῶσιν ἰσόκληρον αἱ λέξεις καὶ οἱ τίτλοι, ἔστιν ὅτε λίαν ἐκτεταμένοι, ἕνεκα δὲ τούτου κατέφρουγον εἰς τὰ ἀρχικὰ γράμματα καὶ τὰς συγκοπὰς, ἃς δὲν ἀπαντᾷ τις ἀλλοχρῶς, χωρὶς νὰ υπολογίσωμεν καὶ τὰ ὀρθογραφικὰ λάθη, αἵτινα ἐνίοτε εἶναι ἀλλοτρία. Ἦνα κατανόησατε ὡς ἔγγιστα τὰς δυσκολίας ταύτας, παρουσιάζω ὑμῖν ἐνταῦθα δείγμα τι, ὑπερ συνενόει πάσης τῆς ἀλλοφειας, συγκοπῆς, γράμματα πεπιεσμένα καὶ ἐξηλειμμένα, ὀρθογραφίαν ἐλαττωματικὴν καὶ βλαβῆς.

Ἐμπροσθεν

N

ΣΥΓ

ΚΚΕΛΛΙΟΥΤ

ΧΑΑΚΗ

ΔΟΝ

Α

Νικήτας Συγγελλῶ

Χαλκιδέως

Κατὰ τὸν L. Quicher On Chr. I 607. ὁ Χαλκιδέως Νικήτας καὶ Συγγελλῶς παρὴν τῇ συνόδῳ τῆς συγκροτηθείσῃ ὑπὸ τοῦ Π. Πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Κηροπλάριου.

Ὅπισθεν

M

† O I

K T O C

H E N H Π

T O N

T

Ματροπολίτου οἰκτος

πενθῶν.

Ἄρ. 13. Ἐμ. Κ Ε Ρ Θ, Ὀπ. Α Ν Ο Τ Α
 Μ Ι Λ Η Λ Α Ρ, Τ Ο Υ Δ Η
 Α Σ Η Α Θ, Ρ Κ Ο Ν Κ Ρ Τ. Τ Ι
 Ε Η Π Τ Ο Υ Χ Β Η. Ο Υ Κ Μ Υ
 Γ Κ Α. , Τ, Γ Ρ Α Φ.

Κόμει βοήθει Μιχαήλ πρωτοσπαρχαίω ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου πρωτονοταρίω τοῦ ἰδιοῦ κριτῆ τοῦ βήλου καὶ μυστογράφω (1) Ἄλλ' ἀπασι δμοῦ αὐτὰ κί συννηομέναι δυσκολίαι ἐκλείπουσι ἐνώπιον τῆς χρονολογίας, καὶ δ-μολογῶ ἐλευθέρως ὅτι δὲν κατώρθωσα ἐτι νὰ ἀνέρωρω τεμμήρια ἀσφαλῆ δι' ἐκάστην ἐποχὴν μάλις δύναται τις νὰ ὄρεισῃ ὡς ἔγγιστα σχεδὸν τὸν αἰῶνα. Διὰ βαθυτέρας σπουδῆς γινομένης ὑπὸ ἀρμολογώτερον καὶ ἐμπειροτέρων περὶ τὴν βυζαντινὴν ἀρχαιολογίαν. θέλωμεν ἀφρηθῆ ἀναμφιβόλως εἰς ἀποτελέσματα πλέον εὐκράστα. Ἐν τούτοις χωρὶς νὰ ὑποσχεθῶμεν ὀριστικὰ ἀποτελέσματα, μετὰ δειλίαις θέλωμεν ἐπιχειρήσει νὰ ὑποδείξωμεν τὴν μέθοδον ἧτις δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸν σκοπὸν.

Διερχόμενός τις προσεκτικῶς πολυάριθμον σειρὰν σπαρχιδῶν, εὐχερῶς δύναται νὰ διακρίσῃ αὐτὰς εἰς τρεῖς τάξεις καλῶς ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμεναι. Ἐπάρχουσι αὐτῶν τινες αἰτινες διὰ τῆς σχεδιογραφίας τῶν περισταμένων προσώπων, πρὸ πάντων τοῦ τῆς Παναγίας, καὶ διὰ τῆς πρωτοτύπου μορφῆς καὶ τῆς ἐλ-λαίψεως τῆς συμμετρίας τῶν γραμμάτων προσαγγιζοῦσι μᾶλλον ταῖς αυτοκρατορικαῖς σπαρχίαις τῆς ἐποχῆς Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α'. μὲχρι τοῦ τελευταίου τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἡρακλείου. Δευτέρα τάξις, ἐν ἧ τὰ γραμμάτὰ εἰσι ἐπιμπλέεσθαι καὶ πῶς κανονικώτερα, καὶ ἐν ἧ οἱ τίτλοι τῶν προσώπων εἰσι μακρότεροι, οὐδὲν παρνοσιάζει ἴχνος εἰκότων οὔτε ἁγίων οὔτε τῆς Παναγίας, αἱ εἰκόνας ἀνακλιθίστανται εἴτε διὰ σκυρῶν, εἴτε διὰ μονογραμμιάτων ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ σκυροῦ, τὸ ὁποῖον

(1) Ἡ κατὰ συγκοπὴν γραφὴ ΝΓΚΑ ἐξηγεῖται

χρυσοτρικλίνος Ἄ ποτὶ μὲν εἶναι τὸ μονόγραμμα τοῦ Χριστοῦ (τοῦθ' ὅπερ παρέσθην εἰς λάθος τὴν κ. Sublimar ἐν πολλοῖς), ποτὶ δὲ συγκοπὴ τῆς λέξεως χρυσός, χρυσὸ ἐν τοῖς συνθετοῖς. Τὸ ὄνομα Ἰω-ἀννης ὁ Ἀρσένταμος εἶναι συχνάκις συγκακομμένον

διὰ τῶν Η Ο ΣΤ. Τὸ γράμμα Γ σημαίνει ἐπίσης, τρεῖς, ὡς Α=πρῶτος, πρῶτος (ΑΔΕΠΡΟΣ=πρωτοπρῶ-δρος).

σημαίνει Κύριε βοήθει, Θεοτόκε βοήθει εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τὸ ΤΩ—ΓΩ—ΔΟΥ—ΛΩ.

Ἡ τρίτη τάξις, ἡ καὶ πολυαριθμώτερα, φέρεται εἰς τὰ ἐμπροσθεν τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἡ ἄλλου τινὸς ἁγίου, τὰ γραμμάτὰ εἶναι ὠραιοτέρα καὶ σύμμετρα, ἡ δὲ κοκκοῦτῃ ταινίαι καὶ τὸ ὑλικὸν εἰσι περιεργότερα τῶν ἄλλων. Πι-στεύομεν ὅτι τὸ μέγα ζήτημα τῆς εἰκονομαχίας, ὅπερ ἐκλόνησεν ἐπὶ δύο αἰῶνας τὸ βυζαντινὸν κράτος μέχρι τῶν βαθυτάτων θεμελιῶν του, δὲν ἔλλειψε νὰ ἐπενεργήσῃ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ἐποχῆς καύτης σπαρχιδῶν, ὑπόθεσις ἧτις φαίνεται τοσοῦτον πιθανώτερα. ὅσον τὰ ἐκκλη-σιαστικὰ ἱερά, ἅτινα χαρακτηρίζουσι πᾶν ὅτι βυζαντινὸν, εὐρίσκονται πανταχοῦ καὶ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν μολυβδόβουλλων. Οὕτω παρα-πέμπομεν τὴν πρώτην τάξιν εἰς τὴν πρὸ τῆς ἀ-ναβάσεως εἰς τὸν θρόνον Λέοντος τοῦ Ἰσάκρου, ἐκεῖνας δὲ ὅσαι ἔχουσι εἰς τὰ ἐμπροσθεν τὸ ἐν λόγῳ μονόγραμμα ἢ τὸν ἀπλοῦν σκυρὸν εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς εἰκονομαχίας, ἐν ᾧ ὅλας ἐκεῖνας αἰ-τινες εἰσι κεκοσμημέναι δι' εἰκότων, πρέπει νὰ ἀναφέρομεν εἰς κειρὸν, καθ' ὃν ἡ λατρεία τῶν εἰκότων ἀνακινεῖται διὰ τῶν αυτοκρατόρων, κυρίως διὰ τῶν τῆς μακεδονικῆς δυναστείας καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν. Εἶναι φανερὸν ὅτι διὸ αἰῶνας καταργήσεως πάσης εἰκονογραφίας μεγάλως ἐπέδρασαν ἐπὶ τῶν εἰκονογραφικῶν τεχνῶν καὶ αὐτὰ τὰ κατὰ παράδοσιν ἔθιμα εἶχον σχεδὸν λησμονηθῆ. Οὕτως ἀναγινώσκωμεν ὅτι ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Γ', ἐπικουρωτοῦ τῆς ἐκκλη-σίας τῶν Βλαχερονῶν, ἀνευρέθη μεταξὺ ἄλλων ἡ περίφημος εἰκὼν, ἡ περιστάσασ τὴν Πανα-γίαν τῶν Βλαχερονῶν (Κεδρ. Β' 497 ἐκδ. Βον.) Ἐν τούτοις ἡ τέχνη δὲν ἐβράδυνεν ἵνα μετ' οὐ πολλὰ ρήσῃ κατὰ μικρὸν εἰς ὠρισμένον βαθμὸν τελειώτατος, χωρὶς εἰς τὴν μεσολάβησιν τῶν αυτοκρατόρων, οἵτινες ἐξωγράφουν οἱ ἴδιοι, ὡς Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος. Ἄλλ' ὅμως ὀφείλομεν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι πρὶν ἢ ἡ τε-λειότης αὐτῆ ἐξήκησεν τὴν ἐπιβροχὴν αὐτῆς ἐπὶ τῆς τέχνης τῶν χαραττεῖν σπαρχίδας ὑ-πῆρξεν περίοδος τις μεταβητικῆς, εἰς τὴν ὁ-ποῖαν θὰ ἀποδῶμεν ὅλας τὰς σπαρχίδας, αἰ-τινες περιτάσι διακόσμησιν τοῦ σκυροῦ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πολυτελεῆ. Πᾶσαι αἱ σπαρχίδαι, ὡν τὸ σχεδιογράφημα τῶν προ-σώπων εἶναι τελειότερον, ἀνηκουσι ἀναμφιβό-λως εἰς τὴν περίοδον ἐκεῖνην τῆς βυζαντινῆς τέ-χνης, καθ' ὃν ὁ ζωγράφος Πανσέλλιος, ὁ τῶν Κομμηνῶν σύγγρανος, ἐβρύθησεν εἰς αἶ τοῦ δ-τῶ

πους καὶ τὸν τρόπον τοῦ περιστάνει τὰς βυζαντινὰς εἰκόνας τοιαύτας, οἷαι ἔμειναν χωρὶς νὰ μεταβληθῶσι μέχρις ἡμῶν.

Οἱ ἐνδιαιφερόμενοι εἰς τὴν χριστιανικὴν τέχνην καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωγραφικὴν θὰ εὐρῶσιν ἄρθρον ὕλην ἐρεῦνης ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν μολυβδοβούλων.

Ἐκτὸς τῶν σκέψεων τούτων, στριζομένον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦστον ἐπὶ τῆς ἱστορίας, πρέπει νὰ προστρέξῃ τις κατὰ δεῦτερον λόγον εἰς τὴν νομισματικὴν, δι' ἧς διορθῶμεν καθαρῶτα τὰς μεταβολὰς εἰς ἧς ἡ ὀρθογραφία, ἡ τέχνη, ἡ χρῆσις συμβόλων τινῶν ὑπέκυψεν κατὰ τὸν ῥοὺν τῶν αἰώνων. Ἐκαστος ἐξ ἐπαγγέλματος νομισματολόγος μεγίστην εὐρίσκει εὐχρηστίστην ἀναγνωρίζων ἐν τοῖς συγχρόνοις νομίμασι τὰς ἰδέας καὶ τὴν τάσιν τῶν πνευμάτων ἐκάστης ἐποχῆς, πρὸ πάντων διεξερχόμενος σειρὰν πλήρη ἐμπεριλαμβάνουσαν πλείους αἰῶνας, ὡς συμβαίνει διὰ τὰ βυζαντινὰ νομίσματα.

Ὅπως εὐρίσκομεν, ὁμιλοῦντες γενικῶς περὶ τέχνης, ὅτι ὁ ἔσχατος βαθμὴς τῆς βραβερότητος ὅστις ἀναμνησθεὶς μικρὸν τὰ σχεδιογραφήματα τοῦ ὀνομαστοῦ διέβηλον τὸν ἀγρίων τοῦ Ἀββᾶ Domenech, ἔφθασεν εἰς τὸν κολοβάνα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ζ' αἰῶνος, συνεπεί ταραχῶν, αἵτινας ἔφερον εἰς τὸν θρόνον τὸν Ἡράκλειον καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ.

Ἡ παρακμὴ αὕτη δὲν διαρκεῖ ἐπὶ πολὺ. Εὐθύς ἔλεπομεν ἀναδρομὴν τινα περὶ τὸ τέλος τῆς εἰκονομαχίης ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Α'. Περὶ τὸ τελευταῖον ἡμῶν τ ὁ Θ' αἰῶνος ἐπῆλθεν ἀναγέννησις τις τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων, ἧτις ἐδηλώθη πάραυτα ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Ὅτις τῆς Παναγίας, ἀδόμψως ἐπεξεργασμένος, εἶναι ἀληθές, ἀναφράνεται τὸ πρῶτον ἐπὶ νομίσματος τινος Λέοντος τοῦ Γ'. (Sabatier II pl. 45, II) καὶ ἑραδύτερον ἐπὶ ὀρειγάλου τῆς Θεοφανοῦς κατὰ τὸ 960. Ἐν τούτοις τὸ σχεδιογραφημα, ἔπερ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῆς βασιλείας τῶν Κομνηνῶν προσεκτίσθητο σχῆμα μᾶλλον χαρίεν καὶ τέλειον, εἶναι αὐθις ἦστον ἐπιμελετημένον μέχρι τῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε ἡ πεπαισμένη καὶ ἄπορος θέσις τοῦ κράτους καὶ αἱ μεγάλοι πολιτικαὶ συμφοραὶ δὲν ἀπέλιπον πλέον εὐκαιρίαν πρὸς καλλιέργειαν τῶν τεχνῶν. Ἐκτὸς τῶν γενικῶν τούτων δεδομένων ἄτινα ἐνεπνεύθησαν ἡμῖν δι' ἐνὸς ἀπλοῦ βλέμματος ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας, τὰ νομίσματα παρέχουσιν ἡμῖν ἐτι, ὅ-

περ καὶ σπουδαιότερον, πλήθος λεπτομερειῶν, περὶ τῶν σχημάτων τῶν συμβόλων, τὰ ὅποια ἀπαντῶμεν ἐπίσης ἐπὶ τῶν σφραγίδων. Ὁ ἀπλοῦς σταυρὸς ἐπὶ Β, ἡ ἑ βραχμίδιον φάνεται κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῶν νομισμάτων Κωνσταντίνου τοῦ Πογωνάτου, καὶ ἀνευρίσκεται μετὰ τινῶν μικρῶν παραλλαχῶν μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου.

Τοῦ βυζαντινοῦ διπλοῦ σταυροῦ ἐγένετο χρῆσις τὸ πρῶτον ἐπὶ Θεοφίλου καὶ ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Γ'. εὐρίσκουμεν τὸν σταυρὸν κεκοσμημένον μέχρι Βασιλείου τοῦ Β'. Οἱ ὀρθοτροπικοὶ τύποι τῆς Παναγίας παρουσιάζονται ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου μέχρι Ἀλεξίου καὶ Ἰωάννου τῶν Κομνηνῶν. Ἐκτοτε ἐπίσης καὶ ἄλλοι ἄγιοι εἰκονίσθησαν εἰς τὸ ἐμπροσθεν νομίσματά τινα ἀργυρᾶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, Κωνσταντίνου Δούκα (Sabat. pl. 50, 7) Νικηφόρου Βοτανιάτου (pl. 51, 17) καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξίου εἶναι καθ' ὅλα ἀπαράλλακτα τοῖς μολυβδοβούλοις εἴτε κατὰ τὸ σχεδιογραφημα αὐτῶν, εἴτε κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν τάσιν τῆς ἐπιγραφῆς.

Ἡ νομισματικὴ ἐν τούτοις δὲν ἐπαρκεῖ νὰ μᾶς φωτίσῃ περὶ τοῦ κατὰ τοὺς διαφόρους αἰῶνας σχήματος τῶν γραμμάτων. Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν νομισμάτων εἶναι κατὰ τὸ σύνθημα γεγραμμένα ἑλληνικοῖς γράμμασι μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Δούκα, καὶ δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύωσι πρὸς ὁρισμὸν τοῦ σχήματος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν σφραγίδων ἦσαν πάντοτε ἑλληνικαὶ ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων. Αὐσιτελέστατον πρὸς τὸν σκοπὸν ἦθελον εἶσθαι πλήρης συλλογὴ τῶν βυζαντινῶν ἐπιγραφῶν ἧτις δυστυχῶς εἰσέτι δὲν ὑπάρχει καὶ ὅμως τὸ ἀλλόκοτον ὕψος τὸ ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων, γνωστόν ὑφ' ὅλων τῶν ἐνασχολουμένων εἰς τὸν κλάδον τούτων τῶν ἀρχαιολογίας, ἐβόηθησεν ἡμῖν νὰ εὐρίσωμεν σφραγίδας τινὰς ἀνηκούσας εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην. Τὰ διάφορα σχήματα τῶν Β (Β', Υ (Υ' Ω, Π, Σ, (Ι), Μ, ὡς τὰ γνωρίζομεν ἐξ ἄλλων ἐπιγραφικῶν μνημείων, δύνανται νὰ μᾶς ὀδηγήσωσι μέχρι τινός. Ἀλλὰ τ' ἀποτελέσματα αὐτῶν εἶναι πολὺ ἀσήμαντα καὶ πιστεῦσμεν μάλιστα, ὅτι πινὰς συγκριτικῶς τῶν γραμμάτων συντεταγμένους κατὰ τὰ ἐξ ἀκριβοῦς χρονολογικοῦ ὁρισμοῦ τῶν μολυβδοβούλων ἐξαχθέντα παρίστανται θέλει χρησιμεύει μᾶλλον εἰς τὸ νὰ χορηγήσῃ πληροφωρίαν ἐπὶ τῆς τῶν μνημείων ἐπιγραφικῆς.

Τρίτη πηγὴ διδασκτικώτερη εἶναι ἡ ἱστορία τῶν βυζαντινῶν τίτλων καὶ ἀξιοματιῶν. Σκέ-

ψις τις ὅλος φυσική, ἦτις περίσταται αὐθόρμητος τῷ διερεζορρομένῳ τοῦ συγγραφεῖς, ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ διωδόμεν ὅτι ἡ ἀξία τῶν ἀνωτατων τίτλων ἐλαττοῦται τῷ χρόνῳ. Οἱ ἀπλούστεροι τίτλοι πρέπει νὰ ἀπαντῶνται ἐπὶ τῶν ἀρχαιότερων νομισμάτων, ὅσοι δὲ τις ἀπομακρύνεται τῆς ἐποχῆς ταύτης τῆς ἀπλότητος, τοσοῦτω τὰ ἀξιώματα ποικίλλουσι καὶ εἶναι μάλλον σεσωρευμένα. Ἐν ἐκάστῃ περιόδῳ ὑπῆρχον ἄλλοι τίτλοι νέας ἐπινοήσεως, οἵτινες ἐπισκοτίζουσι τοὺς ἀρχαίους. Οὕτω ἐλέπεμεν ὅτι ἡ ὑπατεία, ὁ μάλλον ἐντιμότερος τίτλος τῆς ἀρχαίας Ῥώμης, ἀπόλλυται πάντως τὴν σημερινὴν τῆς καὶ ἀφειδῶς ἀπονέμεται βραδύτερον εἰς ὑπαλλήλους ἐσχάτης τάξεως. Ἡ αὐτὴ τύχη ὡς ἐγγίσιτα ἠτοίμασται εἰς τὸν τίτλον *Σεβαστός* ὅστις ἤδη εἰς τὴν ἀναρχόρυσιν τῶν Κομνηνῶν δὲν ἐπῆρκει πλέον εἰς τὴν ἀπαιτητικὴν φιλοδοξίαν τῶν βυζαντινῶν *Ἐγερείτωρ*. Ὁ Ἄλέξιος ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἐπινοήσῃ νέους τίτλους μείζονος εὐχίας καὶ ἐτιμολογίας ἀπελπιστικῆς, ὡς τὸν τοῦ σεβαστοκράτορος καὶ τόσους ἄλλους, ὧν ἡ ἀξία φαίνεται μετρηθεῖσα μὲ τὸν πῆχυν. Οἱ πρωτοσπαθῆριοι καὶ οἱ Πατριχιοὶ τάξεως τοσοῦτον ὑψηλῆς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, Μαυρικίου καὶ Ἡρακλείου ἀπολλύσαιν ὅλον τὸ γόητρον αὐτῶν διὰ τοὺς προσετώτας τῆς βασιλείας τῶν Κομνηνῶν καὶ ἐκλείπουσι σχεδὸν ὀλοκλήρως τῆς γραφειοκρατικῆς ἱεραρχίας τῶν Ἀγγέλλων καὶ τῶν Παλαιολόγων. Ἐπὶ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας ἀρχοῦσι γινόμενοι «καιοὶ ὡς κερποὶ βράτου». Ἐπὶ τῆς Ῥωματικῆς Ἀυτοκρατορίας οἱ ἐπιίλητροι πρίγγυτες ἐκλήθησαν εὐγενεῖς Κίσαρες (nobiles Cesares). Οἱ Βυζαντινοὶ Ἰωβιανὸς (Jovien) καὶ Ὀνόριος (Honore) μετέβαλον αὐτὸ εἰς νοβιλίσσιμος (εὐγενέστατος). Λέων ὁ Χάζρος ἀπένευμε τὸν τίτλον τοῦτον εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογεννητον εἰς τὴν Μακεδονικὴν ἐποχὴν ὁ τίτλος οὗτος ἀνῆκε μόνον εἰς τὰ μέλη τῆς Ἀυτοκρατορικῆς οἰκογενεῖας, ἀλλ' ὁ περιορισμὸς οὗτος φαίνεται μὴ διαρκέσας ἐπὶ πολὺ. Ἴδη ὁ τίτλος νοβιλίσσιμος ἀπονέμεται εἰς τοὺς ἀνωτέρους ὑπαλλήλους τῶν ἐπαρχιῶν, ἐπὶ δὲ τῶν Κομνηνῶν οἱ πρωτονοβιλίσσιμοι θρίθουσιν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς γραφειοκρατίας καὶ χορηγεῖται μάλιστα (ὅπερ ἔστιν ἐνδείξις σημερινωτάτης τῆς καταπτώσεως τοῦ τίτλου) τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Δύσεως. Ἀπαντῶμεν αὐτὸν τέλος πάντων ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ *πρωτοσεβιλίσσιμοεξυπέρτατος*,

χαρκτηρισμὸς ὅστις καὶ τοὶ μακρότατος ἠκιστα ὄμως ἱκανοποιεῖ τὴν φιλοδοξίαν γραφείως τῶν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου.

Τὸ ὄνομα *Σεβαστός*, Ἀυτοκράτωρ, ἐπέπρωτο νὰ διέλθῃ ὡσαύτως πολλὰς φάσεις. Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἐπενόησε τὸ *σεβαστατός*, *πρωτοσεβαστός*, *παισεβαστός*, *πανυπερίσεβαστός*, *πανυπερπρωτοσεβαστός*, *σεβαστοπέρτατος*, ὅπερ ἐπὶ τῶν Ἀγγέλων ὑπερεξῆρθη διὰ τοῦ *πανυπερπρωτοσεβαστοπέρτατος*. Εἰς κράτος, κυβερνώμενον καὶ ἀναικούμενον ὑπὸ γραφειοκρατίας φιλοδόξου ἅμα καὶ φιλάρπαγος, πάντες οὗτοι οἱ *Κυεζικισμοὶ*, ὡς καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς παράσιμα, ἦσαν μεγίστης σπουδαϊότητος. Ἐκαστος προσεῖγε πολὺ νὰ ἐπιδεικνύηται ἐπίσης τοὺς ρουτπέδες (τὰ ἀξιώματα) καὶ τοὺς τίτλους ἐπὶ τῆς σφραγίδος αὐτοῦ, ὅτιω δὲ κλάδος οὗτος πρέπει νὰ μελετηθῇ κατὰ βάθος, ἵνα χρῆσιμότης εἰς κατὰταξίν τινα χρονολογικὴν. Οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ἀναφέρουσι πιστῶς τὰς μεταβολὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἐπίσημος τιτλολογία ὑπέστη ἐφ' ἐκάστης νέας δυναστείας ἦτις τῆ βοήθειά τοῦ ἐπιπορίστου τούτου μέσου ἠδύνατο νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτῇ πιστοῦς θεράποντας. Αἱ πραγματεῖαι Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννητον περὶ τῶν *ἐθιμοθεσιῶν* καὶ ἀξιωμάτων τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Κοδινῶ συμπελοροῦσι τὸ ἐλλείπον ἐν τῶν πληροφοριῶν τῶν συγγραφέων. Δυστυχῶς ὅμως τὸ ξηρὸν καὶ διεξοδικὸν τῆς μελέτης ταύτης ἔχει καταπλακτικωτάτας τὰς διαστάσεις, δι' ὅ ἀποφεύγω νὰ πραγματευθῶ διεξοδικώτερον περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῶν ἐρευνην τούτων, αἵτινες εἰλικρινῶς δὲν εἶναι τῆς ἀρμοδιότητος μετρίου συλλογέως. Ἀρκεῖ νὰ ἐπιστήσωμεν ἐπὶ τούτου τὴν προσοχὴν τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀρχαιολόγων, οἵτινες ἔχουσι τὴν πρόθεσιν νὰ ἀσφαλίσωσιν ἐμβριθέστερον περὶ τὸν κλάδον τοῦτον. Εὐτυχῶς διὰ τὸν ἀπλοῦν ζηλωτὴν ὅστις δὲν ἔχει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ ἴχνη ἐκάστου τίτλου διερχόμενος ἐκαστοντάχα ἐγκωδῶν τόμων, ὑπάρχει ἄλλο τι μέσον. Εὐρύθειστον πρῶτον σφραγιδῆς τινες μὲ ἰδιαιτέρω σημεῖα, τὰ ὅποια ἐπιτρέπουσι νὰ ἐξετάσωμεν ἐντὸς στενοτέρου κύκλου εἴτα ἡ ἀναλογία καὶ ἡ σύγκρισις πρὸς τὰς σφραγιδὰς γνωστῆς ἐποχῆς, ἐπιτρέπει πάντοτε νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβέστερον τὴν τῶν ἄλλων. αἱ ὅποια στεροῦνται ἀφαιτηρίας. Οὕτω π. γ. μικρὰ κλάσις σφραγιδῶν τῶν κομμερικίων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτοκρατορικῶν ἀποθηκῶν φέροι ἐπὶ κεφαλῆς τὰς εἰκόνας τῶν συγχρόνων αὐτοκρα-

τόρων, ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁποίων διαχειρίζοντο τὰς ἀποθήκας. Ἡ ἐποχὴ αὐτῶν εἶναι ἐνίοτε ὠρισμένη δι' ἐν ἢ δύο ἔτη. Ἄλλαι σφραγίδες φέρουσι τὸ ὄνομα ἐπαρχῶν καὶ πόλεων, αἱ τινες ἐπὶ τινα μόνον περίοδον ἀνήκον εἰς τὸ κράτος. Οὕτως ἐν τῇ συλλογῇ μου ὑπάρχουσι τινες ἐξ αὐτῶν, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὴν Χερσονῶν, τὴν Σικελίαν, τὴν Βουλγαρίαν. Ἡ ἱστορία τῶν κτήσεων τούτων θὰ παρᾶσχη πάντοτε τὰς ἀναγκάσις χρονολογίας, ἵνα ἀναγνωρίσωμεν τὴν περίοδον. Π. χ. ἡ ἐξῆς σφραγίς.

Ἐμ. εἰκὼν κατὰ πρόσωπον Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.

Ἐπ. Ο Ω Π   Ὅπ. † Κ Ε R, Θ,
 Ο Π Ο Δ, Μ.   Π Α' Γ Π Α Θ,
 Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρὸ-   Ε Π, Τ Ο V X Γ Κ Λ,
 δρομος.   S C T P A T, Γ, Α Ν,
    R A P Z, Τ Ω Α Ν
    Τ Ι Ο Ν Ι Τ

Κύριε βοήθει Ἰωάννη, πρωτοσπαθάρῳ, ἐπὶ τοῦ χρυσοτρακίλου καὶ στρατηγῷ Ἀναβάρζω τῷ Ἀντιοχιτῆ.

Ἡ σφραγίς αὕτη ἀνήκει κατὰ τὸν τύπον τοῦ σχεδιογραφήματος καὶ τῶν γραμμάτων εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως τῶν τεχνῶν. Διότι ἡ πόλις Ἀναζάρβος (Anazarbu) εἰς τὴν Κιλικίαν, ἣτις εἶχε κατακτηθῆ ἐπὶ τῶν Σελτζουκιδῶν ὑπὸ Νικηφόρου Φωκά, ἀπεσπᾶσθη πάλιν ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὰς ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Δούκων ταρχάς. Περιήλθε μετὰ ταῦτα εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἀνεκτήθη περὶ τὸ 1126 ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ. Ἐν τοῖς συγγράμμασι Λέοντος τοῦ Διακόνου ὅστις ἀραγεῖται ἡμῖν τὰ ἀνδραγαθήματα Νικηφόρου τοῦ Φωκά, τὸ ὄνομα τῆς πόλεως εἶναι πάντοτε γεγραμμένον Ἀναζάρβος, ἐνῶ ὁ Νικητᾶς ὁ Ἀκομηνάτος καὶ Ἄννα ἡ Κομνηνή, αἵτινες ἱστοροῦσι τὴν μετὰ ταῦτα τύχην τῆς πόλεως, γράφουσιν αὐτὴν πάντοτε Ἀναβάρβος ὡς φαίνεται ἐπὶ τῆς σφραγίδος ἡμῶν. Κατὰ συνέπειαν ἐρεῖλομεν ἂν ἀναφύωμεν τὴν σφραγίδα ταύτην εἰς τὴν ἐποχὴν Ἰωάννου ἢ Μανουῆλ τῶν Κομνηνῶν 1126—1150, χωρὶς νὰ ἐκτακθῶμεν πολλὴ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος Ἰωάννης Ἀντιοχιτῆς, τοῦ ὁποῖο ἡ οἰκογένεια εἶναι ὀνομαζομένη ἐπὶ τῆς περιόδου ταύτης. Αἱ μεταβολαὶ εἰς τὴν διοίκασιν τῶν ἐπαρχῶν παρέχουσι ἡμῖν ἐνίοτε τὰ μέσα τοῦ νὰ ὀρίσωμεν τὴν

ἐποχὴν σφραγίδος τινος· ὁ κ. Πορτολάκας π. χ. περιγράφει εἰς τινα κατάλογον νομισμάτων τῶν Ἰανίων νήσων τοῦ νομισματολογικοῦ ταμείου Ἀθηνῶν τὴν σφραγίδα στρατηγῷ τινος τῆς Κεφαλληνίας μανθάνομεν ὑπὸ τοῦ Κεδρηνοῦ ὅτι ἐπὶ Λέοντος τοῦ Δ' ἡ νῆσος αὕτη προήχθη εἰς χωριστὴν στρατηγίαν, τοῦθ' ὕπερ συνδυαζόμενον μετ' ἄλλων περιστάσεων ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ κατατάξωμεν τὴν σφραγίδα ταύτην εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν. Ὁ κατάλογος τῶν ἐπισκοπικῶν θρόνων περιέχει συχνάκις ἐνδείξεις περὶ τῶν περιπετειῶν καὶ μεταβολῶν τὰς ὁποίας ὑπέστησαν. Ὁ δαίνα θρόνος προήχθη εἰς μητρόπολιν, ἕτερος ἐξηφανίσθη τῶν καταλόγων ἢ μετέβαλεν ὄνομα τινὲς τῶν πολυπληθῶν σφραγίδων τῶν ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν, δύνανται νὰ καταταχθῶσιν εὐκόλως κατὰ τὰς ἐνδείξεις ταύτας. Τελευταῖον ὑπάρχουσι πολλαὶ σφραγίδες, αἵτινες ἀνήκουσιν εἰς ἕτομα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν ἢ εἰς τὰς πράξεις καὶ τὰ διπλώματα τὰ δημοσιευθέντα ἐσχάτως πολλαχῶ.

Μεῖγα μέρος ὁμοίων σφραγίδων εὕρισκεται περ' ἐμοὶ καὶ ἔσχον τὸ πλεονέκτημα νὰ ἐξετάσω καὶ νὰ ἀντιγράψω πολλὰς ἄλλας εἰς τὰς μνημονευθείσας συλλογὰς. Ὅλαι αὗται αἱ σφραγίδες συνηνωμέναι σχηματίζουσι συστοιχίαν σχεδὸν πλήρη δι' ὅλους τοὺς αἰῶνας, τοῦθ' ὕπερ διευκολύνει ἐκτάκτως τὴν κατάταξιν τῶν ἄλλων σφραγίδων, τῶν ὁποίων οὐδεμίαν εὕρισκομεν μνημεῖον ἰδίαν ἢ αἵτινες δὲν δύνανται νὰ ὀρισθῶσι τῇ βοηθειᾷ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθειῶν ἐνδείξεων. Οὕτως ἠδυνήθημεν νὰ καταδειξώμεν τὴν θέσιν πλείστων μολυβδοθύλων ἀνεκόντων εἰς τὴν περίοδον τῶν Ἀγγέλων εἰς τὴν Λατινικὴν μεσοβασιλείαν καὶ εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῶν Παλαιολόγων. Τὸ ὕψος τῆς ἐποχῆς ταύτης καταδεικνύουσιν ἤδη παρακμῆντιναι. Αἰεὶ κλίνας εἶναι ἐργασίαι ἡμελημένης καὶ, τὸ δὴ περὰ τοῖς καλλιτέχναις λεγόμενον, χαρκατέρος ἐπιτετηθευμένον· τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων δὲν εἶναι τοσοῦτον κομψὸν ὅσον ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως· ἀπαντᾷ τις συχνάκις γράμματα συνδεδεμένα. Ἐν ᾧ πρότερον μετεχειρίζοντο τὸ μέσον τοῦτο, ἔνα κερθίσιον· θέτιν μόνον διὰ δύο γράμματα, δὲν δισχίζουσιν ἤδη νὰ συνδέσιν τέσσαρα καὶ μάλιστα πέντε γράμματα χωρὶς νὰ φροντίσωσι τὸ παράπαν περὶ τῆς συναρμογῆς τῶν πλησίον γραμμῶν. Τὸ ἀληθὲς πάθογονομικὸν σύμπωμα τοῦ αἰῶνος τούτου εἶναι ἡ μανία τῆς στιχογραφίας, καὶ τοῖς παντελῆς ὑπάρχει ἔλλειψις παντὸς ποιητικοῦ οἴστρου. Ὅλαι

σχιδόν κί επιγραφαι ἀποτελοῦσι τριμέτρος ἰαμβικούς, οἵτινες διὰ τοῦ ἀνωμάλου καὶ τινακτικοῦ βυθμοῦ αὐτῶν προξενοῦσι καὶ ἐκ μόνης ὕψους πόνου; εἴξει εἰς τὴν ἀκοήν. Πρὸςθετε εἰς τοῦτο τὴν ἀλλόκοτον συνένοιαν ὅλων τῶν λεπτομερειῶν τῆς γενεολογίας καὶ τῶν συνδεσμένων ἀξιοματῶν συμπεφυμένων διὰ τῆς ἐπικλησεως τῶν Ἁγίων καὶ τῆς Παναγίας καὶ συνετεταγμένον εἰς ὑπερῷον διεσθρμένον καὶ ἀκτανότον διάλεκτον ἀρχαϊκῆς ἀποχρώσεως, καὶ δὲν θέλετε βραδύνει, ἐρευνοῦντες ὁμοίαν τινὰ σφραγίδα, νὰ ἀναγνωρίσῃτε τίνος ἀλλοκότου αἰώνος ἔργον ἔχετε ἐνώπιον ὑμῶν.

Πρὸς τοῦτοις ἀπαντῶμεν τὴν ἀκτανότητον τοῦτον κινσῶν τοῦ πλάττειν στίχους καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ὑπογραφὰς σπουδαίων ἐπισήμων ἐγγράφων εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Mueller καὶ Michlosich. Ἐνὶ λόγῳ ἐξετάζοντες τὴν τέχνην, τὰ σύμβολα, τοὺς τίτλους καὶ διὰ παραθέσεως τῶν σφραγίδων εἰς ἐποχὴν βεβαίαν. κατορθοῦμεν ἤδη νὰ κατατάξωμεν σφραγίδα τινὰ ἐντὸς ὁρίων τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον προσεγγυζόντων. Βραδύτερον ἀφοῦ θέσωμεν κανόνας ἀκριβεστέρους, οἵτινες ἐπιτρέπουσι νὰ προσδιορίσωμεν εἰς ἐκάστην ἐποχὴν τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς γνωρίσματα, ἅτινα ὑπείκουσιν εἰς τὸν συρμὴν ὡς πᾶν ἄλλο ἀντικείμενον, θέλωμεν δυναθῆν νὰ συντάξωμεν συνοπτικὴν ἀλφάβητον τῶν διαφῶρων αἰώνων, ὅπερ θέλει διευκολύνει τὴν κατάταξιν τῶν συλλογῶν καὶ ἐπιτρέψει νὰ χρῆσιμοποιησωμεν τὴν ἀρθρον αὐτὴν ὕλην διὰ τὴν ἐπιγραφικὴν, τὴν βυζαντινὴν ἰστορίαν καὶ γεωγραφίαν.

Ἐν πρώτοις ἀρχομαι ἀπὸ τῶν σφραγίδων τῶν ἐπάρχων τῆς πόλεως, ἢ τοῦ πραιτωρείου, αἵτινες ἀνάκουσιν εἰς τὴν μεταξὺ Θεοδοσίου τοῦ Β' καὶ Ἡρακλείου ἐποχὴν καὶ ὁμοιάζουσαι πρὸς ἀλλήλας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον θὰ δῶσιν ἀρκούντως ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ σχήματος τῶν σφραγίδων τῆς περιόδου ταύτης.

Εἰσι δὲ καὶ αἱ τέσσαρες δίπτυχα.

*Ἀριθ. 1. Ἀντίοχος ἀπὸ ἐπάρχων 446.

Ο
|

*Ἐμ. ΙΕ—Θ—Κ *μονόγραμμα* Θεοτόκε βοήθει

|
Β

*Οπ. . . . .

Τ Ι Ο Χ Ω [Ἀν]τίοχω ἀπὸ ἐπάρχων.

Α Π Ο Ε Η Α Ρ

Ρ Χ Ω Ν

Διάμετρος 1. ὁ ἑκατομ. σὺλ. Mordtmann
Μακράς σελ. 362 Θεοδοσίος δ Β'. ἀφοῦ ἔπαυσε ἀπὸ τῆς Νομαρχίας τὸν διάσημον Π Υ Κῆρον, ὅστις εἶχε συμπληρώσει τὸ σύστημα τῶν ἄρχωνμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως προηγήγετο ἑπαρχον Ἀντίοχον τὸν Κούζωνα, τὸν ἔργοντο Ἀντίοχον τοῦ Κούζωνος τοῦ μεγάλου κατὰ τὸν Murall τοῦτο συνέβη τῷ 445.

*Ἀριθ. 2. Βαλεριανὸς ἀπὸ ἐπάρχων.

*Ἐμ. Ι Α Ὀπ. Α Π Ο «Βαλεριανου»

Ι Ε Ρ Ι Ε Η Α Ρ Ἀπὸ ἐπάρχων.

Α η Υ Χ Ω Ν

Συλλογὴ Σουρχῆ Πασά διάμετρο. 1, ὁ ἑκατοστόμετρον.

Ἡ ἔμπροσθεν ἐπιγραφή εἶναι συνετεταγμένη εἰς γλώσσαν Ἑλληνικὴν, ἀλλὰ γεγραμμένη Λατινικῶν γράμμασι. Σημειωτέον ὅτι τὸ Λατινικὸν Ι παριστᾷ τὸ Ἑλληνικὸν Β. (προσερόμενον καὶ V.) τὸ ὅπισθεν εἶναι γράμμασι καὶ γλώσσῃ Ἑλληνικῇ. Ἡ ὄνομα τοῦ Βαλεριανοῦ ἀναφέρεται πολλάκις Κατ' ἀρχὰς ὡς ἀδελφοῦ τῆς Αὐτοκρατορίας Εὐδοκίας, συζύγου Θεοδοσίου τοῦ Β' (Chron. Pasch. II. 579). Μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τῆς, ἡ Εὐδοκία συνεκλέσατο εἰς τὴν αὐλὴν τοὺς δύο αὐτῆς ἀδελφοὺς, ἐξ ὧν Βαλεριανὸν τὸν πρεσβύτερον διωρισεν ἑπαρχον τοῦ πραιτωρείου τῆς Ἰλλυρίας, τὸν δ' ἕτερον Μάξιμον. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἕτερος Βαλεριανὸς διακρίνεται ὡς στρατηγὸς ὑπὸ τὸν Ναρσῆν ἐν Ἰταλίᾳ.

*Ἀριθ. 3. Πλάτων ἀπὸ Ἐπάρχων.

*Ἐμπρ. Ἀετὸς μὲ πτέρυγας ἀναπεπταμέναις. Μεταξὺ τῶν δύο πτερυγῶν τὸ μονόγραμμα ὡς ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Ἀριθ. 1.

*Οπ. † Π Α Πλάτωνι ἀπὸ ἐπάρχων.

Α Τ Ω Ν, Α

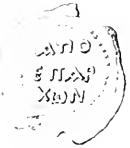
Π Ο Ε Η Α Ρ

Χ Ω Ν

Συλλογὴ Mordtmann, διάμετρο. 1. ὁ ἑκατοστόμετρον.

Ὁ Πλάτων αὐτός πρέπει νὰ ἦναι ὁ αὐτὸς τῷ Πλάτωνι ἐπάρχῳ τῆς πόλεως ἐπὶ Ἀναστασίου, προαχθεὶς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο κατὰ τὸ 491 κατὰ συνέπειαν στάσεως τῶν Ἡρακλείων, ἐπανστατάντων ὅπως ἀπελευθερώσωσι τινὰς τῶν ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως καθειργμένων συναδέλφων. Ἡ στάσις δὲν ἤδυνήθη νὰ καταπραίν-

ИИХАЕ I

9η εὐμὴ διὰ τοῦ προβιβασμοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Πρασίνων Πλάτωνος εἰς τὸ ἐπικρατεῖον τῆς πόλεως. (Μαλλὰξ; σελ. 394—395.)

Ἀριθ. 4. Βόνος ἀπὸ ἐπάρχων. 626.

Ἔμ. † Β Ο Ὅπ. Α Π Ο Βόνου ἀπὸ ἐπάρχων.
Ν Ο Υ Ε Η Α Ρ
Χ Ω Ν.

Συλλ. Mordtmann μέγεθος 1, ὃ ἑκαστοστάμετρον. Ἀπέδωκε τὴν σφραγίδα ταύτην εἰς τὸν περιήρημον Βόνον, ὅστις ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Πρακλαδίου υπερέσπισε τὴν πόλιν κατὰ τῶν Ἀβάρων καθ' ἕν χρόνον ὁ αὐτοκράτωρ ἐξέκολλοῦται τὴν κατὰ τῆς Περσίας ἐνδοξον στρατείαν αὐτοῦ. Ἐν τοῖς συγγραφεῦσι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εὐρίσκονται τὰ καθέλαστα τῆς πολιουρίας αὐτῆς, τὰ μάλιστα ἐνδιαφέροντα. Τὸ ἄνωγμα τοῦ Βόνου, αὐτὸ ἐκείνου ὅστις φιλοδόμησε τὴν ὁμώνυμον κιστέραν, γράσσεται ὅτε μὲν Βιώνος, ἀπὸ δὲ Βόνος καὶ Βόνοςος, πρὸς Θεοφυλάκτου.

Ἀριθ. 5. Θεοδοσίος Λογοθέτης.

Ἔμ. † Ὅπ.
Θ Ε Ο Λ Ο Γ Ο Θεοδοσίου
Δ Ο Σ Ι Θ Ε Λογοθέτου
Ο Υ Τ Ο Υ

Συλλογὴ Mordtmann μέγεθ. 1. 5. ἑκαστοστάμετρον

Πιθανῶς ἡ σφραγὶς τοῦ Θεοδοσίου Λογοθέτου, ἐνὸς τῶν μελῶν τῆς προσεικῆς, ἥτις ἐπὶ τῆς ἀρχαίας τοῦ μακρίστρου Βόνου ἐξῆλθε τῆς πολιορκουμένης πόλεως ἵνα συνθηκοποιήσῃ μετὰ τοῦ Χαγάνου τῶν Ἀβάρων (Chron. Pasch. ἀρ. 721.)

Ἀριθ. 6. Μυριάνος Στρατηλάτης; 653.

Ἔμ. † Μ Α Ὅπ. † Γ Τ Ρ
Μυριάνου

Υ Ρ Ι Α Α Τ Η Α
Ο Υ Στρατηγ(άτου)

Συλλ. Mordtmann μετρ. 1, 5. ἑκτμ.

Ἐπὶ Κωνσταντος τοῦ Β'. στρατηγοῦ Ῥωμαίου ἐν Ἀρμενίᾳ ἐξέλαθέντος ὑπὸ τῶν Ἀράβων μέχρι Κουκάσου (Hoepr. 6145 Misc. 466).

Ἀριθ. 7. Διομήδης πρόων ἐπάρχου τοῦ πρακτορίου κομερκαρίου τῆς ἀποθήκης Τύρου.

Ἐποχὴ μετὰ τὸ 571 καὶ 578.

Σφραγὶς σφραγιδοῦς. Προτομὴ κατὰ πρόσωπον καὶ στεφανηφόρος Ἰουστίνου τοῦ Β'. ἐν τῷ μέσῳ, δεξιῶθεν προτομὴ τῆς αὐτοκρατορέως Σοφίας στεφανοφόρου καὶ ἀριστερῶθεν ἡ τοῦ

Καίσαρος (συμμετέχοντος τῆς βασιλείας) Τιβερίου Κωνσταντίνου. Κάτωθεν ἐπιγραφή εἰς ὄγκωμάς.

† Δ Ι Ο Μ Η Δ Ο Υ Σ Ε
Δ Ο Ξ Ἰ Α Π Ο Υ Η Α Ρ
Σ Κ Ο Μ Μ Ε Ρ Κ Ι Α Ρ
Α Π Ο Θ Η Κ Η
Τ Υ Ρ Ο Υ

Διομήδης ἐνδοξοτάτος ἀπὸ υπάρχ(ων) καὶ κομερκαρίου ἀποθήκης(ς) Τύρου.

Ἡ σφραγὶς αὕτη, ἡ μόνη τῆς συλλογῆς μου, ἥτις δὲν εἶναι διπτύχον, πρέπει ν' ἀνήκῃ εἰς τὴν ἐποχὴν τὴν μετὰ τὸ 571 καὶ 578 ἐμπεριλαμβανομένην, διότι ὁ Τιβερίους ὠνομάσθη Καίσαρ ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ Β'. κατὰ τὸ 574, συμμετέχου δὲ τῆς βασιλείας ὡς σεβαστὸς τῆ 26 Σεπτεμβρίου 578, Ἰουστίνος ὁ Β'. ἀπέθικε τῆ 14 Νοεμβρίου 578. Ἀπὸ υπάρχων πρόων ἐπάρχου τοῦ πρακτορίου. Κατὰ τινα σημείωσιν τοῦ Θεοφυλάκτου τῶν Συμοκάττων, (ἐκδ. Βόν. σελ. 331, 10) ὁ ἐπάρχου τοῦ πρακτορίου ἦτον ἐπιτετραχμένος τὴν ἐπιτήρησιν τῶν φόρων τῆς Ἀνατολῆς, τοῦθ' ὅπερ ἤθελεν ἐξαγγεῖαι ἐντελῶς τὸ ἕξιν θανατικῶν γεγονόσ, καθ' ὃ ἀρχαῖος στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς κατέχει θέσιν οἰκουμικὴν (καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῶν γόρων ἐν εἰρῇ πρότερος καιροῦ ἀπεκρίθει, ὅτ' ἐπικρατοῦν πρωτωγίων εἰσθάσιν ὀνομάζην Ῥωμαῖοι) Ἀποθήκη (umbra. depol). Ἡ λέξις αὕτη ἐξαγγεῖται ἐνίοτε διὰ τοῦ ὄρους ἢ σιτοδογεῖον σιτοθήκη δημοσίη, ἥτις περιεῖχε τὰ ἐπιτήδεια καὶ ἥτις ἐν καιρῷ σιτοδείας ἠνοίγετο ἐπίσης εἰς τοὺς ἐνδεῖς τῆς πρωτευούσης.

Φαίνεται ὅτι ἐν πάσαις ταῖς μητροπόλεσι τῶν ἐπαρχιῶν, ὡς ἐν Σιώνῃ, Ἑλλησπόντῳ κτλ. εὐρίσκοντο ἐπ' ἰσῆς ἀποθήκαι ἵνα δέχωνται τὰς προσόδους καὶ τὴν δεκάτην διὰ λογαριασμῶν τῆς κυβερνήσεως ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν χρημάτων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους οἱ φορολογουμένοι ἐξώφρωντο τοὺς δημοσίους φόρους αὐτῶν διὰ προϊόντων, ὡς γίνεται ἐτι σήμερον ἐν Τουρκίᾳ. Ὁ ἐπιτετραχμένος ὑπάλληλος νὰ δέχεται τοὺς δημοσίους φόρους καὶ νὰ ἐπαγγουπῇ τὰς ἀποθήκας ἦτο ὁ Κομερκαρίου ἀποθήκης. Αἱ σφραγιδοὶ τῶν κομερκαριῶν τούτων ἔχουσι τὸ ἰδιῶδες νὰ φέρωσιν ἄνω τῆς ἐπιγραφῆς τὰς εἰκόνας τῶν βασιλευνόντων αὐτοκρατόρων. Ἡ χρῆσις αὕτη ἐξακολούθησε μέχρι τῆς ἐποχῆς Βασιλείου καὶ Λέοντος τοῦ Γ', τοῦθ' ὅπερ μὰς ἐπιτρέπει νὰ ὠφελθῶμεν, ἵνα δρῶσμεν τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶτων κατὰ τὸ χρονολογικὸν αὐτὸ διάστημα. Ἐν τούτοις φαί-

νεται ὅτι οἱ κομερκιάριοι ἐκείνοι οἵτινες δὲν εἶχον καὶ τὸ καθήκον τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοσίων φόρων μετὰ τοῦ τῆς ἐπιπράξεως τῶν ἀποθηκῶν δὲν μεταχειρίζονται τὰς εἰκόνας τῶν αὐτοκρατόρων, ἵνα κομηθῶσι τὴν σφραγίδα αὐτῶν Αἰβουλλαι, αἵτινες δὲν φέρουσι τὴν αὐτοκρατορικὴν εἰκόνα, οὐδέποτε σημειοῦσι τὸ ἀποθήκη ἐν ᾧ αἰξήρουσαι αὐτοκρατορικῆς εἰκόνας ἔχουσι πάντοτε τὸν τίτλον τοῦ Κομερκιάριος ἀποθήκης.

Τὸ ὄνομα τοῦ πρώην ἐπάρχου Διομήδους ἀναφέρεται δις: 1) ὡς διευθυντοῦ τοῦ πραιτωρίου ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β. ἐν τινι διατάγματι ἀπευθυνομένῳ κατὰ τῶν Σαμαρειτῶν ὑπὸ χρονολογίαν ἀπὸ 18 Μαΐου 573 (Muir) Δοκιμιον χρονολογ. Βυζαντ. σελ. 232). Ἐξετάζοντες πάλαι τὴν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐνδειχθείσας περιστάσεις τῆς σφραγίδος, ἀποδίδωμεν τὸ ἡμέτερον ἀπότυπον εἰς ἐκείνον ὁ ὅμοιος κατὰ συνέπειαν ἀντήλλαξε τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἀπὸ διευθυντοῦ τοῦ πραιτωρίου καὶ ἐπιθεωρητοῦ τῶν φόρων τῆς ἀνατολῆς περὶ τὰ 574, 575 ἢ βραδύτερον μὲ τὸ ἀναφερόμενον ἐπὶ τῆς σφραγίδος ἡμῶν. 2) Ἰωάννης Μακλαῆς ἐκδ. Βοημ. 434, ὁμιλεῖ περὶ τινος Διομήδους *αυτοκρατορίας καὶ διευξέτης τῆς Παισιανῆς*. Ἐὰν ἀποθῶ τις τὴν σφραγίδα ταύτην εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον, πρέπει νὰ ἐξηγήσῃ τὰς τρεῖς στεφανοφόρους εἰκόνας ὡς περιστάσεις τὸν Ἰουστινῶν Α' καὶ τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ τὴν Θεοδώραν, ἣ δὲ ἐποχὴ ὀφείλει νὰ ἔσῃ μετὰ τὴν 1 Ἀπριλίου 562, καὶ τῆς 4 Αὐγούστου 527 ἡμέρας τοῦ θανάτου Ἰουστινῶν τοῦ Α'. Ὁ Διομήδης λοιπὸν ἐνήργει ὡς διευθυντῆς τοῦ πραιτωρίου πρὸς τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἔπειτα ὡς κομερκιάριος τῆς Τύρου καὶ τελευταῖον ὡς δοῦξ τῆς Ἑλληνιστίας κατὰ τὰ 529. Ἀμφότεραι αἱ ὑποθέσεις εἶναι ἐξ ἴσου πιθαναί. Τὸ κατ' ἐμὲ προτιμῶ τὴν πρώτην πρῶτον διότι τὸ ἀξίωμα τοῦ διευθυντοῦ τοῦ πραιτωρίου (P. P.) ἐνδείκνυται σαφῶς, καὶ ἔπειτα διότι ἡ μείξις τοῦ τίτλου τοῦ στεφανοφόρου ἐλλείπει παντελῶς. Ἀναγὰς τις νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ ζήτημα ἠδύνατο νὰ λυθῇ ὀριστικῶς διὰ τῶν εἰκόνας τῶν αὐτοκρατόρων ἐπὶ τῶν νομισμάτων πλὴν δυστυχῶς αἱ εἰκόνας τῶν αὐτοκρατόρων αἱ ποταί χρησιμεύουσι πρὸς σύγκρισιν ὁμοιῶν αἰσῶν ἀλλὰ πρὸς παραπολύ. Ἡ περίστασις ὅτι ἡ προτομὴ τοῦ μέσου καὶ ἡ γυνικαία προτομὴ διακρίνονται δι' ἐνωτίων, ἐν ᾧ ὁ πρὸς δεξιᾶν νέος στερεῖται αὐτῶν, μάχεται μάλλον ὑπὲρ τοῦ Ἰουστινῶν τοῦ Β', Σοφίας καὶ Τιβερίου Κωνσταντίνου. Ὁ τελευταῖος,

ὄν μόνον Κλαύδιον, δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ ὅλα τὰ σήματα τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀξίας. Ἀπ' ἐναντίας, ἐὰν αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος εἰκόνας περιστάσει τὸν Ἰουστινῶν τὸν Α' καὶ Ἰουστινιανὸν καὶ τὴν Θεοδώραν, οἵτινες εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχον σφραγῆ ἀμφοτέρους ὡς σεβαστοί, δὲν ἐνοσοῦμεν διατὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ὁ μόνος ἤθελε μείνει στερεημένος τοῦ σήματος τοῦτου.

Ἀρθ. 8. Πέτρος ἀπὸ ὑπάτων καὶ κομερκιάριος τῆς ἀποθήκης τοῦ θέματος τῶν Ἀρμενικῶν.

Ἐμ. Εἰκὼν Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγωνάτου κρανοφόρου, εἰς τὴν δεξιᾶν ἔχοντος λόγχην, ἣ τις διέρχεται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν ἀσπίδα μετὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀετοῦ Ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ὤμου ἀρχὴ ἐπιγραφῆς ΙΝ. Κατωτέρω τῆς αὐτοκρατορικῆς πρὸς μῆς

Π Ε Τ Ρ Ο Υ Α Η Ο Υ

Η Α Τ Ω Ν Σ Γ Ε.

Ι Κ Ο Υ Κ Ο Μ Μ . .

.....

Ὅπ. Εἰκόνας τῶν αὐτοκρατόρων Ἡρακλείου καὶ Τιβερίου ἀδελφῶν Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγωνάτου. Ἐπιγραφῆ.

Π Ο Θ Η Κ Η Σ

Α Ρ Μ Ε Ν

Ω Ν.

Πέτρος ἀπὸ ὑπάτων καὶ γενικοῦ κομερκιάριος ἀποθήκης τῶν Ἀρμενικῶν. Κωνσταντίνος ὁ Πρωγωνάτος, μείνας μόνος κύριος κατὰ τὸ 668, ἔλαθε συνεργάτης τοῦ δύο αὐτοῦ ἀδελφοῦ Ἡρακλείου καὶ Τιβερίου, ὧν ἀπὸ ἀλλαγῆς τὸ 669. Ἡ σφραγὶς ἡμῶν χρονολογεῖται ἄρα ἀπὸ τὸ 668—669. Τὸ θέμα τῶν Ἀρμενικῶν οὐδὲν ἔχει κοινὸν μὲ τὴν κυρίως Ἀρμενικὴν. Ἐκλήθη δὲ οὕτως ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου ἕνεκα τῆς γειτνιασῶς τῆς Ἀρμενίας, καὶ πιθανῶς διότι εἶχε λατὴν σύμμοιον συγκείμενον ἐν μέρει ἐξ Ἀρμενικῶν στοιχείων. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἡ Καππαδοκία ἦτο διηραμένη εἰς 3 μέρη, ὧν τὸ πρῶτον, Καππαδοκία πρώτη, ὠνομάσθη βραδύτερον γαρισσανοῦ ἢ δευτέρα Καππαδοκία ἦτο τὸ γειναικίον μέρος τῷ ὄρει Ταύρω καὶ τῇ Λυκαονίᾳ, βραδύτερον θέμα Καππαδοκίας. Ἡ τρίτη Καππαδοκία συμπεριλαμβάνουσα τὸ παράλιον τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τὸς ἐπὶ τῆς πρωτίστας πόλεις Ἰβυρον, Ζάβλιον, Ἀνδρακον, Ἀμινόν, τὴν νέαν Κλαύ-

ραιαν καὶ τὴν Σιώνην, ἔλαβε τὸ ὄνομα *θέμα τῶν ἄρμενικῶν*.

Ἄριθ. 9. Ἡράκλειος Πατρικίος καὶ μονοσρατηγός. 700—705.

Ἐμ. Μονόγραμμα ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ σκουροῦ—Θεοτόκε βοήθει—Εἰς τὰς γωνίας:

HP=AK
 . . — O Ἡρακλείω
 *Οπ. † Π Πατρικίω
 ΤΡΙΚΙΩ καὶ
 SΜΟΝΟΓ' μονοσρατηγῶ
 ΤΡΑΘ

Συλλογὴ Nordmann διάμετρ. 2 ἑκαστος.

Ἡ κατάταξις τῆς σφραγίδος ταύτης οὐδέμιν παρουσιάζει δυσκολίαν. Πιρίστειν Ἡράκλειον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Τιβερίου Ἀψιμαροῦ, γνωστὸν διὰ τῶν κατὰ τῶν Ἀράβων πολέμων αὐτοῦ. Ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον ὁ Τιβερίος ἐπεμψεν αὐτὸν ἀμέσως εἰς τὴν Καππαδοκίαν ὡς *μονοσρατηγὸν τῶν καθ' ἡλιθιῶν θεμάτων*. Προχώρηε τῷ 700 ἕως τὰ Σαμόσατα φρονέσας περὶ τὰς 200,000 Ἀράβων (!) Ἔσοφ. 6190. Τὸ 703 εἰσέβαλλε εἰς τὴν Κιλικίαν, ἔπου κατετρόπως 10,000 Ἀράβων ὑπὸ τὸν Ἀζάρ. Τὸ 704 Ἀζίζ ὁ υἱὸς τοῦ Νουνὴ ἀρῶν κατέστρεψε τὸ Σίσιον, ἠττήθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου, ὅστις τῷ ἐφρόνευσε 12,000 Ἀράβας. Ἡ πτώσις τοῦ ἀδελφοῦ του Τιβερίου ἔθετο τέρμα εἰς τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ ἀτυχοῦς Ἡρακλείου, ὅστις συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν συστρατιωτῶν κατέφυγεν εἰς τὴν Θράκην. Ἰουστινιανὸς ὁ Πινδύκτης τὸν κατεδίωξε καὶ ἔφραεν αὐτὸν μετὰ 300 ἑπαδῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔπου ἀνεσχολοπίσθη. (Ἔσοφ. ἐκδ. Βον. 574: καὶ Ἡράκλειος ἀπὸ Θράκης δεδεμένος ἤχθη σὺν πᾶσι τοῖς συνασπισμένοις αὐτῷ ἄρχουσιν, οὓς ἐν τῷ τείχει πάντας ἐφρόνισεν).

Ἄριθ. 10. Ἀρτάβασδος πατρικίος κουροπαλάτης καὶ κόμης τοῦ Ὀψικίου (740)

Ἐμ. Μονόγραμμα ὡς εἰς τὸν ἀριθ. 9. Εἰς τὰς γωνίας AP—TAV Ἀρταυάσδη

. C—ΔΗ

*Οπ. † ΠΑΤΡ, « Θεοτόκε βοήθει Ἀρταυ-
 ΚΟΥΡ, SK αάσδη, Πατρικίω Κουρο-
 ΟΜ, ΤΟΥΘ παλάτῃ καὶ κόμητι τοῦ
 ΕΟΦ, Β, . Θεοφυλάκτου) β(ασιλι-
 Ψ . . . κού) (Ὀψικίου). »

Συλλογὴ Ἀλυσίαν.

Ἐν πρώτοις θρεῖλω νὰ δῶ τοὺς λόγους, δι' οὓς συνεπλήρωσα οὕτω τὰς συλλογὰς. Πρῶτον ἡ ὁμοιότης μετ' ἄλλου μολυβδόβουλλου τῆς συλλογῆς μου. Ὑπερ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν ΚΟΜΙΤΙ—ΥΘ. Β, Ο—ΥΙΚ. Κόμη(σις) τοῦ Θεοφυλάκτου βασιλικῶ Ὀψικίου. Ἡ λέξις *ὀψικίου* περραγομένη ἐκ τοῦ λατινικοῦ «obsequium» ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ θέματος τῶν ἀπῶν τῆς Βιθυνίας. Ὁ δικομητὴς δὲν εἶχε τὸν τίτλον τοῦ στρατηγού, ἀλλὰ τὸν τοῦ Κόμητος (Καίμημακίαν). Ἐπειδὴ μέρος τῆς αὐτοκρατορικῆς συνοδείας συνέκειτο ἀπὸ κατοίκων ταύτης, τῆς ἐπαρχίας, τὸ Ὀψικίου ἐκασμεῖτο ἐπιθέτω τιμητικῶ «Θεοφυλάκτος» Diem—gardé, Makhroutsia, ἐφραμοῦζεται ἐπίσης εἰς τὸ σχολαί. (Ἴδε τὴν σφραγίδα τοῦ Μιχαήλου, δομειστικῶν τῶν σχολῶν. Ὁ τίτλος, Κόμης τοῦ Θεοφυλάκτου βασιλικῶ Ὀψικίου ἀπαντᾷ συχνάκις εἰς τοὺς βυζαντινοὺς συγγραφεῖς Ἀρταυάσδης, ὁ Κουροπαλάτης καὶ κόμης τοῦ Ὀψικίου δὲν δύναται νὰ ἦναι ἄλλος, ἢ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀρταυάσδης, ὅστις ἐπέτυχε νὰ καθέξη τὸν θρόνον τὸ 742—743. Κατὰ τὸν Θεοφάνην ἦτο κατ' ἀρχῆς στρατηγὸς τῶν Ἀρμενικῶν Νυμφευθεὶς δὲ Ἄνναν τὴν θυγατέρα Λέοντος τοῦ Γ' τοῦ Ἰακώρου ὀνομασίην κουροπαλάτης καὶ κόμης τοῦ Ὀψικίου. Ἐνθαῦρονόμενος ὑπὸ τοῦ μίσιου τοῦ κλήρου κατὰ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρονόμου, τοῦ εἰκονομάχου, καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Ὀψικίου ἐπανεστῆται καὶ ἀνυγορεύθη αὐτοκράτωρ κατὰ τὸ 742. Ἀλλ' ὅμως Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρονόμος ἐπέτυχε νὰ εἰσέλθῃ κατὰ τὸ 743 εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ νὰ ἐκμηδύνισθαι τὸν ἀντίπαλόν του. Τὸ ἡμέτερον μολυβδόβουλλον ἀνήκει φυσικῶ τῷ λόγῳ εἰς τὴν πρὸ τοῦ σρατερισμοῦ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος ἐποχὴν. Σημειωτέον πρὸς τούτους, ὅτι τὸ ὄνομα εἶναι γεγραμμένον ἐπὶ τῆς σφραγίδος Ἀρταυάσδης καὶ οὐχὶ Ἀρταυάσδος.

Ἄριθ. 11. Ἀπελάτις πρωτοσπαθάρης 867.

Ἐμ. Σταυρὸς βυζαντινὸς διπλοῦς ἐπὶ τεσσάρων βαθμίδων. Ἐπιγραφὴ κυκλοτερῆς

Κ Ε Ρ Ο Η Θ . . . C W Δ Ο Υ Λ,

Κόμης βοήθει τῷ σῶ δούλω.

*Οπ. † Α Π Ε Λ Α Ἀπελάτις βασιλικῶ
 Τ Ι Γ Ρ Α C Η πρωτοσπαθαρίω
 Λ Ι Κ Ω Π Ρ .
 Τ Ο C Π Α Θ .
 Ρ Η Ω .

Συλλ. Nordtm. διάμετρος 2 ἑκαστόμετρα.

Ἡ λέξις Ἀπελάτις δὲν εἶναι κλιτή, εἶναι κατὰ συνέπειαν ὄνομα κέρου ξενικόν. Οὐδαμῶς ἀπήντησα τὸ καινοφανές αὐτὸ ὄνομα, πλὴν ἐν συγγραφεύσιν, οἵτινες διηγοῦνται ἡμῖν τὰ καθ' ἕκαστα περὶ τῆς συνομοσίας κατὰ Μιχαὴλ τοῦ Γ'. τὸ 867. Μεταξὺ τῶν συνομοστῶν εὐρίσκατο Πέρσης τις, ὅστις ὀνομαζέτο περιφρονητικῶς ἕτε μὲν Ἰακωβίτζης, ὅτε δὲ Ἀπελάτις. Ἰδοὺ τὰ χωρία τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος συγγραφέων.

Συμεὼν ὁ Μάγιστρος (ἔκδ. Βοη. σελ. 685), «ὁ δὲ Ἀπελάτις Ἰακωβίτζης τὸν Βασιλισκιανὸν ξίρει τρώσας ἐξέβησεν ἄνω κάτω». Καὶ κατωτέρω (σελ. 687) μνημονεύον τὴν τύχην τῶν δυστυχῶν συνομοστῶν. «Ὁ μὲν οὖν Ἰακωβίτζης κυναγῶν μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ξίφους αὐτῷ ἐκπεσόντος κατ' αὐτοῦ μέλλοντος κατελθεῖν εἰς τὸ ἄραι αὐτὸ ὁ ποὺς αὐτοῦ ἐν τῇ σκάλῃ ἐκρατήθη καὶ θροηθεῖς ὁ ἵππος ἔσυρεν αὐτὸν κατὰ φεράγγιον καὶ κρημῶν καὶ μελῶδον κατέκοψε». —σελ. 688. «ὁ δὲ Ἀπελάτις ὁ τοῦ Πέρσου σκοληκῶδρωπος γενόμενος τὴν ψυχὴν ἀπέβριψε».

Ἡ παρὰ τῷ συγγραφεῖ τούτῳ μεγάλη σύγχυσις δὲν σαφηνίζεται διὰ τῆς διηγήσεως τοῦ Γεωργίου Μοναχοῦ (ἔκδ. Βοη. σελ. 837) «ὁ δὲ Ἰακωβίτζης ὁ Ἀπελάτις ὁ Πέρσης τὸν Βασιλισκιανὸν κτλ.» — σελ. 839. «ὁ μὲν οὖν Ἰακωβίτζης κυναγῶν κτλ.» καὶ κατωτέρω «ὁ δὲ Ἀπελάτις ὁ τοῦ Πέρσου κτλ.»

Ἡ διήγησις Λέοντος τοῦ Γραμματικῆς (ἔκδ. Βοη. σελ. 251.) ἐξήγει κἀλλιον ὅποιουσιν πάσας τὰς ἀντιβρίσεις ταύτας: Ἰακωβίτζης δὲ καὶ ὁ Πέρσης τὸν Βασιλισκιανὸν κτλ. σελ. 253. Ἰακωβίτζης κυναγῶν κτλ. καὶ ὁ δὲ Ἀπελάτις ὁ Πέρσης σκοληκῶδρωπος κτλ. Διακρίνονται κἀλλιστα τὰ δύο πρόσωπα Ἰακωβίτζης καὶ Ἀπελάτις ὁ Πέρσης. Ἡ λέξις Ἀπελάτις ἄλλως οὐδαμῶς ἀναφέρεται (ἰδ. γλωσσάρ. τοῦ Δουκαγγίου) ὡς δημοσία θέσις ἢ ἐπάγγελμα. Ἡ σραρχίς ἡμῶν διδάσκει ἡμῖν μᾶλλον ὅτι πρόκειται περὶ κυρίου ἐνόματος καταγωγῆς περσικῆς, τὸ ὕπατον διὰ τῆς ὁμοιότητος αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπὶ λήθησε τοῦς προειρημένους χρονολογάρους. Οὗ το λοιπὸν προτεινόμεν ἂν γράφηται πανταχοῦ ὡς ἐπὶ τῆς σραρχίδος Ἀπελάτις καὶ οὐχὶ Ἀπελάτις καὶ διορθωτέον τὰ χωρία Συμεῶν τοῦ Μαγίστρου καὶ Γεωργίου τοῦ Μοναχοῦ ὡς ἐξῆς.

Συμεὼν Μαγ. σελ. 685 ὁ δὲ Ἀπελάτις καὶ Ἰακωβίτζης — τρώσαντες — ἐξέβησεν — σελ. 688 ὁ δὲ Ἀπελάτις ὁ Πέρσης κτλ. Γεωργ. Μοναχ. σελ. 837 ὁ δὲ Ἰακωβίτζης καὶ ὁ Ἀπελάτις — ὁ Πέρσης — ὁ δὲ Ἀπελάτις ὁ Πέρσης.

Ἀριθ. 12. Ἠλίος πρωτοσπαθῆριος καὶ δρουγγῆριος τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στόλου 876.

Ἐμ. Σταυρὸς βυζαντινὸς ἄνευ ἀρχαυουργημάτων ἐπὶ 3 βαθμίδων. Ἐπιγραφή κυκλοτερῆς: † . . . . Τ Ὡ Γ Ὡ Δ Ο Υ Α Κόριε βοήθει τῷ σῶ δούλω

Ὅπ. † Η Α . . . Ἠλίος πρωτοσπαθῆριος
Α Γ Η Α Θ . . . (καὶ δρουγγῆριος τοῦ
Ο Υ Γ Γ Α Ρ , Τ Ο Υ βασιλικῆς πλ(ω)μου
Η , Η Α . . .

Ο Υ

Ἀμείσως μετὰ τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον Βασίλειος ὁ Α'. κατήγαγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Πατριάρχην Ἰγνάτιον, ἐξορισθέντα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Γ' καὶ ἀντικατασχθέντα ὑπὸ Φωτίου τοῦ πᾶνου. Κατὰ τὸν Νικητῆν ἐν βίῳ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ὁ δρουγγῆριος Ἠλίος ἐνετάληθον ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν περὶ τούτου ἐντολὴν (Munalt σελ. 447).

Ἀριθ. 13. Νικητῆς Ξουλινίτης πρωτοσπαθῆριος ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Αὐτοκρατείας. 877.

Ἐμπροσθεν. Σταυρὸς βυζαντινὸς κεκοσμημένος ἀρχαυουργήμασι τισιν ἐπὶ 4 βαθμίδων Ἐπιγραφή κυκλοτερῆς

ΚΕ ΒΟΗΘΕΙ ΤΩ Ὅπ. † ΝΗΚΗΤ,
ΣΩ ΔΟΥΛΩ Η, Α, ΣΗΘ, Σ
Κόριε βοήθει τῷ ΕΠΗΤΗΤ . .
σῶ δούλω Η, ΓΗΘ . .
ΣΤΕΠΤΟΥ . .
ΓΟΥΣΤ.

Νικητῆ βασιλικῷ πρωτοσπαθῆριῳ καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Θεοστέππου (Αὐ)γούστου Συλλ. Nordmann Διάμ. 2. ἑκατοστὸμμετρα.

Ἡ σραρχίς αὕτη ἀνήκει Νικητῆ τῷ Ξουλινίτῃ ὅστις ἦν ἐπὶ τῆς τραπέζης (Τρουχέσσας) τῆς Αὐτοκρατείας Εὐδοκίας Θυγατρὸς τοῦ Ἰγναρίου καὶ ὅστις ὑποπευθεῖς ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Α'. ἐπὶ ἐνόχῳ σχέσει μετὰ τῆς Αὐτοκρατείας, ἐξορίσθη τῆς αὐτῆς καὶ ἐλαίσθη εἰς τι μοναστήριον κατὰ τὸ 877 (Συμεὼν Μαγ. σελ. 691).

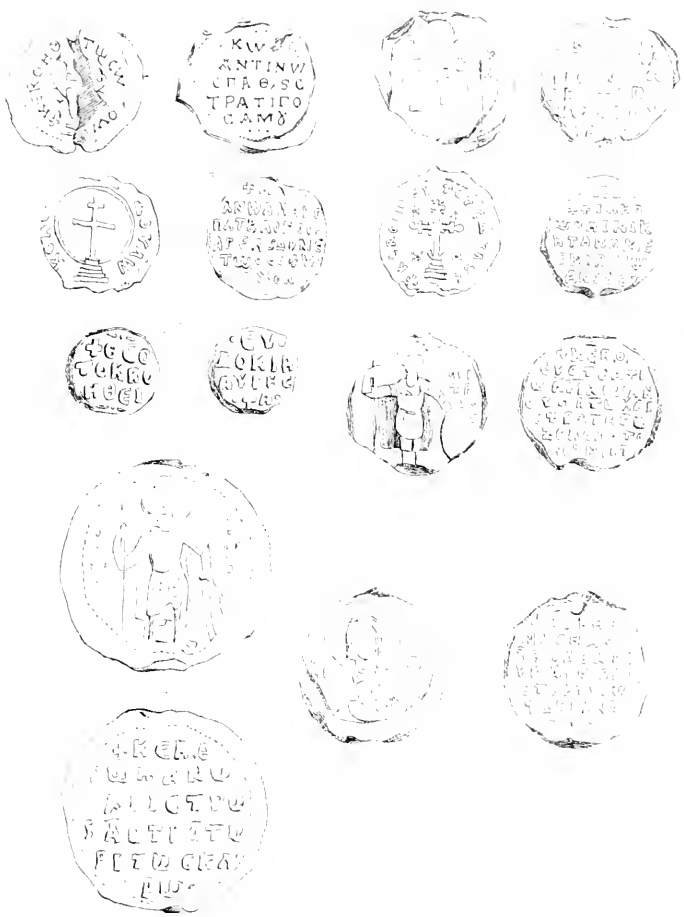
Ἀριθ. 14. Στουλιανὸς Ζαούτσας μάγιστρος ἀνθόπικτος πατρικίος πρωτοσπαθῆριος καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου 886.

Ἐμ. Σταυρὸς ἄπλους Ὅπ. † ΣΤΥΜΙ
ἐπὶ τριῶν βαθμίδων ΑΝ, ΜΑΡ, ΑΝ.
Ἐπιγραφή κυκλοτερῆς: † ΚΕ . . ΗΑΤΡ, Η, Α, ΓΗ
Ο ΔΟΥΝ . . ΣΑΟΥ, ΤΟΥ

ΔΡΟΜ,

Κύριε βοήθει τῷ σῷ δούλῳ.

Στυλιανῷ μαγ(ίστρῳ) ἀν(θυπάτῳ) Πατρ(ι-
κίῳ) βασιλικῷ πρωτοσπ(αθαρίῳ) καὶ Λογ(ο
θέτῃ) τοῦ δρόμου) Συλλ. Morftmann. Διχμ.
2 ἑκατοστόμ. Παράβαλε Κεδρ. Β. 266, 257.
Ζωναρ. βιβλ. 1Ε. Ἄεον. γραμμ. 227—273.

Στυλιανὸς Ζαούστος τοῦ ὁποῖου ἡ θυγάτηρ
Ζωὴ ἦτο εἰς στενάς σχέσεις πρὸς Λέοντα τὸν Γ'.
πρὸ πολλοῦ ἤδη πρὸ τῆς ἀναβάσεως αὐτοῦ εἰς
τὸν θρόνον ἐκασμήθη παρὰ τοῦ δῆθεν αὐτο-
κρατορικοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ διὰ τῶν ἀξιομάτων
τοῦ μαγίστρου καὶ Λογοθέτου τοῦ δρόμου. Ὁ
σύζυγός τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς εἶχε δηλη-
τηρησθῆ πρότερον. Τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασι-
λείας Λέοντος τοῦ Γ' ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βα-
σιλευπάτορος. Ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Α' ἦτο ἀρχη-
γὸς τῆς μικρᾶς ἐταιρίας καὶ ἔσωσε διὰ τῆς μεσο-
λαβήσεως αὐτοῦ τὴν Ζωὴν Λέοντος τοῦ Γ'. ὅν
κατηγόρησαν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ (Ἄεον γραμ.
260). Μετὰ τὸν θάνατον τῆς νομίμου Ἀυτο-
κρατεῖρας Λέων ὁ Γ' ἐνομυρεύθη καὶ ἔσπευε τὴν
ἐν λόγῳ Ζωὴν, ἣτις ἐν τούτοις ἀπέθανε τὸ 896,
ἐν ἔτος μετὰ τὸν γάμον. Ὁ Στυλιανὸς ἀπέθα-
νεν ἐπίσης μετ' ὀλίγον. Μικρὸν πρὸ τοῦ θανά-
του αὐτοῦ εἶχε πείσει εἰς δυσμένειαν καταγρά-
σεων ἕνεκα καὶ δόλων διαπραχθέντων ὑπὸ τῶν
δύο πριστακτουμένων αὐτοῦ Μουσικῷ καὶ
Σταυράκι. Οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ, οἵτινες πολ-
λάκις συνώμοσαν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Ἀυτοκρά-
τορος, ἐκλείσθησαν ἐπὶ τέλους ἐν τινι μονα-
στηρίῳ. Ὁ μέγας ἀντίπαλος τοῦ Στυλιανοῦ ἦτο
Σαμωνᾶς τις ὅστις κατὰ μικρὸν διὰ ἐπιδειξίων
βηδιουργιῶν κατώρθωσε νὰ διαδεχθῆ αὐτὸν ἐν
τῇ εὐνοίᾳ τοῦ Ἀυτοκράτορος. Τὴν ἐσωτερικὴν
διοίκησιν διεχειρίζοντο καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν
τοῦ Λέοντος τὰ δύο ταῦτα πρόσωπα, οἵτινες
κατὰ τὴν μακρῶν τῶν συγγραφῶν διεκρίνον-
το πῶσον ἐπὶ χαμερπεῖα χαρακτηρῶς ὅσον καὶ
ἐπὶ πλεονεξία καὶ κακῇ πίστει. Οὗτος ὁ Στυ-
λιανὸς ἐπεμψέ τινας τῶν ἐπαδῶν του ὡς κο-
μερικαίους εἰς Θεσσαλονίκην, οἵτινες διὰ τῶν
καταχρήσεών των ἤγειρον τὸν μετὰ τῶν βουλ-
γάρων καταστρεπτικὸν πόλεμον.

Ἄριθ. 15. Σαμωνᾶς Πατρίκιος πρωτοσπαθά-
ριος καὶ παρακοιμώμενος 905.

Ἐμ. Σταυρὸς ἀπλοῦς ἐπὶ τεσσάρων βαθμί-
δων ἐπὶ τῶν ἄνω μερῶν δεξιά καὶ ἀριστερὰ
C—M Σαμωνᾶς. Ἐπιγραφή κυκλοτερῆς

† ΚΕΡΟΗΘΕ ΤΩΩΔΟΥΑ, Κύριε βοήθει τῷ
σῷ δούλῳ

Ὅπ. † C A . Ω Σαμωνᾶς πατρικίῳ βα-
σιλικῷ πρωτοσπαθα-
K, R, A, C H A Θ, ρίῳ καὶ παρακοιμω-
S H A P A K O I μένῳ
M Ω M E N , .

Συλλογ. Morft. μέγεθος 2 ἑκατοστόμετρα.

Ὁ Σαμωνᾶς ἦτο Σαρακηνὸς ἐκ τῆς Μελιτι-
νῆς, ὅστις κατώρθωσε νὰ κερδίσῃ τὴν εὐνοίαν
Λέοντος τοῦ Γ'. συκαρπητῆσας τοὺς υἱοὺς τοῦ
ἀντιπάλου αὐτοῦ Στυλιανοῦ. Πρωτόχθη εἰς τὸ
ἄξιωμα τοῦ πρωτοσπαθαρίου καὶ παρακοιμω-
μένου (σπαργιδουφίλακος) κατὰ τὸν Ὀκτώ-
βριον τοῦ 905. Καὶ περ τοιαύτην κατέχων
θέσιν ἀπεπειράθη πολλάκις νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν
πατρίδα του, τῆς ὁποίας ἡ ἐνθύμκησις ἦτον αὐ-
τῷ τόσον προσφιλέα, ὥστε ἀπηγόρευσε μάλιστα
εἰς τὴν πατέρα του, ἀπεσταλμένον ὡς πρέ-
σβυον εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ Ἐμίρου
τῆς Μελιτινῆς καὶ ἐκθαμβῶν γενόμενον ἐκ τῆς
λαμπρᾶς θέας τῆς βυζαντινῆς προσευσῆς,
νὰ ἐγκατασταθῆ αὐτόθι. Ἴδου τὸ μόνον ἐπιαι-
νετὸν τοῦ φηλοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ διὰ τοῦ ὁ-
ποῖου ἤθελε δυναθῆ ποιεῖ νὰ κερδίσῃ τὰς συμ-
παθείας ἡμῶν. Καὶ τοι πολλάκις ἀποπειραθεὶς
νὰ δραπετεύσῃ, καὶ ἀποτυχῶν, κατώρθωσεν ὁ-
μως νὰ διατηρήσῃ τὸ ἄξιωμα τοῦ παρακοιμωμέ-
νου (σπαργιδουφίλακος). Ἐκατοε ἐξήκολούθει νὰ
ταράττῃ τὴν αὐτὴν διὰ συνεχῶν βηδιουργιῶν.
Ἄεον ὁ Γ' ἐβίασθη ἐπὶ τέλους νὰ κλείσῃ αὐτὸν
ἐν τινι μοναστηρίῳ ἔνθα ἐτελεώτησεν. Ὁ διάδο-
χος αὐτοῦ ἦτο ὁ παλαιὸς αὐτοῦ δούλος Κων-
σταντίνος, τὸν ὁποῖον ἐδιωρήσατο τῇ Ἀυτοκρα-
τείᾳ. Ζηλωτῆς τῆς ὑψηλῆς εὐνοίας, τὴν ὁποῖαν
ἔκείνος ἔχαιρεν, ἐζήτησε νὰ τὴν βλάψῃ διὰ τολ-
μηροτάτων βηδιουργιῶν, αἵτινες συνέπειαν εἶ-
χον τὴν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀποπομπῆν αὐτοῦ.
Κεδρ. Β'. 258, 263, 271. Κωνστ. Παρρ. περὶ
δικα. 370α. 231. οἱ μετὰ Θεορ. 368,
369, 370

Ἄριθ. 16. Κωνσταντίνος πρωτοσπαθάριος
καὶ στρατηγὸς τῆς Σάμου 889.

Ἐμ. Σταυρὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ 3 βαθμίδων
κεκοσμημένος ἀραβουργίμυσι.

Ἐπιγραφή κυκλοτερῆς
ΚΕ ΒΟΗΘ. ΤΩ Ω Ω Ὅπ. † ΚΩΝΣ
ΔΟΥΑ. ΤΑΝΤΙΝ, R,
Κύριε βοήθει τῷ Α, C H A Θ, S C
σῷ δούλῳ ΤΡΑΤΙΦΟ
ΣΑΜΟΥ.

Κωνσταντίνῳ βασιλικῷ πρωτοσπαθα-
ρίῳ καὶ στρατηγῷ Σάμου.

Συλλ. Morft. μεγ. 2 ἑκατοστόμετρα.

Ὁ μόνος στρατηγὸς τῆς Σάμου εἰς τὸν ὁποῖον δόναται τις ὡς ἀποδῶ τὴν σφραγίδα ταύτην εἶναι Κωνσταντῖνος ὁ Πασπαλάς, ὅστις κατὰ τὸ 889 ἠγωνίσθη γενναίως κατὰ τῶν Σαρακηνῶν. Κατὰ τοὺς συγγραφεῖς (Κεδρ. Β'. 254) οἱ Σαρακηνοὶ κατέλαβον τὸ φρούριον τῆς νήσου ταύτης καὶ ἤμαλλότισαν τὸν δικαίτην Πασπαλᾶν. Τούταντιὸν τὸ χρονικὸν τοῦ *Bari* ἀναφέρει νίκην τῶν Βυζαντινῶν, οἵτινες ἐφένευσαν τὸν Σαρακηνὸν ἀρχηγὸν Βαρ' Τραχιδί.

Ἄριθ. 17. Τρυτούκας πρόεδρος καὶ κατεπάνος Σαμουσάτων 890.

Ἐμ. Ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ὄρθιος κατὰ πρόσωπον.

Ὅπ. † KE BOHO,	Κύριε βοήθει Τρυτούκα
TAUTOKA	πρόεδρῶ καὶ κατεπά-
HPOEΔPΩ	νω Σαμουσάτων
SKATEHA	
NOCAMOV	
CATΩ.	

Συλλ. Mordt. μεγ. 2. ἑκατοστόμετρα.

Κωνστ. Περφρ. Γ'. 31, 3, 316, 4 «ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ Λέοντος προσέφυγε Παγκρατούκας ἑκεῖνος ὁ Ἀρμένιος καὶ Ηουκρίκας καὶ Τρυτούκας οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ παρέδωκαν τὰ ἐκεῖσε καστέλλα καὶ ἐπλατύθη ὁ τόπος καὶ ἐγένετο εἰς ὄνομα στρατηγίδος » Ἡ Πόλις καὶ τὰ περίχωρα Σαμουσάτων πρότερον ὑποτελῆ εἰς τοὺς Ἀραβίους προήχθησαν εἰς τὰξιν θέματος *Σαμουσάτων θέμα* μετὰ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Παγκρατούκα τοῦ ὁποῖου ὁ ἀδελφὸς κατὰ τὴν σφραγίδα ἡμῶν διορίσθη κατεπάνος. Σημειωτέον τὸν τόπον τοῦ ὀνόματος *Σαμουσάτα*.

Ἄριθ. 18. Λέων Ἀργυρὸς στρατηγὸς 992.

Ἐμ. Σταυρὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ 4 βαθμίδων.

Ἐπιγραφὴ κυκλωτερῆς

† KEPOHHT,	Ὅπ. †
ΩΩΩΩΛ,	ΛΕΟΝΤ,
Κύριε βοήθει τῷ	Ρ, Α, ΟΗΑΘ, Σ
σῷ δούλῳ	ΣΤΡΑΤΗΓ,
	Τ, ΑΡΓΥΡ,
	Λέοντι βασιλικῷ πρωτο-
	σπαθάρῳ καὶ στρατηγῷ
	τῷ Ἀργυρῷ.

Συλλ. Mordt. μεγ. 2. ἑκατοστόμετρα.

Ἡ δευτέρα γνωστὴ σφραγὶς ἀνήκουσα εἰς μέλος τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀργυρῶν. Ἡ πρώτη, ἡ τοῦ Πόθου Ἀργυροῦ, ἐδραμοιεύθη παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις κ. Λάμπρου (Ἀθήναιον τόμ. α. σελ. 70) Ἡ σφραγὶς ἡμῶν ἀνήκει εἰς τὸν ἀδελφόν

τοῦ Πόθου Λέοντα. Ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ υἱοὶ τοῦ Εὐσταθίου Ἀργυροῦ δρογγαρίου τῶν βιγλῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ ΣΤ'. ἤμαξαν ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Λεσκιπηνῶ, τοῦ ὁποῖου Λέων ὁ Ἀργυρὸς ἐνομοθετήσθη τὴν θυγατέρα Ἀρχαίη. Ἡρίστεισε δὲ εἰς πολλὰς ἐκστρατείας μεταξὺ τῶν ἄλλων εἰς τὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πόθου (Σκυλιτζ. σελ. 613, οἱ μετὰ Θεοφ. σελ. 274. Κεδρ. Β'. 297.)

Ἄριθ. 19. Μαριανὸς (Ἀργυρὸς) Ἀνθύπατος, Πατρίκιος, Λογοθέτης τῶν ἀγέλων καὶ δομestικός τῶν σχολῶν 956—961.

Ἐμ. Σταυρὸς Βυζαντινὸς ἐπὶ 6 βαθμίδων.	Ὅπ. † ΜΑ.
Ἐπιγραφὴ πέριξ	ΑΝΩΑΝΟΥ.
ΚΕΡ . . . ΔΟΥΑΩ	ΗΑΤΡ, ΛΟΓΟΘ, Τ,
Κύριε βοήθει τῷ	ΑΓΕΛ, ΣΔΟΜΕ.
σῷ δούλῳ	ΤΩ, ΘΕΟΦΥΛ,
Συλλ. Mordtmann.	ΧΩΛ,
μεγ. 2 ἑκατοστόμετρα.	

Μαριανῷ ἀνθυπάτῳ πατρικίῳ λογοθέτῳ τῶν ἀγέλων καὶ δομestικῷ τῶν θεοφυλάκτων σχολῶν.

Πρόκειται πιθανῶς περὶ ἑνὸς υἱοῦ τοῦ προηγμένου, ὅστις δις ἀναφέρεται, ἂ) τῶν Λογγοβάρδων καὶ Νεαπολιτῶν ὑποταγέντων ἐκουσίως εἰς τοὺς Σαρακηνούς τὸ 956 ἐπτάλη ἑκεῖσε μετὰ τῶν δυτικῶν λεγεῶνων ἐφωδιασμένοι μετὰ τὸ ὑγρὸν πῦρ, προσέβαλλε τὴν Νεάπολιν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης καὶ ἀναγκάζει τοὺς Λογγοβάρδους καὶ τὴν Καλαβρίαν νὰ παραδοθῶσι, τοὺς δὲ Σαρακηνούς νὰ συνάψωσι συμμαχίαν. (οἱ μετὰ Θεοφ. 453)—β) ὡς κατεπάνος τῆς δόσεως ἀποδιώκει τοὺς Τούρκους, τὸ 961, οἵτινες εἶχον εἰσβάλλει εἰς τὴν Θράκην (οἱ μετὰ Θεοφ. 480).

Ἄριθ. 20 Θεοφύλακτος Δαλασσηνὸς πρωτοσπαθάρης καὶ στρατηγὸς 1020.

Ἐμ. † ΚΕΡ, Θ,	Ὅπ. . .
ΤΩ ΩΩΩΟΥ	ΑΧΗΘ,
ΛΘΕΟΦΥ	ΣΤΡΑΤΗ
ΛΑΚΤ,	Γ, ΤΩΔΑΔ
— —	ΧΗΝΟ.

Κύριε βοήθει τῷ σῷ δούλῳ Θεοφύλακτῳ πρωτοσπαθάρῳ καὶ στρατηγῷ τῷ Δαλασσηνῷ.

Ἡ οἰκογένεια τῶν Δαλασσηνῶν εἰναμεία τῶν ἐπισημοτέρων εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν διὰ

τὴν μετὰ τῶν πρωτίστων βασιλικῶν οἶκων συγγενεῖάν τις. Ἡ Εὐδοκία Δαλασσηνοῦ σύζυγος τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ Ἄννα Δαλασσηνοῦ εἶναι ἡ μήτηρ τῶν Κομνηνῶν Ἀλεξίου, Ἰσακίου καὶ Ἀδριανοῦ. Μεταξὺ τῶν ἐπιφανῶν προγόνων τῆς δευτέρας ὁ Καῖσαρ Βρυέννιος (1941 ἔκδ. Βόνν.) ἀπαριθμεῖ ἐκτὸς τοῦ Δαμιανοῦ καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τὸν Θεοφύλακτον Δαλασσηνὸν, ἀναφερόμενον πρὸς τοὺτοις καὶ ὑπὸ τοῦ Κεδρ. Β', 477 ἔκδ. Βόνν.

Ἄρ. 21. Ῥωμανὸς ὁ Σκληρὸς ἀγίστρος καὶ πρωτοστράτωρ 1042 Ἐμ. εἰκὼν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ὁρθίου μετὰ λόγχης καὶ ἀσπίδος, ἐπιγραφὴ κυκλωτέρης Ο ΑΓΙΟΥ... ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

Ἄρ. † KE, B, Θ, Κύριε βοήθει Ῥωμανῷ
ROMANO μαγίστρω καὶ πρωτο-
MAGISTRO στρατορῷ τῷ Σκληρῷ.
САСТРАТО
РИТОНКА,
РО.

Ἡ οἰκογένεια τῶν Σκληρῶν ἦτο μία τῶν πρώτων καὶ λίαν φιλοταραχῶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Β', μέλος τι τῆς οἰκογενείας ταύτης, Βόρδας ὁ Σκληρὸς, ὑπεκίνησε κινδυνωδестаτὴν ἐπανάστασιν ἐν Ἀρμάσῃ τὸ στέμμα. Μετὰ δὲ τὴν ἀτυχή ἐκδίκασιν τῆς ἀποπειρᾶς ταύτης, οἱ Σκληροὶ δὲν ἐπικυαν τυχρότατοντες τὴν εἰρήνην εἰς τὸν τρόπον ὥστε ὁ Ῥωμανὸς Ἀργυρῶς, ὁ γυναικῶδες τοῦ Βασιλείου Σκληροῦ, ἠναγκάσθη νὰ ἀποπέμψῃ τὸν τελευταῖον τοῦτον εἰς τὰ κτήματα αὐτοῦ εἰς τὰ Ἀνατολικά θέματα. Ὁ υἱὸς Βασιλείου τοῦ Σκληροῦ, ὁ ἐν λόγῳ Ῥωμανὸς ὁ Σκληρὸς, διήγεν ἐκεῖ βίον ἄθλιον, συγχάνεις ἐπαπειλούμενος ὑπὸ τοῦ γείτονος τοῦ Μανιακοῦ, ὅστις εἶχεν ὀρκισθῆ νὰ φονεύσῃ αὐτόν, ὅτε αἶφνης τὸ 1042 ἡ θέσις αὐτοῦ ἀποκατέστη ἐκ τῶν λαμπροτέρων, συνεπεῖχ τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ὅστις καίπερ ἐνυμφεῖσθαι τὴν Αὐτοκράτειραν Ζωὴν ἐξηκολούθησεν. ὡς φαίνεται, τῇ πλήρει συγκρατῆσαι τῆς σεπτῆς αὐτοῦ συζύγου, νὰ διατηρῇ στενὰς σχέσεις πρὸς τὴν ἀδελφὴν Ῥωμανοῦ τοῦ Σκληροῦ ὁ τελευταῖος οὗτος διορίσθη πρωτοστράτωρ, προήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα μαγίστρου, ἀξίωμα ὑπερ δὲν λείπει ἔχον παχυλὴν τινα εἰρωναίαν. Ἡ χρῆσις ἦν ἐποιήσαστο τῆς ἐπιρροῆς τοῦ νέου οὗτος ἀξιωματικὸς, ὁμοιάζει κατὰ πάντα τοῖς ἀνατολικοῖς καὶ βυζαντινοῖς ἄθεσι διὰ τὰ καθέκαστα

πραξέμπομεν τοὺς ἀναγνώστας εἰς τὸν Γεώργιον τὸν Κεδρηνὸν Β' σελ. 547. Καὶ ὅμως τὰ σκάνδαλα τῆς αὐλῆς ἐκούρασαν ταχέως τὸν βυζαντινὸν λαόν, καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ σπεῖρα ἠναγκάσθη ἐκεκε ἐπαναστάσως νὰ περιέλθῃ ἐξωτερικὴν ἦτρον ἀναιδῆς. Κατὰ τὸ ἐπίλοιπον τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου δὲν ἀναφέρεται Ῥωμανὸς ὁ Σκληρὸς βραδύτερον δ' ὅτε Ἰσακίος ὁ Κομνηνὸς ἐπανεῖχε κατὰ Μιχαὴλ τοῦ Στρατιωτικοῦ ἀνευρίσκουσαν αὐτὸν ἐν τῷ ἀποστάτῳ στρατῷ, ἔβη εἰς τὴν πρὸ τῆς Νικαίας ἀποφασιστικὴν μάχην διοικεῖ τὸ δεξιὸν κέρως. Ἐν ᾧ τὸ ἀριστερὸν καὶ τὸ κέντρον τοῦ Ἰσακίου ἐνίκησαν τοὺς Αὐτοκρατορικοὺς, Ῥωμανὸς ὁ Σκληρὸς ἐνίκηθη καὶ ἤχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατηγοῦ, ὅστις δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι διέταξε νὰ φονευθῇ αὐθωρεῖ.

Ἄρ. 22. Μαρκανὸς Βρανᾶς Πρωτοσπαθάριος, ὕπατος στρατηγὸς 1040.

Ἐμ. προτομὴ κατὰ πρόσωπον στεφανηφόρος τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν.

Ἐπιγραφὴ ΜΡ ΘΙ
Ἄρ. † KER, ΠΘ, Κύριε βοήθει Μαρ-
MARIANO κανῷ Πρωτοσπαθα-
ΑΧΙΑΘΑΡ, ρίῳ ὑπάτω καὶ στρα-
ΥΠΑΤΟΚΑΙ τηγῷ τῷ Βρανᾶ.
ΣΤΡΑΤΗΓΩ
ΤΟΥ ΒΡΑΝΑ

Ἡ οἰκογένεια τῶν Βραναίων ἦν ἐπίσης ἐπιφανὴς ὡς καὶ ἡ τῶν Σκληρῶν, οὐ μόνον διὰ τὴν ἐπιρροὴν αὐτῆς ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐπιγαμιῶν μετὰ τῶν Κομνηνῶν, τῶν Ἀγγέλων, τῶν Παλαιολόγων καὶ αὐτῶν τῶν Βουρβόνων τῆς Γαλλίας. Ὁ πρῶτος τοῦ ὀνόμου μναῖν παροῦνται οἱ συγγραφεῖς εἶναι ὁ ἡμέτερος Μαρκανὸς Βρανᾶς, ὅστις ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου κατέσχε τὴν ὑψηλὴν θέσιν τοῦ μεγάλου δομestίχου τῆς Ἀνατολῆς. Συμπεριπίπτει ὅτι ἡ σφαγὴ αὐτῆ εἶναι προγενεστέρως ἐποχῆς τῆς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο προαγωγῆς αὐτοῦ. Ὅτε τὸ 1043 ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Τορνίκης ἐπανεῖχε κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος συνενόθη μετ' αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Αὐτοκράτωρ κατώρθωσε τάχιστα διὰ χρημάτων νὰ τὸν κάμῃ νὰ λειποτακτῆσαι ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν ἀποστατῶν. Ἐκτότε ἡ ἱστορία οὐδὲν λέγει περὶ τῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ γενναίου τούτου εὐπατρίδου.

Ἄρ. 23. Νικήτας Γλαβᾶς πατρίκιος, ὕπατος στρατηγὸς 1050.

Ἐμ. προτομή κατὰ πρόσωπον τοῦ Ἀγ. Νικολάου. Ἐπιγραφή

Ο Κ
N, ΟΛ,
Ἄ. Π. ΝΙΚΗΤ Πάτριος
ΠΡΗΝΗΑ ἑπαιτός και στρατι-
Τ, ΣΤΡΑΤ, γός ὁ Γλαβας.
Γ, ΟΓΓΑ
R,

Ἄ στρατηγός Νικήτας ὁ Γλαβας ἀναφέρεται, ὡς φρούραρχος Ἀνδριανουπόλεως, κατὰ τοὺς πολέμους, οὓς οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου μετὰ τῶν Πατζινκῶν οἵτινες διέβησαν τὸν Δούναβιον τὸ 1050. Κωνσταντίνος ὁ ἀρχηγός τῶν ἑταιριῶν ὁ καὶ στρατάρχης τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων κατὰ τῶν Πατζινκῶν ἦτο ὠχυρωμένος πλοσίον τῆς Ἀνδριανουπόλεως. Δυστυχῶς Σκουρὴ ὁ Βουρτζής, εἰς τῶν βυζαντινῶν στρατηγῶν, ἐγκαταλείψας τὰ χερσαῖα κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ, ἐγένετο αἰτίας ἥτις ἐλοκλήρωσεν τὸν στρατὸν, ἥτις ἤθελον ἔχει ἐλευθριώτερας ἐπι συσπειρίας ἄνευ τῆς περισκεψείας τοῦ φρουράρχου τῆς Ἀνδριανουπόλεως, καὶ ἂν ὁ Ἀρχηγός τῶν Πατζινκῶν Σουλτζός δὲν εἶχε φρονεῖν κατὰ τὴν μάχην. Οἱ Πατζινκῶν ἐπαύσαντο τῆς τῶν ἡττηθέντων Ῥωμαίων καταδιώξεως, ὁ δὲ πρωτοσπαθῆριος Νικήτας ὁ Γλαβας, τοποτηρητής τοῦ τόξματος τῶν σχολῶν ὠφελήθη ἐκ τῆς στιγμῆς ταύτης νὰ κάμῃ ἐξόδον, οἱ δὲ Πατζινκῶν οἵτινες ἐξέλαθον αὐτὸν ὡς τὸν σύγκλητον Βασιλέων, ὅστις ἐπρεπε νὰ φθάσῃ εἰς ἐπικυριακὴν τῶν Ῥωμαίων μετὰ τοὺς Βουλγάρους, ἀπεσύρθησαν. Ἡ στραγία ἡμῶν χρονολογεί ἐπιτοχὴν μεταγενεστέραν τῶν γεγονότων τούτων, διότι φέρει ἀξιώματα ἀνώτερα τῶν παρὰ Κεδρινῶ μνημονευμένων. (Κεδρ. Β'. 600).

Ἄρ. 24. Λέων Θρυμβός πατριός και στρατηγός (τῆς Καλαβρίας) 1057.

Ἐμ. Ἀγίου Νικολάου προτομή κατὰ πρόσωπον. Ἐπιγραφή

Ο Κ
N O
I A
Ἄ. Π. ΚΕ R, Θ, Κόρις βοήθει Λέωντι
Λ Ε Ω Ν Τ Ι Πατριός και στρα-
Π Ρ Ι Κ Ι Ω Σ τῶ Θρυμβῶ.
Σ Τ Ρ Α Τ Η Γ,
Τ Ω Θ Ρ V M
— R, —

Κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς ἐπὶ Θεοδώρου παραγῆς Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου καὶ Μιχαήλ

τοῦ Στρατιωτικοῦ, οἱ Νορμανδοὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὑπὸ τὸν Ῥοβέρτου Γισκαρδον κατέλαθον τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν. Ἐπι τῆς εἰς τὸν Ἰόνον ἀναβάσεως Ἰσακίου τοῦ Κομνηνοῦ αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Σελτζούκων καὶ Πετασενέγκων ἀπὸ σφόδρα ὅλας τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τοῦ κράτους. Ὅστω λοιπὸν κατὰ τὸν Σουλτζήν Β', 721 «τῶν ἐν ταῖς πόλεσι (τῆς Καλαβρίας) στρατηγεῖν τεταγμένων πρὸς βασιλέα μὴ δυναμένων ἀντεξίνασι ὀλιγανδρίαι καὶ κακότητι τῶν σὺν αὐτοῖς ὑποχωρεῖ γούν τῆς Καλαβρίας ὁ Θρυμβός, ὃς ἐκάισε στρατηγῶν ἐτόγγχαν.»

Αἱ ἐξῆς τέσσαρες στραγίαι συνδέονται μετὰ τῶν γεγονότων τὰ ὅποια ἔφερον τὴν εἰς τὸν Ἰόνον ἀνάβασιν καὶ πῶσιν Διογένους τοῦ Ῥωμανοῦ.

25 Ἐμ. Θ Ε Ο — Τ Ο Κ Ρ Ο Η — Θ Ε Ι
Ἄ. Π. Ε V — Δ Ο Κ Ι Α — Α Υ Γ Ο —
V C — Τ Α

Θεοτικός βοήθει:—Εὐδοκία Δυγούστια
Συλλογὴ Nordmann

Εἶναι ἀνερχόμενος ἀλλ' ἔχνη ἀργύρου δολοῦσιν, ὅτι ἦτο πρὸς τὴν ἀργυροδουλίαν.

26 Ἐμ. Σταυρός μετὰ τέσσαρον κρίνων εἰς τὰς γωνίας, ἐπιγραφή ἐπὶ τοῦ ἄκρου.

Κ Ε Β Ο Η Θ Τ Ω Γ Ω Δ Ο Υ Α.

Ἄ. Π. ΝΙΚΟΛ, — ΠΡΗΜΙΚΗ Π — ΕΥΔΟΚ, ΤΗ.
— ΛΑΟΧΡΗΤ, — ΔΕΘΗ,

Κόρις βοήθει τῶ σῶ δούλω

Νικολίω πριμικρίω Εὐδοκίας τῆς φιλοχρίστου δεσποτίνης.

Συλλογὴ Nordmann μετ. 2 ἑκατοστόμ.

Ἄ πριμικρίος ἦτο ὁ αὐτοκρατορικός ἀρχηγός, κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν Κωνσ. τοῦ Πορφ. πάντοτε εὐνόητος, ὑπερ ἐξήκει τὰ ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου μέρους ὑπάρχοντα κρίνα.

27. Συλλ. τῶν ἐν Βενετίᾳ Μεγισταριστῶν.

Ἐμ. ΔΟΓΩΝ — ΕΙΜΚΑΙΕΙΟ — ΘΕΤΤΑΛΩΝ
— ΣΤΡΑΤΗ — ΓΕΤΟΥ.

Ἄ. Π. ΤΟΥ — ΑΤΡΙΚΙΩΝ — ΡΑΡΔΑ —
ΟΥ ΞΗΦΗ — ΔΙΝΟΥ.

Δόγων εἶμι κλεις Θετταλῶν στρατηγέτου — τοῦ Πατρικίου Βάρδα τοῦ Σικελίνου.

Ἰδοὺ ἱστορικὰ γεγονότα ἐν αἷς ἀναφέρονται αἱ τρεῖς αὗται στραγίαι, ὡς εὐρίσκομεν ταῦτα ὁμοφώνως ἐν ὅλοις τοῖς συγγραφεύσιν.

Κωνσ. Δούκας (κατὰ Μάϊον 1067) ἀποθνήσκων ἀπήτησε παρὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ αὐτοκρατεῖρας Εὐδοκίας τὸν ἕρκον, τοῦ νὰ μὴ ὑπανδρευθῆ τὸ δεῦτερον ἀπήτησε νὰ ὑπογρά-

ψη αὐτῆ, ὡς καὶ οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοί, ἔγγραφον ἐπίσημον, ἐν ᾧ ὑπερχεοῦτο συγχρόνως νὰ μὴ ἀναγνωρίζῃ ἄλλους ὡς αὐτοκρατορας, παρὰ τοὺς τρεῖς ἀνηλίκους υἱοὺς αὐτοῦ. Ἐνεπιστεύθησαν τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἰς τὸν Πατριάρχην Ἰωάννην τὸν Ξηρολίτινον. Οὕτως ἡ Εὐδοκία ἐκυβέρνησε τὸ κράτος ἐπ' ὀνόματι τῶν ἀνηλίκων αὐτοκρατόρων ἐπὶ μῆνας ἑπτὰ, ἐποχὴν καθ' ἣν αἱ πολυάριθμοι ἐπιδρομαὶ τῶν Σελτζούκων καὶ αἱ βραδυσυρταὶ στρατηγῶν φιλοδόξων Νικηφόρου τοῦ Βοτανιάτου, καὶ Διογένους τοῦ Ῥωμανοῦ ἔφερον τὸ κράτος εἰς ἔσχατον βαθμὴν ἐρημώσεως. Ἡ δὲ Εὐδοκία, πεπρωκισμένη δι' εὐφυΐας ἐξυμνομένης παρ' ἀπάντων τῶν ἱστορικών, ἀνεγνώριεν ἀμέσως ὅτι ἐν ὁμοίαις περιστάσει τὸ κράτος ἀπῆτει τὴν στήθερα χεῖρα ἀνδρῶν, καὶ ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῆ, ὅπως σῶσῃ συγχρόνως τὰ συμφέροντα τῶν τέκνων τῆς. Ἀλλὰ τὴ μέγιστον πρόσκομμα ὑπερ εἶχε νὰ ὑπερηπάθῃ ἴτο τὸ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις παρκατατεθειμένον ἔγγραφον, τὸ ὅποσον δὲν ἤδυνάτο νὰ ἀκυρωθῆ δι' ἀπλοῦ πραξικοπήματος. Ἡ Εὐδοκία ἐνεπιστεύθη τῷ εὐνούχῳ αὐτῆς, τῷ ἡμετέρῳ πριμικηρῷ Νικολᾷ, ὅστις εὗρεν ἀμέσως τὸν τρόπον. Μετέβη παρὰ τῷ Πατριάρχῃ καὶ ὑπέβαλεν αὐτῷ ἕνα ἡδύνατό τις μεταποιήσαι τὸ ἔγγραφον, ἥτο εὐκόλον, ἵνα ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πατριάρχου Βάρδας Ξηρολίτινος ἀναβῆ εἰς τὸν θρόνον νυμφευόμενος τὴν αὐτοκράτειραν. Ὁ Πατριάρχης ἐνέδωκε, ἐξησφαλίσθη περὶ τῆς συγκατανεύσεως τῶν συνομορραφῶντων ἀξιωματικῶν καὶ τὸ ποθούμενον ἔγγραφον ἐδόθη. Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ Βάρδα Ξηρολίτινου Διογένης ὁ Ῥωμανός, εἰς τῶν εὐγενεστέρων χαρακτηρῶν τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας, ἔλαχε τῆς ἀντιβασιλείας. Οἱ συγγραφεῖς περιγράφουσι τὸν Βάρδαν ὡς ἄνθρωπον ἀκόλαστον, ἥμιστά μερμυκῶντα περὶ σπουδαίων ὑποθέσεων, καὶ ἠθέλωμεν ἐνοησεῖ δουκίως πῶς τοιοῦτον ἄστομον ἡδύνατο νὰ ἔχη ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐὰν ἡ περιγραφείσα σφραγὶς δὲν ἀπεδείκνυε σαφῶς ὅτι ὁ Βάρδας κατεῖχε θέσιν πολὺ ἀνωτέραν ἢ ὁ Διογένης ὁ Ῥωμανός, ὅστις ἐπὶ τῶν γεγονότων τούτων ἦτο φυλακισμένος ἐπὶ δευρῆ κατηγόριᾳ ἔσχατης προδοσίας μετὰ τὴν ἀποτυχίαν εἰς τὰς ἀποπειράς αὐτοῦ, ἵνα ὑποσκελίσῃ τὴν αὐτοκράτειραν.

Ἐκαστος γινώσκει τὴν εἰς τὸν Ῥωμανὸν Διογένην ἐπιπεφυλαγμένην κακὴν μοῖραν, ὅστις εἰς τὴν μάχην τοῦ Mantzikert, ἐγκαταλειμμένος ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ ὁπαδῶν, πεπληγω-

μένος καὶ προδεδωμένος ὑπὸ Ἀνδρονίκου τοῦ Δούκα (ἀνεψιοῦ τῆς αὐτοκράτειρας), ἤχμαλώτισθη ὑπὸ τῶν Τούρκων (1071). Ἐλευθερωθεὶς τῇ μεγαλοδωρίᾳ τοῦ Σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου, ἤρξατο τῆς πορείας πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ Μιχαὴλ ὁ Δούκας ὁ Παρκενιανὸς ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ, καὶ στέλλει εἰς προῖπάντην αὐτοῦ τὸν δομέστιχον Ἀνδρόνικον, ὅστις κατόρθωσε νὰ τὸν συλλάβῃ καὶ νὰ τῷ ἐξορύξῃ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἰδοὺ δὲ ἡ σφραγὶς τοῦ Ἀνδρονίκου, τοῦ πρωτεύοντος αὐτοργεῖοῦ τῆς τελευταίας ταύτης καταστροφῆς.

Ἀριθ. 28 Ἀνδρόνικος Δούκας πρωτοπρόεδρος πρωτοβεστιάριος καὶ δομέστιχος τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐμ. Παναγίης Βλαχερν. προτομὴ κατὰ πρόσωπον. Εἰς τὸ ἔδαφος

ΜΡ. ΘΥ. Ἐπιγρ. κυκλοτερῆς; † ΘΚΕ
Ἐπ. — † — ΒΟΗΘΕΙ.

ΑΝΔΡΟΝΙ Ἀνδρονίκου πρωτοπρόεδρου
ΚΩΠΡΩΤΟΠΡΩ πρωτοβεστιάριου καὶ δο-
ΕΔΡΩΠΡΩΤΟ μεστίχου τῶν σχολῶν τῆς
ΠΕ ΤΙΑΠΩΣ Ἀνατολῆς; τῷ Δούκῃ.
ΔΟΜΕ ΤΙΚΩ
ΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

.. ΓΑΝΑΤΩΑ, Συλλογὴ Mordtmann.
ΤΩ Δ'ΥΚΑ μεγ. 2 ἑκατοστόμετρα.

Ὁ Ἀνδρόνικος ἦτο υἱὸς τοῦ Καίσαρος Ἰωάννου Δούκα, ἀδελφῆ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Δούκα διορισθεὶς τὸ 1071 δομέστικος τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ Μιχαὴλ Δούκα τοῦ Ζ'. Μιχαὴλ ὁ Ἀταλιώτης (1173, 16) ἀποδίδει αὐτῷ τὸν τίτλον πρωτοπρόεδρος, ὁ δὲ Βρυέννιος σελ. 107 ἀναφέρει τὸν γάμον τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Εἰρήνης μετὰ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἐνομαζέει αὐτὸν πρωτοβεστιάριον τὸν κλεινὸν Ἀνδρόνικον.

Ἀριθ. 29. Νικηφόρος Βοτανιάτης σεβαστῆς 1078—1081.

Ἐμ. προτομὴ κατὰ πρόσωπον τῆς Παναγίης τῶν Βλαχερνῶν.

Ἐπιγραφὴ ΜΡ ΘΥ
Ἐπ. . . . . Κόσιε βοῆθει Νικηφόρου
· ΙΚΗΦΟ σεβαστῷ τῷ Βοτανιανῷ.
· ΕΡΑΚΤΩ Μελιόβδινος μεγ. 1. 2 ἐ-
· ΤΩΡΩΤΑ κατοστόμετρα
· ΝΕΙΑΤ, Συλλ. Mordtmann.

Τὸ μολυβδόβουλλον τοῦτο εἶναι ὅλος ἀπαράλλακτος τῷ ὑπὸ τοῦ Sabatier περιγραφόμενῳ ἀργυρῷ νομίσματι (Β', 51, 17). Μόνη δια-

φράς ὑπάρχει εἰς τὴν δευτέραν γραμμὴν, ἔθνα ἑθνῶς γραφεται τὸ ὄνομα τοῦ Νικηφόρου μὲ μὲ ὁ μικρῶν. Ἡ συλλογὴ ἡμῶν περιέχει: ἐπί δύο σφραγίδας ἀνηκούσας εἰς μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν Βοτανικῶν, καὶ αἱ ὅποια πιθανῶς εἶναι τῆς αὐτῆς ἐποχῆς.

Ἄριθ. 30. Εὐστράτιος Βοτανιάτης, Πατρικίως, Ἀνθύπατος καὶ στρατηγὸς Ζεβέλου ἢ Γαβέλων.

Ἐμ. Ἅγιος Δημήτριος ἑθνῶς καὶ κατὰ πρόσπον. Ἐπιγραφή . . . . . ΜΙΤΡΙΟΥ

Ἄριθ. 30. Εὐστράτιος Βοτανιάτης, Πατρικίως, Ἀνθύπατος καὶ στρατηγὸς Ζεβέλου ἢ Γαβέλων.

Ἄριθ. 30. Εὐστράτιος οὗτος ἦτο συγγενὴς Νικηφόρου τοῦ Βοτανιάτου καὶ ὅτι οὗτος ἐν ἐνεργείᾳ διατέλει εἴτε ἐν ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς ἐπαρχίαις, εἴτε ὡς δοῦξ τῆς Ἀντιοχείας, ἐξήτησα ἐπὶ πολὺ τὴν τύπον Ζέβελος, ὅτε μὲν εἰς τὰ μέρη τῶν Σλάβων, ὅτε δὲ εἰς τὴν Ἀνατολὴν χωρὶς; νὰ δομηθῶ νὰ ρηθῶσι εἰς ἀποτέλεσμα τι οἰονόμησται. Χωρὶον τι τῆς Ἀλεξιάδος (βιβλ. II, ἐκδ. Παρισι, σελ. 413) βλεπὲ τὴν ἀπορίαν ταύτην. Εἰς τὴν μετὰ τοῦ Βασιμάνδου, πρίγκιπος τῆς Ἀντιοχείας, συνθήκην τοῦ Ἀλέξιο, ὁ Κομνηνὸς ἐπιφυλάττει ἐκωστῶ μετ' ἄλλων μερῶν «καὶ τὴν στρατηγίδα Λαοδικεῖαν τῆς Συρίας καὶ αὐτὸ δηποθεῖν τὸ στρατηγίδιον Γαβέλων ἢ Ζεβέλι ἐποβαρβαρίζοντες λέγομεν.

Κατὰ τὸν Συνέδικτον τοῦ Ἰεροσολέους τὸ Γάβιολα ἦτο πόλις τῆς ἐπαρχίας πρώτης Συρίας (σιλ. 397, 26) ἣτις περιελάμβανε τὰς πόλεις Ἀντιόχειαν, τὴν ἐπὶ Δάφην, τὴν Σελεύκειαν, τὴν Λαοδικεῖαν καὶ τὴν Βέρουαν (Χαλέπι)

Ἄριθ. 31 Μανουὴλ Βωτωνεῖατης Σεβαστός.

Ἐμ. Παναγία ὁδωγήτρια ἑθνῶς. Ἐπιγραφή

ΜΡ ΘΑ Ἄριθ. 31 Μανουὴλ Βωτωνεῖατης Σεβαστός.

Σημειωτέον τὴν γραφὴν Βωτωνεῖατης ἀντὶ Βωταιεῖατης. Οὐδ' αὖτις εὗρον μνηεῖον τινὲς περὶ Βοτανιάτου Μανουὴλ. Εἶναι ἴσως ὁ ἕγγονος Νικηφόρου τοῦ Βοτανιάτου μνημονεύομενος ἐν

τῇ Ἀλεξιάδι, καὶ ὅστις πρόωριστο ὡς σύζυγος μιᾶς τῶν θυγατέρων Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

Ἄριθ. 32 Νικηφόρος Κομνηνὸς σεβαστός.

Ἐμ. Ἄγιος Θεόδωρος ἑθνῶς καὶ κατὰ πρόσπον. Ἐπιγραφή . . . . . ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ

Ἄριθ. 32 Νικηφόρος Κομνηνὸς σεβαστός.

Νικηφόρος ὁ Κομνηνὸς, σεβαστός καὶ βραδύτερον μέγας Δρογγάριος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Ἀλεξίου Α', Κομνηνοῦ καὶ πενήτηρξ Γρηγορίου τοῦ Πακουριάνου υἱοῦ τοῦ μεγάλου Δομestίχου Πακουριάνου

Ἄριθ. 33. Ἰσακίος Κομνηνὸς Δούκας σεβαστοκράτωρ καὶ στρατοπεδάρχης.

Ἐμ. Ἅγιος Γεώργιος ἑθνῶς. Ἐπιγραφή . . . . . Ο ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ἄριθ. 33. Ἰσακίος Κομνηνὸς Δούκας σεβαστοκράτωρ καὶ στρατοπεδάρχης.

Προστάτης — (patronus). Ἐπάρχουσι δύο Ἰσακίαι σεβαστοκράτορες περὶ ὧν ἂν εἴη λόγος. Ὁ πρῶτος, ὅστις εἶναι ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς Ἀλεξίου τοῦ Α', εἶχε παραιτηθῆ τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ ὁ τίτλος τοῦ βασιλοπαύτορος ἤθελεν ἀρμόσει θανατώσει, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Ἀλέξιος ἠκολούθει σχεδὸν πάντοτε τὰς συμβουλὰς τοῦ ἀδελφοῦ του' ἀλλ' εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀντίκειται τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας Δούκας, διότι ὁ Ἰσακίος ὡς καὶ ὁ Ἀλέξιος ἦσαν υἱοὶ Ἄννης τῆς Σαλασσηνῆς. Προτιμῶ λοιπὸν τὸν δεύτερον Ἰσακίον, ὅστις ἐπίσης διεπρέψεν ὡς στρατηγὸς, καὶ ἦτο νεώτερος ἀδελφὸς Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ ὁποίου μήτηρ ἦτο Εἰρήνη ἢ τοῦ Δούκας. Μεγάλην δ' ἔχαιρεν ἐπιφάνειαν κατὰ τὸ Κομνηνὸν Ἰωάννη, διότι αὐτὸς πρὸ πάντων ἐμψένησε τὰς βελουουργίας τῆς μητρός του Εἰρήνης, ἣτις ἤθελε νὰ μετα-

διδάσκη τὸ στέμμα εἰς τὸν Καίσαρα Βρυέννιον, τὸν σύζυγον τῆς περιφήμου Ἀννης τῆς Κομνηνῆς. Ὁ ἐπὶ τῆς σφραγίδος ἡμῶν Ἰσαάκιος εἶναι πρὸς τοῦτους ὁ προπάτωρ τῶν Κομνηνῶν τῆς Τραπεζούντος.

Ἄρ. 33. Γρηγόριος Πακουριανὸς σεβαστὸς δούξ.

Ἑμ. Ἄγ. Γεώργιος ἕρθιος. Ἐπιγραφὴ
Ο ΑΓΙΟΥ — ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

Ὅπ. . . Ρ Η Γ Ο Γρηγόριος σεβαστὸς καὶ
Ο C C E R A δούξ ὁ Πακουριανὸς
Ο C S Δ Υ Ξ Συλλ. Nordmann
Η Α Κ Υ Ρ Ι μέγ. Ι. ἑκκατοστρ.
. . . Ν Ο C

Ἐπιτολή τις τοῦ Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας ἐπιγράφεται ἁ Γρηγορίου τῷ Πακουριανῷ τῷ γαμβρῷ τοῦ μεγάλου ὀρογγαρίου Νικηφόρου τοῦ Κομνηνοῦ. Ἡ ταυτότης μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς σφραγίδος ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Πακουριανοῦ εἶναι τόσῳ πιθανώτερα καθ' ὅσον ὀνομάζεται δούξ, ἀξίωμα, ὅπερ συγκαίως δηλοῖ ἔξοχον ὀρογγιανεῖς τὸ ναυτικὸν αὐτῆς τῆς ἐποχῆς. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ πρόκειται περὶ τινος υἱοῦ τοῦ πολυβρυλλήτου δομεστίκου Πακουριανοῦ ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ μνημονομένου πολλάκις ἐν τῇ Ἀλεξιάδι (σελ. 50. 183) Ὁ σχηματισμὸς τοῦ ὀνόματος Πακὸρ μετὰ τῆς πατρωνυμικῆς καταλήξεως ιαν, ἐμφαίνει ἀρκούντως ἀρμενικὴν καταγωγὴν τῆς οἰκογενεῖας ταύτης. Ὁ Κεδρηνὸς (2, 447) διηγείται, ὅτι ἀρῶν ὁ Βασιλεῖος ὁ Β' ἐτακτοποίησε τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἱερῆς μετήγαγε πολλοὺς ἐπισήμους ἀνδρας ὡς ἡμέρους εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὀνομαστὶ, τὸν Φεδδάτην, Φέρσην καὶ Πακουριανὸν « τοὺς ἐν τῇ Ἱερῆ κατὰ γένος πρωτεύοντας, ὧν ἦσαν κορυφαῖοι » φρίνεται ὅτι οἱ Πακουριανοὶ κατοίκησαν σταθερῶς ἔκτοτε ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἄρ. 34. Θεόδωρος Γαβρᾶς δούξ.

Ἑμ. Ἄγιος Θεόδωρος ἕρθιος.

Ὅπ. . . . . † Κύριε βοήθει τῷ
Η Θ Ε Ι Τ Ο C σῶ δούλω Θεοδώρῳ
Δ Ο Υ Δ Ο Θ Ε Ο δοῦκι τῷ Γαβρᾶ.
Δ Ω , Δ Υ Κ Ι Τ Ω
Γ Α Ρ Ρ Α

Ἐχομεν ἐνώπιον ἡμῶν τὴν σφραγίδα ἀνδρὸς τοῦ ὀνόμου τὸ ὄνομα γενῶν εἶναι συνδεθένον τῇ ἱστορίᾳ τῆς Τραπεζούντος. Ἰδὸν τὸ χωρίον τῆς Ἀλεξιάδος (σελ. 239, 240) σχετικῶς πρὸς Θεόδωρον τὸν Γαβρᾶν « Ἀλλ' ἐπεὶ Θεόδωρος

ὁ Γαβρᾶς ἐνόημάσας ἦν ἐν τῇ βασιλευσούσῃ, γινώσκων ὁ Ἀλεξίος τὸ τοῦτου ἔθριμοσεργὸν καὶ περὶ τὰς πράξεις ἐξῆς, βουλόμενος τοῦτου ἀπελάσαι τῆς πόλεως, δοῦκα Τραπεζούντος προβάλετο, πάλαι ταύτην ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀφελόμενον ἔργον μὲν γὰρ οὗτος ἐκ Χαλδικίας καὶ τῶν ἀνωτέρω μερῶν, στρατιώτης δὲ περιφανῆς γενόμενος, ἐπὶ τε φρονήσει καὶ ἀνδρείῃ ὑπερέβη ἅπαντων, μικροῦ δὲ μιδέποτε ἔργου ἀψύχμενος καὶ ἀτυχῆσας, ἀλλὰ πάντων αἰεὶ τῶν πολεμίων κρατῶν, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Τραπεζούνταν ἐλὼν καὶ ὡς ἴδιον λάχος ἑαυτῷ ἀποκληρωσάμενος, ἄμυχρος ἦν ».

Ἄρθ. 35. Νικήτας πρόεδρος δούξ τῆς Βουλγαρίας 1096.

Ἑμ. † Γ Ρ Α Φ, Ὅπ. Τ Υ Π Ρ Ο Ε
C Φ Ρ Α Γ Ι C Δ Ρ Υ Ν Ι Κ Η
Τ Υ Δ Υ Κ Ο . Τ Α Τ Υ Κ Α
Β Υ Δ Γ Α Ρ Η Κ Ν,

. Α Γ Γραφῶν σφραγίς τοῦ δουκὸς Βουλγαρίας τοῦ προέδρου Νικήτα τοῦ Κλην.

Ἡ μνήμη τοῦ δουκὸς τοῦτου τῆς Βουλγαρίας διασωθήσεται μόνον ἐν τοῖς συγγράμμασι Γουλιέλμου τῆς Τύρου καὶ τοῦ Θουροκτίου. Κατ' αὐτοὺς ὁ Νικήτας ἦτο δούξ ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων Σταυροφοριῶν. Ἐκ τῶν πρώτων σφραγῶν τῶν σταυροφορῶν ὑπὸ τὴν ἀρχιεπίαν Γοτιέρου τοῦ Ἀναργύρου (Gautier Sans-avoir) τῶν ὑπὸ τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων σχεδὸν ὀλοτελῶς καταστραφέντων, λείψανά τινα ἐσώθησαν τῇ συνδρομῇ τοῦ Νικήτου, διακείμενος τότε ἐν Νίσσῃ. (Murali σελ. 1095) Δυστυχῶς ἡ σφραγίς εἶναι τόσον ὠξυδωμένη, ὥστε δὲν δύναμεθα ν' ἀναγνωσωμεν τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενεῖας, διότι τὰ σωζόμενα γράμματα οὐδέμιν ἐπιδέχονται ἐρμηνείαν.

Αἱ ἐξῆς σφραγίδες συνδέονται μετὰ τῆς ἀμύνης τῆς Ἀνδριανουπόλεως κατὰ τῶν Κομνηνῶν ἐν ἔτει 1094.

Ἄρθ. 36.
Ἑμ. † Κ Ε Ὅπ. Κ Ο Υ Ρ Ο
Ρ , Θ , Τ , Ω C Π Α Λ Α Τ Η
Δ , Α , Κ Α Τ , Τ Ω Τ Ρ Α Χ ,
Κ Α Λ , Ν Ι Ω Τ ,

Κύριε βοήθει τῷ σῶ κουροπαλίτῃ τῷ
δούλω Κατακλιῶνι Τραπεζουάντῃ

Ὁ Κατακλιῶν Τραπεζουάντης ἦτο εἰς τῶν ἀξιωματικῶν, τῶν συνδραμόντων τὴν ἐπανάρτασιν τοῦ Νικηφόρου Βρυεννοῦ κατὰ τοῦ Νικη-

(Ξένον) καὶ ἐνώπιον οὐδενὸς ὑποχωρήσας ἐγκλήματος κέρδους ἢ ἄλλης ἰδιοτελείας χάριν. Ἡ περιγραφή τοῦ ἀληθῶς βυζαντινοῦ τούτου χαρακτηρῶς ὡς καὶ τῆς καταστροφῆς ἧτις ἐθετο τέρυμα εἰς τὸ πλήρες ἐγκλημάτων αὐτὸ στάδιον, ἀποτελεῖ ἐν τῶν λαμπροτέρων μερῶν τοῦ συγγράμματος Νικήτα τοῦ Ἀκουμινάτου. (348, 354, 407).

Ἀριθ. 42. Κωνσταντῖνος Ῥαούλ Δούκας σεβαστός 1195.

Ἐμ.	†	Ἄπ.	†
СФРАГИС		ΡΑΟΥΛ	
ΜΑΚ.ΙΚΥ		СΕΡΑСТУ	
ΡΩСΙΩΑС		ΔΟΥΚΑΤУ	
ΦΑΛΕСТА		ΚΩΝΣΤΑΝ	
ΤΗ		ΤΙΝУ	

Σφράγισμα καὶ κύρωσις Ῥαούλ σεβαστοῦ Δούκα τοῦ Κωνσταντίνου Νικήτ. Χωρ. 593, 13

Οὗτός ἐστιν Κωνσταντῖνος ὁ Ῥαούλ, ὅστις κατὰ τὸ 1195 πρῶτος προσηγήρευσεν Αὐτοκράτορα Ἀλέξιον τὸν Γ'. τὸν Ἀγγελον ἀδελφὸν Ἰσακίου Ἀγγέλου. Πληροφορεῖται ἄλλαι περὶ τοῦ ἀτόμου τούτου μᾶς ἐλλείπουσι.

Περὶ αὐτοῦ τὴν συνέχειαν τῶν σφραγίδων, αἵτινες χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν καὶ τῶν Ἀγγέλων, ἀναγερόμενος διὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους μέχρι τῆς ἐπανόδου τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τῶν Παλαιολόγων, εἰς ὅσα ἀνεκοίνωσα ὑμῖν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος περὶ τῶν σφραγίδων τῶν Πατριάρχων Γεωργίου Ξιφιλίνου, Θεοδώρου Βασιλαμῶνος καὶ Θεοδώρου Εἰρηνικίου. Περὶ αὐτοῦ μὲ τρεῖς σφραγίδας τῆς ἐποχῆς τῶν Παλαιολόγων ὠρισμένης χρονολογίας, αἵτινες θὰ δυνθῶσι νὰ δώσωι ἡμῖν ἰδέαν ἀκριθεῖς πρὸς κατὰτάξιν ἄλλων ἀντιτύπων.

Ἀριθ. 43. Ἰωάννης Φωκάς μητροπολίτης Σμύρνης 1274.

Συλλ. Σουπχῆ Πασχ.

Ἐμ. ἡ Παναγία τῶν Βλαχερνῶν, καθημένη ἐπὶ θρόνου ἐπιγρ. ΜΡ ΘΥ.

Ἄπ.	†	Κυρὸς (γραφεὶς) (μοῦ)
ΦΑС...КА		Φωκᾶς χαριτωνύμου
ΧΑΡΙΤΩΝΥΜУ		προέδρου Σμύρνης
ΡΡΟΕΔΡУСМУР		μητρὸς τοῦ λόγου
ΝΗСМЕРТУАΟ		κόρη.
ГУКОРН		

Ἡ σφραγὶς αὕτη ἀναφέρεται παρὰ Mueller καὶ Michos. *Acta et diplomat. monasteriorum et ecl. orientis* 1871, T. 1. σελ. 112 Ὁ Μητροπολίτης Σμύρνης ἐπικυροῖ δωρεὰν γινομένην εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Λαμβουσιῆς. Τὴ ἐγγράφον αὐτὸ φέρει χρονολογίαν 1274 καὶ ὑπογραφήν ὁ μητροπολίτης Σμύρνης καὶ ὑπέρτιμος Ἰωάννης καὶ τὴν σημειώσιν αἰεὶς δὲ ἀπωρημένην μολυβδίνην βούλλαν γραφύσαν ταῦτα: Κύρου γραφεὶς μοι Φωκᾶ χαριτωνύμου προέδρος (!) Σμύρνης μητρὸς τοῦ λόγου κόρη. — Χαριτωνύμος φανίνεται ὅτι εἶναι μετὰφρασις ἢ μᾶλλον παρὰφρασις εὐφωνικῆ τοῦ ἐνόμματος Ἰωάννης.

Ἀριθ. 44. Γεώργιος Φακιολάτος σεβαστός.

Ἐμ. Παναγία τῶν Βλαχερνῶν ΜΡ ΘΥ.

Ἄπ.	†	СФРАГИС	Σφραγὶς Γεωργίου
		ΓΕΩΡΓΙУ	σεβαστοῦ τοῦ Φα-
		СΕΡΑСТΟΥ	κιολάτου.
		...ΑΚΙΟΛΑ	
		ΤУ.	

Τὸ ὄνομα Φακιολάτος ἀναμνησθεὶς ἡμῖν τὸ Ἰταλικὸν ὄνομα *Facciolati*. Ὁ Γεώργιος Φακιολάτος τῆς σφραγίδος ἡμῶν διεδραμάτισε μέγα πρόσωπον εἰς τὰς ὑποκινήσεις ταρχαῖς ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ εἰς τὰς ἐριδὰς, αἱ οἱ Γενουῆνσιοι ἔσχον μετὰ τῆς Αὐτοκρατορίας Ἀννης, αὐτὸς ἐστὶν ὅστις τὴν 8 Ἰανουαρίου 1347 ἠνέωξε τὰς πόλεις τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνὸν (Νικηρ. Γρηγ. 176, 10).

Ἀριθ. 45. Μανουὴλ Κομνηνὸς Δούκας Παλαιολόγος πανσεβαστός.

Ἐμ. Ἡ Παναγία τῶν Βλαχερνῶν προτομή κατὰ πρόσσωπον ΜΡ ΘΥ.

Ἄπ.	†	СФРАГИС	Σφραγὶς Μανουὴλ
ΜΑΝУ		ΠΑΚΟΜΝΗ	Κομνηνῶ πανσε-
Ν		ΥΠΑΝСΕРАСТУ	βαστοῦ βίβης Δου-
ΡΙΖΗС		ΔΥΚΙΚΗС	κικῆς Παλαιολό-
ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΩΝ			γων κλάδος.
ΚΛΑΔΟС.			

Dr. MORDMANN fils.

(Μετάφρασις Α. ΑΙΟΥΜΑ.)

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΩΝ ΓΕΝΟΥΗΝΣΙΩΝ ΕΝ
ΚΩΝ/ΠΟΛΕΙ ΚΑΙ ΕΥΞΕΙΝΩ ΠΟΝΤΩ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ Τόμ. Γ'. σελ. 138).

Γ'.

Δύο ἔτη μετὰ τὴν περὶ ἄσπιον τῶν Ἰωνο Χρυσουπόλων, ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν οἱ Ἀκτινοί, καὶ οἱ ἡμέτεροι βασιλεῖς, αἰσχυροῖς ἐκ τῆς πόλεως ἐξωσθέντες, κατέλαβαν τὴν Παλοπόνησον, τὴν Νίκαιαν καὶ τὴν Τραπεζοῦντα, κατακράζοντες τοὺς Ἀκτινοὺς καὶ ἀποδίδοντες τὴν τόσον τοῦ ἔθνους ταπεινότητα εἰς τὰ ἀμικρὰς αὐτῶν. Διαικόνισα πενήτηκοντα ἔτη μετὰ ταῦτα, ἡλώθη ἡ περικαλλεστάτη αὕτη πόλις, μόνη μετ' ὀλίγων ὀπλιτῶν μαχόμενη κατὰ πολλῶν μυριάδων εὐτόλμων ἐχθρῶν. Τὴν σήμερον δὲ πρῶτον ἡγεμόνες, θρησκείας καὶ πατριδοῦς ἀμείριμοι (1), ἀμικρῆτι παρέδωσαν τὴν πόλιν εἰς χεῖρας τῶν ξένων. Χρόνιοι θλίψεως διὰ τοὺς Βυζαντινοὺς, εἶναι οἱ χρόνιοι οὗτοι. πικρὰ ἦτο εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἡ ἀνάμνησις τοῦ 1204. Τὰ παθήματα ταῦτα δὲν ὠρέλυσαν τοὺς ἡμετέρους, διότι ἱστοροῦντες τὴν ἄλλοισιν ἀπεσιώπησαν τὴν ἀτολίμην αὐτῶν, καὶ ἱστορῶσαν μετὰ πολλοῦ ζήλου τὰς λεκλασίας καὶ κακώσεις μόνας τῶν βυρβαίων Ἀκτινῶν (2).

Δι' ἡμᾶς τοὺς μελετῶντας τὴν πᾶτριον ἱστορίαν, ἵνα ἐκ ταύτης διδωχθῶμεν, καὶ ἀφροντες καὶ ἀρχόμενοι, μαθήματα σωτήρια, ὅλα ἡ ἡγεμονία τῶν Ἀκτινῶν ἐν Κωνσταντινούπολει εἶναι διδασκαλική, σήμερον μάλιστα, ὅταν τοσαῦτα ἐγγράφα καὶ ξένα καὶ ἡμέτερα ἐξεδόθησαν, σφραγιζόμενα τὰς σχέσεις τῶν ξένων μετὰ τῶν ὑποκειμένων Γενικῶν.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀλώσεως, (12 Ἀπριλίου 1204) μέχρι τῆς παντελοῦς καταπτώσεως τοῦ κράτους τῶ 1453, Ἀκτινοὶ καὶ Βυζαντινοὶ, συνεπλάκησαν πολλὰκις, συνυπέγραψαν συνθήκας, ὤμωσαν ἕρκους εἰρήνης καὶ ἀγάπης, καὶ μολιχαῦτα, ὄλονεν ἐκορυφεῦτο ἡ πρὸς ἀλλήλους ἔχθρα. Πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ὀλίγα περὶ τούτων γνωρίζομεν ὅσα παρελείπουν οἱ ἡμέτεροι, συμπληροῦν οἱ ξένοι ἱστορικοί. Πρὸς ἀπόδειξιν, ἀναφέρω τὸν ἡμέτερον ἱστορικὸν τῆς ἀλώσεως, Νικήταν τὸν Χωνιάτην, ἄνδρα φιλοκλήθη καὶ πολλὰ παθόντα ἐν τῇ ἀλώσει, τοῦ ὅποιον τὰ ἱστοροῦμενα ἐπιβεβαιουῦνται ἀπὸ πολλὰ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἰδιωτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ Ἀκτινικὰ ἐγγράφα (1). Ὅσα ὁ Νικήτας χάριν τῶν ὁμογενῶν, παρέδειψεν ἢ ἐξ ἀγνοίας ἀπεσιώπησε, διηγείται ὁ σύγχρονος ἱστορικός Γάλλος ὁ Βιλλαρδουίνος (2). Δυναμῆθαι συγχρόνως ἐκ τῆς μελέτης ταύτης νὰ σφραγίσωμεν πλείστας τοποθεσίας τῆς Κ/πόλεως καὶ τῶν περιγύρων αὐτῆς, τὰς ὁποίας οἱ ξένοι, ἄπειροι τῆς ἡμετέρας γλώσσης καὶ προφορᾶς, εἰς πλείστα μέρη διχαστέρον.

Τὴν λαογραφίαν ταύτην σταυροροζίαν, κυρίως ἀνεξωπύρωσαν ὁ εὐφραδέστατος Γάλλος μοναχὸς Φουλλκός (3). Τοῦτου εἶναι, πρῶτα-

(1) Προσηγορεύετο τοῖς αἰσχυροῖς τοῦτον ἄφροντας ὁ Βυζαντινός· λαός, εὐθις, «θεοστερής». Μ. καὶ Μ. Γ'. 24 «ἄναξ κραταῖος, ὑψηλός· καὶ ἀεὶ αἰγιουστός». Ψ. 21. «κράτατος καὶ ἄριστος». Ψ. 70 «εὐσεβεστάτος καὶ ἀγίους βασιλεῖς». Ψ. 28. «τοῦ ἐκ Θεοῦ βασιλέως». Ψ. 203, 218 «τοῦ τρισημακράτου καὶ ἀγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως». Ψ. 246 «τοῦ θεοπροφητοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως». Ψ. 400, 430. «θεοστατός». Ψ. Β. 145. «θεοπροφήτης, θεοσάπτης». Ψ. 214. «θεοκραταϊότητος καὶ θεοπροφήτου· ἀγίους ἢ μὴν αὐθέντας καὶ βασιλεῖς». Ψ. Δ'. 110. «ὑπερευχεται ὅλας χεῖρας τῶν θεοπροφήτων καὶ ὄρα αὐτῶν ἄγιον ἡμῶν αὐθέντων καὶ αυτοκρατῶν». Ψ. 141. Περὶ τοῦ Ἀλέξiou, λέγει ὁ Νικήτας σελ 720 «ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος· πάντα τεθηλαυρεῖται ἐν τῇ ψυχῇ τὴν φυγὴν. κτλ. Πρῶτ. καὶ Ἰωήλῳ χρονολογείται, σελ. 65.

(2) «Ἐπεὶ δὲ περιετλε Κόριος τὴν ὄψαν αὐτῆς, κρῖματιν οἱ· σίδεν ὁ πάντα κινῶν ὅποτε καὶ ὅπως· βουδέτατι. Μ. καὶ Μ. Γ'. 315. «καὶ τῆς ἀρχιερωσύ-

νης κληροῦσθαι τοῖς Βενετίκοις, οἱ ἐπίσταται κρῖματιν ὁ τοῦ κρομικῶ τοῦδε σάκουσ σκουαστῆς καὶ κυβερνήτης Κόριος». Ν. Χων. 854.

(3) Ὁ Νικήτας, ὁ μετὰ πολλὰς ἀληθείας ἱστορήσας τὰ τῶν ἐν Κ/πόλει Ἀκτινῶν, ἐσελίξεντο μετὰ τῶν Βενετῶν. Ὁ οἶκός του παρπολήθει ἐν τῇ δευτέρῃ παρακτῇ, ἦτον ἐν ταῖς Σμυρναῖοις ὁμιλοῦσθαι ὅτι ἐπιθήτη τὴν πέμπτην ἡμέραν τῆς ἀλώσεως· χάριν Βενετοῦ φίλου «Ἦν δὲ ἐμοὶ τις συνθήκη, τε καὶ συστάσις ἐκ τοῦ τῶν Βενετῶν προελθόντος γένους· οὗτος γράμμασι ἤμην ἐν ταῖς τότε καιρῶν γέταται». σελ. 177. «γνωστός ἡμῖν Βενετῶν». 178 Ἐξαργόμενος τῆς πόλεως μετὰ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ, καὶ βοδόμενος τὴν ἀεὶ ἔλασαν τῶν στρατωτῶν Ἀκτινῶν, λέγει· «ταῖς δὲ τεταταιν ἐπεσπῆψαμεν ἐντρίψασθαι πρῶτον τὰ πρόσωπα, ἀντίρροπα τῶν πρῶτων κομμάσεων». 179.

(4) Histoire de la Conquête de Constantinople, par Geoffroi de Ville-Hardouin. Paris 1870.

(5) Il y eut un saint homme en France, qui avait nom Fouleque de Neullil. V. H. σελ. 1.

γωνιστούν οί Γάλλοι εἰς τὴν σταυροφορίαν ταύτην. Ἄπειροι ὅμως τῆς ἑαλιόσας, καὶ ἕνευ χρημάτων, προσέφυγον εἰς τοὺς ἑαλιόσους κτήτορας καὶ πολυταλάντους Βενετοὺς ἐμπόρους. Τὴν θέαν πρόσθεν τῶν σταυροφόρων, Γάλλων καὶ Βενετῶν, κληρώσαν οἱ Πάπας, εὐχόμενος ἵνα μετὰ τοσούτων γενναίων ἀνδρῶν καὶ τοσούτων πλοίων, ἀνακτήσῃ τὴν Παλαιστίναν, τὴν ὁποίαν ὁ παρὶνους Σαλχαθίδου ἤρπασεν ἀπὸ τοὺς Λατίνους.

Πρόβριμος συνήρῃσαν οἱ φιλοκεδεῖς Βενετοί, ἐλπίζοντες μὲν ἀγαθὰ νὰ κερπωθῶσιν ἐκ τῆς σταυροφορίας ταύτης. Ὁ Σαλχαθίδου πρὸ χρόνων εἶχεν ἐξώσει ἐκ τῆς Συρίας τοὺς πλείστους Λατίνους καὶ ἐρημάσει τὰς οἰκίας, ἐκκλησίας καὶ ἐμπορίας αὐτῶν ἀποθήκας (1). Ἐν Βυζαντίῳ, οἱ Βενετοὶ ἀπήτουν εἰσέτι ἀπὸ τὸν βασιλευόντα Ἀλέξιον πάμπολλα χρήματα, διὰ τὰς κατ' αὐτῶν κηκώσεις τῶν Βυζαντινῶν ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ τυράννου (2). Ἡρξ' αὐτοῦ, τὰ ἀπονεμηθέντα προνομία εἰς τοὺς Πισαίους, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς Γενουησίους, κατετάραξαν τοὺς πρὸ πολλοῦ ἐν Κ/πόλει ἐνοικοῦντας Βενετοὺς, ἀποστρεφόμενους τοὺς ὁμοειθεῖς ἐμπόρους (3). Τὸ ἐπικερδὲς ἐμπόριον τῆς Κ/πόλεως καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου μετὰ τῆς Εὐρώπης, συνεμερίζοντο σήμερον οὗτοι (4) μετὰ τῶν ἀντιζήλων Πισαίων καὶ Γενουησίων. Οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες, φρονίμως πολιτευόμενοι, ἀπένεμαν οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς Βενετοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς ἑτέρους Ἱταλοὺς, ἀποθήκας, ἀποθήκας καὶ ἐμβόλους· τὰς δὲ ἐκκλη-

σίας αὐτῶν ἐν Κ/πόλει, ἐκήρυσαν ὅλως ἀνεξαρτήτους τῆς Ἀνατολικῆς· οὐδέποτε παρεπόνθησαν κατ' αὐτῶν οἱ Λατίνοι, οὐδέποτε ἠνόχλησαν ἢ ἐμωκλήτησαν ὁ Βυζαντινὸς λαὸς τὰς ἐκείρας αὐτῶν τελετάς (1).

Ὅταν συνήρῃθησαν ἐν Βενετίᾳ, οἱ προσβουταὶ τῶν Γάλλων ἀπέστειλάν τινας εἰς Πίσσαν καὶ Γένουαν, ἵνα μάθωσι τίνα βοήθειαν δύνανται νὰ παρεῷσωσι εἰς τοὺς Σταυροφόρους καὶ δὴ αὐτὰς ἑαλιόσους ἀδυναμίας (2). Αὕτη εἶναι ἡ μόνη εἰδος περὶ τῆς Γένουας, καὶ ἐπειδὴ καθ' ὅλην τὴν σταυροφορίαν καὶ τὴν μετέπειτα ἡγεμονίαν τῶν Λατίνων, οὐδεμία μείξις γίνεται Γενουησίων συμμάχων, φρονῶ, ὅτι οὗτοι δὲν συνεστράτευσαν μετ' αὐτῶν.

Μεσοῦντος τοῦ 1202ου, συνήρθησαν ἐν Βενετίᾳ οἱ σταυροφόροι Γάλλοι, καὶ μετ' αὐτῶν (3) ὄμισαν νὰ συνεκστρατεύωσι πάμπολλοι Βενετοὶ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ υπεργέρου καὶ τυροῦ δουκὸς τῆς δημοκρατίας, Ἐρρίκου Δανδόλου (4). Μὴ δυναμένον τῶν ζένων σταυροφό-

(1) Ταύτην τὴν σύμφωνον πολιτείαν τῶν Βυζαντινῶν βασιλέων, κατὸν ἦτο ἂν ἐμῶντο καὶ οἱ μετέπειτα δεσποταταὶ τῶν Γραικῶν Λατίνων «*ligati nos Mathews . . . Constantinopolitans Patriarcha quia manifestum et certissimum nobis est, quod Venetorum ecclesie que tam in urbe Const. sunt, quam in aliis Imperii partibus constitute, nulli Patriarcharum Grecorum fuerint aliqua unquam conditione subjecte, sed in omnibus, et in spiritualibus, et in temporalibus, sine exactione aliqua cum omnibus pertinentiis suis, libere sunt.*» Tafel καὶ Thomas. Β', 225. Γ', 47.

(2) Et les autres s'en allerent à Gènes et à Pise pour savoir quelle aide on y ferait à la terre d'outre-mer. V. II. 11. Βολοκοουμῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῆ 176 Ἰουλίου 1203, μνημονεύοντα ἐπίκουρον Ῥωμαίων Πισσαίων. Ν. Χων. 721. Ὁ μετὰ πλείους ἐπὶ μείξια ἐρευνήτας ἵτ' ἀρχετα τῆς Γενούης ἱστορὸς Sauli, λέγει «*Il comune di Genova non s'era ingerito per niente nella crociata che terminò coll'acquisto di Constantinopoli.*» Α', 59 Πισαῖοι τινες ἐμάχιστο μετὰ τῶν σταυροφόρων. V. II 478. Buchon Recherches. Tom. F. I. 14.

(3) «*Et les Venitiens commencent à se croiser en grand nombre, et en grande multitude.*» V. II 21. Κατὰ τὸν Νεώτατον, οἱ Βενετοὶ ἐναυπηγήσαν διὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, ὁρμηθῶν ἰπταγωγῶν 410, τῶν δὲ μισθῶν 60, στραγγῶν μεγίστων ὑπὲρ τὰς 70, ὧν· 210. σελ. 714.

(4) Car c'était un vieil homme; et il avait les yeux du visage beaux; et pourtant il n'en vouloit point. V. II. 23. — δούξ Βενετῶν Ἐρρίκος Δανδόλου, ἂν ἦτο πρὸς μὲν τὰς ὄψεις, καὶ τῆς ἡρώς ἡμῶν, ἐπίουλόατος δὲ πρῶτος Ῥωμαῖος καὶ φθονερώτατος. Ν. Χων. 713—790. «*τὸ δ' ἀρχαῖο-*

(1) Ἐκ τινος χρονικοῦ Γαλλικοῦ ἀεκότου, μανθάνομεν ὅτι ὁ Σουλτανὸς τῆς Αἰγύπτου, ἀδελφὸς τοῦ Σαλαχθίδου, μαθὼν τὴν προμεμετιημένην ἐκστρατείαν Ἐμπερὶ πρόσθεν· πρὸς τοὺς Βενετοὺς, ἂ ἀγγέλλῃων ὅτι ἂν ἀποτρέψωσι τοὺς Γαίλους στουλοφοροῦν ἀπὸ τὴν Συρίαν καὶ Αἴγυπτον, θέλει τοὺς δωρήσει πάντα τὰ προνομία εἰς τοὺς ἡμέτερος τῆς Συρίας καὶ Αἰγύπτου. Ἐπεμψε συγγράμματα καὶ πλείστα διαρ. Tafel καὶ Thomas. Tom. Α', 332. E tunc (antiqua però e dubiosa) che la promessa fatta dal Soldano d'Egitto, etc. Sauli. Tom. Α' 32. Buchon. Recherches. Tom. Α', 481.

(2) Ταῦτα ὁμολογεῖ ὁ Νεώτατος, 712. «*Πολλὰκις οὖν τὰς πρὸς Βενετίους ἐπιθετικὰς παραβλήψεις (οἱ Ἀγγελοῦσους) αὐτοὺς τε ἐὶ χρήματα ἐρημάσαν καὶ τὰ πλοῖα τούτων ἠρπαγοῦσιν.*»

(3) Ἀτάρ οἱ Βενετοὶ . . . μεταχωροῦσαν πρὸς Πισαίους τὴν στρατιάν δειψίαν οὐκὼν ὄρησ' ἀεχόμενοι ὅλοι ἦσαν . . . μελετώντες ἐν καιροῖς τὴν ἀντεπίπνησιν. 13 713.

(4) Περὶ τῆς ἑξῆρας τῶν Βυζαντινῶν καὶ Λατίνων, πρὸλ. τὰ γραφόμενα τῶν Tafel καὶ Thomas. Α' 465.

ρων Γάλλων νὰ συνεισφέρωσι τὸ ἀρειζόμενον μέρος τῆς δαπάνης, κατὰ τὴν προγενομένην σύμβασιν (1), συνερῶντο κατὰ τῶν Βενετῶν νὰ ἐκστρατεύωσι κατὰ τῶν Ἰακάρων, (τῆς νῦν Ζάκρας), πόλεως ἄλλοτε μὲν τῶν Βενετῶν, νῦν δὲ τοῦ βασιλείου τῆς Οὐγγαρίας (2).

Πρὸ τῆς ἐκστρατείας ταύτης, Ἀλέξιος ὁ τοῦ Ἰσακίου υἱός, ζηνιζόμενος παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Γερμανίας Φιλίππου, γαμβρῷ ἐπ' ἀδελφῆ, ἐφοδισθεὶς μὲ γράμματα τοῦ Πάπα (3) καὶ τοῦ Φιλίππου, παρεκινούμενος καὶ ἀπὸ φίλων τινάς, παρεκάλεσε τοὺς ἐν Βενετιῇ συνελθόντας στρατηγούς, ἵνα συντρέξωσιν αὐτὸν καὶ ἐξώττωσιν ἐκ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου τὴν θεῖον αὐτοῦ Ἀλέξιον. Οἱ στρατηγοί, ἐξόχως δὲ οἱ Γάλλοι, οὐκείροντες τὴν νέον, φιλοφρόνως εἰσέσχουσιν τὰς δεήσεις τοῦ Φιλίππου, τὸν ὁποῖον παρεκάλεσαν ἵνα καὶ αὐτὸς μετὰ χρημάτων καὶ ὀπλιτῶν συμβοηθῆσθαι τοὺς στρατηγούς.

Πολιορκουμένων τῶν Ἰακάρων, ἠγοούμενός τις Βενετὸς εἶπεν εἰς τὸν πολιορκουόμενον στρατὸν (4). «Κύριοι, σὰς ἀπαγορεύω νὰ προσβάλητε τὴν πόλιν ταύτην, διότι εἶναι πόλις «Χριστιανῶν, καὶ ὑμεῖς εἰσθε στρατηγοί». Οἱ λόγοι οὗτοι, τοὺς μὲν Γάλλους κατετάραξαν, τὸν δὲ δοῦκα τῆς Βενετίας παρώργισαν, πείσαντα τέλος τοὺς Γάλλους νὰ συνεκτρατεύωσι κατὰ τῆς πόλεως (5).

Μετὰ τὴν ἄλυσιν τῶν Ἰακάρων, ἔπεσαν οἱ Γάλλοι ἠγεμόνες ἐκ νέου εἰς τὴν παγίδα τῶν Βενετῶν, ἀρειζόμενον τὴν κατάκτησιν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, καὶ ἐνθαρρυνόμενον ἀπὸ τὴν γενναϊότητα τῶν μετ' αὐτῶν συμπολεμούντων Γάλλων.

Ἐρῆσκαν οἱ πρὸ πολλοῦ περιμενόμενοι πρόσβας τοῦ Ἀλεξίου καὶ τοῦ βασιλέως Φιλίππου, καὶ ἐνώπιον τῶν Γάλλων καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Βενετίας, οὕτως ἐλάλησαν. «Κύριοι, ὁ βασιλεὺς Φιλίππου, καθὼς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ αυτοκράτορος τῆς Κ/πόλεως, ἀδελφὸς τῆς συζύγου αὐτοῦ, μὰς πέμπουν πρὸς ὑμᾶς. Κύριοι, λέγει ὁ βασιλεὺς, πέμπω τὸν ἀδελφὸν τῆς συζύγου μου, θέτω αὐτὸν εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ὑμετέρας. Ἐπειδὴ πορεύεσθε διὰ τὸν Θεόν, διὰ τὸν νόμον καὶ τὴν δικαιοσύνην, τοῦτον ἔνεκα ἀποδίδετε εἰς τοὺς ἀποκλήρους τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. Ἄν δι' ὑμῶν ἀνακτήσῃ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, θέλει ὑποτάξῃ ὅλην τὴν Ῥωμανίαν εἰς τὴν ὑποταχὴν τῆς Ῥώμης, ἀπὸ τὴν ὅποιον πρὸ πολλοῦ ἀπαγορίσθη. Γινώσκει, ὅτι ἐδαπανήσατε τὰ ὑμέτερα ὑπάρχοντα, καὶ εἰσθε ἄποροι. Θέλει σὰς δώσει λοιπὸν δικαιοσύας γιλιάρδας μακρῶν ἀργυρῶν (1) καὶ τρόφιμα, δι' ἅπαντας μικροὺς τε καὶ μεγάλους τοῦ στρατοῦ. Θέλει πορευθῆ μετ' ὑμῶν εἰς τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου, ἣ (ἂν προτιμᾶτε) θέλει πέμψῃ μετ' ὑμῶν ἰδίαις δαπάναις, μικρὰν ἀνδρῶν. Ταῦτα δι' ἐν ἔτος, καὶ δι' ὅλου τοῦ βίου αὐτοῦ θέλει διακρεῖ ἐν Συρίᾳ, πεντακισμύς ἱππέες πρὸς φύλαξιν τῆς χώρας» (2).

Ταῦτας τὰς εἰσφοράς προτάσεις τοῦ νεανίου Ἀλεξίου, συνεζήτησαν οἱ στρατηγοὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Ἰάμπολλοι ἀντέτειναν, λέγοντες ὅτι παρήτησαν πετρίδα καὶ συγγενεῖς χάριν τῆς γῆς τοῦ Σωτήρος, καὶ οὐχὶ νὰ κατακτώσι πόλεις καὶ χώρας Χριστιανῶν. Πολλοὶ ἐλείποτάκτησαν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, ἄλλοι δὲ πλοίων ἐμπορικῶν ἀπῆλθον ἐκ Βενετίας καὶ ἄλλων λιμένων εἰς Συρίαν, ἕκαστος περιμενόντες τὸν στρατὸν τῶν στρατηγῶν. Οἱ Γάλλοι μετὰ τοῦ δουκὸς, παρεδελγθέντες τὰς προτάσεις ταύτας, ὑπεδέχθησαν τὸν Ἀλέξιον

τατον καὶ πολυτροπώτατον κακόν, καὶ τῶν ἀπεικλιῶν πάντων Ῥωμαίων πρωτοεργὸν αἴτιον, ὁ τῆς Βενετίας δούξ Λαδοῦλος» — 814. Ο Ἡογλ. Α'. 94, ἐν σμκ. διαφεύδει τὴν γνώμην τινῶν ἱστορικῶν λεγόντων, ὅτι οἱ Γρακοὶ ἐξέτιφλωσαν τὸν Λαδοῦλον, ἐπὶ τοῦ αυτοκράτορος Μωχίλ—*Car l'empereur des Grecs si fuyoit embachmé les yeux.* Büchom. Recherches. Τόμ. Α'. 7.

(1) V. H. 20.

(2) «Οἱ τὸ κάστρον τῶν Ἰακάρων καθεῖται τῆ Ῥωμαίων ἀλέκτηρ, Ἰάμ Ἐρατ.» Κ. Βορφυρ Γ'. 439. «*Jaibera, et hodie Iudra, urbs et colonia antiquissima.*» ἐν σμκ.

(3) Ταῦτ' παραλήθει τοῦ παιδὸς δουσιωθεὶς ὁ Πάπας, μέλητα δὲ ταῖς ὑποσχέσεσιν (ἐτύχχανον γὰρ ἄρα)» κτλ. Γεώργ. Ἀεροπ. 6.

(4) V. H. 28.

(5) Tafel καὶ Thomas Α'. 416.

(1) Περίπου 40,000,000 φράγκων. Gilhoun. Ker. LX.

(2) Ταῦτα μετέφρασα ἐκ τοῦ Βυλλαρδουλοῦ. 32. Περὶ τούτων λέγει ὁ Νικήτας: 715 «Τὸν τοῦτον Ἀλέξιον οὐ μάλιστ' ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἢ τὰς φρονίας ἐξέλιπον, παλιότροποι πάντες καὶ πράγμασιον ἐντακέντες: ἄδρες παρδαλιῶντες ἐκείνοις ἐν ἡρώσι συνθέσθαι παρέπεισαν, ἣ μηδ' αὐτὸς ἐπέσκηκε πέρα λαβεῖν: οὐ γὰρ μόνον θελήσαν: χρημάτων αἰτησάμενοι κατέπεισε τὸ μερᾶσιον, ἀλλὰ καὶ σὺνταρον κατὰ τῶν Σαρρακηνῶν μετ' ὀπλομάχων Ῥωμαίων... τὸ δὲ δὴ μετῶν καὶ ἀποστάτων, παρεκτροπὴν πίστεως ὅποια τοῖς Λατίνοις ἀπατάσεται» — οὕτε μὴν τὸ μισορῳμαῖον φρόνημα τῶν Λατίνων ὁπωσούτ' ἐβίβιστο κατὰ νοῦν.» 728.

μετὰ πολλῶν τιμῶν. Ὁ γαρκαὶς καὶ πολυμήχανος δούξ ἐκ τοῦ πολυκρήθμου στόλου, ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀλέξιον ὅσας τρήρεις καὶ πλοῖα ἤθελε

Τὰυτὰ πάντα, ἄγνωστα εἰς τοὺς ἡμετέρους ἱστορικούς, ἀφαιρῆται μετὰ τῆς συνθήκης αὐτοῦ ἀφελείας ὁ Βιλλαρδουίνος. Ἐνθερμος ὅπαδος τῶν Βενετῶν, ἀμφιβάλλω ἂν ποτὲ ὁ ἕθιος ἢ οἱ σταυροφόροντες πατριῶται αὐτοῦ, ἐνόησαν τὴν δολιότητα τῶν Βενετῶν, καπλευσόμενον πρὸς ὄφελος ἐκυτῶν τὸν ἔθεον καὶ ἄθετον ζῆλον τῶν Γάλλων. Ἡ μετ' ὀλίγον εὐχερῆς κατάκτησις τῆς Κ/πόλεως, τὰ λάφυρα, ἡ βασιλεία τῶν Γάλλων ἡγεμόνων καὶ ἡ ἐπιπερδυστάτη ἐμπορεία τῶν Βενετῶν ἐπὶ τῶν παρκλιῶν τῶν Βυζαντινῶν, κὺγχρήσαντο τοὺς πάντας. ἡ δὲ πρὸ πολλοῦ ποθυομένη ὑποταχὴ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν Ῥώμην, κατεσίγησε καὶ τοῦ Πάππα τὰς ἀρὰς κατὰ πάντων τῶν σταυροφόρων, πολιορκούντων καὶ λεηλατούντων χώρας Χριστιανῶν καὶ οὐχὶ Μωαμεθανῶν (1).

Ὁ Νικητῆς λέγει, ὅτι τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσακίου Ἀλέξιον, συμπαρέλαθεν ὁ νεῖδός του Ἀλέξιος, ὅταν ἐκστρατεύων κατὰ τοῦ πρωτοστράτορος, κατέλυσε τὴν Δημοκρατίαν (2). Ἐκεῖσε κατέπλευσε πλοῖον Ἰσπανίου τινός, πέμψαντος τὸ ἀνάκτιον αὐτοῦ εἰς λιμενίσκον μὴ ὀρώμενον ἐκ τῆς Δημοκρατίας, καὶ παρακλιθέντος τὸν νέον Ἀλέξιον (3). Οὗτος δε, ἐνδυθείς ἱμάτια ναυτικά, καὶ ζυρίσας τὴν γενειᾶν αὐτοῦ, διέφυγε τοὺς ἐρευνησάντας τὸ πλοῖον Βυζαντινοῦς. Εἰς τὴν φυγὴν τοῦ νέου συνήργησε καὶ ὁ Φίλιππος γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῆ (4).

(1) Impugnantes populos Christianos, cum debussisset expugnare perfidos Saracenos. Ἐν ἐπιστολῇ τοῦ Πάπα πρὸς τοὺς σταυροφόρους. Tafel καὶ Thomas B' 28

(2) Σελ. 711. «Ἐν τῇ περὶ τὴν Θράκην χωρίῳ Δημοκρατίας. Ν. Βρυξ. 133. καὶ τὴν σελ. 229. Πολέμων παρὰ τὸν, πρὸς νότον τοῦ Μεγάλου Ῥήγιου καλεῖται σήμερον, τὰ Δημοκράνα. Πολλὰ λείψανα Βυζαντινῶν κτηρίων σώζονται πλησίον τῆς κωμοπόλεως ταύτης.

(3) Διεσώθησαν εἰς τινὰ ἔγγραφα τῆς Πίσης, τὰ ὄνοματὰ τῶν συνεργησάντων εἰς τὴν φυγὴν τοῦ νέου Ἀλέξιου. Raimeres, comes de Segalar, καὶ Hilobrandus Familias. Boyl. A 95. ἐν σελ. Buchon. Recherches. Tom. I'. 43—Δ. 23. Ὁ λιμενίσκος οὗτος ἐκείζω ὅτι εἶται ὁ ὄρμος τῆς νῆς Καλλικρατίας, ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ κόλπου καλουμένου νῦν Μεγάλου Τζεκιετζέ, τὸ πάλαι Μίγα Ῥήγιον καὶ κόλπος τοῦ Ἀθήρα. Ὁ ἐν Δημοκρατείᾳ διατρίβων, δὲν βλέπει τὸν ὄρμον τῆς Καλλικρατίας.

(4) Νικ. Χων. 711. Περὶ τοῦ Φιλίππου οὐδὲν λέγον οἱ ἀλλοδαποὶ ἱστορικοί.

Ἄπας ὁ στόλος τῶν σταυροφόρων, μετὰ τοῦ Ἀλέξιου, ἐκπλεύσας ἐκ τῶν Ἰκθάρων, προσωρισθήσῃ εἰς Κόρκυραν, ὅπου διέμεινε τρεῖς ἑβδομάδας· ἐκεῖθεν περὶ πλοῦν τὴν Πελοπόννησον ἀφίχθη εἰς Εὐβοίαν, ὅπου οἱ σταυροφόροι ἀπέβησαν εἰς Ἄνδρον, τῆς ὁποίας οἱ ἐγκατοικοὶ προσεκύνησαν τὸν Ἀλέξιον καὶ εὐχρήμισαν αὐτὸν ὡς αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου.

Ἀνακλισάντες τὸν Ἑλλησπόντον καὶ τὴν Ἠροποντίδα, προσωρισθήσαν οἱ σταυροφόροι εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, τῇ 23ῃ Ἰουνίου, περὶ μὲν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

Τῆς ἐδῶθεν φαινόμενης πόλεως τὰ τεῖχη καὶ οἱ ὕψιστοὶ πύργοι, τὰ πλοῦσι ἀνάκτορα, καὶ αἱ ἐκκλησίαι ἐξέβλησαν τοὺς σταυροφόρους. καὶ μετὰ τρόμου θεωροῦντες τὸ μεγαλεῖον τῆς Κ/πόλεως, καὶ τὸ βυλοκίνδυνον τοῦ ἐπιχειρήματος αὐτῶν (1).

Εἰς τὴν μικρὰν τούτην κωμόπολιν κῦθημὸν ἀπέβησαν οἱ ἡγεμόνες Γάλλοι καὶ ὁ δούξ τῆς Βενετίας, καὶ συνεδρίασαν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας (2). Μετὰ πολῶρον συζήτησιν, τῆς ὁποίας τὰ καθέκαστα ἀτυχῶς ἀποσιωπῆ ὁ Βιλλαρδουίνος (3). ἀναστὰς τελευταῖον ὁ δούξ τῆς Βενετίας, εἶπε· «Κύριοι, γινώσκω τὴν χώραν ταύτην κάλλιον ὑμῶν, διότι ἄλλοτε διέτριψα ἐδῶ . . . Ἄν πορευθῶμεν διὰ ζήρης, γνωρίσατε, ὅτ' ἡ ζήρη εἶναι μεγάλη καὶ εὐρεία, οἱ ἡμέτεροι δὲ, ἄποροι καὶ πειναλῆς. θέλουν δικαιοσπισθῆν ἐν τῇ ζήρᾳ, ζητούντες τροφὰς.

«Πολλοὶ λάθεις εἶναι ἐν τῇ γῶρᾳ ταύτῃ, καὶ ὅσων καὶ προσυλαττόμεθα, θέλομεν ἀπολέσει τοὺς ἡμετέρους· ἢ ἀπόλειξ αὕτη δι' ἡμᾶς εἰν' ἐπιζήμιος, διότι ὀλίγοι εἰμῆθα διὰ τὸ ἔργον τὸ ὅποιον ἐπεχειρήθημεν.

Ἐδῶ σιμᾶ, εἶναι νῆσοι τινες (4), τὰς ὁποίας ἐδῶθεν βλέπετε, ὅπου ἄνθρωποι κατοικοῦν, κομίζοντας σίτον, τρόφιμα καὶ ἕτερα ἀγαθὰ. Ἄς προσωμισθῶμεν ἐκεῖσε, ἄς συλλέξωμεν

(1) V. H. 44. Ἀντίγραφα τοῦ λόγου τοῦ Βιλλαρδουίνου. Ἡ Κων/στασις πλείοντος βουλεύου ἐ μέρου, μόλις φάνεται ἀπο τὸν Ἁγιον Στέφανον, ἀπέχοντα μὴ α 10. Ὅταν νότιος ἄνεμος πύει, πάντα τὰ κτήρια θαυμασίως διακρίνονται.

(2) Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἱερατοφόρος οὖσα, κατεδαφισθῆ τὸ 1844 καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ἀνηγέρθη ἡ σημερινή.

(3) «Toutes les paroles qui y furent dites, le livre ne vous les contera pas.—V. H. 44.

(4) Ἐνοεῖται τὰς παρὰ τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν καλουμένας Πρωτοκωνίστους, φαινόμενάς ἀπὸ τοῦ χωρίου τοῦ Ἁγίου Στεφάνου.

τὸν σίτον καὶ τὰ τρώγυμα τῆς χώρας, μετὰ ταῦτα ἄς πλεύσωμεν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ πράξωμεν ὅ,τι διατάττει ὁ ἡμέτερος Κύριος, διότι κάλλιον τοῦ μὴ ἔχοντος, μάχεται ὁ ἔχων τροφάς.» Ταῦτα τὴν γνώμην τοῦ δουκὸς παρεδέχθησαν ἅπαντες οἱ συνεδριάζοντες.

Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ γεραιοῦ δουκὸς, ἦτο λίαν συνετή. Ἄν οἱ σταχυορρόοι ἐκ τῆς κομοπόλεως τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐπορεύοντο διὰ ζῆρας πρὸς τὰ χερσαία τεῖχη, ἀπέπλευσαν ἐκείθεν ἐκτὼ μίλια, ἤβηλαν ἀποτίχει, προσβάλλόμενοι συγχρόνως καὶ ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ τῶν περὶ κομοπόλεων. Ἡ ὑπὸ τῶν Λατινῶν διὰ θαλάσσης εὐεργὴς ἄλωσις τῆς πόλεως, καὶ ἡ μετὰ ταῦτα πολυήμερος τοῦ Μωϊσμέθ ἐπιλοχικὴ, προσεκυρώνουσα τὴν στρατηγικὴν ἐμπειρίαν τοῦ γεραιοῦ δουκὸς.

Τῆ 24ῃ Ἰουνίου, οἱ σταχυορρόοι παρασκευάσαντες τὰ πολυάρθρα αὐτῶν πλοῖα διὰ μάχην, καὶ ὀπλισμένοι ἅπαντες, ἀπέπλευσαν πρῶτῃ, ἐκ τῶν παραλίων τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, πνέοντος νοτίου ἀνέμου (1) Περὶπλευσαν τόσον πλησίον τῶν τειχῶν τῆς Κ πόλεως, ὥστ' ἠδύνατο νὰ ξίψωσι βελέη ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν, ἵσταμένους ἀθρόων ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ ὑψύγων (2).

Χάριν τοῦ νοτίου ἀνέμου, οἱ σταχυορρόοι προσωρμίσθησαν εἰς Χαλκηδῶνα εἰς τὸ πάλαιον τοῦ Ἀλεξίου (3), τοῦ ὁποῦτο τὴν λαμπρότητα ἐξυμνεῖ ὁ Βιλλαρδουίνος. Οἱ ἠγμένους μόνου κατέλυσαν ἐντὸς τοῦ πάλαιτου, οἱ ἐπίλοιποι ἀνέστησαν σιγητὰς εἰς τὴν περιχώρον, καὶ ἀποβιβάσαντες τοὺς ἵππους, ἀφῆκαν εἰς τὰ πλοῖα μόνους τοὺς ναύτας. Ἐδοῦ διέμειναν τρεῖς ἡμέρας, συναχόντες τὸν ἅδ' ἠερσιθέατα σίτον, καίμενον εἰς τοὺς ἀγρούς (4).

Μετὰ τριήμερον ἀνάπλευσαν, τὰ πλοῖα ἀνέπλευσαν τὸν Βόσπορον μέχρι τῆς Χρυσουπόλεως, εἰς ἕτερον ἀνακτορον τοῦ Ἀλεξίου (1). Τὸ δὲ ἱππικὸν ἐπορεύθη διὰ ζῆρας· οὕτω δὲ ἄπασα ἡ δύναμις τῶν σταχυορρόων χερσαία καὶ θαλασσία, ἦτον ὑπὸ τὰ βρέματα πάντων τῶν ἀπέναντι Κ/πολιτῶν.

Ὁ ἀκόλουτος καὶ πομπικὸς οὗτος εἰσπλους τῶν Λατινῶν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Βυζαντίου, τοῦ ὁποῦτο τὰ ἐρριμνόμενα ὄχυράματα ἐξέπληξαν τοὺς ἰδίους ἔχθρους, τεκαηροὺ τῶν Γραικῶν βρασιλέων τὴν ὀχλήν ἠγεμονίαν, καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ λαοῦ τὴν αἰσχρὰν δουλείαν. Οὐδέποτε ἄλλοτε ὑπέστη τὸ κράτος τοσαύτην ἀτιμίαν καὶ ἀδοξίαν. Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς συμβάσεως τοῦ Ἐδμουνδὸλ Κορναῦοῦ μετὰ τῶν Βενετῶν, καὶ τῆς ἐνοικίσεως τῶν Ἡταίων καὶ Γενουανῶν ἐντὸς τῆς Κ πόλεως μετὰ προνομίων, ὑπερτέρον τῶν ἰδίων ὑπακῶν, ἤρχονται καὶ μετὰ τῶν Λατινῶν ἀτελοῦτατοι ἐριδες, ἐισώστον ἢ κατὰ τῶν Γραικῶν ἀδυνατώπου ἔχθρῶν τῶν Βενετῶν, ἀποπληκνήσασα καὶ τοὺς Γάλλους, ἐπέφερε τὴν ἄλωσιν τῆς Κ πόλεως καὶ τὴν κατὰκτασιν τοῦ κράτους. Ἡ ἐιστρατεία αὕτη, κατ' ἐμέ, ἦτο προμελετημένη σθένει τῶν ἐμπύρων Βενετῶν (2), πρὸ πολλοῦ βραχυμένον τοὺς μὲν Βυζαντινοὺς νὰ ἐκδικηθῶσι τοὺς δὲ Γενουανιστοὺς ν' ἀποδιώξωσι. Ἐὶ ἐγένετο καθ' ὅλον τὸν χρόνον τοῦτον ἐν Βυζαντίῳ μετὰ πολλῆς θλίψεως ἀραγεῖται ὁ Νικήτας (3). Ὁ

(1) Καὶ ἐπὶ ἔτος τότε τοῖς κατὰ Ἰμαλίην ἔργασι ἐπαυτίζομενος, ἔ Σουστέρου ὀνομαζόμενοι. Ν. Χου. 280.

(2) Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πάπα Ἰουαννίου Γ' πρὸς τὸν Βασιλέα Ἀλέξιον, ὑπὸ χρόν. 16 Νοεμβρίου 1202, καταγράφεται ὅτι ὁ ἰσχυρὸς βασιλεὺς τοῦ Ἀλεξίου ἐβίβασε τὰ σπῆδ' αὐτῶν Βενετῶν, μελετώντων νὰ προσβάλωσι τὸ Βυζάντιον, διότι ἐπεμψε πρόσθετος παρακλήσιν τῶν Παπῶν. Ἐ' ἀποτίρησιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς μελετιομένης ἐπιτακτικῆς. Γουαρνὶ δὲ Πάπα. — «Proposuerunt siquidem nobis dicti nuntii tui, et idemiam tuas litteras continebant quod, cum Christianorum exercitus qui venturus est in subsidium Terrae Sanctae, praeposuerit tuae magnitudinis terram inuictor» κτλ. Tafel καὶ Thomas Α'. 404. Ἀ γὰρ ὁ Σαυλὶ περὶ τῶν Βενετῶν. Α'. 33. Egli è perciò v'isumide che i Veneziani... avvisassero di agevolarsi la via, tanto di vendicare le antiche offese, quanto di acquistare la facoltà di mercanteggiare in quelle parti, con immunità esclusiva.

(3) Σελ. 716. 651 Ὁ Βυζαντινὸς λαὸς μετὰ τῶν Βαρβάρων ἐκακοῦσε τοὺς ἐν Κ]πολεὶ ἐμπερομμένους Ἰταλοὺς. Heyd. Α'. 95.

(1) « Et Bien leur donna bon vent tel qu' il leur fallait. V. H. 46.

(2) Ἐκαστος συμπεραίνει πόσο πότται τὴν ἡμέραν ἐκίνην συζήτησαν ἐπὶ τῶν τειχῶν. Ἐνα ἴδιον παραπλοῖα τὰ τοσούτον πολυαρθρῶν σ ὅλων. Μέγχι ὁ V. H. 46 — « Il y avait tant de gens sur les murs et sur les tours qu'il semblerait qu'il n'y en eut pas ailleurs. » Μετὰ τῶν φρουρῶν συζήθησαν ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ πότται.

(3) Ν. Χου. σελ. 717. Ἡ ὁμοίως σπῆδ' τοῦ νοτίου ἀνέμου τὰ πλοῖα δὲν ἀγροδολοῦν εἰς τὰ Ἀσιατικὰ παράλια τῆς Κ πόλεως, ἀλλὰ το θέρου ὁ νότιος ἀνεμὸς εἶαι πάντοτε γαλήνιος. C. Christ. IV. 173.

(4) Εἰς τὰ Ἀσιατικὰ παράλια τῆς Κ πόλεως, ἡ μὲν κρήνη θερμίζεται τὴν 15ῃν, ὁ δὲ σίτος τὴν 23ῃν Ἰουνίου. Οἱ νοτιοὶ ἄνεμοι συζήθως ἐπιταχύνουσι τὴν ὠριμότητα, καθὼς συνέβη καὶ τὸ ἔτος τοῦτο.

ναύαρχος Μιχαήλ ὁ Στυρηνός, τὸν ὁποῖον ἀρχήτερα ἀνέφερε ὡς ζημιώσαντα τὸν πειρατὴν Καφουράν ἐμπορευόμενον ἐν Βυζαντίῳ (1), ἀτιμωρητὶ ἐπώλει καὶ γόμορος καὶ ἀγκύρας, καὶ χάριν τῆς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιγάμιας αὐτοῦ « ἀπαξάπαντος πλοίου μακροῦ, τὰ νεώρικα Ῥωμῶσιον ἐκένωσε ». Οἱ διαφορῆλακες ἐκτομίαι, ἐκόλυαν τὴν κατακομὴν ναυπηγῆσιμον δένδρων, διότι τὰ δάση ἐφυλάττοντο διὰ τὰ κυνηγεῖα τοῦ αὐτοκράτορος· ὁ δ' Ἀλέξιος πάντῃ ἀδιάρητος περὶ τῶν καταχρήσεων τούτων, εἰς ἐπιδείψιον εἶχε γέλωτα τὴν τοῦ « Λατινικοῦ στόλου ἀπόλοιαν, καὶ ὡς εἰς « μῦθον ἀπέλυε τὰ τοῖς ὡσὶν ἐνκυκλα δεινὰ, « καὶ πρὸ θημάτων πολλοῖς κείμενα ». Μυθῶν δὲ, ὅτι οἱ σταυροφόροι μετὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἰαδάρων ἐπλεον πρὸς τὸ Βυζάντιον καὶ ὅτι ὁ μετ' αὐτῶν συμπλέων ἀνεψῖός αὐτοῦ Ἀλέξιος ἀνηγορεύετο (2) αὐτοκράτωρ ὑπὸ πολλῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν, ἤρχισεν ἐπισκευάζων, « τὰ τῶν σκαριδίων ὑπόσκαθρά τε καὶ θρηπιδεῖα στατα, μόλις εἰς εἰκοσιν ἀριθμώμενα » περὶ αὐτῶν δὲ καὶ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως τὰς ἑξῆς ὡσθεν οἰκήσεις κατερείπειν προσέτατταν». Εἰς τὸν Ἑλλάσποντον (3) καὶ δι' ὅλης τῆς Προποντίδος οὐδὲν πλοῖον Βυζαντινὸν ἐφάνη, καὶ οὕτως εἰσέπλευσαν οἱ Λατίνοι μέχρι τῆς Χρυσουπόλεως, « μηδενὸς εἰδότες σχεδόν ». Ταύτην τὴν ἄλιγορίαν τοῦ Ἀλεξίου καὶ τῶν συμβόλων αὐτοῦ, δὲν ἐγίνωσκον οἱ Λατίνοι.

Περὶ τοῦ Βυζαντινοῦ στρατοῦ ἐντὸς τῆς Κ/πόλεως ἐλίγιστα λέγει ὁ Νικήτας. Μνημονεύει (4) φάλαγγός τινος περὶ τὸν Δικμάτρων (5), ἐκεῖσε σταθμευούσης, ἵνα ἐμποδίσῃ τὰς ὀπισθεν τῆς Χρυσουπόλεως ἐκδρομὰς τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τῆς φάλαγγος ταύτης ἀπεστάλη Λατινικὸν ἱππικὸν, καὶ συμπλοκῆς γενομένης, ἐδραπέτευσαν οἱ Βυζαντινοὶ « μάλιστα οἱ στρατηγοί, ὡς κρηδέλχοι πλέον δειλάνδρου ».

Ταῦτα τὰ μετὰ πολλῆς ἀληθείας ἱστοροῦ-

μενα τοῦ Νικήτα, σφραγίζουσι τὴν μέχρι τοῦ Βασπόρου ἀκόλουτον πορείαν τῶν σταυροφόρων.

Τῇ 29ῇ Ἰουνίου, τὴν ἐπικύριον τῆς ἀφίξεως τῶν Λατίνων ἐν Χρυσουπόλει, ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἐπεμψεν εἰς τὸν ζένον στρατῶν, πρέσβυν Νικόλαον Ῥόσσην τὸν Γενουήσιον (1), οὗτο λαλήσαντα ἐνώπιον τῶν σταυροφόρων. « Κύριοι, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος, γινώσκει ὅτι εἴθε οἱ γενναϊότεροι τῶν ἀνθρώπων τῶν μὴ ἔστεμαμένων, καὶ πολιτικὰ καλλίστης χώρας. Πραξενίζεσθε δὲ δικαίᾳ ἤθετε εἰς τὴν χώραν καὶ βασιλεῖαν αὐτοῦ, ὄντες καὶ ὑμεῖς καὶ οὗτος χριστιανοί. Γινώσκει ὅτι πορεύεσθε ἵν' ἐλευθερώσῃτε τὴν ἔβραν τῆς θλαχάσης ἀγίαν γῆν, τὸν τίμιον σταυρὸν, καὶ τὸν Ἅγιον τάφον. Ἄν ἦσθε πτωχοὶ καὶ ἄποροι, ἀπερχόμενοι ἐκ τῆς χώρας αὐτοῦ, θέλει σᾶς δώσει εὐχαρίστως ἐκ τῶν ἰδίων καὶ τέρψιμα καὶ χρήματα. Δὲν προτίθεται οὐδὲλως νὰ σᾶς κωκοποιήσῃ, μολονότι ἔχει δύναντον, διότι καὶ εἰκοσαπλόσιον ἐν ἡσθε, ἡδύνατον νὰ σᾶς κατατροπώσῃ, ἂν εἶχε διάθεσιν τοιαύτην ».

Εἰς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Κόνων, ἐν ὀνόματι πάντων τῶν ἡγεμόνων. « Εὐγενέστατε, μᾶς εἶπετε ὅτι ὁ ὑμέτερος Κύριος παραξενίζεσθε, ὅτι εἰσῆλθαν οἱ ἡμέτεροι Κύριοι καὶ ἡγεμόνες εἰς τὴν χώραν καὶ βασιλεῖαν αὐτοῦ. Εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ δὲν εἰσῆλθαν, διότι ἀδικῶς καὶ παραλόγως κρητεῖ αὐτὴν, ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ἄνηκει αὕτη, εἰς τὸν ἐδῶ ἐπὶ θρόνον καθήμενον ἀνεψῖόν αὐτοῦ Ἀλέξιον, υἱὸν τοῦ Ἰσακίου ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος (2). Ἄν προσέλθῃ εἰς τὸ ἔλκος τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ καὶ ἀποδώσῃ τὸ στέμμα καὶ τὴν βασιλείαν, ἠέλομεν τὸν παρακλέεσθαι ἵνα τὸν συγχωρήσῃ καὶ τὸν χάρισῃ περίσσειαν, ἵνα ζήσῃ πλουσιοπρόχως διὰ τοιοῦτον σκοπὸν δύνασθε νὰ ἐπανέλθῃτε, ἄλλως μὴ τοιμηθήτε νὰ ἐπιστρέψῃτε » (3).

Τὴν ἐπικύριον οἱ σταυροφόροι ἀπεφάσισαν νὰ δεῖξωσι τὸν νέον Ἀλέξιον εἰς τὸν λαὸν τῆς

(1) Ἑλλην. Φιλ. Σπλ. Τόμ. ς'. σελ. 153.

(2) Νε. Χων. 717.

(3) Εἴκοσι πλοῖα κατὰ τῶν 240 τῶν Λατίνων, καὶ ταῦτα κατὰ τὸν ἀψευδέστατον Νικήταν « θρηπιδεῖα στατα » !

(4) Σελ. 718

(5) Danatryes est Bithyniae mons et urbs supra Scutarium (Christyopolim) Tafel καὶ Thomas. A. 270. ἀναφέρουν καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς τοὺς γράψαντας περὶ τοῦ ὄρου· τοῦτου. Εἶναι τὸ νῦν καλούμενον Ἀλέμα ὄχ. Πατρι. Κωνσταντινου Ἑλλάς Γραφαὶ 369, C. Christ. IV. 477.

(1) Ce messenger avait nom Nicolas Roux, et était natif de Lombardie» V. H. 49. Περὶ τούτου οὐδὲν ἀναφέρει ὁ Νικήτας. Rossi, μεταποίησεν ὁ V. H. κατὰ τὴν γλώσσαν αὐτοῦ, εἰς Roux.

(2) O. V. H. σελ. 24, μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Ἰσακίος ἐξήγορεσεν ἀπο τοῦς Τούρκους τὸν νῦν βασιλεύοντα ἀδελφὸν του.

(3) V. H. 49. Canon de Béthune.—Τούτου καλεῖ ὁ Νικήτα. 825. « Ἡθ. Ηιστορίας κόμητα Κόνων. » Ἐπὶ τοῦ πρέσβους τούτου οὐδὲν εἰπέρει λέγει ὁ V. H.

Κ/πλόως (1). Ὁ δούξ τῆς Βενετίας καὶ ὁ Μαρ-
κῆσιος Μονφερράτου, παρέλαβαν τὸν νέον ἐν
τῷ πλοίῳ αὐτῶν, ἀκολουθουμένῳ ἀπ' ἄλλα
πλήρη σταχυορρόων. Παρέπλευσαν πλησίον τῶν
τειχῶν, κατέδειξαν τὸν νέον εἰς τὸν ἐπὶ τῶν
τειχῶν συνθηροσμένον φιλοθεάμονα λαὸν λέ-
γοντες, εἶδόν ὁ νόμιμος ὑμῶν ἄρχων, ἤλαθμεν
ἕνα σῆς ὑπερσπισθῶμεν, διότι ὁ νῦν βασιλεῖον
ἀδίκως ἀφῆρπασε τὸν θρόνον, ἐκυρωλώσας τὸν
ἀδελφόν. καὶ ἀποδιώξας τὸν νόμιμον ἄρχον-
τα ». Ταῦτα ἴκουσα ὁ λαὸς τὸν Βυζαντίου,
ἀλλ' οὐδεμίᾳ φωνῇ, οὐδὲν κίνημα ὑπὲρ τοῦ
νέου Ἀλέξiou. Ἡ παρτάξις αὐτὴ ἐγένετο ὑπὸ
τὴν Ἀκρόπολιν, παρὰ τὰ τείχη τῶν ἀνακτό-
ρων καὶ τῆς Προποντιδῆς, διότι ὁ λιμὴν ἦτο
κεκλεισμένος διὰ τῆς ἀλύσεως, ἐκτεινομένης
ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Βυζαντίου μέχρι τοῦ
Γαλατᾶ.

Οἱ σταχυορροὶ μετὰ τὰς μαχαιὰς ταύτας
ἀποπέριε, γενομένης χάριν μάλλον τοῦ Γάλ-
λων, ἀποστρεφόμενων τὴν κατὰ τῶν χριστιαν-
ῶν Βυζαντινῶν πάλιν, ἀπερρίσαν ἕνα προ-
σβάλλουσι τὴν Κων/νιν. Ἴν' ἐπιτόχωσιν, ὄφειλαν
πρῶτον νὰ κυριεύουσι τὸν Πύργον τοῦ Γαλα-
τᾶ, ὅθεν ἐπεκτείνετο πρὸς ἕτερον Πύργον τῆς
ἀνακτῆ ἀκροπόλεως, ἡ κλειδοῦσα τὸν λιμένα
ἄλυσαι. (2) Διὰ τῆς ἀλύσεως ταύτης, ἄπκς ὁ
εὐρύχορος καὶ νήνεμος λιμὴν τῆς Κων/λεως,
ἦτον ἀπρῶσιτος εἰς τοὺς ἐχθρούς. (3) Ὁ Γα-

λατᾶς ἦτο τότε προάστειον ἀτείχιστον. (1)
ἐπὶ τοῦ ὀπίου ἐχθροῦ δὲν ἤδυνάτο νὰ μείνη,
διότι προσεβάλλετο ἀπὸ τὰ πετροβόλα μηχαν-
νήματα τῆς ἀπέναντι Κων/λεως, καὶ ἀπὸ τὰ
Βυζαντινὰ πλοῖα τὰ ἀνεωχλήτως διαπλέοντα
τὸν λιμένα. Τοῦτου ἕνεκεν ὁ Ἀλέξιος μετὰ
τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, κατέλαθε τὴν πρὸς βορ-
ρᾶν τῆς ἀλύσεως παραλίαν. (2) ὅπου ἐγένωσκεν
ὅτι ἐμελλαν τὰ πλοῖα τῶν σταχυορρόων νὰ
προσορμισθῶσι. Συγχρόνως τὰ ἐλίην Βυζαν-
τινὰ πλοῖα παρετάχθησαν ὀπισθεν τῆς ἀλύ-
σεως καὶ ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἕνα συνάμα μετὰ
τοῦ στρατοῦ, ὑπερσπισζονται τὸν ἐκπιελοῦ-
μενον Πύργον, κείμενον μέσον τοῦ στρατοῦ καὶ
τῶν πλοίων.

Τὸ Πύργον τοῦτου τοῦ Γαλατᾶ, πολλὰκις
συγχεσμένον μετὰ τοῦ μέχρι σήμερον σωζομέ-
νου ἔργου τοῦ πύργου, καλουμένου τοῦ Χριστοῦ (3),
σώζονται εἰστέτι λείψανά τινα. Εἰς ἔγγραφο
Λατινικῶν δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Σαου-
λη, ὄριζον τὰ ὅρια τὰ πρῶτιστα τοῦ Γαλατᾶ,
λέγεται, ὅτι ὁ καλούμενος Πύργος τοῦ Γαλατᾶ,
ἦτον ἐπὶ τῆς παραλίας, ἐδομηκότα βήματα
πρὸς ἀνατολὰς τοῦ τείχους τοῦ Γαλατᾶ, τοῦ
ἐκτεινομένου ἀπὸ βορρᾶν πρὸς νότον (1). Τὸ
τεῖχος τοῦτο τὸ κυρίως Ἀνατολικὸν τοῦ Γα-
λατᾶ, εἶναι τὸ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τὴν ὑπώρειαν
τοῦ λόφου, παρὰ τὴν ἑδὸν σήμερον καλουμέ-
νην Χαρακτῆ σοκά, καὶ κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν

(1) Ὁ Hugo, κόμης τοῦ Ἁγίου Παύλου, γράφων
πρὸς τὸν φίλον του Ερρίκον τὸ 1203, καὶ ἀφῆρπαι-
νος τὰ τῆς πολιορκίας, λέγει. — «Εὐρεσκόμενοι εἰς
Σουτᾶρι παραβρισθήμεν, οὐ οὐδαί φίλος, οὐδαί ἀ-
πειταλόμενος προσήλθεν ἡ ἀναγγελίη τὰ ἐν Βυζαν-
τινῷ γεγόμενα. Tafel καὶ Thomas A. 306. Ὁ Hugo
ἴκουε εἶρον ἢ προσεῖπεν πρὸς τὸν μετ' αὐτῶν συν-
εισπρατεύοντα Ἀλέξιον.

(2) Περὶ τῆς ἀλύσεως ταύτης συχνὰ μνημονουμέ-
νη εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Βυζαντινῶν, λέγει ὁ κό-
μης Hugo «hude perrexiimus ad quamdam turrim
fortissimam, que Galathia nuncupatur, in qua fir-
mabatur catena ferrea grossa nimis, que posi-
ta super ligna transversa mare transnatabat (ἐπὶ
κιστῶν τε μεγίστων ἐφαρμοσάμενος. Α. Διάκ. 79).
attingens usque ad muros civitatis. Catena illa
portum servabat — Tafel καὶ Thomas A. 306.
Après eurent conseil se ils se logeroient devant
la tour de Galathas, et il s' logerent. Jusques à
Constantinople avoit une chaîne mont grosse qui
tenoit les nefes, que elles ne pouoient entrer ou port
sans le congé de ceux de la tour. parà tots li-
dies. Α'. 345. «τῷ φρουρίῳ ἐπέστησαν ἐν τῷ ἔθ-
σει αἰσῆρας βερυτάξιαν ἀποδῆναι ἑαυτοῖς». Ν.
Λων. 718. Κ/πλοῖς Καρλ. Βυζ. Α'. 60

(3) Μετὰ τὴν ἄλωσιν, λέγει ὁ Νικητίας, 788 «καὶ

πλόα; τῆς πόλεως καὶ τέμαχος τῆς ἀλύσεως, ἡ δια-
ταθετα συνείχε τὸν αὐστήθμον, τοῖς ἐν Σορίᾳ ὁμο-
γενεῖαι μετὰ πλείστον πλοῖων πεπόμεραι». Ὁ κ. Γλα-
βάνης, λέγει περὶ τῆς ἀλύσεως ταύτης «εἰς κριος
αὐτῆς διατηρεῖται εἰς τὸ πυροβολοστάσιον τοῦ Το-
πχανέ, καὶ ἔχει πάχος βραχίονος, σχῆμα ἐλλειπτικόν
καὶ μέγεθος ὑπὲρ τὸ ἐν μέτρον». Ἑλλην. Φιλολ.
Σύλ. V. 86. Bachon. Recherches. Τόμ. Α'. 486.
C. Christ. Α'. 9.

(1) Ὁ Ν. Ἐρηγορᾶς, Α'. 134, γράφων περὶ τῶν
ἐν Γαλατῆ συμβᾶτων τὸ 1275 λέγει «οὐτως γὰρ
σπίαι (δηλ. τοῖς Γενουσησίοις) τειχῶν ὄχρωρῶματα ἦν.»

(2) Καλεῖται σήμερον ἡ παραλία αὐτὴ Κιρῆς κα-
πῆ, καὶ Τοπ-χχανέ.

(3) «Christianum turrim» — ὁ μέγας οὗτος τῶ ὄντι
πύργος ἐκαλεῖτο ποτὲ «τοῦ Χριστοῦ» καὶ πύργος τοῦ
Σταυροῦ κατὰ τὸν Σανσοβίνου. Κ/πλοῖς Σακρ. Βυζ.
B'. 42, 44 — Καταελλίου πύργωμα — κατὰ τὸν Α.
Διάκ. 79. Ele (δηλ. ὁ πύργος) avoit à non (δύσμα)
le lors de Galatas. Bachon. Recherches. Τόμ. Α'.
486. Ἡρόλ καὶ τὸ Λεβιόν τῆς Γαλλ. Γλώσσης ὑπὸ
τοῦ Littre λέξι; Galathas.

(4) Sault. Τόμ Β'. 241. Ad marimum distan-
do à muro Castro Galate, per passus septuaginta-
τό ἐδῶ καλούμενον βῆμα, ἦτο ἐπὶ τὰ σπιθαμῶν.

γνωστὴν ἀποβάθραν τοῦ Καράισι. Ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ τείχους τούτου, κατεδαφισθέντος τοῦ πλείστου σημερον, ἀνεκτίσθη ἡ ἕξω πύλη τοῦ Χαβιροχάνου. Ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ Καράισι, ἐβδόμηκοντα Ἱταλικά βήματα, ἦτοι πῆχ. περίπου 140, πρὸς τὴν ἀνατολικὴν γωνίαν τοῦ μεγάλου χανίου τοῦ Χαλλήλ πασά, εἶναι ὁ πύργος τοῦ Γαλατᾶ. Ἄν λογιώμεν τὸ πάχος τῶν τειχῶν καὶ τοῦ ἰδίου πύργου, δὲν πλανώμεθα λέγοντες, ὅτι ὁ πύργος οὗτος τὸν ὅποιον πολ- λάκις μνημονεύουν τὰ βυζαντινὰ χρονικά καὶ οἱ ἄλλοδαποὶ ἱστορικοὶ, κατεῖχε τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ ὑγειονομείου, τοῦ ὁποῦ ἡ ὑψιτενὴς παραθαλάσσιος πύλη, μετὰ δύο ἐτέρων τὴν σήμερον ἐντετεχεισμένων, μὲ φαινόνται ἔργα βυζαντινὰ, καὶ οὐχὶ τῶν Γενουησίων. Ὁ πύργος οὗτος δὲν κατεδαφίσθη ἀπὸ τοὺς μετέπειτα κατοικοῖσαντας τὸν Γαλατᾶν Γενουησίους, διότι μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ ἀλώσεως τῆς Κ/πόλεως, ἐκλείετο ὁ λιμὴν διὰ τῆς ἀλύσεως ταύτης.

Οἱ μελετῶντες τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν, ἐννοοῦν πόσον σαφηνίζει τινὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἡ θέσις τοῦ πύργου τούτου (1).

Κατὰ τὸν Βιλλαρδουῖνον, ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος μετὰ τοῦ στρατοῦ του, ἐστρατοπέδευεν ἐπὶ τῆς βορεινῆς παραλίας τοῦ πύργου τοῦ Γαλατᾶ. Ἐδῶ πλησίον ἀπέβησαν οἱ σταυροφόροι μετ' ἄπαντος τοῦ ἵππικου καὶ προσέβησαν τὸν Βυζαντινὸν στρατὸν, τραπέντα πάραυτα εἰς ἀσχρὰν φυγὴν. Κυριεύσαντες ἀναίμακτῶς τὴν παραλίαν, ἔσφαρν πλησίον τῆς ζηρᾶς τὰ φορτηγὰ πλοῖα καὶ οὕτως ἄπας ὁ ἔχθρικὸς στρατὸς ἀπέβη ἐπὶ τῆς παραλίας, οὐδενὸς κωλύοντος. Ἐστρατοπέδευσαν ὅλην τὴν ἐπιούσαν νύκτα, εἰς τόπον καλούμενον ἡ Ἑβραϊκὴ (2).

Οἱ σταυροφόροι λίαν πρωί, προσέβησαν τὸν πύργον τοῦ Γαλατᾶ, φρουρούμενον ἀπὸ Βυζαντινοῦ καὶ ξένου ἐπικούρου (1). Τινὲς ἐκ τοῦ πύργου ἐξερχόμενοι, προσέβησαν τοὺς σταυροφόρους. Ἄλλοι δ' ἐκ τῶν ἐκείως προσωμισμένον Βυζαντινῶν πλοίων, συνεβοήθησαν τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκουμένους· τούτων τινὲς, καταδικώμενοι ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους καὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὰ πλοῖα ἐπνίγησαν, ἄλλοι δὲ ἐθνατώθησαν. Οἱ ἐκ τοῦ φρουρίου ἐξεληθόντες, καὶ ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους πληττόμενοι, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κλεισῶσι τὴν πύλην τοῦ φρουρίου, οἱ δὲ σταυροφόροι μετὰ φονικὴν πᾶλιν πρὸς τῆς πύλης ἄθροισι εἰσελθόντες, κατέσφαξαν τοὺς πλείστους καὶ ἐκυρίευσαν τὸν πύργον (2).

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ πύργου, καὶ τὴν διὰρρηξιν τῆς ἀλύσεως, οἱ μὲν σταυροφόροι εἰσέπλευσαν ἐντὸς τοῦ λιμένος, τὰ δὲ Βυζαντινὰ πλοῖα, καταδικώμενα ἀπὸ τὰ πολυάριθμα ἔχθρικά, προσωμισθήσαν πρὸς τὴν ἀπάντην παραλίαν, ὅπου οἱ ὀπλῖται καὶ οἱ ναῦται ἀπέβησαν εἰς τὴν ζηρὰν πρὸς φρουρὰν τῆς κινδυνευούσης πόλεως (3). Τέσσαρες ἡμέρας διήγαν ἐν Γαλατῇ οἱ σταυροφόροι, συσκαπετόμενοι περὶ ἐφόδου καὶ ἀλώσεως τῆς Κ/πόλεως. Οἱ μὲν Βενετοὶ ἐπρότεινον τὴν διὰ θαλάσσης ἔσφοδον, λέγοντες εἰς τοὺς Γάλλους, ὅτι διὰ πολεμικῶν μηχανῶν, καὶ κλιμάκων ἐπὶ τῶν πλοίων, ἠδύναντο νὰ εἰσπηδήσωσιν ἐντὸς τῶν παραλίων πύργων, καὶ κυριεύσωσιν ἀνέτως ἄπασαν τὴν πόλιν. Οἱ δὲ Γάλλοι, ἐπακίρμενοι ἐπὶ τῆ ἐφόδῳ τοῦ πύργου τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ὀμολογούντες τὴν αὐτῶν ἀπειρίαν εἰς ναυμαχίας καὶ ναυτικὰ μηχανήματα, ἐπρότειναν ἵνα προσβάλωσι

περὶ τὴν ἡ τοῖς Ἰουδαίοις εἰς ταρῆν ἀποπέμπεται ἀγούσι. Ν. Χων. 382.

(1) In turri siquidem sepe dicta, erant sarjanti Anglici, Pisani, Livoniani, Dachi (Dani)? ad eam protegenam constituti — Pisani. Genecciani, Daci, coll. Franc — Genecciani sunt ne Genuisi, Γενουῖται? Περὶ τούτου ἀμφιβάλλω. Tafel καὶ Thomas Α'. 306.

(2) Ὡς δ' οἱ μὲν ἐπῆγει, οἱ δ' ἐνάλοιο τῷ προσορῶν ἐπέστησαν. Ν. Χων. 718. — Baldunius cum suis classem intrantes, . . . Constantinopolim, dirigit ante turrim quae Galathas dicitur quam ascendunt et capiunt, et Pirely quod erat suburbium Constantinopolitanae urbis, ubi Judaei commorabantur combusserant. Tafel καὶ Thomas Α'. 297. Pirely εἶναι ἡ περαιά, τὸ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Πίρα.

(3) Ἐἴτα καὶ αὐτῆς (δηλ. τῆς ἀλύσεως) διαρρηγείσης, εἴσω ζύμπας ὁ πολέμιος στόλος εισρέεται. Ν. Χων. 719.

(1) Οἱ κκ. Michaud καὶ Poujonlat ἐν τῇ Correspondance d'Orient. Paris 1835 Γόμ. Γ'. 419. φρονούσιν, ὅτι ὁ νῦν ἱστέμενος πύργος τοῦ Χριστοῦ, (κοινῶς Γάλατα Κουλεστῆ) εἶναι ὁ πύργος τοῦ Γαλατᾶ τῶν ἀλλοδαπῶν σταυροφόρων, καὶ ἡμετέρων ἱστορικῶν.

(2) Ils se logerent ainsi la nuit devant la tour, et en la juiverie que l'on appelle l'Estenor, où il y avait une ville bien homme et bien riche. V.H. 55. Estenor εἶναι τὸ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς στενόον, καὶ νῦν κατάστενον. Ἀπὸ τὴν παραλίαν ταύτην τοῦ Τόπ. γανῆ ἀρχεται ὁ Βόσπορος. — Ὁ Βενιαμὴν ἐκ Τουβέλλης λέγει. «L'endroit de leur demeure (37). τῶν Ἑβραίων» se nomme Pera. Voyages de Benjamin fils de Jonas. σελ. 14 ἐν τοῖς; Voyage en Asie par Bergeron. à la Haye 1735. «τὸν μὲν εἰς τὴν

τὴν πόλιν ἐκ τῶν χειρῶν τειχῶν. Ταύτην τὴν σύμβασιν παρεδέρχθησαν μετὰ τινὰ συζήτησιν οἱ ἐν Γαλατῇ (1) ἀρχηγοὶ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ.

Τὴν πέμπτην ἡμέραν οἱ Γάλλοι ἵππεις μετὰ τῆς πεζῆς στρατίας, ὀδεύοντες διὰ τοῦ Γαλατῆ, τοῦ Κασίμ πασά, καὶ τοῦ σημερινοῦ ναυσάχμου, ἀφίχθησαν εἰς τὴν Περσίαν τοῦ Ηικαρίδιου (2) τὸ νῦν Χάσισι, ἐνθὺ συγγέρονας παρέπλεον ἅπας ὁ στόλος ἵνα προσφυλάτῃ τοὺς περυσμένους Γάλλους ἀπὸ τῆς ἐφόδου τῶν Βυζαντινῶν. Ἐλθόντες ἐδῶ ἀπένατι τῶν ἀνακτόρων τῶν Βλαχερνῶν, εὐρήκαν τὴν γέφυραν τὴν ὑπὸ πολλῶν Βυζαντινῶν ἀναπερομένην, κατὰ μέρος ἀκεκομμένην, ἵνα κωλύσῃ τὴν πέραν τοῦ λιμένα διαβάσιν τῶν ἑλλήνων (3). Ταύτην ἐπανόρθωσαν εἰς εἴκοσι τέσσαρας ὥρας καὶ τὴν ἐπισύσαν διέβησαν τὸν λιμένα καὶ ἐστρατοπέδωσαν ὑπὸ τ' ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν πλησίον τοῦ παλατίου τοῦ Βοεμῶνδου. Ἐδῶθεν ἔβρισκαν βέλη ἐντὸς τῶν ὑψηλῶν ἀνακτόρων διὰ τῶν θυρίδων καὶ τὰ τῶν Βυζαντινῶν ἐπιπταν ἐπὶ τῶν σκηνῶν τῶν σταυροφόρων (4).

Καθ' ὕλην τὴν διαβάσιν ταύτην, οὐδεὶς Βυζαντινὸς στρατιώτης ἐφάνη. Ὁ Γαλλικὸς στρα-

τὸς ὄδωσαν ὀπλισμένοι, καὶ ἔτοιμοι εἰς μάχην, διότι δὲν ἐπίστευον ὅτ' οἱ Βυζαντινοὶ, ἔχοντες πολυάριθμον στρατὸν, καὶ τοιαῦτα ἐχυρόματα, ἤθελαν ἀφήσει εἴκοσι χιλιᾶδας μαχητῶν νὰ πορεύονται ἀκούτους διὰ τῆς χώρας αὐτῶν.

Εἰς τὴν πλατεῖαν ταύτην, καίμενταν ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ ὑψηλοῦ παλατίου τῶν Βλαχερνῶν, καὶ ἐνώπιον τῶν ἐχυρῶν πύργου τοῦ Ἄνεμᾶ, καὶ τῆς πόλεως τῶν Βλαχερνῶν, ἐστρατοπέδωσαν οἱ Γάλλοι, περιχρᾶζόντες τὸ στρατόπεδον, ἵνα προσφυλάττωνται ἀπὸ τῆς ἐξόδου τῶν Βυζαντινῶν, γινομένης ἐξῆκτις καὶ ἑπτᾶκτις τὴν ἡμέραν (1). Αἱ ἐξοδοὶ αὗται ἐγένοντο ἀπὸ τῆς πύλας τῆς Γυρολήμνης, τῆς Χαρσίης καὶ τῆς Ἀδριακουπόλεως (2), καὶ τόσον πλησίον τῶν τειχῶν προσήρχοντο οἱ ἀντιμαχόμενοι Γάλλοι, ὥστε τινὰς αὐτῶν ἐτραυματίζαν μὲ λίθους, οἱ ἐπὶ τῶν τειχῶν Βυζαντινοί.

Τοιοῦτοτρόπως παρήλθαν δέκα ἡμέραι, καὶ οἱ Γάλλοι, ποτὲ μὲν προσβάλλοντες ποτὲ δὲ προσβαλλόμενοι, ἐταλαιπωροῦντο ἀπὸ τὸν κάματον καὶ τὴν πείναν, διότι οἱ Βυζαντινοὶ τῶν περιχώρων ἀπέστειλαν μακρὰν αὐτῶν τὰ ζῶα καὶ τὰς τροφὰς τῶν.

Τὰ ἔργα τῶν Γάλλων ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Βλαχερνῶν (3) ἴσως ὁ Βιλλαρδουίνος, ἀποσιωπᾷ δὲ τὰ τῶν Βενετῶν, ἐργαζομένων ἐντὸς τῶν πλοίων, καὶ παρασκευάζοντων τὰς πολιορκητικὰς αὐτῶν μηχανὰς.

Τῇ 17ῃ Ἰουλίου 1203, ὁ Βενετικὸς στόλος προσέβλεψε τὰ τείχη, ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Πετρίου, μέλερ τῆς Βασιλικῆς πύλας (4). Τὰ πλοῖα, φέροντα πύργους ἀφλέκτους, ὑψηλοτέ-

(1) V. H. 56.

(2) K]πολις. Σααρ. Βυζ. Β'. 40.—K]πολις Πατρ. 457.

(3) Et là il y a un fleuve qui se jette dans la mer, qu'on ne peut passer, sinon par un pont de pierre. V. H. 56. «Ἐκείσε δὲ (ὁ Ἰουστινιανὸς) καὶ τὴν γέφυραν δι' ἧς δύνανται τὰς τὴν περὶ αὐτὸν ποιεῖσθαι ἀπὸ τῆς ἀντιπέρας εἰς τὴν ταυερλάμωνα.» Χρον. Πατρ. Α'. 618. «Περὶ τὴν ἐκεῖ που γέφυραν καὶ τὸν λεγόμενον τρυπητὸν λίθον.» Ν. Χων. 719. «Περὶ τὸν λεγόμενον τρυπητὸν λίθον καὶ τὴν ἐκεῖσε περιγομένην ἀψίδα.» Ἰδ. 742. Διὰ τῆς γεφύρας ταύτης μετὰ δυσκολίας διέβαιναν ἐνωμένοι τρεῖς ἵππεις. «juncti lateribus.» Tafel καὶ Thomas, Α'. 307. Αὕτη εἶται ἡ μόνη εἰρήσις τοῦ πλάτους, τῆς γεφύρας ταύτης. K]πολις. Σααρ. Βυζ. Α'. 615.

(4) Et ponte et aune transmissio qui exercitum nostrum separabat à Graecis cuicvis ordinatis ante portam dnu stettimus regiae civitatis et palatii imperialis, quod Blacherna nuncupatur. Tafel καὶ Thomas, Α'. 332, 505. Εἰς ἔσπερον ἔγγραφον μηχανοκίνηται καὶ πύργοι πλησίον τῶν Βλαχερνῶν ἵσταντο ἰσταντο, quae est ab ultima turri de Virginito versus Wlachernam Ἰδ. Β'. 48. Ἡσὺ ἦτον ὁ πύργος οὗτος ἀγνωστὸς. Τὸ γεώμετρον ἀπὸ οὗτου ἀματὰ μὲν τὰ ἐν Βλαχερνῶν ἀνάκτορα» (Νικ. Χων. 719.) καλεῖται σήμερον Βαζάρμ πασά, καὶ ἐπὶ ὀλίγη τὴν θέσιν τῶν παλατίων τῶν Βλαχερνῶν καὶ τὴν ἐνορίαν Ἐγγὴ καπή. Οἱ πλείστοι πύργοι τῶν τειχῶν εἶχαν τὸ πλάσι λίθας ὀνομαζίας.

(1) V. H. 57. 58.

(2) Σκηνῆς τε αὐτῶν ὁρᾶς ἐώρων οἱ ἐν τοῖς τείχεσι, καὶ μικροὶ διαμικροὶ εἶσαν τοῖς ἐν αὐταῖς περὶ τὴν Γυρολήμνην στερεομενίστοις. Ν. Χων. 719. πρόβ. καὶ τὸν Buchon Recherches. Τόμ. Α'. 487.

(3) Dévant un castel qui est au chief de Constantinoble devers tere, qui a à non (ὀμα) Blaquerne, qui estoit uns des manoirs l'empereur; et là estoit il le plus. Buchon. Recherches. Τόμ. Α'. 487.

(4) «Τὰ πλοῖα φέροντες κατέναντι τῶν Πετρίων.» Νικ. Χων. 721. Πρὸς δυσμὰς τῶν Πετρίων ἦτο «τόπος ὅς Ἐποδᾶρα βασιλικῶς ὀνομαζίαται.» πιθανὸν αὐτὴ ἦτον ἐν τῇ βασιλικῇ πόλει, (τῆς νῦν Βαζὰτ κκπου-σοῦ) Παλατίου Πόλης. Περὶ τὸν αἰγιαλὸν τῆς Βασιλικῆς πόλεως, ἐκτός τοῦ τειχῶν ἦτο τὸ 1400, ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Μ. καὶ Μ. Β'. 391. Γινὰ πλοῖα ἔχριν τῶν Γάλλων ἠγκυροβόλησαν περὶ τὸ Κοσμίδιον (Ἐγιοῦπ) Buchon. Recherches. Τόμ. Α'. 487.

ρους τῶν τειχῶν μετὰ μακρῶν κλιμάκων, προσωρμίσθησαν καθ' ὅλον τὸν μέσον τῶν δύο τούτων πύλων ἀίμαλλον. Ὁ γρηκεὺς δούξ ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν. καὶ οἱ Βενετοὶ φλεγόμενοι ἀπὸ τὴν τόλμην αὐτοῦ, συναβύθησαν εἰς τὴν παραλίαν, ἐνῶ συγχρόνως ἅπαντα τὰ πλοῖα πλήρη μηχανῶν προσωρμίζοντο πλησίον τῶν τειχῶν. Οὕτως ἐκυρίευσαν εἰκοσιπέντε πύργους, παραλίως, καὶ ἀπεδιώξαν τοὺς Βυζαντινοὺς φρουροὺς.

Ταύτην τὴν ἀπροσδόκητον κατάκτησιν τῶν εἰκοσιπέντε πύργων, ἀνήγγειλαν πᾶραυτὰ οἱ Βενετοὶ εἰς τοὺς Γάλλους, τοὺς προσβάλλοντάς εἰς μάχην τὸ ἐνώπιον τῆς πύλης τῶν Βλαχερνῶν Λεοντέιον τεύχος, φρουρούμενον ἀπὸ πολλοὺς Ἄγγλους καὶ Δανοὺς (1). Ἐπεμψαν διὰ θαλάσσης καὶ τινὰς ἵππους, κυριευθέντας ἐντὸς τῆς Πόλεως. Οἱ Γάλλοι οἱ ἀναβάντες ἐπὶ τοῦ Λεοντέιου τεύχους, καὶ ἐκείθεν ἀποδιωχθέντες, μαχόντες τὴν νίκην ταύτην τῶν Βενετῶν, ἀπεμακρυνθήσαν ἀπὸ τὰ τεῖχη.

Ὁ Ἀλέξιος ἐπὶ λόφου ἱστάμενος καὶ βλέπων τοὺς Βενετοὺς εἰσερχομένους, ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν στρατὸν ἱκανὸν ἠ ἀποκρούσῃ τοὺς εἰσελθόντας Βενετοὺς. Οὗτοι δὲ ἐντὸς τῶν τειχῶν καὶ κεχωρισμένοι ἀπὸ τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐνέπρησαν τινὰς οἰκίας, καὶ πνέοντος βορείου ἀνέμου αἱ φλόγαι καὶ ὁ καπνὸς ἀπεδιώξαν τὴν κατ' αὐτῶν ἐρχόμενον στρατὸν (2). Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη πυρκαϊὰ ὑπὸ τῶν Λατίνων ἀναφλεθρεῖσα, κατὰ τοὺς δυσήνους τούτους χρόνους (3).

Μετὰ τὴν αἰσχρὰν φυγὴν τοῦ Ἀλεξίου, οἱ Βυζαντινοὶ ἀνεβίβησαν εἰς τὸ παλάτιον τῶν Βλαχερνῶν (1), τὸν « ἔθρονον τῶν ἀρχαίων εἰργνόμενον (2) Ἰσακίων », ἀναγορεύσαντες αὐτὸν αὐτοκράτορα. Ἐπεμψαν δὲ καὶ ἄγγελους εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξιον, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν σταυροφόρων, ἀναγγέλλοντες τὴν ἀναγορεύσιν τοῦ Ἰσακίου. Οἱ σταυροφόροι δὲ, ὑποπαύεσθαι τοὺς Βυζαντινοὺς, ἀπέστειλαν ἐν τῇ πόλει κατακόπους, ἐνῶ οἱ ἴδιοι περιέμευαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Κοσμάδιου ὠπλισμένοι καὶ ἔτοιμοι εἰς μάχην. Τέλος ἔπεμψαν εἰς τὸν Ἰσακίον τέσσαρας πρέσβεις, δύο Γάλλους, δύο ὀπίου εἰς ἕνα ὁ Βιλλαρδουίνος, καὶ δύο Βενετοὺς, αἰτούντες τὸν βασιλεύοντα Ἰσακίον ἵνα ἐπικυρώσῃ τὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου προὑποσχεθέντα, ἄλλως δὲν θέλουσιν συγχωρᾶσαι τὸν υἱὸν νὰ εἰσέλθῃ ἐν τῇ πόλει.

Ἄξια ἀναγνώσεως εἶναι τὰ γραφόμενα τοῦ Βιλλαρδουίνου, τὰ ὅποια ἀγοσοῦν οἱ ἡμέτεροι συγγραφεῖς. Οἱ πρέσβεις ἐφιπποῖ προσήλθον πρὸς τὴν πύλιν, ἠνοίγη ἡ πύλη, καὶ κατέβησαν ἀπὸ τῶν ἵππων (3). Πελεκηφόρος Ἄγγλος καὶ Δανοὶ ἦσαν παρατεταγμένοι ἀπὸ τὴν πύλιν μέχρι τοῦ παλατίου τῶν Βλαχερνῶν. Πεζοὶ διέδωσαν οἱ πρέσβεις μέχρι τοῦ ὑψηλοῦ παλατίου. Ἐκεῖ εὗρηκαν τὸν αὐτοκράτορα Ἰσακίον, λαμπρῶς κεκοσμημένον, καὶ πλησίον αὐτοῦ τὴν αὐτοκράτειραν σύζυγον του, ὀρκίαν κυρία. Τόσων πολυάριθμοι ἦσαν οἱ ἐπίσημοι Κύριοι καὶ Κυρίαι, ὥστε δὲν ἤδύνατό τις νὰ κινηθῇ. Ὅσοι τὴν προτερίαν ἦσαν κατὰ τοῦ Ἰσακίου, ἦσαν σήμερον μετ' αὐτοῦ. (4)

Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἅπαντες οἱ περὶ αὐτὸν μεγάλας ἐτίμησαν τοὺς πρέσβεις. Τέλος, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πρέσβεων, ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τῆς συζύγου του, ὁ γραμματεὺς καὶ ὁ

(1) Et le mur était bien garni d' Anglois et de Danois V. II. 60. Αἰσχυρόμεθα ἀγαυώσκοντες τὸ πλῆθος τῶν ξένων στρατιωτῶν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους. Αἰεὶ ὁ Βενιαμὶν ὁ ἐπισκευθεὶς τὴν Κωνσταντινούπολιν μικρὸν πρὸ τῶν συμβάντων τούτων, τ' ἀκόλουθα περὶ τῆς ἀτομίας τῶν τότε Βυζαντινῶν. Ils prennent de toutes les nations qu'ils appellent barbares, des troupes à leur solde . . . les delices et l'oisiveté les ont rendu eux-mêmes effeminez et incapables pour le combat, et il parait en eux une certaine impuissance contractée dans la mollesse qui les fait plus ressembler à des Femmes qu'à des Hommes. Voyage de Benjamin p. 13 ἐν τοῖς Voyages en Asie par Bergeron. à la Haye. Paris 1735.

(2) Ils mirent donc le feu entre eux et les Grecs. V. II. 62. Quant les Venitiens les virent venir il boutèrent le feu entre eux et les Grecs, s'y ot si grande fumiere, que il ne pouvoient venir les Venissiens. Tafel καὶ Thomas. A. 347. N. Xων. 724. Si boutèrent le fu en la chité. Buchon. Recherches. Tόμ. Α'. 487.

(3) Πάντα γὰρ ἔσα ἐκ τοῦ τῶν Βλαχερνῶν Βου-

νοῦ πρὸς τὴν μονὴν διέκει τοῦ Εὐεργέτου, κατηθάλωτο καὶ ὑπερμεμνησθη τὸ καλούμενον Λεύτερον ἢ τοῦ πορὸς ἐρωίω. N. Xων. 724 Συμφωνῶ μετὰ τοῦ Κ. Βυζαντινοῦ. (Κ]πολις Α'. 441) λέγοντος, ὅτι τὴν θέσιν τῆς μονῆς τοῦ Εὐεργέτου κατέχει τὸ σημερινὸν Τέμενος τοῦ Σουλτάν Σελίμ.

(4) Ὁ V. II. τὸ κατ' ὑψηλόν, au haut palais de Blaquerne. σελ. 65.—Tafel καὶ Thomas A. 348.

(2) N. Xων. 727.

(3) Γῆν Γυρολιμν, τὴν πύλιν τοῦ παλατίου τῶν Βλαχερνῶν. Ἐδῶθεν πρὸς τὸ παλάτιον ἡ ἄνοδος μετ' ἵππου εἶναι δύσκολος· πιθανὸν δὲν συνεχωρητο εἰς ἄνδρας ἐφιπποῦς νὰ διερχοῦνται αὐτὴν.

(4) Ταῦτα διηγῆται ὁ Βιλλαρδουίνος.

διερμηνευτής, μετὰ τῶν πρέσβειων, εἰσῆλθον εἰς ἑτέραν κίβουσαν. Ἐδοῦν οἱ πρέσβεις ἀνήγγειλαν εἰς τὸν Ἰσαάκιον, ὅτι οἱ σταυροφόροι, ἀγωνισθέντες μέχρι τοῦδε χρόνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου, λέγουσι, ὅτι οὗτος δὲν εἰσέρχεται ἐν τῇ πόλει, ἂν πρότερον δὲν ἐπικυρώσῃ ὁ αὐτοκράτωρ τὰς πρὸ πολλοῦ γενομένας συμβάσεις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μετὰ τῶν σταυροφόρων (1). Τότε τὸ Ἰσαάκιος, εἰτ' ἀγνοῶν τὰς συμβάσεις ταύτας, εἴτε προσποιούμενος ἄγνοια λέγει, τίνες εἶναι αὗται αἱ συμβάσεις;

« Πρωτίστη, λέγει ὁ πρέσβυς, νὰ ὑποτάξῃ τὸ κράτος τῆς Ῥωμανίας εἰς τὴν ὑποταχθῆν τῆς Ῥώμης, ἀπὸ τῆν ὁσίαν πρὸ πολλοῦ ἀπεργασθῆν ἔπειτα νὰ διορθῇ δικαιοσύνη χιλιάδας μαρκῶν ἀργυρῶν εἰς τὸν στρατὸν, καὶ τροφὰς δι' ἕντος εἰς μικροῦς τε καὶ μεγάλους. Νὰ ἀποστείλῃ δέκα χιλιάδας πεζῶν καὶ ἵππων δι' ἰδίαν πλοῖαν, καὶ ἰδίαις δαπάναις εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ διατηρῇ αὐτοὺς δι' ἕντος. Πρὸς τούτους εἰς τὴν πέραν γῆν (2), νὰ διατηρῇ δι' ὅλου τοῦ βίου αὐτοῦ, ἰδίαις δαπάναις, πεντακοσίους ἵππους πρὸς φύλαξιν τῆς γῆς (3). Τοιαύτην σύμβασιν μὰς ἔκαμεν ὁ ὑμέτερος υἱός, ταύτην ἐπεκύρωσε δι' ὄρκου διὰ χρυσοκόλλων, καὶ διὰ τοῦ Φιλίππου τῆς Γερμανίας, τοῦ συζευθέντος τὴν ὑμετέραν θυγατέρα. Ταύτην τὴν σύμβασιν ποιοῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐπικυρώσῃτε ».

« Σκληρὰ εἶναι ἡ σύμβασιν αὕτη, λέγει ὁ Ἰσαάκιος » δὲν βλέπω τίνι πρῶτον δυνάμεθα νὰ τὴν ἐκπληρώσωμεν. Μεγάλως εὐρηγετήσατε ἐμὲ καὶ αὐτὴν, καὶ ἅπαν τὸ κράτος ἂν σὰς ἐχαρίζετο, πάλιν ἠθέλωμεν σὰς εὐγνωμονεῖν ».

Μετὰ πολὺν χρόνον συζητήσας, ὁ Ἰσαάκιος παρῶντων τῶν πρέσβειων ἐπεκύρωσε δι' ὄρκου καὶ χρυσοκόλλου τὰς συμβάσεις ταύτας. Τὸ χρυσοκόλλου παρεδόθη εἰς τοὺς πρέσβεις, ἀνενοχλήτως ἐκ τοῦ παλατίου διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἀναχωρήσαντας (4).

Τὴν ἐπαύριον ὁ νέος Ἀλέξιος, παρακολουθούμενος ἀπὸ τοὺς Λατίνους ἡγεμόνας, ἀνέβη εἰς τ' ἀνάκτορον τῶν Βλαχερνῶν, καὶ συνεβάσιλευσε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (1).

Οἱ Βυζαντινοὶ, ταπεινωθέντες ἀπὸ τοῦς σταυροφόρους, καὶ μαθόντες τὴν αἰσχρὴν σύμβασιν τῶν δύο αυτοκρατόρων, ὀργισθῆσαν κατὰ πάντων τῶν Λατίνων. Οὗτοι δὲ, στρατοπεδεύσαντες ἅπαντες κατέναντι τῶν ἑρρασίων τειχῶν, συνεχῶς ἐπεσκέπτοντο τοὺς ἐν Βλαχερναις βασιλεῖς, προσαγορευόμενοι εὐεργεταὶ καὶ σωτῆρες (2). Οἱ δύο αὐτοκράτορες, γινώσκοντες κἀλλιον τῶν ξένων Λατίνων τὴν κατ' αὐτῶν ἔχθραν τῶν Βυζαντινῶν, αἰτιωμένων αὐτοῦς ὡς αἰτίους τῆς ταπεινώσεως τοῦ ἔθνους, παρεκάλεισαν τοὺς σταυροφόρους νὰ μὴ μένωσιν ὑπὸ τὰ τείχη πλησίον τῶν Κι πολιτῶν, ἀλλὰ νὰ μεταοικήσωσι πέραν εἰς Γαλατῶν, ἐπὶ τῆς βορεινῆς αὐτοῦ παραλλίου (3). Οἱ Βυζαντινοὶ διετάχθησαν νὰ μὴ διέρχονται τὸν λιμένα. Συνεχωρεῖτο δε εἰς τινὰς τῶν ἡγεμόνων σταυροφόρων νὰ ἐπισκέπτονται τ' ἀνάκτορα, καὶ τὰς ὑψηλότητας ἐκκλησίας. Σφόδρα ἰξέπληττε τοὺς θεομανεῖς σταυροφόρους τὸ πλῆθος τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἁγίων λειψάνων. Διὰ τινὰ καιρῶν, οἱ ἀγοραῖοι καὶ φιλοκερδεῖς κἀπλοῖ, λάθρα τῶν ἀρχῶν συνεμπορεύοντο μετὰ τῶν Λατίνων ἐν πλήρει ὁμοιοῦ. Οἱ Βυζαντινοὶ, ἐκδικούμενοι τοὺς Λατίνους, ἐπέπεσαν ἐπὶ τῶν συνοικιῶν τῶν Ἰσσιζίων καὶ Ἀμυλρηνῶν πρὸ πολλοῦ μετ' αὐτῶν συμβιούσων, καὶ κατακέρηωσαν τὰς οἰκίας αὐτῶν. Πολλοὶ τούτων, φίλοι μέχρι τοῦδε, δυσχεραίνοντες ἀπῆλθον εἰς τὸν ἀντίπεραν Γαλατῶν, ὅπου συνεστήθησαν μετὰ τῶν ὁμοθησῶν σταυροφόρων (4).

Ἐναγγελιστὴν ἐν τῇ μέσῃ τοσούτου πλήθους Βυζαντινῶν. Παράδειχον εἶναι ὅτι τὸ χρυσοκόλλου ἐγράφη καὶ ἐεργασθῆ αὐθιγῶς παρόντων τῶν πρέσβειων. Τὸ χρυσοκόλλου τοῦτο οὐδέποτε ἐδημοσιεύθη.

(1) Tafel καὶ Thomas A. 350.

(2) Ἐβλ. τὰ ὅσα περὶ τῆς τρυφῆς καὶ σπατάλης τῶν Λατίνων γράφει ὁ Νικητάς, σελ. 731.

(3) Ταῦτα σαφέστατα ἱστορεῖ, τὸ περὶ τῆς ἀλώσεως χειρόγραφον, ἐν τῇ συγγραμμῇ τοῦ Buchon. Τόμ. Α'. 486. Λέγει ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τοὺς σταυροφόρους κικτάς — Il m'est avis . . . pour que que mesléc ne levast entre nous et vous, que vous alissiez herbergier en Perre, à la tour de Galatas où li Juifs manoiient devant qu' il fussent ars. Ἀπὸ τοῦ σταυροφόρου μανθάνομεν, ὅτι ἅπαντα τὴν πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἠύργου τοῦ Γαλατῶν παραλλίου, κατήκονον Ἐβραῖοι.

(4) N. Χρον. 370. Οὐδὲν περὶ τῶν Γενοσηνῶν

(1) Οἱ δὲ . . . καὶ τοῦ Ἰσαακίου δὲ υἱὸν οὐ πρότερον αἰτητημένου τοῦ πατρὸς ἐκπεπόμενοι, εἰ μὴ γὰρ καὶ αὐτοὶ ὁ Ἰσαάκιος ἐς πέραν ἀγαγέσθαι συνέθετο ὅσα ὑπέσχετο σφίσιν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξιος». N. Χρον. 728.

(2) Τὴν Παλαιστίνην καὶ Συρίαν.

(3) Πρὸς τούτους ὁ Ἀλέξιος ὑπεσχεθῆν νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Βενετούς καὶ τριάντοια χιλιάδας μαρκῶν ἀργυρῶν διὰ τὰς ἀπολείας αὐτῶν ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ αυτοκράτορος. Tafel καὶ Thomas A. 289. Ταῦτα δὲν ἀναφέρει ὁ V. H.

(4) Οἱ πρέσβεις δὲν ἐτόλμων τοιαύτας συμβάσεις

Ὁ Ἀλέξιος ἐστέφθη κατὰ τὴν βασιλικὴν τάξιν τῶν Βυζαντινῶν, τῇ 1η Αὐγούστου 1203.

Ὁ Ἀλέξιος ἐπισκέπτετο συχνὰ τοὺς ἐν Γαλατῇ σταυροφόρους. Ἡμέραν τινὰ, λέγει εἰς τὸν δοῦκα τῆς Βενετίας καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας, «πολλοὶ μὲ δεικνύον φανερὰ ὅτι δὲν μ' ἀγαπῶσι, καὶ πλῆττονται ὅτι διὰ τῆς ὑμετέρας ἀρωγῆς ἀνέκτισται τὴν κληρονομίαν μου (1). Ἄν μετ' ὀλίγον ἀναχωρήσετε, κατὰ τὴν ὑμετέραν σύμβασιν, δὲν δύνανται ν' ἀποτίσω τὰ χρέη μου. Ἄν ἀναχωρήσετε, οἱ Γραικοὶ οἱ μισοῦντές με, θέλουν μοῦ ἀρκιρῶσι τὴν χώραν, καὶ μὲ θανατώσει. Μείνετε μέχρι τοῦ προσεχοῦς Μαρτίου. Ἀποτίνω τὰς δαπάνας τοῦ στόλου, καὶ τότε διὰ τῶν εἰσπραττομένων χρημάτων θέλω ἀποτίσει ὅλα τὰ χρέη μου, καὶ πέμψει μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἰδιὰ μου πλοῖα (2).

Ταύτας τὰς νέας προτάσεις τοῦ Ἀλεξίου παρεδέχθησαν μετὰ τινὰ συζήτησιν οἱ σταυροφόροι, κυρίως δὲ οἱ Βενετοί. Οἱ ἄλλοι ἐπεθύμουν νὰ ἐκστρατεύωσιν εἰς Συρίαν καὶ Αἴγυπτον. πεπεισμένοι ὅτι ἐξέτελέσαν τὸ ἔργον, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἦλθον εἰς Κ/πολιν. Εἰς τὰς νέας ταύτας προτάσεις τοῦ Ἀλεξίου, οὐδόλως μνημονεύεται ἢ εἰς τὴν Ῥώμην ὑποταγὴ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἡ σαφὴς ὁμολογία τοῦ Ἀλεξίου πρὸς τοὺς σταυροφόρους, τεκμαίρει τὴν ἔχθραν τῶν Βυζαντινῶν, οὐχὶ μόνον κατὰ τῶν Λατίνων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν δύο αὐτοκρατόρων, βασιλευσάντων σήμερον. ἑλέω τῶν Λατίνων. Ἡ ἡσχία ὅμως τοῦ Βυζαντίου δὲν διεπαρήχθη, ἐνόσω ἐβλέπαν οἱ Κ/πολίται τοσοῦτα πολεμικὰ πλοῖα καὶ τοσοῦτον ζέοντα στρατὸν ἐν Γαλατῇ (3). Διαρκούσης τῆς εἰρή-

νης, ὁ Ἀλέξιος μετὰ πολλῶν σταυροφόρων ἐξῆλθε τῆς πόλεως, ἵνα ὑποτάξῃ τὴν Ῥωμανίαν, ἧτις καὶ ὑπετάχθη ἐκτὸς τῆς χώρας τοῦ Ἰωάννου, βασιλέως τῆς Βλαχίας καὶ Βουλγαρίας (1).

Καθ' ὅλον τὸ ἔτος τοῦτο, δὲν ἀναφέρονται οἱ ἐν Βυζαντίῳ ἐνοικοῦντες Γενουήνσιοι, πιθανὸν δὲν ἠνοχλήθησαν ἀπὸ τοῦ Γραϊκοῦ, διότι δὲν συνεζστράτευσαν μετὰ τῶν σταυροφόρων, τινὲς δὲ αὐτῶν καὶ συνεπολέμησαν μετὰ τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τῶν Βενετῶν. Ἀπαντες δὲ οἱ Λατίνοι, καὶ ἦσαν κατὰ τὸν Βιλλαρδουῖνον πολυπληθέστατοι (2. κατώκουν τὰς αὐτὰς συνοικίας μέχρι τῆς 19ης Αὐγούστου.

Ἐρῖς ἀνεφῆν μετὰ τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Λατίνων τοῦτόν, καὶ μετ' ὀλίγον πυρκαϊὰ ἀνήθη, ἧτις διὰ δύο ὀλόκληρα ἡμερολόγια ἀπετέφρωσε πλεῖστα μέρη τῆς πόλεως (3). Οἱ ἐν Γαλατῇ οἰκούντες σταυροφόροι μετὰ λύπης ἐθεώρουν τὸσας ἐκκλησίας, καὶ τόσας παλάτια καταρλειζόμενα, καὶ τόσας ἐμπορικὰς ῥόμκας, μετὰ τῶν ἐμπορευμάτων ἀφανιζόμενας. Οἱ ἐν Βυζαντίῳ ἐμπορευόμενοι Γενουήνσιοι, Πισαῖοι Ἀμυκληροὶ καὶ Βενετοί, παραλαβόντες γυναῖκας καὶ τέκνα, καὶ ὅσην περιουσίαν ἔδύναντο νὰ σώσωσιν, ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀνάτη, καὶ διῆλθον εἰς τὴν Γαλατῆν. Ἐκότες ἔμειναν ἐκεῖσε καὶ ἔπαυσαν αἱ πολλαὶ διενέξεις Γραϊκῶν καὶ Λατίνων (4).

ταλοῦ) ὡς ἀπὸ τινος θελήτου ἐλαυνομένου πληγῆς· Γ. Ἀκροπ. 40.

(1) Johannis . . . roi de Blaquie et de Bagrie. V. H. 74. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, Βλαχία ἐκαλεῖτο ἡ Θεσσαλία καὶ ἡ Ἠπειρος.— Ἦτον σὺνθέντης τῆς Βλαχίας καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Buchon. Recherches. T. II. B. σελ. 39. σελ. 4034.

(2) Une mêlée commença entre les Grecs et les Latins qui étaient habitants de Constantinople: et il y en avait beaucoup.— V. H. 74.— et il n'était pas peu, car ils étaient bien quinze mille tant petits que grands. Ib. 75.— Les Latins qui demouroient en la ville, dont il y avait grand plenté. Tafel καὶ Thomas. A. 350.

(3) Περὶ τῆς πυρκαϊῆς ταύτης λέγει ὁ Βιλλαρδουῖνος. «et je ne sais quelles gens, par méchanceté, mirent le feu en la ville, et ce feu fut si grand et si horrible, que nul homme ne le put éteindre ni apaiser. 74.

(4) Γεωργ. ὁ Ἀκροπ. σελ. 8. λέγει ὅτι οἱ ἐν Κ/ πόλει ἐγκατακοινοῦντες Λατίνοι ἀπεδωθήσαν πρὸ τῆς πυρκαϊῆς ταύτης. Προστίμω τὰ γραφόμενα τοῦ Χωνιάτου. Περὶ τοῦ πλῆθους αὐτῶν λέγει ὁ Ἀκροπολίτης. «οἱ δὲ αὐτοῖσιν πρὸς τοὺς πολεμίους χωροῦσι χιλιοστῶς πολλὰ . . . ἀπῆθος πολὺ ὄντες καὶ

λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος· προσθέτει ὅτι ὁ Ἰσαάκιος «καταλάσσει τοὺς ἐκ τῆς Πισσῆς τοὺς Βενετούς καθ' ἡμῶν καὶ τοῦτο ἀνυπερβλήτως ἐπιτεργνόμενος». Φρονῶ ὅτι τοὺς μὴ συνεστράτευσαντας Πισαίους ἐκκατοποίησαν οἱ Βενετοί.

(1) V. H. 70.—«Car mont ont les Griens grant despit de ce que j'ay recouvré mon heritage par vostre force.—Tafel καὶ Thomas. A. 349.

(2) Ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Βασιδουῖνου πρὸς τὸν Πάπαν (1204) φαίνεται ὅτι τὸ παλάτιον τῶν Βλαχερνῶν ἐγγυῆθη εἰς τοὺς Λατίνους. «Marcellum (Μουρτζουφλον) nomine . . . mittit ad exercitum nostrum, qui Blakerna palatium nobis sub Imperatoris et suo juramento promittit in subsidium donec nobis cuncta promissa reddantur. Tafel καὶ Thomas. A. 503. Ταῦτην τὴν πρόθεσιν τοῦ Ἀλεξίου ἐδήλωσεν εἰς τοὺς Βυζαντίους ὁ πρῶτος Μουρτζουφλος.

(3) Πάντων ὑποφειγόντων αὐτοῦς (ἁπλ. τοῦς Ἰ-

Τὴν πυρκαϊάν ταύτην ἰστόρησαν δύο αὐτόπται, ὁ Βυλλαρδουίνος καὶ ὁ Νικήτας. Κατὰ τὴν Βυλλαρδουίνου ἐπεκράτηθη μέχρι τῆς παραλίας τῆς Προποντιδος, καὶ τοσαύτη ἦτον ἡ ὄρμη αὐτῆς, ὥστε πᾶσι πολλοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐγένων παρκαλώματα τοῦ πυρός.

Ἡ πυρκαϊά αὐτή, ἡ ἐλευθεριότερά τῶν ὄσων ἄλλων ὑπέστη ἡ Κ. πόλις (1), κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Νικήτα, εἰς ἄξιαν μελέτην, διότι σαφηνίζει ἀγνώστους τινὰς θέσεις τῆς πόλεως. Ὁ Νικήτας διαγίνεται μετὰ πολλῆς σαφηνείας, τοὺς αἰτίους τῆς πυρκαϊᾶς ταύτης. Γάλλοι σταυροφόροι (2), μετὰ τινων Πισαίων καὶ Βενετῶν, ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ τεμένους τῶν ἐν Βυζαντίῳ Σαρακηνῶν, δι' αἰτίας εἰς ἡμᾶς ἀγνώστους, ἡ μάλλον διὰ τὴν κατὰ τὸν Μωαμεθανῶν τότε ἔχθραν τῶν σταυροφόρων. Τοὺς ληστευομένους Σαρακηνούς ἐπέσειθόνον οἱ σαρφεύσαντες Βυζαντινοί. Ἐν τῶν λόγων τοῦ Νικήτα, προφανές ἐστίν, ὅτι οἱ πέραν ἐν Γαλιταῖς σκηνοῦντες Γάλλοι, διαπεράσαντες τὸν λιμένα « δι' ἄλιθων », συμπαραλάβαν βοήθους τοὺς ἐκεῖ πλησίον συνοικοῦντας Πισαίους καὶ Βενετούς. Οἱ ἔξοντες, ἰδόντες τὴν ἀντίστασιν τῶν Σαρακηνῶν καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς βοηθοῦντας αὐτούς (3) διὰ τὸ πρὸς τοὺς Λατίνους ἔχθος, κατέφυγον εἰς τὸ σύνθηες στρατήγημά των, καὶ ἔβδαν πῦρ ἐκ δευτέρου εἰς τὰς οἰκίας (4). Διὰ τριάκοντα ἕξ ὥρας κατεκίετο ἡ πόλις,

καὶ κατὰ τὴν Νικήταν « ἐνόθονον πάντων, καὶ δίκην θραυλλίδων κατεργασθέντων » (1).

Ἦρχισε τὸ πῦρ ἀπὸ τοῦ τεμένους τῶν Σαρακηνῶν, κειμένου (2) κατὰ τὸ πρὸς Ἰαλλασσαν ἐπικλινές βόρειον μέρος τῆς πόλεως, καὶ τῷ τεμένει ἐγγύζον, ὃ ἐπ' ἐνόθονον τῆς Ἀγίας Εἰρήνης ἴδρυται» (3). Τὸ πῦρ ἐπεκράτηθη πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀγίας Σοφίας, καὶ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τοῦ λιμένος μέχρι τοῦ περκαίματος (4). Κατέφρεξε τοὺς καλουμένους ἐμβόλους τοῦ Δομνίνου (5), τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ ἱπποδρόμου, μέχρι τοῦ λιμένος τῶν Σοφίων. Κατὰ τὴν Νικήταν, ἡ πόλις ἀπὸ τὴν παραλίαν τῶν Σαρακηνῶν καὶ τοῦ περκαίματος, μέχρι τῆς σιδηρᾶς πόλεως καὶ τῶν Σοφίων ἐγένει παρκαλώμα τοῦ πυρός.

Ἐν τῶν λόγων τοῦ Νικήτα, μανθάνομεν ὅτι ἐν Βυζαντίῳ τότε ὑπῆρχε τέμενος Μωαμεθανικόν (6) ἐπὶ τῆς θαλάσσης, πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς πόλεως. Εἰκόζω λοιπὸν ὅτι ἔκειτο πρὸς ἀνατολὰς τῆς συνοικίας τῶν Γενουθίων, διότι ἀπὸ τὰς ἀποδείξεις τῶν ἐμπόρων τούτων, μέχρι τῆς πόλεως τῶν Δρουγγαρίων, πρὸς δυσμὰς, ὅλη ἡ παραλία κατεῖχετο ἀπὸ ἐμπόρου; ἄλλου. Πρὸς τούτους οἱ γείτονες τῶν

(1) Et il dura deux jours et deux nuits. V. H. 75 — Τὸ πῦρ μεταρσιωθὲν ὑπὲρ ἔνοιαν τὴν νύκτα ὅλην ἐκείνην καὶ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν καὶ τὴν ταύτης διαδόχον ἐσπέραν τὸ πᾶν ἀπενέμετο. Ν. Χων. 733.

(2) Ν. Χων. 733 Κ. Πορφυρ Γ'. 401. τὸ τέμενος τοῦτο « ἐν τῷ Βασιλικῷ Ἑραιτοερείῳ » ἐκτίθη δι' αἰτησίης τοῦ Μέγαζμα ἐκστρατεύσαντος κατὰ τῆς πόλεως ἐπὶ Ἀλόντος τοῦ Ἰαυρου. 739. Σ. Ε.

(3) Παρὰ τὸς κ. x. Tafel καὶ Thomas. Γ'. 6. ἀναφέρεται ἡ θέσις τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἀλλὰ λίαν ἀσαφῶς.

(4) Κατὰ δ' ἐσπέραν ἐς τὸ λεγόμενον Πέραμα ἐξεμικρίθη. Ν. Χων. 733.

(5) Κ.Π. πόλις. Σαρ. Βοζ. Α'. 401 402. Κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Νικήτα φησὶν, ὅτι οἱ ἐμβόλοι οὗτοι ἦσαν πρὸς δυσμὰς τοῦ ἱπποδρόμου, πλησίον τοῦ νῦν καλουμένου Μεγμάς περὶ τῆς ἀγορῆς.

(6) Τῶν τῶν εἰς Ἄγαρ τοῦ ἀγορῆς ἐνεσιπίπτουσι ὃ φησιν Μιτάτον ἡ ὁμοῦδες· ἀλεκτοίς. Ν. Χων. 731. Τινὲς παράγουν τὴν λέξιν μιτάτον ἐκ τοῦ τουρκικοῦ μεσιζήλ, ναίκαρ, εὐκαίριον. Σαφηνίζεται ἀπὸ τὸ χρυσοῦσόνον τοῦ Ἀναθολίου τοῦ πρεσβυτέρου ἐνόθονον τῶν Φεβρουάριον τοῦ 1319 χάρις τῶν Ἰωαννίνων. « Ἐναῖτιος οὐδὲ μιτάτον γένεται εἰς τὰ εἰρημένα κτήματα αὐτῶν οὐδὲ ζημία. » κτλ. ἐν σημ. Μιτάτον, κατάλομα διαδακτικῶν στρατιωτικῶν. Χρον. τῆς Ἰππελοῦ, ὅπ. Π. Α. Η. ἐν Ἀθήναις 1836. τόμ. Β'. 303 Μετ. Βιβλιοθήκη Σάλα. Τόμ. Α'. 64. Ἐν σελ. 231, 236 γράφεται «μητάτον». C. Christ. Γ'. 75.

εἰδόμενες τῶν πραγμάτων». Πρόβλ. καὶ Thomas καὶ Tafel. Γ'. 461.

(1) «Ὁ ἐμπρησμός... ὁ τότε συμβῆς, ἐνδύματα βραγέα τοὺς παύτας ἀπέδειξε». Ν. Χων. 732.

(2) Τινὲς τῶν Φραγγίτων (οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ πάλαρ Φλαμίονες καλεσσομένοι). Ν. Χων. 730. «Τῆς γὰρ ἡμετέρας βασιλείας ἀπὸ διαπεπρωθείσης εἰς τοὺς Φραγγίτους, ἡμοίως καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς κληρωθείσης τοῖς Βενεταίοις. Ἰδ. 854. Εἰς τὰ Λατινικὰ ἔγγραφα καλοῦνται οἱ Γάλλοι ποῖ μεν Franci. Tafel καὶ Thomas. Α. 543, 538 inter Francos et Venetos κατὰ δὲ Francigenas—inter Venetos et Francigenas. Ἰδ. Α'. 539, 572. Β'. 49. Ἐν Ραιδιετῷ ὑπῆρχεν ὁδὸς καλουμένη τῶν φράγκων.—hinc posita in Rodiote juxta locum qui dicitur Fontega in ruga Francigenorum, foras muros civitatis. τῷ Α'. 437. Ἀπὸ τοῦ 1449, πολλοὶ Βενετοὶ κτήσονται τὴν Ραιδιετῶν, ἔρχονται καὶ ἐκκλήσαν τοὺς Ἀγίους Γεωργίου. Ἰδ. Α'. 107.

(3) «Ἐπιδοῦσθαὶ δὲ καὶ Ῥωμαῖοι, παρὰ τῆς τοῦ κακοῦ εἰρήης, ἐκίτες συνηταίνοι». Ν. Χων. 731

(4) Ἄτυχοι· τὰ αὐτὰ ἔπραξε καὶ Μιχαὴλ ὁ Στρατηγόπουλος. «Τῆ ὑστεραῖς πῦρ τε ὕφεται κατὰ τῶν οἰκιῶν κελύει». Ν. Γρηγ. Α'. 85, 88.

Σαρρακηνῶν Γενουήνσιοι, δὲν φρίνεται νὰ κινώ-
χλησαν αὐτοὺς, οὐδ' ἀναφέρονται εἰς τὰς δια-
μάχας ταύτας. Φρονῶ λοιπὸν, ὅτι πρὸς ἀνατο-
λὰς τῶν Γενουαικῶν ἢ τῆς ἀνατολικωτέρας
ἀποβάθρας τοῦ Ἁγίου Θεοδοσίου, ἐπακτείνετο
πρὸς τὰ πρόσω ἡ συνοικία τῶν Σαρρακηνῶν,
διότι ἐκείθεν ἀρχίσαν τὸ πῦρ, ἀνέβη διὰ τῆς
πνοῆς βορείου ἀνέμου (1), μέχρι τοῦ Μιλίου ὑ-
πισθεν τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Ἡ πυρκαϊὰ αὕτη κατέφραξε πάσας τὰς συν-
οικίας τῶν ἐν Βυζαντίῳ συνοικισθέντων Λατί-
νων, ἐκτὸς τῆς τῶν Βενετῶν. Ἐλαβαν τὰς γυ-
ναϊκὰς καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ ὅτι ἠδύνα-
το νὰ σώσωσι καὶ μετέβησαν εἰς τὸν Γαλατᾶν.
Ἔμειναν οὕτως, μέχρι τῆς ἀλώσεως κερωρι-
σμένοι Γραικοὶ καὶ Λατίνοι.

Οἱ Λατίνοι, οἱ μέχρι τοῦδε συγκατοικοῦντες
καὶ ἐμπορευόμενοι ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου, διέ-
βησαν εἰς τὸν πέραν Γαλατᾶν, ὅχι διότι δὲν
ἐνεπιστεύοντο τοῦς Βυζαντινοὺς(2), ἀλλὰ διότι
ἀπετεφρώθησαν αἱ κατοικίαι αὐτῶν. Τὸ πῦρ
ἐκτανθὲν μέχρι τοῦ περάματος, ἔσω καὶ ἔξω
τοῦ παραλίου τείχους, ἀπετέφρωσε τὰς ξυλί-
νας οἰκίας τῶν πλείστων Ἰταλῶν. Αἱ ἐκκλη-
σῖαι καὶ οἱ ἔμβολοι, κτίρια λίθινα ἄρλεκτα,
πιθανώτατα ἐσώθησαν. Βέβαιον εἶναι ὅτι μετ'
ὀλίγον νέα οἰκήματα ἀνηγέρθησαν, αἱ ἀποθά-
θραι καὶ οἱ ἔμβολοι ἐπεσκευάσθησαν, καὶ οἱ
Ἰταλοὶ, μετὰ τὴν ἄλωσιν ἢ μικρὸν μετέπειτα,
μνημονεύονται ὡς κατοικοῦντες τὰς προτέρας
αὐτῶν συνοικίας.

Καθ' ὅσον τὸν χειμῶνα, οἱ σταυροφόροι, ἐ-
σκηνωμένοι εἰς τὰ περὶ γῶρα τῆς Κων]πόλεως,
ἀπήτουν ἀπὸ τὸν Ἀλέξιον χρήματα, τὰ ὅποια
δὲν ἠδύνατο ν' ἀποτίσῃ. Ὁ λαὸς τοῦ Βυζαν-
τίου, μετὰ βδελυγμίας; ἐβλεπεν ἀμφοτέρους
τοὺς βασιλεῖς, περαιομένους εἰς τὰς σκηνὰς
τῶν ἐν Γαλατᾷ Λατίνων, καὶ ἐκείσε μετ' αὐ-
τῶν διημερεύοντας καὶ συγχραιπαλῶντας. (3)
Ἔνεκα τούτου καὶ τῆς ψιθυριζομένης ὑποταγῆς;
τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν Πάπαν, ἔγενεαν ἀμφο-
τεροὶ θύματα τοῦ φαύλου Ἀλεξίου Δούκα Μουρ-
τζούφλου. Μέχρι τοῦ Ἀπριλίου οἱ Λατίνοι καὶ
οἱ Βυζαντινοὶ πρὸς ἀλλήλους ἀνεταρχοῦντο (4).

Δις ἀπεπειρήθησαν νὰ πυρπολήσωσι τῶν Λα-
τίνων τὰ πλοῖα Ἡ ἐν Βυζαντίῳ ἐκδηλου-
μένη κατὰ τῶν Λατίνων ἀντίστασις, καὶ τὰ
ἐκείσε ἀνοσιουργήματα, ἔπεισαν τοὺς σταυ-
ροφόρους ὅτι οὐδὲν καλὸν ἐκ τῶν Βυζαντινῶν.
Ὅθεν, περκαίνόμενοι καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς
τοῦ Πάπα, αἰτούντος τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀνα-
τολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπεβίασαν ἐν συμβουλίῳ,
γενομένῳ ἐν τινὶ ἐκκλησίᾳ τοῦ Γαλατᾶ, ἵνα
κατακτῆσωσι τὴν Κων]πολιν, καὶ διανεμήσωσι
τὸ κράτος, κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Ὁ
μέλλων Ἀυτοκράτωρ, νὰ ἔχῃ τὸ τέταρτον ἄ-
παντος τοῦ κράτους ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Κων-
σταντινουπόλεως, προσέτι δὲ καὶ τ' ἀνάκτορα
τῶν Βλαζερῶν καὶ τοῦ Βουκολέοντος. (1) Τὰ
ἐπίλοιπα τρία τέταρτα νὰ διανεμηθῶσιν εἰς δύο
μερίδας, τὴν μὲν ἵνα ἔχωσιν οἱ Βενετοὶ, τὴν
δὲ οἱ ἄνδρες τοῦ στρατοῦ. (2).

Οἱ Βυζαντινοὶ, βλέποντες τὰς ἐτοιμασίας
τῶν σταυροφόρων, ὕψωσαν διὰ σκιδῶν τοὺς
παραλίους πύργους αὐτῶν. (3) Τῇ 9ῃ Ἀπρι-
λίου 1204 (4) οἱ Βενετοὶ μετὰ τῶν πλοίων ὄλων,
προσωρμίσθησαν πλησίον τῶν τειχῶν τοῦ Πε-
τρίου, καὶ διὰ τῶν πολλῶν αὐτῶν μηχανημά-
των ἐπολιόρουν τοὺς πύργους, ἀλλ' ἀπεκρού-
σθησαν. Ὁ Μούρτζουφλος, ἐσκηνωμένος πλησίον
τῆς μονῆς τῆς Παντεπόπτου, (5) ἐνεθάρρουν

tiones assiduas . . . et diuturna tella inferen-
tium». Ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ γρηγοῦ δούκῃ τῆς Βε-
νετίας πρὸς τὸν Πάπαν τοῦ 1205. Tafel καὶ Tho-
mas A'. 521.

(1) Ὁ V. II. 86. οὐδέποτε ἀναφέρει ἕτερα παλά-
τια.—et celui seroit Empereur et aroit le quart
de quanques et conquerroient dedens la cite et
dehors, et aroit le palais de Boukelyon et celui de
Blakierne, et aroit le remanant seroit parti. Tafel καὶ
Thomas A'. 354.

(2) Ὁ δούξ τῆς Βενετίας διὰ πολλὰ μετέπειτα ἔτη
ὑπεγράφετο Imperii quartae partis et dimidie do-
minator. Tafel καὶ Thomas A'. 559. Γ'. 423.
Γεωργ. Ἀκροπ. 45.

(3) Turribus autem supereriguntur ligneae
turres altissimae stationum sex. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ
Βαλδουίνου πρὸς τὸν Πάπαν. Tafel καὶ Thomas A'.
504.

(4) «Ἄ; δ' ἐπέσπευκεν ἡ ἐνάτη τοῦ Ἀπριλίου μη-
νός.» Ν. Χων. 752 «ἄρος μὲν οὖν ἐνεστίχει κα-
ρός.» Ν. Γεργ. Α'. 44.

(5) Ν. Χων. 752, 755, ἡ μονὴ αὕτη εἶναι τέμε-
νος σήμερον ὀθωμανικόν, καλούμενον Ἐκκλ' Ἰμπερὲ
εἰσμαῖα. Κ]πολις Σαρρα. Βυζαν. Α'. 558. L'empereur
Murzaplle était venu camper devant la place
d'assaut. V. II. 89. Imperator qui non procul
a muris in tentoriis stabat armatus . . . statim ten-
toria dereliquit et fugit. Tafel καὶ Thomas A'. 507.

(1) «Ἄπ' ἀνέμου βορρᾶ ἑλαυνόμενον» Ν. Χων.
732. πρὸλ. καὶ τὰ γραφόμενα τοῦ Jules Labarte,
περὶ τῆς πυρκαϊᾶς ταύτης; 402.

(2) Tous les Latins . . . n'y osèrent plus de-
meurer. V. II. 75.

(3) Ν. Χων. 736.

(4) Graecorum sustinentes molestias et infesta-

τὸν στρατὸν του. Τὴν ἐπιούσαν Δευτέραν, 12ην Ἀπριλίου, ἡ πόλις ἐκυριεύθη, καὶ ὁ Μούρτζουφλος τὰ πάντα παραιτῶν, δρομαίως κατέρυγε εἰς τὸ παλιόν του Βουκολέοντος. Πολλοὶ ἐπίσημοι Βυζαντινοὶ διέφυγον διὰ τῶν πολλῶν χειρῶν πυλῶν ὁ δὲ λαὸς καταγένοτο, κρύπτων τὰς οὐσίας του, χάριν τῶν ἐπιζώντων, καὶ σωζόμενος ὡπιοῦ ἠδύνατο (1).

Ἰστορήσα ἐν συντομίᾳ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἄλωσιν τῆς Κων/πόλεως, τὴν ὁποίαν περιγράφουν ὁ Νικητής καὶ Βιλλαρδουίνος. Ὁ μὲν Νικητής ἱστορεῖ τὰ τῶν Βυζαντινῶν, καὶ τὰς μετέπειτα ταλαιπωρίας αὐτῶν ἑλέγχει μετὰ πολλῆς παρρησίας τῶν βασιλείων τῶν ἀδριανικῶν καὶ τοῦ στρατοῦ τὴν δειλίαν ὁ δὲ Βιλλαρδουίνος, σύμβουλος καὶ σταυροφόρος, ἀρραγεῖται τὰ συμβούλια καὶ ἔργα τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ, τὰ πλεῖστα ἄγνωστα εἰς τὸν Νικητῆν.

Ταύτην τὴν σύντομον ἀρχήσιν τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Λατίνων ἀναφέρω, διότι στενῶς συνδέεται μεθ' ἄλλας τῆς ἀκολουθοῦ ἱστορίας τῶν Λατίνων ἐν Κ/πόλει καὶ τοῦ ἡμετέρου μεσαιωνικοῦ βίου. Τὸ κράτος τοῦ Βυζαντινῶν τοσοῦτον ἐκλονίσθη, καὶ τοσοῦτον ἐδειλίασεν ὁ Βυζαντινοὶ ἐκ τῆς πολιτικῆς ταύτης καὶ τῆς δυναμειος τῶν Λατίνων, 2) ὥστε ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἀρχεῖται προφανῶς ἡ παρκαμψία τοῦ κράτους, τὸ ὅποιον ἔχρησται ἕτεροι, καταπλακτικώτεροι τούτων, ἀπέσπασαν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κ/πόλεως, ἐξελέχθη Αὐτοκράτωρ ὁ Βαλδουίνος τῆς Φλάνδρας, καὶ ἐστέρεθη τὴν 16 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κατὰ τὴν βασιλείαν τῆς τῶν Βυζαντινῶν, ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ. (3) Κατόκησε τὸ παλιόν του Βουκολέοντος. Εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἐρρίκον

παρεχώρησε τὸ ὑψηλὸν ἀνάκτορον τῶν Βλαζερῶν (1).

Τὴν διανομὴν τοῦ κράτους ἰσόρρηκον οἷτε ἡμέτεροι καὶ οἱ ξένοι (2) Τὰς μεσογείους πόλεις παρέλαβον οἱ Γάλλοι, ἐνθ' οἱ Βενετοὶ προὔτιμασαν τὰς παραλίους καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τὰς ὁποίας ἠδύνατο νὰ προϋλάττωσι διὰ τῶν πλοίων των καὶ μετ' αὐτῶν ἐπιικερῶς νὰ συναμφορεύονται.

Ἄλλο ἔθνη ἀντίζηλα κατόκτησαν τὸ Βυζαντινὸν κράτος ὁ μὲν Γάλλοι, ἀποροῦντες χρημάτων καὶ κατὰ τῶν Γραικῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀντιμαχόμενοι, ὑπέφεραν υφρῖας δυστυχίας, ἐνθ' οἱ Βενετοὶ συνεκομίζαν πάντα τὰ ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, τοῦ Πόντου καὶ τῆς Θράκης ἐμπορεύματα (3).

Μόνη παρηγορία τῶν ὑποταλῶν Βυζαντινῶν ἦτον ἡ ἐν Νικαίᾳ διασωθεῖσα Βασιλεία αὐτῶν, ὅπου ἐτελοῦντο ἄσασαι αἱ βασιλικαὶ τελεταὶ (1), καὶ ὅθεν, καταρῶμενοι τοὺς Λατίνους διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς μεγάλουπρεπτοῦ πόλεως καὶ τὴν βεβήλωσιν τῶν σεπτῶν ναῶν, τῶγοντο νὰ ἐπανέλθωσι. Εἰς τὴν Θράκην, τὴν ὁποίαν διέ-

790. «τὴν δὲ καὶ ἄλλους ὁ ἀνὴρ οὗτος εὐλαβῆς τὰ πρὸς Θεόν, ὡς ἐλέγετο καὶ τὴν διαίταν ἐγκρατῆς». Πρὸλ. Γ. Ἄκρον 15.

(1) Fortissima et munitissima palatia Francis reliquuntur. Tafel καὶ Thomas A'. 300, 507. Debet vero Imperator habere . . . et palacium Blachernae et Bucam Ieonis. Ἔ. Α'. 447. V. II. 93. Τὸν Ἐρρίκον καλοῦσι οἱ Βυζαντινοὶ Ἐρρῆν. Ν. Γρηγ. Α'. 86, μισοῦμενοι τοὺς Λατίνους:—nostri, Herri olim dicebant. Ν. Γρηγ. Β'. 4153.

(2) Ἡ γεωγραφία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους σαφηνίζεται ἀπὸ τοῦ συγγραφεῖς Tafel καὶ Thomas. Α'. 444—501. Πρὸλ. Ν. Χωρ. 784—Ν. Γρηγ. 13. Γ. Φραντζῆν 106. Ἀπὸ ἐπιστολῆν τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου Τρίτου, πρὸς τινὰς ἐπισκόπους τῆς Ῥωμανίας, μνησόμενον, οὗ ἐκ τῆς διανομῆς τοῦ κράτους, γενόμενῃν πρὸ τῆς ἀλώσεως, συνεφωνήσαν οἱ Γάλλοι μετὰ τῶν Βενετῶν τ' ἀκολουθῆσαι Ἄν Γάλλοι ἐκλεχθῆν αὐτοκράτωρ, νὰ ἔχωσιν οἱ Βενετοὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν, ἢ ἡ ἀρχὴ αὐτῆ δοθῆ εἰς τοὺς Γάλλους, αὐτοκράτωρ νὰ σταθῆ Βενετοῦ. Tafel καὶ Thomas. Β'. 84. Ταῦτα ἀγνοοῦν οἱ ἡμέτεροι συγγραφεῖς. Πλανᾶται ὁ Sauli λέγων «come che i Veneziani possederanno un palazzo dentro le mura, pure io stimo che nella partizione dell' Impero si fossero anche tenuti Galata». Α'. 35. 58. Heyd Α'. 108, ἐν σημ.

(3) In esso erano unite due nazioni che si odiavano in modo acerbato: la franca dominante, la greca dominata. Heyd. Α'. 141.

(4) Ἐπὶ ὧρε καὶ μόλις περὶ τὴν Νικαίαν μητρόπολιν ἀναγορευθῆναι συμπέτωκε Βασιλεῖα Θεοδώρου τὸν Ἀλέξανδρον. Ν. Γρηγ. Α'. 42—81.

(1) «Καὶ τῶν μὲν ἀποπόλων ἕκαστος ἐνεπόσει τῇ μεταθέσει καὶ καταρήσει τῶν οὐσιῶν». Ν. Χωρ. 755.

(2) Ἰδοὺ τὰ περὶ τοῦ στρατοῦ τῶν Λατίνων γραφόμενα τοῦ Γάλλου Hugo . . . car ils (ὁλκ. οἱ σταυροφόροι) n'avoient mie plus de XX mil hommes armés de toutes gens, et si avoient prise une des plus fortes villes du monde, et des mieux fermées contre plus de III cens mil hommes armés. — Tafel καὶ Thomas. Α'. 356. Τὰ περὶ τῶν Βυζαντινῶν εἶσι μεθῶδῃ.

(3) Ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Βαλδουίνου πρὸς τὸν Πάπαν, λέγει ὅτι κατὰ τὴν ἐπίβην αὐτοῦ—more etiam suo applaudentibus Graecis. Tafel καὶ Thomas Α'. 508. ἐπευφημούμετων καὶ τῶν Γραικῶν κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτῶν. Περὶ τοῦ Βαλδουίνου λέγει ὁ Νικητής

τραχν Λατινικοί στρατοί, οί ἐγγώριοι, δὲ μὲν φίλοι, δὲ δὲ ἐχθροὶ αὐτῶν, ἀδικαίπτως ἀντιμαχόμενοι, ὑπέφεραν τὰ πάνονα ἐκ τῶν Λατίνων, μοχθούτων νὰ ἐπαναφέρωσι τοὺς ἀλλοφρονούντας Γραικοὺς εἰς τὴν ὑποταχὴν τοῦ Πάπα (1).

Οἱ Βυζαντινοὶ ἠδύνατο νὰ λησμονήσωσι καὶ συγχωρήσωσι τὰς ἐν Κ/πόλει ἀρκαγὰς τῶν Λατίνων, διότι οὗτος ἐφέροντο πρὸς ἀλλήλους οἱ τότε ἀντιμαχόμενοι ἄλλ' οἱ Λατῖνοι, τὸν κλῆρον περιφρονούντες καὶ τὴν Ἐκκλησίαν μοχθούντες, νὰ ὑποτάξωσιν εἰς τὸν Πάπαν, σφόδρα ἐξηγρίωσαν τὸν ἐλληνικὸν λαόν.

Ταύτην τὴν φροντίδα κυρίως εἶχαν οἱ Βενετοί, οἱ μηδὲλος μεριμνῶντες περὶ τῆς πολιτείας τῶν Γάλλων καὶ τούτους, ἀνευδύτως παρώτρυνεν ὁ Πάπας διὰ συνεχῶν εὐχῶν καὶ ἐπιστολῶν ἄλλ' οἱ ἀριστοκράται ἔμποροι Βενετοὶ οὐδέποτε ἦσαν, ὡς οἱ ἄλλοι Ἰταλοὶ, τέκνα πειθίην τοῦ Πάπα. Ἀναρχοὶν καὶ ἀτρόμωις ἐγλεύεζαν πολλὰς αὐτοῦ ἀδικαγὰς. Τοσαύτη ὄμωις ἦτον ἡ κατὰ θάλασσαν δύναμις αὐτῶν, καὶ τοσαῦτα τὰ πλοῦτα, ὥστ' οἱ Πάπαι καὶ ἄκοντες συνεχώρουν τοὺς ἀπειθεῖς καὶ μετανοοῦντας τούτους Ἰταλοὺς (2).

Οἱ σταυροφόροι, κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ἀλώσεως, σφόδρα ἠγωνίσθησαν νὰ ὑποτάξωσι τὸν πρὸ πολλοῦ ἀποπλανηθέντα λαὸν τῶν Γραικῶν, εἰς τὸν Πάπαν ἄλλ' οἱ μὲν Γάλλοι ἀδικαίπτως μαχόμενοι, οἱ δὲ Βενετοὶ ἐπικερδῶς πλουτιζόντες, μετὰ κειρὸν ἐλησμονήσαν καὶ Πάπαν καὶ θρησκείαν καὶ ἀρέθησαν τέλος, οἱ σκληροτράχηλοι Γραικοὶ, ἔρμικα τῶν Σατανῶ. Ταύτην τὴν πρὸς τὴν πίστιν αὐτῶν ἀρχάδαντον ἐγκατέρησαν, δικαίως σήμερον ἠμνοῦμεν, ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν.

Ταῦτα σφηνίζουσι τὴν πρὸς τοὺς ὑποτελεῖς Γραικοὺς πολιτείαν τῶν ξένων, καὶ τὴν μετέπειτα ἀκώλυτον λατρείαν τῆς θρησκείας αὐτῶν.

Μετὰ τὴν στέψιν αὐτοῦ, ὁ Βαλδουίνος ἀ-

νήγγειλεν εἰς τὸν Πάπαν τὰς νίκας τῶν σταυροφόρων, ἀνυμνῶν τὴν τόλμην τῶν πολεμούντων καὶ τὴν προφανῆ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, οὐδὲν ἐγένετο ἐν Ἀνατολῇ ἄνευ τοῦ Πάπα' οἱ μαχητὰί ἦσαν ἄπαντες στρατιώται τοῦ Θεοῦ. Ἐνεκα αὐτοῦ, ὁ Πάπας ποτὲ μὲν ἐπέπληττε, ποτὲ δὲ κηλόγει τὰς πράξεις τῶν σταυροφόρων. Ἀποκρινόμενος εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Βαλδουίνου, λέγει (1). «Εὐχόμεθα ἴνα τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Γραικῶν καὶ τὸ Βυζαντινὸν κράτος φροντίξῃς, νὰ τηρῆς εἰς τὴν ὑποταχὴν τῆς Ἀποστολικῆς ἐδρᾶς, διὰ τῆς ὁποίας δύνασαι κάλλιον νὰ διαφυλάττῃς αὐτὴ. Φύλαττε πιστὸς καὶ ἐπιμελοῦ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, κινήτῃ καὶ ἀκίνητα, ἕωσὺ ἀσφαλῶς καὶ ἄνευ συγχύσεως διαθέσωμεν αὐτὰ ἡμεῖς καὶ ἀποδώσωμεν τὰ τοῦ Καίσαρος, τῷ Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ».

Τοιαῦτα ἔγραψεν ὁ Πάπας, οὐχὶ εἰς μόνον τὸν Αὐτοκράτορα, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Βενετοὺς κληρικοὺς καὶ ἰδιώτας (2). Ἀνεμύμνησκεν εἰς πάντας, ὅτι τὸ βασίλειον τῆς Κ/πόλεως μετέβη ἀπὸ τοῦς ὑπερηφάνους εἰς τοὺς ταπεινοὺς, ἀπὸ τοῦς ἀπειθεῖς εἰς τοὺς εὐσεβεῖς, ἀπὸ τοῦς σχισματικικοὺς εἰς τοὺς ὀρθόθετους, ἀπὸ τοῦς Γραικοὺς τέλος πάντων εἰς τοὺς Λατίνους. Ἐμεγαλύνθη ἡ δεξιὰ τοῦ Κυρίου, ὑπερῶψωσεν ὁ Κύριος τὴν ἀγνωστάν Ἐκκλησίαν τῶν Λατίνων, ἐπαναφέρων τὴν θυγατέρα εἰς τὴν μητέρα, τὸ μέρος εἰς τὸ ὅλον, καὶ τὸ μέλος εἰς τὴν κεφαλὴν (3).

Μετὰ τὴν ἄλωσιν, μετεβλήθησαν εἰς Λατινικὰς ἐκκλησίας ἡ Ἁγία Σοφία, ἡ Παναγία τῶν Βλαχερνῶν (4), ἡ ἐκκλησία τοῦ Παντοκράτορος (5), ἡ ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀπο-

(1) Tafel καὶ Thomas. Α'. 517.

(2) Tafel καὶ Thomas. Α'. 548, 549.

(3) Partem ad totum, et membrum ad caput. Tafel καὶ Thomas. Α'. 518. Ταῦτα ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Πάπα συζητῆσαι ἐπιναλαμβάνονται.

(4) Decano Sanctae Mariae de Blakerna Constantinopolitano. Tafel καὶ Thomas. Β'. 414, 412, 416, 418, 452. Comme il allait à la procession à Notre Dame de Blaquerne le jour de la fête de Notre Dame de Chandelour. (2 Φεβρ. 4206). V. II. 456.

(5) Tafel καὶ Thomas. Β'. 46, 348. «τὰ μὲν οὖν τῶν Λατίνων βασίλεια, ἡ τοῦ Παντοκράτορος ὑπέρχε μόνη». Ν. Γρηγ. Α'. 85. Οὐδέτις ἄλλος ἱστορικός ἀναφέρει τὰ βασίλεια ταῦτα τῶν Λατίνων. Ὁ Ἀκροπολίτης, σελ. 192, λέγει ὅτι ὁ Βαλδουίνος τελευταῖος Λατῖνος αὐτοκράτωρ, κατέφωγεν εἰς τὸ μέγα παλάτιον.

στόλων (1), ἡ μόνῃ τῆς Πατριάρχου (2), ἡ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Μαγγανῶν καὶ ἡ μόνῃ τῆς Πανχαρῶντου (3). Ἐκτὸς τούτων γνωρίζομεν, ὅτι ἐντὸς τῆς Κ/πόλεως, εἶχεν εἰς τὴν μερίδα αὐτοῦ ὁ Γάλλος ἀυτοκράτωρ τριάντα μεγάλας ἐκκλησίας (4). Ἄτυχός οὐτ' οἱ Λατίνοι, οὐτ' οἱ Βυζαντινοὶ ἰστόρησαν πῶσας εἰς ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Κ/πόλεως ἐκράτησαν οἱ Λατίνοι. Πολλὰ καὶ τούτων παρεμελήθησαν καὶ κατέπεσαν (5).

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ δὲν ἠδύνατο νὰ λειτουργῶσιν εἰ μὴ Βενετοὶ κληρικοί. Καταφαινεταὶ ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πάπα ὅτι πολλὰς ἐκκλησίας καὶ μονὰς παρέτησαν οἱ Βυζαντινοὶ διατάττει λοιπὸν τοὺς ἐν Κ/πόλει Λατίνους κληρικούς, νὰ καταλάβωσιν οὗτοι τὰς ἐκκλησίας ταύτας. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ διατάττει νὰ εἰσέλθωσι Λατίνοι ἱερεῖς, εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰς ὁποίας μέχρι τοῦδε Λατίνοι δὲν ἦσαν (6). Οἱ δὲ κληρικοὶ τῆς Ἁγίας Σοφίης (ἵνα μὴ εἶναι ἀκέραιος οἱ Λατίνοι ἱερεῖς) ἐξέλεξαν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Πάπα, Πατριάρχην αὐτῶν, τὸν ὑποδιάκονόν του, Θεωρᾶν Μοροζίνην, τὸν ὁποῖον μετὰ τινα καιρὸν ἐπεκύρωσαν ὁ Πάπας (7). Οὗτος πρὸς τοῦτους ἐπι-

πέλλων εἰς τὸν ἀυτοκράτορα Βαλδουίνον καὶ τὸν Δούκα τῆς Βενετίας, ἀποτρέπει ἀμφοτέρους ἀπὸ τὴν διανομὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν, ἕως οὗ ὁ ἴδιος ἀπορραθῆ περὶ τούτων ὄλων, διότι οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχουν οἱ λαϊκοὶ ἐπὶ κτημάτων ἐκκλησιαστικῶν (1). Ἡ πρόθεσις λοιπὸν τῶν σταυροφόρων, νὰ διανεμῶσιν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Πάπα πάντα τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ μοναστηριακά κτήματα, παρέχοντες εἰς τοὺς κληρικούς μερίδα ἐπαρκῆ πρὸς ἔντιμον διατροφὴν αὐτῶν, ἐμτακίωθη ἀπὸ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Πάπα Ἰννοκετίου τοῦ τρίτου (2).

Ὁ Πάπας ἐπιχείρων διὰ τὴν προσδοκώμεναν πάσας τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὑποταγὴν, γράρει πρὸς τὸν ἐν Κ/πόλει Πατριάρχην τῶν Λατίνων, τ' ἀδόλουθα. Ἐπικυροῦμεν τὰς ἐλευθερίας τὰ προνομία καὶ τὰ ἔθιμα λογικά τε καὶ ἀρχαία ταύτης τῆς ἐκκλησίας, τὰ μὴ ἀντιβαίνοντα εἰς τὰς συνήθειας τῆς Ἀποστολικῆς ἑθρας· διατάττομεν δὲ ἄθικτα νὰ μένωσι ταῦτα εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα. Πρὸς τοῦτους, διατάττει ὄλους τοὺς κληρικούς παντὸς ἔθνους ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς Κ/πόλεως, νὰ σέβωνται καὶ τιμῶσιν αὐτόν. Περὶ δὲ τῶν Γραικῶν ἐπισκόπων λέγει. «Εἰς τὰς ἐπισκοπὰς ὅπου μόνον Γραικοὶ κατοικοῦν, χειροτόνει ἐπισκόπους Γραικοὺς, ἂν τοιοῦτους εὐρεῖς εὐσεβεῖς καὶ πιστοὺς, δεχομένους ἐν πίστει καὶ ταπεινότητι τὴν χειροτονίαν σου. Εἰς τὰς ἐπισκοπὰς ὅπου συγ-

Ὁ δὲ Παρμερῆς Α'. 144. «καταλιπὼν τὰ τῶν Βλαχερνῶν ἀνάκτορα . . . ὄρθρω γωρεὶ πρὸς τὸ μέγα παλατιον». Ἡ ἐκκλησία αὕτη σήμερον καλεῖται Ζεῦρεκ τζαμη. Κ/πολις. Πατρ. 93. Κ/πολ. Σκαρ. Βοῦ Τόμ. Α'. 554

(1) Tafel καὶ Thomas Β'. 68. 152.

(2) Τὴν μόνην ταύτην κακῶς γεγραμμένην Patiarholi, ὀρθῶς δ' ὀρθῶσαν Pantepopti οἱ κ. κ. Tafel καὶ Thomas Β' 422.

(3) Et Gantiers Deens de l'Eglise de Nostre Dame de Pancecrante. C. Christ. IV. 93

(4) Tafel καὶ Thomas Β'. 111 Histoire de l'Eglise Latine de Cjple. par M. Belin. Paris 1872. σελ. 195.

(5) Περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Στουδίου λέγει ὁ Ν. Γρηγ. Α'. 190. «καὶ τῶ ναῶ τοῦ Στουδίου λαμπρὸν ἐπέθει τὸν ὄρθρον (ἡρώμαται γὰρ ὁ χώρος ἐκείτος παρὰ Λατίνων). Ὁ ναὸς οὗτος, τέμειος ὀθωμανικῶν σήμερον, καλεῖται Ἐμίρ ἀρχορ-τζαμησί ἢ Ἐμπροχὸρ κατὰ παραφθοράν. Κ/πολις. Σκαρ. Βοῦ. Α'. 306.

(6) Ecclesias a Graecis relictas de Latinis clericis ordinatis—in Ecclesiis Constantinopolitanae civitatis, in quibus Latini hactenus non fuerunt, auctoritate nostra subfulti Latinus clericos instituisse procuratis. Tafel καὶ Thomas. Α'. 519. Β'. 72

(7) Tafel καὶ Thomas. Α'. 527, 528, 535, 537. ἡ στολὴ τοῦ Πατριάρχου τούτου παρεξέλασε τοὺς Βυζαντινοὺς. Κομικώτατα εἶναι τὰ γραφόμενα τοῦ Νι-

κήτα. «Τὴν δὲ σωματικὴν πλάσιν, λακκευτοῦ σου; εὐτραπέστερος.» 855.

(1) Laicis, quantumcumque religionis, dispendendi de rebus ecclesiasticis nulla sūt attributa facultas. Tafel καὶ Thomas. Α' 528. 536.

(2) Tafel καὶ Thomas. Α'. 530, 532, 533, 534. Πρὸς τὸν Δούκα τῆς Βενετίας, εἰν' αὐτηρότερος; ὁ Πάπας—dehinc frumiter in mandatis, et tam te quam alios qui ad divisionem ecclesiasticarum possessionum intendunt ab hujusmodi praesumptione cessare per censuram ecclesiasticam. 16. Α'. 534. Τὸ 1209 ὁ Πάπας διέταξε τὸν Λατίνον Πατριάρχην τῆς Κ/πόλεως, νὰ πείσῃ τοὺς Γραικοὺς νὰ δίδωσι τὰ εἰς αὐτὸν ὀφειλόμενα ἐκκλησιαστικά δεκάτα—Graecis cogere ad decimas tibi debitas persolvendas. 16 Β'. 114. Ἐν τῶ βιβλίῳ τῆς Κοινοῦς. Buchon. Τόμ. Β', στήλ. 767. μνημονεύεται ἡ ἀκόλουθος τῶν Ἑλλήνων συνήθεια:

•Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἐμ' συμβῆ φράγκος, νὰ λειτουργήσῃ.
Σαράντα ἡμέρας λείπεται ἀφ' αὐτῆ ἡ ἐκκλησία τοῦ;.

Ὁ συγγραφεὴς τὸ βιβλίον τοῦτο ἦτο Λατίνος; τὸ θρησκειακῶς.

κατοικοῦν Γραικοὶ μετὰ Λατίνων, χειροτόνῃ Λατίνους καὶ προτίμα αὐτοὺς τῶν Γραικῶν. Περὶ δὲ τῶν Γραικῶν, τῶν ἐγκριτεροῦντων εἰς τὰ πατρια αὐτῶν ἔθιμα ἐπιλέγει, «ὡς διακτῆσαι ταῦτα, ἕως οὗ περὶ τῶν ὄλων σχεφθῆ ὀριμώτερα ἢ Ἀποστολικῆ ἔδρα» (1).

Μολοντί οἱ Αὐτοκράτορες Γάλλοι κατώκουν τὸ παλάτιον τοῦ Βουκολέοντος, καὶ ἐκκλησιάζοντο ἐν τῇ πλησίον Ἀγίᾳ Σοφίᾳ, μανθόμενον ὅτι τὸν Μάϊον τοῦ 1205 οἱ ἱερεῖς τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ἐνόρκως συνυποσχέθησαν, ἵνα μὴ δέχωνται ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐκκλησίᾳ, οὐδένα ἀρχιδιάκονον, ἀρχιεπισκόπου, ἐπιστάτην, ἀρχιδιάκον, ἡσυχαστὴν, ἢ ἄλλο τι, ἢ δὲν ἦναι Βενετός, ἢ διατελέσας δεκαετίαν ὄλην ἐν ἑτέρᾳ Βενετικῇ ἐκκλησίᾳ (2). Ταῦτα πάντα ἐγίνωσκον ὁ αὐτοκράτωρ Ἑβξίκος (3), διότι ἐπεκυροῦντο ἀπὸ τὸν γραμματέα αὐτοῦ Βελιάνον (4). Οἱ Βενετοὶ ὅμως, οἱ κατέχοντες τὴν παραλίαν τῆς Κ' πόλεως, πρὸ τῆς ἀλώσεως εἶχαν ἐκείσε καὶ τινὰς ἐκκλησίας ἀνεξαρτήτους τοῦ Αὐτινοῦ Πατριάρχου. Αὗται, καθὼς καὶ αἱ τῶν ἄλλων Λατίνων ἐν Κ' πόλει ἐνοικούντων, ἀνέκαθεν ὑπέκειντο εἰς τὸν καλούμενον Πατριάρχην τοῦ Γράδου (5). Ταῦτα δι' ἐπισημοῦ

ἐγγράφου, ἐπικυρομένον καὶ ἀπὸ τινος κληρικοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἀπέδωκεν ἐκ νέου ὁ Λατίνος Πατριάρχης εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν ἀρχὴν τοῦ Γράδου. Μετὰ τὸ 1261ον αἱ ἐκκλησίαι τῶν Γενουησίων ὑπέκειντο εἰς ἑαρχὴν Γενουησίον (1). Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, οὐδεὶς λόγος περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν Γενουησίων καὶ Ησαίων, (2) διότι οἱ Ἱταλοὶ οὗτοι, ἕνεκεν τῆς πυρκαϊῆς, κατώκουν τὸν Γαλιτάν. Πρὸς τούτους οἱ Βενετοὶ, ἔγθροι τῶν Γενουησίων, οὐδεμίαν βοήθειαν ἐδίδαν εἰς τούτους, τῶν ὁποίων τινὰς συνέλαθον μαχομένους μετὰ τῶν Βυζαντινῶν (3).

Ἐνὸμιασιν περιπτῶν, νὰ ἱστορήσω τὰ ὅσα μετὰ τὴν ἄλωσιν συνέβησαν ἐν Κ' πόλει διότι ταῦτα ἀφίχονται οἱ ἡμέτεροι καὶ ἀλλοδαποὶ ἱστορικοὶ (4). Συμφωνῶ μετὰ τοῦ Μερκούρη (5), λέγοντος ὅτι ὁ μὲν (Νικητὰς) πολλὰ εἶπε, καὶ οἱ ἕτεροι (Λατῖνοι) δὲν εἶπαν ἀκριτὰ. Περὶ τούτων γράφει ὁ Πάπας πρὸς τὸν μαρκιῶνα Μουρρεράτου τ' ἀκόλουθα (6). «Βιανήσατε τὰ ὅπλα ὑμῶν, οὐχὶ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, ἀλλὰ κατὰ τῶν Χριστιανῶν, οὐδόλους φροντίζοντες ἵν' ἀνικητήσατε τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ἵνα κατακτήσατε τὴν Κ' πόλιν, προτιμώντες ἐπιγείους ἡσυχαστοὺς τοῦ οὐρανοῦ πλοῦτος. Τὸ χεῖρισον δὲ πάντων εἶναι, ὅτι δὲν ἐρείσθητε θρησκείας,

(1) Tafel καὶ Thomas. Β'. 23, 24.

(2) Tafel καὶ Thomas. Α'. 547. Καὶ τὰ κτήματα τῶν Βενετῶν ἐντός καὶ ἐκτός τῆς Κ' πόλεως, δὲν ἐπωλοῦντο εἰ μὴ εἰς Βενετούς — *fundae que data erant, nel darentur de supraddicta nostra portione, tam que erant infra jam dicta civitate, quam extra, alicui non alienarentur nisi in Veneto*. 12. Β'. 559. 568. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1208ου ὁ Πάπας δέταξε νὰ ἐκλέγωνται καὶ ἱερεῖς μὴ Βενετοὶ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ, ἀλλὰ νὰ μὴ ἐκλέγῃσι Πατριάρχην, ἐπίσκοπον. 16. Β'. 43, 61, 75. Περὶ τούτων ὄλων μικρότατα ἐλέγχει ὁ Πάπας τοὺς ἐν Κ' πόλει Βενετούς. 15. Β'. 83.

(3) Τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἀδελφοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Βασιλείου, τὴν σφόδρα πολιτεῖαν ἐπειροῦν οἱ πλείστοι τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων. πρβλ. καὶ σελ. 32. τοῦ Γ. Ἀκροπόλιτου, ἱστοροῦντος τὰ κατὰ τῶν Γραικῶν ἀποστοργήματα τοῦ Ηελαγίου, πρέσβους τοῦ Πάπα. Σαβα. Μεσ. Β. Ὀλιθίακ. Τόμ. Β'. π'.

(4) Ego Vivianus scriptor notarius et iudex Henrici Romanorum Imperatoris . . . propria manu firmavi etque subscripsi. Tafel καὶ Thomas. Α'. 551.

(5) Κ. ὁ Πορφυρ. καλεῖ τὴν νῆσον ταύτην Κοργράδον. «καίτερον Κοργράδον (πιθανόν τὸ Γράδον) ἐν ᾧ καὶ μητρόπολις ἐστὶ μεγάλη καὶ πολλὰ λείψανα ἁγίων ἐν ταύτῃ ἀπόκεινται.» Λατ. Gradus κοινῶς Grado καὶ Grao, νῆσος τῆς Βενετίας ὀνομαστὴ, ἕνεκα τῶν ἐκεῖ ἐδρευόντων πατριαρχῶν καλούμενων

Patriarchae Gradensis. Διά τινα καιροὺς ἔχον ἡ ἐρχεισκοπία τῆς δημοκρατίας. Τόμ. Γ'. 122 πρβλ. καὶ τὴν σημ. σελ. 334. Τὸ 1451ον ἡ ἐπισκοπία αὐτὴ ἐπέσκει ἐν Βενετίᾳ. Βελίν. σελ. 5 ἐν σημ.

(1) Βελίν 5.

(2) Ἐπὶ τῆς Λατινοκρατίας, οἱ Πισταῖοι ἐξέλεγον τὸν πρῶτον αὐτῶν, ὅστις ἐδίκαζε τὰ μεταξὺ αὐτῶν δίκα. Buchon, Recherches. Τόμ. Γ'. 46, 47.

(3) Τὸ 1208 καταρτίθηται ἀπ' ἐγγράφου τοῦ Πάπα, πρὸς τοὺς κληρικοὺς τῆς Καλλιπόλεως καὶ Κ' πόλεως, ὅτι Πισταῖοι, Λομβάρδοι (πιθανότατα Γενουησῖοι), Λογγοβαρδοὶ, Δαοὶ, Ἀγγλοὶ καὶ ἕτεροι ἀλλοθεῖται, δὲν ἐπλήρωσαν εἰς τὸν πατριάρχην καὶ τῆς ἐκκλησίας τὴν νόμιμον διεκτέμν. τῆς ὁποίας ὄρασαν πάντες οἱ ἐνοικούντες εἰς τὴν ἑσπέρ. τοῦ Αὐτινοῦ Πατριάρχου. Tafel καὶ Thomas Β'. 68.

(4) Περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως καὶ τῆς ἡγεμονίας τῶν Φραγκῶν, ἔρχομαι τὸ καλὸν σύγγραμμα τοῦ κ. Ἐπαφ. Γ. Σαματιανοῦ ἱστορία τῆς αλώσεως τοῦ Βυζαντίου κτλ. ἐν Ἀθήναις. 1866. Πρβλ. καὶ τὸν Gibbon. κεφ. ΛΑ.

(5) «Histoire des Croisades» par le P. Louis Maunbourg de la compagnie de Jesus. Paris 1676. τόμ. Β'. 162. Πάτων σκληρότερος πρὸς τοὺς νικηθέντας Βυζαντινοὺς ἔστιν ὁ ἐν Κ' πόλει κατοικούντες Λατῖνος Heyd Α'. 99.—Gibbon. κεφ. ΛΧ.—Κωνδῶν 160

(6) Tafel καὶ Thomas. Α'. 563.

ἐλικίας, οὐδὲ φλόου, ἀλλὰ πορνεύοντες μοιχεύοντες καὶ ἀσελγείνοντες μετὰ συγγενῶν ἐνόπιον τῶν ἀνθρώπων, οὐχὶ μόνον ἐξεθέσατε εἰς τὰς ἀκολασίας τῶν νέων τὰς ὑπάνδρους καὶ χήρας, ἀλλὰ δὴ καὶ γυναῖκας καὶ παρθέτους ἀφιερθεῖσας εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἤκείσθητε ἐκκενοῦντες τοὺς αὐτοκρατορικοὺς θησαυροὺς καὶ ἀρπάζοντες τὰ λάφυρα μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ἀλλ' ἐπακτείνετε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τοὺς θησαυροὺς τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸ χειρίστητον, εἰς τὰ κτήματα αὐτῶν, ἀρπάζοντες ἀργυρὰς τραπέζας, ἀπὸ τὰ θυσιαστήρια, καὶ διαρρηγνύοντες τὰ θησαυροφυλάκια τῶν νεῶν, ἀρρηξάσατε εἰκόνας, σταυροὺς καὶ ἱερὰ λείψανα, ὡπ' ἡ ἐκκλησία τῶν Γραικῶν, μολονότι καταπεθλιμμένη, ἀποστρέφεται τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀποστολικῆς ἑδρας, καὶ μὴ βγέπουσα παρὰ τοῖς Λατίνοις εἰ μὴ ἀπόλειαν καὶ ἔργα τοῦ ἀκότους, δικαίως βδελύσσεται αὐτούς, ὡς χειρῶνας τῶν κυνῶν (1)».

Ταῦτα γράρει ὁ Πάπας, καὶ ἐκ γοημάτων καὶ ἀποστόλων Λατίνων ἐμάνθαναν οἱ ἐν Ῥώμῃ τὰς λεηλασίας καὶ ἀσελγείας τῶν σταυροφόρων, αἵτινες ἀπὸ τοῦδε συνέτειναν νὰ διχάσῃσι διὰ πάντα τὸν πολλὰ παθόντα Βυζαντινὸν λαόν, ἀπὸ τοὺς Λατίνους.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1203, ὁ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου, ὁ κάλλιπτος καὶ πρὸς τοὺς ὑποτελεῖς Βυζαντινοὺς ὁ πρῶτος αὐτοκράτωρ, μετὰ τοῦ ἡγεμόνου τῶν Βενετῶν Μαρίνου Γένου, ἐπεκύρωσαν ἐκ νέου τὴν διανομὴν τοῦ κράτους γενομένην ἐν Γαλατῇ μικρῶν πρὸ τῆς ἁλώσεως. Ἄπαντες οἱ Βενετοὶ (κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν μαρτυρίαν πολυκριθιμότητοι), (2) ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ διέρχονται τὸ κράτος ὅλον, ἄνευ κωλύματος καὶ ἄνευ φόρου. Νὰ χεῖρωνται ὅσα κτήματα καὶ προνόμια ἀπενεμήθησαν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν Γραικῶν αὐτοκρατόρων, εἴτ' ἐγγράφως εἴτ' ἀγράφως. Τὸ κυριώτερον δὲ προνόμιον, καὶ τὸ ὅποιον ἀπέδωκε τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν τοὺς Γενουησίους, ἦτον, ὅτι οὐδεὶς ἀν-

τιμαχόμενος τὴν κοινότητα τῆς Βενετίας, ἦτο δεκτός, ἢ διείμενε ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει, μέχρι τῆς γενομένης εἰρήνης (1).

Καθ' ὅλην τὴν κυριαρχίαν τῶν Λατίνων ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει, σπανιότατα ἀναφέρονται οἱ Γενουηῖοι. Αἱ συνοικίαι αὐτῶν καθῶς καὶ τῶν πλησίον Ησαίων, ἐμπεριείχοντο εἰς τὴν μερίδα τῶν Βενετῶν. Τὸ 1208 ἀναφέρονται αἱ συνοικίαι τῶν Ησαίων (2). Μετὰ τὴν ἄλωσιν, οἱ Γενουηῖοι πιθανὸν ἐπανῆλθον ἐκ τοῦ Γαλατῆ ἐν Κ' πόλει, ἀνέτισαν τὰς οἰκίας καὶ ἀποθήκας, ἀποστρεφθεῖσας τὸ 1203ον. Ἐδῶ συνεμπορεύοντο μετὰ τῶν Λατίνων καὶ Βυζαντινῶν, κατὰ τοὺς νόμους τῶν ὁμοθρήσκων Λατίνων ἀρχόντων.

Τὸ 1218, ἐγένεον ἡ πρώτη συνθήκη τοῦ δουκὸς τῆς Βενετίας Πέτρου Ζάνη μετὰ τοῦ Βιλέλμου Βουλτερβίου, πρέσβως τῆς κοινότητος τῆς Γενούης (3). Περὶ τῶν ἐν Κ' πόλει καὶ Ῥουμανίᾳ ἐμπερευομένων Γενουησίων ὁρίζει ἡ συνθήκη τ' ἀκόλουθα: « Ἡμεῖς ὁ δὸς καὶ ἡ κοινότης τῆς Βενετίας, ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς, » παρεχωροῦμεν εἰς τὴν κοινότητα τῆς Γενούης καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς χώρας αὐτῆς, » νὰ πολιτεύονται ἐν τῷ Ῥωμανικῷ κράτει ὡς ἐπολιτεύοντο ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ αὐτοκράτορος, » ὡς ἐμπερευόντων ἐν τῷ κράτει τούτῳ, » τελοῦντες τοὺς αὐτοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους » ἔδιδαν ἐν καιρῷ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου, » ἐκτὸς τῶν ἐτησίων δωρημάτων» (4). Συγχρόνως σχεδὸν συνυπεγράφη καὶ ἑτέρα συνθήκη τῶν Βενετῶν μετὰ τοῦ ἐν Νικαίᾳ αὐτοκράτορος Θεοδώρου τοῦ Ἀσπάρχου (5).

Οἱ Βενετοὶ, ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου, παρεξέτειναν τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν συνοικίαν πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως τῶν Δρουγγαρίων, διότι πρὸς ἀνατολὰς δὲν ἴδονταν

(1) Τὸ 1206 γράφωμεν ὁ αὐτὸς Πάπας πρὸς τὸν δούκα τῆς Βενετίας, λέγει—ut enim de multis iniquis operibus tacemus, que apud Constantinopolim perpetrastis, diripiendo ecclesiarum thesauros et possessiones ecclesiasticas invadendo, κτλ. Tafel καὶ Thomas. B'. 28. Αἱ μαρτυρίαι αὗται Λατίνων ἱερῶν εἶναι πολλοὺ λόγου ἕξαι.

(2) Populus Venetiarum qui tunc temporis Constantinopoli aderant, copia quorum erat ibi multitudo. Tafel καὶ Thomas A'. 567.

(1) Nullus homo habens guerram cum communi Venetiarum, debet esse receptus, nec morari in Imperio, donec ipsa guerra fuerit pacificata. Tafel καὶ Thomas A'. 448, 452, 573. Ἡ σύμβασις αὕτη ὑπεγράφη μὲ γρουαῖ γράμματα, καὶ ἀνευῶσθη τὸ 1221 ὀν ἐν τῷ παλατῷ τοῦ Βουκολιόντος. 12. B'. 227.

(2) Ad parrochias Pisanorum. Tafel καὶ Thomas B'. 73.

(3) Tafel καὶ Thomas. B'. 197.

(4) Μνημονεύονται ἐν τῇ συνθήκῃ ταύτῃ οἱ consules, vicecomites καὶ rectores τῶν Γενουησίων. Heyd. A'. 437. Τὰ ἐτήσια δωρηματα εἶναι τὰ καλούμενα σολέματα. Ἐλλ. Φιλ. Σὺλ. Τόμ. σ'. 447.

(5) Tafel καὶ Thomas. B'. 205.

το νὰ σφετερισθῶσι τὴν παρχλίαν, ἀνήκουσαν εἰς ἄλλους Λατίνους. Πρὸς τοῦτοις ἐξουσιάζαν καὶ τὸν ναύσταθμον (1).

Τὸ 1238ον ἔγεινε σύμβασις μεταξὺ τῆς Βενετίας καὶ τῆς Γενούης, ἐν τῇ ὁποίᾳ συνυποσχέθησαν ἀμφότεροι νὰ προσβάλλωσι πάντας εἴτε πειρατὰς εἴτ' ἐχθρούς, ληστεύοντας τὴν χώραν εἴτε τὰ ἐμπορικὰ πλοία ἐκπέτρως τῶν πολιτειῶν. Ἡ πολιτεία δὲν ἤδυναντο νὰ συμμάχῳσι ἐν εἰρμαχίῳσι μετὰ τοῦ ἐν Νικαίᾳ αὐτοκράτορος τῶν Ρωμικίων, ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ Πάπα. Ἡ συνθήκη αὕτη ἔγεινε δι' ἐννεά ἔτη, καὶ ἀνεσοῦτο κατὰ πᾶσαν τετραετίαν (2). Ὑπεγράφη ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τῶν πληρεουσίων ἀμφοτέρων τῶν πολιτειῶν. ἐνώπιον τοῦ Πάπα.

Δεκατρία ἔτη μετὰ τὴν συνθήκην ταύτην, ἔγεινε ἐτέρη (3) μεταξὺ τῶν δύο τούτων πολιτειῶν, τὴν 10ην Ἰουλίου 1251, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐμπεριέχονται καὶ τ' ἀκόλουθα περὶ τῶν ἐν Κ/πόλει κατοικούντων Γενουησίων «Ἡμεῖς ὁ δούξ καὶ ἡ κοινότης τῆς Βενετίας, ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς, παρχωροῦμεν εἰς τὴν κοινότητα τῆς Γενούης καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς χώρας αὐτῆς, ἵνα πολιτευθῶσι ἐν τῇ κρατεί τῆς Ῥωμανίας καθὼς ἐπολιτεύοντο βασιλεύοντος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, νὰ ἐμπαροῦνται ἐλευθέρως ἐν τῇ κρατεί, τελούντες τοὺς αὐτοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους ἔδιδαν ἐν καιρῷ τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος, καρπούμενοι καὶ χειρῶν μισθὸν τὰ κτήματα καὶ δικαιοῦματα, τὰ ὁποῖα εἶχαν ἐν καιρῷ τοῦ ἄνω εἰρημένου αὐτοκράτορος, ἐξαιρουμένων τῶν ἐπιστῶν δωρημάτων, μέχρι τέλους τῆς εἰρήνης».

Ταύτην τὴν ἄκτητὴν συνθήκην ἐμελλαν νὰ προσυπογράψωσι οἱ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἐκλεγόμενοι νέοι δούκες, ἐκτὼς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν. Ἄν ἐκτὸς τῶν πόλεων Γενούης καὶ Βενετίας ἐνήγηεν εἰς δίκην Γενουησίους Βενετόν, δέον νὰ ἐνάξῃ αὐτὸν εἰς τὸ δικαστήριον

τοῦ βασιλοῦ τῶν Βενετῶν. ἐκείσε εὐρισκομένου, ἢ εἰς τὸ τῶν προξένων καὶ οὐχὶ ἀλλ' ἄλλοσε καὶ ὁ Βενετός, νὰ ἐνάξῃ τὸν Γενουησίον εἰς τὸ δικαστήριον τῶν Γενουησίων καὶ οὐχὶ ἀλλ' ἄλλοσε. Ἄν ὁμοῦ δὲν ὑπάρχῃ δικαστήριον τοῦ ἔθνους τοῦ ἐναγομένου καὶ δὲν δύναται νὰ συγκροτηθῇ δικαστήριον εἴτε τοῦ βασιλοῦ, εἴτε τοῦ προξένου, τότε καὶ Γενουησίοι καὶ Βενετοὶ νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὰ ἐγγύχωρικα δικαστήρια.

Αὗτοι αἱ παραχωρήσεις τῆς Βενετίας εἰς τοὺς εὐαίθιμους Γενουησίους ἐμπορευομένους ἐν Κ/πόλει καὶ Ῥωμανίᾳ, ἀντιβαίνουν εἰς τὴν γνωστὴν πλεονεξίαν τῆς ἀριστοκρατικῆς Βενετίας. Ἡ δλον ἐν κούχοντα ἐχθρα τῶν ὑποτελλῶν Γραικῶν, ἢ προφανῆς πείναι τῶν Γάλλων αὐτοκράτορων. οἱ Βενετοὶ οἱ μετακομίζοντες ἐμπορεύματα εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν, καὶ ἀμεριμνοῦντες διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ κράτους, ἔσαν προνομίματα τῆς προσεγγιζούσης πτώσεως τῆς Λατινικῆς ἡγεμονίας. Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πάπα πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης ἵνα συνασπισθῶσι πρὸς ἄμυναν τοῦ καταρρέοντος κράτους, καὶ τῆς ἐν Ἀνατολῇ Λατινικῆς ἐκκλησίας, ἐνεψύχωσαν τοὺς ὑποτελεῖς Γραικοὺς, θρασυτέρους νῦν γενομένους πρὸς τοὺς ἄρχοντας Λατίνους. Πολλοὶ ἀπὸ τὰ ἔθνη τῆς Βιθυνίας, στενάζοντες ἠτένιζαν πρὸς τὴν μεγαλοπρεπῆ βασιλείαν τῶν πόλεων, ἐνεθυμοῦντο τὰς βασιλικὰς τελετὰς, καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐκκλησίαν. ὅπου σήμερον ἀνίσχουν τῶν Λατίνων οἱ κηκόχοι ψαλμοί, καὶ ἀπὸ τὸν θρόνον τῶν Γραικῶν ἱεραρχῶν ἠκούετο ἑτερόδοξος διδασκαλία (1).

Οἱ Βενετοὶ, κράτος τότε ἰσχυρότατον, ἀπένευμαν τὰ ἄνω μνημονοῦμενα προνόμια εἰς τοὺς δημοφίλους Γενουησίους, ἵνα διὰ τῆς βοθηίας τούτων κρατύνωσι τὸν μισοῦμένον Λατίνων τὴν βασιλείαν. Ἡ συνθήκη αὕτη, ἂν καὶ μετὰ τοσαῦτα ἔτη γενομένη, δεῖναιεὶ ὅτι μέχρι τοῦ 1251, οἱ Γενουηῖοι κατοῦσαν τὰς αὐτὰς συνουκίας καὶ ἀποβάθρας, τὰς ὁποίας εἶχαν πρὸ τῆς ἄλωσης τῆς Κ/πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων. Οὐδέποτε δὲ ἀρήρασαν ἀπὸ τοῦ Γενουησίους οὐτ' ἐκκλησίας οὐτ' ἐμβόλους, μολοντί ἐκ τῆς ἄνω συνθήκης εἰσάξω, ὅτι αἱ συνουκίαι τῶν Γενουησίων, Πισαίων καὶ Ἀμυκληρῶν ἐ-

(1) Τῶν Βυζαντινῶν ὁ ναύσταθμος ἦτο κυρίως εἰς τὸν λιμένα τῶν Σοφίων. Ὁ κατοούμενος εἰς τὰ ἐγγύχωρα τὰ Λατινικὰ Arsium, εἶναι ὁ ἐν τῇ λιμένι σημερινὸς ὀθωναικὸς Tafel καὶ Thomas B. 284.

(2) Quod predicta concordia et societas serventur . . . usque ad novem annos et de quarto in quartum annum renoventur sacramento. Tafel καὶ Thomas B. 311. Ἐκ τῆς συνθήκης ταύτης συμπεραίνομεν, ὅτ' οἱ Βενετοὶ ἐροῦσθετο τὴν μετὰ τῶν Γραικῶν αὐτοκρατορῶν συμμαχίαν τῶν Γενουησίων.

(3) Tafel καὶ Thomas B. 457.

(1) «Et toutefois j'avois dit publiquement à Constantinople, prêchant dans l'Eglise de Saint Sophie. Voyage de Rubruquis. κρ. Α'.

νέκιντο, καθώς ἀνωτέρω εἶπα, εἰς τὴν μερίδα τῶν Βενετῶν.

Ἰπὸ τὸν ἀπαράμιλλον τροῦλλον τῆς Ἁγίας Σοφίας συνῆλθον τὸ 1258 οἱ ἐν Κ/Πολει μετ' ἀλλοπαργμονες ἔμποροι καὶ ναυτίλοι Βενετοί, καὶ συνέταξαν τοὺς ναυτικούς νόμους καλουμένους τὸ Προξενεῖον τῆς θαλάσσης (1). Οἱ νόμοι οὗτοι παρεδόθησαν ἀπὸ τοὺς Ἡσίου; καὶ Γενουησίους, ἰσχυρὰν μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων.

Οἱ Βενετοί, κύριοι μεγάλου μέρους τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ τῶν πλείστων παραλίων πόλεων, δὲν συνεχώρουν εἰς τοὺς Γενουησίους, οὐδὲ τὰ κέρδη, οὐδ' ἄλλα τὰ προνόμια, τὰ ὅποια οὗτοι ἐχάριζοντο ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατορῶν (2). Ἡ Γένουα, μὴ δυναμένη μόνη νὰ κατισχύσῃ τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Γαλλῶν, ἠναγκάζετο νὰ ἔμπορεύηται εἰς χώρας μακρὰν τοῦ Βυζαντίου, καὶ μὴ ὑποκειμένης εἰς τοὺς Βενετούς.

Ἡ ὁλοκλήρις τῆς Ἡτολεμαϊδος, ἡ καταστροφὴ τῶν κτημάτων τῶν ἐκεῖ Γενουησίων, καὶ ἡ ἀπελασίς πάντων τούτων ἀπὸ τὰ ἔμπορικά πράγματα τῆς Συρίας, σφόδρα παρώργισαν αὐτοὺς κατὰ τῶν Βενετῶν (3). Κατεδάφισαν τὰ κτίρια τῶν Γενουησίων, καὶ μετέφεραν τινὰς λίθους εἰς τὴν Βενετιαν, ὡς τρόπαια νίκης. Τύπτην τὴν καταισχύνην ὑπέφεραν διὰ τρία ἔτη οἱ Γενουησίοι. Εἰς μάτην ὁ Πάπας προσεπάθη εἰς τὴν συμφιλίωσιν τὰς δύο ἀντιμαχομένους πολιτείας. Οἱ Γενουησίοι, ταπεινοβέντες καὶ ὀσμυρέα ζητινούμενοι εἰς τὰς ἔμπορικὰς αὐτῶν ἐπιχειρήσεις, ἀνετίσαν μετὰ πλείστου ζήλου τὰς σχέσεις αὐτῶν μετὰ τοῦ νεώχοντος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας, μελετώντας τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Καὶ ἄλλοτε τοὺς 1231 καὶ 1239 ἐπειμύσαν πρέσβεις οἱ Γενουησίοι πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Νικαίας, ἀλλ' ἡ συμμαχία ἀ-

πέτυχεν ἕνεκεν τῶν τότε ἰσχυρῶν Λατίνων ἡγεμονῶν.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1261ου, ὁ ἡγεμὸν τῆς Γενούης, Μαρτίνος τοῦ Φάνου, καὶ ὁ δὲ ἡμαρτος Γουλιέλμος Βοσκάνεργκας, ἀπέστειλαν δύο πρέσβεις τὸν Γουλιέλμον Βοσκάντην, καὶ Γουαρέριον Γουόδιτζην. Ἰνα μετὰ τοῦ Γραικοῦ αὐτοκράτορος ἐκδιώξουν ἀπὸ τὸ Βυζάντιον τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Βενετούς. Ἡ συνθήκη (1), γενομένη τὴν 13 Μαρτίου 1261, συνυπεγράφη ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον εἰς τὸ Νύμφριον, πόλιν πλησίον τῆς Μαγνησίας καὶ τῶν Σάρδεων (2).

Ἐν πρώτοις ὑπεσχέθη (ὁ Μιχαὴλ) ὅτι ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας (Μαρτίου ἡμέρῃ 13ῃ) καὶ εἰς τὸ ἔξῃ, θέλει ἔχει τὸ ἡμέτερον κράτος, καὶ οἱ διαδοχοὶ αὐτοῦ, ἀγάπην καὶ εἰρήνην αἰθιδιον μετὰ τῆς κοινότητος τῆς Γενούης καὶ τῶν χωρῶν αὐτῆς· καὶ ὅτι θέλει ἔχει πόλεμον εἰς τὸ ἔξῃ μετὰ τῆς κοινότητος τῶν Βενετῶν καὶ μετὰ πάντων τῶν Βενετῶν τῶν ἡμετέρων ἐγθρῶν, ὅτι δὲν θέλει εἰρηνέσει οὐδὲ συνθηκολογήσει μετὰ τῆς κοινότητος ταύτης, ἕνευ τῆς γνώσεως καὶ θελήσεως τῆς κοινότητος τῆς Γενούης· καὶ ἡ εἰρημὴ κοινότης τῆς Γενούης, ἵνα μὴ συνθηκολογήσῃ ἢ εἰρηνέσῃ μετὰ τῆς αὐτῆς κοινότητος τῶν Βενετῶν, ἕνευ τῆς γνώσεως καὶ θελήσεως τοῦ ἡμετέρου κράτους.

Πρὸς τούτοις, ὑπεσχέθη, ἐδώκεν καὶ ἐπέκλυσε πάντα τὰ δικαιοῦματα καὶ κτίρια, τὰ ὅποια, βουθεῖα τῆς θείας προνοίας, ἡ κοινότης τῆς Γενούης, ἢ ἕτερος διὰ τὴν κοινότητα κατεῖχεν ἐν τῇ μετ' ἀλλοπόλει τῆς Κ'λεως. Καὶ ἂν Κύριος ὁ Παντοκράτωρ εὐδοκήσῃ, ἵνα τὸ ἡμέ-

(1) Τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἀπωλέσθη.

(2) Arnold Niblum Heyd A'. 316. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο πρῶτος ἐξέδωκε ὁ Λουκάγγιος ἐν τῷ Recueil de diverses chartes. σελ. 9—16. ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Βυλλαρδουέου μετέπειτα ὁ C. Pagano A'. 249—258 ἀπὸ τ' ἀρχαῖα τῆς Γενούης. Ὁρθότερον εἶναι τὸ κείμενον τῶν κ. κ. Tafel καὶ Thomas. Γ'. 64—65. Γεωργ. Πατριμ. A'. 105, 126 N. Γρηγ. A'. 190. M. καὶ M. Γ'. 254—262. Τὸ 1316 τὸ Νύμφριον ἦτο ἀρμενιστικὸν — τὸν ἰερότατον ἀρχιεπίσκοπον Νομφαίου· M. καὶ M. A'. 50. Εἰς τὸ Νύμφριον ἦτο καὶ μονὴ τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων Θεοδώρων, ὅπου ἐκλήθη ὁ Πατριάρχης Ἀρμένιος τὸ 1256. Ψ. A'. 118 Δ. 407. Glandier. Voyages. Μεταξὺ. Γαλ. Paris, 4806 A'. 131. Γεωργ. Ἄκροπ. 30, 73, 91. «Τῶν τοιούτων ἄσπρας χωρῶν, πρὸς τὴν ἐξέθους τοῖς βασιλεύουσιν οὐδὲν ἀνάπαυσιν, ἐξ ἧου τῆς Κ'πόλεως γενόμενον ὑπερόριον, κατηντήκει τὸ Νύμφριον». Ψ. 187. Τὸ χωρίον νῦν καλεῖται Νίρι καὶ Νίρ. C. Christ. IV. 478.

(1) Consulat us maris. — Consulat de la mer. Histoire du commerce de toutes les nations par Scherer. Metzger. Γαλ. Paris 1837. A'. 304. Depping. A'. VII. καὶ τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ B'. 16.

(2) La preponderance de Venetian era poevia alle colonie delle altre nazioni commerciali in Oriente. Heyd. A'. 143. La pomme de discorde entre Gènes et Venise, ce fut toujours le commerce du Levant. Depping. A'. 204.

(3) Ταῦτα, καθώς καὶ τὰς μετέπειτα προσπάθειαι τοῦ Πάπα πρὸς συμφιλίωσιν τῶν ἀντιμαχομένων πολιτειῶν ἀργεῖται ὁ Sauli A'. 52—59.

τερον κράτος ἀνακτήσῃ καὶ λάβῃ τὴν εἰρημένην πόλιν, τότε ἐν τῇ εἰρημένῃ πόλει, θέλει δωρήσει εἰς τὴν κοινότητα τῆς Γενούης, παλάτιον, γαμήλιον, κτήματα, καὶ ἐσόδους, καὶ θέλει χαρίσει εἰς τὴν εἰρημένην κοινότητα, δηλαδή θέλει δωρήσει, τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας σήμερον ἀπὸ τοῦ Βενετοῦς κατεχομένην, μετὰ τῶν περὶ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην καταλυμάτων, τὸ κοιμητήριον αὐτῆς καὶ τὸ γήπεδον τοῦ φρουρίου τῶν Βενετῶν ἐν (1) τῇ πόλει ταύτῃ, ἢ ἡ κοινότης αὕτη μετὰ ζήλου καὶ ἔργου (2) πέμψῃ βοήθειαν ἐκ πλοίων, πρὸς κατάκτησιν τῆς εἰρημένης πόλεως.

Ἐπροσέβησαν οἱ πρόβουλοι τῆς Γενούης, ἐν πρώτοις, ὅτι ἡ κοινότης τῆς Γενούης εἰς τὸ ἐξῆς, θέλει ἔχει εἰρήνην καὶ ἀγάπην αἰδιον μετὰ τοῦ ἡμετέρου κράτους, τῶν διαδόχων αὐτοῦ, καὶ δὲν θέλει εἰρνεύσει ἢ συνθηκολογήσει μετὰ πάντων τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν τῶν Βενετῶν, ἄνευ τῆς γνώσεως καὶ θελήσεως τοῦ ἡμετέρου κράτους, καθὼς καὶ τὸ ἡμέτερον κράτος, ὑποχρεοῦται ἵνα μὴ εἰρνεύσῃ ἢ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν ἡμετέρων ἐχθρικών κοινοτήτων τῆς Βενετίας, ἄνευ τῆς θελήσεως καὶ τῆς γνώσεως τῆς εἰρημένης κοινότητος τῆς Γενούης.

Πρὸς τούτους, ἂν πλοῖον ἐμπορικὸν τῶν Γενουησίων εὐρεθῇ ἐν τῷ ἡμετέρῳ κράτει καὶ συμβῇ, στόλος Πισαίων ἢ Βενετῶν, ἢ ἐτέρων τινῶν, πολεμίων τοῦ ἡμετέρου κράτους νὰ (προσορμισθῇ ἐκεῖσε) καὶ ὁ ἀρχηγός ἢ ὁ δούξ ἢ ὁ φρούραρχος τοῦ τόπου ὅπου εὐρίσκεται τὸ πλοῖον τοῦτο, αἰτήσῃ ἀπὸ τοῦ πληρώματος τοῦ εἰρημένου πλοίου, πρὸς ἄμυναν τοῦ φρουρίου, καὶ συμφωνήσῃ μετὰ τῶν Γενουησίων τούτων, δι' ὠρισμένον τινὰ καιρὸν, ἰδὼν ἀντιμισθίον κατὰ τὴν συμφωνίαν δέκα ἢ εἰκοσι ἡμερῶν ἢ ἐνὸς μηνός, πλεῖστον ἢ ὀλιγώτερον, οἱ ἂνευ εἰρημένοι Γενουησίοι οἱ συμφωνήσαντες, ὑποχρεοῦνται νὰ ὑπερασπίσωσι καὶ σώσωσι τὸ φρούριον τοῦτο ὡς φρούριον ἴδιον τῶν Γενουησίων, καὶ νὰ μὴ κακοποιήσωσι ἢ προδώσωσι τὸ φρούριον τοῦτο. (Ἄν δὲν ἐκτελέσωσι ταῦτα) ὑποχρεοῦνται ἡ κοινότης ὁ φρούραρχ-

χος καὶ ὁ ἡγεμὸν τῆς Γενούης νὰ ἐκδικηθῶσι καὶ τιμωρήσωσι τούτους, ὡς νὰ ἦσαν ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει, προδοταί τῆς κοινότητος τῆς Γενούης (1).

Αὕτη εἶναι ἐν μέρει ἡ συνθήκη τοῦ Νυμφαίου (2). Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς λέγει, ὅτι δὲν συνήργασαν εἰς τὴν ἄλυσιν οἱ Γενουησίοι (3). Ὁ στόλος τῶν Γενουησίων ἀπέπλευσεν ἐκ Γενούης τὸν Ἰούλιον, ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐπιχώρῳσιν τῆς συνθήκης ὑπὸ τῆς Γενούης, καὶ τὴν 23ην Ἰουλίου εἰσῆλθε διὰ τοῦ Ἑπταπυργίου νότιον Μιχαῆλ ὁ Στρατηγόπουλος, καὶ ἀπεδίωξεν ἐκ τῆς Κ/πόλεως τοὺς Γάλλους καὶ Βενετούς.

Ἡ ἄλυσις τῆς Κ/πόλεως ἦτον ἐπιχειρήμα ἀπρομελέτητον, καὶ μοιωνοῦ δὲν συνεπολέμησαν μετὰ τῶν Βυζαντινῶν οἱ Γενουησίοι (4), οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ τοὺς κατηγορήσῃ, ὅτι δὲν εἶχαν πρόβουλον νὰ ἐκτελέσωσι τὰ ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Νυμφαίου ὑποσχεθέντα.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι, πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Στρατηγόπουλου, οἱ Λατῖνοι μετὰ πολλῶν πλοίων καὶ ὀπλιτῶν ἐπολιόρκουν τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ Δαφνουσίαν (5). Οἱ Βυζαντινὲι, εἰσελθόντες τοῦ Στρατηγόπουλου, ὡς ἐκ ληθάργου ἐγεθθέντες, ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Λατίνων. Κατὰ τὴν συμβούλην Ἰωάννου, φύλακος

(1) Sauli. A'. 60.

(2) In quella età si incolparono gravemente i Genovesi per causa della lega da essi fatta col Paleologo contro i Veneziani. Κατὰ τοὺς ἱστορικούς: Giustiniani καὶ Foglietta, ὁ Πάπας Οὐρβάνος Δ΄ος τοῦ ἀφώρισε. Sauli A'. 64.

(3) « Διὰ τῆς σφῶν βοήθειας γενομένης αὐτῆς ἐχρηστέας ». A'. 97. Κατὰ τὸν Sauli. A'. 62. οἱ Φλωρεντινοὶ ἱστορικοὶ Matteo Villani καὶ Ricordano Malaspina, ὁμολογοῦν ὅτι συνέπραξαν οἱ Γενουησίοι. Ἀξιοπιστότερος πάντων εἶναι ὁ Γρηγοράς, ὅστις ἀναιτήτως τὴν σύμψαριν ταύτην λέγων: « Πρὶν γὰρ ἄλλοιαι τὴν βασιλείαν, συσφώνησε τὴν τοιαύτην αὐτοῖς: παρέμειν ἀπέλειαν ὁ βασιλεὺς ». A. 97. Ἰωαν. Κανταουζ. Γ'. 488 Μεγάλως σπῆλλει καὶ ὁ στρατηγός Serristori, γράφων, nell' anno 1260 la flotta genovese ricondusse Michele Paleologo sotto le mura di Constantinopoli.—Illustrazione di una carta del mar nero del 1351 Firenze. 1836. Hist. de la République de Gènes, par Emile Vincens. Paris. 1842. Τόμ. A'. 328—9.

(4) « Κάπετα παραδόξως ἀκούει τῶν Κωνσταντινῶν τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκουμένης: ἀλοῦσαν βάρους ὑπ' ὀκταπλοσίαν ἀδράμων ». Ν. Γρ. A'. 87 Φραντζῆς 19.

(5) Γ'. Παρχα. A'. 145. Ν. Γρηγ. A'. 83 Νικηφόρος Πατρ Κ/πόλεως. 76. « ἐν τῷ . . . Πόντῳ οὐ σμακράν τῶν Χηλῶν, καί ται ἡ Βθθουία νήτος, ἦτες καὶ Δαφνουσία . . . λέγετα ». Μετ. Γεωγρ. Γ'. 419.

(1) Τὸ φρούριον τοῦτο, ἐν τῇ παλαιᾷ συνοικίᾳ τῶν Βενετῶν, κατεῶρισαν οἱ Γενουησίοι, καὶ μετέβησαν ἐν Γενούῃ τινὰς λίθους αὐτοῦ. Πηγλ. A'. 409. ἐκδικαζομενοι τοὺς Βενετούς: τ' αὐτὰ πράξαντας μετὰ τὴν ἄλυσιν τῆς Πτολεμαϊδῶν.

(2) Instantier et efficaceier. σελ. 65.

καὶ οἰκίους θεράποντας τοῦ Βαλδουίνου, ἐνέπρασεν πάσας τὰς οἰκίας τῶν Λατίνων (1). Οἱ ἐν τοῖς πλοίοις Λατίνοι, οἱ ἐπανελθόντες ἐκ Δαχρουσίας, ἐβόλευσαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ζητούσας βοήθειαν, ἀλλ' ἡ καιομένη περὶ τὰ ἔθνη ἀδιάρρηκτον τείχος μέσον αὐτῶν καὶ τῶν γυναικῶν. Ἐκ τῶν καιομένων οἰκημάτων καὶ ἀποθηκῶν, ἤρπασαν ὅτι ἤδυναντο οἱ Βυζαντινοὶ (2). Τότε κατὰ τὸν Παχυμέρη (3), « καὶ δίκας ἐτίνονον ἀντικεῖς Ἰταλοὶ, ὧν ἐκείνοι ποτε πρὸς Ῥωμαιοὺς ἐπόισον ».

Δις λοιπὸν ἀπετραρόθησαν τὰ ἐν τῇ περικλίχῃ οἰκήματα τῶν Λατίνων, κατὰ τὴν βασιλείαν αὐτῶν ἐν Βυζαντίῳ. Πρῶτον, τὴν 19ην Αὐγούστου 1203 καὶ δευτέρον τὴν σήμερον.

Ἡ ἀνάγκησι καὶ Βυζαντίου, καὶ ἡ μετὰ τῶν ἀγερώχων τοῦ πολλῆς ἀπίστον Γενουανσίαν ῥηλίκ τῶν ἡμετέρων αὐτοκρατόρων, ἐπέφερε μωρία δεινὰ οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς αὐτοκράτορας ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν λαὸν τοῦ Βυζαντίου.

Δ.

Οἱ ἐν Βυζαντίῳ διαμείναντες Γενουάνσιοι, Βενετοὶ καὶ Ησαῖοι, μετὰ προφανοῦς ἡραξ, ὑπαδέχθησαν τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον (4). Ὁ νεαρὸς αὐτοκράτωρ ἀπέκριν αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ πολιτεύονται κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἰδίας πατρίδος, ὑπ' ἄρχοντα στελλόμενον παρὰ τοῦ συνεδρίου τοῦ γένους αὐτῶν. Τῶν μὲν Γενουανσίαν ἐκκαλεῖτο Ποτεστάτος, τῶν δὲ Βενετῶν Ησαῖόλου, τῶν δὲ Ησαίων Κόνσουλός (5). Εἰς

ταῖς συμπάχουσι Γενουανσίους, ἐχάρισεν ἀπέλειαν καὶ ἐμπορίαν ἐλευθέρην κατὰ ζήτην καὶ θάλασσαν. Μετὰ τινα καιρὸν, ἐχάρισε τὰ αὐτὰ προνόμια εἰς τοὺς Βενετούς καὶ Ησαίους. Οὗτοι δὲ, κύριοι πρότερον τῆς Κ' πόλεως καὶ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἀντεκδικούμενοι, ἀπέρχοντο ὀσμῆραι ἐκ τῆς πόλεως. Τοὺς μείναντας χειρῶνακτας καὶ ἀγορασίους συνεχώρησε νὰ δικαιοῦσιν ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου (1). Τοιοῦτοτρόπως ἐβόλευσε τοὺς ἐν Βυζαντίῳ Λατίνους, καὶ διὰ δώρων ἀνεχαίτιζε τὴν ὄρμην τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ὄμογενῶν, παρασκευάζοντων νέαν ἐν Εὐρώπῃ δυνάμειν, ἵν' ἀνακητήσωσι τὸ ἀπολεσθὲν κράτος. Ὁ Βαλδουίνος, ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ, συνέζησε τὴν ἐκουστὴν θυγατέρα μετὰ τοῦ Καρόλου τῆς Σικελίας, δίδων προίκα τὴν μερίδα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τὴν ὀνομαζομένην ἐκείνην ἐκ Κάρουλος ν' ἀνακατήση (2).

Μικρὸν μετὰ ταῦτα, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα (3), ὁ Παλαιολόγος βλεπὼν τοσοῦτους Γενουανσίους συνεργούμενους καὶ πλείους προσδοκαμένους, ἔχριν τῆς μετὰ τῶν Βυζαντινῶν ἐπικερδοῦς ἐμπορίας, ὑποπτειόμενος αὐτοὺς ὡς « ὑπερβόρους καὶ σθεαροὺς », καὶ φοβούμενος μὴ ἐξωθεν βοηθούμενοι, σπατάσωσιν ἢ ἐγειρωσὶ πόλεμον κατὰ τοῦ κράτους, διέταξεν αὐτοὺς μὲν ἵνα μετακινηθῶσιν εἰς τὴν Ἡράκλειαν τῆς Θράκης, τοὺς δὲ Βενετούς καὶ Ησαίους, εὐχάριστος ὄντας, ἐνέκρινεν ἵνα μείνωσιν ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου, ἐκλέγοντας ἰδίους τόπους πρὸς οἰκίαν (4), καὶ τελούντας, ὡς πρότερον, τοὺς αὐτοὺς πόρους.

Μετὰ τὴν ἀπόλειαν τοῦ κράτους, ὁ Πάπας, ἀνακηρῶντας προδοτὰς καταπτύστους τοὺς Γενουανσίους, τοὺς βοηθήσαντας τοὺς Γραικοὺς ἵν' ἀνακητήσωσι τὴν βασιλείαν αὐτῶν (5), καὶ

(1) Περὶ θράπτουσι παραυτίκα, ὅπου μᾶλλον οἰκοὶ καὶ πράγματα· ὁ δὲ καὶ νεμόμενον τοὺς οἴκους ἐσποδοί. Γ. Παχυμ. Α'. 447. « ἀλλὰ τὰ βωμολιχὰ στρατεύματα τοῦτο γινόντες, πῦρ τὰς οἰκίας τῶν Λατίνων ἐπέβαλον παρὰ τὸν αἰρηθὸν κειμέναι, καὶ ἐνέπρασεν ταυτά, καὶ πρῶτα μὲν τὰς τῶν Βενετικῶν, εἶτα τῶν ἄλλων γενῶν, ἃ καὶ κίμους κατωμόμαζον. Γ. Ἀκρομ. 192. Φραντζῆς. 48

(2) « Καὶ γομοὶ ἐκ τῶν κοιτηνῶν ἐξήρχοντο, καὶ φόνος πολλὸς κατ' αὐτῶν ἐγένετο καὶ ἀπόλεια. Φραντζῆς. 19.

(3) Α'. 148.

(4) Παχυμέρης. Τόμ. Α'. 462.

(5) « Ποτεστάτος ἐξουσιαστὴν εἶποι ἂν ἡ Ἐγγλήνιον γλώσσα . . . τὰς μὲν (Βενετοὶ) ὑπὸ Ησαῖου, ὁ δὲ Ἐγγλιν ἂν εἶποι ἐπίτροπον, τοὺς δὲ Ησαίους, κοινὸν σὺδὲν, ἐφόρον. κτλ. Γ. Παχυμέρης. Τόμ. Α'. 162 Ν. Γρηγορῆς. Τόμ. Α'. 97. Ὁ δὲ καλούμενος Ησαῖόλος ἐπὶ τῆς Λατινοκρατίας ἐκαλεῖτο ποτεστάτος,

καὶ κοινῶς halio, hailio. Δ. σκῆν. Γλωσσάριον. Τόμ. Α'. — Militiz. Τόμ. Β' 25. Ἐνδοτε ἐγράφετο καὶ Ησαῖόλος. Κωδ. Ὁ. 112. 210 Μ. καὶ Μ Γ'. 139.

(1) « Πλὴν τοῖς Γενουταῖς οὐκ εἶχε πιστεῖωσιν ἐντὸς περικλειόμενοις τοῦ ἀπαιτοῦ. Γ. Παχυμ. Τόμ. Α'. 163.— Μετὰ μὲν τοῦ ἐξωσθῆναι τῆς πόλεως τοὺς Λατίνους, ἐναπελεθρήθη χειρωνακτικῶν καὶ ἀγοραῖς ἀσκηλούμενον πλῆθος, σύμμιχτον ἐκ τῶν Βενετικῶν καὶ Ησαίων. Ν. Γρηγορῆς. Τόμ. Α'. 97.

(2) Γ. Παχυμ. Τόμ. Α'. 163 317.

(3) Γ. Παχυμ. Τόμ. Α'. 167.

(4) Βιβαίουν εἶται, ὅτι οἱ Βενετοὶ καὶ Ησαῖοι ἐξέλειξαν τοὺς αὐτοὺς τόπους, τοὺς ὀνομαζομένους πρὸ τῆς ἀνάσεως καὶ ἐπὶ τῆς Λατινοκρατίας.

(5) Furono per ciò scomunicati da papa Urbano IV. ma essi più che mai continuarono a

βλέπων ματαιουμένας τὰς ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν ἐλπίδας αὐτοῦ, δὲν ἔπυσε προτρέπων τοὺς Εὐρωπικούς εἰς νέας κατὰ τῶν Γραικῶν σταυροφορίας. Μόνοι οἱ ζῆλποτοι Βενετοὶ ὤπλισαν πλοία, ἐλπίζοντας παρακλίους τινὰς πόλεις τῆς Ῥωμανίας ν' ἀνακτήσωσι καὶ διατηρήσωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ἡ κατὰ τῶν εὐνοουμένων Γενουησίων ἔχθρα, κατετάραττε τοὺς Βενετούς, βλέποντας τούτους σήμερον κυρίους ἄπαντος τοῦ ἐμπορίου τῆς Ῥωμανίας καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ὁ σφόδρος τῶν Βυζαντινῶν, μετὰ τινων πλοίων Γενουησίων, εἰς μάτην ἐναυμάχησε κατὰ τῶν Βενετῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει. Ὁ Παλαιολόγος, βλέπων ὅτι ματαιῶς ἠγωνίζετο κατὰ τῶν πολυαίθμων καὶ ἄριστα ὤπλισμένων Βενετικῶν πλοίων (1), παρήτησε τὴν ἄνισον πλῆξιν (2).

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, ὁ Παλαιολόγος (3), μαθὼν ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Γενουησίων Γουλιέλμος Γουέριος, συνεννοούμενος μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας, ἐμκηνῶτο ἵνα ὑποτάξῃ ἐκ νέου τὸ κράτος ὑπὸ τοὺς Λατίνους, ὠρίσθη, οὐχὶ κατὰ τῶν Γενουησίων μόνων, ἀλλὰ κατὰ πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει κατοικοῦντων Λατίνων, τοὺς ὁποίους διέταξε ν' ἀποδημῶσιν ἐκ τῆς Κ/πόλεως (4). Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἰταλῶν συγγραφέων, ἡ κοινότης τῆς Γενούης, ἀγνοοῦσα τὰς πονηρὰς βουλάς τοῦ Γουερρίου, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος μετὰ τινα κερὸν ὠμολόγησεν, ἐξώρισεν αὐτόν· ἰκέτουςε δὲ τὸν Μιχαὴλ ἵνα μὴ τιμωρήσῃ τοὺς Γενουησίους ἕνεκα τῆς κκοβουλίας τοῦ ποτεράτου. Τότε (1264) κατὰ τοὺς συγγραφεῖς τούτους, ἀπεδημῆσαν ἄπαντες οἱ Γενουησίοι εἰς τὴν Ἡράκλειαν. Ἡ Γενούα δὲ, κηδομένη τῆς σωτηρίας τῆς ἀποικίας, ἤτησεν ἀπὸ τὸν ἄκμαστον αὐτοκράτορα, τὸν Γκαλατῆν, διὰ κατοικίαν τῶν Γενουησίων. Περὶ τούτων ὧν οὐδεμίαν μαρτυρίαν ἔχουσι τῶν ἡμετέρων συγγραφέων. Εἰ-

κάζω, ὅτι οἱ μέχρι τοῦδε φίλοι τοῦ αὐτοκράτορος δὲν μετῴκίζοντο ἄνευ λόγου εἰς τὴν Ἡράκλειαν, μακρὰν ἀπὸ τὰς ἀγορὰς τοῦ Βυζαντίου καὶ ὑποκειμένου νὰ ζημιώσεται ἀπὸ τοὺς ληστεύοντας τὰς θρακικὰς κωμοπόλεις τοῦ Βυζαντίου, βερβάρους. Περὶ δὲ τῶν Βενετῶν καὶ τῶν ὀλίγων Πισσίων, γνωρίζομεν ὅτι ἔμειναν ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου, εἰς τὰς προτέρας αὐτῶν συνοικίας καὶ ἀποβάθρας. Ἐκ τούτων κατακρίνεται, ὅτι ὁ Παλαιολόγος μετὰ τὴν ἀνάκρισιν τοῦ Γουερρίου, ἀνεκάλυψε τὴν διαταγὴν αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν ἀποικίαν τῶν Γενουησίων ἐν Ἡρακλείῃ, ὁ Παλαιολόγος, βερβανόμενος τὴν φίλιαν τῶν Γενουησίων, τῶν μετ' ἀλλήλων ἐριζόντων, καὶ ποθῶν ἵνα ἔχῃ ἰσχυροὺς συμμάχους ἐν Ἰταλίῃ, ἤρξατο θεοπεύων τοὺς Βενετούς διὰ τινος αἰμαλώτου Βενετοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει (1). Ἡ κοινότης τῆς Βενετίας, σφόδρα ποθούσα τὴν μετὰ τῆς Ῥωμανίας ἐμπορίαν, τὴν ἐπικερδέστατον τῶν χρόνων τούτων, καὶ ἐλπίζουσα ἐκείθεν ν' ἀποδιώξῃ τοὺς Γενουησίους, ἔπεμψεν εἰς Κ/πολιν δύο πρέσβεις, τὸν Ἰάκωβον Δελφίνον καὶ Ἰάκωβον Κονταρίνον, συνυπογράφοντας μετὰ τοῦ Παλαιολόγου τὸ 1265 συνθήκην, ἐκ τῆς ὁποίας ἀντιγράφω τὰ ἀφορῶντα τὴν ἱστορίαν τῶν Γενουησίων (2).

Μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς συμμαχίας καὶ τῆς βοηθείας τῶν Βενετῶν κατὰ τῶν προσβάλλόντων τὸ Βυζαντινὸν κράτος, εἴτε χριστιανῶν εἴτε ἀσεβῶν, λέγει ἡ συνθήκη. « Ἴνα ἀποδιώξῃ ἡ βασιλεία μου ἀπὸ τῆς χώρας αὐτῆς καὶ τοὺς ἔχθρους αὐτῶν τοὺς Γενουίτας, καὶ οὐ μὴν παραλάβῃ αὐτούς· εἴαν δὲ ποτὲ τῶν κειρῶν προσέλθωσιν οἱ Γενουίται τῇ βασιλείῃ μου, καὶ παρακλητεύωσιν αὐτήν, ἵνα δέξηται αὐτούς εἰς ἀγάπην, ἄλλως οὐ μὴν ποιήσῃ ταῦτα ἢ βασιλεία μου μετ' αὐτῶν, εἰ μὴ μετὰ εἰδήσεως τοῦ δουκὸς Βενετίας καὶ τοῦ κομμουνίου, σωζομένου τοῦ παρόντος ὀρκομωτικοῦ τῆς βασιλείας μου πρὸς τὴν Βενετίαν· ἀλλ' οὐδὲ ἡ Βενετία ἵνα παραδέξῃται αὐτούς εἰς ἀγάπην ἄνευ εἰδήσεως τῆς βασιλείας μου, σωζομένου τοῦ πρὸς τὴν βασιλείαν μου ὀρκομωτικοῦ τῆς Βενετίας. Ἐάν δὲ οἱ τοιοῦτοι ἔχθροί αὐτῶν, ἀρκατωσῶσι

far quanto di male potevano ai Veneziani. Militz. Τόμ. Β'. 84. ἐν σμκ. Elle (ἡ Γενούα) ne fit aucun cas ni des fondres de Rome. etc. τσ. 400.

(1) Tafel καὶ Thomas. Τόμ. Γ'. 403.

(2) Heyd. Τόμ. Α'. 321. Saulli. Τόμ. Α', 69. Κατὰ τὸν συγγραφέα τούτον, τῶν ἰδίων Γενουησίων αἱ ἐριδες, diedero eziandio motivo all' ira conceita da Michele Paleologo contro il nome Genovese. 74.

(3) Heyd. Τόμ. Α'. 321.

(4) Buchon. Recherches. Τόμ. Γ'. σελ. 2.

(1) Heyd. Τόμ. Α'. 322. — per via di Arrigo Trevisano. Saulli. Τόμ. Α'. 75.

(2) Τὴν συνθήκην ταύτην καταγράφουσι οἱ κ. κ. Μ. καὶ Μ. ἐν τῷ τόμῳ Γ'. σελ. 76.

» κάτεργα ἐπὶ τῷ ἔλθειν κατὰ τῆς χώρας τῆς
» βασιλείας μου, ἵνα ἀρκατώσωσι καὶ οὗτοι
» κάτεργα, καὶ ἔρχονται πρὸς ἀντιπαράταξιν
» αὐτῶν καὶ βοήθειαν τῆς χώρας τῆς βασι-
» λείας μου, πρὸς τὸ ποσὸν τῶν Γενουτικῶν
» ζύλων καὶ πρὸς ὃ διακρίνουσιν οὗτοι ἀντι-
» παρτάξασθαι αὐτοῖς ».

Διὰ λόγους ἀγνώστους εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον, ἡ Βενετία δὲν ἐπεκύρωσε τὴν συνθήκην ταύτην, διότι ἤλπιζε διὰ τῆς βοήθειας τῶν Λατίνων ἡγεμόνων, ν' ἀνακτήσῃ τὸ Βυζαντινὸν κράτος καὶ ἀναλάβῃ τὴν προτέραν αὐτῆς ἐμπορικὴν εὐκλειαν (1). Πιθανόν, ἄλλοι ὀρεγόμενοι νέας κατὰ τοῦ Παλαιολόγου σταυροφορίας, ἀπέτρεψαν τὴν συνετὴν ταύτην δημοκρατικὴν ἀπὸ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς συνθήκης. Ἐξ ἑτῆ μετὰ ταῦτα (1268), ἡ Βενετία ἐπεκύρωσε νέαν συνθήκην, ἥττον συμφροτέραν τῆς προηγουμένης, ἐν τῇ ὁποῖα ἀνακαλοῦνται οἱ κατὰ τῶν Γενουησίων διωγμοί (2). Ἀναφέρεται πρὸς τοῦτοισι, ὅτι δέον νὰ εἰρηνεύωσιν οἱ ἐν τῷ κράτει ἐνοικοῦντες Γενουήσιοι καὶ Βενετοί, νὰ μὴ προσβάλλωσιν ἀλλήλους, εἴτε κατὰ ζήτην, εἴτε κατὰ θάλασσαν, ἀπὸ τὴν Ἄβυδον μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου (3). Διὰ τὸ ὅριον τοῦτου ἤλυπεν ὁ αὐτοκράτωρ ἵνα καλύσῃ τὰς αἰματηρὰς ἐριδας τῶν δύο τότε ἰσχυρῶν καὶ ἀντιζήλων δημοκρατιῶν. Ἡ συνθήκη αὕτη ἐμελλε νὰ διαρκέσῃ πέντε ἔτη. Ἀπὸ τὴν συνθήκην ταύτην μανθάνομεν, ὅτι τῆς προτέρας μὴ ἐπικυρωθείσης ὑπὸ τῆς Βενετίας, ἀνεστάλη ὁ διωγμὸς τῶν Γενουησίων, κατοικοῦντων εἰσέτι τὴν Ἡράκλειαν.

Πιθανόν νὰ συνήργησεν εἰς ταῦτα ἡ ἀποσολὴ Βυζαντινοῦ πρέσβεως ἐν Γενουῇ τὸ 1267 (4). Πρὸ πάντων φρονῶ, συνήργησεν ἡ πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς ὑπεροψία τῶν Βενετῶν, καὶ τὰ κατὰ τοῦ κράτους πονηρὰ αὐτῶν μελετήματα.

(1) Heyd. Τόμ. Α'. 324.

(2) Propter treguan istam, non debent expelli Januenses de Constantinopoli vel Imperio suo. Tafel καὶ Thomas. Τόμ. Γ'. 96.

(3) Ταῦτα ἦσαν γνωστὰ καὶ εἰς τὸν Παχομέρην. Τόμ. Β'. 239 «οἱ δὲ εἰς τοσοῦτον ἀσθαλείας ἐξώκειλαν (δηλ. οἱ Βενετοί) ὥστε καὶ σφαιόμενον παρὰ βασιλεῦς ἀρχῆθεν τοῦ δεξαμένου τὰ γένη, ὥστε διαφορὰς ἐμβάσης αὐτοῦ; ἐκτός, ἐνόησεν μὲν τῶν τῆς Ἄβυδου στενῶν, ἐνόησεν δὲ τοῦ Φιόρου, οὔτε κατὰ θάλασσαν μάχεσθαι, τὸ μόνον δὲ τούτων πάσαις ἄβατον μάχαις.» κτλ.

(4) Heyd. Τόμ. Α'. 329.

Πιθανόν νὰ ἐπανῆλθαν οἱ Γενουήσιοι (1) ἐκ τῆς Ἡρακλείας τὸ ἔτος τοῦτο, καὶ κατόκησαν οὐχὶ τὰς προτέρας αὐτῶν συνοικίας ἐν Βυζαντίῳ ἀλλὰ τὸν ἀπέναντι Γαλατῶν (2). Βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ εὐαίρητοι Βενετοὶ κατόκουν τὴν παραλίαν τῆς Κ/πόλεως, ἀπὸ Παράματος μέχρι τῆς Πύλης τῶν Δρουγγαρίων, εἰσέτι τὸ 1285(3). Τῶν δὲ γειτόνων αὐτῶν Ησαίων αἱ ἐκκλησίαι καὶ τὰ δημόσια κτίρια ἐδόθησαν εἰς τὴν κοινότητα τῆς Φλωρεντίας, ὀλίγον πρὸ τῆς τελευταίας ἀλώσεως.

Ὁ Παλαιολόγος μετὰ τὴν τελευταίαν συνθήκην μετὰ τῶν Βενετῶν, ὑπονόησας τὴν κατ' αὐτοῦ ἔχθραν τούτων καὶ ἐτέρων Ἰταλῶν, ἤρχισε μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἀνακαινίσων τὰ τεῖχη τῆς Κ/πόλεως, καὶ ἐφοδιάζων αὐτὴν με τροφὰς, ἵνα ἀντιπαραταχθῇ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ μελετώμενον πόλεμον τοῦ ἀτρομήτου βασιλεῦς τῆς Ἰταλίας Καρόλου. Τότε κατὰ τὸν Παχυμέρην (4), « ἠσφαλίζετο δὲ καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς » Ἡρακίας Γενουίτας, ὡς μὴ συνεπιθῶνται » στέργοντες τὰς σπονδὰς' οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ » ἄλλως φυλάττειν τὴν πρὸς τοὺς ἐπελευ- » σομένους κοινωσίαν κτλ ». Ὁ Παχομέρης, ὁ μόνος ἡμῶν ἱστορικός, δὲν ἐνόησεν ἄξιον λόγου νὰ ἱστορήσῃ τὸ ἔτος τῆς ἀπὸ Ἡρακλείας εἰς Γαλατῶν μετοικήσεως τῶν Γενουησίων. Ἐκ τῶν γραφομένων του ὁμῶς καταδόχλον εἶναι ὅτι τὸ 1268, οἱ Γενουήσιοι κατόκουν τὸν Γαλατῶν.

Καλὸν εἶναι πρὶν προχωρήσωμεν νὰ εἴπω, δικαί ὁ Παλαιολόγος ἐπαναφέρειν τοὺς Γενουησίους ἐξ Ἡρακλείας ἐδόσαν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐκτενὴ παραλίαν τοῦ Γαλατῶ. Ὁ Σάουλη (5) ἐξυμνεῖ τὸν Γαλατῶν ὡς τόπον καταλλήλοτον πρὸς ἐμπορίαν, χείρωνα τὰ αὐτὰ πλεονεκτήματα τῶν παραλίων τῆς ἀντιπέρας Κωνσταντινουπόλεως, μὲ λιμένα βαθὺν καὶ ἀσφα-

(1) Heyd. Τόμ. Α'. 329.

(2) « Πρὸς τῷ Γαλατῶ σπᾶς αὐτοὺς ἐπιμήκιστον παρεκτείνοντος κατοικεῖν». Γ. Παχυμ. Τόμ. Α'. 168.

« Ἐν τούτῳ ἐσφωδισθήμεν ἐκεῖνο; ὁ Παλαιολόγος « Μὲ τὸ κομμὸν τῆς Γένοβας, τὸν Γαλατῶν τοὺς δι- » ρεῖ, »

« Ὅπου ἐν ἐκεῖθεν τῆς πόλεως, ἀπέκει τοῦ λιμῶνος». Buchon. Τόμ. Β'. σελ. 47. στίχ. 1277.

(3) Tafel καὶ Thomas. Τόμ. Γ'. 327. 345.

(4) Τόμ. Α'. 366. ἐν σελ. 186, περιγράφει λεπτομερῶς τὴν ὑπὲρ τῆς ἀνακτίσεως τῶν τευχῶν φροντίδα τοῦ Μ. Παλαιολόγου.

(5) Τόμ. Α'. 66.

λῆ. Ἡ μετέπειτα ἐμπορικὴ εὐκλεία τοῦ προα-
στείου τούτου, τεκμαίρει τὴν σύνεσιν τῶν Γε-
νουησιῶν πολιτῶν (1). Μετὰ τὴν μελετὴν ὅμως
τῶν Ἱταλικῶν συνοικιῶν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι πα-
ρακλίας τοῦ Βυζαντίου καὶ μετὰ τῆς ἀνασκα-
φῆς τῆς πλοσίον ἀκροπόλεως, εἰκάζω ὅτι
ὁ Παλαιολόγος μετόπισε τοὺς Γενουησίους ἐν
Γαλατῆ, οὐχὶ χαρίζομενος εἰς τὰς ἱεσιὰς τῆς
Γενοῦης, ἀλλ' ὅτι παρατείμων τ' ἀνάκτορα πρὸς
δυσμὰς μέχρι τῆς νῦν πόλεως τοῦ Εὐγενίου, πα-
ρέλαβεν ἐντὸς τοῦ νέου ἀνακτορικοῦ περιβάλλου
πᾶσαν τὴν συνοικίαν τῶν Σαρακηνῶν καὶ μέ-
γα μέρος τῆς συνοικίας τῶν Γενουησιῶν, ἐκ-
τεινωμένης πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως τοῦ Νεω-
ρίου. Διατὶ νὰ μένωσιν ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου
οἱ Βενετοὶ καὶ Πισαῖοι, εἰς τὰς ἀρχαίας αὐτῶν
συνοικίας, καὶ ν' ἀπέλθωσιν οἱ Γενουηῖοι
πιστοὶ σύμμαχοι τῶν Βυζαντινῶν ἀπὸ τοῦ Βυ-
ζαντίου εἰς Γαλατῆν, χώρην τότε ἀτείχιστον.
Οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων ἱστορικῶν μνημονεύει
τὴν ἀνέγερσιν τοῦ νέου τείχους τοῦ αυτοκρα-
τορικοῦ περιβάλλου, καὶ τὴν παντελῆ ἐρήμωσιν
τῶν ἄλλοτε περιανύμων παλατιῶν. Νικήτας
ὁ Χωνιάτης (2) πολλάκις μνημονεύει τὸ μέγα
παλάτιον, τὸ ὅποιον ἔκειτο ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ
χώρου τοῦ θωμικικοῦ τεμένους Σουλτᾶν Ἀχ-
μέτ. Τὸ παλάτιον τοῦ Βουκολέοντος, πρὸ τῆς
ἀλώσεως τῆς Κ/πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, ἦ-
το προσφιλὲς ἐνδιαιτήμα τῶν βασιλέων. Τὸ
μέγα παλάτιον παρημελήθη εἴτε δι' ἀπορίαν
χρημάτων, εἴτε διὰ τὴν πλειοτέραν καλλογήν
τοῦ Βουκολέοντος. Ἐπὶ τῶν Λατίνων, «ἡ πόλις
δουλωθεῖσα οὐδεμίαν ἐδέξατο παρ' ἐκείνων ἐ-
πιμέλειαν πώποτε» (3). Τὰ παλάτια ταῦτα ἂν
καὶ καταρρέοντα διεσώζοντο μέχρι τοῦ 1261.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους οἱ Βυζαντινοὶ βα-
σιλεῖς κατόικουν τὸ παλιόν τῶν Βλαχερνῶν.
Οὐδεὶς μετὰ ταῦτα ἀναφέρει τὸ μέγα παλά-
τιον, τοῦ ὁποῦοι τοὺς μεγαλοπρεπεῖς θαλάμους
τῆς φιάλας καὶ ἐκκλησίας, περιέγραψε Κωνσταν-
τῖνος ὁ Πορφυρογέννητος.

Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, κατὰ τὴν μαρτυ-
ρίαν τοῦ Παχυμέρη, ἀνεκαίνισεν καὶ ὕψωσεν ἄ-
παντα τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἕνεκα τῆς ἐπι-
κειμένης στρατιᾶς τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας.
Τότε, προσκαλέσας καὶ τοὺς Γενουησίους ἐξ
Ἡρακλείας, τοὺς ὁποίους καὶ ἐφοβεῖτο καὶ ἐ-
θώπευε, παρεχώρησεν τὸν ἀπέναντι Γαλατῆν,
διότι τὸ τείχος τῶν ἀνακτόρων ἐπεκτεινόμενον
ἀπὸ τοῦ κυκλώπειου τείχους καὶ τὸν Ἅγιον Δη-
μήτριον μέχρι τῆς πόλεως τοῦ Εὐγενίου, περιέ-
κλεισε μέγα μέρος τῆς ἐμπορικῆς παρακλίας
τῶν Γενουησιῶν. Συγχρόνως καὶ διὰ τοὺς αὐ-
τοὺς λόγους ἀπεδιώχθησαν καὶ ἐκ τῆς συνοι-
κίας αὐτῶν οἱ Σαρακηνοὶ, καὶ κατόικησαν πλο-
σίον τῆς πόλεως τοῦ Ἁγίου Ἰμυλιανοῦ, νῦν
Δαοῦε πασᾶ καπουσοῦ (4).

Ἐκ τούτων ὄλων, Κύριοι, σαφηνίζονται τὰ
αἰτίαι τῆς ἀποπομπῆς τῶν Γενουησιῶν ἐκ τῆς
περιτετειχισμένης πόλεως. Τούτους καθὼς καὶ
τοὺς ὁμογενεῖς Βενετοὺς ἐμπορευομένους ἐν τῷ
Βυζαντινῷ κράτει, μνημονεύουν συχνότερα οἱ
ἡμετέροι ἱστορικοί. Οἱ Βενετοὶ εἰς στενοτάτας
συνοικίας ἐνδιαιτώμενοι, οὐδέποτε ἠνώχλησαν
τοὺς βασιλεῖς. Τὰ μελετήματα ταῦτα πιθανὸν
νὰ πείσωσιν τοὺς Ἱταλοὺς συγγραφεῖς, τοὺς ὑ-
περμυνοῦντας τὴν σύνεσιν τῶν Γενουησιῶν
καὶ μυκτηρίζοντας τὴν Παλαιολόγον διὰ τὴν
παρεχώρησιν τοῦ Γαλατῆ, ὅτι ὁ κατὰ τοῦ
Καρλόλου ἀμυνομένος αυτοκράτωρ, παρεχώρησε
τὸν Γαλατῆν ἀντὶ τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἀπολε-
σθείσης συνοικίας αὐτῶν.

Τὸ 1275ον ἐπεμφεν ἡ Γένοια τὸν πρέσβυν
Λαφράγκον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, καὶ συνυ-
πεγράφη συνθήκη μεταξὺ Γενοῦης καὶ τοῦ Πα-
λαιολόγου, τῆς ὁποίας τὸ Λατινικὸν κείμενον
εὐτυχῶς διεσώθη εἰς τ' ἄρχαια τῆς Γενοῦης (2).
Ἐκ τῆς μετέπειτα ἱστορίας τῶν Γενουησιῶν
μετὰ τῶν Βυζαντινῶν βασιλέων, καταφαίνε-
ται ὅτι ἡ συνθήκη αὕτη ἦτον ἡ βῆσις τῆς με-
τέπειτα πολιτικῆς ἀμφοτέρων τῶν συμβαλλο-
μένων ἐπεκυρώσει ἐν Γενοῦῃ τῆ 2ῃ Ὀκτω-
βρίου, παρόντων τοῦ δυνοῦς καὶ πάντων τῶν

(1) Ἡ παραχώρησις τοῦ Γαλατῆ, λέγει ὁ Millitz
Τόμ. Β'. 88, fut accueillie de la part des Génois
avec les plus grandes demonstrations de joie.

(2) «Διατινὸν τοῖνον καὶ βασιλεῖς (Ἰσαάκιος) ἑαυτῶν
τε καὶ τοῖς γαμβροῖς, εἰς μὲν τὸ μέγα παλάτιον οὐ-
δαμῶς ἀφικνεῖται.» Ν. Χων. 674. «Τὸ μέγα παλάτιον
ἔεισιν εὐμαρῶς.» Β. 697. «Ἐφ' ἐπιμαλῶ παλατίῳ
προσέμενον οὐγ' ἐκόν» (ὁ Ἰσαάκιος). Β. 702. Γεώργιος
ὁ Ἀκροπολίτης, διηγούμενος τὴν ἐξέσθιν τοῦ
Μιχαὴλ Παλαιολόγου ἐκ τῆς χρῆσις πόλεως, λέγει,
«Ἐπὶ τὸ μέγα καινητῆκει παλάτιον.» 197. «ἐλθόντα
δὲ τὸ πρῶτον οὐκῆσαι παρὰ τὸ ἔγγιστα τοῦ ἱπποδρό-
μου παλάτιον.» Ν. Γρηγορᾶς. Τόμ. Α'. 87. «Ὁ δὲ
τῆς πόλεως κατάρχων Βαλδοῦστος ἐπὶ τὸ μέγα παλά-
τιον ὤρμησε.» (Γ'. Ἀκροπ. 192), ὄλγον πρὸ τῆς ἀ-
λώσεως τῆς Κ/πόλεως ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τὸ 1264.

(3) Ν. Χων. Τόμ. Α'. 88.

(1) Κ/πολις. Σκαρλ. Βυζ. Τόμ. Α'. 294.

(2) Sauli. Τόμ. Β. 204.

συμβούλων τοῦ λαοῦ. Μεταγλωττίζω τοὺς κυριωτέρους ὄρους τῆς συνθήκης ταύτης.

Ἄν Γενουήνσιοι τις, ἢ Γενουήνσιοι τινες, ἢ οἱ χαίροντες δικαιοῦματα Γενουησίων (1), βλάβωσι ἄνθρωπον ἢ ἀνθρώπους τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἐν λόγῳ, ἐν ἔργῳ, ἐν βουλῇ, κτλ. νὰ τιμωρῶνται ἀπὸ τὸν ποτεστάτον, κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὸ ἐγκλημα ἂν ὅμως ὁ ποτεστάτος δὲν τιμωρῆσθαι τοὺς ἐνόχους κατὰ τὸ δίκαιον, ὁ αὐτοκράτωρ νὰ τιμωρῆσθαι αὐτοὺς κατὰ τοὺς ποινικοὺς αὐτοῦ νόμους.

Ἄν Γενουήνσιοι προσέλθωσιν ὠπλισμένοι, εἴτε διὰ ζηρίας, εἴτε διὰ θαλάσσης ὡς πειραταί, καὶ βλάβωσι γαίαις ἢ ἀνθρώπους τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, καὶ συλληφθῶσι, νὰ τιμωρῶνται ἀπὸ τὸν ποτεστάτον κατὰ τὸν νόμον, ὡς ἀνωτέρω ἐρεθῆ. Ἄν ὅμως δὲν συλληφθῶσιν, ἢ διαφύγωσιν, ὑποχρεοῦται ἡ κοινότης τῆς Γενουῆς ν' ἀποτίσῃ τὴν ζημίαν γενομένην εἰς τὰ πράγματα καὶ οὐκ κτήματα τῶν ζημιωθέντων, ἀπὸ τὰ κτήματα τῶν ζημιωσάντων.

Πρὸς τοῦτοις, ὁ ἐν Ῥωμανίᾳ στελλόμενος ποτεστάτος, ὡς ἀρχηγὸς τῶν Γενουησίων, ἵνα ᾖναι ἀνὴρ τιμῶν τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν κοινότητα τῆς Γενουῆς.

Ἄν Γενουήνσιοι τις εὐρεθῆ λαμβάνων πράγμα ἄλλου μὴ ὄντος Γενουησίου καὶ ἐμπορευθῆται αὐτὸ ἐντὸς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὡς πρᾶγμα ἴδιον, τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἢ τὸ ἐμπόρευμα καὶ ὁ κύριος αὐτοῦ, νὰ ὑπάγωνται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ αὐτοκράτορος δυναμένου νὰ πράξῃ κατὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ. Ὁ Γενουήνσιος δὲ, ὁ παρὰ τὰς συνθήκας κλέπτων νὰ τιμωρῆται ἀπὸ τὸν ποτεστάτον κατὰ τὸ ἐγκλημα καὶ τὸν νόμον.

Ἄν Γενουήνσιοι ἢ Γενουήνσιοι, ἐξάξωσι λαθραίως ἐκ τοῦ κράτους χρυσίον ἢ ἀργύριον καὶ συλληφθῶσι, νὰ τιμωρῶνται ἀπὸ τὸν ποτεστάτον κατὰ τὸν νόμον.

(1) Τὸ κείμενον λέγει, *et qui pro Januensisibus se distinguuntur*. Ὅσται εἶναι οἱ ὄντες προτέγους τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Ἐκαλοῦντο πολλὰκις *distribuali*. Οἱ Ἱταλοὶ συγγραφεῖς οὐδὲν περὶ τούτων λέγουσιν. Πιθανόν ἦσαν Βυζαντινοὶ ἐν Γαλατσίᾳ μετὰ τῶν Γενουησίων συγκατακοινοῦντες, διερμηνεύει, μετὰ τὴν ὑπέλληλον αὐτῶν, προτιμῶντες τὴν ζήτην ἐθιμικότητα, ἕνεκα τῶν πολλῶν ἐμπορικῶν προνομίων τῶν Γενουησίων. Τὰ πρὸ τοῦ 1261 ἔγγραφα οὐδέποτε ἀναφέρονται τοιούτους ὑπηκόους τῶν ἔθνων. *Millitz*. Τόμ. Β' 83. 436 ἐν σελ. Ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Ἰωάν. Παλαιολόγου μετὰ τῶν Βενετῶν (1390). «ὅτι τινὲς Βενετικοὶ καὶ καταλογιζόμενοι Βενετικοὶ ἐγένοντο.» κτλ. Μ. καὶ Μ. Γ'. 138.

Ἄν Γενουήνσιοι τινες ἐν τῷ κράτει τοῦ αὐτοκράτορος, φρονέωσι βλάβωσιν ἢ ἄλλως κακοποιήσωσι Γραικόν, ἢ ἑτερόν τινα ἀλλογενῆ, διατελοῦντα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ αὐτοκράτορος, οὐρεῖται ὁ ποτεστάτος ἐνόρκως νὰ ζητήσῃ τὸν κακοῦργον μετ' ἐπιμελείας καὶ ἄνευ δόλου, καὶ τιμωρῆσθαι αὐτὸν κατὰ τὸ κακοῦργημα ἂν ὅμως οὗτος διαφύγῃ, ὑποχρεοῦται ἡ κοινότης νὰ ἰκανοποιήσῃ τοὺς ζημιωθέντας ἀπὸ τὰ κτήματα τοῦ κακοῦργου ἂν ὄχι, (1), νὰ ἰκανοποιήσῃ ἡ κοινότης. Ὁ πρέσβυς ὑπογράφας τὸν ὄρον τοῦτον, ἤθεσεν ἵνα καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τὰ αὐτὰ πράξῃ κατὰ τῶν Γραικῶν κακοποιούντων Γενουησίων.

Οἱ Γενουήνσιοι οἱ ἐξάγοντες ἐκ τοῦ κράτους, κατὰ τὸν νόμον καὶ τὴν θέλησιν τοῦ αὐτοκράτορος, σίτον καὶ ἄλλα τρόφιμα, ἵνα κομίζωσι ταῦτα εἰς τὴν κοινότητα τῆς Γενουῆς, ἢ εἰς τὰς γαίαις τῆς κοινότητος, καὶ οὐκ εἰς ἄλλην χώραν τὸποιν ἢ λιμένα, πᾶν ἐχθρῶν τῆς Ῥωμανίας. Ὁ παραβαίνων τὸν νόμον τοῦτον ἵνα τιμωρῆται ἀπὸ τὸν ποτεστάτον κατὰ τὸν νόμον.

Πρὸς τοῦτοις, ὁ αὐτοκράτωρ δύναται νὰ λαμβάνῃ πλοῖα καὶ ἄλλαδαις Γενουησίας μετὰ δικαίου ναύλου καὶ ἀποστείλῃ αὐτάς, ὅπου εἶχει ἀνάγκην κατὰ τὰς συνθήκας ἂν τοιαῦτα πλοῖα τύγχοι ναυλωμένα παρ' ἄλλων καὶ ἐμπεριέχωσιν ἤδη μέρος ἢ ὅλον τὸ φορτίον αὐτῶν, δὲν πρέπει, ἕνεκα τῆς ἀνάγκης ταύτης τοῦ αὐτοκράτορος ν' αὐξήσῃ ὁ ναύλος, ἢ νὰ γίνωνται ἄλογοι αἰτήσεις ἂν δὲν συμφωνήσωσιν εἰς ταῦτα οἱ Γενουήνσιοι πλοίαρχοι, ὁ ποτεστάτος μετὰ τῶν συμβούλων Γενουησίων, ἵνα ὠρίσων ἐν δικαιοσύνῃ τὴν τιμὴν τοῦ ναύλου, καὶ δώσωσιν αὐτὸν εἰς τοὺς πλοίαρχους, ἂν καὶ μὴ στέργοντες.

Πρὸς τοῦτοις, ἂν Γενουήνσιοι βοηθήσωσιν ἐχθροῦς τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ λάβωσιν ἐπιστολάς καὶ κομίσωσι ταύτας εἰς ἄλλους, ἐχθροὺς τοῦ ἡμετέρου αὐτοκράτορος, καὶ δώσωσιν εἰς αὐτοὺς ὑποσχέσεις ἢ λάβωσι παρ' ἐκείνων ἐπιστολάς καὶ κομίσωσι πάλιν ταύτας εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ αὐτοκράτορος, ἂν εὐρεθῶσιν, ἵνα τιμωρῶνται ἀπὸ τὸν ἐν Ῥωμανίᾳ ποτεστάτον κατὰ τὸ δίκαιον.

Πρὸς τοῦτοις, κατὰ τὰ ἄνω εἰρημμένα περὶ ἐμπορευμάτων κομίζομένων εἰς Κ/πολιν ἀπὸ τοῦς Γενουησίων, ὅποιοιδήποτε εἶδους καὶ ἂν

(1) Ἐπὶ τὴν δὲν συλληφθῆ.

ἦναι ταῦτα, ὀφείλου ἵνα φανερώσωσι τὰ ἐμπορεύματα εἰς τοὺς τελῶνας, συμφώνως μετὰ τῆς γενομένης συμβάσεως καὶ μὲθ' ὄρκου, καθὼς ἔθος εἶναι ἐν πωλῶνται καὶ ἀγοράζωνται διὰ τῶν μεσιτῶν τοῦ τελωνείου καὶ εἰς ἄλλους τόπους κατὰ τὴν συνθήκην τῶν τόπων αὐτῶν. Ἄν τυχὸν ἐμπόρευμα ἀγορασθῆ ἢ πωληθῆ ἄνευ μεσίτου, ὀφείλου ἵνα καταδείξωσιν αὐτὸν ἢ αὐτοὺς ἀπὸ τὸν ὅποιον ἢ τοὺς ὁποίους ἤγόρασαν ἢ ἐπώλησαν, ἵνα λάβωσιν οἱ τελῶναι τὸ δικαίωμα αὐτῶν. Ἄν τις δολίως πωλήσῃ ἢ ἀγοράσῃ, νὰ τιμωρηθῆ ἀπὸ τὸν ποτεστάτον κατὰ τὸν δόλον αὐτοῦ πρὸς τοῦτοις ἵ' ἀποτίσῃ ὅλον τὸ ὅποιον δολίως ἀφῆρσεν ἀπὸ τοῦς τελῶνας τοῦ αυτοκράτορος.

Ἐκ τῆς ἐμπορικῆς ταύτης συνθήκης, μανθάνομεν, ὅτι εἰς τοὺς Γενουήνσιους καὶ Βενετούς, παρεχωρήθη ἀπὸ τὸν Παλαιολόγον ἵνα δικάζωσιν εἰς ἴδια δικαστήρια κατὰ ἀλλήλους κακοποιούντας ὑπηκόους αὐτῶν. Πᾶς Γενουήσιος φρονεῦν, ἠλαστέων, ἢ ἄλλως κακοποιῶν Γραικῶν, ἢ ἄλλογενῆ ὑπήκοον τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἐδικάζετο μὲν ἀπὸ δικαστᾶς ὁμοφύλου, καὶ ἐτιμωρεῖτο κατὰ τοὺς νόμους τῆς Γενούης, συνέδρευεν ὅμως εἰς τὸ δικαστήριον ἐπίτροπος τοῦ αυτοκράτορος. Ὅμοιος καὶ οἱ Γραικοὶ οἱ κακοποιούντες τοὺς Γενουήνσιους ἐδικάζοντο εἰς τὰ ἐπιχώρια δικαστήρια, εἰς δὲ τὸν ποτεστάτον ἢ τὸν ἐπίτροπον αὐτοῦ, παρεχωρήθη ἵνα ἐπιβλέπῃ τὴν δίκην καὶ ἱκετεύῃ τὸν αὐτοκράτορα, ὅσκις ἐνόμιζεν ὅτι δικαίως δὲν ἐδικάσθη ὁ κατηγορούμενος.

Ἡ ποσότης τοῦ Παλαιολόγου ἐμμένει, μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς Ἰταλοὺς, λέγοντας ὅτι ἡ Γενούα εὐγνώμωνουσα, οὐχὶ μόνον δὲν ἔδωκεν εἰς τὸν Κάρολον τῆς Σικελίας τὴν αἰτουμένην ἐπικουρίαν κατὰ τοῦ Παλαιολόγου, ἀλλ' ἀνήγγειλε μάλιστα εἰς τὸν βασιλέα τὴν ἐκστρατεῖαν ταύτην (1), μεταιωθεῖσαν ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Σικελίας κατὰ τοῦ Κάρλου.

Οἱ Γενουήνσιοι, τοὺς ὁποίους καλεῖ λιζίους τῆς βασιλείας ὁ Παχυμέρης, ἔγιναν μετὰ τὴν ἄνω συνθήκην κράτος ἐν κράτει (2). Ὑπὸ τὰ ὄμμακα τῶν Βυζαντινῶν βασιλέων, ἐδιοικουῖον κατὰ τοὺς νόμους τῆς Γενούης, ἀπὸ Γενουή-

σίους ἄνδρας, ἐν Γενούῃ ἐκλεγομένουσιν καὶ ἐκείθεν εἰς Γαλιταῖν ἀποστελλομένουσιν. Οὐδένα φόρον ἐτέλουν. Ὅ ποτεστάτος, κατὰ τὴν ἄνω συνθήκην ὄφειλε νὰ ἦναι συνετός καὶ ἀρεστός εἰς τὸν βασιλέα. Τὴν συνθήκην ταύτην, ὁμοίαν ἐτέρων ἐν Συρίῃ καὶ Αἰγύπτῳ γενομένων, ἐμιμήθησαν ἀκολούθως καὶ ἅπαντα τὰ Χριστιανικὰ ἔθνη εἰς τὰς μετὰ τῶν Ὁθωμανῶν διαπραγματεύσεις αὐτῶν. Αὐτὰ αἱ συνθήκαι εἶναι αἱ βάσεις τῶν μετέπειτα Εὐρωπαϊκῶν συμβάσεων. Ἡ πολιτεία τῶν Βυζαντινῶν μεγάλως ἐπενήργησεν ἐπὶ τοῦ βίου τῶν συγγενῶν καὶ μεταγενεστέρων ἔθνων.

Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, τὸν ὅποιον πολλοὶ μέμνονται ὡς Λατινοφρονεῦντα, μεγάλως ἐκῆδετο τῆς τιμῆς καὶ ἀξιοπροσπειρίας τῆς βασιλείας.

Εἰς τὸν Ἐμμανουὴλ Ζαχαρίαν, εὐπατρίδην Γενουήνσιον, μεγάλως ἐεργετήσαντα τὸ κράτος, ἔδωκεν ὁ Παλαιολόγος τὸ 1275ον τὴν Φωκαίαν, περιέχουσαν ἀνεξάντητον πλοῦτον σιτηθῆρας χρησίμου εἰς βαρὴν ἐρίων (1). Τὸ 1303 κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰσπανοῦ Μουντάνερ (2), εἰργάζοντο εἰς ἀνόρουξιν τῆς σιτηθῆρας, τρεῖς χιλιάδες Γραικῶν, ὑπὸ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ζαχαρίου. Μὴ ἀκούμενος ὅμως εἰς τὸν πλουσιώτατον τῆς Φωκαίας καρπὸν, ἤτησεν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα ἵνα κωλύσῃ τοὺς Γενουήνσιους ἀπὸ τὴν ἐξαγωγὴν τῆς σιτηθῆρας ἐκ τῶν νοτιῶν παραλίων τοῦ Εὐζέινου πόντου. Τὴν αἴτησιν ταύτην τοῦ ἀορέστου Ζαχαρίου παρεχώρησεν ὁ αὐτοκράτορας. Ταύτην τὴν ἐμπορίαν μετήρχοντο οὐχὶ μόνον οἱ ἐν Γαλιταῖ Γενουήνσιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ πολῖται τῆς Γενούης, ποτὲ μὲν ἀναπλέοντες μέχρι τοῦ Εὐζέινου, ποτὲ δὲ ἀγοράζοντες αὐτὴν ἀπὸ τὰς ἀποθήκας τοῦ Γαλιταῖ. Οἱ ἐν Γαλιταῖ Γενουήνσιοι ἂν καὶ δυσαναχαιτούμενοι, φοβούμενοι ὅμως τὴν ἔργην τοῦ βασιλέως ἀγογγύσως υπετάχθησαν εἰς τὴν διαταγὴν αὐτοῦ. Γενουήνσιοι ἔμποροι ναυπηγῆσαντες μέχρι πλείον ἐν Γενούῃ, διέπλευσαν τὸν Βόσπορον ἄνευ τῆς συνήθους πρὸς τὸν βασιλέα εὐφημίας παρὰ τὸ πα-

(1) Heyd. Τόμ. Α'. 332.

(2) Ἐν τῇ Πτολεμαίῳ κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἦσαν δεκαεῖς ἀρχαὶ ξένοι. Derringer. Τόμ. Α'. 91. Οἱ κακοῦργοι κατέφευγον χάριν σωτηρίας εἰς ἀλλὴν ἀρχήν.

(1) Ἐπεὶ πολλῇ τινι χρώνται ταῦτα τὰ ἐξ ἐρίων ὑψάσματα μαινόντες χρώμασι διαφόροις. Γ. Παζμο. Τόμ. Α'. 420. Sauli Τόμ. Α'. 89 Derringer. Τόμ. Α'. 421. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον ἐξήγοντο ἐκ τῆς Φωκαίας 14,000 κantarίων σιτηθῆρας κατ' ἔτος. Buchon. Recherches. Τόμ. Γ'. LXXVIII. LXXIX.

(2) Heyd. Τόμ. Α'. 333.

λάτιον τῶν Βλαχερνῶν (1). Ὀφελούμενοι ἀπὸ νότιον ἄνεμον διέπλευσαν τὸν Βόσπορον, προσωρίζοντο εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Πόντου, ποτὲ μὲν ἐμφορεύμενοι, ποτὲ δὲ πειρατεύοντες· τέλος συλλαβόντες καὶ πλοῖον φέρον στυπτηρίαν, ἐπλήρωσαν τὸ πλοῖον αὐτῶν, καὶ μετὰ θάρρους ἀπέπλευσαν διὰ τὸν Βόσπορον. Ὁ Παλαιολόγος μαθὼν τὸν διάπλουον τοῦ πλοίου, καὶ τὴν προσηνῆ αὐτοῦ καταφρόνησιν, ἀπεράσισε καὶ τὸ πλοῖον νὰ συλλάβῃ καὶ τοὺς πειρατὰς νὰ τιμωρήσῃ. Οὗτοι δὲ καλῶς ἐγίνωσκαν τὴν πρόβειαν τοῦ βασιλέως, διότι οὐχὶ μόνον διέπλευσαν τὸν Βόσπορον ἄνευ τῆς συνήθους εὐφρομίας, ἀλλὰ μετεκομίζαν στυπτηρίαν εἰς ζέονους ἐμπόρους ἀνήκουσταν, καὶ ἀπικροεubiεσαν χάριν τοῦ ἐν Φωκίᾳ Ζαχαρίου. Πιθάνῃ δὲ, ὅτι οἱ πειραταὶ οὗτοι ἐμάνθικαν τὰ ἐν Βυζαντίῳ κατ' αὐτῶν παρασκευαζόμενα, ἀπὸ τοῦ ἐν Γαλατῇ συμπολίτας αὐτῶν, τοὺς διαπλέοντας τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ὁ βασιλεὺς, ἵνα συλλάβῃ καὶ τιμωρήσῃ τοὺς πειρατὰς, συνέλεξε πολλὸν στρατὸν χειρῶν καὶ ναυτικῶν, περὶ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου, ὑπὸ ἀρχηγόν τὸν βεστικριτὴν Ἀλέξιον τὸν Ἀλυάτην (2), ἐνῶ ὁ ἴδιος ἐπεθεώρει τὰ πάντα. Τὸ πλοῖον καταπλεύσαν ἐντὸς τοῦ Βοσπόρου, περιτεταλιγμένον ἔρχοι τὸ σκάφος μετὰ βοείων δερμάτων, ἵνα φυλάττηται ἀπὸ τὰ βέλη τῶν Βυζαντινῶν, συνελήφθη μετὰ κρατερῶν μάχην. Μετεκομίσθη εἰς τὸ βασιλικὸν νεώριον· οἱ πειραταὶ ὑπέστησαν τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν. Ἐξώρυσξαν καὶ τινωὺς τοὺς ὀρθαλμοὺς, διὰ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα καταφρόνησιν.

Συγγράμμιος συνέθετο καὶ ἐν Γαλατῇ ῥήζεις, διακινδυνεύσασα τὴν σωτηρίαν τῶν ἐκεῖσε ἐνοικούντων. Γενουήνσιόν τινα κομπορημονοῦντα καὶ λέγοντα, ὅτι καὶ πάλιν τὴν Κ/πολιν θέλουσιν κατακτήσει οἱ ἡμέτεροι, Γραικὸς ἐπλήξε καὶ ἀπετύρωσε (3). Τοῦτον πάραυτα ἐθανάτωσαν οἱ Λατῖνοι. Τὸν φρονεῖ ἀπῆτει ὁ βασιλεὺς καὶ μὴ συλλαμβανόμενος, διέταξε τὸν

Μουζάλονα Μιχαὴλ ἵνα περικυκλώσῃ πύλας τὰς οἰκίας τοῦ Γαλατῆ. Ἐκεῖσε συνήχθη ἄπαν τὸ ἐν τῇ πόλει στρατιωτικόν, περιμένον τὴν κέλευσιν τοῦ βασιλέως ἵν' ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Γενουήνσιων. Οὗτοι δὲ, βλέποντες τὸν ἐπιχειρούμενον ὄλεθρον καὶ τὸ ἄκμαστον τοῦ Παλαιολόγου, ἀπέστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα δύο πρεσβευτὰς μετὰ σφινίου περὶ τὸν τράχηλον, ἱκετεύοντες καὶ ὑποσχόμενοι πειθῆ εἰς τὰς προσταγὰς του (1). Οὕτω ταπεινωθέντες κατεμάλαξαν τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως καὶ διὰ πολλοῦ χρυσίου ἀνεπλήρωσαν τὰς ζημίας καὶ δαπάνας τοῦ κράτους.

Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, μετὰ τοῦ ὁποίου συνυπέγραψαν οἱ Γενουήνσιοι τὴν συνθήκην τοῦ Νυμφαίου, καὶ ἀπὸ τὸν ὅποιον παρέλαβαν τασαῦτα προνόμια, οὐδέποτε συνεχώρει τὰς κατὰ τοῦ κράτους παρνομίας τῶν Ἴταλῶν. Τὰ ἐμπορικὰ ὅμως προνόμια χορηγηθέντα εἰς τοὺς Γενουήνσιους, τοὺς μὲν ἐπλοῦτιζαν, τοὺς δὲ Βενετοὺς καὶ ἑτέρους Ἴταλοὺς ἐξήμιον. Οἱ τότε ἡγούμενοι ἀνένουον, ὅτι τασαῦτα προνόμια εἰς ζέονους παρχωρούμενα κατέβλαπταν τοὺς ὑπάρχους αὐτῶν. Οἱ Βυζαντινοὶ, οἱ μετὰ τῶν ζέωνων τοῦτων ἐμπορευόμενοι, ἐβλεπαν τοὺς ἐν Γαλατῇ Γενουήνσιους πλουτοῦντας, καὶ μετὰ δεκαετίην προέχοντας ἐν πλοῦτῳ καὶ πλοῖοις, τοὺς Βενετοὺς αὐτοῦς, κυρίως πρὸ ὀλίγου τοῦ κράτους. Ἐπικερδεῖς ἦσαν αἱ μετακομίσεις τῶν ἐμπορευμάτων ἀπὸ τοῦ Πόντου εἰς Εὐρώπην. Κύριοι δὲ νὰ διαπλέωσι τὸν Εὐξείνιον Πόντον, διὰ τῆς βουλῆς τοῦ βασιλέως, εἰς τοσαῦτα ἀρθεῖαν ἐβήσαν, ὥστε καὶ χειμῶνος μεσοῦντος νὰ περιπλέωσιν ἐν αὐτῷ, μετὰ μικρῶν πλοίων. ἀποκλείοντες οὐχὶ μόνον τοὺς Βενετοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς, ἀπὸ τὰς θαλασσοπολείας (2).

(1) «Μηδὲ γὰρ εἶναι τὸν προσέγοντα τοῖς ἐνταυθατ ἐκ Γενουαίας, πρὶν ἢν πρὸς ταῖς Βλαχερνῶν γενόμενον βασιλέα τε εὐφρημεῖν τὰ εἰκότα καὶ προκινεῖν, ἑτέρωθεν τρέπεσθαι.» Γ. Παγμ. Τόμ. Α'. 421. ὁ Ν. Γρηγορῆ. Τόμ. Α'. 434 λαλεῖ περὶ δύο πλοίων, Κωδ. Κοσμοπ. 75.

(2) Γ. Παγμ. Τόμ. Α'. 423.

(3) «Ἦδη δὲ τις (δηλ. τῶν Γενουήνσιων) . . . προχειρότερον ἔσχε τὸ ἔργον τῆς γλώττης, καὶ παραχρήμα τὸν ἄνθρωπον τοῦ βίου ἀπήλλαξε.» Ν. Γρηγορῆ. Τόμ. Α'. 434. Γ. Παγμ. Τόμ. Α'. 425.

(1) Pieni di spavento gli abitanti (δηλ. τοῦ Γαλατῆ) elessero allora tumultuarimente due deputati, et li mandarono subitoamente colla corda al collo a chiedere misericordia all'Imperatore. Smilli. Τόμ. Α'. 91. Οὕτως ἐκ τῶν ἡμετέρων λαλεῖ περὶ σφινίου. Ὁ Ν. Γρηγορῆ. Τόμ. Α'. 434. σαφηνίζει τὸν φόβον τῶν Γενουήνσιων, λέγων «οὐκ ἔστιν γὰρ σφίσι τευχῶν ὀχυρώματα ἦν.»

(2) Ἀσασθὴ περὶ τούτων ὄλων εἶναι τὰ γραφόμενα τοῦ Παχυμέρη. Τόμ. Α'. 420. Νομίζω ὅτι δὲν ἐκώλυον ἄλλοις ἀπὸ τὸν πλοῦτον τοῦ Εὐξείνιου πόντου, ἀλλὰ οὗτοι δὲν ἠδύνατο νὰ συναγωνίζωνται μετ' αὐτῶν. Κατὰ τὸν Herpinng. Τόμ. Α'. 481., οἱ Βενετοὶ μὴ δυνάμενοι νὰ πλεύσων ἐν τῷ Εὐξείνιῳ πόντῳ, ὑπέφρασαν τότε μεγάλην σιτοδείαν.

Μιχαήλ ὁ Παλαιολόγος ἀπεβίωσε τὸ 1282. Εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀνδρόνικον τὸν Β' ἐστάλη ἐκ Γενουῆς ὁ Ἰάκωβος Δόριξ. Ὁ Ἀνδρόνικος ἐπεσχέθη ν' ἀποζημιώσῃ πάντας τοὺς Γενουήσιους, ζήμιωθέντας ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ.

Ἀνανεώσας ὀλίγον μετὰ ταῦτα, διὰ δέκα ἔτη τὴν μετὰ τῆς Βενετίας προηγουμένην συνθήκην (1), ἐπανέλαθε τὸν ὅρον ἵνα μὴ ἐξωσθῶσιν ἐκ τοῦ κράτους οἱ Γενουήσιοι, καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν Ἄβυδον μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἵνα μὴ βλάπτωσιν ἀλλήλους οἱ Βενετοὶ καὶ Γενουήσιοι. Ἡ δὲ βασιλεία ἦν ἀποζημιῇ τὸν ζήμιωθέντα, ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ζήμιώσαντος. Ἐν τῇ συνθήκῃ ταύτῃ, οὐδὲς λόγος περὶ τῶν ζημιῶν τῶν Βενετῶν ἐμπόρων, γινόμενων ἀπὸ πειρατῶν Γραικοῦς καὶ Γενουησίους, καὶ πολλάκις ἀπὸ τοὺς ἰδίους ὑπαλλήλους τοῦ κράτους (2).

Χρόνος τινας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαήλ Παλαιολόγου, οἱ Ἀραβες τῆς Συρίας ἀπεδιώξαν ἀπὸ τὴν Συρίαν καὶ Αἴγυπτον τοὺς σταυροφόρους καὶ τοὺς ἐκεῖσε ἐμπορευομένους Λατίνους (3). Τὴν καταστροφὴν ταύτην ἐπετάχυναν αἱ ἐριδὲς τῶν Βενετῶν καὶ Γενουησίων, καὶ αἱ ληστροικαὶ ἀποβάσεις τῶν Ἰταλῶν πειρατῶν καὶ τυχοδιωκτῶν. Μὴ δυνάμενοι νὰ ἐμπορευώσιν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου ἐναποταμιεύοντο τὰ ἐμπορεύματα τῶν Ἰνδιῶν, ἐτάπησαν ἐκ νέου πρὸς τὸν Εὐξείνου Πόντον, ὅπου ἤρχιζαν νὰ προσέρχονται διὰ πολυήμερου πορείας οἱ ἔμποροι τῆς Κίνας καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Οἱ Γενουήσιοι δὲ προνομιούχοι ἔμποροι τοῦ Βυζαντίου, ἐδρεύοντες ἐν Γαλατῆ καὶ ἐλευθέρως διαπλέοντες τὸν Πόντον, ἐκόλυαν τὴν πρόοδον τῶν Βενετῶν. Οὐδὲν ἠδύνατον νὰ πράξωσιν οἱ ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου ἐνοικιῶντες εὐχίριμοι Βενετοὶ, ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἀείποτε μισούμενοι (4).

Ἐνεκα τῆς ἀλαζονείας τῶν Γενουησίων, ἡ Βενετικὴ ἐμόχθησε διὰ τῶν ὅπλων οὐχὶ νὰ καταβάλλῃ τοὺς Βυζαντινοὺς, ἀλλὰ νὰ καταστρέ-

ψῃ ἅπαντας τοὺς ἐν Γαλατῆ Γενουησίους, καὶ ἀκολουθῶσας τὰς ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ ἀποικίας αὐτῶν.

Τὴν 22αν Ἰουλίου τοῦ 1296, οἱ Βενετοὶ, ὠπλίσαντες ἑβδομήκοντα πέντε πλοῖα, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ρογέρου Μοροζίνη (1), διέπλευσαν τὸν Ἐλλάσποντον καὶ ἐναυλόγησαν περὶ τὰ παράλια τοῦ Βυζαντίου (2). Τὸν εἰσπλουν τοσοῦτων πλοίων, ἐκθαμβὸς ὁ βασιλεὺς ἐθεώρει ἐκ τοῦ ἰπποδρόμου. Ὁ Βυζαντινὸς στρατὸς ὠπλισμένος διέτρεχε τὰ παράλια τεῖχην, ἵνα φρουρήσῃ αὐτὰ κατὰ τῆς προσβολῆς τῶν ξένων πλοίων. Ἀπασαὶ δὲ αἱ πύλαι κελκισιμέναι, ἐφρουροῦντο ἀπὸ πολλοῦς ὀπλίτας. Ὁ βασιλεὺς ἐπέμπε πρὸς τοὺς Βενετοὺς ἀρχηγούς, ἐπίσημόν τινα Βενετὸν, πρέσβυν ἐκ Βενετίας, διακείμενοντα εἰσέτι ἐν Βυζαντίῳ, ἵνα μάθῃ διατὶ ἦλθαν τόσα πλοῖα. Ὁ πρέσβυς εἶτε ἀπὸ τοῦ Βενετοῦ; κωλυόμενος, εἶτε τὸν βασιλεῖα φοβούμενος δὲν ἐπανῆλθε. Ἐνεκα τούτου ὑπονοήσαντες οἱ Βυζαντινοὶ τὰς κακὰς βουλὰς τῶν ναυάρχων, ἐφυλάκισαν τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐνοικιῶντας Βενετοὺς. Μετὰ τὴν ματαίαν καταδίωξιν Γενουησίων τινῶν πλοίων, εἰσέπλευσαν καὶ ἐπλήρωσαν τὸν λιμένα τὰ Βενετικὰ πλοῖα. Οἱ πέραν Γενουήσιοι, γινώσκοντες τὴν κατ' αὐτῶν μελετωμένην ἐφοδὸν τῶν Βενετῶν (3), ἰκέτευσαν τὸν Ἀνδρόνικον ἵνα δεχθῆ αὐτοὺς καὶ γυναίκαξ καὶ παῖδας καὶ πράγματα ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου. Κατένευσαν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς « τὸ κατὰ Βλαχερνὰς μέρος » (4), ὅπου ἐβύθισαν ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ τινα πλοῖα ἐμπορικὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν. Ἐκαστος κατὰ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ὠπλίσθη. Συγχερόνας μετὰ τῶν Γενουησίων, διέβησαν εἰς τὸ Βυζαντινὸν καὶ οἱ ἐν Γαλατῆ ἐνοικιῶντες Γραικοί. Τὸν Γαλατῆν, μείναντα παντελῶς ἔρημον, κατέκασαν οἱ Βενετοὶ. καὶ συναπολέσθησαν καὶ αἱ οἰκίαι τῶν Γραικῶν (5). Τὰ ὑ-

(1) Ὁ ναύαρχος οὗτος κοινῶς καλεῖται Malabranca. Sauli. Τόμ. Α'. 107. Dopping. Τομ. Α. 147.

(2) Γ. Παγμ. Τόμ Β' 237 845.

(3) Φανερόν γάρ ἐπὶ σφ2; εἶναι τὴν ἐφοδόν. Γ. Παγμ. Τόμ. Β'. 238.

(4) Τὸν μῆσον τῆς νῦν καλουμένης Ἀϊθαζαρή καπούσου καὶ τῆς κλειστής πόλης τοῦ Κωνηγοῦ παράλιον γῆρον, καλούμενον νῦν, ὁ ἅγιος Δημήτριος τοῦ Κανῆθα. Πρὸς ὄσμη; τῆς Αἰθαζαρή καπούσου, ἤτοι ἡ πόλις τοῦ παλατίου τῶν Βλαχερνῶν. Ν. Χων. 719.

(5) Πολλοὶ Γραικοὶ συνεκατήκωσαν μετὰ τῶν Γενουησίων ἐν Γαλατῆ, οἷσι εἶχαν ἐντὸς αὐτοῦ τρεῖς ἑκκλησίας, καὶ ἑτέρας διὰ τῶν ὁποίων διήλθε μετέπειτα ἡ τέρρος τοῦ Γαλατῆ.

(1) Tafel καὶ Thomas. Γ'. 329.

(2) Ὁ κατάλογος τῶν ζημιῶν τούτων κατεχωρήθη εἰς τὸν τρίτον τόμον τοῦ πονήματος τῶν κ. κ. Tafel καὶ Thomas. σελ 459—281. κατεγράφη τὸν Μάρτιον τοῦ 1278.

(3) Sauli. Τόμ. Α'. 97.

(4) Les Francs eux-mêmes donnaient aux Grecs qui les accueillirent, le honteux spectacle d'intrigues mutuelles, de jalousies et quelquefois de rixes sanglantes. Depping. Τόμ Α'. 145.

την τὴν ἀπόλειαν τῶν Γραικῶν βλέπων ὁ Ἀνδρόνικος, καὶ τὴν ἀθέτησιν τῆς συνθήκης διὰ τῆς ὁποίας ἀπαγορεύετο εἰς Βενετούς καὶ Γενουηνοὺς ν' ἀντιμάχωνται ἐντὸς τῶν στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου, ἀνεκκρύχθη σύμμαχος καὶ ἀρωγὸς τῶν κακοπραγούντων Γενουηνοῖν. Ἦρχισε πέραντα ὁ Βυζαντινὸς στρατὸς προσβάλλων ἐκ τῶν τειχῶν καὶ πύργων μὲ βέλη καὶ σφενδόνας τὰ Βενετικά πλοῖα, εἰς τρόπον νὰ μὴ δύνανται νὰ προσορμισθῶσι ἐκ πλησίον τῶν τειχῶν. Ἐπυρπόλησαν καὶ πλοῖον Βυζαντινόν, τὸ ὅποion εἶχεν κυριεύσει οἱ Βενετοί (1).

Βλέποντες οἱ Βενετοί, ὅτι ματαίως ἠγωνίζοντο κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, τῶν ὁποίων τὸ θάρρος ἀνερίπιζεν ἡ ἀνδρεία τοῦ Ἀνδρονίκου, ἐτράπησαν κατὰ τῶν ἐν Βλαχέρναις καταρυγόντων Γενουηνοῖν. Οὗτοι δὲ μετὰ θάρρους καὶ τόλμης ἀνταπολέμουν. Τέλος φρονεῦσαντες μετὰ τὴν ἀνταπόλεμον, ἠνάγκασαν τοὺς ἔχθρους ν' ἀποχωρήσωσιν ἐκ τῆς μάχης.

Ὁ βασιλεὺς, καλέσας τὸν ἀρχηγὸν τῶν Βενετῶν, καὶ τινες σὺν αὐτῷ, ἐπέπληξεν αὐτοὺς διὰ τὰς πυρποληθείσας οἰκίας τῶν Γραικῶν, καὶ τὴν προφανῆ ἀθέτησιν τῆς μετ' αὐτοῦ καὶ τῆς Βενετίας γενομένης συνθήκης.

Ὁ Ἀνδρόνικος ἐπεμψεν εἰς Βενετίαν τὸν Νικηφόρον, γερῶν καὶ τίμιον ἄνδρα, ἐπίσκοπον τῆς ὑπὸ τοὺς Βενετούς διατελούσας Κρήτης, ἐλπίζων ὅτι εὐμενῶς ἤθελον ὑποδεχθῆν αὐτὸν οἱ Βενετοί. Ὁ βασιλεὺς ἀπήτει ἀπὸ τοῦ ἐν Βυζαντίῳ ἐνοικουόντα Βενετούς ἠγοδοῦντα χιλιάρχου ὑπερπύργων διὰ τὴν ζημίαν τῶν πέτρων κατοικούντων Γραικῶν καὶ Γενουηνοῖν (2). Ταῦτα ἔπραξε συμφώνως μετὰ τῶν συμβάσεων, ὁρίζουσῶν, ὅτι ἡ βασιλεία δεφείλει ν' ἀποζημιώσῃ τοὺς παθόντας ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα τῶν βλαψάντων. Ἦ ἔρις αὕτη δὲν ἐπέπρωτο τόσον ταχέως νὰ λησμονηθῆ, διότι ὁ ναύαρχος Μοροζίνης εἰς τὸν ἀπόπλουον αὐτοῦ ἠρμήσατο τὴν Φωκίαν καὶ συνέλαβε πᾶμπολλα ἐμπορικὰ πλοῖα τῶν Γενουηνοῖν. Οἱ Γενουηνοὶ μὴ δυνάμενοι πιθανῶν νὰ λάβωσι τὴν αἰτουμένην ἀποζημιώσιν, ἐπέπεσαν τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατὰ τῶν ἐν Βυζαντίῳ εὐαρίθμων

Βενετῶν, δι' αἰτίαν οὐτιδανὴν (1). Ἐνθυμούμενοι τοῦ Βενετικῆ ἀτόλου τὰς κακώσεις καὶ ἀρπαγὰς, μὲ γυμνὰ ζήρη ἐθανάτωσαν τοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ ταῖς οἰκίαις ἀθώους Βενετούς, δεομένους καὶ ἱκετεύοντας (2). Τὸν παύσαντων κατεκρήμνισαν ἐκ τῆς στέγης τῆς οἰκίας αὐτοῦ. Ἔσφαξαν πάντας τοὺς ἐπιφανεῖς Βενετούς. Τινὲς βάνασοι, σκυτοτόμοι καὶ κίβωτοποιοί, διέφυγαν τὴν ὄργην τῶν ἐχθρῶν, καὶ μὴ τολμῶντες νὰ μείνωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἀπεδήμησαν εἰς τὴν πάριον χώραν, ὅπου ἀνήγγειλαν τὰ γεγονότα εἰς τὴν γερουσίαν τῆς Βενετίας (3).

Ἦνα καταπρήνη τὴν δικαίαν ὄργην τῶν Βενετῶν ὁ Ἀνδρόνικος, ἐπεμψεν εἰς Βενετίαν, δύο πρέσβεις τὸν μοναχὸν Μάζιμον τὸν Πλανοῦδην, καὶ τὸν ὀφθαλμοτρόφον Λέοντα, ἀπολογούμενος ὅτι ἀμέτοχος ἦτον ἡ βασιλεία, τῶν ὑπὸ τῶν Γενουηνοῖν ἐν Κ/πόλει κατὰ τῶν Βενετῶν πεπραγμένων.

Οἱ πρέσβεις, τοὺς ὁποίους καλεῖ ἔλλογιμοὺς καὶ συνετοὺς ὁ Παχυμέρης (4), ἀρχιθέντες ἐν Βενετίᾳ, ἐκινδύνευσαν ἐν μέσῳ τοσούτων συγγενῶν τῶν ἐν Κ/πόλει θανατωθέντων Βενετῶν. Κατευνάσθη ἡ ὄργη τοῦ λαοῦ, μαθόντος ὅτι διὰ τοῦ θανάτου τῶν δύο πρέσβεων, μεγάλως ἐκινδύνευσαν οἱ ἔλαργοι εἰσέτι σωζόμενοι ἐν Κ/πόλει Βενετοί. Ἀπήτει ἡ γερουσία ἴν' ἀποδώσῃ ὁ βασιλεὺς ὅσα πράγματα καὶ χρήματα ἔλαβεν ἀπὸ τῶν Βενετούς, ἴν' ἀποζημιώσῃ τὰς ἐν Γαλατῇ πυρποληθείσας οἰκίας, λέγουσα ὅτι ἔληξεν ἡ σύμβασις, καὶ ὅτι ταῦτα μόνον ἐν καιρῷ εἰρήνης ἐπραξάμενται. Ἀκαμπτος ἦτον ὁ Ἀνδρόνικος, καλῶς γινώσκων ὅτι ἡ Βενετία ἐμελλε πάλιν νέας συνθήκας νὰ συνθηκολογήσῃ, μὴ δυναμένη νὰ ἐμπορεύηται ἴσημερον, ἢ μὴ εἰς τὰς θαλάσσας τοῦ Βυζαντίου (5).

(1) Ἐκ τινος εἰκαίας αἰτίας παρακροτήσαντες ἐ-αυτοὺς. • Γ. Παχυμ. Τόμ. Β'. 242.

(2) Tout ce que ces deux peuples ont tenté au moyen âge pour... se ruiner réciproquement est incroyable. Hepping. Τόμ. Α'. 138. 204. • Τότε δὲ διαφράσι ἐνστασις μεγίστης μεταξὺ Γενουητῶν καὶ Βενετικῶν, ὡς πᾶσι πάντα, οἱ ἔχθροι εἶναι καὶ κακὸν ἀλλήλοις ἀπάντημα γίνεσθαι καὶ ναυτὶ πλεόντας καὶ ὀδοπορευτάς· πειρ. • Γ. Παχυμ. Τόμ. Β'. 232.

(3) Κατὰ τὸν Sauli μόνος ὁ ἱστορικός Jacobo da Varagine (Chronicon Januense R. I. Τόμ. IX. π. 56) μετανοεῖ ἐν συντομίᾳ τὴν σφαγὴν ταύτην τῶν Βενετῶν. Ἀκολουθεῖ τὸν Παχυμέρη καὶ Γρηγορῶν.

(4) Τόμ. Β'. 243.

(5) Tutti i commercii dell' Asia si facevano a

(1) Οἱ Βυζαντινοὶ δὲν ἐλησμονήσαν τὴν εὐεργεσίαν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἔλασιν τῆς πόλεως τὴ 1204, ὅταν ἀφῆκαν ἀνεσώλητα τὰ ξένα πλοῖα νὰ πλησιάσωσι ἐκ παρῆλια τείχη τοῦ λιμένος.

(2) Sauli. Τόμ. Α'. 110.

Ἐν τῇ μεταξὺ τῶν δύο ἀντιμαχομένων πολιτειῶν Γενοῦσας καὶ Βενετίας γενομένη συνθήκη τῆς 25ης Μαΐου 1299, ἐμπεριέχεται ὁ ἀκόλουθος ὄρος. Ἄν ποτὲ οἱ Βενετοὶ προσβάλλωσι ἢ κυριεῶσιν τόπον ἢ χώραν τοῦ αυτοκράτορος τῆς Ῥωμανίας καὶ ἢ κοινότης ἢ οἱ ἄνδρες τῆς Γενοῦσας, πρὸς χάριν τοῦ αυτοκράτορος ἀποκρούσων τὴν προσβολὴν ταύτην, ἵνα μὴ λογιζῶνται οἱ Γενοῦήσιοι, ἕνεκα τούτου, ἔχθροι τῆς Βενετίας ἢ ἀθετηταὶ τῆς ἄνω εἰρήνης (1).

Τὰς συνεχεῖς διαμάχας τῶν δύο τούτων δημοκρατιῶν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς θalάσσαις περιέγραψαν οἱ Ἰταλοὶ ἱστορικοὶ. Ἡ ἐν Γαλατῇ ἀποικία τῶν Γενοῦησίων καὶ ἦ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἐπικερδεστάτη αὐτῶν ἐμπορία κατετάρατταν τοὺς ἀντιζήλους Βενετούς. Ἡ ἐφοδος τοῦ στολαρχοῦ Μοροζίνου κατὰ τῶν ἐν Γαλατῇ Γενοῦησίων καὶ ὁ προφανὴς πόλεμος κατὰ τῶν τευχῶν τοῦ ἰδίου Βυζαντίου, ἔπεισε καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς, ὅτ' ἡ Βενετία πιθανὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τ' αὐτὰ στρατηγήματα κατὰ τῶν Γενοῦησίων καὶ τῶν ὑπερασπιζόντων αὐτοὺς Βυζαντινῶν, ἕως οὗ ἐξαφανίσῃ τὴν ἀποικίαν ταύτην, καὶ δυνθῆ ἄνευ κωλύματος καὶ οὐδενὸς ἀντιζήλου, νὰ διαπλῆ τὸν Εὐξείνῳ πόντον. Τούτων ὄλων ἕνεκα, οἱ Βενετοὶ μετὰ δεκακοτῶ τριήρων (2) προσέβαλαν ἐκ νέου τὴν Κ/πολιν τὸ 1302ον, καὶ ἐπωρλόησαν πάσας τὰς ἐκτὸς τῶν τευχῶν οἰκίας τοῦ Βυζαντίου. Ὁ Ἄνδρόνικος (3) ἄνευ πλοίων, ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν Βενετῶν καὶ οὕτω κατὰ τὸν Γρηγορᾶν, «πλείω τῶν ζητουμένων συλλεξάμενοι χρήματα, ἀνεχώρησαν οἱκάδε».

Οἱ Γενοῦήσιοι πολλὰ ἄλλοτε παθόντες ἀπὸ τοὺς Βενετούς, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μοροζίνου, ἐθεώτων τὰ γινόμενα, ἐκ τοῦ Γαλατᾶ, οὐδεμίαν βοήθειαν παρέχοντες εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς.

τινοὺς' τουλάχιστον οὐδεὶς λόγος περὶ αὐτῶν εἰς τοὺς ἡμετέρους συγγραφεῖς.

Οἱ Γενοῦήσιοι γινώσκοντες κάλλιον τῶν Βυζαντινῶν βασιλέων τὴν κατ' αὐτῶν ἔχθραν τῆς Βενετίας, ἤτησαν ἀπὸ τῶν Ἀνδρόνικων τὴν ἄδειαν νὰ περπατήσωσιν τὸν Γαλατᾶν, ἵνα εἰς τὸ ἐξῆς προφυλάττωνται ἀπὸ τὰς ἐφοδῶν τῶν Βενετῶν.

Ταῦτα ἐπιβεβαιουῦνται ἀπὸ ἔγγραφον Λατινικὸν, διασωθὲν εἰς τ' ἀρχεῖα τῆς Γενοῦσας καὶ δημοσιευθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σάουλη (1). Χρονολογεῖται τὸν Μάϊον τοῦ 1303ου, καὶ κατεγράφη ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἄνω ἐκστρατείαν τῶν Βενετῶν. Μολονότι τὰ πλείεστα τῶν ἐν τῷ ἔγγραφῷ ἐμπεριεχομένων εἶναι σήμερον ἀσφρῆ, καὶ οἱ ἐν αὐτῷ μνημονεύμενοι ἄποικοι καὶ ναοὶ πρὸ πολλοῦ ἐξηρανώθησαν, καλὸν εἶναι ἵνα μεταγλωττίσω αὐτὸ, χάριν τῆς ἡμετέρας ἱστορίας καὶ τῆς μελέτης τῶν μετέπειτα ἐν Γαλατῇ γεγονότων.

Ὁ τόπος ἐν Γαλατῇ δωρηθεὶς εἰς τὴν ἐνδοξον κοινότητα τῆς Γενοῦσας, δι' ὀρισμὸν τοῦ κρατικοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν Αυτοκράτορος, ἔχει τὸν ἀκόλουθον ὄρον. Ἀρχεται ἀπὸ τὴν παραλίαν παρὰ τὴν ἀποθάραν καλουμένην παλαιὴν ναυπηγεῖον, μακρὰν αὐτῆς ὅσον βήματα εἰκοσι πέντε τῶν ἐπτά σπιθαμῶν (2), καὶ ἀνέρχεται πρὸς βορρᾶν, ἀφίμων ἀριστεροῦθεν τὰ ἱερὰ ὄρια καὶ τὸν σεπτὸν ναὸν τοῦ τιμίου προφήτου καὶ προδρόμου τοῦ Κυρίου, Ἁγίου Ἰωάννου, καὶ μακρὰν τῶν ὄριων αὐτοῦ ὅσον βήματα τρεῖς. Ἐπειτα εἰσέρχεται ἐντὸς τινὸς ἀμπελοῦ τοῦ Περδικιᾶρη, λαμβάνων ἀπὸ τὴν ἀμπελον ταύτην, γῆν τεσσάρων βημάτων, καὶ φθάνει εἰς τὸν χάνδακκα αὐτῆς. Ἀπὸ τὴν παραλίαν μέγρι τοῦ χάνδακκος τῆς ἀμπελοῦ εἶναι βήματα τῶν ἐπτά σπιθαμῶν, καθὼς ἀνωτέρω ἐρρέθη, ἐνενήκοντα. Ἐκ τοῦ μέρους τούτου ὑπάγει δι' εὐθείας γραμμῆς πρὸς ἀνατολὰς, λαμβάνων ἐκ τῆς αὐτῆς ἀμπελοῦ τέσσαρα βήματα, καὶ παρατεινόμενος εἰσέτι δι' εὐθείας γραμμῆς, φθάνει εἰς τὴν ἀμπελον τῆς σεπτῆς μονῆς τοῦ Λιβός. Ἀφίνει ἀριστεροῦθεν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου καὶ μεγαλομάρτυρος Θεοδοῦλου, ἀπέχουσαν ἐκ τῶν ὄρων τούτων εἰκοσιτέσσαρα βήματα (3). Διατείνεται τὴν ἄνω ἀμπελον, ἀπο-

quei tempi per la navigazione del Mediterraneo. Restarono solo aperte a Venezia le strade del mar nero et dell' Armenia. Sauli. Τόμ. Α'. 99. 100. 122.

(1) Sauli Τόμ. Α'. 124. ἐν σημ.

(2) Ὁ Sauli. Τόμ. Α'. 127 λέγει ὅτι ἐκ τῆς Βενετίας ἐξέπευσαν 13 πλοῖα, τὰ ὅποια εἰς τὸν διάπλουον παρέλαβαν ἐπτά ἔτερα περαιτικά. Ν. Γρηγορᾶς. Τόμ. Α'. 208.

(3) Ἐν μὴ κεκτῆσθαι τριήρεις ἀντιστρατευομένας. Ν. Γρηγορᾶς. Τόμ. Α'. 208. Ἄζια ἀναγκάσεως εἶναι τὰ ὅσα περὶ τῶν Βυζαντινῶν πλοίων Ἰσραὲλ ἐν σελ. 176.

(1) Τόμ. Β'. 209.

(2) Vetus tarssana, distantem ab ipsa passus septem parinarum viginti quinque. Ἐ. 209.

(3) Ὁ Φραντζῆς ἀναφέρει ἑτέραν ἐκκλησίαν ἄνω

μακρονομένου τοῦ ὕρου, ἀπὸ τῆ τοίχου τὸ διαχωρίζον ταύτης τὴν ἀμπέλου τὴν καλουμένην Μακροπίπταν, πεντήκοντα τέσσαρα βήματα. Διέρχεται ἔπειτα διὰ φρέατος, εὐρισκομένου ἐν τῷ κῶφ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἄλλοτε κοιμητηρίου τῶν Γενουανῶν (1). Διέρχεται ὁμοίως τὸ τοίχος τῆς ἀμπέλου τοῦ Λογοθέτου στρατιωτικοῦ ποτὲ Κιννάμου, ἀπέχον ὅσον βήματα τρία, διέρχεται πλησίον τοῦ τοίχου τούτου, καὶ φθάνει εἰς ἄλλο τοίχος τέτρως ἀμπέλου τοῦ βηθέντος Λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ, καταντικρὴ τῆς πύλης τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἀπεχούσης ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ὄρου τούτου ὅσον βήματα εἰκοσι ὀκτώ. Ἀπὸ τὸν ἄνω εἰρημένον χάνδακα τῆς ἀμπέλου τοῦ Περδικάρη, μέχρι τοῦ τοίχου τῆς δευτέρας ἀμπέλου τοῦ Λογοθέτου στρατιωτικοῦ ποτὲ Κιννάμου, εἶναι βήματα διακόσια δεκαεπτὰ. Ἐπειτα κλίνει ὁ ὕρος οὗτος πρὸς νότον ἀφίων ἀριστερῶθεν τὸν ἱερὸν καὶ σεπτὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, ὅσον βήματα δέκα μακρὰν αὐτοῦ. Μετέπειτα κλίνει κατ' εὐθείαν πρὸς ἀνατολὰς, ἀφίων πάλιν ἀριστερῶθεν τὸν αὐτὸν ναὸν, καὶ φθάνει εἰς τὸν περιβολοῦν τοῦ ξενωνῶς τινος Λογοθέτου στρατιωτικοῦ, καὶ μακρὰν αὐτοῦ βήματα δεκατέσσαρα. Ἐπειτα ἐκ νέου στρέφει πρὸς νότον ἀφίων ἀριστερῶθεν τὸν ἱερὸν καὶ σεπτὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου καὶ Ἐνδόξου Νικολάου, ἀπέχοντα ὅσον βήματα ἕξ. Κλίνει πάλιν πρὸς ἀνατολὰς, ὅσον βήματα τριάκοντα, ἀφίων ἀριστερῶθεν τὸν αὐτὸν ναὸν ἀπέχοντα ὅσον βήματα ὀκτώ. Ἐκ νέου κλίνει πρὸς νότον, καὶ κατέρχεται κατ' εὐθείαν γραμμὴν εἰς τὴν παραλίαν, μακρὰν τοῦ τοίχου τοῦ πύργου τοῦ Γαλατᾶ, ὅσον βήματα ἑβδομήκοντα. Ἀπὸ τὸν ἄνω εἰρημένον τοίχος τῆς ἀμπέλου τοῦ Λογοθέτου στρατιωτικοῦ Κιννάμου μέχρι τῆς παραλίας, εἶναι ἑβδομήκοντα καὶ πέντε βήματα. Ἐπειτα διέρχεται πρὸς δυσμὰς παρὰ τὴν παραλίαν μέχρι τοῦ τόπου ὅθεν ἤρξισι, βήματα τριακόσια τριακοντα ἑνέα. Ἐπίσθι, δὲ ὁ ἑκτός τοῦ ὄρου

τῶν ὁρίων τοῦ Γαλατᾶ «καὶ ἀνωθεν ἐν τῇ λόφῳ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου πέραν ἐν τῇ Γαλατᾶ ἐλευθαίαι μεγάλας στήλαι.». σελ. 259.

(1) Ὁ Πατριάρχης σελ. 161 λέγει ὅτι ἡ ἐκκλησία αὕτη ἔκειτο ἐν τῇ στήματι τοῦ ἡμεῖνος ὅπου νῦν ὁ Τόπ-γαιέσι. Ἢ ἐν τῇ ἐγγράφῳ τούτῳ μνημονομένη ἐκκλησία ἦτο μεσόγειος. Ὁ Ἁγιος Ἀδρέας... ἐχειροτόνησε τὸν Ἁγιον Στάβον εἰς τὴν Ἁγίαν Εἰρήνην τοῦ Γαλατῆου πέραθεν. • Κωνῶν. 419.

τούτου τόπος, μέχρις ἐξήκοντα πήχων, ἔνα ἦναι πανταχῶθεν κενός, ἔνευ οἰκημάτων, ἐξαιρουμένων τῶν καταλυμάτων τῶν ἱερῶν τῶν λειτουργούντων εἰς τοὺς ἄνω εἰρημένους ἱεροῦς ναοῦς. Οὐδὲς Γραικός, οὐδ' ἄλλος τις δύναται νὰ ἐγείρῃ οἰκίαν ἐκεῖσε. Ἀνάγκη δὲ νὰ ἦναι κενός καὶ ὁ μέσον τοῦ ὄρου καὶ τοῦ φρουρίου τοῦ Γαλατᾶ παράλιος χώρος, καθὼς περὶ τούτου ἀνήγγειλε καὶ διέταξεν ὁ Ἁγιος, καὶ κραταῖος ἡμῶν κύριος ὁ Αὐτοκράτωρ. »

Ταῦτα τὰ πρώτιστα ὅρια τοῦ Γαλατᾶ, παρέτειναν οἱ Γενουῆνσιοι μετὰ τινα ἔτη.

Ὁ Γαλατᾶς, τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Συκώδης, συνηθέστερον Συκαί, καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, συνηθέστερον Συκαί (1). Ἀκολουθῶς ἐκλήθη τὸ Γαλατῆον καὶ τὸ Γαλατῆον, καὶ συνηθέστερον Γαλατᾶς, ὄνομα κοινὸν πολλῶν κομποπόλεων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους (2). Ἐπὶ Βυζαντινῶν, ὁ Γαλατᾶς ἐμπεριεῖχε λουτρὰ ἀγορὰς καὶ λείψανα Ἑλληνικῶν ναῶν ἐπὶ τῶν ὁσίων ἀνήγειραν ἐκκλησίας. Ἀναφέρονται (3) καὶ πύργοι ἐγερθέντες πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐγκατοίκων βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ Γενουῆνσιοι εὐρήκαν τὸν τόπον πάντῃ ἀφροῦρπον ἢ μάλλον ἀτείχιστον (4). Ὑπῆρχε τότε, ὁ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Γαλατᾶ μέχρις τοῦδε σωζόμενος μέγιστος πύργος, ἐγερθεὶς ὑπ' Ἀναστασίου τοῦ Δικδρου (5),

(1) Κ[η]πολις. Σκαρλ. Βυζαντινοῦ. Τόμ. Β'. 33. — Στράβων. Τόμ. Β'. 44, ἐκδ Κοραῆ — Const. Christ. ἔρηρον Συκαί. Πατρ. Χρον. Τόμ. Α'. 565.

(2) Ν. Γρηγορεῖ. Τόμ. Α'. 80. 87. Γαλατᾶ: ἀνωρὸν τῆς Αἰτωλίας. Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου, ὑπὸ Π. Α. Π. ἐν Ἀθήναις 1856. Τόμ. Β. 39. Ὁνομα κύριον. «γαμῶν ἐν αὐτῇ τῶν Γαλατᾶν.» Μ. καὶ Μ. Τόμ. Δ'. 43. «Νικίται τοῦ Καταρογιώτου τοῦ Γαλατᾶ, Θεοδώρου τοῦ Βαραγγία.» ὁδ. 197. «Ἢ μὲν πόλις τῶν Ἰαυόνων ἢ Γαλατᾶν.» Ν. Χαλκοκονδύλης 286. Πρὸς τοῦτους, «τιμιώτατον ἐν μοναχῆ: κῆρ Γαλακτινῶν.» ὁδ. Α' 43. «Ἦνα εὐλογησῆν τὸν οἶον τοῦ Ευγαλατᾶ.» ὁδ. Β'. 297. Ἐν τῷ Δ'. Τόμῳ τοῦ Φιλ. Συλλόγου σελ. 88. ὁ κύρ. Γλαδῶνη: λέγει «πεθομαι ὅτι εἶναι παραφθορὰ τῆς Ἰταλικῆς λέξεως Galita (κατωφέρεια) σωζομένη: ἔτι εἰς πλείστοις μεσημερινοῦς τόποις.» Τὸ ὄνομα, τοῦτον χρόνον πρὸ τῆς ἐν αὐτῷ ἐνοικήσεως τῶν Γενουανῶν. Μελετίου Γεωργ. Τόμ. Γ'. 97.

(3) Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἀνένεωσε τὸν προῖστατον Συκᾶς... καὶ τὸ θέατρον καὶ τὸ τελεῖον. Πατρ. Χρον. Τόμ. Α'. 618.

(4) Ἀπόλοι γὰρ ἐξ ἄρχης ὀλίγα τινα καὶ φασίαι περὶ τὸν τόπον οἰκημάτων συγχωρηθέντες συστήσασθαι καλ. Ν. Γρηγ. Τόμ. Β'. 841. Omnino immunita. Πεντ. Τόμ. Α'. 339 ἐν σσμ.

(5) Κ[η]πολις. Σκαρλ. Βυζαντινοῦ. Τόμ. Β'. 44. Κ[η]πολις Πατρ. 162.

καὶ ἀνυψωθείς μετέπειτα ὑπὸ τῶν Γενουησίων μικρὸν πρὸ τῆς τελευταίας ἀλώσεως.

Οἱ Γραικοὶ ἔνεκα τοῦ πλήθους τῶν Ἰταλῶν καὶ τῆς μετ' αὐτῶν κακῆς συμβιώσεως, παρήτησαν τὰς ἐν ἑτέρῳ ἐγγράφῳ μνημονευομένας τρεῖς ἐκκλησίας καὶ μετέωχσαν ἐκεῖ ὅπου σήμερον εὐρίσκονταί. Καθὼς οἱ Ὀθωμανοὶ ἤγειραν ἐπὶ τῶν πλείστων γηπέδων τῶν Ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν τὰ τεμνῆ αὐτῶν, οὕτω καὶ οἱ Γενουῆνσιοι ἀνέκτισαν τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων. Φρονῶν ὅτι τὸ Ἀράπ τζαμσή καὶ τὸ Γενί τζαμχά, ἄλλοτε τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου (1), ἀμφότερα ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ, ἦσαν τὸ πάλαι δύο ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τούτων.

Ἄν ὅμως τὰ βόρεια ὄρια τοῦ Γαλατᾶ εἶναι ἀσαφῆ, τὰ τῆς παραλίας ἐκτεινόμενα ἀπὸ τὸ Καράκιοϊ μέχρι τοῦ Καλκράτ γερῆ, εἶναι ἀναμφιβόλως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα σήμερον βλέπομεν.

Ἀπὸ τὴν ἀποβάθραν Καράκιοϊ μέχρι τῆς πρώτης ἀποβάθρας ἀναφερομένης ἐν τῷ ἐγγράφῳ, εἶναι βήματα ἑπτακόσια πενήκοντα, ἴσα σχεδὸν μὲ τὰ τριακόσια τριάκοντα ἐννέα βήματα τῶν ἑπτὰ σπιθαιῶν. Ἐδῶ κατέρχεται ἐκ τῆς Ὀθωμανικῆς συνοικίας μέγα καὶ ἔρυμνον τείχος, παρατεινόμενον κατὰ τὸ ἐγγράφον πρὸς βορρᾶν, ἐννενηκόντα βήματα. Ἀπὸ τὸ Καράκιοϊ πάλιν πρὸς βορρᾶν εἶναι ἑκατὸν ἐννενηκόντα βήματα, ἴσα μὲ ἐξδομηκόντα πέντε τῶν ἑπτὰ σπιθαιῶν. Οὕτω καταφάνεται, ὅτι ὁ χώρος ἦτο παράλιος καὶ κατὰ τὸν Παχυμέρην (2) «ἐπιμήκιστος».

Ταύτην τὴν σύντομον περιγραφὴν τῶν πρώτων ὁρίων τοῦ Γαλατᾶ, ἀναπληροῖ ἡ μετὰ τοῦ Ἀνδρόνικου γενομένη συνθήκη τὸν Μάρτιον τοῦ ἐπομένου ἔτους, 1304. Οἱ πρόσβας τῆς Γενούης Ρουῖδος Ἐμβρίακος καὶ Ἀκούρσος Φερράριος, ἐστάλησαν εἰς Κῆ πολιν, παρακαλοῦντες τὸν Ἀνδρόνικον ἵνα ἐκ νέου ἐπικυρώσῃ τὰ πρὸ πολλοῦ ἀπονεμηθέντα προνόμια, καὶ τὴν παρχώρησιν τοῦ Γαλατᾶ εἰς τοὺς Γενουησίους. (3). Ταῦτα τὰ προνόμια ἀπονέμει ὁ Ἀνδρόνικος πρὸς ἐνδειξίν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ πρὸς τὴν Γένουαν, καὶ τοὺς πλησίον τῆς πόλεως ἐνοικοῦντας πιστοὺς καὶ τιμίους Γενουησίους.

Ὅριζει πρῶτον, ὅτι ὁ τόπος ὁ ἐκτὸς τῆς τά-

φρου τῆς ὀριζούσης τὸν Γαλατᾶν, μέχρις ἐξήκοντα πήχεων, νὰ ἦναι κενὸς. Ἄνευ οὐδεμίας οἰκίας. Ἐντὸς ὅμως τῶν ὁρίων, οἱ Γενουῆνσιοι δύνανται ἀκωλύτως νὰ κτίσωσιν οἰκίας καὶ ἕτερα κτίρια κατὰ τὴν θέλησιν καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ἐαυτῶν, ἐκτὸς τείχους ἐντὸς τοῦ τετραγώνου τούτου τόπου, τὸ ὅποιον ῥητῶς διατάσσεται νὰ μὴν ἐγερθῆ ἐν Γαλατᾶ (1).

Ἴνα ἔχωσιν ἐν τῷ Γαλατᾶ οἱ Γενουῆνσιοι, καὶ ὅσοι λογιζόνται ὡς Γενουῆνσιοι, ἄνευ οὐδενὸς κωλύματος, στραγεῖ καὶ στραγεῖς Γενουησίους, δικηκροῦν λουτρὸν ἰδίαις ἐκκλησίαις ἱερεῖς Γενουησίους καὶ Λατίνους, μέτρα καὶ σταθμὰ, γραμματεῖς καὶ πάντα κατὰ τὴν θέλησιν αὐτῶν. Ζυγιζόμενον δὲ τῶν ἐμπορευμάτων νὰ συμπαρευρίζονταί γραμματεῖς ἢ ἑτέροι ἐντολεῖς τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ τελωνείου.

Μολοντοὶ οἱ Γενουῆνσιοι εἶν' ἐλεύθεροι νὰ ζυγίζωσι τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν, ὅσοι ὅμως ὑπάγονται εἰς τὸ τελωνεῖον τοῦ κράτους, ὀφείλουσιν ἵνα δίδωσι τὸν ὀρισμένον φόρον εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν τελωνεῖον κατὰ τοὺς νόμους.

Ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ Γαλατᾶ παραχωρηθέντος εἰς τοὺς Γενουησίους, εἶναι τρεῖς ἐκκλησίαι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πανχυμιώτου Πατριάρχου. Αἱ ἐκκλησίαι αὗται νὰ ἔχωσιν ἱερεῖς Γραικοὺς, ψάλλοντας καὶ λειτουργοῦντας κατὰ τὰς ἐνιαυσίους διατάξεις τοῦ Πατριάρχου.

Ἄν Γενουῆνσιοι, ἢ Γενουῆνσιοι λογιζόμενοι, ἔγινεν ὑπήκοος ἄλλου ἔθνους ἢ Βουλξαντινῶ, θέλει λογιζέσθαι εἰς τὸ ἐξῆς ὡς Γενουῆνσιος. Ἄν δὲ Βουλξαντινὸς ἢ ἑτέρος τῶν ὑπήκοος τοῦ ἡμετέρου κράτους ἔγινε Γενουῆνσιος, νὰ ἐπενέλθῃ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἐξουσίαν καὶ νὰ μὴ μετέχη τῶν προνομίων καὶ δικαιοματίων τῶν Γενουησίων.

Μετὰ τὴν ἐπικνήλησιν τινῶν ὄρων ἀναφερομένων εἰς προηγούμενα χρυσόβουλλα, λέγει τὸ ἐγγράφον Ἀπονέμωμεν τῇ ἐνδύξῳ κοινότητι τῆς Γενούης, καὶ ἐκάστῳ Γενουησίῳ, καὶ τοῖς λογιζομένοις Γενουησίοις, ἐλευθερίαν καὶ ἀτέλειαν,

(1) Praeter tantum modo murum castrī quod quidem construere in ipso loco volumus non licere. Sauli. Β'. 214 Ἀπορῶ ὅτι πάντες οἱ ἱστοροῦντες τὰ τοῦ Γαλατᾶ λαλοῦν περὶ τείχους. Les faubourgs de Péra et de Galata qui furent entourés de murs et de fossés. Depping. Τόμ. Α'. 416. Les Génois sollicitèrent et obtinrent la faculté de protéger leur faubourg par des murailles et des tours. Miltitz. Τόμ. Β'. 88.

(1) Belin. σελ. 63.

(2) Τόμ. Α'. 168.

(3) Sauli. Τόμ. Β'. 214.

κατὰ θάλασσαν καὶ ξηράν, εἰς τοὺς λιμένας καὶ τὰς ἡμετέρας νήσους. Πάντες δὲ οἱ Γενουήνσιοι εἰσερχόμενοι ἢ ἐξερχόμενοι καθ' ὅλον τὸ ἡμέτερον κράτος, πωλοῦντες ἢ ἀγοράζοντες, συναλλάττοντες ἢ ἕτερον ἐμπορῶν μεταρροχόμενοι, κατὰ τὰς συνθήκας τοῦ ἐμπορίου, ἵνα μὴ διδώσι τελώνιον ἢ οὐδενὸς εἶδους ἕτερον φόρον, ἐξαιρουμένου τοῦ φόρου τοῦ ἄλατος καὶ τῆς μακρίτης. Ὁμοίως καὶ οἱ μεταβαίνοντες ἀπὸ χώρων εἰς χώραν, διὰ ξηρᾶς ἢ διὰ θαλάσσης μετ' ἐμπορευμάτων ἢ ἄνευ αὐτῶν, καὶ οἱ ἐκείνην ἀγοράζοντες ἢ χάριν κέρδους ἄλλοι ἐμπορεύματα μετακομίζοντες, ἵνα ᾖσι παντελῶς ἐλευθεροὶ καὶ ἀτελεῖς, οὐδένα φόρον τελοῦντες.

Ἄν δὲ Γενουήνσιος ἢ ἕτερος, Γενουήνσιος λογιζόμενος, πληρώσῃ τι ἢ ζημιωθῇ εἰς χώραν τοῦ ἡμετέρου κράτους ἀπὸ τελώνιας εἴτε εἰσπρακτορας, τὸ ἡμέτερον κράτος ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν πληρώσαντα ἢ ζημιωθέντα, ὅσα ἐνώπιον τοῦ ποτεστάτου ἢ τῶν Γενουησίων προξένων, δηλώσῃ ὅτι ἀφῆρέθησαν ἀπ' αὐτοῦ.

Ἦρῃς τούτοις, πάντας τοὺς κακοῦργους Γραικοὺς εἴτε Λατίνους (ἐξαιρουμένων ἐκείνων μετὰ τῶν ὁποίων ἔχομεν συνθήκην) τοὺς κακοποιούντας τοὺς Γενουησίους, θέλομεν καταδιώκειν καὶ τιμωρεῖν κατὰ τὸν νόμον. Ὁμοίως καὶ οἱ Γενουήνσιοι θέλομεν συλλαμβάνειν καὶ τιμωρεῖν τοὺς κακοῦργους Γενουησίους κατὰ τὸν νόμον.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων χωρῶν, εἰν' ἐλευθεροὶ οἱ Γενουήνσιοι ν' ἀγοράζωσι πάντα τὰ τρόφιμα, ἐκτὸς τοῦ σίτου καὶ ἑτέρων σπόρων, καὶ ἐξάγωσιν αὐτὰ ἐκ τῆς ἡμετέρας χώρας, ἄνευ τελωνίου ἢ ἑτέρου κωλύματος.

Ἐκ τῶν ἄλλων χωρῶν τοῦ Εὐξείνου πόντου μὴ ὑποκειμένον εἰς τὸ κράτος ἡμῶν, εἰν' ἐλευθεροὶ οἱ Γενουήνσιοι νὰ ἐξάγωσι δι' αὐτῶν καὶ δι' ἄλλων, καὶ μετακομίζωσι δι' αὐτῶν καὶ δι' ἄλλων οἰκιδήποτε ἐμπορεύματα, σίτον καὶ τρόφιμα, ζυλικὴν πύσσαν στυπτηρίαν καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἄνευ οὐδενὸς κωλύματος ἐκ μέρους τοῦ ἡμετέρου κράτους, καὶ διὰ τὰ ἐμπορεύματα ταῦτα οὔτε τελώνιας ἢ ἕτερος εἰσπρακτορ δικαιοῦται ἵνα αἰτήσῃ τέλος.

Ἦρῃς τούτοις, δὲν θέλομεν κρατῆσαι ἢ συγχωρῆσαι νὰ κρατηθῇ πλεον Γενουησίων ἢ Γενουησίου λογιζόμενον, εἴτε αὐτοῦς εἴτε τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ ἐξερχώνται ἐλευθέρως ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ ἡμετέρου κράτους αὐτοὶ καὶ τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν ἐκτὸς ἂν τις ἐξ αὐτῶν κατηγορηθῇ ὡς κλέπτης ἢ ἄρπαξ, τὸν ὁποῖον θέλει δικάζει τὸ δικαστήριον

τῶν Γενουησίων. καὶ τιμωρήσει κατὰ τὸν νόμον. (1)

Εἰς ὅλας τὰς συνθήκας ταύτας καταφθίνεται ἢ σύνεσις τῶν Γενουησίων καὶ ἡ ἄνοια τῶν ἡμετέρων βασιλέων. Καὶ μὲν ἡδύνατο ὁ βασιλεὺς νὰ συλλάβῃ ἐμπορεύματα λαθραίως ἀπὸ τοῦς Γενουησίους εἰσερχόμενα, ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ κλέπτης καὶ ληστὰς Γενουησίους, χρήματα καὶ πράγματα ἀνήκοντα εἰς ὑπηκόους αὐτοῦ, οὐδέποτε ὅμως κατὰ τὰς συνθήκας, ἡδύνατο νὰ τιμωρήσῃ Γενουησίον ἢ Γενουησίον λογιζόμενον. Εἰς πᾶσαν συνθήκην βῆτω; καὶ σαφέστατα ἐπαναλαμβάνεται ὁ ὅρος οὗτος, ὅτι πᾶς Γενουησίος συλλαμβάνεται δικάζεται καὶ τιμωρεῖται ἀπὸ τὸν ποτεστάτον, καὶ δικάζεται οὐχὶ κατὰ τὸν Βυζαντινὸν νόμον, ἀλλὰ κατὰ τὸν ποινικὸν νόμον τὸν ὁποῖον ἢ κοινότη; τῆς Γενούης συνέταξε διὰ πάσας τὰς ἐν Ῥωμανίᾳ καὶ Εὐξείνῳ Πόντῳ ἀποικίας αὐτῆς. (2)

Δὲν παρήθε πολλὸς χρόνος, καὶ οἱ ἡμέτεροι βασιλεῖς ἔθιρσαν τοὺς πικροὺς καρποὺς τῆς ἀφροσύνης αὐτῶν. (3) Οἱ μὲν Βυζαντινοὶ πτωχεύοντες, μετὰ πικρίας ἔβλεπαν τοὺς Γενουησίους ὑπερμέτρως πλουτοῦντας. Τοιαῦτα εἶναι πάντοτε τοῦ ἐμπορίου τὰ τέλη, ὅταν προνομιούχοι τινες κερπίζονται πλεῖστον τῶν ἄλλων κέρδη, καὶ οἱ πλεῖστοι γογγύζοντες πτωχεύουν καὶ μυχρίνονται (4), ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι βασιλεῖς, θωπεύοντες μετὰ τοσοῦτον προνομίον τοὺς Γενουησίους, ἤλπιζαν διὰ τῆς ἀρωγῆς τῆς ἰσχυροῦς ταύτης δημοκρατίας; ν' ἀποκρούσωσι τὰς εἰσβολὰς τῶν ἀντιζήλων Βενετῶν, καὶ τῶν πλησιαζόντων Ὁθωμανῶν.

(1) Τὰς συνθήκας ταύτας μνημονεύει ὁ Ἱ. Καντακουζηνός. Τόμ. Γ'. 188. «Τοὶ μὲν ἐκ Γενούης ἔθετο σπονδὰς διηκεῖς; ἐπὶ τῇ ἐκείνου; μὲν εἶναι ἀτελεῖς παντάπασιν ἐν πάσαι; πόλεσι καὶ ἐμπορίαι; ἢ εἰσὶν ὑπὸ κα; Ῥωμανίας;». Ἡ συνθήκη αὕτη υπεγράφη ἐν τῇ παλαιῇ τῶν Βλαχευρῶν. Saull. Τόμ. Β'. 216.

(2) Ἐκτὸς τῶν Γενουησίων καὶ Βενετῶν, ἄλλοι ἔνοι δὲν ἐχάριζον τοιαῦτα προνόμια. Miltitz. Τόμ. Β'. 132.

(3) Byzantinische Geschichte von Otförer. Graz. 1872. Τόμ. Α'. 367. λέγει ὁ συγγραφεὺς. «Ἐκ τοῦτου καὶ τῆς γνομιζοντα; αἱ βέρβωροι καὶ δεσποτικαὶ κυβερνήται; νὰ προτιμοῦσι τῶν ἰδίων ὑπηκόων τοὺς ξένους;».

(4) «Ἰδοὺ γὰρ καὶ οἱ ἐκ Γενούης ἀντιπέραν οἰκοντες τοῦ Βυζαντίου, τῇ τῆς ἀτελείας κέρδει μεθοσθέντες; . . . καταπαρεσθαι ἤρξαντο Ῥωμανίαν καὶ περιφρονεῖν; ἀσθενεστέρας;». Ν. Γρηγ. Τόμ. Α'. 434.

Ε΄.

Ὀλίγιστα περὶ ἐμπορίου συνέγραψαν οἱ Βυζαντινοί. (1) Ἐρίδας ἠρσκειυτικὰς πολέμους ἀναγορεύσεις καὶ ἐκτυφλώσεις αὐτοκρατόρων, ἀφηγοῦνται οἱ πλείστοι τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων. Ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν ἐν τῷ κράτει Ἰταλικῶν συνοικιῶν, πολλὰ μανθάνομεν περὶ τοῦ Βυζαντινοῦ ἐμπορίου. Ὅλας τὰς μετὰ τῶν Ἰταλῶν ἐμπορικὰς συνθήκας, ὅλα τὰ ἀπονεμθέντα χρυσόβουλλα, δσημέραι ἐν Εὐρώπῃ δημοσιεύμενα, ἀπεισιώπησαν οἱ ἡμέτεροι. Κατὰ τοὺς τελευταίους δύο αἰῶνας τοῦ κράτους, οἱ σύγχρονοι ἐνίοτε ἐλάλησαν περὶ τῶν ἐμπόρων Ἰταλῶν, ὅτε μὲν ὑμνοῦντες τὴν τόλμην καὶ φιλοπονίαν αὐτῶν, ὅτε δὲ θρηνοῦντες τὴν πένιν τῶν ὁμογενῶν, ἀπὸ τοῦς ὁποίους ἤρπαζαν οἱ Ἰταλοὶ τὰ ἐπιζήλια κέρδη τοῦ ἐμπορίου (2).

Μέχρι τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, ἅπαν τὸ ἐμπόριον τοῦ Βυζαντίου, θαλάσσιον καὶ χερσαίον, ἦτον εἰς χεῖρας τῶν Βυζαντινῶν. Ἠλοῖα Βυζαντινὰ μετεκόμιζαν ἐκ τοῦ Εὐξείνου πόντου ἐν Βυζαντίῳ, σίτον καὶ παντοῖα τρόφιμα, ἀποστελλόμενα εἰς Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν ποτὲ μὲν δι' ἰδίων, ποτὲ δὲ διὰ ξένων πλοίων.

Οἱ νικηφόροι Ἀραβες, κυριεύσαντες τὴν Αἴγυπτον καὶ Συρίαν κατὰ τὸν ἔβδομον αἰῶνα, ἀπέδιωξαν τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ Ἰταλοὺς ἀπὸ τὰ ἐκεῖσε παράλια (3). Τὰ ἐμπορεύματα τῶν Ἰνδιῶν τῆς Ἀραβίας καὶ Ἀφρικῆς, μετσκομιζόμενα εἰς Αἴγυπτον καὶ Συρίαν, καθὼς ἄλλοτε, ποτὲ μὲν ἠγοράζοντο ἀπὸ τοῦς φιλεμπόρους Ἀραβῶς ἠγεμόνας καὶ μετεπωλοῦντο εἰς τοὺς ἀλλοδαποὺς ἐμπόρους, ποτὲ δὲ ἐπεκρίνοντο μὲ τοσοῦτους φόρους, ὥστ' ἀπελιπόμενοι ἀπῆρχοντο εἰς Εὐρωπαϊκτοὺς ἐμποροί. Ἄλλα, διερχόμενα διὰ ξηρᾶς, ἀπὸ τὸ Βαγδάτ ἐμπορεῖον τότε τῶν Ἰνδιῶν μέχρι τῆς Συρίας, ἐλήστεύοντο καθ' ὁδὸν ἀπὸ τοῦς νομάδας. Τοσαύτη ὅμως ἐν Εὐρώπῃ ἦτον ἡ ζήτησις τῶν Ἰνδικῶν προϊόντων, κυρίως τῶν ἀρωμάτων καὶ

φαρμάκων, ὥστ' οἱ Ἀστικοὶ καὶ οἱ Βυζαντινοὶ οὐχὶ μόνον ἠγοράζαν τὰ προϊόντα ταῦτα εἰς μεγάλην τιμὴν, ἀλλ' ἐνίοτε ἐθώπευον τοὺς πλεονέκτας ἠγεμόνας διὰ τιμαλῶν δώρων (1). Ὀλίγιστοι κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ἦσαν οἱ ἐκεῖσε καταπλέοντες Ἰταλοί. Οἱ πλείστοι ἦσαν ἐμποροὶ Βυζαντινοί, Ἑλληνας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, εὐρίσκοντες ἐν Συρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ ὁμοφύλους καὶ ὁμογλώττους πολίτας. Τῶν Βενετῶν Γενουησίων καὶ Ἰσπανῶν ἐμπόρων, προϋτιμῶτον οἱ Βυζαντινοί.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους μέχρι τῶν Σταυροφοριῶν, τῶν ἐμπορικωτάτων τούτων ἐπιχειρήσεων, οἱ Ἀραβες διέπλεον οὐχὶ μόνον τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἀλλὰ τὴν Περσικὴν κόλπον καὶ τὰ δυτικὰ παράλια τῶν Ἰνδιῶν ἐνίοτε ἀπῆρχοντο καὶ μέχρι τῆς ἀνωτάτης Κίνας. Ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς ἐκόμιζαν εἰς τὴν Μασάουαν καὶ τὸ Σοακίμ, παραλίους πόλεις τῆς Αἰγύπτου, ἐλεφάντινα κόμμια Αἰθίοπας δούλους, πτερὰ τῆς στρουθοκαμήλου χρυσὸν ἄργυρον καὶ παντοῖα προϊόντα τῆς μεσογειοῦς Ἀφρικῆς. Ἐγένετο ὅθεν ἡ Αἴγυπτος, ἀπὸ τὴν Συένην μέχρι τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀποθήκη τῶν ἐπιζήλιων προϊόντων τῆς Ἰνδίας, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς.

Οἱ σταυροφόροι κατακτῆσαντες τὴν Συρίαν, ἔστρεψαν τὰ ἐμπορεύματα εἰς τὴν χώραν ταύτην, ὅπου ἀκινδύνως προσήρχοντο οἱ Βυζαντινοὶ καὶ Ἰταλοὶ ἐμποροί. Μετ' ὀλίγον ὅμως, αἱ ἐρίδες τῶν Σταυροφόρων ἐπανεφέρθη τὸς ἀποδιωχθέντας Μουσουλμάνους ἠγεμόνας. Μετὰ τὴν κατακτῆσιν τῆς Συρίας ὑπὸ τῶν Σαλαχιδίων, πολλὰ ἐμπορεύματα τῶν Ἰνδιῶν ἀναπλέοντα τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, μετεκομιζοντο διὰ τῆς Βακτριανῆς πρὸς τὰ παράλια τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἐκείθεν διὰ τῶν ποταμῶν Βόλγα καὶ Τανάιδος, μετεκομιζοντο εἰς τὴν Τανάιν καὶ τὸν Καφᾶν (2).

Τὸ Βυζάντιον ἔπεμπεν εἰς Εὐρώπην διὰ τινος αἰῶνος, τὰ περιζήτητα σηρικὰ ὑφάσματα ἀργυροκέντητα καὶ χρυσοκέντητα (3), παντοῖα

(1) Ὀλίγα τινὰ περὶ ἐμπορίου εὐρίσκει ὁ ἐναγνῶνης ἐν τῷ περὶ θεμάτων Κ. Πορρογογενήτου 4458. 4463.

(2) «Καὶ ναυτικὴ δύναμις τῆς τῶν Βυζαντινῶν διηνεκῆς ὑπερέχουσα». Ν. Γρηγοράς. Β'. 844.

(3) Voyage en Crimée et sur les bords de la Mer Noire, ὑπὸ τοῦ J. Reuilly. Paris. 1806. σελ. 88 ἐν σημ.

(1) Un article qui avait coûté un ducat dans l'Inde se vendait quelquefois après avoir passé par les douanes d'Égypte, 60 ducats, et même cent. Depping. Τόμ. Α'. 52, 77. Οἱ Ἀραβες ἐν Αἰγύπτῳ ἐπλήρωσαν τὸ ἤμισυ τοῦ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν διδομένου τελωνίου. Ἐ. σελ. 63. 78. 134.

(2) Bergeon. Κεφ. XVI.

(3) Depping. Τόμ. Α'. 10 — Buchon. Nouvelles Recherches Historiques. etc. Τόμ. Ier. XXXVIII.

κοσμήματα τῶν ἐκκλησιῶν, κηλίδες ἐκ τοῦ Εὐξείνου πόντου (1), εἰκόνας, βαρυσίμους τάπητας, καὶ τῶν μεταλλουργῶν του τὰ ἔξοχα ἀριστουργήματα. Πρὸς τούτους, ἐκ τοῦ Βυζαντίου καὶ διὰ Βυζαντινῶν πλοίων, ἐπορίζοντο τὰ πρὸς δυσμὰς χριστιανικὰ ἔθνη, τὰ ποικίλα ταρίχη τῶν πολυμέρων αὐτῶν νηστειῶν (2).

Ἄτυχῶς ὀλίγιστα περὶ τούτων ὧν γνωρίζομεν πρὸ τῶν σταυροφοριῶν. Ἐκτοτε οἱ μετὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐπιπερὶθως ἐμπορευόμενοι Ἴταλοί, συνέστησαν ἐδῶ καὶ εἰς τὸν Εὐξείνου πόντον τὰς ἐμπορικὰς αὐτῶν συνοικίας, τῶν ὁποίων τὰ εὐτυχῶς περισωθέντα ἐγγράφα, μαρτυροῦν τὴν πολλὴν τῶν χρόνων τούτων ἐμπορίαν.

Ἄν ὅμως οἱ Βυζαντινοὶ οὐδὲν ἢ ὀλίγιστα συνέγραψαν περὶ ἐμπορίου καὶ ἐμπορῶν, συνέταξαν νόμους, τοὺς ὁποίους ὁμορῶνως παρεδέχθησαν οἱ μετ' αὐτῶν ἐμπορευόμενοι Ἴταλοί. Χῆριν δὲ τῆς σωτηρίας τῶν ἐμπορευομένων καὶ ναυτιλλομένων, ἀνώρυσαν ἐκτενεῖς καὶ βαθεῖς λιμένες, νεώρια συνήθως καλουμένους. Τὰ βόρεια ἀπολίτευτα ἔθνη, αἰετοπερὶ τῆς ἀρπαγῆς βιοῦντα, ἐργαζόμενα τὰ πλοῦτη καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Βυζαντίου, καὶ κωλυόμενα ἀπὸ τὰ ἐρῶντα χειραῖτα τείχη, ἀτιμωρητὶ ἐλεγκάτου τὰς ἀρροηρῆτους κόμης καὶ πόλεις τῶν Βυζαντινῶν περιχώρων. Ἐνεκα τούτου, ἀνίδρυσαν οἱ Βυζαντινοὶ οὐχὶ μόνον εἰς τὰς περὶ τὸ Βυζάντιον κομποπόλεις ἀλλὰ καὶ εἰς ἀπωτάτας τινὰς, πύργους ὑψηλοῦς, ὅπου οἱ ἐγκατοικοὶ, ἐπιδρομῆς ἐπιεικείνης, κατέσφηναν, συγχρόπτοντες καὶ τὸν πλοῦτον αὐτῶν (3).

Περὶ τῆς τιμῆς τῆς μεταξίτης. πρὸλ. Προκ. Τόμ. Γ'. 458.

(1) Les parures du temps avaient aussi quelque chose d'Oriental: les fourrures y entraient beaucoup. (ἐν Βενετῶν). Hopping. Τόμ. Α'. 193 Β'. 332

(2) Μετὰ τὴν ἄωσαν τῆς πόλεως τὸ 1204, μνημονεύεται ἐν Κ/Πόλει, ἔμποροι Ἡσπεῖται, Λορβερδοὶ, Λογγυβαρδοὶ, Ἀμαλγανοὶ, Δανοὶ, Ἀγγλοὶ καὶ τινες ἄλλοι ἀλλοθενεῖς. Buchon Recherches. Τόμ. Γ'. XXXX ἐν σμ.

(3) Κατὰ τὸ 1384, ὁ τότε πατριαρχεύων Νεῖδος, ἐν τινι ἐγκυκλίῳ λέγει τ' ἀνόλουθα περὶ τοῦ χωρίου Οἰκονομίου, κειμένου ἐπὶ τῆς παραλλίας, μέσον Ἐπιδατῶν καὶ Δημοκρατίας, καὶ ἀνέκοντος εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν. «Τῶν ἰθρυμένων, τῶν πλειστον ὄε καὶ ἀλμαλωτισθέντων, λίαν ὀλίγων περιλειφθέντων . . . διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐκεῖ φρούριον, ἐν ἄλλῃ γῶμα κατοικητῶντων.» Χῆριν τῆς σωτηρίας, τῶν ἐκεῖσε

Τούτων τινὲς σώζονται: μέχρι σήμερον, καθὼς ὁ ἐν Ἐπιδατῆσι πύργος καλούμενος τοῦ Ἀποκαύχου, καὶ ὁ ἐν Γαλατῶν τοῦ Σταυροῦ λεγόμενος. Τὸ τεῖχος τοῦ Ἀναστασίου, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τὴν Προποντιδα μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου, καὶ τοῦ ὁποίου λείψανα εἰσὶ φαινόμενα εἰς τὰ δάση τῆς Στράντζας, τεμακίρει τὴν ὑπὲρ τῶν περιχώρων τοῦ Βυζαντίου μέριμναν τῶν αὐτοκρατόρων. Οὗτοι, μεριμνῶντες καὶ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν κατὰ θάλασσαν ἐμπορῶν, ἀνώρυσαν καὶ ἐκρηπίδωσαν τὰ νεώρια αὐτῶν, ἀληθεῖς μεσογείους λιμένας, ἐκ τῶν ὁποίων διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, μόνου τοῦ καλουμένου Ἐλευθερίου τὰ μεσόγεια ὄρια. Τὰ ἐπὶ τῆς παραλλίας τοῦ λιμένος ἅπαντα ἠρκανίσθησαν, καὶ κί θύρα ἀνεκτίσθησαν, ὥστε τὴν σήμερον ἀδύνατον εἶναι νὰ μᾶθωμεν ποῦ ἔκειντο τὰ νεώρια ταῦτα, καὶ πόσον γῶρον ἔκαστον κατεῖχε. Ἐξαιρουμένου τοῦ νεωρίου παρὰ τὴν πόλιν Ὠραϊάν (1), τὰ ἄλλα ἦσαν μικρὰ, ἔνεκα τῶν πλησίον τῶν τειχῶν λόφων.

Ἐπὶ τῆς Προποντιδῆς ἀνώρυσθησαν διὰ τοὺς ναυτιλλομένους τρεῖς λιμένες (2), ὁ τοῦ Ἰουλιανοῦ, ὅπισθεν τῆς Σιδεράς πύλης, κλεισθεῖς πηθῶν μετὰ τὴν ἀναγόμεσιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅταν ἀνήγειρε τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχχου καὶ ἐδωρήσατο εἰς τ' ἀνάκτορα τὴν προτέρην αὐτοῦ κατοικίαν.

Μετὰ ταῦτα, ἠνοιχθὴ τὸ νεώριον τῶν Σοφριῶν, καλούμενον καὶ τὸ τοῦ Κοντοσακλίου, νῦν κάτερχη λιμάνι (3). Ὁ γῶρος οὗτος ἢ μᾶλλον μέρος τοῦ γῶρος τούτου, εἶναι σήμερον ἐκτενὴς πλατεῖα. Ἄτυχῶς τοῦ νεωρίου τούτου τὸ ἐσωτερικὸν τεῖχος ἐξηρκανίσθη καὶ τὰ μόνα λείψανα Βυζαντινῶν κτιρίων, εἶναι πικμιεγέθεις κίονες ἐπὶ γῆς κείμενοι, λείψανα ἴσως ναοῦ τινὸς, οὐχὶ βεβαίως τῶν ἀνακτόρων τῶν Σοφριῶν, διότι ταῦτα ἦσαν εἰς θέσιν ὑψη-

κατοικοῦντων, μετὰ πολλὰς δαπάνας τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν καλοῦντων, εἰδωθήμεν εἰς τέλος τὸ ἔργον ἰγαγεῖν καὶ τὸν πύργον ὡς ἔχει σήμερον οἰκοδομησάει. Μ. καὶ Μ. Α'. 507 Β'. 61. Τοῦ πύργου τούτου λείψανα σήμερον δὲν σώζονται. Clarke. Voyages. Τόμ. Β'. 502.

(1) Ὅθεν πολλάκις καλεῖται καὶ Πύλη τοῦ Νεωρίου. Τὸ νεώριον τοῦτο, οὐδὲλλως ἀναφέρεται εἰς τὰ χρυσοδόλλα ἀπονεμηθέντα εἰς τοὺς Ἴταλοὺς.

(2) Εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βουκολέντου, δὲν εἰσρήγοντο πλοῖα τῶν ἐμπορικῶν.

(3) Ἄγορὰ τῶν θαλασσιῶν ἐμπορῶν ἦν. Κωδ. 52 C. Christ. Α'. 56.

λὴν. (1) Πρὸς μεσημβρίαν τούτου, μέσον τῶν πλοίων Βλάγκας καὶ Ἁγίου Αἰμυλιανοῦ (2), σώζονται καθὼς προείπα, τὰ τεῖχη τὰ περιβάλλοντα τὸ θαυμάσιον νεώριον τοῦ Ἐλευθερίου, χωροῦν ἐκτοσθὰς ἐμπορικῶν πλοίων (3). Ἐδῶ ἐνεκλείοντο τὰ πλοῖα, ἐδῶ ἐφόρτωναν καὶ ἐξεφόρτωναν, ἄνευ φόβου ἀνέμων καὶ ἐχθρῶν. Τὸν λιμένα τούτου καθὼς καὶ τὸν Σοφίων, κατέχουσιν οἱ Ὀθωμανοὶ μετὰ τὴν ἡλώσιον καὶ ἐν αὐτῷ φρονταὶ σήμερον τὰ πρώτιστα λαχχνικὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Οἱ γινώσκοντες τὴν Κ/πολιν. καὶ τὸν εὐρύχωρον, βαθὴν καὶ νήεμον αὐτῆς λιμένα, ἀποροῦν, διατὶ οἱ Βυζαντινοὶ προὔτιμισαν τοὺς μεσογείους λιμένους, ἐνῶ τοσοῦτος χώρος θαλάσσιος, μεταξὺ Γαλατῶν καὶ τῆς Πόλεως ὑπῆρχε διὰ τὰ πλοῖα αὐτῶν. Εἰκάζω, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὅταν ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν παραλίας τοῦ Γαλατῶ καὶ τοῦ Πικριδίου. συνεκατόκων ὀλίγιστοι ἐγκατατοικοί, ἄνευ φρουρίων καὶ τευχῶν, δὲν ἦσαν ἐν τῷ λιμένι ἀσφαλῆ τὰ πλοῖα, οὐδὲ τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν. Μὴ δυναμένω προσέτι ἴν' ἀνορύξωσι νεώρια ἐκτενῆ ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ λιμένος, κατέφωρον εἰς τὴν παραλίαν τῆς Προποντιδος, πρώτον εἰς τὴν πλησίον Σιδηρῶν πύλην, καὶ ἀκολούθως εἰς τὸν ἐκτενῆ καὶ ἐπίπεδον χώρον τοῦ Εὐλευθερίου. Πιθάνον τὸ μετὰ τῆς Εὐρώπης ἐμπόριον, παρεκίνησε τοὺς Βυζαντινοὺς ἴν' ἀνορύξωσι τοὺς εἰς τῆς Προποντιδος λιμένας τούτους, ὅπου ἐπέπλεμαν τὰ ἐκ τῆς Μεσογείου πλοῖα, μὴ δυνάμενα νὰ εἰσέρχωνται ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι ἕνεκα τῶν βρεμάτων, καὶ τῶν σφοδρῶν βορείων ἀνέμων. Ἦ ἐκ νέου ἀνορύξεις τοῦ νεωρίου τοῦ Ἐλευθερίου, ἤθελε μεγάλως εὐεργετήσει τὸ ἐμπόριον ὅλον. Πολλὰ πλοῖα ἐκ τῶν λιμένων τῆς Προποντιδος, ἐδῶ προσορμίζόμενα, ῥίπτουν ἐπὶ τῶν βράχων τῆς παραλίας ταύτης, οἱ φθινοπωρινοὶ νότιοι ἄνεμοι.

Τὰ νεώρια ταῦτα, ἀνωρυχθέντα ἐπὶ τῶν πρώτων αὐτοκρατόρων, παρεμελήθησαν μετὰ ταῦτα, ὅταν οἱ Βυζαντινοὶ, ἐκόλυαν τὴν εἰσοδὸν ξένων πλοίων ἐν τῷ λιμένι διὰ τῆς πολλακῆς μνημονοσιμένης ἀλώσεως, διατεινομένης ἀπὸ Γαλατῶ μέχρι τῆς Ἀκροπόλεως. Πρὸς τοῦτους,

ἡ Βενετία ἀναγκάζουσα τοὺς ἐμπόρους νὰ πληρώνωσιν εἰς τὰ τελωνεῖα αὐτῆς τὴν ἡμίσειαν ἀξίαν τῶν ἐμπορευμάτων τῆς Ἀνατολῆς (1) εἰσαγομένω διὰ ξένων πλοίων, ἀπεδίωξε τὰ Βυζαντινὰ πλοῖα ἀπὸ τῶν Ἀδριατικῶν κόλπων. Ἐκτοτε ἤρχισαν τὰ Ἰταλικὰ πλοῖα προσερχόμενα ἐν Ἀνατολῇ, καὶ μὴ συγχωρούμενα νὰ εἰσπλέωσιν εἰς τὰ νεώρια, κατέφωρον εἰς τὸν λιμένα. Πλοῖα ὅμως ἐμπορικὰ καὶ πολεμικὰ, ἐνουπιγοῦντο εἰς τὰ νεώρια ταῦτα μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος (2). Πιθάνον, ὅτι τὰ μὲν ἐκ Πόντου καταπλέοντα πλοῖα, κομίζοντα σίτον καὶ ἕτερα ῥύφριμα, προσωρμίζοντο κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τοῦ κράτους, εἰς τὸν λιμένα. Τὰ δὲ μετὰ τῆς Εὐρώπης ἐμπορευόμενα, εἰς τὰ νεώρια τῆς Προποντιδος.

Μετὰ τοὺς Σταυροφορικοὺς πολέμους, ὅταν οἱ Ἰταλοὶ συνώκισαν τὸ Βυζάντιον, ἔλαβαν ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορας προσφύρους ἀποσάθρας ἐπὶ τῆς μέγρης σήμερον πολυανθρώπου καὶ ἐμπορικωτάτης βορείνης παραλίας τοῦ Βυζαντιοῦ τὰ πλοῖα τῶν Βυζαντινῶν προσωρμίζοντο πρὸς τὴν ἐνδοτέρην παραλίαν.

Εἰς τὰς ἀποσάθρας τῶν συνοικιῶν τούτων, ἦσαν τὰ τελωνεῖα τῶν Ἰταλῶν, καὶ μετὰ τῶν Ἰταλῶν τελωνῶν συνεκλήθησαν καὶ οἱ εἰσπράκτορες τοῦ Βυζαντινοῦ βεστιαρίου, λαμβάνοντες τὰ τέλη τῶν εἰσαγομένων διὰ τὸ κράτος ἐμπορευμάτων, εἴτε διὰ Βυζαντινῶν εἴτε δι' Ἰταλικῶν πλοίων. Πάμπολλοι Βυζαντινοὶ ἐμποροὶ, λάθρα εἰσῆγαν διὰ Ἰταλικῶν πλοίων ἐμπορεύματα. ἦσαν κατὰ τὰ χρυσόβουλλα, ἦσαν ἐνίοτε παντελῶς ἀτελεῖ, ἢ ἐτέλουν φόρον ὀλιγώτερον τῶν διὰ πλοίων Βυζαντινῶν εἰσαγομένων. Τοὺς βασιλικοὺς τούτους εἰσπράκτορας, ἐνίοτε ἐμάχτησαν διὰ δόρων οἱ λαθρέμποροι (3).

Κατὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Βυζαντιοῦ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τὸ 1261, ὁ λιμὴν ὁ εὐρύχωρος ἐπληροῦτο ἀπὸ πλοῖα Ἰταλικὰ. Ἀμφότεροι αἱ πολιτεῖαι τῆς Βενετίας καὶ Γενούης, διὰ

(1) Derrīng A. 157. Τὸν τελωνιακὸν τοῦτον νόμον τῆς Βενετίας ἀναφέρει καὶ ὁ Βεζολέτης.

(2) Καὶ πρὸς τῷ λεγομένῳ Κωνσταντίνῳ νεωρίῳ αἱ τριῖνες ἐνουπιγοῦντο» (1348). Ἰω. Καντακ. Γ'. 73.

(3) E'vnolsi avere a mente che chi fa onore a commerciarli, e dona loro alcuna cosa o danari e a loro scrivani e turcimani ellino si passano molto cortesamente, e sempre ragionano la mercantazia che tu metti, meno, ch'ella non vale. Sauli B' 243.

(1) Κ[πολις, Σκ. Βυζαντινοῦ Α'. 268.

(2) Νῶν, Δαούτ πασα κηπουροῦ.

(3) Κ[πολις, Πατρ. 1846. σελ. 30 — Κ[πολις, Σκαρλ. Βυζαντιοῦ Α'. 276.

νόμων αὐστηρῶν, καὶ καθ' ἡμᾶς τὴν σήμερον ἀσυνέτων, σφετεριζόμενοι χάριν ἐκούτων τὰς ὠφελείας τοῦ ἐμπορίου, ἐκόλυαν τὰ διὰ ξένων πλοίων εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα. Τὴν Βυζαντινὴν ἀγοπολίαν παρέλκυον ἐν τῇ Προποντιδίᾳ καὶ τῷ Αἰγαίῳ πελάγει οἱ τολμηροὶ καταδρομεῖς τῆς Γενούσης καὶ Ἰσπανίας. Ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἐχθροὶ ἀμείλιχοι τῶν ἐμπόρων, ἦσαν οἱ Ὄθωμανοὶ πειραταὶ τῆς Σινώπης (1).

Οἱ ἐν Γαλατῇ Γενουήνσιοι, σφόδρα πλουτοῦντες καὶ διὰ τινὰ κερὸν ἀπόλυτοι ἡγεμόνες τοῦ πλουσιωτάτου ἐμπορίου παντὸς τοῦ Εὐξείνου πόντου (2), ἐπέφεραν τέλος τὴν ἀσργίαν καὶ πτώσιν τοῦ Βυζαντινοῦ ναυτικοῦ. Τὸ ἄλλοτε πλοῦσιον καὶ ἐμπορικώτατον Βυζάντιον δὲν ἐβλεπε πλέον εἰς τοὺς λιμένας αὐτοῦ, εἰ μὴ ἀλειυτικὰ σακρίδια. Τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, μεταβαλλόμενα ἐν ὄρα ἀνάγκης εἰς πολεμικά, ἤφρανίσθησαν ἅπαντα, καὶ μνημονεύονται μόνον ἄλειυτικά τῆς Προποντιδῆς καὶ τοῦ Βοσπόρου, καὶ τὰ πολυπληθῆ τοῦ λιμένος ἀκάτια. Παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν κατέπλεον καὶ ἀνέπλεον ὀκλαδὲς καὶ τριήρεις Ἰταλικαὶ μέγισται. Τὰς αὐθάδεις ἐρεοσελίαις τῶν Ἰταλῶν ναυτίλων βχρυνόμενοι οἱ ἀυτοκράτορες, κατέλυσαν εἰς τ' ἀνάκτορα τῶν Βλαχερονῶν, προτιμῶντες τ' ἄκαρπα πεδία τῆς καλουμένης χώρας, καὶ τὸν νοσῶδη κόλπον τῆς Ἀργυρολίμνης, τῶν ἡλιακῶν καὶ τερψιθύμων θεαμάτων τῆς ἀπαρμιλλοῦ Βυζαντινῆς Ἀκροπόλεως. Ἐκτοτε εἰς τὰς πύλας τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ, τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τοῦ Κωνηγοῦ, συνώκησαν πάμπολλοι ἄρχοντες Βυζαντινοὶ. καὶ ἐκ τούτου ἡ ἀνατίμψις τῶν οἰκιῶν καὶ ἐργαστηρίων τῶν τόπων τούτων, κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας τοῦ κράτους (3).

Τούτων τὴν μονήρην βίον τῶν Βυζαντινῶν βασιλέων, ἱστοροῦν ἅπαντα τὰ Πατριαρχικά ἐγγραφα τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, ἀρηγόμενα ὅτι μὲν τῶν Ἰταλῶν τὰς καταδρομὰς καὶ ἐρμηώσεις, ὅ τὲ δὲ τῶν Μουσουλμάνων τοὺς πολέμους καὶ τὴν ἀγριότητα.

Ἔσα μακρίως ζητοῦμεν ἀπὸ τοῦς ἡμετέρους καὶ τοὺς ἐδῶ ἐμπορευομένους Ἰταλοῦς, συνέγραψαν δύο λόγοι Φλωρεντινοὶ ἔμποροι ὁ Πεγολόττης καὶ Οὐτζάνος, ἐξιστορήσαντες τὰ ἐμπορεύματα τὰ σταθμὰ καὶ νομίσματα τῶν κυριωτέρων ἐμπορικῶν πόλεων τῆς Εὐρώπης καὶ Τουρκίας (1). Ὁ μὲν Πεγολόττης συνεγράψεν ἀρχομένου τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, ὁ δὲ Οὐτζάνος τὸν ἀκόλουθον αἰῶνα. Ἀμφοτέρων τὰ συγγράμματα εἶναι διὰ τὴν ἡμετέραν καὶ τῶν Ἰταλῶν τὴν ἱστορίαν, πολλῶν ἐτέρων συγγραμμάτων πολιτιμώτερα. Οἱ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἱστορήσαντες τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰταλῶν, ἐν Ἀνατολῇ καὶ Εὐξείνῳ πόντῳ, Γερμανοὶ καὶ Ἰταλοὶ ἀρρόνται τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν συγγραμμάτων τούτων. Μολοντί εἰς τὰ πατριαρχικά ἐγγραφα, καὶ τοὺς συγγρόνους Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς, ἀναφέρονται οἱ ἔμποροι τὰ τελωνεῖα καὶ ἐνότιε ἡ ἀξία τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων, οὐδεμίαν ἰδέαν τοῦ τότε ἐμπορίου δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἐκ τῶν ἀσφρῶν τούτων παρατηρήσεων.

Ἰνα σαφηνίσω τὰ μετέπειτα ἐν Γαλατῇ καὶ Κριμαίᾳ γενόμενα, καὶ ἐνοήσωμεν πῶθεν τὰ τοσαῦτα πλοῦτη τῶν Γενουνησίων ἐμπόρων κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους, καταγράψω τὰ κυριώτερα τοῦ Πεγολόττη, τ' ἀρροῶνται κυρίως τὸ ἐμπόριον τοῦ Βυζαντίου μετὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου. Τὰ γραφόμενα ταῦτα σαφηνίζουν καὶ τὰ τῶν Βυζαντινῶν, διότι οἱ Ἰταλοὶ συναμπεροῦντο μετ' ἀλλήλων καὶ τῶν Βυζαντινῶν, κατὰ τοὺς ἐγγωρίους νόμους.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, οἱ Γενουήνσιοι οἱ ἐν Γαλατῇ κατοικοῦντες, εἶχαν ἐκεῖτε τὸ τελωνεῖον αὐτῶν, κείμενον μέσον τῆς νῦν καλουμένης ἀποβάθρας Βαλοῦκ παζάρ καὶ τῆς γνωστῆς Καράκιοι, καὶ ἐκεῖσε προσωρμίζοντο ἅπαντα τὰ ἐξ Εὐρώπης καὶ Εὐξείνου πόντου πλοῖα αὐτῶν. Ἐδῶ προσήρχοντο καὶ τὰ ὀλίγα Βυζαντινὰ τὰ κομίζοντα ἐμπορεύματα καὶ τρόφιμα, πωλούμενα εἰς τοὺς Γενουνησίους. Ἐ-

(1) Μανουὴλ ὁ Κορδέσης: ὡς ἐπεβῆεν εἰς τὴν Σινώπην καὶ Ἄμνασιν, εὔρε πλῆσαν σύγγυσιν εἰς τὰ πράγματα καὶ παραγῆν, τοῦ Σκόθου, τοῦς περίε τόπους ἀρξομένου. M. καὶ M. B'. 547. Berping. A'. 217.

(2) Μὴ μόνον Ῥωμαῖοι ἐπέκλιεσαν (δηλ. οἱ Γενουήνσιοι) τὰς κατὰ θάλασσαν κελεύθους καὶ πραγματείας: καλ. Γ. Παρμ. A'. 419.

(3) M. καὶ M. A'. 224. B'. 358. 363. 375.

(1) Della Decima, et di varie altre gravezze imposte dal comune di Firenze, etc. Lisbonne, Lucques, 1765 4766 ἢ Τόμοι εἰς 4ον. Le moyen age n'a rien fourni d'aussi instructif sur la même matière que ces deux traités, qui exposent le mouvement commercial de toutes les contrées. Berping, A. oel. IV. 236. Ὁ Πεγολόττης: ἦτον ὑπάλληλος τῶν ἐμπόρων Harli. Buchon. Γ'. 58 ἐν σμμ.

πειθῆ καθὼς ἀνωτέρω ἀνέφερα δὲν μετακομίζοντο ἐμπορεύματα εἰς Ἰταλίαν διὰ πλοίων Βυζαντινῶν, ἐναποθέτοντο ταῦτα εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Γαλατᾶ. Τὰ δὲ πλοῖα, εἴτε Γενοουησίῳν εἴτε Βυζαντινῶν, κομίζοντα ἐμπορεύματα πρὸς χρῆσιν τῶν Βυζαντινῶν, προσωρμίζοντο ἅπαντα εἰς τὰς ἀπέναντι ἀποθήκας τῆς Κ/πόλεως. Μετὰ τινὰ ἔτη, ὅταν οἱ Γενοουήσιοι ἐπὶ τοῦ βασιλείου Κωνσταντινουπόλεως ἐπαξέτειναν τὰ ὅρια αὐτῶν, τὸ τελωνεῖον ἀνηγέρθη ὅπου εἶναι σήμερον. Οὕτω καὶ μέχρις ἡμῶν ἐνυπάρχουν ἐν Κ/πόλει δύο τελωνεῖα, τὸ μὲν τοῦ Γαλατᾶ, τὸ δὲ τῆς πέραν Κ/πόλεως. Εἰς μὲν τὸ πρῶτον, προσωρμίζοντο ἕως πρὸ μικροῦ τὰ Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα, εἰς δὲ τὸ δεύτερον τὰ ἐγγύρια, κομίζοντα προϊόντα Ὀθωμανικῆ, τρῶφιμα, καρπούς καὶ καπνοῦς.

Τὰ ἐν χρῆσει νομίσματα ἦσαν τὰ ὑπέρπυρον. Ταῦτα ἔμειναν μέχρι τέλους τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους. Ἐκ τῶν Πατριαρχικῶν ἐγγράφων καταφαίνεται ὅτι τοῦτον πολλὰ εἶδη ἐκυκλοφόρουσαν, τινὰ μὲν καθαρὰ, τινὰ δὲ νενοθυμένα (1). Ἡ λίτρα διηρεῖτο εἰς ἑκατὸν δράμμια, ζυγίζοντα 83 χιλιάδας τεσσαράκοντα κόκκους, ὅθεν ἕκαστον δράμμιον ἐξήκοντα κόκκους καὶ τέσσαρα πέμπτα τοῦ κόκκου (2). Ἐβδομηκοντα δύο ὑπέρπυρον ἐξύγιζαν μίαν λίτραν, ὅθεν ἐν ὑπέρπυρον ἐξύγιζεν ἑβδομήκοντα τεσσαράκοντα κόκκους, ὅπλι ἐν δραμμίον καὶ εἰκοσι τέσσαρες κόκκους. Αἰσθάνοντες ὡς κινῶνα τὸ χρυσοῦν νόμισμα τῆς Γαλλίας, κλονισθὲν τὸ 1789, καὶ 1803, ἔγινον τὸ δεκάφραχτον τὸ χρυσοῦν, ζυγίζον ἐν δραμμίον, ἦτοι ἐξήκοντα κόκκους. Εἰκοσι τέσσαρες κόκκοι εἶναι δύο πέμπτα τοῦ δραμμίου ἦτοι τοῦ δεκαφράχτου, ἴσα μὲ τέσσαρα φράχια, ὥστε οἱ ἑβδομήκοντα τέσσαρες κόκκοι τοῦ ὑπερπύρου ἰσοδυναμοῦν μετὰ δεκατεσσάρων φράχτων, ὑποθέτοντες ὅτι τὸ χρυσοῦν ὑπέρπυρον ἦτο καθαρὸν ὡς τὸ Γαλλικὸν δεκάφραχτον. Τὸ ὑπέρπυρον τοῦτο τὸ καθαρὸν διαιρεῖτο εἰς εἰκοσι τέσσαρα κερᾶτις (3), μικρὰ νομίσματα ἐξ' ἀργύρου καὶ χαλκοῦ, συχνὰ μνημονεύμενα. Ἐκυκλοφόρει καὶ ἕτερον νόμισμα ἀργυροῦν ἀξίας δύο κερᾶτιῶν. Ἐν κοινῇ χρῆσαι ἦσαν καὶ τὰ στήμενα (4)

χαλκᾶ νομίσματα, οὐχὶ ὅμως διὰ μεγάλας πληρωμάς. Ταῦτα ἐδαπανῶντο εἰς ἄγορὰν χόρτων καὶ μικρὰς ἀξίας πραγμάτων, καὶ ἀπὸ τοῦς διαβάνοντα, ἀπὸ χόρτων εἰς χόρτων.

Ἐν Γαλατᾷ, ἐκυκλοφόρουσαν ξένα νομίσματα τῆς Βενετίας καὶ Γενουῆς; (1). Ἀργυροῦς εἰς τεμάχια πρὸς ἑνδεκα οὐγγίας καὶ δεκαπέντε δηνάρια τὴν λίτραν, ἐπέμποντο κυρίως εἰς Κριμαίαν καὶ Ἀνατολίαν, ὅπου ἀντιπλάττοντο δι' ἐμπορεύματα. Ἐννενηκοντὰ ἐννέα ὑπέρπυρον ἐν Βυζαντίῳ, ἐξύγιζαν ἑκατὸν ἐν Γαλατᾷ.

Τὰ ἐμπορεύματα τῶν Γενοουησίῳν καὶ Βενετῶν εἰσαγόμενα καὶ ἐξαγόμενα ἦσαν παντὸς φόρου ἐλεύθερα. Οἱ Ἰσπανοὶ ἐπλήρωσαν διὰ πᾶν ἐμπόρευμα εἰσαγόμενον εἴτε ἐν Βυζαντίῳ εἴτε ἐν Γαλατᾷ δύο τοῖς 100, ἐπὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἐμπορεύματος ἐν Βυζαντίῳ ἄνευ τῶν ἐπ' αὐτοῦ γενομένων δαπανῶν πρὸς τοῦτους, ἕτερα δύο τοῖς 100 ἐπὶ τοῦ κέρδους, πλητρούμενα μετὰ τὴν πώλησιν τοῦ ἐμπορεύματος.

Οἱ Φλωρεντινοὶ, Γάλλοι, Καταλάνοι, Ἀγκωνῆται, Σικελιοὶ, καὶ πάντες οἱ ἑτερογενεῖς, πληρόνουσαν δύο τοῖς 100, ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἐμπορεύματος, καὶ ὄφειλον διὰ μιᾶς νὰ πληρώσωσι τὰ τέλη τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς. Ἀκολούθως, εἶναι κύριοι νὰ πωλῶσι κατ' ἀρέσκειαν, ἄνευ ἑτέρου τέλους. Δὲν δύνανται ὅμως μετὰ τῶν χρημάτων, προσερχομένων ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ ἐμπορεύματος ν' ἀγοράσωσι ἢ μεταπωλήσωσιν ἐπιτοπίως μόνον ν' ἀγοράσωσι πρὸς ἐξαγωγῆν. Ἄν ὅμως ἀγοράσωσιν ἢ μεταπωλήσωσιν ἐπιτοπίως, πληρόνουσαν δύο τοῖς 100 ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἐμπορεύματος. Μετὰ τὸν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ πλοῦν τῶν, καταπλέοντες ἐν Γαλατᾷ, πληρόνουσαν μόνον δύο τοῖς 100 ἐπὶ τῶν εἰσκαυζόμενων ἐμπορευμάτων (2).

Ὁ ἀποτίων τὰ τέλη ὀφειλόμενα εἰς τὴν τελώνην, λαμβάνει ἀπόδειξιν ἰδιούχειρον τοῦ τελώνου, διότι οὗτος μένει εἰς τὸ ὑπόφραγμα του, ἐν μόνον ἔτος. Διὰ τῆς ἀποδείξεως ταύτης, πέφτεται ὁ διδάχρος αὐτοῦ ὅτι ἦδη ἐπληρώθησαν τὰ νενομισμένα τέλη (3).

Ὁ οἶτος τῆς Τριδιστοῦ φουέμοιο «ἐν τῇ Ἑλλάδι τῆς Κωνσταντινουπόλεως,» εἶναι ὁ

(1) Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος. Τεύχος σ'. 450 ἐν σημ.

(2) Description Générale des Monnaies Byzantines, ὑπὸ τοῦ Sahatier. Paris. 1862 Τόμ. Α'. 55.

(3) Τῶν χρυσοῦν τὸ καλούμενον κερᾶτιον εἶναι τὸ βαρὸς τοῦ κόκκου τοῦ ζυγαριᾶτος.

(4) Stamma seu Stamenia parva moneta aenea. Tafel καὶ Thomas. Α'. 108. ἑλλ. ἱστάμενα.

(1) Περὶ τοιαύτων νομισμάτων πῶς εἶναι μετὰ εἰς τὰ Πατριαρχικὰ ἐγγράφα, ὅπου συχνάκις διακρίνονται οἱ πωλούντες, ἀγοράζοντες καὶ ἀνεψίζοντες.

(2) Πρὸς τὸν Hopping. Τόμ. Β'. 407. 167.

(3) Ὁ μὲν Μανουὴλ ὁ Κερῆσις τοῦτον δεξάμενος, ἀληθῆ τε εἶναι τὴν τοῦ κομπορίου ἀπόδειξιν εἶπερ κτλ. Μ. καὶ Μ. Β'. 349.

κάλλιτος σίτος τῆς Ῥωμανίας, καὶ πωλεῖται εἰς τιμὴν ἀνωτέραν τοῦ σίτου τοῦ Καφᾶ (1) Ὁ σίτος τοῦ Καφᾶ εἶν' ἀνώτερος παντὸς σίτου τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς Κριμαίας. (2) Ὁ σίτος τοῦ Ἀζήλου (3) εἶναι σγερδὸν ἰσότιμος τοῦ σίτου τοῦ Καφᾶ ἄλλ' ἐν γένει προτιμᾶται ἀπὸ τοῦ ἀγοραστῆς ὁ σίτος τοῦ Καφᾶ. Ὁ σίτος τοῦ Μαυροκάστρου, ἔρχεται μετὰ τὸν σίτον τοῦ Ἀζήλου, καὶ μολονότι ὁ σίτος οὗτος δὲν εἶναι καλλίτερος, ἀλλίον ὅμως πωλεῖται, διότι κάλλιον αὐτὸ διακτερεῖται κατὰ τὸν διάπλουον. Οἱ σίτοι τῆς Βάρνης, τοῦ Ζαχαρᾶ (4), τῆς Βυζώνης (5) καὶ τῆς Σωζοπόλεως εἶναι ἀξίας κατωτέρης τῶν ἄνω μνημονευθέντων σίτων, καὶ πωλοῦνται εἰς τιμὴν κατωτέραν τοῦ σίτου τῆς Ῥαιδεστοῦ. Ὅλοι οἱ σίτοι τῶν ἄνω μερῶν εἶναι τῆς αὐτῆς τιμῆς. Ἐτέρους σίτους ἀξίους μνήμης, δὲν ἔχει ἡ Ῥωμανία. (6)

Ἡ κριθὴ τῆς Ῥαιδεστοῦ εἶν' ἡ καλλίτερη, πωλεῖται ἀντὶ τεσσάρων κερατίων τὸ κοιλόν μετ' αὐτὴν. ἔρχεται ἡ τοῦ Καφᾶ, πωλουμένη ἀντὶ δύο ἕως τριῶν κερατίων τὸ κοιλόν, καὶ μετὰ ταύτην ἡ κριθὴ τῆς Βάρνης. Σήμερον κριθὴ ἀξία μνήμης, δὲν γεννᾶται ἀλλαχόσε.

Ἐπωλοῦντο εἰς τὰς ἀγοράς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ Γαλατᾶ, μὲ τὸ καντάριον, τ' ἀκόλουθα ἐμπορεύματα. Τὸ Ἰνδικόν, τὸ κηρίον, τὰ ἐλιμνιόχορτα καὶ τὸ ἐρυθρόδανον Ὀυδαμία ἐκπτώσις ἐγένετο διὰ τὰ ἐπικαλύματα.

Ἡ ρυπηρία τοῦ Εὐξείνου πόντου, τῆς Καραμανίας, τῆς Ἐφέσου καὶ τῆς Φωκαίας. Ὁ σάκκος καὶ τὰ σχοινία ἐπωλοῦντο μετὰ τοῦ ἐμπορεύματος.

(1) Περὶ τοῦ σίτου τοῦ Καφᾶ. πρὸλ. Chardin. Voyages. Τόμ. I. 408.

(2) Tauride de ses grains nourrissait la population surabondante de l'Europe meridionale. Derring. Α'. 3. Οἱ συγγραφεῖς ὑπὲρ τοῦ ὄνο ἐξομνησαν τὴν εὐφορίαν τῆς Κριμαίας. πρὸλ. Κ. Πορφ. Γ'. 270.

(3) Ἄγινω τὴν θέσιν τῆς πόλεως ταύτης.

(4) Δέβελος, ἦτις ὑπερὸν ἐκλήθη Ζαχαρᾶ καὶ κοινότερον Ζαχαρᾶ, ἀπέχουσα τῆς Ἀγιάλου 25 μίλια. • Μελετίου Γεωγρ. Γ'. 403.

(5) • di Vezina. Sault B'. 243. • Μετὰ τὴν Ὀδυσσον εἶναι αἱ ἐλβολαὶ τοῦ Πανουσοῦ ποταμοῦ, εἴτα ἡ Βυζὴν πόλις ποτὲ, ἦτις κατεπόθη ὑπὸ σεισμῶν αὐτῆ ἐλίγετο καὶ Βυζὸς γῆρος. • Μελετίου Γεωγρ. Γ'. 49.

(6) Περὶ τῆς τιμῆς τοῦ σίτου ἐπὶ Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ Βασίλειου τοῦ Μακεδόνα, πρὸλ. Κ. Μανασσοῦ, στίχ. 5802, 5805, 5806, 5808, 5819.

Δέρματα βοῶν, βουβάλων καὶ ἵππων. δεικνύμενα πρότερον εἰς γνώμονας εὐρισκομένων ἐν Γαλατῇ. Ἄν τὰ δέρματα ἦσαν βεβλαμμένα, ἐγένετο ἡ προσήκουσα ἐκπτώσις. Ἀλείμματα παντὸς εἶδους, σίδηρος, κασσίτερος καὶ μόλυθου.

Σταπίδες, ζῆραι παντὸς εἶδους, ἐξαιρουμένων τῶν τῆς Συρίας Ἐκπίπτουσι ἡ σφυρὶς καὶ ὁ κόφρινος, καὶ μένουσι ταῦτα εἰς τὸν ἀγοραστὴν.

Σάπνοιας τῆς Βενετίας, τοῦ Ἀγαῶνος, καὶ τῆς Νεαπόλεως εἰς κιβώτια. Ταῦτα ἐκπίπτουσι καὶ μένουσι εἰς τὸν ἀγοραστὴν.

Ἀμύγδαλα καθαρισμένα εἰς σάκκους, πωλοῦνται μετὰ τοῦ σάκκου Ἄν ὅμως ἐμπεριέχωνται εἰς δύο σάκκους, ἐκπίπτειται ὁ ἐξωτερικὸς μετὰ τοῦ σχοινίου καὶ λαμβάνει αὐτὰ ὁ ἀγοραστὴς ἄνευ χρημάτων.

Μέλι εἰς λάγγνον ἢ ἀσκόν, πωλεῖται ἀκπιπτομένων τῆς λαγγνῶν καὶ τοῦ ἀσκοῦ μετὰ τὴν ἐκπτώσιν, λαμβάνει ταῦτα ὁ ἀγοραστὴς.

Βάμβαις ἀκατέργαστος, πωλεῖται ἄνευ ἐκπτώσεως τοῦ σάκκου.

Βάμβαις πλυμένος ὁ σάκκος ἐκπίπτειται καὶ μένει εἰς τὸν ἀγοραστὴν.

Κηρίδος τῆς Τουρκίας ποντῆς εἶδους, ἂν ἐμπεριέχωνται εἰς σάκκον, ζυγίζονται μετὰ τοῦ σάκκου, καὶ δίδονται μετὰ τοῦ σάκκου ἄνευ ἐκπτώσεως.

Ἐπρὰ σῦκα τῆς Ἰσπανίας ἐστοβιχασιμένα ἐντὸς σφυρίδος.

Ὀγρα' δίδεται ὁ σάκκος δι' ὄγραν.

Κρέατα ἄλυμα, τυρὸς, λίνον τῆς Ἀλεξανδρείας δίδεται ὁ σάκκος διὰ λίνον τινὲς ἐκπίπτουσι τέσσαρα τοῖς 100 διὰ τὸν σάκκον μετὰ τὴν πώλησιν ὁ σάκκος μένει εἰς τὸν ἀγοραστὴν.

Λίνον τῆς Ῥωμανίας ὀυδαμία ἐκπτώσις διὰ τὸν σάκκον.

Ἐραι τῆς Ἀγρίας ἐκπίπτειται ὁ σάκκος καὶ μένει εἰς τὸν ἀγοραστὴν.

Ἐραι πλυμένα καὶ ἄπλυτα τῆς Ῥωμανίας καὶ τῆς Τουρκίας, (1) πωλοῦνται μετὰ τοῦ σάκκου, ἄνευ ἐκπτώσεως ὁμοίως καὶ κάστανα.

Ἄνὰ 100 λίτρας, πωλοῦται τὸ πιπέρι, τὰ βαρρικά ζύλα καὶ τὸ θυμιάμα.

Ἡ Ζάγκηρις παντὸς εἶδους, τῆς ὁποίας τὰ

(1) Τουρκίαν καλεῖ ὁ Πεγολόττης, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν τῶν ξένων, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν κατεχομένην τότε ὑπὸ τῶν Τούρκων.

κίβωτια ἢ βαρέλλια ἐκπίπτονται καὶ μένουσι εἰς τὸν ἀγοραστήν· ὁ ὑδράργυρος ζυγίζεται μετὰ τοῦ κηλίου δοχείου, δέμαςτος καὶ σχοινίου· ταῦτα ἔπειτα ἐκπίπτονται καὶ μένουσι εἰς τὸν ἀγοραστήν.

Ἄλλας Ἀμμονιακὴν πωλεῖται ἔνευ τοῦ σάκκου ἢ τοῦ κίβωτιου.

Ἡ μαστίχη περιδέεται· ἐκπίπτεται τὸ περιδέμα· ὁ δὲ κόφινος μένει εἰς τὸν ἀγοραστήν.

Ἡλεκτρον ψιλόν, μεσαῖον ἢ χονδρὸν ἀκατέργαστον· ὁ πωλητὴς δίδει εἰς τὸν ἀγοραστήν τὸ κίβωτιον ἢ τὸν σάκκον· ἂν ὅμως περιδέεται μετὰ σχοινίου ἢ ἐτέρου περιδέματος, ταῦτα μένουσι εἰς τὸν ἀγοραστήν.

Τὰ κοράλια πωλοῦνται ὡς τὸ ἥλεκτρον.

Ἄνα 10 λίτρας πωλοῦνται.

Ἡ μέταξς ἢ ἀκατέργαστος παντός εἶδους· μετὰ τὴν πώλησιν δίδεται εἰς τὸν ὑπερέττην τοῦ πωλητοῦ, τέσσαρες πήχεις.

Ὁ κρόκος, τὰ κερύφυλλα, τὸ μακρὸν πίπερι, τὸ μοσχοκάρυον, ἡ νάρδος, τὸ καρδάμωμον παντός εἶδους, ἡ σκαμμωνία, ἡ μάνα, ὁ βόρξς, τὸ Ἀραβικὸν κόμμι, καὶ τὰ ζαχαρωτά.

Ἡλεκτρον εἰργασμένον εἰς κομποσχοίνιον ἢ ἄλλως εἰργασμένον, τετραπημένον καὶ εἰς κλωστήν παρασμένον· ἡ κλωστή ἐκπίπτεται.

Χρυσὸς ἢ ἄργυρος εἰς σύρμα, εἴτε τῆς Λούικας, εἴτε τῆς Γενούης, εἴτε τῆς Γαλλίας.

Ὅμοιος πωλοῦνται πολλὰ ἀρώματα καὶ φάρμακα, ἐκπιπτομένον πάντων τῶν περιδεμάτων, τὰ ὅποια μένουσι εἰς τὸν ἀγοραστήν.

Πωλοῦνται εἰς τεμάχια, λινα ὑράσματα παντός εἶδους, ἐξαιρουμένων τῶν ὑπὸ χωρικῶν ὑφαινότων. (1) Τούτων τὸ περιδέμα λαμβάνει ὁ ἀγοραστής· τὰ ἐριούχα τῆς Γαλλίας καὶ ξένων μερῶν, πωλοῦνται κατὰ τὰ μέτρα τοῦ τόπου τῆς προαγωγῆς· ἂν τὸ ἐριούχον εὐρεθῆ ὀλιγωτέρων πήχειν. ὁ πωλητὴς ὑποχρεοῦται ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἄλλειπρον· ἂν ᾖται πλείωτερον τὸν σεσημασμένον μέτρον, λαμβάνει τὸ περισσεῦον ὁ πωλητὴς· ὁ πῆχυς τῶν ἐριούχων εἶναι διάφορος τοῦ πήχεως τῶν λιπῶν· εἰς καὶ ἡμίσιος τῶν λιπῶν, εἶναι εἰς πῆχυς τῆς Κριμαίας.

Ἄν τὰ ἐριούχα πωληθῶσι χονδρικῶς, καὶ εὐρίσκη αὐτὰ δεδεμένα ὁ ἀγοραστής, λαμβάνει οὗτος τὸ περιδέμα καὶ τὸ σχοινίον, καὶ τὰ ἐσωτερικὰ μεγάλα σχοινία· ἂν ὅμως τὸ δέμα ἐλύθη πρὸ τῆς πώλησεως, δὲν λαμβάνει ὁ ἀγοραστής· εἰμὴ τὰ ἐσωτερικὰ μεγάλα σχοινία.

Δέματα αἴγεια καὶ πρόβεια, πωλοῦνται ἀντὶ τόσων ὑπερπύρων τὰ ἑκατόν· οἱ γνώμονες τῆς κοινότητος τοῦ Γαλατῶν, ἐξέταξον τὴν ποιότητα αὐτῶν, καὶ γίνεται ἐκπτώσις, ἂν ταῦτων αἰτήσῃ ὁ ἀγοραστής. Ὁ ἀγοράζων ἱκανὴ ἵνα σχηματίσῃ δέμα, λαμβάνει τὸ περιδέον σχοινίον.

Ἀμύγδαλα μετὰ τοῦ φλοιοῦ πωλοῦνται ἀνά χιλιάδας δι' ἓν ὑπέροτρον, κατὰ τὴν σύμβασιν ἀγοραστοῦ καὶ πωλητοῦ.

Φοίνικες πωλοῦνται ἀνά χιλιάδα, τούτων ὁ κόφινος μένει εἰς τὸν ἀγοραστήν.

Λαπτωκάρυα πωλοῦνται μὲ τὸ κοιλὸν, εἴτε τοῦ Γαλατῶν εἴτε τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὴν σύμβασιν· 56 καὶ ἡμισυ κοιλὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶναι ἴσα μὲ ἐξήκοντα κοιλὰ τοῦ Γαλατῶν. Τούτων ὁ σάκκος μένει εἰς τὸν ἀγοραστήν.

Κάρυα μετρούμενα, πωλοῦνται ἀνά χιλιάδας δι' ἓν ὑπέροτρον.

Ὁξύουρχα τετραχιευμένα πωλοῦνται ἀνά χιλιάδα.

Ἄλλας πωλεῖται μὲ τὸ κοιλὸν τοῦ σίτου.

Ἐλαιον καθαρὸν καὶ κίτρινον τῆς Βενετίας, τοῦ Ἀγκῶνος, τῆς Ἀπουλίας, τῆς Κριετίας καὶ πάσης ἄλλης χώρας, εἰσκομιζόμενον εἰς βαρέλλια πωλεῖται ἀντὶ τόσων ὑπερπύρων τὸ βαρέλλιον· ἄλλα ἔλαια εἰσκομιζόμενα εἰς λαγῆνους πωλοῦνται ἀντὶ τόσων ὑπερπύρων τὴν λαγῆνον· ἡ λαγῆνος δὲ δέον νὰ ᾖται πλήρης μέχρι τοῦ στομίου· ἂν ἐλλείπῃ ἔλαιον, ὁ πωλητὴς ὀφείλει νὰ τὸ ἐπιπληρώσῃ.

Σίτος, κριθή, πάντες ἐν γένει οἱ δημητριακοὶ καρποὶ, καὶ τὰ ὄσπρια πωλοῦνται μὲ τὸ κοιλὸν, εἴτε τοῦ Γαλατῶν, εἴτε τῆς Κ/πόλεως. Ἐκαστον κοιλὸν διακρίεται εἰς τέσσαρα τέταρτα, καὶ ἕκαστον τέταρτον εἰς δεκαεὶς λίτρας. Κατὰ τὰς διακρίσεις ταύτας ἀγοράζει ὁ πτωχὸς λαός. Τὸ κοιλὸν τῆς Κ/πόλεως εἶναι μείζον τοῦ κοιλοῦ τοῦ Γαλατῶν, κατὰ εἶς ἢ ἑπτὰ τοὺς 100.

Ὁ Ἑλληνικὸς οἶνος πωλεῖται ἀντὶ τόσων ὑπερπύρων τὸ βαρέλλιον, λογιζόμενον πρὸς τεσσαράκοντα ὑπὸ μέτρα (1). Τὸ ἐλλείπον ἐπιπληροῦ ὁ πωλητὴς, τὸ βαρέλλιον μένει εἰς τὸν ἀγοραστήν.

(1) Metrum vel metreta, vas erat ad mensuram centum viginti libras aquae vel vini. Tafel καὶ Thomas, Α'. 407 ἐν σημ. Σήμερον εἰς τὰς κωμοπόλεις τῆς Κ/πόλεως, τὸ μέτρον οἴνου, εἶναι 8 ὀκάδων.

Οἶνοι τῆς Καλαθρίας, τῆς Σικελίας καὶ Ἰαποουλίας, πωλοῦνται καθὼς οἱ Ἕλληνοί.

Οἶνοι τῆς Κρήτης πωλοῦνται ἀνὰ ἑκατοντάδα μέτρων ἀντὶ τόσων ὑπερπύρων τὸ βραβέλλιον μένει εἰς τὸν ἀγοραστὴν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πωλοῦνται καὶ οἱ οἶνοι τῆς κάτω Ῥουμανίας.

Ὁ ἐγχώριος οἶνος πωλεῖται ἀντὶ τόσων ὑπερπύρων τὰ ἑκατὸν μέτρα ἂν ὁ οἶνος ἦναι εἰς βραβέλλιον, τοῦτο μένει εἰς τὸν πωλητὴν ἂν ἦναι εἰς λαγῆνους λαμβάνει ταύτας ὁ ἀγοραστής· ἐνίοτε πωλεῖται ἀνὰ ἑκατοντάδα λαγῆνων.

Περὶ φάρων ἐπὶ τοῦ ζυγίου.

Ἐν Γαλιτζῇ, οἱ Γενουθῆνσιοι δὲν πληρῶνουν οὐδένα φάρων ζυγίου. Οἱ Βενετοὶ καὶ πάντες οἱ ἀλλοδαποὶ εἴτε ἀγοράζοντες· εἴτε πωλοῦντες, πληρῶνουν δι' ἑκάστην δεκάδα κανταρίων, τρεῖς λίτρας. Διὰ μεταξὺν κροῖον καὶ ἕτερα φάρμακα, πωλούμενα εἴτε ἀνὰ δεκάδα κανταρίων, εἴτε ἀνὰ λίτραν πληρῶνουν ἀγοραστής καὶ πωλητὴς ἡμίσειαν λίτραν δι' ἑκάστην δεκάδα κανταρίων. Ὁ ζυγίζων δὲν φιλοδορεῖται οὐδ' ὁ γραμματεὺς τοῦ ζυγίου· χάριν εὐκολίας ὅμως, προσφέρεται μικρὸν τι ὄφρον, ἀνάλογον τῆς ἀξίας τοῦ ζυγισζομένου ἐμπορεύματος, δύο ἕως εἰς λίτραι. Ὁ ζυγιστής οὐδέποτε ζητεῖ ὄφρον.

Πάντα τὰ ἐμπορεύματα τὰ ζυγισζόμενα κομίζε ἰδίαις δαπάναις ὁ πωλητὴς εἰς τὸν τόπον τοῦ ζυγίου. Ἐκεῖθεν μεταφέρει αὐτὰ ὁ ἀγοραστής εἰς τὴν ἀποθήκην ἢ οἰκίαν αὐτοῦ. Αἱ δαπάναι τῆς μεταφοράς ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως τῆς ἀποθήκης· εἶναι ἀπὸ ἑκτὸς μέχρι δώδεκα κερατίων τὰ ἑκατὸν κανταρία. Ἡ στυπτήρια δὲν ὑπόκειται εἰς τισσάτην δαπάνην, διότι ὁ ζυγίζων ὑπάγει εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ πωλητοῦ, καὶ οὕτως αἱ δαπάναι τοῦ ζυγίου εἶναι ἀπὸ τριῶν μέχρις εἰς κερατίων τὰ ἑκατὸν κανταρία.

Περὶ μεσιτείας.

Διὰ πᾶν ἐμπόρευμα ζυγισζόμενον ἢ μὴ ζυγισζόμενον, πληρῶνουν πωλητὴς καὶ ἀγοραστής, τέσσαρα κεράτια δι' ἑκατὸν ὑπέρπυρα (1).

Δι' ὑράσματα λιγὰ, εἰς ὅποισδήποτε χώρας, πωλούμενα χονδρικῶς πληρῶνουν πωλητὴς καὶ

ἀγοραστής τέσσαρα κεράτια δι' ἑκατὸν ὑπέρπυρα.

Ἄν ὑράσμα πρώτης ποιότητος πωληθῆ εἰς τρία τεμάχια, πληρῶνει ἑκαστον τεμάχιον τρία κεράτια. Δι' ὑράσματα χροσσκέντητα εἰς ἐρίου τῆς Ἀγκύρας· μεταξὺν κελούμενα, πληρῶνουν ἀγοραστής καὶ πωλητὴς τέσσαρα κεράτια δι' ἑκατὸν ὑπέρπυρα. Ὁμοίως καὶ διὰ τοῦς δημοτικακοῦς καρποῦς καὶ τὸ ἔλαιον. Ἄν τοῦ τελευταίου τοῦτου πωληθῶσιν ἔν ἢ δύο βραβέλλια διὰ μιαν, τότε καὶ ἀγοραστής καὶ πωλητὴς πληρῶνουν δύο κεράτια δι' ἑκαστον βραβέλλιον.

Οἶνοι Ἕλληνοὶ καὶ ἄλλων χωρῶν, πωλούμενοι χονδρικῶς πληρῶνουν κεράτια εἰς δι' ἑκατὸν ὑπέρπυρα. Ἄν πωληθῶσι λιανικῶς ἀπὸ εἰκοσιπέντε βραβελίων καὶ κάτω, πληρῶνουν ἕτερα δύο κεράτια τὸ βραβέλλιον. Μολονότι κατὰ τὰ ἔνω λογόμενα δὲν πληρῶνουν οἱ ἔμποροι πλείονα τῶν ἔνω μνημονευομένων κερατίων δι' ἑκατὸν ὑπέρπυρα. ἐπὶ τέλους πληρῶνουν εἰς κεράτια δι' ἑκατὸν ὑπέρπυρα (1).

Ἐπὶ τοῦ ναύλου, οἱ συμβαλλόμενοι πληρῶνουν μεσιτεῖαν κεράτια εἰς δι' ἑκατὸν ὑπέρπυρα. Ἐνίοτε ὁ ναύκληρος ἢ ὁ ἔμπορος ὁ ναυλόφων, δίδουν ἑκάτερος εἰς τὸν μεσίτην κατὰ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἀπὸ δεκαπέντε μέχρις εἰκοσι πέντε ὑπερπύρων, κατὰ τὴν χωρητικότητά τοῦ πλοίου.

Ὁ ἀγοράζων ἐν Γαλιτζῇ λίθους πολυτίμους κοσμημάτων καὶ κροῦν χρυσῶ καὶ ἀργυρῶ, πληρῶνει δι' ἑκαστον ὑπέρπυρον κεράτιον ἐν διπλ. τέσσαρα ὑπέρπυρα καὶ τέσσαρα κεράτια δι' ἑκατὸν ὑπέρπυρα· ὅμοιαν μεσιτεῖαν πληρῶνει καὶ ὁ πωλῶν (2).

Οἱ μεσίται οὗτοι, καλούμενοι μεσίται τοῦ τελωνείου, ἐλάμβαναν ἐκ τῆς ὅλης μεσιτείας τοῖα ὄφθια, τὰ ἐπιλοίπια πέντε ὄφθια ἐλάμβαναν ἢ κοινότης (3). Πάντα τὰ ἐμπορεύματα ἐπωλοῦντο καὶ ἠγοράζοντο διὰ τῶν μεσιτῶν τοῦτων.

Περὶ περιπέσεως.

Ἡ μέταξ (4), ἵνα καλῶς περιτυλιχθῆ, πληρῶνει κεράτια ἑκτὸς.

(1) Πηλοῦν ὁ δῶρον τῶν ζυγιστῶν καὶ ἀγοραστῶν.

(2) S¹ τὸς 100, ἐλάμβανεν ὁ μεσίτης.

(3) Saub. Top. B¹ 27.

(4) Ἡ μέταξ, τὸ ἔλαιον καὶ ὁ οἶνος ἦσαν μονοπώλια ἐν τῇ Βασιλευσίᾳ. Durring. A¹ 413.

Δι' ἕκαστον δέμα ψιλῶν ἐμπορευμάτων, πληρόνουν ἤμισυ κεράτιον.

Ἡ δαπάνη ἐν' ἐνθόσῃ τις συμπυρίαν εἰς σάκκου; καὶ βράξη δέστη καὶ ἐπιγραφῆ αὐτοῦ; κατὰ τοῦ; κειροῦ; εἶναι περίπου ἕν κεράτιον τὸν σάκκον. Διχρήρει ἡ δαπάνη αὐτή, ποτὲ μὲν ὀλιγωτέρη, ποτὲ δὲ πλειστέρη.

Δαπάνη ἐπὶ ἀγορᾶς σίτου.

Ἐν πρώτοι; ὁ ἀγοράζων σίτον εὐρισκόμενον ἐντὸ; τοῦ πλοίου, δαπανᾷ διὰ τὴν ἐκφορτώσιν καὶ μεταφορὰν αὐτοῦ ἐπὶ τῆ; παραλίαι; καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν ἀποθήκην, ἀπὸ δεκατεσσάρων μέχρι δεκαῆ; κεράτιον δι' ἕκαστον ἑκατοντάδα κοιλῶν.

Δι' ἐνοίκιον ἀποθήκῃ; κμνιαῖον, ἀφ' ἐνὸ; ἡμίσεω; μέχρι δύο ὑπερπύρων τὰ ἑκατὸν κοιλᾶ. διὰ μαισιτεῖαν, κεράτι; ἐξ τὰ ἑκατὸν κοιλᾶ.

Δαπάναι ἐπὶ λιῶν ὑγιεινῶν.

Ἴνα μετρήσῃ τις ἐν τεμάχιον ὑράσματα πληρόνουν ἀγοραστῆ; καὶ πωλητῆ; ἤμισυ κεράτιον (1). Ἴν' ἐπιθεωρήσῃ τὰ; ἀγλίδαι; καὶ τὸν ῥυπον ἐνὸ; τεμαχίου πανίου, ἐπληθύνουν ἑκάτερο; τῶν συμβαλλομένων ἤμισυ κεράτιον. Ἴνα περιτυλιχθῇ, πληρόναι ὁ ἀγοραστῆ; μόνω;, ἕν κεράτιον δι' ἕκαστον τεμάχιον.

Δαπάναι ἐπὶ ἐλαίω.

Ἐν πρώτοι;, ἡ μεταφορὰ ἐλαίου εἰς βραδέλιαι ἀπὸ τῆ; παραλίαι; μέχρι τῆ; ἀποθήκῃ;, δι' ἄμαξῶν καὶ ἄχθοσφῶν, δύο κεράτιαι τὸ βραδέλιον.

Δι' ἐνοίκιον ἀποθήκῃ; κμνιαῖον, ἀπὸ τριῶν μέχρι τεσσάρων ὑπερπύρων δι' ἕκαστον βραδέλιαι. Διὰ ζῦγιον τοῦ βραδέλλιου πληρόναι ὁ πωλητῆ;, κεράτι; δύο δι' ἕκαστον βραδέλιον.

Οἱ εἰσκαυόμενοι; ἐλκινον τῆ; Εὐρώπῃ; εἰς λαγῆνο; δαπανῶσι διὰ τὰ; λέμβου; εὐρισκομέναι; πλησίον τοῦ πλοίου καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ δι' ἄχθοσφῶν; ἐκφορτώνοντα; ἐκ τῶν πλοίων καὶ εἰσκαυόμεντα; εἰς τὰ; ἀποθήκῃ; καὶ στοιβάζοντα; αὐτὰ; ἐντὸ; τῶν ἀποθηκῶν, δεκαῆ; κεράτιαι δι' ἕκαστον λαγῆνο;.

(1) Ἐπὶ πάντων τῶν τότε εἰσγαγόμενων ὑρασμάτων, ἐσημειοῦντο διὰ καθάρων ἐρήμων οἱ πύργη; Ἴν' ἀπορῶσῃ τὸν ὄλον τῶν πωλητῶν, ἀπῆτου; πολλᾶ; οἱ ἀγοραστῆ; νὰ καταμετρηθῇ τὸ πωλούμενον τεμάχιον.

Δι' ἐνοίκιον ἀποθήκῃ; κμνιαῖον, κατὰ τὸ μέγεθω; καὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτῆ;, ἕν καὶ ἡμισυ ὑπερπυρον δι' ἕκαστον λαγῆνο;.

Ὁ πωλῶν ἐλκινον εἰς λαγῆνο; οὐδὲν πληρόναι, διότι τὴν καταμέτρησιν καὶ μεταφορὰν πληρόναι ὁ ἀγοραστῆ;. Οὗτω; δαπανᾷ διὰ τὴν μεταφορὰν ἑκατὸν λαγῆνων ἀπὸ τῶν ἀποθηκῶν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἀπὸ δέκα μέχρι δώδεκα κεράτιων.

Δαπάναι ἐπὶ δερμάτω.

Ἐν πρώτοι;, ὁ εἰσάγων δέρματα διὰ πλοίου δαπανᾷ ἵνα ἐκφορτώσῃ ἐκ τοῦ πλοίου καὶ μεταφέρῃ αὐτὰ εἰς τὴν ζῆρην καὶ ἐδώθεν εἰς τὴν ἀποθήκην, ἀπὸ ἐξ μέχρι; ἑκατὸν κεράτιον τὰ ἑκατὸν δέρματα. Μεταφερομένων δὲ εἰς τὸν τόπον τοῦ ζῦγιου μετὰ τὴν πώλησιν, ἀπαιτοῦνται δαπάναι ἕτεραι ἀπὸ ἐξ μέχρι; ἑκατὸν κεράτιων. Ἴνα τὰ ἐπιθεωρήσῃσιν οἱ δερματογνώμονε; τῆ; κοινότητο; καὶ διαχωρίσωσι τὰ βεβλαμμένα, πληρόνουν οἱ συμβαλλόμενοι κεράτιαι τρία δι' ἕκαστον δέρματι.

Ἴν' ἀρχαιρῶσῃ τὰ κέρτατα τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀποστελλομένων δερμάτων, δαπανῶνται διὰ πάσαν ἑκατοντάδα δερμάτων ἀπὸ δέκα μέχρι δώδεκα κεράτιων. Τὰ κέρτατα μένου; εἰς τὸν κύριον τῶν δερμάτων.

Δαπάναι γυόμεναι ἐν Κ'πόλει καὶ Γαλιτῷ ἐπὶ τῶν Λατινικῶν αἴνω.

Ἴνα μεταφέρῃ τις οἶνον ἀπὸ τῆ; παραλίαι; μέχρι τῆ; ἀποθήκῃ; καὶ στοιβάσῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἀποθήκην, δαπανᾷ ἀφ' ἐνὸ; ἡμίσεω; μέχρι δύο κεράτιων τὸ βραδέλιον.

Δι' ἐνοίκιον τῆ; ἀποθήκῃ; κμνιαῖον, κεράτιον ἤμισυ ἢ ἐν δι' ἕκαστον βραδέλιον.

Ἴνα δοκιμάσῃ τὴν γῆσιν αὐτοῦ, καὶ πεισθῇ ὅτι εἶναι πλήρη τὰ βραδέλιαι, κεράτι; ἐξ δι' ἕκαστον βραδέλιον. Ὁ πωλητῆ; ἐκβάλλει ἀπὸ τῶν ἀποθηκῶν τὰ βραδέλιαι, καὶ ἕν ἀπὸ τὰ; ἕκαστο; τῶν βραδέλλων, ἑλπίσωσιν εἰς ἡ πλεῖστον κέραι; τούτω; ἀναπληρῶσι ὁ πωλητῆ; ἕν ὅμω; οἱ περὶ τὰ; ἕκαστο; κέραι; ἕκαι σωτάται αὐ; εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, καὶ ἐλπίσωσιν ἕτεροι, τούτω; δὲν ἀναπληρῶσι ὁ πωλητῆ; δαπανᾷ δὲ οὗτω; συνήθω; διὰ τὴν ἐκβολὴν ἐκ τῆ; ἀποθήκῃ; καὶ τὴν ἐπιτακίαν τῶν κέρων περίπου ἕν κεράτιον τὸ βραδέλιον.

Ἐκτὸ; τῶν πολυτίμων τούτων ἐμπορικῶν γνώσεων, Κύριαι, τὰ; ὁποῖα; δύνανται οἱ νῦν

ἐν Κ' πόλει ἐμπορεύμενοι νὰ παραβάλωσι μὲ τὰς σημερινὰς ἐγγωρίους συνθήκας, ὁ Περγολύτης κατέγραψε πλείστα ἄλλα ἀφορῶντα τὰ μέτρα καὶ σταθμὰ τῆς Κ' πόλεως, παρὰχάλλοιμα μὲ τὰ τῶν ἐμπορικωτάτων τότε πόλεων τῆς Εὐρώπης. Περὶ συναλλαγῶν καὶ ἐμπορικῶν τραπέζων ἐν τῇ ἡμετέρῃ πόλει, ὀλίγα λέγει. Ἐκ τινῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ, εἰκάζω, ὅτι οἱ ἐν Γαλατῇ Γενουήνσιοι εἶχαν δημοσίους λιθίνας ἀποθήκας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐναπέθεταν τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν. Πολλοὶ ἔμποροι εἶχαν τὴν ἀποθήκην τῶν εἰς τὸ ἰσόγειον πᾶνωμα τῆς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπὸ τὰ παρὰλκια τείχεα, πολλαίς προσβληθέντα ἀπὸ ἐχθρικά πλοῖα.

Ἐξ ὧων τῶν παρατηρήσεων τοῦ Περγολύτη καταφαίνεται ἡ περὶ τοῦ ἐμπορίου μέριμνα τῶν Γενουησίων, οἵτινες διὰ παντοίων νόμων καὶ αὐστηρῶν διαταγμάτων, ἀπέφρουγαν τὰς εἰδηὰς τῶν ἐμπορευομένων ἕνεκα τούτου κατὰ τὴν μακρυρίαν τοῦ ἡμετέρου Νικηφόρου Γρηγοῶ (1), εἰσέπρατταν οἱ Γενουήνσιοι μικρὴν μετὰ τοὺς χρόνους τούτους, πρόσδοτον ἐπέτειον ἐκ τῶν φόρων, διακοσίας ὡς ἔγγιστα χιλιάδας ὑπερπύρων, καὶ τριάκοντα μύνας «βίξ καὶ μάλια», οἱ πέρην βιούντες Βυζαντινοί.

A. P. ΠΑΣΠΑΤΗΣ.

ΞΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΛΛΗΛΙΣΜΟΣ

τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ὡς καὶ τινῶν περιέργων τῶν ἐπὶ Ὀμήρῳ Ἀγαθῶν πρὸς τινα τῶν νεώτερον Ἑλλήνων.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΤΝΒ. Συνεδριάσει).

Ἐπὶ τοῦ βήματος τῆς φαινῆς τάχως φιλολογικῆς κρηπίδος, ἀναδείων καὶ ἐγώ, οὐκ οὐδ' ἄλλοι δακτύλοι, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐγεύθησαν ποτὲ φιλολογικῆς ἀμφοσίας, δικαίως προκαλῶν τὰ μειδιάματα, συνάμα δὲ καὶ τὴν ἀνεκμυσίν

τοῦ, Κκι κόρηρος ἐν λαχάνοις καὶ Σαοὺλ ἐν προσήταις!

Ἄλλ' εἰς τὴν τόλμην μου τάχτην, ἐνθαρρύνθη, περιπούδαστοί μοι κύριοι, ἐνθυμηθεῖς τὸ εὐπρόσδεκτον τοῦ Μ. Βασιλέως εἰς τὴν παρὰ τοῦ ἰδιώτου προσφορὰν ὀλίγου ὕδατος, ὡς καὶ τοῦ δηναρίου τῆς πτωχῆς χάρις τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ ἀληθῶς δηναρίον εἶναι τὸ ἰδικόν μου ἀνάγνωσμα, ἀπέναντι τῶν χρυσῶν φιλολογικῶν ταλάτων, τοσοῦτον ὁμολογουμένως σπουδαίων ἀνδρῶν. Ὀνομάζων δὲ δηναρίον τὸ ἀνάγνωσμά μου, μὴ νομίσητε ὅτι τὸ λέγω ἀπὸ ὑποκριτικῆς μετριοφροσύνης, ὡς οἱ συνηθίζοντες νὰ λέγουν δι' ἑαυτοῦς ὁ ἀνάξιος εὐθέτης σας καὶ ὁ ἀρρεῖος δοῦλός σας. καὶ ἄλλα τοιαῦτα γελοῖα καὶ ἀηδῆ. καὶ πάντη ἀνάμυστα εἰς λογικὰ ὄντα! ὄχι! τοιαῦτην, ὡς εἶπα, ὑποκριτικῆν μετριοφροσύνην δὲν ἔχω. Ἐγὼ ὅμως ἀντ' αὐτῆς ἰδιουτέλειαν (Ἐξομολογουμένη ἀμαρτία, ἀμαρτία οὐκ ἔστι) διότι διὰ τοῦ δηναρίου μου αὐτοῦ προτίθημι νὰ δώσω σοφοῖς ἀφορμὴν, ὅπως φωτισθῶ καὶ ἐγὼ ἀνταλλάσσων οὕτω «χάλκεα χρυσέων».

Πιστεύω λοιπὸν ὅτι ἡ εὐκρινὴς αὕτη ὁμολογία μου δικαίωσεν τὴν τόλμην μου, καὶ ὀλίσει τὰ μειδιάματα.

Κκι λοιπὸν . . . ἀλλὰ πρῶτον, περισπούδαστοί μοι κύριοι, πρόπει νὰ σας προδικήσω, καὶ περὶ ἐνὸς ἐλαττωματός μου ἀρκούντως ὀχληροῦ. Εἰς τὰς ὁμιλίαις μου, καὶ γράφω ἐννοεῖται ὡς ὁμιλῶ, εἴτε διότι ἐκαυόμην ὡς διεθῶν τὴν νεότητά μου ἐν ἐποχῇ καὶ τόπῳ πλήρει ἀνωμαλιῶν καὶ ἀταξίας, εἴτε, ἔπειτα καὶ τὸ βεβαιότερον, εἰς ἀμαθείαις μου, εἰς τὰς ὁμιλίαις μου, λέγω, ἐνῶ δὲν γνωρίζω ὀρθοῦσαι, δὲν φυλάττω οὕτω ἄν συνέχειαν καὶ τάξιν. Συνήθως μάλιστα παρεκτρέπομαι καὶ τοῦ θέματός μου παρεστῆγας ὄλους, διὰ παρεκβάσεων, καὶ ἱστορικῶν ἀνεκδότην, καὶ τούτων πάλιν φύρδην καὶ μέγδην, καὶ ὡς ἐκ τούτου δικαίως παρέχω ἀφορμὴν, νὰ λεγθῆ καὶ πρὸς ἐμὲ τὸ ὅποιον, καὶ πρὸς τοὺς μακρολογησάντας πρὸςθεῖς τῶν Σχημίων, εἶπεν ὁ Κλεομένης: «τὰ μὲν εἰς ἀρχῆς ὡς εἰρήκατε, οὐ μέμνημαι, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰ μέτα οὐ συνήμι! τὰ δὲ ἐπὶ πάσιν οὐ δοκιμάζω».

Κκι μάλον ὅτι γνωρίζω, καὶ τὸ ὁμολογῶ, ὡς βλέπετε, τὸ ἐλαττωμά μου αὐτό, δὲν ἠδυνήθη ὅμως καὶ νὰ τὸ διορθώσω, μ' ὅσας καὶ ἂν κατέβηλα προσπαθίσας. Ὁρθῶς λοιπὸν ἐρήθη, ὅτι τὸ ἀπομαθεῖν δυσχερότερον τοῦ μαθεῖν. Ἢ καθὼς καὶ λέγων εἰς τὴν Κρήτην, τὸ

(1) Τόμ. Β'. 841.

κοπελομάθη δὲν γερωντοξεχνᾷ. Κοπέλι δὲ λέγον οἱ Κρήτες τὸν ἐφθρον, καὶ πρὸς ἔπαινον κόπελος. Ἄλλ' ἂν ἐγὼ ἔχω ἀτυχῶς τὸ ὄγληρον αὐτὸ ἐλάττωμα, πιστεύω ὅτι θὰ ἔχετε καὶ ὑμεῖς τὸ ἐπίζηλον προτερῆμα τῆς ἐπεικειοῦς ἀνεκτικότητος, ἂν ὅποιον καὶ ἐπικαλοῦμαι.

Θέμα λοιπὸν τοῦ ἀναγνώσματός μου (ἂν πρέπει νὰ ὀνομασθῇ καὶ ἀνάγνωσις ἐνὸς εἰναι μᾶλλον γραπτῆ ὀμιλίᾳ) εἶναι «Συνοπτικὴς παραλληλισμός» ἡθῶν τινῶν καὶ ἔθιμων ὡς καὶ τινῶν ἄλλων περιέργων, τῶν ἐπὶ Ὀμηρῶν Ἀχαιῶν, μετὰ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν. Ὅχι ὅμως καὶ ἡμῶν τῶν κατοικούντων ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς δεσπόζει ὁ δῆθεν εὐρωπαϊκὸς ἐξευγενισμὸς, καὶ τοῦ ὅποιου ἀπεκατεστάθημεν ἐβελόδουλοι. ἀλλὰ τῶν μακρὰν αὐτῶν, καὶ ἰδίως τῶν ὀρεινῶν, τοὺς ὁποίους ἂν ἤθελεν ἐπισκερθεῖν καὶ συναναστραφεῖν καὶ Ὁ κλημεράτιερ, θὰ ἐβλεπεν, ἂν εἶγεν ἐνοεῖται καὶ ὀφθαλμοῦς ἐθνολογοῦ ἀμερολήπτου καὶ εὐσευδήτου ἢ τουλάχιστον ἂν δὲν ἐφθονοῦσε τοῦ Ἱεροστράτου τὴν ἐπάρατον μνήμην, ὅτι ὅχι μόνον ἡ φυὴ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶναι γνησιώτατα ἑλληνικὰ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ προτερήματα καὶ ἐλαττωμάτα των, αὐτὰ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμά των, ὁ ἰδιωτικὸς ἐν συνόλοις καὶ κοινοικίᾳ βίος αὐτῶν εἶναι ψηλαφρητὴ οὕτως εἰπεῖν εἰκῶν τῶν Ἀχαιῶν τοῦ Ὀμήρου. Καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ἐκεῖνοι βεβήτως οὔτε Σκύθαι ἦσαν οὔτε Σλαῶι. Ἦθελον ἰδεῖ προσέτι καὶ αὐτῆς, καὶ οἱ τυχὸν ὀμύφρονες αὐτοῦ, ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ εἶδος πλείστον ὄσων ἐκ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, καὶ τὸ κανονικὸν καὶ θελκτικὸν κάλλος πολλῶν ἐκ τῶν τοῦ ἐτέρου φύλου ἀναμυμνήσκουν τὴν σμίλιν τοῦ Πολυκαλείτου καὶ τοῦ Φειδίου. Ἐνοεῖτε δὲ ὅτι καὶ αἱ Καλλιγύναικες Νῆσοι ἀναμυμνήσκουν τὰς γραφίδας τοῦ Ἀελλοῦ καὶ τοῦ Ζεύξιδος.

Ὀμιλῶν δὲ πρὸς ἑμμεθεῖς, ἐνοεῖται ὅτι δὲν ἀναφέρω ταῦτα, ὡς ἐκ τοῦ περισσώματός ἐθνικῆς φιλαυτίας. Ὅχι! ἀλλὰ τὰ ἀναφέρω ὡς πράγματα ὑπαρκτὰ καὶ καταδῶλα, καὶ πρὸς πληροφορίαν τῶν ὄσων ἐξ ὑμῶν δὲν νύτυχῆσατε ἀκόμη νὰ ἐπισκερθεῖτε τὰ μέρη ταῦτα.

Οἱ Γάλλοι, ἐσύστασαν, ὡς γνωρίζετε, σχολὴν ἐν Ἀθήναις, ὅπως ἐπιτοπίως σπουδάσουν τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ ἀρχαιολογίαν. Καὶ ὁ θέλων λοιπὸν νὰ ἴδῃ ἐν πράγματι καὶ τὰς ἐλαχίστας, ἐν τε τῇ Ἰλιάδι καὶ Ὀδυσσεΐ, λεπτομερεῖας τοῦ εἶδους καὶ τοῦ βίου τῶν Ἀχαιῶν ἐπισκερθεῖτω τὰ ὄρεινὰ χωρία τοῦ Ἑλλ. βασιλείου καὶ τῆς Ἠπειροῦ καὶ Θεσσαλίας καὶ

Μακεδονίας. Ἀναφέρω δὲ ἰδίως τοὺς ὄρεινούς Ἑλληνας, διότι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν παιδικῶν ἢ σωματικῆ καὶ ἠθικῆ διαφορά εἶναι σπουδαία. Καὶ συντελεῖ βεβήτως εἰς τοῦτο ἡ ἐπίθραξις τοῦ κλίματος, καὶ τὸ εὐδαίμων, ὡς καὶ τὸ εἶδος τῆς τροφῆς, σὺν ἄλλοις πολιτικαῖς αἰτίαις, ἀλλὰ καὶ ἡ γειννίασις τῶν πόλεων καὶ τῶν παραλιῶν ἐπηρεάζει οὐκ ὀλίγον. Εἶπον, κύριος, καὶ τὴν ἐπήρειαν τῆς τροφῆς, καὶ ἐπειδὴ δεκάδας ἐτῶν συνέζησα μετὰ τῶν χωρικῶν, παρετήρησα ὅτι οἱ ὄρεινοὶ εἶναι μᾶλλον τῶν παιδικῶν κροσφάγοι.

Ὅχι ἦσαν δὲ καὶ μεταξὺ τῶν ὀρεινῶν τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῶν ὀρεινῶν τῶν ἄλλων μερῶν, ὑπάρχει διαφορά ἀξιοπαρατήρητος καὶ ὡς πρὸς τὴν προοράν, καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἰδιωτισμούς καὶ τὰ ἦθη καὶ μάλιστα ὡς πρὸς τὸ ἀγέρωχον, ὅπου κέκτανται οἱ ἄλλοι πλέον τῶν Πελοποννησίων. Ἴδου δὲ τί περὶ τούτου ἔχω σημειωμένα, ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Ν. Ἀντιγόνης.

«Μεταξὺ Ἠελοποννησίων καὶ Ῥομελιῶν τοῦ»
 «ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορά ὡς πρὸς αὐτό,
 «τῆραίε τὴν δουλεία του», ὁ μὲν πρῶτος ἀ-
 «μέσως μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγ-
 «μάτων κρεμίσας τὸ τουργεῖν του καὶ τὴν πι-
 «στόλῃν του εἰς μίαν γυνίκην τῆς οἰκίας του,
 «ἐτήραζε πάλιν, σὺν φρόνιμος, τὴν δουλείαν
 «του. Ἐπινέλαβε δηλαδὴ τὴν καλλιέργειαν
 «τῶν γαιῶν του. τετραγωνίσας φρόνιμος, ὡς
 «ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠρωσσίας, καὶ τὰ ὄρια αὐ-
 «τῶν διὰ τῶν νεοκατακτηθέντων» καὶ ἔπειτα,
 «ὅταν δὲν ἦτον κειρὸς νὰ τιρῆζῃ τὴν δου-
 «λειάν του, ἐξητοῦσε καὶ τὴν δικαίαν ἀμοιβὴν
 «τῶν ἀγῶνων καὶ θυσιῶν του» ὁ δὲ δεῦτερος,
 «ἔπραξεν ὅλον τὸ ἐναντίον» ἐξηκολούθει καὶ
 «μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων
 «νὰ φορῆ τὸ χρυσὸν του σιλαγγῆαι, καὶ Ῥε-
 «ρων ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τὴν φλοκίαν
 «του, ὅπως κινῆ ἐλευθερώτερον τὴν δεξιάν,
 «ἐξῆτει, καὶ πάλιν ἐξῆτει τὴν δικαίαν ἀμοι-
 «βὴν τῶν ἀγῶνων καὶ θυσιῶν του» ἀλλ' αἱ
 «πολυετεῖς, καὶ οὐδέποτε σπουδαίως εἰσάκου-
 «σθεῖται δίκαιαι ἀξιώσεις του παρ' ὀλίγων νὰ
 «τὸν ἀποκαταστήσουν καὶ πράγματι ἐπάκτῃν,
 «ἔως ὅτου, ἂν καὶ ζῶρας, τὸ παρὰδειγμα
 «τοῦ φρονίμου συναγωνιστοῦ του, ἐφρονίμους
 «καὶ αὐτόν».

Περὶ δὲ τῶν ἐν ταῖς νήσοις Ἑλλήνων, ὁ μὲν ὕλικὸς βίος αὐτῶν, εἶναι ἀσυμφατὸς ἄριστος. ὁ δὲ ἠθικὸς συμμιγῆς πολλῶν ζευσιμῶν, καὶ τοῦτο βεβήτως, ἐκ τοῦ ὅτι ἀλλοθῆναι, ἀλλό-
 γλωσσαι καὶ ἑτεροβήρησαι τυχευδιώκται ἐδέ-

σποσαν ἐπ' αὐτῶν, κατὰ τοὺς προτελευταίους χιόνιας, πλέον τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὡς ἐκ τῆς ἐπιμύζιας μάλιστα αὐτῆς, καὶ τῶν συνοικισίων, διακτεροῦν, καὶ σήμερον ἀκόμη, πολλὰ τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος Ἑλληνικὰ οἰκογένεια, φραγκικὰ ἐπινομίαις (1).

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅποιου εἶπα δεσποτισμοῦ τῶν ζένων, συντέλεσε, καὶ συντελεῖ ἀκόμη εἰς ταῦτα, καὶ τὸ εὐθετον καὶ εὐλίμενον τῶν νέων, προκαλουσῶν, οὕτως εἶπεν, τὴν προσορμισιν πλείων διαφροσῶν ἐθνικοτήτων. Ἐξαιρουνται δὲ τὰ ὄρεϊνὰ χωρία τῆς Κρήτης, ἐν οἷς ὁ ἐν γένει βίος εἶναι ἀρχαϊκώτατος. Ἀξιοπερίεργον μάλιστα εἶναι, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, καὶ ἐν χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Μηλοποτάμου, (αὐλοποτάμου λέγεται καὶ ἐπισκοπὴ τις) Ἄνωγρια καλούμενον, ὡς τὸ ὑψηλότερον τῆς ἐπαρχίας, καὶ κείμενον περὶ τὰ μέσα σχεδὸν τῆς ἀνατολικοβορείου κλιτύος τῆς Ἰδης, ἀπέχον δε καὶ τῆς πρὸς βορρᾶν παραλίας 7 περίπου ὤρων. Οἱ δὲ κατοικοὶ αὐτοῦ εἶναι ἄνω τῶν 400 οἰκισμῶν, (ἂν δὲν μὲ ἀπατᾷ ἡ μνήμη, διότι παρ' ἄλλων ἤδη καὶ 43 ἔτη ἀφοῦ ἤμην ἐκεῖ). Ἡ δὲ προφορὰ τῶν ἔχει ἰδιωσμὸν τινα περίεργον διότι τὴν μὲν πρὸ προπαρχλήγουσαν καὶ παραρχλήγουσαν παρατείνουσι δίκην προσωδίας τὴν δὲ προπαρχλήγουσαν καὶ λήγουσαν προσφέρουσι βραχέως ἀκούστεστα γρηκνιάτεστα τὰ τούμπανκιν' ὁ δὲ λαβδακισμὸς τῶν μάλλον ὑπονοεῖται διότι καὶ εἰς τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ Α οὐδὲλως σχεδὸν ψαύει ἢ γλωσσᾷ τῶν τὴν ὑπερώων αὐτὸ τοῦτο δὲ παρτηρεῖται καὶ εἰς τὰ τρία πλησιόχωρὰ τῶν Λιβᾶδα, Κράνα καὶ Ζουτουλάκιν, ὡς καὶ εἰς τοὺς πλείστους τῶν Σρακιωτῶν ὁ δὲ χορὸς τῶν Ἄνωγιανῶν αὐτῶν, πιστεύω ὅτι εἶναι αὐτὴ ἡ πανάρχαιος Ἡυρρίχη διότι ὅστις τοὺς ἰδῆ χορεύοντα, ἐνθυμεῖται ἀμέσως

« Ἐνθα μὲν ἤθεοι καὶ παρθένοι ἀλφεισίβοιοι
 » ὄρχευντ' ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχοντες
 » οἱ δ' ὅτε μὲν θρῆξασκον ἐπιτραμένιοι πόδεσσι
 » ἴηα μάλ', ὡς ὕπε τις τροχὸν ἄρμενον ἐν παλά-
 [μῃσιν

(1) Ἀλεξάνδριος, Βαλλέτας, Βιτάλης, Δελαγραμμάτικαί, Δελαπορτας, Δεπάτας, Γλημᾶλης, Σαββίος, Σαγιάται, Μαλατέτας, Δαδούλος, Μπαζάτος, Βεργιάτος, Πρωτεύγγιος κλπ.

» ἔξόμενος κεραμεὺς πειρήσεται, κί νε θέρσιν
 » ἄλλοτε δ' αὖ θρῆξασκον ἐπὶ στήχας ἀλλή-
 [λοισιν (1).

Ἄλλὰ ταῦτα, περισπούδαστοι κύριοι, καθ' ἡ ἀντικείμενα ἰδιωσμούς προσογγίς καὶ ἐμβρι-
 θοῦς μελέτης, εἶναι καὶ ἔργον ἀνδρῶν μουσο-
 τραφῶν καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐντριβῶν, ἐνθ' οὗ
 ἐμὲ τὸν ὄλως πεζὸν εἶναι ὑπερ τῆς κρηπίδος.

Ἐν γένει δὲ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τού-
 του, εἶναι «ὠκεῖς τοῦς πόδας». Ἐνθ' ἄλιστα
 θυγάτηρ ἀλφεισίβοιοι, καὶ τὴν ὅποιαν ὁ Ὀμη-
 ρος ἤθελεν ἀναφέρει ὡς μίαν ἐκ τῶν ὄρειάδων
 τῶν συνοδουσῶν τὴν Ἀρτεμιν, τοσοῦτον ἦ-
 τον ὠκύπου, ὥστε ὁ πατὴρ αὐτῆς, ὑπέσχετο
 νὰ τὴν ὑπανδρῆσθαι μ' ἐκείνον, ὅστις ἤθελε τὴν
 περᾶσαι ἐπὶ γυλῆι. ἄλλοις δὲ νὰ διδῆ ὁ νικη-
 θεῖς 20 προβάτινας. Καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ
 ἐκτελεθῆ εἰς τὸ διαγώνισμα αὐτό!

Ἡ ποδῶκος αὕτη ὄρειά, μ' ἐνθυμίζει τὸν
 ἐπίσης ὠκύπου Νικηταρὰ, καὶ αὐτὸς πάλιν
 τῆς Ἀρακιδίς τὸν ποιμένα, τὸν διὰ τὸ μικρο-
 φρεὺς αὐτοῦ Τσομπανάκην καλούμενον, καὶ ὅ-
 τις ἦτον φύσει ποιητὴς εὐφροσύνης. Καὶ ἰδοὺ
 ἐν παραδειγμα τῆς ποιητικῆς εὐφροσύνης του. Τῷ
 ἐπεμῶν ὁ Νικηταρὸς ὄρων ἕνα ἵππον κολο-
 βόκερον οὗτος δὲ τὸν ἔγραψεν αὐθιμερῖν (δι'
 ἄλλης χειρὸς ἐνοεῖται).

Τὸ δῶρον σου Νικηταρὰ, ἄλογο χωρὶς οὐρὰ,
 Ἡ μὲ στέλαις καὶ κριθάρι, ἢ σοῦ στένω τὸ
 [τομάρι!

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀνέφερα περὶ τοῦ χοροῦ τῶν
 Ἄνωγιανῶν, ἀξίζει ὁ κόπος, κύριοι, ν' ἀκούση-
 τε καὶ περὶ ἐνός χοροῦ, τὸν ὅποιον καὶ οὐδέ-
 ποτε θᾶ λησμονήσω. Κατὰ τὸ 1833 ἔλθεν εἰς
 τὰς Ἀθήνας ὁ πατὴρ τοῦ μακαρίτου Ὀθωνος,
 ὁ φιλέλληνας καὶ φιλαρχαῖος Λουδοβίκος, καὶ
 ὅστις ἐν τινι βασιλικῷ χορῷ, ἐν τῷ ὁμοίῳ ἦ-
 σαν καὶ τῶν νέων Ἀργείων οἱ ἠγῆτορες, ἐν
 οἷς διεκρίνετο καὶ ὁ Φαχίος τῆς Πελοποννήσου
 Κολοκοτρώνης, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν του,
 νὰ ἴδῃ καὶ χορὸν Ἑλληνικόν ὁ δὲ ἀρχιτέτρο-
 πος Κολοκοτρώνης, πρὸς μὲν τὸν διαβύβασκον
 τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην τοῦ Λουδοβίκου εἶπεν
 ἄμ σὰν ἤθελεν ὁ πολυχρονεμένος Βασιλεὺς νὰ
 δῆ καὶ τὸν Ἑλληνικὸν χορὸν μας, ἔπεσε νὰ
 μάς ἔρχονταν ἐδῶ ὅταν εἰμαστε νηοί ἀλλὰ
 καὶ τῶρα πάλιν ὀρισμός του. Πρὸς δὲ τοὺς συν-

αγωνιστάς του, εἰπὼν, ἔλατε καπετανεῖοι. πιάστε στὸν χορὸν ποῦ τὸ προστάζει ὁ πατέρας τοῦ Βασιλείου μας. Ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς καὶ τραχοῦδῶν κλέπτικόν τι τραχοῦδι, ἔκμακον ἕνα μόνον γόρον, καὶ ὅταν ἐφθασεν ἔμπροσθεν τοῦ Λουδοβίκου τὸν ἐπροσκύνησε μεθ' ὅλης τῆς συναίσθησώς τῆς ἰδίας του ἀξίας καὶ ἀπεσῆθη. Ὡ! ἔπρεπε, κύριοι, νὰ ἐθλέπατε τὸν ἑξάλλον ἐνθουσιασμὸν τοῦ φιλέλληνας Λουδοβίκου, καὶ τὴν ὅποιαν εἰς ὅλους ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν ἡ ἀπαράμιλλος καὶ ἀρχαιοπρεπὴς ἀφέλεια, καὶ ἡ ἀνδρική χάρις τοῦ χοροῦ τοῦ Κολοκοτρῶν! Καὶ ἐξηκολούθησαν ἐπὶ ἄλιγον τὸν χορὸν αὐτὸν οἱ συναγωνισταὶ του, ζωηρότερον μάλιστα καὶ ἐνθουσιωδέστατα, ἀλλ' ἡ ἐντύπωσις, ἣν ἄφησεν ὁ χορὸς τοῦ Κολοκοτρῶν, ἐπισκίαζεν, οὕτως εἶπεν, τῶν ἀρεθυσάων αὐτῶν τὰ ἐντεχνα καὶ ζωηρὰ ἔλματα!

Εἶπα, περισπούδαστοί μου κύριοι, ὅτι ἐν ταῖς πόλεσι μᾶς δεσπόζει ὁ δῆθεν Εὐρωπαϊκὸς ἐθνεγενησμός, ἀλλ' οὐχ' ἦττον καὶ ἡμεῖς, οἱ ἐθελόδοιοι αὐτοῦ, κεκτῆμεθα ἱκανὰ προσόντα, καταδεικνύοντα τὴν ἀδιαφιλονείκητον ἑλληνικὴν καταγωγὴν μας, ὡς π. γ. ἔμφρονι καὶ παρδειγματικῆν φιλομάθειαν' ἀπαράμιλλον φιλογένειαν, ἐπίζηλον νοημοσύνην, καὶ εὐγενῆ φιλοτιμίαν, τὴν ὅποιαν ὅμως, εἰρήσθω καὶ τοῦτο ἐν παρόδῳ, μικραίνουν τινὲς ἀπὸ μετριοφροσύνης ἴσως. Ἀλλὰ, καὶ ἂν μᾶς ἔλειπαν καὶ τὰ ἀδιαφιλονείκητα ταῦτα προσόντα, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐκ περισσοῦ, ἐπιβεβαιῶ διὰ τῆς ἀρνητικῆς του καὶ αὐτὸς ὁ φθόνος' τοῦ ὁποίου, ὡς γνωστόν, κύριον προσὸν εἶναι τὰ μὲν πλεονεκτήματα τῶν ἄλλων ν' ἀρνηταί, ἢ καὶ νὰ ἐκφραυλίξῃ, τὰ δὲ ἐλαττώματα νὰ μεγαλῶνῃ, ἢ καὶ νὰ προσάπτῃ ἀνύπερτα. Καὶ ἂν λέγω μᾶς ἔλειπαν τὰ προτερήματα ταῦτα, αὐτῆ καὶ μόνῃ ἢ, οὐχ' ἴσπανίως, μετὰ τῆς ὁμοφροσύνης χαλαρωμένη σχέσις μας, ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ, τίμων ἀπόγονοι εἰμεθᾶ.

Ἀνέφερα, κύριοι, περὶ τῆς μικροφιλοτιμίας τινῶν, καὶ ἐνθυμήθην τὸ ὅποιον ἀνέγνωσα ἢ ἤκουσα, δὲν καλοθυμοῦμαι ἤδη' ὅτι εἰς μίαν τὸ πάλαι συνέλευσιν, ἀφοῦ μετὰ πολυῶρους καὶ ζωηρὰς συζητήσεις ἔφθασαν εἰς ἓν συμπέρασμα, παρ' ἄλιγον νὰ μακτιωθῇ, διότι ἐν τῇ ὑπογραφῇ, ἀπαιτοῦσε καὶ κατὰ ἕκαστος τῶν ἀντιπροσώπων ὅπως πρῶτος ὑπογράψῃ. Χάρις ὅμως εἰς τὴν εὐφροίνην ἐνός, ὅστις ἐθεράπευσεν ἕλων τὰς μικροφιλοτιμίας, σχηματίσας ἐν τῷ τύπῳ τῆς ὑπογραφῆς κύκλον. Πέριξ τοῦ ὁποίου ὑπέγραψαν, ἀκτινηδόν, ὥστε διὰ τῆς περιστρο-

φῆς τοῦ ἐγγράφου, ἐφαίνετο καὶ ἕκαστος πρῶτος!

Καὶ ταῦτα μὲν παρεμβατικῶς, περισπούδαστοί μου κύριοι, τὰ ὅποια καὶ σὰς ἔπεισαν βεβήκω, περὶ τοῦ ὁποίου σὰς εἶπον ἐν ἀρχῇ ἐλαττωμάτός μου. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ παρατηρῶ ὅτι εἰς μίτην δὲν ἐπεκκλήσθη τὴν ἐπικεικὴ ἀνεκτικότητά σας, τὴν ὅποιαν, καὶ θὰ προσπαθῶ νὰ μὴ καταχρασθῶ ἐπὶ πλέον' ἂν καὶ δυσκολεύομαι νὰ σὰς τὸ ὑποσχεθῶ' διότι, ὡς εἶπα καὶ ἐν ἀρχῇ, «τὸ κοπελομάθη, δὲν γερουτοῦε γνῶ!» Καὶ λοιπόν. Καθὼς ἔως πρὸ ἡμῶν ἐκατονταετηρίδος πολλὰ ἐκ τῶν πολεμικῶν πράξεων τῶν ἀθανάτω τῇ μνήμῃ, προγόνων μας, ἐθεωροῦντο ἂν ὅχι μυθώδεις, πάντως ὅμως ὑπερβολικαί, ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν λαβόντα χώραν ἔκτακτα καὶ παράδοξα, ἀπέδειξαν ὅτι καὶ ἐκεῖνα εἶναι ἱστορικὰ ἀληθεῖαι' οὕτω καὶ ὁ παρατηρῶν σήμερον, τὸν βίον, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ὄρειων πρὸ πάντων Ἑλλήνων νομίζει, ὡς εἶπα, ὅτι ἔχει ὑπ' ὄψιν τοὺς Ἀχαιοὺς τοῦ Ὀμήρου. Ἡ δὲ συμπεριφορὰ, αἱ ἀσχολαί καὶ τὰ ἐργόχειρα τῶν γυναικῶν τῶν ἀναμιμνήσκουσι τοὺς δύο αὐτοὺς στίχους:

«Ἴσδον τεχνῆσαι' πέρι γάρ σφισι δῶκεν Ἀθήνη
« Ἔργα τ' ἐπίστασθαι περικαλλέα καὶ φρένας
[ἑσθλὰς] (1).

Ναί, κύριοι καὶ φρένας ἑσθλὰς' διότι ἡ ἀγνοτῆς τῶν ἠθῶν των, ὁ τρέμος μὴ τυγχόν πράξουν τί, ἢ λόγον κακέμφοτον ἀπαγγείλου καὶ δυσφρασεύον, ἢ παραδειγματικῆ πρὸς τοὺς συζύγους των πίστις, ἢ μετὰ προθυμίας καὶ χάριτος ἀπολικῆς ἐκπλήρωσις τῶν οἰκογενειακῶν καὶ κοινωνικῶν καθηκόντων αὐτῶν, τὸ ἐν γένει τέλος πάντων σεμνῶν, καὶ ἡ αἰδημοσύνη των, εἶναι τὰ κυρία προσόντα αὐτῶν τῶν «φρένας ἑσθλὰς ἔχουσῶν».

Καὶ ταῦτα μὲν κύριοί μου τὰ ἐν γένει' ἄς παραλληλίσωμεν ἤδη καὶ τινα, ὅπως γίνῃ καταφανέστερον τὸ πανῶμοιον, ἢ μάλλον τὸ ἀδιάκοπον αὐτῶν.

Ἡ θεοσέβεια ἐκεῖνων ἦτον ἀπερίοριστος' οὐδὲν οὐδέποτε ἐπεχειρίζοντο, πρὶν ἢ ἐπικαλεσθῶν καὶ τὴν θεῖαν ἀντίληψιν, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ ἀξιόποιοι τὴν ἐπεκαλοῦντο (2).

(1) Ὅδοσ. Η'. 410.

(2) Ὅδ. Π. 402—5. Φ. 365. X. 253 P. 254.

Καὶ τῶν ἡμετέρων σήμερον ἢ πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβεια καὶ ἀφοσίωσις εἶναι ἀξιάγαστος καὶ παραδειγματικῆ ἴτιοτες καὶ αὐτοὶ δὲν ἐπιχειροῦνται χωρὶς πρῶτον νὰ ἐπικαλεσθῶν τὴν θεὸν ἀντίλαβῆν καὶ τῶν ἁγίων τὴν βοήθειαν. Τὸ δὲ πρῶτα ὁ θεός· καὶ, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ ὅλα γίνονται, εἶναι φράσεις συχνοτάτα, καὶ ἐν πεποιθήσει ἀπαγγελλόμεναι.

Οὗχ ἤττον δέ, αἰσθάνεται τις φρικίαισιν καὶ ἀγανακταῖσιν, ὅταν βλέπῃ ὅτι καὶ οἱ ἀνθρωπομαρτοί, ὅσοι αἰλιτῆριοι ἡγοσάμ, κατὰ τῶν ὁποίων ποιητὴ ἀνταξία δὲν ὑπάρχει· φρικὰ λέγω τις καὶ ἀγανακτεῖ ὅταν τοὺς βλέπει ποιοῦντας πρῶτὸ καὶ ἐσπέρας, καὶ πρὸ τοῦ γεύματός των ἀκόμη, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ νυστερόντας ὄχι μόνον τὰς τεσσαρακοστάς, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὸ ἔτους τὰς τετάρτας καὶ περσικεύς! Τόσον δὲ συνφοκιοῦθησαν τὰ κοινωνικὰ ταῦτα ἐκτρόματα μετὰ τῶν κατοικημάτων καὶ τοῦ θανάτου, ὥστε καὶ ὅταν ἀκόμη τοὺς ἀναβιβάζουν ἐπὶ τῆς λαμπροῦς σαρκάζου! Βρῆ! Ὅταν τὸν καπνὸν θὰ μὰς κόψετε τὰ κεφάλια στὸ χεῖρ; Διότι καὶ ἡ πρηνὴ ἐπὶ τῆς λαμπροῦς τοποθέτησις τοῦ κακοῦργου καὶ ἡ κατάπτωσις τῆς βραβεῖας μαχαίρας αὐτῆς, ἔχει κάποιον ὁμοιότητα μὲ τὴν μηχανὴν δι' ἧς κόπτον τὸν καπνόν. Ἄλλ' ἂς κολάσωμεν κατὰ τι τὴν δικαίαν κατὰ τῶν παλαμναίων αὐτῶν ἀγανάκτησίν μας, μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῶν ποτὲ πειρατῶν ὅσοι οἱ ἀν καὶ συνήθως δὲν ἐσφαζίν ὡς οἱ ἡγοσάμ, ἀπεγύμνωσαν ὅμως καὶ αὐτοί, «ὅποια ἐπέγρε στήν πλώρη τους» κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐκφρασίμ καὶ οἵτινες πρὶν ἐξέλθουν τοῦ λιμένος, ἔφεραν τὸν ἱερέα ἐπὶ τοῦ πλοίου νὰ τοῖς κἀμ τὸν ἁγιασμόν, καὶ ἀφοῦ ἡσπάζοντο μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαβείας τὴν εἰκόνα καὶ τὸν σταυρόν, καὶ τὴν δεξιάν τοῦ ἱερέως, (ὅστις καὶ τοῖς ἤνετο, ἐνοσεῖται, τὸ καλὸν κατενοδοῖο!) ἐπροσκαλοῦσαν καὶ τὸν ἅ Νικόλα νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸ ἐντιμον ταξιδίον των! «Ἄγε Νικόλα τὴν πλώρη μας καὶ τὸ μερτικό σου θὰ βγῆ μὲ τὸ παραπάνου». Καὶ πραγματικῶς μὲ τὸν παρπαύον ἐκπληροῦσαν τὴν ὑπόσχεσίν των, διότι καὶ ἐν τῇ διανομῇ τῶν διαπραγῶν των πρῶτον ἐχώριζαν τοῦ ἁγίου τὸ μερίδιον, τὸ ὅποσον καὶ ἐδιπλασιάζετο σχεδόν, διότι καὶ ἕκαστος ἐπρόσθετε καὶ τεμαχίον τι ἐκ τῆς ἰδίας του μερίδος· ποῖων πρῶτον, ἐνοσεῖται, καὶ τὸν σταυρόν του!

Εἰς ὁποῖας καὶ ὁποῖας ἀντικοινωνικὰς καὶ ἠθροῖδας πράξεις ἐξοκέλει ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐκ

τῆς ἀμαθείας του! Καὶ ὁπόσον εὐλογιῶν ἐπάξει εἶναι οἱ συντελοῦντες λόγῳ ἢ ἔργῳ εἰς τὴν δύνατην ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ! Ναί! εὐλογημένον εἶναι τὸ ὄνομα, τῶν ἀληθῶς ἀθανάτων αὐτῶν εὐεργετῶν!

Μεγάλως ἐτιμωσάν οἱ ἀρχαῖοι τὴν φιλοξενίαν, καὶ τὴν ἐξασκοῦσαν ὡς ἔργον θεοφιλῆς, ὅπως δὲ περιποιῆται κάλλιον ὁ ξένος. καὶ ὅπως μὴ τὸν βλάβῃ τις, ἢ τὸν περιφρονήσῃ, ἔλεγον καὶ ἐδοξάζον ὅτι πολλὰκις οἱ θεοὶ των παρουσάζοντο ὡς ξένου, ὅπως ἰδῶσι καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τὰς πράξεις καὶ τὴν διαγωγὴν τῶν βροτῶν.

«Καὶ τε θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσιν Παντοῖσι τελέθοντες, ἐπιστρωφῶσι πόλιν(1)

Εἶγον μάλιτα καὶ θεοὺς προστάτας τῶν ξένων, καὶ ἰδίως τὸν Δία· τὸν δὲ ξενιζόμενον, ἔλουον καὶ ἐνέδουον ἱμάτια καθαρὰ, ἔπειτα τῷ προσέφερον γεῦμα, καὶ μετὰ τὸ φαγεῖν τὸν ἡρώτων

«Τίς; πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἡ- [δὲ τοκῆς;»

Καὶ σήμερον, ἐκτὸς τῆς λούσεως, ὡς πάντῃ ἀσυνήθους, καὶ τῆς ἀλλαγῆς τῶν ἐνδυμάτων, ὁ ξενιζόμενος εὐρίσκει δωρεάν καὶ μετ' εὐχαριστήσεως προσφερόμενα κατάλυμα καὶ τροφήν ἄφθονον ὡς καὶ αὐτὸς ὁ πτωχὸς χωρικὸς, τὸ θεωρεῖ ψυχοσωτήριον νὰ συμμερισθῇ μετὰ τοῦ ξένου τὴν μικρὰν ἐστίαν του καὶ τὸν ὀλίγον ἄρτον του. Μὴ λησμονώμεν δὲ κύριοι, ὅτι τὴν ἀξιάγαστον καὶ ἔμφρον κούτην φιλοξενίαν τοῦ Ἑλλῆνος τὴν ἐνισχυεῖ καὶ αὐτὴ ἡ ἁγία ἐκκλησία μας. «Ξένος ἦμιν, καὶ συνηγάγετέ με» (2). «Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε» διὰ ταύτης γὰρ ἔλαβον τινες ξενίσαντες ἀγγέλους» (3). «Φιλόξενου εἰς ἀλλήλους· ἄνευ γογγυσμοῦ (4).

Τὸ δὲ, «ἐφάγμε μαζὺ ψωμί κι' ἄλατι» ὑπονοεῖ δεσμὸν σεβαστὸν καὶ ἀμοιβαίαν ὑποχρεώσεσι. Ἐὰν δὲ καὶ ὁ ξενιζόμενος εἶναι πρόσωπον γνωστὸν, ὦ, τότε αἱ περιποιήσεις, καὶ πρὸ πάντων αἱ ἐν τῇ τραπέζῃ προτροπαί, ὅπως ἐτι πλείστον ἐμφορήθῃ, ἀληθῶς καταντοῦν ὄχληρά. Καὶ ταῦτα πάντα τὰ γνωρίζω κύριοι

(1) Ὁδυσ. Ἰ. 485.

(2) Ματ. κη. κβ, § 35.

(3) Ἐβρ. ιγ' 1.

(4) Ἠέτρ. δ' 4.

μου, ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, ὡς ζήσας διὰ πολλῶν κατὰ συνέθειαν ἐτῶν μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν. Καὶ ὅμως, καὶ τὸ λέγω μετ' ἐγκυρδίου θλίψεως, ἡ φιλοξενία αὐτῆ, ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη, σπουδαίως ἐγαλακρώθη εἰς τινα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐκ τῶν δυσφορητῶν καταπίσεις τῶν μεταβατικῶν. Ἴνα δὲ γνωρίσητε καὶ τί ἐστὶ μεταβατικά, ἰδοὺ τί περὶ αὐτῶν ἐβιάσθη νὰ εἰπῶ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς βουλῆς. « Ἄν ὁ Μωῦσῆς ἐγνώριζε τὰ μεταβατικά, ἤθελε θέσει αὐτὰ μόνον εἰς ἐνέργειαν, ἀντὶ τῶν δέκα πληγῶν » καὶ ἐξάπαντος ἤθελε βιάσει τὸν σκληροτράχηλον Φαραὼ νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν ἐξέσδον τῶν Ἑβραίων! »

Ἄς παραλληλίσωμεν ἤδη καὶ τοὺς ὄρκους, τὰς εὐχάς, τὰ ἀπεικτικά καὶ τὰς ἀράς.
 Ἄἴτω Ζεὺς πρῶτα » καὶ σήμερον ὁμοίως·
 « ὁ θεὸς τὸ γινώσκει » καὶ « μάρτυς μου ὁ Κύριος ».

Ἡ λευκώλενος Ἦρα, ἴνα καταπραῖνῃ τὴν ἐργὴν τοῦ σεμνοβίου συζύγου της, ὅταν διὰ τοῦ ἵππου τὸν ἐφενάκισεν, ὠρκίσθη εἰς τὴν ἱεράν του κεφαλὴν, ὅτι εἶναι ἀθάνα ἀπὸ τὴν πρὸς τοὺς Ἑλλήνας βοήθειαν τοῦ Ποσειδῶνος (1). Καὶ ὁ πρωτομαίστορας τῶν κλεπτῶν, ὅταν ὁ Ἀπόλλων ἀπαιτοῦσε τοὺς ὁποίους τὸν ἐκλεψε βόας του, αὐτὸς, ἀφοῦ πρῶτον τὸ ἤρνήθη, λόγῳ τῆς τιμῆς του! ἐπρόσθεσε ταῦτα: « Εἰ δ' ἐθέλεις, πατὴρ, κεφαλὴν μέγαν ὄρκον ἀμοῦμαι » (2).

Καὶ σήμερον ὁ ὑποδεέστερος λέγει πρὸς τὸν ἀνώτερόν του « μὰ τὸ κεφάλι σου », οἱ δὲ υἱοί, « μὰ τὸ κεφάλι τοῦ πατέρα μου ».

« Ζεὺς τοι, δοίη ζεῖνε, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι, ὅ,τι μάλιστ' ἐθέλεις, καὶ τοι φίλον ἐπλετο [θυμῶ] » (3).

Ἀπαρχλάκτως καὶ σήμερον « ὁ θεὸς νὰ σ' ἀξιώσῃ ὅ,τι ἐπιθυμῆς ἢ καρδίᾳ σου ».
 « Μὴ τοῦτο θεὸς τελέσειεν » (4).

Καὶ σήμερον ὁμοίως.
 « Νὰ μὴν τὸ δώσῃ ὁ θεός ».

Ὁ Ἀγαμέμνων, μεταμεληθεὶς διότι ἀδίκως ἐπέπληξε τὸν Ὀδυσσεύα ὡς δειλὸν, λέγει (5).

« εἴτι κακὸν νῦν

« Εἴρηται, τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμῶνια θεῖον ».

Καὶ σήμερον λέγουν·
 « Ὁ θεὸς ἄς μὴ μὲ συνερισθῆ μ' αὐτὰ ποῦ εἶπα ».

« Ἄφαρ τὸ φέροισεν ἀναρπαῆσαι Ἀελλαι » (1).

Καὶ σήμερον, ὅταν τις εἰπῆ ἀπεικτικόν τι, ἐπιλέγει.

« Κουρὸ νᾶναι τοῦ διαβόλου τ' αὐτί ».

« Τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χυθόν ». (2) καὶ

« Ἄλλὰ με τεθνηῶτα χυτὴ κατὰ γαῖα καλύπτει, « πρὶν γ' ἔτι σῆς τε βοῆς, σοῦ θ' ἑλληθμοιο πυ- [θέσθαι] » (3).

Καὶ σήμερον ὁμοίως·

« Κάλλιον νὰ σχισθῆ ἡ γῆ καὶ νὰ μὲ καταπλῆ [παρὰ νὰ] »

« Ἀνεμῶλια βάζεις. (4)

Καὶ σήμερον·
 « Λόγια τοῦ ἀέρος » καὶ « Χαμένα λόγια ».

Ἡ Πηνελόπη ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ της ἐδέετο πρὸς τὴν Ἄρτεμιν·

« αἰθε μοι ἤδη

Ἴδν ἐνὶ στήθεσι βαλοῦσ' ἐκ θυμὸν ἔλοι » (5).

Καὶ σήμερον ὁμοίως·

« Κόψε θέ μου τὴν ζωὴν μου νὰ γλυτώσω πειά ».

ἢ « ὦ ποῦ νὰ κόψῃ ὁ θεὸς τὴν ζωὴν μου! »

ἢ « ὦ ποῦ νὰ μὲ πᾶρ ὁ Χάρος, νὰ γλυτώσω! »

« Ἄθ' ὄφελος ἄγονός τ' ἔμειναι » (6).

Καὶ σήμερον ὁμοίως·

« ὦ ποῦ νὰ μὴν ἔτωνες νὰ γεννηθῆς ».

οἱ δὲ ἀστεῖοι λέγουν·

« κἀλλίον νὰ σὲ κερακλόκοιαν παρὰ ποῦ σ' ἀρχ- [λόκοιαν!] »

Μία τῶν ἀλετριδῶν τοῦ Ὀδυσσεῦς, ἀπαυδή- σασα πλέον ἀπὸ τοῦ νὰ γυρῆ ἢ δυστυχῆς τὸν χειρόμωλον διὰ τοὺς ἄρτους τῶν μνηστῆρων, τοὺς ἐκκτηράσθη « νῦν ὕστατα δειπνήσειαν ». (7). ὦ! ποσάκις ἡ αὐτὴ κατάρχ' « νὰ μὴ σώ- σουν νὰ ξαναγράνε » ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν δυστυχῶν χωρικῶν κατὰ τῶν μεταβατι- κῶν, καὶ τῶν ληστῶν.

(1) Ἰλ. Ὀ. 39.

(2) Ὑμνος εἰς Ἑρμῆν, 274.

(3) Ὀδυσ. Σ. 442—3.

(4) Ὀδυσ. Π. 399.

(5) Ἰλ. Δ. 3. 362.

(1) Ὀδυσ. Θ. 409.

(2) Ἰλ. Δ. 482.

(3) Ἰλ. Ζ. 464—5.

(4) Ἰλ. Α. 355.

(5) Ὀδυσ. Γ. 64—2.

(6) Ἰλ. Γ. 40.

(7) Ὀδυσ. Γ. 449.

Ἐνθυμούμεθα κύριοι καὶ τὴν ὁποίαν ἤκουσα εἰς Λεβαδείην νὰ λέγουν αἱ γυναῖκες κατάρξαν' «νὰ καὶ ἡ καρδοῦλα μ' ἀπ' ἐσάν» ἥτοι νὰ σὲ ἴδω εἰς τοιαύτην οἰκτρὰν κατάστασιν, ὥστε νὰ σὲ λυπηθῶ καὶ ἐγὼ! Καὶ νομίζω κύριοι ὅτι ἡ κατάρα αὕτη εἶναι σκληροτέρα πάσης ἄλλης.

Ὡς δὲ πρὸς τὰς προλήψεις καὶ τὰς δυσειδαιμονίας, ἂν οἱ ἀπόγονοι δὲν ὑπερτεροῦν τοὺς προγόνους τῶν, δὲν μένουν ὅμως καὶ ὀπίσω.

Τὴν ἐπὶ Ὀμήρου «αἴσαν κκακὴν» (1), σήμερον λέγουν, «κακὴν ὄραν».

Αἱ βρονταὶ (2), οἱ διάττοντες ἀστέρες (3), καὶ ἄλλα μετεωρολογικὰ φαινόμενα, θεωροῦντο ὡς διουσημῖαι. Καὶ σήμερον, αἱ κομηταὶ, οἱ πυροεῖδεις κύκλοι τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, καὶ μάλιστα αἱ ἐκλείψεις αὐτῶν, θεωροῦνται ὡς διουσημῖαι, προαγγέλλουσαι πολέμους καὶ καταστροφάς.

Παριεργόν τι συμβαίνει κύριοι ἐν τῇ ἑλικῇ ἐκλείψει τοῦ ἡλίου. Τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς εὐοισκόμενα τότε ζῶα, καὶ ἰδίως οἱ βόες καὶ οἱ ἵπποι, ἐξαλλοὶ ἐκ τοῦ τρόμου περιφέρονται τῆδε κακέισε καθόλην σχεδὸν τὴν διάρκειαν τῆς ἐκλείψεως· οἱ δὲ βόες καὶ μυκῶνται πενθίμως πως. Τοῦτο τὸ εἶχα ἀκούσει παρὰ πολλῶν χωρικῶν, ἀλλὰ τὸ ἐπίστευσα ἀρᾶν τὸ εἶδα καὶ μόνος μου. Μὲ εἶπαν μάλιστα ὅτι καὶ τὴν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκλείψιν τοῦ ἡλίου νύκτα οἱ βόες δὲν τρώγουν μὲ τὴν συνήθη ἄρεξιν τῶν. Ἐνθυμηθῶμεν κύριοι καὶ τὸν Βάκωνα, ὅστις εὐλειποῦμαι εἰς τὴν ἐκλείψιν τῆς σελήνης. Τὸν ἀθήη καὶ σπασμοδικὸν γέλωτα τῶν μνηστῆρων, ὁ μάντις Θεοκλύμενος, ἐξηγήσεν ὡς ἀπαίσιον δι' αὐτοῦς προμήνημα (4). Καὶ σήμερον ὅταν τις γελᾷσθαι οὕτω, λέγει· «σὲ καλῶ μου νὰ μὲ τὰ βγάλλῃ ὁ Θεὸς αὐτὰ τὰ γέλωτά».

Ἡ Πηνελόπει, ὀμιλοῦσα μετὰ τοῦ Εὐμείου, καὶ μεταξὺ ἄλλων εἰπούσα καὶ περὶ τῆς ἐνδεχομένης τιμωρίας τῶν μνηστῆρων τας, ἤκουσε τὴν υἱὸν τῆς νὰ παταμισθῆ, ὅπερ καὶ ἐθεωρήσεν ὡς ἐπιβεβαιωτικὸν τῶν ὅσων εἶπε· ὅθεν καὶ λέγει τῷ Εὐμείῳ.

«Οὐχ ὄραξ, ὅ μοι υἱὸς ἐπέπταρε πᾶσιν ἔπασ-
[σιν;]» (5)

Καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἐνῶ ὀμιλοῦσε πρὸς τοὺς μυ-

ρίους περὶ καλῶν ἐλπίδων καὶ σωτηρίας, ἐπαρμισθῆ τις, ὅπερ καὶ ἐθεωρήθη ὡς ἐπιβεβαιωτικὸν, καὶ ἐπροσάρτησαν πάντες τὸν Θεόν. (1). Καὶ σήμερον λοιπὸν, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Κρήτην, ὅταν τις διαγῆται τι, καὶ παταμισθῆ ἕτερος, λέγει· γειά σου! καὶ ἀλήθεια λέω. Καὶ ὅμως ἄλλοτε ἐδῶ, ἔπρεπε νὰ ἦναι τις πολὺ προσεκτικὸς μὴν ἤθελε παταμισθῆ ἔμπροσθεν μυχρῶν εὐνοῦχος, διότι εὐτυχῆς θὰ ἐλογίζετο, ἐάν μόνον μὲ δαρμὸν ἀνελεήμονα, καὶ μὲ τὴν θλάσιν τῆς χειρὸς του, ἣ μὲ κἀνὲν κάταγμα τῶν πλευρῶν του, τυχὸν δὲ καὶ μὲ τὴν ἐξόρυξιν τοῦ ὀρθλακμοῦ του, ἐλύτρωσε τὴν ζωὴν του. Διὰ τὴν δὲ ἐγίνετο κμηϊώδης ὁ εὐνοῦχος, ὅταν ἔμπροσθεν του ἐπαρμισθῆτο ἀλλόθρησκός του, δὲν γνορίζω. Ἡ Πηνελόπει περιπτώσασα ἐν ἀγκάλῃς τὸν ἐκ τῆς Σπάρτης ἐπανελθόντα υἱὸν τῆς ἔλεγεν· «ἦλθες. Τί λέμαρχε, γλυκερὸν φάος!» (2). Καὶ ὁ Εὐμειὸς τὸ ἴδιον (3). Καὶ σήμερον μοῖαις «καλῶς τὸ φῶς μου καλῶς τὰ δυὸ σου μάτια.»

Ὁ Πρωτεὺς, ὅπως ἀπαλλαχθῆ ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Μενελάου, μετεμορφώθη εἰς λέοντα, δράκοντα, πᾶρθαλιν, ἀγρίοχοιρον, ὕδωρ, καὶ εἰς δένδρον ὑψιπέτηλον· ἀλλ' ὅλα ταῦτα εἰς μάτῃν ἀπέναντι τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Μενελάου· ὥστε καὶ ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ ἐνδώσῃ (4).

Ἴδου δὲ τί ἀναφέρω εἰς τὰ ὅποια ἐδημοσίευσα κατὰ τὸ 1842 Κρητικὰ μου.

«Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ηεδικῶς (ἣς ἡ ἐπισκοπὴ ὀνομάζεται Νεβρονήσου) ὑπάρχει ἐν χωρίῳ Κάτω Ἀστρακῇ (διότι εἶναι καὶ ἕτερον Ἄνω Ἀστρακῇ) καὶ ὑπ' αὐτὸ εἶναι σπήλαιον «Νεραϊδόσπηλος» ὑπὸ τῶν χωρικῶν καλούμενον· ὅθεν ἐξέρχεται ὕδωρ ἀρκετὰ ψυχρὸν καὶ καθαρὸν· μυθολογοῦν δὲ οἱ χωρικοὶ ὅτι εἰς αὐτὸ κατοικοῦν Νεραϊδες, καὶ ὅτι ὅταν τὰ ὕδατά του ἐξέρχωνται θοὰ, (τῇ ὁποίῳ καὶ συμβαίνει ὅτε γίνεται βροχὴ ἐαχθαία), τότε λούονται αἱ Νεραϊδες· κάθε δὲ 8—10 ἔτη ἐλιγοστεύει, καὶ ἔπειτα ἐξέρχονται, λέγουν, μὲ τὸ ὕδωρ πορτοκαλίαι μὲ πορτοκαλοφύλλα! μυθολογοῦν προσέτι ὅτι εἰς χωρικὸς ἀπὸ τὸ (πλησίον αὐτοῦ) Σγουροκεφάλι, μὲ τὸ νὰ ἔκρουε τὴν λύραν ὠραία· τὸν ἔπερνον εἰς τὸ σπήλαιον αἱ Νεραϊδες καὶ τὰς διεσκέδαζεν· οὗτος δὲ ἔρωτευεὶς μίαν, καὶ μὴν

(1) Ἰλ. Α. 418. Σ. 209. Ὀδύσ. Α. 61.

(2) Ὀδ. Τ. 403.

(3) Ἰλ. Α. 75.

(4) Ὀδύσ. Υ. 354.

(5) Ὀδύσ. Ρ. 545.

(1) Ἀναβ. Γ. κερ. Β'. 10.

(2) Ὀδ. Ρ. 41.

(3) Ὀδ. Η. 23.

(4) Ὀδ. Δ. 456—8.

ἐξέρων πῶς νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἔρωτά του, κατέφυγεν εἰς μίαν γραιὴν τοῦ χωρίου του, πρὸς τὴν ὅποιαν ἐξωμολογήθη τὸ πάθος του. αὐτὴ δὲ τὸν ἐσυμβούλευσεν ὅτι, καὶ ἂν στιγμὴν πλησιάσῃ νὰ φωνάξουν οἱ πετεινοί, ν' ἀρπάξῃ τὴν ἐρωμένην του ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ νὰ τὴν κρατῇ καλῶς, καὶ ἐπειδὴ ἡ Νεραΐδα θὰ μεταμορφωθῇ εἰς διαφόρους μεταμορφώσεις, αὐτὸς νὰ μὴν δελιάσῃ, ἀλλὰ νὰ τὴν βραστᾶ ἕως ὅτου φωνάξουν οἱ πετεινοί· ἐρωδιασμένος ὁ νέος μὲ τὴν συμβουλὴν ταύτην, καὶ μεταφερθεὶς εἰς τὸ σπήλαιον ὑπὸ τῶν Νεραΐδων ἤρχισε κατὰ τὴν συνηθειάν του νὰ κορύθῃ τὴν λύραν καὶ αὐταὶ νὰ χορεύουν· ὅτε ἐπλησίασεν ἡ ὥρα τοῦ νὰ φωνάξουν οἱ πετεινοί, παραιτεῖ τὴν λύραν, καὶ ἀρπάζει τὴν ἐρωμένην του ἀπὸ τὰ μαλλιά· αὐτὴ δὲ ἤρχισεν εὐθὺς νὰ μεταμορφωθῆι πότε εἰς σκύλον, πότε εἰς ὄφιν, πότε εἰς κάμηλον καὶ πότε εἰς πῦρ, ἀλλ' αὐτὸς ἀφοβῶς εἰς ὅλα ταῦτα, ἤκουσε τοὺς πετεινοὺς νὰ φωνάξουν, εἶδε καὶ τὰς λοιπὰς Νεραΐδας νὰ γίνωσιν ἄφαντοι· τότε καὶ ἡ ἐρωμένη του ἐπατέλαθε τὴν προτέρην τῆς ὠραίαν μορφήν καὶ ἠκολούθησε τὸν νέον εἰς τὸ χωρίον του. μετὰ τοῦ ὁποίου συζήσασα ἔν ἔτος, τῷ ἔτεκε καὶ υἱόν, χωρὶς ὅμως ποτὲ νὰ τοῦ προσφέρῃ οὐδὲ γρῦν ἢ παράδοξος καὶ ἀνυπόφορος αὐτῇ σιωπὴ τῆς, τὸν ἐβίασε νὰ καταφύγῃ πάλιν εἰς τὴν γραιὴν καὶ νὰ τῆς ἐκφράσῃ τὴν ἀθυμίαν του, ἣ δὲ γραιὴ τὸν ἐσυμβούλευσε ν' ἀνάγῃ καλὰ ἕνα φούρνον καὶ κρατῶν τὸ βρέφος εἰς χεῖρας νὰ εἰπῇ εἰς τὴν Νεραΐδα· δὲν θέλεις νὰ μὲ μιλήσῃς; ἰδοὺ καὶ ἐγὼ πῶς καίω τὸ παιδί σου, καὶ ταῦτα λέγωντας, νὰ προσποιηθῇ ὅτι θὰ βίβῃ εἰς τὸν φούρνον τὸ βρέφος. Ἐπράξε λοιπὸν κατὰ τὴν παραγγελίαν τῆς γραικίς· ἀλλ' ἡ Νεραΐδα μάλιστα τὸν εἶπε «μὴ σκύλε τὸ παιδί μου!» καὶ ἀρπάξασα αὐτὸ ἐγένεν ἄφαντος· καὶ ἐπειδὴ αἱ ἄλλαι δὲν τὴν ἐδέχθησαν εἰς τὴν συνοδίαν των, ὡς οὐσα πλέον μήτηρ, ἐκατοίκησεν εἰς μίαν βρῦσιν πλησίον τοῦ Νεραΐδοσπηλαίου, Λούτρα λεγομένην· καὶ τὴν βλέπουσι δις καὶ τρίς τοῦ ἔτους κρατοῦσαν τὸ βρέφος τῆς! Ἠρώτησα τὸν γέροντα χωρικόν, ὅστις μὲ διηγῆθη αὐτὸν τὸν μῦθον, ἕως πόσα ἔτη ἦτον ἀφ' ὅτου ἐγενε τοῦτο; μὲ ἀπεκρίθη ὅτι τὸ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν πάππον του, καὶ συμπεραίνει ὅτι πρέπει νὰ ἦναι ἕως 160 ἔτη. Καὶ καλὰ, γέροντά μου, τὸν εἶπα, εἰς τόσα χρόνια αὐτὸ τὸ παιδί δὲν ἐμπορεῖ νὰ μεγαλώσῃ; καὶ τί θαρρεῖς, ἀφέντη, μὲ λέγει, πῶς ἔτσι γρήγορα μεγαλύνουν ὅσοι ζοῦν χίλια καὶ 1500 χρόνια;

Τὸ ἐν λόγῳ σπήλαιον εἶναι πετρῶδες, τὸ δὲ ὕδωρ διερχόμενον διὰ τῶν χασμάτων, ἀποτελεῖ διὰ τοῦ φλοίσβου τὸν χορὸν καὶ τὰ τραγούδια εἰς τὰ ὅσα τῶν δευσιδαιμόνων.

Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀνέφερα τὸ σπήλαιον αὐτὸ ἄς προσθέσω καὶ ἕν ἀκόμη· Ἦρπετι κύριοι νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὸν Λαβυρίνθον τῆς Κρήτης, ὅπως ἰδῇ ἐν πράγματι καὶ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς σίχους·

«Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
«Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεὶ κέ τις ἀποπέσῃσιν
«Ὀρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχον-
[ται]» (1)

Ἴδου δὲ καὶ περὶ τούτου τί ὡς ἐγγίστα ἀναφέρει εἰς τὰ Κρητικά μου.

«Εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Λαβυρίνθου ὑπάρχουν ἀναριθμητοὶ νυκτερίδες, αἱ ὅσαι προσκολλημέναι εἰς τὰς ὀροφάς, κρέμονται ἢ μία ἀπὸ τῆς ἄλλης δίκην πυραμίδος ἀντιστρόφου, κάτωθεν δὲ ἡ κόρυς των ἀποτελεῖ ἑτέραν πυραμίδα, τῆς ὁποίας ἡ κορυφὴ ἐνοῦται σχεδὸν μὲ τὴν κάτωθεν ἄκρην τῶν νυκτερίδων· τὰ ζῶα ταῦτα, ὡς γνωστὸν, τὰς ἡμέρας ἡμεροῦσιν· ἀλλ' ἂν τις τὰς ἐγγίξῃ, ἢ μὲ τὸ κηρίον καύσῃ καμμίαν, τότε «τρίζουσαι ποτέονται» καὶ μὲ τὰς πτέρυγας των κτυποῦν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ φῶτα, καὶ προξενοῦν φρίκην τινὰ εἰς τοὺς δειλοῦς· ἡσυχάζουν ὅμως ἀμέσως εἰς τὰς θέσεις των, ἅμα σβυσθῶσι τὰ φῶτα καὶ γίνῃ σιωπὴ ἐπὶ δύο λεπτὰ. Ἀλλὰ περὶ τοῦ Λαβυρίνθου τῆς Κρήτης, εἰς ὃν ἐξάκις εἰσῆλθον, καὶ παρ' ὀλίγον ν' ἀφήσω ἐν αὐτῷ τὰ κῶλα· διότι τὴν τελευταίαν φοράν ἐπεριπλανώμενον ἐντὸς αὐτοῦ 11 σχεδὸν ὥρας· ἴσως ἄλλοτε ὀμιλήσω ὡς καὶ περὶ τινων ἄλλων τῆς Κρήτης, ὅπως δώσω ἀφορμὴν εἰς ἰκανώτερόν μου νὰ ὀμιλήσῃ σπουδαιότερον περὶ αὐτῆς, διότι ὡς γνωρίζετε καὶ ὑμεῖς, κύριοί μου, ἡ μεγαλόνησος καὶ μεγαλόνημος Κρήτη παρέχει πλουσίαν καὶ σπουδαίαν ἱστορικὴν καὶ ἀρχαιολογικὴν ὕλην.

Μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ πίστωσης, ἐξέταζον οἱ ἀρχαῖοι τὸ ἦπαρ τῶν θυμάτων περὶ τῶν μελλόντων· μετὰ τῆς αὐτῆς προσοχῆς καὶ πίστωσης παρατηροῦν καὶ σήμερον τὴν ὠμοπλάτην τῶν ὀπτῶν, καὶ ἰδίως τὴν δεξιάν, ἥτις κατὰ τοὺς πλατεσοκόπους προδεικνύει ἐπιθέσειν ἐχθρῶν, νίκην, ἤτταν, προδοσίαν, χαρὰν, εὐτυ-

χίαν προβάτων, θάνατον κλπ. περιπτώσεις δέ τινες; ὅπως τυχαίη, ἐπὶ τοσοῦτον ἔχουν ἐνισχυμέναν τὴν πρὸς τὴν πλατεσοκοπίαν πίστιν των, ὥστε οὐκ αἰτέρουν σχεδὸν τοὺς μὴ πιστεύοντας. Ἀκούσατε μίαν τοιαύτην περιεργὴν περιπτῶσιν!

Ἐίχα σύγγαμνον τὴν μακκαρίτην Ἰω Φραγκίσκην, ἀνδρὰ ἀρχαίωτάκτων καὶ ἱστορικῶν, διότι ἐγγραμμάτισεν εἰς ἕκ τῶν διακεκριμένων συντρόφων τοῦ περιβοήτου Κώστα Λεπενιώτου, ἀδελφοῦ τοῦ ἐπίσης περιβοήτου Κατσαντώνη, ἀμφοτέρων Κλεπτέρων ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ παρόντος αἰῶνος. Καὶ δευτερον ὑπῆρξε καὶ ὑποστράτηγος τοῦ Κηρχισκάκη ἀναρρέεται μάλιστα καὶ τὸ ὄνομά του εἰς ἕν ἀπὸ τὰ κλέπτικα τραχοῦδια. ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ προδοθέντος Λεπενιώτου πρὸς τὸν προδότην αὐτοῦ Νικοθέου.

«Νίκοι! ἔν εἶχες τὸν σκοπὸν δὲν μοῦ ἴδινε;
 «νὰ μᾶσω τὰ μπουλούκια μου ποῦ τ' ἄχω σκορ-
 [χαμπέρι
 «Τοῦ Τσόγκ' ἀπ' τὴν Νευρόπολι Φραγκίς' ἀπ'
 [τὴν Ρεντίνα
 «Κι' αὐτὸν τὸ Παληομαπατριά ἀπὸ τὸ Λιδω-
 [ρίκι;
 «Κι' νὰ ἴδωτε; τ' εἶν' πόλεμος; τ' εἶν' οἱ Λε-
 [πενιωταῖοι!

Τὸν Νικοθέον αὐτὸν ἐγνώρισα καὶ ἐγὼ διότι εἴζουσε μέχρι τοῦ 1845.

Συντρόφωντες λοιπὸν μὲ τῶν ἡμερῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ μου μετὰ τοῦ μακκαρίτου Φραγκίστα' ἐπῆρξεν τὴν ὁμοπλάτην τοῦ ὀπτοῦ ἀρνίου, καὶ ἀρῶν τὴν παρετήρησεν συνωφρυνθῆ καὶ τὴν πέταξε μετ' ἀγανακτήσεως! ἐγὼ δὲ ἐγέλασα καὶ τὴν εἶπα' δὲν βρουέσαι, ἀδελφὲ Φραγκίστα, νὰ πιστεύης καὶ σὺ. πῶς ἢ πλάτη τοῦ ἀρνίου καὶ τοῦ τράγου θὰ σὲ δεῖξῃ τί θὰ συμβῆ; ἐκεῖνος δὲ μετὰ σπουδαϊότητος; με ἀπεκρίθη' ἂμ' ἐσεῖ; ποῦ ἔξερες τὰ πολλὰ γράμματα δὲν τὰ πιστεύετε αὐτὰ, γιὰ βῶτα καὶ ἐμένα πόσα εἶδα ν' ἀληθεύσονται! ἕνα μοναχὰ νὰ σὲ πῶ καὶ νὰ θυμαῖσῃς. Ἐλπιμερῶς μὲ τὸν Λεπενιώτη σ' Ἀρχαριώτικῳ μέσῃ σ' ἕνα δάσος ποῦ μόν' ἀπ' τὸν θεὸ φοβούμαστε' εἶχαμ' ἀλήθειαν καὶ τὰ καρσούλια μας (σκοπιόρους). Ὁ Βελῆ Γκέκας ποῦ μᾶς κληροῦσε, ἀκούονταν κατὰ τὸ Φανάρι ὡς 10 ὥρας μακρὰ, ἀλλὰ φαίνεται πῶς μᾶς εἶχαν προδομένους! Κοντὰ λοιπὸν ποῦ θὰ βρασίλευεν ὁ ἥλιος, κάτσαμε νὰ ρᾶμε, καὶ πιάνει

ἕνας ἀπὸ τοὺς συντρόφους μας τὴν πλάτη, τὴν κυττάζει καλὰ καὶ μᾶς λέγει, πῶς ἀπὸ δύο μερικῆς φαίνεται πῶς θὰ μᾶς ζώσουν τὴν κῦτταξιν καὶ ἐγὼ τὴν πλάτη, καὶ τὸ εἶδα πῶς ἔτσι ἦταν! ἀλλάξαμε λοιπὸν τὸ λημέρι μας, καὶ ἐπήγαμεν ἀπὸ τὸ ἕλλο μέρος, κ' ἐκεῖ ἐπλαγιάσαμε, ἀλλ' εἶχαμε καὶ τὸν νοῦ μας, καὶ πρῶτον νὰ καλοῦγῃ ὁ ἥλιος, ἔρχεται τραχῆτος; τὸ καρσούλι μας καὶ μᾶς λέει πῶς; καμμιὰ ἐκατοστὴ φάνηκαν, καὶ πρέπει νὰ ἦναι ὁ Βελῆ Γκέκας; ἄραζουμε λοιπὸν τὰ τουρῆκια μας, καὶ πέρονουμε τὸ πλάγι, καὶ ὅτι βγήκαμεν ἀπὸ τὸ δάσος, βλέπομε κι' ἀπ' ἐκεῖ καμμιὰ ἐβδομηνταρῆ, καὶ εὐθὺς μᾶς τουρεκάνε καὶ λαβώνουν τρεῖς ἀπὸ μᾶς; ἐμεῖς εἴματε 18 νομάτοι, ἀδειάζουμε μὲ τὰ τουρῆκια μας καὶ μετὰ τὰ σπαθιά στὸ χέρι περνοῦμ' ἀπὸ μέσα τους, πήραμε καὶ τοὺς λαβωμένους μας; καὶ τοὺς τὰ πληρώσαμε δὲ κ' ἐμεῖς, ὕστερα ἀπὸ καμπόσις; μέρασι, καὶ μετὰ τὸ διάφορο μάλιστα, ἀλλὰ τί τὸ θέλεις, ποῦ ἐκείνη τὴν ἡμέραν πετάξαμε καὶ τῆς; κάποις μας; ἀρῆσαμε καὶ τὰ ταχάρια μας (πήρας; δερματινάς.) Ἐ! καλὰ αὐτὰ, τὸν εἶπα γελῶν, ἀλλὰ τὴν πλάτην τοῦ ἀρνίου διατὶ τὴν πέταξες; με θυμὸν! Δὲν εἶναι τίποτε, με λέγει, ἂς; ἴπ' νὰ χυθῇ ἀναχωρήσας; δὲ τὴν ἐπαύριον εἶπεν ἐμπιστευτικῶς εἰς ἕνα ἀξιωματικὸν μου. Βασίλη Γάκον, ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ μου θὰ συμβῆ ὅσον οὐπω θάνατος, τὸ ὅποιον καὶ μετὰ τὸ εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς, ὅταν μετ' ἐλίγης ἡμέρας, δι' ἐλλειψὴν ἱατροῦ ἀπεβίωσεν ἐν τέκνον μου.

Τοιαῦτα λοιπὸν, ὡς εἶπα, τυχαῖα περιπτώσεις, μετεβίβασκα εἰς τὰς ὁμοπλάτας τῶν ζώων, τῆς; Πυθίαι; τὰς προφητείας!

Ἐνθυμηθῶμεν δὲ κύριοι μεταξὺ ἀναριθμητῶν καὶ τὸν Κύρον, ὅστις ἐδωρήσατο 3000 δρακοῦς; ἦτοι 3000 λίρας; εἰς τὸν μάντιν Σιλανὸν, διότι ἐπαλήθευσεν τὸ ὅποιον, ἐκ τινος θυσίας προσέειπεν, ὅτι ὁ Ἀρταξέρξης δὲν θέλει πολεμῆσαι πρὶν παρέλθουν δέκα ἡμέραι, καὶ τὸ ὅποιον ὁ Κύρος ἐθεώρησεν ὡς πληρῆ ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του. (1)

Ὁ δὲ Κατσαντώνης, ὃν Λεπενιώτης; καὶ αὐτὸς, ὡς ἐπωνυμῆτο καὶ ὁ ἀδελφός; του, ὡς καταγόμενος ἀπὸ τὸ Λεπενῶν, χωρίον τῆς Ἀκκρηνιάς, ὀνομασθῆ ὅμως; οὕτω, διότι, ἐφηβος; ἀκόμη ὢν, ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ κλέπτης, (κατὰ τὴν τότε σημασίαν τῆς λέξεως;) γιὰ νὰ τὸν

(1) Ε. Ἀναθ. βιβλ. I. κεφ. 7. §. 18.

βγάλου καὶ αὐτὸν τραγοῦδ' ἡ δὲ μήτηρ του
δοάκις τὸν ἤκουε λέγοντα ταῦτα, τὸν ἀπέτρε-
πε λέγουσα, Κάτ' Ἄντων (Κάθου Ἄντων)
φρόνιμα! καὶ ὡς ἐκ τούτου τῷ ἔμεινε ἐπώ-
νομον τὸ Κατσαντώνης, ὡς μὲ τὸ εἶπεν ὁ μα-
κκαρίτης Φραγκίστας.

Ὁ ἄταφος νεκρῶς τοῦ Πατρόκλου, ἐμφανι-
σθεὶς κατ' ὄναρ εἰς τὸν Ἀχιλλεῖα τῷ εἶπεν·

«Θάπτε με ὅτι τάχιστα, πύλας αἶδαο πε-
[ρήσω. (1)

Καὶ σήμερον θάπτον τοὺς νεκροὺς ὅτι τά-
χιστα· οὐδέποτε ὅμως καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ
ἡλίου, διότι δὲν εἶναι καλὸν νὰ ἰδοῦν τὰ ἄ-
στρα τὸν νεκρόν. Καὶ ἡ Κασάνδρα κατηράτο
τὸν Ταλθύβιον, νὰ τὸν θάψουν νύκτα· ὡς πράγ-
μα ἀπαίσιον.

«Ἡ κακὸς κακῶς ταφήσῃ νυκτὸς, οὐκ ἐν
[ἡμέρῃ. (2).

Περὶ τῆς προλήψεως, τοῦ νὰ μὴ ἰδοῦν τὰ ἄ-
στρα τὸν νεκρόν, ἀκούσατε ἐν ἀείῳ ἱστορικόν·
Κατὰ τὸ ἔτος 1844 ὑπεκινήθη ἐν Ἀθήναις ἀ-
γρία ἐχλαγωγία κατὰ τοῦ ὑπουργείου τοῦ ἀει-
μνήστου Μαυροκορδάτου· ὁ μακκαρίτης Στρα-
τηγὸς Καλλέργης ἦτο στρατιωτικὸς διοικητὴς
τῆς πρωτεύουσας, ἐγὼ δὲ στρατιωτικὸς ἀστυ-
νόμος· τρεῖς δὲ ὥρας περίπου πρὸ τῆς δύσεως
τοῦ ἡλίου ἡ ἐχλαγωγία ἔλαθε σπουδαίως διχ-
στάσει, ὅτε καὶ ἐφρονέθη εἰς, τὸν ὁποῖον οἱ
ἐχλαγωγοὶ ἀντεποιήθησαν ὡς συνέταξρόν των,
καὶ φροσθέντες αὐτὸν τὸν μετέφεραν, βρωῶντες
καὶ κεκραγότες ἐμπροσθεν τῶν ἀνακτόρων, ἵνα
τὸν ἴδῃ καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πεισθῇ ὅτι οἱ ὑ-
πουργοὶ τοῦ φανεύουσι τοὺς ἀφρωσιωμένους του!
εἶχε δύσει πλέον ὁ ἥλιος καὶ σχεδὸν περὶ λύχων
ἀφᾶς, ἐπέστρεψαν μετὰ τοῦ νεκροῦ των, ἐκ τῶν
ἀνακτόρων, ὅτε καὶ τοὺς ἀπῆντησα πλησίον
τῆς Καπνικαρέας. Ἐγὼ ἔν καὶ ὑπάλληλος τοῦ
ὑπουργείου, ἔχαIRON ὅμως καὶ δημοτικότητα·
εἰσεχώρησα ὅθεν θαρραλέως ἐν τῷ μέσῳ αὐ-
τῶν καὶ ἐμεταλλευθεὶς τὴν πρόληψιν τοῦ ὅτι
δὲν πρέπει νὰ ἰδοῦν τὰ ἄστρα τὸν νεκρόν, ἤρ-
χισα γεγωνεῖν τῇ φωνῇ νὰ τοὺς ἐπιπλήττω,
ὡς ἀθεοφόβους διὰ τὴν ἀθειμοσυγίαν των αὐ-
τὴν, ἔχοντας ἐκτεθειμένον τὸν μακκαρίτην καὶ
ἀειμνήστον, εἰς τὰ ἄστρα καὶ μάλιστα αἵματω-

μένον· ἔλατε μαζὴ μου, ἐφώνησα, καὶ ἐκείνοι
μηχανικῶς πως μὲ ἠκολούθησαν, καὶ τινες μά-
λιστα, τῇ προτροπῇ ἐννοεῖται τοῦ Βάκχου, ἐ-
κραύγασαν καὶ τὸ ζήτη ὁ πατριώτης Χουρ-
μούζης! ἐννοεῖται δὲ ὅτι καὶ ἐγὼ γεγηθὼς διὰ
τὴν ἐπιζῆλον αὐτὴν ζητωκραυγὴν τοὺς πύχα-
ρίστηκα μὲν ἀλλ' ἐτάχυνα καὶ τὰ βήματα πρὸς
τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου καὶ ἐναποθέσας τὸν μα-
κκαρίτην, ἔκλεισα καὶ τὴν θύραν αὐτὴ ἤρκεσεν,
ὅπως διαλυθῇ ὁ ὄχλος ἐκείνος· ἀλλ' οὐχ ἦτ-
τον τὸ ὑπουργεῖον ἐβιάσθη νὰ παραιτηθῇ, διό-
τι καὶ ὁ Μαυροκορδάτος δὲν ἤθελεν ὅπως ἐξ
αἰτίας τοῦ γίνῃ αἵματοχυσία· καὶ ὁ Κωλέττης
ἦτο πλέον ὁ διὰδοχός του.

Ἐὰν δὲ κύριοι κατέλωμεν 7—8 ἀπὸ τοῦ
Ὁμήρου αἰῶνα, εἰς δηλαδὴ τοὺς χρόνους τοῦ
Θεοκρίτου, θὰ ἴδωμεν, ὅτι καὶ σήμερον πρε-
σβεύεται ἀπαρραλλάκτως τὸ

«Ἄλλεται ὁ ὀφθαλμὸς μου ὁ δεξιός· ἤραγ' ἰ-
[δοῦν αὐτάν; (1)

Διότι λέγουν· «τὸ δεξιὸν μου τὸ μάτι παίζει
κάτι καλὸ θὰ ἰδῶ.»

«Ὁ; μὴ βρακανθῶ δὲ, τρεῖς εἰς ἐμὸν ἔπτουσα
[κόλπον (2)». καὶ

«Τοιαῶδε μυθίζουσα, τρεῖς εἰς ἔδον ἔπτουσε κόλ-
[πον» (3)

ἔπτουσι δηλαδὴ τρεῖς εἰς τὸν κόλπον των. πό-
τε μὲν ὡς ἀλεξίθρακον, καὶ τότε λόγῳ ἀπο-
τροπιασμοῦ.

Σήμερον δὲ ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, γίνεται
ἀπαρραλλάκτως· τὸ πρῶτον ὅμως γίνεται ἀντι-
θέτως· πτόουν δηλ. τρεῖς εἰς ὄντινα· καὶ μά-
λιστα εἰς τὰ βρέφη, ὅταν ὑποπτεύονται μὴ
τὰ βρακανθῶν.

Καὶ σήμερον οἱ κρωγμοὶ τῶν κοράων, ἡ
ἀλεκτροφωνία τῆς ὄρνιθος, οἱ ἐν νυκτὶ ὄρυγμοὶ
τῶν κυνῶν, τὸ μονότονον φώνημα τῆς γλαυ-
κῆς καὶ ἡ συνάντησις σεσημειωμένου, θεωροῦν-
ται ὡς ἀπαίσια, ὡς καὶ τὸ νὰ διέλθῃ τις ἐμ-
προσθεν ἰδοιποροῦντος! ὁ δὲ νέος Ὀδυσσεὺς
εἶχε τὴν παράδοξον πρόληψιν νὰ θεωρῇ ὡς ἀ-
παίσιον τὴν συνάντησιν καλογήρου, καὶ ἰδίως
ὅταν ὠδοιποροῦσε κατὰ τῶν πολυμίων!

Ἄλλὰ περὶ αὐτῶν καὶ ἄλλων ὁμοίων αὐτοῖς
ἴσοι· ἄλλοτε ὁμιλήσω λεπτομερέστερον.

(1) Ἰλ. γ. 71.

(2) Τρφιδ. 447.

(1) Εἰδ. Γ. 37.

(2) Εἰδ. ς. 39.

(3) Εἰδ. Κ. 11.

Ἄς παραλληλίσωμεν ἤδη καὶ τὰ γεύματα. Ἄλλ' ἀνεθῆτε παρακαλῶ νὰ υπερβῶ ὀλίγον τὴν κρηπίδα, ἥτοι νὰ ἀναφέρω λεπτομερέστερον τὰ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερόμενα γεύματα, ὅχι ὅπως ἐγὼ σὰς ἐξηγήσω τὸν Ὅμηρον, διότι αὐτὸ θὰ ἦτον ἀρκετὰ γελοῖον, νὰ διδάξῃ δηλαδὴ, ὡς τὸ λέγουσιν καὶ οἱ Κρήτες, ὁ ἀκάτερος τὸν κατεγάρη, ἀλλὰ πρὸς εὐκολωτέραν κατανόησιν τοῦ παραλληλισμοῦ.

Οἱ ἥρωες τοῦ Ὁμήρου παρεσκευάζαν ἰδίαις χερσὶ τὴν τροφὴν τῶν ἑννοεῖται λοιπὸν ὅτι αἱ τότε συνταγματικαὶ μεγαλειότητες, οὐδ' ἀρχιμαγειροὺς εἶχαν, οὐδὲ μαγειροὺς μὲ τὰ μαρμετόνια τῶν, ἀλλὰ μὲ τὰς βασιλικὰς χεῖρας τῶν, παρεσκευάζαν καὶ τὴν βασιλικὴν τροφὴν τῶν, οὐδόλως ἄλλως διαφέρουσιν τῆς τῶν ἰδιωτῶν.

Καὶ ὁ μὲν ἕξοχος τῶν ἡρώων ὁ δῖος Ἀχιλλεύς, ἔεμενε τὰ κρέατα.

« . . . . . τάμενε δ' ἄρα δῖος Ἀχιλλεύς.

«Καὶ τὰ μὲν εὖ μίστυλλε καὶ ἀμρ' ὄβελοῖσιν
[ἔπειρεν]» (1)

ὁ δὲ πολύχινος Ὀδυσσεύς, τὸ μέγα κῦδος τῶν Ἀχαιῶν, καὶ ἐκαυχᾶτο μάλιστα διὰ τὴν μαγειρικὴν ἐπιτηδεϊότητά του.

« . . . . . οὐκ ἄν μοι ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος

« . . . . . δαιτρεῦσαι τε καὶ ὀπτήσαι. (2)

Τὸ δὲ κυρίως ἔδεσμά τῶν ἦτον κρέατα βόεια, χοίρεια, προβάτεια καὶ αἴγεια, ἐπροτιμοῦντο δὲ τὰ δύο πρῶτα καὶ ἰδίως τὰ βόεια, καὶ ἄπαντα πάλιν τὰ καθεστηκίαις ἡλικίας» «βουὸν πενταέτηρον, βουὸν ἀγελαῖον, σῶας σιάλους, ὄν πενταέτηρον, δῖς μεγάλους, πίνας αἰγας (3) Ἴτὰ δὲ νεογνά καὶ μάλιστα τὰ ἀρνία καὶ τὰ ἐρίφια ἐθεωροῦσαν ὡς τροφὴν θελυδριῶν καὶ ἀνάνδρων» ἔθεν καὶ ὁ Πρίαμος ἐν τῇ ἀγνακτῆσει τοῦ ἐπιπλήττων τοὺς υἱοὺς τοῦ ἀπεκάλει αὐτούς,

«Ἄρῶν ἡδ' ἐρίφων ἐπιδημίους ἀρπακτῆρας» (4)

Πηχῶν ὕμῳ καὶ νὰ ἀπειχον τῆς τροφῆς νεογῶν, ἵνα μὴ ἐλιγοστεύουν τὰ κρέατα, ὡς

ἐκ τῆς πολλῆς κρεωφαγίας τῶν, ὡς ἦτον ἔπειτα καὶ νόμος ἀπαγορεύων. Ἐπιγονῆς ἔνεκα τὴν σραγὴν προβάτου ἀπέπτου ἢ ἀτόκου» καὶ ὡς ἦτον καὶ εἰς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀπηγορευμένη, ἐπὶ ποιητῆ ἀγγόντες, ἢ πρὶν τοῦ ἀγ. Γεωργίου σραγὴ ἀρνίων μολονοῖσι καὶ τότε ἤξευραν οἱ εὐσυνειδήτοι κρεωπῶλαι τὸν τρόπον, δι' οὗ καὶ τὰς ἀπαγορεύσεις τῆς ἐξουσίας νὰ παραβῶνται, ὡς καὶ σήμερον δηλαδὴ, καὶ τὴν ἀγγόνην ν' ἀρνίον δι' ἄλλων τραχίλους!

Ἐτρωγαν δὲ οἱ ἥρωες τὰ κρέατα ὀπτὰ καὶ εἰς μικρὰ τεμάχια, περασμένα εἰς ὄβολους, ὡς τὸ Τουρκικὸν κερπάκι καὶ τὰ ὀπτὰ ἀλάτιζαν ὅταν τὰ ἔθεταν ἐπὶ τοῦ πυρός (1)

Ζωμοῦ δὲ (διότι οὐδὲ κοχλιαρίου μνεῖα γίνεταί, οὐδὲ μιστύλης) καὶ κρέατα βραστά δὲν τὰ εὐσυνήθιζαν ἄπαξ μόνον ἀναφέρει περὶ βραστοῦ, ἀλλὰ καὶ τούτου ὡς ἐν παραδείγματι παρμολιάζων δηλ. τὸν ἐκ τοῦ πυρὸς κοχλιάζοντα ποταμὸν Ξάνθον, μὲ τὸν ἐντὸς λέβητος ζεόμενον χοῖρον «κνίσσῃ μελδόμενος.» (2) μὴ ἄρα ἢ ἔσεις τοῦ «ἀπαλοτρεφούς» ἐγένετο πρὸ πάντων διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ λίπους του; ἀλλὰ τότε πομάδας δὲν μετεχειρίζοντο!

Τὸ δὲ ἐν τῷ Ἀθηναίῳ συμπέρασμα, ὅτι ὁ παρὰ τοῦ Κτησίου, κατὰ τοῦ Ὀδυσσεῶς σπενδομισθεῖς βόειος πύος (3) ἦτον βραστός, διότι καὶ οὐδεὶς ὀπτῆ βόειον πόδα (4) εἶναι συμπέρασμα βεβαιωμένον Ἰωνδιότι ἂν μετὰ πολλοῦς ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου αἰῶνος, ὅτε καὶ ἡ ποιικιλία τῶν ἔδεσμάτων εἶχε φθῆσει εἰς τὸ ἐπάπειρον, οὐδεὶς ὀπτα βόειον πόδα, δὲν ἔπειτα ἐκ τούτου ὅτι καὶ οἱ ἥρωες τοῦ Ὁμήρου δὲν τὸν ὄπτου, ὅτε μάλιστα καὶ ἡ μαγειρία τῶν ἐπεριόριζετο εἰς μόνον τὸ ὀπτόν καὶ Βον διότι οὐδ' εἰς αὐτὰς τὰς τραπέζας τῶν υπερηλίων μνηστήρων, οὐδ' εἰς ἐκεῖνας τῶν τρυφηλῶν Φαιάκων μνεῖα βραστοῦ γίνεται.

Ἐπίσης οὐδὲ ἰχθύς εὐσυνήθιζαν καὶ ἀναφέρει μὲν δῖς ἐν τῇ Ἰλιάδι (5) καὶ πεντάκις ἐν τῇ Ὀδυσσεῖα (6) περὶ ἄγρας ἰχθύων, καὶ δικτύων καὶ ἀγκίστρων, ἀλλ' ὡς ἐν παραδείγματι δῖς δὲ μόνον ἀναφέρει καὶ περὶ ἰχθυοφα-

(1) Ἰλ. Ι. 214.

(2) Ἰλ. Φ. 362—3.

(3) Ὀδυσ. Γ. 299.

(4) Ἀθ. Β. ἔλ. Ι. 45—46.

(5) Ἰλ. Ε. 487. Π. 407.

(6) Ὀδυσ. Α. 262. Μ. 252. 331—2. Τ. 448. X 384.

(1) Ἰλ. Ι. 209.

(2) Ὀδυσ. Ο. 321—3.

(3) Ἰλ. Β. 403. Π. 314 Ὀδυσ. Ξ 449. Ρ 480—1.

(4) Ἰλ. Ω. 262.

γίας, πρῶτον τοῦ ἐταίρου τοῦ Μενελάου, οἵτινες ἐν τῷ Φάρῳ τῆς Αἰγύπτου δι' ἑλληψιν κρέατων, «ἰχθυάσκαον γναμποῖς ἀγχιστροισιν» (1) καὶ δεύτερον τοῦ ἐταίρου τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ αὐτοὺς ἐν τῇ Θρινακίᾳ νήσῳ· «ἀλπητούντες ἀνάγκη, ἔχρηον ἐπέπεσαν ἰχθῦς» κλπ. (2) Καὶ ἐν τούτοις, οὐδ' ὁ Μενελάος ἔφαγεν ἐν ἰχθύσι, οὐδ' ὁ Ὀδυσσεύς. Πιθανὸν λοιπὸν νὰ ἔτρωγαν καὶ ἰχθύας οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ πορισθῶσι κρέατα, εἴτε δι' ἔνδειαν, εἴτε δι' ἑλληψιν ὡς π. χ. οἱ ἐταῖροι τῶν δύο ῥηθέντων βασιλέων, οἵτινες καὶ διὰ τὸ ἐνδεδυμένον, ἔφεραν μεθ' ἑκαστῶν καὶ ἄγχιστρα, διότι βεβαίως δὲν τὰ κατεσκέυασαν τότε.

Ὅτι δὲ δὲν ἔτρωγαν ἰχθῦς, ὡς δῆθεν τροφήν τρομηλὴν, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἀμφισβητήσιμον, διότι καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ τρομηλοὶ, συνάμα δὲ καὶ νησιῶται, Φαίακες, ἰχθῦς εἰς τὰς τραπέζας τῶν δὲν εἶχαν ἦσαν ἄρα οἱ τότε ἀπολύτως κρεοφάγοι.

Ἐπίσης καὶ περὶ πτηνῶν μαγειρευμένων μνεῖα δὲν γίνεταί· οὔτε καὶ περὶ ἔπωρῶν καὶ ἐλαιῶν ἐν τῇς τραπέζαις τῶν ἐνῶ μετ' ἀπαρχαμίλλου χάριτος καὶ λεπτομερείας, περιγράφει τὰ ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Ἀλκινόου βρούντα ἔπωρῶν δένδρα, καὶ ἐλαίαις τηλεθώσας· (3). Πρὸ τοῦ κρέατος, ἐπρογεύοντο τὰ σπλάχγχα· «σπλάχγχα ἐπάσαντο» καὶ κατόπιν τοῖς διέμενον ὁ δαιτὸς τὰ κρέατα, εἰς ἴσας μερίδας· εἰς τοὺς ἐπισχημοτέρους ὅμοις ἐδίδοντο καὶ περὶ πλεόν, ἵνα προσφέρωσι καὶ αὐτοὶ εἰς ἄλλους ὡς δεῖγμα τιμῆς καὶ ὑπολήψεως (4). Τὸ δὲ ἐκλεκτότερον μέρος εἶχον τὰ νώτα. «Νώτοισιν διηνεκέσσι γέραιρε» (5) ἀναφέρει δὲ καὶ ἐν ἔδρασμα, ἀλλ' ἄπαξ ἐν ταῖς τραπέζαις τῶν μνηστήρων, γαστέρας αἰγείας ὀνθυλευμένας πιμελῆ καὶ ἀίματι καὶ ὀπτομένας ἐπὶ τῶν ἀνθρακίων (6).

Ἐκτὸς δὲ τῶν γλωσσῶν, τὰς ὁποίας κείοντες εἰς τὸ τέλος τοῦ γεύματος ἔσπενδον, ἰδίως τῷ Ἑρμῇ, περὶ οὐδενὸς ἄλλου μέρους τῆς κεφαλῆς, γίνεταί μνεῖα· ἄπαξ δὲ μόνον ἀναφέρει καὶ περὶ μυελῶ προδύατο (7) δι' οὗ ἀνετρίφετο ὁ υἱὸς τοῦ Ἐκτορος, ἀλλὰ διὰ τῆς

φράσεως αὐτῆς ἐννοοῦσεν, τροφήν λιπαρὰν καὶ ἡδίστην. (Παράφ. Δούκα Πλ. X. 501 ἐν ὑποσημειώσει). Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἰλιάδι ἀναφέρει μὲν κρατῆρας καὶ οἶνον, οὐχὶ δὲ ὅτι ἔμειγνον καὶ ὕδωρ, ἂν καὶ κρατῆρ, ὑπονοεῖ καὶ κρᾶσιν οἴνου καὶ ὕδατος· ἐν δὲ τῇ Ὀδυσσεΐ δις μόνον, γίνεταί· καὶ μνεῖα ὕδατος ἐν τῷ οἴνῳ· «οἱ μὲν ἄρ' οἶνον ἔμισγον ἐνὶ κρατῆρσι καὶ ὕδωρ» (1)

Ὁ δὲ Ὀδυσσεύς ἐπαινῶν τῆς Ἰσμάρου τὸν οἶνον, λέγει ὅτι καὶ ἂν ἐμίσαγετο μὲ εἰκοσι μέρη ὕδατος, πάλιν διετηροῦτε τὴν ἡδύτητά του (2).

Ἐν παρεκβάσει δὲ κύριοί μου, λέγουσι ὅτι Ἰσμάρκος εἶναι ἡ Μαρώνεια, ἥτις καὶ σήμερον παράγει οἶνους καλοῦς, μ' ὄλην τῆς οἰνοποιίας, τὴν νησιότητά. καὶ ὅτι ὀνομάσθη οὕτω ἀπὸ τὸν ἱερέα Μάρωνα· ὁ δὲ λεγόμενος Μαρώνειος οἶνος, ἦτοι ἐκλεκτός, ὀνομάσθη λέγουσι οὕτω ὄχι ἀπὸ τῆς πόλεως τὸ ὄνομα, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἱερέως Μάρωνος, ἐν δὲ τῇ μυθολογίᾳ ἀναφέρεται ἄλλως· ὅτι δηλ. ὁ μεγαλειόβηλος Ὀσίρις, ὅστις περιήλθε τὸ πλεῖστον τῆς γῆς, κατὰ συνέπειαν καὶ τὴν Θράκην, εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ μεταξὺ ἄλλων εἰδημόνων, καὶ τὸν Μάρωνα, ἔμπειρον τῆς ἀμπελοουργίας· τὸν ὅποιον καὶ ὑπεργέρων πλεόν, ἀρῆκεν εἰς τὴν Θράκην ἵνα ἐπιμελήται τὴν ἀμπελοφυτεῖαν, καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ κτίτωρ τῆς ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθείσης Μαρωνείας. Μάρων δὲ ἐκαλεῖτο καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς αἰρέσεως τῶν Μαρωνιτῶν, καὶ ἀποτελούντων σήμερον ἴδιον ἔθνος ἐπὶ τοῦ Λιβάνου· καὶ τῶν ὅποιον πολλὰ τελετὰ καὶ τινα δόγματα ὁμοιάζουσι μὲ τὰ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας Ἀναγνωρίζουν δὲ τὸν Πάπαν ὡς κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας τῶν, ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῶν τιτλοφορεῖται «Πατριάρχης Ἀντιοχείας».

Ἄν καὶ ἐν στρατοπέδῳ, οἱ Ἕρωες τοῦ Ὀμήρου, εἶχαν σὺν ἄλλοις πολλοῖς καὶ τραπέζας καὶ δίφρους ὅπως ἀναγκυτικότερον τρώγοσι. Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἰλιάδι, νήψμον τῶν χειρῶν πρὸ τοῦ γεύματος δὲν ἀναφέρεται, ἐν τῇ Ὀδυσσεΐ ὅμοις πάντοτε σχεδόν.

Προπόσεις, φαίνεται δὲν τὰς πολυενομήθικας ἄπαξ μόνον ἐν τῇ Ἰλιάδι βρεθῆς γίνεταί μνεῖα ὅταν ὁ Ὀδυσσεύς γεμίσει τὸ ποτήριόν του καὶ ἀποτανηθῆς πρὸς τὸν Ἀχιλλεῖα εἶπε. «Χαῖρε Ἀχιλλεῦ!» (3) τὸ ὅποιον σήμερον οἱ ὀρενοὶ μακ

(1) Ὀδ. Δ. 368—9.

(2) Ὀδ. M. 330.

(3) Ὀδ. H. 445.

(4) Ὀδ. Θ. 473.

(5) Πλ. H. 321.

(6) Ὀδ. Σ. 44.

(7) Πλ. X. 504.

(1) Ὀδ. A. 110.

(2) Ὀδ. I. 209.

(3) Πλ. I. 255.

θὰ τὸ ἔλεγον, «στὴν ὑγείᾳ σου καπετὰν Ἀχιλλεύα». Καθὼς δὲ τῶν κρατιῶν, οὕτω καὶ τοῦ οἴνου μεγάλην ἐποιούσαν κατανάλωσιν διότι ἀροῦ ἐπιναν ἐν τῷ γέσματι ἐπεικῶς, ἔπιναν καὶ κατόπιν, πότε μὲν σπένδοντες Διὶ τερπικερῶν, καὶ πότε ἄλλοις Θεοῖς, καὶ πότε καὶ ἡμενοί, ἐπὶ Ὁρόνῳ, ἔπιναν, ὡς π. χ. καὶ ὁ Ἀλκίνοος ὅστις «οἶνοπόταζεν, ἀθάνατος ὡς» (1).

Καὶ ἐν τοσούτῳ μ' ὄλην τὴν πολυποσίαν τῶν αὐτῆν, ἐπροφυλάττοντο ὅμως καὶ ἀπὸ τῆς μέθης, τὴν ὅποιαν καὶ ἐθεωροῦσαν ἀξιοκακίστην καὶ ὀλεθρίαν. Διὸ καὶ ἐν τῇ ὄργῃ τοῦ ὁ Ἀχιλλεύς ἐνομαζέει τὸν Ἰγαμέμνονα οἰνοβαρῆ, ἂν καὶ δὲν φαίνεται τοιοῦτος. Καὶ ὁ Εὐρύμαχος ἐπιπλήττων τὴν Ὀδυσσεά, τὸν λέγει.

«Ἢ βράσε οἶνος, ἔχει φρένας» (2).

Τὰς δὲ ὀλεθρίας συνεπείας τῆς μέθης ὑπέδειξεν ὁ Ὅμηρος καὶ διὰ παραδειγματῶν. π. χ. τὴν ἐκ τῆς μέθης προελθοῦσαν ὀλεθρίαν διαίρεσιν τῶν Ἑλλήνων, ὅταν ἐτοιμάσθησαν νὰ ἐπιστρέψουν πλεόν εἰς τὰς πατρίδας τῶν. «Οἶνω βεβαρῆτος υἱὲς Ἀχιλῶν» (3), τὴν ἐξομμάτωσιν τοῦ πελοποννήσου καὶ θηριώδους Κύκλωπος παρ' ἀνθρώπου μηδαμινῷ «δαμασάμενος φρένας οἶνω» (4), τὸν ὀλεθρον τοῦ Ἑλπίνορος, ὃν ἀπόλωσεν «αἶσα κακὴ καὶ ἀθέρφατος οἶνος» (5).

Καὶ ταῦτα μὲν κύριοί μου τὰ γέσματα τῶν ἥρωων. Πρὶν δὲ ἀναφέρει καὶ περὶ τῶν γευμάτων τῶν ἡμετέρων, θὰ λάβω τὴν τόλμην νὰ κάμω μίαν παρατήρησιν ὁ δὲ θεῖος Ὅμηρος Ἰάεωσ γενέσθω μοι.

Εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ὁ ἀπαράμιλλος εἰς τὴν ἐπαγωγὴν περιγραφὴν ἀπειραρίθμων λεπτομερειῶν δαιμόνιος Ὅμηρος, δὲν ἦτον βεβαίως καὶ ἀνθρωπίνως δυνατὸν, μ' ὄλην τῆς θεᾶς τὴν ἀντίληψιν, ν' ἀναφέρει καὶ περὶ πάντων, τὰ ὁποῖα ἄλλως καὶ ὑπονοοῦνται. Τριῶν ὅμως ἢ ἀποσιώπησις, εἶναι ἐπισιθητή. Λογ. Πῶς ἦναπὸν τὸ πῦρ, διότι καὶ ἔσβεσσαν νὰ διαμμένη ἦτον ἀδύνατον μόνον περὶ τῆς διατηρήσεώς του ἀναφέρει (6). Βον. Πῶς κατεσκευάζον τὸν ἄστυν. καὶ Γον. Ἢ παντελῆς Ἑλληψις λύχων, ἐνθ' ὀλλάκις ἀναφέρει περὶ ἐλαίου διότι καὶ

ἀπορίας ἕξιν εἶναι, πῶς τὰ μέγαρα τοῦ Μεγελίου καὶ τοῦ Ἀλκινόου, τὰ μὲν τοῦ πρώτου ἐξαστράπτοντα τῷ πλούτῳ δίκην ἡλιακῶν ἀκτίνων (1), τὰ δὲ τοῦ δευτέρου

«Χάλαροι μὲν γὰρ τοῖχοι . . .

» περὶ δὲ ὀριγῶς κυάνιοι.

» γρύσειαι δὲ θύραι . . .

» ἀργύρεαι δὲ σταθμοὶ ἐν χαλλῆῳ ἔστασαν [ουδῶ] κλπ. (2).

«ἐν δὲ Ὁρόνοι . . . ἔνθ' ἐνὶ πέπλοι

» λεπτοὶ εὐνητοὶ βεβλήκατο, ἔργα γυναικῶν» (3)

πῶς λέγω ὅλα ταῦτα δὲν ἐμυροῦντο ἀπὸ τὸν καπνὸν τῶν ἡμμένων δαδῶν δι' ὧν ἐρωτίζοντο τὰς νύκτας, ἀροῦ μάλιστα καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, παρήγγελλε νὰ μεταθέσῃν τὰ ὄπλα του, ἐπὶ προφάσει ὅτι ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐφθέρωντο ὑπὸ τοῦ καπνοῦ (4). Ἄπαξ δὲ μόνον ἀναφέρει περὶ λύχων χρυσοῦ καὶ τούτου πάλιν κρατουμένου ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς (5). Καὶ ἀναφέρονται μὲν ἐν τῇ βατραχομουμουχίᾳ, λύχων μεσόμυρα, ἐξ ὧν κατεσκευάσαν τὰς ἀσπίδας τῶν οἱ ἀρειμάνειοι ποντικοί, καὶ λύχοι τῶν ὁποίων ἔτρωγαν τὸ ἔλαιον (6), ἀλλὰ ὡς γνωστὸν σήμερον ἀμυρῶσπεται ἡ γνησιότης τοῦ πονήματος.

Ἄς ἴδωμεν ἤδη καὶ τῶν ὀρειῶν μας τὰ ἐν ὑπὸ κίθρον, ἐν ἐνορταῖς καὶ πανηγύρεσι γεύματα. τὰ ὁποῖα ἔρχονται συνήθως ἀπὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἂν ὁ καιρὸς εἶναι εὐνοϊκός, ἄλλως δὲ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ διαρκῶν μὲχρι τοῦ σεπτεμβρίου.

Ἄλλ' ἵνα τὰ παραστήσῃ τις πιστῶς, πρέπει νὰ ἦναι καὶ Λιθάνιος ὁ σοφιστής. Ἰδοὺ δε τὴν μὲχρῆ τινα ἀπὸ τὴν «περὶ πανηγύρεως ἑκφρασίν του».

«Πανηγύρεωσ δὲ μελλουσῶν μὲν πόθος ἀνθρώπων, παρουσῶν δὲ ἡδονή, πεπαυμένωσ δὲ μνήμη . . . ὧν προσιουσῶν παρασκευάζονται μὲν μετ' εὐθυμίας ἄνθρωποι, οἱ μὲν πολλοὶ ταῦτα, ἀρ' ὧν ἐστιάζονται λαμπρῶσ. Καὶ ἀργόθεν μὲν ἄγεται βοσκήματα καὶ οἶνος καὶ τ' ἄλλα ὅσα ἂν ἐξ ἀγροῦ γένοιτο. . . Ἐσθλάτῃ τε ἐκκαθαίρουσι, καὶ σπεύδει

(1) Ὀδύσ. Ζ. 309.

(2) Ὀδύσ. Σ. 391.

(3) Ὀδύσ. Γ. 139.

(4) Ὀδύσ. Γ. 454.

(5) Ὀδύσ. Α. 61.

(6) Ὀδύσ. Ε. 490.

(1) Ὀδύσ. Α. 45.

(2) Ὀδύσ. Ε. 86—9.

(3) Ὀδύσ. Η. 96.

(4) Ὀδύσ. Η. 290. Γ. 9.

(5) Ὀδύσ. Γ. 34.

(6) Βατραχ. 129, 180.

» ἕκαστος ὕπως ἂν διὰ πάντων ἐορτάσῃ. Ἦ-
 » λίου δὲ ἀνίσχοντος ἐν ἐσθίμασι λαμπροῖς
 » ἐπὶ τὸν νῶν φοιτῶσι, θεραπεύουσιν τε θεῶν
 » τούτων, ὧ τελεῖται ἡ πανήγυρις. Εὐχαὶ δὲ
 » πολλαὶ πανταχοῦ, καὶ πρὸς ἀλλήλους ῥή-
 » ματα εὖρημα. Ἐπειδὴν δὲ αὐτοῖς εὖ ἔχη
 » τὰ πρὸς τὸν θεόν, διαδέχονται τράπεζαι. . .
 » φιλοτιμία δὲ καὶ ἄσματα, κατηρῆς δὲ οὐ-
 » δεῖς, ἀλλ' ἀνεῖται πρὸς εὐφροσύνην τὰ πρό-
 » ποπα, καὶ πᾶν ὅτι λυπρὸν ἐν δευτέρῳ
 » γίνεται. Τὰ δὲ ἡδονὴν ἔχοντα μόνα ἀνθεῖ.
 » Πολλοὶ δὲ κομασταὶ καὶ αὐτῶν ἦδη. . .
 » τότε καὶ εἰς μέθην πειν οὐ πᾶν ὄνειδος;
 » δοκεῖ γὰρ πως τὴν τούτου αἰσχύνῃ ὁ καιρὸς
 » ἀφαιρεῖν' ληγοῦσις δὲ πανηγύρεως εὐχαὶ περὶ
 » αὐτοῦς καὶ παιδᾶς καὶ ἐπιτηδεύουσιν κλπ.»

Τοιαῦτα ἔγραψεν ὁ Λιβάνιος πρὸ 1530 ἐτῶν
 περίπου, καὶ τοιαῦτα ἀπραχλάκτως γίνονται
 καὶ σήμερον. Ἰδοὺ δὲ καὶ τινὰς παρ' ἐμοῦ λε-
 πτομερείας.

Καὶ οἱ ὄρεινοί μας λοιπὸν, μετὰ τὴν ἀπό-
 λυσιν τῆς ἐκκλησίας, μεταβαίνουν εἰς τὸν τό-
 πον τοῦ γεύματος (καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν ἐννοεῖται
 τῶν δένδρων), καὶ ὡς οἱ ἥρωες τοῦ Ὀμήρου,
 παρρασκευάζουν καὶ αὐτοὶ ἰδίαις χερσίν τὸ
 γεῦμα τῶν ἰχθύς καὶ πτηνᾶ καὶ ἐλαιώδη ἐδέ-
 σματα δὲν συνθιζέουσιν' σπανίως δὲ καὶ τὰ γοί-
 ρεια, καὶ τότε πάλιν τὰ μικρὰ, τὰ δὲ βόεια
 καὶ ἐν αὐταῖς ἀκόμη ταῖς οἰκίαις τῶν σπανιό-
 τατα τρώουσι.

Τὸ σύνθημα λοιπὸν, ἢ μάλλον τὸ ἀναπόφου-
 κτον ἕδωμα ἀπὸ τὰ γεύματα ταῦτα, εἶναι τὸ
 μὲν ἔαρ ἄρνια, τὸ δὲ θέρος κριοὶ ἔκτορμαί. ἢ
 τράχοι ὁμοίως' ὅπτην ὀλόκληρον εἰς μεγάλους
 ζυλίους βεβλῶς. ὡς δὲ οἱ ἀρχαῖοι, οὕτω καὶ
 αὐτοὶ, ἀλατίζουσι τὰ ὀπτὰ καθ' ἣν ὤραν θὰ τὰ
 θέσουσι ἐπὶ τοῦ πυρὸς, διότι τὰ πρὶν ἀλατίζο-
 μενα, γίνονται ἄνοστα' τοὺς δὲ νεροῦς κρε-
 μούσι ἐξῶθεν, διότι ψυγόμενοι ἐντός, μεταδί-
 δουν εἰς τὸ ὀπτὸν δάμην τινα δυσάρεστον, περὶ
 δὲ τὸν σεπτέμβριον τρώουσι καὶ αἰγᾶς στείρας,
 ἰπνίτας, ὅτε καὶ εἶναι νοστιμώτατα.

Ἐπίσης καὶ αὐτοὶ ὡς οἱ ἥρωες, προγεύονται
 τὰ σπλαγγνα, τὰ ὅποια εἰ μὲ μισοτελέμενα,
 περὶν ἐνθάδ' εἰς βεβλῶν, συνθήως τοῦ του-
 ρερίου, καὶ ἀφού τὰ καλύψουσιν μὲ τὴν ἐπι-
 πλοον, τὰ περιτυλίσσουν περιγραδῶς μὲ τὰ
 ἔντερα καὶ τὰ ψήνου' καὶ τὸ ἕδωμα αὐτὸ
 ὀνομάζουσι κοκροτέζι. Προγεύονται καὶ τὸ λε-
 γόμενον σπληνάντερον' κόπτουσι τὸν σπληνα
 καὶ τὴν καρδίαν ὡς ταινίαν, τ' ἀλατίζουσι καὶ

τὰ περὶν εἰς τὸ παχὺ ἔντερον, τοῦ κριοῦ ἢ
 τοῦ τράγου, καὶ τὴν ἀλάντα αὐτὸν ψήνου
 περιτυλιγμένον ὡς ζώνην ἐπὶ τοῦ ὀπτομένου.
 Κατόπιν ἄρχονται καὶ τοῦ ὀπτοῦ ἔχοντες καὶ
 αὐτοὶ ὡς μέρη ἐλακτὰ, τὰ νότια, τὸ στῆθος
 καὶ τὰ ὑπογάστρια. Δαιτηροῦς δὲν ἔχουσι, διότι
 καὶ ὅλοι σχεδὸν ὑπερτετοῦν' λιανίζουσι λοιπὸν
 τὸ ὀπτὸν καὶ τὸ διανεμῶσι ἐπὶ τῆς τραπέζης
 καὶ τρώει ἕκαστος κατὰ τὴν ὄρεσιν του. Καὶ
 αὐτοὶ, ὡς καὶ οἱ ἥρωες, «νώτοισι διηνεκέσσι
 γεραίρουσι» τοὺς ἐντιμωτέρους καὶ πρεσβυτέρους
 καὶ ζωρότερον τοῖς κιοῦσι. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι
 ἡ ἄγισσὴν του. ὁ παπᾶς, κατέχει τὴν πρωτο-
 καθεδραίαν.

«Ἐδρη τε, κρέασίν τ' ἠδὲ πλείους δεπάεσσιν.
 «Πάντες δὲ θεῶν ὡς εἰσρῶσιν» (1).

Ἐπίσης, ἐννοεῖται, ὅτι καὶ μετὰ τῶν γυ-
 ναικῶν, ἡ ἄγισσὴν της, ἢ κυρὰ παπαιδία κα-
 τέχει θέσιν ἐπίζηλον.

Συνθιζέουσιν δὲ εἰς τὰ γεύματα ταῦτα καὶ
 τὰς πῆττας, τυρὶ καὶ ἄλλα γαλακτερά' τὰ δὲ
 σποροδάκτια καὶ κρομμυδάκτια οὐδέποτε σχεδὸν
 λείπουσι ἀπὸ τὰς τραπέζας αὐτᾶς.

Τὸν οἶνον πίνουσι, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἕρα-
 του, διότι καὶ τῶν ὀρεινῶν οἱ οἶνοι εἶναι φύσει
 ὕδαρει· μὲ δύο δὲ ποτήρια οικονομουμένη, καὶ
 ἂν οἱ συντράπεζοι εἶναι εἰκοσι' συνθήως ὅμως
 πίνουσι ἀπὸ μίαν ἢ δύο τὸ πολλὸ πλώσασα. Καὶ
 πᾶς ὅστις κατὰ πρῶτον θὰ πῖει, θὰ ἐπικαλε-
 σθῆ καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ παρακαθήμενου ἱε-
 ρεῖως' «εὐλόγα το γέροντα» καὶ ὁ ἱερεὺς ἀπαν-
 τᾶ, «ὁ Χριστὸς» καὶ εὐλογεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς'
 ἐννοεῖται δὲ ὅτι πρῶτος πάντων θὰ πῖει ἡ ἄ-
 γισσὴν του' ἀφού πρῶτον ἐπικαλεσθῆ τὰς εὐ-
 λογίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν βροθίαν τοῦ ἔορ-
 ταζομένου ἁγίου' αἱ δὲ φιλοτιμία εἶναι ἀλ-
 λεπάλληλοι' «στὴν ὑγείᾳ σου—γείᾳ νᾶχης—
 καλῶς νὰ σεῦρω—καλῶς νὰ ὀρίσης». Ἐννοεῖται
 δὲ ὅτι καὶ τινες θέουσι πλέον τοῦ δόντος εἰς
 τὸν θεὸν Βάχχον' ἀλλ' οὐχ ἥπτου, ὡς οἱ ἥρωες
 τοῦ Ὀμήρου. οὕτω καὶ σήμερον ἀποστρέφονται
 τοὺς μεθύουσιν.

Τραπέζας εἰς τὰς ἐξοχὰς δὲν μεταχειρίζου-
 νται, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας καὶ περι-
 γραδῆως ἐτοιμάζουσι κατὰ γῆς τὴν τραπέζαν
 ἀπὸ πέτρων, ἢ ἀπὸ κλόουσι δρυὸς ἢ ἐλάτης,
 τυγὸν δὲ καὶ μυρσίνης' οὐδέποτε δὲ ἀπὸ ἀμ-
 πελόφυλλα, ἢ πλατανόφυλλα, διότι τὸ χροῶ-

(1) Ἰλ. Μ. 314—2.

δες αὐτῶν κολλᾶται εἰς τὸ κράς· καὶ τὸ ἀνοσκήνει· ἐννοεῖται δὲ ὅτι καὶ αὐτοὶ κἀθηνῆκα κατὰ γῆς διπλοπόδι καὶ ἐν στενωχωρίᾳ πλῆγίως. Καὶ λείπει μὲν ἐκ τῶν γευμάτων αὐτῶν ἡ περισπούδαστος «ἐτικέτα», ἀλλὰ τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς ἀναπληρῶνουν ἡ ἀθωότης, ἡ εὐθυμία, αἱ εὐτραπέλικαι, ἐνόστο δὲ καὶ εὐφροεῖς σαρκασμοί, ὥστε τὰ γεύματα ταῦτα, καὶ ἄνευ τῆς περισπούδαστου ἐτικέτας, εἶναι τερπνότατα!

«Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσις καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο» οἱ μὲν γερωνότεροι· «Γέρουσι θυμὸν, καλὸν αἰδόντες» (1) καὶ μετὰ παθήσεως, τὰ κλέρικτα τραγούδια· «κλέα ἀνδρῶν,» συγχοπίνοντες ἐννοεῖται. «Πιέειν ὅτε ἀνώγοι.» (2) καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ τραγούδιου, ἢ ἐν τῷ μετὰ, ἔνα ἐνθουσιώδη ἀλαλαγμὸν, ποῦ ἀντηχοῦν τὰ περίε.

Ἐὰν δὲ καὶ τις ἐξ αὐτῶν πίκζη τὸν ταμποῦρα καὶ τραγῶδη, ὦ! τότε βλέπει τις ἐν πράγματι τὴν γνώμην τοῦ Ὀδυσσεῶς.

«Οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι τέλος χριεῖσεν εἶναι, ἢ ὅτ' ἂν εὐφροσύνη μὲν ἔχη κατὰ δῆμον ἅπαντα, «δαίτυμονες δ' ἀνὰ δόματ' ἀκουάζονται· αἰδοῦ, ἢ μενοι ἐξείης, παρὰ δὲ πλῆθος τράπεζαι αἴσιτοι καὶ κρειῶν, μέθυ δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσσω» αἰνοχόος φρεσὶ καὶ ἐγγεῖρῃ δεπᾶσειν· «τοῦτο τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἶδεται «εἶναι» (3).

οἱ δὲ νεώτεροι, τραγῶδου, χορεύου, πηδοῦν τὰς τρεῖς, ῥίπτουν τὸ λιθάρι, καὶ διὰ τοῦ τουρκικοῦ σκοποβολοῦν εἰς τὸ σημάδι. (4).

«Δίσκοισιν ἔρπονται καὶ αἰγανέηνιν ἰέντες» (5). αἱ δὲ γυναῖκες τραγῶδου καὶ χορεύου τὸν *seretör*, (6).

Τοιαῦτα λοιπὸν τὰ ἐν ὑπάρθεω γεύματα καὶ διασκεδάσεις τῶν ὀρειῶν μας, ὅτε ἄνδρες καὶ γυναῖκες, γέοι καὶ γέροντες, παρθένοι καὶ νή-

(1) Ἰλ. Α. 473.

(2) Ἰλ. Δ. 263.

(3) Ὀδύ. Γ. 5—10

(4) Εἰς τινὰ μέρη τὸ λέγουσιν νύστιν· καὶ ἐπειδὴ νύστιν τὸ λέγουσιν οἱ Τούρκοι, νομίζουσι τινεῖς εἶναι καὶ λέγει Τουρκικῆ· λησμονοῦντες ὡς φαίνεται, ὅτι νύστιν ἰσχυροῦσιν οἱ ἄρχοι τὴν περὶ τὸ δέρμα τοῦ σταδίου στήλην, καὶ μεταφορικῶς σκοπῆν.

(5) Ὀδύ. Δ. 626.

(6) Εἰς μίαν βοιωτικὴν ἐπιγραφήν ἀναφέρεται· Καὶ τὴν τῶν σφαιρῶν πατρίων ὄρχησιν θεοσεβῶς ἐπετέλεσεν (Βοιωτικὸς τομ. Α. Σ 799)

πια, εἶναι ἡ ἐνσαρκωμένη εὐθυμία, ἐννοεῖται δὲ ὅτι εἶναι καὶ οἱ πάντες στολισμένοι, μετὰ καλλιτέρας ἐνδυμασίας τῶν τὰ γιορταίεκα τῶν· τὰ ποῖα καὶ κατασκευάζουσι αἱ ἐπιστάμεναι·

«Ἰδὸν τεχνῆσαι· περὶ γὰρ σφισι δῶκεν Ἀθήνη·

«Ἔργα τ' ἐπίστασθαί περικαλλέα.

Διαρκοῦν δὲ αἱ διασκεδάσεις αὐτὰ μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ὅτε πλέον καὶ ἐπιστρέφουσι εἰς τὰς οἰκίας τῶν, ἀπαρκαλλάτως ὡς καὶ οἱ ἐπὶ Ὀμήρου.

«Ἦδη γὰρ φάος οἴχεθ' ὑπὲρ ζόρον οὐδὲ ἔοικεν ἀθλὰ θεῶν ἐν δαίτι θακσάμεν. (1)

Κατὰ πόσον δὲ τὰ γεύματα ταῦτα καὶ αἱ προμαρτοῦσαι ἀθωόταται διασκεδάσεις, εἶναι ἀσυγκρίτως τερπνότερα ἀπὸ τὰ σημερον ἐν ταῖς ἐξοχαῖς· δικαιοσύλιρα καὶ τριακοσιόλιρα γεύματα, μόνοι οἱ πειραθέντες ἀμφοτέρων δύνανται νὰ κοῖνουσι.

Ἄνεφερα κύριοι περὶ τῆς διὰ τοῦ τουρκικοῦ σκοποβολῆς, καὶ προσθέτω, ὅτι οἱ Κρήτες ἐν γένει σχεδὸν εἶναι εὐστοχοί· Εἰς τινὰς τῶν ἐν τῇ Κρήτῃ ὑψηλῶν πλατάνων, ὑπάρχουσι κλήματα φθάνοντα μέχρι τῶν κορυφῶν τῶν, καὶ τῶν ὀρειῶν αἱ μέλιται σταφυλαὶ εἶναι ἀξιόλογοι, (σφίρικα παρὰ τῶν Κρητῶν ἐνομαζόμενα) ὑπὸ τὰς πλατάνους αὐτὰς· λοιπὸν καθήμενοι σηκαδύουσι διὰ τοῦ τουρκικοῦ τὸν μίσχον τοῦ βότρου, ἔνα μὴ χαλάσουσι τὰς βώγας· καὶ σπανιότατα ἀποτυγχάνει ἡ σφαῖρα· ἕτερος δὲ καθήμενος ὑπὸ τὴν κτυπηθέντα βότρου, τὸν δέχεται εἰς τὸ κοίλωμα τοῦ βραχίου τοῦ· ἔδα κύριοι νὰ φρονέουσι καὶ διὰ τῆς πιστόλας τοὺς σπουργίτας. (2)

Ἐν τῇ Ἰλιάδι (3) ἀναφέρονται τὸς ἐκ κερμάτων ἀρχιριγῶν, ἐκκαίδεκάδωρα· ἦτοι 16. παλαιστῶν ἀναλογουστῶν μὲ 1. 25. Γ. Μ. Καὶ σημερον εὐρίσκονται εἰς τὰ δόσθια ὄρη τῆς Κρήτης αἰγαγοὶ μέγιστοι, τῶν ὀρειῶν τὰ κέρματα ὀρθῶν μὲχρι τῆς οὐρᾶς τῶν· καὶ μὲ τὰ ὀποῖα βεβῶναι, κατασκευάζουσι τὸ πάλαι οἱ Κρήτες τὰ περίφημα τὸς τῶν. Καὶ ἔως πρό τινων

(1) Ὀδύ. Γ. 335—6.

(2) Ὁ μακαριτὸς στρατηγὸς Καλλέργης· ἐκποπῶσι ὁ δὲ τῆς πιστόλας τὸ τᾶλλον εἰς ἀπόστασιν 20 βημάτων.

(3) Δ. 409.

ἐτῶν λοιπόν, πρὶν δηλαδὴ τῆς ἐρπυρέσεως τῶν νέων ὅπλων, τὰ Κρητικὰ ὅπλα ἦτον ἐλεγκτὰ, καὶ ὡς ἐκ τούτου λέγουν καὶ τὸ δίστιχον αὐτό.

«Σ' τὴν Μπαρπαρὰ ν' τὰ βουχὰ μου, σὴν Κρήτη
[τ' ἄρματά μου.
» Καὶ μέσ' στῆς Κάσος τὸ νησι ἡ ἀγαπητικιά
[μου».

Καὶ πραγματικῶς εἰς μὲν τὴν Ἀλγερίαν κατασκευάζουν πολυτελεῖς ἐνδυμασίαις, ἡ δὲ Κάσος δικαιοῦται νὰ καυχήθῃ διὰ τὰς καλλισφύρους καὶ ἐλικώπιδάς της.

Ἄς λάβωμεν ἤδη ὑπ' ὄψιν ἐν μέρει, καὶ τὸν ἐν ὑπαίθρῳ βίον μετὰ τῶν σκληραγωγῶν του, ἐννοεῖται καὶ τῶν δυσφορῆτων στερεῶν του. Σχετικῶς λοιπόν, ὡς πρὸς τοὺς Ἀχιεῖους τοῦ Ὀμήρου, οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἀντέγουν πλέον· διότι οἱ μὲν Ἠγήτορες ἐκείνων εἶχαν σκηνάς μεγαλοπρεπεῖς μὲ αἰθούσας, καὶ τάπητας πορφύρας, καὶ δίφρους, καὶ ἀσαμίνθους ἵνα λούωνται (1) καὶ δμῳίδας προσέτι, καὶ ἐπὶ πᾶσι Βρισηίδας καὶ Χρυσήϊδας καὶ Ἰριμεδεῖας καὶ Ἐκαμηϊδας! Καὶ ὅταν ἤθελαν νὰ κοιμηθοῦν ὄχι μόνον ἐκβαλον τὰ καλὰ τῶν πέδιλα· ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνδυμᾶτά των ἀκόμη, καὶ ἐξηπλόωντο ἐπὶ κλινῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων καὶ οἱ σημερινοὶ ἄβροδίται οἱ μᾶς εὐχαρίστως ἤθελαν κοιμηθῆ, χωρὶς τὴν ἐπαύριον νὰ παραπονεθοῦν, ὅτι ἐπόνεσαν τὰ κόκκαλά των, ὡς ὁ Συβαρῆτης ἐκεῖνος, ὅστις κοιμηθεὶς ἐπὶ στρώματος παχέος ἀπὸ βόδιον φύλλα· ἐπέπληξε τὸ πρῶτ' τὸν δούλον του ὡς ἀπρόσεκτον, διότι μεταξὺ τῶν φύλλων ἦτον καὶ ἐν ζικρωμένον, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπόνεσεν ἡ πλευρὰ του!!

Οἱ Ἠγήτορες λοιπόν τῶν Ἀχιεῶν ὄχι μόνον ἐκοιμῶντο ἐπὶ κλινῶν πολυτελῶν καὶ ἀναπαυτικῶν· ἀλλ' εἶχαν προσέτι καὶ διαθεσίμους στρωμνὰς πλουσίαις διὰ τοὺς ξένους. Ἴδου δὲ καὶ ποῖαν στρωμνὴν ἐκέλευσεν ὁ Ἀχιλλεὺς εἰς τὰς δμῳίδας του νὰ ἐτοιμάσουν διὰ τὸν δύσποτον Ἠρίκμον.

«Δέμν' ὑπ' αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
» Πορφύρας ἐμβαλέειν, τῶρεσαι τ' ἐφύπερθε τά-
[πητας,
» Χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὐλας καθύπερθεν ἐ-
[σασθαί» (2).

Ἀπαρραλλίτως ὡς ἔστρωσαν καὶ τὸν Ὀδυσσεᾶ ἐν τῷ Μεγάρῳ τοῦ Ἀλκινόου(1)· ἀλλὰ χροῦ πάλιν ἀνακρίσει καὶ συνδύα «Λινοῖο τε λεπτόν ἔωτον» (2). Καὶ ὅταν λοιπὸν τῶν Ἠγητόρων αἱ σκηναὶ καὶ αἱ κλιναὶ ἦσαν τοικῶνται, ἐννοεῖται ὅτι καὶ τῶν στρατιωτῶν θὰ ἦσαν ἀρκούτως ἀνεκταί.

Τῶν δὲ χλιζῶν Ἠγητόρων, αἱ μὲν σκηναὶ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦτον τὰ δένδρα, ἐνίοτε δὲ καὶ καμιαὶ δῆθεν σκηνὴ ἡ καλόβη αὐτοσχέδιος! ἡ δὲ κλίνη των χαμείνη, ἐκ στιβάδων δηλαδὴ ἢ ἐκ πτέριδος, καὶ ἐνὸς ἐπ' αὐτῆς δῆθεν τάπητος τῆς αὐτῆς σχεδὸν μετὰ τοῦ κυρίου τοῦ ἡλικίας! τὸ δὲ σκέπασμά των μία κάπα κατὰ τὰ $\frac{3}{4}$ εἰς αἰγείων τρυχῶν, καὶ ἐν κερῶ ἀκόμη δριμυτάτων χιμαῶνος! ἐκοιμῶντο δέ, καὶ τί ὕπνον! ὄχι μόνον ἐνδεδυμένοι ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ τζαρούχια εἰς τοὺς πόδας! ἀντὶ δὲ δμῳίδων ἓνα ψυχροῦν, καμαρώνοντα ὡς ἄλλος κυπελλοφόρος· Ἠριστος, διὰ τὸ ὅποιον ἔφερε κρεμαμένον ἐπὶ τῆς πλευρᾶς του. ἐντὴς στυτῆς θήκης, κύπελλον ἀργυροῦν (τάσι) τοῦ καπετάν! ἀντὶ δὲ τραπέζης δέρμα αἰγῆς ἢ προβάτου· καταλλήλου ἄλλως νὰ στολιζέται μὲ ὀλίγον κρέας ὀπίσθον ἢ ὀλίγον τυρὸν, καὶ ὀλίγον δῆθεν ἄρτον.

Μόνον ὁ Καρυσιακὴς εἶχε μίαν δμῳίδα, διότι ἦτον φιλάσθενος, καὶ ταύτην ἀνδρικῶς ἐνδεδυμέναν, καὶ πρὸς χλευασμὸν, στρατηγόν, καλῶν αὐτήν!

Ἀπὸ τῶν Ἠγητόρων λοιπὸν αὐτῶν τὴν κατὰστασιν αὐτὴν συμπεράνατε κύριοι καὶ τὴν κατὰστασιν τῶν ὑπ' αὐτῶν. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἤδη ὅλον τὸ τραγῳδίον· ἀλλ' αὐτὸν μόνον τὸν στίχον «ν' ἔχω σκεπὴ τὸν οὐρανὸν, καὶ σρώμᾶ μου τοὺς βράχια». Μία κάππα λοιπὸν ἔως τὰ γόνατα, κ' ἐκείνη οὐχὶ πολὺ εὐρύχωρος, ἐχρησίμευε καὶ ὡς στρώμα καὶ ὡς σκέπασμα, ἀδικαφόρος εἴτε ἔβρεχεν εἴτε ἐχινοῖζεν· ἐπροσπαθοῦσαν ὅμως νὰ διατηροῦν θερμὴν τὴν ἄχην καὶ τοὺς πόδας· διότι ὅταν τὰ δύο ταῦτα μέρη εἶναι θερμὰ, ὀλιγώτερον αἰσθάνονται τὸ ψῦχος τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος· ὅθεν καὶ κατεκλίνοντο περὶ τῆς πυρᾶς ἀκτινιδῶν, μὲ τοὺς πόδας δηλαδὴ πρὸς αὐτήν. Οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ ἡ πυρὰ των αὐτῆ, ὁμοίως τὴν πυρὰν τοῦ φίλου τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸν ὅποιον ἐν ὄρι χιμαῶνος καὶ ψύχους, «ἐσγάρον μικρὸν καὶ πῦρ ὀλίγον

(1) Ἰλλ. Κ. 576.
(2) Ἰλ. Ω 644—6.

(1) Ὀδυσ. Η 336—8.
(2) Ἰλ. Ι. 664.

εἰσενεχόντα ὁ Ἀλεξάνδρος ἐκέλευσεν, ἢ ζῆλα ἢ λιβανωτῶν εἰσενεχέειν» (1). Προσθέτατα εἰς ταῦτα κύριοι καὶ τὴν πείνα! Καὶ μ' ὅλα ταῦτα, οἱ ἀστεισμοὶ καὶ οἱ σαρκασμοὶ δὲν ἔλειπον. Ὁ μὲν, τρέμων ὡς ὁ Κάιν ἐν τοῦ ψύχρου, νὰ ζητῇ ὑποκαμίσον στεγνόν, διότι τὸ ὅποιον ἐφορούσεν ἦτον λούτζα ἀπὸ τὸν πολλὸν ἰδρώτα ὡς ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ζέστης! Ἄλλος, λιμώτων τῆς πείνης, νὰ μέμμεται ἐκαστὸν διότι παρὰ φραγε, καὶ δὲν δύναται νὰ κοιμηθῆ. Ἔτερος, νὰ τραγωδῆ, καὶ ἄλλος νὰ τὸν λέγῃ. Χίρσαι βέβαια καὶ τραγωδεῖ, διότι θὰ σὲ δώσει ὁ καπετάνιος τὴν κάππα τοῦ ψυχογεῖοῦ του ποῦ φόρησ' ἀπ' τὸ κράθ' καὶ ἄλλος ἄλλο.

Τὸ νὰ μέμμεται δὲ νήστεται, καθ' ὅλην τὴν δυνάμειν τῆς λέξεως, ἐπὶ δύο κατὰ συνέχειαν ἡμέρας, δὲν ἦτον καὶ ἐκ τῶν σπανιωτάτων. Τὸν δὲ δῆθεν ἄρτον των, ἐξήμωσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνου των, διότι καὶ συνήθως τοῖς ἐδίδετο ἄλευρον, ἀλλ' ἀπαιτεῖτο καὶ γυμνὰ ἀνάλυσις, ὅπως γνωσθῆ καὶ τὸ ποτὴν τοῦ ἐν αὐτῷ αἵτιου. «Πῶσαν λοιπὸν ὀ—Ν τὰς μερίδας των, καὶ ἀφου τὰς ἐξήμωσαν ἐπίτινος, δέρματος, καὶ ἐν ἐλλείψει τούτου ἐπὶ πέτρας ὅπως οὖν ὀμαλῆς, παρέχονταν τὴν ζύμην εἰς ἀνθρακίαν, καὶ πρὶν καλοψιθῆ, τὴν ἐτρῶσαν, μετ' ἐπιζήλου ῥεζέως, διότι ὁ δῆθεν οὗτος ἄρτος, ἦτον καρυκευμένος μετ' ὄλιγον τῆς πείνης. Καὶ ὁ λέγων ταῦτα πρὸς ὑμᾶς κύριοί μου, πολὺ καὶ ἐθεράπευσε τὴν λυσσαλέαν πείναν του, μετ' ὄλιγον παντεσπᾶνι αὐτό.

Ἦν δὲ καὶ οἱ πειναλῆοι διημέρευαν πλησίον ἑλατῶν, ἐπιούσαν τοὺς κορμούς αὐτῶν ἀληθῶς ντεκολεῖ! Διότι τὸ ἔσωθεν τοῦ χονδροῦ φλοιοῦ τῆς ἐλάτης, ζυόμενον διὰ μαχαίριου ἐξάγει γυλόν τινα γαλακτοειδῆ, ἐλάχιστον μὲν ἀλλὰ νοστιμώτατον, διότι ἔχει γεῖσιν καὶ ὀσμὴν χλωρῆς πυτῆδος. οὐαὶ δὲ εἰς τὸν μεμψιμοιροῦντα, ἢ τὸν δεικνύοντα φρόνησιν! οἱ κατ' αὐτοῦ σαρκασμοὶ καὶ τὰ δεικτικά, ἦτον ἀληθῶς, βωμολοχικῶς Ἀρχιλόχεια. Καὶ ἐνίοτε ὑπομνηστικόντα τὸ,

«ὦ πόποι! οἶον εἶπε κῶων, ὀλοφῶτα εἰδῶς!
«τὸν ποτ' ἔργον ἐπὶ νῆος εὐσελμῶσι μελαίνης
» ἄζω τῆλ' Ἰθάκης, ἴνα μὴ βίστον πολλὸν ἄλ-
[φαι]. (2).

Ἐσάκις δὲ τοῖς ἐδίδαν καὶ ἀπὸ ἐλάχιστον κρέας,

καὶ τοῦτο πάλιν στὴν χάσιν καὶ στὴν φρέξιν τοῦ φραγγαριῶ! οἱ! τότε τὸ γεῦμα των ἐκτιμούσαν ὡς γεῦμα Λουκούλου! Καὶ ἐπειδὴ οἶνος, «οὔτε γιὰ γιαντινὸν» τὸ δὴ λεγόμενον, εὐωχοῦντο μετ' ἄναμνησιν αὐτοῦ! καὶ ἰδοὺ προπόσεις, καὶ φιλοτινίαι, μετ' ἐνερῆ καὶ μετ' εἰκονικῆ, καὶ τραγῳδία, καὶ σαρκασμοί.

Καὶ οἱ μὲν ἀρχαῖοι εἶχαν τοὺς διαιτροῦς των, οὔτοι δὲ ποιοῦν τὴν διανομὴν των κρεάτων οὔτω κόπτοντο τὸ ὅπτην εἰς ὕσων ἔνεστιν ἴσας, καὶ ἰσαριθμούς, μετ' οὗς συντρόφους μερίδας, καὶ εἰς μὲν μακρύνεται ὀλίγα βήματα, ἔχων τὴν βῆξιν πρὸς αὐτάς, ἕτερος δὲ λαχθῶν ἄνα μίαν εἰς χεῖρας, ἢ ἐγγίζων αὐτὴν μετ' ἄκρην ῥάβδου, τὸν ἐρωτᾷ «ποιανοῦ εἶν' αὐτό»; καὶ ἐκείνος ἀπαντᾷ, «τοῦ δεῖνος». Ἐνοεῖται δὲ ὅτι δὲν λείπει οὐ καὶ μεμψιμοιρία ἀπὸ τοῦ λαχόντος, τεμᾶχιον μὲν περισσώτερον κόκκαλον' ἀλλ' αἰ μεμψιμοιρία αὐτοῦ προκαλοῦν τῶν ἄλλων τοὺς σαρκασμούς. «Ἄν εἶχες τῶρα λαγωνικό, θὰ καλοπερνούσες» — «αἰ! κ' ἴ' ἄν ἔχῃ τῶρα φυλάγει στὸ μακροκάπι του τὰ κόκκαλα, ὅσο νὰ δὲρῆ κἀνένα καλὸ νὰ τ' ἀγοράσῃ» — «ἄν δὲ μοῦ τὰ φῆς ἐστὶ ὡς τότε!» ἀπαντᾷ ὁ σαρκαζόμενος, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Τὸ δὲ μακροκάπι, κύριοι, εἶναι τὸ σκευοφυλάκιον των' ῥάπτουν τὴν ἄκρην τῆς δεξιᾶς χειρὶδος τῆς κάπας των, ἔνθα φυλάττοντο ὡς διαθέσιμα, μίαν ἢ δύο δεκάδας φουσεκιῶν, ἐν σουβλὴ μὲ ὀλίγον λίνον, διὰ νὰ διορθῶνται τὰ τσαρούχια των, οἱ δὲ καρκοκῶντες, καὶ ἐν κτένι τοῦ ὅποιου τὸ ἔρκος τὸν ὀδόντων ἔχει καὶ τινα βήματα, ἐλάχιστοι δὲ καὶ κἀνὲν δῆθεν ζυράριον, τοῦ ὅποιου τὴν ἀθήρα ἐξισάζουν ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος τοῦ βραχίονός των! καὶ τοιοῦτον ζυράριον, ἐνοεῖται ὅτι θερίζει τὰς τρίχας! Εὐρίσκοντο καὶ τινες, ἔχοντες χαρτί του πικρινοῦ, τὸν ὅποιον τὸ σχῆμα ὑποδεικνύει τοὺς κεράμιους, τὸ δὲ γῶμα καὶ ἡ καθαρὴ τῆς, εἶναι πανόμοια μετ' ἡν ποικιλίαν των!

Τὰ δυσειδῆ καὶ ὀληθρὰ ἔντομα, ἂν καὶ γεννῶνται ἀπὸ τῆς ῥυπαρότητος, μεταβαίνουν ὅμως εἰς τοὺς καθαρῶς ἐνδεδυμένους, ὡς ἐκ τούτου λοιπόν, ὅσον ῥυπαρότερα εἶναι τὰ ἐνδύματα καὶ ἰδίως τὰ ὑποκάμισα, τόσον ὀλιγώτερον ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὰς ψείρας, κατὰ συνέπειαν ὄθεν, ἢ ποιότητος καὶ τὸ γῶμα τοῦ ὑποκαμίσου καὶ τῆς φουστανέλλας, καταντοῦν δυσδιάγνωστα. Ἐνοεῖται δὲ ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ῥέσι των, μολὶς διατηρεῖ, ἐπὶ τῆς κορυφῆς του, ἀμυδρὰ τινα ἴχνη τῆς νεότητός του! Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐν ὑπαίθρῳ διαμονῇ, λῆθτες δὲν εὐρί-

(1) Πούταρχ, εἰς τὸν βίον τοῦ Ἀλεξάνδρου.

(2) Ὁδύσ., P. 448.

σκονται, ἴνα ζεματίσουν τὰ ἐνδύματά των, ἀνάπτουν πυράν, καὶ κρατοῦν αὐτὰ ἄνωθεν αὐτῆς, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον· ἡ δὲ πολλὴ θερμότης, καὶ τὰ ἔντομα σκοτώνει, καὶ τὰ ἀπειρήθηκα ὡς των καταστρέφει· τοῦτο δὲ ποῦον δις καὶ τρίς τοῦ μηνός, καὶ οὕτω εὐρίσκουν μικράν τινα ἀνάπαυσιν.

Νίπτοντες δὲ τὰς χεῖράς των, καὶ τί νίψιμον! τὰς σπογγίζουσιν μὲ τὰ πλάγια τῆς φρουστάνελλας των, ὡς ἐλιγώτερον βυπράξαι, τὸ δὲ πρόσωπον, μὲ τὸ ὄπισθεν αὐτῆς ὡς σχετικῶς καθαρώτερον, ὡς ἐκ τούτου καὶ τὸ λεγόμενον Ἄρβανίτης νίβεται, ἢ ποικαμίσα του χαιρέται· διακρίνει δὲ ἡ ποικαμίσα τῆς φρουστάνελλας, διότι ἡ μὲν πρώτη εἶναι ὑποκαμίσιον, τριπλασίως συνήθως πλατύτερον πρὸς τὰ κάτω, καὶ ζωννύμενον ἐξῶθεν, καὶ φθάνον μέχρι τῶν γονάτων, ἡ δὲ φρουστάνελλα, ἀσυγκρίτως πλατυτέρα τῆς ποικαμίσης, εἶναι χωρισμένη τοῦ ὑποκαμίσιου. Ἄλλ' ἂν ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν βυπρότητα αὐτὴν τῶν ἐνδυμάτων των, ἐνδιαφέρονται ὅμως πολλὴν ἔχον ὅπλα παρρηκῆ, ἀργυρωμένα, καὶ εἰ δυνατόν καὶ ἐπίχρυσα.

Ἀγορεύον ὁ Ξενοφῶν πρὸς τοὺς μυρίους, τοὺς ἐνεθάρρυνε λέγων. «Ἡμεῖς ἔχομεν καὶ σώματα ἰκανώτερα, καὶ ψυχὴ καὶ θάληπ καὶ πόνο· φέρον (1). Καὶ οἱ Σπαρτιάται, ὡς γνωρίζετε κύριοι, ὑπέφεραν τὰς σκληραγωγίας καὶ τοὺς κύσσωνας καὶ τοὺς παγετούς, διότι καὶ ἅμα ἐτίκτοντο, πρὸς τὴν σκοπὸν τούτου καὶ ἀνατρέφοντο, καὶ προσετὶ εἶχαν καὶ χεῖροιστε ἄγρυπνον ἐπιτηρητῆν, καὶ τιμωρὸν ἀδυσώπητον, τὸν νόμον· ἐνθὺ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν καὶ χωρὶς νὰ ἦναι νηπιόθεν ἀναθραμμένοι ὡς ἐκεῖνοι, μήτε καὶ νὰ ὑποχρεοῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου, ὑπέμεναν ὅμως ἐκούσιως, τὰ πάνδεινα, ἐνθάρρύνόμενοι ἀπὸ μόνον τὴν ἐλπίδα ὅτι «τάχ' αὐρίον ἔσσειε' ἄμενον».

Τὸ δὲ ἀξιοπρατήρητον εἶναι, πόσον κατισχέει τὸ ἠθικόν· Εἶδα, κύριοι, πλείστους ὄσους, ἂν καὶ ἀνατραφέντας ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς ἀφθονίας καὶ τῆς ἀβρότητας, ζαχαρναθρεμμένους ὡς λέγουσι οἱ χωρικοὶ, νὰ ὑποφέρουν ὅμως τὰς κακοπαθείας, καὶ τὰς στερήσεις καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀναποφείκτων, καρτερικώτατα· ἀπόδειξις καὶ τοῦτο πόσον ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλαστικώτατος ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς. «Ἐγὼν τρεῖς μόνον ἡμέρας νὰ κοιμηθῶ εἰς σκληρὸν στρώμα, θὰ εἶμαι ἄρρωστος ἐνα

μῆνα!» ἀπάτη! διότι δύναται ὁ λέγων ταῦτα νὰ κοιμηθῆ καὶ ἐπὶ δεῖκα κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἐπὶ ψάθης, καὶ νὰ μὴν ἀρρωστήσῃ οὐδὲ μίαν ἡμέραν.

Καὶ ἐν τούτοις, κύριοι μου, ἐν ἐκ τῶν δυσφορῶτων εἶναι καὶ ἡ παντελὴς ἔλλειψις τοῦ ἄλατος καὶ μάλιστα εἰς τοὺς σωματικῶς ἐργαζομένους! διότι καὶ τὰς σωματικὰς δυνάμεις χανώνεν, καὶ τὰς ἠθικὰς χαλαρώνει! Καὶ ἂν, ὡς ἔλεγον καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, δύναται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῆς καλῆμας καὶ περὶ τοῦ καρποῦ, πρακτηρήσατε ἐμεῖ. ὅστις ἂν καὶ γείτων τῶν 70 ἀπολαμβάνω ὅμως ἀκόμη καὶ υγιεῖαν ἐπίζηλον, καὶ ἡ φρικτὴ μου ζωότης ἐντελής δὲν μὲ ἐγκατέλειψεν· συμπεραίνετε ὅθεν ὁποῖος εἶμην μεταξὺ τῶν 20 καὶ 30 ἔτων· ἐγὼ λοιπὸν ὁ τότε πλήρης υγιείας καὶ ζωρότητας δις διήλθον ἐλίγας ἡμέρας ἄνευ ἄλατος, καὶ μὲ εἶχε καταλάβει τοσαύτη ἀκηδία, ὥστε καὶ μόνος μου ἀποροῦσα· ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἡ ἐπακλήψις τοῦ ἄλατος ἐπανέφερε μὲ ἀμέσως εἰς τὴν προτέραν μου κατάστασιν. Ἄνεφερα κύριοι τὸ ἀρβανίτης χαιρέται καὶ θὰ ἀναφέρω ὅτι καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐν Ἠπειρῷ ἄλθανοι Ὀθωμανοὶ διέχονον τὸν αὐτὸν σκληρὸν βίον ἐν ὑπείθρῳ· ἔχον μάλιστα καὶ πλείστα ἐκ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν ἡμετέρων ἐκτὸς τοῦ θρησκευτικοῦ ζήλου, διότι καὶ ὁ τοιοῦτος αὐτῶν ζήλος εἶναι λίαν χαλαρωμένος· κατὰ πόσον δὲ ἡ ὁμοίότης αὕτη τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ὡς καὶ τινῶν ἄλλων ὑποδεικνύει ὅτι ἀμφοτέρω εἶναι τῆς αὐτῆς καταγωγῆς, τοῦτο πλεόν εἶναι ἔργον ἀνδρῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐντριβῶν.

Διὰ τίνων ἀγγείων ὑδρεῖοντο οἱ πολιορκηταὶ τῆς Τρωάδος, δὲν ἀναφέρεται· οἱ ἀπόγονοὶ των ὅμως μεταχειρίζονται ἀσκούς τραχείους ὡς στεγνοτέρους τῶν προβατείων, καὶ ἐλαφροτέρους τῶν βοείων, καὶ τοὺς ὁποίους βυρσοδεψῶν μόνον των αὐτῶν δένουν καλῶς τὸ ὄπισθεν τοῦ ἀσκού, καὶ θέτουν ἐντὸς αὐτοῦ ῥίζας πρίνου, καὶ ὕδωρ πλεόν τοῦ ἡμίσεως καὶ τὸ ἀρίνον οὕτω β—6 ἡμέρας ἂν ἦναι ἕθερος, διπλασία· δὲ ἂν ἦναι ψύχος, ἔπειτα ἀναβαίνει εἰς ἐπ' αὐτοῦ, στεγνύζομενος εἰς δένδρον, καὶ τὸ κτυπᾷ διὰ τῶν ποδῶν του, τρίς καὶ τετράκις καθ' ἑκάστην ἐπὶ 6—8 ἡμέρας. Ὁ τοιοῦτοτρόπος ἐργασθεὶς ἀσκούς γίνεταί μελανοπόρφυρος, καὶ διακτερεῖ τὸ ὕδωρ κατάψυχρον καὶ εὐκόλως δὲν σήπηται.

Ἡερίεργός τις σύμπτωσις κύριοι! Μεταξὺ τῶν ἡγχιτόρων τῶν Ἀχαιῶν, κατεῖχαν θέσιν σπουδαίαν καὶ ὡς ἅριστοι χειρουργοὶ καὶ κατὰ συ-

(1) Ξενοφ. Κ. Α. Βιβλ. Γ. Κεφάλ. 4. 23.

νέπειαν « πολλῶν ἀντάξις ἄλλων » (1) οἱ ἀδελφοὶ Μαχίων καὶ Ποδαλείριος. Ἀπαρκαλλάτως καὶ μεταξὺ τῶν χηθῶν ἡγήτορων διέπρεπαν καὶ ὡς ἄριστοι χειρουργοὶ οἱ ἐκ Σπάρτης ἀδελφοὶ Γιατρακίαιος, καὶ ἰδίως ὁ στρατηγὸς Παναγιωτάκης, τοῦ ὁποῖου τὴν περὶ τὴν χειρουργικὴν ἐξαισίαν πρακτικότητα, ἴδω καὶ ἐγὼ περὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1822 εἰς τὴν Κόρινθον ἐπὶ τριῶν καυρίως πληρωθέντων περὶ αὐτοῦ τοῦ ἰθιού τῶν μὲν δύο διὰ τῆς πιστόλας τοῦ δὲ ἑνὸς διὰ τῆς σπάθης, ὅτε καὶ ἔλαθε χώραν μικρογραφίαν τῆς μεταξὺ Ἀχιλλεύου καὶ Ἀγχεμάνουος ῥήξεως, οὐχὶ βεβηχίως διὰ Χρυσήϊδα ἢ Βρισήϊδα, ἀλλ' ἕνεκεν τυχερίου τινὸς συμβάντος ἄτακτοι τινὲς, καὶ ποιοὶ τότε ἦτον τακτικοί; ἐνεδρεύσαντες διήρπασαν ὀλίγη ἄτομα τῶν ὁσίων τὴν ἀσφαλῆ κατὰδύσαν ἀπὸ τοῦ ρουριού εἰς τὴν πόλιν τῆς Κορίνθου (ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας δικαστήματος) ἀνεδήχθη ὁ ῥήθεις στρατηγὸς Γιατράκος, ὅτε καὶ ἐπλήρωσεν ὡς εἶπα τοὺς πρεῖς τὴν δικραπήνην τάστην ἐθεώρησεν, ἀδικῶς ὅμως, ὡς ὑποκινηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη διὰ τὴν προσβίβλη δῆθεν, καὶ μαθὼν ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἦτον μετ' ἄλλων ἡγήτορων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Δ' Ὑψηλάντου, μετέβη καὶ αὐτὸς μένεα πένου, ὅπου καὶ ἀντήλλαξαν « ἀτραπητὰ ἔπεα » (2) ὁ Γιατράκος μάλιστα ὑπὸ τὸ κράτος τῆς παρρησίας του. « Ἐλκετο δ' ἐκ κολεῖστο μέγα ξίφος » (3) ἀλλ' ὁ ἀγαθώτατος Ὑψηλάντης ἐπεμβὰς ἀμέσως, ὡς ἄλλος Νέρωρ, « ὦ πόποι! ἤ μέγα πένθος Ἀχιεῖδα γαῖαν ἰκάνει » (4) τοὺς διεχώρισε, χωρὶς πλέον ὡς ἐκ τούτου οὐδ' ὁ Κολοκοτρώνη νὰ ἔχη καὶ μετόπισθεν λότον (5) οὐδ' ὁ Γιατράκος.

Ἰπῆρξε κύριοι καὶ ἐν τῇ Κρήτῃ ἕως πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἕτερος Μαχίων ὁ ἐκ Σρακίων Πυλλὸς Πολιτὴς, διακεκριμένος καὶ αὐτὸς πρακτικῆς χειρουργῆς, καὶ τοῦ ὁποῖου ἴδω καὶ ἐγὼ τὰς παραδόξους ἐπιτυχίας, εἰς ὧν ἀκούσατε μίαν Πιστεύω, καὶ τὸ εὐχνομαι, ὅτι ζῆ ἐν Σύρῳ νομίζω, ὁ ἀγαθὸς φίλος μου Νικόλαος Δαμβέργης, γόνος διακεκριμένης οἰκογενείας τοῦ Ῥεθύμνου σπαρά λοιπὸν τραπεζίου ἐχθρικοῦ εἰσῆλθε διὰ τοῦ κανθοῦ τοῦ δεξιῦ ὀρθοκλμοῦ, καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ σὺχένου; καὶ ὁ βλέπων

αὐτὸν σήμερον εἶναι ἀδύνατον νὰ δικραπήνῃ καὶ ἐπὶ ὀλιγώτερον νὰ πιστεύσῃ τὸ γεγονός αὐτό ὅπισθεν μόνον σώζεται τὸ σημεῖον τῆς οὐλῆς, ἢ δὲ ἕρπης τοῦ οὐδῶλου; ἢ λλοιοῦθ' ἴδιον ἐν ὄρα ψύχους βέει ὀλίγον δάκρυον ἀπὸ τοῦ πληρωθέντος κανθοῦ, ὡς μὴ καλῶς κλειομένου.

Καὶ ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος.

« Ἰατρός γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξις ἄλλων » ἀλλὰ διὰ τοῦ ἐπομένου στίχου
« Ἰού; τ' ἐκτάμνειν, ἐπὶ τ' ἦπια φάρμακκα
[πάσαις » (1)

ἐνοεῖ βεβηχίως χειρουργῶν, ἱατρὸν δὲ διὰ τὰ νοσήματα δὲν ἀναφέρει, διότι καὶ οὐδαμοῦ μνεῖται ποιεῖται νοσημάτων, καὶ τῶν ὁσίων τὴν ἔλλειψιν ἀποδοτέον κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ τότε λιτοδικίον, ὡς φαίνεται καὶ σήμερον εἰς τοὺς ὄρειους, ὅτινες καὶ σπινωτάτα προσβάλλονται ὑπὸ σπουδαίον νοσημάτων, διότι ἐκτὸς τῆς λιτοστάτης τροφῆς των, εἶναι καὶ ἀππληγμένοι ἀπὸ τὰς μυρίας μερίμνας, τὰς καταβύρωσκούσας τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι βιοῦντας. Τὰς δὲ μικροῦ λόγου ἀσθενείας των θεωρεῖται διὰ τινον βοτάνου ὅπως ἀνεπιρῶθων, ἢ διὰ μέσων ἀπλουστάτων, Π. γ. εἰς τὴν Κρήτην ὅταν ὁ χωρικός φάγη ἐν τῇ ἀμπέλω πολλὰ σταφύλια, καὶ πονέσῃ ἡ κοιλία του, θέτει ἐπ' αὐτῆς κατάσρακα σπιθαμιαίαν σχεδὸν, καὶ κατὰψυρον πέτρων, καὶ ἀμέσως παύει ὁ πόνος; καὶ βεβηχίως μειδιῶν οἱ περισποῦδαστοὶ Ἀσκληπιᾶδαι, ἀκούοντες πρῶτον ἤδη τὸ ἀκασθῶνον τῆς πέτρας αὐτῆς, ἀλλ' ἐγὼ ὅστις εἶδω καὶ τοῦτο καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα, ἔγχαμει τῶν χωρικών τὸ αὐτοδιδάκτον, καὶ τῆς πρακτικῆς; τὰς πασιγνώστους ἐπιτυχίας; χωρὶς ἐνοεῖται καὶ νὰ ἐλαττωθῇ οὐδὲ κερταίαν τὸ πρὸς τὴν ἐπιστήμην σέβας μου. Ὅταν ὁ Νέρωρ μετέφρεν εἰς τὴν σκηνὴν του τὸν πληρωμένον Μαχίωνα « ἡ εἰκὴ θεῆσιν » (2) ὁμοῦ τοῦ Γερωνέστορος ἀνεκώτισεν ἐντὸς δυνατοῦ οἴνου τυρὸν αἰγείου ζυμένον καὶ ἄλιφτα, ἦτοι κρίθινον ἄλευρον, καὶ τὸν κικεῖωνα αὐτὸν πίνοντας; οἱ δὲ οὗτοι ἡγήτορες « ἀφῆτην πολυκαγέκασ διψαν » (3) ἐν δὲ τῷ Ἀθηναίῳ ἀναφέρεται ὅτι ἔπεινον οἱ πολλοὶ καὶ ἄλιφτα ἐπιβάλλοντες τῷ οἴνῳ (4) καὶ « Τὰς γούν κερδικαῖς μετὰ

(1) Ἰλ. Α. 514.

(2) Ἰλ. Α. 223.

(3) Ἰλ. Α. 251.

(4) Ἰλ. Α. 254.

(5) Ἰλ. Α. 82.

(1) Ἰλ. Α. 514—5.

(2) Ἰλ. Α. 638.

(3) Ἰλ. Α. 642.

(4) Ἀθήν. βιβλ. Α. 40.

μετὰ οἴνου σιτώδες ἀναμίγουσι τι πρὸς κατο-
χὴν τῆς δυνάμεως* (4).

Ἄλλ' ὅσον τὰ ἐπὶ Ὀμήρου ἐδῶματ' ἦτον
λιτότατα καὶ μονότονα, καὶ κατὰ συνέπειαν
ἀνάγκην μαγείρων δὲν εἶχαν, τοσοῦτον τὰ μετὰ
ταῦτα ἦσαν πολυποικίλα καὶ κεκρικευμένα,
ὡς τὰ σήμερον δηλ. ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ὅτε
καὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος μάγειροι, ἐκχυχόντο,
κατὰ τοὺς Κωμικούς, ὅτι ἀπὸ τῆν μαγειρικῆν
τῶν ἦτον ἀναπόρευτοι καὶ ἡ ἀστρονομία, καὶ
ἡ φυσικὴ, καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἡ ἱατρικὴ,
καὶ ἡ στρατηγικὴ ἀκόμη (2) πολυμαθεῖς τε
καὶ εὐπαιδευτοὶ (3) καὶ ἠμυρικός εἰσθώτες λα-
λεῖν! (4). Καὶ ὅτε ἐπὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἰσοτιμοῦντο
μὲ τοὺς 7 σοφοὺς (5). Εἰς μάλιστα καὶ ἐκχυ-
χάτο, ὅτι μόνῃ ἡ ὁσμὴ τοῦ μαγειρευμένου του
εἶχε τὴν θαυματουργὸν δυνάμειν, νὰ μετατρέπῃ
εἰς γέλωτα τοὺς ἔλοφρυμους καὶ τὰ δάκρυα
τῶν ἐπιστροφόντων ἐκ τῆς κηδεύσεως τῶν νε-
κρῶν τῶν, συνάμα δὲ καὶ τὴν μαγειρικὴν δυνά-
μειν τῶν Σειρήνων, διότι καὶ οἱ διεργόμενοι
πλησίον τῆς ζεουσίας χύτρας του, ἴσαντο ἀ-
χανεῖς καὶ ἄνκυδοι, καὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀπο-
μακρυνθῶσιν, ἂν δὲν ἔσπευδὲ τίς νὰ τοὺς ἀ-
ποσπᾶσῃ, ἔγων ὤμως καὶ αὐτὸς στουπωμένην
τὴν βίνα του, ὡς καὶ οἱ ἑταῖροι τοῦ Ὀδυσσεὺς
τὰ ὠτά των, διότι ἄλλοις ἐκινδύνευε καὶ αὐτὸς
νὰ προσκολληθῇ! (6).

Ἐτερος πάλιν ὄχι μόνον ὑπερῆκόντισε τὸν
ἱατρὸν Μενεκρατήν, τὸν διὰ τὴν θεραπείαν ἐπι-
ληπτικῶν τινῶν Δία αυτοκαλούμενον, ἀλλὰ
καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν πατέρα, ἀνδρῶν τε θεῶν
τε ὑπεσκέλισεν, ὡς εὐρών τὴν ἀθανασίαν! διότι
οἱ μὲν γευόμενοι τοῦ πρὸ αὐτοῦ μαγειρευθέν-
τος γόγγυρου ἐγίνοντο θεοί, ἡ δὲ ὁσμὴ αὐτοῦ
ἀνέστηνε καὶ τοὺς νεκρούς (7).

Καὶ ὤμως κύριοι, ὅσον ὑπερβολικὰ καὶ ἂν
ὑποθέσωμεν τὰ περὶ τῶν τότε μαγείρων κω-
μωδοῦμενα, πάλιν ὅμως καὶ τὰ ἡμισυ μόνον τῶν
τότε ἐδῶματων, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, βεβαίως
ἀπακτιοῦσαν καὶ μαγείρους ἀληθῶς ἐπιστή-
μονας.

Περὶ δὲ τῶν διαβοῦτων Ῥωμαϊκῶν γευμά-

των, ἐκεῖνα πλέον ἦτον πᾶν ἄλλο παρὰ γεύ-
ματ' ἀνθρώπων κοινωνικῶν, διότι καὶ αὐτὴν
ἀκόμη τὴν θηριωδίαν μετ' ἀπειροῦ ὡς μέσον
ἁτόματος, ῥίπταντες ζῶντας τοὺς ἀθλίους
δούλους των εἰς τὰ ἰχθυοτροφεῖα τῶν ὄπως ἐκ
τῶν σαρκῶν των γίνωσιν οἱ ἰχθύς λιπαρώτεροι
καὶ εὐστομότεροι! Καὶ οἵτινες ὡς ἐπιδορπίσματα
ἐνεφροῦντο ἀπὸ τὴν θέαν των ἐν τοῖς γεύμασι
των κατακρευογυμῶμενον νομομαχῶν! (1).

Ἄλλ' ἂς ἀποτρέψωμεν τὸν δεικνῶν ἀπὸ τὰς
Καννιβαλικὰς ἐκείνας τραπέζας, ἡ κἀλλῖον ἂς
τὴν μεταφέρωμεν πρὸς τὸν Ῥωμαίων ἐκείνον,
ὅστις ἀφοῦ κατ' ἐνάλωσε πλῆθος χειμᾶτων εἰς
τὴν γαστέρα του, ἄμα ἤκουσεν ὅτι εἰς τὰ πα-
ράλια τῆς Λιβύης κί καρίδες εἶναι μεγαλῆτεροι
καὶ νοστιμώτεροι ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔτρωγε πε-
ριζητήτους τῆς Κικυπνίας, ἔπλευσεν ἀμέσως
μὲ ἐπιτόδες πλοῖον ὄπως ἐπιτοπίως τὰς ἀπο-
λάσῃ! ἀλλ' ἀφοῦ μετὰ πολλὰς κατὰ τὸν διά-
πλουν κακοπαθίας ἔφθασεν ἐκεῖ καὶ εἶδεν ὅτι
κί καρίδες δὲν εἶναι ὡς τὰς ἐφ' ἑρηντάζετο, ἐπί-
σο! ἐφώνησεν εἰς τὸν κυβερνήτην, καὶ ἐπέ-
στρεψεν εἰς τὰ ὕδα, χωρὶς κἂν νὰ πατήσῃ ὁ
πῶς του εἰς τὴν ζῆραν! (2).

Εἶπα κύριοι τοῖς δὲν πρέπει νὰ μᾶς φαινῶν-
ται καὶ ὅλος ὑπερβολικὰ τὰ περὶ τῶν τότε μα-
γείρων ἀναφερόμενα* ὡς π. χ. καὶ περὶ τοῦ
μαγείρου ἐκείνου, τοῦ ὁποῦ ὁ δεσπότης ἂν
καὶ πολλῶν ἡμερῶν δρόμον ἀπέειχεν τῆς θα-
λάσσης, ἐπεθύμησεν ὅμως νὰ γενυθῇ καὶ σμα-
ρίδας. Καὶ τὴν ἐπιθυμίαν του αὐτὴν ἐπλήρωσεν
ὁ εὐφυῆς μάγειρός του* κόψας γαγγύλια εἰς
σχῆμα σμαρίδος τὰ ἐπαρουσίασεν εἰς τὴν τρά-
πεζαν σμαριδικῶς μαγειρευμένα, ὁ δὲ δεσπό-
της αὐτοῦ μωσῶν γογγύλια, τὰ ἐπικινούσεν ὡς
πράγματι σμαρίδας! (3)

Οἱ Βυζάντιοι! τὸ πάλα, κατεῖχον μεταξὺ
τῶν ἐπὶ οἰνοποσίῃ διαβοῦτων, θέσιν δικακερι-
μένην, διότι καὶ τὸν περισσύτερον χρόνον διέ-
τριβον ἐν τοῖς καπηλείοις, καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ
πόλις των ἐπολιορκεῖτο, δι' ἧ καὶ Λεωνίδας ὁ
στρατηγὸς των «ἐκέλευσε τὰ καπηλεῖα ἐπὶ
τῶν τειχῶν σκηνοπηγεῖν, καὶ μόλις ποτὲ ἐ-
παύσαντο λειποτακτοῦντες» (4) οὐχ ἦπτον δὲ
καὶ σήμερον εὐρίσκονται οὐκ ἕλιγοι οἵτινες καὶ
αὐτοδικαίως ἀντιποιοῦνται τὴν ἐξερσίαν τῶν

(1) Ἀθ. I. 17.

(2) Ἀθ. Βιβ. 7 437

(3) Ἀθῆν. 96. 24.

(4) Ἀθῆν. 9. 29.

(5) Βιβλ. 9. 924.

(6) Ἀθῆν. Βιβ. 7. 5. 32.

(7) Ἀθ. Βιβλ. 7. 5. 36.

(1) Ἀθῆν. IV. 39.

(2) Ἀθῆν. I. 43.

(3) Ἀθ. I. 12.

(4) Ἀθῆν. X. 58.

μεθίστων. Καί φαίνεται μὲν ἔκτακτον τὸ περὶ τοῦ Μκαεδόνος Ἡρωϊοῦ ιστοροῦμενον (1), ὅτι εἰς ἐν γέφυρα ἐπιε δύο ποτήρια δίχρα. ἦτοι 9 ἑκάδα; καὶ 280 δράχμα, διότι καὶ ἕκαστος χού; ἐχωροῦσε 2 ἑκάδ. καὶ 170 δρ. καὶ ὅμως τὸ ἀλλήθως αὐτὸ ἔκτακτον, εἶναι πολλὸ ἔλαττον τοῦ ὁποίου θ' ἀκούσατε ἤδη. Σταυράκης Μουρόπουλος προσόψας, εἶχε λάθει κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἐπωνύμου ἑορτῆς του, ἦτοι τὴν 13 Σεπτεμβρίου, ἐν βαρελάκι 70 ἑκάδων ἐκλεκτοῦ οἴνου ἀπὸ τὴν Ἀρεζζού ὁ τότε πρωτοψάλτης τοῦ Πατριρχείου, μεθ' ἑνὸς ἐτέρου, ἀμφότεροι διακεκριμένα μέλη τῆς βακχικῆς ἀριστοκρατίας, τὸ ἤκουσαν γηθοσύνης, καὶ ἐσπευσαν τὴν ἐπαύριον νὰ εὐχρηθῶν τὸν ἑορτάζοντα φίλον των, ἀλλ' ἰδίως; καὶ πρὸ πάντων νὰ τὸν συγχροῦν διὰ τὸ ὅποιον ἔλαθε περισπούδαστον δῶρον, καὶ συγχρόνως νὰ τῷ ἐνθυμησῶν ὅτι ἐν τοιαύτῃ εὐνοϊκωτάτῃ περιπτώσει δέον νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ κοινωνικώτατον «τὰ πῶν φίλων κοινά». Εἰσελθόντες λοιπὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐορτάζοντος φίλου των καὶ ἰδόντες κατὰ καλὴν των τύχην ἀνοικτὴν τὴν τροφαποθήκην, ὅπου ἦτον καὶ τὸ περισπούδαστον βαρελάκι, ἐπετόμησαν τὸ μέρος αὐτὸ ὡς καταλληλότερον νὰ ἐκφράσων τὰς εὐχὰς καὶ τὰ συγχαρητήρια των' ἐνοήσθη δέ, ὅτι καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ἤμα τὸ ἤκουσαν, ἐπεδοκίμασε τὴν γνώμην πῶν φίλων, καὶ ἀφῆσας τὴν σύζυγόν του νὰ δεχθῆται τὰς ἐπισκέψεις, ἐσπευσε γοργῶ τῷ βήματι νὰ δεχθῆ τὰς εὐχὰς των πλησίον τοῦ βαρελίου του, ὡς δρακτικῶν δὲ μεταχειρίσθησαν ἕλιγον αὐγοτάραχον, καὶ ὡς ποτήριον μίαν χαλκίνην χύτραν, καὶ πρὶν καλοῦσθαι ὁ ἥλιος, τὸ βαρελάκι μετεβλήθη εἰς τύμπανον, ὡς κενώθην μέχρι τρυγός!

Καὶ ὅμως κύριοι, καὶ τοῦτο πάλιν εἶναι δευτερεύον, ὅταν λάθωμεν ὑπ' ὅψιν ὅτι μεταξὺ τῶν ἐναυθῶν ἀλλοθρησκῶν συμπολιτῶν μας, σπάνιοι δὲν εἶναι οἱ πίνοντες καθεκάστην δύο καὶ πλέον ἴσως ἑκάδα; οἶνοπνεύματος δυνατοῦ, ὅπερ καὶ κατ' εὐρημισμὸν ὀνομάζουσι «μαστίχην»!

Τὸ δὲ παράδοξον εἶναι ὅτι καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν εἶναι καὶ ἐκ τοῦ ὄχλου, τινὲς μάλιστα εἶναι καὶ ἀξροδίξιοι καὶ κοινωνικῆς θέσεως διακεκριμέναι, καὶ γίνονται μὲν οἱ τοιοῦτοι πρόσωποι μακαρίται, δυστυχῶς ὅμως, ἄλλοι ἀμέσως τοὺς ἀνικαταστάθουσι!

Καὶ ταῦτα μὲν περισπούδαστοί μου κύριοι, εἶναι τὸ θανάριόν μου. Ὑμεῖς δὲ θὰ ὁμολογήσατε ἤδη, ὅτι εἶχα δίκαιον ὅταν ἐν ἀρχῇ σὰς εἶπα, ὅτι δυσκολοῦμαι νὰ ὑποσχεθῶ ὅτι δὲν θὰ καταχρασθῶ τὴν ἐπιεικῆ ἀνεκτικότητά σας.

M. ΧΟΥΡΜΟΥΖΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΠΟΗΜΑΤΟΣ

«PENTNAMEÏ ATTAR»

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΤΝΖ'. Συνεδρίσει.)

Ἐν τῷ πραγματεῖᾳ ἦν πρὸ τινων ἐτῶν εἶχον ἀναγνώσει ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ περὶ τῆς ποιήσεως παρὰ τοῖς Ἀσιατικοῖς εἶχον μνημονεύσει ἀπροητιγῶς πως καὶ τοῦ Περσικοῦ ποιήματος Πεντنامهϊ Ἀττάρ ἠθικὰ περιέχοντος παραγγέλματα καὶ γνομικά. Ἡθὴ θέλω υποβάλει βραχέϊαν ἀνάλυσιν τοῦ προκειμένου ποιήματος. Λέγω βραχέϊαν καθόσον ὁ σκοπός μου, ὡς καὶ ἄλλοτε εἶπον, εἶναι μᾶλλον νὰ δώσω νόξιν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς Ἀσιαδίφας τοὺς δυναμένους νὰ διαθεσῶσι περισσότερον κερδὸν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν Ἀσιατικῶν Μουσῶν. αἰτινες καίτοι ὑπολειπούμενοι τῶν Ἑλληνιδῶν κατὰ τὴν χάριν καὶ λεπτότητα ἔσχον τοὺς Πίνδους καὶ Ἑλικωνιάτων, ὅπως τὰ γράμματα ἔσχον ἐνθέρμους προστάτας ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χαλίφου Χαροῦν Ῥασίτ, Ἐλμκυσούρ καὶ λοιπῶν περὶ ὧν λέγει τὰ ἐξῆς; ἡ Δώρη Δ' ἱστορῆς ἐν τῷ περὶ τῆς δημώδους ποιήσεως παρὰ τοῖς Τούρκοις ἄρθρῳ τῆς τῷ δημοσιευθέντι ἐν τῇ ἐπιθεωρησίᾳ των δύο Κόσμων τὴν 1 Φεβρουαρίου 1873.

« Quand les Empereurs, λέγει ἡ πολυμαθὴς γυνὴ, étaient plongés dans la nuit du moyen âge et esclaves de la théocratie, les asiatiques semblaient destinés à être les héritiers de la glorieuse civilisation grecoromaine; tant les hautes intelligences naissaient en foule à côté des vaillants guerriers. Aux plus sombres époques de l'histoire de notre continent, la brillante Cour des Califes, des

(1) Ἀθῶν. X. 44.

Almanzor, des Haroun Al-Raschid (VIII siècle) des Almamun, des Mofassens (IX siècle) était le séjour favori des lettrés et des savants et les célèbres écoles de Bagdad, de Bassora, de Koufa, de Cordone étaient la lumière de l'Asie et de l'Europe; Bokhara dans le Turkestan n'avait pas moins de réputation. La Perse Musulmane dont l'influence devait être si grande sur les Turcs produisait ces poètes dont elle est justement fière. Il suffit de citer les noms glorieux des Fridoussi, des Nizamî, des Saadi, des Hatiz, des Djami.

Ἐκτὸς τῆς Βουχάρης ἦν μνημονεύει ἡ Κυρία Δ' Ἰστρίκις ἡ Σαμαρκάνδη ἦν ἐπίσης ἐνδικίτημα τῶν Ἀσιατικῶν Μουσῶν. Ἡλική δὲ διαφορά μεταξὺ τῆς τότε καὶ τῆς νῦν καταστάσεως τῶν χωρῶν τούτων!

Ἄλλ' ἐπιτὸ προκείμενον. Ὁ Φερίδ-εδ-δίν Ἀττάρ, συγγραφεὺς τοῦ ποιήματος περὶ οὗ θέλω μὲν ὁμιλῆσαι, ἐξήσκει, καθ' ἃ δηλοῖ τὸ ὄνομά του, τὸ γνωστὸν ἐν Τουρκίᾳ ἐπάγγελμα τοῦ Ἀττάρη ἦτοι ἀρωματοποῦλου (épiciier droguiste).

Κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου Κερκέν τῆς ἐπαρχίας Νισαμποῦρ καὶ ἐνεκα τούτου ἐκαλεῖτο Νισαμποῦρη ἦτοι Νισαμποῦριος.

Ἐγενήθη ἐν ἔτει Ἐγείρας 513 ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Σανεζάρ υἱοῦ τοῦ Μελεσάχ. Ἐζῆσε δὲ ἐκατὸν τέσσαρα ἔτη ἐξ ὧν τὰ εἰκοσι ἐννέα διήρουν ἐν Νισαμποῦρῃ καὶ τὰ ὀγδοήκοντα πέντε εἰς τὸ Σαδδάχ. Ἐγκολπωθεὶς, ὡς ὁ πατήρ του, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀρωματοπώλου εἶχε κατάστημα κομψότατον καὶ καλῶς κατῆρισμένον, ἐν ᾧ ἐπώλει τὰ σπανιώτερα εἶδη τῆς Περσίας καὶ Ἀραβίας.

Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐνῶ ὁ Σείχης ἐκάθητο πρὸ τοῦ καταστήματός του περικυκλωμένος ἀπὸ πολυαριθμοῦν ὑπηρέτας, Δερβίσην τὴν διερχόμενον ἐκείθεν περιέρχων ἐνέβλεψεν εἰς τὰ ἐν τῷ καταστήματι εἶδη καὶ ἤρξατο οἰμώζων καὶ ἀναστενάζων.

Τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο θέαμα ἐτάραξε τὸν Σείχην ὅστις ἠρώτησε τὸν Δερβίσην τὸ αἴτιον τῶν οἰμωγῶν του.

Ὁ Δερβίσης τῷ ἀπήντησε τὰ ἐξῆς:

Ἐγὼ μὲν ἐλαφρὸν ἔχων φορτίον, καθόσον οὐδὲν ἄλλο κέκτημαι εἰμὴ τὸ εὐτελες τοῦτο τριβῶνιον, εὐκόλως θέλω ἐγκαταλείψῃ τὸν πρόσκαιρον τούτον κόσμον.

Ἄλλὰ σὺ ὃ ἔχων τοιοῦτους ἀκόμους πολυτίμων ἀρωμάτων πῶς θέλεις δυνῆθαι νὰ ἐξέλθῃς τοῦ πολυκαυμένου παζαρίου τῆς ζωῆς; Ταῦτα διανοούμενος ἐν δυνῆθῃν νὰ κρατήσω τὰ δάκρυα καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ σκερῆθῃς σπουδαίως περὶ τῆς θέσεώς σου.

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Δερβίση, ὅστις ἐφαίνετο ἔνθους καὶ οἰονεὶ ὑπὸ ἀρανῶν δυνάμεω; οἰστρηλατούμενος, τληκαύτην ἐνεποίησαν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Σείχη, ὥστε ἐγκαταλιπὼν τὸ κατάστημά του καὶ παραδοῦς αὐτὸ λείαν τῷ βουλομένῳ ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἀναχωρητήριον τοῦ περιπέστου Σείχη Ῥούνη-εδ-δίν Ἀκάρ.

Ἐκεῖ ὁ Σείχης ἐντελῶς μετέβαλε βίον καὶ ἐπεδόθη εἰς ἀσκητικὰ σκληραγωγία; μεταβάς χάριν προσκυνήσεως καὶ εἰς τὴν Μέκκκν. Μετὰ πολλῆς ἐμβριθείας ἐνέκυψεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κίνηματοῦν φράσεων καὶ τῶν ἀλληγοριῶν τοῦ μυστικισμοῦ.

Ἢ δὲ μυστικὴ γλώσσα παρὰ τοῖς Ἀσκητοῖς ἐστὶ λίαν πολύπλοκος καὶ ἰδίως χρίζει μελέτης.

Τὰ πλείστα τῶν περσικῶν ποιημάτων καὶ ἰδίως αἱ ᾠδαὶ τοῦ Χαφίζην ἔχουσι ἀλληγορικὴν ἔννοιαν.

Ὅπως ὁ ποιητὴς οὗτος ἐξυμνεῖ τὸν ἔρωτα καὶ τὸν οἶνον καὶ τὰς χάριτας τῆς ἐρωμένης του φαίνεται μὲν ἐκ πρώτης ὄψεως ἀκολουθῶν τὸ Ἀνακρέοντινον « ἢ βάρβιτος δὲ χορδαί; ἔρωτα μόνον ἔχεις, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀλληγοριῶν τούτων ἐνοεῖ τὴν θεότητα καὶ τὴν ἐκστασιν εἰς ἣν περιέρχεται ὁ τὸ πνεῦμά του ἐκ τῶν ἐγκοσμίων ἀποσπῶν καὶ εἰς ὑψηλὰς μεταωρούμενος μελέτας. Προσβύουσι δὲ οἱ Ἀσκητοὶ ὅτι διὰ τῶν σωματικῶν σκληραγωγιῶν (moultification de la chair) διευκολύνεται οὗτος εἰπεῖν ἢ μετὰ τοῦ ὑπεράτατον ὄντος συγκοινωνία καὶ ἐνεκα τούτου ἐπιδίδονται εἰς ἀσκήσεις ἐπιπόνοους, ὀργήσεις παρατεταμένας, οἰμωγὰς, διατρήσεις μελῶν διὰ κοπτερῶν ὀργάνων κλ. ὡς ἔχομεν ἰδεῖν ἐν Ἡέρκ καὶ Σκούταρις ὅπου ὑπάρχουσι τὰ τάγματα τῶν Δερβίσηδων τῶν καλούμενων tourneurs καὶ τῶν Δερβίσηδων τῶν καλούμενων hurleurs.

Οἱ μὲν πρώτοι παραδίδονται εἰς ἀτροφὰς τοσοῦτον παρατεταμένας ὥστε πίπτουσι χαμαὶ σχεδὸν ἀνάσθηται, οἱ δὲ δευτέρου ἀναπέμψουσι φωνὰς καὶ οἰμωγὰς μέχρι ἐξαντλήσεως τῶν δυνάμεών των. Οἱ δὲ καλούμενοι φακίρηδες ἐν Ἰνδία διατρυπῶσι τὰ μέλη των διὰ κοπτερῶν ὀργάνων. Εἰς τοιοῦτου εἶδους σκληραγωγία; καὶ στερήσεις ἐπεδόθη ὁ Σείχης καὶ ἐν

τοιαύτη καταστάσει πνεύματος διατελών ἐξεπώνησε τὰ διάφορα συγγράμματά του.

Λέγεται ὅτι κί συγγραφαί του εἰς τὸν πεζὸν καὶ ποιητικὸν λόγον εἰσὶ τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα καὶ ὅτι ἐποίησεν ἑκατὸν χιλιάδας στίχων. Ἀλλὰ τὸ περιφημότερον τῶν ποιημάτων του εἶναι τὸ ἐπικαλούμενον «Πενταμεί-Ἄττάρ» περὶ οὗ θέλομεν πραγματευθῆ καὶ τοῦ ἴποιου ἀξιόλογον ἐδημοσίευσεν ἑκδοσίαν ἐν Παρίσιος μετὰ σχολίων καὶ μεταφράσεως ὁ διάσμος Ἀσιατιστὴς Baron de Sacy.

Ὁ Σείχη; Ἄττάρ συνελήφθη αἰχμάλωτος παρὰ τῶν Μογγόλων τῶν εἰσβαλόντων εἰς τὴν Περσίαν ὑπὸ τὸν Ζεγγίζ-Χάν καὶ ἐρονεύθη.

Διγυῖονται ὅτι ἐνῶ Μογγόλος τις ἤθελε νὰ τὸν ρονεύη. Ἐτερος Μογγόλος ἐπρότεινε νὰ δώσῃ χίλια ἀργυρὰ νομίσματα ὅπως ἐξαγοράσῃ τὴν ζωὴν τοῦ γκραιοῦ Σείχη. Ἄλλ' οὗτος τὸν ἀπέτρεψεν εἰπὼν αὐτῷ ὅτι δύναται νὰ τὸν πωλήσῃ εἰς ἀνωτέραν τιμὴν. Ὁφιαίτερον, ἔτερος Μογγόλος ἐπρότεινε νὰ τὸν ἀγοράσῃ ἀντὶ ἐνὸς σακκίου ἀψύρου.

«Ὡλόησόν με πάρχουτα, ἀνακράζει ὁ Ἄττάρ, αὐτὴ ἐστὶν ἡ ἀξία μου» ἀλλ' ὁ αἰχμωχρὴς Μογγόλος δὲν ἐφείσθη τῆς ζωῆς τοῦ πολιορκίχου Σείχη.

Ἐ τριβώνιον ὑπερ ἐφόρει ὁ Ἄττάρ ἀνήκεν εἰς τὸν περίπτωτον ἐπὶ εὐσεβεῖα Δερβίσιαν Μειζ-δεδδὶν ἐκ Βαχδατίου ὅστις κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν Δερβισίων ἐπικρατοῦν ἔθος τὸ διέθεσε μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὲρ τοῦ Σείχη, ὡς τοῦ μάλ-λον δικακριμένου ἑκατότου.

Τὰ τριβώνια ταῦτα, χερκῆς καλούμενα, θεωροῦνται παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις ἱερά. Ἰδίως δὲ ὁ μανδύας τοῦ προφήτου Μωάμεθ καλεῖται Χερκῆ-σερίφ ἦτοι ἱερὸς μανδύας καὶ τὸ κειμή-λιον τοῦτο φυλάττεται εἰσέτι. Γίνεται διὰ κατ' ἔτος, τὴν 15ην τοῦ Ῥαμαζανίου, μεγάλη τελετὴ καὶ ὁ Σουλτάνος μεθ' ἁπάντων τῶν ἐν τέλει μεταβαίνουσιν εἰς προσκύνειαν αὐτοῦ.

Τὸ πρὸς τοὺς τριβῶνας τῶν Δερβισιδῶν σέβας τῶν Μουσουλμάνων προέρχεται ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῶν εὐλαθείας πρὸς τοὺς μοναχοὺς τούτους, οὓς ἐσεβάσθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ σκληρότεροι τύραννοι.

Διγυῖονται ὅτι, ὅταν ὁ περίφημος Ταμερλάνος ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Βεράτης διέβη ἀπὸ τὴν πόλιν τὴν καλουμένην Γαϊχάτ ὅπου ἐξῆ περιώνυμος τις Δερβίσιος καλούμενος Ἐβού Βεκίρ Ζεϊνουδδίν. Ὁ Ταμερλάνος μετακαλίσαστο αὐτόν, ἀλλ' ὁ Μοναχὸς ἀπεποιήθη εἰπὼν ὅτι ἡ συνειδήσις του δὲν τῷ ἐπέτρεπε νὰ μεταβῇ εἰς

ἐπίσκεψιν ἡγεμόνος σκληροῦ καὶ μὴ σεβομένου τὸ Κοράνιον.

Ὁ Ταμερλάνος ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ ἀναχωρητοῦ, καὶ ὁ τρομαρὸς οὗτος κατακτητῆς τοσοῦτον συνεκινήθη ἐπὶ τῇ θῆξ τοῦ σεβασμίου γέροντος, ὥστε μετὰ δακρῶν ἤκουσε τὰς συμβουλὰς καὶ ἐπιτιμησεις του καὶ ἀναχωρῶν τῷ ἔδωκε δῶρα πολυτίμητα.

Τὸ πόνηκα περὶ οὗ θέλομεν πραγματευθῆ ὀνομάζεται καθ' ἃ προέφημεν Πενταμεί-Ἄττάρ ἦτοι βιβλὸς Συμβουλῶν τοῦ Ἄττάρ. Διαίρεται δὲ εἰς κεφάλαια, ἕκαστον τῶν ὁποίων πραγματεύεται περὶ ἐνὸς ἀντικειμένου, λόγου χάριν, περὶ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς σωπῆς, περὶ ὑποκρισίας, περὶ πίστεως κλπ. καὶ εἶναι γεγραμμένον εἰς ὕφος παραινετικόν. Εἶναι δὲ πλῆρες γνομικῶν καὶ ἀποφθεγμάτων.

Οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ἀραβες ἔχουσιν ἀξιόλογα γνομικὰ, δυνάμενα νὰ παραβληθῶσι διὰ τὸ σύντομον καὶ ἐκφραστικὸν αὐτῶν πρὸς τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά, καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἀντιστοιχοῦσι πρὸς ἀρχαῖα Ἑλληνικά.

Ἐν παραδείγματι, ἐν τῷ προκειμένῳ ποιήματι λέγει ὁ Ἄττάρης ὅτι ὁ δαυκίων τὴν ἐργὴν του εἶναι εὐδαίμων ὁ ἀρχαῖος. Ἑλλῆνες ἔλεγον ἐπίσης, «ζήσεις βίον κράτιστον, ἂν θυμοῦ κρατῆς.»

Παρκικτιῶν λέγει ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ὅτι δυσκόλως ὑφίσταται τις τὴν πένιν. Τὸ γνομικὸν τοῦτο ἀναπολεῖ τὸ ἀρχαῖον «οὐδὲν πενίας βραχύτερον ἐστὶ φορτίον.»

Οἱ Ἀραβες ὑπερέχουσιν ὡς πρὸς τὸ συνοπτικὸν τῆς ἐκφράσεως καὶ ὑπάρχουσιν ἐπίσης πολλὰ Ἀραβικά γνομικὰ ἀναπολούντα ἀρχαῖα Ἑλληνικά, ἢ δὲ σύμπτωσις τῶν ἰδίων ἀποδεικνύει ὅτι ἀληθεαὶ τινες ὑπῆρξαν κοινὸν τῆς ἀνθρωπότητος κτῆμα, ἢ κατὰ τὸ Γαλλικὸν λόγιον, les beaux esprits se rencontrent.

Ὅπως δώσωμεν ἰδέαν ὅσον οἶόν τε ἀκριβῆ τοῦ ἐν λόγῳ ποιήματος, σκόπιμον ἡγησάμεθα νὰ παραθέσωμεν περιληπτικὴν μετάφρασιν κεφαλαίων τινῶν, θέλομεν δὲ ἐκλέξει τὰ κυριώτερα.

Πραγματευόμενος περὶ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς σωπῆς, ὁ Ἄττάρος λέγει τὰ ἑξῆς.

«Ἄν ἐπιζήτης τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀνοίγῃς τὴν χεῖρα σου εἰμῇ ὅπως προσφέρῃς τὰ παραγγέλματά του ἂν δὲν γινώσκῃς Θεὸν τὸν ἄφθαρτον, θοῦ ἐπὶ τοῦ στόματός σου τὴν σφραγίδα τῆς σωπῆς.

Ἐνωτίσθητι καλῶς, ὦ παῖ, τὰς συμβουλὰς

μου ἂν ἐπιζητῆς εἰρήνην καὶ σωτηρίαν, σιγὴν ἔχε. Ὁ πολλὰ λαλῶν νοσεῖ τὴν καρδίαν. Χρὴ σιγᾶν καὶ ἀπέχεσθαι τοῦ ψεύδους καὶ τῆς κακολογίας. Ἄβέλτερος ἐστὶν ὁ λαλῶν. Αἶνει τὸν θεόν καὶ μὴ ποιῶ ἤχησιν τῶν θεῶν βρῆμάτων χάριν μώμου καὶ ψόγου. Ὁ μὴ δυνάμενος κρατεῖν τῆς ἑαυτοῦ γλώσσης ἔρμαιον ἐστὶ τοῦ τυγχόντος. Ἡ πολυλογία ἀποκτείνει τὴν ψυχὴν καὶ ἂν ἀκόμη οἱ λόγοι ὄσι τοσοῦτον πολῦτιμοι ὡς οἱ μαργαρίται, τοῦ Ἄδεν. Κράτει στενωὺς τὴν γλῶσσαν ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ στόματός σου καὶ γίνωσκε ὅτι ὁ τὰ ἑαυτοῦ καθρωῶν ἐλαττώματα ἐπιφρόνουσι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν».

Ἡ σιωπὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσιν ἕθεωρεῖτο ἐπίσης μέγα προτέρημα καὶ οἱ ἠθικολόγοι συνεδούλευον ἰδίως τὴν σιγὴν εἰς τὰς γυναίκας ὡς τῶν ἀνδρῶν λαλιτέρας· ὅθεν τὸ ἀπόφθεγμα «γυναίξί κόσμον ἡ σιγὴ φέρει». Ἄλλ' οἱ Ἀσσανοὶ εἰσὶν ἐτι αὐστηρότεροι καὶ ὑπάγει παρὰ τοῖς Ἀραψι τὸ γνωστὸν γνωμικὸν «ὁ λόγος εἶναι ἐξ ἀργύρου καὶ ἡ σιγὴ ἐκ χρυσοῦ».

Τὴν πολυλογίαν καὶ ἀκριτομησίαν θεωρεῖ ὁ Ἀττάρις ὡς μέγα ἐλάττωμα, καὶ ἐν ἑτέροις κεφαλαίοις καίτοι περὶ ἄλλων ἀντικειμένων πραγματευομένους παρενεῖρε συμβουλὰς περὶ τῆς ἐχεμύθιας καὶ συνιστᾷ ἰδίως τὸ ἀρχαῖον αἴσιμα «μη προτραγέτω ἡ γλῶσσα τοῦ νοῦς» διότι ἐπιλέγει, ὅταν ῥίψῃ τις μίαν λέξιν δὲν δύνανται πλέον νὰ τὴν ἀποσύρῃ ἦτοι κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἀπόφθεγμα «ῥίψας λόγον τις οὐκ ἀναίρειται πάλιν».

Τοιαῦτά τινα λέγει ὁ ποιητὴς μας περὶ τῆς σιωπῆς καὶ ἐπειδὴ παρενεῖρε πολλάκις ἰδέας μὴ σχετιζομένας μὲ τὸ ἀντικείμενον ὅπερ πραγματεύεται, ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἐν τῷ προκειμένῳ ποιήματι αἱ ἰδέαι εἰσὶν ἰσὺ ἐπὶ τὸ πολὺ ἀτάκτοι· καὶ ἀμεθόδως ἐρρυθμμένα, καὶ ὅπως εὖρη τις σχέσιν καὶ συνάφειαν πρὸς ἀλλήλας, δέον νὰ ἐγκύψῃ καλῶς εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ ποιητοῦ· ἀλλὰ συνήθως ὑπάρχει δεσμός τις μεταξὺ τῶν διαφόρων σκέψεων καὶ παραγγελημάτων, ἢν καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως νομίζῃ τις ὅτι ὁ ποιητὴς, μὴ δυνήθεις νὰ χαλινωγῶσῃ τὴν φαντασίαν του ἀφῆκεν αὐτὴν νὰ διαδράμῃ ἀδικηρίτως· ἄλλως τε τὰ πλείστα τῶν Περσικῶν καὶ Ἀραβικῶν ποιημάτων ἔχουσι τὸ τὸ ἀσύρραπτον, καὶ τοῦτο θεωρεῖται ὡς χάρις παρὰ τοῖς Ἀσσανοῖς, ὅστινες, ἐν τῇ θερμότητι τῆς φαντασίας των, τέρπονται ἐπὶ τῇ ποικιλίᾳ καὶ ἀταξίᾳ τῶν ἰδεῶν.

Ἐν τούτοις ὁ ποιητὴς μας καὶ τοὶ Δερβίσης δὲν εἶναι ἀναίσθητος εἰς τὰς φυσικὰς καλ-

λονὰς καὶ ἀναγνωρίζει τὸ κράτος τῆς ὠραϊότητος· Ἰδοὺ τί λέγει ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ «Περὶ τῶν τεσσάρων πραγμάτων ἅτινα παρτείνουσι τὴν ζωὴν».

Ἐτέσσαρ εἶναι τὰ τὴν ζωὴν παρτείνοντα ἄκουσον τέκνον τὴν συμβουλὴν μου. Τὸ πρῶτον εἶναι νὰ ἠδύνη τις τὴν ἀκοήν του διὰ εὐλόγων ἡδυρῶνων, τὸ δεύτερον νὰ τέρπῃ τὴν ὄρασίν του θεώμενος σεληνόμορσον ὠραϊότητα, τὸ τρίτον, νὰ χάρῃ ἀσφάλειαν διὰ τὴν ζωὴν καὶ περιουσίαν του καὶ τέταρτον, νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὰς ἐπιχειρήσεις του.

Ἐν ἑτέρῳ δὲ κεφαλαίῳ ὁ Ἀττάρις ἀναφέρει πέντε πράγματα συντείνοντα τὸν βίον.

Ταῦτα δὲ εἰσὶ ἡ ἀνέχεια ἐν τῷ γήρατι, ἡ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμονή, αἱ παρατεταμέναι θλίψεις, ἡ θέα νεκροῦ καὶ ὁ ἐν ἐχθρῶν φόβος.

Αἱ ἰδέαι αὗται εἰσὶ φιλοσοφικώταται καὶ τεκμηριοῦσι τὴν βαθεῖαν γνώσιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἢν ἐκέκτητο ὁ Ἡράτης ἠθικολόγος.

Περὶεργος εἶναι ἡ παραίνεσις, ἡ συνιστώσα τὸ νὰ ἀποφεύγῃ τις τὴν θέαν νεκροῦ, καὶ ἦσως διὰ τῆς παραγγελίας ταύτης ἐννοεῖ ὁ Ἀττάρις τὴν ἐκ τούτου γνωμονήν θλίψιν καὶ τὸ διὰ τῆς νεκροῦ πένθος, ὅπερ οἱ Μουσουλμάνοι θεωροῦσιν ὡς μὴ συμβιβάζομενον μὲ τὰς περὶ τοῦ πεπρωμένου δοξασίας των. Οἱ Μουσουλμάνοι, ὡς γνωστὸν, δὲν ἐνδύονται πένθιμον ἱματισμὸν ἐπὶ τῇ στερήσει συγγενοῦς. Κατ' αὐτοὺς ἐν τῷ μετώπῳ ἐκάστου θνητοῦ εἶναι γεγραμμένον τὸ μέλλον του, ἡ ἄφικτος μοῖρα, καὶ θεωροῦσι πᾶσαν ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν λύπης ὡς μὴ συμβιβάζομένην μὲ τὴν εἰς τὸ θεῖον ὑποταγήν· Τοῦτο δ' ἐμφαίνει καὶ ἡ λέξις «Résilam» σημαίνουσα ὑποταγήν καὶ χυταπάρνησιν (resignation)!

Ἀνάλογά τινα πρὸς τὸ δόγμα τοῦ εἰκαρμένου εὑρίσκονται ἐν τῷ Τιμαίῳ τοῦ Πλάτωνος ὅστις λέγει ὅτι «ὁ θεὸς δημιουργῶν τὰς ψυχὰς νόμους τοἰ εἰκαρμένους εἶπεν αὐτάς.»

Περὶ τοῦ εἰκαρμένου παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις πραγματεύεται ὁ D'Hosson ἐν τῷ συγγράμματι του «Tableau de l'Empire Ottoman» καὶ λέγει ὅτι πολλοὶ Μουφτῆδες ἦτοι ἐρηκνευταὶ τῶν δογμάτων δὲν παρεδίδοντο τὴν δοξασίαν κατὰ τὴν ἰσχυρίζομενοι ὅτι ἀντιβαίνει εἰς τὸ αὐτεξούσιον (libre arbitry) ὃ ἔχει ἕκαστος ἄνθρωπος νὰ διευθῆνῃ τὰς ἑαυτοῦ πράξεις πρὸς τὸ συμφερότερον καὶ οὐχὶ νὰ ἐπικρατῶσιν εἰς τὴν εἰκαρμένην.

Πολλά ἐγράψακον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἰδίως εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Bartholomy de Saint Hilaire «Mahomet et le Coran» καὶ ἐν τῷ συγγράμματι τῶν Γερμανῶν Gustave Weil «Mohamed der Prophet» καὶ Spengler's «Das Leben und die Lehre des Mohameds». Ἄλλ' ἠθέλωμεν ἐξέλθει τῶν ἑριῶν τοῦ μικροῦ μας ἀναγνώστατος ἂν ἐπιχειροῦμεν νὰ τὸ πραγματευθῶμεν ἐνταῦθα.

Ὁ Ἀττάρης εἶναι λίαν αὐστηρὸς πρὸς τοὺς φιλαργύρους καὶ ἐκθειάζει τοὺς ἐλευθερίους, περὶ ὧν λέγει ὅτι οὐδέποτε θέλουσιν ἐπισκερθεῖν τὸν Ἄδην, ἐνῶ ἂν ἐναντίας οἱ φειδωλοὶ καὶ ἀλαζόνες θέλουσιν κατέλθει εἰς τὸ βυθύτερον μέρος τοῦ ᾗδου τὸ καλούμενον Σακάρ ἦτοι τὰ Τάρταρα Ἰδοῦ δὲ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ φιλαργύρου.

Φοβεῖται τὴν συνάντησιν τῶν ἐπικριτῶν. Φοβεῖται τὴν πείναν καὶ τρέμει μὴ ὑποκύβῃ εἰς αὐτὴν, καὶ ὅταν συναντήσῃ τινὰ καθ' ὄδον, διέρχεται δρομαίως ἀκούμενος εἰς ἓνα ἄπλουτον χαιρετισμόν.

Ὁ Πέρσης ποιητὴς Σακδῆς καταφέρεται ὁμοίως κατὰ τὸν φιλαργύρον. Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις ἡ ἐλεημοσύνη ἐπιβιβάζεται παρὰ τοῦ Κορανίου καὶ ἀνομάζεται Ζεκιάτ σουνισιαμένη εἰς τὸ τεσσαρακῶσόν τοῦ ἐνιαυσίου εἰσοδήματος διανεμητέον τοῖς πτωχοῖς, ὁ φιλαργύρος ὁ μὴ ἐλεῶν πτωχῶ θεωρεῖται ὡς ἂν ἀποτρόπαιον καὶ ἀσεβές.

Περὶ τῆς ἐλεημοσύνης ὑπάρχει ἐν τῷ προκειμένῳ πονήματι κεφάλαιον ἐκ τοῦ ὁποίου ἀποσπῶμεν τὰ κυριώτερα παραγγέλματα. «Ὅταν θέλῃς νὰ ἐλεῆσῃς ἐνδὲ τίνα, ποίει τὴν ἐλεημοσύνην ἰδίᾳ χειρὶ. Μὴ ἀρχαμὴ (Hithem, νόμισμα Περσικὸν) διδομένη ἰδιοχείρως ἔρχε μείζονα ἄξιαν παρὰ ἂν κληροδοτήσῃς ἑακτὸν ἀρχαμᾶς μετὰ τὸν θάνατόν σου. Μὴ ζητήσῃς νὰ λαβῇς ὀπίσω ἐκεῖνο ὅπερ ἐδώρισας, καὶ ἂν ἀκόμη σὲ καταλάβῃ ἡ πείνα καὶ ἡ ἀνέχεια. Δὲν πρέπει νὰ γαυρίζῃς διὰ τὴν πλοῦτή σου, μήτε νὰ κοινολογῇς τὴν ἐλεημοσύνην ἣν ἐποίησας.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο παράγγελμα ἀναπολεῖ τὸ μὴ γνῶτω ἡ ἀριστερὰ σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου.

Ἐν ἑτέρῳ κεφαλαίῳ ὁ ποιητὴς συνιστᾷ τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν χαρακτήριζει ὡς ἀπαραίτητον καθήκον.

Ἔσσο, λέγει, φιλόξρον πρὸς τοὺς ξένους. Εἰς τὸν μετὰ γεννησιότατος τοὺς ξένους περιποιούμενον ἀνοίγει ὁ Κύριος τὰς θύρας τοῦ ἐλέους

του. Ἄλλ' ἐκτέλεσον τὰ καθήκοντα τῆς φιλίας μετὰ προσώπου ἰλαροῦ καὶ μετὰ τρόπου ἀρελοῦ καὶ οὐχὶ ἐπιτετηθευμένου ἵνα μὴ καταντήσῃς αὐτὴν εἰσερχοῦ. (Τοῦτο ἀναπολεῖ τὸ Εὐριπίδειον «Τὰς χάριτας ὅσας εὐγενῶς χρῆζεται κτίστος ἐν βροτοῖσι».)

Δὲς τροφὴν εἰς πάντα τὸν προσερχόμενον μικρόν τε καὶ μεγάλον. Ὁ καλύπτων τὴν γυμνότητά ἀπόρου καὶ ἐνδεοῦς ἀρεστός ἐστί τῷ Θεῷ.

Μεγάλην ἄξιαν ἀποδίδουσιν οἱ Πέρσαι ἠθικολόγοι εἰς τὸν τρόπον μεθ' οὗ δίδεται ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ὁ Σακδῆς συμβουλεῖται τοὺς ἐνδεεῖς νὰ μὴ ἀποτεινῶνται διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῶν εἰς ἄνθρωπον σκληρὸν καὶ σκυθρωπὸν ἔχοντα τὸ πρόσωπον.

Ἡ Ἀνατολὴ ὑπέρξειν ἀείποτε ἡ ἐστία τῆς φιλοξενίας καὶ ὁ ξένος καὶ περιηγητὴς ἐθεωρήθησεν ὅπως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν ὡς πρόσωπα εἰς ἃ ὀφείλεται σέβασμός καὶ περιποίησις. Τὰ Περσικὰ καὶ Ἀραβικὰ ποιήματα γέμουσι παραινέσεων καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν περιποίησιν τῶν ξένων.

Ἐν ἑτέρῳ κεφαλαίῳ ὁμιλῶν περὶ τῶν μεταβολῶν καὶ τῆς ἀστασίας τῆς τύχης συμβουλεῖται ὁ Ἀττάρης εἰς τὸν εὐτυχήσαντα νὰ ἐπιζητῇ τὴν φίλιαν ἐκείνου, ὅστις τῷ ἔμεινε πιστὸς ἐν ἡμέραις χαλεπαῖς.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Περσικοῦ κοινῶ ποιήματος Ἐνδάρι-σουχέλι κατακρίνει ἐκείνους οἵτινες ἐγκαταλείπουσι τοὺς φίλους τῶν ἐν τῇ δυστυχίᾳ καὶ μελγχολικῶς ἀνακράξαι ὅτι ὁ ἔχων τὰς χεῖρας νεγὰς στερεῖται φίλων καὶ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ δίκην Πηλεΐδος περικυκλόντες αὐτὸν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εὐδαιμονίας σπεύδουσι νὰ τὸν ἐγκαταλίπωσιν ἅμα περιελθόντα εἰς ἐνδεϊαν. Τοῦτο μὰς ἀναπολεῖ τὸ ἑλληνικὸν λόγιον «τῶν μὲν εὐτυχοῦντων πάντες εἰσὶ φίλοι, τῶν δὲ δυστυχοῦντων οὐδ' αὐτὸς ὁ γεννήτωρ».

Οἱ Ἀσιανοὶ ἔχουσιν ἰδέας τοσοῦτον φιλοσοφικὰς περὶ τῆς ἀστασίας τῆς τύχης καὶ τοσαῦτα ὑπάρχουσι παρ' αὐτοῖς παραδείγματα ἀνδρῶν ἀνυψωθέντων ἐκ τοῦ μηδενὸς εἰς τὴν ὑψηλότεραν περιωπὴν καὶ μετ' οὗ πολὺ ἐκπεσόντων, ὥστε ὁ Ἀσιακὸς οὐδὲλως μεταβάλλεται ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν μειδιημάτων τῆς τύχης. Μετὰ τῆς αὐτῆς στωικῆς ἀπαθείας περιβάλλεται τὴν τιθῆνον τοῦ μεγάλου Βεζύρου καὶ τὸ τοῦ Δερβίσου τρῶνιον. Ἄν δὲ ἐκ μικρῶν ὀρμώμενος εἰς μεγάλην προήχθη περιωπὴν ἐνασμενίζεται ἀναπολῶν τὴν καταγωγὴν του καὶ

πολλοί ἐκ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας διετήρησαν ἐπὶ νόημα ἀναμιμνήσκοντα αὐτήν.

Ὁ νῦν Σαΐχουλιολάμας ἐπονομάζεται τουρσοῦζι ζαδές ἤτοι υἱὸς κατασκευαστοῦ τουρσοῦ. Ἄλλ' αἱ καλά αὐταὶ ιδιότητες οὐκ εἰσὶν ἕμμοιροι κακοῦ.

Οἱ Ἀσιακοὶ ἔχουσι τὸ δὴ λεγόμενον *l'us défauts de leurs qualités*. Ἡ πρὸς τὰς περιπετειάς τῆς τύχης ἀδιαφορία τῶν συνπάγεται τὴν ἀπάθειαν καὶ ἀνοητικότητα καὶ εὐνεκα τούτου βλέπομεν ὅτι τὰ ἀνατολικά φῶλα ὑπολείπονται τῶν ἀνθρώπων τῆς δύσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν δραστηριότητα καὶ ἐπιμονὴν εἰς ἃν ὀφείλομεν τὰς καταπληκτικὰς προόδους τοῦ αἰῶνός μας.

Ἐν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ ὁ ποιητὴς συνιστᾷ τοὺς ὄρφανους καὶ τοὺς γέροντας.

«Περιποιοῦ, λέγει, τὰ ὄρφανὰ καὶ τοὺς γέροντας καὶ φροντίζον περὶ αὐτῶν. Τίμα δὲ τοὺς γέροντας ἐν ὅσῳ εἶσαι νέος ὅπως ὀφείλονται σοὶ ἀποδοθῆσαι τὰ ἴσα. Μένυσσο νέος ὦν ὡς γέρον ἔση ποτὲ, ἔλεγε καὶ Ἕλληνας ἠθικολόγος.

Οἱ Ἀσιακοὶ ἰδιαιτέρον σέβας τρέφουσι πρὸς τοὺς γέροντας ἁμοιάζοντες κατὰ τοῦτο τοὺς ἀρχαίους Σπαρτιάτας. Ἀγάπην καὶ σέβας πρὸς τοὺς γονεῖς συνιστᾷ ἐπίσης ὁ ποιητὴς.

«Ἐπισκέπτου, λέγει, τοὺς γονεῖς σου καὶ ἐρώτα περὶ τῆς υγιείας τῶν ἂν θέλῃς νὰ διαγνώσῃς μακρὸν καὶ εὐδαίμονα βίον. Ὁ ἀποστρέφων τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῶν συγγενῶν του συντέμνει τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του. Καὶ ἂν ἀκόμη οἱ γεννητόρες σου μὴ ὦσιν ἀγαθοὶ, γνώρισον ὅτι οὐδὲν ἐστὶ χεῖρον τοῦ διαζήγησθαι τοὺς δεσμούς τοῦ αἵματος».

Ἐν ἐτέρῳ κεφαλαίῳ συνιστᾷ ὁ Ἀττάρης τὴν ἀπογῆν πάσης κακῆς συναναστροφῆς διότι, λέγει, ὑπάρχει κίνδυνος μὴ συναναστρεφόμενος τοῖς κακοῖς παρχυρθῆ τις εἰς τὸ κακόν.

«Κακοῖς ὁμιλῶν καυτὸς ἀποθήσῃ κακὸς», ἔλεγον ὁμοίως οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι.

«Ἄν ἔχῃς, λέγει ὁ Πέρσης ποιητὴς, φίλον ἐπιζήμιον, διάκοψον πᾶσαν μετ' αὐτοῦ σχέσιν. Μὴ συναναστρέφῃσαι μὲ οἰνόφλυγα καὶ μὲ πλούσιον ἀνελετήμονα. Ἀπόφυγε ἐπίσης τὴν συναναστροφήν τῶν τοκορλήφων καὶ τῶν χάριν συμπερόντος ἐπιζητούντων τὴν φιλίαν σου».

Ἐν ἐτέρῳ κεφαλαίῳ ὁ Ἀττάρης διδίδει συμβουλὰς ὑγιεινῆς καὶ τινας ἄλλας παικινέσας ἃ θέλομεν μεταφέρει ἐν ταῦθα ὡς λίαν περιέργου καὶ ἀναπολοῦσας προλήψεις τινας συνήθειας εἰστέ παρὰ τοῖς Ἀσιακοῖς.

«Μὴ παρὰδίδεσαι, λέγει, εἰς τὸν ὕπνον καὶ εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς τραπέζης.

Ἐγέρθητι ἄμα ἐξημερώσῃ. Μὴ κοιμηθῆς δὲ εὐθὺς ἄμα ὄση ὁ ἥλιος ἀλλὰ περίμενε νὰ ἐπέβῃ τὸ σκότος πρὶν παραδοθῆς εἰς τὰς ἀγκύλας τοῦ ὕπνου. Μὴ ταξιδεύῃς μόνος ἔνα μὴ ἐκτεθῆς εἰς κινδύνους. Μὴ κατοπτρίζῃς τὴν νύκτα διότι τοῦτο εἶναι ἀμάρτημα. Ἀπόφυγε νὰ κτυπᾷς τὸ πρόσωπον διὰ τῆς χειρὸς σου ἢ νὰ στριγγίζῃς ἐπ' αὐτῆς τὴν σιαγόνα διότι τοῦτο φέρει δυστυχίαν. Προσεύχου νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ ἐργάζου τὸ καλόν. Ἀπόφυγε τὸ ψευδος καὶ μὴ ὀρκίζου καὶ ὅταν ἀκόμη λέγῃς τὴν ἀλήθειαν (ὄρκον δὲ φεῦγε καὶ δικαίως ὀμνύῃς).

Μὴ κοιμῶ γυμνὸς τὴν νύκτα καὶ μὴ λάμβανε τροφὴν πρὶν ἀποπλύνης πάντα ῥῆπον. Μὴ βίπτε χυμὰ ψυχία ἄρτου καὶ μὴ πάτες ἐπ' αὐτῶν. Μὴ καθάριζον τὰς χειρὰς σου μὲ χῶμα ἀλλὰ πλύνον αὐτὰς μὲ ὕδωρ. Μὴ σβύνης τὸν λύχνον διὰ τῆς ἀνακνοῆς σου καὶ μὴ κτενίζῃς τὸ γένειόν σου μὲ κτένιον ὅπερ ἄλλοι μετεχειρίσθησαν.»

Ἐκ τῆς βραχείας ἀναλύσεως τοῦ ἐν λόγῳ ποιήματος βλέπει τις ὅτι ὁ Ἀττάρης ἐπρέσβευεν ἀρχὰς αὐστηρὰ καὶ τὸ σύνολον τῶν παραγγελεμάτων του ἐκτὸς παραδοξολογιῶν τινων καὶ προλήψεων, πολλὰς ἔχει ἀναλογίας πρὸς τὰ παραγγέλματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων. Καὶ ἐν τούτοις ἐν τῇ ἐποχῇ καθ' ἣν ἠκμαζεν ὁ Ἀττάρης ἡ Περσία δὲν περιεστᾷ βεβαίως θέαμα λαοῦ ἀγομένου ὑπὸ τοιοῦτον σωτηρίων ἀρχῶν. Ἀρχοντες καὶ ἀρχόμενοι πάντα ἄλλοι ἄλλοι δολοῦντο ἠκολούθουν παρὰ τὴν βίβλον τῶν συμβουλῶν τοῦ Ἀττάρη.

Ἡ κατάστασις τῆς Περσίας ὁμοιάζειν, ὅπως μεταχειρισθῶμεν τὴν φράσιν τοῦ Σααδῆ, τὴν κόμην τοῦ Αἰθίοπος, ἀλλ' ἡ ἐξήγησις τοῦ φαινομένου τούτου εἶναι ἐκτὸς τοῦ προκειμένου.

Τὸ πρόγραμμά μας, καθ' ὃ προοιμαζόμενοι εἴπομεν, συνίσταται εἰς βραχίαν ἀνάλυσιν τοῦ προκειμένου ποιήματος καὶ ἠθέλαμεν θεωρηθῆ εὐτοχεῖς ἂν οἱ ἀδελφεὶ τῆς Περσικῆς γλώσσης συνελθόντων ἰδεάν τινα, ἐκ τῆς ἡμετέρας σιαγραφίας, τοῦ περιήμιου τούτου ποιήματος ὅπερ εἶναι καὶ ἐν τῶν στοιχειωδῶν μαθημάτων τῶν περὶ τὴν ἐκμάθησιν τῆς Περσικῆς γλώσσης καταγενομένων.

Προσεπαθήσαμεν δὲ νὰ δρεψώμεν τὰ κυριώτερα αὐτοῦ ἔνθη καὶ νὰ κατάρτισωμεν ἀνοθεσμην ἢν προσφέροντες εἰς τὸ σοφόν τοῦτο Σωματεῖον ἐλπίζομεν ὅτι θέλει τὴν ἀποδεχθῆ μεθ' ὕψης ἐπιεικείας μᾶς ἠκούσθη.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΝΕΛΕΤΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕ- ΛΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΤΝΑ'. Συνεδριάζεται.)

Α'.

Αί ἐν τῇ κοινωνικῇ καταστάσει λαοῦ τινος ἐπιγιγνόμεναι μεταβολαί εἰσι συνήθως βραδεῖαι καὶ μερικαί, συντελούμεναι ἥρεμα καὶ κατὰ σιμικρόν ὅ,τι χθές ὑπῆρχεν ὑπάρχει ἐν μέρει καὶ σήμερον ἴνα δ' εὐρωμεν μεγάλας ὁπωσοῦν ἀντιθέσεις ἐν τῷ πολιτισμῷ ἔθνους τινός, δεῖον ἀναγκαιῶς νὰ παραβάλλωμεν ἐποχὰς λίαν ἀλλήλων ἀφεστώσας. Τοῦτο συνήθως συμβαίνει ἐν τῇ ὀμαλῇ τῆς ἀνθρωπότητος πορείᾳ εἰς τὸν πολιτισμὸν ἑξαίρεσις τις βραβία; ὑπάρχει ἐπὶ τῶν μεγίστων ἐκείνων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀναμορρώσεων, καθ' ἃς ὀλόκληρον τὸ τέως ὑπάρχον κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν σύστημα φαίνεται ὑποχωροῦν εἰς ἕτερον, ἐδραζόμενον ἐπὶ ὅλως νέων ἀρχῶν, πρὸς κύρωσιν τῶν ὁποίων ἐπέρχονται αἱ μεταβολαί αὗται ἄλλα τὸ φαινόμενον τῶν ἄλλως εὐαρίθμων τούτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ καθολικῶν ἀναμορρώσεων, αἵτινες πάλιν δὲν δύνανται τοπαράπαν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς προκύοντα αὐτόματα τριγμιαίου τινός ὄρασμου, ἀλλ' ὡς τὸ ἀναγκαιὸν παραγόμενον μακρᾶς πνευματικῆς ἐνεργείας δεκαετηρίδων ἢ καὶ αἰώνων ὀλοκλήρων, οὐ μόνον δὲν ἀναίρει τὸν ἀνωτέρω ἱστορικὸν νόμον, ἀλλὰ μάλιστα ἐπικυροῖ, καταδηλότερον ποιῶν αὐτόν διότι, καὶ περὶ λίαν ἐξαίρετικῶν οὐσῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν περιπτώσεων τούτων, ἀδύνατον νὰ μὴ ἀνεύρωμεν ἐν τῇ νέῃ τῶν πραγμάτων καταστάσει ἴχνη κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον μέγала τοῦ τέως κοινωνικοῦ βίου. Τὸ δὲ θετὸν ἔθνους τινός δικαίον, ὕπερ οὐδὲν ἕτερον ἐστὶν ἢ ἡ ἐξωτερικὴ ἐκδηλώσις τῆς κοινωνικῆς ταύτης καταστάσεως, ὑφίσταται προδήλως τὰς αὐτὰς μεταβολὰς καὶ συνήθως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδέποτε αἰ ἀπὸ ἐνός νομικοῦ συστήματος εἰς ἕτερον μεταβάσεις εἰσὶν ἀπόμοιροι, οὐδέποτε αἰ περὶ τὸ θέσει δικαίον πολιτείας τινός, ἔστω καὶ περὶ ἓνα μόνον κλάδον αὐτοῦ ἀλλοιώσεις, εἰσὶ καθολικαί. Ἀκόσ τις δὲν δύνανται ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἡμέραν νὰ μεταβάλλῃ ὀλόκληρον τὴν ἑαυτοῦ νομοθεσίαν. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόν-

των, ὅπως ἐννοήσωμεν ἀσφαλῶς τὸ νῦν ὑπάρχον, δεῖον πρότερον νὰ μάθωμεν ἀκριβῶς τὸ τέως ὑπάρχον, δεῖον δηλαδὴ ν' ἀνέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχικὴν ἐκάστου θεσμοῦ κοιτιδα καὶ παρακολουθήσωμεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀτελοῦς αὐτοῦ παραγωγῆς μέχρι τῆς τελείας διαμορφώσεως, δι' ὧλων, ὡς εἶπεν, τῶν περιπετειῶν, αἵτινες μετέδωκαν ἡμῖν τοιοῦτον ὅποιον ἔχομεν ὑπ' ὄψιν. Συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν νόμων, παρατηρεῖ ἐξοχος νομοδιδάσκαλος ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων, ὁ Lyrault, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ποταμῶν ὅπως μάθωμεν καλῶς τίνες εἰσὶ, δεῖν ἀρκεῖ μόνον νὰ γνωρίσωμεν τὰς διαφόρους αὐτῶν διακλαδώσεις, ἀλλ' ἀνάγκη ν' ἀνέλθωμεν μέχρι τῶν πηγῶν αὐτῶν (1).

Τοιοῦτον λοιπὸν κύριοι, προτίθεται ἐν συνόψει σκοπὸν ἡ ἱστορικὴ τοῦ δικαίου μελέτη, ἥτις δυναμένη νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ διαφωτίζουσα τὴν κατανόησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν ἐνεστώτων θεσμῶν λαμπρά, ἀποτελεῖ σπουδαιότατον βόηθημα τῆς ἐρημνευτικῆς. Καὶ ἀληθῶς μὲν οὐκ ἔστιν ἀσφαλῆς ἐρημνευτικὸς τοῦ νόμου κανὼν, ὁ διαγορεύων: *ibi eadem legis ratio, ibi eadem legis dispositio*. οὐχ' ἥττον ὅμως ἐν τῇ μετὰ ταῦτα περιπετειᾷ νόμου τινός δὲν ἀπόλλυται συνήθως τὸ ἀρχικὸν σπέρμα, ὅπερ ἔδοτο ἀφορμὴν εἰς τὴν γέννησιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς εὐαρίθμοις ἐκείναις περιπτώσεσι, καθ' ἃς τὸ πρακτικὸν τῆς ἱστορικῆς θεσμοῦ τινος ἐνδιαφέρον δὲν ὑπάρχει, ὡς ἐκλιπούσης τελείας τῆς *ratio legis* (ὡς λ. γ. ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς *honorum possessio* τοῦ Ῥωμ. Δικ.) ὑπολείπεται ἕτερον ἐνδιαφέρον ὑψηλότερον, τὸ ἐπιστημονικόν, οὐ τινος ἢ θεραπείας ἀπαιτεῖ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ λόγου, δι' ἃν οἱ θεσμοὶ οὕτοι τοσοῦτον ἠλλοιώθησαν, ἀπολέσαντες καὶ αὐτὰ τὰ ἴχνη τῆς καταγωγῆς αὐτῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀτελῶς ἐκτεθέντων κατανοεῖτε, κύριοι, ὅποιον καὶ ὁπόσον μέγα ἐστὶ τὸ ἐκ τῆς ἱστορικῆς τῶν θεσμῶν μελέτης προκύπτον ὄφελος καὶ παρ' αὐταῖς ἐπὶ τοῖς ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐνομοθυμίνοις τῶν ἔθνων. Τῆς δὲ νομοθεσίας οὔσης, ὡς γνωστὸν, ἐνός τῶν ἰσχυροτέρων καὶ ἀσφαλεστέων ἐκπολιτιστικῶν ὄργάνων, τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο καθίσταται σπουδαιότερον ἕνα καὶ πρακτικώτερον δι' ἡμᾶς

(1) Il est des lois comme des fleuves; pour connaître quels ils sont, on ne regarde pas les contours, par où ils passent, mais leurs sources et origines (Lyrault).

τους; ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἥτις ἀπορρίπτουσα ὀλονέν τὰ βίχη αὐτῆς περιβάλλεται ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις ἡγεμόνος φίλου τῆς προόδου καὶ τὴν καθοδηγίαν λειτουργῶν πεφωτισμένων τὴν περικαλλῆ στολὴν νομοθετημάτων ἄλλων χωρῶν, προϊόντων πολιτισμοῦ ἀνωτέρου, προορισμένων νὰ διθύνωσι τὰς ἀστυκὰς καὶ κοινωνικὰς τῶν λαῶν αὐτῆς σχέσεις, νομοθετημάτων ἀρίστων μὲν καθ' ἑαυτὰ καὶ σοφωτάτων ἴσως, ζήτων ὅμως δυστυχῶς πρὸς τὴν χώραν καὶ μερίστας ἐπομένους δεομένων προσοχῆς πρὸς ἐπιτυχῆ αὐτῶν ἐγκλιματίσειν.

Τῆς ἀρχικῆς λοιπὸν καταγωγῆς καὶ βαθμικῆς ἀναπτύξεως, ὡς καὶ τῆς κατὰ τὴν καθεστῶσαν τῆς Εὐρώπης νομοθεσίαν λειτουργίας ἐνὸς τῶν ὠραιοτέρων καὶ χρησιμωτέρων θεσμῶν, ὧν ἡ γέννησις ὀφείλεται εἰς τὸν νεώτερον πολιτισμὸν καὶ ὅστις ἀναρχικῶς ἔσται τὸ συμπλήρωμα τῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ νομοθετικῆς μεταρρυθμίσεως, τοῦτέστι τοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς *Εἰσαγγελικῆς Ἀρχῆς*, ἐπιχωρῆς νὰ διαγραφῶ ὑμῖν ἀμυδρὸν καὶ ἀτελεῖς διάγραμμα ἐφ' ὅσον ἐπέτερέβην μοι τὸ περὶ τὴν κατάρτισιν αὐτοῦ βραχὺ τὸ χρόνον καὶ τὸ δυστυχῶς ἀνεπαρκῆς τῶν ἐπιστημονικῶν βοηθημάτων, ἅπερ ὁ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐργαζόμενος δύναται νὰ διαθέσῃ. Ἀνερχόμενος δὲ τὴ πρῶτον ἤδη τὴν ἐντιμον ταύτην εἶδον δὲν ἀποκρύπτω, κύριοι, τὴν συνέχοντά με ὕκνον, ἀναλογιζόμενον τοῦτο μὲν τὴν δυσχερεῖαν τοῦ θέματος, ἣν προσκυζάνει ἡ τῶν ἐμῶν δυνάμεων ἀσθένεια, τοῦτο δὲ τὸ ἐκλεκτὴν καὶ εὐπαίδευτον ἀκρατήριον, ὅπερ εἴθε ν' ἀκούῃ ἀπ' αὐτῆς τὴν εὐχλωτότην καὶ ἡδυπεπὴ λαλίαν σοφῶν ἀνδρῶν, δι' εὐνομαθείας ἅμα καὶ χρισεστάτης φραδμοσύνης ἐξελιττότων ἐκάστοτε ἐνωπίον τοῦ διάφορα ἐπιστημονικὰ καθόλου ἀντικείμενα ἢ σείβεις αὐτῆ ἦκει βεβαίως ὅπως με ἀποτρέψῃ τοῦ ἔργου, ἢ εὐμένει ὅμως, ἣν τὸ σεβαστὸν τοῦτο Σωματεῖον προθυμεῖται νὰ δεικνύῃ πρὸς τοὺς νεωτέρους τῶν ἐπαίρων αὐτοῦ, κατενίκησε τὴν εὐλογον ταύτην ἀποδυσπέτησίν μου, φρονούντος ἄλλως ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσως ἄπο σκοποῦ νὰ γίνωνται ἔστιν ὅτε καὶ παρὰ τούτων ἐπιστημονικὰ τινα περρυγίματα. Ἐλπίζων ὅθεν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἀνοχὴν μεταβαίω εἰς τὸ θέμα τοῦ σημερινοῦ ἀναρχικῶματός μου.

Ἡ ἐγκατάστασις Ἀρχῆς τινος διακεκριμένης ἀπὸ τῆς δικαστικῆς, ἀλλὰ τεταγμένης παρ' αὐτῆ, ὅπως ἐπιτηρῆ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων καὶ ἐξικιπταί τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἐν ἀνόματι τοῦ τῆν ἐθνικὴν κοινωρίαν ἐκπροσωποῦν-

τος ἀνωτάτου τῆς πολιτείας Ἀρχοντος, ὅπως ἐφορᾷ τὰ περὶ τὴν δημοσίαν τάξιν, τὴν περιουσίαν τοῦ Κράτους, τὰ δικαίωματα τοῦ ἡγεμόνος καὶ τὰ συμφέροντα τῶν μὴ δυνάμενων ἐξ οἰκείας δυνάμεως νὰ προστατήσωσιν ἑαυτῶν ἢ ἐν τιμολοιπὸν ἐπικρατεία ἰδρυσις τοιαύτης Ἀρχῆς περιβεβλημένης τοσοῦτον ὑψηλῆ καὶ σπουδαίᾳ καθήκοντά ἐστι προῖν τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ ἀληθῶς μὲν ἀπαντῶσι παρὰ τῇ Ἀθηναίᾳ καὶ Ῥωμικῇ νομοθεσίᾳ διατάξεις ἔχουσιν τινα πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς Εἰσαγγελίαν σχεσίαν, ἀλλ' ἐκ ταύτης ὅμως καὶ μόνης δὲν δικαιοῦμεθα ν' ἀναγγάγωμεν μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς τὴν γέννησιν τοῦ σπουδαιώτατου τούτου θεσμοῦ.

Ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς, ἦν τοσοῦτον ἐνδόξως ἐκπροσωπεῖ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ μεγαλοεργία καὶ ἀθάνατος τῶν Ἀθηναίων δημοκρατία, τὸ κλεινὸν ἐκεῖνο καὶ ἰστέρανόν τῆς Ἑλλάδος κύχημα καὶ ἔραισμα, καὶ ἡ σοφὰ καὶ θετικὴ Ῥώμη, τοσαύτης καὶ τληκτικῆς πέρσεως ὑπερρείας; εἰς τὸν νεώτερον κατὰ πάντα τοὺς κλάδους τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως καὶ ἐνεργείας, ὥστε οὐδεμίαν ἀνάγκη ν' ἀπογυμνωμένους νεωτέρους χρόνους παντὸς αὐτῶν περιβλήματος, ὅπως ἀπλῶς ἐν τῇ ἀπλαστήᾳ ἡμῶν περιβλωμεν δι' αὐτοῦ τὸ πολυτελέστατον καὶ κλημιμορφώτατον ἐκεῖνο σῶμα ἴδ' ἔστιν ὀρθόν. ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, ν' ἀρνούμεθα αὐτοῖς ἐκ κακῶς ἐννοουμένου πρὸς τὴν ἀρχαιότητα θαυμασμοῦ πᾶν ὅτι προδήλως δὲν ἔδύνατο νὰ παραγγῆ ἡ εὐλαχῆ; ἐκεῖνη ἐποχῆ, ὡς ἐκ τῆς μεγίστης διαφοράς τῶν κοινωνικῶν σχέσεων καὶ τοῦ δημοσίου βίου.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω συνοπτικῆς περιγραφῆς τῶν ἔργων τῆς Ἀρχῆς ταύτης εἶδοντες ὅτι ἡ σπουδαιώτατη λειτουργία αὐτῆς ἔστιν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, καθ' ἣν φρουρῆς τῶν κειμένων θεσμῶν ἄγροπος τεθειμένῃ, ἐξικιπταί τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν κατὰ τῶν παρανομούντων ἐν δευτέρᾳ δὲ μοίρᾳ ἐργεταί ἡ ἀρμοδιότης αὐτῆς ἐν τῷ κύλιω τῆς Ἀρχικῆς δικαιοσύνης. Ἐρχετα δὲ τις ἤδη πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἀθηναίᾳ πολιτείᾳ καὶ τῇ Ῥώμῃ κρητήσασαν ποινικὴν δικαιοσύνην ἀνοχόμῃ, εἰς ἣν παρακαλῶ ὑμᾶς ὅπως εὐκρεστηθῆτε νὰ με παρακολουθήσκατε καὶ ἐξ ἔθνικοῦ διαφέροντος καὶ διότι στενοῦς συνδέεται πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς προούσης μελέτης, καταδείκνυσιν ἀρκούντως ὅτι ὡς διάφορος ἔστιν ἡ καθ' ἡμᾶς Εἰσαγγελία πρὸς τὰ νομοθετηματα αὐτῶν ἐκεῖνα, ἅπερ φαίνονται πως ἔχοντα πρὸς τὸν θεσμὸν αὐτῆς σχέσιν.

Ὅστε ἐν Ἀθήναις, οὔτε ἐν Ῥώμῃ εὐρίσκωμεν Ἀρχὴν τινα δικακεκριμένην, κύριον ἔργον ἔχουσαν τὴν ἐξ ἐπαγγέλματος καταδιώξιν τῶν ἀδικημάτων. Αἱ ποινικαὶ δίκαι παρ' Ἀθηναίους βάσειν εἶχον τὴν ἰδιωτικὴν τοῦ παθόντος ἢ τινος τῶν ἐκείνου κατηγοροῦσαν, οὐδὲ ἴσχυε τοπαρχάπαν ἢ ψῆφος τοῦ δικαστοῦ ἢ του τοῦ παραδιώκοντος αὐτῷ τοὺς ἀδικούντας (1), διότι τὸ ἀδικημα δὲν θεωροῦντο ἐν γένει ὡς προσβάλλον αὐτὸν τὴν διακοσμίαν τῆς πολιτείας, τὸ σύνολον αὐτῆς, ὡπως θεωρεῖται κυρίως σήμερον, ἀλλὰ μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ παθόντος. Ἐγώρει ὅμως παρ' αὐτοῖς ἐπὶ τινῶν περιπτώσεων αὐτεπαγγέλτος τῶν παρεβάσεων τοῦ δικαίου καταδιώξεις, καθ' ἃς ὠρίζοντο ζητηταί, οἱ καὶ μάστιγες καλούμενοι. πρὸς οὓς ἐκίνηεν ὁ βουλευόμενος εἰ οὐδὲ τινα ἢ τῶν ἱερῶν ἢ τῶν ὁρίων χρημάτων ἔχοντά τι τῆς πόλεως (2), ἢ ἐχειροτονούντο σιγήροισι, οἱ καὶ σὺδικοί ἄλλως καλούμενοι, ἐπὶ τῷ σιγηγραφεῖν τοῖς ἐλάτοις καθ' Ἀρκακρατίωνα (3). Τοιοῦτοι δὲ σιγήροισι ἐδίδοντο βασίαις ἢ ἐλάτοις ἢ νέοις καὶ ἀπειρίας εἶχε τοῦ λέγειν (4) ἔτι, τῇ γυναικί ἐνεκα τῆς περὶ τοὺς νόμους ἀπειρίας αὐτῆς, τῷ ὑπεργῆρω, εἴπερ ἡσθῆναι, καὶ τοῦ δούλου, ἃς θεωροῦντο ἀπρόσωποι, ὅπουταν δι' ἀγωγῆς κατὰ τοῦ δεσποῦ αὐτοῦ περὶ ἐλευθερίας ἠγωνίζετο· ἐδίδοτο δὲ τέλος σιγήροισι καὶ τοῖς ἀτίμοις, οἵτινες, ὡς γνωστὸν, ἀπειροῦντο τοῦ δημοσίου λέγειν (5).

Κυρίως ὅμως ὠρίζοντο ὑπὸ τῆς πόλεως τινες τῶν ἑστέρων σιγήροισι ἐπὶ μεγίστων καὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆν τῆς πολιτείας διασεικόντων ἀδικημάτων, λαμβάνοντες ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ καλούμενον σιγηγραφικόν, ἥτοι δραχμὴν μίαν (6)· οὕτω λ. χ. ὁ Περικλῆς μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (7) ὡς εἰς τῶν ὑπὸ τοῦ δήμου προεβλήμενων κατηγορῶν τοῦ Κίμωνος, ὁ δὲ Δημοσθένης ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτονος (8) μνημονεῖται ἐκείνου ὡς ἀρεθέντος

ἐπὶ τὴν τούτου κατηγοροῖαν. Ὅτε δὲ βραδύτερον ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἀριστογείτων μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν κατηγορήθησαν εἰς τὸν δήμον ὡς δῶρα παρὰ τοῦ Ἀρπαίου λαβόντες, ὁ δῆμος ἐξελέξατο δημοσίους συνηγρούς ἐπὶ τὴν τούτων κατηγορίαν (1). Ἔστιν ὅτε δὲ καὶ αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ ἐπέβαλλον οἴκον ἐπιβολὰς τινας, ἢ δὲ ἐξ Ἀρείου Πάγου Βουλῆ ἐπεχείρει ἐνίστε καὶ ἀνακρίσεις ἐξ ἐπαγγέλματος, ἀλλὰ τὰς ἀνακρίσεις ταύτας δὲν ἐπεχείρει ἡ σεβασμωπάτη ἐκεῖνη δμηγυρία, ὡς ἐνασκοῦσα εἰδικῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου δικαίωμα, ἀλλὰ μάλλον ἐν τῇ γενικῇ αὐτῆς ἰδιότητι, ὡς ἐπιμελουμένη τὴν παρὰ τῶν ἀρχῶν προσήκουσαν τῶν κειμένων νόμων ἐφαρμογὴν (2) καὶ ὡς ἐπίσκοπος πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ φίλας τῶν νόμων ταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ νομοθέτου Σόλωνος.

Τῆς καταδιώξεως λοιπὸν τὸ κυριώτερον παρ' Ἀθηναίους ἐλατήριον ἦν τὸ πνεῦμα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τοῦ σιγηροῦτος, ὅπερ εἶχεν ὁ παθὼν πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς ἐκ τοῦ ἀδικήματος γενομένης αὐτῷ βλάβης. Ἐπερπε δὲ νὰ παρελθῶσιν ἐλόκληροι κίωνες, ὅπως ὑπαρχθῆ ὁ ποινικὸς νόμος εἰς τὸ δημοσίον τῆς πολιτείας δικαίον καὶ ἐπομένως ἀναγορευθῆ ὡς ἀξιωμα ἀναμφισβήτητον ἡ σωτηρία καὶ θεμέλιος πέσις· εὐ συγκροτημένης πολιτείας ἀρχῆ, ὅτι ἡ δίωξις τῆς τιμωρίας τοῦ ἐνόχου ἀπόκειται αὐτῇ τῇ πολιτείᾳ, ἀποτελοῦσα σπουδαιότατον ἄμα καὶ ἰδιαιτότατον συμφέρον καὶ καθήκον αὐτῆς, καθύστεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ παθόντος προσεβλήθη αὐτῇ ἡ δημοσίου τάξις καὶ ἠπειλήθη ἢ ἀσφάλεια, ἐν ἢ ἐκαστος κοινοῦς δικαιοῦται νὰ διάγῃ. Ἐν γένει λοιπὸν τ' ἀδικήματα παρ' Ἀθηναίους κατεδιώκοντο εἴτε ὑπὸ τοῦ προσώπου αὐτοῦ τοῦ παθόντος, εἴτε ὑπὸ τῶν συνδεμένων μετ' αὐτοῦ διὰ συγγενήων δεσμῶν, εἴτε τέλος ὑπ' ἐκείνων, οἳς ἦν ἀναθετεμένη κατὰ ρητὰς τοῦ νόμου διατάξεις ἡ μέριμνα καὶ προστασία ὡρισμένων προσώπων. Ἰπῆρχεν ἐν τούτοις ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀδικημάτων, δι' ὧν προσεβλήτετο οὐδυσθῶς καὶ ἀμέσως αὐτῇ ἡ πολι-

(1) Λυκοῦργ. κ. Λεωκρ. § 3. 4.

(2) Ἐλέσθαι ζητητάς· εἰ δὲ τις οὐδὲ τινα ἢ τῶν ἱερῶν ἢ τῶν ὁρίων χρημάτων ἔχοντά τι τῆς πόλεως μιν ἐπὶ πρὸς τούτους (Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. 703).

(3) Ὅταν πλείονες βοήθοι καὶ σιγήροισι τῷ πράγματι παρῶσι σὺδικοί καλοῦνται (Σουῖδας ἐ. λ. σὺδικός).

(4) Δημοσθ. κ. Νεαίρας. 1349.

(5) Tellii, Corpus juris Aethic. ἀρ. 729.

(6) Ἀριστοφ. Σφήκ. 691.

(7) Πλουτάρχ. Βίος Περικλ. 40.

(8) Δημοσθ. κ. Ἀριστογ. § 13.

(1) Ὁ Μέγας Βολκχιος (Boeckh.) Economie Publique des Athéniens. chap. XVI τῆς γαλλικῆς μεταφρ. προεῖπε ὅτι οἱ ἑστέροις οὗτοι, ὡς τὸν ἀριθμὸν ἀναθῶζει μέτροι δέκα, ἐλάμβανον ἐνὰ μίαν δραχμὴν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ οὐχὶ κατὰ πᾶσαν δίκην.

(2) Ἐπειδὴ ἐν θεσπῶσι οὐ νόμοι, ἐπιμελέσθω ἡ βουλὴ ἢ ἐξ Ἀρείου Πάγου τῶν νόμων, ὅπως ἔ. αἱ ἀρχαὶ τοῖς κειμένοις νόμοις γράνται (Ἀυδοῦδ. περὶ μυστηρ. § 84. καὶ Πλουτάρχ. Σόλων § 49.

τεία και έχλακροῦτο ὁ κοινωνικός δεσμός. κτινα ἤδωναν τὰ καταδίκωζ πὰς πολίτης, ἀπολάων τὸν πολιτικὸν δικαιομῶτον. Ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων δὲ τοῦτων ἐχώρουσι αἱ καλούμεναι *δημόσια δίκαι ἢ γραφαὶ* (1), προδήλως οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς δημοσίαν ἀγωγὴν, ἣν ἐξ ἰνόματος τῆς πολιτείας ἐγείρει ἡ Εἰσαγγελικὴ Ἀρχή· τὸ δὲ περὶ τὴν καταγγελίαν τῶν τοιούτων ἀδικημάτων δικαιομῶτα ἦν θεσμὸς πολιτικός, ἐμπεφυκὸς, ὡς εἰπέην, αὐτῷ τῷ δημοκρατικῷ πολιτευματι. Σημειωτέον ὅμως ὅτι τὰ ὅρια, τὰ διαχωρίζοντα τὰς δημοσίας δίκας ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν δὲν ἦσαν ἀκριβῶς ἐν τῷ νόμῳ κεχαρκτημένα, ὡς ἐκ τούτου δὲ πολλάκις ἀπαντῶσι περὰ τοὺς ἀρχαίους δικαιομῶτας τὰ αὐτὰ ἰνόματα ἐπὶ τε δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν δικῶν.

Αἱ δὲ σπουδαιότεραι *δημόσια δίκαι ἢ γραφαὶ* αἱ Ἀθηναίους, οἳς ἐξῆλθον, παντὶ τῷ βουλευμένῳ ἐπιτροπέμεναι ἦσαν αἰδᾶ (2)

I.

Ἐν τοῖς κατὰ τῆς πολιτείας ἀδικήμασι.

1) *Γραφὴ καταλύσεως τοῦ δήμου.*

Ἡ τῆς δημοκρατίας κατάλυσις ἦν τὸ βραῦτατον τῶν ἀδικημάτων, συνίστατο δὲ εἰς τὸ ἐργάζεσθαι πρὸς ἀντροπὴν τῶν καθεστῶτων, ἢ εἰς κατάλυσιν ἀρχῆς· τινος, τῆς δημοκρατίας, ἢ κατὰ τελευτὴν τῆς ἀποκατάστασιν τῆς

(1) Ἡ λέξις δίκη ἀπαντᾷ καὶ ὡς γενικὴ ἐκφρασις ἐπὶ πάσης κατηγορίας· «ἐκαλοῦντο γὰρ αἱ γραφαὶ καὶ δίκαι. λέγει ὁ Πολυδεύκης (Η, 41) οὐ μὲν τοὶ καὶ αἱ δίκαι γραφαί.»

(2) Γραφαὶ δὲ φόρου καὶ τραύματος· ἐκ προνοίας καὶ πυρκαϊῆς καὶ φαρμάκων καὶ μοιχείας, ὕβρεως, ἱεροσυλίας, ἀσεβείας, προδοσίας, θύρων, δεκασμοῦ, λιποστρατίου, λιποταξίου, ἀστρατείας, λιποναυτιοῦ, ἀναμαγίου, τοῦ βίβαι τὴν ἀσπίδα, ἀρ' οὐ καὶ βίβαισι· Κλέωνμοιο, ἀγαμίῳ (παρὰ δὲ Λακεδαιμονίους καὶ Ὀψιγαμίῳ καὶ κακογαμίῳ)· ἀργίας, ἐταρησίεως, ψευδογραφίης, ψευδοκλήτειας, ζηνίας, ὀμφορηνίας, παρανόμων, δοκιμασίας, εὐθύντης, παραπροσέτιας, προδολεῖς, φάσις, ἐνδείξις, ἀπαγωγὴ, ἐρηγεσθαί (ἐρηγήσει), ἀνδρολήψιον, εἰσαγγελία. Ταῦτα· τὰς δίκας ἢ ὅσαι τοιαῦται ἐστὶν τῷ βουλευμένῳ γράφεσθαι καὶ ἐκ πασῶν τούτων ὁ μὴ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, προσωφελικανὴ χίλιας ὁ δὲ τίς· ἀσεβείας, γραβέμενος καὶ οὐχ ἔδῳν ἔθαναστοῦ. (Πουλ. Πολυδεύκου· Ὀνομαστικόν. λετ. Η'. 35).

τυραννίδος· (1) Κατὰ τῶν ὑπαίτιων τοῦ μεγίστου τούτου τῶν ἀδικημάτων κατεργησῶν οἱ κείμενοι νόμοι τὰς ἐσχάτας τῶν ποινῶν (2) Ὁ κατηγορούμενος, θεωρούμενος· πολέμιος τῆς πολιτείας, καταγγέτο, κατὰ τὸ περὰ Ξενοφῶντι· μηχανουόμενον Κανωνοῦ ψήφισμα, δεδεικμένον ἐνόμιον τοῦ δήμου πρὸς ἀπολογίαν, ἀποδειχθεὶς δ' ὡς τὸν δῆμον ἀδικῶν, καταδικάζεται εἰς θάνατον, ἐμβλαλλόμενον τοῦ σφραγιστοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ βράχθρον, δημοσευμένης δὲ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, τὸ ἐπιδικάτον αὐτῆς καθωσιούτο τῇ πολιούχῳ θεῷ (3). Μετὰ δὲ τὴν τῶν τριάκοντα τυράνων κατάλυσιν ὄρκος ἐπεβλήθη ἀπασὶ τοῖς Ἀθηναίοις καθ' ἱερῶν τελευτίων, κατὰ βουλῆς καὶ κατὰ δήμου, ἐπιτάσσων τὴν τυραννοκτονίαν, οὗ τὸν τύπον διέσωσεν ἡμῖν ὁ Ἀνδοκίδης ἐν τῷ περὶ μυστηρίων. (4) Ἡ θεωρία τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τούτου ἦν λίαν αὐστηρὰ, διότι δὲν ἀνέμενον τὴν ἐξωτορικὴν τοῦ ἀδικήματος ἐκδῆλωσιν. ὅπως ἐπι-

(1) Ἐάν τις τυραννίδι ἐπιθῆται ἢ τὴν πόλιν προδῇ ἢ τὸν δῆμον καταλύῃ, τὸν αἰθανόμενον καθαρόν εἶναι ἀποκτείναντα. (Λυκούργ. κ. Λεωκρ. § 123).

(2) Ἐάν τις δημοκρατίαν καταλύῃ τὴν Ἀθήνην, ἢ ἀρχὴν τινα ἀρχῆ καταλειμένης τῆς δημοκρατίας, πολέμιος ἔστω Ἀθηναίων καὶ νηποικεῖ τεθνάτω καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ δημόσια ἔστω καὶ τῆς Θεοῦ τὸ ἐπιδικάτον· ὁ δὲ ἀποκτείνεται τὸν τὰ τοιαῦτα ποιήσαντα καὶ ὁ συμβουλεύσας ὅπως ἔστω καὶ εὐαγής. (Νόμοι τοῦ Σόλωνος παρ' Ἀνδοκίδ. περὶ μοιρη. § 96).

(3) Ἐάν τις τῶν Ἀθηναίων δῆμον ἀδικῇ, δεδεικμένον ἀποδεικτεῖ ἐν τῷ δήμῳ, καὶ ἐάν καταγνωσθῇ ἀδικεῖν ἀποθάνοντα εἰς τὸ βράχθρον ἐμβλήθη ἢ θῆναι, τὸ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημευθῆναι καὶ εἰς θεοῦ τὸ ἐπιδικάτον ἔστω. (Ξενοφ. Ἐλλην. Ἱστορ. 1, 7, 20).

Γραφαὶ τινος μέρουσι ἀποθάνειν ἐμβλήθη ἔναι· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει δέον ἐνοηθῆαι ὅτι ἡ ἐμβολὴ τοῦ ἀδικουτος ἐγίνετο ζῶντος ἔτι αὐτοῦ, ἢ ἐπομένους ἡἰος τρόπος· ἐκτελείστας θανατικῆς ποινῆς.

(4) Ἰσοῦ ὁ ἀνωτέρω μηχανουόμενος ὄρκος, ὡς φέρεται παρ' Ἀνδοκίδῃ ἐν τῷ περὶ μοιρη. § 96—98. «Κτενὸς τῆ ἡμαυτοῦ χεῖρὶ, ἢν δυνατός ᾖ, ὁ; ἢν καταλύσῃ τὴν δημοκρατίαν, τὴν Ἀθήνησι, καὶ ἐάν τις ἀρχὴν τινα ἀρχῆν, καταλειμένης τῆς δημοκρατίας, το λοιπόν, καὶ ἐάν τις τυραννίαν ἔπαυσαι καὶ τὴν τυραννὸν συγκαταστήσῃ. Καὶ ἐάν τις ἄλλος ἀποκτείνῃ, ὅστιν αὐτὸν νομῶσι εἶναι καὶ πρὸς θεῶν καὶ διαμύνων, ὡς πολέμιον κτείναντα τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὰ κτήματα τοῦ ἀποθανόντος πάντα ἀποδομένος, ἀποδόντω τὰ ἡμίσεια τῷ ἀποκτείναντι, καὶ οὐκ ἀποστέρησω οὐδὲν. Ἐάν δὲ τις κτείνῃ τινὰ τούτων ἀποθάνῃ, ἢ ἐπιχερῶν, εὐ ποιῆσαι αὐτὸν τε καὶ τοὺς πατέρας τοὺς ἐκείνου, καθάπερ Ἀσπυρόδιον τε καὶ Ἀριστογείτονα καὶ τοὺς ἀποθόνους αὐτῶν. Ὅποσοι δὲ ἔρχοι ἠμόνομοι τῶν Ἀθηναίων ἢ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ ἀλλοῦ που ἐναντίῳ τῆς δῆμου των Ἀθηναίων ἴστω καὶ ἀφίεμαι.»

βάλωσι τὴν ποινὴν, ἀλλ' ἤρουντο καὶ εἰς τὰς ἐλκρίστας πρὸς διάπραξιν αὐτοῦ ἐνδείξεις. «Ἐπὶ μὲν τῶν λοιπῶν ἀδικημάτων (ἀνακράζει πού ὁ Λυκούργος ἐν τῷ κατὰ Λεωκράτους) ἡ ποινὴ δέον να ἐπιταί τῷ ἀδικήματι, ἀλλ' ἐν τῷ τῆς προδοσίας καὶ τῷ τῆς καταλύσεως τοῦ δήμου ποέπει νὰ προηγηταί, ἐπειδὴ ἐὰν ἀφίνωσι νὰ διαφρεύῃ ἡ στιγμή, καθ' ἂν διαφυροῦται ἐλεύθριον τὸ σχέδιον, καθίσταται πλέον ἀδύνατος ἡ τιμωρία τῶν ἐνόχων, γενομένων ἤδη τῆς ποινῆς ὑπερτέρας.» (1).

Δυσκόλως βεβαίως δύναται νὰ ἐκφρασθῆ διὰ τρόπου θετικωτέρου ἀξίωμα μᾶλλον τοῦ προκειμένου δικαιολογικῆς ἀμφισβητήσιμον, διότι οἰαδῆποτε καὶ ἐν ἡ ἡ σοβαρότης ἀδικημάτων, ὅσον δῆποτε αὐστηρὰ καὶ ἂν συνεπάγεται ποινὰς, τοσοῦτον τελειοτέρας χροῖζει περισκεύως πρὸς καταδίωξιν καὶ ἀποδείξεωσι πρὸς τιμωρίαν καὶ ἀληθῶς μὲν ὁ κίνδυνος, ἐν δύνταται νὰ διατρέξῃ ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σκευωρομένου τολμηματός ἢ πολιτείας, ἀπαιτεῖται συντονιστικὴν ἐπιβέβησιν, ἐγγυήσεις ἀσφαλιστέρας καὶ συλλογὴν ὅσον ἐνεσσι πληρεστέραν πάντων τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν παρεσκευασμένων μέσων, ἀλλ' ἐνταῦθα περαιοῦται πλέον τὸ πρὸς πρόληψιν τῶν ἀδικημάτων δικαιομυ καὶ καθῆκον τῆς πολιτείας, ἐπιβαλλομένης συγχρότως αὐτῇ τῆς αὐστηρᾶς ὑπογραύσεως εἰς ἐρευναν καὶ σπουδῆν τοῦ ἀδικήματος βαθεῖαν καὶ εἰς ἀπόδειξιν αὐτοῦ ἀναμφισβήτητον, ἢ δυναμένην τοῦλάχιστον νὰ παραγάγῃ τὴν δικαιοκλήν ἀλήθειαν ἄλλως, ἢ ἐπὶ ἀπλή ὑπονοίῃ καταδικῆ εἰς θάνατον, οὐκ ἐστι βεβαίως τιμωρία, ἀλλὰ διάπραξις ἀδικήματος.

2). Γραφὴ προδοσίας.

Ἰπὸ τὴν γενικωτέραν τῆς προσηγορίας ταύτης σημασίαν περιλαμβανοντο καὶ τὰ τῆς προηγουμένης κατηγορίας ἀδικήματα, εἰδικώτερον δ' ἡ προδοσία συνίστατο εἴτε ἐν τῇ διατηρήσει σχέσεων μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, εἴτε ἐν τῇ παραδόσει φρουρίου ἢ νῆος ἢ στρατοπέδου, ἐν ᾧ

(1) Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἀδικημάτων ὑστερα; δεῖ τεταῖθαι τὰς τιμωρίας, προδοσίας δὲ καὶ δήμου καταλύσεως προτέρα, εἰ γὰρ παρήσασθε τοῦτον τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ μέλλουσιν ἐκείνοι κατὰ τῆς πατρίδος φασλὸν τι πράττειν, οὐκ ἔστιν ἡμῖν μετὰ ταῦτα δικήν παρ' αὐτῶν ἀντικουίνον λαβεῖν κρείττους; γὰρ ἤδη γίνονται τῆς παρὰ τῶν ἀδικουμένων τιμωρίας. (Λυκούργ. κ. Λεωκρ. § 126).

ἐτύγχανε μέρος τι τῶν πολιτῶν (1). ἐκολαζέτο δ' ἐπίσης ταῖς ἐσχάταις τῶν ποινῶν ἐγγραφομένων προσέτι τῶν τοῦ ἐνόχου ἐχθρῶν ἐν τοῖς ἀτίμοις. «Κτείνειν τὸν τὴν πατρίδα προδοιδόντα καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ χειρὶ καὶ ψῆφῳ λέγει ὁ Λυκούργος ἐν τῷ κατὰ Λεωκράτους φλογερωτάτῳ λόγῳ αὐτοῦ (2). Ἦ δὲ κατὰ τοῦ προδοῦτο ἐπιβαλλομένη ποινὴ εἶχε τοῦτο τὸ ἐξαιρετόν, ὅτι δὲν ἐπατρέπετο ἢ ἐν τῷ ἐδάφει τῆς Ἀττικῆς ταρῆ αὐτοῦ, καὶ ἐάν τις μάλιστα μετὰ θάνατον ἐφαινετο προδοῖται ὢν. ἀνωρῆτο τὸ τὰ ὅσα αὐτοῦ καὶ ἐρρίπτοντο ἐξω τῆς Ἀττικῆς; ὅπως μὴ μολυνθῆ ἡ γῶρα μηδὲ διὰ τῆς σποδῶς τῶν ὄστων τοῦ τὴν πατρίδα προδοῖτος (3). Ὅβτω, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου, ὁ Θεμιστοκλῆς ἀποθνήσκων ἐπὶ ζῆνης τὸν πικρὸν τῆς ἐξορίας θάνατον, ἐκέλευσε τοῖς ἐκτοῦ οἰκείοις νὰ μεταφέρωσι τὰ ὅσα αὐτοῦ καὶ θάψωσιν ἐν τῇ Ἀττικῇ κρήνῃ Ἀθηναίων, οὐ γὰρ ἐξῆν θάπτειν ὡς ἐπὶ προδοσίῃ φεύγοντος (4). Ἐπίσης καὶ τοῦ Φωκίωνος; ἐπὶ προδοσίῃ καταδικασθέντος; εἰς τὸν διὰ κωνείου θάνατον ἀπηγόρευσαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐν τῷ ἐδάφει τῆς πόλεως ταρῆν, «ἀλλ' ἔδοξε αὐτοῖς καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐξορῆσαι καὶ μηδὲ πῦρ ἐναῖσαι μηδένα πρὸς τὴν ταρῆν Ἀθηναίων, κατὰ Πλοῦταρχον (5). Ἐπίσης, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου (6), ἔκρινον προδοσίας τὸν νεκρὸν τοῦ Φρυνίου, ὡς συγκαταστήσαντος τὴν τὴν τετρακοσίων ἑλιγαρχίαν μετὰ δὲ τὴν καταδίκην αὐτοῦ τὰ μὲν ὅσα ἐκθάψαντες ἐροῖψαν ἐξω τῆς Ἀττικῆς, τοὺς δ' αὐτῷ συνηγορήσαντας Ἀρίσταρχον καὶ Ἀλεξικλέα

(1) Εἴ τις φρούριον προδιδῶκεν ἢ ναῦν ἢ στρατοπέδον, ἐν ᾧ μέρος τι ἐτύγχανε τῶν πολιτῶν, ταῖς ἐσχάταις ζημίαις ζημιουθήσεται. (Λυσίας κ. Φίλωνος § 26).

(2) Λυκούργ. κ. Λεωκρ. § 127.

(3) Ἐὰν δόξῃ τις προδοῖται ὢν ἐν τῇ γῶρᾳ τεταῖθαι, τὰ τε ὅσα αὐτοῦ ἀνωρῆται καὶ ἐξορῆται ἐξω τῆς Ἀττικῆς, ὅπως ἂν μὴ κείται ἐν τῇ γῶρᾳ μηδὲ τὰ ὅσα τὸν τὴν γῶραν καὶ τὴν πόλιν προδιδόντος. (Λυκούργ. κ. Λεωκρ. § 143).

Ἐὰν τις τὴν πόλιν προδιδῶ, κατακρίθῆντα ἐν δικαστηρίῳ, ἂν καταγασθῆ, μὴ ταρῆται ἐν τῇ Ἀττικῇ, τὰ δὲ γόσηματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι. (Ξενοφ. Ἐλ. Ἱστορ. 1, 7, 22).

(4) Τὰ δὲ ὅσα φασὶ κομιεῖσθαι αὐτοῦ οἱ προσήκοντες οὐκ αὖθις, κελεύσαντο; ἐκείνου καὶ τεθῆναι κρήνῃ Ἀθηναίων ἐν τῇ Ἀττικῇ, οὐ γὰρ ἐξῆν θάπτειν ὡς ἐπὶ προδοσίῃ φεύγοντος. (Θουκυδ. Α. 138.)

(5) Πλοῦταρχ. Φωκίων. § 43.

(6) Θουκυδ. Η. 92.

έζημιώσαν θανάτω και τούς κτείναντας αυτόν έποίησαντο πολίτας μη όντας πρότερον. Αντιφών δ' ό Σωφίλου, ό ρήτωρ, εις τών του Αρμόδιου εγκρίμων, ύπαχθεις τοίς περι τών προδοτών έπιτιμίοις, άταρος έρρίφθη και σόν τοίς εκγόνοις άτιμος ενεγράφη τή δέ ψήφισμα καθ' ό έδοξεν αυτόν κριθήναι, ώς και τόν τύπον τής καταδικής; διάσωσεν ήμίν ό Ψευδο-Πλούταρχος έν τοίς βίοις τών δέκα ρητόρων (1).

Προδοσίαι δ' έπίσης ύπαίτιοι ήσαν και οι φεύγοντες τόν ύπερ πατρίδος κίνδυνον, άπολιμπάνοντες τήν πόλιν, ώς ό διαβόητος Λεωκράτης, και οι πρός τόν έγχθρον αυτομολούντες τοίς αυτοίς έπιτιμίοις ύπέκειντο και οι έξήριστοι, οι αυτοβούλοι; εις τήν ίδίαν πατρίδα ύποστρέφοντες, (Poly, Corpus juris Attici, αρ. 1034). Όπόταν δ' ή πολιτεία τών Αθηναίων ήρξάτο άποκλίνουσα εις παρακμήν, νέον άδικημα έν τοίς έσχάτοις ενεγράφη, τή προτάσει του δημαγωγού Ευβούλου, τό του γρά-

ψοντος μετατιθέναι τά θεωρικά χρήματα εις τήν αρχαίαν τάξιν και γενέσθαι στρατιωτικά, όστις θανάτω έζημιούτο τοσοϋτον δ' αυστρωσ έφημιόζετο ή ποινη αυτη, ώστε και ό Δημοσθένης αυτός, όπόταν βραδύτερον λάθρος έπιτίθεται κατά τής νάκρης και περι τά στρατιωτικά έννηρίας τών έαυτου συμπολιτών, άποδουρόμενος τήν ένδειαν χρημάτων, δεν άποτολμαζ να προσβάλη τόν δημαγωγικόν τούτον θεσμόν εκ του προφανούς, αλλά πάνυ ειλαθώς ύπανίσταται τήν περι αυτου γνώμην του, διότι ύπερωτήσας έαυτον έν τω Αει Όλουθηακό λόγῳ ότι σό γράφεις ταυτα είναι στρατιωτικά; έπιφέρει, μη δ' ούκ έγωγε (1).

Τής αυτης φύσεως άδικήματα, αλλά δι' έλάσσονος κολαζόμενα ποινησ, ήσαν και ταδε: τό του έν στάσει μηδετέρας μερίδος γενομένου (τουθ' ύπερ λίαν ψέγει ό Πλούταρχος έν βίῳ Σόλωνος) (2), και τό τών έπορειλούντων τῷ δημοσίῳ μέχρις αν εκτίσσει τά έρειδόμενα, οίτινες πάντες άτιμίξ έζημιούντο (3). Εάν δ' ό τοιούτος έτόλμα και επ' εκκλησίας λέγειν, παρεδίδοτο τοίς ένδεκα (4).

3). Γραφή άπατήσεως του δήμου.

Οί Έλληνες συγγραφείς μνημονεύουσιν έσιν ότε τής άπατήσεως του δήμου ή τής βουλής ή τής πλειάδας (5). Συνίστατο δε τό άδικημα τούτο έν γένει εις τό δι' ύποσχέσεων ή άλλων λόγων έξαπατών τόν δήμον, τήν βουλήν ή τά δικαστήρια και εκβαίξαν παρ' αυτών άποράσεις άδίκους (6). Περι τών χειροτεστέρων όμως

(1) Και τό μέν τής καταδώσεως; ψήφισμα έχει ως έπειτα:

• Έδοξε τῆ βουλή μη και εικοστή τῆς Πρυτανείας; Δημόκλειος; Αλωπεκίτης; έγραμμάτευσ; Φιλόστρατος; Πελλήγει; έπειτάται. Ανδρών ειπε περι τών άνδρών, ουδ' άποφάνουον οι στρατιοί προεδουμένουσ εις Λακεδαιμονα επί κακῳ τῆς πόλεως; τῆς Αθηναίων, και έν τού στρατοπέδου πλέην επί πολεμίας; νεύσι; και ψέδυσαι διά Δεκλείδαι, Αρξεντολόμεον και Όνομακλέα και Αντιφώντα συλλαθεῖν και άποδοῦναι εις τό δικαστήριον, όπως; όσαι δικήν; παραχρησων δ' αυτου; οι στρατιοί, και εκ τῆς βουλῆς; ους τινας; δοκῆ; τοίς στρατηγοίς, προσελόμενους; μέχρι δέκα; όπως; αν περι παρόντων γενηται ή κρίσις; προσκαλεσάσθωσαν δ' αυτους; οι θεσμοθέται; έν τῆ; αυριον ήμέρα; και εισαγόντων, ίπειδαν αν κλήσει; εξήκωσιαν εις τό δικαστήριον, περι προδοσίας; κατηγορησιν τοῖς ειρημένους; αυνηγόρους; και τοῖς; ατρατηγοῖς; και άλλους; αν τις; βούληται; ότου δ' αν καταφθρήσεται; τό δικαστήριον, περι αυτου ποιειν; κατά τόν νόμον, δε; κείται; περι τών προδόντων;»

• Ο δε τύπος; τῆς; καταδικῆς; ούτως;

• Προδοσία; ύφρον; Αρξεντολόμεος; Ιπποδάμο; Α γρύλληεν; παρών, Αντιφών; Σωφίλου; Ραμυόσιος; παρών; τούτων; έτιμήθη; τοίς; ένδεκα; παραδοθῆναι; και τά; χρήματα; δημόσια; εῖναι, και τῆς; θεοῦ; τό; έπιδόκατον, και τά; οίκια; κατασκάψαι; αυτών; και όρους; θεῖναι; τοῖν; οικιοπέδωιν, επιγραψάμενος; Αρξεντολόμεο; και Αντιφώντος; τόν; προδοτήν; τῷ; δε; δημάρχῳ; αποφῆ; ναί; τ' οίκια; ες; τόν, και μη; εῖσθαι; θάψαι; Αρξεντολόμεον; και Αντιφώντα; και γένος; τό; εκ; τούτων; και νόθος; και γνησίος; και εάν; ποιήσεται; τινα; τών; ες; Αρξεντολόμεο; και Αντιφώντος; άτιμος; εῖστω; ό; ποιησάμενος; ταῦτα; ταῦτα; δε; γράψαι; έν; ἀτλή; γαλιχῆ; ή; περι; ήν; και; τά; ψήφισματα, τά; περι; Φρονίχου, και; τούτου; θεσθαι;»

(1) Φαίνεται όμως ότι βραδύτερον, οὐχι δὲ καὶ πρὸ τοῦ 353 π. Χ. καθιέρωσαν ὁ Δημοσθένης τὴν κατάργησιν αὐτοῦ. Ὁ Boeckh (Εἰσημνη. Πολιτ. εἰσημ. VII, τῆ; Γαλλικῆς μεταφρ.) ὀρίζει τὸν χρόνον τῆς καταργήσεως μεταξὺ τῆ; 410ς; Ὀλυμπιάδος; καὶ τοῦ 3ου ἔτους; τῆ; 412ης.

(2) Ἄτιμον εἶναι τὸν ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενομένον. (Νόμοι Σόλωνος παρὰ Πλουτάρχῳ ἐν Βίῳ Σόλ. 20).

(3) Τὸν ὀρειλόντα τῷ δημοσίῳ μέχρις ἂν ἐκτίσῃ εἶναι ἄτιμον. (Ἰδιάνῳ ὑπόθ. εἰς Δημοσθ. καὶ Ἄριστογ. Α'.) Τὸν ὀρειλόντα τῷ δημοσίῳ μὴ πολιτεύεσθαι (Ἀνωμόμ. ὑπόθ. εἰς Δημοσθ. κ. Ἀνδρῶν.)

(4) Ἐὰν ὁ ὀρειλὸν τῷ δημοσίῳ λέγῃ παραδόσθω τοῖς ένδεκα. (Λεωναρχ. κ. Ἀριστογ. § 63).

(5) Δημοσθ. κ. Ἀριστογ. § 97 καὶ Πολυδεύσουσ. ΣΓ', 652.

(6) Ἔστιν ἡμῖν νόμος ἀρχαῖος, τῶν δοκούντων καλῶς; εἶναι. Ἐὰν τις; ύποσχόμενος; τι; τόν; δήμον; εξα-

συστατικῶν τοῦ διὰ θανάτου κολαζομένου τοῦτου ἀδικήματος στοιχείων δὲν ἔχομεν σαφεῖς ἐδησεις, φαίνεται ὅμως ὅτι τὴν γραφὴν ταύτην ἐγράφοντο κατὰ τὸ ἀνοπιστάτους (1) ἢ ἠλλοιωμένους προσεπιφύγοντος· πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἰδίης ἀξιώσεως νόμου· διαδίκου καὶ κατὰ τοῦ ἐν τῇ κλήρῳ βίπτοντος· διπλῆν ἀντὶ ἀπλῆς ψήφου (2). Τὸ πρῶτον τῶν ἀδικημάτων τούτων ἠδύνατο συνεῶς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν νὰ παρουσιάζηται, ὅποτε, ὡς γνωστόν, οἱ νόμοι οὐκ ἴσων ἀναγεγραμμένοι ἐν ἐνὶ Κώδικι, ὡς συμβαίνει ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, καθ' οὓς μάλιστα ἰσχύει καὶ τὸ γενικὸν ἀξίωμα τῆς ἐξ ἐπαγγέλματος παρὰ τοῦ δικαστοῦ ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου (JUS NOBIL CUIUS), ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τῆς ἐφαρμογῆς ἀλλοδαποῦ νόμου ἢ ἐθίμου, ὅποτε κατὰ τοὺς πλείστους νομοδιδασκάλους καὶ εἰδῶς δὲν ἐφαρμόζει τὸν νόμον τοῦτον ὁ ἐγγῶριος δικαστής, ἀλλ' ἐπιτάσσει τῷ προτινῶντι αὐτὸν διαδίκῳ τὴν ἀπόδειξιν (3). Ἡ δὲ δευτέρα τῶν ὑποδειχθεισῶν περιπτώσεων, ἀναμνησκούσα τὰς συγχρόνους καλπονοθεύσεις, φαίνεται ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις ἔχωρει οὐχὶ σπανίως, καίπερ αὐτὰρ ἐκράτει ἐπιτήρησις.

Ὡς ἀπατώντα τὸν δῆμον δέον νὰ θεωρησώμεν καὶ τὸν Πρόεδρον, τὸν ἐπιτρέποντα ἄτιμον τινὶ παρακαθῆσαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, ζητούμενον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δραχμῆς τεσσαράκοντα.

4). Γραφὴ παραιδίων.

Ἡ Γραφὴ αὕτη εἰσήχθη πιθανώτατα, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Γροτίου (4), ὑπὸ τοῦ Περικλέους. Κατὰ τὰς τὴν χρῆσιν αὐτῆς βυθμιζούσας διατάξεις ὁ προτεινόμενος νέον τινὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου νόμον ὡρεῖται ν' ἀποφεύγῃ

πατήρ, κρίνειν, κεν ἄνθρ, θανάτῳ ζημιούν. (Λημοσθ. πρὸς Λεπτίλ. 498.

Ὁ καινὸς τῆς πόλεως νόμος, ἐάν τις ἐναντίον τῶν πολιτικῶν ὁμολογήσας τι παραθῆ, τοῦτον ἔνομον εἶναι κείνῳ τῇ ἀδικεῖν. (Δενάρχ. κ. Φιλοκλ. § 4).

(1) Θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν ἐάν τις οὐκ ὄντα νόμον παράσχηται. (Λημοσθ. κ. Ἀριστογ. 11. § 24).

(2) Λημοσθ. κ. Βουιστοῦ 4, 12.

(3) Ἐκ τῶν ὁπαδῶν τῆς ἀντιθέτου θεωρίας ἐπιφανέστερος ἐστὶν ὁ Πούχτας.

(4) Γροτίου Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος· κτλ. Τόμος 7ος, σελ. 361 τῆς γαλλικῆς μετὰφράσεως.

ἐπιμελῶς πάσῃ αὐτοῦ ἀντίφασιν πρὸς διατάξεις προγενεστέρας, ἢ, ὑπαρχούσας τοιαύτης, νὰ καταδείξῃ πρῶτον αὐτὴν σαφῶς, καὶ εἰς, προτεινόμενῃ τὴν κατάρτησιν τοῦ προϋπάρχοντος νόμου, νὰ προαναγγεῖλῃ τὴν ἐκτοῦ πρότασιν τοῦτο δέ, ὅπως μὴ κλητὰ τὸν αὐτὴν χρόνον δύο ἀντίθετοι ἰσχύουσι νόμοι (1). Ὁ δὲ τῶν διατάξεων τούτων παραβάτης ὑπέκειτο τῇ γραφῇ ταύτῃ, ἢν τῶν ἐπιτιμῶν Ἀθηναίων ὁ βουλοόμενος ἠδύνατο ἐγείρει, τῇ παρεμβάσει καὶ ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν θεσμοθετῶν (2).

Ἐκ τοῦ τίτλου τῆς γραφῆς ταύτης φαίνεται ὅτι περιορίζεται κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν τυπικὴν τοῦ ἀρχαιότερου πρὸς τὸν νεότερον νόμον ἀντίφασιν (παρνομία)· βραδύτερον ὅμως εἴπατο φυσικῶς νὰ λαβῇ μείζονας διαστάσεις, διότι ὁ κατηγορῶν πολιτικῶς, πρὸς ἐπίσχυσιν τῆς ἐκτοῦ καταγγεῖρας, ἤξιον ὅτι ὁ προταθείς νόμος ἀντέκειτο οὐ μόνον τῷ γράμματι ἀλλὰ καὶ τῷ πνεύματι καὶ αὐτῷ τῷ τελικῷ τῶν καθεστώτων θεσμῶν σκοπῷ, καὶ οὗ ἐνομέωμεν διὰ τοὺς λόγους τούτους· κατ' ἠγγελλε τὸν νέον νόμον ὡς ἐπίβλαβὸν καὶ ἥκιστα τῇ πολιτείᾳ ἐντίμον καὶ κατὰ συνέπειαν πάσῃ δυνάμει· φευκτέον, τὸν δὲ προσά-

(1) Ἰδοὺ αἱ περὶ αὐτῶν ὁ λόγος διατάξεις ὡς εὐρίσκόμεν αὐτάς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, ἀλλ' ἀρίστη συλλογὴ τοῦ Σαμουήλ Πετίου (Samuel Petilus, Loges Atticae, lib. II. tit. 1).

Ἐάν τις μὴ ἐπιτήδειον θῆ νόμον, τὰς γραφὰς εἶναι κατ' αὐτῷ.

Τῶν νόμων τῶν κειμένων μὴ εἶναι λύσαι μηδὲν, ἐάν μὴ ἐν Νομοθέταις· τότε δ' εἶναι τῷ βουλομένῳ τῶν Ἀθηναίων λύσειν. Ἐπερὶ τὴν τιθέει τῷ δήμῳ τὴν λῆν διαχειροτονίαν δὲ ποιεῖν τοὺς προέδρους, περὶ τούτων τῶν νόμων, πρῶτον μὲν περὶ τοῦ κειμένου, εἰ δοκεῖ ἀνεπιτήδειος εἶναι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων ἢ οὐ· εἴπατο περὶ τοῦ τιθεμένου. Ὅπιότερον δ' ἂν χειροτονήσωσιν οἱ νομοθέται, τοῦτον κύριον εἶναι· ἐναντίον δὲ νόμου μὴ εἶναι τῶν νόμων τῶν κειμένων μηδὲν. Ἐάν δὲ τις λύσας τινὰ τῶν νόμων τῶν κειμένων, ἔπειρον ἀντιτιθῆ μὴ ἐπιτήδειον τῷ Ἀθηναίῳ δήμῳ, ἢ ἐναντίον τῶν κειμένων, τὰς γραφὰς εἶναι κατ' αὐτῷ κατὰ τὸν νόμον, ὅς κείναι, ἐάν τις μὴ ἐπιτήδειον θῆ νόμον.

(2) Τὴν ἡγεμονίαν δικαστηρίου ὁ Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφάντους ὁρίξει οὕτως·· Ἄλλαι πρὸς ἄλλους ἐλαγχάνοντο δικαί, τὰς δὲ ἐπενεθελίτας αἱ ἀρχαὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἐκείστη νομον εἰσήγον εἰς δικαστήριον, ἢ γομεμένη καὶ προσέσωσα, οἰον πρὸς μὲν τὸν ἄρῳνα αἱ τῶν ὄρῳν καὶ ἐπικλήρων, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα αἱ τῆς ἀσιδέας, πρὸς δὲ τὸν ποδόμερον τοῦ ἱπποστασίου καὶ ἱπποστασίῳ, πρὸς δὲ τοὺς θεσμοθέτας αἱ τῆς ζηνίας καὶ καὶ ὄμοροθίας καὶ συκοφαντίας· καὶ δῶρων καὶ ψευδῆς γραφῆς καὶ ὄμορου καὶ μοιχίας· καὶ βουλομένων καὶ ὄλων.

γόντα αὐτὸν πολίτην κολαστέον. Ἐν τῇ εὐρύ-
 τῃ ταύτῃ τῆς σημασίας ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ
 αὕτη ἐπὶ Δημοσθένους. Ὁ εἰσηγητὴς λοιπὸν
 νόμου τινὸς ἢ ψήρισματος καὶ μετὰ τὴν κατὰ
 τύπους συζήτησιν καὶ ψήφισιν αὐτοῦ ὑπέκειτο
 τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ οὐ μόνον ἐπὶ τῇ ἐνδεχο-
 μένῃ ἕλλησει τῶν ἀπαιτουμένων κατὰ τὴν
 εἰσαγωγὴν καὶ ψήφισιν τοῦ νόμου διατυπώ-
 σεως, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς ἐπὶ τῇ μὴ ἀνυσσομένη
 αὐτοῦ. Κηρυττομένου δὲ τοῦ κατηγορουμένου
 ἐνόχου, ἡ ποινὴ δὲν διεγράφετο ἀκριβῶς ἐν τῷ
 νόμῳ, ποικιλλοῦσα κατὰ τὰς περιστάσεις, διότι
 ἡ κατηγορία αὕτη ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν ἐκεί-
 νων, ἐν αἷς, μετὰ τὴν περὶ τῆς ἐπιλογῆς ἐπιμη-
 γορίαν, προϋτείνεται μέτρον τι ποινῆς παρ' ἐκ-
 τέρου τῶν διαδίκων, τοῦ τε κατηγοροῦντος δηλ.
 καὶ τοῦ κατηγορουμένου, ἀποκειμένης τῆς ἐκ-
 λογῆς ἐνός ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ δικαστήριον, ἀνευ
 ὅμοις τῆς ἐπιχρίστως προποσίσεως. Οὕτω δὲ
 ἐν αὐτῷ τῷ συμφέροντι τοῦ κατηγορουμένου
 ἔκειτο ὅπως προτείνη μέτρον τι ποινῆς ἀνάλο-
 γον, δυνάμενον νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν γνώμην
 τῶν δικαστῶν καὶ μὴ ἐξαναγκάσῃ ἐπομένως
 αὐτοὺς νὰ προτιμήσωσι τὴν συνήθως ἀσθηρο-
 τέραν τοῦ κατηγοροῦντος πρότασιν. Κηρυττομένου
 δὲ τοῦ κατηγορουμένου ἀθώου, ὁ κατήγορος
 προσετιμᾶτο (ὡς καὶ ἐν ἄλλαις περιπτώσεσι)
 δραχμαῖς χιλιάς, ὅσας μὴ μετελάγγχανεν
 οὐδὲ τὸ πέμπτον τῶν ψήρων. Σημειωτέον
 ὡς ὅτι ἡ ποινικὴ τοῦ εἰσαγγελλόντος τὸ νέον
 παράνομον ψήρισμα εὐθύνῃ δὲν διήρκει πέρα
 τοῦ ἐικυτοῦ, μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρο-
 νικοῦ τούτου δικαστήματος τὸ δικαστήριον πε-
 ριορίζετο μόνον εἰς τὴν ἐπικύρωσιν ἢ καταψή-
 ρισιν τοῦ νόμου, ἥτις καὶ μόνη ἰσοδυναμεῖ
ipso facto πρὸς ζητήν αὐτοῦ κατάργησιν.

Ἡ κατηγορία αὕτη ἔδύνατο ἐγερθῆναι ἢ
 πρὸ τῆς ὀριστικῆς τοῦ νόμου ἐκδόσεως, (ὡς λ.
 χ. ἐπὶ ἀπλοῦ ψήρισματος μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς
 Βουλῆς ψήφισιν, ἢ ἐπὶ νόμου μετὰ τὴν ὑπὸ
 τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου κύρωσιν καὶ πρὶν ἢ
 οὗτος ὑποβληθῇ τοῖς νομοθέταις), ἢ μετὰ τὴν
 τελείαν καὶ ὀριστικὴν διὰ τῆς ἐπιμηγορίας τῶν
 νομοθετῶν ἐκδοσιν αὐτοῦ. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώ-
 τῃ περιπτώσει προδίδωμι ἢ κατηγορία ἀνεφέλ-
 λε τὴν περικειμένην πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ
 νόμου ἀναγκαίων διατυπώσεων πρόδικαι, ἐν
 δὲ τῇ δευτέρᾳ συνεπήγετο τὴν καταψήφισιν
 αὐτοῦ.

Ἀποσκοποῦντες δ' ἤδη εἰς πάσας τὰς τὴν
 γραφὴν ταύτην ρυθμιζούσας διατυπώσεις, εὐ-
 χερῶς διορίζομεν τὸ ἐν αὐταῖς διῆκον συντηρη-

τικὸν πνεῦμα, δι' οὗ ἐσκοπεῖτο ἡ ἀποτροπὴ
 πάσης διὰ νέας προτάσεως μερικτῆς ἢ καθολι-
 κῆς τῶν καθεστῶτων θεσμῶν ἀλλοιώσεως. Οὕ-
 τως, ὅπως ἐπὶ τῆς πρώτης τις ἐφέρετο σκοποῦσα
 τὴν κατάργησιν οἰουδῆποτε νόμου, πρὸς ὑπε-
 ρέσπισιν αὐτοῦ, οὕτως προσβαλλομένου, ἐξε-
 λέγοντο *συνήγοροι*, ἐπὶ τούτῳ μισθοῦμενοι
 ὑπὸ τῆς πόλεως, ἥτις βεβαίως τὸ σοφάρην
 τοῦτο ἔργον δὲν ἔδύνατο νὰ καταλείπη εἰς τὸν
 λόγον τοῦ πρώτου τυχόντος ῥήτορος, ἀνάλαμ-
 βάνοντος αὐτὸ δωρεάν. Οἱ προφυλακτικοὶ οὗ-
 τοι περιορισμοὶ δι' ὧν ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης
 ἐνέκρινε νὰ περιβᾷ τὴν πᾶσι τοῖς ἐπιτιμῶν
 πολιτικῆς ἐπιτερουμένην ἀπόλυτον περὶ τὴν τῶν
 νόμων εἰσηγήσιν ἐλευθερίαν, περιστέλλον βε-
 βαίως οὐσιωδῶς τὰς ἐκ τῆς περὶ τὴν χρῆσιν
 τοῦ δικαίουματος τούτου ἀκολασίας δυναμένας
 νὰ προκύψωσι δυσχερέστεως συνεπείας, διευκο-
 λύνοντες δὲ προσέτι καὶ τὸ ἔργον τῶν δικα-
 στῶν, καλοῦμενον νὰ ἐφαρμοσῶσιν τὸν νόμον ἐν
 εἰδικαῖς περιπτώσεσιν, ἀπῆλλαττον αὐτοὺς τῶν
 εὐνοήτων δυσχερειῶν, εἰς ἃς ἡ ὑπὸ τῶν διαδίκ-
 ων προσαγωγή νόμων ἀντιφατικῶν ἤθελε βε-
 βαίως ἐμβᾶλει αὐτοὺς. Ἐν τοῖς νεωτέροις εὐ-
 νομοῦμένοις ἔθνεσι, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐπι τοῖς ἐπὶ
 τῷ δημοκρατικώτερον συγκεκροτημένοις, οἱ νό-
 μοι καταρτίζονται ὑπὸ προσώπων ἢ πολυμελῶν
 σωματείων αἰρετῶν, ἀλλ' ὑπὸ ὄρους ὅπως τῶν
 ἐν ταῖς πολιταῖς τῆς ἀρχιτείας τῆς διαφέρον-
 τας καὶ ἐξακρανίζοντας ὀλοσχερῶς τὴν τῶν πρώ-
 τῳ εἰσηγησάμενῳ νέον τινὰ νόμον παρεπομένην
 εὐθύνῃν. Κατὰ τὴν νεώτερον λοιπὸν δημόσιον
 τῆς Εὐρώπης βίον ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία περὶ
 τὴν κατάρτισιν τῶν νόμων ἡ ἐξέλιπε σχεδὸν
 ὀλοσχερῶς ἢ ἀσκαί ἐπιτροπὴν λίαν ἀσήμενον,
 ἢ δὲ ἐφαρμογῇ τῶν καθ' ὅλους τοὺς ἀπαιτου-
 μένους τύπους ἐκδεδομένων νόμων ἀνατίθεται
 εἰς δικαστικὰ σωματεία διαρκῆ, ἀσκούντα προ-
 σωπικὴν τινα δικαιοδοσίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ
 κτεον ἀπὸ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἀνεξάρ-
 τικον, καὶ ἐρμητικῶς προσκόνοντις τὸ κεί-
 μενον τῶν ἐντυγχανόντων ἀντιφατικῶν νόμων
 ὥστε νὰ διατηρῆται ἀκμαία καὶ συνεχῆς ἡ λο-
 γικὴ τῆς δικαστικῆς παραδόσεως ἀνάπτεις.
 Ἐν Ἀθῆναις ὅμοις οὐδαμῶς ἐνόστον τὸ πάλαι ὅτι
 ὁ εἰσηγούμενος νέον τινὰ νόμον ἢ ψήρισμα, ὁ
 παραπεισῆς τὴν Βουλὴν ἢ τὸν Δῆμον εἰς ἐπι-
 ψήφισιν αὐτῶν, δι' αὐτοῦ τούτου τοῦ γεγονότος
 ἐμπεδύνειεν ὀλοσχερῶς τὴν ἰδίαν προσωπικὴν
 εὐθύνῃν. ἐκὴν ἢ πρότασις τυχὴν ἀπεδεικνύετο
 ὡς παρὰ τοὺς καθεστῶτας νόμους γενομένη
 ἀλλ' ἐθεώρουεν αὐτὴν ὡς ἐξκατήχαστα τὸν Δῆ-

μον ἢ τὴν Βουλὴν διὰ τῆς ἀποκρύψεως γενομένων, σχέσιν ἔχόντων πρὸς τὴν παρ' αὐτοῦ εἰσχυρομένῃ πρότασίν του, ἄπερ ἐγίνωσκεν ἢ ὤφειλε καὶ ἠδύνατο τὰ γινώσκει.

Καὶ τοι δε διὰ τῶν ἀνωτέρω σκέψεων ἐξηγείται ἀρκούντως ἡ εἰσχυρογῆ τῆς *Γραφῆς* ταύτης κατὰ τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ἔνοιαν καὶ ἔκτασιν, δυσεμῆνευτος ὅμως ἀποβάνει ἡ βραδύτερον, προϊούσης τῆς διακθοράς, ἐπεληύσασα κατὰ χροῖσιν αὐτῆς, περιλαβούσα ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτης αὐτῆς περιόδῳ καὶ περιπτώσεως ὅλους ἄλλοι τρίας. Πρὸς ἔνδειξιν δὲ τῶν ὑπερβαλλουσῶν τούτων τῆς γραφῆς ταύτης διαστάσεων, ἀναμνησθόμεν τοῦ κατὰ Κττισιφῶντος λόγου τοῦ Λισίνου, δι' οὗ ὁ δεινός ῥήτωρ κατηγορεῖ τοῦ πολίτου ἐκείνου, ὡς προτεινάντος τῷ δήμῳ ἴν' ἀπονείμῃ ἐν ὠρισμέναις περιπτώσεσιν τῷ Δημοσθένει στέφανον πρὶν ἢ ὁ τελευταῖος οὗτος δώσῃ εὐθύνας τῶν αὐτῷ πεπραγμένων κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων. Πειράται λοιπὸν κατὰ πρῶτον ὁ ῥήτωρ νὰ καταδείξῃ τὸ παράνομον τῆς προτάσεως—καὶ ἐνταῦθα βεβαίως ἐστὶν ἡ θεμέλιος τῆς κατηγορίας βᾶσις—, εἰτ' ἀποδεικνύει διὰ τῆς ἑναυμασίας αὐτοῦ δημογορίας ὅτι ὁ Δημοσθένης ἦν ὡς ἰδιώτης μὲν εὐτελής καὶ ἄναδρὸς, ὡς δημοῦτος δ' ἀνὴρ κινδυνώδης καὶ τῶν μεγίστων τῶν πόλει κινδύνων αἴτιος· κατὰ συνέπειαν (ἐὰν παραδεχθῶμεν τὸ ἐπιχειρήμα τούτου ὡς ἀληθές) ὁ Κττισιφῶν εἰχεν ἀπατήσῃ τὸν δῆμον κατὰ τρόπον, διὰ δύο λόγους ἐπιβουρηντικῶν πρῶτον ὡς προτεινῶν ἀμοιβὴν ὑπὸ περιστάσεως ὅλους τῶν νόμων ἀντικειμένους καὶ εἰτα ὡς προτεινῶν αὐτὴν ὑπὲρ ἀνθρώπου ἀναξίου. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω λοιπὸν περὶ τοῦ ἀρχικοῦ τῆς γραφῆς παραθύρου σκοποῦ καὶ λόγου (*ratio legis*), τὸ πρῶτον μόνον ἐπιχειρήμα (ὅτι ὁ Κττισιφῶν ἐπιήσατο πρότασιν στεφάνου ὑπὸ περιστάσεως ἀντικειμένους τῷ νόμῳ) ἀνήκει εἰς τὴν οὐσίαν τῆς γραφῆς παραθύρου· τὸ δε δεύτερον, αὐστηρῶς ἐξεταζόμενον, διολισθαίνει τῆς δικαιοδοσίας τοῦ νόμου τούτου καὶ ἐξηγείται μόνον ἐκ τῶν ὑπερβολικῶν διαστάσεων, εἰς ἃς ἐξώθησε τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἡ σφοδρὰ τῶν κομμάτων ἐμπάθεια. ἴτις ἐστὶ μὲν ἀχώριστος ἀπὸ τῆς ἐνσκήψεως ἐλευθέρου πολιτικοῦ βίου, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις ἐξεδηλοῦτο μετὰ μεγίστης βιαιότητος· Ὅτι λοιπὸν εὐρεῖται ἐποιοῦντο ἐν Ἀθήναις χρῆσιν τῆς κατηγορίας ταύτης, ὡς ὑποτροφύσας εἴπερ τι καὶ ἄλλο μέτρον τὴν διψάν των κομμάτων, καὶ ὅτι μάλιστα κατεχρόσσαντο αὐτῆς, ἐστὶν ἱστορικῶς ἀναμφισβήτητον, ἀλλὰ

καὶ τοι πιθανώτατα ὁ θεσμὸς οὗτος ἀπέτερον ἀπὸ τῆς προτάσεως· νέων νόμων πολίτας ἀπείρους καὶ ἀτόλους, μήπω εἰσθότας νὰ ἴστανται ἀραράδαντοι ἐν τῇ δυνί τοῦ πολιτικοῦ βίου, δὲν ἐπήνεγκεν ἕως τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος τὰ πολιτικὰ πρακτόντων ῥητόρων, οἵτινες ἤσκημένοι περὶ τοῦ πολιτικοῦ ἀγῶνα, καὶ οὐδόλως πτοούμενοι ὑπὸ των θυελλῶν τῆς Ἀγορᾶς, ἠδύνατο συγχρόνως νὰ βολιδοσκοπῶσιν ἐκάστοτε τὰς διαφάσεις τοῦ δήμου καὶ ἐλπίζωσιν ἐπομένους· ἐπὶ τὴν ὑποστήριξιν ὁμάδος τινὸς φίλων καὶ ἑμορφῶν. Πλείστοι δὲ ῥήτορες κατηγγέλλθησαν διὰ τῆς γραφῆς ταύτης· πολὺ λάκις καὶ ἠθώθησαν. Ἀλλ' ὡς πάνυ ἐρήθως παρατηρεῖ ὁ πολλὸς ῥητορίας, τὸ δὲ ῥητοριστὸν τῆς κατὰ χροῖσιν τοῦ δικαιοκράτου τούτου ἀποτέλεσμα ἦν ὅτι ἐνίσχυε καὶ ἠξίανε τὴν πικρίαν των προσωπικῶν ἀντεγκλήσεων, τὴν διήκουσαν κατὰ μέγα μέρος τῆς Ἀττικῆς εὐγλωττίας καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς εὐγενεστάτοις καὶ καλλίστοις μυνηταῖς αὐτῆς, διὰ δὲ τῆς ἐν πάσῃ συζητήσεσι νόμου τινὸς ἢ ψήφισματος παρεμβολῆς ἀποστροφῆς τινος βιαιότητος κατ' αὐτοῦ τοῦ προσώπου τοῦ εἰρηγετοῦ ἔπειτα νὰ μεταβάλῃ λόγους, καθαρὰς συμβουλευτικῶς εἰς ἐμπροσθέντας προσωπικῆς ἀντεγκλήσεως.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐκ τῆς κατὰ χροῖσιν τοῦ θεσμοῦ τούτου συνεπειῶν· πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῶν ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τούτου ὁποσῶν ἐκενωῶς εἰρηγμένων, δέον νὰ ἐπισημειώσωμεν ὅτι οὐγὶ σπανίως ἐγρῶντο αὐτῷ καὶ μετὰ τὴν πάροδον τοῦ ἐναυσίου χρόνου τῆς εὐθύνης τοῦ εἰσχηγοῦ, ὅποτε δηλ. ἡ κατηγορία ἀπυθύνετο ἀπῶς καὶ μόνον κατὰ τοῦ νόμου· Ἐὰν λοιπὸν ὁ ῥήτωρ τῆς κατὰ χροῖσιν ταύτης ἐτύγγανεν ἐπιμνημονίαν καταπρακτικῆς, ἐπήνεγκε τὴν κατὰ χροῖσιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος νόμου ἢ ψήφισματος ἄνευ νέας προτάσεως καὶ ἀντικαταστάσεως ἑτέρου· (τοῦθ' ὅπερ ἀπητέτο, εἰ οὐγὶ κατ' ἀνάγκην ἀπαράιτητον, ἀλλὰ γε κατ' ἔθιμον, ἐὰν ἐξῆται τὴν κατὰ χροῖσιν τοῦ νόμου τούτου ἐνώπιον των νομοθετῶν.)

Πειράοντες τὰς ἐπὶ τοῦ νόμου τούτου παρατηρήσεις, δέον νὰ μνημονεωσωμεν καὶ διατάξεως τινὸς πρὸς Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ ἀπαντήσεως κατ' ἴν «ὁ τῆς ἡλωκῶς παρενόμων γίνεταί· ἔτιμους κωλυόμενος ὑπὸ των νόμων συμβουλεύειν, ἢ τριπλῆ τούτέστιν ἐπὶ τὸ ἀδικημα τούτου ὑποτροπή συνεπέγα τὴν ἀτιμίαν (1).

(1) Διοδώρ. Σικελιώτ. XVIII, 18.

5) Γραφή παραπροσβίαις.

Ἐγειρομένη κατὰ τοῦ αὐτοβούλου πρεσβευομένην ἄνευ διλ. χειροτονίας τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, ἢ κατὰ τοῦ ὑπερβαίνοντος τὰς τῆς πόλεως ὁδηγίας πρεσβευτοῦ. Ὁ ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ ἀλοῦς ἐξημιούτο θανάτῳ ἢ ὑπεροργῶ προσίμοι. Γνωρῶν τοὺς πᾶσιν ἐσιν ἕνα τῶν δεινῶν παρανομῶν, δι' ἧς ἐν τῷ περὶ Παραπροσβίαις ρηγορευτάτῳ λόγῳ αὐτοῦ καταγγέλλει τὴν Αἰσχίνην ὁ ὕπατος τῶν βυτιῶρων, ἐστὶ καὶ ὅτι «ὁ σφῆρς καὶ δεινός οὐτοσί καὶ εὐφρωνος «οὔτε βουλῆς, οὔτε δήμου χειροτονήσαντος «αὐτὸν ὧγετο πρεσβύων. . . . οὔτε τὴν ἀρ- «ρωστίαν ὑπολογισάμενος, οὐθ' ὅτι πρεσβευτῆς «ἄλλος ἤρητο ἀνθ' αὐτοῦ, οὐθ' ὅτι τῶν τοιού- «των ὁ νόμος θάνατον τὴν ζυμίαν εἶναι κε- «λεύει.» (1)

6) Ἀδικίον Γραφή.

Τὸ ὄνομα τῆς γραφῆς ταύτης ἀπαντᾷ μόνον παρὰ τοῖς Ῥωμαϊκτοῖς Σουῖδα, Ἀρποκρατίων καὶ Ἰουχίω. οἵτινες ὅμως δὲν ὀρίζουσι ἀκριβῶς ἐπὶ τίνων ἀδικημάτων προσκρού- ζετο Ἰσως διὰ τοῦ ἔρου τούτου ἤθελον νὰ σημαῖναι πᾶσας τὰς ἀγωγὰς, τὰς τεινοῦσας εἰς ἐπικνήρωσιν τῶν εἰς τὴν πολιτείαν γενομένων ἠθικῶν καὶ ὕλικῶν ζημιῶν καὶ οὐχὶ ἰδιό- ζουσάν τινα ἀγωγὰν.

7) Γραφή δώρων ἢ δωροδοκίας. (2)

Περὶ ταύτης νόμος σωζόμενος παρὰ Δημοθένη (3) ὠρίζεν, «ἐάν τις Ἀθηναίων ἐλάμ- «χανε παρὰ τινος ἢ αὐτὸς ἐδίδου ἐτέρῳ, ἢ διέ- «φθερέ τινος ἐπαγγελλόμενος ἐπὶ βλάβῃ τοῦ «δήμου καὶ ἰδίῃ τινὸς τῶν πολιτῶν, τρώπῳ ἢ «μηχανῇ ἤτινοῦν, ἀτιμίαν αὐτῷ τε καὶ τοῖς «ἐκείνου πασί καὶ δήμῳ τῆς οὐσίας», κατ' ἄλλην δὲ τοῦ αὐτοῦ ῥήτορος μαρτυρίαν, ἐνεγράφοντο προσέτι τὰ δνόματὰ αὐ- τῶν ἐν δημοσίαις στήλαις πρὸς κοινὴν θέαν. (4)

(1) Δημοσθ. περὶ Παραπροσβ. § 126.

(2) Ὁ Ἀρποκρατίων ὀρίζει τὸ ἀδικημα τοῦτο ὡς ἔπεται: Ὅποτε τις αἰτίαν ἔχοι τῶν πολιτευομένων διω- ρα λαθεῖν, τὸ ἔγκλημα τὸ κατ' αὐτοῦ διχῶς λέγεται, δωροδοκία τε καὶ δώρων γραφή.

(3) Δημοσθ. κ. Μειδ. § 532.

(4) Κολάζειν οὕτω καὶ τιμωρεῖν τοὺς δωροδοκοῦ-

Καὶ ἡ μὲν δώρων γραφή ἤγειρετο κατὰ τοῦ ἐπὶ δώροις δικάζαντος ἢ δε γραφῇ δεκαμισοῦ κατὰ τοῦ διαφθείραντος; (1) Σμειωτέον ὅμως ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ ἀδικηματος τούτου ἐπιβαλλομένη ποινὴ ἐποικίλλε, καθιστάμενη ἔστιν ὅτε βλα- ρυτέρη, ὡς ὁπόταν ὁ τὰ δῶρα λαβῶν εἴλα- φε ταῦτα παρὰ τοῦ ξένου Ὡτῶ λ. γ. ὁ Δι- μοσθένης κατηγορηθεὶς ὡς δῶρα παρὰ τοῦ Ἀρ- πάλου λαβῶν καὶ ἀλοῦς ἐξημιώθη πενήτηκοντα ταλάντους, φυροδικήσας δὲ οἰκτρῶς τὸν βίον ἐπὶ τῶν μαρμαρίων βαθυμίδων τοῦ ἐν Κα- λαυρίᾳ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος κατέστρεψε. (2) Κατεγινώσκατο ὅμως ἐπὶ ἡττονος σπουδαί- οντος περιπόσεων καὶ ἐλαφροτέρησ ποινῇ, ἢ τοῦ δεκαπλοῦ τῆς ἀξίας τοῦ ἐξ ἀρχῆς λήμ- ματος, ὅπως μὴ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Δεινάρχου, λυσιτελής ἢ τοῖς τοῦτο τολμῶσι ποιεῖν. (3)

8). Γραφή ξείνας.

Κατὰ τὸν Φώτιον ξείνας γραφῆ ἔστιν. ἐάν τις κατηγορηθῆαι ξένος εἶναι (4), ἐχῶρις διλ. κατὰ τὸ ξένου τοῦ σφετεριζομένου πολλοῦ δικαιώματα. Γνωστὸν ὅτι διὰ νόμου αὐστηρῶς ἀπιγορεύετο ἐν Ἀθήναις ἡ συνοίκισις ἀστοῦ μετὰ ξένου, καὶ πολιτεῖος μετὰ μὴ Ἀθη- ναίου ἢ τῆς διατάξεως λοιπῶν ταύτης παρὰ- θκασις ἐδιδου γῶρων εἰς καταδιόξιν διὰ τῆς γραφῆς ταύτης. Ἐν τῷ κατὰ Νεαίρων λόγῳ τοῦ Δημοσθένους εὐρίσκομεν τοὺς κάτωθι πα- ρατιθεμένους δύο νόμους, δι' αὐστηροτάτου κολάζοντα; τὸ ἀδικημα τοῦτο ποινῶν. «Ἐάν δὲ ξένος ἀστὴ συνοική τῆσιν ἢ μηχανῇ ἤτι- νοῦν (ὡσπερ, ὡς βλέπομεν ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ, ἀπιγορεύετο οὐ μόνον ὁ μετὰ τῶν τοιούτων προσώπων γάμος, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ παλλακεία) γραφῆσθαι πρὸς τοὺς θεσμοθέτας Ἀθηναίων ὁ βουλοόμενος, οἷς ἔξιστιν, ἐάν δὲ ἀλλῶ, πεπραῖσθαι καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ καὶ τὸ τρίτον

τας, ὡσαυ καὶ σιηλίας; ποιεῖν. Δημοσθ. κ. Φιλίπ. Γ'. 122.

(1) Πολυδ. Π, § 12

(2) Καλλίας ὁ Ἰπποκλεῶς ἠγορούμενος τῆς εἰς Περ- σίαν τῆσ 449. π. X. πεμφθείσας πρεσβείας πρὸς συ- νομολογήσαν συθήκας τινὰς μετὰ τοῦ Ἀρταξέρξου, καὶ περ λαμπρῶν καὶ λίαν συμμέρουσαν τῇ πόλει συ- νάλας; συθήκην, οὐχ ἥτιτο κατηγορηθεὶς ὡς δῶρα λαβῶν μοι; τοῦ θανάτου ἐξέφυγε, προστιμηθεὶς πεν- τήκοντα ταλάντους.

(3) Δεινάρχ. κ. Δημοσθ. § 60.

(4) Φωτίου Λεξικ. σελ. 671, 8.

ἔστω τοῦ ἐλόντος, ἔστω δὲ καὶ ἕκ ἑξήνη τῶ ἀπὼ συνικῆ κατὰ ταῦτά. Καὶ ὁ συνικῶν τῆ ζήνη τῆ ἀπόσπῃ ἀρεϊλέτω χιλίας ὀρχαμῆς (1)» ὁ δὲ ἑτεροῦ νόμος ἔχει οὕτως. «Ἐάν δὲ τις ἐκδὼ ζήνων γυναικᾶ ἀνδρὶ Ἀθηναίῳ, ὡς ἔκωτῳ προσήκουσαι, ἄτιμος ἔστω καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ δημοσίᾳ ἔστω, καὶ τοῦ ἐλόντος τὸ τρίτον μέρος» γκαρέσθω δὲ πρὸς τοῦ θεσμοθέτας οἷς ἔξεσται, καθάπερ τῆς ζήνας» (2).

Ἡ ἀστέρᾳ αὕτη ἀπαγόρευσις λόγων ἔχουσα τὴν ἀπὸ τῶν κληρονομικῶν ἱερῶν καὶ τῶν φρατρικῶν τῆς Ἀττικῆς ἀποκόλυσιν τῶν ζήνων, δὲν φρίνεται ἐφαρμοσθεῖσα λίαν αὐτῆρως, βραδύτερον μάλιστα ἐπὶ τῆς ναυτικῆς καὶ ἐμπορικῆς τῆς Πόλεως ἀμυῆς, ὅπότε ἡ μετὰ τῶν ζήνων ἐπιμειξία μεγάλη, εἶχεν ἀναπτυχθῆ πλειστοὶ δὲ πολιτικῶ ἕνεκα τῆς ναυτικῆς ἢ τῶν ἐμπορικῶν αὐτῶν συμφερόντων ἐγκαθίσταντο ἐν ζήνας χῶρῳσι. Γινώσκωμεν τοῦλάχιστον ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι πολιτικῶ τὴν ἐπιφανεστάτων, οἷος ὁ Μιλιτιάδης, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Κόνων ἐνομυρεύθησαν ζήνας, οἱ δὲ γάμοι αὐτῶν ἦσαν ἔγκυροι. Ξῆνον δ' ἐπίσης ἔγγημε καὶ Γύλιον ὁ Ἀθηναῖος, ἐξ ἧς ἔτεκε Κλεοβούλην, τὴν μητέρα τοῦ Δημοσθένους.

9) Γραφῆ Λοροφερίας.

Χωροῦσα κατὰ τῶν δόντων δῶρα ἵνα φύγωσιν ἀφῶνα ζήνας. Καθ' Ἀρποκρατίωνα ἔξῃν πάλιν τῷ βουλομένῳ γράψασθαι τοὺς ἀποφυγόντας τὴν καταδικᾶν, ἕκ μὴ ἐφρίνοντο δικαίως τὸ πρῶτον ἀποφυγόντας αὐτὴν (3).

10) Γραφῆ ἀλογοῖν.

Ἐν Ἀθήναις οἱ χρήματα διαχειριζόμενοι δημόσια ὑπεῖον μετὰ τὸ τῆς διαχειρίσεως πέρας εὐθύναι. Πρὸς ἀκριβεστέρην δὲ τῆς διατάξεως ταύτης ἐκτέλεσιν ἀπήτουν παρὰ τινων λειτουργῶν, καθ' ἣν συναμφῶν ἀνελάμβανον τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα, πανηγυρικῆν ὑπόσχεσιν, ἔστιν ὅτε δὲ ἔνορκον, ὅτι ἤβλων ἐκπληρῶσαι πιστῶς τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι δὲν φρίνονται δευθῆντες λίαν αὐστηροὶ περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως ταύτης, ὡς τοῦλάχιστον δυνάμεθα κρίναι ἐκ τινων γεγονότων (4). Ἐν

τούτοις ὁ μὴ προθυμώμενος, τοῦλάχιστον κατὰ τύπου, νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὴν διατάξιν ταύτην, ὑπέκειτο δημοσίᾳ τινὶ καταγορίᾳ, τῆ ἀλογοῖν γραφῆ, δι' ἣν ἀρμόδιαι ἦσαν οἱ λογοισαί, ἐπιβάλλοντες κατὰ τοῦ ἐνόχου ὡς πονήν τὴν ἀτιμίαν σὺν τῇ ἀποστερήσει τοῦ δικαιοῦματος τοῦ μεταλθεῖν τοῦ λοιποῦ ἀξίωμα καὶ δημόσιον, τοῦ λαβεῖν ποτε παρὰ τῆς πόλεως στέφανον, τοῦ διατιθέσθαι τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν διὰ διαθήκῃς ἢ τοῦ δωρεῖσθαι ταύτην τοῖς θεοῖς (1).

11) Ἡ ἀργάγων μετὰλλον γραφῆ.

Ἐπαγομένη τῆ ἡγεμονίᾳ τῶν θεσμοθετῶν ἡγείετο κατὰ τοῦ λάθρα μεταλλευομένου μεταλλεῖν τι (2). Κατὰ τοὺς κειμένους τῆς πόλεως νόμους ὁ μεταλλευόμενος πολίτης εἰσέφερον ἐτησίως ποσότητά τινα ἀναλογοῦσαν πρὸς τὸ 2/4ον τοῦ προϊόντος τῆς μεταλλεύσεως. Τὴν ἐξασφάλισιν δὲ τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου τούτου σκοπῶν ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης ἐπέβαλλε παντὶ μεταλλευομένῳ πολίτῃ διακηρύξιν προκαταρκτικῆν κατὰ πᾶσαν ἑναρξίν νέας τινὸς μεταλλευτικῆς ἐργασίας, ὁ δὲ μὴ συμμορφώμενος τῇ διατάξει αὐτῇ ὑπέκειτο τῇ προκειμένῃ καταγορίᾳ. Ὁ Ὑπερίδης ἐν τῷ ὑπὲρ Εὐζενίππου § 32, ὑπανίσταται δίκην κινήσειαν κατὰ πολιτῶν, οἵτινες ἐπιλοῦνταν ἐξ ἀναπογάρφων μετᾶλλον, χωρὶς δηλ. νὰ δηλώσωσι τὰ ἑαυτῶν μέταλλα.

12) Ἀργαγίου γραφῆ.

Προσήκουσα καὶ αὕτη τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν θεσμοθετῶν (3), οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ δὲν συμφωνοῦσιν ἀκριβῶς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς γραφῆς ταύτης οὕτως ὁ Πολυδεύκης, ὁ Ἀρποκρατίων, ὁ Σουίδης καὶ ἑτεροὶ λέγουσιν ὅτι εἰδίδετο κατὰ τὸν ἀρεϊλόντων τῶν δημοσίων, ὡν τὸ ὄνομα, ἐγγεγραμμένον κατὰ κανόνα ἐπὶ τῶν δημοσίων καταλόγων, ἐξηλείετο βραδύτερον, ἢνευ ἐκτίσεως τῆς ἀρεϊλῆς. Τῇ γνώμῃ ταύτῃ φρίνεται συμφωνοῦν καὶ χωρίον τι τοῦ Δημοσθένους (4). Κατὰ δὲ τὸν Πύσιον τῆ γραφῆ

(1) Αἰσχίν. κ. Κτησιφ. § 24

(2) Ἀργάφου μετᾶλλον δίκην. Εἴ τις δοκεῖ λάθρα ἐργάζεσθαι μέταλλον, τὸν μὴ ἀπογραφάμενον ἔξεσται τῷ βουλομένῳ γράψασθαι καὶ ἐλλῆγεν. (Σουίδας).

(3) Πολυδ. Ὀνομαστικόν. II, 88.

(4) Ἐάν τις τῶν ἀρεϊλόντων τῷ δημοσίῳ μὴ ἐκ-

(1) Δημοσθ. κ. Νεαίρας. 4350.

(2) Δημοσθ. κ. Νεαίρ. 4363.

(3) Ἀρποκρατ. Λεξικ. ἐν λ. δωροφερνία.

(4) Πλούταρχ. Περικλ. 35.

ταύτη υπέκειτο ὁ ὄφειλέτης ὁ μκταϊώσας τὴν ἐγγραφήν τοῦ ἑαυτοῦ ὄνομματος ἐν τῷ οἰκίῳ πίνακι. Κατ' ἄλλους ἐκινεῖτο κατὰ τῶν ἐγγραφῶντων τοὺς μὴ ὄφειλέτας. Ἄλλ' ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν ἡ πρώτη ἐξήγησις φαίνεται ἡ ὀρθότερα, ὑποστηριζομένη οὐ μόνον ἐξ ἑνὸς τοῦ Δημοσθένους χωρίου, ἀλλ' ἐξ ὁλοκλήρου τῆς κατὰ Θεοκρίνου ἀγορεύσεως αὐτοῦ.

Ὡς συνέπεια βεβαίως ἦν ἡ ἐγγραφή τοῦ δικηγορέντος ὄνομματος, λίαν πιθανῶς ὁμοίως ἐπεβάλλετο καὶ ποιητῆς.

13). Γραφὴ κομίσματος διαθορίας.

Ζημίαν ἔχουσα τὸν θάνατον (1).

14). Ἀνδραποδισμοῦ γραφὴ.

Ἐχουσα ὡς ποιητὴν τὸν θάνατον καὶ ἀνακρινομένη ὑπὸ τῶν ἑνδεκά' ὁ ἀνδραποδισμὸς ἦν ἐκ τῶν ἀδικημάτων ἐκείνων, καθ' ὧν ἐπετρέπετο ἡ ἔκτακτος τῆς ἀπαγωγῆς δικαιοσύνη, περὶ ἧς ῥηθήσονται τινα περὶ τέρῳ σημειωθέντα δὲ ὅτι ἐν Ἀθήναις διὰ τῆς λέξεως ἀνδραποδιστῆς ἐνόουον δύο τάξεις δικαιοκρίτας' α) ἐκείνους, οἵτινες καταλαμβάνοντες ἐλευθέρων ἀνθρώπων καὶ περιβάλλοντες αὐτὸν δεσμὰ ἐπόλων ὡς δοῦλον, καὶ β.) τοὺς ὑπικτίους τῆς κλοπῆς δοῦλον (2). Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα γραφὴ ἀνάλογος, ἡ *ἐλευθεροπρασίον*.

15). Γραφὴ ἐξαγωγῆς.

Ἐγειρομένη κατὰ τοῦ κυρίου (πατρὸς ἢ ἐπιτρόπου) τοῦ ἐκδιδόντος ἀσχίον εἰς γάμον μετὰ ζήνου.

16). Γραφὴ ἀπρασταίου (3).

Ἐν ταῖς τῶν κατὰ τῆς πολιτείας ἀδικημά-

τισας τὸ ὄφλημα τῆς πολεῖ ἐξαλειφθῆ, εἶναι κατ' αὐτοῦ τὰς γραφὰς πρὸς τοὺς θεσμοθέτας τοῦ ἀγραφίου (Δημοσθ. κ. Θεοκρίτ. 1338).

(1) Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. 765.

(2) Λυσίας κατ' Ἀγορατ. § 67 Ξενοφ. Ἀπομν. 1. 2. § 62. Δημοσθ. κατὰ Φύσιππου Δ'. § 47. Πλάτωνος Νόμ. IX, Δ, 138 καὶ III, 49. Ἰσοκράτ. περὶ Ἀντιόξ. § 90 καὶ Ἀρποκρατ. ἐν λ. ἀνδραποδιστῆς.

(3) Ἀπρασταίου δὲ κατὰ τῶν οὐ νεμόντων προστάτην μετοίκων, ἀλλ' αὐτὴ μὲν δημοστὰ ὡσερ

τῶν γραφῆς κατατακτέον καὶ τὴν ἀπρασταίου, ἐγειρομένην ἐνώπιον τοῦ πολεμάρχου κατὰ τοῦ μετοίκου, τοῦ μὴ ἐκπληροῦντος τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης αὐτῷ ἰδικιτέρας ὑποχρῶσεως.

Ἐν ταῖς κατὰ τῆς πολιτείας ἀδικημασίαι κατατακτέαι καὶ τὰ στρατιωτικὰ, καθ' ὧν ἐχορηγοῦντο αἱ ἐπόμεια γραφαί.

17). Γραφὴ ἀστρατείας.

Ἐγειρομένη κατὰ τῶν ἐν ταῖς καταλόγοις καταλεγέντων καὶ μὴ παρόντων, κατὰ δὲ τινα νόμον τοῦ Σόλωνος, σωζόμενον παρὰ Δημοσθένει (1), ἐάν τις ἀπήγετο ἠλικίως ἀστρατείας, εἰσῆγον αὐτὸν οἱ ἑνδεκα δέσμιον εἰς τὴν ἡλικίαν, ἔσθαι παντὶ τῷ βουλομένῳ ἐπετρέπετο καταγορεῖν, ἄλλοτος δὲ τοῦτου ἐν τῇ δίκῃ, ἐπίμα αὐτὸν ἡ ἡλικία χρηματικῆς ζημίας ἢ ἄλλῃ ἥτιονοῦν' ἐπιβαλλομένης δ' αὐτῷ χρηματικῆς ποινῆς ἐφυλάσσετο πάλιν δέσμιος· μέχρις ἐκτίσεως αὐτῆς. Τῷ δὲ μὴ τὰς αὐτῷ προστατωμένους στρατείας ἐστρατευμένῳ, ὡς καὶ τῷ τὴν ἀσπίδα ἀποβάλλοντι, ἀπγορεύετο τὸ ἐπ' ἐκκλησίας λέγειν (2).

Ταῖς αὐταῖς τῷ ἀστρατείας ἄλλοτις ὑπέκειντο ζημίαις καὶ οἱ τῶν ἐν τῷ στρατῷ τῆξιν λιπόντες (καθ' ὧν ἡ γραφὴ *λιποταξίον*) οἱ ἐν τῇ μάχῃ δεῖλοι (καθ' ὧν ἡ γραφὴ *δειλία*), οἱ τὴν μάχην ἐκλιπόντες (καθ' ὧν ἡ γραφὴ *λιποματίον*) (3).

καὶ ἡ τῆς ἐπιτροπῆς. (Ιουλιὸς Πολυδαίσεως ὄνομας. ἐν λ. ἀπρασταίου).

« Τῶν μετοίκων ἕκαστος προστάτην ἔχει κατὰ νόμον ἓνα τῶν αὐτῶν καὶ δι' αὐτοῦ τὸ τε μετοίκων τίθεται κατ' ἔθος καὶ τὰ ἄλλα διοικεῖται· δεῖται οὖν τὸ δοκῶν εἶναι μετοίκου προστάτην μὴ ἕξει, ἢ μὴ δὴν τὸ μετοίκων ἢ αὐτοῦ· εἶναι γάρ τε παρεγγραμμένους εἰς τὴν πολιτείαν, ὁ βουλομένος δίκην εἰσάγει πρὸς αὐτόν, ἧτις λέγεται ἀπρασταίου (Σουίδας).

(1) Ἐάν τις ἀπαθῆ ἠλικίως ἀστρατείας, δεράντων αὐτὸν οἱ ἑνδεκα καὶ εἰσαχόντων αὐτὸν εἰς τὴν ἡλικίαν. Ἐάν δ' ἀπὸ τέρῳ τῆς ἡλικίας θῆ, γοί, πεθεῖν αὐτὸν ἡ ἀποτίσαι, ἐάν δ' ἀργουὸν τιμῆθ' ἀπέσθω τῶς ἕως· ἀν ἐκτίσαι. (Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. 733).

(2) Μὴ λέγειν ἡ τὰς στρατείας μὴ ἐστρατευμένῳ ὅσαι ἐν αὐτῷ προστατῶσιν, ἢ τὴν ἀσπίδα ἀποβάλλοντι. (Ν. Σόλωνος παρ' Ἀισχίνῃ κ. Τιμοκρ. § 29).

(3) Λιποταξίον ἀλῶσαι ὅστις οὐκ ἐπιξήρηται μετὰ τῶν ἄλλων στρατοπέδουμένων, οὐδὲ παρήγει μετὰ τῶν ἄλλων αὐτῶν τάξει. (Λυσίας κ. Ἀντιόξ. 4. § 7). Ὅποσοι λίποιεν τὴν τάξιν ἢ ἀστρατείας, ἢ δεῖλαις ἢ ἀναμαχίῳ ὄφειον ἢ τὴν ἀσπίδα ἀποβάλλοιεν, οὗτοι

Εἰς τὴν αὐτὴν ὑπῆρχετο τάξιν καὶ ἡ ἀναυμα-
χίον γκαγῆ, δι' αἱ κατεδίδουσαν τὸν ἀρνούμενον
ὑπερβαίνει ἐν τῷ πάλῳ καθ' ἕν περιπτώσει ὁ
νόμος ἐπέβαλλε τοῦτο ὡς καθήκον, ἰδίως δὲ
τὴν ἐν ναυμαχίᾳ ἀπραξίαν προσέεικεν ἡ γραφὴ
αὐτὰ τῆ ἡγεμονίᾳ τῶν στρατηγῶν, κολάζομένη
δι' αἰτίαι (1). Ὁ Σουίδας φρονεῖ ὅτι ἡ ποινὴ
ἐξετείνετο καὶ ἐπὶ τοῖς ἐαχόνουσι τοῦ ἐνόχου,
ἀλλ' ἡ δόξα αὕτη δὲν φαίνεται ἀκριβῆς· ἴσως
ἡπαρτίθ β' λεξιλογηρῶς ἀποδοῦσι εἰς πάντα τὰ
ἐν § 74 ὑπὸ Ἀνδοκίδου μνημονεύμενα ἀδι-
κῆματα ὅ,τι ὁ φήτωρ λέγει ἀποκλειστικῶς περὶ
μόνας τὰς κλοπῆς καὶ διαφθορᾶς. Κατὰ τὸν
Ἀνδοκίδην φαίνεται ὅτι ἡ ποινὴ δὲν ἐξετείνετο
μέχρι τῆς περιουσίας τοῦ ἐνόχου, ἀλλ' ἡ ἀντί-
θετος δόξα φαίνεται πιθανωτέρα, καθόσον ἐπὶ
δύο ἀνυλόγων ἀδικημάτων (λιποταξίου καὶ
δειλίαις) ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ τῆς περιουσίας· ἡ ποινὴ
αὕτη περὶ Αυσίας (2), ἐπομένως δὲν ὑπάρχει
λόγος ἐξαιρέσεως τῆς γραφῆς ἀναυμαχίου.

Ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίαις, διαγορεύει δια-
ταξίς τις τοῦ Σόλωνος, παρ' Αἰσχίνῃ μνημο-
νευομένη (3), τὸν ἀστράτευτον καὶ τὸν λελοι-
πῶτα τὴν τάξιν καὶ τὸν δειλὸν ἑμοῖος. «Καὶ
τὸν ἀστράτευτον καὶ τὸν δειλὸν καὶ τὸν λι-
πῶντα τὴν τάξιν ἔξω τῶν περιρρακτηρίων τῆς
ἀγορᾶς εἰργαίη καὶ μὴ ἔχῃ στεφανοῦσθαι οὐδ'
εἰσιέναι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελεῖα».

Οἱ λιποναῦται ὅμως, κατὰ τὸν Σουίδαν,
φαίνεται ὅτι ἐκολάζοντο αὐστηρότερον, διότι
ἀνεζήτουν αὐτοὺς καὶ ἀπέκοπτον τὰς γέρας (4).

Κατὰ δὲ τινὰ τοῦ Λουκιανῶ ἠρωτηρίαν (5)

πάντες ἄνθρωποι εἰσι τὰ σώματα, τὰ δὲ χρήματα ἔ-
χουσι (Ἀνδοκίδ., περὶ μυστηρ., § 74).

Λειπονναῦτιος μὲν ἐκρίβετο ὁ τὴν ναῦν ἐκλείπων,
ὡπερ ὁ τὴν τάξιν λειποταξίου, ἀναυμαχίου δὲ ὁ τὴν
ναῦν μὴ λιπῶν, μὴ μὲν τοῦ ναυμαχίᾳ (Πολυδεύ.,
Ἑομασταίων, II, 12).

(1) Γραφὴ ἀναυμαχίου. Εἶδος ἐργαλίου καὶ ἀδι-
κῆματι, ὡπερ γὰρ τοῦ μὴ στρατεύεσθαι καὶ τοῦ λι-
πεῖν τὴν τάξιν καὶ τοῦ τὰ πῦλα ἀποβαλεῖν ζηταίη ἡ-
σαν ὀρισμένοι ἐκ τῶν νόμων, οὕτω καὶ τοῦ μὴ ναυ-
μαχίᾳ καὶ τοῦτο τοῦ ὀνόματος ἀναυμαχίου (Σουίδ.).

(2) Αυσίας· κ. Ἀνακτ. I, § 9. «ἡσώληθ' ἄνθρωπος
εἷη καὶ τὰ κτήματα αὐτοῦ ἠμευθῆναι».

(3) Αἰσχίν., κ. Κτησιρ., § 175—176.

(4) Τοῖς κατὰ τὴν Ἑλλάδα λιποναῦταις, γεροντοῖς
ἀνεζητῆται καὶ τὰς γέρας ἀποκοφαί πάντων (Σουλ-
δα).

(5) Ὁ ὄπλοφορεῖν καὶ καὶ ἀνίκην περιζῶσθαι
περιτόν ἐν εἰρήνῃ, καὶ πρόσημόν γ' ἔστιν ὅτις ἐν
ἄσπει σιδηροφορεῖ μηδὲν δεῦν ἢ πῦλα ἐξενοῖται εἰς
τὸ ἠμῶσιον. (Λουκ. Ἀναγασρ., 34).

προσημῶτο καὶ ὁ ἐν ἄσπει σιδηροφορῶν, μὴ
ἐπιτροπομένου, ὡς περιτοῦ, τοῦ ἐν εἰρήνῃ ὀ-
πλοφορεῖν καὶ ἀνίκην περιζῶσθαι.

18). Γραφὴ ἀσεβείας.

Λίαν αὐστηραὶ ἦσαν αἱ ἐπὶ τῶν κατὰ τῆς
Θρησκείας ἀδικημάτων ποιναί, διότι ὡς γνω-
στόν, οἱ Ἕλληνοὶ ἐσημνούντο ἐπὶ τῇ εὐσεβείᾳ
αὐτῶν. Ἐν ταῖς βαρυτέραις τῶν ἀδικημάτων
τούτων περιπτώσεσι ποινὴ κατεμνύετο ὁ
θάνατος καὶ ἡ δήμευσις τῆς οὐσίας τοῦ ἀσε-
βήσαντος, ἐν δὲ ταῖς Ἀττικαῖς στήλαις, ταῖς
ἐν Ἐλευσίνῃ, ἐγράφησαν, κατὰ τὸν Πολυδεύ-
κην (1) τὰ τῶν πρὸς τὴν Δήμητρα καὶ Περσε-
φόνην ἀσεβησάντων δημοσίᾳ προθέντα. Ἀλλ' ὁ
ὄρισμός τῶν ἀδικημάτων τούτων οὐκ ἦν λίαν
σφῆς καὶ ἐξηκριβωμένος, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ-
δύναντο νὰ ὑπαχθῶσι καὶ γεγονότα μηδευκῶν
σπουδαίων τῆς Θρησκείας ἐξῆρτιν ἐνέχοντα
(2). Ἐκ δὲ τῆς ἀοριστίας ταύτης προήρ-
χετο καὶ ἡ περὶ τὰς ποινὰς ποικιλία ἡ βαρυ-
τέρα ἕως καὶ σφοδρωτέρα τῆς ἀσεβείας, περι-
πτώσεσι ἢ ἡ τῶν πατρῶσιον θεῶν ἄρνησις, ὁ ἀ-
κρωτηριασμός τῶν ἀγαλμάτων αὐτῶν καὶ ἡ
τῶν μυστηρίων βεβήλωσις. Οὕτω, Πρωταγόρας
ὁ Ἀδελφίτης, γράψας εἰς «περὶ θεῶν οὐκ ἔχει
εἰδέναι, εἰθ' ὡς εἰσιν, εἰθ' ὡς οὐκ εἰσιν, πολλὰ
γὰρ τὰ κωλονάτα εἰδέναι, ἥτε ἀδελφότης καὶ
βραχὺς ὢν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου» ἐξωρίσθη τῆς
πόλεως, τὰ δὲ βιβλία αὐτοῦ ἐκάησαν ἐπ' ἐκ-
κλησίας, κατὰ τὸν παρὰ Διογένηι τῷ Λαερτίῳ
μνημονεύμενον ἄρμον (3).

(1) Πολυδεύ., X, 97.

(2) «Τοῖς ῥήμα μόνον φηγεμένους περὶ θεῶν ἀ-
παρτιότητος καὶ μάλειται». (Ἰωσήφ., Φλάβ. κ. Ἀπποκ.,
II, 37).

Σημειώτων ὅμως, ὅτι ἐπετρέπετο τοῖς φήτοσι νὰ
πολιτογραφῶσιν εἰς τὴν ἐγγύριον λατρίαν ξένους
θεοῦ· «τοῖς δὲ φήτοσιν ἔξεστι πολιτογραφῆναι διὰ ψη-
φισμάτων ξένων θεῶν τὸν ἐπ' ἐτήσιον». Ἰωσήφ.,
Φλάβ. κ. Ἀπποκ., II, 35.

(3) «Ὅστις ἐν περὶ τῶν θεῶν λέγη, οὐκ οἶδεν,
εἰθ' ὡς εἰσιν, εἰθ' ὡς οὐκ εἰσιν ἐκόλλεται, καὶ τὰ
βιβλία αὐτοῦ κατακαίεται ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὑπὸ κήρυκος
ἀκαλεθῆντα παρ' ἐκάστου τῶν κειτημένων». (Διογ.
Λαερτ. 31—52).

Alderites quidem Protagoras cum in principio
libri sui sic posuisset: de diis neque ut sint, ne-
que ut non sint habeo dicere: Atheniensium jus-
sue urbe atque agro est exterminatus, librisque e-
jus in concone combustis. (Cicero de natur. deor.
I, 23, 63 καὶ Φιλόστρατι, ἐν βίοις Σοφιστ., 4, 40.

Ἀναζαχόραξ ὁ Νούξ, Κλέωνος, ἢ κατ' ἄλλους Θουκυδίδου τοῦ Μιλησίου. ἀσεβεῖας αὐτὸν γραφικέμενος, μόλις διὰ τῆς μυστικῆς προστασίας τοῦ Ἰσχυροῦ αὐτοῦ φίλου Περικλέους, μὴ τολμηράκτος καὶ τούτου ὡς ὑπεραπισθῆναι αὐτὸν ἐκ τοῦ προανακεί, ἐπόθη τοῦ θανάτου. Ζημιωθείς μόνον πέντε τάλαντοις καὶ εἰς χεῖρουργίαν καταδικασθείς. Ἐπι δὲ καὶ τὴν Ἀσπασίαν, ὡς ἀρπάζεται ἑμὴν ὁ Πλοῦταρχος, ἐπὶ ἀσεβείᾳ κατηγορηθεῖσαν παρ' Ἑρμίππου τοῦ κωμικοῦ, ὡς μετέγουσαν τὸν τοῦ Ἀναζαχόρου κακοδοξίῳν, καὶ ὡς παροιδιόουσαν εἰς διαφθορὰν νέας κόρας, μόλις ἠδυνάθη νὰ σώσῃ ὁ Περικλῆς; καὶ μέχρι διακρύβων καταφυγῶν, ὅπως συγκαίνησεν τοὺς δικαστάς (1).

Ἐκείνους δ' ἐρωτάδενθῃ παρὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ Στίλπων ὁ φιλόσοφος, ὡς εἰρωνευθεῖς τὴν τοῦ Φειδίου Ἀθηνᾶν, διὰ τοῦ ἐπομένου σκόμματος. « Ἀρά γε ἡ τοῦ Διὸς Ἀθηνᾶ θεὸς ἔστι; — Νχι. — Ἄττι δὲ γ', οὐκ ἔστι Διὸς ἀλλὰ Φειδίου, οὐκ ἄρα αὐτὴ θεὸς ἔστι » (2).

Ὁ Σωκράτης, γραφικέμενος αὐτὸν εἰς τὸν ἄρχοντα βασιλέα τοῦ Μελήτου, συναντιλαβόμενον δὲ τῆς κατηγορίας Ἀνότου τοῦ ἱερέως καὶ Λόκιου τοῦ Ῥήτορος, καταδικάσθη νὰ πῆρ τὸ κώσιον, ὡς μὴ νομίζων οὐς ἡ πόλις ἐνόμιζε θεοῦς, ἔτερε δὲ κινὰ δαιμόνια εἰσέρειν (3).

Ἐπίσης θανάτῳ ἐξήμιον οἱ κείμενοι νόμοι τὸν τοῖς ἀμυήτοις ἐξαγορεύοντα τὰ μυστήρια. (4). Ὅστω, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωσήπου καὶ τοῦ Σουῖδα, Διαγόρας ὁ Μήλιος, ἐξαγγελίας πρὸς γλευκαμὸν τοῖς πᾶσι τὰ μυστήρια, καταδικάσθη εἰς θάνατον, διαφυγόντος δὲ τούτου τὴν ποινήν, οἱ Ἀθηναῖοι προστάξαντο ἐν μὲν τάλαντον τῷ φρονέοντι αὐτὸν, δύο δὲ τῷ ζῶντι αὐτὸν προσαχόμενον. Σημειωτέον δ' ὅτι διὰ τὸ τῶν μυστηρίων ἀπόρρητον τὰς περὶ αὐτῶν διαξ; ἐδίκαζεν εἰδικὸν ἐκ μεμνημένων δι-

καστῶν δικαστήριον, ὃ περιεσχοίμιζον, ἵνα μὴ προσέρχεται μηδεὶς ἀνεπόπτετος ὢν.

Νόμος αὐστηρῶς ἐν Ἀθῆναις ἐπέτασσε τοῖς στρατηγοῖς τὴν ταρῆν τῶν νεκρῶν, τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων, ἡ δὲ τῆς διαταξῆως ταύτης παραβίασις συνεπήγετο τὰς ἰσχυτάς τῶν ποιῶν. Γνωστὴ δὲ τοῖς πᾶσιν ἔστιν ἐκ τῆς συγκινητικωτάτης τοῦ Ξενοφάντος ἀρχαίσεως ἡ περιώνυμος διαξ τῶν ἐν Ἀργινοῖσαις ἀγωνισαμένων στρατηγῶν, καὶ ἡ σκληρὰ καταδίκαξ, δι' ἧς ὁ παράρορος δῆμος, ἀσιγίστοις ὀχλοκόποις ἐπόμενος, ἤμειψεν αὐτοὺς, κἀπερ ἀρίστους ἐν τῇ μάχῃ γεγονότας τῶν πολιτῶν καὶ ἐβδουήκοντα ναῖς ἀερολομένους τοὺς Λακεδαιμονίους, ὡς μὴ δυναθέντας διὰ τὸ μέγεθος τοῦ χειμῶνος νὰ συλλέξωσι τοὺς ἐν τῇ μάχῃ νεκροὺς (1).

Ἐπίσης δὲ τοῖς δημάρχοις ἐπεβάλλετο τὸ καθῆκον τοῦ καταθύμιου τοῖς ὑπὸ τῶν οἰκείων μὴ ἀνικνωμένους νεκροῦς; ἐν περιπτώσει δὲ παραλείψεως ἐξήμιοντο χιλιάς δραχμῆς (2).

Κατὰ δὲ τινὰ τοῦ Πλουτάρχου μαρτυρίαν ὡς ἀσεβεῖας πράξις ἐθεωρεῖτο καὶ ἡ εἰς Ἐλευσίνα ἀπέλευσις γυναικῶν ἐπὶ ζεόγουσ, καὶ τοῦτο ὅπως μὴ ἐλαττώνται κατὰ τι αἰ τοῦ λαοῦ γυναικῆς τῶν πλουσίων εἰ δ' ἐφορώτῃσι τὴν ἀπαχόρευσιν ταύτην παραβάνουσα ἀπέτινε δραχμῆς ἐξακισγυιλίας (3).

Ἀσεβῆς ἐθεωρεῖτο καὶ ἡ Ἀθηναῖον ἐπὶ δημοσίου ἢ ἱερῷ ἐδάφους ἐξόρυξις ἐλαίας, ἐκείως ἐὰν προσωρίζετο εἰς ἱερὸν τῶν Ἀθηναίων δημοσίων ἢ δημοτικῶν, ἢ εἰς θανάτου τινὰ, ἢ ἐμμελλε νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὸν ἐξορύσσοντα, ἀλλ' ἀλλὰ τότε περιορίζετο τὸ δικαίωμα μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ δύο ἐλαίων κατ' ἔτος. Ἐκ δὲ τοῦ ἐν περιπτώσει παραβίασεως τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ἐπιβαλλομένου προστίμου τὸ ἐπιδέκτατον ἦν τῆς θεοῦ (4). Τὸ περιεργον δ' ἐν τῷ ἀδικη-

(1) Πλοῦταρχ. Περικλ. § AB.
 (2) Διογ. Λαέρτ. ἐν βίῳ Στίλπωνος.
 (3) Ἰηοῦ τὸ κείμενον τῆς κατὰ Σωκράτους γραφῆς, σωζόμενον παρὰ Διογένη τῷ Λαέρτιῳ ἐν βίῳ Σωκράτους. « Κατὰ Σωκράτους γραφὴ ἀσεβείας; καὶ τῶν νέων διαφθορᾶς; »
 « Τὰδε γράφατο καὶ ἀπομύματα Μελήτου Μελή-
 « τοῦ Πιτθεῦ; Σωκράτους; Ξενοφάνου; Ἀλωπεκίθην;
 « ἀδικεῖ Σωκράτης οὐκ μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοῦς ὡ-
 « νομίζων. Ἐτρα δὲ κινὰ δαιμόνια εἰσέρχονται; ἀ-
 « δικεῖ δὲ καὶ τοῦ; νέους διαφθείρων τιμήμα θάλα-
 « τοσ; »
 (4) Οἱ ἀσεβοῦντες; τὰ μυστήρια εἶπαι οἱ τοῖς ἀμυή-
 τοῖς αὐτὰ ἐκέρροντες. Διογ. Λαέρτ. II, 101.

(1) Ξενοφάντ. Ἐλλήν. Ἱστορ. Βιβλ. I ἐδ. 20—34.
 (2) Δημοσθ. πρ. Μικαρτ. 1069.
 (3) Πλουτάρχ. Λυκούργ. II Βίβλ. Δεκά Ῥητόρων.
 (4) Ἐάν τις ἐλάτω Ἀθηναῖον ἐξορύττη, [ἐάν μὴ εἰς ἱερὸν Ἀθηναίων δημοσίον, ἢ δημοτικόν, ἢ ἐσω-
 γρησθαι; μέχρι οὗτου ἐλαίαν τοῦ ἐκαστοῦ ἐκάστω, ἢ ἐπὶ ἀποθαλόντα δὴν χρησασθαι, ὀρεῖται ἐκάτον δραχ-
 μᾶς; τῆς; ἐλάας; ἐκάστη; τὸ δ' ἐπιδέκτατον τούτου τῆς
 θεοῦ εἶναι; ὀρεῖται δὲ καὶ τῷ ἐπιότῳ τῷ ἐπιζῶντι,
 ἐκάτον δραχμᾶς; καθ' ἐκάστην ἐλάαν; τὰς; δὲ δίκαξ; εἴ-
 ναι; περὶ τούτων; πρὸς; τοὺς; ἄρχοντας; οὐ; ἐκαστοῖ; δι-
 κασταῖ; εἶσι. Πρωτανεῖ; δὲ; τῷ; ἐτώ; ὁ; δίκων; τοῦ; αὐ-
 τοῦ; μέρου; ὅτου; δ' ἐν; καταγινώσῃ, ἐγγραφόντων; οὐ; αἰ-
 ἄρχοντες; πρὸς; οὓς; ἐν; ἡ; δίκαξ, τοῖς; πράκτορασιν, ὃ; τῷ
 δημοσίῳ; γίνετα; ἢ; δὲ; τῇ; θεῷ; γίνετα; τοῖς; ταμίαι;

ματι τούτου ἐστὶν ὅτι ἐπινοεῖται καὶ ὑπὸ παρέρχοντων διαπραχτόμενον (1).

Ἀσέβεια ἐπίσης ἦν ἡ τοῦ ἱερέως ἐξέδρισις, ὡς καὶ ἡ τοῦ ἱεροφάντου, τοῦ παρὰ τὰ πάτρια τῆς θεοσίας θέουτος (2). Πάντες δ' οἱ τῆς μισθώσεως τῶν τεμενῶν τῶν τῆς θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων θεῶν καὶ ἐπωνυμῶν καθυστεροῦντες σὺν τοῖς ἐλαφύσι αὐτῶν ἠτιμὰ ἔσχον μέχρι; ἢ τὰ ἐρεϊζόμενα ἐξέτιον (3).

Διμάχης δ' ὁ περιβόητος ὀρχαγωγός, προσετιμήθη ἑκάτων ταλάντους, ὡς προτείνας τῷ Δῆμῳ ν' ἀνακηρύξη τὸν Ἀλέξανδρον τρισκαπὶ δέκατον τῶν θεῶν (4).

Ὁ τῆς ἀσεβείας γραψάμενος καὶ ἄλοῦς ἐν τῇ δίκῃ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πολυδεύου (5), ἔθανε αὐτότο.

Κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν Λυσίου τοῦ ῥήτορος (6), ἐλέγεται ὅτι ὁ Περικλῆς παρήνεσέ ποτε τοὺς Ἀθηναίους περὶ τῶν ἀσεβούντων, μὴ μόνον χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις νόμοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχαίοις, οὓς οἱ Εὐριπίδαι ἐξηγοῦντο, καὶ ὧν τὸ ἐξ ἀνηκουσίων χρόνων ἐπὶ τῶν τοιαύτων κύριος οὐδέποτε εἶχεν ἀρισθετηθῆ' τοῦτο δὲ φαίνεται ἐξάκρισις τοῦ γνωστοῦ ἐκείνου νόμου, καθ' ὃν ἀπαγορεύετο, ταῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι ἀρχαίῳ νόμῳ, μὴδὲ περὶ ἑνός (7).

Τὴν ψευδοφίαν δὲν φαίνεται κολάζων ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης δι' ἀνθρωπίνων ποινῶν, ἡ-πελείετο ὅμως κατ' αὐτῆς ἡ ἐκδικαστικὴ τῶν θεῶν, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν πρώτων τοῦ ψευδοφροῦντος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πικρῶν αὐτοῦ τὴν γενεάν (8), ἡ δὲ γνωστὴ φράσις τοῦ Εὐριπίδου, ἦν τίθειαι εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἰππολύτου «ἡ μὲν γλώσσ' ἐλύμακεν, ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος», ἐθεωρήθη ὡς ἀσέβης.

τῆς θεοῦ ἐν δὲ μὴ ἐγγράμωτον, αὐτοὶ ὑπελείπον. (Λημοσθ. πρὸς Μακάρ. 1071-1073)

(1) Ἀθηνῶν Ποικ. Ἱστορ. V, κεφ. XVI καὶ λπ.

(2) Λημοσθ. κ. Νεῖδο. 1384.

(3) Λημοσθ. πρὸς Μακάρ. 1067

(4) Ἀθήν. V, κεφ. XII.

(5) Πολυδ. II, 11.

(6) Λυσία, κατ' Ἀνδρ. κ. περὶ ἀσεβείας, § 10

(7) Samuel Pettus, *Leges Atticae* lib. II tit. I, ὅρα ἐπὶ καὶ N. Σαρπητοῦ (ἴδιον, Νομοθεσίας, Γομ. Α', σελ. 27-289) Ἐν τῇ σπουδαιοτάτῃ ταύτῃ τοῦ ἐν Ἀθήναις σοφοῦ καθηγητοῦ καὶ ἐμοῦ σεβάστου φίλου καὶ διδάσκαλου συγγραφεῖ εὐσηγῆται ἰκανῶς περὶ τῆς Ἀθηναίας Ποικίλης νομοθεσίας εἰδήσειαι.

(8) Πηροδ. VI, § 86.

19). Γραφή ἱεροσυλίας.

«Ἱεροσυλοῖς ἦν ὁ ριχάκις ἐξ ἱερῶν ἀκριβοῦ-
μενος, ὁ στεφάνουσι, ὁ θυμιατήρις, ὁ λάθρα
παρῶν εἰς ἱερὰ, ὁ γνώμη κακοῦργου χραίνων
οὐκὸν νεῖον, ὁ λαμβάνων ἐξ ἱερῶν ἕπερ οὐκ ἀπέ-
θετο, ὁ τῆς πίστεως τὸ θεῖον ἀποστερῶν» (1).
Ἐξηκουσίου δὲ ταῖς ἐσχάταις τῶν ποινῶν. Κατὰ
τὸν Ξενοφῶντα, ὁ τὰ ἱερὰ κλέπτων καὶ ἠτη-
θείς ἐν δικαστηρίῳ δὲν ἐθάπτετο ἐν τῇ Ἀττι-
κῇ, δημοσιωμένης συγχρόνως τῆς οὐσίας αὐτοῦ
(2), κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν Διοδώρου τοῦ Σι-
κελιώτου (3), παρὰ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσι νόμος
κοινός ἦν νὰ βίπτωνται ἄταροι οἱ ἱερόσυλοι.

Ἐν τοῖς κατὰ τῆς πολιτείας ἀδικήμασι
κατατακτέα καὶ τα κατὰ τῶν δημοσίων
ῥῥῶν, ἐφ' ὧν ὑπῆρχον αἱ ἐπόμεναι γραφαί.

1). Γραφή Ἀργίας.

Κατὰ τινας τὸν κατὰ τῆς ἀργίας νόμον ὁ
Σόλων παρέλαθεν ἐκ τοῦ Ἀρχόντου (4). Ὁ
Πεισίστρατος τιθείς εἰς ἐνέργειαν τὴν διτάξιν
ταύτην τοῦ Σόλωνος ἔδωκε τοῖς ἐν τῇ ἀγορᾷ
κλινομένοις ἀνηρείς σίτον ἐπὶ σπορᾷ καὶ βούην
(5). Ὁ τρις ἡλικίως ἀργίας ἠτιμώτο, ἐνῶ ὁ
ἄπαξ ἢ δις προσετιμάτο μόνον (6). Ὁ Ἀρχῶν
λέγεται ὦν αὐστηρότερος, ἀπαγγέλλον κατὰ
τῆς ἀργίας τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν, καὶ οὐχί
τὴν ἀτιμίαν (7).

Νόμος τοῦ Σόλωνος, ὡς γνωστόν, ὑπεχρέου
διεξήδην πάντα Ἀθηναίων νὰ καταδεικνῆ
ἐπὶ δικαστηρίου τὰ μέτα τῆς ἐκυτοῦ συντηρή-
σεως, τῆς δ' ἀκριβοῦς τοῦ νόμου τούτου πα-
ρφυλακῆς ἀνώτερος ἐπόπτης ἦν αὐτὸς ὁ Ἀ-
ρειος Πάγιος (8).

Τὸν νόμον τοῦτον φαίνεται παραλαβὼν ὁ
Σόλων ἐξ Αἰγύπτου μετρίσας ὅμως τὴν ποινὴν,

(1) Tolly, *Corpus juris Attici*, ἐρ. 1147 ἐν ση-
μειώσει.

(2) Ξενοφ. Ἑλλήν. Ἱστορ. I, 7, 22.

(3) Δοδ. Σικελ. XVI, 25.

(4) Λημοσθ. Ακέρτ. Σολ. § 7.

(5) Ἀθην. Ποικ. Ἱστορ. IX, κεφ. XXV.

(6) Πολυδ. II, κεφ. V, § 42.

(7) Πλουτάρχ. Σολ. § 28.

(8) Πλουτάρχ. Σολ. § 42.

διότι ἐν Αἰγύπτῳ ἡ ποιητὴ τοῦ θανάτου ἀπαι-
γέλλετο κατὰ τοῦ μὴ δυναμένου νὰ δείξῃ ὅτι
συντηρεῖται δι' ἐντίμου μέσων ἡ δαictαξίς· ὅ-
τι φαίνεται σύμφωνος πρὸς τὴν ἀποδιδουμένην
ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου τῷ Δράκοντι. (1)
Διογένης ὁ Ἀκέρτιος (2) μνημονεύει, ὅτι Κλεάν-
θης, ὁ τοῦ Ζήνωνος μαθητὴς, κληθεὶς, ὅπως
καταδείξῃ τοὺς πόρους τῆς ἐκουτοῦ συντηρή-
σεως, προσήγαγεν ὡς μάρτυρας τῆς ἐργασίας
αὐτοῦ. ἕνα κηπουρὸν, πρὸ ἧ ἡσχυροῦ τὴν νό-
κα ἀντλῶν ὕδωρ, καὶ γυναικὰ τινα, πρὸ ἧ ἡ-
λεθε αἶτον ἀπελύθη δι' ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου,
ὅστις προσέει ἐκ θαυμασμοῦ ἐψήφισεν ὑπερ
αὐτοῦ δέκα μνάς, ἃς ὁμοίως ὁ Κλεάνθης κατὰ
προτροπὴν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Ζήνωνος ἡρ-
νήθη νὰ δεχθῇ. Ἡ Πόλις ἐξ ἐτέρου ἀνελαμβί-
νε τὴν συντήρησιν τῶν ἐκ φυσικῆς ἀδυναμίας
μὴ ἐργαζομένων. (3)

Ὁ νόμος οὗτος ἐτοχε παρὰ τοῖς νεωτέροις ἐκ
δικαιώσεων ἀντιθέτων κρίσεων· οὕτως ὁ Μαβλύς,
ἐπιφανέστατος πολιτικὸς φιλόσοφος τοῦ παρελ-
θόντος αἰῶνος, κατακρίνει αὐτὸν σφοδρῶς, προ-
νῶν ὅτι ἡ πολιτικὴ αὐτῆ τοῦ Σόλωνος δαictαξίς
κατέργησε τοὺς πάντας ἐργάτας καὶ ἀποχειρο-
θεῖτους· διέφυγεν ὅμως τὴν ἐξουδένωσιν τοῦ
ἐξόχου τούτου συγγραφέως ἡ ἀπλουστάτη αὐ-
τῆ σκέψις, ὅτι τὴν τάξιν τῶν θητῶν, τῶν ἀπο-
χειροθεῖτων, τῶν ἐργατῶν δὲν ἐδικαιοῦργησεν
ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης, ἀλλ' ἐύρως ἐκάνονσε τὰ
κατ' αὐτὴν νομὸν σφῶς, ὡσεὶ ἐπιτρέψας αὐτῇ τὴν
δικαιώμα τῆς ψήφου μόνον (τὸ jus suffragii)
δὲν συναπέδωκε συγχρόνως καὶ τὰ τῆς πολι-
τείας ἀξιώματα (τὸ jus honorum), ἐπιφυλα-
ξάμενος αὐτὰ διὰ τὰς τρεῖς πρώτας τῆς πολι-
τείας τάξεις, αἵτινες δὲν ἦσαν ὅλως ἐργατὶ καὶ,
ἀφοῦ ὑπετίθετο ὅτι εἶχον ὑποσπῆτατα πρόσο-
δὸν τινα, τὴν δὲ τετάρτην διὰ τῆς περὶ ἐργα-
σίας διατάξεως ταύτης ἀπέτραπεν ἀπὸ τῶν ἐμ-
φύτων τῆ ἀρχῆς καὶ ἀνηρῆα κκακῶν Ὑπὸ τὴν
ἐποψὴν δὲ ταῦτων ἐξετάζων τὸν θεσμὸν τοῦ-
τον καὶ ὁ μέγας Μοντεσκίω (4) εὐλόγως ἐπιδο-
κιμαζει αὐτὸν πληρέστατα. Καὶ ὅντως, ἐν πολι-
τεία, ἐν ἧ πάντες οἱ πολῖται, καὶ αὐτοὶ οἱ θῆτες,

ἐξέλεγον τὰς ἀρχάς, ἡ ἐκ τῆς ἀρχῆς προερχο-
μένη ποικίλη διασφορὰ ἡδύνατο ν' ἀποβῆ ἐλευθρία
αὐτῇ τῇ πολιτεία. Ἐὰν δὲ ἦναι πολιτικῶς ἀ-
νεκμερισθῆτητον τὸ ἀξίωμα, ὅτι ἡ τῶν ἡθῶν
χρηστότης ἐστὶν ἀπαραίτητος ἐν πάσῃ δημο-
κρατίῃ, τὴν χρηστότητα ταύτην τῶν ἡθῶν
μόνη ἡ ἐργασία ἀπεργάζεται. Συμφώνως τῷ
Μοντεσκίῳ ἀποφαινεταὶ καὶ ἕτερος βραβύωνος
συγγραφεὺς ὁ Pastoret, παρατηρῶν ὅτι πᾶς
λαὸς ἐλευθέρως πρέπει νὰ προθυμηταὶ καὶ ὑπὸ-
ρετῇ τὴν ἐκουτοῦ πατριδα, ταύτην δὲ ὑπηρε-
τεῖ τις διὰ τῆς ἐργασίας, οἰκῶντο καὶ ἂν ἡ
αὐτῆ, οὐχὶ δὲ διὰ τῆς ἀρχῆς (1). Τὸ ἄγονον καὶ
λεπτόν τῆς Ἀττικῆς γῆς ἦν πρόσθετος λόγος
ὅπως προνοήσῃ ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης περὶ τῆς
ἀναπληρώσεως τῶν ἐλλείψεων τῆς γῆς διὰ
τῆς ἐργασίας καὶ βιομηχανίας. Δὲν θεωροῦμεν
αἴσχος τὴν πενίαν, ἀνεκράξῃ ποτε ὁ Παριολῆς,
ἀλλὰ τὸ μὴ ἐργαζέσθαι πρὸς ἀπλλαγὴν αὐτῆς.
Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης (2), ἐξετάζων τὰς
βάσεις τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν καὶ ἐξαι-
ρῶν τὰς ἀρετὰς τῶν εἰς τὴν γεωργίαν παρα-
διδουμένων λαῶν, στασιάζει τὴν προτίμησιν ταύ-
την εἰς τὸν λόγον ὅτι ἀπασχολημένοι οὗτοι
δικαιῶς ὑπὸ τῶν ἰδικαιτέρων αὐτῶν ἐργασίῶν
δὲν ἔχουσιν οὔτε ὄρεξιν, οὔτε τὸν προσήκοντα
χρόνον ὅπως μιτέγῃσι διαρκῶς τῶν δημοσίων
συνελούσεων, καὶ ἐπομένως καταλείπουσι τὴν
διοίκησιν τῶν κοινῶν εἰς τοὺς παρ' αὐτοῖς συ-
νεωτέρους καὶ εὐποροτέρους.

2) Γραφῆ ἀγαθίων.

Τινὲς τῶν ἀρχαίων πολιτείῶν πολλὴν ἐπο-
δείξαντο πρὸς τὸν γάμον εὐνοίαν, οὐ μόνον ὡς
δικαιωνίζοντα τὸ εἶδος, ἀλλὰ καὶ ὡς παρέχον-
τα ἐγγυήσεις περὶ εὐσταθείας τῆς πολιτείας
καὶ συνεχίσεως τῶν ἱερῶν καθήκοντων. Τῶν
νομοθετῶν δὲ τινες δὲν ἐβράδυναν νὰ τρέψωσι
τὴν εὐνοίαν ταύτην εἰς νομικὴν ὑπογῶφωσιν.
Οὕτως ἐν Σπάρτῃ οἱ ὑπερβάντες τὴν ὑπὸ τοῦ
νόμου πρὸς γάμον ὀριζομένην ηλικίαν ἐν ἀγα-
μῇ ὑπέκειντο τῇ γραφῇ ἀγκυρίου, συνεπαγομέ-
νη ὡς πρώτιστον μὲν ποιῆν τὴν ἀτιμίαν,
κατὰ δὲ τὸν Πλωτάρχον καὶ ἕτερά τινα μειο-
νεκτῆματα (3) ὡς ἐν 1) οἱ ὄγκουσι ἀπεκλείοντο

(1) Ἡρόδ. Β', § 177.

(2) Διογ. Λαερτ. Βίος Κλεάνθ. § 14 καὶ Ἀθῆναιος, IV, § 49.

(3) Ἀυσία: ὑπερ ἀδυνατοῦ. Ὁ ἄρχος ὑπεύθυνος ἔ-
στω πανεὶ τῷ βουλευτῇ ἢ γραφῆσθαι. (Samuel Pet-
titus Leges Atticae. Lib. I. tit 6. 2.)

(4) Montesquieu. Esprit des Loix V, chap. VI.

(1) Pastoret. histoire de la législation, vol. 7
p. 92. καὶ Θεοκυδ. Β', § 40.

(2) Ἀριστοτ. Πολιτ. VI, κεφ. IV.

(3) Πλωτάρχ. Λοκωβργ. § 15

των γυναικῶν ἀγῶνων τῶν νεανίδων, 2) ὑπερσεύοντο τὸν χειμῶνα νὰ περιέριχονται ὀλόγυμοι τὴν ἀγορὰν ἔχοντες σατυρικὸν τι ἔσμα, δι' οὗ ὁμολόγησαν ὅτι δικαίως ἐκολάζοντο ὡς τοῖς νόμοις ἀπειθήσαντες; 3) Ἐν τισιν ἑορταῖς κί γυναικες ἐξανάγκασζον αὐτοὺς εἰς δρόμον τινα, καθ' ἃν ἐμαστίζουον αὐτοὺς διὰ βράδων. (1). 4) Τέλος, δεν ἤδυναντο γέροντες γεγονότες ν' ἀπαυθίσωσι τὰς τιμὰς. 2) οἱ νέοι συνήθως ἀπέδιδον εἰς τοὺς ἐν ἡλικίᾳ προθεβηκότας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν Σπάρτῃ. Ἄλλ' οἱ νόμοι τῶν Ἀθηνῶν ἐπιμύρον ἄνά γε τὴν ἀγαμίαν; Ὑπὲρ τῆς κατακρατικῆς γλώμης ἐπικαλοῦνται; 4) τὸ κείμενον λεξικοῦ τινος τοῦ Σηγουήρου, τιθέντος ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς τὰς γραφαῖς «ἀγεωργίον, λιποταξίον, ἀγαμίον, ἀλοριον,» ἐπειδὴ δὲ αἱ τρεῖς τῶν δικῶν τούτων ἀνήκουσιν εἰς τὸ Ἀττικὸν δίκαιον, συμπερίνουσιν ὅτι καὶ ἡ τετάρτη, ἡ ἀγαμίον, ἀνήκει αὐτῷ. 2) χωρίον τι τοῦ Πλουτάρχου, λέγοντός που «τὰ ζωα . . . οὐκ ἀνακμῆναι νόμοις ἀγάμιοι καὶ ἐβγιάμοι. καθάπερ οἱ Λυκοῦργου πολίται καὶ Σόλωνος;» 3) τὸν Πολυδεῦκα, μνημονεύοντα ἐν ἀριθμησῶσι τινι τῶν γραφῶν, ἃν παρεθέσασιν ἀνωτέρω ἐν τινι σημείωσει, καὶ τῆς ἀγαμίον, 2) ὡς δίκαις κοινῆς πᾶσιν, οὐχὶ δὲ εἰς ἡ ἀγαμίον καὶ κακογαμίον εἰδικῆς μόοις τοῖς Λακεδαιμονίοις. Πάνυ ἐρήθως ὅμοις νομίζομεν, ὁ Κ. Κεϊλλεμερ (3) ἀπορίπτει πάντας τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ Ἀττικῷ δικαίῳ ὑπάρξεως τῆς γραφῆς ταύτης προσηγομένους λόγους, θεωρῶν εἰκότως αὐτὴν ἀσύμφωνον πρὸς τὸ καθόλου ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ νομοθεσίᾳ διέκον πνεῦμα, τοσοῦτον τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας κηδόμενον. ὥστε πολλάκις χάριν αὐτῆς νὰ θυσιάζῃ καὶ αὐτὰ τὰ τῆς πόλεως συμφέροντα. (4) Ἐν τοῖς μέγροις ἡμῶν ἐξικόμενοις δικανικοῖς λόγοις οὐδέμια γίνεται τῆς δίκαις ταύτης μείξις, ὡς ἐπίσης καὶ οὐδεὶς τῶν μνημονεύοντων αὐτῆς γραμματικῶν ἀποδιδῶσι ῥητῶς ταύτην τῇ Ἀθηναϊκῇ νομοθεσίᾳ. Ἐν τούτοις τῶν παρὰ τοῖς νεωτέροις ἀρχαιολογούντων τινῶς (ὡς ὁ Ο-αΠΠΠ) φρονούσιν ὅτι ὁ Σόλων ἐτάξε μὲν ποινὰς τῆς ἀγαμίαις,

ἀλλ' αὐτὰς λίαν ἐνωρίς περιέπεσαν εἰς ἀχρησίαν. Τότε ὅμοις ἐποία δοθήσεται ἐξήγησις εἰς τὸ παρὰ Στοβίου ἀπαντῶν γνωστῶν ἐκεῖνο λόγιον (1);

Συμπεραίνονται λοιπὸν λέγομεν ὅτι ἡ γραφὴ αὕτη φρίνεται ἀλλοστρία τοῦ Ἀττικῶν δικαίου, ὅπερ πιθανῶς ἀπέδιδον μόνους τοὺς ἐβγιάμοις ἰδιά τινα δικαίωματα, ὡς λ. γ. μόνον οἱ ἐγγαμοὶ καὶ ἔχοντες τέκνα ἐξελέγοντο στρατηγοὶ καὶ συνήγοροι τῆς πόλεως, ἀλλ' οὐδὲν πλέον. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ὁ Πλάτων, Ζηλωτῆς, ὡς γνωστὸν, ἐν πολλοῖς τῆς Σπαρτιατικῆς νομοθεσίαις, ἐν τοῖς ἐκτουτοῦ νόμοις (3) τάσσει ποινὰς τῇ ἀγαμίᾳ.

3) Γραφὴ Μοιχίας.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐτι χρόνων, καὶ αὐτῶν τῶν ἡρώικων, ἡ παρὰ τῆς γυναικῆς τῆς περὶ τὸν γάμον πίσεως καταπάτησις θεωρεῖτο ὡς ἐν τῶν μεγίστων κατὰ τοῦ προσώπου ἀδικημάτων. Ὁ μὲν αὐθόρως φονεύσας τὸν ἐπ' αὐτορῶρῳ συλλαμβάνετα μοιχὸν σύζυγος, ἠδύνατο νὰ καταδιώξῃ τὸν ἔνοχον οὐ μόνον ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ προσώπῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τῆς οἰκογενείας καὶ ἐν τῷ συνόλῳ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἠδύνατο ὅμοις ἀρκεσθῆναι καὶ εἰς χρηματικὴν τινα συμβιβασμὸν (μοιχάριον). (1) Καὶ ὅπῃταν δὲ βραδύτερον ὁ νομοθέτης ἐπεχείρησε νὰ ρυθμίσῃ τὰς σχέσεις ταύτας, ἠναγκάσθη νὰ σεβασθῇ τὰ ἔγνη τοῦ ἀρχαίου συστήματος, ἐπέτρεψε τοῦτέστι τῶν συζύγῳ νὰ φονεύσῃ τὸν ἐπ' αὐτορῶρῳ συλλαμβανόμενον μοιχόν, ἀλλ' ὄφειλε τότε οὕτως νὰ ὑποστῇ καθαρμὸν, καταδικαζόμενος εἰς ἐξορίαν. (2) Βραδύτερον δὲ νομοθεταί τινῶς, ὡς ὁ Ἀράκων ἐν Ἀθῆναις, ἀπῆλαξαν τὸν σύζυγον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πάσας ποινῆς, ὅπῃταν οἱ αὐτορῶροι συνελαμβάνοντο ἐπ' αὐτορῶρῳ. Λέγεται δὲ ὅτι Ζήλευκος, ὁ τῶν Λοκρῶν νομοθέτης, ἐπέταττε τὴν ἐξορίαν τῶν ἐρθαλμῶν τοῦ μοιχοῦ. (6) Ὁ δὲ Χαρώνδας παρέδιδεν ἀμφοτέρους εἰς τὴν χλεύην

(1) Ἀθήναις XIII, 2

(2) Πολυδ. Η, 40.

(3) Ἐν τῷ πρὸ μικροῦ ἀρξάμενῳ ἔσται ἀρχαιολογικῷ λεξικῷ τῶν κ. κ. Nagler καὶ Baumbach οὗ τινος μόνον δύο τεύχη ἔχει τοῦδε ἐξεδοθησαν.

(4) Ἐστροφ. Πολιτ. Ἀθήν. Α', § 8.

(4) Στοβ. I, LVIII, 33. Σόλων συμβουλεύοντός τινος αὐτῷ κατὰ τῶν μὴ γαμοῦντων ἐπιτίμων τάξαι, χαλεπῶν, εἶπεν, ὅ ἄθροιστε, φορτίον ἢ γυνή.

(2) Λεωδάρ. κ. Δημοσθ. § 71.

(3) Πλάτων. Νόμ. IV.

(4) Ὁδυσσ. VII, 329, 332, 334.

(5) Παισαν IX, 36, 8.

(6) Αἰλιαν. Ποικίλ. Ἱστορ. XIII, 24.

και περιφρόνησιν τοῦ δημοσίου. (1) Ἐν Κύμῃ και Ηισιδίᾳ οἱ μοιχοὶ περιήγοντο ἀνὰ τὴν ἀγορὰν ἐπὶ ὄνου. (2) Ἐν Λεσραῖῳ ὁ ἀνὴρ ἐσύρετο ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν, ἢ δὲ γυνὴ ὤφειλεν ἐπὶ ἔνδεκα ἡμέρας νὰ κάθηται ἐν τῇ ἀγορᾷ. φέρουσα μόνον ἔνδυμά τι ἐλαφρότατον, ἀμφότεροι δ' ἠλεγμοῦντο ἐφ' ὄρου ζωῆς. (3) Ἐν Γόρτυν ὁ μοιχὸς ἐστεφανοῦτο λίθῳ και ἐξέραπεν ἐνώπιον τοῦ ἄρχοντος ἀπαγγέλλοντος τὴν ἀτιμίαν αὐτοῦ και καταδικάζοντος αὐτὸν νὰ πληρώσῃ ἱκανὸν πρόστιμον. (4) Ἐν Τενεδῶν οἱ δύο ἔνοχοι ἐβάλλοντο διὰ λόγῃς. (5) Ἐν Σπάρτῃ ὁ νόμος ἐπέτρεπεν ἐν τιμῇ περιπτώσει τὴν μοιχείαν. Ὁ Λυκοῦργος, λέγει ὁ Πλοῦταρχος (6), ἐπειράθη ἐν ἐξοστρακίσει ἀπὸ τοῦ γάμου τὴν ζυλοτυπίαν, γλευάζων τοὺς ἀρουόμενους τοῖς ἄλλοις τὴν τῶν γυναικῶν συναπόλαυσιν και τιμωροῦντας διὰ φόνου ἢ πολέμου τὰς μετὰ τῶν ξένων σχέσεις τῶν συζύγων αὐτῶν.

Ἐν Ἀθήναις ὁ Σόλων ἐπέτρεψε τῷ συζύγῳ τὸν φόνον τοῦ μοιχοῦ συλλαμβανομένου ἐπὶ δάμαρτι, ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχοντος. Ὁ δὲ φόνος τότε δὲν ἐθεωρεῖτο μόνον συγγνωστός, ἀλλὰ και νόμιμος. (7) Λεπτομερείας τινὰς τῶν διατάξεων τούτων εὐρίσκομεν ἐν τιμῇ λόγῳ τοῦ Λυσίου περὶ φόνου τοῦ Ἐρατοσθένους. Ὁ Ἐρατοσθένης ἤρατο τῆς γυναικὸς τοῦ Εὐφιλῆτου, ὅστις συλλαμβάνει τοὺς ἐνόχους ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐπὶ τῆς κλίνης. Τότε ὁ Ἐρατοσθένης ἐκλιπαρεῖ τὸν προσβληθέντα σύζυγον ὅπως ἀνταλλάξῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ διὰ χρημάτων, ἀλλ' ὁ Εὐφιλῆτος ἀρνεῖται λέγων ὅτι δὲν δίδει αὐτὸς τὸν θάνατον, ἀλλ' ὁ νόμος, ὃν ἐκεῖνος παρεβίβασε, προτιμήσας νὰ πράξῃ τοιοῦτον ἀδικήμα, ἀντὶ τὴν ὑπακοήσῃ εἰς τὰς διατάξεις αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ἀρηγήσεως ταύτης ἐξάγομεν ὅτι ὁ Εὐφιλῆτος ἠδύνατο νὰ φρεσθῇ τῆς ζωῆς τοῦ ἐνόχου, ἀρκοῦμενος εἰς μόνην τὴν χρηματικὴν ἀποζημίωσιν.

Ὁφείλε προσέτι ὁ σύζυγος ἐπὶ ποινῇ αὐτῆς νὰ διαζευχθῇ τὴν μοιχαλίδά σύζυγον, εἰς ἣν ἀπηγορεύετο τοῦ λοιποῦ τὸ κοσμεῖσθαι και ἢ εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοσιὰ πρόσδοος, ὅπως μὴ εἰσιῶσα διαφθεῖρῃ και τὰς ἀναμαρτήτους τῶν γυναικῶν, τάναντία δὲ πράττουσα ἐξετίθετο εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ τυχόντος, δυναμένου νὰ ποινῇ νὰ διαρρήξῃ τὰ ἱμάτια αὐτῆς και τὸν κόσμον ἀφαιρῇ και τύφῃ αὐτὴν, κωλυόμενος μόνον τοῦ θανατώσαι ἢ ἀνάγκην αὐτὴν ποιῆσαι (1). Πιθανὸν δὲ φαίνεται ὅτι ἡ μοιχαλὶς δὲν ἠδύνατο ν' ἀναλάβῃ και τὴν ποικα αὐτῆς.

Ὁ Πλοῦταρχος (2) διέσωσε περιέργων τινα διατάξιν τοῦ Σόλωνος, καθ' ἣν ἐπιτρέπετο ἡ μοιχεῖα τῇ γυναικί, ὅπότεν ἐπίκληρός τις ἐλθοῦσα εἰς γάμον, κατὰ τὸν νόμον, μετὰ τοῦ ἐγγυτέρου τῶν συγγενῶν αὐτῆς, ἠδύνατο, ἐν περιπτώσει ἀνικανότητος αὐτοῦ, νὰ τηρῇ σχέσεις μετ' αὐτοῦ τῶν συγγενῶν τοῦ συζύγου εὐηρεστεῖα. Καὶ ἐνόηθη ὅμως, ὡς καὶ πῶλλοι γοῦ ἄλλοι, ὁ ἐκ Χαϊρωνεῖας φιλόσοφος δὲν φαίνεται λίαν ἀκριβῆς, συγγεῶν ἴσως τὰς διατάξεις τῆς Ἀθηναϊκῆς και τῆς Σπαρτιατικῆς νομοθεσίας. Ὁ Ξενοφῶν, λέγων ὅτι οἱ νόμοι τῆς Σπάρτης ἐπιτρέπουσι τὴν μοιχείαν, φροντίζει ἀμέσως νὰ προσθήσῃ ὅτι οὗτοι ἀντίκεινται εἰς τοὺς παρ' ἅπασιν τοῖς ἄλλοις λαοῖς κειμένους θεσμούς, ἐὰν δὲ παρ' Ἀθηναίους ἐκράτει τοιαύτη διατάξις, βεβαίως, ὁ ἱστορικός δὲν ἤθελεν ἐκφρασθῆ τοσοῦτον γενικῶς.

Ὡς δὲ πρὸς τὸν συνένοχον, ὡς και ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, ἐὰν δὲν ἐφρονεῖτο ἐν τῷ ἔργῳ, ὁ νόμος παρεδίδου αὐτὸν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ συζύγου (3), ὅστις ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ διαφρόνους σκληρὰς και ταπεινωτικὰς κακώσεις, οἷον τὸν παρατιμῶν, τὴν ἰσγαγίδωσιν κλπ. (4). Ἔστιν ὅτε ὁ σύζυγος συνεβιβάζετο χρηματικῶς μετὰ τοῦ προσβολέως τῆς οἰκογενειακῆς αὐτοῦ τιμῆς. Ἐδικαιούτο δὲ τότε νὰ κρατήσῃ αὐτὸν αἰχμάλωτον μέχρις ἐκτίσεως

(1) Διόδ. Σικελ. XII 42.

(2) Στοβ. ἀνθολογ. XLIV, 44 και Ἡσύχιος ἐν λ. Ὀνομάστιδος.

(3) Ἡρακλ. Ποντικ. XIV.

(4) Αἰλιαν. Ποικιλ. Ἱστορ. XII, 42. XIII, 24. και Στέφανος ὁ Βυζάντιος.

(5) Λυσίας περὶ φόνου Ἐρατοσθ 34, 35. Στοβ. Λόγ. VI, 25

(6) Πλοῦταρχ. Λυκοῦργ. 15. Ξενοφ. Πολιτ. Λακεδ. 4.

(7) Δημοσθ. κ. Νεαίρ. 87 και Λυσίας περὶ φόνου Ἐρατοσθ.

(1) Τὴν γυναῖκα ἐφ' ἣ ἂν ἀπὸ μοιχῆς, μὴ κοσμεῖσθαι, μηδὲ εἰς τὰ δημοσιὰ ἱερὰ εἰσεῖναι, ἵνα μὴ τὰς ἀναμαρτήτους τῶν γυναικῶν ἀναμιγνυμένη διαφθεῖρῃ· ἐὰν δ' εἰσῆ ἡ κοσμηται, τὸν ἐντομόντα καταρρηγῶναι τὰ ἱμάτια και τὸν κόσμον ἀφαιρῆσθαι και τυπτειν εἰργόμενον θανάτου και τοῦ ἀνάγκην ποιῆσαι. (Ν. Σόλωνος παρ' Αἰσχίνῃ κ. Τιμάρχ. § 183).

(2) Πλοῦταρχ. Σόλων. § 20.

(3) Δημοσθ. κ. Νεαίρ. 4 66.

(4) Σουῆδ. ἐν λ. μοιχεῖα.

τοῦ τιμῆματός. ἔχων συγχρόνως κατ' αὐτοῦ καὶ ἀγογὴν ἐνώπιον τῶν θεσμοθετῶν, οἵτινες ἀγνοοῦμεν ἀκριβῶς ὅποιας ποινῆς ἐπέβαλλον (1). Ὁ δ' ἀξίωσιν ὅτι ψευδῶς ἐγένετο αὐτῷ καταγορεῖα μοιχεύεισ καὶ ἀδίκως ὡς τοιοῦτος ἐκκώθη, ἤδύνατο νὰ κατατρέχη εἰς τὸ δικαστήριον, ἔχων ἴδιαν πρὸς τοῦτο γραφήν, τὴν οὐδένα ἐρχομένην ὡς μοιχόν. ἦτις ἐὰν ἀπεδείκνυτο ἀληθῆς κατέπειθε τὰς ἐπιβληθείσας παρὰ τοῦ συζύγου ποινὰς καὶ κακώσεις, μηδενίζουσα συγχρόνως καὶ τὰς πρὸς ἑκτισιν τῆς ἐπιβληθείσας χρηματικῆς ἀποζημιώσεως τυχὸν δοθείσας ἐγγυήσεις. Ὁ Στέφανος (ἐν τῷ κατὰ Νεαίρας λόγῳ τοῦ Δημοσθένους) συλληφθεὶς ἐπ' αὐτοφώρῳ, ὑποβάλλεται εἰς χρηματικὴν ἀποζημίωσιν ἐκ τριάκοντα μνῶν, ἀλλὰ πέραντα ἐξεγείρεται διατεινόμενος ὅτι παρνόμος ἐκράτηθη.

Ἡ μοιχεύεισ γραφή, καὶ περ ἐν ταῖς δημοσίαις ἀνήκουσα, καὶ ὡς τοιαύτη παρατεθείσασ ἐναυθῆσ, φαίνεται ὅτι κυρίως καὶ συνηθέστερον ἤγειρετο παρὰ μόνου τοῦ συζύγου (2). Δὲν διαλευκάνεται ὅμως ἀρκούντως παρὰ τῶν ἀρχαιότερων συγγραφέων τὸ ζήτημα, ἐὰν ἡ μοιχεύεισ γραφή ἐχώρει καὶ κατὰ τῆς γυναικός; δὲν φαίνεται ὅμως ἄλλως τε καὶ λίαν ἀναγκαίαι, καθόσον ἀποδειχθείσας ἄπαξ τῆς πράξεως αἱ προσημειωθεῖσαι συνέπειαι ἐχώρουσι *ἴστω μιν*.

Σημειωτέον δ' ἐστὶ ὅτι ὁ ἕως μοιχεύεισ ἀπαντῆ ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν σχέσεων ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα χάρην ἢ ἄχαμον, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἀπαρτίζει, ὡς γνωστόν, τὸ ἀδίκημα τοῦτο φαίνεται δὲ ἀνυποστήρικτος ἡ δόξαι τινῶν, φρονούντων ὅτι ἡ σχέσις Ἀθηναίου μετὰ τῆς συζύγου ζένου τινός δὲν ἐλευθερετο ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς μοιχεύεισ.

Ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης δὲν ἐπέβαλλε ποινὰς κατὰ τοῦ ἀπιστοῦντος πρὸς τὴν γυναῖκα συζύγου ἐν τοιαύτῃ λοιπὴν περιπτώσει ἢ γυνὴ δὲν ἦτο δεκτὴ εἰς τὸ δικαστήριον, ζητούσα

ἐπὶ τῇ αἰτίᾳ ταύτῃ τὸ ἀποστάσιον. Ἐκ τινος ὅμως χωρίου Διογένηος τοῦ Λαερτίου (1) προκύπτει σαφῶς ὅτι τὸ δικάζειον ἐπετρέπετο τῇ γυναικί, ἐὰν ὁ σύζυγος διετήρει σχέσεις ἀθεμίτους μετ' ἄλλου.

Λίαν παρεξοξίζον ἐστὶν ὅτι ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης δὲν ἐκόλαζεν αὐστηρῶς τὸν βιασμόν, θεωρῶν δ' αὐτὸν ὡς ἀπλὴν κατὰ τοῦ σώματος προσβολήν. ἤρκειτο μόνον εἰς χρηματικὸν τιμωροῦσιν καὶ εἰς τὴν τῷ βιασθῆτι ἐπιβαλλομένην ὑποχρέωσιν τοῦ λαβεῖν ὡς σύζυγον τὴν βιασθείσαν, ἐν ἄχαμον αὕτη ἦν (2) βραδύτερον ὅμως φαίνεται ὅτι ὁ νομοθέτης ἠναγκάσθη νὰ ἐπιβάλλῃ αὐστηροτέρας ποινὰς. Ὁ δὲ κύριος ἐλευθερεῖσ τινός γυναικός, παραδιδωμένης δούλου, ἤδύνατο θανατωθῆαι αὐτὴν.

Ὡς πρὸς τὴν *αιμομίξιαν* δὲ φαίνεται λίαν ἀνεκτικὸς ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης, διότι καὶ ἐν Ὀλύμπῳ οἱ ἀθάνατοι συνεχῶς, ὡς γνωστόν, ὑπέκυπτον ταύτῃ. Νόμος ἐν τούτοις ἀπαγορεύει τὸν γάμον τοῦ υἱοῦ μετὰ τῆς δευτέρας τοῦ ἐκτουτοῦ πατρὸς συζύγου. Ὁ Ἀνδοκίδης μετ' ἀγνακτικῆς ἐξεγείρεται κατὰ τινος ἱερέως, νυμφευθέντος διαδοχικῶς τὴν κόρην καὶ τὴν μητέρα ἢ πρώτη δὲ τούτων ἀπήγγεστο ὅπως ἀποφύγῃ τὸ αἰσχος τοῦ ἴδειν τὴν μητέρα συζυγομένην τῷ ἴδιῳ αὐτῆς ἀνδρὶ.

Ἐπίσης κατὰ ἤθητι τοῦ Σόλωνος διατάξιν, ἐγράφοντο τῶν προαγωγῶν, οὓς ἄλβοντας ἐν τῇ δίκῃ θανάτῳ ἐξικμίουσι (3).

4). Γραφὴ ἑταιρήσεως καὶ ἐλευθερῶν γθορῆς.

Αἱ κατὰ τῆς ἑταιρήσεως ἐπιβαλλόμεναι ποινὰ καὶ ἦσαν ἱκανῶς βαρεταί, ἀλλ' ἰδίως ἀτιμωτικαὶ, ἀποστεροῦσαι τὸν καταδικασθέντα πάσης ἐν τῷ μέλλοντι δημοσίας λειτουργίας. Ὁ δὲ ἐν τῇ δίκῃ ἄλοος καὶ παραβίος τινα τῶν κατ' αὐτοῦ ἐπιβεβλημένων περιορισμῶν, ὡς βλέπομεν ἐν δυοῖν νόμοις τοῦ Σόλωνος, διασωθεῖσιν ἡμῖν πρὸ Ἀισχίνῃ, θανάτῳ ἐξικμίουτο (4).

(1) Πολυδ. II, 40, 48. Δημοσθ. κ. Νεαίρ. 66. Λυσ. περὶ φόνου Ἐρατοσθ. 25. Μοιχεύεισ ἐπίση; ἦν καὶ ἡ παρὰ τῆς παλλὰ κῆς καταπάτησις τῆς τιμῆς τοῦ ἀνδρός.

(2) Αἱ τῆς μοιχεύεισ γραφαὶ ἐβλόνοντο, κατὰ Σουῖδαν, τῇ πλείπτῃ φέροντος. Σημειωτέον δ' ὅτι δὲν ἐχώρει γραφὴ μοιχεύεισ ἐπὶ τῶν ἐπ' ἐργαστηρίῳ καθημένων γυναικῶν ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ δημοσίᾳ πωλοῦμένων. (Λυσισθ. κ. Νεαίρ. 1367). Αἱ ἐν ταῖς ὁδοῖς ὅμοις ἀκωμωδοῦσαι γυναῖκες προσετιμῶντο, κατὰ Σουῖδαν, χιλίας δραχμαῖς.

(1) Λισγ. Λαερτ. IV 47.

(2) Λυσίας; περὶ φόνου Ἐρατοσθ. 33, Πολυδ. Σόλ. 23.

(3) Ἐὰν τις ἐλευθερον παῖδα ἢ γυναῖκα προαγωγέωσιν τὸν προαγωγὸν γράσσειται, κἂν ἀλφ' θανάτῳ ζήμιουσι. Αἰσχίν. κ. Τιμαρχ. 184.

(4) Ἐὰν τινα ἱκμισθῶσιν ἑταιρεῖν πατῆρ ἢ ἀδελφός; ἢ θετός ἢ ἐπίτροπος; ἢ ὄλιος τῶν κυρίων τις, κατ' αὐτὸς μὲν τοῦ παιδός; μὴ γραφῆς ἑταιρήσεως εἶναι, κατὰ δὲ τοῦ μισθώσαντος καὶ τοῦ μισθωσαμένου, τοῦ μὲν ὅτι ἱμισθῶσαι, τοῦ δὲ, ὅτι ἱμισθώσατο καὶ ἴσα

Καί ταῦτα μὲν τὰ διὰ δημοσίων δικῶν ἢ γραφῶν καταδικάζοντα κατὰ τῆς πολιτείας ἀδικήματα.

Ἐδίδοντο δὲ καὶ ἐπὶ τινῶν ὠρισμένα πρόσωπα προσβαλλόντων ἀδικημάτων αἰ ἐπόμεινα γραφαί.

1). Ὑβρεως Γραφή.

Ἄθηναιος νομοθέτης καθιέρωσεν ἐπὶ τῶν ἄνω προκλήσεως κατὰ τοῦ σήματος προσβολῶν δύο ἀγωγὰς, τὴν μὲν δημοσίαν, ὑβρεως γραφήν, τὴν δὲ ἰδιωτικὴν, αἰκίας δίκην, ὧν ἡ ἀκριβὴς διάκρισις πολλὰς παρέχει τὰς δυσχερείας. Κατὰ τινεas, πρὸς ἔγερσιν τῆς ὑβρεως γραφῆς ἀπαιτεῖτο νὰ καταδειχθῇ παρὰ τῷ προσβαλλόντι τὸ κατ' ἐπίφωσιν ἢ ἐκ κακῆς προθέσεως, ἢ ὡς λέγεται σήμερον παρὰ τοῖς δικαιοῖς *animus injuriandi* ἔλλειπουσας δὲ τῆς προθέσεως, ἐχώρει μόνον ἡ αἰκίας δίκη τὰ σχετικῶς ὅμως τῶν δικαιοκῶν ῥητόρων καὶ γραμματικῶν χωρὶς μπερτυροῦσιν ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ τῆς αἰκίας δίκης ἔγερσις ἦν ἀδύνατος ἄνω τοῦ *animus injuriandi* (1). Ὁ Κόνων, ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους κατηγορούμενος, πειραθῆσεται, λέγει ὁ ῥήτωρ, ν' ἀποδείξῃ ὅτι αἱ αἰκίαι κατηνέχθησαν εἰς γέλωτα καὶ οὐχὶ σπουδαίως, ὅπως ἀποφύγῃ τὰς συνεπείας τῆς δίκης αἰκίας (2). Ἄλλ' ὁ Δημοσθένης ἐκ τοῦναντίου πειράται ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὑπῆρχε κακὴ πρόθεσις, ὑβρεως, καὶ τὸν ὄρον τοῦτον ἰδίως μεταχειρίζεται, ὅπως δρίσῃ τὴν αἰκίαν αἰκία, ὑβρεως ἐμπλήρους κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἐφειλούμεν νὰ παρεδελθῶμεν ὅτι μόνον ὡς πρὸς τὴν διαδικασίαν δῖσαντο αἱ δύο αὐταὶ ἀγωγαί (3).

Ὅποταν ὁ παθὼν ἦν δούλος, ἐχώρει μόνον ἡ δίκη αἰκίας, διότι πρὸς ἔγερσιν τῆς γραφῆς ὑβρεως ἀπαιτεῖτο ἰκανότης τοῦ παριστάσθαι ἐπὶ δικαστηρίου, ἢς ἐσεροῦντο, ὡς γνωστὸν, οἱ δούλοι. Τινεs τῶν συγγραφέων ποιοῦνται τὴν ἐπομένην διάκρισιν, ὅτι τοῦτέστιν, ἐὰν ἡ προσβολὴ ἐπενέχθη τῷ δούλῳ ἐπὶ σκοπῷ βλάβης τοῦ κυρίου, οὗτος ἠδύνατο προσωπικῶς νὰ ἐγείρῃ τὴν αἰκίας δίκην πᾶν ὅμως ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Κ. Καϊλλμερ (1), ὅτι ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Πλάτωνα δὲν ῥαίνεται ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, καθ' οὓς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἠδύνατο ὁ κύριος νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν βλάβης δίκην.

Ἡ ὑβρεως γραφή ἐκρίνετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐνῶ ἡ αἰκίας δίκη ὑπήγχετο εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν τεσσαράκοντα (τῶν κατὰ δῆμους δικαστῶν). (2)

Ἡ τῆς ὑβρεως ποιὴν ἦν συνήθως τῶν μεγίστων, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπεβάλλετο χρηματικὴ μόνον ἀποζημίωσις, τὸ πρόστιμον εἰσεπρατέτετο πρὸς ὄφελος τῆς πόλεως, ἐνῶ ἡ αἰκίας δίκη συνεπήγχετο μόνον ἀποζημιώσιν τινα ἐπ' ὄφελος τοῦ ἐνάγοντος. Ἐνῶ δὲ κατὰ γενικὸν κανόνα αἱ ἰδιωτικαὶ ἀγωγαὶ ἀπετέλουσαν δίκαις ἀτιμήτους, ἡ τῆς αἰκίας δίκη ἀπετέλει ἀγῶνα τιμητὸν, τοῦτέστιν ἀπέκειτο εἰς τὴν δικαστὴν ἢ ἐπιμέτρους τῆς ποιότης.

Τῆς ὑβρεως ἦσαν διάφορα εἶδη ἐχώρει τοῦτέστι λόγῳ ἢ ἔργῳ.

νευριστικῶν αὐτὸν ἐν Σολογγῇ Πατίτου *Leges Aethicae* Βιβλ. 6, τίτλ. 5, δ.

Ἐάν τις ὑβρίζῃ τινὰ ἢ ποῖδα ἢ γυναῖκα ἢ ἀνδρα τῶν ἐλευθέρων ἢ τῶν δούλων, ἢ παρνομῶν τὴ ποιήσῃ εἰς τοῦτον τινα, γραφθεὶς πρὸς τοὺς θεομολογῆσαι τῶν Ἀθηναίων ὁ βουλομένος, οἱ ἔξισιν οἱ δὲ θεσμολογεῖται εἰσαχθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τριάντοια ἡμερῶν ἀπ' ἧς ἂν γραφῇ, ἐὰν μὴ τὸ ὀνόματον κωλύῃ εἰ δὲ μὴ, ὅταν ἢ πρῶτον οἶόν τε. Ὁμοῦ δ' ἂν καταγνωσθῇ ἢ Ἑλλάδα τιμὰν παθεῖν ἢ ἀποσταῖν, ἐὰν δὲ θανάτου τιμῆς τῆς ὑβρεως, παραδοθεὶς τοῖς ἑνδεκα τελευτῶν αὐθιμῆρον ὅσοι δὲ ἂν γράσωνται γραφὰς ἰδίαις κατὰ τὸν νόμον, ἐὰν τις μὴ ἐπέβληθῃ ἢ ἐπέβῃ, μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, ἀποσταίτω γιλιαις ὄραγμας τῆς δημοσίης. Ἐάν δὲ ἀργυρίου τιμῆς τῆς ὑβρεως ἀποσταίτω ἐν ἑξέκα ἡμέραις μετὰ τὴν δίκην, ἐὰν μὴ παραχρῆμα δύναται ἀποσταῖν, δεδῶσθαι δὲ ἐὰν ἐλευθέρων ὑβρίστη, μέχρις ἂν ἐκτίσῃ.

(1) Ἐν τῇ ἀνωθι μνημονουεῖται νεωστέρην ἀρχαιολογικῶν λεξικῶν τοῦ Sigheo καὶ Daremberg.

(2) Δημοσθ. κ, Πανταίν. § 33.

ἔστω τὴ ἐπιτεμία ἐκατέρῳ καὶ μὴ ἐπάναγκεs εἶναι κῆ παιδὶ ἡδύναται τρέφειν τὸν πατέρα, μὴδὲ οὐκ εἶναι παρέχειν, ὅς ἂν ἐκμισθωθῇ ἔταιρην, ἀποθανόντα δὲ βαπτίτω καὶ τ' ἄλλα ποιεῖται τὰ νομιζόμενα» (Ν. Σόλωνος παρ' Αἰσχίν. κ. Τιμάρχ. § 13).

Ἐάν τις Ἀθηναῖος ἔταιρῆσιν, μὴ ἐξέστω αὐτῶν τῶν ἐνεία ἀργύρων γενέσθαι, μὴδὲ ἀρχὴν ἀργῶν μῆδεμίαν, μῆτε ἐνόμηον, μῆτε ὑπερόριον, μῆτε κληρωτῆν, μῆτε χειροτονητῆν, μῆδ' ἐπικυρηκεῖαν ἀποστελλέσθαι, μὴδὲ γνώμην λεγέτω, μὴδ' εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερὰ εἰσάτω, μὴδ' ἐν ταῖς κοιναῖς στεφανηφορταῖς στεφανοῦσθαι, μὴδ' ἐν τοῖς τῆς ἀγορᾶς τῶν περιφραναίωλον πορευέσθαι. Ἐάν δὲ τις ταῦτα ποιῇ, καταγνωσθέντος αὐτοῦ ἔταιρην θανάτῳ κημιούσθω». (Ν. Σόλωνος παρ' Αἰσχίν. κ. Τιμάρχ. § 21).

(1) Δημοσθ. κ. Εὐεργ. § 7, 40.

(2) Δημοσθ. κ. Κόνων. § 10.

(3) Ἰδοὺ ὁ περὶ ὑβρεως σωζόμενος νόμος, ὡς ἀ-

2). *Ἀμβλώσεως Γραφή.*

Ἡ ἀμβλώσις ἢ ἀποθώρα, διαταττομένη ἔστιν ὅτε παρὰ τιναν φιλοσόφον (1), δὲν γινώσκου-
μεν ἀκριβῶς ἐὰν ἐτιμωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθή-
ναις κειμένων νόμων. Ἐκ πολλῶν ὅμως τεκ-
μηρίων, καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ ὅτι παρὰ τοῖς ἐν Ἀσίᾳ
Ἕλλησιν ἡ ἀμβλώσις ἐνομίζετο ὡς ἐν τῶν Ἰσχυά-
των ἀδικημάτων (2), συμπεραίνεται τις εἰκό-
τος ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις τὸ ἀδικημα τοῦτο δὲν
ἔμενεν ἀτιμωρητόν. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἐν
τῶν ἀρχαιοτάτων τῶν ἱατρῶν ὄρκω, ἀποδοιδο-
μένω τῷ Ἱπποκράτει, ὑπάρχει καὶ ἡ φράσις:
οὐδὲ γυναικὶ πεσοῦν ἀποθθῶριον δώσω.

3). *Γραφή φόνου καὶ φαρμακείας.*

Ὁ Σόλων διεφύλαξε τὰς ἐπὶ φόνου καὶ ἀ-
ναιρέσεως ὤρισμένας ὑπὸ τοῦ Δράκοντος ποι-
νάς· ὁ ὑπαίτιος ἀναιρέσεως, ἦτοι ἀκουσίου φόνου,
κατεδικάζετο εἰς ἀπειρωτισμὸν, ἦτοι εἰς ἐξο-
ρίαν ἐπὶ ἑνιαυτὸν, μέχρις οὐ ἐξηγγίζετο τὸ ἄ-
γος διὰ χρηματικῶν τινος συμβιβασμοῦ μετὰ
τῶν συγγενῶν τοῦ θύματος· ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξο-
ρίαν ταύτην ἤδδοντο ἡ ἀποφύγη ὁ ὑπαίτιος διὰ
τῆς εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀναιρεθέντος κατα-
βολῆς τῶν ὑπορογίων. Ὁ ἐν ἄλλοις ὅμως ἀ-
ποκτείνων ἢ καὶ ἐν ὁδῷ, ἄκων, ὡς καὶ ὁ ἱα-
τρὸς ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς τέχνης αὐτοῦ ἔμενον
ἀτιμωρεῖται (2).

Ὁ ἐκ προμελέτης φόνος ἐκολάζετο θανάτῳ,
δυναμμένου τοῦ φονέως, πλὴν ἐὰν τοὺς ἑαυτοῦ
γονεῖς ἀπέκτεινε, νὰ προτιμήσῃ μετὰ τὴν πρό-
τερον ἐν δικαστηρίῳ λόγον τὴν χειρουργίαν (3),
εἰς ἣς ὑποστρέφων ἄνευ ἀδείας ἐξετίθετο εἰς τὰς
ἐσχάτας τῶν ποινῶν παρὰ τοῦ τυχόντος. Ἐνό-
σῳ δὲ ἦσαν ὑπὸ καταγορίαν οἱ ἐπὶ φόνῳ διω-
κόμενοι ὑπέκειντο σὺν τοῖς οἰκειοτάτοις αὐτῶν
τῇ προχωροῦσῃ, εἰργοντο τοῦτέστι τῶν ἱερῶν
καὶ τῆς ἀγορᾶς (4). Ἄπαντα δὲ τὰ δικαστή-

ρια ἐδικάζον ἐν ὑπαίθρῳ τὰς τοῦ φόνου δίκας,
τοῦτο μὲν ἵνα μὴ ἐργωνται οἱ δικασταὶ εἰς τὸν
αὐτὸν τόπον τοῖς μὴ καθαροῖς τὰς χεῖρας,
τοῦτο δὲ ἵνα μὴ ὁ δῖκων γίνηται ὁμωρόφρος,
τῷ τὸν φόνον διαπράξαντι. Τὸ μὲν ὑπέριστατον
τοῦ Ἀρείου Πάγου δικαστήριον ἐδικάζε τοὺς
ἐκουσίους φόνους, τοὺς δ' ἀκουσίους τὸ ἐπὶ Παλ-
λαδίῳ.

Δὲν ἐπέτρεπετο ὅμως νὰ παρίσταται συνή-
γορος τοῖς κρινομένοις ἐπὶ τῆς ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ
βουλῆς, ἀλλ' ἕκαστος, ὡς εἶχε δυνάμειος, ἀδια-
στρόφως καὶ ἀπανοργως ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοὺς
λόγους ἐποιεῖτο· ὁ δὲ κατήγορος ἐποιεῖτο ἀρ-
χόμενος τῆς δίκης ταύτης διωμοσίαν κατ' ἐξω-
λείας ἑαυτοῦ καὶ γένους καὶ οἰκίας, ἰστάμενος
ἐπὶ τῶν τομίῶν κάπρου καὶ κροῦ καὶ τχύρου,
καὶ τούτων ἐσφαγμένων ὑρ' ὧν ἔδει καὶ ἐν αἰς
ἡμέραις προσῆκε (1).

Αἱ αὐτὰ ποινὰ ἐπεβάλλοντο καὶ ἐπὶ τῆς
φαρμακείας (2).

4). *Γραφή κλοπῆς.*

Ἡ κλοπὴ ἐτάσσετο κυρίως ἐν τοῖς ἰδιωτι-
κοῖς ἀδικήματιν, ἀλλ' ἐν ὠρισμέναις περιστά-
σεσιν ἐδίδοτο χώραν εἰς δημοσίαν ἀγωγὴν. Συνή-
θης ποινὴ ἦν ἡ καταβολὴ τοῦ διπλασίου, τε-
τραπλασίου ἢ δεκαπλασίου τοῦ κλαπέντος
πράγματος· τὸ διπλασίον ἐδίδοτο ἐὰν ἐπανήλθεν
ἡδὴ τὸ κλαπὲν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ κυρίου,
τὸ δὲ δεκαπλοῦν ἐν ἀντιθέτῳ περιπτώσει. Ἡ
κλοπὴ τῶν κιοπῶν πλοίου τινός, τῶν ἰστών ἢ
ἄλλου τινός τῶν ἀποτελούντων τὸν ἐροπλι-
σμὸν αὐτοῦ, ἐτιμωρεῖτο δι' ἐξορίας καὶ δημεύ-
σεως τῆς οὐσίας τοῦ ἀδικήσαντος. Θάνατος δ'
ἐπεβάλλετο, ὁσάκις ἡ κλοπὴ συνέβαινε τὴν νύ-
κτα, ἢ ὑπερέβαινε τὰς πεντήκοντα δραχμάς,
ἐπίσης καὶ ἐπὶ κλοπῆς ἥττονος μὲν ἀξίας, ἀλλὰ
δικπραττομένης ἐν τῷ Λυκείῳ. τῇ Ἀκαδημίᾳ
ἢ κατὰ τὸ Κυνόσαργες, ἢ τέλος ἐν τινι τῶν λι-
μένων τῆς πόλεως (3). Θάνατον ἐπίσης κατε-

(1) Πλάτων. Πολιτ. V, D, 90 '6. καὶ Ἀριστοτ.
Πολιτ. VII, 44, § 40.

(2) Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ ἀπέθανεν, ὁ ἱατρὸς οὐ
φονεὺς αὐτοῦ ἔστιν. (Λικτ. Τετραλογ. 141. 315.
Λημοσθ. πρὸς Ἀριστοκρ. 637).

(3) Μετὰ τὸν πρότερον λόγον ἔξεστι φασθῆναι, πλὴν
εἰ τις γυνίαις εἴη ἀπεκτείνους. (Πολυδ. II, § 147.

(4) Εἴργωνται ἱερῶν καὶ ἀγορᾶς οἱ ἐν κατηγορίᾳ
φόνου, ἄχρι κρίσεως· καὶ τοῦτο προαγόρευσι καλεῖ-
ται. (Πολυδ. II, 66).

(1) Λημοσθ. κ. Ἀριστοκρ 642—643.

(2) Φαρμακεία καὶ φαρμακίδια καὶ αὐτοὺς καὶ τὸ
γένος ἑπὶ ἀποκτείνετι. (Λημοσθ. κ. Ἀριστοκρ. Α'.
793).

(3) « Εἰ μὴ τις μετ' ἡμέραν ὑπὲρ πενήκοντα
δραχμάς κλέπει, ἀπαγωγὴν πρὸς τοὺς ἐνδεκα εἶναι,
εἰ δὲ τις νύκτα ὁμοῦν κλέπει, τοῦτον ἐξίεται καὶ ἀ-
ποκτείνει καὶ τρῶσαι δῖκων καὶ ἀπαγεῖν τοῖς ἐν-
δεκα, εἰ βούλοιοτο· τῆρ δ' ἀλόνη ὦν αἱ ἀπαγωγὰ εἰ-
σιν, οὐκ ἐγγητά· καταστήσαντι ἕκτισιν εἶναι τῶν

γίνωσκον οί κείμενοι νόμοι κατά τῶν κλεπτόντων τὰς ἐπὶ τῶν νεκρῶν ἢ ἐν δημοσίοις βαλανεῖοις ἔθῆνας. Ὁ δ' ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλαμβανόμενος προσήγετο τοῖς ἔνδεκα, οἵτινες ἐν περιπτώσει ὁμολογίας ἐθανάτων αὐτὸν, ἀρνούμενον δὲ τούτου, παρέπεμπον τοῖς ἀρμόδιοις δικασταῖς διὰ τὰ περικτεῖνα.

Κυρίως ὅμως καταδικάσθη διὰ δημοσίας δικῆς ἢ γραφῆς ἢ κλοπῆ δημοσίων χρημάτων. Οὕτως, εἰς τῶν ἐν Ἀργινοῦσαις νικησάντων στρατηγῶν καταγγέλλητο εἰς τὸν δῆμον ὡς ὑπεξαιρέσας μέγα μέρος τῶν εἰσφορῶν τῶν συμμάχων (1). Ὁ Λυσίας καταγορεῖ τοῦ Ἐργοκλέους ὁμοίαν πράξιν, εἰς θάνατον δὲ τούτου καταδικασθέντος, ὁ ῥήτωρ ἐξικτεῖται ἵνα καὶ ὁ ταμίης τὴν αὐτὴν ὑποστῇ ποινὴν, συνεργῶν ὁμοίως τῶν ὑπεξαιρέσων τούτων (2). Εἰς δεσμὰ καταδικάζον οἱ νόμοι τὸν μὴ καταβίλλοντα τὴν ὀφειλὴν αὐτοῦ ἐκμισθωτῆν δημοσίων προσόδων. Καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Δημοσθένους, ὡς γνωστὸν, ἀπαγγέλλητο κατηγορία ἐπὶ κλοπῇ δημοσίων χρημάτων, κατὰ τὴν προμήθειαν σίτου, ἣν εἶχεν ἀναδεχθῆ ὑπὲρ τῆς πόλεως.

Ἐπιφανεστάτη ὅμως τῶν τοιούτων δικῶν ἐγένετο ἡ κατὰ τοῦ Φειδίου, κατηγορηθέντος κλοπῆς, παρά τῶν τῶν ἐν Ἀθήναις ἀφῶν ἔργοφθῶρων, ὅτις μὴ ἀνεχόμενος τὴν λαμπρότητα τοῦ ἀνδρὸς ἐξέπεισε κατ' αὐτοῦ τὸ δῆλη τῆριον τῆς συκοφαντίας. Ὁ πέπλος τῆς Ἀθηναῖς καταδιβάζεται καὶ ζυγίζεται ἐκ νέου ὁ χρυσὸς, εὐρίσκειται δὲ σῶς καὶ ἀνελλιπής. Τί λοιπὸν συνέβη ἀκολούθως; Ἠτήσαντο ἄρα ἡ οἱ Ἀθηναῖοι συγγνώμην παρά τὸν ἀδικηθέντος πολίτου; Ἐτιμώρησαν ἄρα γὰρ τοὺς συκοφάντας αὐτοῦ; Γινώσκωμεν μόνον ὅτι μετ' οὐ πολὺ νέαν κατ' αὐτοῦ ἤγειραν κατηγορίαν ἐπὶ ἀσεβείᾳ ὁ Φειδὸς εἶχε περαστήσει ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς Ἀθηναῖς γέροντα βίπτοντα λίθον, τούτου δὲ θεωρήθη ὡς προφανῆς ἀσέβεια. ἐφ' ὃ καὶ καταδι-

κίσθη εἰς δεσμὰ διὰ βίου ὁ διὰ τῆς μεγαλοφυΐας αὐτοῦ κλεισας τὴν ἐποχὴν, ἐν ἧ ἔζη, μέγας καλλιτέχνης.

Πρὶν δῶμεν πέρας εἰς τὴν ὁπωσοῦν ἐκτενῆ ταύτην τῶν ἐπωνύμων γραφῶν ἔλασιν, ἀναμνησθῶμεν καὶ περιέργου τινὸς τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου διατάξεως, καθ' ἣν οὐτέστι τὰ ξύλλα, οἱ λίθοι, καὶ ὁ σίδηρος, τὰ στερομένα ταῦτα φωνῆς καὶ γνώμης πράγματα, ἐὰν ἐμπροσθέντα τινὶ ἀπέκτεινον αὐτὸν, ἐξήγοντο ἐξω τῶν ὀρίων τῆς χώρας, τοῦ δ' αὐτοκτονούντος ἢ τὸν φόνον δικπράχσασα χεῖρ ἐθάπτετο χωρὶς τοῦ σώματος (1).

Ἐκτὸς δὲ τῶν γραφῶν τούτων, αἵτινες ἐλάμβανον τὴν ἐαυτῶν προσηγορίαν ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ ἀδικήματος, ἦσαν καὶ ἕτεραί τινες, προσαρμυζόμεναι ἀορίστω; εἰς πᾶν εἶδος ἀδικημάτων. Περὶ αὐτῶν δὲ δύνανται τις εἰπεῖν ὅτι ἀπετέλουν μᾶλλον προπαρασκευαστικὰς τινας διαδικασίας ἢ κυρίως γραφὰς. Ἰσᾶν δ' αἰδῆ:

1). Ἐγήγηται, ὕγήγηται καὶ ἐγηγησθαι.

Ἐχώρει ἡ διαδικασία αὕτη, κατὰ Σουῖδαν, πρῶτον κατὰ τῶν ὑποδεξαμένων φυγάδα ἢ ἀνδροφόνον, πάντα τοῦτέστι ἐιργόμενον ὑπὸ τῶν νόμων ἐπιβιβαίνειν τῆς χώρας, ἢ τινα τῶν δοκούτων κατέχειν τι τῶν δημοσίων κρῶρα. Κατὰ δὲ τὸν Πολυδεύκη, ἐχώρει καὶ ὅταν γενόμενός τις θύμα ἢ μάρτυς προσβολῆς τινος ἐπ' αὐτοφώρῳ καὶ μὴ θαρρῶν δι' ἀσθένειαν ἢ ἀπαγάγῃ τὸν ἔνοχον (ὅπερ ἄλλως ἐπετρέπετο ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει) μετεκλειετό τινα τῶν δημοσίων λειτουργῶν ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ ἀδικήματος πρὸς σύλληψιν αὐτοῦ (2).

2). Ἐπαγγελία δοκιμασίας ἢ καὶ ἀπλῶς δοκιμασία (3).

Κατὰ βῆσιν τινα ἐνὸς λόγου Λυκούργου τοῦ

κλεμμάτων. ἀλλὰ θάνατον τὴν ζημίαν. Καὶ εἴ τίς γ' ἐκ Λυκείου, ἢ εἰς Ἀναδημίας ἢ ἐκ Κυνοσάρρους ἱμάτιον ἢ λευκὸν ἢ ἄλλο τι φυλοτάτων ἢ τῶν σκευῶν τι τῶν ἐκ γομασίων ὑφίλοιτο, ἢ ἐκ τῶν λιμένων ὑπὲρ δέκα δραμῶν, καὶ τούτους θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν». (Ν. Σόλ. ἐν Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. 736).

• Ἐάν τις φανερός γένοιτο λωποδύτης ἢ βλαπτικιοτόμων ἢ τοιγμορῶν, τούτους θανάτος ἐστὶν ἡ ζημία. • (Ξενοφ. Ἀπομνημ. 1, 2, 62).

(1) Ξενοφ. Ἐλλην. Ἱστορ. 1.

(2) Λυσ. κ. Νικομάχ. καὶ Ἀνδοκίδ. περὶ μυστηρ.

(1) Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. § 244.

(2) Ἐγηγησθαι δὲ ἐστὶν, ὅταν τις δι' ἀσθένειαν ἀπάγειν οὐ θαρρῶν, ἐπάγῃ τὸν ἀοχοντα ἐπ' οἴκῳ, εἰ τις τούτω ἀποκρῦπτεται. (Πολυδ. Ὀνομαστ. II, 50. Δημοσθ. κ. Ἀνδρστ. 601.)

(3) Ἐπαγγεῖα ἢ ἐπὶ αἰσθῆται καὶ ἄλλα, ἴδιως δὲ λέγεται ἐπὶ τῶν ἐγκαλούμενων τινὶ ὀμηγορεῖν καὶ πολιτεύεσθαι οὐκ ἐξῶν, καὶ ἐστὶν οἷον παραγγελία. (Αἰσχίνης κατὰ Τιμαρχοῦ κτλ. — Ἀρποκρατῶν).

ρήτορας, ἀπολεσθέντος, μνημονευομένην παρ' Ἀριστοκρατίῳ τρία ἴσταν τῆς δοκιμασίας ταύτης· τὰ κυριώτερα εἶδη, τούτέστιν ἡ τῶν ῥητόρων, ἡ τῶν ἀρχόντων καὶ ἡ τῶν στρατηγῶν· παρὰ δὲ τῷ Ἀριστοκρατίῳ μνημονεύεται καὶ τετάρτη, ἡ τῶν ἵππέων. Κυρίως ἕως εἰς δύο κατηγορίας δέον ἀνακαλεῖν τὴν δοκιμασίαν ταύτην τοῦ νόμου· ἢ τὴν τῶν ἀρχόντων, ὅσταν τοῦ ἀσπυροῦ δικαίου καὶ χοροῦσαν κατὰ πάντας εἰς δημοσίῳσιον ἢ λειτουργίας, εἴτε κληρωτῆν, εἴτε αἰρετῆν, εἰσιόντος, καὶ (β') τὴν ῥητορικῆν, χοροῦσαν κατὰ τῶν ῥητόρων, ἥτοι τῶν τὰ πολιτικὰ πρακτόντων ἀνδρῶν.

Ἡ δοκιμασία τῶν ἀρχόντων, ὅσα οἰοεὶ τις πύλη, δι' ἣς πάντες οἱ δημόσιοι λειτουργοὶ ὠφείλου διελθεῖν, οὐκ ἦν ἀπλῆ τις διατύπωσις, εἰς ἣν εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν υπεβάλλοντο, ἀλλ' ἀληθῆς καὶ κατὰ τοὺς τύπους τῶν δικαστικῶν συζητήσεων βαινουσα ἐξετάσις τοῦ βίου καὶ τῶν παρεχομένων τῶν πολιτευομένων ἢ εἰς δημοσίῳσιον τι ἀξίωμα υποψηφίων ἀνδρῶν, εἰς ἣν ὠφείλου οἱ κατηγοροῦντες εἶναι κατὰ πάντα προσσκευασμένοι. Οὗτω δὲ καταγγελλόμενοι, οἱ μὲν βουλεύεται καὶ ἄρχοντες ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, οἱ δὲ λοιποὶ λειτουργοὶ τῆς πόλεως ἐνώπιον ἐπὶ τούτῳ ἐξ ὀρκωτῶν δικαστῶν συγκροτουμένου δικαστηρίου, ἀπεκρίνοντο εἰς τυπικὰς τινας καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενας ἐρωτήσεις, ἀποδεικνύοντες ἔτι, εἰ τυχὼν ἀμφιβολία τις ἐπερὶ τῆς ἀκριβείας τῶν αὐτοῖς λεγομένων ἡγεύοντο, τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν. Ἡ δ' ἀνάκρισις αὕτη οὐδαμῶς ἀπέβλεπεν, ὡς ἴσως δυνατόν τις εἰκόσκει, εἰς τὴν ἰκανότητα τοῦ ἀρχοντος ἢ τὰς εἰδικὰς αὐτοῦ, δι' ἣν ἀνελάμβανε λειτουργίαν, γνώσεις, διότι πᾶς πολιτὴς ἐπίτιμος, παρεδρεύων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου καὶ τοῖς δικαστηρίοις, ὑπετίθετο ὡς κατέχων τὰ διὰ τὰ διάφορα τῆς Πολιτείας ἀξιώματα ἀπαιτούμενα προσόντα, τσοσούτω μάλλον καθ' ὅσον ὁ ἐν τῇ κληρωτῇ ἀρχῇ τῶν πρώτων κληρωθείς καὶ ἀπερίαν τινὰ ἑαυτῷ ἐπιγινώ-

σκων, ἡδύνατο προσλαβεῖν τινὰ *Μάρκεδρον*, γινώσκοντα ἐπακριβῶς τοὺς τε νόμους καὶ τὰς εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἀφορώσας διατυπώσεις, ἐνῶ ἐξ ἑτέρου οἱ εἰς αἰρετὴν τινα ἀρχὴν τακτούμενοι, οἷον στρατηγοὶ καὶ π. ἐξελέγοντο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δήμου, δυναμένου νὰ προτιμήσῃ μεταξὺ πολλῶν τοὺς κρατίστους. Ἀποδοκιμάζοντο δὲ τυνήθως οἱ μὴ ἐκ τριγόνιας εὐγενεῖς, οἱ ἀνεμίαια ἔχοντες τὰ ἰδιωτικά αὐτῶν ἦθη, οἱ τὰ τέλη μὴ τελοῦντες, οἱ τὰς ὑπὸ τῆς πόλεως νονομισμένας στρατείας μὴ στρατευόμενοι, οἱ τῶν ἑαυτῶν γονέων ζώντων μὲν ἐλιγυροῦντες, τελευτησάντων δὲ μὴ κοσμοῦντες τοὺς τάφους (1). Πᾶς δὲ πολιτὴς τῶν ἐπίτιμων ἡδύνατο αὐτῶν κατηγορεῖσθαι καὶ ἐλέγχει τὴν ἀκριβείαν αὐτῶν πρὸς ἀπολογίαν λεγομένων.

Διάρροος ὄπωποῦν, οὐχὶ κατ' οὐσίαν ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ κανόνος, ἦν ἡ *δοκιμασία τῶν ῥητόρων*, ἡ καὶ *ῥητορικὴ γραφὴ λεγομένη*. Κατὰ τὸ Ἀθηναϊκὸν πολίτευμα ὁ βουλούμενος τῶν πολιτῶν ἡδύνατο μετὰ τὸ γνωστὸν τοῦ κήρυκος κήρυγμα (τίς ἀγορεύειν βούλεται;) ν' ἀνεβῆ ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ ἀγορεύσῃ εἰς τὸν δῆμον, λαβὼν βεβαίως πρότερον τὴν πρὸς τούτου ἄδειαν παρὰ τῶν προέδρων. Ὅποτε δὲ τὸ πρῶτον πολιτὴς τις ἐλάμβανε τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ βήματος τῆς Πυλῆς, οὐδεὶς ἡδύνατο διακόψαι αὐτὸν ἢ εἰς ἐλεγγῶν τινα τοὺς λόγους αὐτοῦ ὑπόβαλεῖν, διότι

(1) Ἰδοὺ ὁ τύπος τῆς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίας ἢ ἀνακρίσεως, ὡς εἰρησκομέν αὐτὸν ἐν Σαμουῆλ Ηερίτῳ (Lugus Atticæ Βιβλ. Β').

* Εἰ Ἀθηναῖοι εἶναι ἐκατέρωθεν ἐκ τριγόνιας καὶ τῶν δήμων πόθεν, καὶ εἰ Ἀπόλλων ἐστὶν αὐτοῦ πατήρ· καὶ Ζεὺς Ἐρκεῖος.— Ἦ ἄνθρωπε, τίς ἦν σοι Πατήρ; Ἐμοί; ὁ Δεῖνα.— Οὐκαί τοι τινες εἶναι μαρτυροῦσιν αὐτῷ; Πάνυ γε. Πρῶτον μὲν οἱ Δεῖνα ἀνεψιοί, εἴτα οἱ Δεῖνα ἀνεψιαδοὶ· εἴτα οἱ Δεῖνα, οἱς ἦρα ταῦτά εἰνα φράτορες· εἴτα Ἀπόλλωνος Πατρίοι καὶ Διὸς Ἐρκεῖου γεννηταί. Εἴτα οἱ δημόται, πολλὰς αὐτὸν δεδοκιμάσθαι καὶ ἰργάς ἄρξαι καὶ αὐτοὶ διεψηφισμένους εἰσίνονταί.

* Ἦ ἄνθρωπε, τίς ἦν σοι μήτηρ; Ἐμοί; ἡ Δεῖνα· οὐκαί τοι τινες μαρτυροῦσιν αὐτῷ; Πάνογε. Πρῶτον μὲν οἱ Δεῖνα ἀνεψιοί· εἴτα οἱ Δεῖνα ἀνεψιαδοὶ· εἴτα οἱ φράτορες τῶν οὐκείων αὐτῆς καὶ δημόται.

* Εἰ τοὺς γονέας εὐ ποιοῦσιν. Εἰ ἐστρατεύοντο ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Εἰ τὸ τίμημα ἐστὶν αὐτοῖς. Εἰ ἀρεταί· (ἀκέραιοι δηλ. τὸ σῆμα).

Κατὰ δὲ τὸν Σενωρ. Ἀπομ. Β', 2. 43. * Ἐάν τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, ἀποδοκιμάζουσα ἡ πόλις οὐκ ἐφ' ἄρχειν τοῦτον. Καὶ εἰάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοῦ; τάφους μὴ κοσμήῃ, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίαις.

Νοκιμασία δὲ τοῖς ἄρχουσιν ἐπαγγέλλετο καὶ τοῖς κληρωτοῖς καὶ τοῖς αἰρετοῖς, ἐπὶ ἐπιτήδειοι εἶναι ἄρχειν, εἴτε μὴ· καὶ τοῖς δημαγωγῶσι εἰ ἡ ταρχικότες εἶναι, εἰ τὰ πατέρα κατεδοκόντες, εἰ τοὺς γονεῖς κεκακωκότες, ἢ ἄλλως κακῶς βεβιωκότες, ἀτιμοί αὐτοῖς ἔρχην εἶναι καὶ μὴ λέγειν. (Πολυδ. Η, 35).

Νοκιμασία δὲ ἐστὶν ἢ κατὰ τῶν ἀρχόντων ἐξετάσις, ἢ ἐπιτήδειοι εἶναι προύτασθαι τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. (Τελμ. Corpus juris Attici. ἀρ. 175).

ὁ ῥήτωρ ἀγορεύων θεωρεῖτο ὡς ἐνκοσῶν ἱερὰν τινα τῆς πόλεως λειτουργίαν τὰ βέλτιστα καὶ κρᾶτιστα αὐτῇ παρινοῦμενος¹· καὶ ὄντως, τὸ βῆμα, ἀφ' οὗ οἱ συνήθεις οὗτοι σύμβουλοι τοῦ Ἀθηναίου λαοῦ ἀνεπέτυσαν τὰς περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων σκέψεις αὐτῶν καὶ πεποιθήσεις, θεωρεῖτο ὡς τόπος ἱερὸς καὶ διὰ τοῦτο ἀνέθικτον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοφάνους (1), αὐτὸ ἑσταμένον κλάδῳ μυρσίνης, ἀγορεύοντες δ' ἐν ὀνόματι καὶ πρὸς τὸ συμπέρον τῆς πόλεως, ἐπακαλοῦντο μάρτυρας τῆς ἀληθείας τῶν λόγων αὐτῶν καὶ τῆς χρηστότητος τῆς ἐκυτῶν προθέσεως πάντας τοὺς ἐφ' ἑστίους καὶ πατέρας θεοῦ. Τοσοῦτον δὲ σοφιστῶν καὶ ὑψηλῆς οὐσίας ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς θέσεως τοῦ ῥήτορος, εὐχερῶς ἐνόησε τις ὅτι ῥήτωρ μὴ ἔχων τὴν νόμιμον ἡλικίαν, ἱερόσυλος, ἀσεβής· πρὸς τοὺς θεοὺς ἢ τοὺς ἐκυτοῦ τοκεῖς, καὶ ἐν γένει μεστὸς πάσης κακίας καὶ παντοδαπῆς διαφθορᾶς, ἡδύνατο μεγάλας νὰ παραβιάξῃ τὴν πολιτείαν, ἐφελακόμενος ἐπ' αὐτῆς· τὰν τε θεῶν τὴν ἑργὴν καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ μῖσος καὶ τὴν περιφρόνησιν. Βεβαίως λοιπὸν ἔδικαιοτο καὶ ὤφειλεν ἡ πολιτεία ν' ἀσκή τινα ἐπιτήρησιν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν τούτων ἀνδρῶν, υποβάλλουσα αὐτοὺς εἰς εἰδὸς τι ἐλέγχου καὶ προαπαιτούσα τὴν ἐκπλήρωσιν ὑποχρεώσεων τιῶν. Σημειωτέον δ' ὅτι, ὅπως τύχῃ τις τοῦ ὀνόματος τοῦ ῥήτορος, δὲν ἦκει μόνον ν' ἀναβῇ ἐφ' ἅπας τὴν Πνύκα ἢ κατὰ μακρὰ χρονικὰ διαστήματα, ἀλλ' ἔπρεπε ν' ἀναβῇ αὐτὴν πολλὰκι, γινόμενος συνήθης τοῖς πολίταις καὶ δοξάζων τὰ ἐκυτοῦ ὀνόματι περιποιούμενος, οὕτω δὲ καὶ μόνον ἡδύνατο νὰ καταστῇ ἰσχυρὸς καὶ κινδυνώδης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου. Ἐνταῦθα λοιπὸν ἔνομοθέτην παρεμβάδιον διὰ τῆς δοκιμασίας δὲν εἶχε δύναμιον *πραλητικὴν*, ὡς ἐπὶ τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ *κατασταλεικὴν*. Ἐξ ἀρχαίου τινὸς νόμου. Ἐν δ' Αἰσχίνῃ (2) ἀνάγει εἰς τὸν Σόλωνα, περὶ *ρητόρων εἰκοσμίας καὶ δοκιμασίας*, ἐξάγονεν ὅτι αἱ κακὰί ἐκεῖναἰ ἰδιότητες καὶ ἑλλείψεις, αἰτίνας, ἐνοῦσά τινα, ἀπεκάλουν αὐτὸν δημοσίᾳς τινὸς λειτουργίας, αἱ αὐταὶ ἐπίσης ἑλλείψεις ἀπέκλειον αὐτῷ τὴν εἰς τὸ βῆμα ἔχουσαν. Ἀπαγορεύετο λ. γ. ἢ ἐπὶ τῷ βῆμα ἄνοδος, εἴτε τῆς Βουλῆς, εἴτε τοῦ δήμου, εἰς τὸν πρὸς τοὺς ἐκυτοῦ γεννήτορας ἀσεβήσαντα υἱόν, τὸν ἐν πολέμῳ ἀπολιπόμενον

τοῦ ἐκυτοῦ καθήκοντος, τὸν ἡταιρηκότα ἄλλοτε ἢ καὶ νῦν ἔτι, τὸν τὴν οὐσίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατεδήλοκότα κτλ. (1).

Ἡ δὲ ῥήτωρ ἄξις τινὸς εἶχε συνήθως καὶ πολιτικῶν ἐχθρῶν, οἷς βεβαίως ἦν οὐχὶ δυσχερὲς ἐν μέσῳ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸν κλέους νὰ διακώψωσιν αὐτὸν ἀγορεύοντα ἐπαγγέλοντες αὐτῷ δοκιμασίαν, χωρὶς ν' ἀναμείνωσι τὴν ἔγερσιν τῆς *ρητορικῆς γραφῆς*²· τοῦτο δὲ συνέβαιεν, ὁσάκις ἦν κατεπεῖγον ὅπως ἀποκαλωθῇ οὗτος τοῦ βήματος, καὶ τότε ὁ προκαλούμενος ὤφειλεν ἀμέσως νὰ κατέλθῃ αὐτοῦ ἄφρονος, διεξαγομένου βραδύτερον ἐν ταῖς τακτικαῖς δικαστηρίοις τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ πρὸς τὸν κατήγορον, καθ' ὅν ἐξηναγκάζετο ν' ἀποδείξῃ τὴν κατὰ τὸ πολίτευμα πολιτικὴν αὐτοῦ ἀκεραιότητα³ ὥστε, ὡς βλέπομεν, ἡ πρώτη αὕτη πράξις ἦν οἰονεῖ τις προπαρασκευαστικὴ διαδικασία, τῆς τακτικῆς δίκης διεξαγομένης βραδύτερον ἐν ταῖς συνήθεσι δικαστηρίοις. Ἐπιτωμένοιο δὲ τοῦ ῥήτορος ἐν τῇ διαδικασίᾳ ταύτῃ οὐ μόνον ἀπαγορεύετο αὐτῷ τοῦ λοιποῦ τῷ δημοσίᾳ λέγειν καὶ πᾶν τῆς πόλεως ἀξίωμα, ἀλλ' ἡδύνατο προσεῖτι νὰ καταδικασθῇ καὶ εἰς βραῦ πρόστιμον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑπεροσίαν, ὡς παραβῆς προδήλως τὸν νόμον καὶ ἐξαπατήσας τοὺς δικαστάς· οὐδόλω δὲ παράδοχον ἦν καὶ ἡ ζωὴ αὐτῆ νὰ κινδυνεύσῃ ἐκ τῆς βιαιότητος ἐμπισθῶν τινος κατηγόρου, γινόμενος νὰ ἐξεγείρῃ ἐπιτηδείως τὴν ἑργὴν τῶν δικαστῶν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Αἰσχίνος ἀπηλλάχθη τοῦ Τιμαρχοῦ, ὅστις ἀνήκων εἰς τὴν ἀντιμακεδονικὴν ἐν Ἀθήναις μερίδα καὶ συμπολιτευόμενος τῷ Δημοσθένει, εἶχε μετ' αὐτοῦ συγκατηγορήσει τοῦ Αἰσχίνου προδοσίας κατὰ τὴν περιώνυμον αὐτοῦ εἰς τὴν Μακεδониαν πρέσβευσιν, εἰς ἣν ὤφειλεται εἰς τὸν ἀρίστον λόγον τοῦ κορυφαίου τῶν ῥητόρων Δυστοχῆς ὅμως διὰ τε τὰ ἦθη καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ

(1) *Δοκιμασία* τῶν ρητόρων. «Μὴ εἰσελθῆναι τινα εἰπεῖν, μήπω τριάκοντα ἔτη γεγονότα.

² Ἄν τις λέγῃ ἐν τῷ δήμῳ, τὸν πατέρα τύπτων ἢ τὴν μητέρα. ἢ μὴ τρέφων, ἢ μὴ παρέχων ἄλσιν. Εἰ τὰς στρατείας μὴ ἑστατευμένον. ὅσα δ' αὐτῷ προαχθῆσιν, ἢ τὴν ἀσπίδα ἀποδεδιχαίως. Εἰ πορνευμένους, εἰ ἡταιρηκός. Εἰ ὁ τὰ πατέρα κατεδήλοκότα, ἢ οὐκ ἐν κληρονομίᾳ γεννηταί.»

³ Ἐάν δὲ τις παρὰ ταῦτα λέγῃ, δοκιμασίαν μὲν ἐπαγγεῖλάτω τῶν Ἀθηναίων ὁ βουλόμενος, ὡς ἔρσει· τοὺς δὲ δικαστάς περὶ τούτων ἐν τῷ δικαστηρίῳ διαγιγνώσκων. (Sunt. Petitus, Leges Atticar. Lib. 4. tit. 4.

(1) Ἀριστοφ. Θεσμοφορίζουσι. στ. 381.

(2) Αἰσχίν. κ. Τιμαρχ. 34.

ὁ πολιτευόμενος οὗτος ἢ ὅλων ἀνάξιος ὅπως συμμετάσχη τῶν πρὸς ἐκδικασιν τῶν ὑβρισθέντων νόμων καὶ τῆς παρακλιθεῖσας μεταχειρίσασθαι τοῦ δήμου πατριωτικῶν τοῦ Δημοσθένους ἀγώνων. Πλὴν ἢ λοιπὸν διεσχηθῆ ἢ κατὰ τοῦ Αἰσχίνου κατηγορίας, οὗτος διὰ τῆς περιουσίμου αὐτοῦ καὶ βικαιοσύνης κατὰ Τιμάρχου ἀγορεύσεως ἤτιστα ὅπως ὁ κατηγορούμενος αὐτοῦ ἀποκλεισθῆ τῆς κατηγορίας, ὡς δημοσίη καὶ αἰσχίσιω; ἠταρκαῶς, ἀπὸ τῆς ἐκτου νεότητος μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ πλείστα ἄλλα οὐχὶ σεμνά οὐδ' ὅσα ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ διαπραξάμενος, ἀπερ καὶ τοὺς νόμους ἀπεικώλων αὐτὸν τοῦ βήματος. Κατὰ πόσον αἱ σφοδραὶ καὶ βίαιαι αὐταὶ τοῦ Αἰσχίνου μέμφεις καὶ καταγγελίαι, αἱ τοσοῦτον τὸν χαρακτηρὰ καὶ τὸν ἰδιωτικὸν τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ βίον κηλιδούσαι, ἦσαν ἀληθεῖς. δὲν ἀπόκειται βεβαίως οὐδ' ἐστὶν ἡμῖν δυνατὸν ἐξακριβῶσαι, τὸδε μόνον τοῦλάχιστον γινώσκουμεν ὅτι, αἱ περὶ τοῦ δεινοῦ βήτορος κατὰ τοῦ Τιμάρχου προσαχόμεναι μετρυαὶ τοσοῦτον φρονιστὰ πειστικαὶ καὶ βεβήνουσαι τὴν ἐνοχίαν τοῦ κατηγορουμένου, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ πολιτικὸς αὐτοῦ φίλος καὶ συμπαύκτωρ, ὁ Δημοσθένης, ἐν τῷ περὶ παρακλιθεῖσας περιουσίω λόγῳ αὐτοῦ φανταίκα μᾶλλον ἀνοόμενος τῷ Αἰσχίνῳ τὸ δικαίωμα τοῦ ταχθῆναι αὐτὸν οἰοῦσι τινα τιμητικὴν καὶ ἐπικριτικὴν τῶν ἠθῶν τῶν πολιτῶν καὶ πιστὸν φύλακα τῆς λαχρικῆς ἀπλότητος, ἢ προσομολογῶν τὴν τοῦ Τιμάρχου ἀρετὴν, καὶ ἀποκροῦσαν ἐπομένως ὡς μὴ ἀληθῆ τὰ πρὸς κηλιδῶσαν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Αἰσχίνου προσαχόμενα γεγονότα (1). Τὸ δὲ βέβαιον ἐπὶ τέλους ἐστὶν ὅτι οἱ δικασταὶ κατεδικάσαν τὸν Τιμάρχον, πεπειθότες ὅτι ἀνὴρ, οὐ τινος σύμπαντα τὸν βίον κατήσχυον ἀτιμώταται πράξεις καὶ αἰσχίσται ἀκολασίαι, καθὼν μᾶλλον οἷος ἦν ἐνεργεῖν τῇ πόλει, ἀναμειγνύμενος ἐν τοῖς δημοσίοις αὐτῆς πράγμασιν, ἢ ἀγαθὸν, ἐπομένως οὐ μόνον ἀφῆσαν αὐτὸν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπὶ τῆς Πυκνῆς ἀγορεύειν ἢ γραφῆν τινα κατὰ τινος τῶν πολιτῶν γραφῆσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπαγόρευσαν αὐτῷ αὐστηρώς τὸ προσεγγίζειν τοῖς ἱεροῖς καὶ ὁσίοις τόποις ἢ ἔσω τῶν περιβαντοῦρων εἰσιέναι.

Κατὰ τ' ἀνωτέρω λοιπὸν πᾶς δημοσίως καὶ τὰ πολιτικὰ πράττων ἀνὴρ ὄφειλε νὰ γινώσκῃ ὅτι πλέον ἢ ἕπαξ ἦθλεν ἐξαναγκασθῆ περὶ

τῶν ἐν τῇ πολιτικῇ σταδιοδρομίᾳ ἀντιπάλων αὐτῷ ν' ἀποδείξῃ τῷ δήμῳ, ὅτι οὐδεμία αἰσχρὰ καὶ ἄτιμος πράξις ἐκκλίδου τὸν δημόσιον αὐτοῦ ἢ τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Ὡς δὲ διδάσκει ἡμᾶς ὁ Αἰσχίνος, ἢ πόλις περὶ πάντων τῶν βουλομένων ἐξ ὀνόματος αὐτῆς ἀγορεύειν καὶ τὰ βέλτιστα αὐτῇ περὶνεῖν, ἀπῆτες οἰκογενειακῆν, ἀστυκῆν καὶ στρατιωτικῆν ἀρετὴν, σεμνότητα, τάξιν καὶ οἰκονομίαν ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ τὸν χαρακτηρὰ χραιστοῦ καὶ τιμίου πολιτοῦ; οὗτω δὲ ἢ εὐθὺν τὸν πολιτικὸν ἀνδρὸς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦν πληρῆστερα καὶ ἐκτενεστέρα ἢ ὅσον ὑφίσταται ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, παρ' οἷς διὰ τινος μεταφυσικῆς, καὶ τῇ ἀληθείᾳ, ἀκατακλήτου ἀφικρέσεως τὰ τε πολιτικὰ ἦθη καὶ οἱ κείμενοι νόμοι χωρίζουσιν ἀποτόμως τὸν δημόσιον ἀπὸ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, οὕτως τὸν οὐδὲν εἰς οὐδενὸς ἀκριτομόθου τὸν ἀδιάκριτον καὶ τολμηρὸν ὀρθολογικὸν ἐπιτρέπεται νὰ εἰσδύσῃ. Καὶ ὅμως, βελτίτερον ἐξεταζόμενον τοῦ πράγματος, τὸ Ἀθηναϊκὸν σύστημα φανταίκα ἴσως δικαιοτέρον καὶ πολιτικοτέρον τοῦ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις κρατοῦντος, διότι πράγματι ἀκατανόητος καὶ ψευδῆς παρίσταται ὁ ἐν αὐτοῖς ἰσχύων αὐθαίρετος καὶ ἀπότομος διχασμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἐὰν ἀνὴρ αἰσχρὸς, ἄτιμος καὶ ἀσέβης ἐν τῇ ἐκτου οἰκογενείᾳ καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτοῦ βίου καὶ τῶν ἰδιωτικῶν σχέσεων κατεχειρεῖται, ἀνὴρ τὰ πατρῶα κατεδηδοκῶς καὶ παντοδαπῆς κακίας μεστὸς, ὁ τοιοῦτος ἦθελε δυνθῆ νὰ πολιτευθῆ μετὰ πλείονος χραιστοτήτος καὶ τιμιότητος ἐν τῷ εὐρωτέρῳ κύκλῳ τῆς πολιτείας καὶ νὰ θριαμβεύσῃ κατὰ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων πειρασμῶν, οἵτινες πάντοθεν καὶ ὑπὸ διαφόρους ὄψεις προσβάλλουσι τὸν πολιτευόμενον ἄμα τῇ ἐν τῇ δικαιοσύνη τῶν κοινῶν εἰσόδῳ αὐτοῦ. Καὶ τοῖς δὲ δυνάταί τις ἀντιτάξῃ ὅτι οὐδόλοος ἐνδικαίρεται τοῖς πολλοῖς; ὁ ἰδιωτικὸς πολιτευόμενος τινὸς βίος, οὐχ ἥττον βεβαίον ἐστὶν ὅτι ὁ λαὸς πάνυ γηθοσύνης καὶ μετὰ ἰδιαζούσης φροντίδος μακθάνει πᾶν ὅ,τι ἀνακινουταὶ τυχὼν αὐτῷ περὶ τὸν ἰδιωτικὸν χαρακτηρῶν, τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἐξῆων ἐκείνων, οἷς ποτε ἴσως διαπιστευθῆσονται τὰ ὑπέρατα τῆς πολιτείας συμφέροντα; ὁμολογουμένως δ' ὁ λαὸς χρέσθηται λίαν εἰς τὰς ἀκριτομύθους ἐκείνας ἐξηγήσεις, εἰς ἃν διδάσκειται ὁποῖός τις ἦν ἢ ὅποιος ἔτι καὶ νῦν ἐστὶν ὡς ἀπλοῦς ἰδιώτης ὁ τῶν κοινῶν προϊστάμενος ἢ ἀξίων προϊστασθαι, μετ' ἀπληρῆς καὶ δὲ δρᾶταιται καὶ τῆς ἐλαχίστης ἐνδείξεως, δι'

(1) Δημοσθ. π. Παρακλιθεῖ. 283—286.

ἣς δύναται πῶς νὰ φωτισθῆ περὶ τῶν ἀρχῶν, αἵτινες θέλουσι καθοδηγεῖ αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπισηφελῆ τῆς ἐξουσίας περίοδον. Οἱ νεώτεροι, ὡς γνωστὸν, περὶ ἐξυβρίσεως νόμοι ἀπαγορεύουσι τῶ ἐξυβρίζοντι τὴν διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ ἀπόδειξιν τῆς ἀκριθείας τῶν λόγων αὐτοῦ, ἐνῶ ἐντεῦθεν ἤθελεν ἀνατελεῖ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας καὶ ἡ οἱ ψευδεῖς κατήγοροι ἤθελον ἐξέλθει τοῦ ἀγῶνος ἠττημένοι, μέλλοντες προσεῖτι δοῦναι δικὴν τῆς κακοθελείας αὐτῶν, ἡ δὲ παρ' ἀξίαν τολμήσας νὰ προσετῆ τῶν δημοσίων ἤθελε δικαίως περαιοθῆ εἰς τὴν κοινὴν ἀγανάκτισιν καὶ περιφρόνησιν. Καὶ ἐν τούτοις αἱ νεώτεροι κοινοναί ἀρκοῦνται μόνον εἰς σκανδαλώδη τινὰ περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἠθῶν τῶν δημοσίων ἀνδρῶν ἀνέκδοτα, κρύφα ἀπὸ ὧτ' εἰς οὓς περιερχόμενα, ὧν ἡ ἀκρίβεια βεβαίως ἐστὶν ἀμφισβητήσιμος, ἀποῦ οὐδεὶς ὑποχρεοῦται νὰ καταδείξῃ τὴν ἀρχικὴν τῶν δυσσημητικῶν τούτων διαδόσεων πηγὴν. Διὰ δὲ τοῦ τρόπου τούτου πολλὰς δύνανται νὰ συμβῆ ὥστε εἰς μὲν ἀθῶν ἴνα ἴσως ἡ ἀδέξιον πολιτικὸν ν' ἀποδοθῶσι πράξεις ἀνυπόστατοι ἡ ὑπερβολικαί, ἐνῶ ἕτερος μᾶλλον ἠσυχνέμενος περὶ τὰς πονηρίας τοῦ βίου νὰ διαφεύγῃ ὅλοσχερῶς τὴν τῆς κοινοναίας κατάκρισιν. Συμφωνοῦμεν δὲ πληρῆστατα ἐναυθῆα μετὰ τινος ἐγκρίτου Γάλλου συγγραφέως, τοῦ Κ. Γεωργίου Περρῶ (1), φρονούντος πᾶν ἔθως ὅτι οἱ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις περιορισμοὶ οὗτοι περὶ τὸν ἔλεγγον τῆς διαγωγῆς ἐκάστου τῶν πολιτευομένων δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς πρόοδος κοινοναϊκῆ, ἡ δ' ἐλάττωσις αὐτῆ τῆς εὐθύνης αὐτῶν συντελεῖ προδήλως εἰς μείζονα τῶν χαρακτήρων κατὰ πτωσιν καὶ διαφθοράν.

Βεβαίως δὲν δύναται τις ἀξιώσασε ὅτι ἡ ἐν τοῖς νόμοις ἀναγραφὴ τοῦ πρὸς ἔλεγγον τοῦ βίου ἐκάστου τῶν πολιτευομένων δικαιοῦματος ἤθελεν ἀποβῆ, ὅσον κατὰ θεωρίαν φαίνεται, λυσιτελεῖς τῆ πολιτείᾳ, δὲν ἤθελεν ὅμως προδήλως συνεπαχῆει καὶ τὰ ἀτοπήματα, ἅπερ κατὰ πρῶτον ἴσως παρουσιάζει ἡ ἰδέα τῆς ἐν τοῖς θεσμοῖς εἰσαγωγῆς αὐτοῦ. Οὕτως, ὡς ἐκ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς παρὰ τὸν Ἕλλησὸν μεγαλοπράγμονος δημοκρατίας διδασκόμεθα, ἡ μὲν τῶν ἀρχόντων δοκιμασία εἶχεν ἀποβῆ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπλῆ ἀπόψοσις, ἡ δὲ τῆς

ῥητορικῆς δοκιμασίας ἡ ῥητορικῆς γραφῆς χρῆσις φαίνεται χωροῦσα σπανιώτερον ἢ καὶ ἐν ὅλως ἐξαιρετικαῖς περιστάσει, διότι, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς λοιπαῖς κατηγορίαις, καὶ ἐπὶ τῆ ἐγέρσει αὐτῆς βαρεῖαν ἔφερε τὴν εὐθύνην ὁ κατήγορος, δυνάμενος πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ ἐκτεθῆ καὶ εἰς τὴν ἀνεκδικίαν τοῦ παρ' αὐτοῦ συκοφαντηθέντος καὶ ἀθωωθέντος πολίτου· ὡς ἐκ τούτου δὲ βλέπομεν ὅτι μετὰ πολλῆς εὐλαθείας καὶ προτοχῆς κατέρευσον οἱ πολιτευόμενοι εἰς τὸ ὅπλον τούτου. Γινώσκονεν τοῦλάχιστον ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι αὐτὸς ὁ αἰσχιστος Τιμάρχος, πρὶν ἡ ἀποκλείσῃ αὐτὸν τοῦ βήματος ὁ Αἰσχίνης, εἶχε συντελέσει εἰς τὴν ψήφισιν πλειόνων ἢ ἐκατὸν ψηφισμάτων, οὐδεὶς δὲ τῶν ἀντιπάλων καθ' ἅπαν τὸ μακρὸν τοῦτο τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ βίου διάστημα ἐτόλμησε νὰ καταγγεῖλῃ εἰς τὸν δῆμον τὴν εὐτέλειαν τῶν ἠθῶν αὐτοῦ καὶ ἐκτυλίξῃ ἐνώπιον ἐνὸς δικαστηρίου τὴν πολυπτυχον καὶ ἐπινοεῖδιστον ἰσορίαν τῶν αἰσχιστων αὐτοῦ καὶ ἐταιρικῶν ἀχέσεων, ἐτόλμησε δὲ τὸ μέγα τοῦτο τόλμημα μόνος ὁ Αἰσχίνης, ἀμυνόμενος ἑαυτοῦ καὶ ἀποκρούων τὴν παρ' αὐτοῦ τοῦ αἰσχροῦ Τιμάρχου καὶ τοῦ Δημοσθένους ἀπὸ κοινοῦ ἐγερθεῖσιν κατ' αὐτοῦ βαρεῖαν κατηγορίαν, ἀφ' ἧς δὲν ἐγένεν ἔτι ἀπαλλοχθῆ. Καὶ συνετέλεσε μὲν βεβαίως εἰς τὴν καταδίκην τοῦ Τιμάρχου ἡ μεγάλη ῥητορικὴ ἀξία τῆς λαμπρᾶς καὶ βιαιοτάτης ἐκείνης ἀγορεύσεως, μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι καὶ ὁ Τιμάρχος ἦν οὐχὶ τῶν ἀρχόντων καὶ ἀγῶνων ἐν τῆ πόλει πολιτῶν, ἡ δὲ φοβερὰ τῶν ἠθῶν αὐτοῦ ἀκολασία ἦν περφημισμένη καὶ γνωστὴ τοῖς πᾶσι. Δὲν προσήκει δὲ βεβαίως ἐναυθῆ ἡ ἔρευνα, ἐὰν ὁ Αἰσχίνης ἦν ἠθικώτερος τοῦ Τιμάρχου, ὅπως παραστῆ δημοσῆ ἐξαιτούμενος τὴν ἀνόρθωσιν τῶν παρ' ἐκείνου τοσοῦτον καθυβρισθέντων δημοσίων ἠθῶν, ἡ ἠδύνατο ἴσως ἐκ τούταντίου νὰ δώσῃ αὐτῷ μαθήματα κακοθελείας μείζονος καὶ τελειοτέρης, ὡς καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔτι τοῦ κατὰ Τιμάρχου φλογεροῦ αὐτοῦ λόγου ἐξάγομεν. Ἐὰν αἱ περιστάσεις κατέστησαν ἐν τῆ ἐποχῇ ἐκείνῃ τὴν Αἰσχίνην ὄργανον δικαίας τινὸς τιμωρίας, τσσαρακκίδεκα βραδύτερον ἔτη, ἐν ἡμέρᾳ ἐπισημοτάτῃ, ἐξηγέρθη καὶ κατ' αὐτοῦ τούτου τοῦ προδότηου Αἰσχίνου ἡ εὐθικόςτος τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ συνείδησις, ἢν ἡ εὐγλωττος καὶ ὀρμητικὴ τοῦ διεφθαρμένου τούτου ῥήτορος φωνὴ ἐγίνωσκε τοσοῦτον ἐπιτηδείως νὰ ἐξεγείρῃ κατὰ τῆς ποικίλης καὶ πικροδοκίμης αἰσχρότητας τοῦ βδελυροῦ Τιμάρχου.

(1) G. Perrot, Essai sur le droit public et privé de la République Atténienne. pag. 63 καὶ ἐπ.

3) Ἐνδείξις.

Αὕτη ἦν τὸ πραγμαίνουσα δημοτικῆς τινοῦ ἀγωγῆς κατ' ἀτίμου, πρὸς οὐδὲν τὰς συνετείας τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ καταστάσεως λογιζομένου, διέφερε δὲ τῆς προηγουμένης, καθ' ὅσον δὲν ἐχώρει, ὡς ἐκείνη, ἐπ' ἐκκλησίας δικαίοντα τὸν ἐπιχειροῦντα λέγειν, ἀλλὰ συνίστατο ἀπλῶς εἰς ἀπ' εὐθείας ἐγγράφον πρὸς τὸν ἄρχοντα καταγγελλίαν. ὧτινι ἀναθεσθαιμένη ἦν ἡ τῶν τοιοῦτων δικῶν ἡγεμονία. (1)

Ἐνδείξις ἐπίσης ἐχώρει κατὰ τῶν θρησκόντων τῶν δημοσίων, οἵτινες μὴ καταβάλλοντες τὴν ἐκυτῶν θρησκὴν ἐμπροσθέντος ἐρίνοντο ἵμισι *scilicet* ἕτιμοι, ὡς καὶ κατὰ τῶν αὐτοβούλων πρῶτακτα δημοσίων παλούοντων.

Ἐκάλουν οὖμος κατὰ παλαιῶσιν τῆς λέξεως *ἐνδείξις* καὶ τὴν κατὰ τῶν κακούργων ἐγειρομένη ἀγωγὴν, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει συνέχον αὐτὴν τῇ γοργῇ ρύσει, προδοσίας κατ. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, συγγραφῆς ἐντεριβέστατος περὶ τῆν ἀρχαιολογίαν τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου, ὁ σοφὸς Σχοιμάνος, φρονεῖ ὅτι ἡ ἐνδείξις πιθανῶς ἐχώρει, παρελθούσης ἤδη τῆς πρὸς χεῖρσιν τῆς ἀπαγωγῆς ὀριζομένης ὑπὸ τοῦ νόμου προθεσμίας. (2) Ὅτω λοιπὸν κατὰ τὴν

δικδικασίαν ταύτην ὁ κατήγορος ὤρσειεν ἐν πρώτοις νὰ καταθέσῃ ἐγγράφως εἰς τὸν ἀρμόδιον ἄρχοντα τὴν ἐκυτὴ ἐνδείξιν, μεθ' ἣν οὐτος προδύκινεν εἰς σύλληψιν ἢ φυλάκισιν τοῦ ἐνόχου, ἀποτυγχάνων δ' ἐν τῷ ἀγῶνι ὁ κατήγορος ὑπέιχε τὰς εὐθύνας ἡγευθεὶς ἐνδείξεως (1).

4) Ἀπαγωγή.

Αὕτη ἦν συνοπτικὴ τις διαδικασία ἐπιτερομένη ἔστιν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀττικοῦ Δικαίου καὶ γοροῦσα, κατὰ Πολυδοῦκα. (2), ὅταν τις δυνάμεως διὰ τῆς ἐνδείξεως νὰ καταδιώξῃ τινὰ μὴ παρόντα, τοῦτον παρόντα, καὶ ἐπ' αὐτοφῶρῳ συλλαβῶν, ἀπάγῃ.

Ἀλλὰ τίνα ἔσαν, ἀκριθέστερον ὀριζόμενα, τὰ ἀδικήματα ἐκείνα. ἐφ' ὧν ἐπιτρέπετο ἡ ἐκτακτος αὕτη διαδικασία; Κατ' ἀρχῆς φαίνεται ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ἦν ὅπως οὖν περιορισμένη μόνον ἐπὶ τῶν κακούργων, ὑπὸ τὴν προσηγορίαν τῶν ὁσίων περιλαμβάνων τοὺς τὰ μέγιστα ἀδικούοντας, (3) τοὺς ἀνδροφόνους, τοὺς ἀνδραποδιστάς, τοὺς τοιχωράγους, τοὺς ἱεροσύλους, τοὺς λαποδάτας, τοὺς νοθευτὰς τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν καὶ ἐν γένει τοὺς τοιαῦτά τινα ἀδικούοντας (4). Καὶ ἡ κλοπὴ δὲ

(1) Ἐνδείξις, εἶδος δικῆς, ὅφ' ἦν τοῦς ἐκ τῶν νόμων ἐργαζομένουσιν αὐτῶν ἢ τόπων ἢ πράξεων, εἰ μὴ ἀπέχοντο αὐτῶν, ὑπέχον· πολλοὶ μὲν οὖν εἰσι λόγοι ἐνδείξεως· γνωριμύτατοι δὲ οἱ κατ' Ἀριστοτέλους Δημοσθένους.

Ἐνδείξις ἐστὶν ὄνομα δικῆς κατὰ τῶν θρησκόντων τῆ πόλεως, πολιτείαςθαι δὲ διεγχεροῦντων. Λέγεται δὲ ἐνδείξις καὶ κατὰ τῶν ἀνδροφόνων, ὅταν κατώτων ὅποι μὴ ἔξισται. (Ἀρτοκρατ. Λεξικόν. ἐν λ. ἐνδείξις.)

Μετὰ περὶ τῶν ἀτίμων ὅπως χρεὶ ἐπιτίμουσιν αὐτοῦς εἶται, μετὰ περὶ τῶν θρησκόντων τοῖς θεοῖς ἢ τῷ δημοσίῳ τῶν Ἀθηναίων, περὶ ἔμεψεως τοῦ ὄψλη ματος, ἢ τῆσεως, εἶν μὴ φηρατταμένων Ἀθηναίων τὴν ἄπειαν πρώτων, μὴ ἔλαττον ἐξαιερχίλων, οἱς ἐν δόξῃ κρύβοντο φηροζόμενοι, τότε δ' ἐξίσταν χρηματίζου, καθ' ὅτι ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δοκῇ. Ἐάν δὲ τις ἐκτεσθῇ ἐν τῇ βουλῇ ἢ ἐν τῷ δήμῳ, περὶ οὗ δικαστήριον ἢ βουλῇ ἢ ὁ δήμος κατέχων, εἶν μὲν αὐτὸς ὄφρων ἐκτεσθῇ, πρὶν ἐκτίσαι, Ἐνδείξις ἐν εἶναι κατ' αὐτοῦ, καθάπερ εἶν τις ὄφρων τῷ δημοσίῳ ἢ ἡλιαστῆσιν. Ἐάν δ' ἄλλος ὄφρῳ τῷ ὄφρληκῶσ ἐκτεσθῇ, πρὶν ἐκτίσαι, δημοσία ἔστω αὐτοῦ ἢ οὐσία πᾶσα· εἶ δὲ τις τῶν προέροτων ὄφρ τινι τὴν ἐπιμεροτοσίαν, ἢ αὐτῷ τῷ ὄφρληκῶσ, ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου, πρὶν ἐκτίσαι, εἶμαι ἔστω. (Sum. Petin, Loges Atticæ. lib. 4 tit. 10).

(2) Schoemann, de Comitis Atheniensium. p. 475

(4) Ἐνδείξις ἐστὶ πρὸς τὸν ἄρχοντα ὁμολογοῦμένοσ ἀδικήματος μέτροσ, οὐ κρίσειν, ἀλλὰ τιμωρεῖσ δεομένουσ ὁ δ' ἐνδεικνόμενος ἐν γραμματεῖῳ πρὸς τὸν ἄρχοντα τὴν ἐνδείξιν ἀποφέρει ἴνα ὑπεύθυνος ἢ τῆς ψευδοῦς ἐνδείξεως· καὶ αὕτη μὲν γινεται περὶ τῶν οὐ παρόντων. (Πολυδοῦκ. Ὁμοματ. II, 49).

Ἐάν τις ἀτίμος ὦν, ἢ ὄφρληκῶσ τῷ δημοσίῳ καὶ μὴ ἐκτεκτικῶσ, ἔχρων ἐπιμεροση, τοῦτον ἐνδεικνυστὶν ὁ βουλόμενος τῶν πολιτῶν ὄμοιουσ καὶ τὸν ἀντιποισιόντων πράξεων ἢ τόπων ἀπηγορευμένων τοῦ νόμου, οἶον τὸν ἡταρηκῶτα τῆς ἀγορῆς καὶ τοῦ λέγειν ἐν τῷ δήμῳ· εἰ τὸν κακῶσ λέγοντα τοῦς τετελεστηκότας ἀδικουσ· ἔπειτα τοῦς ἄλοουσ τοῦσιν τινὸς τιμῆσιν οἱ δικαστῆ τῇ χρεὶ παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. (Σουῖδ.).

Κατὰ τῶν θρησκόντων τῷ δημοσίῳ τῆς ἐνδείξεως τὸν βουλόμενον ποιεῖται τῶν πολιτῶν, καὶ εἶν τις ὄφρλη τῇ Ἀθηνῶν ἢ τῶν ἄλλων θεῶν ἢ τῶν ἱππολύμων τινῶ. (Ἀριστοτ. α. Θεοματ. 1326).

Ἐνδείξις ἔστω πρὸς τοῦς θεσμοθῆτας, εἶν τις ἔχρων ὄφρων τῷ δημοσίῳ· οἱ δὲ θεσμοθῆται τοῦς ἐνδεικθῆντας εἰσαγῶσιν εἰς τὸ δικαστήριον. (Δημοσ. α. Τιμοματ. 707).

(2) Πολυδ. Ὁμοματ. II, 49 — Δημοσθ. κ. Ἀριστοματ. § 80.

(3) Ἀνατ. κ. Τιμαρχ. § 94.

(4) Ἀνατ. περὶ φόν. Ἠρώδ. § 10. Δημοσθ. κ. Κόλωνος; § 1. Ἀνατ. κ. Θεοματ. I, § 10 τοῦ αὐτοῦ κατ' Ἀγορατ. § 68.

ἐδίδου χρόαν τῆ ἀπαγωγῆς, διαπραττομένη ἐν καιρῷ νυκτός καὶ οὐστ' ἀνχυρισθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἐν καιρῷ ἡμέρας διαπραττομένης τῆς κλοπῆς, ἐχώρει ἡ ἀπαγωγή, ὅσακις τὸ ἀδίκημα ἐγένετο ἐν τόπῳ δημοσίῳ, ὅσον γυμνασίῳ ἢ λιμένι, ἢ βλακείῳ, ὑπερέβαινε δὲ τὸ κλαπέν τὴν ἀξίαν δέκα δραχμῶν. Κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ τῆς κλοπῆς εἶδη ὁ νόμος ἐξέτιθετο εἰς τὸν κίνδυνον τῆς ἀπαγωγῆς, μόνον ὅποταν ἡ τοῦ κλαπέντος ἀξία ὑπερέβαινε τὰς πεντήκοντα δραχμάς (1).

Ἐπετρέπη ὁμοίως βραδύτερον ἡ ἀπαγωγή καὶ ἐπὶ ἑτέροις ἀδικημάτων ὅπως ὁ δι' ἐκουσίαν φυγῆς ἀποφυγὸν τὴν καταδικῆναι γυνούς καὶ βραδύτερον ἕνευ ἀδείας ὑποστρέφωμ εἰς τὸ πατρῷον ἔδαφος, ἐξετίθετο εἰς τοὺς κινδύνους τῆς ἀπαγωγῆς (2). Καί τοι δὲ οἱ ἐπὶ φόνῳ κατηγορούμενοι καὶ ἀπαρόμενοι ἠδύναντο ἂν τιτάξωσι τὴν ἐνστάσιν ὅτι διὰ μόνης τῆς γραφῆς φόνου ἠδύναντο νὰ καταδιωχθῶσιν, ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις μαρτυρικὰ ὅτι ἐχώρει ἡ ἀπαγωγή ἐπὶ παντός προφανούς φόνου (3). Ἐτι, τῆ ἀπαγωγῆς ἐξετίθετο καὶ οἱ γόστεις (4), οἱ μοιχοὶ (5), οἱ ἀσεβεῖς (6), οἱ σκυοφάνται (7), οἱ διωκόμενοι ἀστρατείας (8) καὶ τὰ τέκνα, τὰ τοὺς ἐαυτῶν γεννητόρας κακοῦντα (9), οἱ μὴ τακτικῶς τὸ μετοίκιον καταβάλλοντες μέτοικοι (10), οἱ γρώμενοι δικαίους, ἅπερ εἶχον ἀπολείπει διὰ τινος καταδικῆς, ἴσως δὲ, κατὰ τινὰ τοῦ Αἰσχίου μαρτυρίαν, καὶ οἱ τοὺς νέους διαρπείροντες (11). Εἰδικὸν δὲ ψήφισμα εἶχεν ἐπιτρέψει τὴν ἀπαγωγὴν κατ' ἐκείνων τῶν πολιτῶν, οἵτινες, πολιορκουμένης στενωῆς τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, κατέλιπον αὐτὴν, καταφυγόντες εἰς Δελφείων (12).

Ἡ δὲ διαδικασία τῆς ἀπαγωγῆς ἐξαινεῖν οὕτως ὁ κατὰ τὴν γρώμενος πολίτης ἐνεχείριζε τῷ ἄρχοντι ἐγγράφον, περιγράφον τὸ γενόμενον ἀδίκημα. Τὸ ἐγγράφον τοῦτο, καλούμενον ἐ-

πίσης ἀπαγωγή (1), ὄφειλε νὰ μνημονεύη κατὰ τῶν, ὅτι ὁ κατηγορούμενος συνελήφθη ἐπ' αὐτοφρόνῳ. Μετὰ δὲ τὴν εἰς τὸν ἄρχοντιον ἄρχοντα ἐγγείρισαν τὴν ἐγγράφου ταύτης καταγγελίαν, οὗτος διέταξεν ἕνα ὁ κατηγορούμενος τελεῖ ἀμείσως ἐν τῇ φυλακῇ, ἐν ἐλίῳ (2). Ἐπετρέπετο ὁμοίως ἐν τισὶ περιπτώσεσι καὶ ἡ διὰ τριπλῆς ἐγγυήσεως ἀποφυλάκισις τοῦ κατηγορουμένου.

Ἡ δὲ ἄρχοντικὴ τοῦ ἄρχοντος ἐν τῇ διαδικασίᾳ κατὰ τὴν ἐπιούκιαν, κατὰ τὰ διάφορα τῆς κατηγορίας εἶδη. Οὕτω, διὰ τοὺς κυρίως λεγομένους κακούργους καὶ γόστεις, ἄρχοντι ἦσαν οἱ ἕνδεκα διὰ τὰς παρὰ τῶν τέκνων κακώσεως τῶν ἐαυτῶν γεννητόρων, ὁ ἐπάωνμος ἄρχων διὰ τοὺς ἀσεβεῖς ὁ ἄρχων βλακείῳ διὰ τοὺς μὴ τὸ μετοίκιον καταβάλλοντας μετοίκους, οἱ πωθηταί, διὰ τοὺς σκυοφάντας καὶ ἑτερά τινὰ ἀδικήματα, οἱ θεσμοθέται. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ἀπαγωγὴ ἐχώρει καὶ ἐνώπιον αὐτῆς τῆς Βουλῆς, διότι ἐν τῷ τόπῳ τοῦ ἐκουσίου ἄρκου, ἦν ἀπὸ τοῦ ἔτους 403. π. Χ. ἀήττου παρὰ τῶν Βουλευτῶν καθ' ἣν στιγμὴν οὗτοι ἐπιλαμβάνοντο τῶν ἐαυτῶν καθηκόντων, ὑπῆρχε καὶ ἡ ἐπομένη φράσις. «Καὶ οὐδέφομαι ἐνδείξαι οὐδὲ ἀπαγωγῆν ἕνεκα τῶν πρότερον γεγενημένων, πλὴν τῶν γεγομένων» (3).

Ἐν δὲ τῇ εἰς τὸν τῷ Δημοσθένει ἀποδιδόμενον Ἄον κατ' Ἀριστοτέλους λόγον ὑποθέσει τοῦ Λιβανίου εὐρίσκατον ἀπαγωγὴν ἱεροσύλου τινὸς ἐνώπιον τῶν Ηρωτάνων ἐπὶ τῶν ἱεροσύλων ὁμοίως κυρίως ἄρχοντι ἦσαν οἱ ἕνδεκα, ὥς ἐδοῦν ἥτερον, ἢ ἡ παρὰ Λιβανίου μνημονευομένη περίπτωση αὐτῆ ἦν ὅλως ἐξαιρετικὴ, ἢ ἡ δόξα αὕτη τοῦ συγγραφέως τοῦτου ἐστὶν ἐσφαλμένη. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲ ὁ Πλάτων φρονεῖ ὅτι ἡ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ἀπαγωγὴ ἐπετρέπετο μόνον ἐν ταῖς περιπτώσεσι τῆς Εἰσαγγελίας (4).

Γενομένης τῆς ἀπαγωγῆς παρὰ τῷ ἄρχοντι ἄρχοντι, οἱ μὲν κυρίως κακούργοι καὶ οἱ γόστεις, εἰ τὸ ἀδίκημα αὐτῶν ἦν φανερὸν καὶ ὁμολογεῖτο καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων, ὑρίσκατο ἀμείσως καὶ ἕνευ οὐδενὸς δικαστικῆς ἀγωγῆς παρὰ τῶν ἕνδεκα τὴν ἐσχάτην τῶν ποι-

(1) Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. § 113—114.

(2) Δημοσθ. κ. Ἀριστοκρ. § 28—31.

(3) Ἀντιφ. φόν. Ἡρώδ. § 9 καὶ ἐπ.

(4) Πλάτων. Μένων § 13.

(5) Αἰσχίν. κ. Τιμαρχ. § 91.

(6) Δημοσθ. κ. Ἀνόστ. § 27.

(7) Δημοσθ. κ. Θεοκρ. § 10.

(8) Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. § 105.

(9) Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. § 17.

(10) Αἰσχ. κ. Ἀριστογ. Α' § 57.

(11) Αἰσχίν. κ. Τιμαρχ. § 43.

(12) Λυκούργ. κ. Λεωκρ. § 121.

(1) Δυσίας κ. Ἀγορατ. § 85.

(2) Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. § 116.

(3) Ἀνδριόδ. π. μυσηρ. § 91 καὶ Telly Corpus juris Athen. ap 79.

(4) Ἀρχαιολογικὸν Λεξικὸν τῶν κ. κ. Saglio καὶ Barenberg.

νων (1) ἐπίσης καὶ οἱ ἀνὲς ἀδείας ἐκ τῆς ζήτησης γὰς ὑποστρέφοντες ἐξήριστοι· οἱ μὲν τὸ μετοίκιον καταβάλλοντες μετοικοὶ ὑπεβιάζοντο εἰς τὴν τάξιν τῶν δούλων καὶ ὡς τοιοῦτοι ἠδύναντο πωληθῆναι. Ἐν δὲ ταῖς πλείστασι τῶν ἄλλων περιπτώσεων, μὴ οὕτως τῆς ποιῆς· ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρισμένης, ὠρίετο αὕτη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου (2). Ἐπίσης παρεπέμποτο ὁ κατηγορούμενος εἰς τὰ δικαστήρια, δάκις ἡμφισβῆσαι τὴν ἀκρίβειαν τῆς ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ ἀποδοδομένης· αὐτῷ πράξις ἢ ἔξιον ὅτι δὲν ὕρισταται τὰς νομικὰς ἐκείνας ἀνικανότητας, διὰ τὴν παράθεσιν τῶν ἐποίων κατηγορέετο, ὡς λ. χ. ὅτι δὲν ἦτον ἀτιμος ἢ ἐξόριστος. Ὁ δὲ κατηγορος, ἡττώμενος ἐν τῇ δίκῃ, προσετιμῆτο χιλιάς δραχμαῖς (3).

Ἡ ἀπαγωγὴ ἠμοιάζει ἀληθῶς ἐν πολλοῖς τῇ ἐρηγήσει καὶ ἐνδείξει, διαφέρει ὅμως οὐσιωδῶς ἀμφοτέρων. Οὕτω κατὰ τὴν ἐρηγήσει ὁ κατηγορος ἀντὶ τὴν προσαγγῆ τὸν κατηγορούμενον ἐνώπιον τοῦ ἄρχοντος, μετεκαλεῖτο τὸν τελευταῖον τοῦτον ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ ἀδικήματος, ὅπως συλλάβῃ τὸν δράστην κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἔνοιαν ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατ' Ἀνδροτίανος λόγῳ αὐτοῦ (4) συνίστησι τὴν ἀπαγωγὴν ταῖς ὁμοιοτησίαις εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἰδίων δυνάμεων. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ ἄρχων ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ εἶχε καὶ τὸ δικαίωμα τῆς κατ' οἶκον ἐρεύνης. Ἡ δ' ἐνδείξις, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐρρήθη, ἦν ἀπλῆ τις καταγγελία γινομένη εἰς τὸν ἀρμόδιον ἄρχοντα ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ, ὅστις καθ' ἣν στιγμὴν εἶδε πρακτόμενον τὸ ἀδικημα οὐκ ἔδυνάθη ἢ οὐκ ἠβουλήθη συλλαβεῖν τὸν ἔνοχον· αὕτη τοῦλάχιστον φαίνεται ἢ ἔρρηκτα ἐρμηνεῖα τοῦ ἄνωθι παρατεθέντος σχετικοῦ τοῦ Πολυδεύκου, χωρίου, λέγοντος ὅτι ἡ ἀπαγωγὴ ἐφαρμόζεται ὅταν ὁ ἔνοχος ἦναι παρών, ἢ δὲ ἐνδείξει, ὅταν ἦναι ἀπών (5).

5). Φάσις (6).

Οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ σκοποῦσα τὴν ἐπανώρθω-

σιν τῆς εἰς τὰς προόδους τῆς πολιτείας γενόμενης βλάβης γραφῆ, δι' ἧς ἐκολάζοντο οἱ λαθρέμποροι, οἱ ἀσοκύντες ἐμπορεῖαν πραγμάτων ἀπηγορευμένων ἢ ἐκτὸς συναλλαγῆς, οἱ περὶ τὰ ναυτιλιακὰ δικαιοῦματα ἐξκαταντῶντες καὶ οἱ εἰς ἐτέρους λιμένας, ἐκτὸς τοῦ τῶν Ἀθηνῶν, μεταφέροντες οἰκητρά. Συνήθως ἐν τῇ πράξει ὁ κατηγορος ἐκέρδιαινε τὸ ἦμισυ ἐκεῖνου, οὕτως ὠριεῖτο τὸ δημόσιον. Ἡ φάσις ἐχώρει ἐπίσης, καθ' Ἀρποκρατίαν, καὶ κατὰ τῶν ἐπιτρόπων, τῶν μὴ ἐκμισθούτων ποσῶς, ἢ ἐλάττονος ἢ κατ' ἄξιαν ἐκμισθούτων τῶν οἰκον τῶν ἐπιτροπευομένων. Λίαν δ' ἄπορον φαίνεται ἡμῖν πῶς ἐγκριτος Γάλλος νομολόγος τῶν συγχρόνων, ὁ πρὸ μικροῦ ἀποθῶσας καθηγητῆς τῆς ἐν Στρασβούργῳ Νομικῆς Σχολῆς Κ. Έσβαχ, φρονεῖ ὅτι ἀτόπος ὁ Δημοσθένης ἐν τινι τῶν δικανικῶν αὐτοῦ λόγων καλεῖ γάσω τὴν γραφὴν ἐπιτροπῆς κατὰ τοῦ δολίου ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνος. Νομίζομεν ὅτι ἡ σφραγίστα μαρτυρία τοῦ Ἀρποκρατίαν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Πολυδεύκου, ἔρητῶς ἀμφοτέρων μνημονεύοντων τῆς περιπτώσεως τῶν περὶ τὴν περιουσίαν τῶν ὀρφανῶν ἐξαμαρτανόντων ἐπιτρόπων, ὡς ὑπαγομένων τῇ διαδικαστικῇ ταύτῃ, δύνανται νὰ ἄρῃ πᾶσαν περὶ τούτου ἀμφιβολίαν (1).

ματος, ὅταν τις ἀποραίνῃ τι τῶν δημοσίων ἐχοντά τινα μὴ πριέμενον, λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὀρφανικῶν οἴκων· ὅτε γὰρ μὴ ἐκμισθῶσιν οἱ ἐπιτροποὶ τὸν οἶκον τῶν ἐπιτροπευομένων, φαίνει αὐτοῖς ὁ βουλομένος πρὸς τὸν ἄρχοντα, ἵνα μισθῶθῃ. φαίνει δὲ καὶ εἰ ἐλάττονος ἢ κατὰ τὴν ἄξιαν μεμίσθωται. (Ἀρποκρ. ἐν λ, φάσις).

• Φάσις ἐστὶ καὶ τὸ φαίνει τοὺς περὶ τὰ μεταλλα ἀδικούντας ἢ περὶ τὸ ἐμπόριον κακοσφροντας, ἢ περὶ τὰ τέλη, ἢ τῶν δημοσίων τι νενοσιμμένους, ἢ συκοφαντοῦντας ἢ περὶ τοὺς ὀρφανούς· ἐξαμαρτανότας· κοινῶς δὲ φάσις καλοῦνται αἱ μνησῆσι τῶν λαθανόντων ἀδικημάτων· εἰδῶσαν δ' ἐν γραμματεῖα γραφάντες τὴν φάσιν, τὰ θ' ἐαυτῶν καὶ τὰ τοῦ κρινομένου ὀνόματα προσγράφοντες καὶ τίμημα ἐπιγραφόμενοι· οἱ δ' ἄρχων παραδίδωσι τὴν κρίσιν δικαστηρίῳ καὶ τὸ μὲν τιμηθῆν γίνεται τῶν ἀδικουμένων, εἰ καὶ ἄλλοι ὑπὲρ αὐτῶν φαίνονται· ὁ δὲ μὴ μεταλαβῶν τὸ πέμπτον μέρος τῶν φήρων τὴν ἐπωθελίαν προσφιλῶσιν. Εἰσάγεται δὲ τὰς μὲν ἐντὸς χιλίων εἰς ἕνα καὶ διακοσίου, τὰς δὲ ὑπὲρ χιλίας εἰς ἕνα καὶ τετρακοσίου. Λεὶ δὲ καὶ κλητῆρας προσεπιγράφεται τὸν φαίνοντα, οἱ εἶσι μάρτυρες. (Πολυδ. Ὀνομαστ. II, 47—49).

(1) Hesbach, introduction générale à l'étude du droit.

Ἰδού καὶ οἱ περὶ φάσεως σωζόμενοι νόμοι. ὡς

(1) Πολυδ. Ὀνομαστ. II, 402.

(2) Ἀντιφ. περὶ φόν. Ἡρώδ. § 10.

(3) Δημοσθ. κ. Ἀνδροτ. § 302. Αἰσχίν. κ. Τιμοκρ. § 113.

(4) Δημοσθ. κ. Ἀνδροτίαν. § 26.

(5) Πολυδ. II, 50.

(6) • Φάσις λέγεται μὲν καὶ αἱ δημοσίου ἐγκλή-

6) *Εισαγγελία.*

Αὕτη ἦν ἡ σπουδαιότητα τῶν ἐν Ἀθήναις δημοσίων δικῶν, εἰσαγωγέμεν ἄλλιστα διὰ τὸν λόγον τούτων οὐχί εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια, ἀλλ' εἰς τὴν βουλὴν ἢ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Εἰσήγητο δὲ εἰς τὴν πρώτην τῶν καθ' ἑκάστην Πρωτανείαν συγκροτουμένων τεσσαρῶν ἐκκλησιῶν, τὴν καὶ *κυρία* καλουμένην. Δύο χωρία τοῦ Πολυδούκου φαίνονται πῶς ἀντιμαχόμενα ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τῶν εἰς τὸν δῆμον τὰς εἰσαγγελίας εἰσαγόντων, διότι ἐνῶ δὲ συγγραφεὺς οὗτος ῥητῶς λέγει, ὅτι οἱ θεσμοθεταὶ τὰς Εἰσαγγελίας εἰσαγγέλλουσιν εἰς τὸν δῆμον (1), ἔλλογον περαιτέρω προστίθουν ὅτι καὶ ἐν τῇ κυρίᾳ τῶν ἐκκλησιῶν τὰς Εἰσαγγελίας ὁ βουλούμενος εἰσαγγέλλει. (2). Πρὸς συμβιβασμὸν τῶν κατὰ τὸ φαινόμενον ἀντιμαχόμενων τούτων χωρίων παραδεχόμεθα τὴν παρὰ τοῦ σοφοῦ Σχομάννου ἐν τῇ *de comitiis Atheniensium* περιπουδᾶσθαι αὐτοῦ πραγματεῖα διατυπωθεῖσαι ἐξήγησιν (3). καθ' ἣν δέον ὑπονοῆσαι οἱ πρῶτον ὁ μνηστὴς ἐπορεύετο εἰς τοὺς θεσμοθέτας, ἐρωτῶν, πότερον, εἰς αὐτοὺς ἢ πρὸς τινὰ τῶν συναρχόντων ἔπρεπε ν' ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀδικήσαντος. ἢ εἰσαγγελίαν νὰ εἰσαγάγῃ. Ἐὰν δὲ οὗτοι ἐνέκρινον τὴν εἰσαγγελίαν, τότε ἠδύνατο ἢ οἱ θεσμοθεταὶ αὐτοὶ ἢ ὁ μνηστὴς ν' ἀνακοινώσῃσι τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν δῆμον.

Ἡ κατ' εἰσαγγελίαν διαδικασίᾳ δὲν φαίνεται ἀμοιροῦσα καὶ τυπικότητος τινας, διότι

κατὰ τινὰ μαρτυρίαν τοῦ ἀρχαίου σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους, ὁ κατηγορούμενος ἀπελυγεῖτο κατεχόμενος ἑκατέρωθεν (1).

Τρία δὲ ἦσαν καθ' Ἀρποκρατίαν εἶδη Εἰσαγγελίων (2). Τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ δημοσίων ἀδικημάτων, μὴ ἐπιδεχομένων ἀναβολῆν, ἐφ' οἷς μῆτε ἀρχὴ ἦν, μῆτε νόμοι, καθ' οὓς ἔδει γενέσθαι τὴν εἰσαγωγὴν, ἀλλ' εἰς τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον ἡ πρώτη διαδικασία ἐγένετο· ἐν δὲ τῇ πρώτῃ τάτῃ τῶν εἰσαγγελίων κατηγορῆς ἦν καὶ τούτο τὸ ἴδιον, ὅτι τῷ μὲν κατηγορουμένῳ ἠτήθηεντι, μέγιστα ζημίαι ὑπέκειντο, ὁ δὲ κατηγορῶν καὶ μὴ νικῶσας, οὐδὲν ἐξημιούτο, πλην ἂν μὴ μετελάμβανε οὐδὲ τοῦ πέμπτου τῶν ψήρων, ὅποτε δυνάμει τοῦ ἐπιπασῶν τῶν γρασῶν κρατοῦντος γενικοῦ κανόνος, ἐξέτινε χιλίας δραχμῆς (3). Ἐκ τῶν εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπαγομένων εἰσαγγελίων ἐπιφανέσταται εἰσὶν ἡ κατὰ τῶν ἐν Ἀργινοῦσας νικησάντων στρατηγῶν (4), ἡ κατ' Ἀλαβειᾶδου, ὡς ἀκρωτηριάσαντος τοῦ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐρμᾶς (5), ἡ κατ' Ἀντιφώντος, Ἀρχεπολέμου καὶ Ὀνομακλήους, ὡς προθεμένον παραδόναι τὴν πόλιν τοῖς Σπαρτιάταις (6), ἡ κατὰ Λεωκράτους ὑπὸ τοῦ ῥητορος Λυκούρ-

(1) Telfy. Corpus juris Attici. ἰρ. 844.

(2) Εἰσαγγελία δημοσίας ὁδῶν ὀνομαί ἐστι τρία δὲ εἶναι εἶδη εἰσαγγελλῶν· ἡ μὲν γὰρ ἐπὶ δημοσίοις ἀδικήματι μέγιστοι καὶ ἀναβολῆν, μὴ ἐπιδεχομένοι, ἐφ' οἷς τῷ μὲν πρῶτον, ἐὰν ἀλλῶ μείνῃσι ζημίαι ἐπίκεινται, ὁ δὲ δίκων, ἐὰν μὴ ἔλθῃ, οὐδὲν ζημιούται, πλην ἂν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήρων μὴ μεταλάβῃ, τότε χιλίας ἐπίκειται· ἑτέρα δὲ εἰσαγγελία λέγεται ἐπὶ ταῖς κινώσεσιν. αὗται δὲ εἰσι πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ τῷ δίκωντι ἀξίμοι, καὶ μὴ μετελάδοι τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήρων· ἄλλη δὲ εἰσαγγελία ἐστὶ κατὰ τῶν διατητῶν· εἰ γὰρ τις ὑπὸ διατητῷ ἀδικηθῇ, ἔξεισι τούτων εἰσαγγέλλειν πρὸς τοὺς δικαστὰς. (Ἀρποκρατίων ἐν λ. εἰσαγγελία.)

(3) Ἡ τελευταία αὕτη τοῦ Ἀρποκρατίωνος δοξᾶ φαίνεται ἀντιμαχομένη πρὸς χωρίον τοῦ Ἰσαίου (περὶ κλήρ. Πύργου 317), διότι ἐφ' ἑκάτῃ τῶν πρῶτων ὁ κατηγορῶς προσετιμᾶτο χιλίας δραχμῆσι, μὴ μεταλαχῶν τουλάχιστον οὐδὲ τοῦ πέμπτου τῶν ψήρων, κατὰ τὸν τελευταίον·

«Ὅστε ἐπιτιμῶν ταῖς πρὸς τὸν ἄρχοντα εἰσαγγελίας ἐπίσταν, οὐ δ' ἐάν οὐδ' ἐμὲ ἂν τῶν ψήρων οἱ εἰσαγγεῖσι οὐδέματα τίθεται τῶν εἰσαγγελλῶν.» δὲον λοιπὸν νὰ θεωρηθῶμεν αὐτὴν ἀναφερομένην εἰς τὸ δεύτερον τῶν εἰσαγγελλῶν εἶδος, ἐπὶ δὲ τοῦ θέματος τούτου ὁ Ἀρποκρατίων συμφωνεῖ πληρέστατα τῷ Ἰσαίῳ.

(4) Ξενοφ. Ἑλλην. Ἱστορ. Α, καὶ ἐπ.

(5) Ἀνδοκίδ. π. μυστηρ. 3.

(6) Ψευδο-Πλουταρχ. Βίοι Δέκα Ῥητόρ. Ἀντιφ. 2.

εὐρίσκομεν αὐτοὺς ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Σαμουὴλ Πατίτου. *Leges Atticae*, lib. 5 lit 5

• Εἰάν τις Ἀθηναῖων ἐμπόρων ἢ ναυκλήρων ἄλλοθι που σιτηγήσῃ, ἢ Ἀθήναζε, κατὰ τούτων φάσσει· εἶναι. • ἐδ. γ.

• Τὸν φαινόντᾳ τινὰ τῶν ἐμπόρων ἢ ναυκλήρων Ἀθηναίων, ὡς ἐτέρωσῃ ποι καὶ μὴ Ἀθήναζε σσιτηγικότα, τὰ ἡμίσεια τῶν φανθέντων λαβεῖν. • ἐδ. δ.

• Μὴ φαίνεν, εἰ μὴ πιστεύει τις αὐτῷ δεῖξιν ἐν τοῖς δικασταῖς, τὰ γεγενημένα, περὶ οἷσι ποιεῖται τὴν φάσιν. • Εἰάν δὲ τις παρ' αὐτᾷ ποιῇ τῶν συκραντούτων, ἐνδεῖξιν αὐτῶν εἶναι καὶ ἀπαγωγῆν. • ἐδ. ε.

• Εἰάν τις τινὰ φήνας ἢ γραφάμενος γραφὰς, μὴ ἐπέξῃ, ἢ ἐπέξῳ, μὴ μετελάβοι τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήρων, χιλίας ἀποτίνεν καὶ τὸ λοιπὸν μὴ φαίνεν, μηδὲ γράφεσθαι, μηδ' ἀπάγειν, μηδ' ἐρηγεῖσθαι. • ἐδ. ς.

(1) Πολυδ. II, 87.

(2) Πολυδ. II, 95.

(3) Ἐν σελ. 205.

γού (1). Κατὰ δὲ τὴν νόμον ἔδωκατο πᾶς τις εἰσαγγέλλειν καὶ τοὺς στρατηγούς τοὺς θεινὰ ποιούντας καὶ κατὰγοντας τὰ πλοῖα τῶν συμμάχων (2).

Δεύτερον δ' εἶδος εἰσαγγελίων, καθ' Ἄρποκρῆτιον, ἦσαν καὶ ἐπὶ τῶν κακώσεων τῶν ὑπὲρ τὴν προστασίαν τῆς πολιτείας τεθειμένων προσώπων, ὡς ἐπικληρῶν, ὄρκων καὶ γυνώνων, γινόμενων παρὰ τῷ ἄρχοντι καὶ ὅλως ἀξίωμα τοῦ ἐνάγοντος, ἔστω καὶ μὴ μεταλαμβάνει μὴδὲ τοῦ πέμπτου τῶν ψήφων. Αἱ εἰσαγγελίαι αὗται ὁμοίαιον κατὰ πάντα περίπου πρὸς τὰς συνήθεις δίκας, ἐκτὸς μόνον ὅτι αἱ συζυγίαι ἐρίνοντο ἀνεὺ ὕδατος, ἦσαν τοῦτέστιν ὅλως κατὰ τὴν χρόνον ἀπερίοιστοι, ὃ δὲ ἄγχιον ἢ ὅλως ἀξίωμα τοῦ διώκοντος.

Τρίτην δὲ τῶν εἰσαγγελίων κατηγορίαν ἀπατέλων καὶ κατὰ τῶν δικητικῶν, ὑπὸ τῶν πρῶτῶν αὐτῶν ἀδικηθέντων ἐπιβόρουνται.

Κατὰ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν παρὰ Βουκρίου ἀπαντώντων, εἰσαγγελίαι ἐρίνοντο ἐπὶ εἰς τὴν βουλήν, ἂν τις ἤδικοι περὶ τὰ ἐν τοῖς νεωρίοις (3).

(1) Λυκούργ. κ. Ἀττικῶ. Α. 3.

(2) Σουωὶλ Πενίτου, Logos Atticus lib. 3 c. 1. 7.

(3) Boeckh, Econom. Polit. des Athéniens, vol. III, p. 540 τῆς γαλῆς μεταφρ.

Ἰσὰν παραδείγματα εἰσαγγελίων εὐρήναι παρὰ Schumann, de comitiis Atheniensium p. 190 199.

Ἄν θεωροῦμεν περὶ τὴν παλαιοὺς καὶ τῶν ἐπομένων περὶ εἰσαγγελίων μαρτυριῶν.

Δεῖ τὰς εἰσαγγέλλας γίνεσθαι, ἂν τις τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καταβῆ, ἢ γὰρ τοιαύτη αἴτια οὐ παρὰ δέχεται σαφῆς, ἀλλ' ἄρα οὐδένου, ἀλλ' ὑπομυσταίον, ἀλλὰ τὴν ταχίστην αὐτῆς, δεῖ εἶναι ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἢ συνήθει ἐπὶ τῶν καταβῶν τοῦ δῆμου ἢ ἐπιβόρῳ συζυγίῳ, ἢ ἐν τοῖς πόλει τὰ προῖον, ἢ ναὺς ἢ πεζοὺς ἢ ναυτικῶν στρατιῶν, ἢ ἄλλων ὀνομαζομένων τῶν ἐπιβόρων τῶν Ἀθηναίων χορηγία λαμβάνοντων (Ἐπιβόρ. ὑπὲρ Εὐδίνου, 7).

Εἰ ὀδῶν τις ἀδικεῖται ἢ ἄρχον ἢ βῆρον εἰ, τὴν βουλήν εἰσαγγέλλει δέδοται κατ' αὐτοῦ, ὅν μὲν ἄλλα ἀδικεῖται, ἢ βουλή ποιεῖ καὶ ἴσμεν, ἐπιβόρων, ἢ δὲ μείζον, παραβῶν δικαστηρίῳ. Ἐρίνοντα δὲ καὶ εἰσαγγέλλει κατὰ τὸν καταβῶν τῶν δῆμον βεβαίον ἢ μὴ τὸ ἄριστα τῶν δῆμον λεγόντων ἢ πρὸς τοὺς πολεμίοις ἀνεὺ τοῦ πρηφῆ, καὶ ἀπειθῶντων ἢ προδόντων υἱοῦσιν ἢ στρατιῶν ἢ ναυῶν.—Πολυδ. ὄνομαζ. II, 51—52.

Ἐὰν τις τὸν δῆμον ὑποσφόμενος ἐξαπατήσῃ, εἰσαγγέλλειν εἶναι περὶ αὐτοῦ.— Λημοσθ. π. Τιμοθ. 1204.

Ὅπουσι Ἀθηναίων κατ' εἰσαγγέλλαν ἐπὶ τῆς βουλῆς ἢ ναὺς εἶναι ἐν τῷ δεσποτικῶν ἢ τοῖς λοιποῖς καταβῶν, παραβῶν ἢ κατὰγοντων αὐτῶν τοῖς θε-

ταῖς εἰσαγγέλλας, τὰς προβόλους καὶ τὰς μη νόσεις ἀνεάρινον οἱ Πρωτάνεις.

Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων παρὰ τὴν ἐπιβῶν ἐκταθῆναι τὸν τύπον τῆς εἰσαγγελίας, ὡς εὐρίσκουμεν αὐτὸν παρὰ Πλουτάρχου ἐν βίῳ Ἀλικυδίδου. ΚΒ'.

«Θεσσαλὸς Κίμωνος Ἀλικυδίδης Ἀλικυδίδην «Κλεινὸς Σακρωβῶνδην εἰσαγγέλλειν ἀδικεῖν ὁπερὶ τῷ θεῷ, τὴν Δήμητρα καὶ τὴν Κόρην, «ἀπομυσμένον τὰ μυστήρια καὶ δεικνύοντα «τοῖς αὐτοῦ ἐκτίροις, ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς ἐκτου, «ἔχοντα στολὴν οἶον περὶ ἱεροράντης ἔχον δεικνύοντα τὰ ἱερὰ καὶ ὁμοίοντα αὐτὸν μὲν ἱεροράντην, Πολυτίωνα δὲ δολοφόνον κήρυκα «δὲ Θεόδωρον Φραγκίαν, τοὺς δ' ἄλλους ἐπιβόρους «φοῦς μύστας προσκαρῶντα καὶ ἐπόπτας «παρὰ τὰ νόμιμα καὶ τὰ καθεστρακῆτα ὑπὸ τ' «Εὐμολιπιδῶν καὶ κήρυκων καὶ τῶν ἱερῶν τῶν «εἰς Ἐλευσίνας.»

Καὶ οὕτω μὲν ἔχει τὸ ψήφισμα, εἰς ὃ ἐπισυνάπτει ὃ ἐκ Χαριεωνίας φιλόσοφος ταῦτα: «Ἐρῶ «μην δ' αὐτοῦ καταγόντας καὶ τὰ χρήματα δι- «μεύσαντας, ἐπὶ καταρῶσθαι προσεψήφισαντο «πάντας ἱερεῖς καὶ ἱερέας, ὧν μόνον ὀρεῖται Θεα- «νὸς τὴν Μένωνος Ἀγρωκλήθην ἀντεπειν πρὸς «τὸ ψήφισμα, φράσκουσιν εὐχῶν οὐ καταρῶν «εἰρέσκων γαγονέντων».

συνήθεις ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ κατὰ Πρωτανέαν, κατὰ τὸν εἰσαγγελλικὸν νόμον». (Λημοσθ. κ. Τιμοθ. 720).

Τοὺς Πρωτάνεις προγράφει τῆς εἰσαγγελλέντης τὴν κρίσιν. Γενουμένης δὲ τῆς κρίσεως ἐν τῇ βουλῇ, καὶ ἀποδοθέντος λόγου ἑατέρῳ, κρούθων διαφρῆζονται οἱ βουλευταί, ἢ βουλή ἀδικεῖ καὶ ἔπειτα διακρίνοντα ἢ βουλή, μύστας ὃ καταρῶν παρὰ τὴν ἱερασίαν κατὰ πεινακουλίας, ὅπου ἐστὶ κοινὰ κατὰ τὸν νόμον». (Λημοσθ. κ. Εὐεργ. καὶ Μνησίβουλ 1152).

Κρινέσθωνται εἰς τὸν δῆμον οἱ εἰσαγγελλέντες, κατὰ τὰ ἔκτατα δημομαθῶν τῆς ἑτέρας τῶν μερῶν, ἐνός μὲν ἐν τῷ ἑτέρῳ ἐστὶν κατὰ τὸν νόμον καὶ διαφρῆζονται, ἐὰν τε ἀδικεῖται δικαίως, ἐὰν τε μὴ, ἑτέρου δ' ἐν τῷ καταρῶσθαι, ἑτέρου δ' ἐν τῷ ἀπολογηθῆσθαι. (Ξενοφ. Ἑλλ. Ἱστορ. I, 7, 23).

Ὅταν μὲλλουσιν οἱ δικασταὶ διαφρῆζονται καλεῖσθαι τὸν γραμματεῖα ὑπαγαγόντα τὴν τε εἰσαγγέλλαν καὶ τὸν νόμον τῶν εἰσαγγελλικῶν καὶ τὸν ἄρκον τῶν Ἠλιατικῶν. (Ἐπιβόρ. ὑπὲρ Εὐδίνου 42).

Ἄξια ἐπιγνώσεως ἐπὶ τοῦ προσημειωθέντος ἐστὶ καὶ ἡ τῶ ἐν Ἀθῆναις σοφοῦ καθηγητοῦ Κ. Β. Οἰκονομίδου σύνοψις ἀλλ' ἀρίστη περὶ εἰσαγγέλλας τοῦ Ἀττικῶ δικαίου πραγματεῖα, ἀναγνωσθῆτα ἐπὶ 1839 κατὰ τὴν εἰς τὴν Πρωτανέαν τοῦ ἑτέρου Πανεπιστημίου ἀνάβαντα αὐτοῦ Ὅρα ἐστὶ καὶ G. Perrot, Essai sur le droit public et privé de la Républ. Athénienne p. 34, καὶ ἐπ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι διὰ τοῦ τῆς εἰσαγγελίας τύπου κατεδιώκοντο ἰδίως τὰ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς νομικῇ γλώσσῃ ὑπὸ τὴν προσηγορίαν τῶν ἀδικημάτων τῆς *εσχίτης προδοσίας* (*haute trahison*) διακρινόμενα. Ὅπως καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπὶ περιομοίων περιπτώσεων ἀνάγκη ἀπαραιτήτως μεγάλης περὶ τὴν ἐνέργειαν σπουδαίᾳ, ἵνα μακτιωθῶσι τὰ τῶν ἐνόχων προθέσεων ἀποτελέσματα, οὕτω καὶ παρ' Ἀθηναίους ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀδικημάτων ὁ βουλοόμενος τῶν πολιτῶν εἶχε τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθήκον νὰ γνωστοποιῇ διὰ τῆς συντομοτέρως ὁδοῦ τῆ πολιτείας τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον. Ἐν τισὶ δὲ περιπτώσεσιν ἤπτονος σημασίας ἤδυνάτο καὶ αὐτὴ ἡ βουλή νὰ περᾶν τὴν δίκην ἐπιβάλλουσα πρῶτον ποσότητος οὐχὶ μείζονος τῶν πεντακοσίων δραχμῶν, ὅπου ὡς γνωστὸν, ἦν κατὰ τὸν νόμον κυρία.

Ἡ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου ἐκδικασίς αὕτη τῶν εἰσαγγελιῶν ἦν ὅπωςδῆποτε ἐκτακτικὸν μέτρον, ὃ τινι μόνον ἐν σπουδαιοτάταις ἔχρωτό οἱ Ἀθηναῖοι περιπτώσεσι, θεωρουμένη ὡς οἰονεῖ τι πολιτικὸν τόλμημα. ἐπ' ὃ οὐχὶ σπανίως καὶ μετεμέλοντο, ὡς συνέθη ἐπὶ τῆς δίκης τῶν ἐν Ἀργινοῦσαις στρατηγῶν. Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις τὸ Κοινοβούλιον ἢ ἡ Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων παρὰ πολλοῖς τῶν συναγματικῶς πολιτευομένων ἔθνῶν περιεβλήθη ἐπὶ τῶν τοιούτων περιπτώσεων διὰ δικαστικῆς ἀρμοδιότητος, μετασχηματιζόμενον δὲ ἔστιν ὅτε εἰς δικαστήριον πρὸς ἐκδικασίαν ὠρισμένων πολιτικῶν πράξεων καὶ ὠρισμένων δημοσίων προσώπων δύναται διὰ τῶν πανηγυρικῶν αὐτοῦ ἀποφάσεων νὰ προλαμβάνῃ ἢ μὴ προληφθέντα νὰ πατάσῃ αὐστηρότατα τὰ σὺδάρᾳ ἐκείνα πολιτικὰ ἀδικήματα τὰ ὑπὸ δημοσίων ἀνδρῶν κατὰ τῶν καθεστῶτων τολμώμενα. Ἐὰν δὲ τὸ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τοῦ προκειμένου κρατήσαν σύστημα μειονεκτῆ ἴσως ἐν πολλοῖς τοῦ νεωτέρου, ὡς παρέχον πολλάκις βράβην πρόχειρον εἰς τὰς ἐκ τοῦ παρεχόμενου βράβης τοῦ πλήθους τὴν ζῶαν τῶν ἐπιφανεστέρων τῆς πολιτείας ἀνδρῶν, μὴ ἐν τῇ πολιτικῇ ἱστορίᾳ τῶν μᾶλλον εἰς τὸν πολιτισμὸν προηγμένων νεωτέρων ἔθνῶν δὲν ἀπαντῶσι παρεδείγματα τόλμηρᾶς παραβάσεως καὶ αὐτῶν τῶν ἀπλουστάτων καὶ στοιχειωδωστάτων ὑπαγορευόμενων τῆς αὐστηρᾶς δικαιοσύνης, καὶ τοῦτο οὐχὶ παρὰ τῶν πολλῶν, τοῦ σύγκλυδος ὄχλου, δικαζόντος ὡς ἀνοκτατον καὶ ὑπέρτατον τῆς πατριδῆς δικαστήριον, ἀλλὰ παρὰ Σωμάτων καθεστηκότων, ἐν οἷς με-

τεῖχον οἱ ἐπὶ γένει καὶ πλούτῳ καὶ παιδείᾳ ἄριστοι καὶ ἐπιφανέστατοι τῶν πολιτῶν; Δὲν ἐννοοῦμεν βεβαίως διὰ τῶν λέξεων τούτων, ἀπαγε! νὰ ἐλαττώσωμεν τὸ παράπαν τὴν εὐθύνην καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κακουργήματος, ὅπερ ὁ παρᾶρρος καὶ διεσφραγμένος ὄχλος τῆς μεγαλωσύμης ἐκείνης πόλεως ἀίσχιστος ἐξαγλωγοῦς ἐπόμεινος, (ἐτοίμοις πανταχῶς καὶ πάντοτε νὰ σῆσται διὰ τῆς σοκαριστικῆς τοῦ σκαῖου καὶ ἀποτρόπαιον αὐτῶν κράτος ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν τυγχόντων ἀντιφρονούντων αὐτοῖς) διέπραξε, ποτιζῶν τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Φωκίωνα τὸ κώνειον, ἢ ἀειβῶν διὰ σαλτηροῦ θανάτου στρατηγούς, οὓς ὠρεῖται μᾶλλον στεφανώσαι τῷ ἀμυράντῳ τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ χάριτος στεφάνῳ; ἀλλὰ δὲν ἀμυράντομεν, νομίζομεν, πρὸς τὴν ἀλήθειαν παρεπρόντας ἀπλῶς, ὅτι οὐδαμῶ ἴσως τὰς ἱστορίας τοῦ Σωκράτου τούτου καὶ πολλάκις τῆς εὐθύτητος ἐκτραπέντος λαοῦ ἀνευρίσκομεν παρεδείγματα καλύπτον ὑπὸ νομικῶς τινος τύπου; τοσαύτην ἀδικίαν, ὅσαν ἐν μὲν τῇ Ἀγγλίᾳ ἡ δίκην τοῦ Στρατηγόρου, ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ ἡ τοῦ ἀνοχλοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ ἐκαταδεκάτου καὶ ἡ τῆς συζύγου αὐτοῦ (ἵνα παρελπίσωμεν πλείεστα ἕτερα τῆς τρικυμώδους ἐκείνης ἐποχῆς παρεδείγματα,) καθ' ἃς οὕτε ὁ πεπωκὼς ὑπουργός, οὕτε ὁ κατὰ τὰ ἄλλα ἀγαθὸς καὶ φιλόπαιδος ἐκείνος μονάρχης, οὕτε ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἠδυνήθησαν νὰ τύχῃσι παρὰ τῶν περωτισμένων ἐκείνων ἀλλ' ἐμπαθεστάτων ὑπαγούρων, αἵτινες ὀλόκληροι εἶχον μετασχηματισθῆ, οὐχὶ εἰς δικαστήρια, ἀλλ' εἰς ἀκαμπτους καὶ σαλτηρούς, καὶ φιλικούς καταγέροντας, τῶν ἀπλουστάτων ἐκείνων περὶ τὴν ὑπερᾶσπισιν μέσων, ἅπερ ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν λίαν γενναιοφρονῶς ἐπεδαφίλεισε καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀρχηγούς τῶν τετρακοσίων καὶ τῶν τρικοσίων, εἰς αὐτοὺς τοὺς Κριταῖς, Ἐρατοσθένεις καὶ Ἀντιφρόντας, οἱς πληροστάτα ὡς γνωστὸν ἐπετρέπη ὑπερᾶσπισις καὶ ἡ πρὸς αὐτῶν σσστηρίαν ἐπιπέλασις αὐτῶν ἐκείνων τῶν νόμων, οὓς οὗτοι, ἔχθροι ἀμειλίχῳ τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἀποδειχθέντες καὶ ἀίσχιστα ἐν τῷ δημοσίῳ αὐτῶν βίῳ διαπραξάμενοι, ἐπεπρόβησαν νὰ καταλύσωσι διὰ τῶν φόνων καὶ τῶν βίαιοπραγιῶν, διὰ τοῦ δόλου καὶ τῆς διαφθορᾶς.

7). Παράδειγμα (1).

Αὕτη φράσεται ὡσα οἰονεῖ προπαρρακευα-

(1) Ἡ φράση ἐστὶν ἐκ τῶν παρὰ τὴν ἐκ-

στική τις τῆς προηγούμενης. Πρὶν ἢ δπλ. εἰείρη δ' κατήγορος τὴν εἰσαγγελίαν, ἰδίᾳ κατὰ τινος τῶν ἐν τῇ πόλει μέγα δυνάμενον ἢ πρὸς τὸν δῆμον κακῶος δικαίμενον, θέλων νὰ βολιδοσκοπήσῃ, οὕτως εἰπεῖν, τὰς διαθέσεις τοῦ δήμου καὶ ἐπομένως ἐκτιμῆσῃ ἐκ τῶν προτέρων κάλλιον τὰς πιθανότητας τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀγῶνος, ἤπειτα ὅπως ἡ Ἐκκλησία ἀποφανθῆ διὰ χειροτονίας ἐπὶ τῆς ἀναμιμνήτου; τῆς κατηγορίας ἢ δὲ χειροτονία ἐχώρει οὕτως. Λέγοντος τούτου τοῦ κήρυκος «ὅτω δ' δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα δοκεῖ ἀδικεῖν ἀράτω τὴν χεῖρα», οἱ θέλοντες ἐξέτεινον τὰς χεῖρας (καταχειροτονία) εἴτε πάλιν λέγοντος τοῦ κήρυκος «ὅτω δοκεῖ μὴ ἀδικεῖν ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ἀράτω τὴν χεῖρα» οἱ βουλόμενοι ἐξέτεινον (ἀποχειροτονία) ἀριθμησῶς δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ κήρυκος γενομένης, ἐκράτει ἢ ὑπὸ τῶν πλειόνων χειρῶν υποστηριζομένη γνώμη (1).

Κατὰ τὸν Πολυδεύκην προβολαὶ ἐγένοντο καὶ κατὰ τῶν ἐξουβριάντων ἢ ἀδικησάντων ἢ ἀσεβησάντων περὶ τὰς ἐορτάς, ὡς ἡ περιώνυμος

ἄλιστα τὸν βουλόμενον καὶ ἀποφαίνει ὡς ἤδικησεν, εἴ τις δοκοῖ ἀδ' αὐτοῦ, καὶ τοῦ συγκρατῆτος καὶ τοῦ περὶ τὰ μυστήρια ἡ Λιουσία ἀδικουῦτος. (Λεξικὸν Σηγουρὶ σελ. 288).

*Τὸς Πρωτάνεις ποιεῖ ἐκκλησίαν ἐν Λιουσίῳ τῇ ὑπερῶν τῶν Παθῶν, ἐν δὲ ταύτῃ χορηγεῖται πρῶτον μὲν περὶ ἱερῶν, ἔπειτα τὰς προβολὰς παραδότησαν τὰς γεγεννημένας ἑκάς τῆς πομπῆς, ἢ τὸν ἀγῶνα τῶν ἐν τοῖς Λιουσίῳ, ὅταν ἂν μὴ ἐκτετισμέναι ὦσιν. (Λημῶνθ. κ. Μειδ. 517)

*Ὅταν ἡ πομπὴ ἢ τῆρ Λιουσίῳ ἐν Πειραιεὶ καὶ οἱ κωμῶδοι καὶ οἱ τραγῳδοὶ, καὶ ἐπὶ Λιναίῳ πομπῆ, καὶ οἱ τραγῳδοὶ καὶ οἱ κωμῶδοι, καὶ τοῖς ἐν ἄλλοις Λιουσίῳ ἢ πομπῆ καὶ οἱ παῖδες καὶ ὁ κῶμος καὶ οἱ κωμῶδοι καὶ οἱ τραγῳδοὶ καὶ Θαρρηλίῳ τῇ πομπῇ καὶ τῷ ἀγῶνι μὴ τὴ ἐξέται μῆτε ἐνεργεῖται μῆτε λαμβάνει ἕτερον ἕτερου, μῆτε τῶν ὑπερημέρων, ἐν ταῖς ταῖς ἡμέραις. Ἐάν δὲ τις τούτων τὴ παραβῆται, ὑπόδικος ἔστω τῆ παθῶν καὶ π ρ ο β ο λ α ι α ἰ αὐτοῦ ἔστωσαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ ἐν Λιουσίῳ, ὡς ἀδικοῦντος, καθ' ἃ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀδικουῦτων γέγραπται. (Αἰσῶθ. 511—528).

*Κατὰ τῶν ἀργόντων καὶ κατὰ τῶν συγκρατῶν π ρ ο β ο λ α ε ἢ ἐν τῷ δήμῳ τίθεσθαι: εἰ δὲ τινος καταχειροτονηθῆ, οὕτως εἰσάγεται εἰς τὸ δικαστήριον. (Ἀρποκρατῶν).

*Προβολὴ δὲ ἢ ἄλλαι εἰς δίκην κατὰ τῶν κακῶος πρὸς τὸν δῆμον διακειμένων: προβολαὶ δὲ γίνονται τοῦ δήμου φημισμένου καὶ τῶν εὐνοουστῶν τῆ πόλεως. . . ἐγένοντο δὲ καὶ περὶ τῶν ἐξουβριάντων ἢ ἀδικησάντων περὶ τὰς ἐορτάς, ὡς ἡ κατὰ Μειδίου προβολαί. (Πολυδ. 4, 46).

(1) Ἀρποκρατ. ἐν λ. διαχειροτονία.

κατὰ Μειδίῳ προβολὴ τοῦ Δημοσθένους. Ἐπίσης καὶ κατὰ τὸν συγκρατῶν, τῶν τὸν δῆμον ἐξυπακούοντων. Οὕτω παρὰ Ἐνορῶντι (1) εὐρίσκομεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι πεισθέντες εἴθε περὶ τῆς εἰς τοὺς ἐν Ἀργινοῦσας νικήσαντας στρατηγούς γενομένης ἀδικίας, ἐψήφισαντο προβολὰς γενέσθαι ἐν τῷ δήμῳ κατὰ τῶν ἐξυπακούσαντων αὐτοῦ; ἀσχερῶν συγκρατῶν.

Πολλὸ δ' ἐρῶς περὶ τῆς ὁ σοφῆς Σχοιμῶντος (2), ὅτι δὲν φαίνεται ἀκριβῆς ὁ Πολυδεύκης, λέγων πού ὅτι προβολὴ ἦν ἀπλῶς ἢ εἰς δίκην κλησίας, διότι, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ὁ τὴν προβολὴν ποιούμενος ἔθραυε κυρίως οἰοῦντι τινα προδικαστικὴν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀπόφρασιν, δι' ἣς ὠχυρωμένος προέβαινε μετὰ πλείονος θάρρους εἰς τὴν κατηγορίαν.

8). Ἀπογραφή.

Πρὸς τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας ἐκτάκτους ἀγωγὰς ὁ σοφῆς Σχοιμῶντος (3) προστίθησι καὶ τὴν ἀπογραφήν, χωροῦσαν ἐπὶ σπεταιρισμῷ δημοσίων κτημάτων ἢ ἐπὶ παρηνόμου καὶ ἄνευ οὐδενὸς νομίμου τίτλου κατοχῆς πραγμάτων ἀνηκόντων περιουσίᾳ δημοσιωθεῖσῃ ἤδη, ὅποτε πᾶς πολίτης ἠδύνατο παραστῆναι ἐπὶ δικαστηρίου ὡς κατήγορος, ἐπιδιδούς τῷ ἀρμοδίῳ ἄρχοντι λεπτομερεῖ κατὰλογον τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Προβλέπων ὁ νομοθέτης τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν οὐδεὶς πολίτης ἤθελε προκαλέσει τὴν ἀγωγὴν ταύτην ἀνέθηκε τοῖς δημαγῶσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπογράφειν (4), κατὰ διαφόρους δὲ περιστάσεις ἐτάχθησαν ἴδιοι ὑπὸ τῆς πόλεως λειτουργοὶ, ἔχοντες μόνην ἐντολήν τὴν ἀναζητεῖν τῶν τυχόν ἀποικευμένων πού κτημάτων τοῦ δημοσίου, τῶν ἄνευ νομίμου τινὸς τίτλου ἐν χερσὶν ἰδιώτου τινὸς εὕρισκομένων (συλλογαί, ζητηταί). Τοῦ καταγγελλομένου κατοχῶς μηδεμίαν ποιούντος ἔνστασιν, ἢ δικαστικῆς ἐπαρτοῦτο διὰ μόνης τῆς εἰς τὴν κυριότητα τοῦ δημοσίου ἐπιστροφῆς τοῦ εξαγγελουμένου πράγματος· οὐχὶ σπανίως ὅμως ὁ κατέχων ἰδιώτης ἤρνετο τὴν νομιμότητα τῆς διεδικησῶς ταύτης τοῦ δημοσίου οὕτω λ. χ.

(1) Ἐνορῶντος: Ἐλλήν. Ἱστορ. 4, § 57. Λυσίας κ. Ἀγορῆ. 65.

(2) Schoemann de Comitibus Atheniensium 227. (3) Schöemann Antiquitates juris publici Graecorum, § 51.

(4) Ἀρποκρατ. ἐν λ. ἀπογράφειν καὶ δημαρχοῖ.

ἐπὶ δημοσέως ἡδύνατο ἀντιτάξαι ὅτι δὲν ὑπή-
γεται εἰς αὐτὴν καὶ ἐπομένως οὐδαμῶς ἀπό-
λεσε τὴν ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ κυριότητα,
τοῦθ' ὅπερ πράττει καὶ ὁ Λυσίας ἐν τῷ ἐπι-
στρατιώτου. Ἡ δικαστικὴ τῆς ἀπογραφῆς ἀμ-
φιθετήτους ἡδύνατο ἐτι νὰ προέλθῃ καὶ παρά
τινος τρίτου, ὑποστηρίζοντος ἴδια πραγματικά
δικαιώματα ἐπὶ τινῶν ἀπογραφομένων πραγ-
μάτων.

Ἄπογραφὴ δ' ἐκαλεῖτο ἐπίσης καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ
προκειμένου διεξαγομένη δημοσία δίκη, ἥτις
ἡδύνατο ἀκριβέστερον ἴσως ὀνομασθῆναι γραφὴ
ἀπογραφῆς, τοῦτο δ' ἔνεκα πολλῶν ἀντιτάσ-
σεται ἡ ἀπογραφὴ παρά τοῖς ἀρχαίοις δικανι-
κοῖς εἰς τὰς δίκας καὶ εἰς τὰς κυρίως κλου-
μένας γραφάς (1).

Ἐν τοῖς σωζομένοις δικανικοῖς μνημείοις τῆς
ἐποχῆς ἐκείνης ὁ τὴν ἀπογραφὴν προκαλὼν ἐ-
νότιος φέρει τὸ πρόσωπον τοῦ ἐνάγοντος. ἔστιν
ὅτε δὲ τὸ τοῦ ἐναγομένου (2), ὁ δὲ λόγος τού-
του ἔστιν ὅτι ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει
ἐκεῖνος, καθ' οὗ συνετάσσετο ἡ ἀπογραφὴ, εὐρί-
σκετο ἐν κατοχῇ τοῦ διεδικουμένου πράγμα-
τος. ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ δὲν κατεῖχεν αὐτὸ, ὅπότε
ἐναρξεν τῆς δίκης ποιοῦμενος ἐτέλει συγχρόνως
τὴν ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις δίκαις ἐπιζυγόμενῃ
προκαταβολῇ.

Ἰπτωμένους τοῦ τὴν ἀπογραφὴν προκαλέ-
σαντος καὶ μὴ λαχόντος οὐδὲ τοῦ πέμπτου τῶν
ψήφων, χιλιόδραχμος ἐπέκειτο αὐτῷ ζήμια ὑ-
πὲρ τοῦ δημοσίου καὶ πολιτικῆ ἀνικανότης περὶ
τὴν εἰς τὸ μέλλον ἔγερσιν τῆς ἀπογραφῆς. Πι-
θάνως δὲ ὁ δῆμαρχος, ἐνεργῶν συμφώνως πρὸς
τὰ ὑπὸ τοῦ ἀξιωματοῦ αὐτοῦ ἐπιβαλλόμενα
καθήκοντα, ἀπηλλάσσετο τῆς εὐθύνης ταύτης.

Ἐπικουρούμενός δὲ τῆς ἀπογραφῆς ὡς καλῶς
γενομένης, ὁ προκαλέσας ἐλάμβανεν ἐν μοίρᾳ
ἀμοιβῆς ἰκανὸν μέρος τῆς ἀξίας τῶν τῇ φρο-
νιδί αὐτοῦ περιελθόντων τῶν δημοσίων κτημά-
των (3). Τῆς ἀμοιβῆς ταύτης δὲν ἀπῆλαυεν ὁ
δῆμαρχος, ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἐκτουτοῦ λει-
τουργίας ἐνεργῶν.

Ἡ ἀπογραφὴ ὑπήγεται εἰς τὴν ἀρμοδιότητα
τῶν ἑνδεκα, ἐπιτραπέσις αὐτῆς τοῖς Συνδι-

καις μόνον ἐπ' ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν τῶν
τροϊκόντα κατάλυσιν.

Ἡ ἐκτακτος αὕτη διαδικασία φαίνεται πλεο-
νάζουσα, διότι ἐπὶ τῶν περιπτώσεων αὐτῆς ἐ-
χίρει κατὰ τὰ ἄνωθι που εἰρημένα ἢ γίαισι
σὺν τῇ αὐτῇ ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ κατηγοροῦ ἀμοι-
βῇ τῇ καὶ ἐν τῇ ἀπογραφῇ ἀναγραφομένη (4).

9). Μήνους.

Μετὰ τὰς ἀνωτέρω ἐξαιρετικὰς δημοσίας ἀ-
γωγὰς μνημονευτέον καὶ τῆς μηνύσεως, καὶ
περ μὴ οὖσας ταύτης ἀγωγῆς κατὰ τὴν κυρίαν
τῆς λέξεως σημασίαν. Ὅπότεν τούτεστι κίνδυ-
νός τις συνωμοσίας ἠπειλεῖ τὴν πολιτείαν, οἱ
πάντες ἐκαλούντο ἐπὶ ὑποχρῆσει ἀμοιβῆς τινος
ζηρηματικῆς, τῶν καλουμένων *μη ἐτραν*, φρά-
ζειν ταῦτα εἰς τὴν δῆμον ἀπὸ τοῦ βήματος·
ἀλλ' ὅπότεν ὁ μινύων ἦν ἐκ τῶν προσώπων
ἐκείνων, οἱς ἀπικροῦετο ἡ ἐπὶ τὸ βῆμα ἀνο-
δος, μέτοικος λ. γ. δούλος ἢ γυνὴ, ἀπῆρτετο προ-
καταρκτικῶς νὰ ἐπιτρέψῃ τὸν λόγον ὁ δῆμος.

Καὶ ταῦτα τὰ διάφορα εἶδη τῶν δημοσίων
δικῶν σημειωθήτωσαν δὲ καὶ ὀλίγα τινὰ περὶ
τῆς προόδου τῆς κατηγορίας καὶ τῆς διαδικα-
σίας αὐτῆς. Ἀνακοινομένης τῆς κατηγορίας
τῷ ἀρμοδίῳ ἄρχοντι, οὗτος προκατήρχετο τῆς
διαδικασίας διὰ τῆς ἀνακρίσεως καὶ τῆς ὑπο-
δείξεως τοῦ τε ἀρμοδίου δικαστηρίου καὶ τῆς
ἡμέρας τῆς δίκης, καθ' ἣν ὁ κατηγορούμενος
προσῆρχετο ἐπὶ μὲν ἰδιωτικοῦ ἀδικήματος τῇ
κλητεύσει τοῦ ἐνάγοντος, ἐπὶ δὲ δημοσίου τῇ
διαταγῇ τοῦ ἀρχοντος (2). Ἐμφανίζομένου δὲ
τοῦ κατηγορομένου ἀνεπτύσσεται τελειότερον
ἡ κατηγορία, ἐκτιθεμένου προσέτι ὑπὸ τοῦ
γραμματέως ἐν τινι τῶν συνεδριάσεων τοῦ δι-
καστηρίου εἰς ὅσιν πάντων καὶ αὐτοῦ τοῦ κα-

(1) Ἀπογραφὴ. Ὅταν τις λέγῃ τινὰ ἔχειν τι τῆς
πόλεως ἀπογραφὴν ποιεῖται ὁ ἐναγόμενος, ἠελὼν πό-
θεν ἔχει τὰ χρήματα καὶ πόσα ταῦτα εἶη· εἰ γὰρ ἄρ-
νοῖτό τις μὴ ἔχειν, ἀπογραφῆς ἐκρίνετο. ὡς οὐκ ἔρ-
θως γεγενημένης τῆς ἀπογραφῆς. Μηνομήνης κατ'
Ἀνδρότιωνος· τί δὲ ἦν τὸ κινούμενα τῆ τὴν ἀπογρα-
φὴν ποιοσάμενος ἐν τῇ Δημοσθένους πρὸς Νικόστρα-
τον περὶ τῶν Ἀρεθουσιῶν ἀδραπόδων, εἰ γνήσιος,
ἠελὼν γίνεται. (Ἀρποκρατίων). Ἐπειδὴν τις λέγῃ τινὰ
ἔχειν τι τῶν τῆς πόλεως ὁ ἐναγόμενος ἀπογραφὴν
ποιεῖται, ἠελὼν ὅσα τε ἔχει καὶ ὅθεν τὰ χρήματα.
(Σουβίας).

(2) Παρὰ Σιγισμόν III cap. IV. εὐρηται λεπτο-
μέρειαι· τῆς κατὰ τὴν κατηγορίαν διαδικασίας· στηρι-
ζόμεναι κυρίως ἐπὶ τῶν ἀρχαίων πηγῶν.

(1) Λυσίας· κατ' Ἀγοράν. § 63.

(2) Ἀνάγνωθι ἐπὶ τοῦ προκειμένου Λυσίου ὑπὲρ
Στρατιώτου, περὶ κτημάτων Ἀριστογ. κατὰ Φιλο-
κράτους.

(3) Ὁ Τρίτα μέρη τῆς ἰδιότητος τῆς ἀπογραφῆς γίνε-
ται. (Δημοσθ. π. Νικόστρ. 1217).

παρηγορητοῦ ἐγγράφου, ἐν τῷ κατ' ἀνάγκην περιεχέτο τὸ ὄνομα τοῦ κατηγοροῦ, τὸ τοῦ κατηγορουμένου, καὶ τὸ εἰς τὴν κατηγορίαν δὴν ἀφορμὴν ἀδικήμα. Ἡ πρόσκλησις ἐγένετο διὰ δημοσίου τινὸς λειτουργοῦ, οὗτινος τὸ ὄνομα ἐπίσης ἐμνημονεύετο ἐν τῇ προσκλήσει κατ' ἀνάγκην ἐμνημονεύετο τὸ ἀρμοδίον δικαστήριον, οὗτινος ἡ ὑπόδειξις περιελάμβανεν μὲν συνήθως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντοτε ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ, ἢ φύσει ὁμοίως αὐτῇ τοῦ καταγγελλομένου ἀδικήματος· προσηγγέλλετο τοὺς ἀρμοδίους δικαστὰς, διότι, ὡς γνωστόν, ὑπῆρχον ἴδια δικαστήρια διὰ πᾶν εἶδος ἀδικημάτων. Πρόσκλησις δὲ γινομένη ἐν ἄλλῳ δικαστηρίῳ ἤθελε βεβαίως μεταβάλλει οὐσιωδῶς τὸν τε χαρακτηρὰ τῆς κατηγορίας καὶ τοῦ κατηγορουμένου τὴν θέσιν. Ὁ Ἀντιρῶν ἐν τῷ περὶ γόττου Ἡρώδου λόγῳ αὐτοῦ παραποιεῖται ὅτι ἤθελαν νὰ καταδιώξωσιν ὡς φρονεῖ ἄνθρωπον κατηγορηθέντα ἐπὶ ἄλλῳ ἀδικήματι καὶ ἐπομένως δικαστέον παρ' ἄλλου ἢ τοῦ τοῦς φρόνους δικάζοντος δικαστηρίου. Ὁ ἐπὶ φρόνῳ κατηγορούμενος προσκαλεῖτο ἂν μῆνα τετρακίς, κατὰ δὲ τὴν τετάρτην πρόσκλησιν ἐξεδικάζετο ἡ κατηγορία (1).

Σημειωτέον δ' ἔτι ὅτι ὁ κατηγορὸς ὑπεδείκνυεν ἔστιν ὅτε καὶ μέτρον τι ποινῆς, ὡς ὁ Μέλιτος ὑπέδειξε τὴν θάνατον κατὰ τοῦ Σωκράτους· ἀλλὰ συνήθως δὲν ἐπεδικάζετο ὁλόκληρος ἡ αἰτούμενη ποινὴ ὁ Ἰσοκράτης, ἐν τινι τῶν λόγων αὐτοῦ (τῷ κατὰ Καλλιμάχου), ἐξαιτεῖται παρὰ τῶν δικαστῶν ποινὴν αὐστηροτέραν τῆς ὑπὸ τῶν νόμων δοξαζομένης. ὁ δὲ τοῦ Μιλτιάδου κατηγορὸς ἐπέγραψεν ὡς τίμημα τοῦ ἀδικήματος αὐτοῦ θάνατον, ἐνῶ, ὡς γνωστὸν, ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς προσετιμῆθη μόνον πεντάκοντα ταλάντους.

Ὡς οἰοῦναι δὲ τις ἐγγράφῃς τῶν ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ λεγομένων ἀπαιτεῖτο ἢ παρ' αὐτοῦ κατάθεσις παραβόλου, ἐξαίρεσις τῶν Εἰσαγγελίων, τοῦ νομοθέτου ἀρέντος πληρεστάτην ἐπ' αὐτῶν ἐλευθερίαν. Τῆς δὲ κατάθεσεως ταύτης μὴ οὕτως ἐρικτιῆς τοῖς πένθησιν, ἠδύναντο αὐτοὶ διὰ μηνύσεως πρὸς τὸν ἀρμοδίον ἄρχοντα ἢ διὰ κλήσεως πρὸς τοὺς δικαιοτάτας ἢ ἕτερον τι δικαστήριον νὰ ἐπιτύγῃσι κατ' οὐσίαν τὸ αὐτό.

Ἄμα τῆς διαδικασίας ἀρξαμένης ὁ κατηγορὸς προεβέβαιον ἐνόρκως τὴν ἀλήθειαν τῶν

παρ' αὐτοῦ ἐρητισσομένων διὰ προνομίας ἐπὶ πᾶσιν τῶν δικῶν, ἐκτὸς τῶν περὶ φρόνου (1). Τὸν ὄρκον τοῦτον διωμόσαντο, ὡς γνωστόν, καὶ οἱ τοῦ Σωκράτους κατηγοροὶ, ἡ δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς οὕτω προσηκῶς γενομένη περιφρόνησις ἔδωκε βραδύτερον τῷ δήμῳ, σωφρονήσαντι, ἀρρήτων εἰς καταδιώξιν αὐτῶν καὶ τιμωρίαν (2). Μόνον ἐν ταῖς περὶ φρόνου κατηγορίας ὁ κατηγορῶν πολίτης ἐπακκαλεῖτο, ἐν περιπτώσει συκοφαντικῆς, ἐξώλειαν μόνον ἑαυτοῦ καὶ γένους καὶ οἰκείων. καὶ οὐχὶ τοὺς θεοὺς. Εἰς ἀνάλογον ὑποχρέωσιν ὑπεβάλλετο καὶ ὁ κατηγορούμενος, οὗτινος ὁ ὄρκος ἐκαλεῖτο ἄνωμοσία.

Τὸ περὶ τὴν κατηγορίαν λοιπὸν δικαίωμα, λαμβανόμενον ὑπ' ὄψιν τῶν ἀνωτέρω ἐν τῷ περὶ μηνύσεως μέρει εἰρημένον, ἦν ἀπερίβριστον, μὴδ' αὐτῶν τῶν τέκνων κατὰ τὴν ἑαυτῶν γεννητόρων ἐξαίρουμένων. Ὁ Λυσίας κατηγορεῖ τοῦ Ἀγοράτου, ὡς πολλὰς ἐπιχειρήσαντος κατηγορίας ἄνευ τῆς ἰδιότητος τοῦ πολίτου. Ἠδύνατο δὲ τις νὰ κατηγορήσῃ πλέον ἢ ἅπασι, ὡς μετ' ἐπιτυχίας μνημονεύεται τοῦτο πράξις ὁ δεινὸς καὶ φιλόπολις ῥήτωρ Λυκούργος, ἐβδόμηκονταπεντάκις καὶ οὗτος κατὰ τὸν Ἀντιρῶντα, κατηγορηθεὶς καὶ ἄθωωθείς. Κατὰ τὸν Λυκούργον, ἢ περὶ τὴν κατηγορίαν ἐλευθερία ἦν μία τῶν θεμελιωδωτέρων πάσης εὐ συγκροτημένης δημοκρατικῆς πολιτείας βάσεων. Ὁ νόμος, λέγει ὁ ῥήτωρ οὗτος, ὁρίζει τὴν κολάσιμον πράξιν, ὁ κατηγορὸς καταγγέλλει αὐτήν, ὁ δὲ δικαστὴς τιμωρεῖ· οἱ δικασταὶ λοιπὸν καὶ οἱ νόμοι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ κατορθώσωσιν, ἄνευ τῆς εὐθρασύς παρεμβάσεως τοῦ πολίτου, οὗτος, ὑπὸ μόνῃς τῆς ἀγνῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης ἐλευνόμενος, καὶ καμμῶν τοὺς ἐρῶθαλοὺς πρὸς τὰ μίση, ἄτινα φυσικῶς ἢ πρὸς τὴν πολιτείαν ἀρσίστως αὐτοῦ ἤθελεν ἐξεγείρειν, παραδιώδων ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ τοῖς δικασταῖς τοὺς ἀδικούντας.

Ἔστιν ὅτε προσκάλουν πάντα τὸν δυνάμενον εἰς κατηγορίαν ἐν ὀνόματι τοῦ πρὸς τοὺς θεοὺς σεβασμοῦ ἢ τοῦ συμφέροντος τῆς πατρίδι. Πολλῶν ἀγαλμάτων τοῦ Ἑρμοῦ ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ταῖς καθεῖς ἀκρωτηριασθέντων ἐσπέρανεν τινὰ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἀμοιβῆς δα-

(1) Δημοσθ. κατ' Ἀνδροστίνου.

(2) Ὁ Μέλιτος εἶχεν ἐπικαλεσθῆ τὸν Δία.

(3) Φεοδὸς Πλουτάρχου Βίοι Ἄλλα ῥητόρων. Λυκούργου.

(1) Pastoret Histoire de la législation etc. vol. 7. p. 17 καὶ ἐπ.

πάνη τῆς πόλεως εἰς τοὺς ἀποκαλύφοντας τοὺς ἐνόχους (1).

Οὐχὶ σπανίως ἀντὶ ἐνὸς ἤσαν πλείονες οἱ κατήγοροι· οὕτως ὁ Μέλπτος, ὁ Ἄνυτος καὶ ὁ Λύκων μνημονεύονται ὡς συγκατηγορήσαντες τοῦ Σωκράτους, ὁ μὲν Μέλπτος, κατὰ Πλάτωνα, ὑπὲρ τῶν ποιητῶν, ἐν' οἷς ἤξιον καὶ κύριος, ἄθλιός ποτε τραγηδῶς γενόμενος, θέσιν, ὁ Λύκων, ἐξ ἐνόματος τῶν βράτρων, καὶ ὁ Ἄνυτος ὑπὲρ τῶν εὐπόρων πολιτῶν, τῶν ἐνδιανομιζομένων εἰς τὴν διαφύλαξιν τῶν χρηστῶν ἡθῶν. Δὲν φαίνεται ὅμως πιθανὸν ὅτι καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι κατὰ πάντα ἐντιμοὶ καὶ ἐλκετοὶ ἄνδρες εἶχον τὴν αὐτὴν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ θέσιν· τὸ πιθανώτερον ἴσως ἐστίν ὅτι ὁ μὲν Μέλπτος, ὁ καὶ πρωτεύων ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τοῦ Σωκράτους σεβασμίας ἐκείνης καὶ φιλοπόλιδος συμμορίας, ἦν καὶ ἐν τῇ δίκῃ ὁ πρωτεύων κατήγορος, τῶν ἐτέρων δύο χρηστῶν συμπρακτόρων αὐτοῦ ἀπλῶς ἐπομένων αὐτῷ· ὁ μὲν Μέλπτος τοῦτέστιν ἦν ὅτι βραδύτερον ἐπὶ Ῥωμαίων ἦν ὁ καλούμενος *inscriplor*, οἱ δὲ δύο ἕτεροι συνάδελφοι αὐτοῦ ἀπλοὶ *subscriptores*, ὑπ' ὧν τὴν προσηγορίαν ἐνοούτο οἱ μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ κατηγόρου ἐνούμενοι πρὸς κατηγορίαν καὶ τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου, τῆς εὐθύνης βαρυνούσης μόνον ἐκείνον. Λίαν δ' ἔρρωθας, καὶ ἡμᾶς, συμπεριλαμβάνεται πού ἐπιφανῆς συγγραφεύς, ὁ Pastoret (2), ὅτι ἐν περιπτώσει ἡττης τοῦ κατηγόρου, τὸ νομοισμένον πρόστιμον κατέβηκε μόνος ὁ ἀρχικὸς κατήγορος, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ ἄριστοι αὐτοῦ, οἵτινες μόνον μὴ ἐπαρκούντος ἐκείνου ἠδύναντο νὰ ὑποβρωθῶσι, θεωρούμενοι ὡς οἱ φυσικοὶ αὐτοῦ ἐγγυηταί.

Ὁ κατήγορος οὐχὶ σπανίως πρὸς δικαιολόγησιν τῆς ἐκείνου κατηγορίας καὶ ὅπως καταστήσῃ αὐτὴν ἐτι μᾶλλον πιστευτὴν ὑπὲρνήσατο τὰς τυγνὸν μετὰ τοῦ κατηγορουμένου συνδεούσας αὐτὸν σχέσεις, δὲν παρέλειπε δὲ νὰ ἀποδώσῃ καὶ τὸν αἰρωνιδίως ἐπελήθοντα θάνατον αὐτοῦ εἰς ἐκδικήσιν τῶν θεῶν, τῶν διὰ τοῦ ἀδικήματος αὐτοῦ προσβεβλημένων, ὡς ὁ Λυσίας ἐν τῷ κατὰ *πειθερίας* λόγῳ αὐτοῦ.

Ἐνῶ οἱ βουλευταὶ εἰργόντο διὰ τοῦ ἔρκου αὐτῶν τοῦ *δησαι* ἢ ἐν *ἐδίω* *τιθέμει* *τετα*, οἱ δικασταὶ ἀπὸλλάσσοντο τοῦ τοιοῦτου ἔρκου, δυνάμενοι νὰ ἐξασφαλίσθωσι περὶ τοῦ κατηγο-

ρουμένου καὶ διὰ προσφυλακίσεως. Ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ *Τιμοκράτους* μνημονεύει νόμου τινός, ἐπιτάσσοντος ἐν ὁρισμέναις περιπτώσει τὴν προσφυλακίαν εἰς τὴν προσφυλακίαν ταύτην ὑπεβλήθησαν πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ οἱ διὰ τὸν ἀκρωτηριασμὸν τῶν Ἑρμῶν κατηγορηθέντες (1). Τῆς προσφυλακίσεως ταύτης ὁ κατηγορούμενος ἠδύναντο ἀπαλλαγῆναι διδοῦς ἐγγυήσιν χρηματικὴν ἐπαρκῆ, ἧτις δὲν ἐπετρέπετο μόνον ἐπὶ τῶν κατὰ τῆς Πολιτείας· μεγίστων ἀδικημάτων, εἰς ὧν τοὺς ὑπαίτιους προσατέθητο τῇ προσφυλακίαι καὶ δεσμὰ (2).

Τὰ ἐνόματα τῶν διδόντων τὴν προσωπικὴν ἐγγυήσιν ἐγράφοντο ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ οἰκείου δικαστηρίου (3), ὁ κατήγορος ὅμως ἠδύναντο ἔνεκα σπουδαίων λόγων ν' ἀρνηθῇ τὴν παραδοχὴν τοῦ προτεινομένου ἐγγυητοῦ. Περὶ Ἄνδοκιδῆ γίνεται λόγος περὶ κατηγορουμένων, οἵτινες ἀρροῦ ἔτυχον ἐπὶ ἐγγυήσει τῆς ἀποφυλακίσεως, ἐδραπέτευσαν, ὑπεστάτησαν τῶν παρ' αὐτῶν προβληθέντων ἐγγυητῶν τὴν βαρύνουσαν ἐκείνους ποινήν, παρὰ δὲ τοῦ Λυσία λόγος ἐπίσης γίνεται περὶ ἐγγυητῶν ἐπιχειροῦντων νὰ δραπέτεῦσιν μετὰ τῶν κατηγορουμένων (4). Τὸ δικαίωμα τῆς δι' ἐγγυήσεως ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς φυλακίσεως ἤρξει ἐπὶ τὸν τριάνοντα τυράννον, ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως ἦν οὐχὶ ἐφαρμογὴ τοῦ καιμένου νόμου, ἀλλὰ μία τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν πολλῶν παραβάσεων τῶν βῆτων διατάξεων αὐτοῦ. Οὐχὶ δὲ σπανίως προσφυλακίζετο καὶ αὐτὸς ὁ κατήγορος, ὁσάκις ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἀξία δὲν παρείχεν ἀρκούσαν εἰς τὴν δικαιοσύνην ἐγγυήσιν περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν καταγγελιῶν αὐτοῦ.

Ἀρξικένης τῆς ἀνακρίσεως ὁ ταύτην ἐπιτετραμμένος ὑπάλληλος ἤρρωτα ἐν πρώτοις τὸν κατήγορον, ἐὰν ἐνέμενε τῇ κατηγορίῃ, τίσιν ἐστήριζεν αὐτὴν ἀποδείξεισιν, ἐὰν οἱ μάρτυρες αὐτοῦ ἦσαν ετοιμοὶ ὅπως καταθέσῃσιν ὅτι εἶδον ἢ ἤκουσαν, ἐὰν εἶχε νὰ συλλέξῃ καὶ ἐτέρας ἀποδείξεις, καὶ τὰ τοιαῦτα. Οὐχὶ σπανίως ὁ κατήγορος ἀρίστατο τῆς κατηγορίας, λόγῳ μὲν ὡς πεισθεὶς δῆθεν περὶ τῆς πλάνης αὐτοῦ, ἀλλ' ἔργῳ ὡς ἱκανὴν ποσότητα ἀργυρίου εἰσπραχόμενος παρὰ τοῦ κατηγορουμένου. Βρίθει δὲ τοιοῦτων παραδειγμάτων ἡ Ἀθηναϊκὴ ἱστο-

(1) Πλοτάρχ. Ἀνδρ. § 36.

(2) Δημοσθ. κ. Τιμοκράτ.

(3) Λυσίας κατ' Ἀγοράτου.

(4) Διόθ. καὶ Ἀνδοκιδ. π. μουστρ. 1, 7

(1) Θεοσοφ. VI, § 27, 28.

(2) Pastoret, *histoire de la législation* vol 7.

ρία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ οὕτως ἀριστάμενος κατήγορος, ἀπῆλλασετο, κατὰ τὸν Ἰσοκράτη (ἐν τῷ κατὰ Καλλιμαχίου), τῆς χρηματικῆς καταδικῆς, εἰς ἃν ἤθελεν υποκύψει μὴ τυχῶν οὐδὲ τοῦ πέμπτου τῶν ψήφων.

Βεβαίως ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι ἡ θέσις τοῦ ἑκουσίου τῆν κατηγορίαν ἐγκαταλείποντος καθίστατο κρείττων τῆς τοῦ ἐμμένοντος μέχρι πέρματος αὐτῆς, ὡς ὑφιστάμενον τὴν πληρεστάτην αὐτῆς ἀποτυχίαν⁽¹⁾ κατὰ τὴν ἔνοικον ταύτην καὶ ὁ Ἰσοκράτης ἐν τῷ ἀνωθι μνημονεύει λόγῳ αὐτοῦ διακρίνει τὰς δύο ταύτας τάξεις τῶν κατηγορῶν, ἀλλ' ὁ Δημοσθένης (1) μνημονεύει νόμου τινὸς ἐπιβάλλοντος ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσι τὸ αὐτὸ πρόστιμον, ὡπὼς μὴ παραδίδηται ὁ πολίτης ἔρμαιον εἰς τὰς σοκοφαντίας τοῦ τυχόντος καὶ ἐπομένως μὴ καθιερωῖνται τοιαῦτα ἐπονείδιστοι πράξεις διὰ τῆς ἀτιμωρησίας. Καὶ τῷ ὄντι, αἱ ὑπὸ τῶν κατηγορῶν ἐγκαταλείφει αὐταὶ τῶν κατηγορῶν ἐπ' ἀργυρίῳ εἰσὶ κατὰ πάντῳ ἄξιμι τοῦ αἰσῆτος, δι' οὗ περιέβλεν αὐτὰς ὁ ὕπατος τῶν ἑσπέρων καὶ μέγας ἐκείνος πατριώτης (2). Τὸν κίνδυνον τοῦτον, ὡς θέλομεν ἴδει περαιτέρω ἐν τῇ προόδῳ τῆς μελέτης ταύτης, αἱ νεώτεροι κοινωνίαι ἠδυνήθησαν ν' ἀποφύγῃσι διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοῦ τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν ἡ χαμῆρεια καὶ ἡ αἰσχροῦς ὠνίου τινὸς κατηγοροῦ κατ' οὐδὲν ἀναστῆλλει τὴν τακτικὴν τῶν ποινικῶν νόμων λειτουργίαν.

Ἐκτὸς τῆς ὀλοσχεροῦς ἐγκαταλείψεως τῆς κατηγορίας ἠδύναντο ἐτι ν' γίνωσι καὶ μεταβολαί τινες εἰς τὰς αἰτήσεις αὐτῆς ὡς λ χ. νὰ ζητηθῇ πρόστιμον ἐλαφρότερον, περίπτωσις δὲ ἀποπειρᾶς τοιαύτης πρὸς ἀνάλογον ἐλάττωσιν τῆς αἰτήσεως ποινῆς ἀπαντῆ ἐν τῷ κατὰ Νεακίρας λόγῳ τοῦ Δημοσθένους.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀριστάμενον τοῦ κατηγόρου τῆς κατηγορίας, ἐμμένοντος δὲ τούτου πληρέσταται εἰς αὐτὴν, προέβαινον εἰς τὴν διὰ κληρώσεως σχηματισμὸν τοῦ δικαστηρίου, τὴν ἡμέραν τῆς δίκης ὀρίζοντος τοῦ προέδρου ἢ κατηγόρου μέγχι τῆς στιγμῆς τῆς διακρίσεως τῶν δικαστῶν ἔμμενον ἐκτεθειμένην. Δὲν φαίνεται πιθανὴ ἢ παρὰ τῶν διαδίκων ἐνάσκησις τοῦ δικαιώματος τῆς ἐξαίρεσεως δικαστῶν, οὗς ὡς γνωστὸν, ὠρίζεν ὁ κληρῶς, τοῦλάχιστον οὐδαμῶς μνημονεύεται περίπτωσις τις τοιαύτης ἐξαίρεσεως.

Μὴ παραστάντος τοῦ κατηγορουμένου τὴν ἡμέραν τῆς δίκης ἕνεκα ἀσθενείας, ἐδίδοτο αὐτῷ ἀνάλογος προθεσμία. Ὁ Μιλτιάδης, καὶ περ πάσων δεινῶς ἐκ τῶν πληθῶν, ἦς κατὰ τὴν ἐν Πάρῳ ναυμαχίαν εἶχε λάβει, δὲν ἐνέκρινε νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν δικαιώματος τούτου, ὡπὼς ἀποφύγῃ τὴν ἀναβολὴν τῆς δίκης, ἃν ἐθέλωρι ἀλουσιτελῆ δι' ἑαυτὸν, παρέστη λοιπὸν ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Εὐαγόρας (1).

Οἱ δικασταὶ ὄμνον ὅτι θέλουσι δικάσει ἄνευ μίσους ἢ συμπαιθείας συμφέρουσι πρὸς τὰς ἀξιόσεως τῆς δικαιοσύνης (2). Ὁ ὅρκος αὐτῶν εἶχε πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ὑπὸ τῶν ἐνόρκων δικαστῶν διδόμενον ἐν αἷς χώρας ἐστὶν εἰσαγμένον τὸ ὀρκωτικὸν σύστημα.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κατηγορίας ὁ κατηγορούμενος ἀπελογεῖτο μόνος ἢ διὰ συναγῆρου. Ὁ Πολέμαχος, ἀδελφὸς τοῦ Λυσίου, καταδικάσθη, χωρὶς νὰ προσκληθῇ εἰς τὴν δίκην, οὔτε ν' ἀκουσθῇ, ἀλλὰ τοῦτο ἦν ὄλως ἐξαιρετικὸν καὶ μίξ τῶν ἐπὶ τῶν τριακκονταεταρῶν πολλῶν παρνομῶν, ἐκτὸς δὲ τῆς περιπτώσεως ταύτης οὐδεμία ἄλλη μνημονεύεται καταδικῆ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀκροάσεως ἢ προσκλήσεως, πλέον ὅμως ἢ ἄπας ἢ ἀνοπομονησία τοῦ ἐξηγμένου καὶ προκατεκλημμένου ὄχλου δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τινὰς κατηγορουμένους νὰ περῶνσι τὴν ἑαυτῶν ἀπολογίαν. Οὕτως ὁ Φωκίων δὲν κατόρθωσε ν' ἀκουσθῇ, μακρίως ἐπικαλεσθεὶς τὸ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ νόμου χρηγορούμενον αὐτῷ δικαίωμα, κραυγαὶ δὲ πανταχόθεν τοῦ πλήθους ὠδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸν θάνατον (3). Ὁ δὲ Πλούταρχος μνημονεύει τοῦ ἐπομένου περιέργου ἐπεισοδίου ἐγείραντός ποτε τοῦ Ἀριστείδου κατηγορίαν κατὰ τινος, οἱ δικασταί, πεπεισμένοι ἐκ τοῦ διαπρεποῦς τοῦ κατηγόρου χαρακτῆρος περὶ τῆς ἀληθείας τῆς κατηγορίας, παρ' ὀλίγον νὰ καταδικάσωσιν αὐτὸν ἀνήκουστον, ὅποτε παρεμβῆς αὐτὸς οὕτος ὁ Ἀριστείδης καὶ προσέπεισεν αὐτοῖς ἐξητήσατο ὅπως μὴ στερήσωσιν οἱ δικασταὶ τὸν κατηγορούμενον δικαιώματος, ὅπερ αὐτοὶ οἱ νόμοι χορηγοῦσιν αὐτῷ (4).

Πολλὰ πρὸς ὑπεράσπισιν μέσα ἠδύναντο ὁ κατηγορούμενος νὰ πορισθῇ ἐκ τε παραβά-

(1) Κορυλλ. Νέπω. Βίος Μιλτιάδου.

(2) Δημοσθ. κατ' Εὐδούλου.

(3) Πλούταρχ. Φωκίων § 19.

(4) Πλούταρχ. Ἀριστείδ. § 9.

(1) Δημοσθ. κατὰ Θεοκρίτου.

(2) Δημοσθ. ἐν τῷ κατὰ Μειδίου.

σεως τινός των δικονομικῶν διατυπώσεων, ὡς καὶ ἐκ τῆς συζήτησεως τῶν κεφαλαίων τῆς κατηγορίας. Ἡδύνατο, λόγου χάριν, ν' ἀρνηθῆ τὴν ἀρμοδιότητα τῶν δικαστῶν ἐνώπιον τῶν ὁσίων προσήγγοτο, ἢ νὰ ἐπικαλεσθῆ τὴν παραγραφήν, ἐὰν δ' ὑπὸ τοῦ νόμου πρὸς τοῦτο ὀριζόμενος χρόνος εἶχε παρέλθει. Ἡδύνατο ἐπι νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τοῦ δεδικασμένου ἐν ἄλλαις ὁμοίαις περιπτώσεσι, τοὔτέστιν ἐπὶ τῆς νομολογίας, ἢ ν' ἀντίειπῆ, ὅτι ἤγειραν κατ' αὐτοῦ δημοσίαν ἀγωγὴν, ἐνῶ τὸ ἀδικημά ἦν ἀπλῶς ἰδιωτικόν (1). Τινὲς τῶν ἐναστάσεων τούτων ἦσαν ἀπλῶς ἀναβλητικαὶ τῆς δίκης, ἕτεροι δ' ἀνατρεπτικά, καταργοῦσαι ὀριστικῶς αὐτήν.

Ἡ τῆς ἀναρμοδιότητος ἐνστάσις βεβαίως ἐχώρει: οὐχὶ σπανίως ἐν πολιτεῖς, μέγαν ἐχούσῃ ἀριθμὸν δικαστῶν, ὡν ἡ δικαιοδοσία οὐκ ἦν πάντοτε σαφῶς ὀρισμένη. Ἐν τῷ περὶ φόβου τοῦ Ἡρώδου σωζομένου λόγῳ τοῦ Ἀντιφῶντος ἀπαντᾷ τοιαύτη ἐνστάσις.

Μετὰ τὴν λύσιν πάντων τούτων τῶν προκαταρκτικῶν ζητημάτων προέβησαν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς βίσεως τῆς κατηγορίας. Ἐν τοῖς σωζομένοις δικανικοῖς λόγοις τῶν Ἀθηναίων βπτῶν εἰκονίζεται ὁ ἐμπαθὲς καὶ βίσιος χαρκτηρ τῶν ἐρωτήσεων, ἀ μοιβαίως ἀπνήθοντες ἀλλήλοις οἱ διάδικοι. Εἶτα ἤκουοντο οἱ μάρτυρες ἐπὶ ἐκάστου τῶν κεφαλαίων τῆς κατηγορίας, προσαγγόμενοι παρ' ἐκατέρου τῶν διαδίκων· οἱ μάρτυρες πρὶν ἀκουσθῶσιν ὑπεβάλλοντο εἰς ὀρκωμοσίαν, ἢς μόνος ὁ Ξενοκράτης καὶ ὁ Ἀριστείδης μνημονεύονται ἀπαλλαγέντες. Τοιαύτη παρὰ τὰς διατάξεις τοῦ κοινοῦ δικαίου εὐνοϊκὴ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ νομικῶν διατυπώσεων ἦδύνατο νὰ χορηγηθῆ μόνον ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, ἥτις ἦν καὶ ὁ ὑπερτατος τῆς πόλεως νομοθέτης.

Ἡ κατάθεσις τῶν μαρτυριῶν ἐγένετο ἐγγράφως, ὅπως μὴ προστίθεται ἢ ἀρχειρῆται τι ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Δημοσθένους ἐν τῷ Βω κατὰ Στεφάνου, ἐνθα παρατίθενται καὶ ἕτεροὶ τινες περὶ μαρτυριῶν νόμοι· καὶ ἡ μὲν κατάθεσις ἐκείνων τῶν γεγονότων, ὅσα ἰδίους ὁ μάρτυς εἶδεν ὀρθαλαμῶς, ἦν ἡ κυρίως μαρτυρία, ἡ δὲ τῶν ὅσων ἐξ ἀκοῆς γινώσκει, ἐλέγετο ἐκμαρτυρία, ἥτις τότε μόνον ἴσχυεν, ὅπῃ τὰ πρόσωπα, παρ' ὧν ὁ μάρτυς ἤκουσε ταῦτα, εἶχαν ἀποθάνει ἢ ἦσαν ἀπόντα, ὡς καὶ προκειμένου περὶ πράξεως, καθ' ἣν ὁ μάρτυς

δεν ἦδύνατο νὰ ἦται παρών, ἢ τέλος περὶ πράξεως διαπραχθεῖσας ἐν ἄλλῃ χώρῃ. Ὁ δὲ κατηγορούμενος, ἀποδεικνυμένης ψευδοῦς τῆς ἐκμαρτυρίας, ἦδύνατο νὰ ζητήσῃ εὐθύνας παρὰ τε τοῦ προσάγοντος αὐτήν, ὡς καὶ παρὰ τοῦ μεταδόντος αὐτῇ τὴν ψευδῆ ταύτην ἀνοποτάτων γεγονότων κατάθεσιν.

Ὅπῃ τὸν ἐλάμβανον τὴν κατάθεσιν ἀσθενοῦς τινος ἢ ἐτοιμοῦ πρὸς ἀποδημίαν, καὶ μὴ δυναμένου ἐπομένως παραστῆσαι τὴν ἡμέραν τῆς δίκης, συνήγον πλείονα πρὸς ἀκρόασιν τῆς μαρτυρίας πρόσωπα ὅπως μὴ ἀλλοιωθῆ τοπαράπαν τὸ πνεῦμα αὐτῆς.

Ἐν φαίνεται ἐξηκριθῆναι τὸ ζήτημα, ἐὰν τοὔτέστιν ἀνεγινώσκετο κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης τὸ μάρτυρι, κατὰ διαταγὴν τῶν δικαστῶν ἢ ἐν τῇ προανακρίσει κατάθεσις αὐτοῦ, ὅπως γνωσθῆ ἐὰν ἐμμένῃ οὗτος κατὰ πάντα εἰς αὐτήν, ἢ ἔχη μεταβολὴν τινα νὰ προτείνῃ· ἐκ τοῦ περὶ Στεφάνου μάλιστα δευτέρου λόγου τοῦ Δημοσθένους ἐξάγεται τὸ ἀντίθετον.

Ὁ λιπομάρτυς προσετιμᾶτο χιλίας δραχμαῖς (1).

Οἱ κείμενοι τῆς πόλεως νόμοι οὐδενὶ ἐπέτρεπον τὴν κατάθεσιν μαρτυρίας ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἔντε ταῖς γραφαῖς καὶ ἐν ταῖς δίκαις. Ὑποχρεούντες ἀπλῶς τοὺς διαδίκους ν' ἀπολογώνται εἰς τὰς ἀμοιβαίως ἀπυθνονόμεναι ἐρωτήσεις.

Ἡ ψευδομαρτυρία κύριως ἐκολάζετο κατὰ τινα μάλιστα μαρτυρίαν τοῦ Ἀνδοκίδου, ὁ τρις ἡλικίως ψευδομαρτυρίας ἠετιμοῦτο. Περιέργου διὰ τὸ τολμηρὸν αὐτῆς ψευδομαρτυρίας μνημονεύει ὁ Πλούταρχος (2) ἐν τῇ κατὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου περιωνυμῶ δίκῃ, καθ' ἣν ψευδομάρτυς τις ὑπεστήριξε μετὰ πάσης βεβαιότητος ὅτι εἶχεν ἀναγνωρίσει κατὰ πρόσωπον τοὺς κατηγορουμένους, ἐνῶ ἀπεδείχθη ὅτι ἡ πράξις ἐκεῖνη εἶχε λάθει χώρῃ ἐν νυκτὶ σκοτεινῇ καὶ ἀσελήνῳ. Ἐτέρας δὲ θρασύτητας καὶ αἰγχιῆς ψευδομαρτυρίας μνημονεύει ὁ Ἰσοκράτης ἐν τῷ κατὰ Καλλιμάχου. Τεσσαρεσκαίδεκα τῶν ἐπιτίμων τούτων τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας πολιτῶν, ὁσίων δὲν στεροῦνται ἀτυχῶς καὶ τινες τῶν νεωτέρων κοινωνικῶν, ἐβιβάζον ἐν πάσῃ δυνατῇ χρηστότητι σὺν τῷ Καλλιμάχῳ, ὅτι γυνή τις ἀπέδειξεν ἐκ τῶν παρὰ τοῦ Κρατίων

(1) Αἰσχίν. κατὰ Τιμάρχ. καὶ Δημοσθένους κατὰ Τιμοθέου.

(2) Πλούταρχ. Ἀλκιβ. §. 36

ἐπενεχθεισὸν αὐτῇ πληθὺν, ἐνῶ ἀπεδείχθη βραδύτερον ὅτι ἡ γυνὴ αὐτῆ οὐτε εἶχαν ἀποθάνει, οὐτε εἶχε τοπαρίπην λάβει πληγῶν τινα, ἀπολαύουσα δὲ ἄκρας ὑγείας ἐφυλάττετο ἐπιμελῶς κεκρυμμένη παρὰ τοῦ αἰσχροῦ κατηγόρου, ὅπως δοθῆ διὰ τῆς ἀρναίεας αὐτῆς πιθανότης τις εἰς τὴν κατηγορίαν.

Ἡρῶ τὸν σκοπὸν λοιπὸν τῆς αὐστηροτέρας καὶ βεβαιωτέρας τιμωρίας τῆς ψευδομαρτυρίας, οἱ κείμενοι νόμοι ἀπῆλθον ἐγγραφον τὴν κατάρτισιν αὐτῆς, ἢν ὁ μάρτυς παρεσκευάζε κατ' οἶκον, ἐπιδιδούς· εἰ' αὐτὴν τῷ δικαστῇ.

Ἐκ τινος λόγου τοῦ Δημοσθένους (1) εἰκάζομεν ὅτι ἴσα τῷ ψευδομαρτυρι ἐκολάζοντο καὶ οἱ παρὰ τὴν τῶν νόμων ἀπαγόρευσιν κατατιθέντες.

Ἢ δὲ μαρτυρία ἀπαγορεύετο

α). Γοῖς ἀτίμοις· ὁ Δημοσθένης λέγει πού ἐν τῷ κατὰ Νεκίρας λόγῳ αὐτοῦ, ὅτι ἐπειδὴ ὁ ποικτῆς Ξενοκλείδης εἶχε καταδικασθῆ εἰς ἀτιμίαν, δὲν ἤδυναντο νὰ κρίνωσι χρίσιν τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ.

β'). Γοῖς δούλοις· ὁ Λυσίας ἐν τῷ ὑπὲρ Καλλίου λόγῳ αὐτοῦ διαρρήθην ἀπορρίνεται κατὰ τῆς τῶν δούλων ἄξιωστικῆς, καταδεικνύων τοὺς τὸν κρίνον ἀπειλοῦντας κινδύνους ἐν τῆς ἀνεξέλεγκτου ταύτης παραδοχῆς τῆς μαρτυρίας τοῦ δούλου ὡπως γένηται λοιπὸν δεκτὴ ἢ κατάθεσις δούλου τινος, ὑπεβάλλοντο οὗτος πρότερον εἰς βεσάνους. Τὴν αὐτὴν ἐπὶ τῆς μαρτυρίας ἀρχὴν τῶν Ἀθηναίων ἠκολούθησαν, ὡς γνωστὸν, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι (2).

Δὲν γινώσκωμεν ἀκριβῶς ἐν ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐξεταινετο καὶ ἐπὶ τῶν ξένων ἢ κατάθεσις ὅμως τῶν ἀπελευθέρων ἔθεωρεῖτο ἰσχυρά, διότι οὗτοι ἔθεωροντο ἐλεύθεροι καὶ περ μὴ ὄντες πολῖται (3), ἐκτὸς μίξ· μόνος περιπτώσεως, τῆς κατὰ τινος μεταίκοι ἐγέρσεως τῆς γραφῆς ἀπραγματοῦν, ἐφ' ἧς εἰλότως τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀπελευθέρου, θεωρουμένου καὶ τούτου ὡς ξένου, ἐθεώρων ὑποπτον.

Ἢ κατάθεσις ἐνός καὶ μόνου μάρτυρος δὲν φάνεται ἀρκούσα, κατὰ τὰς σωζόμενας τοῦλάχιστον μαρτυρίας, πρὸς καταδικαίαν.

Ἡρῶ συμπλήρωσιν τῶν ἀποδείξεων ἰσοῦσιν

το χρῆσιν τῶν βεσάνων. κρίποτε μὲν ἐπὶ τῶν δούλων, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἐπὶ πολιτῶν. Ἢ ἱστορία τοῦλάχιστον μνημονεύει τινῶν περιπτώσεων πολιτῶν ἐλευθέρων, ὑποβληθέντων εἰς βεσάνους πρὸς ἀνακάλυψιν πολιτικῶν τιμῶν ἀδικημάτων οὕτω λ. χ. διὰ βεσάνων, ὡς γνωστὸν, ἐπεχείρησαν νὰ ἐκδιώσωσι παρὰ τοῦ Ἀριστογείτονος τὴν καταγεγραμμένην συνενόχων αὐτοῦ (1) ἢ ἐρωμένην τοῦ Ἀρμοδίου Λέαινα προδύμπεσε ν' ἀποκόψῃ διὰ τῶν ἐδόντων τὴν γλῶσσαν αὐτῆς, προδουμένη μὴ δὲν δυναθῆ ν' ἀντιστῆ εἰς τὰς βεσάνους (2). Φαίνεται δὲ ὅτι χρίσιν τῶν βεσάνων ἐν τῇ ἀποδεικτικῇ δικαιοδικαίᾳ ἐχόρευε οὐχὶ σπανίως κατὰ πολιτῶν ἐλευθέρων, κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους τοῦλάχιστον χρόνους, ὥστε ἠναγκάστησαν βραδύτερον οἱ Ἀθηναῖοι νὰ προσώπων εἰς ἐρτὴν αὐτῶν ἀπαγόρευσιν διὰ ψεφίσματος, μνημονουμένου παρ' Ἀνδοκίδῃ ἐν τῷ περὶ μυστηρίων λόγῳ αὐτοῦ, καὶ γινώσκωμεν μὲν ὅτι ἐξήτηθη μετὰ τινα χρόνον ἢ τοῦ ψεφίσματος τούτου ἀνάγκαις, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ ἄνωθι μνημονουμένου βέβαιος εἰσάγεται, εἰκάζομεν ὅτι αὕτη δὲν ἐγένετο δεκτὴ. Ἐν τούτοις, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ὁ Πλούταρχος, καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Φωκίανος ἐπόλησαν οἱ ἐν Ἀθήναις νὰ ζητήσωσι τὴν ἐφαρμογὴν τῶν βεσάνων, ὡς εἰ μὴ ἤρασι ἢ φριβερὰ καὶ ἀδικιωτάτη κατὰ τοῦ γερουροῦ ἐκείνου πολῖτου καὶ πατριώτου καταδικαίᾳ ἐνώπιον ὅμως τοιαύτης βεσάνου καὶ αὐτοὶ οἱ κατηγορησάντες αὐτοῦ αἰσχροῖσι ἐχλοκόποι φάνονται ὑποχωρήσαντες (3).

Περὶ τοῦ ἀνεξιτήλου τούτου στίγματος, ὅσο κατακλιδούνοτος τὸ ἀγλάν τῆς Ἀθηναϊκῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς νομοθεσίας μέτωπον, δὲν δυνάμεθα νὰ φέρομεν ἕτερον ἐλαφροντικὸν λόγον ἢ μόνον τῆς κρατούσας τότε τοῦ πολιτισμοῦ κοινωνικῆς ἰδέας, ἐν πλείστοις καθυστερούσας τῶν νεωτέρων. Μὴ καὶ βραδύτερον ἔτι, μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ διάδοξιν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους ὁ κόσμος ὀλοκλήρως δὲν παρίστατο ἐλαχίστος ἐνώπιον τῶν πολυωνύμων καὶ πολυαριθμῶν ἐκείνων βεσάνων, ὅρ' ἔς γραττωταί καὶ ἀξιοματικῶς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἐν ὀνόματι αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἐλέους, ὑπεβάλλον οὐ μόνον τοὺς

(1) Ἀριστὸς κατὰ Ἐδύργειν καὶ Μιχαήλ.

(2) Λυσίας κατ' Ἀγοράν. Τοῦ αὐτοῦ κατὰ Σίμωνος Ἄντιον περὶ γοργῆς καὶ Diuers. lib. XXX, tit. V. loc. VI.

(3) Δημοσθ. κατὰ Τιμοθέου.

(1) Πολυαῖνου Στρατηγ. I, κεφ. XXII, Justin. II, cap. IX.

(2) Πολυαῖν. Στρατ. II, κεφ. XLV.

(3) Πλούταρχ. Φωκίων. § 49.

καταδίκους, αλλά και αυτούς τους αθωωτέρους και ευσθεσετέρους πολίτας; αλλά περί τούτων βραδύτερον ἴσως βρῆθῶσονται τινα.

Εἰδικοί δ' ἐπὶ τούτῳ ὑπάλληλοι δεσπαστάτων εἰς τὰς βασάνους τῶν δούλων, δεχόμενοι τὰς καταθέσεις αὐτῶν, μὴ ὄντες ἄλλως ἀρμόδιοι ὅπως ἀποφανθῶσι περὶ τῆς κατηγορίας. Ἐκ τινῶν τοῦ τραπεζιτικοῦ λόγου τοῦ Ἰσοκράτους χωρίων ἐξάγομεν ὅτι πρὸς ἑναρξίν τῶν βασάνων ἦν ἀναγκαῖα ἡ συνκίνεσις ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων· σημειωτέον δὲ, ὅτι ὅπταν ὁ κατηγοροῦς ἐξήτει τὴν ἀπόδειξιν ταύτην, ὁ κατηγορούμενος δὲν ἠδύνατο σχεδὸν ν' ἀντισταθῇ, χωρὶς νὰ ἐμπνεύσῃ καθ' ἑαυτοῦ δυσπιστίαν, ἢν ὁ κατηγορῶν ἠδύνατο νὰ ἐπωφεληθῇ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κατηγορίας αὐτοῦ· ἐκ τοῦ Ἀντιφῶνους μάλιστα μανθάνομεν ὅτι ἔστιν ὅτε οὗτος ὑπέβαλλεν ἐγγράφως τὰς εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους ὑποβληθησομένους ἐρωτήσεις. Τὰ τῶν βασάνων ὄργανα ἦσαν πολλὰ καὶ ποικίλα, οἷον βῆθοι, τροχοὶ κτλ.

Μετὰ δὲ τὴν τῶν μαρτύρων κατάθεσιν ἠκούοντο οἱ διάδικοι ἢ οἱ συνήγοροι αὐτῶν, τοῦ χρόνου τῆς ἀγορεύσεως ἐκάστου αὐτῶν ὀριζομένου διὰ τῆς λεγομένης κλειψύδρας, χωρὶς βεβαίως νὰ ὑπολογίζεταί ὁ πρὸς ἀνάγκωσιν τῶν ἐγγράφων ἢ μαρτυριῶν ἀπαιτούμενος.

Μετὰ ταῦτα, πάντα τὰ τῆς δίκης ἐγγραφα μετὰ τῶν ἀγορεύσεων τῶν διαδίκων ἐνεκλείοντο εἰς μικρὸν τι κιβώτιον σφραγιζόμενον (1).

Ἢ ἄλλῃ τῷ κατηγορουμένῳ ὁμολογία ἤρκει πρὸς καταδικὴν μόνον ὅπταν αὐτὸς ὁ Ἄρειος Πάγος ἐδίκασεν, ὡς ἐξάγομεν ἐκ τοῦ περὶ ἀσεβείας Ἀνδοκίδου λόγου τοῦ Λυσίου· ἐν ἑτέρῳ αὐτοῦ λόγῳ ὁ αὐτὸς ῥήτωρ θεωρεῖ ὡς ὁμολογίαν τὸ ἐγκλήματός τὴν σιωπὴν, ἢν ὁ κατηγορούμενος τηρεῖ, καλούμενος ν' ἀπαντήσῃ ἐνώπιον τῶν δικαστῶν ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ καταλογιζομένου αὐτῷ ἀδικήματος (2).

Ἢ παρὰ τοῦ κατηγορουμένου γινόμενη ἐκλογὴ μιᾶς τῶν ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ προταθεισῶν ποινῶν ἐθεωρεῖτο ὡς ὁμολογία τοῦ ἀδικήματος, οἱ δὲ δικασταὶ ἠδύνατο τότε νὰ παραδεχθῶσι τὸ ὕψ' αὐτοῦ τούτου ὀρισθῆν μέτρον τῆς ποινῆς. Ἐκ τῆς ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους μανθάνομεν, ὅτι καταδικασθεὶς ἄπαξ ἠδύνατο νὰ τρησῇ τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐπιβάλλον ἑαυτοῦ βραχὺ καὶ ὅλως τὴς πενυχτὸς αὐτοῦ περιουσίας

ὑπέρτερον πρόστιμον. ἢ προτιμῶν τὴν εἰς τὸ διηνεκὲς φυλάκισιν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ἐκ χωρίων τινῶν τοῦ Ἀντιφῶντος καὶ Λυκούργου ἐξάγομεν ὅτι ἠρνήθησαν τὸ δικαίωμα τούτου τῆς ἐκλογῆς τῆς ποινῆς εἰς τὸν σεβάσμιον ἐκείνον γέροντα, ὅπταν οὗτος ἐνόησε εἰς τὰς ἐπιμύθους τῶν ἑαυτοῦ ὁμιλητῶν καὶ φίλων προτροπὰς καὶ ἐκλιπαρήσεις συνήνεσε νὰ καταβάλλῃ πρόστιμον τριακόντα ἀργυρῶν μῶν. Τὸ γεγονός· τοῦτο δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἐρμηνευθῇ ἄλλως ἢ ὡς πρῶτον τῆς ἐκ τῶν παθῶν ἀποτυφλώσεως τοῦ δικάζοντος δήμου, καταπατοῦντος ἐν τῇ παραφορᾷ καὶ τῇ κατὰ τοῦ ἐνόηου ἐκείνου καταδίκου δυσμενεῖ αὐτοῦ προκατάληψι καὶ αὐτὰς τὰς στοιχειωδεστέρας τῶν κειμένων νόμων ἀταξάζει.

Ὡς ἐκ τῶν περιλειπομένων ἡμῖν δικανικῶν ἀπολογιῶν ἐξάγομεν, ὁ κατηγορούμενος δὲν ἐπεκαλεῖτο μόνον τοὺς μάρτυρας καὶ τὰς λοιπὰς προκομισθεῖσας ἀποδείξεις πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τῷ παρελθόντι πρὸς τὴν πολιτείαν πιστὰς καὶ ἀδόλους ὑπηρεσίας, τὰς τριηραρχίας, τὰς χορηγίας, τὰς πρὸς ἐπισκευὴν τῶν τειχῶν γενομένας παρ' αὐτοῦ δαπάνας καὶ ἐν γένει πᾶσαν εἰς ἔργον τι τῆς πόλεως εἰσφορὰν· ἀλλ' ὡς πάνυ ὀρθῶς παρατηρεῖται ἐν τῇ κατὰ Λεωκράτους λόγῳ αὐτοῦ ὁ Λυκούργος, ταῦτα πάντα εἰσὶ δειγμάτων τοῦ πλοῦτος καὶ οὐχί τῆς ἐν τῷ καταλογιζομένῳ αὐτῷ ἀδικήματι ἀθωότητος τοῦ κατηγορουμένου· αἱ τοιαῦται λοιπὸν ἐπικλήσεις συντελοῦν ἀπλῶς ὅπως ἐλαττώσασιν τὴν ἐκ τῆς κατηγορίας δυσμενῆ πρὸς τὸν κατηγορούμενον προκατάληψιν τῶν δικαστῶν. Ὡς ἐκ τῆς παρ' Ἡρόδοτῳ ἀφηγήσεως μανθάνομεν, οἱ φίλοι τοῦ Μιλτιάδου δὲν ἐπεκαλέσθησαν πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ, κατηγορουμένου, τοιαύτας χορηγίας καὶ συμβολὰς, ὅποιαν βεβαίως ἦν πλήρης ὁ βίος τοῦ πλουσιωτάτου ἐκείνου πολίτου, ἀλλὰ τὰς ἀάφνας ἄς ὁ ἐνόησε καὶ μεγαλόθυμος ἐκείνος στρατηγὸς συνεκομίσατο ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Ἀθήνας καὶ τῇ μάχῃ τοῦ Μαραθῶνος (1).

Ὁ Λυσίας καταδείκνυσιν τὴν τοῦ Πολυστρατίου, ἐνὸς τῶν τετρακισίων, ἐπὶ ἐβδωμήκοντα ἔτη ἀνεπίληπτον βίον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κακόν, οὗ τινος ἐγένετο τῇ πόλει πρόξενος παρεδρεύσας ἡμέρας τινὰς ἐν αὐτοῖς· ἰδίως μάλιστα ὁ ῥήτωρ ἐπιμένει ἀναπολῶν τοῖς δικασταῖς τὴν ἀγάπην, ἢν ἀνέκαθεν ὁ Πολυστράτης εἶχε δεῖξει

(1) Δημοσθ. κατὰ Βουιστοῦ.

(2) Λυσίας· κατ' Ἀγοράτου.

(1) Ἡρόδοτ. VI, § 436, 440

πρὸς τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα' ὁ αὐτὸς ῥήτωρ ὑπὲρ τοῦ Μαντιθέου ἐπικαλεῖται τὰς παλαιὰς πρὸς τὴν πόλιν ὑπηρεσίας αὐτοῦ.

Σημειωτέον δὲ ὅτι πολλάκις οἱ συνήγοροι ἀντὶ τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτοῦ τοῦ κατηγορουμένου ἐπικαλοῦντο τὰς πρὸς τὴν πόλιν ὑπηρεσίας τῶν οἰκείων αὐτοῦ. Οὗτος ἐν ἀρχαιότερᾳ ἐποχῇ κατηγορηθεὶς ὁ Αἰσχύλος ἀσεβείας παρ' ἑλίγον κατεδικάζετο, ὅπου οἱ ὑπὲρ τῆς πατρίδος περιφανεῖς ἀγωνεῖς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀμεινίου ἤρκεσαν ὅπως τρέψωσι τὸν λαὸν εἰς ἀσθήματα συμπαιθείας· καὶ προκαλέσωσι τὴν ἀθώωσιν τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ (1).

Οὐχὶ σπανίως οἱ κατηγορούμενοι προσῆγον ἐνώπιον τῶν δικαστῶν τὰ τέκνα, τὴν σύζυγον τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, ὅπως συγκινήσωσιν αὐτοὺς διὰ τῶν δακρύων καὶ ἐκλιπαρήσωσιν αὐτῶν. Ὁ Σωκράτης, ὡς γνωστὸν, ἐθέλωρκεν ὅμως ἀναξίαν ἑαυτοῦ τὴν χρῆσιν τοῦ μέσου τούτου. Τὴν αὐτὴν δὲ περὶ τούτου γνώμην ἐξέφρασε καὶ ὁ Ἰσοκράτης ἐν τῷ περὶ ἀνταλλαγῆς λόγῳ αὐτοῦ.

Ὁ Αἰσχίνος, κατηγορηθεὶς ἐπὶ τῇ πρὸς Φίλιππον πρεσβεύσει αὐτοῦ, προσάγει ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Δήμου τὸν πατέρα, τὰ τέκνα καὶ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς αὐτοῦ. Καί τοι δὲ ὁ Δημοσθένης διὰ τῆς συνήθους αὐτῷ βικιότητος ἀποδοκιμάζει τὴν χρῆσιν τοῦ ταπεινωτικῆς τούτου μέσου, προτρέπων τοὺς ἑαυτοῦ συμπολίτας ὅπως ἀντιπρατάξωσι πρὸς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Αἰσχίνου τὰ τέκνα τῶν συμμάχων καὶ φίλων, τῶν ἀπὸ τῶν ἰδίων πόλεων, ἐνεκα τῆς προδοσίας αὐτοῦ, ἐκδιωγθέντων, οὐχ' ἦττον, ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν Ἀθήναιον (2), καὶ αὐτὸς ὁ μέγας ῥήτωρ καὶ πατριώτης ἐν τῇ περὶ τῶν χρημάτων τοῦ Ἀρπάγου γενομένη κατ' αὐτοῦ κατηγορίᾳ δὲν ἀπηξίωσε νὰ ἀδελγήσῃ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τὰ ἑκ τινος ἐταίρας τέκνα αὐτοῦ, μὴ τολμήσας νὰ προσαγγῆ τὴν ἰδίαν μητέρα.

Ἔστιν ὅτε δὲ κατηγορούμενοι πολεμικοὶ ἄνδρες καὶ μέγα ἐν τῇ πόλει ἰσχύοντες ἐπειράθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τρόμον τῷ λαῷ καὶ τοὺς δικαστὰς, συνοδευόμενοι ὑπ' ἀνθρώπων ὀπλισμένων, ἐτοίμων ἐν πάσῃ περιπτώσει ὡς ὑπερασπισθῶσιν αὐτοὺς (3). Κατὰ δὲ τὸν Ἀθή-

ναιον, Φρόνης, τῆς διαβοήτου ἐταίρας, κατηγορουμένης ποτέ, ὁ συνήγορος αὐτῆς Ὑπερίδης βλέπων ὅτι διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ ἠδυνάτει νὰ πείσῃ τοὺς δικαστὰς περὶ τῆς ἀθωότητος τῆς πελάτιδος αὐτοῦ, δὲν ἐδίετασε ν' ἀποκαλύψῃ τὸν κόλπον καὶ τὰ ῥήθη αὐτῆς, ὅπως ἐμπνεύσῃ αὐτοὺς συμπαιθείας, ἐννοουμένη ἄλλως εὐκόλως πρὸς γυναῖκα τοσοῦτον ὠραίαν καὶ ὑπὸ τὸν πέλεκυν βραδείας καταδικῆς εὐρισκομένην (1). Μετὰ ταῦτα ὅμως ἀπηγορεύθη δι' ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθέντος ψηφίσματος ἡ χρῆσις τοιούτων μέσων καὶ ἡ ἐκδοσις τῆς ἐτυμηγορίας τῶν δικαστῶν παρόντος τοῦ κατηγορουμένου.

Ἀνεξήγητος ὅμως κρίνεται διὰ τὰς τις τῆς Ἀθηναϊκῆς ποινικῆς νομοθεσίας, κατ' ἄν ἀπόλυτος ἐπετρέπετο ἀτιμωρησία τῷ κατηγορουμένῳ, τῷ μηδ' αὐτῷ μὲν τὸ ἑαυτοῦ ἀδικημα ἀρνούμενῳ. συγκαταγγέλλοντι ὅμως καὶ τοὺς εἰς ἐπιτέλειαν αὐτοῦ συμπράξαντας συνκουτοῦργους ἢ συνεργούς. Παράδειγμα δὲ τῆς τοιαύτης τοῦ νόμου ἀνοχῆς παρέχει ἡμῖν αὐτὸς οὗτος ὁ Ἀνδοκίδης, ὅστις κατηγορηθεὶς ὡς ἀρκετηπριάσας τὰ ἀγάλματα τῶν Θεῶν καὶ παραβιάσας τὰ μυστήρια τῆς Δήμητρος, ὅπως ἀπαλλαγῆ τῆς ποινῆς δὲν διστάζει νὰ καταγγεῖλῃ τοὺς συνενόχους φίλους καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ, οὗτω δὲ ἀπαλλάσσεται τῆς ποινῆς, ἂν μόνον οἱ συμπράξαντες αὐτῷ ὑπέστησαν, ἀρκεσθέντων τῶν δικαστῶν εἰς μόνην τὴν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν ἱερῶν ἀπαγόρευσιν αὐτοῦ (2). Βεβαίως τοιαύτη ἐν τῷ νόμῳ ἐπίσημος ἀναγραφὴ τῆς ἀμοιβαίας προδοσίας καὶ κατακοπίαις, ἀντιστρατευομένη εἰς αὐτὰς τὰς ἀπλουστάτας τῆς ἠθικῆς ὑπαγορεύσεις, ἐρ' ὧν πρέπει ἀπρακτικῶς νὰ ἐδραζῆται πᾶσα νομικὴ διάταξις, ἐστὶν ὅλως ἀποδοκιμαστέα καὶ κατακριτέα' ἀλλὰ μὴ καὶ τῶς νεωτέρας τῶν μᾶλλον εὐνοουμένων καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ προηγουμένων ἐθνῶν νομοθεσίας δὲν κληιδούσιν ἀνάλογοι διατάξεις; Καὶ ἡ γείτων ἡμῖν ἐπικράτεια ψηφίσασα πρὸ μικροῦ τὸν τελευταῖον περὶ ληστείας δρασκόντων αὐτῆς νόμον μὴ δὲν ἠναγκάσθη νὰ προβῆ εἰς ὁμοίας συγκαταβάσεις καὶ ὑποχωρήσεις, ὅπως ἀπαλλαγῆ ὅ,τι ἐνωρίτερον τῆς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον κυριεύσασας μεγάλου μέρους τοῦ ἐδάφους αὐτῆς φοβερὰς μάστιγος;

(1) Αἰλιαν. Παικλ. Ἰστορ. V. XIV καὶ Λυσία: κατ' Ἀλκιβιάδ. Α'.

(2) Ἀθήναιος. Λεπιππος. 7.

(3) Πολυαν. Στρατηγ. V κει. XIV καὶ Κορηλ Νίτ. Τυρόβιος § 1.

(1) Ἀθηναῖος Λεπιππος. XIII. § 6.

(2) Θουκυδ. VI, § 60. Πλούταρχ. Ἀλκιβιάδ. § 37-38. Ἀνδοκίδ. περὶ μυστηρ. ἐν ἀρχῇ, καὶ Ἀντιφ. περὶ Νομορ. 60.

Ἄλλὰ τοιούτων διατάξεων ἡ ἀναγκρᾷ, δικαιολογούμενη ἴσως πρὸς ὦραν ὑπὸ κοινωνικῶν ἢ πολιτικῶν ἀναγκῶν, ἐστὶν ὅλως ἀδικαιολόγητος καὶ ἀσυγγώρητος· ἐν ὁμαλῇ καὶ ἡρέμῳ καταστάσει πραγμάτων, ἔθνη δὲ βραδίζοντα ἢ καυχώμενα ὅτι βραδίζουσι στερεῶ τῷ ποδὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ ὁδόν, πρέπει ν' ἀποφύγῃσιν ἐπιμελῶς καὶ πάσῃ δυνάμει τὴν διὰ τοιούτων ἥκιστα ἠθικῶν ὁρισμῶν διαπαιδαγωγίαν τῶν πολιτῶν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἀμοιβαίας δυσπιστίας καὶ ἀλληλοκαταγγελίας.

Πολλῶν συγκεκριομένων ἢ ἐκδίκαιας ἐγίνετο συγχρόνως, ἡδύνατο ὅμως νὰ ζητηθῇ καὶ ἡ κατ'ἴδιον διαδικασία ἐκάστου αὐτῶν. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ξενοφῶντος ἐπὶ τῆς κατηγορίας τῶν ἐν Ἀργινοῦσιν στρατηγῶν ῥήτωρ τις ἐπεκαλέσθη τὴν τοιαύτην τοῦ νόμου διάταξιν, ἀλλ' ἡ κίτησις αὐτῆ, δεκτὴ κατὰ πρῶτον γενομένη, ἀπερίφθη μετὰ ταῦτα, οὕτω δὲ μία καὶ ἡ αὐτὴ κρίσις καὶ ἀπόφασις ἀπέστελε πάντας εἰς τὸν θάνατον.

Καὶ οὕτω μὲν ἐν ὀλίγοις ἐγίνετο ἡ διαδικασία, μετὰ δὲ τὸ πέρας αὐτῆς οἱ δικασταὶ προέβαινον εἰς τὴν διάσκεψιν. Δύο κάλπαι ἦσαν τεθειμέναι ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ὧν ἡ μὲν εἰδέχετο τὰς ἀθωωτικὰς ἢ δὲ τὰς καταδικαστικὰς ψήφους, ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηρίας ὁ κατηγορούμενος ἠθωοῦτο διὰ τῆς ψήφου τῆς Ἀθηνᾶς· ἡ ψήφος τῶν δικαστῶν περιορίζετο κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τῶν κεφαλαιῶν αὐτῶν τῆς κατηγορίας, διότι δὲν ὑπῆρχε τότε εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ δυναμένη νὰ ποιήσῃται ἐπιουράξεις ἢ ἑτέρας συμπληρωτικὰς ὑπὲρ τοῦ νόμου προτάσεις, παρλειφθεῖσας ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ.

Ἡ θέσις τοῦ κατηγοροῦ ἐν ταῖς δημοσίαις δίκαις φαίνεται κρείττων τῆς τοῦ κατηγορουμένου, ἐνῷ τανάπαλιν συνέβαιεν ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν δικῶν.

Εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου διαγεγραμμένην ποινὴν οἱ δικασταὶ μόνον ἐν ὀλίγαις περιπτώσεσιν ἡδύνατο νὰ ποιήσωσι τροποποιήσεις τινάς, καὶ τοιοῦτον παράδειγμα παρέχει ἡμῖν ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους (1). Ὅπου ταν δὲ ἡ ποινὴ δὲν ὤριζετο ἐν τῷ νόμῳ ἀκριβῶς, οἱ δικασταὶ κατὰ πρῶτον ἀπεφαινότο περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου καὶ εἴτα περὶ τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς.

Πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐπιμνημορίας, ἀλλὰ μετὰ τὸν πρότερον ἐπὶ δικαστηρίου λόγον, ἡ-

δύνατο ὁ κατηγορούμενος ν' ἀποφύγῃ τὴν ποινὴν ὑποβαλλόμενος εἰς ἐκούσιον ὑπερορίαν. Ὁ Λυσίας (1), θεωρεῖ τὴν ἀπὸ τῆς δίκης ἀποχώρησιν αὐτῆν ὡς ὁμολογίαν τοῦ ἀδικήματος, διὰ τὸν λόγον δὲ τούτου, προστίθησι, πλείστοι προδότες ἔφυγον, ἀλλὰ διὰ τῆς φυγῆς αὐτῶν ἐκπυρῆθησαν ἔνοχοι.

Ἡ ἀπόφασις ἀπηγγέλλετο πρὸ τῆς δόσεως τοῦ ἡλίου (2), ὁ δὲ τρόπος τῆς ψηφοφορίας ἐποικίλλε κατὰ τὰς περιστάσεις· οὕτως, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἐπὶ μὲν τῶν πολιτικῶν διασκέψεων, τὰ ζητήματα ἐλύοντο ἐν γένει διὰ *λειροτορίας*, ἐν δὲ ταῖς δίκαις ἄλλως. Ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐγένετο χρῆσις λευκῶν καὶ μελάνων κυμάτων (3). Κατὰ τὴν δίκην τῶν ἐν Ἀργινοῦσιν στρατηγῶν ἐτέθησαν δύο κάλπαι, ὧν ἡ μὲν τῆς ἐνοχῆς, ἡ δὲ τῆς ἀθωότητος, ἐψηφοφόρησαν δὲ κατὰ φυλάς. Καὶ ὁ Περικλῆς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου, ἀπέβαλε τὴν στρατηγίαν διὰ ψηφοφορίας (4). Αἱ δύο κάλπαι μνημονοῦνται καὶ ἐν τέλει τοῦ κατὰ Λεωκράτους λόγου τοῦ Λυκούργου.

Ἐὰν ἡ ἀπόφασις ὡς ποινὴν ὠρίζε τὸν θάνατον, παρεδίδοτο ἀμέσως ὁ καταδικασθεὶς τοῖς ἑνδεκα¹ καὶ ὅμως ὑπῆρχε περίπτωσις, καθ' ἣν ἀπέβαιεν ἀδύνατος ἡ ἄμεσος τῆς θανατικῆς ποινῆς ἐκτέλεσις. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμπον κατ' ἔτος εἰς Δῆλον μετὰ δώρων καὶ θυμάτων διὰ τὸν Ἀπόλλωνα πλοῖον, ὑπὲρ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἢ τὸ αὐτὸ, ἐφ' οὗ ἄλλοτε εἶχεν ἐπιβῆ ὁ Θησεύς, ὅπως καταστρέψῃ τὸν Μινώταυρον. Νόμος δὲ ῥητὸς ἀπηγόρευε τὴν κατὰ τὸ ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ πλοίου τούτου χρονικὸν διάστημα ἐκτέλεσιν πάσης θανατικῆς ποινῆς (5). Γνωστὸν ὅτι καὶ τοῦ Σωκράτους ἡ καταδική, ἀπαγγελλθεῖσα κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, ἐξετελέσθη οὐχὶ ἀμέσως ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκ Δήλου ἐπιστροφήν τῆς νηός. Ἐπίσης καθιερώθη ἐν Ἀθήναις καὶ ὁ νόμος τῶν Αἰγυπτίων, καθ' ὃν ἀνεβῆλλετο ὅπως ἐκτελεσθῇ μετὰ τὸν

(1) Λυσίας· ὑπὲρ Πολυστράτου.

(2) Samuel Pefitus, *Leges Atticae* IV. tit. IV. 9.

(3) Πλουτάρχ. Ἀλκιβ. § 10.

(4) Πλουτάρχ. Περικλ. § 67.

(5) Δημοσίου μνημόνα ἀποκρινόμενα, πρὶν ἂν εἰς Δῆλον ἀφίκηται τὸ πλοῖον καὶ πάλιν ὄυρο». Πλάτων. Φαίδ. 58. Β.

(4) Ὁρα καὶ Ἡροδοτ. IV, 34.

τοκετόν ἢ θανάτικῃ καταδικῆ ἐγκύου γυναι-
κός. (1).

Ἦρῖν ἢ ὀδηγήσωσι τὸν κατάδικον ἐπὶ τὴν
ἐκτέλεσιν, ἐπέτρεπον αὐτῷ ἀπολαύσεις τινας (2)
ἐν αἷς καὶ τὴν μετὰ τῶν αὐτοῦ οἰκείων συνάν-
τησιν, λαμβανόντων ἔστιν ὅτε παρ' αὐτοῦ τὴν
ἐντολήν, ὅπως ἀπονεύωσι τῇ μνήμῃ αὐτοῦ
τιμὴν καὶ δικαιοσύνην, ἢ ἐκδικήσωσι τὸν ἕδι-
κον θάνατον (3).

Ποινῆς δ' εἶδη ἦσαν, κατὰ τὸν Πολυδεύκῃ,
τάδε, ζῆμια, φυγῆ, ἀτιμία, θάνατος, δεσμός,
στίγματος, στήλη (4) ἦσαν τούτέστιν αἱ ποιν-
αὶ καταβ.λεπτικαὶ ἢ χρηματικαὶ, συνιστάμεναι,
κατὰ τὸν Δημοσθένεα, εἰς ὅτι χρῆ παθεῖν ἢ ἀ-
ποτίσαι.

Ὅποταν δὲ καταδικάζοντο πολλοὶ εἰς θά-
νατον, ἢ ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς δὲν ἐγένετο ἐπὶ
πάντων αὐθημερῶν, ἀλλ' ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου καθ'
ἡμέραν, ἔριζομένης τῆς τάξεως διὰ κλήρου (5).

Ἡ βύλη, δι' ἧς οἱ εἰς θάνατον καταδικα-
σμένοι ἐξήρουντο ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὸν τό-
πον τῆς καταδικῆς, ἐλέγετο χαρώνειος ση-
μειωτέον ὅμως ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῶν εἰς τὸν διὰ
κωνεῖου θάνατον καταδικασθέντων δὲν ἔδύνατο
νὰ γείνη ἀλλαχθῶ, ἐκτὸς τῆς φυλακῆς. Ἐπὶ
χρηματικῆς καταδικῆς, ὁ καταδικασθεὶς ὑπι-
σχεῖτο ἐγγράφως νὰ καταβάλῃ τὸ ἐπιβληθὲν
ποσθὸν, ἄλλως ἐτίθετο ἐν φυλακῇ. Τὸ παρά-
δειγμα τοῦ Μιλτιάδου, ἀποθανόντος ἕνεκα τοῦ
λόγου τούτου ἐν αὐτῇ, πρόκειται διηγεῖσθαι μνη-
μειῶν τῆς ἀχριστίας τῶν Ἀθηναίων. Καὶ αὐτὰ
δὲ τὰ τέκνα δὲν ἦσαν ὅλως ἀμέτοχα τῆς βα-
ρυνούσης τὴν πατέρα ποινῆς· οὕτως ὁ υἱὸς τοῦ
ἐνδοξοῦ νικητοῦ τοῦ Μαραθῶνος δὲν ἤδυνήθη ν'
ἀναλάβῃ τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα, ἢ
μόνον ἀπὸ ἐπλήρωσεν εἰς τὸ δημόσιον ἐλό-
κληρον τὸ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐπιβληθὲν
πρόστιμον.

Ἦρῖν ἢ ὀδηγήσωσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦς

εἰς θάνατον καταδικασθέντας, διέγραφον τὰ
ἐνόματα αὐτῶν ἀπὸ τοῦ καταλόγου τῶν πολ-
ιτῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ᾔθελον νὰ παραδε-
χθῶσι τὴν θλιβερὰν ἰδέαν ὅτι τὸ τοιοῦτον μέ-
ριστον ἀδικηκῶ, τὸ τὸν θάνατον ὡς ποινὴν ἐ-
φελύσαν, διεπράχθη παρὰ πολίτου (1).

Κατὰ δὲ τὸν Ἀνδοκίδην (2), οἱ νόμοι ὠρίζον
τὸν βουλεύσαντα ἐν τῷ αὐτῷ ἐνέχγεσθαι καὶ τὸν
τῆ χειρὶ ἐργασάμενον, ἐκόλλαντο τούτέστι ταῖς
αὐταῖς ποιναῖς τὸν λόγῳ καὶ τὸν ἔργῳ αὐ-
τουργόν.

Λίαν περιεργός ἐστι διάταξις τις τοῦ Σόλ-
ωνος, παρὰ Δημοσθένει ἐν τῷ κατ' Ἀριστογεί-
τονος Βω λόγῳ μνημονευομένη, ὡς πρὸς τὸν
χρόνον τῆς ἐκτέλεσεως τῆς ποινῆς· κατὰ τὴν
διάταξιν ταύτην οἱ νόμοι τῆς πόλεως ὠρίζον
«τὰς τιμωρίας τοῖς μὲν ἰδιώταις εἶναι βρα-
δείας, ταῖς δ' ἀρχαῖς καὶ τοῖς δημαγωγοῖς τα-
χέαις· τοῖς μὲν γὰρ ἐνδέχεται καὶ παρὰ τὸν
χρόνον τὸ δίκαιον λαθεῖν, τοῖς δ' οὐκ ἐστι πε-
ριμεῖναι· τὸ γὰρ τιμωρησόμενον οὐχ ὑπέσται
τῆς πολιτείας καταλυθείσης» (3).

Σημειωτέον δ' ὅτι πολλάκις ὑπέστησαν τὴν
ποινὴν τοῦ θανάτου πολῖται πρὶν ἢ προκηγῆθαι
διαδικασία τις κατ' αὐτῶν, ἔστω καὶ κατὰ τύ-
πους. Οἱ Τριάκοντα λ.χ. τύραννοι καταδίκασαν
οὕτως εἰς θάνατον πλείους τῶν γιλιῶν καὶ πεν-
τακοσίων πολιτῶν. Ὅθι εἴπωσιν ὅμιν ἀναρχαίης
τοῦ ἀγανακτῶν ὁ Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Ἐρατο-
σθένους, περὶ τῆς γενναϊότητος αὐτῶν, ἀλλ'
ἐφόνευσαν ἄρα γε τοσοῦτους ἐχθροὺς ὅσους πολ-
λίτας· Ἀλλαχθῶ ὁ αὐτὸς ῥήτωρ μνημονεῖει
Θορύβου τυνδῶ, οὗ νόμος ἀποτελέσασθαι ἦν τὸ ἀρ-
πάσαι πολίτην τινα καὶ θανατώσαι αὐτὸν ἐπὶ
αὐτοῦ τὸν διὰ τὴν τιμωρίαν τῶν κακούργων
προωρισμένου τόπου. Ἐν ἄλλῳ πάλιν λόγῳ πα-
ραπονεῖται κατὰ προτάσεως τινος ἐν αὐτῇ τῇ
βουλῇ γενομένης, δι' ἧς ἐζητούντο ὅπως παρα-
δοθῶσιν ἀκρίτως εἰς θάνατον οἱ καταγοροῦμε-
νοί (4). Ὡς ὅμως ἀνωτέρω ἐν οἰκείῳ τόπῳ ἐ-
μνημονεύσαμεν, οἱ κείμενοι νόμοι ἐπέτρεπον
τοῖς πολίταις νὰ φρονεύωσιν ἀτιμωρητῆ τὸν ἐ-
πιχειροῦντα ἀνατρέψαι τὴν δημοκρατίαν, ἢ τὸν
δεχόμενον ἀρχὴν τινα, τῆς δημοκρατίας ἤδη

(1) Αἰλιαν. Ποικιλ. Ἱστορ. V. « Τὴν ἔγκοον, ἐν
ἀπῷ θανάτῳ, μέχρι τένης, φυλάττειν. »

(2) Τοῖς ἐπὶ θάνατον ἀπαγομένους τὴν παρηγοίαν
ταύτην δίδοναι, ὥστε τροφῆς καὶ οἴνου πληρωθεὶς
τρεῖς λέγειν ἢ βουλόνται· μεθ' ἢ σωμαθέντες ἀπάγον-
ται πρὸς τὴν νόλασιν. (Ζηνοβίος· III 400.)

(3) Λυσίας· κατ' Ἀγοράτου.

(4) Πολυδ. II, 69.

(5) Ὅτι πολλοὺς καταδικάζουσιν οἱ δικασταὶ ἀπο-
θάνειν, οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν πάντες φρονούνται· ἀλλ'
ἕκαστος κληροῖται καθ' ἡμέραν, καὶ τῷ κληρωθέντι
θάνατος ἐπιτίθηται. (Σόλ. εἰς Ἀριστοφ. Εἰρ. 364.)

(1) Ὅταν δημοσίᾳ τινὰ δέη τῶν πολιτῶν ἀποθα-
νεῖν ἐπ' ἀδικημάτων, πρότερον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξα-
λείφεται. (Βίων Χρυσός· Ρητορικὰ λόγ. 31, σελ. 336.)

(2) Ἀνδοκίδ. περὶ μυστηρ. § 94.

(3) Δημοσθ. κ. Ἀριστοφ. Β' 801.

(4) Λυσίας κ. Ἀγοράτου.

κατακλεισμένης. Ἄλλοτε πάλιν ἐπεκρύνοντο ἐπὶ τιμῆματι αἱ κεφαλῆ πολλῶν κατηγορουμένων, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει πᾶς πολίτης ἠδύνατο φρονεῖσαι ἀτιμωρῆτως τὸν ἐπικρυχθέντα, λαμβάνων μάλιστα καὶ τὴν βραβεύσαν ἀμοιβήν. Τῆς ἐπικρύψεως δὲ ταύτης ἐγένετο συνήθως χρῆσις κατὰ πάντων ἐκείνων, ὅσοι διὰ φυγῆς εἶχον καταστήσει ἀνεφάρμοστον τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Τριπλοῦς δ' ἦν, κατὰ Σουΐδαν, ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, τὸ ζῆφος, τὸ κώνειον καὶ ὁ βρόχος (1). Ὁ διὰ τοῦ κωνείου θάνατος φαίνεται ὅτι ἐφαρμόζετο εἰδικῶς ἐπὶ τῶν κατὰ τῆς θρησκείας καὶ πολιτείας ἀδικημάτων. Διὰ τοῦ κωνείου, ὡς γνωστὸν, ἀπέθανον ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Φωκίων· ὀλίγα δὲ ἔτη πρότερον ὁ Θηραμένης, εἰς τῶν τριάκοντα, ὑπέστη τὴν αὐτὴν παρ' αὐτῶν ποινὴν, εἰς ἣν συγγρόνως εἶχον καταδικασθῆ καὶ πολλοὶ ἄλλοι φιλελεύθεροι (2).

Τοῦ διὰ τοῦ βρόχου θανάτου οὐδὲν μνημονεύεται ἐν Ἀθήναις παράδειγμα· μόνον δὲ παρ' Ὀμήρῳ ἀπαντᾷ περιπτώσις τις τοιαύτης ἐκτελέσεως, μηδὲν ὅμως ἀναφερομένης εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν (3).

Παρ' ἄλλων ὅμως συγγραφέων μνημονεύονται καὶ ἄλλοι τρόποι ἐκτελέσεως θανατικῆς ποινῆς, οἱ ἐπόμενοι:

1) Λιθοβολία.

Ὁ Αἰσχύλος, παρ' ὀλίγον ὑπεβάλλετο αὐτῇ, κατηγορηθεὶς ὡς ἀσεβήσας ἐν τινι τῶν δραμάτων αὐτοῦ. (4) Ὁ Κυρσίλος, ὑπογεγραθεὶς ὑποταχὴν τῷ Ξέρξῃ, ἐλιθίσθη, ὡς καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἄλλων γυναικῶν. (5) Τοῦτον ἴσως ἐνοεῖ που καὶ ὁ Λυκούργος ἐν τῷ κατὰ Λεωκράτους, κίπερ μὴ κατονομάζων αὐτόν. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου (6)· ὁ δὸς τὴν κρίσιν συμβουλήν τοῦ ν' ἀκούσσει τὰς προτάσεις τοῦ ἀπεσχλημένου τοῦ Ξέρξου ἦν βουλευτής, ἡ δὲ βουλή κερύξασα αὐτὸν

ἔτιμον καὶ ἀφαιρέσασα τὸν στέφανον, ὃν ἔφερε, κατεδίκασεν εἰς θάνατον, τῶν βουλευτῶν ἰδίαις χερσὶν λιθοβολησάντων αὐτόν. Ἄλλ' ἐν ταῖς πλείσταις τῶν περιπτώσεων τούτων μάλλον ὑπάρχει ἐκτέλεσις προκληθείσα ἐκ κοινῆς τοῦ πλήθους ἀγκυρακτῆσεως, ἢ τακτικῆ ποινῆς ἐφαρμογῆς.

2) Ὁ τυμπαρισμός.

Ὁ ἐνοχος ὑρίστατο τὴν ποινὴν ταύτην μέχρι θανάτου· ἀδελφός τις τοῦ Ἀγοράτου ὑπέστη τὴν ποινὴν ταύτην, ὡς τήρησας σθένει μετὰ τοῦ ἐχθροῦ· ὁ Λυσίας μνημονεύει ἔτι καὶ ψευδῶν μνηστῶν, ὡς ὑποστάντων αὐτὴν (1).

3) Τὸ βάρβαρον.

Ἡ ἴρισμα τοῦ λαοῦ, ὡς γνωστὸν, ἐπέβαλλε τῇ ποινῇ ταύτῃ τὸν Μιλιτιάδην, διὰ τῆς εὐγενεοῦς ὅμως τόλμης τοῦ προεδρευόντος ἄροντος ἢ φοβερῆς αὐτῇ ποινῇ μετεβλήθη εἰς ὑπέρογκον πρόστιμον. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔρριψαν εἰς τὸ βάρβαρον τοὺς παρὰ τοῦ Δακρίου ἐπὶ ὑποταγῇ σταλέντας αὐτοῖς κήρυκας (2), ὁ δὲ Πλοῦταρχος μνημονεύει λόγους τινὸς τοῦ Ἀριστείδου, καθ' ὃν οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤθελον ἀπαλλαγῆ τῶν κατατροχουσῶν αὐτοῦς διενέξεων, ἐὰν μὴ ἔρριπτον εἰς τὸ βάρβαρον αὐτὸν καὶ τὸν Θεμιστοκλέα (3).

Εἰς τοὺς ἀνωτέρω τρόπους τῆς θανατικῆς ποινῆς μνημονεύονται καὶ ὁ κατακρημνισμός καὶ καταποτισμός· ἀλλ' ὡς πρὸς μὲν τὸν πρῶτον, τὰ παρ' Αἰλιανῶ καὶ Πλουτάρχου μνημονεύμενα παραδείγματα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τοὺς νόμους ἄλλης χώρας, τῆς Φωκίδος (4), τοῦ δὲ καταποτισμοῦ οὐδὲν ἐπίσης παράδειγμα μνημονεύεται, μόνον παρὰ Ξενοφῶντι ἀπαντᾷ μομφή τις κατὰ τῶν Ἀθηναίων περὶ τὰ τέλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὡς καταποτισσάντων πάντας τοὺς ἐπὶ τῶν ἀλωθεισῶν ἐχθρῶν νηῶν συλληφθέντας· ἀλλὰ καὶ ἐν ἡ πράξις αὕτη ἐγένετο. δὲν δύναται βεβαίως νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐφαρμογὴ ποινῆς, ἀλλ' ἄπλως ὡς μία τῶν πολλῶν τοῦ πολέμου βίαιπραγῶν κατὰ τὰ ἔθνοπροσεβῆ τῶν χρόνων ἐκείνων ἔθιμα.

(1) Σουΐδα; ἐν λ. τὰ τριτα.
(2) Πλουτάρχ. Φωκίων. § 50. καὶ Αἰλιαν. Ποικιλ. Ἱστορ. XII, XLIX.

(3) Ὀδύσσεια. X, στίχ. 472.

(4) Αἰλιαν. Ποικιλ. Ἱστορ. V, XIX.

(5) Cicero. de Officiis. III, § 41.

(6) Ἡροδοτ. IX, § 5.

(1) Λυσίας; κατ' Ἀγοράτου.

(2) Ἡροδοτ. II, § 433.

(3) Πλουτάρχ. Ἀριστείδ. § 7.

(4) Αἰλιαν. Ποικιλ. Ἱστορ. V. Παιων. X § 2.

4) Τὸ πῆρ.

Τῶν ἀρχαιοτέρων τῶν συγγραφέων, ὁ *Lambert Bos*, ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ sur les Antiquités de la Grèce et d'Athènes, μνημονεύει τῆς ποιῆς ταύτης, οὐδὲν ὅμως παρέδειγμα αὐτῆς ἀπαντᾷ. Νομίζομεν δὲ πρὸς τιμὴν τῶν Ἀθηναίων ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξεν ὁ βάρβαρος οὗτος τρόπος τῆς θανατικῆς ποιῆς.

Μνημονεύονται δὲ πρὸς τὰ ἀνωτέρω εἶδη τῆς θανατικῆς ποιῆς καὶ ὁ διὰ τροχοῦ καὶ ἀσιτικά: θάνατος. Ὁ διὰ τροχοῦ θάνατος φαίνεται ἐφαρμοζόμενος ἐξαιρετικῶς ἐπὶ τῶν δούλων. Κατὰ τινα δὲ μαρτυρίαν Ἡρακλείδου τοῦ Ποντικοῦ, ὁ Ἴππομόνης, εἷς τῶν τοῦ Κόδρου ἐγγόνων, συλλαβῶν ἐπ' αὐτοφώρως τὴν κόρην αὐτοῦ μετὰ τινας, προσέδωκεν αὐτὴν ἐπὶ τινας ἵππου καὶ κλεῖσαι μετ' αὐτοῦ ἀφῆκεν ἕσιτον. (1) Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῆς θανατικῆς ποιῆς δὲν συνωδεύετο συνήθως δι' οὐδεμιᾶς ἀτιμωτικῆς ἐπιδείξεως, ἐκτὸς μόνης τῆς θημεύσεως τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἐν τισὶ περιπτώσεσιν, ὡς ἐβρέθη ἀνωτέρω, ἀρνήσεως ταφῆς.

Ἐκ τῶν ἐκτὸς τοῦ θανάτου λοιπῶν, ὧν ἐπιμένει τὸ Πολυδεύει ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω ποιῶν, τὰ δεσμὰ συνήθως μὲν ἐφηρμοζόντο ἐπὶ δούλων, ἔστιν ὅτι καὶ ἐπὶ ἐλευθέρων. Ὑπὸ τὴν λέξιν *δεσμοὶ* καὶ *δεσμὰ* ἐνόησαν πολλὰ εἶδη ποιῆς, ὡς τὸν *κέρων*, τὴν *πανοικία*, τὴν *χοίρικα*, τὴν *ποδοκίχη*, τὴν *σαρίδα* καὶ ἑτέρας. Τὴν ποιῆν τῆς *ποδοκίχης* δι' ἡς περιέρχοντο τοὺς πόδας τοῦ καταδίκου, εὐρίσκονεν ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους τοῦ Δημοσθένους λόγῳ ἀπαγγελομένην ὑπὸ νόμου τινὸς τοῦ Σόλωνος ἐπὶ κλοπῆς, καὶ παρὰ τῷ *Λυσίῳ* ἐν τῷ κατὰ Θεομνήστου, ἐκκαλεῖτο δὲ ἡ ποιῆ αὕτη καὶ *ἐρίλον ἀπλῶς*. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων, καθ' ἕκαστον πέμπτον ἔτος, ἀπελύοντο προσωρινῶς οἱ δεσμῶται παρέχοντες ὅμως ἐγγυητὰς πρὸς τὸ μὴ φυγεῖν (2).

Ἐπὶ τῆς ποιῆς τοῦ *στραγματισμοῦ* τὰ στίγ-

ματα ἐφαρμόζοντο σιδήρῳ πεπωρακτωμένῳ ἐπὶ ἐνὸς μέρους τοῦ σώματος, ἐπὶ τῶν δούλων συνήθως ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν, ἐγγρασομένου τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐκυτῶν κυρίου, ἐπὶ δὲ τῶν στρατιωτικῶν ἐπὶ τῆς ἐκυτῶν χειρὸς ἐγγρασομένου τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχηγοῦ. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου (1) στίγματισάντων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ κατὰ τῆς Σχόμου πολέμῳ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ἐχθροὺς, οἱ Σάμιοι μετὰ τὴν νίκην ἐχάραξαν πρὸς ἀντεδικάζειν ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν πρὸς αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντων Ἀθηναίων, τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς πτενόν, τὴν γλαυκάκα, ἀλλ' ἐνταῦθα βεβηλῶς δὲν πρόκειται περὶ ἐφαρμογῆς ποιῆς, ἀλλὰ περὶ ἀπλῶν τοῦ πολέμου ἀντεδικάζσεων κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν χρόνων ἐκείνων.

Ποιῆ δὲ λίαν συνεχῶς ἀπαγγελομένη κατὰ τῶν ἐλευθέρων ἦν ἡ *φυγή*, ἐξορία, οὐσα *διαρκῆς* (*ἡμετεργία*) ἢ *προσωρινή* καὶ ἡ μὲν πρώτη εἶχεν ὡς πρὸς τὴν παρουσίαν τοῦ καταδικασθέντος καὶ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ πολιτικά δικαιοῦματα τὰς αὐτὰς τῆ θανατικῆς ποιῆς συνεπαίξαι: ἔστιν ὅτι καὶ ἡ θανατικὴ ποιῆ μετεβάλλετο εἰς ἐξορίαν ἐπὶ τὸ ἐπιεικέστερον, ὡς ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Ἀναξαγόρου. Εἰς ἐξορίαν καταδικάσθησαν καὶ πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σολοκράτους (2), πρὸς τοὺς ἄλλους δὲ καὶ Τιμόθεος ὁ τοῦ Κρόνου, καὶ τοῖς Κορινθίοις Νέπος φρονεῖ ὅτι ὁ στρατηγὸς οὗτος ἐκούσιως ἀπῆλθε τῆς πόλεως (3). Ἀπηγορεύετο δὲ συγχρόνως αὐστηρῶς εἰς πάντα διοικούντα ναῦν ἢ πλοῖον τι τῆς πόλεως τὸ εἰσδέχεσθαι ἐν αὐτῇ ἐξόριστον ἐπὶ ἀπειλῇ τῆς αὐτῆς ποιῆς (4). Ἡ ποιῆ αὕτη ἐφαρμόσθη καὶ κατὰ τῶν συνεχῶν τοῦ Κύλωνος, τῶν καταργούντων εἰς τὸν ναῦν τῆς Ἀθηνᾶς. Πολλοὶ ἐπιφανεῖς πολῖται μνημονεύονται ἕνεκα πολιτικῶν λόγων ἀποστάντες τῆς πόλεως. Οὗτοι: ὁ Πεισιστρατος: ἐξεδίωξε τοὺς Ἀλκμαωνίδας, μὴ ἀνεχομένους τὴν τυραννίαν αὐτοῦ. Ὁ Ἀλκιβιάδης: πλέον ἢ ἅπασ ἐξωρίσθη τῆς πόλεως (5). ὡς καὶ ὁ Ξενοφῶν: Ἰσοκρίδης ὁ στρατηγὸς ἐπὶ εἰκοσὶν ἔτη ἔμεινε ἐξόριστος, ὡς μὴ δυνθῆεις νὰ ματαιώσῃ τὴν

(1) Σουίδας ἐν λ. Ἴππομόνης.

(2) Τοὺς Παναθηναίους κατὰ πέντε ἔτη ἔξεστιν ἀφαιρεθῆαι τοῦ δεσμοῦ τοὺς δεσμῶτας: διὰ τὴν πανήγυριν. (Σχολ. εἰς Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. 710). Ἄλλ' οἱ δεσμῶται παρέχουσι ἐγγυητὰς πρὸς τὸ μὴ φυγεῖν. Καὶ μετὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐορτῆς πάλιν ἐμβάλλονται εἰς τὸ δεσμωτήριον. (Σχολ. εἰς Δημοσθ. Ἀνδρστ. 641, 23).

(1) Πλουτάρχ. Περιελ. § 31.

(2) Λογὴν Ἀλέξτ. Σωκρ. § 23.

(3) Πλουτάρχ. Σύλλ. § 10. (Cornelius Nepos, Timotheus, § 3)

(4) Δημοσθ. κ. Πολυκλ.

(5) Ἰσοκρ. ὑπὲρ τῶν οἴων Ἀλκιβιάδου.

ὑπὸ τοῦ Βρασιδᾶ κατάληψιν τῆς Ἀμφιπόλεως, καὶ ὁ Δημοσθένης αὐτὸς δὲν ἔμεινεν ἀλλότριος αὐτῆς. (1).

Τῆς φυγῆς ταύτης διακρίσει οὐσιωδῶς ὁ ὀστρακισμὸς, ὃν μᾶλλον πολιτικὸς θεσμὸς, ἐνῶ ἡ φυγή ἦν ἀπλῶς μία τῶν πολλῶν δικαστικῶν ποινῶν καὶ τῶν μὲν φυγῆς ἀλόντων αἱ οὐσίαι ἐδημεύοντο, τῶν δὲ ὀστρακισμῷ ἀποστάντων οὐκ ἀφαιρετο ὁ δῆμος τὰ χρήματά ἐτι τοῖς μὲν ὀστρακισζομένοις ὠρίστος τόπος καὶ χρόνος δικιωνῆς, οὐχὶ δὲ καὶ τοῖς φεύγουσιν (2). Ἐγένετο δὲ οὕτως· ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, ἐν ἣ ἀπῆρτετο ἡ παρουσία καὶ καταψήφισις τοῦλάχιστον ἐξικισχιλίων πολιτῶν, ἕκαστος τῶν πολιτῶν ἔγραφεν εἰς ὀστρακὸν τὸ ὄνομα τοῦ δοκοῦντος μάλιστα δύνασθαι καταλύσαι τὴν δημοκρατίαν, τῷ δὲ πλείω ὀστρακὰ λαβόντι ἐτάττετο δεκαετής ἀπὸ τῆς πατρίδος ἀπουσία (3) ὥρηνε δ' ὁ καταδικασθεὶς ἐντὸς δέκα ἀπὸ τῆς ἀποράσεως ἡμερῶν ν' ἀπέλθῃ τῆς πόλεως (4). Ἐγένετο δὲ ἡ σοβαρωτάτη αὕτη πολιτικὴ πράξις ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιστάσιν αὐτῆς τῆς Βουλῆς καὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων.

Δὲν φαίνεται ἐξικριβωμένους ὁ χρόνος τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς ἐκτάκτου ταύτης καὶ ἰδιορρήθμου πολιτικῆς ποινῆς. Ὁ Αἰλιανὸς φρονεῖ ὅτι εἰσήχθη ἐπὶ Κλεισθένης (5). Ἐτεροὶ δέ, ἐπὶ Πεισιστράτῳ ἢ δευτέρᾳ αὕτη γνώμη φαίνεται ἀπίθανος, διότι οἱ τύραννοι ἄπαξ καταλαμβάνοντες τὴν ὑπεράτατον ἀρχήν, οὕτε ἀνάγκην οὕτε προθυμίαν ἔχουσι ὅπως συναθροίσωσι τὴν λαὸν καὶ ἐξικτιώνται παρ' αὐτοῦ τὴν ἐξορίαν ὠρισμένον ἀνδρῶν, οὓς αὐτοὶ θεωροῦσιν ἀντιτιθεμένους εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτῶν. Τὸ πιθανώτερον ἔστιν ὅτι ὁ μοναχικὸς αὗτος θεσμὸς

καθιερώθη μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς τυραννίας ἀπολευθέρωσιν τῶν Ἀθηνῶν, ὅποτε τὰ πολιτικὰ πάθη καὶ αἱ ἀμοιβαὶ τῶν πολιτευομένων ὑποψία καὶ ἐμπάθει· ἀντεγαλήσει· εἶχον εἰς ἄκρον ἐπιταθῆ.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι ὁ δεκαετής τοῦ ὀστρακισμοῦ χρόνος συνετέμετο συνήθως, ὡς συνέθη ἐπὶ τοῦ Ἀριστείδου καὶ Κίμωνος (1).

Περὶ τοῦ ἐξικριβετικοῦ τούτου τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτικῆς θεσμοῦ, οὐτινος τὰ ἔρια τῆς προειρημένης μελέτης δὲν ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν εὐρυτέραν μελέτην, πολλὰ καὶ ἀντίθετα ἔγραψαν οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς. Οὕτως, ὁ μεγαλοφυῆς συγγραφεὺς τοῦ *Πνεύματος τῶν Νόμων* (2) ἐξετάζων αὐτὸν ὑπὸ καθαρῶς πολιτικῆν ἔποψιν, ἔπαινε αὐτόν, θεωρῶν ὡς μέσον ἀποτελεσματικὸν πρὸς κατενοῦσιν τῶν πολιτικῶν παθῶν καὶ πρὸς μηδένισιν ἐπικινδύνου τινός ἐν τῇ πολιτεῖᾳ ἐπιρροῆς ὠρισμένου τινός προσώπου. Ἐξεταζόμενος ὅμως ὑπὸ καθαρῶς δικαιολογικῆν ἔποψιν ὁ θεσμὸς οὕτος καταδικάζεται πράγματι ἀνυποστήρικτος, διότι οὐδόλλως φαίνεται ὄρθον τὸ ἀποστρεφθεῖσθαι τινὰ τὰ σπουδαιότερα καὶ πολυτιμότερα πολιτικὰ καὶ ἀστυκὰ δικαιοματὰ, ἄνευ ὠρισμένης κατηγορίας καὶ τακτικῆς ἀνακρίσεως καὶ ὑποβάλλεσθαι ἄνευ κρίσεως καὶ δικαιοκρίσεως ἀδικήματος εἰς πολυχρόνιον ἀπὸ τῆς πατρίδος ἀπομάκρυνσιν. Τίς πράγματι ἐνταῦθα ἡ σχέση τοῦ μὴ ὑπάρχοντος ἴσως, ἢ μήπω δικαιοκρινέντος ἀδικήματος, πρὸς τὴν ποινήν; Οὐδεμίαν ψευδεῖς φάσις, παρ' ἐπιτηδείων ἀντιπάλου ἐπιτηδείως ἀνακριπόμενος, δὲν δύναται τοπικῶν νὰ δικαιολογήσῃσιν ἄνευ θετικῶν καὶ ἐξικριβωμένων γεγονότων τοιαύτων μακρῶν στέρεσιν πολυτίμων δικαιοματῶν. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἀρρῶντες εἰς τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ὀστρακισμὸς ἐφηρμόσθη, βλέπομεν ὅτι εἰς οὐδὲν περίπτω σπουδαῖον ἀποτέλεσμα ἡδυνήθη νὰ καταλήξῃ, ἀπολιπόμενος ὀλοσχερῶς τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, διότι, καταστρέφον μίαν ἐπικινδύνου τῇ πολιτεῖᾳ ἐπιρροήν, ἐνίσχυε συγχρόνως τὴν τοῦ προκαλέσαντος τὴν καταδικῆν αὐτῶν ἀντιπάλου ὁ θεσμὸς οὗτος, λίαν προσφιλεῖς κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῖς Ἀθηναίοις, ἐνὸσω ἐπινοοῦντο χρῆσιν αὐτῷ κατὰ πολιτικῶν ἐπιφανῶν καὶ ἐ-

(4) Παισανας 1, § 8. Θουκυδ. V. § 26. Διογένης Λαέρτις. Εὐνοφ. § 7.

(2) Σουῖτα· ἐν λ. ὀστρακισμὸς καὶ Πλουτάρχ. Ἀριστείδ. § 17, § 19.

(3) Διοδώρ Σικελ. XI, 55.

(1) Σουλ. Ἀριστοφ. Ἰππείης, στίχ. 831. καὶ αὐτόθι στίχ. 833.

* Προσχειροτονεῖ ὁ δῆμος ὀστρακὸν εἰσφέρειν, καὶ ὅταν δόξῃ, φράσσεται σκάναν ἢ ἀγορὰ καὶ καταλείπονται εἰσοδοὶ δέκα, δι' ὧν εἰσιόντες κατὰ φυλάς τιθέτωσαν τὰ ὀστρακὰ στρέφοντες τὴν ἐπιγραφὴν. Ἐπιστατοῦσι δὲ οἱ ἐννέα ἀρχόντες καὶ ἡ βουλὴ· ἀριθμηθέντων δὲ ἢ πλείωτα γένοιτο καὶ μὴ ἑλάττω ἐξικισχιλίων, τοῦτον δει ἐν δέκα ἡμέραις μεταστῆναι τῆς πόλεως, εἰ δὲ μὴ γένοιτο ἐξικισχιλία, οὐ μελλοσται.». *

(3) Αἰλιαν. Ποικιλ. Ἱστορ. XIII, 24.

(1) Πλουτάρχ. Ἀριστείδ. § 21. Κορνήλιος Νέπ. Κίμ. § 3.

(2) Montesquieu. Esprit des Loix. liv. XXVI, chap. XVII. liv. XXIX, chap. VII.

ζῶγων, τοσοῦτον μετὰ ταῦτα ἐξέπεσον, ὥστε δικαίως οἱ Ἀθηναῖοι ἠρωθεῖον, ὡς χρῆσταιμενοι αὐτῷ κατὰ τοῦ Ἰππεδόλου καὶ ἐτέρων ὁμοίων αὐτῶ (1).

Ἐν ταῖς *καταθ. λιπταῖς ποιναῖς* (ὅτι *χρη παθεῖν* κατὰ Δημοσθένη) κατατακτέα καὶ ἡ *ἀτιμία* ὑπάρχουσα ἔδει ἐν Ἀθήναις καὶ πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος ἡ ποινὴ αὕτη οὐκ ἔστι κυρίως ἀτιμωτική, καὶ περὶ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρουσα, ἀλλ' ἀπλῆ τῶν πολιτικῶν δικαιοματῶν στέρσις. Πολίτης *ἐπιτίμιος* κατὰ τὸ ἐν Ἀθήναις δημόσιον δίκαιον ἦν ὁ δυνάμενος παρεδρεῖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, λέγειν καὶ γράφειν (ποιεῖσθαι δηλ. προτάσεις) ἐν αὐτῇ, εἶναι ἄρχων, βουλευτής, δικαστής, ἢ οἰκονόμος ἄλλην ἀναλαβεῖν λειτουργίαν, ὁ μετέχων τῶν τῆς πόλεως ἐσόδων καὶ θυσίων, καὶ ἐν γένει ὁ ἀπολαύων παντῶς πολιτικοῦ δικαιοματός· *ἀτιμος* δ' ἦν ὁ στερηθεὶς πάντων τούτων ἢ τινῶν μόνων ἐξ αὐτῶν, ποιοῦμενος δὲ οὗτος παρὰ τοὺς νόμους χρῆσιν τῶν ἀπαγορευθέντων αὐτοῦ δικαιοματῶν, ἤδυνάτο νὰ τιμωρηθῆ καὶ διὰ θανάτου.

Ἡ ἀτιμία λοιπὸν φαίνεται ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ ποινικῷ συστήματι ὡς εἰδός τι μειώσεως πολιτικῆς καταστάσεως, ἀνάλογον περίπου πρὸς τὴν παρὰ Ῥωμαίους *capitis diminutio*, ἐκ πολλῶν δυνάμενον νὰ προέλθῃ ἀφορμῶν καὶ εἰς ποικίλας κατὰ τὰς περιστάσεις καταλήγον στερήσεις. Οὕτω, πρὸς μὲν τοὺς ἀφειλέτας τοῦ δημοσίου, οἵτινες μὴ καταβάλλοιντες ἐμπροθέσμως ἐγένοντο αὐτοδικαίως *ἀτιμοι*, ἡ *ἀτιμία* ἀπετέλει μᾶλλον μέσον τι καταναγκαστικὸν τῆς πληρωμῆς, ἢ ποινὴν κατὰ τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως. Ἐὰν δ' ὁ τοιοῦτος ἀφειλέτης ἀπέθνησκε πρὶν ἢ ἐξορλήσῃ τὴν πρὸς τὴν πολιτείαν ἀρελίαν αὐτοῦ μετεβιβάζετο αὐτὴ σὺν τῇ ἀτιμίᾳ τοῖς ἐστούθ τέκνοις· προδήλως δὲ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀτιμία οὐκ ἦν κυρίως ποινὴ ἀλλ' ἐξαναγκαστικὸν τι πρὸς πληρωμὴν μέσον· ὡς κυρίως ποινὴ ἀπαντᾷ ἐπὶ κλοπῆς καὶ δωροδοκίας, καλύπτουσα οὐ μόνον τὸν αὐτοεργὸν ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ γραψικμένου τινὸς καὶ μὴ μεταλαχθόντος οὐδὲ τοῦ πέμπτου τῶν ψήφων, στερουμένου ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τοῦ δικαιοματός τοῦ κατηγορεῖν, ὑφισταμένου τυτέστι μερικῆν ἀτιμίαν. Ἐστὶν ὅτε ὅμως ἀπηγγέλλοντο ἀτιμοτικαὶ τινες ποιναὶ κατὰ ζῶντων

καὶ νεκρῶν. Οὕτως, ὡς ἐρρήθη πρὸς ἀνωτέρω, οἱ Ἀθηναῖοι διέταξαν νὰ ἀνασκήψωσι καὶ βίψωσιν ἐξω τῆς Ἀττικῆς τὸν νεκρὸν τοῦ Φρυγίου. Τὰ ὁσπῆ τῶν τῶ Κυκλώνειον ἄγος δικπραζάντων ἐκταφέντα ἐξήχθησαν ἐξω τῶν ὁρίων τῆς Ἀττικῆς. Δι' ἐτέρου ψήφισματος βραδύτερον ἐρρήθησαν ἐξω τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰ ὁσπῆ τοῦ Φωκίωτος.

Ἐστὶν ὅτε ἀνέγραφον ἐν στήλαις τὰ ὀνόματα τῶν αὐτοεργῶν ἐπὶ τινῶν ἀδικημάτων. Ὁ Δημοσθένης μνημονεύει πρὸς μίαν τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, ἐχούσης οὕτως· «Ἀρίθμιος ὁ Πυθώναικος Ζελεῖτις, ἔγω ἄτιμος καὶ ἐχθρὸς Ἀθηναίους καὶ τοῖς συμμάχοις καὶ αὐτὸς καὶ τὸ γένος αὐτοῦ» ὁ Ἀρίθμιος οὗτος εἶχε σταλῆ εἰς Πελοπόννησον ὑπὸ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος, ἵνα διὰ τὸ Περσικοῦ χυροῦ ἐξεγείρῃ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος πόλεις. Ἐκ τῆς εἰς τὸν ξένον τοῦτον ἐπιβληθείσης ποινῆς, δύνάται τις εἰκάζει ὅτι πολλῶ ἀυστηρότερον ἐκολάζοντο οἱ πολῖται. Ὁ ῥήτωρ μάλιστα, παρ' ὅ μνημονεύεται ἡ ἀναγραφὴ αὕτη, φρονεῖ ὅτι τοιαύτη καταδικὴ ἰσοῦσα πρὸς ἀληθῆ προγραφὴν, ὥστε πᾶς ἠδύνατο νηποινεῖ νὰ φρονεῖσῃ τὸν εἰς αὐτὴν ὑποπεσόντα.

Ἡ ἀναγραφὴ αὕτη, εἰς ἣν συνήθως προσετίθετο καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἀδικήματος, ὠρίζετο οὐ μόνον διὰ τὰ κατὰ τῆς πολιτείας ἀδικήματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ κατὰ τῆς ἠθικῆς, ὡς λ. χ. κατὰ τὸν Πολυδεῦκα (1) αἱ λίαν πολυτελῶς κοσμούμεναι γυναῖκες ἠδύνατο νὰ ἴδωσι τὴν καταδικάζουσαν αὐτὰς ἀπόφασιν ἀνερτημένην ἀπὸ τινος ἐν τῷ Κερμαικῷ πλατάνου.

Ἐπίσης ἐπὶ τινῶν ἀδικημάτων ἐτάττοντο ἀπαγορεύσεις ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν ναῶν, ἔστιν ὅτε μάλιστα περιοριζομένης τῆς ποινῆς εἰς τοῦτο καὶ μόνον, ὡς ἐπὶ Ἀνδοκίδου.

Αἱ *χρηματικαὶ ποιναὶ* ἦσαν συνήθεις ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ νομοθεσίᾳ, δι' αὐτῶν δὲ ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης ἐπεχείρησε νὰ τιμωρῆσῃ κυρίως τὰ ἐλαφρότερα ἀδικήματα. Πᾶς ἄρχων ἠδύνατο ἐπιβαλεῖν ἐλαφρὰ πρόστιμα, βαρύτερα δὲ μόνον τὸ δικαστήριον. Οὕτω κατὰ τινὰ νόμον, ὁ ἄρχων ἠδύνατο προστιμᾶσαι τὸν ὑβρίζοντά πως περὶ τὰς χήρας ἢ τὰ ἔρρηκὰ δι' ἐλαφροῦ πρόστιμου, βαρύτερον δὲ τοῦ ἀδικήματος ἐνότος, ἐκλήτευεν αὐτὸν ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ὄντιον τῶν δικαστῶν. ἀπαιτῶν τὴν καταδικὴν αὐτοῦ

(1) Πολυδεῦκ. Νεῖκας § 21. Θεοκυδ. VIII. 73.

(1) Πολυδ. Ὀνομαστ. II, 112.

είς μείζονα χρηματικὴν ποινήν (1). Ἡ τοῦ προστίμου ποσότης ἔστιν ὅτε ὠρίζετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νόμου ἀμετακλήτως, ἄλλοτε δὲ κατελείπετο ἢ ἐκτίμησις αὐτῆς εἰς τὸν δικαστὴν ἢ βουλή ὅμως δὲ ἠδύνατο νὰ ἀπαγγεῖλη πρόσμιμον ἄνω τῶν πεντακοσίων δραχμῶν (2). Τὸ πρόσμιμον μὴ καταβάλλομενον ἐμπροσθέντως ἐδιπλασιάζετο, συνεπαγόμενον καὶ ἀτιμίαν. Συνήθως μάλιστα ἐφυλακίζετο ὁ ὀφειλτής μέχρις ἐκτίσεως τῆς ὀφειλῆς· οὕτως ὁ Μιλιτιάδης ἀπεβίωσεν ἐν τῇ φυλακῇ μὴ δυνήθεϊς νὰ καταβάλῃ τὸ ἐπιβληθὲν αὐτῷ ὑπέρογκον πρόσμιμον. Ἐπίσης καὶ τὰ τέκνα τοῦ ῥήτορος Λυκούργου ἐτέθησαν ἐν φυλακῇ μὴ δυνήθεντα νὰ καταβάλωσι τὸ πρόσμιμον. Ὁ Τιμόθεος ἀδικῶς κατηγορηθεὶς κατὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον καταδικάσθη εἰς πρόσμιμον ἑκατὸν ταλάντων, ἐλαττωθὲν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ δήμου εἰς δέκα, ἅπερ ἀπήτησεν παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (3). Ἄλλοτε ὑπερέρουν τὸν καταδικασθέντα νὰ διαθήσῃ τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ποσότητα εἰς κοινωφελῆ τινα ἢ θεραπευτικὸν σκοπὸν.

Τὰ πρόσμιμα ἐν ἀρχῇ ἦσαν ἐλαφρά, ἀλλὰ βραδύτερον, προοίσης τῆς διαφθορᾶς τῆς πόλεως καὶ τοῦ δικάζοντος, δήμου μᾶλλον περὶ τὰ χρεῖματα μεριμνῶντος, ἔλαβον ταῦτα κολοσσιαίας διαστάσεις.

Ἐκτὸς τοῦ Μιλιτιάδου καὶ τοῦ τὴν μετὰ τοῦ Ἀρταξέρξου συνομολογησαμένου συνθήκην Καλλίου τοῦ Ἰπποπικίου, οὗ τινος ἐμνημονεύσμεν ἐν τινι σημειώσει ἀνωτέρω, καὶ ὁ Κίμων καὶ ὁ Δημοσθένης ὁμοίως προσετιμῆθησαν ὑπερόγκοις πρόσμιμοις.

Τὸ πρόσμιμον περιήρχετο εἰς τὸν κατήγορον, ἐὰν αὐτὸς ἦν ὁ παθὼν, ἄλλως εἰς τὸν δημόσιον. Ὅπότεν δὲ πρόσμιμον τι ἐπεβάλλετο δι' ἐξέβρισην γενομένην ἐν ναφῷ, δικαστηρίῳ ἢ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, κατὰ νόμον τοῦ Σόλωνος τὰ τρεῖς πέμπτα ἐλάμβανεν ὁ παθὼν, τῶν ἐτέρων δὲ δύο περιερχομένων εἰς τὸ δημόσιον (4).

Ἡ δὲ δήμεσις τῶν χρημάτων ἦν πρόσθετος ποινὴ, ἐφαρμοζομένη ἐν περιπτώσει φυγῆς ἢ θανατικῆς καταδίκης, ἀπαντᾶ ὅμως καὶ ὡς κυρία ποινὴ ἐν τισὶν ἀδικήμασιν· Ἐδήμευετο

δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πᾶσα ἡ περιουσία τοῦ καταδικασθέντος, ὡς συνέθη ἐπὶ τῶν ἐν Ἀργινοῦσιν νικησάντων στρατηγῶν, ἀλλὰ συνήθως ἡ Πολιτεία ἐπέτρεπε μερίδα τινὰ αὐτῆς χάριν τῶν τέκνων καὶ τῆς γυναικὸς, ἧς ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐφυλάσσετο ἄδικτος ἢ προίξ. Ἐπὶ ἐγκλημάτων προδοσίας οὐ μόνον ἅπαντα τοῦ προδότου τὰ χρεῖματα ἐδήμεύοντο, ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ κατασκάπτετο· οὕτω κατασκάφη ἡ οἰκία τοῦ Ἀντιφῶντος, ἐν ἀρχαιοτέρῳ δὲ ἐποχῇ οἱ Πεισιστρατεῖοι διέταξαν νὰ κατασκάψωσι τὰς οἰκίας τῶν Ἀλακμαιωνιδῶν καὶ καταστρέψωσι τοὺς τάφους αὐτῶν. Οἱ τριάκοντα τυράννοι ἀπέστειλαν εἰς τὸν δημόσιον τὸ ἐκ τῆς δήμεύσεως τῆς περιουσίας τῶν ὑπ' αὐτῶν φρονεῦντων προίον (1). Πρὸς τὰς πολλὰς ἐτέρας παρανομίας αὐτῶν μνημονεύεται παρὰ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ ἡ ἐπομένη· στερούμενοι τοῦτέστι χρημάτων ὑπὸς πληρώσει τοὺς μισθοὺς τῶν στρατιωτῶν δὲν ἐδίστασαν νὰ πωλήσωσι τὴν περιουσίαν ἐνὸς τῶν πλουσιωτάτων πολιτῶν καὶ λάθωσι τὸ τίμημα αὐτῆς. Ἔστιν ὅτε ἡ πόλις ἤμειβε διὰ χρημάτων ἢ ἄλλης παροχῆς τοὺς φρονεῦντας τοὺς τυράννους, ἢ ἄλλως καταγγέλλοντας εἰς τὸν δῆμον σπουδαίωτάτα τινα ἀδικήματα· οὕτως Ἀπολόδωρος ὁ Μεγαρέυς καταπέλασας εἰς τὸν θάνατον τοῦ Φρυγίου, συνενόχου τοῦ Πεισάνδρου, ἔλαβε παρὰ τοῦ δήμου ἐν μοίρᾳ ἀμοιβῆς κτήματι τοῦ Πεισάνδρου, τοῦ τοσοῦτον εἰς τὴν τῶν τετρακοσίων τυραννίαν συντελέσαντος. Ἐνίοτε, ἐνῷ λίαν προθύμως ἠγοράζοντο αἰ ὑπὸ τῶν τυράννων δήμευθεῖσαι οὐσίαι, συνέβαινε τὸ ἀντίθετον, προκειμένου περὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν δήμευθέντων κτημάτων τῶν τυράννων (2). Κατὰ τὸν Λυσίαν, ὅπότεν ὁ δῆμος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς συνήεις δεικνομίας, διπυκόλυε τὰς ἐπὶ πολιτικοῖς ἐγκλημασὶν κατηγορίας, ὅπως προκαλῆ τὴν δήμευσιν τῆς οὐσίας τῶν πλουσίων πολιτῶν (3). Ἐδήμεύοντο δ' οὐ μόνον τ' ἀκίνητα, ἀλλὰ καὶ τὰ κίνητα, ἐν οἷς καὶ οἱ δούλοι.

Ἀνωτέρω εἶδομεν πολλάκις τὴν χρηματικὴν ποινήν χωροῦσαν σὺν ἐτέρᾳ ἀτιμωτικῇ, ἐξ οὗ εἰκάζομεν ὅτι παρ' Ἀθηναίους ἐχώρει σώρευσις ποινῶν, καὶ ὅμως τὸ ὑπὸ πλείστον παραδειγ-

(1) Ἀσία· κ. Νικομάχου καὶ Δημοσθ. κ. Μακάρτ. (2) Samuel Petitus, *Leges Atticae* III, tit. I. § 41, καὶ IV, tit. IX, § 40 καὶ Δημοσθ. κ. Εὐεργ. (3) Κορνῆλ. Νέπ. Τιμόθεος § 4. (4) Πλουτάρχ. Σόλ. § 39.

(1) Λυκούργ. κ. Ερατοσθ. κ. Φιλόκρ. κλπ. (2) Ἡρόδοτ. VI, § 21. (3) Τὸ ἐλάττωμα τοῦτο τῶν δημοκρατικῶν πολιτειῶν δὲν διέφυγε τὴν ὀξύνοσιν τοῦ Ἀριστοτέλους. (Ἀριστοτ. Πολίτ. VI, κεφ. V.)

μάτων κυρούμενον συμπέρασμα τούτο δὲν φαίνεται συμφωνούν πρὸς νόμον τούτῳ, οὐ γινώσκων τὴν ὑπαρξίν μαρτυρεῖ ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην, καὶ καθ' ὅν ἀπαγορεύετο τοιαύτη σώφρωνσι ποινῶν. Εἰς τὴν ἐπιμέτρησιν τῆς ποινῆς ὡς καὶ εἰς τὴν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀδικήματος σπουδαιοτάτη ἦσκει ἔστιν ὅτε ἐπιβρόχῳ ὁ χαρακτηριστὴρ καὶ ἡ κοινωνικὴ τοῦ ἀδικήσαντος περιωπή. Τούτου δ' ἕνεκεν ἡ μέθη λ. γ. καθίστατο ἐγκλημα, μὴ διαφεύγον τῶν νόμων τὴν τιμωρίαν, ὑπόταν παρεδίδοτο αὐτῇ ὁ ἄρχων ἐν τῇ ἐνασχῆσει τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ (1).

Μὴ λησμονώμεν ὅμως ὅτι ἐν Ἀθήναις, ἔνθα ὁ λαὸς ἦν ὁ ὑπέρτατος νομοθέτης καὶ δικαστὴς συγχρόνως. καὶ ποινὰ ἤλαττοῦντο ἢ ἤψαζον κατὰ τὴν ὑπερτάτην θέλησιν τῆς ἀπαγγελούσης αὐτὰς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Ὁ ρόλος, τὸ μῖσος, οἱ φόβοι, ὁ κίνδυνος μετέβαλλον οὐχὶ σπανίως τὸ μέτρον τῶν ποινῶν. Οὕτως οἱ Ἀθηναῖοι οὐ μόνον τὰ ἐπιβληθέντα πρόστιμα ἤλαττοῦν, ὡς ἐπὶ Τιμοθέου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξορισμούς ἀνεκάλουν, τὰς δημοθείας παρουσίας ἀπέδιδον τοῖς στερηθείσιν αὐτῶν, καὶ ἐν γένει ἐξηράνιζον ἢ ἀνεκάλουν τὰς ἐκδοθείσας ἀποράσεις. Οὐχὶ σπανίως ὁ λαὸς σωφρονήσεως ἀνεκάλει πανηγυρικῶς ἀποράσεις ἀδίκους. Οὕτως ἀνδριάντες ἐπέθησαν τῷ Σωκράτει, τῷ Φωκίῳ καὶ ἄλλοις εὐγενέσι θύμασι τῆς πλάνης καὶ ἀχαριστίας τῶν Ἀθηναίων (2). Ἐπίσης καὶ τὰ ὅσα ἄλλων μετεκομίσθησαν εἰς τοὺς πατέρας τὰς αἰτίας.

Ἔστιν ὅτε τὰς ἀποκαταστάσεις ταύτας προὐκάλει οὐχὶ εἰλικρινῆς ἐπὶ τοῖς γενομένοις μεταμέλειαι. ἀλλὰ λόγοι πολιτικοί, ὡς λ. γ. ὀπίσταν, πολιτοκοῦντος τὰς Ἀθήνας τοῦ Αὐσάνδρου, δι' ἑλλείψιν μαχητῶν ἠναγκάσθησαν νὰ ἀνακαλέσωσι πάντας τοὺς φυγάδας (3). Καὶ ἐν ἀρχαιοτέρῃ ἐπίσει ἐποχῇ ὅσταν οἱ Πέρσαι ἠπέλιον τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἀθηναῖοι καλέσαντες πάντας τοὺς ἐξοριστούς ἀπέδωκαν τὰ πολιτικὰ δικαιώματα πᾶσι τοῖς ὀπισθόποτε στερηθείσιν αὐτῶν. Ἀμνηστία ἐπίσης γενικὴ ἐκηρύχθη μετὰ τὴν τῶν τριάκοντα καταστροφῆν. Τὸ δὲ παραδειγμα τῆς εὐγενούς ταύτης πράξεως πρῶτος ἔδοτο ὁ Σόλων, ἀποκαταστάσας εἰς τὰ ἔκου-

τῶν δικαιώματα πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ εἰς ἀτιμίαν πεσόντας (1).

Εἰς τὴν σχολαστὴν τὸν ἀρχαίων περὶ ποινῆς θεωρίαν ἀποδοτέα καὶ τις δικαιολογικῶς ἀσύγνωτος καὶ ἀνεξήγητος διάταξις τῆς ἀθηναϊκῆς ποινικῆς νομοθεσίας, καθ' ἣν καὶ ποινὰ, ἰδίως καὶ χρηματικαὶ. μετεβιβάζοντο τοῖς ἐπιβρόχοις. Οὕτως οἱ υἱοὶ τοῦ Μιλτιάδου, Κόνωνος καὶ Ἀλκιβιάδου δὲν διέφυγον τὴν ἐπαχθὴ ταύταν κληρονομίαν.

Οἱ νόμοι ἐν τούτοις ἀνεγνώριζον τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ διαφεύγῃ τις τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν οἱ βῆτορες οὐχὶ σπανίως παρουσιάζουσιν ἡμῖν καταγορευμένους καταφεύγοντας εἰς τοὺς νεὸς, ἔνθα ἔμενον ἀκαταδίωκτοι, καὶ αὐτὸς ὁ ὕπατος τῶν βροχῶν, ὡς γνωστὸν, κατέφυγεν εἰς τὸν ἐν Καλαμίᾳ κῆρον τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἐνεύθυν ἐπέστελλε τῇ Βουλῇ καὶ τῷ Δέμῳ τῶν Ἀθηναίων. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ παραδείγματα παραβιάσεως τῶν ἀσέλων τούτων. Μὴ ἐπιτυχῶν ὁ Κόλων νὰ καταλάβῃ τὴν τυραννίδα κατέφυγεν ὡς ἰκέτης ὑπὸ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, δημοσίαι δὲ λειτουργοὶ ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκεῖθεν ὑπισχυόμενοι τὴν ζωὴν αὐτοῦ τε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐρόνευσαν αὐτούς. Τὴν ἀνοσιούργημα ὅμως τούτο δὲν ἔμεινεν ἀτιμώρητον (2). Ὁ Θιρακὴν ἠρπάσθη, ὡς γνωστὸν, ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἐκ τοῦ βρομοῦ. Ἐπίσης καὶ ὁ τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἦν ἄστυον τοῖς πᾶσι καὶ οὐχὶ μόνον τοῖς δούλοις. Οἱ δὲ ἐφέτιοι θεοὶ ἐγίνοντο συνήθως ἄστυον δι' ἀδικήματα παρχθέντα ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς οἰκίας (3).

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης ἐπιθεωρήσεως εἶδμεν ὅποια ἀρχὴ διείπεν ἐν γένει ἐν τῇ Ἀττικῇ νομοθεσίᾳ τὰς πρὸς αὐτὴν σχέσεις τοῦ Παινικῶ Δικαίου, καὶ πῶς ἐξηροῦντο τῆς γενικῆς ταύτης ἀρχῆς, καθ' ἣν ἡ Πολιτεία διετέλλει, ὡς εἶπεν, ὅλως ἀλλοτρίαι τῶν ἐν αὐτῇ διαπραττομένων ἀδικημάτων, καὶ Ἀθηναίων. οἱς ἐξῆν, παντὶ τῷ βουλομένῳ χορηγοῦμεναι δημοσίαι δίκαι ἢ γραφαί. Ἡ ἀρίστη καθ' ἑαυτὴν διάταξις αὕτη, ἦν ὑπερπαινεῖ ὁ Πλοῦταρχος, ὡς ἐβίβοντος τοῦ νομοθέτου τοὺς πολίτας, ὡς περ ἑνὸς μέλλῃ σώματος συναισθάνεσθαι καὶ συναλγεῖν ἀλλήλους, σπριζόμεναι ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος, ὅπερ ὁ ἐκ Χαίρωνείας φιλόσοφος τίθεισιν εἰς τὸ στόμα τοῦ νομοθέτου Σόλωνος,

(1) Αἰσία: κ. Ἀλκιβιάδου. Πλούταρχ. Περικλ. § 67. Θεουκ. Β', § 65.

(2) Αἰγ. Αἰέρτ. Σωφρ. § 23. Πλούταρχ. Φωκ. § 57. 32.

(3) Ιουστίν. V. § 6.

(1) Πλούταρχ. Σολ. 31.

(2) Θεουκ. I. § 126. Ἡροδοτ. V. § 71.

(3) Samuel Petrus, Leges Aethicae. lib. I. tit. II.

και καθ' ἃ ἐκείνη τῶν πόλεων οἰκεῖται κάλλι-
στα, ἐν ἧ τῶν ἀδικουμένων οὐχ ἦττον οἱ μὴ
ἀδικούμενοι προσβάλλονται καὶ κολάζουσι τοὺς
ἀδικούντας (1), μαρτυρεῖ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἡδύ-
νηθησαν μὲν νὰ ἐξεκικόσωσι τὴν ἀληθῆ τοῦ Ποι-
νικοῦ δικαίου βᾶσιν, ἀπέτυχον ὅμως ὡς πρὸς τὰ
νομοθετικά αὐτῶν μέτρα, τὰ δὲ πρὸς αὐτοὺς,
ἐπὶ τοῦ προκειμένου κρατήσαν σύστημα ἐνῶ ἐξ-
ένης μικρὸν καὶ λίαν ἀνεπαρκῶς ἐθεράπευε τῆς
δικαιοσύνης τὰς ἀξιώσεις, συνετέλεε ἐξ ἑτέρου
εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς ἀπαισίας
ἐκείνης τάξεως, τῶν παρὰ τὸ βῆμα βοάντων
καὶ μισοῦ μόνον ἐνεκα γραφομένων συγκροτη-
τῶν (2), οἵτινες σύμπασαν ἀνετάραχσον τὴν
κοινωνίαν οὐχὶ ὡς ἐλπίζοντες ἀποδείξειν τινὰ
ἀδικούντα, ἀλλ' ὡς ἀργύριον ἀπ' αὐτοῦ ἀπο-
ληψόμενοι (3).

Πεπληρωμένοι δ' οἱ μοχθηροὶ οὗτοι ἰδίων ἀ-
μαρτημάτων, ὑπὲρ ὧν οὐκ ἔδύναντο ἀπολογη-
σασθαι, ἐτόλμων κατηγοροῦν ἑτέρον ἀσεβέ-
στατοι αὐτοὶ ὄντες ἠγωνίζοντο περὶ εὐσεβείας
κατὰ τῶν χρηστοτέρων καὶ πιστοτέρων εἰς τὴν
πατρῶν θερηκεῖαν πολιτῶν οὐδέποτε τὰς νε-
νομιμασμένας ὑπὸ τῆς πόλεως αὐτοὶ στρατείας
στρατεύομενοι, ἐξώθων τὸν παράφορον δῆμον
εἰς τὴν θυσίαν τῶν ἐν Ἀργινοῦσαις νικισάντων
στρατηγῶν σμικροὶ οὗτοι καὶ ὀλιγοστοὶ, πά-
σης πολιτικῆς ἐστερημένοι ἀρετῆς καὶ οὐδεμίαν
ἐπομένους ἐλπίζοντες ἐν τῇ πολιτείᾳ διακρίσιν,
τὰ πάντα ἐμπαχύνοντο ὅπως καταστήσασσι μι-
σητούς τοὺς δημοσιεστάτους τῶν πολιτῶν.
τοὺς τὸν δῆμον εὐ πεποιηκότας. Τοιοῦτοι δ' ἐν
ἐλίγοις ἦσαν, ὡςτε Λυσίας ὁ ῥήτωρ, ἐν τῇ κατ'
αὐτῶν εὐγενεῖ αὐτοῦ ἀγανακτήσει, οὐδὲν ἕτερον
χεῖρον αὐτοῖς κακὸν ἔδύνατο εὐξασθαι ἢ μόνον
νὰ κτείπῃσι τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν, γινώ-
σκων ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον εἶχον (4). Τὸ δὲ σκλη-
ρότερον ἦν ὅτι τοὺς μαστιγίας τούτους, δι' οὓς

οἱ κίνδυνοι κοινοὶ ἦσαν τοῖς τε μηδὲν ἀδικοῦσι
καὶ τοῖς πολλὰ ἡμαρτηκόσι (1), πάντες οἱ χρη-
στοὶ πολιτικὴν ἡναγκάζοντο θεραπεύειν, εἰδότες
ὅτι παθεῖν μᾶλλον παρ' αὐτῶν κακῶς ἱκανοὶ
ἦσαν ἢ ποιῆσαι ἐκείνους (2). Πρὸς συμπλήρωσιν
δὲ τῆς ἀτελοῦς ταύτης σκιεγραφομένης ἐπιτρα-
πήτω μοι νὰ παραθέσω ἐνταῦθα τοὺς λόγους,
δι' ὧν ἐν τῷ εἰς Δημοσθέναν ἀποδιδόμενῳ κατ'
Ἀριστογείτονος πρώτῳ λόγῳ χαρακτηρίζονται
οἱ φοβεροὶ οὗτοι τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας
σῆτες.

«Εἰσὶν ὁμοῦ δισμύριοι πάντες Ἀθηναῖοι,
ἀνακράζει ὁ ῥήτωρ» τούτων ἕκαστος ἐν γέ τι
πράττων κατὰ τὴν ἀγορὰν περιέρχεται. ἦτοι
νῆ τὸν Ἡρακλῆον τῶν κοινῶν, ἡ τῶν ἰδίων ἄλλ'
οὐχ οὕτος (ὁ συγκοφάντης, δηλ.) οὐδὲν. οὐδ' ἂν
ἔχη δεῖξαι πρὸς ὅτῳ τὸν βίον ἐστὶ τῶν με-
τρίων ἢ καλῶν οὐχὶ τῶν πολιτικῶν ἀγαθῶν
ἐπ' οὐδὲν τῇ ψυχῇ διατρίβει· οὐ τέχνους, οὐ
γεωργίας, οὐκ ἄλλας ἐργασίας οὐδεμίαις ἐπιμε-
λεῖται· οἱ φιλανθρωπίαις, οὐχ ὁμιλίαις οὐδεμίαις
οὐδὲν κοινωνεῖ· ἀλλὰ πορεύεται διὰ τῆς ἀγο-
ρᾶς ὡς περ' ἔχης ἢ σκορπίου, ἤρκου τὸ κέντρον,
ἕττων δέσφου κίχαις, σκοπῶν τίνι συμφορὰν ἢ
βλασφημίαν ἢ κακὸν τι προστριψόμενος καὶ
καταστήσας εἰς ῥόθον ἀργύριον εἰσπράττειται,
οὐδὲ προσφοιτᾷ πρὸς τι τούτων τῶν ἐν τῇ πό-
λει κουραίων ἢ μυροπολείων ἢ τῶν ἄλλων ἐρ-
γαστηρίων οὐδὲ πρὸς ἐν' ἄλλ' ἄσπαιστος, ἀνί-
δουτος, ἄμικτος, οὐ χάρην, οὐ φίλιαν, οὐκ ἄλλ'
οὐδὲν ὧν ἀνθρώπου μέτριος γινώσκων· μεθ' ὧν
δ' οἱ ζωγράφου τοὺς ἀσεβεῖς ἐν Ἰδου γράφουσι,
μετὰ τούτων, μετ' ἀρᾶς καὶ βλασφημίας καὶ
φθόνου καὶ στάσεως καὶ νείκους περιέρχεται».
Καὶ περικτῆρος «... ὃν οὐδὲ τῶν ἐν Ἰδου
θεῶν εἰκὸς ἐστὶ τυχεῖν ἰσίων, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀ-
σεβεῖς ὡσθ' ἡναὶ διὰ τὴν πονηρίαν τοῦ βίου» κτλ.

(1) Πλούταρχ. Σόλων. § 18. Ἀνάλογα λέγει καὶ
ὁ Λουκυβργος ἐν τῇ κατὰ Λευκράτους. ἐδ. 6. «Πο-
λίτου ἐστὶ δικαίον μὴ διὰ τὰς ἰδίας ἔχθρας εἰς τὰς κοι-
νάς κρίσεις καθιεσθῆναι τοὺς τὴν πόλιν μηδὲν ἀδικούν-
τας, ἀλλὰ τοὺς εἰς τὴν πατρίδα τι παρανο-
μοῦντας· ἰδίους ἔχθρους εἶναι νομίζειν καὶ
τὰ κοινὰ τῶν ἀδικημάτων κοινὰς καὶ τὰς
προφάσεις ἔχειν τῆς πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς.»

(2) Δημοσθ. κατὰ Νεσφρας. 43.

(3) Λυσίας περὶ Σηκοῦ. 39.

(4) «... Οὗτοι μὲν οὖν, ὡ ἄνδρες δικασταί, κατε-
πίσειεν ἡμῖν τὰ ἀριετέρ' αὐτῶν ἐπιτηδεύματα, οὐ γάρ
ἂν ἔχομαι, ὅτι τούτου μέγιστον αὐτοῖς εὐδαίμων κα-
κόν», κτλ. (Λυσίου. Ἀπολογία Δημοδοκίας. § 20.)

(1) «Πρότερον μὲν, ὡ βροχί, ἐνόμιζον ἐξεῖναι τῷ
βουλομένῳ, ἡσυχίαν ἄγοντα· μήτε δίνας ἔχειν, μήτε
πράγματα· νυνὶ δ' οὕτως ἀπροσδοκῆτος αἰτίας το-
νηροῖς συγκοφάνταις πέπτωκα, ὡςτε εἴ πως οἷόν τε
δοκεῖ μοι δεῖν καὶ τοὺς μὴ γεγονότας· ἢ ἡ δεδιέναι
περὶ τῶν μελλόντων ἐξεσθαι· διὰ γὰρ τοὺς τοιοῦτους
οἱ κίνδυνοι κοινοὶ γίνονται· καὶ τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσι
καὶ τοῖς πολλὰ ἡμαρτηκόσι κτλ. (Λυσίου Ἀρεοπα-
γητικός περὶ Σηκοῦ. Ἀπολογία ἐν προομίῳ).»

(2) Ἐγὼ τοῦτον ἐν τῇδε τῇ πόλει, ὅτι μὲν πλού-
σιος ἦν πρότερον μὲν ἐροδοῦμαι, μὴ τίς μοι τὴν οὐ-
κίαν διορίζεις καὶ τὰ γρήματα· ἴδοι καὶ αὐτοῖς τί
με κακὸν εἰργάσατο· Ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς συγκοφάν-
τας ἐθεράπευσον, εἰδὸς ὅτι παθεῖν μᾶλλον κακῶς ἱκα-
νός εἶην ἢ ποιῆσαι ἐκείνους. (Ξενοφ. Συμπόσ. β. 30).

Ακολουθῶντες ἐνταῦθα περὶ τῶν καταχρήσεων, εἰς ἃ ἐπὶ τῆς παρχαυῆς τῆς πόλεως κατέπεσεν ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτοῦ ὁ δημοκρατικὸς οὐτός τῆς ἐλευθέρως κατηγορίας θεσμοῦ, δὲν ἐννοουμένων βεβήσιως ἢ ἀρνηθῶμεν τὸ παράπαν ὅτι πολλάκις, ἰδίως ἐπὶ πολιτικῶν ἀδικημάτων, ἐγένετο χεῖρας αὐτοῦ εὐσυνείδητος, καὶ ὅτι εἰς αὐτὸν μάλιστα δρεῖλομεν οὐκ ὀλίγα τῶν ἀρίστων τῆς Ἀθηναϊκῆς εὐλαχίας μνησίων. Ἀναβῆλλοντες δ' ὅπως ἐρευνήσωμεν αὐτὸν βραδυτέρων ἐν τῇ προόδῳ τῆς προκειμένης μελέτης ἀπὸ περιωπῆς ὑψηλοτέρως καὶ διατυπώσωμεν τὰς ἐπ' αὐτοῦ ἀσθενεῖς ἡμῶν κρίσεις, δρεῖλομεν, εἰς ἐκπλήρωσιν καθήκοντος ἀκριβούς καὶ λελογισμένης πρὸς τὴν νομοθεσίαν τῆς μεγιστοῦ ἐκείνης καὶ τρισανδρῶς πολιτείας εὐλαχίας, μνημονεύσαι ὅτι αἱ περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς περὶ τὴν κατηγορίαν ἀπολύτου ἐλευθερίας παρεκβάσεις αὐταὶ δὲν διέλαθον τὴν προσοχὴν καὶ πρόνοιαν τοῦ Ἀθηναίου νομοθέτου, διὰ πολλῶν ἐπιχειρήσαντος προσφῶρον δικαζέσθαι νὰ διαφροδῆται τὰ δικαιώματα καὶ συμφέροντα τῶν ἐντίμων καὶ χρηστῶν πολιτῶν ἀπὸ τοῦ ἐκ τῶν συκοφαντῶν φεβροῦ τούτου κινδύνου. Κατὰ τὰς δικαζέσεις λοιπὸν ταύτας, αἵτινες, εἰρήσθαι ἐν προόδῳ, κολάζουσαι ἐκ τῶν ὑπέρων τοῦ; μὴ ἀληθῆ κατηγοροῦντας, ἀπέβησαν ἀτελεσφόροι, ὁ καθήγορος, ὡς ἐβρέθη που καὶ ἄνωγέρο, ὑπερχεῖτο ἐν πρώτοις ἐνόρκως ἢ καὶ δι' ἐτέρως ἐγγυήσεως, ὅτι οὐκ ἀποστήσεται τῆς κατηγορίας πρὸ τοῦ τέλους τῆς δίκης, ὁ δὲ μὴ λαχὼν ἐν αὐτῇ οὐδὲ τοῦ πέμπτου τῶν ψήρων ἐγλιότο, ἐξήμιστο τούτῳ χιλίαις δραχμαῖς, προσκαυῶλλον τοῦ λοιποῦ καὶ τὸ δικαίωμα τῶν κατηγορεῖν. Οὕτως ὁ Λισχίνης, ἡττηθεὶς ἐν τῇ κατὰ Κτησιφῶντος κατηγορίᾳ, ὑπέστη τὴν ποινὴν ταύτην (1). Γραφὴ δὲ μετὰ ταῦτα ἠδύναστο γενέσθαι κατὰ τῶν συκοφαντούντων εἰς τοῦς θεσμοθέτας, εἰσαγγεῖλαι εἰς τὴν βουλὴν καὶ προβολεῖαι ἐν τῷ δήμῳ εἰκότως δ' ἐνομιζόντο οἱ ταύτῃ τῇ τέχνῃ χρώμενοι ὡς ὑπεβῆλλοντες ἀπάσας τὰς ποινήρας. Ἐν ταῖς κατὰ τῶν ψευδῶν καὶ ἀνυπόστατα ἀδικήματα κατηγορούντων γραφαῖς κατατακτέαι καὶ δύο εἰδικαὶ δημοσίαι δίκαι ἢ τῆς ψευδεγγραφῆς καὶ ἢ τῆς ψευδοκλητείας, ὧν τὴν μὲν πρώτην εἰσάγον κατὰ τῶν ψευδῶς ἐνδειχθέντων τινας, ὡς δρεῖλοντας τῷ δημοσίῳ, τὴν δὲ δευτέραν κατὰ τῶν οὐ δικαίως κε-

κλητευκῶτων (1). Οὕτως, ἐπὶ τῆς κατ' Ἀλικυβιάδου κατηγορίας, συκοφαντοῦ τινὸς καταγεγυῖλαντος δύο ἐτι βουλευτάς, ὡς ἐνόγους, ἐν πρώτοις μὲν τιμῶν μεγάλων οὕτως ἡζιώθη, ὡς πατὴρ τῆς πατρίδος ἄχθεις τούτέστιν ἐφ' ἀμάξῃς εἰς τὸ Πρυτανεῖον ἐφαργεν ἐκεῖ καὶ παρ' ὀλίγων ἐστεφανοῦτο χρυσῷ στεφάνῳ, ἀλλὰ φωραχθεὶς εἶτα ὡς τὸν δῆμον ἐξαπατήσας, ἐτιμωρήθη ἀμέσως διὰ θάνατον, ἀπακαλύψας πρότερον τὰ ἐνόματα τῶν εἰς τὴν συκοφαντικὴν προτροπῶντων αὐτόν. Ὁ Μενέστρατος, φωραχθεὶς ἐπίσης καὶ συκοφαντικῆς, καταδικασθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ παρεδόθη τῷ δήμῳ (2). Κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ξενοφῶντος καὶ αὐτοὶ οἱ τριάκοντα τύρανοι ὅπως ἐφεγκύσωνται τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου, ἄμ' ἀνελθόντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, διέταξαν τὴν ἀναχθήσιν καὶ τιμωρίαν ὅλων τῶν συκοφαντῶν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων νέσι πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν ἀνεφάνησαν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ὀλίγοις περὶ τοῦ παρ' Ἀθηναίους κρατήσαντος ἐπὶ τῆς τῶν ἀδικημάτων καταδιώξεως συστήματος.

Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενοι δρεῖλομεν μνημονεύσαι καὶ ῥήσασιν τινας, παρὰ Κικέρωνι ἀπαντώσης (3), δυναμένης ἴσως νὰ πληρήσῃ τινας εἰς πλημμελίᾳ περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς καθ' ἡμᾶς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς κρίσιν. Ἔστι δὲ ἡδε Legum custodiam, λέγει ὁ ἐπιφανὴς πολιτικὸς καὶ ῥήτορ τῆς Ῥώμης ἐν τῷ περὶ νόμων φιλοσοφίᾳ αὐτοῦ, nullam habemus. Graeci hoc diligentius apud quos romae. laxas creantur, nec solam litteras nam id quidem etiam majores nostros

(1) Ὡς οὐδε γγραφῆς: ὄνομα δίκης ἐστίν, ἢν εἰσάσιν οἱ γεγραμμένοι ὀφείλιν τῷ δημοσίῳ, ὡς καταφευαμένου αὐτῶν τοῦ ἐγγράφαντος ἐν τῇ σαυθῇ τῇ παρὰ τῆ θεμ κειμένη, ὡς ἀδικῶς ἐγγραμέντες ὀφείλιν τῷ δημοσίῳ, κελ. (Ἀρποκρατίων).

Ὡς οὐδε γγραφῆς: ὁ ἢν δίκη κατὰ τῶν ὡς ὀφειλόντας: τινας ἐνδειχθέντων, εἰς ψευδῶς συκοφαντικῶτες ἄλλων κατὰ δὲ τούτου ἢν καὶ ἐπιδοολεῖ ὡς ὡς γγραφῆ. (Πουλίου Πολυδεύκου: Ὀνομαστικῆς. Π. 35).

Ὡς οὐδοκλητείας: ὄνομα δίκης ἐστίν, ἢν εἰσάσιν οἱ γεγραμμένοι ὀφείλιν τῷ δημοσίῳ, ἐπειδὴν αἰτιῶνται τινας ψευδῶς καταφευαθῆαι κλητέρας καθ' ἑαυτῶν τὴν μὲν δίκην. ἀρ' ἢ: ὡρλον. (Πολυδεύκ. Ὀνομαστικῆς. Π).

Ὅπωςοις τρεῖς ψευδοκλητείας ὄρλοιον, αἱτιοῖ εἰσι τὰ σῶματα τὰ δὲ χρήματα ἔχουσι. (Ἀνδοκίᾳ. περὶ μυστηρ. § 74).

(2) Λυσίας κατ' Ἀγοράτου.

(3) Cicero, de legibus. lib. 3. XX. § 16.

(1) Φιλῶστρατος ἐν Βίῳ Λισχίνου.

erat, sed etiam facta hominum observabant ad legesque revocabant. Περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ νομοθεσίᾳ θέσεως τῶν λειτουργῶν τούτων παρὰ μὲν τῷ Ἀρμοσφύλακῃ ἀποκρινόμενον τάδε: «*Νομοφύλακες, ἀρχῆ τις παρ' Ἀθηναίους οὕτως ἐκκαλεῖτο διαφέρουσα τῶν θεσμοθετῶν. Δείναρχος καὶ Ἰμπερίου καὶ ἐν τῷ κατὰ Πυθίον. Φιλόχορος ἐν τῷ ἑθδόμεῳ ἄλλα τὰ τινα διεξήλει περὶ αὐτῶν καὶ οὗτι οὕτως τὰς ἀρχὰς ἐπηγάραον τοῖς νόμοις χρῆσθαι*» κτλ. παρὰ δὲ τῷ Σουίδᾳ οἱ νομοφύλακες, στροφίους, λευκοὶ, χρώνται καὶ ἐν ταῖς θέσις ἐπὶ θρόνων κἀθηκται κατ' ἀντικρὺ τῶν ἐνάξ ἀρχόντων καὶ τῆ Παλλάδι τὴν πομπὴν κοσμοῦσι, ὅτε κομίζεται τὸ ζώον ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ἀναγκάζουσι δὲ καὶ τὰς ἀρχὰς χρῆσθαι τοῖς νόμοις καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις κἀθεῖναι μετὰ τῶν Προέδρων κωλύοντες ἠηγοῖσθαι ἐπεὶ παράνομον αὐτοῖς ὀφείκει ἢ ἀσύμφορον» καὶ παρὰ τῷ Στοβαίου: «οἱ τῶν νόμων φύλακες ἐπιμελίσθωσαν τῶν π.λημμελοῦντων, πρῶτον μὲν νουθετοῦντες, ἐὰν δὲ μὴ πειθῶνται καὶ ἤμισοῦντες». Τινὲς τῶν νεωτέρων συγγραφέων, οἷον ὁ Mejer καὶ ὁ Schoumann, φαίνονται συγχέοντες τοὺς λειτουργοὺς τούτους τοῖς θεσμοθέταις, ἀλλ' ἡ ὀρθὴ αὕτη δὲν φαίνεται ἀκριβῆς, διότι ὡς ἐκ τοῦ κειμένου πολλῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐξάγεται, τὰ ἔργα ἐκατέρω τῶν τάξεων τούτων τὸν δημοσίωμ λειτουργῶν διέφερον οὐσιωδῶς ἀλλήλων, ἔτι δὲ οἱ μὲν θεσμοθέται κατὰ πάλαιον ἔθος ἔβαινον ἐσταμμένοι εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, οἱ δὲ νομοφύλακες, λευκοὶ ἐχρῶντο ἱματίους(1). Ὁ Φώτιος ἐπόμενος τῷ Φιλόχῳ ἀνάγει τὴν ἐγκατάστασιν αὐτῶν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἐφιάλτου τὸ χρονικὸν τοῦτο σημεῖον παραδίδεται μὲν ὁ Γρότιος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, ἀπορρίπτει

δὲ ὡς ἀνακριβὲς ὁ Βουέκκῃ (1). Οὕτω λοιπὸν κατὰ τοὺς ἀνωτέρω συγγραφεῖς, ἐπὶ ἀνώτατοι τῆς Πολιτείας λειτουργοὶ, πιθανώτατα ἐπιτηθείαι ἐκλεγόμενοι, καὶ ὀνομασθέντες τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἐφιάλτου καὶ Περικλέους, ἐτάχθησαν ὅπως ἐπιτηθεῖσι τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν τοῦ δήμου, παρακαλεόμενοι δὲ τοῖς Προέδροις ἐν τε τῇ βουλῇ καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις παρακείμενον ὁμοίως πρότασις τις ἢ μέτρον, ἀντικείμενον τοῖς καθεστῶσι νόμοις, ἐλαμβάνετο. Ἄγνωστον ἔαν οἱ νομοφύλακες οὗτοι εἶχον τὴν προεδρείαν δικαστηρίου τινος, ἔαν τούτεστιν ἤδυναντο συγκαλεῖσαι τοὺς ἐν τινι καταλόγῳ ὤρισμένους ἑρκωτοὺς δικαστὰς καὶ ἐξαίτεσθαι ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν προεδρείαν τὴν ἐκδικασιν ἐνόμου τινός, κατ' αὐτοὺς, πράξεως, ἢ ἡ ἐξουσία αὐτῶν περιορίζετο μόνον εἰς ἀπλὴν δικαρτυρίαν, μεθ' ἣν ὑπεββαλὸν τὴν ἐξέλεγχιν τῶν παρ' αὐτῶν καταγγελλομένων πράξεων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Ὅπως δὴ ποτε ὅμως αὕτη καὶ ἔαυτη ἢ ἐκλογὴ λειτουργῶν, περιβεβλημένων ἐν τισι περιπτώσει τὸ εἰδικὸν τῆς ἐπιτηθείας καὶ καταγγελίας παρακείμενον πράξεων καὶ μέτρον καθήκον, ἐστὶ λίαν σπουδαῖα, τὴν δὲ σύστασιν τῆς ἀρχῆς ταύτης πιθανώτατα ἀντέταξε, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Γροτίου, ὁ Ἐφιάτης εἰς τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσις οὐκ ὀλίγων πολιτῶν, ἀπὸ χρῆστος τοῦ συνειδητοῦ ἀντιτιθεμένων εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ πολιτεύματος ἐπιπενηθείσας τολμηρὰς μεταρρυθμίσεις, ὡς φεβουμένων τὸ ἐκ τῆς μειώσεως τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ἄρειου Πάγου προκύβον χάος. Κατὰ τὰς ἰήσεις τῶν συγγραφέων, ὡν ἐμνημονεύσαμεν ἔνωθε, οἱ νομοφύλακες οὗτοι εἶχον δικαιοκρίτην ἐν ταῖς ἐσραταῖς θέσις, ἐπιτηθεισίς μάλιστα αὐτοῖς, ὡς καὶ τοῖς ἄρχουσι, τῆς εἰς τὴν Βουλὴν ἢ τὸν Ἄρειον Πάγον μετὰ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας αὐτῶν εισόδου. Δὲν γινώσκωμεν ὅμως ἀκριβῶς, ἔαν οἱ λειτουργοὶ οὗτοι ἦσαν κληρωτοί, ὡς οἱ ἄρχοντες, ἢ αἰρετοί, ὡς οἱ στρατηγοί. Καίτοι δὲ ἡ νομοθεσία διεῖχεν αὐτοὺς καθήκοντα τοσούτων σπουδαῖα, λίαν παραδόξον ἔστιν, ὅτι παρ' οὐδενὶ σχεδὸν τῶν ἐπιτόρων γίνεται μνεία αὐτῶν, ἐνθ', ὡς γνωστόν, περιεσώθησαν ἡμῖν ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν αἰώνων ἱκανοὶ λόγοι, ἀναγόμενοι εἰς νομοθετικὰς μεταρρυθμίσεις ἢ εἰς νόμους, παρανό-

(1) Telfy, Corpus juris Attici. ἀριθ. 216 ἐν σημ. Παρὰ Φωτίῳ μνημονεύεται τὸ ἐπίμενον περὶ τῶν νομοφύλακων χωρίον τοῦ Φιλόχορου: «*Νομοφύλακες ἑτέροι εἰσι τῶν θεσμοθετῶν, ὡς Φιλόχορος ἐν ζ'. οἱ μὲν γὰρ ἔρχονται εἰς Ἄρειον Πάγον ἐστεφανωμένοι, οἱ δὲ νομοφύλακες χρῆστα στέφρα ἄγοντες*» καὶ ταῖς θέσις ἐναντίον ἀρχόντων ἐκαθίσταντο, καὶ τὴν πομπὴν ἔπεμπον τῇ Παλλάδι· τὰς δὲ ἀρχὰς ἐπηγάραον τοῖς νόμοις χρῆσθαι, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῇ βουλῇ μετὰ τῶν προέδρων ἐκαθῆντο, κωλύοντες τὰ ἀσύμφορα τῇ πόλει πράττειν. Ἐπὶ δὲ ἦσαν καὶ κατέστησαν, ὡς Φιλόχορος, ὅτε Ἐφιάτης μόνη κατέλειπε τῆς Ἄρειου Πάγου τὰ ὑπὲρ σώματος» κτλ. Ἀνάλογα τοῖς παρὰ Φωτίῳ εἰρημένοις εὐρίσκωμεν καὶ παρὰ Πολυδεύκει.

(1) G. Grote. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, ἐν τῇ Γαλλικῇ ἐκδόσει. Τόμ. 7ος σελ. 358 ἐν σημ.

μους ψηφισθέντας και ὡν ἐπομένους ἐζητήθη ἡ κατάργησις. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ περιωνύμῳ δίκη τῶν ἐν Ἀργινοῦσιν στρατηγῶν, ἣν ἀργαίεται ἐν πάσῃ λαπομερείᾳ δ' Ἐνορῶν, καὶ καθ' ἣν οὐ μόνον ἡ ὑπερτάτη δικαιοσύνη, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ καὶ παρ' Ἀθηναίους δικονομικαὶ διατυπώσεις ἀποτόμως παρεβιάσθησαν, βλέπομεν μόνον ἀπλοῦς πολιτικὰ ἀντιτιθεμένους εἰς τὰς τῶν κατηγορῶν προτάσεις, ὡς παρὰ τοὺς κανόνας τῶν καθεστῶτων θεσμῶν (1) ἐκ τῶν ἀρχόντων δὲ μόνον οἱ Πρωτάνεις φρίνεται καταδικάζοντες τὸ παρῆνον τῶν τοῦ Καλλικλέους προτάσεων καὶ ἀρνούμενοι κατ' ἀρχῆς νὰ θέσωσιν αὐτάς εἰς ψήφορρίαν. Οἱ δὲ νομορῥυλικες, οἱ τεταγμένοι. κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συγγραφέων, ἐπὶ τὴν πρῶτην τῶν παρῆνων, οὐδεμίαν ἐξήκουσι φωνὴν ζωῆς. Φρίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἐπὶ Ἐριάλτου τὸ πρῶτον καθιδρυθεῖσα, ἐβίωσε τὴν ζωὴν τῶν βόδων. Στερούμενοι ὅμως πολλῶν περὶ αὐτῆς εἰδήσεων, ἀδυνατοῦμεν νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὸν χρόνον καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐσχραίνσεως αὐτῆς, ἐὰν διὰ νόμου καταργήθη βρωῶς, ἢ περιέσπεν ἄπλως εἰς ἀχρηστίαν, ἐὰν τοῦτέστιν ἀπὸ ὀρισμένου τινὸς χρόνου ἐπέκυσαν νὰ ἐκλέγωσιν ἐν Ἀθήναις τοὺς ἀποτελούντας αὐτὴν δημοσίους λειτουργούς, ἢ ἐὰν παρκαταθείσῃ ἐπὶ ἰκανῶ ἔτη τῆς ζωῆς αὐτῆς, οἱ λειτουργοὶ αὐτῆς ἀπέβληον ὀλίγον καὶ κατὰ μικρὸν πᾶσαν σημάσιαν, παρέρχοντες μόνον ἄπλως καὶ κατὰ τύπον, ὅπως βραδύτερον συνέβη τὸ αὐτὸ ἐπὶ δημοταγῶς τινος ἀρχῆς; τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, τῶν *defensores civitatum*, περὶ ὧν περὶ τῶν γενήσεται λόγος. Τὸ πιθανώτερον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐστὶν ὅτι ὁ τῶν νομορῥυλικῶν θεσμῶν ἐθεωρήθη βραδύτερον ὅπως ἀλυσιτελεῖς καὶ ἀχρηστοὶ πρὸς τὸ καθόλου σύστημα τῆς Ἀθηναϊκῆς νομοθεσίας, καθ' ἣν ἡ βουλὴ ἠδύνατο ν' ἀναστῆλῃ τὴν ψήφισιν πάσης παρῆνομου προτάσεως, οὐδενὸς ψήφισματος δυναμένου ὑποβληθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου πρὸ τῆς προκταρκτικῆς συναινέσεως αὐτῆς; καὶ ὅποτε δὲ τυχὸν παρῆνομός τις πρότασις διεξέφυγε τὴν προσοχὴν τῆς βουλῆς, τὴν ἑλλειψιν αὐτῆς ἀνεπλήρωσεν ἡ γρηγορὰ παρανομία, (περὶ ἣν ἐρρέθησαν ἰκανῶ ἀνωτέρω) ἣτις φρίνεται εἰσχυθεῖσα περὶ τὰ μέσα τοῦ πέμπτου αἰῶνος, ὅποτε βλέπομεν πολλαπλασιαζομένης τὰς τοιοῦτου

εἰδους δίκας. Οὕτω τοῦλάχιστον φρονεῖ περὶ αὐτῆς; ὁ κλεινὸς Γρότιος (1), τὴν δὲ γνώμην αὐτοῦ ἀσπάζεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἐγκριτὸς τις Ἄλλος, συγγραφεὺς, λίαν εὐδοκίμως ἀσχολούμενος περὶ τὴν μελέτην τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας, καὶ ἀρίστην τινα ἐκδοῦς περὶ τοῦ δημοσίου αὐτῆς δικαίου πραγματεῖαν, ὁ φιλέλλην Κ. Γεώργιος Περρῶ (2), φρονῶν συγγράμωσιν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη φρίνεται καταργηθεῖσα ἀπὸ τῆς μετὰ τὸ 406 π. Χ. ἀναουστάσεως τῆς δημοκρατίας; ἢ διὰ τῆς τοῦ νόμου, ἢ δι' ἀπλῆς ἀχρησίας, διότι ἄλλως, κατ' αὐτόν, ἤθελον μνημονεῦσθαι ἐν τῷ περιωνύμῳ ψήφισματι τοῦ Τισαμενοῦ, καταλέγοντι τὰς ἀρχάς, αἷς εἶχεν ἐναποτεθῆ ἡ ἀκριβὴς ἐπιτήρησις καὶ παραφυλακὴ τῶν ἀναθεωρηθέντων νόμων καὶ τοῦ παλινορθωθέντος πολιτεύματος, ἀλλ' ἐν τούταντι τὸ προκείμενον ψήφισμα τὴν ἐποπτεῖαν ταύτην ἀπὸνέμει βρωῶς τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ, περιαιρεθέντι ἤδη παρὰ τοῦ Ἐριάλτου τὰς σπουδαίους αὐτοῦ λειτουργίας. Κατὰ τὴν ἀποκατάστασιν λοιπὸν τῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου προνομίων, φρίνεται λίαν ρυσικῆ ἡ τῶν νομορῥυλικῶν καταργησις, ἐὰν ἤδη δὲν εἶχον ἐκλίπει πρότερον ὅλοσχερῶς.

Ἐκ τοῦ Ἀρκοκρατίωνος ὅμως γινώσκομεν ὅτι ἐν δυσὶ τοῦ Δεινάρχου λόγοις μνημονεῦνται οἱ νομορῥυλικες οὔτοι, ὁ δὲ Δειναρχος, ὡς γνωστὸν, ἦν σύγγραφος καὶ φίλος μάλιστα Δημοτρίου τοῦ Φιλαρέως. Ὅθεν ἐὰν οἱ λειτουργοὶ οὔτοι, οὗς δὲν φρίνεται γινώσκων οὐδεὶς τῶν τῆς δημοκρατίας ῥητόρων, ἀναφρίωνται πράγματι μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μακεδόνος ὑποδούλιων τῶν Ἀθηνῶν, φρίνεται πιθανώτατον ὅτι ἀπεικτεστάθησαν τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ αὐθις ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ Κασσάνδρου, βρωῶς δὲ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους οὐδὲν ἔτερον ἦσαν ἢ ἄπλοι τῆς διὰ τοῦ Δημοτρίου κυβερνήσεως Μακεδονικῆς ἐξουσίας πράκτορες, περιβέβλημένοι οἰονεῖ τιναν προληπτικὴν ἀστυνομικὴν ἐξουσίαν; ὅποτε τούτεστι βρωῶς τῆς ἔργων ἐφρίνετο ἐπιπλανώμενος τῶν καιρῶν καὶ ἀναπυλῶν τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν, οἱ νομορῥυλικες οὔτοι πιθανώτατα ἠγείροντο ὅπως ἀνακαλέσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν τάξιν καὶ ἐπιβάλωσι σιγὴν εἰς τὸ τολμηρὸν καὶ αὐθάδες αὐ-

(1) Γροτίου Ἐλλήν. Ἱστορ. ἐκδ. γαλ. Τόμ. 7. σελ. 358.

(2) G. Perrot: Essai sur le droit public etc. de la Democratie des Athéniens etc. pag. 169.

(1) Ἀνδοκίδ. περὶ μυστηρ. 40.

του στόμα. Καί ταῦτα μὲν περὶ τῶν νομοφυλάκων.

Καί τοι δὲ ἐντεῦθεν δύνανται ἴσως ἐξυχθῆναι ὅτι παρ' Ἀθηναίους ἦσαν φύλακες τῶν νόμων ἐπιτετραμμένοι τὴν ἐπιτήρησιν τῶν πράξεων ἐκείνων τῶν πολιτῶν, ἐξ ὧν ἠπειλείτο δημόσιος κίνδυνος, δυσκόλιος ὅμως ἀνευρίσκομεν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν λειτουργῶν τούτων ἵχνη τῆς καθ' ἡμᾶς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς. Ἐκτός τῆς ἐν μόνῃ τῇ ἐκκλησίᾳ περιουσιμένης λειτουργίας αὐτῶν καὶ τῆς ταχθείας αὐτῶν καταπτώσεως, αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἀπαγορεύει ἡμῖν τοιαύτην σκέψιν, καθ' ὅσον ὑπὸ τὸ πολίτευμα ἐκείνο ἡ δημοσία ἀγωγή προσήκει παντὶ ἐπιτίμῳ πολίτῃ. ἐξασκοῦνται αὐτὴν ὡς μόριον, οὕτως εἰπεῖν, ἐλάχιστον τῆς ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας μετοχῆς αὐτοῦ ἐνῶ ὁ θεσμὸς τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς πρόσκειται ἰδίως τῇ φύσει τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν πολιτευμάτων, καὶ περ γέννημα ὢν τῆς μοναρχίας: Ἔστι δὲ κυρίως ἀνάπτυξις κανόνος, ἀγνώστου ἔτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ὅτι τὰ συμφέροντα τῶν συνιστάντων τὴν κοινωὴν μελῶν δέον ὅπως ἐκπροσωπῶνται ἐν τῷ συστήματι τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως. Ἡ δὲ ἐπὶ τῆς καταδιώξεως ἀνάμιξις τοῦ ἄρχοντος, ἧς ἵχνη τινὰ εἶδομεν σωζόμενα ἐν τῇ Ἀττικῇ νομοθεσίᾳ, φαίνεται χωροῦσα προκειμένης καταδιώξεως προσώπων μενόντων ἀτιμωρήτων, ὡς ἠλλείποντος παντελῶς τοῦ παραδώσαντος τῷ δικαστῇ τοὺς ἀδικούντας, ἢ ὀλιγοφούρων τῶν συγγενῶν τοῦ παθόντος ἐκείνων, οἷς ἡ πολιτεία εἶχεν ἀναθέσει τὴν προστασίαν ὠρισμένων προσώπων καὶ οἷτινες εἶχον καθῆκον ἅμα καὶ δικαίωμα ὅπως ἐνασχῆσαι τὴν καταδιώξιν. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ὁ τοῦ τοῦς φόνους δικάζοντος δικαστηρίου προεδρεύων ἄρχων εἶχεν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ δικαίωμα νὰ παραδίδῃ ἐξ ἐπαγγέλματος τοὺς ἐνόχους τοῖς δικασταῖς, τοῦθ' ὅπερ συνέβαινε καὶ ἐπὶ πολιτικῶν δικῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ, ΣΑΡΡΟΣ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ ΤΗΣ ΘΘ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ.

(Ανεγνώσθη ἐν τῇ ἐπιτεσίῳ ἑορτῇ τοῦ Συλλόγου τῆ 13 Μαΐου 1873).

Φιλόμουσος ὁμήγουρις,

Καὶ πάντοτε μὲν, ἀλλὰ μάλιστα σήμερον δέομαι τῆς ὑμετέρας ὑπομονῆς καὶ ἐπιεικείας, ἐπειδὴ ἀντὶ λόγων πανηγυρικῶν, ἀντὶ τερπνῶν καὶ ψυχαγωγικῶν μελετημάτων κατὰλλήλων τῇ ἡμέρᾳ καὶ τῷ περιβάλλῳ τούτῳ, σύνοφρος καὶ κεκυρῖτα ἢ ἐκπαιδευτικῆ ἐπιτροπῇ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, παρίσταται δι' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου αὐτῆς μέλους, οὐχὶ ἵνα δρέψῃ τοὺς καρπούς τῶν ἀγώνων αὐτῆς, οὐχὶ ἵνα προκαλέσῃ τοὺς ὑμετέρους ἐπαίνοις καὶ στεφάνους, ἀλλ' ἵνα καταστήσῃ καὶ ὑμᾶς συγκοινωνοὺς τῆς ψυχικῆς ἀγωνίας, καὶ πάλιν ἦν ὑπέστη, βλέπονσα ἔνθεν μὲν τὸ ἐλεεινὸν τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ὁμογενῶν ἡμῶν, τὰς ἀνευδότους προσπαθείας, τὰς πανταχόθεν ἐπιπλήσεις αὐτῶν, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ταύταις, ζητούντων ἀρωγὴν πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν τέκνων των, ἐκείθεν δὲ καταμετροῦσα καὶ ἄπαξ καὶ πολλάκις τὰ μέσα ὅσα ἡ γενναῖότης τῶν πλουσίων ἡμῶν ἀριεβόρει πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον, καὶ μὴ εὐρίσκουσα αὐτὰ ἐπαρκῆ, πρῖστανταί, λέγω, ἢ ἐπιτροπῇ δύσθυμος καὶ κατῆρης ἵνα καταστήσῃ ὑμᾶς συγκοινωνοὺς καὶ μάρτυρας αὐτόπτας τῶν ἀναγκῶν, ὅσαι μαστίχουσι τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. ἀποκαλύπτουσα καὶ δεικνύουσα ὑμῖν. γυμνάς καὶ αἰμοσταλάκτους τὰς πληγὰς ὅσας ἔλαβε καὶ φέρει πεσὼν ὁ ἠθικὸς ἐκείνος γίγας, ὁ ρωτίσας τὴν ἀνθρωπότητα.

Ναί, κύριε, ἀφοῦ ἡ ἑλληνικὴ παιδεία καὶ ἡ πολιτιστικὴ αὐτῆς δύναμις, ἦν ἑλληνισμὸν καλοῦμεν, περιελοῦσα τὴν ὑψηλὸν ἐξεπολίτισσε καὶ ἐξωγόνησε τῶν ἐθνῶν τὰ βράβρακα,

ἐμελλε νὰ σβέσθῃ ἐν αὐτῇ τῇ ἐστὶν αὐτῆς, ἀροῦ ὁ γίγας οὗτος τοῦ πολιτισμοῦ κατακτῆσαι τὸν κόσμον ἠθικῶς ἕως τε τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἐξημέρωσε τοὺς λαοὺς, ἐμελλε νὰ πέσῃ τραυματικῶς οἰκτρῶς τῶν περιστάσεων ἐν αὐτῷ τῷ ἔδαφει τῆς γενιῆσός του, ἐν αὐτοῖς τοῖς βασιλείαις αὐτοῦ! καὶ νὰ ἴδωσιν αἱ γενεαὶ τὴν κληρονομίαν του διασκορπισθεῖσαν, τὴν αἰγίαν καὶ τὸ σθένος ἐξαφανισθέντα καὶ τὸ πνεῦμα . . . τὸ ζωογονοῦν καὶ ἀποθεοῦν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον πνεῦμα, ἀποτάνει μακρὰν εἰς ἔθνη καὶ λαοὺς ἀποδούλους, οἵτινες ἐπωφελήθησαν μὲν ἐκ τῆς κληρονομίας, ἀλλ' οὐχ ἤτον ἐλασμόνοισαν, ἢ καὶ περιεφρόνησαν τὸν πεπονηκότα κληροδότῃ!

Ἡμεῖς δὲ, ἀπόκληροι καὶ ἀποφραγισμένοι, οἰκτρὰν μερίδα ἐλάβομεν, ψιλὸν τοῦ γίγαντος τὸ ὄνομα, ἄνευ σαρκῶς, ἄνευ ζωῆς, ἄνευ πνεύματος, περιβριζόμενον ἕως χθές, ὑποπευόμενον, λοιδορούμενον . . . Εἰς αὐτὸ ἐκλήθημεν ὅπως δώσωμεν σάρκα, ὅπως ἐπακφύρωμεν τὴν ζωὴν, τὴν ῥώμην, τὴν εὐλαίαν τὴν ἀρχαίαν. δι' ἣς ἐπολιτίσῃ λαοὺς, ἐκράτῃσι πολιτείας καὶ ἐκλέξῃσι ἔθνη.

Ἡ ἡμετέρα λοιπὸν ἀποστολὴ ἐστὶν ὅλιως ἠθικῆ, καὶ τὸν ἠθικὸν τοῦτον γίγαντα ζητοῦμεν ν' ἀναστήσωμεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι, ἵνα φωτίσῃ καὶ ἐδηγήσῃ καὶ πάλιν αὐτήν, ὡς ἐρώτις καὶ ἐπολιτίσῃ τοὺς ἄλλους λαοὺς, ὅσοι κατενόησαν καὶ παρέλαθον τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. Τὴν σοφίαν, λέγω, καὶ τὴν ἠθικὴν, καὶ τὴν ἄλλαν ἀρετὴν τῶν ἡμετέρων προγόνων ποιοῦντες; καὶ ἐπιδιδάσκοντες, ὡς μόνην ἀσφαλτὴν πηγὴν τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος; ὀρεῖομεν ἀκριβῶς νὰ γινώσκωμεν ἐρευνοῦντες καὶ μενθάνοντες, ὅποια αἱ ἀνάγκαι, ὅποια ἡ κατάστασις, ὅποια τὰ τροχόμενα τοῦ νεκροσκαῦς τούτου γίγαντος, οὗ τὰ εὐρέα ἀλλ' ἀπονεκρωμένα μέλη καλύπτουσι σύμπαντα τὸν καθ' ἡμᾶς ὄριζοντα καὶ ἀναλόγως τῶν μέσων ἡμῶν νὰ ἐπιφέρωμεν τὸν ὅσον οἶόν τε καταλληλοτέρην ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν. Τοῦτο ὑπαγορεύει ἡμῖν τὸ ἱερὸν κλήθηον τῆς τοῦ πλησίον ἀγάπης, τοῦτο ἀπαιτεῖ τὸ ἀληθές συμφέρον τοῦ ἡμετέρου μέλλοντος, ἐρειδόμενον ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ὑπεροχῆς, τοῦτο ἐπιβάλλει ὁ κανονισμός τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ἐπιλαμβανόμεθα δὲ τοῦ ἔργου τούτου τῆς ἐρεῖνης ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς Μικρασίας, τῆς τῷ πάλαι ἐδαχίμοις καὶ καλλιγόνου ταύτης χώρας.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, πέντε μῆνας ἐκθέσεις

μετὰ αἰτήσεως βοηθείας, ἔλαβον ὁ ἡμετέρος Σύλλογος ἐκ τῆς Μικρασίας: ἐξ Ἡλιουπόλεως, Πισιδείας, Τραπεζοῦντος, Οἰνῆς, Λαοδικείας, ἐνῶ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὡς ἡκούσατε ἀπὸ στόματός τοῦ γλαφυροῦ εἰσαγγελοῦ κ. Ἀριστοκλέους, ἔσαν πολλὴ πλειονότης.

Ἡὸς ἀρὰ γε τούτου; μὴ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ἐβελτιώθῃ τοσοῦτον ἡ κατάστασις τῶν Μικρασιακῶν, ὥστε οὐδεμίαν ἔχουσι πλέον ἀνάγκην βοηθείας; Μὴ κατέλαβον αὐτοὺς ὀλιγοῖα περὶ τῆς ἀνατροπῆς καὶ βελτιώσεως τῶν τέκνων των; Μὴ ἀπηλόθησαν παλαιότερες ἐπὶ αἰῶνας ἤδη κατὰ τῆς σκληρᾶς αὐτῶν τύχης καὶ ἀηλιπίσθησαν; Οὐδαμῶς, κύριοι, οὐδὲ τῆς τύχης ἀλλαγὴν, οὐδὲ βραθυμίαν, οὐδ' ἀελλπισίαν τὸ παρῆσαν ἐπαθόν οἱ ὑπερπόντιοι ἐκείνοι ἡμέτεροι βιογράφοι; ἀλλ' ἡ σιωπὴ των αὐτῶν, κατὰ τὸ πολυτάραχον τοῦτο ἔτος, ἐπιμαρτυρεῖ ἔτι μᾶλλον τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς αὐτῶν ἢ ἐπιπόλαξιν των αὐτῶν ἐπικυροῖ ἔτι μᾶλλον ὅτι γνήσιοι εἰσὶν ἀπόγονοι ἐκείνων, οἵτινες ἐν καιρῷ γενικῆς τιμῆς συμφορᾶς ἐθυσίαζον τὸ ἴδιον συμφέρον ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης τοῦ ὅλου.

Ἐμᾶθον, κύριοι, οἱ τῆς Μικρασίας ἀδελφοὶ ἡμῶν τῆς μητρῆς; Ἐκκλησίαις τὰς δυσχερεῖς καὶ πικρίας, εἶδον τὴν οἰκτρὰν πάλιν, ἥτις διέσχισεν δύο ἡμοδόξους λαοὺς, κατενόησαν ὅτι μεγαλειότερα ἀνάγκη ἐνουπάροχι ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς ἐπαρχίαις τῆς αὐτοκρατορίας μᾶλλον ἢ ἀλλαχοῦ, καὶ ἐσιώπησαν σιωπῆν αὐτακρηνῆσεως, ἀφέντες κατὰ μέρος τὸ ἰδιαιτέρον συμφέρον, καὶ διδόντες οὕτω καιρὸν τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ ἵνα ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ μᾶλλον ἐκεῖ, ἐνθα αἱ ἐλλείψεις προφανέστεραι καὶ καταστρεπτικώτεραι. Ναι, κύριοι, οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐκείνοι ἐγκαρτεροῦσιν ἐν ταῖς στερεῖσιν αὐτῶν, καὶ οἶνει ἀναξήρηθέντες ὕψισθεν τῶν ἀκρωσιῶν τοῦ Βοσπόρου θεωροῦσιν ἐκείθεν μὲ πᾶλλουσαν τὴν καρδίαν τὰ παρ' ἡμῖν διδραματιζόμενα, εὐχόμενοι ἐκ μυθίων τὸν θρίαμβόν των ἐλληνικῶν γοχημάτων ἐν ταῖς χώρας ταύταις, ἐν αἷς ἔλαθον γένεσιν καὶ ἔλαμψαν ἀλλοτε, καὶ θεωροῦσιν ἡμᾶς προκύπτοντες ἐκεῖθεν, καὶ ἀναμένουσιν ἀφ' ἡμῶν τὸν ἠθικὸν αὐτῶν ἄρτον, ἥτοι τὴν προγονικὴν παιδείαν καὶ τὴν ἄλλαν ἀρετὴν.

Ἡ ἐπισκοπὴ Ἡλιουπόλεως καὶ Θυατείρων, ἐκεῖθεν τῆς Σύμῃνης νοτιοδυτικῶς κειμένη, νυτῆχσεν, εὐτυχικῶν δυστυχῶς οὐ συνήθη παρ' ἡμῖν, νὰ ἔγῃ πνευματικὸν ἀρχηγὸν ἄνδρα, οὐ μόνον παιδείας κάτοχον, ἀλλὰ καὶ ἐνάδρατον, καὶ τὰ ἐκείνου καθήκοντα ἀκριβῶς γινώσκον-

τα, και τὴν ἐντολὴν ἂν ἔλαβεν ἀξίως ἐκπληροῦντα.

Ἡ ἐπισκοπὴ αὕτη διακρίεται εἰς τρεῖς τμήματα: τὸ τῆς Λυδίας, τῆς Ἰωνίας, καὶ τῆς Καρίας, οἱ δ' ἐρθόδοξοι κάτοικοι αὐτῆς συμποσούνται εἰς 2700 οἰκογενεάς.

Ἐν τῇ κυριωτέρᾳ πόλει τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης τῷ Ἀδινίῳ (Τράλλεις), ὑπάρχουσι τρεῖς σχολαί: Ἑλληνικὴ, ἀλληλοδιδασκατικὴ καὶ παρθεναγωγεῖον, καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον φοιτῶσι 22 μαθηταί, εἰς δὲ τὸ δεύτερον 280, καὶ εἰς τὸ τρίτον 260 κοράσια.

Τὴν διατήρησιν τῶν τῆς πόλεως ταύτης σχολῶν, καὶ τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν ἀνέλαβεν ἀπὸ ἐνὸς ἡδῆ ἔτους ὁ πρὸ τιῶν ἐτῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τούτων συσταθεὶς Σύλλογος, ἀριθμῶν 70 μέλη καὶ ἔχων κεφάλαιον 4100 λιρῶν.

Καὶ ὅμως ὁ Σύλλογος ἀπαντᾷ πολλὰς δυσχερείας πρὸς εὐδῶσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου ἔργου, διότι τὰ πάντα ἐλλείπουσι, καὶ περὶ πάντων φροντιστέον: περὶ καταστημάτων, περὶ διδασκάλων, περὶ βιβλίων, περὶ βιβλιοθήκης κτλ. κτλ. μόνη δ' ἡ συντήρησις τῶν σχολῶν αὐτῶν ὡς ἔχουσιν ἀπαιτεῖ δαπάνην ἐτησίαν 400 λιρῶν, ὥστε κίνδυνος ἐπίκειται μὴ ἀναγκασθῆ ὁ Σύλλογος νὰ βάλῃ χεῖρα καὶ ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τῶν 4100 λιρῶν.

Ἐν τῷ τῆς Λυδίας τμήματι, Καρίαςκίλ ὑπὸ τῶν Τούρκων καλουμένῳ, ὑπάρχουσι χωρὶα στερομένης οὐ μόνον σχολαί, ἀλλὰ καὶ ναοὶ καὶ παντὸς σημείου πολιτισμοῦ, ὡς τὸ χωρίον Τρουμπαλί (ὑπο σήμερον ὑπάρχει ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς Ἀδινίου). χάρις δὲ ταῖς προσπαθείαις τοῦ ἀρχιερέως, μόλις ἐπ' ἐσχάτων ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι.

Ἀξιοσημειώτως δ' ἐστὶν ἡ πρὸς τὴν παιδεῖαν ἔφεσις τῶν κατοίκων Βαϊνδερίου, ὠραίας κωμοπόλεως, ἐν ἣ μετὰ τὸ ἀλληλοδιδασκατικὸν καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν, εἰς 2 φοιτῶσιν 160 μαθηταί, ὑπάρχει καὶ παρθεναγωγεῖον, ἀνεγερθὲν κατὰ τὸ 1857, εἰς 6 φοιτῶσιν 80 κοράσια. Ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ τούτῳ προνοεῖ τοῦ φιλομούσου ἀρχιερέως, διδάσκει ἀμισθὶ ὁ ἱερομόναχος κ. Συμεὸν Σκόριος, ἀνὴρ ζηλωτῆς καὶ ἀληθῆς τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης.

Τινες δ' αἱ πηγαὶ ἐξ ὧν πορίζονται τὰ ἱδρύματα ταῦτα τὰς ἐκυτῶν δαπάνας; Ὀλίγατινὲς συνδρομαὶ φιλομούσων θεωροῦμεναι τακτικὰ καὶ ἀναβαίνουσαι ἕως 8000 γρ. κατ' ἔτος: οἱ δῖσκοι τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰ δάνεια, οὗτοι οἱ πόροι, πόροι ἄλλοις γνωστοὶ τοῦ πᾶσι, ὡς μόνου ταχθέντες ἡμῖν ὑπὸ Κυρίου.

Ἀξιοσημειώτως ὡσαύτως ἐστὶν ἑτέρα κωμοπολις, τὸ Ἀνδεμησίον, ἐν ἣ ὅμως οὐχ εὐρῆται εἰμὴ ἐν σχολεῖον ἀλληλοδιδασκατικόν, εἰς 2 φοιτῶσιν 152 μαθηταί, τῶν κατοίκων εἰς ἐσχάτην πενίαν διακειμένον ἕνεκα περιπετειῶν ἐμπορικῶν τε καὶ ἄλλων.

Βορειοανατολικῶς τοῦ Ἀνδεμησίου, κεῖται ἑτέρα κωμὴ Πυργὶ καλουμένη, ἐν ἣ ἐξήκοντα μόναι οἰκογενεαὶ ὑπάρχουσι χριστιανικαί, σύμπασι τὴν τουρκικὴν ὁμιλοῦσαι. Μόλις κατὰ τὸ 1865 συνέστη σχολεῖον, ἄνευ κανονισμοῦ, ἄνευ βιβλίων καὶ ἄνευ πόρων, πλὴν τοῦ τῆς ἐκκλησίας δίσκου. Εἰς τὸ σχολεῖον τούτο, φοιτῶσιν 28 μαθηταί. ἐξ ὧν εἰς διακρίνεται ἐπὶ ἐξόχῳ εὐφυεῖς, ἀλλ' ἔστιν, ὡς συνήθως συμβαίνει, καὶ ὁ ἄπορούτερος.

Ἐκεῖ πρὸς μεσημέριαν τρεῖς ὄρας μακρὰν, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Μεσογίδος ἀπαντάται ὑπὸ τοῦ ἐρημοπλάνου ὁδοιπόρου ἕτερον χωρίον φέρον 90 οἰκογενεάς χριστιανικὰς Λύγδα καλούμενων ἐξήκοντα παιδιὰ συναγελαζόμενα ἐν τινι οἰκίῳ, προσπαθοῦσι νὰ ἐκμάθωσι τὴν ἑλληνικὴν γραφὴν ἕνα διὰ τῶν προγονικῶν τούτων χαρακτῆρων ἐνδύσει καὶ ἐκθέτωσι τὰ δυστυχεῖ τὴν ἑτερογενῆ καὶ ἀλλόφωνον αὐτῶν γλῶσσαν.

Ἐντεῦθεν δὲ, κατὰ τοὺς πρόποδας ὡσαύτως τῆς Μεσογίδος, 350 οἰκογενεαὶ χριστιανικαὶ κατοικοῦσι τὴν πόλιν Τέρων ἢ Θόμαρ καλουμένην. Ἐπὶ τὴν θυσὴν τῆς θύρας ταύτης οἰοῦν καθεήμενος ὁ εὐαίσθητος ἐπαρχὴς Διονύσιος φωνεῖται ἐκφωνῶν τὸ τοῦ Ἱερουίου: «Τίς δώσει τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων; καὶ κλύσομαι τὸν λάβον μου τούτων ἡμέρας καὶ νυκτός;» Καὶ δικαίως, διότι φαίνεται ὅτι διὰ τῆς θύρας αὐτῆς εἰσελθοῦσα ἡ διχόνοια διέρρηψε τὰ πάντα! Εἶχον σχολεῖον Ἑλληνικὸν, εἶχον ἀλληλοδιδασκατικόν, εἶχον παρθεναγωγεῖον. ἀλλ' ἡ φιλοπρωτία καὶ αἱ περὶ διδασκάλων ἐριδὲς αὐτῶν διέλυσαν καὶ κατέστρεψαν τὰ πάντα! Μάτην ὁ ἀληθὴς ποιμὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ μάνδρας Διονύσιος ἐνοουθεῖ αὐτοὺς, μάτην ἐπὶ μῆν ὀλόκληρον ἑλθὼν διέμεινε παρ' αὐτοῖς, μάτην ἀπέστειλεν ἐπὶ τούτῳ τὸν πρωτοσύγκλητον του, αὐτοὶ οὐδ' αὖτως ἠδουλήθησαν συνεῖναι!

(Ἐπιστολὴ ἀρτίως λαμβείσα τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ πλῆσις καὶ φέρουσα ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῖς γράμματι τοῦ ἀρχιερέως «καλὸς οἰωνός», ἀναγγέλλει, ὅτι τέλος πάντων συνετισθέντες ζητοῦσιν ἑλληνοδιδασκαλόν, δι' ἃν καὶ ἀποστεῖνται πρὸς τὴν ἡμέτερον Σύλλογον κτλ.)

Ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι τῆς Ἰωνίας Σαρ-

κάν (Μελετ.) άπαντάται, άνωθεν τής παλαιάς Ερέσου. τής τή πάλι επιρκευσάτης έκείνης πόλεως, νόν δε κατερωμωμένης, ή κόμνη Κιρκιτζέ κλωομένη, έν ή 500 περίπου οίκογένειαί έρθοδόξων οίκοσιν. Οί άνθρωποι ούτοι, ών οί χρακτήρες φέρουσιν έτι τόν έλληνοκάτατον τύπον, δέν λαλοσύν ενή τήν τουρκικήν, και τή ούδεις 'Οθωμανός, ή έλλοι θρησκείατος, συγκατοικεί μετ' αυτών. Φίλεργοι και άρκαστήριοι, κατώρθωσαν διά τών προτροπών του άρχιερέως άνεγειρωσι σχολείον άλληλοδιδακτικόν, εις 2 φοιτώσιν 130 περίπου μαθητάι. Έν τώ σχολείω τούτω, έν ή και τινα έλληνικά μαθήματα παραδίδονται, άπηγόρευται όλως ή τής τουρκικής γλώσσας χρήσις' φρακασθήτω δ' έκατος όποία σύγγρασι, όποια βαβυλωνιακά παρνευόσεις συμβάινουσι! Τό σχολείον τούτου, ώς και τ' άλλα, έχει άνάγκην απόλυτον βιβλίων διδακτικών.

Έντεθεν, εις απόστασιν τριών ώρών, κείται, νεκρά σήμερα και πανέριμος, ή έλλοτε ζώσα και άμαζώουσα παρά Μικίνδρον Μαγνησία, έν ή απέβίωσεν, άρεις τήν γήν ταύτην τών αθλοιστήτων, ό μέγας τής Έλλάδος πολίτης, ό περικλητός έξόριστος, ό σώσας κατά τήν άρχιότητα τήν Ευρώπην από τής 'Ασιακής βραβάρειας. Έν τή γόρα ταύτη του ήμερου και τής εύζωίας, μόλις άπαντώνται σήμερα χωρία τινα θλιβα, έτι αθλοιστέρων κατοίκων ένδικαιτήματα, ώς τό Μουραλί λεγόμενον, έχον κατοίκους εις 70 οίκογενείας συμποσούμενους, και διατηρούτας σχολείον άλληλοδιδακτικόν, εις 2 φοιτώσι 30 μαθητάι, γεωργών τέκνα, άπερ οί γονείς άναγκάζονται ένεκα τής πεινίας των ν'άποσύρωσι τής σχολής κατά πάσαν συγκομιδήν τών σόκων. Όμοίως τά χωρία Βουγιουκλή (κτήμα του μακαρίτου Σπ. Βαλτατζή) ού οί κάτοικοι, 30 περίπου οίκογένειαί, διατηρούσι σχολείον επί μισθώ έτησίω του διδασκάλου 1800 γροσίων' τό Κουτσαρλί όμοίως επί μισθώ 2,000 γροσίων, ώς και τό Κερκατωάρ, Κίόσι και 'Ακσε. Έν τώ τμήματι τούτω, κείται και ή όρική και έμπορική κομπολις Ναζλί. ής οί κάτοικοι διακρίνονται, δυστυχώς και κατ' έξίπρεσιν, επί άμαθεία και άφιλομοσία. Χάρις και πάλην τώ άγαθώ και άκαχτώ άγίω 'Ηλιουπόλεως, άλληλοδιδακτικόν σχολείον κατηρτίθη επί τό τελειότερον, διδασκομένων έν αυτώ 170 μαθητών εξ άμφοτέρων τών φύλων' τό δ' έλληνοκάτον ένεκα τής διγνοσίας τών κατοίκων μένει άτελεσφόρητον.

Έν τώ τρίτω τμήματι τής Καρίας ('Αιδέ-

νελλι), ώς και έν τοις δύο πρώτοις, κατά τās θέσεις καθ' ής πόλεις άλλοτε περιφρανεί και λαμπαρά ήσαν, σήμερα πολίχνιά τινα, ή έλεσινα χωρία άπαντώνται, ών οί κάτοικοι, έλεσινοί και πειναλοί, μόλις δύνανται νά διατηρώσι νόν πεινήρον, ού ό ίερέυς διδάσκει άπλώς τήν δ' έλληνοκάτον γραμμάτων γραφήν και τά πάσις μαθήσειω; και παντός ανθρώπισμού άπεστειρημένα έκείνη παιδεία!

Πρακτρέχοντες τάλλα, ούδέ μάτην ζητούντες τήν 'Αντιόχειαν πρός Μικίνδρον, ή τήν Ήρθόπολην, ή τήν 'Αφροδισιάδα έκείνην, ή τήν πατρίδα του Βίκαντος Πριήνην ή Κάδιην, και τόσας άλλας πόλεις και γώρας έστίας του έλληνοπισμού, νεκράς σήμερα, και έρειπίων σωφρών, στώμεν επί μικρόν έν τή 'Αλικαρνασσώ, πατρίδι 'Ηροδότου και Διονυσίου τών ιστορικών, ταυών Βοδρούμι κλωομένη. Έν τή κομοπόλει ταύτη ύπήρχε και ύπάρχει αξιόλογον άλληλοδιδακτικόν σχολείον, εις 2 φοιτώσιν 125 μαθητάι, εκ μόλις 200 οίκογενειών, εξ ών σύγκαίται ή κομπολις αύτη. 'Ηδη δε, κατά τών παρελθόντα έκτώθριον, συνέστη και έλληνοκάτον, εις 2 φοιτώσι 18 μαθητάι, παραδιδόμενοι τόν Ξενοφώντα και τόν 'Ηλούταρον' ή σχολή αύτη έχει μεγίστην άνάγκην διδακτικών βιβλίων.

Τά αυτά λέγονται και περί έτέρων κομοπολίσεω; Μυλάσσα λεγόμενης, ήτις διατηρεί και παρεναγωγείον, τό ήμισυ τής δαπάνης διδόντος του φιλογονού; κ. Μιχ. Τσακίρη.

Έν γένει (παρκατρεί ό φιλόμοσος άγιος 'Ηλιουπόλεω;) οί άνθρωποι τών μερών έκείνων αισθάνονται μέν τήν άνάγκην τών γραμμάτων, άλλ' ένεκα τής πεινίας και αθλοιστήτος αυτών άναγκάζονται νά μένωσιν έν τή άμαθεία, άρ' ής ούδεις ό λυτρώσων ει μη Κύριος ό Θεός! Μεταβάζομεν μεσημερινώτερον εις τήν έπαρχίαν Ήσιδαίεω.

Έκ τών διαρχαμμάτων, άπερ ό Ήσιδαίεω; κ. Κισιόριω; άπέστειλεν ήμιν, έξάγεται ότι έν τή έπαρχία έκείνη ύπάρχουσι κέντρα έκπαιδεύσεω; διδασκλούντα μέλλον τό φιλόμοσων τών κατοίκων. άν και άρκαία, άναλόγως τής έκτάσειω; και ύποκειμένα εις δαπάνας άνωτέρω; τής τών κατοίκων δυνάμειω;.

Έν Σπάρτη, έν ή οίκοσιν 750 οίκογένειαί, ύπάρχουσι σχολεία έλληνοκάτον, άλληλοδιδακτικόν και παρεναγωγείον, έν οίς φοιτώσιν, έν μέν τώ έλληνικόω; 40 περίπου μαθητάι, έν δε τώ άλληλοδιδακτικώω; 350 και έν τώ παρεναγωγείωω; 200 κορίσια.

Τά σχολεία ταύτα έχουσι χρέος 40,000

γροσίων, και παρουσιάζουσιν ἔλλειμμα 10,000 γρ. κατ' ἔτος. Πρὸς δὲ στεροῦνται καὶ βιβλίων διδασκτικῶν οἱ δ' ἔφοροι παρακαλοῦσιν ἵνα ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐξαποστείλῃ αὐτοῖς τοιαῦτα.

Ἐν Ἀτταλαίᾳ, σὺν τῷ ἑλληνικῷ, τῷ ἀλληλοδιδασκτικῷ καὶ τῷ παρθενγωγείῳ, ὑπάρχουσι καὶ δύο νηπιακὰ πρὸ πολλῶν ἐτῶν συσταθέντα, ἀλλὰ δυστυχῶς κατὰ τὸ 1868 πυρκαϊκῆς γενομένης ἀπετεροβόθησαν ἐξ αὐτῶν αἱ δύο σχολαί, ἡ ἑλληνικὴ καὶ τὸ παρθενγωγεῖον. Καὶ ἀνεκαίνισαν μὲν οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι καὶ ταύτας ἐξοδεύσαντες περὶ τὰς 70,000 γρ. ἀλλὰ περιήλθον ἐκ τούτου εἰς δυσχερῆ οἰκονομικὴν σημερινὴν θέσιν.

Μαθηταὶ δὲ φοιτῶσιν εἰς μὲν τὴν ἑλληνικὴν 32, εἰς δὲ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν 205, εἰς τὸ παρθενγωγεῖον 95, ὑπὲρ τούς 250 δὲ εἰς τὰ νηπιακὰ τὸ ὅλον 582. Ἡ ἑλλειψὶς τῶν διδασκτικῶν βιβλίων καὶ ἐνταυθὰ ἐστὶ λίαν ἐπαισθητὴ, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ ἔφοροι δέονται τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἵνα ἐξαποστείλῃ αὐτοῖς τοιαῦτα.

Ἔτερον κέντρον ἐκπαιδευσεως παρουσιάζει ἡμῖν ἡ κομμοπολις Λειβίσιον, κειμένη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Λυκίᾳ παρὰ τὴν Μάκρην ἀπέναντι τῆς νήσου Ῥόδου. Τὴν κομμοπολιν ταύτην οἰκοῦσι 450 περίπου οἰκογένειαι ἑλληνικαί, διατηροῦσαι ἑλληνικὴν καὶ ἀλληλοδιδασκτικὴν σχολὴν, ἐν αἷς διδάσκονται περὶ τοὺς 250 μαθητὰς συνέστησαν δὲ καὶ παρθενγωγεῖον, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν νὰ διαλύσωσιν αὐτὸ μετὰ ἔν ἔτος. μὴ δυνάμενοι νὰ ἐπαρκέσωσιν ἕνεκα τῶν πολλῶν φέρων.

Ἐν ταῖς σχολαῖς ταύταις ἐδίδαξε μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως ἐπὶ 20 ἔτη, ὁ ἀξιώτιμος ἑλληνοδιδάσκαλος κ. Μιχαὴλ Μουσαῖος, ὅστις καὶ ἐξἠκολούθει διδάσκων, καὶ μαθητὰς ἀναδεικνύων διδασκάλους, ἐναντίον τῶν δυσαρκεσιῶν καὶ δυσχεριῶν ἧς ὑπέστη. Ὁ φιλογενὴς οὗτος διδάσκαλος ἐκλιπαρῶν τὸν Σύλλογον ἵνα σπεύσῃ πρὸς βοήθειαν τῶν πολλῶν ἀναγκῶν τῶν σχολῶν τῆς κοινότητος Λειβισίου μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει τὴν ἑλλειψὴν γυμναστηρίου. Εἶναι δὲ ὁ μόνος ὅστις κατενόησας τὴν ἀνάγκην ταύτην διὰ τὴν καλὴν τῶν τέκνων ἀνατροπὴν λόγον ποιεῖται περὶ αὐτῆς.

Ἐν ἑτέρῳ διαγράμματι ὑποσημειουμένῳ ἐν Πόρῳ, κομμοπόλει κατοικουμένην ὑπὸ 360 οἰκογενειῶν, καταφθάνεται ἡ ἐλλειψὶς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων κατὰστασις, οἷσιναι στεροῦμενοι ποσίου ὕδατος, ἠναγκάσθησαν νὰ κλείσωσι τὰ σχολεῖα αὐτῶν, ἵνα ἐπαρκέσωσιν εἰς τὴν δαπάνην τῆς διοχετεύσεως αὐτοῦ ὑπερβῶσαν τὰς

200000, γρ. ἂν τὰ δύο τρίτα χρεοστοῦνται ἤδη καὶ πληρῶνται τόκον $12\frac{1}{10}$, τὰ δὲ ποτιζόμενα τέκνα τῶν δέον νὰ μένωσι διψῶντα τοῦ ὕδατος τοῦ πνευματικοῦ.

Ἐν τῷ φακέλλῳ Πισσιδεῖς ἀπντῶνται ὁμοσῶς δύο διαγράμματα τῶν νήσων Καστελλορίζου καὶ Ἀγίου Ἀναργύρων, ἀνεκουσῶν ἀμφοτέρων τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ. Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν νήσων τούτων μόλις πρὸ δύο ἐτῶν συνέστη σχολεῖον ἑλληνικόν, εἰς ᾧ φοιτᾶσι 40—50 μαθηταί, καὶ ἀλληλοδιδασκτικὸν περιέχον ὑπὲρ τὰ 300 παιδία.

Οἱ δυστυχεῖς τῆς δευτέρας νήσου κάτοικοι, καταστραφέντες τέλειον ὑπὸ τῆς πυρκαϊκῆς, καίτοι μὴ ἔχοντες ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνας, κατάρθωσαν, ἀπύτους πόρους καταβάλλοντες, νὰ ἀνοικοδομήσωσι τὴν ἀποτεροβόλαιαν σχολὴν τῶν, ὑπὲρ ἧς καὶ μόνως τείνουσι χεῖρας ἐκείνους πρὸς τε τὸν Σύλλογον καὶ πρὸς πάντα ὁμογενῆ.

Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ ἐκπαιδεύονται 70 παῖδες ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἐξ 100 οἰκογενειῶν κατοικοῦσῶν τὴν νήσον ἡ δὲ ἐκπαιδευσις ἕτακτος καὶ ἀκανόνιστος ὡς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς σχολαῖς, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν ἐπιβλέποντα καὶ πόνου ψυχῆς φροντίζοντα.

Βαθῆς λυπούμεθα μὴ δυνάμενοι νὰ εἰπώμεν καὶ περὶ τοῦ μητροπολίτου τούτου ὅτι εἵπομεν περὶ τοῦ ἁγίου Ἡλιοπόλειως, προμαχούτος ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῶν φώτων! δάκτυλος δὲ σιγῆς δικταυρῶν τὰ ἡμέτερα χεῖλη, ἐτέρας ἐπαρχίαις εἰς τὸ ἄλλο ἔκρον δεικνύει ἡμῖν, ἵνα πρὸς ἐκείνας στρέψωμεν τὴν προσοχὴν: τὴν πρὸς τὸν Πολεμιοικῶν Πόντον Οἰνόγην καὶ τὴν Τραπεζοῦντα.

Ἡ πόλις Οἰνόη κατοικουμένη ὑπὸ 5,000 περίπου χριστιανῶν, διατηρεῖ τρεῖς σχολεῖα ἑλληνικόν, ἀλληλοδιδασκτικὸν καὶ παρθενγωγεῖον, πληρῶνουσα εἰς μόνους μισθοὺς τῶν διδασκάλων γρ. 16,000 κατ' ἔτος· 30 μαθηταὶ φοιτῶσιν εἰς τὸ ἑλληνικόν, 170 εἰς τὸ ἀλληλοδιδασκτικόν καὶ 112 εἰς τὸ παρθενγωγεῖον. Μεταξὺ τῶν ἐπιδιδόντων μαθητῶν, τῶν πάντων ἀπύρων, διακρίνεται καὶ εἰς εὖπορος!

Ἡ ἐφορία εὐρίσκειται ἤδη εἰς δυσχερῆ κατάστασιν οἰκονομικὴν, ἕνεκα τῆς τοῦ ἐμπορίου ἀθρανεῖας, καὶ τῆς πτώσεως τῆς ναυπηγίας τῶν ἱσιοφόρων πλοίων, ἐξ ὧν πολλὰ οἱ κάτοικοι ἀφρολύοντο. Ἠπόθηε δὲ καὶ αὕτη εἰς τὴν ἀρωγὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ἡ κοινότης τῆς Τραπεζοῦντος, ἀποστέλλουσα ἡμῖν τὴν ἀγγελίαν καὶ τὸ πρόγραμμα ἐ-

ρατικῆς, Σχολῆς συσταθείσας καὶ ἀρξαιμένης ἀπὸ τῆς α τοῦ παρελθόντος καιοθερίου, ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ἐρωτηώμεθα, ἐρωτήματα ἄλλοις εὐχρηστικῶς ἀλλ' ἐνταῦθα (ὅστε εἰπεῖν) καὶ ἐντροπῆς. Ἐπειδὴ, εἰ καὶ πρὸ πολλοῦ κατενοήσαμεν τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ συστάσεως οὐ μόνον ἱερατικῆς σχολῆς, σκοπὸν τιθεμένης τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μὲρρωσιν τοῦ υποδεεστεροῦ κλήρου. ἀλλὰ καὶ ἱερατικοῦ Συλλόγου, φροντίζοντος ἰδίως περὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ κατωτέρου αὐτοῦ κλήρου ὅστις ἐστὶν ὁ ἄμεσος ὀδηγὸς καὶ μορφωτὴς τοῦ λαοῦ, εἰ, λέγω, καὶ περὶ τούτων πολλὰ καὶ πολλὰ ἐλαλήσαμεν, οὐδὲν ὅμως ἐπράξσαμεν. Προκαταλαβόντες δ' ἡμᾶς οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ Τραπεζούντου παρίστανται Ἰαβρῆλαοι καὶ εὐπρόσωποι, ὡς τῶν ἀγωνιστῶν οἱ ἀριστεύσαντες, αἰτοῦντες τὴν δέουσαν ἐνθάρρυνσιν καὶ τὸν πρέποντα αὐτοῖς στέφανον.

Ἄλλοι ἱεράρχαι, ἀληθῆς στρατιωτικῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ποιμανίου αὐτοῦ πατὴρ φιλόστοργος, ὁ μητροπολίτης Λαοδικεῖας, ἐν ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπιστολῇ, διετραγωδοῦν τὴν δεινὴν κατάστασιν εἰς ἣν ἔβριψε τὴν ἐπαρχίαν του ὁ σεισμός, ὁ ἐννεὰ ἐκκλησίας καὶ πλείστας οἰκίας κατερειπώσας ἢ Λαοδικεῖα δὲν εἶναι πλέον τὸ «μαγκαλιεὺς ποταμῶν», ὡς κέλευσε Ζεὺς ὑψιθεράμετης», ἀλλὰ σφοδρῶς ἐρεπίουν καὶ συντριμμάτων, ἐνὸς δ' αὐτῶν, τὴν σχολὴν ζητεῖ νὰ δικαιοσύνη ὁ σεβαστὸς ἱεράρχης. . .

Εὐχαριστῶν δὲ τὸν ἡμέτερον Σύλλογον διὰ τὰς 20 λίρας ἃς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπέμψεν ἐκεῖ, δεῖται ἵνα καὶ κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἀπαξιώσῃ τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ.

Ἐὰ αὐτὰ καὶ ἐτέρα ἐπιστολὴ τοῦ ἀξιολόγου διευθυντοῦ τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ ἑλληνικῆς σχολῆς κ. Θεμιστ. Ὁρρακίδου, ἀπ' Ἀθηνῶν γράφοντος πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἀναφέρει, συστάμενος ἐπίσης τῷ Συλλόγῳ καὶ τὴν ἀρτισύστατον ἑλληνικὴν σχολὴν τῆς Ἀντιοχείας, ἧς ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις οὐ πᾶν καλῶς ἔχει.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ τὰ ἐκ τῆς Μικρασίας ἐκτεθέντα ἡμῖν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Πρὶν δὲ μεταβῶμεν εἰς τὴν Ἑυρωπαϊκὴν Τουρκίαν, ἧτις τοσαῦτα παρῆσαν ἡμῖν πράγματα κατὰ τὸ ληξάν ἔτος, ἐνόμισε καλὸν ἢ ἐκπαιδευτικῆ ἐπιτροπῇ ἵνα ποιῆσῃ μνηκεν ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Ἐφρέσου κῆρ Ἀγαθαγγέλου, δι' ἧς ἀναγγέλλει τῷ προσεδρῆσι τοῦ Συλλόγου τὴν σύστασιν ἑξὼ Συλλόγων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ, σκοπὸν καὶ κύριον μέλημα ἐχόντων τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τοῖς λαοῖς ἐκείνοις

τοῖς ἐπὶ αἰῶνας ἦδη ἐν ἀμυθείᾳ δικαιοῦσιν, ὡς καὶ τὴν ἀνέγερσιν τριῶν παρεναγωγείων ἐν Μαγνησίᾳ, Νυμφίῳ καὶ Ἀζαρίῳ κτλ κτλ. Ἡ ἐπιτροπὴ δημοσίᾳ ἀπονέμει τῷ σεβαστῷ ἱεράρχῃ ἁγίου Ἐφρέσου τὸν δικαίον ἔπαινον, ἃς ἀρείλειται πᾶσι τοῖς τὰ ἑπαινετὰ πράττουσιν.

Ἐκ τῆς Ἑυρωπεϊκῆς Τουρκίας, ἐφ' ἧς ἀρείλομεν νὰ ἱπιστάσωμεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἡμετέραν προσοχὴν διὰ λόγους οὓς πάντες γινώσκουμεν, ἐστάλησαν τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο πλείσται αἰτήσεις, μετὰ καὶ ἄνευ ἐκθέσεων.

Ἡέραν τῆς Φιλιππουπόλεως, ἐν τῇ αὐτῇ εὐφρόνῃ πεδιᾷ μετὰ τῷ Αἴμου καὶ Ροδόπῃς κείται ἡ κομὸπολις Ἡζαρτζίκι (ἢ Τατάρ-Ἡζαρτζίκι) ἣν ἀρβῶνας ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Ἐβρος. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τῆς βοήθειας ἧν ὁ Σύλλογος ἀπέστειλεν αὐτοῖς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐβελτίωσαν τὴν κατάστασιν τοῦ σχολείου των παραλαβόντες ἱκανὸν διδάσκαλον τὸν κ. Σατίτιδν. Δέονται δὲ ἵνα ἢ βοήθεια ἐξακολουθήσῃ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος, καθ' ὃ οἱ δικαίτοι τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἱτακώτεροι γενόμενοι, μωρία προβάλλουσι προσκόμματα εἰς τὰς προσπάθειάς των ὑπὲρ τῶν πατριῶν ἀγωνιζομένων.

Ἐκ Πρεσβέρνης, ἐν ἧ σήμερον αἱ ἐκκλησίαι καὶ τὰ σχολεῖα χρησιμεύουσιν ὡς στάδιον τῶν ἑλευθέρων ἐθνολογικῶν διαπληκτικῶν, γράφει ὁ ἀξιότιμος διδάσκαλος κ. Β. Βουδός, ὃν ἐπεμψεν ἐντεῦθεν ὁ Σύλλογος, ὅτι μεγίστη γίνεται πρόοδος ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σχολείοις, ἀλλ' ἰδίως τὰ κορσάκια, λέγει, γράφουσιν ἐπὶ ἁρπυτοῦ ἑλληνικῆς ὡς καὶ ἐπὶ ἀβασίων μετὰ θαυμαστῆς εὐχρείας. Εὐχεται δὲ τὰς αὐτὰς προόδους καὶ ἀλλαγῶν ὅπου τὰ ἑλληνικὰ γράμματα βανδαλικῶς καταδιώκονται.

Ἐκ τῆς κόμης Μουσταφᾶ πασσᾶ λεγομένης παρὰ τὴν Ἀδριανοῦπολιν γράφουσιν ἡμῖν, ἐκτραγωδοῦντες μετὰ δικαίας ἀγανακτήσεως, τὰς καταδιώσεις ὅσας ὑπέστη ἢ ἐκέισε ἑλληνικὴ κοινότης ὑπὸ τῶν εὐσεβῆς ἔργον θεωρούντων τὸ καταστρέφειν πᾶν ὅ, τι ἑλληνικόν, ἐκλιπαροῦσι δὲ τὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου ὑπὲρ τῆς ἄρτι συσταθείσας ἀλληλοδιδασκτικῆς σχολῆς, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἑλληνικῆς.

Ὁ Μαρωνεῖας κῆρ Ἀνθίμος, ἐκ Κισουμουρτζίνης γράφον, ἀποστέλλει ἡμῖν δύο διαγράμματα ἑξὼ ἐξάγεται, ὅτι καὶ ἐν Μαρωνεῖᾳ καὶ ἐν Κισουμουρτζίνῃ, ὑπάρχουσι σχολεῖα, ἑλληνικόν, ἀλληλοδιδασκτικόν καὶ παρεναγωγείον, ἐν οἷς διδάσκονται ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πόλει 180 μα-

θηται, ἐξ ὧν 40 κοράσια· ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ περίπτωσι 300, ἐξ ὧν τὰ 100 κοράσια.

Τὰ σχολεῖα ταῦτα, μὴ ἔχοντα ἰδίου πόρου, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα πατριωτῶν, πάντων καμπειπόρων, διατηρούμενα, μικροῦ δεῖν διελύοντο, ὡς ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς ἐπεληθούσης κατ' αὐτὸν ἐκ τοῦ μονοπωλίου τῶν καπνῶν ὁ δὲ κίνδυνος φαίνεται ἔτι ὑφιστάμενος, ἂν μὴ βοηθῆται τις προκαταλαβούσα ἀποσπῆσθαι αὐτὸν.

Λύπην βαθεῖαν ἐκφράζεται ὁ ἀγαθός οὗτος ποιμενάρχης ὅτι τὰ περίεξ χωρία καὶ ἰδίου τῶν Φερρῶν στεροῦνται καὶ σχολείων καὶ διδασκάλων, ἐλλείψει τῶν ἀναγκαίων πόρων. Θεμῶς δὲ συνίστασι νέον, εὐφρέστατον, ἀλλὰ καὶ πενέστατον, Παρρασειῶν Στεργίου καλούμενον, ὃν γραμματοφάγον ἀποκαλεῖ, πρὸς ἀποστολὴν εἰς ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια ἴνα χρησιμεύσῃ ἐν τῷ μέλλοντι ὡς διδάσκαλος.

Τὸ ἐν Αἴνῳ Ἀναγνωστήριον Εὐαγγελισμὸς δίδωσι ἡμῖν ἀξιολόγους πληροφορίας, οὐ μόνον περὶ τῶν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐκπαιδευτικῶν καταστάσεων, συνισταμένων ἐκ σχολείου ἑλληνικοῦ, δύο ἀλληλοδιδασκτικῶν καὶ ἐνὸς παρθεναγωγείου, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν περίεξ, ἰδίου τοῦ τμήματος Φερρῶν, ὑπαγομένου ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἁγίου Μαρωνείας.

Τὸ τμήμα τοῦτο τῆς ἐπαρχίας Μαρωνείας, συνιστάμενον ἐξ 20 χωρίων (ὃν πολλὰ βουλαρχόφωνα) ἑσπερίτω μέχρι πρὸ ὀλίγου παντὸς μέσου ἐκπαιδευτικοῦ. Οὔτε σχολεῖον, οὔτε διδάσκαλος ἦσαν πράγματα γνωστά τῷ δυστυχῆ ἐκείνῳ χωρῇ· τὰ ἄνθη τῆς γῆς καὶ οἱ ἀστέραι τοῦ οὐρανοῦ, ἦσαν τὰ μόνα μέσα, ἦσαν τὸ μόνον ἀλφάβητον δι' οὗ τὰ τέκνα ἐμάνθανον τὸν ἐξω κόσμον!

Ἐναπέκειτο τῷ Ἀναγνωστήριῳ Αἴνου νὰ συστήσῃ τὸ πρῶτον ἑλληνοδιδασκτικὸν σχολεῖον ἐκεῖσε, διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου σταλείσης βοηθείας 15 λιρῶν, καὶ τινῶν ἄλλων ἔλλοθεν βοηθημάτων· πρὸς δὲ, καὶ κατὰ τὰ περίχωρα τῆς Αἴνου ἐτέραν ἀλληλοδιδασκτικὴν σχολὴν, εἰς ἣν φοιτῶσι καὶ τὰ ἐν Φερραῖς βουλαρχοφώνου χωρίου Βαλκίσιου παιδιά.

Ἢ δὲ πόλις τῆς Αἴνου, ἔχουσα κατοίκους μάλιστα περὶ τὰς 4 000, διατερεῖ, ὡς ἔφθηνεν εἰπόντες, σχολὰς, εἰς 2· φοιτῶσι 274 παιδιά, ὧν τὰ 100 κοράσια. Αἱ δαπάναι τῆς συντηρήσεως συμποσοῦνται ἐκ γρ. 29,000 ὑπάρχει δὲ ἐν κληροδότῃμα ἐνὸς τῶν συμπολιτῶν τῶν τοῦ Φραγκίσκου Ἰωβ, ἐκ βουβιλίων 11,600 καταθεθειμένων ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ Τραπεζῇ

τῆς Ὀδοσσῦ, καὶ γέρον 6,400 γρόσια κατ' ἔτος, 2,500 ἐκ δικαιοματῶν γάμων, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ βοηθειῶν τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ συνεισφορῶν τῶν πολιτῶν.

Ἐπαῖνος ἐφείλεται τοῖς μέλεσι τοῦ ἐν Αἴνω Ἀναγνωστήριου τούτου, μετὰ ζήλου καὶ φιλομουσίας ἀγωνιζομένοις ὑπὲρ τῶν πατριῶν ἡτοῖ τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως, τοῦ μόνου ἀσραχλοῦς ὀδηγοῦ εἰς τὸν πολιτισμὸν.

Ἐν τῇ κομοπόλει Εἰνήρῃ, περὶ ἣν οὐκ ὀλίγα εὐρίσκονταί βουλαρχόφωνα χωρία, ἀπὸ ἀρχαιοτάτων μὲν χρόνων διατηρεῖται ἑλληνικὴ σχολή, ἀπὸ δεκαετίας δὲ μόλις παρθεναγωγείου καὶ ἀλληλοδιδασκτικόν. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἑλληνικὴν 35 φοιτῶσι μαθητικὴ σπουδάζοντες μέχρι ποιητῶν· εἰς δὲ τὸ παρθεναγωγεῖον 170 κοράσια, ὧν τὰ εἰς τὸ ἑλληνικὸν τμήμα μεταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ ἀλληλοδιδασκτικοῦ σπουδάζουσι τοὺς ἑλληνας συγγραφεῖς μετὰ πολλῆς τῆς προόδου, ὑπὸ τὴν ἀρίστην διευθύντην κ. Ἀνακ. Τσικούρη, καὶ τὴν βοηθὸν αὐτῆς κ. Ἀργυροῦ Καρχαγιάννη, ἀμφοτέρως μαθητρίαι τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀρσακείου, εἰς ἣ μεγίστας ἐφείλε γάριτας ἢ κατ' ἡμᾶς νεολαῖα τῶν κορασίων.

Αἱ δύο αὗται σχολαὶ οὐδὲν κληροδότῃμα κτύπησαν νὰ λάβωσι μέχρι τοῦδε διατηροῦνται δὲ διὰ τῆς ἐτησίως συνδρομῆς τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν τῆς πόλεως, καὶ κυρίως ἐκ τῶν ἐκτάκτων συνεισφορῶν τῶν γενναίων αὐτῆς πολιτῶν, δι' ὧν οὐ μόνον τὰς δαπάνας τῶν εἰρημένων δύο σχολῶν ἀναπληροῦσιν, ἀλλὰ καὶ κτήματα δι' αὐτὸν ὑπὲρ τῶν σχολῶν ἡγόρασαν, καὶ δι' καὶ οικοδόμημα εὐρύχωρον ἐν μέσῳ τῆς πλατείας τῆς πόλεως ἀνήγειραν, περικαλλῶς τῶν Μουσῶν ἐνδιχίτημα.

Ἢ δὲ ἀλληλοδιδασκτικὴ σχολὴ διατηρεῖται καὶ ἐφορεῖται ὑπὸ τῶν εὐγενῶν κληρῶνων τοῦ ἀειμνήτου τῆς Εἰνήρης γόνου Μαξίνου, ὅστις καὶ συνέστησε τὴν σχολὴν ταύτην ἰδίου ἀναλώματι.

Οὐδὲν οἱ γενναῖοι Εἰνήσιοι ζήτουσι παρὰ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου διὰ τὴν διατήρησιν τῶν σχολῶν τῶν ἀλλὰ βαθεῖαι ἀισθάνονται τὴν ἐλλείψιν τῆς βιβλιοθήκης, ὑπὲρ ἣς καὶ ὑψοῦσι φωνὴν κινήσεως εὐχόμενοι ὅπως εἰσκαουθῶσι.

Τὴν ἐκθεσιν τῶν Εἰνήσιων παρουρατοῦσι καὶ ἐξ διαγράμματα σχολείων τῶν περιχώρων, ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ποιμαντορίαν τοῦ μακροπόλιτου Εἰνήρης, 1 Μεσορόπης, 2 Γασισίσι, 3 Σαλῆς ἢ Σαζῆρι, 4 Βουλοῦρρας, 5 Καρχαγιάννη καὶ 6 Προδογῶρας· Ἐκ τῶν διαγραμμάτων ἐξάγεται ὅτι 100 περίπου παιδιά

ἀμφοτέρων τῶν φύλων κοιτώσιν εἰς τὰ βιβλόντα σχολεῖα, τὸ πλείστον ἀλληλοδιδασκατικῶς, ἐν οἷς διδασκάνται καὶ τινα ἑλληνικῶς. Ἡ δὲ δικατήρησις αὐτῶν παρέχει οὐκ ὀλίγας δυσχερείας, τῶν κατοίκων πνευματικῶν ὄντων.

Ἐξ Ἀγγλίου γράφουσιν οἱ ἔφοροι καὶ πρόκριτοι τῆς κοινότητος (ἐπιμαρτυρούντος δι' ἰδίαις ἐπιστολαῖς καὶ τοῦ ἁγίου Ἀγγιᾶλου κύρ Βασιλείου) ὅτι ὡς νὰ μὴ ἤρκει ἡ πενία τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ὅρ' ἢ ἐπαπειλεῖται ἡ διάλυσις τῶν σχολείων τῶν ἑλληνικοῦ τε καὶ ἀλληλοδιδασκατικοῦ, ἐνέσχεψε καὶ ἡ ὀλιγοπληθὴς φυλετικῆς ἔρις, ἥτις τὴν κακαστεροφάν παντός ἀγροῦ ἐπιδικουσα, πρὸ παντός ἄλλου, τὰ σχολεῖα καὶ τὰς ἐκκλησίας ὑποβάλλει καὶ αὐτῶν ἢ τὴν ἀρπαγὴν ἢ τὴν ἐξόντωνσιν διαμαρτυράται. Ἐπιβαλοῦνται δὲ τὴν τοῦ Συλλόγου ἀντίληψιν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν πενίαν αὐτῶν, τοῖς δ' ὀλιγοπληθῶσιν παραδίδουσιν εἰς τὴν θεῖαν δίκην.

Τὰ αὐτὰ καὶ ἡ ἑλληνικὴ κοινότης Σιλιστρίας, ἥτις ἐξ 100 μύλιας οἰκογενειῶν συγκαμμένη, δύο σχολεῖα ἑλληνικόν τε καὶ ἀλληλοδιδασκατικόν διετήρει καὶ διατηρεῖ, ὡς καὶ ἰδίαν ἐρθόδοξον ἐκκλησίαν.

Οἱ δυστυχεῖς, ἀλλὰ φίλοι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς προόδου ἑλλήνων κάτοικοι τῆς Σιλιστρίας, συνιστῶσι θερμῶς τῆς προστασίας τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου νέου τελειοδιδασκῶν ἐκείσε, εὐφρέστατον καὶ ἐπιμελέστατον, ἀλλὰ πνεύστατον, καὶ ὅστις ἀδυνατεῖ ἐκ τούτου, ἀποπερκατώσας τὰς δεούσας σπουδὰς αὐτοῦ εἰς ἀνώτερόν τι ἐκπαιδευτήριον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων κατὰ τὸν δικαῖον πόθον του.

Ὁ ἐν Ῥαιδεστῷ Θρακικῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Σύλλογος ἐστὶν ἀνώτερος παντὸς ἐπείνου διὰ τὰς πεφωτισμένους προσταθείας ἃς καταβάλλει πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἐν χωρίαις καταβύρρηθις οὐκ ἐπιμελῶσιν, πᾶν ἄλλο ἢ τὴν ἠθικὴν ὠφέλειαν τῶν κατοίκων καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτῶν ἐν νῶ ἔχοντων.

Ὁ Σύλλογος οὗτος, ἀποπέλλων ἄνδρας ἰκανοὺς εἰς τὰς κομισθῆναι καὶ τὰ χωρία τῶν πέριξ ἐπαρχιῶν, οὐ μόνον λαμβάνει τὰς δεούσας πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν αὐταῖς καὶ χρηματικῶς καὶ ἠθικῶς συντρέχει ὅπου ἡ ἀνάγκη παρουσιάζεται, ἀλλὰ καὶ τὰς πλεονάνας καὶ ἐνεργείας τῶν ἐκείνων ἀνακαλύπτων παραλείπει καὶ ἐξουδεθερεῖ.

Ἐν τῇ ἐπιστολῆματι αὐτοῦ ἐθέσκει ἐκτίθῃσιν ἰδίως τὴν ἀνάγκην συστάσεως παρενηχωγείων εἰς τὰ πολυανθρωπότερα κέντρα τῆς πρὸς

ἀνατολῆς Θρακικῆς χερσονήσου, ὡς οὐκ ἔστιν (Τσαρλῶν), Βυζήτις, Βουργαζίου, Κεσσάνης κλ.

Τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου τούτου μετὰ τοῦ ἀξιολόγου αὐτῶν προέδρου κέκτηνται δικαιοῦματα ἀπαράγραπτα ἐν τῇ εὐγνωμοσύνη τῶν ὑπὲρ τῆς διασώσεως τῶν λαῶν ἀπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας φρονιζόντων.

Τοιαῦτα καὶ τοιαῦτα τὰ κατὰ τὸ λῆξεν ἔτος κοινοποιηθέντα ἡμῖν ἐκ Θράκης καὶ τῆς κατὰ τὴν Μοισίαν Σιλιστρίας. Μεταβαίνοντες ἤδη εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐπιβαλοῦμεθα σύντονον τὴν προσοχὴν ὕμῶν, ἐπειδὴ, ὡς νὰ μὴ ἤρκει ἡ πτωχεῖα καὶ ἡ ἀθλιότης τῶν κατοίκων τῆς χώρας ταύτης, ἥτις ἄλλοτε ἔστειλε τὰ τέκνα αὐτῆς μέχρις Ἰνδικῆς πρὸς ἐμπολιτισμὸν τῶν βαρβάρων λαῶν, ὡς νὰ μὴ ἤρκει ἡ ἑλληνας παντός μέσου πρὸς βελτίωσιν καὶ προαγωγὴν τῆς κατὰστάσεως των, ἀνεφύησαν ἐσχάτως καὶ νέα ἄλλα προκείμενα ἀλλοίαν ἔχοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ ἄλλοισιν τὸν σκοπὸν, ξένον πάντη τῆς ὅρ' ἡμῶν ἐπιδικουμένης ἠθικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν λαῶν. Ἐν τῷ φακέλλῳ τῆς Μακεδονίας ἀπαντούμεν πρῶτον τὴν ἐν Βιτωλίοις ἔφορικὴν τῶν ἐκπαιδευτικῶν κατὰσταμάτων, ἥτις ἀναμνηστικουσα ὅσα ἐν τῇ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος λεπομερεῖ αὐτῆς ἐκθέσει περὶ σχολῶν ἀνέφερε τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ, κοινοποιεῖ ἤδη ἡμῖν τὰς οὐσιώδεις βελτιώσεις ἃς ἐπήνεγκον τῷ ἐκείσε παρενηχωγείῳ, ἰδίως δὲ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ νηπιακοῦ συστήματος, δι' οὗ 80 νέπια ἀμφοτέρων τῶν φύλων, θαυμασῶς προάγονται εἰς τὰ γράμματα, καὶ τὴν ἄλλην ἀγωγὴν.

Ὡς πρὸς τὸ γυμνάσιον, μὴ δυνηθέντες οἱ ἔφοροι νὰ ἐπιτύχωσιν ἰκανὸν διάδοχον τοῦ ἀποχωρήσαντος γυμνασιάρχου, ἠναγκάσθησαν ν' ἀποστείλωσι πέντε ἐκ τῶν ἀνωτέρων μαθητῶν εἰς Ἀθήνας πρὸς τελειοποίησιν. Ὁρεῖλλον νὰ λάβωμεν τοῦτο ὑπὸ σπουδαίαν σκέψιν τὸ εἰρημένον γυμνάσιον χρησιμεύει ὡς κέντρον ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν ἄλλων ὁμόρων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων καὶ χωριῶν. Ἐκ Καστορίας, Βοδενῶν, Νικουσσῆς, Κρουσῶδου, Νεβέσκης, Παρλεπῆς (Παρίλλακον) καὶ Μεγακρόβου συναθροίζονται ἐν Βιτωλίοις πλείστοι μαθηταὶ πρὸς ἐκπαίδευσιν. Ἐκ τούτου πᾶς ἐννοεῖ πόσον ἀναγκαῖα καθίσταται ἡ βελτίωσις καὶ ἡ ὅσον οἶόν τε ἐπὶ τὸ ἐντελέστερον διαβύθμισις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τούτου καθιδρύματος.

Ἐπιτραπήτω δέ μοι ν' ἀποσιωπήσω καὶ πάλιν ὅσα καὶ ἐν τῷ φακέλλῳ τούτῳ ἀναφέρονται περὶ τῶν φωτισθεστικῶν καὶ ἀντιζῶν ἐ-

νεργειών και μηχανοβραχιών. Ίνα αποτρέψωσι τούς λαούς από πάσης ἑλληνικῆς μαθησεως, και παραδώσωσι αὐτοὺς ταῖς ὑψητέταις Ἡωμακίαις Μούσαις· ἐπειδὴ θεωρῶ ταῦτα γελοία, ἀν μὴ ἀποτελέσματα οἰκτρὰς καὶ ἐλευνῆς δικαστροφῆς τῆς ἀνθρωπίνου διανοίας...

Ὅμοίως και ὁ ἐν Σέρβιαις Φιλεκαταδευτικὸς Σύλλογος, συνιστῶν τούς ἀντιπροσώπους δύο ἑλληνικῶν κοινοτήτων Νευροκοπίου (Νικόπολις) καὶ Προσιταίων, ἀποστελλομένους ὅπως ἐξαιτῶσιν τὴν ὑπεράσπασιν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, περιγράφει ἀρπαγὰς και σφετερισμοὺς ἐκκλησιῶν τε και σχολῶν ἑλληνικῶν, και οἰκτερεῖ τὴν τυρλὴν καταστροφὴν και τούς βυρναδικούς τρόπους τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ἔως χθές ἀδελφῶν θεωρουμένων.

Τὰ αὐτὰ και ἐν Μεγαροβόου, οὗ οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν τοῦ Συλλόγου πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἀριστουτάτου παρθεναγωγείου αὐτῶν, ἐφ' ᾧ στηρίζουσι τὴν διασώσιν τῶν πατριῶν, τῶν ἡθῶν, τῆς γλώσσης, και δὴ και αὐτῆς τῆς θρησκείας των.

Αἱ αὐταὶ ἐπικλήσεις, αἱ αὐταὶ οἰμωγαὶ ὑψοῦνται και ἀπὸ τῆς ὠραίας ἐκείνης χώρας τῆς Κοζάνης, ἔνθα ἐδίδαξαν Εὐγένειος ὁ πᾶνυ, Γεωργίου ὁ Κουντραξ, Κλονάρης, Ρουσιαίδης και τόσο ἄλλοι σοφοὶ ἄνδρες, περὶ οὓς τότε συνήρχοντο, ὡς πρὸς πατέρας, οἱ σήμερον κκολλογοῦντες και οὐ μόνον μὴ ἀναγνωρίζοντες ἡμᾶς, ἀλλὰ και τὸν πέλκευον φέροντες ἐν τῶν δύο ἀπαιτούσιν, ἡ τὸν ἀρνησιθρησκείαν, ἡ τὴν καταστροφὴν τῆς σχολῆς, ἡ τις ἐν χειροῖς χαλεποῖς ἐφώτισε και ἐπαρηγόρησεν αὐτοὺς, οὕσα τὸ ἐκπαιδευτικὸν κέντρον ἀπάντων τῶν περιχώρων τῆς ἄνω Μακεδονίας.

Ἡ Κοζάνη διατρεῖ ἐτι τὸ ἀπὸ τοῦ 1668 ἔτους συσταθὲν ἑλληνικὸν σχολεῖον, τὸ ὅποιον οἱ φιλόμουσοι κάτοικοι αὐτῆς κατὰ τὸ 1831 ἐπροσπάθησαν νὰ ὑψώσωσιν εἰς βαθμὸν γυμνασίου, ἀλλὰ μὴ εὐρόντες ὑποστήριξιν ἐξώθεν, παρητήθησαν μὲν τότε, ἀλλ' ἤδη συστήνουσι και πάλιν τὴν ιδεάν ταύτην ὡς λίαν ὠφέλιμον· καὶ δικαίως, ἐπειδὴ ἡ Κοζάνη κειμένη εἰς θέσιν μεταίχιμιον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς προπύργιον κατὰ τοῦ προσκλυτισμοῦ και τῆς εἰσβολῆς ἰδεῶν ξένων καὶ ἐναντίον τοῦ πολιτισμοῦ.

Διατρεῖ προσέτι και ἀλληλοδιδασκτικὸν εἰς 8 φροῦτάσι 300 μαθηταῖ, και παρθεναγωγεῖον ἐν ᾧ διδάσκονται περὶ τὰ 90 κοράσια. Αἱ δὲ δαπάναι ἐξοικονομοῦνται ἐκ κληροδοτημάτων τινῶν φερόντων ἐτήσιον εἰσόδημα 30 ἔως

32000 γροσίων· ἀλλὰ μεγάλην ἔχουσι ἀνάγκην βιβλίων διδασκτικῶν, και μάλιστα γεωγραφικῶν πινάκων.

Κατὰ τὰς βορειοδυτικὰς ἔκρας τῆς Μακεδονίας τὰς τῆ Ἀλβανίᾳ συντερουνοῦσας, ὑπάρχει πόλις ἡ Κορυτσά, ἡς οἱ κάτοικοι ὀμιλοῦσι μὲν τὴν ἀλβανικὴν, ἀλλ' εἰσὶ και τὴν μορφήν και τὸ ἦθος ἑλληνικώτατοι, και οὐδὲν τὸ παράδοξον, ἐθνολογικῶς τε και γλωσσολογικῶς, καθ' ὅσον εἶναι ὀμολογοῦμενον ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσι Πελασγοὶ, και ἡ ἀλβανικὴ γλώσσα αἰτωλικὸν ἰδίωμα τῆς ἑλληνικῆς. Ὅπως δὴποτε, οἱ ἄνθρωποι οὗτοι μέγαν ἔχουσι πόθον τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, και οὐδὲνως χωρίζουσι ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐφ' ᾧ και διατρεῖται τρία ἀξιόλογα σχολεῖα, ἑλληνικὸν, ἀλληλοδιδασκτικὸν και παρθεναγωγεῖον, ἐν οἷς φροῦτάσι 550 περίπου μαθηταῖ, ἐξ ὧν 130 κοράσια ὀμιλοῦντα ἤδη ἑλληνιστὶ ευχερῶς.

Ἐν τῇ ἑλληνικῇ σχολῇ, συσταθεῖσα κατὰ τὸ 1838, ὑπάρχει και γυμνασιακὴ τάξις, εἰς ἣν διδάσκονται και τὰ λατινικά. Εὐρηται δε και βιβλιοθήκη 400 τόμουσ μετὰ καταλόγου περιέγουσα.

Τὰ σχολεῖα ταῦτα διατρεῖται ἐκ κεφαλίου 7000 λιρῶν ἀσφαλῶς τοικιζομένων, και ἐκ συνεισφορῶν δὲν ζητοῦσι δε οἱ φιλότιμοι οὗτοι ἄνθρωποι εἰμὴ βιβλία διδασκτικά, και διὰ τὸ παρθεναγωγεῖον σχέδια χειροτεχνημάτων.

Ἐκεῖ πλείστον τῆς Κορυτσᾶς εὐρίσκειται και ἡ Μοσχόπολις ἡ Βοσκόπολις, ἡ ἄλλοτε (1750) γυμνάσιον διατρεῖουσα, νῦν δε μόλις ἐν ἑλληνο-ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον, ἐν ᾧ ἄρβανά τε και θῆλα μίγδην διδάσκονται, περίπου 80 τῶν ἀριθμῶν. Καὶ οὕτως ἡ πόλις αὕτη ἔχει τὴν δοξάν, ὅτι ἐγέννησε τὴν περιδοῦσαν διὰ τὸν πλοῦτόν της οἰκογένειαν τοῦ Ἑλλήνου Σίνα. Ἐφ' ᾧ και μεμφιμοῦρουσιν οἱ κάτοικοι δικατὶ ὁ βαθύπλουτος πατριώτης των, ὁ νῦν ευκλεῶς ζῶν, ὁ τοσαῦτα ἀγαθοεργήματα ἀλλαγῶ ἐπιδαψιλεύων, νὰ μὲν ψυχρὸς εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς φασάσης αὐτὸν γῆς.

Οἱ ἐν Βιέννῃ Μοσχοπολίται μόλις 1800 γροσια κατ' ἔτος ἀποστέλλουσι τῇ πατρίδι των, ἐνῶ ἡ δαπάνη τοῦ σχολεῖου συμποσῶται μετρη 5,500 γροσίων.

Οἱ μαθηταῖ, οἱ μὴ ἀναγαζόμενοι ἐκ τῆς πτωχείας νὰ ἐγκαταλιπῶσι τὴν σχολὴν, στεροῦνται πρὸ πάντων βιβλίων διδασκτικῶν, ὡς και ἀλλοχοῦ.

Τοιαῦτα ἡ κατὰστασις τῶν πλείστων μερῶν τῆς Μακεδονίας, τῆς χώρας, ἐφ' ἧς δέον νὰ ἐ-

πιστήσωμεν, ὡς ἐβόησαν εἰπόντες, ἐπὶ μάλλον τὴν ἡμετέραν προσοχὴν, οὐχὶ βεβήκως διότι ἐγέννησε τὸν Μ. Ἀλέξανδρον ἢ τὸν Ἀριστοτέλην ἢ τὸν αὐτοκράτορα Βασίλειον, οὐχὶ διότι ὁ Φίλιππος τῆς διανοήθη τὴν ἔθωσιν καὶ ἐνίσχυσιν σύμπαντος τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ διότι κατὰ τοὺς καθ' ἑμᾶς δυστυχεῖς χρόνους, ἐν ταῖς πόλεις καὶ τοῖς χωρίοις αὐτῆς, τὰ ἑλληνικὰ γράμματα βυθολογικῶς καταδιώκονται, τὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα κλείονται, ἢ ληστικῶς ἀφραπάζονται, οἱ δὲ λαοὶ, ὡς τὰ πτωχὰ ἄπερ ἢ θλελλα διασκόπεται, ζητοῦσι τὴν φωλεᾶν αὐτῶν, καὶ φωλεᾶν δὲν εὐρίσκουσιν, ὅτι βοῆ ἀνέμου ἰδοῦ ἔρχεται καὶ σεισμός μέγας ἐκ γῆς ἀλλοτρίας, τοῦ τάξει τὰς πόλεις Ἰσραὴλ εἰς ἀφανισμόν καὶ κοίτην στρουθῶν.

Τί δὲ ἡ Ἡπειρος; ἢ γῆ ἐκείνη τῶν ἡρώων, ἢ χώρα ἐκείνη ἢ τοὺς εὐεργέτας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους παρχαγοῦσα καὶ νῦν ἐτι παρχαγοῦσα, ἢ τοσαῦτα κληροδοτήματα λαβοῦσα; Τί πρὸ πάντων τὰ Ἰωάννικα, ἢ πόλις ἐκείνη ἢ ἄλλοτε κοίτης τῶν γραμμάτων καὶ ἐστία τοῦ ἑλληνισμοῦ; Οὐδὲμίαν οὐτε περὶ καλῆς, οὐτε περὶ κακῆς καταστάσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν αὐτῶν πραγμάτων εἰδήσιν ἔχομεν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Σιγῇ βαθεῖα διὰ δρυμῶν καὶ φραγῶν ἐρήμων ἀφικνουμένη, καταγγέλλει ἡμῖν, εἰμὴ ἕτερον, ἀλλὰ πάντως τὴν ἀκρόαν καὶ ὀλιγομίαν τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Ἡπειρωτῶν, οὐδόλω, συγγινουμένων ἐκ τῆς γενικῆς πρὸς τὰ πρόσω κινήσεως τῶν πέριξ λαῶν!

Ἐκ τούτου καταφαίνεται, ὅτι ὁ σημερινὸς Ἡπειρωτῆς, φέρων ἐκ γενετῆς ἐν ἑαυτῷ τὴν σπινθῆρα τοῦ ἱεροῦ πυρὸς τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ μεγαλείου, ἔχει ἀνάγκην, ἵνα ὁ σπινθὴρ αὐτῆς ἀναλάμψῃ καὶ φλόγῃ γέννηται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ πάτριον ἔδαφος, καὶ νὰ φράγῃ τὸν πικρὸν τῆς ξενιτειᾶς ἔρπον, καὶ νὰ ποθήσῃ τὸν οὐρανὸν ἐκείνου ὃν εἶδε κατὰ πρόωτον, καὶ τὴν γῆν ἐκείνην ἐφ' ἣς παιδίον ἐπαίξε, καὶ νὰ αἰσθανθῇ τὸ θυμολογικῆς νοσταλγίας αἰσθημα, καὶ τότε, τότε νὰ ἀναφνῆ, ὡς ἀνεφάνη, μέγας πατριώτης, μέγας τοῦ ἔθνους, τοῦ εὐεργέτης, μέγας ἀνὴρ. Ὁ Ἡπειρωτῆς διαφέρει τοῦ Νίου, καθ' ὅσον αὐτῆς μὲν ὅσον ἀπομακρύνεται τῆς πατρίδος λησμονεῖ αὐτὴν, ἐκείνου δὲ τὸν ἀντικτὸν τοσοῦτον φλέγειται καὶ νοσταλγεῖ καὶ κἀδεται ὑπὲρ αὐτῆς.

Ἐξ ὅλης τῆς Ἡπειροῦ, μόνον εἰς Ἄρτη; ἀπεσταλα ἡμῖν ἔλαθεσι περιγράφουσα συνοπτικῶς οὐ μόνον τὰ ἐν Ἄρτῃ τρία ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, ἑλληνικὴν, ἀλληλοδιδασκτικὴν καὶ

παρθεναγωγεῖον, ὑπὲρ ὧν δαπανῶνται ἐτησίως 41000 ὑπὸ τῶν ἱερῶν μονῶν τῆς ἐπαρχίας, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Πρεβέζης ὅμοια, ὑπὲρ ὧν ἐξοδεύονται κατ' ἔτος 19000 γρ. (ὧν κί 5500 ἐξ ἐξωτερικῶν συνδρομῶν) (καὶ ἑτέρου παρθεναγωγεῖου ἰδιουσυντηρήτου ἔχοντος περὶ τὰ 80 κοράσια, ἀλλ' οὐ τὸ μέλλον ἀμφίβολον ἔνεκα ἐλλείψεως πόρων σταθερῶν).

Ἡ σύντομος ἀλλ' ἀξιόλογος αὕτη ἐκθεσις περιλαμβάνει ὡσαύτως τὸν κατάλογον 14 ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἄρτην χωρίοις, καὶ τριῶν περὶ τὴν Πρεβέζην, ἐν οἷς φοιτοῦσι 1290 παιδιὰ, καὶ δαπανῶνται ὑπὸ τε τῶν ἱερῶν μονῶν τῆς ἐπαρχίας καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἐτησίως 33,700 γρ.

Ἐκτὸς τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν αὐτῶν φαίνονται ἐν τῇ ἐκθέσει ἕτερα 39 παιδαγωγικὰ ἐν διαφόροις μικροῖς χωρίοις περὶ τὴν Ἄρτην ὑπὲρ ὧν ἐξοδεύονται κατ' ἔτος 15,420 γρ. καὶ μισθῶνται τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγκωσιν παιδιὰ περὶ τὰς 2000 ὡσαύτως καὶ περὶ τὴν Πρεβέζην ἕτερα 23 ὑπὲρ ὧν ἐξοδεύονται ἐτησίως 3,930 γρ. καὶ διδασκονται κατὰ μέσον ὄρον 500 παιδιὰ.

Ὡστε διὰ τὰ ἐν Ἄρτῃ καὶ Πρεβέζῃ μετὰ τῶν πέριξ αὐτῶν σχολεία, δαπανῶνται τὸ ὅλον ὑπὸ τῶν ἱερῶν μονῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, γρ. 113,050 κατ' ἔτος. Ἐπίκειται δὲ κίνδυνος, μή αἱ ἱερὰ μονὰ ἀναγκασθῶσι νὰ παύσῃσι τὰ χρηρηγούμενα διδασκτρα, τοῦθ' ὕπερ ἐγένετο διὰ τὸ τρέχον ἔτος ἔνεκα τῆς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἀπαιτουμένης χρηματικῆς ποσότητος διὰ τὴν ἔκδοσιν νέων τασιῶν τῶν ἰδιοκτησιῶν αὐτῶν.

Νομίζομεν περιττὸν νὰ ἀναφέρωμέν τι ἐνταῦθα περὶ τῆς ἐλλείψεως καταστάσεως τῶν μαθητῶν, τῶν πλείστων γυμνῶν καὶ ἀνυποδύτων, στερουμένων πάντων, πολλὰκις καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, καὶ ὅμως ὀργάνων πρὸς τὰ γράμματα, διψόντων τῆν παιδείαν, δι' ἣς καὶ μόνῃς ὁ ἄνθρωπος γινώσκει τὸν κόσμον, γινώσκει τὸν Θεόν.

Παρέλθωμεν, κύριε, συνοπτικοὶ τὰς πόλεις καὶ κόμεις τῆς Ἡπειροῦ, ἀνάδωμεν τὸν Πίνδον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ βιβώμεν βλέμμα ὁμακασμοῦ ἅμα καὶ θλίψεως, πρὸς τὴν περικαλλῆ ἐκείνην ἔκτασιν, πρὸς τὴν εἰσιβάλακα ἐκείνην καὶ βωτιάνειραν γῆν τῆς Θεσσαλίας, ἣν περικυκλοῦσιν ἕρκαι καὶ δρυμῶνες περιδοῦσα, κατοικίαι ἄλλοτε θεῶν τε καὶ ἡρώων, περιβρέχουσαι δὲ ὁ ἀγγυροδίνης τε καὶ ἀφροσπερῆς Πηνειῆς καὶ ὁ μέγας ἐπεργόμενος Σπερχεῖος.

Εἰσελθώμεν εἰς αὐτὴν, καὶ ἀλαλήτι προχω-

ρήσωμεν μέχρι τοῦ Παγασαίου κόλπου, τανῦν κόλπου τοῦ Βόλου λεγομένου μὴ ζητήσωμεν δὲ οὐδὲ τὸ ἱερὸν τοῦ Παγασαίου Ἀπόλλωνος, οὐδὲ τὸ νεώριον τῶν Φεραίων, ἐν ᾧ ἐναυπηγήθη ἡ Ἀργοναυΐς ἐκείνη ἥτις καὶ Παγασαία ἐκλήθη· μὴ ζητήσωμεν τὴν ἰσθμὸν καὶ τὸ κράτος τῆς πελαγῆς Δημητριάδος, οὐδὲ τὰ βασιλείαια τῶν τῆς Μακεδονίας βασιλέων! Παρῆλθον ταῦτα πάντα, ὡς παρέργεται καὶ ἐκλείπει φεῦ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον! στῶμεν δ' ἐπ' ἄλιγον ἐν τῇ πενιχρῇ πόλει Ἰωλκῶ, νῦν Βόλω καλουμένη, καὶ ἐρευνήσωμεν ὅποια ἡ ἐκπαιδευτικὴ κατάστασις τῆς χώρας ταύτης, ἀνελίσσαντες ὅσον οἶδν τε συντόμως 13 διαγράμματα σταλέντα ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Σ. ἀρχιερέως ἁγίου Δημητριάδος.

Ἐκ τῶν διαγραμμάτων τούτων ἐξάγεται ὅτι ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Βόλου, ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διατηρουμένων ἐνὸς ἑλληνικοῦ, 4 ἀλληλοδιδασκτικῶν καὶ δύο παρθεναγωγείων, καὶ τούτων ἄνευ κληροδοτήματός τινος, ὑπάρχουσι εἰς διαφόρους κομποπόλεις ἕτερα 15 ἀλληλοδιδασκτικὰ, 1 παρθεναγωγείον καὶ δύο εἰσι ἑλληνικά. Ἰδίως ἐν Μακρινίτσα, χάρις εἰς τὰ κληροδοτήματα τῶν μακρῶν ἀνδρῶν Χρυσόχου καὶ Βασιλείου Σουλιάτου, αἱ σχολαὶ τῆς κομποπόλεως ἐκείνης διατηροῦνται καλῶς. Ἐκτὸς τῆς γενικῆς ἀνάγκης τῶν διδασκτικῶν βιβλίων, ὑπὲρ ὧν πνκταχθῆεν, ὡς παρατηρεῖτε, ὑφ' οὗται φανῆ ἱκετευτικῆ, ὕλικήν ἀνάγκην δὲν φαίνονται ὅτι ἔχουσιν εἰμὴ τὸ Νεοχώριον καὶ ἡ κομποπολις Κισσός, ὧν οἱ κάτοικοι εἰσι λίαν πτωχοὶ. Ἐν συνόλῳ, κατὰ τὴν περιφέρειαν ταύτην φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα 1381 μαθηταὶ ἄρρενες καὶ 250 περίπου κοράσιαι. Ἐξοδύονται δὲ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν 103,350 γρόσια κατ' ἔτος.

Ἐν τῷ αὐτῷ φακέλλῳ εὑρεται καὶ ἐκθεσις τῆς ἐν Θετταλομακνησιαῖς Ζηγορᾷ ἐφορίας τῶν σχολῶν, ἐξ ἧς μανθάνομεν ὅτι διὰ κληροδοτήματος τοῦ ἀγαθοῦ πατριώτου Μαυσιῶς Κρήσκη καταθειμένου ἐν τῇ ῥωσικῇ Τραπεζῇ καὶ τῆς κοινότητος διατηροῦνται ἑλληνικὴ τε καὶ ἀλληλοδιδασκτικὴ σχολή, ὅπου καὶ ἡ τουρκικὴ καὶ ἡ γαλλικὴ γλῶσσα διδάσκονται, δαπανωμένων ὑπὲρ τὰς 26,000 γρ. κατ' ἔτος.

Διὰ δὲ τοῦ κληροδοτήματος ἐτέρου μεγαθύμου τῆς πατρίδος τέκνου, τοῦ Ἰωάννου Κασσέτου, συνέστη τελευταίον καὶ διατηρεῖται παρθεναγωγεῖον, ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ τὴν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου. 100 περίπου κορασίων παιδαγωγούμενων καὶ διδασκομένων

ἐν αὐτῷ τῇ ἑλληνικῇ παιδεύειν καὶ χρηστῶται.

Ἀλλὰ βλέπω, κύριοι, ὅτι ἐξήντησα τὴν ὑπομονὴν καὶ κατεχράσθη τὴν ἐπιείκειαν καὶ εὐνοίαν ὑμῶν, τὴν τοσοῦτόν μοι πολύτιμον, καὶ τοσοῦτόν μοι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἄλγχεράν ἀκράσιον τοιαύτης ἐκθέσεως. Ἐρῶ καὶ σιγῇ παρέρχομαι τὴν τοῦ ἁγίου Φαναρίου Φερτάλων ἐπιστολιμαίαν ἐκθεσιν, δι' ἧς ὁ ἱεράρχης οὗτος προσπαθεῖ νὰ δικαιολογηθῇ διὰ τὴν παντελεῖ ἔλθειν σχολῆς κατὰ τὸ τμήμα τοῦ Φαναρίου, καίτοι πολυπληθεστέρο ὄντος τοῦ τῶν Φερτάλων, ἐν οἷς ὑπάρχει μὲν σχολεῖον ἑλληνοαλληλοδιδασκτικόν, ἀλλὰ τοῦ μισθοῦ τοῦ διδασκάλου μὴ ἐξοικονομουμένου, ἐπίκειται κίνδυνος διαλύσεως.

Οὐδὲ περὶ τοῦ ἁγίου Θωμασκοῦ θέλω ὁμιλήσει, ὅστις ἀποστέλλει ἡμῖν διαγράμματα τοῦ Θωμασκοῦ καὶ τῆς Ρενθίνης, τῶν περὶ τὰ ἑλληνικὰ σύνορα κομποπόλεων, ἐν αἷς ὑπάρχουσι καὶ ἑλληνικαὶ καὶ ἀλληλοδιδασκτικαὶ σχολαί, περιλαμβανούσαι περίπου 250 μαθητὰς, μετὰ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τὴν λατινικὴν καὶ γαλλικὴν διδασκομένων, ἀλλ' ὅπου παρθεναγωγεῖον εἰσέτι δὲν συνεστήθη, ἐλλείπει πόρων. Οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλων κομῶν καὶ χωρίων τῶν περὶ τὴν Οἴτην θέλω ἀπασχολῆσαι ὑμᾶς, ὅντων τοῦ Γούρα, ὅπου διατηρεῖται ἀξιόλογον ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον τῶν Βελισσιωτῶν, χωρίου ἀνήκοντος τῷ πατρὶ πρόεδροι τῆς Τουρκίας ἐν Ἀθήναις κ. Φωτιάδης, ὅστις ἐν τῇ φιλογενεῖ αὐτοῦ διατηρεῖ σχολεῖον μισθοδοτῶν τὸν διδάσκαλον ἐξ ἰδίων τοῦ Ἀγρόκη, Πρινάρη, Σμοκόβου, Παλαιᾶ κλπ. Οὐδὲ περὶ τῆς ἀνάγκης συστάσεως, μάλιστα παρθεναγωγείου, εἰς τὰς κώμας Ὀμβρικκὴν καὶ Κάυτσαν, στερουμένης πντῶν παιδαγωγείας μέσου ἑλέω λαλήσει.

Ἀλλὰ πῶς νὰ κρατήσω ἑμαυτόν; πῶς νὰ σιωπήσω, ἐνώπιον φακέλλου φέροντος τὸ ἄνομα τῆς ἀποπλανηθείσης ἐκείνης κόρης τοῦ Ἀιγαίου, τῆς θεβλιμμένης νόμφης; τῆς Μισογείου, τῆς πολυστενάτου Κρήτης;

Ὅσον πεβαρημένοι, ὅσον κεκοικιακότες ἂν ἦσθε, θέλετε βεβιάως μὲ ἀκολουθήσει εἰς τὴν ἐρευναν τῆς τύχης τῶν ὡς ἀπὸ ναυαγίου διασωθέντων ἐκείνων ἀδελφῶν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκπαιδεύσιν αὐτῶν.

Μόλις ὁ σάλοσ ὁ τῶν νῆσον ἄπασαν δικαιοσύνην κατηνάσθη, μόλις ἡ ἠσυχία ἐπανῆλθεν ἐπὶ τῶν ἐξαρθέντων πνευμάτων, καὶ συνελθόντες οἱ Κρήτες, καὶ ἰδίως οἱ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχῶν, ἤρξαντο σκέπτεσθαι περὶ τῆς ἀλη-

θούς καταστάσεως αὐτῶν, καὶ τοῦ μέλλοντος τῶν δυστυχῶν τέκνων τῶν' κατενόησαν ὅτι τὸ κύριον μέσον τὸ ἀσφαλίζον τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὸ μέλλον τῶν ἔθνων ἐστὶν ἡ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ καλλιέργεια, μετὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πλοῦτος, ὅστις ἦν καὶ ἔσται ὁ ἰσχυρότερος μοχλὸς παντὸς ἀνθρώπινου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρόντισαν ἐν μὲν τῷ τμήματι τοῦ Ἡρακλείου, ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ πόλει ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ἧτοι γυμνασίου ἀρκούντως κατηρτισμένου καὶ ἀλληλοδιδασκτικῶν καὶ παρθεναγωγείου μετὰ νηπιακῶν νὰ συστήσωσιν ἐν ταῖς πέριξ ἐπαρχίας εἰκοσι δημοτικὰς σχολὰς, εἰς ἃς φοιτῶσιν ὑπὲρ τοὺς 4500 παιδάς. Προσπάθειαι δὲ καταβάλλονται πολλὰ ἵνα συνηθῶσι καὶ παρθεναγωγεία, καὶ εἰ δυνατόν ἀνώτερόν τι ἐκπαιδευτήριον, δι' οὗ νὰ διαδίδεται ἐπιτυχέστερον ἡ ἀνωτέρα ἑλληνικὴ παιδεία. Βαθεῖα ἀνομολογεῖται ὑπὸ τῶν Κριτῶν ἢ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν εὐγνωμοσύνη, ἐνόησαν τέλος τὸ δίκαιον, καὶ συγκατατεβέσσαν ἵνα τὰ περισεύματα τῶν προσόδων τῶν ἐκείσε ἱερῶν μοναστηρίων χρησιμεύσωσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων τῆς δυστυχοῦς νήσου.

Οἱ πολῖται τῆς πόλεως Ἡρακλείου, ἐνόησαν ὡσαύτως τὴν ἀνάγκην συστάσεως δημοσίας βιβλιοθήκης καὶ ἀναγνωστηρίου, καὶ ἤδη πλησιάζουσι νὰ κατορθώσωσι τοῦτο ἀποταθέντες πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ὁμογενεῖς.

Παρατρέχοντες τὰς ἐπαρχίας Μαλεβουζίου, ἔπου ὑπάρχουσι 4 δημοτικαὶ σχολαί, καὶ Τεμένους ἔπου 3, καὶ Μεδιάδος 6 καὶ Καινουρίου 4, καὶ Μονοφατῖου 1, ἀνέλωμεν εἰς τὸ τμήμα Λασιθίου. Οἱ κάτοικοι τοῦ τμήματος τούτου πολλὰς ἀπονέμουσι χάριτας τῷ ἔμφρονι καὶ φιλομούσῳ διοικητῇ Λασιθίου Κωστάκῃ πασῶ Ἄδοσιδῇ ἀφ' ἧτος καταβαλόντες καὶ καταβάλλοντι κόπους καὶ προσπαθείας ὑπὲρ συστάσεως σχολῶν καὶ παντὸς τοῦ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶνδικοιμμένων ὑπ' αὐτοῦ συντελούντος.

Ἐν τῷ Νοεμβρίῳ, ἔδρα τῆς ἐπαρχίας Μυραμβέλλου τοῦ αὐτοῦ τμήματος Λασιθίου, ὑπάρχει σὺν τῇ ἑλληνικῇ καὶ ἀλληλοδιδασκτικῇ σχολῇ καὶ παρθεναγωγείῳ. Ἐν ὅλῳ τῷ τμήματι τούτῳ φοιτῶσιν εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια 1456 μαθητὰ ἄρρενες, καὶ μόλις 68 κοράσια, τοῦθ' ὑπὲρ καταδεικνύει τὴν τῶν παρθεναγωγείων ἔλλειψιν.

Ἡ ἐφορὰ θερμῶς συνίστασιν ὡς ἀναγκαῖόντατον τὸν κατηρτισμένον δῶν τοῦλάχιστον ἀλ-

ληλοδιδασκτικῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Ἱερραπέτρου καὶ Ἀρκαθίας, ὧν οἱ κάτοικοι, πτωχότατοι, ἔχουσι τὴν πικρίαν νὰ βλέπωσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἐγκαταλειμμένα ἐν ταῖς ἀγυαῖς, ἄνευ παρόντος καὶ ἄνευ μέλλοντος.

Ἄπὸ δὲ τῆς διοικήσεως Σφακίων οὐδεμίαν ἐλάβομεν εἰδήσιν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτοῦ μάτιν ἀνεδιφθήσαμεν τὰ ἐγγράφα, μάτιν διήλθομεν τὰς ἐχθέσεις σιγῇ παντοῦ, καὶ ἂν δὲν εἶχομεν τὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐχθεσίν τοῦ διοικητοῦ Σφακίων ἠθέλομεν εἰκάσει ὅτι μετὰ τῶν ὑλικῶν καταστρωθῶν συγκαταρῆξη καὶ ὁ πρὸς τὴν παιδείαν ζήλος, καὶ νάρχη ἀπελπίς κατέλαβε τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνους.

Τελευταῖον δὲ ὁ ἐπίσκοπος ἅγιος Κισσάμου κ. Μισαήλ, δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀναγγέλλει ἡμῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἐπιστήσιν ἐν μὲν τῇ Κισσάμῳ 19 σχολεῖα δημοτικά, 10 δὲ εἰς Σέλιον. Ἀπονέμοντες τὸν δίκαιον ἔπαινον τῷ Σ. Ἱεράρχῃ ἀφ' ὧμεν τὴν καλὴν μὲν καὶ πύραν καὶ περιέφρουτον, ἀλλὰ πολυτέλητον καὶ πολυπενηθῆ νῆσον, ἀποχαριτεθῶμεν τὰ λευκὰ αὐτῆς ὄρη, ἐφ' ὧν ἐπικαθήμεν ἡ ἴδη ποιεῖ τὸν οὐρανὸν τρώντι ἀμβρατὸν, καὶ διαπόντοιοι ἀνέλθωμεν τὰς νεφελοστερεῖς τοῦ Αἰγαίου νήσου, μέχρι τῆς πατρίδος τοῦ Πυθαγόρου Σάμου, ἧτις παρουσιάζει ἡμῖν καὶ γυμνάσιον Πυθαγόρειον καλούμενον, ἰδρωθῆν μὲν κατὰ τὸ 1858, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1869 ἐπὶ τὸ ἐντελέστερον καταρτίσθην ὑπὸ τοῦ νῦν φιλομούσου ἡγμένου κ. Μουσοῦρα, μετακαλίσκοντες ἐξ Ἑλλάδος τὸν ἐν Παιρισίῃ γυμνασιάρχην κ. Ἰω. Παντοῦρη, ἕνδρα δεδοκιμασμένον καὶ ἄκοντα.

Ἐκτὸς τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἐκπαιδευτηρίου ὑπάρχουσιν ἐν Σάμῳ 4 σχολαρχεῖα, 2 ἑλληνικὰ σχολεῖα, 4 παρθεναγωγεῖα, καὶ 32 δημοτικὰ σχολεῖα 4 ὀλικοὶ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἀνίσταν εἰς 2,682. Τοῦ πληθυσμοῦ δὲ τῶν κατοίκων ὑπολογιζομένου 40.000 ψυχῶν, ἀναλογεῖται μόλις 6 σ.ο.

Αἱ ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως δαπάναι ἀναβαίνουσιν εἰς 229.476 γρόσια, ἧτοι σχεδὸν τὸ πέμπτον τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς νήσου, ἀνώντος εἰς 1.620,400. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Σάμιοι περὶ πολλοῦ ποιοῦνται τὴν παιδείαν δρίσαντες ἀναλόγως τοῦ ὅλου προϋπολογισμοῦ τῶσον μέγα πᾶσιν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νήσου.

Αὐταί, κύριοι, αἱ πληροφορίαι ἄς κατὰ τὸ λήξαν συλλογικὸν ἔτος ἐλάβομεν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν. Ἐκ τούτων δῶν γε-

νικά ἐξαχόμενα παρουργοῦνται ἡμῖν, ἐνθεν μὲν πενία ἄκρα, γύμνωσις παντελής, καὶ στέρψεις πάντων, καὶ ἰδίως βιβλίων διδασκτικῶν, ἐνθεν δὲ ὄργασμός ἀκάθεκτος πρὸς τὴν παιδείαν, πῆθος διακαῆς, καὶ ἀκατεύναστος πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἀγωγὴν. καὶ παρ' αὐτοῖς ἐτι τοῖς ἑτεροφρόνοις παντοῦ ἐπικλήσεις, καὶ οἰμωγαί· παντοῦ δεήσεις καὶ ὀλοφυρμοὶ πεινῶντων καὶ δευμένων τροφῆς πνευματικῆς. Τί δὲ πρὸς ταῦτα ἡ δύσμοιρος ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ; Ὅποια τὰ ἐφ' ἑαυτῆς; Ὅποια αἱ ὀρισθεῖσαι ποσότητες πρὸς θεραπείαν τοσοῦτων ἀναγκῶν, τοσοῦτων στερησέων; Ἐπρεπεν ἕκαστος ἡμῶν νὰ εἶχε τὴν ὑπεράνθρωπον δύναμιν ἐκείνην ἢν μόνος ὁ θνητῶν κἀθανάτων πατήρ Ζεὺς εἶχε τοῦ μεταβάλλεσθαι εἰς χρυσὴν βροχίην, καὶ τότε. τότε μόνον ἴσως ὁ ζῆλος καὶ οἱ πόθοι τῆς ἐπιτροπῆς ἱκανοποιούντο ἀριστώνως. Ὡ ναί, ποταμοὶ τότε χρυσορροεῖν καὶ πολυγεύμενος ἤθελον πλημμυρῆσαι τὸ αὐχμηρὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδευσεως πεδίον καὶ ἀρδεύσει αὐτὸ ἀφ' ὀνόμας; ἠθέλομεν τότε καταδείξει ὅποια ἡ εὐγενεστέρα χρῆσις τοῦ χρυσοῦ, τοῦ πανισχύρου τούτου μογλοῦ, τοῦ κινουόντος καὶ βρασιλέων ὀρέξεις καὶ ἰδιωτῶν, τοῦ ἐπιγείου τούτου θεοῦ ἐφ' οὗ ἐλευσένως ἐστηρίζαμεν πᾶσαν εὐδαιμονίαν, καὶ παρὸν καὶ μέλλον, καὶ τὸ πᾶν' ἀλλὰ

κενεῶν ἐλπίδων χαῦσον τέλος
οὐδὲν τούτων (Πίνδαρος Νεμ.)

Εἰ δὲ καὶ σκληρὰ ἡ μοῖρα, καὶ τῶν περιστάσεων ἀμείλικτος ἡ φορὰ, οὐδὲ ποταμοὺς χρυσοῦ ἐπιδαψιλεύει ἡμῖν οὐδ' ἑκατομμύρια ἢν ἀνάγκην ἔχομεν (ἀπ' ἐναντίας μάλιστα καὶ ἃ εἴχομεν ἀρείλετο ἀφ' ἡμῶν, καὶ τοῖς ἔχουσιν ἐδοκε)· εἰ, λέγω, καὶ τοιαῦτα ἡμῖν ἐπλεξεν ἡ μοῖρα, οὐχ' ἤττον ὀρείλομεν ἐνθέρμους ἀναπέμψαι τὰς εὐχρηστίαις τῷ ἀντιλήπορι Θεῷ, ὅτι ἠξίωσεν ἡμᾶς καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος νὰ διανεμήωμεν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδευσεως ποσὸν ἀνώτερον τοῦ παρελθόντος. Τοῦτο δ' ὀρείλεται τῇ φιλομούσῳ φιλογενεῖς τῶν ἰθνητῶρων τῆς Τραπεζῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως κκ. Α. Συγχροτοῦ, Ἀ. Βλαστοῦ, Γ. Κορονοῦ καὶ Σ. Σκουλοῦδη, γενναίως πᾶν προστιθέντων 400 λίρας ἐπι τῶν ποσῶν τῶν καταβαλλομένων ἡδη ἐτησίως ὑπὸ τῶν δύο ἐριτίμων εὐεργετῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, κκ. Χρηστάκη Ζωγράφου, καὶ Γ. Ζαρίφη, ὡς καὶ τοῦ κ. Νεγρεπόντη καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὀρισθέντος ποσοῦ ἤτοι:

Λίραι 200 ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Ζωγράφου.
» 220 » » » Γ. Ζαρίφη.
» 400 » » » Νεγρεπόντη.
» 450 » » » Συλλόγου.

Τὸ ὅλον 670

καὶ 400 ὑπὸ τῶν ῥηθέντων κ. κ. τῆς Τραπεζῆς τῆς Κωνσ[τα]πόλεως.

Τὸ ὅλον 1070. Προστιθεμένων δὲ ἤδη καὶ 400 λίρ. ἃς ἡ εὐγενὴς καὶ φιλόμουσος κυρία Δομνὴ Χ. Ζωγράφου προσήνεγκεν ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων τῆς Πρεσβέρτης, καὶ 20 λίρων τοῦ κ. Καραπάνου ὑπὲρ τῶν τῆς Σιλιστρίας, τὸ ὅλον συμποσοῦται 4490.

Τὰ ποσὰ ταῦτα διανεμήθησαν κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν, οὐχὶ τόσον τῆς τοπικῆς ἀνάγκης αὐτῆς καθ' ἑαυτήν (ἥτις οὐδαμῶς ἐλλείπει δυστυχῶς) ὅσον τῶν καιρικῶν περιστάσεων, ἀπαιτουσῶν σύντονον τὴν ἡμετέραν ἀρωγῆν, ἥς ἄνευ, κίνδυνος ἐπίκειται κοινωνικῆς ἀποπληνῆσεως, καὶ ἠθικῆς καταπτώσεως.

Εἰς Μακεδονίαν λίραι Ὅθωμ. 620.

Ἦτοι,

εἰς τὸν ἐν Σέρβαις Σύλλογον	Α. Ὅθ. 400
» ἐν Θεσσαλονικῇ Σύλλογον	» 40
διὰ τὰ περίεξ	» 30
» ἐν Βοδενοῖς Σύλλογον	» 25
» Πράβιον (ἐπαρχία Δράμας)	» 25
» Στραβουνισταν	» 20
» Ἱεριστὸν	» 20
» Αισοίγκοβση	» 45
» Ἀσβεστοχώριον	» 30
» Βιτωλία	» 25
» Περγλεπὲν	» 45
» Νιζόπολιν	» 25
» Ἀγριδα	» 40
» Ἰρέσανη	» 45
» Μεγάροβον	» 20
» μονὴν Ἀγ. Νικολάου ἐν Κιστορίας	» 20
» Βελισά (Κισπρουλή)	» 15
» Περωσσότζικην	» 50
» Πρεσβέρτην	» 60
» Νευροκόπην (20 τοῦ κ. Γ. Ζαρίφη)	» 60

Α. Ὅθ. 560

Ἡ ὄπισθεν μεταφορὰ	Α. ὄθ. 560	Εἰς Σχολεῖον Ὀνομακοῦ	Α. ὄθ. 10
Εἰς Λιπάρτας (διὰ τοῦ Συλλόγου Θεσσαλονίκης)	» 40	» Φαναριοφερσάλων	» 40
» Κηλεῖτζη (διὰ τοῦ Συλλόγου Σεβέρων)	» 40	» Ῥεσνδίνην, Ἄλμυρὸν, Πλάτκον, Κεῖτζην, Ἀμβριακὴν καὶ Σταγῶν	» 25
» Δοκράνιον (διὰ τοῦ Συλλόγου Σεβέρων)	» 40	» Βιβλία	» 5
» Βογδάντσαν (διὰ τοῦ Συλλόγου Σεβέρων)	» 40		Α. ὄθ. 50
» Πετρέτσην	» 40	Εἰς τὰς νήσους λίρ. Ὅθωμ. 40.	
» βιβλία	» 20	Ἦτοι	
Α. ὄθ. 620		Εἰς Κύπρον	Α. ὄθ. 20
Εἰς Θράκην λίραι Ὅθωμ. 180.		» Προικόνησον καὶ Κῶ εἰς βιβλία	» 40
		» Κρήτην	» 40
			Α. ὄθ. 40
Μετὰ τῆς τοῦ κ. Καρπαίνου 20λίρου συνδρομῆς εἰς τὴν Φιλεκαπαιδευτικὴν Ἀρτίστον Ἀδελφότητα «Πελλῆς» ἐν Σιμιστρέτζα.		Εἰς Μικρὰν Ἀσίαν λίρ. Ὅθωμ. 80.	
Ἦτοι		Ἦτοι	
εἰς τὸν Ὀρθοκρινὸν Σύλλογον Ῥαιδεστού	Α. ὄθ. 25	Εἰς Νικόπολιν	Α. ὄθ. 15
» Σύλλογον Βίρνης	» 45	» Ἀποδιέικαν τῆς Συρίας	» 45
» Ἀναγνωστήριον Αἴνου	» 45	» Ἐπιτροπὴν Τραπεζούντος	» 40
» Σύλλογον 40 Ἐκκλησιῶν	» 40	» βιβλία	» 10
» Μηδείαν (ἐπαρχίας Βιζύης)	» 40		Α. ὄθ. 80
» Γένην, Καρχατίσιον καὶ Λουλέ Βουραζίου (διὰ τοῦ Συλλόγου Ἀδριανουπόλεως)	» 20	Εἰς βιβλία λίραι Ὅθωμ. 60.	
Χάσκισι, Πιζαρτζήκιον, Περιστεράν καὶ Τσιπροχώριον (διὰ τοῦ Συλλόγου Φιλιππουπόλεως)	» 25	εἰς ὧν αἱ εἴκοσι ἀριθ. 20, ἤδη ἐδόθησαν τῷ κ. Κ. Ξανθοπούλῳ, συνδρομῆς Συλλόγου εἰς τὸ περὶ πρώτης καὶ μέσης παιδείας ἀγγραμμά αὐτοῦ.	
» Καστανιαῖς	» 40	Ἄνακεφαλαίωσις.	
» Πύργον	» 10	Εἰς Μικεδονίαν	Α. ὄθ. 620
» Στανίμαχον	» 10	» Θράκην	» 480
» Μουσταφᾶ Πασσᾶ	» 10	» Ἑπίπερον	» 50
Α. ὄθ. 180		» Θεσσαλίαν	» 60
Εἰς Ἑπίπερον λίραι Ὅθωμ. 50.		» τὰς νήσους	» 40
Ἦτοι		» Μ. Ἀσίαν	» 80
Εἰς Παρχαμθίαν	Α. ὄθ. 15	» Βιβλία γενικῶς	» 60
» Κορυτσᾶν	» 45		Α. ὄθ. 1090
» Ἄνω καὶ Κάτω Σπαθίαν	» 40	Εἰς τὰ ἀγορεῖα Προεβρένης ὑπὸ τῆς εὐγενεστάτης Κυρίας Δομνίκης Χρ. Ζωγράφου	Α. ὄθ. 400
» Γούρα	» 10	Ὁ κατὰ πάντα φιλογενὴς κ. Χρηστάκης ἐφέντης προσήνεγκε:	
Α. ὄθ. 50		500 ἀντίτυπα τῆς Παιδικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Γαβριήλ Σφοκλίου.	
Εἰς Θεσσαλίαν λ. Ὅθωμ. 50)		500 » τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας τοῦ Μίλν	
καὶ εἰς βιβλία » » 40) 60		Ἐδουάρδου μεταφραθεῖσθαι ὑπὸ Αἰμιλίου Νοννότου.	

Ὁ μόνον δὲ ταῦτα ἔχομεν νὰ παρουσιάσωμεν ὑμῖν, κύριοι, ἀλλ' ὡς Ἡρακλῆς ὁ τὴν καταστροφὴν τῆς πολυκεφάλου ἐνεΐνης Ἰδρας ἀναλαβὼν, βοήθησεν καὶ συνεργάτην παρέλαθε τὸν Ἰόλαον, οὕτω καὶ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος τὴν δεινοτέραν τῆς ἀπαιδεύσεως καὶ ἀμαθείας Ἰδραν νὰ καταβάλῃ προτιθέμενος, συμπάρελαθε μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ἐτέρους δύο ἀρτίσυστάτους Σύλλογους τὸν Ἠπειρωτικὸν, λέγω, καὶ Θρακικὸν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐργαζομένους, καὶ οὐ μικρὰ καταβαλόντας ποσὰ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολῶν, ἔνθα ἡ ἀνάγκη ἦν βαρυτέρα.

Καὶ ὁ μὲν Ἠπειρωτικὸς Σύλλογος διένειμε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο λίρας ὄθ. 600, ὁ δὲ Θρακικὸς λίρ. 2θ. 415. ὥστε τὰ ποσὰ ταῦτα μετὰ τῶν 1190 λιρῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἀποτελοῦσιν ὑπὲρ τὰς 2200 λιρ. αἵτινες διανέμονται κατὰ τὸ παρὸν ἕκρ ἅπασιν τοῖς ἐν τῷ ἔθωμανικῷ κράτει ἡμετέροις ἐκπαιδευτικοῖς καθιδρύμασι.

Ἐκτός τῆς ὕλικῆς καὶ τῆς βοήθειας, ἡ ἡμέτερα ἐπιτροπὴ ἐξήρενήσασκε καὶ ἐμελέτησεν καὶ τὸ περὶ ὁμοιομορφου διδασκαλίας σπουδαῖον ζήτημα. ὡς καὶ τὸ περὶ τροποποιήσεως τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου ἐπὶ τῇ συνδιδασκτικῷ, ἀλλὰ περὶ τούτων οὐδεὶς ἔσται μοι λόγος. Θεωρεῖ δὲ εὐτυχητὴν ἑαυτὴν ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ, διαβεβαιουσα ὑμᾶς κύριοι, ὅτι οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔλαθε τῶν προτροπικῶν ἐκείνων μέσων, ὧν συνήθως χρεΐαν ἔχουσιν οἱ ὑπὸ τὴν ἀγλὸν τῆς ἀμαθείας καὶ βαρβαρότητος ἐπὶ μακρὸν διατελέσαντες λαοί. Ἀπόδειξις αὕτη ἀδιαφιλονείκητος, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἑλλήνος οὐδέποτε ἐσθίσθη τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς φιλομαθείας καὶ τῆς προσόδου, οὐδέποτε ἐξέλιπε τέλος ἐ θεοῦ ἔρωσ τῶν γραμμῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, οὐδέποτε ἔπαυσεν ὁ Ἕλληνας ἀγαπῶν καὶ θαυμάζων τὸ ὑψηλὸν καὶ τὸ ἰδεώδες, ὅπερ νηπιόθεν ἐμπνέουσιν αὐτῷ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Αἱ πανταχόθεν ὑψόμεναι φωναὶ, αἱ πανταχόθεν ἀκούμεναι ἐπικλήσεις, καὶ αἱ δεήσεις, καὶ τὰ δάκρυα ὑπὲρ τῆς παιδείας, μαρτυροῦσι διαπρυσίως, ὅτι ζῆ ἔτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ὁ ἠθικὸς ἐκείνος γίγας ὁ φωτιστικὸς καὶ ἐξευγενιστικὸς τὸν κόσμον.

Ναὶ, ζῆ, κύριοι, καὶ θέλει ζῆσαι ἐν ὅσῳ ὑπάργει ἐν τῷ κόσμῳ νοῦς ἔρηνων τὴν ἀλήθειαν, καὶ καρδίαν ἀίσθανομένην καὶ ἀγαπῶσα τὸ καλόν. Ζῆ, καὶ θέλει ζῆσαι, καὶ θέλει κραταιωθῆ, ἐν ὅσῳ σωφρονούντες ἐνισχύομεν τοὺς ἡμετέ-

ρους Συλλόγους, δι' ὃν δυνάμεθα, ἀπὸ κοινοῦ ἐργαζόμενοι, καὶ τὰς ὕλικὰς ἀνάγκας, ὧν τοῦ λαοῦ ἡ ἐκπαίδευσίς δεῖται, νὰ θεραπεύσωμεν καὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ ἐκπολιτιστικὸν πνεῦμα τοῦ ἑλληνισμοῦ νὰ ἐμπνέσωμεν τοῖς λαοῖς, ἔχοντες ἀείποτε ἐν τῷ νῷ τὸ τοῦ Ἰσοκράτους, ὅτι αὐτὸ τῶν Ἑλλήνων ὄρον πεποιήκει μηκέτι τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διαίτιας δοκεῖν τεκμήριον, καὶ μάλλον Ἑλλήνας καλεῖσθαι τοὺς τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἢ τοὺς τῆς κοινῆς γένεω μετασχόντας» μάρτυρες τῶν λεγομένων οἱ σημερινοὶ Γερμανοί, οἵτινες καὶ τῶν Ἑλλήνων εἰσὶν ἑλληνικώτεροι. Ζῆ λοιπὸν καὶ θέλει ζῆσαι, πρὸς κοινὴν τῆς ἀνθρωπότητος σωτηρίαν, ἐν ὅσῳ ἡμεῖς, ἀντὶ τοῦ νὰ ἀποθαζῶμεθα ὑπὸ τῶν καταδρωμῶν καὶ συκοφαντιῶν καὶ ἀντενεργειῶν, ἃ ἀντιτάττουσιν ἡμῖν ὅσοι οὐκ οἶδουσιν τί ποιῶσιν, ἀπειναντίας παροτρυνόμεθα ἔτι μάλλον, καὶ ἐνισχύομεθα ἀρῶμενοι τὸ σθένος τῆς ἀντιδράσεως, ὡς ὁ ἀτμὸς, ἐξ αὐτῆς τῆς βίας καὶ τῆς πίεσεως.

Ζῆ καὶ θέλει ζῆσαι, καὶ ἀκαταμαχητῶς ἐπιβρώσθῃ ἐν ὅσῳ ἐξακκολουθοῦσιν ἀνακραίνόμενοι παρ' ἡμῖν ἄνδρες φιλόμουσοι, φιλογενεῖς καὶ γενναῖοι, οὓς πάντας γινώσκουμεν, καὶ οὓς θέλοσιν εὐλογεῖ τὰ τέκνα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς εὐλογοῦμεν τοὺς Ζωσιμάδας, τοὺς Καπλάνας, τοὺς Χατζη Κώνστας καὶ λοιποὺς πατέρας καὶ εὐεργέτας τοῦ ἔθνους.

Ζῆ, τέλος πάντων, καὶ θέλει ζῆσαι ἐν ὅσῳ ἐξ ἀπλῶν ὀνύγων ἠγᾶν ἐν τοῖς ὡπὶ καὶ τῇ καρδίᾳ ἡμῶν τὸ Ὀμηρικόν

Αἶψ' ἀριστεύειν, καὶ ὑπερῶγον ἔμμεναι ἄλλον, μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυρόμεν, ὅπερ ἀριστοί.

Τῆ 12 μαΐου 1873.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ

Ι. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ

Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ

Κ. ΚΑΛΛΙΜΑΔΗΣ

Μ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ

Β. ΠΥΛΑΔΗΣ

Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ

Ξ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ, εἰσκηγῆς.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΖΩΝΤΩΝ ΜΗ-
ΜΕΙΩΝ ΕΝ ΤΗ ΓΛΩΣΣῃ ΤΟΥ ΕΛΛΗ-
ΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ.

(Ανεγνώσθη ἐν τῇ ἐπιτελειῇ τοῦ Συλλόγου ἑσπέρῃ
τῆς 13 Μαΐου 1873).

Φιλόμενος ἠμύργης.

Μέλλον μετὰ τὰ ἐναρμόνια τῶν προειρηκό-
των μέλη, οὕτως εὐκρέστως διαθέσαντα τὰς
ἀλοῦς ὑμῶν, νὰ ἐπιπροσθήσω εἰς τὴν πνευμα-
τικὴν ταύτην εὐωχίαν καὶ τὸ ἐμὸν ἀσθενές καὶ
μονότονον ἄσμα, ἀπελπίς καὶ βίβλασις ἧς
ἐξέλιπον τὴν τάξιν, ἣν σήμερον ἐτάχθη. εἰ μὴ
βραχὺ τινὰ θάρρος ἐμποιτικὴν καὶ παραγορον
ἤρῳμην ἐκ τῆς ἀσθενῆς πηγῆς τῆς παραγορῆς,
τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. «Πᾶς ἄνθρωπος, λέγει,
πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι καὶ ὅταν με-
θυσθῶσι τότε τὸν ἐλάσσον. Μεθυσθέντες λοι-
πὸν καὶ βραίε; ἤδη φιλόμουσοι κίριοι, ἐκ τοῦ
πνευματικῆς ἀνθρωπίνου τῶν προσιπόντων, ἀ-
νεκτότερον ἴσω; θέλετε προσδεχθῆ καὶ τὸν
ἐμὸν ἐλάσσον οἶνον, τοιοῦτον καθιστάμενον οὐχὶ
βεβραχίως ἐκ τῆς ἀνοσίου ὕλης τοῦ ζήτηματος,
ἀλλὰ μέλλον διὰ τὴν ἀσθενείαν τὴν ἐμὴν,
μέλλοντος νὰ διεκτυλίξω ἐνώπιον ὑμῶν ζήτημα
τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρον ἅπαντας ἡμᾶς; διότι
πρόκειται περὶ τῆς συγκομιδῆς τῶν σεβαστῶν
ἡμῶν λειψάνων τῆς πατρίου ἡμῶν γλώσσας.

Ἐν τούτῳ, κίριοι, πολλὰ μὲν ἤδυνάτο τις,
μὴ σπεύδειν ὀργημένους, νὰ εἴπῃ προσημαζό-
μενος περὶ τῆς πατρίου ἡμῶν γλώσσας, καλὰ
δὲ καὶ τερπνὰ καὶ τῇ φαιδρῇ ταύτῃ πανηγύρει
κεχρησμένας, εἴπερ προέκειτο περὶ τῆς πλησι-
σταυρῆς ἐκείνης φάσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας,
ἐν ἣ ἐμυσούργησαν μὲν Ὀμηροὶ καὶ Πίνδαροι
καὶ Σοφοκλεῖς, δι' ἧς ὁ Ὀλύμπιος ἐκείνος δη-
μοκρατικὸς μονάρχης τῶν Ἀθηναίων ἦγεν, ὡςπερ
διὰ χαλυβδίνου χαλίνου, ὑπὸ τὰ αὐθεντικὰ αὐ-

τοῦ βουλεύματι τοῦ ἀγεωγράφου ἐκείνου πα-
ιδας τῶν Μαραθωνομάχων, μετ' ἧς ὁ ῥήτωρ τῆς
ἀρχαιότητος καὶ συμπάντων τῶν αἰῶνων ἐν-
θουσιώδης ἐξήγειρεν ἐκ τοῦ ληθάρου τῆς ἀπο-
νοίας τὸ ἀπειρηκὸς ἦδη πλῆθος τῶν Ἀθηναίων,
καὶ τέλος ἦν ὁ μέγας Ἄρης Μακεδόν, ἄροτρον
κρατῶν τὸ δόρυ καὶ τὴν χέρον πολιτισμοῦ
Ἀσίαν ἐκχερῶν, ἐρ' ἅπαν διέσπειρε τὸ πρό-
σωπον αὐτῆς, ἐξ ἧς ἀνέδωκεν εἶτα ὁ ἐπίσης
ζωογόνος καρπὸς, ὅν αὐτισθέντες οἱ θεόπνευστοι
καὶ στεντόρειοι ἐκείνοι τῆς ἀληθείας κήρυκες
εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξέπεμψαν τοὺς ρητόρους
καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα
αὐτῶν.

Ἄλλ' ὅμως οὐχὶ περὶ τῆς νεκρᾶς καὶ ἀκ-
μίας ἐκείνης γλώσσας ἐστὶν ὁ λόγος ἡμῶν ἐν-
ταῦθα, ἀλλὰ περὶ τῆς γεγραμμένης καὶ περικ-
μακρῆς καὶ ἥτις, ὡςπερ ἀρίστη συμβία καὶ
σύντροπος, τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς πτώσεως
τοῦ πολυπαθοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ συμμετόχος
γενομένη, πολλὰς καὶ αὐτὴ τὰς θρώσεις καὶ
καταστροφὰς ὑπέστη, ἐν μεγίστῃ δὲ πτωχείᾳ
καὶ ἀπορίᾳ καταστάσα πολλὰ βίαια ζηνισμοῦ
κατ' ἀνάγκην καὶ βίαν περιεβλήθη.

Ἄλλὰ καὶ περ οὕτως ἡλικίας καὶ καταστά-
σεως ἔχουσα καὶ τελευταῖα παθοῦσα δὲν ἐ-
πκύστω ὅμως ἐν εὐθόμοις στιγμαῖς τῆς τα-
λαιώρου αὐτῆς ζωῆς ἐπὶ καταρτυδιωμένου
προσώπου ἱμαῖδα ζωῆς καὶ κάλλους ἐπιδεικνυ-
μένη. Διότι ποσάκις τὰ εὐθῆμα καὶ θούρια αὐ-
τῆς ἄσματα ζωηρῶς δὲν ἀντήχησαν; ποσάκις
καὶ κατασκευαστικῶς ἠρηνοδία αὐτῆς δὲν ἠκούσθη-
σαν; ἅς καὶ περ γράκι νεκρῶς φρεγγόμενῃ,
εἰλικύστω ἐπὶ τέλους τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἔ-
λεος τοῦ Παντοκράτορος καὶ Παντοδύναμου Σα-
βῶθ, ὅστις ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Μεγαλειότη-
τος αὐτοῦ. «Οὐ καλόν, εἶπε θανάτῳ ἀποθανεῖν
τὴν Ἑλλάδα ἔθνος τε καὶ φωνήν» καὶ ἐπειδὴ
οὐ *παλιγγύρετον* οὐδ' ἀπατηλὸν οὐδ' ἀτελεύ-
τητον *οὔτε κε κερατῇ κατακτείνῃ*, ἰδοὺ πάλιν
ἐν τῇ εὐδοκίᾳ αὐτοῦ ἐκείνη μὲν, ὡςπερ Φοινίξ
πτηνὸς, φαιδρῶ ἀναγεννᾶται, βραίε; δὲ φιλο-
στόργος ἀπὸ τῶν φαιδιῶν αὐτῆς ὡμων τὸ
πεπαλαιωμένον καὶ καταρρῶσαν τριβῶνον ἀ-
πορρίπτοντες, τὴν πάλαι μεγαλοπρεπῆ σολὴν
αὐτῆν βραχμῆδὸν περιβάλλομεν καὶ οὐκ ἔστι μα-
κρὰν ὁ γρόνος, οὐκ ἔστι, ὅποτε τὸ ἔθνος ἡμῶν
ἴψεται πάλιν αὐτὴν ἐν πάσῃ νεκρῶτικῇ, ἰσχυρῇ
καὶ λαμπρότητι διαλάμπουσιν.

Διότι πρὸς τοῦτο ἀπὸ πολλοῦ ἦδη χρόνου
πολλὰ καὶ διάφορα πνευματικὰ ἐργαστήρια ὑπὸ
τῶν παιδῶν τῶν Ἑλλήνων καθιδρύθησαν, σχο-

λαί καὶ Σύλλογοι καὶ Λέσχαι. ἔνθα θρασυπόνοι μὲν ἐργάται τοῦ λόγου ἰδρωτὶ καταστάζοντες νυχθημερῶν ἐργάζονται, φιλόμουσοι δὲ Ἡρώδεις Ἄττικοι τοῦ ἔθνους ἤμῶν τὴν ἀρίστην χρῆσιν τοῦ πλοῦτος αὐτῶν ποιούμενοι ἐπισηθοῦσι τοὺς μετὰ πλείστης τῆς αὐταπαρνησίας ἐν αὐτοῖς ἐργαζομένους.

Ἐν τῶν τοιούτων λογικῶν ἐργαστηρίων, ἀκμαῖον εἰς ὕλην καὶ ἐργάτας, ἐστὶ καὶ ὁ ἀπό τινος χρόνου στερεῶς ἐπιστάμενος Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, οὗ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν σήμερον φαιδρῶς πανηγυρίζομεν, καὶ ὅστις, σὺν τοῖς ἄλλοις κάλλιστα συνίδιον ὅτι οὐχὶ ἀνάξια προσοχῆς τὰ κατὰ τὴν τελευταίαν φθίνουσαν φάσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀλλὰ μᾶλλον ἄξια πολλῆς, τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης, προσέθηκε πρὸς τοῦτο τὸ προκείμενον περὶ συλλογῆς ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διαγωνίσμα, οὗτινος, ἀγγελθέντος τῆ 20 Ἀυγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἀγνωσθέντος ἐστὶν ὁ φιλόμουσος Κύριος Χρηστάκης ἐφέντης Ζωγράφος, περὶ τοῦ ὁποίου οὐδένα προστίθεμεν ἑπαινον· διότι ἕνεκα τῶν πολλῶν ἐν γένει ἀγαθοεργῶν αὐτοῦ, τὸ ὄνομα τοῦτο αὐτὸν τὴν ἑπαινον ἐγγῆς νὰ σημαίνῃ.

Κατὰ τὴν εἰσήγησιν τοῦ διαγωνίσματος αὐτοῦ, φιλόμουσοι ἀκραταί, προκείμενον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὤρειαν, ὡς ἀληθῶς, ἕτερός τις, τὴν εὐνοίαν τοῦ λόγου κεκτημένος, διὰ τῆς συμπηρωδούς αὐτοῦ δυνάμεως νὰ συγκινήσῃ πᾶσαν φιλόμουσον Ἑλληνικὴν καρδίαν εἰς συναίσθησιν τὴν πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν πάτριον γλῶσσαν καθηκόντων, ἵνα πάντες μετ' ἴσης τῆς προθυμίας ἐπισπεύδοντες, φθάσωμεν ὅσον τάχῃον τὴν νύσσαν τῶν σκοπίμων ἐργασίων ἡμῶν, ἀλλ' ὁ κληρὸς ἐπεσεν ἐπ' ἐμὲ, πρόθυμον μᾶλλον ἢ σοφώτερον, ἥκιστα δ' εὐνοῦν τοῦ λόγου καὶ τῆς εὐφραδείας τέκνον. Ἀλλὰ θρασὴν χρῆ, καὶ ἐν τῇ εὐνοικῇ ἀκράσει τοῦ ἐπεικουῦς φιλομουσοῦ ἀκρατηρίου πειρατέον ἐκ τῶν ἐνότων τὴν ἐκθεσιν τοῦ μνησθέντος διαγωνίσματος.

Εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου φιλόμουσοι κύριοι ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κόσμου οὐχὶ τῆς ὕλικῆς ἀμοιβῆς γλιχόμενοι, ἀλλὰ πρὸς τὴν θηκὴν δόξαν φιλοτιμούμενοι ἔσπευσαν ν' ἀποστείλωσιν ἡμῖν ἐκπροθέσμως διαφόρους συλλογὰς ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, πρῶτον τοιοῦτοτρόπως τὴν πρὸς τὴν πάτριον ἡμῶν γλῶσσαν ἐπρεϊζόμενον ἐπιδειξάμενοι σεβασμῶν.

Τὰ πεμφθέντα εἰς τὸν προκείμενον ἀγῶνα

πνηήματα ἑννέα εἰσι τὸν ἀριθμὸν, ἔλιγα μὲν ἀπολύτως, ἱκανὰ δὲ διὰ τὸ πρῶτον καὶ ἀναλόγως τοῦ ἔλιγου χρόνου, ἃν ὁ Σύλλογος προσδιώρισεν. Ἀπέστειλαν δέ·

1) Ὁ Κύριος Ἀλέξανδρος Ῥηγίδης· ἐξ Ἄρτης πραγματείας ἐπιγραφομένην, *Ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς παρεουκλεοῦς καὶ ἀρχαίας πόλεως Ἄρτης.*

2) Κύριος τις Χίος ἀνωνύμως· συλλογὴν Σιακῶν λέξεων, φράσεων καὶ ἐθίμων.

3) Ὁ Κύριος Π. Γ. Θεοδωρίδης· ἱατρὸς ἐν Προύσῃ μονογραφίαν περὶ Κίου τῆς Βιθυνίας.

4) Κύριος τις ἀνωνύμως· δύο πνηήματα α) Γλωσσάριον Ἑπειρωτικῶν ἐπιγραφόμενων καὶ β) Συλλογὴν διαφόρων Ἑπειρωτικῶν ἰσμάτων.

5) Ὁ Κύρ. Α. Γόνιος ἐκ Κάτω-Σουθενῶν τῆς Ἑπείρου πραγματείας ἐπιγραφομένην, *Συλλογὴ ζῶτων ἐν Ἑπείρῳ μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Ἑ.Ι.ηλικοῦ λαοῦ.*

6) Ὁ Κύρ. Δημοσθένης Χαλιαρᾶς ἐκ Σύμης· δύο πνηήματα α) *Γλωσσάριον Συριακῆς διαλέκτου ἢ συλλογὴ τῶν ἐν Σήμε ὀσῶν ἐν χρῆσει λέξεων καὶ φράσεων καὶ β) Συλλογὴ Συριακῶν παροιμιῶν καὶ αἰτιγμάτων.* Ἐνταῦθα κατατάσσμεν ἐξδῶμην τὴν γλωσσικὴν ὕλην, ἥτις ἀποτελεῖ μέρος πραγματείας τινὸς περὶ Πόντου, ἀποσταλείσης διὰ τὸ Συμβουλίδειον διαγωνίσμα. Ὡς γνωρίζουσιν οἱ φιλόμουσοι ἀκραταί, διὰ τὸ παρὸν ἔτος ὑπέρχον καὶ δύο ἕτερα διαγωνίσματα, ἥτοι τὸ Ἑυγενίδειον περὶ *Ἑσσοκλίας* καὶ τὸ Συμβουλίδειον περὶ *Πόντου*. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου οὐδεμίαν δυστυχῶς ἐστάλη ἡμῖν οὐδὲ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος πραγματεία, περὶ δὲ τοῦ δευτέρου ἐστάλη μὲν τοιαύτη, ἀλλ' οὐσα κατὰ τὸ παλαιότερον πρόγραμμα τοῦ περὶ Συμβουλίδειου διαγωνίσματος, μακρὰ ἐπομένους, ἄρθρον καὶ ποικίλην περιέχουσα ὕλην, ἀπῆται πρὸς κρίσιν καὶ μακρότερον χρόνον οὐ ἢ ἐπιτροπῇ ἑσταιρεῖτο. Μὴ θέλουσα δὲ νὰ διέλθῃ σπεύδουσα οὕτως εἰκῆ καὶ ἀβασανίτως ἔργον, ὅπερ ἴσως ἐνέχει πολλὴν τὴν ἀξίαν, ἀπεφάσισε ν' ἀναβάλῃ τὴν κρίσιν αὐτοῦ εἰς τὸ ἐρχόμενον ἔτος, ἐλπίζουσα ὅτι ὁ Σύλλογος θέλει παρατείνει τὸ διαγωνίσμα, καὶ οὕτως ἡ κρίσις δύναται νὰ γίνῃ ἀνετώτερον καὶ ἐπομένως ἀκριβεστέρα· ἔκρινεν ὁ μὲν εὐλογον ἀποκόπτουσα, οὕτως εἶπεν, τῆς ὕλης πραγματείας τὴν γλωσσικὴν ὕλην νὰ ἐπενέγκῃ σήμερον τὴν κρίσιν ἐπ' αὐτῆς.

8) Ὁ Κύρ. Ἰωάννης Σταματέλος Σχολάρχης ἐν Λευκάδι, Συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Λευκαδικοῦ λαοῦ, καὶ προς-

θήκας εἰς ταύτην, βραδύτερον σταλείσας καὶ ὑπ' ὄψιν ληφθείσας, καὶ

9) Ὁ Κύριος Ν. Γ. Πολίτης ἐξ Ἀθηνῶν δύο πονήματα α) ἀνεκδοτὰ δημοτικὰ ἔπη καὶ τῆς Ἑλλάδος· β) Ἐ) Δημόδη κινύγματα καὶ λογοποιήματα.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα πονήματα κατὰ τὴν ποσότητα τῆς ὕλης ἢ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτῶν ἀξίαν ἀνιστρόφως κατατάξαντες ἐρχόμεθα ἤδη νὰ ἐπενέγκωμεν ἐρ' ἑνὸς ἑκάστου τούτων τὴν ἀσθενῆ κρίσιν ἡμῶν, ἐπικαλούμενοι καὶ τὴν ὑμετέραν ὑπόνοιαν καὶ ἐπιεικῆ ἔμψυκτον ἀκούσαν. εὐ εἰδότες ὅτι ἕκαστος μὲν τῶν ἀγωνιζομένων ἐγγύτατα ὦν τῶν περιγραφομένων καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου ἐξήτασε καὶ ἐμελέτησε ταῦτα. ἡμεῖς δὲ πορρωτέρω αὐτῶν ὄντες καὶ δι' ὀλίγον ἀναγκάσιως τὴν ἐξέτασιν ἐπιποισάμεθα.

Ἀλλὰ πρὶν ἔλθωμεν ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν, ἀναγκαστὸν νὰ προειπώμεν ὅτι, εἰ καὶ ἠδυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς λεπτοτέρας παρατηρήσεις καὶ αὐστηρὰς ἐξελέγξεις, θ' ἀποφύγωμεν ὅμως τοῦτο, διότι πρῶτον ἡ κρίσις ἤθελε καταστῆ μακροτέρα ἢ κατὰ τὴν παρούσαν περίστασιν, ῥορτικῆ δ' ἐπομένως τοῖς ἀκούουσιν ἐπιεικωστέρα δ' ἔπειτα δεῖν νὰ ἦ, διὰ τε τὸ ἀνεπαρκές τοῦ χρόνου, ὅπως οἱ συναγωνιζόμενοι ἐπὶ τὸ τελειότερον παρασκευάσωσι τὰ πονήματα αὐτῶν, καὶ διὰ νὰ μὴ ἀποβαρῶμεν τοὺς περὶ ταῦτα προβήμους ἔχοντας εἰς τὰς περὶ τούτων ἐρεῦνας αὐτῶν καὶ μελέτας προλέγοντες καὶ τοῦτο ὅτι ἡ ἐπιεικεία τῆς κρίσεως θέλει ἐλαττωθεῖαι πρὸς αὐτὴν τῆς ἡλικίας τοῦ προκειμένου διαγωνίσματος.

Καὶ ἤδη ἀρχόμεθα κρίνοντας τὰ Ὀλιγα περὶ τῆς πανευκλειῆς καὶ ἀρχαίας πόλεως Ἀρτης, συλλεγέντα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Ῥηγίδου ἐξ Ἀρτης. Κ' ἐν πρώτοις διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐνοεῖ ὁ φιλοπονήσας, ὡς διεξέλιθόντες τὸ πόνημα εἶδομεν, ὅτι μέλλει νὰ ἐκθέσῃ τινὰ περὶ τῆς νῦν Ἀρτης, ἧτις ἀρχαία καὶ πανευκλειῆς ἐστὶ· διότι περὶ τῆς ἀρχαίας Ἀρτης ἢ περὶ σωζομένων λειψάνων αὐτῆς οὐδὲν ἐφρόντισε νὰ σημειώσῃ, διότι ἐν τῇ ἀρχῇ περὶ οὐδὲν ἄλλο ἀσχολεῖται ἢ τὴν ἀνακρίνεισιν σημειῶν καὶ οὐχὶ ἀξίαν λόγου εἰδήσεων τινῶν λ. χ. περὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀρτης Ἀράχθου, ὃν εὐεργετικὴν καὶ ὠφέλιμον τοῖς κατοικοῖς σπουδάζει νὰ παραστήσῃ διὰ τεσσάρων λόγων, ὧν ὁ ἰσχυρότατός ἐστιν ὁσάκις ὁ ποταμὸς οὗτος μανιώδης κατέρχεται, καταστροφὴν ἐνίοτε καὶ πανωλεθρίαν ἐπιφέρειν εἰς χωράρια, ἐλασιότητα καὶ καλιόνας τῶν ἐργατῶν, συμπαρασῶρον ἐνίοτε

καὶ ζωὰ καὶ ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ οὕτω καθιστάμενος τοῖς πτωχοῖς ὠφέλιμος, διότι τὴν καταστροφὴν ταύτην ἀντικαθίστασι γεννησιώδως καταλιμπάνων ἐν τῇ ἐπισθοχωρῆσει αὐτοῦ πλεῖστα ὅσα ἕξλα καὶ κοτσουρα' ἀπερ συναθροίζουσι πανηγυρικῶς μονονοχὶ παιῖνας ὡς πρὸς ἐπεργέταν αὐτῶν ἄδοντες.

Ἀκολούθως γράφει περὶ κήπων, παραχόντων ῥοδάκινα, μήλα, σῦκα, πορτογάλλια καὶ ὀλίγα κίτρα, ἀπερ καταναλίσκουσιν οἱ κητοφάγοι ἄνθρωποι τῆς Ἡπειροῦ ἐπομένως περὶ γεφύρας, παραθέσας καὶ τὸ ἄξιον λόγου περὶ αὐτῆς ἔσμα. περὶ τοῦ ἐν Μουρουστῷ παναρχαίου Βυζαντινοῦ ναοῦ «ἡ Παρηγορηθεῖσα», περὶ παζαρίου, ἀγορᾶς Ἀρτης καὶ Τουρκοποζαρίου.

Ταῦτα δὲ πάντα μακροθυμῶν περιγράφει ἐν τέλει καὶ διὰ στιχῶν, ἢ ὡς λέγει, διατίχως, ἐννοῶν φάνεται τὴν στιχοουργίαν καὶ ποιήσιν διατίχων.

Ἄξια δὲ πλείονος προσοχῆς εἶναι τὰ μετὰ ταῦτα, ἧτοι μυσθὸς τις (παρκαύθιον) ἐν ἀπλῇ τοπικῇ διαλέκτῳ, ἐν ᾧ ἐπέτυχε, περιγράφει τοῦτο κατὰ δημοδὴ γλῶσσαν καὶ τρόπον ἔπειτα βραχύ τι γλωσσάριον λέξεων τοπικῶν, καθ' ὅλου δὲ Ἡπειρωτικῶν, καὶ φράσεις τινὰς ἐγγύριου. ὡς παράστημα δὲ προστίθεται καὶ κατάλογος ἀπάντων τῶν τῆς Ἀρτης χωρίων. Ἀπαντὰ δὲ ἐν γλώσσῃ πλκμμελεῖ' ἀλλὰ τὴν ἀσθνεῖαν ταύτην ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ ὁμολογεῖ ὡς καὶ τὴν προθυμίαν νὰ φανῆ ὠφέλιμος ἐκ τῶν ἐνόντων αὐτῷ· οὕτως ὅλεις μεθ' αὐτοῦ ἐπιτύχει, σπουδάζων μᾶλλον περὶ τὴν συλλογὴν διαφόρων λέξεων καὶ φράσεων ἐγγυρίων, πρὸ πάντων δὲ μύθων, ἐν οἷς ὡς προείπομεν ἐπιτυγχάνει.

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω πραγματείαν ἐρχεται ἡ τοῦ ἀνωμένου Νίου συλλογὴ, περιέχουσα 90 περίπου λέξεις καὶ φράσεις μετὰ τῆς ἀνηκούσης εὐκρινούς ἐρμηνείας αὐτῶν, ἐξ ὧν εὐαίρημοί εἰσιν Ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἄνευ τινὸς ἐτυμολογίας αὐτῶν ἐπίσης περιλαμβάνει καὶ τινὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων Νίου καὶ ἄλλων τινῶν γειτνιαζόντων τόπων. οὗς κατὰ διαφόρους χρόνους ἐπεσκέψατο, ἀτελῶς περιγραφόμενα τὰ πολλὰ, ὅπερ ἄνομολογεῖ καὶ αὐτὸς οὕτως ὁ συλλογὸς ἐν βραχείῳ μὲν ἀλλ' ἀρίτεστῶ καὶ πατριωτικῷ προλόγῳ αὐτοῦ, ἐνθα λέγει ὅτι οὐδεμίαν ἀξίωσιν ἔχων ἐπὶ τῆς χρηματικῆς ἀμοιβῆς, ἀποστέλλει ταῦτα οὕτως ἀτελῶς ἔχοντα εἰς τὰς δεξιότερας χεῖρας τοῦ Ἑλληνικ. Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ὅπως προκύ-

ψη ἢ ἐκ τούτων ἐπιποθούμενη ὠφέλεια εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν.

Ἀποχωρῶντες δὲ τὸν πατριώτην καὶ ἀφιλοκερῆ τούτον Χιον μεταβώμεν ἐπὶ τὴν μονογραφίαν περὶ Κίου τῆς Βυθυνίας ὑπὸ τοῦ ποτῆ Π.Γ. Θεοδοωρίδου, ἱατροῦ ἐν Προύσῃ. Αὕτη διαίρεται εἰς τρία μέρη, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ὁποίων ἐν τάξει καὶ διὰ βραχυτάτων ἐκθεῖς τὰ περὶ τῆς θέσεως καὶ τῶν ὁρίων τῆς ἀρχαίας καὶ νῦν Κίου, ἀφηγεῖται ἐπίσης διὰ βραχείων τὰ τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι Σουλεϊμάνου τοῦ πρώτου, ὅσα δηλαδὴ ὑπέστη αὐτὴ τε καὶ τινὰ τῶν πέριξ χωρίων ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ εἶτα τοῦ Φιλίππου Γ', βασιλέως τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν Ῥωμίων καὶ τέλος ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων καὶ τοῦ Ὁρχάνου, τοῦ ἐλόντος τὴν Προύσῃ, ἃς εἰδήσεις στήριζει ἐπὶ ἱστορικῶν λόγων. Κατὰ παράδοσιν δὲ ἀναφέρει καὶ τινὰ περὶ τῶν Κιανῶν γυναικῶν, ὅτι δηλ. πλείστα Κιανὴ γυναῖκες, ὧν οἱ ἄνδρες ἐκρατοῦντο ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Προύσῃς, μετέβησαν ἐνταῦθα ἐκ Κίου ὅπου ζήτησιν καὶ ἰδῶσι τοὺς ἐκείνων συζύγους ἐν τῇ φυλακῇ, τούτου δὲ ἐπιτραπέντος, πάραυτα ἐκείναι ἐζητήσαντο παρὰ τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν στολῶν, καὶ αὗται μὲν διέμειναν ἐν ταῖς φυλακαῖς, οἱ δὲ ἄνδρες ἡμφοσιμένοι γυναικεῖα ἀπεστάλησαν ὑπ' αὐτῶν τῶν γυναικῶν εἰς ἀπελευθέρωσιν τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῶν πατρίδος. Πρωτότυπος ἀληθῶς γυναικεῖα αὐταπαρνησίκα καὶ ἀρετῆ, διότι οὐ μόνον ἀνταλλάσσουσι πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐλευθερίαν καὶ ζωὴν ὑπὸ στοργῆς κινούμεναι, ἀλλὰ καὶ εἰς κίνδυνον προφανῆ τῶν ἑαυτῶν ἐκπέμπουσιν ὑπὸ φιλοπατρίας καὶ φιλευθερίας ἐμφορούμεναι, δι' ἧς πράξεως ἐζητήσαν τὸν θάνατον καὶ σέβασμὸν τοῦ κυριάρχου, ὅστις ποτ' ἦν, καὶ ἀπέλυσεν αὐτάς διὰ τὰ πνεύσει τὸν ποθητὸν αὐταῖς ἐλεύθερον ἀέρα. Τὴν παράδοσιν ταύτην, λέγει, φέρουσι ἀνὰ στόμα οἱ νῦν Κίοι· ὁ δὲ γράψας εἰκάζει ὅτι τὸ γεγονός τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Προύσῃ, γαμβροῦ Φιλίππου σ' κατοχὴν τῆς Κίου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξῆς παράδοσις ἐμψύχει τὸ ἀρενωπὸν τῶν Κιανῶν γυναικῶν· ἐπὶ τινος ἐξ ἀνδραποδισμοῦ τῆς Κίου καὶ πρεσβύτεραι τῶν γυναικῶν ἐφρόντισαν νὰ κρύψουσι τὰς παρθένους καὶ νεωτέρας τῶν γυναικῶν μετὰ τῶν παιδίων των ἐν ὑπογείῳ στοσι· οἱ δ' ἔχθροὶ ἠνάγκασαν τὰς πρεσβύτερας καὶ ἐν τῷ φανερῷ νὰ χρορεύσασιν. Ὅπερ καὶ κατ' ἀνάγκην ἔακμον, ἀλλ' ἐν ᾧ ὠργούντο, παιδίον τι ἐν τῷ ὑπογείῳ κρύπτει κλαίον ἠκούετο, καὶ διὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ

τοῦτο οἱ ἔχθροὶ ἤρξαντο αἰ γράει νεανικώτερον παιδῶσαι καὶ ζωηρότερον ἄδουσαι, ὅποτε ἐν μεγάλῃ φωνῇ ἠκούσθη καὶ ἡ σκληρὰ παρακλέυσει ἐν τῷ ἐξῆς παρεμβληθέντι διασίχῳ :

ἢ σφάτε το, ἢ πύζε το,
ἢ ὅος τμ τὸ βυζί σου.

Ὅπερ μαρτυρεῖ περιφανέστατα ὅτι τῇ σωφροσύνῃ καὶ ἀρετῇ παρακολουθεῖ ἡ εὐφυΐα καὶ τοῦ πνεύματος ἐπιούμτης.

Ἐν τῷ αὐτῷ πρώτῳ μέρει ἀναφέρει καὶ περὶ τῆς νῦν Κίου ὀλίγα, ὅτι ἐν τῷ γ' πληθ. προσ. τῆς ὀριστικῆς χροῶνται τῇ καταλήξει *σι, γέρονσι ἐφίρασι* κλπ. τὰ ν, χ, σ, γ, εἶτε ἐν ἀρχῇ εἶτε ἐν μέσῳ λέξεως, καταπίουσιν, εἶ=ὄχι, ἐρι=χέρι, ἐπῆα=ἐπῆγα κλπ. Τὰ δὲ παιδία ἀμφοτέρων τῶν φύλων ὀνομάζουσι δι' οὐδετέρου γένους, ὡς τὸ Γεωργῶ, τὸ Δημητρῶ, τὸ Φιρόσω, τὸ Μαριγιῶ. Ἐν τῷ τέλει δὲ τοῦ μέρους τούτου ἀναφέρει καὶ 11 τετράστιχα ναυκρίσματα.

Τὸ δεύτερον μέρος ἐστὶ λεξιλόγιον, ἃξίον λόγου καὶ παρατηρήσεως, περιέχον 250 λέξεις, μετ' ἐξηγήσεως σαφοῦς καὶ ἐπιτυχῆς πρὸς τὰς ἀρχαίας συσχετίσεως, τὰς πλείστας δὲ ἑλληνικωτάτας μετὰ μικρὰς παραφθορὰς, ἀκουσμένας ὁ μόνον ἐν Κίῳ ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλοις πέριξ χωρίοις. Ἐν τῷ σ' μέρει καταγράφονται 9 ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαὶ διαφόρων χρόνων.

Μεταβαίνουμεν ἤδη ἐπὶ τὰ δύο πονήματα τοῦ ἀνωμόμου συλλογῆς, τὸ Ἑπειρωτικὸν γλωσσάριον καὶ τὴν Συλλογὴν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

Καὶ τὸ μὲν ὑπ' αὐτοῦ οὐχὶ καλῶς ὀνομαζόμενον Γλωσσάριον Ἑπειρωτικὸν εἶναι συλλογὴ τῶν πλείστων σχεδὸν παρ' τοῖς Ἑπειρώταις ἐν χρήσει λέξεων καὶ ἰδίῃ παρὰ τοῖς Ἑπειρωταῖς, πλουσίαι μὲν εἰς ὕλην, ὡς περιέχουσα 3000 περίπου λέξεις, ἀλλ' ἔργον ἀτελεῖ· διότι πρῶτον καὶ πολλὰ ἄλλα λέξεις ἰδιάζουσι τοῖς Ἑπειρώταις δὲν ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῇ, οὐδεμίαν δ' ἔπειτα λέξεως προτιζέει ν' ἀνεύρη τὸ ἔτυμον, οὐδὲ περὶ τῶν φθονγολογικῶν ἐπικρατούντων ὀνομάτων ποιεῖται λόγον παντάπασιν, ἀλλὰ ζηρῶς τὴν λέξιν καὶ τὰς διαφόρους σημασίας αὐτῆς καταγράφει· ἐν ᾧ, ὡς δυνάται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῆς ὀρθῆς γραφῆς τῶν λέξεων, τῆς ἐπιτυχῆς ἐξηγήσεως αὐτῶν διὰ ταυτοσημίαν ἀρχαίων λέξεων ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, τῆς ἐλευθέρως σχεδὸν ἀνορθογραφίαν, καὶ ἄλλων προτερημάτων τῆς συλλογῆς, οὐα ἄμοιρος τῆς γλώσσης καταφαίνεται ὁ συλλογῆς, δυνάμε-

μενος φιλοπονών νά γράψῃ καί τινα περί τῶν περλαυθθέντων.

Τῶν δὲ λέξεων πολλαὶ μὲν εἰσι κοινὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ὡς αἱ ἄβλαβος, ἄβρεχος, ἀγωνίζομαι, πολλὰ δὲ καὶ τουρκικὰ, ἃς ὁμοῦ καλῶς διαγιγνώσκων ἐνομάζει τοιαύτας· τινὲς δὲ καὶ ξενικὰ, ἃς ἐν σιγῇ παρέρχεται.

Καθ' ὅλον ὅμως ἡ συλλογὴ αὕτη παρέχει ἰκανὴν ὕλην τῷ βουλομένῳ νά συντάξῃ πράγματι γλωσσάριον τῆς Ἡπειροῦ, καθ' ὃ, ὡς προείπομεν, ὁ συλλογεὺς ἀπέτυχε, διότι γλώσσα ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει σημάζει λόγον, ἐκφρασὴν ἰδιόχρυσαν, ἀσυνήθη καὶ μόνον κατὰ τινὰ τύπον εὐχρηστον, Γλωσσάριον δὲ τὴν συλλογὴν τῶν τοιούτων.

Ἡ δὲ συλλογὴ τῶν δημοτικῶν ἡσμάτων εἶναι πολλῶν τελειότερα, ὡς περιέχουσα 570 τοιαῦτα, γνήσια Ἡπειρωτικὰ, ὀλίγων ἐξαιρουμένων, ἅπερ ἐκ τίνων λέξεων καὶ φράσεων Ἰωνικὴν ἐμφανίονοσι τὴν καταγωγὴν αὐτῶν, ὡς τὸ 170 κ. τ. ν. α. τινὰ δὲ «Ποντικῆς βίβλης» ἔχουσι καὶ τοιαῦτα ἐθεωρήθησαν τὸ 279ον καὶ 334ον κ. τ. ν. α. δύο δὲ εἰσι καὶ μιջοβάρβαρα, οὕτως εἰπεῖν, ἄσμαντα δηλονότι ἑλληνικὰ ὑπὸ βραββαρίζοντος Ἰταλοῦ ἠδόμενα, ἀναμιγνύοντος καὶ τινὰς στίχους καθαρῶς ἰταλικούς, ὡς τὸ 363ον

Io spero certa ti essu me garai
non ti crisu no no perida mia κλπ.
καὶ τὸ 364ον

Hio pu olo to cosmo perpati
pu ar po levanti esto ponenti pai
ecini pu ego garai essu to thori
Chereta me to aveon su golai κλπ.

Καίτοι δὲ πολλὰ τῶν ἡσμάτων τούτων ἀπαντῶσι καὶ ἐν ταῖς ἐκδοθεμέναις συλλογαῖς τῶν κ. Λ. Passow, F. Χασιώτου, καὶ Ζαμπέλιου (ἄλλα τελειότερα ἐν τῇ προκειμένῃ συλλογῇ), δυνάμεθα ὅμως ν' ἀνακρίνομεν ὑπὲρ τὰ 400 ὄλωσ ἀνέκδοτα καὶ ἄλλα προσοχῆς.

Καὶ πάντα μὲν ὀρθῶς καὶ πιστῶς κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἡπειρωτῶν γεγραμμένα, ἀλλὰ οὕτως ἀμελῶς καὶ ἀτάκτως τεταγμένα, ῥῶσθον μίγδον, ἡρωϊκὸν, ἐπέτειον, ἐρωτικὸν, ἱστορικὸν, γαμήλιον, μυρολόγιον κλπ. ὡς τε πέμψας ταῦτα τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν προκειμένον ἀγῶνα, οὐ μικρὸν ἀγῶνα παρέσχε τοῖς κριταῖς. ἀναγκασθόμενος κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀπὸ τῆς λαμπρῆς αἰθούρας τοῦ γάμου καὶ τῶν τερπνῶν ἡμικύτων τῶν δημηλίων περθέων πρὸς τὴν νύμφην, σπουδῆ νά μεταβαίνωμεν καὶ ἀσκεπίς

ἔνεκα τῆς μαγίστης ταχύτητος ἐπὶ τὴν μυρολογοῦσαν μετέρα ἡ σύζυγον τὸ ἐκτάκθην κείμενον ποθητὸν αὐταῖς ἀντικείμενον· καὶ πρὶν ἢ παρήγορον λόγον πρὸς τοὺς δυσδαίμονας ὀδυρομένους ἀποτεινώμεν, νά σπεύδωμεν ἐκείθεν σκυθρωποὶ καὶ δακρυβρέκτοι καὶ ἐκ τῆς βίας σχεδὸν ἀνυπόδητοι εἰς τὰς καθύρτους ἢ καὶ γιουσοκαπεῖς ἀγνίας διὰ ν' ἀκροασθώμεν τοὺς ἀργυρολογοῦντας καὶ αὐγοσνακτῆρας παίδας, ἕδοντας τὰ Χριστοῦγενεῖα ἢ τὸν "Αἰ-Βασίλη" κ. αὐτόθεν οὕτως ἔχροντες ἐν ἀκαρεῖ, ἰδρωτὶ περιβρέζομενοι καὶ ἀσθμαίνοντες, νά εὐρισκώμεθα εἰς τὰς ψυχρὰς κοιλιάδας τοῦ ὕψιλου Ὀλύμπου διὰ ν' ἀκούσωμεν τὸν μύτην ἤδη ἀγωνιζόμενον νά διαφύγῃ τὰ δυσέξοδα δίκτυα τῆς Βλαχγοπούλας Δέσπωσης, ἐρωτῶλον Δάρριν-Νάσον, ὅστις ὑπὸ τὴν ἄροσθρῶν σκιάν τῆς πυκνορῶλλου ἐλάτης ῥόδα διαβιβρώσκουσαν ἐν τοῖς στήθεσιν αὐτοῦ ἐγκλείων, περιπαθῆς ἕξει·

Θέλου ν' ἀθήρουν τὰ κλαριά,

Δέσπω βλαχουλά μου,

νι' ὁ πάγος δὲν τ' ἀφίει·

Θέλω κι' ἐγὼ νά σ' ἀρήθω κι' ὁ πόνοσ δὲν μ' ἀφίει.
Ναμήλωσε τὴν μοῦλιά σου καὶ σκέπασε τὰ φρόδια
νὰ μὴ φαῖῃ τὸ φίλημα τοῦ σ' ἔχω φίλημένη·
τὸ χέρι σου τὸ παρῶλό τὸ κοῦδολογγραμμένο
νὰ τὸ ἔαζε προσκέφαλο τρεῖς μέρας καὶ τρεῖς νύχται·
καὶ νὰ (αἰ) αἰ μέρας του μαῖτοσ κι' αἰ νύχται του Γενάρη,
νὰ τὸ χερτάσω φίλημα ὅσπ νὰ ζημερώσῃ·
σύρε νὰ πῆς τῆς μαῖεσ σου νὰ μὴ με καταργέται·
θέλα τὴν κῆνον πεθερῆ καὶ σέα θὰ σὲ πάρω.

Καὶ πρὶν ἢ πρὸς τὸν ἠδῆως πάσχοντα ποιμενίσκον τὸ τοῦ Θεοκρίτου εἰπωμεν·
«Νάσε τάλαν τίνυ τάκεσι; ἄ δὲ τὸ κῆρα
πᾶσας ἀνὰ κρήνας πάντ' ἄλσεα ποτὶ φορεῖται
ζατοῖσα». . . .

Ἐλθων ἡμᾶς ἀπὸ τῶν μενδοῦν «σπεύσατε», ἀνακρίξει ὁ π. σ. σ. π. ο. ἡσματολόγος,
«σπεύσατε ταχύποδες ἐπὶ τὰς ὑπορείας παρὰ τὴν ἐλικωδῆ ἔδον ἵνα λαμπρὸν καὶ μεγάλον-
πρεπὲς θέαμα θεάσθηθε» καὶ ἀληθῶς ἰδοῦ·

Ἐνὶ μὲν ἡλικωδῆ ἀρχοντὶ πῆσον νὰ πῆσον νύφη
μὲ τριακόσια θυάγρια καὶ ὀλίγους συμπεθερούς·
οἱ συμπεθεροὶ στὰ χουσι νι' οὐλοὶ καθαλαροὶ·
ἡ νύφη στὰ μεταξὺ τῆς χουσι σ' ἐκ καταρῖνει.
καὶ πῆσαν καὶ τὴν ἔφεραν σὺν πέρδικα γραμμένην.

Καὶ οὐδ' ὄλωσ ἐντραπέμεθα ὁμολογοῦντες, ὅτι ἡ λαμπρότης καὶ μεγαλοπρέπεια τῆς πομπῆς

ταύτης ἔλακε καὶ συμπαρασύρει καὶ ὑμᾶς ἀ-
προσκήτους μετὰ τῶν κεκλημένων, καὶ τὸ
δεινὸν πεζοῦς μεταξὺ ἰππέων ἀγερῶχων κατα-
παυόμενος, καὶ ἰδοὺ πνευσίνωντες ἐν τῇ αὐλῇ
τοῦ ἄρχοντος γυμνῶν ὡσιζόμεθα.

Σχαρίζαι, κυρὰ πεθερὰ, σχαρίζαι συμπεθερὰ!
Ἔβρα νύμφη; τῆ νύμφη σου τὴν ἀκριθὴ τοῦ υἱοῦ σου.
Καλῶς το νε τὸ γυναικ μου! καλὴ γυναικα φέρεις.

Ἄλλ' ἄρα γε ἐξ ἡμῶν τις εἶχε τὸ βράσκων
ἐν τῷ ὀφθαλμῷ αὐτοῦ, ὥστε τὴν χαρὰν ταύ-
την καὶ φαιδρότητα νὰ μετατρέψῃ εἰς λύπην
καὶ κατήφειαν, ἢ ὁ φθόνος Σάκην πάλαι ἔχει
στήσει τὸν μισχρὸν θρόνον αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ
τῆς γυναικὸς πενθερᾶς;

Μάνα μου δὲ μου τὰ κλειδιά, δόσε τὰ παρακλειδιά,
τ' εἶν' ὤμορρη καὶ νόστιμη ἄϊζα καὶ προκομιμένη.
Ἄβρισ τὰ δίνω τὰ κλειδιά, αὔρισ τὰ παρακλειδιά,
καὶ σ' τὴν καρδίᾳ τῆς μητρικῆς σπάρτα δὴδὸ μαχαίρι.
Μίγειρα ποῦ μαγεῖρεψες πολλὰ φηγιά τῶς γάμου,
μαγεῖρεψε τῆς νύμφης μου πρώων φειδῶν κεφαλίτζι,
τοῦ ἀστρινοῦ καὶ τῆς ὀρχίτζι; καὶ τῆς μονομεριάς.
Οὔλοι στήν τάβλα κίθησαν κι' ἡ νύμφη τρίωγει χώριτζι.
Πᾶμε νυφοῦλα μ' ε' τὸν ὄνιτζι γιὰτ' εἶν' ἀποσταμένη,
θαρῶν ποῦ πείλασε; πολὺ καὶ ντρέπεται νὰ κρῖνη;
γιὰ πᾶρε μὴ χαφίτζι φαί γιὰ πᾶρε δὴδὸ καὶ πένη.
Ἄπλῶνε μὴ ἀπλῶνε δὴδὸ, τὴν τρίτην φαρμακώθει!
κι' ἀπὸ τὴν τάβλα σκώθηκεν κατακατριμασκμένη.
Κάνει σταυρὸ τὰ χερίτζι τῆς; καὶ πᾶσι 'ς τὴν πεθερὰ τῆς.
Κάνε κυρὰ καὶ πεθερὰ, γιὰ μὴ σταλιὰ νεράκι!!
Νύφη νερὸ δὲν ἔχουμε καὶ ποιοῦ; θὰ μᾶς; τὸ φέρη.
Κάνε κυρὰ καὶ πεθερὰ γιὰ μὴ σταλιὰ νεράκι!!
Νύφη νερὸ δὲν ἔχουμε καὶ ποιοῦ; θὰ μᾶς; τὸ φέρη.
Κάνει σταυρὸ τὰ χερίτζι τῆς; καὶ πᾶσι στόν καλὸ τῆς.
Κάνε, καλὲ μου, γλιγωρε γιὰ μὴ σταλιὰ νεράκι,
καὶ ψήθησαν τὰ χερίτζι μου ἀπ' τὸ ἀψὺ φαρμάκι!
Χρυσὸ σταμνάκι ν' ἔραψε καὶ 'ς τὴν βρουσοῦλα τρέχει,
ὄσμη νὰ πῆ καὶ ν' ἄρῃ τὴν βρῖσται πεθαμένη!!!
Χρυσὸ μαχαίρι ν' ἔβγαλεν ἀπ' τ' ἄργυρὸ θηγάρι,
'στού; ὀρῶνους; τ' ἀπόλυκε καὶ 'στὴν καρδίᾳ τοῦ βρέθηκε!
Καὶ καί ποῦ θύψανε τὸ νῆδ ἔδωκεν κυπαρίσσι,
καὶ καί ποῦ θύψανε τὴν νῆδ ἔδωκεν καλαμακι,
ἀντικρινετ' ἡ καλαματὶ, φειδὲ τὸ κυπαρίσσι.
Κ' εἶν' αὐλακί κἄθονον 'στού καλαμῶς τὰ φύλλα,
δὲν κελῶνδουτε 'σάν πουλι 'σάν κελῶνδουτε τ' ἀρῶλια,
μον' ἔλαδουτε κι' ἔνεγε μὴ ἀνθρώπινη καλῖτσα,
«Γιὰ ἰδοῦτε τὰ βαρυόμοισα, τὰ βαρυσχωρισμένα,
ποῦ δὲ φιλοῦνται; ζωντανὰ, φιλῶνους' ἀποθαμένα!»

Ἄποια εἰκὼν τῆς ἀστάτου καὶ σκληρᾶς τύ-
χης!

(ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ. ΤΟΜΟΣ Ζ΄.)

Ἠέρωται ἄρα πάντως ὁ ἀνερχόμενος θριαμ-
βευτικῶς τὸ Κεπιτώλιον τῆς εὐδακμονίας αὐ-
τοῦ ν' ἀνεβῆρίζεται μετ' αὐτὸ πολὺ ὑπὸ τοῦ ρηθῆ-
νου καὶ ἐπι τὴν μοιραίαν Τραπλίαν πέτραν καὶ
ἐκείθεν νὰ κατακρημνίζηται εἰς τὸ βράχθρον
τῆς καταστροφῆς;

Τοιοῦτους τινὰς ἀτάκτους καὶ ἐν σπουδῇ
ἀνωρερεῖς καὶ κατωρερεῖς δρόμους ἐνῆλκασεν
ἡμᾶς ὁ συλλογῆς; νὰ διατρέχωμεν, διὸ καὶ ἡ-
μεῖς κρίνοντες σήμερον τὰ πονήματα αὐτοῦ καὶ
τῆ ἀτάξιζι αὐτῶν ἀκολουθοῦντες, ἀτάκτως ἐπί-
σης ὅτε μὲν σοφροὶ καὶ σωθροὶ ἐπιτιμῶμεν
αὐτῶ ἐπι τῇ ἀτάξιζι, ὅτε δὲ ρυιδροὶ μεταβάλ-
λόμενοι θεωροῦμεν ἀνὰ τὸ μέτωπον, ἐπινοῦν-
τες αὐτῶν τῆς προσπαθείας.

Κ' ἐν τούτοις πρὸς γενικῶν καὶ εὐκρινῆ ἐπι-
νον αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ συλλογὴ
αὕτη, εἰ εἶχε καλὴν τὴν κατὰξιν καὶ τὰς
ἀναγκάσις σημειώσις. Ὡς ἦτο τῶν τελειοτά-
των, ὡν ἡμεῖς γνωρίζομεν.

Ἄλλὰ κίρως ἦδη νὰ μεταβῶμεν καὶ ἐπὶ ἑ-
τερον Ἑπειρωτικῶν ἔργων, τὴν *Συλλογὴν τῶν*
Ζώτων ἐν Ἑπιείρῳ μερμησίων ἐν τῇ γλώσση
τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπὸ Α. Γονίου ἐκ Κάτω
Σουδανῶν τῆς Ἑπιείρου. Ἡ συλλογὴ αὕτη πε-
ριέχει πρώτον περὶ μνηῶν ἐν Ἑπιείρῳ καὶ περὶ
τῶν ἐν αὐτοῖς ἐθίμων συγκρινομένων (τῶν μνη-
ῶν) πρὸς τοὺς τῶν Τρωάκων καὶ Ἀρχαίων Ἰον
μυρολόγιον Ἑπειρωτικῶν Ἰονεὺς καὶ κατὰ-
ξας ἐν Ἑπιείρῳ Ἴον κίρως ἄνοματα πύλων,
ποταμῶν, κομῶν καὶ χωρίων καὶ Ἴον ἄνοματα
κίρως ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Ἡ συλλογὴ αὕτη, καίτοι σμικρὰ κατὰ τῆς
ὕλης τὴν ποσότητα, καὶ δυσανάλογος πρὸς το-
τὴν ἐπιγραφικὴν τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τὰς τελο-
λογίς τῶν λοιπῶν διακρινόμενον, ἔχει ὅμως
αὕτη κατ' ἐκὺτην καὶ τινὰς ἀρετάς. Ἄν δ' ἀ-
παντῶσιν ἐν αὐτῇ ἑλλείψεις, αὗται εἶναι μικραὶ
καὶ σχεδὸν ἀναπόρρητοι εἰς τὰ τοιοῦτα εἴ-
δους πρωτοφανῆ πονήματα. Πραχθεσκντες δὲ
πρώτον τὰς ὀλίγας ἑλλείψεις, ἐπομένως θὰ ἐπι-
δειξώμεν καὶ τὰς ἀρετάς αὐτῆς, μετὰ τὸ ὀλί-
γον ἄριστὸν πολὺ τὸ γλυκὺ αὕτη προσήροντες.

Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς συλλογῆς, τῷ περὶ
μνηῶν τῆς Ἑπιείρου κλπ. διεξερχόμενος τὰ κατ'
ἐκάστον μῆνα ἦθα καὶ ἔθιμα τῶν Ἑπειρωτῶν,
προτάσσει σύντομον τινὰ πραγματικὴν περὶ ἐνὸς
ἐκάστου μηνός, περὶ τοῦ βρομακίου διπλαθῆ
ἄνοματος αὐτῶν καὶ τῆς πρὸς τοὺς Ἀρχαίους
ἀναλογίης, πραγματικῆς τὰ πολλὰ ἀνελεγχῶν
οὕτως, ἀλλὰ πως περιττὴν, καθῆτι οὐδεμίαν
σχεδὸν ἐρρόντισε ν' ἀνεβῆρῃ δημοσύνητις σημερι-

νων ἤθων καὶ ἠθίμων πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων ἐν σχέσει πρὸς τοὺς μῆνας. Ἀκολούθως περιγράφων τὰ κατὰ τοὺς μῆνας ἔθνη καὶ ἔθιμα παρ' ἡθῆσαι εἴ τι τουχόν ἕσμα ἕδεται ἡ παροιμία λέγεται κατὰ μῆνα τινὰ ἐν οἷς, καίτοι ἱκανῶν δεικνῶσι προσοχὴν καὶ πείραν, διέφυγον ὅμως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ καὶ τινες ἐλλείψεις· καὶ

Α'. Δὲν ἐρμηνεύει ἐκεῖνας τῶν παροιμιῶν αἰτινας χρῆζουσιν ἱκανῶς ἐξηγήσεως καὶ ἐρμηνείας οἱα πολλοὺς μεμακρυσμένους τῆς τε γλώσσας καὶ τῶν ἠθίμων τῆς Ἡπειροῦ, ὡς εἰ ἀπετίειτο πρὸς μόνον Ἡπειρώταξ ἢ τὸ πολὺ Ρουμειώταξ.

Β'. Δὲν ἐξηγεῖ καλῶς καὶ σαφῶς τὰς αἰτίας ἠθίμων τινῶν ὡς λ. χ. περιγράφων τὰς ἠθιμοταξίας κατὰ τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς ἰανουαρίου, λέγει τὰ ἐξῆς: «Δὲν συνηθίζουσι νὰ κῆμωσιν ἐπισκέψαι τὴν προίαν (τῆς πρώτης; δηλαδὴ ἡμέρας τοῦ ἰανουαρίου) διότι τὴν ἡμέραν ταύτην θεωροῦσιν ὡς σύμβολον καλῶν ἢ κακῶν ὅλων τοῦ ἔτους»· αἰτιολογία ἀσαφὴς καὶ ἀνεπαρκὴς, καὶ ἔπρεπε νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἐκ τοῦ πρώτου ἐπισκεπτομένου οἰκίαν τινὰ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν οἰωνίζονται τὸ αἴσιον καθ' αὐτοῦ; ἢ ἀπαίσιον τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, καθ' ὅσον ὁ ἀνθρωπος οὗτος θεωρεῖται αἰσίος ἢ ἀπαίσιος εἰς τὴν ἐμφάνειν αὐτοῦ, ὡς δυνατόν νὰ ἦναι ὑγιῆς, πλούσιος, καλῶς τὸ εἶδος, νέος, θαλρὸς, ἀμφιθαλῆς, χαρῆς κτλ. καὶ διὰ ταῦτα τὰ προσόντα αὐτῷ αἰσίος, ἢ τάναντία τούτων κακημένος, πῆρσιον, πτωχεῖον, δυσωφρίαν, γῆρας ἀργαλέον, ὀρφάνειαν, σκυθρωπότητα καὶ τούτων ἕνεκα ἀπαίσιος· διὰ ν' ἀποφύγῃ λοιπὸν ἕκαστος τὴν αἰτίαν πρῶτον συμβησομένου τουχόν δυστυχήματος ἐν τινι οἰκίᾳ ὑπ' αὐτοῦ πρώτου ἐπισκεφθεῖσθαι καὶ μὴ προσκλήθηται ἐπομένους τὸ ὄνομα τοῦ ἀπαίσιου, ἢ δεύτερον μὴ συναντήσῃ, τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐξερχόμενος, τοιοῦτόν τινα ἐκ τῶν προτέρων ἀπαίσιων θεωρούμενον, προφυλάσσεται καὶ τοῦ οἴκου νὰ ἐξέλθῃ καὶ ἄλλον νὰ ἐπισκεψῆται.

Ἐπίσης καὶ εἰς τινὰς κρίσεις αὐτοῦ φαίνεται σπεύδων, ὡς λ. χ. ἐν τινι ὑπομνημασίᾳ αὐτοῦ ὅτι ὁ μὲν ἰανουάριος ὀρθότερον ἦτο ἂν ὀνομάζετο Ἀιθακίλης εἰς τιμὴν τοῦ ἁγίου Βασιλείου, τοῦ ὀρθαζομένου τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς τούτου, καθὼς καὶ Ἀιδμητήρις, Αἰταξιάρχης κτλ. Εἰ προσέτις καλλίον θὰ εὑρίσκε, διατὶ ὁ λαὸς τῆς τε Ἡπειροῦ καὶ τῆς ἄλλης· Ἐλλάδος ἐπιμένει εἰς τὸ ῥωμαϊκὸν κατ' αὐτὸν ὄνομα Γενάρου, καὶ ἡ Γενάρη;· διότι ὁ λαὸς ἕνωσεὶ αὐτὸν οὐχὶ Γενάρην (ἰανουάριον) ἀλλὰ Γενάρην (τῷ δι-

πλῶ ν). μῆνα δηλονότι τῆς γεννήσεως τοῦ προβάτων ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὡς πολλὰ ἕσματα τοῦ λαοῦ μαρτυροῦσι τούτου·

Γενάρη, γέννα τοῦ Χριστοῦ, πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου κτλ.

οὐδόλως προέχων εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν αὐτοῦ καταγωγὴν ἐκ τοῦ Ἰανῶν, τὸν ὅποιον (ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὴν νικῶσαν φράσιν) δὲν ἔσγει τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσῃ· ἀλλὰ περὶ τῆς μετακλίσεως ταύτης ἐν οἰκίῳ τόπῳ κατωτέρω γενήσεται μικρὰ τις παρατήρησις. Ἐλλείψιν αὐτοῦ καταγινώσκωμεν καὶ τὸ ἐξῆς, ὅτι παρατηρῶν καὶ ὀρθῶς καὶ δικαίως ὅτι τὰ μερολόγια τῶν Ἡπειρωτικῶν εἶναι ἕξια σημειώσεως καὶ διὰ τὴν ποίησιν καὶ διὰ τὰς λέξεις καὶ διὰ τὰ αἰσθηματὰ, ἐρῆθόνην ὅμως νὰ πέμψῃ ἡμῖν πολλὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ μόνον ἐν, οὐδόλως κωλυόμενος, μάλλον δὲ παροτρυνόμενος ὑπὸ τοῦ διαγωνίσματος, οὐδενὸς δὲ ἄλλου δυναμένου ν' ἀκούσῃ, παρατηρήσῃ καὶ συλλέξῃ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα παρὰ τοὺς ἐν Ἡπειρῷ καὶ ταῖς ἄλλαις ἑλληνικαῖς ἐπαρχίαις λογίους.

Ἐπειδὴ ἑλλήπης φαίνεται καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν εὐχῶν καὶ καταρῶν, διότι διέφυγον τὴν προσοχὴν αὐτοῦ καὶ πλείεται ἄλλαι εὐχαί, οἱαί αἱ λεγόμεναι κατὰ τὴν γέννησιν καὶ βῆπτισιν τέκνων, τοὺς ἀρραβῶνας, τοὺς ἀμους, τοὺς θανάτους, τὰς ἀγοραπωλησίας, ἀναχωρήσεις, ἐπανόδους, τὰς σποράς, τοὺς θερισμοὺς, τοὺς ἀλωνισμοὺς, τὰ δαίπνα, τὰ συμπόσια κλπ.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐθεωρήθησαν τῆς συλλογῆς ἐλλείψεις, ἃς ὅμως αἱ ἀρεταὶ αὐτῆς παρεδοκίμοσαι· διότι καθόλου εἶπεν, περιγράφονται οὕτω πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα τῶν Ἡπειρωτικῶν κατὰ τοὺς μῆνας τοῦλάχιστον τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὥστε τολμητέον εἶπεν ὅτι ἡ περιγραφή εἶναι σχεδὸν ἐντελής, μετὰ σοαύτης δὲ συντομίας, εὐκρινείας καὶ ἀρελείας· ἐκτυλίσσονται τὰ πράγματα, ὥστε ἡδιστα ὁ ἀναγνώστης ἤθελε διέλθῃ ταύτην καὶ χιλισελίδος εἰ ἦτο, ἢν ἀρετὴν δέον νὰ ἔχωσιν αἱ τοιοῦτου εἶδους πραγματεῖαι.

Ἡ φιλόδοξος δὲ καὶ ἐχθρὸς τοῦ μὴ διασκευασθέντος εἰσέτι σκύτους τῆς ἀμυθείας ἐκ τῶν πολλῶν καὶ δι' ἐκ τῆς τάξεως ἐκεῖνης, ἦτις ὄρειλε νὰ ἴσταται ἀγερώχως ὑπεράνω τῆς τῶν πολλῶν, παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ καὶ τιμικῆς διαφέρουσα, βίπειτα βέλος ἐξεπευκῆς κατὰ τῶν πολλῶν γελοίων παρεξηγήσεων αὐτῶν διὰ τῶν

ἐξῆς ἀστέων ἀλλὰ καὶ ἀξίως ἅμα λόγου παρατηρήσεται αὐτοῦ. «Παρὰ τοῖς γυδαίοις, λέγει, ὑπάρχει δαισιδαιμονία τις ὅτι δῆθεν ἡ πρωτομάκτα ἔχει ἐπιφόρον μεγάλην εἰς τὰ μάγια, διότι ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ λούονται, πλύνονται καὶ ἄλλα ὁμοία, τὰ δὲ ἀπολούσματα τὰ βίπτουσι εἰς τὰς τριόδους, διότι νομίζουσι τὸν καλὸν μάγον μαγευτὴν ὅποια ἐτυμολογία ἐκ τοῦ μάγος· μάγια, θυμαστὴ παραγωγή, ὡς ἤκουσα ἰδίως ὡςί τινὰ ἐρμηνεύοντα τὸ ἐρρουρήσαντο=ἔδωκον εἰς τὸ φουρνοῦ ὅλην ἀποθέμενοι ἐν οὐρνοῖς τὴν ἐσπίδα=ὄλοι ὁ ἀποθάνωμεν σ' τοὺς οὐρνοὺς ἢ ἀ πᾶμε». Ταῦτα μὲν παρατηρεῖ ὁ συλλογὴς περιχλωῶς μειδιῶν. Ἡμεῖς δ' ἐκρίναμεν καλὸν ἂν παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα περὶ τῶν παρεξηγήσεων τοῦ λαοῦ, οἰοῦναι ἀπολογούμενοι ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅτι κατὰ τὴν παροιμίαν «ὁ κωφὸς ποῦ δὲν ἀκούει μιὰ χροῶν τὸ συντομοῦρίζει». Τοῦτο δὲ πᾶσχει καὶ ὁ δυστυχὴς καὶ κωφός, ἐπιτραπητῶ εἰπεῖν, καὶ οὗτος παιδείας καὶ ἀληθῶν γνώσεων ἕνεκα τῶν γνωστῶν πᾶσιν ἡμῶν αἰτίων, εὐφρόεστατα ὅμως παρεξηγεῖ τὰ τοιαῦτα. Μετεσχημάτισεν, ἐπαναλαμβάνομεν, τὸν Ἰανουάριον εἰς *Γενιάριον*, διότι κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον γεννᾷσι τὰ πρόβατα αὐτοῦ, τὸν Φεβρουάριον εἰς *Φιλιάρην*, διότι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀφρονώτερον βένουσι πηγάκι τε καὶ ποταμοί, ἐπομένως κατ' αὐτὸν δικαίως οἰοῦνται αἱ φλέβες τῆς μητρὸς γῆς· τὸν δὲ Μάιον θεώρησε μαγευτὴν, διότι ἴσως παρετήρησεν ὅτι κατὰ τὸν μῆνα τούτων τῶν ἀνθέων καὶ τῆς ἀηδόνας, τὸν μῆνα καθ' ὃν τὸ βῆδον ἐκδύ ἕκαστος ἀνοίγει εἰς τὸ μάγον ὀθάπος τοῦ ἐκρινοῦ ἡλίου τὴν πολύπτυχον εὐώδη αὐτοῦ καρδίαν, κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἄλλαι τετραπύχοι καρδίαι μαγεύμεναι ἀποθωρακίζονται καὶ ἀπροβόλατοι ἐκτίθενται εἰς τοὺς ἀβύσσους διαστοῦς τοῦ περωτοῦ καὶ φερετροφόρου παιδός· ὥστε πολλοὺς ὁ Μάιος ἐμάγευσεν καὶ δικαίως φοβούνται αὐτὸν ὡς δεινὸν μαγευτὴν· αἱ παρεξηγήσεις τοῦ λαοῦ, ὅστις εἰλικρινῶς ἀνομολογεῖ τὴν ἄγνοιαν αὐτοῦ, εἰσι καὶ ἀθάσι καὶ οὐ πῆρῶ τῆς ἀληθείας.

Τελευτῶντες δὲ τὰ περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης, ἄξιον νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ παρατήρησιν μεθ' ἣν μελαγχολικῶς πως ἀφίνει τὸν κλάμον.

Περὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ποιούμενος τὸν λόγον, ὅτι αἱ σύζυγοι, τοὐλάχιστον ἐν Ἠπειρῷ, ὀνομάζονται ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ἀνδρῶν των Γεωργαίαν, Ἀναστάσιαν, ἐπιπροστίθει τὰ ἐξῆς: «Ὁ σχημα-

τισμὸς οὗτος εἰς αἰνα ἢ ἡρα κατὰ τὸν Ἀσώπιον ἰδιάζων ἵνα σημαῖν συμβῆεν τοῦ δεινός, εἶναι πλοῦτος ἀνεκτίμητος τῆς γλώσσης, τὸν ὅποιον οὐδὲ ἡ πηλαιὰ ἔχει, λέγουσα Ἐλένη ἢ Μεγαλόου κλπ. ἀλλ' ὁ ὑψηλὸς πολιτισμὸς, ὅτι προσπαθεῖ πανταχοῦ νὰ ἐξώσῃ τὴν φύσιν καὶ ἀντικαταστήσῃ τὴν πλαστὴν τέχνην, θέλει νομίζει βέβαια ὡς χωρικὸν τὸν τοιοῦτον καὶ ὀλίγοι τῶν λεγομένων εὐπολιτεῦτων θέλουσι καταδεχθῆναι ν' ἀκούσωσι τὴν κυρίαν αὐτῶν λεγομένην Γεῖανικαν κλπ». Ἄλλ' ἡμεῖς συλλυπούμενοι τῷ ἀπερχομένῳ τούτῳ φίλῳ τῆς φύσεως, παραγγέλλομεν νὰ μὴ λυπηταὶ καὶ πικρῶνται, διότι ἔχει σύμμαχον καὶ σύμφωνον ἐν τούτῳ τὸν θεὸν τῆς ἀρχιτέλειας, καταδεχόμενον νὰ ὀνομάζωσιν αἱ πράγματι εὐπολιτεῦτοι πρόγονοι ἡμῶν τὴν συμβῆαν αὐτοῦ θέανην, καθὼς καὶ ὁ Γεῖανης Γεῖανικαν.

Ἀποκαιρετώντες ἤδη τὴν εὐανδρὸν Ἠπειρον καὶ τὰ πνευματικὰ αὐτῆς, προΐοντα ἐγκαταλιπόντες, καταπαθήσωμεν νοερώς, ὡς ἡ ἀελλόποιος Ἴρις, μεσσηρῶ Σάμου καὶ Κνίδου, οὐχ ὅμως ὡς ἐκείνη εἰς τὸν βυθὸν τοῦ μέλανος πόντου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς καλῆς τοῦ Ἰακχρίου νήσου Σύμης καὶ ἐπισκεψόμεθα τὴν «συλλογὴν τῶν συμαίκων παροιμιῶν καὶ αἰνιγμάτων», καὶ τὸ γλωσσάριον τῶν «συμαϊκῶν διαλέκτων», πανήματα Δημοσθένους Χαθιαρὰ ἐκ Σύμης, οὐχ ὀλίγου λόγου ἄξια, ὡς παρέχοντα ἡμῖν ἱκανὴν πλοῦτον ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· διότι ἐν συνόλῳ εἰπεῖν ἡ μὲν *συλλογὴ* αὐτοῦ περιλαμβάνει 184 παροιμίας, τὰς πολλὰς ἀνεκδότους, τινὰς δὲ καὶ ἐκδεδημένους κατὰ τοπικὰς παραλλαγὰς, ὡς οὕσας κοινὰς πάντων τῶν Ἑλλήνων, πιστῶς δὲ κατὰ τὴν διάλεκτον τοῦ συμαϊκοῦ λαοῦ γεγραμμέναις, ἐκάστη τῶν ὁσίων ἀποδίδει τὴν οἰκείαν ἐρμηνείαν ἐπιτυχῶς καὶ βραχυλογικῶς ὡς καὶ τὸν παραλληλισμὸν ἐκάστης πρὸς τὰς ἀρχαίας παροιμίας. Ἄλλα διέφυγον τὴν προσοχὴν αὐτοῦ καὶ τινες παρεξηγήσεις καθ' ἡμᾶς παροιμιῶν τινῶν καὶ ἀνεπιτυχεῖς ἐπομένως παραλληλισμοὶ πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων, ἐξ ὧν δέον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τινὰς καὶ

Α'. τὴν 53 παροιμίαν.

Ἢ τὸν τοῦ ὀνόμα γῆ τοῦ μαχητικοῦ.

Ταύτη, λέγει, χροῶνται ἐπὶ τῶν ἀποδουμένων μὲ ὀριστικὴν ἀπόφραξιν ἐν τινι κρίσειμῳ περὶστάσει ὅπου τῶν ὀνομασίων ἢ κακοῦ ἢ καλοῦ τῆλου· παραλληλίζει δ' ἐπομένως πρὸς τὸ τῶν

ἀρχαίωσιν καὶ τῶν ἢ ἐπὶ ταῖς. Ἄλλ' ἢ τοιαύτη χρῆσις καὶ ὁ παραλληλισμὸς αὐτῆς πρὸς τὸ ἢ τῶν ἢ ἐπὶ ταῖς, δὲν φαίνεται ἡμῖν γε παρὰ ζώουσα ἐκ τῶν γραμμῶν τῆς παροιμίας, καὶ διὰ τὴν εὐρωμεν τὴν ἀληθῆ αὐτῆς ἔνοιαν καὶ τὴν κατ' ἀλλήλων ἐπιμενέωσιν χρῆσιν, ἀναδραχόμεν πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ γένεσιν αὐτῆς καὶ ἴδωμεν τίς ὁ εἰπὼν τὸ ἄμα καὶ τοῦ ἰόκου ἢ τοῦ μιχαριστοῦ καὶ εὐρήσασθαι ὅτι τοῦτο εἶπεν ἢ εἶποι ἂν πρόβατον ἢ κίβη, ἢ ἄλλο τοιοῦτο βόσκειμα ἐν δεινῇ πάντως εὐριστάμενον θέσει. Ἦμας δηλονότι, ἢ τῶν σπαρκατικῶν ἐδόντων λόκου ἐρεστέρου, ἢ τῆς λαμμοτόμου μαχίρας τοῦ ἡμέρου μὲν ἀλλὰ πολλῶν λόκου ἀπνεστέρου κρεωπόλου, ἢ τοῦ λόκου λοιπῶν ἢ τοῦ μαχίραου, ἢ τῆς ἰδέας παρ' ἄλλοις καὶ ἄλλως ἐκφράζεται κ' ἐμπρὸς θεοῦ καὶ ἰσίου βέβαιου, ὅπερ δηλοῖ. ὡς καὶ ἢ ἐν λόγῳ παροιμίας, τὸν πάντοθεν κίνδυνον καὶ ὅτι ἀδιάρητον ἔστιν εἰς τινα ἐν ἢ εὐρίσκειται θέσει, ἂν προχωρῶν διατρέχει κίνδυνον, ὅποτε καὶ ἐν τῇ ὑποχωρήσει τὸ αὐτὸ ἀπαντήσεται, λοιπὸν ἐμπρὸς καὶ ὅτι, ἢ μῶρα ἐκλωσεν. Ἐνὸς τὸ ἢ τῶν ἢ ἐπὶ ταῖς εἶναι παρακείμευσις ἢ παραγγεῖλον καὶ τινα στοιχεῖα εὐχῆς ἐνεχούσα πρὸ τοῦ κινδύνου, παρακαλεσόμεναι σου καὶ εὐχομαι, ἔλεγεν ἢ ἄρβρονωπῆ καὶ ὑπερήρανος Σπαρτιάτης τὸ τέκνον αὐτῆς περὶ διδούσα τὴν βριαρὰν ἀσιδίαν, ἢ ταῦτα ἐν ἢ ἐπαναγέρει νικητῆς ἀναστρέφον τῆς μάχης, γέροντι δ' ἔπειρα βροτάντια κτείνεσθαι θεῶν ἄνδρα, χαρῆν δὲ φέρειν μῆτηρ, ἢ τῶν "Ομηρος, ὅπερ βλοκλήρωσ ἀγαθὸν καὶ εὐτακτίον, ἢ ἐπὶ ταῦταις νὰ σ' ἐπαναγέωσιν. Ἐρήροι ἰταῖροι νεαρόν, ὅπερ ὁμολογουμένως καλὸν καὶ ἀπνεκτικόν ὑπὸ τινα μόνον ἔψιν διότι καὶ ἀγαθόν, ὅποτε ἀγαθὸν τὸ ὑπὲρ πατρίδος καὶ τιμῆς ἀποθνήσκειν.

• Γενθάνειν γὰρ καλὸν ἐπὶ προμήχοι πεσόντα

• Ἄνδρ' ἀγαθὸν περὶ τῆς πατρίδος μερῶν μένον.

ὅλου διάφορος ἔνοιαν τῆς παροιμίας ἢ τοῦ ἰόκου ἢ τοῦ μιχαριστοῦ διότι ἐνταῦθα τί τὸ χρηστόν; τοῦ λόκου Ἦμας πεσὶν ἢ τῆς μαχίρας; οὐδέτερον τῇ ἀληθείᾳ ἐκὼν ἂν τις προδότηκεν ὥστε κακῆ ἢ χρῆσις, εἰ οὕτω χρώνται ταῦτα.

Β'. τὴν 140 παροιμίαν,

• Ἐπολήσαμε τ' ἀμπὲρ μὰς κ' ἐβοράσαμε (ἠγοράσαμεν) πατριτῆρι.

Ταῦτα, λέγει, χρῆσιν ποιοῦνται ἐπὶ τῶν ἀντικαθιστότων ἀναγκῶν καὶ ἐπωρελῆς πράγμα δι' ἐπουσιώδους. Ἄλλὰ νομίζομεν ὅτι καὶ ἐν ταύτῃ διάφορος ὑποκρύπτεται ἔνοιαν, ὅτι θέ-

λει νὰ ποιῶν μᾶλλον πράξιν ἀντιπρὸς ἀνότητον. Ὅταν ἐκοιτῆ τις τὴν μόνον ἡμπελὸν τοῦ διὰ νὰ ἀγοράσῃ πατριτῆρι, στερούμενος τοιοῦτου, φανερώσ ἀνοηταίνει διότι εἶναι εἰς αὐτὸν ὅλου ἄχρηστον ἦδη τὸ πατριτῆρι, καὶ οὔτε οὐσιώδες οὐδὲ ἐπουσιώδες, ἄφου μὲν ἐπὶ κειτημένως ἡμπελὸν οὐδὲν ἔχει ἐν πατῆσι εἰς τὸ πατριτῆρι του, εἰμὴ ἄρα, ὡς λέγουσιν κινῶσ, καὶ τὴν ἀνοησίαν του. Ἡ ἰδέα αὐτῆ ἐκφράζεται παρ' ἄλλοις καὶ διὰ τῆς παροιμίας ἐπουσιώσε τὸ μιχαριστοῦ σου κ' ἀγοράσε ἀκούειν καὶ ἄλλως τοιαύτας δυνάμει τις νὰ σπυρματικῶν δύο ἀντικειμένων συμβαδίζοντα ἀναγκῶσ καὶ ἀλλήλοισ συμβοηθούντα, καὶ ὅποτε ἐκάτερον ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς παρουσίας τοῦ ἑτέρου ὡς λ. γ. ὁ ἕνα μόνον ἀφῶν κειτημένως ἐκοιτεῖ αὐτὸν διὰ ν' ἀγοράσῃ βόας πρὸς κελ-λιεργεῖαν αὐτοῦ κλπ. Ἐὰν δὲ ὁ λαὸς ἤθελε νὰ ἐκφράσῃ διὰ παροιμίας τοῦτο μόνον, ὅπερ ὁ ἐρμηνευτῆς λέγει, ὅτι πολλῶσ ἀντικαθιστάται οὐσιώδες δι' ἐπουσιώδους, δὲν θὰ συνέδεον ὁ σφῆς περὶ τὰ τοιαῦτα λαὸς ἡμπελὸν καὶ πατριτῆρι, οὐδὲ μαχίραν καὶ ἀκούων, ἀδιάρηκτον σῆσιν ἔχοντα πρὸς ἀλλήλα, ἀλλ' ἔτερα ὅλου ἄσχετα ἀπ' ἀλλήλων ὡς π. γ. ἄδύνατο νὰ σπυρματικῶσ τὴν ἐξῆς παροιμίαν ἐὰν δὲν ἔχη ἦδη ἐσπυρματικῶσ ἄλλαν παροιμίαν «ἐπώλησε τὴν γουάνη τις καὶ ἔπειρα σκουλαρίκια ὅποτε θὰ τρέμωσι μὲν περιχρήτωσ λαμυρίζοντα εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου τὰ σκουλαρίκια τῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ὅλη θὰ τρέμη τοῦσ ἐδόντα; κροταλίζουσα εἰς τὸ δριμύ ψῆγος τοῦ λυσσιώδους βορῆξ, καὶ κελῶσ διδραχῆσται οἶόν ἐστι τὸ ἀντικαθιστάται οὐσιώδες δι' ἐπουσιώδους.

Δὲν κτείνωμεθα Ἦμας τὸν συλλογῆ καὶ ἐρμηνευτῆν, διότι, ὁμολογητέον, ὅτι τοιαῦτα παρεξήγησις καὶ κατὰχρησῆσι πολλῶν παροιμιῶν ἀπνεκτῶσι πολλὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς, εἰς ἢ δέον νὰ προσέχουσιν οἱ κριτικώτεροι λόγιοι καὶ εἰμὴ μὴ παραδέχωνται αὐτάς ἀλλ' ἐλεῦσται χρόνος, ὅποτε ὁ μὲν λαὸς ὁσημέρως διδραχόμενος καὶ κριτικώτερος γενήσεται, τὰ δὲ τοῦ λαοῦ προστρέθεντα ἐπὶ τῆς ἀψευδοῦσ λυδίας λίθου τῆς κριτικῆς ἐκόντα ἄκοντα θέλουσιν δεῖξει τὴν ἀληθῆ αὐτῶν φύσιν.

Κατεργασάμεθα ἐνταῦθα τῇ ὑπομονῇ ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην ὅπως ὑποδείξωμεν τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ συλλέγωνται καὶ ἐρμηνεύωνται αἱ παροιμίαι καὶ εἰ τί ἄλλο τοῦ λαοῦ. Ὅφείλει δηλαδὴ πᾶς συλλογῆσ τῶν τοιοῦτων, ὅποτε ἀκούῃ τὴν δυσνόητον, νὰ ἐρευνᾷ ἐξετάζων

τοῦς πολυτετεῖς καὶ πολυπεῖρους γέροντας, καὶ οὕτω καὶ τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἔνοιαν θέλει μανθάνει. πολλάκι· δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν.

Μετὰ τὰς παροιμίαι· ἔπονται 18 αἰνίγματα, Συμκτικά, ὧν τὰ μὲν ἐπιτυχῆ εἰσι, τὰ δὲ καὶ στερούμενα εὐρύται, ἅπαντα δὲ σχεδὸν μετὰ τινος παραλλαγῆς· ἐκδεδομένα.

Τὸ δεύτερον πόνημα αὐτοῦ ἐπιγραφόμενον γλωσσάκιον *συμαίκτης διαλέκτου ἢ συλλογῆ τῶν ἐν Σύμῃ οὖσων ἐν χρήσει λέξεων καὶ φράσεων*, εἶναι μᾶλλον τὸ δεύτερον, διότι περὶ τῆς λέξεως γλώσσα καὶ γλωσσάριον δυνάμεθα καὶ περὶ τούτου νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, ἀνωτέρω προεῖπομεν. Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ καταγράφει ἐν λεξιμογραφικῇ τάξει, οὐ τὸσον ἀκριβῆ· ἅπασαι σχεδὸν τὰς λέξεις καὶ φράσεις τὰς ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Συμαίοις, ἀνεξαιρέτως ἑλληνικὰς καὶ ξενικὰς οὐδὲν παρατηρῶν περὶ τοῦ ζένου τῆς λέξεως λ. χ. τὰς ἐξῆς *ἀφοῦρια* καὶ *φούριμα* καὶ *φουρίστρομα* = θυμός, ἔξαψις, ἐξάπτωμα ἐκ τοῦ λατινικοῦ *furor furoris*· Μέντη (τά) = προφυλάξεις. Εἰς τὴν φράσιν να ἔχης τὰ μέντη σου = νὰ προσέχης καλῶς ἐκ τοῦ *mens mentis* ἐσπομένως νὰ ἔχης τὸν νοῦν σου. Πάρτη (ῆ) = μέρος ἀνάλογον, *pars partis*· σκουτέλλα = πινάκιον τὸ λατινικὸν *scutella*· στιμέρω καὶ στιμάζω = ἐκ τῶν *estimare* κλπ.

Τὰς ἐξῆς ἀσιατικὰς καταγωγῆς αἰκίτι = ἔτικτι = ἐπιφώνημα θαυμαστικῶν· μπάρομ = ἐκ τοῦ μπάριμ· πασομακία κτλ.

Ἄλλα περιέχονται καὶ πολλὰ ἑλληνικώτατα λέξεις μικρὸν παρεφθαρμένα, οἷα αἱ ἐξῆς· καμῶ = καμῶ τοῦς ὀφθαλμούς, Κάωμ (κάωμα) = δυστύχημα. Ποψύχομαι = ἀναπόνομαι ξεκουράζομαι = τὸ ἑλληνικὸν ἀποψύχομαι. Τὰ πηλά = αἱ λάσπαι, αἱ ἀκαθαρσίαι τῶν ἀγρίων ἐκ τοῦ πηλὸς τῆς αὐτῆς σημασίας κλπ.

Ὅλα· γαὶ δὲ λέξεις τῆς συλλογῆς· εἰσὶν ἀνορθογραφικῶς γεγραμμένα· ὡς ἡ λέξις σύγχερτος = πλήρης ἀκαθαρσιῶν, λασπομένοσ, πρέπει οὐχὶ τῷ η ἀλλὰ τῷ ι νὰ γράφεται ἐκ τοῦ γρίω = ἀλείφω.

Πολλὸ ἐνταῦθα ἀναγκασίως ἐνδικρίψαντες, ἀναχθῶμεν ἤδη καὶ εἰσελθόμεν εἰς τὸν μέλανα καὶ ἄξενον Πόντον, πρὸς ἐπίσκοψιν τῆς γλωσσικῆς ὕλης· τῆς περὶ Πόντου πραγματείας, ἀπὸ τοῦ 16 κεφαλαίου αὐτῆς. ἔνθα ὁ συγγραφεὺς λέγει τινὰ περὶ τῆς ἐν Πόντῳ ἐπικρατούσης διαλέκτου, ἐρῶν ἀποφανόμενος ὅτι ἡ διαλέκτος αὕτη εἶναι γνηστὰ ἑλληνικὴ ἐκτὸς ξενικῶν τινῶν λέξεων, ὑπὸ διαφόρων ἐχθρικῶν

ἐπιδρομῶν εἰσπαχθεισῶν, ὅπερ εἰς ἅπασαι τὰς ἑλληνικὰς χώρας συνέθη.

Ἐν τῷ ἐπομένῳ 17ῳ κεφαλαίῳ περιλαμβάνονται παροιμίαι καὶ αἰνίγματα, ὧν αἱ μὲν παροιμίαι εὐάρημοι μὲν ἀλλὰ διδακτικαί, ὧν τινες ὅμοιοι κατ' οὐσίαν ταῖς παρ' ἡμῖν, ἄλλαι λέξουσιν ἐπαρξόμενα. Τὰ δ' αἰνίγματα λίαν περιέργα καὶ εὐρύται δαικτικὰ, τὰ πλείεστα δὲ ἐκδεδομένα ἐν τῇ ἐντύπῳ περὶ Τραπεζοῦντος πραγματείας τοῦ κ. Σάββα Ἰωαννίδου.

Ἐν τῷ 111^ῳ κεφαλαίῳ μετὰ βραχείαις τινὰς παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέως ἐπὶ τῶν ἐπερχομένων ἡμάτων περιλαμβάνονται 94 τοιαῦτα, ὧν τὰ 27 ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῇ προσημνηθεύσει ἐκδεδομένη πραγματεία. Τὸ δὲ 23ον ἐν τῇ τοῦ κ. Α. Passow συλλογῇ (ἀτελεστερον). Πάντα δὲ λίαν περιεργά εἰσι· διὰ τε τὸ περιεχόμενον αὐτῶν καὶ τὴν γλώσσαν, παριστάντα οἰοῦναι ἐν κατόπρῳ τὸν χαρακτήρα τοῦ λαοῦ τῆς ἐν λόγῳ χώρας.

Ἐν τῷ 10^ῳ κεφαλαίῳ περιέχονται εὐάρημοι μῦθοι καὶ διγυήματα, ἁμρότερα περιέργα καὶ διδακτικὰ, ὧν ἡ γλώσσα δυσκολωτέρα καὶ δυσληπτότερα.

Ἐν δὲ τῷ Κ' καὶ τελευταίῳ κεφαλαίῳ περιέχεται σύντομον λεξιλόγιον μετὰ βραχὺν πρόλογον τοῦ συγγραφέως, ἐν ᾧ καίτοι οὗτος λέγει, ὅτι ἀπέκλεισε πάσας τὰς ἀλλοθῆ τῆς ἐλληνικῆς γῆς ἀπαρθούσας καὶ τὰς ξέναις, περιέλαθεν ὅμως· ἐν τῷ λεξιλογίῳ καὶ λέξεις εὐχρηστους καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑλληνικοῖς λαοῖς, πρὸς δὲ καὶ τινὰς ξενικὰς, ὡς στρατὰ (ἰταλικὸν) φουμάλ φουμίζω χαντζέσω κλπ. περὶ δὲ τῆς ἐτυμολογίας ἁπασῶν τούτων οὐδεμίαν ἀπόπειραν ποιεῖται, ἀλλὰ μόνον ἀπλῶς ἐξηγεῖται.

Ἐν γένει δὲ εἰσὶν ἄξιαι λόγου διὰ τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ περιεργὸν τῆς ὕλης.

Ἄλλ' ὑποστρέψαντες ἤδη διευθυνθῶμεν εὐθὺς τῆς Λευκάδος Πέτρας (οὐ μὰ Δία πρὸς τὸ ἀπὸ ταύτης πήδημα) καὶ θεωρήσωμεν τὴν συλλογὴν τῶν ὡσῶν μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Λευκαδίου λαοῦ, ὑπὸ Ἰωάννου Ν. Σταματέλου, σχολάρου ἐν Λευκάδι. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐκ προοιμίου λέγομεν ὅτι εἶναι ἐπιστημονικώτερον τῶν προηγουμένων, διήρηται δὲ εἰς ἑπτὰ μέρη α) τὰς λέξεις, β) τὰς φράσεις, γ) τὰς παροιμίας, δ) τὰ αἰνίγματα, ε) λογοπαίγνια, ς) τὰ δίστιχα καὶ ζ) τὰ διάφορα ἄματα.

Ἐν ἀρχῇ ὁ συλλογὴς προτάσσει συλλεθῶν τῶν κυριωτέρων ἰδιωτισμῶν τῆς Λευκαδίου δια-

λέκτου δικαίων αὐτοῦς εἰς ἀρχαίους καὶ ἰδιοβύβλους, ἵτις δικαίους δὲν φαίνεται ἡμῖν πολλὸν κατὰλληλος, ἀλλ' οὐχ ἥττον ποιεῖται ἐν αὐτῷ λόγον ἐκτενῆ περὶ τῆς τροπῆς τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων, τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἀναλλαγῆς, περὶ προσθηκῶν καὶ ἀφαιρέσεων διαφόρων γραμμῶν καὶ τῶν τοιούτων, μετὰ παραδειγμάτων καταλλήλων καὶ σαφῶν, ἐξαιρουμένων τῶν ἐξῆς, ἐν οἷς, καθ' ἡμᾶς, ἀποτυγχάνει· λ. περὶ τῆς χρήσεως τοῦ α ἀντὶ τοῦ η φέρει παράδειγμα τὸ ἀγαπῶσα ἀντὶ ἡγάπων, ἐνθα ὑπάρχει τὸ ἀναζήτητον τὸ αὐτὸ λέγει μεταχειρίζονται ἀντὶ τοῦ η καὶ φέρει ἀντιστρόφον παράδειγμα τὸ ἐλήχ ἀντὶ ἐλίχια, ἐνῷ ἔπρεπε μάλλον νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ η μεταχειρίζονται ἀντὶ τοῦ αι καθὼς τὸ ἐλήρ ἀντὶ ἐλαίρ᾽ ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο διαφρονούμεν, ὅτι ἐν γένει ὁ φθόγγος ΕΑ ταχέως καὶ ἐν συνίζήσει προφερόμενος εἰς ΠΑ μετατρέπεται, καθὼς ἐλαίρ᾽, μὴλίχ. Παραλείπουμεν τὰ λοιπὰ συντομίας ἕνεκα. Μετὰ τὸν τοιούτον σύλλαβον ἐπιτάσσει τὰς λέξεις, ἥτοι τὸ γλωσσάριον Λευκάδος, πολλοῦ λόγου ἕξιον διὰ τε τὴν καλὴν κατὰξιν τῶν λέξεων. καὶ ὡς περιέχον μόνον γνησίας ἑλληνικὰς λέξεις, ἐφ' ἑκάστης τῶν ὁποίων ὑποσημειοῖ καὶ τὸ ἔτυμον μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιτυχίας, πλὴν ἐλίγων ἐτυμολογίων ἐν αἷς προφανῶς· ἀρράλλεται ὡς λ. χ. τὸ βαιτούλι=ἐρίτριον, γράφων αὐτὸ τῷ αὶ πρᾶγει ἐκ τοῦ βαιτούλιος ὅπερ σημαίνει λίθον ἐξ οὐρανοῦ καταπεσόντα. Καὶ ὁποῖα ἀπὸ γε σπουδαία αἰτίᾳ μετέβαλεν, ὡσπερ τὴν Νύβην ἢ ἄμετρον λόπη, καὶ τὴν ἀγαπητὴν τοῦ Βορηίου νιυήπιον εἰς ψυχρὸν λίθον· Τὸ τουρικὸν κοσι=δρομαίως, ἐκ τοῦ ποδὶ δοτικῷ τοῦ ποδός, τὴν δὲ λέξιν εἴπαται τῷ νι γράφων, πρᾶγει ἐκ τοῦ γουα διὰ παραδόξων μεταθέσεων καὶ τροπῶν.

Μετὰ τὰς λέξεις τάσσει τὰς φημίσις 16 τὴν ἀριθμὸν κατ' ἀλφαριθμητικὴν τάξιν τεταγμέναι, λίαν καλῶς ἐξαγομμέναι καὶ παραβαλλομέναι σχεδὸν ἀπάσας πρὸς ἀρχαίας, τινὰς μὲν εὐστόχως, τινὰς δὲ καὶ τούνακτιον᾽ παραδείγματος χάριν ἢ 20 φράσις «κίνας βόλα σου» = μὴ σὲ μέλη διὰ τὰς ζήνας ὑποθέσεις, οὐχὶ ὀρθῶς παραβάλλεται πρὸς τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (ἐν Στρατῆ) 1431 «ἔρδοι τις, ἢν ἑκάστος εἰδείη τέχνην», ἐν ᾧ ἡ φράσις αὕτη «κίνας βόλα σου» δύναιται νὰ παραβληθῆ μάλλον πρὸς τὰ λόγια ἐκείνα τοῦ ἀληθοῦς ἀνδρὸς καὶ συζύγου Ἐκτορος πρὸς τὴν ἐπεμβαίνουσαν εἰς τὰ τῶν ἀνδρῶν Ἀνδρομάχην,

Ἄλλ' εἰς οἶκον ἔλθοσθα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμισε
ἱστῶν τ' ἡλακῆτην καὶ ἀμφοπόλιον κέλευσε
ἔργον ἐποιήσθαι, πόλεμος δ' ἄνδρῶσσι μελέει κλπ.

Αἱ δὲ μετὰ τὰς φράσις 56 παροιμίαι καλῶς ἐπίσης ἐρμηνεύονται καὶ εὐστόχως παραβάλλονται πρὸς ἀρχαίας, ἀλλ' εἰσι τινες καὶ ἀνεπιτομῆς παραβολαί. Παραλείπονται ἐνταῦθα τὰς λοιπὰς ἐν ἄλλῳ γράμῳ, ἀναφερόμεν μόνον τὴν 51ην παροιμίαν, «οὐδὲ περιμένει ἀπ' ἄλλου, πολλὴ ἀργὰ δειπνᾷει» ἀστοχότατα παραβαλλομένη πρὸς τὸ «οὐ φροντίς Ἴπποκλείδῃ», ἀντιστοίχον σχεδὸν πρὸς τὸ δημῶδες «ἐνα παρὰ δὲν δίνω». Ἐὰν δ' ἔλεγε τίς τινα, ὡς ὁ Κλεισθένης πρὸς τὸν κατορχηστᾶμενον τὸν γάμον μνηστήρα Ἴπποκλείδην, ὅτι κατεχόσαστο καὶ οὗτος λόγῳ χάριν παροιμίᾳ τινί, ἀμερικῶν διὰ τὸν ἐπιτιμησιὸν ταύτην, ἠδύνατο νὰ εἴπῃ «οὐ φροντίς Ἴπποκλείδῃ».

Τὰ δὲ κινύματα, 10 τῶν ἀριθμῶν, εἰσὶν ἕπαντα σχεδὸν ἐκδοδομένα, τὰ μὲν μετὰ τινος παραλλαγῆς, τὰ δὲ καὶ ἀπραλλάκτως.

Μετὰ ταῦτα ἔπονται 9 λογοπαίγνια καὶ τοιαῦτα, ἀπὸ ὁ κ. Σκελετρίου ὠνόμασε νεολογικῶς καθαρῶς· *λωσάματα*, ὡς ἀπαιτοῦνται εὐστρόφον καὶ καθαρὰν γλώσσαν εἰς τὴν ταχέειαν ἀπαγγελίαν αὐτῶν, ὡς τὸ σκουληκομυμγκώτρικα κλπ. Ἐκ δὲ τῶν 70 διετίχων τὰ πολλὰ εἰσὶν ἀνέκδοτα καὶ εὐφυῆ, τὰ δὲ καὶ ἐκδοδομένα μετὰ παραλλαγῆς.

Τελευταία ἔρχονται τὰ 58 ἔσματα, δικαιούμενα εἰς ἐπέτες, ἥρωϊκά, ἔρωτικὰ, γαμήλια, αμφολόγια, ἔσματα χοροῦ καὶ ἐπιγράμματα, ὡς ὁ συλλογεὺς ὠνόμασεν.

Ἐπὶ πάντων δὲ τούτων παρατηρητέον ἐν γένει ὅτι τὰ πλεῖστα, λέξεις, φράσεις, παροιμίαι καὶ ἔσματα εἰσι κοινὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἢ ἀπραλλάκτως ἢ μετὰ τινος τοπικῆς διαλεκτικῆς διαφορᾶς.

Τὸ λαϊκὸν τῆς συλλογῆς εἶναι ἀρκούντως καθαρόν, πλὴν τινῶν ἀσυναξίῶν καὶ ἀνορθογραφῶν ἀσχημιζουσῶν κἄπως τὸ καλὸν καὶ ἐπιστημονικὸν τοῦτο ἔργον, ὅπερ ἄλλως δὲν ἔλλειπει καὶ ἐκ τινῶν ἐτέρων δύο καλῶν ἔργων. Τοῦτο δ' ἀποδοτέον τῷ ἀπροσέκτῳ ἀντιγράφῃ. Μετὰ πολλῆς δὲ φιλοκαλίας καὶ τάξεως ἐστὶ γεγραμμένη, ἰδιόχουσις μόνον εἰς αὐτὴν ἐνδιαφερόντως τῶν ἄλλων, πλουτίζουσα δὲ καὶ διορθοῦσα εἰς τινὰ μέρη τὸ λεξιλόγιον τῆς δημῶδου γλώσσης.

Τελευταία ἐτάξιμεν, ὡς τελειώτερα καὶ ἐπιστημονικώτερα, τὰ δύο πονήματα τοῦ κ. Ν. Γ.

Πολίτου, τὰ ἀνέκδοτα δημοτικὰ ἔσματα τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ *δημιώδη αἰτήματα* καὶ *λογοπαίγνια*, τὰ ποῖα εὐθὺς ἀργόμενοι τῆς ἐξελέγειως ἐπαινούμεν διὰ βραχέων, διότι ὅσον ὁ λόγος τῶν ἐπαινῶν βραχύτερος, τόσον ὁ θναυμοὺς μείζων· καὶ δι' ἀποραινόμεθα ὅτι τὰ ποιήματα ταῦτά εἰσι πιστὰ κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἄριστα τεταχμένα μετ' ὀρθοτάτων περὶ αὐτῶν κρίσεων, σημειώσεων καὶ παρατηρήσεων, καὶ ἐν γλώσσῃ λίαν καθαρευούσῃ, πολλὴν δὲ τὴν περὶ τὰ ταῦτα καὶ μελέτην τοῦ ποιήσαντος προδιδόντα.

Ἄλλὰ, καὶ τοὶ ὁ συλλογεὺς καὶ ἐξεταστὴς τούτων εἶναι ὁ πολὺς περὶ ταῦτα Πολίτης, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἀπολύτως ὅτι δὲν διεφθῶν τὴν ἐξεῖαν παρατήρησιν αὐτοῦ καὶ τινες ἄλλείψεις, μικραὶ μὲν καθόλου καὶ ἀναπόρευκτοι, ἀναγκαστικὰ δὲ εἰς τὴν ἀκριβείαν τῶν ποιημάτων αὐτοῦ· καὶ

Α'. Ἀναγκαστικὰ τινες διασαφῆσεις, ἀπορίαν τῶ ἀναγνώστη ἀφίνουσαι· παραδείγματος· γάριν, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν δημοτικῶν ἔσματων, τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Κομῆνᾶ Τράκας

Ὁ Δίπλας πέρα πέραςσε

Κομῆνᾶ Τράκο, μωρὲ Τρακοπούλε

πέρα καὶ τὴ μαγούλα κλπ.

δὲν ἐξηγεῖ τίνας σχέσιν ἔχει τὸ ὄνομα Δίπλας. γνωστὸν ἐν, ὡς ἀναγερόμενον εἰς ἄλλον προγενέστερον αὐτοῦ Ἑλληνα ἦρωα, τὸν Δίπλαν, ἐνθα ἔδει νὰ σημειώσῃ ὅτι Δίπλας αὐτὸς οὗτος ὁ Κομῆνᾶς Τράκος προσωνομάζετο, ὡς ὅμοιος τὴν ἀνδρίαν πρὸς τὸν Δίπλαν. Ἐὰν δὲ τοῦτο ἀλλαχοῦ περὶ πρότερον παρατηρήθῃ, ἐπρεπε νὰ παραπέμψῃ τὸν ἀναγνώστην, ὅπου ἐν ἐτέραις ὅμοιαις περιστάσεσι τακτικῶς πράττει.

Β'. Παραδέχθη ἀπαρκτηρῆτως ἀρρυθμοὺς τινὰς στίχους, τοιοῦτους καταστάντας ἐκ παραφθορᾶς καὶ ἀμελείας περὶ τὴν πιστὴν διὰδοσιν αὐτῶν, καὶ τοῦτο πρῶτ' ἀνθρώπων ἀρρυθμον αὐτοῦ ἔχουσιν τὸ οὗ· ἐχόντων, ὡς λ. χ. ἐν 2ῳ τῶν δημοτικῶν ἔσματων Βήρους, ἐπιγραφομένου ὁ Φωτῆκης καὶ ἡ κυρὰ Μαρία.

Μηλιέ μου λουλουδιέ μου, ποῦ εἶ· τὰ μελιὰ σου;

φύσηξέ νοσιέ κι' ἀγέρα; καὶ τὰ τίναζε;

φύε' ἀγέρα φύε' ἀγέρα, ν' ἀρθουν τὰ καράβια μας·

οὐλα τὰ καράβια ἤσαν κι' οὐλα ἄρτζιν

τοῦ Φωτῆκη τό καράβι ἐν· ἐπάφηκε

τάκουσε κυρὰ Μαρία καὶ λουλάθηκε

φέρμετε τὸ φέρετζέ μου τὸ μελιανωπό,

νὰ τὸ βάλω νὰ καταίω κάτω στὸ γυαλό
νὰ βρωτῶσω παλλι·κιμῆ δώδεκα χρονῶ,
ὅν εἶδατε δὲν ἄκουστε, τοῦ Φωτῆκη τό καράβι;
τό εἶδαμε τ' ἀκουσάμε εἰς τὴν θάλασσαν Μαριά
ποῦ τόκουσαν νταλιγάδες καὶ τὰ κώματα.

Τοῦ ἔσματος τούτου τὸ μέτρον, ὡς ἐκ τῶν ἀκεραίων στίχων καταφάνεται, εἶναι τροχαϊκὸν τρίμετρον ὑπερκατάκλιτον εἰς συλλαβῆν.

$\underline{\underline{u}} \quad \underline{u} \quad \underline{\underline{u}} \quad / \quad \underline{\underline{u}} \quad \underline{\underline{u}} \quad / \quad \underline{\underline{u}} \quad \underline{\underline{u}} \quad / \quad \underline{u}$

καθώς· καὶ εἰς τὸ ὄβι παραπλήσιον ἔσμα ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ ἀνωμόμου.

Μωρ' μελιὰ μου μετὰ τὰ μελιά σου·ν τὰ μελιὰ σου κλπ.

Εἰς τὸ ἐν λόγῳ λοιπὸν ἔσμα παρεσθαρμένον εἰσὶν οἱ στίχοι 1ος, 3ος, 11ος, 12ος καὶ 13ος.

Ἐν τῷ 1ῳ καὶ 13ῳ ἔλλειπει ἡ πρώτη μακρὰ συλλαβὴ· ἐν δὲ τῷ 3ῳ 41ῳ καὶ 12ῳ πλεονάζουσι δύο συλλαβαί, ἦτοι εἰς τροχαίος. Ἐνῷ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ μνημονευθείσῃ ἐτέρῃ συλλογῇ εἶναι βυθμικώτατον. Μία δὲ τῶν ἀρετῶν τῶν δημοτικῶν ἔσματων εἶναι καὶ τὸ ἔρρυθμον.

Καὶ ὄφριε μὲν, τῇ Α' ὀδαγίᾳ τοῦ διαγωνίσματος ἐπόμενος, πιστῶς νὰ γράψῃ ὅπως ἂν ἀκούσῃ τὰ τοιαῦτα ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐν σημειώσει νὰ παρατηρήσῃ τὸ ἔρρυθμον τῶν στίχων καὶ φροντίσῃ νὰ ἀνεῖρῃ τὸ ἔρρυθμον αὐτῶν οὐ πᾶν δύσκολον ἐν.

Ἐπίσης τὸ τρίτον δίστιχον τῶν Κρητικῶν παραδέχθη οὕτως.

Ἐπήγαμε καὶ στὰ Χαμιὰ κ' ἐπῆγαμε σαλάτα
ποτέ μου δὲν ἐπὶ ἕλα μὲ κοπελλιὰ στὰ μάτια

τοῦ ὁποίου τὴν παραφθορὰν προδίδουσιν ἀριθλῶς τὸ τε ἄσχετον τοῦ πρώτου πρὸς τὸν δεύτερον στίχον, καὶ τὸ ἀτελὲς τῆς ὁμοιοκαταληξίας, τῆς ὁποίας τὴν ἀρετὴν ὁ λαὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἐπιδιώκει καὶ ἐπιτυγχάνει. Τὸ δὲ δίστιχον τοῦτο ἀπαντᾷ κοινῶς οὕτω·

Ἐπήγαμε καὶ στὰ Χαμιὰ φεγάμε καὶ σαλάτα
φελάτα μὲ μὲ κοπελλιὰ μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν σερτά.

ἢ γνωσιώτερον καὶ κατὰ τὴν διάλεκτον τῶν Κρητῶν·

Ἐπῆγα ἡώ τσαι ε' τὰ Χε μὲ ἐπάγα τσαι σαλάτα,
φελάτα τσαι μὲ μὲ κοπελλιὰ μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν σερτά.

καὶ τὴν ἔνοικιν τῶν δύο στίχων σχετικὴν ἔχον καὶ ἀρίστην ὁμοιοκαταληξίαν.

Τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἐκρίναμεν ἀνεγκαιῶν νὰ παρατηρήσωμεν μᾶλλον, ὅπως καταστήσωμεν προσεκτικούς τοὺς συλλογεῖς τῶν τοιοῦτων νὰ μὴ περιδέχονται εἰκὴ ἄσφακτα παρερθεμένα ὑπ' ἀνθρώπων ἐχόντων καὶ τὴν μνήμην ἀσθενή, ὅπως τερήσωμεν αὐτὰ πιστῶς, καὶ ὀλίγιστον ποιητικὸν πνεῦμα ὅπως τὸ λησμονηθῆν ἢ ἐξ ἴσου ἀντικαταστήσωσι διὰ τῆς δημοσιορικῆς αὐτῶν φαντασίας ἢ καὶ ἐπὶ τὸ κρείττον μεταπλάσωσι.

Ἐν δὲ τοῖς ἀίνιγμασι καὶ λογοπαίγνιόσι φαίνεται ὁ συλλογῆς ἱκανὸς τοῖς κόποις καὶ πολλὴν τὴν μελέτην καταβάλλων, κρίσειν δὲ καὶ δεξιότητα περὶ ταῦτα ἔχων οὐ τὴν τυχοῦσαν, διότι καὶ ἐπιστημονικὴν κατὰ τὰς αὐτῶν ἐποιήσατο, καὶ ἐπιτυχῆ τὸν πρὸς τ' ἀρχαία παραλλαλισμόν.

Καὶ τῶν μὲν γνωστῶν αὐτῷ μέχρι τοῦδε ἀίνιγμάτων χημικὴν. ὅπως εἶπεν, ἀνάκυσιν ἐποιήσατο καὶ καλῶς κατ' εἶδος διέκρινεν. Ἄλλ' ὅσον ἄξιον λόγου καὶ ἀνεξέλεγκτά εἰσι τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Πολίτου περὶ ἀίνιγμάτων παρατηρηθέντα, δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐξηκλήθη ἡ πηγὴ τῆς δημόδου εὐρύτας ἐν τοῖς ἀίνιγμασι, καὶ ἂν δὲν ἐγινόμεθα φορτικοὶ θὰ περιεγράψομεν λεπτορέστερον πολλὰ ἄλλα εἰς ἀίνιγματικὸν περὶ αὐτῶν παραλειφθέντα, ἀλλ' ἀρκούμεθα νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τινὰ ὅπως ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τῶν περὶ ταῦτα ἀσχολουμένων, καὶ τοῦτο, διότι ἡ παρῶσα εἰσήγησις δὲν προτίθεται μόνον νὰ κρίνῃ περὶ τῶν συλλεχθέντων, ἀλλὰ καὶ ὑποδείξῃ, καθ' ὅσον δύναται, καὶ τι περὶ τῶν μὴ τὸ παρατηρηθέντων. Τοιαῦτα δὲ εἶναι:

Α'. Τὰ ἐν ταῖς τῶν παιδῶν παιδικαῖς ἀίνιγματικῶς προτεινόμενα, δηλ. ἀίνιγματικαὶ τινες περιγραφαὶ παινῶν καὶ ἄλλων πραγμάτων διὰ μανδύλλιον, καὶ διὰ νὰ ἐξηγηθῶμεν παραλειπόντες τὰ καθ' ἕακστα τοῦ παιγνιδίου, ἀναρῶμεν μόνον τὸ ἀίνιγματικὸν μέρος.

Παῖς τις ἐν τῷ μέτῳ ἄλλων καθήμενος λέγει περιγράφων διὰ μανδύλλιον ποῖ εἶναι ἐκεῖνον τὸ πραγματικὸν ποῦ ἔχει τόση μύτη, τόση λαυμὴ, τόση κορμὴ, τόσα στερὰ, τόσα πόδια, τόση νουρά, τόσον οὐλο οὐλο, καὶ ὁ ἐπιτυχῶν αὐτὸν δεχόμενος τὸ ἐν εἶδει φραγγελλίου σχηματιζόμενον μανδύλλιον καὶ δικτατορικῶν ἐξουσίαν περιβαλλόμενος δίδωκε κτυπῶν τοῖς λοιποῖς.

Β'. Αἰνιγματικαὶ περιγραφαὶ διαφόρων περιστάσεων π. χ. ὁ παινῶν λέγει ὅτι ἐβόησε ὁ λέκος εἰ ταῦτα. Περὶ μεθυμένου καὶ τραυλι-

ζοντος ὅτι ἐβόηκε ἡ γ. λωσά του σ' τὸ δακτυλίδι καὶ ἄλλα ὅμοια.

Γ'. Τὰ διαφορομένην ἔνοικον ἔχοντα, ὡς ἐν παραδείγματι τὸ εὐρύς ἐκεῖνο περὶ τοῦ φαγῆτου λεγόμενον, δηλ. λέγουσιν ὅτι τὸ φαγῆτὸν τοῦτο εἶναι τοιοῦτον, ὡστε ἡ μάνα νὰ τρώῃ καὶ τοῦ παιδίου νὰ μὴ δίνῃ ὡπερ διττὴν ἐξηγήσιν ἐπιδέχεται, καλὸν μὲν καὶ νόστιμον, ὡστε ἡ μάνα τρώγουσα φθονεῖ ἀπὸ τὴν νοστιμὰ καὶ λησμονεῖ νὰ μεταδώσῃ καὶ τῷ τέκνῳ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπίσης κακόν. ὥστε αἰσθανομένη τὴν κακὴν ποιότητα φροεῖται νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ τέκνον, φόβῳ μὴ κακὴν μέγα γένῃται εἰς τὸν τρυφερὸν στόμαχον αὐτοῦ.

Ταῦτα καὶ πλείστα τοιαῦτα ἀπαντῶσι παρὰ τῷ λαῷ.

Ἐρχόμεθα ἔδη ἐπὶ τὰ λογοπαίγνια. Εὐθὺς περὶ τοῦτων ἀρχόμενος λέγει ὅτι ταῦτα γνωσά εἰσι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπὸ τὸ ὄνομα παρὰ γράμμα ἢ παρομομασία, περισσθέντα δὲ καὶ τελειοποιηθέντα ἐν τῇ Δύσει ὑπὸ τὸ ὄνομα *ca-lembourg*. Καὶ ταῦτα μὲν ἐρῆα, ἀπορρίνεται δὲ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ πρὸ πάντων ἡ κοινὴ ἥμιστα εἶναι προσφυῆς εἰς σχηματισμὸν τοιοῦτων παίωνων καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ ὀλίγη ἔχει ν' ἀναφέρῃ, καὶ ὀλίγησι δὴντως ἀνέφερε καὶ ἀσήμενα. Ἄλλ' ἡ ἀπόρριξις αὐτοῦ αὐτῆ δὲν εἶναι καθ' ἡμᾶς ὅπως δικαία, διότι καὶ προσφυῆς ἐστὶν ἡ κοινὴ γλῶσσα κατὰ τοῦτο καὶ πλείστα ὅσα ὑπάρχουσι τοιαῦτα λογοπαίγνια παρὰ τῷ λαῷ, ἀλλὰ ταῦτα ὅσον εὐφυῆ εἰσι τῶσαν καὶ Ἀριστοφανεῖο ελευθερίας μετέχουσιν, ὡστε ἀδυνατεῖ τις ἐνταῦθα ἀνερθεῖστος ν' ἀναφέρῃ αὐτὰ.

Ἄλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη λογοπαίωνων δὲν παρατηρήθησαν εἰσέτι καὶ

Α') Τὰ κατὰ ἐπαναλήψιν συνεχῆ λέξεώς τινος ὡς καὶ παρ' Ἀριστοφάνει ἐν Ἰππεύσει σιγ. 21—26 ἔ.θ.α παίζει διὰ τῆς ἐπαναλήψεως δύο λέξεων συνεχῶς, *μύλωμεν* καὶ *αἰτό* = αὐτομολωμεν ὅτω καὶ σήμερον προτεινοῦσιν εἰς τινὰ νὰ ἐπαναλάβῃ συνεχῶς καὶ ταχέως τὴν λέξιν αἰτῆ, ὁπότε πρὸς τὸν ἐπαναλαμβάνοντα ταῦτην δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι πρὸς τὸν ὕλα κτοῦντα σκύλλον (ὄστ, ὄστ).

Β') Τὰ κατὰ τινὰ παραλλαχὴν καὶ ταχίστην προφορᾶν. ἄντα ἀντὶ εὐχῶν, κατάρκι καὶ ὕβρις καθίστανται, ὡς λ. χ. ἀστεῖός τις εὐχόμενος τὸν ἐορταζόντα τὴν ἐπέτειον ἐορτῆν αὐτοῦ, ἀντὶ νὰ εὐχθῆ καὶ γγῶς *πο. κλοῦς* εἰς τὸ σπῆτι του, λέγει *κεχρόσπορος* εἰς τὸ σπῆτι του, δηλ. καὶ ἢ νὰ δικαιοκρισθῆ ὡς *κεχρόσπορος* τὸ

σπίτι του, ἢ ἀντὶ νὰ γέμη τὸ σπίτι του σίτου ἢ ἄλλων ἀγαθῶν νὰ γέμη ἀπὸ κεχρόσπορον κλ.

Γ') Τὰ παρὰ προσδοκίαν δυναμένα νὰ ὀνομασθῶσιν, καθὼς ὅταν ὁ ψευδόμενος ἀπκτηλῶς ἔμνήμη λέγων νὰ μὴ σώσω νὰ *σπλαθῶθω*, ἀντὶ νὰ εἶπῃ, νὰ μὴ σώσω νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκίαν μου ἢ ἄλλο τι. Καὶ τὸ ἕτερον πρὸς τὸν κατακρόμενον καὶ λέγοντα νὰ τὸν πάρῃ ὁ διὰβολος, ἀπαντᾷ *γιατί εἶ βρε ἀδελφε εὐτε μέγα νὰ πάρῃ οὔτε σένα ὡς ἀφῆσῃ*. Ἀντὶ κακῶν χρόνον νᾶχη, λέγουσι κακὸ χροῖνον νᾶχη κλπ.

Δ') Τὰ κατὰ παρένθεσιν κατὰλληλον τῆς προσφωνήσεως τοῦ ὀνόματος πρὸς θν ἀποτεινόνται καθὼς πρὸς τὸν ἐρωτώμενον Γεώργιον ἐν τρώγῃ γουροῦνι λέγουσι *τρώς γουροῦνι Γεώργιο κλπ*. Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα καὶ ἂν ἐρευνησωμεν βαθύτερον τὰ λαύρια τῆς δημῶδους φιλολογίας ἡμῶν πολὺν τὸν χρυσὸν καὶ ἄργυρον Ἑλληνικῆς σοφίας καὶ εὐφυΐας ἀνορύζομεν, καὶ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ πράξωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ, μὴ ἐπιτρέποντες τοῖς ζῆνοις νὰ ἐκμεταλλεύονται τὰ ἡμέτερα αὐτῶν.

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα, φιλόμουστοι ἐμῆγυρις, εἰσὶ τὰ πονήματα τῶν συναγωνιζομένων, ἐφ' ὧν περάναντες ἤδη τὴν κρίσιν ἡμῶν ἐρχόμεθα καὶ ἐπὶ τὴν ἐκ ταύτης πηγάσασαν ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς.

Τοὺς Κυρίους Ἀλέξανδρον Ῥηγίδην καὶ ἀνόνημον συλλογέα τῶν Χαικῶν ἐπαινοῦμεν τῆς προθυμίας, εὐχόμενοι αὐτοῖς ὅπως πάντοτε πρόθυμοι περὶ ταῦτα διατελοῦντες πέμψωσιν εἰς τὴν κρίσιν ἔργα τελειότερα καὶ ἄξια μεζῶνον ἐπαίνων καὶ ἀμοιβῶν.

Τοὺς Κυρίους Α. Γόνιον, Ἀνόνημον συλλογέα τῶν Ἠπειρωτικῶν, Δημοσθένην Χαβιαρᾶν, Ἀνόνημον συλλογέα τῆς περὶ Πόντου πραγματείας, Ἰωάννην Σταματέλον καὶ Ν. Γ. Πολίτην κρίνοντες ἀξίους τῆς ὀριστημένης χρηματικῆς ἀμοιβῆς ὡς κριταί, ἀπονέμομεν αὐτοῖς καὶ ἰδίᾳ ὡς Ἕλληνας τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰς εὐχρηστικὰς ἡμῶν.

Τὸν δ' εἰς ἡμῶν μεταστάντα ἤδη Π. Γ. Θεοδωρίδην, ἱατρὸν ποτε ἐν Προύσῃ, τῶν ἴσων τοῖς ἀνωτέρω ἀξιοῦμεν, τῆς εὐγενούς δε καὶ πατριωτικῆς αὐτοῦ παραγγελίας, ὡς περ σεβαστῆς ἤδη διαθήκης ἀκριβεῖς ἐκτελεσται γινόμενοι, τὴν μὲν ὑλικὴν ἀμοιβὴν ἀποδώσομεν τῇ ἐν Προύσῃ καὶ ὑπ' αὐτοῦ καλουμένην *περομένων Σχολείων προσοδογία* Ἑλληνικῆ θεατρικῆ σκηνῇ, δημοιοργήματι τῶν ἀδίκων καὶ πατριωτικῶν φιλελληνικωτάτων χειρῶν αὐτοῦ, τοῦ δὲ ὀνόματος αὐτοῦ τὴν μνήμην, ὅσον ἐξήρ-

τηται ἐκ τοῦ Συλλόγου, θέλει οὗτος εὐγνωμόνως παραδώσει ταῖς ἐπερχομέναις γενεαῖς διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐν τῷ περιοδικῷ μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν καὶ ἀξίων ἔργων τῶν λοιπῶν.

Οὕτω λοιπὸν κρίναντες, ἐπαινέσαντες καὶ ἀνταμείψαντες τοὺς περὶ ταῦτα φιλοπονήσαντας, προοτρύνομεν ἤδη ἐν βραχυτάτῳ ἐπιλόγῳ μέρει καὶ πάντα ἄλλον φιλόμουσον Ἑλληνα, καθ' ὅσον δύναται, νὰ μὴ παρορᾷ καὶ ἀμερίμῳς καὶ ἀστέργως παρέρχεται, ἐγκαταλιμπάνων εἰς τὸν Πανδομάτορα χρόνον νὰ ἐξαφανίσῃ, τὰ τοιαῦτα τιμὰλῳτῃ καὶ πλείστου ἄξια κειμήλια τῆς γλώσσης ἡμῶν, δι' ὧν θέλει ἐπιδειχθῆ περιφανέστατα, καὶ τοῦτο τοῖς ἐλίγοις ἀμβλυωποῦσι κακοβούλοις ἐχθροῖς τῇ Ἑλληνικῇ φυλῇ, ὅτι οἱ αὐτοὶ ἐσμεν καὶ οὐκ ἄλλοι, καὶ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, γυμνὸς ὑλικῶν ἀγαθῶν εἰς τὰ ἐρέβη τῆς δουλείας καὶ ἀπαιδεύσεως ὑπὸ τῆς Μοίρας βίβηται καὶ ὑπὸ ποδῶν ἀχρηστων καταπατούμενος, οὐδέποτε ἐπάστατο ὡς περ ἀδάμας εὐγενῆς, λαμπυρίζων εὐφροῦν καὶ ἀρετῆν.

Οἱ κριταί

ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΔΗΣ (Πρόεδρος)

Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ

Α. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Ι. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ

Α. ΤΑΓΗΣ

Θ. ΤΑΓΗΣ

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

Χ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ (εἰσαγητής.)

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΑΒ'.

Ἑκτακτος.

Τῆ 13 Μαΐου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Μὴ ὑπαρχόντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγούμενης συνεδρίασεως ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ κ. Π. Ἀριστοκλέους ἀναπληροῦντος τὴν γεν. Γραμματέα ἢ ἀλληλογραφικῆ τοῦ Συλλόγου, συνισταμένη α) ἐκ δύο εὐχρηστικῶν ἐπιτολῶν. β) ἐκ δύο ἐτέρων ἀφρωσῶν τὴν ἐσωτερικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου. γ) ἐξ ἐπιστολῆς κ. Δ. Μυλιᾶδου ἀπὸ 8 Μαΐου πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον, δι' ἧς ὑποβάλλει τὴν ἀπὸ τῆς γεν. γραμματείας παραίτησιν αὐτοῦ. δ) ἐξ ἐκθέσεως τοῦ κ. Η. Schlicmann ἀπὸ 29 Ἀπριλίου 1872, περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ ἔρει Ἰσραήλ διεναργουμένων ἀνασκαφῶν.

Μετὰ δὲ τὴν συζήτησιν ἐσωτερικῶν τινῶν ζητημάτων τοῦ Συλλόγου, ἀπορρασιθεΐσας τῆς διακοπῆς τῶν τακτικῶν συνεδριάσεων αὐτοῦ, διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΑΓ'.

Ἑκτακτος.

Τῆ 9 Αὐγούστου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀρξάμενης τῆς συνεδρίασεως ὁ ἀναπληρῶν τὸν γεν. γραμματέα κ. Χριστόφης ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφικὴν τοῦ Συλλόγου συνηχμένην α) ἐκ 33 εὐχρηστικῶν ἐπιστολῶν. β) ἐκ 15 ἐτέρων περιεχουσῶν διαφόρους αἰτήσεις. γ) ἐκ 12 ἀφρωσῶν τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου. δ) ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ κ. Σάββα Παυανίδου ἀπὸ 22 Ἰουνίου 1872, δι' ἧς ἐπιτυγχάνει δημοτικὰ τινὰ ἔσματα, ἀγγέλλων συνάμα καὶ τὴν ἐν τοῖς

πέρις τῆς Προέσεως περιοδεῖαν τοῦ, δι' ἣν καὶ ἐξαιτεῖται, ὅπως χορηγηθῶσιν αὐτῷ τὰ πρὸς ταῦτα χρήσιμα ἔγγραφα καὶ λοιπὰ μέτρα ε) ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ κ. Δ. Ν. Ταμβάκου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ὑπ' ἀνωμόμου τινὸς διὰ τοῦ ἐν Λονδίνου κ. Μαυρογορδάτου ἀποστελλομένην προσφοράν 75 λιρῶν τουρκικῶν καὶ ἐξαιτεῖται τὴν δέουσαν ἐπὶ τοῦτο ἀπόδειξιν.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. Πρόεδρος διακηρύττει ὅτι τὸ Προεδρεῖον ἐπεμελήθη νὰ γράψῃ ἐπιστολὰς ὅπου θὰ σταλῶσι βιβλία, πολλαχθῶν δὲ μάλιστα καὶ ἀπκνήσεις ἐληφθήσαν, μεθ' ὧ ἐξῆρχε γέλλει τὸ πρῶτον νέα ὑποψήφια μέλη ὡς τακτικὰ μὲν 1) τὸν ἐν Λονδίῳ κ. Δ. Βικέλαν προτεινόμενον ὑπὸ τῶν κ. κ. Γ. Βασιλάδου, Π. Βρετοῦ καὶ Γ. Χρισώτου. 2) τὸν ἐνταῦθα διαμένοντα Δ. Φίλιον, διδάκτορα τῆς φιλοσοφίας, προτεινόμενον ὑπὸ τῶν κ. κ. Μ. Πανταζῆ, Β. Πυλάδου καὶ Γ. Χρισώτου. 3) τὸν ἐν Γενεῇ τοῦ Ἰκονίου Γ. Ν. Εὐέλπιν προτεινόμενον ὑπὸ τῶν κ. κ. Μ. Πανταζῆ, Π. Δ. Ἀριστοκλέους καὶ Γ. Χρισώτου. 4) τὸν κ. Π. Καραπάνου προτεινόμενον ὑπὸ τῶν κ. κ. Γ. Σάρρου, Π. Γκιῶν καὶ Γ. Χρισώτου. 5) τὸν διδάκτορα Α. Dumont προτεινόμενον ὑπὸ τῶν κ. κ. Κ. Καραπάνου, Π. Δ. Ἀριστοκλέους καὶ Γ. Χρισώτου. 6) ὡς ἀντεπιστέλλον δὲ τὸν κ. Ν. Αἰμίον ἱατρὸν ἐν Ἀρτάκῃ προτεινόμενον ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς. Ἀκολουθῶν ὁ κ. Πρόεδρος λέγει ὅτι μετὰ τὴν ἐξέτασιν ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς ἐπιτροπῆς τῶν διαφόρων αὐτῇ ὑποβληθέντων σχεδίων τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου, τὸ Προεδρεῖον λαθὼν γνώσιν τῆς ἐπὶ τούτου ἐκθέσεως αὐτῆς ἀνέθετο εἰς τοὺς ἀρχιτέκτονας Παρηγόρη καὶ Ζ. Κλεάνθην τὴν ἐπεξεργασίαν σχεδίου τινὸς ὀριστικῶν, μεθ' ὧ ἡ ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς Ἐπιτροπὴ ἐνέκρινε τὸ σχέδιον τοῦ κ. Παρηγόρη τὸ σχέδιον τοῦτο ὑποβάλλει εἰς τὴν ἐγκρίσιν τοῦ Συλλόγου ἡγενομένης δὲ ψηφοφορίας ἐπὶ τούτου ἐγένετο παμψηφεί δεκτόν. Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκει τὸ σχέδιον τοῦ περὶ οἰκοδομῆς τοῦ κτιρίου συμβολαίου, μεθ' ὧ δὲ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλων ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο ἐξεπονήθη ὑπὸ τοῦ κ. Λεβὴλ τίθησιν αὐτὸ εἰς ψηφοφορίαν, ὅπερ μετὰ τινὰς περὶ τοῦ κτιρίου συζητήσεις ἐγένετο δεκτόν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Πρόεδρος κοινοποιεῖ ὅτι εἰσαπράχθησαν ἄχρι τοῦδε 2,000 λιρῶν, ὑπολείπονται δὲ πρὸς συμπληρωσιν ἕτεραι 2,500 περὶ ὧν λαφθήσεται φροντίς, ἐν ἀνάγκῃ δὲ, λέγει, ὑπάρχει καὶ τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον.

Ἀκολούθως τοῦ κ. Προέδρου κητέσκατος τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου ἐὰν ἐπιτρέπηται εἰς τὸ Προεδρεῖον νὰ δώσῃ τοῖς ἐμπεισιωμένοις αὐτῷ ἀρχιτέκτοσιν εἰς μειοδοσίαν τὸ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κτιρίου συμβόλαιον, ὁ κ. Κ. Καλλιμάδης προτείνει ὡπὼς δοθῇ πλήρης ἐλευθερία εἰς τὸ Προεδρεῖον νὰ ἐνεργήσῃ τὰ περὶ τούτου κατὰ τὸ δοκοῦν, μεθ' ἧς ἡ πρότασις τοῦ κ. Κ. Καλλιμάδου τεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν ἐγένετο παμπληρεὶ δεκτὴ. Ἐπειτα ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν διακοίνωσιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ περὶ συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ διχωνιάματος τοῦ κ. Χρηστάκη Ζωγράφου. Οὐδενὸς δ' ἐπὶ τούτου ἀντειπόντος τὸ διάγραμμα τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐγένετο παμπληρεὶ δεκτόν.

Ὁ γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει προσέτι ἐπιστολὴν τοῦ κ. Νικολάου Λημνίου ἐξ Ἀρτάκης μετ' ἐπιγραφῶν, μεθ' ἧς ὁ πρόεδρος προτείνει ἵνα ὁ Σύλλογος ἐκφράσῃ πρὸς αὐτὸν εὐχριστίας ἐκλέγων ἅμα αὐτὸν ὡς μέλος ἀντειπέλλον. Ἐπὶ τούτου ὁ κ. Π. Βασιλάδης προτείνει ἵνα, ὁσάκις πέμπονται τοιοῦτου εἶδους ἀντικείμενα, καθυποβάλλονται ταῦτα τῷ Συλλόγῳ, γίνονται δὲ, ἐὰν οὗτος ἐγκρίνη, αἰδούσαι ἐκθέσεις περὶ αὐτῶν ἔτι δὲ νὰ παρακληθῇ ὁ κ. Ν. Λήμιος νὰ φροντίξῃ ἵνα συλλέγῃ ἐπιγραφὰς ἢ καὶ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα πρὸς ἀγοράν. Εἶτα ἀναγινώσκειται ἐπιστολὴ τοῦ κ. Μ. Παρκενίκα, δι' ἧς οὗτος ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἐν Χαλκηδόνι εὐρέθησαν ερείπια καὶ ἐπιγραφαὶ τινες, ἀπαιτεῖται δὲ μόνον τριῶν τουρκ. λιρῶν δαπάνη, ὅπως ἐλθῶσιν αὐτὰ εἰς ῥῶς, μεθ' ἧς ὁ Σύλλογος ἀνεδέχθη διὰ ψηφοφορίας νὰ καταβάλῃ τούτο τὸ ποσὸν πρὸς ἀνάχωσιν τῶν ἐπιγραφῶν. Ἀκολούθως ὁ γενικ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἐκθέσιν αὐτῆς περὶ τοῦ χάρτου τῆς Κων. πόλεως, μεθ' ἧς ὁ κ. Πρόεδρος, προτείνει νὰ γραφῇ εὐχριστήριος ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπὴν, κατὰβαλοῦσαν τὸ ἐλλείπον τῆς δαπάνης διὰ τὴν σχεδιογράφισιν τοῦ εἰρημένου χάρτου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σύλλογος τῇ προτάσει τοῦ Προέδρου ψηφίζει, ἵνα ἀπονεμηθῶσιν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς τοῦ Μπουναρ-Ἰσάρ 10 Ὁθ. λίραι κατὰ σύστασιν τοῦ Φιλεκαίδευτικῷ Συλλόγῳ τῶν 40 ἐκκλησιῶν. Ἀκολουθεῖ τὸ προεδρεῖον ἀγγέλλει ὅτι ὁ κ. Κ. Ξενοκράτης προσήνεγκε διὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Γ. Κυριακῆ ὑπὲρ τοῦ Συλ-

λόγου ἑκατὸν λίραι, ἀριθ. 100 καὶ ἀνατίθῃσι τῷ προεδρεῖῳ τὴν χρῆσιν αὐτῶν πρὸς τοῦτον ἀπερσίσθη νὰ σταλῇ εὐχριστήριος ἐπιστολὴ.

Ἐπὶ τούτου διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΑΔ'.

Ἑκτακτος.

Τῆ 27 Σεπτεμβρίου 1872

Προεδρευόντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν δύο προηγουμένων συνεδριάσεων, ὁ κ. Π. Βασιλάδης παρατηρεῖ ὅτι τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Μ. Παρκενίκα, ὑπὲρ τῆς ἐκτύπωσης τοῦ ὁποῖου αἰτεῖται τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου, ἐρρήθη νὰ παραπεμφθῇ εἰς τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν ἀκολούθως δὲ ὁ αὐτὸς παρατηρεῖ ἐπὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ΤΑΓ' συνεδριάσεως ὅτι ἐπιγραφαὶ καὶ εἴ τι ἄλλο παραπλήσιον ἀπευθεύεται εἰς τὸ Προεδρεῖον, δέον ν' ἀναγινώσκονται πρῶτον εἰς τὸν Σύλλογον καὶ ἔπειτα νὰ παραπέμπονται εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπὴν. Μετὰ δὲ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν πρακτικῶν ὁ ἀντιπρόεδρος κ. Ί. Δ. Ἀριστοκλῆς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Συλλόγου συνισμένῃν α) ἐξ ἐπιστολῆς Σάμου Γαβριῆλ, ἀπὸ 15 7/βρίου, ἐν ἧ ἐπισυνάπτει ἐκθέσιν περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν Σχολείων τῆς ἐπαρχίας του, ὡς καὶ προγράμματα τῶν ἐν αὐτοῖς διδασκομένων μαθημάτων. β) ἐξ ἐπιστολῆς Κρήτης Μελετίου καὶ ἐκθέσεων τῶν διαμερισμάτων Ἡρακλείου καὶ Λασιθίου, ἀφορῶσων τὴν πνευματικὴν καὶ οἰκονομικὴν κατάστασιν τῶν αὐτόθι ἐκπαιδευτηρίων. γ) ἐξ ἐπιστολῆς Δυρραχίου Βησσαρίωνος ἀπὸ 6 7/βρίου ἐν ἧ ἐκτίθησι τὰ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Σχολείων καὶ τῆς παιδείας ἐν ταῖς χωρίοις τῆς Ἐπαρχίας του καὶ ἐκ τινῶν ἄλλων ἐπιστολῶν, τὴν ἐσοτερικὴν τοῦ Συλλόγου ὑπηρεσίαν ἀφορῶσων.

Εἶτα ὁ κ. Πρ. Βασιλάδης προτείνει ἵνα, ἐπειδὴ ἡ πρὸς τὰ ἔσοδα σχολεῖα ἀπονεμομένη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου βοήθεια χρημάτων καὶ βιβλίων γίνεται περὶ τὰ τέλη τοῦ συλλογικοῦ ἔτους, πολλαχού δὲ ὑπάρχει ἄμεσος καὶ κατεπείγουσα ἀνάγκη βιβλίων, ὁ Σύλλογος ἀπο-

στέλλη τοιαῦτα κατὰ τὴν διάρκειαν ὅλου τοῦ ἔτους, ὅπου ἤθελε κριθῆ ἢ ἀποστολῆ αὐτῶν ἀναγκασίαι. Τὴν πρότασιν τοῦ κ. Η. Βασιλάδου ὁ Σύλλογος ἀποδεχόμενος ἀνατίθησι τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς τακτικὰ μὲν μέλη οἱ κ. κ. 1) ὁ ἐν Λουδίῳ κ. Δ. Βικέλλας, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ Ἱ. Βρετοῦ. Γ. Βαρειάδου καὶ Γ. Χασιώτου. 2) ὁ κ. Δ. Φιλίππου, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Μ. Πανατζῆ, Β. Πυλάδου καὶ Γ. Χασιώτου. 3) ὁ ἐν Γένεῃ τοῦ Ἰακόνου Γ. Ν. Εὐέλπιδος καὶ ὁ ἐν Ἀρτῇ Ἱ. Καραπάνος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Γ. Σάρρου, Ἱ. Γκιών καὶ Γ. Χασιώτου ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κ. κ. Α. Dumont καὶ ὁ ἐν Ἀρτάκῃ Ἰακρός Ν. Αἰμίος, προτεινόμενος ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὑψηφορίας δὲ γενομένης, ἐγένοντο ἅπαντες παμφήρει δεκτοί.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μὲν μέλη οἱ κ. κ. Ἀσημάκης Ἡλιόπουλος ἐν Μακρονεῖσι, Ἱ. Γεννάδιος, Ἐτεσκέλης Κυριακόπουλος, Γ. Σιτακίδης, Αἰγούστης Ῥοϊζος, προτεινόμενοι ὑπὸ τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὁ κ. Πετρόδης Κουγιουμτζιάν προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Κ. Καραπάνου, Βασιλάδου καὶ Ἱ. Γκιών ὁ κ. Ἀλέξ. Κωνσταντινίδης, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἱ. Δ. Ἀριστοκλέους, Ἱ. Γκιών καὶ Δ. Πληθωνίδου ὁ κ. Σ. Μουσοῦρης προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Βασιλάδου, Ῥαφαῆλ καὶ Βυδίζα ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κ. κ. Ἰάκωβος Σκμιωτάκης, συντάκτης τῆς Ἀμυγδαίης ἐν Σμύρῃ, Γ. Παπᾶ Γεωργίου Ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Ἀρτῇ, ὁ ἐν Λαοδικείῃ τῆς Συρίας κ. Ὁρσφουδὴ καὶ ὁ κ. Ἐλευθέριος Ῥαφαῆλ πύροδρος τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου «ὁ Παρνασσός», προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ Προεδρείου ὡς ἐπίτιμον δὲ ὁ κ. Εὐστάθιος Σίμος πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ Προεδρείου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σύλλογος προδίδει εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Γεν. Γραμματέως, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐξελέχθη παμφήρει ὁ κ. Δ. Φιλίππος.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σύλλογος ἀπεράσισεν ὅπως αἱ τακτικαὶ συνεδριάσεις ἀρχίσωσι τὴν 9^η 8^η ἔως οὗ προετοιμασθῶσιν ἀναγκασματα καὶ γραφῶσιν αἱ ἀπαιτούμεναι ἐπιστολαὶ περὶ διαλέξεων.

Ὁ δὲ κ. Πρόεδρος ἀναγινώσκει ἀγγελίαν συγγραμμάτων τοῦ κ. Ξυνοπούλου περὶ ἐκπαιδευτικῆς καὶ ἐρωτικῆς ἐν ὁ Σύλλογος ἐγκρίθη νὰ συνδράμη τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ. Ὁ κ. Ἦρ. Βασιλά-

δης παρατρῆει ὅτι ὁ κ. Ξυνοπούλος εἶναι εἰς τῶν μάλλον δικακεκριμένων λογίων τοῦ ἔθνους, κατὰ συνέπειαν τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ δεν ἀμφιβάλῃ ὅτι θέλει εἰσθαι πολλοῦ λόγου ἄξιον διὰ ταῦτα προτείνει ἵνα ὁ Σύλλογος ἐγγράψῃ συνδραμὴν 100 ἀντιτύπων τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συγγραμματος. Ἡ πρότασις τοῦ κ. Βασιλάδου ἐγένετο ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ δεκτὴ, μετ' ὅ διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΑΥΤ.

Τακτικὴ.

Τῆ 9 8^η Ἰουλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ κ. γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Συλλόγου, συνισταμένην α) ἐκ μίας εὐχαριστηρίου ἐπιστολῆς. β) ἐξ ὁ ἐπιστολῶν ἀφορωσῶν τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ Συλλόγου ὑπηρεσίαν. γ) ἐξ ἑτέρων ὁ περὶ διαφόρων αἰτήσεων καὶ δ) ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ν. Τσιγαρχά, ἔχουσης ὡς ἔπεται.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἀποσυρθῆς πρὸ δέκα καὶ ἑκτῶ μηνῶν εἰς τὴν φιλιύσυχον κόμην Χαρταλεμὴν, ἐπισησάμην ἕνεκα τῶν συμπερόντων μου διαφόρων ἐκδρομῆς εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς καὶ ἰδίως διήλθον πολλάκις τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχουσαν καὶ πρὸς βορρᾶν αὐτῆς κειμένην Σεμένδρικαν καὶ νῦν Σαμάνδραν κελουμένην.

Ἡ ἄλλοτε μεγάλη καὶ ἔχουρᾶ αὕτη Σεμένδρικα κατῆρτες νῦν ἄβληον χωρίον κατοικοῦμενον ὑπὸ τεσσεράκοντα περίπου Ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν καὶ δύο ἀρμενικῶν. Ἀλλὰ τὴν ἀρχαίαν λαμπρότητα αὐτῆς ἔμικρυνουσι πολλὰ μνηστικῆ, ἥτοι τὰ ἐρείπια τῆς Βυζαντινῆς ἀγορᾶς (πασαῖτῆ καὶ νῦν καλούμενα), ἐξ ὧν μέρος μὲν χρησιμεύει ὡς σταῦλος τῶν ζώων τῶν διαθετῶν καὶ τῶν χωρικῶν, μέρος δὲ κατέχει ὁ λιθόμυλος τοῦ ἐξ Ἰακόνου κ. Χρήστου, καὶ τὸ πλείστον ἄρδην κατεστράφη ἢ κείται ὑπὸ τὰς Ὀθωμανικὰς οἰκίας, τὰ σωζόμενα ἐρείπια τοῦ πρὸς τὸ ἀνατολικομεσημβρινόν μέρος αὐτῆς

καὶ ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ ὄρους Ἄετου Βυζαντινοῦ φρουρίου Κατὰ καλεσι νῦν καλουμένου, ἥτοι φρουρίου τῶν αἰγῶν καὶ τὰ πολὺ πληθῆ λείψανα πλακῶν, κίωνων κλ. τὰ σωζόμενα ἐν τῷ νῦν Ὀθωμανικῷ νεκροταφείῳ τῷ πλησίον αὐτῆς κειμένῳ.

Ἐκ τοῦ νεκροταφείου τούτου κατάρθωσα καὶ ἔλαθον χριστιανικὸν ἀνάγλυφον ἄνευ κεφαλῆς καὶ ποδῶν, ὅπερ περιστῆ, ὡς φρονῶ, καλογραῖαν ἢ μάρτυρα τινά. Τοῦτο παρέδωκα τῷ κ. Ί. Γκιῶν, ταμίᾳ τοῦ Συλλόγου ἵνα μεταφέρῃ αὐτὸ εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον. Ἀντέγραψα δὲ καὶ τὰς δύο ὡς ἐπισυνημμέναις ἐπιγραφὰς, αἵτινες ὑπάρχουσι ἐπὶ κίωνων χρησιμευόντων ἄλλοτε ὡς ὀρίων καὶ ἔπειτα ἴσως ἐκόσμου χριστιανικὸν ναὸν καὶ νῦν χρησιμεύουσιν ὡς σήματα τάφων τουρκικῶν (α)

Ἐν δὲ τῷ Μαλτεπὲ, κώμῃ κειμένη ἀντικρὺ τῶν Πριγκηπονήσων, ἥτις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκκαλεῖτο Βρύας, εὗρον ἐπὶ πλακῶς, ἣ ὁποῖα ὑπάρχει ἐν τῷ οὐδῷ τῆς ἐξωτερικῆς πύλης τοῦ δημοτικῆς σχολείου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος ἐτέραν ἐπιγραφὴν, ἣν ἐπισυνάπτω (β). Περὶ ἡγεῖται τὸν διδάσκαλον νὰ λάβῃ πρόνοιαν, ἵνα ἄρῃ ἐκεῖθεν τὴν πλάκα ἐκείνην καὶ θέσῃ ἐντός τοῦ σχολείου, ὅπως διατηρηθῇ, ἀλλ' ὀλίγην Ἐπιγραφαί.

ἔχω παποίθησιν ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς καὶ φιλαρχίου φιλοτιμίας του.

Παρὰ τῷ Κυρίῳ Εὐλάμπιῳ Δημητρίου ἐκ Χαρταλιμῆς εὗρον δέκα καὶ ὀκτώ χάλαμα καὶ ἀργυρᾶ νομισμάτα ἀρχαῖα καὶ βυζαντινά, ἀφοῦ δ' εἰδείξ ταῦτα τῷ σοφῷ κυρίῳ Δεθιέρῳ (De-thier) καὶ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ ὅτι ἔχουσι τὴν ἀξίαν των, παρεκίνησα τὸν κ. Εὐλάμπιον ἵνα δωρησῆται ταῦτα εἰς τὸν Σύλλογον, ὃς καὶ ἀσμένως μοι παρέδωκε ταῦτα, ἅτινα καὶ ἐσωκλείω ὑμῖν διὰ τὴν συλλογὴν τοῦ Συλλόγου, οὗτινος παρκαλῶ τὸ Σ. προεδρεῖν νὰ εὐχαριστήσῃ δι' ἐπιστολῆς του τὸν φιλότιμον τοῦτον ὄμογενῆ.

Ἐπιφυλαττόμενος δὲ, ἵνα ἄλλοτε ἐκτενέστερον ἐπιστείλω πρὸς τὸν Σύλλογον περὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Σαμάνδρας ὡς καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς κώμικς τοῦ τμήματος τούτου, παρκαλῶ Ἰμάς, Κύριε Πρόεδρε, νὰ δεχθῆτε ταῦτα πάντα ὡς δείγμα τοῦ ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐνδιαφέροντός μου, καὶ διατελῶ.

Ἐν Χαρταλιμῇ τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1872.

Εὐπειθέστατος

N. ΤΣΙΓΑΡΑΣ.

(α) 1) Δ°

+ Θ ~ Ρ° ΙΝΤΙΜΟΝ +

ΡΥΦΙΝΙΑΝΩΝ

2) ΩΡΟΙ ΤΩΝ + ΩΡΟΙΧΑΛΙΟ

ΠΦΟΝ

ΛΙΜΕΝΟΣ

Εἰς Μαλτεπὲ 72 % τοῦ Γαλλικοῦ μέτρου.

(β)

ΑΙΡΕΤΕ

26 % γ. μ.

83 % τοῦ γαλλικοῦ μέτρου.

Σημ. ὁ πρῶτος κίων ἀπέχει τοῦ δευτέρου δέκα συνήθεις πόδας καὶ ἐξέχουσι ἀμφότεροι τῆς γῆς ἐν μέτρον.

Ἀκολουθῶς ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοροδοῦνται τακτικὰ μὲν μέλη οἱ κ. κ. Ἀσημακίης Ἡλίουπολεως ἐν Μακκαρωσί, Γ. Γεννάδιος, Ἐτεοκλῆς, Κυριακόπουλος, Γ. Σειτανίδης, Ἀδριουστῆς, Ροΐζος, προτεινόμενοι ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς ὁ κ. Ἀλεξ. Κωνσταντινίδης προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Γκιών, Ἀριστοκλέους καὶ Δ. Πληθωνίδου, ὁ κ. Σ. Μουσοῦρης προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Βασιλάδου Ἐρατῆ καὶ Βαδίζα, ὁ κ. Πέτρος Κουγιουμτζιάν προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Κ. Καραπάνου, Βασιλάδου καὶ Γκιών, ὡς ἀντιπεριέλλοντα δὲ οἱ κ. κ. ὁ ἐν Σμύρῃ συντάκτης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Ἰακωβῶς Σαμιοῦτικῆς, ὁ ἐν Ἀρτῇ Ἐλληνοδιδάσκαλος κ. Γ. Παπαγεωργίου, ὁ ἐν Λαοδικεῖ τῆς Συρίας Ἐλληνοδιδάσκαλος Θεμιστοκλῆς Ὀρφανίδης, ὁ τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ Πρόεδρος κ. Ἐλευθέριος Ἐρατῆ προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ Προεδρείου ὡς ἐπίτιμον δὲ ὁ ἐν ταῦθα προέβουτος τῆς Ἐλλάδος κ. Εὐστάθιος Σίμος προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ Προεδρείου ἅπαντες οὗτοι ἐγγίνοντο παμφέρει δεικτοί. Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς μέλη τακτικὰ οἱ κ. κ. Κωνσ. Ἀζιολῶς, γενικῶς πρόξενος, τῆς Ἐλλάδος, Ἀύγουστος Δεκάστρος, Ζ. Ζήσας προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Κ. Καραπάνου Βασιλάδου καὶ Ἰ. Γκιών καὶ οἱ ἐν Ἰσραηλῶν κ. κ. Ἀντώνιος Ἀλεξανδριδῆς Δημήτριος Ἀλεξανδριδῆς Ἀλεξάνδρος Ζαχαριάδης Ζαχαρίας Ζαχαριάδης Σταῦρος Μενδωνίδης, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Γκιών Ἀλεξανδριδῆ καὶ Βασιλάδου, ὁ κ. Πολύκαρπος ἰεροδιδάσκαλος προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Πυλάδου, Χασιάστου καὶ Πανταζῆ Θεοῦ. Τάτης Χ. Χρήστου προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Βασιλάδου, Παρνακία καὶ Φιλίου Διαλεγμένους προτεινόμενος ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ ταμίης κ. Ἰ. Γκιών ὑποβάλλει τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Συλλόγου, ὃν μετὰ τινος παρατηρήσεως ἐπιψηφίζει ὁ Σύλλογος, εἶτα παραιτηθέντων τῶν κ. κ. Γ. Σάρρου καὶ Μ. Παρνακία ὡς μελῶν τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ Σύλλογος τῇ προτάσει τοῦ Προεδρείου ἐκλέγει ἀντ' αὐτῶν τοὺς κ. κ. Βασιλάδην καὶ Πυλάδην δι' ὁμοίας δὲ προτάσεως ὁ κ. Πυλάδης ἐκλέγεται καὶ ὡς μέλος τῆς ἐκπαίδ. ἐπιτροπῆς. Μετὰ ταῦτα ὁ Σύλλογος λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν πρός αὐτὸν ἀναφορὰν τῶν ἐν Πρεσβέρῃ ἀντιπροσώπων τῆς κοινότητος τῶν Ἑλληνοβλάχων ἀπεφάσισεν ἵνα χορηγήσῃ 50 λ. τ. πρὸς μισθοδοτήσιν διδασκάλου.

Εἶτα ὁ κ. Μ. Παρνακία ἀναγινώσκει μετὰ φρασίν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ πραγματείας τοῦ ἐν

Μονάχῳ καθηγητοῦ κ. Γ. Christ περὶ Εἰδύλλιου ἔχουσαν ὡς ἔπειτα

«Τὴν σημασίαν λέξεώς τινος κατὰ δύο τρόπους εὐρίσκουμεν, ἢ ἀπὸ γενικωτέρας φιλοσοφικῆς θεωρίας ὁρμώμενοι ζητοῦμεν ἀκολουθῶς νὰ ἐμπειδώσωμεν τὴν λέξιν εἰς ἑκφρασίν ὠρισμένης τινὸς ἰδέας ἢ τὰν παλαιὴν ἐρευνητῶν ἱστορικῶς τινὰ ἰδέαν παρίστανε βαθμιαδὴν ὀνομά τι. Ὁ φιλόλογος ἀκολουθεῖ βεβαίως τὸν δευτέρου τρόπου, ὅν καὶ ὁ φιλόσοφος πιθανῶς ἤθελε παραδεχθῆ. Ἡ ἱστορία λέξεώς τινος ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἔτυμολογίας, διότι ἐν αὐτῇ ἀποτυπῶνται ἡ ἰδέα, ἥτις παρέσχεν εἰς τὸ πρᾶγμα τὸ ὄνομα. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ λέξις *Eidyllion* εἶναι τὸ ὑποκοριστικὸν τοῦ *εἶδος*, τοῦτο δὲ παραίχεται ἐκ τῆς ῥίζης *Eid*, δηλοῦσης ἰδεῖν. ὁρᾶν, ὅπερ πολλὰ ὡς φαίνεται δικαλαδιζόμενον ἐν τῷ Ἰνδογερμανικῷ τῶν γλώσσων συμπλέγματι. Ἐκ τῆς ἔτυμολογίας ὅμως ταύτης ὀλίγη κερδαίνουμεν. Τὸ *Eidyllion*, ἀνεπτύχθη τὸ ποσειτισμοῦ ἤδη ἱακωῶς προηγμένου, ἐνῶ αἱ ἄλλαι ἰδέαι, ἃς εἶχον οἱ λαοὶ κατὰ τὴν πρώτην τῆς γλώσσης διαπλάσιν, δὲν ἐπῆρουν ὅπως δῆποτε εἰς τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ. Ἐκείνο δὲ, ὅπερ ἐκ τῆς ἔτυμολογίας μανθάνουμεν, εἶναι, ὅτι ἡ ἀρχαία γραφὴ *Eidyllia*, ἢ ἀπαντῶσα ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τοῦ Ἀδωνίου, εἶναι ἐσφαλμένη. Ἐν τοῖς λεξικοῖς ἀναγράφεται, ὅτι κατὰ τὴν γραφὴν ταύτην, τὸ ἄντικαθίστασι τὴν ἑλληνικὴν διφθογγον *ει*, ὅπερ εἶναι ἴσως ὀρθόν, ἀλλ' ἐκ τῶν εἰσαγωγικῶν εἰς Θεόκριτον σχολίων μανθάνομεν, ὅτι τὴν γραφὴν ἐκείνην ἐπειρώοντο, ἵνα καὶ ἔτυμολογικῶς ἀξίαν λόγου θεωρήσωσιν. Ἐπειδὴ δὲ ἄρα δὴ ἠγνῶνον νὰ σχετίσωσι τὴν ἰδέαν, ἣν βαθμιαδὴν ἔλαβεν ὀριστικῶς ἡ λέξις *Eidyllion*, μετὰ τῆς σημασίας τὸ *εἶδος*, ἐπλάθοντο τοῦ ἐτέρου τύπου ἡδύλλιον, παράγοντες αὐτὸ ἐκ τοῦ ἠδῆς, ἢ δύνου, οὗτω δὲ ἡ λέξις ἐδήλου «ἠδὴ καὶ τερπνὸν ἡσμάσιον» (1).

Ἄλλ' ὡς εἴρηται, οὐδόπως προβαίνουμεν διὰ τῶν ἔτυμολογιῶν τούτων. Στραφῶμεν λοιπὸν εἰς τὴν ἰδέαν, ἣν παρίστανει ἡ λέξις, τὴν καὶ σήμερον ἐστὶ τὰ μάλιστα εὐχρηστον. Ἐν γένει σχεδὸν ἐννοοῦμεν εἰδύλλιον κομψὴν καὶ ὠρεϊάν μικρὰν εἰκόνα τοῦ ἀπλοῦ καὶ φυσικοῦ κόσμου κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ἐτέραν μεγαλοπρεπῆ οἰου-

(1) Ὅρα σχολ. εἰς Θεόκρ. π. 7, ed. Alf. «ἰστέον, ὅτι εἰδύλλιον λέγεται τὸ μικρὸν ποίημα ἀπὸ τοῦ εἶδους ἢ θεωρίας, οὐκ ἡδύλλιον, παρὰ τὸ ἦδῶ τὸ εὐφραίνει».

δήποτε μεγάλο και έκτάκτου συμβεβηκότος. Ἐπ' αὐτὴν τὴν ἔνοιαν ἐποίησεν ὁ Πέσνερος τὰ εἰδύλλια αὐτοῦ. ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπίση; ἀπαντῶμεν ἤδη τὴν λέξιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τοῦ Βερνάρδου; καὶ ἐν τῇ αἰσθητικῇ τοῦ Φισχέρου. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι ἀρχαία, ὡς ἀναφερομένη ἤδη ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι σχολίοις τοῦ Θεοκρίτου «εἰδύλλια λέγονται ἀπὸ τοῦ εἶδος τὸ ὁμοιωῖ» εὐοικότες γὰρ τοῖς προσώποις εἰσὶν οἱ λόγοι». Ἐξετάζοντες τὴν ὀρθότητα αὐτῆς ὀφείλομεν νὰ ἐρευνησάμεν δύο τινὰ ἄ) πῶς ἡ σημασία αὕτη σχετίζεται μετὰ τῆς ἐν τῇ γλώσσῃ χρήσεως τῶν λέξεων εἶδος καὶ εἰδύλλιον ἔ) πῶσον αὕτη ἀρμόζει εἰς ἐκείνα τὰ ποιήματα, ἃ ἐν τῇ φιλολογίᾳ καλοῦνται εἰδύλλια. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἀρξώμεθα, τοικυτὰ εἰσι τὰ ποιήματα δύο ποιητῶν ἀνέκχθεν φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν τκύτην, τὰ τοῦ Θεοκρίτου δῆλα δὴ καὶ Αὐσονίου. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ Αὐσόνιος ἐν τῷ ἔιδύλλιῳ διεγράψε θελκτικὴν εἰκόνα τοῦ ἰχθυοτρόφου ποταμοῦ Μωσέλλα καὶ τῶν βοτρυοστεφῶν ὄχθων αὐτοῦ, ὁ δὲ Θεόκριτος ἐν τῇ ἠθοποιᾷ κυρίως καὶ ταῖς ἀγροτικαῖς περιγραφαῖς ὑπερέβη ἑτέρους ποιητάς. Ὁ Αὐσόνιος ὅμως ἐν τοῖς εἰδύλλιοις αὐτοῦ οὐδὲ ἐν περιελάβε ποιητικῶν ἄσμα, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο συνήνωσε ποιήματα ποικιλώτατα, ὧν οὐδὲν, ὡς τὴν Mosellam Bissulam Villulam, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς εἰκόνας τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἀγρῶν. Ἡ σημασία λοιπὸν τῆς λέξεως εἰδύλλιον «μικρὰ εἰκόνα» μόλις συμφωνεῖ πρὸς τὸν χαρακτῆρα ἐνὸς τετάρτου τῶν ποιημάτων. ἃ φέρουσιν ἀνέκχθεν τὸ ὄνομα εἰδύλλια. Τὸ παραδέξασθαι δὲ, ὅτι ὀλόκληρος ἡ συλλογὴ ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐξ ἐνὸς μέρους καὶ δὴ καὶ τοῦ μικροτέρου, εἶναι τοιούτων καὶ ἀμφίβολον μάλιστα, ἐπειδὴ ἔχομεν ἑτέρους λόγους κατ' αὐτῆς ἀποχερῶντας.

Ἡ σημασία δῆλον ὅτι τῆς λέξεως εἰδύλλιον συνδυάζεται μετὰ τῆς τοῦ εἶδος, ὡς τὸ εἰς Θεόκριτον δηλοῦ σχολίον «εἰδύλλιον λέγεται τὸ μικρὸν ποίημα, ἐπινίκιον δὲ λέγεται ἐν ἑκαστον τῶν τοῦ Πινδάρου», ὅπερ ὅμως εἶναι κακῶς γεγραμμένον ἀντὶ τοῦ «εἶδος δὲ λέγεται ἐν ἑκαστον τῶν τοῦ Πινδάρου ἐπινικίων». Ὁ δὲ Εὐστάθιος ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῶν εἰς Πινδάρου ὑπομνημάτων αὐτοῦ (1) διαξήθηδεν ἀποφάνενταί «δῆλον δὲ ὡς αἱ ἐπινίκιοι ὠδαὶ τοῦ Πιν-

δάρου καὶ εἶδη τουτέστιν ἰδέαι χάριν σεμνότητος; ὀνομάζονται, ὅπερ ὑποκορισθὲν εἰς εἰδύλλια ἐπιγραφὴ γέγονε τοῖς Θεοκρίτου ποιήμασι». Ἄπασαι ὅμοιαι αἱ ἐπινίκιοι ὠδαὶ τοῦ Πινδάρου ἐκαλοῦντο εἶδη, διὰ τὴν δὲ ὀνόμασαν εἰκόνας, εἶδη τοὺς ὅμοιους ἐκείνους, οἵτινες διὰ τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν πηΐσεως ὑπερβάλλουσι τὴν ἐντελὴ τέχνην τοῦ ζωγραφεῖν καὶ περιγράφειν; Ὁ ὄρισμός οὗτος ἀρμόζει μᾶλλον εἰς πᾶν ἕτερον προῖον τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, καὶ εἰς αὐτὰ ἐτι τὰ ἠρωϊκὰ ποιήματα τῶν Ἑλλήνων, ἢ εἰς τὰς ὠδὰς τοῦ Πινδάρου. Καὶ ἐκάλει μὲν, ὡς γνωστὸν, ὁ τοῦ Πινδάρου σύγγρανος, ὁ λυρικός Σιμωνίδης, τὴν ζωγραφίαν ποίησιν σιγῶσαν, τὴν δὲ ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν (1), τοῦτο ὅμως εὐφυῆς ἔπος; οὐκ οὐδόλως ἐχρησίσμευ ὡς ἀφετηρία εἰς τὴν κλῆσιν τῶν εἰδῶν τῆς ποιήσεως ἐκάστων, ἤμιστα δὲ ἠδύνατο νὰ χορηγήσῃ εἰς τὰ ἐπινίκια τοῦ Πινδάρου τὸ ὄνομα «εἶδη, εἰκόνας».

Τελευταίον οὐδ' αὐτὴ ἡ χρῆσις τῆς ἑλλ. γλώσσης συντελεῖ εἰς ἐξήγησιν τῆς λέξεως εἰδύλλιον σημαίνουσης εἰκόνην, μικρὰν εἰκόνα. Ἡ λέξις δῆλον ὅτι σημαίνει ἀρχαιοτάτα παρ' Ὁμήρῳ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν, κατὰ δὲ τὴν ἔνοιαν ταύτην φαίνεται συνήθως συνδεόμενον μετὰ τῶν «φυὴ καὶ εἶδος». Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως, τοῦ εἶδους, ἡ ὕλη λαμβάνει μορφήν καὶ ζῶν, μετεχειρίζοντο οἱ φιλόσοφοι Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης τὴν λέξιν εἰς ἑκράσιν τῆς οὐσιώδους μορφῆς, τοῦ μετὰ τῆς ἰδέας περιεχομένου. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς ἐξαγγέλλονται αἱ διαφοραὶ ἐνός τινος γένους, μετεχειρίζοντο καὶ ἐν τῷ συνήθει λόγῳ καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν σχολῶν τῆς μετ' Ἀριστοτέλη φιλοσοφίας (2) τὴν λέξιν εἶδος, ὡς τὴν μετὰ ταῦτα σχηματισθεῖσαν λατινικὴν species εἰς δῆλωσιν τοῦ εἶδους κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ γένος (genus).

Αἱ τρεῖς αὐταὶ σημασίαι ἀνεπτύχθησαν ἀπλοῦστατα ἐκ τοῦ ἐτύμου, ὅπερ ὡς βίας ὑπόκειται, διετηρήθησαν δὲ παρ' ἀλλήλους μέγχι τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς ἑλλ. φιλολογίας. Τὸ ἔκτυπον, ὁμοίωμα πράγματός τινος ἐξ ἐ-

(1) Πλωτ. πότερ. Ἀθην. ἐν δοξ. p. 421. «Σιμωνίδης τὴν μὲν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπῶσαν προσγοροῦσι, τὴν δὲ ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν». πρὸλ. Ψελλοῦ περὶ ἐνεργ. διαμ. p. 5. «κατὰ Σιμωνίδην ὁ λόγος τῶν πραγμάτων εἰκὼν ἐστίν».

(2) Prantl Geschichte der Logik, I, 516 καὶ ἐρ. ἐπ. 527 καὶ ἐρ.

(1) Σιλ. XVII τῆς μικρᾶς; ἐκδ. τοῦ Πινδάρου ὑπὸ Schneidewin.

νκντία; ἐκκλείτο εἰκῶν, ὡς ὁ Σιμωνίδης π. γ. ἐν τῷ μνημονοθεύοντι χωρίῳ ἐκάλει τὸν λόγον εἰκόνα τῶν πραγμάτων. Οὕτω δὲ δὲν ἀπέδιδον εἰς τὴν λέξιν εἶδος καὶ εἰς τὸ ὑποκοριστικὸν αὐτοῦ εἰδύλλιον τὴν ἔννοιαν εἰκόνας ἢ ἐκτύπου, ὁ δὲ Πλάτων αὐτὸ τὸ πρότυπον, τὴν ἰδέαν, ὑπὸ τὸ ὄνομα εἶδος διέκρινε τῶν ἀποτύπων ἐν τῇ πληθῆϊ τῶν φαινομένων. Μόνον δὲ περὶ τινὶ λεξιλογίᾳ τῆς β' ἑκατονταετηρίδος, παρὰ Πολυδεύκει 1, 7, εὐρίσκειον συνώνυμα τῆς λέξεως *εἰκόνας* πρὸς *ἐτέρας* καὶ τὰς λέξεις *εἶδη* καὶ *ἰδέας*. Τοιαῦτα ὅμως ἀναπόδεικτοι μακρυταί τε οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀξίαν, ὑρίστανται δὲ τὸ ἀξίωμα, ὅτι ἢ χρῆσις τῆς λέξεως ἐν τῇ γλώσσῃ οὐδὲν παρέχει ἡμῖν δικαίωμα τοῦ ἐννοεῖν τὸ *εἰδύλλιον* κομψήν τινα καὶ μικρὰν εἰκόνα σκηνῆς τινος ἐκ τῆς φύσεως.

Τούτων οὕτως ἐγένοντο ἀποδείκνυται, ὅτι ἢ μέχρι τοῦδε ἐπικρατήσασα σημασία τῆς λέξεως εἶναι ἐφαλμένη. Ἀλλὰ διὰ τίνος δυνατόν νὰ ἀντικαταστήσωμεν αὐτήν;

Πρῶτον μὲν ἀναφέρομεν ἐν παραδόξῳ ἐξηγησίν τινα τοῦ Εὐσταθίου, ἢν εὐκόλως δυνατόν νὰ παρέλωμεν. Ὁ περιώνυμος Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Θεσσαλονίκης ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ ἀπολεσθέντος εἰς Πινδάρου ὑπομνήματος αὐτοῦ λέγει: «αἱ ἐπινίκιοι ὧδαί τοῦ Πινδάρου καὶ εἶδη τούτεστιν ἰδέαι χάριν σεμνότητος ὀνομάζονται». Τὸ περιεξηγημένον καὶ περὶ φύσιν τῆς ἰδέας τούτης καταφαίνεται ἀμέσως: διότι πῶς ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῆ ὠρισμένον γένος ποιήσεως ἐκ τοῦ κάλλους καὶ τῆς χάριτος, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς τὴν οὐσίαν πάσης ποιήσεως; εἰς δὲ τὰ ἄμικτα τῶν Ἑλλήνων δὲν ἤθελον ὑποχωρήσει κατὰ τοῦτο ὁ Πινδάρου καὶ Θεόκριτος εἰς τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Σαπφῶ; Καὶ ὑπὸ τὴν γλωσσικὴν ἐποψὴν ἢ σημασίαν αὕτη εἶναι ἀπίθανον διότι παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἢ λέξις εἶδος εἰδήλου μόνον τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, οὐδεὶς δὲ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἤθελεν ἐπιχειρήσει, ἕνα καταλέξῃ τὰς ὧδὰς τοῦ Πινδάρου ὡς πρῶτην, δευτέραν καὶ τρίτην ὠρικότητα ἢ κάλλη.

Οὕτω λοιπὸν οὐδὲν ἐναπολείπεται ἡμῖν ἢ τὸ ἐπανελεῖν εἰς τὴν βραδύτερον ἐπικρατήσασαν σημασίαν τῆς λέξεως *εἶδος* (εἶδος γένους τινός), καὶ παραδέξασθαι, ἕτι καὶ ἐπινίκιοι ὧδαί καθ' ἑκάστας ὠνομασθήσασιν *εἶδη*, ἐπειδὴ ἐκείνη αὐτῶν περίστα ὠρισμένον εἶδος ὧδῆς. Ἐρευνήσωμεν οὖν πρῶτον τίνες εἶδη ἐννοοῦνται ἐν ταῦθα.

Πρῶτον κελθόνται *εἶδη ὧδῆς* τὰ εἰς διαφόρους περιστάσεις καὶ κατὰ διάφορον τρόπον ἄδ-

μενα εἶδη τῶν ἄσματων, ὡς ὕμνοι, παιῶνες, διθύραχοι, προσόδια, παρθένια, σκόλια κλπ. Οὕτω λ. γ. λέγει ὁ Πολυδεύκης 1, 38. «Αἱ δὲ εἰς θεοῦ ὧδαί κοινῶς μὲν [παιῶνες] ὕμνοι, ἰδίως δὲ Ἀρτεμίδου ὕμνος οὐπυγγοί, Ἀπόλλωνος ὁ παιῶν, ἀμφοτέρων προσόδια, Διονύσου διθύραχοι, Δῆμητρος ἴουλος». Πικραπλήσια λέγει καὶ ὁ Δίδυμος ἐν τῷ περὶ τῶν λυρικῶν ποιητῶν βιβλίῳ: ἀκεχώρισται δὲ ὕμνος ἐγκωμίων καὶ προσοδίων καὶ ἐπῶνων οὐχ ὡς κακίανον μὴ ὄντων ὕμνων, ἀλλ' ἀντιδιαστέλλονται ὡς εἶδη πρὸς γένος» (1). Ὁ Πλάτων ἤδη μετεχειρίζετο τὴν λέξιν *εἶδος* εἰς τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐν τινὶ χωρίῳ τῶν Νόμων III, p. 700: «καὶ τί ἦν εἶδος ὧδῆς; εὐχαὶ πρὸς θεοῦ, ὄνομα δὲ ὕμνος ἐκκαλοῦντο». Τὰ εἶδη ὅμως ταῦτα δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὅψιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ζητήματι, διότι ὅλα τὰ εἶδη τοῦ Πινδάρου ἀνήκουσιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος *ἕμου ἐπινικίου* ἢ ἀπαριθμησας ὅμως πρῶτον, δευτέρον, τρίτον *εἶδος* προσηγορίας, ὅτι ἕκαστον τῶν ἄσματων ἀνήκει εἰς ἓν διάφορον εἶδος.

Ἢ σκέψῃς αὕτη ἀντίκειται καὶ εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀρχαίου σχολιαστοῦ τοῦ Θεοκρίτου, ἐξηγοῦντος τὴν λέξιν *εἰδύλλιον* διὰ τῶν εἰδῶν ποίησιν τὸν λόγον, καὶ ἀναφέροντα τὰ ἤδη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος παραδεγεμένα τρία τὰ κυριώτερὰ εἶδη τῆς παρατάξεως, δηλ. τὸ διηγηματικὸν εἶδος, τὸ δραματικὸν καὶ τὸ μικτόν (2): διότι τὰ εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου ἀνήκουσι βεβήσιως εἰς διάφορα εἶδη λόγου, ἐπειδὴ ἐν τινὶ αὐτῶν ὁ ποιητὴς διηγείται, ἐν ἑτέρῳ περιγράφει καὶ τὰ πρόσωπα αὐτὰ λαλοῦντα, ἐν δὲ τοῖς πλείστοις τελευταίον εἶναι μειγμένον τὸ διηγηματικὸν καὶ δραματικόν. Ἀλλ' ὡς εἶδομεν, πρέπει νὰ ὀρμηθῶμεν ἐκ τῆς ἀρχικῆς λέξεως καὶ οὐχ ἐκ τῆς παραγούγου, κατὰ δὲ ταῦτα ὅλα τὰ εἶδη τοῦ Πινδάρου ἀνήκουσιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος *λόγου διηγηματικοῦ*. Οἱ διακρίναντες λοιπὸν τὰς ὧδὰς τοῦ Πινδάρου εἰς α', β', γ' καὶ δ' εἶδος δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχωσι τοῦτο ὑπ' ὅψιν.

Ἄπαντα ὅμως τὰ ἐπινίκια τοῦ Πινδάρου διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὸν μετρικὸν τῷ

(1) Ὁρα M. Έτομ. p. 777 καὶ Didymi fragm. ed. Schmidt p. 389 πρόσλ. καὶ Σουβάν. «Στάσιμον, εἶδος μέλου». Ὅπερ ἰσχυρίζονται ἔδρον αἱ χωρεταὶ: καὶ Ἀθηναίων ἀναφέροντα εἶδος βοσκολαμποῦ. p. 1, XIV, p. 649.

(2) Ὁρα τὰ χωρία παρὰ Reifferscheid Suetonii rell. p. 4 καὶ ἐφ.

πον, πρὸς δὲ τῇ διαφορᾷ ταύτῃ πρὸς αὐτοὺς ἔτι τοῖς ἀρχαίοις προσετέθη καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ μέλους. Αὗται δὲ αἱ διαφοραὶ ὑπόκεινται, ὡς βέλους τοῦ ἄνομοις εἶδος τῶν τοῦ Πινδάρου ὠδῶν, δὲν γνωρίζοντες ὅμως ἔξην οἱ γραμματικοὶ εἶχον ὑπὲρ ἑφῆν μόνον τὰ εἶδη μελοῦ, ἢ τὰ εἶδη μέλους, ἢ καὶ συναμφοτέρω. Ἡ ἰδέα αὕτη δὲν εἶναι ὅπως νέκ' ταύτην ἐξήνεγκεν ἤδη ὁ περικλεῆς Αὐγουστος Βοϊκχίος· μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ περιπέψεως· περὶ τούτου λέγων ἐν τῷ προοίμιῳ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ τῶν σχολίων τοῦ Πινδάρου p. XXXI. «Quia nescio an ob ipsam metricorum melicorumque modorum diversitatem Lyrica carmina singula coepta sint εἶδη vocari». Βολαντινός τις μάλιστα γραμματικὸς, Δημήτριος ὁ Τρικλίνιος, ἐξήγει ὀρθῶς τοῦτο λέγων ἐν τοῖς εἰς Πίνδαρον εἰσχωματικαῖς σχολίαις αὐτοῦ (σελ. 45 ed. Boeckh) «ὡς ἂν οἱ ἐντύχοντες ἔχοντες διακρινόμενοι . . . τίνος ἔστιν εἶδους καὶ μέτρου τῶν μελῶν ἕκαστον». Καὶ διὰ τὴν ὀρθὴν ταύτην ἐξήγησιν ὑπῆρχεν ἤδη ἀκριβῆς ὁδηγὸς ἐν τοῖς ἔργοις τῶν ἀρχαίων σχολίων διότι ἔξην ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι ταῖς ἀφωρύξεις τὸ πραγματικῶν πάντοτε ὁ λόγος εἶναι περὶ ὠδῶν καὶ ὕμνων (1), ἐν τοῖς περὶ μέτρων ὅμως σχολίοις μόνον σχεδὸν περὶ εἰδῶν λόγος γίνεται, οὕτω δὲ φαίνεται ἀριδύτως ἡ σχέσις καὶ ὁ συνδυασμὸς τῶν λέξεων εἶδος καὶ μέτρον.

Ὅτι ὅμως διαφοραὶ ἐν τῷ βυθμῷ καὶ τῷ μέλει ἠδύναντο νὰ ἄνομοσθῶσιν εἶδη, ἀπαδείχθη ἤδη ἀνωτέρω λόγῳ γινομένου περὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως εἶδος ἤδη προστίθεται ἡ ἀπόδειξις, ὅτι πράγματι ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν μουσικῶν καὶ μετρικῶν διακρίνοντο βυθμικὰ καὶ μετρικὰ εἶδη.

Ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν τελευταίων, τῶν μετρικῶν δηλ. εἰδῶν, λέγω, ὅτι ἀρχαιότερον, ὡς γνωστόν, ἐκάλουν διάφορα εἶδη τῶν ἤχων ἀρμονίας, ἢ δὲ ἔκφρασις αὐτὰ ἀπαντᾷ παρά Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλει, ἀναφάνεται δὲ σπορά-

δην καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις (1). Ὁ Ἀριστοτέλης· εἰσέγαγε τὴν ἐπίκλησιν ἰσός· παρ' αὐτῇ δὲ ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἀρχαίωτι καὶ ἡ λέξις τρώτος (2) εἶτε διότι τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἤχων παριστῶσι διαφόρους τρώτους, εἶτε διότι ἐν ἕκαστῳ αὐτῶν ἐκτυποῦνται ἰδιαίτερον ἦθος, ἢ ἰδιαίτερός τις χαρακτήρ, τρώτος. Τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀριστοτέλους ἰσός μεταχειρίζεται ἐπί καὶ ὁ Πτολεμαῖος· προστίθει δὲ ὅμως, ὅτι οἱ αὐτοὶ ἔθωνον παραλλήλους τοῖς εἰσῆσι τῆς κλίμακας, εἰδῆσι τοῦ δεῖ πωσῶν (3), ἃ ὠνόμαζον ἤδη πρὸς διακρίσιν τῶν τριῶν γενῶν, τοῦ διατονικοῦ, χρωματικοῦ καὶ ἑναρμονίου. Διὰ τὴν γραμματικισμὸν τούτων ὁ Ἀπολλώνιος ὀνομάσθη εἰδογράφος· διότι κατὰ τὸ Μ. Ἑτυμολογικὸν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀλεξανδρείας διέταξε τὰς ὠδὰς τοῦ Πινδάρου κατὰ τὰ ἴσα καὶ ὕμνους μέλη (4) Ἐπειδὴ δὲ ὁ γραμματικὸς οὗτος ἀναφάνεται παρὰ Διόδωρον ἤδη ἐν τοῖς εἰς Πίνδαρον σχολίοις, εἶναι λίαν πιθανόν, ὅτι κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Αὐγουστού ἐποχῆν ἔλεγον περὶ ἑκάστης τῶν ὠδῶν, ὅτι αὐτὰ ἀνήκει εἰς τὸ δωριον εἶδος, ἑαίρη εἰς τὸ κισλικὸν καὶ ἄλλα εἰς ἄλλο. Τὰ εἶδη ταῦτα τῶν μελῶν εἶχε κατὰ νόον καὶ ὁ ἀρχαῖος τοῦ Πινδάρου σχολιαστῆς (Ἰσθμ. Δ' (Ε') παρατηρῶν «οὐκ αἰτιατέον δὲ τοῦ διατάξαντος τὸν Πίνδαρον» οὐ γὰρ κατὰ χρόνους συνέτακτον αὐτόν, ἀλλὰ κατὰ τὰ εἶδη», εἰ καὶ ἡ παρατήρησις αὕτη οὐδόλλως ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῆς προκειμένης διατάξεως· τῶν ποιμάτων τοῦ Πινδάρου, οὕτω δὲ δὲν δικαιολογεῖται ἡ ἀντίστροφος θέσις τῆς δ' καὶ ε' ὠδῆς τῶν Ἰσθμίων (5). Παρὰ τὰ εἶδη ἑαίρη καὶ τῆς

(1) Οὕτω παρὰ Διόδωρον ἐν τοῖς σχολίοις εἰς Πίνδ. Ὀλ. Α', 26 παρὰ Πολυδύμνου Δ', 78 καὶ Ἡρακλείδῃ Ποντικῷ εἰς Ἄλφιν. XIV, p. 625. Ἐκ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν μεταχειρίζεται ἤδη τὴν κατὰ τὴν ἐνωτικὴν ταύτην λέξιν ἄρμονία ὁ Πίνδαρος Νεμ. Δ', 43, ὁ Λέσος Fr. 6, καὶ ὁ Πρατίνος Fr. 5

(2) Αὕτη ἀπαντᾷ παρὰ Πλούταρχον περὶ μουσ. κερ. 47, Ἀριστοτέλην σελ. 9' καὶ Βαρυλάου σελ. 44 καὶ ἔφ.

(3) Ὁρα Πτολεμ. Ἄρμον. II, 9 «Ἐπέγαγε δ' οὖν ἡμᾶς ὁ λόγος εἰς τὸ πᾶθος τῶν τῶν μουσικῶν καλῶς γὰρ ἐν ἔργῳ τοῦ τοῦ διὰ πασῶν εἰδῶσιν ἰσαριθμοῦ αὐτοῦ ποιητῆ· πρὸς Βαρυλάου p. 18, v. l. Μοῦσ. «Τὸ δὲ διὰ πασῶν εἶδη ἔστιν ἑπτα.»

(4) Ἐπὶ Μ. p. 295 «Ἐποῦσα ὡς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς αἰῆς, εἰδῆσι ἐπέμνηται· τὰς γὰρ ὁμοκούσας τῶν ἠδῶν δωριον μέλος ἔχον ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνήγει καὶ τρομαῖ καὶ λυθία, μεζυροδιστὴ καὶ ἰσάτι.»

(5) Ὁ σχολιαστῆς· ἐκείνος εἶναι πιθανόν ὁ Διόδωρος, συγγραφεὺς τῶν σπουδαιότερων εἰσαγωγικῶν σημειώ-

(1) Μόνον εἰς τὰ σχολίων τὸ πραγματικὸν ἀφορῶν τοῦ Cod. Palat. c. εἰς Ποθ. Β', 127 εὐθρατα ἢ λέξις εἶδος. Τὸ σχολίων ὅμως τοῦτο δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἀρχαιότεραν τῶν σχολίων συλλογὴν, ἐπειδὴ ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ δὲν εἶπεν ἤδη ὑπὲρ ἑφῆν τὰ ὑπορχήματα τοῦ Πινδάρου. Περὶ τῆς λέξεως εἶδος καὶ τῆς ἐν τῇ γλώσσῃ χρήσεως αὐτῆς ὄρα καὶ τοῦ αὐτοῦ συγγραφεύς W. Christ. «Ueber die metrische Ueberlieferung der Oden Pindars, S. 10 ff.

μουσικῆς ἐν ἐκάστῃ ᾠδῇ τοῦ Πινδάρου ἦσαν καὶ διάφορα εἶδη ῥυθμοῦ ἢ μέτρων. Δυστυχῶς

σεων περὶ τῶν νικητῶν, περὶ τοῦ ἔτους· καὶ τοῦ εἵδους τῆς νίκης, ὡς καὶ περὶ τῆς θέσεως τῆς ᾠδῆς. Τότε πρέπει ὁ Ἡρακλείδης, ὃν πολεμεῖ προφανῶς ὁ ἤμιερος σχολιαστής, νὰ ᾗ διάφορος τοῦ μετρικοῦ Ἡρακλείδου. Ἐἴτε λοιπὸν ὁ Διόμοιος, εἴτε νεώτερός τις γραμματικὸς εἶναι ὁ συγγραφεὺς τοῦ σχολίου ἐκείνου, δὲν διέωρα πλὴν τὰς ἀρχὰς εἰς τὴν τῶν ᾠδῶν διατάξιν. Διότι κατ' αὐτὴν τοῦ ποιητοῦ τὴν μαρτυρίαν τὸ εἶ καὶ τὸ τῶν Ὀλυμπίων, καὶ τὸ δ' καὶ ἡ τῶν Νεμείων συνταχθῆ κατὰ τὴν ἁριστὴν ἀρμονίαν. Αἱ ᾠδαὶ ὅμως αὗται δὲν κεῖνται πλησίον ἀλλήλων, ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ παρεμβλήθησαν ᾠδαὶ ἄλλαι διαφόρου ῥυθμικοῦ χαρακτῆρος. Ὁ δὲ λόγος, δὲ ἢ αἱ ᾠδαὶ αὗται τὸν αὐτὸν ἔχον ἔχουσα ἀπεσπάρθησαν τοσοῦτον ἀπ' ἀλλήλων, φαίνεται ἄπλωσ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς· τὸ εἶ τῶν Ὀλυμπίων ὅλον δὲ ἡμεῖς μεγαλοπρεπῆ νίκην ἄρματι, τὸ δὲ τὸ ἀπλὴν νίκην ὄρουμ· τὸ δ' τῶν Νεμείων ἡμεῖς νίκην πυγμαῖ, τὸ δὲ ἡ ὄρουμ. Ὁ ποιητὴς λοιπὸν τὴν δι' ὀρθῶσιν, ἢν ἡμεῖς ἔχομεν, εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὴν διαφοράν τῶν ἀγώνων, κατέταξε δὲ τὰς ᾠδαὶ· κατὰ τὰς λαμπροτέρας καὶ ἐντιμωτέρας τῶν νικῶν. Καὶ εἰς ὑπάρχον δύο ᾠδαὶ περὶ μίσε· αὐτῆς νίκης, φαίνεται ὁ διατάκτης οὐδὲν ἑλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τὸ μέλος, ἀλλὰ προὔτασσε μὲν τὸ μεγαλοπρεπέστερον, ἐπέτασσε δὲ τὸ μικρότερον. Οὕτως εἰρηγέται τίνας ἔνεκεν ἐκ δύο ἡμάτων εἰς τιμὴν τῆς νίκης τοῦ Θήρμιος (Ὁλ. ε' καὶ γ') τὸ εἶς ὄρουμ μέλος (Ὁλ. γ', ὀ) κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν, ἐν ᾧ ἐκ τῶν δύο εἰς Ἀρκεσίλαον (Πυθ. δ' καὶ ε) προηγείται τὸ ἐντελὲς κατὰ τὸν ῥυθμὸν ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ γ' τῶν Ὀλυμπίων. Ἀριστοφάνης λοιπὸν ὁ Βυζαντινός, οὗ ἡ ἐκδόσις πιθανώτατα ἴγνετο ἡ βῆσις ὄλων τῶν μεταγενεστέρων ἐκδόσεων, ἀπέλεπε μάλλον εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν ᾠδῶν ἐν τῇ διατάξει αὐτῶν. Εἶναι ὅμως δυνατόν, ὅτι πρὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ὁ Ἀπολλώνιος ἐκείνος· ἐντὸς τῶν εἰδῶν ἐκάστω τῶν ἐπιδικίων, παιάνων καὶ θυραῦμων εἶχε διατάξει τὰς ᾠδαὶ κατὰ τὰ μέλη, τῆς δὲ διατάξεως ἐκείνης μὲναι ἀνάμνησις τις μικρὰ ἐν τῇ μνημονευθέντι σχολίῳ. Παρηγορῶ πρὸς τοῦτους, ὅτι ἐν τοῖς δυσὶ κατὰλόγοις τῶν ποιημάτων τοῦ Πινδάρου παρὰ Σουλᾶ καὶ ἐν τῇ βίβῳ Πινδάρου (Bra Bergk Poetae Lyrici graeci γ' ἐκδ. σελ. 280) βλέπομεν σημεῖα δύο ἰσὺν διαφόρων ἐκδόσεων τῶν ποιημάτων τοῦ Πινδάρου, καὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνει ἔτι ἐκδόσις φαίνεται διατηρηθέντα λεῖψανα τῆς ἀρχαιότερας κατ' εἶδη διατάξεως. Διότι παραδόξως ἐν τοῖς Νεμείοις ἢ κατὰ τὰ εἶδη τῶν ἀγώνων διατάξι διακόπεται, τοῦ ε' καὶ ἡ αὐτῶν ὀνομαζομένων νίκης παγκρατίῳ, ἐν δὲ τῇ μέσῳ (Νεμ. δ') ὀνομαζομένης νίκης πυγμαῖ. Ἐπειδὴ δὲ οὐδένα ἐξωτερικὸν λόγον ἔχομεν τῆς ἀποκλίσεως ταύτης ἀπὸ τῆς συνήθους τάξεως, δυνατόν ἐὰν παραδεδωμένον, ὅτι τὸ γ' καὶ δ' τῶν Νεμείων εἶποντο κατ' εἶδη, ὁ δὲ Ἀριστοφάνης παρὰ τὴν ἀρχαίαν διατάξιν ἀρεῖς αὐτὴν ἀνέπαφον. Τὴν ἀρχαίαν διατάξιν δυνατόν ἐστὶ ἰδεῖν καὶ ἐν τοῖς Ἰσθμίοις, ὡν τίσσερα (Ἰσθμ. δ'—ι) ὀνομαζομένης νίκης παγκρατίῳ, οὗτω δὲ τὸ περιεχόμενον δὲν ἔγρησιμευσεν εἰς τὴν γενομένην ἐν αὐτοῖς διατάξιν. Ἐνταῦθα

ὀλίγα γινώσκουμεν ἀκριβῶς περὶ τῆς ἐπικλήσεως καὶ τῆς θεωρίας τῶν εἰδῶν τῶν ῥυθμῶν καὶ μέτρων, διετηρήθησαν ὅμως διεσπάρμεναι τινὲς εἰδήσεις καὶ μάλιστα ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ μετρικοῦ Ἡλιοδώρου, εἰς ὃν δυνάμεθα νὰ λάθωμεν ὅποιον ἰδέαν τῶν ἐν καθ' ἑαυτῇ τῆς διδασκαλίας ἐκείνης. Διαικίρουνσι ὅθεν κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν καθ' ὅλου

Εἶδη κατὰ σχίσιν (Ἡρακλείδης (1) p. 128 ed. Gaisford, σχολ. εἰς Σκῆφ. Ἀριστοφ. 1444. Εὐρπ. Ὁρέσ. 1275. Φοίνις. 103), ἐν οἷς τὰ μέρη ἕκαστα ἀντιστοιχοῦσιν ἀλλήλοις.

Εἶδη ἀλλοιδότρογα καὶ ἑτερότρογα (σχολ. Ἀριστοφ. Νεμ. 263. Εἰρ. 382 καὶ 942) ἀντιστοιχοῦνται ταῖς ἀτάκτοις καὶ ἀπολελυμέναις τοῦ Ἡρακλείδου, ἐν οἷς αἱ στροφῆς διαφέρουσιν ἀλλήλων.

Εἶδη μοροστροφικὰ (Ἡρακλ. p. 125 Gaisf.), ἐν οἷς μία καὶ ἡ αὐτὴ στροφή ἐπανέρχεται.

Εἶδη κατὰ τριάδα ἐπωδικῆν (σχολ. Ἀριστοφ. Ὁρνθ. 1730, πρβλ. Atilius Fortunatianus II, 28), ἐν οἷς τῇ στροφῇ καὶ ἀντιστροφῇ προστίθεται ἔτι ἡ ἐπώδῳ.

Ἀκολούθως παρεδίδεξαντο εἶδη κατὰ τὸ μέτρον, ὡς εἶδος κατὰ δάκτυλον (Πλουτ. περὶ μουσ. 7), εἶδος ἐνάπλιον (σχολ. Ἀριστοφ. Νεμ. 985, εἶδος τροχιακόν, ἰαμβιακόν, ἀπαιτιακόν, κλπ. (Δρῆκ. p. 125 ed. Hermann), οἷς προσετίθεντο βεβάζιως καὶ ἕτερα τὴν σήμερον ἀναπόδεικτα εἶδη, ὡς τὸ δοχμιακόν, βακχιακόν, αἰολικόν, ἀνακρόντιον (2). Τελουταῖον διεκρίνοντο ὑπὸν ἀρχαίων ὡς πρὸς τὸ ἐπαλ-

ἔθλον ὅτι ὑπάρχουσι πέντε ᾠδαὶ ἐκ δακτύλων καὶ ἐπιτριώνων, ὡν τὸ μεμετρημένον καὶ πανηγυρικὸν αμνηστὴν πληρέστατα πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς ὄρουμ ἀρμονίας, ἔπονται δὲ δύο ἄρματα εἰς μέτρον αἰολικόν, ὡν τὸ πρῶτον τοὐλάχιστον διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτῶν εἰς θέσεις καὶ τὰς συνιέλας τοῦ ῥυθμοῦ ἀνήκει εἰς τὴν μαλακὴν καὶ λυπηρὰν ἰοδικὴν ἀρμονίαν. Ἐὰν ἡ ἰδέα ἡμῶν αὕτη εἶναι ὀρθή, ἢν ἐνταῦθα ὡς ἐκαστὴν φέρομεν, ὁ εἰδογράφος ἐκείνος Ἀπολλώνιος, οὗ τὴν ἐποχὴν ἐξ' ἑτέρων πηγῶν δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν, ἤκμασε πρὸ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντινοῦ, συγχρόνως Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίῳ.

(1) Ὁ Ἡρακλείδης ἄλλως μεταγερφίζεται κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην τῆς συγγενῆ λέξιν ἴδ' α'· π. χ. ἐν σελ. 118 ἐκάν δὲ ὑπερεξέγχε τὴν τριάδα, γίνονται καὶ ἄλλαι ἰδέαι.

(2) Τὸ αὐτὸ ἔθλον ἐν τοῖς χρόνοις τῶν ἀρχαιότερων μουσικῶν ἢ λέξις νόμος, διότι διεκρίνοντο νόμον ὀρθον καὶ ὀξυνον τοῦ Ἐρπαδόρου (Πολυδ. IV, 65. Φωτ. p. 302), καὶ νόμον ἀρμάτειον τοῦ Ὀλύμπου (Πλουτ. περὶ μουσ. 7), καὶ κβξ.

λάσσον μέτρον ἐπτά εἶδη ἐν τῇ τελεῖχ παραβάσει (σχολ. Ἀριστοφ. Νερ. 518).

Ἐκ τούτων ἐπεταί, ὅτι αἱ ὦδαί τοῦ Πινδάρου ὠνομάσθησαν εἶδη κατὰ τὰ διάφορα εἶδη τῶν *μελῶν* καὶ τῶν *μέτρων*, ἐπεὶ ἐκάστη αὐτῶν ἔχει ἴδιον μετρικὸν τύπον (1), ἡ δὲ ἔκφρασις αὐτῆ καὶ βραδύτερον ἐπὶ ἢ ἐν χρήσει ἰδίχ ἐν ταῖς μετρικαῖς ἀναλύσεσιν.

Ὅρισθεῖσις οὕτω τῆς ἰδέας καὶ τῆς σημασίας τοῦ εἶδους εὐχερῆς καθίσταται ἡ ἐξήγησις τοῦ *εἰδύλλιον*. Πολλὰ δὴ ἄλλα δὴ λέξεις δεικνύουσιν ἡμῖν, ὅτι ἡ τεχνικὴ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων ἐποίει, ἐννοεῖται, ἐνωρῆς διάκρισιν μικρῶν καὶ μεγάλων ποιημάτων τοῦ αὐτοῦ εἶδους, διὸ ὦδαί καὶ ὠδάριον, ποίημα καὶ ποιημάτιον, ἔπος καὶ ἐπύλλιον, προφανῶς δὲ καὶ τὸ ἡμέτερον τοῦτο εἶδος καὶ εἰδύλλιον (2). *Εἰδύλλιον* εἰ σημαίνει κατ'ἀρχὰς μικρὸν εἶδος, κατὰ δὲ τὴν ἔννοιαν ταύτην λέγει ὁ Ἰσίδωρος ἐν Orig. I, 38 u. «Poesis dicitur graeco nomine opus multorum librorum, poema unius, idyllium paucorum versuum».

Πολλὰ ὅμως τῶν Εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου εἶναι ὅμοια τὴν ἔκτασιν τοῖς εἶδεσι τοῦ Πινδάρου, ἡ δὲ *Mosella* τοῦ Αὔσονιου εἶναι μάλλον ἐκτενεστέρα ὧλων σχεδὸν τῶν ὠδῶν τοῦ Θησίου αἰοῦδου. Ἡ λέξις λοιπὸν εἰδυλλιον δὲν ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς τὴν ἔκτασιν, φέρεται ὅμως ἡμᾶς εἰς ἐκτενεστέραν χώραν. Παρ' Ἑλλησιν, ὡς γνωστὸν, τὰ ὑποκοριστικὰ δηλοῦσι τὸ μικρὸν ἔμα καὶ κομψόν ὡς δὲ τὸ *puella*, *puellulus* (παιδίσκη, κοράσιον, ἀνθύλλιον) δηλοῖ οὐ μόνον τὸ μικρὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὠραῖον, κομψόν, οὕτω καὶ εἰδυλλιον ἐννοῦν ἔμα οὐ μόνον μικρὸν τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ καὶ μὴ θεωρουμένης τῆς ἐκτάσεως αὐτοῦ ἀρέσκον διὰ τὸ ὁμαλὸν καὶ κομψὸν αὐτοῦ. Αὐτὰ δὲ τὰ ποιήματα τοῦ Θεοκρίτου διακρίνονται διὰ τὸν *γλαφυρόν* αὐτῶν χαρακτήρα τῆς αὐστηρᾶς ἀρμονίας τῆς λυρικῆς τῶν Δωριέων, αἱ δὲ λέξεις *εἰδύλλιον* καὶ εἶδη ἔχρησάμενον τὰ μάλιστα ὡς ἀμέσως ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς δηλοῦται εἰς δὴλωσιν τῶν ἰδιαιτέρων ἰδιότητων ἀμφοτέρων τῶν ποιητῶν.

Ἡ λέξις *εἰδύλλιον* οὐδὲν ἔχει κοινὸν μετὰ τῆς βουκολικῆς ποιήσεως, οἱ σχολιαστικὴ μάλι-

στα ἐκάλουν τὰ βουκολικὰ ποιήματα τοῦ Βεργιλίου καὶ Καλποურიου οὐχ εἰδυλλία, ἀλλ' ἐκλογαί (1). Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ποιμεικὸν ἔμα οἴκοθεν φέρεται ἐν ἐκντῶ τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀφελοῦς καὶ τερπνοῦ, εὐκόλως ἐννοεῖται ὅπως ἰδιαιτέρις ἡ ἐπίκλησις *εἰδύλλιον* εἰς τὰ ποιμεικὰ ἔμα τὰ τοῦ Θεοκρίτου καὶ ὅμως ταῦτα ἐκαλοῦντο οὐχ ἀπλῶς *εἰδύλλια*, ἀλλ' *εἰδύλλια βουκολικά*. (Ὁρα σχολ. p. 7 ed. Alfrans).

Ἠθέλις τις ὅμως ἀντιτείνει, τὰς ὠδὰς τοῦ Πινδάρου ἡδυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ἑκάστη κατὰ τὴν ἑκάστην ὡς α', β', γ' εἶδος, ἐπεὶ ἐκάστη αὐτῶν εἶναι συντεταχμένη εἰς ἕτερον διάφορον μέτρον, ἐπομένως ἐκάστη ἦδετο καθ' ἕτερον καὶ διάφορον μέλος, ὅπερ ὅμως δὲν συμβαίνει εἰς τὰ εἰδυλλία τοῦ Θεοκρίτου ἐπεὶ δὲ πάντα, πλὴν τῶν τελευταίων, ἦσαν συντεταχμένα εἰς τὸ αὐτὸ μέτρον, τὸ δακτυλικὸν ἐξάμετρον, οὐδὲ ἡδύναντο νὰ διακρίνονται ἀλλήλων κατὰ τὸ μέλος ὡς μικροὶ τρόποι, ἤχοι, ἐνῶ τὰ πλεῖστα αὐτῶν βεβαίως οὐδέποτε ἦσαν ὠρισμένα, ἵνα ἄδωνται. Τὸ ὄνομα λοιπὸν *εἰδύλλιον* κατὰ τὴν εἰρηφαιμένην ἔννοιαν φανταίνεται τότε ἔλλθον εἰς χρῆσιν, ὅτε ἦδη τὸ ἀρχικὸν εἶδος εἶχεν ἀποβάλλει τὴν ἀρχαίαν σημασίαν ἰδιαιτέρου ρυθμικοῦ καὶ μετρικοῦ τρόπου (εἶδος), σημαίνον γενικώτερον ἔμα, *ποίημα* διότι τότε ἦν δυνατὸν καὶ τὸ ὑποκοριστικὸν *εἰδύλλιον* ἀ τῆ-

(4) Καὶ ἡ λέξις ἐκλογὴ ἐφαρμόμενη ἐν τῇ νεωτέρῃ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων λαμβάνει τὴν ἰδιαιτέρην ἔννοιαν τοῦ ποιμεικοῦ ἔματος, εἶναι δὲ γελοῖον τὸ ἀκούειν ἐπὶ καὶ τὴν ἔτυμολογίαν τῆς λέξεως ἐν τῇ Introduction τοῦ *Shepherds Calendar* τοῦ Spenser εἰς διαβεβαίωσιν τῆς σημασίας ταύτης· αὐτοῖσι δηλ. λέγεται· *They were first of the Greeks, the inventors of them, called eclogae, as it were aegon or aegimnonum logi, that is gotheheardes tales.* Ταῦτο εἶναι βεβαίως ἀνόητον· διότι ἡ λέξις ἀρχῆθεν ἔφηλο, ὡς αἱ ἐκλογαὶ τοῦ Στουβίου καὶ αἱ *eclogae* ἐν *annali descriptae* παρὰ Οὐάβριου (Ὁρα Charisius p. 27. P.) ἀποδεικνύουσιν, ἐκλεκτὸν τεμάχιον, πρᾶγμα. Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν αὐτοκρατόρων ἐξελαμβάνετο συνώνυμος τῆ *idyllium* καὶ *poemation* δηλοῦσα πᾶν μικρὸν ποίημα. Τὴν σημασίαν ταύτην εὐρίσκουμεν παρὰ Πλίνιῳ τῆ νεωτέρῃ ἐν *Epist. IV, 14*, κατ' αὐτὸν δὲ ὁ Σουετώνιος ἐν *Vita Hor.* τὴν ἀ ἐπιστολὴν τοῦ β' βιβλίου τῶν ἐπιστολῶν ἐκλογῆν, ὁ δὲ Αὔσωνος, *ep. id. XI, 1* καὶ Ἄτιλιος Φλορυνάτιος *H, 28, 27, 30* μεταφραζομένη τὴν λέξιν ἐπὶ τῶν ἠρώδων τοῦ Ὁρατίου. Ἐν τοῖς μέγρις ἡμῶν διασωθεῖσι συγγράμμασι καλοῦνται οὕτω, πλὴν τῶν ποιμεικῶν ἔματων τοῦ Βεργιλίου καὶ Καλποურიου, συλλογῆς τις μικρῶν ποιημάτων τοῦ Αὔσονιου.

(1) Μόνον τὸ γ' καὶ δ' τῶν Ἰσθμίων ἔχουσι τὸ αὐτὸ μέτρον, ἀμφοτέρω ὅμως ὀρθῶς συνηνώθησαν εἰς τὸ ὁ γ' Ἄ. Ἐρμάνου καὶ Α. Βουκίου.

(2) Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Αὔσωνος τὸ αὐτὸ εἰδυλλιον ἐν τῇ προεμφεθεσθ ἐπιστολῇ ὠνομάζει αὐτὴν καὶ *eryllium* (ἐπύλλιον).

μνήμη ἀπλῶς μικρὸν ποίημα μὴ προσδηλουμένης ἐν αὐτῷ διαφοράς τινος εἰς τὸν μετρικὸν τύπον.

Τούτο φέρει ἑμᾶς τελευταῖον εἰς ἐξήγησιν τοῦ ζητήματος: πότε τὸ ὄνομα εἰδῶ. *Idion* εἰδῶθαι εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Θεοκρίτου;

Ἡ λέξις εἰδῶς τοῦς διαφόρους ἤχους, μέλη, καὶ τὰς διαφόρους μετρικὰς συνθέσεις διλοῦσα εἶναι ἕως τεχνικῆς τῆς σχολῆς σχηματισθεῖς μετὰ τὸν Ἀριστοξένον παρὰ τοῖς γραμματικαῖς τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ῥώμης· διὸ οὔτε ὁ Πίνδαρος ἐπέγραψέ ποτε τὰς ᾠδὰς αὐτοῦ εἰδῶ. οὔτε ὁ Θεοκρίτος ἤδυνάτο νὰ ἰσομετρήσῃ τὰ ποιήματα αὐτοῦ εἰδῶ. *Idion* διότι, εἰ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ, ἔπερ ὅμως ἴδιον, ἡ λέξις εἰδῶς ἦν εὐχρηστος σημαίνουσα εἶδος ἔσματος, ἦν ὅμως ὁλοῦ ἀδύνατον τότε ἢδῃ ἡ ἀρχαῖα σημασία τοῦ εἰδῶος νὰ ἐξασθενήσῃ τοσούτον, ὥστε νὰ σημαίνῃ ἀπλῶς ἴδιον, ἐκ δὲ τούτου νὰ ἀναπτυχθῇ τὸ ὑποκειριστικὸν εἰδῶ. *Idion* σημαῖνον μικρὸν ἴσμα. Ἐκ τῶν λόγων τοῦ ποιητοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ β' αὐτοῦ εἰδῶ. *Idion* «Βουκολικαὶ Μοῖσαι, μάλα χεῖρετα φαίνετε δ' ᾠδὰς», καταφαίνεται, ὅτι αὐτὸς ὁ ποιητὴς ὠνόμασε τὰ ποιήματα αὐτοῦ οὐχὶ εἰδῶ. *Idion*, ἀλλ' ᾠδὰς. Ἡ ἐπιγραφή λοιπὸν εἰδῶ. *Idion* παρὰ Θεοκρίτου, ὡς παρὰ Πινδάρου εἰδῶ, χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν γραμματικῶν καὶ ἐρμηνευτῶν τῶν ἔργων τῶν ποιητῶν ἐκείνων.

Ἀλλὰ τίνες γραμματικὸι καὶ πότε ἐχρήσαντο τῷ ὀνόματι τούτῳ; Τὰ βουκολικὰ ποιήματα τοῦ Θεοκρίτου, Μόσχου καὶ Βίωνος ἠνώθησαν τὸ πρῶτον εἰς μίαν συλλογὴν ὑπὸ τοῦ γραμματικοῦ Ἀρτεμιδώρου, ἑπαδῶ τοῦ Ἀριστοφάνους, ἀμαξάντος μίαν ἐκαιονταετηρίδα π. Χ. (ὡς *Athenis Proleg.* in Theob. schol. XXXVII καὶ ἔρ.). Μὴ ἐπέγραψεν ὁ Ἀρτεμιδῶρος οὗτος τὴν συλλογὴν εἰδῶ. *Idion* βουκολικὰ; Τοῦτο εἶναι δύσκολον, διότι πρῶτον μὲν τὸ γνωστὸν ἐπιγράμμα τῆς γενικῆς ἐκείνης ἐκδόσεως

•Βουκολικαὶ Μοῖσαι· σποράδες ποικί, τὸ δ' ἴμα πέσαι
Ἐντὶ μίξ; μάδρας, ἐντὶ μίξ; ἀγέλας.

οὐδεμίαν ποιεῖται νῦν ἰδικιτέρως τινὸς ἐπικλήσεως. Εἶτα ὁ Βεργίλιος τοσούτον δουλικῶς ἀκολουθῶν τῷ Θεοκρίτῳ ἐπέγραψε τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ ἴσμα κα ἀπλῶς «*bucolica*», ἐξ οὗ συμπεραίνομεν μεθ' ἱκανῆς βεβαιότητος, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον εἶχεν ὅμοιον τίτλον. Ὅτι ὅμοιος ὁ Βεργίλιος δὲν συνεπλήρωσε τὴν

ἐπικλήσιν «*bucolica*» διὰ τοῦ «*idyllia*», ἐξάγεται ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ τίτλου τότε πρὸς τὸν ἀνάλογον «*μουσικία*». ὡν τὴν συμπλήρωσιν διὰ τοῦ «*idyllia*» οὐδεὶς ἤθελε φαντασθῆ, πολλῶ δὲ ἦτον ὁ Βεργίλιος. Τελευταῖον, ἔπερ καὶ βεβαιώτατον, ὁ Δίδυμος ἐν τῷ ὑπομνήματι αὐτοῦ ὠνόμαξε τὰς ᾠδὰς τοῦ Πινδάρου ἐκάστας πάντοτε ᾠδὰς ἢ ἴσματα ἐπιγραφίους, οὐδέποτε δὲ εἰδῶ καὶ κατ' αὐτοῦς λοιπὸν τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος ἡ γενικῆ ἐκείνη σημασία τοῦ εἰδῶος δὲν ἦτο πολὺ εὐχρηστος καὶ ἡ λέξις λοιπὸν εἰδῶ. *Idion* δὲν ἦτον εὐχρηστος.

Μέχρι τοῦδε ἤδυνάτο τις νὰ ἀπαντήσῃ μεθ' ἱκανῆς βεβαιότητος, διότι ἄλλως μόνον τὰ ὅμοια δύνανται νὰ χαρακτηθῶσι ἀκριβῶς. ἐντὸς τῶν ὁποίων εἰδῶθαι, φαίνεται, ἡ ἐπιγραφή εἰδῶ. *Idion* εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Θεοκρίτου ὅτι δὴλα δὴ κατὰ τὴν β' ἔκτ. ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων ἡ λέξις εἰδῶ. *Idion* εἶχεν ἤδη τὴν δευτέραν σημασίαν μικροῦ ποιήματος, γνωστικῶν ἐκ τοῦ γνωστοῦ χωρίου μίξ; ἐπιστολῆς τοῦ Πλινίου (IV, 14). «*Accipies cum hac epistola hendecasyllabos nostros . . . unum illud praedicendum videtur, cogitare me has nugas ita inscribere hendecasyllabi*», qui titulus sola metri lege constringitur. Proinde sive epigrammata, sive idyllia, sive eclogas, sive ut multi poemata, seu quod aliud vocare malueris, licebit vocas». Ἀρτίερόν ἀπαντῶμεν τὸ ὄνομα εἰδῶ. *Idion* ἤδη πάντοτε ἐν ταῖς ὑποθέσεσι τῶν διασωθέντων ποιημάτων τοῦ Θεοκρίτου ἢ ὑποθέσει; αὐταὶ ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Ἑρατοσθένους ἐνὸς γραμματικοῦ ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Κατὰ τὴν β' λοιπὸν ἔκτ. ἡ συλλογὴ τῶν ποιημάτων τοῦ Θεοκρίτου ἤδυνάτο νὰ φέρῃ τὸν τίτλον Θεοκρίτου εἰδῶ. *Idion*, κατὰ δὲ τὴν γ' ἔπερεν αὐτὴν πραγματικῶς. Ἀσφαλέςτερον τούτου δὲν γνωρίζομεν.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας ταύτης ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Παρηνίκα, οὐδενός τι παρατηρήσαντος διεβύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΑ΄.

Τακτική.

Τῆ 16 Ὀκτωβρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπίου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιφημισθέντων τῶν πρακτικῶν ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Συλλόγου συνισταμένην ἐκ τεσσάρων ἐπιστολῶν ἀφορώσων τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ Συλλόγου ὑπερσίαν.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ ἐν Ἰσουλίου κ. κ. Ἀντόνιος Ἀλεξάνδριδης Δημήτριος Ἀλεξάνδριδης Ἀλέξανδρος Ζαχαριάδης Ζαχαρίας Ζαχαριάδης καὶ Σταῦρος Μενδωνίδης προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Π. Γκιών Ζ. Ἀλεξάνδριδου καὶ Ἡρ. Βασιλάδου καὶ οἱ ἐνταῦθα κ. κ. Παύλακρος ἱεροδιδασκαλός προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Β. Παλάδου, Χασιώτου καὶ Μ. Πανταζῆ Θεοχάρης Τάγης Χρ. Χατζη-Χρήστου διδάκτωρ τῆς φιλολογίας προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. Ἡρ. Βασιλάδου, Μ. Παρκινία καὶ Δ. Φιλίου καὶ Γ. Διαλεγεμένους προτεινόμενος ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς. Εἶτα ὁ κ. Πρόεδρος τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἀγγέλλει ὅτι ὑπέβαλεν αὐτῇ τὴν γνώμην τοῦ ἐν Ἀθῆναις Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου περὶ τοῦ Μιχαηλίου διαγωνίσματος, δι' ἧς οὗτος ἀποφίνεται ἵνα συνταχθῆ ἐπίτομος ἱστορία καὶ Γεωγραφία τῆς Μακεδονίας διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, καὶ προσεκάλεσε τὴν ἐπιτροπὴν ὅπως καὶ αὕτη ἀπορήντηι περὶ τούτου. Ἡ δὲ ἐπιτροπὴ συσκέφθεισα ἀπαρνήσκει μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ β' μέρους τῆς γνώμης τοῦ ἐν Ἀθῆναις Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, ἥτοι τῆς συντάξεως μόνον Γεωγραφίας. Ἐπὶ τούτου ὁ κ. Βασιλάδης παρατρεῖ ὅτι σκοπιμότερον καὶ ὠφελιμότερον ἔκρινε τὴν παραδοχὴν τοῦ ὅλου τῆς γνώμης τοῦ ἐν Ἀθῆναις Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, δηλονότι τὴν συγγραφὴν ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας τῆς Μακεδονίας ἀρχαίας τε καὶ νεωτέρας διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ὁ κ. Πρόεδρος ἀναγινώσκει τὸ ὄρθον τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Βασιλάδου, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ βραβεῖον τοῦ διαγωνίσματος εἶναι μόνον ὀλίγον φρονεῖ ὅτι εἶναι λίαν ἀνεπαρκὲς πρὸς σύνταξιν ἀμωστέρων τῶν βιβλίων, ὧν τὴν χρησιμότητα οὐδεὶς δι-

ναται ἀμφισβητήσκει. Ἀκολούθως ὁ κ. Ἀριστοκλής ὑποστηρίζων τὴν γνώμην τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς λέγει ὅτι ἀναγινώσκει καὶ αὐτὸς τὸ ὠφελιμὸν τῆς παραδοχῆς τοῦ ὅλου τῆς γνώμης τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν, οὐχ' ἥττον ὅμως φρονεῖ ὅτι Γεωγραφία μεθοδικῶς συνταχμένη, ἔχουσα δὲ καὶ ἱστορικὰ διασαφήσεις δύναται νὰ καταστῇ λίαν ὠφελιμὸς διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Μ. Πανταζῆς παρατρεῖ ὅτι προκειμένου περὶ ἐκλογῆς μεταξὺ ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας προτιρεῖται τὴν συγγραμμένην ἱστορίαν. Τὴν γνώμην δὲ αὐτοῦ ἀναπτύσσων λέγει ὅτι ἡ ἱστορία ἔχει πάντοτε μὲν καὶ πανταχοῦ μείζονα παιδαγωγικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν παιδῶν ὅτι ἱστορία εὐληπτος μὲν καὶ ἐπὶ τῇ βίβῃ τῶν νεωτέρων μεθόδων συγγραμμένη, τεθεμελιωμένη δὲ ἐπὶ συντόμου καὶ ὡς οἷον τε γεωγραφικῆς ἀκριβοῦς προθεμελιώσεως θὰ ἦτο ἀνταξίον τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἀνορθότου βιβλίου, θὰ ἐπέδρα δὲ πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν παιδῶν ἢ γεωγραφία τις, ἥτις ἢ ἔπρεπε νὰ κατέλλη εἰς λεπτομερείας πολλὰς καὶ ἱστορικὰς διασαφήσεις, ὑπερ ἀδύνατον ἢ θελεν εἶσθαι καὶ ἀνωρελῆς διὰ βιβλίον προωρισμένον διὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ἢ ἔπρεπε νὰ προσλάβῃ ὀλίγα χαρακτηριστὰ ἐπιστημονικῶν, ὅπερ ὅπως ἀντίκειται εἰς τὸν σκοπὸν ὡς τῶ δὲ συγκεκριμένων τὰ εἰρημένα ὁ κ. Πανταζῆς δικτυοῖ τὴν ἐπομένον περὶ τούτου πρότασιν, ὅτι ὁ Σύλλογος δέον ν' ἀπορνήσῃ ὑπὲρ τῆς συγγραφῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιολογικῶν χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, τεθεμελιωμένη μὲν ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων στοιχείων γεωγραφικῶν γνώσεων, συμφώνου δὲ ὡς οἷον τε τῷ προορισμῷ αὐτῆς. Ἡ πρότασις αὕτη τοῦ κ. Πανταζῆ ἐγένετο κληψαρῆι δεκτῇ, ἐρ' ὡ ἀνετίθη τῇ Γενικῇ Γραμματεῖ, ὅπως ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν ἐν Σέρβεις Σύλλογον τὴν περὶ τοῦ Μιχαηλίου διαγωνίσματος γνώμην τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα προτάσει τῆς μὲν φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐξελέχθη ὡς μέλος αὐτῆς ὁ κ. Θ. Τάγης, τῆς δὲ ἀρχαιολογικῆς ὁ κ. Παρκινιά, Ἀποστολίδης.

Ἀκολούθως ὁ κ. Λασιτῆ ἀναγινώσκει τὴν «περὶ γεννήσεως ἰδεῶν» πρακτικαίαν του, ἣς ἡ περιεχέουσα ἔχει οὕτως.

Ἀρ' ἡς ἡμέρας ὁ ἄνθρωπος σύνειδεν ἐκαστὴν περιεργαίαν του ἐπιβιβάζουσα ὑπὸ τῶν διαφόρων φαινομένων τῆς ὑπάρξεώς του, ἰδίως δὲ ὑπὸ τῶν τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου, ὅθι-

σεν αὐτὸν εἰς ἀναζήτησιν τῶν αἰτιῶν. Ἡ δὲ φιλοσοφία ἐγεννήθη ἐξ οὗ τὸ πρῶτον διετύπωσεν οὗτος ἐν τῇ γλώσσῃ τὴν ἰδέαν περὶ τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς ἐκυτοῦ φύσεως, τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ μέλλοντός του. Αἱ ὑπὸ τῶν κατώτερων γενεῶν προστεθεῖσαι καὶ ὡς εἰπεῖν δι-κην γεωλογικῶν στρωμάτων ἐπιτεθεῖσαι ἰδέαι κατέστησαν ἀνεπιστάτως μετὰ τινὰς αἰῶνας ἱερὰ πράξεις, ἧς τὸ ὕψιστον ἐκμεταλλουθέν-τας ἔξοχοι ἄνδρες συνέστησαν τὰς διαφόρους θρησκείας, τῶν τελευτῶν τὴν ἀρχὴν εὐρόντες· ἐν ταῖς ἐξωτερικαῖς πράξεσι, ἧς ἡ ἀγάπη, ὁ θναυ-κός φόβος, ἡ εὐγνωμοσύνη ἢ φόβος δεσποδαιμῶν διὰ τοῦ νεκροῦ ἐνέπνευεν εἰς τοὺς ἐπιζῶντας. Ἄλλοι κατώτεραι ἐλθόντες ὑπέβαλον εἰς ἐξέλε-ξιν τὰς ὑπαρχούσας ἰδέας. Οὗτοι δὲ ἰδίως ἐ-κλήθησαν φιλόσοφοι· ἀλλ' ἡ προσωπομῆς αὕτη ἀμύθη ἐπίστασις εἰς ἐκείνους, ὧν ἐξήττων ν' ἀνα-τρέψωσι τὰ ἔργα, καθότι ἐν τοῖς συστήμασι τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ οὐχ ἕττον ἢ ἐν ταῖς προη-γηθείσαις ἰδέαις ἀναφάνεται ἡ ἐργασία τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας.

Ἄλλ' εἰς ποῖαν ἐποχὴν ἀκριβῶς ἀνάγονται αἱ πρῶται τοῦ ἀνθρώπου φιλοσοφικαὶ ἀναζη-τίσεις καὶ ποῖα τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν του; ἦτον ἔρα κατ' ἀρχῆς εἰς κτηνώδη κατὰστασιν, ὡς τινες διατείνονται, ἢ, ὡς φρο-νοῦσιν ἄλλοι, πεποικισμένους ὧν ἐξ ἀρχῆς διὰ τῶν ὑψηλοτέρων δυνάμεων ἐξέπεσαν ἀκολουθῶς ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε δὲν εἶναι πλέον ἤδη, εἰμῆ-σικὰ ἐκυτοῦ; Καὶ τὰς δύο ταύτας γνώμας ἀ-ποκροεῖ ὁ κ. Λαστίκ ἀνασκευάζων τὰ ὑπὲρ τῆς πρώτης ἐπιχειρήματα ἐκ τῶν φυσικῶν ἐπιστη-μῶν εἰλημμένα.

Οὐδέμιν παραδέχεται ἐφικτὴν παρομοίωσιν μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ καὶ τοῦ λο-γοειδοῦς τῶν ζῶων, ὁμολογῶν ἐτέρωθεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἰδύνατο νὰ ταχθῇ μετὰ τῶν ζῶων μετ' ὅλων τῶν ὀργανικῶν διαφορῶν, αἵτινες χωρίζουσιν αὐτὸν ἀπὸ πλησιεστέρου αὐτῷ ἐν τῇ σειρά τῶν ζωικῶν τύπων, ἐὰν διὰ τοῦ λο-γικοῦ δὲν ἀνεβιβάξοτο εἰς ἄπειρον ὕψος ὑπε-ρανῶ αὐτοῦ.

Ἡ κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν ὑπάρ-χουσα μετὰ τῶν ἀνθρώπων διαφορὰ ἐφεί-λεται εἰς τὰς ἰδιαιτέρως περιστασίας, αἵτινες διηκολούων παρ' αὐτοῦ κατὰ τὸ μέλλον ἢ ἕττον τὸ ἐρευνητικὸν πνεῦμα. Ἄλλὰ καὶ ὁ τῆς κατωτέρως φυλῆς ἄνθρωπος ἐμροεῖται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ γινώσκειν, ἧτις εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ ἀπαράκλιτος ὄρος τῆς ἐπ' ἄπειρον προό-δου. Ἡ ἐπιθυμία ταύτη οὐδέποτε φανεῖται

ἐν οὐδενὶ τῶν ζῶων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐν-νοήσωμεν τὴν ἀπὸ τοῦ λογοειδοῦς εἰς τὸ λογι-κὸν μεταβάσιν, καὶ καθὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήσωμεν τὸ λογοειδὲς προοδευτικόν, οὕτως εἶναι ἀδύνατον νὰ φαντασθῶμεν λογικόν, τὸ ὅποιον δὲν ὑπῆρξε πάντοτε προοδευτικόν. "Ο-θεν ὁ ἄνθρωπος ἀνάκαθεν διεκρίθη τῶν ζῶων, τοῦλάχιστον δυνάμει (virtuellement). Ἐξε-τάζων ἔπειτα τὴν γνώμην, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος εἶχεν ἐν ἀρχῇ δυνάμει, ἧς ἀπώλεσεν ἀκολού-θως, δεικνύει ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀδύνατον, καθ' ὅτι ὑπόθεσις ἐξωτερικῆν δυνάμει (force) διδούσων δυνάμει; ἢ ἀφαιρούσων αὐτάς, καὶ προσέτι παρυστῆ ὡς ὑποκείμενον εἰς ἐνδοθεν μεταβολῆς, ὡς ἐπιδεικτικὸν αὐξήσεως καὶ ἐ-λαττώσεως, μὴ ἔχον οὔτε τοῦ σπέρματος τὴν ἐξελικτικὴν δυνάμειν (la force évolutive du germe) ὅπερ ἐννοοῦμεν ὡς ἄπλουτον, ἀναλ-λοῖωτον ἐν τῇ οὐσίᾳ του καὶ ἔχον ἰδίαν δύνα-μειν ἀναπτύξεως ἐπ' ἄπειρον.

Παραδέχεται ὅμως ὅτι δυνατὸν νὰ ὑπῆρξεν κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν γένη ἀνθρώπου νοημονέστερα τῶν νῦν ἐπικρατούντων ἐπὶ τῆς γῆς, δηλαδὴ ἔχοντα τὴν ἀντίληψιν ταχυτέραν καὶ καθρωτέραν, τῆς διανοητικῆς διαφορᾶς προερχομένης ἐκ τῆς μυστηριώδους τῆς ὕλης ἐ-νεργείας ἐπὶ τοῦ πνεύματος. Ὁπωσδήποτε τὰ προβλήματα αὐτὰ ἐπαχολοῦσι σήμερον ἡμᾶς πρέπει ν' ἀπασχόλησεν ἐνωρὶς τοῦς ἀρχεγόνους ἀνθρώπους. Ἄλλ' ἡ ἱστορία οὐδὲν περὶ τῆς με-μακρυσμένης ἐκείνης ἐποχῆς ἀναφέρει, αἱ δὲ ἐπιστημονικαὶ ἀνακαλύψεις ἐλίγιστα περὶ αὐ-τῆς μὲς ἀπεκάλυψαν. Οὐχ ἕττον βλέπομεν πανταχοῦ παραδόσεις καὶ θρησκευτικὰς δοξα-σίαις ἀρχαιοτάτης, αἵτινες καθιεροῦσι θεωρίας προγενεστέρως.

Ἄλλ' ὅποια αἱ θεωρίαι αὗται καὶ τίνοι τρό-πων ἐβλήσαν εἰς αὐτάς; ἡ ἱστορία, τὰ ἄθη, τὰ ἔθιμα, οἱ θεομοῖ, αἱ γλώσσαι τῶν ἐθνῶν, ὅλα ἠρωτήθησαν, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ νοῦς μὴ εὐχα-ριστούμενος ἐκ τῆς ἐρένης τῶν μνημείων τού-των τοῦ παρελθόντος ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ ἀλ-λαχοῦ τὸ φῶς, ὅπερ δὲν εὕρισκεν εἰς αὐτά. Ἡ Ἑλλάς μετεβίβασεν ἡμῖν τὴν ἱστορικὴν τῶν προσπαθειῶν τῆς πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας.

Ἐναυθῆ ὁ κ. Λαστίκ ἐκθέτει ἀροθιγῶς τὴν πορείαν τῶν διαφορῶν ἑλληνικῶν φιλοσοφικῶν Σχολῶν, τῶν τῶν διδασκάλων τοῦ χριστιανισμοῦ οἵτινες ὑπεδούλωσαν τὸ λογικὸν εἰς τὴν ἐβραϊ-κὴν παραδόσιν, τὰς κατὰ τὸν ἐ' καὶ ις' αἰῶνα προσπαθείας, ὅπως ἐλευθερώσοι τὸ ἀνθρώ-πινον πνεῦμα, καὶ τὴν ἐμφάνισιν τέλους τοῦ Βά-

κλων και του Καρτεσιου μετα της νεας φιλοσοφικης μεθόδου.

Ἐξετάζει τὸ ἐνθύμημα τοῦ Καρτεσιου: νοῦ ἄρα ὑπάρχει. Ὁ Καρτεσιος ἦτο ἐκ τῶν προτέρων ἀποφασισμένος νὰ ἐξαίρεσθαι τὴν βεβαιότητα τῶν αἰσθήσεων, ὅπως διαφυλάξῃ μόνον τὴν τῆς ἀκέκωτος. Ἡδύνατο ἐπίσης νὰ εἶπῃ β. λέγω αἰσθάνομαι, ἐνεργῶ, ἄρα ὑπάρχω, καὶ ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἥττον τῆς προτέρας ἀληθῆς. οὐδετέρας δυναμένης ν' ἀποδειχθῆ διὰ τοῦ συλλογισμοῦ. Αἱ ἀντιλήψεις τῶν αἰσθήσεων οὐ μόνον δὲν δύνανται νὰ ὦσιν ἀντικείμενον ἀμφιβολίας, ἀλλὰ μάλιστα εἶναι πάντοτε ἀκριβεῖς, καὶ δὲν φαίνονται ψευδεῖς ἢ ἀπατηλαί, εἰμὴ διότι ὁ νοῦς ἐν τῇ ἐπισπεύσει αὐτοῦ ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ του τὰς ἐρμηνεύει ἀκαταλλήλως καὶ διδίδει εἰς αὐτὰς σχημασίνην ἢ δὲν ἔχουσι, ὡστε ἡ πλάνη δὲν ὑπάρχει ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν ἀλλ' ἐν τῷ πνεύματι. Οἱ λόγοι ἐφ' ὧν ὁ Καρτεσιος στηρίζει τὴν ἀβεβαιότητα τῶν αἰσθήσεων ἠδύνατο ν' ἀποδείξῃσι μᾶλλον τὸ ἐναντίον, καθότι μόνος ὁ νοῦς ἐνεργεῖ ἐν τῷ ὕπνῳ, τὰ δὲ ὄνειρα προέρχονται ὅλα ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ ἀντικειμένων ἢ στοιχείων, ὧν πρότερον ἀντελήφθημεν ἐν τῇ ἐγρηγόρσει. Ἀποδεικνύεται μετὰ ταῦτα τὸ ἀσυνεπὲς τοῦ Καρτεσιου ὅστις ἀφ' οὗ πρώτον ἐθεβάκωσε τὴν ὑπαρξίν του στηριζόμενος ἐπὶ τῶν διαθεβαιώσεων τοῦ λογικου του, κηρύττει ἔπειτα ὅτι ἠδύναμα ν' ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν καὶ περὶ τῆς τῶν σωμάτων ἐὰν δὲν ἐγνωρίζομεν οὐκ ἂν τὸ ἐν ἡμῖν πραγματικὸν καὶ ἀληθὲς προέρχεται ἐξ ὀτιος ἐντελοῦς καὶ ἀπειρου. Τὴν ἰδέαν ταύτην τοῦ ἐντελοῦς καὶ τοῦ ἀπειρου εὑρεν ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ καὶ ἐθεβάκωσε τὴν ὑπαρξίν ἐντελοῦς καὶ ἀπειρου ὄντος παραδεχόμενος λεληθότως πως τὴν ἀρχὴν Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ ὁ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει καὶ ἐφαρμύζων αὐτὴν εἰς τὰς νοεράς καθὼς καὶ εἰς τὰς αἰσθητικὰς ἰδέας. Ὁ κ. Λαστικ ἐξηγεῖ τίνι τρόπῳ σχηματίζεται ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν ἡ ἰδέα τοῦ ἐντελοῦς καὶ τοῦ ἀπειρου διὰ τῆς φαντασίας. Οὐδὲν ἐν τῇ ἰδέᾳ ταύτῃ, λέγει περαινῶν, οὐ ἡ ἀρχὴ νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἐν ἡμῖν ἢ ἐν τῷ ἔξωτερικῷ κόσμῳ. Ἡ συγκεκριμένη ἰδέα τοῦ ἐντελοῦς ὄντος εἶναι μεταγενεσττέρα τῆς ἰδέας τῆς τελειότητος, ἥτις ἵνα γεννηθῆ ἀπῆται ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου μακρὰν σειρὰν, συνέχειαν συγκρίσεων, κρίσεων ἐπὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν ὄντων, ἐπὶ τῆς σχετικῆς των ἀξίας ἐφ' ἑαυτοῦ, ἐπὶ τῆς φύσεώς του, τῶν δυνάμεων του. Ἡ ἰδέα τοῦ ἐντελοῦς καὶ ἀπειρου ὄντος ὑπάρ-

χει ἄλλως εἰς ἐλιγίστους ἀνθρώπους, καὶ νὰ μὲν παρ' ἅπασιν σχεδὸν τοῖς ἔθνεσιν ὑπῆρξεν ἰδέα ἀνωτέρου ὄντος, ἀλλὰ τὸ ἐν τοῦτο οὐδαμῶς ὁμοίαζε πρὸς τὴν ἀπειροτέλειον ἐν τῶν φιλοσόφων. Κράμα τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ ἀδυναμιῶν ἡ θεότης καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν τῷ πνεύματι τῶν πλείστον εἶναι πολὺ κατωτέρα τοῦ ἰδανικου ἐκείνου, τὸ ὅποιον ἡ πνευματικὴ φιλοσοφία ἐξήγαγεν ἐκ τῆς πραγματικότητος τῶν παθῶν καὶ τῶν περιορισμένων δυνάμεων ἡμῶν.

Αἱ πλάναι τοῦ Καρτεσιου δεικνύουσι πόσον εἶναι εὐκολον ν' ἀπατηθῆ τις ὅταν περιορίζηται εἰς τὴν ψυχολογικὴν παρατήρησιν καὶ πρὸ πάντων ὅταν τὴν παρατήρησιν ταύτην περιορίξῃ εἰς ἑκυτόν. Τινὰς ἰδέας τὰς ὁποίας νηπιόθεν εἰσάγουσιν εἰς τὸ πνεῦμα ἡμῶν καταναύμεν νὰ θεωρήσωμεν μετὰ ταῦτα ὡς ἰδέας ἀρχαίας ἐφ' ὧν βασίζεται πᾶς συλλογισμὸς, πᾶσα γνώσις. Προσεκτικῆ ὅμως παρατήρησις τῶν εἰς τοὺς παῖδας ἐμβαινόντων, δεικνύει ὅτι αἱ ἰδέαι αὗται εἰσιν εἰς αὐτοὺς ὅλας ξένοι· τὸ αὐτὸ δεικνύει καὶ ἡ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν παρατήρησις.

Ἀπὸ δύο αἰῶνων ἡ μέθοδος τῆς ψυχολογικῆς παρατήρησεως ἐν τῷ παρατηρούμενῳ ἀτόμῳ παράγει πλείστα ἐσφαλμένα συστήματα.

Ἡ τοῦ Βάκωνος μέθοδος ἔχει καὶ αὕτη τοὺς ὀπαδούς της. Ἄλλ' ἐνῷ ὁ Ἀγγλος φιλόσοφος ἀπέσχε πάσης συνθέσεως, πλείστα συστήματα ἐγείρονται σήμερον ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς παρατήρησεως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ συστήματα ταῦτα δὲν ἀποδίδουσιν εἰς ἑαυτὰ εἰμὴ σχετικὴν βεβαιότητα, ἐνῷ αἱ ὑποθέσεις τῶν πνευματικῶν παρίστατων ὑπ' αὐτῶν ὡς σεσημασμένα διὰ τῆς σφραγίδος τῆς μᾶλλον ἀπολύτου βεβαιότητος.

Πλείστοι διαφωνοῦν ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν πνευματικῶν ὡς πρὸς τὸ ὄνομα, τὸν ἀριθμὸν, τὴν ἀξίαν τῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὧν στηρίζονται καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν ἐν τῇ γενέσει τῶν ἰδεῶν. Αἱ διαφωνοῦν αὐτὰ ἐκτίθενται διὰ βραχέων. Ἐξετάζονται ἔπειτα αἱ κυριώτεροι τῶν ὑπὸ τοῦ Cousin παρεδοδεγμένων ἀρχῶν. Αὐταὶ εἶναι αἱ σχετιζόμεναι μετὰ τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀπειρου, τοῦ χώρου, τοῦ χρόνου, τῆς οὐσίας, τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ αἰτιατοῦ, τῆς δικαιοσύνης καὶ τλπ.

Ἡδὴ ἐλέγηται περὶ τοῦ ἀπειρου. Ἡ τοῦ χώρου σχηματίζεται κατὰ τρόπον ἀνάλογον εἴτε ὡς συγκεκριμένη ἢ ἀφρηρημένη ἔκτασις θεωρη-

θῆ εἰτε ὡς χῶρος κενός. Ἡ φαντασία ἢ ἡ ἐπαγωγὴ ἀρκούντων οὐκ ὀδύσονται εἰς αὐτὸν τὰς διακρίσεις τοῦ ἀπειροῦ.

Ἡ ἔννοια τοῦ χρόνου σχηματίζεται βαθμηδόν· πρῶτον ἐννοοῦμεν τὸ παρελθόν καὶ τὸ παρόν, ὡν ἡ ἔννοια συγκρίνεται κατ' ἀρχάς μετὰ τὴν τῶν διαδοχικῶν πράξεων, ἀντιλήθειον ἢ παθήσεων ἡμῶν. Ἀκολούθως μετροῦμεν τὴν ἐννοίαν τῆς διακρίσεως ἐν τῷ παρελθόντι καὶ τῷ παρόντι, βραδύτερον τὴν ἐννοίαν τοῦ μέλλοντος καὶ ἐπὶ τελῶς πολὺ ὄψε τὴν ἐννοίαν τοῦ ἀπειροῦ ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ταῦτα ὑποστηρίζει διὰ λεπτομεροῦς ἀναλύσεως. Ὁ χρόνος οὐδὲν ἤθελεν εἶσθαι ἔξω ἡμῶν ἐν ἀφαιρούμεν τὴν διαδοχὴν τῶν φαινομένων ὡν ἀντικαθίστανόμεθα, καθὼς δὲν εἶναι τι ἐν ἡμῖν εἰμὴ διὰ τῆς διαδοχῆς τῶν πράξεων, τῶν ἀντιλήψεων ἢ τῶν παθῶσεων ἡμῶν. Τὸ διακρίτον τῆς διακρίσεως ἀποκαλύπτεται ἡμῖν διὰ τῆς γνώσεως ἐνεργού δυνάμεως παραγωγῆς πολλὰς διαδοχικῶν πράξεων ἐνὸς ἡμεῖς παράγωμεν μίαν. Καὶ ἐὰν τῆς γνώσεως τοῦ διακρίτου τῆς διακρίσεως φθάνομεν εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἐπ' ἄπειρον διακρίτου, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἐπινοήσεως δυνάμεως παραγωγῆς σειράν ἄπειρον ἀλλήλοδιαδοχῶν πράξεων ἐνὸς ἡμεῖς παράγωμεν μίαν. Διότι τότε ἔπρεπε νὰ ὑποθέσωμεν τὴν ἀπειροῦ σειράν ὅσας παραγωγῆς πράξεις, ὅπερ ἀπαράδεκτον, προσέτι ἕκαστη τῶν σειρῶν τούτων ἤθελε μεταεἶσθαι ἐν χρόνῳ περιορισμένη, ὅπερ ἐπίσης ἀπαράδεκτον, καὶ αἱ ἀλλήλοδιαδοχαὶ πράξεις τῆς ἀπειροῦ δραστηριότητος δυνάμεως ἤθελε σημειῶναι τὰ ἀπειροῦ μικρὰ κλάσματα τῆς διακρίσεως ἵνα ἐπρεπε νὰ μὴ ἔλθοι διακρίτων, διότι ἄλλως ἢ ἀφραταζόμεθα ἔπερ ὅν δραστηριώτερον παράγον ἀριθμῶν μείζονα πράξεων, ὅπερ ἤθελε ἐκμηδενίσει τὸ ὑποθετὸν ἄπειρον τῆς δραστηριότητος τοῦ πρώτου. Ὅθεν ἡ ἐπινοήσις τοῦ ἐπ' ἄπειρον διακρίτου τῆς διακρίσεως ἀποκρούει τὴν ὑπόθεσιν ἀπειροῦ δραστηριότητος. Δὲν δύναται δὲ νὰ συμβῆσθῃ εἰμὴ μετὰ τῆς ὑποθέσεως σειράς ἀπειροῦ ἐνεργῶν δυνάμεων παραγωγῶν πράξεων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πολυαριθμῶς, καθ' ὅν χρόνον παράγωμεν μίαν μόναν.

Ἡ γνώσις τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἐκτάσεως μὴ ἐπιτρέπει ἀκόμη νὰ φαντασθῶμεν τὸ ἐπ' ἄπειρον διακρίτον τῆς διακρίσεως, διὰ τῆς ὑποθέσεως κινήσεως ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ταχέως ἢ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον βραδέως. Ἀλλ' ἐνὸς ἐννοοῦμεν τὸ διακρίτον τῆς ἐκτάσεως ὡς πραγματικὸν καὶ ἀπόλυτον, διότι τοῦτο

κεῖται ἐν τῇ ἐκτάσει αὐτῆ, ἢν θεωροῦμεν ὡς ἔχουσαν πραγματικὴν ὑπερξίν, δὲν ἐννοοῦμεν τὸ τῆς διακρίσεως εἰμὴ δυνάμεων εἶναι διότι ὑποθέτει τὴν ὑπερξίν ἀπειροῦ σειράς ὄντων, τῶν ὁποίων ἡ κίνησις χωρεῖ ἀκατακτάτως προβαίνουσα, ἢ ἀπειροῦ ἐπίσης σειράς ὄντων ἐν σχέσει μετὰ τῶν ἐλαττωσίων μορίων τῆς ἐκτάσεως, δηλαδὴ τῶν ὁποίων ἡ κίνησις ἐλαττωταὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπ' ἄπειρον. Ἡ ἔννοια τῆς οὐσίας εἶνα γεννηθῆ ἀπαιτεῖται προκρουμένη πείραν καὶ προκρουμένη μακρὰν ἐξέσκησιν ὅλων τῶν διαδοχικῶν ἡμῶν δυνάμεων, ὡν ἡ ἀρχὴ ἔχει ἄλλως μεγίστην ὁμοιότητα μετὰ τὴν τῶν αἰτιῶν, τὴν ὁποιῶν ὁ κ. Αιστικὴ ἀνάγει διὰ σειράς συλλογισμῶν εἰς τὴν πρότασιν ταύτην πᾶρ ὅτι παρὶγεται, παρ' ἀγεται, ὅθεν δὲν βλέπει οὐδεμίαν ἀρχὴν ἐν τῇ προτάσει· πᾶρ τὸ ὑφ' ἡμεῶν ἔχει ἀγαθαίαια αἰτία.

Τὴν ἀρχὴν τῶν τελικῶν αἰτιῶν θεωρεῖ προτὸν καλλιεργημένους διανοίαις, ἧτις ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐμελέτησεν ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς φύσεως. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀρχὴν τῆς διακρίσεως καὶ τὰς ἄλλας ἠθικὰς ἀρχάς, ταῦτα θεωρεῖ ὡς προτὸντα τοῦ πολιτισμοῦ ἄγνωστα εἰς τοὺς ἀγρίους λαοὺς καὶ διαφοροτρόπους ἐννοοῦμεν ἀπὸ τῶν πολιτισμένων ἔθνων.

Ὁ Πνευματικὸς εὐρίσκει ἐν τούτοις τὴν πηγὴν τῶν γνώσεων ἡμῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ταύταις, καὶ ὁ ἐκλεκτικὸς διδάσκει ὅτι προίστανται τῆς ἐνεργείας τοῦ λογικοῦ, καὶ ὅτι ἡ ἀληθὴς πηγὴ τῶν εἶναι ἡ ὑπερτάτη διάνοια, πρῶτος καὶ ἔσχατος λόγος τῆς, ἡμετέρας, δηλαδὴ ὁ Θεός. Ἐν τῇ ὑπερτάτῃ ταύτῃ διανοίᾳ εὐρίσκει ὁ Leibniz τὴν ἀρχὴν τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων θεωρῶν τὸ αὐτόμακτον ὡς ἀπόδειξιν τῆς συγκοινωνίας ταύτης μετὰ τὸ ἀνθρώπινον καὶ θεῖον λογικὸν καὶ ἀποδιδόν ἐν ἰδιαιτέτρῳ δύναιμι, ἢν καλεῖ λογιστικὸν, τὴν ἐνέργειαν (ημετερεμῆσιον) τῶν ἀρχῶν τούτων ἄνευ οὐδενὸς συλλογισμοῦ. Τὴν θεωρίαν ταύτην ἀποκρούει ὁ κ. Αιστικὴ. Ἐὰν αὕτη, λέγει, εἶναι ἀληθὴς, ἔπρεπε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ βλέπωσι τὰς αὐτὰς ἀληθείαις ἀπαρραλλάτως. Τὸ αὐτόμακτον εἶναι εἰς τρόπον ἐκδηλώσεως τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας ὅστις ἐφαρμόζεται ἐφ' ἄσασιν τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν, μὴ ἐξαιρουμένου καὶ τοῦ λογισμοῦ. Δύναιμι δὲ αἱ κρίσεις ἐν τῇ αὐτομάτῳ ἐνεργείᾳ νὰ ὦσι σχληραῖ, καθὼς καὶ ἐν τῇ λελογομένη ἢ καλλίον ὡς λέγει ὁ συγκρατεῖς ἐν τῇ ἐθελουσίᾳ. Ἐπειδὴ δὲ ἄλλως αἱ λεγόμενα καθολικαὶ καὶ ἀναγκαστικαὶ ἀρχαὶ ἔχουσιν ὅλοι ὡς ἀντικείμενον γεγονότα ἐσωτε-

ρικής ή εξωτερικής αντίληψως, έπεται ότι έν ήμίν, έν τή του γινώσκειν δύναμις ήμίν, θέλομεν εύρει τήν άρχήν όλων των θρησκευτικών πεποιθήσεωσ, όλων των δοξασιών. Αί θρησκείαι καθώς και τά φιλοσοφικά συστήματά είσιν ή έκφρασις των ιδεών των ανθρώπων επί τής φύσεως των πραγμάτων.

Ό συγγραφεύς μεταβιβάζει έπειτα είς τους περιοριζόμενους επί τήν παρατήρησιν τής εξωτερικής φύσεως και των φαινομένων του ανθρώπινου οργανισμού, οτινες ουχ' ήττον των πνευματικών επλανήθησαν. Άναφέρων ώς παράδειγμα τήν θεωρίαν του μεταμορφισμού ήν πειράζεται ν' ανασκευάσῃ έν τοίς κυριώδεστέροις αύτής δόγμασι, θεωρεί ώς όλως ύποθετικήν τήν ιδέαν, καθ' ήν ή σειρά των ζωϊκών τύπων είναι έργον μιάς δυνάμεως, ένθ' ήδύνατο φυσικώτατα νά θεωρηθῇ ή σειρά αύτη ώς σειρά δύναμεων, ών έκάστη περιβάλλεται τופן ιδιαίτερον επίδεικτικόν παραλλαγών τιων. Δεικνύει τήν αντίφασιν των μεταμορφιστών οί όποιοι και περ παραδεχόμενοι διακρόαξ έν τή συστάσει των μορίων των διακρόων σπερμάτων, επικαλούνται τήν όμοιότητα των όλων καθ' όλον τήν σειράν των σπονδυλωτών ώς επίχειρημα ύπερ τής ιδέας των. Άλλως ή έντελής όμοιότης μεταξύ των διακρόων όλων θ' άπεδείκνυε τό άσήμικνον του αρχικου τύπου άρου σπέρματος όμοια ήθελον παραγάγει όργανισμούς διακρόους. Τοϋτο θ' άπεδείκνυεν ότι έν έκάτω σπέρματι ύπάρχει ιδία δύναμις ενεργούσα επί των υλικών μορίων και βίχλουνσα αύτά νά ταχθώσι κατά τάξιν σταθεράν, ώστε νά παραγάγῃ τύπους ώρισμένους. Καί τῶ όντι εάν ή αύτή δύναμις ύπάρχει είς όλα τά σπέρματα διατί οί όργανισμοί οί εξ άλλων εξερχόμενοι είναι τόσον διάφοροι: εάν είπητις ότι κί χημικάν δύναμεις ή άλλαι ύπάρχουσι έν τοίς ίσοίς, έν τῶ αίματι, έν ταις θρεπτικαίς ούσαις ενεργούσιν επί του σπέρματος και τό άναγκάζουσι νά γείνη ότε μέν άνθρωπος ότε δε ίχθύς, κατά τήν φύσιν, τήν έντασιν ή τήν ποσότητα των δυναμεων τούτων, άρνείται τήν άρχήν έφ' ής στηρίζεται ή θεωρία αύτῃ ή εισήγησ τόσ πολλοπλουν και τήν διακλήν έν τή μοναδί, ύπερ παράλογον. Οί μεταμορφισται άντιπράσκουσιν άκόμη πρὸς εκουτούς βεβαιούντες ότι ό άνθρωπος κατά τήν γέννησιν του ού μόνον δεν έχει τήν έλαχίστην ιδέαν του εξωτερικού κόσμου, άλλ' ούτε ανέπτειται, ένθ' αναπτύσσεται τό ζωα ώς πεπρωκισμένα με άλλαξ τας δυνάμεις, ής και ό άνθρωπος, και δυσχυρίζονται ότι ό άνθρωπος

διέπλε δι' όλων των βλαβηδών τής ζωϊκής σειράς. Οϋτω καταστρέφεται άρ' εκουτις ή δοξασις τής παρκοσμιού δυνάμεως, άτομικουομένης (qui s' individualisme) και άποκτόσας συνείδησιν εκουτῃ έν τοίς ζωίσι. Άλλως είναι αδύνακτον νά έννοήσωμεν τήν ένωσησ των δύο αντιθέτων ιδεών, έρ' ών στηρίζεται τοϋτο τό σύστημα. Αί ιδέαι αύται άπολύτως άποκλειόμεναι είναι ή μονάξ και τό πολλαπλόν.

Η γνωρίζουσα εκουτῃ διάνοια και συνειδυία τῃ αύτῃ άτομικότητι δεν δύναται νά συγχισθῃ μετά τας δυνάμεις, ήτις παράγει τους όργανισμούς, ότε νά εκμυθηνισθῃ έν τινι διήνοι παρκοσμιού διανοία γνωρίζουσα και μη γνωρίζουσα εκουτῃ, ενεργούσα και μη ενεργούσα, οϋτῃ έν ένι λόγω διηνεκής αντίθεσις πρὸς εκουτῃν.

Ό σύγχρονος υλισμός όστις δεν βλέπει έν τῃ σκέψει άλλο είμῃ προϊόν τι του όργανισμού δεν είναι άξιος προσοχής έν τῶ ζητήματι τής γενέσεως ιδεών, καθότι δεν δύναται νά ύπάρχωσιν ιδέαι, όπου δεν ύπάρχουσιν είμῃ παρακλήγαί έν τῶ τρόπο τής συναγωγῃς τής ύλης. Η σκέψις ύποθέτει τό σκεπτόμενον υποκείμενον και τό υποκείμενον τοϋτο δεν δύναται νά ήναι έν άθροισμα, οϋ έκαστον των μερών ύψω μικρόν και άν τό φαντασθώμεν είναι είσέτι διακροτόν επ' άπειρον. Ό όργανισμός αύτός δεν δύναται νά έννοηθῇ άνευ τινός δυνάμεως άδιαιρέτου και νοήμονος παρακούσας και συντηρούσας έν αύτῶ τήν ένότητα.

Η ανάγκη των δυναμεων είναι άπόλυτος, ένθ' ή ύλη, τῃς όποιας τά στοιχεια μῆς διαφύγουσιν πάντοτε χωρίς νά ήναι δυνατῆν νά φαντασθώμεν ότι θα δυναθώμεν ποτε νά τά φθάσωμεν, δύναται κάλλιστα νά θεωρηθῇ ώς σύνολόν τι άποτελεσμάτων είς τά όποια διδομεν ύπαρξιν ούσιαστικῆν έσραηλέμεν, διερημνέουσας τά πραγματικαί διδόμενα των αίσθήσεωσ ήμῶν.

Η φιλοσοφία ίσως έπρεπε νά έχη ώς σκοπόν πρὸς τό παρόν νά εξέλκησῃ ελίγον κατ' όλίγον έν τῃς γλώσσας τῃς παν ό τι περισταίνει τας έσραηλέμεναις ιδέαις του παρελθόντος, ίνα επαναγάγῃ τήν άνθρωπων είς τήν κανονικῆν όδόν τῃς αναπτύξείας του. Άγνωστον όμως εάν θ' άνεστῇ τήν όδόν ταύτην, εάν θα δυναθῇ ν' άποκαταστήσῃ τήν άρχέγονον άνθρωπον. Άλλά δεν θέλει παύσει εκτείνουσα τόν διανοητικόν ήμῶν όρίζονα και ή βεβαιότης αύτῃ άρκεί όπως μῆς ένθαρρύνῃ. Η άθρημία δεν δύναται νά καταλάβῃ είμῃ τούς ψευδείς φιλοσόφους, οί ό-

ποιοι νομίζοντες, ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἔχει ὄρια ἀπαυδῶσι μὴ εὐρίσκοντες ποῦ ν' ἀναπαύσῃσι τὸν νοῦν των. Καθ' ὅσον ἀρρῆξ τὴν φιλοσοφίαν ἐκείνην ἢ ἡποία ἀρνούμενη τὴν καταγωγὴν τῆς ζητεῖ νὰ περικλείσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐν τῷ σιδηρῷ κύκλῳ, ὁ κ. Λαστικὸς ἀποστεινὴ εἰς αὐτὴν τοὺς ἐπιόμενους λόγους τοῦ Cousin «Οἱ θέλοντες νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ εἰς τὸν νοῦν ζῆντι αὐθεντικὴν δὲν συλλογιζόνται ὅτι δυσὸν θάτερον ἢ ὁ νοῦς δὲν ἐνοεῖ τὴν αὐθεντικὴν ταύτην, καὶ τότε αὕτη εἶναι δι' αὐτὸν ὡς μὴ ὑπάρχουσα, ἢ τὴν ἐνοεῖ, μορφοῦν ἐν ἑαυτῷ ἰδέαν περὶ αὐτῆς, τὴν δέχεσθαι ὡς τοιαύτην, καὶ τότε αὐτὸς ἑαυτὸν λαμβάνει ὡς μέτρον, ὡς κανόνα, ὡς τελευταίαν αὐθεντικὴν. »

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας τοῦ κ. Λαστικ, οὐδενὸς τὸν λόγον κίτησαμένον, διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΑΞ.

Τακτικῆ.

Τῆ 23ῃ Ὀκτωβρίου 1872.

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ προέδρου καὶ τῶν ἀντιπροέδρων, προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἡρ. Βασιλάδου.

Ὁ κύριος πρόεδρος ἀγγέλλει τὴν ἐν τῷ Συλλόγῳ παρουσίαν τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Ε. Σίμου ὅστις ἀναστὰς ἐκφράζει τῷ Συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας του ἐπὶ τῇ τιμῇ ἣν ἀπένειμεν αὐτῷ ἐκλέξας ἐπίτιμον αὐτοῦ μέλος. Ἡ τιμὴ αὕτη, λέγει ὁ κ. πρεσβευτῆς, τοσοῦτω μᾶλλον μὲ κολακεύει, καθ' ὅσον ἀπορρεῖ ἐκ Σωματείου ἀπολαύοντος τῆς γενικῆς ὑπολήψεως διὰ τοὺς ἀγῶνας οὓς καταβάλλει ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως καὶ διαδόσεως τῆς παιδείας παρὰ τῷ ἔθνει.

Ἐἶτα ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀνακινῶσκει τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Συλλόγου συνισταμένην ἀ) ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ἀφορωσῶν τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ Συλλόγου ὑπηρεσίαν β) ἐκ εὐχαριστηρίων γ) ἐκ μιᾶς ἐπιστολῆς αἰτήσεως. Ὁ αὐτὸς εἶτα ἀνακινῶσκει κατ' ἄλλογον προσφορὰς βιβλίων δ) δύο τεύχη τοῦ Ἀθηναίου προσφερόμενα ὑπὸ τοῦ κ. Καστοργῆ ε) ἑκδosis τῶν πεπραγμένων τῆς Ἀδελφότητος «Ἐφημερίδας» γ) λό-

γοι Δισχίνου ὑπὸ τοῦ ἐκδότου αὐτῶν κ. Α. Weidner.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς ἀντεπιστέλλον μέλος ὁ κ. Dojon πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Ἑπιείρῳ, μεθ' ἃ, κωλυμένου ὑπ' ἀσθενείας τοῦ κ. Mordtmann ἕνα ἀναγκῶ τὴν περὶ Παλμυρηνῶν ἀρχαιοτήτων πραγματείαν αὐτοῦ, διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΑΞ.

Τακτικῆ.

Τῆ 30ῃ Ὀκτωβρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἡ ἀγγελία τῶν προσφορῶν βιβλίων ἀντιβάλλεται εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς αὔριον.

Ἀκολουθῶς ἀγγέλλεται καὶ ψηφοφορεῖται τὸ δεῦτερον ὡς ἀντεπιστέλλον μέλος ὁ κ. Dojon, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Ἰωαννίναις καὶ ἐγένετο δεκτὸς ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ.

Ἐἶτα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς μέλη τακτικὰ μὲν οἱ κ. κ. Amedée Jauge, μηχανικὸς Γάλλος καὶ γεωλόγος προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Τζιγχαῖ, Σαρακινίου καὶ Λαζοπούλου ὁ κ. D. Bernthal, γραμματεὺς τῆς γερμανικῆς Πρεσβείας, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ Προέδρου ὁ ἐνταῦθα στυτάκτης τῆς Παρισίνης ἐπιθεωρήσεως τοῦ «Φόρου τοῦ Βοσπόρου» κ. Adia de Phrygie προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Καλλιούρη, Μαλλιᾶδου καὶ Καλλιᾶδου ὁ κ. Ὀδυσσεύς Ἰάλεμος προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Μαλλιᾶδου Δ. καὶ Κ. Πληθωνίδου. Πέτρος Ἐξακουστὸς προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Κ. Ἰωαννίδου, Ν. Σουλλίδου καὶ Δ. Πληθωνίδου. Γεώργιος καὶ Δημήτριος Κωνσταντινίδει προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Καλλιούρη, Ι. Δ. Ἀριστοκλέους καὶ Δ. Φιλίου Ἰ Βάλσαμος Ν. Καρκαμάνος, Ἰω. Αναστασιάδης, Λεωνίδ. Ζαρίρης, Κωνσ. Παπᾶς προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Καραπάνου, Φιλίου καὶ Γιῶν ὡς ἐπίτιμοι δὲ οἱ κ. κ. ἡ Α. Ε. ὁ ἐνταῦθα παρὰ τῇ Ἰ. Πύλῃ Πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας Von Kaudel, ἡ Α. Ε. ὁ ἐν Βερολίῳ πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμέ-

νων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κ. G. Bancroft καὶ ὁ τακτικὸς Καθηγητῆς τοῦ Δικαίου κ. Helzendorf, προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ Προεδρείου. Ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ δὲ τῆς ἐγγραφῆς εἰς τὰ ἐπιτιμικὰ μέλη τῆς Α. Ε. τοῦ πρέσβειος τῆς Ἀμερικῆς ἐν Βερολίῳ κ. Bancroft, ὁ κ. Πρόεδρος λέγει· «Ὁ κ. Bancroft εἶναι οὐ μόνον ἐξοχος πολιτικὸς ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ διακεκριμένος ἱστορικὸς· λάτρης δὲ ἐνθερμος ὢν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, οὐχ ἤττον καὶ πρὸς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας εὐνοϊκῶς διακρίεται. Ἡ ἐγγραφὴ ἀρχαιότητος ἐπισήμου ἀνδρὸς εἰς τὰ ἐπιτιμικὰ μέλη πολλὴν περιποιεῖ τιμὴν εἰς τὸ ἡμέτερον σωματεῖον, ἢ δὲ προθυμία αὐτοῦ τοῦ νὰ παρασθῆῃ εἰς τὴν ἐκτάκτως πρὸς τιμὴν τῆς Α. Ε. γεννησόμενῃν συνεδρίασιν εἶναι ἐπίσης ἀπόδειξις ὅτι ἐνδεδιφεύεται εἰς τὸ ἔργον τῆς διανοητικῆς μορφώσεως καὶ τῆς Ἑλληνικῶν γραμμάτων καλλιέργειας, ὅπερ ἐπιδιώκει ὁ ἡμέτερος Σύλλογος.» Ὁ κ. Πρόεδρος προσέθετο ὅτι ὁ ἐν Βερολίῳ κ. Στ. Καραθεοδωρῆ συνέστησε τῷ περιφανεῖ ἱστορικῷ τὸν ἡμέτερον Σύλλογον, διακηρύσας καὶ εἰς τὸ Προεδρεῖον τὰ εἰκότα, ὅπως, ἅμα τῇ εἰς τὰ ἐνταῦθα ἀφίξει τῆς Α. Ἐξοχότητος, ληρθῆ ἡ δέουσα πρόνοια, τοσοῦτον περὶ τῆς ἐγγραφῆς αὐτῆς εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐπιτιμικῶν τοῦ Συλλόγου μελῶν, ὅσον καὶ περὶ τῆς ἀπονομῆς τῶν προσηκουσῶν τῷ ἀνδρὶ τιμῶν. Τὸ Προεδρεῖον ἐνόμισεν ἀπαραίτητον αὐτοῦ καθῆκον ν' ἀνταποκριθῆ πρὸς τὴν εὐλογον ταύτην σύστασιν, σπεύδει δὲ νὰ συστήσῃ τῷ Συλλόγῳ, ὅπως διὰ τὴν αὔριον, ὅτε μέλλει νὰ γείνη ἐκτάκτως συνεδρίασις, συνέλθωσιν ὅτι πλείονα μέλη, δεικνύοντα ὅτι ὄντως πράττομεν τι ἀξίον λόγου ἀναφορικῶς τῆς προόδου καὶ τῆς καλλιέργειας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ὑπὲρ ὧν προσπαθοῦμεν τὸ κατὰ δύναμιν. Ὡς ἀντεπιστέλλον δὲ ἐν Magdeburg καθηγητῆς κ. Α. Weidner, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ Προεδρείου.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ν. Παρναίικας ἀναγινώσκει τὴν πραγματείαν τοῦ κ. Μ. Παρναίικα περὶ Ἀνδρέου Λιβαδηνοῦ (ἄρχ. σελίδας 7).

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ. ΤΑΘ'.

Ἐκτακτος.

Τῆ 31 Ὀκτωβρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγείλας τὴν ἐν τῷ Συλλόγῳ παρουσίαν τῆς Α. Ε. τοῦ πρέσβειος ἐν Βερολίῳ τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, κ. Γ. Bancroft καὶ ἐπαναλαβῶν ὅσα καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίασιν εἶπε περὶ τοῦ διακεκριμένου τούτου ἀνδρὸς προτείνει αὐτὸν τὸ δεύτερον μέλος ἐπιτιμικῶν τοῦ Συλλόγου ἀναγορευθέντος δὲ τούτου ἡμοφρονῶς ὑπὸ πάντων τῶν μελῶν, ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Mordtmann ἀνέγνω τὴν περὶ *Halimernar archaisimon* πραγματείαν αὐτοῦ. (Ἔρχ. σελίδας 15).

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας τοῦ κ. Mordtmann ὁ κ. Γ. Ἀριστάρχης ἐρωτᾷ αὐτὸν μήπως συνέχευε τὴν πόλιν Μεδάιν μετὰ τῆς Βαγδάτης. Πρὸς ταῦτα ἀπάντησεν ὁ κ. Mordtmann ἡ Συρία ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξε κατὰ διαφόρους ἐποχὰς κέντρον πολιτισμοῦ λίαν ἀξιολόγου. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐπὶ τῶν Ἀσσυρίων καὶ Περσῶν πρωτεύουσα αὐτῆς ἦν ἡ Βαβυλὼν, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Πάρθων καὶ Σασσανιδῶν ἦν ἡ Κτισιφῶν, ἢ μίλια πρὸς νότον τῆς Βαγδάτης κειμένη, ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀρουν-ελ-Ρασίδ αὐτὴ ἡ Βαγδάτης, οὐχὶ ὅμως ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ἐν ἡ καὶ σήμερον κεῖται ὥστε κατὰ τὰς διαφόρους ταύτας ἐποχὰς, ἢ πρωτεύουσα, ἢτοι ἡ ἐστία τοῦ πολιτισμοῦ, ἤλλαττε καὶ ὄνομα καὶ θέσιν Ἀκολούθως ὁ κ. Καλλιθέορσης ἐρωτᾷ τὸν κ. Mordtmann μήπως τὸ ὄνομα Ζηνοβία ἀπλῶς κατὰ σύμπτωσιν ὁμοιάξῃ πρὸς τὸ ἀρμενικὸν ὄνομα Ζενόπ ἑπειδὴ εἶναι προφανές καὶ σχεδὸν ἀναντιρρήτον ὅτι τούτου εἶναι Ἑλληνικῆς παραγωγῆς καὶ συνθέσεως. Ὁ κ. Mordtmann πρὸς ταῦτα ἀπαντῶν λέγει ὅτι συμφωνεῖ πληρέστατα τῷ προαλεθῆσαντι ὅτι τὸ ὄνομα Ζηνοβία εἶναι παραγωγῆς Ἑλληνικῆς, οὐχ ἤττον ὅμως ἐξέπληχῃ εὐρῶν αὐτὸ οὕτως φερόμενον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης ἐκράξεν εὐχαριστίας τῷ κ. Mordtmann ἐπὶ τῷ σφῶ καὶ πολλῶν ἐπαίνων ἀξίῳ ἀναγνώσματι αὐτοῦ, οὐχ ἤττον ὅμως ἀπορεῖ διατὶ ὁ κ. Mordtmann ἀπέσχε νὰ ἐπεκταθῆ περὶ

τῆς Παλαιοελληνικῆς γλώσσης προβαλλόμενος ὅτι οἱ συναδελφοὶ αὐτοῦ ἀγνοοῦσι τὰ κατὰ τάξιν τὴν γλῶσσαν ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης προστίθειν ἔτι, ὅτι οἱ ἐντιμοὶ συναδελφοὶ αὐτοῦ συνέρχονται πρόθυμοι ἐν τῷ περιόδῳ τούτῳ ὅπως ἀκούσασί τι σοφόν. Οὗτω δὲ ὡς ὁ κ. Schiourier ἀνέγνω ἄλλοτε περὶ τῆς Μοαβιτικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βασιλέως Μέσσα, θὰ παρακάλει καὶ τὸν κ. Moritmann νὰ πραγματευθῆ ἕκτε νέστερον περὶ τῆς Παλαιοελληνικῆς γλώσσης. Τούτων ἐξηθέντων ὁ κ. Moritmann ἐρωτᾷ τὸν Σύλλογον ἕαν ἐπιθυμῆ κατὰ τινὰ προσεχῆ συνεδρίαν νὰ πραγματευθῆ περὶ τῶ ἀντικειμένου τούτου, τοῦ δὲ Συλλόγου πρόθυμος δεξαμένον, ὁ κ. Πρόεδρος προσέθετο ὅτι ὁ Σύλλογος οὐ μόνον δέχεται ἀλλὰ καὶ παρακαλεῖθεραὶ τὸν κ. Moritmann ὅπως εὐαρεστηθῆ νὰ διακροτήσῃ αὐτὸν διὰ τῶν σοφῶν αὐτοῦ ἀναγνωσμάτων, μεθ' ἃ διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΜ΄.

Τακτικῆ.

Τῆ 6 Νοεμβρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ προέδρου κ. Κ. Καραπάνου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν ὁ κ. Μόρτμαν παρατηρεῖ ὅτι ἐν τῇ πρὸς τὸν κ. Γ. Ἀριστάρχην ἀπαντήσῃ αὐτοῦ περὶ τῶν πόλεων Μοαβίτ καὶ Βαγδάτης ἐν τοῖς πρακτικοῖς φέρεται Συρία ἀντὶ τοῦ Ἀσσυρία καὶ Μεσοποταμίας.

Εἶτα ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν τῆς τε προηγουμένης συνεδρίασεως καὶ τῆς παρούσης (συσταμένην ἅ) ἐκ δύο ἐπιστολῶν διακρίβων κινήσεων ἕ, ἐκ 10 ἀπορροσῶν τὴν ὑπερσίαν τοῦ Συλλόγου ψ) ἐκ 3 εὐχαριστηρίων.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς μέλη τακτικὰ μέν οἱ κ. κ. Μόιν-δε-Ρίγγε προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κυρίων Καλλιθέου καὶ Μαλιιάδου καὶ Καλλιιάδου, Ὀδυσσεύς, Ἰάλλμας δημοσιογράφος προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Μαλιιάδου Δ. καὶ Κ. Πληθωνίδου, Πέτρος Ἐξακουστός προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Γεωργιάδου, Σουλίδου καὶ Κ. Πληθωνίδου Γεώργιος καὶ Δημήτριος Κωνσταντινίδης προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν

κ. κ. Καλλιθέου. Ἀριστοκλέους καὶ Φιλίου. Ἰωάννης Βάλσαμος, Ν. Καραπάνος, Ἰωάννης Ἀναστασιάδης, Λεωνίδας Ζαφίρης, Κωνσ. Παπαζ, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Καραπάνου, Γκιῶν καὶ Φιλίου. Αἰμιόθεος Λαυρεῖος μηχανικός Γάλλος καὶ γεωλόγος προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Τσιγαρᾶ, Σαρακιώτου καὶ Λαζοπούλου, ὁ τῆς προσωπικῆς πρεσβείας γραμματεὺς κ. Derenthal προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου καὶ ἐγένετο ἅπαντες δεκτοὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ. Ὡς ἀντεπιπέλλον δὲ ὁ ἐν Macdemburg καθηγητῆς κ. Α. Weidner, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου καὶ ἐγένετο δεκτὸς παμψηφεί. Ὡς ἐπίτιμα δὲ οἱ κ. κ. ἡ Α. Ε. ὁ ἐνταῦθα παρὰ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας Von Kendeel, ὁ ἐν Βερολίῳ τακτικὸς καθηγητῆς τοῦ Δικαίου κ. Holzhofert προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου καὶ ἐγένετο ὁμοίως παμψηφεί δεκτοί.

Ἀκολουθῶν ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον νέα μέλη τακτικὰ μὲν οἱ κ. κ. Ἰωάννης Ἀλιμπέρτης, βιβλιοπώλης ἐνταῦθα, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Τσιγαρᾶ, Λιούμα καὶ Παρηνίκα Ἰωάννης Τέσσας, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Μ. Παντζιζῆ, Δ. Πληθωνίδου καὶ Φιλίου. Ὡς ἐπίτιμα δὲ ἡ Α. Ε. ὁ παρὰ τῇ Ἰ. Π. πρεσβευτῆς τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κ. Boker προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ Προεδρείου καὶ ἡ Α. Ε. ὁ πρεσβευτῆς τῆς Αὐστρουγγαρίας κόμης Ludolf προτεινόμενος ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἱατρὸς κ. Μίλιγγεν ἀναγινώσκει τὴν περὶ τῶν δύο ἀνεκδότων Κυβερνητικῶν ψφισμάτων πρακτικῶν του. (Ἴδε σελ. 23). Ἐπὶ τούτοις δὲ διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΜΑ.

Τακτικῆ.

Τῆ 13η Νοεμβρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ προέδρου κ. Κ. Καραπάνου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπιψήφισιν τῶν πρακτικῶν ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν συσταμένην ἅ) ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἐν Θεσσαλονικίᾳ ἀρτιστυχάτου Φιλεπ. Συλλόγου, δι' ἧς οὗτος ἀγγέλλων τὴν σύστα-

σιν αὐτοῦ αἰτεῖται νὰ συνάψῃ σχέσεις μετὰ τοῦ ἡμετέρου πέμπτου συνάκῃ καὶ τῶν Κανονισμῶν αὐτοῦ (β') ἐξ ἐπιστολῆς Ἰωάννου Ν. Σταματέλλου συνοδευούσης συλλογὴν γλωσσικῆς ὕλης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνίσμα' γ') ἐκ 4, ἀρωμασῶν τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου δ') ἐκ 3 εὐχριστηρίων.

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει προσέτι τὸν κατάλογον προσφορᾶς βιβλίων.

Κωνσ. Ἀρμενοπούλου πράγειρον νόμων ἢ ἐξ ἀβιβλίου, ὑπὸ Ζ. Νούτσου ἐν Ἀθήναις 1872' εἰς 8ον σὺμ. 3. προσρ. Ἀπ. Σκένδου' α') Ἱερὰ Κατήχησις μεγάλη ὑπὸ Δ. Ν. Βερναρδάκη β') Ἱερὰ Κατήχησις μικρὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γ') Ἱερὰ Ἱστορία μεγάλη δ') Ἱερὰ Ἱστορία μικρὰ ὑπὸ Δ. Ν. Βερναρδάκη.

Ἀθήναιον, σύγγραμμα περιοδικὸν κατὰ διμηνίαν ἐκδιδόμενον συμπράξει πολλῶν λογίων τομ. α. τευχ. γ' ἐν Ἀθήναις 1872' εἰς 8ον ὑπὸ Εὐθυμίου Καστόρχη.

Περὶ τοῦ γέροντος τοῦ φρονίμου Μουτζοκουρμένου ποίημα ἐκ τοῦ ἐν Χαρισίοις χειρογράφου ἐκδοθὲν ἐπιμελεῖται καὶ διορθώσκει Αἰμιλίου Λεγρανδίου Paris 1872 εἰς 8 ἄδ.

Ἀληθῆς ἔκθεσις τοῦ Ἑλληνοδιδασκάλου Μάρκου Χατζῆ Ἰωάννου πρὸς τὸν Ἀνακτα τῶν Ἑλλήνων Γεώργιον τὸν Α'. περὶ ἀκριβοῦς κατὰ συνείδησιν ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀνομιματίων καὶ ἀυθιμεσιῶν τῶν τοῦ κράτους ἀρχόντων. Ἐν Κερκύρῃ 1872 εἰς 8ον ἄδ.

Κανονισμὸς τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Φιλικοπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἐν Θεσσαλονίκῃ 1872 εἰς 8ον ἄδ. Ν. G. Politis Mythologie u. o. hellénique. Compte rendu par Emile Legrand Paris 1872. D. Papantigopoulos, le choix d'une femme comédie politique en un acte, traduite du grec par Emile Legrand Paris εἰς 8 μικρ. Documents inédits sur l'histoire de la révolution Française. Correspondance de Paris, Vienne, Berlin, Varsovie, Com/ple par Jules Laure et Emile Legrand Paris 1872 εἰς 8ον ἄδ.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς μέλη τακτικά μὲν οἱ κ. κ. Ἰωάννης Ἀλιμπέρτης βιβλιοπώλης προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. Τσιγχερά Λιούμα καὶ Ν. Παρχνίκα Ἰωάννης Τέσσα διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. Μ. Πανατζῆ, Δ. Πληθωνίδου καὶ Φιλίου, καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ ἀπολύτως πλειοψηφίᾳ ὡς ἐπίτιμα δὲ, ἡ Α. Ε. ὁ παρὰ

τῆ Ὑψηλῆ Πύλῃ προεστυῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κ. Βοκοῦ προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρίου καὶ ἡ Α. Ε. ὁ παρὰ τῆ Υ. Π. προεστυῆς τῆς Αὐστρουγγαρίας κύριος κόμης Γιουδοῦ προτεινόμενος ὁμοίως ὑπὸ τοῦ προεδρίου καὶ ἐγένοντο παμψηφεὶ δεκτοί.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς νέα μέλη τακτικά μὲν οἱ κ. κ. Εὐάγγ. Μισακλίδης συνητακτῆς τῆς Ἀνατολῆς' προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. Δ. καὶ Κ. Πληθωνίδου καὶ Φιλίου. Ἀλέξανδρος Στ. Πάλλης Παντελῆς Πετροκλάκινος τραπέζιται, Ἀθανάσιος Σαπουντζῆς ἔμπορος, Ἰωάννης Ροσιότης ἔμποροπαύλληλος, Συμεὼν Ἀνδρεάδης, Γεώργιος Βελισσάριος ἔμποροι, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Γαϊών, Κ. Πληθωνίδου καὶ Δ. Φιλίου.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι τὴν Κυριακὴν μετὰ τῆς προεστυῆς τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας κ. Von Kende' ἐπέδωκεν εἰς τὴν Α. Ε. τὸ διπλωμα αὐτοῦ ὡς ἐπίτιμου μέλους. Ἡ δὲ Α. Ε. δεξιαμένη μετὰ πολλῆς προθυμίας αὐτὸ, ἐξεφράσθη λίαν εὐμενῶς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ ἔργου τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας, ὡς ἐπιδιδώκει.

Ἀκολούθως ὁ κ. Παρχνίκα ἀναγινώσκει τὴν περὶ «γλωσσολογίας» πραγματείαν αὐτοῦ (ὄρα σελ. 28).

Μετὰ τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Παρχνίκα ὁ κ. Βασιλάδης παρατηρεῖ πρῶτον ὅτι δὲν ἦν πρῶτος ὁ Πλάτων ὅστις ὠμίλησε περὶ ἐτυμολογίας, διότι καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα Κρατύλος ἀναφέρεται εἰς ἄνθρωπον ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἡρακλείτειον Σχολὴν ἥτις, ὡς καὶ ἄλλαι Σχολαὶ, ἀκμαίσκειν πρὸ τοῦ Πλάτωνος, ἐπραγματεύθη περὶ τῆς ἐτυμολογίας' δεύτερον ὁμοίως ὁ κ. Παρχνίκα περὶ τοῦ Πλάτωνα ἀναφέρει ὅτι οὗτος ἠθέλησε ν' ἀποδείξῃ τὴν συγγένειαν τῶν γλωσσῶν ἐν γένει ὀνοματικῶν καὶ ἐμπαιτικῶν τύπων ἐν δέτοις, ἐνῷ ἐπραξε τοῦτο ἐν τῷ περὶ συζυγιῶν αὐτοῦ συγγράμματι' τρίτον ὁ κ. Παρχνίκα παρέλειψε τὸ ὄνομα τοῦ Ἰακώβ Γαρήν, ὅστις πρῶτος ὠμίλησε περὶ τῶν γερμανικῶν γλωσσῶν καὶ ἔθετο τοὺς νόμους τῆς μεταφωγγώσεως, ἐφραζέει δὲ ὁ κ. Βασιλάδης τὴν ἀπορίαν του πῶς διέφυγε τὴν μνήμην τοῦ κ. Παρχνίκα τὸ ὄνομα τοῦ διασέμου τούτου ἀνδρός.

Ὁ κ. Παρχνίκα πρὸς ταῦτα ἀπαντῶν λέγει ὅτι αἱ παρατηρήσεις τοῦ κ. Βασιλάδου εἰναι λίαν ὀρθαί' καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἰακώβ Γαρήν οὐδὲν ἀνέφερεν ἐπειδὴ βῆσιν τῶν μελετῶν του εἶχε τοὺς γερμανοὺς γλωσσολόγους, ὧν τὰ ἐξ-

γόμενα θεωρεῖ ὡς μάλλον ἀσφαλῆ, προστίθει δὲ ὅτι ἠκολούθησε κατὰ πόδας τὸν Κούρτιον ἐξ οὗ εἶναι ἐξηγούμενα τὰ πλείστα τῶν σακ ἀναφέρει' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ περὶ Κρατύλου ἐληθέντα, ὁ κ. Ηζρανίκας λέγει ὅτι δὲν ἀνέτρεξεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς γλώσσης, ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Ἐπὶ τούτοις δὲ διελύθη ἡ συνδριάζεις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΜΒ'.

Τακτική.

Τῆ 20ῃ Νοεμβρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ προέδρου κ. Κ. Καρατάου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν, συνισταμένην α) ἐξ 8 ἐπιστολῶν διαφόρων αἰτήσεων β) ἐξ 7 ἀφορωσῶν τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου καὶ γ) ἐκ 3 εὐχαριστηρίων.

Ἀκολουθῶς ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφισοῦνται ὡς μέλη τακτικά μὲν οἱ κ. κ. ὁ ἐνταῦθα Εὐαγγελινὸς Μισακλίδης, συντάκτης τῆς «Ἀνατολῆς» προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. Δ. καὶ Κ. Πληθωνίδου καὶ Δ. Φιλίου' οἱ ἐνταῦθα Ἄλξ. Στερ. Πάλλης, Παντελῆς Πετροκόκκινος, τραπέζιτις, Ἀθανάς. Σαβουντζῆς, Γεώργιος Βελισάριος, ἔμπορος. Ἰωάννης Ρωσσέτις, ἔμπορος πάλῃ, καὶ Συμεὼν Ἀνδρεάδης, βιβλιοπώλης, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Γκιῶν Κ. Πληθωνίδου καὶ Δ. Φιλίου, οἵτινες ἐγένοντο δεκτοὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς ἀντεπιστάλον μέλος ὁ ἅγιος Πηλοπούλεος κ. Διονύσιος, προτεινόμενος ὑπὸ τῆς ἐκπαίδ. ἐπιτροπῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Κ. Καλλιᾶδης ἐγγερίζει τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Αθουῆ προανεσθέντα διάφορα ἔκτου νομισματικῆς Συλλογῆς, ἅπερ παρεπέμψθησαν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ὅπως ἐξετάσασα ταῦτα ποιήσῃται τὴν περὶ τούτων ἔκθεσιν, ἀπερασίθη δὲ ἡ πρὸς τὸν δωρησάμενον ἔκφρασις εὐχαριστιῶν.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. Morftmann ἀναγινώσκει τὸ δεύτερον μέρος, περὶ Παλμυρηνῶν ἐπιγραφῶν (ἴδε σελ. 15).

Ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος τούτου ὁ κ. Γεώρ-

γος Ἀριστάρχης λέγει ὅτι ὁ κ. Morftmann ἐν τῷ ἀναγνώσματι τοῦ ἐξήνεγκε τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ πόλις Tadmor σημαίνει Φοινικίπολις. Τοῦτο δὲν εἶναι διόλου παράδοξον διότι παρὰ τοῖς Ἀραβῖν ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια τοῦ ἠνομαζέειν τὰς ἑαυτῶν πόλεις ἐκ τοῦ κυριωτέρου τῶν προϊόντων ὧν ἐξάγει ἡ χώρα, ὡς τὴν περὶ τούτου ὑπόθεσιν τοῦ Μόρτμαν τὴν θεωρεῖ ὡς λίαν πιθανήν.

Ὁ δὲ κ. Σ. Ἀριστάρχης λέγει ὅτι ὁ κ. Μόρτμαν ἐν τῷ ἀναγνώσματι τοῦ μίαν τῶν προκειμένων ἐπιγραφῶν ἐπαρκετήρην ὡς τὴν ἀρχαιότεραν πασῶν, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ κ. De Vogüé εὔρε καὶ ἑτι ἀρχαιότεραν αὐτῆς. Εἰς ταῦτα ὁ κ. Μόρτμαν οὐδὲν ἀντείπειν. Ἐπι δὲ ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης λέγει ὅτι παρεκάλεσε τὸν κ. Μόρτμαν νὰ εὐαρεσθῆ νὰ εἶπῃ ἡμῖν τι περὶ τῆς σχέσεως τῆς Παλμυρηνῆς καὶ νεοσυριακῆς γλώσσης. Ὁ κ. Μόρτμαν πρὸς ταῦτα ἀπαντῶν λέγει ὅτι ὑπάρχουσι κατὰ τὴν Μεσοποταμίαν χριστιανοί τινες, καταχρηστικῶς ἠνομαζόμενοι Νεστοριανοί, οἵτινες ὀμιλοῦσι τὴν ἀρχαίαν συριακὴν μετὰ τινῶν λέξεων τουρκικῶν ἀναμειγμένην. Οὕτως ἡ παρ' αὐτοῖς ὀμιλουμένη γλώσσα εἶναι ἡ συριακὴ ἱκανῶς παρεσθαρμένη.

Μετὰ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας, οὐδενός τι ἀντιπαρητήρησαντος, κηρύττεται ἡ διάλυσις τῆς συνεδριάσεως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΜΓ'.

Τακτική.

Τῆ 27 Νοεμβρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ προέδρου κ. Κ. Καρατάου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ Γενικός Γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν τοῦ Συλλόγου ἀλληλογραφίαν συνισταμένην α) ἐκ 2 εὐχαριστηρίων ἐπιστολῶν β) ἐκ 3 ἀφορωσῶν τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου γ) ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἐν Σέρβεις Μακεδ. Φιλεκπ. Συλλόγου ἀπὸ 14ης Νοεμβρίου, δι' ἣς ἀπαντῶν εἰς τὰς ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 688 καὶ 727 ἐπιστολάς τοῦ Συλλόγου ἡμῶν πρῶτον ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν διατυπωθεῖσαν γνώμην τῆς ἐκπαίδ. ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Μυχαηλείου διαγωνί-

σματος, και έπομένως δηλοῖ ὅτι ἐποίησεν ἤδη τὰ ἀναγκαιὰ διακρίματα πρὸς συνδιαλλαγὴν τῶν ἐν Μελενικῷ διαφρονούντων. συνάμα δ' ἀναγγέλλει ὅτι τὸ Διδασκαλεῖον αὐτοῦ ἤρξατο ἤδη καὶ ἀριθμεῖ 44 μαθητὰς· δ') ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἐν Κυζικίῳ ἱατροῦ κ. Ν. Αἰμνίου περὶ ἀρχιολογικῶν ἀντικειμένων πραγματευομένης.

Ἀκολουθῶς ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορεῖται ὡς ἀντεπιστέλλον μέλος ὁ Ἅγιος Ἡλιουπόλεως κ. Διονύσιος, προτεινόμενος ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ γίνεται ἀπολύτω πλειοψηφίᾳ δεκτός.

Ἐπειτα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς μέλη τακτικά οἱ κ. κ. Δ. Ἀλεξάνδριδης, ὑπάλληλος τηλεγραφεῖου καὶ Παρηγόρης ἀρχιτέκτων, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. Βασιάδου, Γκιῶν καὶ Σαρχικιώτου, Ἰωάννης Καστέλλης τραπεζίτης καὶ ὁ κ. Γουλιέλμος Σιών, ἔμπορος προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Γκιῶν, Πετροκοκκίνου καὶ Σαρχικιώτου.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλων τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου Κ. Ἀσασίου, ἐπιτίμου τοῦ Συλλόγου μέλους, προσέτιθησαν ὅτι ὁ μακαρίτης ζῶν εἰδείκνυε μέγα ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ὅν πολλὰκις ὠφέλησε διὰ τῶν συνετῶν αὐτοῦ συμβουλῶν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ὁ Σύλλογος ἀπεφάσισεν ὅπως δι' ἐπιστολῆς του ἐκφράσῃ τὴν βραχέως αὐτοῦ λύπην πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις υἱὸν τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἀνδρός.

Μετὰ ταῦτα ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς, ἀναγινώσκει τὴν περὶ ἡριστιῶν πραγματείαν τοῦ κ. Δεμιγῆ, καὶ ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΜΑΪ.

Τακτικῆ.

Τῆ 4ῃ Δεκεμβρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ προέδρου κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Συλλόγου, συνισταμένην ἀ) ἐκ 4 ἐπιστολῶν ἀφορωσάντων τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου β) ἐπιστολῆς Ἑρραίας Μεγαρέβου ἀπὸ 22 Νοεμβρίου, δι' ἧς ἐξαίτουμένη τὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου ὑπὲρ τῶν σχολείων αὐτῶν γ) ἐξ ἐπιστολῆς ὑπουργεῖου στρατιωτικῶν ἐν Οὐα-

σιγκτῶν ἀπὸ 12 Νοεμβρίου μετὰ ἐπισυνημμένον διαγράμματος μετεωρολογικῶν παρατηρήσεων δ) ἐξ ἐπιστολῆς Θερακικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 3 Νοεμβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ αἰτεῖ ἐπὶ ἐπιστροφῇ τὰς πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἀποσταλείσας περὶ Θεράκης ἐλθέσεις· ε) ἐξ ἐπιστολῆς Κ. Γενίου συνοδευούσης φιλολογίων γλωσσικῆς ὕλης.

Ἐἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς μέλη τακτικά οἱ ἐνταῦθα κ. κ. Δ. Ἀλεξάνδριδης ὑπάλληλος τηλεγραφεῖου καὶ Παρηγόρης ἀρχιτέκτων προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Βασιάδου, Γκιῶν καὶ Σαρχικιώτου. Ἰωάννης Καστέλλης, τραπεζίτης, καὶ Γουλιέλμος Σιών, ἔμπορος, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. Γκιῶν, Πετροκοκκίνου καὶ Σαρχικιώτου καὶ γίνονται δεκτοὶ ἀπολύτω πλειοψηφίᾳ.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς μέλη τακτικά μὲν οἱ ἐνταῦθα κ. κ. Ἀλέξανδρος Σχινῆς ἱατρός, Δ. Σταματιᾶδης, Γ. Κωρωνιός, τραπεζίτης, Παῦλος Λουτράρης ἔμπορος, Ἐδουάρδος Φιλώριος ἐπιθεωρητὴς τῶν τροχιοδρόμων, Ἀθανάσιος Ζαλάππας, λογιστὴς τῶν τροχιοδρόμων, Η. Π. Καζανόγος ἔμπορος, Σαράντης Ἀρχιγένης ἱατρός, Ἀλκιβιάδης Μαυράκης καὶ Μασίνης ἐν Ἐάνθη, Ν. Σαβρίνας, γραμματεὺς τῆς ἐν Βερολίῳ Ὁ Α. Πρεσβείας Σπυρίδων Σέρτας, κτηματίας, Μιχαὴλ Κουβελᾶς ἔμπορος, Θ. Μαυρογοδάτος, Πιττακοῦ Μουζῆλλας, τραπεζίτης, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Γκιῶν, Πληθωνίδου καὶ Φιλίου, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ ἐν Ἰωαννίνου κ. Ἀνδρέας Ἀόντος, πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, Gerardi de Chiara, πρόξενος τῆς Αὐστρουγγαρίας καὶ Γ. Ματζανός, καθηγητὴς τῆς Γαλλικῆς ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ προτεινόμενοι ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἐπίτιμον δὲ Ἡ Α. Ε. ὁ παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας Sir H. Elliot προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ Προεδρείου.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι οἱ Φιλεκπαιδευτικοὶ Σύλλογοι Θερακικῆς καὶ Ἠπειρωτικῆς ὑπέβαλλον εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ ἡμετέρου πρότασιν περὶ τελείσεως μνημοσύνου ὑπὸ πάντες Συλλόγων τῆς ἡμετέρας πόλεως, δηλονότι τοῦ Φιλολογικοῦ, τοῦ Θερακικοῦ, τοῦ Ἠπειρωτικοῦ, τοῦ Μακεδονικοῦ καὶ τοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὑπὲρ τῆς μνήμης τοῦ αἰδιότου διδασκάλου τοῦ Γένους κ. Κ. Ἀσασίου, τὴν πρότασιν δὲ ταύτην τὸ προεδρεῖον παραδεχθὲν ὑπέβαλλε εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου, ὅπως εἰδέξατο αὐτὴν παμψηφεί.

Είτα ὁ κ. Nordmann (οὐδὲ) ἀναγινώσκει γαλλιστὴ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ περὶ τινῶν Βυζαντινῶν μολυβδοσφύλων (ἴδε σελ. 57). Ἐπὶ τούτοις δὲ διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΜΕ΄.

Τακτικῆ.

Τῇ 11ῃ Δεκεμβρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ προέδρου κ. Κ. Καραπάνου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπιψήφισιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Συλλόγου συνισταμένην ἅ) ἐκ 5 ἐπιστολῶν ἀφορῶσάν τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου β') ἐξ ἐπιτολῆς κ. Ν. Κρικότσου ἀπὸ 7 Δεκεμβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι προσφέρει τῷ Συλλόγῳ λίρας 50 πρὸς ἀγορὰν καταλλήλων συγγραμμάτων διὰ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Κρικότσου προτάσει τοῦ Προεδρείου ἀποφασίζεται, ὅπως τελεῖ εἰς τὴν διαθεσὴν τῆς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν βιβλίων ἐπιτροπῆς τὸ ὅλον τὸ ποσοῦ, ὑπερ προσήνεγκεν ὁ προμηθεύς δωρητὴς πρὸς ἀγορὰν τῶν συγγραμμάτων, δι' ἧ δὲν ἐπάρκεισι τὸ προπροστάθεν αὐτῇ ποσόν γ') ἐξ ἐπιστολῆς πρῶην πατριάρχου Κ/πόλεως κ. Γρηγορίου τοῦ Γ'. ἐχούσης ὡς εἴπεται.

Εὐγενέστατε καὶ ἡμέτερε κατὰ πνεῦμα υἱὲ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε κ. Κωνσταντίνε Καραπάνε, Πρόεδρε τοῦ ἐνταῦθα ἐν Κων/πόλει Ἑλλήν. Φιλόλ. Συλλόγου. Τὴν λίαν περισπούδαστον ἡμῖν εὐγενεῖαν τῆς ὀλοφύρου ἐν Κυρίῳ εὐχόμενοι καὶ πατρικῶς ἀσπαζόμενοι, ἠδῆως προσαγορεύομεν. Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἐκ τοῦ καθιδρύματος τούτου, ὅπερ πάνυ ἐπαξίως προεδρεῖε ἡ περιπόθητος ἡμῖν Εὐγενεῖα τῆς, προξενηθεῖσαν καὶ προσγινομένην ὁσημέρην ὠφέλειαν εἰς ἅπαν τὸ ἔθνος, καὶ χάριν ἐνδόμυγον συναισθανόμενοι ὅτι καὶ ἡμεῖς ἀποτελοῦμεν μέλος τοιοῦτου περιφανοῦς Σωματείου διὰ τῆς ἄλλοτε κοινῆ ἀποφάσεως τῆς ὀλομελείας αὐτοῦ ἑνομασίας ἡμῶν, ὡς ἐπιτίμου σχολείου, ἐπιθυμοῦντες δὲ ἵνα κατὰ τὸ ἐνὸν συνδράμωμεν αὐτῷ ἥδη ἐν τῇ προκειμένῃ οἰκοδομῇ ἰ-

δίῳ αὐτοῦ Καταστήματος, προσφέρομεν αὐτῷ ἐράπκῃ λίρ. 500μ. Πεντακοσίας (500), μετρηθσομένης ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμεῖου ἀπέναντι τῶν ὑπ' αὐτοῦ καθυστερούντων ἡμῖν χρημάτων ἀπὸ πατριαρχικῆς ἐπιγορηγίσεως, καθὰ περὶ τούτου ἐδηλώσαμεν ἄρτι τῇ Αὐτοῦ Θεοσιότητι Παναγιότητι τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῳ περισπουάσω ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Κ. Κυρίῳ Ἀνθίμῳ. Αὐτὸ τοῦτο ἀναγγέλλοντες καὶ τῇ περιποθήτῳ ἡμῖν Εὐγενεῖᾳ Τῆς, ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς ἀπαιτήσεως ἢ παραλαβῆς τοῦ ἐν λόγῳ ποσοῦ, διχθιθάσομεν ἅμα αὐτῇ τε καὶ πᾶσι τοῖς ἐντίμοις Μέλεσι τοῦ Ἑλλήν. Φιλόλ. Συλλόγου τὰς ἐκ βράθους ψυχῆς πατρικῆς ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, καὶ ἐξαίτουμέθα αὐτῇ παρὰ Κυρίου ἐπὶ πλείεστα, ὑγιεινὰ καὶ πανευφρόσυνα.

χωρῶσθ μὴν Δεκεμβ. καὶ ἐν Μεγ. Ἑσέματι

† Ὁ πρῶην Κ/πόλεως ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ διάπυρος ἐν Χριστῷ Εὐχέτης.

Τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς τῆς Α. Π. ὁ Σύλλογος ὑπεδέξατο μετ' ἐνδείξεων βλαβεῖς εὐγνωμοσύνης, μεθ' ὅ δ κ. Πρόεδρος προτείνει ἵνα γραφῇ τῷ γερῶν καὶ φιλομούσῳ Πατριάρχῳ ἐπιστολῇ, δι' ἧς ὁ Σύλλογος νὰ ἐκφράξῃ τῇ Α. Π. τὴν ἐνθερμον καὶ βραθεῖαν αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ πλουσίᾳ αὐτῆς προσφορῇ, ἣτις εἶναι τεκμήριον ἀριδηλότατον τῶν γενναίων καὶ φιλογενῶν αὐτῆς αἰσθημάτων τῆς αὐτῆς δὲ εὐκαίριος δρακτόμενος ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει πρὸς τὸν Σύλλογον καὶ ἑτέραν γενναϊδῶρον πράξιν τὸν γερῶν ἀνδρῶς, τούτῃ τὴν πρὸς τὸν Ἑπειρωτικὸν Φίλεα. Σύλλογον προσφορὰν αὐτοῦ ἐξ ἑπτακοσίων πενήκοντα λίρων. Τὴν δι' ἐπιστολῆς ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν σεβασίον πρωιεράρχην ἐπιδοκιμάζων ὁ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλής προτείνει ἵνα τὸ προεδρεῖον μεταξὺν αὐτοπροσώπως παρὰ τῷ σεβασμίῳ ἀνδρὶ ἐπιδώσῃ τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἔκφρασιν καὶ προφορικῶς τὴν βραθεῖαν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου πρὸς αὐτόν. Τὴν πρότασιν τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, ὁ Σύλλογος ἐπιδοκιμάσεν ὁμοθυμῶς.

Εἶτα ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν τῆς Νευροκόπης κατοίκων ὁ Σύλλογος ψφρίζει μετὰ τινα συζήτησιν, ὅπως χορηγηθῇ καὶ διὰ τὸ ἐνεστώσ ἔτος 40 λίρ. χρηματικὴ συνδρομὴ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν αὐτῶν σχολίων.

Ἀκολούθως ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς μέλη τακτικὰ μὲν οἱ ἐνταῦθα κ. κ. Ἀλέξανδρος

Σχιῶς ἱατρὸς, Δ. Σταγματιάδης ἱατρὸς, Γ. Κορωνοῦς τραπεζίτης, Παῦλος Λουτράρης ἔμπορος, Ἐδουάρδος Φλώριος, γενικὸς ἐπιθεωρητῆς τῶν Τροχιδορῶμων, Ἀθανάσιος Ζαλλάππας, Γενικὸς λογιστὴς τῶν Τροχιδορῶμων, Π. Η. Καζανόβας, ἔμπορος, Σαράντης Ἀρχιγένης ἱατρὸς, Ἀλκιβιάδης Μαυροῦνης ὑπάλληλος, Ν. Σαρδίνσκης, γραμματεὺς ἐν Βερολίῳ Α'. Ὁθ. Πρεσβείας. Σπυρίδων Σόρταν, κτηματίας, Μιχαὴλ Κουβελᾶς ἔμπορος, Θ. Μαυρογορδάτος, Πιττακὸς, Μουζάλλας, Τραπεζίτης, ὁ ἐν Ἐνόῃ κ. Ματσίνης προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Γκιών, Πληθωνίδου καὶ Φιλίῳ ὡς ἀνταπιστέλλοντα δὲ οἱ ἐν Ἰωαννίνωι κ. κ. Ἀνδρέας Λόντος, Γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, Gerard chevalier de Chiari, γενικὸς πρόξενος τῆς Αὐστροουγγαρίας καὶ Γ. Ματσινὸς, καθηγητῆς τῆς ἱστορίας καὶ φιλοσοφίας ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ, προτεινόμενοι ὑπὸ τῆς φιλοσοφικῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἐπίτιμον δὲ ἡ Α. Ε. ὁ παρὰ τῇ Ὑ. Πύλῃ πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας Sir H. Elliot προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου, ψηφοφορίας δὲ γενομένης ἐγένοντο ἅπαντες ἀπολύτως πλειονοψηφίᾳ δεκτοί.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς μέλος τακτικὸν ὁ ἐνταῦθα κ. Charles Lax πρόξενος τῆς Αὐστροουγγαρίας προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. Καρράντου Ἀριστοκλέους καὶ Dethier. Ἀκολούθως ὁ κ. Dethier ἀναγινώσκει τὴν πραγματείαν αὐτοῦ. «Ἐπὶ τινῶν Γοτθικῶν καὶ Βυζαντινῶν ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν Ἐξαικιονίῳ, ἧς ἡ περίληψις ἔχει ὧδε. Καὶ πρῶτον ὁ συγγραφεὺς λέγει ὅτι ἡ λέξις Ἐξαικιόνιον ἢ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν ἀπαντῶσα, δὲν εἶναι ὀρθρῆ, παραφθαρῆσα ἢ μεταποιηθεῖσα ἐκ τοῦ Ἐξαικιόνιον, ἔπειτα δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἀπεδίθητο εἰς τὴν μικρὰν συνοικίαν τοῦ Ἀ. Πιημερε, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν περίερον τῶν χερσαίων τειχῶν χώρον, ἐν ᾧ ἦσαν ἐγκαταστημένοι ἡ κἀλλιον εἶχον τὸ ὄχυρωμένον αὐτῶν στρατόπεδον οἱ ἀρειανίζοντες, τότε Γότθοι, οἳ δὲν ἦτο συγκεχωρημένον νὰ οἰκῶσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς βασιλευσούσης τὴν γῆν ἠὲ αὐτοῦ περὶ τοῦ ὅτι ἐξαικιόνιον ἐκλήθητο ὁ ἔξω τῶν τειχῶν χώρος ὑποτρῖζει διὰ τινος περιουσιῶν Πατριῶν, καθ' ἣν τὸν χώρον τοῦτον ὁ συγγραφεὺς τῶν Πατριῶν λέγει ὅτι ἐπεξετείνετο ἀπὸ τοῦ Ζεύγματος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου καὶ διῆκε διαβήτων διὰ τοῦ Νεῦ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου μέγρι τοῦ Βλάγκια Βοσάν (Δούτη παρὰ Καπουσοῦ). Ὁ κ. Dethier περὶ τῶν ἀρειανιζόντων

τούτων Γόθων, οἵτινες ἦσαν οἰονεὶ ἐστρατοπεδουμένοι ἐκτὸς τοῦ τείχους, τὸν λόγον ποιούμενος ἀποδεικνύει διὰ μακρυῶν ἐξηγημένων ἐκ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων, ὅτι οὗτοι ἦσαν προφυλακὰ ὑπὸ τῶν Βυζαντινορωμαίων, καλούμενοι *Birgari*, διερρημένοι εἰς στρατιωτικὰς σπεύρας, ὧν ἐκάστη ἔφερεν ἓνα ἀριθμὸν διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὀνομαζόμενοι *ἀριθροὶ* ἢ *Νοῦμερα*, ἅπερ ἐφηρμοῦζοντο ὡσαύτως εἰς τὰς διαίσεις τῶν τειχῶν καὶ ὅλου τοῦτου τοῦ ὄχυρωμένου στρατοπέδου. Ἐκ τῶν διαίσεων δὲ τούτων περιελάρησαν ἡ τοῦ *Λευτέρου* ἢ τοῦ *Πηλεπου* καὶ ἡ τοῦ *Ἐδδόμου*. Ὁ δὲ κ. Dethier προστίθει ὅτι πλησίον τοῦ *Λευτέρου* κτύπησε ἡ ἀνακλύψις καὶ τὸν *Τρίτου*. Μετὰ τὴν προδιόκησιν ταύτην, ὁ κ. Dethier μεταβαίνει εἰς τὸ κύριον ἀντικείμενον τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ, ἧτος εἰς τοὺς τάφους τοῦ ἀνακλυθέντος ἐν Δελφῶν Ἀπτάλ, ὧν τὴν ὕψαιον ἔμολογεῖ ὁ κ. Dethier ὅτι ἔμαθε παρὰ τοῦ κ. Πασπάτη. Ἐπὶ ἐνὸς τῶν τριῶν λίθων τοῦ ὑποτιθεμένου τοῦτου τάφου τοῦ Δελφῶν Ἀπτάλ, ὅστις κατὰ τοὺς Ὁθωμανοὺς πρῶτος διέβη ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην πρὸς κατάρτησιν, φέρεται ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή » (ἐνθ' ἄδε κατὰ κειται) Ἀλέξανδρος ὁ μακροβιότατος ἐπλήρωσε τὸν βίον μνηΐ' δεκαεβδύω κα' δις (sic) τρίτη ἡμέρη Ἰνδ(ίκτου) σ' τ'. ὁ κ. Dethier ἐμολογεῖ περὶ ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἦν ἐλακμαβάνε ὡς ἄξιον, δὲν εἶδεν ἀντιστοιχοῦν πρὸς οὐδεμίαν χρονολογίαν τῶν ἐν τοῖς μνηαίοις ἀναφερομένων τριῶν Ἀγίων Ἀλεξάνδρων, καὶ παραδέχεται τὴν γνώμην τοῦ κ. Σ. Ἀριστέρχη ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ζητητέον εἰς τοὺς Πατριάρχας, οἵτινες φέρουσι τὸν τίτλον μακροβιότατος. Ὁ ἕτερος λίθος εἶναι κίων ἔχων ἀρ' ἐνὸς μὲν ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν «Κίῳν Αἰθέρου τοῦ ἐνδόξου κορυάτορος, ἀρ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐξῆς. Θεοῦτος (Χριστός) ἔβριστο τὰ δίκαια τοῦ ὀρθοπροσέπου, καὶ ὁ κ. Dethier ἀναγινώσκει Κίον Αἰθέρου τοῦ ἐνδόξου Κορυάτορος.

Ὁ Αἰθέρου, περὶ οὗ ἡ ἐπιγραφή, ἐξ ἧς, ὡς γνωστὸν, ἐπὶ Ἰουστινιανῷ τοῦ Β', καθ' οὗ συνομβάσις κατεδικάσθη καὶ ἀπεκαταστάθη μετὰ δύο ἄλλων συνενόχων αὐτοῦ ὁ κ. Dethier λέγει ὅτι ὁ μικρὸς αὗτος κίων μετὰ τῆς λακωνικῆς ταύτης ἐπιγραφῆς ἐστάθη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ὡς ἀνάμνησις τοῦ ἐγκλημάτους του καὶ πρὸς παραδειγματισμὸν.

Ὁ τρίτος λίθος εἶναι ὁ μικρότερος, ἀλλὰ καὶ ὁ σπουδαιότερος κατὰ τὸν κ. Dethier,

πολλοῦ ὅμως εἶναι ἐρθηκένος· ἡ ἐπιγραφὴ κατὰ τὸν κ. Delhier ἔχει τινὰς βαρβαρισμοὺς καὶ κινωρὰν ἰσογράμματα, τὸ ὅλον δὲ ὑποδεικνύει ὕψος ἡμιστά Ἑλληνικόν.

Ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν ὁ κ. Delhier ἀναγινώσκει οὕτω πῶς

(†) Ἐνθ)αδε κατὰ(κραιτα

(Γο) ανελῆς ὁ μ

ακαρίας μνή

μης διαφέρων

Κουράτωρ ὁ Ἄρσειν

δου ὑπὸ δεσποτῶν

Βαδουαρίου)

(κ)αὶ Θεοδώρας, (έ)

(ν) δόξου μνήμης γενόμενος)

παρ(α) στρατίας ὑπ(ὸ)

(μ)ερων Ἄρακδο(πόλεως)

(έ) τελευτά προΐδου Δεκ(ε

(μ)βρίου ἀπ' ἐπ(ὼν Ν ἐνός, (†)

μεταφράζει δὲ † ἐνθάδε κείται ὁ μακαρίας μνήμης Γουανελᾶς ὁ τόσον διακεκριμένος διαχειριστὴς τῶν γαιῶν τοῦ Ἄριονβίνδου ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τοῦ δικαστοῦ Βαδουαρίου καὶ Θεοδώρας, ὅστις ἀπέκτησε μεγάλην ρήμην παρὰ τῷ στρατῷ· ἐτελεύτησεν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἄρακδιοπόλεως τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης Δεκεμβρίου ἐν ἡλικίᾳ πενήτηκοντα ἐνός ἔτους.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας τοῦ κ. Delhier διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΜΖ΄.

Τακτικὴ.

Τῆ 18ῃ Δεκεμβρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ προέδρου κ. Κ. Καραπάνου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπιψήφισιν τῶν πρακτικῶν, ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Συλλόγου συνισταμένην α) ἐκ 2 ἐπιστολῶν ἀφορωσῶν τὴν ἐσωτερικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου β) ἐκ 2 εὐχαριστηρίων γ) ἐξ ἐπιστολῆς Ησσιδεῖας Κκισαρίου ἀπὸ 24 Νοεμβρίου, συνοδευοῦσα δύο ἐκθῆσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων ἐν ταῖς χωρίαις Λυθισίου καὶ Ἀλάγας δ) ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ προέδρου τοῦ φιλεκπ. Συλλόγου «Νιόβη» ἐν Μάκρης, ἀπὸ 7 Δεκεμβρίου, δι' ἧς συνίσκιν

ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ ἡμέτερου Συλλόγου τὴν ἀρτιγενῆ αὐτῶν Φιλεκπ. Σύλλογον «Νιόβη», συναποσέλλων καὶ ἀντίτιπον τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ ε) ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ν. Λημνίου περιεχοῦσης ἐπιγραφὰς διαφόρους. ς) ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Α. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀπὸ 15 Δεκεμβρίου, δι' ἧς συνίστησι τῷ Συλλόγῳ τὴν ὑπὲρ τῶν σχολείων Νευροκόπης αἰτήσιν τῶν αὐτῶν κατοίκων.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον ὡς μέλος τακτικὸν ὁ ἐνταῦθα πρόξενος τῆς Αὔστρουγγαρίας κ. Charles Sax προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. Καραπάνου, Ἄριστοκλέους καὶ Delhier, καὶ ἐγένετο δεκτὸς ἀπολύτως πλειοψηφίᾳ.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς μέλος τακτικὸν ὁ ἐνταῦθα κ. Βάσσα, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Α. Βερναρδάκη, Πληθωνίδου καὶ Φιλίου. Ἀκολούθως ὁ κ. Mordtmann (οὐδὲ) ἀναγινώσκει πραγματείαν περὶ τινων Βυζαντινῶν μολυβδοβούλων (ἴδε σελίδα 57).

Ἐπὶ τούτοις δὲ διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΜΖ΄.

Τακτικὴ.

Τῆ 8ῃ Ἰανουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἄριστοκλέους,
ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν περιλήψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συνισταμένην α) ἐκ 5 ἐπιστολῶν ἀφορωσῶν τὴν ἐσωτερικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου β) ἐξ ἐπιστολῶν 7 διαφόρων αἰτήσεων γ) ἐκ 1 εὐχαριστηρίου δ) ἐξ ἐπιστολῆς κ. Ν. Σταματελλοῦ ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου, δι' ἧς ἀναφέρων τὴν προαποστολὴν τῷ Συλλόγῳ συλλογῆς γλωσσικῆς ὕλης ἀγγέλλει ὅτι καὶ ἦδη ἀποστέλλει οὐσιώδεις τινὰς προσθήκας, παρακαλῶν ὅπως τύχῃ ἀπαντήσῃς· ε) ἐξ ἐπιστολῆς ἀγ. Μαρωνεῖας κ. Ἀνθίμου ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου, ἐν ᾗ ἐπισυνάπτονται 3 ἐκθῆσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων τῶν τριῶν τῆς ἐπαρχίας του πόλεως Μαρωνεῖας, Γκιουμουλτζίνης καὶ Μάκρης ς) ἐξ ἐπιστολῆς Α. Χρυσοβελῆνη, δι'

ἣς ἀγγέλλει τὴν παρὰ τῶν κ. Θ. καὶ Β. Σουβατζόγλου προσφορὰν 100 ἑβ. λιρῶν ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ καταστήματος τοῦ Σουλλόγου.

Ἀκολουθῶς ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον ὡς μέλος τακτικὸν ὁ ἐνταῦθα κ. Βάσσα προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Βερναρδάκη Πληθωνίδου καὶ Φιλίου καὶ ἐγένετο ἀπολύτως πλειονοψηφία δεκτός.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς μέλη τακτικά οἱ ἐνταῦθα κ. κ. Α. Παζῆς μηχανικός, Ἐμμ. Μαυρογορδάτος, Κ. Ἰσμουρίδης, Ἀλέξανδρος Μαυρουδῆς, Στέφανος Α. Μαυρογορδάτος, Πέτρος Καμάρας, Πέτρος Σκυλίτογας, Πέτρος Κλάδος, Παντελῆς Ξεκιάρης, Ἰωάννης Σισμάνογλου, Πέτρος Στέργιος, Γεωργίος Παρίσης, Γρηγόριος Κούπας, Λεωνίδας Κούπας, Ἀλ. Μιχογιούλης, Alfred Barker, Πέτρος Ζαρίφης, Δημοσθένης Εὐγενίδης, Μιλτιάδης Ποτού, Ἀντ. Εὐστρατίου Ῥάλλης τραπεζίται, Ἰωάννης Θεοδωρίδης, Νικόλαος Φαμπιάτος, Δημ. Στεφ. Ἀνδρέου, Ξενοφῶν Ποτού, Ἰωάννης Βελισάριος, Θεμιστοκλῆς Τσερλέντης, Δημοσθένης Σταμ. Ἀγέλαστος, Ἰωάννης Καλβοκορέσης, Παῦλος Κουρουάνης ἔμπορος, Ξενοφῶν Δημητριάδης ἔμπορος, Γεράσιμος Ξ. Γυπάλδος δικηγόρος καὶ Χριστόδουλος Καλωταῖος καθηγητής, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἰ. Γκιών, Φιλίου καὶ Ἀριστοκλέους.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Α. Βερναρδάκης ἀναγινώσκει τὴν πραγματεῖαν αὐτοῦ περὶ τροχιασῶν ὁδῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τῆς μεταφορᾶς τοῦ στόλου Μωάμεθ τοῦ β'. εἰς τὸν Κεράτειον κόλπον, ἣς ἡ περίληψις ἔχει οὕτως.

Ὁ κ. Α. Βερναρδάκης ἀρχόμενος τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ λέγει ὅτι ἡ ὑπαρξίς τῶν τροχιασῶν ὁδῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσι δὲν εἶναι σχεδὸν ζήτημα, διότι οἱ κ. Senko Rosi Mure Curtius καὶ Caillemer ἔβυσαν τοῦτο ἀνεκκλήτως. Οἱ Ἕλληνας, λέγει, ἐποιοῦτο χρῆσιν τῶν ἄμαξῶν κατ' ἀρχαιοτάτας ἤδη ἐποχάς, ἀφοῦ τοὺς θεοὺς αὐτῶν παρίστων συνήθως ἐπὶ ἄμαξῶν ἐπειδὴ δὲ αἱ ὁδοὶ αὐτῶν ἦσαν στεναὶ καὶ περιωρισμέναι, αἱ ἄμαξαι διήρχοντο ὄχι μόνον διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ μέρους ἐνθα δὲν ἐβράδυνον νὰ χαράξωσι τροχίαις, ἐφ' ὧν πᾶσα τοῦ λοιποῦ ἄμαξά ἐκυλιετο ἕνεκα τῶν πλεονεκτημάτων τῆς μικρᾶς ἀντιστάσεως ἄτινα εὕρισκον.

Τὸ ἀνώμαλον, πετρώδες καὶ ὀρεινὸν τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἠνάγκασε τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν τομὴν τῶν ὁδῶν, ὡς ὀρθῶς ἔλεγον, νὰ ἐφαρμόσωσι παράπαν τὰς τροχιατὰς

ταύτας ὁδοὺς, ἃς ἡ φύσις προσέφερεν αὐτοῖς· διὸ καὶ ὑπῆρχον τεχνιτοὶ καὶ φυσικοὶ τροχιοδρομοί. Ἡ χρῆσις αὐτῶν φαίνεται οὔσα πανάρχαιος· διότι τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν φαντασθῶσιν ἐπὶ κκῆς ὁδοῦ ἀλλ' ἐπὶ τροχιαστῆς. Λείψανα τῶν τοιούτων ὁδῶν εὐτυχῶς ἐσώθησαν ἐν Πειραιεῖ, ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν Σπάρτῃ, ἐν Πομπηζαὶ καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις μέρεσι. Αἱ τροχιασταὶ ὁδοὶ, κατ' ἀρχὰς εἶχον μόνον ἐν ζευγος τροχιῶν ἄνευ ἐκτροπῶν (coumbes) καὶ ἐπὶ τοιαύτης ὁδοῦ φαίνεται ὁ Οἰδίπους συναντήσας τὸν ἄγνωστον αὐτῶν πατέρα του, πρὶς ἢν ἐρίσας περὶ τοῦ ὑποτέρου ἡ ἄμαξά θά παρέλθῃ ἐφόνευσεν αὐτόν. Ἐκτροπή τις τῆς τεχνιτῆς τροχιαστῆς ὁδοῦ αἰσθεται ἐν Σπάρτῃ.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. Α. Βερναρδάκης ποιεῖται λόγον περὶ τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπερνεωκισμῶν καὶ μνημονεῖα τοῦ τῶν Ταραντίνων, τῆς Κλεοπάτρας, καὶ τῆς μομφῆς τοῦ Ἡροδότου κατὰ τοῦ Ξέρξου μὴ μεταβιβάσαντος τὸν στόλον του διὰ ξηρᾶς, ἀλλὰ διορίζοντος τὴν ἰσθμὸν τοῦ Ἄθω καὶ τέλος τῶν συχνοτάτων δισθημῶσεων ἐν τῷ Κορινθιακῷ Ἰσθμῷ, ὧν μνεῖαν ποιοῦνται Θουκυδίδης, Πολύβιος, Ἡρόδοτος καὶ ἕτεροι· καταλήγει δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἐπειδὴ ὁ διάπλους τῆς Κορίνθου κατέστη συνήθης ὁδὸς τῶν πλοίων, εἰσεται ὅτι τοῦτο ἐγένετο διὰ τῶν τροχιαστῶν ὁδῶν, ἀφοῦ αὐταὶ μὲν ἦσαν γνωσταὶ ἐν Ἑλλάδι, ὡς καὶ ἡ ἰδέα τοῦ νὰ θέσωνται ἐφ' ἄμαξῶν τὰ πλοῖα· καὶ εἰς μὲν τὸν Τάραντα, κατὰ τὸν Πολύβιον ἐτίθεντο τὰ πλοῖα ἐπὶ πορείαν ὑποτρέγων, ὁ δὲ ῥωμαϊκὸς στρατὸς οὐδέποτε σχεδὸν ἐξεστράτευε χωρὶς νὰ ἀκολουθῆται ὑφ' ἄμαξῶν φερουσῶν μονόβυλα.

Ἀκολουθῶς μνημονεύσας τοῦ ὑπερνεωκισμού τοῦ Βυζαντινοῦ Ναυάρχου Νικήτα γενομένου κατὰ τὸν θ' μ. Χ. αἰῶνα ἐνδιατρίβει περὶ τὸν ὑπερνεωκισμόν τοῦ βενετικοῦ στόλου κατὰ τὸ 1493 ὑπὸ τοῦ Κρητῆς Σοφβόλου καὶ καταντᾷ εἰς τὴν διὰ ξηρᾶς μεταφορὰν τοῦ στόλου Μωάμεθ τοῦ β'. Καὶ πρῶτον ἀποδεικνύει ὅτι πολλὰ τῶν πλοίων τοῦ στόλου τούτου δὲν ἦσαν μικρὰ, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἴσα τοῖς τῶν Βυζαντινῶν καὶ ὅτι ἦσαν 700 τόνων χωρητικότητος· καὶ ὅτι ἡ κατὰ μέσον ὄρον χωρητικότητος τοῦ τουρκικοῦ στόλου θά ἦτο 500 τόνων· εἴπεται ὅτι τὰ μετακομισθέντα πλοῖα δὲν ἐναυπηγήθησαν ἐπίτρεδες, ἀλλ' ὅτι ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος στόλου καὶ κατὰ συνέπειαν ἦσαν ὄχι μικρὰ. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα τὰ πλοῖα

ἦσαν 70 περίπου τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἰσχυρὰ με-
γάλα μετακλιθέντα ἐντὸς μιᾶς νυκτός, καὶ
τὸν βραχυτέραν ὁδὸν, λέγει, ἐκ παραδεχθῶ-
μεν ὅτι ἐλαβόν, τὴν τοῦ κ. Παθιῆ¹ ἄλλ. τὴν
ἀπὸ Διπλοκονίου (Καπακιά) διὰ τοῦ μέρους
ἐνθα σήμερον καίτοι ἡ βωσικὴ πρεσβεία εἰς
τὴν ἀποβάντων τοῦ Κοσιμπακᾶ, φρονεῖ ὅτι καὶ
δι' αὐτῆς, τῆς ὁδοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μετα-
βιβασθῶσιν ἐν μιᾷ νυκτί. Ἐξετάζει λοιπὸν
τοὺς συγχρόνους καὶ μεταγενεστέρους συγγρα-
φεῖς τοὺς περὶ τοῦτου γράψαντας οἵτινες οὐδὲν
σαφὲς περὶ τοῦ εἴδους τῆς ὁδοῦ λέγουσιν, ἢ ὅτι
ἰσπεδίσαντο προχείρως τὴν ὁδὸν διὰ ζύλων καὶ
ὅτι ἡ ὁδὸς ὁμοίως πρὸς ἀλλὰ καὶ ὅτι με-
τεχειρίσθησαν κοίλα ζύλα, διὸ καὶ καταλήγει
εἰς τὸ ἐξῆς συμπέρασμα, ὅτι ὁ μὲν Μωάμεθ
ἐκ ῥάμης ἐμαθε τὸν πρὸ 14 ἔτων λαβόντα
χώραν ὑπερευλαϊσμένον τοῦ Σαρβόλου, ἢν καὶ
ἀπειμικήθη ὅτι ἡ ὁδὸς ἐστρώθη ὑπὸ ζεύγους
τροχιῶν ζυλίνων προχείρων, ἀλακμιμένων μὲ
πάχος βοῶν καὶ προβάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων
(τροχιῶν) ἐκυλίσθησαν τὰ πλοῖα συρόμενα ὑρ'
ἀμάξων—ἀρσὸ γινώσκουμεν ὅτι οἱ τοῦρκοι μετέ-
φερον πρὸ ἐλίγου πλοῖον ἐρ' ἀμάξης—καὶ ὅτι
ἐκ μὲν τῆς θαλάσσης ὑπερευλαϊσθησαν διὰ
φαλαγγίων εἰς δὲ τὰ ἀνωφερῆ μέρη τῆς ὁδοῦ
ἐποιήσαντο χρῆσιν μαγγάνων.

Τέλος μνημονεῖται σχεδίου τινὸς προταθέντος
εἰς τὸν Πρωθυπουργόντα Ψεῖσι πασά κατὰ τὸ
1850—57, δι' οὗ ἐπρόκειτο νὰ διορθῆθῃ ὁ
ἰσθμὸς τοῦ Σουέζ, ἀλλὰ διὰ Ἰσὸς κειμένων
ἐπὶ πολλῶν τροχιῶν νὰ μεταφέρονται τὰ πλοῖα
ἀπὸ τῆς Μεσογείου εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν
καὶ ὅτι ὁ Ἰσὸς ἐσχάτως προέτεινε εἰς τὴν Κυ-
βέρνησιν τὸν ἠνωμένον Πολιτεῖων νὰ ἐπαρ-
μόσῃ τὸ σχέδιον τοῦτο εἰς τὸν ἰσθμὸν τοῦ
Παναμά.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας τοῦ
κ. Α. Βερναρδάκη διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΜΗ.

Τακτικῆ.

Τῆ 1ῃ Ἰανουαρίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ πρέλβου Κ. Καραπάνου.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίλη-
ψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συνισ-

μὲν α) ἐξ ἐπιστολῶν Θ, ἀφρωσῶν τὴν ἐσω-
τερικὴν ὑπερησίαν τοῦ Συλλόγου β) ἐξ ἑτέρων
ἢ διαφόρων αἰτήσεων γ) ἐκ μιᾶς εὐχαριστη-
ρίου δ) ἑτέρας συνθεουσίας γλωσσικῶν ὕλην
τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Παγίδου ἐξ Ἀστῆς ε) ἐξ
ἐπιστολῆς τῆς Α. Ε. τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς
Ἀγγλίας κ. Henri Elliot ἐχούσης ὡς ἐξῆς.

Péra le 16 Janvier 1873.

Monsieur.

J'ai l'honneur d'accuser réception de la lettre par laquelle vous me proposez d'insérer mon nom parmi les membres honoraires du Syllagos Grec de Constantinople.

J'accepte cette offre avec plaisir et reconnaissance, et je vous prie de porter mon nom sur la liste des membres de cette société distinguée. Je serai charmé de recevoir son Comité Dimanche prochain.

Veillez bien agréer, Monsieur, l'assurance de ma considération distinguée.

HENRI ELLIOT.

Monsieur

Monsieur Constantin Carapanos etc.

σ') Ἐξ ἐπιστολῆς Μελεῶλου Νεγρεπόντη ἀπὸ
27 Δεμβρίου 72, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν δοθείσαν
ἡδὴ διαταγὴν τῆς πληρωμῆς τῆς ἐτήσιας προ-
σφορᾶς τοῦ τῶν 100 ληρ. παρὰ τὸν Κ. Α. Βαλ-
λιάνου, ἐκφράζων τὴν γνώμην του ὅπως ἐν μὲν
τῇ Ἀλληλοδιδασκτικῇ ἐκπαιδεύσει διδάσκηται
ἢ Νεοελληνικῇ, ἐν δὲ τοῖς Γυμνασίοις ἢ ἀρχαίᾳ
ζ') ἐξ ἐπιστολῆς τῆς ἐκπαίδ. Καππαδοκικῆς
Ἀδελφότητος ἀπὸ 4 Ἰανουαρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει
τὴν σύστασιν αὐτῆς καὶ τὰς προσπαθείαις
τῆς περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς αὐτόθι παιδείας.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν περιλήψεων, ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς μέλη τακτικά οἱ ἐν-
ταῦθα οἱ κ. κ. Ἀ. Τζῆς, μηχανικός. Ἐμμ. Μαυ-
ρογορδάτος, Κ. Ἰσμορίδης, Ἀλέξανδρος Μαυ-
ροῦδης, Στεφ. Α. Μαυρογορδάτος, Πέτρος Κα-
μάρας, Πέτρος Σουλτάνας, Πέτρος Κλάδος,
Παντελῆς Σεικίρης, Ἰωάννης Σισμάνογλου,
Πέτρος Στέργιος, Γεώργιος Πιρίσης, Γρηγόριος
Κούπας, Αεωνίδας Κούπας, Ἀλέξ. Μιχογιῶτης,
Alfred Barker, Πέτρος Ζαρίρης, Δημοσθένης
Εὐγενίδης, Μιλτιάδης Ποταῦ, Ἄντ. Εὐθρ. Πάλ-
λης τραπέζιται. Ἰωάννης Θεοδωρίδης, Νικό-

λαος Φαμπιάτος, Δημ. Στεφ. Ἀνδρέου, Ξενοφών Ποτοῦ. Ἰωάννης Βελισάριος, Θεμ. καὶ Σωκρ. Τσοφλέντας, Δημ. Στ. Ἀγγέλας, Ἰωάννης Καλδοκορέστας, Παῦλος Κουροάνης, Ξενοφών Δημητριάδης ἑταίροι, Γεωργίους Ξ. Τυπάλδος δεικνύμενος καὶ Χριστόδουλος Καλωταῖος καθηγητὴς προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Γκιών Ἀριστοκλέους καὶ Φιλίου, καὶ ἐγένοντο ἅπαντες ἀπολύτως πλειονοψηφίᾳ δεκτοί.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς μέλη Τακτικά μὲν οἱ κ. κ. ὁ ἐν Συγῆ κ. Νικόλαος Στρομπούλης ἱατρός ὁ ἐν Φιλιππουπόλει κ. Σωτήριος Ἀντωνιάδης, ἱατρός ὁ ἐνταῦθα κ. Μιχαὴλ Χουρμούζης, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Γκιών, Ντ. Κρήστου καὶ Φιλίου ὡς ἐπιτιμον δὲ ἡ Α. Β. ὁ πρῶτος ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Ἀμερικῆς κ. Tackerman προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ Προεδρείου.

Ἀκολουθῶς ὁ γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ ἐν Πέστη κ. Gustave Altemburger, δι' ἧς ἐξαιτεῖται, ὅπως τῷ γνωστοποιήσῃ τὰ συγράμματα ἢ ἀποτυπώματα περιέχοντα τὰ τε ἀρχαῖα καὶ νέα ἐμβλήματα τῶν ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων τῶν καθ' ἡμᾶς χωρῶν καὶ ἐκθεσὶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν παρεμβέρθη ἡ αἴτησις τοῦ κ. Gustave Altemburger ἔχουσαν ἐν περιλήψει οὕτω. Καίτοι ἀμοιροῦσα ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ἀναγκαιῶν πρὸς τοῦτο συγγραμμάτων, οὐχ' ἔπρετο ἐσπεύσεν ἐκ τῶν ἐνότων νὰ συλλέξῃ πληροφορίας περὶ τῶν παρ' Ἑλληνιστῶν ἐμβλημάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἡ ἐκθεσις διαίρειται εἰς τρία μέρη. Ἐν τῷ πρώτῳ πραγματεύεται περὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἐμβλημάτων, οἷον τῶν συμβόλων πόλεων, ἅπερ ἦσαν πολιούχοι τῆς θεότης, ἥρωι, ζῶων ἢ πρῶτον τι κτλ. παραπέμπουσα εἰς τὰ σχετικά χωρία τῶν συγγραμμάτων, ἐξ ὧν ἀνύονται αἱ πληροφορίες τῶν συμβόλων γενῶν τινῶν ἐξαιρετικῶν ὡς τῶν Ἡρακλειδῶν, τῶν Ἰπποκρατιδῶν καὶ Ἀσκληπιδῶν, ἅπερ παρίστων πιθανῶς τὸν Ἡρακλῆ. τὸν Ἰπποκράτην καὶ Ἀσκληπιόν. Μετὰ ταῦτα μνησθὲν αὐτῶν τῶν κοσμημάτων τῶν ἐπὶ τῆς πρόθυμης καὶ πρόωξης τῶν πλοίων τιθεμένων ὡς καὶ περὶ τῶν εἰδώλων, ἅπερ ἐκαλοῦντο *σήματα* ἐν γένει. Κατὰ τὴν ἐκθεσὶν δὲ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ οἱ ἰδιωτῆς εἶχον ἐμβλήματα ἴδια, ὡς φαίνεται τοῦτο ἐπὶ τῶν τάφων καὶ τῶν περιωθεισῶν σφραγίδων. Ἀκολουθῶς ἡ ἐκθεσις πραγματεύεται περὶ τῶν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐν χρῆσει ἐμβλημάτων. Ἐκτός τοῦ δικεφάλου ἀε-

τοῦ, λέγει ἡ ἐκθεσις, παριστῶντος τὸ ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ βωμικῶν κράτος, αἱ μὲν πόλεις εἶχον σύμβολα τὸν πολιούχον αὐτῆς ἄγιον ἐκάστη. ἐκ δὲ τῶν αὐτοκρατορικῶν γενῶν, τὸ μὲν τῶν Παλιολόγων τὰ πυρεῖα εἰς σχῆμα διπλοῦν ΕΠΠ. τὸ δὲ τῶν Κατακουζηνῶν τὸν δικεφάλον ἀετῖν, τὸ τῶν Ἀγγέλλων τὸν Σταυρὸν κτλ. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀριστοκρατικὰ γένη, κατὰ τὴν ἐκθεσὶν, ἐγλυφον ἐπὶ τῶν σφραγίδων αὐτῶν τὸ ἐμβλημα τῆς βασιλευσῆς οἰκογενείας, οἱ ἀρχιερεῖς δὲ τοὺς ἁγίους τῶν ἐπισήμων ναῶν. οἱ ἐταιρίαρχοι γύπα ἢ ἀετὸν καὶ οἱ εὐνοῦχοι κρίκων. Ἠολλῆται δὲ ἐπὶ σφραγίδων γεγλυμμένα ἐμβλήματα, κατὰ τὴν ἐκθεσὶν, παρίστων ἀσφραγισμέναν τινὰ ἔνοιαν, ὡς ὁ ἵππος τὴν νίκην, ὁ ὄρις τὴν φρόνησιν κτλ. ἐπὶ δὲ τῶν τάφων πολλῶν ἐχαράττετο ζῶων ἐμφανῶν τὸ ὄνομα τοῦ ταφέντου ὡς π. χ. Δράκων κεχαρχημένος ἐπὶ τῆς πλάκῃς ἐδήλου ὅτι ὁ ταφείς ἐκαλεῖτο Δρακόντειος. Τελευταῖον ἡ ἐκθεσις πραγματευομένη περὶ τῶν νεωτέρων Ἑλληνικῶν ἐμβλημάτων, ἀναφέρει ὅτι ἐν Πελοποννήσῳ καὶ πολλαῖς τοῦ Αἰγαίου νήσοις σῶζονται ἐπὶ ἀρχαίων κτιρίων οἰκίστημα ἐγχορίων οἰκογενειῶν, ἐπὶ δὲ ὅτι τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἐκάστη μητρόπολις εἶχον ἴδιαν σφραγίδα μετὰ ἰδίου ἐμβλήματος, ὅτι καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδοβλαχίας, οἱ ἀρχαιοτοιοί, αἱ διάφοροι συντεχναὶ εἶχον τὰς σφραγίδας αὐτῶν, ἐρ' ὧν ἦσαν ἐγγεγλυμμένα σύμβολα παριστῶντα τὸ ἐπιτίθειμα ἐκάστης.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως ὁ κ. Π. Βασιλάδης λέγει οὐ καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἦσαν ἐν χρῆσει ἐμβλήματα μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ὡς μαρτυροῦσιν ὁ Ὅμηρος ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ὁ ποιητὴς τὴν *Ἀσπίδα τοῦ Ἡρακλέους* καὶ ὁ Αἰσχύλος περιγράφων τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων ἐμβλήματα τῶν ἐπτά ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων ἐρησιέμενον δὲ τὰ ἐμβλήματα: Ὡς κόσμημα ἢ πρὸς παρῆσταςιν πράξεις ἢ ἐνοσίχθων, ἢ ἢ ἤθελεν ἢ αὐτὸς ὁ φέρων τὸ ἐρ' οὐ ἦν τὸ ἐμβλημα ἢ ὁ ποιητὴς αὐτὸ τεχνίτης, ὡν κατ' Αἰσχύλον (ἐπτά ἐπὶ Θήβας 387—390) ἡ μὲν ἀσπίς τοῦ Τυδείως εἶχε σῆμα φαινὸν ἕναστρον οὐρανὸν, ἐν δὲ τῷ μέσῳ λαμπρὰν πανσέληνον.

Ἐγεί δ' ὑπέρρουσεν σῆμα ἐπ' ἀσπίδος τότε, φλέγων ὑπ' ἄστρον οὐρανὸν τετυγμένον· λαμπρὰ δὲ πανσέληνος ἐν μέσῳ σάσει, πρέσβιστον ἄστρον, νυκτὸς ὀφθαλμὸς, πρέπει

Ὁ Ἐπεικλῆς παρὰ τοῦ ἀγγέλου μαθὼν, ὅτι τοιαῦτα σήματα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος φέρεται ὁ Τυδεὺς λέγει τὰ ἑξῆς. (αὐτ. στίχ. 397—406).

κόσμον μὲν ἄνδρος οὖν· ἂν τρέσσαιμ' ἐγὼ,
οὐδ' ἔλλοποιά γίγνεται τὰ σήματα·
καὶ νόκτα ταύτην, ἣν λέγεις ἐπ' ἀσπίδος,
ἄστροισι μαρμαίρουσαν οὐρανοῦ κυρεῖν,
τάχ' ἂν γένοιτο μάντις ἢ νοῦοι τινί·
εἰ γὰρ θανόντι νόξ ἐπ' ὀφθαλμοῖς πέσοι,
τὴν τε φέρνῃ σῆμ' ὑπέροκτον τὸ δε
γένοιτ' ἂν ὀρθῶς ἐκδικῶς· τ' ἐπ' ὀνόμων,
καθὸς καθ' αὐτοῦ τὴν δ' ὕδριν μαντεύσεται:

Ἡ δὲ τοῦ Καπτανέως ἀσπίς ἔφερε σῆμα γυμνὸν ἄνδρα πυρφόρον,

ἔχει δὲ σῆμα γυμνὸν ἄνδρα πυρφόρον,
φλέγει δὲ λαμπά· διὰ χειρὸν ὠπλισμένη·
χρυσοὶ δὲ φωνεῖ γράμμασιν, «πρῶτω πόλιν»
(στίχ. 432—434).

Τοῦ δὲ τρίτου ἡ ἀσπίς εἶχε σῆμα ἄνδρα πρὸς ἔθρηκτον πύργον προσανθεύοντα.

ἐαχημάτισται δ' ἀσπίς οὐ σμικρὸν τρόπον·
ἀνὴρ ὀπίτης κλισμακός προσαμβάσεις
στελεῖ πρὸς ἔθρηκτον πύργον, ἐκπέραι θέλων·
βοᾷ δὲ χ' οὗτος γραμμάτων ἐν ζυλλασαί,
ὡς οὐδ' ἂν Ἄρης οὐ' ἐκδοῖτο πυργωμάτων.

Τοῦ δὲ τετάρτου, τοῦ Ἰππομέδοντος, ἡ ἀσπίς ἔφερε.

Τυφῶν ἴεντα πύρρουν διὰ στόμα
λιγύνη μέλαιναν, αἰόλην πυρὸς κάσιν·
ὑφραὲν δὲ πλεκτάναι περίδρομον κοτοῖ,
προσιθάραται κοιλογάστορος κύκλου.

(στίχ. 493—495).

Τοῦ δὲ Περθενωπαίου ἡ ἀσπίς.

Σφίγγ' ὀμόσοτον προσμημηχανημένην
γόμοιοι νωμῆ, λαμπρὸν ἔκρουστον δέμας,
φέρει δ' ὀψ' αὐτῆ φῶτα Καθόμενον ἔα.

(στίχ. 541—543).

Ἡ δὲ τοῦ Πολυνείκου εἶχε διπλοῦν σῆμα.

διπλοῦν τε σῆμα προσμημηχανημένον·
χρυσή· αὐτον γὰρ ἄνδρα τευχιστήν ἰστέν
αγεῖ γυνή τις σωφράνας ἡγουμένη
Δίκη δ' ἄρ' εἶναι φησιν, ὡς τὰ γράμματα
λέγει «κατάξω δ' ἄνδρα τον δε και πόλιν
ἔξει πατήρων θυμάτων τ' ἐπιστραφάς»

(στίχ. 643—648).

Τοῦ δὲ Ἀμυριάρεω τὸ σῆμα οὐδὲν εἶχε σῆμα.

σῆμα δ' οὐκ ἐπὶν κύκλου.

βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενός· καρπούμενος,
ἔξ τ'· τὰ κενὰ βλαστάνει βουλεύματα
οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,

(στίχ. 591—594).

Τοῦ δὲ Ἀλκιβιάδου ἡ διάχρυσος ἀσπίς ἐπίσημον εἶχεν ἔρωτα κεραυνοφόρον (Πλουτ. Ἀλκιβ. κεφ. 15). Ἐχρησίμευον δὲ τὰ σήματα καὶ πρὸς ἔνδειξιν εὐγενεῖας καὶ ἦσαν διχοδομικά ὡς οἰκόσημα· Ὀρειλομεν πρότερον ἐξετάσαι τί ἐστὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους εὐγένεια. Πολλὰ ἀμυριάρεω τῆσι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις περὶ τῆς εὐγενεῖας, διότι οἱ μὲν εὐγένειαν ἐθεώρουν τὴν ἐξ ἀγαθῶν προγόνων καταγωγὴν, τὴν πατροπράδοτον ἀρετὴν τοῦ γένους, οἱ δὲ τὸν παλαιὸν πλοῦτον, οἱ δὲ τὴν παλαιὰν δόξαν ὥστε εὐγενεῖς οἱ ἐκ τῶν ἐκπαλαί πλουσίων ἢ ἐκ τῶν ἐκπαλαί χρηστών ἢ ἐκ τῶν ἐκπαλαί ἐνδόξων καταγόμενοι· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ οἱ ἀπόγονοι τῶν πάλαι ποτὲ πλουσίων οὐ διασώζουσι τὰ πλοῦτη, οὐδὲ οἱ ἀπόγονοι τῶν χρηστών τὴν χρηστότητα καὶ ἀρετὴν, διὰ τοῦτο οἱ σωφρονέστατοι τῶν ἀρχαίων περὶ εὐγενεῖας ἀπεφάνοντο, ὅτι εὐγενεῖς οἱ κατ' ἀρετὴν ζῶντες, κἀν μὴ λαμπρῶν καὶ ἀγαθῶν τὸν τρόπον ὡς γεγονότες πατέρων. Οἱ τοιοῦτοὶ βεβήκως, ὡς ὁ Ἀμυριάρεω, οὐκ ἔχρηζον ἐπισήμων τε καὶ ἐμβληματῶν ἀλλ' οὐδ' οἱ ἄλλοι, ὅσον ἐγὼ οἶδα, μετεχειρίσθησαν οἰκόσημα πρὸς ἔνδειξιν εὐγενεῖας προτιμῶντες πάντοτε τὴν ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἔργων φήμην,

αἰὲν ἀριστεύειν τε καὶ ὑπεύροχον ἔμμεναι ἄλλων,
μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυμένον οἱ μέγ' ἀριστοί.

Ἄλλως ὅμως ἔκρινον οἱ βάρβαροι. Οὗτοι ἐσημνόντο πολλὴ ἐπὶ τοῖς σήμασιν ἀλλ' ἀντὶ τὴν φέρωσι τὰ ἐμβλήματα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος αὐτῶν ἐνεκόλαπτον αὐτὰ ἐπὶ τοῦ ἰδίου δέρματος. ὡς μέχρι τοῦδε πράττουσιν οἱ ἄγριοι τῆς Ἀμερικῆς καὶ Ἀφρικῆς. Καθ' Ἡρόδοτον τὸ μὲν εἰσῆχθαι παρὰ τοῖς Θραξίν εὐγενεῖς κρινεταί, τὸ δὲ ἄστικτον ἀγενεῖς. Τοιοῦτον σῆμα ἐπὶ τοῦ σώματος ἔφερον, κατὰ Δίωνα τὸν Χρυσόστομον, οἱ ἐν Θήβαις εὐγενεῖς, οἱ Σπαρτοὶ καλούμενοι, ἀλλ' ἐκ γενετῆς οὐκ ἐκ τέχνης· ἀνήθιμους μὲν γὰρ ἐν Θήβαις Σπαρτοῖς ποτὲ γενομένοις σημεῖον λέγεται εἶναι τοῦ γένους λόγῃ τις οἴμας ἐπὶ τοῦ σώματος ὅστις δὲ τὸ σημεῖον μὴ ἔχοι, οὐ δοκεῖν τῶν Σπαρτῶν εἶναι·» (ἐκδ.

‘Ρεσ. σελ. 149). ‘Οτι δὲ οὐδαίε τῶν ἀρχαίων ἔφερον ἐμβλήματα ὡς οἰκίστημον καὶ σύμβολον εὐγενείας μαρτυροῦσιν αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς· οἱ μέγχις Ἀλεξάνδρου οὐδὲν ἄλλο ἔχοντες τῆς βασιλείας ἐπίσημον ἢ τὸ σκῆπτρον. Τὸ δὲ διάδημα εἰσῆχθη μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον.

Μετὰ τὰς συμπληρωτικὰς ταύτας παρατηρήσεις τοῦ ἱατροῦ κ. Βασιλάδου ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὁ κ. Περδικίδης λέγει ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὰ νομίσματα τῆς Φοινίκης ταῦτα δὲν ἔφερον φοινίκα, ἡ δὲ γνώμη τινῶν ἦν ἡ Φοινίκη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ φερομένων πεμπληθῶν φοινίκων δὲν μοι φαίνεται ἔρθῃ, ἐπειδὴ, ὡς ὑπὸ πολλῶν ὁμολογεῖται, ἡ χώρα αὕτη ὀνομάσθη οὕτως· ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος τῆς ἀμμου τῶν ἀκτῶν αὐτῆς, ἡ δὲ λέξις Χαναὰν σημαίνει φοινικοῦν. Ἀκολούθως ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης λέγει· ὁ κ. Ἡ Βασιλάδης ἀνέγνω πολλά καὶ σοφὰ ἄπερ πλείστον συντελοῦσιν εἰς ὑποστήριξιν τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς. ‘Οτε παρεπέμφθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Altenburger εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν, αὕτη ἔσπευσε νὰ ἐργασθῇ ἐπ’ αὐτῆς καὶ νὰ συναρνήσῃ πᾶν ὅτι, ἡδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν ὑπὲρ οὗ ἐγένετο ἡ αἴτησις εἰς τὸν Σύλλογον σημειοῦσα ἅμα τὰ χωρία τῶν συγγραμμάτων ἐξ ὧν ἠρύσθη τὰς πληροφορίας τῆς. ‘Εάν δ’ ἐμνημόνευσεν ἀπλῶς παραδείγματα καὶ ὑπέδειξε πηγὰς καὶ δὲν εἰποίησε τὴν προσήκουσαν ἀνάπτυξιν πολλοῦ, τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἐνόμισεν ὅτι ἐκ τῶν πληροφοριῶν ἐκείνων τὸ προεδρεῖον ἡδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν κ. Altenburger. Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Περδικίδου εἰρημένων προστίθημι ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ τὰς πληροφορίας αὐτῆς περὶ τῶν διαφόρων ἐμβλημάτων τῶν πόλεων ἠρύσθη ἐκ διαφόρων συγγραμμάτων ἄπερ κατὰ τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν δυνάμεθα νὰ προσαγάγωμεν καὶ ἐξ ὧν ὁ κ. Περδικίδης θέλει πεισθῆ ὅτι πολλῶν πόλεων τῆς Φοινίκης ἐμβλήματα ἦν ὁ φοινίξ. ‘Ο δὲ κ. Βασιλάδης, προστίθεισιν ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης, συνωμολόγησε μεθ’ ἡμῶν ὅτι ὑπῆρχον ἐμβλήματα καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, μνημονεύσας τὰ ἐμβλήματα τῶν ἀσπίδων τῶν ἐπὶ τῇ Θύβας στρατευσάντων ἐν’ αἷς καὶ τὴν ἀσπίδα ἐφ’ ἧς Σφίγξ καὶ ἀνὴρ Κρομῆτος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἀγγείων φέρονται μάχιι Ἑλλάνων καὶ Τρώων, ἐκαστέρων δὲ αἱ ἀσπίδες φέρουσιν ἐμβλήματα ὡς ὅφιν κτλ. καὶ ὁ Ὀράτιος ἔτι ἀναφέρει πολεμιστὰς ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τῶν ὁποίων ὑπῆρχον

διαφορὰ ἐμβλημάτων. ‘Ο κ. Βασιλάδης εἶπεν ὅτι οἱ ἰδιώται εἶχον ἐμβλήματα μνημονεύσας τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὡς καὶ ὁ κ. Mordtmann ἄλλοτε εἶπεν ὅτι ἐν πολλοῖς ἀρχαίοις τάφοις εὗρέθησαν δακτύλιοι καὶ σφραγίδες φέρουσαι τὸ ἐμβλημα τοῦ ταφέντου, ἀλλὰ καὶ ὁ κ. Βερναρδάκης ἀναγινώσκων τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς οὐκ ὀλίγα παρεδείγματα ἔφερον ἰδιωτικῶν ἐμβλημάτων τῶν διαφόρων ἀριστοκρατικῶν οικογενειῶν τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὡς τὰ τῶν δεσποτῶν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλων περιβλέπτων βυζαντινῶν οικογενειῶν ἐμνημόνευσε δὲ προσέτι περὶ ἐμβλημάτων τῶν συντεχνιῶν, τῶν ἀρχιερέων καὶ ἄλλων. Ἀλλὰ, προστίθεισιν ὁ κ. Ἀριστάρχης, καὶ εἰς ἐποχὰς μεταγενεστέραις βλέπομεν τοὺς Κροῖτας ἀγανακτομένους καὶ δικαιονομήτους ἐκ τῶν ἐμβλημάτων ἄπερ ἔφερον, ὡς τοῦτο δεικνύται ἐκ τοῦ ἐπικου ποιήματος τοῦ Ἐρωτοκρίτου, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα δύνκαμι εἰπεῖν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, περιορίζομαι δὲ κατὰ τὸ παρὸν μέτρι τούτου τοῦ σημείου ἐπιφυλακτικῶς νὰ παραίσω ἄλλοτε ἐκτενεστέραις περὶ αὐτοῦ ἐξηγήσεις. Πρὸς ταῦτα ὁ κ. Η. Βασιλάδης λέγει ὅτι τὰς σημειώσεις ἄς πρὸ ὀλίγων ἀνέγνω συνέλεξεν πρὶν ἢ ἀκούσω τὴν ἐκθεσιν, ἐπράξα δὲ τοῦτο οὐχὶ ὅπως ἀνασκουάσω τι τῶν ἐν αὐτῇ ἀλλ’ ἀπλῶς ὅπως προσθέσω τι καὶ συμπληρώσω αὐτήν. Ἐπὶ τούτοις, οὐδενὸς οὐδὲν ἄλλο τι προσθέντος, διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΜΘ’.

Τακτικῆ.

Τῆ 22 Ἰανουαρίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καρατίνου.

Ἐλλείπει πρακτικῶν ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συνισταμένην ἀ) ἐξ ἐπιστολῆς Ἡλίουπόλεως Διονυσίου ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου, ἐν ἧ ἐπισυνάπτεται ἐκθεσις περὶ τῆς καταστάσεως τῶν γραμματέων ἐν γένει ἐν τῇ περιφερείᾳ του καὶ περὶ τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τῶν αὐτοῦ σχολείων, ὡς καὶ ἀντίγραφον ἀναφορᾶς πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιώτητα Ἐ) ἐκ

3. εὐχαριστηρίων ἐπιστολῶν γ') ἐκ 2 ἐπιστολῶν διακρῶν αἰτήσεων.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὴ δευτέρω ὡς μέλη τακτικά μὲν ὃ ἐν Σιγῇ ἱατρῆς κ. Νικόλαος Στρομπούλης, ὃ ἐν Φιλιππουπόλει ἱατρῆς κ. Σωτήριος Ἀντωνιάδης· ὃ ἐνταῦθα κ. Μιχαὴλ Χουρμούζης, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. Κ. Γκιών Χατζῆ-Χρήστου καὶ Φιλίου, καὶ ψηφοροφροβήτους ἐγένοντο ἀπολύτως πλειονοψηφίᾳ δεκτοί· ὡς ἐπίτιμον δὲ ἡ Α. Β. ὃ πρόην ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῆς Ἀμερικῆς, κύριος Tucker¹ προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου καὶ ἐγένετο παμψηφεί δεκτός.

Ἔττα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς μέλη τακτικά οἱ κ.κ. ὃ ἐν Αἰθιοπίᾳ Ἀπόστολος Χ. Ἀθανασίου προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Γκιών, Πληθωνίδου καὶ Φιλίου· οἱ ἐνταῦθα κ. κ. Michael Helm σαρμακοπίδης, Gustave Leon ἱατρῆς, August Weissbach ἱατρῆς, Louis Charrel κηθηγητὴς τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας ἐν Γαλατῶν-Σερσί, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Καλλιθούρη, Γκιών καὶ Φιλίου.

Ἐπὶ τούτοις ὃ ἱατρῆς κ. Α. Ηκσπάτης ἀρχετικὴ τῆς ἀναγνώσεως τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κ]λεως ὑπὸ τῶν Φράγκων τῷ 1204 μ. Χ. ἧς ἡ περίληψις ἔχει οὕτω:

Ὁ συγγραφεὺς ἀρχόμενος τῆς πραγματικῆς του λέγει ὅτι τὰ πρὸ τῆς ἐκστρατείας τῆς δ' σταυροφορίας, ἧς μετέσχον οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Βενετοὶ ἰδίᾳ, ὡς καὶ τὰ αἰτία τὰ παραχόντα πρόσκαιν ἐυλογουμένη τῆς σταυροφορίας ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς βασιλευσῆς ἡρανήσαστο ἕκ συγγραφέων Φράγκων, τῶν ἡμετέρων βυζαντινῶν οὐδὲν περὶ τούτων ἀναφαιρόντων. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην πρωταγωνιστοῦσιν οἱ Γάλλοι· τὰς μεγαλητέρας ὅμως ὠφελείας ἐκ ταύτης ἐκαρπώσαντο οἱ Βενετοί. Ἀφορμὴ τῆς κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκστρατείας ὑπῆρξεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσακίου Ἀλέξιος, ὅστις ἐφωδιασμένος δι' ἐπιστολῶν συστατικῶν τοῦ Πάπᾳ καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Φιλίππου γκμβέρου ἐπ' ἀδελφῇ αὐτοῦ ἔπεισε τοὺς σταυροφόρους, ὅπως συνδράμουν αὐτὸν καὶ ἐξώσωσιν ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου τὸν θεῖον αὐτοῦ Ἀλέξιον, ὑποσχόμενος αὐτοῖς πολλὰ ὡς καὶ τὴν εἰς τὴν Ῥωμανίαν ὑποταγὴν ἀπάσης τῆς Ῥωμανίας. Ἄρα λοιπὸν ὃ στόλος τῶν σταυροφόρων ἐκπέψασκε ἐκ τῶν Ἰθαίων κατήχη εἰς Κέρκυραν καὶ παραπλεύσας τὴν Πελοπόννησον προσωπίθη εἰς Εὐβοίαν, ἐξείθεν δὲ εἰς Ἄνδρον, ἧς οἱ κάτοικοι προσκύνησαν τὸν νέον Ἀλέξιον, ὡς Ἀυτοκράτορα τοῦ Βυζαντινοῦ ἀ-

ναπλεύσας δὲ τὸν Ἑλλάσποντον προσωμίθη τὸ πρῶτον εἰς τὸν Ἄγιον Στέφανον τῆ 23ῃ Ἰουνίου· ἐκεῖ δὲ οἱ Φράγκοι προδικαζόμενοι καὶ τῆς ἐπιθέσεως καὶ χρονοτριβήσαντες μικρὸν ἐπιτέθησαν διὰ θαλάσσης κατὰ τῆς πόλεως, ἦν καὶ ἐκυρίευσαν, τῶν βυζαντινῶν μὴ δυνθέντων νὰ ἀντιτάξωσιν εἰς τὸν πολυάριθμον τῶν Φράγκων στόλον, εἰμὴ ἐλίγιστα πλοῖα. Τὰ κατὰ τὴν προσβολὴν ἀφροσύμως ὃ συγγραφεὺς ἐνδιατρίβει εἰς τινὰ τοπογραφικὰ ζητήματα ἀφορῶντα τὸ πρόσκειναι τοῦ Γαλατῶ καὶ ἰδίᾳ τὸν ὄρισμόν τῆς θέσεως τοῦ Πύργου τοῦ Γαλατῶ, ἦν ὑποδεικνύει ἀκριβῶς κείμενον καθ' ἦν θέσιν καὶ τὸ σήμερον ὑφαινομεῖον. Ἄρα κατέστησαν κύριοι τῆς Πόλεως, οἱ φράγκοι ἐξαρχόντες ἐκ τῆς εἰρτικῆς τὸν Ἰσακίον ἀνηγόρευσαν αὐτὸν Ἀυτοκράτορα, ἔπεισάν δὲ καὶ ἀγγέλωσι εἰς τὸν νέον Ἀλέξιον, καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας ἀγγέλλοντες τὰ τελεσθέντα, ἕκα δὲ ἐπειμάν πρέσβεις πρὸς τὸν γερμανικὸν Ἀυτοκράτορα, αἰτοῦντες ἵνα επικυρώσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ὑποσχημένα, καὶ ἀπειλοῦντες αὐτὸν ὅτι ἄλλως δὲν θὰ ἐπέτρεπον τῷ υἱῷ αὐτοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν. Οὗτος δὲ δυσχεράνας ὀλίγον ἐπεκύρωσε καὶ διὰ χρυσοβόλλου τῆν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς Φράγκους ὁμολογηθεῖσαν σύμβασιν, μεθ' ἧς ὃ νεαρὸς Ἀλέξιος εἰσῆλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον. Ὁ Ἀλέξιος μετὰ τὴν στέφειν αὐτοῦ παρατηρῶν ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ διέκειντο, δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν διότι ἐξουτελίθη τοσοῦτον ἐνώπιον τῶν Φράγκων, καὶ φοβούμενος μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τούτων ἐχθρονίσωσιν αὐτὸν, προτέτεινεν εἰς τοὺς σταυροφόρους νὰ διατρίψωσιν ἄχρι τοῦ προσηχοῦς ἔφαρ ἐν τῇ βασιλευσῆ ὑποσχοόμενος αὐτοῖς νὰ καταβάλῃ τὰς διὰ τὸν στόλον δαπάνας καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα, ὅπως δυνθῆν νὰ ἀποτίσῃ εἰς αὐτοὺς τὰ ὑποσχημένα ποσά. Ἐν τῇ τελευταίᾳ τάτῃ συμβάσει, κατὰ τὸν συγγραφέα, οὐδεὶς λόγος ἐγένετο περὶ τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸν Πάπαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τῷ μεταξῷ συνέβη πυρκαϊά τι· ἀποτερώσασα τὸ πλεῖστον μέρος τῆς πόλεως. Ἡ πυρκαϊά αὕτη ἀποδοῖται εἰς τὰς μεταξῶ τῶν Βυζαντινῶν καὶ Φράγκων ἐπισυμβάσει ἐριδας, ἐνεκα τῶν ἰσοίων ἢ πλεῖστοι τῶν ἐν τῇ πόλει οἰκοῦντων Γενουανέων καὶ Ἰταλίων καὶ ἄλλων δυτικῶν ἐπικρατοῦσιν εἰς Γαλατῶ παρὰ τοῖς αὐτόθι ἐστρατοπεδευμένοις ἡμοφύλοις αὐτῶν σταυροφόροις.

Τὰ κατὰ τὴν πυρκαϊάν ταύτην διακρέσασαν

περί τὰς τριάκοντα καὶ ἑξ ὧρας ὁ συγγραφεὺς περιγράφει λεπτομερῶς ἐρανίζόμενος ἐκ τοῦ Νικητᾶ. Καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα οἱ Βυζαντινοὶ ἐξεδήλουν τὰ πρὸς τοὺς σταυροφόρους δυσμενῆ αὐτῶν αἰσθήματα, μηδὲν ἐπὶ τέλους ἐξ αὐτῶν ἀγαθὸν προσδοκῶντες. Συνελθόντες τέλος εἰς συμβούλιον ἀπεφάσισαν τὴν κατακτίσιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἣν διενείμαντο οὕτως εἰς τὸν μέλλοντα αὐτοκράτορα ἄπεινεμήθη τὸ τέταρτον ἅπαντος τοῦ κράτους ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς τοὺς τὰ ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν καὶ τοῦ Βουκολόωντος· τὰ ἐπιλοιπα τρία τέταρτα διενεμήθησαν εἰς δύο μερίδας, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἐδόθη εἰς τοὺς Βενετούς, ἡ δὲ εἰς τοὺς ἄνδρας τοῦ στρατοῦ. Ἐπὶ τούτῳ δὲ προσβαλόντες τὴν πόλιν, καὶ μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τῶν Βυζαντινῶν κυριεύσαντες αὐτὴν ἀνηγόρευσαν αὐτοκράτορα τὸν Βαλδουῖνον τῆς Φλάνδρας, στέψαντες αὐτὸν ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ τὸν Μάιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους· ἀκολούθως ἐποίησαν τὴν διανομὴν, εἰς μὲν τοὺς Γάλλους παραχωρήσαντες τὰς μεσογείους χώρας, εἰς δὲ τοὺς Βενετούς τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

Μετὰ ταῦτα ὁ συγγραφεὺς ἀρχίζεται τὰς προσπάθειάς τοῦ Πάπα, ἵνα ὑποτάξῃ διὰ τῶν Βενετῶν τοὺς γραικοὺς ὑπὸ τὴν θεσκρατικὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀδιαφορίαν τούτων, ἐκ παντὸς τρόπου καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου ἐπιδικωνόντων τὸν διὰ τοῦ ἐμπορίου πλουτισμὸν αὐτῶν. Οὐχ ἦττον ὅμως οἱ σταυροφόροι ἐξελέξαντο Λατίνον Πατριάρχην Θωμᾶν τὸν Μοροζίνην, οὗ καὶ ὁ Πάπας ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν. Ἀκολούθως ὁ συγγραφεὺς παραθέτει ἐπιστολάς τοῦ Πάπα, δι' ὧν οὗτος ἐπιτάσσει εἰς τοὺς δυτικούς ἡγεμόνας, ἵνα τοὺς κυριωτέρους τῶν νῶν ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τοῦ γραικοῦ, ἐπὶ δὲ νὰ μὴ καινοτομήσωσιν οὐδὲν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων· διαβιβάζει δ' αὐτοῖς καὶ ἄλλας ἐπιτάγας καὶ ὁδηγίας περὶ τῆς χειροτονίας ἀρμεριῶν καὶ προτρέπει ἐκάστοτε ἵνα παντὶ τρόπῳ ἐξαναγκάσωσι τοὺς Γραικοὺς νὰ συνταχθῶσι τῇ Λατινικῇ ἐκκλησίᾳ· ἀκολούθως παραθέτει καὶ ἑτέραν ἐπιστολὴν τοῦ Πάπα, δι' ἧς οὗτος ἐπιπλήττει τοὺς Φράγγους ἡγεμόνας διὰ τὰς ἐν τῇ βασιλευσῶσῃ διαπραγμαθείσας ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἀκολασίας, καὶ βίαιον-πραγίας καὶ λεηλατίας. Ἀκολούθως ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει διὰ μικρῶν τὰς μετὰ τὴν ἄλωσιν σχέσεις τῶν Βενετῶν καὶ Γενουσησίων ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει, μνημονεύων ἐνιαχοῦ καὶ αὐτολεξεί τὰς διωμολογηθείσας πρὸς ἀλλήλους

ἐμπορικὰς κυρίως συνθήκας. Ἄλλὰ τὸ πῶν Φράγγων κράτος ἐν Ἀνατολῇ οὐκ εἶ μακρὰν διὰ πολλοὺς λόγους ἤρρισε νὰ καταρῆθῃ, ἡ δὲ πτώσις αὐτοῦ ἐβραίνετο ἐπιχειρημένη, διὸ καὶ οἱ ὑποτελεῖς Γραικοὶ ὁρμηθέντες ἀπέβηκαν θεραστέροι, μακταῖος δὲ ὁ Πάπας καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐνετοὶ προσεπάθουν διὰ παντοίων μέσων νὰ ὑποστηρίξωσιν αὐτό. Οἱ Ἐνετοὶ μάλιστα ὑποσκελίσαντες τοὺς Γενουσησίους ἐν τῷ ἐμπορίῳ αὐτῶν ἠνάγκασαν τοὺς νὰ καταρῆθωσιν εἰς τοὺς ἐν Νικίᾳ Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας, καὶ σάλιστα πρὸς τὸν Μεγάλῳ Πατριολόγον, μελετώντων τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους. Ἐπὶ τούτοις ὁ συγγραφεὺς παραθέτει μακρὰν συνθήκην τοῦ αὐτοκράτορος τούτου μετὰ τῶν Γενουσησίων, πρὸς οὗς ὑπογράφεται πλείστα προνόμια καὶ ἀσθεσίαις μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Κράτους. Ἢτα ἀρχίζεται διὰ βραχέων τὴν ἀνάκτησιν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου τῆς Κων/πόλεως καὶ οὕτω κατακτείνει τὸν λόγον.

Μετὰ τὴν ἀνάγκωσιν τῆς πραγματείας τοῦ κ. Πισπάτη, διεβλήθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Τῆς

Τακτικῆς.

Τῆ 2ῃ Ἰανουαρίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ προέδρου κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν δύο προηγουμένων συνεδριάσεων, ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγνώσκει τὴν περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου περιέχουσαν· α) Πιπτάκιον τῆς Α. Η. τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου ἀπὸ 2ῆ Ἰανουαρίου δι' οὗ ἀποστέλλει περιαιρέτως ἐπιστολὴν του, ἐκδοθεῖσαν συνεπιεῖς τῆς ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 932 ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου πρὸς τὴν Α. Ηνωσε. τὴν Ἅγιον Μελενίκου, καὶ ἀφορῶσαν τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ περὶ τῶν σχολείων ἑτερονομουμένων. β) εὐχαριστήριον. γ) ἐπιστολὴν κίτσεως. δ) ἐπιστολὴν ἡγ. Καρσεύου Νεοφύτου ἀπὸ 12 Ἰανουαρίου περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ σχολείων. εἰ ἐπιστολὴν Φυλακπ. Συλλόγου Βαρύας ἀπὸ 24 δεκεμβρίου, δι' ἧς ἀναγγέλλων τὴν σύστασιν αὐτοῦ ἐξαιτεῖται

τὴν προστασίαν καὶ ἀντίληψιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπισυνάπτων ἀντίτυπον τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμοῦ αὐτοῦ. σ') ἐπιστολὴν Πολίτου ἀπὸ 23 Ἰαν. μετὰ ἐπισυνημμένων δύο φυλλαδίων χειρογράφων γλωσσικῆς ὕλης. ζ') Δημοσθένους Χαῖμαρά ἐκ Σύμης ἀπὸ 14 Ἰαν. ἐπιστολὴν μετὰ δύο φυλλαδίων χειρογράφων γλωσσικῆς ὕλης.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Γεν. Γραμματεὺς ἀναγγέλλει τὴν προσφορὰν βιβλίου περιγραφῆς, κεραμίων ἀρχαίου ἀγγείου εὐρισκόμενον ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βερολίνου ὑπὸ τοῦ κ. Hirschfeld.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς μέλη τακτικὰ οἱ κ.κ. ὁ ἐν Ἀϊδινίῳ κ. Ἀπόστολος Χ. Ἀθανασίου προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Γκιών, Πληθωνίδου καὶ Φιλίου, οἱ ἐναυθὰ κ.κ. Michel Helm φαρμακοποῦς, Gustave Leon ἱατρός, August Weissbach ἱατρός, Louis Charrel καθηγητῆς τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας ἐν Γαλατῆ Σεράϊ, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ.κ. Καλλιούρη, Γκιών καὶ Φιλίου, καὶ ἐγένοντο ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ δεκτοί.

Ἀκολούθως ὁ διδάκτωρ κ. Dethier ἔλθων ἀναγινώσκει τὸ περὶ διαφόρων θέσεων τοῦ Βυζαντίου ἀνάγνωσμα τοῦ ἔχον ἐν περιλήψει οὕτω.

Ὁ συγγραφεὺς ἀρχόμενος τοῦ λόγου ἐξαιτεῖται συγγνώμην παρὰ τὸ ἀκρακτήριον, διότι ἔνεκα λόγον ἀπροσδοκῆσαν δὲν ἤδυνῆθη νὰ προπαρκασκευασθῆ δέοντως εἰς τὸ πολλοῦ λόγου ἄξιον ἀνάγνωσμα αὐτοῦ. Ἀκολούθως τὸν λόγον ποιούμενος περὶ τοῦ περισπουδάζου συγγραμματος «Ἀνάπλου εἰς τὸν Βόσπορον» ὅπερ οἱ μεταγενέστεροι ἔσχον ὡς ὀδηγὸν εἰς τὰς περὶ Βυζαντίου καὶ Βοσπόρου περιγραφὰς αὐτῶν, τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρακικοῦ, ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὸν Müller ὁ συγγραφεὺς οὕτως ἔζη ἐπὶ Οὐσεπσιανοῦ, πατρὸς δ' αὐτοῦ ἦν ἡ Λίθησσα, πόλις ἐνθα ἀπέβουον ὁ Ἀννίβας. Προσέθετο δὲ ὅτι Διονύσιος ὁ περιηγητῆς ὁ Λυδοῦς, καὶ Διονύσιος ὁ Βυζαντίος εἶναι ἕν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἀλλὰ τοῦτο οὐχ ἦττον διαμφισβητεῖται. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Dethier ὠμίλησε περὶ Γυλλίου καὶ περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ μνημονευομένης διαίρεσως τῆς Κων/πόλεως εἰς δώδεκα βεγίωνας. Εἶτα περὶ τῆς ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κτίσεως τοῦ τείχους Κωνσταντινουπόλεως, ὅπερ κατ' αὐτὸν δὲν ἐξετείνετο πέραν τοῦ Ἐξαικινίου. Ἀναφέρων δὲ ὅτι ἄπαντες οἱ συγγραφεῖς περιγραφῶν τῆς Κ/πόλεως ἐθεώρουν τὴν Χρυσὴν Πύλιν ἀνήκουσαν εἰς τὸ Θεοδοσιανὸν τείχος, προστίθουσιν ὅτι θέλει ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ἀρχαῖον τείχος δὲν ἐκρημνί-

σθη, ἢ δὲ εἰς δώδεκα βεγίωνας διαίρεσις πρέπει νὰ ὑποτεθῆ μέχρι τοῦ Θεοδοσιανοῦ τείχους. Ἀκολούθως ὁ κ. Dethier ὠμίλησε περὶ τῶν τριῶν κυριωτέρων μεγάλων ἑδῶν τῆς Κ/πόλεως, αἵτινες δύνανται νὰ χρησιμεύουσιν ὡς μίτος Ἀριάδνειος εἰς πάντα βουλόμενον νὰ προσδιορίσῃ τὰς διαφόρους τοποθεσίας τῆς ἀρχαίας πόλεως. Ὁ κ. Dethier προκειμένου λόγου περὶ τοῦ συγγραφέως τῶν Πατρῶν Κωδικοῦ λέγει, ὅτι τινὲς μὲν φρονοῦσιν ὅτι οὗτος ἔζησε μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κ/πόλεως, ἄλλοι δὲ ὅτι οὗτος ἦν προγενέστερος τοῦ 10 αἰῶνος. Προσέτι δὲ διασαφρίζει τινὰς περὶ τῶν τριῶν τούτων μεγάλων ἀρτηριῶν καὶ τῆς διευθύνσεως αὐτῶν κατέληξε τὸν λόγον.

Μετὰ τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Dethier ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης λέγει ὅτι συμμερίζεται τὴν γνώμην τοῦ κ. Dethier, περὶ τῶν τριῶν μεγάλων ἑδῶν τῆς Κ/πόλεως, ἀς οὗτος ἐχαρακτήρισεν ὡς τὸν ἀριάδνειον μίτον πρὸς προσδιορισμὸν πολλῶν ἀμφισβητούμενων τοποθεσιῶν, οὐχ ἦττον ὅμως ἀπορεῖ πῶς ὁ κ. Dethier δὲν ἀπεφῆντο καὶ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην περὶ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἔζη ὁ συγγραφεὺς τῶν Πατρῶν. Ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ταυτότητος Διονυσίου τοῦ Θρακικοῦ μετὰ τοῦ Διονυσίου τοῦ Λυδοῦ, περὶ ἧς ὑπάρχει ἀμφισβήτησις, ὁ κ. Dethier δὲν ἐξήνεγκε τὴν ἑαυτοῦ γνώμην. Προσέτι περὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔζη οὗτος, ὁ κ. Dethier εἶπεν ὅτι ἔζη ἐπὶ Οὐσεπσιανοῦ, οὐχ ἦττον ὅμως ὑπέμνησε καὶ ἑτέραν γνώμην, καθ' ἣν ὁ χρόνος καθ' ὃν ἔζη ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἀνάπλου ἦν ἐπὶ Σεβήρου. Ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης ἐπεσθῆμι. λέγει, νὰ μᾶθῃ ὅποτερὰν τῶν χρονολογιῶν τούτων ὁ κ. Dethier προτιμᾷ.

Πρὸς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ κ. Dethier λέγει ὅτι περὶ τῶν ζητημάτων τούτων δὲν ἔκρινεν ἀναγκάσιον νὰ παραγματευθῆ οὔτε νὰ κατέβη εἰς λεπτομερείας, καθ' ὅσον ἕκαστος δύναται νὰ σχηματίσῃ οἰκονομῆσι γνώμην περὶ αὐτῶν θέλη.

Ἐπὶ δὲ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΝΑ΄.

Τακτική.

Τῆ 12 Φεβρουαρίου 1872

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ι. Ἀριστοκλέους ἀντιπροέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπιψήφισιν τῶν πρακτικῶν ὁ Γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συνισταμένην ἀ) ἐξ ἐπιστολῆς Π. Γ. Θεοδωρίδου ἱατροῦ ἀπὸ 20 Ἰανουαρίου δι' ἧς διαβιβάζει μονογραφίαν περὶ Βίου τῆς Βιθυνίας διακρουμένην εἰς τρία μέρη καὶ περιέχουσαν 1) τὸ ἱστορικὸν καὶ περιγραφικὸν αὐτῆς· 2) λεξιλογίον τῶν σπουδαιοτέρων λέξεων τῆς ὑπὸ τῶν κατοίκων λαλουμένης γλώσσης καὶ 3) τὴν συλλογὴν τῶν εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν. β') ἐξ ἐπιστολῆς Χ. Ρ. Καραβία ἀπὸ 25 Ἰανουαρίου ἐν ᾗ ἐπισυνάπτει συλλογὴν λέξεων σωζομένων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ τῆς Ἁγίας Μαρίνης ἐν Μιτυλήνῃ. γ') ἐκ δύο ἀνωνύμων ἐπιστολῶν ἐκ Κ/πόλεως ἀπὸ 30 Ἰανουαρίου περιεχουσῶν διάφορον γλωσσικὴν ὕλην. δ') ἐξ ἐπιστολῆς ἐφόρων σχολείων Μελενίκου ἀπὸ 24 λήξαντος περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων αὐτῶν. ε) ἐξ ἐπιστολῆς Νίου τινὸς ἐκ Κων]πόλεως περιεχούσης γλωσσικὴν ὕλην. ς') ἐξ ἐπιστολῆς Δημοτηρίου Γρηγορίου ἀπὸ 12 Ἰανουαρίου περὶ τῆς δικηνομητικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν ἐν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπικρατίας του σχολείων. ζ') ἐξ ἐπιστολῆς προέδρου Βερροίας Βενεδίκτου ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου μετ' ἑξὶ διαγράμματα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς κωμοπόλεσι Βερροίας καὶ Νικουσίας σχολείων. η) ἐξ ἐπιστολῆς Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀπὸ 6 φεβρ. δι' ἧς ἀποστέλλων ἐπὶ ἐπιστροφῇ αἰτήσιν τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου «Βύρωνος» ἐπικαλουμένω τὴν συνδρομὴν τῆς ἐκκλησίας πρὸς συλλογὴν ἀνεκδότων ἑλληνικῶν παραδόσεων πάσης χώρας καὶ ἐποχῆς· ἐξαιτεῖται ὁδηγίας περὶ τοῦ πρακτέου. θ') ἐξ ἐπιστολῆς Μακεδονικοῦ ἐν Σέρραις Συλλόγου ἀπὸ 18 τρέχοντος δι' ἧς ἀγγέλλων τὴν παραλαβὴν τῆς τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπιστολῆς, πέμπει ἐσωλείουσαν καὶ τὴν περὶ τοῦ Μιχαηλίου διαγωνίσματος προκήρυξιν τοῦ ὅπως γείνη γνωστὴ καὶ τοῖς παρ' ἡμῖν λογίοις· ἴνα οἱ βουλομένοι μετὰσχῶσι τοῦ ἀγῶ-

νος. ι) ἐκ ὧ εὐχαριστήριον ἐπιστολῶν. κ) ἐκ μιᾶς τὴν ὑπερσίαν τοῦ Συλλόγου ἀφορώσης.

Ἀκολούθως ἀγγέλλονται τὴ πρῶτον ὡς μέλη τακτικὰ οἱ ἐνταῦθα κ.κ. Γεώργιος Μαριανὸς ἔμπορος, Ἀπόστολος Σταματιάδης, Βελισάριος Τσερλέντης, Ἄριστ. Ἰω. Χρυσοβελώνης, Κ. Θεοδωρίδης, Γ. Μύμπος, Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρίδης προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἰω. Γκιών, Π. Πετροκοκίνου καὶ Δ. Φιλίου, Louis T. Mizzi, διδάκτωρ τῆς νομικῆς προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Βερναρδάκη, Γκιών καὶ Φιλίου, Γρηγόριος Μάνδρας ἐν Μιτυλήνῃ προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Βερναρδάκη, Παρδικίδου καὶ Τσιγχαῖ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Γ. Σάχρος ἀναγινώσκει τὴν μελέτην αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς (Μέρος Α'. Ἴδε σελ. 152.)

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς μελέτης τοῦ κ. Γ. Σάχρου διαλύθῃ ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΝΒ΄.

Τακτική.

Τῆ 26η Φεβρουαρίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Σ. Ἀριστοκλέους ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνώσθηεν καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ Γενικός Γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συγκειμένην ἀ) ἐξ ἐπιστολῆς ἐφόρων τῶν σχολείων Βιτωλίων ἀπὸ 1 φεβρ. δι' ἧς διαβιβάζουσι συμπληρωματικὰς πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν αὐτῶν ἐκπαιδευτηρίων. β') ἐξ ἐπιστολῆς Φιλεκαπιδ. Ἀδαλφότητος Κορυτσῆς ἀπὸ 9 Φεβρουαρίου δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἐν τοῖς χωρίοις Σταρόβου καὶ Πογχαδέτσι τῇ προτροπῇ καὶ συνδρομῇ αὐτῆς σύστασιν δύο σχολείων, ἀποστέλλουσα ἐγκλιεῖστος ἀντίγραφον ἐκθέσεως τοῦ διδασκάλου Σταρόβου περὶ τοῦ αὐτῶν σχολείου καὶ ἀναφορὰν τῶν κατοίκων Πογχαδέτσι πρὸς τὸν μητροπολίτην. γ') ἐξ ἐπιστολῆς τῆς ἐφορίας τῶν ἐν Οἰνῷ τῆς Νεοκισσαρείας σχολείων ἀπὸ 30 Νοεμβρίου δι' ἧς ἀποστέλλουσαν ἐκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν αὐτῶν σχολείων μετ' ἀντιγράφου τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ Κωνονισμοῦ αὐτῶν. δ') ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἀγ. Βύρωνος Ἰωακείμ ἀπὸ 18 Φεβρουαρίου δι' ἧς

διαβιβάζων ἐγκλειστος ἐν ἀντιγράφῳ ἀπόσπασμα δι' ἡμέρας τοῦ ἐν Βάρνα διατελούντος Βασιλείου Γεωργίου Σουλῆνης Θεσσαλοῦ ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι ἐκ κληροδοτήσεως 700 ἑβ. λιρ. ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου πρὸς ὠρισμένον σκοπόν, συνίσταται ὡς δι' ἐπιστολῆς ἀπονειμῆ θῶσαν αὐτῷ εὐχαριστίαι πρὸς ἀμοιβὴν ταύτης τε καὶ ἄλλων θεαρέστων πράξεων ἢ ἐξ ἐπιστολῆς Νικολάου Χατζοπούλου ἐξ Αἴνου ἀπὸ 42 Φεβρουαρίου ἐν ἧ' ἐγκλείει ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Σέρραϊς Α. Φωτιάδου ἀναφέρονταν τὴν κατάσταση τῶν τῆς Μαισιδοῦς σχολείων. ς') ἐξ ἐπιστολῆς Ηισσιδεῖας Καισαρίου δι' ἧς διαβιβάζει ἔκθεσιν τῆς καταστάσεως τῶν ἐν Ἀτταλίῃ σχολείων. ζ') ἐκ 4 ἐπιστολῶν διαφόρων αἰτήσεων. η) ἐκ 3 εὐχαριστηρίων ἐπιστολῶν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Βασιλάου ἀπόντος εἰς Κιζίκιον, ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ὁ φιλογενὴς κ. Γ. Ζαρίφης ὑπέσχετο νὰ παρέχῃ ἐτησίως διὰ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὑπὲρ τῶν σχολείων Νευροκόπης τῆς ἐπαρχίας Ἀρβανίας τὸ ποσὸν 20 λιρῶν ἢ, ἐφ' ὃ ὁ Σύλλογος εἰσπράξατο ἕνα σχολεὺ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ τῷ κ. Γ. Ζαρίφῃ.

Ἀκολούθως ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς μέλη τακτικά οἱ ἐνταῦθα κ.κ. Γεώργιος Μαρινός, Τραπεζιτῆς, Ἀπόστολος Σταματιάδης, Βελισάριος Τσαρλέντης, Ἀριστοτέλης Π. Χρυσόβελλωνης, Κ. Θεοφωρίδης, Ἀθανάσιος Ἀλεξάνδριδης ἅπαντες ἔμποροι καὶ Γ. Μάκρος ἔμποροκτηματίας προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ.κ. Γαῖων, Π. Πετροκακίνου καὶ Δ. Φιλίου, ὁ κ. Louis L. Mizzi, διδάκτωρ τῆς νομικῆς, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Βερνερδᾶκη, Γ. Γαῖων καὶ Δ. Φιλίου, ὁ ἐν Μιτυλήνῃ κ. Γεωργίος Μάνδρας προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Βερνερδᾶκη, Ηερδικίδου καὶ Τσιγαρχᾶ καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ.

Ἔτι ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς μέλη τακτικά μὲν οἱ ἐνταῦθα κ.κ. Ἰωάννης Ἰωαννίδης, ταμίης τῆς Α. Παναγιώτητος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Α. Μυρσάκη, Γαῖων καὶ Φιλίου, Γ. Ὀμηρος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. Τσιγαρχᾶ, Α. Δημητριάδου καὶ Ν. Ηερακίνα, ὡς ἐπίτιμον δὲ ὁ κ. F. de Lussiers προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ Προεδρείου.

Ἀκολούθως ὁ κ. Μ. Χουρμούζης ἀνέγνω τὸ περὶ περικλητισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐπὶ τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων πρὸς τοὺς σήμερον ἀνάγνωσμά του (ἴδε σελ. 126.)

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΝΓ'.

Τακτικῆ.

Τῆ 5ῃ Μαρτίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καρατάγου.

Ἐλλείπει πρακτικῶν, ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀνακινῶσκει τὴν περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συνισταμένης ἁ) ἐκ 4 ἐπιστολῶν διαφόρων αἰτήσεων. β') ἐκ 4 ὁμοίως ἀφορωσῶν τὴν ὑπερσίαν τοῦ Συλλόγου γ') ἐκ μιᾶς εὐχαριστηρίου. δ') ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ προέδρου τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀπὸ 5/17 Μαρτίου, δι' ἧς διαβιβάζει τέσσαρας πραγματείας τοῦ ἱατροῦ κ. Millingen περὶ δακτυλιοθήων, ἔκθεσιν τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν πεμφθεισῶν ἐπιγραφῶν ὑπὸ τοῦ κ. Αἰμηνίου ἱατροῦ, ἔκθεσιν τοῦ κυρίου Delhinc ἐπὶ μιᾶς τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ράλλη πεμφθεισῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἔκθεσιν τοῦ κ. Mordmann (νίσου) ἐπὶ τινῶν ἐπιγραφῶν Καλικιδόνος καὶ Προύσης, δημοσιῶν ὅτι καὶ περὶ τῶν ὑπὸ συζήτησιν ἔτι διατελούντων ἄλλων ἀντικειμένων θέλει ἐν καιρῷ κοινοποιῆσαι τὰ δέοντα τῷ Συλλόγῳ καὶ ἐξαίτουόμενος ἐν ὀνόματι τῆς Ἀρχαιολ. Ἐπιτροπῆς ὅπως ὁ μὲν κ. Ηερδικίδης ἐκλεγθῆ μέλος τῆς ἀρχαιολ. ἐπιτροπῆς, οἱ δὲ κ. κ. Hirschfeld, Pochay καὶ Ogltisch ἐκλεγῶσι μέλη ἀντεπιστάλλοντα.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς μέλη τακτικά μὲν ὁ ἐνταῦθα κ. Ἰωάννης Ἰωαννίδης, ταμίης τῆς Α. Παναγιώτητος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. Α. Μυρσάκη, Γ. Γαῖων καὶ Δ. Φιλίου ὁ κ. Γ. Ὀμηρος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Τσιγαρχᾶ, Α. Δημητριάδου καὶ Ν. Ηερακίνα ὡς ἐπίτιμον δὲ ὁ ἐνταῦθα κ. F. De Lussiers προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου, καὶ ἐγένοντο ἅπαντες ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ δεκτοί.

Ἔτι ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς τακτικῶν μὲν μέλος ὁ ἐνταῦθα κ. Emile Deveau διευθυντῆς τῆς Α. Ὁθωμ. Τραπεζῆς, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Σ. Σαουλῶδα, Ηρ. Βασιλάου καὶ Δ. Φιλίου ὡς ἀντεπιστάλλοντα δὲ οἱ κ.κ. Hirschfeld, Pochay capitain de genie ἠ Grenoble καὶ ὁ κ. Ogltisch προτεινόμενοι ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἀκολούθως ὁ κ. Φίλιος ἀνέγνω τὴν περὶ σεισμῶν πραγματείαν τοῦ ἐν Νάξῳ κ. Δεκιγγάλα

συμπλήρωμα οὐσαν τῆς πρό τινας χρόνου ἀναγνωσθείσης περί Ἑραριστίων ἐν τῷ Συλλόγῳ. Ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείῃ ὁ κ. Δακρυλάδης ἀρχόμενος ἐκτίθησι τὰς περὶ σεισμῶν δοξασίας τῶν ἀρχαίων, μεθ' ἃ ἐρχεται εἰς τὴν περὶ σεισμῶν ἔρευναν κατὰ τοὺς νεωτέρους, ὧν διεξέρχεται τὰς κυριωτέρας δοξασίας, καὶ ἐπὶ τέλους περιγράφει τοὺς μέγχι τοῦδε συμβάντας κυριωτέρους σειμούς· καὶ μάλιστα τὸν τῆς Λισσαβώνας, μεθ' ἃ καταπαύει τὸν λόγον.

Ἐπὶ τούτοις δὲ διελύθη ἡ συνεδρίασις.

†

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΝΔ'.

Τακτικῇ.

Τῇ 12ῃ Μαρτίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν δύο προηγουμένων συνεδριάσεων, ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συνισταμένου· α) ἐκ 5 ἐπιστολῶν διαφόρων αἰτήσεων β) ἐκ 2 εὐχαριστηρίων γ) ἐξ ἐπιστολῆς Ν.Τσιγαρχᾶ ἐντεῦθεν ἀπὸ 2 Μαρτίου μετὰ δέκα νομισμάτων, ἅτινα προσφέρει ὁ ἐν Χαρταλιμῆ κ. Εὐλάμπιος τῷ Συλλόγῳ δ) ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Φιλεκαπιδευτικοῦ Συλλόγου Σερρών ἀπὸ 1 Μαρτίου, ἐν ᾗ πέμπει σημειώσιν τῶν μερῶν εἰς 2 διένειμε τὰς παρὰ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἀποσταλαίσας αὐτῷ 50 λίρας.

Ἀκολούθως ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς μέλη τακτικὰ μὲν δ' ἐνταῦθα κ. Emile Deveaux, διευθυντῆς τῆς Α'. Ὁθ. Τραπεζικῆς, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Σ. Σκουλούδη, Η. Βασιλάδου καὶ Δ. Φιλίου ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κ. κ. Hirschfeld Pochay capitaine de Génie à Grenoble καὶ Ogilfsch μηχανικὸς τῶν Ὁθ. σιδηροδρόμων, προτεινόμενοι ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς· καὶ ἐγένοντο ἅπαντες ἀπολύτῳ πλειονοψαφίᾳ δεκτοί.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Βερναρδάκης ἀναγινώσκει τὰς κάτωθι ἐν περιλήψει διαλαμβανόμενας ἐκθέσεις τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ κ. Millingen εἰσηγητοῦ αὐτῆς συντεταγμένας·

Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐ-

τῆς τῆς ἡ' Ἰουλίου 1872 διαλαμβάνει περὶ δύο ἐκμαγειῶν ἀμφοτέρων παριστώντων νεκρίαν κολυμβῶντα περικαλλέστατον, κατ' οὐδὲν δὲ διαφερόντων ἀπ' ἀλλήλων εἰμὴ κατὰ τὴν λεπτότητα τῆς ἐργασίας. Ὁ κ. Millingen προστιθεὶς ὅτι κείνηται καὶ τρίτον ἐκμαγεῖον ὁμοιον πρὸς τὰ δύο ταῦτα, ἀλλὰ πολὺ ὑποδεέστερον καλλιτεχνικῶς, ἐρίσθησι τὴν προσοχὴν τῆς ἀρχ. ἐπιτροπῆς ἐπὶ δύο πινάκων τοῦ Μουσείου τῶν δακτυλιολίθων τῆς Φλωρεντίας, ἐφ' ὧν εἰσι κεχαλογογραφημένοι ἡ χαλογογραφία παριστώσαι τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον, τοσοῦτον δὲ ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλας ὥστε πᾶς τις θὰ συμπεραίνειν ὅτι ἄψοχοι αὐταὶ εἰσιν ἀντιγραφαὶ, κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον ἐπιτυχεῖς, γινόμεναι ὑπὸ γλυπτῶν μιμηθέντων πρότυπον τι ἀριστοτέχνημα καλλιτέχνη τινός. Τὸ ἐν λόγῳ ἐκμαγεῖον παρίσθησι κατὰ τὸν κ. Millingen τὸν ἀτρόμητον κολυμβητὴν Λέανδρον, ὅστις νυκτὸς κολυμβητῆς ἐπέρα ἀπὸ τῆς πατρίδος του Σηστού εἰς τὴν ἐν τῇ πέτρῳ ὄχθῃ κειμένην Ἄβυθον πρὸς ἐντάμωσιν τῆς Ἡρώς, Ἱερειᾶς τῆς Ἀφροδίτης.

Ἡ δευτέρα ἐκθεσις τοῦ κ. Μίλιγγεν, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίαν αὐτῆς, διαλαμβάνει περὶ ἐκμαγεῖον τινὸς παριστώσους τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδοῦσας· καὶ ληθέντος ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν δακτυλιολίθων τοῦ κ. Γρηγ. Ἀριστάρχου. Ἡ γλυφὴ τοῦ ἔργου τούτου εἶναι κατὰ τὸν κ. Millingen ἀληθῶς ἀριστοτέχνημα. Ὁ κ. Millingen ἐκτίθησι διὰ μακρῶν τὸ μυθολογικὸν ἐπισόδιον περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδοῦσας, προστιθεὶς ὅτι τὸ ἐμβλημα τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδοῦσας ἐπειδὴ ἔθεωρετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς ἀλεξιθήριον τῶν κακῶν, ἦν κοινωτικὸν καὶ ἐτίθετο ἐπὶ τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν οἰκοδομῶν, ἐπὶ τῶν ἀσπίδων καὶ ἐπὶ τῶν νῶν, ἐνίοτε δὲ ἐφορετο καὶ ὡς μεταλλιον καὶ κόσμημα, συμπεραίνειν ὅτι ἡ δακτυλιολίθος, ἣς τὸ ἐκμαγεῖον προσήγαγεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, ἐφορετο ὡς κερκίς ἐπὶ τοῦ στύβου. Τελευταῖον ὁ κ. Millingen παρατρεῖ ὅτι αἱ πλείστοι τῶν περιωριστῶν κεφαλῶν τῆς Μεδοῦσας εἰσι γεγραμμένα κατὰ μέτωπον, ὀλίγιστα δὲ αἰ κατὰ κατατομὴν, ὡς ἡ προκειμένη, ἣτις ἐξέχει διὰ τὴν ἀξιοθαύμαστον ἔκφρασιν, ἣν ὁ καλλιτέχνης ἐναπετύωσεν ἐπ' αὐτῆς.

Ἡ τρίτη ἐκθεσις, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς 16 Ἀυγούστου 1872, πραγματεύεται περὶ δακτυλιολίθου τινὸς ἀνακούσης εἰς αὐτὸν τὸν κ. Millingen, Μεδοῦσας

δ' ἐπ' αὐτῆς γεγλυμμένον τὸν Δία διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς κρατοῦντα τὸ σκήπτρον, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τὸν στέρνον τῆς νίκης, τοὺς πόδας σταθερῶς ἐπὶ γήϊνης σφαιρᾶς καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα τὸ μῦθον. Ὁ κ. Millinger λέγει ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ Διὸς, περιστοιχουμένη ὑπὸ τῶν συνήθων συμβόλων αὐτοῦ, εἶναι παντὶ σύμφωνος πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς μυθολογίας παραδεχόμενα νόμιμα, ἄπερ οὐδεὶς τεχνίτης ἠδύνατο νὰ παραβῆ, ὅθως μὴ προσβάλῃ τὴν κοινὴν γνώμην. Συγκρίνον δὲ τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλεφάντου τοῦ Διὸς ἀγκυλὰ ὑπὸ τοῦ Φειδίου πρὸς τὴν προκειμένην εἰκὼν, εὐρίσκει μικρὰς τινὰς διαφορὰς, ὡς πρὸς τὰ σύμβολα, καὶ δὲν παραδέχεται μὲν ὅτι αὕτη ἡ εἰκὼν εἶναι ἀπομίμησις ἐκείνου, οὐχ ἦτον ὅμως ἀποκρίνεται ὅτι εἶναι ἀπομίμησις ἀγάλματος τινος τοῦ Διὸς ἐκ τῶν διασκευάτων. Ἐκφέρει ὅμως τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ περὶ ἧς πρόκειται εἰκὼν εἶναι ἀπομίμησις τοῦ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Χαλκιδόδος ἱδρυμένου ἀγάλματος τοῦ Διὸς, συμπεραίνον τοῦτο ἐκ τοῦ μωδίου ὅπερ ἐπὶ κεφαλῆς φέρει.

Ἡ τετάρτη ἔκθεσις ἀναγνωσθεῖσα ἐν ἄλλῃ συνεδριάσει ἀναφέρει ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Πάριδος γενομένη τῶν τριῶν Θεῶν δίκη, ἡ ἐπενεγκοῦσα τὸν πόλεμον τῆς Τροίας, ἐγένετο ὑπόθεσις διαπρώτων μύθων (?) λίαν δημοτικῶν παρὰ τοῖς πρωτίστοις ἔθνεσι τῆς ἀρχαϊότητος; θέλουμεν ἐκλέξει μάλιστα, μετὰ τῶν διηγημάτων, ὅπερ ὁ Ὅβιδιος τίθησιν ἐν τῷ στόματι τοῦ υἱοῦ τοῦ Πριάμου ἐπιστελλόντος εἰς τὴν Ἑλένην, ἐπειδὴ ἔχει τὸ πλεονέκτημα τοῦ παρέχειν τὴν καλλιτέραν ἐξήγησιν τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἐμπαγείου ὅπερ προτίθημι νὰ παρουσιάσω ὑμῖν σήμερον «Ἐστηριζόμεν (λέγει) ὁ ἐπὶ δένδρου τοῦ πυκνοῦ δάσους τὸ ὅποιον αἰκιάζει τὰς κλιτύας τῆς Ἰδης, ἀπολαύων τῆς μεγαλοπρεποῦς θέας, τὴν ὅποιον περιστᾶσιν ἐκ τῆς ὕψλης ταύτης θέσεως, ἡ Τροιά; καὶ τὰ ὑψηλὰ αὐτῆς τεῖχη καὶ τὰ λαμπρὰ αὐτῆς κτίρια, καὶ ἡ εὐφροσύνη πεδίαις, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἡ πόλις ὠκοδόμητο, καὶ ἡ τις ἐκτείνεται μέχρι τῆς θαλάσσης, τῆς ἀπεραντῶς εἰς τὸν ὄριζόντα ἐξεκλυομένης, ὅτε αἰρὸν ἤσθλανθον τρέμον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοῦ πόδα; μου καὶ εἶδον ἐνώπιόν μου Θεόν τινα χρυσῶν βῆδον ἐν ταῖς χερσὶ φέροντα, καὶ ἐν ταῦτῳ τρεῖς θεὰς τὴν Ἥραν, τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὴν Ἀρροδίτην ἐπὶ τῆς γλῶσς βαينوμένης. Ἐκθαμβῶ καὶ ἔντρομος ἤσθλανθον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου ἀνορθωμένας, καὶ ἐμπερόντητος εἰσίνων μέχρις οὗτου ὁ πτεροεὶς ἄγγελος τῶν

θεῶν ἀποταθεὶς πρὸς με λέγει μοι «Μὴ φοβοῦ, ἐπειδὴ ἐξελέγκαι κριτὴς τῆς ὠραϊότητος καὶ ἔνα τετὴν τέρεμα εἰς τὰς ἑριδας τὰς ὁποίας καὶ θεαὶ αὐτὰς ἔχουσιν αἰώνως πρὸς ἀλλήλας ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ὠρίσθη; νὰ ἀποκρίσῃς; τίς τῶν θεαινῶν τούτων ὑπερτερεῖ τῶν δύο ἄλλων κατὰ τὴν ὠραϊότητητα. Συστάσας εἰς ἐμὲ νὰ ὑπακούσω εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Διὸς, ἀπέπετ πρὸς τὰς ἰουραῖους χῶρας καὶ ἐγένετο ἄφαντος. Πάραυτα ἤσθλανθον τὴν ἀναζωπύρωσιν τοῦ θάρρους μου, καὶ οὐδὲλως ἐδίστασα νὰ τεινω τὰ βλέμματά μου ἐπὶ τῆς οὐρανίας μορφῆς, καὶ τῶν χαρακτηρητικῶν τοῦ προσώπου τῶν θεαινῶν. Καὶ αἱ τρεῖς καταρλέγοντο ἐξίσου ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἄρσασθαι τὴν νίκην κατὰ τῶν ἀντιζήλων των, ἀλλὰ πᾶσαι ἦσαν ἐξίσου ὠραϊκῆ ἄλλως αἰρεθεῖς ἰδίῃ κριτῆς, δὲν ἠδυνάμην νὰ παραδεχθῶ ἐξυπαρχῆς ὅτι ἐκάστη ἐστὶ εὖε νικητρία. Καὶ ὅμως ἡ μία τούτων, τὸ ὁμολογῶ, μοι ἤρρεσεν εὐθὺς μάλλον τῶν δύο ἄλλων, ἐπειδὴ ἐπεθύμουν νὰ μάθης δι' αὐτῆς ὅτι αὕτη ζωογονεῖ τὸν ἔρωτα. Ἐκάστη τούτων, ὅπως ἐξασφαλίσθη περὶ τῆς νίκης, ἦς ὠρέγετο, ἐπειράτο διὰ τῶν γοητευτικωτέρων ὑποσχέσεων, νὰ ἐλκύσῃ τὴν ἀπόρραξίν μου ὑπὲρ ἑαυτῆς. Καὶ ἡ μὲν τοῦ Διὸς σύνευνος μοὶ ὑπεσχέθη τὰ βασιλεία τῆς Ἀσίας, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν δόξαν, ἀλλ' ἐγὼ ὠλιγώρουν τοῦ νὰ ἀναδειχθῶ ἰσχυρὸς καὶ ἀνδρείωτερος τῶν ἀνθρώπων. Ἡ δὲ γλυκεῖα Ἀρροδίτη μοὶ εἶπεν ὑπομειδιῶσα. Μὴ στέργε τοιοῦτοις δόροις; ταῦτα φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν σποράν τῆς ἀνισυχίας καὶ τῶν κινδύνων ἀλλ' ἐγὼ θέλω σοὶ χορηγήσει ὅτι ἀγαπᾷς περισσότερο, καὶ ἡ τῆς καλῆς Λήδης θυγάτηρ, ὠραιωτέρη καὶ αὐτῆς τῆς μητρὸς τῆς, ἐλεύσεται πεσοῦσα εἰς τοὺς βραχίονάς σου. Τῇ ἐνεχείρισται τὸ μῆλον τῆς Ἐριδος, τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν, α ἡ καλὴ λαβέτω τὸ μῆλον», τὸ ὅποιον ἐκάστη τῶν ἀντιζήλων αὐτῆς ἤζητο ὅτι δικαιοῦται νὰ λάβῃ, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς τὸ βραβεῖον τῆς δόξης τῆς ».

Μεθ' ὅλην τὴν τόλμην, τὴν ὅποιον ἡ μεγαλοφυΐα τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνέπτυξεν ἐνσπικώσασα ἐν ἀνθρωπίνῳ μορφῇ τοὺς πρωτίστους τῶν θεῶν των, ἠδύνατό τις νὰ φαντασθῆ, ὅτι οὐδεὶς ἐκείνων ἤθελε τολμήσει νὰ παραστήσῃ τὰς τρεῖς θεὰς τοιαύτας, οἷσι ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον τοῦ Πάριδος. Καὶ ὅμως τὸ συμπλέγμα, τὸ ὅποιον βλέπετε, αἰεὶ πᾶσαν ἀμφιβολίαν, ὅτι οὐχὶ μόνον οἱ καλλιτέχναι οὗτοι δὲν ὠκνησαν νὰ συλλάβωσι πρόβλημα

τοσοῦτον δόσολυτον, ὅσον τὸ περιστάναί τρεις θεάς, ὡν ἐκάστης τὸ ὁμοίωμα κατ' οὐδὲν ὑποδεέστερον τοῦ τῆς ἄλλης, κατὰ τὴν ὠραιότητά ἦν, ἀλλὰ καὶ κατώρθωσαν νὰ ἐκτελέσωσι θαυμασιῶς τὸ ἔργον τῶν. Καὶ ἀλλῶς ἀπόρως ἔχει ὁ ἐξετάζων μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, ἐκείνην τῶν τριῶν ἄνω τούτων, τῶν συνιστασῶν πάντας τρεῖς ὅρους τῆς ἰδανικῆς καὶ φυσικῆς ὠραιότητος ἠνωμένους, μὴ εἰδὼς τίνα τούτων προτιμᾷσι. Τὸ ἀριστερόθεν ἰδοῦσθαι, γυμνὸν παντὸς ἐνδύματος ὡς καὶ τὰ λοιπὰ δύο, καὶ φέρων κράνος ἐπὶ κεφαλῆς ἐστὶν ἡ Ἄθηναι ἄχρμος καὶ σκεπτικὴ βλέπει κατὰ γῆς, καὶ φαίνεται μερμηρίζουσα περὶ τῆς ἀτιμίας, ἣν πρὸ μικροῦ ὑπέστη. Ἡ δὲ Ἡρα ὑπερηφανωτέρα ὡστε νὰ δεῖξῃ τὴν λύπην τῆς, φέρει τὴν κεφαλὴν ὑψηλὴν καὶ διὰ τοῦ σοβαροῦ αὐτῆς τρόπου ἐμφαίνουσα ὅτι . . . *manet alta mente repostum iudicium Paridis, spretaeque iniuria formae.*

Ἡ εἰκὼν τῆς Ἀφροδίτης, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τοῦ συμπλέγματος, κρατεῖ διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸ μῆλον, τὸ ὅποιον τῇ ἐπεδικάσθη. βλέπουσα τοῦτο ὑπομειδιῶσα. Στρέφει δὲ τὰ νῶτα πρὸς τὸν θεατὴν, καὶ υποκρύπτει τὰ θαυμαστά θέληγτρα, τὰ ὅποια αἱ ἀντίζηλοι αὐτῆς ἀνέπτυξαν, δρώμενα κατὰ πρόσωπον, ἀλλὰ δεσμεύει τὰ βλήματα διὰ τῶν θεληγτρῶν τῶν ὤμων τῆς, τὸ ἀναστήματός τῆς, καὶ τοῦ ἀπαλοῦ τῆς περιφερείας τῆς, δι' ἣν ἐμεγαλύνει τοσοῦτον ὡστε προὔτιμα μεταξὺ ὅλων τῶν ἐπιθέτων τῆς τὸ τῆς καλλιπύου.

Τὸ πρῶτόντοι, τοῦ ὁποίου βλέπετε τὸ ἐκμαγεῖον, εὗρισκετο, ὅτε τὸ ἀπετύπωσα, εἰς τὰς χεῖρας πραγματευτοῦ τινος ἀρχαιοτήτων, μεθ' οὗ δὲν ἠδυνήθην νὰ συμφωνήσω ὡς πρὸς τὴν τιμὴν. Ἡ λίθος αὐτῆ καθ' ἑκυτὴν δὲν εἶχεν οὐδὲν τὸ ὅποιον ἦδυνάτο νὰ μετέλυσθαι, εἰς ἰσπίδος οὐσα ὑποκιτρίνου χρώματος καὶ ἐντελῶς σκοτεινοῦ ἢ ὑπερβολικῆ σκληρότης τῆς ἦν τὸ πρῶτιστον αὐτῆς προτέρημα ὡς πρὸς τὸν γλύπτην, ὅστις τὴν ἐξέλεξε διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον τοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι καλλιτέχναι, οὐδόλως ἀδιάφοροι ὄντες ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης πρὸς ἐξεργασίαν τῆς τέχνης τῶν. ἦσαν μάλαιστα ἐν γένει λίαν ἐκλεκτικοί, ἀνεζήτουν ἀναλογίαν τινὰ μεταξὺ τοῦ ἀντικειμένου τῆς γλυφῆς καὶ τῆς λίθου, ἢν ἐμελλον νὰ γλύψωσι. Ἐκείνην, τὴν ὅποιαν παρουσιάξω ὑμῖν σήμερον, παρίσται δύο στραμνὰς, ὡν ἡ μὲν ἐστὶ φαῖα, ἡ δὲ πρασίνου ἀνοικτοῦ χρώματος. Ὁ καλλιτέχνης, ὡς βλέπετε, ἐχρησιμοποίησε τὴν προ-

τέραν, διὰ νὰ τὴν μεταμορφώσῃ εἰς ἔρωτα μαστιγοφόρον, καὶ ἐπὶ δελφίνος ἐποχούμενον, τὸν ὅποιον διὰ χαλινῶν ἐλαύνει, καὶ ὅστις νηχόμενος ρυτιδοῖ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θάλασσης, τῆς ὁποίας τὰ ἄφροντα κύματα ἀπομιμνῆται ἐν τῇ ὑστέρῃ στρωμνῇ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἀναγλύφῳ λίθῳ, ἣς ὁρᾷτε τὸ ἐκμαγεῖον, ἣτις μοι εἶναι ἐτι μάλλον ἀγαπητὴ ὡς ἀνήκουσα εἰς ἀρχαῖον καὶ καλὸν καγχαθὸν φίλον, ὅστις φεῦ! δὲν ὑπάρχει πλέον, τὸν Δία Στέφανον Καρχηθεωδωρῆ. Παρίσται δὲ τὸν Δία, μεταμορφωθέντα εἰς Ταῦρον φέροντα ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ τὴν Εὐρώπην, καὶ πηδῶντα εἰς τὴν θάλασσαν, ὡπως ἀπαγάγῃ αὐτὴν εἰς Κρήτην. Τὸ ἡμισέληνον ὑπὸ ἀστέρων περικυλούμενον δακνύσιν ὅτι τὸ συμβῆναι τοῦτο νύκτωρ ἐγένετο. Αἱ δύο διχρῶσι στρωμνῆ εὐφημοῦσθαι ἄριστα εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ ταύρου καὶ τοῦ ἄθλου τοῦ τῆς κατακλιθεὶς τοῦ. ὡς καὶ τῶν κυμάτων, δι' ὧν ἐμελλε νὰ τὴν φέρῃ. Ἡ σύνθεσις αὐτῆ καὶ τοῦ ὑποδεεστερᾶς ἐργασίας τῶν λοιπῶν τῶν περιστασῶν τὴν αὐτὴν ὑπέθετον, καὶ ἂν εὗρισκε τις ἐν διαφόροις συλλογαῖς, δὲν στερεῖται ἀξίας τινός. Καὶ ὅμως ἀνήκει εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ ἀπλὴ καὶ καθαρὰ καλαισθησιὰ διεφθάρη εἰς βαθμὸν ὡστε ἐν τῇ στάσει ἡ ἄμετρος ὑπερβολὴ προτίματό τῆς ἡρέμου ἰσχύος, τὴν ὅποιαν ἐκφράζουσι τὰ ἀρχαῖα πρῶτόντοι.

Ἡ μορφή τοῦ ἡμέρου ἐπὶ Δελφίνος ἐπόχου, περὶ οὗ λόγον ἤδη ἐποιήσαμην, ἐστὶ πολλῶ ἀνωτέρω τῆς τοῦ ἐκμαγεῖου, τὸ ὅποιον ἐστάλη εἰς τὸν Σύλλογον ἐξ Ἄφρων-Καρχη-Χισσάρ, ἐν ᾧ ὁ ἔρωτος ὄρθος ἐπὶ κόγχης ἀνέκειται ἐπὶ τῶν ἰδαίων ὑπὸ ζυμοφίδος δελφίνων, ὡν ἠνιογεῖ. Οἱ λιθοζῶοι καὶ οἱ γλύπται ἀμιλλῶνται παριστάντες ἐν τῆς συμπλέγμασι καὶ ἀναγλύφουσι αὐτῶν τὰς μυρίας παθίδας τῶν ἐρώτων, τὰς ὁποίας οἱ ποιητὰς περιέγραψαν ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν. Μεταξὺ ἐκείνων τὰ ὅποια ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ ἐξετάσω, ἐν πρώτοις τίθημι τὸν ὑπὸ τοῦ ἔρωτος νικώμενον Ἡρακλέα καὶ καταβαλλόμενον, ἐκείνον τὸν Ἡρακλέα. ὅστις ὡπως ἀνακούφισθον Ἄτλαντα, ἦεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν τὸ ἐκμαγεῖον τοῦτο ἐδόθη μοι παρὰ τοῦ κ. Στεφάνου Μαυροκορδάτου ἐστὶ δὲ περικαλλεῖς.

Ἄλλη δὲ τις λίθος, ἣτις οὐδαμῶς ταύτης ἐλάττων τὴν καλλιτεχνίαν τοῦ κ. Γρηγορίου Ἀριστάρχου ἀνήκουσα, παρίσται τὸν ἔρωτα πειρώμενον συλλαβεῖν τὴν ὠραίαν Ψυχὴν κεκρωμένον ὑπὸ τὴν μορφῆν χρυσάλλιδος. Ἡ σάρδεις λίθος ἢ παρστάσα τὸν Κιθαρῶδον Ἐρω-

τα, τὸν δὲ τοῦ πλῆκτροῦ πλῆσσοντα τὰς χορδὰς τῆς λύρας, ἢ τῶ κ. Κωνταντίνῳ Χαππα ἀνήκουσα, ἔστιν ἄξια ἐντίμου μνηαί. Κατόπιν δὲ ταύτης ἀκολουθεῖ τὸ ἐκμαγεῖον τὸ περιεσπῆν τὸν ἔρωτα διαπερῶντα διὰ τοῦ βέλους τοῦ Σάτυρον (χρεωστώ δὲ τοῦτο εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ κ. Βερναρδάκη). Κἀγὼ δὲ εἶχον λίθον ἀνάγλυφον παριστάσαν Σάτυρον, τὰς χεῖρας ἐπὶ νώτων ἔχοντα ἐνώπιον βωμοῦ, ἐρ' οὗ ὁ ἔρωσ ἠτοιμαζέτο νὰ τὸν θυσιάσῃ, ἀλλ' ἀπόλεσα αὐτὴν κατὰ τὴν τελευταίαν μεγάλην πυρκαϊάν τῆς Περσίας. "Ἄλλη τις λίθος ἀνήκουσα εἶναι τὸν κ. Ὀχχνέζ' Ἀλλάχ-βερδῆν, παριστῆσαι τὸν ἔρωτα ἐπιτιθέμενον κατὰ λέοντος εἰς τὸν φλοεὸν τοῦ καταφυγόντος, καὶ καταθυθίζοντα τὸν βραχίονά του εἰς τὸ στόμα ἐκείνου. Δύναται τὰς νὰ ἐκλάβῃ ὅτι τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὴν περιγραφήν τοῦ Λουκιανοῦ Πρὸς ἀπάντησιν εἰς τὴν προτερῆν ἀνυσυζήτησ τῆς μητρὸς του, ἥτις ρωθεῖται μήπως ἢ "Ρέα τὴν παρὰ δόσῃ εἰς τοὺς λέοντας αὐτῆς πρὸς βορᾶν, ὁ ἔρωσ τῆ λέγει. «Ψυσίαν ἄγε, μήτηρ, γνωρίζω νὰ ἐξήμερω καὶ αὐτοὺς τοὺς λέοντας, καὶ νὰ νείξω καὶ αὐτὰν μετ' αὐτῶν. Συνοχῶς μὲ ὑπορέουσι καὶ ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῶν καθήμενον μὲ κοιλιακῶσσι, μὲ θωπῶσσι: καταθυθίζω ἠάτιμωρτηεὶ τὸν ἀσθενῆ βραχίονά μου εἰς τὸ ἠγμῆροικον στόμα αὐτῶν καὶ λείψουσι τὴν χειρῆά μου, τὴν ὅποιαν ἐκβάλλω σῶαν ἐκ τοῦ ἠγμῆροντος στόματός των». Τελευταῖων δεικνύω ὑμῖν τὸν ἔρωτα κλαίοντα ἐπὶ τῆ ὄψει τῶν τεμαχίων τῶν συντεθειμένων τόξου καὶ βελῶν τοῦ κ. Ἰλῆος ἀντικῆ ὠσπύτως εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ κ. Ὀχχνέζ'-Ἀλλάχ-βερδῆ.

Ἡ δὲ πέμπτη καὶ τελευταία ἀναγνωσθεῖσα καὶ αὐτὴ ἐν ἰδίᾳ συνεδριάσει ἔχει οὕτως.

Ἐπειδὴ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ μοὶ ἐπεφύρτισεν ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτῆς Συνεδριάσει νὰ ἐξετάσω τὰς ἐπιγραφὰς τὰς τῶ ἡμετέρου Συλλόγου ὑπὸ τοῦ Δ^{ου} κ. Νικολάου Λημνίου ἀνακοινωθείσας διὰ τῆς ἐξ Ἀρτάκης ἀπὸ 14 Νοεμβρίου ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἐὰν μέχρι τοῦδε ἀνεκδοτοὶ ἢ ἐκδηδομένοι τυγχάνωσιν οὕτω, σπεύδω νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν κρίσιν ὑμῶν τὸ ἀποτελεσμα τῶν ἐρευνῶν μου. Ἐχον ἀνὰ χεῖρας τὸν δευτέρου τόμου τοῦ Corpus inscriptionum Borikii, ὅστις περιέχει τὰς ἐν Μυσίᾳ συλλεθεισὰς ἐπιγραφὰς μέχρι τοῦ 1842' φιλολογικῶσ τεύτον, εὐρον μεταξὺ τῶν ἐν τοῖς Aetolis, σελ. 113ῶ εὐρισκομένων δύο ἐπιγραφὰς, ἄς ὁ κ. Kierpert ἀντέγραψεν ἐν τῇ ἐν Gieseler περιφρῶμ τοποθεσίᾳ διὰ τὰς ἐκεῖ

εὐρισκομέναις θέρικαις πρὸς μεσημβρίαν τῆς Κυζίκου. καὶ ἐπὶ τῆς ὄψεως τοῦ Aetoli' καὶ αὐτῆς ἀντιστοιχοῦσιν ἀκριβῶς πρὸς ἄς ὁ κ. Λημνίου ἀνευρῶν, τῶ Συλλόγου ἀνέθηκε. Ὁ Kierpert ἀποφράσεται ὅτι ἡ κομῆσολις Gieseler κατέχει τὴν θέσιν τοῦ Ποταμίου, τοῦ ὁποῖου τὰ θερικά ὕδατα ἐπιμῶντο πολλῶ, καὶ οὕτως ἔστιν ἄντικρυ; ἐν ἀντιγράσει πρὸς τὸν ὑπόθεσιν τοῦ κ. Λημνίου, καθ' ἣν τὸ ὄνομα Gieseler εἶναι ἂν ἐμῶνυμον τῶ ποταμῶ Aetio, ἐπὶ τῆς ὄψεως τοῦ ὁποῖου ἄξιόν ὅτι ἡ ῥηθεῖσα κομῆσολις ὠκοδόμητο. Ἡ παραγωγή αὐτῆ, ἥτις φράσεται πρὸς ἀκριβῆσιν, καὶ τὸ εἶ ὁ Aetio, ἦν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ποταμῶ, στερεῖται βίας, ὅταν ἐνθυμηθῆς ὅτι ἐπὶ τοῦ Aetio καίται ἡ κομῆσολις αὐτῆ. Ὁ Aetio, ὅστις προέρχεται ἐκ τῆς Τρωάδος, χύνεται εἰς τὸν Aetio-πον κατὰ τὴν γέφυραν τῆς Περσικῆς (Giuoivendjine Kouprussou, καὶ οὕτω καὶ κατ' αὐτὸν τὸν κ. Λημνίου, ἀντιφράσκει πρὸς ἐκὼν τὸν μὲν ἀντὶ τοῦ δε ἀνταλλάττων.

Ἡ πρώτη τῶν δύο τούτων ἐπιγραφῶν τῶν δημοσιευθεισῶν ὑπὸ τοῦ κ. Kierpert εὐρίσκειται, κατὰ τὴν περιγραφήν τούτου, μεταξὺ δύο κοιλιανυχλῶρων, ὧν τὸ ἀνώτερον παρίσταναι ἄνδρα χέοντα τὸ περιεχόμενον φιάλης ἐπὶ τινος βωμοῦ, καὶ ἔχοντα δεξιῶθεν μὲν δευτέρην εἰκόνα, πηθῶνας εἰκόνα γυναικῆς, ἀριστεροῦθεν δὲ ἄλλα πέντε μικρότερα θειομάκτια. Ὁ κ. Λημνίου οὐδεμίαν ποιεῖται τῶν κοιλιανυχλῶρων τούτου ἐν τῇ ἐπιστολῇ του περὶ τοῦ δευτέρου μόνον λόγον ποιεῖται, ὅπερ εὐρίσκειται ὑποκάτω τῆς ἐπιγραφῆς, καὶ ἡ περιγραφή, ἣν ποιεῖται, ὁμοιάζει τοσούτῳ ἀκριβῶσ τῇ τοῦ κ. Kierpert, ὥστε ἀναντιρῶτον καθίσταται ὅτι ἡ αὐτὴ ἐστίν. Ἡ περὶ τοῦ κ. Kierpert γενομένη ἀντιγραφή παρουσιάζει ὀλιγώτερον διαλείμματα τῆς τοῦ κ. Λημνίου, καίτοι τὸν ἀμφοτέρωθεν ἐπιγράφοντων ταῦτων ἔστων. Ἡ τοῦ κ. Λημνίου ἀντιγραφή ἔχει πρὸ τῆς τοῦ κ. Kierpert τὸ πλεονέκτημα, τὸ νὰ ἀποκαθιστῇ πολλὰ γράμματα, τὰ ὅποια ἐπανορθοῦσι τὸ κείμενον βέλτιον ἢ πρὶν. οὕτως ὡς ἔπειτα.

Ἐπὶ *Enu* — τοῦ Αἰτιάνθρον Ἰπάρχηρον Εἰσαδρος, Κ. Διοφάνου ἐπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικῆς καὶ τῶν τέκνων καὶ γεοκτεῖων καὶ κομητῶν Εἰγῆν.

Αἱ πλείεσαι ἐπιγραφὰι τῆς Κυζίκου φέρουσιν ὡς ἡμερομηνίαν τὴ ἐπώνυμον τοῦ Ἰπάρχηρου τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς τῶν Ἀρχόντων, τοῦ προεξάρχοντος. Τὸ ἕτερον τῶν δύο ψηφισμάτων, τὰ ὅποια προσφάτως παρουσιάσα εἰς

τόν Σύλλογον, τὰ ἐκ τοῦ Δήμου τῆς Κυζίκου προερχόμενα. φέρουσι τὴν χρονολογικὴν. *Επι Γαῖου Καίσαρος, Ἰσπαρχειῶν Μητῶς Θωαργη-λιῶνος*—Θ—

Ἡ μὲν ὑπόθεσις τοῦ ἀνωτέρου κοιλανάγλυφου ἐστὶ πιθανῶς. Ἐὐκνήδρος ὁ Κλεοφράμω, ἔχων τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του παρ' αὐτῷ, καὶ σπένδων ἐπὶ τινος βωμοῦ· τὸ δὲ κατώτερον κοιλανάγλυφον περιστήσει τοὺς ἰδιοκτητὰς τῆς γῆς καὶ τῶν χωρίων τοῦ Ποιμανίου, εἰς χορὸν ἠνωμένους καὶ μετέχοντας τῆς αὐτῆς εὐκτηρίου ἐορτῆς.

Ἡ δευτέρα ἐπιγραφή, τῆς ὁποίας ὁ κ. Δ'ος Ν. Λήμιος δὲν κατώρθωσε ν' ἀναγνώσῃ εἰμὴ ἐν μόνον ὄνομα, τὸ *Ἀρρήτιος*, ἀνεγγραφή ὡσπύτως ὑπὸ τοῦ κ. Kierpert ὅστις εὐτυχέστερον τούτου κατώρθωσε ν' ἀναγνώσῃ καὶ τινὰς ἄλλας λέξεις, καὶ ν' ἀποδείξῃ τὸ ἔλλειμμα πλειονῶν τῶν εἴκοσι στίχων. Αὕτη δὲ ἔχει οὕτως.

ΑΥΡΗΛΙΟΥ ΕΥΤΥΧΟΥΣ
ΦΑΙΝΥΛΑΝ—ΙΓ—ΓΥΝΗΓΕΣΑΙΑ
ΤΥΡΕΑΣΔΝΛΥΣΙΟΝΟΣ
ΙΔΟΚΑΕΥΟΝ—Ι—ΟΤ

Ὁ κ. Kierpert παρετήρησεν ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ αὐτοῦ τουρκικοῦ ναοῦ, ἀλλὰ λίαν ὑψηλῶς, ἕτερόν τινα μαρμάρινον λίθον, φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν. Δημήτριε Μα . . . νίου χεῖρε. Ὁ κ. Λίμιος οὐδεμίαν τούτου ποιεῖται μνείαν. Ἡ μόνη μεταξὺ τῶν τριῶν ἐπιγραφῶν, τὰς ὁποίας ἀναφέρει, ἦτις φέρεται εἶναι ἀνέκδοτος, ἤθελεν εἶσθε ἐκεῖνη, ἣν εἶδεν ἐπὶ τινος πλακῆς καλυπτούσης ἀρμενικόν τινα τάφον καὶ ἦτις πιθανῶς σφικνίει· Πόλη τοῦ Ευαγγισμοῦ.

Τὸ συμπέρασμα τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ἦτις καθίστησι τὴν προτεραιότητα τῶν δικαιωμάτων τοῦ Kierpert ὡς πρὸς τὴν ἀνέυρεσιν τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Goehen ὀυδαμῶς θέλει μειώσω, ἐλπίζω, τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸ ἀξιότιμον αὐτὸ ἀνεπιπέτλλον Μέλος τῆς Ἀρτάκης. Πραχσῶν τὴν ἐαυτοῦ μερίδα εἰς τὰς πηλαιογραφικὰς ἡμῶν ἐρευνας. δικαιούται ἐπὶ τούτῳ νὰ ἀπαιτῆ εὐγνωμοσύνην παρ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ αὐτοῦ προθέσει. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι εὐχαριστία θέλουσι τῷ ἀπονεμηθῆ, καὶ ἐγκαρδιούμενος οὕτω νὰ ἐμμένῃ ἐν ταῖς ἐρευναῖς αὐτοῦ, θέλει φθάσει ποτὲ νὰ συνάξῃ ἀφθονώτερον ἀμνητὸν ἢ αἱ πρότεροι αὐτοῦ προσπάθειαι προσένηκον. Ἐπὶ τούτῳ τῷ

σκοπῷ προτείνω τῷ Συλλόγῳ νὰ παρακαλέσῃ τὸν κ. Λήμιον νὰ μεταβῇ ἄμα δυνάμῃ εἰς τὴν κρήνην τὴν πλησίον τοῦ *Ἀθῆναιτικῆ*, ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς ὁποίας ἐγγεγραπταὶ ἡ ἐπιγραφή ἢ περιέχουσα τὰ δύο ψαφίσματα τῆς Κυζίκου, ἅπερ ἀνεκρίνωσα τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὴν ἀντιγραφήν τοῦ Δ'ος Loup. Ἡ ἐπὶ χάριτος ἀποτύπωσις τοῦ πρώτου τούτων τῶν ψαφισμάτων, ἐστὶ λίαν ἀτελής, καὶ ἐπιθυμητὸν ἂν εἴη νὰ ἀναπληρωθῶσι τὰ ἔλλειμμακτα. Ὑπάρχει δὲ ὡσπύτως ἐν τῷ τοίχῳ τουρκικοῦ ναοῦ τοῦ Ἀθῆναιτικῆ κατεργασμένου, κοιλανάγλυφον τι στίχων ἐμμέτρων ἀρχομένων ἀπὸ τῶν λέξεων *Φερεσγάταιοι ἐργοι*, ὡς περ ἔχω ἀποτύπωσιν οὐχὶ τοσοῦτον ἐπιτυχῆ. Ἐὐέλπις ὅτι ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ θέλει εὐχεστηθῆ νὰ ὑποσηρίξῃ τὰς προσπάσεις μου ὅπου δεῖ, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἔμαι

Κύριε

Ὁ εἰσαγγετῆς
Ι. ΜΙΑΛΙΓΓΕΝ.

Ἐπὶ τούτοις διακλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΝΕ.

Τακτικῆ.

Τῆ 19ῃ Μαρτίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγνώσκει τὴν περιλήψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου, συνισταμένην α) ἐκ τριῶν διαφύρων αἰτήσεων β) ἐκ δύο εὐχρηστηρίων γ) εἰς ἐπιστολῆς τοῦ ἀγίου Κασσανδρείας ἐντευθεν ἀπὸ 28 Μαρτίου δι' ἧς προσφέρει ἐσωκλεισῶς πεμπόμενα διάφορα ἀρχαῖα νομίσματα, συλλεγέντα παρὰ τῆς Α. Πανεπιστήμιου ἐκ τῆς ἐπαρχίας του.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει ταύτης τῆς ἐπιστολῆς εἶπεν ὅτι τὰ νομίσματα ἅπερ προσφέρει τῷ Συλλόγῳ ὁ ἄγιος Κασσανδρείας εἰσὶ γαλικὰ καὶ ἀργυρὰ, προτείνει ἵνα γραφῆ πρὸς τὴν Α. Πανεπιστήμιου ἐπιστολῇ εὐχαριστήριος οὐ μόνον διὰ τὴν προσφοράν αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀξίεπαινον ἰδέαν τῆς συλλογῆς καὶ δικαιοσύνης τῶν ἀρχαίων κειμηλίων. Τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ κ. προέδρου ὁ Σύλλογος ἐνέ-

κρινε' δ') ἐξ ἐπιστολῆς ἀναγνωστηρίου «ἡ Αἴγλη» ἐν Σύμῃ ἀπὸ 22 Δεκεμβρίου 1872, δι' ἧς ἀγγέλλεται ἡ σύστασις αὐτοῦ καὶ ζητεῖται ἡ ἀρωγὴ τοῦ Συλλόγου, ἰδίᾳ ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ, συνάμα δὲ ἀποστέλλεται καὶ ἀντίγραφον προγράμματος φιλολογικῶ ἀγωνίσματος στεφανίτου μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ χρηματίου, περὶ Συναγωγῆς ἡθῶν, ἐθίμων, παρθόσεων, λέξεων, φράσεων καὶ λοιπῶν τῶν κατὰ τὰς Σποράδας κατοίκων ἐν συγκρίσει, κατὰ τὸ δυνατόν, πρὸς τὰ ἄρχαία. Ἐνεκρίθη ἕνα γραφῆ εὐχαριστήριος ἐπιστολῆ, ἐτε' δὲ ἐκ τῶν βιβλίων, ὅσα ὁ Σύλλογος ἔχει εἰς διπλοῦν ἀντίτυπον ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὸ Ἀναγνωστήριον «Αἴγλη» τῆς Σύμης. ε) ἐξ ἐπιστολῆς Φιλεκαπιθευτικῶ Συλλόγου Καστορίας ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου δι' ἧς ἀγγέλλεται ἡ σύστασις καὶ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ καὶ ζητεῖται ἡ σύμπραξις τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου γ') ἐκ πιττακίου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀπὸ 15 Μαρτίου δι' οὗ ἀγγέλλει τὴν σύστασιν Πατριαρχικῆς Κεντρικῆς Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς καὶ τὴν κατὰ κοινὴν ἀπόφασιν, πρόσληψιν δύο τῶν τοῦ Συλλόγου ὀρθοδόξων μελῶν πρὸς διακτήρησιν οὕτω τῶν μετ' αὐτοῦ σχέσεων αὐτῆς, ἐξελέγησαν δὲ διὰ τὸ ἐνεστῶς ἔτος οἱ κ. κ. Ξ. Ζωγράφος καὶ Κ. Καλλιὰδης.

Ἀκολούθως ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν κατάλογον προσφορᾶς πρὸς τὸν Σύλλογον βιβλίων α) 10 ἀντίτυπα Περιβάσεις εἰς τὰς μονὰς καὶ Μετόχια τῆς Σάμου ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Κριτικίδου. Προσφορὰ τοῦ συγγραφέως β) 2 ἀντίτυπα Etudes philologiques sur la langue Turque ὑπὸ Louis Charrel Προσφορὰ τοῦ συγγραφέως.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Πασπάτης ἀναγινώσκει τὸ περὶ ἐμπορίου τῶν Γενουσησίων ἐν Κων/πόλει καὶ Εὐζείνῳ πόντῳ κατὰ τὴν μεσαιῶνα τρίτον αὐτοῦ ἀνάγνωσμα (ἴδε σελ. 82) εἶτα ἐκηρύχθη ἡ διάλυσις τῆς συνεδριάσεως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Τῆς

Τακτικῆς.

Τῆς 26 Μαρτίου 1873

Προεδρεύοντες τοῦ κ. Κ. Κυριαράου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συνισταμένην α) ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου τῶν Φιλομοουσίων ἐν Φιλιππουπόλει ἀπὸ 10 Μαρτίου δι' ἧς ἀγγέλλοντες τὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ τὸν σκοπὸν, ἔν προθέτῳ, ἐπιεκλῶνται τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ὑποστήριξιν μετὰ ἐπισυνημμένου ἀντιτύπου κανονισμοῦ, β) ἐξ ἐπιστολῆς Εὐλαχμίου Δημητρίου ἀπὸ 23 Μαρτίου ἐκ Χαρταλιμῆς μετὰ νομιματίων δι' ἧς ἐκφράζει τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἀφοσίωσιν αὐτοῦ γ) ἐξ ἐπιστολῆς Αεωνίδα Ἡλιάδου ἀπὸ 16 Μαρτίου ἐκ Παρισιῶν δι' ἧς ἐκφράζων τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον τιμὴν καὶ ὑπόληψιν αὐτοῦ, ἀγγέλλει ὅτι δωρεῖται αὐτῷ ἱκανὰ βιβλία, ὧν πέμπει ἐσωκλειστώσας κατάλογον.

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς παρεγγέθη ἕνα πρὸς τὸν κ. Ἡλιάδην γράφη εὐχαριστήριον ἐπιστολῆν, ὁ δὲ κ. Βασιλάδης παρακαλεῖ τὸ προεδρεῖον ἕνα προτεῖναι τοῦτον ὡς ἀνεπισημῶν μέλος, μεθ' ὃ. τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Βασιλάδου δεκτῆς γνομομένης, ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως ἐπιστολὴ δλόκληρος τοῦ ἐκ Βερολίνου καθηγητοῦ Frank Holtzendorf κατὰ μεταφράσιν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Κ. Καρθεδοωρῆ, δι' ἧς ὁ κ. Holtzendorf ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς ἐπιτίμου μέλους, καὶ ἀκολούθως ἀναγινώσκειται περίληψις ἐπιστολῆς τοῦ κ. Σ. Κ. Καρθεδοωρῆ ἀπὸ 1/13 Μαρτίου ἐν ἧ ἐκφράζων καὶ οὕτως τὰς πρὸς αὐτὸν προφορικὰς εὐχαριστίας τοῦ κ. Frank Holtzendorf ἐσωκλείει τὸ γερμανικὸν πρωτότυπον καὶ τὴν μεταφράσιν τῆς πρὸς τὸν Σύλλογον ἐπιστολῆς ἐκείνου δ') ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Κ. Καλλιὰδου ἀπὸ 26 Μαρτίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἀποστολὴν νομισματικῶν ἀρχίων προσφερομένων παρὰ τῆς Α. Σ. τοῦ ἁγίου Λέρκιων Κ. Νεοφύτου.

Ἐπὶ τῇ παραστάσει ταύτῃ ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ὁ ἄγιος Κωνστανδρεὺς ἀποπέλλει τῷ Συλλόγῳ δύο χρυσὰ νομίσματα, ἔν ὄθω-

μηκινόν αρχαίων καὶ ἐν Ἑλλησικῶν, ἐ) ἐκ πιττακίου Οἰκουμένου Ηκτριάρχου ἀπὸ 28 Μαρτίου οὗ συνίσταται ὡπὼς ληφθῆ ὑπὸ σπουδαίων ἔποψιν ἢ κατάστασις τῶν σχολείων τῶν δύο ἐν Φιλιππουπόλει κομοπόλεων Περσιστερας καὶ Πιζαρτζηκίου, καὶ χορηγηθῆ αὐτοῖς ἢ δέουσα βοήθεια πρὸς ὑποστήριξιν, ς') ἐκ δύο ἐπιστολῶν διαφόρων αἰτήσεων καὶ ζ') ἐκ μιᾶς εὐχαριστηρίου.

Ἀκολούθως ἀνεγνώσθη κατάλογος τῶν προσνεχθέντων τῷ συλλόγῳ βιβλίων.

Βλωσσίου καὶ Δισφάνου ἔρουναι καὶ εἰκασίαι, προσφορὰ Μάρκου Ἐνιέρη.

Ἀνατολικὴ ἐπιθεώρησις προσφορὰ ἐκδότου αὐτῆς Γ. Παράσχου.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΝΖ.

Τακτικῆ.

Τῆ 2 Ἀπριλίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ προέδρου κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συνισχήμενην ἀ) ἐκ μακροτάτης ἐκθέσεως κ. Σάββα Ἰωαννίδου ἀπὸ Κερκασούντος τῆ 28 Μαρτίου περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῶν κατοίκων εἰκοσι περὶπου ἐπαρχιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὧν ὁ ἐπιστέλλων ἐπισκέφθη τὰς πλείστας καὶ ἰδίῳις ὀφθαλμοῖς συνέλεξε τὰς πληροφορίας β') ἐξ ἐπιστολῆς ἀνωνόμου ἐκ Περσίας ἀπὸ 8 Μαρτίου δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἀποστέλλει τῷ Συλλόγῳ αἰγυπτιακὰς τινας ἀρχαιοτάτας γ') ἐξ ἐπιστολῆς Νικολάου Δράκου ἀπὸ 27 Μαρτίου δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ὑπ' αὐτοῦ προσφορὰν τῶν στοιχείων τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Γνωστικῆς ὑπὸ Καίρη δ') ἐξ ἐπιστολῆς Συλλόγου Βωδεῶν ἀπὸ 19 φεβρουαρίου δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ ζητεῖ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ε) ἐκ τριῶν ἐπιστολῶν ἀφροσῶν τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου, μιᾶς αἰτήσεως καὶ ἑτέρας εὐχαριστηρίου.

Ἀκολούθως ἀγγέλλονται τὸ α) ὡς μέλη τακτικὰ μὲν ὁ ἐνταῦθα κ. Ν. Δράκος μεσίτης προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ κ. Ζ. Ἀλεξανδρίδου, Γ. Γκιῶν, Δ. Πληθωνίδου, ὁ ἐνταῦθα κ. Ι. Ζωγρα-

φίδης, καθηγητῆς ἐν τῷ Ἑλλησικῷ Λυκείῳ, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Χασιάτη, Μ. Πικταζῆ καὶ Καλωτάτου. Ἀνταπιστέλλοντα δὲ ὁ ἐν Ηκρισίους κ. Α. Πλιακῆς προτεινόμενος ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἀκολούθως δίδεται ὁ λόγος τῷ κ. Δ. Παζῆ ὅστις παρελθὼν ἀναγινώσκει τὸ περὶ τοῦ Πενταμέλει Ἄτταρ. (ἴδε σελ. 146).

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Πρόεδρος ἀναγγέλλει εἰς τὸν Σύλλογον τὴν σύστασιν διδασκαλείων διὰ τῶν Συλλόγων Ἑπειρωτικῶν καὶ Θρακικῶν ὑπὸ τῶν κ. κ. Χ. ἐφένθη Ζωγράφου, καὶ Γ. Ζαχίρη ἀνακρινῶν προσέτι ὅτι τὸ προεδρεῖον ἀπεράσισεν ἵνα συστήσῃ ἐπιτροπὴν εἰδικὴν εἰς ἣν ν' ἀνατεθῆ ἡ μελέτη τοῦ ζητήματος περὶ τῆς ἐπὶ τὸ ἀνυστιμώτερον μεταχρυσίσεως τῆς κατωτέρας παιδείσεως καὶ τῆς δημοτικῆς καλουμένης καὶ ἐξελέγη τὴν περὶ τούτου γνώμην αὐτῆς.

Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν τὸ προεδρεῖον ἐπέκρινε νὰ προκαλέσῃ τοὺς Συλλόγους Ἑπειρωτικῶν καὶ Θρακικῶν ὡπὼς ἐκλέξωσιν ἐξ αὐτῶν ἀνὰ δύο μέλη ἅπερ μετὰ δύο μελῶν ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐκλεγθησομένων νὰ καταρτίσωσι τὴν ἐν λόγῳ ἐπιτροπὴν. ἦτις, ἀφοῦ προσλάβῃ καὶ ἑτέρους ὡς ἂν ἐγκρίνη θέλει ἀρχίσει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡγέρθησαν ἐνστάσεις τιναὶ καὶ συζητήσεις ἐγένοντο ὑπὸ τινων, ὁ κ. Πρόεδρος ὑποβάλλει εἰς τὴν ἐγκρίσιν τοῦ Συλλόγου πρότασιν περὶ συστάσεως κατ' ἀρχὴν τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς. ἐρ' ὁ ψηφοφορία γεινομένης, ἐγένετο ἡ πρότασις αὐτὴ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ δεκάτῃ. Ἀκολούθως ἀναφύετος τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ ἐὰν τὰ μέλη τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς δεῶν νὰ ληφθῶσιν ἐκ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἢ ἀδιαφόρως ν' ἀρεθῆ ἐξουσίαι εἰς τὸν Σύλλογον νὰ ἐκλέξῃ ἐξ ὧν ἀνεξαρτέτως τῶν μελῶν αὐτοῦ οἷα δῆποτε καὶ ἂν ἐγκρίνη, ἄλλων μὲν συντασσόμενων τῇ μιᾷ τῶν γνώμων, ἄλλων δὲ τῇ ἑτέρᾳ. ἐνεκρίθη ἀπολύτῳ πλειοψηφίᾳ ἵνα ὁ Σύλλογος ἐκλέξῃ ἐκ τῶν μελῶν ὧν ἀδιαφόρως ὡς ἂν ἐγκρίνη. Ἐπειδὴ δὲ πέντε ἐκ τῶν μελῶν ἐζήτησαν τὴν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐκλογὴν τῶν δύο μελῶν τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς, ὁ Σύλλογος πρόβας εἰς ψηφοφορίαν ἐξελέσκατο τοὺς κ. Α. Τάγγην καὶ Ξ Ζωγράφου δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας, μεθ' ὃ διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΗΝ.

Τακτικῆ.

Τῆ 10ῃ Ἀπριλίου 1873.

Προεδρεύοντο τοῦ κ. Κ. Κυριακού.

Ἐλλείπει πρακτικῶν ὁ γενικὴς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συνιστάμενον ἅ) ἐξ ἐπιστολῆς ἐφ' ὅσον ἐκπαιδευτικῶν κατὰστραφέντων Μελενίκου ἀπὸ 15 Μαρτίου περὶ τῶν Σχολικῶν κῦτων πραγμάτων β) ἐξ ἐπιστολῆς Α. Ζωγράφου ἀπὸ 16 Μαρτίου, δι' ἧς ἀπολοποιεῖ τὴν ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου προσφορὰν βιβλίων, ὡς καὶ τριῶν φυλλαδίων ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθέντων ἐπισυναπτῶν καὶ κατάλογον τῶν προσφερομένων βιβλίων γ) ἐξ ἐπιστολῆς Βλασσοῦ Κορωνοῦ καὶ Σκουλοῦδα πρὸς τὸν κ. Η. Βασιλάδην, δι' ἧς ἀγγέλλουσιν ὅτι προσφέρουσι 300 ὄβωμ. λίρας ἄνα ἑκάτον ἕκαστος, ὑπὲρ τῶν ἀπόρων τῆς Μακεδονίας Σχολείων δ) ἐκ δύο ἐπιστολῶν ἀφορώσων τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου ε) ἐκ 2 ἐτέρων διακρίσων αἰτήσεων.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς μέλη τακτικά μὲν ὁ κ. Ν. Δράκος μετέπειτα ἐνταῦθα προτεινόμενος ὑπὸ τῶν Ζ. Ἀλεξάνδρου, Γ. Γκιών καὶ Δ. Πληθωνίδου Ι. Ζωγράφου, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. Γ. Χασιώτου, Μ. Παντζῆ, καὶ Χ. Καλωταίου, ὡς ἀντεπιστέλλον δὲ ὁ κ. Α. Α. Πλιάδης ἐν ἑπιστολαῖς προτεινόμενος ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ἐγένοντο ἅπαντες ἀπολύτως πλειονοψηφίᾳ δεκτοί.

Ἀκολούθως ὁ κ. πρόεδρος ἀναγγέλλει ὅτι ἀπερρασίθη ἕνα τὴν μὲν τρίτην 21 Ἀπριλίου ἀναγνωσθῆσιν αἱ ἐκθέσεις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς, Φιλολογικῆς, Ἐπιστημονικῆς καὶ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, τὴν δὲ πέμπτην 20ῃ Ἀπριλίου τῆς ἀρχαιολογικῆς, τοῦ γενικοῦ γραμματεῖος καὶ τοῦ βιβλιοφύλακος, τὴν δὲ παρασκευῆν 27 Ἀπριλίου τοῦ προέδρου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ διαλέξεων, τοῦ ταμίου καὶ τοῦ εἰδικοῦ γραμματεῖος. Ἀγγέλλει πρὸς τοὺς ὅτι τὴν τελευταίαν κυριακὴν τοῦ Ἀπριλίου ἡ τὴν 28ην γενήσονται αἱ ἀρχιερατεῖαι τῶν κοσμητόρων ὁ δὲ γενικὸς γραμματεὺς ἐπεφορτίσθη ἕνα τὰ περὶ ἀναγνώσεως τῶν ἐκθέσεων καὶ περὶ ἀρχιερασιῶν δημοσιεύσῃ ἐγκρί-

ρωσι διὰ τῶν ἐφημερίδων. Μετὰ ταῦτα τὸ προεδρεῖον ἀναγγέλλει μετὰ λύπης τῷ Συλλόγῳ τὸν θάνατον τοῦ κ. Saint-Marc-Girardin ἀνδρὸς φιλέλληνος καὶ πολλὰς παρασχόντος τῷ ἔθνει ὑπηρεσίας προτείνει ἕνα γραφῆ ἐπιστολὴν συλλυπητήριον τῇ γῆρᾳ αὐτοῦ τὴν πρότασιν δὲ ταύτην τοῦ προεδρείου παρεδεξαμένου ὁμοθυμαδὸν τοῦ Συλλόγου, ὁ κ. Κορολιδῆς ἀναγινώσκει τὴν περὶ γενέσεως γλώσσης πραγματεῖαν αὐτοῦ, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς

«Ἀκοῆν μὲν» ἔχειν φησὶ τὸν ἄνθρωπον Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος, «ὅπως σημαίνει τὴν αὐτὴν, γλῶσσαν δ' ὅπως σημαίνει τὴν ἑτέραν (1) σημαίνει δ' αὐτῆς, δηλονότι, τὰ διανοήματα καὶ τὰ ἐν τῇ ψυχῇ καθόλου. Πρὸ μὲντοι τοῦ ἑτέρου τὴν σημαίνει ἄλλο τὴν καὶ κυριώτερον εἶωθεν ἡ γλῶσσα τελὴν ἐν αὐτῷ τῷ σημαίνοντι, ἐμπειδόν ἐν τῇ ψυχῇ τὰ διανοήματα καὶ τὰς ἰδέας καὶ ταῦτα τοῖς ἑξῶ συναπτειν. Ἔστι γὰρ τις ἡ γλῶσσα σύνδεσμος τῇ ψυχῇ πρὸς τὴν ἑκτὸς φύσιν, διστὸν δὲ τι ποιούμεν, ὡς εἴκοι, λέγοντες, τὰ μὲν ὁρώμενα καὶ αἰσθητὰ μεταβάλλομεν εἰς νοήματα, ταῦτα δ' αὐ αἰσθητὰ τῷ λόγῳ καθίσταμεν, ὡς θ' οἶαν εἶναι τὴν γλῶσσαν ἡμῖν τὸ πᾶν ὡς οἶόν τε καταληπτόν καθιστάναι τῷ νῷ. Ἔστιν ἔρ' ἡμῖν ὄργανον ἡ γλῶσσα τῇ ψυχῇ, πρὸς κοινωνίαν τε τοῖς ἑξῶ καὶ τούτων καταλήψιν ὑπ' αὐτῆς δαιμονουργημένον, ὅπερ ὅσω τυγχάνει τελειότερον ὃν ἡ ἀτελέστερον, τοσοῦτω καὶ πέφυκε μάλλον ἡ ἴσσαν ἐκείνη βοηθεῖν εἰς δῆλωσιν» ὅσω γὰρ ἡ ψυχὴ ἐλευθερωτέρα τῇ γλώσσῃ τῶν ὁρωμένων γιγνομένη ὅλκᾳ αὐτὴν ἐκυτῆει κρείσσει τοῖς αἰσθημασι καὶ νοήμασι καὶ γνώσει. τοσοῦτω κρατυνομένη νοεῖ μὲν βῆτερον, κρῖνει δὲ βεβαιότερον. Ἐπεὶ δὲ μόνω τῷ τῶν ἀνθρώπων, ὡς εἴκοιεν, ἡ φύσις ἐδωρήσατο τοῦτο γένει, γλῶσσαν ἐκωτὸν δημιουργήσαι, διανοίας ὄργανον, τῶν δ' ἀνθρώπων ἐν χρόνῳ γενομένων, ὡς εἴκοιεν, ἐν χρόνῳ γενέσθαι καὶ τὴν γλῶσσαν ἀνάγκη, ζήτητέον ἂν εἴη τίς ἡ ταύτης ἀρχὴ καὶ πῶς ἀπ' ἀνάδου, οἷους εἴκοις αὐτὰς εἶναι τὸ ἐξ ἀρχῆς, αὐθῆδες αὐτῷ ἄνθρωπῳ ποτ' ἐγένοντο.

Τὸ μὲν οὖν θεωρησάτω τίνα τρόπον ἄνθρωποι τὸ πρῶτον ἐγένοντο, γονέων οὐκ ὄντων. οὐ τῆς παρούσης ἐστὶ πραγματείας. Γενόμενοι δ' οὖν ἂν δῆ ποτε τρόπον, γυμνοὶ τε κατὰ τὸ εἶκος ἦσαν αὐτοὶ καὶ γῆν ὄκων γυμνήν, πολε-

(1) Περὶ ψυχῆς, Γ. ἐν τέλει

μοίσι. ὡς εἰκός, πάντοθεν περιεπορισμένοι, φύγει τε καὶ θάλλει καὶ θηρίσι πολλοῖς καὶ παντοδαποῖς, καὶ πολλοὶ μὲν, ὡς ἔοικεν. ὑπὸ δυσκρασίας καὶ στερήσεως παντοίχας καὶ θλιβότατος καὶ μάλιστα πάντων ὑπὸ θηρίων ἐρθείροντο, πολλοὶ δ' ἐγίγνοντο. Ἔνοι δὲ παντελῶς τῶν περὶ αὐτοῦ ἀπάντων ὄντες καὶ νοήσεως οὐπω πάμπαν εὐμοιροῦντες, νηπίων δίκην ἐνδεδεχεῖται τινι πρὸς τὴν φύσιν ἐκπλήξει καὶ θαυμασῶν κατείχοντο· πᾶσα δὲ τῶν περὶ αὐτοῦ ἀντίληψις, ἰδίᾳ δ' ἢ τοῖς ὡσι καὶ ταῖς ὕψεσι γινώσκουσα διὰ ψυχῆς ἀντιπίθη καὶ ὡςπερ ἤλοι τῶν φωνητικῶν ἐγγάζων, διὰ φωνῆς ἀναλόγου, τῶν τῆς ψυχῆς παθημάτων ἐκφαντικῆς, ἐξεδηλοῦτο. Συμπᾶσης δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς φύσεως εἰς ἐργασίαν καὶ ἀνοργάναν διηρημένης, αἱ μὲν ἐμφυτοὶ τοῖς ζώοις φωναὶ καὶ οἱ ταῖς τούτων κινήσεισι προσιδιχάζοντες ἤχοι προνομιοῖς τισίν, οἱ δὲ ἐκ τῶν φωνῶν ἢ τῶν φύλλων αὐτῶν σειομένων καὶ ἐκ τῶν ὀδύων βεβύτων καὶ τῶν βεβῶν καταφερομένων ἐκπεμπόμενοι καὶ ὁ τῆς βροντῆς πύλαχος, ἔτι δὲ πρὸς τοῦτοις αἱ ποικίλαι φωταὶ καὶ σκότοις καὶ ψύχους καὶ θάλλους καὶ λείου καὶ τραχέος καὶ ὕγρου καὶ σερροῦ καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ καὶ ἡδῆς καὶ πικροῦ καὶ τῶν τοιούτων αἰσθήσεις· θαυμασμῶν ταῖς ψυχᾶς ἢ παθημάτων ποικίλα περιποιούσαι αἱ μὲν ἐμπερέσειν, ὡς εἰκοι, ρυθμίζουσα κατὰ τὴν καλούμενν ὀνοματοποιεῖν αἱ δὲ φωναῖς ἀναλόγοις, ὡς τὸ εἰκός, ἀπεδίδοντο. Ἀπλῶν δὲ πασῶν καὶ μονοτόνων τῶν ἐν τῇ φύσει φωνῶν οὐσῶν, ἀπλᾶς ἔδει τινὰς εἶναι φωνὰς καὶ τὰς τούτων μιμήσεις ἢ ἀποδόσεις. Κατὰ βραχυὸν δὲ τῆς νοήσεως κρατυνομένης καὶ διακρινῶν ὁ ἄνθρωπος ἤδη τῶν περὶ αὐτὸν μὲν ἔχουτῶν, ἐκείνα δ' ἀλλήλων, ταῖς φωναῖς ἢ τοῖς ἤχοις, ὦν περὶ ἐκάστου ἀντελαμβάνετο, παιδιῶν δίκην ἤδη κλιθεὶς μανθάνοντος, οἰονεῖ τισιν ὀνόματι, τῶν περὶ ἑαυτὸν, ὡς τὸ εἰκός, ὀνόμασεν ἕκαστον, ἄλλου παντός· δικαστέλων. Ἔστι γὰρ ὀνομαζεῖν οὐδὲν ἄλλ' ἢ τι τῶν ἄλλων πάντων, ὅσα μὴ τοιαῦτα, μὴ τι φωνῆς σταθερῶς οἰονεῖ συμβόλου διαστέλλειν ἢ χωρίως· πηριῶν γὰρ τι καλοῦντες τῶν ἄλλων διαστέλλομεν πάντων, ὅσα μὴ τοιαῦτα, καὶ μελεῖσθαι καλοῦντες ἢ κἀσσυφοῦ τῶν ἄλλων, ὅσα μὴ τοιαῦτα τῶν ἐμοσιδῶν. Τὴν δ' αὐτὴν φωνὴν καὶ πᾶσι τοῖς εἰκοσι καὶ τὴν ἰδῶν ἐφαρμόσας, οὕτω τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη τῶν ὄντων ἐκάλεσε καὶ διεῖλεν. Εὐαριθμοὺς δ' ἄλλας εἰς κλησιν ἢ δεῖξιν ἐπιτηδεῖους [ἔτι καὶ νῦν ἐν τοῖς παιδίοις παρὰ τρηομέναις] φωνὰς αὐτὰ τῶν χειλέων καὶ τοῦ

λάρυγγος καὶ τῶν ὀδόντων, ὡς ἔστιν ἔτι καὶ νῦν ἐν τοῖς νηπίοις καὶ τοῖς ἄλλοις ἰδεῖν. αἱ κινήσεις γενεῖσθαι δοκοῦσιν αὐτομάται.

Γεγέννηται μὲν οὖν οὕτως ἡ γλώσσα θαυμασῶν καὶ μιμήσει καὶ τῇ πρὸς τὰ περὶ αὐτὸν σπουδῇ τοῦ ἀνθρώπου καὶ φιλομαθεῖα. Φιλομαθεῖσταντο γὰρ δῆπου καὶ μιμητικώτατοι ὁ ἄνθρωπος· τῶν ἄλλων ζῶων ἀπάντων καὶ διὰ μιμήσεως, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης, τὰς μαθήσεις ποιεῖται τὰς πρώτας. Μύθοις δέ τις ὄλιος ἔστι καὶ γνώσις τῶν ἐκτὸς ἡμῶν ἢ γλώσσα· διὸ καὶ Κοινδιλίκος ὁ φιλόσοφος γλώσσαν εἶναι καλῶς κατακρισμένην ἔλαβε τὴν ἐπιστήμην γινώσκουσαν δ' αὐτῇ οὐ τὸ τί ἔστι τῶν πραγμάτων ἢ τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἀπλῶς σημειῖν ἔστιν ἐκάστη λέξις, ὡς νῦν ἔχει, τὴν ἰδέαν ὑπομνησάντων, οὐ φύσει, ἀλλὰ κατὰ συνθήκην· οὐδὲν γὰρ, ὡς νῦν ἔχει, τῶν πραγμάτων ὀνόμασται φύσει· τοῦτου δ' ἕνεκα καὶ περὶ ἄλλοις ἄλλως ὀνομάζεται· τὸ δ' οὐκ ἂν ἦν ὄλιος, εἰ φύσει τὰ ὀνόμαθ' ὑπῆρχε. Τὰ γε μὴν πρώτα τῆς γλώσσης στοιχεῖα κατὰ φύσιν ἢ τις εἴποι γενενηθέναι· μιμήσει γὰρ ἐγένετο τῶν ἐκ τῶν πραγμάτων ἤχων. Ἐκ δὲ τούτου καὶ τῶν σερῶν οἱ περὶ τὴν γλώσσαν διακρινόντες τὰς πρώτας καὶ περῶνται τῶν ὀνομάτων εὐρίσκων ἀρχὰς ἢ βίβας, ὡς ἐν ταῦταις ἐκδήλου τοῦ ἐτύμου ἢ τῆς ἀληθείας ἐνοίας γινουμένης· τοιαῦτα δ' ἂν εἶη δῆπου ἢ αἰσθησὶν τινὰ φράζουσα. χρόνον δ' ὕστερον, κατὰ βραχυὸν τῆς κατ' αἰσθησιν ἐνοίας ἐκλιπούσης, τὴν πρώταν εἰς τὴν φύσιν ἀναφορὰν ἢ συγγένειαν ἀποβαλόντων, κατὰ συνθήκην ἐγένετο τὰ ὀνόματα καὶ τροπικῶν καὶ μᾶλλον ἔλαθε σημασίαν ἀπὸ γὰρ τῶν αἰσθητῶν αἰεὶ, τῶν ἡμῖν προτέρων, ὡς φησὶν Ἀριστοτέλης, ἐπὶ τὰ νοκτὰ προῦχόμενα ἄνθρωποι καὶ ταῦτα τοῖς αἰσθητοῖς ἐφαρμόσαντες ἢ εἰσάσκοντες ὁμοίως ἐκείνοις ὀνόμασαν.

Αἱ μὲν οὖν πρώται πάσης γλώσσης ἀρχαὶ τοιαῦταί τινες ἂν εἶεν. Κατεβλήθη δ' ἂν ὡς ποτε, πολλῶν, ὡς εἰκοι, τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀνθρώπων ἐν τινι χώρῳ γενουμένον, ταῦτόν οἱ ἐκαὶ πάντες ἐδημοσιόργασαν ἰδίωμα· πρὸς γὰρ τὸ κοινὴ τὰ ὀνόματα τιθέναι συνθήκας· ἔδει τινὸς ἢ συμφωνίας· ἔρχα καὶ γλώσσης· ἢ δ' ὄλιος οὐκ ἦν. Διακαρθεῖα δ' ἂν ἴσως, ὡς εἰκοι, τὴν πραγματὸν δὲ τὸν τρόπον σαπετομένους· πολλοὺς τὴν αὐτὴν οἰοῦντες χώρον, καὶ περ οὐδὲν ἔχοντες πω πρὸς ἰδεῶν ἢ παραστάσεων κοινωσίαν ἐργασαν καὶ θηρίων δίκην ἐρ' ἑαυτῶν ἐξ ἀνάγκης δικαιομένους, ὁμοῦ συνεγεν ἔστιν ὅτε καὶ ἀλλήλοις ἐπεμύνησαν ὅ τε ἀπὸ τῶν θηρίων φέβος

καὶ τὸ σύμφυτον κοινωνικόν. Ἀνάλογον δὲ πως ἴσως ἦν ἡ τοῦτων ὀμιλία καὶ κοινωνία τῆ τῶν μελισσῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀγελῶν, αἱ μὲν ἀλλήλοισι συνόντων, γλώσσας δὲ τὸ παράπαν, ὡς εἰκεν, ἀμοιρούντων. Τὰ μὲν δὲ συνθέτα καὶ κοινότατα τῶν ἐν τῇ φύσει γινομένων, ὡς ἀγραπῆν, βροντήν, ὑετόν, ἀνατολὴν ἡλίου καὶ δύσιν, ἀστέρων ἐπιτολίαν καὶ εἰς τὸ τοιοῦτον ἄλλο κοινῆ τέπος ἑώρων ἢ ὅλων ἡσθήοντο καὶ κατὰ τὸν αὐτόν, ὡς τὸ εἰκός, χρονον, τὸ δὲ τῆς αἰσθήσεως ταυτὴν τὴν αὐτὴν ἐν αὐτοῖς προὐκαλεῖτο θαυμασμοῦ καὶ μιμήσεως δηλωτικῆν φωνήν· εἰ δὲ τις μόνος ἀντιλαβόμενός τινος, ἰδίον τι χωρὶς τῶν ἄλλων ἔπαθεν, ἐκπληξὴν ἢ ῥόβον ἢ χραπὴν, ἢ αὐτὸς εἶδεν ἢ ἤκουσε, τοῦτο καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν ἔσπευτε δεικνύναι, καὶ τοῦ ἰδίου παθήματος, ἢ περὶ φασὶν ἄνθρωποι, καὶ τοῖς συνοῦσι μεταδιδόναι· τοῦτον δὲ τὸν τρόπον, ὃ πάντες εἶδον κοινῆ, τοῦτο καὶ προσέπον, ὡς εἰκεν, ῥμοῦ πάντες καὶ κοινῆ ἐκαστοῖς· οὕτως ἀναχρόνον ἀπειργάσαντο γλώσσαν. Συνέθη δὲ τρόπον τὸν εἰρημένον τὰ πράγματα μὴ κατὰ τὸ ὄν ἢ τὴν οὐσίαν, ἐς αἰεὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἀνεφικτον οὔσαν. ἀλλὰ τι συμβεβηκός ἢ γνώρισμα, ταῖς αἰσθήσεσι μάλιστα προσπίπτον, ἐνομασθῆναι· αὐτῶν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις οὐ δέδοται τῶν ὄντων ἀντιλαμβάνεσθαι, παθήματων δὲ τῆς ψυχῆς καὶ μεταβολῶν. ὡς εἰκότως ἐκείνῳ ἢ συμβῶλον, ἀντιλαμβάνονται μόνον. Τῇ αὐτῇ δὲ τότε φωνῇ καὶ τὸ πᾶν αἰσθητὸν ἐκλήθη καὶ τὸ προσπεφυκός ἢ γνώρισμα, ὃ τῇ αἰσθήσει προσέπεσε κατ' αὐτὴν, παρασταθῆν κατὰ μόνος ἐν τῇ διανοίᾳ· ὡς ἢ ἡ αὐτὴ βίβλα (τ. ἔ. πρώτη φωνή) περ (συνακρ. *mul*) καὶ τὸ *ιπαμένον* (τὸ πετρὸν) ἐσήμηνε καὶ ὅτι *ιπαται* καὶ τὴν *πησιν* κτλ. οὐδέμεις δὲ πω κατὰ τὸ εἰκός, ἦν τῶν φωνῶν εἰς ὀνόματα καὶ ῥήματα διακρίσει, ὡς ἕστερον ἐν πολλοῖς τῶν ἰδιωμάτων ἐγένετο.

Τὰς μὲν οὖν οὕτω γενομένης τῶν βίβλων *ρηματικὰς* οἱ τῶν γραμματικῶν νεώτεροι, τὰς δὲ πρὸς κλήσιν ἢ δεῖξιν, ὡς περ εἶπομεν, ἐπιτηδεύουσι *θεϊκτικὰς ἢ ἀνωγειωμάτους* ἐκάλεσαν· ἐκ δὲ τῆς τοῦτων ἀμφοτέρων συναρμογῆς καὶ συναρφέας αἰετὸς καλούμεναι τῶν ῥημάτων συζυγίαν καὶ αἰετῶν ὀνομάτων κλίσεις ἐν πολλαῖς τῶν γλωσσῶν γενέσθαι δοκοῦσιν. Οὐ γὰρ ὁμοίως οὐδὲ κατὰ ταῦτα τὰ ἰδιώματα πάντα διεμορφώθη, ἀλλ' ἐν μὲν τῇ Σινῶν, ὡς φασι, φωνῇ, χωρὶς ἀλλήλων ἐκατέρωθεν διακρινέντων τῶν βίβλων, ἐστὶ καὶ νῦν οὐδέμεις κλίσεις ἐστὶν ὀνομάτων οὐδὲ

ῥημάτων συζυγίαν οὐδ' ἀνάλογον τι γραμματικῆς τὸ παράπαν. Οὐ μὲν οὐδὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι πασιν ὁμοίως, ὡς εἰκεν, ἐγένετο ῥήματα καὶ ὀνόματα. Στεγέρος γοῦν ἀποδείξει πειράται παρὰ μόνους τοῖς καλούμενοις Ἀρίοις ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἀκριβῆ γενέσθαι διάπλασιν. Ἐξ οὖν ἀπῶν συλλαβῶν αἰετῶν γλῶσσαι καθόλου συγχεόμεναι, καὶ ὁμοειδῆς ἐτύγχανον τῶος οὐταί, μέγροι ἄλλαν ἄλλα λαβούσαι μορφήν εἰς εἶδη πλείονα διακρίθησαν· ἦσαν δ' ὡς εἰκεν, αἰετῶν ῥογοῖ βίβλα κομιδῆ εὐαριθμοῖ, φωνῶν ἀπλοῦν (ι) ἢ μεθ' ἐνός συμφώνου ἔθνεσιν ἢ ἔθνεσιν (γα, θα, κί, κε, χι, ακ, αγ, ὄγ, ὄβ,) ἢ ἐκατέρωθεν (Γίε, Γίω, σγλ, καπ, κερ, κτλ) ἢ μετὰ δυοῖν ἐτέρωθεν (θργλ, ἀθ, σστ, στα, σσι, δρα) ἢ δυοῖν μὲν ἔθνεσιν, ἐνός δ' ἐτέρωθεν (Γίε, κε, κερ, καρ, γαμρ, κλεπ, κρω, φργ, σιγ,) περιέχουσαι.

Ζητητέον οὖν ἀν εἰς πῶς ποτ' ἐκ φωνῶν εὐαριθμῶν καὶ τὴν μορφήν ἀτελεστάτων τὸ κατ' ἀρχὰς ἐγένετο γλῶσσαι πλουσιώταται καὶ περικλήεσθαι, οἷαι αἰ τῶν ἀρχαίων, Ἰνδῶν τε καὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀκτινῶν, καὶ ἡ τῶν Ἀράβων, ἴνα τὰς ἄλλας παραλίπωμεν, καὶ ποῖα τις ὄλω; ἢ τῆς γλώσσας αὐξήσει. Ὁργανικαῖς γὰρ εὐκέναι δοκοῦσιν αἰετὸς γλῶσσαι καὶ αὐξήσθαι τε καὶ ἐκ μικρῶν μεγάλαι γίνεσθαι καὶ ἀκαίεσιν, εἰτα δὲ μειοῦσθαι καὶ ρθίνειν ἢ τὴν ἰδέαν ἀλλάσσειν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ θάνατος· γλώσση· παντελῶς δ' οὐκ ἀπόλυται γλῶσσαι, μὴ τὸ ἔθνος ἀπολομένου ἢ τινος ἐτέρας τὴν ἰδίαν γλῶσσαν ἀνταλλάξαντος, ὡς περ Ἰβήρων καὶ Κελτῶν οἱ πλείετοι καὶ Θράκις σύμπαντες καὶ Σλάβοι οἱ παρὰ τὸν Ἄλβην καὶ ἄλλοι πλείεστοι. Οὐ πάνυ δ' ἂν εἶναι δόξειε θαυμαστον εἰς εὐαριθμῶν συλλαβῶν γλῶσσαν ἀμφοτερῆ γενέσθαι· εἰ τις νῶ λάθοι ὡς ἐκ γραμμάτων εἰκοσι καὶ τεσσάρων ἀλλήλοισι πολλὰ καὶ συναπτομένῶν ὄλη γίνεται τραγωδία καὶ κωμῶδια κατ' Ἀριστοτέλη (περὶ γενέσ. καὶ φθορὰς 1,2) καὶ ὡς ἐκ στοιχείων ἐξήχοντα καὶ τεσσάρων ἢ συμπασα δειδημιούργηται τῆς φύσεως· ποικιλία καὶ ταῦτα μὲν ταῦτα.

Ἐπεὶ δ' ἡμῖν ἰκανὰ περὶ τῶν πρώτων εἰρηται τῆς γλώσσης· ἀρχῶν ἢ βίβλων, πραγματευτέον ἐστὶν ἡδὴ περὶ προτάσεως ἢ λόγου καὶ τῶν τοῦτου κυριωτάτων μερῶν, ὀνόματος καὶ ῥήματος καὶ τῆς τοῦτων γενέσεως. Λόγος μὲν οὖν ἐστὶ κρίσεως· ἐφαρσις· κρίσις δ', ὡς πάντες ἴσασιν, ἐν ἡ τινος ἐν τῇ διανοίᾳ παρόντος ἐτερόν τι καταγράφεται· καὶ τὸ μὲν ἐν τῇ διανοίᾳ κείμενον ὑποκείμενον εἴησται καλεῖν, ὃ δ' ἐκεί-

νου κατηγορείται, κατηγορούμενον. Τοῦτο δ' ἀπλοῦν, ὡς περ εἶδομεν, ὃν τὸ ἐξ ἀρχῆς, εἰς ἐπίθετον καὶ ῥῆμα τὸ μετὰ ταῦτα διηρέθη. τοῦ μὲν ἐμπεφυκίαν τὴν ιδιότητα, τοῦ δὲ χρόνῳ προσγενομένην ἢ προσγενητομένην χαρακτηνός. Ἐν ἀρχῇ μὲν οὐκ αἰ πρώται τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ θαυμασμοῦ καὶ πάθους ἀφθεῖσαι φωναὶ προτάσεις ἦσαν ἡδὴ τέλειαι. Ἢ γὰρ τις τῶν πρωτογόνων τετράπουν ἰδὼν τρέχον ἢ ὄρνιν ἰπταμένην ἢ δένδρον ὑπ' ἀνέμου δονούμενον ἢ πέτραν κυλιομένην ἢ ὕδωρ βέον ἢ ἄλλα τοιαῦτα, φωνὴν ἀφῆκε τοῦ δρόμου μιμητικὴν ἢ τῆς πτήσεως ἢ τοῦ βου δηλωτικὴν, ἣν ἡδὴ λόγος αὐτῆ. Ὁ μὲν γὰρ ἐκεῖνος εἶδεν ἰπτάμενον ἢ πῖπτον ἢ τρέχον ἢ σειόμενον ὑποκειμένου τύπον εἶχε μὴ λεγόμενον, ἢ δὲ φωνὴ τὴν ἐνέργειαν ἢ τὸ πάθος ἐκφαινούσα κατηγορούμενον ἦν, ὅταν εἰ τις ὕδωρ ὄρων που βέον, ὑπὸ θαυμασμοῦ τὸν ἦχον, μιμούμενος ΝΙΙ (=συρ =συ, ἐξ οὗ βέ(β')ω, β(β')ω) ἀνεφώνησε, τοῦτ' ἦν ὡςπερ ἂν εἰ εἶπε βλαέπων πρὸς τὸ ὕδωρ· τοῦτο (τὸ βέον) — (ἔστι) — ΝΙΙ (τ. ἔ. ΝΙΙ ποιεῖ ἦτοι τοιοῦτον ἦχον ἐκπέμπει)· πηλανάτῃον δὲ καὶ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ταῖς δεκτικαῖς τῶν ῥιζῶν ὑποκειμένους ἐκεῖνους χρῆσασθαι. Ἐπεὶ δ' ὡςπερ ἡμῖν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐβρέθη, ἡ αὐτῆ φωνῆ γεννηθεῖσα καὶ αὐτὸ ἐδύλου τὸ ὕδωρ (ὄνομα) καὶ ὅτι β(β')ω (ῥῆμα), εἰ τίς τι ζῶον ὕδωρ εἶδε πῖνον ἢ εἰς ὕδωρ ἐμπεπτωκός. ὅπως τὸ γινόμενον δηλώσει, τὰς φωνὰς, αἷς αὐτῶν ἐκάτερον ἐκέκλητο, ἐφεξῆς ἐξήνεγκεν, ὃ μάλλον αὐτοῦ τὴν διάνοιαν ἐπέτατα, προτάξας.

Τοιαῦτα μὲν οὖν ἂν εἶεν ἄς οἱ πρωτόγονοι τῶν ἀνθρώπων ἀπήγγελλον προτάσεις, τὸ μὲν πρῶτον ἐκ μίας, εἶτα δ' ἐκ δυοῖν συγκείμεναι φωνῶν, τῆς μὲν δεκτικῆς, ὡς εἶοικε, τῆς δὲ ῥηματικῆς ἢ καὶ ἀμφοτέρων ἔστιν ὅτε ῥηματικῶν. Ἐπεὶ δὲ τὸ εἶναι ἢ ὑπάρχειν πάσης ἐστὶ τοῖς πράγμασιν ιδιότητος ἄλλης πρότερον (ἔνα γὰρ τι τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον ἦ, δεῖ πρῶτον εἶναι), ἐπεὶ τούτου τῆς ἐνοίας ἐρίκοντο, συνδετικῶ τῷ ῥήματι τὸν τῆς προτάσεως μερῶν ἢ συναπτικῶ πολλὰ τῶν ἐθνῶν ἀνά χρόνον ἐχρήσατο μείζονος. ὡς εἶοικε, σαφηνεῖς χάριν. Οὐ χροῦνται δ', ὡς φασιν, ἔτι καὶ νῦν οἱ κελούμενοι Σκηῖται, εἰ δὲ καὶ ποτε δοκοῦσι χρῆσθαι τὴν τῆς ὑπάρξεως αἰεὶ διακτρεῖ τὸ ῥῆμα πρὸ αὐτοῖς σημασίην ὅταν καὶ τὸν κατηγορούμενον οὐ κατ' ὄνομαστικὴν, ἀλλὰ κατ' αἰτιατικὴν εἰώθασιν οἱ γοῦν Ἀραβες τῆναι, οἷον ἐλθελάου κίνα μονκάθδαφα τ. ἔ. τὸ κακὸν ἐστὶ πεπωμένον, ἀληθῶς δέ: τὸ κακὸν ἐστὶ

(κατὰ τὸ) πεπωμένον ἢ (ὡς) πεπωμένον καὶ ἀλλήλων κίνα ἀλιμαρ οὐδὲ κάμλια τ. ε. ὁ θεός ἐστὶ σοφός καὶ τέλειος, ἀληθῶς δέ: ὁ θεός ἔστιν, ὑπάρχει, κατὰ τὸ σοφὸν καὶ τὸ τέλειον ἢ τὴν σοφίαν καὶ τὴν τελειότητα· τὰ πολλὰ δὲ λέγουσιν ἄνευ τοῦ εἶναι (κίνα) Ζεῦδρον ἀλιμουρ τ. ἔ. ὁ ζεῖδης (ἐστὶ) σοφός· ἀλλήλου ἐκθερον = ὁ θεός (ἐστὶ) μέγιστος· κατὰ ταῦτα δὲ καὶ Ἑβραῖοι μάλιστα μὲν ἄνευ τοῦ εἶναι τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορούμενον συνάπτουσι, σπανίως δὲ ποτε χροῦνται καὶ τῷ εἶναι (χάρις) τὴν τῆς ὑπάρξεως καὶ αὐτοὶ φυλάσσοντες ἔνοικιν. Ἐλλείπει δὲ τὸ εἶναι καὶ τοῖς Ἑλλασιν οὐ σπανίως, ἰδίχ δ' ἐν ταῖς γνώμῃς οἷον, ἐχθρός μοι κείτος, ἢ τύχη κοινή, ποιηρὸς ὁ υμνογράφος καὶ τὰ τοιαῦτα.

Πρότασιν μὲν οὖν ἀπλήν, ὡς εἶοικε, ῥῆδιον ἦν τοῖς πρωτογόνους ἐκ τῶν πρώτων, ὧν ἐδημιούργησαν, φωνῶν ἀπεργάσασθαι, ποικιλωτέρως δὲ τῆς διανοίας χρεῖας καὶ γένη ζῶων καὶ ἐνοιαῖν ἀναφορὰς καὶ χρόνων καὶ προσώπων διαφορὰν οὐ δύνατὸν ἂν εἶναι δόξειε τὸ πρῶτον ἐκεῖναις σημαίνειν· πείθαιτο δ' ἂν τις, εἰ ποτ' ἐνθυμηθεῖν τὴν τῶν Σινῶν φωνὴν, ἐκ ῥιζῶν ἀπλῶν ἢ λέξεων μονοσυλλάβων. πάσης μορφῆς γραμματικῆς ἐστερημένον, συγκειμένον ἐνοίας τε ποικιλωτάτας καὶ πρόσωπα καὶ γένη καὶ ἀριθμοὺς καὶ ἀναφορὰς ἐς τὸ ἀκριβέστατον, ὡς φασιν, ἀπαγγέλλειν· αἴτιον δ' ὅτι τὰς ἀναφορὰς καὶ τὰς κατηγορίας οὐχ ἢ γλώσσα καθ' ἑαυτὴν, ἀλλ' ὁ νοῦς, ὁ τῆς γλώσσας δημιουργὸς ἀπαγγέλλει τε καὶ συνήθει· ἀδυνατεῖ δὲ μόνη τοῦτο ποιεῖν ἢ γλώσσα. Ὁ δὲ νοῦς ἀντιλαμβάνόμενος ταῖς φωναῖς τῶν ἐνοιαῖν ἐκίστων καὶ τῶν ἐν ταῦταις ἀναφορῶν καὶ κατηγοριῶν καὶ ταῦτας, ὡς προσήκει, συνάπτων, ὅλον τι λογικὸν ἀπεργάζεται· περισσὸν δ' ἂν εἴη λέγειν τοὺς πρώτους ἀνθρώπους φωνὰς ἢ λέξεις ὀλιγίστας ἔχοντας ἢ μὴ τῆ φωνῆ δύνακιντο, τοῦτο κατὰ ταῦτά τοις ἀγγίους ἢ ἀλάλοις ἢ νηπίοις χειρῶν καὶ ὀρθαλμῶν καὶ κεφαλῆς κινήσει ποικίλαις καὶ τόφω φωνῆς ἐπιτηδείῳ καὶ θέσει τῶν φωνῶν διαφόρῳ, καθάπερ καὶ νῦν ἐν τισι τῶν ἐθνῶν συμβαίνειν λέγεται, κατὰ τὸ εἶδος εἰωθέναι σημαίνειν. Καὶ περὶ μὲν τούτων τσαῦτα, λοιπὸν δὲ λέγειν ἡμῖν περὶ τῶν κυριωτάτων, ὡςπερ ἔρημεν, τοῦ λόγου μερῶν ὀνόματος καὶ ῥήματος, ὡςπερ εἰς ἄλλην ἀνακαλλόμεθα ἀκόρῃσιν. Ἐπισυνάπτουμεν δὲ τοῖς περὶ γενέσεως γλώσσας ἡμῖν εἰρημένους ἃ περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἡμῖν ἐν ἡρωλεγειοῖς πεποιήκατι. χρῆζόμενοι τῷ Σιλ-

λόγῳ, οὐ καὶ περὶ τούτων ἀποδεχόμεθα τὴν
εὐμενῆ κρίσιν.

Ἐπὶ μοι, ἱερρότα θεά, θύγατερ Λιός, ἀγνὸν
ἔλθῃσ' ἐν κορυφῶν οὐραῖς ἰχθυίου,
δύο μοι Ἐλπίωνος, ἴσα γλυκερῆσι ζοῖσιν
ὕμνετε σφίτερον κλυτέρῳ γενέτιν
καὶ γυρὸν ἀντιζῆσαι καλῶ, μετὰ Φοῖβου ἑαυτοῖς
ποσσὶ περιπλάτοισι ἐνὲν Ὀλυμπίδασι,
πῶς αὐτῶν γένος ἔσχε βροτῶν οὐκ ἀπέντων
ζῴων, ὅσα πέλει γαίαν ἐν' εὐρύχωρον,
πῶς δ' ἄρα χρεῖματι πένιν, δῶ' εἰδὼν, οὐνομα θῆκεν
ὅσα τε φρεσὶ νόησ', ἔφρασαν εὐμαρέως.
Ἦν δὲ' ἐπιγυθίων μερόπων γένος; ἦεν ἄφρων
ζῴων ὡς ἑτέρων ἔθετα πλαζόμενων
εἰν ἀλλ' καὶ κατὰ γαίαν ἰδ' αἰθέρα, μητέρι δ' οὐπώ
οὐδὲ τέκεσαι φίλοις οὐνομα' ἦεν ἐρατόν,
οὐδὲ πατῆρ φίλου υἱόν ἔχεν κικλησκέμεν αὐδῆ
οὐδ' υἱὸς γενέτην ἐνευὲν ἄμφω ἔσαν,
ἀτρεικέως παῖθεσσι ἐοικότες νηπιόχοισιν,
οἳ τε πρὸς ἀλλήλους οὐ τι ἄμειψαν ἔπος.
ὡς δ' ὅτε τις ξείνων ἑλλήνων χθόνα τηλόσε πατρός,
Ἰνδῶν ἢ Σιρῶν γαίαν ἢ Ἰαπωνίωνων,
οὐτα ἔπος συνήσιν ἀκούσας αἴθῃ λεγόντων
οὐδ' αὐτό; τι λέγειν ἐνδοπίους δύναται,
εἰ δὲ τί που βούλοιο λέγειν, χρεῖω δὲ τ' ἀνάγοι,
δειξῆν δ' γ' ἢ χερσὶ δακτύλῳ ἢ φάσειν,
ὡς καὶ ἐπιγυθίων ὄσασι πρῶτοι σέλας εἶδον
ἡελίου σφετέρῃ δειξάν ἡμελικκ' ἢ
εἰ τί λέγειν ἔθελον, ζῴωνσι δ' ὁμοῖς ἑτέροισι
γῆρουσιν ἀλγεύουσιν γηθόμενοι τε φρεσίν.
Τίς δ' ἐνοῖσι σπινθοῦσ' αὐτῶν πόρον ἰχθύεσσαν,
ὠκύν βουλόων ἄγγελον ἡμετέρων;
εἰπέ θεά; οὐ γάρ σ' ἔσθα, Λιός, γεγαυῖα γενέθλη,
αὐτό; δ' ὄσα' εἴπῃς φθέγγεσσι ἔσσημένοις.
Αὐτῆ δῶκε φύσις θαλερῆν ὕπα καὶ φρένας; ἐσθλά;
ἀνθρώπων γενεῆ; λάποτε γενναμένῃ,
τῆσιν ἄμ' αὐτῶν θ' εὐροῖ, ἐπιπλομένωσιν ἐναυτῶν,
ἰδρυσύνῃ τ' ἐσθλῆν, ἔμμελῆν βροτου,
συμφύτῳ ἐσπόμενοι φύσιος νόμου, ὅ καὶ ἐν ὕμνῳ
ἄρχονται καλῶσιν, νηπιὸς ἐσπόμενοι.
ἦντε γάρ θαλάε γλυκερῆς; εἶ νηπιόχοντα
μητέρος; ἢ φέλου πατρός; ἀπὸ στόματος
μήτης; εὐμελῆ; οὐνομα' ἢ ἀστέρων; ἐλαρινότο
ἢ τινος; ὀρνίθων ἢ τῆς μινυσομένων
οὐρασιν εἰσιόντα καὶ ἄμμεσιν οὐθ' ὀρνίθια,
δεικνύντων γονόει δακτύλῳ ἢ φάσειν,
αὐτίκα ἄρ' ἐφράσσαστο νόμῳ; Το δὲ ὅτε τελήη,
φωτφόρος εὐεδοῖ, ἀδονίς εὐκαλάος;
καὶ σπινθὴ εἰσιπίσω ταδὲ σήματα γίγν' ἐτ' ἀνάγκη
κείνων φραζόμενοι; φθέγγομενοί τ' ὁμοῖς,
ὡς πρῶτοι θνητῶν πόλον αἰθέρος; ὅσασι ἔσθδον
ἠδὲ φάος φύσιος; μητέρος; ὡς ἴον

ὅτι περ οὐνομα' ἦεν τοῖς χρεῖμασι, ὕδατος; ἦλον
καὶ βροτῆς; πάταγον; καθοῖδος; κέλαδον.
ὅτι δὲ νῦν πασίν μήτης; ἐστ', ἦν φύσις αὐτοῖς;
ὅτι δὲ νῦν μήτηρ, τό σπε δίδαξε φύσις.
Εἰ δὲ τῷ οὐνομα θέντες ὁμοῖον ἄλλο ἔσθδον
ὁμμασι, τῷ γ' αὐτῷ φθέγγασι προεκάλεσαν.
"Ὡς, τε γάρ ἀρζόμενοι πατρός; φθέγγεσθαι; ἄραδοι
καὶ πατέρ' ἢ φέλου; μητέρ' ἀνηπιόμεν,
εἰ τῶν ἔπειτ' που ἀνέρ' ἀλλήλων ἢ γυναῖκα
κείνοις εἰσιέδον, μητέρ' ὁμοῖς; κάλεσαν
καὶ πατέρ' οὐ γάρ ἴσασι διακρίνειν τοκίε σφῶ.
ὡς; πατέρες; μεροπων πάντα κάλεσαν ὁμοῖς,
ὅσα περ εἶδον ὁμοῖα κατὰ χθόνα καὶ κατὰ πότον,
ἔπιων δελφίνων τ' ἔθετα ποιντοπόρων
ἠδ' ἐλάρων κεραυῶν πεσεινῶν τ' ἠεροφοίων.
δένδρεα καὶ γλωσῶν μυρία φέλα φυτῶν.
Πᾶσα δὲ πᾶμπαν εἶδα τε γὰ πρῶτ' σπε δίδαξεν
ἢ δὴ θρέψε φύσις, πλείον' αἰε τίθεσαν
αὐτοῖς βήθδωσ, περιτελλομένων ἐναυτῶν,
χρεῖω δὲ σπε δίδαξ', ὅτι μὴ εἶχε φύσις.
ἦντε γάρ τρεῖς; οἳα ἐν ὁμμασιν ὑμετέροισιν,
αἰθέρος; αὐγῆσσ' ὀδῶμασι πλησσομένοις,
χροαῖα, κυανῆ τ' ὠχρῆ, τ' ἐρυθρῆ τε πέλουσαι
(τοῖσιν γάρ φάσειν δῶκε θεός; δύναμιν)
εὔτε μὲν ἀθανάτων ἀπ' Ὀλομποθέν ἄγγελος ἦλθεν,
ἴρισι πορφυρέῃ, οἳς φάνεν οὐτίκα τρεῖς,
σύνδου μιγνόμενοι ἐξείης, ἡελίοιο
ἀκτίων σταγῶσιν ἰμάτος; ἀγνομῶων,
τῶν δ' ἀπὸ πλεῖους; αἰε σφίσιν αὐτῆ; μιγνομένων
ἠδὲ συνειρομένων ὁμμασ' ἐνὶ βροτείσι,
τῶς; ἀπ' ἀριθμητῶν. ἢ πάρος; βιζώματα γλώσσης
ἔπλετο τοῖς; πρῶτοι; ὑμετέροις; γενέτη;,
χιλιάδες γίγνοντο, περιπλομένων ἐναυτῶν,
ἀλλήλοισι; φθογγῆ; δηθὰ συνειρομένων.
Τῶν δ' ἀλλήλων, αἰ; πρῶται; ἐπὶ χθονὶ γλώσσαι; ἔφρασαν
ἔνθα πέλε; θητίων; σμήνη; ἐπιγυθίωνων,
ποικίλα; ἐξεγένοντο, περιπλομένων ἐναυτῶν,
τόσσασι; δσ' ἀνθρώπων; ἔθῃ; ἔφρ μερόπων,
χώρῳ συμπερῆσσοντο; ἠδὲ; χροῦσῳ, οἳσιν ἐν ἄμφω
γίγνεται; ὅσα; φύσις; γῆ; κατὰ; ὅτα; φύει.

Ἐπὶ τούτοις διακλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΝΘ'.

Τῆ 23. Ἀπριλίου 1873.

Προεδρευόντος τοῦ κ. Γ. Ἀριστοκλείου,
Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνώσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν δύο προηγουμένων συνεδριάσεων ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγνώσκει περίληψιν ἐπιστολῆς τοῦ κ. Π. Παππάδη βιβλιοπώλου, δι' ἧς οὗτος κοινοποιεῖ ὅτι προσφέρει τῷ Συλλόγῳ συλλογὴν διαφόρων βιβλίων ἐκ τόμων 127, ἐπισυνάπτων ἅμα καὶ κατάλογον αὐτῶν.

Εἶτα ἀναγνώσκει τὴν γνωμοδότησιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ σχεδίου περὶ συστάσεως μικτῶν προκαταρκτικῶν σχολείων τῆς ἐν Σμύρῃ κ. Σαπρούς Ἀεοντιάδος, ἅπερ αὕτη ἀποκαλεῖ Ἀνατροφεῖον, ἀποσταλέντος ὑπ' αὐτῆς τῷ Συλλόγῳ καὶ παραπεμφθέντος εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐπιτροπὴν πρὸς ἐξέτασιν μεθ' ἧς ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἐντέλλεται ἵνα διαβιβάσῃ τῇ κ. Σαπρῷ Ἀεοντιάδι ἀντίγραφον τῆς γνωμοδοτήσεως αὐτῆς.

Ἀκολούθως ὁ προεδρεύων ἀνακοινεῖ εἰς τὸν Σύλλογον ὅτι ἐπιφορτισθεὶς ἵνα ἀντιπροσωπεύσῃ κατὰ τὴν τελευταίαν τῆς ἐπετείου ἑορτῆς τῆς λέσχης «Μικρασίαν» τὸν ἡμέτερον Σύλλογον παρεκλήθη ὑπὸ τοῦ προεδρείου τῆς ἐν λόγῳ λέσχης νὰ ὑποβάλῃ τὰς εὐχαριστίας του ἐπὶ τῇ ἠθικῇ προασίᾳ, ἣν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς διετέλεσεν ἐπιδαφιλείων αὐτῇ καὶ παρακαλεῖ ἵνα μὴ παύσῃται παρέχων αὐτῇ τὴν αὐτὴν προστασίαν καὶ ὑποστήριξιν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Πασπάτης ἀνέγνω ἔκθεσιν περὶ τινων μεταλλῶν τῆς Ἑλλάδος ἔχουσιν ἐν περίληψει οὕτως.

Ὁ κ. Πασπάτης προοιμιάζομενος εἶπε βραχέα τινα περὶ τῶν μεταλλῶν τοῦ ἀρχαίου Ἀγρίου καὶ τοῦ πλούτου, ὃν οἱ ἀρχαῖοι ἐξ αὐτῶν ἐκαρπώθησαν ἀκολούθως ἀπήρθησε τὰ καθ' ἑκάστην τὴν Ἑλλάδα εὐρισκόμενα κυριώτερα μέταλλα ἐν τοῖς ἐγκάτοις καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, εἰς φλέβας, κοιτάσματα καὶ σωροὺς, προσήγαγε διάφορα δείγματα αὐτῶν, καὶ ὑπέδειξε τὴν ποιότητα καὶ τὴν βαθμὸν τῆς καθαρότητος, τὴν τιμὴν αὐτῶν κατὰ τόνον ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς Εὐρώπης. Ἐποίησε στατιστικὴν τῶν ἀπὸ τοῦ 1862 παραχωρηθέν-

των εἰς ἑταιρίας ἢ εἰς ἰδιώτας στρεμμάτων γῆς μεταλλούχου, καὶ τῶν κερδῶν, ἅπερ ἐπραγματοποίησαν ἰδιωτικαί τινες ἢ ἑταιρίαι ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως μεταλλῶν τινῶν, καὶ κατέληξε τὸν λόγον ἐξάγων τὰς ὁφειλάς. Ἡ δὲ τὸ ἔθνος δύνανται νὰ καρπωθῇ ἐκ τῆς μεταλλευτικῆς βιομηχανίας καὶ ἐκφράξων τὴν εὐχαρίστησιν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ὅτι βλέπει τὸ ἔθνος τρεπόμενον εἰς στάθμην βίου πρακτικώτερον. Ἐπὶ τούτοις διχάζεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΞ'.

Ἑκτακτος.

Τῆ 24 Ἀπριλίου 1873.

Προεδρευόντος τοῦ προέδρου κ. Κ. Καραπάνου.

Ἐλλείπει πρακτικῶν ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Γκιουμουσγκερδάνη προσφορὰν χρυσοῦ νομίσματος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου παρακαλῶν ἅμα τὸν κ. γενικὸν γραμματεῖα αὐτοῦ ἀρτίῃ τῷ δωρητῇ εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν.

Ἀκολούθως ὁ λόγος δίδεται τῷ προέδρῳ τῆς συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅστις ἀναγνώσκει τὴν ἐξῆς ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Κόριοι!

Ἡ συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ, συγκειμένη κατ' ἀρχάς ἐκ τῶν κ. κ. Γ. Λαζοπούλου, Γ. Σάρρου, Μ. Παρνακίκα, Α. Λιούμα, Γ. Σοφοκλείου, καὶ τῶν Γραμματέων τοῦ Συλλόγου, ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τῇ 18 Μαΐου, καὶ Πρόεδρον μὲν ἐξελέξατο τὸν Γ. Σοφοκλεῖν, Γραμματεὰ δὲ τὴν κ. Γ. Σάρρον.

Καὶ διεπραξίαν μὲν συνεδικάσεις συνεκρότησε μέχρι 9 Ἰουνίου, ἐν αἷς εἰργάσθη προκαταρκτικῶς ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Ἡερμιδικῷ καταχωρηθησομένων Ἀναγνωσμάτων. Ἀλλ' ἐπελθουσῶν τῶν δισκοπῶν, μὴ δυναμένη νὰ ἐξακολουθῇ τὰς ἐργασίας αὐτῆς, διασπαρμένον τῶν μελῶν αὐτῆς ἄλλων ἀλλαγῶν, ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ καὶ αὐτὰ τὰ ἔργα αὐτῆς μέχρι τῶν μεσῶν Ὀκτωβρίου, ὅτε ἀνέλαθεν αὐτὰ, τῶν κ. κ. Ἦρ. Βασιλάου καὶ Β. Πυλάου διαδοξαζόμενων τοῦς

πρακτικῶν τε καὶ κ. Μ. Ηερακλίαν καὶ Γ. Σακρον.

Ἐκτοτε μέχρι Μαρτίου εἰρηχάθη τακτικῶς συνερχομένη κατὰ πάσαν σχεδὸν παρασκευὴν, Γραμματικῶς μὲν πρὸς σύνταξιν τῶν πρακτικῶν τῆς Ἐπιτροπῆς διορισθέντος τοῦ κ. Φιλίου, Προέδρου δὲ μείναντος τοῦ αὐτοῦ. Πολλὰ δὲ συνεδριάσεις ἐδαπάνησαν εἰς καταρτισμὸν πληρεστερόν, ὡς οἷόν τε, καταλόγου τῶν μελῶν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συλλόγου μέχρι τοῦ ἐνεστώτος συλλογικοῦ ἔτους. Καὶ ὅν δύνανται μὲν νὰ καυχήθῃ ἡ Ἐπιτροπὴ, ὅτι ἐσχημάτισεν ἀκριβῆ καὶ πιστὸν κατάλογον, τοῦθ' ὅπερ ἀδύνατον ἦν μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειάς αὐτῆς ἐνεκα τῆς γνωστῆς καταστροφῆς τῶν ἀρχείων τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἐκαθάρισεν αὐτὸν ἀπὸ ἱκανῆς ἀσχημίας, καὶ διεκάλωκεν ὅπως εἰς τὸ μετα ταῦτα τὸν καταρτισμὸν ἀκριβεστερόν καταλόγου πάντων τῶν μελῶν. Πρᾶκτο δὲ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιδικίου κατὰ τὰ μέσα Δεκεμβρίου. Καὶ μέχρι τοῦδε ἐτυπώθησαν 32 τυπογραφικὰ φύλλα, περιέχοντα δέκα ἀναγνώσματα ποιητικῆς ὕλης, δύο ἐκθέσεις ἐπιτροπῶν, καὶ μέρη πρακτικῶν 42 συνεδριάσεων τοῦ Συλλόγου. τακτικῶν τε καὶ ἐκτάκτων, ἐν οἷς περιλαμβάνονται καὶ ἡ ἐπὶ τῆς καταθέσεως τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ κτηρίου προσκλιτῶ τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου καὶ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου, αἱ ἐκθέσεις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς Φιλολογικῆς, τῆς Ἀρχαιολογικῆς, ἡ περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων, ἡ περὶ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου, ἡ τοῦ ταμίου, καὶ ἡ τοῦ Προέδρου κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ Συλλόγου.

Πρὸς δὲ θέλει ἐμπεριεργεῖν τὸ περιοδικὸν τῆς δημοσίας διαλέξεις, καὶ ἐκδόσματα, καὶ βιβλιογραφίαν ἴσως, καὶ διαφόρους πίνακας, ὥστε κατὰ πιθανὸν προϋπολογισμὸν τῆς περιόδου τοῦ λήξαντος ἔτους θέλει ὑπερβῆναι τὰ 50 τυπογραφικὰ φύλλα, κριθμὸν εἰς ἃν οὐδέποτε ἀνέβη τὸ περιεχόμενον τοῦ περιοδικοῦ ἀπὸ τῆς ἀ. ἐκδόσεως αὐτοῦ.

Ἡ πλεθὺς δ' αὐτὰ τὰς ὕλης σὺν ἄλλαις σπουδαίαις ἀναγνώσεσιν, γνωστῶς τοῖς μεμνημένοις εἰς τὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ, ἐπενήργησαν οὐ μικρὰν, ἵνα καὶ τοι τοσούτων κατατρίβαντες χρόνον μὴ θαναθῶμεν ἐπενεργῆσαι αὐτὸ εἰς πέρας. Ἀλλ' ἤδη, οὐδενικῶς τοιαύτης ἀπολιπομένης δυσμερείας, ἐλπίζομεν ὅτι ἐντός τοῦ προσεχοῦς μηνὸς διανεμηθήσεται εἰς τε τὰ μέλη καὶ εἰς τὸ δῆμοςιον.

Ταῦτα διακονοῦσα ἡ Ἐπιτροπὴ τῶ Συλλό-

γου, εὐχεται μείζονα ἐπιτυχίαν καὶ ἐλιγωτέρους μόχθους τοῖς διαδεζομένοις αὐτὴν.

Ἐν Ἡέρκ τῇ 24 Ἀπριλίου 1873.

Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ
Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ Πρόεδρος
ΠΡ. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ
Δ. Σ. ΠΑΗΘΩΝΙΔΗΣ
Α. ΔΙΟΥΜΑΣ
Δ. ΦΙΛΙΟΣ

Μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Βασιλάδης πρὶν ἢ ἀναγνώσῃ τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ ποιεῖ πρακτικῶν τινῶν περὶ παραμυροφύσεως τῶν πρακτικῶν κατὰ τὰς συνεδριάσεις, καθ' ἃς συνεζήτητο ὁ κανονισμὸς. Ὁ κ. Ἡ. Βασιλάδης λέγει ὅτι τότε εἰγεν ὑποβλάθει τὰς ἐξῆς προτάσεις ἀ) ὁ Σύλλογος συγκαλεῖ κατὰ διετίαν Σύνοδον ἐκ τε τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Συλλόγων καὶ ἐξ ἄλλων λογίων, ἐν ἡ θέματα συζητοῦνται φιλολογικὰ, ἐκπαιδευτικὰ, ἀρχαιολογικὰ, ἐπιστημονικὰ, ὀρισμένα καὶ προκηγγελεμένα. β) αἱ συνεδριάσεις εἰσι δημόσιαι, ἀλλ' ἐν ταῖς συζητήσεσιν λαμβάνουσι μέρος μόνον οἱ ἀποδεδυθέντες τὴν πρόσκλησιν καὶ ἀπαντήσαντες. γ) Τὰ ἀναγνωσθέντα συζητηθέντα καὶ ἀποφρασθέντα δημοσιεύονται κατ' ἰδίαν ἢ ἐν τῷ Περιδικίῳ τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ συζήτησιν κατὰ πλειονοψηρίαν ἐνεκρίθη νὰ μὴ καταχωρισθῶσιν αἱ ἀνωτέρω προτάσεις ἐν τῷ κανονισμῷ, ἀλλ' ἐν τοῖς πρακτικῶς.

Εἶτα δὲ ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ.

Ἀξιοῦμαι συνάδει, ἰοι,

Αἱ ἐργασίαι τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦτο τὸ ἔτος οὔτε πολλάκι εἰσιν οὔτε μεγάλα, τοῦτου δ' αἰτίας μάλλον τῶν ἄλλων ἐγώ εἰμι, διότι ἀσχαλοῦμενος εἰς τὴν μαίευσιν καὶ σπερμάνωσιν τῶν νεογνῶν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τεκνίων, τοῦ Ἡπειρωτικοῦ καὶ Ὀθρητικοῦ Συλλόγου. ἐπελαθόμεν ἔστιν ὅτε τῶν ἐργασιῶν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐφ' ᾧ καὶ ἐξικινοῦμαι συγγνώμην.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ἄρα λήξαντος Συλλογικοῦ ἔτους ἀπρατιζομένη ἐκ τῶν κ. Μ. Ηερακλίαν, Α. Δημητριάδου, Χ. Χατζῆ Νηρέου, Δ. Φιλίου, Α. Τάγχι, Ἡ. Κηρολίδου, Δ. Μακλιάδου καὶ Θ. Τάγχι γραμματικῶς ἐποίησε δέκα

καὶ τέσσαρα συνεδριάσεις· ἄρ' οὐ ὠρίσθη ὁ προϋπολογισμὸς τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἀγορᾶν τῶν ἀναγκαιῶν διὰ τὰς ἐργασίας αὐτῆς βιβλίων καὶ δύο ἢ τριῶν φιλολογικῶν περιοδικῶν προσέθη εἰς τὸ περὶ ἐκδόσεως· τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων σπουδαϊότατον καὶ ἐθνικώτατον ζήτημα, εἰς β' κατέστη πολλὰς συνεδριάσεις· καὶ πολλοὶ ἀντιπλάγησαν λόγῳ, τῶν μὲν δυσχυριζομένων, ὅτι νέαι παρ' ἡμῶν ἐκδόσεις τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων οὐ μόνον οὐκ ὠφελούσιν ἀλλὰ καὶ βλάπτουσι τοὺς μαθητικῶντας· ἀλλίστα, τῶν δὲ, ὅτι πρέπει, ἵνα εἰς ἐκδοσὶν ὀλίγων συγγραφέων περιορισθῶμεν καὶ αὕτη ν' ἀνατεθῆ εἰς τὰ μέλη τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς· τῶν δὲ ἀνασκευάζοντων τοὺς νομίζοντας, ὅτι αἱ ἐκδόσεις ἐπιζητήμει καὶ διὰ πολλῶν ἀποδεικνυόντων τὰς ἐξ αὐτῶν προσελουσόμενας ὠφελείας· τῆ ἡμετέρᾳ φιλολογίᾳ· ὁ δὲ πρόεδρος οὐ μόνον φρονεῖ, ὅτι ἡ ἐκδοσις ἔσται ἔργον πάντων τῶν δυναμένων λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω χωρῶν ἀποφαίνεται ὅτι συμφέρει, ἵνα καὶ Ἑλληνισταὶ προσκληθῶσιν ὡς συνεργάται, διότι οὕτως ἔξομεν προθυμότερον τὸν ἀναδεξόμενον τὴν δαπάνην τῶν ἐκδόσεων.

Τούτω προστιθέμενος ὁ κ. Παρκινὰς λέγει, ὅτι ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου κ. Christ ἄσμενος ἀνδεχεται ἵνα ἐπέξεργασθῆ κριτικῶς τὸ κείμενον καὶ συντάξῃ προλεγόμενα περὶ τῆς παρουσίας καταστάσεως τοῦ Ὀμηρικοῦ ζήτηματος· φρονεῖ δὲ καλῶ, ἵνα συνταχθῶσιν ἢ καὶ μεταφρασθῶσι καὶ τινὰ συγγράμματα βοήθητικά· οἷον τὸ Πραγματικὸν Λεξικὸν τοῦ Lübbke, ὅπως εἰς αὐτὰ γίνωνται αἱ παραπομπαί.

Μετὰ τὰς σπουδαίας ταύτας συζητήσεις ἡ Ἐπιτροπὴ σύντονον ἐπέστησε προσοχὴν καὶ εἰς τὰ περὶ συλλογῆς τῶν ζώοντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ· καὶ πρῶτον μὲν ὁ πρόεδρος ἀνέγνω σχέδιον προγράμματος περὶ συλλογῆς τῶν ζώοντων μνημείων, ὅπερ ἐγκριθὲν ἀπεφασίσθη, ἵνα διαιθεσθῆ εἰς τὸν Σύλλογον· ἡ δ' Ἐπιτροπὴ ἐξέφρασε καὶ τὴν εὐχὴν, ἵνα μετὰ τοῦ προγράμματος πεμφθῶσι παρὰ τοῦ Συλλόγου καὶ ἐγκύκλιαι πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διδασκάλους καὶ ἄλλους λογίους προτρέπουσαι αὐτοὺς ὅπως ἀσχοληθῶσιν εἰς συλλογῆς καὶ ἀποστείλωσιν αὐτάς πρὸς τὸν Σύλλογον ἐπὶ βραβείωσι.

Μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ προγράμματος καὶ τῶν ἐγκυκλίων οὐ πολλὰς παρῆλθε χρόνος καὶ διάφοροι ἀπεστάλησαν συλλογαί, ἅς μετὰ

προσοχῆς διεληθῶσα ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ τὰς ἀναγκαιὰς ποιήσασα ἀναλύσει καὶ περαιτερήσει ἐπεφόρτισε τὸν κ. Κατζῆ Χρήστου, ἵνα ὡς εἰρηγατῆς ὑπ' ὄψιν ἔχων αὐτὰς ποιήσῃται τὴν περὶ τῶν συλλογῶν τῶν ζώοντων μνημείων γενικὴν ἐκθεσιν, ἣτις καὶ συνεγχεῖται ἀνεγνώσθη ἐν τῇ 13ῃ καὶ 14ῃ συνεδριάσει. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων ἀποφάσεων καὶ ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς κυριώτεραί εἰσιν αἱ ἑξῆς· ὁ μὲν Πρόεδρος προσέτεινε ἵνα ἡ Φιλολ. Ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λεξικῶν τοῦ Γαλλοῦ Chassang ἐκδῶ σύντομον Ἑλληνικὸν Ἑτυμολογικὸν πρὸς χρῆσιν τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ Γυμνασίων περιέχον· α) τὰς βίβλας τῶν λέξεων, β) τὰ μορφωτικὰ ἐπιθέματα, γ) τὰς καταλήξεις. Τὴν πρότασιν ταύτην ἐγκρίνατο ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνέθηκε τὴν ἐργασίαν τῷ κ. Κερυολίδῃ, ὃ ἀνετέθη καὶ ἡ ἀνάκρισις τοῦ συγγράμματος τοῦ μακκρίτου Μαρκοσφόρου τοῦ ἐπιγραφουμένου *Δοκίμιον Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης*· τῷ δὲ κ. Δημητριάδῃ ἀνετέθη ἡ κρίσις περὶ τοῦ συγγράμματος τοῦ μακκρίτου Κυριακοῦ ἐπὶ ἀπόφρατα τοῦ Ἰσοκράτους· τῷ δὲ κ. Ζωηρῷ ἢ μεταφρασίς τῆς περὶ Θράκης πραγματείας τοῦ κ. Dumont, ὅπως καταχωρηθῆ ὡς ἐρῆσιμα ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου· ὁ δὲ κ. Μαλιάνδης, τῇ προτροπῇ τοῦ Προέδρου ἀνέλαθεν, ἵνα ποιήσῃ μελέτας περὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλῆσι δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος ἢ περὶ λογογράφων καὶ δικηγόρων· ὁ δὲ κ. Παρκινὰς ἐν τριπλῇ συνεδριάσει ἐπιπέσαστο περιγραφήν κωδίκων τοῦ 18ου αἰῶνος καὶ ἀνέγνω χειρόγραφα τινὰ ἀναγκαῖα τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἐξ ὧν τινὰ ἀνεκρίθη, ἵνα ἀναγνωσθῶσι καὶ ἐν ταῖς συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου.

Τοιαῦτα μὲν ἐν συντόμῳ τὰ κυριώτερα τῶν ἐν ταῖς συνεδριάσει τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἀκολούθως ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Καλλιθέουρας ἀνεγνώσκει τὴν ἐκθεσιν αὐτῆς.

Κέριαι!

Οὐχὶ τὸ πλεῖθος τοῦ ἀματοῦ καὶ ἡ μεγάλῃ τῆς συγκομιδῆς εὐθηνία εἰσι τὰ προσηγόντα με πρὸς τὴν ἐκθεσιν ταύτην, ἀλλὰ τοῦναντίον ἡ δυσεστρία, ἣτις, δυστυχῶς, καὶ ἐν τῇ λιγυρῇ συλλογικῇ περιόδῳ, ὡς καὶ ἐν ταῖς προτέροις, παρατηρεῖται ἐν ταῖς ἐργασίαις τῆς

ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς, καίτοι πάντα τὰ μέλη αὐτῆς ἀρόδρα ζήλοισι τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, ἐρῶς συνέστηκε. Καθὼς ὁ προμηθεὺς γεωπόνος, οὐ μόνον ὅταν ἴδῃ τὰ λήϊα αὐτοῦ εὐθελούοντα καὶ τὰ κήποιμα τῶν δένδρων τὰ βλάθοντα ὀφώρα; ἐπιλέγεται ὅπου ἄρα ἐκταίη ἢ αἰτίαι τῆς πολυφορίας; ἐκείνης ἴνα, εἰ ἐρῶς ἐκταῖ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι δημιουργήσῃ περὶ τὸ γεώργιον αὐτοῦ τούτων αὐτοῦ; εὐνοϊκοῦς οὖρος. ἀλλὰ καὶ ὅταν περιλλυπος βλέπῃ ματαιουμένα; πάσας τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ ἀναχθεῖ τῆς ἄφορίας; τὰ αἰτία, ἴνα, ἐὰν δύνηται, ἀπορρήξῃ αὐτὰ ἐν τοῖς ἐπιούσιν ἔτησι, αὐτῶ καὶ ἡμεῖς λυσitelέστατον ἔργον θέλομεν πράξει· εἰ ἀνερευνησόμεν ἢ τινα τὰ αἰτία, δι' ἃ ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ οὕτω παρέσχεν ἡμῖν τὸ ὄρατον θέλημα εὐδοκίμουδους; καὶ τοῦ σκοποῦ, οὐ αὐτὰ στοχάζεται, ἐρευνησόμεν θερμοθετήματος. ἴσως οὕτω δυνήσομεν, τὸ μὲν ἀπορρῶγοντες ἀπὸ τοῦ νῦν ἐκεῖνα τῶν ὑποδειχθέντων αἰτίων, ὅσον ἐπιτρέπει τὴν ἀπὸ τοῦδε ἔρην ὁ κανονισμὸς, τὸ δὲ βελτιούοντες; ὅταν ἐπιστῇ ὁ κερὶς τῆς τοῦ κανονισμοῦ ἀναθεωρήσεως; τὰ περὶ τῆς ἐπιτροπῆς ἡμῶν ἐκεῖ ὀριζόμενα, καταστήσει αὐτὴν ὄντως ἐνήσιμον καὶ ἀναγγέλομεν εἰς τὴν ὄντως; ἐπιφανῆ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπιτροπῶν θέσιν, ἧς ἀνήκει αὐτῇ διὰ τε τὴν ἔκτασιν τῆς διακρίσεως; καὶ τὸ πρακτικὸν διάφορον, ὅπερ προηδίδχετο; ταῖς εἰς αὐτὴν καθυπαγομέναις ἐπιστήμαις. Πάντως; οὐκ ἐσμὲν ἐκ τῶν ἐκτιμῶντων ἐλάχιστων τῶν ἐπιστημῶν ἐκ μόνος; τῆς πρακτικῆς; αὐτῆς ἀνυμιμῶντος; ἀλλὰ προσέβουμεν ὅτι πάσα ἐπιστήμη ἐστὶ πρωτίτως; θεωρητικὴ; ὡς σύστημα ἀληθειῶν, ἢ, ὡς τοιαύτα; καὶ ἀνεξαρτήτως; πάσας; πρακτικῆς; αὐτῶν ἐφαρμογῆς, ταμιεύεται; τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρεγόμενον. Ὅταν ἡμῶς; τὸ εἶδος ἐκείνου τοῦ ἐπιστατοῦ, εἰς ὃ ἀρχαίεται ἡ ἡμετέρα διανοῖα; πρὸς τὴν θεωρητικῶ αὐτοῦ διαφορά; ἐστὶ καὶ βιωφελὲς; ἐμφύθημα, τότε καθίσταται ἡμῖν διττῶς; ἀξιοσπουδαῖον.

Ἐλάχιστη τῶν διακρίων λεγόμενων ἐπιτροπῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου; εἰσι; προσανενημέμενη; σπουδαϊστάται, βελθίως; καὶ δυσχερέσταται; ὑποργία, ἀλλ' οὐδεμία; ἐξ αὐτῶν ἀπολείπεται; ἐν τῇ εὐρύτητι; τῆς δικαιοδοσίας; καὶ τῆς σπουδαϊστάται; τῆς ἀποστολῆς; ἢ ἐπιστημονικῆς; ἐπιτροπῆς, ἐπειδὴ; εἰς; αὐτὴν καθυπαγόνται; πάσαι; αἱ φυσικῆς; ἐπιστήμαι. ἦτοι; ἃ; Πάσαι; αἱ κυρίως; ἱατρικαί, οὗσαι; οὐκ ἐλάχιστες; τῶν δῶδεκα; ἦτοι; ἀνατομία; (γενικῆ, εἰδικῆ, τοπογραφικῆ;

μικρογραφικῆ;) φυσιολογία, ἱατροδικαστικῆ, τοξικολογία, παθολογία (γενικῆ καὶ εἰδικῆ), θεωρητικῆ, φαρμακολογία, ἱστορία ἐπὶ ἱατρικῆς, χειρουργικῆ, ὀφθαλμολογία, μαιευτικῆ, ὄργανῆ. Ἐ) Ἡ φυσικῆ, ἢ χημεία, ἢ βοτανικῆ, ἢ γεωργικῆ, ἢ γεωλογία, ἢ γεωγραφία, ἢ ὀροσκοπία, ἢ μεταλλευτικῆ, ἢ ἀερονομία, ἢ φυσικῆς γεωγραφία, ἢ ἀνθρωπογνωσία; καὶ ἡ παλαιολογία. Ἐν ὕλαις; ἐπιστήμαι; εἰκοσι; καὶ; τέσσαρες.

Περὶ; πασῶν; τῶν ἐπιστημῶν; τούτων, πολλὰ; τῶν ὁπίων; ὑποδικαίρονται; εἰς; ἄλλους; κλάδους, ἐνίοτε; καὶ; αὐτοῦς; οὐ; μικρὸν; ἐκτεταμένους. ὀφείλει; ἢ; ἐπιστημονικῆ; ἐπιτροπῆ; ἀναφέρειν; εἰς; τὴν; Σύλλογον; τίνα; ἀξίαν; λόγου; ἐποιήσαντο; πρόδου.

Ἐὰν; λοιπὸν, νέαι; τις; ἐξευρεθῇ; θεραπευτικῆ; μέθοδος; ἀνυστωτέρα; τῶν; τῶς; ἐν; χρῆσει, ἢ; ἱμακτικῶν; τι; βοηθήματα, ἰώμενον; δυσσπάλλακτόν; τινα; ἢ; καὶ; ἀνάτων; τῶς; πάθησιν; ἐὰν; λυσitelέστερός; τις; ἐπινοηθῇ; χειριστικῆς; τρόπος, ἢ; εἰς; τὰς; φυσικῆς; ἡμῶν; γνώσεις; προστεθῇ; νέον; τι; ἐξεύρημα; πρακτικῶς; ἐνήσιμον; ἢ; ἢ; χημεία; χωρήσῃ; ἐπὶ; τὰ; πρόσω; ἐν; τινι; γνώσει; ἐφαρμοσίμῳ; ἐν; ταῖς; τέχναις; καὶ; τῇ; βιομηχανίῃ, ἐὰν; εἰς; τὸν; βοτανικὸν; πλοῦτον; προσθησασυρισθῇ; νέον; τι; φυτὸν, οὐ; βιωφελὲς; ἢ; χρῆσις; ἐὰν; ἢ; ἔρκετολογία; ἢ; ἢ; μεταλλευτικῆ, αἱ; πλουτοδοτίδες; αὐταῖς; θεσπτες; τῶν; καθ' ἡμᾶς; χρόνων, προσθεθεσθῶσιν; ἐν; τισι; τῶν; κυριωδῶν; αὐτῶν; στοιχείων, τῇ; ἐπιστημονικῆ; ἐπιτροπῇ; ἀνατέλλεται; τὸ; καθῆκον; τοῦ; ἀνακοινῶσαι; τῷ; Συλλόγῳ; καὶ; δι' αὐτοῦ; τῇ; καθ' ἡμᾶς; κοινωίῃ; τὸ; νέον; εὐεργετικὸν; ἐξεύρημα.

Ἄλλὰ; πρὸς; ἐκπλήρωσιν; τῆς; τοσοῦτον; ἐκτεταμένης, ἀλλὰ; καὶ; τοσοῦτον; βιωφελούς; ἀποστολῆς; αὐτῆς, ἢ; ἐπιτροπῆ; χρῆζει; πρωτίτως; τῶν; βοηθημάτων; ἐκείνων, δι' ὧν; αὐτὴν; πρῶτον; μαθῆναι; τίνες; ἐγένοντο; πρόδοι; ἐν; ταῖς; καθόλου; φυσικῆς; ἐπιστήμαις; καὶ; πείσαι; πρῶτον; ἐαυτὴν, ὅσας; τούτο; δυνατόν, διὰ; τῶν; προσφῶρων; ἐξισταστικῶν; ὀργάνων, διὰ; τῶν; ἀπαιτούμενων; μικροσκοπικῶν; καὶ; χημικῶν; ἐξετάσεων, περὶ; τῆς; ἀληθείας; τῶν; ἀναγγελομένων; ἐν; τοῖς; ἐπιστημονικοῖς; περιοδικοῖς; συγγράμμασι; νεωτέρων; ἐξευρημάτων. Διὰ; τοῦτο; ἅμα; καταρτισθεῖσα; ἢ; κατὰ; τὴν; ἤδη; λήγουσαν; περίοδον; ἐπιτροπῆ; ἡσυχολήθη; παραχρῆμα; πρὸς; σύνταξιν; καταλόγου; τῶν; περιοδικῶν; συγγραμμάτων, ὧν; ἐδεῖτο; πρὸς; τὰς; ἐργασίας; αὐτῆς. Ἐπιλεξαμένου; δ' ἐκἄστου; τῶν; μελῶν; τῆς; ἐπιτροπῆς, κατ' οἶκον; τὰ; ἄριστα; δόξαντα; αὐτῶν; ἐκ; τῶν; ἀπειρο-

πληθῶν ἐν τῆς διαφόροις ζήναις γλώσσαις περιδοικῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, κατηρτίθη ὑπ' ἡμῶν. ἐντολὴ τῆς ἐπιτροπῆς, ἐκ πάντων τῶν μερικῶν ἐκείνων καταλόγων, εἰς γενικῶς, συντεταγμένους μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς φειδῶς καὶ ὑπὸ τῷ κράτει τῆς ἰδέας, ὅτι ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ὀλιγίστους εἰσέτι διατίθησι πόρους, ὄφραίτι δὲ οὐδὲν ἤττον ἐπαρκεῖν πρὸς τοσαύτας ἀνάγκας, ὧν ἡ θεραπεία προϋργιατάτη. Ταῦτα λοιπὸν ἐν νῷ ἔχοντες ἀνεγράψαμεν ἐν τῷ καταλόγῳ ἐκείνῳ δέκα καὶ ἑπτὰ μόνα περιοδικὰ συγγραμμάτια, ἐν ᾧ, εἰ ἀπεδέλωμεν πρὸς μόνον τὸ κατ' ἐπιστήμην τέλειον καὶ οὐ συνανελογιζόμεθα τὴν χρηματικὴν τοῦ Συλλόγου ἡμῶν ἀπορίαν, ἠθέλωμεν βεβῆαις προβιβάσαι τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν τοῦλάχιστον εἰς τὸ τετραπλάσιον.

Τὸν τοσοῦτον περιεσμένους συντεταγμένους ἐκείνων κατάλογον σπεύσαντες διεβιβάσαμεν πρὸς τὸ προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου. περκαλοῦντες ἐν τῷ ἐγγράφῳ, ὃ συνεπεστειλάμεν, ἵνα ὅσον οἶόν τε τάχουν ἐνεργηθῶσι τὰ πρὸς ἐκπορισμὸν τῶν βοηθημάτων ἐκείνων, ἐπειδὴ, ἐλέγγομεν, προεχωρητικῶς ἤδη οὕσας τοσοῦτον τῆς συλλογικῆς περιόδου, ὀλιγίστος ἐστὶ ὑπελείπετο χρόνος πρὸς τὰς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς ἐργασίας.

Ἀλλὰ πρὸς ἅπαν ἡμῶν προσδοκίαν καὶ ἐν ᾧ ἠλπίζομεν ἅντι εἶχεν ἤδη ἐνεργηθῆ ὅτι δέον πρὸς ταχεῖαν ἐκπόρισιν τῆ ἐπιτροπῆ τῶν αἰτηθέντων βοηθημάτων, ἐκομισάμεθα ἐγγράφον τοῦ προεδρεῖου ἀναγγέλλον ἡμῖν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου, ὅτι πεντακοσίων μόνων φραγῶν προϋπολογισθέντων πρὸς περιοδικὰ συγγραμμάτια διὰ πάσης τῆς ἐπιτροπῆς, ὑπελείποντο διαθετὰ εἰσέτι μόνα ἑκατὸν πενήκοντα, καὶ ταῦτα μόνον δύνανται ὁ Σύλλογος νὰ δαπανῆσῃ πρὸς Περιοδικὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις καὶ προσκαλεῖτο ἵνα ἀντι τοῦ προτέρου καταλόγου, ὅσας τῆ ἐπιστρέφετο, συντάξῃ ἕτερον ἐπὶ βῆσει τῷ τοσοῦτον ἀνεπαρκεῖ ἐκείνῳ χρηματικῷ ποσῷ.

Εἰς τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο σημεῖον περιεσμένους τοῦ ζητήματος τοῦ προσπορισμοῦ Περιοδικῶν τῆ ἡμετέρῃ ἐπιτροπῆ, ἐθεωρήσαμεν αὐτὸ ἐγκαταλειπτέον, κρίναντες, ὅτι ὁ ὑπολειφθεὶς χρόνος, ἀνεπαρκέστερος γενόμενος ἐκ τῆς νέας χρονοτριβῆς, οὐδαμῶς ἐπάρκει πλεόν πρὸς τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς, τὸ δὲ ὄρισθὲν ποσὸν ἦν παντάπασιν ἀνεπαρκές οὐ μόνον νῦν, ὅτε ζυωρὶς δωδεκάδων εἰσὶν αἱ τῆ ἐπιτροπῆ πρὸς ἀναφορὰν ἀνατεθειμέναι ἐπιστήμαι,

ἀλλὰ καὶ εἰ μίαι καὶ μόνη ἦν ἡ ἐπιστήμη, πρὸς ἧς τὴν ἀκριβῆ σπουδῆν, ὅσον ἐπὶ τῆ νεωτέρῃ αὐτῆς φάσει, ἐκέκλητο ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπῆ.

Πρωτίως λοιπὸν δέον χορηγηθῆαι τοῦ λοιποῦ τῆ περὶ ἧς ἡ ἔκθεσις ἐπιτροπῆ πᾶν, ὃ ἠθέλειν ἐξαιτηθῆσθαι παρὰ τοῦ Συλλόγου ὡς χρήσιμον πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς, βοηθήματα. Ἀπέναντι δὲ τῆς τοσοῦτον κοινωφελούς ἀποστολῆς τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης πᾶρσσι πᾶσα ἐλπίς, ὅτι παρῆσι αὐτὸν γενναῖον χορηγὸν τῆς πρὸς ἀκόλουτον αὐτῆς λειτουργίαν ἀπαιτουμένης μικρᾶς καὶ ἐκὼν τὴν δαπάνην, τῶν φιλογενῶν τῶν καὶ φιλεπιστημῶνων ὁμογενῶν.

Δεύτερον μέτρον, οὐ ἡ ἐφαρμογῆ ἔσται πάντως προβιβαστικῆ τῶν περὶ τὴν ἐπιτροπῆν, θεωροῦμεν τὴν ἀποφυγὴν τοῦ ὀλιγομελοῦς ἐν τῇ ἐκλογῇ αὐτῆς, τὴν συγκρότησιν δ' αὐτῆς, τοῦναντίον, ἐξ ὅσον οἶόν τε πλειόνων μελῶν. Τὸ ὀλιγομελὲς ἐγένετο αἰτίαι κατὰ τὴν νῦν λήγουσαν ἐνιαυσίαν περίοδον ὅτι καὶ τοι τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς γενομένης περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου, ἡ συγκρότησις ὅμως πλήρους αὐτῆς συνεδριάσεως μόλις κατορθώθη τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου ἡτοι μὲν ὅλους ἑπτὰ καὶ ἡμισὺ ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς μόνως, καὶ τοι πολὺ καὶ ἐγένοντο ἀπόπειραι παρὰ τοῦ Προεδρεῖου τοῦ Συλλόγου πρὸς συγκάλλειν τῆς ἐπιτροπῆς. Ὅφραίλομεν δὲ νὰ δημολογήσωμεν χάριν δικαιοσύνης ὅτι οὐδαμῶς ἐνέλειπον ζήλου καὶ προθυμίας τὰ ἀξιότιμα ἀρχικά τῆς ἐπιτροπῆς μέλη, ἀλλὰ, ὀλιγάρημα ὄντα, τέσσαρα μόλις, καὶ ἅπαντα ἱατροὶ, ἡδυνάτων παρῆναι ἅπαντα ἐν ταῖς τῆς ἐπιτροπῆς συνεδριάσεις. Εἶπομεν δὲ ὅτι τετραμελὲς ἦν τὸ κατ' ἀρχῆς ἡ ἐπιτροπῆ, ἐπειδὴ τὸ πέμπτον τῶν μελῶν οὐκ ἦν μέλος τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἐπιτροπῆς· εἰκότως ἀρα οὐ προσήρχετο ἐν ἀρχῇ, καὶ τοι τακτικῶς προσεκαλεῖτο, εἰς τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς. Καὶ ἐλήφθη μὲν τὸ μέτρον τῆς προσλήψεως καὶ ἄλλων μελῶν, προταθέντων ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῷ Συλλόγῳ καὶ προσεκαλεθέντων τεσσάρων νέων μελῶν, ἀλλὰ τὸ κενρὸν προεχωρηκότος πλέονε μεγάλως, ἐνὸς μόλις μηνὸς ἐπιτροπικῆ ζωῆ ἦν ἐπιτελειωμένη τοῖς νέοις μέλεσι, ἀξίεπεινον ἀληθῶς δραστηριότητα καὶ ἀραιφνέστατον ζῆλον ἐν τῷ βραχέϊ αὐτῷ διαστήματι ἐπιδειξαμένοι.

Ἐὰν δὲ οὐχὶ ἀπλῶς ἀπορρυθθῆ ἐν τῷ μέλλοντι τὸ ὀλιγομελὲς ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ μάλιστα καὶ μεταφρυσθῆσθαι

ούτω, τοῦ καιροῦ ἐπιστάντος, τὰ περὶ τῶν ἐπιτροπῶν ἐν τῷ κανονισμῷ ἐρίζόμενα, ὥστε ἀντὶ τῶν ἐπιτροπῶν συστάθῃναι, ὡς ἐν ταῖς ἐν τῇ προσεπιφύε Εὐρώπῃ Ἀκαδημίαις, τμηματικά. ὡν ἕκαστον περιλαμβάνει πάντα ἐκείνα τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ὧν τῆ εἶδος τῶν σπουδῶν ἀποφαίνει πρόσφορα πρὸς συγκρότησιν τοῦ τμηματός ἐκείνου ὡσάν, ὡς ἐν παραδειγματι, πάντες οἱ ἱατροὶ ἐν τῷ φυσικομαθητικῷ τμηματι, καὶ οὕτω καθέστις) ἤθελον καταστή αἱ ἐπιτροπαὶ πράγματι διαρκεῖς, νῦν ὀνόματι μόνον οὐσαί, αἱ δὲ ἐργασίαι τῶν ἐπιτροπῶν ἤθελον οὕτω λάβει ἐξισίαν ἐπίδοσιν.

Ἄλλο σκοπιμώτατον μέτρον, δι' οὗ ἀρθήσεται ἐν τῶν γυλιαρῶντων τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς αἰτίων, θεωροῦμεν καὶ τὴν ἐκάστοτε προσνομῆν τῇ ἐπιτροπῇ ἐνὸς τῶν ἐμμέσθων γραφικῶν ὑπαλλήλων τοῦ Συλλόγου πρὸς διεξαγωγὴν πάσης τῆς γραφικῆς ἐργασίας ἐν ταύτῃ συντάξει τῶν πρακτικῶν, ταῖς συγκαλέσεσι τῶν μελῶν πρὸς τὰς συνεδριάσεις, ταῖς μετὰ τοῦ προεδρείου τοῦ Συλλόγου ἐπιστολιμαίαις σχέσεσι καὶ πάσης ἄλλης γραφικῆς ὑπηρεσίας.

Ἄλλο κώλυμα, ἔσπερ πλέον ἢ ἅπασι παρενόησε τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ συνελθεῖν καὶ συσκέψασθαι περὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἢν ἡ ἐκ συμπτώσεως ὑπ' ἄλλης ἐπιτροπῆς προκατάληψις τῆς μίαις καὶ μόναις αἰθούσαις τῶν συνεδριάσεων πασῶν τῶν ἐπιτροπῶν. Ἄλλὰ περὶ τούτου οὐδεὶς περαιτέρω ἐγγυροεὶ λόγος ἐκταύθη, ἐπειδὴ ἡ ὅσον οὕτω περὰ τοῖς τοῦ οἰκοδομηματός τοῦ Συλλόγου ἀρεῖ ἀνεπιστρέπτει τὸ κώλυμα τοῦτο.

Καὶ τοι, κύριε, τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἦσαν τὰ κωλύματα ἄπερ παρενόησαν τὴν παρεῖν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς, οὐχ ἤττον οὐκ ἀπέθη παντάπασιν ἀσυντελής πρὸς τὸ κοινὸν ἔργον, χάρις τῷ ἀξιοπίνῳ ζήλῳ τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἄμα καταρτισθεῖσα, ἡ ἐπιτροπὴ, μόλις περὶ τὰ μέτρα, ὡς εἰρηται, δεκαεβδμήν, παραχρῆμα προέβη εἰς δύο μέτρα. ἐμφανίζοντα ὅπως ἕκαστον τῶν μελῶν αὐτῆς ἐπέπνευεν ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἰδεῖν τὴν ἐπιτροπὴν ἀναπακορνομένην πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τῶν μέτρων τούτων ἦν τὸ ἐξῆς: ἀποβλέψαι τὴν ἐπιτροπὴν εἰς τὸ ἀναπακορνοῦν τὸν χρόνον (ἄτε δύο μόλις ὑπολειπομένων τότε αὐτῇ ἔτι μηνῶν), ἐν ᾧ ὄφειλον ἕνα παρασκευασθῆναι τὸ ἔργον καὶ, τῶν βοηθημάτων. ὡν πρὸς τοῦτο ἐδίετο, καὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιστήμης, οἱ: ἦν ἀνατεθειμένον τὸ διαχερῆς ἔργον τῆς ἀνακοινώσεως εἰς τὸν Σύλλογον τῶν

ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις ἔτεσι προόδων πασῶν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, προέβη εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐπικαλέσασθαι διὰ τοῦ προσεδρείου τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο τὴν συνεργασίαν ἕκαστου τῶν ὀπουδῶντοτε τακτικῶν καὶ ἀναπιστελλόντων τοῦ Συλλόγου μελῶν, πρόσφρου πρὸς τοῦτο ὡς ἐκ τοῦ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ εἶδους. Ἄλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη, καὶ τοὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἀνεκοινώσαμεν εἰς τὸν Σύλλογον ἐν μίᾳ τῶν τακτικῶν αὐτοῦ συνεδριάσεων, οὐκ εὐδωδῶθη, ἐπικοπέσις: τῆς περαιτέρω περὶ αὐτὴν ἐνεργείας ἐκ τοῦ, δυστυχῶς, καὶ πολλὰ ἄλλα ματαιοῦντος συστήματος τῶν ὑπερθέσεων καὶ ἀναβολῶν.

Τὸ δεύτερον τῶν μέτρων, ἡ ἡ ἐπιτροπὴ ἄμα καταρτισθεῖσα ἐθεώρησεν ἐπαιγόντως ληπτέα πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς προεπελούσης ἀπολείας τοῦ χρόνου (καὶ περ τῆς βραχύτητας τοῦ ὑπολειπομένου εἰς αὐτοῖς ὅλας ἀποχρῆστικῆς ὕσεως καὶ οὐδενὸς βοηθητικοῦ μέσου κεχορηγημένου αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου), διανεμάμενα τὴν ὅλην ἐργασίαν, ἀνεδέξατο ἕκαστον παρασκευασαὶ ἀκριβῆ ἔκθεσιν περὶ ἐνὸς ἕκαστου κλάδου, ἢ καὶ πλείωνων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Καὶ ὁ μὲν τοσαῦτα ἦδη παρεσχηκῶς τρανὰ δείγματα φιλοπονίας καὶ φερεπονίας περὶ τὴν ἐπιστήμην συρὸς ἡμῶν συναδελφός κύριος Πασπάτης ἐπηγγεῖλατο συντάξασθαι λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐν ταῖς ἡμετέρας χώρας (Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίᾳ) προδῶν τῆς ἀρκετοδιδρίας, συνεπαγγελιάμενος καταρτίσαι καὶ συνεπιδείξει τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ἐκθέσεως πλήρη συλλογὴν τῶν μεταλλευμάτων, περὶ ὧν ἐν τῇ ἐκθέσει ὁ λόγος. Προσέτι ἀνεδέξατο τὸ ἴηθην διακεκριμένον μέλος τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς ἐκθεῖναι ἐν ἰδίᾳ πρὸς τὸν Σύλλογον ἀνακοινῶσαι τὰ περὶ νεωτέρης τινας θεραπευτικῆς ἐπὶ τὸν ὄλοφυκτιδιδῶδη πυρετὸν (τὴν κοινῶς ἐλλογιῶ) μεθόδον (τὴν διὰ τῆς ὑπὸ τὸ δερμα τῶν πασχόντων ὄλοφυκτιδιδῶδη πυρετὸν ὑπενέσεως ἐμβολιαστικῆς λύμφης ἐν μείζονι ποσῷ, ἢ ἐν ὡσὸ γίνεται ὁ συνήθης ἐμβολιασμός), ἐξ ἧς ἐνθαξύντικώτατα λέγονται τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ μέγρι τοῦδε ἐπιτευγθέντα θεραπευτικὰ ἀποτελέσματα. Ἡ σπουδαίότης τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης οὕτω αὐτόδηλος τοῖς πᾶσιν (οἱα γινώσκουσιν ὅπως ἀνακερτικῶν καὶ ἱατρικῶς δυσπολέμητων τῶ νόσημα) οὐ χροῖται περαιτέρω καταδείξεως. Ἡδὲ δὲ καὶ ἐξεπλήρωσεν ὁ κ. Πασπάτης τὰ ὑποσχημένα ἀναγνοῦς ἐν μίᾳ τῶν τελευταίων τῆς ἐπιτροπῆς συνεδριάσεων συν-

τετελεσμένην τὴν προῆρηθεῖσαν ὀρυκτολογικὴν ἔκθεσιν, συμπαραδείξας τῇ ἐπιτροπῇ καὶ τὰ προσήκοντα δείγματα ὀρυκτῶν. Ἡ δ' ἐπιτροπὴ ὁμοθυμαδὸν ἐπιδοκιμάσασα καὶ εἰσδέξαμένη τὸ ἔργον, ἀπεφώνησε ἵνα ἀνακοινωθῆ ὡς ἐκ μέρους αὐτῆς τῷ Συλλόγῳ, ὅπερ καὶ ἐπραξεν ὁ κ. Πασπάτης ἐν τῇ χθεσινῇ συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου, πρὸς ὅν, γίνοντα ἤδη τὴν πολλὴν τοῦ ἔργου ἀρίαν, περιττὸς ἀποβαίνει πᾶς περαιτέρω περὶ αὐτοῦ λόγος.

Ὅσον δὲ ἐπὶ τῇ περὶ θεραπείας τοῦ ὀλοφυκτιδίουδου πυρετοῦ διὰ τοῦ ἐμβολισμοῦ πλείστον ἐχούσῃ τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ πρακτικὸν διάφορον ἀνακοινώσει τοῦ κ. Πασπάτη πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπιτροπὴν σκόπισμον κρίνομεν, ἐπειδὴ τὸ θεραπευτικὸν σκοπούμενον, οὐ στοχάζεται, φαίνεται τοσοῦτον εὐεργετικὸν τῇ παχούσῃ ἀνθρωπότητι, παρακληθῆναι τὸν κ. Πασπάτην ἀναγνώσκει αὐτὴν ἐν τινι τῶν προσηνῶν τοῦ Συλλόγου συνεδριάσεων, δίδονται τοῖς τυχόν περαιτέρω πληροφοριῶν ἐριεμένους ἐκ τῶν μελῶν εἰ τινὰς τοιαύτας ἐπελέξωται ἐκ τῶν περὶ τοῦ τοσοῦτον σπουδαίου ζητήματος ἀγγλικῶν ἱατρικῶν ἀναγνωσμάτων.

Ἐτερον σοφὸν καὶ ἐργατικώτατον μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἡμῶν, ὁ ἱατρός κ. Μόρτμαν, ἀνεδέξατο πᾶν προθύμως ἐκθέσθαι ἐν ἰδίᾳ παραματεῖχ τὰ «περὶ τῶν παρὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι παρασιτοτόντων ρυσικῶν ὄργανισμῶν». Καθ' ἃ δὲ ἤγγειλον ἡμῖν ἐναγχος, συντέλεσεν ἤδη τὸ ἔργον ἐλλείπον ἔτι μόνος τῆς τελευταίας ἐπεξεργασίας, ἐν βραχεῖ χρόνῳ καὶ ταύτης γενησομένης.

Ὁ κ. Hauget, (ὅστις ἀποδημήσας κατὰ δυστυχίαν ταχέως ἐκ τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἐπ' ὀλίγιστον μόνον συνήδρευεν ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐπιτροπῇ, καί τοι καὶ ζῆλον πολὺν περὶ αὐτὴν ἔχων, καὶ μεγάλου γνώσεως πλοῦτος περὶ τὸν αὐτῶ ἀνεδέξατο ἵνα συντάξῃ τὴν περὶ τῶν νεωτέρων προσώπων τῆς ρυσικῆς γεωγραφίας ἔκθεσιν) ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ὁ ἀξιότιμος ἡμῶν οὗτος συνάδελφος, καί τοι μακρὰν ἡμῶν διατρίβων, οὐκ ἐπιλήσεται τῶν ὑπεσχνημένων.

Ὁ δὲ καθηγητὴς κ. Chaptal ἐν ᾧ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπὴ εὖσε δραστηριώτατον ἀληθῶς καὶ εἰδημονέστατον ἐργοπῶνον, καί τοι ἐκ τῶν ὑψιπροσθέντων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταυχάνων, ἀνεδέξατο οὐδὲν ἥττον ἐκθέσθαι τὰ περὶ τῶν νεωτέρων προσεκτήσεων τῆς βοτανικῆς. Οἷα καταρχὴν δὲ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ προσφέρει διὰ τῆς ἐπιτρο-

πῆς τῷ Συλλόγῳ ἀκριβῆ ἀναγραφὴν τῶν φυτῶν ἃ εὐρήναται βλασταίνοντα ἐν θέσει «μη-ματάκια» τῆς Ἠβέρου. Ἡ ἀναγραφὴ δὲ αὕτη, οἰοῦμαι ἡ πρώτη οὕσα ἀρχὴ τῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ συστάσεως βοτανικοῦ μουσείου, ὅπερ διακκῶς εὐγεται καὶ πρὸς ὁ κυριώδεστατα συντέλεσει ὁ κ. Chaptal, παρήρηται τῇ ἐκθέσει ταύτῃ.

Γνωστὸν δὲ ἦδη τῷ Συλλόγῳ, ὅτι τὸ χροτιζήθην σοφὸν τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς μέλος προσεπηγγείλατο τῷ Συλλόγῳ προῆναι πρὸς τὴν κατάρτισιν βοτανικῆς αὐτοῦ συλλογῆς ἀπεκδεχόμενον μόνον τὴν συντέλειαν τοῦ καθιδρύματος τοῦ Συλλόγου ἵνα ἀπὸ λόγων τῶν διαστάσεων τῆς ἐπὶ τούτῳ αἰθούσης καθορίσῃ τὸ τε μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῶν βοτανοθηκῶν, ἐν αἷς καὶ παρχρηθῆμα ἐνηθυσταίσει ἐξαιρέσια δείγματα φυτῶν, ὅπερ ἔχει ἤδη ἐπὶ τούτῳ βοτανικῶς παρεσκευασμένα.

Πρὸς τούτους ἀνεδέξατο καὶ διεξήγαγεν ὁ κ. Chaptal καὶ τὴν ἐν ἰδίᾳ ἐκθέσει κατ' ἐπισήμην ἐξέτασιν τῶν δενδριῶν ἢ τῶν δενδροειδῶν ἐκείνων ἐν ταῖς διαφόροις λιθωμάτων τινῶν ἀποκρυσταλλώσεων, ἧς οἱ πολλοὶ, καὶ αὐτῶν μάλιστα τῶν οὐκ ἀμύρων παιδεύσεως τινες, ἐκλυμβάνουσι ἡμαρτημένως ἀπολελιθωμένα προκατακλυσματικὰ φυτὰ. ἤτοι παλαιοντολογικὰ λειψάνα. Ἔσχε δὲ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπὴ τὸ ἐνδόσιμον πρὸς τὸ ἀναθεῖναι ἐνὶ τῶν μελῶν αὐτῆς τὴν περὶ δενδριῶν ἔκθεσιν ἐκ τῶν ὕψ' ἐνός τῶν τοῦ Συλλόγου μελῶν, τοῦ κ. Τσιγαρά, προσεγεθέντων τῷ Συλλόγῳ δειγμάτων δενδριτοῦχων λιθωμάτων, κομισθέντων ἐξ Ἠβέρου, καὶ τὰ ὅσπαι εὐρόσά ποτε ἡ ἐπιτροπὴ προκείμενα ἐπὶ τῆς τραπέζης περὶ ἄν συνεδριάξεν, ἔβρινον ἐξέτατα ὑπ' αὐτῆς, ἀνενεκτάς δὲ τῷ Συλλόγῳ τὰ περὶ αὐτῶν καὶ μάλιστα διὰ τὴν μεγίστην αὐτῶν ὁμοιότητα πρὸς φυτικὰ ἀπολιθώματα καὶ τὴν διὰ τούτου, ὡς εἴρηται, ἡμαρτημένην αὐτῶν ὑπὸ τῶν πολλῶν θεώσεων ὡς παλαιοντολογικῶν ἀντικειμένων.

Θεωροῦμεν δὲ καθήκον ἡμῶν εἰσηγήσασθαι τῷ Συλλόγῳ ἐπιφύσει τὴν προθύμην τῶν οὕτω δραστηριῶς ἐργασμένων ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς. Ἐνδοκίματον ἀληθῶς φαίνεται ἡμῖν τοῦτο δὲ, φρονούμεν ἀδυστάτως, κινεῖται καὶ πάντες ὑμεῖς, κύριοι, ἵνα ὁ Σύλλογος ἐκπαύσῃ τας εὐχαριστίας οὗτου τοῖς ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐπιτροπῇ τοσοῦτον προθύμως καὶ ἐπιτυχῶς ἐργασμένοις, ἐπ' αἰτίαις δὲ καταρχαίμως τῶν ἐν αὐτῇ ἔργων ἀξιοτίμιος μέλεσιν αὐτῆς κύριος Μόρτμαν, Ἀλεξάνδρος Πασπάτης,

καὶ Λουδοβίκου CHERTEL. ἐγκρίθη δὲ πρὸς δημοσίευσιν διὰ τοῦ Περιοδικοῦ καὶ τὰ ἐν τῇ ἐπισημονίᾳ ἐπιτροπῇ ἔργα ἀποτέρον (1).

Τὰ ἐκτεθέντα, κύριοι, εἰσὶ τὰ κατὰ τὸν τρίμηνον περιόπου βίον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς, ἐλάττωνα μὲν ἢ ὅσον προσεδόκων ἴσως παρ' αὐτῆς οἱ μὴ κρίνοντες τὰ γινόμενα σχετικῶς ταῖς προστυγχανούσαις δυσχεραῖαις, ὡς περ εἰκός, ἀλλ' ἀπολύτως, πλείονα ὅμως ἢ ὅσον ἢ βραχυτέρας τοῦ χρόνου. ὅν διεθέσθε, καὶ ἡ πικρῆ ἐλλείψις ῥοιητικῶν μέσων ἐδικαίουν πάντα μὴ σφόδρα καὶ ἀνεπιλογίστως ἀπειρητικῶν ἐξεταστῆν ἵνα ἀπεκδέχεται παρὰ τοσοῦτον βραχυδίου καὶ ὅλων ἀνεπικουρήτου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐργατίδος, ἢ εὐχόμεθα ἐν τῷ μέλλοντι, πραγματαποιουμένων τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐκθέσεως ταύτης προταθέντων, παραγωγικωτέρων δρᾶσιν καὶ ἀξιοτέρων τῆς ὅσον χλαπέης, τοσοῦτον καὶ ἀνθρωπωρελοῦς αὐτῆς ἀποστολῆς.

Εἶτα κωλυμένον τοῦ Προέδρου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς ἵνα ἀναγνώσῃ τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ περὶ ἀλληλογραφίας.

Κείμειο!

Κατὰ τὸ 11ον ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ ὁρεῖται ἵνα ποιήσωμι Ἑμῖν σήμερον ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου κατὰ τὸ ἤδη λήγον ἔτος 1872—1873 πρὶν ὅμως εἰσελθῆ εἰς τὴν κύριον θέμα μου, κρίνω ἀναγκαῖον ἢ ὑπομνήσω ἑμῖν. ὅτι περιεβλήθη ὑφ' ἡμῶν τῷ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως ἀξιωματικῷ ἀμα ἐκλεγθεῖς μέλος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, πάντῃ ἐπομένως ἄπειρος ὢν τῆς πορείας καὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ. Τοῦτο, κύριοι, ἐν ᾧ ἔχοντες καὶ τὸ ἐν ἑμῶι ἀνθρώπινον, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἐσσεθε ἐπιεικεῖς πρὸς ἐμὲ ἐν τῷ ἐσπέρῃ ταύτῃ, καθ' ἢν μέλλω ἵνα δώσω οἰονεὶ εὐθύνας περὶ τῆς σπουδαιωτέρων ἐργασιῶν τῆς ἀνατρεψιμένης τῷ Γενικῷ Γραμματεῖ, τῆς ἀλληλογραφίας, καὶ εἴ που ἄλλοθι ἀνεύρετε τὴν ὑπερσίαν χωλαίνουσαν ἢ μὴ καλῶς ἐκτελεσθεῖσαν, οὐ καταγνώσεσθε

μου ἀμείλιχον οὐδ' ἐλιγωρίαν τῶν καθηκόντων μου, ἀλλ' ἀποδώσετε τὰς τυχόν ἐλλείψεις εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ τοὺς λόγους, ὧν ἄνωτέρω ἐμνήσθη. Τὰ ὀλίγα ταῦτα προσημασμένως ἔρχομαι εἰς τὸ κύριον ἀντικείμενον τοῦ λόγου μου, εἰς ἃ ἔσομαι συντομώτατος, ἄλλως τε καὶ μὴ ἐπιθυμῶν νὰ καταχρασθῶ τὴν ὑπομονήν σας. Ἐὰν δ' ἐνόητε ποιήσωμαι λόγον καὶ περὶ πραγμάτων ἄτινα καὶ παρ' ἄλλων ἢ ἡκούσθε ἤδη, ἢ καὶ ἀκούσαθε, μηδὲν τοῦτο παραδόξον δόξῃ, διότι τῆς φύσεως τῆς ὑποθέσεως τοῦ λόγου μου ἐστὶ τοιαύτη, ὥστε ἀδύνατον νὰ τὴν ἀποχωρίσω ἀπὸ τῶν μεθ' ὧν ἀναπροσπάτως συνδέεται.

Ἡ πᾶσα ἀλληλογραφία καὶ ἡ τοῦ Συλλόγου διακρίεται εἰς δύο μεγάλα τμήματα, εἰς ἐπιστολὰς ἢ ἐγγράφα ἄπερ ὁ Σύλλογος ἐκομίσαστο, καὶ ἐπιστολὰς ἢ ἐγγράφα ἄπερ αὐτὸς ἀπέστειλε. Ἴνα δὲ γενικῶς πρῶτον διέλθω τὰ κατ' αὐτὴν ἀναγγέλλω Ἑμῖν, ὅτι εἰς τὸ γράφειον τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λήγον ἤδη Συλλογικὸν ἔτος εἰσήλθον ἐν ὅλῳ 466 ἐγγράφα, ὧν 70 εἰσὶ διαγράμματα σχολείων, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα ἐπιστολαὶ, ἢ οἰονεὶ ἐπιστολαί· τούτων δὲ 71 ἢ συνοδεύουσι τὰ ἄνω βηθέντα διαγράμματα, ἢ περιέχουσιν αὐτὰ ἐντὸς πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας τῶν μερῶν ἐξ ὧν προέρχονται· 38 δὲ εἰσὶν εὐχαριστήριαι ἐπὶ τῇ ἀπονομῇ χρημάτων ἢ βιβλίων τοῖς ἀπόροις σχολείοις, 31 ἐπίσης εὐχαριστήριαι μελῶν καὶ τῶν τριῶν κατηγοριῶν (δηλ. ἐπιτίμων τακτικῶν καὶ ἀνεπιτελούντων) 18 εἰσὶ δηλωτικαὶ προσφορῶν χρημάτων ἢ βιβλίων ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, 11 εἰσὶν ἀπαντήσεις εἰς τὴν περὶ συλλογῆς γλωσσικῆς ὕλης ἐγκύκλιον τοῦ Συλλόγου, ὧν αἱ 9 συνοδεύονται καὶ ὑπὸ φυλλαδίων περιεχόντων τοιαύτην, 6 εἰσὶν ἀγγελτήριαι συστάσεως νέων σωματείων (Φιλεκπαίδ. Συλλόγων, Ἀδελφότητων κλπ.) 27 περιτρέπονται περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν (εἰς ταύτας συγκαταλέγονται, ὡς εἰκός, καὶ αἱ ἀγγέλουσαι προσφορὰς νομισμάτων ἢ ἄλλων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων) 17 δ' εἰσὶ διάφοροι ἀναφερόμενοι οὕτως ἢ ἄλλως εἰς τὰ τοῦ Συλλόγου. Ἐξήλθον δὲ τοῦ ἡμετέρου γραφείου ἐν συνόλῳ ἐγγράφα 583, ὧν 100 προγράμματα ἐντυπα περὶ συλλογῆς γλωσσικῆς ὕλης ἀποσταλέντα εἰς ἀπάσας τὰς ὑπὸ τὸν Οἰκουμένικὸν Θρόνον Ἐπαρχίας τῆς Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας τὰς ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικουμένας, 74 ἐγκύκλιοι ὡσαύτως ἐντυποι πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, δι' ὧν καὶ πάλιν ὁ Σύλλογος ἐξη-

(1) Σμ. τ. Σ. Ἐ. Τὰς ἰδιαιτέρας ἐκθέσεις ἢ Σ. Ἐ. ζητήσασα ἐν τοῖς παραδοθέντι αὐτῇ ἐγγράφοις, οὐχ ὕβεν οὕτως.

τέιτο πληροφορία, περί Σχολείων 80 έντυποι έπιστολαί συνοδεύουσαι γραμματικά του Λαχείου 146 τὸ πλείστον έντυποι, κατὰ τὸ προϋπάρχον σχέδιον συνοδεύουσαι διπλώματα πρὸς νέα μέλη ὅῃ εὐχαριστήρια, 16 ένθαρρυντικὰ πρὸς ἀριούστατα σωματεία, 2 σουλυπητήρια καὶ 296 διάφορα ἀνεκφερόμενα εἰς τὰς παντοίας ἀνάγκας καὶ ἐνεργείας τοῦ Συλλόγου. Ὡς βλέπετε λοιπόν, κύριοι, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ὄφειλε ν' ἀναγνώσῃ μὲν 400 σχέδον ἔγγραφα καὶ νὰ ποιήσῃται περίληψιν αὐτῶν, νὰ γράψῃ δὲ ἐν πρώτῳ τύπῳ 300 περιήπου έπιστολάς.

Ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης ἐπιθεωρήσεως τῆς ἀλληλογραφίας κατανοήσατε πάντες, ὅτι ὁ ἡμέτερος Σύλλογος δὲν ὑπελείφθη καὶ ἐφέτος ὡς πρὸς ταύτην τῶν ἄλλων ἐτῶν μάλιστα ὡς πρὸς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, τοῦ φιλεκαπαιδευτικοῦ, ἂν ἐλασσούνηται κατὰ ποσόν τι, ὑπερτεροῦσιν ἴσως κατὰ ποῖόν τι τὰ ἀνταλλαγμένα ἔγγραφα. Ὡς δὲ πρὸς τὸ πρῶτον αὐτοῦ μέρος τὸ οὐχ ἥττον, ἵνα μὴ εἴπω μάλλον σπουδαῖον τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, τὸ ἐπιστημονικόν, δὲν ἔχει μὲν νὰ ἐπιδείξῃ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἀλληλογραφίαν πρὸς ξένα ἐν Εὐρώπῃ ὅμοια σωματεία, εἰ μὴ ὅτι ἀντήλλαξε μετὰ φιλόφρονος ἐπιστολῆς τὸ Περιοδικόν αὐτοῦ πρὸς μετεωρολογικούς τινας πίνακας σταλέντας ἡμῖν ἐκ Βασιγατώνως παρὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος τοῦ Ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, ἡ περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ὅμως, ὡς εἶδατε, ἀλληλογραφία αὐτοῦ, δὲν εἶναι καὶ εὐκαταφρόνητος.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἐπὶ τὸ γενικώτερον εἰρημμένα συμπληρῶ τὴν παρούσαν ἔκθεσιν, ἐξετάζων τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τὸ μερικώτερον κατὰ πενταπλήν διαίρεσιν α) πρὸς τὰς διαρκεῖς αὐτοῦ ἐπιτροπὰς β) πρὸς διάφορα ὁμοία αὐτῷ σωματεία γ) πρὸς ἀρχὰς ἀνεγνωρισμένας δ) πρὸς τὰ μέλη αὐτοῦ ε) πρὸς ἰδιώτας, δηλ. πρὸς ἀνθρώπους παντοίας μὲν κοινωνικῆς τάξεως, μὴ ὑνδοσόμενους δὲ πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἡ δι' αἰσθημάτων φιλογενεῖας καὶ φιλομουσίας.

A. Πρὸς τὰς διαρκεῖς αὐτοῦ Ἐπιτροπὰς.

Καὶ πρὸς μὲν τὴν Οἰκονομικὴν, Συνακτικὴν, Φιλολογικὴν καὶ Ἐπιστημονικὴν Ἐπιτροπὴν, ἡ τοῦ Συλλόγου ἀλληλογραφία χωρῶσα εἰς τὴν καθόλου ὑπερσίαν καὶ σχέσιν τοῦ ἡμετέρου σωματείου, δὲν ἔχει ἀνάγκην μερικωτέρας ἐξηγήσεως. περπεμόρησαν δηλ. ἑκάστη αὐτῶν τὰ

ἀνήκοντα ἔγγραφα περὶ ὧν ἐν καιρῷ ἀκούσθε τὰ δέοντα παρὰ τῶν προέδρων αὐτῶν. Πρὸς δὲ τὰς ἐπιτροπὰς Ἀρχαιολογικὴν καὶ Ἐκπαιδευτικὴν, ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Συλλόγου δὲν περιορίσθη ὅλως εἰς τὰ τῆς καθόλου ὑπερσίαν καὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀνηκόντων ἑκάστη ἔγγράφων, περὶ ὧν ἐπίσης ἐν καιρῷ ἀκούσθε τὰ δέοντα παρὰ τῶν προέδρων αὐτῶν. ἀλλ' ἔχει καὶ τι ἕξιον κατ' ἐμὲ ἰδιαιτέρως μνήμης ἐνταῦθα ἡ μὲν δηλ. Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπαντῶσα εἰς τὴν διαβιβασθεῖσαν αὐτῇ παρὰ τοῦ Προεδρείου αἴτησιν τοῦ ἐν Πέστη Ἀltemburgin, περὶ ἐμβληματῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀνέγνω διὰ τοῦ γραμματεῖος αὐτῆς ἔκθεσιν περὶ τούτου, ἡ ἀντίγραφον ἀπεστάλη τῷ αἰτησάμῃν τὴν ἐπὶ τούτου γνώμην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου μετ' ἀποσπάσματος τῶν πρακτικῶν τῆς γενομένης ἐπ' αὐτῆς συζητήσεως ἀπέστειλε δ' ἐπίσης πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὸ γραφεῖον ἔκθεσιν καὶ περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀρτακῇ ἀντεπιστελλέντος μέλους Κ. Ν. Αἰμυνίου ἀποσταλέσων τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ ἐπιγραφῶν, ἡ ἀντίγραφον σταλήσεται ἐπίσης ἐν καιρῷ τῷ ἐπιστελλάντι τὰς ἐπιγραφὰς καὶ αἰτησάμῃν τὴν ἐπ' αὐτῶν γνώμην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ἡ δὲ ἐκπαιδευτικὴ λαβούσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνακωνοθεῖσαν αὐτῇ παρὰ τοῦ Προεδρείου αἴτησιν τοῦ ἐν Σέρραις Φιλεκαπαιδευτικοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου περὶ τοῦ Μιχαηλίου διαγωνίσματος, ὑπέβαλε μὲν προφορικῶς διὰ τοῦ Προέδρου αὐτῆς τῷ Συλλόγῳ τὴν περὶ αὐτοῦ γνώμην τῆς, ἥτις γενομένη μετὰ τινας τροποποιήσεις δεκτὴ παρὰ τοῦ Συλλόγου, ἀπεστάλη πρὸς τὸν ἐν Σέρραις Φιλεκαπ. Μακεδονικόν Σύλλογον, παρ' οὗ, ὡς καὶ παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου ἐγένετο ἐπίσης ἀποδεκτὴ, (ὡς πάντες γνωρίζετε) διεβίβασε δὲ εαγῆτως διὰ τοῦ γραμματεῖος αὐτῆς κ. Γ. Σοφολέους καὶ ἔκθεσιν περὶ τοῦ ὑπὸ τῆς κ. Σαπροῦς Λεοντιάδος περὶ Ἀνατορικῶν ὑπομνημάτων τῆς πρὸ πολλοῦ ἀποσταλέντος τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ παρὰ κρίσιν, ἥτις γενομένη ἐπίσης ἀποδεκτὴ παρὰ τοῦ ἡμ. Συλλόγου μετὰ τὴν ἐν τῇ τακτικῇ συνεδριάσει τῆς 23 Ἰούλιου δημοσίᾳ ἀνάγνωσιν πρόκειται νὰ σταλῇ τῇ ἐλλογιμῷ συγγραφεῖ.

B. Πρὸς τὰ ὁμοία σωματεία.

Πρὸς δὲ τὰ διάφορα αὐτοῦ ὁμοία σωματεία, τὰ τε νεωστὶ συστάνα καὶ τὰ ἤδη προϋπάρχοντα εἰς διηκνὴ εὐρίσκειτο ὁ ἡμέτερος Σύλ-

λογος ἀλληλογραφίαν κομίζόμενός τε καὶ ἀποστελλῶν περὶ τοῦ φιλεκαπιδευτικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ πληροφορίας· ἀξίη δὲ ἰδιαιτέρως μνεΐας εἶναι ἢ ἀλληλογραφία τοῦ ἡμετέρου πρὸς τὸν ἐν Σέρβει φιλεκαπιδευτικὸν Μακεδονικὸν Σύλλογον, τὸν ἐν Ἀθήναις πρὸς διόδου τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἐνταῦθα Ὁρθοκικῶν καὶ Ἑπειρωτικῶν, πρὸς οὓς ἐνοεῖται, εὐθὺς ἀπὸ τῆς συστάσεώς των εἰς στενὰς περιήλθε σχέσεις καὶ μεθ' ὧν ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργῶν, πολλὰ βεβαίως ἐν τῷ μέλλοντι διαπράττεται καλὰ καὶ γενναῖα ὑπὲρ τῆς καθόλου διαιδέσεως τῆς παιδείας, οὕτε ὅμως πόσαι καὶ ποῖαι ἐγράψαν ἐπιστολαί, οὕτε ὅποια τὰ ἀποτελέσματα τῆς πρὸς τὰ εἰρημένα σωματεῖα ἀλληλογραφίας μας κρίνω ἀναγκάσιν ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα, διότι περὶ ταύτας ἀκούσοσθε, παρ' ἄλλου ἐν καιρῷ τῷ δεόντι. Ἡ δὲ πρὸς τὰς ἔνταῦθα λέσχαις ἀλληλογραφία μας οὐδὲν παρῴσκει τὸ καινὸν περιστρεφόμενη περὶ τῶν ἀναγκαίων πρὸς αὐτὰς σχέσεών μας.

Γ'. Πρὸς ἀνεγρωρισμείας ἀρχάς.

Εἶπον, κύριοι, ὅτι ὁ Σύλλογος καὶ πρὸς ἀνεγνωρισμείας ἀρχάς, περιήλθεν εἰς σχέσεις, καὶ δικαίως, διότι πάντες ἐνημυσθε ὅτι ἢ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀλληλογραφία τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου κατὰ τὸ ληθὸν Συλλογικὸν ἔτος δὲν ἦτο μικρὰ, πολλὰ δὲ δι' αὐτῆς κατορθωσάμεν ὑπὲρ τῆς καθόλου προκοπῆς τῆς παιδείας· τεκμήριον δὲ μέγιστον τῆς ἀνθραξ καταστάσεως τῶν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν ἥρῶν σχέσεών μας εἶναι ἢ διὰ Πατριαρχικοῦ Πιττακικοῦ ἀγγελίου ὅτι δύο τῶν μελῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐστρατιὰ πάντοτε μέλη τῆς ἄρτι συστάσεως *Κεντρικῆς Πατριαρχικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς*.

Ἐνταῦθα δὲ βεβαίως ἀναφέρονται ἢ πρὸς τὰς διαφόρους ἐφορίας καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς ἀλληλογραφία μας καὶ ἢ περὶ τὰ τῆς παιδείας ἀρχολογούμενα, ἢ εὐχαριστίας προτιθεμένη νὰ ἐκφράσῃ ἐπι· διαφόροις προσφοραῖς· τούτων ὑπὲρ πάσας ἔξῃσι μνήμης εἰσὶ καὶ παρ' ἐμοῦ ἢ τοῦ Σ. ἁγίου Βάρνης ἐπιστολὴ δι' ἧς, ὡς ἐνημυσθε, ἐπεμπεν ἡμῖν ἐσωκλειστος ἀπόσπασμα τῆς διαθήκας· τοῦ ἐν Βάρνη φιλοπάτριδος κ. Γ. Σουλῆνη, δι' ἧς κληροδοτοῦνται μετὰ τὸν θάνατον τοῦ εἰρημένου ἀνόδου 700 Ὁθωμανικὰ λίρα τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ ὑπὲρ ὠρισμένων σκοπῶν· καὶ καὶ τῶν Σ. ἁγίου Κασσανδρείας καὶ Λέρκων τῶν κατὰχλόντων, οὕτως·

εἶπειν, διὰ τῆς προσφορᾶς διαφόρων νομισμάτων τὰ θεμέλια τῆς νομισματικῆς συλλογῆς τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου· ἐνοεῖται δ' οἰκοθεν ὅτι ὁ Σύλλογος ἐσπενσε διὰ τοῦ προεδρείου νὰ εὐχαριστήσῃ θερμῶς πᾶσι τούτοις.

Δ'. Πρὸς τὰ μέλη.

Καὶ πρὸς μέλη τὰ τακτικά τοῦ μέλη τὰ ἐνταῦθα καὶ ἀλλὰ καὶ ἢ ἀλληλογραφία τοῦ Συλλόγου περὶ τέσσαρα τινὰ ἡσυχολήθη τάδε· α) ν' ἀναγγεῖλῃ τὴν ἐκλογὴν πρὸς ὅσα νέα κατέγραψε· β) νὰ προσκαλέσῃ τὴν συνδρομὴν αὐτῶν ἀμέσως ἢ ἐμέσως πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ὅν προτίθεται· γ) νὰ λάθῃ παρ' αὐτῶν εὐχαριστηρίους, μάλιστα παρὰ τῶν ἔξω τῆς πρωτευούσης διζήμενῶν· περὶ πάντων τούτων ἰκνῆς ὁ Σύλλογος ἀντήλλαξεν ἐπιστολάς· πρὸς δὲ τ' ἀντεπιστέλλοντα, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἢ ἀλληλογραφία ἡμῶν περιεσφράγη καὶ περὶ ἕτερα ἀντικείμενα· ἐλάδομεν δηλ. ἢ ἐπέμψαμεν πρὸς τινὰ τούτων διαφόρους πληροφορίας, καὶ ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω τοῦ ἐν Ἀρσάκη κ. Ν. Αἰμυλίου κρίνω δ' ὅχι ἄσκοπον ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα ὅτι καὶ ὁ ἐν Τραπεζοῦντι κ. Σάββας Ἰωαννίδης μακρὰν ἐπεμπεν ἡμῖν ἐν εἰδῇ ἐπιστολῆς ἐκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας εἰκοσι περίπου ἐπαρχιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παραπεμφθεῖσαν, ὡς εἰκόθ, τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ· πάντα δὲ σχεδὸν τὰ νεωστὶ ἐκλεχθέντα ἀντεπιστέλλοντα μέλη ἐπήντησαν εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ διπλώματος εὐχαριστούντες ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτῶν, ὑποσχόμενοι προθύμως τὴν συνδρομὴν αὐτῶν καὶ εὐχόμενοι τὰ βέλτεστα τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ· πρὸς δὲ τὰ ἐπίτιμα αὐτοῦ μέλη οὐδέμιν σχεδὸν ἔσχεν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἀλληλογραφίαν ἐκτὸς τῆς ἀποστολῆς τοῦ διπλώματος μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἐν Βερολίνῳ καθηγητὴν κ. F. Von Holzendorf νεωστὶ ἐκλεχθέντα ἐπίτιμον μέλος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, καὶ τῆς λίαν φιλόφρονος ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἢν περ εὐχαριστῶν τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ἐπεμψε, καὶ ἢς ἀνεγνώσθη, ὡς ἐνημυσθε, ἢ παρὰ τοῦ κ. Σ. Κ. Καραθεοδωρῆ μετὰ τοῦ γερμανικοῦ πρωτοτύπου συναποσταλέτα μετὰφορίας· εἰναι ἀληθές ὅτι ἐκτὸς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κ. F. Von Holzendorf ἐξελέγη ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐπίτιμον μέλος τοῦ Συλλόγου ἐφέτος καὶ ὁ πρῶτον ἐν Ἀθήναις πρεσβευτῆς τῆς Ἀμερικῆς κ. Κάρολος Τούκερμαν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτον δὲν ἀπε-

στάλη εἰσέτι τὸ δίπλωμα καὶ ἡ ἐπὶ τούτῳ ἐπιστολὴ, ἀγνωσμένης ἐπακριβῶς τῆς διαμονῆς τοῦ πρὸς τοὺς ἐκ τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαμενόντων πόλει ἐκλεγέντας ἐπίτιμα μέλη. τὸ δίπλωμα ἐπεδόθη κατὰ τὰ νενομισμένα διὰ τοῦ προεδρείου αὐτοπροσώπως ἄνευ ἐπιστολῆς ὥστε, ὡς εἰκὸς, προφορικῶς ἐξεδηλώθησαν καὶ παρ' αὐτῶν αἱ εὐχαριστίαι· πρὸς δὲ τὰ ἤδη προϋπάρχοντα τοιαῦτα, βεβχίως ὁ Σύλλογος δὲν ἠδύνατο ἄνευ ἀφορμῆς νὰ περιέλθῃ εἰς ἀλληλογραφίαν τοιαύτη δὲ ἐδόθη μόνον, τοῦ νὰ ἐπιδώσῃ διὰ τοῦ ἀντιπροέδρου κ' Ἀριστοκλέους καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν γεραρὸν Πρωθυεράρχην τῆς ὀρθοδοξίας Παναγιώτατον κ. Γρηγόριον τὸν Τ'. δωρησάμενον δι' ἐγγράφου τῷ ἡμέτερῳ Συλλόγῳ, ὡς πάντες ἐνθυμείσθε, 500 ἔθωμ. λίρας, ἐξ ὧν ἔχει λαμβάνειν παρὰ τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου.

Ε'. Πρὸς ἰδιώτας.

Καὶ πρὸς ἰδιώτας, τούτέστι πρὸς ἄνδρας, πάσης μὲν κοινωνικῆς τάξεως, μὴ συνδεομένους δὲ, ὡς ἦδη εἶπον, πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἡ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης των, περιήλθεν ὁ Σύλλογος δι' ἀλληλογραφίας εἰς σχέσεις, εὐχριστῶν αὐτοὺς ἐπὶ διαφόροις προσφοραῖς ἢ πληροφοραῖς μετὰ πολλοῦ ζήλου πεμπομέναις αὐτῷ ἐμνημόνευσα ἤδη ἀνωτέρω τοῦ γενναίου δωρητοῦ κ. Σουλῆνῃ· εἰς τοῦτον προσθέντω ἐνταῦθα καὶ τὸ τοῦ κ. Εὐλαμπίου Δημητρίου, ὃν τὸ προεδρεῖον πολλὰκις μετὰ χαρᾶς ἔσπευσε νὰ εὐχαριστήσῃ ἐπὶ τῇ κατ' ἐπανάληψιν μετὰ πολλῆς προθυμίας προσφορᾶ διαφόρων νομισμάτων.

Ἡραίνων ἦδη, κύριοι, τὴν περὶ ἀλληλογραφίας ἔκθεσίν μου, αἰσθάνομαι ὅτι κατ' ἀνάγκην, καὶ περ ἴσως οὐ πολλὸ μακρὸς ἐγενόμην, οὐχ' ἦντον ὀχληρὸς διὰ τε τὸ ἔτεχον τοῦ λόγου καὶ τὸ ζῆρον τῆς ὑποθέσεως· παρηγοροῦμαι ὅμως ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι πάνυ ἐπιεικεῖς εἶχον τοὺς ἀκροαμένους· τῇ ἡμετέρᾳ δὲ ταύτῃ ἐπιεικῆς θαρῶν καὶ τᾶδε τολμῶ νὰ προσθέσω, πρὶν καταστρέψω τὸν λόγον, ὅτι τῇ ἡμετέρᾳ ψήφῳ τῷ τῆς γενικῆς Γραμματείας ἀξιώματι περιβλήθει, ἐπροσπάθισα νὰ ἐκπληρώσω ἀκριβῶς τὰ ἀνατεθειμένα μοι ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ καθήκοντα· ἂν δὲ δὲν ἐφικόμην τοῦ σκοποῦ, αἰτία εἶναι οὐχὶ ἄλογον ἢ ἀμέλεια ἀλλ' ἀνθρώπινος ἀδυναμία· εὐχομαι λοιπὸν ἀπὸ καρδίας ἵνα ὁ διάδογός μου ἰκανώτερος καὶ

εὐτυχέστερος· ἐμοῦ τυγχάνων, δεῖται γὰρ καὶ τύχης τινος, καὶ ἐν τῷ νέῳ μεγάρῳ ἀξίῳ τῆς φήμης καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐγκαθιστάμενος, ἀναδείξῃ ἔτι μᾶλλον τὴν γενικὴν αὐτοῦ γραμματεῖαν πρὸς δόξαν τῶν γραμματῶν καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ δι' αὐτὸν πολιτισμοῦ ἀνὰ τὴν φίλην πατρίδα· γένοιτο. Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ Συνεδρίασις

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤῚΑ'.

Ἑκτακτος.

Τῇ 26ῃ Ἀπριλίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλήους
ἀντιπροέδρου

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ κ. Α. Συγγροῦ πρὸς τὸν κ. Η. Βασιάδην, δι' ἧς ἀγγέλλει αὐτῷ ὅτι προσφέρει τῷ Συλλόγῳ λίρας ἔθωμ. 100 ὑπὲρ τῶν σχολείων τῆς Μακεδονίας· ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἔχει ὡς ἑξῆς.

Κύριε Βασιάδη!

Εὐαρεστήθητε νὰ ἀναγγείλητε τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ ὅτι προσφέρει ἰδιαιτέρως λίρας τουρκίας ἑκατὸν, ὅπως ἀποκλειστικῶς ἐπίσης διανεμηθῶσιν εἰς τὰ ἄπορα σχολεῖα τῆς Μακεδονίας τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων, καὶ δέχθητε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς βλαβείας ὑπολήψεώς μου.

Ἐν Κ/πόλει τῇ 25/7 Μαΐου 1873

Α. ΣΥΓΓΡΟΣ.

Ὁ προεδρεύων ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει ταύτης τῆς ἐπιστολῆς, προτείνει ἵνα ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τῷ κ. Συγγρῷ ἐπὶ τῇ γενναίᾳ αὐτοῦ προσφορᾷ.

Ἀκολούθως ὁ κ. Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ κ. Goustav Hirschfeld εὐχαριστήριον ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος· ἔπειτα ἀγγέλλει τὴν προσφορὰν βιβλίου ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ αὐτοῦ Albert de Pochat d'aignan. Traité de fortification par Philon de Byzance.

Ἀκολούθως ὁ πρόεδρος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. Σ. Ἀριστάρχης ἀναγινώσκει τὴν πολλοῦ λόγου ἀξιῶν ἐκθεσιν τῶν ἐργῶν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ προεδρεύει:

Κύριε!

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐν ἀρχῇ τῆς ἡδὴ ληγουσῆς περιόδου ἐκ τῶν Κυρίων Dr. I. Millingen, τῆς ξυνοδείδος τῶν διδασκῶν Mordtmann, Dr. P. Döthier, Clermons Gambeau, τοῦ ἱατροῦ Α. Πασπάτη, Α. Βερναρδάκη, Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ, Α. Δημητριάδου καὶ Σ. Ἀριστάρχου, ἀκολούθως δὲ προσλαβοῦσα τοὺς κ. κ. Π. Ἀποστολίδην καὶ Κ. Ηερδικίδην, ἐξελέξατο ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς συνεδριάσει πρόεδρον μὲν τὸν Σ. Ἀριστάρχην, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. Α. Βερναρδάκην. Τοῦτο δὲ παραιτήθεις, ἐξελέχθη ὁ κ. Δημητριάδης, ὅστις μετ' οὐ πολὺ παραιτήθηκε ἐπίσης ἀντικαταστάθῃ διὰ τοῦ κ. Π. Ἀποστολίδου παραιτήθεις ὡσαύτως καὶ ἀντικατασταθέντος διὰ τοῦ κ. Κ. Ηερδικίδου. Εὐτυχῶς τὰς συνεχεῖς ἀντικαταστάσεις καὶ παραιτήσεις τῶν γραμματέων ἀνεπλήρωσεν ὁ φιλότιμος Ζήλος καὶ ἡ εὐγενὴς προθυμίαι τοῦ κ. Α. Ν. Βερναρδάκη.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ, καί τοι δικτελοῦσα ἔνευ προέδρου, ἀσθενούσας ἐπὶ τρεῖς μῆνας, καὶ ἔνευ τακτικοῦ γραμματέως, καὶ τοι στερούμενη τῶν τε ἄλλων βοηθητικῶν συγγραμμάτων. ἄτινα ἀπὸ δύο ἐτῶν οὐδέποτε ἐπαύσατο ζητοῦσα ἐπανειλημμένως πλὴν εἰς μάτην παρὰ τοῦ Συλλόγου, καὶ τῶν τριῶν ἀρχαιολογικῶν περιοδικῶν. ἦτοι τῆς Revue Archéologique τῶν Παρισίων τοῦ Numismatique Chronique τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Archæologische Zeitung τοῦ Βερολίνου, ἄτινα καθ' ἑκάστην ἀνέμενον, οὐχ' ἔπτον συνεκρῆναι δέκα καὶ ὀκτώ τὸ ὅλον συνεδριάσεις, καθ' ἃς ἡσχυροῦτο περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν, τὴν γλυπτικὴν, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν ζωγραφικὴν τῶν τε ἀρχαίων ἐθνῶν καὶ δὴ καὶ τῶν Βυζαντινῶν.

Α. ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ.

α) Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί.

Ι. Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῶν χειρῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ αυτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου. (1341—1347), μεταξὺ τῆς

πόλεως τῆς Σουλῆρίας καὶ τῆς κλειστῆς πόλεως, ἀνακοινωθείσα τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Schroeder.

Δύο ἐπιγραφαὶ ἐν Δειζῇ Ἀπτάλ κατὰ τὸ Ἄκ-Σεράϊ, ἡ μὲν ἐπιτύμβιος Κουράτορος Ἀραιοθίντου ὑπὸ δεσποτεῖαν Βαδουάρδου, ἡ δὲ ἐροθετικὴ μὲν κατὰ τὸν Σ. Ἀριστάρχην μεταξὺ τῶν κτημάτων τοῦ ὄρφανοτροφείου καὶ ἰδιώτου τινός, ἐπιτύμβιος δὲ κατὰ τὸν κ. Dr. Döthier.

Ἐπιγραφή ἐπιτύμβιος ἐν Γαλατῇ χριστιανικῇ, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β'. ἀντιγραφείσα ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Mordtmann τοῦ νεωτέρου.

Ἐξ ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι χριστιανικαί, ἐν Τσαρχάν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνορυθθεῖσαι τῷ 1870, καὶ κοινοποιηθεῖσαι τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Mordtmann τοῦ νεωτέρου.

II. Θράκης.

Δύο ἐπιγραφαὶ Βιζύης ἀφιερωτήριαι, ἡ μὲν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Σαδάλου καὶ τῆς βασιλείδος Πολεμοκρατείας, ἡ δὲ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ Ροιμπτάλλου καὶ τῆς Ἡθοδωρείδος ἐκ τοῦ κατὰ τὸν καιλαθητικὸν πόλεμον κινδύνου. Ἀμφότεραι ἀντεγράφησαν μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Α. Α. Μπαμπιτῆ, ἐκοινοποιήθησαν δὲ τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου.

Δύο ἐπιγραφαὶ ἐν Σουλῆρίᾳ ἀντιγραφείσαι ὑπὸ Α. Κ. Σ. ἡ μὲν ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως περὶ τῆς ἀνανεώσεως αὐτῆς ἐπὶ Μιχαὴλ (τοῦ Β'. αυτοκράτορος) Θεοδώρα καὶ Θέκλης, ἡ δὲ ἐν τῷ Φετχί-Τζαμὴ τῆς Σουλῆρίας σωζομένη, καὶ περιέχουσα τὸ μονόγραμμα Ἀλεξίου τοῦ Ἀποκαλύχου. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται παρεπέμφθησαν τῷ κ. Dr. Döthier πρὸς ἀντιπραχολὴν μετὰ τῶν παρ' αὐτῷ Σουλῆρικῶν ἐπιγραφῶν.

III. Μακεδονίας.

Τέσσαρες ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι, ἀντιγραφείσαι μὲν τῷ 1861 ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας κ. Νεοφύτου, τοῦ νῦν Σεβασμιωτάτου ἀγίου Δέρκων, παραπεμφθεῖσαι δὲ τῷ 1872 τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἐπὶ τούτων ἐνετάλη ὁ Σ. Ἀριστάρχης ὅπως συντάξῃ ἐκθεσιν.

Ἐπιγραφή τιμητικὴ εἰς Βαίβιον Οὐαλέριον Φέρμον, ἐν Φιλίπποις ἀντιγραφείσα καὶ κοινοποιηθεῖσα τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Mordtmann τοῦ νεωτέρου.

IV. Μικρῶς Ἀσίας.

Τρεῖς ἐπιγραφαὶ παρὰ τὴν Χαλκηδόνα, ἀνορυχθεῖσαι κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ σιδηροδρόμου ἀνασκευαί, καὶ ἀνακοινωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ κ. Ν Τσιγρᾶ. Εἰσὶ δὲ ὅροι (termini), ὀρίζοντες τὰ σύνορα λιμένος κλπ.

Ἐπιγραφή ἐπὶ κεράμου, αὐτόθι, φέρουσα τὴν λέξιν *Καρκίσιος*, καὶ κοινοποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τῆ Ἐπιτροπῆ, προπαρασκευαζούσα τὴν ἐρμηναίαν καὶ ταύτης.

Ἐπιγραφή ἐν Ποστανεζή Κιοπροῦ παρὰ τὴν Χαλκηδόνα, ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Mordtmann τοῦ νεωτέρου ἀνακοινωθεῖσα, καὶ οὐκ θεμέλιος λίθος ναοῦ τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου τῷ 450 κατατεθείς.

Ἐπιγραφή ἐπιτύμβιος ἐν Ἐϋ-Μαχαλῆ παρὰ τὸν Σαγκάριον, ἀντιγραφεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ κ. Ogledie, κοινοποιηθεῖσα δὲ τῆ Ἐπιτροπῆ ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Mordtmann τοῦ νεωτέρου.

Ἐπιγραφή ἐπιτύμβιος ἐν Νικομηδείᾳ. ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀντιγραφεῖσά τε καὶ κοινοποιηθεῖσα.

Τρεῖς ἐπιγραφαὶ ἐν Νικομηδείᾳ ἀνορυχθεῖσαι, κατὰ τὰς ἀνασκευαίς τοῦ σιδηροδρόμου, καὶ ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου κοινοποιηθεῖσαι τῆ Ἐπιτροπῆ· τούτων αἱ μὲν δύο εἰσὶν ἐπιτύμβιοι, ἡ δὲ τρίτη ἀρχαιοτάτη. βουστοροφιδὸν γεγραμμένη, ἔχουσα ἔνθεν μὲν «*E.I.Iherikon dikaiou*» ἔνθεν δὲ «*Izalikou*».

Ἐννέα ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι ἐν Ἀδᾶ-Παζαρίῳ παρὰ τὴν Νικομήδειαν, κοινοποιηθεῖσαι τῆ Ἐπιτροπῆ ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου ἐκ τῶν τοῦ κ. Χ. Παππαδοπούλου.

Δύο ψηφίσματα ἀνέκδοτα, ἀφορῶντα τὴν τε Ἀντωνίαν Τρύφαιναν, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Πολέμωνος τοῦ Α'. καὶ τῆς βασιλίσσης Πυθοδωρίδος Φιλομήτορος, χάρις τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης Κότους, καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν Ῥουμπάλλην, Πολέμωνα, καὶ Κότον, ἐν Aydinjik παρὰ τὴν Κυζίκιον ἀνακαλυφθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Long, καὶ κοινοποιηθέντα τῆ Ἐπιτροπῆ ὑπὸ τοῦ κ. Dr. I. Millingen, ὅστις, τῆ εἰσηγήσει αὐτῆς ἐποίησατο ἀνάγνωσμα περὶ τῶν ἐν λόγῳ ἀνεκδότων ψηφισμάτων ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου· προτίθεται δὲ ἵνα ἐπανεῖθῃ ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου. Τὰ ψηφίσματα ταῦτα μετνήχθησαν ἤδη ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ Μουσείῳ χάρις εἰς τὰς ἐπιμόνους προσπάθειάς τοῦ σοφοῦ ἡμῶν συναδέλφου κ. Dr I. Millingen.

Τρεῖς ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Κυζίκιον Κιουνκινίου. ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Λημνίου κοινοποιηθεῖσαι καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Dr I. Millingen διαλεγκανθεῖσαι. ἐντολὴ τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου· τούτων αἱ μὲν δύο εἰσὶν ἀφιερωτήριον Εὐάνδρου Κλεοφάνους, ἡ δὲ τρίτη ἐπιτύμβιος.

Δύο ἐπιγραφαὶ ἐν Κυζίκῳ, ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Κ. Λημνίου ἀντιγραφεῖσαι καὶ ἀποσταλεῖσαι ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῆ Ἐπιτροπῆ· ἡ μὲν εἰσὶν ἐπιτύμβιος Διοκλείας τινός, ἡ δὲ ἀναθηματικὴ εἰς Ὀμηρον θεοῦ ἱσον. Καὶ ταύτας παρεκλήθη ὁ κ. Dr I. Millingen ὅπως ἐρμηνεύσῃ.

Τρεῖς ἐπιγραφαὶ Προύσας, ἡ μὲν ἐφθιακὴ γυμνασιάρχου τινός Διοδώρου, ἡ δὲ ἐπιτύμβιος, ἡ δὲ τιμητικὴ εἰς Ἀσλιανὸν ἀντιστράτηγον Βιθουλίας καὶ Πόντου, πεμφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ κ. Η. Καράλλη.

Δύο ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι Προύσας, ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Mordtmann τοῦ νεωτέρου ἀνακοινωθεῖσαι τῆ Ἐπιτροπῆ.

Πέντε ἐπιγραφαὶ ἐν Προύσῃ ἀντιγραφεῖσαι τῷ 1870 ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου. καὶ ἤδη κοινοποιηθεῖσαι τῆ Ἐπιτροπῆ· ὧν αἱ μὲν τρεῖς εἰσὶν ἐπιτύμβιοι, ἡ δ' ἐφθιακὴ, ἡ δὲ ἀρχὴ ψηφίσματος. Ἐπὶ τούτων προσελήθη ὁ σοφὸς ἡμῶν συναδέλφος κ. Dr. Mordtmann ὁ νεώτερος, ὅπως συντάξῃ ἀρχαιολογικὴν καὶ ἱστορικὴν μονογραφίαν, περιλαμβανούσαν καὶ πάσας τὰς ἀνωτέρω προυσαϊκὰς ἐπιγραφάς, καὶ ὑπόβληθησομένην τῷ Συλλόγῳ.

Ἐἴκοσι ἐπιγραφαὶ ἱεργίου, πεμφθεῖσαι μὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Περγάμῳ ἱετροῦ κ. Ράλλη, κοινοποιηθεῖσαι δὲ τῆ Ἐπιτροπῆ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Εἰσὶ δὲ αὐταὶ ἐπιστολὴ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ τῆ συνόδῳ τῶν ἐν Περγάμῳ νέων εὐχαριστήριος, ψηφίσματα πέντε τιμητικὰ εἰς Σειλίαν Ἀσκληπιάδου πρυτανεύσαντα καλῶς, εἰς Γάϊον Νούμιον Βλαβίου Μονορᾶντου τοῦ Γυμνασιάρχου, εἰς Τιθέριον Κλαύδιον τὸν πρότονον καὶ εἰς Κλαύδιον Ἀλαίμου, στήλαι δαπανῶν, στήλαι δύο ἐφθιακὴ τῶν βοσκῶν τῶν ὑμνοδιδασκάλων καὶ τῶν Σειλιανῶν πρὸς τὸν ἀρχιβουκόλον αὐτῶν, ἐπιτύμβιοι τρεῖς, ὧν ἡ μία ἔμμετρος Γλύκωνος. Ἐπερορήθη ὁ κ. Dr. Πό-Πιότι, ὅπως ἐρμηνεύσῃ ταύτας, καὶ ἤδη ἐπέξεργάσθη τὴν μίαν, ἀφορῶσαν τὴν ἐπιθυμασίαν καὶ τὴν διάρκειαν τοῦ πένθους. περὶ ἧς καὶ ὑπέβαλεν ἔλθεσιν ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου.

Ἐπτὰ ἐπιγραφαὶ εἰς Ἀγκύρας πεμφθεῖσαι τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Η. Ἐπίδου, ὧν αἱ μὲν δύο τιμητικαὶ εἰς ἀγορανόμον καὶ ἀστυνό-

τῆς πόλεως, αἱ δὲ τρεῖς ἐπιτόμβιοι, ἡ δ' ἀπόσπασμα τῆς περιβολῆς τοῦ διαθήκης Αὐγούστου τοῦ Καίσαρος.

Ὁ αὐτὸς ἐπέμψε καὶ τρεῖς ἄλλας ἐπιγραφάς, αἱ ὁμοίως προσηγομέναι εἶχε κοινοποιήσει τῇ ἐπιτροπῇ ὁ Σ. Ἀριστάρχης. Προσηγοῦς ὑποβληθήσεται τῷ Συλλόγῳ ἐκθεσίς καὶ ἐπὶ τῶν Ἀγκυραίων τούτων ἐπιγραφῶν.

Ἐπιγραφή ὑπὸ μὲν τοῦ κ. Η. Ερνιακοῦ ἐξ Ἀμασειᾶς πεμφθεῖσα, ὑπὸ δὲ τοῦ κ. Dr Mor-dmann τοῦ νεωτέρου διακοινοθεῖσα τῇ Ἐπιτροπῇ, ἀφιερωτήριος ὑπὲρ βασιλέως Φαργάκου. Ἐστὶ δὲ γεγλυμμένη ἐπὶ βράχῳ.

Ἐπιγραφή ἐν Συβόρῃ ἀνακαλυφθεῖσα, καὶ κοινοποιηθεῖσα τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου. Ἐστὶ δὲ τιμητικὴ εἰς Σακερδῶτῶν Ἰουλιανῶν, οὐδὲν Ἠλιοδώριδος τῆς ἀρχιερείας.

Ἐπιγραφή τιμητικὴ ἐν Συβόρῃ ἀνακαλυφθεῖσα εἰς τιμὴν Ἀρτέμιωνος Ἀρτεμιδώρου τοῦ Ἰεσίου, κοινοποιηθεῖσα τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου.

V. Συρία.

Ὁ Ἰατρὸς κ. Α. Ηασπάτης ἐκοινοποίησε τῇ Ἐπιτροπῇ διαφόρους ἐπιγραφὰς ἐκ Συρίας καὶ διαφόρων μερῶν τῆς Μ. Ἀσίας προσηγομέναις τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῶν ἔρευνῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀσικῶν τούτων ἐπιγραφῶν ἀναμένεται ὅσον οὕτω.

β) Ἐπιγραφαὶ Λατινικαί.

I. Μακεδονίας.

Δύο ἐπιγραφαί. ὧν ἡ μὲν ἐπιτόμβιος, ἡ δὲ τιμητικὴ εἰς ἀνθύπατον, ἀντιγραφθεῖσαι μὲν ἐν τῷ χωρίῳ Ἁγίου Μάμαντος τῆς ἐπαρχίας Κασσανδρείας ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου αὐτῆς, τοῦ νῦν Σεβ. Ἁγίου Δέρκων Κ. Νεοφύτου, κοινοποιηθεῖσαι δ' ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῇ καθ' ἑμὰς Ἐπιτροπῇ.

II. Μικρῆς Ἀσίας.

Ἐπιγραφή τιμητικὴ Μαυρικίου αὐτοκράτορος (382—602), ἐν Ἀδῶ-Πιζαρῖῳ παρὰ τὴν Νικομηδείαν ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Χακπαδοπούλου ἀντιγραφθεῖσα, ἐνώπιον δὲ τῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου παρουσιασθεῖσα.

Ἐπιγραφή τιμητικὴ Γερμανικοῦ Καίσαρος ἐν Νικαίᾳ, ὑπὸ μὲν τοῦ μηχανικοῦ κ. Οὐλε-

θιε ἀντιγραφθεῖσα, ὑπὸ δὲ τοῦ κ. Dr Mor-dmann τοῦ νεωτέρου κοινοποιηθεῖσα τῇ Ἐπιτροπῇ.

Ἐπιγραφή. ὑπὸ μὲν τοῦ κ. Schwaab ἐν Μουδανίῳ ἀνευρεθεῖσα, ὑπὸ δὲ τοῦ κ. Dr Mor-dmann τοῦ νεωτέρου ἀνακοινοθεῖσα τῇ Ἐπιτροπῇ. Ἐστὶ δὲ ἀφιερωτήριος βυζαντινῶν εἰς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανῶν.

Ἐπτὰ ἐπιγραφαί ἐξ Ἀγκύρας πεμφθεῖσαι τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Π. Ἐπιπιδου. ὧν αἱ μὲν τέσσαρες ἐπιτόμβιοι, αἱ δὲ τιμητικαί εἰς Ἀνθοπάτους, ἡ δὲ ἀπόσπασμα τῆς γνωστῆς διαθήκης τοῦ Αὐγούστου.

III. Συρία.

Μεταξὺ τῶν ἐπιγραφῶν αἱ ὁ Ἰατρὸς κ. Α. Ηασπάτης ἐκοινοποίησε τῇ Ἐπιτροπῇ ἕκ τε Συρίας καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἀσίας, ὑπάρχουσι καὶ οὐκ ἔλθαι λατινικαί, ἐφ' ὧν ἐπίσης ἀσγολεῖται.

γ) Ἐπιγραφαὶ Κύπρια.

Μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας τοῦ Γάλλου Duc de Lancyes, τοῦ Γερμανοῦ Boeth καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ Smith, τὸ ζήτημα τοῦ κυπρίου ἀλφραβήτου καὶ τῆς κυπριακῆς γλώσσης ἔμενε σκοτεινόν ὑπελείπετο δὲ τῷ ἐξ Ἀδριανουπόλεως σοφῷ Ἰσραηλῆτι κ. Ἰωσήφ Χυλεβῆ, ὅπως ῥίψῃ φῶς ἐπὶ τοῦ λίχν ἐνδιαφέροντος τούτου ζητήματος, ἐφ' οὗ ἐπεστήσατο ὁ Σ. Ἀριστάρχης τὴν ἰδιαιτέραν προσοχὴν τῶν σοφῶν αὐτοῦ συναδέλφων ἑλπίς δὲ ὑπεστὶν ὅτι ἡ ἐν Κύπρῳ περιήγησις τοῦ κ. Dr Schroeder θέλει ἐκκοινοποιήσει ἀρκούντως τὴν δικαίαν περιέργειαν τῆς τε Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συλλόγου.

δ) Ἐπιγραφαὶ Φοινικικαί.

Ὁ διάσημος φοινικολόγος καὶ ἑταῖρος ἡμῶν κ. Dr Schroeder παρεκλήθη, ὅπως ποιήσεται μελέτην ἰδίαν κοινοποιηθησομένην τῷ Συλλόγῳ, περὶ πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθεισῶν φοινικικῶν ἐπιγραφῶν.

ε) Ἐπιγραφαὶ Ἰμαρητικαί.

Ὁ διακρηθεὶς κ. Ἰωσήφ Χυλεβῆ, ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ Πανακταδελφείου ἵνα συλλέξῃ σημαντικὰς ἐπιγραφὰς, συνεκρότησε συλλογὴν ἐξακοσίων Ἰμαρητικῶν ἐπιγραφῶν,

ἤτοι τριπλασίων τῶν μέχρι τοῦδε ἐγνωσμένων. Ἐπὶ τούτων ἀναμένει ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος τὰς ἐρεῖνας τοῦ σοφοῦ Ἰσραηλῆτου, ἃς προανήγγειλεν ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Ἐπιτροπῆς· ὁ σοφὸς ἡμῶν συνετῆρος ἱατρὸς κ. Α. Πασπάτης.

ς') Ἐπιγραφαὶ Παλμυρναί.

Ἐννεήκοντα ἐπιγραφαὶ Παλμυρναὶ ἐπιτύμβιοι ἐπὶ κεραμίῳ (tesserae), συλλεγέσθαι ἐν Παλμύρᾳ ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Mordmann τοῦ πρεσβυτέρου ἐκοινοποιήθησαν τῇ Ἐπιτροπῇ, ἐν ᾧ πρότερον μίαν μόνον τοιαύτην εἶχε δημοσιεύσει ὁ πολὺς περὶ τὰς ἀσιατικὰς ἀρχαιοτήτας ἐξοχώτατος Κύριος de Vogüé.

Ἐπιγραφαὶ διγλωσσοί, παλμυρναὶ τε καὶ ἑλληνικαὶ, τιμητικαὶ δικασίμων πολιτῶν τῆς Παλμύρας, ὡς καὶ ἐπιτύμβιοι μετὰ τῆς Σελευκιδείου χρονολογίας, ἀντιγραφεῖσθαι ἐπιτοπίῳ ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Mordmann τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τῆς μουσεογραφοῦς κ. Θυγατρὸς αὐτοῦ τῷ 1872 ἐν Παλμύρᾳ (Ταδμὸρ), περὶ ὧν ἔστερξε νὰ ποιῆσθαι σπουδαῖα ἀναγνώσματα ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου ὁ ἀντιγράψας αὐτάς σοφὸς ἡμῶν συνάδελφος.

ζ') Κώδιξ Ἐπιγραφῶν.

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἱατροῦ κ. Α. Πασπάτη καὶ ἐπιψηφίσει τῆς Ἐπιτροπῆς, ἤρξαντο ἐγγραφόμεναι ἐν ἐπὶ τούτῳ Κώδιξι αἱ τῇ Ἐπιτροπῇ κοινοποιούμεναι, εἴτε διὰ τοῦ Συλλόγου, εἴτε καὶ ἀπ' εὐθείας, ἐπιγραφαὶ, τῇ ἐποπτείᾳ τοῦ κατὰ κειρὸν Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐν τῷ Κώδιξι τούτῳ κατεχωρήθησαν πανμοιότηπως μέχρι τοῦδε ἑκατὸν τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρες ἐπιγραφαὶ ἑλληνικαὶ, λατινικαὶ, παλμυρναὶ καὶ ἀρχαῖαι σλαβωνικαὶ. ἔχουσαι ἀντικρὺ τὴν ἀναπλήρωσιν αὐτῶν μικροῖς γράμμασιν, ἄνωθεν δὲ τὸν τόπον ἔνθα εὐρέθησαν, τὸ μνημεῖον ἐφ' οὗ κεχαρμημέναι εἰσὶ, τὸν χρόνον τῆς κοινοποιήσεως, ἢ εὐρέσεως, καὶ τὴν ἄνδρα τὸν κοινοποιήσαντα καὶ ἀναπλήρωσαντα αὐτάς. Εἰς τὴν ἐν τῷ Κώδιξι τῶν ἐπιγραφῶν ἐγγραφὴν ἀσχολεῖται μετὰ ζήλου ἀξιεπαινοῦ ὁ κ. Ἄγγελος Νικολαΐδης

B. ΓΑΛΛΙΚΗ.

α) Ἀγάλματα.

Ὁ Μητροπολίτης Κασσανδρείας κ. Νεόφυ-

τος, νῦν δὲ Σεβ. ἄρχος Δέρκων, ἐκοινοποίησεν ἀπεικονίσματα, ληφθέντα τῷ 1861, τεσσαρῶν κεφαλῶν, δύο μὲν ἀνδρῶν πωγωνοφόρων καὶ δύο γυναικῶν, σωζομένων τότε ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, τοῦ χωρίου Ζομπάδες.

β'. Ἀνάγλυφα.

Ὁ φιλάρχιος ἱατρὸς κ. Ν. Κ. Αἰμίλιος ἐπεμψε τῷ Συλλόγῳ ἀνάγλυφόν τι, εὐρέθην ἐν Κυζίκῳ καὶ περιστῶν χριστιανῶν ἀνάθημα τῷ Ἀπόλλωνι. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο κοινοποιήθη ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ, ἐξητάσθη ὑπὸ τοῦ σοφοῦ συναδέλφου ἡμῶν κ. Dr. J. Millingen, ὅστις καταγινόμενος ἀπὸ τινος εἰς τὰς ἀρχαιοτήτας τῆς Κυζίκου, ἐποιήσατο ἔκθεσιν περὶ τούτου, ἣς τὰ συμπεράματα εἰσὶ τὰ ἑξῆς. Κατὰ τὸ μέσο, ἔνθα ἀνεκαλύφθη τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνάγλυφον, φάνεται ὅτι ὑπέρχε νῆος τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ ὅτι ἂν γίνωσκον ἀνακαταστῆ, πιθανὸν ν' ἀνεκαλυφθῆ ὁ νῆος οὗτος, ἴσως δὲ καὶ τὸ κολοσσαῖον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ὑπερ, ἐκ τῶν ἀναγλύφων, εἰκάζεται λαμπρὰς τέχνης. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνάγλυφον περιστᾷ, ὡς ἐρέθη, χριστιανῶν ἀνάθημα τῷ Ἀπόλλωνι. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἀνεκαλύφθησαν ἐξ ὁμοῦ ἄλλα ἀνάγλυφα, ἕτινα ὁ σοφὸς ἡμῶν συνάδελφος εἶδεν, καὶ ὧν ἐν ἔχει ἐν τῇ κατοχῇ αὐτοῦ, συμπέριειναι ὅτι πᾶν ἀνάθημα ἐν τῷ νῆῳ τούτῳ ἐγένετο δι' ὁμοῦ τινος ἀναγλύφου, ἔχοντος τὸν αὐτὸν τύπον.

Ὁ ἐν Λειψίᾳ κ. J. Mordmann οὗτος, ἐκοινοποίησε τῇ Ἐπιτροπῇ διὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ νέον ἱερογράφημα τοῦ ἱε' αἰῶνος τῆς ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ Κ/πόλεως ὁμοειδοῦς στήλης μετὰ τῶν τριῶν κεφαλῶν τοῦ ὄψεως, ὁπόθεν ἠδύνατό τις νὰ εἰκασθῆ ὅτι δὲν εἶχον αὐταὶ ἀποκοπῆ ὑπὸ Μουαμέτ τοῦ Β'.

Ὁ κ. Dr. J. Mordmann ὁ πρεσβύτερος ἐκοινοποίησε τῇ Ἐπιτροπῇ δικασίαια περίπου κεράμια, εὐρέθιντα ἐντὸς τέρων ἐν Παλμύρᾳ, καὶ περιστῶντα πιθανῶς τοὺς θεμελιώτας, ἔστιν ὅτι καὶ τὰ σύμβολα αὐτῶν.

Ἀνεκοινώθησαν διὰ τοῦ Συλλόγου τῇ Ἐπιτροπῇ ἀπεικονίσματα πευρήντα ὑπὸ τοῦ μεταρραυτοῦ Κασσανδρείας κ. Νεοφύτου, νῦν δεσπ. ἀρχισ. Δέρκων, προσημῶν ἐνεπιγραφῶν τῶν ρισομένων ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Ζομπάδες.

Ἐκοινοποιήθη τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου καὶ τοῦ Κ. Η. Καρέλλη ἀνάγλυ-

ρον ἐρηθιστὴν ἐνεπίγγραρον ἐκ Προύσης· ἐν αὐτῷ ἐστὶ στέφανος ἐκ κλάδου ἐλαίας· δεξιᾷ κρέμονται τρεῖς στρουγγύλια εἰκόνας περιστῶσαι τρία ἀνθρώπινα πρόσωπα, πλησίον δὲ περιεγραφή καὶ ὑπ' αὐτὴν πέλεκυς, δεξιᾷ δὲ τρία δρέπανα μικρὰ, τὸ ἐν ὑπὸ τὸ ἄλλο· παρ' αὐτὰ δὲ κλάδου μυρσίνης, μεταξὺ τῶν ὑποίων τρεῖς γυμφοῦτοι πόδες σκαροφάγου ζώου· ἄνω δ' ἐκίστου παρίστανται κρεμάμενα τρία μικρὰ μὲν ἀλλ' ἐγκλωθὴ βότκακ' περὶεμφθησαν πρὸς ἔρευναν τῶ κ. Dr Mordtmann, τῷ νεωτέρω.

Ὁ κ. Κ. Καραπάνος ἐπεμψε τῇ ἐπιτροπῇ δύο πλάκας, ὑποτιθεμέναις βυζαντινῆς, αἵτινες ὅμως ἐξηλέγχθησαν πλασταί, ὡς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Κ. Κοσσούδη προσνεχθεῖσα.

γ) Δακτυλιόλιθοι.

Ὁ κ. Α. Βερνερδάκης καὶ ὁ Σ. Ἀριστάρχης ἐκοινοποίησαν τῇ ἐπιτροπῇ, κατὰ διαφόρους συνεδριάσεις, ἄνω τῶν δικασίων δακτυλιόλιθων ὧν οἱ κυριώτεροι εἰσὶν οἱ ἑξῆς.

1) Ἀθηναῖ χιτωνοφόρος, κρατοῦσα ἀσπίδα καὶ λόγχην, ἀνήκουσα τῷ κ. Ν. Δουσιαδῆ.

2) Νίκη μετὰ δάφνης καὶ στεφάνου, (ἀνήκουσα τῷ κ. Δ. Νουκόσμου.)

3) Ἐραξ μετ' ὄρειος (ἀνήκων τῷ κ. Α. Νουνοῦ.)

4) Τραχέλαρος τρικέφαλος (τῷ κ. Η. Σκυλίση.)

5) Ἐρω; περσοφόρος, κρατῶν σταφυλὴν καὶ πηλὸν, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Ἐρμῆος (τῷ κ. Π. Σ. Ἀθηνογένει.)

6) Προτομή Παλλὰδος κρανοφόρου (τῷ αὐτῷ.)

7) Σάτυρος, κρατῶν δένρου καὶ κλάδου, μετὰ κεφαλῆς ζώου καὶ τριῶν χαρακτηριστῶν σημιτικῶν (τῷ κ. Σωτηριάδῃ.)

8) Κεφαλή πωγωνοφόρος.

9) Ἀπόλλων γυμνός κιθαρωδός, φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων ἐθόνιον.

10) Ἐρω; κρατῶν τόξου παρὰ κύνι.

11) Πολεμιστὴς ἰστάμενος καὶ ὀμνῶν μετὰ γέροντος φέροντος τριβώνιον, καὶ μεταξὺ αὐτῶν στήλα μετὰ περσοφόρου Νίκης.

12) Ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ βράχου, κρατῶν σκῆπτρον, ἐνώπιον στήλης ἐφ' ἧς ἀετός.

13) Ἀλειψτήριον ποταμιόσειδος γνωστικῶν, φέρον ἑκατέρωθεν ἀνὰ ἐπιτὰ σειρὰς γραμμῶν τῶν ἐπιτὰ ρωσικόντων καὶ τέρας, ἔχον μὲν πόδας ὄρειος, κρατοῦν δὲ μάλιστα καὶ ἀσπίδα, ἐφ' ἧς κεφαλή ζώου.

14) Τραχέλαρος μετὰ τριῶν πωγωνοφόρων κεφαλῶν.

15) Τύχη χιτωνοφόρος, κρατοῦσα στάχεις καὶ σκῆπτρον.

16) Ἐρω; περσοφόρος ἐφ' ἄρματος, συρομένου ὑπὸ δύο δελφίνων.

17) Ἀθηναῖ κρανοφόρος, κρατοῦσα σκῆπτρον.

18) Κυνηγός (ἀνήκων μετὰ τῶν κατωτέρω δακτυλιόλιθων τῷ Βάισαξ ἐρέδῃ.)

19) Ἐρω; καὶ ψυχή.

20) Χρυσάλλης ἐπὶ βρόμβουκος.

21) Σάτυρος, προσφέρων γυναικί ποτήριον οἴνου.

22) Σὺ; ἐπὶ βάρους.

23) Κών καὶ κυνάριον.

24) Γρόψι.

25) Ἥλιος προσωποποιημένος.

26) Ἀγαθὴ τύχη καὶ ἰκέτης.

27) Ἀθηναῖ.

28) Ὅρνις ἐψημένη.

29) Ἴππος καὶ γυνή.

30) Χείρ.

31) Τύχη ἐπινοῦσα.

32) Προτομή ἀνδρός.

33) Ἀετός.

34) Τέθριππον.

35) Ἀφροδίτη.

36) Προτομή ἀνδρός γενειοφόρου.

37) Ἀπόλλων καὶ Δάφνη.

38) Πέρας.

39) Ἐρω; μετ' αὐλοῦ.

40) Πήγαιος.

41) Κλωθῶ.

42) Προτομή γυναικός.

43) Σειληνός.

44) Δύο ἔλαφοι.

45) Μυχητὴς καθήμενος ἐπὶ ἀσπίδος.

46) Προτομή ἀνδρός.

47) Πολεμιστὴς.

Ἀπάντων τῶν διακρηθέντων δακτυλιόλιθων τὰ ἔκτυπα παρεδόθησαν τῷ κ. Dr. J. Millingen, ὅστις κατὰ τὸ ἐνεστώ; ἔτος ἐν διαφόροις συνεδριάσειν ἐκοινοποίησε τῇ ἐπιτροπῇ διαφόρους μελέτας ἐπὶ πολλῶν δακτυλιόλιθων, ὧν τινὰς ἡ ἐπιτροπή ἐκοινοποίησε τῷ Συλλόγῳ ἐν τακτικῇ συνεδριάσει, τὰς δὲ λοιπὰς ἐπιφυλάσσειται νὰ πρᾶξῃ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι.

Οἱ κυριώτεροι δὲ δακτυλιόλιθοι οὗς, κατὰ διαφόρους συνεδριάσεις, ὁ κ. Dr. J. Millingen περιέγραψε, καὶ ὧν μέρος μεθαρμόνευσε μετ' ἰδικούσης καλλιπερίας μουσοτραφῆς τις κυρία, εἰσὶν οἱ ἑξῆς.

- 48) Ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ ὁ Φιλοκτήτης, (ὁ λίθος οὗτος ἐστὶ τοῦ ἐν Σμόνῃ Κ.Α.Βαυκόν).
 49) Ἡ πᾶσις Ἡρακλέους, Ἀγελώου καὶ Δικεινέρας.
 50) Ὁ Μαρσύας, ἐκδερμένοιο ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος.
 51) Ὁ Λέανδρος κολυμβῶν, ἐπὶ ἀγάτου λευκοῦ, (τοῦ κ. Κ. Θεοδοωρίδου).
 52) Ἡ κεφαλὴ τῆς Μεδοῦσης, ἐπὶ χρυστὰ λολίθου (τοῦ κ. Γρηγορίου Ἀριστάρχου βέη).
 53) Ὁ Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ θρόνον.
 54) Ὁ Ζεὺς μετὰ πετεροφόρου νίκης (τοῦ αὐτοῦ).
 55) Ὁ Ζεὺς μεταμορφοῦμενος εἰς ἀετὸν καὶ ἀρπάζων τὸν Γανυμήδην (τοῦ αὐτοῦ).
 56) Ἡ κρίσις τοῦ Πάριδος, ἐπὶ λίθου ἰάσπιδος ὑποκίτρινου.
 57) Ὁ Ζεὺς μεταμορφοῦμενος εἰς ταῦρον καὶ φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν Εὐρώπην ἐπὶ διχρόου ὄνουρος (τοῦ Ἐξ. κ. Α. Καραθεοδωρῆ).
 58) Ὁ ἔρωις ἐπὶ δεληφίνος.
 59) Ὁ ἔρωις ἐπὶ κοχλίου.
 60) Ὁ Ἡρακλῆς νικῶμενος ὑπὸ τοῦ Ἑρώτος.
 61) Ὁ ἔρωις κνηγῶν τὴν ψυχὴν, ὡς χρυσάλλιδα περιπλεκμένην (τοῦ κ. Γρηγορίου Ἀριστάρχου βέη).
 62) Ὁ ἔρωις κιθαρωδῆς, ἐπὶ σαρδίτου (τοῦ κ. Κ. Παππά).
 63) Ὁ ἔρωις διατρυπῶν Σάτυρον.
 64) Ὁ ἔρωις παίζων μετὰ λέοντος (τοῦ Ὁθωνῆς Ἐρενδῆ Ἀλλὰχ-Βερδῆ).
 65) Ὁ ἔρωις ἔχων τεθραυμένον τόξον (τοῦ αὐτοῦ).
 66) Ὁ Ἡρακλῆς μετὰ μάχην (καλλιτέχνημα ἀρίστης κατασκευῆς, ἀνήκον τῷ Γεωργίῳ Ἀριστάρχῳ βέη).
 67) Ὁ Ἡρακλῆς κατὰ κρόταρον, ἐπὶ ὄνουρος (τοῦ κ. Alisugan).
 68) Ὁ Ἑρμῆς ἰστάμενος ἐπὶ ἰάσπου ἔρυθροῦ (τοῦ αὐτοῦ).
 69) Καὶ τέλος ὁ Ἀντίνοιο, κατὰ κρόταρον, ἀριστοῦργημα τῆς ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας ἔργον δὲ τοῦ γλύπτου Ἀπολλωνίου, ἐπὶ ὄρειου γρανίτου (τοῦ κ. Heitzel ἐκ Kerch). Τοῦ λίθου τούτου λαμπρὸν ἀντίτυπον ἔσχεν ὁ σοφὸς κ. Dr. I. Millingen διὰ τοῦ ἐν Λονδίῳ ἱστορικοῦ τοῦ νομισματοκοπέου.

Τὰ ἀπεικονίσματα τῶν διατυπωθέντων τούτων δημοσιευθήσονται μετὰ τῶν περιγραφῶν αὐτῶν ἐν τῷ προσεγγεῖ τῷ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ καθ' ἡμᾶς Συλλόγου.

δ) Σφραγίδες.

- Ὁ κ. Dr. Morfmann ὁ νεώτερος ἀνέγνω ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς μελέτην περὶ μολυβδόβουλλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἧτις ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς, ἐκοινοποιήθη καὶ τῷ Συλλόγῳ ἐν τακτικῇ συνεδριάσει.
 Τὰ δὲ περιγραφέντα μολυβδόβουλλαιεῖσι τὰ ἑξῆς.
 1) Θεοδοῦρου τοῦ Χρυσοβέργου, Πατριάρχου Ἀντιοχείας.
 2) Μαρίκας τῆς Βρυεννίσσης, μαγιστρίσσης.
 3) Μαρίκας τῆς Μελισσηνῆς, πατρικίαις ζωφῆς.
 4) Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείτου, ἀνουπάτου πατρικίου καὶ στρατηγοῦ Ἀναδάρζου.
 5) Ἀντιόχου, ἀπὸ ἐπάρχου.
 6) Πλάτωνος, ἀπὸ ἐπάρχου.
 7) Οὐαλεριανοῦ ἀπὸ ἐπάρχου.
 8) Βόνου, ἀπὸ ἐπάρχου.
 9) Θεοδοσίου τοῦ Λογοθέτου.
 10) Μαυριάνου, στρατηλάτου.
 11) Διομάνου, ἀπὸ ἐπάρχου καὶ κομμερικαρίου Τύρου.
 12) Πέτρου, ἀπὸ ὑπάτου καὶ κομμερικαρίου τῶν Ἀρμενικῶν.
 13) Ἡρακλείου, μονοστρατήγου (τοῦ ἀδελφοῦ Τιθερίου τοῦ Ἀδσιμάρου).
 14) Ἀρκαδιάδου, κομμοπαλάτου καὶ κόμητος τοῦ Ὄζικίου, τοῦ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορος.
 15) Ἀπελάτου, πρωτοσπαθαρίου.
 16) Πλάκα, δρογγαρίου τοῦ Πλωδίου (Βασιλείου τοῦ Α).
 17) Νικήτα, ἐπὶ τῆς τραπέζης (τῆς οὐζοῦ Βασιλείου τοῦ Α. τοῦ Ξουλινίου).
 18) Στυλιανοῦ τοῦ Ζαυτζα, Λογοθέτου τοῦ δρόμου (ἐπὶ λέοντος τοῦ σοφοῦ).
 19) Σχικωνᾶ, παρκομοιμένου λέοντος τοῦ φιλοσόφου.
 20) Κωνσταντίνου, στρατηγοῦ Σάμου.
 21) Γκουτούκα, προέδρου καὶ κατεπάνω Σκωμοσατῶν.
 22) Λέοντος τοῦ Ἀργυροῦ, στρατηγοῦ.
 23) Μαυριανῶ τοῦ Ἀργυροῦ, δημοστικῶ τῶν σχολῶν.
 24) Νικήτα τοῦ Πλατῶ, στρατηγοῦ.
 25) Ρωμανοῦ τοῦ Σκληροῦ, πρωτοστράτορος.
 26) Μαυριανῶ τοῦ Βεανᾶ, στρατηγοῦ.
 27) Εὐδοκίαις τῆς Δαλασσινῆς, Λυγούσσης.
 28) Νικολάου, πριμμικαρίου Εὐδοκίαις.
 29) Βαρδάνου τοῦ Σιρλίανου, στρατηγοῦ τῶν Θεσσαλῶν.

30) Ἀνδρόνικου τοῦ Δούκα, δομειστίκου τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς.

31) Λέοντος τοῦ Θρυμβοῦ, στρατηγοῦ Καλαβρίας.

32) Μανῆς τῆς Αὐδύμου.

33) Μανῆς τῆς Σαρρακηνῆς.

34) Κομμερκίου Σικελίας.

35) Νικηφόρου σεβαστοῦ τοῦ Βοτανειάτου.

36) Μανουὴλ σεβαστοῦ τοῦ Βοτανειάτου.

37) Εὐστρατίου τοῦ Βοτανειάτου, στρατηγοῦ Γαλιλῶν.

38) Νικηφόρου τοῦ Κομνηνοῦ.

39) Γεωργίου τοῦ Κομνηνοῦ σεβαστοκράτορος.

40) Γρηγορίου τοῦ Πακουριανοῦ, σεβαστοῦ καὶ δουκός.

41) Νικήτα, δουκός τῆς Βουλγαρίας.

42) Θεοφυλάκτου, ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας.

43) Θεοδώρου τοῦ Γαβρᾶ, τοῦ δουκός Τραπεζούντας.

44) Εὐμαθίου Φιλοκαλλοῦ, μαγίστρου.

45) Κατακαλιῶνος τοῦ Τερχανειώτου, κουροπαλάτου.

46) Μαριανοῦ τοῦ Μαυροκατακαλιῶνος.

47) Γρηγορίου τοῦ Καματηροῦ.

48) Ἀλεξίου τοῦ Σαοῦλ, σεβαστοῦ.

49) Κωνσταντίνου τοῦ Τρυψόχου.

50) Ἀλεξίου τοῦ Κοντοστεφάνου τοῦ Κομνηνοῦ

51) Ἰωάννου Φωκᾶ, μητροπολίτου Σμύρνης.

52) Γεωργίου τοῦ Φικελόλτου, σεβαστοῦ.

53) Μανουὴλ παντεβαστοῦ Κομνηνοῦ Δούκα Παλαιολόγου.

Ἐσχάτως δὲ ἐπαρουσίασε καὶ ἰόν μολυβδόβουλον φέρον τὴν ἐπιγραφήν «Νικηφόρου διοικητοῦ Ἱταίας», ὄνομα τόπου ἄγνωστον μέχρι σήμερον.

ε) Νομίσματα.

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐκοινοποιήθησαν τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου

17 νομίσματα τοῦ κ. Ν. Τσιγαρᾶ

56 τοῦ Παν. ἁγίου Κασσανδρείας

25 τοῦ Σεβ. ἁγίου Δέρκων.

23 τοῦ κ. Δημ. Εὐλαμπίου

32 ἄνωγιμου.

52 ἑκτοστὰ νομισμάτων τοῦ κ. Abhoff.

11 τοῦ Π. ἁγίου Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Κ. Βασιλίδου.

2 τοῦ ἱατροῦ Κ. Βασιλάου καὶ τοῦ Κ. Πολυρόνη.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου.

7 νομίσματα χαλκίνα Θερακῶν βασιλέων καὶ ἐν ἀργυροῦν ὑπὸ τοῦ Κ. Ηερδικίδου.

Ἡ περὶ πάντων τῶν διακληθέντων νομισμάτων ἔρευνα ἀνετέθη τῷ κ. Dr. I. Millingen.

Πραγματικὰ τις τοῦ Κ. Λάμπρου περὶ νομισμάτων κοπέντων ἐν Πέρσ. Κων/πόλει ὑπὸ τῶν Γενουσησίων, καὶ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς σφραγίδος Πέρου τοῦ Ἀργυροῦ ἀμύσαντος περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν τῆς Ἐπιτροπῆς.

ς') Μέτρα καὶ Σταθμά.

Ὁ σφρὸς ἡμῶν συνεταῖρος κ. Dr. Moritz-Humbert ὁ νεώτερος, παρουσίασε τῇ Ἐπιτροπῇ δύο σταθμά, τὸ μὲν φέρον τὸ ὄνομα τοῦ ζυγοστάτου Χαριθίδου, τὸ δὲ χρησιμεύον πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἐπὶ Μαυρικίου Τίβερίου τὸ *folles* ἐξῆρχε 13 γραμμάρια καὶ 2 ἑκτοστὰ.

Ὁ δὲ πανερωτότατος ἄγιος Κασσανδρείας ἐπεμψε πλείστου λόγου ἄξιον ἀντικείμενον ἐκ χαλκοῦ, φέρον μὲν τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος Ἀρχεστράτου καὶ τὸ σύμβολον τῶν Ἀθηῶν, ἀνακκλυρθὲν δ' ἐν Μακεδονίᾳ.

ζ) Ἐμβλήματα.

Ὁ Κ. Γουστάβος Ἀλτεμβρόστερ ἐπέστειλε πρὸ τινῶν μεμῶν τῷ Συλλόγῳ, ζητῶν πληροφώρας περὶ ἐμβλημάτων παρ' Ἑλλήσι κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Ἡ διακληθεῖσα ἐπιστολὴ παρεπέμφθη τῇ Ἐπιτροπῇ. ἦτις μετ' οὐ πολλῆ συνέλεξε διαφόρους πληροφώρας ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου θέματος, καὶ μάλιστα περὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν, τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν νεωτέρων Ἑλληνικῶν ἐμβλημάτων, ὑποδεικνύουσα συγχρόνως τὰς πηγὰς ἀφ' ἧν ἤρυσθη. Αἱ πληροφωρίαι αὗται ἐκοινοποιήθησαν τῷ Συλλόγῳ ἐν τακτικῇ αὐτοῦ συνεδριάσει.

Γ'. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.

α) Ἀνασκαφαὶ καὶ ἀνακαλύψεις.

1. Κωνσταντινουπόλεως.

Κατὰ τὰς περὶ τὴν ἁγίαν Σοφίαν γενομένας ἐκχώσεις πρὸς βυμοτομίαν, ἀνεφάνισαν διάφοροι ἀρχιτέκτονες, ἅς ἡ ἐπιτροπὴ ἐπεφόρτισε τὸν κ. Παρηγόρηον νὰ σχεδιογραφῆται.

II. Θράκη.

Ἐκ Συληθρίας ὁ Α. Κ. Σ. κοινοποιεῖ ὅτι τὸ ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως Τζακμίον ἦν πατέ νὰς τοῦ ἁγίου Παύνου τοῦ Θεολόγου.

Ἐκ δὲ Φιλιππουπόλεως ὁ Κ. Βλ. Σκορδέλης γράφει ὅτι ἐν Παζαρτσικίῳ, ἀνασκαφέντος ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῶν σιδηροδρόμων ἐνθῶν, τῶν διεσπαρμένων σωρῶν (tumuli) εὗρέθησαν ἐν αὐτῶ παντοδαπαὶ ἀρχαιοτάτες, ἐν αἷς καὶ πῆλινα ἀγγεῖα, ποικίλα τότε σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος.

III. Ἠλείου.

Ἐκ Ο. Γ. Παπᾶ Γεωργίου ἐξ Ἄρτης ἐπεμψε τῷ Συλλόγῳ ἔκθεσιν περὶ τοῦ αὐτόθι ὑπάρχοντος μνημείου τῆς ἁγίας Θεοδώρας, βασιλίσσης Ἄρτης, καὶ συζύγου τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Κομνηνοῦ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ ναῷ. Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἐκ φαιού μαρμαροῦ, πεποιτημένον δι' ἀναγλύφων κριστώτων τὴν ἁγίαν Θεοδώραν καὶ βρέφος τι, ἠνεώχθη ἐσχάτως, καὶ εὗρέθησαν ἐν αὐτῷ λείψανα διατηροῦντα τὴν φυσικὴν κατάστασιν, τεθραυσμένα περιστύλινα μετ' ἀναγλύφων καὶ συμπλέγματα ἐπιχρυσωμένα καὶ ἀποτελουμένα ἄλλοτε πιθανῶς μέρος τοῦ τάφου· ἐξ ὧν εἰκάζεται ὅτι βέβηλοι χεῖρες θελήσασαι ν' ἀρπύσωσι τὸ λείψανον ἀπέτυχον· διότι ὁ κυρίως τάφος διεσώθη ἄθικτος.

IV. Μικρὰς Ἀσίας.

Ἡ Ἐπιτροπὴ πληροφορηθεῖσα ὅτι κατὰ τὸ Ἄλεμ-Γαγῆ (Δαμᾶτι) ὑπάρχουσι ἐρείπια ἀρχαιοτήτων, διότι, φαίνεται, αὐτοῦ ἦσαν ἄλλοτε τὰ ἐκρινὰ πλάκτια τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, παρεκάλεσε τὸν κ. Dr. Mordtmann τὸν πρεσβύτερον μετὰ τοῦ φιλομούσου νέου Ἀχμέτ-βέη Τουνεζλιᾶ, ἵνα ποιήσωσι τὰς δεούσας ἐρεῦνας, κατὰ τὸ ἐνεστώδες ἔαρ.

Ἡ ἐπιτροπὴ διατελεῖ ἐνήμερος τῶν ἐν Νικουμπδεῖα γενομένων ἀνασκαφῶν ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων, ἐνθα ἀνωρύχθησαν διάφορα μάρμαρα μετ' ἀναγλύφων, παμμεγέθης μαρμαρίνος κολυμβήθρα (τοῦ ναοῦ πιθανῶς τῶν διασωρίων Μαρτύρων) στήλη Κορινθιακὴ μετ' ἐπιγραφῆς, ἔτι δε καὶ νομίσματα βυζαντινὰ καὶ βωμαίικα.

Ἐκ Ο. Δαμῶν ἐπέμψε τῷ Συλλόγῳ περιγραφὴν τῆς ἀρχαίας Ἀμισσοῦ, ἐν ἧ ἀναφέρεται ὅτι

ἐπὶ τοῦ τείχους τοῦ φρουρίου ὑπάρχει ἀνάγλυφόν τι, παριστάνον δύο ἔρωτας κρατοῦντας σφάνους, καὶ ὅτι κατὰ τὸ ἀρκτικὸν μέρος σώζεται κρηπίς ναοῦ τινος, κίονες κλπ.

Ἐκοινοποιήθη τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Ἐπίδου περιγραφὴ τῆς τοῦ εἰς τιμὴν τοῦ Ἀυγούστου Κίσιου ἀνεγερθέντος ἐν Ἀγκύρᾳ γωνιοστοῦ μαρμαρίνου μνημείου.

Ὁ ἀκάματος φιλάρχιος κ. Slieman, ὁ μετὰ τοσοῦτου ζήλου καὶ θυσιῶν πρὸ τοσοῦτων ἤδη ἐτῶν προσπαθῶν ν' ἀνακαλύψῃ τὴν ἀρχαίαν Τρωάδα, ἐπεμψε τῷ Συλλόγῳ, ὅπως ἄλλοτε οὕτως καὶ ἐφέτος ἐκθέσει τῶν ἀνασκαφῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ τοπογραφικὴν χάρτην. Ἄτινα ἐγκαίρως ἐκοινοποιήθησαν τῇ Ἐπιτροπῇ, καὶ ἄπει μετὰ τῶν προσταλέτων ἀνετέθησαν τῷ κ. Dr. Dothier πρὸςθεριμένῳ ἵνα κοινοποιήσῃ ἡμῖν τὰς εἰκασίας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἰλίου.

β') Τοπογραφικὸς χάρτης.

Ὁ Σύλλογος γινώσκει ἤδη ὅτι ἐν τῶν κυριωτέρων ἔργων τῆς Ἐπιτροπῆς ἐστὶν ὁ τοπογραφικὸς χάρτης τῆς Κων/πόλεως· κατὰ τὸ ληξάνετος ἡσυχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὴν διαγραφὴν τῶν πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον θαλασσίων τειχῶν· ἀλλ' ἔνεκεν ἐκτάκτων ἀσρολιῶν τοῦ τε κ. Σ. Καραθεοδωρῆ καὶ τοῦ κ. Α. Δημητριάδου μόνον τὰ ἀπὸ Οὐν-καπὴν μέχρι τοῦ Φαναρίου θαλάσσια τεῖχη ἐσχεδιάσθησαν.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος υπεβλήθη τῇ Ἐπιτροπῇ καὶ ἀκολουθῶς τῷ Συλλόγῳ, ἔκθεσις τοῦ χάρτου τῶν χερσαίων τειχῶν τῆς Κων/πόλεως ὑπὸ τῶν κ. κ. Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ καὶ Α. Δημητριάδου. Κατ' αὐτὸν ἡ σχεδιαστικὴ τῶν μὲν τειχῶν ἐγένετο διὰ τῆς πορείας καὶ τῶν ἐργαλειῶν τῆς τραπέζης καὶ τοῦ γωνιομέτρου, τῶν δὲ πύργων καὶ διαταφρυσμάτων διὰ τῆς συγκρίσεως πρὸς τὰ σωζόμενα. Ἀπὸ Ἑπερυφίλων μέχρι τοῦ Πύργου τοῦ Ἀνεμᾶ, ἐγένετο μία πορεία καὶ 60 σταθμοὶ ἡ διαφορά ὑπῆρξε τρία μέτρα, διανεμηθεῖσα κατὰ τοὺς κανόνας· ἡ δὲ ἀπὸ Ἐγγί-καποῦ μέχρι Γεδι-κουλλῆ σχεδιαστικὴ ἐγένετο διὰ γωνιομέτρον μετὰ τηλεσκοπίου. Ἡ καταμέτρσις τῆς ὕψους τῆς δυστροπίας τῶν κατοικίων, τοῦ βῆθους καὶ τοῦ διαβάτου τῶν τειχῶν, οὕτε εὐχερῆς διατελεῖ οὕτω οὕτε ἀκίνδυνος· ἡ καταμέτρσις μάλιστα τοῦ Γεδι-κουλλῆ διὰ τῆς πρὸς τῆς Κυβερνήσεως μεσιτείας τοῦ Προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς ἐπετελέθη.

Ἐπεὶ δὲ τῆς σχετικῆς τελειότητος τοῦ ἡμε-

τέρου χάρτου ἐν συγκρίσει πρὸς τινὰς τῶν ὑπαρχόντων, ἔστωσαν οἱ ἐξῆς ἀριθμοὶ ἢ ἀπόστασις ἧτις ὑπάρχει ἀπὸ Ἰαβάν Σαράϊ μέχρι τῆς Προποντίδος ἐπὶ τῆς διεσθύνσεως τοῦ ἐσωτείου εἴνε, ἐν μὲν τῷ ἡμετέρῳ χάρτι 6806 μέτρα καὶ ἡμισί, ἐν δὲ τῷ τοῦ Στοίρη 6630 μέτρα, ἐν δὲ τῷ τοῦ Ὀλιβιέ 6637 μέτρα, ἐν δὲ τῷ τοῦ Βυζαντίου 6589 καὶ εἰκοσι ἑκατοστά, ἧτοι ἡ διαφορά εἶνε 200—250 μέτρων, εἰ καὶ τὸ σχέδιον τοῦ Βυζαντίου ἀντεγράφη ἐκ τοῦ Κάουσερ, τὸ δὲ τοῦ Ὀλιβιέ ἐκ τοῦ θρωμ. χάρτου. Τὸ μῆκος τοῦ β'. τεύχους ἢ ἐξωτερίου εἶνε 5566 μέτρα ὁ πῦργος τοῦ ἐσωτείου, εἰσι καθ' ἡμᾶς 420, κατὰ δὲ τὸν Στοίρη 413 καὶ κατὰ τὸν Ὀλιβιέ 90 μόνον ὁ δὲ τοῦ ἐξωτερίου σωζόμενοι πυργίσκοι εἰσὶν 71 τὰ διαταρξίσματα ἀπὸ Ἐδίρνε-καποῦ μέχρι τῆς Προποντίδος εἰσι καθ' ἡμᾶς 19, κατὰ δὲ τὸν Στοίρη 21.

Ὅτι δ' ἀφορᾷ τὰς δαπάνας, μόνον τὰ ἡμερομίσθια καὶ ἐλάχιστόν τι ὑλικὸν ἐσόχισσε διὰ τὸν σχεδιασμὸν τῶν χειρακίων τευχῶν 10418 γρόσια, ἧτοι 90 λίρας, κατὰ τὴν λεπτομερεῆ ἐκθεση τῶν κ.κ. Α. Δημητριάδου κ. Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ, οἵτινες φιλοτίμως καὶ φιλογενῶς ἐεργάσθησαν εἰς τὸ μὲγα τοῦτο ἔργον.

Ἄμα δὲ τοῦτο, σὺν θεῷ, περαιωθῆ, θέλει διαλευκανεὶ πολλὰ μέρη τῆς ὄργανωματικῆς τῶν ἀρχαίων, καὶ συμπληρωθεὶ τὰς ἐρευνᾶς τοῦ κ. Α. Δ. Bochas ἢ Alghim, οὗτινος τὸ σύγγραμμα «Περὶ τῆς ὄργανωματικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν Βυζαντινῶν», εἰκοινοποιήθη διὰ τοῦ Σ. Ἀριστάρχου ἐνώπιον τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς. Προτάθη δ' ὁ σοφὸς οὗτος Γαλατίας ὡς ἀντεπιστέλλον τοῦ Συλλόγου μέλος ὡς καὶ ὁ κ. I. Hirschfeld.

Δ'. ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ.

Προίκασι τοῦ ἴατου κ. Α. Ησακίτη ἀνακοινώσαντος τῇ Ἐπιτροπῇ περιγραφὰς καὶ εἰκόνας διαφόρων τεμνῶν τῆς πόλεως, ἢ ἐπιτροπῆ ἡμᾶς διακώσθη τοιλάχιστα τὸ σχέδιον πολλῶν βυζαντινῶν λειψάνων τῆς πρωτεύουσας, περικάλυψε, τῇ μεσολαβήσει τοῦ κ. Dr. Mourihan του πρεσβυτέρου, τὸν κ. Κηρυόπουλον, ἐπιδέξαι φωτογράφον τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἕνα φωτογραφίση ὅσα τακτικὰ τῆς πόλεως ἢ ἕνα ἄλλοτε οἰκοδομήματα βυζαντινὰ, ὃν ἀντίτυπα θέλουσιν ὑποβληθῆ τῷ Συλλόγῳ μετ' οὐ πολὺ. Ἡ ἐπιτροπὴ διεκοιλόνη τῷ φωτογράφῳ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὰ τεμνῆ, οὕτως δὲ

εἰς ἀντάλλαγμα τῆς χορηγομένης ταύτης εὐκολίας, προσφέρει αὐτῇ ἅνα ἐν ἀντίτυπον τῶν, τῇ εἰσκήσει αὐτῆς, φωτογραφουμένων μνημείων.

Ταῦτα εἰσὶν, ἐν ἐλίγοις, φιλόαρχιος ἐμήγυρις, τὰ προϊόντα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐλπίζομεν δὲ τοῦ λοιποῦ ὅτι, ὅταν αὐτὴ κέκτηται τὰ ἀναγκαῖα βιβλία καὶ περιοδικὰ, γομακατὰ τακτικὴν καὶ τόπον συνεδριάσεων, ἢ συγκομιδῆ ἔσεται ἀφθονώτερον τε καὶ γονιμώτερον.

Μετὰ ταῦτα ὁ βιβλιοφιλῆς κ. Λιομάς ἀνακινώσκει τὴν ἐκθεση αὐτοῦ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς βιβλιοθήκης ἔχουσαν ὡς ἐξῆς.

Κόρυσι!

Τῷ κανονισμῷ ἐπόμενος ἐρείλω σήμερον νὰ ποιήσωμαι ἐκθεση περὶ τῆς κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος καταστάσεως τῆς βιβλιοθήκης, ἧς τὴν ἐπιμέλειαν ὁ Σύλλογος ἀνέθηκέ μοι. Ἀρχομαι δ' αὐτῆς ἄνευ προοιμίου τινὸς, ἐπειδὴ τὰ πράγματα, κατὰ τι σοφὸν λόγιον, λόγων οὐ χρεῖσι, αὐτὰ γὰρ μόνα εἰπὶ φαινόμενα ἄλλως τε καὶ προλαμβάνω οὕτω τὴν δικαίαν ἀντίδρασιν. τίς ψέγει τὰς βιβλιοθήκας, ἀφ' οὗ καὶ Ἐυλαΐδης ἐκείνος τῇ αὐτοῦ ἰατρικῆν ψυχῆς ἐπέγραψεν;

Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, Κύριοι, ὡς πάντες γινώσκουμεν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς συστάσεως τοῦ κύριον αὐτοῦ μέλημα ἔσχε καὶ τὴν ἀστέκασιν βιβλιοθήκης: Ἑλληνες δὲ καὶ φιλέλληνες, φιλοπάτριδες καὶ φιλόμουσοι συνεισένηγκον τὸν ἰσθλὸν τῶν, καὶ οὕτως, ἀγαθῆ τότε τύχῃ, ἢ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου εἶχε πολλὰ καὶ κατὰ βιβλία καὶ δὴ καὶ ὄργανα ἀνακινωστέριον δὲ τὸ μάλλον καὶ ἤττον εἶχε συστήθῃ, ἐν ᾧ περιοδικὰ, ἐφημερίδες καὶ βιβλία ἦν προσετὰ παντὶ φιλανακινώστη. Πλὴν ἀλλὰ δυστυχῶς ταῦτα καὶ τὰ πάντα τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐγένοντο, ὡς γνωστόν, τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ ἀπορραδί παρναλάωκα τοῦ παμφόγου πυρῆς: ἕκτοτε δὲ ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος τὸ κίνεσιον ἐφαίνετο ἄδων ἕσμα ἄλλ' Ἀνταῖος τὸ σῶμα, ἀντέσχεν, ἐπάλαυσε καὶ ἐνίκησε πάσας τὰς ἐπελοῦσας δυσκολίας, καὶ ἴδου αὐτῆς πρόσσωπον ἔθετο τελευταῖς ἐπὶ βλάσεως στεφῆα καὶ ἀρξάρχου, ἕνα συμφώνως τῷ σκοπῷ αὐτοῦ θῆ τὰ κατὰ τῆς ἀπαιδευσίσεως ὕπλα του, δικασκεδᾶ

ση τὴν ἀγλὸν αὐτῆς, καὶ ὡς σκαπανεὺς καθάρη τὴν ὁδὸν πρὸς ἐπάνοδον τῶν Μουσῶν.

Ἡ νῦν βιβλιοθήκη τοῦ Συλλόγου, κύριοι, ἐν τῶν ἰσχυροτέρων ὅπλων αὐτοῦ, εἶναι ἔτι ἐν σπαργάνοις, αὔξεται δὲ καὶ κραταιοῦται προσφορὰς καὶ ἀγοραζέ, ὥστ' οὐκ ἐς μακρὸν ἔσται τὸ χεῖρειν τῷ λίανω καὶ τοῖς σπαργάνοις. Τὸ τρίτον τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῆς ἔτος ἀριθμεῖ, καὶ ὅμως σύγκειται ἐκ χιλίων ἑπτακοσίων περιπόου τόμων καὶ φυλλαδίων ἧτοι πέρυσι μὲν κατ' ἀκριβῆ νέαν καταγραφὴν ἐνὸς ἐκάστου βιβλίου συνέκειται ἐκ χιλίων διακοσίων περιπόου, τὸ δ' ἔτος τοῦτο προσετέθησαν ἐκ προσφορῶν ὑπὲρ τὰ πεντακοσια βιβλία εἰς τόμους καὶ φυλλαδία.

Πρώτη καὶ μεγάλη προσφορὰ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου ἐκ τευχῶν 122

Μετ' αὐτὴν ἔρχεται ἡ τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Γαλλίᾳ ἐκ τευχῶν 67

Ἀκολούθως δὲ προσέφερον οἱ κκ. τὰδε.
 Ὁ κ. M. Riant τὸ ἴδιον αὐτοῦ
 σύγγραμμα εἰς τόμους 2

Ὁ κ. Ernest Havet ἐπίσης τόμ. 2
 Ὁ κ. Ernest Praront » » 1
 Ὁ κ. M. F. Meunier » » 3

Ὁ κ. Ἀπόστολος Σκέντος τόμ. 3
 Ὁ κ. Δ. Ν. Βερναδάκης » 4
 Ὁ κ. Εὐθ. Καστόρης » 3

Ὁ κ. Αἰμιλ. Λαγρᾶνδ » 4
 Ὁ κ. Μάρκος Χατζῆ-Γωάννου » 1
 Ὁ κ. Constant Zaviziano » 2

Ὁ κ. Κ. Λαμπρόλλος » 1
 Ὁ κ. Κλ. Παππάρογλους » 1
 Ὁ κ. Γ. Δε Κιζιλλας » 6

Ὁ κ. Βλαστός » 1
 Ὁ κ. Ἀφεντούλης » 1
 Τὸ ἀγνωστέριον ἡ « Συμῶνη » φυλ. » 1

Ὁ κ. Dr. Damachino » 1
 Οἱ Σύλλογοι
 Ὁ Μακεδονικὸς
 Ὁ Ἑπειρωτικὸς } τοὺς κανονισμοὺς των

Ὁ ἐν Θεσ/νίκῃ
 Ὁ ἐν Μηχανισίᾳ
 Ὁ ἐν Συμῶνι Ὀμηρος } 3

Ὁ κ. Mordmann τόμ. » 4
 Ὁ κ. Ἀντ. Μανέτης » 1
 Ἡ Εὐαγγελικὴ σχολὴ ἐν Συμῶνι » 1

Ἀδελφοὶ Γρακοριαδαὶ ἐν Συμῶνι » 1
 Ἀνόνομος » 6
 Ὁ κ. Clavel » 1

Ὁ κ. Hirschfeld » 2
 Ὁ κ. Γρακορίος Ἀριστάρχης » 1

Ὁ κ. Κρατιεῖδης » 40
 Ὁ κ. Louis Charlet » 1
 Ὁ κ. M. Ρενιέρης » 4

Ὁ κ. Παρσίγος φυλ. » 9
 Ὁ κ. Ν. Λεβίδης » 1
 Ὁ κ. Δράκος » 2

Ὁ κ. Κκλωταῖος » 2
 Ὁ ἐν Συμῶνι Σύλλογος Ὀμηρος (περιοδ.) » 3
 Ἡ κ. Αἰμιλίη Κτενά Λεονταῖς (κ) » 3

Ὁ κ. Μ. Μαροπούλος (ο) » 4
 Ὁ κ. Ν. Μανιτάκης (») » 4
 Ὁ κ. Α. Ζωγράφος (») » 11

Ἀνόνομος διὰ τοῦ κ. Α. Πασπάτη » 6
 Ὁ κ. Ἱ. Παπάδης βιβλιοπώλης » 127

429

Τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Λεωνίδου Β. Παλιᾶδου
 ἐκ Παρισίων ἐσχάτως περιφθέντα }
 50 συγγράμματα εἰς τόμους } 78

507

Καὶ αὐταὶ μὲν εἰσὶν αἱ προσφοραὶ, αἷς προσθετέον τὰ κατὰ παραγγελίαν τοῦ Συλλόγου τῆς περιφθέντα ἐκ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ὥστε δυναμέθα εἰπεῖν. Ἄν καὶ οὐχὶ ἀκριβῶς διὰ τὴν ἑλλειψὴν τῶν τελευταίων καταλόγων, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Συλλόγου τὸ ἔτος τοῦτο σύγκειται ἐκ δισχιλίων περιπόου τόμων.

Περὶ ἀναγνωστηρίου καὶ ὄργανοθήκης, ὡς ὁ κανονισμὸς διακελεύεται, οὐδὲν ἔχω εἰπεῖν διότι ἀναγνωστήριον μὲν δὲν συνστάθη δι' ἑλλειψὴν χώρου καὶ τὴν μῆψον διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ταξινόμησιν τῆς βιβλιοθήκης ὄργανοθήκη δὲ καὶ ὄργανα, ὡς γνωστὸν, δὲν ὑπάρχουσιν ἔτι διὰ λόγους ἐλλείψεως. Εὐχαρίωμεν δὲ καὶ ἐλπίζομεν ταχεῖαν καὶ αὐτὴν αὐτίκην ἤδη μάλιστα, ὅποτε ὁ Σύλλογος ἐγκατασταθήσεται εἰς τὴν περικαλλῆ αὐτοῦ ἰδιοκτησίαν.

Περὶ δὲ τῶν ἀρχαίων συλλογῶν καὶ τῶν ἐπιμεριδίων ὧν τῆς ἐπιμελείαν ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ὄργηθεν μετ' εὐχαριστήσεως ἀνέλκασαι ποιήσεται λόγον αὐτὸς οὗτος ἐν ταύτῃ ἡ καὶ ἐν ἄλλῃ τινι συνεδριάσει.

Περὶ τῶν περιοδικῶν τοῦ Συλλόγου, κύριοι, οὐδὲν ἔχω νὰ εἶπω εὐχέρεστον. Πολλὰ μὲν εἰσι τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ περιοδικὰ, ἀλλὰ πάντα δυστοχῶς εἰσὶν ἐλλείπει τὸ δε δε χεῖρον πάντα σχεδὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ συλλογικοῦ τούτου ἔτους ἐπαύσαντο στελλόμενα διότι ἐκ τῶν ἑκτακτικῶν περιοδικῶν ἐπέλειπτο μόνον δύο, ἔ. Μέντος καὶ ἡ Revue universelle μέχρις

Ἰανουαρίου καὶ οὐχὶ τακτικῶς· νέα δὲ τινὰ ἤρξαντο πεμπόμενα, ὡς φαίνεται ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν προσρροῶν, τέσσαρα. Ἄν δὲ ἐπιτρέπεται μοι, προτείνω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου εἰς τὸν Σύλλογον, πρὸς θεραπείαν τῆς ἐπισηπτικῆς ταύτης ἑλλείψεως, ἵνα ἐγγιζούσας ἤδη τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ φρονήμου περιοδικοῦ αὐτοῦ, πέμψῃ αὐτὸ ἅπασιν τοῖς ἐκδοταῖς· τοῖς μὲχρι τοῦδε πέμψαι τὰ περιοδικὰ αὐτῶν εἰς τὸν Σύλλογον, καὶ δι' ἐπιστολῆς παρακαλέσῃ ἕκαστον νὰ πέμψῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὸ περιοδικὸν αὐτοῦ, καὶ εἰ δὲ αὐτὸν πέμψῃ καὶ τὰ ἑλλείποντα εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενον φυλλάδιον, ἵνα οὕτω γένωνται πλήρη.

Ἐπὶ τούτοις δεῖν εἰπεῖν τινὰ καὶ περὶ τῆς τάξεως τῆς βιβλιοθήκης καὶ τῶν καταλόγων.

Ἡ ἑλλείψις χώρου, ὡς ἔφθην εἰπών, ἀνεβαλε τὴν ἐπιστημονικὴν ταξινομήσιν τῆς βιβλιοθήκης καὶ δὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τὴν καταγραφήν· ἐπειδὴ ταξινομήσας καὶ ἐπιστημονικῶς κατάλογος, καθὰ εἰδικοί περὶ τὰ τοιαῦτα εἰκότως γνωματεύουσι, γίνονται συγχρόνως. Καὶ ὅμως οὐ μικρὰν δυσκολίαν ἀπάντησα, καὶ οὐ μικροὺς κόπους κατέβαλον διὰ τὸν ἀλφαβητικὸν κατάλογον· διότι ὁ τοῦ προκατόχου μου ἐλάχιστος ἐχρησισμένος μοι, ὥστε ἐδέησε νὰ καταβιβάζω ἐν πρὸς ἐν ἅπαντα τὰ βιβλία καὶ αὐτὰ γὰρ δὴ τὰ μικρὰ φυλλάδια, καὶ καταγράφω πρῶτον μίσητον αὐτὰ δι' ἑλλείψιν χρόνου, ταῦτα δ' ἔπειτα ν' ἀντιγράφω μ' αὐξήοντα ἀριθμὸν, ἵνα μὴ που παρὰ πῆρ φάλλον τι, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τέλους ἐργασθεὶς ἐπέρανα τὸν ἀλφαβητικὸν κατάλογον, ἐν τέλει τοῦ ὁποίου ἐταξίθησαν χρονολογικῶς τὰ ἀνόνομα. Δὲν κατεχώρισα ἐτι ἐν αὐτῷ τὰ περιοδικὰ καὶ τὰς ἐφημερίδας, τὸ μὲν, ὅτι πάντα σχεδὸν εἰσιν, ὡς εἶπον, ἑλλειπῆ, τὸ δὲ ὅτι δεῖν καὶ αἷτις νὰ καταβιβασθῶσι καὶ σημειωθῶσιν, ἵνα μὴ τι λάθος γένηται.

Ἐκ δὲ τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ διπλῶν βιβλίων ἐδώκαμεν κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου τῇ κοινότητι Ἡρακλείου Κρήτης φυλλάδια καὶ τόμους τεσσαράκοντα δύο.

Ὅσον δ' ἄρορὰ τὴν σημείωσιν τῶν κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος προσρροῶν ἠκολούθησα τὸ σχέδιον τῶν ἐν Ἀθήναις διαγραφμίσας τὸ βιβλίον οὕτως, ὥστε φαίνεται καθαρὰ καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ διορηκτῆς, ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου, τὰ σῶματα, οἱ τόμοι ἢ τὰ φυλλάδια καὶ τέλος τὸ σχῆμα. Ἐκ τοῦ σχεδίου δὲ τούτου ἔνευ δυσκολίας δύνανται τις νὰ καταχωρίσῃ αὐτὰ εἰς τὸν ἀλφαβητικὸν κατάλογον.

Τοιαῦτα, κύριοι, ἢ κατὰστασις τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου, ἀφ' ἧς οἰωνίζεται τις ταχεῖαν αὐξήσιν καὶ ταχεῖαν ἄρισιν εἰς σημείον εὐχάριστον. Ἄν δὲ πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ, ἐκτὸς τῶν ἀθρομητῶς μέγα συντελούτων εἰς πᾶν ὅτι καλὸν τοῦ Συλλόγου, καὶ οὗς ὁ Σύλλογος εὖ ποιῶν εὐεργέτας καλεῖ, καθορῶντα τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρεῖσμον τῆς βιβλιοθηκῆς προσενέγκωσιν εἴτε μεγάλην εἴτε μικρὰν βιβλίων προσροῶν πρὸς κατάρτισιν αὐτῆς, βεβαίως τότε εἰπέρ ποτε ἐπαληθεύσει τὸ Ἡσιόδειον.

Εἰ γάρ κεν καὶ μικρὸν ἐπι μικρῶ καταθετο, καὶ θεμὰ τοῦ· ἔρδου, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.

Ἐπὶ τούτοις δὲ διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΕΒ'.

Τῆ 27ῃ Ἀπριλίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. Δ. Ἀριστοκλέους ἀπιτρούου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν δύο προηγουμένων συνεδριάσεων ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν συνισταμένην ἂ) ἐξ ἐπιστολῆς τῆς ἐν Σιλιβρίῳ νεοσυστάσεως ἀδελφότητος· Ἀρτίγονος, δι' ἧς ἀναγγέλλουσα τὸν σύστασιν αὐτῆς ἐπικαλεῖται τὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου ὑπὲρ τῶν δύο ἐν Σιλιβρίῳ σχολειῶν· β) ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἐν Γενετσαῖς Φιλεκπ. Συλλόγου «Ἡέλλα», δι' ἧς ἀναγγέλλει τὴν σύστασιν αὐτοῦ· γ) ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ταμίου κ. Γκιῶν ἀφορώσας τὴν ὑπεκρέσιν τοῦ Συλλόγου δ) ἐξ ἐπιστολῆς Ἀποστόλου Π. Αἰλιανῶ συνθεουστῆς συλλογῆν λέξεων ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀνάμνηστος».

Ἀκολούθως ἀγγέλλει τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Χ'ότου προσρροῶν φυλλάδιον ἐπιγραφομένου Βλέμμα.

Εἶτα ὁ κ. Γαβριήλ Σοφοκλῆς εἰσηγητῆς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει ἐκθεσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἔχουσαν ὧδε.

Κύριοι!

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ. κ. Π. Δ. Ἀριστοκλέους, Προέδρου, Κ. Καρθεωδοῦ, Κ. Καλλιᾶδου, Ξ. Ζωγράφου, Β. Πολιάδου, Μ. Πανταζῆ καὶ Γ. Σοφοκλέους, Γραμματέως ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἀπὸ

4 9/θρίου του λήζαντο, έτους, και δέκα εν 5-λοις συνεκρότησε συνεδριάσεις, εν τας πέντε μέχρι 31 10/θρίου συναρχομένη πάντοτε σχεδόν πλήρως.

Η Έπιτροπή από της Α'ης συνεδριάσεως αύτης επέστρεψε την προσοχήν της εις τά δύο ουσιαστέστερα έργα αύτης, την έρευναν των περι μεταρρυθμίσεως της δημοτικής παιδείσεως και των μέτρων, και την μελέτην των εκ των έπαρχιών εκθέσεων περι της εν αύταις καταστάσεως της παιδείας. Ούτω κατά την Α'. Συνεδρίασιν αύτης διενείμκτο τας πέρυσιν εκπροθέσιμους ελθούσας εκθέσεις, τόν δε Γραμματέα αύτης Γ. Σοφοκλήν έπεφορτίσεν, ίνα πραγματευθή «περι της ενεστώσης καταστάσεως της δημοτικής παιδείσεως παρ' ήμιν, όποια τις δηλ. έστιν αύτη ως προς τας βάσεις, τίς ό θεμελιώμενος σκοπός και κατά πόσον επιτυγχάνεται, ποία δε τις βελτιώσις κατορθωτή παρ' ήμιν,» επιπροσθήη δε και ιδίας έξουτου κρίσεις και σκέψεις, όσας νομίζει συντελεστικίας προς διαρρώτισιν του θέματος, ώστε η Έπιτροπή εν γνώσει να σκερθη περι της θεραπειάς των κακώς έχόντων.

Διά τόν αυτόν δε τούτον σκοπόν ανέθετο έτέρω μέλει αύτης τή κ. Β. Πολάδην εν τή β'η συνεδριάσει, ίνα ποιήσεται περίληψιν του *Περί Δημοτικής παιδείσεως ύπομνήματος* του κ. Δ. Μυροκορδάτου, μετά ιδίων έξουτου κρίσεων και σκέψεων προς διαρρώτισιν της Έπιτροπής.

Τώ δε κ. Μ. Πανταζή ανέθετο εν τή Δ'. Συνεδριάσει αύτης την μελέτην και κρίσιν του περι συστάσεως *μικτών ανιτροφείων* σχεδίου της Κ. Σαπρούς, Λεοντιάδος, Διευθυντριας του εν Σμύρνη Παρθενιαγωγείου.

Και ό μεν Γ. Σοφοκλής εξέπληρωσε την εντολήν της Έπιτροπής, κατά την Δ'. Συνεδρίασιν αύτης, εν τέλει δε της εκθέσεως αυτού υπέδειξε και νέον τρόπον διδασκαλίας των πρώτων γραμματίων εις τους πρωτοπέρους παιδας, άπλουστέρον και πρακτικώτερον του νυν υπάρχοντος.

Ό δε κ. Β. Πολάδης εν τή Ε'. και Γ'. Συνεδριάσει της Έπιτροπής ανέγνω έμβριθή μελέτην επί του ύπομνήματος του κ. Δ. Μυροκορδάτου, εν η απεφάνκτο παραδεικτέν την περι καταρτήσεως της άλληλοδιδακτικής μεθόδου γνώμην του κ. Μυροκορδάτου συνοψίζων δε τά του ύπομνήματος «περι ελλείψεως καταλλήλων δημοδιδασκάλων, και ότι άπόλυτος ανάγκη προσκλήσεως έξωθεν ειδικού δημοδιδασκάλου, επισταμένου και κατά πράξιν

και θεωρίαν τά παιδαγωγικά συστήματα, και τάς εν χρήσει διδασκλικάς μεθόδους», την δε Μ. του Γ. Σοφολήν θεωρών, ως τό μόνον, τό γε νυν, παρ' ήμιν διδασκαλείου τόπον επέχον καθίδρυμα, κατέβληξεν εις την πρότασιν, όπως προστελή εις την Σχολήν τάτην ειδική έδρα του μαθήματος της Παιδαγωγείας, μεταποιουμένης και της παρακειμένης αύτη σχολής εις πρότυπον δημοτικού σχολείου, και ότι επέστη πλέον καιρός, όπως πάσιωμεν

«Τό μεν παρ' έργον, έργον ως ποιούμενοι.»

«Τό δ' έργον ως παρ' έργον εκποιούμενοι.»

Η Έπιτροπή εκτιμήσασα την πρότασιν του κ. Β. Πολάδου έπεφυλάχθη να καθυποβάλη αύτην εις τήν έγκρισιν του Συλλόγου, εν καιρῷ τῷ δέοντι.

Τέλος, ό κ. Μ. Πανταζής επήνεγκεν άξιαι λόγου σκέψεις επί του σχεδίου της κ. Σαπρούς Λεοντιάδος δι' ιδίας έξουτου εκθέσεως, ην άκροασίμως και άφγκρίνας, ό Σύλλογος άπέβληξεν ήμάς του κόπου του να ποιήσωμεν εκτενέστερον λόγον περι του σπουδαίου τούτου έργου της Έπιτροπής.

Ταῦτα μεν υπήρξαν, Κύριοι, τά έργα της Έπιτροπής, τά άφορώντα τάς περι δημοτικής παιδείσεως και καρπιωτέρας μεθόδου σκέψεις αύτης, τάς όποίας έκρινε περιττόν να έξαικολουθήσῃ κατ' ιδίαν, καθ' όσον πάσα σχεδόν η Έπιτροπή μετέσχε των έργασιών της, εκτάκτου περι *Διδασκαλείων* Έπιτροπής, εν ταίς συνεδριάσει τής όποίας συνεζητήθη διά μικρών τό αύτό ζήτημα, οίοναι συνεχόμενον μετά των έργων της Έπιτροπής.

Εκθέσεις δε και όμοιαις φύσεως έγγραφα εκ των έξωθεν επάρχων έλαβεν η Έπιτροπή, έκαιτόν παντήκωτα τόν αριθμόν (130), μολοντί πολλή των επάρχων, όσαι πέρυσιν απέστειλαν εκθέσεις, ουδεμίαν έρέτος απέστειλαν ούτε εκθεσιν, ούτε αίτησιν, επαρκεί, φαίνεται, θεωρούσαι τάς περυσινάς, η και νομίσασαι ότι αί δι' έγκυκλίων ζητηθείσαι πέρυσιν πληροφορίαι ύσχυον δι' έν μόνον έτος και έπομένως μη στακλεισών εγκυκλίων κατά τό έτος τούτο, δέν άπρτειτο και άποστολή νέων πληροφοριών.

Τούτο πέρυσιν εις γνώσιν του Συλλόγου η Έπιτροπή συνίστασιν αύτω, ίνα λαρθή φροντίς όπως οι έν ταίς Έπαρχίαις είτε δι' εγκυκλίου, είτε δι' άλλης όδου φωτισθώσιν, ότι κατ' έτος έρείλωσαι να πέμπωσι τάς δεούσας πληροφορίες περι των Σχολείων αύτων, ουχί τά αυτά επαναλαμβάνοντες, άπλως και σταρεστού-

πως περί τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν, ἀλλὰ δικαιουνοῦντες τῷ Συλλόγῳ καὶ τίνες ἐπέβληον μεταβολαὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον, εἰς τὴν καὶ κατὰ πόσον ἐχρησίμευσαν αἱ ἐκ τοῦ Συλλόγου δοθεῖσαι βουθίαι, ποῖαι εἰσὶ αἱ μένουσιν ἐλλείψεις, ποῖαι νέαι ἀνάγκαι εἴτε ἰδρύσεως, νέων Σχολείων, εἴτε βελτιώσεως, εἴτε ὑπερχρότων ἀνεργάτων, κτλ.

Ἐξετάσθησαν δε τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ πινων ἐκ τῶν ἐκθέσεων τούτων ποιήσαντες περιλήψεις αὐτῶν, καὶ ἰδίαις ἐκυτῶν κρίσεις ἐπενοηκότες ὄντες, ὁ μὲν κ. Κ. Καραθεοδωρῆ, ἐξέθηκε περίληψιν τῶν ἐν τῷ φακέλλῳ τοῦ Α. Ἰλιουπόλεως. ὁ δὲ κ. Κ. Καλλιᾶδης τῶν ἐν τοῖς φακέλλοις τῆς ἐν Ἐάνθῃ Μαντισσείῳ Σχολῆς, τῆς ἐν Καστορίᾳ Ἱερᾶς Μονῆς, τοῦ Ἀγ. Νικολάου, τῆς τοῦ Α. Θωμακοῦ, καὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ ἐν Ῥαιδεστῷ Φιλεκαπιδευτικῷ Συλλόγου ὁ δὲ κ. Μ. Πανταζῆς τῶν ἐν τοῖς φακέλλοις τοῦ Ἀγ. Ησσιδαίεας καὶ τοῦ Ἀγ. Φαναριοφραζάων, ὁ δὲ κ. Ξ. Ζωγράφος τῶν ἐν τῷ φακέλλῳ τοῦ Ἀγ. Κρήτης, καὶ ὁ κ. Β. Πυλάδης τῶν ἐν τοῖς φακέλλοις τοῦ Ἀγ. Σάμου. τοῦ Δρύστρας, τοῦ Σερβίων καὶ Κοζάνης κλ. Πᾶσι δὲ αὐταὶ αἱ περιλήψεις μετὰ καὶ τῶν φακέλλων, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ φακέλλοι, ἐφ' ὧν οὐδεμίᾳ ἰδιαιτέρᾳ ἐργασίᾳ ἐγένετο, παρεδόθησαν τῷ εἰρηγατῇ τῆς Ἐπιτροπῆς, κ. Ξ. Ζωγράφῳ, ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς σύνταξιν τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ συμμορφουμένη τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ Συλλόγου, δικαιουνοῦσα αὐτῇ διὰ τῆς ἀπὸ 29 Νοεμβρίου ἐπιστολῆς τοῦ Προέδρου, ἵνα ἡ Ἐπιτροπὴ διακοινῶι τῷ Συλλόγῳ κατὰ καιροῦ τὰ ἀξιολογώτερα τῶν πρακτικῶν τῆς, καὶ ἰδίως τὰ ἀρρωδῶντα τὴν ὑποστήριξιν τῶν καταπεινούσας ἀνάγκαις ἐχόντων Σχολείων, ἐπισπευσὲν ἄς ζήτησιν παρὰ τοῦ Συλλόγου δι' ἐπιστολῆς αὐτῆς ἀπὸ 10 10 ἔβριου. ἵνα τεινῆ χεῖρα ἀρωγῶν πρὸς τοὺς ἐν Νευροκόπῃ ὑπὲρ τῶν πατριῶν ἀγωνιζομένους, πέμπων κατ' ἔτος τεσσαράκοντα λίρ. Ὁθ. ἀρ. 10, πρὸς διατήρησιν τῶν τε Σχολείων καὶ τοῦ νεωστὶ συσταθῆσομένου Παρθενωγαγείου αὐτῶν, ν' ἀποστείλῃ δὲ τὰ χρήματα τούτα ἄνευ ἀναβολῆς, ὡς καὶ παραδεχόμενος ὁ Σύλλογος μόνον διὰ τὸ πρῶτον ἔτος, ἐπέμψῃ τοῖς ἐν Νευροκόπῃ τὸ ἄνωθι ποσόν. Ἐπίσης ἐδόθησαν εἰς τοὺς ἐν Ηεσπέρῃ πεντήκοντα λίραι, δέκα δὲ λίραι εἰς τὸ Πουναρ Χισάρ, καὶ εἴκοσι λίραι, συνδρομῆς, εἰς τὸ «περὶ πρώτης καὶ μέσης παιδείσεως» σίγγραμμα τοῦ κ. Κ. Ξανθοπούλου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν καὶ ἰδιωτικὰς κινήσεις ὁμογενῶν περριθείσας αὐτῇ παρὰ τοῦ Προέδρου, τὴν τοῦ κ. Βλ. Γαβριηλίδου σπουδάζοντος ἐν Λαίψῃ, αἰτοῦντος τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Συλλόγου, καὶ τὴν τοῦ κ. Α. Δαμπτριάδου, ἐξαιτουμένου τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου εἰς ἔκδοσιν τῶν *χρησολογικῶν* αὐτοῦ *ποιάων* διεκοινῶν τῷ Συλλόγῳ διὰ τῆς ἀπὸ 19 9/βρίου καὶ 10 10/βρίου ἐπιστολῆς τὴν περὶ τούτων ἀπόφασιν αὐτῆς.

Ἐπίσης λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου αἰτησιν τῆς Διευθυρίας τῆς ἐνταῦθα Σχολῆς τῶν ἀπόρων κορασίων, ἵνα ὁ Σύλλογος συνδράμῃ εἰς τὴν ἐν Ἀρσακίῳ ἐκπαίδουσιν τεσσάρων ἀπόρων κορασίων, μαθητριῶν τῆς σχολῆς ταύτης, ἐθεώρησε τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς ὑπερέταρον τῶν ἐνεστώτων οικονομικῶν μέσων τοῦ Συλλόγου, καὶ περιορίσθη εἰς εὐχὴν ὅπως φιλόμουσός τις ὁμογενὴς ἀναδεχθῇ τὸ ἀγαθούργημα τοῦτο.

Τέλος, ἡ Ἐπιτροπὴ, κατὰ τὰ 42 Ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ φροντίζουσα καὶ *περὶ δημοσίων διαλέξεων* ἐνέκρινεν ἐν τῇ 7^ῃ συνεδριάσει αὐτῆς, τῇ προτάσει τοῦ κ. Κ. Καλλιᾶδου, ἵνα ὁ κ. Λεσέψ ποιήσῃται δημοσίᾳ διαλέξειν *περὶ τοῦ ἱσθμοῦ τοῦ Σουεῖς*, τὴν δὲ περὶ τῶν ἐπὶ τούτῳ διατυπώσεων φροντίδα ἀνέθετο τῷ κ. Κ. Καλλιᾶδῃ.

Καὶ ταῦτα μὲν, ἐν περιλήψει, τὰ ἔργα τῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς πρὸς τὰς περὶ δημοτικῆς παιδείσεως σκέψεις αὐτῆς, καὶ τὴν μελέτην τῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκθέσεων περὶ τῆς ἐν αὐταῖς καταστάσεως τῆς παιδείας.

Περὶ δὲ τοῦ δ'. ἔργου οὗτῆς, τῆς κανονίσεως καὶ προδιορισμοῦ τῆς πρὸς συντήρησιν μὲν τῶν ἀπόρων Σχολείων, ἴδρυσιν δὲ νέων καὶ προμηθεῖας διδασκτικῶν βιβλίων χορηγηθσομένης χρηματικῆς βοήθειας, ἀναβανούσας κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς ἑλίνας ἐναντιόκοντα, ἀριθ. 1090 Ὁθ. λίρας, ἡ Ἐπιτροπὴ συνελαθοῦσα μετὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ κ. Πρ. Βασιάδου καθ' ὅσον ἀρροχῆ τὴν διανομὴν τῶν ὑπὲρ Μακεδονίας προσνεχθειῶν τετρακοσίων Ὁθ. λίρων, ὥρισε τὸ εἰς ἐκάστην ἐπαρχίαν εἶτε εἰς χρήματα, εἴτε εἰς βιβλία διανεμηθσομενον ποσόν τὰ δὲ καθ' ἕκαστα θέλετε ἀκούσει παρὰ τοῦ Εἰρηγατοῦ τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλόγου ἐορτῇ.

Τὴν τοιαύτην διανομὴν ἤμισα παραγωγῶν ὠφελείας θεωρῶν ὁ κ. Κ. Καλλιᾶδης, πρότεινεν ἐν τῇ Η'. Συνεδριάσει τῆς Ἐπιτροπῆς, ἵνα ὁ Σύλλογος ἐξετάσας καὶ εὐρόν τὰς κεντρικῶν

τέρας ἔσσει, ἐκ τῶν 500 (πεντακκοσίων) λιβρῶν τῶν σταθερῶν ἐτησίων πόρων τοῦ Συλλόγου ὑπὲρ τῶν ἀπόρων Σχολείων, συντηρῆ ἐν αὐταῖς ὁλοσχερῶς δώδεκα σχολεῖα, παρέχων ἐκάστῳ ἐτησίως ἀνά 40 λίρας, εἴτε τελειοποιῶν τὰ ὑπάρχοντα, εἴτε ἰδρύων νέα, ὅπου δεῖ διότι τῆ σπερματικῶς, οὕτως εἰπεῖν, γινουμένη αὖτις χρηματικῆ χορηγία, καὶ αὖτις ἄδελος εἰ δικρκῆς ἢ προσωρινῆ, οὐδὲν ἔχει τὸ ἀνύσιμον, ἐνῶ γνωστοῦ ὄντος τοῦ ἐτησίου καὶ σταθεροῦ πόρου σχολῆς τινος, οὐ μόνον ἡ ὑπερξίς αὐτοῦ ἔξασφαλιζέται, ἀλλὰ καὶ τῶν κατωτέρων ὁ ζήλος ὑπεκκλιεῖται, ἵνα κατ' ἔτος τὸ ἔλλειπον τῆς δαπάνης ἀναπληρωσῖν ἐξ ἰδίων καὶ μὴ ἀνεγθῶσι τὴν διάλυσιν τῆς σχολῆς.

Ἡ Ἐπιτροπὴ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Καλλιάρχου εὐρόσκα πρακτικωτέραν καὶ σύμφωνον μὲ τὴν περὶ τῆς εἰς Νευροκόπην ἐτησίως βροθηείας πρότασιν αὐτῆς, ἐν γένει δὲ ἐκτιμήσασα τὸ πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας συντελεστικὸν τοῦ μέτρου τούτου. καθ' ὁλοκληρίαν παρεδέξατο αὐτὴν προτείνει δὲ τῷ Συλλόγῳ ἵνα συζητήσας αὐτὴν ἐπιψηφίσῃ καὶ καθιερώσῃ διὰ τὸ μέλλον τοιαύτην τινὰ ἀρχήν.

Ταυτὰ εἰσι, Κύριοι, τὰ ἔργα τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ λήγον ἤδη συλλογικὸν ἔτος. Πλείονα θεσβείας ἠδύνατο ἐκτελέσῃ ἡ Ἐπιτροπὴ, μάλιστα μεθ' οὗ ἤρξατο ζήλου καὶ μέτρῳ τέλους ἐργαζομένη, εἰδείε καὶ τὰ παιδαγωγικὰ συγγράμματα, ὧν πρὸ δύο ἡδη ἔτων κατάλογον ποιησαμένη, ἀναγκαιοτάτην ἐθεώρησε τὴν πρόσκτησιν, ἵνα καὶ ἄλλων εἰδικῶν ἀνδρῶν τὰς περὶ παιδαγωγίας κρίσεις καὶ σέψειας μελετήσασα, καὶ τὰς κατ' Εὐρώπην ἐν γρήσει ποικίλας μεθόδους σπουδάσασα τὴν ἀνυσιμωτέραν καὶ εἰς τὰ ἡμέτερα ἤθη καὶ ἔθιμα μᾶλλον συνάδουσαν συστάσῃ τῷ Συλλόγῳ, ἀλλὰ δυστυχῶς μὴ λαβούσα μέχρι τοῦδε τὰ ἀπαραίτητα ἀναγκαῖα ταῦτα βοηθήματα, εἰς μόνα δὲ τὰ ἡμέτερα, καὶ ταῦτα λίαν ὀλιγόριθμα ἀναγκάζομένη νὰ περιορισθῇ, τοσαῦτα μόνα ἠδυνήθη νὰ πράξῃ πέποιθε δὲ ὅτι θέλει τύχει ἐν ἐπιεικοῦς ὕμῶν κρίσεως, ἀναλογιζομένων ὅτι

«Τὸ καθόναμι εἶρεν καὶ Θεῷ γέλοιο.»

Ἐν Πέρῃ τῇ 27ῃ Ἀπριλίου 1873.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ

I. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Πιόδορος. Κ. ΚΑΡΑΦΕΘΟΔΩΡΗ Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Β. ΗΓΓΑΔΗ Ξ. ΖΗΓΡΑΦΟΣ Μ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ Γ. ΣΟ ΟΚΛΗΣ Γραμματεῖς.

Ἀκολουθῶς ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς κ. Δ. Πληθωνίδης ἀναγινώσκει περιληπτικὴν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐτησίων τοῦ Συλλόγου ἐργασιῶν καὶ τῶν ἐν ταῖς τακτικαῖς καὶ ἐκτάκτοις συνεδριάσεσιν αὐτοῦ λαμβησῶν ἀποφάσεων.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ ὁ προεδρεύων κ. I. Δ. Ἀριστοκλῆς ἀντιπροέδρος παρεχωρῶν τὴν προεδρικὴν ἔδραν τῷ Ἀγίῳ Παμφύλῳ πρρισταμένῳ κατὰ τὴν συνεδρίασιν ταύτην ἀναγινώσκει τὴν περὶ δημοσίων διελέξεων ἔκθεσιν αὐτοῦ ἔχουσαν ὡς ἑξῆς.

Κύριοι!

Ἐκπληρῶν τὸ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ἐπιβληθόμενόν μοι καθήκον παρίσταμαι τὸ δεύτερον ἤδη ἵνα ὑποβάλω ὑμῖν ἔκθεσιν περὶ τῶν κατὰ τὸ ἤδη λήγον Συλλογικὸν ἔτος γενομένων ἐν τε τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Συλλόγοις καὶ ταῖς Λέσχαις Κ/πόλεις δημοσίων διαλέξεων. Εἰ καὶ οἱ πάντες ἀναγνωρίζομεν ὅτι πολλὰ εἰσι τὰ μέσα, ἅτινα πρὸς τὴν ἐν γένει μόρφωσιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ τὴν ὕλικὴν εὐημερίαν συντείνουσιν, οὐχ ἥττον οἱ πάντες ἐν αὐτοῖς διακρίνομεν τρία πρωτεύοντα· ταῦτα δ' εἰσι α) ἡ τελειοποίησις τῆς δημοσίων παιδείας, β) ἡ μόρφωσις κατωτέρου κλήρου καὶ γ) ἡ συμφώνως ταῖς ἀνάγκαις ἡμῶν ἀνάπτυξις καὶ διοργανώσις τῶν δημοσίων διελέξεων. Καὶ περὶ μὲν τῶν δύο πρώτων, οὐ τοῦ προκειμένου καθόσον δ' ἀφορᾷ τὰς δημοσίας διαλέξεις, καὶ αὐταὶ εἰσι μία πηγὴ ὅθεν ὁ λαὸς δύναται ἵνα πορίζηται τὸν ἐπιούσιον τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ζωῆς ἄρτον. Τὰ Οὐραμῖα τῆς φύσεως καὶ ἡ ἀπλότης τῶν νόμων αὐτῆς δι' αὐτῶν προσετα γινόμενα τῷ λαῷ, καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ διδάσκουσι, καὶ τὴν καρδίαν συγκινοῦσι καὶ πρὸς τὸν Δημιουργὸν αὐτῆς ἀνοψοῦσιν αὐτόν. Τὰ ἠθικὰ παρρηγέματα διὰ τῶν δημοσίων διελέξεων ἐν παραδείγμασιν ιστορικοῖς ψηλαρητὰ γινόμενα, γενναίον, καρτερικὸν καὶ χρησταῖον τὴν ἀκρωμένον καθιστῶσιν. Ἡ πρακτικὴ ὑγιεινὴ δι' αὐτῶν πολλὰς πολυτίμους γνώσεις παρέχει περὶ συντηρήσεως τῆς υγείας, ἥτις ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὁ ἀναπόδρατος ἕρος τοῦ πολιτισμοῦ ἡμῶν καὶ τῆς προόδου. Πρὸ πάντων δὲ ἡ παγκόσμιος ἰστορία ἐπὶ τὸ βιογραφικώτερον διδασκόμενη, καὶ ἰδίχ ἡ Ἑλληνικὴ, ἄριστος ἀποδείκνυι δόξης συνάμα καὶ παρήγορος τοῦ λαοῦ ἐν ταῖς ταλαιπωρίαῖς αὐτοῦ καὶ ταῖς δυσχεραῖαις. Ἐν γέ-

νει δὲ οἶαν σπουδαίωτά τε ἔχει παρὰ τοῖς παι-
σιν ἢ παιδαγωγίᾳ, τὴν αὐτὴν παρὰ τῷ λαῷ
ἔχουσιν αἱ δημόσιαι διαλέξεις.

Τοιαῦτα περὶ δημοσίων διαλέξεων φρονού-
τες, ἀκούσωμεν τί δι' αὐτῶν ἢ πόλις ἡμῶν κα-
τὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐδιδάχθη.

Αἱ καθ' ἅπαν τὸ χρονικὸν διάστημα τοῦ ἡ-
δῆ λήγοντος Συλλογικοῦ ἔτους γενόμεναι ἐν
τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου διαλέξεις
εἰσι τεσσαράκοντα τρεῖς τὸν ἀριθμὸν τούτων
17 μὲν ἐπραγματεύθησαν περὶ ἐπιστημονικῶν
ἀντικειμένων· 11 περὶ φιλολογικῶν· 6 περὶ φι-
λοσοφικῶν ἐκ τῆς περικρατικῆς ψυχολογίας·
4 περὶ ἱστορικῶν· 4 περὶ ἠθικῶν καὶ 1 περὶ
ἐκπαιδευτικῶν· καὶ τὰς μὲν περὶ ἐπιστημονι-
κῶν διαλέξεις ἐποίησαντο οἱ κκ. Α. Σπαθάρης,
Κ. Καραθεοδωρῆς, Γ. Δημητριάδης, Ξ. Ζωγράφος,
Δ. Μαλιᾶδης, Α. Βερναρδάκης καὶ Η. Καλ-
λιθεύσης· τὰς περὶ φιλολογικῶν οἱ κκ. Α. Φίλιος
καὶ Α. Δημητριάδης· τὰς περὶ φιλοσο-
φικῶν ὁ κ. Ι. Ἀριστοκλῆς· τὰς περὶ ἱστορικῶν
οἱ κκ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς καὶ Α. Παράνικας· τὰς
περὶ ἠθικῶν ὁ κ. Κ. Καλλιᾶδης· τὴν δὲ περὶ
ἐκπαιδευτικῶν ὁ κατὰ τὸν παρελθόντα Μάιον
διὰ τῆς πόλεως ἡμῶν διελθὼν Κ. Ι. Σκυλίτσης.
Ἐκ τῶν διακληθέντων μόνον οἱ κκ. Κ. Κα-
ραθεοδωρῆς, Γ. Δημητριάδης, Δ. Φίλιος, Ξ. Ζω-
γράφος, Α. Βερναρδάκης, Ι. Ἀριστοκλῆς καὶ Κ.
Καλλιᾶδης, ἐπέμψαν ἡμῖν τὰς περιλήψεις τῶν
διαλέξεων αὐτῶν· οἱ δὲ λοιποὶ, καὶ τοὶ δις δι'
ἐπιστολῶν τοῦ προεδρείου προσκληθέντες, οὐκ
ἀπήντησαν εἰσέτι, πλὴν τοῦ κ. Η. Καλλιθεύ-
ση, ὅστις δὲν ἔσχε τὸν ἀπαιτούμενον ὑλικὸν
καιρὸν ἵνα πέμψῃ τὴν περιλήψιν τοῦ μαθήμα-
τος αὐτοῦ, καθότι τοῦτο ἐγένετο πρὸ τεσσά-
ρων ἡμερῶν ὥστε ἀναγκάζομαι ἵνα περιορισθῶ
εἰς ἐκείνας μόνον.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ.

Ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆς ἐν ἐπτά διαλέξεσιν,
αἵτινες ἦσαν συνέχεια τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν
ἔτος περὶ ὑγιεινῆς γενόμενων ὑπ' αὐτοῦ, ἐδι-
δάξε τὰ ἐπόμενα.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΠΡΩΤΗ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Περὶ τῆς ἐξαιτίσεως καὶ τῆς ἰακρίσεως.

Τριῶν εἰδῶν ὄργανα τῆς λειτουργίας ταύ-
της ὑπάρχουσι· α) μεμβράνη ἐξατμίζουσα,
ἢ ῥεῖβάδις· β) θυλάκια ὧν τὰ στόμια λήγου-

σιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν μυζωδῶν μεμβρά-
νῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος,
θυλάκια ἐλεώδη· καὶ γ) οἱ ἀδένες. Ἄπαντα
ταῦτα τὰ ὄργανα παρασκευάζουσιν ὑγρὰ, ὧν
τὰ μὲν πρὸς ἰδιαιτέρην χρῆσιν τοῦ ὄργανισμοῦ
ἡμῶν, τὰ δὲ ἀποβάλλονται τοῦ σώματος ὡς
ἐπιβλαβῆ· ἂν δὲ ἡ ἔκκρισις ἢ ἡ ἐξάτμισις
τῶν ὑγρῶν, ὡς προερχομένων ἐκ τοῦ αἵματος,
ἢ ὑπέρμετρος, τὸ σῶμα ἐξασθενεῖ, ἐπενεργού-
σι δὲ καὶ ἀλλήλοις, ἥτοι τοῦ ἑνὸς ἢ ἐνέργεια
ἔλαττωμένῃ, αὐξάνει τοῦ ἑτέρου καὶ τανά-
παι· ἐκ τῶν τριῶν ἐξαιτμιστικῶν ὀργάνων
τὸ δέρμα ἐστὶ τὸ κυριώτερον, ἐκκρίνει καὶ ἐ-
ξατμίζει διὰ τῶν πόρων καὶ θυλακίων αὐτοῦ·
ἢ ἐξάτμισις θεωρεῖται ὡς ἡ κυριώτερα λειτουρ-
γία αὐτοῦ, διότι δι' αὐτῆς καθαρίζονται τὰ
ὑγρὰ, καὶ μετριάζει τὸ ὑπερβάλλον θερμαντικὸν
τοῦ σώματος· ἄλλα πολλά αἷτια διαταράσ-
σουσιν αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν· τὰ κυριώτερα εἰσι
τὸ ἠλιακὸν φῶς, τὸ θερμαντικόν, ἢ ὑγρασία,
καὶ συνεχεῖς ἀτμοσφαιρικαὶ μεταβολαὶ κλπ. τὸ
ἠλιακὸν φῶς ἔχει τοικίην ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ
δέρματος, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν διὸ καὶ τὰ
ἀδύνατα τέκνα ἐκθέτουσιν εἰς τὸ ἠλιακὸν
φῶς, τὸ ὅποιον βνομάζουσιν οἱ ἰατροὶ ἠλιακὸν
λουτρόν· τοῦτο δὲ δεῖν νὰ γίνηται μετὰ προ-
σοχῆς καὶ ἐπιφυλάξεως, ἐπειδὴ αἱ ἠλιακαὶ ἀ-
κτίνες δύνανται νὰ προκαλέσωσι δυσάρεστα
καὶ ἐπικίνδυνα ἀποτελέσματα.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΡΙΤΗ.

*Ἐπιρροή τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θερμο-
κρασίας ἐπὶ τοῦ δέρματος.*

Τὴν πρώτην ἐντύπωσιν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς
θερμοκρασίας αἰσθάνεται τὸ δέρμα, ἀλλὰ τὰ
ἀποτελέσματα αὐτῆς διαδίδονται εἰς ἅπαν τὸ
σῶμα, διαφέρουσι δὲ καθ' ὅσον αὕτη ἐστὶ ψυ-
χρὰ, θερμὴ ἢ μεσαία· αὕτη ἢ τελευταία ἐστὶν
ἢ καταλλήλοτέρα διὰ τὴν ἐξάσκισιν τῶν λει-
τουργιῶν τῶν ὀργάνων τὸ ὑπερβολικὸν ψῦχος
τὸ ὅποιον βυτιδώνει τὸ δέρμα, περιστέλλει ἅ-
παντα τὰ ὑράσματα καὶ ἀπωθεῖ τὰ ὑγρὰ εἰς
τὸ κέντρον τοῦ σώματος, θεωρεῖται ὡς ὁ μέ-
γιστος ἔχθρος· τῆς ζωτικῆς ἀρχῆς, πρὸ πάντων
εἰς τοὺς γέροντας καὶ τὰ τέκνα· τὸ θερμαντι-
κὸν ἐστὶν ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τὸ ὑπερβάλ-
λον φέρει ἐπικίνδυνους συνεπείας.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.

Περὶ τῶν λουτρῶν.

Ὁ Κ. Καραθεοδωρῆς διεῖλε τὰ λουτρὰ εἰς

ιαματικά, και εις υγιεινὰ, ἐξετάθη μάλιστα ἐπὶ τῶν δευτέρων καὶ πρὸ πάντων ἐπὶ τῶν θηλασσιῶν ὠμίλησε περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, τῆς καταλλήλου χρήσεως, ἐκθέσας εὐκρινῶς καὶ τὰς κρίσεις καὶ ἡλικίας εἰς 2; ταῦτα εἰσὶν ὠφέλιμα ἢ ἐπιβλαβῆ.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ.

Περὶ τοῦ ἱματισμοῦ.

Τρεῖς ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος ὁ Κ. Καραθεοδωρῆ ἐπισημάτω διαλέξεις· εἰς τὴν πρώτην ἀπρηθίμην τὰ ὑφάσματα ἐξ ὧν κατασκευάζομεν τὰ ἱμάτια ἡμῶν ἐξ αὐτῶν εἶπεν ὅτι τὰ μὲν εἰσὶ κκαὶ ἀγωγοὶ τοῦ θερμαντικοῦ, ἀκολούθως πρόσφορα διὰ τὸν χειμῶνα, τὰ δὲ κκαὶ ἀγωγοὶ, μᾶλλον συμβάλλοντα διὰ τὸ θέρος· εἰποίησε δὲ πρὸς εὐχρησὶν κατὰ τὴν ὕλην αὐτῶν, τὴν δέουσαν ἀνάπτυξιν.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΕΚΤΗ.

Ἐπὶ τοῦ ἱματισμοῦ.

Εἰς ταύτην τὴν διάλεξιν ὁ Κ. Καραθεοδωρῆ διήλθε κατὰ σειράν ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος ἀποδεικνύων τὴν καταλλήλοτέραν ἐνδυμασίαν δι' ἕκαστον· ἐπέστησε δὲ μάλιστα τὴν προσοχὴν του καὶ ἐξετάθη ἀρκούντως ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ ὑποκαμίσου, εἰπὼν ὅτι ἡ ἐσθὴς αὕτη ἦν ἄγνωστος τοῖς παλαιοῖς· κατὰ δὲ τὸν 10ον αἰῶνα ἤρχισεν ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἀπὸ ἐκείνης δὲ τῆς ἐποχῆς περὶμελήθησαν τὰ λουτρὰ τὰ τόσον κοινὰ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ τοῖς Ῥωμαίοις πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος ἐκ τοῦ ἐπιχρίσματος τοῦ ὁποῖον ἐγκαταλείπει ἡ ἀδύλος διακπνοή ἢ σπινθηρὸς ἀλλαγῆ τοῦ ὑποκαμίσου δύναται ν' ἀντικαταστήσῃ τὰ λουτρὰ, ἀλλὰ δι' αὐτὸ δέον ἵνα ἀλλάζῃται τρίς τῆς ἐβδομάδος τοῦλάχιστον.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΕΒΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ.

Ἐπὶ τοῦ γυναικείου ἱματισμοῦ.

Ὁ Κ. Καραθεοδωρῆ ἐτι ἀρχόμενος εἶπεν ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐμβῆ εἰς πολλὰς λεπτομερείας ἐπὶ τοῦ γυναικείου ἱματισμοῦ, καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ ἱματισμὸς τοῦ ὠραίου φύλου ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ συμφέροντος μετὰ

τοῦ ὁποῖου δὲν δύναμεθα νὰ παλαιώσωμεν· ἐπέστησε δὲ τὴν προσοχὴν του μόνον εἰς δύο τινὰ, τὸ πρῶτον εἶναι τὸ γυναικείον ἱμάτιον, τὸ κοινῶς λεγόμενον décolleté, κατὰ τὸ ὅποιον τὸ στήθος, ὁ τράχηλος καὶ οἱ βραχίονες πρέπει νὰ ὦσι γυμνοὶ τὸ τοιοῦτον, εἶπεν, οὐχὶ μόνον ἀντίκειται εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους τῆς σεμνότητος, ἀλλὰ γίνεται καὶ παράτιον πολλῶν παθημάτων, καὶ τινῶν καὶ ἐπικινδύνων· εὐτυχῶς, εἶπεν ὁ Κ. Καραθεοδωρῆ, κί ἡμέτεροι κυρία σπανίως ποιοῦσι χρῆσιν τῆς τοιαύτης ἐνδυμασίας· εἶτα ἐρχήθη ὅπως, ὡς ὁ Λουδοβίκος 14ος εἰσήγαγεν εἰς τὰς κοινωνικὰς συνεντεύξεις τὴν ἀρετὴν ταύτην εἶναι, εἰς ἕτερος κοσμιώτερος ἡγεμόνι διατάξῃ τὴν κατάργησιν αὐτῆς· τὸ δὲ δεύτερον εἶναι τὸ στήθος μὴ ἦτοί τὸ corslet, ὁ Κ. Καραθεοδωρῆ· δὲν συμμερίζεται τὴν γνώμην ἐκείνων, ὅτινες καταδικάζουσι ὀλοκλήρως τὴν χρῆσιν αὐτοῦ· εἶπε δὲ, ὡς τὸ στήθος μὴ κατασκευάζεται σήμερον, δὲλ. λίαν ἐλαστικὸν καὶ ἁπλάν, δύναται νὰ ἐμβῆ εἰς χρῆσιν, ἀλλ' ὑπὸ τινος ὄρους· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ ἐξῆς. Πρῶτον τῆς ἐσθῆτος ἡλικίας τὸ στήθος μὴ δέον νὰ ἦ ἀπολύτως ἐμποδισμένον ὅταν δὲ ἡ νέα ἀναπτύχῃ ἐντελῶς, τότε δύναται νὰ ποιῆ χρῆσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ στήθος μὴ δὲν πρέπει οὐδέποτε νὰ πιεθῇ, ἀλλὰ νὰ συνέχῃ καὶ νὰ ὑποβαστάξῃ τὸ στήθος μὴ δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπη τὴν ἐλευθερίαν τῶν κινήσεων καὶ τῆς ἀναπνοῆς· εἰς τὰς ἀνεπτυγμένους γυναῖκας, εἴτε ἔνεκα τῆς ἡλικίας, εἴτε ἐκ πολλῶν κυοφοριῶν καὶ τοκετῶν διάφορα μέρη τοῦ σώματος τῶν χαλαρόνουσιν, ἀνάγκη ὅταν νὰ ὑποβαστάζονται, ἵνα ὦσιν τὸ δυνατόν ἀνακαμθάνουσι τὴν προτέραν τῶν μορφήν. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις τὸ στήθος μὴ ἀποβαίνει λίαν χρήσιμον. ἀλλὰ πάντοτε φυλαττομένων τῶν ὄρων, οὗς ἐξεθέσαμεν. Ὅπόσον σπουδαῖα καὶ χρήσιμα τὰ ὑπὸ τοῦ Κ. Καραθεοδωρῆ λεχθέντα, ἕκαστος λίαν εὐχρῶς ἐννοεῖ ταῦτα, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὸ περιεχόμενον τῶν διαλέξεων· γλαφυρότης, σαφένεια περὶ τὰς ἐκφράσεις καὶ ἐπιστημονικὴν εἰσὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς δημοσίας διαλέξεως τοῦ Κ. Καραθεοδωρῆ πλεονεκτήματα.

Ὁ κ. Σ. Ζωγράφος ἐν μιᾷ διαλέξει περὶ γὰμου ὑπὸ ὑγιεινῆν ἔσθην παγκρατεσάμενος, κατέδειξε πρῶτον ὅτι ἡ δημοσία ὑγεία κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ἐξέπεσαν, ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πλέον οἱ γενεαὶ ἐκείναι, ὧν τὸ ζωμολογὸν μακθάνομεν ἐκ τῆς ἱστορίας, τὸ δὲ γυναικείον καὶ ὠραῖον περὶ τῶν ἡμῶν οἱ περὶ

σωθέντες ἀνδριάντες. Ἡτα ζητήσας τὰς κί-
τις τῆς τοιαύτης ἐκπτώσεως παρεδέξατο ὅτι
αὐταὶ εἰσιν ἐσωτερικαὶ καὶ ἐξωτερικαὶ. Καὶ
ταύτας μὲν ἀνεύρην ἐν ταῖς δυστροφῆταις κοι-
νωνικαῖς ἀπαιτήσεσι, καὶ τοῦ νέου πολιτισμοῦ
ταῖς υπερβολικαῖς ὑπογεγραμμέναις ὅρ' ἂς τὸ τε
σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα εὐρίσκονται εἰς ἀκατά-
παυστον ἐνεργεῖαν καὶ ἔντασιν, ὡς καὶ τὰ πά-
θη τοῦ ἀνθρώπου εἰς ὑπέριμετρον ἔξαψιν' τὰς
δ' ἑτέρας ἦτοι τὰς ἀτομικὰς αἰτίαι, στηρίζει
ἐπὶ τῆς ἐλαφρότητος μετ' ἧς συνειθίσκαμεν ἵνα
ἐκτελώμεν τὴν σπουδαιότεραν πράξιν τῆς ζωῆς
ἡμῶν, ἀρ' ἧς ἐξαρτάται οὐ μόνον ἡ εὐδαιμο-
νία καὶ ἡ ὑγεία τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ καὶ τῶν
ἐπερχομένων γενεῶν ἢ τε σωματικῆ καὶ ἡ ἠ-
θικῆ κατάστασις, δηλ. τὸν γάμον.

Καὶ πρῶτον ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ
ἐπὶ τῆς ἡλικίας ἀμροτέρων τῶν φύλων καθ' ἣν
δέον ἵνα ἐκτελεῖται ὁ γάμος' μετὰ τὴν ιστορι-
κὴν δὲ ἀφήγησιν τῶν διαφόρων θεσμοθεσιῶν
ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, ἐρεϊδόμενος ἐπὶ λό-
γων φυσιολογικῶν, ἀποφάνεται ὅτι ὁ ἐπίγα-
μος χρόνος ἐστὶ διὰ μὲν τοὺς ἀνδρας ἀπὸ τοῦ
25οῦ μέχρι τοῦ 30οῦ ἔτους, διὰ δὲ τὰς κόρας
ἀπὸ τοῦ 20οῦ μέχρι τοῦ 25οῦ ἔτους.

Ἀκολούθως κατέδειξεν ὅποια τὰ ὀλέθρια
ἀποτελέσματα τῶν συγγενικῶν συζυγείων. Ἐ-
πε δὲ οὐκ ὀλίγα περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς διασχυ-
ρώσεως οὐ μόνον τοῦ αἵματος, ἀλλὰ καὶ τῶν
κράσεων καὶ ἰδιουσυγκρασιῶν καὶ δὴ καὶ αὐτοῦ
τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος τῶν μελλόντων ἵνα
δώσωσι ζωὴν καὶ ὑπερξῆιν εἰς ἕτερα ὁμογενῆ
ἔντα. Κατέληξε δὲ ἐπιών, ὅτι ἐκ τῶν συνδυα-
σμῶν τούτων ἐξαρτάται οὐ μόνον ἡ εὐημερία
τῶν συζύγων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ βωμολέον
τῆς γενεᾶς αὐτῶν πάσης καὶ κατ' ἔκτασιν τοῦ
ἔθνους καὶ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτῆς. Τοιαῦτα
τινὰ ἐλάλησεν ὁ πολυμαθὴς κ. Ξ. Ζωγράφος
μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ πτωμυλίας.

Ὁ κ. Γ. Δημητριάδης ἐκ τῶν πέντε περὶ
πρακτικῆς καὶ ἐφηρμοσμένης Γεωμετρίας καὶ
τριγωνομετρίας διαλέξεν αὐτοῦ, μόνον τὰς
δύο πρώτας ἐποίησατο, ἀναβληθεῖσθαι τῶν ἐτέ-
ρων τριῶν ἕνεκα ἀποδημίας αὐτοῦ. Καὶ ἐν μὲν
τῇ πρώτῃ διαλέξει περιερίχοντο τὰ ἐπόμενα.

Παράστασις σημείου, γραμμῆς εὐθείας κε-
κλασμένης καὶ καμπύλης ἐπὶ τῆς γῆς. Τὰ πρὸς
τὴν σκοπὴν τοῦτον ἐργαλεῖα εἰσὶν ὁ πασσαλι-
σκος, τὸ ἀκόντιον, ὁ σκοπὸς καὶ ἡ χορδή. Πε-
ριγραφή τῶν ἐργαλείων καὶ χρῆσις αὐτῶν. Πα-
ράστασις σημείου, γραμμῆς εὐθείας καὶ κε-
κλασμένης ἐπὶ τοῦ χάρτου. Τὰ πρὸς τὸν σκο-

πὸν τοῦτον ἐργαλεῖα εἰσὶ τὰ ἐξῆς: ὁ Κανὼν ἢ
Γραμμὴ καὶ ὁ Διαβήτης. Περιγραφή καὶ χρῆσις
τῶν ἐργαλείων. Ἀπαγγελίαι τῶν σημείων καὶ
τῶν γραμμῶν διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ Ἀλφα-
βήτου. Ἴδι ἐστὶ γραφικὴ μονάς. Περιγραφή καὶ
χρῆσις τοῦ γαλλικοῦ μέτρου. Καταμέτρησης
τῶν γραμμῶν ἐπὶ τῆς γῆς' τὰ διὰ τὴν ἐργα-
σίαν ταύτην ἐργαλεῖα συνήθως εἰσὶν ἡ ταινία
ἢ ἄλυσος καὶ τὰ ἀκόντια. Χρῆσις τῶν ἐργα-
λείων καὶ περιγραφή αὐτῶν Ἡ καταμέτρησης
γραμμῆς τινος ἐπὶ τῆς γῆς ἀπαιτεῖ τὴν εὐθυ-
γραμμίαν καὶ τὴν συνδρομὴν δύο συναρρατῶν.
Τί λέγεται εὐθυγραμμία' τί λέγεται κλίμαξ
καὶ τινὶ τρόπῳ δι' αὐτῆς μεταφέρομεν ἐπὶ τοῦ
χάρτου κεχαραγμένην γραμμὴν ἐπὶ τῆς γῆς.
Ἐκλογὴ τῆς κλίμακος ἀναλόγως τοῦ μεγέθους
τῆς γραμμῆς' τί λέγεται γωνία' τί λέγεται
ὀρθή, ὀξεῖα ἢ ἀμβλεία γωνία. Πλευρὰ καὶ κο-
ρυφὴ τῆς γωνίας. Ἀπαγγελίαι τῶν γωνιῶν διὰ
τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου. Γραμμαὶ πα-
ράλληλοι, κάθετοι καὶ συντρέχουσαι. Τίνι τρό-
πῳ ἄγομεν ἐπὶ τῆς γῆς καθετὸς ἢ παραλλή-
λους γραμμὰς διὰ τοῦ γνόμους. Περιγραφή
καὶ χρῆσις τοῦ ἐργαλείου. Τί λέγεται κύκλος.
Συστατικά τοῦ κύκλου, εἰσὶ τὸ κέντρον, ἡ
ἀκτίς, ἡ διάμετρος καὶ ἡ περιφέρεια. Τί λέγον-
ται μοῖρα, λεπτά, λεπτά καὶ δευτέρα λεπτά.
Τίνι τρόπῳ ἄγομεν κάθετους καὶ παραλλήλους
γραμμὰς διὰ τῶν Κανόνων ἐπὶ τοῦ χάρτου.
Τίνι τρόπῳ διὰ τοῦ Ἀναγωγέως καταμετροῦ-
μεν τὰς ἐπὶ τοῦ χάρτου κεχαραγμένας γωνίας,
ἢ δοθεμένων τῶν δύο πλευρῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ
τῶν μοιρῶν, κατασκευάζομεν τὴν γωνίαν. Πε-
ριγραφή καὶ χρῆσις τοῦ Ἀναγωγέως. Καταμέ-
τρησις τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κεχαραγμένων γωνιῶν
διὰ τοῦ γραφομέτρου. Συστατικά τοῦ γραφο-
μέτρου εἰσὶν ὁ Ἄντυξ, τὸ σταθερὸν καὶ κινη-
τὸν δισκοπρον, τὸ γόνυ καὶ ὁ τρίπους. Ἡ χρῆ-
σις τοῦ γραφομέτρου ἀπαιτεῖ τὴν συνδρομὴν
τοῦ ἰσοπέδου καὶ τῆς βολίδος. Περιγραφή καὶ
χρῆσις τῶν ἐργαλείων τούτων.

Τίνι τρόπῳ διὰ τοῦ γραφομέτρου καὶ τοῦ
Ἀναγωγέως μεταφέρομεν ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν
ἐπὶ τῆς γῆς κεχαραγμένην γωνίαν καὶ ἀντι-
στρόφως. Διὰ τοῦ Βερνιέρου ἀναγινώσκομεν
κατὰ προσέγγισιν ἑνὸς λεπτοῦ τὰς ἐπὶ τοῦ
Ἄντυξ τοῦ γραφομέτρου σχηματιζόμενας γω-
νίας ὑπὸ τοῦ σταθεροῦ καὶ κινητοῦ δισκοπρον.
Κατασκευὴ καὶ χρῆσις τοῦ Βερνιέρου. Ὀλίγα
τινὰ περὶ ἐπαναληπτικοῦ κύκλου. Ὅταν πρό-
κειται να σκοπεύωμεν εἰς μεγάλας ἀποστάσεις,
τὰ δισκοπρον τῶν ἐργαλείων ἀντικαθίστανται

διὰ Τηλεσκοπίων. Περιγραφή και χρήσις τοῦ Παντογράφου με Τηλεσκοπίων.

Ἡ δὲ δευτέρα διαλέξις διελάμβανε τὰ ἐπιπέδων.

Τί λέγεται εὐθύγραμμον ἢ καμπυλόγραμμον σχῆμα. Ἐπιφάνεια ἐπιπέδος. Τρίγωνον. Συστατικά τοῦ τριγώνου εἰσὶν αἱ τρεῖς πλευραὶ καὶ αἱ τρεῖς γωνίαι. Θεώρημα 1ον. Δύο τρίγωνα εἶναι ἴσα ὅταν ἔχωσι τὰς πλευράς καὶ τὰς γωνίας ἴσας ἑκατέραν ἑκατέρῃ. Θεώρημα 2ον. Τὸ ἄθροισμα τῶν γωνιῶν παντὸς τριγώνου εἶναι ἴσον μετὰ δύο ὀρθῶς ἢ μετὰ ἑκατὸν ὀρθογώνων μοίρας. Ἐφαρμογὴ τῶν θεωρημάτων τούτων εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἐξῆς προβλημάτων. Πρόβλημα 1ον. Δοθεῖσθαι τῆς πλευρᾶς καὶ τῶν προσκειμένων εἰς αὐτὴν γωνιῶν τριγώνου κεχραγμένον ἐπὶ χάρτου, νὰ κατασκευασθῆ διὰ τοῦ ἀναγωγέως καὶ τοῦ Κανόνας, ἕτερον τρίγωνον ἴσον τῷ πρώτῳ. Πρόβλημα 2ον. Νὰ ἐπιλυθῆ τὸ αὐτὸ πρόβλημα καθ' ἣν περίπτωσιν τὸ τρίγωνον εἶναι κεχραγμένον ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐξήγησις τῶν ἐργασιῶν τῶν ἀφορωσῶν τὴν ἐπίλυσιν τῶν δύο προβλημάτων διὰ τοῦ ἀναγωγέως καὶ τοῦ γραφομέτρου. Τί λέγεται ἀναλογία γεωμετρικὴ καὶ ποία ἡ θεμελιώδης ἰδιότης αὐτῆς. Ὅρισμός. Δύο τρίγωνα εἶναι ὁμοία, ὅταν ἔχωσι τὰς γωνίας ἴσας καὶ τὰς ὁμολόγους πλευράς ἀναλόγους. Ἐξήγησις τοῦ ὁρισμοῦ τούτου. Ἐφαρμογὴ τῶν ὁμοίων τριγώνων εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἐξῆς προβλημάτων τῆς μηχανομετρίας καὶ ὕψομετρίας. Πρόβλημα 1ον. Δοθέντος τριγώνου, ἐπὶ τῆς γῆς κεχραγμένον, νὰ κατασκευασθῆ ἐπὶ χάρτου διὰ τῆς κλίμακος καὶ τοῦ ἀναγωγέως ὁμοιον τρίγωνον τῷ πρώτῳ καὶ ἀντιστρόφως. Πρόβλημα 2ον. Νὰ προσδιορισθῆ ἀπὸ γνωστοῦ σημείου ἀπόστασις ἐτέρου, ἀπρόσιτου ὄντος. Πρόβλημα 3ον. Νὰ προσδιορισθῆ ἀπὸ γνωστοῦ σημείου, ἢ μεταξὺ δύο ἀπρόσιτων σημείων ἀπόστασις. Πρόβλημα 4ον. Νὰ προσδιορισθῆ τὸ ὕψος κτιρίου ἢ ὄρους διὰ τοῦ γραφομέτρου, τοῦ Κανόνας, τῆς κλίμακος καὶ τοῦ Ἀναγωγέως. Τί λέγεται ὀρθογώνιον τρίγωνον, ὑποτείνουσα καὶ ὕψος αὐτοῦ. Θεώρημα 1ον. Τὸ τετράγωνον τῆς ὑποτείνουσας εἶναι ἴσον μετὰ τὸ ἄθροισμα τῶν τετραγώνων τῶν δύο λοιπῶν πλευρῶν. Τί λέγεται τετράγωνον καὶ ἐξήγησις τοῦ θεωρήματος. Συνέπειαι ἐκ τοῦ θεωρήματος τούτου εἶναι ὅτι, γνωστῶν οὐσῶν τῶν δύο πλευρῶν ὀρθογωνίου τινὸς τριγώνου, δυνατόν νὰ εὐρεθῆ ἡ τρίτη πλευρὰ. Τίνι τρόπῳ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ θεωρήματος τῆς ὑποτείνουσας δυναμεθῆ νὰ

φέρωμεν καθέτους ἐπὶ τῆς γῆς, μέσῳ χορδῆς διηρημένης εἰς 12 ἴσα μέρη καὶ ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἐργαλείου. Θεώρημα 2ον. Τὸ ὕψος ὀρθογωνίου τινὸς τριγώνου εἶναι μέσον ἀνάλογον μεταξὺ τῶν δύο τετραγώνων τῆς ὑποτείνουσας. Ἐξήγησις τοῦ θεωρήματος. Ἐφαρμογὴ τοῦ θεωρήματος εἰς τὴν μέθοδον δι' ἣς οἱ στρατιωτικοὶ μηχανικοὶ προσδιορίζουσι τὰς ἀποστάσεις ὠρυγμένων θέσεων ἢ φρουρίων.

Ὁ κ. Γ. Δημητριάδης, τὰς μαθηματικὰς τάξεις ἀληθείας μετὰ πολλῆς τῆς σαφηνείας καὶ λίαν πρακτικῶς διὰ πολλῶν σχεδίων καὶ ἐργαλείων ἀπέπτυξεν.

Ὁ κ. Ἀθ. Βεργαράκης ὑπὸ τὸν τίτλον «οἱ Ἕλληνας ὑπὸ οἰκονομολογικῆν ἔσφιση» ἐποίησατο δύο διαλέξεις καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ λέγει τὰ ἐπόμενα· τί ἐστὶ πολιτικὴ οἰκονομία καὶ ἱστορίᾳ αὐτῆς· ἀκολούθως δὲ, ἀφοῦ κατέδειξε τὴν σπουδαιότητα τοῦ θέματός του καὶ τὰς ὡς ἐκ τούτου ἐλλείψεις τῶν μαθημάτων του, ἐπικαλεῖται τὴν ἐπιείκειαν τῶν ἀκροατῶν. Εἶτα ἀποδεικνύει ὅτι ἡ πολιτικὴ οἰκονομία δὲν εἶναι νέα ἐπιστήμη, ὡς τινες τῶν οἰκονομολόγων ἀξιοῦσιν, ἀλλ' ὅτι ἦτον γνωστὴ κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας. Ἀφοῦ δὲ εἶπε τινὰ περὶ τῶν ἠρωϊκομυθικῶν χρόνων, καὶ χραχρηρίσας τοὺς τότε Ἕλληνας εἰσέρχεται εἰς τὸ κυρίως θέμα του λαμβάνων ὡς ἀρετηρίαν τὸν Τροϊκὸν πόλεμον. θεωρῶν αὐτὸν ὡς μέγα εὐεργέτημα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ. Ἐξιστορεῖ τὰ αἰτίαι τῆς ἰδρύσεως τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ἐν ἄπαντι τῷ ἀρχαίῳ πολιτισμένῳ κόσμῳ, τὴν ἀνάπτυσιν καὶ σημάστιαν αὐτῶν δι' ἑαυτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐν τῷ δευτέρῳ μαθηματικῷ αὐτοῦ ἐξιστορεῖ τὴν ὀλικὴν ἀνάπτυσιν τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ἤτοι τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ προϊόντα μιᾶς ἐκείτης αὐτῶν. Ἀκολούθως προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὰ αἰτίαι δι' ὧν ἡ Ἑλλὰς κατώρθωσε διανοητικῶς νὰ ἀναπτυχθῆ ὅσον οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἐν τῷ κόσμῳ, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ Πινδάρου καὶ Ἡσίοδου, τοῦ Λυκούργου, Σόλωνος καὶ Δράκοντος. Φθίνων δὲ εἰς τὸν χριστῶν αἰῶνα τῆς Ἑλλάδος προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὴν τελευτήτητα τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐπιστημῶν, τῶν ὠρῶν τεχνῶν, τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν τεχνῶν. Ἀκολούθως ἐξιστορεῖ τὴν παρκαμψὴν τῆς Ἑλλάδος, ἢ τὰ κυριώτερα αἰτίαι ἧσαν ἡ πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἐμφύλιον πόλεμοι, μάχιστα μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης καὶ ἄνευ λόγου πολλῶν ἐκστρατείας, καὶ μεγάλα ἐπιτυχία κατὰ τῶν Περσῶν. αἰτίαι δὲν ἐβράδυν

νον νὰ ἐπενέγκωσι τὴν διαρθρῶν καὶ τέλος ἢ δουλεία καὶ ἡ περιφρόνησις τῆς ἐργασίας. Τελευτών δὲ καταδεικνύει ὅτι ἡ Ἑλλάς οὐχ ἤπτον ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν τῆς ὅσον οὐδὲν ἔθνος ἐν τῷ κόσμῳ.

Ταῦτα ἐν δυοῖ διαλέξεσιν ἀνεπτυξέε λίαν εὐκρινῶς ὁ εὐπαίδευτος κ. Ἀθ. Βερναρδάκης.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

Ὁ φιλόπονος Γεν. Γραμματεὺς τοῦ ἤμ. Συλλόγου κ. Δ. Φίλιος ἠ ἐποίησατο διαλέξεις «περὶ θεάτρων καὶ δραματικῆς ποιήσεως» ὧν τὸ διαγρῆμα ἔχει ὡς ἐπομένως: Δικαιολογήσις τῆς ἐκλογῆς τοῦ θέματος. Ὁρισμὸς καὶ χρῆσιμότης τῆς ποιήσεως ὡς ὠραίας τέχνης πρὸς τὴν καθόλου προαγωγὴν τῆς ἀνθρωπότητος.

Γένη καὶ εἶδη αὐτῆς καὶ ἐξέτασις ἐκάστου αὐτῶν.

Γένεσις καὶ ἀνάπτυξις τῆς ποιήσεως παρ' Ἑλλήσιν ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ γένεσις καὶ ἀρχὴ τοῦ Δράματος, τῆς τε *Τραγωδίας* καὶ *Κωμῳδίας* (δλ). παρ' Ἀθηναίους ἐκ τῶν Διονυσιακῶν ἐορτῶν. Φύσις τῆς ἀρχαίας Τραγωδίας καὶ μέρη αὐτῆς, χορός. Τὰ παρ' Ἑλλήσιν καὶ ἰδίᾳ παρ' Ἀθηναίους θέατρα καὶ περιγραφή λεπτομερῆς αὐτῶν καθ' ὅλα τὰ μέρη των. Ἐποχὴ καὶ τρόπος θεατρικῶν παραστάσεων (Διονυσιακαὶ ἐορταί, χορηγία, θεωρικὰ κτλ.) Δικαιολογήσις Περικλέους ἐπὶ τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ περὶ τῶν θεωρικῶν νόμου. Ὅλιγα τινὰ περὶ τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν καὶ ἐκλογὴ τῆς Ἀντιγόνης Σοφοκλέους πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν εἰρημένων.

Ἀνάλυσις λεπτομερῆς Ἀντιγόνης Σοφοκλέους.

Κωμῳδία παρ' Ἀθηναίους: αἱ τρεῖς ἐποχαὶ αὐτῆς. Ὅποια τις ἡ ἀρχαία, ἥτοι ἡ Ἀριστοφάνειος Κωμῳδία, ὅποια τις ἡ μετὰ καὶ ὅποια τις ἡ νέη ἢ καὶ Μενάνδρειος: δυνάμεν νὰ κληθῇ. Γενικώτατος χαρακτηρισμὸς Ἀριστοφάνους καὶ Μενάνδρου. Γένεσις τῆς Μολιερίου Κωμῳδίας ἐκ τῶν ἐν μεταφράσει Ἀκτινικῇ διασωθέντων τῶ πλείστον ἔργων τῆς Μενάνδρειου Κωμῳδίας.

Τὸ *Θέατρον παρὰ Ῥωμαίους*. Χαρακτηρισμὸς Ῥωμαίων ὡς πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ὠραίας τέχνας κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τοὺς Ἑλλήνας. Ἡ ποιήσις καθόλου καὶ ἐπομένως καὶ τὸ Δράμα παρὰ Ῥωμαίους. Ποία τὰ παρ' αὐτοῖς ἀγαπᾶται θεάματα.

Διατὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἐπελθὼν καθήργησε τὰ θεάτρα:

Ἐπελείπετο δὲ νὰ ποιῆται ἐν εἰσέτι τοῦλάχιστον μᾶθημα περὶ τοῦ πότε ἤρχισε ν' ἀνα-

γενῆται τὸ θέατρον παρὰ τοῖς Φεράχοις καὶ ποῖται αἱ βοηθήσασαι αὐτὸ περιστάσεις; κατὰ τί διαφέρει τὸ νέον θέατρον τοῦ ἀρχαίου; ἀρχαί γε ἡ δραματικὴ τέχνη καὶ ποίσις ὑπερέχει, ἢ ἐλαττοῦται τῆς ἀρχαίας καὶ κατὰ τί ὑπερέχει ἢ ὑπερέχει, κατὰ τί ἐλαττοῦται ἢ ἐλαττοῦται; Τὸ μᾶθημα τοῦτο ὁ χρόνος δὲν ἐπέτρεχεν ὅπως γένηται.

Ἐβῶν ὑπ' ὅψιν τὴν σπουδαιότητα τῶν διαληφθεισῶν διαλέξεων λυποῦμαι μὴ δυνάμενος ἵνα ἐκθέσω τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Φιλίου λεχθέντα ἕνεκα τοῦ λίαν συνοπτικοῦ τῆς παρ' αὐτοῦ διαβιβασθείσης μοι περιλήψεως.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ.

Ὁ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς ἐν ταῖς 6 αὐτοῦ περὶ φιλοσοφικῶν διαλέξεσιν ἐπραγματεύσατο ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον «περὶ τῆς πρωτογόνου καὶ δευτερογόνου συνειδήσεως τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τῶν ψυχικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων». Ἡ περίληψις τῶν διαλέξεων τούτων ἐστὶν ἡ ἐπομένη.

Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα στοιχεῖον αὐτοῦ θεμελιώδεις κέκτηται τρεῖς ἐνοίαις, τοῦ φυσικοῦ κόσμου, τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἡ περὶ τὰς τρεῖς ταύτας ἐνοίας ἐνεργεῖα τοῦ πνεύματος, διπλῆν ἔχει τὴν μορφήν, τὴν ἀδιάσκεπτον καὶ τὴν διασκεπτικὴν.

Α'. Περιγραφή τῆς ἀδικαστέτου ἐνεργείας. Γνωρίσματα γενικὰ τῆς ἀδικαστέτου ἐνεργείας τοῦ πνεύματος, τὸ συνθετικόν, τὸ συγκεκριμένον, τὸ μερικόν, τὸ μυστηριώδες: τὸ αἰσθημα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ συνοδεῖται τὴν ἀδιάσκεπτον ἐνεργεῖαν. Γλῶσσα πρὸς ἔκφρασιν τῶν νοημάτων τῆς ἀδικαστέτου ἐνεργείας ἡ ποικιλική. Ἀποδείξις πρώτη ὅτι ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς ἀδικαστέτου ἐνεργείας ἐστὶν ἡ ἀρετηρία τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργείας, ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ ἀνθρώπου, ὁ βίος τοῦ λαοῦ ὁ ἀνεπιστήμων καὶ ἐν γένει ὁ βίος αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀποδείξις δευτέρα ἰδίᾳ αἱ παραδόσεις τῶν ἀρχαιοτάτων λαῶν Ἀσσυρίων. Βαβυλωνίων. Ἰνδῶν. Σινῶν. Μήδων. Περσῶν, Αἰγυπτίων. Ἑλλήνων καὶ ἄλλων καὶ ἐν γένει ἡ παιδικὴ ἡλικία παντὸς ἔθνους. Ἄνδρες διαπρέψαντες διὰ τῆς ἀδικαστέτου ἐνεργείας τοῦ πνεύματος εἶναι οἱ ἥρωες τῆς ἀρχαιότητος, ὅτιρα φρονεῖσαντες, κακοβόργος ἀποκτείναντες, τὰς πόλεις καθήρσαντες: καὶ διὰ πολλῶν τιμαλφῶν δόρων προκίσαντες αὐτάς. Οἱ ἰδρυταὶ τῶν πόλεων, τέχνας καὶ διαφόρους τελετάς διδάξαν.

τες εις τους ανθρώπους. Οί αρχαιοι νομοθέται, νόμους πολιτικούς, κοινωνικούς και υγεινούς θέντες. Οί έννικοί θεολόγοι, Μάγοι, Βραχμάνες, Χαλδαίοι, Μανδάρηνοι, οί Ιατροί τής αρχαιότητος και οί μάντεις' οί ποιηταί και καλλιτέχνη. Όρος πρὸς τήν αδιάσκεπτον ένεργειαν έστιν ὁ έξωτερικός κόσμος, ἡ φύσις' αὐτή επιδρᾷ ἐπὶ τήν παραγωγήν τής ιδέας τοῦ άπειρου και τής ιδέας τοῦ καλοῦ' ηλικία τής βαθμυδὸν άναπτύξεως τής αδιασκέπτου ένεργείας ἐν τῇ αρχαιότητι εἰσὶ τρεῖς. Έν τῇ πρώτῃ αἱ παραγόμεναι έννοιαι εἰσὶν αληθείαι. Μονοθεϊσμός δέ έστιν ἡ θρησκεία. Έν τῇ δευτέρῃ ἡ πλάνη ύπεισδίδει' αὕτη συνίσταται τοὺς μυθικούς και ἠρωϊκούς αἰώνας' σεβασμὸς, ρετιγισμός, και άνθρωπομορφισμός, εἰσὶν αἱ θρησκείαι' τὸ δὲ πολίτευμα θεοκρατικόν. Τρίτη ηλικία έστιν ἡ τῶν μυσηρίων. Προϊόντα ἐν παραδείγμασι τής αδιασκέπτου ένεργείας προβάλλονται οί ὁμηρικοί χαρακτήρες Έκτορος, Άνδρουμάχης, Πηνελόπης και Πριάμου.

Β'. Περιγραφή τής δευτερογόνου ἡ διασκεπτικῆς συνειδήσεως. Άφ' οὔ ὅρος αὐτῆς ἡ άμφιβολία, ἡ άμφιβουλία άρετηρία τής προόδου, σύντροφος αὐτῇ ἡ συναίσθησις τής άγνοίας. Ένευθεν ἡ άνάπτυξις τοῦ έρωτος τοῦ εἰδέναι, ἡ ένεργεια τής βουλήσεως πρὸς διάσκεψιν, συνέπειαι δὲ αὐτῆς ἡ πείρα και ἡ παρατήρησις τῶν μερικῶν γινόμενων, ἡ άντιπαράθεσις αὐτῶν πρὸς άλλαλα, ἡ έξακρίβειωσις τοῦ κοινου αὐτῶν χαρακτήρος, ὁ σχηματισμός τῶν γενικῶν άφρηκμένων έννοιων και ἡ ταξινομία αὐτῶν. Χαρακτήρες τής διασκέψεως εἰσὶ τὸ άναλυτικόν, τὸ άφρηκμένον, τὸ καθόλου, τὸ εύκρινές και σαφές. Γλώσσα τής διασκεπτικῆς έστιν ὁ πεζὸς λόγος' άπόδειξις τούτου ὁ βίος έκάστου ανθρώπου και ἡ ιστορία αὐτῆ τής άνθρωπότητος. Ηλικία τής διασκέψεως ἡ τῆς έπιστήμης ἐν τῇ άνθρωπότητι εἰσὶ τρεῖς. Η παιδικὴ έπιζητοῦσα τήν καθολικὴν έπιστήμην, ἡ νεανικὴ καθ' ἣν ἡ καθόλου έπιστήμη διαιρεῖται εἰς πολλάς' ἡ άνδρική καθ' ἣν πρὸς ταῖς άλλαις έπιστήμαις συνίσταται και ἡ πρώτη τῶν έπιστημῶν, ἡ φιλοσοφία.

Μετὰ τήν διὰ μακρῶν και λίαν εύκρινῆ περιγραφῆν τῶν δύο τούτων τρόπων τής νοητικῆς τοῦ ανθρώπου ένεργείας, ἧτοι τής αδιασκέπτου και τής διασκεπτικῆς, έποιήσατο τὸ διάγραμμα τῶν πνευματικῶν τοῦ ανθρώπου δυνάμεων και τῶν ύποδιαιρέσεων αὐτῶν, επιφυλαττόμενος ὅπως κατὰ τὸ ἐπίπνετος πραγματευθῆ περι έκάστης ιδίης.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

Ό κ. Ι. Δ. Άριστοκλῆς ἐν δυσι διαλέξεσιν έλάλησε περὶ τῶν Βαβυλωνίων και Άσσυρίων ὡς έπομένους' πρώτον προσδιώρισε τήν γεωγραφικὴν θέσιν τῶν λαῶν τούτων. εἶτα ὑπέδειξε τήν μεταξὺ τής Γενέσεως και Ἱεροδότου ἀφ' ένός, Στράβωνος και Πτολεμαίου τῶν γεωγράφων ἀφ' έτέρου, ὕψισταμένην διαφωνίαν ὡς πρὸς τήν γεωγραφικὴν θέσιν τῶν λαῶν τούτων' έξέθετο τοὺς λόγους τής διαφωνίας αὐτῆς, και διεκρινε τήν Άρχαίαν Άσσυρίαν κειμένην μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων ποταμῶν, Εὐφράτου και Τίγριος, ἀπὸ τής πέραν τοῦ τελευταίου κειμένης Άσσυρίας, τής περὶ τήν Άρβηλον ὁμόρου' μετὰ τούτο περιέγραψε τήν Βαβυλωνίαν καθ' Ἱεροδότον, Ξενοφῶντα και Στράβωνα, ὑποδείζας τήν βαθμυδὸν έπερχομένην διαφορὰν ἐν τῇ φυσικῇ και ἠθικῇ καταστάσει τῶν χωρῶν τούτων και τοὺς λόγους αὐτῆς έκθέμενος.

ΘΗΚΑ.

Ό κ. Κ. Καλλιάδης τέσσαρας έποιήσατο διαλέξεις ὡν θέμα ὑπῆρξεν ἡ γυνὴ ἐν τῇ οικογενείᾳ και ἐν τῇ κοινωρίᾳ' και ἐν μὲν ταῖς τρισὶν ανέπτυξε τήν ἐν τῇ οικογενείᾳ θέσιν τής γυναικὸς ὡς θυγατρὸς, ὡς συζύγου και ὡς μητρὸς' ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ τὰ κατὰ τήν ἐν τῇ κοινωρίᾳ θέσιν αὐτῆς ὡς πολιτίδος' αἱ διαλέξεις αὐται ἐν περιλήψει ἔχουσι ὡδὲ πωσ.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΠΡΩΤῆ Η ΘΥΓΑΤΗΡ.

Ό Κ. Καλλιάδης ἐν προοίμῳ, λέγει ὅτι ἡ πρόθεσις αὐτοῦ δὲν εἶναι νὰ συμβουλεύσῃ επανάστασιν τῶν γυναικῶν κατὰ τῶν άνδρῶν, ἢ πείσιν τούτων ἐπ' εκείνων, άλλα νὰ ὑποδείξῃ τήν ανάγκην τής εὐκρινούς ένώσεως και ἀπὸ κοινου ένεργείας τῶν δύο τούτων μεγάλων τής φύσεως δυνάμεων πρὸς ἕνα και τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἧτοι τήν άμοιβαίαν έκτίμησιν και άγνωρίσιν τῶν ιδίων έκάστου φύλοσ προτερημάτων, ἐξ ἧς φρονεῖ ὅτι θέλει πηγᾶσι άνακτήρητως ἡ τε εύμερία τῶν ατόμων και ἡ πρόσδος τής άνθρωπότητος.

Άκολούθως διατείνεται ὅτι δὲν πρέπει ν' άφομοιωθῆ ἡ γυνὴ μετὰ τοῦ άνδρὸς, άλλα νὰ συμπληρωθῆ ὁ μὲν διὰ τῆς δε, προτείνει δὲ τὸν έξῆς ὅρισμὸν τής γυναικὸς, ὅν επιφυλάττεται

ν' ἀναπτύξη πλατύτερον ἐν τῇ τετάρτῃ αὐτοῦ διαλέξει· « ἡ γυνή, λέγει ὁ Κ. Καλλιὰδης, ἐστὶν ὁὐν ἀνάμιον καὶ ἴσον τῷ ἀνδρὶ. » Ἀποδεικνύων δὲ μετὰ ταῦτα ἐν ὀλίγοις ὅτι αἰετοπεθεωρήθη καὶ τὴν σήμερον θεωρεῖται παρὰ τοὺς βαρβάρους καὶ τοὺς πεπολιτισμένους ἔθνησιν ὡς ὑποδεστέρα τοῦ ἀνδρὸς καὶ διατεινόμενος ὅτι ὁ 19ος αἰὼν, ἐπόμενος τῷ πνεύματι τοῦ χριστιανισμοῦ, εἰς ὃν ὀφείλονται αἱ κυριώτεραι ἀπελευθερώσεις τῆς γυναικὸς, ὀφείλει ἵνα δι' ἐντελοῦς ἀπελευθερώσεως ἀνυψώσῃ τὴν ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὑπ' αὐτῆς καταπεφάνην ἀνεπαρκῆ καὶ ταπεινωτικὴν θέσιν, εἰσέρχεται εἰς τὴν λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου σφύδρα λεπτοροῦς ζητήματος· σκέψεων αὐτοῦ καὶ πεποιθήσεων διὰ τῆς σκιαγραφίας τῆς θυγατρὸς.

Καὶ πρῶτον μὲν, εἰς τὴν ἱστορίαν ἀνατρέχων, τῆς τε ἀρχαιότητος καὶ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων, ὁ Κ. Καλλιὰδης ἀποδεικνύει ὅτι ἡ γέννησις θυγατρὸς ἐνέπνεε καὶ ἐμπνέει ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ αἰσθητικῆς δυσαρρεσκείας καὶ ἀποθαρρύνσεως, λέγων πρὸς ὑποσηριζὺν ὅτι καὶ τὴν σήμερον παρ' ἡμῶν οὐκ ὀλίγοι πατέρες τὰ ἔξρενα μόνον τέκνα αὐτῶν ὀνομάζουσι « παιδιὰ ». Ἐξετάζων δὲ τα ἐλαττώματα τοῦ γενικοῦ τούτου αἰσθητικῆτος, εὐρίσκει οὗτοι, ἐκτός τῆς προλήψεως, τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἣν ἔχει ὁ πατήρ νὰ δικαιώσῃ διὰ τῶν οἴων τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ὑπάρχει καὶ ὁ λίαν εὐλαμπτος ἐν τῇ ἐνεστώσει καταστᾶσι τοῦ γυναικείου φύλου φόβος τῶν γονέων, σκεπτομένων μετ' ἀθυμίας καὶ ἄλλοις ψυχῆς πῶς μὲν, ἐὰν ἦναι πτωχοί, θέλει ζήσει ἡ θυγάτηρ αὐτῶν, ἐὰν δὲ ἦναι πλούσιοι, εἰς πόσας ἡθικὰς πληγὰς θέλει εἶναι ἐκτεθειμένη, καὶ πόσον οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες οὐδῶλως ἀποροῦσι βλέποντες ἄνδρας δι' ἄγοντας ἄγαμον βίον, κακῶς καὶ περιφρονητικῶς διακρίνεται πρὸς τὴν ἄγαμον θυγάτηρα, ἣν νέαν ἔτι, μειδιῶντας ἀποκαλοῦσι « γερνοτακόριτσο ». Μεταβαίνων εἰς τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα τῆς θυγατρὸς, ὁ κ. Καλλιὰδης ἐξιστορεῖ τὰς μεταβολὰς ἃς ὑπέστη ἀπὸ τῶν ἀρχαιστάτων χρόνων μέχρι τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς καὶ τὴν τυραννικὴν πίεσιν ἣτις ἐζησασίτο ἐπὶ τῆς ἀδελφῆς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, ἀναγνώριζει δὲ ὅτι τὰ ἔθιμα καὶ αἱ νομοθεσίαι τοῦ ἐνεστώτος αἰῶνος, εὐαριθμῶν τινῶν λαῶν ἐξαιρετικῶν, καθιέρωσαν πλήρη ἰσότητά ἐπὶ τοῦ προκειμένου μετὰ τὸν υἱὸν καὶ θυγατρὸς, ὅπως θεωρεῖται ὡς τῆς πρωτίστην ἀναγνώρισιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ οἰκογενεῖᾳ τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσότητος· ἐκατέρων τῶν

φύλων. Μετὰ τούτου δὲ ἀναπτύσσων τὸ περὶ ἀνατροπῆς τῶν θυγατέρων ζήτημα, διατείνεται ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ὑπερπαρκαδέχεται καὶ τὴν σήμερον ἡ πλειονοψηφία τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀνεπαρκῆς καὶ ταπεινωτικὴν δι' αὐτάς, ὅτι ἡ θυγάτηρ δικαιούται ν' ἀνατρέφῃται καὶ ἐκπαιδευτῆται σοφῶς, καὶ βραβείως, ἐκλέγουσα ἐλευθέρως ἐν καταλλήλῳ ἡλικίᾳ καὶ τῷ εἶδος τῶν σπουδῶν αὐτῆς, καὶ ἀπασχολοῦσα τὴν ἐαυτῆς διάνοιν ἐπὶ παντὸς ὠφελίμου τε καὶ τερπνοῦ ἀντικειμένου καὶ ἀποφεύγουσα οὕτω τὴν γενογραφίαν καὶ τὰ ταῦτα ἐπακόλουθα ἐλαττώματα τῆς κενοδοξίας, τῆς ἰδιοτροπίας καὶ τῆς εἰς ἑπακρον φιλαρρεσκείας, ἅτινα καθιστᾶσι δύσκολον καὶ τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῆς, νὰ προσκτάται ὅσον ἐνεστί εὐρυτέρως γνώσεως, μελλούσας ἵνα καταρτίσασιν αὐτὴν ἀρωσιωμένην σύζυγον, φιλόστοργον μητέρα, τελειὰν πολιτίδα· συγκεκριτικῶν δὲ τὰς σκέψεις αὐτοῦ, λέγει ὅτι ἡ θυγάτηρ δέον ὅπως ἀνατρέφῃται καὶ ἐκπαιδευτῆται, οὐχὶ πρὸς ἀποκλειστικὴν τοῦ ἀνδρὸς εὐαρέσκειαν, ἀλλ' ὡς αὐτοφῶς καὶ αὐτοτελῆς πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Ὅμιλῶν δὲ περὶ τοῦ γάμου αὐτῆς, ἐκτίθεισι τοὺς λόγους δι' οὓς νομίζει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιβάλληται εἰς τὴν θυγάτηρα πρὸ τῆς ἡλικίας ἣτις ἀπαιτεῖται πρὸς γνώσιν καὶ συνείδησιν τῶν νέων αὐτῆς καθηκόντων, καὶ ὅτι εἰς μὲν τὴν θυγάτηρα δέον ἵν' ἀποκλειστικῶς ἀνήκῃ ἡ τελειωτικὴ ἐκλογή τοῦ συζύγου αὐτῆς, εἰς δὲ τούτους γονεῖς ἡ διαφώτισις καὶ ἀγαθὴ διέδουσις τῆς ἐκλογῆς ταύτης, εἰς τῆς μέλλει νὰ ἀπορροῦσῃ ἡ μέλλουσα εὐτυχεῖα ἢ δυστυχία τῆς θυγατρὸς. Καὶ τέλος, ὡς συμπεράσμα, ὁ κ. Καλλιὰδης, ὑποβάλλει ὅτι ἀφ' ἐνός μὲν ἡ γέννησις, ἡ ἀνατροφή, ἡ ἐκπαίδευσις καὶ αὐτὸς ὁ γάμος τῆς θυγατρὸς καθιστᾶσι τὴν ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ θέσιν αὐτῆς· ὑποδεῖ καὶ ἀνισον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπάρχει ἐν ταῖς νεωτέροις κοινωνίαις τάσις ἀναμνηστικῆτος πρὸς ἀκριβῆ ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσότητος καὶ περιζίνει τὴν πρῶτην διαλέξιν.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Ἡ Σὺζυγος.

Ἡρῶτον ἀντικείμενον τῶν περὶ τῆς συζύγου σκέψεων τοῦ κ. Καλλιὰδου εἶναι ἡ ἐξουσία, ἣν ἀνέκθηεν αὐτῆ καὶ ἔχει ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῆς χρηματικῆς αὐτῆς περιουσίας. ἐξουσία ἦν κατὰ τε τοὺς ἀρχαίους καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους αἱ νομοθεσίαι ἀπάντων τῶν λαῶν κα-

τέστησαν σχεδόν απόλυτον, καὶ ἦτις λέον κατ' αὐτὸν ὤπω; ἐλαττωθῆ, τῆς συζύγου δικαιομένης ἢ νὰ συμμετέχη τῆς διαχειρίσεως τῆς οἰκογενειακῆς καταστάσεως; δι' ἐξουσιάζεως; ἐξουσίας ἴσης τῆ τοῦ συζύγου, ἢ, ὅταν τοῦτο δυσεπάρμυστον δόξῃ καὶ πολύπλοκον, νὰ διαχειρίζεται ἐλευθέρως τὴν ἰδίαν αὐτῆς περιουσίαν. Ἀκολουθῶς μεταβαίνων εἰς τὴν ἐξουσίαν ἣν εἶχε καὶ ἔχει ὁ σύζυγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν πράξεων τῆς συζύγου, ὁ κ. Καλλιὰδης ἀναπτύσσει διὰ μακρῶν καὶ ἀποδεικνύει ἱστορικῶς ὅτι πανταχοῦ καὶ πάντοτε μία καθιερύεται ὑπὸ τῶν νόμων καὶ τῶν ἐθίμων θέλησις, ἡ τοῦ ἀνδρὸς, ἀπέκτανται τῆς ὁποίας ὀφείλει ἔκουσα ἄκουσα νὰ ὑποκύβῃ ἡ σύζυγος. Ὁμιλιῶν δὲ ἐν ἐκτάσει περὶ τοῦ συζυγικοῦ ἐγκλήματος τῆς ἀπιστίας, διατείνεται, ἐπὶ ἱστορικῶν κειμένων ἐπίσης βασιζόμενος, ὅτι τὰ ἔθιμα, καὶ αἱ νομοθεσίαι τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν κατὰ τὸς χρόνους τῆς ἀρχαιότητος καὶ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς αἰῶνας, ὡς πάρεργον μὲν καὶ ἐπουσιώδη ἐθεώρησαν τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἀνδρὸς, ἄπασαν δὲ αὐτῶν τὴν προσηκόν ἐπέστησαν ἐπὶ μόνῃς τῆς ἀπιστίας τῆς γυναικὸς καὶ ἐπὶ ταύτης ἐπέσαν ἐν ὄνοματι τῆς περιουσιάζουσας ἐξουσίας καὶ τιμῆς τοῦ ἀνδρὸς, μηδὲν λαμβανόμενης ὑπ' ὄψιν τῆς περιφρονουμένης ἀξιοπρεπείας καὶ φιλοτιμίας τῆς ἀπατωμένης συζύγου. Ὁμολογῶν δὲ ὅτι τὸ ὑπὸ τῆς συζύγου διαπραττόμενον ἐγκλημα ἐπιφέρει πολλάκις φυσικὰς συνεπείας λίαν σοβαρὰς καὶ ἀνηθίους, αἵτινες προσβάλλουσι καίριως τὴν καρδίαν τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ διπλῇ αὐτοῦ ιδιότητι συζύγου καὶ πατρὸς, διέρχεται λεπτομερῶς καὶ τὰ παρακολοῦθοντα συνήθως τὴν ἀπιστίαν τοῦ συζύγου καὶ ἀποδεικνύει ὅτι δὲν δύναται αὕτη δικαίως νὰ θεωρηθῆ ὡς ὅσον ἀθώα καὶ ἀβλαβῆς καὶ μικροῦ λόγου ἀξία ὅσον οἱ νόμοι ἡμῶν καὶ τὰ ἔθιμα τὴν θεωροῦσι, κατακρίνει δὲ πικρῶς τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους οἵτινες συγχωροῦσι τὸν φονεὰ τῆς ἀπίστου αὐτοῦ συζύγου, ἐπιλέγων ὅτι, ἐὰν ἀληθῶς ἀδικαιολόγητος ἦναι ἡ ἀπίστος σύζυγος, εἶναι ἐπίσης ἀδικαιολόγητος ἡ σκέψις καθ' ἣν, ἔνεκα μίᾳς διαφοράς ἐν τοῖς ἀποτελέσμασι τοῦ ἐγκλήματος, ὁ μὲν ἔνοχος ἀνὴρ οὐδόλως κατακρίνεται, ἡ δὲ πεπλανημένη γυνὴ ἀξία ἀγγόνων ἀντιχριστιανικῆς κηρύττεται, καὶ φονεῖται ἀτιμωρητὴ ὑπ' ἀνδρὸς ἐπισωρευόντος ἐφ' αὐτοῦ τρεῖς ἰδιότητες ἀπαθρόσας ἀλλήλας, τὴν τοῦ δικαίου, τὴν τοῦ δικαστοῦ καὶ τὴν τοῦ δημίου.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Καλλιὰδης, μεταβαίνων νοερῶς εἰς οἰκογένειαν μηδὲν λαμβανόμενης ἐπὶ ὄκεανου τοσοῦτων παθῶν, εὐρίσκει καὶ ἐκεῖ τὴν θέσιν τῆς συζύγου ὑποδεῖ καὶ ἄνισον, ὑποστηρίζει δὲ ὅτι εἶναι μὲν ἀληθῆς ὅτι οἱ ἐπιτηδεῖοι τρέφοι, αἱ θοπελαί, ἡ κολακεία, αἱ παντοειδεῖς καὶ ποικίλαι προσποιήσεις ἀγάπης καὶ ἀρσώσεως παραδίδουσιν ἐνίοτε εἰς τὴν σύζυγον τὴν ἐξουσίαν ἣν θέλουσι νὰ ἐξασκῶσι μόνον οἱ ἄνδρες, ἀλλ' οὔτε σεβασιή, οὔτε ἀξιοπρεπεί εἶναι ἡ ἐξουσία ἡ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ψεύδους καὶ ἐπὶ ἐρωτικῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ κατὰ πάντα προτιμητέαν θεωρεῖ καὶ δικαίαν τὴν εἰς τὰς σχέσεις τῶν συζύγων νόμιμον εἰταγωγὴν τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσότητος. Προτείνει δὲ ὡς πρῶτον καὶ σωτήριον μεταρρυθμίαν σκοποῦσαν τὴν ἀνύψωσιν τῆς συζύγου καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς εἰκόνης τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τελείου γάμου, τὴν σύστασιν διαρκέως οἰκογενειακοῦ συμβουλίου, ὅπερ συγκείμενον ἐκ μελῶν ἀμοτέρων τῶν οἰκογενειῶν καὶ ἐν ἐκτάτοις μόνον καὶ σοβαραῖς περιστάσεσι συγκαλούμενον, δύναται, καθ' ὃ ὑπὸ συγγενικῶν ἐμπνεόμενον αἰσθημάτων, καὶ τὴν δημιουργίαν τῶν δικαστηρίων διαδικασίαν λυσitelῶς νὰ ἀντικαταστήσῃ, καὶ τὴν ἀπολεσθεῖσαν τυχλὴν συζυγικὴν ὁμόνοιαν ἠπίως καὶ ἀθροῦσως νὰ ἐπαναφέρῃ. Καὶ οὕτω περαίνει τὴν δευτέραν διάλεξιν.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΡΙΤΗ.

Ἡ μήτηρ.

Ἀρχόμενος τῆς ἐξιστορήσεως τῶν ἀλλεπαλήλων μεταβολῶν ἃς ὑπέστη κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τὸ πρόσωπον τῆς μητρὸς, ὁ κ. Καλλιὰδης, λέγων ὅτι ἔφερε καὶ φέρει πάντοτε ἱερὴν χρακτικῆν, παρκατρεῖ μετ' ἐκπλήξεως ἀντίφασιν ἀνεξήγητον καὶ παγάλισμον, καθ' ἣν ἡ γυνὴ, ἀποκτιῶσα τέκνα, ὡς σύζυγος μὲν, ἀπῆλπε σχετικῆς τινας ἀπλευθερώσεως, ὡς μήτηρ δὲ, οὐδεμίαν προσεκτάτη ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς διευθύνσεως τῶν ἰδίων τέκνων, τὰ ὅποια ἐν τοσοῦτω κλίματι τοῦ πατρὸς γνωρίζει καὶ ἐν τῇ παιδικῇ καὶ ἐν τῇ ἐνήθει αὐτῶν ἡλικίᾳ. Διατρέχων δε τὰς διατάξεις τῶν διεποδων τὴν ἡμετέραν ἐποχὴν νομοθεσιῶν, ἀποδεικνύει ὅτι παρεγνωρίσθησαν ὅλοτελῶς αἱ ἀρχαὶ τῆς ἰσότητος μεταξὺ πατρὸς καὶ μητρὸς, ταύτης μηδὲν λαμβανόμενης νὰ ἐξασκῆσῃ τὴν ἐλαχίστην μερίδα τῆς

πατρικῆς ἐξουσίας, μήτε ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων αὐτῆς, μήτε ἐπὶ τοῦ συνοικεσίου αὐτῶν. Ἐκ τῆς λεπτομεροῦς αὐτοῦ ἐπιθέσεως ἐξάγεται ὅτι ἡ μήτηρ δὲν δικαιούται νομίμως ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι, οὔτε νὰ ὑπερκασιπῆ τὰ τέκνα αὐτῆς, οὔτε νὰ τὰ διευθύνῃ, οὔτε νὰ τὰ κρατῆσθαι παρ' ἐαυτῆς ἢ νὰ τὰ ἀπομακρύνῃ τῆς οἰκίας, οὔτε νὰ τὰ κηδεμονεύσῃ, οὔτε νὰ τὰ ἀναθρέψῃ, οὔτε ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ μελετωμένου συνοικεσίου αὐτῶν νὰ ἐξεργασθῇ ἀποτελεσματικὴν γνώμην, ἀλλ' ἐκν αὐτῆς μὲν δόσθαι τὴν συναίνεσίν της, ὁ δὲ πατὴρ ἀρνήσθαι τὴν ἰδικήν του, ὁ γὰμος δὲν τελεῖται, ἐκν δὲ οὗτος μὲν δόσθαι αὐτῆν, ἡ δὲ μήτηρ δὲν συναίνεσθαι τῷ συνοικεσίῳ ἀνωλύτως πανηγυρίζεται. Μετὰ ταῦτα, τὰ ἀρροφῶντα τὸ πρόσωπον τῆς μητρὸς ἐν ἀπάσις ἀδικησίαις ταῖς οἰκογενεαῖς, ταῖς πλουσίαις καὶ ταῖς πτωχαῖς, ταῖς μᾶλλον καὶ ταῖς ἥττον τιμαῖς, ὁ κ. Καλλιμάχης ἀπειρηθεὶς τὰ οἰκογενειακὰ καὶ κοινωνικὰ βάρη, τὰ ἐπιπίπτοντα ἀνηλεῶς ἐπὶ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἐκνῶμον μητέρων, βάρη τραγικώτατα, μηδὲν ἔνοχον τὸν ἔκνομον ἢ τὸν πτωχὸν πατέρα, διατεινόμενος ὅτι, ἐν ταῖς πλείστοις τῶν πτωχῶν οἰκογενεῶν, ὁ πατὴρ διακείμενος συνήθως πολὺ ὀλίγον ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀρνεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πᾶσαν χρηματικὴν βοήθειαν εἰς τὴν μητέρα, παρκαπονεῖται πολλαῖς κατ' αὐτῆς ἐπὶ τῷ ἀριθμῷ τῶν τέκνων αὐτοῦ, καὶ φεύγει ἀφίνων ἐπ' αὐτῆς πᾶσαν τὴν εὐθύνην καὶ πάντα τὰ βάρη πολυμελοῦς οἰκογενεαῖς, ἡ δὲ μήτηρ οὐδέμιν εὐρίσκει παρὰ τοῖς νόμοις ἡμῶν καὶ τοῖς ἔθιμοις προστασίαν πραγματικὴν καὶ δικαίαν ἀνακούφισιν. Ἀκολούθως περιγράφων τὴν οἰκτρὰν θέσιν εἰς ἣν περιέρχεται ἡ πεπλανεμένη γυνὴ, ἥτις ἀπὸ τὴν ἰδιότητά της θυγατρὸς μεταβαίνει εἰς τὴν τῆς μητρὸς χωρὶς νὰ περιδεθῇ τὴν τῆς συζύγου, οὐδὲν μὲν προτίθεται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν τοιαύτην μητέρα, οὐχ' ἥττον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καθάπτεται τῶν ἡμετέρων ἔθιμων καὶ νομίμων κειμένων, καθ' ἃ ὁ μὲν ἔνοχος πατὴρ οὐδέμιν ἔχει εὐθύνην καὶ οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν, οὐδεμίαν δὲ κατὰ συνέπειαν τύψιν συνειδότητος καὶ οὐδεμίαν μεταμέλειαν κίθάνετα, μόνη δὲ ὑπέθνητος, μόνη δαστυχῆς, μόνη ἀπελπισμένη, μόνη ὑπὸ πάντων περιρρονομένη καὶ ἐξυβριζομένη, μόνη θυμῶν εἶναι ἡ πλανηθεῖσα μήτηρ. Ταῦτα δὲν μακρὸν ἀναπτύξαι καὶ τὴν μητρικὴν στοργὴν περιγράψαι, ὁ κ. Καλλιμάχης, παραινεί τὴν τρίτην διαλέξιν, συνάμα δὲ καὶ τὴν σκιαγραφίαν τῆς ἐν τῇ οἰ-

κογενεῖς θέσεως τῆς γυναικὸς, ἐπιλέγων ὅτι, καὶ ὡς θυγάτηρ καὶ ὡς σύζυγος καὶ ὡς μήτηρ, οὐχὶ μόνον δὲν βασιλεύει ἐν τῷ οἰκογενειακῷ κύκλῳ ἡ γυνὴ, ἀλλὰ καὶ ἀναντιρρήτως ὑπόκειται εἰς ἐξουσίαν τυραννικῆν.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.

Ἡ πολιτεία.

Ἐν ἀρχῇ τῆς τετάρτης καὶ τελευταίας διαλέξεως αὐτοῦ, ὁ Κ. Καλλιμάχης ἀναπτύσσει λεπτομερῶς τὸν ὅρισμόν τῆς γυναικὸς ὡς ὑπέβηκεν ἐν τῇ πρώτῃ διαλέξει, εἰπὼν « ἡ γυνὴ θέσιν ὡς ἀνομίμον καὶ ἴσον τῷ ἀνδρὶ, » διὰ τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν δύο φύλων κατὰ τε τὸ σῶμα, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, καὶ ἐκ τοῦ λεπτομερεστάτου τούτου παραλληλισμοῦ τῆς ὕλης καὶ αἵλου μερίδος τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ἐξάγει ὅτι κατὰ μὲν τὸ σῶμα, ὁ μὲν ἀνὴρ εἶναι ἰσχυρότερος, ἡ δὲ γυνὴ ὠριωτέρα, κατὰ δὲ τὸν νοῦν, ἐξαιρουμένης τῆς πάντῃ ἐξαιρετικῆς περιπτώσεως ἐκτάκτου μεγαλοφυΐας, ἀναρυσμένης μᾶλλον ἐν τῇ συνθετικῇ διανοίᾳ τοῦ ἀνδρὸς, ἢ ἐν τῷ ἀναλυτικῷ πνεύματι τῆς γυναικὸς, εἰσὶν ἀμφότεροι ἴσοι, καὶ κατὰ τὴν καρδίαν ἡ γυνὴ ὑπερέχει τοῦ ἀνδρὸς, ὡς συμπεράσμα δὲ τοῦ πρὸς ἀλλήλας γενικοῦ παραλληλισμοῦ τῶν τριῶν τούτων περιεκτικῶν ἐμφανίσεων ἐκτέρων τῶν φύλων, ἥτοι τοῦ σώματος, τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας τοῦ ἀνδρὸς, πρὸς τὸ σῶμα τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῆς γυναικὸς, παρὰδίδεται τὴν ἰσότητά ἐν τῇ ἀνομιότητι τῆς ἀδικηλονεκίτου ταύτης ἀρχῆς τὰς φυσικὰς συνεσεῖς παρεγνώρισαι, κατὰ τὸν Κ. Καλλιμάχην, ἡ ἀνθρωπότης ἐν παντὶ κείρω καὶ τόπω, καὶ εἰς περιεργὸν ὑπέπεσον ἀντίρρῃσιν, καθότι, ἐν μὲν τῇ ἀρχιούτῃ, ἡ γυνὴ καὶ ἀνώτερον πλάσμα ἔθεωρεῖτο, καὶ ἐν τούτοις εἰς ὑποδεστέραν θέσιν καταδικάζετο ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, ἐν δὲ τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις, ὁ μὲν χριστιανισμὸς ἀνύψωσεν αὐτὴν καὶ ἴσῃν πρὸς τὸν ἀνδρα ἐκήρυξε διὰ τῶν ἀποστόλων, αἱ δὲ νομοθεσίαι καὶ τὰ ἔθιμα τῶν χριστιανικῶν κοινωνιῶν περιρρονοῦσιν αὐτὴν, ἀποκαλεισμένην ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀπὸ ὅλας τὰς δημοσίας καὶ πολιτικὰς ὑποουργίας, ὡς οἱ ἀνδρες καὶ οἱ κληρονομοὶ μετὰ τὴν ἱστορικὴν ἀρνήσασιν τῆς ἐν ταῖς κοινωνίαις διακρίσεως ἐποχῶν θέσεως τῆς γυναικὸς ὡς πολιτίδος, ὁ Κ. Καλλιμάχης θεωρῶν τὸ ζήτημα τῆς ἐργασίας τῶν γυναικῶν ὡς λεγόμενον σχε-

δὸν ἀπανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἔνθα αἱ γυναῖκες, ὡς γνωστὸν, εἰσεχώρησαν, ὑπὸ μηδεμιᾶς κωλυόμεναι φυσιολογικῆς αἰτίας εἰς ἄπειρα ἐπαγγέλματα καὶ ἀνέλαβον μετ' ἐπιτοχίας τὴν ἐκμάθησιν καὶ ἐξάσκησιν πολλῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. ἀνασκευάζει δὲ μακρῶν τὰ ἐπιχειρήματα ἅτινα προβάλλει ἡ τῶν ἀνδρῶν πλειονοψυχία ὅπως ἀποκρούσῃ τὴν πολιτίδα τῆς ἐξασκήσεως τῶν ἀστυκῶν αὐτῆς δικαιομάτων, καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ γυνὴ ἀδίκως καταδικάζεται εἰς ἀπραξίαν ἐν τῇ πολιτείᾳ· ἀκολούθως ἀναρῆραι πολλὰς βασιλίτσας αἰτίνες ἐκλέισαν τὰ ὑπ' αὐτάς ἔθνη καὶ πολλὰς ὑπὲρ πίστεως καὶ ὑπὲρ πατριδῶς μαρτυρησάσας πολιτίδας καὶ διατείνεσαι, ἐπὶ ἱστορικῶν βραβεύομενος παραδειγμάτων, ὅτι ἡ γυνὴ κέκτηται καὶ τὴν τῆς ψυχῆς καρτερίαν καὶ τὴν ἠθικὴν ἀνδρείαν, αἰτίνες ἀπαιτοῦνται πρὸς τέλειον καταρτισμὸν τοῦ πολίτου· παραδεχόμενος δὲ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἰσχωρήν τῆς ἰσότητος ἀποστέρων τῶν φύλων, λέγει ὅτι οὐχὶ μόνον ἡ ἔρρησις τῆς ἀνομοιότητος αὐτῶν ἤθελεν ἀντίκεισθαι εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἤθελεν εἶσθαι καταστρεπτικὴ καὶ αὐτῆς; τῆς ποθουμένης ἰσότητος διότι, ἡ γυνὴ ἀφροσυμμένη πρὸς τὸν ἄνδρα, θέλει μένει πάντοτε ἐν ὑποδεστέρῃ θέσει, καθ' ὃ σωματικῶς ἀσθενεστέρη αὐτοῦ, καὶ ὑποστηρίζει ὅτι δὲν ἔνα παρακάθονται καὶ αἱ γυναῖκες ἐν τοῖς συμβουλίαις τῶν Κρατῶν, ὅπως συσκέπτονται μετὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ συναποφασίζουσιν ἐν ἰσότητι γνωμοδοτήσας ἢ ποῖα εἰσὶ τὰ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ τὰ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καθήκοντα ἑακτέρου τῶν φύλων πρὸς εὐδωσίαν τῆς πολιτείας.

Ἡραίων δὲ τὴν ἔχουσιν τῶν σκέψεων αὐτοῦ, ὁ Κ. Καλλιᾶδης παραδέχεται ὡς γενικῶν συμπέρασμα τῶν τεσσάρων αὐτοῦ διαλέξεων ὅτι ἑκάτερα τὰ φύλα κέκτανται θείῳ ἔλεει, ἰσότητα ἀξίας καὶ δικαιομάτων ἐν τῇ ἀνομοιότητι προσόντων καὶ καθυκόντων, ὅτι οἱ νόμοι καὶ τὰ ἔθνη τῆς ἀνθρωπότητος παραγνοήζουσι ἀβλαβέτως τὴν ἀρχὴν ταύτην καὶ κλονίζουσι ὑποδὲ καὶ ταπεινωτικῶν τὴν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν τῆς γυναικὸς, καὶ ὅτι ἡ ἀδικία αὐτῆς κατὰστασας ἀδύνατόν ἐστιν ὅπως ἐλαττώσῃ μόνον οἱ ἄνδρες θερμοθετοῦσι καὶ ἐνότῳ δὲν δικαιοῦνται αἱ πολιτίδες νὰ συσκέπτονται καὶ νὰ συναποφασίζωσι μετὰ τῶν πολιτῶν κατὰ τί εἰσὶν ἀνάγκαι, καὶ τοι ἴσα πρὸς αὐτοῦ, κατὰ τὴν γνωστὴν ἀπόρασιν Γραγορίου τοῦ Θεολό-

γου εἰπόντος, « ἄνδρες ἴσαν ἐκεῖνοι οἵτινες ἔκαμν τὸν νόμον τοῦτον καὶ διὰ τοῦτο μόνον κατὰ τῶν γυναικῶν ἐνομοθέτησαν. »

Ἐὰ τῆς περιλήψεως ταύτης ἐξάγεται ἡ μεγάλη σπουδαιότης τῶν διαλέξεων τούτων καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Κ. Καλλιᾶδου γενομένη πεφροντισμένη ἀνάπτυξις τοῦ ζωτικώτατου τούτου διὰ τὴν κοινωνίαν ἡμῶν ζητήματος, ἐν ᾧ πλείστα ὅσα ἀγαθὰ καὶ ἀξιόλογα ἐβρέθησαν περὶ τῆς θεούσης καταστάσεως τῆς γυναικὸς ἐν τε τῇ οἰκογενείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ.

Αὗται εἰσὶν αἱ πρὸς τὸν Σύλλογον διαβιβασθεῖσαι περιλήψεις τῶν κατὰ τὸ παρὸν Συλλογικῶν ἔτος γενομένων διαλέξεων· καθ' ὅσον δ' ἄφορα τὰς ἄλλας, ὧν οὐδεμίαν ἔλαβον εἰσέτι περιλήψιν, περιορίζομαι ἔνα μνημονεύσω μόνον τοῦ θέματος καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διαλέξεων ἑκάστου τῶν ἀφορητῶν ὅ κ. Α. Σπαθάρης τρεῖς «συνέχειαν Κοσμογραφίας» ὅ κ. Δ. Μαλιᾶδης μίαν «περὶ δικαιομάτων καὶ ὑποχρεώσεων τῆς γυναικὸς ὑπὸ νομικῆν ἐποψίαν.» Ὁ κ. Μ. Περωνίκης δύο, «ἱστορίαν ἑλληνικὴν τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν.» Ὁ κ. Α. Δημητριάδης δύο, «ἱστορίαν τῆς κλασικῆς φιλολογίας ἐν τῷ μεσοκίονι.» Ὁ κ. Ι. Σουλῆτσος, «περὶ μεταξέθμισσος τοῦ πρῶ ἡμῖν ἐκπαιδευτικῶν συστήματος.»

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω θεωρῶ καθήκον μου ἔνα ὑποβάλω ὅτι τὰ περὶ δημοσίων διαλέξεων τοῦ Συλλόγου εἰσέτι δὲν ἐτακτοποιήθησαν δεύοντες εἰ καὶ ἀπὸ δύο ἔτων ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐπιπλοῦσθαι κινήσεν. Ὅπως ἔχουσι ἤδη τὰ πράγματα εἶναι ἀδύνατον ὁ κατὰ καιρὸν ἀντιπρὸς ὄρος τοῦ Συλλόγου νὰ ὑποβάλῃ ἐν τέλει τοῦ ἔτους τακτικὴν περιληπτικὴν ἔκθεσιν ἀπασῶν τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὸ ἔτος ἐκείνου γενομένων διαλέξεων, ἥτις νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἱστορία, οὕτως εἰπεῖν, τῆς κατὰ τὸν κλάδον τοῦτον ἐργασίας τοῦ Συλλόγου· πρὸς θεραπείαν τῆς ἐλλείψεως ταύτης, φρονῶ ὅτι εἶναι καλὸν ὅπως ὁ Σύλλογος ἀπορρίψῃ ἐριστικῶς ἔνα ἑκάστου τῶν ἀφορητῶν καταθέτῃ πρῶτον εἰς τὴν γραφεῖον τοῦ Συλλόγου περιλήψιν τῆς διαλέξεως αὐτοῦ, καὶ εἶτα ἀναβίβῃ τὴ βιβλ. Δεύτερον παρατηρήθη ὅτι ὅσα διαλέξεις γίνονται ἄπλοῦστον, πρακτικώτερον καὶ σαφέστερον, ἐκεῖνα ἔχουσι καὶ θαυρατήριον περισσότερον, ἐν ᾧ τούναντιον πολλὰ σπουδαίωταται καθ' ἑαυτάς καὶ μετ' ἐπιστημονικῆς ἀριθείας ἀναπτυσσόμενα διὰ τὸ ζῆρον αὐτῶν καὶ διὰ τὸν κλητικὸν στερεοῦναι ἀκρατικῶς γ' ὅσα διαλέξεις περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος κατὰ συνέχειαν

γίνονται και οὐχί δικεκομμένοι, ἐκείναι ἔχουσι τακτικούς και πλείστους ἀκροατάς· δ' ἰδιασκαλίᾳ Ἑλλήνων συγγραφέων οὐχί γραμματική και φιλολογική, ἀλλὰ μορφωτικὴν ἔχουσα σκοπὸν σπανίζει.

Ταῦτα· τὰς παρατηρήσεις μου ὑποβάλλων τῷ Συλλόγῳ, παρακαλῶ ἵνα διασκευάσμενος ἐπ' αὐτῶν, ἀπορρασίῃ και διενεργήσῃ τὸ δέον, διότι ἄλλως, κί δημοσίαι διαλέξεις μετὰ μικρόν, θέλουσι καταστῆ ἀπλήτις διατύπώσεις ἔνευ σκοποῦ πραγματικοῦ.

Ἦδη μεταβίβω εἰς τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις Συλλόγοις και ταῖς Λέσχαις γενομένης κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διαλέξεις. Περὶ τοῦ Φιλικαπαιδευτικοῦ Συλλόγου Μικρᾶς Ἀσίας, περὶ τῆς ἐν Φινακίῳ Λέσχης Μνημοσύνης, τῆς ἐν Διπλοκιονίῳ Λέσχης Ὀμονοίας. τῆς ἐν Ὑψωμαθεῖσις Λέσχης τῶν Φιλομαθῶν, τοῦ ἐν Βλαγγᾷ Συλλόγου τῶν Φιλομαθῶν, τῆς ἐν Χαλκιδόνι Ἀθηναίς και τῆς Λέσχης Χρυσουπόλεως, διεβίβασθησαν εἰς τὸν Σύλλογον κί ἐπόμεναι περὶ τούτων πληροφοροίαι.

Φιλικαπαιδευτικὸς Σύλλογος
«Μικρᾶ Ἀσία.»

Τὰ κατὰ τὴν χειμερινὴν ταύτην περίοδον διδασκόμενα δημοσίαι μαθήματα ἐν τῇ κίθῳσῳ αὐτοῦ εἰσὶ 36, διακρούμενα ὡς ἑξῆς.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

Βυζαντινὴ Ἱστορία.

Ὁ Κ. Ἰπποκράτης Τυλαίριος περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Δούκα Βατάτζη εἰς 4, διαλέξεις.

Τουρκικὴ Ἱστορία.

Ὁ Κ. Γ. Καρολίδης περὶ Σελτζουκικοῦ Κράτους ἐν Ἰκονίῳ εἰς 2 μαθήματα· ὁ κ. Ν. Σουλίδης «περὶ ἁλώσεως Κιπώλεως και περὶ τῶν μετὰ τὴν ἁλώσιν κατὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς ἱστοριογράφοις ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ λοιπὰς πηγὰς» ἐν τρισὶ διαλέξεσιν.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους μετὰ τῆς ἁλώσεως τῆς Κων/πόλεως.

Ὁ κ. Ἀναστάσιος Βασιλάκης περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους μετὰ τὴν ἁλώσιν, περὶ τῶν μεγάλων διεμνησίων και ἰδίᾳ περὶ τοῦ πρώτου αὐτῶν Παναγιώτου Νικουσίου, εἰς δύο μαθήματα.

Ἑλληνική.

Ὁ κ. Α. Λεοντιάδης περὶ τῶν ἐπὶ φιλοπατριᾷ και γράμμασι διαπερυσσῶν κατὰ τοὺς ἱστορικούς χρόνους Ἑλληνίδων, εἰς δύο διαλέξεις.

Ἱστορία τῶν νοτιῶν Σλάβων.

Ὁ κ. Γ. Δημητριάδης περὶ τῶν μεταβολῶν θς ἐπήνεγκεν ἐν Μακεδονίᾳ ἡ τῶν Σλάβων εἰσβολὴ και ὅπως ἐπηρεάσαν αὐτὴν τὸν Ἑλληνισμόν ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνα μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης, εἰς 2 μαθήματα.

Ρωμαϊκὴ Ἱστορία.

Ὁ Κ. Ζαχαριάδης, περὶ τῆς κτίσεως τῆς Ῥώμης και τῆς μορφώσεως τοῦ γραμματικῶς τῶν Ῥωμαίων, ἐν μιᾷ διαλέξει.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ.

Ὁ κ. Α. Σπαθάρης Τινὰ περὶ Ἠλίου εἰς 7 διαλέξεις.

Ὁ κ. Γ. Καρολίδης. Περὶ Σελήνης εἰς ἓν μάθημα.

Ὁ κ. Γ. Ἀριστάρχης. Περὶ τῆς παρ' Ἀρχαῖς χειμῆς εἰς 2 διαλέξεις.

Ὁ κ. Θ. Γεωργιάδης, ἱατρός, Ὑγειαινῆν, και ἰδίᾳ περὶ μακροβιότητος εἰς 3 μαθήματα.

ΘΗΚΑ.

Ὁ κ. Β. Φωτιάδης. Περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, τὸν πλησίον και ἑαυτὸν ἐν 3 διαλέξεσιν.

Ὁ κ. Γ. Ἰωαννίδης. Περὶ τῆς βαθμιαίας βελτιώσεως τῆς καταστάσεως τῆς γυναικὸς και τῆς ἠθικῆς αὐτῆς ἰσχύος πρὸ τοῦ χριστιανισμοῦ και μετὰ τὸν χριστιανισμόν, ἰδίᾳ δὲ τῆς Ἑλληνίδος, εἰς 3 μαθήματα.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ.

Ὁ κ. Κ. Ζαχαριάδης. Περὶ Παιθωνῶν ἐν μιᾷ διαλέξει.

Λέσχῃ Μνημοσύνης.

Τὰ μέχρι τοῦδε γενομένα ἐν αὐτῇ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ὑπὸ 15 ἀγορευτῶν μαθημάτων εἰσὶ 42 ὑπολείπονται δὲ ἕτερα 20 μέχρι τέλους. Ταῦτα δ' εἰσὶ ἐξῆς:

'Ο Ιατρός κ. Ε. Ζωγράφος ἐποίησατο 1 διάλεξιν' Περί τῆς ἐπιτροπῆς τῆς διαδοχικῆς καταστάσεως τῶν ἀτόμων ἐπὶ τῆς γενικῆς ὑγείας τῶν Ἑθνῶν.

'Ο κ. Ι. Ταυλάριος ἐποίησατο 5 διαλέξεις, ἱστορικῆς μᾶλλον ἢ ἀρχαιολογικῆς, ὡς εἶχεν ἀναλάβει' ἦτοι, α) Περί Αἰκατερίνης Κορνάρου, ἢ τῆς καταλήψεως τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν. β) Περί τῆς Ἀρχαίας Κ/πόλεως γ) Περί Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα. δ) Περί τῶν βεγόνων καὶ τῶν δημοσίων κτιρίων τῆς ἀρχαίας Κ/πόλεως καὶ ε) Περί τῆς κατὰ τὸν Μεσαίωνα πάλης μεταξὺ Ἑλληνισμοῦ καὶ Λατινισμοῦ.

'Ο κ. Θ. Ἀντωνιάδης ἐποίησατο 7 διαλέξεις, ὧν ἡ μία ἐκ τῆς μυθολογίας, 5 ἱστορίαν Ἑλληνικὴν καὶ μίαν ἐκ τῆς πολιτικῆς Οἰκονομίας ἦτοι α) Εἰσαγωγή εἰς τὴν Πολιτικὴν Οἰκονομίαν. β) Καὶ ἡ ἱστορία ἀδικεῖ. γ) Πολιτικὴ κατάσταση τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Σόλωνος. δ) Ἐκτίμησις τῆς πολιτείας καὶ νομοθεσίας τοῦ Σόλωνος. ε) Περί τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικίων καὶ τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς ποιήσεως. ς) Περί τῶν ἠθικῶν δεσμῶν τῶν συγκρατούντων τοὺς λαοὺς τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ζ) Γενικὸν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας.

'Ο κ. Γ. Ἀποστολίδης ἐποίησατο 5 διαλέξεις, ὧν αἱ μὲν 3 Περί Πολιτικῆς Οἰκονομίας, 1 περὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτεύματος ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἕτερά περὶ ἐγωϊσμοῦ.

'Ο κ. Σ. Βουτυράς, δύο διαλέξεις, περὶ τοῦ φυσικοῦ Βασιλείου ἐν Κ/πόλει.

'Ο κ. Α. Σπαθάρης, 4 διαλέξεις ἐκ τῆς Φυσικῆς ἦτοι, α) Περί καιροῦ. β) καὶ γ) Περί ζωνῆς θερμότητος καὶ δ) Περί τοῦ Ἀρχιμηδίου ὡς ἀξιώματος.

'Ο κ. Ί. Κρολίδης, 4 διαλέξεις ὧν ἡ μὲν α) Περί μουσικῆς, αἱ δὲ β) γ) καὶ δ) Φυσικὴ Γεωγραφία.

'Ο κ. Μ. Καραβοκυρὸς 3 διαλέξεις. α) Περί τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἐμπορίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ἑλληνισμ. β) Περί τῆς βιομηχανίας ὡς πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν βίον τῶν Ἑλλήνων καὶ γ) Περί πολυτελείας.

'Ο Ιατρός κ. Α. Πασπάτης, διαλέξεις 2. α) Ζωολογικὰ μελετήματα καὶ β) Βυζαντινὰ μελετήματα.

'Ο κ. Α. Συρίγος 3 διαλέξεις ἠθικῆς.

'Ο κ. Η. Καλλιθοῦρης Ιατρός, 2 διαλέξεις, περὶ τῆς φυσιολογικῆς σημεσίας τῆς ἀμοσφαιρῆς καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς νοσηγόνων ἐπιρροῶν.

'Ο κ. Σ. Κέπετζης, Περί τοῦ ἀρχαίου Ἑλ-

ληνικοῦ θεάτρου, Περιγραφή τῆς οἰκοδομῆς διὰ λέξιν μίαν.

'Ο κ. Κ. Ζαχαριάδης, Περί Καπιτωλίου διὰ λέξιν μίαν.

'Ο κ. Κ. Βαγιάννης μίαν διὰ λέξιν περὶ τῶν Ἀράβων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν καὶ

'Ο κ. Α. Δελλαπόρτας Ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαϊκοῦ κόσμου, διὰ λέξιν μίαν.

Λέσχη Ὁμόρου ἐν Διπλοκρίῳ.

Ἐνταῦθα ἐγένοντο 27 μαθήματα μέχρι τέλους Μαρτίου ὑπὸ 15 ἀγορητῶν, ἅτινα εἰσὶ τὰ ἐπόμενα.

'Ο κ. Η. Σαλαμπάντας, Περί Ἀλβανῶν διὰ λέξιν 1.

'Ο κ. Ι. Σκυλίτσας, Περί τοῦ Μισανθρώπου τοῦ Μολιέρου ἀναγνοῦς τὴν παρ' αὐτοῦ ὄραϊκὴν ἔμμετρον μετάφρασιν.

'Ο κ. Σ. Λικατσᾶς, Περί κεφαλίων. Ἐτέραν διὰ λέξιν, περὶ τοῦ γάμου παρὰ Ῥωμαίους καὶ τρίτην περὶ τινῶν σελίδων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας.

'Ο κ. Ι. Ταυλάριος, Περί τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου καὶ τοῦ κίανος αὐτοῦ. Ἐτέραν περὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, δι' ἧς κατέδειξε τὴν συνάφειαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

'Ο κ. Θ. Ἀντωνιάδης, Περί τῆς ἀναπτύξεως τῆς νεωτέρης μυθιορίας καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς' δύο ἕτεράς συνεχεῖς διαλέξεις περὶ τοῦ καθ' Ὁμηρον ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ περὶ τῶν Δωριέων καὶ τῆς πολιτείας αὐτῶν τετάρτην δὲ περὶ μορφώσεως τῆς θρησκείας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσιν.

'Ο κ. Μ. Καραβοκυρὸς, Περί τῶν διαφόρων συστημάτων τῶν φυλακῶν.

'Ο κ. Γ. Ἀποστολίδης, τέσσαρα συνεχεῖς διαλέξεις, περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς.

'Ο κ. Α. Σπαθάρης, τρεῖς συνεχεῖς διαλέξεις περὶ μετεωρολογικῶν φαινομένων.

'Ο κ. Κ. Ζαχαριάδης, Περί γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων.

'Ο κ. Ν. Φωτιάδης, Περί τοῦ γάμου ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ.

'Ο κ. Α. Δελλαπόρτας, Περί τοῦ ποῦ καὶ πῶς ἐρεῖται τις ἢ ἀναζητῆ τὴν ἀλήθειαν.

Ἡ κ. Α. Λεοντιάδης διὰ λέξιν μίαν περὶ τῶν ἐμμύσεων γυναικῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἕτεράν περὶ Ἀνδρομάχης, ἧς ἀκολουθήσει συνέχειαν.

Ὁ κ. Ι. Βρετός. Περὶ τοῦ ζήτηματος τῆς γαργῆς τῆς Σαυσατριανῆς γλώσσης.

Ὁ κ. Ι. Καρολίδης. Περὶ ὕψους καὶ ὀφθαλμοῦ.

Ὁ κ. Η. Καλλιθέουρης. Περὶ δημοσίας ὑμεινῆς μίαν διαλέξιν ὑποσχομένους συνέχειν αὐτῆς. Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἢ περὶ δημοσίων διαλέξεων τῆς λέσχης Ὀμοιοῦς ἐκθεσις.

Λέσχη Φιλομοῦσων ἐν Ἰγουμεναίῳ.

Ἐν τῇ λέσχῃ ταύτῃ διατὸ μόνον μαθήματα ἐγένοντο ὑπὸ τοσούτων ἀγορευτῶν.

Ὁ κ. Γ. Οἰκονομίδης. Περὶ ἀνθρώπου ὑπὸ φυσικοῖστορικῆν ἐποψίν.

Ὁ κ. Β. Φωτικίδης. Κοσμογραφίαν.

Ὁ κ. Ι Ξενιάδης. Κοσμογραφίαν.

Ὁ κ. Α. Λεοντιάς. Περὶ Κορίνθης τῆς Ποιητρίας.

Ὁ κ. Ι. Δημητριάδης. Περὶ τῶν ψυχικῶν παθῶν καὶ τῆς ἐπιρροῆς ἣν ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ὑμεινῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐρήθης παιδικωγραφίας καὶ ἀνατροφῆς.

Ὁ κ. Ι. Ξενιάδης. Βυζαντινὴν ἱστορίαν.

Ὁ κ. Α. Σπαθάρης. Περὶ ἀμμοστραϊκῆς πίσεως.

Ὁ κ. Κ. Γεωργιάδης. Βυζαντινὴν ἱστορίαν.

Σέλλορος Φιλομαθῶν ἐν Βλίγκῳ.

Ἐν τῷ Συλλόγῳ τούτῳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1871 μέχρι Μαρτίου τοῦ ἐνεστώτος ἔτους, 14 μόνον διαλέξεις ἐγένοντο, ὡν περιλήψεις διεβιάσθη πρὸς τὸν Σύλλογον ἔχουσα ὡς ἐπομένως.

Ὁ κ. Γ. Οἰκονομίδης ἐκ τῆς ἀνθρωπολογίας τὰ περὶ τοῦ σωματικοῦ ὀργανισμοῦ. Περιέγραψε τὴν ἐντολογικὴν τῶν ὄντων κλίμακα εἰς τῆς ὁποίας τὴν ὑψίστην βαθμίδαν ἔθεσε τὸν ἄνθρωπον, καθὼς δεσπόταν τῆς ὅλης κτίσεως. Ἀκολουθῶς περιέγραψε τὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, τὰ περιέχοντα τῆς τοῦ σώματος λειτουργίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς.

Ὁ κ. Κ. Γεωργιάδης Περὶ πολυτελείας. Ἀπέδειξεν ὅτι αὐτὰ, κατὰ τὸν παρόντα μάστιχα γένους, ἐπὶ τοσούτον δεσπόζει καὶ ἀναθεῖ, ὥστε οἱ πάντες, πρὸ πάντων δὲ τὴ γυναικεῖον ὄλον, κινδυνεύουσι ἵνα παρεστρεθῶσιν ἀπὸ τῶν βρυκτικῶν καὶ καταστρεπτικῶν αὐτῆς βίου. Προδιέγραψε τὰ ἐξ αὐτῶν προκύπτοντα κινῆσθαι καὶ ἀπέδειξεν ἔπειτα ὅτι πᾶν ἀγαθὸν καὶ θεῖστον ἔργον θὰ ἦεν, ἔνν τὰ διὰ τὴν εἰδέσθαι πολυτέλειαν καταναλισκόμενα χρήματα διαθέθεντο εἰς ἀγαθηεργήματα, ἅτινα καὶ

εἰς τὸν πρῶτοντα κατὰ εὐχαρίστησιν καὶ δόξαν περιποιῶσι καὶ πλείστους ὄσους δυστυχεῖς ἀνακουρίζουσι καὶ παρηγοροῦσιν ἐν ταῖς ἐκπτώτων δυστυχίαις.

Ὁ κ. Κ. Καρκάλης. Φυσικὴν Ἱστορίαν. Μιτὰ τινὰς προεισαγωγικὰς γνώσεις περὶ φυσικῆς ἱστορίας ἐπελάβετο τοῦ ἐκτουθῶ θέματος. Διείλε τὰ ὄργανα καὶ ἀνὸργανα ὄντα εἰς τρία βασίλεια. Τὸ τῶν ζώων, φυτῶν καὶ βρυκτῶν. Ἀπέδειξεν ὅτι τὰ ἐνὸργανα καὶ ἀνὸργανα ὄντα διαφέρουσι πρὸς ἄλληλα κατὰ τὴν γέννησιν, τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς, τὴν αὐξάνσιν καὶ τὴν κατασκευὴν. Ὁμίλησεν ἀκολουθῶς ἀρετὰ καὶ περὶ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, ἀποδείξας ὅτι αὕτη παρκατρεῖται μόνον εἰς τὰ ὄργανικὰ ὄντα (ζῶα καὶ φυτὰ).

Ὁ κ. Κ. Καρκάλης. Χημείαν ἐξέθηκε μόνον τὰ εἰς τὴν καύσιν τῶν σωμάτων ἀναγόμενα μετὰ πειραματικῶν ἀποδείξεων ὄχι ὅμως ἐλίγα παρενέειρε παρκαβατικῶς καὶ περὶ ἄλλων σπουδαίων καὶ λυσιτελῶν χημικῶν ζητημάτων.

Ὁ κ. Κ. Κοτζιάκης. Ἰγμενίην. Ὡς ἐν προομίῳ ἀνέφερε ποίαν ὑποδοχὴν ἔσχεν αὕτη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Κατέθειξε διὰ τραυτῶν ἀποδείξεων τὴν σημαντικότητά καὶ τὴν ἀναγκαιότητα αὐτῆς καὶ ἐξέθηκε τοὺς κυριωτέρους αὐτῆς κινδύνους, προσπιλέγων ἕνα ὅτι ἰδιαζήτων ἄναγκα ἐστὶν ὅπως τούτους ἀπαξίζονται οἱ ἱατροὶ, οἱ ἀρχιτέκτονες, οἱ ὑπονομοσκάπτει καὶ ἐν γένει πάντες ἐκεῖνοι οἵτινες, ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των εἶναι ἐκτεθειμένοι περισσώτερον παντὶς ἄλλου εἰς τοὺς ἐκ τῶν ἀκαθαρσιῶν καὶ τῶν μολυσματικῶν προερχομένους κινδύνους. Ὡς ἐν ἐπιλόγῳ δὲ προσέτρεψε τοὺς πάντας ἵνα φυλάττωσιν ἀπαρκαγκλίτως τοὺς κανόνας τούτους ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἰδίας αὐτῶν υγείας, ἥτις ἐστὶ τὸ πολυτιμώτερον πρᾶγμα διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ὁ κ. Κ. Καρκάλης. Χημείαν. (συνέχεια) Ἐξέθηκε τὰ περὶ τῆς παρκαγωγῆς ὀρυζήνου καὶ ὀρυζήνου ἐπαρκαζῶν καὶ ἐπέθεσθαι τὰ λεγόμενά του καὶ διὰ πειραματικῶν ἀνέφερε ἀκολουθῶς καὶ πῶς καὶ πῶς ταῦτα τὰ ἀερία ὑφάνται καὶ τίνες αἱ ἐξ αὐτῶν ὠρελαίαι καὶ βλάβαι.

Ὁ κ. Πηλῆς Ἀλεξκαυδριδῆς. Περὶ μνήμης ἥτοι μηχανικῶν. Ἐν τῷ προομίῳ του ἀνέφερε τῆς ὡςπερ κένταυροι ὁ ἄνθρωπος διανοητικῆς δυνάμεις ἐξ ὧν ἐξελέξατο πρὸς ἐξέτασιν καὶ περιγραφὴν τὴν μνήμην. Διείλε τὴν παρκαμτεῖαν του εἰς 3 μέρη διπαρκαμτεῖαν κατ' ἄρχῆς τὸ πρῶτον μέρος παρκαμτεῖαν τὴν φύσιν αὐτῆς (τῆς μνήμης) τοὺς νόμους εἰς οὓς ὑπο-

καιμένη ενεργεί, τούς θρούς αὐτῆς, τὰς μορφὰς ὑφ' ἧς ἐμφανίζεται· ἐν τέλει δὲ ἐξέθηκε καὶ πρακτικούς τινὰς κανόνας δι' ὧν αὐτὴ τελειοποιεῖται. Εἶτα μετέβη εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς πραγματικῆς του, ἐν ᾧ διὰ πειστικῶν ἀποδείξεων κατέδειξε τὴν ἀξίαν καὶ ἀναγκαιότητα τῆς μνήμης· ἐξενεργῶν εἶτα ἐγκωμιαστικούς τινὰς λόγους ὑπὲρ αὐτῆς ἐπέκαστο τοῦ λόγου ἀφείη τὴν περι. τούτου συνέχισεν εἰς ἄλλατε.

Ὁ κ. Ι. Καραλίδης Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας. Ἐν τῷ προοιμίῳ του ἔδωκε τὴν ἐτυμολογίαν καὶ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως τέχνη· ἐπιλαβόμενος ἔπειτα τοῦ θέματός του, ὠμίλησε περὶ τῶν ὠραίων ἐν γένει τεχνῶν. Ἀνέφερεν ὀνομαστικὰς, ἐξιστόρησεν ἐν συνόψει ἐκάστην τούτων ἰδίᾳ καὶ κατέδειξε τὴν τε ἀξίαν καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλας ὑφιστάμενὴν σχέσιν· ἐνδιέτριψεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς πλαστικῆς καὶ τῆς γυρικῆς, ἥτοι τῆς ζωγραφικῆς, ὧν ἀπαρίττητον στοιχεῖον θεωρεῖσεν τὴν μίμησιν καὶ τὰ σχήματα· Ἐξήτασεν ἔπειτα τὴν ρυθμικὴν καὶ ἀπέδειξεν αὐτὴν ὡς ἀπαρίττητον βοηθὸν τῆς ὀργανιστικῆς καὶ τῆς μουσικῆς, διότι ἔνευ αὐτῆς αἱ δύο ἄλλαι ἀδύνατον ἔνα ὑπάρξουσιν· ἐποίησάτο ἰδίᾳ λόγον περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἧς τὴν ἀξίαν καὶ ὠφέλειαν μαγίστην ἐθεώρησε, ὡς ἐν συμπεράσματι ἀνέφερεν ὅτι ἡ ὀργανικὴ τὸ πάλαι ἐγένετο ἡ ἀνεξάντητος πηγὴ εἰς ἧς αἱ πρῶται τέχναι ἠρύσθησαν τὴν ὕλην καὶ τὰ στοιχεῖά τῶν ὅλα ταῦτα διεσαφήνισε διὰ πλείστων καὶ ἀπλουστάτων πρακτικῶν.

Ὁ κ. Γ. Παπαθεοφίλου. Περὶ βουκολικῆς ποιήσεως. Ἐξήτασε τὴν φύσιν αὐτῆς, διέκρινε τὰ διάφορα εἶδη αὐτῆς, καὶ διὰ πρακτικῶν ἀπέδειξε τὸ τερπνόν, τὸ χάριεν καὶ ἀφελές τῶν ποιητικῶν ἐν αὐτῇ ἐκφράσεων καὶ ὠνόμασε τούτους ἐπιστημῶν τέρους βουκολικῶν ποιητῶν.

Ὁ κ. Ἠλίας Ἀλεξάνδριδης. Περὶ μνήμης, ἥτοι μνημονικοῦ (συνέχεια). Περιέγραψε τοὺς διαφόρους βαθμοὺς αὐτῆς, ἧς ἀπαρίττητον βοηθὸν εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς θεώρησε καὶ τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ ἀνθρώπου κλίσιν πρὸς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πράγμα· παρεκβατικῶς δὲ ἀνέφερε τινὰ, ἡμεσιν σχέσιν ἔχοντα μετὰ τῶν περὶ μνήμης· ἀκολούθως λόγον ἐποίησάτο καὶ περὶ τοῦ πῶς καὶ πότε ἐξασθενεῖ ἡ μνήμη· ἔτι δὲ καὶ περὶ αὐτῆ ἀρχαίη καὶ εἰς τὰ ζῶα, εἰς ἃ ἄλλως δι' ὁδὸν ἄλλο γρηταιεῖ· ἢ εἰς τὰς προφραζῶν καὶ συντήρησιν τῆς σωματικῆς αὐτῶν ὑπάρξεως· ἀπέδειξε δὲ ἔτι ὅτι αὐτὴ παρουσάζεται ἐν

αὐτοῖς ἀνάλογος πρὸς τὸν σωματικὸν αὐτῶν ὀργανισμόν.

Ὁ κ. Ἠλίας Ἀλεξάνδριδης. Περὶ μνήμης (συνέχεια καὶ τέλος). Κατ' ἀρχὰς ὡς ἐν προοιμίῳ ὠμίλησεν ἐν γένει περὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἀνθρωπότητος, ἔτι δὲ καὶ περὶ τοῦ πότε καὶ ἐν τίνι σκοπῷ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἀναφρίνονται οὗτοι ἐν τῇ ἀνθρωπότητι· ἀκολούθως ἀνέφερε κατ' ὄνομα τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐπὶ ἴσχυρι καὶ ἐκτάκτω μνήμη φημιθέντας, προσεπιπέδεικτων τὰ λεγόμενά του διὰ διαφόρων ἱστορικῶν ἀποδείξεων· κατέληξε δὲ εἰς κατὰλληλον ἐπιλογὸν ἐν ᾧ ἀνεκεφαλῶσεν ὅσα ἐν τοῖς τριῖσι προηγήθεισι μεθέμμεσιν εἶπεν.

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Γεωργιάδης. Περὶ Ὀμήρου καὶ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ· ἐν τῷ προοιμίῳ ἐπήνεσε τοὺς ἐνόητους· Ἑλλήνας ἄνδρας· ἐρ' οἷς δικαίως σεμνύνεται ἡ Ἑλλάς· ἀκολούθως ἐπελάμβετο τοῦ κυρίου θέματός του. Ἐξέθηκε τὴν βιογραφίαν τοῦ Ὀμήρου· ἀνέλυσε ἐν συντόμῳ τὰ δύο ἀθάνατα αὐτοῦ ποιήματα καὶ κατέδειξε πρακτικῶς τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν, ἀπὸς προηγουμένως ἀνέφερε τὰς διαφόρους αὐτῶν περιόδους· μέχρι Πεισιστράτου· κατέδειξε ἀκολούθως τὴν ἐνότητά αὐτῶν καὶ ἤρθη καταξέφυξας τὰς γνώμας τῶν δοξαζόντων ὅτι οὐκ ἔστιν εἰς ὃ τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας Ποιητῆς, ἀλλὰ πολλοὶ, κατέληξεν εἰς ἐγκωμιαστικὸν ὑπὲρ τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ ἐπίλογον.

Ὁ κ. Θ. Φανουριάδης. Περὶ Σελήνης. Περιέγραψε τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀπόστασιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνέφερε τὰς περὶ αὐτῆς δοξασίας τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων, ὡς καὶ τὰς τέσσαρας αὐτῆς φάσεις· ἀκολούθως δὲ διὰ πειστικῶν καὶ πρακτικῶν πρακτικῶν κατέδειξε τὴν ἐαυτῆς ἐπίρροισιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς θεοφύρον ἔστι, κατέληξεν εἰς κατὰλληλον ἐπίλογον.

Ὁ κ. Μ. Γρηγοριάδης. Περὶ τῶν περ' Ἀθηναίων δικαστηρίων. Περιέγραψε τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν διοργάνωσιν, τὸν τρόπον τῆς διεξαγωγῆς τῶν δικῶν. Ἐνδιέτριψε δὲ περισσώτερον εἰς τὸ Ἀμφικτυονικὸν δικαστήριον. Εἶτα λόγον ἐποίησάτο καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν νόμων τῶν Ἀθηναίων, ὡς καὶ περὶ τῶν νομοθετῶν αὐτῶν Κέκροπος, Δράκοντος καὶ Σόλωνος.

Ἐπιλογὴ Ἐπιλογὴ ἐν Ἀθηναῖς.

Οἱ ὁμιληταὶ ἐν τῇ Ἐπιλογῇ Ἐπιλογὴ κατὰ τὴν Ἐπιλογὴν ἐπιλογὴ ἐπὶ 1 Μαγ. 1872 καὶ 1 Μαγ. 73

Α. Δαλλὰπέρτης. Περὶ Πολωνικῆς ἐλευθερίας, καὶ διαλέξεων τινῶν ἐν μὴ Ἀεσχρ.

- Ι. Ἀριστοκλής. Περὶ τῆς ἐπιγείου εὐδαμονίας.
 Α. Σπαθάρης. Περὶ ζωικῆς θερμότητος.
 Θ. Τάγης. Περὶ Σταχυοφοριῶν.
 Ι. Σκυλίτσας. Ἀνάγνωσιν ἐμμέτρου μεταφράσεως τοῦ Μισκηνόπου του Μολιέρου.
 Lilaufel. Περὶ γαλλικῆς φιλολογίας ἐπὶ Λουδ. I'ου.
 Μ. Παρνακίης. Σειρὰν μαθημάτων τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι τοῦ παρόντος αἰῶνος.
 Α. Δημητριάδης. Περὶ τῆς κλασικῆς φιλολογίας ἐν τῷ μεσαιῶνι.
 Ι. Καρολίδης. Περὶ τῆς ἀρπαγῆς τῆς Ἑλένης καὶ φυσ. Γεωγραφίας.
 Γρηγοριάδης. Περὶ τοῦ κατὰ πόσον ὁ χριστιανισμὸς ἐπέδρασεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.
 Lucsic. Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἰδεῶν.
 Κ. Κρομμύδης. Περὶ δζυγόνου.
 Ι. Μακρίδης. Περὶ τῆς ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς φιλικίας.
 Ἰάλεμος Ὅδ. Περὶ τοῦ ὅτι δέον καὶ τὰς γυναικας ἐν τοῖς τῶν Συλλόγων μέλεσι καταγράφεσθαι.

Λίσχη Χρυσουπόλεως.

- Ἐν αὐτῇ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐννέα διαλέξεις ἐγένοντο.
 Ο κ. Θ. Κυριακίδης. Χρονολογικά.
 Ὁ κ. Ε. Σιδερόπουλος. Ἱστορίαν Καρόλου IV', βασιλέως τῆς Σουηδίας (μαθ. 2).
 Ὁ κ. Ι. Θεοδορίδης. Περὶ μουσικῆς.
 Ὁ κ. Κ. Διδασκαλόπουλος. Περὶ Τραγωδίας καὶ τραγικῶν ποιητῶν.
 Ὁ κ. Η. Γ. Ἀκαστορίδης. Περὶ νομισματολογίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν.
 Ὁ κ. Ἀρσ. Η. Εὐστρατίου. Φυσιολογικά (εἰσαγωγὴν).
 Ὁ κ. Γ. Χ. Ἀκαστορίδης. Ὑγιεινὴν περὶ τροφῶν, ἐδδόντων καὶ ποτῶν (μαθ. 2).
 Ὁ κ. Κ. Διδασκαλόπουλος. Ἀνάλυσιν τοῦ δράματος «Ἀμλέτος».
 Ὁ κ. Ἀρσ. Η. Εὐστρατίου. Περιήγησιν εἰς Αἴγυπτον.
 Τοιαῦτα εἰσὶν αἱ περὶ δημοσίων διαλέξεων διαβιβασθεῖσαι πρὸς τὸν Σύλλογον παρὰ τε τοῦ Φιλεκαπ. Συλλόγου καὶ τῶν Λεσχῶν πληροφορίαι. Ἐν γένει δὲ ἐκ τῶν πρὸς τὸν Σύλλογον περὶ δημοσίων διαλέξεων σταλέντων ἐγγράφων ἐξάχθησαν τὰ ἐπόμενα.
 α) Προεξαρχούσης τῆς Λέσχης Μνημοσύνης καὶ τοῦ Φιλεκαπ. Συλλόγου, ὁ ἀριθμὸς τῶν δη-

μοσίων διαλέξεων ἰσημέρας αὐξάνει ἐν Κ/πόλει. β') Αἱ δημόσιαι διαλέξεις πανταχοῦ ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἐκάστης συνοικίας τυγχάνουσιν οὐκ ἕλιγου ἀκρατηρίου. γ') Αἱ Λέσχαι τῶν διαφόρων συνοικιῶν τῆς ἡμετέρας πόλεως, τῆ πρωτοβουλία τῆς Λέσχης Μνημοσύνης, δι' ἐπιτροπίας ὑπ' αὐτῶν διορισθεῖσας ἐράζζονται δραστηρίως πρὸς τὸν σκοπὸν διοργανώσεως τῶν δημοσίων μαθημάτων καὶ τῆς συντάξεως, εἰ δυνατὸν, ἑμοιομόρφου διδασκαλίας καὶ κοινοῦ προγράμματος διὰ τὸ ἐπιῶν ἔτος δι' ὅλας τὰς ἐν Κ/πόλει Λέσχας, ἐπιφυλαττόμεναι ἵνα ἀναγγείλωσι τῷ Συλλόγῳ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν πρὸς τὸν διαληφθέντα σκοπὸν ἐργασιῶν αὐτῶν. δ') Τῆ φροντίδι τοῦ Φιλεκαπαιδευτικοῦ Συλλόγου Μικρᾷ Ἀσίᾳ, διοργανώθησαν δημόσιαι διαλέξεις ἐν Νεαπόλει τῆς Καππαδοκίας διὰ τῆς Λέσχης «Βασιλειάδος», ἐν Σπάρτῃ τῆς Πισιδείας διὰ τῆς Λέσχης «Φιλομαθείας», ἐν Ἀτταλεΐᾳ τῆς Πισιδείας διὰ τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», ἐν Πόρῳ τῆς ἐλάσσονος Καππαδοκίας διὰ τῆς Ἀδελφότητος «τῆς Μελίσσης», ἐν Ἀγκύρᾳ διὰ τῆς Ἀδελφότητος «Γαλατείας» καὶ ἀλλαγῶν.
 Ἐχῶν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω προτεινῶν ὅπως διαβιβασθῶσι πρὸς τε τὸν Φιλεκαπαιδευτικὸν Σύλλογον καὶ τὴν Λέσχην Μνημοσύνην εὐχαριστίας παρὰ τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῇ δραστηρίᾳ ταύτῃ αὐτῶν ἐνεργείᾳ, ἑμοίως δὲ καὶ εἰς τὰς ἄλλας Λέσχας μετὰ προτροπῶν ὅπως, ὅσον τὸ δυνατὸν ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοσίων διαλέξεων ὁσμημέρας μείζων γίγνηται παρ' αὐτάς ἐπ' ἀγαθῶ τῶν ἀκροωμένων.
 Ἐπὶ τούτοις πᾶσι θεωρῶ καθήκον μου ἵνα ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας μου ἐν ὀνόματι τοῦ Συλλόγου πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀγορευτὰς, οἵτινες κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐδίδαξαν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας, ὡς καὶ πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις Συλλόγοις καὶ ταῖς Λέσχαις τῆς ἡμετέρας πόλεως.
 Αὕτη ἐστίν, ἀξιότιμον κύριε, ἡ περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων, τοῦ ἤδη λήγοντος συλλογικοῦ ἔτους ἔκθεσίς μου. Τελευταῖον ταύτην ἐπιλέγω ὅτι κατὰ τὴν παρούσαν χειμερινὴν ἐξικμησίαν ἐγένοντο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἐν συνόλῳ περὶ τὰς 180 δημόσιαι διαλέξεις Ἐὰν κατορθωθῇ ὅπως ἡ διδασκαλία αὕτη διοργανωθῇ κανονικώτερον συμφώνως ταῖς ἡμετέραις ἀνάγκαις, ἤλικον ἄρ' ἔτι κητικὸν ἔρπος διακαιοῦμεθα ἵνα προσδοκῶμεν παρ' αὐτῶν, καὶ τοῦτο πάντως θέλει κατορθωθῆ, ἐὰν περιεσκεμμένως καὶ μετὰ ζήλου βαίνωμεν ἐν πᾶ-

σιν. Ναί, κύριοι, χθές και πρόην τήν θέσιν ἡμῶν οἰκτείροντες μετ' ἰσότητος ψυχῆς ἐπιφωνοῦμεν'

"Ενα καιρό 'μην ἄγγελος' τῶρ' ἄγγελεύου
[ἄλλοι.

'Σ τήν βρούσι πόπινα νερό, τῶρα τὸ πίνου
[ἄλλοι.

Ἐάν, τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀναγνωρίζοντες, ἐργαζώμεθα διηνεκῶς πρὸς τήν τούτων θεραπείαν, πάντως ἐλεύσεται ἡμῶν, ὅτε μετ' ἀγαλλιᾶσθω ψυχικῆς ἐπιφωνήσομεν'

"Ενα καιρό 'μην ἄγγελος' γὰ, ἄγγελεύω πάλιν'
'Σ τήν βρούσι πόπινα νερό, και τῶρα πίνω
[πάλιν.

Ἐμπρός, λοιπόν, ἔμπρός.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΞΓ'.

Ἐκτακτος.

Τῆ 29ῃ Ἀπριλίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καρατάρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν και ἐπιψήφισιν τῶν πρακτικῶν ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου, συνισταμένη ἐξ ἐπιστολῆς Ι. Γκιῶν, Ταμίου ἀπὸ 26 Ἀπριλίου, δι' ἧς ὑποβάλλει σημείωσιν τῶν ἐν τῷ ταμείῳ πρὸς διανομὴν τοῖς ἀπύροις σχολαίσις ὑπαρχόντων ποσῶν και τῶν ἐξ αὐτῶν κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου μέχρι τοῦδε πληρωθέντων.

Ἀκολούθως ὁ Σύλλογος προβαίνει εἰς τὰς ἀρχαιρεσίας τῶν κοσμητῶρων αὐτοῦ τοῦ σχολογικοῦ ἔτους 1873—74.

Καὶ πρόεδρος μὲν δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας ἐξελέγη ὁ κ. Η. Βασιλάδης.

Ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ κ. Α. Βλαχὸς και Α. Πασπάτης.

Γενικὸς Γραμματεὺς ὁ κ. Χρήστος Χατζη-Χρήστου.

Εἰδικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Ν. Παρναίκας.

(ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ. ΤΟΜΟΣ Ζ΄.)

Βιβλιοφύλαξ ὁ κ. Schroeder, Ταμίος ὁ κ. Ι. Γκιῶν.

Μέλη δὲ διαρκῶν ἐπιτροπῶν ἐξελέγησαν οἱ ἑξῆς:

Τῆς οἰκονομικῆς οἱ κ. κ. Δ. Πασπαλάης, Δ. Σγούρτζας, Β. Σαρακιώτης, Δ. Κοσσοῦδης και Ζ. Ἀλεξάνδριδης.

Τῆς Συντακτικῆς οἱ κ. κ. Δ. Φίλιος, Γ. Σοφοκλῆς, Α. Λιούμας, Ι. Ζωγχαφίδης και Δ. Πληθωνίδης.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς οἱ κ. κ. Κ. Καραπάνος, Κ. Καραθεοδωρῆ, Σ. Ζωγράφος, Ι. Δ. Αριστοκλῆς, Κ. Καλλιᾶδης, Μ. Πανταζῆς, Γ. Σοφοκλῆς, Β. Πολάδης και Α. Βαρεϊάδης.

Τῆς Φιλολογικῆς οἱ κ. κ. Μ. Παρναίκας, Α. Δημητριάδης, Α. Τάγης, Θ. Τάγης, Δ. Φίλιος, Χρ. Χατζη-Χρήστος και Γ. Χασιώτης.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς οἱ κ. κ. Σ. Ἀριστάρχης, Α. Πασπάτης, Mordtmann πρεσβύτερος και νεώτερος, Dethier, Millingen, Κ. Παρδακίδης, Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ, Γ. Α. Δημητριάδης, και Schroeder.

Τῆς Ἐπιστημονικῆς οἱ κ. κ. Η. Καλλιθεοῦρας, Α. Πασπάτης, Α. Βαρεϊάδης, Senge, Mordtmann νεώτερος, Charrel, Weisbach, Α. Σπαθάρης, Α. Ζωφρὸς, Σ. Μαυρογένης και Σταματιδης.

Εἶτα ἐνταλέντος τοῦ γεν. γραμματεῦς ὅπως ἀγγείλλη τοῖς νέοις κοσμητῶροι και τοῖς μέλεσι τῶν ἐπιτροπῶν τὴν αὐτῶν ἐκλογὴν διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΞΔ'.

Ἐκτακτος.

Τῆ 30ῃ Ἀπριλίου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καρατάρου.

Ἐλλείπει πρακτικῶν ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συνισταμένην ἀ) ἐξ ἐπιστολῆς Ἀποστόλου Η. Αἰλιανῶ ἀπὸ 22 Ἀπριλίου, ἐν ἧ ἐπισυνάπτεται φυλλάδιον περιέχον γλωσσικὴν ὕλην. β) ἐξ ἐπιστολῆς Γ. Ἀργυροπούλου, δι' ἧς ὑποβάλλει ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν και ἐπιβεβαίωσιν τοῦ Συλλόγου ἀντίστοιχὸν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθέντος κατὰ νέου ὁλοῦς σύστημα ἀλφαριθμητικῶν γ) ἐξ ἐπιστολῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ

τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Τραπεζούντος ἀπὸ 28 Ἀπριλίου ἀφορώσης τὴν ὑπερσίαν τοῦ Συλλόγου δ' ἐξ ἐπιστολῆς Ἀμυθείας Σωφρονίου ἀπὸ 20 Ἀπριλίου, ἐν ἣ ἐπισυνάπτει ἔκθεσιν περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οικονομικῆς καταστάσεως τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας τοῦ ἐξ ἐκθέσεως Ἐφορίας τῶν σχολείων Κερκασούντος περὶ τῆς πάλαι καταστάσεως τῆς πόλεως ταύτης.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. Πρόεδρος ἀνακοινῶν τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἡ ἐπέτειος ἑορτὴ αὐτοῦ ἀναβάλλεται εἰς τὴν ἐλευσομένην κυριακὴν 13 Μαΐου, ὅπως προτομικασθῆ ἡ μεγάλη αἶθουσα τοῦ νεοδημίου κυρίου ἔνθα τελεσθήσονται ἡ τε ἐπετεία καὶ τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἱατρὸς κ. Α. Πασπάτης ἀναγινώσκει τὸ περὶ ἐμπορίας τῶν Γενουνησίων ἐν Κων/πόλει καὶ Εὐξείνῳ Πόντῳ κατὰ τὸν Μεσαιῶνα ἦον αὐτοῦ ἀνάγνωσμα. (ἴδε σελ. 417).

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΞΒ΄.

Ἑκτακτος.

Τῆ 10 Μαΐου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ προέδρου κ. Κ. Καραπάνου.

Ἐλείπει πρακτικῶν ὁ γενικὴ γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου συνισταμένην ἀ) ἐκ 4 ἐπιστολῶν διαφόρων αἰτήσεων β) ἐξ ἐπιστολῆς Α. Πασπάτη ἀπὸ 9 Μαΐου, δι' ἧς ὑποβάλλει παραιτήσιν ἀπὸ τῆς ἀντιπροεδρίας λόγῳ ἀσχαλιῶν γ) ἐξ ἐπιστολῆς Η. Καλλιθέου ἀπὸ 8 Μαΐου, δι' ἧς ὁμοίως ὑποβάλλει παραιτήσιν ἀπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς λόγῳ ἀσχαλιῶν.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. Πρόεδρος ἀνακοινῶν ὅτι ἡ κ. Χρηστάκη Ζωγράφου προσφέρει διὰ τοῦ Συλλόγου εἰς τὸ Παρθενιαγωγεῖον Πρεσβέρνης λίρας ὄθωμ. 100.

Μετὰ ταῦτα ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῆς εἰδικῆς εκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἔχουσαν ὡς ἑξῆς.

Κύριε Πρόεδρε!

Ἡ παρὰ τῶν ἐνταῦθα τριῶν Συλλόγων, τοῦ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν Προεδρείαν Φιλολογικοῦ, τοῦ

Ἡπειρωτικοῦ καὶ Θρακικοῦ, συστάσα ἑνεαμελῆς ἐπιτροπῆ, πρὸς σύνταξιν ὀργανισμοῦ τῶν ἐν Ἡπειρῷ καὶ Θράκῃ συστηθησομένων διδασκαλείων, τῇ γενναίᾳ συνδρομῇ καὶ προστασίᾳ τῆς φιλομούσου ζωνωρίδος τῶν ὁμογενῶν, τοῦ κ. Χρηστάκη Ἐφέντη Ζωγράφου καὶ τοῦ Γ. Ζαρίρη, ἀποδεξαμένη ἀμέλειος τὸ ἀνταθεῖν αὐτῇ σπουδαιότατον ἔργον, προέβη ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς συνεδριάσει εἰς ἐκλογὴν Προέδρου μὲν τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, γραμματέως δὲ τοῦ κ. Γ. Χασιώτου, ὡς λίαν διε συντελεστικὴν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς θεωρήσασα τὴν ἐπιτολὴν τοῦ κ. Χρ. Ζωγράφου πρόκλησαν τοῦ τε ἐν Σμύρνῃ γυμνασιάρχου κ. Κ. Ξανθοπούλου, ἀπὸ ἐτῶν ἀσχαλουμένου εἰς τὴν παιδαγωγίαν καὶ εἰδικῆς γνώσεως κεκτημένου περὶ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, καὶ τοῦ ἐν Σέρβειαι διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου κ. Δ. Μαζρόλη, ἱκανὴν γνῶσιν καὶ πείραν τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἔχοντος, προσεκαλέσαστο ἵνα μετᾴσχωσι τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς καὶ συσκέψων καὶ ἄλλοι διακεκριμένοι λόγοι, ἐνταῦθα διαικόμενοι καὶ δυνάμενοι διὰ τῶν φῶτων καὶ τῆς πείρας αὐτῶν νὰ διαφορώσῃσι μεγάλως τὸ προκείμενον ζήτημα. Ἦδη δὲ προσέρχεται ἵνα διὰ τῆς παρουσίας ἐκθέσεως ὑποβάλλῃ ὑμῖν καὶ δι' ὑμῶν τῷ τε Θρακικῷ καὶ τῷ Ἡπειρωτικῷ Συλλόγῳ τὸ ἀποτελέσμα τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν αὐτῆς.

Ἡ ἡμετέρα ἐπιτροπὴ συνισταμένη ἐκ τῶν κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, Ξ. Ζωγράφου καὶ Α. Τάχη ἀντιπροσώπων τοῦ Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου, Πρ. Βασιλάδου, Μ. Πατριάνικα, καὶ Γ. Χασιώτου, ἀντιπροσώπων τοῦ Ἡπειρωτικοῦ, Κ. Καλλιτάδου, Α. Ζωηροῦ καὶ Δ. Μαζιλάδου, ἀντιπροσώπων τοῦ Θρακικοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ τούτῳ προσκληθέντων λογίων, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. Φιλοθέου Βρυνσιῶν, σχολάρχου τῆς Μ. τοῦ Γένους σχολῆς, Κ. Ξανθοπούλου γυμνασιάρχου Σμύρνης, Γ. Σοφοκλέους σχολάρχου τῆς ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας ἐν Σταυροδρομίῳ, Μ. Πανταζῆ ἰδρυτοῦ καὶ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Σταυροδρομίῳ Ἑλληνικοῦ Λυκείου, Δ. Μαζρόλη, διευθυντοῦ τοῦ ἐν Σέρβειαι διδασκαλείου, καὶ Ι. Δραχάτση διευθυντοῦ τῆς ἐν Φαναρίῳ δημοτικῆς σχολῆς, ἐπελάβετο τοῦ ἔργου αὐτῆς, ἀπουσιασάντων μὲν ὀλοτελῶς τῶν κκ. Ξ. Ζωγράφου, καὶ Δ. Μαζιλάδου, τοῦ δὲ κ. Α. Τάχη ἐν τῇ πρώτῃ μόνον συνεδριάσει ἐμφρανισθέντος. Λαθούσα δ' ὑπ' ὧν ὤψιν ὅτι σκοπὸς αὐτῆς ἦν ἡ σύνταξις ὀργανισμοῦ τοῦ συσταθησομένου Διδασκαλείου δὲν προέβη ἀ-

μέσως εἰς τοῦτο, ἀλλὰ σκεφάμενη ὅτι μετὰ τῶν διδασκαλείων συνεδέετο σενότατα ἡ δημοτικὴ ἡμῶν παιδείσις, ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον ἵνα προτάξῃ γενικὰς τινὰς ἀρχὰς περὶ ταύτης.

Γινώσκετε, κύριε Πρόεδρε, ὅτι ἡ δημοτικὴ παιδεία συνεπρόκειται τῶν μέχρι τινὸς βελτιωμένων ἀρμονικῶν ἀνάπτυξιν πασῶν τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων, ἀπαντες δὲ οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ, κατανοοῦντες τὴν σπουδαιότητα καὶ ἀξίαν αὐτῆς, ἐκθύμως ἀγωνίζονται νῦν, ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν μεθόδων καὶ τῆς διοργανώσεως τῶν διδασκαλείων, ὑπὲρ τῆς πολλαπλασιάσεως τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς οικονομικῆς κατστάσεως τῶν δημοδιδασκάλων, καὶ οὐ ἤμετέροι ἀπὸ μικροῦ στρέψαντες τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τὴν δημοτικὴν παιδείαν, καὶ τὴν μεταρρυθμίσει αὐτῆς, προβάλλοντες μετὰ τινος ἐντάσεως ἀσχολοῦνται περὶ ταύτην, μίαν ἀκρύτεροντες τὴν μόνην αἰτίαν τῆς ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καχεκτικῆς ἡμῶν κατστάσεως.

Ταῦτα πάντα καλῶς γινώσκουσα ἡ ἐπιτροπὴ καὶ βουλομένη ἵνα σκοπιμώτερον ἐργασθῆ εἰς τὴν ἐκλήθην ἐργον ἀνέλαθε τὴν ἐξέτασιν τοῦ σπουδαιωτάτου θέματος τούτου ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ τὰς ἐπιπέσεις, καὶ μετὰ γραπτὰς περὶ τοῦτου ἐκθέσεις μελῶν τινῶν αὐτῆς, προσέειπε εἰς τὴν συζήτησιν τριῶν προτάξεων ἀναφερομένων εἰς τὴν δημοτικὴν παιδείαν, καὶ χρησιμευσῶν ὡς ἀρετῆρας εἰς ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος· ἦσαν δὲ τὰ ζητήματα ταῦτα τὸ ἀντικείμενον τῆς γ'. συνεδριάσεως, κατὰ τὸ πρόγραμμα τὸ δρίζον ἀπάσας τῆς ἐπιτροπῆς τὰς ἐργασίας, ὅπερ εἶπεν ἐγκρίνει καὶ ἐπιδοκιμάσει αὐτὰ καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὑπ' ὄψιν εἶχε «Δέον νὰ ὦσι τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, αὐτοτελεῖα, ἢ οὐ» τὸ δεῦτερον, «ποία ἡ ἐν τοῖς δημοτικῶν σχολείοις διδασκτέα γραμματικὴ, τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ὡς νῦν γίνεσθαι, ἢ τῆς νεωτέρας, ὡς πολλοὶ ἀποφαίνονται,» τὸ δὲ τρίτον, «δέον νὰ ἀντικατασταθῇ ἡ ἐν χρῆσει ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διὰ ποίας;»

Δὲν ἀρνούμεθα, κύριε Πρόεδρε, ὅτι τὰ τρία ταῦτα ζητήματα, ὅσον ἀπλὰ καὶ ἀνπαρίστανται, εἰσὶ σπουδαιότατα, καὶ διαφεύγουσι τὴν ἐν ἐλίγῳ χρόνῳ συζήτησιν καὶ σύσκεψιν ἐπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ ἀναλογιζομένη, ὅτι ἱκανὰ ἐγράψαν καὶ περὶ τῶν τριῶν τούτων ζητημάτων, καὶ ὡς λήμματα μάλλον θεωρήσασα ταῦτα ἀπεφάνετο·

α) Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα δέον νὰ ὦσιν αὐτοτελεῖα.

β) Ἡ γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἀπλοποιουμένη δέον νὰ διδασκῆται ἐν τοῖς δημοτικῶν σχολείοις ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι.

γ) Μέθοδος δὲ προτιμώμενη ἡ συνδιδακτικὴ. Τὰς ἀρχὰς ταύτας παραδείξαι ἡ ἐπιτροπὴ μετέειπε ἐν τῇ δ' καὶ ε. συνεδριάσει εἰς τὰ περὶ τῶν διδασκαλείων. Ἀποβλέψασα δὲ τὸ μὲν εἰς τὰ παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς γινόμενα, τὸ δὲ εἰς τὰς ἡμετέρας ἀνάγκας, παρεδέξατο τριετὴ τὴν ὅλην περίοδον τῶν ἐν τοῖς διδασκαλείοις μαθημάτων, ὑπὸ τεσσάρων εἰδικῶν καθηγητῶν μετὰ τοῦ διευθυντοῦ διδασχρησομένων, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ α. ἔτους τοῦ τῆς δοκιμασίας· τοσοῦτος δὲ τῶν διδασκαλείων παρεδέξατο τὸς ἐκ τῆς β'. τάξεως τοῦ γυμνασίου ἀποροϊτώντας. Ἀψυμένῃ δὲ πως καὶ τοῦ ζητήματος τῶν μαθημάτων, συνέστησεν ἐκ τῶν γλωσσῶν μόνην τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν νεωτέραν, ὅπως ἀριετέστερον καὶ τελειότερον γίνεσθαι ταύτης ἡ διδασκαλία ἐν τοῖς δημοτικῶν σχολείοις. Τοῦ δὲ διδασκαλείου τῶν κορασίων τετραετὴ τὴν περίοδον ὀρισμένην, συμπεριλαμβανομένου ὡσαύτως, καὶ τοῦ α. ἔτους, τοῦ τῆς δοκιμασίας, καὶ μαθητῆς τὰς ἐκ τῆς β'. τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου ἀποροϊώσας, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως καταλλήλων παρθεναγωγείων, συνέστησε τὴν κατὰ τοῦτο ὡς περὶ τὰ καθ' ἕκαστα μέρησιν αὐτῶν.

Ἀσχοληθέντα δὲ καὶ περὶ τὴν ἐξέτασιν ἑτέρων τινῶν ζητημάτων, ἀφορώντων τὰ διδασκαλεῖα, ἐξελέξατο τελευταῖον πενταμελῆ ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κ. κ. Ἡρ. Βασιλάου, Κ. Ξανθοπούλου, Μ. Παρῆνικα, Δ. Μαρούλη καὶ Γ. Χασιώτου, εἰς ἣν ἀνέθετο τὴν σύνταξιν προγράμματος, προτύπου δημοτικοῦ σχολείου καὶ ὀργανισμοῦ τῶν διδασκαλείων κατὰ τὰς ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτῆς ἀποφασισθείσας γενικὰς ἀρχὰς. Ἐπιφυλάττεται δὲ ὅπως συζητήσασα τὸ διαλεχθῆεν πρόγραμμα καὶ τὴν ὀργανισμὸν ὑποβάλῃ αὐτὰ ὑμῖν ἀκολουθῶν μετ' ἐκθέσεως αἰτιολογησῆς τὰς ἐπ' αὐτῶν ἀσφῆεις αὐτῆς.

Ἐν τέλει δὲ ἡ ἐπιτροπὴ ἐξέφρασε τὰς δεούσας εὐχαριστίας τοῖς γενναίοις ἰδρυταῖς τῶν διδασκαλείων, τοῖς συντελέσαντι οὕτω πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς ἔρευναν καὶ ἐξέτασιν ζητήματος ζωτικωτάτου διὰ τὸ ἡμέτερον ἔθνος.

Ταῦτα ὑποβάλλουσα ὑμῖν, Κύριε Πρόεδρε, ἡ ἐπιτροπὴ, παρακαλεῖ ἵνα γίνεσθαι ὁ διερχο-

νεύς τῶν κίσθημάτων τούτων ὅπου δεῖ, καὶ εὐ-
 χεται ὅπως ἡ αὐτῶς ἀρξάμενη συνεργασία ἡ-
 μῶν μετὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις λογίων ἀπο-
 ρεῖρη γενναιοτέρους καρπούς δια συστηματικω-
 τέρας συγκροτήσεις ἐτησίων συνόδων καὶ συν-
 αθροίσεων τῶν λογίων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Δέξασθε, Κύριε Πρόεδρε, τὴν δικεθεδύσιων.
 τῆς ὄλης ἐξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεις ἡμῶν.

Ἐν Ἡερὰξ τῇ 18 Ἀπριλίου 1873.

Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Πρόεδρος
 ΑΡΧΙΜ. ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΒΥΡΕΝΝΙΟΣ
 Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ
 Κ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ
 ΔΗΜ. ΜΑΡΟΥΛΗΣ
 Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ
 Μ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
 Α. ΖΩΗΡΟΣ
 Ι. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ
 ΜΑΤΘΑΙΟΣ Κ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ

Ἀκολούθως ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώ-
 σκει κατ'ἀλογον προσφορῶν βιβλίων.

Πανταξίδου «Τῶν παρὰ Ξενοφῶντι διορθω-
 τέων α. καὶ β. μέρος» καὶ τὸ «Ὀμηρικὸν λε-
 ξικόν» αὐτοῦ.

«Δύο νόμιται μετὰ τοῦ πειρασμοῦ» ὑπὸ Μιλ.
 Δ. Σεϊζάνη.

Γ. Σοφοκλέους «Παιδικῆς βιβλιοθ. τεύχος α.»
 Morfmann πρεσβυτέρου Ἐνάπτουξ ἐπι-
 τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ».

Εἶτα ἀντὶ τοῦ παραιτηθέντος κ. Α. Πασπά-
 τη ἀντιπρόεδρος ἐξελέγη ὁ κ. Γ. Σοφοκλῆς δι'
 ἀπολύτου πλειονοψηφίας.

Μετὰ ταῦτα ὁ ταμίης κ. Γ. Γυῶν ἀναγι-
 νώσκει τὴν ἐκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῆς οἰκονομικῆς
 καταστάσεως τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆξαν
 ἔτος ἔχουσαν ὡς ἐξῆς.

Κύριοι!

Λήξαντος καὶ τοῦ ΙΒ'. συλλογικοῦ ἡμῶν ἔτους, ὑποβάλλω ὑμῖν κατὰ τὸν Κανονισμόν τὴν ἐπ'
 αὐτοῦ πορίαν καὶ τὴν νῦν στάσιν τῶν οἰκονομικῶν ἡμῶν πραγμάτων.

α.) Εἰσπράξεις.

Ἄπὸ ὑπόλοιπον τοῦ παρελθόντος ἔτους	Α. Τ.	634 07
» Συνδρομᾶς τακτικῶν μελῶν	Α. Τ. 295	
» Δικαιώματα Διπλωμάτων νέων μελῶν	» 410	405
» Τόκους καὶ μερίσματα τῶν διαφόρων Μετοχῶν μας	»	418 68
» Συνδρομᾶς διὰ τὸ Κτίριον	»	4406 45
» Προσφορᾶς ὑπὲρ τῶν ἀπόρων Σχολείων	»	945
» Τὸ Λαχεῖον ἡμῶν	»	388
» Ἀ/σμοὺς διαφόρους (Ταμ. 29 Μάρτου καὶ 3 Αὐγ. καὶ 16 Νοεμβρίου καὶ 21 76ρ. 72)	»	330 12
» Ληξιπροθέσμοι συνδρομᾶς τοῦ παρελ. ἔτους	»	27
» Μέλη ἐφάπαξ ἀποτίσαντα τὴν ἐτησίαν αὐτῶν συν- δρομὴν	»	24
» Προσφορᾶς πρὸς ἀγορὰν βιβλίων	»	50
» Πώλησιν διαφόρων Μετοχῶν μας	»	2647 45
» Τὰς ἀναληφθείσας ἐντόκους καταθέσεις ἡμῶν	»	2817 60
Ἄπὸ συνδρομῆν ὑπὲρ τοῦ Περιουτικοῦ	»	7 57

β'.) *Π.ληρωμαί.*

Εἰς ἄπορα Σχολεῖα (χρῆσις παρελ. ἔτους)	Α. Τ.	810	
» » » » λήξ. »	»	124	Α. 934
» Διαφόρους δόσεις τῶ ἐργολάβῳ τοῦ κτιρίου ἡμῶν			» 2280
» Δαπάνας τοῦ Γραφείου τοῦ Συλλόγου, ἤτοι			
Μισθοδοσίας	Α. Τ.	459	
Ταχυδρομικὰ	»	11 96	
Γραφικὴν ὕλην	»	40 12	
Φωτισμὸν	»	9 05	
Θέρμανσιν	»	75	
Τυπωτικὰ καὶ ἄλλα ἔκτακτα	»	93 50	284 38
Εἰς Δαπάνας Ἀρχαιολ. Ἐπιτροπῆς			» 58 67
» Ἀγορὰν βιβλίων			» 453 36
» Τὴν ἀπονεμηθεῖσαν ἀμοιβὴν τοῖς κληρονόμοις τοῦ μακαρίτου Ἀρθαντινοῦ διὰ τὰ Ἡπειρωτικὰ αὐτοῦ			» 75
» Δαπάνας τοῦ Περιοδικοῦ			
Πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ τεύχ. 1870—71	Α. Τ.	51 24	
» Ἀ/σμὸν τοῦ νῦν ἐκδιδομένου 1871—72	»	130 44	181 68
» Ἀ/σμὸς διαφόρους. (Ταμείον 23 Αὐγούστου 1872)			» 97 12
» Τύπωσιν Γραμματίων Λαχείου			» 8
» Καταθέσεις ἐπὶ τόκῳ			» 2800
» Ἀγορὰν Μετοχῶν			» 2629 10
			<hr/>
			Ἐν ὅλῳ 9501 31
			<hr/>
Υπόλοιπον εἰς μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ			299 63

Β'. Τακτικὰ Μέλη.

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἀνέβησαν εἰς 346

Ἄλλ' ἐκ τούτων

1) Διεγράφησαν, ἅτε μὴ πληρώσαντα

ἢ παραιτηθέντα 22

2) Ἀπέβιωσαν

3 23 Υπολείπονται ἑπομένως Τ. Μ. 321

Ἐν ἐπλήρωσιν τὴν συνδρομὴν των τὰ 295

Δὲν ἐπλήρωσαν δ' ἀκόμη » 26 321

Τὰ μῆπω πληρώσαντα ταῦτα Μέλη εἰσὶ 4 ἐν Ἰσμακλίῳ, 2 ἐν Λαοδίῳ, 2 ἐν Βομβόλῃ, 1 ἐν Ἰωαννίνοις, 1 ἐν Σέρραϊς, 1 ἐν Ρουχτσουκίῳ, καὶ τὰ λοιπὰ ἐνταῦθα. Καὶ εἰς τοὺς ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ ἡμετέρους τούτους ἑταίρους ἐπέστειλα καὶ θὰ ἐπικαλέσω, καὶ ἀπὸ τοῦς ἐνταῦθα δὲν πάω ζήτων τὸ χρέμα τοῦ Συλλόγου, καὶ ἂν παρέλθῃ ἡ τριμηνία τοῦ ἀρχαιμένου νέου ἔτους ἄπρακτος, θέλει ἐφαρμοσθῆ ὁ Κανονισμός.

Γ'. Τόκοι καὶ Μερίσματα.

Ἐκ τῶν 2; κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἴχομεν Μετοχῶν καὶ ἐκ τῆς ἐπὶ τὸ λήξαν ἔτος κινήσεως τοῦ χρηματικοῦ τῆς Ἑταιρίας καλὸν ἡμέλιζαμεν ὄφελος· διότι ἐκτὸς τῶν λ. τ. 118, 68 αἵπερ ἄνω μνημονεύονται ἐν ταῖς εἰσπράξεσι τοῦ Τριμείου, ὡς προσελθούσαι ἐκ τόκων καὶ μερισμάτων, ἀπεκτίσαμεν ἐκ λ/σμών, ὡς αἱ μερίδες, ἐτέρας λ. τ. 351, 68. ὥστε τὸ ὅλον τοῦ ὀφέλου; ἡμῶν ἐκ τῆς τοποθετήσεως τοῦ χρηματικοῦ τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τὸ λήξαν ἔτος ἀναβαίνει εἰς λ. τ. 470, 48.

Δ'. Συνδρομαὶ Ἑκτακτοί.

Τὸ ἔτος τοῦτο μίαν μόνον ἐνεγράψαμεν, τὴν τοῦ κ. Γ. Συμβουλίδου, ἐκ λ. τ. 7, 57 προσε-
νεχθεῖσαν ὑπὲρ τοῦ Περιοδικοῦ ἡμῶν.

Ε'. Δαπάναι τοῦ Γραφείου τοῦ Συλλόγου.

Εἶχον ὀρισθῆ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ	εἰς	Α. Τ. 270
Ἄλ' ἐδέησεν, αὐξανομένης ὁσμῆραϊ τῆς ὑπηρεσίας, καὶ οἱ μισθοὶ τῶν δύο ὑπαλλήλων ἡμῶν νὰ αὐξήσῃσι καὶ τρίτος νὰ προσληθῆ ὑπάλληλος, ἀμρότερα δὲ κατ' ἀπόρασιν ὑμῶν. Ἐνεκα τούτου ἐνεκρίθη περιπέσον δαπάνη	»	» 23 Α. Τ. 293
Εὐτυχῶς ἐγένοντο οἰκονομίαι εἰς ἄλλα κονδύλια τῶν δαπανῶν τοῦ Γραφείου, καὶ ἐκ τῆς αὐξήσεως ταύτης τῶν μισθοδοτῶν ὄχι μόνον δὲν προέκυψεν ἔλλειμμα, ἀλλὰ περίσσευμα, διότι ἐνῶ ὡς ἔνω ἡ προϋπολογισμένη δαπάνη ὀρίσθη	εἰς	Α. Τ. 293
Ἐδαπανήθησαν μόνον	»	» 284 38
Ἦτοι ὀλιγώτερον	»	» 8 62

ΣΤ'. Δαπάναι τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιοδικοῦ ἡμῶν.

Ἡ μερὶς αὕτη ἔχει δαπάνην μέχρι σήμερον λ. 139,68, ἐξ ὧν λ. 9,24 εἰσὶν ὑπόλοιπον πρὸς ἐξόφλησιν δαπάνης περιοδικοῦ 1870—1871, μὴ ἐπαρκέσαντος τοῦ ποσοῦ, 2 πέρυσιν εἶχε κρατηθῆ κατ' ὑπολογισμὸν εἰς ἐκκερμη λ/σμών. Δυστυχῶς καὶ νῦν, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐτήσιοι λ/σμοὶ ἡμῶν εἰσὶν ἐκαθαρισμένοι, μόνη ἡ δαπάνη τοῦ περιοδικοῦ μένει ἡμῖν ἀνεκαθαρίστος, διότι ἐξἠκολουθεῖ ἀκόμα ἡ ἐκτύπωσις τοῦ τεύχους 1871—1872, καὶ ἐδέησε πάλιν νὰ προσφίγῃ εἰς τὴν ἐγγραφὴν ἀνοικτοῦ λ/σμοῦ. Προὔπελόγησα λοιπὸν τῇ γνώμῃ καὶ τοῦ κ. Γ. Σοφοκλέους, Προέδρου τῆς Συντακτικῆς; Ἐπιτροπῆς, ὅτι θὰ χρειασθῆ ἡμῖν ἐτι δαπάνη περὶ τὰς 70 λίρας, καὶ οὕτως ὄρισαν ἐν τῷ ἰσολογισμῷ λ. 218,56 (ἐμπειραμαθνομένων καὶ τῶν ἄνω λ. τ. 9,24) δαπάνην ὀλικὴν τοῦ Περιοδικοῦ ἐν τῇ χρήσει τοῦ λήξαντος Συλλογικοῦ ἔτους, καὶ τὴν διαφρᾶν λ. τ. 77,88 ἐκράτησα εἰς ἐκκερμη λ/σμών, ἀφ' ἧς ἂν περισεύσῃ τι πάλιν ἡμέτερον ἔσεται τὸ περίσσευμα.

Τόσαι περίπου ἐξήγησεις ἐπὶ τοῦ ἐτησίου ἰσολογισμοῦ Ἑσόδων καὶ Δαπανῶν ἔστωσαν ἀρκούσαι, καὶ εἰκονικώτερον δύνανται νὰ ἴδῃ τις τὰ κατ' αὐτὸν ἐν τῷ ἐξῆς Πίνακι.

ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛ. ΣΥΛΛΟΓΟΥ. Γενικός Ίσολογισμός ἀπὸ 1 Μαρτίου 1872—30 Ἀπριλίου 1873.

Δαπάναι.

Ἔσοδα.

Ἐπιπλα καὶ σκεῆ, ἀποσβέννυνται	45	Συνδρομαὶ τακτικαὶ	Λ.	295
Μισθοδοσίαι	Λ. 459	Δικαιώματα διπλωμάτων	»	440
Ἐκτακτὰ τυπωτικὰ καὶ ἄλλα	» 93 50	Τόκοι, μερίσματα καὶ διαφοραὶ Μετοχῶν		470 48
Ταχυδρομικὰ	» 41 96	Συνδρομαὶ ἑκτακτοὶ		7 57
Γραφικὴ ὕλη	» 40 42			
Φωτισμός	» 9 05			
Θέρμανσις	» 75 284 38			
Δαπάναι Περιοδικῶν	» 218 56			
» Ἀρχαιολ. Ἐπιτρ.	» 58 67			
Περὶ σσευμα	» 276 44			
Ἐν ὅλῳ	883 05			883 05

Ζ'. Ἀπορα Σχολεῖα.

Ἡ μερὶς αὐτῶν τὸ παρελθὸν ἔτος εἶχε πρὸς διάθεσιν	Λ. Τ.	829
Ἐκ τούτων διετέθησαν εἰς διάφορα Σχολεῖα κατὰ τὴν ἐκθεσιν τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς	»	810
Καὶ ὑπολείπονται	»	49

Ἄρισμένοι ὑπὲρ τῶν δημοτικῶν Σχολείων Κραγαχτισίου καὶ Μηδείας τῆς ἐπαρχίης Ἀδριανοπόλεως, ὧν δὲν ἐνεφανίσθησαν ἀντιπρόσωποι, ἵνα μετρηθῶσιν αὐτοῖς τὰ δι' ἑκάτερον τῶν σχολείων τούτων ἄρισμένα ποσὰ λ. τ. 40 διὰ τὰ ὅποια πρὸ καιροῦ εἰσὶν ἐκδεδομένα τὰ ἀνήκοντα ἐντάλματα

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος τοῦτο αἱ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων καταβληθεῖσαι ἡμῖν προσφοραὶ εἰσὶν αἱ ἐξῆς.

Ἡ τοῦ κ. Χρηστάκη ἐφέντη Ζωγράφου β'. ἐτησίαι εἰσφορὰ	Λ. Τ.	200
» » » Γ. Ζαρίφη	» » »	» 200
» » » Μενελάου Νεγρεπόντη γ'. » »	» » »	» 400
» » » Ἀντ. Βλαστοῦ ὑπὲρ τῶν σχολείων Μακεδονίας	» » »	» 400
» » » Ἀνδρ. Συγγροῦ » » » »	» » »	» 400
» » » Γ. Κορωνιοῦ » » » »	» » »	» 400
» » » Στεφ. Σκουλοῦδη » » » »	» » »	» 400
» » » Γ. Ζαρίφη ὑπὲρ τῆς σχολῆς Νευροκόπης	» » »	» 20
Καὶ » » » Συλλόγου Σμύρνης «Ὁμηρος» ὑπὲρ τῆς σχολῆς Νικοπόλεως»	» » »	» 25
Ἐν ὅλῳ Λ.		945

Ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἐδαπανήθησαν κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου

Λ. Τ.	50	εἰς μισθοδοσίαν τοῦ διδασκάλου τῆς σχολῆς Πρεσπένης Κ. Νικ. Βιθυνοῦ
»	60	» Σχολᾶς Νευροκόπης
»	10	» Σχολῆν τοῦ χωρίου Μπουναρ Χισάρ.
»	4	» ὀδοπορικὰ τοῦ Σχολάρχου Μελενίκου κ. Π. Οἰκονομοπούλου
		Ἐν ὅλῳ
		424

Καὶ ὑπολείπονται ἔτι νὰ δικατωθῶσι

Λ. Τ. 821

Η'. Προσφοραὶ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων.

Πέρσιν ἡ μερὶς αὐτῆ εἶχε πρὸς διάθεσιν	Λ. Τ.	300	
Ἐφέτος προσηνήθη ἡμῖν ἐτέρα προσφορὰ ἡ τοῦ φιλομούτου καὶ φιλογενοῦς κ. Ν. Κριότσου	»	50	
Εἰς τὴν μερίδα ταύτην μετέφερον καὶ τὰς τῆς μερίδος τοῦ ἀναγνωστῆριου διὰ περιοδικὰ.	»	48 52	
Καὶ οὕτω τὸ πρὸς ἀγορὰν βιβλίων ποσὸν ἡμῶν ἀνέβη εἰς	»		398 52
Ἐκ τούτων ἐδαπανήθησαν διὰ τὰ 2 ἐκ Λευφίας καὶ Χαρισίων ἠγορασμένοι ἐσχάτως βιβλία καὶ περιοδικὰ	»		153 36
Ἐπολείπεται ἡμῖν ποσὸν	»		245 16

Θ'. Διαγωνίσματα.

Ἡ παρ' ἡμῖν παρακαταθήκη αὕτη ἔχει ὡς καὶ πέρσιν μετ' μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι ἐκ τοῦ ὅλου ποσοῦ αὐτῆς τῶν	»	321 50	
Ἐπληρώθη κατὰ τὸ ληξάν τούτου ἔτος ἡ ἀμοιβὴ εἰς τὰ	»	75	
Ἡπειρωτικὰ Ἀραβικαντινοῦ	»		246 50

I'. Βιβλιοθήκη τοῦ Συλλόγου.

Αὕτη ἐν τῷ περσινῷ ἰσολογισμῷ ἡμῶν εἶχεν ἐκτιμηθῆ	»	100	
Ἀλλὰ κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἔλαθε σπουδαῖον πλουτισμὸν ἐκ τε τῶν παρὰ τοῦ Συλλόγου ἀγο- ρασθέντων, ὡς εἴρηται, βιβλίων, καὶ ἐκ τῶν πολλαχθὲν δωρηθέντων ἡμῖν πολλῶν καὶ ἀξιολό- γων συγγραμμάτων. Τοιαύτη οὖσα σήμερον ἡ βιβλιοθήκη ἡμῶν, στοχάζομαι ὅτι ἐκτιμωμένη Λ. Τ. 250 περιπέλον ἢ πέρσιν, ἦτοι ἐν ὅλῳ Λ. Τ. 350, δὲν ἐκτιμᾶται ὑπερβολικῶς ἐκτιμήσιν.			

IA'. Ἀποθεματικὸν τοῦ Συλλόγου.

Πέρσιν ἦτο	Λ. Τ.	981 56	
Πλὴν ἐκπιπτομένης ἀπ' αὐτοῦ διαφορᾶς ἐκκερμῶν λογαρισμῶν παρελ. ἔτους.	»	8	973 56
Ἐφέτος προστίθεται τὸ ἐκ τοῦ ἄνω ἰσολογισμοῦ περίσσευμα τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ ἔτους	»	276 44	
καὶ ἡ αὐξήσις τῆς ἀξίας τῆς βιβλιοθήκης ἡμῶν	»	250	526 44
Καὶ οὕτως ἀναβάνει τὸ ἀποθεματικὸν ἡμῶν εἰς	»		1500

IB'. Κεφάλαια κινητὰ τοῦ Συλλόγου.

Ταῦτα σήμερον εἶναι τὰ ἐξῆς.

20 Μετοχὰι σιδηροδρόμ. Εὐρωπ. Τουρκίας ἀνά φρ. 172 ἠγορασμένοι	Λ.	151 21
30 " τῆς Société Ottom. πρὸς φρ. 7,1, $\frac{30}{10}$	} στοιχίζουσαι ἐν ὅλῳ	»
10 " " " " " 7, $\frac{2}{10}$		
30 " " " " " 7,2, $\frac{1}{2}$		
140 " τῆς Γεν. πιστωτικῆς τραπεζικῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς φρ. 34, 50 prime		
40 " τοῦ Crédit générale πρὸς φρ. 15, $\frac{30}{10}$	»	630

Ἐν ὅλῳ στοιχίζουσαι ἡμῖν

Λ. Τ. 2140 28

Τὰς ἡμέρας ταύτας ἡ ἡμετέρα ἀγορὰ διατελεῖ ἐν ἀνωμαλίαις, καὶ γενικῇ, ὡς γνωστὸν, ἐπιπλοῦν ἐκπτώσει τῶν χρεωγράφων καὶ ἀξιών, μεταξὺ δὲ τῶν ἀνω ἐκτιμήσεων τῶν ἀνωτέρω μετοχῶν καὶ τῆς σημερινῆς ἀξίας αὐτῶν ὀλιγίστη ὑπάρχει ζήμια· ἀλλ' εὐτυχῶς ἡμεῖς δὲν ἐπιειγόμεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς πληρωμὰς, ἵνα ἀναγκασθῶμεν εἰς ἐκποίησην αὐτῶν, καὶ θὰ ἀναμείνωμεν τὴν βελτίωσιν τῆς ἀγορᾶς, ἵνα πωλήσωμεν αὐτὰς μὲ ὄρελος· οἱ ἐνήμεροὶ δὲ τῶν πραγμάτων τούτων καλῶς γινώσκετε, ὅτι αἱ εἰς ἃς ἄνω ἔχομεν ἠγορασμένας τὰς μετοχὰς ταύτας τιμαὶ δὲν εἶναι ὑψηλαί.

ΙΓ'.) Κτίριον τοῦ Συλλόγου.

Α'.) Συνοδομαί.

Κατὰ τὸν περυσινὸν ἰσολογισμὸν ἦσαν	Α. Τ.	2808 85
Κατὰ δὲ τὸ λήξαν συνελέγησαν ἀκόμη αἱ ἐξῆς·		
Ὅ κ. Γρηγ. Κούπας συνεισέφερε	»	50
» » Μιχαὴλ Γκιώνης »	»	50
» » Ἰω. Θεοδορίδης »	»	25
» » Ν. Φακμπιάτος »	»	5
» » Αὐγουστῆς Ῥίζος »	»	2
» » Σταμ. Πρόκος »	»	40
» » Στεφ. Μικρουλάκης »	»	40
» » Ἐπαμ. Σπηλιωτόπουλος »	»	4
» » Ἀδελφοὶ Νικολέσση »	»	40
» » Ἐμμ. Ψάθης »	»	4
» » Ναπολ. Καποδάνης »	»	4
» » Δημοσθ. Εὐγενίδης »	»	4
» » Ν. Βερίσσης »	»	5
» » Γ. Λαζόπουλος »	»	2
» » Γ. Ζαφειρόπουλος »	»	40
Οἱ κ. Καλαρώνης καὶ Τζούσας συνεισέφερον	»	4
Ὅ κ. Ἰωακ. Ἀναστασιάδης συνεισέφερε	»	45
» » Π. Θεοχαρίδης »	»	3
Οἱ κ. Ἰοῖο Χαρτῆ Θεολόγου »	»	40
» » Ἀδελφοὶ Κανάνη »	»	40
Ὅ Κ. Ἰσμερίδης »	»	2
Οἱ κ. Ἀδελφοὶ Σαπουντζῆ »	»	5
Ὅ » Ἀνδρέας Σχινᾶς »	»	5
» » Καστέλης καὶ Ἀγέλαρος »	»	2
» » Μιλτ. Κατινάκης »	»	5
» » Νικ. Κοκκῶνης »	»	4
» » Μιμῆς Κούρτελης »	»	4
» » Δ. Σόκος »	»	2
» » Κλεάνθ. Σκαλιέρης »	»	5

Μεταφορὰ

Α. Τ. 253

2808 85

	Μεταφορὰ	Α. Τ.	253	2808 85
» » Κ. Πουλουλίδης	»	»	4	
» » Κ. Χρηστίδης	»	»	4	
» » Ἄντ. Ῥάλλης καὶ Σχ	»	»	5	
» » Ἐμμ. Σεμελάς	»	»	15	
» » Π. Εὐφρασιμίδης	»	»	2	
» » Λάζαρος Κολάσσης	»	»	1	
» » Δημ. Νεόκοσμος	»	»	1	
» » Χρυσουδέργης Γεωργίου	»	»	5	
» » Θεόδωρος Χρηστίδης	»	»	3	
» » Μ. Λενός	»	»	4	
» » Ν. Βαμβάκης	»	»	5	
» » Γ. Μύκαρος	»	»	5	
Ἡ ἔταιρία τῶν Τροchioδρόμων	»	»	75	
Ὁ κ. Α. Ζήσης	»	»	2	
» » Ἰω. Βάλσαμος	»	»	2	
» » Δκνιήλ Παππᾶς	»	»	5	
» » Ν. Βαλσαμάκης	»	»	5	
Ἄδελφοὶ Θεοδορίδου	»	»	5	
Ἡ ἔταιρ. Ἀλευροποιείου Στένης	»	»	40	
Ὁ κ. Π. Τζολάκης	»	»	3	
» » Β. Κουμβόπουλος	»	»	4	40
» » Ζανῆς Νομικός	»	»	3	
» » Ἰω. Ζαδῆς	»	»	5	
» » Ῥάλλης Ἀντωνιάδης	»	»	3	
» » Τζαμπούλας Μκυρομάτης	»	»	5	
» » Π. Καρδαμίτσης	»	»	5	
» » Σταμ. Μ. Ἀγέλαστος	»	»	5	
Ἀνόνημ. Λονδίνου διὰ Δ. Ταμβάκου	»	»	81	75
Ὁ κ. Πιπτακὸς Μουζάλας	»	»	40	
» » Κ. Ξενοκράτης	»	»	100	
» » Περικλῆς Βούρος	»	»	25	
Οἱ ἐν Βιέννῃ κ. κ. Θ. Δοῦμπας	Φιορ.	500	Μεταφορὰ Α. Τ.	648 85 2808 85
Ἐφορία Ἑλλ. Σχολῆς	»	450		
Ζ. Ν. Σκαναβῆς	»	400		
Χαλλῆλ Βέης	»	400		
Ἡρακλῆς Σ. Ἀγέλαστος	»	50		
Γ. Σταύρου	»	50		
Ἰάκωβος Μίτος	»	50		
Δ. Κελαδίτης	»	50		
Τ. Δάρας	»	50		
Γ. Κοῦμπζόγλου	»	50		
Ζανῆς Πετροκόκκινος	»	50		
Μεταφέρονται φιορίνια		4200		

Μεταφορά φιορ.	1200	Μεταφορά Λ. Τ.	648 85	2808 85
Κ. Ν. Γιαννόπουλος	» 30			
Π. και Σ Τζοχάνης	» 50			
Θεμ. Μεταξάς	» 50			
Ίω. Τοπάλης	» 40			
Π. Ταβασόπουλος	» 30			
Α. Ζήνερ	» 50			
Άλέξ. Οικονόμου	» 25			
Ν. Κωνσταντινίδης	» 20			
<hr/>				
Έν όλω Φιορ.	1495	Λ. 134 ά.	109 ³ / ₈	147 60
Ό κ. Β. Σοβατζόγλου	συνεισέφερε	»	»	100
» » Λεων. Χρυσοθελώνης	»	»	»	30
Ή Έταιρία του Crédit Austroture	συνεισέφερε	»	»	200
Ό » Η. Κεμάρας	»	»	»	30
Οί κ. Θ. και Β. Σοβατζόγλου και Σα	»	»	»	100
» » Ν. Πασπάτης	»	»	»	50
» » Άλέξ. Σεβαστόπουλος	»	»	»	400
<hr/>				
Ήτοι έν όλω εισπραχθείσαι τό λήξαν έτος				
συνδρομαί ύπέρ του Κτιρίου		»		4406 45
Έν όλω άπ' άρχής μέχρι του νυν συνδρομαί		»		<u>4215 30</u>

Β'). Δαπάναι δια τό Κτίριον.

Τό παρελθόν έτος έσσημειώτο έν τώ Ίσολογισμώ ή πρὸς άγοράν του οίκοπέδου δαπάνη Λ. 2366, 93 και τις προκαταρκτική δια την έναρξιν τῆς οίκοδομησσεως έκ λ. 70

Δαπάνη έν όλω Λ. Τ. 2436 93

Έκκαθαρισθείσας είτα τῆς προκαταρκτικής έκείνης δαπάνης έπιστράφη ήμίν διαφορά » 4

ήτις σημειοῦται άνω έν ταίς εισπράξεσι του Ταμείου, και οὔ-
τως έμεινε περυσινή δαπάνη δια τό Κτίριον » 2432 93

Τό Κτίριον, ώς γνωσκατε, έδόθη είς έργολαβίαν και μέχρι
του νυν είς λ/σμόν τῆς συμπεφωνημένης τιμῆς τών Λ. Τ. 4,280
έμετρήσκαμεν είς 4 δόσει » 2280

Ήσπε ή μέχρι του νυν ολική ήμών δαπάνη δια τό Κτί-
ριον άναβάνει είς » 4712 93

Και έπομένως ή μερίς του Κτιρίου όφείλει τῷ Ταμείω τῆς 2ς ύπερώνω τών ύπέρ αὐτοῦ είσ-
πραχθεισών συνδρομῶν προκατεβάλουμεν Λ. Τ. 497 63

Όφείλομεν δε περιπλέον τοίς κ. κ. εργολάβοις του Κτιρίου » 2000

πρὸς άποπληρωμήν του έκ Λ. Τ. 4280 συμπεφωνημένου αὐ-
τοίς ποσοῦ, ήτοι τό Κτίριον έχει έτι άνάγκην συνδρομῶν » 2497 63
ίνα μή θιζώμεν τό άποθεματικόν του Συλλόγου, τό όποϊον κατ' έμέ πρέπει νά θεωρηται τό

ιερώτερον διὰ τὸν Σύλλογον χρῆμα, ἂν θέλωμεν νὰ βραίην προκόπτων καὶ κραταιούμενος ὕλικῶς πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀληθείας καὶ πρακτικῆς ἀποστολῆς του.

ΙΔ'. Λαχείον ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Δυστυχῶς δὲν προώδευσε. Μέχρι τοῦδε μόνον 380 λίρας εἰσέπραξεν ἐξ αὐτοῦ τὸ Τμῆμα, διατεθέντων ἰσχυρίθμων γραμματίων ἐκ τοῦ ὅλου ποσοῦ αὐτῶν 3600. Τὸ Λαχείον τοῦτο προώριστο καὶ τὰς δαπάνης τοῦ Κτιρίου νὰ ἀποπληρώσῃ καὶ ἄλλας σπουδαίας αὐτοῦ ἀνάγκας διὰ τὰ ἄπορα μᾶλλον Σχολεῖα νὰ θεραπεύσῃ, ἐλπίσωμεν δ' ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θὰ φανῶμεν εὐτυχεῖτεροι εἰς τὴν διάθεσιν πλείονων γραμματίων αὐτοῦ.

ΙΕ'. Συνδρομαὶ ἐφάπαξ.

Κατὰ τὸν Κανονισμὸν πᾶν τακτικὸν μέλος πληρῶνον ἐφάπαξ 12 λίρας, ἀπαλλάσσεται τῆς κατ' ἔτος πληρωμῆς τῆς συνδρομῆς τῆς 4 λίρας. Δύο ἐκ τῶν ἐταίρων ἡμῶν οἱ κ. κ. Βασιλείος Σοβατζόγλου καὶ Λεωνίδας Χρυσοθελάνης εὐηρεσηθήσαν νὰ δώσωσι πρῶτοι ἐφαρμογὴν εἰς τὴν διάταξιν ταύτην τοῦ Κανονισμοῦ ἡμῶν, καταβάλλοντες ἑκάτερος ἀνὰ 12 λίρας, δι' ἃς ἠνοίχθη ἰδίᾳ μερὶς, καὶ εὐχομαί τὸ παράδειγμα νὰ μιμηθῶσι καὶ ἄλλοι, ἵνα καὶ οὗτοι ἀπαλλαγῶσι διὰ παντὸς τοῦ ἐτησίου τέλους των πρὸς τὸν Σύλλογον, καὶ ἡ ὑπηρεσία τοῦ Τμῆμα οὕτως ἐλαττωταί.

Κατὰ ταῦτα περίπου, κύριοι, ἡ κατάστασις τοῦ Ἐνεργητικοῦ καὶ Παθητικοῦ τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἔχει ὡς ἑξῆς.

Ἐνεργητικόν.		Παθητικόν.	
Κτίριον, ἡ μέχρι τοῦδε δαπάνη	Λ. Τ. 4712 93	Ἀποθεματικόν	Λ. Τ. 1500
Βιβλιοθήκη, κατ' ἐκτίμησιν	» 350	Συνδρομαὶ ὑπὲρ τοῦ	
Γραμματία πρὸς εἰσπραξίν.	» 26	Κτιρίου	Λ. 4215 30
Μετοχαί.		Λαχείον ὑπὲρ τοῦ	
410 Soc. Ottom.	Λ 855 79	Συλλόγου	» 380
20 Σιδηροδρόμων	» 451 21		» 4595 30
410 Πιτ. Τραπεζῆς		Συνδρομαὶ ἀποτιθεῖσαι ἐφάπαξ	» 24
τῆς Ἑλλάδος	» 503 28	Ἐκκρεμεῖς Ἀ/σμοὶ	» 77 88
40 Crédit gé-		Προσφοραὶ	
néral	» 630	1) ὑπὲρ τῶν ἀπώρων Σχολείων	
		ὑπελείφθησαν παρελθόντος ἔτους	
	» 2140 28	Λ. 19	
Ταμίον. Τὰ ἐν αὐτῷ μετρητὰ	» 299 63	Ἐκ τῶν ἐφετει-	
		νῶν ὑπολείπον-	
		ται νὰ διατε-	
		θῶσι	Λ. 824
			» 840
		2) Πρὸς ἀγορὰν βι-	
		βλίων μένουσι	» 245 16
		3) Διὰ Διαγωνίσματ.	» 246 50
			» 4331 66
	» 7528 84		» 7528 84

Οὕτως ἔχουσι, Κύριοι, τὰ ἡμέτερα οἰκονομικά, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, καὶ παρκακλῶ τὴν Οἰκονομικὴν Ἐπιτροπὴν, ὅπως εὐκρεστουμένη προσέλθῃ καὶ ὑποβάλλῃ τὴν ἔκθεσίν μου εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ἡμῶν ὀριζόμενον ἔλεγχον. Εὐχρηθῶμεν δ' ἅπαντες ἐν τῷ μέλλοντι τὰ βελτιόνα.

Ὁ Ταμίαι;

I. ΓΚΙΩΝ.

Ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ ἐξετάσασα τὰ βιβλία τοῦ Ταμίου τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Ἄρθρου 11 τοῦ Κανονισμοῦ, πιστοποιεῖ, ὅτι εὗρεν αὐτὰ σύμφωνα τῇ παρούσῃ ἔκθεσιν ἐφ' ἣ καὶ ὑπογράφεται

A. MORTDMANN

Θ. ΚΟΣΟΥΔΗΣ

Z. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ

A. ΚΟΚΚΙΝΗΣ.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Ταμίου διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΕΣ΄.

Ἐπέτειος Πανήγυρις τοῦ Συλλόγου καὶ Ἐγκαίνια αὐτοῦ.

Τῆ 13ῃ Μαΐου 1873.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Περὶ τὴν 1ην μ. μ. ὥραν ἐτελέσθησαν ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀνθίμου, παρισταμένων καὶ ἑξ' Ἀρχιερέων, τὰ ἐγκαίνια τοῦ νεοδητού κτιρίου τοῦ Συλλόγου. Ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ, γενομένη ἐν τῇ μεγάλῃ αἴθουσῃ τοῦ Συλλόγου, παρήσαν ἡ Α. Β. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρο-ουγγαρίας κόμης Ludolf μετὰ τοῦ ἀρχιγραμματέως τῆς πρεσβείας κ. Zaluski, ἡ Α. Ε. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ε. Σίμος μετὰ τοῦ πρώτου διεργμάνεως κ. Δ. Ραζῆ καὶ τοῦ γεν. προξένου κ. Κ. Ἀξελου, ἡ Α. Ε. ὁ ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτὴς τῆς Υ. Βόλης κ. Ἰ. Ἀριστάρχης, ἡ Α. Ε. ὁ ὑφυπουργὸς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως Σακδουλλάχ-βης, ὁ πρόεδρος τῆς αυτοκρατορικῆς ἰατρικῆς ἑταιρίας κ. Mauroin μετὰ τοῦ γεν. γραμματέως κ. de Castro καὶ ἅπειρον πλῆθος φιλομούσων. Μετὰ τὸν συνῆθη ἀγίτισμὸν ἡ Α. Θ. Παναγιώτης ἀπήγγειλε τὴν ἐπομένην προσλαλίαν.

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, θεοσιῆς καὶ γιόμονος ὁμήγυρις καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά.

Ὅτε πέρυσιν ἐπὶ τῇ κατὰβολῇ τοῦ θεμελίου λίθου ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου κηρύμην δημοτελῶς ὑπὲρ τῆς κτίσεως καὶ ταχειάς παρατάσεως τοῦ καθιδρύματος, ὑπερ ἀπεικονίζου τὴν ἠθικὴν παγίωσιν τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου, ἑτέρην εὐχὴν ἐνδομύχως ἀπέτεινον πρὸς τὴν Ἰψίστην κατὰξιώσαί με ἰδεῖν καὶ τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ εὐχαριστῶ τῷ Κυρίῳ τῷ εἰσακούσαντι τῆς δεήσεώς μου καὶ εὐδοκήσαντι ὅπως ἐν ταῖς γραχαῖς μου ἡμέραις διαψιλεύσω αὐτὸς τὰς εὐλογίας τῆς Ἁγίας Μαρτῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπικαλεσθῶ καὶ νῦν ἐν μέσῳ τῆς εὐσεβοῦς καὶ γενναίας ταύτης πανηγύρεως τὴν ἄνωθεν ἀντίληψιν πρὸς διανεσθὴ εὐμερίαν καὶ πρόσδοκον καὶ ἐδρασίωσιν τοῦ σεπτοῦ τούτου τεμένου, τῶν φώτων, ἀρ' οὐ ἀκτίων δίκην διαχεῖται ἐπὶ παντὸς τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν γένους τὸ μέγα καὶ ἀγάλιον τῆς παιδείας, εὐεργέτημα. Οἱ αἰδιμοὶ ἡμῶν πατέρες ἐξετίμησαν καὶ κατενόησαν, καὶ ἡμεῖς δὲ καὶ πλέον ἴσως ἐκείνων ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν συνοίδαμεν τὴν μεγάλην ἐκείνην ἀλήθειαν, ὅτι ἀπὸ τῆς παιδείας, τῆς ὑγιούς καὶ ἀληθοῦς καὶ χριστιανικῆς παιδείας, ἐξήρτηται ἡ δικτατορία τῆς ἱεράς καὶ ἀμώμου ἡμῶν θρησκείας καὶ ἡ κοινωνικὴ ἡμῶν

εὐμερῆς καὶ πρόδοτος. Ἐκ τούτου ἔννοει πᾶς τις πόσον προσφιλέ; καὶ σεβαστὸν ἔσται τῷ καθήκοντι τοῦτο παρὰ παντὶ τῷ εὐσεβεῖ ἡμῶν Γένει. Ἡμεῖς δὲ, τέκνα ἀγαπητά, οἱ συνελθόντες σήμερον ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν ἐγκαινίων αὐτοῦ, ἀσφοδῆ; εὐκαίρου λαθόμενοι, εὐχθόμενοι πρωτίστως μὲν ὑπὲρ τῆς υἱείας καὶ μακροήμερες αὐτοῦ λαοφιλίας; καὶ γαληνοτάτου ἡμῶν Ἀνακτος, οὗ ἡ πατρικὴ κυβέρνησις κηδεταὶ καὶ μεριμνᾷ συντόμως ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως, εὐχρηθῶμεν δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδρυτῶν, τῶν εὐεργετησάντων, τῶν δωρητῶν τοῦ Συλλόγου τούτου καὶ τῶν προστατῶν αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν λόγῳ ἢ ἔργῳ συντελεσάντων εἰς ἀνάγεισιν τοῦ εὐκλεοῦς τούτου οἰκοδομήματος. Κύριος δὲ ὁ Θεὸς τῶν ρώτων καὶ ἀρχηγὸς τῆς σοφίας περιέποιε αὐτὸ καὶ διαφυλάττει ἀπὸ πάσης κακῆ; ἐπηρεΐας, καὶ καταξίωσαι ἡμᾶς ἀπολαύειν τῶν ἀπ' αὐτοῦ πλουσιῶν δωρεῶν. Ἀμήν.

Μετὰ τὴν προσλαλιᾶν τῆς Α. Θ. Παναγιώτου ὁ πρόεδρος ὁ Καρπαίνος ἐποίησά τε σαφῆ καὶ ἔκτενῃ ἔκθεσιν ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἐργασίων τοῦ Συλλόγου ἔχουσαν ὡς ἔπεται·

Παναγιώτατε Πατριάρχῃ, σεβασμιώτατοι

Γεράρχαι, Κυρίαὶ καὶ Κύριοι!

Φιλόμουνο· Ὁμήγορις!

Ἡ Ἀνατολὴ ἀπονεαρικωμένη καὶ ὑπὸ τῆς ἀμαθείας πιεζομένη ἀπώλεσε τὴν ἐνέργειαν καὶ ζωτικότητά αὐτῆς. Τοιοῦτος ἦτο ὁ χαρακτηρησμός τῆς πατρίδος ἡμῶν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας.

Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα ἂν ὁ χαρακτηρησμός οὗτος ἦτο κατ' ὅλα δίκαιος; δυστυχῶς ὅμως, ἐκτὸς μικρῶν τιμῶν ἐξαιρέσεων, ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς πραγματικῆς καταστάσεως τῆς Ἀνατολῆς.

Καὶ ἡ κατάστασις μὲν αὕτη ὡς προῖον μακροῦ παρελθόντος δικραεῖ εἰσέτι ἐν πολλοῖς μέρεσιν αὐτῆς; ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ εἰπῇ σήμερον ὅτι ἡ Ἀνατολὴ ἀπώλεσε τὴν ἐνέργειαν καὶ ζωτικότητά αὐτῆς. Ἀπ' ἐναντίας ἀπὸ τιμῶν ἑῶν ἐπανήλθεν εἰς αὐτὴν ἡ δραστηριότης ἐκείνη, ἥτις ἄλλοτε εἶχεν ἀναδείξει αὐτὴν τὴν πρώτην κοιτίδα τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀπὸ τιμῶν ἑῶν εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, μετὰ ὅλων τῶν ἔθνων τῶν κατοικοῦντων ἐν Ἀνατολῇ, ἡ κίνησις καὶ ἡ ἐνέργεια ἀντικατέ-

στησαν τὴν νοηρότητα καὶ τὴν ἀκρίβειαν. Ὁ δὲ ἐνδοξὸς Κυριάρχης αὐτῆς; Σουλτᾶν Ἀβδούλ-Ἀζίζ καὶ ἡ περρωτισμένη αὐτοῦ Κυβέρνησις διὰ παντός; μέσου ἐνθαβρόνουσι καὶ ὑποστηρίζουσι τὰς ὑπὲρ τῆς ὕλικῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως προσπάθειαι; τῶν κατοίκων αὐτῆς.

Ἐν τῶν φαινομένων τῆς νέας ταύτης κατῆ; τῆς; Ἀνατολῆς, τὸ οὐσιωδέστερον ἴσως ὄλων, εἶναι ἡ πανταχόσε ἀναγέννησις τῆς φιλομαθείας; πάντες ἐννοοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ μάθωμεν πλείυτερα τῶν ὅσων ἔμαθον οἱ πατέρες ἡμῶν, πάντες ζητοῦμεν νὰ βελτιώσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ ὀλίγοστοι εἰσὶν ἤδη ἐν Ἀνατολῇ οἱ μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ γίνωσι καλλίτεροι τῶν πρὸ αὐτῶν.

Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑπῆρχε παρ' ἡμῶν σήμερον καὶ ὕλικὴ ἀνάπτυξις ἀνωτέρα τοῦ παρελθόντος, καὶ ἂν δὲν ἦτο πασιφανὴ; ἡ πρόδοσις ὄλων τῶν τάξεων τῆς κοινωνίας, ἡ ὑπαρξίς μόνη τοῦ αἰσθημάτος; τούτου τῆς φιλομαθείας; ἤθελεν ἀρκέσει ἔνα δειξίη τρανώτατα ὅτι ἡ Ἀνατολὴ δὲν εὐρίσκειται πλέον εἰς τὴν ἀπελιπτικήν ἐκείνην θέσιν, εἰς ἣν ἔθετο αὐτὴν πάντες πρὸ τιμῶν ἑῶν. Ἀλλὰ τὸ αἰσθημα τοῦτο καὶ τοὶ ἀρτιγενεῖς παρήγαγεν οὐχ ἥττον σπουδαία ἀποτελέσματα. Πρὸς οἰανδήποτε διεθῶν-σιν τῆς ἀνθρωπίνου ἐνεργείας ἂν στρέψωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, θέλομεν εὐρεῖν αὐτὴν προσδεύσασαν γιγαντιαίους βήμασι. Καὶ ὑπάρχει μὲν ἐν αὐτῇ ἀκκονιστὸν τι, ὅσοι δύναται νὰ δώσῃ ὑπόνοιαν στασιμότητος; ἀλλ' ὅταν τις παρατηρήσῃ αὐτὴν μετὰ πλείονος προσοχῆς; πείθεται ὅτι τσῖνε εἰς τὰ πρόσω. Τὸ ἀκκονιστὸν δὲ τοῦτο δεικνύει τρανώτερον τὴν ἐπιθυμίαν ἔνα ταχύτερον πλησιάζωμεν εἰς τὸ σημεῖον τῆς προόδου, εἰς τὸ ὅποιον ἔφθικαν τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη; ὡς δὲ τὸ πηρόν, ὅσοι πρώτων ἐξέρχεται τῆς εἰρκτῆς αὐτοῦ. ἴπταται ἀκκονιστῶς, οὕτω καὶ ἡμεῖς, πρὸ ὀλίγου αἰσθανθέντες καλῶς τὴν ἀξίαν τοῦ πολιτισμοῦ, σπεύδωμεν κατ' ἀρχὰς ἄνευ συστήματος; καὶ ἄνευ προμελετημένου σχεδίου, ὅπως ταχύτερον φθάσωμεν εἰς αὐτόν, βιαζόμενοι δὲ σχηματίζωμεν συγχρόνως τὸ σύστημα ἐπὶ τοῦ ὁποίου κανονίζωμεν τὴν πρὸς αὐτόν περαιτέρω πορείαν μας.

Τῶν ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων τούτων προῖον ὁ Σύλλογος; ἡμῶν ἠκολούθησε καὶ κατὰ τὸ λήγον ἔτος τὴν αὐτὴν προοδευτικὴν ὁδὸν ἂν καὶ κατὰ τὰ παρελθόντα. Καὶ ἐξέτεινε μὲν ἀπ' ἐνὸς τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἐυστηματοποίησε δ' ἀπ' ἑτέρου τελειότερον διαφύ-

ρους αὐτοῦ ἐργασίας, προσπαθῶν ἵνα φανῇ οὕτως ἄξιος τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ, ἔν ἀνεδέχθη, καὶ ὑποστηρίξῃ, διὰ παντός δυνατοῦ εἰς αὐτὸν μέσου, ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς, τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ αἰσθητικοῦ τῆς φιλομαθείας καὶ τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας.

Τὴν πορείαν ταύτην τοῦ Συλλόγου καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ πραχθέντα κατὰ τὸ λήγον ἔτος καθυποβάλλοντας ἡμῖν σήμερον, θεωροῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς εὐτυχεῖς, διότι, ὡς ὑπεσχέθημεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, πράττομεν τοῦτο ἐν τῷ κτιρίῳ τὸ ὅποιον ὁ Σύλλογος ἤγειρε τῇ συνδρομῇ τῶν γεννηθῶν καὶ φιλομουσῶν δημογῶν.

Συμπληρῶν δὲ σήμερον δωδεκάδα ἐλόκληρον ἐτῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ συμπληροῖ συγχρόνως ὁ Σύλλογος τὸν ἀποστολικὸν ἀριθμὸν τοῦ ἀνεστίου αὐτοῦ βίου. Ἐγκαινιάζων δὲ ἴδιον κτίριον οὐ μόνον ἐξασφαλίζει τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ, ἀλλ' εὐρίσκει ἐν αὐτῷ πλείστας ὄσας εὐκολίας καὶ ἀπκαλλάττεται τῶν δυσκολιῶν, ἅς ἀπῆντα ἐν τῷ περιορισμένῳ οἰκοδομήματι, ἐν ᾧ μέχρι σήμερον εἰργάζετο, καὶ αἰτινες ἐμπόδιζον τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ καὶ τὴν πλήρη αὐτῶν τακτοποίησιν.

Ἐκφράσαντες δὲ ἤδη πολλάκις τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου πρὸς τοὺς συνδραμόντας ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ κτιρίου τούτου, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα θέλουσι μένει διαρκῶς ἀναγεγραμμένα ἐν τῇ κτιριοτικῇ αὐτοῦ βίβλῳ, νομίζομεν καθήκον ἡμῶν, πρὶν ἢ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ λήγοντος ἔτους ἵνα ἐκφράσωμεν ὡσαύτως τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου καὶ πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἐφιλοξένησαν ἡμᾶς κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Σχολὴν τῆς Παναγίας Πέρα, ἐν ᾗ ἐργαζόμεθα ἐπὶ δύο καὶ ἡμισυ ᾗδη ἔτη.

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Κατὰ τὸ λήγον ἔτος ὁ ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν μελῶν ἤρξησε κατὰ 121· διεγράφησαν ὅμως ἐκ μὲν τῶν ἀρχαίων 41 ἐκ δὲ τῶν νέων 2, καὶ ἀπεβίωσαν ἕτερα 2 ἢ Α. Π. ὁ Μητροπολίτης Γρεβενῶν κ. Γεννάδιος, καὶ ὁ πολυμαθὴς καθηγητὴς τῆς Γαλλικῆς γλώσσης κ. Jean de Lastic ὥστε τὸ ὅλον τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἀναβάνει σήμερον εἰς 329.

Εἰς τὰ ἐπιτίμα μέλη ἀναβάνοντα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς 91, προσετέθησαν ὡσαύτως

ἕτερα ἑννέα, τὰ πλείστα ἀνήκοντα εἰς τὸ διπλωματικὸν σῶμα τῆς πόλεως ἡμῶν· 46 δὲ νέα μέλη προσετέθησαν μεταξὺ τῶν ἀντεπιστελλόντων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀναβάνει ἐν συνόλῳ εἰς 92.

Ἐβρήθησαν ὅμως ὁ Σύλλογος καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν ἀπώλειαν δύο τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ ἐπισημοτέρων ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν, τοῦ αἰδιότου διδασκάλου τοῦ ἔθνους ἡμῶν Κωνσταντίνου τοῦ Ἀσωπίου καὶ τοῦ μεγάλου φιλολόγου καὶ διακεκριμένου φιλέλληνος Simeon Marc Girardin, ὅστις κατέτριψε μέγα μέρος τοῦ βίου αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ἡ δειγμα τῆς εὐγνωμοσύνης, ἣν τὸ ἔθνος ἡμῶν ὀφείλει πρὸς τὸν σοφὸν αὐτοῦ διδάσκαλον, ὅστις διὰ τῶν συγγραμμάτων καὶ τῆς διδασκαλίας του ἐρότισσε μὲν ἡμᾶς ἐπὶ πεντηκονταετίαν, ἐτίμησε δὲ ὡς Ἕλληνα ἐν Εὐρώπῃ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἑπιρωτικοῦ καὶ Θρακικοῦ, τοῦ Συλλόγου «Μικρᾶς Ἀσίας» καὶ τῆς Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος, ἐτέλεσεν ὑπὲρ τῆς μνήμης αὐτοῦ δημοσελεῖς μνημόσυνον κατὰ τὴν 14 Ἰανουαρίου. Ἐξέφρασε δὲ πρὸς τὰς οἰκογενεῖς ἀμφοτέρων τῶν ἐπιτίμων τούτων μελῶν αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τῇ ἀποβιώσει αὐτῶν βαθεῖαν αὐτοῦ θλίψιν, ἣν θεωρῶ καθῆκόν μου ἵνα ἐκφράσω σήμερον καὶ δημοσίᾳ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ.

Ἐ ἀριθμὸς τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀναβάνει εἰς 34, ὧν 24 εἰσι τακτικαὶ καὶ 10 ἔκτακτοι.

Καὶ κατὰ μὲν τὰς τακτικὰς ἀνεγνωσθήσαν διάφοροι ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν καὶ ἐγένοντο παρὰ διάφορον μελῶν τοῦ Συλλόγου τὰ ἐξῆς ἀναγνωσματα.

- 1) Περὶ εἰδολογίου ὑπὸ Christ κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Μ. Παρναίκα.
- 2) Περὶ γενέσεως τῶν ἰδεῶν ὑπὸ J. de Lastic.
- 3) Περὶ Ἀνδρέου Λιεδθηνοῦ καὶ περὶ γλωσσολογίας ὑπὸ Μ. Παρναίκα (ἀναγ. 2).
- 4) Περὶ Παλαιογενῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἐπιγραφῶν ὑπὸ Morfmann πατρός (ἀναγ. 2).
- 5) Περὶ δύο Κυζικηνῶν ἀνεκδότων ψηφισμάτων ὑπὸ Μιλλιγγεν.
- 6) Περὶ Ἑραριστέων καὶ περὶ Σεισμῶν ὑπὸ I. Δε-Κιργάλα (ἀναγ. 2).

7) Περὶ Βυζαντινῶν μολυβδοσώλων ὑπὸ Morfiumm υἱός (ἀναγν. 2).

8) Περὶ τροχιδορῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τῆς μεταφοράς τοῦ στόλου Μωάμεθ τοῦ Β' εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον ὑπὸ Α. Βερναρδάκη.

9) Περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Γενουσιῶν ἐν Κ' πόλει καὶ Εὐζείνῳ κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὑπὸ Α. Πασπάτη. (ἀναγν. 2).

10) Περὶ τῶν κυριωτέρων πηγῶν τῆς τοπογραφίας τοῦ Βυζαντίου, καὶ περὶ ἐπιγραφῶν τινῶν Γοθθικῶν καὶ Βυζαντινῶν εὐρεθεισῶν εἰς Ἐξακίονον ὑπὸ Dethier (ἀναγν. 2).

11) Περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς Εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς ὑπὸ Γ. Σάρρου.

12) Παραλληλισμὸς τῶν ἡθῶν τῶν ἐπὶ Ὁμήρῳ Ἀρχαίων πρὸς τὰ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων ὑπὸ Μ. Χουρμούζη.

13) Ἀνάλυσις τοῦ Περσικοῦ ποιήματος Πενταμέτρου Ἀττῆρ ὑπὸ Δ. Ραζῆ.

14) Περὶ γενέσεως τῆς γλώσσης ὑπὸ Ι. Καρολίδου.

Τῶν δὲ ἐκτάκτων συνεδριάσεων τέσσαρες μὲν ἐγένοντο πρὸς τακτικὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου, ἐν δυσὶν δ' ὁμίλησεν ὁ κ. Ferdinand de Lessopis περὶ τοῦ πόσον ἐβοήθησαν αὐτῷ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς εἰς τὴν ἐπίνοιαν τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουεζ, πόσον δὲ οἱ νεώτεροι Ἕλληνες εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, καὶ περὶ τῶν διαφόρων διαπραγματεύσεων αὐτοῦ πρὸς διακπεραΐωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης. Αἱ δὲ λοιπαὶ τέσσαρες κατηναλώθησαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παρὰ τὸν Κανονισμὸν ὀριζομένων ἐκθέσεων τῶν ἐπιτροπῶν καὶ κομητηρίων αἵτινες περιέχουσιν ἐν ἐκτάσει τὰς ἐπιτάσεις ἐργασίας τοῦ Συλλόγου.

Πῶς τὰς συνεδριάσεις τοῦ Συλλόγου καὶ ἰδίως ἐκεῖνας, καθ' ἃς ὁμίλησεν ὁ κ. F. de Lessopis, ἐτίμησεν, ὡς πάντοτε, πολυπληθῆς καὶ ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον λεπτομερῆ δὲ ἀφήγησιν τῶν καθ' αὐτὰς γενομένων περιέχουσι τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Πληθωνίδου μετὰ φιλοπονίας συνταχθέντα πρακτικὰ τοῦ Συλλόγου.

ΔΗΜΟΣΙΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ.

Τὰς δημοσίας διαλέξεις ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἐθεώρησε πάντοτε ὡς ἐν τῶν καλλιτέρων μέσων πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων γνώσεων εἰς τὸν λαὸν καὶ ἀναζωπύρωσιν τοῦ ἐν αὐτῷ αἰσθητικῆς φιλομαθείας. Τὸ μέσον τοῦτο ἐφῆρμεσαν ἐπιτυχῶς καὶ κατὰ τὸ λήγον ἔτος καθ' ὃ ἐγένοντο ὑπὸ 13 ἀγορητῶν, 13 δια-

λέξεις. Τούτων δὲ 17 μὲν ἐπραγματεύθησαν περὶ ἐπιστημονικῶν ἀντικειμένων γενόμενα ὑπὸ τῶν κκ. Κ. Καραθεοδωρῆ, Α. Σπαθάρη, Γ. Α. Δημητριάδου, Ξ. Ζωγράφου, Δ. Μελιάδου, Α. Βερναρδάκη καὶ Η. Καλλιθούρη, 41 περὶ φιλολογικῶν ὑπὸ τῶν κκ. Δ. Φιλίου καὶ Α. Δημητριάδου, 6 περὶ φιλοσοφικῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, 4 περὶ ἱστορικῶν ὑπὸ τῶν κκ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους καὶ Μ. Πικρανίκα, 4 περὶ ἠθικοπολιτικῶν ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Καλλιᾶδου, καὶ μία περὶ ἐκπαιδευτικῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σουλτή.

Πολλὰ δὲ καὶ ὠφελίμακα διαλέξεις περὶ διαφόρων ἀντικειμένων, ἱστορικῶν, φιλοσοφικῶν, φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἐγένοντο κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο καὶ εἰς τοὺς διαφόρους Συλλόγους καὶ Λέσχας τῆς πόλεως ἡμῶν. Περιλήψεις δὲ τῶν περισσοτέρων ἐξ αὐτῶν ἐκονοποιήθησαν τῷ Συλλόγῳ ἡμῶν, ἐξ ὧν δεικνύεται ὅτι ἐγένοντο:

42 Διαλέξεις ἐν τῇ ἐν Φαναρίῳ Λέσχῃ *Μνημοσύνη*.

36 Ἐν τῷ Φιλικῆς παιδευτικῷ Συλλόγῳ *Μικρὰ Ἀσία*.

27 Ἐν τῇ ἐν Διπλοκιονίῳ Λέσχῃ *Ὁμοιοίαι*.

16 Ἐν τῇ ἐν Χαλκιδόνι Λέσχῃ *Ἀθηναί*.

14 Ἐν τῷ ἐν Βλάγκῃ Συλλόγῳ τῶν *Φιλομαθῶν*.

9 Ἐν τῇ *Λέσχῃ Χρυσουπόλεως* καὶ ἐν τῇ

8 *Λέσχῃ τῶν Φιλομαθῶν* ἐν Ὑψωμαθείῳ.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω διαλέξεων ἐγένοντο ὡσαύτως ἐν τῇ πόλει ἡμῶν καὶ ἄλλαι ἐν διαφόροις σωματεῖσι. Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δὲ πανταχοῦθεν σχεδὸν ἀναγγέλλουσιν ἡμῖν τὴν παρὰ τῶν ἐκείσε σχηματισθέντων καὶ καθημερινῶς σχηματιζομένων Συλλόγων καθιέρωσιν τοῦ τρόπου τούτου τῆς εἰς τὸν λαὸν διαδόσεως τῆς παιδείας.

Τὸ σπουδαῖον ὅμως τοῦτο ἐκπαιδευτικὸν μέσον χρήζει τελειοτέρας διοργανώσεως ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν θεμάτων καὶ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας. Τὴν ἀνάγκην ταύτην ἡσθάνθησαν ἤδη διάφορα σωματεῖα τῆς πόλεως ἡμῶν ἅτινα συνέστησαν ἐπιτροπὴν σκοποῦσαν τὴν μελέτην τοῦ θέματος τούτου καὶ τὴν ἄμεινον, εἰ δυνατὸν, εἰσχωγὴν ὁμοιομόρφου διδασκαλίας καὶ κοινοῦ προγράμματος δι' ὅλας τὰς ἐν Κ' πόλει γεννησόμενας κατὰ τὸ ἐπιπὸν ἔτος διαλέξεις.

Ἡ μέχρι τοῦδε σπουδαία ἀνάπτυξις ἧς ἔτυχον πανταχοῦσε αἱ δημοσῖαι διαλέξεις, τὰς ὁποίας πρὸ ὀλίγων μόνον ἐτῶν μετὰ δειλίας

ἐνεκαίνισαν ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἐνταῦθα, ἐν-
θαρρύνει ἡμᾶς ὅπως ἐλπίσωμεν ὅτι δὲν θέλει
βραδύνει καὶ ἡ ποθομένη αὐτῶν βελτίωσις
κατὰ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας καὶ κατὰ
τὴν ἐκλογὴν τῶν θεμάτων, καὶ ὅτι αὐταὶ θέ-
λουσιν οὕτω ἀποδοῆ συντόμως ἐν τῶν ἰσχυρο-
τέρων ὀργάνων τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας ἐν
τῷ λαῷ.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ.

Λυπούμεθα διότι δὲν ἔχομεν τι νὰ εἰπώμεν
περὶ τοῦ Εὐγενείου διαγωνίσματος τῆς Θεσσα-
λίας καὶ Μακεδονίας, καὶ περὶ τοῦ Συμβουλι-
δαίου τοῦ Πόντου, διότι ἐκτός συγγραφῆς τινος
περὶ τούτου, ἧτις ὡς λίαν ἐκτετατὸν ἀνε-
βλήθη διὰ τὸ ἐργάμενον ἔτος, ὅπως ἀνετώτε-
ρον ἐξετασθῆ, οὐδὲν ἕτερον σύγγραμμα ἐπέλη
ἡμῖν διὰ τὰ διαγωνίσματα ταῦτα.

Πολλοὶ ὅμως ἐστάλησαν ἡμῖν διάφοροι
συλλογαὶ διὰ τὸ εἰς 100 ὄθμ. λιρῶν διαγω-
νισμα, ὑπερ ὃ Χρηστάκης Ἐφένδης Ζωγράφος
ἔθηκε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὑπερ τῶν ἀσχο-
ληθησάντων εἰς τὴν συλλογὴν καὶ διάσωσιν
τῶν ζώτων μνημείων τῆς γλώσσης ἡμῶν.
Περὶ τοῦ διαγωνίσματος τούτου θέλει ὁμιλή-
σῃ μετ' ἄλλοις ὁ εἰσηγητὴς τῆς φιλολογικῆς
ἐπιτροπῆς κ. Χρ. Χατζηχρήστου.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ.

Μολοντί τὸ στενὸν τοῦ οἰκοδομήματος ἐν
ῶ ἐφιλοξενούμεθα ἐμπόδισεν ἡμᾶς νὰ προμη-
θευθῶμεν πάντα τὰ διὰ τὰς ἐπιτροπὰς ἀπι-
τούμενα βιβλία καὶ τὰ λοιπὰ διὰ τὰς ἐργα-
σίας των ἀναγκαῖα μέσα, οὐχ' ἤττον τὰ κατὰ
τὸ ληθον ἔτος ἐργα αὐτῶν, τῶν ὁσίων μύλις
σύντομον περιλήψιν δύναμει νὰ ἐκθέσω ἐνταῦ-
θα, δικαιούσι πληρέστατα ὅσα εἶπομεν κατὰ τὸ
παρελθὸν ἔτος περὶ τῆς σκοπιμότητος τῆς συ-
στάσεως αὐτῶν.

Ἡ Οἰκονομ. Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν
κ. κ. D. Mordtmann προέδρου, Θ. Κουσου-
δη, Ζ. Ἀλεξανδρίδου, Δ. Κοκκῶνη, καὶ τοῦ
Ταμίου κ. I. Γκιῶν συνέταξε τὸν παρὰ τοῦ
Συλλόγου ἐπιφυσθέντα προϋπολογισμὸν καὶ
ἐδοθήσε τὸν Ταμίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν
καθηκόντων του.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ συνέκειτο ἐκ τῶν
κ. κ. Ἦρ. Βασιλάδου προέδρου, Μ. Παρκινά, Α.
Δημητριάδου, Χρ. Χατζηχρήστου, Δ. Φιλίππου,
Α. Τάχη, I. Καραλίδου καὶ Θ. Τάχη γραμμα-

τέως. Συνεκρότησε δὲ 44 συνεδριάσεις, καθ'
ἃς ἐκεκέρθη περὶ τοῦ καταλλοσιτέρου τρόπου
τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ
τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀνέθηκεν εἰς
διάφορα τῶν μελῶν αὐτῆς τὴν ἀνάγνωσιν συγ-
γραμμάτων τινῶν καὶ ἡσχολήθη περὶ τοῦ προ-
γράμματος τῆς συλλογῆς τῶν ζώτων μνη-
μείων τῆς γλώσσης ἡμῶν καὶ περὶ τοῦ τρό-
που τῆς εὐρέσεως καὶ ἀγορᾶς τῶν ἐν Ἠπειρῷ
ἀρχαίων χειρογράφων, χάριν τῶν ὁσίων ὁ κ.
Χρηστάκης Ἐφένδης Ζωγράφος προσήνεγκε τῷ
Συλλόγῳ λ. θρ. 100, καὶ περὶ διαφόρων ἄλ-
λων δευτερευόντων ἀντικειμένων.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ συνέκειτο ἐκ τῶν
κ. κ. I. Δ. Ἀριστοκλέους προέδρου, Κ. Καραθεο-
δώρη, Κ. Καλλιμάδου, Ξ. Ζωγράφου, Β. Παλάδου,
Μ. Πανταζί, καὶ Γ. Σοφοκλέους γραμματέως.
Συνεκρότησε δὲ 10 συνεδριάσεις, ἐν αἷς ἡσχο-
λήθη εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν
σταλεισῶν ἐκθέσεων περὶ τῆς ἐν αὐταῖς κατα-
στάσεως τῆς παιδείας καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν
περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς δημοτικῆς παιδεί-
σεως ληπτέων μέτρων. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώ-
του ὁ εἰσηγητὴς αὐτῆς κ. Ξ. Ζωγράφος θέλει
ὁμιλήσει σήμερον ἐν ἐκτάσει· ἐγὼ δὲ περιορί-
ζομαι ἕνα καὶ πάλιν ἐκφράσω τὴν εὐγνωσά-
σιν τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν σχολείων, ἄτινα ἔ-
τυχον τῆς βοηθείας αὐτοῦ, πρὸς τοὺς φιλογε-
νεῖς ἄνδρας, οἵτινες συνέδραμον αὐτὸν γενναίως
πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ σκο-
ποῦ· οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ κ. κ. Χρηστάκης Ἐφέν-
δης Ζωγράφος καὶ Γ. Χαρίτης προσφέροντες
κατ' ἔτος ἀνὰ λ. θρ. 200 ἕκαστος πρὸς ὑπο-
στήρισιν τῶν ἀπόρων σχολείων, ὁ κ. Μ. Νε-
γροπόντης προσφέρει κατ' ἔτος λ. θρ. 100
πρὸς τὴν αὐτὸν σκοπὸν καὶ οἱ κ. κ. Α. Βλα-
στάς, Α. Συγγρός, Γ. Κορωνίης καὶ Σ. Σκου-
λούδης, οἵτινες προσήνεγον κατὰ τὸ ἔτος τοῦ-
το, ἀνὰ λ. θρ. 100 ἕκαστος. ὅπως διανεμη-
θῶσιν εἰς τὰ ἐν Μακεδονίᾳ ἄπορα σχολεῖα.

Προσέτι δὲ ἡ Κυρία Δραμινὰ Χ. Ζωγράφου
προσέφερε λ. θρ. 100 πρὸς ἀνεγερσιν Ἀρχιενα-
γωγείου ἐν Πρεσέρνῃ, ὁ δὲ κ. Γ. Χαρίτης ἐπέ-
ρας λ. θρ. 20 ἐτησίως ὑπερ τῆς σχολῆς Νευ-
ροκοπίου καὶ ὁ ἐν Σμύρνῃ Σύλλογος Ὁμοῦρος
καθ' ἡμετέραν σύστασιν συνέλεξε συνδρομὰς
παρὰ διαφόρων ὁμογενῶν ἐκ λ. θρ. 25 ὑπερ
τῶν σχολείων τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Νικοπόλεως.

Περὶ δὲ τῆς δημοτικῆς παιδείσεως ἡ Ἐπι-
τροπὴ ἐμελέτησε διάφορα σχετικὰ ζητήματα
παρεδύθησε δὲ ὡς ἐβλήθη τὴν παρὰ πολλῶν
ἦδη ἐπηρεασθεῖσαν γνώμην τῆς καταργήσεως

τῆς ἀλληλοδιδασκατικῆς μεθόδου, ἐσκέπητο περὶ τοῦ ζητήματος τῆς συστάσεως διδασκαλείου πρὸς μέρωσιν καταλλήλων διδασκάλων.

Ἐνῶ δὲ ταῦτα ἐσκέπητο ἡ Ἐπιτροπὴ, ὁ Σύλλογος ἐπληρορρήθη ὅτι ὁ μὲν κ. Χρηστάκης Ἐρένης Ζωγράφος ἐκνομοποίησε τὸν Ἑπειρωτικὸν Συλλόγον τῆν σύστασιν διδασκαλείου ἐν Καστορατικῆ τῆς Ἑπιτροπῆς, ὁ δὲ κ. Γ. Ζαφίρης τῷ Ὀρθρινῷ Συλλόγῳ τῆν σύστασιν τοιοῦτου ἐν Φιλιππουπόλει. Ἡ νέα αὕτη ἐθνικὴ εὐεργεσίαι τῶν πολλαχῶς τὸ ἔθνος ἡμῶν ὠρεγκάσαντων ἀνδρῶν τούτων γενομένη καθ' ὅν κίρην ἐμελετήατο τὸ ζήτημα τῆς μορφώσεως καταλλήλων δημοδιδασκάλων ἐγέννησε τὴν ἰδέαν συστάσεως Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν γενικοῦ ὄργανισμοῦ τῶν διδασκαλείων. Ὁ Σύλλογος δὲ θεωρήσας λυσιτελέστερον τὴν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἑπειρωτικοῦ καὶ Ὀρθρινικοῦ Συλλόγου μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου, συνενόηθη μετ' αὐτῶν, ὅπως συγκροτηθῆ μὲν ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Συλλόγων, δοθῆ δὲ εἰς αὐτὴν ἡ ἐντολὴ ἵνα προσκαλέσῃ καὶ ἄλλα πρόσωπα ἰνὸνόμενα νὰ φωτίσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς πείρας καὶ τῶν γνώσεων αὐτῶν.

Ἡ εἰδικὴ αὕτη Ἐπιτροπὴ συνιστάμενη ἐκ τῶν κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, Ξ. Ζωγράφου καὶ Α. Τάγχι, ἀντιπροσώπων τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου, Ἡρ. Βασιάδου, Γ. Νασιώτου καὶ Μ. Παρνίκα ἀντιπροσώπων τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Συλλόγου, Κ. Κηλλιάδου, Α. Ζωγράφου καὶ Δ. Μακλιάδου, ἀντιπροσώπων τοῦ Ὀρθρινικοῦ Συλλόγου, καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ τούτῳ προσκληθέντων λογίων, τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ κ. Φιλοθέου Βρυενίου Σχολάρχου τῆς Μεγ. τοῦ Γένους Σχολῆς, τοῦ κ. Κ. Ξανθοπούλου Γυμνασιάρχου τῆς ἐν Σμύρῃν Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, τοῦ κ. Γ. Σοφοκλέους Σχολάρχου τῆς ἐν Πέτρῃ ἐνοριακῆς Σχολῆς τῆς Παναγίας, τοῦ Κ. Μ. Πανταζῆ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Πέτρῃ Ἑλλ. Λυκείου, τοῦ Κ. Δ. Μαρούλη Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Σέρβιαις Διδασκαλείου καὶ τοῦ Κ. Ι. Αρχαῖτου Διευθυντοῦ τῆς ἐν Φαναριῷ Δημοτικῆς Σχολῆς, ὁθεωρήσαντες ὡς σπουδαιότερα συνδεόμενον μετὰ τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν διδασκαλείων τὸ ζήτημα τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδείας, οὕτως καὶ ἐπιλήθη. Μελετήσαντες δὲ σπουδαίως τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἀπεφάνησαν μὲν γνώμην περὶ τριῶν ἐκ τῶν μετ' αὐτοῦ συνδεομένων σπουδαίων ζητημάτων, ὁρίσαντες

α') ὅτι τὰ δημοτικὰ σχολεῖα δεόν νὰ ὦσιν αὐτοτελεῖ.

β') ὅτι ἡ Γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπλοποιουμένη δεόν νὰ διδάσκηται ἐν τοῖς δημοτικαῖς Σχολαῖς ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι.

καὶ γ') ὅτι προτιμητέα τῆς ἀλληλοδιδασκατικῆς ἢ συνδιδασκατικῆς μεθόδου.

Θεῖσα δὲ τὰς βάσεις τοῦ γενικοῦ ὄργανισμοῦ τῶν διδασκαλείων ἐξελέχθη πενταμελὴ μειοψηφικῶτερῃν ἐπιτροπῇ συγκειμένην ἐκ τῶν ΚΚ. Ἡρ. Βασιάδου, Κ. Ξανθοπούλου, Δ. Μαρούλη, Μ. Παρνίκα καὶ Γ. Νασιώτου εἰς ἣν ἀνήθετο τὴν σύνταξιν προγράμματος, προτύπου δημοτικοῦ σχολείου καὶ ὄργανισμοῦ γενικοῦ τῶν διδασκαλείων, ἅτινα θέλουσι καθυποβληθῆ εἰς τὴν μελέτην τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ προσεχές ἔτος.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ συνέκειται ἐκ τῶν ΚΚ. Σ. Ἀριστάρχου προέδρου, Δ. Ι. Μίλλινγκεν, τῆς Ζωγράφου τῶν διδασκόντων Mordtmann, Dr. P. Dethier, Clermont Gambeau, Α. Γ. Πασπάτη, Α. Βερναρόδου, Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ, Α. Δημητριάδου, Π. Ἀποστολίδου καὶ Κ. Παρδικίδου. Καίτοι δὲ μὴ ἔχουσα ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα βοηθητικὰ βιβλία ἐξήχτησαν ἐν 18 συνεδριάσει πλείστα ἐπιγραφὰς Ἑλληνικὰς, Λατινικὰς, Κυπριακὰς, Φοινικικὰς, Ἰμιαρτικὰς καὶ Παλμυρηνικὰς, πεμφθείσας τῷ Συλλόγῳ παρὰ διαφόρων αὐτοῦ μελῶν καὶ ἄλλων φιλαρχικῶν ἐμελέτησε διάφορα σοφόμενα κειμήλια τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς, ὡς ἀγάλματα, ἀνάγλυφα, νομίσματα, δακτυλιοθήτους, σφραγίδας, ἐμβλήματα καὶ μέτρα καὶ σταθμά, καὶ ἡσχολήθη περὶ διαφόρων ἀντικειμένων τῆς ἀρχαίας ἀρχαιολογικῆς καὶ ζωγραφικῆς, φροντισα καὶ ἰδίως ἵνα διὰ τῆς φωτογραφίας, διασώσῃ πολλὰ ἔργα τῆς Βυζαντινῆς τέχνης ὑπάρχοντα ἐν ταῖς ἐν θ. Ταμένεισι σωζομέναις ἀρχαῖς Βυζαντιναῖς Ἐκκλησίαις. Παρολήθη δ' ὁρατοῦσε ἡ Ἐπιτροπὴ εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ συγκριτικοῦ χάρτου Κ/πύλεως, τὸν ὅποιον ἤρξατο κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος καὶ τοῦ ὅποιου ἔλγια ὑπολείπονται εἰσέτι μέρη πρὸς τελεσιποίησιν. Διάφορα ἐκ τῶν παρ' αὐτῆς ἐξετασθέντων ἀρχαίων ἔργων καθυποβλήθησαν τῷ Συλλόγῳ παρὰ τῶν μελετησάντων αὐτὰ μελῶν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐσχματίσει προσέτι ἰδιαιτέρον Κώδικα ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, ἐν ᾧ ἀντεγράφησαν αἱ ἥδη σταλείαι τῷ Συλλόγῳ καὶ ἔθηκε τὰς βάσεις νομισματικῆς συλλογῆς ἥτις δύναται νὰ ἀποβῆ πολυτιμώτατη, ἐὰν οἱ μὲν Σεβασμιώτατοι ἀρχιερεῖς μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα

των Σεβ. Ἁγίων Δέρκων, Βαλεγράδων καὶ πρώην Κασσανδρείας· νῦν δὲ Γάνου καὶ Χόρσι, οἵτινες συνέλεξαν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν διάφορα ἀρχαῖα νομίσματα καὶ προσήνεγκον ταῦτα τῷ Σὺλλόγῳ, οἱ δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὁμογενεῖς τὸ τοῦ ἐν Χαρταλιμῆ κ. Εὐλαμπίου, ὅστις ἐξήκολούθει πάντοτε συλλέγων καὶ πέμπων ἡμῖν τοιαῦτα.

Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ συνέκειτο ἐκ τῶν κ. Γ. Σοφοκλέως, προέδρου, Ἦρ. Βασιλάδου, Γ. Λαζοπούλου, Β. Πυλάδου, Α. Λούμα καὶ τοῦ Γεν. καὶ Εἰδ. Γραμματέως τοῦ Σὺλλόγου Δ. Φυλίου καὶ Δ. Πληθωνίδου. Τὸ ἐπίπεπον ἔργον τῆς τακτοποιήσεως, διορθώσεως καὶ ἐκτυπώσεως τῶν ἔργων τοῦ Σὺλλόγου, τὸ ὁποῖον ὁ Κανονισμὸς ἀνέθεκεν αὐτῇ, τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἰδίως ὁ πρόεδρος αὐτῆς, κ. Γ. Σοφοκλῆς, διεξήγαγον μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἐπιμελείας· τὸ δὲ Περιοδικὸν συγκείμενον ἐκ 52 περιπτῶν τυπογραφικῶν φύλλον ἠέλει διανεμηθῆ μετ' ὀλίγης ἡμέρας. Ἰδιαιτέραι εὐχαριστίαι ὀφείλονται πρὸς τὸν πρόεδρον καὶ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης διὰ τοὺς παρ' αὐτῶν καταβληθέντας κόπους, καὶ νομίζω καθήκόν μου ἵνα δημοσίως ἐκφράσω αὐτάς ἐν ἐνόματι τοῦ Σὺλλόγου.

Ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἐπιτροπὴ συνέκειτο ἐκ τῶν κκ. Π. Καλλιθέου προέδρου, Α. Παπάκη, Α. Βαρεϊάδου, Mordtmann υἱοῦ, L. Charrel, Ἄδδουλάχ μέρτ, Jauge, Weisbach καὶ Α Ζωροῦ. Ἡ ἑλληνικὴ τῶν ἀναγκαιῶν βιβλίων ἐμπόδισε τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἵνα ἐπιληρθῇ ὅλων τῶν ἐν τῷ εὐρεῖ αὐτῆς προγράμματι ἐμπεριλαμβανομένων θεμάτων. Ἐπιλείτησεν ὅμως οὐχ ἥττον διάφορα ἐπιστημονικὰ ζητήματα, ἐξ ὧν τινα ἐκοινοποιήσαν τῷ Σὺλλόγῳ καὶ ἔθετο τὰς βάσεις δύο συλλογῶν μεταλλικῆς καὶ βοτανικῆς, αἵτινες τελειοποιούμεναι δύνανται νὰ ἀποδώσιν ὠφελιμώταται ἐν τῇ πόλει ἡμῶν ὅπου πάντες αἰσθανόμεθα τὴν ἑλλειψιν αὐτῶν.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Σὺλλόγου ἡ ἀποτελοῦσα ἐν τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ μελημάτων καὶ σκοποῦσα τὴν θεραπείαν τῆς σπουδαίας ἀνάγκης, ἣν αἰσθάνεται πᾶς ἐν τῇ πόλει ἡμῶν περὶ τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ἀσχολούμενος, ἐπλουτίσθη καὶ κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος διὰ προσφορῶν διαφόρων βιβλίων, ἐξ ὧν περιορίζομαι ἀναφέρειν τὰς σημαντικωτέρας.

Τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθν. Πανεπιστήμιον προσήνεγκεν 122 τόμους διαφόρων συγγραμμάτων· Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως τῆς Γαλλίας ὠσάτωις 67 τόμους.

Ὁ ἐν Περσιῶν ὁμογενὴς κ. Β. Πηλιάδης 79 τόμους.

Ὁ ἐν ταῦθα βιβλιοπώλης κ. I. Παππάδης 127 τόμους.

Πολλοὶ ἄλλοι ὁμογενεῖς καὶ διάφορα σωματεῖα πλέον τῶν 200 τόμων.

Ὁ κ Χρηστάκης Ἐρέντας Ζωγράφος προσήνεγκε φρ. 500 πρὸς ἀγορὰν περιοδικῶν καὶ 500 σώματα τῆς παρὰ τοῦ κ. Νουνότου μεταφρασθείσας Φυσικῆς Ἱστορίας τοῦ κ. Μίλου Ἐδουάρδου, ὅπως διανεμηθῶσιν εἰς τὰ ἄπορα Σχολεῖα.

Ὁ δὲ Κ. Ν. Κριεστής λ. ὄθ. 50 πρὸς ἀγορὰν βιβλίων.

Ἐκτὸς τῶν προσφορῶν τούτων ὁ Σὺλλογος ἠγόρασε διὰ τῶν κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος γεννηθέντων χρηματικῶν ὑπὲρ τῆς βιβλιοθηκῆς δωρημάτων 310 τόμους διαφόρων συγγραμμάτων, ὅστε κατὰ τὸ λήγον ἔτος τὸ σύνολον τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ἡμῶν βιβλίων ὑπερέβαινε τὰς 2,000 τόμων ἀλλήιστα ταξίθεταῖν τῶν παρὰ τοῦ μετ' ἐπιμελείας ἐργασθέντος βιβλιοφύλακος κ. Α. Λούμα.

Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων δὲ διπλῶν συγγραμμάτων ὁ Σὺλλογος προσήνεγκε 42 τόμους εἰς τὴν Κοινότητι τοῦ Ἡερακλείου Κράτης, ὅπως συντελέσῃ εἰς τὴν ἐκείσε σύστασιν δημοσίας βιβλιοθήκης, ἐγκαινιάσας οὕτω τὴν πραγματοποίησιν καὶ ἐτέρας ἐπιθυμίας αὐτοῦ, τῆς πρὸς σχηματισμὸν δημοσίων βιβλιοθηκῶν ἐν ὅλοις, εἰ δυνατόν, ταῖς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ ἑλλειψὶς καταλλήλου μέρους δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Σὺλλογον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν σχηματισμὸν Ἀναγνωστηρίου, περὶ οὗ προβλέπει ὁ Κανονισμὸς. Ἡ οἰκοδομὴ ὅμως τοῦ Κτηρίου, ἣτις θέλει εὐκολύνει ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐργασίας· θέλει ἐπιτρέψῃ ὠσάτωις καὶ τὸν σχηματισμὸν τούτου, ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ μέλη αὐτοῦ θέλουσιν εὐρίσκειν οὐ μόνον τὰ ἀναγκαῖα βοηθήματα πρὸς μελέτην σπουδαίων ζητημάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ μέσον ἵνα διέρχονται ὡρασίαν μετ' εὐχαριστήσεως καὶ ὠφελείας.

TAMEION.

Ἡ θέσις τοῦ Ταμείου καὶ κατὰ τὸ λήγον ἔτος εἶναι οὐχ ἥττον εὐχάριστος τῆς τοῦ παρελθόντος καὶ δεικνύει ὅτι καὶ ἡ πρὸς συλλο-

γῆν ὕλικῶν μέσων ἐνέργεια τοῦ Συλλόγου δὲν ὑπελείφθη τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἐργασιῶν.

Κατ' αὐτὴ συνήχθησαν τὰ ἐξῆς ποσά.

Ἐκ τακτικῶν εἰσοδημάτων ὡς συνδρομῆ	
» μελῶν, τόκων κτ.	λ. ἔθ. 875, 48
» συνδρομῶν ὑπὲρ τῶν ἀπόρων Σχολείων	» 1065,
» συνδρομῶν δι' ἀγορὰν χειρογράφων, βιβλίων καὶ περιοδικῶν	» 472,
» ἔμ. ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κτιρίου	» 4406, 45
» συστάσεως δικηνομισμάτων	» 400,
» ἐκτάκτων συνδρομῶν	» 7, 57
» Λαχείου	» 388;

ἧτοι ἐν ὅλῳ λ. ἔθ. 4014, 50

Ἐδαπανήθησαν δὲ καὶ δαπανηθήσονται τὰ ἐξῆς:

Διὰ τὰ τακτικὰ ἐτήσια ἐξόδα τοῦ Συλλόγου	λ. ἔθ. 606, 61
» τὴν οἰκοδομὴν τοῦ κτιρίου ἐπληρώθησαν ἤδη ἐκτὸς τῶν λ. ἔθ. 371, 92 περισσεύματος τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ ἑτέρας.	» 1908, 08
» τὴν γενησομένην διανομὴν ὑπὲρ τῶν ἀπόρων Σχολείων.	» 4215,
» ἀγορὰν χειρογράφων, βιβλίων καὶ περιοδικῶν.	» 172,
» δικηνομισμάτων.	» 100,

ἧτοι ἐν συνόλῳ λ. ἔθ. 4001, 69

Ὡστε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς χρήσεως τοῦ ἔτους τούτου μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἀνωτέρω δαπανῶν, ἐν αἷς συμπεριλαμβανονται καὶ αἱ 150 ἔθ. λ. ἔ; ὁ Σύλλογος συνεισφέρει ἐξ ἰδίων ὑπὲρ τῶν ἀπόρων Σχολείων, παρουσιάζει ὑπὲρ τοῦ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου περίσσευμα λ. ἔθ. 42, 91 εἰς χρήματα καὶ ἑτέρας λ. ἔθ. 497, 63 εἰς χρέος τοῦ κτιρίου.

Περὶ τὸν θεωρῶ ἵνα ἐκθέσω ἐνταῦθα τὰ καθεκαστα τοῦ λογιστικοῦ τοῦ Συλλόγου, τὰ ὁποῖα περιέχει ἡ λεπτομερὴς ἐκθεσις τοῦ μετὰ ζήλου καὶ δραστηριότητος ἐπὶ διετίαν ἦδη ὑπὲρ αὐτοῦ ἐργαζομένου Ταμίου κ. Ι. Γκιῶν. Νομίζω ὅμως ἀναγκαῖον ἵνα ἀναφέρω τὰ ἀφροδύνατα τὴν οἰκοδομὴν τοῦ κτιρίου.

Ἐπὲρ αὐτῆς συνήχθησαν κατὰ τὰ παρελθόντα μὲν ἔτη λ. ἔθ. 2808 85 κατὰ τὸ λήγον δὲ » 1410 45

Ἐν ὅλῳ » 4219 30

Ἐδαπανήθησαν δὲ κατὰ τὸ παρελθὸν μὲν ἔτος πρὸς ἀγορὰν τοῦ ἐκ πύχτων 825 περίπου γηπέδου καὶ διὰ τινὰ ἐξόδα πρὸς ἰσοπέδωσιν αὐτοῦ. λ. ἔθ. 2436 93

Ἐσυμφωνήθη δὲ κατὰ τὸ λήγον ἔτος μετὰ τῶν ἀρχιτεκτόνων κ. κ. Κλεάνθους καὶ Παρηγόρη ἠ οἰκοδομῆ τοῦ ἐκ πύχτων 680 περίπου κτιρίου εἰς τὴν τιμὴν, ἧτις ὡς εὐκόλως δύναται ἕκαστος νὰ πεισθῇ οὐδεμίαν περιέχει ὑπερβολήν, τῶν λερωῶν λ. ἔθ. 4280

ἧτοι ἐν ὅλῳ » 6716 95

Ὡστε ἡ μερὶς αὕτη παρουσιάζει τελικὸν Ἑλλειμμα ἐκ λ. ἔθ. 2497, 65.

Πρὸς κλίψιν τοῦ ἑλλειμματος τούτου, πρὸς πορισμὸν τῶν ἀπαιτούμενων χρημάτων διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν ἀναγκαιῶν διὰ τὸ κτίριον ἐπίπλων, καὶ πρὸς θεραπείαν καὶ ἑτέρων τιῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ, ὁ Σύλλογος ἀπεράσισε τὴν ἔκδοσιν Λαχείου ἐκ γραμματίων 3600 ἀνὰ μίαν λ. ἔθ. ἕκαστον ὄρισας λ. ἔθ. 600 ὡς βραβεῖα διὰ τοὺς κερδίσοντας ἀριθμούς, τὸ ὅποιον ὕταν διανεμηθῆ ἑτάκτων θέλει ἀποφέρει εἰς αὐτὸν τὸ καθαρὸν ποσὸν τῶν λ. ἔθ. 3000, ὁπερ θεραπεύει τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ ταύτας.

Ἐκ τοῦ Λαχείου τούτου δυστυχῶς μέχρι σήμερον μόνον 388 γραμμάτια διετέθησαν ἀλλὰ στηριζόμενοι εἰς τὰ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου εὐμενῆ αἰσθήματα τῶν φιλοπόσεων καὶ γενναίων ὁμογενῶν, τῶν ὅποιον ἐπικαλούμεθα καὶ αὐτῆς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ συνδρομὴν καὶ ὑποστήριξιν, ἐλπίζομεν ὅτι θέλουσι διατεθῆ προσεχῶς καὶ τὰ μένοντα γραμμάτια, ὅπως ἀπαλαχθῆ τοιουτοτρόπως ὁ Σύλλογος πάσης μερίμνης ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτοῦ συντηρήσεως καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀναγκῶν καὶ ἀφιερώσῃ ὅλας αὐτοῦ τὰς φροντίδας εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπισημῶν καὶ εἰς τὴν ὑποστήριξιν καὶ διάδοσιν τῆς παιδείας ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν.

ΣΥΝΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ὁ Σύλλογος ἐπιδιώκων τὸν πολλαπλοῦν αὐ-

τοῦ σκοπὸν ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ λήγον ἔτος καλλιερῶν τὰς σχέσεις, ἃς συνέδεσε κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ ἐξέτεινε ταύτας ἑλθὼν εἰς διαφόρους συνεννοήσεις μετὰ πολλῶν σωματείων νεωστὶ συστηθέντων ἢ ὑπαρχόντων προηγουμένως καὶ μετὰ πολλῶν λογίων ἀνδρῶν.

Ἀντικειμένον τῶν σχέσεων τούτων τοῦ Συλλόγου ὑπῆρχον μὲν ἐν πολλοῖς διάφορα φιλολογικὰ, ἀρχαιολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ζητήματα, ἀλλὰ κυρίως σκοπὸς τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν ἦτο ἡ ἐρευνα τῆς καταστάσεως τῆς δημοτικῆς παιδείσεως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἡ μελέτη τῶν μέσων τῆς εὐκολωτέρας καὶ ταχυτέρας διαδόσεως αὐτῆς.

Πρὸς διατήρησιν τῶν σχέσεων τούτων ὁ Σύλλογος ἀντήλλαξε πολλὰς ἑκατοντάδας ἐπιστολῶν καὶ ἄλλων ἐγγράφων, τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις ἀφίεται εἰς τὸν μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμελείας ἐργασθέντα Γεν. Γραμματέα κ. Δ. Φίλιον.

Ἀπαριθμήσας ἐν τῷ περὶ Ἐπιτροπῶν κεφαλαίῳ τινὰ ἐκ τῶν ἐδικῶν ἀντικειμένων τῶν σχέσεων τούτων καὶ ἀρίων εἰς τὴν εὐφραδίᾳ εἰσηγητὴν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἵνα ἐκθέσῃ ὑμῖν πλείονερα περὶ τῶν ἀφροσῶν τὰς ἐνεργείας ἡμῶν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς δημοτικῆς παιδείσεως, νομίζω ἀναγκασίον πρὸς συμπλήρωσιν τῆς παρούσης ἐκθέσεως ἵνα εἰπωμ ὀλίγα τινα περὶ ἐκείνων τῶν νέων σχέσεων τοῦ Συλλόγου ἡμῶν, αἵτινες ἐκτὸς τῆς παρούσης αὐτῶν σημάσις ὑπόσονται σπουδαιότερα ἐν τῷ μέλλοντι ἀποτελέσματα.

Μεταξὺ τῶν τοιούτων σχέσεων ὀφείλομεν ἐν πρώτοις νὰ κατατάξωμεν τὸν στενωτέρον σύνδεσμον, εἰς ὃν ἦλθεν ὁ Σύλλογος μετὰ τοῦ Οἴκου. Πατριρχείου. Πολλάκις ἐδόθη εἰς ἡμῶν ἀφορμὴ νὰ ὑποθέσωμεν μετ' ἐγκαρδίου θλίψεως, ὅτι ἂν ὄχι ἐκ συστάματος τοῦλάχιστον ἐξ ὀλιγορίας, τινὲς τῶν ἡμετέρων ἀρχιερέων λησμονοῦντες ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐθεώρησε πάντοτε ὡς θρησκευτικὴν ἐντολήν τὴν ὑποστήριξιν τῆς παιδείας, ὅπως παρεβλέπον τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ τοιούτου καθήκοντος ἀμερινοῦντες περὶ τῆς δικονομικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπύξεως τοῦ ποιμνίου αὐτῶν. Μεταξὺ τοιούτων ὑπονοιῶν ἡ ὑποστήριξις, ἣς ἐτυχεν ὁ Σύλλογος παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς διεκπεραίωσιν διαφόρων ζητημάτων ἀφροσῶν τῶν ὑποστηρίξιν τῆς παιδείας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, παρέχει ἡμῖν τὴν πεποίθησιν ὅτι θέλει λησθῆ ἡ ἀναγκασία φροντίς πρὸς ἐξάλειψιν πάσης αἰτίας τῶν ὑπονοιῶν τούτων, καὶ πρὸς ἐ-

πάνοδον μεταξὺ τοῦ κλήρου ἡμῶν τοῦ πρὸς τὴν παιδεύειν ἱεροῦ ἐκείνου ἔρωτος, ὅστις ὑπῆρξε πάντοτε ἡ μεγαλειτέρη ἀφορμὴ δόξης διὰ τὴν ἐρηθδοξὸν Ἐκκλησίαν καὶ ἰδίως διὰ τὸν Οἴκουμενικὸν Θρόνον. Τὴν πεποίθησιν δ' ἡμῶν ταύτην ὑποστηρίζει καὶ ἡ παρουσία ἐν τῇ Πανηγύρει ταύτῃ τῆς Α. Θ. Πανηγυρότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ ἡ ἐν ταῖς Πατριαρχείαις σύστασις ἐιδικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣς σκοπὸς ἐστίν ἡ ὑποστήριξις τῆς παιδείας, καὶ τῆς ὁποίας ὁ κανονισμὸς ὀρίζει ὅτι δύο ἐκ τῶν πέντε μελῶν αὐτῆς ληρῆθῆσονται πάντοτε ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἡμῶν.

Ὅχι ἥττον τοῦτο σπουδαῖον γεγονός ἐστίν ὡσαύτως καὶ ἡ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο σύστασις ἐν τῇ πόλει ἡμῶν δύο ἰσχυρῶν Ἐκπαιδευτικῶν Συλλόγων τοῦ Ἡπειρωτικοῦ καὶ τοῦ Θρακικοῦ.

Ἡ Ἡπειρος τῆς ὁποίας τὰ τέκνα ἀπὸ κίωων ἠδὲ συντελευσίων εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν εὐρίσκειται κατὰ τὴν δικονομικὴν ἀνάπτυξιν εἰς κατωτέραν θέσιν πολλῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν. Ὅστε τὰ μέσα ὅμως οὔτε ἄνδρες ἔλλειπουν αὐτῇ, ἀλλὰ γερρεῖται ὄργανον τινός, τὸ ὅποιον νὰ διευθετήσῃ τὰ ἀφροσῶντα τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας, νὰ συγκεντρώσῃ περὶ ἑαυτοῦ, θέλοντας νὰ συντελέσωσι πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς πατρίδος τῶν, καὶ μεριμνήσῃ περὶ τῆς σκοπίμου χρήσεως τῶν μέσων, ἅτινα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκλήσονται δότῃσιν εἰς αὐτὴν πολλὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς τέκνων. Τὴν θεράπειαν τῆς ἐλλείψεως ταύτης καὶ τὴν σχηματισμὸν τοιούτου ὄργάνου προέβητο ἡ σύστασις τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Συλλόγου.

Τοιαύτην τινὰ ἐλίψειν, ἀλλ' ἐστὶ σπουδαιότεραν καὶ μάλλον κατεπεύγουσαν προέβητο νὰ θεράπεισῃ καὶ ἡ σύστασις τοῦ Θρακικοῦ Συλλόγου, ὅστις σκοπεῖ τὴν ὑποστήριξιν τῆς παιδείας καὶ τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν Θρακίᾳ, ὅπου ὀλιγωτέρα εὐρίσκει προὔπάρχοντα μέσα νὰ διοργανώσῃ καὶ πλείονερα ἐμποδία νὰ ὑπερικήσῃ.

Εἰς τὴν σύστασιν τῶν Συλλόγων τούτων οὐ μόνον ἐπεκρίτησεν ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἀλλ' ἐπραξὲ καὶ παν ὅτι ἠδυνήθη πρὸς εὐκολίαν τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν καὶ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῶν. Προσεκάλεσεν αὐτοὺς ἵνα συνεδριάξωσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐν ἡ καὶ οὗτος ἐφιλονεύειτο, καὶ πρέσβην αὐτοῖς πάσας τὰς πληροφορίες, ἃς εἶχε συλλέξει κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ ἐξ ὧν οὗτοι ὠδρηθήσονται ἐν πολλοῖς πρὸς δικονομῆν τῶν γραμματικῶν βουθημάτων,

ἔτινα συνέλεξαν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων ἐν Ἠπειρῷ καὶ Θράκῃ. Ἐνεργῶν δὲ τοιοῦτοτρόπως ὁ ἡμέτερος Σύλλογος κτύπησε νὰ ἰδῇ ταχέως τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ ἐπαληθευτάσας, καὶ παρὰδειγμα ἔστο αἱ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων καὶ σύστας τοιοῦτων ὅπου δὲν ὑπάρχουσι γενόμεναι χρηματικὰ καὶ βοήθειαι κατὰ τὸ λήγον ἔτος, καθ' ἃ πρὸς ταῖς 1215 λ. ἔθ. ἃ θέλει διανεμηθεῖ ὁ ἴδιος, διανεμηθήσονται ὡσαύτως παρὰ μὲν τοῦ Ἠπειρωτικοῦ Συλλόγου λ. ἔθ. 600 ἐν Ἠπειρῷ, παρὰ δὲ τοῦ Θρακικοῦ λ. ἔθ. 455 ἐν Θράκῃ.

Ἐκτὸς τῶν πρακτικῶν τούτων ὠφελειῶν ἡ σύστασις τῶν Συλλόγων τούτων ἐμπεριέχει καὶ σπουδαίαν πρόσδον εἰς τὴν διοργάνωσιν τῶν ἐν γένει ἐργασιῶν τῶν Συλλόγων. οἵτινες ὑπάρχοντες σήμερον σχεδὸν εἰς πᾶσαν πόλιν, κατέστησαν ἐκ τῶν σπουδαιότερων ὀργάνων τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἀνατολῆς. Πολυπλασιασθέντες τοιοῦτοτρόπως οἱ Σύλλογοι ἔχουσι ἀνάγκην οὐχὶ ἀπολύτου τινὸς συγκεντρώσεως, ἥτις ἠδύνατο νὰ βλάψῃ τὴν ἐλευθερίαν ἐκάστου ἐνέργειαν, ἀλλὰ συστηματικῆς τινος συνεννοήσεως καὶ συνδέσμου, ὅστις νὰ συντελῇ εἰς τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν βοήθειαν καὶ ὀδηγίαν. Ὁ σύνδεσμος δὲ οὗτος εὐκολώτερον θέλει ἐπιτευχθῆ, ἐὰν οἱ Σύλλογοι ἐκάστος ἐπαρχίας τεθῶσιν εἰς ἄμεινον συνάφειαν καὶ ἔλθωσιν εἰς ἐκτενεῖς καὶ συνεχεῖς σχέσεις μετὰ τοῦ κεντρικοῦ Συλλόγου τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν, οἱ κεντρικοὶ δὲ Σύλλογοι ἐξαιρουμένων τὴν τοιαύτην συνάφειαν καὶ σχέσιν μετὰ τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου. Τοιοῦτοτρόπως ὀργανιζομένη ἡ ἐργασία τῶν Συλλόγων θὰ εὐκολύνῃ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀτόμων ὑπὲρ τοῦ ὅλου καὶ τὴν τοῦ ὅλου ὑπὲρ τῶν ἀτόμων, καὶ θὰ φέρῃ τὸ μέγα ἐκπολιτικὸν ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον πάντες ἀναμένομεν παρ' αὐτῶν.

Τοιαῦτα εἰσὶ, Κύριοι, τὰ ἔργα τοῦ λήγοντος Συλλογικοῦ ἔτους, τῶν ὁποίων μόλις ἀμυδρὰν σκιαγραφίαν ἠδυνήθην νὰ δώσω ὑμῖν, ἕνεκα τοῦ στενοῦ τοῦ χρόνου, καὶ ἐν οἷς μετ' ἐγκαρδίου χαρᾶς βλέπω τὰς ἐλπίδας τοῦ Συλλόγου πραγματοποιουμένας. Ἐκφράζων δ' ὑμῖν τὴν σταθερὰν πεποίθησιν, ἣν μοι ἐμπνέει ἡ διετής διεύθυνσις τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ὅτι καὶ σπουδαίους αὐταὶ παρήγαγον καρπούς, καὶ σπουδαιότερους ὑπόσχονται τῇ θεῇ ἀρωγῇ διὰ τὸ μέλλον, καταστρέφω τὴν λόγον ἐπιχαλούμενος τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ὑμῶν σωδρομίην ὑπὲρ τῆς ὑποστηρίξεως καὶ πρόσδου αὐτοῦ, ἥτις ἔσεται συγχρόνως ἡ ὑποστήριξις τῶν

γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν.

Μετὰ τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ προέδρου κ. Καραπάνου ἐκθεσιν ἀνελθὼν τὸ βῆμα ὁ τῆς Ἐκπαίδ. Ἐπιτροπῆς εἰσηγητῆς κ. Ξ. Ζωγράφου ἀνέγνω τὴν ἐκθεσιν αὐτῆς περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ὁθ. Αυτοκρατορίας (ἴδε σελ. 205).

Ἀκολούθως ὁ τῆς Φιλολογ. Ἐπιτροπῆς εἰσηγητῆς κ. Χρ. Χατζῆ-Χρήστου ἀνέγνω ὁμοίως τὴν ἐκθεσιν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ περὶ συλλογῆς ζῶντων μνημείου ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ Ζωγράφου διαγωνίσματος (ἴδε σελ. 220).

Ἐἶτα, ἀγγειλάντος τοῦ προέδρου τῇ ἀμπύρρει τὰ μέλη τοῦ νέου προεδρείου ἐλαΐζεν ἡ τελετὴ ἐν μέσῳ γενικῆς εὐφροσύνης καὶ θυμαδίαις.

ΕΡΑΝΙΣΜΑ (1)

Ο ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΞΥΓΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ

Ὁ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΑΙ Ο ΤΡΑΠΕΖΙΤΗΣ
ΦΟΡΜΙΩΝ.—ΤΟ ΤΩΝ ΚΡΗΜΑΤΩΝ
ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΚΑΙ Η ΙΙΣΤΩΣΙΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

I. A. Boullée, Histoire de Demosthène, 2x ἔκδοσις. 1867. — II. A. Schaefer, Demosthenes und seine Zeit. 4 τόμοι. Leipzig 1856. — III. Boehmecke, Demosthenes, Lycurgos, Hyperides und ihr Zeitalter. Berlin 1867. — IIII. Albert Desjardins, Les plaidoyers de Demosthène, 1862. — V. Cucheval, Études sur les tribunaux Athéniens et les plaidoyers civils de Demosthène 1863. — VI. R. Darville du Prêt à la grosse chez les Athéniens, étude sur les quatre plaidoyers attribués à Demosthène 1867. — VII. De Koutogra, Essai historique sur

(1) Ἐκ τῆς Revue des deux mondes (Μεταφράσις τοῦ κ. Αἰμ. Νωνώτου)

les trapezites ou banquiers d'Athènes. in 8o 1859. — VIII. Guilleuier, les Antiquités juridiques d'Athènes. Deuxième étude: Lettres de change et Contrats d'assurance, in 8o 1865.

Ἐξ ἀπάντων τῶν δικανικῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους, ὁ κάλλιστος ἴσως, ἐκεῖνος ἐν ᾧ ὁ ῥήτωρ ἀνέδειξε περισσοτέρην τέχνην καὶ δύναμιν εἶναι ὁ ὑπὲρ τοῦ τραπεζίτου Φορμίωνος ὑπ' αὐτοῦ συναχθεῖς. Ὁ Φορμίων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δίκης διεύθυνε τὸ ἐπισημότατον τῶν τότε ἐν Ἀθήναις τραπεζιτικῶν καταστημάτων, διαδεχόμενος τὸν ἰδρυτὴν τοῦ καταστήματος καὶ τῆς φήμης αὐτοῦ Πασιῶνα, κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ὁποῦο Ἀπολλοδώρου ὑπερασπίζεται τὸν πελάτην αὐτοῦ ὁ ἔνδοξος συνήγορος. Ἡ δίκη αὕτη οὐ μόνον ἐπιτρέπει ἡμῖν, ἵνα θαυμάσωμεν ὑπὸ νέαν ἔποψιν τὴν τέχνην καὶ εὐφυίαν τοῦ διαδόχου τοῦ Αὐσίου καὶ Ἰσαίου, ἀλλὰ καὶ παρέχει παντὶ ἀνθρώπῳ περιέργῳ περὶ τὰ παρελθόντα, περίστασις φυσικωτάτην, ὅπως μελετήσῃ τὸν μηχανισμόν τῶν περὶ πιστώσεως θεσμῶν, οἷους παρήγαγον καὶ κατέστησαν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν αἱ ἀνάγκαι ἐμπορίου δραστηκωτάτου καὶ ἡ ἐμπορικὴ εὐφυΐα φυλῆς πνευματώδους καὶ τολμηρᾶς.

A.

Αἱ Ἀθῆναι, ἐν τῷ δ' αἰῶνι π. Χ. εἶχον ἤδη ἀπολέσει μέγα μέρος τῆς πολιτικῆς αὐτῶν δυνάμεως ὡς ἦτον ὅμως διέμειναν καὶ μετὰ τὰς ἐν Συζράκουςαί καὶ ἐν Αἰγῶν Ποταμοῖς καταστροφὰς ἡ πνευματικὴ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, συνάμα δὲ καὶ ἡ οἰκονομικὴ αὐτῆς μητρόπολις, ἡ πρωτίστη τῶν κεφαλαίων ἀγορά. Ἄμα ἀπεκαθίστατο ἡ εἰρήνη, καὶ ἡ θάλασσα ἐλευθεροῦτο, αἱ Ἀθῆναι ἤνοιγον ἔμπλιν τὰ ναυπηγεία, τὰ ἐργοστάσια καὶ τὰ ἐμπορικὰ αὐτῶν καταστήματα ὁ δὲ σίτος τοῦ Κυμμερίου Βασπίρου ἐπλήρου τοὺς σιτοβολῶνας τοῦ Πειραιῶς, τοῦ μεγάλου τούτου τῶν σιτηρῶν ἐμπορίου, ἔθεν ἐπρομηθεύετο ὀλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος ἃ δὲ παραγγεῖλαι συνέβησαν πανταχόθεν. Τὸ δαπανηθὲν ταμίευμα τοσοῦτον ταχέως ἐπανωρθοῦτο, ὥστε αἱ συνέπειαι τοῦ πολέμου ἐφάνιστο ἐντὸς ὀλίγου ἐξελθόμεναι ἢ δ' εὐκαλῖα αὕτη ἦτο μάλιστα διὰ τὸν λαόν καὶ διὰ τοὺς κυβερνῶντας αὐτόν, πειρασμὸς, κίνδυνος, διότι βλέποντες οὕτως ὡς διὰ μαγείας, ἀνεγνωμένον τὸν δαπανηθέντα πλοῦτον, ἐκινδύνευον νὰ λησμονήσωσι ταχέως τὰ δεινότερα

μαθήματα, καὶ νὰ παρασέρωσι ῥῆδιως τὴν πόλιν εἰς νέας περιπετείας, πρὶν ἀληθῶς συνέλθῃ ἐκ τῶν προσφάτων κλοισμῶν καὶ πληγῶν.

Ἐν τῇ ἔνδελεγει ταύτῃ ἐπανορθωτικῇ ἐνεργείᾳ, ἐν τῇ γονίμῳ ταύτῃ παραγωγικῇ καὶ συναλλαγματικῇ κινήσει, οἱ τραπεζῖται, οἱ θεματοφύλακες οὗτοι τοῦ ταμείουματος, διεδραμάτιζον πρόσωπον, εἰς ὃ μέχρι ἐσχάτων δὲν προσέσχον ἀρχαίωντες οἱ νεότεροι τῆς Ἑλλάδος ἱστορικοὶ, οὐχὶ ὅμως διότι ἐφεροῦντο μαρτυριῶν περὶ τούτου. Παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ῥήτορι γίνεται πολλὰκις μνεῖα τραπεζιτῶν καὶ παρίστανται ὡς οἱ συνήθεις μεσάζοντες εἰς πολλὰς ἐμπορικὰς πράξεις καὶ συναλλαγὰς. Ἐπι δὲ κατὰ μοναδικὴν τύχην, εἰς δικανικὸν λόγον τοῦ Ἰσοκράτους, ὁ τραπεζιτικὸς, καὶ ἱκανοὶ ἄλλοι τῷ Δημοσθένει ἀποδιδόμενοι (1) ἐπιτρέπουν ἡμῖν, ἵνα παρακολούθωμεν, ἐπὶ ἡμῶν σχεδὸν αἰῶνα, τὴν ἐπορίαν ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀθηναϊκοῦ τραπεζιτικοῦ καταστήματος ὑπὸ τρεῖς προϊσημένους διοικήσαντας αὐτὸ ἀλληλοδιαδόχως, τὸν Ἀργέστρατον, τὸν Πασιῶνα καὶ τὸν Φορμίωνα δυνάμεθα σχεδὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι φυλλομετροῦμεν τὰ κατὰστῆα αὐτοῦ καὶ ὅτι ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς ἀπογραφὰς. Χάρης εἰς τὰς πολυτίμους ταύτας πληροφορίας εἰσδύομεν εἰς κόσμον, εἰς ἕν δὲν εἰσάγουσιν ἡμᾶς οὔτε ὁ Θεουκλίδης οὔτε ὁ Ξενοφῶν, ἐν τῷ τραπεζιτικῷ ἢ, ἂν μοι ἐποτρέπετο ἡ ἔκφρασις, ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ χρηματιστηρίῳ. Βεβαίως οἱ ἄνθρωποι, οὓς εὐρίσκομεν ἐν αὐτῷ, οὔτε Ἀριστείδει, οὔτε Φωκίωνα εἶναι πολλὰκι τῶν πράξεων αὐτῶν τιμῶσι μᾶλλον τὸ ἐφευρετικὸν αὐτῶν πνεῦμα ἢ τὴν χρηστότητα αὐτῶν ἄλλα μήπως τὸ αὐτὸ δὲν συμβαίνει ἐν ταῖς νεωτέραις ἡμῶν κοινωνίαις, καὶ αἱ εἰς λαόν τινα παρεχόμεναι ὠφέλειαι ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῆς πιστώσεως καὶ τοῦ ἐπιχειρηματικῶ πνεύματος δὲν ἀντιστοιχοῦν ἅρα τὸ ἐκ τῶν σκευωριῶν καὶ τοῦ δόλου ἀτίμων τιμῶν κερδοσκοπῶν προσοργιγνόμενον κακόν; Ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι τραπεζῖται, ἐὰν ὁ Πασιῶν, ὁ Φορμίων καὶ οἱ συναδέλφοι αὐτῶν ἦσαν ἄπλως ἄ-

(1) Οἱ λόγοι οὗτοι εἰσιν οἱ φερόμενοι ὑπὸ τοῦ τίτλου. 1) Παραγραφή ὑπὲρ Φορμίωνος. 2) Πρὸς Κάλλιππον 3) Πρὸς Τιμοφῶνα περὶ χρέους. 4) Κατὰ Στεφάνου ψευδομαρτυριῶν. Ἐκ τῶν λόγων τούτων εἰς μό.οις, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ἔργον τοῦ Δημοσθένους, ἡ παραγραφή ὑπὲρ Φορμίωνος, οἱ ἄλλοι φαίνονται συναχθέντες καὶ ἀπαγγελλέντες ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Πασιῶνος, Ἀπολλοδώρου.

πατεῶνες, δὲν ἤθελον ἐμπνεύσει τὴν ἐμπιστοσύνην, ἣτις συνεσώρευεν ἐν τοῖς κίβωτοις αὐτῶν τὰς παρακαταθήκας τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ξένων, τοὺς Περσικοὺς Δακεικοὺς, τοὺς Κυζικηνοὺς στατήρας· καὶ τὰ Ἀττικὰ τετράδραχμα. Χωρὶς ἂν ἀποκρίψωμεν σφάλλματά τινα καὶ καταχρήσεις ἀπαντομένους εἰς πᾶσαν ἐποχὴν, ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν βίηθων παρεχομένων ἡμῖν λεπτομερειῶν περὶ τῆς βυζαντινῆς τῶν τραπεζιτῶν καὶ τῆς ἐν τῇ κοινῶνιᾳ ἐνεργείας αὐτῶν δύναται τις νὰ ἐνοήσῃ ὅποιος ἐκδουλεύσει πρὸς τὸν οἶκον τραπεζίται· καὶ πῶς πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἐξ ἀφανῶν ὀφειόμενοι, ἀπῆλθον περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου αὐτῶν ὑπολήψεις, ἦν καὶ ἡ πολιτεία αὐτῇ ἐξέφραξεν αὐτοὺς διὰ τιμητικῶν καὶ δημοσίων μαρτυριῶν.

Ὡς πᾶσι αἱ ἐν νηπιόδει καταστάσει διατελοῦσαι κοινῶνιαι, καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπὶ μακρὸν μίαν μόνην μορφήν τοῦ πλοῦτου ἐγνώριζε, τὴν γῆν καὶ τὰ πρὸς καλλιέργειαν αὐτῆς συντελούμενα μέσα, γεωργικὰ ἔργαλεία, θρέμματα, δούλους. Εἰς τὸ ἀρχικὸν τοῦτο κεφάλαιον προσετέθησαν, τοῦ χρόνου προϊόντος, ἡ ἐν οἴκῳ πολυτέλεια, ἐπιπλκ. πολυτίμητα σκεῦη, κοσμημὰτα παντὸς εἶδους. Ἀφοῦ δὲ ἀνεκάλυψαν τὰ πολυτίμητα μέταλλα καὶ ἔδωθησαν νὰ καταγεσθῶσιν αὐτὰ, τὰ ἐκ τούτων κοσμημὰτα, ὡς ἐκ τῆς ὕλης καὶ τῆς ἐργασίας, κατέστησαν κεφάλαιον συμπεινωμένον ὑπὸ μικρῶν ὄγκων καὶ ἦδη πολὺ μᾶλλον τοῦ ἀρχικοῦ κινήτων. "Ἐν δὲ βῆμα εἰς τὰ πρόσω ἐγένετο διὰ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ κοσμημὰτος, τοῦ ὁποίου ἡ χρῆσις, ὡς πιστεύεται, ἤρξατο διακιδιόμενη ἐν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ περὶ τὸν V' αἰῶνα Π. Χ.

Τοιοῦτοτρόπως ἐφευρέθη πλέον ἀσφαλῆς καὶ εὐχερὴς παράδοσις τῆς ἐπισσωρευμένης ἐργασίας. Ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην τὸ ταμίευμα ἔδυνάτο νὰ χρησιμεύσῃ εἰς παραγωγὴν νέου πλοῦτου, νὰ μισθωθῇ καὶ νὰ πλουτίσῃ συνάμα καὶ τὸν κύριον τοῦ καὶ τοὺς ἐκμισθοῦντας τὴν σύμπραξιν αὐτοῦ ἀντὶ ἀμοιβῆς, καὶ ἡ ἀξία ἐκωνομίζετο ἀναλόγως τῆς προσφοράς, τῆς αἰτήσεως καὶ τῶν προσδοκωμένων κινδύνων ἐπιτοχῶν δὲ τοιοῦτου μέσου ἀνταλλαγῆς καὶ βοηθούμενον ἐκ τῆς φυσικῆς βροτῆς φυλῆς ἐξηπλωμένως ἐπὶ πολυπληθῶν νήσων καὶ ἐπὶ αὐτῶν βαθυκόλπων, τὸ ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος ἐμπόριον δὲν ἔπαυεν ἀναπτυσσόμενον ἐν τῷ V' καὶ VI' αἰῶνι, ἀφοῦ ἡ Αἴγυπτος ἠνεώχθη τοῖς Ἑλλήσι· καὶ οἱ Φωκαεῖς ἤλθον εἰς σχέσεις μετὰ τῆς Γαλιτίας καὶ αὐτῆς τῆς Ἰσπανίας.

Τὸ χρηματικὸν ἀπόθεμα τὸ κατὰ μικρὸν συσσωρευθὲν ἐν ταῖς ἐπιστημοτέροις Ἑλληνικαῖς πόλεσι ἐχρησίμευεν εἰς ἔντοκα δάνεια, κυρίως εἰς ναυτοδάνεια, (τὸ ναυτικὸν, τόκοι ναυτικοὶ ἔκδοσις), ἄπερ παρεῖχον τὰς μεζύους ὠφελείας· ἐκ τούτου κατέστησαν ἀναγκασίως μεσάζοντες τινες μεταξὺ τῶν δανειζομένων καὶ τῶν κεραλαιούχων. Οὗτοι δὲ ἦσαν πολλοὶ οἱ ἐπιστημότεροι τῆς πολιτείας ἄνδρες, οἵτινες εἴτε ἕνεκα τῆς καταγωγῆς ἢ τῆς εὐφυΐας αὐτῶν ἐπρακτον μὲν τὰ πολιτικά, εἶχον δὲ συμφέρον νὰ εὐρίσκωνται ἀνθρώπου· ἰκανοὺς ἀσολογούμενους ὀλοκλήρως εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν χρημάτων, ἵνα καταθέτωσι παρ' αὐτοῖς τὰ χρήματά των, οὗτοι δὲ φροντίζουσιν, ἵνα καταστήσωσι αὐτὰ παραγωγικά. Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ ἀνάγκῃ εὐρίσκοντο καὶ οἱ ἐπιχειροῦντες ἐλάχιστοι ἀποδημίαις, ὧν ἡ διακρεία ἦν πολλῶ μᾶλλον ἢ σήμερον ἀρίστος, καὶ ἐπιθυμοῦντες, ἵνα παρακαταθέτωσι τὰ ποσὰ τὰ ὅποια δὲν παρελάμβανον μεθ' ἑαυτῶν εἰς ἀσφαλῆ κίβωτον, ἐν οἷς ὅμως νὰ μὴ μένωσιν ἀτελεσφόρητα. Τέλος δὲ ἐκάστη πολιτεία, μικρὰ ἢ μεγάλη, εἶχεν ἴδιον νόμισμα, ὑπερ ἢν τεκμήριον τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ κυριαρχίας αὐτῆς. Ὅθεν πολυλά νομισματικά συστήματα ἔστυον ἐν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ καὶ ἡ ἀξία τῆς δραχμῆς, ἣτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ μονὰς, διέφερε καθ' ἑσῶν ἢ το πολλοστῶν τοῦ Εὐβοϊκοῦ, τοῦ Αἰγινητικοῦ ἢ τοῦ Ἀττικοῦ ταλάντου. Ἐτι δὲ νομισμὰτα τινα, κοπέντα ἐν μικρᾷ πληθῆϊ ὑπὸ μικρᾶς πόλεως, ἦσαν μόνον γνωστὰ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ πόλει ἢ ἐν τοῖς ἀστυγείτοσιν αὐτῆς καὶ ἐκλυθορόρου μόνον ἐν μικρᾷ τινι περιφερείᾳ· ἀπ' ἐναντίας ἄλλοι τύποι νομισμάτων ἀνήκοντες εἰς μεγάλας ἐμπορικὰς πόλεις μετανέσθων μακρὰν ὑπὸ τῶν ἐμπόρων αὐτῶν καὶ ὑπ' αὐτῶν διεσπάρησαν ἐν τῇ δαίνα ἢ δαίνα χωρᾷ· οὕτω λ. γ. ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας τὰ τῆς Θάσου τετράδραχμα ἦσαν σχεδὸν τὸ μόνον ἐν χρήσει νόμισμα ἀπὸ πέρατος εἰς πέρας τῆς Θράκης καὶ ἐν ὅλῃ τῇ λεκάνῃ τοῦ Δουναβίου, ἐν ᾧ τὰ Κορινθιακὰ διδραχμα τὰ φέροντα κάλλιστον τύπον Ἑλλάδος μετὰ χρόνου, ἔρχον τὴν αὐτὴν εὐνοίαν ἐν Ἠπειρῷ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἀκτῇ τοῦ Ἀδρίου, μικρὸν δ' ἔπειτα αἱ Λαυριωτικὰ Γλαύκας, ἃς ἐκάλουν κοινῶς τὰ Ἀττικὰ τετράδραχμα, ἄπερ καὶ ἀξιούμενα καλῶς ὑποδοχῆς ἀπανταχοῦ, ἀφίπταντο ἀνὰ χιλιᾶδας πρὸς πᾶσας τὰς τῆς Μεσογείου ἀκτᾶς. Ἐνεκα τούτου πολλὰ νομισματικά ἐπλεονέκτουον πραγματικῶς, ὡς μόνα

πραδεκτά ἢ προτιμώμενα πάντων τῶν ἄλλων ἐπὶ τῆς δεινός ἢ δεινός ἀγορᾶς, ὑπερετιμῶντο δὲ ταῦτα καὶ ἡ ὑπερτιμῆσις μετεβάλλετο, καθ' ὅσον οἱ ἔμποροι, ἵνα πληρώσωσι τὰ ἀγορασθέντα, ἠναγκάζοντο ν' ἀποστείλωσι πρὸς τὴν δεινὰ ἢ δεινὰ διεύθυναν μείζω ἢ ἐλάσσω ποσότητα τοῦ προνομιούχου τούτου νομίσματος. Ἐκ τούτου δὴλον ποίως πολυπλόκουσ πρᾶξις ἀλλαγῆς καὶ ἐπικαταλλαγῆς ἐγένενα ἡ ποικιλία τῶν νομισμάτων καὶ ὅποιαν ὕψωσιν ἢ ὕψει ἐλάμβανον κατὰ στιγμής τὰ μᾶλλον ἐπιζήτητα νομίσματα.

Αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις Σμύρνη, Ἐφεσος, Φώκεια καὶ ἰδίως ἡ Μίλητος, τὸ κέντρον τοῦτο τῆς συναντήσεως τῶν ἐμπορικῶν συνοδηθῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀσίας καὶ τῶν παντοδαπῶν πλοίων, εἶδον βεβαίως ἰδρυομένας ἐν ταῖς ἀγοραῖς αὐτῶν τραπέζας ἀργυραμοιβῶν ἀλλ' ἡ πρώτη πόλις, ἐν ἣ ἀπαντῶμεν τοιοῦτους φέροντας τὸ ὄνομα τραπεζίτας, τὸ ὄνομα διετήροσαν ἐν τῇ ἰστορίᾳ, εἶναι ἡ Κόρινθος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Μηδικῶν πολέμων, ὅτε τοσοῦτον εὐμύρει.

Κατὰ τοὺς εὐτυχεῖς τούτους χρόνους ἰσχύος καὶ δόξης, κατέθηκεν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐβδομήκοντα τάλαντα ἐν τῇ τραπέζῃ τοῦ Κορινθίου Φιλοστεφανοῦ τὸ δὲ ποσὸν τοῦτο, ὑπέρογκον διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀπέπεσε τὴν περιουσίαν τοῦ τραπεζίτου, ὅστις ἠδύνατο νὰ μεταχειρίζεται αὐτὸ ὡς ἀρομῆν (fond de roulement) καὶ ἐχρησίμευσε τῶ ἐν Σαλαμῖνι νικητῇ ὡς πόρος, ὅτε ἠναγκάσθη νὰ τραπῃ τὴν ὀδὸν τῆς ἐξορίας. Ἰδίως δὲ ἐν Ἀθήναις, ὅταν κατέστησαν αὐταὶ κέντρον ἐκτεταμένης νικητικῆς δυνάμεως, ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐμορφώθησαν αἱ τραπεζιτικαὶ συναλλαγῆαι. Πᾶσαι αἱ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν διεξήγοντο αἱ ἀνταλλαγῆαι αὐταὶ σωζόμεναι εἰδήσεις ἀναφέρονται εἰς τοὺς Ἀθηναίους τραπεζίτας τοῦ Ε' ἢ μᾶλλον τοῦ Δ' Π. Χ. αἰῶνος. Οἱ σύγχρονοι οὗτοι τοῦ Ἰσοκράτους καὶ Δημοσθένους, οἱ διαχειριζόμενοι μέγαρα κεφάλαια καὶ ἔχοντες πίστωσιν εἰς ἀπαντας τοὺς λιμένας τοῦ Αἰγαίου (1), ἦσαν οὐχ ἥττον οἱ κατ' εὐθεῖαν διάδοχοι τῶν ταπεινῶν κολλυβιστῶν, οἵτινες δύο ἢ τρεῖς

αἰῶνας πρότερον, εἶχον πρώτοι στήσει ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῶν Ἰωνικῶν πόλεων τὰς ταπεινὰς τραπέζας αὐτῶν, ὡς καὶ σήμερον ἐστὶ οἱ δυνάσται ἐκείνοι ἐν ταῖς οικονομικαῖς, οἱ συναλλασσόμενοι μετὰ βασιλείων καὶ αὐτοκρατορῶν, ἐνομάζονται ἐν πάσι ταῖς νεωτέροις γλώσσαις, δι' ὀνόματος ἐτυμολογούμενοι ἐκ τῆς μικρᾶς σάνδος, banco ἢ bavolino, ὅπισθεν τῆς ὀποιᾶς κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἐκάθητο ἐν ὑπαίθρῳ ἐν ταῖς τριβύδαις οἱ Γενουήσιοι, Πισάται καὶ Φλωρεντινοὶ τραπεζίται.

Τὰς τραπέζας ταύτας τῶν πρώτων τραπεζιτῶν δὲν πρέπει νὰ φανταζώμεθα κεκλυμμένας ὑπὸ στιβάδων χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, ὡς τὰς προκειμένας σήμερον ἐπὶ τοῦ γραφείου τῶν σημερινῶν τραπεζιτικῶν ταμιῶν. Τὰ ἀρχαῖα νομίσματα εἶχον σχῆμα ἥμισυ κανονικὸν καὶ ὁ τύπος αὐτῶν ἐξείχε πλεον ἢ ὥστε νὰ δύνηται τις εὐχερῶς νὰ διατάξῃ αὐτὰ κυλινδρῶς. Τὰς τραπέζας ταύτας πρέπει νὰ φανταζώμεθα μᾶλλον διετηρημένας εἰς πολλὰ νομίσματα, ὡς ἕκαστον περιεῖχαν ἐν εἶδος τῶν μᾶλλον ἐν γράσει νομισμάτων, ἐστὶ δὲ ὅτι σκαφίδες τινεῖς, δερμάτινοι ἢ ὕφαντοι σάκκοι συνεπλήρουσαν πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἀποσκευήν. Ἐν τῇ ἐπασχαλοσίᾳ ἡμᾶς ἐποχῇ ἡ τράπεζα ἐπὶ τῆς ὀποιᾶς ἠείρημον τὰ χρέηματα μικρὰν ἔχει σημασίαν παρὰ τοῖς τραπεζίταις ὑπὲρ ἢ κατὰ τῶν ὀποιῶν ἠγύροσαν ὁ Ἰσοκράτης καὶ ὁ Δημοσθένης. Ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ διεκρίνον ἐν τῇ συνήθει γλώσσῃ τοῦ ἀπλοῦ ἀργυραμοιβῶς ἢ κολλυβιστῆς, ἀνθρώπου ταπεινοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἵτινες βεβαίως ἦσαν πολυπληθεῖς ἐν παντὶ λιμένι ὅποσόν συνηζόμενοι, τῶν δανειστῶν ἢ τοκιστῶν, κεφαλαιούων κηθιστάντων ἐνεργᾶ τὰ κεφάλαια αὐτῶν διὰ δανείων, εἴτε ἤγγειων, εἴτε κυρίως ναυτοδανείων καὶ τέλος τῶν τραπεζιτῶν, οἵτινες ἐκράτουν εἰς χεῖράς των καὶ μεταχειρίζοντο ἐν μεγάλῳ κύκλῳ πᾶσας τὰς πράξεις, εἰς ἃς παρέχει ἀρομῆν τὸ ἐμπόριον τῶν πολυτίμων μετάλλων ἀσσημασμένων ἢ ἀσήμων, τὴν πίστωσιν ὕρ' ὅλας τὰς μορφάς.

Τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας, τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου παραγόμενα κεφάλαια συνεσφαιρόντο ἐν ταῖς κλιβωτίαις τῶν τραπεζιτῶν ὡς παρ' ἡμῶν ἐν ταῖς ἀποθεματικαῖς τραπέζαις, καὶ δι' αὐτῶν, ἐκ τῶν παραγόντων τὰ κεφάλαια μετέβινον εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἵνα παραγάγῃσι νέαν ἐπιζήτουσιν τὴν χορὴν αὐτῶν ὑποχρεούμενοι ἵνα πληρώσωσι ποσὸν τι ὡς μίσθωμα. Ὁ τραπεζίτης λοι-

(1) Ὁ Ἀπολλοδώρος τριηραρχῶν, εὕρισκε εὐκόλως τοὺς δανειστούς αὐτῶν ἐν τῇ Λαμψακῇ καὶ Θάσῳ καὶ Τενέδῳ «Διὰ γὰρ τὸ Πασιῶνος εἶναι, φησί, καὶ ἐκεῖον ἐπέσωσθασι πολλοί: καὶ πιστεῦσθαι ἐν τῇ Ἑλλάδι οὐκ ἔπαυον ὅπου δευτεῖραν δανείσασθασι. Δημοσθένης πρὸς Πολυκλέα 1.6.

πὸν ἐπλήθυνε τόκους τοὺς παρακκαθέτας καὶ ἐλάμβανε πρὸ ἐκείνων, οἷς ὑπ' ἰδίῳν εὐθύνῃν ἐνεπίστευε τὰ παρακκαταβέβηκα κεφάλαια. ὠφελεῖτο δὲ τὴν διαφοράν. Ἐνίστο δὲ ἐδάνειζε καὶ ἐπὶ παρακκαταθήκῃ πολυτίμων σκευῶν. οἷον κοσμημάτων, κυλικῶν, χρυσῶν στεφάνων. Οἱ δὲ πελάται τῆς τραπέζης, εἶχον καὶ ἕτερον πλεονεκτήμα, ἡδύνατον δι' αὐτῆς νὰ πληροῦνται τὰς ἀρεῖλας τῶν.

Τὸ δὲ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μοναδικῶς προστατεύον τὰς πράξεις καὶ παρέχον τῷ τῶν γρημμάτων ἐμπορίῳ καὶ τῇ πιστώσει ἐξαιρετικὴν καὶ παραγωγικωτάτην δραστηριότητα, ἥτο ὅτι ὁ τόκος ἔμενον ἐλεύθερος πάσης διατιμῆσεως καὶ παντὸς περιορισμοῦ ἐκ τοῦ νόμου· ὁ Ἀναίστις πληροφοροεῖ ἡμᾶς περὶ τούτου ἐξηγῶν συνάμα τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένας ἐκφράσεις τοῦ ἀρχαίου τοῦ Σόλωνος νόμου· λοιπὸν ἐν μέσῳ τῶν πολυπληθῶν καὶ πυχρῶν οικονομικῶν σχημάτων, εἰς ἃ περιέπεσαν ἡ ἀρχαιότης μετὰ τῶν νομοθετῶν, ὡς ἐν Σπάρτῃ, καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις πόλεσι, μετὰ τῶν φιλοσόφων, ὡς ἐν ταῖς πλατωνικαῖς παραδόξολογίαις, τὸ πρακτικὸν πνεῦμα τοῦ Ἀθηναίου νομοθέτου διεκρίνει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀλήθειαν κατενόησεν ὅτι τὰ γρημὰτα εἶναι, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο, ἐμπόρευμα, τοῦ ὁποίου ἡ ἀξία ὑψοῦται κατὰ λόγον ἀντιπεπονητό κατὰ πλῆθος· ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ κατὰ λόγον εὐθὺς τὴν ζήτησιν. Τὴν τοσοῦτον δικαίαν αὐτὴν ἀρχὴν, τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ ἤδη διεκέρυξεν ἡ Ἀγγλία, ἀλλ' ἦν ἡ νεοτέρα ἐπιστήμη δὲν κατώρθωσε νὰ εἰσαγάγῃ εἰσέτι ἐν τῷ Ἑλληνικῷ νόμῳ, ὁ Σόλων ἐνομοθέτησεν ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ 5'. αἰῶνος π. X.

Δικαιοῦμεθα λοιπὸν, ἵνα θεωρήσωμεν τὸ τοιοῦτον διοικητικὸν, τὴν ἐρῆν καὶ τὴν κρίσιν, τὴν καλὴν τοῦτον νόμον. ὡς ἕνα τῶν λόγων, οἷτινες ἐξήγαγόν τὴν βιομηχανικὴν καὶ ἐμπορικὴν πρόοδον τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ κεφάλαια ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἐρέπον, ἵνα συσσωρεύωνται εἰς τὴν ἀγορὰν ταύτην, ἐν ἣ ὑπῆρχε βεβαίωτης, ὡς θέλοναι τὴν τοῦ τόκου ἐπικερδέστατον περιεμβόμενον μόνον ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν εἰδικῶν ὑποθέσεων ἀποτελεσμάτων τοῦ συναγωνισμοῦ. Ὁ τόκος μεταβάλλετο κατὰ περιστάσεις μεταξύ 12 καὶ 18 τοῖς $\frac{1}{100}$, υπολογιζόμενος συνῆθος κατὰ μῆνα· ἔλεγον δὲ ἐν τῷ ἄδειον συνομολογῆθαι ἐπὶ ἀρχῆ. ἐπὶ ὑπὲρ, ἐπὶ ἑαυτῷ ἢ ἐπὶ ἐλάττω ὀφθαλοῦ κατὰ μὲν τοῦ μηνὸς ἐκάστου. Ἐν τισὶ δὲ πράξεσι παρεχόμενος ἐν περιπτώσει ἐπιτυχῆς μείζους ὠφε-

λαίς, τὰ κεφάλαια ἐμισθοῦντο ἀντὶ μείζονων τόκων. ὡς τοῦτο ἐγγίνετο ἐν ταῖς ναυτοδανείοις. Ἐπειδὴ ὁ δανειστής ἀσφαλιζόμενος διὰ τὰ γρημὰτα αὐτοῦ μόνον ὑπὸ τοῦ σκάφους ἢ τοῦ φορτίου, τὸ ὁποῖον πνοῆ μία ἀνέμου ἡδύνατο νὰ καταστρέψῃ, ἔτρεχε μεγάλου κινδύνου καὶ ἡ τοῦ δικαίου καὶ ν' ἀνταμειβῆται ἀδράως. Ἐν τυχούτῃ περιπτώσει ὁ τόκος ὑψοῦτο μέχρι 30 καὶ 35 τοῖς $\frac{1}{100}$, ἀνευμομηρῆς τοκογλυφίης καὶ, ὁ δανειζόμενος δὲν ἐξίμειτο· οἱ δὲ τραπέζιται, γνωρίζοντας τοὺς ναυκλήρους ἐξέλεγον τοὺς ἐπιδειξιωτέρους καὶ χρηστοτέρους καὶ μετεχειρίζοντο πολλὰκις μέρους τῶν παρ' αὐτοῖς ὑπὸ τῶν πελατῶν αὐτῶν παρακκαταβειμένων κεφαλαίων ἐπὶ ἀνοικτῶ, ὡς λέγομεν, λογαριασμοῦ.

Οἱ τραπέζιται εἶχον πρόχειρα (*ἐσημερίας*) κατὰ στίχη, (ὑπομνήματα τραπέζιακά γράμματα) ἀπὲρ ὑπαινίττοτα πολλὰκις οἱ ἀρχαῖοι βήτορες, καὶ συγγραφεῖς· ἐκράτουν δὲ αὐτὰ ἐν διπλογραφίᾳ, καὶ πᾶν διὰ τῆς τραπέζης αὐτῶν διερχόμενον ποσὸν ἐσημειοῦτο ἐν ταῖς γράμμασι τούτοις μετὰ τῆς ἡμερομηνίας τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου. Οὐ μόνον δὲ ἐν ἡ ἰδίῳς ἡδρουν πόλει ἡδύνατο νὰ ἐξυπηρετῇ οὕτω τοὺς πελάτας αὐτῆς ἡ τραπέζις, ἀλλὰ χάρις εἰς τὰς σχέσεις αὐτῆς, εἰς τοὺς ἀνταποκριτὰς τῆς, ὡς λέγομεν σήμερον, ἡδύνατο καὶ εἰς ἄλλας ἀγοράς νὰ ἐταλῆ πράξεις πρὸς λογαριασμῶν αὐτῶν.

Εἰς τῶν σωωτέρων ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς νομομαθῶν ὁ κ. Guillemer ἀπέδειξεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐγνώριζον τὴν *συναλλαγματικὴν* ἢ τοῦ-λαχρῶν τὴν ἑταιρίαν (C^ho^use) καὶ ὅτι παρ' αὐτοῖς τὸ τῆς συναλλαγῆς συμβόλαιον ἡδύνατο νὰ ἐνισχυθῇ διὰ *προσγραφῆς*, ἥτοι εἰδους ἐγγυήσεως, δι' ἧς τρίτος ἐγγυᾶται τὴν πληρωμὴν τῆς συναλλαγματικῆς. Τὸ χωρίον τοῦ Ἱσοκράτους (1), ἐν ᾧ εὐρίσκει τις προφανῆ μείαν τούτου, ἀναφέρει καὶ τὸν δόντα ἀρομῆν εἰς τὸ ἔθος τοῦτο λόγον, δηλ. ἵνα ἀπαλλαγῶσι τὰ γρημὰτα τοῦ κινδύνου τοῦ πλοῦ. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τραπέζιται προχώρησαν ἄρα καὶ περιαιτέρως συνέλαβον καὶ τὴν ἰδίαν τοῦ παραχωρεῖν τὴν συναλλαγματικὴν δι' ἐπισθογραφῆς καὶ καθιστάται οὕτω τὴν ἀρετὴν κινετήν· ὁ κ. Guillemer βέπει ἵνα πιστεύσῃ τοῦτο. Ἡ Ἀττικὴ νομοθεσία ἐπὶ τῶν υποχρεώσεων διαφέρει πλεῖστα ὅσα τῆς ρωμαϊκῆς, ἥτις ὑπο-

τάσσει εἰς πλείστας ὕσας δικτυώσεις τὴν παρχώρησιν ἀνημιῶν ὡς ἐκ τῆς ἀξιοσημειώτου ἀπλότητος αὐτῆς προσεγγίζει ἐν πολλοῖς πρὸς τὰς παραθεδεγμένας ἀρχὰς ἐν ταῖς σημαντικαῖς νομοθεσίαις ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα σημαντικαὶ ἀναλογίαι, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδὲν εὐρέθη ἐν τοῖς κειμένους ἐπιτρέπον ἡμῖν. Ἴνα φρονώμεν ὅτι ἡ ἀποδείξις τοῦ δανείου προῦν οὕσα τοῦ περι δανείου συμβολαίου, δὲν ἦτο ἀναγκασίως προσωπικῆ ἐν Ἀθήναις, καὶ ὅτι ὁ νόμος ἡ ἡ ἐξίς ἐπέτρεπον τὴν εἰς τρίτον μεταθέσθαι. Παρσιτηθῶμεν ὅθεν μέχρι νεωτέρας πληροφορίας διεκδικούντες ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τραπεζιτῶν τὴν τιμὴν ὅτι ἐπρόκεισαν τὸ ἐμπορίον διὰ τοῦ θαυμασίου τούτου ὄργανου ἀφῆσμεν αὐτὴν τοῖς Ἰουδαῖοις καὶ τοῖς Ἰταλοῖς τοῦ μ. αἰῶνος, ὧν οἱ τίτλοι εἰσι βασιμώτεροι.

Εἶτε οἱ Ἀθηναῖοι τραπεζίται συνεπλήρωσαν τὴν ὀριστικὴν ταύτην πρόβδον, εἶτε ἔστησαν ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ, τὸ ἀνακριθῆναι εἶναι ὅτι κατ' ἄλιγον, ἐκ τῆς φορᾶς αὐτῆς, τῶν πραγμάτων κατήνησαν ν' ἀπειτώσι παρ' αὐτῶν οἱ πολῖται ἐκδουλεύσει, ἄς δὲν ἐραίνοντο κατ' ἀρχὰς προσωρισμένοι Ἴνα παρὰσχωσι. Ἦσαν εἰς σχέσις μετὰ πάντων τῶν εἰς χρηματικὰς πράξεις ἀσχολούμενων πολιτῶν, μετὰ πάντων τῶν εἰς τὸ Ἀττικὸν ἐμπόριον συγκαζόντων ξένων ἐγνώριζον κἀλλιον παντὸς ἄλλου, Ἴνα συντάσσουσιν συμβόλαιον κατὰ τοῦς τύπους καὶ προφυλάσσουσιν πάντα τὰ δικαιοῦματα ἑτέροις τὰ καταστήματα αὐτῶν εὐρίσκοντο ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἐμπορικῆς τῆς πόλεως συνοικίας, ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγορᾷ, ἐνθα διέτριβον οἱ κερχλακιοῦχοι, οἱ κύριοι μεταλλείων, οἱ κύριοι πλοίων καὶ οἱ πλοίαρχοι, οἱ ἔμποροι, πάντες οἱ ἔγοντες χρήματα πρὸς δάνεια ἢ χρεζόντες τοιοῦτων.

Ἐκεῖ περιεφέροντο κατὰ συμπλέγματα ὑπὸ τοὺς ὠραίους πλατάνους τοὺς πάλαι ποτὲ ὑπὸ τοῦ Κίμωνος φυτευθέντας, οἵτινες βεβαίως καθίσταντο τὸ μέρος τοῦτο τῆς πόλεως παραπλήσιον πολλῶν σμυρινῶν τουρκικῶν πόλεων μετὰ πολλὰς φωνὰς καὶ χειρνομίας κατῶρθον τέλος νὰ ἐπιτύχουσι τὴν ποθυομένην συμφωνίαν.

Τὶ δὲ φυσικώτερον ἢ νὰ εἰσέλθωσι τότε οἱ συμβαλλόμενοι παρὰ τῷ γείτονι τραπεζίτη, Ἴνα χροόμενοι τῇ πείρᾳ αὐτοῦ συντάσσουσιν κατὰ κανόνας τὰ συμπρωνημένα:

Ἐξήτουν λοιπὸν παρ' αὐτοῦ, Ἴνα συντάξῃ τὸ συμβόλαιον τὸ τεκμηριῶν τοὺς ὄρους τῆς συμπρωνημένης ἀγορᾶς ἢ τοῦ δανείου. Εἰ δὲ ἐπρόκειτο περὶ ἀπλουστατῆς συμφωνίας δυνα-

μένης νὰ συνταχθῆ ἐν ὀλίγαις λέξεσιν, ἐπαγγέλλον αὐτὴν μετ' ὀπισθῶν τῶν συντήσεων καὶ τῶν συνδέσμων, οἵτινες φέρουσι σήμερον εἰς ἀπόγνωσιν τὸν ἐμφανῆ τῶν ἐπιγραφῶν, ἐπὶ τινος ὁστράκου, ἐξ ὧν πολλὰ διεσώθησαν ἐν Αἴγυπτῳ. καὶ διετήρησαν μέχρι ἡμῶν τοσαῦτα περίεργα ἀνημιᾶ τῆς δικαιοσύνης τῶν Πτολεμαίων, οἷον ἐπιταγὰς πληρωμῆς, ἐξοφλήσεως ὄρων. Ἐνταῦθα συλλογὴ ἐν Ἀθήναις ὁ κ. Ἀλέξιος Δημόντιος, εὖρε τοιοῦτον ὁστράκον ἐξ Ἀττικῆς, προερχόμενον καὶ ἔν ἀποδείξις πληρωμῆς κεχαρημένη δι' αἰμῆς ἐπὶ συντήρηματος ἀγγείου. Εἰ δὲ ἐξ ἐναυτίας τὸ ἔβηθεν συμβόλαιον ἔπρεπε νὰ περιέχῃ σειρὰν πολυπλόκων ἄρθρων καὶ λεπτομερειῶν, τότε ἐλαμβάνοντο δύο φύλλα παπύρου καὶ ὁ τραπεζίτης συνέτασσε τὸ συμβόλαιον ἐν διπλοτύπῳ. Τοῦτο δὲ κυρίως ἐκαλεῖτο σιγγραγῆ ἢ συμβόλαιον, ἐνώπιον δὲ μαρτύρων ἑκάστοις τῶν συμβαλλομένων ἐσφράγιζεν αὐτὸ καὶ ἐλάμβανεν ἐν ἀντίτυπον. Ἐν τῷ πρῶ, Λάκιτον λόγῳ τοῦ Δημοσθένους, σφάζεται συγγραφῆ περὶ ναυτοδανείου μετ' ἀπάντων τῶν ὄρων αὐτοῦ. Δὲν ἔρει δὲ νὰ ἔχη τις ἐν χειρὶ τὸ συμβόλαιον προσκοίνουσι συντεταχμένον, εἶδει καὶ μὴ ἀπολέσαι αὐτὸ συνεθῆκεν δὲ πολλάκις, ὥστε ὁ ἔπειρος τῶν συμβαλλομένων ἢ καὶ ἀμρότεροι, μετὰ τὴν διομολόγησιν τοῦ συμβολαίου, ἀπήρξαντο εἰς μακρὰν ἀποδομίαν, ἐπομένως εἶχον συμφέρον Ἴνα μὴ ἐκθέσωσιν εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ πλοῦ τοῦς τίτλους των. Πῶς δὲ νὰ προφυλάξωσιν αὐτοὺς παντὸς κινδύνου;—Νὰ κατῆσσωσιν αὐτοὺς παρὰ φίλων τινῶν;—Ἄλλ' ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῷ συνθεθειμένῳ ἐξ ἄστων καὶ ξένων, μετὰ τῶν παντοδαπῶν τούτων κερδοσκοπῶν, ὀλιγίστοι ὑπάρχον, οἵτινες κατὰ μόνας γενόμενοι, δὲν ἐτόλμων νὰ σπερτερισθῶσι τὸ τοῦ πέλας κτήμα, εἰ μόνον, ὡς λέγει βῆτωρ τις ἐν τοιαύτῃ διαδικασίᾳ, τὸ πρᾶγμα ἦν «ἀξίον ἀνασχετιῶν», κρίνον δ' ἕκαστος ἐκ τῶν οἰκείων τὰ ἀλλότρια δὲν ἐτόλμων νὰ στηρικθῆ ἐπὶ τῆς χροστότητος καὶ τῶν οἰκιστῶν ἐταίρων. Πλὴν οὐτ' ἐν Ἰώμῃ, οὕτε ἐν Ἀθήναις ὑπῆρξαν ποτὲ συμβολαιογράφοι, ἐν ᾧ ἐν πικραῖς ταῖς νεωτέρας κοινωνίαις ὑπάρχουσιν ὑπὸ διάφορα ἑνόμενα οἱ ὀφειλίται οὕτοι μετᾴζοντες. Παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις ὅμοις οὐδὲν τοιοῦτον ἀπαντᾶται, ἐπομένως μεγάλη ἦν ἡ δυσχέρεια. Καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ πείρα κατέδειξε τὸ μέσον δι' οὗ ἐματριάζθη ἡ ἑλληνισμὸς τῶν νόμων. Τὸ συνισταν τὴν ἐπιτυχίαν τραπεζίτου ἔστιν ἡ ἐμπνευμένη παρ' αὐτοῦ πί-

στις. Ἡ ἐπιτηδεύσις καὶ εὐφυΐα εἶναι βεβαίαι· ὠφέλιμοι, ἀλλ' ἢ ἀνεκτίτοις ἢ τοὐλάχιστον ἢ δοῦρα ταύτης εἶναι ἐπικουρῆαι, ὡν ἕκαστον ἢ βράδιον ἐξ ἀπαντος εἴξει ἀνάγκην ἢ τραπέζιτης. Ἡ ἀρετὴ ἐν τῇ ἀληθείᾳ σημασίᾳ τῆς λέξεως, ἣν καὶ ἔστι καὶ ἀειπτοία κατὰ μόνον εὐκαίριον τιῶν ἐλεγκτῶν ψυχῶν οὐχ ἥσσον ὅμως παρ' αὐτῇ ἢ ὑπ' αὐτῆν, εἰ δοκεῖ, ὑπάρχει χωρὶς τιμιότητος ἥσσον εὐφυΐας καὶ κοινοτέρης ἐπιβικλομένης ὑπὸ τῶν ἀπαιτήσεων ἐπαγγελμάτων τιῶν. Ἡ ἐξ ἐπαγγέλματος αὕτη χρηστότης εὐρίσκειτο, ἐκτός τιῶν ἐξαιρέσεων, παρὰ τοῖς τραπέζιταις. Ἄρου δὲ δι' αὐτῶν, ὡς ἐμπείρων ἀνδρῶν, συνετίκασσοντο τὰ συμβολαῖα ἐπέπληε φυσικῶς ἢ ἰδέα ἵνα ἐμπιστεύονται αὐτοῖς αὐτὰ κατὰ, ὅπως παρουσιάζωσιν αὐτὰ αἰτούμενα. Καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις γίνεται πολλάκις μναῖα συμβολαίων παρ' αὐτοῖς καταταθειμένων, ἐπομένως οἱ Ἀθηναῖοι τραπέζιταις διεμόρρωσαν κατ' ἴδιον τρόπον ὅτι δυνάμει νὰ καλέσωμεν *πολικήν* καὶ ὑπερρεσίαν τῶν τίτλων.

Παρὰ τοῖς Ἀθηναῖοις ἡ διὰ μαρτύρων ἀποδείξις ἠθεορείτο ἰσχυροτέρα τῆς διὰ χειρογράφων, μεταχειρίζοντο αὐτῆν συχνότερον καὶ ἀπέδιδον αὐτῇ πολὺ μείζονα ἰσχύϊν ἐπομένως διὰ μαρτύρων ἐπὶ τοῦτοις προκαλούμενοι, καὶ κατόπιον ἐνόμιον τοῦ δικαστηρίου διὰ τῶν καταθέσεων αὐτῶν ἐβεβαίουν τὰ χρέη καὶ τὰς γενομένας πληρωμάς. Ὅθεν τοσαύτη ἦτο ἡ ἐκ τῆς ἔξεως ἀποδομιμὴ πίστις εἰς τὴν ἀκρίθειαν καὶ τιμιότητα τῶν τραπέζιτων, ὥστε πολλάκις κατέθετον χρέηματα ἐν ταῖς τραπέζιταις αὐτῶν ἄνευ μαρτύρων. Εἰ δὲ ἤγινετο δυσχερέα τις, τὰ κατὰστιχα τῶν τραπέζιτων παρουσιάζόμενα ἐν τῷ δικαστηρίῳ ὄριζον περὶ τῆς ἀμφοτερότητος, ἐπειδὴ ἐγγυώμενοι ὅτι κρατοῦνται μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας. Χωρὶς τι τοῦ λόγου τοῦ Δημοσθένους πρὸς Κάλλιππον (Δημοσθένης πρὸς Κάλλιππον β'). «εἰδῆσθαι δὲ πάντες » οἱ τραπέζιται, ὅταν τις ἀγγύριον τίθει ἰ- » διώτης ἀποδοῦναι τῷ προστάτῃ, πρῶτον » τοῦ θέντος τοῦνομα γραφεῖν καὶ τὸ κερά- » λαιον τοῦ ἀγγυρίου, ἔπειτα παραγράφειν » τῷ δεῖν ἀποδοῦναι δεῖν, καὶ ἐὰν μὲν γι- » νόσκωσι τὴν ὄψιν τοῦ ἀνθρώπου ὃ ἂν δέξῃ » ἀποδοῦναι, τοσαύτ' αὐτὸν πιστεῖν, γράψαι ὃ » δεῖ ἀποδοῦναι, εἰ δὲ μη γινώσκωσι, καὶ » τοῦτο τοῦνομα προσπαράγραψαι, ἃς ἂν » μέλλῃ συστήσειν καὶ δεῖξιν τὸν ἄνθρωπον, » ἂν ἂν δέξῃ κομίσασθαι τὸ ἀγγύριον».

Οὐ μόνον δὲ τοῖς ἰδιώταις ἐδάνειζον οἱ τραπέζιται· ἐπὶ ἐγγυήσεσιν τισιν, ἀλλὰ καὶ τῇ πο-

λιτείᾳ, δηλονότι ἐνεγράφον εἰς δάνεια κυβερνητικά. Καὶ εἶναι μὲν ἀναμάρτηλον, ὅτι ἐδίωκον ἐν αὐτοῖς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὠφέλειαν, ἀλλ' ὅμως, ὡς καταφαίνεται πολλάκις, παρεῖχον ταῦτα ἐπὶ συμφορωτάτοις καὶ εὐνοικαῖς ὄροις. Ἐστὶ δ' ὅτε ἐβούθον τὴν πολιτείαν διὰ πρακτικῶν διορῶν ὅλον χορηγούντες χρήματα, ὄπλα ἢ πολεμικὰ, διότι εἶχον μέγιστον συμφέρον, ἵνα καθίστανται δημοτικοί, ἐπειδὴ παριστάμενοι πολλάκις ὡς χρῆσται καὶ βραβεύται πολλῶν πολιτῶν καὶ ξένων εἶχον πολλὰς δίκας· γνωστοὶ δὲ πόσον ἐπέδρα ἐπὶ τῶν ἀποράσεων τῶν πολυμελῶν ἐνόρκων τῶν Ἀθηναϊκῶν δικαστηρίων, συνισταμένων ἐξ ἑκατοντάδων πολιτῶν, τὰ προσωπικὰ αἰσθήματα, αἱ συμπάθειαι καὶ ἀντιπάθειαι τῶν δικαστῶν. Ἐδοῖ λοιπὸν, ἵνα μή οἱ ἀντίπαλοι αὐτῶν δύνανται νὰ παρεστήσωσιν αὐτοὺς ἐν δικαστηρίῳ ὡς ἀπλήστους κερδοσκοποῦς πλουτοῦντας ἐκ τῶν πόρων τῆς πολιτείας. Ἐπειτα οἱ πλείστοι τῶν τραπέζιτων, ἐν ἀρχῇ τοὐλάχιστον τοῦ σταδίου αὐτῶν, ἦσαν ἀπελεύθεροι ἢ μέτομοι καὶ ἐπεδίωκον τὸ ἀξίωμα τοῦ πολίτου.

Ἄρου δὲ μετὰ τὰ Μηδικὰ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία ἔλαβον ταχέϊαν ἀνάπτυξιν παρὰ τοῖς Ἀθηναῖοις, ἀφοῦ ἡ κινητὴ περιουσία ἔλαβεν ἐν Ἀττικῇ κινήθειαν καὶ νείαν σπουδαιότητα, αἱ τραπέζιταικὲς πράξεις ἐνεκινίσθησαν ἐν Ἀθῆναις ὑπὸ ξένων, μαθόντων τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν ἐν ταῖς Ἰωνικαῖς πολιτείαις, ταῖς ἐπὶ εὐχεροῦσικαις καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Περσῶν κατὰκτησιν, ἢ ἐν τῇ εὐδαίμονι Κορίνθῳ, τῇ τότε πρώτῃ ναυτικῇ δυνάμει ἐν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ. Πάντες δὲ οἱ τραπέζιται οὗς διὰ τῶν ῥητόρων γνωρίζομεν κατὰγονται ἐκ δούλων ἀπανταχοῦ δὲ ἐν τοῖς δημοσίοις γραφεῖσι ὡς καὶ ἐν τοῖς βιομηχανικαῖς καταστήμασι οἱ δούλοι ἐχρησίμευον ἢ ὡς ἐργάται ἢ ὡς ἐπιστάται, ἢ ὡς ἀντιγραφεῖς καὶ γραμματεῖς· ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν φίλεργοι καὶ εὐφρεῖς κατώθουν νὰ ἀπελευθερωθῶσι ταχέως. Ἄπαξ δὲ ἀποκτήσαντες διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως, τὰ ἀστικά τοὐλάχιστον δικαίωματα ἔδυναντο νὰ διαδεθῶσι τοῦς προτέρους αὐτῶν κυρίου. Καθιστάμενοι δὲ οὕτω ἀρχηγοὶ καταστήματος, προσεβούθη ἵνα ἐξέλθωσι τῆς τάξεως τῶν μεσίων, ἥτις ἠνάγκασεν αὐτοὺς, ἵνα παρεστῶσι ἐν δικαστηρίῳ καὶ ἐκτελῶσι πράξεις τινας τοῦ ἀστικού βίου, νὰ ἐκλέξωσι προστάτην τινὰ ἐκ τῶν πολιτῶν, καὶ καταστῶσι πολῖται. Ἄλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Δ' αἰῶνι ἡ πολιτεία ἦν ἱκανῶς περιπεροραμένη ἵνα ἀνοιχθῶσιν αἱ πύλαι αὐ-

τῆς ἀπῆρτετο νόμος· καὶ ὁ δῆμος δὲν ἐδῆφιλευε τὴν εὐνοίαν ταύτην. Οἱ λαμβάνοντες εὐχερέστερον τὸν τίτλον τοῦτον ἦσαν ξένοι βασιλεῖς, οἱ τύραννοι τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου καὶ τῆς Θράκης, οἵτινες παρείον τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ τῶν ἀγορῶν αὐτῶν ἐμπορικὰ πρόνομα· Ἕλληνας ἰσχυροὶ, ἀρχηγοὶ κομμάτων, δυνάμενοι νὰ ἐπισπάσωσι τὰς πολιτείας αὐτῶν εἰς συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἢ τέλος στρατηγῶν παρέχοντες αὐτοῖς τοὺς μισθοφόρους αὐτῶν. Ἐνίοτε ὅμως ταπεινότεροι ἄνθρωποι παρείον τῇ πολιτείᾳ ἐκδουλεύσεις ἤττον λαμπράς, ἀλλὰ πολυτιμότερας ἔτι. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μέχρι τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Ἑλλάδος, τὸ ταμεῖον τῶν Ἀθηναίων εὐρίσκειται πάντοτε ἐν ἀμνηχνίᾳ, ἐπιχειροῦσι πολέμους χωρὶς νὰ προμηθευθῶσιν ἐν πρώτοις τὰς ἀναγκίας διαπάνας, χωρὶς νὰ θέλωσι ν' ἀναλάβωσιν, ἐν εἰδει ἐκτάκτων εἰσφορῶν, τὰς θυσίας, αἵτινες δὲν ἀπέτρεπον τὰς φιλοπάτριδας γενεάς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἐν τοιαύταις στιγμαῖς, ὅταν ἤρχοντο κατεπιέγουσαι ἐπιστολαὶ στρατηγῶν ἢ ναυάρχων αἰτούντων μισθὸν διὰ τὰ πληρώματα ἢ τοὺς στρατιώτας αὐτῶν, μετὰ ποίας εὐεργεσίας ἐδέχοντο βεβαίως τὰς προσφορὰς κεφαλαιοῦχων, ἀναδεχομένων, ἐπὶ μετρίῳ τόκῳ, ἵνα πράσχωσι τὰ ἀναγκαῖα ποσά! Οἱ οὕτως ὑποχρεούντες τὴν πόλιν εἶχον πολλάκις εὐκαιρίαν, ἵνα ὑποχρεῶσι καὶ ἰδιώταις· δὲν ὑπῆρχε τραπέζιτῃ μὴ ἔχων ῥήτορά τινα μετὰ τῶν πελατῶν αὐτοῦ. Φίλοις τις λοιπὸν ἀνέβαινον ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀνεμίμνησκε τὰς παρελθούσας ἐκδουλεύσεις καὶ ἐπρότεινε τῷ δήμῳ, ἵνα ἀναταμίψῃ διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ ἀξιώματος τοῦ πολίτου τὰς τεχνικαύτας εὐεργεσίας καὶ θυσίας, οὕτω δὲ ἐπεψφρίζετο τὸ ψήφισμα καὶ Πισίων τις ἢ Φορμίων ἢ ὁ δεῖνα τραπέζιτῃ κατετάσσεται μετὰ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν, εἰσέρχεται ὡς ἐκ τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ εἰς τὴν τάξιν τῶν μάλλον φορολογουμένων καὶ ἐγίγνετο ἀρχηγέτης γένους ἰππέων καὶ τριηραρχῶν.

Ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς καὶ ἐμπορικαῖς πόλεσι τὸ ἐμπόριον τῶν χρημάτων καὶ τῆς πιστώσεως παρῆγε τεχνικαῦτα κέρδη, ὥστε ἐπὶ τέλους ἠβέλησαν, ἵνα πράσχωσι τοῦλάχιστον μέρους αὐτῶν τῇ πολιτείᾳ. Ἐπὶ τὸν διαδόχον τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ μετὰ τὴν ῥωμαϊκὴν κατὰκτησιν πολλὰ πόλεις, ἐν αἷς αἱ Ἀθηναί, ἡ Σινώπη καὶ ἡ Τήνος, φαίνονται ἔχουσαι δημοσίας τραπέζας, ὡς μαρτυρεῖται τοῦτο ἐκ τοῦ κειμένου ἐπιγραφῶν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι φό-

ροι τινὲς καὶ τῶν προστίμων εἰσπραξίαις κατετίθεντο ἐν τῷ ταμεῖῳ τῶν τραπέζων τούτων καὶ ἀπετέλουν τὸ ἐν χρήσει κεφάλαιον, καὶ ὅτι συγχρόνως ἐφρόντιζον περὶ τῆς κατασκευῆς καὶ ἐκτυπώσεως τῶν νομισμάτων, ὡφελούμενοι οὕτως ἐκ τῶν πολυτιμῶν μεταλλῶν τὰ ὅποια ἐπορίζοντο ἐκ διαφόρων μερῶν.— Καὶ ναοὶ τινες κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μετήρχοντο τραπέζιτικὰς πράξεις δανειζόντες ἰδιώταις τε καὶ πόλεσι, τὰ πολλάκις σημαντικὰ κεφάλαια τ' ἀποτελοῦντα τοὺς ἠσυχουροὺς αὐτῶν. Τοῦτο συνέβαινε ἐν τοῖς ναοῖς τῶν Δελφῶν, τῆς Δήλου, τῆς Ἐφέσου, τῆς Σάμου καὶ ἄλλων ἔτι μερῶν. Ταῦτα πάντα ὅμως εἰς μεταγενέστερα τῆς ἐποχῆς εἰς ἣν ἴστανται καὶ περὶ ἧς πραγματοῦνται αἱ παραῦσαι μελέται.— Ἐν τῷ παρόντι ἀκούμεθα ἐν τῇ περιγραφῇ, κατὰ Ἰσοκράτην καὶ Δημοσθένην, δύο ἐπεισοδίων τῆς ἱστορίας Ἀθηναϊκῆς τραπέζης, κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῶν τοῦ Δ' Π. Χ. αἰῶνος.

B'.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις τραπέζιτικὸν κατὰστημα διεθυννόμενον ὑπὸ δύο συνεταίρων τοῦ Ἀρχεστράτου καὶ Ἀντισθένους, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος εἶχε δοῦλόν τινα, Πισίωνα, πρῶτῳ δικαριθέντα διὰ τὴν εὐφυίαν καὶ δραστηριότητα αὐτοῦ· ἀφοῦ δὲ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ὡφελήθη ἐκ τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ ἀνευθεύθησαν ὁ Ἀρχεστράτος τὸν Πισίωνα, ἐπειτα δὲ ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ συνεταίρου αὐτοῦ, παρέχώρησεν εἰς αὐτὸν τὴν ἰδίαν τράπεζαν, πιθκνῶς ὀλίγον μετὰ τὴν καλινδρωθῆσιν τῆς δημοκρατίας. Ὅπως ὁπότε κατὰ τὸ 394, ὅτε ἐγγράφη ὁ τραπέζιτικὸς, ὁ Πισίων ἦτο ἤδη ἀρχηγὸς καταστήματος. Κατ' αὐτοῦ, κατ' αὐτοῦ μόνου καταφέρεται ὁ πελάτης τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦτον κατηγόρει ὡς ἀνομιμὸν παρακαταθήκην, ὡς μὴ θέλοντα ν' ἀναγνωρίσῃ ποσὰ πληρωθέντα εἰς τὸ ταμεῖον τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς τρέχοντα λογαριασμόν.— Τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῇ λόγῳ εἶναι ἀρα ἀληθῆ ἢ ψευδῆ; δὲν δυνάμεθα ν' ἀπορανηθῶμεν περὶ τούτου· ἡ διήγησις ὅμως τοῦ Ἰσοκράτους εἶναι οὐχ ἤττον σπουδαία ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου χαρακτηρισμοῦ καὶ τῆς παραστάσεως τῶν ἠθῶν, ὡς ἐκ τῶν παρεχομένων ἡμῖν πληροφοριῶν περὶ τῶν τρόπων καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἔθνους τῶν τραπέζιτῶν ἐν Ἀθήναις.

Ὁ λόγος συνεγράφη ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σω-

παίου, ἐνὸς τῶν ἑλλήνων ἐκείνων τυρροδικῶν, οἷτινες; ἐπλούτων παρὰ τοῖς μισοῖς καὶ ἑμιβαρβάρους τυράννοις τοῦ Κιρκασίου Βασίλευου καὶ τῆς Θράκης; ἦσαν δ' οὗτοι νόστιοι ἔμποροι ἀξιωματικοὶ θανάμειοι νὰ συναγορίσασσι σώμα μισθόρονον ἢ νὰ ἐπλῆσσαι καὶ σάκωσαι κατὰ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον στρατιωτικῆς ἰθαγενείας; ἀλλ' οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν ἐνησυχολοῦντο μάλ' ἄλλο περὶ χρηματικῆς υποθέσεως; ἦσαν οἱ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργοὶ καὶ τραπέζιται τῶν τυράννων τούτων, καὶ μετῆρροντα παρ' αὐτοῖς τὸ ἐπάγχιμα ὅπερ μετῆρροντο ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων οἱ Ἀρμένιοι σαρμάριδες παρὰ τοῖς Σουλτάνοις καὶ τοῖς τούρκοις μεγιστασι, καὶ ὡς οὗτοι ὑπέκειντο εἰς αἰφνιδίαις δυσμενεῖς, συνεπίει ἀκλική τινος πλεκτάνης, τελευτούντες ὅμως ἀεὶποτε σχεδὸν εὐδοκίμου. Μετὰ τινὰ καιρὸν ἢ καταιγίς διελύθη εἰς συμριλίωσιν, ἢ οἱ ὑπῆκοσι τοῦ τυράννου καὶ οἱ ξένοι ἔμποροι ἀπέτιον τὴν δαπάνην, καὶ τοῦτο, διότι πολλὰ ἔδαπανα ὁ ὑπουργός, ἵνα φημιώθη τοὺς ἐχθρούς αὐτοῦ καὶ ἐξιδεώθη τὸν ἡγεμόνα.

Ὁ Σωπίσις ἦτο εὐνοσούμενος τοῦ Σατύρου, τυράννου τοῦ Βασπόρου ἔχοντος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους σχέσεις ὀφειμένους δι' ἐμπορικῆς συνθήκης καὶ λυσιτελείς ἀμφοτέροις τοῖς συμβεβλημένοις, ἐπειδὴ τὸ ἐμπόριον τοῦ Πειραϊῶς ἐλάμβανε μεγίστας ποσότητας αἴτου ἐκ τοῦ Βασπόρου. Ὁ Σωπίσις εἶχεν οὖν ἐπιθυμήσαντα νὰ ἐπισκευθῆ τὰς Ἀθήνας, ὁ δὲ πατήρ αὐτοῦ γειμίσας δύο ναῦς αἴτου καὶ χρήματα δοῦς πολλὰ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Πειραίαν, ἵνα ἅμα μὲν ἀπολάβῃ τῶν ἡδονῶν ἃς περιεῖχεν ἡ μεγαλοπόλις ἐκεῖνη, ἅμα δὲ ἐπιμελήθῃ τῶν πατρικῶν υποθέσεων. πωλῶν μὲν τὰ ἐμπορεύματα, διατηρῶν τὰς σχέσεις αὐτοῦ, εἰσπράττων τὰ δάνεια καὶ ἐπιτηρῶν τὴν χορησίαν τῶν κεφαλίων αὐτοῦ. Κατὰ σύστασιν δὲ τοῦ θεοδόρου τοῦ Φοινίκου, ὁ νέος εὐρε παρὰ τῷ Πασίῳ. ἐνὶ τῶν ἐπιστημώτερον τῶν Ἀθηναίων τραπέζιτων, τὴν πρόθυμον καὶ θεωπητικὴν ἐκείνην δεξιότητα, ἢς τυγχάνει ἀπανταχοῦ πλοῦσις ξένος ἐρωδιασμένος διὰ πλούτας πιστωτικῆς ἐπιστολῆς. Παρέσχεν αὐτῷ ὁ Πασίῳ φίλου καὶ ἡδονῆς, ἔλαβεν ὡς παρακαταθήκην τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἐμπορευμάτων συναχθέντα χρήματα καὶ ὑπεστέθη ἵνα παράσχῃ αὐτῷ μέρος ἐν ταῖς ἐπικερδοστέρας ἐπιχειρήσεσι τῆς τραπέζης. Ὁ γεννάδας υἱὸς τοῦ ὑπουργοῦ ἐφρόνει βεβαίως ὅτι ἐν Ἀθήναις καὶ αὐτοῖς οἱ τραπέζιται εἰσιν εὐγενέστατοι ἄνθρωποι.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὑπέστη ἀπροσδόκητον

ἐκπλήξιν. Διὰ πλοῖου ἄριστομένου ἐκ Πόντου ἐμαθεν ὅτι συνέβη ἐκεῖ ἀνακτορικῆς τῆς μεταβολῆς ὁ Σωπίσις ὑπέπεσον εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ κυρίου του καὶ ἐφυλακίσθη, τὰ κτήματά του κατασχέθησαν καὶ ὁ Σατύρος διενεῖτο ἵνα πέμψῃ εἰς Ἀθήνας πρέσβειν μὲ τὴν ἐντολήν ἵνα ἀναζητήσασσι καὶ κατάσχασσι τὰ χρήματα, ὅσα ὁ πρότερον ὑπουργός αὐτοῦ ἐκέκτητο ἐνταῦθα. Αἱ Ἀθηναὶ εἶχον ἕνεκα τοῦ ἐμπορίου αὐτῶν τοιαύτην ἀνάγκην τῆς προθυμίας καὶ φιλικίας τῶν ἡγεμόνων τούτων τοῦ Βασπόρου, ὥστε κατὰ πάσαν πιθανότητα δὲν ἤθελον διακινδυνεύσαι τὰς σχέσεις αὐτῶν διὰ τοιαύτην μικρολογίαν. Τοῦ Σωπίσιου ἅπασι ἀποβαλόντος τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, δὲν ὑπῆρχε καὶ λόγος νὰ προστατεῖσασσι τὰ συμπερόντά του.

Καταστραχημένος ὁ υἱὸς τοῦ Σωπίσιου μετέβη παρὰ τῷ φιλάτῳ αὐτοῦ Πασίῳ πρὸς τὴν διαγῆθῃ τὰ διατρέχοντα, ὁ δὲ πολυμήχανος Πασίῳ προσεπειθήθη ὅτι συνεμερίζετο τὴν θλίβιν αὐτοῦ. Ἐν πρώτοις εἶχε συμπερόν, ἵνα μὴ ἀποδέτῃ ἢ πράξῃ τῆς τὰ κεφάλια, ἅπερ διεχειρίζετο, ὥστε συνεβούλευσε ὁ Πασίῳ τῷ πελάτῃ αὐτοῦ, ἵνα παραδώθῃ τοῖς πρεσβευταῖς τοῦ Σατύρου τὰ ἐμπορεύματα καὶ τὰ δολίχα χρήματα, ἅπερ εἶχεν ἐπὶ ἀνὰ χεῖρας, ὡς πρὸς δὲ τὸ πολὺ σπουδαίωτερον κεφάλαιον τὸ κατὰθεμιμένον παρὰ τῷ Πασίῳ, ὤφειλεν ἵνα ἀποκρύψῃ αὐτὸ λέγων, ὅτι αἱ γενόμενα ὑπ' αὐτοῦ δαπάναι ἀπεβόρρασαν μέχρις ὀσολοῦ τὰ δοθέντα αὐτῷ χρήματα, καὶ διατινόμενος ὅτι οὐ μόνον οὐδὲν πλεόν ἐκέκτητο, ἀλλὰ καὶ ὤφειλε καὶ τῷ Πασίῳ καὶ ἄλλοις τοῖσι πολιταῖς, οἷτινες ἕνεκα τῆς ρήμας αὐτοῦ καὶ τῆς πατρικῆς ἰσχύος ἐδάνεισαν αὐτῷ ἐπανειλημμένως χρήματα. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ μὲν Πασίῳ ἤθελε παραστῆ ὡς δανειστής τριακασίων δραχμῶν, ἄλλοι δὲ φίλοι ἄλλων ποσῶν, πάντες δὲ οἱ κοινοὶ τοῦ ψεύδους ἤθελον ὑποκρίνεσθαι μέγιστον ῥέθρον περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν δανείων αὐτῶν. Δυνάμει δὲ τῆς κομφιδίας ταύτης οἱ πρεσβευταὶ τοῦ Βασπόρου ἤθελον ἐνοήσαι ὅτι, οὐκ ἔστι λαθεῖν παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος.

Ὁ ὑψίστος ξένος χαρεὶς διὰ τὴν συμβουλήν, ἐμενιδίσα βεβαίως ἐν μέσῳ τῆς ταρχῆς καὶ τοῦ ῥέθρου του ἀναλογιζόμενος τὴν τετακτομένην κατὰ τοῦ Σατύρου πανουργίαν, ἐσριξε τὴν χεῖρα τοῦ Πασίῳ καὶ ἀπεκάλεσε αὐτὸν σωτήρα του. Οὗτος δὲ, ἅμα δεχόμενος τὰ δείγματα ταῦτα τῆς ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης, ἀκτενώσας τὴν εἶδος τοῦ πελάτου του καὶ διενεῖτο ἡδῶ, ἵνα καταστήσῃ τὸ τέχνασμα τε-

λειότερον καὶ κληρονομησὴ τὸν τε Σάτυρον καὶ τὸν Σωπίων. Τῷ ὄντι ἤθελεν εἶσθε ἄντικρυς μορῖα ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν τετραχόμενον ἐπιεικὸν πίθον, εἰς τὸν κουφόρον νέον 7 ἢ 8 τάλαντα ἀργυρίου, τὰ ὅποια κατὰ τὴν Ἀθηναίων ἐκφρασίην ἐργάζεσθαι ποιεῖν ἠδύνατο. Ὁ κρύφιος αὐτοῦ λογισμὸς ἀνεφάνη μετ' ὀλίγον.

Ὁ νέος, ἀνυσυγῶν διὰ τὰ μέτρα ἄπερ ἠδύνατο νὰ λάθωσιν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, ἀπεφασίεσεν ν' ἀπέλθῃ εἰς Βουλζάντιον, ἐπειδὴ μάλιστα δὲν εὗρισκε πλέον τέρψιν ἐν Ἀθήναις, ἀφ' οὗτου δὲν ἠδύνατο νὰ διαπαντᾶ ἀυσυστόως χρήματα καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ εἰδείκνουν εἰς αὐτὸν ψυχρὸν πρόσωπον. Φαντασθῆτε, ὅπως κατὰνοήσατε τὴν ἀηδίαν αὐτοῦ, προύχοντα Ῥώσσιον, ὅστις συσταθείς ἐν Παιρισίοις ἐν ταῖς συνναστροφαῖς καὶ παρὰ ταῖς γυναιξὶ τοῦ συρμού, καὶ ἀναδειχθείς ἐπὶ τινὰς μῆνας ἥρωσ τῶν βουλβαρτίων, τοῦ ὀπισθοδρόμου τοῦ μελοδράματος καὶ τοῦ σταδίου τῶν ἵπποδρομιῶν, μωχθίνει αἴφνης χειρὶς νὰ δύναιται ν' ἀποκριθῆ ὅτι κατεσχέθησαν ἄπαντα τὰ ἐν Ῥωσσίᾳ κτήματα αὐτοῦ, διὰ μιᾶς διαδίδεται ἡ φήμη ὅτι οὐ μόνον δὲν δύναται νὰ λαμβάνῃ χρήματα ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει παρὰ τοῦ τραπέζιτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπειλεῖται νὰ καθαιρεθῆ διὰ χρέος. Φαντασθῆτε ὅποια ἔργμος ἐξαπλοῦται αὐθημερὸν περὶ αὐτοῦ, καὶ διὰ πόσων ἀπατιγῶσεων πολιορκουσὶν αὐτὸν οἱ ἔμποροι, οἱ χθῆς καὶ πρῶτον τὰ πάντα ἐπὶ πιστώσει προσφέροντες αὐτῷ καὶ πάλιν ἄσθενῆ ἰδέαν θέλετε λαθεῖν τῆς ἐπιθυούσης ἐν τῇ καταστάσει τοῦ νέου μεταβολῆς. Ἀπειλὴ παραδόσεως ἐπεκρέματο τῷ διωκόμενῳ ὑπὸ τοῦ Σατύρου, καὶ ἂν παρεδίδοτο τῷ βαρβάρῳ, μὴ δὲν ἐκινδύνειε ν' ἀποβάνῃ μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διὰ τινος τῶν εὐρωπῶν σκληρῶν βασιάνων, ὧν οἱ δεσπότης τῆς ἀνατολῆς οὐδέποτε ἀπέβλακον τὴν πατροπαράδοτον γῆσιν;

Ἐν Βουλζάντιῳ ἴσως κατώρθου ν' ἀνακτήσῃ καὶ θρεπλόμενα χρήματα τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ὁπωδιῆσθε ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐμελλον ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι· τὸ Βουλζάντιον εἶχε τὸν αἰτὸν τῆς θρησκείας καὶ προστατευόμενον ὑπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ τειχῶν, δὲν ἐροῦσθε τοὺς βαρβάρους τυραννίσκου τοῦ Εὐζείνου. δὲν ἤθελε περιδῶσει τὸν ξένον αὐτοῦ. Πρὶν δὲ ἢ ἀπέλθῃ μετέβη εἰς τοῦ Πισίωνος, ἵνα λάθῃ παρ' αὐτοῦ τὸ χρηματὰ τοῦ καὶ εὐχρηστικῆ αὐτοῦ ἀναψύξεως. Ὁ Πισίων ὑπαδέχθη αὐτὸν φιλοφρόνως ἀλλ' ἐν ἀμυχανίᾳ ὠμολόγησε τὸ χρέος, ἀλλ' εἶχε διελθε-

σαι τὰ χρήματα πάλιν πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ τοῦ καταθέτου, ἐπομένως ἐχρειάζετο, ὡς ἔλεγε, χρόνος. ἵνα ἀναλάβῃ αὐτὰ καὶ δυναθῆ νὰ τὰ πληρώσῃ. Ὁ πελάτης δυσανασχιστῶν μᾶλλον διὰ τὴν βραδύτητα ἠροσούμενος τὰς συνεπειὰς, ἠναγκάσθη ν' ἀρκεσθῆ ἐκ τῶν προφάσεων τούτων· ἐπειδὴ ἢ πρὸς τὸν Πισίωνα πίστις αὐτοῦ ἦτο πληρεστάτη δὲν ἠδύνατο νὰ καταστραφῆ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς νέας ἀπατιγῆς ὁ τραπέζιτης ἀπεκρίνατο διὰ τῶν αὐτῶν δικαιολογήσεων καὶ προφάσεων, συνέλαθε τέλος ὁ πελάτης ὑποψίας καὶ ἀπέστειλε παρὰ τῷ Πισίῳ δῶν τὸν φίλον του, ἐξ ὧν ὁ εἰς τοῦλάχιστον, ὁ Μενέξενος, ἦν πολίτης. Πραξαστὰς ἐνώπιον τοῦτο ὁ Πισίων ἠλάκζε λόγους, ἀγνόων ὡς ἔλεγε, τί παρ' αὐτοῦ ἀπήτουν, οὐδὲν ἔλαθε παρ' ἐκείνου ἐν ἐνόμῳ τοῦ ὅποῖο ἀπηκούοντο τὰ χρήματα, οὐδὲν πρὸς αὐτὴν ὤρειλαν, ἐξ ἐναντίας, ὡς αὐτὸς ὁ Πελάτης του ὠμολόγησεν ἐνώπιον τῶν πρεσβευτῶν τοῦ Σατύρου. Ἡ τράπεζα εἶχε θανατεῖσι πρὸς αὐτὸν 300 δραχμαῖς, διὰ τὰς ὅποιας ἠδύνατο νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν. Τοιαῦτα ἀπεκρίνατο ὁ Πισίων.

Οὐδεμίαν πλέον ὑπελειπτο ἀμφιβολία, ὁ Πισίων ἐπέστηθη, ἵνα ἀρτεροσθῆ τὸ μείζον μέρος τῶν ἐναπολειφθέντων τῷ δουρατῆ ξένῳ χρημάτων ἢ ἀπαίτησις ἦν ἀδύνατος, ἐπειδὴ οὐδὲν ἐγγυαρον ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν δύο δικαίων καὶ ἡ παρακαταθήκη ἐγένετο ἀνευ μαρτυρίας, ἐκτός παιδὸς δούλου ἐκκληρουμένου καθήκοντα ταμίῳ παρὰ τῷ Πισίῳ. Ἄλλως τε ἦν ἀδύνατος ἡ δικαστικὴ ἀπαίτησις καὶ ἡ πρόσκλησις τοῦ μαρτυροῦ τούτου. Ὁ κλαπέις ἐγένετο ἐξ ἄρχης συνένοχος καὶ ἐγγυητὴς τοῦ κλέπτου, συνθεῖς μετ' αὐτοῦ κομωθῆσαν, ἧς νῦν ἐγγίνετο ἄμικ. Μὴ δὲν κήρυξεν αὐτὸς ὁ ἴδιος παντὶ τῷ προστυχόντι ὅτι οὐδὲν εἶχε πλέον καὶ ἔζη ἐκ τῶν δακτύλων τοῦ Πισίωνος καὶ ἄλλων τινῶν δακτυλῶν; Ἐὰν αὐτὸς ἐκρυπτο διεφέρετο σήμερον καὶ τὸ δικαστήριον ἠνάγκαζε τὸν Πισίωνα ν' ἀποδώσῃ τὰ χρήματα, τίς ἤθελε ὠρεθῆθαι ἐκ τῆς ἀποδόσεως; Οἱ πρεσβευταὶ τοῦ τυράννου ἤθελον κατέσχευε τὰ χρήματα τὰ χρήματα, ἐξερχόμενοι τῆς τραπέζης ἤθελον πέσει εἰς τὰς γέρας τῶν πρεσβευτῶν, καὶ δὲν ἤθελε παρ' αὐτῶν ὠρεθῆθαι ἐκ τῆς δίκης; ὁ ἐνάγων ἢ νὰ καταστῆ μᾶλλον ὑποπτος πρὸς τὸν τυράννον, ὅστις ἤθελε ζητήσει παρὰ τοῦ κατακουμένου πατῆρος λόγον τοῦ ἀνακρίσει θεύδου τοῦ αἰού.

Ὁ Πισίων ἦν σχεδὸν βέβαιος περὶ τῆς ἀνι-

μορφήσις, καὶ ὁ ἀπατήθεις ὑπ' αὐτοῦ ἔμεινε μετὰ τῆς ἐντροπῆς του, ὅτε ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ δράματι ἐπῆλθεν αἰρωνία τις περιπέτεια. Ὁ Σωπίσιος οὐ μόνον ἐξῆλθε τῆς φυλακῆς, ἀλλ' ἀπελάμβανεν εἴπερ ποτὲ μεγάλης εὐνοίας παρὰ τῷ κυρίῳ του ὅστις ἵνα παρήσχη αὐτῷ δημοσίον δεῖγμα τῆς ἐπιληθούς συμφορῆσεως ἐμνήστευσεν τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱὸν μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ὑπουργοῦ τοιαῦται ἦσαν αἱ ὑπὸ τῶν νεωστὶ ἐκ Πόντου καταπλευσάντων εἰς Πειρακίᾳ κομισθεῖσαι εἰδήσεις. Ἐντὶ προγεγραμμένον, ὡς τὴν ποταρσίαν, καὶ προδομένου ὑπὸ τῆς τύχης ἀνθρώπου, καθ' οὗ τὰ πάντα ἦσαν θεμιτὰ, ὁ πελάτης τοῦ Πασίωνα καθίστατο πάλιν υἱὸς ὑπουργοῦ, γαμβρὸς τυράννου. Τὸν ἀπιστίαν, καθ' ἧς δὲν ἐτόλμα ἢ ἀντιπαρῶν φρονοῦμενος μὴ προκαλέσθαι τὸν ἴδιον ἐαυτοῦ ὄλεθρον, ἠδύνατο νῦν νὰ καταγγεῖλῃ γεγονυῖα τῇ φωνῇ. Βεβηχίως ὁ Πασίων ἠδύνατο ν' ἀπχλαχῆ ἀποδοῖον τὰ χρήματα, ἀλλὰ τὸ μέσον τοῦτο ἐφύλαττον ὡς ἔσχατον ἐν ἀπελισίᾳ καταφύγιον τῶν δὲ κεραλαίων ἐποιήσατο εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐσωφελεστέρων χρῆσιν ἢ ὥστε νὰ μὴ θεωρῆ αὐτὰ ὡς ἴδιον κτήμα. Ἐπρόκειτο λοιπὸν τοῦλάχιστον νὰ χρονοτριβῆσθαι μὴ ἀπὸ τῆς σήμερον εἰς τὴν αὔριον, ἰδιοτροπία τοῦ κυρίου δὲν ἠδύνατο τὸν μὲν Σωπαίων νὰ φυλακίσῃ πάλιν, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ νὰ καταστήσῃ ἐρμῆμιον τῆς ἰδιοτροπίας τοῦ προστυχόντος;

Τὸ σπουδαιότερον ἦν ν' ἀπομακρύνῃ τὸν ὑπάλληλον τῆς τραπέζης, τὸν Κίττον, τὸν μόνον μαρτυρα τῆς παρὰ τοῦ ξένου γενουμένης παρακαταθήκης, ἐπομένως ὁ Πασίων ἐξάγει αὐτὸν κυρίως τῶν Ἀθηναίων (1), καὶ ὅταν ἐκεῖνος ὄν ἐξῆται ν' ἀπογυμνώσῃ ἐξητήσατο τὸν Κίττον ἵνα μαρτυρήσῃ, λαμβάνει ὁ Πασίων πρόσωπον κατηγοροῦ. διαβήλας τὸν Μενέξενον καὶ τὸν φίλον αὐτοῦ ὡς διαφθείραντας καὶ παραπεισάντας τὸν ὑπάλληλον αὐτοῦ καὶ λαθόντας παρὰ τούτου ἢ τάλαντα, ὑπεξαιρεθέντα δολίως ἀπὸ τῆς τραπέζης, προστίθειν δ' ὅτι, ἵνα καταστρέψωσι τὴν ἀποδείξιν τῆς κλοπῆς ταύτης παρέσχον τῷ συνενόχῳ αὐτῶν μέγα ἵνα φύγη. Ὁ Πασίων, ὡς κατακρίνεται ἐκ τούτου, ἦτο νοῦς ἐφευρετικὸς. Ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ μένει ἐμβρόντητος ἀπέναντι οὕτως ἀ-

προσδοκῆτο κατηγορίας, ὁ δὲ Πασίων, μὴ παρασχὼν εἰς αὐτὸν καιρὸν ἵνα συνέλθῃ ἐκ τῆς ἐκπλήξεως, ἔλκει αὐτὸν πρὸς τὸν *Πολέμαρχον*, τὸν ἄρχοντα τὸν ἐπιτετραμμένον τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἐν Ἀθήναις διατριβόντων ξένων καὶ δικάζοντα τὰς κατ' αὐτῶν κατηγορίας· εἶαι δὲ ἀγκυρατῶν καὶ θαυρῶν αἰτεῖ, ἵνα ὁ ξένος ὁ δυνάμενος ἀπελθεῖν μετὰ τῶν κλαπέτων χρημάτων ἢ καθαιρεθῆ παρχαροῦμα ἢ παρήσχη ἐγγυητὰς ἢ τάλαντων. Καὶ εὐρέθησαν μὲν ἐγγυηταί, ἀλλ' ἦτο νέα βραδύτης διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Σωπαίου, ὅστις πρὶν καταδιώξῃ τὸν Πασίωνα ὄφειλεν ἀπολογηθῆναι καὶ ἀποδείξει πρῶτον ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτο διαφθορῆς καὶ κλέπτης. Ὁ Πασίων ἤλπιζεν ὅτι ἐκ τῶν δυσχερειῶν τούτων ἤθελεν ἀπαυθῆσαι ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ καὶ ἀπελθεῖν πρότερον εἰς Βόσπορον. Εὐτυχῶς ὁ Μενέξενος ἦν ἀνὴρ δραστήριος, ἱκανὸς ν' ἀντιπαρῶν καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Πασίωνα· ἀντὶ νὰ παραιτηθῆ τοῦ ἀγῶνος, ἀπέπλεε κατ' ἀρχὰς εἰς Πελοπόννησον πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ὑπαλλήλου, οὗ τινος ἡ ἀπορία ἦν ἀφασακτικὴ καὶ ὀδυνηρῶς ὑπὲρ σημείων, οὐκ οἶδα τίμων, ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς Πελοπόννησον, συνέλαβεν αὐτὸν καὶ ἐπανήγαγεν ἐν θριάμβῳ εἰς Ἀθήνας (1).

Ἐνταῦθα προσεκήλεσε τὸν Πασίωνα ἐνώπιον τῶν δικαστῶν, ἵνα παραδῶσθαι τὸν Κίττον πρὸς βάσανον. Ὁ Ἀττικὸς νόμος δὲν ἐπέτρεπε νὰ βασανίζονται οἱ ἐλεύθεροι, ἀλλ' ἐπέτρεπε τοῦτο, προκειμένου περὶ δούλων ἀρρένων ἢ θηλέων. Πολλὰ δὲ χωρὶς τῶν Ἀττικῶν βεβηχῶν μαρτυροῦσι περὶ τῆς πίστεως, ἢν ἀπέδιδον εἰς τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀπυθροῦ τούτου μέσου. Αἱ δὲ νεώτεροι κοινοῖαι, αἵτινες μολὶς κατὰ τὴν παρελθόντα αἰῶνα παρήτησαν τὸ μέτρον τῆς ἀνακρίσεως, δὲν δικαιούνται νὰ ἐκπλήσσονται πολλὴ, διότι ἡ τοιαῦτη πρόληψις ἐπεκράτει παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἔ αἰῶνας π. Χ. Ἐπίστευον λοιπὸν ἀρρωτῶς, ὅτι, κατὰ πάσαν πιθανότητα, οὕτως ἤθελον ἐκβάσαι τὴν ὁμολογίαν τῆς ἀληθείας

(1) Ἐνταῦθα ἀπατάται ὁ συγγραφεὺς παρενόησε τὸ κείμενον. Ὁ υἱὸς τοῦ Σωπαίου καὶ οὐχὶ ὁ Μενέξενος μετέβη εἰς Πελοπόννησον, ἐν ᾧ δὲ ἐκεῖνος ἐξῆται τὸν Κίττον ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Μενέξενος ἀνεκάλυψε αὐτὸν κρυπτόμενον ἐν Ἀθήναις. Ἰδοὺ τὸ χωρίον «ἐγὼ δὲ τὰ μὲν ἀποπαιλέω: ἦδη, περὶ δὲ τῶν αἰσχίστων αἰτίας ἔχω, αὐτὸς μὲν εἰς Πελοπόννησον φέρομαι ζητήσων. Μενέξενος δὲ εὐρίσκει τὸν πατέρα ἐνθάδε καὶ ἐπιλαθόμενος ἤξιστο βασανίζεσθαι, κτλ». Σ. Μ.

(1) Ἐνταῦθα ἀπατάται ὁ συγγραφεὺς ἐσχημένον τὸ «ἀρακίσει» τοῦ Ἰσοκράτους, διὰ τοῦ «le fait d'avoir eu secret sortir d'Athènes» ἐνθὺ σημαίνει ἀπὸ τῶν κρυπτεῖ παραβῆτε πρὸς τὴν ἀκολουθοῦν σημείωσιν. Σ. Μ.

παρὰ τὸ γινώσκοντος αὐτὴν καὶ μὴ ἀνομολογούντος· ὅθεν δόξαις διεφερέτο τις μετὰ τινος, τοῦ ὁποίου οἱ δούλοι ἠδύνατο νὰ φωτίσῃ τὴν διαφοράν διὰ τῆς καταθέσεώς των, ἐζητούντο, ἵνα παραδώσῃ αὐτοὺς· τῷ βασιλευσὶ καὶ ἠδύνατο μὲν οὗτος ν' ἀρνηθῆ, ἀλλ' οὕτως παρείχεν ἐναντίον τοῦ ὑπόνοιαν ἐπικινῶν.

Ἡ θέσις τοῦ Πασιῶνος· εἰδεινοῦτο βεβήκως· ἵνα ἀποφύγῃ τὰς βασάνους ὁ Κίττος ἤθελεν ὁμολογήσει, τοῦτο μὲν ὅτι εἶδε τὸν ξένον του καταθέτοντα τὰ χρήματα ἐν τῇ τραπέζῃ, τοῦτο δὲ ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν τῶν Ἀθηναίων (1). ἔπρεπε λοιπὸν ἐκ παντὸς τρόπου ν' ἀποφύγῃ τὴν βάσανον. Ὁ Πασιῶν εἶχεν ἐν τῇ φαρτέρᾳ αὐτοῦ πολλοὺς δίσοις· ἰδοὺ τὰ ἐπενοήσαν· ἐνώπιον τῶν Πολεμάρχων διασχρίσθη ὅτι ὁ Κίττος ἦτο ἐλεύθερος, ἐπομένως ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὸν ὡς δούλον. Εἰς ταῦτα ὁ Μενέξενος ἀπήντησεν ὅτι ὁ Πασιῶν παρεμβάλλει χρονοτριβὰς καὶ ἀντέστη εἰς τὴν προσωρινὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Κίττου, ἂν ὁ Πασιῶν δὲν παρείχεν ἐγγύησιν ἴσην πρὸς τὸ πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ παρὰ τῆς τραπέζης ὀφειλόμενον ποσόν. Ὁ Πασιῶν ἐνδίδει καὶ καταθέτει 7 τάλαντα, σχεδὸν 50000 χιλ. φράγκων, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν βάσανον καὶ ἐξασφαλίσῃ τὰ τῆς ἐλευθερίας προνόμια ἐκεῖνη, ὃν ἐναγχος κατηγόρει ὡς αὐτουργὸν σπουδαίου δόλου, καὶ ὡς κύριον συνένοχον κατ' αὐτοῦ γενομένης κλοπῆς.

Ἡ ἀντίφασις· ἦν προφανής· συλλληθεῖς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ παρὰ τὸν Πασιῶν ἐρχίνοτο ἀντιφάσκων πρὸς ἑαυτὸν, ἠσθάνθη ὅτι ἦν δύσκολον νὰ ἐρμηνεύσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσας τὰς πράξεις του καὶ ὅτι ἔπασεν εἰς ἀδιέξοδον ἀτραπὸν, ὅθεν ἠθέλησε νὰ ἀπισθοχωρήσῃ. Ἐμύνησε λοιπὸν πρὸς τοὺς ἀντιδίκους ὅτι δύνανται ν' ἀνακρίνωσι τὸν Κίττον, ὅπως ἂν βούλωνται· οὗτοι δὲ παρεδέχθησαν τὴν πρότασιν καὶ συνερῶνησαν, ἵνα συναντηθῶσιν ἐν τῷ Ἱεραιοτείῳ μετὰ τοῦ Πασιῶνος, τοῦ δούλου αὐτοῦ καὶ τῶν βασιλευσῶν. Ἰπῆρχον ἐν Ἀθήναις πολιτῆς τινες, εἰδὸς τι πραγματογονιμῶνων ἀνεγνωρισμένων, ἰδικιτέροι τινες δικαιοτητα, οἵτινες βοηθούμενοι ὑπὸ δούλων ἐμπειρῶν τῆς τέχνης, παρείχον ἀντὶ μισθοῦ τὴν συμπράξιν των· οὗτοι διεύθυνον τὴν βάσανον καὶ ἐσημαίων τὰς οὕτως ἐκδικαζομένας ὁμολογίας. Δὲν γνωρίζομεν τὰ εἶδη τῶν βασάνων, τὰ ποῖα ὁ νόμος καὶ ἡ

συνθήκη ἐπέτρεπον· γνωρίζομεν μόνον, ὅτι ἡ δοκιμασία ἦτο πολὺ μετριοτέρα τῆς ὀριζομένης ὑπὸ τῆς παλαιᾶς γαλλικῆς νομοθεσίας. Τῷ ὄντι τὸ πράγμα διέφερε καθ' ὅλα· οἱ δοκίμασι· οἱ ἐν Ἀθήναις ὑποβαλλόμενοι εἰς τὴν δοκιμασίαν τάχτην δὲν ἔσαν ὡς παρ' ἡμῖν ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι καταγορούμενοι, θεωρούμενοι ἢ καὶ κερκρυγμένοι ἤδη ἔνοχοι, ἔσαν ἀπλοὶ μαρτυρες. Ἐν τῇ ψυχρᾷ ἀδιαφορίᾳ μεθ' ἧς ἐβασανίζον ἀνθρώπινον πλάσμα, ἵνα ὑποχρεώσῃσι διάδικον, ἵνα προστατεύσῃσι τὰ συμφέροντα πολλοῦ, ὑπάρχει περιέργως καὶ ὀλιβερὰ συνέπεια τοῦ περὶ δουλείας θεσμοῦ. Ἐνταῦθα καταφαίνεται, πῶς ἐκ τῆς ἰσχύος αὐτῆς τῶν πραγμάτων, ὁ θεσμὸς οὗτος ἤγαγε τὸν Ἀττικὸν νομοθέτην, τὸν ἄλλω, τε τοσοῦτον ἤπιον καὶ πρὸς αὐτοὺς· τοὺς δούλους, ἵνα μεταχειρισθῆ ὡς ακούργους ἀνθρώπους, οὓς ἐγνωρίζεν ἀθάους. ἀλλ' ἐξ ὧν ἀνέμενε πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν ἀφορώτων τὴν δίκην περιστάτικῶν. Ταῦτα πάντα εἰσι συνέπειαι φυσικῆς τῆς ἰδέας ἢ δολιχῆρος ἢ ἀρχαϊότης διετήρει εἰσέτι τότε περὶ δούλων, τοῦ ἐμφύχου τοῦτου ὄργανου, ὡς ὀρίζει τὸν δούλον ὁ Ἀριστοτέλης. Ἀλλῆθες ὅμως ὅτι ὁ Ἀθηναῖος πολιτῆς, βασιλευσῶν τοὺς δουτοχρεῖς, τοῦτους ἀνευ αἰτίας ὀργῆς ἢ μίσους κατ' αὐτοὺς, δὲν ἠδύνατο νὰ προῆτῆ τοσοῦτον, ὅσον βραδύτερον προυχώρουν οἱ δήμοι τῆς ἐσθῆς ἐξετάσεως καὶ τοῦ δικαστηρίου, ὑπῆρχεν ἄλλω, τε χλινοῦς τις ἀσφαλέστερος τοῦ αἰσθηματος τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀκούσιου αἰσθηματος οἴκτου ἀναχαιτίζων τὸν βασιλευσῶνα ἐπὶ τῆς κλιτοῦς ταύτης· ἦν δὲ οὗτος ἡ ὑποχρεώσις, ἡ ὑποχρεώσασ τὸν βασιλευσῶνα τοὺς ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου παραδοθέντας δούλους, ν' ἀποζημιώσῃ τὸν κύριον αὐτῶν, διὰ πάσαν τυχόν ζημίαν γενομένην διὰ τῆς βλάβης τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ. Οἱ ἐκδιδοίμοι, αἱ μαστιγώσεις καὶ ἡ διὰ σχοινίων πρέβλωσις ἔσαν φαίνεται τὰ συνήθη πρὸς ἐαρόθησιν μέσα, καὶ ταῦτα ἔπρεπε νὰ μεταχειρίζωνται μετὰ προφυλάξεως. Ἄν δὲ ἐπικαλοῦντο ἀνικανότης πρὸς ἐργασίαν παρατεταμένη, ἢ ἀπόλειψις μέλους, ἂν ὁ δούλος ἀπέθνησκεν ἐν ταῖς βασάνοις, ἠδύνατο ὁ βασιλευσῶν καὶ ἐν τῇ δίκῃ νὰ ἤττηθῆ καὶ νὰ καταδικασθῆ εἰς πληρωμὴν ἀποζημιώσεως πολὺ ἀνωτέρας τῆς ἀξίας τοῦ δούλου. ἴσως ὑπῆρχε καὶ χρηματικὴ τις ζημία τῶν διενεργούντων τὴν σκληρὰν ταύτην ἀνάκρισιν βασιλευσῶν.

Καὶ οὕτως ὅμως ἡ συμμὴ ἐκεῖνη βεβήκως ἦν διὰ τὸν ατυχῆ δούλον τὸν υποβαλλόμενον

(1) Ὅρα τὴν ἀνωτέρω σημείωσιν.

εἰς βασιάνω, τὰς ὁποίας δι' οὐδενὸς πταισματοῦ προκάλεσε, στιγμή σπαραξικαρδίου ἀδημονίας. Οἱ εἰς τοὺς μόχθους καὶ τὰς ἐργασίας εἰθισμένοι δούλοι, ὡς οἱ ἐργαζόμενοι ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐν τοῖς μεταλλείοις, ἤθύναντο νὰ ὑποστῶσι καρτερικῶς τὴν δοκιμασίαν μαστιγώσεως τινὲς ταχέως παρήργοντο· ἀλλ' ἐν Ἀθήναις ὑπάρχον πολλοὶ δούλοι ἐκπληροῦντες εἴτε ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις, εἴτε ἐν τοῖς ἐμπορικῶς καταστήμασι καὶ τοῖς γραφείοις ἔργα ἀνάλογα πρὸς τὰ ἐκπληρούμενα σήμερον ὑπὸ τῶν ἐπιστητῶν ἢ τῶν κατωτέρων ὑπαλλήλων. Ἦ συνήθεια καὶ τὰ ἦθη ἐπέτερον τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τοῖς πολλῶν φιλεργοτάτοις καὶ ἱκανωτάτοις μεγάλῃν ἐλευθερίαν βίου· ὡς παρκατρεῖ τοῦτο ὁ συγγραφεὺς βιβλίου ἀποδιδομένου τῷ Ξενοφῶντι, ἦν δύσκολον νὰ διακρίνηται αὐτοὺς, ἐκ τῶν ἐνδομύκτων καὶ τῆς ὁμιλίαις τῶν πολιτῶν αὐτῶν. Ἦνα ἀναγκασθῶσι τῆς χωριζούσης αὐτοὺς ἀπὸ τῶν λοιπῶν κατοίκων τῶν Ἀθηῶν διαφορὰς ἦν ἀναγκαστικὰ περιστασίαις τις ὡς τὴν παρουσίαν οὐδὲν ἐν τῷ συνῆθει αὐτῶν ἀνέτω βίῳ παρεσκεύαζεν αὐτοὺς εἰς τοσοῦτον σκληρὰν δοκιμασίαν, καὶ ὑπῆρχε μεγίστη πιθανότης ὅτι δὲν ἤθύναντο νὰ καρτερήσασιν ἐνώπιον τῆς ἀπειλητικῆς παρεσκευῆς τῶν βασιάνων, καὶ ὅτι ὁ πόνος ἤθελεν ἀποσπάσει παρ' αὐτῶν ταχέως φωνὰς, δεήσεις καὶ δολογίας. Ἐκ τῆς τάξεως ταύτης τῶν δούλων ἦν καὶ ὁ Κίττος, ὁ Πασίων τὸ ἐγγίνωσκε· πρὶν ἔτι αἰσθανθῆ τὰ πρῶτα τοῦ πόνου κεντήματα, ἤθελεν ὁμιλήσει καὶ ὁμολογήσει τὴν παρκαταθήκην, ἤθελε μαρτυρήσει ὅτι, ἂν ἀνεγώρουν εἰς Ἡλοπόννησον, ἔπραξε τοῦτο κατὰ διαταγὴν τοῦ κυρίου του (1).

Ταῦτα συνῆλθον καὶ εἶδεν ὁ Πασίων κομιζόμενα τὰ σχολεῖα καὶ τὰς μάστιγας πρὸ τῶν ἐρθάλλων τοῦ ἡδῆ ὠχρῶντος δούλου, ἠλάττει λόγους «ἐρωτήσατε τὸν Κίττον, εἶπε, προτείνατε αὐτῷ, ἂν βούλεσθε ἐρώτησιν, ἀλλὰ μὴ μαστιγώσατε αὐτόν. δὲν ἤλθον ἵνα παρκαθώσω αὐτὸν τοῖς δημοῖς» (2). Ἀπέναντι τῆς ῥητῆς ταύτης τοῦ Πασίωνος ἀρνύσεως, δὲν ἔμενεν τοῖς βασιανισταῖς τοῖς μέλλουσιν ἵνα βασιανίσωσι τὸν μάρτυρα καὶ λάθωσι τὰς καταθέσεις αὐτοῦ ἢ ν' ἀποχωρήσωσι· τοῦτο καὶ ἐπραξάν κερύξαν-

τες· ὅτι κατ' αὐτοὺς ὁ Πασίων ὄφειλε τὸν δούλον παρκαθῶσαι. Ὁ τραπέζιτης ἀπεκρίνετο διὰ θορυβωδῶδαν διαμαρτυρήσειον, ἂν δὲν ἤθελε νὰ ἴδῃ ἐκπνεύοντα ὑπὸ τὰς μάστιγας πιστὸν δούλον, δὲν ἐσῆμκινε τοῦτο ὅτι ἤθελε νὰ ἀδικήσῃ τινα· εἰς τοὺς δικαιοτάτους ἀνήκει ν' ἀπορρασίωσιν ἂν ἀπορκαθῶσι κατ' αὐτόν, εἶναι ἔτοιμος νὰ πληρώσῃ τὰ χρέηματα (1). Οὗτοι δὲ δὲν εἶχον δικαιοκίωμα ἵνα ἀπορρασίωσι περὶ τούτου καὶ ὁ Πασίων τὸ ἐγγίνωσκεν. Ἀπεχωρίσθησαν λοιπὸν μὴ παρκαθούσας ἄλλο τῆς συνεντεύξεως ταύτης, πλὴν τῆς βεβαιώσεως ὅτι ὁ Πασίων εἶχεν ἡμετάθετον ἀπόφασιν, ἵνα κρατήσῃ τὰ χεῖλη τοῦ Κίττου κεκλεισμένα.

Ἐν τοσοῦτῳ ὁ Πασίων δὲν ἠπατήθη περὶ τῆς ἐπὶ τῶν παρερρεθέντων γενομένης ἐντυπώσεως· ἢ ὑπόθεσις ἤθύναντο νὰ λάθῃ κακὴν τροπὴν, ἴσως δὲ ἦν προνομιώτερον νὰ ἔλθῃ εἰς συμβιβασμόν ὠρίσθη λοιπὸν ἡμέρα μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σωπαίου· ἢ δὲ συνέντευξις ἐγένετο ἐν νυκτὶ τινὶ ἐν Ἀκροπόλει, ἐνθα μακρὰν παντὸς ξένου ὠτὸς, παντὸς ἀδικαίρου βλέμματος, ὁ Πασίων ματεβλήθη καθόλου· διὰ τῆς ἄκρας τοῦ μαυδίου του ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν του, ὡς ἄνθρωπος αἰσχυρόμενος διὰ τὴν διαγωγὴν του καὶ μὴ τολμῶν ν' ἀτενίσῃ κατὰ πρόσωπον φίλον πρὸς ἂν τοσοῦτον κακῶς προσπνέχθῃ.

Ἐκλιαι καὶ ἔλεγεν ὅτι δι' ἀπορίαν χρημάτων ἠναγκάσθη ν' ἀρνηθῆ τὴν παρκαταθήκην ἐντὸς δ' ὀλίγου χρόνου θέλει προσπαθήσει ν' ἀποδώσῃ τὰ χρέηματα, παρεκάλει τὸν πελάτην του ἵνα συγχωρήσῃ αὐτὴν καὶ νὰ ἐπιπέσῃ τὴν συμφωνίαν του. Ἐπειδὴ ἔπαυα ἢ ἐπιτυχία τοῦ καταστήματός του ἐξήρητο ἐκ τῆς πίστεως, ἂν ἐνέπνευε ἂν δὲ ἡ πίστις αὐτῆ ἐκλονίζετο ἐξ ἀπερισκέπτου ἐκμισθηρέσεως, κατεστρέφετο πᾶσα πίστις δι' αὐτόν. Ὁ ξένος ἐπίστευσε τῇ μετανόῃ αὐτοῦ, ὑπεσῆθη τῷ Πασίωνι ἵνα μὴ ἐπιζητήσῃ τὴν καταστροφήν του καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐλευθερον, ἵνα ἐκλέξῃ τὴν ὥραν καὶ τὸν τρόπον τῆς πληρωμῆς, εἰς τρόπον ὅσπερ νὰ σωθῶσι καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ δανειστοῦ καὶ τὰ τῆς τραπέζης. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγένετο νέα συνέντευξις ἄνευ μαρτύρων, ἐν ἣ ὁ τραπέζιτης καὶ ὁ δανειστής αὐτοῦ εἶδον καὶ πίστιν ἀλλήλοις ἐπὶ τοῖς ἐξῆς ὄροις· ὁ Πασίων ἀνεγνώριζε τὸ χρέος, ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ

(1) Ὅρα τὴν ἀνωτέρω σημείωσιν.

(2) Ίσοκρ. Τραπέζιτης, 341. (3) Πασίων δ' οὗτοι οὐδ' ἐθαυμάζοντες ἔρασαν αὐτοὺς εἰσέλθει, ἀλλ' ἐκέλευε λόγῳ πυνθᾶσθαι παρὰ τοῦ παιδός, εἴ τι βούλοιντο.

(1) Ἰσοκρ. Ἐθα ἀνωτέρω, «οὗτοι δὲ οὕτω πρόδρα ἔπραξε τὴν βίαντον, ὡς περὶ μὲν τῆς παραδόσεως οὐκ ἤθελεν αὐτοῖς παθεῖναι, τὸ δὲ ἀργύριον ἐπιπέσει· ἢ ἀποτίθειν εἰ καταγοῦσιν αὐτοῦ».

μείνη τούτου μυστικόν, και ἔμελλε ν' ἀπέλθῃ μετὰ τοῦ πελάτου του εἰς τὸν Βόσπορον, ἐνθα ἤθελε πληρώσει τὰ χρήματα· οὕτως οὐδὲν ἤθελε φανερωθῆν ἐν Ἀθήναις και ὁ Πασίων ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ ὅπως ἐβούλετο τὴν ἀποδημίαν και τὸν τρόπον τῆς καταλλαγῆς. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν παρὰ τὰς ὑποσχέσεις του δὲν ἀπέτιε τὰ χρήματα, ὁ Σάτυρος ἐλαμβάνετο ὡς δικαιοτήτης· ἐν ὁ βασιλεὺς κατεγίγνωσκεν ὅτι ὁ Πασίων ἠθέτησε τὰς ὑποσχέσεις του, οὕτως ὤφειλε ν' ἀποτίη ἐκτός του κεφαλαίου τῆς ὀφειλῆς και τὸ ἥμισυ τοῦ ποσοῦ ἐπὶ πλεόν. Οἱ ὄροι τοῦ συμβολαίου συνεγράφησαν και ἵνα μηδεὶς τῶν συμβαλλομένων ἔλθῃ εἰς πειρακὸν ν' ἀφανίσῃ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔγγραφο, ἀπεφάσισαν νὰ καταθέσωσιν αὐτὸ παρὰ τρίτου τιν' μεταπεμφθένου λοιπὸν εἰς τὴν ἁγίον Πύρωνα· τινὰ φεραικόν, ποιοῦντα συγγουῶς πλοῦς μεταξὺ Ἀθηναίων και Πόντου, ἔδωκαν αὐτῷ τὰς συνθήκας, βεβαίως ὀρκισάντες αὐτόν, κεκλεισμένους και ἐσφραγισμένους, και ὀρκισάντες, ἵνα ἀφού πληροφωρηθῇ ὁ Πύρων ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Σωπαίου δὲν ἀπήτει πλεόν τι παρὰ τοῦ Πασίωνος, ὅτι διηλλάγησαν πρὸς ἀλλήλους καύση τὸ συμβόλαιον· ἂν δὲ ἀπ' ἐναντίας νεαὶ ἠγείροντο δυσχέρειαι, ἵνα ἐγχειρίσῃ αὐτὸ τῷ ἰδίῳ Σάτύρῳ. Ἐφαίνετο τοιούτοτρόπως ὅτι πᾶσα πρόνοια ἐλήφθη, και τὸ συμβόλαιον ἐνισχύετο δι' ἐνὸς τελευταίου ὄρου, ὅστις παρῆσθε τὸν Σάτυρον, ὁ δὲ Πασίων, ὅστις βεβαίως εἶχε συμφέροντα εἰς τὸν Πόντον, δὲν ἐπεθύμει νὰ δυσχεραίσῃ τὸν ἠγεμόνα τῆς χώρας· διὰ τοῦτο ὁ τραπεζίτης ἦτο ταπεινότατος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐπειδὴ ἡ γενομένη συνδι-αλλαγὴ δὲν ἤρκεσεν, ἵνα ἐξαγάγῃ αὐτὸν τῶν δυσχερειῶν ἐν αἷς ἐπέσεν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ κακοτεχνιῶν. Ὁ Μενέξενος, ὄν κατηγόρησεν ὡς διαφθείραντα δούλον και πράξαντα ἢ παροτρύναντα ἄλλον εἰς κλοπὴν, ὠργίσθη διὰ τὴν κατηγορίαν και λαχὼν δίκην ἐν τῷ ἰδίῳ ὄνοματι, ἀπήτει ἵνα ὁ μὲν Κίττος βασιανισθῇ, ὁ δὲ Πασίων πληρώσῃ αὐτῷ, λόγῳ ἀποζημιώσεως, ποσὸν ἴσον πρὸς τὴν ἐγγύησιν, ἢν ἠνάγκασεν αὐτὸν ὁ Πασίων νὰ παράσχῃ. Ὁ Πασίων ἐκέτευε τὸν ἕτερον τῶν δύο δικαίων του, ἐκείνον μεθ' οὗ συνεβίβασθη. Ἴνα πείσῃ τὸν ἄλλον ν' ἀποσύρῃ τὴν κατηγορίαν· ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Σωπαίου δὲν ἤθελε ν' ἀναμνηθῇ και ἤξιου νὰ πάξῃ πρὸς τὸν Μενέξενον ὅπως βούλεται. Ὁ Πασίων ἀπέθνησκεν ἐκ φόβου μὴ μᾶθῃ ὁ Μενέξενος τὰ πάντα τοῦ γενομένου συμβολαίου, διότι τότε τὰ πρὸς τὴν καταστρέφοντο· ὁ Μενέ-

ξενος ἤθελε βιάσει τὸν φίλον του ἵνα φέρῃ τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, πάντες ἤθελον μάθει ὅτι ὁ τραπεζίτης ἀνεγνώριζε τὴν ὀφειλὴν, ἢν τοσοῦτον ἀναίδως ἠρνεῖτο πρότερον, και τὸ πράγμα ἤθελε προσενηθεί σκάνδαλον εἰς Ἀθήνας. Ἴνα ἐξελεθῇ τῆς θέσεως ταύτης ὁ Πασίων ἐμπαχυνόσατο νέον δόλον· κατόρθωσε νὰ διαφθείρῃ ἕνα τῶν δούλων τοῦ πλοιάρχου παρ' ὃ κατετέθη ὁ γραφεὶς συμβιβασμός· ἔλαβε παρ' αὐτοῦ αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ ἔγγραφου, τὸ ἐπλαστογράφησε και κατέθηκε πάλιν αὐτὸ ἐν τῇ οἰκίᾳ θέσει διὰ τοῦ συνόλου του. Τοῦτου γενομένου ἤγειρε πάλιν τὴν κεφαλὴν και ἀνέλαβε τὴν προτέραν αὐτοῦ θρασύτητα· εἰς τὰς προκλήσεις τοῦ πελάτου του, ὅστις ἐκάλεε αὐτόν, ἵνα ἐκπλεύσῃ τέλος εἰς Πόντον, ἀπεκρίνατο ὅτι δὲν ἔχει κατὰ νόον τοιοῦτον πλοῦν, και ὅτι οὐδὲν πλεόν ὀφείλει τῷ ὀχληρῷ τούτῳ, ὅστις καταδιώκει αὐτόν διὰ τῶν ἀπειτησιῶν του. Ὁ ἄλλος ἐπιμένει· ὁ Πασίων ἀπαιτεῖ ἵνα ἀνοιχθῇ τὸ ἔγγραφον ἐνώπιον μαρτύρων, ὁ ἀντίπαλός του συγκατατίθεται και εὐρίσκουσιν ἐν αὐτῷ γενικὴν ἀφροσύνην πάσης ἀπαιτήσεως ἐκ μέρους τοῦ ξένου πρὸς τὸν τραπεζίτην. Εὐκόλως φαντάζεται εἰς τὴν ἐκπλήξιν τοῦ Μενέξενου και τοῦ φίλου του, εἰς ἣν, εἰ μὴ ἤθελε ν' ἀπολέσῃ τὰ χρήματά του και νὰ νομισθῇ προσέτι ὡς συκοφάντης, μίκα μόνη ὁδὸς ἔμενε, νὰ κινήσῃ δίκην κατὰ τοῦ Πασίωνος· ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων δικαστηρίων ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Πασίων ἐγένετο ἔνοχος τῆς καλουμένης σημερον πλαστογραφίας ἰδιωτικοῦ ἔγγραφου.

Τὸ πράγμα, ὡς φαίνεται, ὑπέστη χρονοτριβὰς τινὰς· ὁ ξένος ἀπεδήμησεν εἰς Βόσπορον. Ὁ Πασίων ἠρνήθη ἐπιμόνως, ἵνα ἀκολουθήσῃ αὐτὸν ἐκεῖσε, ἀλλ' ἐπαμψε τὸν δούλον και ἐξ ἀπορήτων αὐτοῦ Κίττον. Ὁ ἀντιδικὸς και ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ τραπεζίτου ἐξέβηκαν τὰ πράγματα, ἔκαστος κατὰ τὸν συμφέροντα αὐτοῦ τρόπον ἐνώπιον τοῦ Σατύρου, ὅστις μετὰ μεγάλῃς εὐθύτητας ἀπέφηνεν ἐκὺνὸν μὴ ἀρμόδιον ἐν Ἀθήναις συνέβησαν πάντα τὰ περὶ ὧν ἡ ἀμφοσβήτησις και ἐγένετο ἡ συμφωνία, μακρόθεν δὲν εἶχε τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα ὅπως σχηματίσῃ πεποιθήσιν και ἀπορασίην περὶ τῆς ὑποθέσεως. ἠθέλησεν ὅμως νὰ δώσῃ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ εὐνοουμένου τοῦ δεῖγμα προθυμίας και συμπαθείας, ὅθεν μεταπεμφθένους τοῦ Ἀθηναίου πλοιάρχου, και ἐμπαρῶνος, ὅσοι εὐρίσκοντο τότε ἐν τῷ λιμένι, συνέστησεν αὐτοῖς τὸν ὑπήκοόν του και παρεκάλεισεν αὐτοὺς ἵνα

βραβύσασιν αὐτὸν ἐν Ἀθήναις καὶ μὴ παρίδω-
σιν αὐτὸν γινόμενον θῆμα τοῦ Πασίανος· προ-
σείει δὲ ἐγράφε πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων
ἐπιστολὴν ἐν ἣ συνίστα τοῖς Ἀθηναίοις δικα-
σταῖς καὶ τοῖς ἐνόμοις ἐκεῖνον ὅστις ἔμελλε
νὰ παρουσιασθῆ ἐνώπιόν των πεποθῆς τῆ
εὐθουδικῆ αὐτῶν. Οὗτω λοιπὸν ὑπὸ τοῖς αἰω-
νόυς τοῦ ἡγεμόνου αὐτοῦ καὶ ἐνομοθετημένος ὑπὸ
τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ὑποστηρίζεως, ὁ δανειστής
τοῦ Πασίανος, ἐπιστρέψας ἐκ τῆς εἰς Πόντον
ἀποδημίας του, ἦλθεν, ἵνα ὑπερασπισθῆ τὴν
αἴτησιν αὐτοῦ ἐνώπιον δικαστηρίου προεδρευο-
μένου ὑπὸ τοῦ Πολυμάχου· ἡ τῆς τοῦ ἐνά-
γοντος, ἡ μεσολαβῆσαι τοῦ Σατύρου, ἐπὶ τῆς
ὁποίας ἐπιμένει ἐν τῷ ἐπιλόγῳ αὐτοῦ ὁ ἐνά-
γων, ὁ πλούτος τοῦ Πασίανος, ἡ ἀνκυσχία
αὐτῶν συνεταίρων καὶ τῶν πολυπληθῶν πελατῶν
αὐτῶν, πάντα ταῦτα τὰ περιστάσις βεβαίως
ἐρείλυκταν τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου ἐπὶ τῆς
συστήσεως τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

Ἐνίκησεν ἄρα ἐν τῇ δίκῃ ὁ πελάτης τοῦ
Ἰσοκράτους· Πείθεται τις εἰς τοῦτο ἐπειδὴ ὁ
λόγος προδιαθέτει πολλὸν ἀναγνώστην ὑπὲρ
τοῦ ἀπαγγέλλοντος. Ἰσως μάλιστα αὐτὸ τοῦτο
ὅτι ὁ λόγος συνελέχθη καὶ διετηρήθη ὑπὸ τοῦ
Ἰσοκράτους μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἐπιτυχίας· ἡς
ἠξιώθη, καταστήσας δεκτὴν αἴτησιν φανομέ-
νων λίαν διακεκινδυνωμένων. Τῷ ὄντι, δὲν
πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι ὁ ἀντίπαλος τοῦ
Πασίανος ἐστέρειτο θετικῶν ἀποδείξεων· ὁ υἱὸς
τοῦ Σωπαίου δὲν ἠδύνατο νὰ στηρίξῃ τὴν αἴ-
τησίαν του ἐπὶ οὐδενὸς γραπτοῦ ἐγγράφου, οὐδ'
ἐπὶ μαρτυρίας ἀμέσου καὶ πιστευτῆς. Πάν ὅ,τι
ἠδύνατο ν' ἀποδείξῃ ἦν ὅτι ὁ Πασίαν ἐνήγγη-
σεν ἐπανεληκμένως κατὰ τὸ διάστημα τῆς
μακρᾶς ταύτης ἀμφισβητήσεως ὡς ἄνθρωπος
οὐδὲ τὴν συνείδησιν οὐδὲ τὰς χεῖρας ἔχων κα-
θαράς.

Ἡ κοινὴ γνώμη περὶ τοῖς Ἀθηναίοις δὲν
φαίνεται πολλὴ αὐστηρὰ δειγθεῖσα κατὰ τῶν
συνδυασμῶν καὶ τῶν πανουργιῶν, οἷα ἐκείνη
δι' ἣν ὁ υἱὸς τοῦ Σωπαίου κατηγορεῖ τὸν Πασί-
ανον· αὐταὶ ἐπέστησαν τὴν ἀπόδοσιν τῶν χρη-
μάτων, ἀποζημιώσιν μάλιστα, ἀλλὰ δὲν πα-
ρηκολούθει ταύτας ἡ ποινικὴ ἐκείνη καταδίκη
καὶ ἐπομένως ἡ ἀτιμωτικὴ ἐκείνη κελίς, ὅτις
κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους, κατὰ πᾶσαν πι-
θανότητα, ἐν περιστάσις οἷα ἡ προκειμένη, ἡ-
γελε παρακολούθησει τὴν πολιτικὴν εὐθύνην.
Ἡ παντελής ἔλλειψις δημοσίου κατηγοροῦ ἀ-
πῆλλασσε τὸν ἔνοχον τοῦ κινδύνου τοῦ νὰ ἰδῇ
τὴν δίκην ἀγομένην ἐπὶ τοῦ ἀκανθώδους ἐδά-

φους ἐγκλήματος κατὰ τῆς κοινωνίας. Ἄλλως
τε ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ δὲν ὑπῆρξε ποτὲ λίαν ἀ-
παιτητικὴ προκειμένου περὶ χρηστότητος. Ὁ
ἀλλοθὺς ἔθνηκός ἦρος, δὲν εἶναι ὁ Ἀγίλλεος,
ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεύς, ἐκεῖνος ὅστις τοσοῦτον ἐπι-
τυχώ· ἀρπάζει καὶ ψεύδεται, καὶ ζητεῖ ν' ἀ-
πατήσῃ καὶ αὐτὴν τὴν προστατίδα τοῦ Παλ-
λάδα Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ σταδίου τοῦ δυνατὸν
νὰ ἐνέδωκεν ὁ Πασίαν εἰς πειρασμὸν ὑπερβαί-
νοντα τὰς δυνάμεις του, ἀλλ' ἤδη οἰκώδηποτε
ἡ ἔκβασις τῆς δίκης ταύτης, τὰ πράγματα ἂ
παρέσχεν αὐτῷ ἡ ἀπόπειρα. Ἰνα οἰκιστοποιηθῆ
τὰ τοῦ πέλας, βεβαίως ἐπίσταν αὐτὸν, ὡς ὄντα
εὐφυῆ, ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος ἦτο νὰ
συστηθῆ δι' ἀκριβοῦς τιμιότητος. Ἀναφέρων
μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη τὴν ἀρετηρίαν τῆς πε-
ρυσσίας τοῦ Πασίανος, τῆς λίαν ταπεινῆς κατ'
ἀρχάς, ὁ Δημοσθένης ἔλεγε, χωρὶς νὰ ροβῆ-
ται τὴν ἀντιλογίαν, ὅτι ὁ Πασίαν ἀπῆλασε πί-
στεως «ἔστι δ' ἐν ἐμπορίῳ καὶ χρήμασιν ἐργα-
ζομένοις ἀνθρώποις φιλεργῶν δόξαι καὶ χρο-
στὸν εἶναι τὸν αὐτὸν θαυμαστὸν ἤλικον». Ἡ
τράπεζά του κατέστη ἡ πρώτη τῶν Ἀθηνῶν·
οἱ πλουσιώτεροι καὶ οἱ ἐπιστημότεροι καὶ οἱ τι-
μιώτεροι πολῖται ὡς ὁ υἱὸς τοῦ Κόνωνος, Καλ-
λίστρατος ὁ Ἀριδιναῖος, παρέδωκαν αὐτῷ τὰ
κεφάλαια τῶν ἡ ἐδανείσθησαν παρ' αὐτοῦ. Πολ-
λάκις ἔλαβεν εὐκαιρίαν ἵνα παράσῃ τῇ πολι-
τείῃ σπουδαίας χρηματικᾶς ἐκδουλεύσεις, διὸ
ἔλαβε τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου. Γνωρίζομεν
τὰ μέτρα· ἄπερ ἔλαβεν ὁ τραπέζιτης πρὶν ἀ-
ποσυρθῆ, τὴν ὑπομένον καταγραφὴν μετὰ θά-
νατον αὐτοῦ. Περὶ τῆς ἀρεθείσης τοῖς δύο υἱοῖς
αὐτοῦ καὶ τῇ γῆρᾳ κληρονομίας, περὶ τῶν
διαφόρων κτημάτων ἄπερ ἀπετέλεον τὴν πε-
ρυσίαν αὐτοῦ, περὶ τῶν ἀναφρευσῶν περὶ τῆς
διανομῆς φιλοκουκίων, τοσαῦτα εἶναι αἱ μαρ-
τυρία, ὥστε ὁ θέλων ἵνα περιλάβῃ καὶ συλλέ-
ξῃ αὐτὰς δὲν γνωρίζει τίνα νὰ προτιμήσῃ.

Ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ πρώτου ἐκδότου τοῦ Δη-
μοσθένους, τοῦ ποιητοῦ Καλλιμάχου, ἀποδιδιο-
μένοισ αὐτῶν λόγους, ὑπαρχουσιν ἐκτὸς ἀπαγ-
γελθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀπολλοδώρου, τοῦ πρωτο-
τόκου υἱοῦ τοῦ Πασίανος, καὶ ἔνωτος ἐν ᾧ ἐ-
πιτίθεται ζωντῶς κατὰ τοῦ Ἀπολλοδώρου
τούτου τοῦ διάδοχου τοῦ πατρὸς του Φορμίων.
Ἐξ ἐνὸς τῶν λόγων τούτου μανθάνομεν, ὡς
ἐκ παρέργου, ὅτι ὁ Πασίαν διεύθυνεν ἔτι τὴν
τράπεζαν ἐν ἔτει 372, καὶ ἐξ ἄλλου ὅτι ἀπέ-
θανε τῷ 372 μετὰ μακρὰν καὶ ἄδουνην ἀ-
σθένειαν. Ἐν τῷ βραχεῖ λοιπὸν τούτῳ χρο-

κῶ διαστήματι αισθανόμενος, ἑαυτὸν προβεβη-
κότα καὶ πάσχοντα, διευθέτησε τὰς ὑποθέσεις·
καὶ ἐβύβησε τὸ μέλλον μετὰ συνέσεως τιμώ-
σης τὴν κρίσιν αὐτοῦ.

Ὁ πρῶτος ὑπάλληλος τῆς τραπέζης, δὲν
ἦτο τότε ὁ Κίττος ἐκεῖνος, ὁ ἐκπληρῶν χρέη
ταμίου ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς δικῆς μετὰ τοῦ
υἱοῦ τοῦ Σωπαίου. Ὁλίγων ἔπειτα ὁ Κίττος
οὕτως παρήτησε τὸν πρῶτον αὐτοῦ κύριον καὶ
ἐπωφελοῦμενος τῶν ἐν τοιαύτης σχολῆς λη-
φθέντων μαθημάτων, ἔδρασε ἰδίαν τράπεζαν.
Παρὰ τῷ Πασίῳ ἀντικατέστησαν αὐτὸν εἰσε-
ρος ὑπάλληλος, ὁ Φορμίων, καὶ αὐτὸς ξένος
καὶ δοῦλος, ὡς πρῶτον δὲ ἀμοιβὴν τῆς φιλερ-
γίας καὶ νοημοσύνης αὐτοῦ, ἔλαβεν ὁ Φορ-
μίων τὴν ἐλευθερίαν· εἶτα δὲ καθέσσαν τὰ ἐτη
ἐπεκάθητον βαρέα ἐπὶ τοῦ γκαριού αὐτοῦ κυ-
ρίου, ἔλαβεν ἐν τῇ τραπέζῃ θέσιν ἐπὶ μᾶλλον
καὶ μᾶλλον σπουδαιότεραν, καὶ ἐπὶ τέλους ὑπὸ
τὴν ἐποπτείαν τοῦ Πασίῳ ἀνέλαθε τὴν
καθημερινὴν διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεων.

Ἡ τράπεζα παρείχεν ἄφθονα εἰσοδήματα καὶ
πᾶς τις ἠδύνατο νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ὁ Πασίῳ θέ-
λει κληροδοτήσει αὐτὴν τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ
υἱῷ Ἀπολλοδώρῳ, ὅστις ἦν ἡδὴ ἀνὴρ· ἀλλ' ὁ
Ἀπολλώδωρος εἶχεν ἄλλας προθέσεις. Ὁ πα-
τήρ αὐτοῦ ἀνέτρεφεν αὐτὸν ὡς εὐπατρίδην, πα-
ρέσχεν αὐτῷ ἐλευθερίαν ἀγωγὴν, ἀπέστειλεν
αὐτὸν εἰς τὰς σχολὰς τῶν βῆτόρων καὶ ἀφῆκεν
αὐτὸν ἵνα συναγῆ σέσεις μετὰ νέων φιλοσό-
φων καὶ πλουσίων. Ὁ Ἀπολλώδωρος ὠνειρεύετο
τιμὰς, ἰσχύν· ἴσως ἤθελεν αἰσχύνεσθαι καθή-
μενος ὅπισθεν τῆς πατρικῆς τραπέζης. Ὅπως
δήποτε ὁ Πασίῳ δὲν εἶχε μεγάλην πίστιν εἰς
τὴν φιλεργίαν καὶ νοημοσύνην τοῦ υἱοῦ, ἵνα ἐ-
πιτρέψῃ αὐτῷ τὴν διεύθυνσιν ἔργου ἀπειτου-
τος ἐν πάσῃ ὄρᾳ καὶ στιγμῇ προσοχίν· ἀπέ-
βλεψε λοιπὸν πρὸς τὸν Φορμίωναν, ὅπως δια-
δεχθῆ αὐτὸν ἐν τῷ ἔργῳ του. Ὁ Πασίῳ ἐκί-
κτητο τότε οὐ μόνον τὴν τράπεζαν ἀλλὰ καὶ
ἀσπιδοπηγίον, καὶ συνέγραψε μετὰ τοῦ Φορ-
μίωνος συμβόλαιον, δι' οὗ ἐμισθούτο πρὸς αὐ-
τὸν τὰ δύο καταστήματα. Ἐν μὲν τῷ ἀσπι-
δοπηγίῳ ἐξεμίσθου τὸ ὑλικὸν καὶ τοὺς ἐργα-
ζομένους δούλους, ἐν δὲ τῇ τραπέζῃ τοὺς πε-
λάτας καὶ τὴν χρῆσιν τῶν κεφαλαίων, ἅπερ
πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατέθηκαν ἐν τῷ ταμείῳ τῆς
τραπέζης. Ἄν ὁ Φορμίων δὲν ἦτο γνωστὸς
οὐδ' ἠγαπάτο ὑπὸ τῶν πελατῶν, ἂν οὕτως δὲν
ἐλάμβανον, δὸς εἰπεῖν, μέρος εἰς τὰ συμβό-
λαιον, ὁ Φορμίων δὲν ἔδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ
τὰς ὑποχρεώσεις του· τὸ οὐσίδιον, ὅπερ ἴσως

συνήγαγεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, τῆς ἀπελευθερώ-
σεως του, ἤθελε τάχιστα ἐξαντληθῆ· ἀλλ' ὡς
λέγει ὁ Δημοσθένης διηγοῦμενος τὴν παραχώ-
ρησιν ταύτην ἐπιτεῖ ἀγορῇ πασῶν ἐστὶ με-
ριστή πρὸς χρηματισμὸν (1). Ἀντὶ ν' ἀπο-
συρθῶσι καὶ νὰ φύγῃσι τὰ χρέηματα συνῆρρε-
σαν, οἱ δὲ συνηθίζοντες νὰ ἐπιτρέπωσιν εἰς τὴν
τράπεζαν τὰ συμφέροντά των, εἶδον μετὰ χα-
ρᾶς, νέον δραστήριον διαδεχόμενον γέροντα.

Ἐν ἔτος ἢ ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος μετὰ τὴν συγ-
γραφὴν τοῦ παραχωρητηρίου συμβολαίου, αἰ-
σθανόμενος ὁ Πασίῳ τὸν θάνατον προσεγγίζον-
τα, ἠθέλησε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον τῶν
τέκνων καὶ τὴν περιουσίαν του· ἔμελλε νὰ ἐγ-
καταλείψῃ θνήσκων χήραν καὶ δύο υἱούς, τὸν
μὲν Ἀπολλώδωρον ἦδη εἰς νόμιμον ἡλικίαν καὶ
τὸν Πασικλέα μειράκιον, ἢ δὲ περιουσία αὐτοῦ
ἦν ἐκ τῶν ἐπισχομότερων τότε ἐν Ἀθήναις. Εἶχε
20 τάλαντων ἀκίνητον περιουσίαν καὶ 40 τάλ-
λαντα ἐν τραπέζιτικαῖς ἐργασίαις, ἐν ναυτο-
δανείοις, ἐν νοθηκάις, ἐν δανείοις παντῶς εἴ-
δους στηριζόμενοις βεβαίως ἐπὶ ἰσχυρῶν ἐγ-
γυήσεων, ἦσαν ἐν συνόλῳ 60 τάλαντα, ἧτοι
ἐπέκεινα τῶν 330,000 φράγκων. Εἰδομεν δὲ
ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ Δημοσθένους τί
ἠδύνατο νὰ γίνῃ ὀργανικῆ περιουσία ἐν χερσὶν
ἀπίστων κηδεμόνων, πῶς ἐγένετο χωρὶς οὐδ'
ἔχνος ἐξ αὐτῆς ν' ἀπομείνῃ. Ἴνα ἀποφύγῃ τὸν
κίνδυνον τοῦτον ὁ Πασίῳ ἀπέβλεψε πρὸς ἄν-
θρωπον τοῦ ὁποίου τὴν νοημοσύνην καὶ εὐθύ-
τητα εἶχε δοκιμάσει, πρὸς τὸν πρῶτον ὑπάλ-
ληλον καὶ διάδοχον αὐτοῦ Φορμίωναν καὶ εἰς
αὐτὸν ἐπέτρψε τὴν κηδεμονίαν τοῦ υἱοῦ του
Πασικλέου, προστιθεὶς εἰς αὐτὸν, ἐν εἶδει οἰ-
κογενειακοῦ συμβουλίου ἄλλους τινὰς φίλους
καὶ συγγενεῖς. Ἴνα δ' εἴτι μᾶλλον ἐξασφαλισθῆ
κατὰ τοῦ Φορμίωνος, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὑ-
ποσχεθῆ ὅτι θέλει νομφευθῆ τὴν χήραν αὐτοῦ,
εἰς ἣν ἔδιδεν ὡς προῖκα 2 τάλαντα, κατατε-
θειμένα, τὸ μὲν ἐν Ἀττικῇ, τὸ δὲ ἐν τῇ νήσῳ
Πεπαρήθῳ, μίαν οἰκίαν ἐκτιμωμένην 100 μνᾶς,
μετὰ τῶν περιεχομένων σκευῶν, ὑπηρετηριῶν,
κοσμημάτων καὶ πάντων τῶν ἀναγκαζίων, ὅ-
πως διαγάγῃ τὸν συνῆθη βίον παρὰ ταῖς γυ-
ναίξι· τῶν πλουσίων τραπέζιτων. Πάντες ἢ
σχεδὸν πάντες οἱ τραπέζιται ἦσαν ξένοι· τινὲς
δὲ ἐκ τῶν μετοίκων καὶ ἀπελευθέρων τούτων,
οἱ πλείω κερδίσαντες ἐλάμβανον περὶ τὰ τέλη
τοῦ σταδίου αὐτῶν τὸ δικαίωμα τοῦ πολιτοῦ.

(1) Δημοσθ. ὑπὲρ Φορμίωνος σελ 938.— Σ. Μ.

Ἐν τούτῳ, παραδεδομένοι ὀλίγηροι εἰς χρηματισμόν, δὲν εἶχον τὰς ἀρέξεις ἐκείνας, τὴν ἕξιν τοῦ ζῆν ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας, ἣν παρείχε τοῖς πολιταῖς ἢ μετοχῇ εἰς τὰ κοινὰ καὶ πατριδος πράγματα ἢ οἰκιακῇ εὐδικαιμονίᾳ καὶ ἢ οἰκογενειακῇ ἀγάπῃ ἧσαν βεβηκώς ἢ μόνη ἀνάγκησιν καὶ ἢ μόνη χαρὰ ἦν εὐρισκον μετὰ τὰς κερδοσκοπικὰς αὐτῶν μερίμας. Ὁθεν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ σύζυγος ἐλάμβανε μείζον μέρος ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν ἢ ἐν τῷ ὄντι πολιτῶν. Ἐν ταῖς οἰκογενείαις ταύταις, ἐν αἷς ὁ σύζυγος ὠθείτο ὑπὸ τῆς ταπεινότητος τῆς νομικῆς αὐτοῦ καταστάσεως πρὸς τὴν ἐστίαν, πρὸς τὴν στενὴν συζυγικὴν σχέσιν, ἢ γυνὴ παρὶστα πρόσωπον ὑψηλότερον τοῦ παρεχόμενου αὐτῇ ἐν ἄλλαις οἰκογενείαις ὑπὸ τῶν ἦθων τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν. Κοινῶς καταστάσεως ταπεινῆς ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' ἀδικόποις ἀξζανόμενης, ὑπερέβη, οὕτως εἶπειν, βῆμα πρὸς βῆμα, ὅλας τὰς βαθμίδας αὐτῆς. συμμετέσχε τῶν προσπαθειῶν, τῶν συγκινήσεων καὶ τῶν κινδύνων πρὸς ἀπώκεισιν αὐτῆς. Χωρὶς νὰ παρευρισκῆται ἐν τῇ τραπέζῃ, ὅπερ δὲν ἐπέτρεπον τὰ ἦθη τῶν ἀρχαίων, ἠδύνατο ὅμως νὰ παρᾶσχη ὠφελείας εἰς τὸν σύζυγον διὰ τῆς ἐπιτηδεϊότητος, τῆς πρακτικῆς ἐκείνης συνέσεως, τὴν ὅποιαν δεικνύουσι πολλὰς αἰ γυναῖκες ἐν τῷ ἐμπορίῳ καὶ ἦτις ἀναδεικνύει πολλὰς αὐτὰς ἀπαραιμίλους διευθυντὰς καταστημάτων. Πολλὰ παρείχον καλὰς συμβουλάς τοῖς συζύγοις αὐτῶν, καὶ διὰ τῶν φίλων εἰς ἃς ἐσύχναζον καὶ διὰ τῶν λόγων οὖς συνέλεγον ὠφελίμως πληροφορίας περὶ τῶν δανεισῶν καὶ ὀφειλετῶν αὐτῶν, καὶ ἐποδηγέτουσιν διὰ τῆς εὐρίσκειν αὐτῶν ὀδηγίας τοὺς συζύγους ἐν τῇ διαθέσει τῶν κεφαλαίων αὐτῶν. Οὕτως ἢ ἐν ἀρχῇ ἀπλῆ παλλακίᾳ τοῦ ἐπι ἀπόρου καὶ ἄνευ δικαιωμάτων δούλου καθίστατο τοιοῦτοτρόπος, δυνάμει μακρὰς καὶ ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, διὰ τῆς ἐπιβροῆς ἐκδουλεύσεως γενόμενων μετὰ μετριοπροσόντης μάλλον σύζυγος τῆς γυναικὸς πλουσίου Ἀθηναίου, Περικλέους ἢ Ἀλικιβιάδου τινός.

Ἡ σύζυγος τοῦ τραπέζιτου ἦτο ἐνήμερος ἐν ταῖς ὑποθέσει τῆς τραπέζης. Ἐπεκράτησε λοιπὸν ἡ συνήθεια ἐν τῷ κύκλῳ τούτῳ τῶν ἐμπόρων, ὥστε ὅταν τις ἐφθάνει εἰς τὴν ἀμύνην ν' ἀφᾶση διὰ τοῦ θανάτου καὶ οἰκογενειακὴν καὶ ὑποθέσει, νὰ κληροδοτῇ τὴν γυναῖκά του τῷ ἐκλεχθέντι ὡς διαδόχῳ αὐτοῦ. Ὁ πρῶτος τῆς τραπέζης ὑπάλληλος, πρῶτον δούλος ἐκείνου, τοῦ ὁποίου ἴσως καὶ συνεργάτης κατέστη διὰ

τῆς χειραφετήσεως, ἐνουμφέετο τὴν χήραν, ἐλάμβανε τὴν κληρονομίαν τῶν τέκνων καὶ ἐξουλοῦσε τὸ ἀρξζόμενον ἔργον. Ἡ γυνὴ ἦν παρείχεν αὐτῷ ἢ τελευταία τοῦ θανάτου θέλησιν, ἦν συνάμα βουλή, ἢ ἢ πείρα ἦν αὐτῷ ὠφίλιμος καὶ ἐπόπτως κωλύουσα αὐτὸν, ἵνα μὴ στερήσῃ τὰ τέκνα τῆς μερίδος αὐτῶν ἐκ τῆς κτηθείσης ἤδη οὐσίας καὶ ἐκ τῶν μελλουσῶν ὠφελειῶν.

Ὁ συνδυασμὸς οὗτος, τοῦ ὁποίου πολλάκις εἶχον δοκιμῆσι τὰ πλεονεκτήματα, ἔσχεν ἐν τῇ περὶ ἢς ὁ λόγος περιπτώσει καλλίστα ἀποτελέσματα. Ὁ Πασίων ἐφάνη εὐτυχέστερος τοῦ συγχρόνου αὐτοῦ, τοῦ πατρὸς τοῦ Δημοσθένους. αἱ εὐχαὶ αὐτοῦ ἐπραγματοποιήθησαν, καὶ αἱ προϋποθέσεις αὐτοῦ ἐπεκυρῶθησαν ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος. Ἡ χήρα τοῦ Πασιῶνος ἐξῆσεν ἐν ὁμοιοχ μετὰ τοῦ Φορμίωνος, ἐγέννησεν ἐξ αὐτοῦ πολλὰ τέκνα, καὶ ἐφόσον ἐξῆσε περιέσειε τὸν ἀνήσυχον καὶ ζηλότυπον χαρακτῆρα τοῦ Ἀπολλοδώρου, τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ αὐτῆς ἐκ τοῦ πρώτου γάμου ἐμπόδιζε τὸν ἀεικίνητον τοῦτον ἄνθρωπον ν' ἀνεγερθῇ κατὰ τῆς θελήσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ νὰ παρᾶσχη πράγματα τῷ Φορμίῳ, ὅστις ἐν τῷ μέρει ἐδείχθη τίμιος, καὶ κατὰ τοῦτο πολὺ διάφορος τῶν κληρονομῶν τοῦ Δημοσθένους ἐξεπλήρωσε πάντας τοὺς ὄρους τοῦ συνταχθέντος ὑπ' αὐτοῦ συμβολαίου ἐδείξε φροντίδα καὶ στοργὴν πατρικὴν διὰ τὸν πρόγονον καὶ ὑπὸ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ διατελοῦντα Πασικλέα, ὅστις οὐδέποτε παρσύρθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀπολλοδώρου, οὐδ' ἠθέλησεν ἐνωθεῖς μετ' αὐτοῦ νὰ ταπεινώσῃ καὶ ἀπογυμνώσῃ τὸν Φορμίωνα. Ὁπωσδήποτε ὁ Φορμίων φαίνεται ἐν τῇ μετὰ τοῦ Ἀπολλοδώρου διαφορᾷ ἐμφορούμενος ὑπὸ πνεύματος συμβιβαστικοῦ, ὡς καδέποτε λησμονήσας τὰς εὐεργεσίας, αἱ ὠφεῖλε τῷ πατρί τοῦ ἀσπόνδου αὐτοῦ ἐλθροῦ προὐχώρησε δὲ, ἵνα ἀποφύγῃ δημοσίαν σύγκρουσιν, μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων τῶν παρχωρήσεων, καὶ μόνον, ἵνα ὑπερασπισθῇ ἑαυτὸν προσβάλλομενος, δέκα καὶ ἑκτὸς ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πασιῶνος, τῷ 352, κατήντησε νὰ διεξαγάγῃ κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ πρῶτον κυρίου αὐτοῦ τὴν δίκην, ἐν ἢ ὁ Δημοσθένης παρέσχεν αὐτῷ τὴν συνδρομὴν τῆς δικανικῆς αὐτοῦ τέχνης καὶ τῆς βητορικῆς του μεγαλοφυίας. Ὁ τοῦ Δημοσθένους λόγος ἐπιγράφεται «Παρχαρχῆ ὑπὲρ Φορμίωνος» ἢ ἐπιγράφῃ αὐτῇ δημοσίῳ ποῖον εἶναι τὸ θέμα του φερόντος ἴσα ὅτι οὗτος διατείνεται διὰ διαφόρους λόγους, ὅτι ἡ κατηγορία εἶναι ἀπαράδε-

κτος. Ἄλλ' ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις τοῖς ἐπιγραφομένοις παρὰ γράφαις, ὁ ῥήτωρ δὲν περιορίζεται, ἵνα ἀποδείξῃ τὰ νομικὰ ἐπιχειρήματα τὰ σφριζόμενα τὴν περὶ τοῦ ἀπαρχαδέκτου τῆς καθιγορίας πρότασιν του. Δὲν θέλει νὰ παρήσῃ ὑπόνοιαν ὅτι μεταχειρίζεται τὸ προκαλύμμα τοῦτο, ἐπειδὴ οὐ πέποιθε τῷ δικαίῳ αὐτοῦ ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὁμοιογενέσι λόγοις, χωρὶς νὰ προσηλυθῇ τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν μετὰ τῆς αὐτῆς διεζωοκλήτου καὶ λεπτομερῶς, ὡς ἂν ἐσυχῆται αὐτὴν, ἄπτεται ὅμως αὐτῆς, ζητεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι καλύπτεται διὰ τῆς ἀσπίδος ταύτης, ἀπλῶς διότι οὕτω διατάσσει ὁ νόμος καὶ ὅτι ἂν ἐπρόκειτο ν' ἀγωνισθῇ δι' ἄλλων ὅπλων, πᾶν ἤθελεν εἶναι βέβαιος περὶ τῆς νίκης. Εὐρίσκειται λοιπὸν ἐν τῷ λόγῳ τοῦτω σχεδὸν ἡ ἀναγκασία ὕλη, ὅπως γράψῃ τις τὴν ἱστορίαν τῶν ἐριδῶν τοῦ Ἀπολλοδώρου μετὰ τοῦ Φορμίωνος ἔκει ἔνθα ὑπάρχουσι ἀσάφειαι τινες, δύναται νὰ ζητήσῃ διασαφίσεις ἐξ ἑνὸς τῶν ἑκτῶ λόγων τῶν ἀπαγγελλθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ φιλοδίκου Ἀπολλοδώρου, ἐν ἄλλαις δίκαις, πάντες οἱ λόγοι οὗτοι παρέχουσι ἡμῖν πληροφορίας περὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ Πασίωνα καὶ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ.

Καθ' ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῆς παρὰ Δημοσθένει περιλήψεως τῆς διαθήκης τοῦ Πασίωνα, ὁ γέρων ὅστις ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ἀπολλοδώρου ἦν ἀκαταστάτος καὶ πολυέξοδος, φαίνεται ὅτι ἠθέλησε νὰ μείνῃ ἡ κληρονομία αὐτοῦ ἀδικαίρετος μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ δευτεροτάτου υἱοῦ του. Ὁ Φορμίων καὶ οἱ συγκαθημένους αὐτοῦ φαίνεται ὅτι διεχειρίσθησαν αὐτὴν ὡς φρόνιμοι ἄνθρωποι καὶ παρεῖχον τῷ προτοτάτῳ υἱῷ τὸ ἦμισυ τοῦ κοινοῦ εἰσοδήματος. Τοιοῦτοτρόπως ἐσώζετο ἡ περιουσία ἐπὶ ἑκτῶ ἐστὶ καθ' ἃ δὲν ἠδύνατο νὰ καταστωεῦσθαι αὐτὴν ὁ Ἀπολλώδωρος. Δυστυχῶς ἵνα ἡ περιουσία ὑποβλήθῃ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διαχειρίσεως ἀπείτετο ἡ συγκατάθεσις τοῦ Ἀπολλοδώρου, ὅστις νυμφευμένος ἦδη ὢν, ἴσως μετὰ τῆς θυματρῆς τοῦ πλουσίου πολιτοῦ Δαινίου, ἠδύνατο ν' ἀπαιτήσῃ τὴν μερίδα του ἐκ τῆς κληρονομίας. Ὁ Ἀπολλώδωρος τότε μόνον ἤθελε συγκατατεθῆ εἰς τὸ ἀδικαίρετον τῆς κληρονομίας, ἂν ἐλάμβανε τὴν διαχείρισιν αὐτῆς, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Πασικλῆς ἐκινδύνευε μόνον ἀπομεινάρια τινα νὰ εὐρῇ κατὰ τὴν ἐνηλικιότητα αὐτοῦ ὅθεν ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ ὄρφανου, οἱ κληδόμενοι προὔτιμψαν νὰ προὐδῶσιν ἀμέσως εἰς τὴν διαίρεσιν.

Ὁ Ἀπολλώδωρος δὲν φαίνεται παρεμβαλὼν ἐμπόδια οὔτε κατὰ τὴν διανομὴν ταύτην, ἥτις παρεῖχεν αὐτῷ σημαντικὴν περιουσίαν, οὔτε, ὀλίγον πρότερον, κατὰ τὴν τελευταίαν νόσον τοῦ πατρὸς του, ὅταν οὕτως ἐδήλωσε τὴν κληρονομίαν ἀφ' ἑαυτοῦ παρ' αὐτοῦ. Μετὰ τὴν θάνατον τοῦ πατρὸς, ὁ Ἀπολλώδωρος, ὅστις ἤπισεν ὅτι θέλει μείνει κληδόμενον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς μητρὸς καὶ κύριος συμπάσης τῆς κληρονομίας, δὲν ἀπέκρυψεν ἐπὶ πολὺ τὴν ἐκ τῆς ἀποτυχίας του ἀγανάκτησιν. Ἡ γὰρ τοῦ Πασίωνα καθιερώσασα ὡς εἴηστο μὴνάς τινας εἰς τὴν θλίψιν καὶ τὸ πένθος, ὑπέκρινεν εἰς τὴν τελευταίαν θέλησιν τοῦ ἀποθανόντος καὶ ἐνυμφεύθη τὸν Φορμίωνα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ἀπολλώδωρος ἀπῆν ἐξ Ἀθηνῶν ὡς τριηραρχος, ὅτε δὲ ἐπανῆλθεν ἐκῆρξε γεγωνεῖν τῇ φωνῇ τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ διὰ τὴν μετὰ τοῦ Φορμίωνος κληρονομίαν μεταχειρίσθη τὸν Φορμίωνα μετὰ μεγίστης περιφρονησεως, καὶ ἰσχυρίζομενος ὅτι προσεβάλλοντο οὕτω καὶ τὰ συμφέροντα καὶ ἡ τιμὴ αὐτοῦ ἠπειλήσασεν τὸν Φορμίωνα, ὅτι θέλει καταδιώξῃ αὐτὸν δικαστικῶς ἤδη δὲ ἡ μήνυσις εἶχε κατατεθῆ εἰς τὸ γράσειον τοῦ ἄρχοντος. Δὲν φαίνεται ὅμως πῶς ὁ Ἀπολλώδωρος ἠδύνατο νὰ διεξαγάγῃ μέχρι τέλους τὴν παράβολον ταύτην ἀγωγὴν. Οὐδὲν σαφέστερον τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀθωότητος τοῦ Φορμίωνος. Οὐχ ἦτοον ζωαίς ἡ δίκη ἤθελε προσενήσει θέρουον καὶ σκάνδαλα, ἐξ ὧν ἤθελε προσβλήθῃ ἡ μνήμη τοῦ Πασίωνα, ἡ ὑπόληψις τοῦ Φορμίωνος καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ καὶ ἡ πίστωσις τῆς τραπέζης ὅθεν παρενεβήσαν πρίλοι, ἡ μήτηρ ἔπειτα ὁ μητρικός ἐδείξαν πρῶτον ἐπιθυμίαν συμβιβασμοῦ, ὥστε βεβχίως ἤρχιστε νὰ ἐνοσῇ ὁ Ἀπολλώδωρος ὅτι ὑπὲρ τὸ δέον προέβη ἀπέσυρεν ὅθεν τὴν ἀγωγὴν καὶ ἔρχισαν αὐτῆς σχέσεις μεταξὺ Ἀπολλοδώρου καὶ τῶν δύο νεονύμφων.

ἴσως δὲ διὰ χρηματικῆς τινας ἐκδουλεύσεως, ἢν παρέσχεν ἡ ὑποσχέθη, ἐπέτυχεν ὁ Φορμίων νὰ συμβιβασθῇ μετὰ τοῦ ἀνικαροῦ τούτου προγόνου. Ὁ Ἀπολλώδωρος ἐπεθύμει ν' ἀναδειχθῆ ἐν Ἀθήναις, δὲν ἦτο δὲ οὔτε ἐκ λαμπρῆς οἰκογενείας, οὔτε μεγάλῃ εἶχε πλοονεκτήματα ἤθελεν ἐσομένους νὰ ἐπισφῆρ τὰ βλέμμακα διὰ τῆς ἀναπτυσσομένης ὑπ' αὐτοῦ δραστηριότητος καὶ διὰ τῆς ἐπιδείξεως. Ἴνα καταστῇ γνωστὸς ἐνήγαυρος εἰς δίκην πολιτικὴν τοῖς πλείστοις ἄρχοντας καὶ στρατηγούς. Τὰ δὲ χορηγίας, τριηραρχίας καὶ πᾶν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπισφῆρ ἐπ' αὐτοῦ τὰ βλέμμακα ἐ-

πεζήτε μετὰ τοσούτης σπουδῆς, μεθ' ὅσας ἄλλοι ἀπέφρευον τὰς ἀργαμείας ταύτας. Ὁ πλοῦτος τῶν ἐνδύματων αὐτοῦ, οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτὸν δούλοι, αἱ διὰ μεγάλης δαπάνης διατηρούμενα ὑπ' αὐτοῦ ἐταίρια, τὰ πάντα ἐγρησόμενον αὐτῷ, ὅπως καταστή ἡγεμόνος ἤθελεν ὥστε διερχόμενον αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς νὰ δεικνύσῃ πρὸς ἀλλήλους αὐτὸν ἀστού καὶ ξένου λέγοντες, ἰδοὺ ὁ υἱὸς τοῦ περιφήμου τραπεζίτου Πασίωνος.

Τοιαύτας ἔχων διαθέσεις ὁ Ἀπολλοδώρος εἶχεν ἀνάγκην χρημάτων καὶ πολλῶν μάλιστα χρημάτων ὅθεν βλέπομεν αὐτὸν πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φυλλομετροῦντα τὰ ἐγγραφα καὶ τὰ κατὰστραχ τῆς τραπέζης ἰσχυρᾶ δὲ σημειώσεων ἐπισκοποῦμεν ἐν αὐτοῖς, εἰσπράττει παλαιὰ δάνεια, ἀπαίτει τὰς ὀφειλάς καθέσθην ἐκάστη τούτων καθίσταται ἀπατήσιμος, καὶ ὅταν τοῦτο εἶναι δυνατόν καταδιώκει αὐτὰς δικαστικῶς. Διὰ τῶν ἀπατήσεων τούτων κατώρθωσε νὰ εἰσπράξῃ ὁ Ἀπολλοδώρος σχεδὸν 20 τάλαντα, (112, 000 φραγκ), ἅπερ ἔπρεπε νὰ διανεμηθῶσιν ἐξίσου ὡς μέρος τῆς κληρονομίας, μετὰ τὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ Πασικλείου· ἀλλ' ἂν πιστεύσωμεν τῷ Δημοσθένει ἐσφερεστέριον πλέον τοῦ ἡμίσεως· δηλαδή ἔλαβεν ἐν εἶδος μεσιτείας ἐπὶ τῶν εἰσπραχθέντων εἶχε δὲ τοσούτῳ μείζων ἀνάγκην ἐπειδὴ τὸ μετὰ τὸν Πασίωνος καὶ Φορμίωνος συναφθὲν ποτε συμβόλιον λήξαν ἤδη εἶχεν ἔλαττωσαι τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ.

Ἐν ἔτει 362 ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Πασίωνος ἐνεγράφη ἐν τοῖς πολίταις· ἐσηματίσθη λοιπὸν τότε δύο μερίδας ἐκ τῶν δύο καταστημάτων, τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἀσπιδοπηγείου, τὰ ὅποια ἀπὸ δέκα ἐτῶν διεχειρίζετο ὁ Φορμίων. Τῷ Ἀπολλοδώρῳ δὲ ὡς πρωτοτόκῳ ἀφῆθη ἡ ἐκλογὴ ἐξελέξατο δὲ τὸ ἀσπιδοπηγεῖον καὶ ἡ τραπέζα ἔμεινε τῷ Πασικλείῳ καὶ ἐμισθόθη εἰς τρεῖς συνεταίρους· τὸν Ξένωνα, τὸν Εὐφρατίον, τὸν Εὐφρονα καὶ τὸν Κάλιστρατον ἀντὶ δύο τάλαντων κατ' ἔτος, δηλ. 40 μνᾶς ὀλιγώτερον τοῦ πληρονομένου ὑπὸ τοῦ Φορμίωνος ποσοῦ.

Καίτοι δὲ ὑπερβιάσθη ὁ μισθὸς τῆς τραπέζης, πάλιν ἐπέκειτο φόβος μὴ οἱ ἐνοικιαστὰς δὲν δυνήσῃσι νὰ ἐκπληρώσῃσι τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν, ἐπειδὴ ἡ ἀποχώρησις τοῦ Φορμίωνος ἀφῆρει ἀπὸ τοῦ καταστήματος πολλὴν ἐκ τῆς ἀξίας αὐτοῦ· ἅμα δὲ ἔλαβε καὶ ἐπεκρίωσεν ὁ Πασικλῆς τοὺς λογαριασμοὺς τῆς κηδεμονίας τοῦ Φορμίωνος, ὁ τελευταῖος οὗτος ἴδρυσεν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἰδίαν τραπέζαν εἰς

ἣν βεβελίως ἠκολούθησαν αὐτὸν οἱ πλείστοι πελάται καὶ τὰ πλείστα κατατελειμένα κερφάλια. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσα τραπέζα κατέστη ἐντὸς ὀλίγου μίαν τῶν ἐπισκομητέων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος ὅλης· Ὁ δὲ διευθυντῆς αὐτῆς ἠδυνήθη πολλὰ νὰ παράσῃ τῇ πολιτείᾳ χρήματα καὶ νὰ βοηθήσῃ αὐτὴν διὰ τῆς πιστώσεώς του, ὅπως προμηθευθῇ ἐν κερφῷ λιμοῦ σίτον ἀπὸ τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου καὶ ὡς λέγει ὁ Δημοσθένης· «Τοσαῦτα γάρ, ὡ ἀνδρες Ἀθηναῖοι, χρήμαθ' οὐκ ἀνεργώσθη προσηγορικῶς ὡς οὐθ' οὐτος οὐτ' ἄλλος οὐδεὶς κείνηται. Πίστις μὲντοι Φορμίῳ παρὰ τοῖς εἰδόσι καὶ τοσοῦτον καὶ πολὺ πλείωνον χρημάτων ἐστὶ, δι' ἧς καὶ αὐτὸς αὐτῷ καὶ οὐτῷ χρησίμους ἐστί». Ἀπὸ τοῦ 360 ὁ Φορμίων ὡς πάλαι ποτὲ ὁ κύριος αὐτοῦ ἔλαβε τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου.

Τοιαύτη λαμπρὰ ἐπιτυχία δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ κινήσῃ τὸν φθόνον τοῦ Ἀπολλοδώρου. Ἡ μήτηρ του, ἡ χθῆρα τοῦ Πασίωνος, ἀπέθανε τὸ ἔτος αὐτὸ ἦτο αὐτὸ καθ' ἃ ὁ Φορμίων ἐγένετο πολίτης Ἀθηναῖος. Ἀποθνήσκουσα δὲ ἐκληροδότησε τοῖς παισὶ τοῦ Ἀπολλοδώρου 2, 000 δραχμῶν ἀλλ' οὗτος μὴ ἀρκουμένος εἰς τὸ κληροδοτήμα προσαπῆται 3000 δραχμῶν προσέτι δὲ καὶ μίαν δούλην καὶ μέρος τῶν ἐνδύματων καὶ κοσμημάτων καὶ ὠμίλει πάλιν περὶ δίκης· πολλοὶ δὲ συγγενεῖς ἐμισολόγησαν πάλιν ὁ Φορμίων ἐνέδωκε καὶ ἐπλήρωσεν ἐν συνόλῳ 5000 δραχμῶν καὶ τὰ ἀπατηθέντα σκευῆ ἢ δὲ κληρονομία διαιμοιράσθη εἰς τέσσαρα μέρη καὶ διανεμήθη εἰς ἕκαστον τῶν ἐκ τῶν δύο γάμων γεννηθέντων τεσσάρων υἱῶν. Τούτων δὲ γενομένων ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐν αὐτῷ τῷ Παρθενῶν ὠμολόγησεν ἐνόπιον μαρτύρων ὁ Ἀπολλοδώρος ὅτι οὐδὲν πλέον ἀπῆτει παρὰ τοῦ Φορμίωνος καὶ ὅτι οἱ λογαριασμοὶ αὐτῶν ἐξεκαθαρίσθησαν. Ἡ δὲ τότε γενομένη συμφωνία καὶ ἡ γενική οὕτως εἰπεῖν ἄφρασις συνεγράφησαν ἐν εἰδίᾳ δικητικῆς ἀποφάσεως καλουμένης γνώσεως ὑπὸ τοῦ Δεινίου τοῦ πενθεροῦ τοῦ Ἀπολλοδώρου, τοῦ Νικίου τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ, (συγκληθεστώ) ὡς καὶ τοῦ Λυσίου καὶ Ἀνδρομένους, τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Φορμίωνος, οἵτινες ἐφρόντισαν νὰ γραφῇ ἐν τῇ γνώσει ὅτι χραιζόμενος καὶ χάριν τῆς ὁμονομίας συγκατετέθη ὁ Φορμίων εἰς τὴν τοιαύτην θυσίαν. Ἦνα δὲ κάλλιον ἀποδείξῃ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτοῦ ὁ Ἀπολλοδώρος ἐτίμησε τὸν μητρὸν αὐτοῦ θάνατον εἰς παρ' αὐτοῦ δύο τάλαντα, τὰ ὅποια οὐδέποτε ἀπέδωκε.

Καί περ κληρονομήτας· καί περ δανεισθεῖς ὁ Ἀπολλόδωρος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον κατὰ χρεως ἀπέβαινε· καθ' ὅσον δὲ κῦξανον αἰ χρηματικαὶ αὐτοῦ ἀνάγκαι, κῦξανε καὶ ἡ ἔργη αὐτοῦ· δὲν ἤνευγετο νὰ βλέπῃ τὸν Φορμίωνα, ἄνθρωπον μεγαμυῖνον, ἐπιπλοῦτον, μᾶλλον πλουτοῦντα καθ' ἕκαστον ἑνιαυτὸν καὶ ἀπολαμβάνοντα γενικῆς ὑπολήψεως, ἐν ᾧ αὐτὸς, ὁ κληρονόμος μίξις τῶν πλουσιωτέρων τῶν Ἀθηναίων οικογενειῶν, ἤσθάνετο τὴν δημοσίαν γνώμην ἀποστερομένην ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἠρίθμει πλέον τὰς ὥρας, αἵτινες ἐχώριζον αὐτὸν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς, τῆς πενίας καὶ τῆς ἀτιμίας. Ἀναπολῶν δὲ ἀδικακίως τὴν ἀντίθεσιν ταύτην ἐν τῷ ἀνησῶχῳ καὶ παρωζυμένῳ πνεύματι αὐτοῦ, κατήντησε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Φορμίων τὸν ἐκλέψε καὶ ὅτι κατεράτῃσεν τὸ κάλλισον μέρος τῆς κληρονομίας αὐτοῦ. Δεκακοτῶ λοιπὸν ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πασίωνα καὶ δέκα μετὰ τὸν τῆς χήρας αὐτοῦ, μετὰ τὴν τακτικὴν καὶ ἐρικτιμένην ἄφρασιν τὴν δοθείσαν τῷ Φορμίῳ, ἀπήτησεν ὁ Ἀπολλόδωρος παρ' αὐτοῦ διὰ δικαστικῆς ἀγωγῆς εἴκοσι τάλαντα, (112, 000 φρ.), ἅτινα παρίστων ὡς διετείνετο τὸ κεφάλαιον καὶ τοὺς τόκους, μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς δίκης, τοῦ ποσοῦ ὕπερ ὃ Πασίων ἐκχωρήσας τῆς τραπέζης ἀφῆκεν ὡς δάνειον τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ, ὅστις ἐσφετερίσθη αὐτό.

Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Δημοσθένους καὶ ἐκ λόγου αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Ἀπολλοδώρου, τοῦ κατὰ Στεφάνου, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τὰ ἀναποδείκτους ὑποθέσεις, τὰ ψευδῆ, τοὺς ἀνισχύρους λόγους, οὓς ἐπεσφύρευσε ὁ Ἀπολλόδωρος, ἵνα παράσῃ εἰς τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ ὄψιν ὁμοικληθῆ. Οὐδέποτε, διετείνετο, ἔνευ τῶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς του δανεισθέντων χρημάτων, ἤθελε δυνηθῆ ὁ Φορμίων ἐκ τοιαύτης ἀρετηρίας νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πλοῦτον, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ Ἀπολλόδωρος, ὁ υἱὸς τοῦ πλουσίου Πασίωνα, ἀπώλεσε τὴν ἰδίαν οὐσίαν λειτουργῶν τῇ πατρίδι. Ἄν δὲ δὲν δύναται ν' ἀποδείξῃ τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτοῦ, τούτου αἰτία εἶναι ὅτι ὁ Φορμίων κατέστας πᾶσαν ἀπόδειξιν ἀδύνατον, πείσας τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ν' ἀφηνίση τὰ ἔγγραφα τοῦ πρώτου αὐτῆς σύζυγος, τὰ κατὰστραχία τῆς τραπέζης. Ἄλλως τε ὁ μεταξὺ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ Φορμίωνος γάμος εἶναι ἄγνωρος, ἐπειδὴ οὐδέποτε ὁ Πασίων ἤθελεν ἀνεχθῆ τὴν ἰδέαν νὰ νυμφευθῆ ἡ σύζυγος αὐτοῦ τὸν ἄθλιον ταῦτον ἀπελευθέρων. Τὸ συμπόλαιον τῆς ἐκμισθώσεως, ἡ διαθήκη, ταῦτα πάντα εἶναι πλαστὰ ἔγγραφα, δὲν κατεμήνυσσε

δὲ αὐτὸν πρότερον, ἐπειδὴ ὁ Φορμίων ὑπεσχέθη αὐτῷ ἀποζημίωσαι, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν διετήρησε τὴν δοθείσαν ὑπόσχεσιν, ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ δικαστήρια. ὅπως τύχῃ δικαιοσύνης.

Οὐδὲν ἀθένηερον καὶ ἤττον δικανικῶν τῶν τοιούτων ἐπιχειρημάτων· ἀλλ' ὅμως ἡ σύνεσις ὑπῆρξε νὰ ληρθῆ ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψιν ἡ ἀγωγή αὕτη καὶ νὰ προφυλαχθῆ ὁ ἐναγόμενος. Ὁ Ἀπολλόδωρος, δραστήριος, βραχιδουρῆς, ἀνικιδῆς, ἄν δὲν ἐσπερεῖτο ῥητορικῆς τινος εὐλαρείας· ἔστιν ὅτε ἐτυγεν ἐπιδοκιμασίας ἀγορεύων ἐν δικαστηρίῳ. Ὁ δὲ ἀντίδικος Φορμίων ὑπῆρξεν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ εὐτυχέστερος ἢ ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ τοὺς φθονοῦντας καὶ ἐγίνωσκε τὰ δικαστήρια περισσώτερον ἢ ὥστε νὰ περσινασθῆ στηριζόμενος μόνον εἰς τὸ δίκαιον αὐτοῦ. Ν' ἀπαντήσῃ ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ, οὐδὲ κἂν νὰ σκεφθῆ ἡδύνατο, ἐπειδὴ μετὰ πολυετῆ διατριβὴν ἐν Ἀττικῇ δὲν ἐξέμαθε καθαρῶς τὴν γλῶσσαν· ὅθεν καὶ σκόπευε αὐτὸν ὁ Ἀπολλόδωρος διὰ τοὺς σολοικιστοὺς· αἱ δὲ πρώται λέξεις τοῦ λόγου τοῦ Δημοσθένους ἀποδεικνύουσιν, ὅτι, ἂν ὡς ἰσχυροὶ, δὲν εἶναι ὅμως ψευδεῖς. Εὐτυχῶς διὰ τὸν Φορμίωνα τὰ Ἀττικὰ δικαστήρια κατ' ὀλίγον παρημέλησαν τὴν ἀρχαίαν διάλεκτον, ἥτις ἀπήτει οἱ ἀντίδικον, καὶ μόνον οἱ ἀντίδικοι, νὰ λαμβάνωσι τὸν λόγον ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποθέσει· περὶ τὰ μέσα τῆς δ' ἑκατονταετηρίδος, ἡ μεσοκλήθεις τρίτου προσώπου, ἀληθῶς συντηγόρου κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἢ τὴν νεοτέραν ἔξιν, κατέστη πράγμα ἀρεστά σύνθεσις. Δὲν εἶναι δικαίωμα, εἶναι ἀνοχὴ μετατροπομένη εἰς ἔξιν· ἵνα ἐπιτρέψωσιν οἱ δικασταὶ εἰς φίλον, ὅστις πολλὰ εἰς εἶνα ῥήτωρ ἐξ ἐπαγγέλματος, νὰ συνεγορεύῃ ὑπὲρ ἐνὸς τῶν διαδίκων, κυρίως ἔταν πρόκειται περὶ τοῦ φεύγοντος, ἀκοῦνται εἰς τὴν ἑλαφροτέραν πρόφασιν· ἀρεστὴ νὰ προτείνῃ τις ἢ τὴν νεώτερά του, τὴν ἀπειρίαν του, τὴν ζενικὴν αὐτοῦ καταγωγὴν ἢ τοὺς δεσμούς ἀρχαίας φιλαίας ἢ συγγενείας. Ὁ διάδικος λέγει λέξεις τινὰς τοιαύτας ἐνοίας, καὶ εἰς ἐν νεύμα τῶν δικαστῶν, ὁ προσκληθεὶς ὡς βοηθὸς ἀνέρχεται εἰς τὸ βῆμα καὶ ἀπαγγέλλει τὴν ἀληθῆ ἀγόρευσιν.

Ὁ Φορμίων ἀπετάθη πρὸς τὸν Δημοσθένη, ὅστις, ἄγων τὸ τριακοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἔτο πρὸς τὸν θάνατον ἢ τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ διδασκαλοῦ αὐτοῦ Πασίου ὁ μᾶλλον ἐν ὑπολήψει λογογράφος ἐν Ἀθήναις, καὶ ἕκαστος ἤρχιζε νὰ γνωρίζεται ὡς πολιτι-

κός βήτωρ» πρὸ δύο ἐτῶν εἶχεν ἀπαγγεῖλαι τὸν ὠραῖον λόγον αὐτοῦ «πρὸς Λεπτινῶν». Ὁ Δημοσθένης ἐδέχθη τὴν πρότασιν καὶ συνέθεκεν ὑπὲρ τοῦ Φορμίωνος δημογορίαν ἣτις ἐστὶν ἀριστοῦργημα εἰς τὸ εἶδος τῆς ἐπι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐλαττωμένου ὑπὸ τῶν πολιτικῶν, ἅπερ ἐνδὸς ἑλίγου ἐμελλον ν' ἀπασχολήσωσαν αὐτὸν ἐλόκληρον, ὁ Δημοσθένης εἶχε μέγα συμφέρον, νὰ προσοικειωθῇ δι' ἐκδοουλεύσεως ἀνεξιτήλου τραπέζιτην ἐπιτήθειον καὶ πιστὴν, ὅστις νὰ καθίσταῃ ἐνεργὸν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ νὰ δαίνειῃ αὐτῷ ἐν ἀνάγκῃ χρήματα.

Ὁ Δημοσθένης ὀμίλει πρῶτος· Εὐρίσκει τις ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ τὰς καλλίστας, τὰς σπικνωτέρας τοῦ μεγάλου βήτορος ἀρετάς· ἡ ματαιότης τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Ἀπολλοδώρου ἀποδεικνύεται προφανῶς· τὸ δὲ θράσος μεθ' οὗ παρέστηκεν αὐτὰς· ἐξηγῆται ὡς ἐκ τῶν καινῶν τοῦ χαρακτήρος αὐτοῦ. Ἐν τῇ συζήτῃ τῶν ἀποδείξεων καὶ τῇ ἐκθέσει τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ὑπόθεσιν νόμον, ἀναρξάνεται ἡ συνθήκη ἀκρίβεια τοῦ Δημοσθένους· καὶ τὸ πλεονέκτημα, ὅπερ ἔχει κοινὸν μετὰ τοῦ Ἰσχυίου τοῦ ἐξετάζοντος τὰ πράγματα ἄνοθεσιν καὶ ὑποδεικνύειν τὴν αἰτίαν καὶ τὸν φιλοσοφικὸν λόγον. Ὁ Ἀπολλοδώρος ἀπῆτει 20 τάλαντα, ἅπερ διετείνεται, ὅτι ἐδάνεισεν ὁ Πασίων τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ ὡς ἀφορμῆς (fonds de roulement) κατ' αὐτὴν, ἂν δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδείξῃ τὸ δάνειον τοῦτο, τὸ ὑπεξαιρέθην ἐκ τῆς κληρονομίας, τοῦτου αἰτία ἦτο ὅτι ὁ Φορμίων κατεκράτησεν, ἐπὶ πλαστογράφῃσιν καὶ κατέρψεψε τὰ ἐγγράφα τοῦ Πασίωνος. Ἡ ἀπάντησις ἦν εὐχερής. Ἡ δίκαια τῆς κληρονομίας, πρῶτον μὲν εὐθύς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πασίωνος, ἐπειτα δὲ, διὰ τοῦ ἀδικηρέτου μέρους τῆς κληρονομίας τοῦ ἐκμισθωθέντος ὑπὸ τοῦ Φορμίωνος, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ Πασίωνος δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἕως τῆς προαγωγῆς τῶν ἐγγράφων τούτων· μετὰ δὲ τὰς δύο ταύτας δίκαια ὁ Ἀπολλοδώρος οὐδεμίαν ἐπῆρτειεν ἀπαιτήσιν. Ἀρ' ἑτέρου τὰ κατὰ τὴν τοῦ Πασίωνος παρεδόθησαν πράγματι τῷ Ἀπολλοδώρῳ. ἀρ' οὐ οὕτως τὰ μετεχειρίσθη, ἵνα εἰσπράξῃ, διὰ σειράς δικῶν, δάνεια τοῦ πατρὸς του συμποσώμενα εἰς 20 τάλαντα. Ἐτι μᾶλλον ὁ Πασίων, ὅστις εἶχε τὴν αὐτὴν μετὰ τοῦ Ἀπολλοδώρου συμφέρον νὰ ἀποκτήσῃ τα ἐγγράφα ταῦτα, οὐ μόνον οὐδέποτε ἐκατηγόρησε τὸν Φορμίωνα, ἀλλὰ καὶ ἄφηρον ἐτι μαρτυρεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Τέλος, ὅπερ ἀρκεῖ ὅπως καταστήσῃ τὴν ἀγωγὴν μὴ εἰσα-

γωγίμον, ὑπάρχει γενικῶς ἀρεσίαι δοθεῖσα πρὸ ἑκτῶ ἐτῶν τοῦ Ἀπολλοδώρου, μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ κατακεχωρημένη ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ γνώσει. Τὸ δὲ ἐξαιρὸν ἐτι τὰ κατ' ἑαυτὰ τοσοῦτον ἰσχυρὰ ταῦτα ἐπιχειρήματα εἶναι ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκτίθενται. ἐν τῷ ἀναρξάνεται ἡ ὑπερήφανος ἐκείνη καὶ περιφρονητικὴ ἰσχυρὰ, μεθ' ἧς τοσάκις ἐπετίθη κατὰ τοῦ Φιλοκράτους, τοῦ Δημάδου, τοῦ Αἰαγίνου καὶ τῶν λοιπῶν συνταξιοῦχων τῆς Μακεδονίας. Ἀκούσατε τὴν περιεκτικὴν ταύτην, ἐν ᾗ σκόπτει ὁ Δημοσθένης τὰς ἀξιώσεις τοῦ Ἀπολλοδώρου καὶ ἀποδεικνύει αὐτῷ πόσον ἡ διαγωγή του εἶναι ἄτοπος καὶ μωρὰ.

«Καὶ ὅτα θυμαζώ πῶς οὐ λογιζει πρὸς σεαυτὸν ὅτι ἐστὶν Ἀρχεστράτης τῷ ποτὲ τὸν ὄν πατέρα κτησαμένῳ υἱὸς ἐνθάδε, Ἀντίμαχος, πράττων οὐ κατ' ἀξίαν, ὅς οὐ δικάζεται σοι οὐδὲ δεινὰ φησι πάσχειν, εἰ σὺ μὲν χλανίδα φορεῖς, καὶ τὴν μὲν λέλυσται, τὴν δ' ἐκδέδωκας ἐτάραχν, καὶ ταῦτα γυναικ' ἔχων ποιεῖς, καὶ πρὸς πατῆρος ἀκολούθους περιάγεις, καὶ ζῆς ἀσελγῶς ὥστε καὶ τοὺς ἀπαντῶντας αἰσθάνεσθαι, αὐτὸς δ' ἐκεῖνος πολλῶν ἐνδεής ἐστιν. Οὐδὲ τὸν Φορμίον' ἐκεῖνος οὐχ ὄρθ. Καί τοι εἰ κατὰ τοῦτ' οἴει σοι προσήκειν τῶν τούτου, ὅτι τοῦ πατρὸς ποτ' ἐγένετο τοῦ σοῦ, ἐκείνῳ προσήκει μᾶλλον ἢ σοί· ὁ γὰρ αὐτὸς πατὴρ ἐκείνων ἐγένετο, ὥστε καὶ σὺ καὶ οὗτος ἐκείνου γίνεσθε ἐκ τούτου τοῦ λόγου. Σὺ δ' εἰς τοῦτο ἦκεις ἀγνωμοσύνης ὥσθ' ἂ προσήκει σοι τοὺς λέγοντας ἐχθροὺς νομίζειν, ταῦτ' αὐτὸς ποιεῖς ἀνάγκην εἶναι λέγειν, καὶ ὑβρίζεις μὲν σεαυτὸν καὶ τοὺς γονεάς τεθνεώτας, προπηλακίζεις δὲ τὴν πόλιν, καὶ ἂ διὰ τῆς τούτων φιλανθρωπίας ἀπολαύσας εὐρετο ὁ σοὺς πατὴρ καὶ μετὰ ταῦτα Φορμίον οὕτοσσι, ταῦτα ἄντι τοῦ κοσμεῖν καὶ περιστέλλειν, ἵνα καὶ τοῖς δοῦσιν ὡς εὐσχημονέστατα ἐράνινο καὶ τοῖς λαβοῦσιν ὑμῖν, ἄγεις εἰς μέσον, δεικνύεις, ἐλέγχεις, μόνον οὐκ ἐνειδίσεις ὅλον ὄντα σε ἐποίησαντο Ἀθηναῖοι. Εἶτ' εἰς τοῦθ' ἦκεις μαρτίας (τί γὰρ ἂν ἄλλο τίς εἴποι;) ὥστ' οὐκ αἰσθάνει ὅτι καὶ νῦν ἡμεῖς μὲν ἀξιοῦντες, ἐπειδὴ περ ἀπῆλλάγη Φορμίον, μηδὲν ὑπόλογον εἶναι εἰ ποτε τοῦ σοῦ πατρὸς ἐγένετο, ὑπὲρ σοῦ λέγομεν, σὺ δὲ μηδέποτε ἐξ ἴσου σοι γενέσθαι τοῦτον ἀξίωον κατὰ σεαυτοῦ λέγεις· ἂ γὰρ ἂν σοὶ δίκαια σεαυτὸν κατὰ τούτου τάξῃς ταῦτά ταυθ' ἦξει κατὰ σοῦ παρὰ τῶν τὸν ὄν πατέρα ἐξ' ἀρχῆς κτησαμένων. Ἀλλὰ μὴν ὅτι κακέι-

νος ἦν τινῶν, εἴτ' ἀπὸ ἀλλαγῆς τὸν αὐτὸν τρόπον ὄν περ οὗτος ἀφ' ὧμῶν, λαβέ μοι ταυτασί τὰς μαρτυρίας, ὡς ἐγένετο Παισίων Ἀρχεστράτου» (1).

Καὶ ὁ ἐπιλογος αὐτὸς εἶναι ἄξιος νὰ παρατεθῆ ἐνταυθα ὁ Δημοσθένης συγκεραλαιοῖ ἐν αὐτῷ μετὰ σαφηνείας καὶ ταχυτέρας συνάμα τοῦς λόγους, οὓς ἐπρότεινε πρὸς ἀπόβρῃψιν τῆς κατηγορίας τοῦ Ἀπολλοδώρου ἔπειτα δὲ ἀπαριθμεῖ τὰς ἐκδουλεύσεις τοῦ πελάτου αὐτοῦ πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ ὑποδεικνύει ἐκείνας, ὅσας δυνατὸν νὰ παράσχη ἂν ἀπαλλάζωσιν αὐτὸν ἄπαξ διὰ παντός τῶν ἀδίκων τούτων προσβολῶν καὶ οὕτω ἐνεργεῖ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον. Ἐπειτα δὲ ἵνα μὴ φανῆ θέλων, διὰ τὸν τρόπον καὶ τόνον τοῦ ἐπιλόγου, νὰ ἐξασκήσῃ πῆσιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν δικαστῶν, καταφεύγει εἰς τέχνασμα οὐ παράδειγμα παρέσχεν αὐτῷ ὁ Ἰσαῖος καταλήγει διὰ τῆς ἀναγνωσεως νόμου καὶ μαρτυριῶν.

Ὅσον ἀναιδῆς καὶ ἂν ὑποτεθῆ ὁ Ἀπολλόδωρος, δὲν ἔπρεπε νὰ ἦ εἰς ἥσυχίαν, ἐν ᾧ ὁ Δημοσθένης κατεπέειξε αὐτὸν διὰ τῆς περιφρονήσεως αὐτοῦ καὶ ἐμαστίγου διὰ χειρὸς ζωηρᾶς καὶ σκληρᾶς. Ἡ ὑπὸ τοῦ λόγου γενομένη ἐντύπωσις ὑπῆρξε βαθειά ὅταν ἠγέρθη ὁ Ἀπολλόδωρος, ἵνα ὁμιλήσῃ, οἱ δικασταί. ὡς μᾶς λέγει ὁ ἴδιος εἰς ἄλλον λόγον, ἠρνήθησαν νὰ τὸν ἀκούσωσιν ὥστε μόλις ἠδυνήθη νὰ προσφέρῃ ἐλίγας λέξεις ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου, καὶ δὲν ἔλαβεν οὐδὲ τὸ πέμπτον τῶν ψήφων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐ μόνον ἔχανε τὴν δίκην, καὶ καταδικάζετο εἰς τὰ ἔξοδα, ἀλλὰ καὶ ἐζημιούτο διὰ τῆς καλουμένης ἐπωθελίας, δηλ. ἀπέτιεν εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ἓνα ὄβολον ἐπὶ ἐκάστης δραχμῆς ἥτοι τὸ ἕκτον τοῦ ἀδικῶς ἀπατηθέντος ποσού. Οὕτως ἐπλήρωσεν ἀκριβᾶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς αἰτήσεως του, ἐπειδὴ ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει ἡ ἐπωθελία ἀνῆρχετο εἰς τρία τάλαντα καὶ εἴκοσι μνᾶς (20,000 φρ.) καὶ ἐπὶ ποινῇ στερήσεως τοῦ δικαίωματος ἀγωγῆς καὶ τοῦ δικαίωματος τοῦ ἀνέργεσθαι εἰς τὸ βῆμα, ὡρεῖλε νὰ πληρώσῃ τὸ πρόστιμον τοῦτο ἐντός βραχέος διαστήματος. Καὶ περιουσία εἰς ἀνθρωπότεραν κατάστασιν τῆς τοῦ Ἀπολλοδώρου δὲν θὰ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ὑποστῇ τοιαύτης ζημίας ἔπειδὴ μετὰ δύο ἔτη βλέπομεν αὐτὸν καταδικαζόμενον εἰς

πρόστιμον 1 ταλάντου διὰ πρότασιν παράνομον, καὶ κατορθοῦντα νὰ πληρώσῃ καὶ τοῦτο.

Δὲν θέλομεν δὲ παρακολουθήσει αὐτὸν ἐν ταῖς ἀπελιπισμέναις, προσπάθειαις, ἃς καταβάλλει, ἵνα ἐκδικηθῆ, εἰ μὴ αὐτὸν τὸν Φορμίωνα ὄν δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ προσβάλῃ κατ' εὐθείαν, τοῦλάχιστον τοῦς βοηθήσαντας τὸν Φορμίωνα ἐν τῇ δίκῃ αὐτοῦ. Σώζεται λόγος κατὰ Στεφάνου τινός, ὃν καταδιώκει ἐπὶ ἐπιπορκίῃ ἐν τῷ πλήρει σορισμάτων εὐκόλως ἐξελεγχομένου λόγῳ τοῦτο ἀναφαίνεται λύσσα, ἢν οὐδὲν ἀνθρώπινον σέβας ἀναχατιζέει. Ἄν παραλείψομεν τὰς κατὰ τοῦ Φορμίωνος προσβολὰς, βλέπομεν αὐτὸν ὁμιλοῦντα περὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς περὶ γέροντος παλιμπαιδος τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Παισιλέα τὸν ἀπαρνείται καὶ τὴν μητέρα ὕβριζει καὶ ἀτιμάζει. Κατ' αὐτὸν ὁ Παισιλέης ἐγεννήθη ἐκ παρνομίου σχέσεως πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Παισιῶνος εἴχε κατ' αὐτὸν σχέσεις ὁ Φορμίων μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἢν μετὰ ταῦτα ἐνομφεῦθη. Ὁ Κατὰ Νεαίρας λόγος, μεταγενέστερος ὢν κατὰ δύο ἔτη, περίστησιν ἡμῖν τὸν Ἀπολλοδώρον διώκοντα ὁμοίαν ἐκδικασιν, ἕνεκα τῆς δίκης, εἰς ἣν πάλιν ἠτήθη ἔϊτα δὲ ἀπὸ τοῦ 340 ἐκλείπει ἐκ τῆς ἱστορίας ὡς πρὸς τὸν Παισιλέα δὲ καὶ τὸν Φορμίωνα γνωρίζομεν ἐκ τίνος ἀποσπάσματος λόγῳ ἀπολεσθέντος τοῦ Ἰπέριδου ὅτι, ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους γενομένης μεταρρυθμίσεως τῆς τριεραρχίας συγκλητηριζομένου ἔτι μεταξὺ τῶν πολιουστέρων πολιτῶν ἐκ τοῦ συντόμου τούτου ἀποσπάσματος δύναται τις μάλιστα νὰ συμπεράνη ὅτι ἦσαν καὶ συνεταῖροι.

Δὲν φρονοῦμεθα μὴ ὑπὲρ τὸ δέον ἐπεστήσαμεν τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων τραπέζιτων, ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. τῶν ἡθῶν, τῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν παρεχομένων ὑπ' αὐτῶν τῇ πολιτείᾳ ἐκδουλεύσεων. Ἐφρόσον ἡ οἰκονομικὴ ἱστορία τῆς ἀρχαϊότητος δὲν παρασκευασθῆ τοῦλάχιστον, καὶ σχεδιασθῆ ἐν συντόμῳ, ἡ πολιτικὴ ἱστορία θέλει παρέχει σχεδὸν εἰς ἕκαστον βῆμα ἄλλα προβλήματα. Οὕτως, ἵνα μόνον περὶ τῶν Ἀθηναίων ὁμιλήσωμεν, κατ' ἀρχῆς δυσκολεύεται τις νὰ πιστεύσῃ πῶς μετὰ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ πολιτεύματός των, μετὰ τῆς ἀπερισκέπτου ἀποριστείας τῆς δημοκρατίας καὶ τὰ συνεχῆ σφάλματα τῶν πολιτικῶν αὐτῶν ἀνδρῶν ἠδυνήθησαν νὰ διατρέξωσι τοιοῦτον σταδίον, καὶ νὰ διανύσωσι δύο αἰῶνας ἀπαρμιῶν μεγαλείου καὶ νὰ ἐπαυροῦσιν τὰς ἀπολείας αὐτῶν εὐθὺς μεθ' ἑκά-

(1) Δημοσθέν. ὑπὲρ Φορμίωνος σελ. 958 καὶ 959 Σ. Μ.

στην συμφορὰν αὐτῶν. Τὸ ἐξήγησάν τὴν ἐλαστικότητά ταύτην, τὸ κινεῖν ἐλατήριον, εἶναι αἱ ἐργατικαὶ εἴσεις τῶν κατοίκων, τὸ εἶδος ἐκείνο τῆς μαντείας, δι' ἣς οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τῆς ζωηρᾶς αὐτῶν εὐφροσύνης, προσέδον οἰκονομικὰς τινὰς ἀληθείας, ἐσχεδίασαν ἐμπορικοὺς τινὰς θεσμούς. Παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, πᾶς τις ἢ σχεδὸν πᾶς τις, πολίτης, ξένος, δοῦλος, ἐργάζετο καὶ παρ᾿ ἑαυτοῦ κατὰ τὸν τρόπον του. Ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ἦν προσπαθεῖν νὰ χαράξωμεν τοῦ Ἀθηναίου βίου κατὰ τοὺς Ἀττικοὺς ῥήτορας, ἠδυνάμεθα ἄρα νὰ παραλείψωμεν τοὺς

τραπεζίτας, τοὺς ἀσήμευς τούτους καὶ ὑπομονητικοὺς ἐργάτας τοῦ δημοσίου πλούτου, τοὺς μακρυνοὺς τούτους προγόνους τῶν ἰουδαίων καὶ λομβαρδῶν τραπεζιτῶν, πρὸς οὓς συνδέονται. δι' ἀμέσου καταγωγῆς, οἱ ἐν τῇ νῦν κοινωνίᾳ μεταχειριζόμενοι, μετ' ἄλλης ὅμως ἰσχύος, τὰ θυμιάσια ταῦτα τῆς προόδου ὄργανα, τὰ κεφάλαια καὶ τὴν πίστωσιν;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΩΤΟΣ.

(Μεταφραστὴς Α. Νορνόττης Δ. Φ.)

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

	Σελ.
Κατάλογος τῶν ἰδρυτῶν	γ'—δ'.
» » τακτικῶν μελῶν	έ—ιγ'.
» » ἐπιτίμων μελῶν	ιδ'—ις'.
» » Ἀντεπιστελλόντων	ιζ'—κ'.
» » Εὐεργετῶν	κβ.
» » Δωρητῶν	κγ.
» » Κοσμητόρων	κδ'.
» » μελῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν	κβ'—κδ'.

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ.

ΔΡ. ΔΑΜΩΝΟΣ Περὶ τῶν ἐν Σουλῶ Σερξί τοῦ Πόντου ἀνακλυθραϊσῶν ἐπιγραφῶν	1— 6
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ Περὶ Ἀνδρέου τοῦ Λιβαδηνῶ (Συμβολή εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Τραπεζοῦντος)	7— 45
Α. ΜΟΡΔΤΜΑΝΝ Περὶ τῶν Παλμυρηνῶν ἀρχαιοτήτων (Μετάφρ. <i>J. Π. Ληθαρίδου</i>)	15— 22
Ι. ΜΙΛΛΙΝΓΕΝ Περὶ δύο ἀνεκδότων Κυζικηνῶν ψηφισμάτων (Μετάφρασις <i>Σ. Μαυρογένους</i>)	23— 28
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ Στοιχεῖα γλωσσολογίας	28— 56
ΔΡ. ΜΟΡΔΤΜΑΝΝ fils Περὶ Βυζαντινῶν μολυβδοσθούλων (Μετάφρασις <i>Α. Λιοῦμα</i>)	57— 81
Α. Γ. ΠΑΣΠΑΘΗ Τὸ ἐμπόριον τῶν Γενοουησίων ἐν Κίπρῳ καὶ Εὐξείνῳ Πόντῳ κατὰ τὸν Μεσαίωνα	82—126
Μ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΗ Συνοπτικὸς παραλληλισμὸς τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ὡς καὶ τινῶν περιέργων τῶν ἐπὶ Ὀμήρου Ἀχαιῶν πρὸς τινὰ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων	126—146
Δ. ΡΑΖΗ Περὶ τοῦ Περσικοῦ ποιήματος «Πενταμέτ' Ἀττάρ»	146—151
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΣΑΡΡΟΥ Δικηγόρου Ἱστορικὴ μελέτη ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς Εἰσαγγελικῆς Ἀρχῆς	152—205

ΕΚΘΕΣΕΙΣ.

ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ὁθωμ. Αὐτοκρατορίας	Σελ. 205—219
ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Ἐπὶ τοῦ περὶ συλλογῆς ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος	220—233

ΠΡΑΚΤΙΚΑ.

Ἐκ τῆς ΤΑΒ'. Συνεδριάσεως μέχρι τῆς ΤΕΣΤ'.	234—342
--	---------

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ.

Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ Μεταφράσεως ἐκ τοῦ γερμανικοῦ πραγματείας τοῦ ἐν Μονάχῳ Καθηγητοῦ κ. Γ. Christ περὶ εἰδουλλίου	Σελ. 238—244
LASTIC Πραγματείας «Περὶ γενέσεως ἰδεῶν»	245—250
DETHNER Περὶ τινῶν Γοτθικῶν καὶ Βυζαντινῶν ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν Ἐξαικιονίῳ	257—258
Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ Περὶ τροχιασῶν ὁδῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τῆς μεταφορᾶς τοῦ στόλου Μωάμεθ τοῦ 6'. εἰς τὸν Κεράτειον κόλπον	259—260
Α. Γ. ΠΑΣΠΑΘΗ Περὶ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων τῷ 1204 Μ. Χ.	264—265
DETHNER Περὶ διαφόρων θέσεων τοῦ Βυζαντίου	266
ΔΕΚΙΓΑΛΛΑ Περὶ Ἠραιοτήτων	269
Ι. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ Περὶ γενέσεως γλώσσης	276—280
Α. Γ. ΠΑΣΠΑΘΗ Περὶ τινῶν μετάλλων τῆς Ἑλλάδος	281

ΕΥΖΗΤΗΞΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ.

Ἐπὶ τῆς περὶ Παλμυρηνῶν ἀρχαιοτήτων πραγματείας τοῦ κ. Mordtmann	251—252
καὶ	254
Ἐπὶ τῆς πραγματείας Μ. Παρανάκι περὶ γλωσσολογίας	253—254
Ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως ἀρχαίων καὶ νέων ἐμβλημάτων	261—263

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΞΗΛΙΑΙ.

Ε. ΣΙΜΟΥ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους	250
--	-----

	Σελ.
ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ περί τοῦ κ. Baneroff	251
ΑΝΘΙΜΟΥ Γ'. πρώτων ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ, κατὰ τὴν ἐπέτειον πανήγυριν τοῦ Συλλόγου. καὶ τὰ ἐγκρίναι αὐτοῦ	333—334

ΕΚΘΕΣΕΙΣ.

ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ περί τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς	281—281
ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ὁμ.	282—283
ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ὁμ.	283—288
ΤΟΥ ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ περί ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου	288
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	292—300
ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΦΥΛΑΚΟΣ περί καταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης	300—302
ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	302—305
ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ	
ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥ Περί τῶν δημοσίων δικλιέξεων	305—321
ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	322—324
ΤΟΥ ΤΑΜΙΟΥ	324—333
ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Περί τῶν κατὰ τὸ 1872—73 ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου	334
ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Γνώμη ἐπὶ τοῦ ἐκ Σεβέρων Μιχαηλείου διαγωνίσματος	245

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

Ν. ΤΣΙΓΑΡΑ	236—237
ΠΡ. ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ Γ'.	256
HENRI ELLIOT πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας	260
Α. ΣΥΓΓΡΟΥ	291

ΠΡΟΣΦΟΡΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ κλπ.

Ν. ΤΣΙΓΑΡΑ ἐνὸς ἀναγλύφου	237
ΕΥΛΑΜΠΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 18 ἀρχαίων νομισμάτων	237
ΚΑΣΤΟΡΧΗ, Α. WEIDNER, ΑΠ. ΣΚΕΝΔΟΥ	250
E. ABOUT	254
HIRSCHFELD	266
ΑΓ. ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ	273
ΕΜΜ. ΚΡΙΤΙΚΙΔΟΥ καὶ LOUIS CHARREL	274
ΛΕΩΝΙΔΑ ΗΜΙΑΔΟΥ	274
ΑΓ. ΔΕΡΚΩΝ ΝΕΟΦΥΤΟΥ	274
ΜΑΡΚΟΥ ΡΕΝΙΕΡΗ καὶ Γ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ	275
Α. ΖΩΗΡΟΥ	276
Ι. ΠΑΠΠΑΔΗ καὶ Μ. ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗ	281
ΧΙΩΤΟΥ	302
ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ, ΣΕΪΖΑΝΗ, Γ. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ καὶ MORDTMANN	324

ΠΡΟΞΦΟΡΑΙ ΧΡΗΜΑΤΩΝ.

	Σελ.
ΑΝΩΝΥΜΟΥ	234
Κ. ΞΕΝΟΚΡΑΤΟΥΣ	235
Ν. ΚΡΙΚΟΤΣΟΥ	256
ΗΡ. ΚΩΝ ΠΟΛΕΩΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ 7'	256
Θ. καὶ Β. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥ	259
ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗ	260
Β. Γ. ΣΙΟΥΛΙΝΗ	268
Γ. ΖΑΡΙΦΗ	268
Χ. ΖΩΓΡΑΦΟΥ καὶ Γ. ΖΑΡΙΦΗ σύστασις διδασκαλείων διὰ τῶν Συλλόγων Ἑπειρωτικοῦ καὶ Θρηκικοῦ	275
ΒΛΑΣΤΟΥ, ΚΟΡΩΝΙΟΥ καὶ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗ	276
Α. ΣΥΓΓΡΟΥ	291
ΚΥΡΙΑΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ὑπὲρ τοῦ παρεν. Πρεσβέρτης	322
ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΑΥΤΟΥ.	333

ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ.

Ο ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΑΥΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΤΑΙ 343—364

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ.

- Σελ. 81 στήλη β'. στίχ. 12 ἀνάγνωθι: *Λαριτώνυμος* ἐστὶ μετάρρασις ἢ μάλλον παράρρασις
εὐρωπικῆ τοῦ ὀνόματος *Υἰώωνης* (Ἐφραῆμ στίχ. 2825).
- » » στίχ. 21 Ἐξοβελιστέα τὰ «Τὸ ὄνομα Φακιολάτος ἀναμνησθεὶς ἡμῖν τὸ Ἰταλικὸν
ὄνομα *Faciolati*.
- » 152 στήλη α'. στίχ. 1 ἀντὶ Ἱστορικῆς Νελέτη ἀνάγνωθι Ἱστορικῆ Μελέτη καὶ στήλη β'.
στίχ. 29 ἀνάγνωθι Ἱστορικῆς μελέτης καὶ στίχ. 31 τελείως
- » 183 στήλ. β'. στίχ. 9 ἀνάγνωθι συκοφαντίας
- » 201 στίχ. 1 ἀντὶ Εἰσαγγελικῆς ἀνάγνωθι Εἰσαγγελικῆς
- Ἐπὶ σελ 343—351 ἢ ἐπὶ τῆς σελίδος ἐπιγραφὴ ἀναγνωστέα ΕΡΑΝΙΣΜΑ, ἢ ὁ Δημοσθένης
καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ Τραπεζίται.

Ἐπειδὴ ἐν τοῖς Ξυλογραφήμασι τῶν ψηφισμάτων Α' καὶ Β' παρεισέφρησάν τινα λάθῃ, πρὸς δὲ καὶ διὰ τὸ εὐανάγνωστον, παρετέθη ἐνταῦθα διὰ σμικρῶν στοιχείων τὸ ἀκριβὲς αὐτῶν κείμενον, ὡς ἔπεται:

ΨΗΦΙΣΜΑ Α'

Ἐπὶ Παυσανίου [ἱππάρχου — — μὴνός: Θαρρ]ηλιώνος: — ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ — (ὁ δὲνα) ἐπὶ Ἀγ-
μητρῶν εἶπεν:

ἔπει Ἀστυνία Τρύφαινα βασιλέως Πολ[έμωνος καὶ βασιλίσσης: Πυθοδομίδος:] θυγάτηρ τὸν αἰώνιον τοῦ με-
γίστου[ο] θεῶν Τιβερίου Σεβαστοῦ Καίσαρος οἴκον — διὰ παντός: εὐσεβούσα συγκαθέρισ[ε] τῇ Πολιάδι Ἀ-
θηνῶ ἀγάλμα τῆς μητρὸς αὐτῶν — — [παρὰ]λύθησθα παρὰ τῆς πόλεως Ιερητεῖαν αὐτῆ[ς] — ἐν τῇ περίουσι[?] ἀγομένῃ ἀτελεῖα τῶν Παναθηναίων — — πάντα μὲν τὰ πρὸς εὐαίθειαν θεῶν κατὰ τὸ ἔθος αὐτῆς: ΕΚΠΡΕ-
ΠΩΣΟΤΟΝ ΠΟΛΛΩΝΙΕΡΟ — — σεν, τῇ δὲ ἐμφύτῳ φιλανθρωπῶϊ πρὸς τε τοὺς ἔγχωρους καὶ τοὺς ξέ-
νους ἐχρήσατο, ὡς — — τῶν ξένων μετὰ πάσης ἀποδοχῆς ἐπὶ τε εὐσεβείᾳ καὶ ἁσιότητι καὶ φιλοδοξίᾳ: ἐν
δὲ τῇ κατ' ἔτος ἀγωνίᾳ ἀπίουσι μὲν αὐτῆς, πάντων δὲ συντετελεσμένων ἰκπέλωσ: κατὰ τὴν ἐκείνης: εὐσε-
βειαν, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας — ἐμπορών καὶ ξένων τῶν ἐληλυθότων εἰς τὴν πανήγυριν βουλομένων ἀνα-
θεῖσαι αὐτῆς: ὅπλον εἰκονικὸν [ἐν τῇ ναφ] καὶ διὰ τοῦτο ἐπεληλυθότων ἐπὶ τε τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον καὶ
ἀξιούτων συγχωρηθῆναι αὐτοῖς ποιῆσθαι τὴν ἀνάθειαν:

δεδοῖχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ συγκαχωρηθῆναι αὐτοῖς ἀναθεῖναι τὸ ὅπλον ἐν τῇ τῆς Πολιάδος ναφ, ἐφ'
ἧ καὶ ἐπιγράψαι: οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἐργασταὶ ἀφειγμένοι εἰς τὴν πανήγυριν καὶ ἀτέλειαν τὴν ἀγομένην ἐν
Κυζῆνῳ τοῖς Σεβαστοῖς καὶ τῇ Πολιάδι Ἀθηνῶν Ἀστυνίαν Τρύφαιναν βασιλέως Πολέμωνος καὶ βασιλίσσης
Πυθοδομίδος Φιλομήτορος θυγατέρα Ιερῆαν Σεβαστῆς Νευκηρόρου διὰ τε τὴν περὶ τὸν τοῦ μεγίστου θεῶν
Τιβερίου Σεβαστοῦ Καίσαρος οἴκον εὐσεβειαν καὶ διὰ τὴν ἐν πᾶσι σεμνότητα καὶ εἰς ἑαυτοῦς εὐεργεσίαν.

ΨΗΦΙΣΜΑ Β'

Ἐπὶ Γαίου Καίσαρος ἱππάρχου μὴνός: Θαρρ]ηλιώνος ἐνάτη: — ἔδοξεν τῷ δήμῳ εἰσηγησαμένων τῶν ἀρ-
χόντων πάντων γραμματέως βουλῆς Αἰολῆς Αἰόλου Οὐψ: Μέσης: ἐπὶ Μηνοφάντος εἶπεν:

ἔπει ὁ νέος Ἥλιος Νάιος Καίσαρ Σεβαστός Γερμανικός συναναλάμψαι τὰς ἰόταις ἀγάθαι καὶ τὰς δορυφό-
ρους τῆς ἡγεμονίας ἠθέλησεν βασιλ[ε]ῖται, ἵνα αὐτοῦ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀθανασίας καὶ ἐν τούτῳ σεμνότερον ἢ
βασιλείων κἄν πάνυ ἐπινοῶσιν εἰς εὐχαριστίαν τηλικούτου θεοῦ εὐρεῖν ἰσὰς ἀμοιβάς: οἱς εὐηργέτηται μὴ δυνα-
μένους, τοὺς Κότους δὲ παῖδας Ῥομητάκην καὶ Πολέμωνα καὶ Κότον, συντρόφους καὶ ἐταίρους: ἑαυτῷ γε-
γονότας, εἰς τὰ ἐκ πάντων καὶ προγόνων αὐτοῦ ὑφειλομένους ἀποκαθέστανεν βασιλεῖαι, οἷας: τῆς ἀθανάτου
χάριτος τὴν ἀφθονίαν καρπούμενοι ταύτῃ τῶν πάλαι μείζονες, ὅτι οἱ μὲν παρὰ πατέρων διαδοχῆς ἔσχον,
οὗτοι δὲ [ἐκ:] τῆς Γαίου Καίσαρος χάριτος εἰς συναρχίαν τηλικούτων θεῶν γεγονόσαι βασιλεῖαι, θεῶν δὲ χά-
ριτες τούτῳ διαφέρουσιν ἀνθρωπίνων διαδοχῶν, ὡ[ς:] νυκτὸς Ἥλιος καὶ τὸ ἄφθαρτον θνητῆς φύσεως: μεγάλων
ἄν γεγονότας μείζονες καὶ λαμπρῶν θαυμασιώτεροι εἰς τὴν ἡμέτεραν παραγίνονται πόλιν Ῥομητάκης καὶ
Πολέμων συντερουργήσαντες καὶ συνεσπράξαντες τῇ μητρὶ, ἐπιτελοῦσθαι τοὺς τῆς θεᾶς νέας Ἀφροδέτης Δρου-
σίλλης ἀγῶνας, οὐχ ὡς εἰς φίλην μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰς γησίαν πατρίδα, ὅτι καὶ ἡ βασιλείαν μὲν θυγάτηρ,
βασιλείων δὲ μήτηρ, ἡ μήτηρ αὐτῶν Τρύφαινα ταύτην ἡγεμένη πατρίδα οἴκου τε τὸ ἐξέστιον καὶ βίου τε
τὸ εὐτυχ[ῆς] ἀμειψ[ή]τος: εὐδοκίμοι-ήσους τέκνων βασιλεῖαι: ἐνταῦθα ἴδρυται, ὃ δὲ δῆμος ἡγέσθη ἡγουμέ-
νος τῆς ἐπιμέλειαν αὐτῶν μετὰ πάσης προθυμίας προσέταξε τοῖς ἀρχοῖσι ψήφισμα ὑπαντήσας εἰσηγήσασθαι
αὐτοῖς, δι' οὗ εὐχαριστήσοσι μὲν ἐπ' αὐτῶν τῇ μητρὶ αὐτῶν Τροπαίῃ, ὑπὲρ ἧν εὐεργετήεν βεδοῦληται τὴν
πόλιν φανερ[ῆ]ν δὲ καὶ τὴν τοῦ δήμου εἰς αὐτοῦς ποιῆσονται διαθέειν:

δεδοῖχθαι τῷ δήμῳ ἐπιγῆσθαι τοὺς βασιλεῖας Ῥομητάκην καὶ Πολέμωνα καὶ Κότον καὶ τὴν μητέρα αὐ-
τῶν Τρύφαιναν: ὑπὸ δὲ τὴν εἰσοδὸν αὐτῶν τοὺς μὲν ἱερεῖς καὶ τὰς ἱερεῖας ἀνοίξαντας τὰ τεμένη καὶ προσκο-
σμῆσαντας τὰ ζῶανα τῶν θεῶν εὐξασθαι μὲν ὑπὲρ τῆς Γαίου Καίσαρος αἰωνίου διαμονῆς καὶ τῆς τούτων σωτη-
ρίας, Κυζιανούς δὲ πάντας ἐνδεικνυμένους: τὴν εἰς αὐτοὺς εὐνοίαν ὑπαντήσαντας μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν
σεφανηφόρων ἀπάσασθαι τε καὶ συνηθῆναι καὶ παρακαλεῖν αὐτοὺς ἰόλαι ἡγεσθαι πατρίδα τὴν πόλιν καὶ
παντὸς αἰτίους γενέσθαι αὐτῇ ἀγαθῶν, ἀγαγεῖν δὲ ἐπὶ τὴν ὑπάτευσιν καὶ τὸν ἐφηδάρχον τοὺς ἐφηβούς καὶ τὸν
παιδονόμον τοὺς ἐλευθέρους παῖδας: τὸ δὲ ψήφισμα εἶναι περὶ τε εὐσεβείας τῆς εἰς τὸν Σεβαστόν καὶ τῆς εἰς
τοὺς βασιλεῖας: τεμῆς.

PA
9
H4
t.6-7

Hellēnikos Philologikos
Syllogos, Istanbul
Syngramma periodikon.
t. 627

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
